UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annales Ecclesiastici

Incipiens ab Anno Domini D.XC. perueniens vsque ad DCC.XIV. nempe à Gregorio Magno Romano Pontifice, vsque ad Gregorium secundum

Baronio, Cesare

Coloniæ Agrippinæ, 1624

urn:nbn:de:hbz:466:1-15007

Visual Library

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

N
CC
A
ESPA
SORAN
ORATORII
SS. NEREI
TO
Ex legato Celso D
ncipiens ab Anno Dom
nempe ab Anno primo
Augusti
ACCESSERV
conuersion

Th. 1462a

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ANNALES ECCLESIASTICI

AVCTORE

CÆSARE BARONIO
SORANO EX CONGREGAT.
ORATORII S. R. E. PRESBYTERO CARD. TIT.
SS. NEREI ET ACHILLEI, ET S. APOSTOLICÆ
SEDIS BIBLIOTHECARIO.

TOMVS OCTAVVS;

Incipiens ab Anno Domini D. XC. perueniens vsque ad DCC. XIV. nempe à Gregorio Magno Romano Pontifice, vsque ad Gregorium secundum.

PERMISSV AVCTORIS.

Editio Nouissima ab ipsomet ante obitum aucta & iam denuo recognita.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Sumptibus Antonij Hierati, sub signo Gryphi.
ANNO M.DC. XXIV.

Cum gratia & Priuileg. Sac. Cæsar. Maiest. speciali ad decennium.

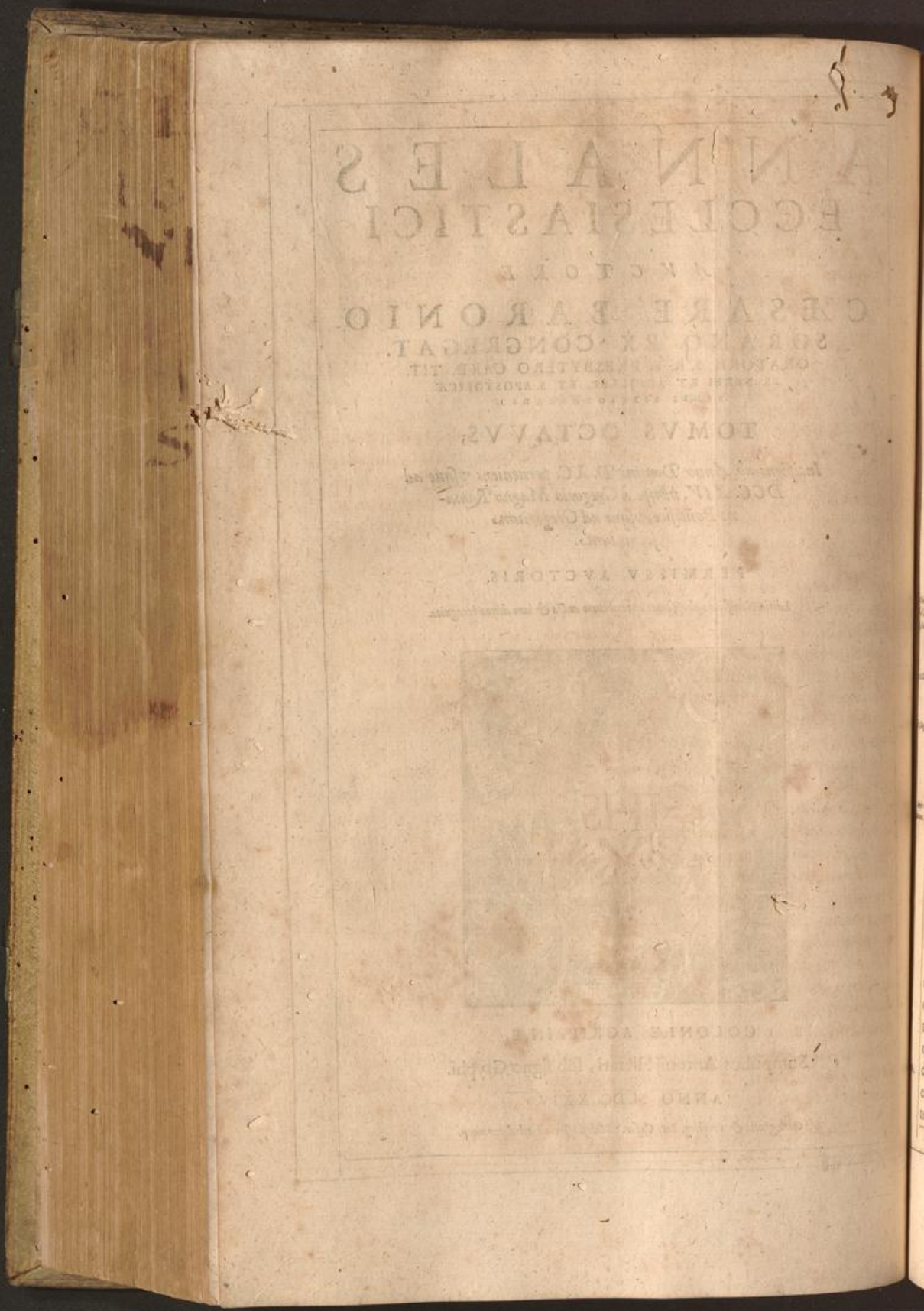

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI ET D. N. CLEMENTI VIII. PONTIFICI MAXIMO

CÆSAR BARONIVS S. R. E. PRESB. CARDINALIS TIT. SS. MARTYRVM NEREI ET ACHILLEI *Sempiternam felicitatem.*

NOn eadem celeritate, Beatissimè Pater, qua cœptus est cudi, octauum Annalium tomum prosequi licuit & absoluere: etenim quæ vel cogitare nec potuissem, impedimenta intercessere. Siquidem importuno repente excitati classico, è prælio ad prælium euocati vnà cum sacro Collegio longè diuersas ab instituto subire curas coacti sumus ex imminenti bello, quod dissimulari, aut euitari non potuit: legitima enim præcedente causa non modo iustum, sed & necessarium iudicatum fuit: quod & sanctificatum [a], sacerdotalibusque tubis, more maiorum [b] indictum est, cum in sacro illo Quirinali Patrum conflu, quot sunt ea dere dictæ sententiæ, tot auditæ sunt tubæ, immo tonitrus atque vibrata cœlitus fulmina; in promptu omnes habentes (quod monet Apostolus [c]) omnem vlciſci inobedientiam.

Quis vnquam ex nobis æquo animo passurus esset, antequam Petri hæreditatem inuadi? Renuit penitus Naboth [d] paternam tradere hæreditatem Regi, eam æqua licet compensatione poscenti, dicens: Propitius sit mihi Deus, ne dem hæreditatem patrum meorum tibi. eligens lapidib. magis obrui quam pecuniis. Quod egregiè factum meruit sanctorum Patrum præconijs celebrari; quin & S. Ambrosius [e] voluit illud etiam imitari, cum in Romanum Imperatorem Ecclesiam inuadentem, ita est sacerdotali libertate locutus: Absit à me, vt tradam Patrum hæreditatem, hoc est, hæreditatem Dionysij, qui in exilio in causa fidei defunctus est, & hæreditatem Eustorgij confessoris, hæreditatem Miroclis & omnium retro Episcoporum. Respondi quod sacerdotis est: quod Imperatoris est, faciat Imperator, paratus nimirum & ipse pati, quod Naboth, si faceret ille, quod Achab.

At quomodo non magis solers ac promptus vindex deberet exurgere (vt fecit) Petri successor Christi Vicarius, vt Christi simul & Petri atq; omnium prædecessorum Pontificum, antiquitùs oblatam, recès ablatam vendicaret hæreditatem? Quomodo non vel eiusdem Petri accenderetur exemplo, qui non ob occupatum amplissimum patrimonium, sed ob nummulos quosdam de vendito agro fraude retentos, in Ananiam [f] atq; Sarphiram seuerus vltro exurgès, eosdem mox quot verbis, tot vltricib. iaculis confossis, mortuos prostrauit in terram?

Exurrexit ipsa Sanctitas tua, vt debuit, duplicibus potens armis, quib. tamen terrorem incuteret potius quam feriret, non sanguinem, sed salutem sitiens animarum, debellare tantũ studens iniquitatem, subigere culpam, superare peccatum, atque fugare discordiam, vindicare verò iustitiam, eamq; solutis compedibus reddere liberam, vt suum vnicuique liberè redderet. Quod vt præstaret, omnem inprimis fiduciam in Ecclesiæ precib. atque lacrymis collocauit, probè sciẽs, sanctos [a] per fidem vicisse regna, armorũ verò, si sola sint, inutilem esse vsum, nec satis digna quib. victoria adscribatur: nam & apud antiquos Romanos illud loco prouerbij esse vsurpatum, auctor est Varro [b]: Romani sedendo vincunt. apud Christianos verò illa frequentiori vsu recepta paroemia: Ecclesia lacrymis superat aduersarios, secundùm illud Apostoli [c] Cum infirmor, tunc fortior sum. in quam sententiam idem dicit [d]: Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed Deo potentia ad destructionem munitionum. quòd planè euenta, quæ vidimus, perspicuè declarârunt.

Accidit quasi miraculum à Deo (his libenter vtar diuinæ Scripturæ [e] verbis) vt Ferraria, ferrea plane ciuitas sine ferro fuerit expugnata, ipso totum id agente, qui dixit [f]: Ego ante te ibo, glorioſos terræ humiliabo, portas æreas conterã, vectes ferreos confringam. vt planè idem qui Petro [g] aperuit portam ferream, Ferrariæ portam Petri patefecerit successori. Grande opus, ac planè diuinum, secundùm Dauidicũ illud [h]: Quis, inquit, deducet me in ciuitatem munitam? Nonne tu Deus? cuius facti magnitudine superatus, mentis quodam excessu præ admiratione captus, cum admirante Propheta clamare compellor [i]: Quis audiuit vmquam tale? Quis vidit huic simile? antequam veniret partus eius, peperit masculum. cùm videlicet nullis præcedentib. doloribus partus, quibus in bello ex cędibus, rapinis, incendijs, alijsque innumeris malis vix tandem pari victoria consueuit: admirabili Dei manu obstetricante [k], eadem læta atq; iucunda omniq́ue ex parte perfecta sit parta victoria; adeo vt etiam qui visus est vinci vicerit, & de superata à se iniustitia, summa gloria triumpharit.

Sed quid amplius? (excuset si longius exultans nescia freni excurrit oratio) quasi tanta hæc parua atque exigua essent; idem benignus Dominus, qui (vt ait Apostolus [l]) multiplicat semen nostrum, & auget incrementa frugum iustitiæ nostrę, ex copiosè fusa ab Ecclesia lachrymarum semente (secundùm illud Dauidicum [m]: Qui seminat in lachrymis in exultatione metet) auxit mirũ in modum, eodem anno, publicæ prouentus hilaritatis, cumulauitque aceruos frugũ lætitiæ, tum ob multiplices aduersus Turcas obtentas victorias, tum etiam ob maximum donum illud quod optari tantum, sperari vix [illegible] idem aliquando potuisset, cùm sancita est pax perpetua inter Christianos potentissimos Reges, mortali atque implacabili odio inter se hactenus dimicantes, quo nomine iuges sunt Deo ab vniuerso Christiano Orbe gratię persoluendæ.

Sed habenis iam oratio coërcenda, atque tandem, serò licet, eò vnde digressa est, reuocanda, ad excusationem videlicet de tardiori editione octaui huius Annalium Tomi, non tam tui causâ institutam, qui omnia melius nosti, quàm eorum qui me debitorem meo scripto conueniunt, quo promiserim, annis singulis singulos tomos edere. Iustam meam excusationem ipsi accipiant; auctam supplici rogatione verbis Euangelici debitoris dicentis [n]: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. De his verò quæ tuæ debeo Sanctitati, quòd adeò

magna

[a] Heb. 11.
[b] Varro de re rust.
[c] 2. Cor. 12.
[d] 2. Cor. 10.
[e] Zac. 14.
[f] Isai. 45.
[g] Act. 12.
[h] Psal. 59.
[i] Isai. 66.
[k] Iob. 26.
[l] 2. Cor. 9.
[m] Psal. 125.
[n] Matt. 18.

magna sint, vt nulla spes sit quouis tempore, vel quibusuis officijs à me posse dissolui, venia mihi prorsus roganda est; ita tamen, vt signum aliquod memoris & grati animi sit interdum præstandum.

Cuius rei gratia, ob recens in me collatum honorificum Bibliothecarij Apostolicæ sedis munos, ei cõgruum donum offero, Liberum scilicet, veluti fructum perceptum ex latifundio, quod excolendum accepi, primitias[a] ipsas debitas sacerdoti, qui eas primum offerat Deo omnium bonorum auctori, deinde verò in suum conuertat vsum, parans ex ijs laudissimam sibi mensam, ex rebus præclarè gestis sanctissimorum prædecessorum Pontificum, præsertim verò eius qui in limine primus occurrit, Magni Gregorij, atque Martini prærogatiua martyrij ter Maximi nuncupandi, quib. vescens epuleris opiparè & de reliquijs disperciendis in populos cumules Apostolicos cophinos fragmentorum.

Accipiat igitur Sanctitas tua à me oblatum, Clemens Octaue, Octauo anno tui Pontificatus, Octauum hunc Annalium tomum eodem mystico numero, ita Deo disponente, tertium repetito feliciter consignatum. Repende Apostolicam benedictionem: qua roboratus reliquos etiam tomos annis singulis pro numero reliquarum annorum longæuæ tuæ excrescentis ætatis possim absoluere, & Sanctitati tuæ pari numero, tributi ratione persoluere. Vale Beatissime Pater, teque Deus vniuersæ Ecclesiæ semper profuturum conseruet.

[a] Num. 5.

CÆSARIS BARONII S. R. E. PRESBYTERI CARDINALIS TIT. SS. MARTYR. NEREI ET ACHILLEI, ET SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ Bibliothecarij,

Pro Annalibus Ecclesiasticis

BEATO PATRI PHILIPPO NEREO congregationis Oratorij fundatori gratiarum actio.

QVOD de his quæ spectant ad Ecclesiasticorum Annalium scriptionis primam originem atque progressum, vix pauca hactenus attingere licuit; vt inuoluisse obscuritate potiùs ea, quam explicasse visi fuerimus, eò quod adhuc superstes is esset: de quo dicendum erat, qui non solùm suarum laudum esset contemptor, sed acerrimus hostis: eo iam ad superos euocato, ipsa quibus detinebat compedibus oratio libera, secura per latum campũ acceptorum ab ipso beneficiorum excurrat.

Est enim maiorum nostrorum iucunda memoria, à quibus tanquam ex vberrimo fonte innumera nobis bona copiose fluxere. Sed & est proficua ipsa Patrum nostrorum, sanctorum virorum recordatio, quod admoneat nos non debere ab eorũ virtutibus esse degeneres, secundùm diuinum illud oraculum; [a] Attendite ad petram vnde excisi estis, & ad cauernam laci, de qua præcisi estis: attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram, quæ peperit vos. Verùm quæ iucunda atque proficua, eadem est & necessaria commemoratio eorundem, à quibus sumus & maxima beneficia cõsecuti, ne ex silentio vel obliuione turpiter redarguamur ingrati.

a Isai 51.

Sanè quidem, generatim cuncta quæ filijs prospere, feliciterque obueniunt, ea accepta ferenda esse parentibus, sæpè diuinis litteris admonemur, potissimùm verò illa à magno Patriarcha Iacob [b] impertita Ioseph benedictione, qua inter alia ista diuinitus dicta narrantur: Sedit in forti arcus eius, & dissoluta sunt vincula brachiorum & manuum illius per manus potentis Iacob; inde pastor egressus est lapis Israël. Cùm igitur cuncta prospera Ioseph potenti manui Iacob adscribuntur, qui non solùm abesset quàm longissimè, sed iam eum deplorasset mortuum; planxissetque occisum: quid nobis de Patre illo dicendum, qui in omnibus præsens & adiutor existens, in primis Apostolico spiritu [c] nos sæpè parturijt, & ab ipsa adolescentia eiusdem spiritus freno coërcuit, cohibuitque à lubrico iuuenilis ætatis procurrentis ad malum, atque reddidit indomitum pullum diuinis legibus obsequentem, super quem & Christum [d] fecerit confidere?

b Gen 46.
c Galat. 4
d Matt 21

At cùm nos multiplici nomine ipsi longè plurimum debeamus: de his modo, quæ spectant ad Annalium, quam habemus præ manibus scriptionem, extet ei tãquam instrumentæ omnis lucubrationis nostræ auctori, ista semper viuens, semper loquens Gratiarum actio monumentis perpetuis cõsignata. Æquum est enim, & animi humiliter de se ac modestè sentientis, per quem profecerit, profiteri; iniquum verò & errogans suis viribus plus satis adscribere. Qui enim magis quàm par erat sibi tribuit atque dixit: [e] In fortitudine manus meæ feci, & in sapientia mea intellexi, acerbum illud accepit à Deo vltore responsum: Numquid gloriabitur securis in eum qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum à quo trahitur? moxque addita est comminationi vindicta, quam & ille quoque infelix [f] expertus est, qui eadem de causa, è regio solio deiectus, inter bestias exulauit.

e Isai. 10.
f Dan 4.

Quamobrem quod mortales omnes æterna sapientia Christus ipse Redemptor noster edocuit, cùm de Patre ad Philippum sic locutus est, dicens: [g] Pater in me manens, ipse facit opera. de Patre Philippo & nos ingenuè profitemur; non quod gloriemur in homine & non in Deo; sed vt per quem tanta beneficia largitus est Deus, Dei cooperatorem hominem demonstremus; sicq; vt Deo ita & hominibus grati simus. Ipse enim diuini quodam impulsu Spiritus ista facienda præcepit, nõ secus ac Moyses, qui quod vidit [h] Tabernaculi exemplar in monte, faciendum illud indixit opifici

g Ioan. 14.
h Exod 25.

Eius-

Eiusdem namque Patris nostri iteratis sæpius iussionibus, sumus nos tantùm opus aggressi, inuiti licet ac renitentes, proprijsque diffisi viribus; suscepimus tamen, tanquam diuino parentes imperio, quo quidem ipse adeo opus vrgebat, vt si quando nos tantæ molis pondere superati, desisteremus à cœptis, stimulis acerrimæ reprehensionis impelleret.

Exæstuans tu quidem (ad te enim, Pater, orationem conuerto) exæstuans, inquam, zelo Ecclesiæ laborantis: vbi mente illa tua diuino perfusa lumine, ac prophetico (dicere liceat) afflata spiritu visibile portæ inferis in Ecclesiæ detrimentum progressas esse Centurias satanæ: ex aduerso consurgens pro domo Israël præbaturus prælia Domini, non maiori vel pari saltem numero militum, cõsulato certamine, decernendum putasti; sed probè sciens, quod quæ infirma mundi sunt, eligit Deus, vt confundat fortia: puerum tuum, fratrum minimum, & hebetioris ingenij delegisti, quem virum, eundemque inermem tot obijceres armatis hostibus. Et aliud agere simulans, nõ latum campum ad prælium, sed ad experiendas vires angustũ ornasti locum palestræ, ipsum videlicet sacrum Oratorium S. Hieronymi, vbi inter quotidianas de rebus diuinis collationes, illud à nobis symbolũ exegisti, quo res gestas Ecclesiæ in medium afferremus. Quod tua iussione semel cœptum, ad triginta annorum spatia est feliciter propagatum, ipsa integra rerum gestarum serie, dicendo, iam septies in Oratorio repetita. a 1. Cor. 1.

Abstabas iugiter operi, vrgens præsentia, instabas verbis, durus semper (ignoscas si hoc dixero) diuersa pensi exactor, adeò vt piaculum putares, si interdũ ad alia enarranda diuertissem, dum tempus minimum quidem ab instituto deflectere patereris. Sæpè vero & in eo humani aliquid passus fomes fateor, cùm nondum intelligens rem ipsam occultè abs te apud Deum precibus conflci, meas ipse metiens vires, quererer, mecum fermè agi tyrannicè, quod non solum aliquis non iungeretur ex fratribus, qui ad collaborandum eidem subiceret collum iugo, sed multiplicato labore, nec datis talem, [b] multiplex opera exigeretur; cùm inquam & adhuc alij ad susceptum munus negotiorum falsis imponerentur, cura videlicet animarum, publicum de suggestu ministerij verbum Dei, præfectura domestica, præter alia quamplurima, quæ inopinatè & importunè molestiores quotidie ingererent interuentores. Adeò vt tu vel ista faciens, vel fieri ab alijs patiens, nihil minus velle videreris, quàm quod plurimum velles. b Exod. 5.

In quo quidem visus es imitatus Eliam, [c] dum congressus cum sacerdotibus Baal, eos expugnaturus pertinem celitus implorandum, qui propositam victimam inflammaret atque consumeret; in contentum tibi, eandem quatuor aquæ hydrias tertiò voluit affluenter aspergi, quò magis summa Dei potentia innotesceret. At verò alia ex parte cum prompto animo idem tu ipse ad præstandum auxilium precibus tuis manum fortissimè admouisti, [d] visus es secutus Helisæum, qui manum suam Regum manu superimponens in emissione sagittæ, fecit eum esse totius Syriæ persecutorem. Quo pariter symbolo tu mecum agens, manui meæ debili tuam validissimam iungens, obtusum stylum in sagittam salutis Domini, contra insultantes Assyrios conuertisti. Quod sicut verum, ita pulchrum ac iucundum est mihi de re publica profiteri. c 3 Reg. 18 d 4. Reg. 13

Pugnasti tu quidem, sed aliena manu, vsitato more tuo, qui cùm admiranda operari consueueris, mirandus tamen nunquam volueris apparere, nihil tam solicitè cauens, quàm ne quid de te magnificè diceretur, operimento stultitiæ sæpè operiens sapientiam, iuxta peruulgatum illud & celebratum mentique tuæ infixum penitus Apostolicum paradoxum: [e] Qui vult sapiens esse, stultus fiat. Ita quidem vt nullis compedibus blandientis sæculi tenereris, exemplo Dauid [f] ad tempus ora mutantis, magna dona spiritus occultares, quæ sunt infirmitatis humanæ foris ostentans; scires que se cundum Apostolum, [g] abundare & penuriam pati, vt cum ipso dicere posses: [h] Siue mente excedimus, Deo; siue sobrij sumus, vobis atque exemplo cognominis tui Philippi [i] diaconi, pro ratione temporis, vel inhærereres hominibus, ipsorum saluti consulens, vel magno impetu spiritui venienti vela pandéres. e 1. Cor. 3. f 1. Reg. 21. g Phil. 4. h 2. Cor. 5. i Act. 6. 8.

Sed quam tu viuens in Christi ærarium copiosissimè intulisti, post migrationem ex hac vita, aucto multiplici fœnore, ipse dependit. Siquidem vbi lagunculæ [k] terrea fracta est, quæ latebat intus sua charitate refulgens, lampas apparuit; & quæ absconsa erat sub modio lucerna ardens & lucens, super æternitatis altum candelabrum exaltata, perspicua facta est, miraculorum fulgore coruscans. Tu enim & quæ viuens ediderás, sed occultaueras, mirifica signa, sunt cognita, & alia quam plurima recens edita patuerunt. Splendet vile, licet adhuc vtpote temporarium, sepulchrum tuum votiuis stabellis, & ex pretioso metallo signis affixis, tuorum miraculorum indicibus, quibus magis quàm pretiosorum marmorum crustis, vel Ægyptijs pyramidibus & obeliscis effulget, maius decoris indies accipiens incrementum ab ijs, qui noua beneficia consecuti, inferunt noua signa. k Iudic. 7.

Detur & mihi locus (vos fratres appello, qui pia ac nobili corona eius cingitis monumentum) vt hæc mea gratiarum actio, tametsi acceptis beneficijs longè impar, eidem adhæreat affixa sepulchro: ita tamen, vt per orbem terrarum, quocumque ijdem feruntur Annales, excurrat. Mobilis sit ipsa atque vocalis sculpta columna, quæ amplis notis ipsum prædicet Annalium primum auctorem & architectum; vt si quem ex eis mortales fructum ceperint, ipsi in primis omnes gratias agant. Stet, inquam, mea ista professio velut indelebile eidem sepulchro inditum epitaphium, cupiens & ego esse eidem inhærere viua tabula, quæ formata penicillo ipsius precum, integram referat eius sanctæ imaginem.

Age

Age iam Pater (te rursum tanquam præsentem alloquor, dum eum vides, qui præsens vbique adest) age inquam, faue operi tuo: & vt tibi in omnibus victoria adscribatur (quod Ioab scripsit ad Dauid [b]) veni & quod reliquum est, confice prœlium; cœlestem desuper tuis precibus moue militiam, vt debellatis tandem penitus hostibus, triumphale carmen Deboræ [a] concionamus: De cœlo dimicatum est contra eos, stellæ manentes in ordine suo aduersus Sisaram pugnauerunt. Me verò filium tuum, quem degens in terris assiduo fouisti præsidio, vigilantia custodisti. consilio gubernasti, patientia tolerasti, viuens in cœlis fortioribus protege patrocinijs ampliora mihi crescant de tua iam perfecta & in omnibus consummata charitate subsidia; sed & quod a Basilio se Gregorius [c] Theologus consecutum affirmat, vt eum etiam post obitum habuerit monitorem: hoc nobis abundantius præsta, vt te ipso adhuc etiam vitæ meæ moderante habenas, quod reliquum est labilis huius curriculi senectutis, in offenso pede percurram, perueniamque tandem post labores bene perfunctos ad beatam illam requiem, qua tu modo frueris in Patre & Filio & Spiritu sancto, quibus in vnitate perfecta semper sit laus, honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

b Iud. 5.

a 2. Reg. 12

c Gregor. Naz. in laud. Basil.

IN

ANNALES ECCLESIASTICOS

Epigramma

ALOYSII VALMARANÆ VICENTINI
Societatis IESV Professoris.

FERT, fluuium tranans, sua Commentaria CÆSAR,
Nec, sua ne pereant, ipse perire timet:
Tu tamen Annales committis, cautior illo,
Non tibi, sed PETRI, dum furit vnda, rati;
Quid si iterum tumidis PETRVS titubaret in vndis?
Hos, mihi crede, sua nollet abire manu.

ANNA-

ANNALES ECCLESIASTICI.

EX superaddita oneri consueto Ecclesiasticorum negotiorum sarcina ad optatam quietem longe positam cum magis anhelem atque suspirem: magna tamen octaui Annaliū tomi inscriptionem aggrediendi ex eo mihi fiducia comparatur, quod pro fotibus Gregorium Magnum occurrit, patronus idem noster duplici subsidio prosumus, adminiculo precum scilicet, quibus sanctorum concilietur auxilium, & suorum scriptorum copia, ex quibus tanquam ex locupletissima cella penaria, me promum erunt scribenda, ipse abunde suppeditet. Verum non progreditur solus, cum in occursum egrediatur, sed quæ præcedit in titulo, prima procedit in vrbe nobis optimata præcurrens Virgo Deipara. Amborum enim nomine, nempe Mariæ, atque Gregorii, nostra nobilitatur Ecclesia, apud quam fidem Annales multis iam elaborati, scripti, recitati, aclepius repetiti, neque hactenus in lucem editi. Quæ igitur prior ordine dignior est meritis, nobis occurrat potior in auxilio, atque virtute potentior adsit: Ipsa mater foueat partus suos atque tueatur natis suis. Vt enim quos ad genua Rachelis pariebat eius ancilla, ipsa eos suos filios esse dicebat, ac suos hac lege esse dicat, oportet, nostros Annales ipsa Virgo sanctissima, quos summo labore, ad eius gloriam prouolati, enixis precibus consueuimus parturire.

Sedcin de cetigitur magis animus, quod creuerint nobis diu ante recenti collata dignitate subsidia: gloriosi enim martyres patrocinii quoque titulo accesserunt, Petri discipuli, conciliatores regiæ virginis nuptiarum cum sponso cœlesti, atque eiusdem ad coronam martyrii promotores, eunuchi fratres, concupiscentia steriles, spiritali prole fœcundi, potentes gratia, gloria celebres, decori purpura, coronis fulgidi, insignes palmis Nereus & Achilleus vna cum martyre æque & virgine Flauia Domitilla. Quibus cum Magno Gregorio in auxilium sanctis, erit mihi in sancta quadriga ista, cui insideat angelus Deipara, magnæ fiducia: adeo vt illud ex Cantico Ecclesiastici recinere liceat ab: *Quadrige tuæ saluatio*, qua cum vectabuntur, ardua quæque accessu & transitu difficilia facile superabo: sperans insuper Dei beneficio dandum, vt vna cum Annalibus, annis quoque vitæ bene perfunctis non amplius in circi istius vitæ periodis è calce retrorsum redeundus ad carceres, sursum cœlum versus cursu cœlesti, admiraculo scilicet Sanctorum precum, sublimis tollar, atque ex optato in Domino tandem perpetuo requiescam.

IESV CHRISTI ANNVS 590.

GREGORII PAP. Annus 1. MAVRITII IMP. Annus 5.

QVINGENTESIMI nonagesimi Christi anni res gestæ maiori ex parte in superiorem tomum relatæ sunt, vsque videlicet ad electionem Gregorii Magni in Romanum Pontificem: iam vero reliqua prosequamur de rebus ab eo præclare gestis post electionem vsque ad finem præsentis anni, qui & Imperii Mauritii Augusti quintus numeratur, octaua Indictione ad mensis Septembris terminum decurrente, & nona tunc inchoante. I.

Sed antequam ista aggrediamur, quod inprimis ad tempus spectat, scias errare eos, qui diuersam ineunt rationem annorum Mauritii Imperatoris ab hac nostra assertione, qua ponimus sancti Gregorii creationem sub anno quinto eiusdem Mauritii. Præter id enim, quod superius dictum est anno primo eius Imperii: qui huius temporis suæque ætatis breuiter res gestas conscripsit Ioannes fundator monasterii Biclarensis (hoc enim titulo eius perbreuis historia inscribitur) asserit istud ipsum, anno videlicet quinto eius Imperii sanctum Gregorium esse creatum Pontificem: quo pariter anno Theodosium Mauritii filium à patre tradit Cæsarem esse dictum. Hæc de anno Imperatoris, & promotionis Gregorii in Pontificem Maximum. II. De ordinatione S. Gregorii Pap.

Sed his reuocatis ad calculos, aliam iniisse oportuit rationem, quam vide superius anno quingentesimo octogesimo sexto, vbi annum primum Mauritii, auctoritate Græcorum & Latinorum, & Biclarensis huius pariter collocauimus, sed opus fuit dimouisse.

Quod autem ad idem ordinationis eius spectat, nihil est, quod reuocari possit in dubium, vtpote quæ ob excellentiam tanti Pontificis relata fuerit singulari prærogatiua in tabulas Ecclesiasticas, annis singulis in memo- III.

tiam ac cultum Fidelibus renouanda ipsa die, qua contigit, nempe tertio Nonas Septembris, eiusmodi præclaro elogio a:

a Martyrolog. Rom. die 3. Sept.

Romæ ordinatio incomparabilis viri sancti Gregorii Magni in Summum Pontificem: quo omnes illud subire coactus, e sublimiori throno clarioribus sanctitatis radijs in orbe refulsit, hæc de eius ordinatione, cum videlicet est consecratus in Romanum Pontificem: qui & ante, cum ex præscripto, sacrorum Canonum à clero electus fuit, tenuerat Pontifex dici potuit, cum ab eo tempore à Deo acceperit Pontificium, absque alia exspectata de consecratione ab Imperatore licentia.

IV. GREGORII RESECTIO QUALIS.

Iam vero in hunc vnum Gregorium conuersi oculi omnium erant, vtpote qui cæteris omnibus vitæ sanctitudine, claritudine generis, scientia, atque vsu rerum præstaret; quique non in Occidentali tantum orbe, sed & in Orientali quoque, vbi diu in functione legationis, siue Apocrisarii munetis versatus fuerat, omnibus optime notus, ab omnibus Pontifex expeteretur; vt quæ de ipso inferius dicenda erunt, ostendunt. Qui enim in orbis theatro præfecturæ Vrbanæ fascibus iam antea, quasis quantusuis esset, innotuisset, contemptu mundi in trabea monachali magis enituit: clarior vero redditus, ex quo assumptus est in Cardinalem: sed fulgore maiore resplenduit ex legatione Constantinopoli bene perfuncta.

Tot igitur splendorum radiis illustratus, etsi nollet, ac vitaret, licet (quod non possit abscondi ciuitas supra montem posita) in se omnium animos traxerat & obligarat, hocipso potissimum tempore, cum (vt diximus tomo superiori) ingens lues Vrbem depasceretur; quo vt qui omnium esset sanctissimus eligeretur, necessitas impellebat: vrgebat vero magis, dum super Vrbem barbaricus Longobardorum gladius immineret, diraque fames ingueret atque æstuaret: vnde quærendus ab omnibus fuit sanctus, qui pestilentiam propulsaret; fortis, qui defenderet Vrbem; & qui esurientem populum pasceret, deligendus pastor amator pauperum: nonnisi illud propheticum eidem occinentibus cuncta b: *Princeps ipse noster: reuna autem hæc in manu tua*. ad hoc præelectus à Deo, vt ædifices, & plantes, & dispersa colligas, atque infirma consolides. quæ cuncta ipse noster (vt suo loco dicemus) implebit, atque abundantius præstitit.

b Esa. 3.

V. ADVERSVS INVASORES ROMANÆ ECCL. IMMVNITATIS.

At non simul ac Pontifex Romanus electus est, in Petri cathedra sedit, neque sedere licuit: etenim quod sub Arianis Gothorum Regibus præsumptum diximus superioribus tomis, vt electus Pontifex, nomini personæ pecunia confirmaturis à Principe sedere deberet; vindicata postea Vrbe cum vniuersa Italia à Gothorum tyrannide per Iustinianum Imperatorem, non minore ille tyrannide idem ius confirmandi Romanum Pontificem, & ejus confirmatione pecuniam exigendi sibi retinuit. Deplorat ista idem sanctus Gregorius, dum illud Psalmi pœnitentialis elucidat: *Qui laudabant me, aduersum me iurabant*. cum Simoniacam hæresin insectatur, & ait c: *Hæc est*, inquam, *hæresis, quæ prima nascentis Ecclesiæ rudimenta tentauit, & ante alias hæreses prima apparuit. Cuius error, licet extrema damnata fuerit, postea tamen in Ecclesia germine pestifero pullulauit, nostris vero maxime temporibus malitia sita virus exercuit, & totius Ecclesiæ pacem schismatica infestatione turbauit. Concitauit enim aduersus Ecclesiam Dei non solum innumerabilem multitudinem, verum etiam regiam (si fas est dicere) potestatem. Nulla enim ratio fuit, vt inter Regis haberetur, qui destruit potius, quam regat Imperium, & quoscunque habere potest peruersitatis suæ socios, eos à Consortio* CHRISTI *efficit alienos. Qui turpissimi lucri cupiditate allectus, sponsam* CHRISTI *captiuam cupit abducere, & passionis Dominicæ sacramentum ausu temerario contendit enucleare. Ecclesiam quippe, quam sui sanguinis pretio redemptam Saluator noster voluit esse liberam, hanc ipse potestatis regiæ iura transcendens facere conatur ancillam. Quanto melius foret, si dominam suam esse agnosceret, eique religiosorum Principum exemplo deuotionis obsequium exhiberet, nec contra Deum fastum extenderet dominationis, à quo sue dominium accepit potestatis? ipse enim est, qui ait d: Per me Reges regnant. Sed immensa cæcatus cupiditate tali-gine & diuino vt patet) ingratus beneficio, & contra Deum fastuose terminos, quos posuerunt patres nostri, contempto diuino timore, transgreditur, & contra Catholicam veritatem sue fidei tyrannidis efferatur.*

c Greg. lib. 4. ep. 32.

d Prou. 7.

In tantum autem sue temeritatem extendit vesaniæ, vt caput omnium Ecclesiarum Romanam Ecclesiam sibi vendicet, & indomina gentium terrenæ iuis potestatis vsurpet: quod omnino ille sieri prohibuit, qui hanc beato Petro Apostolo specialiter cauisit, dicens: Tibi dabo Ecclesiam meam. Obstruatur ergo os loquentium iniqua, & omnis hæreticorum actes obmutescat: quia nullus vitæ habet mendacium, quod ipsius voce veritatis inuenitur destructum. hucusque Gregorius, qui (vt vides) Regis nomine indignum eum habet, qui Romanam Ecclesiam suis spoliatiuis & libertate, quoquo modo subiugare & sub tributo ipsam redigere conabatur: quem & contra Catholicam agere veritatem proclamat. Qui & infectus in eosdem Psalmi expositione eo versu: *Iratus in Domine terram suscitasti*: inter diros Ecclesiæ persecutores adnumerat Imperatorem talia præsumentem, dum ait: *Quid enim Nero? Quid Diocletianus? Quid denique iste, qui hoc tempore Ecclesiam persequitur? Numquid non omnes vertæ inferi?* cum tamen iste de Mauritio, siue eo, qui ipsi succesit, Phoca, vel Tiberio, vel Iustino, qui hos præcesserunt, Augustis (cuiusuis horum temporibus velis scripsisse Gregorium commentarium illum) omnes repertantur fuisse fide Catholica Orthodoxi, hacque tantum ex parte damnandi, quod confirmationem electi in Rom. Pontificem sibi (vt diximus) vendicarent.

VI.

VII.

Tam grande malum, licet Gregorius adeo sit detestatus, tolerandum tamen ipsi in tanta temporum iniquitate fuit, cum ingi bello Longobardi Italiam infestarent, Romamq; ipsam obsidione sæpe vallarent arc; persistentes: vnde periti nauis more turgetis maris vndis haud prora findentis, sed clauo potius declinantis, electionem suam irritam reddere laborauit, sicque antecurrere malo illud, quod sibi immineret cognoscens. Quamobrem qui clero ipsum eligenti non posset obsistere, neque resistere populo postulanti: ad vnicum illud remedium libi confugiendum esse putauit, vt bene vtens occasione illa, & ex veneno sibi parans antidotum, ad Mauritium Imperatorem, ad quem de electione facta mitte barat à clero populoque Romano decretum, litteras daret, quibus ipsum plurimis dehortaretur ab electionis confirmandæ sententia.

VIII.

Ista præsentiens Germanus ſ Præfectus Vrbi, occurrens malo, nesciente ipso Gregorio, eius ad Mauricium Augustum datas litteras intercepit; inas vero addidit ad eundem, quibus eum certum redderet, nihil his perditissimis temporibus opportunius contingere posuisse, quã vt Gregorius nobilis genere, vita sanctissimus, scientiaque cæteris præstans, Romanus Pontifex esset electus, rogans ipsum pariter, vt petenti clero & populo postulanti, eius confirmando electionem, annuere vellet. Quod ei perfacile fuit suadere, vtpote qui ipsum Gregorium degentem olim Constantinopoli satis perspectum habuisset, eoque familiarissime vsus; quem & compatrem delegisset, cum genitum à se filium ab ecclesiastici lauacri regeneratione suscipi voluit g. Hic autem admonendum lectorem putamus, quod quem Præfectum Vrbis Ioannes diaconus Germanum nominat, alter habet Gregorius Turonensis ex relatione sui diaconi, qui tunc in vrbe erat: non enim Germanum dictum nomine Præfectum Vrbis fuisse, sed eundem fuisse germanum ipsius sancti Gregorii significat. sunt hæc verba ipsius: *Præfectus vrbis Romæ germanus eius, antea quam nauim, & comprehenso disruptis epistolis, &c.* nisi interpunctio vitiosa intrepit, ve legendum sit: Præfectus vrbis Germanus eius anticipauit nuntium. Quæ lectio magis placet, eo quod apud neminem auctorum legerim Gregorio fuisse germanum.

Degebat interea Gregorius in Vrbe secretus, quod adeo efficaces se sciret dedisse litteras ad Imperatorem,

quibus redderetur omnino confirmatione suæ electionis certus. Mihi enim & illud facile persuadeo, ipsum non fuisse, quod exigeret argumentum, de tyrannice vsurpata electione Romani Pontificis confirmatione, imo vt ingens malum detestatum esse, contestationem adieci, interminatumq; aduersus eum diuinum iudicium, si non sineret Romanam Ecclesiam liberam, iamdiu in seruitutem eo modo tyrannice vindicatam: vt cum Mauritius ita legisset, longe longius abhorreret, vt missum à clero & populo decretum electionis probaret, eidemque subscriberet. Haud enim æquo animo Principes, domitari alios assueti, pati rigidos sacerdotes solent, quibus vt ea, quæ ad Deum sunt, cogantur obtemperare, vel vt non, quæ ad Deum sunt, cogantur obtemperare, vel non, si mauult, experiantur vltores. Ista, inquam, frenui seruitute Gregorius vna cum comministris in vrbe degebat.

Sed quomodo se habere soleret administratio Romanæ Ecclesiæ, dum qui electus erat, vetabatur tyrannice ab imperatore ea, quæ sunt Pontificis omnia exercere, donec accedente Imperatoris consensu, Pontificio initiari daretur collegi facile potest ex epistola à Romani cleri ad Scotos edita, cum sedes vacaret morte Seuerini Pontificis, electusq; in locum eius esset Ioannes huius nominis Quartus, sed nondum consecratus. Videre est in litteris illis, earum Romanæ Ecclesiæ non electum Pontificem solam gessisse, sed quatuor simul eiusdem Ecclesiæ ministros sacros, nempe Archipresbyterum primo loco, deinde ipsum electum, tertio loco Primicerium, quarto vero Notariorum: apud hos enim, donec legitimus Pontifex fieri posset, cura posita erat non Romanæ tantum, sed vniuersalis totius orbis Ecclesiæ: eodemque ordine, quo recensiti sunt, inscribebantur eorum nomina in litteris, quas scribi in diuersas prouincias contingebat; sicut publicum videmus in dictis ad Scotos datis litteris, in hunc modum: *Dilectissimo & sanctissimo Thomiano, &c. Hilarius Archipresbyter & seruans locum sanctæ sedis Apostolicæ, Ioannes Diaconus, & in Dei nomine electus, atque Ioannes Primicerius & seruans locum sedis Apostolicæ, & Ioannes seruus Dei consiliarius eiusdem sedis Apostolicæ* ita ibi.

Certum quod ad Gregorium spectat, in ipsum, veluti electum Pontificem esset, vt ab eo in tanta, in qua obsessum ingruentem calamitate erant, remedii aliquid sperent, intenti oculi omnium erant. Nullus enim intra hæc ordinis ministrorum existebat, qui tãto electo Pontifice, nisi eius iussione sibi aliquod arrogaret officiũ, præsumeret, quodvis publicum obire munus: quãobrem inopia in tanta rerum & temporis necessitate cogit ipse Gregorius, Christiana iubente charitate, ad breue quidem tempus gerere se Pontificem, seu potius pro Pontifice, in his duntaxat, quæ ad expiationem spectant vrbis, ad huc videlicet ingruentem auertendam, populis indicendo, & eisdem pro studio frequentandis, exhortationemq; ad populum, qua ad pœnitentiam prouocaret, habendo.

Cum enim eadem pestis magis vrgeret (inquit Gregorius Turonensis b) vt iam ad plebem pro agenda pœnitentia in hunc modum oratio fuit: *Oportebat, fratres charissimi, &c.* Sed antequam hic ipsum reddamus integre sermonem, monendus est lector, eundem perperam retum in libris Gregorii epistolarum librum vndecimum sub Indictione sexta; quod & fefellit, qui nouam eiusdem Gregorii operum editionem elaborarunt, dum ad finem concionis eam habitam posuerunt sexta Indictione, præsertim quidem ex hac parte audire historicos omnes testantes dictam ab ipso Gregorio fuisse quarto Kalend. Septembris, Indictione octaua, præsenti videlicet anno: cui veritati certum vt assentiri vetera exemplaria: quæ omnia si deessent, ex veritate historiæ dicta lectio magis probanda: nam cum constet eum ad populum habuisse sermonem tempore ingruentis pestilentiæ, eamque hoc anno contigisse, quo & Pelagius Papa obiit, certiene ipsius Gregorii certum sit, neque aliquando publica tam diu, dum Gregorius vixit, eam vexasse populum, plane impossibile est, vt ad sextam, vel aliam aliquam Indictionem referri possit. His accedit eius, qui sermoni interfuit, diaconi Turonensis testificatio, dum id factum retulit, antequam Gregorius Pontifex ordinaretur. quibus quidem omnibus cum æque omnes assentiantur, qui habitam hoc tempore eam asserunt esse orationem, cum id ipse diserte verbis insinuet, nihil est, vt de iisdem vel leuiter saltem dubitari possit. Cum autem eadem, quæ inter epistolas ipsius Gregorii concio habetur, scriptor pariter à Gregorio Turonensi, in quibus inter se editiones discrepent, ponemus in margine: Sic enim se habet c:

Oportet, fratres charissimi, vt flagella Dei, qua mutuere venturæ debuimus, saltem præsentia & experta timeamus. Conuersionis nobis aditũ dolor aperiat, & cordis nostri duritiam ipsa iam, quam patimur, pœna dissoluat. Vt enim, propheta teste, prædictum est* d: *Pertransiit gladius vsque ad animam. Ecce enim cuncta plebs cœlestis ira mucrone percutitur, & repentina singuli cade vastantur, nec languor mortem præuenit, sed languoris moras (vt cernitis) mors præcurrit. Percussus quisque ante rapitur, quam ad lamenta pœnitentiæ conuertatur. Pensate ergo, qualis ad conspectum districti Iudicis perueniet, cui non vacat flere, quod fecit: habitatores quippe non ex parte subtrahuntur, sed pariter corruunt, domus vacua relinquuntur, filiorum funera parentes afficiunt, & suis eos ad interitum hæredes præcedunt. Vnusquisque ergo nostrum ad pœnitentiæ lamenta confugiat, dum flere ante percussionem vacat. Reuocemus ante oculos mentis, quicquid errando commisimus; & quod nequiter egimus, flendo puniamus. Præueniamus faciem eius in confessione, & sicut propheta* e *admonet, leuemus corda nostra cum manibus ad Deum*. Ad Deum quippe corda cum manibus leuare, est orationis nostræ studium cum merito bonæ operationis erigere. Dat profecto, dat tremori nostro fiduciam, qui per prophetam clamat* f: *Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Veternosas namque Niniuitarum* g *culpas triduana pœnitentia abstersit, & conuersus* h *latro vitæ præmia etiam in ipsa sententia suæ mortis emeruit.*

Leuemus igitur corda, & præsumamus nos iam percepisse, quod petimus. Citius ad precem Iudex flectitur, si à prauitate sua petitor corrigatur. Imminente ergo tanta animaduersionis gladio, nos importunis fletibus insistamus. ea namque quia ingrata esse hominibus importunitas solet, Iudici veritatis placet: quia pius & misericors Deus à se vult veniam precibus exigi, qui, quantum mereamur, non vult irasci. hinc etenim per Psalmistam i *dicitur*: Inuoca me in die tribulationis tuæ, & eripiam te, & magnificabis me. Ipse ergo sibi testis est, quia inuocantibus misereri desiderat, qui monet, vt inuocetur. Proinde, fratres charissimi, contrito corde & correctis operibus crastina die, primo diluculo ad Septiformem litaniam, iuxta distributionem inferius designatam, deuota* mente cum lacrymis veniamus. Nullus vestrum ad terrena opera in agros exeat, nullus quodlibet negotium agere præsumat: quatenus ad sancta Dei genitricis Domini Ecclesiam conuenientes, qui simul omnes peccauimus, simul omnes mala, quæ fecimus, deploremus: vt districtus Iudex dum culpas nostras nos punire considerat, ipse à sententia proposita damnationis parcat.* hactenus sermo, idemque dictus in Ecclesia sanctæ Sabinæ in Auentino, & scriptus affixus ecclesiæ Albo, cui litaniarum ordo istiusmodi subscriptus habetur:

Litania clericorum exeat ab ecclesia beati Ioannis Baptistæ.

Litania virorum ab ecclesia beati martyris Marcelli.

Litania monachorum ab ecclesia martyrum Ioannis & Pauli.

Litania ancillarum Dei ab ecclesia beatorum martyrum Cosmæ & Damiani.

Litania fœminarum coniugatarum ab ecclesia beati primi martyris Stephani.

Litania viduarum ab ecclesia martyris Vitalis.

Litania pauperum & infantium ab ecclesia beatæ martyris Cæciliæ. Facta sunt hæc in basilica sanctæ Sabinæ sub die quarto Kalen. Septemb. Indictione octaua. hactenus ex veteri eademq; germana lectione, ex qua recentiores emendes, in quibus (vt diximus) inconsulte nimis sexta Indictio ponitur: quando enim ista contigerint, liquido constat. Porro quam legisti Septiformem litaniam per diuersarum personarum atque locorum ordinem distinctam, apud Gregorium Turonensem aliter dispositam inuenies in hunc modum &:

c *Greg. lib. 11. ep. 2. Regist.*
* dilect. fissimi.
GREGORII SERMO TEMPORE PESTIS.
d *Ierem. 4.*
c *Thren. 3.*
* Dominũ.
f *Ezech. 18. & Ion. 3.*
g *Matth. 27.*
HORTATIO AD POENITENTIAM.
i *Psalm 49.*
* dicit.
* deuota ad lachrymas mẽte,
LITANIA SEPTIFORMIS DICTA.
k *Greg. Turon. l. 10. cap. 1.*

Clerus igitur egrediatur ab ecclesia sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani cum presbytero Regionis sextæ.

Omnes vero Abbates cum monachis suis ab ecclesia sanctorum martyrum Gervasii & Protasii cum presbytero Regionis quartæ.

Omnes Abbatissæ cum congregationibus suis egrediantur ab ecclesia sanctorum martyrum Marcellini & Petri cum presbytero Regionis primæ.

Omnes infantes ab ecclesia sanctorum martyrum Ioannis & Pauli cum presbytero Regionis secundæ.

Omnes vero laici ab ecclesia sancti protomartyris Stephani cum presbytero Regionis septimæ.

Omnes mulieres viduæ ab ecclesia S. Euphemiæ cum presbytero Regionis quintæ.

Omnes autem mulieres coniugatæ egrediantur ab ecclesia sancti martyris Clementis cum presbytero regionis tertiæ. Vt de singulis ecclesiis exeuntes cum precibus ac lacrymis ad B. Mariæ semper Virginis genitricis Domini Dei nostri Iesu Christi basilicam congregemur: vt vbi diutius cum fletu ac gemitu Domino supplicantes, peccatorum nostrorum veniam promereri valeamus. Hæc eo dicente, congregatis clericorum cæterum psallebre insit per triduum, ac deprecari Dominu misericordiam. De hora quoque tertia veniebant virgi, * *chori psallentium ad ecclesiam clamantes per plateas Vrbis, Kyrie eleison.* hæc Gregorius, quæ accepit à suo diacono tunc in Vrbe morante. Sed vnde ista diuersitas? non aliunde puto, quam quod cum non semel eiusmodi indictæ fuerint litaniæ, proque diuersitate dierum, diuersæ affigerentur in ecclesia inscriptiones, singulæ diebus singulis: ex alia ipsarum alterius diei Gregorii diaconus delegerit, & ex alia alius retulerit inter epistolas. Pluries eo tempore celebratas esse eiusmodi litanias diuersis diebus, & processum quoque fuisse ad sancti Petri basilicam, constat ex veteribus Ritualibus. Subdit vero idem Gregorius Turonensis:

Asserebat autem diaconus noster, qui aderat, in vnius horæ spatio, dum voces plebis ad Dominum supplicationis emisit, octoginta homines ad terram corruisse, & spiritum exhalasse. Sed non desistit sacerdos tantus prædicare populo, ne ab oratione cessarent. hucusque de his Gregorius, quæ (vt dictum est) accepit à suo diacono: qui cum eundem Gregorium sacerdotem nominet, plane declarat ipsum iã ex diacono fuisse presbyterum ordinatum, sed haud diu ante: nam inferius idem Gregorius: *Ab hoc etiam diaconu noster reliquias sanctorum (vt diximus) sumpsit, dum adhuc in diaconatu Gregorius degeret.* hæc ipse.

* vndique

DIVERSÆ LITANIÆ HABITÆ.

XIII. Habent veteres Rituales libri (vt vidimus) vltimis litaniis esse processum ad basilicam Apostolorum principis Petri, atque ab eodem Gregorio sanctam imaginem Deiparæ magna veneratione delatam: fuisse autem illa traditur, quæ hactenus extat in basilica S. Matiæ ad præsepe, & à populo honorifico cultu frequentatur: eã tunc à S. Gregorio in processione delatam. Ordo Romanus, quem pluribus exemplaribus Vaticana bibliotheca custodit, affirmat: quibus maior proculdubio adhibenda fides est, quam cuius haud pridem Venetiis. Tunc vero & mirandum illud accidisse tradũt, vt cum peruenisset procedendo Gregorius ad molem Hadriani Tiberi adiacentem, in signum reconciliati numinis, visus fuerit Angelus nudatum gladium in vaginam reponere, eoque symbolo morbum cessasse significare voluisse, quemadmodum (vt superius ex eodem Gregorio a dictum est) per sagittas vitas cœlitus lapsas idem fuerat diuinitus præmonstratus. Sic itaque in tempore concitatæ diuinæ iracundiæ (vt scriptum est b) Gregorius factus est reconciliatio, cũ auerterit ipse diuinam indignationem à populo: cuius rei gratia in litaniis illis, quæ annua celebritate in Ecclesia antiquo vsu recurrunt pro omnibus auertendis malis, idem Gregorius preces indixit cum gratiarum actione pro tanto accepto diuinitus beneficio. Extat eius indictionis formula, quam hactenus inter ipsius Gregorii epistolas asseruatam hic tibi legendam proponimus: siccenim se habet c:

ANGELVS SVPER MOLEM HADRIANI VISVS.

a *Greg. dial. lib. 4. c. 36.*

b *Eccl. 44.*

Solemnitas annuæ deuotionis nos, filij dilectissimi, admouet, vt litaniam, quæ Maior ab omnibus appellatur, solicitis ac deuotis desiderijs, auxiliante Domino, mentibus celebrare: per quam à nostris excessibus, eius misericordia supplicantes, purgari aliquatenus meremur. Considerare etenim nos conuenit, dilectissimi, quam varia continuisque calamitatibus pro nostris culpis & effusionibus affligamur, & qualiter cælestis pietatis nobis subinde medicina subueniat. Sexta igitur feria veniente, à Titulo beati Laurentij martyris, qui appellatur Lucinæ, egredientes, ad beatum Petrum Apostolorum principem Domino supplicantes cum hymnis & cantibus spiritualibus properemus; vt videam sacra mysteria celebrantes, tanto de anterioribus, quam de præsentibus beneficijs poteatenus, in quantum possumus, referre gratias mereamur. hæc Gregorius de hac cessante gratiarum referens actionem. Verum non sic pestis penitus cessauit, vt omnino extincta fuerit, licet maxima ex parte vis eius repressa sit; vt quæ dicentur, ostendent.

c *In Regist. emprim. Ind. 10.*

IN MAIORI LITA-

Sed quid ipse post hæc? non quidem secundum illud de ignauis atque superbis antiquitus viuentium proueniebat, in prælio cerui, in paceleones: sed è contrario, se leonem in prælio exhibuit, prodigens vitam ipsam, stansque ante omnes in prima acie primus in tanto discrimine militabat intrepidus: & vbi pax, conciliato numine, reddita est, tanquam cervus sibi timens, fugam arripuit, latibula captans, cum scilicet litteræ Imperatoris de confirmatione eius electionis Romam delatæ fuerunt, quod iisdem fermè diebus accidit. Sed quid de his primo Turonensis Gregorius habeat, hic reddamus: *Cum, inquit, d latibula fugæ præpararet, capitur, trahitur, & ad beati Apostoli Petri basilicam deducitur, ibique ad Pontificalis gratiæ officium consecratus, Papa Vrbi datus est. Sed nec desistit diaconus noster, nisi ad Episcopatum eius de Portu rediret, & qualiter ordinatus fuerit, præsenti contemplatione suspiceret.* hæc ipse. Verum de eius occulta fuga habet ista Ioannes diaconus e: *Qua, inquit, palam egredi portas ciuitatis non poterat, à negotiatoribus exponendum se, dissimulato (vt fertur) habitu, calidus inuenit: siluarum saltus expetijt, cauernarum latibula requisiit. In quibus dum ab omnibus summa solicitudine quæreretur, indicio columnæ fulgida super se iugiter e cælo dependentis agnoscitur, capitur, trahitur, & apud beati Petri Apostolorum principis templum Pontifex consecratur.* hæc de fuga, inuentione, & consecratione Gregorii Ioannes: quæ quidem omnia & ex ipsius Gregorii Papæ scriptis fidem aliquam sibi vendicant.

d *Greg. lib. 10. epist. 13.*

XIV. Etenim dum per apologiam ad Ioannem Rauennatem Episcopum, qui ipsum ob eam causam incusarat, in præfatione libri curæ pastoralis ad eum scripta se excusat, hæc habet f: *Pastoralis curæ me pondera fugere dissimulando voluisse, benigna, frater clarissime, ac humillima mecum reprehendo, &c.* De signo autem diuinitus ostento, quod dictum est à Ioanne, ipse ex epistola ad Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum fidem aliquam sibi fecit, dum ita habet g: *Ego quoque, qui indigno ad locum regiminis veni, infirmitatis meæ conscius, secretum loca petere aliquando decreueram: sed superna mihi audacia * aduersa conspiciens. iugo Conditoris subdidi cervicem cordis, hoc præcipue perpendens, quia quælibet occulta loca sine Dei gratia animam iuuare non possunt, &c.* Idemque ad Natalem Episcopum Salonitanum his verbis h: *Quia diuinis indictis * non peruersa resultare, necessario mentem meam partis latere rescindi.* ita Gregorius, cum conceptum ex sua creatione mœrorem deponere ac penitus propulsare eo argumento studeret, quod scilicet ita Deo placitum esse, signis haud dubiis cognouisset. Quæ igitur adeo mirandis præostensa est signis ordinatio, celebrata hoc anno, tertio Nonas Septembris, eadem veluti sacrosancta, annis singulis in Ecclesia repetenda, consignata tunc publice fuit in Romanæ Ecclesiæ tabulis, quæ & in vniuerso Catholico orbe solemnis hactenus perseuerat. Cæterum est pendenda ab ipso Gregorio merit Imperatori eadem pecuniæ quantitas, quæ à prædecessoribus Gothorum temporibus exacta est: haud tamen in crimen adduci potuit, quasi redemptum pecunia Pontificatum obtinuerit: etenim electio (vt dictum est) legitime facta illi contulit Pontificatum, non Imperatoris confirmatio tyrannice vsurpata, quæ pecunia licite redimi potuit, cum non redimeretur ea Pontificatus, sed exe-

e *Ioan. diac. in vita Greg. lib. 2. c. 44.*

f *Greg. lib. 1. epist. 1.*

g *Greg. lib. 1. epist. 5.*

h *Greg. lib. 1. epist. 7.*

cepto

cum munerib. eo modo (quod aliter non liceret) ab illatarum vexatione se liberando.

Ordinatis igitur sanctus Gregorius Summus Pontifex, tum creditum sibi populum, vt optimus pastor, Dei verbo alere aggressus, in eadem sancti Petri basilica prædecessorum ordine positam habuit homiliā, qua pluribus præmissis deplorauit eruminas: ea enim accidere vidit temporis secundum illud Ioelis: a *Residuum eruginis locusta, residuum locustæ comedit bruchus, residuum bruchi comedit rubigo.* Siquidem alia plura post pestem ingruerant mala: nam cum adhuc apud basilicam Vaticanam ordinatus Pontifex Gregorius resideret, ventis vehementibus concussa ciuitate, quæ vetustate infirma erat, basilica solo prostrata sunt: addita his fuere mala alia recentia & instantia, quibus tum Italia premebatur, vbique tum Roma ipsa diritus vexabatur. quo factum est, vt crederetur extrema mundo dies iudicii immineret: cuius rei gratia idem Gregorius Pontifex mense Nouembri habens eam in eadem basilica sancti Petri ad populum homiliam in illam Euangelii lectionem, qua à signa aduentus sui à Domino prænunciata sunt, exordia habet ista: *Pestilentias sine cessatione patimur.* & de signis præsentis furoris malorum: *Prinquam, inquit, gentis gentili gladius ferienda traderetur, signa in cælo acies videmus, audimus, quæ pæne humani generis sudore sanguine cruentata, & inferius: Ecce fratres mei, tam cernimus, quod audiebamus. Nouis quotidie & crebrescentibus malis mundus vegetur. Prædictiones nostræ abeli quanti rem amiserint, agnoscitis: & tamen adhuc mentis flagella vrgent, repentinus casus opprimunt, nouæ & inusitatæ clades affligunt.* & paulo post: *Nodum tertium, patres, agnoscite, quod subito turbine annosa arbusta eruta, destructa sunt, atque Ecclesia à fundamentis euersa sunt. Quanti ad rectum sunt atque vocationes actorum se in crastinum aliquid acturi, & tamen vocte eadem repentina morte defuncti sunt, in lecto vitæ deprehensi? Sed consolationis adhuc est nobis, dilectissimi, quod ad hæc agenda inuisibilis Iudex venti tentationum mouit, vitæ procellam nubis excitauit & terram subruit, vt ædificiorum fundamenta concuteret. Quid ergo Iudex ipse subrueret, cum per semetipsum venerit & in vltionem peccatorum exarserit, si pertæsus non potest animos per tentationum vim sentire? In ira enim præsentia, quæ cuncta subsistere si venerit, & terram subruit, & concutit aera, & tecta ædificia frangit.*

Fuerant hæc omnia iam antea à S. Benedicto prænuncia, cum S. Sabinum Episcopum Canusinum alloqueretur, quæ ipse S. Gregorius recitat verbis istis: c *Roma ciuilibus non externis malorum, sed tempestatibus, coruscis turbinibus, ac turrentis fatigata in semetipsa marcescit. Cuius prophetiæ nobis facta sunt hæc clariora: qui in hac vrbe dissolutionum, turpiumque amorum, destructas Ecclesias turbine cernimus, easque aliquas longo senio lassatas, quia ruinis crebrescentibus proximare, videmus,* hæc Gregorius. Sed his malis alia addita sunt, nempe Longobardorum foris vagantium metus, de quorum exitu, qui tunc erant Vrbis custodiæ ante immunitati, accelerabo cordia: de quibus idem Gregorius in epistola ad Paulum scholasticum post Pontificatum in eam tertia ordine scripta ista habet: d *Venientes autem ante magnificum dominum Mauritium Cartularium, ei questus est Romanæ vrbis necessitate concurrite: quia hostilibus gladiis feris sine cessatione conficimur, sed solitione militum inter nos periculo grauius vrgetur.*

Imminebat insuper hocanno dira fames; cuius rei causa ipse Gregorius, simulac ordinatus est Pontifex, è Sicilia frumentum vehendum curauit, vt patet ex secunda ordine data epistola ad Prætorem Siciliæ ipso mense Septembri, inchoante quinta Indictione; vbi inter alia: e *De quarto autem genere, quia si quid minus huc transmittitur, fruendi videlicet, non vtique quilibet homo, sed cunctus simul populus timuerit.* Sic igitur non tam sedem Pontificiam, in qua sederet, visus est Gregorius conscendisse, quā conscendisse ad omnia ex parte turbinibus nauem, atq; dimotis inde quietis vocatus ad bella duraque labores subeundos, & graues perpetiendas æruminas. Hinc ipse ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum scribens quartam ordine epistolam, inter alia habet ista: f *Quia vetustam nauem vehementer confractam indignus ego infirmusque suscepi: vndique enim fletibus intrant, & quotidiana ac valida tempestate quassata putrida naufragium tabula sonant: per omnipotentem Deum rogo, vt in hoc mihi periculo orationis vestræ manum porrigatis: quia & tanto euiusque potestis exorare, quanto & à confusione tribulationum, quæ in hac terra patimur, longius stetis.* Hæc Gregorius pressus angustiis vndique gemens ac dolens.

f *Greg. lib. 1. ep. 4.*

STATVS ECCLESIÆ ROMANÆ HVIVS TEMPORIS

XIX.

Verum quo magis increbescere vidit mala, eo fortius ad ea superanda animi virtute surrexit, & tantum abfuit vt illis succumberet, vt ea omnia potentissime superans, visus sit tot immensos fluctus, Christi consilius vebo, qui vocauerat, sicco vestigio pertransisse; vt diceret cum Apostolo: g *In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur.* Quanta enim fuerit animi tranquillitate inter tot fluctus atque procellas, ex eo quisque facile poterit intelligere, dum (vt ipse testatur in epistola ad Leandrum Episcopum Hispalensem: h) hoc ipso exordio Pontificatus sui, tanquam in summo otio frueretur, curisque omnibus vacuus, solitarius detineretur monastica cellula, præclarissimum illud de Pastorali cura commentarium elaborauit, ea occasione accepta, quod (vt dictum est) Ioannes Rauennas Episcopus ipsum litteris arguisset, quod pastoralem curam, delitescendo, fugere voluisset. qua in re imitatus est Magnus Gregorius Gregorium Nazianzenum: sicut enim ille eadem ex causa scripsit de sua fuga apologeticum, quo sublimem periculosamque eiusmodi spiritualem præfecturam oftēdens, se haud insipienter fugisse monstraret: ita hic noster suæ fugæ defensionem parans, simul ostendit periculum, pariterque docuit, quales esse debeant, qui in Episcopos assumūtur, & quo modo, qui assumpti sunt, se gerere in regimine ipso, atque insuper quo modo docere alios debeant, & ad sui cognitionem eosdem redire demum oporteat. Qua in re non apologiam tantum de fuga sua visus est scribere, sed pastor ipse pastorum pascere eos primum omnium voluisse, vnde & daretur eis optime sibi subditos curare greges; memor nimirum, primum omnium incumbere ex Domini institutione, sicut Petro, ita & successoribus eius, labantes confirmare fratres.

g *2. Cor. 4.*

h *Greg. lib. 1. ep. 46.*

QVA OCCASIONE GREGOR. SCRIBIT LIBRVM CVRÆ PASTORALIS.

i *Luc. 22.*

Scribens igitur de cura pastorali volumen, nihil aliud visus est operatus, quam in eminentissima omnium cathedra sublimis positus docere voluisse omnes, qui essent in toto Christiano orbe pastores, necnon eos, qui eisdem postea futuris sæculis in eodem munere pastorali essent substituendi Episcopi successores. Ita plane, cum ad Synodos celebrandas postea conuenerunt Episcopi, hoc ipsum (vt suo loco dicetur) ingenue professi sunt. Sed quātaid animi demissione, procul abhorrens à fastu, Gregorius ipse præstiterit, eius accipe verba, cum perorat: *Ecce, inquit, bone vir, reprehensionis meæ necessitate compulsus, dum monstrare qualis esse debeat pastor inuigilo, pulchrum depinxi hominem: pictor fucus, aliusque ad perfectionis littus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor.* hæc ipse: qui eo se vinculo arctius obstringere voluisse videtur, vt quæ alios scribendo docuisset, primus ipse opere implere satageret, exemplar sibi optimi pastoris velut in tabula pictum ob oculos ponens, vt se ipsum in eandem imaginem transformaret.

XX.

Cæterū quod ad ipsius Gregorii scripta pertinet, plane ea admiranda cognosces, si in eis non folia tantū, sed qui insit fructus, velis attente perspicere, atque percipere. Tulit infelicissima conditio sæculi huius, vt inter barbaros barbarismis luculēta repleta Latinitas, & solœcismorum obducta carie fuerit Romana lingua: vt pene miraculum habitum sit, Gregorium inter tot tenebras aliquo illucescere potuisse fulgore. Sed cœpta iā prosequamur.

XXI.

DE S. GREGORII SCRIPTIS IVDICIVM.

Cum autem meditaretur ista Gregorius ipso suæ sedis exordio, pati coactus est ingruentia vndiq; gratulantium agmina: *Importuna sæue narratio in luctu musica.* k quod cogat Christiana charitas l *gaudere cum gaudentibus.* Magis vero exulcerabant animum eius illi, qui cum spirituales essent, vt conscii eius animi & instituti, aliter iudicare de-

k *Eccl.*
l *Rom. 12.*

bérent, æque vt cæteri gestire gaudio viderentur. Hinc ipse ad Paulum scholasticum his primis ordinationis suæ diebus scribens, hæc ait: a *Quicquid mihi ex honore sacerdotalis officij extranei arrident, non valde pensa: de vobis autem nihil hæc ex re arridentibus non minime dolco, qui desiderium meum plenissime scitis, & tamen profecisse me credistis. Stultum enim mihi profectus fuit, si fortassis implere quod volui, si voluntatem meã, quam dudum cognitam habetis, perficere optata quietis perfectione valuissem.* alludens ad fugam, quam frustra captasset. Scribit hæc ad Paulum Scholasticum Siciliæ Præfectum, cum successorem ab Imperatore accepisset Leonem Exconsulem: quo tempore idem sanctus Gregorius b ad curandum Ecclesiæ Romanæ patrimonium in Sicilium milit Petrum subdiaconum, cui & in mandatis dedit, vt interesset Conciliis ab omnibus Episcopis eius insulæ annis singulis conuocandis. sed ad eundem Petrum paulo post litteras c dedit, cum ipse vendicare vellet Romanæ Ecclesiæ fundum quendam, præcipiens, vt si quadraginta annis absque intermissione possessio illius continuata esset, nulla fieret possessori molestia; nolens vti priuilegio à Iustiniano Ecclesiæ Romanæ concesso centum annorum, ne exordia Pontificatus sui aliorum lachrymis auspicaretur.

a *Greg. lib. 1. ep. 4.* DOLOR DE ALIENO GAVDIO.

b *Greg. lib. 1. ep. 1.*

c *Greg. lib. 1. ep. 9.*

XXIII. GREGORII CVM AMICIS EXPOSTVLATIO.

Dum in his esset, nec quem deuorarat ex suis ærumnis conceptum mærorem digerere omnino posset, eo magna sæpe regurgitante amaritudine animi, gemens & dolens, vnde sibi malum, quo angebatur, prouenisse sciebat, eo commotus, grauius questus est, cum amicos expostulans, quod apud Imperatorem non intercessissent, vt de sua electione decretum irritum reddetur. Hoc argumento ab eo scriptæ sunt litteræ ad Ioannem Episcopum Constantinopolitanum & alios: ad ipsum enim in primis hæc habet: d *Si charitatis virtus in proximis dilectione consistit, & sic diligere proximos sicut nos iubemur: quid est, quod me beatitudo vestra non vt a sicut se diligat? Quo enim ardore, quo studio Episcopatus pondera me nobis deberent imponi, non resististis. Constat ergo, quia non me sicut vos diligitis, qui illa me volentem onera suscipere, quæ vobis imponi noluistis.* Sunt complures eiusdem Gregorii epistolæ ad diuersos datæ, quibus luget miserimũ, quem putabant animæ suæ statum, in quem sub honoris specie se videret esse conjectum: dignæ quidem omnes, quæ ab omnibus legerentur; verum ob prolixitatem vitandam eas hic reddere prætermittimus: ne tamen ieiunum omnino lectorem dimittamus, satis sit hic referre, quam hoc ipso sui Pontificatus initio scripsit ad sororem Imperatoris, nomine Theoctistam, pietate, sicut & generis claritudine insignem fœminam; qua quidem, qui intimis lateret, animi fluctus aperit; ait enim post eius exordium e:

d *Greg. lib. 1. ep. 4.*

e *Greg. lib. 1. ep. 5.* DEPLORAT GREGORIVS VITA STATVM.

Sub colore Episcopatus ad sæculum sum reductus: in qua, cùm sæcl cet pastoralis, tantùs terra cœris inferuio, quantis meum vita laica nequaquam deseruisse reminiscor. Alta enim quietis mee gaudia perdidi, & intus conrutus, ascendisse exterius videor: vnde me a Conditoris mei facie longe expulsum deploro. Conabar namque quotidie extra mundum, extra carnem fieri, cuncta phantasmata corporis ab oculis mentis abigere, & superna gaudia incorporaliter videre; & non solum verbis, sed medullis cordis mei ad Dei speciem anhelans, dicebam: Tibi dixit cor meum: Quæsiui vultum tuum: & vultum tuum Domine requiram. Nihil autem in hoc mundo aspectu, nihil pertimescens, videbar mihi in quodam rerum vertice stare; ita vt in me pene impleri me credirem, quod pollicente Domino, ex prophetæ dictis audissem: Ascendam te super altitudines terræ. Super enim altitudines terræ ascendit, qui & ipsa, quæ alta & gloriosa præsentis videntur secula per mentis despectum calcat. Sed repente à rerum vertice, tentationis huius turbine impulsus ad tumores, pauo-resque corruimus, ita mihi nihil timere, ei tamen, qui mihi commissi sunt, multum formido.

f *Psal. 26.*

g *Isa. 58.*

*Vndique causarum fluctibus quatior, & tempestatibus deprimor, ita vt recte dicam: Vem h in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Redire post culpas ad cor desidero, sed ab eo cogitationum tumultibus exclusus redire non possum. Ex hac ergo mihi longe factum est, quod intra me est: ita vt obedire negnam prophetico voci, qua dicitur: Redite prævaricatores ad cor. Sed stultis prosit cogitationibus salutaria exhortamenta compellor: k Cor meum derelinquit me. Contemplatiua vita pulchritudinem valet Rachel \ dilexit sterilem, sed videntem ac pulchram, quæ esse per quietem suam munus gener at, locum tamen subtilius videt. Sed quo miseo, nescio, Lia mihi immolit communia est, activa videlicet vita, fecunda, sed lippa, minus videns, quia amplius parit. Sedere ad pedes Domini cum Maria sustinui, verba veri ejus perquirere: & ecce cum Martha compellor intus exterioribus ministrare, & erga multa satagere. Expulsa à me (vt credidi) legione dæmoniorum, volui obsessis, quos noui, ad Salutaria regedes quæ fecere: & ecce multa mihi tumultuosa atque compulso dicitur m: Reuertere in domum tuam. & annuncia quanta fecerit tibi Dominus. Sed quis inter tot terrenas curas valeat Dei mirabilia prædicare, cum tam multa difficile sit silentio tacere? pressus enim in hoc * onere tumultu secularium negotiorum, ex eo me esse video, de quibus scriptum est n: Deficio sicco, dum alleuantur. Neque enim dixit: Deficio sicco, postquam alleuati sunt: sed, dum alleuantur: quia prauis quibusque dum tempore alibi honore fulsit, furu videntur surgere, intus cadunt. Alleuatio ergo ipsa ruina est: quia dum gloria falsa subuexi sunt, à gloria veritatis cadunt.*

k *Psal. 13.* \ *Genes. 29.*

m *Marc. 5.*

* *hoc onere*

n *Psal. 87.*

Hinc iterum dicit: o *Deficientes vt fumus deficient. Fumus quippe ascendendo deficit, & se se dilatando enanescit. Sic videlicet fit, cum peccatoris vita præsens felicitas comitatur: quia vnde exaltatur, vt altius sit, inde agitur, vt non sit. Hinc rursum scriptum est* p *Deus meus pone illos vt rotam. Rota quippe ex posteriori parte attollitur, & in anterioribus cadit. Posteriora autem nobis sunt bona præsentis mundi, quæ relinquimus: anteriora autem sunt æterna & permanentia, ad quæ vocamur, Paulo attestante, qui ait* q: *Quæ retro sunt obliuiscens, in ea, quæ sunt priora, me extendens. Peccator ergo cum in præsenti vita proficere, vt vota ponitur, quasi in anterioribus currere, ex posterioribus eleuatur: quem cum in hac vita gloriam percipit quam velinquit, ab illa cadit, qua post hanc venit. Et quidam multi sunt, qui sic exteriores proficere sua regere sciunt, vt per unaquamque interiora corrumpant. Vnde scriptum est r: Deus peccatum non abscit, cum & ipse sit potens. Et per Salomonem dicit s: Et intelligens gubernacula possidebit. Sed mihi hæc difficilia sunt, qua & valde onerosa: & quod mens sponte non recipit, congrue non disputat. Ecce serenissimus Dominus Imperator fieri sinitam leonem iussit. Et quidem pro iussione illius vocari leo potest, fieri autem leo non potuit. Vnde necesse est, vt omnes culpas & negligentias meas non mihi, sed sua pœnæ deputet; quia virtutis ministerium infirmæ commisit.* Hactenus Gregorius, qui eodem quoque argumento litteras t dedit ad Narsetem Patricium, nec non alias ad Anastasium Episcopum Antiochenum: desiderantem autem litteræ scriptæ ad Imperatorem, quarum meminit in illis redditis ad eundem Anastasium, dum ait: *Præterea indico, quia à serenissimis dominis quantis valuit precibus postulans, vt vos, honore restituto, ad sancti Petri Apostolorum principis limina venire, & quicquid Deo placuerit, hoc mecum vestre corda cedant: quatenus dum vos videre meruero, peregrinationis nostræ tedium de æterna patria iuncem lugenda relenerem.* hæc Gregorius.

o *Isa. 40.*

p *Psal. 62.* GREGORII ÆRVMNA IN CVRA PASTORALI.

q *Philip. 3.*

r *Ezech. 18.*

s *Sap. 8.*

t *Greg. lib. 1. ep. 6.*

Quorum verborum sensum vt percipias, in memoriam reuocare debes, quæ de eodem Anastasio Sinaita in superiori Annalium tomo relata, ipsum inimicum resistentem Iustino calumniis passum; ab eodem fuisse Antiocheno Episcopatu dejectum, in locumque ipsius subrogatum Gregorium, quem cognitum perfidem Reipublicæ constat nunquam ab ea sede fuisse per successores Imperatores dimotum. Cum vero magna ob spiritualem animorum coniunctionem intercessisset inter ipsum Pontificem Romanum Gregorium & Anastasium necessitudo: illud ab Imperatore expetit Gregorius, vt eidem Anastasio honor sedis restitueretur, hocque tamen ad obitum vsque, qui tunc sedebat Gregorius sedere, ipse vero Romam ad se Anastasium mitteret. Verum litteras de restitutione Anastasii, licet scriptas non tamen fuisse missas, idem Gregorius testatur in epistola ad Sebastianum Episcopum, vbi ait u: *Præterea antea scripsi gestionem meam ad postrimum dominus summis precibus plenum fecisse, vt virum beatissimum dominum Anastasium Patriarchem, cum esset vsque pallij ad beati Petri Apostolorum principis limina mittendi, cum eo celebraturum solemnia Missarum transmittere debuisset: quatenus sicut ad sedem suam mutuum reuerentia iuncta, sedi meum in be-*

u

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

590. nam ipse vixerat. sed quæ causa fuerit, vt eadem scripta retinerem, profuturum Lector vobis inuenietis. hæc ipse. Sed factum est diuino consilio, vt post sequentem annum ille Gregorius moreretur, chronum vero suum post viginti quatuor annos ipse receperit Anastasius, vt suo loco dicemus.

Qui igitur in Orientalem Ecclesiam, mox vt creatus est Pontifex, conuertit oculos, certe quidem illis consultum, quæ proxime essent, non despexit: cum enim sciret Longobardis Italiæ Ecclesias post tot bella tempore Gothorum illatas, & per Longobardos iteratæ penitus desolatas, earundem propemodum curam gessit: quamobrem a Minturnensem Ecclesiam non cleto tantum, sed & populo destitutam, Formianæ illi proxime inhærenti commisit, in qua nunc fuisse venerandum corpus sancti Erasmi martyris tradit. Verum & Formiana postea partim desolata, in proximum locum ad mare politum naturali munimento, Caietam dictum, tam sedes, quam martyrum pignora sunt translata. Sed & hoc patiter anno, Ecclesiæ Populoniensi in Tuscia, cuius fuerat Episcopus sanctus Cerbonius, sacris destituta ministris, Rosellano Episcopo, vt eam curare deberet, litteris iniungit, quarum est exemplum: *Peruenit ad nos, quod Populoniensis Ecclesia ita sit destituta, vt nec pœnitentia decedentibus tribuatur, nec agenda pro defunctis missarum sacrificia celebrentur, &c.* Ex quibus duo ista pernosse in Ecclesia Catholica seruari solita, nimirum, vt nemo Fidelium adultorum absque pœnitentia, ipso sacramento videlicet pœnitentiæ per sacerdotem impertiendo, hac vita migrare fineretur, neq; infantes coalescere absque baptismo permitterentur. Hæc sui Episcopatus exordio de reliquis autem Ecclesiis collapsis, & vt licuit, reformatis, vel aliis commendatis, sequentibus annis pro temporis ratione dictum fuimus.

Sed omnis negotium illud totis viribus suscipiendum ipse fuit, vt schismate diuisa membra capiti iungeret: hoc enim sanè idem Gregorius conatus est schismaticos illius ob Tria capitula (de quibus sæpe tomo superiori dictum est) ab Ecclesia Romana separatos communioni Catholicæ restituere. Erant ex eis nonnulli Neapoli degentes, qui quidem quod non vt alii tumidi arrogantia & auctoritate superba se ab Ecclesia Romana separauerant, sed quia verebantur, ne Tria damnando capitula, aliquid sentirent in præiudicium Concilii Chalcedonensis, quo præcæteris alii omnes schismatici (vt suis locis est dictum) contra Quintam Synodum se erexerant; facilis eorum potuerunt. Horum vnus, Stephanus nomine, simulac accepisset sanctissimum virum Gregorium creatum esse Romanum Pontificem, purum sincerumq; veritatis cultorem, apud quem nullum haberet accessum mutata affectio, sed studium veritatis: Romam veniens, ipsum conuenit, fuæque mentis ambages, animique dubitationem aperuit, quorum causa se ab Ecclesia separatum illud politicus, reuertarum se ad Fidei Catholicæ communionem, si ipse Gregorius suæ ipsius animæ susceptor in se periculum, intercederet que sponsor & fidemissor apud Deum, vadium haberetur in cœlo, quod ipse rediens ad communionem Romanæ Ecclesiæ in ternis ageret. Quod Gregorius facere minime cunctatus est: sed & vt idem præstaretur ab eius sociis Neapoli degentibus, litteris admonuit. Demetrium his temporibus Neapolitanum Episcopum.

Vigebat & illilio Imperatoris, vt schismatici omnes ad Ecclesiam redire deberent: cuius rei gratia scripserat Mauritius Augustus ad ipsum Gregorium Romanum Pontificem, vt eius omnes Romam ad Synodum conuocare, vt Synodali decreto iis, quæ ab ipsis temerè acta essent, iudicium, amotis, perfecta Ecclesiæ vnitas sanciretur. Non extant ipsæ litteræ Imperatoris, sed tantum Gregorii habentur testificatione de his scribentis ad Seuerum Aquileiensem Episcopum iterum in schismatis errorem delapsum. vbi ad finem hæc habet: *Pro quare imminente labore præsentium, iuxta Christianissimi & serenissimi nostri domini iussionem, ad beati Petri Apostoli limina cum tuis fratribus venire te volumus: vt auctore Deo, aggregata Synodo, quæ inter nos vertitur, dubietate, quod ipsum fuerit, iudicetur.* hæc ipse. Verum venire cum concupiuisset, ipse ab hostibus priuatus est, Aquileia ipsa (vt dicemus) incensa, & ipse profugus ad summam est deductus inopiam, vt stipem quærerer. Sed de his inferius.

Scilicet, vt vidisti, iussione etiam Imperatoris cogerentur schismatici Episcopi Romam ad Synodum profiscisci, idque etiam suis litteris præciperet sanctus Gregorius Papa, scribens ad Seuerum Aquileiensem Episcopum, ipsorum antesignanum, ipsi tamen more præcedentium schismaticorum, qui vt subterfugerent iudicium Ecclesiasticum, prouocare confueuerunt ad Imperatorem, dederunt libellum Mauritio Augusto, ne cogerentur Romam ad Pontificem profiscisci; sicque eluserunt eiusdem Imperatoris missam antea iussionem, nec non Gregorii Papæ præceptum. Extat libellus ipse, hic tibi modo recitandus: accepimus eum vna cum aliis epistolis à Nicolao Fabro nostri studiosissimo, depromptum (vt putamus) ex bibliotheca Pithœi, cuius ipse extitit amicus intimus & contubernalis. sic se habet.

SCHISMATICI MAVRITIO IMP. SVPPLICANT, NE AD SYNODVM PROFICISCI COGANTVR.

Sub Gregorio Papa schismaticorum libellus supplex Episcoporum ad Mauritium Imperatorem.

Suggerendum domino nostro clementissimo ac pissimo domino Mauritio Tiberio humiles Venetiarum vel secundæ Retiæ Ingenuini, Maxentius, Fortesius, Laurentius, Agnellus, Felix, Augustus Iunior, & Horontius Episcopi.

SCHISMATICORVM LIBELLVS AD MAVRITIVM IMP.

*Pietatis vestræ est, clementissime dominator, preces humilium sacerdotum Imperiali dignatione suscipere: quod etiam supplices deprecamur per Dominum Deum nostrum Ipsum Christum Saluatorem omnium, per Fidem Catholicam, & Regnum, quod meruistis à Deo concessum, atque salutem dominorum filiorum vestrorum, quibus perpetuum Imperium Deo gubernante permanet, vt aditum inueniat supplicatio nostra apud pias aures vestras, & cum fiducia recurrentes ad principalia remedia, mereamur, qua petimus, impetrare. Nam etsi nos peccata nostra ad tempus grauissimo iugo summiserunt, auxiliante nobis Domino, nullo pondere pressuram ab integritate Catholicæ Fidei inueniuntur vllo modo titubare. Deinde nec oblitis sumus sanctam Reipublicam vestram, sub qua olim quieti viximus, & adiuuante Domino redire totis viribus festinamus. Suggerimus etenim, domine pissime Princeps, scandalum Ecclesiæ, quod tempore diuæ memoriæ Iustiniani Principis totius mundi Ecclesias conturbauit, nostrarum quoque prouinciarum partibus ex tunc iam esse compertum, damnationem scilicet Trium Capitulorum, id est, epistolæ venerabilis Ibæ Episcopi Edessenæ ciuitatis, personæ quoque Theodori Mopsuestiæ Episcopi, atque scriptorum Theodoreti Episcopi Cyri, quæ in sancta Synodo Chalcedonensi recepta sunt, & Vigilio tunc Romano Præsuli, atque omnibus pene sacerdotibus damnatio ipsa, sicut vera contraria sancto Chalcedonensi Concilio execrabilis nosciturextitisse. Qui etiam Vigilius scripta sua per omnes prouincias mittens, anathematis vinculo obligauit omnem populum, si quis damnationis trium Capitulorum præberet aliquando consensum. Et licet postea Imperiali pondere ad consensum damnationis Capitulorum ipsorum paulatim singuli tunc fuerint coarctati: nostrarum tamen prouinciarum venerandi decessores, quibus indigni successimus, prædicti quondam Vigilii instructionibus informati, ad hoc inclinare nullo modo potuerunt. Quorum nos exempla, Deo propitiante, seruantes cum vniuerso populo nobis credito, sequentes etiam in omnibus definitionem sancti Chalcedonensis Concilij, defensum Capitulorum ipsorum & reuerentiam exhibemus, & à communione damnantium cum diuina gratia abstinere dignoscimur. Et dum Zmaragdus gloriosus Chartularius patrem nostrum sanctæ memoriæ Iohannem Archiepiscopum Aquileiensis Ecclesiæ pro causa ipsa pluribus vicibus contristaret: cum nostro omnium consilio atque consensu direxit ad pia vestigia principatus vestri preces, supplicans, vt expectata Dei misericordia, reuocatis omnibus consacerdotibus Synodi nostræ in potestatem sanctæ Reipublicæ ad vestræ clementiæ præsentiam veniretur, & vestrum in causa ipsa expectaretur iudicium. quod pietas vestra manuetudinis ad mercedem & laudem Imperij sui, clementi dignatione suscipiens, iussionem suam dedit ad prædictum gloriosum Zmaragdum, vt nullatenus quemquam sacerdotum pro causa communionis inquietare præsumeret, sed Dei misericordia operante sustineretur, quousque compressis gentibus, ad libertatem omnes sa-

cerdotes Concilij sub sancta Rom. peruenirent. Deinde defunctus est memoratus Archiepiscopus noster Helias.

Nos vero pro imperatis precibus, vtsdem cum omnibus populis ardentibus deuotores essemus, si fieri potuisset, eisdem ductus ad vestra certabamus redire vestigia: & gratias Deo retulimus, & pro vita Imperij vestri, sicut ipse nouit Dominus, assiduas preces cum obtulimus Maiestati. Post hoc, ordinato in sancta Aquileiensi Ecclesia beatissimo Archiepiscopo nostro Severo, quæ contumelijs illata sunt, & quibus iniuriis, ac cæde corporali fuistum, & quæ violentia ad Rauennatem ciuitatem fuerat perductus, atque exilium in custodiam, quibusque necessitatibus oppressus atque contritus fuerit: potuit ad dominj nostri pias aures sine dubio peruenire. Nos autem tam inauditis calamitatibus patrem & Archiepiscopum nostrum, quod nunquam sub Christiano Principe factum dignoscitur, cognoscentes afflictum, insanabilium dolorum summus stimulus vulnerauit: Nam ut hoc tempore iterum cognouimus, reuerendum Papam Gregorium ad eiusdem patris nostri exhibitionem misisse cum sacratissima vestra quietata vsione, vepro causa ipsa commonuimus ad Romanam deberet ciuitatem deduci. Quod audientes, quamuis certi essemus talem vsionem dominj nostri specialiter aduersariorum improba importunitate subreptam, contabuimus, & contriti, atque luctu grauissimo saucijati ad vltimam desperationem peruenimus, vt ad illius iudicium Metropolitica nostra cogeretur occurrere, cum quo causa ipsa esse dignoscitur, & eius communionem ab initio inclusa causa huius vsque nunc decessores nostri & nos cum omni populo eius tamen. Et quidem memoratum beatissimum Archiepiscopum nostrum frequenti confabulatione inuenimus, ne nobis absentibus, & à sede proprie diuisis de communi causa Ecclesiæ aliquid audeat disponere, quemadmodum plurimæ Dominus, sic accidisse omnes homines pectum nostrarum in causa ista, vt ante morerem perpeti, quam ab vnitate Catholica patiantur communione diuelli.

Reuera, clementissime dominator, Fidem Catholicam conseruantes, & Chalcedonensis Concilij definitionis in omnibus venerantes, vt quibuslibet ecclesiarum contrisentur, nec Deo, nec vestræ pietati placere, credendum est. Ergo, serenissime dominator, totius Concilij nostræ parunitatis hoc est deliberatio, sicut & eidem patri & Archiepiscopo nostro scripsimus, vt pro reddenda ratione communionis nostræ contentes Dei iudicio in ingo barbarico, opportuno tempore, ad vestræ pietatis vestigia occurramus, habentes præ oculis exemplaria fidelia, quibus edocti sumus, cum omnes intentiones sopita sunt, sic Theodosio seniore Constantinopolitana Synodus, Deo propitiante, sedatis est scandalis confirmata, sic deinde Ephesina prima Synodus diuæ memoriæ Theodosio iuniore dissonente, bene nostrum defuncta; sic ad postremum præsentia Martiani diui Principis, abscisso omnibus scandalis, pax Catholica in Chalcedonensi Concilio refirmata est. Nam per absentiam Christianissimorum Principum in Ephesina secunda Episcoporum congregatione in Dioscoro Alexandrino Marcianus sanctissimus regia vobis vestræ Episcopi veritatem Catholicæ Fidei defendens occisus est, atque Episcopi assertores Orthodoxæ Fidei inuisse dejecti sunt, & scandalum Ecclesiæ pessimum generatum est: quod cum magno labore postea diuæ memoriæ Martianus Imperator Auus vestræ pietatis sua presentia in sancto Chalcedonensi Concilio amputauit, Catholicam pacem vniuersalis Ecclesiæ restaurauit.

Hoc tamen prostrati deposcimus, vt quia misericordia Dei circa sanctam Reipublicam operante, in meliori statu Italiæ partes laborauit fideliter gloriosi Romani Patricij, dignanter perdixit; & credimus nos celeriter, deuicto gentibus, ad priscinam libertatem deduci: esset violentia meditatio, quam vestro felicissimo tempore Deus fieri non permittat. Sint indicia, & cum tolerant sacratissimus Imperij vestri parati erimus ad pedes vestræ pietatis accurrere, & nostra fides atque communionis plenam reddere rationem. Nam cum quo nobis ipsa causa est, & quem in communione vitamus, iudicem experiri non possumus: quod etiam sacratissimis legibus vestris statutum est, nullum posse iudicem esse in causa, qua aduersarium comprobatur: Sed sicut semper Deus præsentia Christianorum Principum interuenire Ecclesiasticas sedare dignatur: hoc & nunc fieri, supplicamus. Etenim si aliter, clementissime domine, actum fuerit, vt Archiepiscopum nostrum, quod absit, ad Romanam contingat violenter exhiberi Ecclesiam; spes iam nulla erit conseruanda in Istria, sed tantum pontificalis anima viduatis.

Sed Gregorius etenim, pie dominator, quia tempore ordinationis nostræ, vnusquisque Sacerdos in sancta sede Aquileiensi constitutus scripsit exortationis studiose de fide ordinationis nostræ: nos fidem integram sanctæ Reipublicæ seruaturos: quod, vt nomen Domini, nos fideliter toto corde & seruasse, & hoc vsque inviolate conseruare. Si conturbatio ista & compulsio pia nostrorum vestro remota non fuerit, si quem de nobis, qui nunc esse videmur, defungi contingeret: nullus plebium nostrarum ad ordinationem Aquileiensis Ecclesiæ posse hoc patereatur accedere: sed quia Galliarum Archiepiscopi vicini sunt, ad ipsorum sine dubio ordinationem accurrent, & dissoluetur Metropolitana Aquileiensis Ecclesiæ sub vestro Imperio constituta, per quam, Deo propitio, Ecclesia in gentibus posidet; vt quod ante annos iam fieri cupierat, & in tribus Ecclesijs nostri Concilij, id est * Brixiensi, Tiburniensi, & Augustana Galliarum Episcopi constituerant Sacerdotes; & nisi eisdem tunc diuæ memoriæ Iustiniani Principis iussione communio partium nostrarum remota fuisset: pro nostro imquietatibus pene omnes Ecclesiæ ad Aquileiensem Synodum pertinentes Galliarum Sacerdotes pernascerant. Ergo, domine pie, quia semper pijssimorum Principum fidei pro tranquillitate Ecclesiæ vigilant, & hoc studio, repentante Deo, contraria gentes diuina manu compressæ sunt: mercamur nos humillimi Sacerdotes supplicationis nostræ fortitis effectum. Nam qui aliter pio domino nostro subrepere conquim, nec Dei iudicium habent pro oculis, nec vtilitatem sanctæ Reipublicæ vestræ, seu opinionem pij Imperij, quem laceraui non metuunt de mormuratione totius populi partium istarum, qui persectionem euidenter Christianis fieri suspicantur. Præsentem igitur supplicum relationem confidenter direximus, quam pia clementia dignetur placida aure recipere, vt effectum nostræ supplicationis Deo vobis asspirante seruet, pro quiete matris nostræ Aquileiensis Ecclesiæ catastrisimis insonibus releuetur, & pro incolumitate Domini nostri ac dominorum filiorum vestrorum Domino Deo nostro ingiter supplicemus.

Subscriptio.

Ingenuinus Episcopus sanctæ Ecclesiæ secundæ Retiæ hanc relationem à nobis factam subscripsi.

Maximus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Iuuensis, vt supra.

Laurentius Episcopus sanctæ Ecclesiæ Bellunatæ, vt supra.

Augustus Episcopus sanctæ Catholicæ Concordiensis Ecclesiæ, vt supra.

Agnellus Episcopus sanctæ † Traientinæ Ecclesiæ, vt supra. † Tarentinæ.

Iunior Episcopus sanctæ Catholicæ Ecclesiæ Veronensis, vt supra.

Fonteius Episcopus sanctæ Feltrinæ Ecclesiæ, vt supra.

Felix Episcopus sanctæ Ternisianæ Ecclesiæ, vt supra.

Horontius Episcopus sanctæ Catholicæ Ecclesiæ Venetinæ, vt supra. hactenus de his ibi.

Hoc autem accepto libello Mauritius Imperator querelis ipsorum permotus, nullo de veritate habito diligentiori examine, has imperiosas, more tyrannico ad S. Gregorium Papam litteras dedit, quas ab eodem Fabio (vt diximus) Partiis missas accepimus, quæ sic se habent.

Mauritij epistola ad S. Gregorium Papam.

In nomine Domini Dei nostri Iesu Christi Imp. Cæs. Fl. Mauritius Tiberius Fidelis in Christo, Pacificus, Mansuetus, Maximus, Beneficus, Alamannicus, Gregorio viro sanctissimo & beatissimo Archiepiscopo almæ Vrbis Romæ ac Papæ.

Consuetam & Deo placitam vestram sanctitatem scimus, & quod recta Catholica nostra Ecclesiæ dogmatum omnibus diligentiam exercetis: scire vos volumus, quod Episcopi Istrianæ prouinciarum per clericos aliquos ad nos directas suggestiones nobis transmiserunt, vnam Episcoporum ciuitatum & castrorum, quæ Longobardi tenere dinoscuntur, aliam Seueri Aquileiensis Episcopi, aliorumque Episcoporum, qui cum illo sunt, & certum solius eiusdem Seueri. In quibus omnes dixerunt, tuam beatitudinem miseres ad illos transmisisse cum vno Tribuno & Exercitum, necessitatem imponentes præfato reuerendissimo Seuero, & omnibus Episcopis, vt ad tuam beatitudinem perueniant propter dissensum voluntatem, quam habent ad sacra & Catholica dogmata sacrosancte nostræ Ecclesiæ. Et supplicauerunt nos, indicia ad hoc subsistere, & nullam eis interim necessitatem imponi ad vestram sanctitatem perueniret: & licenter quod tempore opportuno ad hanc sacratissimam vrbem accedentes per scripsos, sicut eis nobis habent,

quæ-

...ua filii adhuc videntur. Quia igitur & tua sanctitas cognouit ...rationem rerum Italicarum consultionem, & quod oportet tempori... ...ue competenter versari: iuberem tuam sanctitatem nullate... ...nus medium assensum Episcopis inferre; sed concedere eos otiosos ...ge, quousque per prouidentiam Dei, & partes Italiæ pace aliter ...stituatur, & catteri Episcopi Istriæ seu Venetiarum iterum ad ...ri suum reliquantur. Tunc enim perfectius omnia pro ...ri suum relaturi. Quæ quidem & dogmatis cum antecedentibus tuis erat omnibus ...gruentia, ita sua subscripsit. Dominitas tua seruet per multos annos ...clissime ac beatissime Pater. Explicit. hactenus ex scripto codice Mauricii ad S. Gregorium pro schismaticis epistola, in qua more suo Imperator præter consuetudinem ...rum Augustorum arroganti fastu non rogat, sed præcipit, quod obtinere nititur à Pontifice: id quidem minime ...ie Imperatorio, sed tyrannico facere consueuisse, ...ue suo loco dicentur infelius, declarabunt. Sed quæ ...e reliqua rerum gestarum Gregorii anni huius prosequamur.

XXXII. Gregorius insuper & eos, quos impietas Ariana per regum potestatem segregauerat ab Ecclesia, quantocyus eidem Catholicæ Ecclesiæ restituendos curauit. Antharum Rex Longobardorum Ariana labe pollutus, eam...inuere Catholicos studens, hoc anno Paschali ...mpum prohibuerat Longobardorum Orthodoxorum ...ium fide Catholica baptizari. Sed quid accidit? vltor ...ipotentis exurgens, hoc eodem anno, eodemque ...mense, quo S. Gregorius consecratus est Pontifex, ...ue Nouis Septembris, ipsum ex hac vita subduxit, vt ...ad inferna ...ra. Quamobrem ipse Pontifex, vt cœno ...mptam mensis euiteret, eiusmodi ad vniuersos Italiæ Episcopos decretum misit b:

b *Greg. Tur. hist. Franc. lib. 10. c. 1.*

Quoniam nefandissimus Antharit in hac, qua nuper expleta ...t, Pascha filiam suam Longobardorum filius in Fide Catholica ...ere renouauit, pro qua culpa cum diuina maiestas extinxit, ...ri nostrum Paschalem vberrimum non videret: vestram fraternitatem duximus per hæc nostra Longobardos admonere, vt quatinus gens mortalitas immunes, eosdem filios suos in Ariana hactenus haeresi natos ad Catholicam Fidem conuertant, quatenus ...os ea vera Domini omnipotentis placeant. Quos ergo potestis, admonete, quanta virtute valetis, aut ad fidem rectam suadendo ...ere curate, aut eis vitam sine cessatione prædicate: vt cum ad diuini muneris cognitionem traducis, postea ex vestra solicitudine ...ctum se vobis esse cognoscant. hæc Gregorius; quibus ...ctum indicatur, pestem illam, inguinariam dictam, iti ...ue certum alia loca Italiæ inuasisse; quam nō Italiam tantum esse depastam, sed & alias prouincias, constat.

Penetrasse enim Hispaniam atque Galliam eandem ...gentium pestem, Gregorius Turonensis affirmat; ...uit c: Nauis ab Hispania vna cum negotio salito ad portum ...is appulit custodi, quæ huius nauis formam secum nequiter ...bebat: in qua cum multi ciuium diuersa mercarentur, vna ...ctio huius, in qua ceto animæ erant, hoc contagio interfecta ...itatibus, relicta est vacua. Nec stetit hoc incendium ...ue per vnum flagrare locum, sed interposito certi temporis spa...ium in regione flamma accensa, vrbem tutam morte inundauit ...que. Quod ut...am Rex Guntheramnus pietatis oculis ad eandem ...m auertendam præstiterit, ne reliquas Galliæ ciuitates adiret, idem auctor superius ita ...uit d: Ipse autem Rex (vt sæpe diximus) in elemosynis maxime, in vigiliis atque orationibus promptus erat. Namtum ferebatur Massilia diuersis ingruentia valde vexari, & hanc morbum vsque ad Longobardiam venum Odilanum nomine fuisse celeriter populatum. Sed Rex ac filiorum sacerdos prouidens remedia, quibus ...ta ...m peccatorum vulgi mederentur, iussit omnem populum ad ...ecclesiam conuenire, & rogationes summa deuotione celebrari, & nihil aliud in vsum vescendi, nisi panem ordeaceum cum aqua mulsa sumi, vsque adesse instanter omnes iubet. Quodeo tempore ita gestum est: per tridoum enim ipsius electosynæ largitas ...ibus præcentibus, ita de consulto populo formidabat, vt tam tunc ...ue ...ri meminerit, sed totam sacerdos Domino pontaretur, totam spem ...ue in Domini misericordiæ transtribens, & in ipso tantum cogitationes ...que superuenientes, a quo eas effectui credit, tota fide intendebat.

Sed & quomodo etiam in eodem Rege virtus miraculorum cognita fuerit, ita mox subdit: Celebre tunc a fidelibus ferebatur, quod mulier quædam, cuius filius quartano typo grauabatur, & in stratu anxius decumbebat, accesit inter turbas populi vsque ad tergum Regis, abruptisque clam regalis indumenti fimbriis, in aquam posuit, filioque bibendum dedit. statimque resumpta febre sanatus est. Quod non habetur à me dubium, cum ego ipse sæpius laruas energia famulante, nomen eius inuocantes audierim, ac criminum proprionum gesta, virtute ipsius discernente, fateri. hæc de his ipse Gregorius Turonensis.

d *Greg. Tur. de glo. mar. c. 85.*

DE DIACONO TYRONENSI CVM RELIQVIIS REMEANTE.

Sed iam eius diaconum, quem acceptis Romæ à sancto Gregorio Papa sacris reliquiis, ibi reliquimus, in Gallias redeuntem assectemur: miranda quidem ei in ipsa nauigatione contigisse videbimus: audiamus autem ipsum Gregorium eius Episcopum ista narrantem his verbis e: *Ab hoc etiam* Gregorio Papa *diaconus noster reliquias sanctorum (vt diximus) sumpsit, dum adhuc in diaconatu degeret.* viuente scilicet adhuc Pelagio, vt idem habet in commentario de gloria martyrum, his verbis f: *Sicut à diacono nostro relatum, ita gestum esse cognouimus. Hic autem diaconus à Papa Vrbis Romæ Pelagio quorundam martyrum confessorumque pignora accipiens, cum grandi psallentio, psalmodia videlicet, vel clericorum officio, ac populi immensi obsequio, vsque ad portum deduct[us] est.* cum autem ibi dem spectans nauigandi tempus oppotunum moraretur, contigisse tradit celebrari ordinationem ipsius Gregorii Papæ, eamque vt videret, è Porto Romano eundem diaconum rediisse. *Recurrens verorsus ad Portum: ingressus, inquit, nauem erectis velis, ac per illum antennæ (qua modulum crucis gestat) apparatum extensis stante vento, pelago altum arripiunt*

e *Greg. Tur. hist. Franc. lib. 10. c. 1.*

f *Greg. Tur. de glo. mar. c. 85.*

XXXIII. *Qui dum nauigant, vt Massiliensis ciuitatis portum attingant, appropinquare cœperunt ad locum quendam, de quo à littore maris lapideus mons exurgens, ac paulatim decedens summa tenus vnda in mari distenditur. Cumque impellente vento, carina magno impetu ferretur in præceps, vt scilicet scopulo illisa quassaretur, atque nauta discrimen imminere cernens, vociferarentur: diaconus elevata cum sanctis pignoribus capsa, inuocare nomina singulorum cum gemitu & voce maxima cœpit, deprecans, vt eorum virtute ab hoc periculo periturí liberarentur. Iam iamque appropinquabat nauis (vt præfati sumus) ad scopulum: & statim in sanctorum contemplatione reliquiarum, ab ipso loco commotus cum violentia maioris ventus huic vento contrarium fluctum elisit, ventumque aduersum repulit, ac nauem in pelagus profundum reuocauit, cunctos à mortis periculo liberauit: sicque gyrata mola periculi, portum, quem desiderabant, cum Domini gratia, ac sanctorum patrocinio contigerunt. Erant enim reliquiæ sanctorum, à postolorum scilicet, quorum sacra vestigia Dominum manibus sunt ablata, cum Pauli, Laurentiique, atque Pancratij, Chrysanthi Dariæque virginis, Ioannis, atque alterius Pauli fratris eius, quorum certamina & palmas victoriarum ipsa caput orbis vrbs Roma deuota concelebrat, hucusque Gregorius.*

DE SANCTORVM MARTYRVM MAVFRAGIVM VITATVR.

XXXIV. Hoc eodem anno contigit Francorum motus aduersus Longobardos Galliam Cisalpinam occupantes, ab eodem Gregorio Turonensi g descriptus, eodem anno videlicet, quo Gregorius creatus est Pontifex: idque ex eo colligitur, quod sequenti anno, vbi Agilulphus creatus est Rex Longobardorum h, ad captiuos redimendos misit Agnellum Tridentinum Episcopum, vt suo loco dicetur. Francienim simul cū Imperatore Mauritio fœdus aduersus Longobardos ineuntes, ad eos ab Italia expellendos, in Italiam descenderunt, magnumque vbique accolis damnum intulerunt, dequastantes omnes regiones illas, per quas transisse contigit, ex quibus diuinum numen aduersum se conciuerunt. Peruenientes enim in Italiam, cum non reperissent exercitum Imperatoris ex condicto aduersus Longobardos mittendum, nihil magni momenti efficere potuerunt, eum Longobardi vna cum suo Rege in munita loca se recepissent, siue in Ticinensem ciuitatem, vel alii ad alias munitiones confugissent. Francivero circumquaque palantes, in prædam conuersi per trium mensium spatium, demum morbis afflicti atque consumpti pauci cum præda, quam egerant, & captiuis in Gallias redire compulsi sunt. Hic finis expeditionis huius hoc anno, adhuc Rege viuēte Longobardorū, de cuius obitu nup alia

g *Greg. Tur. hist. Franc. lib. 10. c. 3.*

h *Paul. diac. lib. 4. c. 4.*

occasio-

occasione mentio facta est. Porro quem Anthaut Gregorius Papa & alii Regem Longobardorum nominant, Turonensis Gregorius eundem Aptachaium appellat, quem & hoc anno obiisse refert; & Paulum eius successorem vocat, quem Agilulphum dictum fuisse omnes affirmant. Porro quod Gregorius Turonensis Agilulphum vocat Paulum, ressexit ad nomen, quod postea sumpsit à baptismo, vt suo loco dicetur infertius.

XXXV. Quod autem ad vinctos pertinet: quid tunc temporis admiratione maxima dignum Atuernis in Gallia acciderit, idem Gregorius subdit his verbis: *a Apud Aruernos vero vincti carcere nocte, Dei nutu disruptis vinculis, reseratisque aditibus custodiæ, egressi, Ecclesiam ingressa sunt. Quibus cum Eulalius Comes onera catenarum addi iussisset, vt super eos sunt posita, extemplo ceu vitreum fragile commixta sunt: & sic obtutente Auito sancto eius cum tanto Pontifice cruti, propriæ sunt redditi libertati.* Quæ vero miraculum istud prosecuta sit munificentia Childeberti Regis, idem pergit sic dicere: *In superadicta vero vrbe Childebertus Rex omne tributum tam Ecclesiæ, quam monasterio, vel reliquis clericis, qui ad Ecclesiam pertinere videbantur, aut quicunque Ecclesiæ officium excolebant, larga pietate concessit. Multum enim iam exactores huius tributi expoliati erant, eo quod per longum tempus & successentium generationes, ac diuisis in multas partes ipsis possessionibus, colligi vix poterat hoc tributum: quod hic, Deo inspirante, ita præcepit emendari, vt quod super hoc Fisco deberetur, nec exactorem damna perenterent, nec Ecclesiæ cultorem tarditas de officio aliqua reuocaret.* hæc Gregorius.

a Gre. Tur. hist. Franc. lib. 10. c. 6.

CHILDEBERTI REGIS MVNIFICENTIA.

XXXVI. Quod rursus ad Francorum res spectat, ad hoc ipsum tempus pertinet Concilium Antisiodorense diœcesanũ, cui præfuit Aunacharius eiusdem ciuitatis Episcopus solus cum Abbatibus & presbyteris eiusdem diœcesis: in quo pluta, quæ statuta fuerant in Matisconensi Concilio secundo, cui idem Aunacharius interfuit, & sexto loco subscripsit, pariter repetita esse reperiuntur. Habentur in eo sancti canones quadragintaquinque ad Ecclesiasticam disciplinam & monasticam obseruantiam retinendam spectantes; quorum nonnullorum etsi vsus exoleuerit, antiquitatis tamen indices remanserunt. De quibus monendum, ne dum in duobus ex illis vigilias prohibitas legis, de sacris intelligas, sed quæ in priuatis domibus fieri consueuerant, vt cum dicitur canone tertio: *Non licet compensas in domibus propriis, nec vigilias in festiuitatibus sanctorum facere*, nam & paulo post: *Sed quicunque votum habuerit, in Ecclesia vigilet.* Sic & intelligas, quæ habentur in eiusdem Concilii canone quinto illis verbis: *Omnino & inter superadictas conditiones, vigilias, quas in honore Domini obseruant, omnibus prohibemus.* quæ nimirum fiebant in domibus propriis, admixtasq; habebant aliquas superstitiones.

CONCIL. ANTISIOD. DIOECESANVM.

XXXVII. Quam autem frequens esset hoc tempore sactarum vigiliarum vsus in Galliis, illud ostendit inter alia, quod quemlibet diem Dominicum Fideles præcedentibus nocturnis vigiliis agerent, vt docet canon primus posterioris Concilii Matisconensis, cui (vt diximus) idem interfuit & subscripsit Aunacharius, qui huic Synodo Antisiodorensi præfuit: cuius hæc sunt verba, dum de die Dominico religiosissime celebrando agitur: *Nocteni quoque ipsam, quæ nos superna luce & immarcescibili reddidit, spiritualibus excitemus excubiis, nec dormiamus in ea, quemadmodum dormitant, qui nomine dant ex se Christiani esse nosciintur: sed oremus & vigilemus operibus sacris, vt digni habeamur in regno coheredes fieri Saluatoris.* Hæc ante annum statuta in Concilio prouinciali, haud potuerunt post annum à diœcesano Concilio aboleri, ab eo præsertim Episcopo, qui (vt dictum est) eidem ea statuenti Concilio subscripsisset. Quinetiam in hoc ipso Antisiodorensi Concilio, de quo agimus, vndecimo canone habetur de religiose seruandis vigiliis Paschatis, *ne quis scilicet quicquam in eis post mediam noctem comedat.* Hæc de vigiliis oportuit admonuisse aduersus eos, qui putant per idem Concilium fuisse abrogatas.

VIGILIARVM VSVS.

XXXVIII. Pertinet & ad antiquitatis vsum, quod eiusdem Synodi canone trigesimosexto prohibetur mulier nuda manu Eucharistiam sumere: sed (quod habet infertus canon quadragesimus secundus) præcipitur, vt ad hoc opus vnaquæque mulier habeat Dominicalem suum, alioqui non communicet. Quid autem per Dominicalem intelligi debeat, accipe ex S. Augustino, qui de hoc agit sermone centesimo quinquagesimo secundo de tempore, vbi ait: *Omnes viri, quando communicare desiderant, sanam manum, & omnes mulieres mundas exhibeant linteamina, vbi corpus Christi accipiant.* subdit pluribus, quid hæc significent.

Sed iam inuisamus Orientis Ecclesiam, quæ miserrima Dei non destituta, eodem tempore, quo Occidens tanto Pontifice illustratur Gregorio Magno, ipsa refulget splendore viri sanctissimi Theodori Siceotæ, qui in Galatia ex Archimandrita inuitus est promotus ad Episcopatum Anastasiopolis ciuitatis itidem in Galatia sub Ancyrana metropoli. Scripsit res ab eo præclare gestas quam fidelissime, qui à puero cum ipso coaluit Georgius presbyter, atque eiusdem monasterii præfectus: nam in fine eius commentarii hæcipse: *Hæc ego Eleusius, qui & Georgius à sancto Theodoro vocatus sum, omnia, Deo adiuuante, conscripsi. Neque vero miraculorum ipsius expers fui, sed ea maxime omnium expertus sum. Cum enim parentes mei ex oppido Algermaro orundi diu simul vixissent, nec vllos posscnt liberos suscipere, ad sanctum virum accesserunt; cumque coniux, quibus ille benedixerat, accepissent, ego conceptus sum, & in lucem editus, & infans ipsi oblatus: qui & in eius monasterio enutritus, à reliquissimo præfecto litteras didici, &c.* Quitigitur rerum mirabilium ipsius Theodori inspector maxime fuit, eas sincerissimo stylo memoriæ perpetuę posteris tradidit. Quomodo autem (quod hoc tempore Mauritii Imperatoris accidit) ad Episcopatum Anastasiopolis tractus sit, idem auctor narrat his verbis:

Defuncto Timotheo Anastasiopolis Episcopo, cives & clerici ad beatissimæ Ancyrę metropolis Archiepiscopum conuenerunt, & magnum Dei seruum Theodorum Siceorum mansionis Archimandritam in sanctissimæ Ecclesiæ suæ Episcopum efflagitarunt. Quorum ille lætatus studio & voluntate, præcepit, vt eum ad se adducerent. Erat autem tempus, quo sanctus Theodorus in spelunca inclusus precationi vacabat & quieti. Accesserunt igitur Anastasiopolis clerici & ciues ad monasterium atque speluncam, & supplicarunt, vt se pastorem ipsis concederet. Quod ille cum ne audire quidem vellet, nedum concedere: ipsi vi quadam pia illata, eum è monasterio extulerunt, & in lecticam coniectum abduxerunt. Cuius discessu cum & monachi, & cæteri, qui illic commorabantur, mœsti essent: vir sanctissimus eos per fratrem consolatus est: *Omittite*, inquiens, *mœrorem, filii: nam si mihi credideritis, non dimittam vos: nihil enim est in terra, quod me à consuetudine vestra possit separare.* Ancyram igitur metropolim ingressus, à beatissimo Archiepiscopo Paulo cum lætitia susceptus est, & Episcopus constitutus. Viderat autem quidam in quiete stellam ingentem è cœlo delapsam, & super Ecclesiam illius ciuitatis consistisse, quæ radiis suis tum ciuitatem ipsam, tum regiones finitimas illustrabat. Probanit quidem ostensam visionem eorum, cum incredibili miraculo, tum virtute illic vir sanctus effulgens, toti penitus illuxit Orienti: narrat ea idem auctor, quæ nos breuitatis causa dicere prætermittimus. Porro sæpe sequentibus annis idem nobis occurret Theodorus, semperque præclaris factis insignitus.

Quod ad res bellicas spectat, male sæpe pugnatum esse aduersus Auares, docent Theophanis Annales: cum & certa spes victoriæ insperate oblata Romanis dilabatur, amplius non reuersura. Aduersus item Persas discordia ducum Romani exercitus nihil gloria dignum est actum: rebellansque exercitus aduersus Imperatorem, vix tandem illi paruit posteare-conciliatus. Sed de his plurabus in Theophane.

* * *

IESV CHRISTI
ANNVS 591.

GREGORII PAP. Annus 2. MAVRITII IMP. Annus 6.

SEPTIMVS Christi Redemptoris annus quingentesimus nonagesimus primus, nona Indictione: quo cum plures sancti Gregorii Papæ res gestæ ex epistolis ipsius legantur, ille à nobis Annalibus intexentur, quę virtutum esse præstantiores; cum alioqui ex singulis ipsius gestis nonnihil magna, quæcunque gesserit, aut scripserit, ille, quisque prudens intelligat, si accurate recognoscat, ac cuncta pensauerit; atq; plane digna censeatur, nec vel apex omitteretur ex scriptis ab eo epistolis, qui non adderetur istiusdem Annalibus: verum affluens omnia copiosius agere persuasit: etenim præsens tomus vniuersarum Pontificis rebus gestis implendis esset, nec ipse pati sufficeret, si cuncta, quæ illis adnexa videntur, eidem pertexeringerentur. Cæterum sunt complura, quæ licet minuta esse videantur, magnam tamen insinuant in Apostolico viro virtutem.

Etenim qui contemplatione cœlestium præ se ferebat orbi orbem hunc politum Angelum, & quem vniuersalis Ecclesiæ circumspectione aquilam volatu lustrantem mandom quisque iure dicere potuisset, dum eidem cum hæreticis vniuersis atque schismaticis toto orbe dissidium certamen esset, cunctæque regendæ vniuersalis Ecclesiæ machinæ onus incumberet: idem ipse tamen amplitudine charitatis, & misericordiæ animi immensa latitudine, quæ etiam videntur minima, minime prætermisit: pauperum enim semper intentus commodis, egentes leuaret inopia, mœrentes animo solaretur, debiles componeret, factus omnia omnibus, prout quisque opus haberet, solicito studio præstò fuit. Sunt indices eius rei litteræ ipsius hoc anno mense Februario datæ ad Anthemium subdiaconum in Campania, quibus mandauit, vt ancillis Dei Nolæ de gentium egritate pressis, Paulino insuper præbyterio monasterii Fusci, ac duobus monachis in oratorio sancti Archangeli seruientibus præscriptam eleemosynam impertiret.

Cum enim Gregorius subdiaconos ad Ecclesiæ Romanę bona mandanda mitteret, æque vt ante fecerat, in transmittendo dedit, vt pauperum curam gererent, eosq; suggestum scripto notatos mitterent. Quod cum ex his vnus Anthemius subdiaconus agere negligeret, ab eodem Gregorio obiurgatur, cum rursus ad eum scriberet, hæc ait b: *Dijudicauit tua mens animum, & postea præcepta dimisimus immensæ mentis nomini, vt cui tanti pauperum gemitus, & quæ hic agere cognouisset, scripto recurrentium indicia, ea se peculiaria sacrauerit affe. Volo autem, vt domna Rusticiana, quæ vt præstitum impleret obsequium, offerat ad limina beatorum apostolorum, & tertio modios quadraginta, domna Palatina relicta Vrbani solidos viginti, & tertio modios triginta, domna Palatina relicta Felicis solidos viginti, & tertio modios triginta. Et omnes simul offerunt solidi in tria numismata triginta.* Patricias quidem fuisse ex illis nobilibus Romanis fœminas à Totila Gothorum Rege ex vrbe pulsis cum viris suis, quibus defunctis, bonisque deperditis, eas summa egestate laborasse. Porro eidem Palatinæ illustri fœminæ, cuius litteris aliis ad eundem hoc anno datis, præberi iussit solidos triginta annuos: similiter & Pusturi oculis infirmo annuos modios viginti tres, & siliginis duodecim dari præcepit ab eodem Anthemio subdiacono. Sed de eleemosynis hæc satis exempli causa adducta de his, quo ad priuatarum rerum curam exactam pertinet videri possunt: ex quibus reliqua discas, quæ in ecclesiasticis, potissimum vero in vrbe idem Gregorius egit præpetes ageret.

Quod autem ad publica Ecclesiæ vniuersalis negotia spectasse videtur idem Gregorius hoc eodem anno mense Februario, more maiorum, Synodalem epistolam (ita eam appellat ipse superius e) dedit ad Orientalis Ecclesiæ Patriarchas: qua cum primum ipse pastorum pastor, quales reuera debeant esse pastores, plurimis quam accuratissime doceat: quid insuper credere recte debeant, vt communione Catholica & Apostolica perfruantur, insinuat. Erat autem (vt sæpe vidimus) illud in more, vt simulac quis Romanus creatus esset Pontifex, vicinis collectis Episcopis, Synodum ageret, in qua se esse fidei Catholicæ custodem tenacissimum declararet, ex eaque Synodo epistola Synodalis transmitti soleret ad absentes vniuersi orbis Episcopos, potissimum vero ad præcipuarum Ecclesiarum Patriarchas: quod quidem Sanctus Gregorius more maiorum egregie præstitit, dictam scribens epistolam, cuius eiusmodi inscriptus titulus reperitur *f: Gregorius Ioanni Episcopo Constantinopolitano, Eulogio Alexandrino, Gregorio Antiocheno, Ioanni Hierosolymitano, & Anastasio Patriarchæ Antiocheno à partibus.* Cur autem hic nominari contingat duos Patriarchas Antiochenos, Gregorium, & Anastasium, superius dictum est. Sed quod à patribus scriptum dicatur, non sic velim accipias, vt pares eos esse dignitate significare Gregor. Papa voluerit, quos ex Concilii Nicæni canone satis sciret esse distinctos. At non puto exemplum vnum ad omnes esse missum simul, sicque accidisse, vt cum quatuor vnius epistolæ inuenta sint exemplaria, satis fuerit visum librario nomina simul iungere, à patique addere, quo significaret, eandem ad eos quatuor æque missam: sed primo loco ponendum Ioannem putarit, quem ob regiam ciuitatem clariori videret fulgere splendore, existimans antiquitus constitutum sedium ordinem & prærogatiuam iam antiquatam. Quod vero ad ipsam spectat epistolam, omissis cæteris, quę muneris facerdotalis sunt etiam exprimunt, ea tantum, quæ ad fidem Catholicam spectant, tanquam totius ædificii fundamentum, hic breuiter, vt scripta habentur, sunt recensenda.

Præterea, inquit, *qua corde g creditur ad iustitiam, vreautem confessio fit ad salutem: sicut sanctis Euangelij quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere & venerari me fateor: Nicenum scilicet, in quo pernersum Arij dogma destruitur: Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur: Ephesinum etiam primum, in quo Nestorij impietas iudicatur: Chalcedonense vero, in quo Eutychetis Dioscorique præsumtio reprobatur, tota deuotione complector, integerrima approbatione custodio.* Quod vides, lector, cubitalibus (vt aiunt) litteris probatum à sancto Gregorio poni Chalcedonense Concilium: id scias velim scite prudenterque factum occasione schismaticorum assentientium damnatis Tria capitula, ac Quintam Synodum profitentes, labefactare ipsum sacrosanctum Chalcedonense Concilium. Pergit vero Gregorius: *Quia in his, quatuor Conciliis videlicet, velut in quadrato lapide, sancta fides structura consurgit: & cuiuslibet vita atque actionis existat, quisquis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis esse cernitur, tamen extra ædificium iacet.*

Quintum quoque Concilium pariter veneror in quo epistola quæ Ibę dicitur, error ipsa reprobatur: In quo Theodorum, personam mediatoris Dei, & hominum in duabus subsistentijs separans, ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur: & in quo scripta quoque Theodoreti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, auctoritate defensores prolata refutantur. Sunt hæc illa tria capitula ab Orthodoxis damnata, quorum causa totum inuersum sæpe vidimus orbem. Rursum vero, ne horum damnatione videretur carpere idem sacrosanctum Concilium Chalcedonense, generali hac, quam subdit, sententia satisfacit: *Concilia vero, quæ præfata venerandæ Concilia personas resipuere, respuo: quas venerantur, amplector: quia dum vniuersalis fuere consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut soluere, quos ligant, aut ligare, quos soluunt. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. Quisquis vero prædictarum Synodorum fidem tenet, pax sit in Deo Patre per Iesum Christum Filium eius, qui cum eo vnit & regnat consubstantialiter Deus in vnitate Spiritus sancti, per omnia sęcula sęculorum, Amen.* hactenus ad eos Gregorius.

Porro ad eundem Anastasium Antiochenum alias priuatas litteras *h* dedit, in quibus rationem patiter reddidit, cur ad eum sicut ad alios scripserit, cum non sederet in Eccle-

f *Greg. lib. 1. epist. 24.* De Epistola Synodali S. Gregorii.

V.
g *Rom. 10.* Professio Catholicæ fidei S. Gregorii.

VI.
De quinta Synodo trium capitulis.

VII.
h *Greg. lib. 1. epist. 25.*

in Ecclesia Patriarcha, subrogatoriam diu ante Gregorio, dicens in fine: *Præterea sicuti Patriarchis aliis, vel Patribus, ita & Synodicam vobis epistolam direxi: quia apud me semper hoc extitit, quod ex omnipotentis Dei munere accepistis esse, non quod voluntate hominum putamini non esse.* Addidit & litteris donum, nempe claues S. Petri: ait enim ad finem epistolæ: *Amatorio vestri beati Petri Apostoli vobis claues transmisi, quæ super ægros posita, multis solent miraculis coruscare.* Sed & ad Andream a vicum insignem itidem clauem misit habentem intus de eiusdem S. Petri catenis limaturam: nam ad finem epistolæ eadem, quæ superius ferme verba habet, cum ait: *Præterea sanctissimam clavem à sanctis Petri Apostoli corpore vobis transmisi, quæ super ægros multis miraculis solet coruscare: nam etiam de eius catenis interius habetur. Eadem igitur catenæ, quæ illa sancta colla tetigerunt, suspensa, colla vestra sanctificent.* Totidem habet etiam verba in epistola ad Ioannem Exconsulem Patricium & Quæstorem, cum illi idem munus imperitur: hic enim quo plus cæteris Gregorium diligebat, eo solicitius procurauerat apud Imperatorem, vt delectus Pontifex probaretur. Ad quem inter alia Gregorius *b*: *Vobis quidem omnipotens Deus, qui bono animo fecistis, bona æterna retribuat: sed me à tanto loci huius periculo, qualiter voluerit, absoluat: quia sicut peccata tuta merebantur, non Romanorum, sed Longobardorum Episcopus factus sum, quorum* **synthi. συμπαθεῖς sunt, & gratia parua.* hęc idcirco Gregorius, quod vniuersa Italia gente esset Longobardorum repleta, quæ fera & dura ex beneficiis effici doleret truculentior.

2 *Greg. li. 1. epist. 29.*

CLAVES DE SEPVLCHRO S. PETRI GREGORIVS AD DIVERSOS MITTIT.

b Greg. li. 1. ep 30.

* fissilæ *ad est*, sodalitates, *ex voce Græca.*

VIII. DE VSV CLAVIVM SEPVLCRI S. PETRI.

Quod vero ad claues spectat è corpore sancti Petri (vt ait) mitti solitas: quoniam frequens est eadem ad diuersos pietatis ergo mitti munera ab ipso sancto Gregorio, hic tibi repetenda opportune videntur, quæ de eisdem clauibus superiori tomo ex Gregorio Turonensi sunt recitata ex commentario de gloria martyrum, vbi post alia hæc addit *c*: *Multienim & claues aureas ad referandos cancellos beati sepulchri*, Principis Apostolorum videlicet, *faciunt, qui eas ferentes pro benedictione priores accipiunt, quibus infirmitatem tribulantium medentur: omnia enim fides integra præstat.* Quanta vero & quam miranda consueuerit Deus per huiusmodi claues operari miracula, elicita etiam ab hostibus testimonia suo loco superius recensuimus: quanta præterea ex sudariis sepulchro admotis, quæ brandea, siue palliola, aut sanctuaria dicta teperies, miracula manare solerent, ex vtroque Gregorio satis superius dictum est.

c Gregor. de glor. mart. lib. 1. c. 28.

IX.

Laborans interea Gregorius Papa in ministerio pastorali, solicitus erat oppressiones Episcoporum subleuare: quod enim sciret blandum *d* Hortensium Episcopum detineri à Romano Exarcho Rauennæ, vt eum è manibus illius vindicaret, iussit, vt in causa eius cogeretur Synodus, & deponeretur, si obnoxius criminibus repertus fuisset; sin secus, in suam restitueretur Ecclesiam. Non solum enim criminalia Episcoporum iudicia procul aberat, vt à Præfectis iudicarentur, sed quæque alia minora si haberent ipsi Præfecti aduersus Episcopos, nonnisi per Episcopos iudicati ipsimet petere consueuerant, vt constat ex eiusdem Gregorii epistola ad Malchum Episcopum in Dalmatia data. Sicubi autem audiret siue clericos, siue laicos à Præpositis afflictari, continuo illis præsto esse non desistit: eiusmodi plane argumenti est epistola *f* ad Gennadium Patricium Exarchum in Africa, cum accepisset illicæ Theodoro Magistro militum subditos male habeit: de quo etiam reprimendo scripsit *g* ad Honoratum diaconum.

d Greg. li. 1. epist. 34. OPPRESSOS EPISCOPOS SVBLEVARE CVRAT

e Greg. li. 1. epist. 30.

f Greg. li. 1. epist. 37.

g Greg. li. 1. epist. 47.

X.

Solicitum vero eundem Gregorium semper super Episcopos inuigilasse, vt animarum saluti iidem inuigilarent, plane declarat perbreuis eius epistola ad Proiectitium Narniensem Episcopum data hoc anno, mense Septembri, verbis istis *h*:

h Greg. li. 2. epist. 2. QVID EPISCOPI TEMPORE PESTIS.

Peruenit ad nos, peccatis imminentibus, in ciuitate vestra Narniensi mortalitatem omnino grassari: quæ res nos nimis afflixit. Quamobrem salutantes fraternitatem tuam modis omnibus inadamus, vt à Longobardorum, siue Romanorum, qui in eadem loco degunt, admonitione, sine exhortatione, nulla ratione cessetis, & maxime à Gentilium & hæreticorum, vt ad veram rectamque fidem Catholicam conuertantur. Sic enim aut diuina misericordia pro sua ei forsitan conuersione & in hac vita subueniet: aut, si eos migrare contigerit, à suis (quod magis optandum est) tramitem facinoribus absoluti. Hæc ad Narniensem Episcopum Gregorius: in quo & illud mirandum, quod cum in dando effusissimus esset, in accipiendo continentissimus semper extitit. Est de his dignum exemplum in ipsius litteris ad Felicem Messanæ in Sicilia ciuitatis Episcopum, in quibus inter alia hæc habet *i*: *Nobis de cætero ne quid transmittere debeas, inhibemus. Et quoniam non delectamur xenia: Palmatianas, quas tua direxit fraternitas, cum gratiarum actione suscepimus: sed ea ne quod exinde potuisses sentire dispendium, dogeo fecimus pretio venundari, & id fraternitati tuæ transmisimus singulatim.* hæcipse.

i Greg. li. 1. ep. 42.

Sed quid per Palmatianas intelligat, haud satis explicat. At obscurus locus elucidatur per Cassiodorum *k*, qui in epistola ad Anastasium suadet esse intelligendum vinum ita nominatum: etenim cum pretiosa vina recenset, Palmatianum adnumerat. Sed cur ita dictum? nam ab vua Palmatia, ita à Plinio appellata *l*, ex qua vinum Palmatium idem fortasse, quod Palmatianum? Scimus maiores etiam ex palma arbore potationem conficere consueuisse: nam S. Hieronymus ait *m*: *Palmarum fructus exprimuntur in liquorem.* Sane quidem & Philostratus in Apollonio *n* vinum ex palmarum fructibus educi testatur, & Strabo *o* in Arabia vinum ex palmis confici solitum atque adstipulatur.

k Cassiod. li. 12. epist. 4.

l Plin. li. 14. cap. 6.

m Hieron. in c. 1. Amos.

n Philost. in Apollon. li. 1.

o Strabo li. 16.

XII.

Verum nequaquam de his intellexisse Gregorium puto: sed potius ex ratione loci apparet esse locutam de illo vini genere, quod dicebatur Palmatianum: de quo audi Cassiodorum: *Vinum quoque, quod laudare cupiens, Palmatianum nominauit antiquitas, nos stipsim, à stirpe, sed gratum suauitate, perquire: nam licet inter vina Brutia videatur extremum, factum tamen est pene generali optatione præcipuum. Ibi enim reperitur & Gazeto par, & Sabino simile, & magno odoribus singulare. Sed quia illud famam sibi nobilissimam vindicauit: hoc & in suo genere minus elegans perquiratur, ne prudentia maiorum aliquid appellasse videatur improprium* (quod scilicet ob eius excellentiam nominarit Palmatianum) *Est etiam suaui pinguedine, molliter crassum, vinacitate fermissimum, nare violentum, candore quoque perspicuum: quod ita roboret ructatum, vt merito illi à palma nomen videatur imposuisse. Viscera defecta constringit, vulnera madida deficcat, lapsum reficit pectus; & quod vix valet implere potus arte compositus, hic naturaliter præstat infectus.* hucusque de Palmatiano vino Cassiodorus: quod pretiosum sanctus Gregorius accipere dono noluit, sed vendi fecit; & ei, qui dederat, missi pretium.

XIII.

Cæterum Gregorius, qui non vult ab Episcopis munera accipere, eosdem ergo coepiscopos pauperes monet, vt sint misericordes. Etenim cum anno superiori (vt vidimus) incursione Auarum sub duce Gaiano, siue Gaiano, perturbatæ essent regiones Orientis, expulsique Episcopi cum populis è sedibus suis; cumississet Imperator eosdem profugos & extorres ab Episcopis Illyrici alii: id vt libenter faciant, monet eos sanctus Gregorius, datis ad ipsos his litteris *p*:

p Greg. li. 1. epist. 44.

Iobianus excellentissimus vir filius noster, Præpositus per Illyricum, scripsit suis nobis indicasse dignoscitur, ad se sacras apostolo destinatis, iussum fuisse, Episcopos, quos à propriis locis hostilitatis furor expulerat, ad eos Episcopos, qui nunc vsque in locis propriis degunt, pro sustentatione & stipendiis præsentis vitæ esse transmittendos. Et licet ad hoc fraternitatem vestram ipsius Principale admoneat: habemus tamen maius his mandatum æterni Principis, quo ad hoc terribilius peragenda compellimur, vt non duo fratres & coepiscopos nostros, sed ipsos etiam, quos nobis contrarios patimur, cum opportunitas postulat, in conferendis subsidiis necessitatum carnalium diligamus. Oportet ergo vos ad hanc rem & ipsius primitus Principis obedientes existere, & imperialibus etiam iussionibus consentire: quatenus fratres coepiscopesque nostros, quos & captiuitatis, diuersarumque necessitatum angustia comprimunt, debeatis consolandos, consultoresque vobiscum in Ecclesiastici sustentationibus habentes suscipere: non quidem vt per commanentem Episcopalis chronicæ ordinem diuidatur, sed vt ab Ecclesia

...nasia possidentes iustitiam debeant alimenta percipere. Sit enim & proximus ...Deo, & Deum in proximo diligere communiter & praecamur. Nullam quippe ex nos in vestris Ecclesiis auctoritatem ...nimus. Sed tamen ex vestris solatus ...mere summopere horta...mus. Itaque Gregorius de his, quæ ad Episcopos pertinent.

Non defuit præterea pastorali propensiori cura sanctissimus Pontifex erga monachos, vt regulari observantiæ immorarentur: illos vero potissimum in monasteriorum regimine, qui facti essent disciplinæ monasticæ defensores. Erat inter eos Venantius vir illustris, Italiæ Cancellarius diuitiis præpotens, ex Deciorum familia, quo cum magna ipsi intercedebat necessitudo: pater hic erat clarissimarum illarum Virginum Barbaræ & Annæ, de quibus frequens mentio in eiusdem sancti Gregorii litteris habetur, plures etiam ad easdem datæ ab ipso reperiuntur. hunc, inquam, exmonachum litteris suis reuocare ad monasterium studuit; quem inter alia his admonuit a: *In quo enim habitus fuerit recole; & summa diligentia animaduersione proposita, ad quid sis delapsus, ...spice. Cuncta ergo tuam pensa, dum vacat; districtionem futuri iudicis dum vales, horresce: ne tunc illam amaram sententiam audire cogaris, quam nullo fletibus euadas.* & inferius: *Ananiæ pecuniæ furtum erat. quæ post diabolica victus persuasione subtraxit: & quantum nullius fuit, sicu. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, quia, quod debebat ad nummos, Deo abstulit: considera, quanto ipse in damno iudicia digna eris, qui non nummos, sed te ipsum Deo inuitenti, cui te sub monachali habitu deuouueras, minuisti. Considera iudicium Dei, quod meditatur, qui seueritatem in voce, continuoque mundi desiderium irretitus mentitus es, quid mireris?* hæc & alia ad eum Gregorius: quibus suam exmonachi infelicissimi nostri temporis sententiam regulariter, qualis erit, cum ad apostasiam etiam hæresis addederit, ab ipsa Catholica fide discessionem. Porro Venantius nihil profecit ex sancti Gregorii litteris, ita extra monasterium vsque ad obitum perseuerans. Extant alię eiusdem Gregorii litteræ b post annos octo ad eum datæ, cum ægrotaret; aliæ c insuper ad Ioannem Syracusium Episcopum de ipso iam in extremis laborante.

Aperte pertetra monachos, qui & vxores duxissent, quos reuocandos in monasterium studuit: bellorum eam ingruentium fecerat monasticam obseruantiam relictam, & monachis destitui monasteria. Ad hos corrigendos, reddendosque suis restituendos monasteriis, quantum præ laboris insumpsisse Gregorium? id indicant non hoc unico argumento datæ litteræ d de Siciliæ atque Campaniæ prouinciæ monachis. Effecerat insuper ...ssa bellica, vt cum vxoribus, filiabus, atque sororibus, aliisque fœminis fugerent viri in proximas insulas Orbanum atque Palmariam, & alias, vbi monachorum esset nonnulla; eosque miserationis intuitu cum monachi fuissent, haud leue allatum est damnum monachorum continentiæ. Ad hæc auertenda mala idem Gregorius longe separari à fœminis monachos voluit e per Antherium subdiaconum: cum & illud quoque prohibuit, ne ante decem & octo annorum ætatis tempus quis susciperetur in monasterium. Sed & quod monachos eidem Gorgoniæ insulæ solutos monastica disciplina audisset, ad constituendos Orosium misit f Abbatem, cui & erigere in insula Corsica monasterium in loco munito in mandatis dedit. Quos vero sciebat in monasteriis monachos viuere, iisdem vt Deo propensiori cura vacarent, sollicitudine pastorali prouidit, curauitque, vt exteriora negotia eorundem monasteriorum per prudentes seculares viros curarentur, constituto salario: ita quidem de his scribit g ad Petrum subdiaconum negotia ecclesiastica curantem in Sicilia. Quos vero pauperes nouos monasticis institutis tenaces, eosdem impertita elee...synam alendos curauit h.

Qui igitur monachos vbique degentes sub regulari obseruantiæ volunt disciplina, clericos patiter ex sanctorum ...ssa præscripto vitam agere, componereque mo...s curauit, aduersus vero contemptores Ecclesiasticam pro meritis censuram exercuit: etenim hoc anno, mense Septembri Laurentium Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum redegit in ordinem, alio in eius loco subrogato; de quo in exordio secundi eius epistolarum libri hæc scripta leguntur: *Temporibus Papæ Gregorij, Consulatus Mauritij Augusti anno sexto, depositus est Laurentius, qui primus fuerat in ordine Diaconus sedis Apostolicæ, propter superbiam & mala sua, quæ tacenda duximus: & factus est Archidiaconus Honoratus cyram omnibus presbyteris, & diaconibus, Notariisque, subdiaconibus, vel cuncto clero in basilica aurea.* hæc ibi. Quem igitur vidisti erga monachos clementem, & in pauperes misericordem, superbientem Archidiaconum minime tolerandum putauit, secundam illud Apostoli i: *In promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam.* atque ex sententia Petri k, iudicium incipiendum esse ostendit à domo Domini, ab ipsa Apostolica Sede, ne vilesceret, cum illud exercendum esset apud externos. Quod autem audis id factum sexto Mauritii anno, intelligc illum inchoatum hoc anno, mense Augusto, quo Tiberium mori contigit. Videre ipsa sanctum Gregorium perfecisse, quod scriptis suis vnumquemque Episcopum facere debere commonuit, nimirum quod ait l: *Sit rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ vindex, vt & bonis in nullo se præferat, & cum prauorum culpa exigit, potestatem protinus sui prioratus agnoscat: quatenus & honore suppresso, æqualem se subditis bene viuentibus putet, & erga peruersos iura rectitudinis exercere non formidet.* hæc in Pastorali.

i 1. Per. 10.

k 1. Pet. 4.

l Greg. Past. lib. 2. c. 6.

XVII.

At non solum aduersus superbientem Archidiaconum Ecclesiasticæ censuræ vigorem exercuit, sed & Demetrium Neapolitanæ Ecclesiæ Episcopum hoc eodem anno sede depositi; quibusnam autem exigentibus culpis, audi, quæ scribat ad Neapolitanos m: *Demetrius siquidem, qui nec antea Episcopus dici meruit, tantis & talibus nequitiis inuentus est inuolutus, vt si secundum suorum qualitatem factorum iudicium sine misericordia recepisset, diuinis mundi animæque legibus durissima procul dubio fuerit morte plectendus: sed quia pœnitentia reseruatus, sacerdotij honore priuatus est, &c.* iubet autem eis de successoris agere electione, cum illi Paulum quendam Episcopum vique ad creationem noui Episcopi ministratorem dari sibi petiissent n.

m Greg. lib. 2. epist. 3.

n Greg. li. 2. epist. 6.

XVIII. CLERICOS REVOCAT AD DISCIPLINAM.

Quod rursum pertinet ad clericorum disciplinam, ex sacrorum canonum instituto vetuit eos cum fœminis conuersari, ita inter alia scribens ad Symmachum Defensorem o: *Præterea volumus, vt sacerdotes, qui in Corsica commorantur, prohiberi debeant, ne cum mulieribus conuersentur, excepta duntaxat matre, sorore, vel vxore, quæ caste regendas sit.* hæc ibi. Cum enim (quod sæpe dictum est) vxorati adiscerentur in clerum, nonalia id fieri erat solitum ratione, quam si vxor acquieisceret caste viuere, & quem hactenus matrimonium nouisset, iam exinde fratrem esse cognosceret, atque inter ipsos castissima conuersatio intercederet. Dicebantur fœminæ illæ presbyteræ, quæ sic interdum conuersati cum viris suis iam sacerdotibus sinebantur (secundum ea, quæ habentur in Concilio Turonensi p, & ipse Gregorius scribit in dicta epistola ad Symmachum Defensorem q) vt tamen nulla prorsus suspicio esse posset mutuæ mixtionis. quamobrem ea licentia magna cautela vti solebant: vt exemplo vel vno percipias ex iis, quæ ab ipso S. Gregorio in dialogis r scripta leguntur, his verbis:

o Greg. li. 1. epist. 50.

p Conc. Turon. 2. can. 1. 2. 20.

q Greg. li. 1. epist. 50.

r Greg. dial. lib. 4. c. 11.

Sed neque hoc sileam, quod vir venerabilis Abbas Stephanus, qui non longe ante hoc tempus in hac vrbe defunctus est (quem ipse etiam bene nosti) in eadem prouincia Nursia contigisse referebat. Asserebat enim, quod illic presbyter quidam, Vrsinus nomine, commissam sibi cum magno timore Domini regebat Ecclesiam. Qui ex tempore ordinationis acceptæ presbyteram suam, vt sororem diligens, sed quasi hostem cauens, ad se propius accedere nunquam sinebat; eamque sibimet propinquare nulla occasione permittens, ab ea sibi communionem funditus familiaritatis abscidebat. Habent quippe sancti viri hoc proprium: nam vt semper ab illicitis longe sint, à specie quoque etiam licita abscindunt. Vnde idem vir, ne vnquam per eam incurreret culpam, sibi etiam per illam ministrari recusabat necessaria. Hic ergo venerabilis presbyter cum longam vitæ

DE S. VRSINO PRESBYTERO.

impleſſet ætatem, anno quadrageſimo ordinationis ſuæ, ingrauescente grauiter febre correptus, ad extrema deductus eſt. Poſtquam enim presbyter a ſua conſpicaretur, ſolatia iam membris quaſi mortè diſtentum, ſi quod adhuc ei vitale ſpiramen ineſſet, naribus eius appoſita curauit acre dignoſcere. Quod ille ſentiens, cui tenuiſſimus inerat ſtatus, quantulo adnixus valuit, vt loqui potuiſſet, infernè ſante ſpiritu collegit vocem, atque erupit, dicens: Recede à me, mulier, adhuc ignis ardet in puluere, paleam tolle. Illa igitur recedente, euolante virtute corporis, cum magna coepit lætitia clamare, dicens: Bene veniant domini mei: Bene veniant domini mei. Quid ad tantillum ſeruulum veſtrum eſſe dignati conuenire? Venio, Venio: Gratias ago, Gratias ago. Cumque hæc iterata crebro voce repeteret: quibus hoc diceret, nos fui, qui illum circumſtetera-mus, requirebant. Quibus ille admirando reſpondit, dicens: Nunquid hic conuenire ſanctos Apoſtolos non videtis? Beatum Petrum & Paulum primos Apoſtolorum non aſpicitis? Ad quos iterum conuerſus dicebat: Ecce venio: Ecce venio. Atque inter hæc verba animam reddidit. huc uſque Gregorius.

VISIO OBSTRENSA MORIENTIS.

XIX. Quod inſuper ad continentiam pertinet clericorum, idem S. Gregorius arctiori eam diſciplina contraxit, vbi auditum eſſe ſolutam. In Sicilia enim prauus abuſus obrepſerat, vt ſubdiaconi vxorem ducerent: quod ne penitus fieret, Pelagius Papa prædeceſſor Gregorii (vt vidimus) omnino vetuit atque coniunctos ſeparari mandauit: Gregorius autem ipſe ſcribens ad Petrum ſubdiaconum, prohibuit, ne inpoſterum quis ſubdiaconus ordinaretur, niſi continentiam ſeruare Epiſcopo ipſo ordinante diſponeret: coniunctos autem ita manere voluit, vt ad illam ſpes eſſet ad ſuperiorem ordinem aſcendendi, niſi ab ea, quam acceperat, vxore ſe penitus ſeparaſſent. Ex his plane refellitur, exploditurque longo tempore exſtitiſſe illud pudendum mendacium & inane commentum inter anniles fabulas illas adnumerandum, quas vetulæ, dum ſuum digitis torquent, ad lucernam inter iuuenculas narrare ſolent, ſiue potius inter deliramenta quæ ſomnia recenſendum: quod tamen Nouatores magni emptum pretio ad clericiſmum deſtruendum cælibatum exponunt, dum fabellam hanc ex conficta epiſtola nomine S. Vdalrici Auguſtani Epiſcopi ad Nicolaum Papam depromſit, his verbis conſcriptam:

IVDICIVM HARTICOBVM REFELLITVR.

FABVLLA DE FILIIS SACERDOTVM.

Beatus Gregorius Magnus Papa primus aliquando ſue quidam decreto vxoris ſacerdotibus ademit. Deinde paulo poſt cum idem Gregorius inſiſtet ex piſcina ſua piſces aliquot capi, piſcatores pro piſcibus ſex millia captum infantium ſuffocatorum repererunt. Quam eadem infantium cum intelligeret S. Gregorius ex occultis furtis acutibus vel adulteriis ſacerdotum natam eſſe, continuo reuocauit decretum, & peccatorum ſuorum lacrymis penitentiæ fructibus purgauit. hactenus ex dicta epiſtola hiſtorici bulli magni, demolitores Eccleſiaſticæ continentiæ, vbique mendaces & impii, qui & hoc in omnibus laborauſſe noſcuntur, vt veritatem mendaciis obſcurent, pietatem vero blaſphemiis obruant: dum & hoc ipſum fragmen vitri, non ſecus ac margaritam oſtendant. Quaſi vel leuiter veritatis amore tincti fuiſſent, quo maxime imbutum eſſe oportuit hiſtoricum, & ſi cuncta Gregorii ſcripta exacte legiſſent, tanto viro plane erubuiſſent impingere tantam calumniam. Quis adeo frequens, tamque ſolicitus aſſertor cælibatus clericorum, atque Gregorius? Quis adeo eiuſdem antiquæ legis Eccleſiaſticæ diligens cuſtos & vindex, vt ipſe? Quotſum de eare ab ipſo epiſtolæ ſcriptæ? Et cui magis credendum de ſtatutis ab ipſo decretis, quam eidem ipſi non ſemel, ſed frequentius id profitenti? Quænam ratio, vt cuiuslibet quæuis aſſertio de Gregorio aduerſus ipſum Gregorium contrarium ſæpius profitentem afferri poſſit ſine riſu, & recipi ſine ſtomacho?

b *Magdeb. cent. 6. c. 7. col. 588 & cent. 9. col. 549. 541. 542 & cent. 10. col. 682.*

EX GREGORIO OMNIA REFELLVNTVR.

XX. Et ne quis putet pœnituiſſe Gregorium etiam ſubdiaconi vxores adimentem (vt taceamus de diaconis ac preſbyteris) quæ hoc anno de his ſcripſiſſe videmus, eadem repetit Indictione duodecima ſcribens ad Leonem c Epiſcopum Catanenſem: ſed & in Concilio Romano habito anno decimoterrio Mauritii Imperatoris, Indictione decimaquarta, canonem de his ſtatuit verbis iſtis: *Si quis presbyter aut diaconus vxorem duxerit, anathema ſit.* Quot inſuper ſunt eius epiſtolæ, quibus prohibet habitare cum clericis fœminas, illis exceptis, quas canon concedit? Quæ demum nouiſſima de his Gregorii ſententia fuerit, vltima eius conſulæ ſcripta: ſed illa non prætermittas, quibus ad Auguſtinum e in Anglium miſſum decernendo multa reſpondit, & inter alia illud, ne permittat vxores ducere clericos in ſacris ordinibus conſtitutos. Sed & quam ſeuerus exactor ipſe fuerit pudicitiæ ſacrorum miniſtrorum, vel ex iisdem cognoſce eius ſcriptis ad Auguſtinum, cum pollutus in ſomnis ſacerdos ex crapula præcedenti, vt abſtineat à ſacri celebratione myſterii admoner. Qui cum de laicis cum vxoribus admixtis abunde agit, an Euchariſtiam ſumere debeant, cur de ſacerdotibus vxoratis æque (vt argumentum exigit) nihil tractat, niſi quia de his, quę omnino non eſſent, nec dubitare quis poſſet? Cum igitur, quæ de his fuerit ſemper Gregorii ſententia, ex ſcriptis ipſius toties confirmata noſcatur: quis locus vlterius poteſt eſſe adeo vana fingentibus?

c *Greg. l. 1. epiſt. 42.*

XXI. Sed quod vindicauimus Gregorium Papam à tanta calumnia, vindicemus modo & ſanctum Vdalricum à ſuppoſita ipſius nomine impoſtura. Cuſæ ſunt nuper Auguſtæ res ab eo geſtæ ex diuerſis locis ſumma diligentia collectæ, in commentarium vnum redactæ, in cuius præfatione diſertus auctor hæc habet: *Scio ad hæc impugnandum ſcio enim nebulonis epiſtolam Vdalrici aliquando nomine vexatam, ſed cum ea ad Nicolaum Pontificem ſcripta ſit: Nicolaus autem Primo plusquam viginti annis ante Vdalricum natus fuerit mortuus, Secundus Pontificatum octogeſimo, & quod excurro anno poſt eum mortuum inierit: ferre ſit vero oportet, qui tantum mendacium auſit aſſerere, plumbeo cordi, cui poſſit imponere.* Ex his tam certis demonſtrationibus exclusi rei miſeri mendaciorum textores eo configiunt, vt aliam effingant Vdalricum Epiſcopum Auguſtanum, quem nec Auguſtani ipſi, neque alii vel audita norunt. Quodſi hæc tamen quæ deeſſent probationes, aduerſus quas nihil ſit, quod mendacium ſibi vendicet: adhuc ex ipſius commenti contexta falſitas redarguitur: adeo vt illud Dauidicum iure vſurpari queat: *Mentita eſt iniquitas ſibi.* Quonam modo, rogo, iungi ſimul poſſint, quæ in eadem epiſtola commentitia ita leguntur: *Pontifex decretum adeunt: deinde paulo poſt, cum idem Gregorius inſiſtet ex piſcina ſua piſces aliquot capi, piſcatores pro piſcibus ſex millia captum infantium ſuffocatorum reperirent?* Quomodo, inquam, paulo poſt ſanctum decretum potuit tale quid accidere, & non ſaltem plures annos oportuerit expectare, vt tot furtiui naſcerentur infantes? Sed & quomodo liber aditus patere omnibus ſex millibus numero infantium proiectoribus potuit nocturno tempore ad piſcinam? cum certum ſua, piſcinas illas, in quibus piſces aſſeruari ſolent, non fuiſſe omnibus publicas, ſed optime cuſtoditas? Siccatis ne erat Tiberis, qui inter lutum vrbem, vt ea ad ſeelus tanta commoditate præteremiſſa, quæreretur ad infantium necem piſcina Gregorii? Sed iam plus iuris, quam opus fuerit, immorati ſumus in huiuſcemodi vanitatibus refellendis quiſquiliis, quæ tanquam gemmæ in ſuis hiſtoriis ſunt à Nouatoribus collocatæ, vt iis vecordes & oſcitantes decipiant, conficiantque ſi more ſuo ex huiuſmodi pueris atletes, quibus nonniſi luteos demoliantur, futuros addictos nimirum crapulis atque libidinibus homines libenter audientes, quæ voluptatibus cæcis latiſſimam viam parent.

Sed ad Gregorium redeamus, qui hoc anno, ad bene inſtituendam in clericis Eccleſiaſticam diſciplinam, ad diuerſos litteras dedit, quibus juſſit puniri tranſgreſſores: & inter alios ad Iannarium ſ Calaritanum Epiſcopum de Liberato diacono ſuperbo falſa diaconos Cardinales ſuperegredi ſatagente: quem vltimo loco inter diaconos conſiſtere voluit. Delinquentes præterea clericos illos, qui Venafranæ Eccleſiæ diripientes prædia, Indæro vendiderant, nempe argenteos calices duos, coronas cum delphinis duas, & de aliis coronis libi (ferant vaſa iſta ad vſum luminarium) inſuper & gallia monaſteria ſex, relegari mandauit ad pœnitentiam, vbi lacrymis

delictum

delictum exprimens, de his scribens ad Anthemium a subdiaconum. Item & epistolam b ad Petrum subdiaconum dedit, mandans iisdem Sacerdotes atque Leuitas delinquentes in monasterium tradi. At sient delinquentes coercuit, ita digne ministrantibus bene prospexit, ne quid illis deesset: quorum etiam infirmitate languentium c tabescentem haberi voluit, vt sicut ante, ab Ecclesia, cui seruiebant, eadem, quam solebant, cum sani essent, stipem acciperent. Hæc de his, quæ pertinent ad Ecclesiasticam Administrationem.

Quod vero ad loca spectat: quoniam complures ob bellicas turbas contingebat Ecclesias relictas esse absque ministris, earundem vicinis Episcopis curam mandauit, vt necessaria causa in illis constituerentur presbyteri, qui eruire baptizarent infantes, & ex hac vita migrantibus pœnitentiam impertirent. Extant de his eius litteræ d Episcopum Sipontinum de Ecclesia Canusina, & ad Leonem Episcopum in Corsica de Ecclesia Sagonensi. Cum & vacantes alias Ecclesias Episcopis nouorum Episcoporum electione curauit implendas, nempe Ariminensem e, Perusinum f, Vrbanensem g, & Neapolitanum h, cui eat inde interim missus est Paulus. Porro eius in urbe sic his temporibus se habuisse cognoscitur, vt habuerunt eligentes, vel ntinus idoneos deligere pertinerent, cuncipse Romanus Pontifex quem veller dare illi pudorem. habentur hæc expressa in epistola ad Romanum de electione Ariminensis Episcopi. Transtulit item Episcopum Tamitanum in Corsica ad Ecclesiam Sagonensem *, eo quod prior illa Ecclesia ab hostium furore diruta esset. Complures insuper in Sicilia Ecclesiarum pastoribus destitutas cognoscens, quod earum quidam ob crimen depositi essent, per Petrum diaconum illis dari Episcopos, nulla contraria obstante consuetudine. Exquibus apparet, Romanum Pontificem non solum, suadente animarum salute, abrogare consuetudines, quæ illi Ecclesiarum antiquas consuetudini.

Quod item ad loca spectat, dedicationem diuersarum Ecclesiarum faciendam mandauit: haud enim fas erat absque illo Romano Pontifice, Ecclesiam aliquam dedicari, vt præterea ius Gelasii Papæ i auctoritate. quod quidem non intelligendum puto in prouinciis Orientalibus Patriarchis subiectis. Cum vero dedicabantur Ecclesiæ, præter alia solemnibus ritibus exhiberi solita, prandia consueuerunt antiquæ illæ agapes, in quibus pauperum epulari soleret: at quanta illæ exhiberentur impensa, ex eodem Gregorio accipe, vbi ait: *Quia celle ipsius monasterii, debere nos ipsa dies festiuitate concurrere: prouidendum, vt ad celebrandam dedicationem dare debeas ad prandium pauperibus in auro solidos decem, vinum ad eorum prandium amphoras quatuor, alci ovcas duas, verveces duodecim, gallinas centum.* hæc ipse ad Petrum diaconum pro dedicatione cuiusdam sanctæ Mariæ, ad supplendam inopiam eius, quæ deberetur Ecclesiæ: quæ reddidisse voluimus ad imitandum ferentem hactenus veterem vsum sacrarum agapum, in quibus vocatis pauperibus, vna simul accumbebant.

Quod vero ad reperti hæc Ecclesiarum, siceas voluit custodiri, vt tamen alienum nihil ab eis possideri permitteret: hinc que accidit, vt domum cuiusdam Petronacis, iuxta apposito titulo à Defensore Ecclesiæ venditam, domino suo statim restituendam mandarit. Eguius alias de huiusmodi Fiscalibus Ecclesiasticis institutis munuit k Episcopos Siciliæ, vt caverent, ne quis falso nomine Defensorum Romanæ Ecclesiæ vltima prædabantur substantias. Voluit etiam, vt possessores Ecclesiæ Tauromenitanæ l occupatæ ab Acheruntina Romanæ Ecclesiæ, eidem redderentur. Cæterum qui noluit aliena bona Ecclesiarum ministris auferri, idem magnopere cautum voluit, ne aliquo modo bona Ecclesiæ per surreptionem inuaderentur. Nam quod ad Petrum diaconum missum in Siciliam ad Ecclesiam scribit hoc anno p: *Tua experientia sancta Ecclesiæ vtilitatem conficiat, memor, quod ante sacratissimum beati Petri Apostoli corpus potestatem patrimonij eius acceperit. Et licet hinc scripta decerniat: quod vtilitatem patrimonij impedat, fieri nullo modo permittat: quia nec nos sine ratione aliquid decreuisse reminiscimur, vel dare disponimus.* Rursus vero quam fuerit rerum Ecclesiæ tenacissimus custos, vt tamen indemnitati aliorum voluerit semper esse consultum, indicant eius litteræ prolixiores datæ ad eundem Petrum q, dum in fine illarum eiusmodi contestationem habet: *Hæc omnia solicite perlege, omnemque illam familiarem negligentiam tuam postpone. Scripta mea ad rusticos, quæ direxi, per omnes massas fac relegi, vt sciant, quid sibi contra violentias debeant defendere ex auctoritate nostra: eisque vel authentica, vel exemplaria nostra dentur. Vide, vt omnia absque imminutione custodias: quia de his, quæ tibi pro seruanda iustitia scribo, ego absoluor, & tu, si negligis, obligaris. Terribilem iudicem considera, & de aduentu illius nunc tua conscientia contremiscat, ne tunc sine causa iam tunc at, cum coram illo cælum & terra tremuerit. Audisti, quod volo: vale, quæ agas.*

Qvales esse voluerit bonorvm Ecclesiæ Ministros.

q *Greg. li. 1. epist. 42.*

Ita quidem tanta cum energia Gregorius, quod sæpe ministri, qui fideliores videri volunt, vt in Ecclesiæ arcam quid inferant, cuncta distorquent & extorquent, corradunt & corrodunt, sacrificium se Deo magnum ob id offerre putantes, sed de rapina minime Deo gratum; de quo in Ecclesiastico r: *Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.* Quam autem ab his longe abesse voluerit suos ministros Gregorius, legas dictam epistolam; & alias id genus scriptas. Ita quidem in his, quæ spectant ad contractus. In his autem, quæ pertinent ad delicta, illud admonuit, vt ex delictis alienis commodum nullum Ecclesiæ Fiscus sentiret: nam quod ad laicos Ecclesiæ subditos pertinet, in eadem ad Petrum epistola hæc habet: *Cognouimus etiam, quod si quis ex familia culpam fecerit, Ecclesia non in ipso, sed in rem substantia vindicetur.* quod improbat. Et de sacerdotibus, vel aliis clericis delinquentibus, ita infertur: *De lapsis Sacerdotibus & Leuitis, vel quolibet ex clero, obseruare te volumus, vt in rebus eorum nulla contaminatione miscearis: sed pauperrima monasteria require, &c.* Si enim non putarunt mittendum in eos bonam Iudæi impii & auari, in his vero continentes, sed in piam vsum pretium sanguinis conuerterunt: quid agere decet Ecclesiam Christi? Qua de re post S. Gregorium, & aliorum decreta Pontificum, sancte pieque & sacrosanctum Concilium Tridentinum admonuit, vt si quæ ab istiusmodi pœnæ exigantur, ipsæ sint profuturæ pauperibus.

XXVI. Rdargvtvr nimiæ aviditas ministrorvm.

r *Eccles. 3*

Rursum vero ita semper comparatos voluit Ecclesiæ rerum ministros Gregorius, vt in administratione bonorum, non Ecclesiæ emolumenti tantum, sed semper ratio pauperum haberetur. Hinc ad Anthemium subdiaconum s: *Non solum, inquit, frequentibus præceptionibus, sed etiam præsentem te sæpius me monuisse memini, vt illic vice nostra non tantum pro vtilitatibus Ecclesiasticis, quantum pro sublevandis pauperum necessitatibus fungereris, & eos magis à cuiuslibet oppressionibus vindicares.* & in fine: *Iterum atque iterum experientiam tuam necessario submoneamus, vt illic si quæ inter pauperes & Romanam Ecclesiam sanctam quæstiones vertuntur, omni mentis integritate discutiat, sicque patrimoniales vtilitates peragat, vt à benignitate iustitia non recedat.* hæc ipse, qui nullo pacto voluit Romanam Ecclesiam cum alterius Ecclesiæ iactura locupletari, sed quam exactissime iura cuiusque peruestigari, edi, & solicita disquisitione examinari, vt videre est in litteris t hoc anno datis ad Laurentium Ecclesiæ Mediolanensis Episcopum de reditibus ex patrimonio in Sicilia existente, de quo extat epistola Theodorici Regis u data ad S. Eustorgium Mediolanensem Episcopum: sed de his iam suo loco dictum est.

XXVII

s *Greg. li. 1 epist. 53.*

t *Greg. li. 5. epist. 80.*

u *Apud Cassiod. lib. 2. epist. 29.*

Habebat Romana Ecclesia locupletissima vbique toto orbe terrarum patrimonia, non in Italia solum & Sicilia, sed & in Asia: vt vidimus superiori tomo, & in Gallis, vt suo loco dicemus, atque in Africa. Hæc vero cum iam cultorum defectu destituta pene haberentur. Gennadii Exarchi in Africa diligentia ad pristinum cultum restituta fuere: cuius rei gratia idem à Deo ma-

XXVIII. Patrimonia Rom. Eccl. in diversis provinciis.

xima beneficia fuit allecutus, vt ad ipsum Gennadium Patricium scribens testatur ipse S. Gregorius, nimirum ingentes diuinitus esse confectum à Deo victorias aduersus hostes, quos pietate potius, quàm armis subiecisset: dignum quidem exemplum Christianis cunctis ducibus proponendum. Sed audi ipsius verba Gregorii tantum virum digno præconio prosequentis a:

a Greg. lib. 1. epist. 73.

Si non ex fidei merito, & Christiana religionis gratia, tanta excellentia vestra bellorum actuum præsentia cucurrit, non sanè mopere mirandum fuerat: cum sciamus hos antiquis bellorum ducibus fuisse concessa. Sed cum fuerat, Deo largiente, victorias non carnalis prouidentia, sed magis orationibus præuenitis: sit, vt hoc in superem veniat, quod gloria vestra non terreno consilio, sed Deo desuper largiente descendat. Vbi enim meritorum vestrorum longæua non discurrit opinio? quæ bella vos frequenter appetere non desiderio fundendi sanguinis, sed tantum dilatanda causa Reipublicæ, in qua Deum cœli conspicimus, loquitur: quatenus Christi nomen per subiectas gentes fidei prædicatione circumquaque discurrat. Sicut enim exteriora vos virtutum opera eminentes in hac vita constituunt, ita & interna morum ornamenta ex corde mundo procedentia in futuram vitam cœlestium gaudiorum participatione glorificant. Plurima enim pro passionis almum beati Petri Apostolorum principis venerabilem excellentiam vestram præstitisse didicimus; ita vt non parua loca patrimonij eius propriis nudata cultoribus, largitis Dacuorum habitatoribus, restauraret. Quæcunque igitur illic Christiana mente conferris, horum retributionem per spem in futuro iudicio sustinetis.* hæc Gregorius. At quænam illæ fuerint gloriosæ res Gennadium Exarchum in Africa obtentæ victoriæ, scij torum inopia penitus remanserunt obscurè, quæ adeo tunc clare fulserunt. Cæterum Christianis ducis pietas his & aliis eiusdem Gregorij scriptis perpetua memoria consignata permansit: bene enim vsus sanctus Gregorius tanti viri religione, & eigares Ecclesiasticas adhibendi solita diligentia, eundem quoque litteris suis aduersus schismaticorum & hæreticorum præsumptionem erexit.

* deditiorum.

XXIX. DONATISTÆ INVALESCUNT IN AFRICA.

Accidit enim, vt pestis illa nefanda Donatistarum, quæ à temporibus Constantini Imperatoris inualuerat Africam, sæpe cruenta, nunquam sanata, ita in ea prouincia increbuisset, vt non solum absque legum pœna securi ipsi degerent Donatistæ, sed & non secus atque Catholici suos iidem haberent Episcopos, qui nec vlla ex parte Catholicis loco cederent. Quoniam igitur in prouincia Numidiæ vetus illa vigebat consuetudo, vt ille Primas eius prouinciæ diceretur Antistes, qui antiquitate ordinationis reliquos antecederet: cum inter eiusdem prouinciæ Episcopos quidam reperiretur Episcopus Donatista cæteris sede antiquior, ipse sibi primatum veluti iure veteri vendicabat. Quod ne vllo modo fieret, sanctus Gregorius intercessit, scribens ad eundem Gennadium Exarchum. Sed imprimis ad vniuersos Episcopos eiusdem prouinciæ Numidiæ dedit has litteras b:

b Greg. lib. 1. epist. 75. NE PRIMATVM DONATISTÆ PRIMATVM MAXIMI.

Si quando, Charissimi in Christo fratres, inter virentes segetes zizaniorum quælibet se inserit importuna vanitatis: hanc radicitus vitijs cultoribus amanda animat, vt fructum in secunda segetis fecditas penitus non inueniat. Et nouerge, quos laces iudicij. Damnatus agri cultorum superstitum, ab vnius zizaniorum scandalo ingenuum vidcbat frugem. Quatenus ager Dominus redditu abundantiore fructificet. Patrissa enim per Hilarium Charitatiuum nostrum & beatæ memoriæ prædecessorem nostrum, vt omnes vobis vetera tenentium conjunctiones seruarentur, quas à beato Petro Apostolorum principe ordinationum initium hactenus vetustas longa seruauit. Et nos quidem tuxta seriem relationis vestræ, consuetudinem, quæ tamen contra fidem Catholicam nihil vsurpare dignoscatur, inuiolata permanere decernimus, siue de Primatibus contentiosis, siue quibuslibet capitulis accepta sit, qui ex Donatistis ad Episcopatum perueniunt, quo prædicti ad primatus dignitatem, etiam cum ordo clericorum eos ad locum eundem deferat, modis omnibus prohibemus. Sufficiat autem illis tantummodo curam gerere, non autem etiam illos Antistites, quos Catholica fides in Ecclesia sua edocuit & gemit, ad obtinendum culmen primatus anteire. Considerare ex his, lector, quanta rursus in Africa increbuerit Donatistarum multitudo, cum talia tantaque præsumerent: vt non mirum sit, si tradiderit postmodum Deus eandem prouinciam Saracenis. Sed pergit:

Vos ergo, fratres charissimi, admonitiones nostras zelo charitatis Dominicæ prouenite, scientes, quod dissectus iudex ad examinandum deducturus est cuncta, quæ gerimus, & vnusquisque nostrum non ex prærogatiua sublimioris gradus, sed ex operum meritis approbabit. Quisquis ergo, vosmetipsos inuicem alterne pace delegite in Christo, & hæreticis vel omnibus Ecclesiæ vestræ cordia incitatu obuiate. De proximorum animabus estote soliciti: ad fidem quos valetis prædicatione charitatis, prætenso etiam terrore futuri iudicij, suadete, &c. Vides ex his inuper, lector, quomodo demersa iacuerit hoc tempore prostrata Ecclesia Africana, vt nemo Catholicorum reperiretur, qui aduersus schismaticos Donatistas insurgeret, nullisque prorsus zeli sancti Augustini hæres existeret, vel aliorum eiusdem prouinciæ sanctorum Episcoporum, qui obuiaret se pro muro domui Israel, sed eoque languescerent omnes, finerentque ab eis Catholicos sic bilicinio & (quod pro monstro habendum) eidem, vt tales essent, aliqui eorum ex Catholicis suffragijs præsto esse non erubescerent: adeo vt opus fuerit ex eminenti Apostolicæ Sedis throno exclamare Gregorium, idque nefieret prohiberet cui probe virum est, torpescentes iisdem zeuleatis vtgere stimulis, atque in re tanta ad obuiandum ficinos, Exarchum excitare Gennadium, ad quem eiusmodi litteras dedit, hortans eum ad excitandum Catholicos ad uersus Donatistas, his verbis c:

a Greg. lib. 1. epist. 72.

Sicut excellentiam vestram bellicibus bellis in hac vita Dominus victoriam sicut luce fulgere: ita oportet eam inimicis Ecclesiæ omnimodis vinacitate mentis & corporis abaiares quatenus eius ex voto triumpho magis ac magis enitescat opinio, cum & forensibus bellis aduersarijs Catholicæ Ecclesiæ pro Christiana populo valenter obsistitis, & Ecclesiastica præliis sicut bellatores Domini fortiter dimicatis. Notum est enim, hæreticæ vesaniæ vires, sicut (quod absit) suppetit mouendi licentia, contra Catholicam fidem vehementer insurgere, quatenus hæreses sua venena ad tabefaciendas (si valuerint) Christiani corporis membra transfundant. Quorum enim, tot contra Ecclesiam Catholicam, Domino co adiuuante, colla fabricatis, & fidem vestri Christiani nominis inclinare. Sed eminentia vestra tantarum cernam comprimat, & superbas earum audaces ingo restitutionis premat.

Concilium vero Catholicorum Episcoporum admonitis præcipite, vt primatum non ex ordine loci, possessis vitæ merito, fiat: quemlibet apud Deum non gradus elegantior, sed vita melioris actus comprobatur. Ipse vero Primas non possimus fieri nisi per vitam, sed in vita iustæ eorum electionem cuncta refert, quatenus adepta dignitatis melioris negotia vestendi Dominico populi dignatur: Ex Concilio vero Numidiæ fieri deliberantur ad Apostolicam sedem venire, permittite, & si quibus eorum vita contradicere voluerint, obuiate. Magna profecto excellentia vestra quod Creatorem gloria præsit, superando hostes fortissimi, & quantum vestram zelo fidei vitæ vincentes gladij vibratione exacuat.* hactenus Gregorius ad Exarchum.

* vestendi Dominico populi dignitate.

Non defuerant hoc eodem anno aliæ querelæ de Africanis Episcopis conuenientibus cum Donatistis ipsi ac ad Apostolicam sedem; quarum causa ad eundem Hilarium, cuius superius mentio facta est, Gregorius scribit: conuocando in ea prouincia Concilio: scribens vtrumque eum, hæc habet d: *Felicissimus atque Victorinus diaconi Ecclesiæ Lamigensis, oblata petitione, quæ tenetur in subdata, suggesserunt, ab Argentio eius ciuitatis Episcopo grauem sibi iniuriam perpetiisse, & accepto premio Donatistas in Ecclesia sua fecisse propositos, eumque inter alia non leue aliud facinus, quod dicatur sibi commississe commemorant. Propterea experientia tua præsenti pagina præcepti ductum imangendato, quatenus prædictum Episcopum idoneis satisfactionis commentare non omittas, tuæq; instantia hoc illis fiat ex more Concilium, & omnia secundum obtata prætuna*

tionum caverunt eram possit partibus subtilis indagatione perquiratur, & quicunque eorum iudicio fuerint terminata, te quoniam modis omnibus complectantur. hæc Gregorius. Fuisse quendam Hilarium hunc Romanæ Ecclesiæ Chartulariũ, in Africam ea de causa missum à Gregorio prædecessore, ipse recitatæ S. Gregorii litteræ docent. Refidebat hic in Africa non Apocrisiarius, sed Iudex Ecclesiasticus, perseueraruntque illic residere etiam sequentibus annis eiusdem Gregorii Pontificatus: nam de eo sæpe infra mentio habetur in litteris a eiusdem Gregorii in Africam missis.

Quodnam autem esset munus Chartularii (quod de hac frequentissima sit mentio in Annalibus) hic obiter declarandum. Atque primum illud intelligendum, quod apud Latini Chartularium appellabant, Græci Chartophylacem nominabant. Cæterum maioris hunc habebat auctoritatis in Ecclesia Orientali, quam in Occidentali, ex iis, quæ scribit Theodorus in Responsionibus ibique. Caeterum hunc iudicia Ecclesiastica loco Pontificis, communare fuisse tam in Occidente, quam in Oriente, certum est.

Verum in Oriente fuisse Chartularium amplissimæ dignitatis, abunde satis docet idem Theodorus b in Mensura, sive Responsis: vtpote qui curaret iudicia, quæ ante Pontificem ad Patriarcham pertinerent; vnde idem nuncuparetur os & manus Patriarchæ. Huius erat insigne gestare annulum aureum, & ante pectus Patriarchæ collorium instar Rationalis Aaronis: cui & in ipsius ordinatione dabat Pattiarcha in manu claues, summam videlicet diaconatus tantum esset, in publicis tamen consessibus sedere ante Episcopos; licet sæpe, sed frustra ab Episcopis ea de causa fuerit reclamatum. Porro cum procedendum esset, vehebatur Chartularius mulo, qui (sicut Patriarcha vti soleret) ornatus esset linteo albo, rubis ipse aura auro conspersa, habens satellitium excubitorum. Rursum vero ipsi soli post Patriarcham catechizatione populum in Ecclesia docere licuisse, idem malo. In iudicialibus autem, vbicunque adesset, personam tenebat Patriarchæ, magno intidens tribunali, & causa audiens tam criminales, quam ciuiles, duodecim habens sub se notarios ex sede patriarchali fidem habentes. Hæc & alia de eminenti Chartularii dignitate Theodorus, in iis scilicet, quæ spectant ad Constantinopolitanum Ecclesiam.

Cæterum, quod iisdemmodi Chartularii ante Episcopos sederent, non id accidit in œcumenicis Synodis, in quibus neque sedebant, sed præsto erant suæ functioni. Etenim præerat Chartularius, siue Chartophylax, Chartophylacio, vnde & nomen accepit: & ex Chartophylacio proferebat scripta, quæ in Synodo agenda essent. Erat siquidem Chartophylacium idem, quod Latini Archivum dicunt, locus scilicet, vbi scripturæ publicæ ad conservandam perpetuam memoriam asseruari étur. Hanc hæc plenius expressa in Actionibus decimatertia & decimaquarta Sextæ Synodi. Habes præterea in Responsis Leontii Episcopi Citri, eius fuisse, sigillum scriptis imponere. Quod vero spectat ad Chartularios Romanæ Ecclesiæ: etsi eiusdem muneris essent, vt iudiciis Ecclesiasticis præsiderent, & chartarum publicarum custodes essent longe tamen inferioris notscuntur fuisse dignitatis, quam Constantinopolitani. At de Chartulario satis, atque causa Donatistarum hactenus.

Quem igitur vidisti auctoritate Apostolica Gregorium scripsisse iis insuisse Orientem, lustrasseq; Africam, eundem profequamur Gallias adeuntem. Ita plane, cui totius vniuersalis Ecclesiæ incübebat, oportuit eum vtrisque quibuslibet pennis ferri litteris in vniuersas Christiani orbis oras. Quod enim accepisset, apud eos compertis violentia Iudæos ad fidem: ne id penitus fieret, scribens ad Virgilium Arelatensem, & Theodorum Massiliensem Episcopos, Apostolica auctoritate prohibuit: habet enim hæc in epistola hoc anno mense Iunio ad ipsos data d: *Plurimi siquidem Iudaica religionis viri in hac prouincia commorantes, ac subinde in Massilia partes pro diuersis negotiis ambulantes, ad nostram perduxere notitiam multos confistentium in illis partibus Iudeorum, vi magis ad fontem baptismatis, quam prædicatione perductos. Nam intentionem quidem huiusmodi & laude dignam censeo, & de Domini nostri dilectione descendere profiteor. Sed hanc eandem intentionem nisi competens Scripturæ sacræ comitetur effectus, timeo ne aut mercedis opus existat de non prouenisse, aut iuxta aliquid, animarum, quas eripi volumus, (quod absit) dispendia subsequantur. Dum enim quisquam ad baptismatis fontem non prædicationis suauitate, sed necessitate peruenerit; ad pristinam superstitionem reuertens, inde deterius moritur, vnde renatus esse videbatur. Fraternitas ergo vestra huiusmodi homines frequenti prædicatione pronocet, quatenus mentare veterem vitam magis de doctoris suauitate desiderent. Sic enim & intentio vestra recte perficitur, & conuersi animus ad priorem demum vomitum non inuitatur. Adhibendus ergo illis est sermo, qui & errorum in ipsis spinas vrere debeat, & prædicando, quod in his tenebrescit, illuminet: vt pro his admonitione frequenti mercedem fraternitas vestra capiat: & eos, quantum Deus donauerit, ad nouæ regenerationem vitæ perducat.* hæc ad dictos Galliarum Episcopos S. Gregorius. De Theodoro Massiliensi dicta sunt plura tomo superiori ex Gregorio Turonensi e, ex quo etiam apparet Virgilium haud pridem fuisse, viuente Theodoro adhuc, & ipso cedente, creatum Episcopum Arelatensem. Sed de Iudæis alias etiam vexatis in Galliis, adactisque ad suscipiendum baptismum, æque superiori tomo narratum est. Deiisdem rursus Iudæis non persequendis, sed benignitate ad fidem alliciendis, dedit hoc eodem anno idem Gregorius epistolam ad Petrum Episcopum Tarracinensem f.

Iniisit præterea hoc anno idem Pontifex litteris suis Hispanias, prouocatus consultatione sancti Leandri Episcopi Hispalensis. Accidere enim ex more solebat, vt cum aliqua de sacris ritibus quæstio verteretur, licet à viris doctissimis, quid agendum esset, plenissime asseretetur: nihilominus ea de re, quid Apostolica Sedes definiret, rogata de his sententia, expectaretur. Cum igitur ob Arianos (vt vidimus tomo superiori) recens ad Catholicam fidem conuersos in Hispania de trina in baptismo mersione controuersia orta esset, & sanctus Leander cum aliis Episcopis optime respondisset: nihilominus idem voluit consuluisse Romanum Pontificem, qui ad eum ita respondit g: *De trina vero mersione baptismatis nil responderi verius potest, quam quod ipsi sensistis: quia in vna fide nihil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diuersa. Nos autem, quod tertio mergimus, triduana sepultura sacramenta significamus: vt dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur. Quod si quis forte etiam pro summa Trinitatis veneratione æstimat fieri: neque ad hoc aliquid obsistit, baptizando semel in aquis mergere: quia dum in tribus personis vna substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismate in aquam vel ter, vel semel immergere, quando & in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in vna potest Diuinitatis singularitas designari. Sed quia nunc vsque ab hæreticis infans in baptismate tertio mergebatur, fiendum apud vos esse non censeo: ne, dum mersiones numerant, Diuinitatem diuidant: dumque quod faciebant, faciunt, se morem nostrum vicisse glorientur.* hucusque de his Gregorius, plane docens, cum hæreticis (quantum fieri potest) neque in bonis communicandum, cum eadem illi non bene, sed male, diuersa videlicet peragant intentione.

Quod vero S. Leander eundem S. Gregorium de conuersione Reccaredi Regis Gothorum ad fidem Catholicam vna cum gente Gothorum iisdem litteris certiorem fecisset: idem Pontifex ad hæc ista: *Explere autem loquendo nullatenus valeo gaudium mesum, quod communem filium Reccaredum gloriosissimum Regem ad Catholicam fidem integerrima agnouis deuotione conuertisse. Huius dum mihi per scripta vestra mores exprimitis, amare etiam quem nescio, feciistis. Sed quia antiquus hostis insidias sentit, quoniam bellum durius contra victores proponit: nunc erga eundem solertius sanctitas vestra euigilet, vt bene cœpta perficiat, nec se de perfectis bonis operibus ex-*

d Greg. lib. 1. epist. 45. NE IVDÆI INVITI COGERENTVR AD FIDEM.

e Gre. Tur. hist. lib. 9. c 23. in fin.

f Greg. lib. 1. epist. 14. XXXV.

g Greg. lib. 1. epist. 41. S. LEANDRI CONSVLTATIO DE TRINA MERSIONE.

XXXVI. DE RECCARDO REGE IN PIETATE CONFIRMANDO.

tollat: vt fidem cognitam vitæ quoque merito teneat: & quia æternum regni vsum sit, operibus ostendat: quatenus post multa annorum curricula de regno ad regnum transeat, hæc ipse.

XXXVII. DE TEMPORE CONVERSIONIS ET REGNI RECCARIDI.

Sed hic, logo, lute gradum lector, atque vna mecum considera, quomodo potuit accidisse, vt quod factum vidimus ante annos sex, cum Reccaredus simul cum regno fidem quoque Catholicam propagandam susceperit, hic modo Gregorius ex Leandri litteris tanquam quid nouum se accepisse demonstret? Ex his igitur, & aliis, quæ dicentur, vehemens me dubitatio angit de tempore eiusdem regni exordii & susceptæ Christianæ religionis, num videlicet in Acta tertii Concilii Toletani error irrepserit, ex cuius notata Era tempus eius regni positum est: nimirum, vt cum Concilium habitum ponatur anno quarto eiusdem Regis, Era sexcentesima vigesimaseptima (qui est annus Domini quingentesimus octogesimus nonus) necesse sit affirmare, ipsum regnare cœpisse anno quingentesimo octogesimo quinto: contra vero ex dicta S. Gregorii epistola ad S. Leandrum apparet, eundem Reccaredum haud pridem misse regnum, Christianamque religionem esse professum. Huic assertioni grauissima adeo testimonia accedunt, vt opinari id liceat, veritate suadente, vel fortasse cogente: liquidem haud pridē pervenit in manus meas per breuis historia Ioannis Biclarensis, huius temporis rerum scriptoris, qui a Iustino Iuniore Iustiniani successore tumens exordium, eandem vsq; ad octauum Mauritii Imperatorii annum propagauit. Hic, inquam, primum annū Reccaredi Regis duplici consignans chronographia, habet ipsum regnare cœpisse, cum Mauritius Imperator annum nonum ageret in Imperio, & Gregorius Papa Pelagio successisset. Hinc igitur auctori rei sui temporis prosequenti, quam sit consentiens dicta S. Gregorii epistola ad Leandrū, nemo non videt. His præterea accedit, quod & ea, quam æquit ex veteribus monumentis scriptam accepimus, Liciæ Tudensis historia id ipsum partier profitetur: duplicis etiam testificatione chronographiæ, dum videlicet æque anno quinto Mauritii Augusti regnare cœpisse Reccaredum ponit: & addita nota Eræ id ipsum confirmat, cum obitum Leouigildi & successionem Reccaredi contigisse dicat Era sexcentesima vigesima octaua, anno videl. cet superiori, quo scilicet de his S. Leander suis litteris S. Gregorium Papam admonuit. Hæc nibi occasione dictæ epistolæ Gregorii ad Leandrum voluimus ingessisse. Cum tamen ne videamur omnia, quæ sequuntur, Toletanis & aliis Hispaniarum Concilia diuersa accusatione Eræ mendacia inuertere, eademque omnia erroris redarguere, initam semel rationē temporis prosequi cogamur: quod quidem factum volumus absque præiudicio veritatis.

XXXVIII. CONIVRATIO IN RECCAREDVM.

Quoniam vero quæ ex eodem Biclarensi à nobis citata sunt superius, non e fonte hausta, sed ab aliis per alueum ducta, haud ita integra reperimus, cū ipsam scriptā ab eo historiā nacti sumus: hic totidē verbis eadem, quæ pauca sunt, ex originario fonte reddere non pigebit anno enim præsenti, qui & secundus ab eo ponitur regni ipsius Reccaredi, hæc breuiter habet: *Quidam ex Arianis Sunna Episcopus & Segga vnus quibusdam ex Arianis eadem assumere cupientes, deteguntur. Comitis, Sunna in exilium trudituir, & Segga manibus amputatis in Galliis ad exulans mittitur. Mauritius Theodosium filium, quem supra Cæsarē diximus, Imperatorem facit.* hæc de his, quæ ad hunc pertinent annum 6. Mauritii Imperatoris.

XXXIX. CAL. A CONIVRATIO IN RECCAREDVM.

Sequenti autem, quem & tertium eiusdem Regis annum numerat, septimum vero Mauritii, hæc habet: *Anno septimo Mauritij, qui est Reccaredi tertius annus, Vldila Episcopus cum Goisuintha Regina insidiantes Reccaredo, manifestantur, & quod fidei Catholicæ communionem subsecute Christiana quasi nouitas proficiunt publicatur. Quod malum in cognitionem hominum deductum, Vldila exilio condemnatur, Goisuintha vero Catholicis semper infesta vita terminum tamē dedit:* pergit de rebus Francorum idem ista referre:

* Bosone. INGENS VICTORIA HISPANORVM SVB

Francorum exercitus à Guntheramno Rege transmissus Basone duce in Galliam Narbonensem aduenunt, & iuncta Carcasonam vrbem castra metati sunt. Cui Claudius Lusitanus dux à Reccaredo Rege directus, obuiam sibi occurrit: cum quo congressare facta, Francis fugam verterunt, & diruptacastra à Francorum, & coniuratu à Gothis cadetur. In hoc ergo certamine gratia diuina & fides Catholica, quam Reccaredus Rex in Gothis fideliter adserere est, effectiue operata. Quonam non est difficile Domino nostro, sine in paucis, aut in multis dare victoriā. Nam Claudius dux vix cum trecentis viris sexaginta millia ferè Francorum nō sinit superesse, & maximam eorum partem gladio trucidasse. Non immerito Deus laudatur temporibus nostris in hoc præsertim esse operatus, qui finaliter ante multa temporum spatia per manum ducis Gedeonis in trecentis viris multa millia Madianitarum Dei populum infestantium necatur extinxisse.* hactenus de rebus tertii anni eius Regis auctor, res (vt diximus) sui temporis prosequens. In quibus illud consideratione dignum: quod etsi Guntheramnus Francorum Rex pietate insignis haberetur: tamen quod in coniuratæ nimis priuato indulgens affectui, adueisus Regem, qui recens Catholicam fidem ex Ariano susceperit, & aliis omnibus Gothis id ipsum agendi auctor fuit, importune valde omnes Francorum vires immittere auitus est, cui magis gratulari vt fratri in Christo debuerat, & præsto illi in omnibus esse: Deum nimis iratum iure quidem ex pertus fuisse videtur, victis suis omnibus per Claudium ducem, virum religiosissimum, quem (vt isto loco dicemus) S. Gregorius summis laudibus, ad eum scribens extollit.

Sed redeamus ad Biclarensem, qui paulo post hæc subdit: *Reccaredo ergo Orthodoxo quiete pace regnanti, domestica insidiæ præcinduntur. Nam quidam ex cubiculo eius erumpentes duos, nomine Argimundus, aduersus Reccaredum Regem tyrannidem sumere cupiens, sta vt si posset, cum regno priuaret & vitæ sed nefandi eius cautela manifestatione comprehensus, & in vincula fortiter redactus. Habita discussione, socijsue impiam machinationem confessis, condigna sunt vltione interfecti. Ipse autem Argimundus, qui regnum assumere capiebat, primum in verbe chu interrogatus, deinde torquetur decalceatus, post hæc dextera amputata, exemplum omnibus in Toletana vrbe alijs eodem pompæ ducta dedit, famulos dominum non esse superbos.* hactenus Biclarensis, octauo anno Mauritii historiæ finem imponens, à nobis hic recensita occasione S. Gregorii epistolæ ad Leandrum hoc anno scriptæ, ad quem etiam peritos mittit codices, sed quos exegerat Moralium libros ad ipsum inscriptos, quod nondum ex eo ipsi essent, cur non mitterentur, excusat: misit autem postea, vt suo loco dicemus. Ex mutuilla (vt superiori tomo vidimus) consuetudine, quæ tam Constantinopoli, dum simbolis diuersis essent ex cautis inter ipsos intercellerat, ea est amicitia contracta, quam neque temporis longitudo, neque loci distantia delere potuerit. Quonam autem esset ipse Gregorius ergo S. Leandrum animi affectu, ex posterioris epistolæ verbis hæc accipe: *Absentem corpore, quem tamen mihi te semper intuerique valtus tua imaginem intra cordis viscera impressam porto.*

Sed quæ hoc anno à barbaris Longobardis in Italia gesta sint, cognoscamus. Cum enim anno superiori (vt vidimus) Anthar* Rex mortuus esset: Reginam Theodolinda, quā iuper acceperat in vxorē, à Bauariæ Rege Garibaldo (vt Paulus affirmat) Longobardorū concessione Regina perseuerās, delegisset sibi virū Agilulphū ducem Tauritanū, eundemq; & nominatū Agonē, & in vrbe primate Paulū: idē Agilulphus Longobardorū Rex appellatus est hoc anno, nisi & Maio. Habet hæc omnia plaribus Paulus diaconus: additq; eundem, simulatq; Rex confirmatus est, misisse Agnellū Tridētinum Episcopum in Gallias ad redimendos captiuos, qui Tridenti à Francis capti fuerant. Cum interea idem Agilulphus, debellatis occisisq; illis, quos aduersarios passus esset, regnum sibi stabiliuit Italiæ: excepeis enim Romana atq; Ranenna cum aliis ad eas spectantibus locis, vniuersa Italia ab Alpinis montibus Rhegium vsque Calabriæ illi patebat.

Porro magnū à Deo per Theodolindā Reginā confectos esse beneficiū Regē ipsum & sub eo populos Longobardos, idē Paulus affirmat minimū, cum ex Ariana pestilentia conuersum esse ad fidem Catholicā, & quicunq; Longobardi Gentiles, siue Ariani, eo idem reddūcos esse Christianos atq; Catholicos. Magnum Dei consilium, dum, quæ sunt infirma mundi, eligit, vt cōfundat fortia: ciuis ille

robustis-

nationibus ecclesiis; in domitas gentes siue Christianas siue Catholico nomini infensissimas, Francos, Gothos, & Longobardos, antiris abdicatis erroribus, per fundatas ipsi Deus conuertere ad verum religionis cultum: Francorum per Chrodildem, Gothi in Hispania per Ingundem, quæ (vt superiori tomo dictum) virum suum conuertere Hermenegildum, ex quo omnium fictæ est accessio Gothorum ad fidem Catholicam: & in Italia Longobardi per Theodolindæ, decus & ornamentum Bauariæ Principum, fidem Christianam, eandemque Catholicam receperunt.

Hoc eodem anno sanctus Gregorius Papa dedicauit ecclesiam sanctæ Agathæ Romæ positam, quam Gothi Ariani, vt superius dictum est, sibi vsurpauerant: quæ licet, illis ex Vrbe Italiaque penitus eiectis & profligatis, relicta fuisset, tamen quod fermento Ariano videretur esse polluta, & perinde non amplius sacra, sed execrabilis haberetur: Gregorius diuinitus inspiratus adiecit animum, vt eandem sacris ritibus expiatam sacro cultui idoneam redderet, Deoque sacraret. Id quidem hoc anno factum esse, ex iis, quæ ipse scripsit in dialogis anno quarto Pontificatus elaboratis, satis expresse patet, cum antecedentium ad contigisse dicat, hoc ipso videlicet anno. Quæ autem tunc acciderint admiratione digna, ipse sic refert.

Nimirum hoc fieri, quod ad euellendas Ariana hæreseos damnationis radices, quæ adhuc Vrbe, ante hominum patres saepe ma monstrauit, ita narro, quia aliud populus agnouit, aliud autem sacerdos ipse fecisse se audisse & vidisse testantur. Arianorum siquidem quisque Vrbi illa, quæ Suburra dicitur, cum clausa vsque ad hanc nostram ætatem fuisset, placuit, vt in sede Catholica introducta sua ibi ossa haberet, & sanctæ Martha martyrum reliquiis dicaretur ipsa basilica est. Nam cum magna populi multitudine veniret, ea tempestate Deum laudes canentes, eandem ecclesiam repperit. Cumque in ea tam Missarum solemnia celebraret, & præsentibus laici angustia populi se turba comprimeret: quidam ex illis, quorum sanctum sudabat, percussit subito intra suos pedes in duos dæmones fœderati. Quem dum vnus quisque sentiret, cuncti simul inclamauerunt: idem porcus ecclesiam egressus est; & non ita multo post in admirationem communi, sed videri à nullo, exanimis cecidit potuisse. Quod dicitur diuina pietas egisse, ne diutius ariolaret, quia de loco eodem immundum habitaculum sibi ad agitare celebratione Missarum, recessimus. Sed ubi rursus eadem magnum in eadem ecclesia tedit strepitus factus est, ita vt aliquanto de fœderati. Sequenti autem nocte grauiter increpuit, ac subito tanto terrore omnium, ac si omnis ille ecclesia simul ruinam fuisset euersa: & protinus recessit, & nulla deinceps in eodem antiquus hostis apparuit: sed per terrorem solum fuit ammouit, quod ab eo loco, quem diu tenuerat, coarctatus.

Dum vero diem magna ferentate aeris super altare euangeliorum codex celitus de cecidit, sicque illud velamini operuit, vt nemo ibi quidquam tamen terroris ac suauitatis odore resoluit, vt omnes intus, nullus illic præsumeret intrare. Sacerdos quoque, Deo pleni, & hoc ab illo audiendo Missarum solemnia venirant, vt videbat, vespertinum peccant, & suauitatem inscrificabilem odorabatur. Dum vero alium in ea lampades sine lumine deprehenderet, vnde diuinus lumen, sunt accensæ. Post paucos itaque dies eadem Missarum solemnia, extincta lampadibus, ipsa in eadem ecclesia repperit, quæ nequaquam ibi ea extincta fuisse, post paululum intrauit, & lampades, quas extincta reliquerat, lucentes reperit: quæ nequaquam ibi ab homine, sed tam subito extincta, & eodem reaccensæ fuisse ordinem, eas tam subito extinxit, & eodem repperit, quo extinctas reliquerat, æterno accensas inuenit: vt videlicet ex hoc nostris oculis ostenderet, quia locus ille a tenebris in lucem veraciter Vrbe eo tempore, & ipso præsente, qui narrat, ab omni immundi facta, & contra Arianos ab eodem Gregorio interdicta, nos veluti aculeata tela ad feriendum impetus hæreticos Nouatores opportune contulerit.

Extat de eodem ecclesia ipsius Gregorii rescriptum, quo eandem in iis, quæ ad eius bona pertinent, commendat Leoni vicario, datum sub Indictione duodecima, post tertium, ut verbis his: *Locorum venerabilium cura nos admonet de eorum vtilitate per omnia cogitare. Quia ergo ecclesia S. Agathæ sita in Suburra, quæ ipsa fuit aliquando per Arianæ hæreticæ, ad Catholicæ fidei culturam, Deo propitiante, reducta est: ideo huius, sicut erit, tuo tenore commonitus, perspicies omnia domorum in hac Vrbe constitutarum, quas prædictam ecclesiam temporibus habuisse Gothorum constiterit, annis singulis colligere, vel non desinas: & quæcunque in tectis, vel luminaribus, aliisque reparationem eiusdem ecclesiæ necessaria fuerint, erogare modis omnibus studeas. Quicquid vero exhiberi potuerit, fideliter rationibus tuis Ecclesiasticis inferre procures.* hactenus ipse. His addendum putamus (quod in eodem argumento versemur) aliam ecclesiam ab Arianis possessam, ab eodem sancto Gregorio consecratam esse post annum sequentem sub titulo S. Seuerini Episcopi Noricorum, cuius reliquias apud Neapolim in Lucullano collocatas ad se mitri mandauit, ita scribens ad Petrum subdiaconum Campaniæ patrimonium curantem: [a] 3 ep. 29. De bonis ecclesiæ S. Agathæ.

Cor nostrum pia Diuinitatis instauratione cõpungitur, loca quondam execranda ex erroribus deputata, in Catholicæ religionis reuerentiam dedicare. Quia igitur ecclesiam positam iuxta dominum Meridianam regione tertia, quam superstitio diræ Arianæ dementiæ in honorem S. Seuerini cupimus consecrare: experientia tua reliquias B. Seuerini summopere debita cum veneratione transmittat: quatenus quæ nostro animo perficienda decreuimus, impleri, omnipotentis gratia suffragante possimus. hæc Gregorius. [b] Greg. lib. 2. ep. 29. ind. 11. De consecratione eccles. S. Severini

Quod vero ad res bellicas pertinet Orientalis imperii, hoc eodem anno a Romanus exercitus, qui Iæpius ob studia erga dimissos duces sæpe amotos ac Iæpe redditos discordiam conflauerat, per Aristobulum donorum Imperialium Præfectum conciliatus est, & iterum iuramento firmatus. Fortasse hic ille vir eruditus, ad quem extat S. Gregorii epistola. Conciliato autem simul exercitu, aduersus Persas eodem concitato, victoria obtenta est, expugnataque Martyropolis ciuitas munitissima; vnde Romanis plurimum roboris creuit. Hæc Græcorum Annales apud Theophanem. XLV. a Miscell. lib. hoc anno Imp. Rebellio. b Greg. lib. 1. ep. 28.

IESV CHRISTI ANNVS 590.

GREGORII PAP. Annus 3. MAVRITII IMP. Annus 7.

QVi sequitur annus Domini quingentesimus nonagesimus secundus, Indictione decima, idem q; Gregorii Papæ tertius incipiens mense Septembri, & Mauritii Imperatoris sextus finiens, mense Augusto, finemque fuit Italiæ, & valde ærumnosus S. Gregorio Papæ tum foris præliis assiduis agitato intus morbo vexato. Id enim inprimis ipse literis ad Ioannem Ravennatem Episcopum datis testatur his verbis: f. L

Quod multis scriptis vestræ beatitudini minime respondi: non hoc torpore meo, sed languore depatate: quia pectatis meis facientibus, eo tempore, quo Arnulphus ad Romanam vrbem venit, alios occidit, alios detruncauit, tanta mœstitia affectus sum, vt in colicum molestiam caderem. hæc ipse. Et arte Arnulphus dux Longobardorum in Tuscia, de quo altum silentium apud Paulum: ex ipso autem Gregorio hæc colligimus in epistola ad Mauritium Imperatorem, vbi de prima sub suo Pontificatu facta incursione Longobardorum in Tuscia ista habet: g: *Multa enim iam plagas acceperant, & superuenientibus dominorum infestationibus imuent consolationes, quas non sperabam.* hæc per antiphrasin. *Stemim possum, has celeriter plagas emouero. Primum, quod minis pax subducta est, quam cum Longobardis in Tuscia positis sine vllo Reipublicæ dispendio feceram.* hæc Gregorius, ostendens salutem Vrbis pace redemisse, quæ postea occasione insultantium Romanorum militum fracta est: nam mox subdit: *Deinde corrupta pace, de Romana ciuitate vndique ablati sunt, & quidem alii ab hostibus occisi, alii vero Narnis & Perusiæ positi, & vt Perusium teneretur, Roma relicta est.* hæc ipse de rebus gestis vsque ad Agilulphi aduentum post duos annos, de quo suo loco dicturi sumus. e Greg. lib. 2. ep. 32. ind. 10. Arnvlphvs dvx Longob. vrbem invesvat g Greg. lib. 4. ep. 32. ind. 13.

11.

Sed quæ hoc anno cum eo peragi contigerunt, suo ordine prosequamur ex dicta epistola ad Ioannem Episcopum Rauennatem, quem pacis sequestrem esse voluit, ad persuadendum videlicet Romano Exarcho Rauennæ degenti, vt pacem cum Longobardorum Duce æquis conditionibus contrahere liceret. Scribens igitur ipse Gregorius immensa afflictatus angustia ad eundem Ioannem, eius inprimis commendans studium pro publicis impensum negotiis, hæc ait a: *Valde autem mirabar, quid esset, quod illa mihi notissima solicitudo vestra sanctitatis hunc Verbi mei*sque *necessitatibus minime prodesset. Sed scripta vestra discurrentibus, agnovi vos quidem sollicite agere, sed tamen apud quem agere possitis, non habere. Peccatis ergo hoc meis reputo, quia iste, qui mihi interest, & repugnare contra inimicos nostros dissimulat, & nos facere pacem vetat: quamvis iam modo etiam si velit facere, omnino non possumus: quia Arnulphus excrcitum Antharis* & Nordulphi habens, eorum sibi dari precaria desiderat, vt nobiscum aliquid loqui de pace dignetur.* & inferius: *Mouere autem vos non debet præfati excellentissimi viri Romani Patricij & Exarchi animositas: quia nos quanto cum loco & ordine præsumus, tanto si qua sunt eius lenia, tolerare mature & graviter debemus. Si quando tamen est aliquis cum eo locus obtinendi, agat apud eum fraternitas vestra, vt pacem cum Arnulpho, si ad aliquid rerum possimus, faciamus: quia miles de Romana vrbe ablatus est, sicut ipse nouit. Theodosiani vero, qui hic remanserunt, togam non accipientes, vix ad murorum custodiam se accommodant. Et destituta ab omnibus ciuitas, si pacem non habet, quomodo subsistet?* Et inferius de iisdem Longobardis sub eodem Duce Arnulpho: *De Neapoli* ana vero *vrbe, excellentissimo viro Exarcho instanter imminente, vobis indicamus. quia Aroges, vt cognouimus, cum Arnulpho se fecit, & Reipublica contra fidem venit, & valde insidiatus est eidem ciuitati, in quam si celeriter dux non mittatur, omnino iam inter perditas habebitur.* Quod vero ab iisdem Longobardis ciuitatibus captis, & aliquibus ex eis incensis alii ciuium dispersi essent, alii ducti captiui: pro iisdem redimendis idem Gregorius laborauit. Verum quod ab eodem Ioanne litteris commendatam accepisset ciuitatem Aquileiensem, cui præerat Seuerus Episcopus schismaticus; quid de his in primis rescripserit eadem epistola Gregorius, accipe: sic enim ait:

ELEEMOSYNA HOSTIBVS QVANDO DANDA.

De hoc quod dicitis, incensa ciuitati Seueri schismatici elemosynam esse mittendam: idcirco vestra fraternitas sensit, quia qua extra nos præmia in Palatium mittat, ignorat. Quæ etsi non transmiteret: nobis considerandum fuit, quia misericordia prius fidelibus, ac postea Ecclesiæ hostibus est facienda. Iuxta quippe est cautas Phanum, in qua multi captiui sunt: ad quam ego iam transacto anno transmittere volui, sed inter hostes medios non præsumpsi. Videtur ergo mihi, vt Claudium Abbatem cum aliquanta pecunia illuc transmittere debeatis, & libros, quos illis pro precio soo m seruitio ueneri incenerit, vel si qui adhuc sunt captiui, redimat. De summa vero eiusdem pecuniæ transmittenda, vobis certum sit, quia quicquid vos decernitis, mihi placet. Sin autem cum excellentissimo viro Romano Patricio agitis, vt pacem facere cum Arnulpho debeamus: ego ad vos personam aliam transmittere paratus sum, cum qua mercedis causa melius fiant. hæc de redimendis captiuis, & pace cum Longobardis facienda Gregorius. Quod vero ad Seuerum schismaticum pertinet, cuius caritatem incensam tradit: non alium hunc Seuerum ab illo putes Episcopo Aquileiensi, qui ad Synodum Romam ab eodem sancto Gregorio vocatus fuerat *b*, iterum (vt diximus) lapsus.

III.

Inter tot vero Longobardorum tumultus ipse Gregorius summo veluti in otio constitutus, nihil prætermisit exactissimæ curæ pastoralis. Legati autem ex Numidia Romam hoc anno sunt missi ad sedem Apostolicam nihil boni ferentes. Etenim cum anno superiori (vt vidimus) datis ad eius prouinciæ Episcopos litteris, vetuisset Gregorius Donatistarum Episcopum deligi in Numidiæ Primatem: alia via hostis irrumpere conatus est, nempe illud agens, vt quod olim bono pacis vidimus aliquando fuisse permissum, iterum restitueret, nimirum vt in vnaquaque ciuitate, vbi essent populi Donatistæ, licet ibi esset Catholicus Episcopus, nihilominus fineretur esse pariter Episcopus Donatistarum. Id enim vt fieret, pecunia data, Donatista ab Episcopo Catholico impetrarat; insuper & illud, vt persoluta pecunia, concederetur iisdem Donatistis iterum baptizare Catholicos. Horum malorum nuncii duo ad ipsum Romanum Pontificem ex Numidia diaconi sunt profecti.

IV.

Ad hæc tam enormia corrigenda, in Numidiam profisci iussit Gregorius Hilarium S. R. E. Chartularium degentem Carthagine, de quo facta est mentio anno superiori: vt coacto Concilio, deponeret Episcopum qui Episcopalem vendidisset dignitatem schismatico. Atque vt conatus Donatistarum magis magisque coalescentes comprimerentur, scripsit de his dolens ipse Pontifex litteras ad Columbum in Numidia Episcopum istis verbis c:

Notum est, clarissime in CHRISTO *frater, quod antiquus hostis, qui primum hominem de paradisi delicijs in hanc arumnosam vitam calluda persuasione deposuit: & in eo iam tunc humanæ generi pernam mortalitatis inflixit, eadem nunc callidita exuum Dominicarum pastores, quo facilius gregem capiat, transfusa conatur venena infucere, & iure iam potestatis propriæ vendicare. Sed nos, qui, licet immeriti, sedem Apostolicam vice Petri Apostolorum principis suscepimus gubernandam, ipso Pontificatus officio cogimur generalis hosti quibus valemus insidias obuiare.*

Porrecta igitur petitione insinuauerunt nobis præsentium latores Constantius & Musfellus (vt asserunt) Ecclesiæ Padensium diaconi in Numidia prouincia constituta, Maximianum eiusdem Ecclesiæ Antistitem in loco, quo degit, corruptum pramio, Donatistarum Episcopum nouæ licentiæ fieri permisisse: cum ei sibec anterior vsus permitteret, manere atque perfistere fides Catholica prohiberet. Ob hoc ergo fraternitatem tuam scriptis præsentibus necessario duximus adhortandam, vt veniente ad te Hilario Chartulario nostro, adunato Episcoporum vninersali Concilio, habito pra oculis terrore venturi Iudicis, causa eadem subtilitate solerti debeat indagatione perquiri. Et si capitulum hoc a præsentium latoribus predicto Episcopo documentis idoneis fuerit approbatum, à dignitate officioque quo fungitur, modis omnibus degradetur: vt & ille ad pauciorum lucra per negotiationem delicti redeat, & cæteri tantæ talia non præsumant. Æquum enim est, vt qui IESVM CHRISTVM *Dominum nostrum hæretico, accepta pecunia, venundedit, vt referetur, ab eius videlicet sacrosanctis corporis & sanguinis tractandis mysterijs submoueatur. Si qua autem inter eos extra ordinem hoc dominorum quorundam, vel primatorum negotiorum (si vti petitio diaconorum ipsorum continet) versatur intentio: hanc tua fraternitas cum predicto Chartulario nostro priuata cognitione perquirat, & inter vtramque partem iustitia procedente diffiniat.*

Porro autem præsentium latorum insinuatione didicimus, Donatistarum hæresim pro peccatis nostris quotidie dilatari, & valde plures, data per venalitatem licentia, post Catholicum baptisma à Donatistis denuo baptizari. Quod quam graue sit, frater, oportet nos tota mentis intentione perpendere. Ecclesiam Dominicum gregem non iam in nocte latenter, sed in aperta luce dilamat: & nos cum & assari in omnem nece cernimus, & nullam solicitudinem, nullis verborum iaculis obniamus? Quos ergo fructus Domino multiplicati gregis ostendemus, si & ipsum, quem pascendum suscepimus, ea via mente cernimus a hostia deuorari? Studeamus igitur cor nostrum terreno [illegible] *em pastorum imitatione succedere, qui hiemales noctes, imbribus gelaque constricti, ducunt sepe pernigiles, ne vel vna ouis, & non sorte vtilis pereat. Quam & si insidiator ore voraci momorderit: quomodo satagunt? quibus cordis anhelant æstibus? in quas voces, vt eruant captum pecus angustia stimulante prosiliunt, ne à gregis dominio, quicquid per incuriam perdiderint, exigatur. Vigilemus ergo, ne quid pereat: aut si captum forte quid fuerit, vocibus diuinorum eloquiorum ad gregem Dominicum reducamus: vt ille, qui pastor pastorum est, vigilasse nos circa gregem suum suo misericors dignetur iudicio comprobare. Hoc quoque vos necesse est solerter attendere, vt si qua contra latores præsentium eiusdem Episcopi recta fuerit petitio, subtili debeat indagatione perquiri. Et si fortasse ipsi quoque pro sua culpa iure ferendi sunt, neque aquam consensus esse parcendum.* hactenus Gregorius ad Primatem Numidiæ Columbum mense Augusto. Porro infelix Ecclesia Africana non his tantum finis Donatistarum hæreticorum oppleta erat, sed insu-

per

a Greg. lib. 1. ep. 32. Indict. 10. PACEM CVPIT CVM LONGOBARDIS GREGORIVS.

* Antharis.

b Greg. lib. 1. ep. 16.

c Greg. lib. 1. ep. 31. Indict. 10. DE CAPTIVIS REDIMENDIS GREGORIVS AGIT.

DE DONATISTIS AFRICA INVALESCENTIBVS.

pere; quod magis dolendum fuit) Schismaticorum etiam reprobis abundabat: prout idem ipse Gregorius testatur in epist. ad Ioan. Episcopum Scyllacenum, cum ait: *Afros patres, vel ad generale peregrinos ad Ecclesiasticas ardores tendentes, nullatenus suspicor, quia Afri quidem aliqui Mamichæi, aliqui rebaptizati Donatistæ hæ erant, qui rebaptizabant.*

Quo etiam mense, hoc anno, idem Gregorius Papa falsitatem hypocriticæ legationis ab Episcopo Carthaginensi, qua de electione ipsius Pontificatus ad gaudium erat, epistolam ad eam rescripsisse legitur. Dominicus is erat nomine, qui quatuor ad S. Gregor. missis Romam legatos, Episcopos duos Donatum & Quoduultdeum, Victorem diaconum, & Angelum Notarium: per quos, post gratulatorium imperium officium, petiit ab eodem, vt imperatrix Ecclesiæ priuilegia salua esse vellet. Ad quæ Gregorius pastoralem reddens epistolam, hæc de priuilegiis habet: *De Ecclesiastica vero priuilegia quod vestra fraternitas scribit: hoc propterea dubitatione tenetur, quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque Ecclesiis sua iura seruamus: nec cuilibet, tanquam extra quam meretur, impertior: nec vlli hoc quod sui ordinis non fuerit, derogo: sed fratres meos per omnia honorare satago. Qui dudum honore singulis subtracto, dominodo non sit, quod dominus ac dilector positi opponi.* hæc de his ipse, equidem Gregorio digna.

Laborauit præterea hoc anno Gregorius in reducendis schismaticis ad Ecclesiam. Eodem enim tempore Episcopi Hiberniæ positi, etsi (vt vidimus tomo superiori) ab vnitate essent; tamen angustia pressi, ad Romanam Ecclesiam litteras datis clamant. Etenim ad Hibernos eorum occasione Trium capitulorum conflatum haud paulum schisma pertranſiit. Quos in tribulatione suspirantes colligeret, & Apostolicæ Ecclesiæ vniret, Gregorius studio laborauit, scribens ad eos litteras, & eorum de causa conscriptum mittens. Epistola autem hæc habet:

Fraternitatem vestram cum gratulatione suscepi: sed erit in me valde delectata, si mihi de vestra contingerit reuersione gaudere. Prouocatum ipsum vestra fratres gratiam vos pati persecutionem vestræ, quæcumque persecutio dum non rationabiliter infligitur, non potest ad salutem. Nam nullis fas est retributionem patientiæ pro culpa. Dicente enim scriptura: sicut beatus Cyprianus ait, qua merces non sunt pœnæ, sed causæ. Dum igitur persecutorum animi illi de ea vos, quam dicitis, persecutione puniunt, per quam vos constat ad æterna præmia nimium proficere, hoc ab eis charitatem vestram tandem integram ex fide ad matrem quæ vos est, Ecclesiam. Nullus vos animorum intentio à sancta retro deflexit: nulla persuasio reprobe vos a recto itinere seduxit. Nam synodo, in qua de Tribus capitulis actum est, aut nihil de fide continuit, aut esse, vel aliquatenus immutata non potuit, de quibusdam illic solummodo personis est actum, quarum res cum scripta euidenter a recta fide Catholica discordare, non immerito damnata est. Quod autem scribitis, quia ab imperatore alia prouincia maxime Italia: non est dubium, de hac interpretare opprobrium, quandam scriptum de his rebus illic Dominus, castigat flagellat autem omnem filium, quem recipit. Scriptum est, vt dicitis: ex eo tempore magis auctus quod Deus, & multi omnibus approbata ex quo Dominus scripsit flagella. At non est verum, quod post Quartam Synodum, vbi secreta fuit & recepta damna a tribus capitulorum, grauius Italia vexata sit. Ante enim quam illa contigerint, ab Herulis primum, inde vero a Gothis Italia diuersis passim, & Roma sæpe ab eisdem tribulata reperitur. Sed concesso, quod dicere, pergit ita Gregorius.

Quæ tres synodi fuit, quemadmodum vos in eius insultatione asseritis, rationem attendite. Post quam recordamini meminisse ipsum Papa in verbo regia confitentur, contra Theodorum, Nestorium, & Apollinarium damnationis promulgauit sententiam: hæc Romana sedes hactenus adhuc & capitula ista Trium capitulorum, quæ Nestoriana & Eutychiana sunt, & impie damnata sunt, post quorum damnationem tuba contigerunt? Absit: hoc enim nec nostrum quemquam, nec alios, qui Catholicæ fidei insistere instituta sunt, vel sanxit, vel aliquo modo sanctum censuit. Nec demique cognitis, ab eis quæ per eam deliberatione recedere. Vt igitur de Tribus capitulis animus vester ablata dubietate, posit satisfactio abundanter infundi: librum quem ex hac re sanctæ memoriæ decessor meus Pelagius Papa scripserat, vobis vtilem iudicauit transmittere. Quem si, deposito voluntaria defensionis studio, paro vigilantia, corde sequius voluerit relegere: eum vos per omnia secuturos, & ad vnitatem nostram reuersuros nihilominus esse confido.

Porro autem si post huius libri lectionem, in ea, quæ essis, voluerit is deliberatione persistere: sine dubio non rationi operam, sed obstinationi vos dare demonstratis. Vnde iterum habita locutione, charitatem vestram admoneo, vt quoniam, Deo suffragante, fides nostra integritatis causa Trium capitulorum inuiolata permansit: mentis tumore deposito, tanto citius ad matrem vestram, qua filios suos expectat & inuitat, Ecclesiam redeatis, quanto vos ab ea quotidie expeditari cognoscitis. hæc ad Hibernos Gregorius. Porro hos ad Catholicam communionem & vnitatem relicto schismate; rediisse, inde certum deducitur argumentum, quod post hæc eidem, qui erant in Hibernia Episcopi, de rebus dubiis, vti certi Orthodoxi eundem Greg. consuluisse repertiuntur: quod vtique non fecissent, si adhuc in schismate permansissent.

HIBERNI REDIERE AD ECCLESIAM.

e *Greg. lib. 9. epist. 11. ind. 1.*

Collaborauit insuper aduersus eosdem schismaticos in Italia præsertim agentes Ioannes Ecclesiæ Rauennatis Antistes, vigens Episcopos Istriæ prouinciæ per auctoritatem Exarchi Rauennæ degentis. Cuius re gratia ipsi Gregorius multum se debere fatetur: gratias agens: nam in dicta superius epistola ad eosum scripta hæc inter alia f: *De causa vero Episcoporum Istriæ, omnia, quæ mihi vestra fraternitas scripsit, ita esse tam ante deprehendi in iis suspitionibus, quæ ad me a piissimis Principibus venerunt, quatenus me interim laborum compulsione suspenderem. Ego quidem pro eis, quæ scripsistis, zelo atque ardori vestro congaudeo, debitoremq; me vobis multipliciter factum profiteor. Scitote tamen, quia de eadem re serenissimis dominis cum summo zelo Dei & libertate rescribere non cessabo.* hæc ad Ioan. Gregorius. Ex quo vel vno loco redarguas necesse est Paulum diaconum g, qui inter schismaticos collocat Ioannem hunc Episcopum Rauennatem: deceptus enim ipse vehementer fuit (quod superiori tomo dictum est) dum defensores Trium capitulorum putauit esse Catholicos, impugnatores vero schismaticos cum omnino contrarii acciderit. In quam profundam erroris foueam lapsos esse omnes recentiores historicos inexplorata electantes Pauli vestigia diximus latius superiori Tomo.

f *Greg. lib. 2. epist. 32. ind. 10.*

IOAN. EPISC. RAVENNAS LABORAT ADVERSVS SCHISMATICOS.

g *Paul. diac. lib. 3. c. 12.*

Quod vero ad seducendum Fideles ea schismatici vterentur calumnia, dicentes, in Quinta Synodo aliqua esse decreta contra sacrosanctum Chalcedonense Concilium Sabinum quendam subdiaconum his fraudibus ab illis in errorem adductum S. Gregorius studuit in Ecclesiam reuocare, perbrevem hanc ad eum scribens epistolam h:

VIII.

h *Greg. lib. 2. ep. 10. ind. 11.* GREGOR. PROPVGNATOR CONCILII CHALCED.

Exeuntes maligni homines turbauerunt animos vestros, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant, astruentes quod aliquid de sancta Chalcedonensi Synodo pia memoriæ Iustinianus temporibus sit immutatum: quam omni fide, omnique deuotione veneramur. Et sic quatuor Synodos sanctæ vniuersalis Ecclesiæ sicut quatuor libros sancti Euangelij recipimus. De personis vero, de quibus post terminatam Synodi aliquid actum fuerat, eiusdem piæ memoriæ Iustinianus temporibus est ventilatum: ita tamen, vt nec fides in aliquo violaretur, nec de eisdem personis aliquid aliud ageretur, quam apud eandem sanctam Chalcedonensem Synodum fuerat constitutum. Absit enim ergo, si quis ex definitione fidei, quæ in eadem Synodo prolata est, aliquid minuere præsumat, vel quasi corrigendo eius sensum mutare: sed sicut illæ prolata est, per omnia custodimus. Te ergo, fili charissime, decet ad vnitatem sanctæ Ecclesiæ remeare, vt finem tuum valeas cum pace concludere; ne maligno spiritu, qui contra te per alia opera prævalere non potest, ex hac causa inuenat, vnde tibi in die exitus tui in aditu regni cælestis obsistat: hucusque ad eum Gregorius: ex quibus intelligas magnam hanc fuisse in Ecclesia tentationem, in quam eo facilius Fideles impellerentur, quo se tenaciores esse Catholicæ fidei profiterentur. In his igitur (vt hactenus vidimus) fuit ipsi Gregorio plurimum insudandum.

Hoc enim anno Thebanæ ciuitatis in Boetia Episcopus, nomine Haditanus, damnatus à coepiscopis suæ prouinciæ confugit Romam, Apostolicam sedem appellans.

IX. THEBANVM EPISCOPI GREGORII VITIVIT.

ita quidem vt ad asylum ex toto orbe Christiano confugiebant, qui iniuste persecutionem aliquam paterentur, quibus Romanæ Ecclesiæ pontifex ius dicebat. Sic igitur percognitis iis, quæ contra eundem Hadrianum allata essent, eum S. Gregorius vt innocentem absoluit: Archiepiscopum vero primæ Iustinianæ, qui eum damnauerat, ad certum tempus communione priuauit, eiusmodi in hac causa in eum sententiam pronuncians *a*:

a *Greg. lib. 2. ep. 6. Ind. 11.* SENTENTIA GREGORII.

Quod vero ad præsens attinet, cassatis prius atq; ad nihilum redactis pradictæ sententiæ tuæ decretis: ex beati Petri principis Apostolorum auctoritate decernimus, triginta dierum spatio te sacra communione priuatum, ab omnipotenti Deo nostro tanti excessus veniam cum summa pœnitentia ac lachrymis exorare. Quod si hanc sententiam nostram te cognouerimus implesse venisse; non tam tantum iniustitiam, sed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoscas, adiuuante Domino, severius puniendam. Præfatum vero Hadrianum fratrem & coepiscopum nostrum ex tua sententia (vt diximus) nequaquam canonibus, neque legibus existente damnatum, in suum locum atque ordinē reuerti, Christo comitante disponimus: vt nec illi fraternitatis tuæ nocet contra iustitia tramitem prolata sententia, nec charitas tua proplacanda futuri indignatione iudicis incorrecta remaneat. hucusque sententia atque finis epistolæ. Eodem quoque argumento scripsit *b* ad Ioannem Episcopum Larissæ, quem consentientem in Hadriani damnatione eidem Ioanni Iustianæ Episcopo aliis pœnis affecit. Facta sunt hæc Romæ hoc anno, mense Octobri. Ex quibus probe vides, præfuisse Romanum Episcopum Iudicem primarium totius Christiani orbis Episcopis; fuisseque eiusdem Romani Pontificis muneris, reliquorum in orbe politorum Antistitum mores noscere atque corrigere; vt ex his, quæ diximus, atque sæpe dicturi sumus, intelliges.

b *Greg. lib. 2. ep. 7. Ind. 15.*

X. DE CAVSA NATALIS EPISCOPI SALONITANI.

Ex Dalmatia enim hoc item anno allata est in Vrbem causa Natalis Episcopi Salonitani aduersus suum Archidiaconum concitati: ad quem ista Gregorius *c*: *Multis ab vrbe tua venientibus, frater charissime, dilicipastor alicui cura derelicta, solis te communia occupatum. Quæ audita non crederem, nisi hæ actionum tuarum experimētis approbarem. Nam quia nequaquam lectioni studeas, nequaquam exhortationi inuigiles, sed ipsum quoq; vsum Ecclesiastici ordinis ignores, hoc est in testimonium, quod eis, sub quibus es positus, reuerentiam seruare nescis. Cum enim sanctæ memoria decessoris mei fieri scripta prohibitus, ne contra Honoratum Archidiaconum tuum dolorem tam longæ ingratitudinis in corde retineres, cumque à me sæpe correctus fueris, & hæc tibi sæpenumero fuerint interdicta, & mandata Dei negligens, & scripta nostra contemnens præfatum Honoratum Archidiaconum tuum quasi ad fortiorem honorem prouehens, conatu es callida arte degradare. Vnde actum est, vt eo de Archidiaconatu loco sic remoto, alium accersires, qui tuis moribus obtemperare potuisset, cum præfatus vir pro nulla tibi re (vt arbitror) displicuit, nisi quod vasa sacra & velamina tuis te parentibus dare prohibebat, &c.* hæc tota causa. Decernit vero, vt eundem Honoratum restituat in pristinum locum; quod nisi obtemperet, vsu pallii priuat; & si retardet adhuc, excommunicatum denunciat: & de Episcopatu, an ipsum retinere debeat, alia sententia definiendum relinquit. Scribit eadē ad Episcopos omnes in Dalmatia constitutos *d* & alios.

c *Greg. lib. 2. ep. 44. Ind. 10.*

d *Greg. lib. 2. ep. 15. 16. 17.*

Quod vero idem Natalis Episcopus de iis omnibus, quæ dicta sunt obiecta ab ipso Gregorio Papa se excusaret, quomodo easdem ipsas eius excusationes idem Pontifex arguat, quæ extat de his ipsius Gregorii epistola e satis docet: qui vero antea vsus fuerat ad correctionē Gregorius acrimonia vini, leniens vlcera oleo, omnino sanauit. Sed audi, quam se deorsum, vt superbum humilier, inclinet ipse Gregorius: *Ecce, inquit, fraternitas tua egre tulit se de communis à me esse reprehensam: cum ego, qui etsi hanc non vitæ, tamen loco transgredior, ab omnibus corripi, ab omnibus emendari paratus sim: & hunc solum mihi amicum æstimo, per cuius linguam ante apparitionem districti iudicis meæ maculæ mentis tergo.* hæc Gregorius, & non frustra: etenim correptionis emplastrum ex hoc libenter super vlcus ille accepit, quod grato animo se eo vti paratum, ipse Pontifex Gregorius ita professus: sicque adhibito tali remedio, curauit ægrotum: nam eum ad meliorem fuisse frugem conuersum

e *Greg. lib. 2. ep. 38.*

gauisus est Gregorius ipse in litteris postea ad Ioannem Rauennatem Episcopum datis, in quibus hæc in fine *f*: *De fratre autem & coepiscopo nostro Natali valde contristabar, quod de illo quadam superba cognoueram: sed quia mores suos ipse correxit, meam tristitiam simul meipsum vincendo consolatus est.* At de Natali Salonitano Episcopo satis.

f *Greg. lib. 2. ep. 39. Ind. 12.*

XII. CAVSA IANVARII.

Cum igitur omnes, qui se aliquid iniuste pati ab Episcopo suo dolerent, ad Romanum Pont. libellum supplicem afferre consueuerint: inter alios accidit hoc item anno, vt Isidorus vir illustris se iniuste excommunicatum à Ianuario Episcopo Calaritano in Sardinia, apud Gregorium conquestus sit. Sed quam ob causam, audi ex ipso S. Gregorio ad eundem Ianuarium ista scribente *g*: *Inter querelas multiplices Isidori viri clarissimi à fraternitate tua factas se excommunicatum anathemate, atq; conquestus est. Quod ob quā rem factum fuerit, dum à clerico tuo, qui præsens erat, vehementissime addiscere: pro nulla alia causa, nisi pro eo, quod te increpauerat, factum innotuit. Quæ res nos vehementer afflixit. Quod siquidem sit, nil te ostendit de cœlestibus cogitare, sed terrenam te conuersationem habere significat, dum pro vindicta propriæ iniuriæ, quod sacris regulis prohibetur, maledictionem anathematis emisisse. Vnde decentio omnino esto circumspectus atque solicitus, & talia cuiquam pro defensione propriæ iniuriæ tuæ inferre denuo ne præsumas. Nam si tale aliquid feceris, in te scias postea vindicandum.* ita ad Ianuarium.

g *Greg. lib. 2. ep. 40. Ind. 13.*

XIII. DE PAVLO EPISCOPO CORINTHIO.

Contra vero sicut de acceptis iniuriis vlciscentes se Episcopos reprehendit, ita eas patienter perferentibus præsto esse non destitit. Cum enim Paulus, cui administratio demandata fuerat Ecclesiæ Neapolitanæ, non verba, sed verbera in quadam seditione constata per familiam Clementiæ illustris fœminæ passus esset: ad vindicādum scelus: Gregorius ipse insurgens, misit, qui de persecutoribus inquireret, scripsitque in eos ad sæcularem quoque Iudicem pro vindicta. Erant de his ipsius Gregorii litteræ ad Petrum subdiaconum Campaniæ, *h* nec non ad ipsum Paulum Episcopum, qui id passus fuerat, & quidem (vt puto) ab hæreticis, siue schismaticis: etenim veritatis id causa ipsum esse passum, in data ad eum epistola docet, vbi ait *i*: *Vt ergo ad maiorem fraternitatis tuæ gloriam applicetur, hæc res constantiam tuam nec frangere, nec à via debet veritatis auertere: nam maior in sacerdotibus merces est, in veritatis tramite etiam post iniurias permanere.* Porro Paulum paulo post ex hac vita migrasse, docent eiusdem S. Gregorii litteræ datæ k mense Decembri de Neapolitano Episcopo eligendo, eo quod qui electus fuit Florentius subdiaconus Apostolicæ sedis, cum fugiens euasisset, hactenus vacans illa erat Ecclesia.

h *Greg. lib. 2. ep. 41. Ind. 14.*

i *Greg. lib. 2. ep. 42. Ind. 10.*

k *Greg. lib. 2. ep. 45. Ind. 10.*

Accidit quoque eodem anno, vt aliæ hinc inde è diuersis locis ex more deferrentur appellationes ad ipsum Gregorium Romanum Pontificem. Damnato enim non secundum canones Florentio Epidauritanæ Ecclesiæ Episcopo, voluit literato iudicio eius causam tractari. Gregorium vero Agrigenti Episcopum accusarum. Romam mittendum, litteris præcepit *m* anno superiori: sed de ea causa inferius pluribus suo loco agendum erit. Praxis autem tunc in his ita se habebat, vt si quando Episcopus apud Rom. Pontificem accusatus, Romamque vocatus damnari minime meruisset: tunc ad sui purgationem interrare compelleretur supra corpus S. Petri Apostoli, secundum ea etiam quæ habet S. Augustinus *n*. quod hocanno factum est de Leone Episcopo Catanensi, anno superiori Romam vocato.

l *Greg. lib. 1. ep. 34. Ind. 12.*

m *Greg. lib. 2. ep. 36. Ind. 9.*

n *Aug. lib. 1. de bapt. cont. Donat. cap. 1.*

Cæterum qui deductas in iudicium accusationes Episcoporum quam diligentissimo studio Gregorius expendi voluit, ne damnaretur innocens, vel absolueretur criminis auctor: idem totus in his erat, vt si vel larum vnguem quempiam Episcoporum (quos decet esse omnino perfectos) à recto virtutis tramite declinare cognosceret: ipse continuo staderet, datis ad eum litteris, vocare. Nam cum ex litteris Bonifacii Episcopi Regiensis percepisset ipsum de bonis operibus captare aliquam gloriolam: eum ad animi demissionem reuocans, ita scripsit o: *Quibusdam venientibus agnoui fraternitatem tuam nonnihil de sui cordis operibus vehementer insistere, atque omnipotentes Dei*

o *Greg. lib. 2. ep. 37. Ind. 8.*

gratiam

...ffatur verbis: quia nunta egregie praedicatoris vocem, nunc vitae...
...mus si in silentio. Sed illud, fateor, non leviter moerem...
...mum commitit, quod eadem opera amalius vos ipse auditor...
...gat, quod nunc vestra non studeat Deo oculis, sed humano...
...placere. Vnde misericordiam, frater charissime, ut cum bona opera...
...exercere apte, hoc interius maxima cautela custodias, ne apparitus placendi...
...corde subrepat, & omnis labor bona opera in cassum fiat,...
...Oportebat enim, vt cum ex toto ferme Christiano orbe...
...frequens esset accessus ad sacra limina Apostolorum,...
...Paulum, qui Romam venirent, inuisere patres Summum Pontificem, benedictionem ab eodem accepturi:...
...ipse singulos de Episcopis suis, vel alios, per quos transissent, interrogaret, sicque omnium ferme Episcoporum...
...cum esset.

Nam accipe, quæso, quæ in hac sententiam idem Gregorius scribit ad Secundinum de Marmano Episcopo Sardiniæ: *Venerunt, inquit, quidam ad me, in quibus erant non nulli monachi: qui à me discessi sunt, à quibus quid acceperint: quæ singula retulerunt, quanta eis & à quibus essent data fuerint. Cum diu fraterne de his fratre requirerem, quid eis de illis videretur, dicere noluerunt, sed ab eis se omnino nihil accepisse, sed ut ipsi eum in via acciperent, quem dare omnibus illi Ecclesiis sanctum fuit. Dixerunt enim: Respondit nobis, dicens: Non habeo quid vobis dare possim, & mirati sumus, si qui res habet, argentum habet, sed ait habere quod paupertas debeat dare, non habet. Die ergo, si cum invenire & mentem. Non sibi videbat solam lectionis & orationis sufficere, vt rerum studeat sedere, & de manu...
...sua subsidia dare, sed largam manum habeat, necessitatem patientium minuat, alienae inopiam suam credat: quæ si hæc non habet, nomen Episcopi minime tenet.* Hæc Gregorius, quibus sententiæ caram in tribus his Episcoporum moribus & corrigendis intelligas. Præter hæc etiam supra memoratum Episcopum voluit magnifice Ecclesiæ Romanæ munificentiam domus peregrinis ad Ecclesiastica curanda negotia degentibus solitam. Nam audi, quid de his ad Castorium diaconum scribat: *Non solum, inquit, decet, Episcopo Pisaurensi vicissim, sed & de aliorum quoque sacerdotum re...
...sua omnia esse solatium. Et si de quolibet fratrum quoquo...
...modo, volumus remunerare festina, vt aliorum præsul ac...
...pastor sis. Nec solatia habeat amicalia.* Quod enim diaconi aut omnis Episcoporum per hos Gregorius, quicquid Ecclesiæ ubique ageretur, solerter curabat inspicit.

Vectigal præterea Ecclesiarum, quousque deligeretur, ex more, imperitum curam egit, vt Neapolitanæ primæ ad Cumanæ, cui & Misenatem f Ecclesiam annexit, Lucanæ g, Tarentinæ h, Crotonensis i, Vrbevetanæ, Blanderatæ, Triuentinæ l, Thermitanæ, Panormitanæ m, Syracusanæ n, Catanensis o, & Tarrachonensis p. Sed & quod hodie fit, vt Romanus Pontifex in alia diœcesi consecrat sacerdotia, nunc cum animarum habenta annexa, tunc pariter consecrum huic, vt decet, epistola ex hoc anno data ad Hispanorum Episcopum. Hæc de Episcopis & Ecclesiis.

Quod vero ad monachorum causam pertinet, ab eorum vitæ munditiam atque sanctitudinis exactam prosecutorem, aliquid amplius ab eis Gregorius exigebat quam quod communibus condonari posset hominibus. Nam audi, quid ad Eusebium Abbatem scribat, cum quæstio isthuc esset, se aliquid ab Episcopo passi: *Et si quidem, inquit, ab illo hoc, quod factum est, noverint, ea tamen animo debent humiliter sustinere, & eorum...
...gratum reddere, ad eum cum gratiarum actione debent accurrere. Quod quia ita à te factum non est: indubie cognovi, quia vobis minime cor tranquillum erat. Non enim grande est, si nos esse humiles, quales hactenus fuimus, quia & hoc seculares quilibet faciunt. Sed hoc maxime humiles esse debemus, à quibus aliqua patimur. Ecclesiæ est, Vide humilitatem meam de minimis mihi, quæ sine vita forsan, qui humiles esse etiam patribus nolebamus?* Sed quem ergo, dono misso demulcet eum in fine epistolæ; *Omnes, inquit, fidelis per Petrum subdiaconum dilectionem tuæ...
...quem pro vt adsque mora sua suscipiat.* Cæterum qui de quolibet priuato monacho propensiorem adeo curam gessit, certe quidem magis inuigilauit, vt monachorum præfecti quam sanctissime viuerent. Quatuor n. Abbas gerere se debeat in suo munere, idem scribens ad Ioannem Abbatem hæc habet: *Non frequenter foras egrediatur. In causis ipsius procuratorem instituat, & tu ad lectionem vaca. De negotiis autem ejus solicitus. Quantum potes pauperibus largire, ita tamen, vt servos, quod Horatius refutat, deceat.* hæc de monachis.

XIX.

Quod vero ad laicos pertinet idem Gregorius non solum peccantes arguebat, sed rectè dantes bonum aliquod agere, haud absque reprehensione abire sinebat. Etenim Rusticianam Patriciam ex nobilibus ciuibus illis Romanis, qui Constantinopolim migrauerant, progenitam (de quibus plura superius dicta sunt) remorantem nimis profectionem ad terram sanctam, Hierosolymam sc. datis ad ipsam litteris, ita compellat: *Valde enim miratus sum, cur deliberata via eundi ad loca sancta intentionem tuam boni operis deflexisti, dum si quando bonum aliquod dero Conditori in corde concipitur, celeri accessu est desiderium complere, ne, dii callidus insidiator animum irretire nitatur, subinde impedimenta suggerat, quibus ad effectum minime desiderata sæpe bonis occupationibus desiderium perducat. Vnde necesse est excellentia vestram omnibus impedimentis pro causis obuiantibus auferre, &c.* Vidisti quanti Gregorius faciat ad loca sancta peregrinationem: vnde magis damnentur impii Nouatores. Porro rusticianam hanc eandem esse cum illa, ad quam infra ius extant duæ aliæ eiusdē Gregorii epistolæ, ex personis in eisdem nominatis, quas fabulari mandas, intelligi potest. Cæterum sicut ad bene agēdum laicis se exhibuit impulsorē, ita refragatis se agentibus est: nam eorum impetum frangi iubet, cum aduersus miserabiles personas insurgunt. Ad Petrum enim subdiaconum Campaniæ ita scribit: *Sicut in ipsum laicos ultra priuilegia turbare non cupimus, ita eis præiudicantibus inolerata te volumus auctoritate resistere. Violentos namq; laicos coercere, non contra leges est agere, sed legi ferre subsidium, &c.* subdit de violentia illata bonis viduæ à laico nomine: pro qua ministrum suum Gregorius aduersus eum insurgere iubet.

XX.

Hoc eodem anno inter tot Gregorii ærumnas felix illud ac faustum accidit, vt reperta tunica S. Ioannis Euangelistæ Romam deferretur. Cum enim innotuisset ipsi Gregorio tunicam S. Ioannis apud quendam Episcopum asseruari, Episcopum illum cum ea Romam venire præcepit, ita de his scribens ad Ioannem Abbatem x: *Decimca vero S. Ioannis omnimo grate suscepi, quia solicitus fuisti mihi indicare. Sed studeat dilectio tua nobis ipsam tunicam, aut (quod melius est) eundem Episcopum, qui eam habet, cum cereis suis & cum ipsa ad me transmittere: quatenus & benedictionem tunicæ perfruamur, & de eodem Episcopo, vel clericis meredem habere valeamus.* hæc Gregorius. Perlatam quidem eam fuisse Romā, & collocatam sub altare sancti Ioannis in basilica Constantiniana, testatur Ioannes diaconus y, qui eandē confecutum esse coruscare miraculis tradit; ait enim: *Quæ quidem vestes vsque hactenus tanta miraculis coruscare probantur, vt siccato tempore foras excusse plurimum conferant, inundationem vero serenatas reducant.* recenset & alia quæ eo confulas. Quid narrem, si in tunica sancti Ioannis ederentur diuinitus signa, cum & in sudariis ac semicinctiis Pauli (quod sciunt omnes) miracula fierent? Sed de his alias locupletius dictum erit.

XXI.

Ne quid vero prætereamus Gregorii anni huius rerum gestarum: inter alias, quas ad populum habere consueuit homilias, ea, quæ in Euangelia triginta octaua numeratur, dicta in basilica sancti Clementis, hoc ipso anno habita esse noscitur, dum à tempore illo ingruentis in Vrbe pestilentiæ biennium ibi numerat, cum res tunc gestas recenset, quas nos superius suo loco narrauimus. Porro homiliarum illarum quadraginta in sacra Euangelia ab ipso editarum non alia est habenda ratio, quam quæ ab ipso inita intelligitur: eo enim quo ordine collocatæ, pariter dictæ sunt, vel per Notarium recitatæ, ita dispositæ, prout ipse in præfatione illarum fecisse testatur his verbis: *Inter sacra Missarum solemnia, ex his, quæ diebus certis in hac Ecclesia legi ex more solent, sanctis Euangelij quadraginta lectiones exposui. Et quærendum quidem*

dilata

a Greg. lib. 1. epist. 3. ind. 11.

b Greg. lib. 1. epist. 11. ind. 10. DE PEREGRINATIONE AD LOCA SANCTA.

c Greg. lib. 7. ep. 43. lib. 9. ep. 58.

d Greg. ibi. 2. ep. 5. ind. 11.

DE TVNICA S. IOANNIS.

e Greg. lib. 9. ep. 5. ind. 3.

f Io. diac. vita S. Greg.

DE HOMILIIS S. GREG. HABITIS IN EVANGELIA.

dictata expositio, assistenti plebi est per Notarium recitata: quarundam vero explanationem coram populo ipse lecutus summatque ita vt loquebar, ita excepta est. Et paulo post: *Eadem quoque homilia, eo quo dicta sunt ordine, in duobus codicibus ponere curauí: vt & priores vigmti, qua dictata sunt, & posteriores totidem, quæ sub oculis dicta, in singulis essent distincta corporibus. Quod vero quædam antepositæ sunt, quæ in Euangelio post leguntur: quædam vero post-positæ, quæ ante per Euangelistam scripta sunt inuenientur: nequaquam mouere tuam fraternitatem debet: quia sicut à me diuersis temporibus dictatæ sunt, ita quoque sunt ab exceptoribus in codicibus affixæ.* hæc & alia ad Secundinum Episcopum, ad quem eas Gregorius misit. Qua quidem ratione dicendum est, hoc anno absoluisse conciones ipsas omnes super selecta Euangelia illa quadraginta per annum in Ecclesia recitari solita: si enim trigesimam octauam hoc anno esse habitam certum est, vtique duæ, quæ supersunt ad quadragenarium numerum, hoc patiter anno dictas oportuit, finemque posuisse concionandi ad populum super dictas quadraginta recitari in Ecclesia per annum solitas sacri Euangelii lectiones. Post hæc autem haud otiosus Gregorius degit & mutus: immo sequenti anno (vt dicemus) aggressus est concionari super Ezechielem Prophetam.

XXII. Sed historica illa, quæ idem ipse Gregorius in iisdem homiliis hoc anno memoratia digna coram populo recitauit, nos sub hoc eodem anno reddere ne pigeat, omissis iis, quæ tempore ingruentis pestilentiæ accidisse dicta homilia trigesima octaua tradit, quæ suo loco ac tempore superius collocauimus. In ea autem, quæ sequitur ordine homilia trigesimanona eiusmodi historiam ad populum narrat *a*:

a *Greg. homil. 39. in ff.* DE MARTYRIO MONACHO.

Ephanius diaconus, Isauria prouincia exortus, in vicina sæculum terra Lycaonia solet narrare miraculum. Ait enim, quod in ea quidam, Martyrius nomine, vitæ valde venerabilis monachus fuit, qui ex suo monasterio visitationis gratia ad aliud monasterium tendebat, cui spiritalis Pater præerat. Pergens itaque leprosum quendam, quem densis vulneribus elephantinus morbus per membra fœdauerat, inuenit in via volentem ad suum hospitium redire, sed præ lassitudine non valentem. In ipso vero itinere se habere perhibebat hospitium, quo idem Martyrius monachus ire festinabat. Vir autem Dei, eiusdem leprosi lassitudini misertus: pallium, quo vestiebatur, in terram protinus proiecit & expandit, ac desuper leprosum posuit, eumque suo pallio vndique constrictum super humerum leuauit: secumque reuertens detulit. Cumque iam monasterij foribus propinquaret, spiritalis pater eiusdem monasterij magnis vocibus clamare cœpit: Currite, ianuas monasterij citius aperite: quia frater Martyrius venit, Dominum portans.

CHRISTVS IN LEPROSI SPECIE VISVS.

Statim vero vt Martyrius ad monasterij atrium peruenit: is qui leprosus esse putabatur, de collo eius exiliens, & in ea specie apparens, qua recognosci ab hominibus solet Redemptor humani generis Deus & homo CHRISTVS IESVS, *ad cœlum, Martyrio aspiciente, rediit; eique ascendens dixit: Martyri: tu nec non erubuisti super terram: ego te non erubescam super cœlos. Qui sanctus vir, mox vt est monasterium ingressus, ea pater monasterij dixit: Frater Martyri, vbi est, quem portabas? Cui ille respondens, dixit: Ego si sciuissem, qui esset, pedes illius tenuissem. Tunc idem Martyrius narrabat, quia cum eum portasset, pondus eius minime sensisset. Nec mirum. Quomodo enim pondus sentire poterat, qui portantem portabat? Quam rependendum est nobis, quantum fraterna compassio valeat, quantum non omnipotentis Dei misericordiæ viscera commungant, &c.* hæc de his Gregorius hoc anno ad populum, quo (vt diximus, & dicendi finem super lectiones Euangelii fecit.

XIII. QVANDO ABSOLVTÆ HOMILIÆ IN EVANGELIA.

De quibus ne ambigas, vel leuis aliqua apud te remaneat dubitatio: præter illa, quæ dicta sunt, ex hoc certo id accipias argumento: cum enim quæ ab ipso Gregorio narrata habentur in vltimis homiliis trigesimaoctaua, ac quadragesima *b* de Theodoro monacho primum ac demum de Romula atq; Redempta, eadem intexens quarto Dialogorum libro, ipse testetur, ea à se esse narrata in dictis homiliis in Euangelia: eumque constet eosdem Dialogorum libros cœptos esse à Gregorio anno sequenti, cum quartum ageret in Pontificatu annum *c*: vtique oportuit hoc anno esse ab ipso absolutas omnes in Euangelia homilias. Hæc dilucidius, ne res gestæ sanctissimi viri mixtim confusę narrentur, sed diuisim singulæ singulis suis reddantur temporibus.

b *Greg. dial. lib. 4. c. 37. & sup. c. 35.*

c *Greg. lib. 4. ep. 36. 47. & 55.*

XXIV. Sed age iam & perelegarem hic intexamus historiam, hoc eodem anno ab eo dicta & vltimo loco posita homilia relatam de rebus antea gestis, cum ipse monasterium petit, ex quibus magis gnarus sit sæculo penitus nunciam remisisse. Ait ergo ille: *Rem, fratres, refero, quam bene ipse, qui præsto est, frater & comprebyter meus, Speciosus nouit. Eodem tempore, quo monasterium petij, anus quædam Redempta nomine, in sanctimonialis habitu constituta, in Vrbe hac intra B. Mariæ Virginis ecclesiam manebat. Hæc illius Herundinis discipula fuerat, quæ magnis virtutibus pollens, super Præsentinos montes vitam eremiticam duxisse ferebatur. Huic duæ in eodem habitu discipulæ adhærebant, vna nomine Romula, & altera, quam nunc adhuc superesse, quem quidem facie scio, sed nomine nescio. Tres itaque hæ in vno habitaculo commanentes, morum quidem diuitijs plenæ, sed tamen rebus pauperem vitam ducebant. Hæc autem, quam profatus sum, Romula, aliam quam prædixi condiscipulam suam magnæ vitæ meritis antebat: erat quippe miræ patientiæ, summæ obedientiæ, custos oris sui ad silentium, studiosa valde ad continuationis vsum. Sed quia plerumque hi, quos iam perfectos homines æstimant, adhuc in oculis summi opificis aliquid imperfectionis habent: sicut sæpe imperiti homines nondum perfecte sculpta signilla conspicimus, & tam quasi perfecta laudamus, quæ adhuc artifex considerat & limat; laudari iam audit, & tamen ea tundere meliorando non desinit: hac quam prædiximus Romula, eam, quam Græco vocabulo Græci paralysin vocant, molestia corporali percussa est, multosque annis in lectulo decubans, pene omnium iacebat membrorum officio destituta: nec tamen hæc eadem eius mentem ad impatientiam flagella perduxerant: nam ipsa ei detrimenta membrorum salta fuerant incrementa virtutum: quia tanto solicitius ad vsum orationis succrescebat, quanto & aliud quodlibet agere nequaquam valebat.*

Nocte ergo quadam eandem Redemptam, quam profatus sum, quæ extra sæpta discipulas suas filiarum loco nutriebat, vocauit, dicens: Mater veni, Mater veni. Quæ mox cum alia eius condiscipula seruexit, sicut vtrique referentibus, & multi eadem re clarant, & ego quoque eodem tempore agnoui. Cumque noctu medio, lubito tacentes assisterent: subito cœlitus lux emissa omne illius cellulæ spacium impleuit, & splendor tanta claritate micuit, vt cerla assistentium inæstimabili pauore perstringeret, atque (vt post ipsa referebant) omne in eis corpus obrigesceret, & in subito stupore remanerent. Capit namque quasi cuiusdam magnæ multitudinis mordicentis sonitus audiri, ostium cellula concuti, ac si ingredientium turba premeretur. Atque (vt dicebant) interantum multitudinem sentiebant, sed nimietate timoris & luminis videre nihil poterant: quia earum oculos & panor deprexerat, & ipsa tanta lumina claritatis reuerberabat. Quam lucem protinus mira odoris est fragrantia subsecuta, ita vt earum animum, quia lux emissa terruerat, odoris suauitas refoueret. Sed cum vim claritatis illius ferre non possent, capit eadem Romula assistentem sibi & trementem Redemptam suorum morum magistram blanda voce consolari, dicens: Nolite mere mater, non mortar modo. Cumque hoc illa trebro diceret, pallatum lux, quæ fuerat immissa, subtracta est. Sed in qui subsistere est, odor remansit. Sicq; dies secundus & tertius transiit; vt adhuc fragrantia odoris remaneret.

Nocte ergo quarta eandem magistram suam iterum vocauit. Qua veniente, viaticum petit & accepit. Necdum vero eadem Redempta & alia eius discipula à lectulo tacentis abscesserant, & ecce subito in platea ante eiusdem cellulæ ostium duo chori psallentium astiterunt, & (sicut ipsa se dicebant, sexui ex vtroque desse visse) psalmodia cautus dicebant viri, & feminæ respondebant. Cumque ante fores cellula exhiberentur cœlestes exercitus, sancta illa anima carne soluta est. Qua ad cœlum ducta, quanto chori psallentium altius ascendebant, tanto carpit psalmodia lenius audiri, quousque & eiusdem psalmodiæ sonitus & odoris suauitas elegata finiretur. hactenus Gregorius ad populum eo sermone, quem de Lazaro & diuite immisericorde habuit: ita quibus cœlestis connubii nuptiis ipse cœtus, tanta suauitatis dulcedine captus, eorum, quæ sunt in mundo, iucuram feciſſe magis magisq; gaudeo. Perseuerant in hac vita Ecclesiastici e nomina Romulæ atq; Redemptæ virgi-

...Hermenius, memoria omnia insigniat: cordata vero ordinem in eadem basilica S. Mariæ ad Præsepe in Constellatione collocata columnis.

Hoc eodem anno celebratum est in Hispania Concilium Cæsaraugustanum secundum Era scilicet sexcentesimum septuagesimum quinto (vt ibi ponitur) Reccaredo Rege. Vbi inter alia illud notatu dignum sancitum reperitur, vt Secundicæ reliquæ, quæ inuentæ essent in Ecclesiis Arianorum, vbi ad præsentiam Episcopi igne probarentur, eæ nunc legitime conferentur, si ab incendio illæsæ remanerent. Quibus vides, quantam diligentiam adhiberet, ne quid in sacris admitterent adulterum, sed omnia pura & sancta, tanquam animi, quod ...gnum probatur, purgatum septuplum. Subscripsere Concilio Episcopi quatuordecim: At de rebus Occidentalibus hactenus.

Iam vero Orientales oras perlustremus. Hoc ipso anno (quamuis ex Euagrio & aliis colligere fas est) Persarum Rex Hormisda Romano Imperio infestissimus a suis ...ctus est: eo ipso fere tempore, quo Dominus per Ezechielem Prophetam ... Regem omnium sceleratissimum immanissimumque ... Quæ licet non ita pridem sint non modo peracta, sed vario ... genere nota, hæc ipse Porro in Miscella ... Vmplane eiusmodi causa præcessisse ne eius ... ignorat, quod cum hoc Persarum exercitu Barama ... cum tam magnam posse resistere copiam existimaret, Rex in eum ... quantam ac, ad eum mulierem misit, atque ... in ordinem redegit. Id autem dux indigne ferens, ... Regem conciliat, milites scite litteris ... Regem commouent: ... Dominus exercituum Deus Israel benedictus, filii ... Regem dominumque ... quibus accepit Dominus nobilis ... ad exercitum ... quo ex imperio ... cum ... Hæc ita ipsum ... alios ex eo de... atque in carcere ... Hormisda de carcere, Per... in ima vxorem & filium ... ipsum ... Hormisdæ ... privant & deturbant in ergastulum: Cosdroa autem filius parentem benigne tractant, incolumitatemque animi ... Hormisda ex aduerso ipsum ... Vnde Cosdroa ... Quod ... Post ... Cosdroen odium accendit, ... Cosdroa ... Romanum ... Barbaros ... Cosdroa ... ad quos confugeret, ad Turcas, descendens copia, laxatis habenis, ... eodem tendens, cum ipse secutus vestigia ad Romanum ... Cosdroen ... Hæc Theophanes. His haud ... dissentientia Eusgrius affert, rem gestam ita ... chenus Episcopus superstes adhuc, qui Cosdroen cum ob prudentes sermones, quos de aliis rebus omnibus cum eo conferebat, tum ob numerum magnificentiam & consilia, quæ pro rerum, quibus perturbatus erat, conditione per opportune ei imperitebat, in maximam traduxerat admirationem. hucusque Euagrius.

Sed locupletior rerū Cosdhois messis inest apud Theophylactum, quem Græce scriptum Latinitate donauit Iac. Pontanus. Vbi inter alia de fastu eius, cum regnare cœpit, diuinum nomen sibi adsciscentis, hæc habet de litterarum inscriptione, quas ad Varanum Ducem d cōscripsit: Cosdhoes Rex Regum, dominantium dominus, Gentium dominus, Princeps pacis, hominum salus, inter deos quidem homo bonus & æternus, inter homines aūt Deus illustrissimus, victor longe gloriosissimus, cum Sole exoriens, nocti oculos (stellas) largiens, à maioribus nobilis, Rex bellicosor, bene merens de omnibus, Asonas mercede conducens, & regnum Persis custodiens, Varano Persarum Duci, amico nostro. hæc eius inscriptio, de qua illud Prouerbiorū dici possit e: Qui altam facit domū suam, quærit ruinā. Siquidem qui omnem humiliat arrogantem, eum docuit esse hominem inter homines, & inferiorem hominibus, quorū fugeret, summa adductus desperatione potentiam, & coactus confiteri cœleste numen ipsum, q; verum crederent & colerent Christiani: q; & votis numcupans, ab eodem salutem fuerit consecutus. Sed hæc Theophyl. pluribus, quem tu consulas. Quod vero pertinet g ad legationem Domitiani Episcopi Melitenes, egregiam quippe vir sanctissimus nauauit operam, vt fidem Christianam in Persarum populo propagaret, sed non licuit. multa insuper est operatus proficua Christianis: Eius quoque opera Martyropolis ciuitas inexpugnabilis recepta est, extant eiusdem duæ homiliæ tunc ad populum dictæ, ab eodem auctore in eadem Mauritiana historia recitatæ.

At quomodo per Mauritium Cosdhoes in regnum fuerit restitutus, dicetur anno sequenti, quo id contigisse probatur. Quæ insuper vota Deo Christianorum, sanctoque martyri Sergio in Oriente celebertimo idē Cosdhoes in huiusmodi periculis constitutus fedulo studio nuncuparit, sequēti etiam parebit anno. Hunc autem bello præfectum fuisse Narsetem ducem, & incruenta potitum victoria, habet Theophanes: additque de Turcis illis, qui in exercitu Persarum militantes capti: & Constantinopolim ducti, inuenti sunt stigmate in fronte cruce signati; eos ab Imperatore rogatus, quid sibi id vellet, respondisse, cum pcite ipsorum prouincia laboraret: illud se à Christianis fuisse eductos remedium pro salute consequenda. Cæterum mittendi Domitianum Episcopum adeo celebrem, atque Gregorium ad Cosdhoen, illud videtur fuisse Mauritii Imperatoris consilium, vt per eos idem Rex Christianam fidem perciperet: quod ex litteris Gregorii Papæ ad eundem Domitianum Episcopum redditis h anno sequenti satis intelligi posse videtur.

Inter tot tantaque præclare gesta, denigrauit tamen Mauritius Imperator hoc anno nomen suum, dum post victorias aduersus Persas sub Hormisda Rege Persarum ex insperato obtentas, legem tulit, qua prohibebat, ne quis miles, nondum expleta militia, monachus effici posset. Hoc quidem anno ab eo latam eiusmodi legem ipse Gregorius testatur in litteris i datis anno sequenti ad Theodorum: agemus de ea tunc temporis, cum sequenti anno adeo Gregorius eandem impugnauit. Exhaustum enim cum videret Mauritius Romanum exercitum, totque prælis esse consumptum, omne quod valuit remedium integrandæ militiæ excogitauit, & vsque adeo inconcessa tentauit. Misit hanc legem idem Imperator ad Gregorium Papam per Longinum Stratorem, qui successit Romano in Exarchatu, vt testatur ipse Gregorius in litteris ad Mauritium Imperatorem anno sequenti redditis. Quod vero Gregorius hoc tempore (vt ipse testatur k) mala oppressus valetudine detineretur, aduersus eiusmodi legem insurgere distulit.

COSDHOES PASTVS. d *Theophyl. hist. Maur. lib. 4.*

e *Prou. 17. 1. lib. 10.*

g *Theoph. lib. 4. c. 14. 15. 16. & lib. 5. c. 14.*

XXVIII.

TVRCÆ TRISTE LIBERATI SIGNO CRVCIS.

h *Greg. lib. 2. ep. 62.*

XXIX.

LEX IMPIA A MAVRITIO LATA.

i *Greg. lib. 2. ep. 65. in. 66.*

k *eod. ep. 65*

IESV CHRISTI ANNVS 593.

GREGORII PAP. Annus 4. MAVRITII IMP. Annus 8.

I. NOnagesimustertius post quingentesimum Redemptoris annus Indictionis vndecimæ incipit: quo restitutus in regnum Cosrhoes Rex Persarum, multa pietatis signa publicis egregie factis edidit, quæ quam exactissime describit Euagrius: primum vero eius in regnum per Mauritium restitutionem verbis illis enarrat a: *Cosrhoe vero cum Hierapolim, qua primaria Euphratesiæ ciuitas est, peruenisset, eursum reuertit. Quod cum intellexisset Mauritius pluris faciens commodu Cosrhoen supplicis, quam sine vllius gloria consulere ingenti pecuniæ vi (quod non ante aliquando visum fuit) eum iuuat. Atque ex Persis conscribit exercitum, & impensis omnibus de suo suppeditatis, Cosrhoen vtroque exercitu, Romano scilicet & Persico instructum, extra fines Imperii Eoliani ad Martyropolim vsque producendum curauit. Cui sitæ primum traditus est, deinde à Martyropolitanis lapidibus obrutus, postea ab eisdem in crucem actus. Traditum est eo quoque Darai oppidum, à quo clam exuerant Persæ. Atque Baramen à Romanis solis vnico bello superato, & solo cum ignominia in fugam verso Cosrhoes ad suum ipsius regnum reductus est.* hæc Euagrius, subdit vero post pauca b.

a Euagr. lib. 6. c. 18. COSRHOES IN REGNVM RESTITVTVS DIO GRATVS.

b Euagr. lib. 6. c. 20.

II. *Cosrhoes autem ad suum regnum restitutus, mittit ad Gregorium* Episcopum Antiochenum *Crucem multo auro & lapidibus pretiosis exopsice elaboratam, qua honorem Sergii martyris inclyti illustrare voluit.* Hanc Crucem primum Theodora coniunx Iustiniani ei dedicauerat, deinde Cosrhoes senior cum aliis monimentis (vti à me supra commemoratum est) inde abiuerat. Mittit quoque aliam Crucem auream, in qua litteris Græcis illa curauit inscribenda:

INSCRIPTIO CRVCIS A COSRHOE MISSÆ. HANC CRVCEM EGO COSRHOES REX REGVM FILIVS HORMISDÆ MISI. CVM ENIM DIABOLICO CONATV ET VETERATORIO INFELICISSIMI BARAMIS ET SVORVM CABALLARIORVM IN ROMANIAM CONFVGERE RAMVS COMPVLSI, ET PROPTER ADVENTVM SCELERATI ZADESPRAM CVM EXERCITV AD NISIBIN, QVO CABALLARIOS QVIA A PARTIBVS NISIBENSIVM STABANT, SVBDVCERET: CABALLARIOS CVM DVCE AD CHARCHAS VSQVE QVI ZADESPRAM RESISTERENT EIVSQVE VIRES FRANGERENT, MISERAMVS OPERE PRÆSIDIO COMMVNITI SANCTI SERGII MARTYRIS HONORATISSIMI ET IN PRIMIS MEMORABILIS. QVONIAM ACCEPERAMVS EVM RES ADSE POSTVLATAS SOLERE LARGIRI, PRIMO ANNO REGNI NOSTRI SEPTIMO IDVS IANVARII POSTVLAVIMVS OPEM AB EO, VOTVMQVE FECIMVS, SI CABALLARII NOSTRI ZADESPRAM VEL INTERFICERENT, VEL CAPITVM SECVM DVCERENT. NOS AVREAM CRVCEM LAPILLIS DISTINCTAM AD EIVS TEMPLVM MISSVRVS. QVA VENERANDVM EIVS NOMEN ILLVSTRARETVR. ATQVE AD QVINTVM IDVS FEBRVARII CAPVT ZADESPRAM AD NOS PERLATVM FVIT. ITAQVE POSTVLATIONIS NOSTRÆ FACTI COMPOTES, QVO RES GESTA NEMINI DVBIA ESSET, AD VENERANDVM SANCTI SERGII NOMEN ILLVSTRANDVM, HANC CRVCEM A NOBIS FABRICATAM AD TEMPLVM EIVS MISIMVS VNA CVM CRVCE QVAM IVSTINIANVS IMPERATOR ROMANVS AD IDEM TEMPLVM MISIT, QVAMO. COSRHOES REX REGVM FILIVS CABADI PRO AVI NOSTRI TEMPORIBVS QVIBVS ROMANI ET PERSÆ GRAVISSIME INTER SE DISSIDERENT HVC ADVEXIT, QVAM DENIQVE NOS IN NOSTRIS THESAVRIS INVENIMVS ET AD ÆDEM SANCTI ET VENERABILIS SERGII MITTENDAM CVRAVIMVS. hactenus Cosrhois inscriptio. Crucis à se missæ perpetui monumenti ergo incisa Græcis litteris. Pergit Euagrius:

III. *Has Cruces Gregorius* Episcopus Antiochenus *cum de sententia Mauricii Imperatoris accepisset, cum magna pompa ad sacrum martyris templum deferri, inque eo reponi. Manè sta multo post alia dona ad sanctum illud templum missa Cosrhoes, inter quæ erat discus ex auro confectus, in quo inscribenda curauit hos versus:*

INSCRIPTIO DISCI. EGO COSRHOES REX REGVM FILIVS HORMISDÆ HÆC IN HOC DISCO INSCRIBENDA CVRAVI, NONNT SPECTENTVR AB HOMINIBVS, NEQVE VT AMPLITVDO TVI VENERANDI NOMINIS EX MEIS VERBIS COGNOSCATVR, SED PARTIM PROPTER RERVM IN EO INSCRIPTARVM VERITATEM, PARTIM PROPTER MVLTA BENEFICIA ET LIBERALIA QVÆ ABS TE ACCEPI. NAM MECVM FELICITER ACTVM PVTO, QVOD NOMEN MEVM IN TVIS SACRIS VASIS EXTET. CVM FORTE BRAMAES ESSEM, PETEBAM ABS TE SANCTE SERGI, VT MIHI SVBSIDIO VENIRES, ET SIRA CONIVNX CONCIPERET. AC CVM SIRA CHRISTIANA ESSET ET EGO GENTILIS, ET LEX NOSTRA NON PERMITTERET NOBIS POTESTATEM MVLIEREM CHRISTIANAM VXOREM DVCENDI: TAMEN OB MEVM SINGVLAREM ERGA TE AMOREM LEGEM IN HAC MVLIERE NEGLEXI, ET AMBE DIE IN DIEM INTER CÆTERAS VXORES INGENVE DILIGEBAM NON DESTITI NEQVE DESISTO. QVAMOBREM VISVM ERAT TVAM BONITATEM, SANCTE SERGI, DEPRECARI VT GRAVIDA FIERET.

QVIN ETIAM VOTVM TIBI NVNC VPAVI SVMQVE POLLICITVS, SI SIRA CONCIPERET, ME CRVCEM QVAM ILLA GESTAT AD SANCTISSIMVM TEMPLVM TVVM MISSVRVM. QVA PROPTER IPSE EQVIDEM ET SIRA HOC APVD ANIMOS NOSTROS PROPONEBAMVS VT HANC CRVCEM IN MEMORIAM NOMINIS TVI, SANCTE SERGI IPSI TENEREMVS. ET VISVM ERAT PRO ILLA FRITIVM EIVS QVOD QVATVOR MILLIA ET QVADRINGENTOS STATERES MILIARESIOS NON EXCEDERET MITTERE ET SIC IDEM AVGERE, VT EIVS SVMMA QVINQVE MILLIA STATERVM COMPLECTERETVR. ATQVE EX EO TEMPORE QVO ISTAM POSTVLATIONEM ANIMIS NOSTRIS CONCIPERE, HÆCQVE COGITARE COEPERAMVS AD TEMPVS QVO RHOSON CHOSRON VENIMVS, NON AMPLIVS DECEM DIES PRÆTERIERANT. AD QVOD QVIDEM TEMPVS TV SANCTE SERGI, NON QVOD IPSE DIGNVS ESSEM, SED PROPTER TVAM IPSIVS BONITATEM, MIHI NOCTV SECVNDVM QVIETEM VISVIS, ETIAM TERTIO DIXISTI SIRAM CONCEPTVRAM, ATQVE EGO IN EADEM VISIONE TERTIO APERTE TIBI QVÆ ERANT CONSENTANEA RESPONDI.

AT QVONIAM TVRERVM ABSTE POSTVLATARVM LARGITOR ES, EX EO DIE SIRA MORBVM QVO NVLLIS LABORARE SOLENT, NON SENSIT. EGO AVTEM ITSEH AC DE RE ANIMO HÆSITABAM, VTRVM VERBIS TVIS FIDEM HABEREM AN NON, CVM IS POSTVLATIONVM LARGITOR POSTEA TAMEN EX EO QVOD MORBVS MVLIERIS SIRAM NON ATTIGIT, TVM VIM ET PLOBATAM HABVI VISIONIS TVÆ TVORVM VERBORVM VERITATEM. QVOCIRCA CRVCEM HANC IESICO TIBI EIVS PRETIVM VNA AD TVAM SANCTISSIMAM AEDEM MISI. DEDIQVE MANDATVM VT EX EIVS PRETIO DISCVS VNVS ET VNVS CALIX FIERENT, QVI DIVINIS MYSTERIIS CELEBRANDIS INSERVIRENT, QVIN ETIAM VT CRVX FIERET, ET THVRIBVLVM FABRICABATVR. VTRVMQVE AVREVM IN VSVM SACRÆ MENSÆ, ET VNICVM. VTRIMQVE APERTVM CONSICERET VANO COLLVSTRATVM. QVOD AVTEM DE SVMMA PARTII RESTARET, AD NECESSARIOS SVOS TVÆ SACRÆDIS RESERVARETVR. VT MIHI ET SIRÆ TV SANCTE SERGI CVM IN ALIIS REBVS OPITVLARERIS, TVM MAXIME IN HAC PETITIONE SVBSIDIO VENIRES. ET QVOD PER TVAM INTERCESSIONEM NOBIS EVENIRET, IDEM IPSVM PER TVAM CLEMENTIAM ET BONITATEM MIHI ET SIRÆ EX SENTENTIA PENITVS SVCCEDAT QVOTVT ET SIRÆ EX SENTENTIA PENITVS SVCCEDAT QVOTVT IPSE, TVM SIRA, TVM ALII OMNES DENIQVE IN TOTO ORBE TERRARVM TVA IN VIRTVTE SPEM PONANTI, ET IN TE DEINCEPS CREDANTVR.

Hactenus inscisa in auro inscriptio. Pergit rursum Euagrius. *Hæc donaria à Cosrhoe oblata, ea loquor ratione, qua cum prophetia Balaam consentiunt: quod adhuc Dei primitiis sacrum erat, vt Gentilium linguæ verba salutaria proferent, digna*

quidem

quidem, quæ cubitalibus (vt aiunt) litteris formarentur, quo Nouatores magis rubore suffusi tacerent, cum etiam ab fidelibus & idololatris redarguantur in veneratione sanctissimæ Crucis & cultu sanctorum martyrũ, dum talia loquuntur Ethnicis; suæ tamen conscientiæ Christiani, vt mos publice profiteri quid sentiret, ne rebellem experiretur populum, quem omnibus demulcere officiis hoc tempore egregium erat agebat.

Sane quidem increbuit hoc tempore per orbem fama ipsum Persarum Regem Christianam religionem suscepisse: eorum qui in hunc vsque annum res sui temporis gestas scripsis prosecutus est Ioannes Abbas Biclarensis, hæc eodem anno octauo Mauritii Imp. id accidisse tradit his verbis: *In huc ergo tempora bus quibus omnipotens Deus, prouincias vastatas hæresi reuocat, pacem sua restituit Ecclesiæ. Imperator Persarum Christi suscepit fidem, & pacem cum Mauritio Imp. firmauit.* hæc ipse: verum liquet esse mendacium, sicut quę de conuersione Reginæ Regisque Persarum habet Paulus Diaconus, quæ hic plus vel bis describenda putamus: ait enim. a

a *Circa hæc tempora Regis Persarum coniunx, nomine Cæsara, de Persis eram cum paucis suis fidelibus, priuato habitu propter Christianos fideles aurem Constantinopolim venit. Quæ ab Imperatore honorificentissime, post aliquot dies, vt desiderabat, baptismum consecuta & ab Augusta de sacro fonte leuata est. Quod vt rex Persarum audiuit, legatos Constantinopolim ad Augustum direxit, rogatus eidem suam vxorem redderet. Qui ad Imperatorem veniens, vbi a Regis Persarum nunciant, qui suam requirebat Regis Imperator hæc audiens, reique omnino ignorans, eis respondendum dixit: De Regina, quam quæritis, fatemur nos nihil scire, nisi quod ad nos hic aliqua mulier priuato habitu aduenit. Legatorum vero respondent, dicentes: Si placet vestro conspectui, volumus hanc, quam dicitis mulierem, videre.*

Quæ cum ab Imperatore aduenisset: mox vt eam conspiciunt, eamque vbique honorabiliter, atque venerabiliter, quod eam vir suus requirebat, fatentur. Quibus ille respondit: Ite, nunciate Regi vestro & domino, quia nobiscum ego eam credidi, ita & ipse in Christum credidit, neque vir a consortem eius habere non poterit. Quod vbi a Regis audiuit, ad patriam, vniuersa, quæ auduerant, Regi nunciant. Quibus auditis, cum sexaginta millibus virorum Constantinopolim pacifice ad Imperatorem venit, a quo gratanter & cum gaudio suscipitur. Qui cum vniuersis in Christiana Dominum credentibus cum omnibus sacri baptismatis vnda perfusus, & ab Augusta de sonte leuatus, Catholica fide confirmatus est, multisque muneribus ab Augusta honoratus, accepta sua coniuge, lætus & gaudens ad suam patriam repedauit. hæc Paulus, sed quæ haud sana fide constet, cum multas patiantur difficultates, & incognita habeantur Græcis scriptoribus: postremum vero, quod ex Epistola sancti Gregorii hoc anno scripta, de qua paulo inferius agemus, constet ipsum Regem Persarum remansisse Gentilem.

Reliqua de his quidquam in Mauritiana habetur historia, quam Theophylactus tunc scripsit. Ex qua tamen addidisse dum, post adeptam beneficio Christi victoriam, in Iudæos, qui Varamo fuerant adiumento, Regem Persidum gladium exeruisse. ait *b* enim: Die sexto multos ex illis cæsos, nouarum Varami molitionum magnopere participes, mortis pœnas reposcens, ferro necat. Hos autem fuisse, quorum progenitores post excisas Ierosolymas ad Adyabenos, vnde venerant, esse reuertos, & magnopere locupletes exercitus affirmat; addit que eam e victoriam auspice Dei Genitrice Persas secutos, cuius & nomine symbolo militari in bello vsi essent. hæc & alia auctore obliuione digna. Cessarunt namque Cosdhoi profectæ cuncta, quoties que visus est auxilio diuino, interuentibus sanctorum Martyrum impetrato, quibus diuque promissa vota persoluit, datis litteris, quæ adhuc durarent, ad sanctum Georgium martyrem. Sed timore populi a religione & nomine Christiano ad popularem superstitionem cultum redisse liquet: non ita illum barbarorum Regem, de quo certiora, quæ sequuntur, nempe Turcorum Principem Naamanem hoc eodem tempore Christianam esse Christiana religione: quod idem, qui hæc tradit Euagrius, eum subdit: *Per idem temporis Naamanes gentis Scenitarum Tributus Gentilis adeo nefarius & sceleratus, vt propria manu homines dæmoniis suis mactaret, ad sanctum accessit baptismum, statuamque Veneris auream igne liquefactam pauperibus erogauit, & omnes, qui ad eum spectabant, ad veram in Deum fidem traduxit*, his vero hæc subiicit: *Gregorius autem*, Antiochenus Episcopus, *postquam Cruces à Cosdhoe donatæ erant, de sententia Imperatoris omnia monasteria in solitudine, Limet arum dicta, & maxime in quibus peruersa Seueri dogmata regnabant, perlustrauit, expositaq; illis vera Ecclesiæ dogmata, & multa castella, pagos, monasteria & gentes integras ad Dei Ecclesiam adduxit.* hæc omnia Euagrius, res postremas sui temporis scripeis commendans.

GREGOR. ANTIOCH. VISITAT MONASTERIA.

Domitianus autem Metropolitanus Armeniæ, Episcopus Melitinæ, cum non fuisset assecutus, quod optabat, cuius causa ad Cosdhoen profectus erat, vt ille fieret Christianus: reuersus mœrēs epistolam scripsit ad S. Gregorium Romanum Pont. deque his, quę gesta erant, eum reddidit certiorem, intermiscens de diuina Scriptura fusiorem tractationem. Hąs cum ipse Pontifex litteras accepisset, hoc eodem anno ad eum rescripsit, & ad finem epistolæ ista habet *f*. *Imperatorem vero Persarum etsi non fuisse conuersum doleo: vos tamen ei Christianam fidem prædicasse omnimodo exulto: quia etsi ille ad lucem venire non meruit, vestra tamen sanctitas prædicationis suæ præmium habebit. Nam & Aethiops in balneum niger intrat, & niger egreditur sed tamen balneator nummos accipit. De Mauritio autem bene dicitis, vt in actione eius ab vmbra statuam cognoscam, id est, in minimis maiora perpendam. in hoc tamen ei credimus, quia eius nobis animam sacramenta & obsides seruant.* At quid per ista sub obscura legentibus de Mauritio significare velit Gregorius, certe quidem etsi incompertum habeamur, haud bonum fuisse conicimus ex controuersia illa, quæ inter ipsum & Mauritium intercessit: expostulans enim vehementer aduersus eum Gregorius de lege lata, qua milites ingredi monasteria prohibebat, ad eundem tamen eiusmodi vt priuatus epistolam scripsit *g*.

VII. DOMITIANVS EPISC. VACVVS REDIIT A PERSIDE.

f *Greg. lib. 1. ep. 63. Ind. 11.*

g *Greg. lib. 1. ep. 62. Indict. 11.*

Omnipotenti Deo reus est, qui serenissimis dominis in omne, quod agit & loquitur, rursus non est. Ego autem indignus pietatis vestræ famulus in hac suggestione neque vt Episcopus, neque vt seruus iure Reipublicæ, sed iure priuato loquor: quia, serenissime domine, ex illo iam tempore dominus meus fuisti, quando adhuc dominus omnium non eras. Longino viro clarissimo Stratore veniente, dominorum legem suscepi: ad quam fatigatus tunc ægritudine corporis, respondere nil valui. In qua dominorum pietas sanxit, vt quisquis publicis administrationibus fuerit implicatus, ei ad Ecclesiasticum officium venire non liceat. Quod valde laudauit, euidentissime sciens, quia qui secularem habitum deserens, ad Ecclesiastica officia venire festinat, mutare vult sæculum, non relinquere. Quod vero in eadem lege dicetur, vt eius monasterio conuerti non liceat, omnino mirati sumus, dum & rationes eius possimus per monasterium fieri, & agi potest, vt ab eo loco, in quo suscipitur, eius quoque debita soluantur. Nam & si quisquam deuota mente conuerti voluisset, prius res male ablatas redderet, & de sua anima tanto verius, quanto expeditior cogitaret. In qua lege subiunctum est, vt nulli, qui in manu signatus est, conuertere liceat. erat istiusmodi militibus apponi solitum signũ, quo à cæteris noscerentur: vt etiam ex iis, quæ inferius subdit, apparet. Sed pergit:

VIII. EPIST. GREG. AD MAVRIT. IMP. DE LATA LEGE INIVSTA.

Quam constitutionem ego (fateor domini mei) vehementer expaui: quia per eam cœlorum via multis claudatur, & quod nunc vsque licuit, ne liceat, prohibetur. Multi enim sunt, qui possunt religiosam vitam etiam cum seculari habitu ducere. Et plerique sunt, qui nisi omnia reliquerint, saluari apud Deum nullatenus possunt. Ego vero hæc dominis meis loquens, quid sum, nisi puluis & vermis? Sed tamen quia contra auctorem omnium Deum hanc intendere constitutionem sentio, dominis tacere non possum. Ad hoc namque stas dominorum meorum pietatis cultus data est super omnes homines, vt qui bona appetunt, adiuuentur, vt cœlorum via largius pateat, vt terrestre regnum cœlestis regno famuletur. Et ecce aperta voce dicitur, vt ei, qui semel in terrena militia signatus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulsus, Domino nostro Iesu Christo militare non liceat.

IX. HVMILITATE VINCERE STVDET GREG. IMP.

Ad hæc ecce per me seruum vltimum suum & vestrum respondebit CHRISTVS, *dicens: Ego te de Notario Comitem excubitorum, de Comite excubitorum Cæsarem, de Cæsare Imperatorem, nec so-*

X. FACIT PERIONAM.

lum hoc, sed etiam patrem Imperatorum feci: Ego sacerdotes meos tua manus commisi, & tu à meo seruitio milites tuos subtrahis? Respondeo, rogo, piissime domine, seruo tuo: Quid venienti & haec dicenti responsurus es in iudicio Domino tuo? Sed fortasse creditur, quia nullus eorum puro animo conuertatur. Ego indignus famulus vester scio, quanti hu dudus mei in monasterio milites conuersi mirac ula fecerunt, signa & virtutes operati sunt. Sed per hanc legem iam, ne quisquam talium conuerti valeat prohibetur. Requirat, rogo, dominus meus piissimus, quis prior Imperatorum talem legem dederit: & subtilius aestimet, si debuit dari. Et quidem consecrandum valde est, quia eo iam tempore prohibentur, quique reliquere saeculum, quo appropinquat finis ipse saeculorum. Ecce enim mora non erit, & ardente caelo, ardente terra, coruscantibus elementis, cum Angelis & Archangelis, cum Thronis & Dominationibus, cum Principatibus & Potestatibus tremendus Iudex apparebit. Si omnia peccata dimiserit, & solam hanc legem contra se dixerit esse prolatam: quae rogo, erit excusatio?

XI. QVANDO CONTRA HOSTES EXERCITVS PRAEVALET.

Vnde per eundem tremendum Iudicem deprecor, ne ille tantae lacrymae, tantae orationes, tanta ieiunia, tantaque eleemosynae domini mei ex qualibet occasione apud omnipotentis Dei oculos fuscentur, sed aut temperando pietas vestra, aut immutando vigorem eius legis instellat: quia tunc magis dominorum exercitus contra hostes crescit, quanto DEI exercitus ad orationem crescit. Ego quidem iussioni subiectus, eandem legem per diuersas terrarum partes transmitti feci: & quia lex ipsa omnipotenti Deo minime cauet, ecce per suggestionis meae paginam serenissimis dominis nunciani. Vtrobique ergo qua debui, exolui, qui & Imperatori obedientiam praebui, & pro eo, quod sensi, minime tacui. hactenus Gregorius Papa ad Mauritium Imperatorem. Verum has ipse literas noluit per Apocrisiarium suum, quem habebat Constantinopoli, dari Imperatori, sed misit ad Theodorum medicum intimum eiusdem Mauritii, vt ipse daret; cui haec scripsit a:

a Greg. lib. 2 Ind. 11. ep. 63

XII. DELEGE IMP. INIVSTA.

Quanta bona omnipotentis Dei & serenissimi domini mei Imperatoris habeam, lingua mea non sufficit explere. Pro quibus bonis quid est mecum retribuere, nisi eorum vestigia pure amare? Peccatis autem meis facientibus (ex quorum suggestione vel consilio, nescio, an vestra transacta anno talem in Republica sua legem protulit, vt quisquis eum pure amat, flere vehementer debeat. Ad quam legem tunc respondere non potui, quia egritudo fuit: modo autem eidem domino aliqua suggessi. Praecepit enim, vt nullus, qui actionem publicam egit, nullus, qui officio & manu signatus vel inter milites fuit habitus, ad monasterium conuerti liceat, nisi forte si militia eius fuerit expleta. Quam legem primum (sicut dicunt, qui leges veteres nouerunt) Iulianus protulit, de quo scimus omnes, quantum Deo aduersus fuerit. Quod si ideo serenissimus dominus noster fecit, quia fortes milites conuerti cantur, & exercitus decrescebat: numquid per virtutem militum subiungunt ei omnipotens Deus Imperium Persarum? Numquid non sola lacryma illius audita sunt, & eo ordine, quem ipse nouit, eius Imperio Persarum regnum subditur.

XIII.

*Valde autem mihi dolere videtur, vt ab eius seruitio milites suos prohibeat, qui & omnia tribuit, & dominari eum non solum militibus, sed etiam sacerdotibus concessit. Numquid si intentio est seruandarum rerum, non poterant ea ipsa monasteria, quae milites susceperint, alienas res reddere, atque ad conuersionem homines tantummodo habere? Haec quia mihi valde dolent, eidem domino suggessi, sed vestra gloria opportuno tempore secrete suggestio nem meam ei offerat. Nolo eam à Reipublicae sale publice dari: quia vos, qui ei familiarius seruitis, longa ex libertate & apertius *potestis, quae pro eius sunt animae, quam eo in multis est occupatus, & vix animum eius inuenitur à curis maioribus vacuus. Tu quidem, glorioso fili, pro Christo loquere. Si auditus fueris, lucrum operatus es animae praedicti domini tui: & tuae si vere auditus non fuerit, lucrum solummodo tuae facies.* hucusque ad Theodorum Gregorius.

*aperius.

XIV.

Sed amabo te, hic pie lector, siste gradum: etenim ni fallor, dum haec audisti, te admiratum vidi, & subindignatum obduxisse supercilia, eo quod abiecte nimis visus sit tibi locutus S. Gregor. dum praetet alia tum in epistola ad Mauritium, tum in ista ad Theodorum data quodammodo professus apparear sacerdotes à Deo subiectos esse Imperatori, verbis illis in primis cum ait ex persona Christi: *Sacerdotes meos tua manus commisi.* & de Imperatore ad Theodorū: *Is & omnia tribuit, & dominari eum non solum militibus, sed etiam sacerdotibus concessit.* Ad haec Nouatores, non vetu, moerentes accipiunt, sed hilari vultu, exultantes, imo & insultantes, quasi istefragabile nacti sint testimonium viri sanctissimi atque doctissimi, cui nefas sit contradici; qui docentis cathedram cum ascenderit, tam apertis verbis videatur esse testatus, subiectum à Deo Imperatori sacerdotium esse: vt nonnisi contumelia tanti Patris id negari & asseri cōtrarium videri possit, nempe ipsum hallucinatum, & non vera locutum, vel saltem Imperatori turpiter adulatum. Sed laruis istis absterreant Nouatores ipsi infantes, & clamoribus istiusmodi puerilis pauorem incutiant, non tibi, lector, si bene nosti vim sanctionum Ecclesiasticarum, atque traditionū robur, & fortitudinem doctrinae Patrum: sed ridebis nobiscum insultantium impudentiam & imprudentiam.

Dum enim nulla habetur ratio rerum gestarum & temporum, id efficitur, vt frustra isti insultent, vel timeant pauidi. At cum accurate cuncta perspecta habuerint, plane intelligent S. Grego. acerrimum fuisse vindicem Pontificiae aestimationis, & assertorem immunitatis Ecclesiasticae. Haec vt omnes percipiant, in primis meminisse oportet, quae superius dicta sunt, quantum idem Gregorius deplorarit haec infelicissima tempora, quibus licet sub Imperatore Catholico, ipsa tamen Ecclesia fierent non secus ac sub Nerone & Diocletiano captiua. Renouanda hic tibi sunt in memoriam (quod rerum sic exigat argumentum) quae idem S. Gregorius de his habeat iam à nobis anno primo eius Pontificatus superius recitata, vbi interalia: *b Concitauit enim, diabolus sc. aduersus Ecclesiam Dei non solum innumerabilem populi multitudinem, verumetiam regiam (si fas est dicere) potestatem: nulla enim ratio sinit, vt inter Reges habeatur, qui destruit potius, quam regat Imperium.* & paulo post: *Ecclesiam quippe, quam suo sanguine praetor eleuptam Saluator noster voluit esse liberam, hanc iste, potestatis regiae transcendens, facere conatur ancillam.* haec & alia fusius à nobis superius recitata.

b Greg. lib. 2 Ep. 1. ad Leand.

Quibus in primis vides S. Gregorium definire, non solum non esse subditam Regibus aliquo modo Ecclesiā, verumetiam fieriter asseuerare (cuius de his agit) non habendum esse Mauritium inter Imperatores, dum aduersus Dei sacerdotes regiam potestatem exercet: Rursum eiusdem Gregorii sententia reddi firmū intelligis, Christi Ecclesiam ab ipso liberam factam esse, qui Imperator iniquissime redigere studuerit in seruitutē. Adeo vt quod dicit in duabus recitatis epistolis, à Deo subiectos fuisse sacerdotes Imperatori: ne ipse sibi contrarius Gregorius fuisse dicatur, necesse sit, vt aliud diuinae tribuere voluerit voluntati, permissioni vero aliud.

Sed quomodo permissioni? cum videlicet permiserit Deus (vt ipse deplorat) non posse exequi munus tum summum vniuersae Ecclesiae sacerdotem, nisi etiam persoluta pecunia, electioni factae ipse consensisset Imperator. Sic igitur Deum subiecisse tradit sacerdotes Mauritio Imperatori, vt olim eosdem subiecerat persecutoribus Neroni atque Diocletiano, quos in eos etiam gladio agere permisit. Cum iisdem quidem certe constat Gregorium numerasse Mauritium, vbi ait c: *Quid Nero? quid Diocletianus? quid demique iste, qui hoc vespere Ecclesiae persequitur? Numquid non omnes parte inferi?* Habes ergo ex Gregorio ipso sensum verborum ipsius: qua interpretatione nulla verior nec germanior esse potest: vt sic dixisse voluisse subiectos à Deo sacerdotes Imperatori, quem admodum Christus Redemptor noster fatetur d se diuina permissione subditum potestati Pilati, & sicut itidem dixerit, qui ipsum nec tradere fatagebant e: *Haec est hora vestra & potestas tenebrarum.* Quamobrem si res iure agatur, nō violentia, vt solent latrones in siluis: non subiectos esse sacerdotes Imperatoribus, sed Imperatores sacerdotibus, eiusdem Gregorii, sicut & aliorum sanctorum Doctorum omnium constans est firmaque sententia.

c Greg. lib. 4. Ep. 32.

d Ioan. 19.

e Luc. 22.

Si quid praeterea humile, si quid flaccidum & enervatum atque indignum Apostolico vigore illa ad Mauritii Gregorii epistola habere videatur: meminisse, lector, pariter debes, quae Gregorius ipsius epistolae est praefatus

exordio

evocetur & contestetur, se nimirum non vt Episcopum ea scribere, sed iure priuato loqui: quod satis ad excusationem Gregorii esse potest, cum aliam agat personam tanquam in censu, vbi eius quam quis personam induit, verba vis debent.

Quod vero illud ipsum, quod non probaret edictum Imperatoris, vt a libertatibus Ecclesiasticæ libertati, se tamen et eiusdem Imperatoris intentione dicit mississe per diuersas regiones, quibus non fuit ista præuaricatio; eo quod ipse non fuerit edictum illius iniquissimi contra Ecclesiasticas libertates promulgator, sed potius corrector, emendator, & censor, maximumque in his ediderit specimen verè Catholici virginis, Pontificiæ auctoritatis, & super Imperium potestatis, dum accedens censor & arbiter contra tyrannum Imperatorem, & admonens ad sacram (quam vocabant) tabulam illylum, edicti illius quædam expunxit, quædam addidit, integrum eximiens pro arbitrio, vt adhuc Catholicæ Ecclesiæ nomini & disciplinis maneat nihilque penitus in eo, quod Ecclesiasticæ officere vel habere de facris canonibus contradicere, præcermittentibus nostris egregium tribuens exemplum, quo pacto Reges fanctè indocti delirant Imperatores ac Reges, & Ecclesiæ pontificibus esse prorsus emendandum & corrigendum, sicque abipsis faciendum eorum votis, vbi vitiosus eum mansuetudine (vt videmus fecisse Gregorium) corrigant, & Pontificia potestate, quod permissum nonnisi Apostolica censura castigent, seq; habeant eorum magistros, doctores, & correctores, iuxta illud diuinum oraculum non illi tantum Prophetæ a Deo missi, sed omnibus, qui pro Deo ad populum missi legatione fungantur: *Constitui te hodie super Gentes & super regna vt euellas, & destruas, & dissipes, & aedifices & plantes.*

Cum Deo immensas agimus, quod illa tunc data à S. Gregorio ad Metropolitanos tum Orientis, tum Occidentis ista epistola, qua corrigens Imperatoris edictum, eius exemplum (vt ipse testatus est) in provincias miserat & effecit, vt quod videbatur exitiale esse venenū, in salubrem mutaretur, dum qui non recipiendi essent monasterium, quive non reiiciendi, salubri definitione cauerent. Epistola ista non suo loco collocata, hic vbi eam Gregorius meminit recitanda, ita se habet *b*:

Gregorius Iustino Thessalonicensi, Vrbicio Dirachitano, Constantio, siue Constantio, Mediolanensi, Andreæ Nicopolitano, Ioanni Corcyræ, Ioanni Primæ Iustinianæ, Ioanni Cretensi Coritano, Ioanni Larissæ, Marmariano Rentinati, Lunario Calaritano Sardiniæ, & omnibus Episcopis Siciliæ. Sunt autem omnes superscriptorum Episcopi siue Metropolitani, sine nobilioribus ciuitatibus, tum in Oriente, tum in Italia & in insulis existentes. Sed audi epistolam:

Ignoro, quam piissimus Imperator dederit, ne fortasse his, qui militiæ ascribuntur, sint publicæ obligati, dum causarum suarum periculum sequunt, ad Ecclesiasticum habitum venitant, vel in monasteriis conuertantur, vestra studeat fraternitas transmittere: hoc maxime obseruato, quod his, qui secularibus actionibus implicati sunt in clero Ecclesiæ ordinentur, quandoque sunt: quia dum in Ecclesiasticis habitibus delinquunt, quam viuere, viuunt, neque aquam student publicis reddere. Sed mutare. Quod si etiam tales quoque monasteriis sociandi nullo modo sunt, nisi prius actionibus publicis absoluti fuerint.

De pia vero ex voluntatibus viris * in monasteriis conuerti festinare, nos hæc omnes suscipiendi, nisi eorum vita fuerit diuturnitate probata. Et iuxta normam regularem debent in suo habitu per triennium probari, & tunc monachicum habitum, Deo auctore, sumere. Qui ita sunt probati atque suscepti, & pro anima sua penitentiam de præterato culpa agere studeant: pro eorum vita & lucris quæ Deo per eorum conuersionem renouenda. Quæ deo etiam serenissimo & Christianissimo Imperatore (multa credite) omnimodo placuisse, & libenter eorum conuersionem suscipit, quos in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit. hactenus Gregorii epistola. In qua videtis in duobus esse emendatum Imperatoris edictum, nempe in eo primum, quod prohiberet actionibus publicis implicatos nullo pacto recipiendos in monasterium: hos enim recipiendos esse Gregorius statuit, cum iisdem obligationis nexibus fuerint soluti. Deinde quod Imperator statuisset, milites nonnisi absoluto tempore militandi posse ingredi monasterium: vult Gregorius, si probati inuenti sint, eosdem recipi & retineri. Sicque videsemendam sanctum Pontificem optime in omnibus expleſſe numeros constantissimi sacerdotis. Sed iam quæ sunt anni huius reliqua prosequamur.

XXIV. DE TVNICA SALVATORIS.

Hoc anno tunica Domini nostri Iesu Christi in Zaphanon longe à Hierosolyma inuenta confessione Simeonis Iudæi, à Gregorio Episcopo Antiocheno, Thoma Hierosolymitano, & Ioanne Constantinopolitano transferunt Hierosolymam, vbi publicæ venerationi exposita est. hæc apud Sigebertum: antiquiorem autem, quem de his citem auctorem, habeo neminem. Sed diuersa ab his ante hæc tempora scribit Gregorius Turonensis de tunica inconsutili, verbis istis *c*: *De hac vero immaculati agni tunica, qua à quibusdam audiui, silere nequeo. Ferūt autem, in ciuitate Galatia, in basilica, quæ ad sanctos Archangelos vocitatur, retineri. Est enim hæc ciuitas ab vrbe Constantinopolitana quasi millibus centum quinquaginta. In qua basilica est crypta abditissima, ibique in arca lignea hoc vestimentum habetur inclusum. quæ arca à deuotis atque fidelibus cum summa diligentia adoratur.* hæc Gregorius Turonensis.

c Gre. Tur. mor. ac. li. 1. c. 6.

XXV. SABINIANVS DIAC. APOCRISAR. MISSVS CONSTANTINOPOL.

Misit hoc anno Gregorius Papa Constantinopolim Sabinianum diaconum Apocrisiarium. fuit hic ille, qui eidem Gregorio in Pontificatu successit. Huic proficiscenti dedit litteras ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, quem auctoritate Apostolica, qua super omnes eminet, redarguit, quod reprehensione non eo quo scripta fuerat animo susceptisset. Increpuerat eum litteris iterum, quod monachum quendam presbyterum fustib. puniri iussisset. Non extant illæ ad eum datæ Gregorii literæ, neq; item illæ, quas subinfenso animo ipse ad Gregorium rescripsisset adeo asperas & refractarias, vt dubitare visus sit ipse, qui eas accepit Gregorius, num ab ipso Ioanne scriptæ fuissent. Sed accipe Gregorii epistolæ verba, quæ sic se habet *d*:

d Greg. li. 2. ep. 32. In. 21.

XXVI.

Quamuis causa consolationis me moueat ad scribendum, tamen & charitas impellit: quia & semel & bis sanctissimo fratri meo domino Ioanni scripsi, sed non eius epistolas recepi: alter enim mihi sæcularis quidam sub eius nomine loquebatur. Quæ si epistolæ eius fuerint, ego vigilans non fui, qui longe de eo aliter credidi, quam inueni. De causa enim reuerendissimi viri Ioannis presbyteri scripseram, atque de quæstionibus monachorum Isauriæ, quorum vnus & in sacerdotio positus in Ecclesia vestra fustibus casus est: & rescripsit mihi (sicut ex nomine epistolæ agnosco) sanctissima fraternitas tua, quia nesciret, de qua causa scriberem. Ad quod scriptum vehementer obstupui, mecum tacitus volueus, si verum dicit, quid esse deterius posset, quam vt agantur talia contra seruos Dei, & ipse nesciat, qui præsto esse? Quia enim posset esse pastoris excusatio, si lupus oues comedat, & pastor nescit? Si autem scinit sanctitas vestra & de qua causa scripserim, & quid vel contra Ioannem presbyterum, vel contra Anastasium Isauriæ monachum atque presbyterum gestum sit, & mihi scripsit contra hoc: ego nesciam, quid respondeam: quando per scripturam suam Veritas dicit e: Os, quod mentitur, occidit animam. Requiro, frater sanctissime: illa tanta absentia ad hoc peruenit, vt fratri suo ea, qua nouit gesta, negando velit abscondere? Numquid non melius fuerat, in illud os carnes ad vescendum ingredi, quam de eo falsum sermonem ad audiendum proximum exire? præcipue cum Veritas dicat f: Non quod intrat in os, coinquinat hominem, &c. Demum vero de his, quæ ad causam spectant, hæc ad finem subiicit:

GREG. REDARGVIT IOANNEM EPISC. CONSTANTINOPOL.

e Sap. 1.

f Matt. 15.

XXVII.

Sed etiam nunc iam dico, aut eosdem personas in suis ordinibus suscipe, eisque quietem præbe; aut si hoc fortasse nolueris, omni mihi altercatione postposita, de eorum causa statuta maiorum & canonum terminos custodi. Si vero neutrum feceris, nos quidem rixam inferre nolumus, sed tamen venientem à vobis non deuitamus. Quid autem de Episcopis, qui verberibus timeri volunt, canones dicant, bene vestra fraternitas nouit. Pastores etenim facti sumus, non percussores. Et egregius Prædicator dicit g: Argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina. Noua vero atque inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem. Sed de his multa in epistolis loqui non debeo: quia dilectissimum filium meum Sabinianum diaconum pro responsis Ecclesiasticis faciendis ad dominorum vestigia

g 2. Tim. 4.

transmisi, qui vobiscum cuncta fabtilius loquatur, &c. Ex his intelligis, inuitum passos à suis Patriarchis appellare solitos Romanum Pontificem, & ab ipso aduersus eorundem perperam facta auxilium implorare, ipsum vero Romanum Pontificem officio non defuisse suo, vt quibuscunque iniuste oppressis opem ferret.

XXVIII. Quod autem ad Ecclesiasticam animaduersionem pertinet; vetitum quidem fuisse aliquem fustibus cædi, certũ est: virgis vero subiicere reum fuisse concessum, ex plurimis eiusdem Gregorii epistolis patet. Ad hoc ipsum spectat, quod idem Gregorius Tarentinum Episcopum Andream nomine, hoc eodem anno, duobus mensibus à celebratione Missarum voluit abstinere, eo quod mulierem quandam fustibus subiecisset; priuat vero sacerdotio, si (vt ferebatur) concubinæ esset consortio maculatus. Sed ad Sabinianum redeamus.

a *Greg. li. 1. ep. 44. ind. 11.*

XXIX. Dedit eidem Sabintano diacono litteras ad Priscum Patricium *b* virum pium, cum iam in gratiam Imperatoris rediisset, docens ipsum, vitæ præsentis inconstantiam bene cedere Christiano, ne in rebus mundi huius tadices figat: sed qua occasione id asserat, inferius dicturi sumus. Commendat eidem denum eundem Sabinianum. Cui pariter alias dedit c ad Theotimum Imperatoris medicum, amicum intimum, ipsum Sabinianum æque cõmendans. Sed & ad Narsetem Patricium pariter scripsit; vbi in causa Ioannis Episcopi Constantinopolitani quo animo esset, declarat his verbis *d*: *Charitatis tuæ brenter fateor, quia omni virtute & omni ponderc eandem causam auxiliante omnipotente Deo exigere paratus sum. In qua si videro sedis Apostolica canones non seruari, dabit omnipotens Deus, quid contra contemptores eius faciam.* Qui igitur Apostolica auctoritate (vt vidimus) coercuit Constantinopolitanum Patriarcham; eadem quoque res Africanæ Ecclesiæ curans, Concilium generale ab Episcopis Numidiæ prouinciæ habitũ e nullum penitus reddidit atque cassum, eo quod in eo aliqua contra Ecclesiasticos canones accepisset, fuisse statuta. Sed rem ab exordio repetamus. De eodem cogendo Cõcilio hoc eodem anno litteras Gregorius dedit *f* ad prouinciæ Numidiæ Adeodatum Episcopum, atque alias ad Columbum *g* in eadem prouincia item Episcopum, cui & pro benedictione claues sancti Petri transmisit cum ramentis de catena eiusdem sancti Petri in eis inclusis. Cum igitur ad Concilium celebrandum Numidiæ prouinciæ Episcopi conuenissent, & præter ins fasque aliqua statuissent: eadem cum resciisset ipse Gregorius, qui residebat inspector & custos sacrorum canonum, nullius ea voluit esse auctoritatis, ita de his scribens *h* ad eundem Gennadium Exarchum, de quo summa cum laude supra mentio facta est:

b *Greg. li. 2. ep. 31. in. 11.*

c *Greg. li. 2. ep. 66. ind. 11.*

d *Greg. li 2. ep. 64. in 11.*

e *Greg. li. 1. ep. 7. in. 12.*

f *Greg. li. 2. ep. 48. in. 11.*

g *Greg. li. 2. ep. 47. in 11.*

XXX. DE INVALIDANDIS QVÆ GESTA SUNT IN CONCILIO NVMIDIÆ.

Satis credimus religiosam excellentiæ vestræ mentem aduersus ea maxime quæ in Ecclesia geruntur incongrua, diuini auctoris ennuclatione succedi. Tanto igitur Ecclesiasticarum correptionem causarum vobis libenter ingerimus, quanto de pia vestræ mentis intentione confidimus. Cognoscat siquidem excellentia vestra quibusdam de Africanis partibus venientibus, ad nos fuisse perlatum plura in Concilio Numidiæ contra Patrum tramitem atque canonum statuta esse commissa. Quarum rerum frequentes querelas, quia diutius tolerare nullatenus potuimus, Columbo fratri & coepiscopo nostro, de cuius grauitate ipsa eius, quæ percebuit, dabat ea tam nos non permittit opinio, commisimus perquirendas. Quamobrem paterno salutantes affectu, hortamur excellentiam vestram in cunctis, quæ ad Ecclesiasticam correptionem pertinent, vestra roborare et subrogetis auxilium: si quod male geritur, quæsitum vel vindicatum non fuerit, longorum temporum, cum maiori licentia in futuris crescat exvsurpatione temporum, cum maiori licentia in futuris crescat excessibus. Sciat autem, excellentissime fili, si victorias quæritis, si de commissa vobis prouincia fecuritate tractatis, nihil vobis magis aliud ad hoc proficere, quam celari sacerdotum vitas, & intestina Ecclesiarum, quantum possibile est, bella compescere. hæc ad Gennadium: ex quibus perspicue intelligas, Romani solius esse Pontificis: quæ ab aliis sunt facta Episcopis decretaue in ipsorum Concilijs, probare, siue reiicere, vt illa dumtaxat firma sint, quæ ipse impartita sibi diuinitus facultate fi. mauerit.

h *Greg. li 2. ep. 7. ind. 12.*

XXXI. Quod insuper Gregorium Romanum Pontificem nõ mediocriter hoc anno afflixit, illud fuit, quod laborauit factio schismaticorum, vt Theodolindam Longobardorum Reginam religiosissimam fœminam in schisma seducerent. Episcopi tres schismatici, qui creato Constantio Mediolanensi Episcopo, ab eius communione secesserant, quod trium capitulorum damnationi consensisset; eo nimirum colore illi Reginam ex more decipientes, quod per Romanos Pontifices ac per Quintam Synodum dicerent, aliquid fuisse detractum sacro Chalcedonensi Concilio. Quod cum Gregorius accepisset, considerans magnum imminere periculum, vt vna cum ipsa Regina gens Longobardorum vniuersa in eandem schismatis ruinam præceps abduceretur: continuo ad eam misit Ioannem Abbatem, & Hippolytum Notarium, vt quę sana, sancta, pia, veraque essent, ipsam docere curarent. Extat ipsius Gregorii de his ad eam epistola hoc anno scripta verbis istis:

Quorundam ad nos relatione peruenit ab aliquibus Episcopis, gloriam vestram vsque ad hoc scandalum contra sanctam Ecclesiam fuisse perductam, vt sese à Catholica vnanimitate communione disiungere. *Quod quantum vos pure diligimus, tantum de vobis furtim dolemus, quia vos imperitia stultisque hominibus credere, qui non solum ea, quæ loquuntur, nescisunt, sed vix capere possunt, quæ audierunt, possunt. Dicunt enim, pia memoria Iustinianum temporibus aliqua contra Chalcedonensem Synodum fuisse constituta: qui dum neque legunt, neque legentibus credunt: in ipso errore manent, quem sibi de nobis ipsi finxerunt. Nos enim, testis conscientia, fatemur de sola eiusdem sanctæ Chalcedonensis Concilii nihil untum, nihil esse violatum. Sed quidquid praditis Iustiniani temporibus actum est, ita actum est, vt fides Chalcedonensis Concilii in nullo vexaretur. Si quis autem contra eiusdem Synodi fidem aliquid loqui præsumit, vel sapere nos eius sensum sub anathematis interpositione detestamur.*

Cum ergo integritatem nostram ex conscientia nostræ confessionis cognouisti, superest, vt nunquam + vos à Catholica Ecclesiæ communione separetis: ne tot vestræ lachrymæ, tantaque bona opera pereant, si à fide vera inueniamini alienæ. Decet ergo gloriam vestram, ad reuerendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Constantium, cuius & fides & vita bene alijs mihi approbata est, sub omni celeritate transmittere, eique directis vestris epistolis indicare vniuersionem eius, quam benigne suscepistis; & quia ab eius Ecclesiæ communione in nullo separamini. Quamuis in hac re me vobis superflue dicere arbitror: quia esse quid in vestro animo dubitatis fuit, veniente filio meo Ioanne Abbate atque Hippolyto Notario, ex ore vestro arbitror fuisse sublatum. hæc ad Theodolindam Reginam Gregorius.

Quod vero spectat ad Constantium, cuius hic Gregorius meminit, rogatque Theodolindam, ne ab eius se cõmunione separet: de ipso eiusque ordinatione agamus, opus est. Fuit hic Mediolanensis nuper (vt dictum est) pro illi Laurentium iuniorem creatus Episcopus, vt ex ipsius Gregorii litteris ante datis apparet, & illis inprimis, quas reddidit ad eleum Mediolanensem de ipso ordinando Constantio eiusdem Ecclesiæ diacono, qui ipsi Gregorio agenti Apocrisarium Constantinopoli familiaris inhæserat, atque in omnibus irreprehensibilis probatus fuerat. Quem licet ita probum probatumque ipse Gregorius comperitum haberet, pro eius tamen electione nihil officii impendere voluit: quod scilicet hoc in mentis proposito fixum habuisset pro nullius Episcopi electione iudicaturum. Sed audi eius verba magna quidem consideratione digna:

Cum, inquit, *in vrbe regia residentia sedis Apostolicæ fuerimus, longo mihi tempore adhæsit, sed nihil vnquam in illo, quod reprehendi possit potuisset, inuenit. Verumtamen quia antequam nos deliberationis intentio esset, ad suscipiendæ pastoralis curæ onera, pro nullius vnquam missæ persona: orationibus profequor electionem vestram.* hæc ipse, hortans eos, vt quem optimum cernerent, eum eligerent, monens etiam bene componere mores suos, vt dignum ea sede mereri possent obtinere pastorem: simulque ostendit, quam esset infelix eius Ecclesia, ob tot bella conditio: ait enim: *Sed qua iuxta meritum plebium solent superno iudicio personæ prouideri pastorum: vos frustra quæriste, cælestia amate, tempora alia vt sequatur desiderate: & vita*

...timorem nostrum, opitulante Deo pastorem habebitis, si vos in veritate ambulantes Deo placetis. Vane cum mundi huius anima perdita consortia diligitis. Vane cum mundo peritura. Exercsa verbis, frustra, quæ in sacre paginis ac fidei nostræ scripturis, quæ in sacris pagninis ac fidei nostræ scripturis, quæ ad medicinam derelicti sumus, cum summa pernicie nostra celebrantes, gladium incessanter sevit. Quod ut deinceps cum cultoribus terram Mediolanensium, protectorem habeamus, quæ superius dicta sunt, minime prætermittite, quæ ab eius cultoribus terram Mediolanensium, protectorem habeamus, quæ superius dicta sunt, minime prætermittite, quæ ab eius consecratione, quæ absque cõsensu Apostolicæ sedis fieri non valebat, hæc habet scribens ad Iohannem subdiaconum a: *Quanta Apostolica sedes, Deo auctore, cuncta præcellat Ecclesiæ: tanta inter multiplices curas, quibus undique premitur, vix valde explicari, vix ad considerandum Antistitem, vocationem expetatur adiuvari, &c.* voluit & absentium Mediolanensium, qui Genuam ob barbaricum metum confugerant persecutati voluntates. Porro non aliter assensus electo impendi solebat ab Apostolica sede, nisi emissa Catholicæ fidei professione, vt ex iis, quæ paulo post dicuntur apparet. Scripsit de iisdem Gregorius b ad Romanum Exarchum, commendans eundem Constantium electum. Alias item litteras è dedit ipsi Constantio, congratulans electioni ipsius, cum ab eo alias litteras accepisset, quem & monet in cura pastorali, quam solicite gerat. Atque accidit quod dictum est, nempe vt cũ prodeundo ab Apostolica sede electus, fidem Catholicam professus, assensum quoque præbuisset damnationi Trium capitulorũ: tres illi Episcopi ipsi subiecti se ab eius communione liberaverint, abducere conantes in schisma vna cum Reginam Longobardorum Theodolindã. Quod iubens Gregorius, ad Constantium ipsum has litteras dedit pro arguendo periclitantis Reginæ d:

Dilectissimum meum Bonifacium diaconum quibusdam mihi ex parte fraternitatis tuæ secreta nunciasse, quod exquisita occasione meum quem monet, tres se Episcopi à tua fraternitatis vestra communione separaverint, dicentes, vos in damnationem Trium capitulorum consensisse, atque catholicam fecisse. Et quidem si quid de Trium capitulorum consensu per verbum, vel scripto nominatum est, bene meritis tua nominatur: quamvis decessor fraternitatis tuæ tantum subscribendi cautionem sola Apostolicæ consertit, in qua res vestra ex legitimo numero subscripserunt, inter quos quoque tuus Vrbanus prætoram gerens pariter subscripsit. Quæ profecto tanta scissura pro nulla re facta est, nisi tum id, vt fides Apostolica coram gereret, quatenus veritatem manifesta fallsitas in sacerdotum mentibus per omnia confunderet.

Quod autem dicitur, filiam nostram Theodolindam Reginam fraternitatem tuam, hoc audito nuncio, suspendisse: constat per omnia, quæ ejus prærarum hominum verbis ad pauluisum solucta est, minutius tamen Hippolyto Notario, & Ioanne Abbate, erit modo omnibus vestræ fraternitatis communionem quæsitura. Cui etiam meas epistolas direxi, quas fraternitas vestra sine dilatione transmittat. De Hypaque vero, qui se suspendere visus sima, aliam epistolam nequaquam cum ei misero, eos non ambigo de superstitione sua coram eadem fraternitatem tuam penitentiam acturos. hæc de schismaticos. Desiderantur autem litteræ illæ Gregorii, quas ad eosdem schismaticos se scripsisse testatur. Extant vero aliæ eiusdem argumenti ipsius Gregorii litteræ ad eundem Constantium, e in quibus hæc ad curandos schismaticos, qui præsertim læsi Concilii Chalcedonensis ab Ecclesia defecissent:

Nostrum, inquit, auctore veritate, teste conscientia, fatemur, nos sacris Chalcedonensis Synodis per omnia illibate amplecti, nihilque eis diminuere addere, nihilque subtrahere audere. Sed quæ contra eam, suscipimusque Synodi fidem, sive plus minusve quibusdam apparet vel parare eam, omni dilatione postposita, anathematizamus, atque à sinu matris Ecclesiæ alienum esse decernimus. Nostra quippe illa mea confessio non sanxit, non tam Chalcedonensem Synodum dedit, sed matris Ecclesiæ sinum odit. Si ergo ea quæ ab eadem visa sunt, zelo longe animæ præsumpserunt: superest, vt hæc satisfactione suscepta, ad fraternitatis tuæ unitatem redeant, quam scripture Clericis, quod est sancta vniuersalis Ecclesia) non diuidant. hactenus ipsius Gregorii contestatio: atque hic finis de rebus gestis in causa schismaticorum hoc anno. Constat autem aliquandiu ipsam Theodolindam in eadem cum schismaticis sententia perstitisse, vt quæ anno sequenti contigerunt, edocent.

XL.

Qui igitur hac præuia admonitione redierunt ad Ecclesiam, ab ipso Gregorio benigne suscepti sunt. Extat enim hoc anno ab ipso data epistola ad Maximianum Syracusanum de quodam Felice diacono ex schismatis errore conuerso, his verbis conscripta f: *Præsentium lator Felix diaconus, cum nullatenus in hæreticorum dogmata lapsus sit, nec à Catholica fide discesserit, prauis illectus aduersus Constantinopolitanam Synodum suspicionibus, in Hystricorum se separatione remouerat. Qui cum Romam venisset, recepta à nobis iuuante Domino ratione, excessum suum, recepta Dominici corporis & sanguinis communione, correxit. Quia ergo (vt dictum est) non in hæresim incidit, sed à sacris generalis Ecclesiæ mysteriis quasi recta studio intentionis errauit imbecillitati eius atque necessitatibus consulentes, maximeque sustentationi eius pietatis intuitu prouidentes, in tua Ecclesia Syracusana cum præsidimus cardinandum: suus vt officium diaconatus expleat, seu certe vt sola eiusdem officii pro sustentanda pauperate sua commoda consequatur, in tua fraternitatis voluimus hoc pendere iudicio. Quod hortamur vt tua fraternitas implere festinet, commendantes etiam personam eius, quatenus nullis eum patiaris molestiis aut necessitatibus subiacere: ne vel nostra commendationis inuenias tramitem neglexisse, vel minus exhibuisse, quam tuus exigit ordo pauperibus: quia & nos ei aumsum quid de nostra Ecclesia dari fecimus, vt eiusdem operis, quod te hortamur exhibere, participes esse possemus.* hæc pro schismatico ad Ecclesiam reuerso Gregorius: quibus cum commendandam videas eius lapsos eius charitatem, habes etiam, vt intelligas & confirmes, quæ eodem Gregorio auctore dicta sunt ante nimirum, cum in Quinta Synodo non actum sit de fide, sed de personis, in eam peccantes nequaquam fuisse dicendos hæreticos, sed tantum schismaticos: si vero aliquando hæretici dicti iidem inueniantur, id de illis tantum accipi, qui obstinati nimis in errore permanere statuerint: tuncque fieri, vt schisma in hæresim transeat, vt alias superius pluribus dictum est.

f Greg. li. 1. Ind. 11. ep. 14. NON OMNES SCHISMATICI SVNT HÆRETICI.

XLI.
SECEDIT GREGOR. AD BREVE TEMPVS.

Inter hæc autem idem sanctissimus Pater laboribus & angustiis fatigatus & pressus, ad modicum temporis spacium amicam repetiit solitudinem, ita tamen, vt in otio esset maxime operosus: meditatus quippe scribere libros Dialogorum, eos anno quarto sui Pontificatus, qui ingreditur hoc anno mense Septembri vna cum duodecima Indictione, vigilantissimo studio elaboratit. Collegerat enim res præclare gestas sanctissimorum virorum Italiæ, eorum potissimum, qui sua ætate vixerunt, quas vel ipse probe sciret, vel à viris fide dignissimis accepisset, diligentissimam in his curam impendens, vt videre est ex ipsius epistola hoc anno data ad Maximianum Syracusanum Episcopum verbis istis g:

g Gre. li. 2. ep. 50 Ind. 12.

XLII.
QVAM INIIT GREG. RATIONEM IN SCRIBENDIS DIALOGIS.

Fratres mei, qui mecum familiariter viuunt, omnimodo me compellunt aliqua de miraculis Patrum, qua in Italia facta audiuimus, sub breuitate scribere. Ad quam rem solatio vestræ charitatis vehementer indigeo, vt ea, quæ vobis in memoriam redeunt, quæque cognouisse vos contigit, mihi breuiter indicetis. De domino enim Nonnoso Abbate, qui iuxta dominum Anastasium de Peutumis fuit, aliqua retulisse te memini, quæ oblitioni mandasti. Et hoc igitur, & si qua sunt talia, tuis peto epistolis imprimi, & mihi sub celeritate transmitti, si tamen ad me ipse non properas. hæc ad Maximianum, mirificum illum virum ipsius Gregorii monasterii sanctæ Andreæ antea præfectum, quem secum (vt vidimus superiori tomo) Constantinopolim duxit. Porro id genus alias litteras ad diuersos scripsisse, cum huiusmodi meditaretur opus, nulli dubium esse potest: siquidem à diuersis, quos testes citat, ea quæ scribit, se accepisse cum testetur, eosdem vel accepisse Romam, vel litteris admonuisse, vt quæ scirent, scriberent (vt fecit cum Maximiano) necesse est affirmare.

XLIII.

Porro quod absoluisset idem S. Gregorius optis quadraginta homiliarum, in quibus contigerat (vt ex eis apparet) aliquid huiusmodi inter concionandum referre

mirabilium rerum : incendit animos fratrum suorum, quos refert, & puto, aliorum, qui & eum sæpe rogarint, vt quæ reliqua essent, vna cum illis perpetuitati (ne oblitione delerentur) consecraret scriptis suorum temporum monumentis: quod egregie præstitit, ipsaque cuncta per dialogismum prosecutus est, adhibens secum in ea solitudine Petrum diaconum, virum à pueritia sibi vsu amicitiæ intimum. Quæ ipse omnia in exordio operis aperit, cum ita præfatur *a*:

a *Greg. dial. lib. 1. in præf.*

XLIV. SECRETVM PETIT LOCVM GRESCRIPTVRVS DIALOGOS.

Quadam die nimiis quorundam secularium tumultibus depressus, quibus in suis negotiis plerumque cogimur soluere etiam quod nos certum est non debere. Ita dicens, videtur plane alludere ad controuersiam illam, quam exercuit cum Mauritio Imperatore de iniqua lege ab ipso edita, quam ad tempus perferre cogeretur, licet ea minime posset obstringi. Sed pergit, dicens: *Secretum locum petii animum meum vbi omne, quod de noua mihi occupatione displicebat, se patenter ostenderet, & cuncta, qua infligere dolorem consueuere aut, congesta, ante oculos liceater venirent. Ibi itaque cum assiduus valde & diu tacitus sederem, dilectissimus filius meus Petrus diaconus assuit, qui mihi à primæua iuuentutis flore in amicitiis familiariter obstrictus est, atque ad sacri verbi indagationem socius. Qui grauis excoqui cor dis languore me intuens, ait: Nunquid nam nouti tibi aliquid accidit, quod plus te soliti mœror tenet? Cui inquam: Mœror, Petre, quem quotidie patior, & semper mihi per vsum vetus est, & semper per augmentum nouus, &c.*

XLV. SECESSVM REQVIRIT HISTORIÆ SCRIPTIO.

Quod S. Gregorium scripturum Dialogos, quibus historia texeretur, captasse recessum lego, non ita vero cum aliis scriptiones adoriius est: mihi in mentem veniret, quæ de his Cicero, quę Plinius, siue alii in eandem sententiam scriptis prodidere. Omnibus namque solutum esse negotiis oportere, qui in ea se exercere vult facultate, Cicero tradidit *b*. Plinius itidem rogatus scribere historiam, eandem excusationem affert, nimirum nō esse sibi integrum id aggredi, nisi secretum solitariumque locum aliis liber negotiis petat, quod tradit ad Eutritium scribens *c*. Hæc autem volui considerauda proponere, quo si minus forte omnes expleſſe me numeros in Annalibus conscribendis quis inuenerit, excuset, quod numquam mihi licuerit vel diem vnam vacuam ab interuentoribus, absq; alienis curis atque molestiis, felicem albo signandam lapide, transigere solitarium.

b *Cic. de leg. lib. 1.*

c *Plin. lib. 5. ep. 8.*

XLVI. GRÆCI CORRVPTORES DIALOGORVM S. GREGOR. PAPÆ. *d Io. diac. Vit. S. Greg. li. 4. c. 75.*

Porro quod ad sancti Gregorii Dialogos pertinet, non tacemus eosdem à Zacharia Papa fuisse ex Latino in Græcum conuersos, ita plane expertentibus Græcis Romanas merces, quas nosserent omni penitus impostura catere. Sed quid accidit? eorum posteri eosdem postea alicubi polluerunt, vt Ioannes diaconus obseruauit: nempe, quod S. Gregorius germane sincereq; secundum maiorum assertionem habet in fine secundi libri ipsorum Dialogorum, Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere, corruperunt illi textum, vt Græce diceret, à Patre tantum procedere, dempto nomine Filii. Sed audi Ioannem diaconum *d*: *Quos libros Zacharias sancta Ecclesia Romana Episcopus Græco Latinoque sermone doctissimus temporibus Constantini Imperatoris post annos ferme centum septuagintaquinque in Græcam linguam conuertens, Orientalibus Ecclesiis diuulgauit: quamuis astuta Græcorum peruersitas in commemoratione Spiritus S. à Patre procedentis, nomen Filii suaptim radens abstulerit.* hæc Ioannes. Germani autem Latini codices eo loco ita habent: *Cum enim constet, quia paracletus Spiritus à Patre semper procedat & Filio: cur se filius recessurum dicit, vt ille veniat? &c.*

XLVII. GRÆCI VETERES ASSERTORES RECTORVM DOGMATVM.

Sed antequam de impostura Græcorum agamus, corrigendus est in primis ipse Ioannes, dum annos ferme centum septuagintaquinque intercurrisse ait à scriptione Gregorii vsque ad Zachariam Pontificem, cum nonnisi anni sint centum quadragintaocto. Quod vero ad imposturam pertinet, vndequaque confutatur & conuincitur illorum Græcorum peruersitas. Etenim non Latini tantum Patres eius sententiæ hoc tempore fuerunt assertores, sed & Græci. Qui enim his temporibus luce plurima claruit in Oriente Anastasius Sinaita Antiochenus Episcopus, ad quem plures extant eiusdem S. Gregorii Papæ epistolæ, ista habet in libro primo de rectis fidei Catholicæ dogmatibus: *Rursum ipse Spiritus ab ipso procedit, nitur non à Patre solo, sed & à Filio, quemadmodum ait ipse Dominus: Paracletus, quem mittet vobis Pater. & rursus: Si abiero, mittam eum ad vos, &c.* Sed & hanc Græci existimant Latinorum imposturam, dum vident hanc sententiam citatam & recitatam ab ipsorum homine, docto viro, Andrea Episcopo Colossensi in Actione septima Concilii Ferrariensis. Ex his, lector, cætera cognoscere satis potes, & quomodo ipsorum obstinatæ mentes digne luant pœnas sub Turca tyranno.

Cæterum ne quid de tempore dubites scriptorum à Gregorio Dialogorum: elaboratos eos esse anno quarto ipsius Pontificatus, eiusdem sæpe testificatione eorum redditur, ita quidem colligere licet ex pluribus locis e quarti & vltimi ipsorum libri, in quibus cum de pestis mentionem facit, quæ Vrbem depasta est eo anno, quo ipse Pontifex creatus fuit, ante triennium accidisse, semper affirmat.

At secessio illa brevis, & otium illud haud omnino Pontificalibus negotiis feriatum extitit, vt datæ hoc anno ab eo epistolæ docent: nam inter alias alter cadum ipse fuit cum Ioanne Archiepiscopo Rauennate, quod præter Ecclesiasticam consuetudinem nec tempori, nec loco decenti pallio vteretur. Qui & obiurgatus cum per indigne id tulisset, hæc ad eum initio ferme epistolæ Gregorius habet *f*. *Contra mores quippe Ecclesiasticos est, si sempatientissime toleratur (quod à nobis absit) etiam inmista corrupta, &c.* Ex quibus quidem verbis satis percipere potes, quantas ab vniuersis Episcopis reuerentia & obseruantia Summo Pontifici deferretur, cum licet iniuste correpti, non tesilire, sed patienter ferre solerent. Extat ad hanc Gregorii correptionem responsio Ioannis ipsius Episcopi Rauennatis, qua demisso admodum animo se excusare habetur non suo loco in veteri editione, sine titulo Ecclesiæ Rauennatis, libro decimo, epistola quinquagesimaseptima. Vbi inter alia:

Recolo me, inquit, in sinu atque in gremio sacrosanctæ Ecclesiæ vestræ Romanæ & nutritum, & Deo auxiliante prouectum. Et quibus ausibus ego sanctissimæ illi sedi, quæ vniuersali Ecclesiæ insita transmittit, præsumpserim obniare, propter cuius consernandam auctoritatem (sicut Deo manifestum est) nullorum contra me monitorum emulationem graniter excitauit? Et in fine: Quia ergo vniuersa priuilegia, quæ sanctæ Rauennati Ecclesiæ à prædecessoribus vestris indulta sunt, pro maiori satisfactione subieci, in scrinio vestræ adiis secundum consecrationem decessorum meorum tempora sidem nihilominus repereritis: nunc vero in Dei & vestra est potestate, quicquid veritate cognita fieri inseritis. Quoniam ego ipsius Apostolatus Domum mei parere desiderans (quamuis antiqua consuetudo obtineat) vsque ad sanctam ipsionem parere curaui. hæc Ioannes, ingenue professus veritatem, omnia nimirum priuilegia Rauennatis Ecclesiæ esse collata à Romanis Pontificibus. Ex quibus redarguas illos, qui ea præ se ferunt ab Imperatoribus esse collata, quos alias suo loco redarguimus.

Corripuit insuper idem Pontifex Gregorius diuersa ex causis diuersos g alios Episcopos, vt Felicem Siponinum, quod eius nepos stuprum perpetrasset: in ipsum Episcopum redundare scelus affirmans, quod ab eius nepote admissum esset: nam ait: *Expectabamus fraternitatem tuam suæ aliquos ad Deum prædicatione conuertere, & male agentes ad rectitudinem reuocare. Quare nimis contristamur, quia diuersos in nepotis tui Felicis prauitate, tua euidenter, qui talem nutristi, culpa monstrata est.* Insuper quod & hunc dilapidare bona Ecclesiæ audisset, duos ad eum misit Notarios, qui Inuentarium, siue Breue (vt dicebatur) sue matriculam conficerent de rebus mobilibus eius Ecclesiæ. Redarguit rursus eundem, quod clericum suæ Ecclesiæ abhortibus captum non redemerit: *Nam valde, inquit, li dorum est, si de Ecclesia, cui militat, remedium nullum inueniat.* Andreum præterea Episcopum Tarentinum ob concubinarum & nimiam in corrigendo seueritatem adhibitam punit *k*. Damnatum item Paulum Episcopum, in monasterio ad pœnitentiam agendam manere voluit. *k* Redegit pœ-

ter in ordinem Agarhonem Episcopum Liparitanum, permittamus ex illa Ecclesia voluit accipere alimenta *a*. Insuper & Bonifacium Regitanum Episcopum redarguit, quod suos clericos sinum solute absq; Ecclesiastica disciplina viuere, nam ait *b*: *Contumelia siquidem sacerdotum ab illo Iudice exhibetur, qui eos non ad iustum culturæ ordinem admonet. Quod enim ipsi debent exigere, exigunt.*

Fecerat etiam à Gregorio corripiendi *c* Episcopi omnes Dalmatiæ Sequicia, eo quod vacante hoc anno sede Salonitana ob Natalis eius Episcopi obitum, cum de prouidenda successoris electione ipse Gregorius haud mediocriter solicitus esset, electo *d* primum ab eiusdem Ecclesiæ clero Honorato diacono, quem de criminibus obiectis Gregorius ipse innocentem absoluit: iidem Dalmatiæ Episcopi Maximum quendam prauum hominem eidem Ecclesiæ deligere studuerūt Metropolitanum Episcopum. Hæc nefanda Gregorius audiens, Apostolica fultus auctoritate, non solum Maximum reiecit, sed & ne ceteri Apostolica sede alium quemuis eligerent, eis interdixit, ita ipsos redarguens *e*.

Oportuit quidem fraternitatem vestram, diuinis respectu iussis, dudum carnalibus oculis, nihil quod ad Deum pertinet a recta mente nouitatis omittere, nec cuiuslibet hominis faciem reformidare. Sed postquam mores vestri ita sunt sæculares traditi negotiis, vt obliuiscentes omnem sacerdotalis in vobismetipsis transitum, cuilibet superni metus imbutum, non pulsu, sed quod verius dicatur, studeatis explere: necesse habuimus hæc ad vos dirigere, & breuiter scripta transmittere, quibus ex sanctorum quoque Apostolorum auctoritate præcipimus, vt nullis penitus extraneorum permissionem que nostram, quantum ad Ecclesiam ordinationem pertinet, in Salonitana ciuitate minime volumus imponere, nec quempiam in ciuitate ipsa aliter quam canonice ordinare. Quod si contra hæc quoppiam vel sponte vestra, vel à quibet coacti præsumpseritis, vel tentaueritis agere: decernimus vos a Dominici corporis & sanguinis participatione prius esse.

Quomodo autem contra prohibitionem iidem ordinem Maximum excommunicati sunt & ordinatus inultus remanſit, dicemus anno sequēti, quo contigit, cum Apostolicæ sedis vigorem, quantus esset, experiri cupidus tentaret. Pendebat adhuc & electio Neapolitani Episcopi: quando reuocans curatorem Paulum, cum Gregorius f litteris vrgens, effecit tandem, vt Fortunatus ingrederetur: quem de munere sibi digne explendo eundem Deus omnip. g, deque consecrando monasterio Scariolæ Abbatissæ mandauit. Misit h et i Gregorius in Achaiam, qui causam Hadriani Episcopi cognoscerent, huic præterea & accusatorem transactum esse, de his de tribus cum Episcopis peractis.

Sed quam curam hoc anno adhibuerit monasteriis, monachorumque disciplinæ, videamus. Discolos n. monachos coercuit. Abbatemq; post lapsum creatum digna pœna censura voluit, ac loco deponi: volvit etiam auferri ab ecclesiis monachorum, ne quauis occasione conuersatione sæculari detinerentur. Præcepit insuper, vt non aliam negotia obeunda subire deberet per suum nimirum Episcopus, ne illæ egredi monasteriorum septa ad occasione cogerentur *k*: lapsas virgines arctiori censuræ penitentiæ subiiciendas. Addidit item scribens ad Maximianum Syracusanum Episcopum, ne quis hunc clericorum præficeretur Abbas monasterio *l*: quē Deo mutare, ne iuuenculæ Abbatissæ eligerentur, sed tantum senes penitentiæ.

Quæ quis corripuit (vt vidimus) inquietos, non deprimit animos &c in variis afflictionibus positos consolatus singulorum opportunitatibus pro facultatibus m, insuper pupillis reddi parentis bona licet Ecclesiæ obligata. Redarguit Arimenenses, quod non comparerent ad Episcopo. Presbyterum Mediolanensem ob eorum ex communicatum mandat absolui. Dedit litteras ad omnes Episcopos Italiæ pro Armenio orphano genere nobili. Egit pro Episcopo Festo à suo populo cōtempto. Pro Theodosia fœmina aduersus Ianuarium Calaritanum Episcopum *n* scripsit ad suos, ne cuiquam ad ipsum Episcopum, item q; ad Regitanum Episcopum *o* pro Stephania fœmina oppressa. Mancipia Christiana *p* à Nasare Iudæo empta reddi libertati mādauit, ipsum insuper puniri, quod lucri causa captandi, Eliæ Prophetæ nomine exercisset altare, inuitans Christianos ad cultum Eliæ. Insuper puellam *q* seruituti obnoxiam, monasticam vitā amplecti cupientem, redimi Ecclesiæ pecunia voluit, vt voti compos effici posset. Cosinæ debita, quorum causa filios habebat à creditoribus detentos, dissolui mādauit *r*, pariter & auxiliatus est Petronillæ conuersæ vim passæ *s*. Alias iisdem pro oppressis ad Maximianum Syracusanum Episcopum litteras dedit *t*, subueniretque presbytero ob ægritudinem ab Episcopo pulso. Vetuit præterea Iudæorum ancillas vel seruos ad Ecclesiam fugientes eisdem reddi *u*. Cum aūt audisset, in angulo quodam Siciliæ adhuc reperiri quosdam idololatras & Angelorū cultores, (quæ Iudæorū hæresis erat) loci Episcopum Eutychium admonuit *x* pro eorum conuersione strenue laborare.

Bona præterea Ecclesiæ sic conseruari voluit, vt tamen pauperum rationem haberi præcipuam iusserit, vt apparet ex epistola data ad Paschalem *y* & Domitianum & alios. At licet bonorum Ecclesiæ vindex fuerit atque defensor: sobrie tamen in his versatus est, non anxio animo, vt qui præcipue ad animas lucrandas, inde vero ad bona custodienda se sciret esse Pontificem ordinatum, sicque aliqua iusta de causa interdum sibi dissimulandum putarit. Nam audi quid ad Italicam Patriciam scripserit inter alia *z*: *Illud vero quod epistolis prædictis reuocare in memoriam nostram excellentia vestra studiose contendit, scriptum vobis sciat, nihil cum scandalo, nihil cum foralis strepitu vobiscum velle nos de causis pauperum definire. Hoc nos scripsisse memminimus, & scimus nosmetipsos, iuuante Domino, à causarum litigiis Ecclesiastica moderatione compescere, atque secundum Apostolicum illum sensum, rapinam bonorum nostrorum cum gaudio sustinere. Sed illud scire vos volumus, taciturnitatem atque patientiam nostram futuris possunt Pontificibus in rebus pauperum præiudicium non facturam, &c.* fuit Italica fœmina Patricia Potentissima in Sicilia sub Imperatoris protectione degens, ad eiusdem nominis religiosas fœminas Consulares extant epistolæ scriptæ à sanctis Patribus Ambrosio, Hieronymo Augustino atq; Chrysostomo.

Tenax exactor Gregorius fuit, vt pauperibus debita ab Episcopis redderentur, nempe quarta pars Ecclesiasticorum prouentuum. Hinc ad Maximianum Syracusanum Episcopum ista habet *a*: *Cognouimus namque de relatibus Ecclesiarum nouiter acquisitis canonicam dispositionem quartarum minime prouenire, sed Episcopos locorum tantummodo distribuere quartam antiquorum relatuum, nunc vero quæsita suis vsibus retinere. Quam rem prauam subintroductamque consuetudinem fraternitas tua viuaciter emendare festinet, &c.* At de quarta siue tertia pauperibus debita superius diffusius actū est quinto Annalium tomo. Quod rursum ad bona Ecclesiæ pertinet: curauit hoc anno, vt furata Ecclesiarum diuersarū vasa, & in Siciliam delata, diligenter inuestigarentur *b*.

Qui laborantes pro bonis Ecclesiasticis digna mercede munerari voluit: si ea curantes mercenarii minime essent, eos gratis donis sacris dignari cōsueuit: nā hoc anno Dinamiū Patricium curantem patrimonium S. Petri in Gallijs aliquo eiusmodi munere honestauit, cui hæc scripsit inter alia *c*: *Transmisimus autem B. Petri Apostoli benedictionem, crucem parvulam, cui de catenis eius beneficia sunt inserta: quæ illius quidem ad tempus ligauerunt, sed vestra colla in perpetuum à peccatis soluant: Per quatuor vero in circuitu partes de B. Laurentii craticula, in qua perustus est, beneficia continentur: vt hoc, vbi corpus illius pro veritate crematum est, vestram mentem ad amorem Domini accendat.* hactenus de sacris muneribus. Porro huc illum puto esse Dinamium degentem Massiliæ, virum clarissimum, Venantio Fortunato amicitia coniunctissimum, ad quem extant eiusdem Fortunati scripta carmina *d*, quem & rectorem fuisse Massiliæ ciuitatis, Gregor. Turonensis affirmat *e*.

Sub hac item vndecima Indictione scripta apparet Gregorii epistola ad Petrum subdiaconum curantem Si-

a Lib. reg. ep. 1. ep. 36. Ind. 11. & lib. 3. ep. 8. Ind. 12.
b Idem lib. 2. ep. 43. In. 11.
p Idem lib. 2. ep. 37. In. 13.
q Greg. l. 2. ep. 39. Ind. 11.
r Idem lib. 2. ep. 55. Ind. 11.
s Greg. li 3. ep. 6 Ind. 12.
t Greg. li. 3. ep. 12.
u Greg. li. 3. ep. 9 Ind. 12.

x Greg. li 2. ep. 60. In. 11.

LVII.

y Idem li. 2. ep. 22. Ind. 11.

CVRA REVM TEMPORALIVM NON ANXIA.

z Idem li. 2. ep. 58. Ind. 11.

LVII.

a Greg. li. 3. ep. 11. in. 12.

b Greg. li. 3. ep. 13 Ind. 12.

LIX.

SACRA MVNERA AD DINAMIVM MISSA.

c Greg. li. 2. ep. 33. Ind. 11.

d Fortun. car. li. 6. ad finem.
e Greg. Tur. li. 6. c. 11.

LX.

cilia

CVRA EXACTARVM TEMPORALIVM.

ciliæ patrimonium, quæ quidem non suo loco posita haberur, sub Indictione septima collocata: verum cum ab eo rationem proxime præteritarum Indictionum nonæ atque decimæ exigit, vtique sub vndecima eam datam esse Indictione asseri posse videtur. Multiplicia habet illa negotia quam diligentissime examinata: vt admiratione sit dignum, tam diligenter priuata negotia ab eo esse curata, qui publicis pene obrutus mergeretur; & terrena adeo solerter intuitum, qui contemplando cœlestia, cœlestis propemodum appareret. Habet præterea lepida quædam; ex quibus aliquid tamen haurias vtilitatis, dum post multa obseruatione dignissima, hæc de missis ab eo iumentis habet a: *Præterea vnum nobis caballum miserum & quinque bonos asinos transmisisti. Caballum illum sedere non possum, quia miser est: illos autem bonos sedere non possum, qui asini sunt. Sed petimus, vt si nos continere dissonuis, aliquid nobis condignum deferatis.* hæc ipse; qui in eleemosynarum largitione effusissimus existens, egentissimus in iis, quæ ad sui corporis vsum spectarent, esse voluit: nam vel absque equis stabula possidens, vel non bonis, ex Sicilia ad se equum mitti expectauit, Pontifice tamen dignum, vt videas ira paupertatis fuisse cultorem, vt tamen sacerdotalis decoris esset tenacissimus. Hæc autem spectanda proponimus adüersus eos, qui Pontificium decus totum collocãt in regio apparatu; quo si vel minimum careat, imminui penitus putant Pontificiam maiestatem. Sed cum & hoc non negligendum putemus, Apostolicum tamen splendorem cœlestibus, magis intelligant micare radiis, & diuinæ præsentiæ, quæ ei assistens inuigilat, comitare fulgoribus, illustrari insuper addito nitore virtutum: cum sciamus pauperrimos sæpe Pontifices extorres Regibus imperasse, & Imperatores potentissimos infirmasse, atq; ad pœnitentiam humi quoque prostrasse.

a Greg. lib. 12. ep. 30. Ind. 7.

TENVIS SVPELLEX GREGOR.

LXI. Ad postremum autem, vt rebus gestis S. Gregorii anni huius finem imponamus: quæ de statu suo ipse scribat in epistola ad Narsetem b, hæc accipe: *Peto*, inquit, *vt mihi ignoscas, quod epistolis tuis sub breuitate respondeo: quia tantis tribulationibus premor, vt mihi neque legere, neque per epistolas multa loqui liceat. Hoc solum tibi breuiter dico, quia obliuisci iam manducare panem meum à voce gemitus mei.* hæc ad Narsetem Patricium Constantinopolitani agentem, quo cum, dũ Constantinopoli esset, magnam consuetudinem contraxerat, simulque cum eius domesticis, de quibus in fine: *Omnes, qui vobiscum sunt, mea pro vice salutari. Domnæ Domnicæ salutes meas dicite cui minime respondi, quia cum sit Latina, Græce mihi scripsit.* ex illis namque ipsa fuisse videtur nobilibus Romanis, qui ob barbarorum infestationem ex Vrbe migrarant Constantinopolim.

b Greg. li. 12. ep. 43. in 11. GREG. AVGVSTAE.

LXII. Sed quid sibi vult Gregorius ver. b'sillis: *Minime respondi, quia cum sit Latina, Græce mihi scripsit?* Attende, quæso, quantam sterilitatem bonarum litterarum secum vexerint assidui in Italia bellorum motus (quod & alias nos attigisse meminimus) ita vt haud in promptu esset facile reperiri, qui vtriusque linguæ peritus esset. Certe quidem de se ipso testatur idem Gregorius alibi, Græcas litteras minime calluisse, cum ait c: *Quamuis in multis occupatus, quamuis Græca lingua nescius, in contentione tamen mea vestra iudex resedi*, &c. hæc ad Anastasium presbyterum de cõtentione, quæ intercedebat inter ipsum atque Hierosolymorum Episcopum. Sed eadem infelicitas Constantinopolitanam quoque vibem vexabat, vt careret illa homine, qui Latine scripta posset perfecte reddere Græcæ linguæ: nam ad eundem, qui supra Narsetem inferius hæc habet d: *Quod vero scribitis, vt excellentissima filia mea domna Gordia, & sanctissima filia eius domna Theotiste, & magnificis earum hominibus domno Marino & domno Christodoro scribere debeam, cosque aliquid de anima sua admonere: bene scit dulcissima vestra magnitudo, quia bodie in Constantinopolitana ciuitate, qui de Latino in Græcum dictata bene transferant, non sunt. dum enim verba custodiũt, & sensus minime attendunt, nec verba intelligi faciunt, & sensus frangunt.* hæc ipse.

COLLAPSVS BONARVM LITTERARVM CVLTVS.

c Greg. li. 6. ep. 29. Ind. 15.

d Greg. li 6. ep. 27. Ind. 15.

LXIII. Hoc eodem anno, qui & numeratur Regis Francorum Childeberti decimus quartus, conuentus Episcoporum Pictauis in Gallia celebratus est duarum regiarum monialium vniuersam prouinciam illam commouentium causa, cum & aliam antea eadem occasione conuentum Synodum celebrari: de vtriusque his meminit Gregorius Turonensis pluribus e. Duæ namque Francorum Regum filiæ, Chrodieldis filia Charibertii Regis, & Basina filia Chilperici, sub S. Radegunde professæ virginitatem & monastica institutæ sub regulis S. Cæsarii Episcopi Arelatensis, post obitum eiusdem S. Reginæ non patientes ab Abbatissa Leubouera regi- sum ipsæ primatum ambirent facta seditione, extra claustra erumpentes, foras egressæ, secum traxerunt quadraginta & amplius virgines eo prætextu, vt Reges Francorũ adirent, & quod male tractarentur ab Abbatissa expostularent. Sed vide furorem fœmineum nullam locorum & temporum rationem habentem:

SYNODVS PICTAVIENSIS.

e Gre. Tu. hist. Fran. lib. 9. c. 40. & lib. 10. c. 15. 17. & 19.

Venerant (inquit Gregorius f) *pedestri itinere à Pictauo nec vllum equi beneficium habuerunt; vnde ambela & satis exigua, id est, consumptæ, erant: sed nec victus alimoniam vllam eis in via quisquam præbuerat. Accesserunt enim ad vrbem nostram duo prima mensis primi: erant enim pluuiæ magnæ, sed & via dissolutæ erant à nimia immensitate aquarum.* Sed has omnes difficultates egressus furor minime confideravit, & obstinatio fœminea superauit. Expectato autem æstiuo tempore, Chrodieldis ad Guntheramnum Regem profecta est; sed nihil agens, nisi quod muneribus donata recessit, redituque Turonos: cum inter imexductis virginibus complures lapsæ abierunt retro post satanam, viris matrimonio colligatæ. Regressæ vero Pictauos duæ cum amaro satellitio, se intra S. Hilarii basilicam continuerunt, indeque amatos nefandissimos homines ad inuadendum monasterium miserunt, atque Abbatissam vinculis alligandam, quod & factum est.

LXIV.

f Greg. Tu. lib. 8. c. 30.

LXV. *Cum vero hoc ageretur* (subdit Gregorius g) *Gundegisilus Episcopus Burdegalensis, adiunctis secum Nicasio Engolismensi, & Saffaroo Petragorico, ac ipso Moroneo Pictauiensi Episcopis, eo quod huius vrbis metropolis esset, ad basilicam S. Hilarii aduenit, arguens has puellas, & in monasterium reducere cupiens. Sed cum illa obstinatius reluctarentur, & hic cum reliquis (vexta epistolam superius nominatam) eis excommunicationem indiceret: exurgens turba virorum præfatorum tanta eos in ipsa S. Hilarii basilica cede mactauit, vt corruentibus in pauimento Episcopis vix consurgere possent. Sed & diaconi & reliqui clerici sanguine perfusi, cum esset actus capitibus basilicam sunt egressi. Tam immensus enim eos, & vt coelo diabolo cooperante, pauor obsederat, vt egredientes è loco sancto, vix sibi Vale dicentes, vnusquisque per viam, quam arripere potuit, properarat.* hæc in Episcopos. Subdit vero de factiosa fœmina Chrodielde: *Ex hoc*, inquit, *Chrodieldis ordinatores elegit, sibi monasterii pernadit. & quoscunque de monasterio arripere potuisset, plagis ac cædibus affectos, suo seruitio subiugauit, minans, vt si monasterii ianuas posset ingredi, Abbatissam de muro proiectam intra deiceret.*

g Greg. Tu. lib. 9. c. 39.

LXVI. Cum autem Episcopi illi, qui conuenerant, eosdem contumaces & factiosas fœminas à sacra communione suspendissent, de his litteras dederunt ad alium conuentum Episcoporum, qui apud Guntheramnum Regem collecti erant: qui & ad eos has litteras tradidere, probantes quæ ab ipsis facta essent h:

h Greg. Tu. lib. 9. c. 40.

Domnis semper suis atque Apostolicã sede dignissimis Gundegisilo, Victasio, Saffaroo, Moroneo, Aetherio, Syagrio, Annacharisio, Hesychio, Agricola, Vrbicio, Felice, Vrsicino, item Felice, & Aetherio omnibus Episcopis.

Litteras vestræ beatitudinis tantum reuerente nuncio de vestra sospitate gauisi, excepimus: tantum de iniuria, quam vos pertulistis, condolentes, & nulla reuerentia religionis seruatur. Sed quia inducta monachas, quæ de monasterio bonæ memoriæ Radegundis, instigante diabolo, fuerunt digressæ, quod nullam à vobis acquieuerint correctionem audire, nec intra monasteria sui septa, de quo egressæ fuerant, voluissent reuerti, insuper basilicæ domni Hilarii per celeritatem vestrorum quæ inuitam intulisse: quapropter ipsas à communionis gratia visi fuistis suspendere, ac per hoc nostrum exinde iudicium decretum elegistis consolere.

LXVII. Igitur quia optime vos nouimus statuta canonum peruersis ac dogmatibus contraire, vt qui in talibus excessibus videntur regulæ plenitudinem contraire, vt qui in talibus excessibus videntur

deger-

[illegible] non solum excommunicationis, verum etiam pœnitentiæ satisfactione debent coercere: ea de re addentes cum venerationis [illegible] auditam dilectionis instinctum, indicamus, ea quæ [illegible] concordanter vestræ sententiæ consentire, quoadusque [illegible] Kalendis Novembribus pariter positi, debeamus [illegible] tractare, qualiter talium temeritas frenum districtionis [illegible], vt deinceps nulli liceat sub hunc lapsum facientes ia[illegible] perpetrare.

Attamen quia [illegible] sua dictione dominus Paulus Apostolus indesinenter [illegible] monere, vt opportune inopportunè, debeamus quos[illegible] sedula prædicatione corrigere, & pietatem pro[illegible] ad omnia videlicet esse, ideo suggerimus, vt adhuc & oratione [illegible] Domini misericordiam degreceimus, vt ipse spiritus com[illegible] ipsa inflammare dignetur, vt id quod per dilectum visa [illegible] dignæ satisfactione pœniteant, vt in monasterio suo, [illegible] prædicationem, animæ, quæ quodammodo perierunt, propitio [illegible] remittantur: vt ille, qui vnam humeris in latam errantem [illegible] ad ouile reduxit, & de istarum transgressione quasi acquisito [illegible] congaudere dignetur: hoc specialius postulantes, vt pro nobis in[illegible] nostrarum suffragia indesinenter (vt confidimus) cri[illegible]. hactenus epistola Synodalis, quam sicuti alia hu[illegible] temporis scripta, barbarismis ac solœcismis scaten[illegible] cum legimus, ne exhorrescat, qui delicati est gu[illegible] & [illegible]: cum ad historiam satis sit, si veri[illegible] cundiat, quæ sunt ipsa styli rusticitate insipi[illegible] memor, quid Orator a de vetere illo dicat scripto[illegible]: Audius licet ferreus, sed quia verus scriptor, libenter est [illegible]. Porro eidem epistolæ hæ appositæ sunt subscri[illegible]:

Paulinus vester Aetherius peccator salutare præsumo. Cliens ve[illegible] Hesychius reuerenter audeo salutare. Amator vester Syagrius [illegible] salutare. Cultor vester Vrbicius * peccator famulanter sa[illegible] Venerator vester Veranus Episcopus reuerenter saluto. Famulus [illegible] salutare præsumo. Humilis vester atque amator [illegible] salutare. Humilis atque obediens vester Bertheramnus [illegible] salutare præsumo. quarum autem Ecclesiarum hi [illegible] Episcopi licet non exprimatur, reperies tamen his [illegible] vixisse Ætherium Episcopum Lixoensem [illegible] quodem Gregorius agit b) siue potius eiusdem no[illegible] Episcopum Lugdunensem, ad quem extant sancti Gregorii Papæ litteræ: Hesychium vero fuisse Episco[illegible] Gratianopolitanum, Syagrium Augustodunen[illegible], Vrbicium Regiensem in Gallia Narbonensi, Vera[illegible] Cabelicensem, Felicem Belicensem, qui subscripti [illegible] Concilio posteriori Matisconensi haud pri[illegible], & Bertheramnum fuisse Episcopum Cæno[illegible], de quo ipse Gregorius Turonensis c me[illegible].

At quid factionis ductrix Megæra altera Chrodiel[illegible] deteriora prioribus hic adiecit: nam audi Gregorium, [illegible] Cum autem scandalum, quod serente diabolo in mona[illegible] Fulcaniensi fortuitu, in ampliorem quotidie iniquitatem con[illegible], & Chrodieldis aggregatis sibi (vt supra [illegible]) homici[illegible] adulteris fugitiuis, & reliquorum criminum reis in se[illegible] sit ea, vt irruentes nocte in monasterium, [illegible] extraherent. At illa tumultum sentiens venien[illegible] ad sancta Crucis arcam se deportari poposcit: grauabatur e[illegible] doloris pedagrici: scilicet vt vel eius fouerentur auxilio. [illegible] arcæ accensæ, cum armis huc illucque vagaren[illegible] in oratorium re[illegible] super humum ante arcam sanctæ Crucis. Tunc [illegible] catiris, qui ad hoc scelus patrandum aggressus fuerat, [illegible] gladio deuulerat, ab alio (vt credo, diuina prouidentia [illegible]) cultro percutitur: profluente vero sanguine, solo decu[illegible], quod leui conceperat animo, non expleuit. Interea Iu[illegible] cum aliis sororibus palla altaris, quod erat ante [illegible] Dominicam, extincto cæreo, Abbatissam operit. Sed ve[illegible] gladiis ac lanceis, scissa veste, & pene san[illegible] manibus laniatis, apprehensam Præpositam pro Ab[illegible] tenebræ erant, excussis linteaminibus, a capite soluta [illegible], & vsque basilicam sancti Hilarii inter manus [illegible] custodiæ mancipandam: appropinquantesque basilicæ, [illegible] albescente, vbi cognouerunt non esse Abbatissam, [illegible] monasterium redire puellam præcipiunt: reuertentesque Abbatissam apprehendunt, extrahunt, & in custodiam iuxta sancti Hilarii basilicam in loco, vbi Basina metatum habebat, recrudunt positis ad ostium custodibus: ne quis vllum captiuæ præberet auxilium.

LXXII. Rvrsvm invadvnt monasterivm.

Exinde nocte subobscura aggressi monasterium, cum nullo fulgore accensi luminis potirentur, extracta promptuario cuppa, quæ olim pice liuita sicca remanserat, ignem inicium, factaque phæro magna, de huius incendio cunctam monasterii suppellectilem rapuerunt, hoc tantum, quod ferre non poterant, relinquentes. hæc autem gesta sunt ante septem dies Paschæ. Cumque Episcopus Pictauiensis Morouens hæc omnia grauiter ferret, nec valeret seditionem diabolicam mitigare, misit ad Chrodieldem, dicens: Relinque Abbatissam, vt in his diebus in hoc carcere non retineatur: alioqui non celebrabo Pascha Domini, neque baptismum in hac vrbe vllus catechumenus obtinebit, nisi Abbatissa à vinculo, quo tenetur, iubeatur absolui. Quod si nec sic voluerit, collectis ciuibus auferam eam. Hæc eo dicente, statim Chrodieldis percussores deputat, dicens: Si eam violenter quis auferre tentauerit, statim eam gladio perentite. Adfuit autem diebus illis Flauianus nuper Domesticus ordinatus, cuius ope Abbatissa S. Hilarii ingressa basilicam absoluitur.

LXXIII. Rvrsvm cædes repetita.

Inter hæc ad sepulchrum S. Radegundis homicidia perpetrantur, & ante ipsam beatæ Crucis arcam quidam per seditionem truncati sunt. Dumque hic furor, superueniente die, per Chrodieldis superbiã augeretur, & assiduæ cædes & reliquæ plagæ, quas supra memoraui[illegible], à seditionariis perpetrarentur, atque ita hæc iactantia tumuisset, vt consobrinam suam Basinam altiori cothurno despiceret: illa pœnitentiam agere cœpit, dicens: Erraui sequendo Chrodieldis iactantiam; & ecce despectui habeor ab eadem; & Abbatissæ meæ contumax existo. Et conuersa humiliauit se coram Abbatissa, expetens pacem eius, fuerunt que pariter vno animo, eademque voluntate. Denique orto scandalo, pueri qui cum Abbatissa erant, dum seditioni, quam Chrodieldis schola commouit, resisterent, puerum Basinæ percutiunt, qui cecidit & mortuus est. At illi post Abbatissam ad Basilicam confessoris confugiunt: & ob hoc Basina, relicta Abbatissa, discessit, sed pueris iterum per fugam lapsis, in pace quam prius habuerunt, redierunt. Postea vero multa inter has scholas inimicitiæ ortæ sunt. Quis igitur tantas plagas tantasque strages, vel tanta mala verbis poterit explicare, vbi vix præteriit dies sine homicidio, hora sine iurgio, vel momentum aliquod sine fletu?

LXXIV. Vnde pro veniant monasteriorvm monialivm clades.

Nouum plane inuentum hoc, quod elegit diabolus ad vexandam Ecclesiam, quo iugiter affligit sanctos Episcopos, quibus ad huiuscemodi continentes in regulari obseruantia discolas nobiles moniales maius opus atque onus incumbit, quam in vniuerso grege custodiendo. Sed habes expressam ex his originem, compertumque fontem, vnde soleant tanta defluere mala, exotirique scandala: nimirum dum nobiles potentesque homines filias suas inuitas licet detrudunt in monasteria tanquam in carcerem, vbi infelices illæ qua possunt via, cum in libertatem carnis, cuius fecisse iacturam dolent, sese vindicare laborant, hos grauissimos concitant fluctus, quibus vniuersam commouent atque perturbant Ecclesiam. Ita plane (vt vidimus) tunc accidit, quod Francorum Reges, quas filias ex concubinis genuissent, ad S. Radegundẽ, vt moniales ibi efficerentur, mittere consueuerint: sed quæ scirent se ex Regibus ortas, haud passæ inferioris nobilitatis feminæ se esse subiectas, eiusmodi turbas concitauere. Adhæc forte cauenda spectat, quod diuina monent oracula c, ne texat quis cum lino lanam, vel duplici femine agrum serat. Sicut enim cœlum reddit in terra sanctarum virginum chorus, quæ diuino afflatæ spiritu, Deo se dicant oblatione libera atque spontanea mancipantes ad seruiendum ipsi in monasterio: ita contra, quæ inuitæ, siue parentem blandimentis vel minis vinciuntur votorũ vinculis, & clauduntur veluti carcere monasterii, paradisum ipsum in infernum conuertunt, seditionibus cuncta miscẽtes, sed tragœdiæ huius reliqua prosequamur, quomodo scilicet vnius fœminæ causa vniuersæ Galliæ fatigantur. Pergit enim Gregorius:

c Deut. 22.

LXXV. Synodvs Pictaviensis coacta.

Hæc autem Childebertus Rex audiens, legationem ad Guntheramnum Regem direxit, vt scilicet Episcopi coniuncti de vtroque regno, hæc quæ gerebantur, sanctione canonica emendarent. Ob hanc causam Childebertus Rex mediocritatis nostræ personam cum

Ebregi-

Ebregisilo Agrippinensi, & ipso vrbis Pictauæ Morouco Episcopo iussit adesse, Guntheramnus vero Rex Gundegisilum Burdegalensem cum provincialibus suis, eo quod ipse Metropolitanus huic vrbi esset, sed nos resultare coepimus, dicentes, quod non accederemus ad hunc locum, nisi seu a seditione, quæ per Chrodieldem surrexit, iudicio districtione premamur. Pro hac causa Maccomi tiene temporis Comiti prelata præceptio est, in qua inhebatur, vt hanc seditionem si resisterent, vi opprimeret. Hæc andiens Chrodieldis, sicarios istos cum armis ante ostium oratorii astare iubet: vt siluisse repugnantes contra iudicem, si vim vellet inferre, pariter resultarent. Vnde necessarium fuit huic Comiti illuc cum armis procedere, & quosdam ceesos vestibus, nonnullos telis transfixos, & acrius resultantes gladiorum ictibus affectos opprimere. Quod cum Chrodieldis cerneret, accepta Crute Dominica, cuius prima virtutem desperat, in obuiam egreditur, dicens: Nolite super me, quæso, vim inferre, qua sum Regina, filia Regis, Regisque alterius consobrina: nolite facere, ne quando veniat tempus vt vlciscar ex vobis.

LXXVI. Sed vulgus parui pendens quæ ab ea dicebantur, irruens (vt diximus) supra hos resultantes, vinctos monasterio extraxerunt, ac ad stipites extentos, grauissime cæsos alios cæsarie, alios manibus nonnullis auribus, naribusque decisis, seditio pressa quieuit. Tunc residentibus sacerdotibus &c. pergit enim dicere de iudicio de Abbatissa habito tunc in Synodo, deque calumniis aduersus eam à Chrodielde compositis: quæ omnia iidem Episcopi in Synodali epistola de eodem iudicio & lata sententia scripta intexuerunt, ita scribentes ad ipsos Francorum Reges a:

a Extat ap. Greg. Turon. lib. 10. c. 16.

Domnis gloriosissimis Regibus, Episcopi, qui adfuerunt.

LXXVII. SYNODALIS EPIST. AD REGES FRANCOR. Propitia Diuinitate, pio atque Catholicis populo datis Principibus, quibus concessa est regio, rectissime suas causas potestatis religio, intelligens sacro sancto participante spiritu, eos vos, qui denominantur sic socians & constabilis decreto. Et quia ex supinopotestatis vestræ cum ad Pictauam ciuitatem pro conditionibus monasterii sanctæ recordationis Radegundis conuenimus, vt altercationes inter Abbatissam eiusdem monasterii & monachas, quæ de ipso prege non salubri deliberatione progressæ sunt, ipsis discussionibus, agnoscere deberemus: euocatis Patribus, interrogata Chrodieldis & Basina, quare tam audaciter contra suam regulam foribus monasterii confractis discesserant, & hac occasione congregatio adunata discessit? quæ respondentes professæ sunt famis, nuditatis, insuper & cædis se iam non ferre periculum. Adiicientes etiam, eo quod diuersi earum in balneo lauarentur incongrue ad tabulam ipsam lusserit, atque seculares ciu Abbatissæ reficerent: atiam sponsalia in monasterio facta sint: de palla holoserica vestimenta neptis suæ temerarie fecerit: soliola aurea, quæ fuerant in cyro palle, inconsulte sustulerit, & ad collum neptis suæ sacrinoseque suspenderit: vittam de auro exornatam eidem neptis suæ superstue fecerit: barbatorias item eo quod celebrauerit. hactenus accusationes, quas dilui Abbatissa: perguntenim, quæ hæc sunt subsecuta Patres:

LXXIIX. Interrogantes Abbatissam, quid ad hæc responderet? dixit: De fame quod conquerebantur, secundum quod temporis penuria permitteret, nunquam ipsa minimam egestatem pertulerunt. De vestimento vero dixit: Si quis earum arcellas scrutaretur, amplius eas habere, quam necessitas indigeret. De balneo vero quod opponeretur, retulit hoc sacrum dictus Quadragesimæ, & pro calcis amaritudine, ne lanuginibus noceret nouitas ipsius fabricæ, iussisse domnam Radegundem vt seruientes monasterii publice hoc vsurarent, donec omnis odor nocendi discederet: quod per Quadragesimam vsque ad Pentecosten in vsu famulis fuerit. Ad hæc Chrodieldis respondit: & postea similiter multi per tempora laucrunt. Retulit Abbatissa, se nec probare quod dicerent, & se nescire an factum sit. Sed adhuc inculpans eadem, quod ipsa vidissent, cur Abbatissa non prohiberent? De tabula vero respondit. Et si fuisset viuente domna Radegunde, se minus culpa resperet: tamen nec in regula per scripturam prohiberi, nec in canonibus retulit: sed ad iussionem Episcoporum reprimsit, cernuæ se inflexæ, per pœnitentiam quicquid inberetur, implere. Hic aduertas, lector, secundum illud Apostoli b: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed non omnia ædificant. etenim Apollonius antiquus Theologus c probro obiicit Priscillæ Montani, quod tabulis luderet; ait enim: Prophetæ ne tabulis & tesseris ludit? Sed pergunt de excusatione eius ad alias accusationes hæc dicere:

b 1. Cor. 10.

c Apud Euseb. li. 5. c. 17

LXXIX. De communis etiam ait, se nullam nouam fecisse constitutionem, nisi sicut altum esset sub domna Radegunde, se Christianis fidelibus eulogias obtulisse, nec sibi comprobari cum illis vilaternus conuiuasse. De sponsalibus quoque ait: Coram Pontifice, clero vel senioribus proprie sua orphanula arrhas accepisse: & tamen si hæc culpa sit, veniam se coram cunctis petere professa est, tamen nec tunc conuiuium in monasterio fecerit. De palla quod reputarent protulit monachum nobilem, quæ ei mafortem holosericum, quem de parentibus datis, numeris causa concesserat, & inde partem abscidisset, vnde quod vellet & faceret: de reliquo vero quantum opportunum sunt, asseruatum altaris pallam condigne considerat: & de ipsa pallæ superfluo purpureum neptis suæ in tunica posuerit, quam illa dedixit, quo monasterio profuit: quæ per omnia donatrix Dominæ confirmauit.

Sed antequam vlterius progrediamur, quod audiLXXI. donarum mafortem holosericum, vbi pro satisfaciendum, quem de voce ista exotica, mafortes, nonnihi hæsitantem videre, lector, sum visus: eas quidem diuersi generis indumentum pro diuersarum personarum conditione reperimus significare. Atque in primis Cassianus à declarat fuisse super humeros apponi solitum habitū monachi, vbi ait: Post hæc angusto pallio tam anxie humeralem, quam vilitatem prætii compendium que sectantes, colla parter & humeros tegunt: quod mafortes, siue mauortes, tam nostro, quam ipsorum nuncupatur eloquio. Cæterum etsi eiusdem nominis, haud idem erat hoc indumentum, de quo in hac monachi epistola: etenim minime erat vile, quod holosericum esset, neque breue, ex quo & facta est altaris pallis: & insuper ornata sponsa: vnde magis illius generis putamus fuisse mafortem, de quo S. Hieronymus ad Eustochium scribit, cum hæc ait de luxu nimio stultarum virginum: Et per humeros Hyacinthina lena mauorte volatus. quibus intelligas, non breue fuisse palliolum & angustum, sed laxam vestem, quæ præ latitudine expanderetur ad ventum, vti etiam in statuis sculptum videmus: communis tamen fuit vtriusque sexus, quod ad tegendum collum & humeros veluti pallium compositum erat, ob idque e communi æque nomine mafortes dicerentur. Sed de mafortis satis. Prosequuntur reliqua Patres Concilii Pictauiensis.

De soluolis aureis & vitta auro exornata Maccomen famulus vestrum præsentem testem adhibuit, eo quod per maiorem matrimonia puella prædicte neptis sua vrgentes soluolas accepit, vnde hoc publice fecerit, nec de re monasterii quicquam ibi permixtum sit. Interrogata Chrodieldis cum Basina si forsitan aliquid Abbatissa (quod absit) adulterii reputarent, sine quid hoc meditis vel maleficiis fuisset, aut crimen capitale, quo percuteretur, edicerent: respondentes protulerunt, non habere se aliquid, nisi per hæc, quæ dixerant, eam sibi fuisse contra regulam protulam arent.

Ad extremum pro peccatis, quæ claustra deseruisse sunt, & minis licuit sine disciplina Abbatissæ suæ, quod vellent committere per tot mensium spatia, quas credebamus innocentes monachas, nobis protulerunt prægnantes: quibus per ordinem discussis, nec minimo crimine, quod Abbatissam deuiceret, de leuioribus causis paterna admonitione cor. si. is sumus, vt hæc nullatenus deuices pro reprehensione repeterent. Tunc nobis percunctantibus causam adulteriorum, quæ maiora crimina commiserunt, id est, quæ prædicationem sacerdotis, intra monasterium, ne foras procederent, desiderent. Pontifice conculcato, & in summo contemptu monasterio relicto, confractis seris & ianuis, irrito facto discesserunt, & ad suum peculium alie tralla transgresse sunt: Insuper & Gundegisilus Pontifex cum suis provincialibus pro ipsa causa communitus per præceptionem regum Pictauos accessisset, & ad audientiam eas ad monasterium conuocarei, despecta commonitione, ipsis occurrentibus ad B. Hilarii confessoris basilicam, vbi ipse commorabatur, accedentes, vt eosdem pastorum solicitudinem, dum commonerentur facta soluisse, fidibus tam Pontifices, quam ministros assecerunt, & intra basilicam fuderunt sanguinem Leuitarum.

Debuit ex iussione dominorum Principū cum vir venerabilis Teotharius presbyter in causa directus fuerit, & statuis fuisset, quando iudicii fieret: non expectato tempore, monasterium solicitissime accensis in corte cuppis, vectibus ac securibus confractis postibus, igne accenso, intra septa cessis & vulneratis monachabus, in ipso oratorio spoliato monasterio, denudata & discissa capellis Abbatissa grauiter ad reiiculum ducta ac tralta per compita, & in locum vicinum (a cui) non ligata, nec libera, superuenience diei Paschæ festo per sacdotes

efferuit

...ffecturæ Pontifex pro condemnata pretium, vt spectaret vel baptisterium. Quæ vbi facta esset vox supplicum: atque respondere Chrodegande, eo quod tale facinus nec fecissent, nec iussissent, audiret Chrodegande asserente ad interfectionem suam, nec a sua intersectione abhorruisse: vnde certum est tractari quid ex hoc datur intelligi, quod adiunxerit crudelitatis, ad sepulchrum beatæ Radegundis ...quorum sororum monasteria sua occiderent, & scelere crescente nihil ...sed per se pæne intrantes monasteriorum caperint, ...& ad homicidium ...rum, vt seditiosos illos in publico repræsentarent, minantes arma, &c. & contra Regum præcepta magis arma ...rentur, & se sagittis, vel lanceis contra Comitem & plebem impugnare ...rent: hinc demum egresse ad audientiam publicam, ...rabunt Ordinem sanctum sacratissimumque occulte, & ad iniquum inducentes & ad culpam, quæ postea restituere coacta sunt in Basilica.

Quibus ne capitalibus agentes sacrilegiis, nec refrenatis, sed fugientibus magis auctis criminibus, nobis istis diu cientibus, vt Abbatissæ pro tuberculum perrent, aut quod male directum fuerat, emendarent: & silentio hoc sacere, sed magis de eius interfectione tractarent, quod publice sunt professæ, reseratis à nobis & recensitis canonibus, prout est annotatum, vt ea, vsquequo dignam agerent pœnitentiam, à communione privari, & Abbatissam loco suo per manssuram deferi.

Hanc vestra iussione, quod ad Ecclesiasticum pertinuit ordinem, circumscripta canonibus, absque personarum aliqua exceptione legitimum peregisse. De cætero, quod de rebus monasterii, vel instrumentis chartarum dominorum Regum parentum vestrorum de loco subrepcum est, quæ se habere professæ sunt, sed nobis nolentibus nullatenus erunt voluntaria reddituræ: qualiter vobis vel auctorum Principum merces æterna permaneat, ad locum istum auctionem vestra putatis atque potestatis est, auctoritate regulariter reformari: neque ipsas ad locum, quem tam impie & profanum destruxerunt, ne peiora proueniant, vel redire concedas, nel permittatis iterum asportare: quatenus his in integrum, profante Domino, restitutis sub Catholicis Regibus totum acquiratur illis, nihil perdat religio: vt status conseruatus tam Patrum, quam canonum nobis proficiat ad cultum, vobis propagetur ad fructum. Christus vos Dominus alat, regat que regnum tribuens prosperitatem, vitamque conferat beatam. hucusque de Synodali istius epistola ad Reges Francorum: neque finis Synodi fuisset ea de causa á Francorum Regibus conuocatæ. Sed quid de fœminis anathemate condemnatis? audi Gregorium a:

Vel hoc, inquit, cum emisso iudicio à communione fuissent depositæ, Abbatissa etiam in monasterium restituta: hæ ad Childeberti Regis personam, adsicientes malum supra malum, de...mmunitate regi personas quæsdam, quæ non solum cum ...ta adulteria exercerent, verum etiam ad inimicam eius ...ingendum, quæque nuncia deportarent. Quod audiens Rex, ...sset, quinimo vehias adiucerent: sed cum discussa, nihil criminis ...mentus in eis fuisset, adscelere iussi sunt. hæc de his Gregorius. Porro hæc cepta hoc anno, qui numeratur decimusquartus Childeberti Regis, ad annum á Christi quinquagesimum eiusdem profugata esse, ex eiusdem Gregorii scriptis apparet. Quomodo autem eodem anno sequenti, collecto Metensi Concilio, veniam petentes, ab Episcopis sint absolutæ, suo loco dicemus. Quo pariter anno constitisse conuocati Episcopos ad dirimendam causam quandam contra Tetradiam illustrem fœminam, idem Gregorius tradit b.

Eodem quoque anno, petentibus Francorum Regibus, datum legitur á sancto Gregorio Papa priuilegium cœnobio sancti Medardi Suessionensis in Gallia: ita enim ad finem eius legitur: Datum septimo Kalendas Iunij, anno ab incarnatione Domini quingentesimo nonagesimotertio (ita habet editio) mense Iunio, Indictione vndecima. Sed aduertendum est, subscriptionem Episcoporum & Regis Francorum Theodorici haud congruere his temporibus: siquidem complures Episcopi, qui subscripti reperiuntur, paucis aliquot abhinc annos creati noscantur, veluti inter alios, vt de reliquis dicere omittamus) Augustinus Episcopus Cantuariensis, & Mellitus Lundoniensis, quos constat neque hoc tempore profectos esse in Angliam, quo etiam neque Theodoricus regnabat in Gallijs, sed Childebertus, ac Guntheramnus. Quamobrem in eam inducor sententiam, vt ea subscriptio postea adiecta fuerit. Est autem eiusmodi priuilegii hoc exordium: *Pretiosissimis lapidibus in diademate Christi merito venientibus, omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ membris, quorum vniuersale caput est Christus, Gregorius licet S. Romanæ sedis pontificio sublimetur, humillimus tamen seruorum Dei seruus*, &c. Ita quidem ipse (vt profitetur postea in litteris datis ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum) refugit nomen Vniuersalis, quo deorsum inclinaret, qui illud indignissime vsurparat: cum tamen re ipsa iure Pontificis vniuersalis vtatur, præcipiens eodem decreto Episcopis omnibus atque Regibus. Sed & quomodo id profiteatur, ex eius verbis audi, quæ habet inferius: *Caput*, inquit, *monasteriorum totius Galliæ constituimus, nullusque dationi patimur subesse: sed veluti hæc sedes Romana speculationem suam toto orbi iudicit, & nouas constitutiones * omnibus mittit, & omnium personarum seruitio caret, nulli subiecta videlicet: ita præfatus locus, remota omni consuetudine pessima Regum Antistitum &c.*

* consuetudines.

Sed quas infligat pœnas, audi, quæ habet in fine: *Si quis autem Regum, Antistitum, Iudicum, vel quarumcunque secularium personarum, huius Apostolicæ auctoritatis, & nostræ præceptionis decreta violauerit, aut contradixerit, aut negligenter duxerit, vel fratres inquietauerit, vel conturbauerit, vel aliter ordinauerit: cuiuscumque dignitatis, vel sublimitatis sit, honore suo priuetur*, &c. Vides, lector, Pontificis Romani esse, sancire leges, quibus si ipsi Reges non pareant, regno priuentur: quæ etiam comminatio ab eodem apponi solita erat in aliis priuilegiis, siue monasteriis, siue hospitalibus concessis, nempe vt priuarentur regno Reges, si quid ab eis contra ea, quæ concessissent, factum fuisset. Considerauit hæc Gregorius septimus Romanus Pontifex in epistola d ad Metensem Episcopū, atq; recitatis priuilegii huius dictis verbis, hæc addidit: *Quod si B. Gregorius, doctor vtique mitissimus, Reges, qui statuta sua super vnum xenodochium violarent, non modo deponi, sed etiam excommunicari, atque in æterno examine damnari decreuit: quis nos Henricum non solum Apostolicorum iudiciorum contemptorem, verum etiam ipsius matris Ecclesiæ improbissimum prædonem, & atrocissimum destructorem deposuisse, & excommunicasse reprehendat, nisi similis eius?* hæc ipse.

LXXXVI. POENA PRIVATIONIS COMMINATA REGIBVS.

d *Greg. VII. lib. 2. ep. 21. & sup. l. 4. ep. 2. & 23.*

Hoc etiam eodem anno, qui est decimusquartus Childeberti Regis Reginæ Francorum Ingobergæ maxime piæ fœminæ obitum Gregorius Turonensis ponit, his verbis e: *Anno quoque quarto decimo Childeberti Regis, Ingoberga Regina Chariberti quondam relicta, migrauit à seculo, mulier valde cordata, ac vita religiosa præclara, vigiliis & orationibus, atque elemosynis non ignauis: quæ credo per prouidentiam Dei commonita ad me vsque nuncios dirigens, vt in his, quæ de voluntate sua, id est, pro animæ remedio cogitabat, adiuter existerem: sic tamen, vt ad ipsam accedens, quæ consilio habito fieri decernebat, scriptura connecteret. Accessi, fateor, vidi hominem timentem Deum: qua cum me benigne excepisset notarium vocat, & habito (vt dixi) mecum consilio, quædam Ecclesiæ Turonicæ & Basilicæ sancti Martini, quædam Canonicæ Ecclesiæ delegauit: ac post paucos menses subitanea ægritudine fatigata, migrauit à seculo, multos per chartulas liberos derelinquens septuagesimo (vt arbitror) vitæ anno relinquens vnicam filiam, quam in Cantbia Regi cuiusdam filium matrimonio copulauit.*

XXCVII. INGOBERGA REGINA DEFVNCTA.

e *Gre. Tur. hist. Franc. lib. 9. c. 26.*

Quo pariter anno, quarto scilicet Gregorii Papæ, quo (vt dictum est) Dialogos scribebat, Sanctulus vir ille sanctitate celebris, cuius res mirifice gestas tertio Dialogorum libro intexuit, ex hac vita migrauit: nam acturus de ipso, hæc præmittit f: *Ante hos dies fere quadraginta vidisti apud me eum, cuius superius memoriam feci, venerabilis vitæ presbyterum Sanctulum nomine, qui ad me ex Nursia prouincia annis singulis venire consueuit. Sed ex eadem prouincia quidam monachus ante triduum venit, qui grauis nuncij mœrore me perculit, quia eundem virum obiisse nunciauit*, &c. pergit narrare eius miracula, à nobis suo loco & tempore, quo sunt facta, relata. Hæc quidem hoc anno in Occidente. Sed belli motus, de quibus præfati sumus, iam nos reuocant in Orientem.

XXCIIX. SANCTVLI PRESBYT. OBITVS.

f *Greg. dial. lib. 3. c. 37.*

Hocnamque anno (vt ex Gregorio percepimus) pa-

LXXXIX.

CHAGANVS DVX ABARVM IRRVMPIT IN THRACIAM. a Niceph. l. 18 c. 28.

catis rebus Persicis, restituto per Mauritium in regnum Costhoe, vertenda fuerunt arma aduersus Abares sub duce Caiano siue Chagano Thraciam inuadentes, de quibus ista Nicephorus a: Iuuente vere, translatis ex oriente copiis, Mauritius Bizantio soluit, & multis impedimentis interuenientibus. Anchialum contendit: eo namque excurrere velle Abares audierat post auream illam mensam & elephantis spectaculum, multorumque talentorum auri largitionem: quæ illis Imperator pacem sibi complectendam ratus, pretentibus tribuit. Ac primum Perinthum, quam nunc Heracleam vocant, cum quidem in terrores plures & in maximam tempestatis procellam incidisset, venit. In qua vrbe Glyceræ martyri, quæ ibi ade sacra magnifice constructa honoratur, debitam religionem persolut. Et graue quiddam à barbarorum excursionibus passis exercitus, Duce in Europa Prisco creato, inde in vrbem imperantem est reuersus. Abarum vero & Slauinorum gentes, Istro traiecto, sub Chagano Hunno militantes, Thraciamque percurrentes, & omnia passim diripientes vsque ad Heracleam peruenerunt. Quin prisco Duci Turoli se continente, Dalymotbicum quoque stratagemate ceperunt. Eorum impetum arte & consilio quodam admirando Imperator inhibuit: qui se classe instructa in eorum sedes expeditionem facturum assimulauit. Quo res metum illis ingentem incussit, & vel inuitos ad sua redire coegit. Post quorum discessum Imperator ad transitum Istri, ne rursus barbari facile in Thraciam excurrerent, firma multorum præsidia collocauit. Priscus autem Bizantium reuersus, de manubiis accusatus est, & militarium copiarum præfectura dignitas ei abrogata, Petroque Mauritij fratri data. Verum cum & is nihil præterea ex sententia Imperatoris gereret, adempto illa magistratu, eodemque prisco reddito, domi ipse consedit. Ista vtique hoc anno, cum sanctus Gregorius Papa de restituto Prisco in gradum pristinum congaudens, & salutatis monitis inter artiens, ista ad ipsum scripsit mense Iulio b.

b Greg. l. 1. ep. 71. ind. 11 XC. S. GREG. EPIST. AD PRISCVM MAGISTRVM MILITVM.

Si vitæ istius cursum veraciter attendamus, nihil in eo firmum nihil immobile stabile, sed quemadmodum viator modo per plana, modo per aspera gradatur, sic nobis vtique in hac vita manentibus nunc prosperitas, nunc occurrit aduersitas. Denique alternis sibi succedunt temporibus, & mutua se vice confundunt. Dum igitur omnia in hoc mundo mutabilitatis ordo confundit, nec elevari prosperis, nec frangi debemus aduersis. Tota ergo mente ad illum nos convenit anhelare, vbi quicquid est, firmum permanet, vbi non mutatur aduersitate prosperitas. In hac ergo vita miro Dei omnipotentis moderamine ducimur agitur, vt vel prosperitatem aduersitas, vel aduersitatem prosperitas subsequatur: quatenus & humiliati disciamus, quicquid deleguimus flere, & iterum exaltati aduersitatis memoriam quasi humilitatis anchoram in mente teneamus.

Non in hoc ergo Creatoris nostri ira est deputanda, sed gratia, per quam disponit, vt eius dona tanto feruentius veras, quanto humilius teneamus. Quia igitur perfectam vos deuotionem gratiam auctore omnipotente Deo reparasse cognouimus, magna pro vobis exultatione gaudemus, optantes vt vitam vestram rerum omnium gubernator & bonis semper præsentibus saluet, & ad gaudia perpetua extendat. Hæc vobis ideo loquor, quia multum vos diligo, atque me à vobis diligi scio. Sed hoc quod me dilegitis, in latorem præsentium Sabinianum diaconum demonstrate, vt vbi vtile exegerit, vestra patrocinia consequatur. Vir autem gloriosus Castus præco laudum vestrarum in Romana partibus exstitit, quem vestra excellentia paterna dilectione commendo. huicque ad Priscum Gregorius.

XCI.

Sic igitur reuocatus Priscus ad ordines militares magna præda peracta, mox barbarum Regem Chaganum aduersantem sensit, & amnem traicere impedientem. Quamobrem legationem pacis mittere, ratio persuasit. Sicque Theodorum medicum (inquit Nicephorus c) virum verbatum, sagacitate atque & prudentia multos excellentem, ad eum misit. Qui cum barbarum fremitum maxime & superbiam, ac verborum fastu exultantem (nationum enim omnium dominum se esse minabundum iactabat) vidit, veteri quadam narratione barbarum legatus leuat tumorem. Inquit enim Audi Chagane, veterem & vtilem oratiunculam. Sesostris Aegyptiorum Rex illustris admodum & felix plurimas & maximas sibi subiecit nationes, atque ex eo successu in præternam arrogantiam sublatus currui sibi aureo impellaculis pretiosis, lapillis ornatum fieri fecit, in quo conscenderat, quatuor ex denis Regibus currum, qui cum traherent, iugo illi imposito, iunxit. Hoc vero cum sæpius faceret, & celebri quodam festo die, ex quatuor ipsis Regibus vnus oculis conuersis continuo retrospiceret, & rota volubilitatem intueretur: Sesostrisque eum, cum ea gratia tam frequenter oculos in rotam conijceret, percontaretur: respondisse ferunt. Cum stupore admiror rotam, cum eam instabili modo ferri, atque alias aliter volui, & nunc quidem sublimia demittentem, rursus autem demissa sublimantem conspicio. Sesostris porro vbi dictum id animaduertit, statuit, ne illi posthac currum traherent.

XCII. PAX CVM CHAGANO FACTA.

Barbarus vero subridens, satis se pacem amplecti indicauit, & Priscum ei pro transitu bonam spoliorum partem, maxima quoque concedendo dedit, & se Romanorum ditione cedere (Romanum namque id solum esse) significauit. At barbarus Romanos armis & iure belli id amisisse respondit. Et cum Chaganus ad hunc modum familiaritas cum Prisco vixeritur: Priscus ei, quod ex Oriente profugisset, conuicij loco obiecit. hactenus de Chagani & Prisci rebus liberataque Europa ab incursione Abarum cum armis Prisci, tum vero eloquentia Theodori medici, ad quem extant plures sancti Gregorii epistolæ, & inter alias illa superius recitata, qua persuadet cum Mauritio agere, vt latam impiam legem abroget. Quod vero ad temporis rationem spectat, errore vides positum à Theophane, quod ista de Prisco contigerint anno Mauritij Imperatoris tertiodecimo, cum ex litteris recitatis sancti Gregorii ipsius hoc anno restituta constet, dum adhuc certus esset, generaret Gregorii Pontificatus annus, cuius hoc anno quartus incipit mense Septembri. Quomodo vero Priscus vna cum Commentiolo, rupto fœdere, eumdem Regem vicerit, suo loco dicturi sumus.

XCIII. DE MIRACVLIS S. GLYCERIÆ MARTYRIS.

Quod autem nuper mentio facta est de Mauritio Imperatore visitante Heraclæ ecclesiam S. Glyceriæ, hic opportune quid his diebus illic acciderit, ex Nicephoro referam, rem sane memoria dignam: ait enim d: Maximo vero abs re scripsi si celeberrima martyrij istius miracula, nempe Euphemiæ, de qua dictum fuit inferius, admiranda Glyceriæ, & ipsius martyrij miraculum commixtum. Vir quidam, cui Paulino nomen erat, obscuro loco natus, in bonis autem disciplinis admodum educatus, manifesto in impostorum & maleficorum latebrarum demersus esse deprehensus est. Incantatori huic magogentes fuit pelain, in qua detestandum cruorem exhiberi, per eum execrandas ipse essem apostatis virtutibus colloquebatur. Vasculum id, necessitate flagitante, argentarijs vendidit. Qui precio numerato, lancem eam receperunt, venalemq; & ipsi pro sordibus eam protinus emendo liberam facultatem facientes proposuerunt. Accidit autem, vt Perinthius Auxistes, ipsius sc. Heraclex, Pycnarius esset, & peculium eam, ita vt venundabatur, compararet.

XCIV.

Itaque cum vasculo empto se in suam sedem recepit, & obuentantem vngueti martyris Glyceriæ sublato priore, ibi eum, argenteum istud reposuit, cultui diuinitus mananti diligenti id maxime conuenire arbitratus. Atq; ille quidem hoc se fecit: tunc autem vngueti constitit. Martyr enim ipsa tantum peculium detestata, gratiam & donum id cohibuit. haud quaquam enim satis esse, tacens eum dicebat, vt mundum in mundo contingeretur. Hoc postquam debui plurimis fieri cognouit Episcopus, oppido quam grauiter tulit, vehementerque curas in animo ipse suo, quod ipsius culpa Ecclesia conmoditate tanta primari deberet, volutauit. Proinde ad lacrymas & precum concursus, Deo supplicauit, vt rem tam grauem auferret, & salubrius causam latentem ostenderet. Deus vero vt vite abominationem eius molientis, & insidiarum misericordia legitime prosequens, Antichristi somnium lancis peculium manifestat.

XCV.

Ille statim argenteã phialam subdouit, & priorem illam aiebat perinde atque puram, & quasi virginẽ & immaculatam manifestam cultui religioso restituit. Et ecce tibi, derepente vngueti rursus scaturit, & miraculorũ latex denuo exilidat. Piaculum autem execrandum manifeste in operteum producitur, & non aliter quam in publicis columnis inscisum propunitur, vbique gloria sua redditur. Eatus vbi ad Imperatorem aures per primariæ sedis Episcopum Ioannem illuminator erat) relata est: Princeps ab eodem Episcopo ad vera expiandi supplicio persequendos excitatus est: nam si reliquentia atq; parsimonia crimen corrigere voluit. iudicium igitur maximum cogitur, & maleficorum multitudo insignis producitur. Quibus grauem carcerem conuicti ad supplicia flebotas persoluturi parias, producti sunt. Inter quos Paulinus in palum summa parte hiantẽ actus, semper vitam sumit, ex prius cadit filo sui spectator fuisset: sequidem & hunc alunt. de imp sture & malefici portentis imbuerat. Atque hic ita est gu-

si non

sum, hæc Nicephorus. Eandem historiam exactissime descriptam habes à Theophylacto, dum Mauritianam texit historiam.

Eadem quoque gratia pollebat sanctissima martyr Euphemia, de qua alias dictum est: præsidebat vero in miraculis istis in eo, quod eum liquore etiam admixtum sanguinem sacro corpore emittebat, eo tantum die, quo natalis ejus universa celebritate festinus populo recurrebat. Quid autem tunc acciderit de Mauritio Imperatore, et eodem Nicephoro accipe b: *Hoc autem loco, inquit, quid Mauritio de celebri ista martyre Euphemia acciderit, dicam. Dum namque cogitat Imperatori incesserat, vt annuæ nimis ac importunæ eius miraculis inquietaret, & fallaciam hominum prodita ac detecta spoliaret. Ex aduerso Constantinopoli inclyta Chalcedonensium ciuitas sita est, vbi sane templum quoque est magnificum huic sanctæ martyri dicatum. Dixisse autem non ita dudum, sacro sanctas eius reliquias olim in hoc ipso templo in vrna marmorea repositas esse, atque in eo loco memoria miraculum insigne, atq; eis, qui id non nouerant, prope incredibile fieri solere. Ex quo enim illa in martyrij huius decessit, & corpus eius in monumento conditum est, ipso passionis die, in conspectu omnium, loci eius Episcopus sponsio quibusdam ex defuncta corpore sanguinis liquorem hausit. Sanguinem siquidem, vt mos est corpore vulgarium talo mixtum, & vnguentis odoriferis ac sensibus natis temperatis cernas, quem exiguus vitreis vasculis Episcopus exceptum atq; diuisum turbæ adstanti donat.*

Ilis igitur auditum (sicut dixi) animi qualem vecordia in duorum nouorum Martyrum, cum tempus appeterit, argenteum ornamentum simulacro detrahit, & Imperialis signo monumentum martyris insignat. Sic enim hoc incredulitatis volebat audacia. Posteaquam autem vtroque ipsum, quod debebat, aduenit, cum ecce mysterium insuetum, autumque experimento solito miraculum explorat. Ecce vestes rursus, sicut ante, sanguis vnguento conditus instar riuuli è monumento promanat, & spongiæ sanguine suaveolenti pinguescunt, martyr ipse tum vt prolixius sanguinis sui profluuium fecit. Atq; ita ille non modum Imperatoris incredulitatem eruditus, castigatusque, sed nonnullo sanguinis admotus, eoque humore delibutus se ipsum confirmando conspersit, & re ipsa, vt ille crederet, persuasit, denique non admirationi laudes suas clara voce martyris tribuit. haud que Nicephorus: atque de his hactenus. Recitat eadem historiam Theophylactus: ex scripta à se habita Mauritiana.

Eodem quoque anno, die paschatis Theodosius filius Mauritij, iussu eius, coronatur Imperator collega patris à Ioanne Patriarcha Constantinopolitano. ita ex Theophane: alij anno biennium, vt dictum est superius ex Bibliotheca, tamen quidem Augusti esse à patre consecutum Theodosium, ex publicis monumentis inuenies apud S. Gregorium in epistolis d.

Hoc præterea tempore claruisse in Perside insigne fœminæ Christianæ, eandemq; coronæ martyrij auctam, cum Euagrius temporis huius accuratus scriptor, tum alij monumentorum Græcorum tradūt. Euagrius quidem in primis scripta habet ista e: *Eodem tempore vixit apud nos Golanduch martyr, quæ multa tormenta perpessa, & à Magis Persis grauiter exercitata, martyrij tamen palmam magna miracula, quæ ediderat, asseruit. Cuius ita ab antiquiore Stephano Hierapolis Episcopo historia mandata est.* hæc Euagrius. Colinduch vocat eam Nicephorus, eandemque Stephanum auctorem citat vitæ eius, quædam capite difficilia narrans. Quicquid sit, certum est ab Orientalibus, penes quos passa est, eandem recepisse vt martyrem, cultumq; anniuersario celebratum. Sed & haud mediocrem addit historiæ auctoritatem Theophylactus, qui eam exactissime narrat g.

IESV CHRISTI ANNVS 594.

GREGORII PAP. Annus 5. MAVRITII IMP. Annus 9.

NONAGESIMVS quartus supra quingentesimum annum duodecimæ Indictionis agitur, quo Mauritii octennium absoluitur, & Gregorii Papæ quintus inchoatur cum ipsi Pontifici ex more laborandum fuit aduersus schismaticos atque hæreticos, nec non prauos mores Orthodoxorum, præcipue vero cleticorum. Quod vero in primis ad schismaticos pertinet: exigebant hi à Constantio Episcopo Mediolanensi recens creato, vt si recipi vellet, damnaret damnātes Tria illa capitula in Quinta Synodo reprobata, zelo quodam absque scientia concitati. Inualuerat enim apud eos (quod sæpe dictum est) sententia illa, qua asserebāt per Quintam Synodum in damnandis Trium capitulis irrogatā esse iniuriam Synodo Chalcedonēsi, cuius se esse defensores tenaces; custodes profitebantur. qua assertione interdum adeo valuerunt, vt optimos quosque in schisma pellicerent. De his autem cum idem Constantius Gregorium Romanum Pontificem consuluisset hoc anno, ad eum ista ipse respondit h:

SCHISMATICI VEXANT CATHOLICOS DE TRIA CAPIT.

h *Greg. l. 3. ep. 37 Indict. 12.*

II. VRGETVR A SCHISMATICIS CONSTAN EPISC. MEDIOLAN.

Scriptis sanctitatis vestræ percursis, in graui vos mœrore esse cognouimus, maxime propter Episcopum & ciues Brixiæ, qui vobis mandant, vt eis epistolam transmittatis, in qua iurare debeatis, vos Tria capitula minime damnasse. Quod si decessor fraternitatis vestræ Laurentius non fecit, à vobis queri non debet. si autem fecit, aut eum vniuersalis Ecclesia non fuit, aut cautionis sua iuramenta transcendit. Sed quia eumdem virum sua credimus sacramenta seruasse, atq; in vnitate Ecclesiæ permansisse: dubium non est, quod nullis Episcoporum suorum iurauerit, se Tria capitula minime damnasse. Ex qua re colligat sanctitas vestra, quia cogi nō debet ad hoc, quod à decessore vestro factum nullo modo est. Sed ne his, qui vobis ista scripserunt, scandali vsi videantur, transmittite eis epistolam, in qua sub anathematis interpositione fateamini, neque vos aliquid de fide Chalcedonensis Synodi imminuere, neque eos, qui imminuunt, recipere, & quoscunque damnauit, damnare, & quoscunque absoluit, absoluere. Vnde credo ei posse celerrime satisfieri. hac parter professione & ipse Gregorius ab iisdem schismaticis impetitus (vt videtur) satisfecit.

III. DE NOMINANDO IN SACR. COLLEGA EPISCOPO.

Quod vero Ioannem Rauennatem Episcopum acerrimum Quintæ Synodi defensorem idem Constantius nominare soleret in Missis, inde etiam iisdem schismaticis scandali occasio data est non recipiendi suum ipsorum Episcopum Constantium, nisi ab eius nominatione desisteret. De quibus hæc scripsit ad ipsum Gregorius:

Quod autem scripsistis, quia scandalizantur plurimi eorum, quia fratrem & coepiscopum nostrum Ioannem Rauennatis Ecclesiæ inter Missarum solemnia nominetis: requirenda vobis consuetudo antiqua est. Et si consuetudo fuit, modo à stultis hominibus reprehendenda non est. Si vero consuetudo non fuit, fieri non debet, vnde quibusdam scandalum mouere possit. Tamen solicite perquirere studete, si idem Ioannes frater & coepiscopus noster vos ad altare nominet, quod minime dicunt fieri. Et si hic vestri nominis memoriam non facit: quæ necessitas cogat, ignoro, vt vos illius faciatis. hæc quidem ex more. Verum quod non nominando Ioannem tunc iam cœptum nominari, potuisset scandalum suboriri, quod eius communione m, qui defensor Quintæ Synodi esset, reiecisset: idcirco ad ea, quæ dixit, ista mox iungit: *Quod quidem si fine aliquorum scandalo fieri potest, vos tale aliquid facere, valde laudabile est: quia quam charitatem erga fratres vestros habetis, ostenditis.* Porro ad hos curandos eo vique progreditur Gregorius, vt ad tempus de Quinta Synodo commender silentium, cuius causa schisma esset obortum: quod quidem absque scrupulo lesæ Catholicæ fidei fieri posse demonstrat, cum in ea (quod alias sæpe professus fuit) non de fide, sed de personis sit actum. Subdit his ergo Gregorius:

IV. DE EPISTOLA AD THEODOLINDAM AD TEMPVS SVPPRESSA.

Quod autem scripsistis, quia epistolam meam Reginæ Theodolindæ transmittere minime voluistis, pro eo, quod in ea Quinta Synodus nominabatur: Si eam exinde scandalizari posse credidistis, recte factum est, vt minime transmitteretis. Vnde nunc ita facimus, sicut vobis placuit, vt quatuor Synodos solummodo laudaremus. De illa tamen Synodo, quæ in Constantinopoli facta postmodum est, quæ à multis Quinta nominatur, scire vos volo, quia nihil contra quatuor Synodos constituerit, vel senserit: quippe quia in ea de personis tantummodo, non autem de fide aliquid gestum est, & de his personis, de quibus in Chalcedonensi Concilio nihil concinetur, sed posti expressos canones facta contentio & extrema actio de personis ventilata est. Nos autem, sicut voluistis, ita fecimus, vt eiusdem Synodi nullam memoriam faceremus. hæc de his Gregorius.

V. Hæc quidem accurata indigent consideratione, ne ipsi Gregorio quoquo modo præter ius fasque prævaricationis inuratur nota, quasi inseruiens tempori mendaciter dicat, nihil de personis damnatis in Quinta Synodo, contineri in Chalcedonensi Concilio: cum contrarium magis verum appareat, nempe Tria illa Capitula de personis damnata in Quinta Synodo, legi omnino in Actis eiusdem Concilii Chalcedonensis. Sed scito, lector, legitima appellatione Concilii Chalcedonensis, ea tantum significari, quæ de eodem Concilio sciretur esse probata, & auctoritate Romani Pontificis confirmata. Sic igitur sanctus Gregorius eius videtur fuisse sententiæ, vt Chalcedonensis Concilii nomine, nonnisi editum in eo fidei decretum, & sancitis ibidem canones continerentur; extra Synodum autem censenda esse priuata illa diuersarum causarum iudicia, in quibus facile posset contingere errores inueniri occasione falsarum probationum partium mendaciis sæpe nitentium. Nec putes ex his derogatum aliquid à Gregorio Concilio Chalcedonensi: immo scias amplius esse tributum, quam iure exigi potuisset, dum præter decretum fidei, etiam canones eius Synodi saluos esse velit: siquidem Leo Magnus, cuius tempore illud Concilium congregatum est, confirmaturus illud, sæpius est contestatus in diuersis epistolis, & in ea potissimum a ad ipsum Concilium scripta, se nonnisi sanctum in ea fidei decretum probare, canones autem seruos, cum ex eis in prærogatiua Patriarchalium sedium derogatum esset definitioni sacrosanctæ Nicæni magni Concilii: quod quidem non in ea tantum epistola ad Concilium data, sed & in aliis idem profitetur epistolis tamquam validum firmatum à se decretum. Scite igitur sancteque Gregorius non spectare dixit ad Chalcedonense Concilium, quæ de personis in Quinta Synodo statuta fuissent. Vtinam ad eiusmodi Leonis decretum de confirmata ab ea Synodo Chalcedonensi respexissent schismatici illi, qui querebatur ob Tria damnata capitula irrogatam esse iniuriam Concilio Chalcedonensi; hoc idem attendissent & illi, qui aduersus eos pugnabant pro Quinta Synodo: certe quidem auctoritate Leonis liberassent se & alios à tot tantisque vndique per orbem plurimis annis excitatis turbis, rixis, atq; schismatibus: cum nullus queri potuisset, si quæ in eodem Concilio minime reperirentur esse probata, quoquo modo corrigerentur: neque enim eidem Synodo plus esse tribuendum, quam tribuisset Leo, qui confirmauit, quis iure dicere potuisset.

QVÆRERE ESSENT CONCILII CHALCEDONENSIS.

a Leo ep. 61.

VI. Sed ad Gregorium redeamus, cui non contra schismaticos tantum, sed & contra hæreticos fuit hoc anno certandum, qui deyastabantur Africanam Ecclesiam. Erant hi Donatistæ, de quibus supra: de his enim in epistola ad Pantaleonem Episcopum hæc habet b:

In illis igitur partibus (quantum dolemus) ita Donatistarum creuit audacia, vt non solum de suis Ecclesiis auctoritate possint ejicere Catholicæ fidei sacerdotes; sed & quos vera confessione aqua salutaris ablueret, rebaptizare non metuant. exclamat valde de his aduersus Africanos Orthodoxos Episcopos, atq; post obiurgationem hæc habet c: *Comperimus siquidem Donatistarum stimulos sic in illis partibus gregem turbasse Dominicum, ac si nullius pastoris vnctæ animæ regerentur: nunciatumque nobis est (quod dicere sine grauis dolore non possumus) quod plurimi eorum venenatis dentibus sint dentibus lanieti, &c.* hortatur eos pluribus malo resistere, atque cocto Concilio, omnique studio obstare. hæc quidem in Numidia coercenda mandat ab eius prouinciæ Episcopis.

b Greg. li 3. ep. 32. & 33. De DONATISTIS IN AFRICA INVALESCENTIBVS.

c Greg. li. 3. ep. 33. & 32.

VII. Cæterum quod pertinet ad Episcopum Carthaginensem, tantum abest, vt socors in his fuerit, vt etiam à nimio impetu, quo aduersus eos impellebatur, fuerit reuocandus. Siquidem infueras pœnas, habito tunc Concilio, sanxit aduersus negligentes Episcopos, nempe vt qui hæreticos non inquirerent, & expellerent, dignitate atque bonis priuandi essent. Quod quia præuidebat Gregorius maiores conciturum inter Episcopos discordias, quæ magis ad propagandas, quam ad destruendas hæreses proficerent, eas ab ipso tunc non promulgandas prudenter sane persuasit. hæc enim habet post alia in eius commendationem præmissa d: *Desiderauerunt quamplures fratres & Coepiscopi nostri, vt de his quæ contra Catholicos sacerdotes vigore semper rationeque compositum fuit, fraternitati tuæ scripta mitteremus. Quod nos ideo minime fecimus, quia hæc tibi subtiliter intuenti omnino non erat opus, nec per ea, quæ apud vos gesta sunt, aliorum consiliorum Primatibus (quod auertat Dominus) generetur scandalum. Sententia namque à vobis prolata est in conclusione gestorum: in qua dum pro omnibus generaliter illis hæreticis admonetis, subeunt vtique eos, quæ sequitur, pœnalium dignitatumque priuatione plectendos. Optimum est igitur, frater charissime, vt in his, quæ sunt corrigenda sunt, prius cheritas interna seruetur, vt simus mente subditi. Quod maxime vestra grauitatis proprium indicamus, etiam personæ dignitate minoribus. Tunc enim toris coadunatis viribus, hæreticorum commodius obuiatis erroribus, cum secundum morem sacerdotij vestri studueritis Ecclesiasticam interim custodire concordiam.* hæc ad Episcopum Carthaginensem Gregorius. Laborasse idem Pontifex cognoscitur aduersus Manichæos hæreticos in Sicilia degentes, vt eius hoc anno datæ literæ indicant.

d Greg. li. 3. ep. 34.

De conuertendis quoque Iudæis fuit hoc anno valde solicitus, quos non violentia, sed spe præmii allici debere iussit, ita de eis scribens ad Cyprianum diaconum: *Peruenit ergo ad me, esse Hebræos, in possessionibus vestris, qui conversi ad Deum nullatenus volunt. Sed videtur mihi, vt per omnes possessiones, in quibus ipsi Hebræi esse noscuntur, epistolas transmittere debeas, eis ex me specialiter promittens, quod quicunque ad verum Dominum Deum nostrum Iesum Christum ex eis conuersus fuerit, omnes penitus eius ex aliqua parte minuntur. Quod etiam quoque fieri volo, vt si quis ex eis conuersus fuerit: si tributi nexibus debet, tremissu eum relaxari debeat: si tres vel quatuor, vna solidi relaxetur: si quod amplius, tanta iuxta eandem modum debet relaxatio fieri, vel certe iuxta quod dilectio tua prouiderit: vt eos, qui conuertitur, omne releuetur, & Ecclesiastica vtilitas non grauidispendio prematur. Nec hoc inutiliter faciunt, si pro leuandis personarum oneribus eos ad Christi gratiam perducamus: quatenus omnino fideliter veniunt, his tamen, qui de eis nati fuerint, non fidelibus baptizentur. Aut ipsos ergo, aut eorum filios baptizandos. Aut ipsos ergo, aut eorum filios baptizentur. & ideo non est graue, quicquid de pensione pro Christo dimittimus.* hactenus de Iudæis, de quibus & hæc eodem hoc ipso anno ad Anthemium subdiaconum f:

f Greg. li. 3. ep. 35.

His, quos de Iudaica perditione Redemptor noster ad se liberator conuertere, rationabili nos opartet moderatione concurrere, ne vitium (quod absit) magis patiantur. Ideoque tibi hoc præcepto auctoritate mandamus, quatenus filiabus Iustæ ex Hebræa, id est, Iuliana, Redempta, & Fortunata, à tertia decima sacerdotij tui indictione, annis singulis solidos ... dare non differas, quos à nostro nomine omnibus rationibus imputandos.

Quantum præterea impenderit operis, vt Getarum Barbaricinos dictos, populos in Sardinia cõmorantes, ad Christianæ relig ionẽ conuerteret, scripturæ ad diuersos hoc anno ab ipso epistolæ fidem faciunt. Accidit enim, vt cum Vandali Africa potiti essent, barbaros eosdẽ ad Arianum morbum omnium atrissimũ pestifer os abactione eos pater rentur in festos, in Sardiniam insulam relegarint. id Pe copius tradit g, qui hæc de his addit: *Eorum alii multi cum vxoribus in Sardiniã mittuntur, hi sunt dolemus. Vt etiam autẽ tempore montes occupauere, qui prope Calarim sunt: ac prout quidem clancnlum latrocinia in vicinos exercuere, pestis vera non nobeus, quam ad tria millia creuere, & manifesto conspiratione fauentes, minime latere curauerũt, ac omnem curam à quam hospitales sunt. quamobrem Barbaricini à vicinis appellati sunt.* hæc de his Procopius. Sunt iidem hi, de quibus Iustinianus de officio Præfecti prætorio Africæ lege secunda ita scribit: *Sardinia autem subemus Ducem ordinari, & cum incerta manere videatur hæreticæ gentes videantur sedere, habeat milites pro ipsius securitate quantos & ubi tua magnitudo prouiderit, &c.* Perseuerantibus vero his in gentilitio cultu, vt olim erant, cum nec loca à Episcopis vlla cura esset, vt eos redderet Christianos: motum in modum S. Gregorius doluit, segnesque pastores ad eorum conuertionem literis excitauit: sed & Felicem & Cyriacum Dei ministros in Sardiniã mittit ad hos conuertendos ad fidem, quos suis literis Deo Sardiniæ commendauit: etenim de his in data ad Zabardam Ducem Sardiniæ epistola ista habet h:

g Procop. de bello Vandal. li. 1. cap. 8.

h Greg. li. 4. ep. 29.

Sicq;

Scripta fratris & coepiscopi mei Felicis, & Cyriaci servi Dei, gloriae vestrae bona cognovimus: magnasque omnipotenti Deo gratias egimus, quod talem Ducem Sardinia suscepit, qui se sciat, quae terrena sunt Reipublicae excolere, vt bene etiam nouerit omnipotenti Deo obsequia patriae coelesti exhibere. Scripserunt etenim nobis, quod ex pacto cum Barbaricinis facere pacem disponitis, vt ipsos Barbaricinos ad Christi seruitium adducatis. Hac de re valde laudamus, & dona vestra (si omnipotenti Deo placuerit) citius seruissimus Principibus nuncupemus. Vos ergo quod capistis, exercete: omnipotenti Deo deuotionem vestra munera ostendite. Eos, quos illic conuertendos Barbaricinos transmissimus, quantum valetis, admonete, suadete, quod talia opera multum vos & ante terrenos Principes & coram caelesti Regepraemiabeant adiuuare. haec ad Sardiniae Ducem Gregorius, qui & ad ipsorum Barbaricinorum Ducem iam Christianum redditum has litteras dedit a:

a Greg. l. 5. ep. 5. ind. 13.

Cum de gente vestra nemo Christianus sit, in hoc scio, quia omni gentium melior, quia tu in ea Christianus inuenitur. Dum enim Barbaricini errore, vt insensata animalia vivant, Deum verum nesciunt, ligna autem & lapides adorent: in eo ipso, quod Deum patrem cuncta, quorum omnes antecedas, ostendis. Sed fidem, quam retinendo, tuam bonis actibus & verbis exequendo vives, & Christo, cui vita, eterna praemia reddit, te ipsum, quoscunque poteris, adhuc, ipsos Barbaricinos facias, & aeternam vitam diligere admonas. Quod disertasse ipse agere non potes, quia ad aliud occuparis: illorum, pro te hominibus nostris, quos illuc transmisimus, fratri nostro & coepiscopo meo Felici, filioque meo Cyriaco seruo Dei, sedulum operam dare debes: vt dum eorum labores adiuuas, deuotionem tuam omnipotenti Domino ostendas, & ipse tibi in bonis actibus aliorum fias, cum tu in bono opere famulus solatiaris. Benedictionem vero sancti Petri Apostoli per eos vobis transmisimus, quam pro vt debuit digne susceperit. hactenus ad Barbaricinorum Ducem Gregorius.

Profecti itaque Felix Episcopus & Cyriacus Abbas in Sardiniam, repertientes primatiam eius insulae Ecclesiam Calaritanam negligentia pastoris incultam, & colonos quoque Ecclesiae Barbaricinos aeque vt alios perseuerare infideles, de his omnibus litteris monuerunt sanctum Gregorium Papam. Qui ad ipsum Ianuarium Calaritanum Episcopum, eum tegnitiei redarguens, de his scripsit, vbi primum de clericis & laicis oppressis ista praefatus b: *Fratris & coepiscopi nostri Felicis & Cyriaci Abbatis relatione cognouimus, quod in insula Sardiniae sacerdotes à laicis iniuste opprimantur, & fraternitatem tuam ministri sui despiciant; itaque solum simplicitati à vobis studetur, quantum videmus, deseruiatur. Vnde hortor, vt omni excusatione postposita, sollicitudinem quam suscepisti, auctore Deo regas, disciplinam earum tenere cogas, nullius verba metuere studeas.* Et paulo post de Barbaricinis ista: *Accidit autem aliud valde legendum, quia ipsi insulani, qui habet Ecclesia tua, nunc vsque in infidelitate remanent, negligentia fraternitatis vestrae permissi. Et quid vos admonemus, vt eos ad Deum adducatis, qui vos ab infidelitate contemptu negligitis? Vnde necesse est vos per omnia in eorum confusionem tendere. Nam si cum subiecti Episcopi in Sardinia insula fuerint, vobiscum venire potuero, in eodem Episcopum fortiter reuincam. Vos vero si vicinus tanto fueritis perfidiae & obstinationis meritis, vt ad Dominum Deum venire minime consentiat: tanto penitus estis grauandus est, vt ipsa exactionis sue poena compellat ad rectitudinem festinare.* haec de his Gregorius, haud dubitans, si munus suum pastores expleant, laborem eorum minime cessurum. Etenim vivus & efficax est sermo Dei, penetrabilioreque omni gladio ancipiti: cum de eodem Dei sermone c sit pariter dictum, quod missum non reuertatur inane, sed perficiet opus, cuius causa gradium est.

b Greg. l. 5. ep. 9. ind. 12.

c Esai. 55.

Et quid mirum, si Episcopum socordem ita redarguit, qui & nobiles quosque eius insulae accolas vehementer increpat, quod Barbaricinos in suis villis colonos habentes, paterentur eosdem ligna & lapides adorare? Eadem ergo occasione ordinari praecipit d Episcopum in Phausiana, vbi diu ante esse desierat: vt quibus Gentiles essent, ab eo ad fidem conuerterentur. Quae autem haec fecura sint, ex litteris eiusdem Gregorii anno sequenti datis ad Constantiam Augustam intelligi satis

d Greg. l. 4. ep. 15. ind. 13.

potest, nimirum eosdem esse ad fidem conuersos, sed baptizatos, licet adhuc presbyteros remansisse pensitatione illa, quam ante soluere cogebantur, si voluissent idola colere. Quod quidem indigno animo Gregorius ferens, eandem Augustam, ne id fieret, vehementer admonuit e.

e Greg. l. 4. ep. 31. in. 13.

XIV.

Porro eadem epistola de aliis Ianuarium Gregorius monuit, vt de priuando Archidiacono peccato carnis inquinato, illud firmiter statuens, vt qui post susceptum sacrum ordinem in carnis peccatum lapsus esset, numquam amplius ad altaris ministerium admitteretur. Demum in fine epistolae ista habet consideratione quidem haud leui digna: *Peruenit quoque ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, quod presbyteros chrismate tangere in fronte eos, qui baptizati sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum veterem vsum Ecclesiae nostrae fecimus.* anno enim superioti de his ita scripserat ad eumdem Ianuarium Gregorius f: *Presbyteri baptizatos infantes signare sacro in frontibus chrismate non praesumant: sed presbyteri baptizatos vngant in pectore, vt Episcopi postea vngere debeant in fronte.* At vero quod granditer ita accepta audisset Gregorius, indulsit, vt & presbyteri, vbi deessent Episcopi, hoc facerent, cum subdit in data hoc anno epistola: *Si omnino hac de re aliqui contristantur, vbi Episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus.* haec Gregorius, in quem plerique oblatrant g tanquam erraremm, ex his conclusionem illam elicientes prorsus inanem, posse etiam in iis, quae sunt fidei, Romanos Pontifices errare. quod tam falsum est, quam quod asserunt, erasse Gregorium, minime verum.

f Greg. l. 3. ep. 9. ind. 12.

PRESBYTERIS CONCESSVS CHRISMA IN FRONTE.

g Durar. in 4. d. 7. q. 1. Hadr. in q. de Confirm. art. vlt.

XV.

DEFENDITVR S. GREGORIVS A CALVMNIA.

Cum enim in his, quae sunt de essentia sacramenti, Romanum Pontificem mutare aliquid posse, minime concessum dicant, & illud assirment de essentia esse eius sacramenti, vt ab Episcopo ministretur: sicut primum est absolute verissimum, ita posterius falsum: licet enim id sit proprium ac peculiare munus Episcopi, atque statim vt creatus est Episcopus, illi inhaereat, vt semper eius ministerio character imprimatur: tamen ex delegatione Summi Pontificis presbyter id efficiet erga illos tantum, pro quibus eam potestatem accepit, secus in aliis: sed & in eo praestat Episcopus, quod consignans non sibi subditum, licet peccet, vim tamen suam, characterem imprimendo, collatum sacramentum operatur. Vt autem rotundius eorum sententiam, qui ministerium Episcopale constituunt esse de essentia sacramenti, accipe, quid dicat sanctus Hieronymus, scribens aduersus Luciferianos: *Quod si*, inquit, *hoc loco quaeris: Quare in Ecclesia baptizatus nisi per manus Episcopi non accipiat Spiritum sanctum, quem nos asserimus in vero baptismate tribui? Discе hanc obseruationem ex ea auctoritate descendere, quod post ascensum Domini Spiritus sanctus ad Apostolos descendit: & multis in locis idem factum reperitur ad honorem potius sacerdotij, quam ad legis necessitatem.* Cum igitur dicat sanctus Hieronymus, potius ad honorem, quam ad necessitatem eam Episcopi in sacramento Confirmationis functionem pertinere: intelligere potes non adeo esse de sacramenti essentia, vt iubente Pontifice, non possit impleri per presbyterum. In quam sententiam definitum intelligas in sacrosanctis œcumenicis Conciliis, Florentino ac Tridentino, nimirum, Confirmationis ordinarium ministrum esse Episcopum: ex quo possit intelligi, extraordinarie à Papa id posse committi (vt Gregorius fecit) presbytero, necessitate tamen vrgente, ne praeter consuetum Ecclesiae morem quid innouetur.

XVI.

DE MAXIMO SALONITANO INTRVSO.

Quod pertinet ad reliquas S. Gregorii res gestas cum Episcopis: hoc eodem quoque anno, cum in electione Maximi pseudoepiscopi Salonitani, quasi Imperatoris iussione praetensa, persisterent Dalmatiae Episcopi, eumdemque animo obstinato consecrassent: omnes à communione suspendit h. Extitit & seuerus censor in redarguendis Episcopis illis, qui non, vt decet Episcopos, viuerent: & inter alios Rauennatem Antistitem Ioannem corripuit, quem alias etiam antea corripuisse demonstratum est. Sed accipe, qualem esse velit Episcopum, dum quae ineste in ipso nolit, ostendit i: *Primum*, inquit, *me hoc contristat,*

h Greg. l. 3. ep. 20. ind. 12.

i Greg. li. 4. ep. 35. in. 13.

contristat, quia mihi fraternitas tua duplices corde scribit, & alia blandimenta in epistolis suis exhibet, alia in lingua sua secularibus ostendit. Deinde grave mihi est, quia irrisiones illas, quas habere notarij adhuc pueri solent, vsque hodie frater meus Ioannes in lingua sua retinet: mordaciter loquitur, & quasi de talibus assertis lætatur: amicis præsentibus blanditur, de absentibus obloquitur. Tertium grave mihi & omnino execrabile est, quia servus suæ quæ horæ furit, turpia crimina imponit, vt diffamatus & aliquo modo grauiter hos apertius vocantur. Post hæc accessit, quod disciplina ad vitam clericorum custodiendam nulla est, sed tantummodo se clericis suis dominum exhibet. Vltimum vero est, quod tamen pendere elationis primum est, scilicet de vsu pallij extra Ecclesiam. & paulo post: Et quidem omnipotens Deo gratias ago: quia eo tempore, quo ad me hoc pervenit, quod ad aures decessorum meorum numquam pervenerat, Longobardi inter me & Ravennatem cuncta pene posuerant. Nam ostendere forsitan hominibus habui, quantum scio esse deserendum, hæc & alia, figens aculeum. Corrigens insuper lapsum Episcopum Saturninum post depositionem sacris se miscentem, vix vt inter laicos communicare possit indulget a. Monuit & Constantium Mediolanensem Episcopum de corrigendis clericis, quos oportuisset sibi subiectos. Redarguit Felicem Sirmij Episcopum, quod suo Metropolitano obedire despiceret b. Admonuit vero & Ioannem Episcopum Primæ Iustinianæ, & ad exactam curam pastoralem præstandam epistola c scripta reddidit vigilantem.

a Greg. lib. 4. ep. 5. ind. 13.
b Greg. lib. 4. ep. 7. ind. 13.
c Greg. lib. 4. ep. 15. in. 12.

XVII. De rebus monachorum rem disponendis.

Monachos etiam sub regulari continenti disciplina laborauit: eorum ne gratia, ne laicorum consuetudini seruientes, vetuit ne commatres facerent, neve mulieres accederent ad monasteria, deque his scripsit ad Valentinum Abbatem d. Vetuit insuper, ne quis clericus, licet videretur probatæ vitæ, monasterijs præficeretur. de his sunt litteræ ad Ioannem Rauennatem Episcopū, vbi inter alia e: Nemo etenim potest & Ecclesiastici obsequijs deservire, & in monachica regula ordinate persistere, vt nec monasterij disciplinam teneat, qui quotidie in ministerio Ecclesiastico cogitur permanere. Redarguit hac ex causa Victorē Syracusanum Episcopum, quod monialium curam despiciat: quam ipse Gregorius tam longe absens suscipere cogatur: nam inter alia: Cum enim, inquit, tam culpabile intelligis, vt eo tam longe positus, qua in tuitate tua agantur, agnoscam, & tot curis occupatus, quæ fieri debeant, dissonam. Monuit & Episcopum Mediolanensem, ne Abbas ob culpam depositus g post pœnitentiam recipiat locum suum. Insuper moniales deserentes monasterium, & ad nuptias transeuntes, per Exarchum defensas, vehementer insectatus est h.

d Greg. lib. 4. ep. 1. ind. 13.
e Greg. lib. 4. ep. 40 in. 12.
f Greg. lib. 4. ep. 4. ind. 13.
g Greg. lib. 4. ep. 17. in. 13.
h Greg. lib. 4. ep. 38.

XVIII.

Vacantibus Ecclesijs optimos curauit eligi sacerdotes, curam interea illarum mandans haberi. Id præstitit Ecclesiæ Hortonensi i, itidem Capuanæ k, defuncto in Vrbe Festo Episcopo. Idem præstitit etiam Ecclesiæ Agrigentinæ l, alteri ea commissa Episcopo, donec Gregorius eius Episcopus Romæ accusatus, & in Vrbem ab ipso Pontifice ad dicendam causam venire iussus m, subiret Apostolicæ Sedis iudicium, vocauerat antea accusatores eius, scribens ad Maximianū Episcopum Syracusanum n. Extant Acta Gregorii Agrigentini Græce scripta; sed à Græco auctore, dum amplantur, fide minuuntur, cum multa addantur, quæ sint haud in omnibus tuta, in his præsertim, quæ ad causam spectant, quam accusatus Romæ dixit. Etenim est ei cura vt sanctus calumniam passus ab accusatoribus est, & Romam venire coactus: haud probantur, quæ de Electo in ipsis absentia curatore eius Ecclesiæ ibi dicuntur: repugnant enim his ad Petrum Tracolitanum Episcopum datæ epistolæ, cum ei S. Gregorius committit illius Ecclesiæ visitationem & curam. Sed & ridicula ibidem & fabulosa esse probatur, quæ habentur de lignis Tiberis ripas hinc inde politas pertingentibus, & immobiliter inhærentibus. Illa præterea de eodem Gregorio Agrigentino misso ab eodem Gregorio Papa Constantinopolim ad Patriarcham, absque exemplo antiquo probantur: asserta; repugnant enim Ecclesiæ Romanæ consuetudini. Hæc & alia cum minus fide constantia reperiantur apposita ab impostore, in dubium reliqua reuocantur, quæ vera certaque esse noscuntur, nempe ipsum Gregorium Agrigentinum vitæ sanctitate claruisse, & in Ecclesiasticis tabulis inter sanctos relatum esse, atque tum à Latinis, tum à Græcis eius memoriam frequentari.

i Greg. lib. 3. ep. 10. in. 12.
k Greg. lib. 4. ep. 9. ind. 11.
De cavia Greg. Ep. Agrigentini.
l Greg. lib. 4. ep. 11. in. 14.
m Greg. lib. 1. ep. 70. in. 9.
n Greg lib. 1. ep. 12. in. 11.

XIX. Laudem sanctis gerat.

Qui igitur longe positarum Ecclesiarum quam exactissimam curam gessit, haud prætermisit ex more Vrbana curare, loca sancta perspicere, propensioremque de illis solicitudinem gerere. Vt plane videre, ipsum in eo potissimum laborasse, vt qualis nomine diceretur, opere in omnibus vigilantissimus inueniretur. hoc enim anno lustrans in Vrbe omnes, quæ erant, Ecclesias, omnium curam gessit: & inter alias Ecclesiam S. Agathæ in Suburra, de qua superius, ad Catholicum cultum iam redditam, bonis locupletare curauit, in integrum restituam in ea, quæ Gothorum temporibus possidebat. Insuper Ecclesiam S. Pancratij extra portam Aurelianam positam, à clericis derelictam, monachis tradidit, de his scribens ad Maurum Abbatem o, quem illi præfecit. Sed & locorum venerabilium etiam longe positorum propensiorem curam gessit. Tunc accidit, vt rediturgueret Iohannem Calabritanum Episcopum hospitalium curam negligentem, iubens p, vt xenodochium diligentissimum curam gerant Episcopi, qui omnibus hominibus, nempe clericos, qui non subiacent secularium iudicum potestati, illis præficiant hæc de his, quæ ad sacra locatum Romæ, tum alibi posita spectant.

o Greg. lib. 4. ep. 30. in. 12.
p Greg. lib. 4. ep. 21. in. 12.

XX. Annona.

Sed ne Vrbs ipsa sacris in ea positis spoliaretur sanctorum reliquijs, solicitior fuit. Accidit namque, vt hoc eodem anno, cum Constantina Augusta in suo palatio Ecclesiam in memoriam S. Pauli ædificasset, putaretur cohonestandam eiusdem Apostoli sacris reliquijs: cuius rei gratia scripsit ad ipsum Gregorium Romanum Pontificem, vt Constantinopolim mitteret eiusdem Apostoli caput, sine parte aliquam eius corporis. Acceptis his ab Augusta litteris sanctus Pontifex, quod tem nimi grandem periisset, negaturus omnino, reddiris litteris, multipliciter sibi id minime licere excusat. Epistolam autem, quod multa scitu digna ad historiam pertinentia habeat, hic integram describendam duximus, quæ sic se habet q:

q Greg. lib. 4. ep. 31. in. 13.

XXI. Caput Pauli petitum per Pelagium.

Seruitas vestra pietatis, religionis studio, & sanctitatem amore conspicua, propter eam, qua in honorem sancti Pauli Apostoli impalatio ædificator, Ecclesiam, caput eiusdem sancti Pauli, aut aliud quid de corpore ipsius sibi ad se rogationibus à nobis præcipi debere transmitti. Et dum illa mihi desiderarem imperari, de quibus facultatem obedientiam exhiberi, vestram erga præceptum petuisse gratiam provocare: maior vos sanctitas tenetur, quod illa præcipitis, quæ facere nec possum, nec audeo. Nam corpora sanctorum Petri & Pauli Apostolorum tanta in Ecclesia sua conspexit miraculo atque terroribus, vt neque adorandum sine magna cautimore possit accedi. Denique dum beatæ recordationis decessor meus, quia argentum, quod supra sacratissimum corpus beati Petri Apostoli erat, longe tamen ab eodem corpore fore quendam petens pactio, mutare voluit: signum ei non parua terroris apparuit. Sed & ego aliquid similiter ad sacratissimum corpus S. Pauli Apostoli meliorare volui: & quia necesse erat, vt tecta sepulchri eius hoc modo effodi, alibi debuisset: Propositum loci ipsius ossa aliqua non quidem eodem sepulchro commixta reperta sunt, quæ in alium locum transponere, apparentibus quibusdam tristitiæ signis, subita morte defunctus est.

Præter hæc autem sanctæ memoriæ decessor meus videns ad corpus sancti Laurentij martyris quadam mutuare desiderata, dum nescitur, vbi venerabile corpus ipsius esset collocatum, & effodiretur exquirendo, subito sepulchrum ipsum igne extra apertum est: & ij, qui præsentes erant, atque laborabant, mox acta & mansionarij, quia corpus eiusdem martyris viderunt, quod quidem minime tangere præsumpserunt, omnes intra decem dies defuncti sunt: ita vt nullus vita superesse potuisset, qui sanctum nudi corpus illius viderat. Cognouit autem tranquillissima dementia, quia Romanis consuetudo non est, quando sanctorum reliquias dant, vt quicquam tangere præsumant de corpore; sed tantummodo in pixide brandeum mittitur, atque ad sacratissima corpora sanctorum ponitur: quod locatum, in Ecclesia, qua est dicanda, debita cum veneratione reconditur, & tanta per hoc eisdem virtutes sunt,

...sibus sanctorum corpora deferantur. Vnde contigit, vt beatissimus Leone Papa defuncto (sicut à maioribus traditur) dum quidam Græci deferendi reliquias dubitarent, præditus Pontifex hoc visum sibi ordinem allatis forficibus incidere, & ex ipsa incisione ferrum effundere.

Ne tamen nimium vel latius Occidentis partibus omnino intonuisse videar legum, si sanctorum corpora tangere quis quâ temeritate præsumpserit, certum est, quia hæc temeritas nonnisi à malo procedit. Præ qua re de Græcorum consuetudine, qui sibi sanctorum se asserunt, vehementer mirari amor, & reticendum. Nam quidam monachi Græci huc ante biennium venerunt, ubi cum silentio, iuxta ecclesiam S. Pauli corpora mortuorum, quorum sepulturas effodiebant, atque eorum ossa recondebant, furtim sibi dum raderent. Quicum deprehensi, & cur hoc facerent, interrogassent diligenter, confessi sunt, quod illa ossa ad Græciam tanquam Sanctorum reliquias portaturi. Ex quorum numero sine dubitatione maior nobis data est, vtrum vere, an quod verius aestimo, falso ossa Sanctorum dicantur. Vides ne hic lector, quantus esset in Catholica Ecclesia Christianorum ardor, vt reliquias Sanctorum habere possent. Perge vero idem Gregorius vere rem historiam referens.

...ctatem ac...postolorum quid ego dicturus in hoc angar, qua eo tempore, quo passi sunt, ex Ornate fidelia eorum, qui eum corpora sicut sanctorum suorum repetere cupiebant? qua alia ratione id secundum verbum nostrarum, in loco, qui ducitur ad Catacumbas collata sunt: sed dum ea exinde levare omnium fidelium conamen niteretur, ita vis ventorum atque fulgurum nonnulla terræ ossa dispersa, vt talia denuo illatarum aetate aestimarentur. Tunc autem exentes Romani, eorum corpora, quibus Deus parcere meruerunt, leuauerunt, & in loco, quibus antea pausarunt. Quo ergo nunc, fervissime domine, tam temerarie audemus, vt hæc sancta eorum corpora non duo tangere, sed ad quamvis pretiosa transferre? Dum igitur talia mihi à vobis cuncta sint, de quibus parere nullatenus potuissem, quantum conscientiam mea est: sed quidam homines contra me pietatem vestrā interpellarunt, vt mihi, quod absit, voluntatis vestræ gratiam auferret, & propterea quæsierunt capitulum, de quo vobis quæstio videbatur esse. Sed in omnipotente Domino confido, quia nulla mala suggestio vestra voluntati fore poterit, & SS. Apostolorum virtute, quatenus vos & vestre delegatio, non ex corporali præsentia, sed spiritualiter semper habebitur.

Illorum vero, quod similiter transmittis ossibus, cum corpore non adesse tanquam potest, sicut nec ad corpus illius accedi. Sed cum corpus humanum reliquis sanctorum esse vacuum nō dubitamus, ossa S. Pauli Apostoli ne colla & in manibus nostris, ac pectoribus posita non dubitamus amplectantur, parati quoque vel vitam pro illo dare, si tamen hanc non certa ratione prohibet. Quia dum propinquare ex eadem re ossibus multi nonnulli conantur, vt per eam quidem exhumatura accipiant, ossibus eam cum lima, & aliquibus potentibus, ita concite quod ad tantum opus excutitur, vt mora nulla fiat. Quibusdam vero partibus, hoc tantum ossa dicuntur Lunæ, & tamen vt aliquid ossium, non abnuitur in calice Gregorius ad Augustam Reginam, tacitis libellorum pertinentem prudenter eludens. Fallit autem hæc eorum audacia multos, nobis Ioannes Episcopi Constantinopolitani, offenditur infensus labore.

Eodem quoque anno Constantinopolim isidem ob Ecclesiarum Patronum à litteras dedit, postquam è pericula...mortem Sirica reuersa erat. Meminit in fine...ciscus Gregorius ibidem commoranti, quam iuxta...ta fuerat mandati. Cæterum sunt plura huius anni...monumenta charitatis Gregorii erga pauperes, imprimis...illis annuas pensitationes, vel dissolutiones eorum æs...dentes conerectamique ut consolas.

Agitur hoc anno Metis in Gallia Synodus in qua in...religiosi Ægidius Rhemensis Episcopus, reus...maiestatis constitus. Rei gestæ seriem habet Gregorius...Turonensis anno decimoquinto Childeberti Regis, idē...hæc quæ sequuntur. Childebertus Rex Austrasiorum...Chrodielde à communione remotam duxit...non ante ipsa profitata veniam petiit, promittens se eam...diuersis abiicere monasteriorum ingredi, ac de regula nihil transcendere. Chrodieldis autem obtestata est, quod Leobouera Abbatissa, in hoc monasterio commorante, illudem nunquam ingrederetur. Sed vtriusque Rex Childebertus veniam impertiri deprecatus est: & sic in communionem recepta, Pictauos regredi iussa sunt, scil. vt Basina in monasterium (vt prefati sumus) regrederetur, Chrodieldis vero in villa, quæ quondam VV aldomi superum memorati fuerat: sibi à Rege concessa resideret: hæc de his Gregorius subdens...de vltione diuina in Childericum Saxonem, qui Dux fuerat eorum, qui iussu Chrodieldis incenderant basilicam sancti Hilarii: etenim noctu in conuiuio vino repletus, ab eo suffocatus, mortuus in suo strato inuentus est.

c Greg. Tur. lib 10. c. 22

Quomodo autem hoc eodem anno occasione Cycli Victorii à nonnullis erratum est in Paschatis diei celebratione, ista addit d: Dubitatu Paschæ fuit ob hoc, quod in Cyclo Victor Luna decima quinta Paschæ scripsit fieri. Sed ne Christiani vt Iudei sub hac Luna hoc solemnia celebrarent, addidit. Latini autem Lunā vigesima secunda. Ob hoc multi in Gallis decima quinta Luna celebrauerunt, nos autem vigesima secunda. Inquisitores tamen studiose sed fontes Hispania, qui diuinitus implentur, in nostrum Paschæ repleti sunt. Hæc Gregorius: sed de perenni miraculo de fontibus Hispaniæ annuersaria die Paschatis impleri cō stare, superius pluribus dictum est.

XXVIII.

d Vide c. 21 ERRATVM IN PASCHATE.

Mortui hoc anno, seu potius ex correctione superiore, Mauritii Imp. anno seq. Gregorius Episcopus Antiochenus, de quo ista Euagrius: Non longo tempore post Gregorius podagra correptus, qua maxime tor quebatur, cum medicamentum ex Hyoscyamo (sic enim vocatur) confectum, quod hæsicius quidam ei dedisset, sibi esset, exijt è vita. Moritur autem tempore, quo Gregorius, qui successerat Pelagio, Episcopatum antiquæ Romæ gessit, nona autem Ioannes, & Alexandria Eulogius, vt supra dixi, & Anastasius Antiochia, qui post viginti res annos, ad suam sedem restitutus fuisset & Hierosolymorum Ioannes, qui paulo post obiit mortem, & nemo adhuc ad illius Episcopatus gubernacula cæssenda deputatus est. hæc Euagrius, cui consentiunt sancti Gregorii Papæ litteræ f. ex quibus habetur, Anastasium ecclesiarum in sedem Antiochenam sub Indictione decimatertia, quæ hoc anno incipit: dicemus de his suo tempore in sequenti loco. Sed quod post viginti res tantum annos restitutum ipsum affirmat Euagrius, id fieri in intelligas anno sequenti, tot enim anni reperiuntur ab anno quingentesimo septuagesimo secundo vsque ad annum quingentesimum nonagesimum quintum quoē finem imponit historiæ. Nam subdit:

XXIX.

e Euag. lib. 6. c. 21. DE OBITV GREGORII EPISC. ANTIOCH.

f Greg. lib. 1. epist. 27.

Hoc loco historia finem imponere animus est, anno scilicet duodecimo regni Mauritii Tiberii Imperatoris Romani. etenim sequenti anno, quo ablolut historiam suam, annus explet Mauritii nonus, & decimus inchoatur. Emendatum habes Euagrium apud Photium in Bibliotheca, vbi de Euagrio agens, ait ipsum suam produxisse historiam vsque ad annum decimum Mauritii Imperatoris. Sed ipsum Euagrium percontantem audiamus, cum sicait: Res quæ deinceps sequuntur, his, quibus lubitum fuerit narrandas, monumentis, quæ litterarum prodendæ relinquere animus est. Quod si quicquam à nobis vel omissum negligentia, vel minus accurate expositum videatur: nemo nobis crimini det, illud secum cogitans, nos historiam disserere, non in vnum colligere, quæ vtilitati hominum, quorum gratia tantus & tam grauis labor susceptus, suscreuimus. Aliud præterea opus à nobis elaboratum est, quod relationes, epistolas, decreta, orationes, disputationes & alias res nonnullas complectitur. Relationes autē, quæ in eo continentur sunt maxime ad partem ex persona Gregorii Antiochiæ Episcopi facile. Præ quibus duos honoris gradus consecutus fuerat, Quæsturam à Tiberio Constantino, & munus Tabularium seruandarum, in quibus Professorum nomina inscribebantur, à Mauritio Tiberio, quo regnāte eas relationes composuimus, idq; eo ipso tempore, quo Theodosium qui illi, tum Reipubl. primo imperium felicitatis cumulo, genere dabat, in lucem edidit. hucusq; Euagrius ex Græcis primus eorum; qui leguntur, Orthodoxus historicus. Quisnam alius res gestas sub Mauritio prosecutus sit, habes ex Actis Niceni posteriores Concilij, nempe S. Leontium Constantiæ in Cypro Episcopum scripsisse tribulationes, quas his temporibus Dei Ecclesia passa est: sed hactenus incōpertum nobis opus, vel excidit, vel latet incognitum. Sed his prope

g Concil. Nicen. c. 2. act. 4. LEONTII CYPRII HISTORICI.

diebus emersit è tenebris Theophylactus Græcus historicus, qui Mauritianam scripsit historiam, de qua supra dictum est. Quod autem ad successorem Ioannis Hierosolymorum Episcopi spectat: constat post ipsum sedere cœpisse Amos, ad quem extat S. Gregorii Papæ epistola septima sub Indictione prima. Porro eius successionem ex sententia Euagrii in annum sequentem potius referendam putamus.

XXXI. DE OBITV MAXIMIANI EPISC. SYRACVS.

Hoc eodem anno Maximianus ille vir sanctissimus, Abbas olim monasterii S. Gregorii, eiusque pater & educator in monastica disciplina, ac postea ab ipso creatus Episcopus Syracusanus (de quo superius sæpe) hoc, inquã, anno, mense Nouembri, ex hac luce migrauit, luctũ haud exiguum relinquens bonis. de quo ista Gregorius ad Cyprianum diaconum h: *Amarissimas tua dilectionis epistolas de obitu Maximiani obitu mense Nouembris suscepi. Et quidem ille ad præmia desiderata peruenit: sed infelix populus Syracusana ciuitatis lugendus est, qui pastorem talem diu habere non meruit.* & de eodem in epistola ad Syracusanos i. *Hoc tamen sciat magnitudo vestra, quia ciuitati illi, quem dare proposimus Maximiano reuerendissimo simplem, non habemus.* adeo enim eminens erat viri sanctitas, vt parem illi in Ecclesia Pontifex non inueniret. Subrogatus est autem in locum Maximiani Ioannes, cui & pallium k more maiorum Gregorius ipse concessit.

h *Greg. lib. 4 epist. 19. Ind. 15.*

i *Greg. lib. 4 epist. 47. Ind. 15.*

k *Greg. lib. 5. epist. 8. Ind. 14.*

IESV CHRISTI ANNVS 595.

GREGORII PAP. Annus 6. MAVRITII IMP. Annus 10.

I. LONGOBARDI INVALESCVNT IN ROM. IMPERIVM. a *Paul. diac. lib. 4. c. 1. in vers. & in vet. 3.*

SEQVITVR annus quingentesimus nonagesimus quintus Indictionis decimætertiæ, qui extitit vniuersæ Italiæ calamitosus: eum Agilulphus Longobardorũ Rex rupta pace, ipso veris initio, cum exercitu, furore plenus, Romam versus parat aduentum. Vnde autem acciderit, vt idẽ Rex talia aggressus sit, Paulus narrat his verbis a: *Hac eadem tempestate Romanus Patricius Exarchus Rauennæ Romam properauit: qui cum Rauennam reuerteretur, recepit ciuitates, quæ à Longobardis tenebantur, quarum ista sunt nomina. Polimartium. Herta, Tudertum, Ameria, Perusium, Luceoli, & alias quasdam ciuitates. Quod factum cum Regi Agilulpho nunciatum esset: statim Ticino egressus cum valido exercitu Perusium petit, ibique per dues aliquot Mauritionem ducem Longobardorum, qui se Romanorum partibus tradiderat, obsedit, & captũ, sine mora vita priuauit. Huius Regis aduentu in tantum B. Gregorius Papa exterritus est, vt ab expositione templi, de qua Ezechiel scripserat, desisteret, sicut ipse quoq; in ipsis suis homiliis refert. Rex autem Agilulphus, extincto Mauritione, Ticinum repedauit.* hucusque Paulus, qui multa præteriisse ex sancti Gregorii literis redarguitur, ex quibus pertexisse quoque in agrum Romanum eundem Agilulphum apparet.

II. b *Greg. præf. in lib. 2. sup. Ezech.* * peteret GREGOR. CONCIONATVR, ET EZECHIELEM INTERPRETATVR. * transmeatle

Scribebat hoc anno atque dicebat ad populum sanctus Gregorius homilias super Ezechielem prophetam: iamque decimamtertiam dictarus erat, cum ista præfatur b: *Quia multis curis prementibus, Ezechielis prophetæ librorum coram charitate vestra totum per ordinem perscrutari non licuit: bonis vestris desiderijs placuit parcere, * vt saltem extrema eius visio, quæ ei facta est de adificio in monte constituto, quæ & cunctis est visionibus eius obscurior, exponi deberet. Et quidem voluntati vestræ me parere necesse est. Sed duo sunt, quæ hac in re perturbant animum meum. Vnum, quod hac eadẽ visio tanto obscuritatis nebulis tegitur, vt vix in ea aliquid intellectu interlucẽte videatur. Aliud, quod iam Agilulphum Longobardorum Regem, ad obsidionem nostram summopere festinantem, Padum transisse * cognouimus. Vnde pensate, fratres charissimi, in caligine fusi & mystico sensibus penetrare, quid valeat mens misera tumoris sui perturbationibus occupata, &c.*

III. Admiratione hæc profecto digna videntur, quod his hoc tempore vacare potuerit ipse Gregorius obsidionem Vrbis expectans, & quod populus in summo discrimine ciuitatis conciones ab eo tales exigeret, quas in summo otio vix intelligere posse dicatur. Etenim non solum (vt dictum est) ista Gregorius ipse ictibebat, sed etiam coram vniuerso populo pro cõcione dicebat, vt idẽ ipse in eiusdem expositionis præfatione libri primi testatur, cum ait scribens ad Marinianum Episcopum: *Homilias, quas in beati Ezechielis prophetæ, vt coram populo loquebar, excepta sunt, multis curis irruentibus, in abolitionem reliqueram.*

IV. GREGORII LABOR ET ACCVRATIO IN EXPONENDO EZECHIELE PROPHETA.

Admirati sunt hæc omnes, qui sapiunt, vt sub oppresso fasce curæ totius Orbis, & in tanto discrimine Vrbis potuerit Gregorius in his philosophari, & populũ docere: vt plane constiterit ipsum pro arbitrio pennis contemplationis potuisse sursum super astra leuari, atq; deorsum ad populi descendere opportunitatem, illud Pauli e consecutus: *Scio abundare, & scio penuriam pati:* & secundũ illud Dauid *d.* cum poneret pro animi voluntate ascensiones in corde suo, rursum vero disponeret descensiones in valle lacrymarum. Admiratur inter alios ista S. Bernardus, dum ad Eugenium scribens hæc ait e: *Non defuere Romani Pontifices, qui sibi otia inter maxima negotia inuenirent. Obsidio Vrbi & barbaricus ensis ciuium cernicibus immineret: Nonnisi tamen istud terruit B. Papam Gregorium, quo minus sapientem scriberet in otio? Eo nempe tempore (quod ex eius prefatione liquet) obscurissimam & extremam partem Ezechielis tam diligenter, quam eleganter exposuit.* atque etiam homilias illas populum dixit.

V. Sed & multo magis mirabitur, qui legerit, quæ habet sanctus Hieronymus in epistola ad Marcellinũ & Anapsychiam *f.* vbi ait, interpretationem in eũdem Ezechielem aggressum se, impeditum prosequi, quod audisset multas Occidentales prouincias & ipsam Vrbem vastari à Gothis: vt plane ostenderit, nonnisi tranquillissimo esse animi, & ab omni penitus, quamuis è longe etiam emergentis solicitudinis nebula liberi, in tam profundam misteria ingredi. Sed audi, quæso, eius verba: *Ezechielem nonnemo olim aggredi volui, & sponsionem celeberrimam studiosis literibus reddere: sed in ipso dictandi exordio ita animus meus Occidentalium prouinciarum, & maxime vrbis Romanæ vastatione confusus est, vt iuxta vulgare proverbium, proprium ignorarem vocabulum. Diu tacui, faciens tempus esse lacrymarum.* hæc ipse ex quibus, inquam, magis admirare Gregorium. Sterant rumor tantum Occidentalium cladium à cœptis Hieronymum reuocauit in Oriente degentem, nullo pastorali onere prægrauatum, sed solum sacris literis incumbentem: quãnam putas fuisse Gregorium, qui in ex ipsis gladios barbarorum, obstrepentibus tubarum clangoribus, pressus & oppressus totius orbis solicitudine pastorali, haud vegeto & sano corpore, sed langueno morbis alliduis, aggrediturq; & prosequitur in eum prophetam interpretationem & conciones? Sed quid inseper: Cũdem S. Hieronymus (prout ipse eadem testatur epistola) iam iterum maiori otio eundem prophetam esset aggressus interpretari, iamque (vt ait) tres explicasset libros: barbarorum rursus irruptione attingentium limites Palestinæ, à cœptis desiste. e iterum coactum se fuisse dicit, illud ad excusationem obtexens: *Quod si, inquit, iuxta eruditorum silent inter arma leges, quanto magis studia scripturarum, quæ & librorum multitudine, & silentio, ac loh otiorum indigent? Atq; adeo, quod proprium est securitate & otio dictantium indigent? At* vero Gregorius vix tunc à cœptis est violenter abstractus, vbi vallata Vrbe obsidione, vulnera ciuium, vincula atq; cædes est oculis contemplatus: cum enim conciones adhuc pergeret, & ad finem vigesimæ secundæ homiliæ peruenisset, ita ad populum perorauit:

Nemo autem me reprehendat, si post hanc locutionem cessare, quia (sicut omnes cernitis) nostra tribulationes excreuerunt, multique gladius circumfusi sumus, undique imminens mortis periculum timemus. Alii detruncatis ad nos manibus redeunt, alii capti, alii interempti nunciantur. Lam cogar longanam ab expositione retinere quia tedet animam g meam vita mea: Iam nullum in nostris oboritur, qui studium requirat: quia versa est h in luctum cithara nost. & organum meum in vocem flentium. Iam cordis oculus in negotiorum discussione non vigilat: quia dormitant i anima tua pretidio. Iam mumm lectio animo dulcis est: quia obturus sum k manducare panem meum à voce gemitus mei. Cui autem vtere non sit, de Scripturæ sacra sensibus loqui meo stica queatur libet? Et quia-

...quæ quotidie amara bibere, quando possum dulcia propinare? Quid agere restat, nisi vt inter flagella, quæ ex nostris iniquitatibus patimur, cum lachrymis gratias agamus? Ipse etenim, qui nos cædit, vt eum pater adoptionis spiritum, quem dedit: & aliquando filios ponat intra, atque quando flagello corrigit, quia per dolores nos mundat ad hæreditatem perpetuam erudit. Sit itaq; gloria omnipotenti Domino, &c.

Vos fratres enim in carne extra carnē positum, scientem quidem dolores, sed non succumbentem illis, Angelum merito appellandum, & forte plus, quam Angelum; dum illis absque aduersantibus malis (quod ipsorum natura est) laudes Deo persolunt; iste vndique vallatus æramnis, nihil præterea in gemitibus suis, quam Deo gratias agere, eique gloriam occinere didicit.

Sed antequam quæ de rebus Longobardorum anni huius sunt reliqua prosequamur, quæ vel de seipso, vel de Vrbis miserando statu diuersis in locis dictarum homiliarum in Ezechielem ipse Gregorius tradat, instituto cōmentarii huic describamus. Audi primum, quam exacte summa facit suorum morū custos: ex eis enim, in quibus te deplorat incautum, sentiesi ipsum in ipsis etiam laudibus sordibus vigilantissimum. Dum itaque verba ...interpretatur: *Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel*, &c. statim ac perfectionis eminentiam describit eorum, qui præsunt aliis, hæc ait a: *O quam dura audiri sunt ista, nec ipsum: quia memetipsum loquendo fero, cum neque lingua ad horum est prædicationem tenor, neque ea quantum tenere fuit ea tota fouatur longanimi. Qui etenim verbum sepe implicor, & ab obtemperare æque ac despicatione pruinorum torpens & negligens esse. Qui in vocibus Dei, factus sum mutus & verbosus: mutus ne exclamat, verbosus in otiosis. Sed ecce sermo Dei de speculatore constituit, vt loquar. Tacere non possum, & tamen loquendo mœstus pertimesco. Dicam, dicam, vt verbi Dei gladius, eum per me ipsum ad confugendum cor proximi transeat. Dicam, dicam, veritatem contra me sermo Dei sumet per me. Ego veritatem esse non amigo, torporem meum atque negligentiam video. Vtrumque apud iudicem impetrato veniæ ipsa cognitio ipse.*

In quibus me miserrimis vehementer valebam & ab otiosis linguam refrenare, & in mentione erationis pene continue mentem tenere. Et pulsum cordis lucrorum carnium pastoralis suppositi, collegere & ad semetipsum assidue non potest animus: quia ad multa partitus. Cum tamen modo Ecclesiarum, modo non Ecclesiarum causas audiens: que singulorum vitas actus que pensare: modo quadā cernens negotia suspirare: modo decursionibus hostium gladios gemere, & ciuitates ruinas timere: modo rerum cultus ignorare, ne sit subtilitas in ritu, quibus disciplina regula teneatur: modo autem ipsam equanimiter perpetere, modo eis subiacentia charitas obsequere. Cum itaque ad tot & tanta cogitandi distracta diuersa mens huc atque, quando ad semetipsam redeat, & vt cum in prædicatione collocat, & a prædicandi verbi ministerio non cessat! Quæ autem nisi tacite loci sepe vtrique secularibus mentibus obsequium impellunt, ne disciplinam relaxe? Nam si nimis assiduo curarum negotiis mentem suam quæ ab intus non videt, foris fugiat, quia aperta nunquam tradat. Vnde fit vt eorum sepe & otiosa loquatur audiat. Sed quia ipse quoq; inter non pauca otiosa seruorum peccata tradiu, libenter ea loqui incipio, quæ audire cupiunt: & vtique libet audire, libet tacere. Qui ergo vel qualis speculator sum, qui non in monte operis sto, sed adhuc in valle infirmitatis iacet, &c.

Discimus per ex iisdem dictis ad populum homilis, quanta idem pollleret animi demissione, quam sancti Patris vocare consueuerint: humilitatem. Audi ipsum iterum, quinque acceptum ferat, quicquid concionari solerit ad populum: dum quales comparare se debeant interpres diuinæ Scripturæ, docet, hisque ait b: *Non enim hoc nomine est aggredior, sed humilitate. Scio enim, quia plerumque malignus spiritus eloquia, quæ solus intelligere non potuit, coram fratribus suis palam intellexit. Ex quo intellectu & hoc quoque intelligendum, vt eorum, ex quorum mihi merito vitia displicuit, daretur, quod eum, qua hoc mihi pro illo datur, quibus mihi præsentibus tacere. Ex quare, longitere Deus agitur, vt sensus crescat, & elatio dissipetur, dum præter voluntatem, quod inter vos docco. Quia? vel quam latenter vel quamque voluptuose audio quæ dico. Quis quid ergo in hoc prophetæ minus intellexero, mea cæcitate est: si quid intellegere apte potuero, ex diuino munere vestra veneratione. hæc ipse. Dicam libere, pluris apud me est eiusmodi coram populo facta professio, quam quæuis ab eo miracula edita.*

IX.

Sed reuocemus orationem ad luctum: hic, inquam, reddamus, quæ de miseranda Vrbis ac totius Italiæ facie iisdem homiliis Gregorius coram audiente populo repræsentat: ait enim c: *Quid est tam, rogo, quod in hoc mundo lībeat? Vbique luctus assiduus, vbiq; gemitus audimus. Destructæ vrbes, euersa sunt castra, depopulati agri, in solitudinem terra redacta est: nullus in agris incola, pene nullus in vrbibus habitator remansit: & tamen ipsa parua generis humani reliquæ adhuc quotidie & sine cessatione feriuntur; & finem non habent flagella correctionis iustæ, quia nec inter flagella correcta sunt actiones culpæ. Alios in captiuitatem duci, alios detruncari, alios interfici videmus. Quid est ergo, quod in hac vita libeat fratres mei? Si & talem adhuc mundum diligimus, non tam gaudia, sed vulnera amamus.* hæc generatim pro concione Gregorius, qui & mox de ipsa Vrbe subiicit ista miserrima:

c Greg. in Ezech. hom. 19. DE MISERANDO ITALIÆ STATV.

X.

Ipsa autem quæ aliquando mundi domina esse videbatur, quæ lis remansere Roma, conspicimus. Innumeris doloribus multiplicater attrita, desolatione ciuium, impressione hostium, frequentia ruinarum: ita vt in ea completum esse videamus, quod contra vrbem Samariam per hanc eandem Prophetam Ezechielem longe superius dicitur d: Pone ollam pone inquam, & mitte in ea aquam, & congere frusta eius in ea. Et paulo post: Effer hæc coctio eius, & decocta sunt ossa illius in medio eius. Atq; it rum. Congere ossa, quæ igne succendam: consumentur carnes, & coquetur vniuersa compositio, & ossa tabescent. Pone quoque eam super prunas vacuam, vt incalescat & liquefiat æs eius. Tunc enim nobis olla posita est, cum hæc est ciuitas constituta. Tunc in eam aqua missa est, & frusta eius congesta sunt, quando ad eam vndique populi conflubebant. qui velut aqua calens actionibus mundi feruescebant, & quasi frusta carnium in ipsa suo feruore liquarentur. De qua bene dicitur: Effer hæc coctio eius, & decocta sunt ossa eius in medio illius. Quia prius quidem in ea vehementer incaluit actio gloriæ secularis, sed postmodum ipsa gloria eius se paulatim deficit. Per ossa etenim potentes accipit, per carnes vero populi designantur: quia sicut caro portatur ossibus, ita per potentes populi infirmitas regitur populorum. Sed ecce iam de illa omnes huius seculi potentes ablati sunt: ossa ergo exocta sunt. Ecce populi defecerunt: carnes eius liquefactæ sunt. Decatur itaque congeri ossa, quæ igni succendam: consumentur carnes, & coquetur vniuersa compositio eius, & ossa tabescent. Vbi enim Senatus? vbi iam populus? Consumpta sunt corpora omnia eius secularium dignitatum ordo exanclatus est. Exposita est, vniuersa compositio eius: & tamen ipsos nos pauci, qui remanserunt, adhuc quotidie gladij, adhuc quotidie innumeræ tribulationes premunt. Dicatur ergo: Pone eamque eam super prunas vacuam. Quia enim Senatus defecit, populus interiit: & tamen in paucis, qui sunt, dolores & gemitus quotidie multiplicantur: iam vacua ardet Roma.

d Ezech. 24. LVCTVOSVS STATVS

XI.

Quid autem ista de hominibus dicimus, cum ruinis crebrescentibus, ipsa quoque destrui ædificata videamus? Vrbs apte ciuitate iam vacua foditur: localescat & liquefiat æs eius. Iam enim & ipsa ella consumitur, in qua prius & carnes & ossa consumebantur: quia postquam defecerunt homines, etiam parietes caduntur. Vbi autem sunt, qui in eius aliquando gloria lætabantur? vbi eorum pompa? vbi superbia? vbi frequens & immoderatum gaudium? Impletum est in ea, quod contra destructam Ninivem per Prophetam dicitur e: Vbi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum? An eius duces ac principes leones non erant, qui per diuersas mundi prouincias discurrentes, prædam sauiendo & interficiendo rapiebant? Hic leonum catuli inuenibant pascua: quia pueri, adolescentes, iuuenes sæculares & secularium filij huc vndique concurrebant, cum profecto in hoc mundo volescent. Sed iam ecce desolata, ecce contrita, ecca gemitibus oppressa est. nam nemo ad eam currit, vt in hac mundi profectat: iam nullus potens & violentus remansit, qui opprimendo prædam duripiat. Dicamus ergo: Vbi est habitaculum leonum & pascua catulorum leonum? Contigit ei, quod de Iudæa nostrum per Prophetam dictum f: Dilata calutitium tuum, sicut aquila. Calutitium quippe hominis in solo capite fieri solet, calutitium vero aquilæ in toto corpore: quia cum valde senuerit, plumæ eius ac penna ex omnibus mem-

e Nahum. 2

f Mi. 6. 11

bus membris illius caderent. Caluitium ergo suum sicut aquila dilatat, qui aplum sui perdidit, quæ populum amisit. Alarium quoque pene occiderunt, cum quibus volare ad prædam consueuerat: quia omnes potentes extincti sunt, per quos aliena rapiebat. Hæc autem, quæ de Romanæ urbis contritione dicimus, in cunctis factæ mundi ciuitatibus scimus. Alia etenim loca clade desolata sunt, alia gladio consumpta, alia fame cruciata, alia terræ hiatibus absorpta. Desistamus ergo ex toto animo hoc præsens seculum vel exaltum, &c.

XII. Sed quam iusto Dei iudicio barbari finerentur in Romanum Imperium prævalere, alibi idem sanctus Gregorius ad ipsam Constantinam Augustam scribens hoc anno, exemplis ingerit, quæ cum sub Romano Imperatore subditi paterentur, narrat his verbis a: *Corsica, inquit, insula tanta nimietate exigentium, & grauamine premitur exactionum, vt ipsi, qui in illa sunt, cadent, quæ exigentur, complere vix filios suos vendendo sufficiant. Vnde fit, vt derelicta pia Republica, possessores eiusdem insulæ ad nefandissimam Longobardorum gentem coganturconfugere. Quod enim grauius, quid crudelius à barbaris pati possunt, quam vt constrictis atque compressis suos vendere filios compellatur? In Sicilia autem insula Stephanus quidam marinarium partium Chartularius tanta præiudicia tantasque oppressiones operari dicitur inuadendo loca singulorum, atq; sine dictione causarum per possessiones ac domos titulos ponendo, vt si velim acta eius singula, quæ ad nos peruenerunt, dicere, magno volumine hæc explere non possim. Quæ omnia serenissima domina solerter aspiciat, & oppressorum gemitus compescat. Hæc enim ego ad piissimas aures vestras peruenisse non suspicor, nam si ea eis minime potuissent, nunc usq; minime permansissent. Quæ piissimo domino apto sunt tempore suggerenda, vt ab anima sua, ab Imperio, atq; à filiis suis talè hoc tantumque facinus peccatis, pond⁹ amoueat.*

XIII. *Qui scio, quoniã dicturus es, quia nobis in Italia expensa transmittitur, quæ quidem de prædictis insulis aggregatur. Sed ego suggero ad hoc, vt essi minus expensæ in Italia tribuantur, à suo tamen Imperio oppressorum lachrymas compescat. Nam & idcirco fortasse tanta expensa in hac terra minus ad vtilitatem proficiunt, quia cũ peccati aliqua admixtione colliguntur. Præcipiant ergo serenissimi domini, nil cum peccato colligi. Nam scio, quia etsi parum Reipublicæ attribuitur vtilitatibus, ex eo multum Respublica adiuuatur. Quod etsi fortasse contingat expensu minoribus minus adiuuari: melius est tamen temporaliter nos non viuere, quam vos ad æternam vitã obstaculum aliquod inuenire. Quæ enim mentes, qualia viscera parcentum esse possint, perpendite, quando filios suos dextrahunt, ne torqueantur? Qualiter autem miserendum sit filiis aliorum, hoc bene scit, qui habent proprios. Vnde mihi hæc breuiter suggessisse sufficiat, ne si ea, quæ in his partibus aguntur, pietas vestra non cognosceret, nec apud districtum Iudicem silentij mei culpa multaretur.* hæc ad Imperatricem Gregorius.

XIV. Ex his videas, vnde stroxerit diuina vindicta post hæc in Mauritium atque eius filios immissa, de qua suo loco dicendum. Intelliges tunc, quanto damno non audiant Principes sacerdotes; quanto que dispendio regni, filiorũ, ac denique animæ, præter ius fasque à populis sibi subiectis quouis prætextu necessitatis grauia tributa extorqueant. Peccabat & in eo summopere Mauritius Imperator, quod superbientem in Romanam Ecclesiam Ioannem Constantinopolitanum Episcopum confouebat: cuius rei causa Dei iram in Imperium Romanum frequẽti barbarorum immissione conuertam, idem Gregorius alibi alia occasione scribens ad ipsum Mauritium Imperatorem affirmat. Dum enim agit de superbia Ioannis Episcopi Constantinopolitani exigentis se titulo vniuersalitatis aduersus fratres & collegas aliarum sedium sacerdotes, ait hæc obseruatione dignissima b:

Quæ enim, serenissime Domine, vertat humana, quodque carnifex vobis in dies contra vestri Christianissimi culmen Imperii irreligiosas præsumeret manus erigere, si fluderet concors sacerdotum mens Redemptorem suum lingua pro vobis, atque vt oportebat, meritis exoraret? Aut quis ferocissima gentis gladius in nocens fidelium tanta crudelitate grassaretur, nisi nostra vita, quia sacerdotes nominamur, & non sumus, à prauissimis grauaretur operibus? Sed dum nos competentia nobis relinquimus, & nobis incompetentia cogitamus, peccata nostra barbaricis viribus sociamus, & culpa nostra hostium gladios exacuit, quæ Respublica vires granat. hæc & alia ipse, ex obliquo fetiens Imperatorem, qui non reprimeret Ioannis superbiam Ecclesiam perturbantem. Rursum vero in regios ministros malorum ingruẽtium culpam reiciens, hæc ad Sebastianum Episc. de isdem c: *Quæ enim, inquit, frater sanctissime, de amica vestri domini Romani? Exarchus hic erat; persona in hac terra patimur, sequi nomine valemus. Breuiter tamen dico, quia eius in nos militia gladios Longobardorum sanctita vt benigniores videantur hostes, qui nos interficiunt, quam Reipublicæ subiuges, qui nos malitia sua, rapinis ac spoliatis in consumptione consumunt.* hæc ipse.

Contra ea, quod antea & præsenti anno grassantibus Longobardis in omnes Italiæ regiones, Roma fuerit inaccessa: præstitit id vigilãtia Romanorum Pontificum, qui præter iuges excubias in vigiliis, ieiuniis, & orationibus, addiderunt, vt Ecclesiæ pecuniis redimerent vexationem, prout idem ipse Gregorius hoc ité anno scribens ad eundem, quæ supra Constantinam Augustam hæc post alia nonnulla habet d: *Vigenti autem iam & septem annos ducimus, quod in hac Vrbe inter Longobardorum gladios viuimus. Quibus quam multa hac ab Ecclesia quotidianis diebus eroganture, vt inter eos viuere possimus, suggerẽda non sunt. Sed breuiter indico, quia sicut in Ranennæ partibus dominorum patas apud primum exercitum Italiæ Sacellarium habet, qui causis superuenientibus quotidianis expensas faciat, ita & in hac Vrbe ex causis talibus eorum Sacellarius ego sum. Et tamen hæc Ecclesia, quæ vno eodemq; tempore clericis, monasteriis, pauperibus, populo, atque insuper Longobardis tam multa indefinienter expendit, ecce adhuc ex omnium Ecclesiarum premitur afflictione, &c.*

Quod ad ea, quæ dicta sunt, pertinet, putatu interdum in textu Gregorii, pro Sacellario, legi debere, Saccellario, quasi à sacellis sumptum nomen: quod satis ipse Gregorius docet, dum ostendit Saccellarium fuisse Thesaurarium pecuniæ publicæ, cuius rei gratia oportuit ipsi creditos esse pecuniarum sacculos, ob idque Saccellarium dictum esse. Huic meæ sententiæ suffragatur idem Gregor. in epistola e ad Honoratum diaconum, vbi agens de solutione confectæ pecuniæ pro dignitate Consulari adipiscenda, ait: *Magis ex se agat dilectio tua, quatenus oblata in saccella iustitudinibus, honores mereatur accipere.* vbi per saccella, cerũ est intelligi Principis pecuniam captam, & proinde per Saccellarium, Thesaurarium. In quam sententiam & laudatus f. *Fiscus, inquit, saccus est publicus.* hinc accidit, vt fere pe per Saccellarium in causis criminalibus appellari inueniatur Fiscalẽ procuratorem; vt in Actis S. Maximi martyris sæpius inuenitur, vt suo loco dicetur.

Reperiri etiam contingit eandem vocem Sacellarii in Ecclesiasticis ministeriis apud Græcos (vt auctor est Goropalata) proiis, qui curam gerunt monasteriorum, tam virorum, quam mulierum. Itemq; habet Theodorus in meditatis, idem esse nomen Oeconomi, Custodis, Sacellarii, vel præfecti sacellis. Apud Latinos si Saccellarius scribitur à sacc⁹llis, Thesaurarius Ecclesiæ intelligitur: si vero per simplicem c, Sacellarius à sacello, qui sel. sacello præest, significatur. Sed de his hactenus.

Reuertamur iam ad S. Gregorium, qui (vt dictum est) redimebat pretio salutem Vrbis in diserimine positę, non quod diffideret viribus, sed potius, quod ægro animo ferret humanum sanguinem bello fundi: satis namque ibi virium fuisse, vt hostes internecione deleret, si voluisset, ipsemet testatur. nam audi, quæ habet, scribẽs ad Sabinianum diaconum g: *Vnum est, inquit, quod breuiter suę gratiæ significem. Serenissimus dominus noster: quia filego serenissimi domini nostri: quia filium meum in morte Longobardorum me miscere voluisset, hodie Longobardorum gens non haberet Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in summa confusione esset diuisa. Sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido.* hæc Gregorius: ex quibus æque intelligas, quantæ essent in ipso Romano vno Pontifice vires: et cognoscas effusam in Longobardos largitionem ex charitate Christiana manasse.

Verum quod ad mitigandos concitatos barbaricos animos quæque obsequia viden inutilia potuissent: quod solius Dei sit opus, tumentes sedare marinos in tempestate fluctus: re vera diuina potius opitulante gratia contigit, Vrbem fuisse Longobardis inaccessam: de cuius enim

idem

a Greg. lib. 4. epist. 33. Ind. 13. DYRA TYRANNIS EXERCETVR A PRÆSIDIBVS PROVINCIARVM.

NON GRAVANDI POPVLI ALIQVO PRÆTEXTV BELLI.

XIV. EX TYRANNIDE PRINCIP. BARBARI INVALESCVNT.

b Greg. lib. 4 epist. 32. Ind. 13.

XV.

VII.

idem agens, eorum id tribuit non largitioni pecuniarum, sed Petro Apostolo vigilanti super custodiam Vrbis: cum enim ad Rusticianam Patriciam scribit, hæc ait: *Sin vero gladios tuos ac bella formidatis: soliciteé deberis aduertere, quanta B. Petro Apostolorum Principi in hac Vrbe protecto est, in qua sine magnitudine populi, & sine adiutorio militum tot annis inter gladios Deus existere, seruarique me fecit.*

XXI. MAGNO DAMNO ITAL. GREGOR. PATRÆ NON CREDITVR.

Adhuc præterea hæc idem Gregorius hoc animum gubernandi præmunitur, audi ipsum ita scribentem ad Sebastianum Episcopum b: *Vos*, inquit, *tempore curam Episcopatus, & gloriosorum, monasteriorum quoq; & populi gerere, contra hostium insidias solicitum vigilare, contra Ducum fallacias atq; malitias sospitem semper existere, cuius labor tuus, cuius dolor sit, vera fraternitas teste veraciter pensat, quanto me, qui hæc patior, pœnitus est.* hæc idcirco Gregorius, quod experitus esset, quam infideles barbari in fide seruanda existerent, & quam verendum esset, ab Imperatore in Italiam mitterentur Exarchi. Auditi super ipsum ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum ad finem epistolæ hoc item anno ista leguntur: *Sub cauti tribulationibus eorum insistite, barbarorum malitiæ premite, vt non duo multa tractare, sed nobis respirare vix sinant.* Inter hæc igitur tot difficultatum fluctus, nihil febricitarius, finisque tedebat potauit secutus accidit, quam curare si cum Agilulpho Rege Longobardorum componere pacem posset: cuius rei perficiendæ gratia hæc ad Seuerum Scholasticum Exarchi scripsit.

XXII. QVANTA PASSVS GREG.

Quæ sunt tædiosa, & sinceræ menti grauia eorum dilectionibus obstringere, dum scadere debent atque suggerere, quæ & animam saluant, & nomini non derogent. Proinde quantum nouimus, quanta fatigationis excellentissimum Exarchum diligatis: illorum magnitudini refert, quæ alta sunt, inscire aut cognoscere, vt hæc cognoscendo, ad contemnendum cum rationabiliter prouocetis. Scitote autem, quia desiderium Longobardorum Rex gentis alere pacem faceretur non esse, & tamen ei dominus Patricius iudicium esse voluerit. Nam mala pristina, sua contra pacem minime quærentur esse commissa. Et quamuis sibi frater vndecunque intulerit, satisfieri postulat, & quæ sua sunt, salutari suo modo omnibus pollicetur si quid à patrimonio imparte esse commissum.

Quæ petunt non ambigitur conuenire, quod petit, oportet ipsum, si qua ab vtraque parte mala facta sunt, componi: dum bonorum alia pax fiat, atq; Deo valeat protegente firmari. Quatenus si nobis omnibus necessaria, bene nostis. Sapienter nos, fraternitatis agite, vt excellentissimus Exarchus ad hoc sine mora dirigatur, ne per eum pax veniat, qui ei non expedit, videatur. Nam non existere meliorem, nobis sum quidem spectalem pacem non quærit, sed scimus, quia & deuastata insula & loca sua depopulata portatus. Hæc autem considerate: & pacem habere debetis: quatenus in hac salem dilatione & res quietem possideant ad medium, & Reipublicæ restituende vires adeuante Deum melius reparentur, hucusque de pace Gregorius, cui dum de Agilulpho promittebat minime ab Imperatore credebatur. Delata enim cum hæc fuissent ab Exarcho ad imperatorem Mauricium Imperatorem sicut ille, ita & ipse sanctum Gregorium vt simplicem nimis derisit, quod facile adeo crederet Regi Longobardorum, datisque ad eum litteris haud firmo Pontifice dignis, de pluribus conquestus est, quibus sanctus Gregorius habita ratione non extantillæ ad eum litteræ facile potest intelligi, sic enim ista se habent.

XXIII. QVANTA PASSVS GREG.

In tranquillis iussionibus sacræ dominorum pietatis diuersa me de quibusdam rebus grauare fraudant, parcendo mihi minime pepercit. Nam in scriptura sacra cum in bona intelligentia ponitur simplicitas, vigilantia tamen adhibenda est, quæ vitæ nostræ ordinem sequatur. Et post nonnulla: Ego enim allegata ad causam descendit, hæc subdens: Ego igitur, qui in serenissimorum dominorum iussionibus ab humilitate mea directis, non aduentia prudentia simplex denuncior, quia seruus appellor: quasi ita esse ego quoq; non noscam. Nisi hoc vestra pietas taceat, exclamant. Ego enim non noscam, ad ipsa tolerenda, quæ inter Longobardorum hostes in locis patior, maxime veniscam. In ea autem re, quam de me pietas habuit, quia tecta corde venire ad Rempublicam paratus fuit: dum mihi non creditur, etiam mentitus esse reprehendor. Sed ecce sacerdos non sum: scio grauem esse hanc inuentam sacerdoti, vt veritati seruienti, fallax credatur. Et dudum noui, quoniam Arnulpho plus est creditum, quam mihi: Leoni amplius est creditum, quam mihi: & nunc ei, qui esse ad medium videntur, plus quam meis assertionibus credulitas impenditur.

XXIV. DE GREGVRE PRÆF. ET CASTORIO MAGISTRO MILIT.

Et quidem si terræ meæ captiuitas per quotidiana momenta non excresceret, de despectione mea atque irrisione lætus facerem. Sed & hoc me vehementer affligit: quia ego vnde crimen falsitatis tolero, inde Italia quotidie ducitur sub Longobardorum iugo captiua: dumq; meis suggestionibus in nullo creditur, vires hostium immaniter excrescunt. Hoc tamen possumo Domino suggero, vt de me mala omnia qualibet existimet, de vtilitate vero Reipublicæ & causa ereptionis Italiæ non quibuslibet facile pias aures præbeat, sed plus rebus, quam verbis credat. His subiicit de honore cultuque, quo debeat omnes ex præscripto Legis diuinæ venerari sacerdotes, exemplumque ingerit Constantini Magni, & in malus opprobrium Gentiles etiam in medium adduci, quanta illi veneratione prosecuti fuerint sacerdotes. Demum vero: Hæc ergo, inquit, pietati Dominorum non pro me, sed pro cunctis sacerdotibus suggero. Ego enim homo peccator sum: & quia omnipotenti Deo incessanter quotidie delenquo, aliquod mihi apud tremendum examen illius esse remedium suspicor, si incessantibus quotidie plagis feror. Et credo, quia eundem omnipotentem Dominum tanto vobis amplius placatu, quanto me ei male seruientem districtius affligitis.

XXV. MAVRITIVS SVO MAGNO DAMNO GREG. AFFLIXIT.

Multas enim iam plagas acceperam, & superuenientibus dominorum iussionibus inuenti consolationes, quas non sperabam. Sæpe enim possum, hac celeriter plagæ enumero. Primum, quod mihi pax subducta est, quam cum Longobardis in Tuscia positis sine vllo Reipubl. dispendio feceram. Deinde corrupta pace, de Romana ciuitate multitudines ablatæ sunt, & quidem alij ab hostibus occisi, alij vero Narnias & Perusi positi: & vt Perusium teneretur, Roma relicta est. Post hoc plagæ grauiores sunt aduentu Agilulphi, ita vt oculis meis cernerem Romanos more canum in collis fumibus ligatos, qui ad Fraciam ducebantur venales. Et quia nos, qui intra ciuitatem sumus, Deo protegente, manus eius effugimus: quæ rum est, vnde culpabiles esse viderentur, videlicet, cur frumenta defuerint, qua in hac vrbe diu multa seruari nullatenus possunt, sicut in alia suggestione plenius indicaui.

XXVI. GREG. CVPIT DISSOLVI ET ESSE CVM CHRISTO. f *Greg. li. 4. ep. 29. in 13.*

Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum: quia (teste conscientia fateor) aduersa quælibet pati paratus sum, dummodo hæc omnia cum salute dimittat mea anima exadam. Sed de gloriosis viris Gregorio Præfecto & Castorio Magistro militum non mediocriter sum afflictus: qui & omnia, quæ potuerunt fieri, nullo modo facere neglexerunt, & labores vigiliarum & custodiæ ciuitatem eodem obsessione vehementissimo pertulerunt: & post hæc omnia grauibus dominorum indignationibus pressi sunt. De quibus patenter intelligo, quia eos non sua acta, sed mea persona grauat: cum quæ, quia pariter in tribulatione laborauerant, post laborem pariter tribulantur. Quod autem Dominorum pietas illud mihi parcendum & terribile omnipotentis Dei iudicium intentat, rogo per eundem omnipotentem Dominum, ne hoc vlterius quidem faciat: nam adhuc nescimus, quis ibi quæ lusit.

Vidistilector, quanta petulantia litteris insultauerit Mauritius Imperator in sanctum Gregorium? Sed dedit postea pœnam temeritatis satis ampla & conferta mensura, cæteris factus exemplum, quam humiliter, quamque modeste, placide ac reuerenter gerere se debeant Principes cum sacerdotibus, maxime vero cum supremo Romanæ sedis Antistite, sed de his suo loco dicendum. Inrelexisti pariter non spiritualibus tantum rebus, sed & publicis Reipublicæ curis incubuisse Gregorium, ipsamque Vrbem non sacerdotali tantum, sed & regali administrasse regiminè: licet illic præfecti essent Vrbani, nec non milites ab Imperatore ibidem collocati.

In his positus angustiis sanctus Gregorius, præter instantem solicitudinem omnium Ecclesiarum (secundum illud Apostoli, tentatus supra modum, ita vt tæderet ipsum viuere) si quos nouit Dei inimicos seruos, eos rogauit, vt precibus à Deo expeterent, vt à vinculis vitæ huius citius solueretur: scribens enim hoc anno ad Eliam Abbatem Isauriæ, hæc ad finem habet si: *Per omnipotentem*

Dominum

Dominum rogo, vt efficiax preces pro nobis faciatis, quatenus de peccatis, in quibus obligatus tenor, & tribulationibus, quibus premor, citius absoluar, & patriæ cœlestis gaudijs perfruar. Et ad Sebastianum Episc. eadem ferme verba, quibus addit a: *Quamuis enim inæstimabilis sit cœlestis patria dulcedo, quæ trahat: multi tamen in hac vita dolores sunt, qui ad amorem cœlestium quotidie impellant: qui mihi in hoc ipso solum vehementer placent, quia placere in hoc mundo aliquid non permittunt.* hæc ipse.

a *Greg. lib. 4. ep. 38.*

XXVII. IO. EPISC. CONSTANTINOP. IN GRÆC. INSURGIT.

Sed aliæ maiores eum præsserunt angustiæ. Nam quo magis ipsum despectui habitum sciret ab Imperatore Ioannes Constantinopolitanus Episcopus, eo arrogantius in ipsum Gregorium Romanum Pontificem insurrexit, eidemque aduersari obstinatius cœpit, cum sol ta temeritate prosequitur insolentius quod cæperat aduersus Apostol cam sedem se vniuersalem Pontificem nominare: aliis enim tempore prædecessoris ipsius S. Gregorii (Pelagii inquam) eadem cõtentio fuerat agitata: sed repressus, nunquam tamen videri potuit quieuisse: nam nec per Apocrisarios monitus cessauit aliquãdo: cuius rei causa sunt ipsi S. Gregotio haud segniter laborandũ, atq; insudandũ vehementius isto tempore, quo ipse Imperator in odium ipsius videri poterat patrocinium eiusdem suscepisse Ioannis: cum Gregorius contra repugnans, hoc ipso anno vehementius conatus est, si ad meliorem frugem reducere posset hominem fastu tumidum, illum imitãtem apostatam Angelum, qui se extulit contra Deum. Qui eum vt vinceret, imitatus est Dei Filium, qui cum Satana non in sua maiestate, sed in nostra est congressus humilitate: ita et S. Gregorius pugnans contra Ioannem, nõ egit ipsa summa, qua pollebat Apostolica auctoritate, sed Christiana humilitate, se deprimens, vt iacentem erigeret, ac deorsum humilians, vt lapsum in profundum surſum subleuaret, qui se extollendo ceciderat. Extant de his hocanno datæ complures ad diuersos eiusdem Gregorii Papæ eodem argumẽto litteræ, quibus videas eiusmodi, quod diximus suscepisse certandi genus, atque in primis cum ad ipsum Ioannem Cõstantinopolitanum litteras dedit, quibus primo cum ipso egit ex sancti Euangelii præscripto admonitione canonica, iuxta illud b: *Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum, &c.* nam ait ad finem epistolæ c: *Nos quidem, vt quos talia tantaque per ausum nefarium culpa committitur, seruamus quod Veritas præcipit, dicens: Si peccauerit in te frater tuus, &c.* ac paulo post: *Ego itaque per Reuerentiales meos semel & bis verbis humilibus hoc, quod in tota Ecclesia peccatur, corripere studui: nunc per me ipsum scribo. Quicquid facere humiliter debui, non omisi. Sed sicut mea correptione despicior, ita, vt Ecclesiam debeam adhibere. Hoc itaque dicens, omnipotens Deus fraternitati vestræ inducet, quanto circa vos amore constringor, quantumque in hac causa non contra vos, sed pro vobis lugeo.* hæc Gregorius Christiana exæquans charitate:

GREGOR. SCRIPTIS AGIT CONTRA IO. EPISC. CONSTANT.

b *Matth. 18*

c *Greg. lib. 4. epist. 38. ind. 13.*

XXVIII. CONSTANTINOPOLITANI PRÆSVLIS SVÆ CONDITIONIS IMPATIENTES.

In hac autem controuersia, vt e incta quam exactissime explicentur, eadem summatim sunt ab origine deducenda, breuique compendio hic repetenda, quæ superioribus Tomis in medijs sunt allata. Peruigo quædam humanæ gloriæ diu complures Episcopos eius sedis exagitauit, ne alicui Orientalium sedium esset Ecclesia Conſtantinopolitana subiecta. Etenim (vt suo loco est demõstratum) Alexand inus Episcopus, cum totius sibi vendicaret præfecturam Orientis, electionem quoque Constantinopolitani Episcopi, vt iure sibi debitam, studuit arrogare à tempo ibus Theodosii Imp. cum Ecclesiæ illi præesset S. Gregorius Naz. ac Timotheus regeret Ecclesiam Alexandrinam. Resilientes vero Constantinopolitani Episcopi, illud amplius post hæc sunt conati, vt ipsa Ecclesia Constantinopolitana non solum alicui Orientalium sedium non subiceretur, sed ipsa præsideret cæteris, primaque post Romanam esset: fauoreque adnitentes Imperatorum, id conse qui studuerunt, perficereque conatus est id Anatolius Cõstantinopolitanus Episcopus in Magno Chalcedonensi Concilio, edito ea de re furtiue (vt vidimus) canone. Sed reluctatus est S. Leo Papa, abolés cuncta quæ de prærogatiua eius sedis in dicto Concilio statuta fuissent.

Acacius vero eiusdem sedis Episcopus, eius rei causa constans schisma, fauore quoque hæreticorum Imperatorum id sibi sumere conatus est: cum Romani Pontifices aduersantes Felix & Gelasius inprimis eidem restiterunt. Ad hæc additum, vt Ioannes iste Ieiunator non tantum Patriarchæ nomen sibi arrogaret, sed & addideric nomen Oecumenici, hoc est, Vniuersalis Episcopi. Hæc quidem factiosi hactenus conati sunt: qui, sicut Imperatore Constantinopolitani vniuerso Romano Imperio dominabitur, ita ipsi spirituali præfectura nomine tenus saltem vniuersæ præsse Ecclesiæ, nouo adinuento nomine, videri voluerunt.

Quod vero inter alia excellere Romam principum Apostolorum pignoribus probe sciret iste Ioannes, per Augustam, alterius eorum, nempe Pauli caput sibi studuit vẽdicare: quo tanto accepto pignore (quoquo modo captato prætextu) Ecclesia Cõstantinopolitana, æmula gloriæ Romanorum, gloriaretur Apostolo Paulo, sicut Petro Roma. Suadebat hæc innata Græcis de Latinorum gloria æmulatio: sed inane quidem cõsilium, cum nequaquam eum reliquiis Apostolorum transferatur sedis dignitas & auctoritas. Attestitit (vt vidimus) his nãque omnibus S. Gregorius, negans fieri posse, vt vel leue quid de Apostoli Pauli corpore amoueretur. Porro Augustam Constantinam excitatam fuisse ab æmulis Gregorii, palam ipse profiteretur illis verbis ad eam scriptis d: *Quidam homines contra me pietatem vestram excitare voluerunt, vt mihi (quod absit) voluntatis vestræ gratiam subtraherent: & propterea quæsierunt capitulum, de quo vobis quasi inobediens inueniret.* Tales ergo fuerunt Ioannis conatus, nimirum, vt vel obtinerer, quod optaret, vel si minus, ipsum Gregorium Augustæ redderet perinfensum: quos inanes penitus reddidit ipse Pontifex.

Gregorius igitur, sicut & ipsius prædecessor Pelagius, execratus est arrogans illud nomen nouum: nullus enim hactenus Orientalium Patriarcharum, neque Alexandinus ipse, licet totius Orientis spiritualem præfecturam sibi vendicaret, eo vsus est nomine, quod nec cogitasse quidem reperitur. Erant in Ecclesia Dei eiusmodi spirituali præfecturarum ista vsu tecepta nomina, Episcopus, Archiepiscopus, Metropolitanus, Primas, & Patriarcha. Qui igitur Constantinopolitanæ Ecclesiæ olim tantummodo dicebatur Episcopus, ipse que (vt dictum est superius) sub Heracleæ metropoli constitutus, non acquirit Archiepiscopus dici, nec simpliciter Patriarcha, sed additio nomine Oecumenici, Patriarcha Oecumenicus voluit nominari, quam vocem etiam in peccationi accepet significatione. nam audi Gregorium ad eum ista scribentem e:

Quid ergo, frater charissime, in illo terribili examine veniens Iudex dicturus est, qui non solum pater, sed etiam generalis pater in mundo vocari appetit? hæc ipse, qui quod ait: *Generalis pater in mundo vocari appetit*, plane ad Græcum nomen alludit: vsus est enim Græci οἰκουμενικὸν, dicunt Sori τὸν οἰκουμενικὸν, quod est orbis terrarum: neque Pater siue Patriarcha Oecumenicus, idem dici videatur, ac Patriarcha orbis terrarum. Vnde & patet accepisse Gregorium nomen Vniuersalis pro singulari & vno solo, præter quem nemo sit nam ad ipsum Ioannem f: *Nullus vnquam*, inquit, *talibus vocabulis appellari voluit, nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit: ne his sibi in Pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus fratribus denegasse videretur*, habet eadem in epistola ad Mauritium Augustum his verbis g: *Cernere licet Petro Apostolorum Principi honore per venerandam Chalcedonensem Synodum Romano Pontifici oblatum est: sed nullus eorum vsquam hoc singularitatis vocabulum assumpsit, nec vti consensit, ne, dum privatum aliquid datur vni, honore debito fraternitas privaretur vniuersi.* qua etiam significatione dicitur Ecclesia vniuersalis vna toto orbe diffusa, extra quam nulla esse potest Ecclesia. Sic igitur habes, quod nomen Vniuersalis respuit Romanus Pontifex oblatum à Synodo Chalcedonensi, quia noluerit eo sensu dici Pater totius mundi: ipse Romanus Episcopus, cui reliqui omnes subesse et vt fili, & non vt fratres, & in administratione collegi: Christi,

f *Greg. lib. 5. epist. 20. ind. 13.*

g *Greg. lib. 7. epist. 33. ind. 14.*

sumque

stantque tantum eo sensu sanctus Gregorius dicit, vniuersale caput Ecclesiæ in epistola *a* ad omnes Episcopos de priuilegio collato monasterio sancti Medardi.

Alia vero est eiusdem nominis significatio, qua dicitur Vniuersale, hoc est, quod remanentibus partibus integris, ipsum cæteris supereminet: qua ratione vetuit inter Patriarchas vllum Oecumenicum, de Orientalibus intelligem, quod nequaquam alterum alteri voluit esse subiectum. Quo sensu sæpe repertus certum est Romanum Pontificem esse dictum Vniuersalem Episcopum absque aliquo fastu, cum eo nomine id, quod est, exprimatur, nempe quod ipsi cura pastoralis vniuersi gregis totius Orbis superemineat, nam ipse Gregorius in eadem epistola de priuilegio concesso S. Medardi monasterio: *Hæc*, inquit, *sedes Romana speculatorem suum toto orbi indicit, & vocat ad constitutum omnibus mortis*, qua etiam significatione eandem Ecclesiam dominam gentium appellat *b*. Porro cum ipse meminerit in epistola ad Ioannem, & alibi sanctum Petrum esse primum membrum vniuersalis Ecclesiæ, reliquos vero Apostolos singularium plebium capita, seque Petri successorem æque profiteatur: nonne se vniuersalis Ecclesiæ vniuersalem pastorem esse confirmat? sicut & Ioannes Episcopus Rauennas agnouit, vbi in epistola ad ipsum reddita ait: *Quibus auditis ego sanctissimi illi sedis, quæ vniuersalis Ecclesiæ iura sua transmittit, præsumpserim obuiare?*

Quod tandem ad Gregorium ipsum spectat: An non opere sæpe ostendit se esse totius orbis Episcopum? Quis enim est eius pontificatus, quo non appareat ipsum vniuersalis Ecclesiæ habenas regere, Orientalibus, & Occidentalibus Episcopis iura dare, omnes audire, & omnes eodem iudicare, appellationes ab orbe vniuerso recipere, causas cognoscere, probare, vel reiicere, dare pallia Metropolitanis Episcopis, atque Ecclesiis priuilegia impartiri? Ne recordamur ab hoc anno, idem ipse dat pallium Episcopo Corinthiorum, itemque Episcopo *d* Nicopolitano, præmittimus de Occidentalibus dicere. At nõne ipse Ioannem Constantinopolitanus subditum se coegerat Romano Pontifici, cum ab eo adeo seuere redargueretur incusta Ioannis presbyteri, de qua extat epistola Gregorii ad ipsum data *e*, cuius causæ Acta Romam dimitti iussit? An nonne paruit ipse Ioannes? Vtique paruerat eius Gregorii timens per Sabinianum Apocrisiarium Constantinopoli degẽtem illatas, cum & Acta ipsa iudicii Romam mitti, quo appellatio antea delata cucurrisse Sunt & alia, de his exempla.

Hoc enim animo idem Gregorius Græcorum Ecclesiis vt vniuersalis pastor inungitans, ad Ioannem Corinthi Episcopum scribens *f*, probauit depositionem Episcopi Anastasii. Dedit & alias literas ad eundem de exacta exhibenda cura pastorali, præcipue admonendi, ne pro ordinationibus quid accipiat. Eodem quoque argumento dedit literas *g* ad vniuersos Episcopos per Heladiam prouinciam constitutos. Id ipsum præstitit scribens ad Epiri Episcopos, cum pallium mittit ad ipsorum Metropolitanum Andream ordinatum Episcopum Nicopolitanum, monens eos, vt omnino caueant, ne quid pro ordinationibus accipiant. Sed & quo alio iure alienos clericos Romæ ordinatos retineret, nisi vniuersalitatis? Est de his epistola *h* ad Eliam Abbatem Isauriæ. Sic vides Græcorum, cum refugit, dici Vniuersalis, vniuersalis tamen Ecclesiæ curam subire. Nam quod obseruandum præcipit in Occidente etiam ab Ecclesiis Galliarum æque seruari mandat, scribens in primis ad Virgilium Arelatensem Episcopum, *i* cui & petenti pallium meminit, quem monet de cauenda in ordinationibus simonia, & ne quis ex laico mox creetur Episcopus. Eadem quoque ad vniuersos Galliarum Episcopos scribens admonuit, vt eos pareat Virgilio, de quo hæc ait: *Sed quidem ante quæ confraternitatem fratris nostri Virgilio Arelatensis Ecclesiæ Episcopo vices nostras tribuimus*, &c. Ita quidem ex his & aliis quæ hoc anno à Gregorio datis epistolis, ipsum vniuersalis Ecclesiæ curam gessisse, vbiq; repetes.

Sed quid post hæc ipse Ioannes? Vtique fecit, quod pater eius, de quo Dominus l: *Vos estis ex patre diabolo*, & quod princeps ipsius, de quo scriptum est: *Ipse enim est Rex super omnes filios superbiæ*. nempe quod sicut ille inuitus, velit, nolit, Deo pareat necesse est imperanti, licet blasphemare soleat, dum obedit: ita & iste coactus paret Gregorio iubenti, atq; Acta illa transmittens, blasphemat, dum subiicit ibens ipsis se nominat Vniuersalem. Nam audi, quæ de his habeat idem Gregorius *m* hoc anno scribens ad Sabinianum diaconum (ita legendum, & non Anianum) Apocrisiarium Constantinopoli agentem, non eius Ecclesiæ diaconum, vt ex epistolæ ipsius contextu facile assequi licet:

Ad hoc enim, inquit, *vsque peruenit, vt sub occasione Ioannis presbyteri gesta huc transmitterent, in quibus se pene per omnem versum οἰκουμενικὸν Patriarcham nominaret. Sed spero in omnipotentem Deum, quia hypocrisim illius superna maiestas soluet.* Et quidem haud frustra speranit: cito enim (vt suo loco dicemus) ex hac vita sublatus est, quem potius optasset emendatum diutius fuisse in hac vita superstitem. Ad postremum autem Sabinianum diaconũ Apocrisiarium admonet, ne vllo modo cum illo communicet, ne eius videretur fauere superbiæ: vt vel hoc modo ille confusione perfusus, corrigeret, quod peccasset. nam in dicta epistola ad eundem Sabinianum data habet ita in fine: *Sicut tibi iam transactis epistolis scripsi, nunquam cum eo procedere præsumas.* Vidisti igitur, quomodo vniuersalis Ecclesiæ Episcopi munus Gregorius implerit vbique, cum in eum qui se dicebat Vniuersalem, iura dicit. Sed hæc ipsius præfectura in totius orbis Ecclesias passim in eius epistolis ostenditur. Iam vero ad ea, quæ ad historiam pertinent, redeamus.

Audisti occasionem, cui Gregorius, qui aberrantem Ioannem summa tolerauerat patientia, hoc potissimum anno exceratus in ipsum, plures aduersus eum literas scripsit. Porro fraudulentus ille dolos annexuit dolis: Etenim egit cum Mauritio Imperatore, vt ad ipsum Gregorium literas daret, quibus eum rogaret, vt pacem eum ipso haberet, id faciens, vt hac via concitaret Imperatorem, cui non pariturum Gregorium sciret. Sed audi hæc ex iisdem Gregorii literis ad Sabinianum *n*:

Miror, inquit, *quomodo dilectionem tuam fallere potuit, vt permitteres domino Imperatori persuaderi, quatenus ad me sua scripta de hac causa transmitteret, in quibus admoneret, vt cum eo pacem habere debuissem. Qui si iustitiam tenere vult, illum debuit admonere, vt se à superbo vocabulo compesceret, & protinus inter nos pax fieret. Tamen qua id calliditate à prædicto fratre nostro Ioanne factum sit, minime suspicor, perspicis. Idcirco enim hoc ille fecit, vt aut audiretur dominus Imperator, & ille in sua vanitate confirmatus esse videretur: aut non à me audiretur, & eius animus contra me irritaretur. Sed nos rectam viam tenemus, nihil in hac causa aliud, nisi omnipotentem Dominum metuentes.* hęc ipse.

Qui & tanti ponderis hanc esse existimauit controuersiam, vt ad fidem spectare putarit: nam in fine hæc habet: *Postquam enim defensis ab inimicorum gladiis nullo modo possumus: postquam pro vtilitate Reipublicæ argentum, aurum, mancipia, vestes perdidimus: minus ignominiosum est, vt per eos eriam fidem perdamus. In isto enim scelesto vocabulo consentire, nihil est aliud, quam fidem perdere.* hæc ipse. Sed quomodo id, inquies, ad fidem pertinet? ea quidem ex parte, quod cum à CHRISTO vni Petro præfectura sit gregis vniuersalis credita: si quis à CHRISTO Domino stabilitam Ecclesiasticam violat hierarchiam, aliter sentire videtur, quam ipse Dominus sentiendum præcepit. Non miretis igitur, si vnius voculæ occasione adeo Gregorius laborauit, cum etiam vnius interdum syllabæ causa, ipso teste sancto Basilio ad Amphilochum, fuerit aduersus hæreticos Eunomianos diu multumque pugnandum.

Sic igitur prouocatus S. Gregorius, pacificæ, more filiorum Israel *o*, ad bellum progreditur, pacem primum offerens aduersario istis literis *p*.

XXXVI. 1 *Ioh. 4. Ioan. 8.*

m Greg. lib. 4. epist. 39. Ind. 13.

XXXVII.

VETAT SABINIANVM COMMVNICARE CVM IOANNE.

XXXIIX. IOAN. QVA OCCASIONE PROVOCAVERIT S. GREG.

n Greg. lib. 4. ep. 39. Ind. 13.

XXXIX. AD FIDEM SPECTARE, SI ALIVS INDVCATVR PRIMATVS.

o Deut. 20

p Greg. lib. 4. epist. 38. Ind. 13.

XL. S. GREGORII AD IO. ADMONITIO.

Eo tempore, quo fraternitas vestra in sacerdotalem honorem promota est, quantam Ecclesiarum pacem atque concordiam inuenerit, recolit. Sed quo ausu, quoue tumore nescio, nomen sibi conata est nouum arripere, vnde communis fratrum corda potuissent ad scandalum pertrahere. Qua in re vehementer admiror, quia ne ad Episcopatum quidem venire potuisse fugisse velle te memini, quem tamen adeptum exercere sta desideras, ac si ad eum ambitiose desiderio cucurrisses. Qui enim indignum te esse fatebaris, vt Episcopus dici potuisses: ad hoc quandoque * perductus es, vt despectis fratribus, Episcopum appetas solus vocari. Et quidem hac de re sanctæ memoriæ decessori meo Pelagio gratia ad sanctitatem vestram scripta transmissa sunt, in quibus Synodo, quæ apud vos de fratru quondam, & consacerdotu vestri Gregorij causa congregata est, propter nefandum elationis vocabulum Acta dissolui: & Archidiaconum, quem iuxta morem ad vestigia dominorum transmiserat, Missarum solemnia celebrare prohibui. Post eius vero obitum, cum indignus ego ad Ecclesiæ regimen adductus sum, & ante per alios Responsales meos, & nunc per communem filium meum, Sabinianum diaconum aliquoti fraternitatem vestram, vt à tali sep. sumptione compesceret, non equidem scripto, sed modo sermone curaui: & si emendari nollet, ei Missarum solemnia cum fraternitate vestra celebrare prohibui, vt sanctitatem vestram prius sub quadam verecundiæ vereentia pulsarem: quatenus si emendare nefandum ac profanum tumor verecunde non pellet, tunc ad ea deuenissem, quæ sunt districta atque canonica peruenire.

* quoque

XLI. GREG. IN SPIRITV LENITATIS ARGVIT.

Et quia vescanda vulnera prius leni manu palpanda sunt: rogo, deprecor, & quanta possum dulcedine exposco, vt fraternitas vestra cuncta sibi adulantium, atque errorum nomen deferentibus contradicat, nec stulto ac superbo vocabulo appellari consentiat. Verè enim sicut dico, atque ex intimo viscerum dolore peccatis meis deputo, quod ille meus frater nunc vsque ad humilitatem redire non valuit, qui ad hoc in Episcopatus gradu constitutus est, vt aliorum animas ad humilitatem reducat: quod ille, qui veritatem docet alios, semetipsum docere, nec me quoque deprecante, consentit. Perpende, rogo, quia in hac præsumptione temeraria pax totius turbatur Ecclesiæ, & gratia contradicitur communiter omnibus effusa. In qua numerum ipse tantum crescere poterit, quantum penes semetipsum decreuerit. Tantoque maior efficeris, quanto te à superbi, & stulti vocabuli vsurpatione restringis, atque in tantum profecis, in quantum tibi non studueris, detegendo fratribus, arrogare.

XLII.

Humiliratem ergo, frater charissime, totis visceribus dilige, per quam cunctorum fratrum concordia, & sanctæ vniuersalis Ecclesiæ vnitas valeat custodiri. Certe Paulus Apostolus cum audiret quosdam dicere ac Ego sum Pauli, ego Apollo, ego vero Cephæ: hanc dilacerationem corporis Dominici, per quam membra eius alius quodammodo se carnibus sociabant, vehementissime perhorrescens, exclamauit dicens: Numquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? si ergo alle membra Dominici corporis certe extra Christum quasi capitibus & sibi quidem Apostolis subiecta particulariter conciuit: tu quid CHRISTO vniuersalis sanctæ Ecclesiæ capiti in extremi iudicij examine, qui cuncta eius membra tibimet conaris vniuersalis appellatione supponere.

a 1. Cor. 1.

XLIII. DETESTANDA SVPERBIA IOANNIS, b Esa. 14.

Quo rogo, in hoc tam pertuso vocabulo, nisi ille ad imi? animum proponitur, qui despectis Angelorum legionibus secum sociali? consistere, ad culmen conatus est singularitatis erumpere, vt & nulli subesse, & solus omnibus præesse videretur? Qui etiam dixit: In cælum conscendam, super astra cæli exaltabo solium meum. Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Quod enim fratres tui omnes vniuersalis Ecclesiæ Episcopi, nisi astra cæli sunt? quorum vita simul & lingua inter peccata errorisque hominum quasi inter noctu tenebras lucent. Quibus dum cupit temetipsum vocabulo elationis præponere, eorumque nomen tuo comparationi calcare: quid aliud dico, nisi, in cælum conscendam, super astra cæli exaltabo solium meum? An non vniuersi Episcopi nubes sunt, qui & verbi prædicationis pluunt, & bonorum operum luce & miraculis coruscant? Quos dum vestra fraternitas despicere, sub se premere conatur: quid aliud dicit, nisi hoc, quod ab antiquo hoste dicitur: Ascendam super altitudinem nubium?

XLIV. DIABOLO SIMILIS

Qua cuncta ego cum flens considero, & occulta Dei iudicia perlustro, angentur lachrymæ, gemitus se in meo corde non capiunt, quod ille vir sanctissimus dominus Ioannes tanta abstinentia atque humilitatis suorum familiarium seductione linguarum ad tantam superbiam erupit, vt in appetitu perueri nominis ille esse conetur similis, qui dum superbe esse similis Deo voluit, etiam donata similitudine gratiam amisit, & veram beatitudinem perdidit, quia falsam gloriam quæsiuit. Certe Petrus Apostolus primum meritorum sanctæ, & vniuersalis Ecclesiæ est: Paulus, Andreas, Ioannes quid aliud, quam singularium sunt plebium capita? & tamen sub vno capite omnes membra sunt Ecclesiæ. Atq; vt cuncta breuiter complexionis astringam, sanctis ante legem, sanctis sub lege, sanctis sub gratia, omnes hi perficientes corpus Domini, in membris sunt Ecclesiæ constituti, & nemo se vnquam Vniuersalem vocare voluit. Vestra autem sanctitas agnoscat, quantum apud se tumeat, quæ tale nomen vocari appetit, quo vocari nullus præsumpsit, qui veraciter sanctus fuit.

XLV.

Nunquid non (sicut vestra fraternitas nouit) per venerandum Chalcedonense Concilium huius Apostolicæ sedis Antistes cum Deo dispONente decessit, Vniuersales, oblato honore, vocati sunt? sed tamen nullus vnquam tali vocabulo appellari voluit, nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit: ne si sibi in Pontificatu gradu gloriam singularitatis arriperet: hanc omnibus fratribus denegasse videretur, &c. multa post hæc ingerens in detestationem nominis arrogantis, nihil de causa Ioannis presbyteri attigit, de qua (vt dictum est) Ioannes ipse Constantinopolitanus Episcopus scripserat: nam in fine hæc habet: Scripta autem sanctitatis vestræ dulcissima, atque suauissima de causa presbyterorum Ioannis & Athanasij suscepi: de qua vobis in subsequentibus, Domino adiuuante, respondebo: quia iustum tribulationibus circonfusus barbarorum gladijs premor, vt non decet multa tractare, sed nullis respirare vix licet. hæc ad Ioannem Gregorius.

XLVI.

Quo etiam argumento scripsit ad Mauritium Imperatorem, plura inepte ians in detestationem Ioannis ibi vendicantis superbum Oecumenici nomen: vbi post multa de primatu Romanæ Ecclesiæ ista ingerit ex Euangelicis fontibus: Cunctis, inquit, Euangelium sonantibus audiuimus, quod voce Dominica sancto & omnium Apostolorum Petro principi Apostolo totius Ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre, amas me? Pasce oues meas. Ipsi dicitur: Ecce Satanas expetiit cribrare vos sicut triticum, & ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cælorum: & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis. Ecce claues regni cælestis accepit: potestas ei ligandi ac soluendi tribuitur: ecce Petrus cuncto & principatus constituitur, & tamen Vniuersalis Apostolus non vocatur. & vir sanctissimus consacerdotes meos Ioannes vocari? vniuersalis Episcopus conatur. Ecclam ego compellor, & dicere: Quousque ô mores,

XLVII.

Ecce enim in Europæ partibus barbarorum tori sunt traditi, destructæ vrbes, euersa castra, depopulatæ prouinciæ, nullus terram cultor inhabitat, & fremitus & gemitus quotidie in meum auditum cultores desolatæ, & tam sacerdotes, quam populorum & in cumeficentes facere deberent, vanitatis sibi nomina exponunt, & mœnia ac profanis vocabulis delectantur. Numquid ego hæc inuit, propter me domine, propter hanc causam defendis? Numquid spretum meum vindices, & non magis causam omnipotentis Dei, & cunctæ vniuersalis Ecclesiæ? Quis est ergo, qui contra statuta Euangelica, contra canonicas decreta nouum sibi vsurpare nomen præsumpsit, rogat plurimus, vt tu gretem inani gloria hominem compescat.

Scripsit pariter ad Constantinum Augustam g decessorem; vbi post plurima: Ecce, inquit, peccata Gregorij tanta sunt, vt pati talia debeat? Petri tamen Apostoli peccata nulla sunt, vt vestris temporibus pati ista meruerit. Petri plane cuiusdam esse tradens, vt quis contra eius primatum Vniuersalis appetat appellari, iisque & subdi: Vide iterum atque iterum rogo per omnipotentem Dominum rogo, vt sicut parentes principum vestrorum

Dedit de his pariter literas ad Eulogium Alexandrinum Episcopum, & ad Anastasium Antiochenum, deq; ipsius Ioannis conatu tempore Pelagii ista in memoriam reuocat: *Ante hos fere eisdem annis octo, sanctæ memoriæ decessoris mei Pelagij tempore, frater & coepiscopus noster Ioannes in Constantinopolitana vrbe ex causa alia occasionem quærens Synodum fecit, in qua Vniuersalem appellare conatus est. Quod mox idem decessor meus vt audiuit, directis literis ex auctoritate S. Petri Apostoli eiusdem Synodi Acta cassauit: quarum videlicet epistolarum sanctitati nostra cum curæ studio desinare, &c.* Sed hic appello te, qui S. Petri nomine scribis literas, & cassas Synodi Constantinopolitanæ Acta, nonne facto ipso te ostendis vniuersalem Antistitem?

Sed quod pertinet ad Pelagii prædecessoris Gregorii aduersus Ioannem scripta, tam suo loco superius egimus, dum varia disciplinæ propulsauimus atque fugauimus penitus errorem legalium male interpretantem verba ista in ipsum Pelagii literis ita posita b: *Nullus enim Patriarcharum hoc tam profano vocabulo vnquam vtatur: quia si summus Patriarcha Vniuersalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed absit hoc, absit à fidelis cuiusquam mente, hoc sibi vel velle quempiam arripere, vt honorem fratrum suorum imminuere ex quacunque parte videatur.* De quatuor itaque Patriarchis Pelagius intellexit, quos Gregorius ipse quatuor numerat, dicit in epistola ad Natalem Episcopū Salonitanum c: *Quod quidam ex quatuor Patriarchis fecisset, sine grauissimo scãdalo tota ecclesia transire nullo modo potuisset.* At cum vetera coniecta omni ex parte sit verbis & exemplis sanctissimorum Romanorum Pontificum Pelagii atque Gelasii (vt modo taceamus de cæteris) ipsos Romanos Pontifices vere esse vniuersalis Ecclesiæ Episcopos: nonne cur idem abhorruerint, declarat ipse Gregorius, nempe quod falsuosum esse viderentur, atque superbum, & Christianæ humilitati minime congruens. At qui Gregorii loquendi vsum minime callet, facile in errorem labitur: vnde non adeo mireris, si se negat dici velle Vniuersalem, qui in epistola ante hanc ad Mauritium scripta, se etiam negat sacerdotem esse. Nam accipe verba ipsius d:

Ecce, inquit, sacerdos non sum: scio graue esse hanc mihi nomen sumsisse, vt vera ait scriptura, fallax creditur. Dixerisne, negotium sacerdotem Gregorium non fuisse, qui se non esse sacerdotem testetur? Non puto, sicut neque rerum nequitias dominos fuisse eos Imperatores, qui se dominos vocari verentur. Si igitur de re conuenit, de nomine quid litigare contendimus? Nunquid Paulus non erat Apostolus, qui se tantū quam dicit fuisse e vocati Apostolum? imo & ipse de seipso f: *Annunciauit nobis Apostolus?* Et gi: *Bonum est mihi magis manere, quam vt gloriam meam quis euacuet.* At quis tandē hunc cernuntius? Disrupit anno sequenti Deus inflatum verum, sustulit, vt prædixisse visus est Gregorius) ex hac vita Ioannem, vt suo loco dicturi sumus. Sed quod de reprobis dictum est: *Superbia eorum ascendit semper*: posteri eius eum veluti sanctum coluerunt, & inter beatos retulerunt, insuperque eiusdem superbum nomen retinuerunt: qua de causa humiliauit illos, qui ex ante secula Deus, positurque Ecclesiam illam desolatam, vt non nisi ærumnæ prius à Turcis emptos habeat sacerdotes: ac secundum immutabilem illam vulgatam Domini sententiam factum videmus, qua dicitur i: *Omnis, qui se exaltat, humiliabitur.*

Quod rursum ad sanctum Gregorium spectat: dum ait sæpe, nullum vnquam Romanorum Pontificum illicito hoc nomen vsurpasse, vt Vniuersalis Episcopus diceretur: idcirco hoc ipse, quod aliquam in ea re differentiam animaduertit secundum ea, quæ dicta sunt, vt quis Vniuersalis Episcopus diceretur, vel Vniuersalis Ecclesiæ. Etenim complura reperiuntur exempla, vt Pontifices, qui ipsum Gregorium præcesserunt, se inscriberent Episcopos Ecclesiæ vniuersalis: nam vt prætermittamus eos, de quorum epistolis controuersia est, ecce sanctus Leo Magnus sæpius ea voce vsus esse repertitur; vt in epistola ad Anatolium Augustum & inscribitur Leo Episcopus Romanæ & Vniuersalis Ecclesiæ: ita etiam in epistola l ad Eudociam Augustam: sicut & ad Leonem Augustum inscribitur m: *Leo Roma & vniuersalis Catholicaque Ecclesiæ Episcopus.* Insuper cum æquipollere videatur, imo idem Catholicum sit, quod Vniuersale: habes pariter eosdem Pontifices Romanos inscribi solitos Catholicæ Ecclesiæ Episcopos: ita sæpe idem Leo n, & inter alia ad Maximum Episcopum Antiochenum scribens o: *Leo*, inquit, *Catholicæ Ecclesiæ &c.*

Quod quidem nomen, vt consuetus titulus in Ecclesia Dei, ab aliis item iisdem Romanæ Ecclesiæ Pontificibus impertitum sæpius reperitur, & inter alios à viro illustri Pompeio cognato Iustiniani Imperatoris, qui cum ad Hormisdam Papam scribit p, cum Vniuersalis Ecclesiæ Episcopum nominat: ita etiam Anastasia itidem eiusdem Augusti affinis. Sed & alii Episcopi cum ad eos scribērēt, quam amplissimis sint vti titulis, pene exemplum à Synodo in Epiro celebrata, vbi in epistola ad Hormisdam Papam eiusmodi præfigunt titulum: *Patri Patrum, communistro, ac principi Episcoporum &c.* Atque ad eundem Ioannes Episcopus Nicopolitanus, & monachi vniuersæ Syriæ ita in libello supplici: *Vniuersi orbis terra Patriarcha Hormisda continenti sedem principis Apostolorum Petri.* Sed hæc dicta exempli causa sufficiant. Iam reliquas prosequamur res gestas Gregorii cum Ioanne.

Agebatur etiam in literis eiusdem Episcopi Constantinopolitani de causa Ioannis & Athanasii presbyterorū, quorum prior hæresis damnatus iniusse fuerat: quam ob causam Gregorius Romam eum aduocauerat. Quid autem de eo factum sit, vbi Acta iudicialia iussa sunt Romam deferri, ex aliis Gregorii Papæ literis q possumus intelligere, cum rescribens ad eundem Ioannem Episcopum Constantinopolitanum, causam eius in Synodo Romana fuisse cognitam tradit, ipsumque repertum innocentem absolutum, atque Orientale de eo habitum iam abrogatum esse iudicium, in quo inique admodum presbyter ille Chalcedonensis Ecclesiæ, licet Catholicus esset, per Ioannis Iudices, impositis (vt vidimus) verberibus, fuerat vti hæreticus condemnatus. Qua de causa perbenigne hoc modo commonuit eundem Ioannem Gregorius r: *Hoc ergo frater sanctissime, subtiliter perpendamus, & sub prætextu hæresis affligi quempiam veraciter innocentem non sinamus: ne (quod absit) hæresim fieri sub emendationis magis specie permittamus.* Et in eandem sententiam de eo scribens ad Mauritium Imperatorem, hæc habet s: *Veraciter confitenti non credere, non est hæresim purgare, sed facere.* Macedonistarum enim hæresis crimine fuerat hic vir Catholicus infamatus, & per Ioannis Iudices iudicatus. Quod igitur Romæ iudicet Gregorius Chalcedonēsem presbyterum Constantinopoli condemnatum, atque etiam contra iudicium habitum Constantinopoli ipsum absoluat: quomodo etsi non se dicat vniuersalem, non cognosci necesse sit ipsum esse Ecclesiæ vniuersalis Episcopum?

Quod vero pertinet ad Athanasium reorum alterum, quid gestum sit, ipse Gregorius docet in epistola ad Natalem t, nimirum inuētum esse (vt ait) aliqua ex parte Manichæum, veruntamen accusatorem ipsius ex eius accusationibus esse conuictum Pelagianum, inuentumq; codicem editi Ephesini Concilii missum Constantinopoli esse falsatum. Quam autem patum tuti fuerint tunc Græci codices, ista accurate tractans ipse Gregorius, hæc addit: *Existimamus, quia sicut Chalcedonensis Synodus in vno loco ab Ecclesia Constantinopolitana falsata est, sic aliquid in Ephesina Synodo factum est. Charitas ergo vestra vetustos omnino codices eiusdem Synodi requirat, & illic inde videat, si quid tale inuenitur: mihique eundem codicem, quem inuenerit, transmittat: quem mox vt legero, retransmitto. Nouis enim codicibus passim non creditur.* Et paulo post: *Romani autem codices multo veriores sunt, quam Græci: quia nostri sicut non acumina, ita nec imposturas habent.* hæc Gregorius.

Quando autem in Constantinopolitano iudicio fuit ipse Athanasius condemnatus, magna tunc accidit vecordia ipsius Ioannis adducta in iudicium minime perscrutantis, vel nescientis inter verum & falsum ob impe-

m *Leo epist. 97.*

n *Leo ep. 14. 15.*

o *Leo epist. 66.*

LII.

p *Habentur inter epist. Hormisd.*

DE EPISC. ROM. QVI VNIVERSALES VNT DICTI.

LIII.

q *Greg. lib. 3. ep. 35. 36. 37 Ind. 14.*

ABSOLVITVR PRESBYTER DAMNATVS CONSTANTINOPOLI.

r *Greg. lib. 5. epist. 57. Ind. 13.*

s *Greg. lib. 5. epist. 20. Ind. 14.*

LIV.

t *Greg. li. 5. epist. 14. ind. 14.*

CODICES GRÆCORVM SÆPE FALSATI REPERTI.

LV.

ritiam sacrorum canonum accurate distinguere: vt apud ipsum Constantinopolitanum Episcopum ederetur Synodus secunda Ephesina pro prima, Conciliabulum videlicet Nestorianorum sub Ioanne Antiocheno pro œcumenica Synodo: quod culpa graui non caruit aut dolo, vel saltem rerum Ecclesiasticarum maxima ignorantia: ex quo tunc est factum, vt Catholici, qui hæreticorum illi Synodo minime assentirentur, dicerentur hæretici; & hæretici assentientes, Catholici putarentur. Porro id non semel in iudicio factum, sed iterum in causa quorundam monachorum, de quibus postea ipse sanctus Gregorius scripsit ad Eulogium Episcopum Alexandrinum his verbis a:

a Greg. lib. 6. epist. 31. Ind. 15.

LVI. *Præterea ante triennium, cogente causa monachorum Isauriæ, qui heretici accusabantur; satisfaciens mihi quondam frater & consacerdos meus dominus Ioannes*, Constantinopolitanus Episcopus scilicet, *literas misit, quibus nitebatur ostendere, eos Ephesinæ Synodi definitionibus contradixisse: & velut ex eadem Synodo, certa nobis, quibus ipsi obsisterent, capitula destinauit. Inter alia autem scriptum illic continebatur de Adæ anima, quia in peccato mortua non fuerit, eo quod diabolus, &c.* erant hæc in Nestorianorum Concilio posteriori Ephesino, canone secundo: quod olim per Ioannem Antiochenum seorsum celebratum est, diuersum ab illo per Dioscorum postea habito: quod cum pro germano Ephesino Ioannes ipse ad Gregorium miserit, quam pius dici potuerit, omnes puto intelligunt. De iisdem quoque ad Anastasium Antiochenum Episcopum Gregorius hæc dilucidius, vbi ait b: *Ex annotatione heretici codicis, qui ad me ex regia vrbe transmissus est, agnoui per hoc quod quædam capitula Catholica cum hereticis fuerant reprehensa, quia quidam illam Ephesinam primam Synodum in eadem vrbe existimant, quæ quondam ab hereticis traditur esse composita: omnino necesse est, vt charitas vestra eandem Synodum apud sanctam Alexandrinam & Antiochenam Ecclesiam requirat, & qualiter in veritate habeatur, inueniat. Vel si placet, huic dirigimus, quæ ab antiquitate seruata in scrinio habemus. Illa enim Synodus* secunda Ephesina, *quæ sub primæ Ephesinæ imagine facta est, quædam in se oblata capitula asserit approbata, quæ sunt Cœlestii atque Pelagij prædicamenta*, &c. Audisti totius imposturæ comœdiam? Vidisti, qui vocari voluit Oecumenicus, quas miserit merces in vrbem: dum nisi Gregorius vigilasset, sub auctoritate Concilii œcumenici Ephesini, Pelagianam hæresim ante sæpe damnatam rursum introduxisset in Ecclesiam: sed de his inferius iterum agemus.

b Greg. lib. 7. epist. 48. ind. 2.

LVII. CONCILIVM ROMAN. Sed quod ad dictum Concilium in ea causa collectum spectat: habitum illud hoc anno Romæ, ex scriptis eiusdem sancti Gregorii satis apparet, vbi hæc in eius præfatione leguntur c: *Regnante in perpetuum Domino nostro Iesu Christo, temporibus piissimi ac serenissimi dominorum Mauritij, Tiberij, & Theodosii Augustorum eiusdem domini, Imperio Mauritij anno tertiodecimo,* * *indictione tertiadecima, quinto die mensis Iulij.* Sed corrige quod habet de imperii Mauritii anno decimotertio: nam hoc anno indictione decimatertia non decimustertius Mauritii currebat, sed decimus, vt ex eiusdem Gregorii scriptis apparet, vbi superius numerat d annum septimum ipsius Imperatoris decima indictione.

c Extat lib. 4. sub epist. 44.

* decimo

d Greg. lib. 2. in princ.

LVIII. CANONES IN CONC. ROM. STATVTI. Quod autem ad canones in eadem Synodo sancitos pertinet sex numero habentur: Quorum primus est de diaconis, ne quorum manus est altari ministrare, Euangelium prædicare, & eleemosynis inseruire, iidem cantores existerent. Secundus ille, ne cubiculo Pontificio seruient pueri laici & sæculares, sed clerici, vel monachi id ministerii exhiberent. Tertius, quod decretum est, ne rectores patrimoniorum Ecclesiæ alienis possessionibus affigant titulos. Quartus vero, vt sine tegmine corpora Pontificum ad sepulchrum deferentur, ea nimirum occasione, quod cũ (vt ait) Dalmaticis tegerentur, ipsas postea populus inter se partitus loco sacrarum reliquiarum asseruarent: quem monuit, vt è corporibus potius Apostolorum ac martyrum velamina acciperent. Ita Gregorius viuens consuluit sibi post mortem, ne coleretur vt sanctus. Adiecit illud etiam statuere, ne in ordinationibus sacris conficiendis, vel pallii exhibitione aliquid penitus acciperetur, neque etiam à Notariis pro charta vel calamo quid sumeretur, nisi post ordinationem exhibitam aliquid ordinatus sponte dare voluerit.

LIX. Postremo vero illud constituit, vt serui Ecclesiæ ad monasticam vitam venire cupientes, in laicali primum habitu probarentur. In quo item Romano Cõcilio illud implendum indixit, vt nullius essent ponderis, quæ de bonis post Episcopatum adeptis Episcopus testamento disposuisset, secus vero de his, quę ante Episcopatum possedisset. Reperimus in scripto codice Sublacensi, in Concilio Romano eundem Gregorium Papam probasse & confirmasse regulam S. Benedicti. Subscripserunt Concilio Episcopi viginti duo, presbyteri vero Cardinales triginta quatuor.

e Greg. lib. 5. epist. ... Ind. 14.

LX. Hoc pariter anno accidit, vt schismatici Istriæ prouinciæ peterent à S. Gregorio ad vrbem veniendi securitatẽ, vt de vertentibus quæstionibus vna conferrent: quam libentissimo animo Gregorius præstitit, datis ad Petrum & Prudentium Istriæ Episcopos litteris f: sed à proposito ipsi defecere:

f Greg. lib. 4. epist. ... Ind. 13.

LXI. At vero secundum illud Apocalypsis g: *Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc*. Mauritius Imperator, aduersus S. Gregorium Papam maximum in Ecclesiam Salonitanam intrusum, ab ipso autem Gregorio censuris eiectum, per suos ministros in Ecclesia illa Episcopum retinuit. Id quidem hoc anno idem Imperator Mauritius tyrannice gessit, quod animum ipsius Gregorii Papæ vehementer exagitauit. Nam cum idem Pontifex Maximum Salonitanum simoniacum intrusum Missarum celebratione priuasset, & ille eam iussionem sub anathematis pœna mandatam cõtempsisset, Missasque celebrare minime prætermittens, auxilium quæsiuisset Imperatoris; litteras ab eo impetrauit, quibus iuberetur cum honore suscipi. Hæc accipiens Gregorius, cum Augustæ expostulauit his verbis h:

g Apoc. 22.

h Greg. lib. 4. epist. ... Ind. 13.

LXII. *Salonitanæ ciuitatis Episcopus, me ac Responsali meo nesciente, ordinatus est, & facta res est, quæ sub nullis anterioribus Principibus euenit. Quod ego audiens, ad eundem præuaricatorem, qui inordinate ordinatus est, protinus misi, vt omnino Missarum solemnia celebrare nullo modo præsumeret, nisi prius à serenissimis dominis cognoscerem, si hoc ipsi fieri iussissent, quod ei sub excommunicationis interpositione mandaui. Et contempto me atque despecto, nunc in audaciam quorundam sæcularium hominum, quibus, denudata sua Ecclesia, præmia multa præbere dicitur, nunc usque Missas facere præsumit, atque ad me venire secundum iussionem dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorum obediens, eidem Maximo, qui me nesciente, ordinatus est, hoc, quod in ordinatione sua me vel Responsalem meum prætermittere præsumpsit, ita ex corde laxaui, ac si me auctore fuisset ordinatus. Alia vero peruersa illius, scilicet mala corporalia, quæ cognoui, vel quia cum pecuniis est electus, vel quia excommunicatus Missas facere præsumpsit, propter Deum irrequisita præterire non possum. Sed opto & Dominum deprecor, quatenus nihil in eo de his, quæ dicta sunt, valeat inueniri, & sine periculo animæ meæ causa ipsius terminetur. Prius tamen, quàm hæc cognoscantur, serenissimus dominus discurrente iussione præcepit, vt eum venientem cum honore suscipiam. Et valde graue est, vt vir de quo tanta & talia nunciantur, cum ante requiri & discuti debeat, honoretur.*

LXIII. *Et si Episcoporum causa mihi commissorum apud piissimos dominos aliorum patrociniis disponuntur: infelix ego in Ecclesia ista quid facio? Sed vt Episcopi mei me despiciant & contra me refugium ad sæculares iudices habeant, omnipotenti Deo gratias ago, peccatis meis deputo. Hoc tamen breuiter suggero, quia aliquantulum exspecto, & si ad me diu venire distulerit, in eo exercere districtionem canonicam nullo modo cessabo. In omnipotenti autem domino confido, quia longam piissimis dominis vitam tribuet, & nobis sub manu vestra, non secundum peccata nostra, sed secundum gratiæ suæ dona disponet. Hæc ergo tranquillissimæ dominæ suggero: quia indubie serenitatis eius conscientia quanto semper zelo rectitudinis atque iustitiæ, non ignoro.* hactenus ad Imperatricem Gregorius.

LXIV. At non statim vt accepit ista de Maximo, verecundia detentus, fauit ei Mauritius, sed postea ab Exarcho he-

lue, & aliis magistratibus concitatus: siquidem dictam de eodem Maximo historiam latius explicatam habes in epistola eiusdem Gregorii ad Sabinianum diaconum vertisti: *Postquam*, inquit, *serenissimus dominus Imperator insumptas transmisit, vt ordinari minime debuisset, tunc ad altiorem superbiam erupit. Nam homines gloriosi vere Patritij Romani*, hic Eusebius erat, *ab eo pramia acceperunt, eumque ita ordinari fecerunt, vt Ecclesiam suburbicariorum & Rectorum patrimonij, nisi ipse recideret. Ego autem epistolas transmisi, postquam eum ordinatum contra rationem cognoui & contra consuetudinem, vt Missarum solemnia celebrare non presumeret, nisi prius à serenissimis dominis cognoscerem, quid de eius persona insisteret. Quæ scripta mea publicata, vel in conuentu posita, publice scindi fecit, atq; in contemptum sedis Apostolicæ apertum exiliit. Quod ego qualiter patiar, sic, qui ante patiar me mori, quam B. Petri Apostoli Ecclesiam meis diebus degenerare. Mores etiam meos bene cognitos habes: ecclesiæ porro: sed si semel deliberauero non portare, contra omnia periculosa stare valeo. Vide ne cesse est cum Dei auxilio periculo succurrere, ne gaudere excedendo peccare. Vide quæ dico, & pensa, ex quanto dolore sunt.* hæc & alia ad Sabinianum Apocrisiarium dogmen Constantinopoli, insinuanda Imperatori, Gregorius scribit.

Quod autem ipse Gregorius eundem Maximum iteratoque iterum Romam à se *b* vocatum, ob imperatæ contemptionem excommunicasset: ille ad suam excusationem fuentitatem namiam Gregorii prætexebat, rumoremque iactans, quod Episcopum quendam Malcum Romæ in carcere mori coegisset. Ad hæc Gregorius mox ista subiecit: *Peruenit vero ad me, quia transmissa nescio quem clericum, qui erat, quia Malcus Episcopus in custodia pro solidis occisus fuerat, quod breuiter suggestas serenissimis dominis nostris, quia si ego seruum eorum in morte Longobardorum me interfecisse, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in summa confusione esset diuisa: sed quia diuersis vicis, in mortem cuiuslibet hominis quæ miscere formido, quali dicerer, cleum abesse, vt coegerit meos Episcopum, vt necesse habuerit, accipe ex ipso, cum subditis Malcus autem Episcopus meus, in custodia fuit, neque in aliqua offensus: sed ne, qua causa dixit, & additus est, nesciente me à Basilisco Notario in domum eius ductus est, cui & prandium satium est, & quæ audit & honoratus est ab eo, & nocte subito mortuus est: quod tam dolentem tuam arbitror cognouisse.* hæc de rumore ex morte Malci prætensa. Sed quæ hæc secutæ sint.

Vicit Gregorius in bono malum. Etenim concessit, vt cum Romam venire nollet, saltem Rauennam se conferret, vbi delegatum à sede Apostolica haberet Iudicem Maximianum Episcopum, sub quo causam diceret. Præstitit hoc Maximus, Rauennamque se contulit, vbi & iuramento se purgauit supra corpus sancti Apolinaris, se nimirum à simoniaca labe integrum atque immunem esse: accepitque pœnitentia de inobedientia & contumacia, qua in Apostolicam sedem peccasset, ad Salomitanam est missus, confirmante Gregorio, Ecclesiam, vt legitimus ille sacerdotes succedens: cui & expetenti idem Pontifex pallium dedit. Hæc omnia constant ex epistolis ipsius sancti Gregorii datis Indictione secunda: vnde appareat, causam hanc coeptam Indictione duodecima, perduraſſe annos quinque.

Eodem anno Anastasius Sinaita, vbi in sedem Antiochenam reditum est, litteras dedit ad Gregorium Romanum Pontificem; qui cum accepisset, post mortem Gregorii Episcopi Antiocheni ipsum Anastasium, à tempore Iustiniani Imperatoris à sede expulsum, esse restitutum, illi congratulatus literas reddidit, quarum est huiusmodi exordium: *de Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: quia magnus ille fluuius, qui quondam arentibus faucibus reliquerat, tandem ad proprium alueum rediit, & subuectas & uecta possessas valles rigat, &c.* Dumque tam quas tunc ipse Gregorius pateretur, ærumnas ingerit dicens: *Quanta vero vel hac terra tribulationes de Longobardorum gladio, & iniquitatibus inducunt, de insolentia atque importunitate causarum, de cura subiectorum, de molestia etiam corporis, quam patior, explere nec calamo, nec lingua sufficio.* Ad finem vero epistolæ duo ista apponens verba, AMEN, GRATIA, mox subdit: *Quæ videlicet verba de scriptis vestris accepta, idcirco in meis epistolis pono, vt de sancto Ignatio vestra beatitudo cognoscat, quia non solum vester est, sed etiam noster*; vtpote quod eadem salutatione, siue epistolæ signo sanctus Ignatius vteretur. Sed de his primo Annalium tomo diximus.

Hoc eodem anno (vt in fine anni superioris est demonstratum) Amos Hierosolymorum Episcopus post Ioannem electus est: de cuius ingressu hæc apud Sophronium habes: *Cum descendisset Abbas Amos Hierosolymam, & Patriarcha ordinatus esset: venerunt omnes monasteriorum eremi Abbates, vt adorarent eum: inter quos assus & ego cum abbate meo. Capitque Patriarcha dicere Patribus: Orate pro me fratres: magnum enim onus & intollerabile mihi imminctum est, sacerdotiique dignitas me terret immodice. Petri enim & Pauli & similem esse regere rationales animas. Nam iniuncti scripsum, quia beatissimus & æqualis Angelis Papa Leo, qui Romanorum Ecclesiæ præfuit, per quadraginta dies perseuerauit ad sepulchrum Apostoli Petri vigiliis & orationibus insistens, petensque ab Apostolo, vt pro se apud Deum intercederet, vt dimitterentur sibi peccata sua. Impletisque diebus quadraginta, apparuit ei Petrus Apostolus, dicens: Orationes, & dimissa sunt tibi peccata tua, præter impositiones manuum: hoc enim solum abs te requiritur, siue bene, siue fortasse aliter egeris.* hæc dicta quidem ab Amos, vt inuenta sunt scripta, tradimus: sed de veritate histor.æ superius in Leone dictum est. LXVIII.

c *Prat. spirit. c. 149.* DE AMOS EPISCOPO HIEROSOLYM.

Hoc patiter anno, cum (vt vidimus) ad Galliarum Episcopos litteras dedisset sanctus Gregorius pro corrigendis iis, quæ aduersus sacros canones in Galliis agerētur, vt id omnino perfici posset, regias manus in auxilium petiit: cuius rei causa scripsit ad Childebertum *f* Francorum Regem de pluribus rebus corrigēdis in regno ipsius, quæ deficiente verbi cultura succreuerāt: potissimum vero illud admonuit, ne laici statim tonso capite raperentur ad Episcopatum, seu potius raperent ipsi Episcopatum, hoc suadens exemplo: *Certum namque est*, inquit, *non vos ante exercitus decem præponere, nisi vobis labor eius fideiq; probata constiterit, nisi cum ante ea vitæ virtus & solicitudo aptè esse monstrauerit. Si vero non aliis, nisi huiusmodi viris committitur gubernandus exercitus: qualis dux esse debeat animarum, ex istius rei comparatione bene colligitur.* LXIX.

f *Greg. li. 4. epist. 93. ind. 13.*

Scripsit & ad Brunichildem *g* Reginam Francorū, matremque Regis, vbi inter alia de ipso Francorum Regno atque Rege hæc habet: *Non immerito contigit, vt cuncta gentium regna præcelleret: quippe earundem gentium Creatorem & pure colat & veraciter confitetur. Sed vt laudabilius in eo fides cum operibus enitescat, adhortationis vestra eum verba succendant, &c.* & rursum postea ad eius filium Childebertum h: *Quanto cæteros homines regia dignitas antecedit, tanto cæterarum gentium regna regni vestri profecto culmen excellit. Esse autem Reges, quia sunt & alij, non mirum est: sed esse Catholicum, quod alij non merentur, hoc satis est. Sicut enim magna lampadis splendor in tetra noctis obscuritate luminis sui claritate fulgescit, ita fidei vestra claritas inter aliarum gentium obscuram perfidiam rutilat ac cornscat. Quicquid enim Reges se cæteri gloriantur habere, habetis: sed ipsi in hac re vehementius superantur, quoniam hoc principale bonum non habent, quod habetis. Vt ergo sicut fide, ita & actione vincantur, benignam se excellentia vestra suis subiectis semper exhibeat, &c.* Dedit has litteras Gregorius Candido presbytero, quem post Patricium Dinamium ad curandum patrimonium S. Petri misit ad eundem Regem, atque vna cū litteris etiam munus Rege Christianissimo dignum, de quo in fine eiusdem epistolæ istis verbis: *Claues præterea S. Petri, in quibus de vinculis catenarum eius inclusum est, excellentiæ vestra direximus: qua collo vestro suspensa à malis vos omnibus tueantur.* LXX.

g *Greg. lib. 4. epist. 5. ind. 14.* REGIS FRANCORVM LAVDES EX FIDE CATHOLICA.

h *Greg. lib. 5 ep. 6. ind. 14.*

Sed de Galliis trānseamus in Hispanias. Hoc enim anno idem sanctus Gregorius scripsit *h* ad sanctum Leandrum Episcopum Hispalensem, mittens ad eum librum, quem nominat Regulæ pastoralis, scriptum (vt ait) ipso sui Episcopatus exordio ad Ioannem, (vt vidimus) Episcopum LXXI.

i *Greg. lib. 4. ep. 38. ind. 13.* GREGOR. MITTIT

LIBROS AD S. LEANDRVM.

Episcopum Rauennatem: misitque ad eundem libros Moralium, ad ipsum Leandrum (vt præfatio docet) inscriptos, non omnes tamen, sed quos haberet præmanibus: tertiam enim & quartam eiusdem operis partem minime in promptu habere, quæ mitti tunc posset, eadem epistola ipse testatur. Rursus autem cui incumbebat vniuersalis Ecclesiæ cura, inuisit litteris Ecclesiarū Africanam, hoc patiter anno scribens ad totius Africæ Primatem *a* Dominicum Carthaginensem Episcopum, vbi hæc pulchre de communione Sanctorum precibus conseruanda: *Vt ad hoc peruenire mereamur, & nos pro vobis apud sanctissimum beati Petri Apostolorum principis corpus & vos pro me apud sanctum Cyprianum martyrem orationibus decet incumbere.*

a *Greg. lib. 5. ep. 19. Ind. 14.*

COMMVNICATIO PRECVM.

LXXII.

Ad quod succeſſorem se esse nouit illius, cui non munda tantum animalia, sed & immunda, feræque bestiæ ad cibum paratæ ostensæ diuinitus fuere in linteo *b*: parum ipsi fuit tantummodo curare Fideles, sed & adiecit animum, vt gentem Anglorum Britanniæ insulæ magna ex parte dominam factam sacro imbueret Euangelio. Sed quod tantæ molis opus aggressi, Longobardorum (vt vidimus) tumultus obstarent: ill ad saltem, quod præ manibus esset, operam minime prætermisit, nempe vt caperet ob famem ex ingenti segete spicas, cui nondum falcem immittere licuit. Quid ergo agit? Nouit in Galliis complures detineri iure belli captiuos Anglos, eosdemque exponi venales: dat itaque in mandatis Candido presbytero (quem ad curandum patrimonium sancti Petri hoc anno in Galliis missum diximus) vt eosdem coemat Anglos ad adolescentes, quos ad fidem CHRISTI conuertos monasterio bene instituendos committat. Scribit enim de his, deque emendis vestimentis ad pauperes vestiendos, hæc breuiter ipse sanctus Gregorius *c*:

b *Act. 10.*

PRO ANGLOR CONVERSIONE LABORAT GREG.

c *Greg. lib. 5. epist. 10. Ind. 14.*

LXXIII.

*Pergens, auxiliante Deo D.N. Iesu Christo, ad patrimonium quod est in Gallis gubernandum: voluimus, vt dilectio tua ex solidis, quos acceperit, vestimenta pauperum, & pueros Anglos, qui sint ab anno decem & septem, vel decem & octo, vt in monasterio duodo * Deo proficiant, comparet: quatenus solidi Galliarum, qui in terra nostra expendi non possunt, ad locum proprium vtiliter expendantur. Si quid vero de pecuniæ reditibus, quæ dicuntur oblatæ, recipere potueris, ex his quoque vestimenta pauperum comparare te volumus, vel (sicut præfati sumus) pueros, qui in omnipotentis Dei seruitio proficiant. Sed quia Pagani sunt, qui illic inuenire possunt: volo, vt cum eis presbyter transmittatur, ne quid egrotandus contingat in via, vt quos mercaturus conspexeris, debeat baptizare. Iraigitur tua dilectio fuerat, vt hæc diligenter implere festinet.* hactenus ad Candidum Gregorius. Nouisse antea Anglos Gregorium Romæ venum expositos, tradit Ioannes diaconus, admiratumque in illorum vultus elegantiam, quo non barbarorum truce reprælentarent aspectum, sed angelicam, quæ coloribus fingi solet, imaginem, atque ob id eosdem Anglos Angelos nominasse, censuisseque eos emptos non vt alia mancipia tradendos glebis, sed eosdem Anglos inter Anglos collocandos, in monasteriis scilicet, ad vitam angelicam excolendam. Fauit Deus votis eius, vt post has euulsas Apostolicæ manu spicas, in magnam mox messem falcem immitteret. Sed hæc contigerunt anno sequenti: dicemus nos de his suo loco.

* dati DE ANGLIS EMENDIS ATQVE COLLOCANDIS IN MONASTERIIS.

LXXIV.

Hoc eodem anno moritur Ioannes ille Episcopus Rauennas, quem irrisorem & fastu tumentem duplici animo ambulantem Gregorius proxime redarguerat *d*. Demerere hominem omni genere beneficii S. Gregorius minime prætermisisse vilius est, qui reperitur misisse ad eum reliquias SS. Romanorum Pontificum Marci, Marcelli, atque Felicolæ martyris, vt docet inscriptio eiusmodi à Rubeo edita *e*:

Inclyta præfulgent sanctorum limina templo
Marci Marcelli, Felicolæ, simul:
Pontifices hos Roma tegit, hæc martyre habetur.
Horum Gregorius dat Papa reliquias:
Quas perit Antistes meritis, animoq; Ioannes
Parvula pro summis reddere dona parat.
Oraculum statuis tanta virtute repletum,
Cuius ab auspicijs gratia & extat opus.
Qui bis septeno sacri diadematis anno,
Tractatu vigili quo regit Ecclesiam,
Hanc quoque regendam verendi culmina status
Vixit, & euentum traxit ad arbitrium.*
Mirandæ subito suspendens arte cacumen
Inflexum repetat parte ab vtraq; latus.
Additur his meritis felix Smaragdus in unum,
Cuius in his titulis participantur opes.

d *Greg. lib. 6. ep. 32. Ind. 11.*

IN OBITV IOANNIS RAVENNATIS EPISC.

e *Mirr. Rub. hist. Rau. lib. 4.*

Defuncto igitur Ioanne, facta est successoris electio, atq; in locum eius subsiturus est Marinianus. Extant de his Gregorii ipsius litteræ *f*, quibus primo resputat alium Ioannem electum, eo quod nesciret Psalmos: reiecit & Donatum Archidiaconum, cui multa obiitarent: consensit vero in Marinianopresbytero, qui secum diu in monasterio fuerat conuersatus: de quo ita ad Andream Scholasticum g: *Tandem venerabilem virum fratrem presbyterum que Marinianum, quem diu mecum iudicare in monasterio consensum, communi concordantiq; voce atq; consensu sepius petuerunt. Cui refugienti diuersi modis vix aliquando potuit subueri, vt eorum præberet petitioni consensum. Et quia bene nobis eius vita est cognita, atq; in lucrandis animabus illum nostrum esse solicitum, nullam in ordinatione ipsius morā attulimus:* hæc & alia in eius laudem Gregorius, cui & pallium concessit *h* tacturis debita videndum. Sed quod mox in eum obloqui sint aliqui, quod Concilium Chalcedonense minime sectaretur (conuicta hæcetat calumnia, vt sæpius dictum est, schismaticorum aduersus Catholicos) de his scribens i Gregorius populo & clericis Rauennatis Ecclesiæ in omnibus latisfecit.

f *Lib. 7. ep. 5. Ind. 12.*

g *Lib. 7. ep. 6.*

h *Lib. 7. ep. 7.*

Sed quid accidit? Quem præsenti anno adeo laudauit Gregorius, eundem anno sequenti mense Martio reprehendere opus fuit. Ita humanæ conditionis infirmitas fert, vt mutatione status, mutari interdum homines, atq; virtutes in vitia conuerti facile possint. Vbi enim primum iste nobilissimæ Ecclesiæ moderandæ susceptæ habenas, in id vites omnes intendit, vt reditus eiusdem augeret, eoque progressus est, vrā monasteriis etiam pecunia caperet extorqueret: cuius rei gratia foit ab ipso Gregorio argendus. Ad eū enim scribens ipse Pontifex, hæc præfatus: *Miramur, cur sic in breui fraternitatis tuæ fuerit animus mutatus, vt ea, quæ postulat, non adnertat. Ex qua re dolemus, quia manifestam præbes indicium, plus apud te verba inanis laudis valuisse, quam diuinæ lectionis studium profecisse. Cum ergo monasteria oporteat defensare. & religiosos illic in unum opere congregare, vt diuina de animarum congregatione nos posiu efficere in eorum te adiutore gratiam: (sicut litteræ tuæ testantur) desideras exercere, & quod deterius, nos tua culpa studes fieri debere participes. & post aliqua. Quia ergo, (inquit, te multum deligo, instanter admonco (quod si recte consideres) vt non plus peccatis, quam animabus studeas. Vbi à latere respiciendum est, ad hoc autem tota mentis intentione laborandum, ac vehementius intendum, &c.* Sed & de his alibi, quæ anno sequenti, mense Martio, idem S. Gregorius de eodem Mariniano scripsit ad Secundinum Dei seruum Rauēnæ degentem, quæ & superius alia occasione mentio ex parte posuimus his verbis *k*:

i *Lib. 7. ep. 5. Ind. 12.*

Fratrem nostrum Marinianum Episcopum verbis, quibus valet, excita: quia obdormisse eum suspicor. Nouo venerunt qui ad me, in quibus erant senes mendicantes: qui à me discessi sunt, à quibus quid acceperint: & per singula venierunt, quæsiui, & à quibus in ytnere data sunt. Quos dum solicite de præsenti fratre requirerem, quid eis dedisset, responderunt, se eum rogasse, sed eo se omnino nihil accepisse, ita vt neque panem in via ministrare, cum dare omnibus illi Ecclesiæ semper familiare fuit. Dicunt enim: Respondet nobis, dicens: Non habeo, quod vobis dare possim. Et miror si is, qui vestes habet, argentum habet, cellaria habet quod pauperibus debeat dare, non habet. Dic ergo ei, vt cum loco mentem. Non sibi credat solum lectionem & orationem festinare, vt remotus studeat solere, & de manu mentem frustificare: sed largam manum habeat, necessitatem patientibus concurrat, alienam inopiam suam credat: quia si hoc non habet, vacuum spiritum tenet. Quadam vero eum per epistolam meam de anima sua admonui, sed nihil mihi omnino rescondit: vnde credo, quia eam neque legere dignatus est. Et quia res tam necessarius non fuit, vt

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

cum per epistolam meam admonere aliquid debuissem: sed tantum illa semper, quæ ad causas terrenas Constantinæ dictare potuit: nam ego ad hominem non legentem fatigari in dictatu non debui. Tua ergo dilectio sacrata ea omnia loquatur, & admoneat qualiter se disponere debeat, ne per præsentem negligentiam, etiam (quod absit) futurum perdat. hucusque de Marciniano ad Secundinum Gregorius: quibus innotescit diaboli ars, vt quos decipere non potuit in monasterio, in spirituali constituti præfectura avaritiæ sibi telis subiiciat. Habes præterea, quod ex his intelligas S. Gregorium scribere consuesse literas eas potissimum, quæ ad animarum salutem spectarent, reliquas vero, quæ ad res (vt ait) terrenas pertinerent, Constantinam ipsam dictare.

Quod insuper ad eundem Marcinianum spectat, extat liber *a* eiusdem Gregorii ad ipsum datæ Indictione decimatertia, in quibus hæc ad calcē habentur: *Omnia etiam privilegia, quæ tuæ prædecessores esse constat Ecclesiæ, nostra auctoritate firmamus, & illibata deinceps manere decernimus.* Fertur autem alia eiusdem S. Gregorii nomine epistola ex Vrsiana (vt aiunt) bibliotheca Ravennate deprompta *b* ad eundem Marcinianum scripta de privilegiis eiusdem Ecclesiæ Ravennatis, sed quæ ex multis commentitia cognoscatur. habentur (vt puto) auctor, qui eodem argumento Valentinianum Imp. rescriptum confinxit, quod superius suo loco libenter omisimus, istam quoq; est commentus epistolam. Etenim, vt hæc eorum annotasse satis sit) quid in ipsa habet inscriptione: *Marciniano Archiepiscopo Ravennæ, & filio?* Quam procul verumq; ab vsu S. Gregorii, qui nondū Episcopum, & nomā fratrem, Ravennatem Antistitem nominare consueuit? Quam longe illud etiam à nomenclatura Gregoriana est, quod de Gelasio Papa contigit mentionem haberi, Gelasianissimum Gelasium appellet? est titulus iste Præfectorum potius, quam Pontificum. Vbi porro mos ille, vt non qui tantū, sed & eius successoribus omnibus pallium aliquorum tribuat, cum talis priuilegij concessio nunquam legerim, cui concedatur, excedere soleat? Sed & quid quod Ravennæ Ecclesiam primam filiam Romanæ Ecclesiæ vocat auctor? Quot sunt Ecclesiæ à Petro erectæ Ravennatem erectæ? Nec puto dicere primam quo ad gratiarum actionem nemo negauit Alexandrinam & Antiochenam peculiares Petri Ecclesias longe Ravennati præstare. Quid præterea, quod secundū Longobardorum Regum constitutiones firmat eiusdem priuilegiū? Quid nominare Ravennatē Ecclesiam cum Regibus Longobardorum, quæ nunquā potiti sunt? Quid tibi nomen illud, Marcine, temporibus istis incognitum? Omittimus alia plura, quæ longe à Gregorii stylo abhorrent. Illud tantū, quod extremum in eiusmodi anathematis ponitur verbis *vltra haec sententiam Dei omnipotentis & sanctorum trecentorum decem & octo Patrum, &c.* considerandum putauimus. Quando vnquam Gregorius eiusmodi vsus est modo anathematis interminandi? Vel quando alius Romanorum Pontificum eiusmodi vsus est anathematis communiendi Episcopos? scilicet, qui Nicæno Concilio interfuerunt? Sunt alia quidem priuilegia ab eodem Gregorio diuersis concessa locis, quorum formæ quam prudenti abhorreant ab ea, quæ in eadem commentitia epistola legitur, videat lector. Hæc scio stomachum pluribus mouisse, qui erga eam Ecclesiam, alioqui non indigne amplissimam, priuato studio affecti sunt. Sed Antidotum veritatis si adhibeatur, omnem protinus fastidium, quæ commota ex bile prouenit, amaritudinem.

Quod autem ad reliquas anni huius res gestas eiusdem sancti Gregorii spectat: idem summa quoque sollicitudine eam vacantibus Ecclesiis prouidere curauerit, plures hoc anno dedit eodem argumento literas, in quibus & alias aliq; tempore eodem argumento conscriptas illud admiratione dignum, quod inuitum nemini sine Apostolica iussione coegisse reperitur onus Episcopale; dum licet interdum pertinaserit, vim tamen nemini adhibuerit: immo quo aliquem sanctiorem sciret, eo magis suo relinquebat arbitrio, vt quod vellet faceret. Est de his notandum exemplum de Sebastiano, de quo ad ipsum hoc anno scribens hæc habet *c*: *Indico, quod ad me, Bonifacio Defensore referente, peruenerit, quia vir sanctissimus frater noster dominus Anastasius Patriarcha, Antiochenus scilicet, Sinaita dictus, in vna suarum ciuitatum regendam vobis Ecclesiam committere voluit, & consentire noluistis. Quem sensum ac sapientiam vestram valde ego libenter amplexus sum: laudaui vehementer, & vos felices, me infelicem esse deputaui, qui hoc tali tempore regimen Ecclesiæ suscipere consensi. Si tamen animum vester fortasse fratribus condescendendo, & misericordia operibus intentus, ad hoc vinquam consentire decreuerit, peto vt amori meo alium minime præponatis. Sunt enim in Sicilia insula Ecclesiæ vacantes Episcopi: & si vobis placet auctore Deo Ecclesiam regere, iuxta beati Petri Apostoli limina cum eius adiutorio melius potestis. Sin vero non placet, feliciter ipsa, vt ista in vobis intentio perimatur, & pro nobis infelicibus exora.* hæc Gregorius ad Sebastianum Orientalem Episcopum, sed Episcopatu (vt puto) barbarorum infestatione euertem: eam tamen certum sit ab aliis sanctissimis Pontificibus alios ad id esse sæpe coactos, sed secundum Apostolum *d*: *Alius quidem sic, alius vero sic.* d 1. Cor. 7.

Quod iterum ad huius anni impensos labores Gregorii pertinet: monachorum Deo seruientium curam, ex more, propensiorem habuit, vt si quem seiret verè cultorem monasticæ vitæ, quicquid peteret, illi daret, & plus quam peteret. Poscenti namque Euangelii librum Eliæ Abbati in Isauria, illum misit, & solidos pro ædificio cellæ plusquam petisset, mittere voluit. Sed audi in altero petendi modestiam, in altero dandi abundantem largitatem: scribens enim ad eum hæc habet inter alia *e*: *Solidos autem vobis voluistis pro necessitatibus cellæ quinquaginta transmitti, quos multum esse æstimantes, ex eis nobis decem donastis, vt quadraginta mitteremus. Sed ne forsitan vel hoc graue esset, adhuc alios nobis ex eis iussu dignari largiri. Sed quia valde vos in continentes nostra benignos nouimus, eadem benignitatis vice simili respondemus. Quinquaginta transmissimus: & ne forsitan nimius essent, alios decem superaddidimus: ita vero & hoc adhuc nimius esset, alios duodecim iungi fecimus.* hæc ipse ad Eliam virum sanctum. LXXX. e Greg. li. 4. ep. 30. In. 33.

Solicite itidem Gregorius prospexit quieti monachorum, & si quando comperit eos ab Episcopis aliquibus infestari, illos ex eorum potestate exemit: hæ quidem scribens ad Luminosum *f* Abbatem. Si quæ vero soluta disciplina essent monasteria, eadem reformanda curauit g. Egentibus insuper monachis duo millia modiorum tritici dari præcepit *h*. Quos præterea conductores seruos in monasterio profecisse nouisset, eosdem libertate donauit: est de his exemplum manumissionis ab eodem Gregorio factæ. Sed & seruos infideles emere cōsueuisse, vt Christianos factos mōnasterio traderet *k*, superius dictum est. Quod vero ad bona pertinet Ecclesiastica in his ius antiquum omnino seruatum custoditumque voluit, nimirum vt ex Ecclesiarum reditibus partes quatuor fierent, quarum vna cederet clero, pauperibus alia, tertia fabris tectis, quarta Episcopo, si præesset: alioqui quarta ista diuideretur, ita vt dimidia absentis esset Episcopi, ac dimidia visitatoris ab Apostolica sede missi *l*. LXXXI. f Greg. li. 4. ep. 65 & 66. g Greg. li. 2. ep. 42. Ind. 13. h Greg. li. 3. ep. 41. Ind. 14. i Greg. lib. 5. ep. 11. & 14. k Greg. li. 5. ep. 10. In. 12. l Greg. li. 4. ep. 42. Ind. 1.

Hoc item anno, qui numeratur à Gregorio Turonensi Regum Francorum Childeberti decimus sextus, & Guntheranni decimus octauus, per prauum dæmonem pseudoprophetæ in Gallias, qui decipecet plurimos, excitatur. Rem gestam Gregorius ita narrat *m*: *Quidam, inquit, ex Britannico (vt ipse postmodum est professus) dum saltus syluarum ingressus, ligna caederet ad explendam operis cuiusdam necessitatem, muscarium eum circumsedit examen: quæ de causa per biennium amens est habitus: vnde intelligi datur diabolica emissionis fuisse incognitam. Post hæc transactis vrbibus propinquis, Arelatensem prouinciam adiit, ibique indutus pellibus quasi vrsinosue orabat: ad quem illudendum pars aduersa diuinandi ei tribuit facultatem. Ex hoc vt in maiori proficeret scelere, commotus à loco prouinciam memoratam deserens, Gabalitanæ regionis terminum est ingressus, proferens se magnum, ac profiteri se non metuens Christum, assumpta secum muliere quadam pro sorore, quam Mariam vocitari fecit. Confluebat ad eum multitudo populi exhibens infirmos, quos contingens sanitati reddebat. Conferebant enim ei aurum, argentum quo & vestimenta, quæ ad eum commeabant: quod* m Gr. Tur. hist. l. 10. c. 25. DE ARRETITIO IMPOSTORE.

ille, quo facilius seduceret, pauperibus erogabat, prosternens se solo, effundens orationem cum voluere memorata, & surgens, se iterum à circumstantibus adorari iubebat. Prædicebat enim futura, & quibusdam morbos, quibusdam damna prouenire denunciabat, paucis salutem futuram. Sed hæc omnia diabolicis artibus & præstigiis nescio quibus agebat.

LXXXIII. Sedulâ est autem per eum multitudo immensa populi, & non solum rusticiores, verum etiam sacerdotes Ecclesiastici. Sequebantur autem eum amplius, quam tria millia populi. Interea cæpit quosdam spoliare ac prædari, quos in itinere reperisset; spolia tamen non habentibus largiebatur. Episcopis ac ciuibus minas mortis intentabat, eo quod ab iis adorari despiceretur. Ingressus autem Vellana* vrbis terminum, ad locum, quem Anicium vocitant, accedit: & ad basilicas propinquas cum omni exercitu restitit, instruens aciem, qualiter Aurelio ibidem tunc consistenti Episcopo bellum inferret, mittens etiam ante se nuncios, homines nudo corpore, saltantes atque ludentes, qui aduentum eius annunciarent. Quod stupens Episcopus, direxit ad eos viros strenuos inquirentes, quid sibi vellent ista, quæ gerebant.

* Beluaci.

LXXXIV. IMPOSTOR OCCVLTVR. Vnus autem ex iis, qui erat senior, cum se inclinasset, quasi osculaturus genua eius, ac discussurus viam illius, iuste pseudoprophetæ eum apprehensum sprouerti. Nec mora, ille enaginato gladio, in frusta concidit: cecidit que Christus ille, qui magis Antichristus nominari debet, & mortuus est; dispersique sunt omnes, qui cum eo erant. Maria autem illa supplicijs dedita omnia phantasmata eius ac præstigias publicauit. Nam homines illi, quos ad sic credendum diabolica circumuentione turbauerat, nonquam ad sensum integrum sunt regressi, sed hunc semper quasi Christum, Mariam autem illam partem deitatis habere profitebantur. Sed & per totas Gallias emerserunt plerique, qui per has præstigias adiungentes sibi mulierculas quasdam, quæ debacchantes sanctos eos confiterentur, magnos se in populis præferebant: ex quibus nos pleroſque vidimus, quos ebiurgantes reuocare ab errore visi sumus. hucusque Gregorius Turonensis.

LXXXV. Porro eiusmodi impostoræ architectus diabolus æmulatus est gloriam Dei, quam hoc potissimum anno consecutus est ex sancto suo, q & fœmina, nempe matre sancta Pelagia comministra vius ad sublime culmen sanctitatis euectus, hoc eodem anno, deuicto diabolo glorioſus, comitantibus sanctis in cœlum ascendit. Fuit iste, qui hoc quidem anno (vt idem auctor testatur) ex hac vita migrauit, S. Aredius Lemouicensis, cuius res gestas breui compendio idem Gregorius prosecutus est verbisistis a:

a Gr. Turon. hist. lib. 10. c. 29.

LXXXVI. S. ARDII PRÆCLARÆ RES GESTÆ. Aredius quoque hoc anno terras relinquens, vocante Domino, migrauit ad cœlum. Lemouicina vrbis incola fuit, non mediocribus regionis suæ ortus parentibus, sed valde ingenuus. Hic Theodoberto Regi traditur, aulicis palatinis adiungitur. Erat enim tunc temporis apud vrbem Treuericam vir eximiæ sanctitatis Nicetius Episcopus, non solum in prædicatione admirabilis facundia, verum etiam in operibus bonis ac mirabilibus celeberrimus habebatur in plebe. Qui intuens puerum in Regis palatio, nescio quid in vultu eius cernens diuinum, præcepit ei se sequi. At ille relicto Regis palatio, secutus est eum. Cumq; ingressis in cellulam, de iis, quæ ad Deum* pertinent, confabularentur: expetijt adolescens à beato sacerdote se corrigi, ab eo doceri, ab eo imbui, ac in diuinis voluminibus ab eodem exerceri. Cumque in huius studijs flagrantia cum Antistite memorato degeret, tonsuratq; iam capite, quadam die psallentibus clericis in Ecclesia, descendit columba è camera, qua leuiter volitans circa eum, resedit super caput eius, illud indicans (vt opinor) eum Spiritu sancti gratia iam repletum. Quam ille cum non sine pudore conaretur abigere, hæc paululum circumolans, iterū super caput eius, imo super scapulam residebat: quæ non modo ibi, sed etiam cum in cellulam Episcopi ingrederetur, ingiter comitabatur cum eo: quod per dies plurimos factum, nō sine admiratione Episcopū intendebat. Sed quod auspicio columbæ Deus initiasse visus est seruum suum, diabolus id æmulatus muscarum examine pseudoprophetam inaugurauit. Pergit vero Gregorius: Exinde vir Dei, Spiritu (vt dicimus) sancto repletus, ad patriam genitore ac germano defunctis, regreditur, consolaturus Pelagiam genitricem, quæ nullum parentem præter hanc sobolem spectabat.

* eum.

LXXXVII. Deinde cum iciuniis atque orationibus vacaret, deprecatur eam, vt omnis cura domus, id est, siue correctio familiæ, siue exercitum aggrorum, siue cultus vineæ rum ad eam aspiceret, ne huic vero aliquod accideret impedimentum, quo ab oratione cessaret: virum sibi tantum præsulegium vendicans, vt ad Ecclesiæ ædificandas ipse præesset. Quid plura? Construxit templa Dei in honore sanctorum, expetitque eorum pignora, nempe sacras reliquias, ac ex familia propria tonsuratos instituit monachos: cœnobiumque fundauit, in quo non modo Castiani, verum etiam Basilii, & reliquorum Abbatum qui monasterialem vitam instituerunt, celebratur regula, beatæ mulieri victum atque vestitum singulis nostrantes. Nec minus hæc tamen impedita hoc onere in Dei laudibus perstrepebat, sed assidue etsi quiddam operis exerceret, semper orationem Domino tanquam odorem incensi acceptabilis offerebat.

MARTYRIVM S. ARDII.

LXXXVIII. Interea ad sanctum Aredium cæperunt infirmi confluere; quos, manus singulis cum vexillo Crucis imponens, sanatis reddebat: quorum si singillatim nomina scribere velim, nec numerum percurrere valeam, nec vocabula memorare. Vnum tamen unā, quod quicumque ad eum ager adierit, sospes abscesit. De miraculis quoque miraculis parua proponimus. Iter quodam tempore cum genitrice dum ageret, & sancti Iuliani martyris ad basilicam properaret, venerunt vesperę in quendam locum: erat autem locus ille aridus & absque fluentis currentibus infecundus. Deerant ad eum mater eius: Fili, aquam non habemus: & qualiter hic nocte presenti quiescere possumus? At ille prostratus in oratione, & diutissime preces fundit ad Dominum: & erigens se, defixit virgam in terra, quam manu gerebat, eaque cum bis aut ter in gyrum vertisset, ad se letus extraxit: mox que vnda aquæ fontis est tam valida, vt non solum ipsi de presenti, sed etiam pecoribus affatim deinceps pocula ministraret. Nuperrimo autem tempore ter carpens, nimbus ad eum pluuiæ aduenire cœpit: quem ille intuens, paululum super equum, in quo sedebat, caput reclinans, manum extendit ad Dominum. Consummata vero oratione, diuisa est nubes in duas partes, ac in circuitu eorum immanis descendit pluuiæ, super eos tamen nulla (si dici fas est) gutta descendit. Postremundo quoque cognomento Tattonis, cum Turonica, dentes grauem infrebant dolorem, ex quo etiam maxilla intumuerat. Quod cum beato viro questus esset, manum super locum doloris imposuit: statimque dolor fugatus, nusquam deinceps ad iniuriam horum excitatus est. Hæc ipse, qui passus est, retulit. De his vero signis, quæ per virtutem sancti Iuliani martyris, Martinique confessoris beati in eius manibus Dominus operatus est, pleraque in libris Miraculorum, sicut ipse effatus est, scripsimus.

LXXIX. Post has vero & multas alias virtutes, quas Christo cooperante complenit, aduenit Turonos post festiuitatem sancti Martini: ibique paululum commoratus, dixit nobis se haud longum tempore adhuc in hoc mundo retineri, ac certo velocius dissoluī: & Vale dicens, abscesit, gratias agens Deo, quod prius sum obtinet, sepulchrum beati Antistitis osculari prouenisset. Cumque ad cellam suam accessisset, testamento condito, ordinatis omnibus, ac sancto Martino Hilarioque Ancistitibus heredibus constitutis, ægrotare cœpit, ac dysenteria morbo grauari. Sexta quoque egrotationis eius die, mediante, quæ à spiritu immundo sæpius vexata, à sancto emundari non potuerat: ligatis per se à tergo manibus, clamare cœpit, ac dicere: Currite ciues, exilite populi, exite obuiam martyribus confessoribusque, qui ad exequium beati Aredi conuenient. Ecce adest Iulianus à Brivate, Privatus ex Mimate, Martinus à Turonis, Martialisque ab vrbe propria: adest Saturninus à Tolosa, Dionysius ab vrbe Parisiaca, nonnulli & alij, quos calum retinet, quos vos vt confessores & Dei martyres adoratis. Hæc cum in exordio noctis clamare cœpisset, à domino sua reuincta est: sed nequaquam potuit contineri. Quæ rumpens vincula, ad nouissimum cum his vocibus properare cœpit: mox que beatus vir spiritum tradidit, non sine testimonio veritatis, quod sic susceptus ab angelis. Mulierem quoque in exequis suis cum alias multis nequam spiritu vexata, vt est sepulchro tectus, à nequitia infesti demonij emundauit. Et credo ob hoc Dei nutu eadem in corpore posita non potuit emundare, vt exequiæ illius hac virtute glorificarentur. Post celebratum vero funus mulier quedam vidua patulo fine vocis officio ad eius accesit tumulum: quo osculis delibato, elevationis meruit recipere beneficium. hactenus de sancto Aredio Gregorius Turonensis; à quo contumelia affectus diabolus frustra in impostore (vt demonstratum est) similem sibi gloriam aucupari conatus fuit. His & paucis aliis rebus præterea additis, appositaque serie Turonensium Episcoporum, ipse Gregorius finem historiæ Francorum imposuit propagatæ in quintum vsque annum Gregorij Papæ, cuius sextus hoc item anno incipit mense Septembri

...ssi quo pacto tempore finem vivendi idem fecisse putarint. Adiecit & catalogum scriptorum suorum, contextione apposita, ne quis ob rusticitatem sermonis eos abhorreret, aut aliquae ex parte mutilaret.

Eodem pariter anno idem sanctus Gregorius *a* recensitorum omnium corrigisse sancti Sulpitii Episcopi Bituricensis ante eius locum suffectum Austratium tradit. Qui vero sanctissime vitam duxit, & diuinis miraculis coruscavit, aeque dignus est habitus, vt annua die eius memoria in Ecclesia Catholica coleretur sextodecimo Calend. Februarii, vt Latinorum omnia Martyrologia indicant. Hunc successisse Austregisilo aeque sancto, habetur regitur ipsius Austregitili; Gregorius autem Regimarnus praedecessorem ponit *b*. Tu de his consule, quae in Notis ad Romanum Martyrologium diximus, vbi ostendimus non dnos tantum, sed & tres Sulpitios eiusdem Bituricensis Ecclesiae ponere oportere, si alium Sulpitium successorem Austregisili assumare ex aliorum fidentia voluerimus. At certum est Austregisilum vixisse tempore Theodorici Regis Francorum, successoremque fuisse Apollinaris. Agemus de eo nos suo loco latius.

IESV CHRISTI
ANNVS 596.
GREGORII PAP. MAVRITII IMP.
Annus 7. Annus 11.

VIGESIMO nonagesimo sexto Domini anno, Indictionis decimae quartae elatum illum, fastu elatum & superbia tumidum hominem, is, qui superbis resistit & humilibus dat gratiam Deus, ex hac luce subtraxit nomen Constantinopolitanum Episcopum, quē erat nemo amplius, quam par erat, sanctus Gregorius exacerbatus, tot fulminibus, anno superiori percussit. Vita qui emendato, & eleemosynas dando, magnam nominibilitudem comparasset, post mortem à suis sanctissimus est habitus. Audi in primis, quae de ipso Nicephorus refert: *Non vero*, inquit. *Historicus virum Constantinopolitanum Ioannes post Episcopatus sui annos tredecim ex hac vita migrasse. Verum non nisi annos 10. fedisse reperies, nempe ab anno 586. vsque ad praesentem annum 596. tantummodo in hoc.* Pergit vero Nicephorus: *Qui quod voluptates expungeret, earumque perturbationes coercuerit, & imperium in omnem commutet, vocab. hoc, est, tyrannice à Byzantiis commutatus est, vir ex idiotarum quidem ille & opificij non infimi ordine progressus, sed qui propter praestantem virtutem ad episcopum sanctorum sublatus sit. De quo cum multa alia memorabilia praedicantur, tum illud maxime celebratur, quod propter suam erga pauperes affectionem & misericordiam, plurimas Imperatores calentes mutuo sumptu, (singraphum illi dederit, quo pignoratum fuerit mutuae pecuniae tantundem) hypotheca oppigneratis, quae impignorarunt.*

Sepultum vero vita migrasse: Maurorum Antistitis sacrificium, quod perpetrarat cum magnopere consecratum fuisse putarit, vt opta de virtute tanta admiratus, sepulchrum statuerit, & lapidem tractum lugentem, qui in bonum eius vertisset, & animalium lamentis tenere admodum, necnon pennam quandam deformem (fuerat namque Ioannes male vestitus, fugiatque vita confectus) in aulam Imperialem inferri iussit, vasculoque auro inclusam pretiosis concinnatis, servariique vetuit, & alios Imperatores deinceps valedicto, ligneo Urnaque eum condidit, vtri ipse est, gratiam quandam diuinam ex eo se consecutum confirmans. haec Nicephorus. His ergo Ioannes exhibitis post obitum ab Imperatore postremis officiis fudum est, vt populus Regem sequens, cum vrbi sanctum coluerit, eaque opinione propagatum sit nomen eius ad posteros. Sed quid de his sit sentiendum, prouocor, lector, ad S. Gregorium Romanum Pontificem eum inter Samuelis Saul lugentem.

Hoc ergo sublato de medio, substitutus est in locum eius Cyriacus Oeconomus optimi nominis vir, nonnihil tarde reluctatus. Qui simulac regiae ciuitatis Episcopalem thronum conscendit, mox ad promerendam Catholicam communionem à Romano Pontifice, duos legatos Romam misit, Georgium presbyterum, & Theodorum diaconum, quibus & cum fidei professione litteras dedit ad ipsum Gregorium. Constant haec quidem ex redditis ab ipso Pontifice ad eum litteris *d*, quibus & reciproca misit Catholicae fidei regulam: reddidit aliàs quoque *e* litteras, cum & ipse Cyriacus alias ad ipsum scripsisset: commendauitque Ioannem Chalcedonensem & Athanasium presbyteros absolutos in Romanae Ecclesiae iudicio, qui haeresis fuerant accusati. Scripsit & ad Mauritium Imperatorē Gregorius litteras *f* de electione Cyriaci: vbi dum ait, ipsum Mauritium esse mortuum, multumque temporis dissuluisse successoris Ioannis Episcopi electionem; facile inducimur vt credamus huius anni primo exordio, vel forte sub praeteriti anni extremo tempore, ipsum Ioannem esse defunctum: vt plane intelligas diuinam haud retardatam esse vindictam.

Scripsit item sanctus Gregorius & de substitutione eadem Cyriaci ad Episcopos *g*, qui eum ordinarant: quibus cum gratularetur de tanti Antistitis electione; placide tamen eos redarguit, quod scripsissent, apparuisse in Ecclesia Cyriacum sicut Solem, ob idque eidem illud propheticum *h* cunctos acclamasse: *Haec dies, quam fecit Dominus: exultemus & laetemur in ea.* ignoscit tamen, quod sciret ex charitate deprompsum, quod de Filii Dei erat prophetatum aduentu. Quod vero ad personam Cyriaci sibi bene cognitam cum esset Constantinopoli pertinet, ista habet: *Dudum sua magnitudinis prolationem dedit, quod in tam multis dispensationis Ecclesiasticae casibus occupatus tranquillum cor inter turbulentias frequentias tenuit, seque ipsum semper sub meditationis custodia restrinxit: quod videlicet non parua laus magni & inconcussi est animi, inter causarum turbas non fuisse turbatum.* haec de Cyriaci virtutibus, de quo infernis suis locis saepe dicendum. At licet eiusmodi epistolis vtro citroque datis mutua inter Gregorium & Cyriacum intercessisset in Catholica fide consensio atque communio, ipse tamen Gregorius litteris in mandatis dedit Sabiniano suo Constantinopoli Apocrisario, ne assisteret Cyriaco sacra Missarum solemnia celebranti, nisi vsurpatum à praedecessore suo illicitum nomen Oecumenici Cyriacus penitus dimitteret. Quod cum faceret Sabinianus, Cyriacus anno sequenti per suos conquestus est Responsales, quos Romam misit. Sed de his agendum eodem anno sequenti.

Quod pertinet ad legatos Constantinopoli missos antequam hyems ingrueret, festinauit Gregorius Papa eos dimittere, vt testatur in dictis litteris ad Mauritium: sed quos optimos nouerat, praestituit tam cito dimisisse. Admonuit tamen eosdem absentes, adhuc in via positos, datis ad eos litteris *i*, de quadam ipsorum assertione erronea, qua dixissent, omnes quotquot in inferis confessi essent Christum Deum, ab eo liberatos esse: quam quidem sententiam diu ante damnatam demonstrat assertione Philastrii, necnon S. Augustini. Quid enim de his sentiat Catholica assertio, paucis ita declarat: *Haec itaque pertractantes, nihil aliud tenendum, nisi quod vera fides per Catholicam Ecclesiam docet: Quia descendens ad inferos Dominus, illos solummodo ab inferni claustris eripuit, quos videntes in carne per suam gratiam in fide & bona operatione seruasse.* haec de dogmate Gregorius.

Quod autem ad res Longobardorum pertinet: frustra hactenus Gregorius Papa pacem, obsistentibus Imperatoris ministris, tentasse vltus est, vt docet ipse in epistola ad Secundinum & quorum studio Ravennae hoc anno aduersus Castorium Responsalem Ecclesiae contestationem noctu tradit affixam, ex qua ipse Gregorius perstringeretur. Cuius rei gratia, in eum, qui talia ausus fuerat perpetrare, poenam excommunicationis inflixit in hunc modum *l*: *Quidam malignis spiritus consilio repletus, contra Castorium Notarium ac Responsalem nostrum, nocturno silentio, in ciuitatis loco contestationem posuit in eum crimine loquentem, nihilque etiam de facienda pace talibus contradicentem. Et quia quisquis veraciter loquitur, semetipsum minime celare non*

debet

d *Greg. li. 6. ep. 5. Ind. 13.*
e *Idem eodem lib. 6. epist. 4.*
f *Greg. lib. 6. ep. 6. in. 13.*

IV.
g *Greg. li. 6. ep. 7. ind. 13 l. 7. epist.* CYRIACI EPIS. CONSTANTIN.
h *Psal. 117.*

V.
LEGATI ADMONENTVR A S. GREGORIO.
i *Greg. li. 8. ep. 13. in. 13.*

VI.
DE PACE CVM LONGOBARDIS IMPEDITA.
k *Greg. li. 5. ep. 19. Ind. 11.*
l *Greg. lib. 5. ep. 30. in. 11.*

debet formidare: operet vt publice exeat, & quæcumque in contestatione sua loqui præsumpsit, ostendat. Quod si non exierit, neque publice confessus fuerit: quisquis ille sit, qui hoc agere præsumpsit, vel consensum in tanta iniquitatis consilio præbuit: ex Dei & Domini nostri Iesu Christi spiritu definimus, vt sancti eius corporis ac sanguinis participatione priuatus sit. Si vero quia latet, & quoniam nescitur, teneri à disciplina non valet, sit tanti mali conscius, etiam prohibitus, corpus & sanguinem Domini percipere præsumpsit: anathematis vltione percussus sit, & vt sallax ac pestifer à sanctæ Ecclesiæ corpore diuisus, &c.

VII. De malis per Longobardos illatis.

Quæ vero interim Romanus populus pateretur à sæuientibus Longobardis, ex his, quæ scribit a hoc anno ad Eulogium Alexandrinum Episcopum intelligere possumus, vbi ait: *Quanta autem nos à Longobardorum gladiis in quotidiana nostrorum ciuium depopulatione, vel detruncatione atque interitu patimur, narrare recusamus: ne, dum dolores nostros loquimur, ex compassione, quam nobis impendatis, vestros augeamus.* hæcipse. At non vrbem tantum, sed & alias Italiæ ciuitates, quæ adhuc sub dominio erant Imperatoris, id ipsum esse passas, argumento est eiusdem Gregorii epistola b data ad Fortunatum Fanensem Episcopum, qua ei concedit, vt captiuorum suorum redemptionis causa vasa sacra distraheret. Sed & Campaniæ partibus plura damna illata hoc anno fuisse, epistola eiusdem sancti Gregorii ad Anthemium c subdiaconum docet his verbis: *Quantus dolor, quantaque sit nostro cordi afflictio de his, quæ in partibus Campaniæ contigerunt, dicere non possumus, sed ex calamitatis magnitudine potes ipse cognoscere. Ea dere pro remedio captiuorum, qui tenti sunt, soluios experientia tuæ per harum portitorem Stephanum virum magnificum transmissimus, admonentes, vt omnino debeas esse solicitus, ac strenue peragas, & liberos homines, quos ad redemptionem suam sufficere non posse cognoscis, tu eos festines redimere. Qui vero serui fuerint, & dominos eorum ita pauperes esse compereris, vt eos redimere non assurgant, & hos quoque comparare non desinas*, &c. In his expensis sancti Gregorii commiserati absentes, eidem pecuniam direxere: præstitit id Ioannes Syracusanus Episcopus, ad quem de his extat ipsius Gregorii epistola d, in cuius fine monet, ne suia scripta in mensa coram extraneis legi faciat. Porro non à Longobardis tantum detentos redimi voluit, sed & quos emisserunt Iudæi in aliena prouincia: est de his epistola eiusdem Gregorii ad Candidum data e.

a *Greg. li. 5. epi. 60. Ind. 14.*

b *Greg li. 5. epi 13. Ind. 15.*

c *Greg. li. 5. epi. 54. Ind. 14.*

d *Greg. li. 6. epist. 9.*

e *Greg li. 8. epist. 21.*

VIII.

Transmissa ad hoc quoque est pecunia à Theotisto atque Andrea Patriciis Constantinopoli, vt ex redditis anno sequenti ad eos literis docet: vbi & de his, quæ fierent per Longobardos, post alia superius relata, hæc addit: f *Indico, quia ex Cratoniensi ciuitate, quæ super Hadriaticum mare in terra Italiæ posita, transacto anno à Longobardis capta est, multi viri, ac multæ mulieres nobiles in prædam ductæ sunt: & filij à parentibus, parentes à filijs, & coniuges à coniugibus diuisi: ex quibus aliqui iam redempti sunt. Sed quia grauia pretia eis indicunt, multi apud nefandissimos Longobardos hactenus remanserunt. Mox autem meditatam pecuniæ, quam transmisistis, in eorum redemptionem transmisi. De meditate vero ancillæ Dei, quas vos Græca lingua monastrias dicitis, lectissimas emere dispositis, quia in lectis sicis grauis nuditate in huius hyemis vehementissimo frigore laborant: quæ in hac vrbe multæ sunt: nam iuxta notitiam, quæ dispensantur tria millia reperiuntur. Et quidem de S. Petri Apostolorum principis rebus octoginta annuas libras accipiunt. Sed ad tantam multitudinem ista quid sunt, maxime in hac vrbe, vbi omnia grani pretio emuntur? Harum vero talis vita est, & tantum lacrymis & abstinentia districta, vt credamus, quia si ipse non essent, nullus nostrum tam per tot annos in loco hoc subsistere inter Longobardorum gladios potuisset.* hæc Gregorius, salutem vbis ex harum precibus vente professus.

f *Greg. li. 6. ep. 23. Ind. 15.*

Moniales vrbis a Pontifice alebantur.

IX. De conuertendis ad fidem Anglis S. Gregorii consilium.

At licet tot tantisque Gregorius ex Longobardorum infestationibus premeretur angustiis absque spe pacis, quam interuerterent Imperatoris Præfecti: nihil tamen remisit sibi creditæ solicitudinis pastoralis, vt dominicum gregem toto orbe diffusum summa vigilantia custoditet: imo tanta in his ærumnis cessitudine animi diuina gratia erectus est, eoque fiduciæ creuit, vt mitteret manus ad fortia, & opus aggrederetur immensum, humanoque captui perdifficile, immo penitus impossibile, nisi præpotenti auxilio Dominus annuisset, nempe conuersionem gentis Anglorum, quibus adhuc sedentibus in tenebris & vmbra mortis, perseuerantibus in veteri idolorum cultura, nullus penitus radius lucis Euangelicæ refulsisset: Britannis, qui residui erant in insula, vetitum hocillis (vt Beda ait) bonum inuidentibus, reliquis vero proximis Christianis eosdem assiduis bellis vrgentibus, vt non illis vitam afferre gratiæ, sed quam à natura haberent, auferre pro viribus laborarent, vel saltem dempta libertate ducerent sub iugo captiuos, ac verum darent. Vnus ergo tantummodo repertus est in orbe pater, qui esset de ipsorum salute solicitus: quibus longe licet positus Apostolico munere præsens adesset, eosdemque paternis foueret amplexibus, vocaret ad fidem, inuitaret ad gratiam, atque æternitatis aditum aperiens præpotenti verbi Dei virtute ad ingrediendum impelleret.

Aggressus est omnia ista perardua sanctus Gregorius, vere ob facta præclara Magnus, & præfectura totius Ecclesiæ maximus. Qui vbi velut è terra promissionis decerptos fructus anno superiori delatos vidit in vrbem, vbi, inquam, per Candidum g presbyterum Curatorem patrimonii S. Petri in Gallia pecunia Romanæ Ecclesiæ emptos adolescentulos Anglos recepisset, eosque baptizasset, & libertate donatos in monasterio collocasset, atque summo adniti studio ad perfectissimum Christianæ religionis cultum vidisset: exstit magis animo ad vniuersam Anglorum gentem Ecclesiæ conuingendam, cuius dulces primitias prægustatas Domino obtulisset. Quorum relatione putamus paritet ipsum accepisse Gregorium, optare gentem illam Christiana imbui religione: nam de ipsorum desiderio hæc ipse habet ad Reges Francorum h. *Peruenit ad nos, Anglorum gentem ad fidem Christianam, Deo miserante, desiderauisse velle conuerti, sed sacerdotes vestros è vicino negligere, & desideria eorum essare sua adhortatione succendere.* Eadem habet in epistola ad Brunichildem i. His igitur excitatus Gregorius stimulis, nulla penitus ratione habita temporis importuni, secundum illud Ecclesiastis k. *Qui obseruat ventum, non seminat*, quos sanctiores in suo monasterio scitet latere sub claustrali custodia monachos Augustinum atq; Mellitum, eosdem cum aliis quibusdam ipsis adiunctis socii mittit in Angliam. Fuisse autem Augustinum Præfectum monasterii sancti Gregorii, ipse Gregorius tradit in epistola ad Syagrium Episcopum Augustodunensem l.

g *Greg. li. 6. epist. 9.*

h *Greg. li. 6. epist. 58.*

i *Greg. li. 9. epist. 59.*

k *Eccles. 11.*

l *Greg. li. 9. epist. 59.*

Sed quid accidit? cum hos Gregorius misisset Iretantes, dum essent in via, humanum quid passi, difficultatem immensæ molis operis cogitatione volentes, despondent animum, cum iam peruenissent in Galliam. Cuius rei causa illud statuunt, vt Augustinus Romam ad Gregorium rediret, qui id Pontifici dissuadaret. Artatum abest, vt illorum dissuasione Gregorius à cœptis desisteret, vt vehementiori impetu animi ad opus prosequendum assurgeret, remitteretque Augustinum, & ad illos qui remanserant literas daret, quibus eos hortatus est inchoatum opus perficere. Extant ipsæ Gregorii literæ, sed apud Bedam m, meminitq; eiusdē rei Ioannes diaconus n. Redeunte ad opus Augustino, idem Gregorius plures pro eo literas dedit, commendans ipsum eiusque socios tum Francorum Regibus, tum etiam Galliarum Episcopis earum epistolarum, quæ prima ponitur eo argumento conscripta, data o habetur ad Pelagium Tauromenensem, & Serenum Massilienses Episcopos: verum apud Bedam scripta legitur ad Ætherium Episcopum Arelatensem, sed mendose quidem. Etenim Arelatensis Ecclesiæ non Ætherius, sed Virgilius hoc tempore Episcopus erat. Ætherium autem iisdem diebus fuisse Episcopum Lugdunensem, testatur Gregorius Turonensis p.

m *Beda li. 1. hist. Anglor. cap. 23.*

n *Ioan. diac. li. 2. cap. 17.*

o *Greg. li. 9. epist. 61.*

p *Greg. Turon. li. 10. hist. cap. 1.*

Dedit alias seorsum ad ipsum Virgilium Galliæ (vt q habet earum inscriptio) Metropolitanum q alias item ad Desiderium Viennensem, & Syagrium Augustodunensem,

q *Greg. li. 9. epist. 60.*

rentem, ad Episcopum vero Aquensem Provisium alias, nec non ad Stephanum Abbatem, itemque ad Agritium Patricium: extant ipsæ omnes, in primis vero quæ scripta sunt eadem ex causa ad Theodobertum a atq; Theodoricum Francorum Reges, nec non aliæ ad Reginam Brunichildem. Quæ autem hæc consecuta sunt, suo loco dicemus: hic vero dumtaxat agamus de eorum appulsu in Britanniam insulam.

Sed prius hic reddamus Gregorii epistolam scriptam ad Augustini socios tunc adhuc expectantes in Gallia, cui ita Beda præfatur b: *Cum in sic Pontificalibus ordinatus esset, monasterium opus aggredi cupiebat, tamque alienatum animum confovebat, ut, perisse timore incerti, redire domum potius, quam barbaram, ferum incredulumque gentem, cum nec linguam quidem nosset, adire cogitabant, & hoc esse tutius communi consilio decernebant. Nec mora Augustinum, quem in Episcopum ordinandum, si ab Angelis susciperentur dissoluerat, domum remittunt, qui a beato Gregorio humili supplicatione obtinet, ne tam periculosam, tam laboriosam, tam incertam peregrinationem adire deberent. Quibus ille exhortatorias mittens literas, atque in eo verbi domini confessos auxilio proficisci suadet, quarum videlicet literarum ipsa est forma:*

Gregorius servus servorum Dei.

Quantum sucrat bona non incipere, quam ab his, quæ cœpisset, cognitione retrorsum redire: summo studio, dilectissimi filii, operari vos quæ bonum, quod auxiliante Deo inchoastis, implere. Nec ergo labor vos itineris, nec maledicorum hominum lingua exterreat: sed omni instantia, omnique feruore, quæ inchoastis, ardore Dei peragite, scientes, quod laborem magnum æterna remuneratio gloria sequatur. Remeante autem Augustino fraternitate vestra, quem & Abbatem vobis constituimus, in omnibus humiliter obedite: scientes hoc vestris animabus pro omnia prodesse, quicquid a vobis fuerit in eius ordinatione completum. Omnipotens Deus sua vos gratia protegat, & vestri laboris fructum in æterna me patria videre concedat: quatenus etsi vobiscum laborare nequeo, simul in gaudio retributionis inueniar, quia laborare studuit volo. Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi filii. Data die decima Calendarum Augustarum, imperante Domino nostro Mauritio Tiberio piissimo Augusto anno 14. post consulatum eiusdem anno XIV. Indictione decima quarta. Hactenus apud Bedam. Sed mendosa supputatio annorum Imperatoris ex citatis superius locis sancti Gregorii, & exacte numeratis annis Mauritii est emendanda, qua idem Beda deceptus annos eiusdem Imperatoris plures, quam opus est, numerat. Nam (vt id modo attingamus) quo pacto data dicitur post consulatum Mauricii anno decimo quarto, si Acta publica sub eorum Gregorii habita post annos quinque, nempe Indictione quarta, notata habentur Consulatu eius undecimo? Porro tantum opus Gregorius haud inconsiderate atque feliciter est aggressus, sed diu multumque id ipsum meditatus est, quod & precum assiduitate decoxisse videtur. Ait enim ipse in epistola ad Syagrium Augustodunensem Episcopum. Sed de his, quæ hoc anno sunt gesta, modo satis: reliqua inferius pro temporis ratione decernat lectoribus ad reliquas sancti Gregorii Papæ annalium res gestas.

Caranus ipse pastor pastorum excubias, hoc anno ineunte de administratione Episcopatus illud Episcopos magnopere admonuit, ne lites haberent & contentiones cum potentioribus Præsidibus, sed eos benevolentia vincere, atque beneficiis, & officiis promereri studerent: eo quod magnopere conduceret, si cum secularibus minister Episcopi concordes essent. Est de his electus eius epistola ad Iohannem Episcopum Syracusanum, quem admonet, vt omni studio in gratiam redire cogatur cum Venantio præfectuum illic gerente, & si quidem etiam Missas in eius domo ipse dici permittat, quamuis & ipse non dicat: nam audi: *Adhortamur, inquit, quatenus & hilarioris animo dicti viri omnimodo in dilectione vestra placata & beata simplicitate suscipere, & in domo ipsius Missarum sacra mysteria permittatis, vt (sicut scripsimus) si forte voluerit, per vos deberatis accedere, & celebrando apud eum Missas, pristinam gratiam reformare. Oportet namque filios sacerdotalem vos affectum impendere, & in causis prout ratio suffragatur, iurisdictionem Ecclesiæ vestræ minime preterire. Hoc ergo considerans necesse est, vt ita se circa eos fraternitas vestra discreta moderatione exhibere studeat, vt & quod negotii qualitas exigit, salubriter peragat, & a paternæ charitatis gratia non recedat.* Hæc prudenti moderatione Gregorius, ab omnibus audiendus, dum sic laborat pro Ecclesiastica iurisdictione seruanda, vt charitatem nolit in animarum detrimentum pati dispendium: extat etiam & alia de iisdem epistola f adipsum Venantium. Ex quibus & illud intelligis, in domibus etiam priuatis consuevisse dici Missas: sicut nec nouum & inusitatum, quod obiiciunt Nouatores, vt in vna Ecclesia plura sint altaria: nam idem sanctus Gregorius in epistola ad Palladium Episcopum Santonensem g hoc anno, cum petitas mittit ad eum reliquias sanctorum Apostolorū Petri & Pauli, Laurētii, atq; Pancratii, meminit de Ecclesia illa tredecim habente altaria.

f *Greg. reod. lib. epist. 42.*

g *Greg. l. 5. ep. 30. in 14*

XVI.

Laborans Gregorius in vniuersalis Ecclesiæ cura, corporis corripitur infirmitate, de qua, Deo operante, conualuit. Testatur id ab eo hoc anno datæ literæ mense Augusto ad Gennadium Patricium h, quibus etiam declaratur de Pauto Episcopo in Africa vocato Romam ad dicendam causam: sed cum deesset, qui eum Romæ accusaret, dimisit i. Quod autem magis ipsius Gregorii excruciauit animum, illud fuit, quod Africanam Ecclesiā absque remedio auditet corrumpi & labefactari à perfidis Donatistis. Nam audi quid hoc itidem anno ad Columbum Numidiæ Episcopum de his scribat k. *Præterea, inquit, refert nos ommino dura & recta fides inimica pertinet: quia (quod dici nefas est) Catholici homines, & religiosi (quod est deterius) filios mancipaque Dei, vel alios, quos in potestate habent, in Donatistarum hæresi baptizari consentiunt. Et ideo si verum est, fraternitas vestra hoc summopere studeat emendare: quatenus sinceritas fidei vestræ solicitudine intemerata consistat, & innocentes animæ, quæ Catholico baptismate saluari poterant, hæreticorum infectione non pereant, &c.* Sed audi querelas ipsius Gregorii in literis ad Mauritium Imperatorem, quem dum his consulere in animo habentem summopere laudat, pereius ministros remedia cuncta inania reddi conqueritur: ait enim l.

h *Greg. li. 5. ep. 61. ind. 14.*

i *Greg. lib. 6. ep. 2. Ind. 15.* DONATISTÆ INVALESCUNT IN AFRICA.

k *Greg. li. 5. ep. 36. in 14*

Inter armorum curas & innumeras sollicitudines, quas indefesso studio pro Christiane Reipublicæ regimine sustinetis, magnanimi cum vniuerso mundo lætitiæ causa est, quod pietas vestra custodia fidei, qua dominorum fulget imperium, præcipua solicitudine semper inuigilat. Vnde omnino confido, quia sicut vos Dei causa religiosæ mentis amore tuemini, ita Deus vestræ maiestatis sua gratia tuetur & adiuuat. Qualiter autem pietatis vestræ serenitas contra Donatistarum flagitiosissimam prauitatem consideratione iustitiæ, & sinceriſsima religionis zelo commota sit, dictarum lucidissime tenor insinuat iussionum. Sed venientes viri reuerendissimi ex Africana prouincia Episcopi asseruerunt ita esse incauta dissimulatione postpositas, vt nec Dei illic iudicium haberetur in metu, nec principalo hactenus iussiones seruirentur effectui: hoc etiam subsingentes, quod in præfata prouincia Donatistarum præuius præualentibus, fides Catholica publice venundetur.

l *Greg. li. 5. ep. 53. in. 14*

XVII.

LEGES MAVRITII ADVERSVS DONATISTAS CONTEMPTÆ.

At contra gloriosus vir Gennadius de vno eorum mihi similia quæstus est, quæ talia querebatur. Cui etiam duo alij eorum eadem testimonium ferebant. Sed quia causa ipsa seculoris iudicii intererat, eosdem Episcopos ad prætatis veltri existimant esse vestigia dirigendos, vt per semetipsos serenissimis auribus suggerant, qua se fatentur pro fide Catholica pertulisse. Ea propter obsecro, vt dominorum Christianitas pro salute animæ & vita posſimæ sobolis sua eos, quos tales esse cognoscit, districta vlcisci iussione præcipiat & rumam percuntium ereptionis manu suspendat, atque insanis mentibus correctionis medicamen adhibeat, & errorum ab eis morbos expellat: quatenus dum pia prouisionis vestra remedio pestifera prauitatis fuerit caligo depulsa, & vera illic fides radios sue serenitatis asperserit, cœlestis vos ante Redemptoris nostri oculos triumphus expectet: quia quos exterius ab hoste desendit, etiam interius à diabolica fraudis veneno (quod est gloriosius) liberat. Hactenus ad Mauritium Gregorius: cuius animi angustias ex eo pensare quis poterit, quod cum diuino amore succensus, lucro animarum tantopere inhiaret, vt diuisos & toto penitus orbe perquireret, vt Christia-

XVIII.

nos faceret Anglos ingenti molestia affectum opportuit, cum per Donatistas cerneret eos, qui erant in Africa Catholici, schismaticos atque hæreticos reddi. At non solum aduersus Donatistas, verum etiam aduersus Samaritanos *a* antiquos hæreticos fuit eidem hoc anno pariter insudandum, quod hi seruos emerent, eosq; circumciderent: itemque agendum fuit aduersos Iudæos *b*, qui prohiberent seruos suos ad fidem Christianam venire.

a *Greg. li. 5. ep. 32. Ind. 14.*
b *Greg. li. 5. ep. 31. Ind. 14.*

XIX. QVIBVS IN PRIMIS SVCCVRRI VOLVERIT GREGORIVS.

Erant in Italia multi schismatici (vt sæpe dictum est) Trium Capitulorū causa: hos vt ad vnitatem Catholicam restitueret, idem sanctus Gregorius plurimum laborauit: quos vero reuocasset à schismate, eosdem ab Ecclesia Catholica ali voluit, annuam ex bonis Ecclesiæ eisdem dari pensionem iubens. Extant de his eiusdem Gregorii tres hoc anno epistolæ datæ *c*. Sed qui tanta de sancto Gregorio, ab eodem facta hoc anno, retulimus, quod minimum videtur, non prætermittamus, ex quo maxima comprehendas: cum enim vniuersalis Ecclesiæ curę insudigilaret, quæ essent minima, non minori diligentia pertractauit. Etenim illud accidit, vt cum in Orientalem clericulum incidisset, qui commendatitias litteras ad Ephesi episcopum ab ipso petiisset: examinauit eum ipse Gregorius, an quæ sui essent muneris, scire: sed cum inuenisset esse litterarum penitus expertem, eundem Ephesino Episcopo solicito studio commendauit *d*, vt ab ipso, quæ essent sibi necessaria, doceretur.

c *Greg. li. 6. epist. 11.*

XX.

d *Greg. li. 6. ep. 12. Ind. 15.*

Sed iam Gallias inuisamus. Hoc enim anno, peremptis Dynamio Patricio, & Aurelrano, priuilegium Gregorius concessit *e* Massiliensi monasterio in honorem sancti Cassiani consecrato. Ex eiusdem quoque sancti Gregorii epistolis indictionis decimæquartæ in Gallias hoc anno datis colligitur, eadem indictione defunctum esse Childebertum Regem Francorum, suique regni reliquisse hæredes Theodoricum atque Theodobertum. Etenim cum sexta epistola ad Childebertum Francorum Regem conscripta sub eadem indictione data habeatur, rursus item epistola quinquagesima octaua scripta appareat sub eadem Indictione ad dictos Reges Theodoricum atque Theodobertum eius hęredes: manifestum est, illo sublato de medio, hos regnare cœpisse. Ex quibus alios redarguas chronographos, qui in annum sexcentesimum horum ponunt ingressum.

e *Greg. li. 6. ep. 12. Ind. 15.*

REGES FRANC. THEODORICVS ET THEODOBERTVS.

De his autem accipe, quæ apud Acta sancti Columbani *f* celsitudine meritorum conspicui scripta habentur his verbis: *Mortuo deinde Childeberto, infra adolescentiæ annos regnauerunt filij Childeberti duo, Theodobertus & Theodoricus, cum auia sua Brunichilde. Regno Burgundionum Theodericus potitur: regnum Austrasiorum Theodobertus suscepit regendum. Theodericus ergo quia in terminis regni sui beatum Columbanum haberet, gratulabatur non minime. Ad quem cum sæpissime veniret, cœpit eum vir Dei increpare, cur concubinarum adulteriis misceretur, & non potius legitimi connubij solamine frueretur, vt regalis proles ex honorabili Regina prodiret, & non potius ex lupanaribus videretur emergi. Cumque iam ad viri Dei imperium Regis sermo obtemperaret, & se ab illicitis segregare spondaret: mentem Brunichildis auię secundæ (vt erat) Iezabelis, antiquus hostis adijt, eamque contra virum Dei stimulatam superbię aculeo excitat, quia cerneret viro Dei Theodericum obedire: verebatur enim, ne si abiecta concubinu Reginam aula præficeret, & dignitatis & honoris sui modum amputasset.* Sed quæ secuta sunt, dicemus anno sequenti.

f *Vit. S. Columbani. c. 18. ap. Bed. li. 3. & Sur. to. 6. die 21. Nouembr.*

XXI.

IESV CHRISTI

ANNVS 597.

GREGORII PAP. Annus 8. MAVRITII IMP. Annus 12.

I. DELEGATIONE EPISCOP. CONSTANTIN. AD S. GREG. PAPAM.

ADest annus Redemptotis quingentesimus nonagesimus septimus Indictionis decimæquintæ, quo mense Septembri inchoatur Gregorii Papæ annus Pontificatus octauus, absoluitur vero Mauritii Imperatoris undecimus, quo Cyriacus Constantinopolitanus Episcopus Responsales suos misit Romam ad sanctum Gregorium Papam, simulque Synodalem epistolam, qua eum fidei Catholicæ professio contineretur, tum etiam ipse communionem Catholicam expeteret, pacemque seruari rogaret. Addidit literas Mauritius Imperator ad eundum Gregorium, quibus eum pluribus hortatus est, vt missos à Cyriaco Episcopo Constantinopolitano Responsales reciperet, communioneque Catholica eosdem impertiret. Iam enim anno superiori (vt dictum est) reciproca fidei confessione simul communicauerant inter se Cyriacus Episcopus Constantinopolitanus atque Gregorius Papa. Præcedente igitur istiusmodi communicatione, Cyriaco visum est mittere debere ex more suos Romam ad Gregorium Pontificem Responsales, quos & commendatos voluit literis eiusdem Mauritii Imperatoris.

Cum autem Responsales missi Romam peruenissent, eosdem Gregorius, ne quouis modo ipse auctor schismatis diffamari posset, benigne excepit, quos etiam interesse sacris Missarum solemniis passus est, impertiens eos communione Catholica: ita tamen, vt assensi noluerit Apostolicæ sedis Apocrisiarium, qui degebat Constantinopoli, interesse sacris à Cyriaco celebrandis, ne nomen Oecumenici inuidiosum atque rixosum penitus tolleret atque aboleret. Hæc autem omnia breuiter habet sanctus Gregorius in epistola, quam scripsit ad sanctissimos Patriarchas Alexandrinum & Antiochenum, Eulogium scilicet, atque Anastasium, verbis istis.

Charitas, quæ vobis valde constrictus sum, tacere me minime permittit: vt sanctitas vestra quacunque apud nos agantur, agnoscat, & falsis rumoribus non decepta, sua rectitudinis vitam, sicut perfecte capit, perfectius teneat. Responsales siquidem fratris, & coepiscopi nostri Cyriaci venientes eius ad me Synodicam detulerunt epistolam. Et quidem inter nos & ipsum (sunt vestra beatitudo nouit) propter appellationem profani nominis tam grauis discordia. Sed in causa fidei transmissos Responsales eius existimaui esse suscipiendos, ne culpa elationis, quæ in Constantinopolitana Ecclesia pene contra omnes sacerdotes excreuit, dissensionis fidei & vitæ Ecclesiasticæ faceret vnitati. Eosdem vero Responsales, quia hoc omnino humiliter precabantur, Missarum solemnia mecum celebrare feci. Quia (sicut & serenissimo domino Imperatori nostro intimare studui) Responsales fratris & coepiscopi nostri Cyriaci nihil communicare debuerunt: quia auctore Deo, in elationis errorem non cecidi. Meum vero discretum cum predicto fratre nostro Cyriaco Missarum solemnia celebrare non debet: quia per profanum vocabulum culpam superbiæ aut cæmoniæ, aut sequitur: me si (quod absit) procedit, ex in tali elatione posito vanitatem stulti nominis confirmare videantur. Eundem vero fratrem admonere studui, vt se à tali elatione corrigat. hæc de Romæ gestis cum legatis.

Quod vero spectat ad Synodalem epistolam à Cyriaco ad Gregorium missam anno superiori, in qua fidei Catholicæ professio scripta erat: cum in ea superstare damnationem appositi set Eudoxii, Ariani hæretici sub Constantio Imperatore Episcopi Constantinopolitani: suspicionem haud leuem Gregorio intulit, cum præsertim ipsum lateret, quisnam esset, quem damnaret Eudoxium: magis vero, quod qui eius meminisset Sozomenus, idem laudator esset mirificus Theodori Mopsuesteni haud pridem in Quinta Synodo condemnati, de iisdem certiores reddi voluit eosdem Orientalium seditum Patriarchas Eulogium, & Anastasium. Quod autem Gregorius Sozomenum laudatorem fuisse tradit Theodori Mopsuesteni, recens quidam Aristarchus sanctum Gregorium imperitiæ redarguit, quod scilicet non reperiatur id factum à Sozomeno, sed à Theodoreto. Sed quantum ipse erret, dum Gregorium erasse demonstrat, constabit à nobis dicta in Notis ad Romanum Martyrologium. At quid ni Gregorius suspectos habere debuisset Orientales, dum Ioannes prædecessor Cyriaci pseudosynodum Ephesinam pro œcumenica videri poterat recusasse, reiectaque legitima spuriam pro germana, & Nestorianorum conciliabulum pro Catholicorum con-

uento.

597.

dato canone eiusdem pseudosynodi à Nestorianis asserti sunt, neque ex eo originale peccatum penitus negaretur. Quæ omnia significare voluit idem S. Gregorius dictis primatum sedium Patriarchis, ne damnatus Pelagianismi error per Constantinopolitanos Patriarchas iterum reuiuiscat.

Qui etiam ad ipsum Cyriacum Constantinopolitanum episcopum a reddidit litteras, quibus admonuit, pacem & charitatem, quam præ se ferret, fore inter se, si superbum nomen abolesceret: ut aliter minime fieri posse vt concordia mutua interueniret, dederet. nam hæc habet inter alia. Obsecro, vt multo atque omnibus fraternis vestro eiusdem charitatis amore inuidiosum in hoc primum opere mundetis, vt verbum superbiæ, per quod grave scandalum in Ecclesia generatur, auferre festinetis. Hoc modo euangelica implentes, quod scriptum est b: Solutis funibus nauicularii festinate in vinculo pacis. Et rursus c: Nullam occasionem detis aduersariis malè dicta gratia. Tunc enim offensa charitatis, si per vestram superbiam inter nos scissura non fuerit. Ego nomen istum nunquam in animo meo: quia à summo vsque ad minimum nullum dare scandali occasionem volo. Et infectum, quod non modo intercidisse sunt, ipso ordine, quo illata est, reformetur & pax nobis illibata in Domino permaneat. Reuertente per Anatolium, quem idem ad Imperatorem vocatum Apocrisiarium miserat, ipsi significanda testatur.

Hoc namque anno reuocatum in vrbem Sabinianum diximus, qui Apocrisiarii munere Cõstantinopoli fungerat, ex pluribus litteris eiusdem Gregorii hoc anno datis apparet: missumque loco ipsius, quem diximus, Anatolium, dicta ad Cyriacum scripta epistola docet. Ad ipsum vero Mauritium Imperat. qui pro Cyriaco litteras dederat, alias Gregorius reddidit, quibus de Responsalitio Cyriaci benigne suscepto eundem reddidit certiorem: atque hæc de causa ipsa breuiter habet d: *Eundem fraternitatem & assertorem meum studiose admonere curaui, vt si habere nos amorem concordiæ atque desiderat, ab stultis vocabulis se abstinere compellat*, subdit demonstrans magni esse momenti, quod tuo olim esse ipsi Imperatori visum fuisset, vbi quæ esse præcursorem Antichristi, qui superbum sibi nomen arrogat, & super extollitur super omne, quod dicitur Deus.

Dedit eodem argumento litteras petitas scorsim eodem anno ad Anastasium Patriarcham Antiochenum e, cum ab eo per Sabinianum diaconũ Romam missorum literas accepisset eiusdem scripsit argumenti eum, qui scripserat Imperator, nimirum pro eiusmodi causa leuissima ecclesiam non esse conflandam: ad quem rursus Gregorius post alia hæc habet: *Vos tamen eandem causam nullam esse dicere non debetis, quia si hanc æquanimiter portamus, rumor ea Ecclesiæ fidem corrumpimus. Scitis enim, quia inter nos hæreticus, scilicet nam hæresiarchæ de Constantinopolitana Ecclesia sunt egressi. Et vt de honoris vestri iniuria taceam, si vnus ipse, vt dicitur, vniuersalis, vniuersa Ecclesia corruit: si vnus, vniuersalis sit, alijs hoc fultura, absit hæc temeritas ab auribus meis, &c.*

Gratum pariter perpendens lance tantæ rei momentum sanctus Eulogius Alexandrinus Episcopus ad eumdem Gregorium Papam hoc eodem anno de prærogatiua eiusdem grauem epistolam scripsit, quæ licet non extet, ex responsione tamen ab ipso Gregor. reddita, qualis fuerit, facta perspecue potest intelligi. Accipe ergo eam, quo quid in re maximi ponderis vir sanctissimus miraculis clarus ad Gregorium ipsum scripserit, recognoscas. sic enim ille iubet f.

Iuuenimus mihi sanctitas vestra multa in epistolis suis de sancti Petri Apostolorum Principis cathedra locuta esse, dicens, quod ipse in ea sedens, quæ in sua successoribus sederat. Et quidem ego indignum me ipso non solum in honore præsidentium, sed etiam in numero sanctorum agnosco. Sed cuncta, quæ dicta sunt, in eo libenter accepi, quod ad cathedram Petri cathedra locutus est, qui Petri cathedram tenet, & cum me sanctis honor nullo modo delectet, valde tamen lætatus sum, quia vos sanctificauit, quod mihi impendistis, vobismetipsis detulistis, & firmatum est, quia firmitatem mentis traxit in nomine, vt petra appellaretur. Cui veritatis voce dicitur h: *Tibi dabo claues regni cœlorum. Cui rursus dicitur* i: *Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Iterumque* k: *Simon Ioannis amas me? pasce oues meas. Itaque cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen principatus sola Apostolorum principis sedes in auctoritate conualuit, quæ in tribus locis vnius est. Ipse enim sublimauit sedem, in qua etiam quiescere & præsentem vitam finire dignatus est. Ipse decorauit sedem, in qua nam Euangelistam discipulum*, Marcum videlicet, *misit. Ipse firmauit sedem*, Antiochenam videlicet, *in qua septem annis, quamuis discessurus, sedit. Cum ergo vnius atque vna sit sedes, cui ex auctoritate diuina tres nunc Episcopi præsident: quicquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo: si quid de me boni creditis, hoc vestris meritis imputate: quia in illo vnum sumus, qui ait* l: *vt omnes vnum sint, sicut & tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint.* hæc de vnitate, quæ ex dilectione prouenit, cum potestas in tribus distincta eadem ad vnum caput præcipuum referatur. Habes hæc eadem de tribus sedib. Petri, ex quo collata est prærogatiua Patriarchatus, superius ex Gelasio Papa dicta.

In fine autem epistolæ de acceptis ab eo muneribus hæc habet Gregorius: *Suscepi*, inquit, *benedictionem sancti Euangelistæ Marci iuxta breue vestris epistolis insertum: sed quia Collatum* ac Iuritheum non libenter bibo, præsumens Cognidium requiro, quod in hac vrbe, post multa tempora, vestra immotescere transacto anno sanctitas fecit. Nam nos hic à negotiatoribus nomen Cognidi & non substantiam comparamus.* Quid per Collatum, siue Colatum, vel Iuritheum, atque Cognidium debeat intelligi (quod Medicorum hæc sint potius) de his nobis togantibus disseruit pluribus doctissimus Mercurialis, cuius variarum quæstionum elucidationes prælo datas propediem (vt putamus) acceptures eris.

At Gregorius eidem Eulogio munuscula & ipse misit, de quibus ait: *Paruulum benedictionem de amatoris vestri S. Petri Ecclesia sex minoræ Aquitanicæ pallia & duo oraria transmisi: quia enim multum diligo, etiam de paruis præsumo.* hæc Gregorius, qui plurimi fecit eundem sanctum Eulogium, vtpote qui his temporibus sedem illam sanctitate & doctrina mirifice illustraret: magno namque Dei beneficio post tot tenebras illuxerat infœlici afflictaq; nimium Alexandrinæ Ecclesiæ tantum sydus matutinum, ipse S. Eulogius, qui eandem Ecclesiam, quam ab apro syluestri (de quo est in Psalmis *m*) depastam inuenit, ac propemodum desolatam, viriliter in Euangelio laborans restituit. nam hæreticos ibi inuentos, qui longæuam ætatem duxissent errantes & in errorem mittentes, ad fidem Catholicam restituere conatus est. Cui ob eandem causam congratulatus Gregorius, ista habet in dicta epistola: *Debitum salutationis alloquium persoluens indico, quia magno gaudio exulto, quod vos contra hæreticorum latratus assidue laboratè cognoui, atque omnipotentem Dominum deprecor, vt beatitudinem vestram sua protectione adiuuet, quatenus per linguam vestram de sinu sanctæ Ecclesiæ omnem radicem amaritudinis euellat, ne rursum germinans impediat multos, & per illam coinquinentur multi, &c.* Quomodo autem Agnoitarum plurimos ad Catholicam fidem conuerterit, suo loco pluribus.

Rursum vero eidem nuncio Gregorius ad diuersos litteras dedit, eo quod Sabinianus Apocrisiarius inde Romam rediens, complures ab illis daras attulerat ad ipsum epistolas. Inter alia autem ad Gregoriam Augustæ cubiculariam, fœminam æque piam ac nobilem de certitudine salutis suæ litteris percontantem, ista prudenter ipse respondit *n*: *Quod vero dulcedo tua in suis epistolis subinunxit importunam se mihi existere, quo adusque scribam mihi esse reuelatum quia peccata tua dimissa sunt: rem & difficilem etiam & inutilem postulasti: difficilem quidem, quia indignus sum, cui reuelatio fieri debeat: inutilem vero, quia securæ de peccatis tuis fieri non debes nisi cum iam in die vitæ tuæ vltimo plangere eadem peccata minime valebis. Quæ dies quousque veniat, semper suspecta, semper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare, &c.*

Reddidit pariter litteras ad Theotistem & Andream viros clarissimos, inter aulicos militantes quidem, sed professione ciues sanctorum & domesticos Dei, qui tales essent, vt inter causarum turbines scirent Deo corde semper esse coniuncti. Nam ad eos ista S. Gregor. *o Quod*

i Luc. 22. k Ioan. 21. DE TRIB. SEDIBVS S. PETRI IISDEMQVE MAIORIBVS.

l Ioan. 14.

X. DE MVNVSCVLIS MISSIS AB EVLOGIO. * Colatu.

XI.

m Psal. 79. EVLOGIVS ALEX. PIS. LABORAT ADVERSVS HÆRETICOS.

XII.

n Greg. li. 6. ep. 22. Ind. 15. CVRIOSA ET INFRVCTVOSA PETITIO.

XIII.

o Greg. li. 6. ep. 23.

in tanto multæ causarum vestrarum excellentia posita, sacris verbis vberrate plena est, atque ad æterna incessanter gaudia suspirat, magnas omnipotenti Deo gratias ago: quia hoc in vobis esse impletum video, quod de electis patribus scriptum est a: Filii autem Israel ambulaverunt per siccum per medium mare, &c. Assidebant isti Augustæ, quæ horum consuetudine in dies magis virtutibus augebatur. Curam patiter gerebant Mauritii filiorum, de quibus ista S. Gregorius subdit: Petro autem, vt parvulos dominor. quos nutritis, præcipue moribus instruere curetis, & gloriosos eunuchos, qui eis deputati sunt, admonete, vt ea illis lingua debeant, qua eorum mentes in charitate Dei se invicem & erga subiectos in mansuetudine compungant: ne si quid odii modo inter se conceperint, in aperto postea erumpat. Verba siquidem nutricium aut lac dant. si bona sunt, aut venenum si mala. Talia ergo nunc eis suggerant, quæ postmodum ostendant, quam bona fuerint, quæ à nutritorum suorum ore suxerunt. Reddit demum illis gratias de triginta libris auri pro redemptione captivorum per Sabinianum diaconum missis. Hos vero Gregorius ob egregiam pietatem magno dignos putauit esse munere præter alios, nempe clani illa sancti Petri, quæ egregio miraculo coruscauerat, quam Antharit impius licet Rex Longobardorum Romam miserat ad Pelagium Papam, vt suo loco diximus: sed hic putamus eadem opportune repetenda, cum eam diuino illustratam miraculo Constantinopolim Gregorius mittit, tanquam Dei virtutis nobile monumentum ob oculos semper habendum: ait enim: *Præterea benedictionem S. Petri Apostoli clauem à sacratissimo eius corpore transmisi, de qua videlicet clani hoc est gestum, quod narro, miraculum.*

XIV. CLAVIS S. PETRI ILLVSTRATA MIRACVLO.

Dum eam quidem Longobardorum cupiditate ingressus in Transpadanis partibus inuenisset, quia S. Petri clauis esset, desiciens, sed pro eo, quod eam auream vidit, facere sibi ex illa aliquid aliud volens, eduxit cultellum, vt eam incideret. Qui mox cultellum, cum quo eam per partes mittere volebat, arreptus per spiritum, sibi in guttere defixit, eademque hora extinctus cecidit. Et dum illic rex Longobardorum Antharit atque alii multi eius homines adessent, & si, qui se percussisset, seorsum moriturus, clauis vero hac seorsum taceret in terra: factus est omnibus vehementissimus timor, vt eandem clauem de terra leuare nullus præsumeret. Tunc quidam Longobardus Catholicus, qui scichatur arationi & eleemosynis deditus, Minulphus nomine vocatus est, atque ipse hanc leuauit de terra. Antharit vero pro eodem miraculo alia à clauem aurea fecit, atque eum ea pariter ad sancti memoria decessorum meum transmisit, indicans, quale per eam miraculum contigisset. Ipsam ergo vestra excellentia transmittere studeat per quam omnipotens Deus superbientem & perfidum hominem peremit: vt per eam vos, qui eum timetis & diligitis, & præsentem salutem & æternam habere valeatis. hæc Gregorius. Extat ad horum alterum, nempe Andream, seorsum alia eiusdem Gregorii consolatoria epistola hocitem anno data b de obitu Constantiæ puellæ clarissimæ viro desponsatæ, hortaturque eum, ne implicet se Imperatoris negotiis, sed tranquillam ac quietam vitam à tumultibus longe positam ducere studeat. Dedit itidem Constantinopolim alias litteras ad c Theodorum Imperatoris medicum, de quo plura superius, gratias illi agens, de eleemosynis Romam ad se missis puto pro redemptione captiuorum, vt alii, qui supra, fecisse noscuntur. Quæ omnia cum ipse Gregorius grato animo acciperet, dolebat tamen se aliorum bonorum dispensationi præfectum: ait enim: *Et quidem mihi, fateor, triste est aliena expendere, & super eas, quas de substantia Ecclesiastica habeo, adhuc etiam de rebus sanctissimi filii domini Theodori rationes ponere.* Mittit vero ad eundem itidem clauem S. Petri, quæ intus haberet limaturam de catenis ipsius. Sed & ad Narsetem Patricium, de quo plura superius, hominem maxime pium, alias dedit litteras d, quibus eum in tribulationibus positum consolatur, xeniaque transmittit.

a Exod. 15.

DE EDVCATIONE FILIORVM IMP.

b Greg. lib. 6. ep. 26. In. 13.

c Greg. li. 6. ep. 25. lib. 13.

d Greg. li. 6. ep. 27. In. 15.

XV.

Ad Anastasium Abbatem in Palæstina monasterii, Neas appellati, alias e item litteras dedit, quibus eum hortatus est, vt cum Hierosolymorum Episcopo pacem haberet, puto fuisse nouam lauram, ita dictum monasterium famosissimum in Actis sancti Sabæ, necnon Euthymii occupatum aliquando ab Origenistis. Ad alium quoque Anastasium, ad quem supra nempe Antiochenum Episcopum, litteras f reddidit hocitem anno, inchoata Indictione prima, roborans eum, vt in tribulationibus, quas pateretur, strenue ageret: hæreticorum enim nouis adinuentionibus premebatur, maximoque angore animi tenebatur: de quibus hæc post multa Gregorius: *His autem diebus (sicut inuenio) noua hæreticorum bella consurgunt, de quibus vestra beatitudini iam antea scripsi, vt ea vt prophetis, vt euangelia, & dicta Patrum omnia euacuare moliantur. Sed permaxime vestra sanctitatis, in protectorium nostri ordinis gratia sperandum, quod eorum vera cuncta obtundere sciat, qua contra solidatem veritatis apposita sunt: quia & quamlibet astuti gladium mutantur, cum saxum feriunt, fracti resiliunt. Hoc autem in magna Dei omnipotentis gratia quod in ipsis, qui à sancta Ecclesia doctrina diuisi sunt, vnitas non est: quoniam & omne regnum in se diuisum non stabit, & sancta Ecclesia subtilius in sua semper eruditione instruitur, dum hæreticorum quæstionibus impugnatur: ita vt aperte implentur, quod per Psalmistam contra hæreticos de Deo dictum est h: Diuisi sunt ab inimicis eius, & appropinquauit cor illius. Nam dum ipsi in superna veritate diuidantur, cur nobis Dei appropiat, qua eruditis adversitatibus intellectum eius subtilius inueniamus.* hæc S. Gregorius: tanto quidem Pontifice digna. Quinam autem hi fuerint hæretici, nobis incompertum est. Subdit his vero, quantis iisdem temporibus à barbaris ipse pateretur: ex quibus plane d gnoscitur, pacem diu quæsitam, sæpe petitam obice Exarcho, minime fuisse adhuc cum Longobardis sanctam.

e Greg. li. 6. ep. 29. In. 15.

f Greg. li. 6. ep. 30. In. 15.

XVI.

Ar quitotius orbis præfectum se scitebat Ecclesiis, non Orientalium damtaxat rerum oportere esse solicitum scientis, ad Occidentales etiam deflexit obtutum, & adversus monachos disciplinæ monasticæ delectores epistolam scripsit in Africam ad Dominicum Episcopum Carthaginensem i. Sed & petunt interea pabulum à pastore nobiles Gallicani: etenim eundem, quem nuntiis præsentes audire non possent, vt scripsi, tum codicem transmitteret, rogarunt Dinamius Patricius, de quo supra, & Aurelia: quibus idem, fractus omnis omnibus annuit k. Brunichildæ itidem Reginæ illud ipsum à scripposcenti concessit codicem ad eam pariter mittens, cui & scripsit epistolam l, qua primum excusat cur non miserit pallium ad Syagrium Episcopum Augustodunensem, quod scilicet non esset ab eo enixe petitum: Nam, inquit, *prisca consuetudo obtinuit, vt honor pallii, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulantis dari non debeat.* hæc ipse: sed & quod qui venerat ipsum accepturis, esset schismaticus: eidem dati minime debuisse affirmat. Serpebat adhuc error de Tribus capitulis in Ecclesiam Gallicanam, non quidem in viros prudentes, sed in eos qui vita solutiores essent: nam accipe, quid de his dicat ipse Gregorius, eandem Reginam admonens.

g Greg. li. 6. ep. 31. In. 15.

h Psal. 33.

i Greg. li. 6. ep. 32. In. 15.

k Greg. li. 6. ep. 33. In. 15.

l Greg. li. 6. ep. 34. In. 15.

Præcedat hos, quos ab vnitate Ecclesiæ schismaticorum error dissociat, ad vnitatem pro vestra mercede studeat reuocare concordia. Nam non ob aliud in ignorantiæ sua basilenus cæcitate volumuntur, nisi vt Ecclesiasticam fugiant disciplinam, & peruerse habeant, vt voluerint, vinendi licentiam: quia nec quid defendant, nec quid sequantur, intelligunt. Nos autem Chalcedonensem synodum, de qua illi sibi post fere nebulas excusationis assumunt, per omnia veneramur & sequimur: & si quis de fide eius minuere aut addere aliquid præsumpserit, anathema esse censemus. Sed ne illis aruinis labes imbibat, vt ignorantiæ sua credentes, vniuersam Ecclesiam atque omnes quatuor Patriarchas non rationi, sed malitiæ sanctæ tantummodo refugiant: ita vt si, qui ad nos à vestra excellentia missus est, cum quæreretur a nobis, cur ab vniuersalis Ecclesiæ societate existeret, se ignorare professus sit: sed neque quod ducret, neque quid aliud audiret, voluit scire. hæc Gregorius.

Ex quibus plane intelligis, cur error siue schismatis, siue hæresis inualescat, nimirum vt per eam, quam latiorem vident viam, disciplinæ impatientes homines ingredi festinent, secundum Domini dictum m: *Lata est via, quæ ducit ad perditionem, & multi gradiuntur per eam.*

m Matth. 7.

Admonuit vero idem Gregorius eandem Francorum Reginam, vt corrigere studeret prauos mores in Gallis excrescentes, illos vero præsertim, quos in ordinatione sacerdotum irrepsisse abusus demonstrat. Ad-

ieci-

ticem peterent, vt quæ apud aliquos vigerent in Gallia idolatria, penitus ex tolleret. Quenam essent hæc monstra non memoro necessitio, idem docet his verbis: Hoc quoque pari cura mouendum, vt & ceteri subiectæ vestræ sub disciplina deberatis contineri

in prædicationem transmittere, Deo auctore, debuissem. Qui data à me licentia, à Germaniarum Episcopis Episcopus factus, cum eorum quoque solatio, ad prædictam gentem in finem mundi perductus est: & iam nunc de eius salute & opere ad nos scripta pervenerunt: quia tantis miraculis vel ipse, vel hi qui cum eo transmissi sunt, in gente eadem coruscant, vt Apostolorum virtutes insignis, quæ exhibent, imitari videantur. In solemnitate autem Dominicæ Nativitatis, quæ hac prima Indictione transacta est, plus quam decem millia Angeli ab eodem nunciati sunt fratre & coepiscopo nostro baptizati. hactenus de his Gregorius ad Eulogium. At vero, quod superius dicitur, Germaniarum, puto corrigendum textum, vt dicat, Galliarum, sicut legisse noscitur Beda: & ratio persuadet, cum noscatur id factum in Gallis, per quas idem Augustinus transiturus in Angliam: sed ex nuper dictis in eo corrigas Bedam, dum post conversionem hanc factam Anglorum, subdit missum esse Augustinum ad Ætherium Episcopum Arelatensem in Galliam, vt ab eo Episcopus ordinaretur: id enim antea factum Gregorius docet, nec per Ætherium, qui non erat Episcopus Arelatensis, sed Lugdunensis: Virgilius enim his diebus præerat Arelatensi Ecclesiæ. Sed & eiusdem à Gregorii testificatione liquet, non Bertham, sed Adilbergam nomine dictam esse coniugem Regis Anglorum.

Bed. l. 1. c. 23. in 14.

XXVIII. CONCIL. TOLETAN.

Iam vero res Hispaniarum inuisamus. Hoc eodem anno, qui numeratur duodecimus Recaredi Regis Hispaniarum, & Era sexcentesima tricesima quinta, celebratum est in Hispania Concilium Toletanum ab Episcopis sexdecim, cuius tantum modo canones duo reperiuntur. De castitate enim ministrantibus aliquid ferendo vehemens admonitio facta est, nempe vt si quis eam violauerit, non solum è gradu excideret, sed & duro carceri mancipareretur, Patres idem voluerunt.

XXIX. DE OBITV ANTIOCHI ANACHORETÆ. c EXTANT ap. Sur. to. 1. die 12. Apr.

Hoc quoque tempore Antiochus magnus anachoreta functus legatione ad Mauritium Imperatorem, re bene gesta, reuersus ad suos, ex hac vita migrauit, huius meminit Gregorius in Actis sancti Theodori Siceotæ, verbis illis b: *Eo tempore hospitio suscepit sanctum Theodorum diuinum & sanctum virum eremitam Antiochum, qui Constantinopoli in Orientem reuertebatur: venerat enim legatus ad Mauritium Imperatorem, vt illi Syrophœnix oppidum à barbaris direptum commendaret.* Magnæ huic inter omnes Orientales sanctitatis fama vigebat, quem idem auctor ita describit: *Erant huic supercilia densa atque coniuncta, cæsa barba, & capitis coma lanæ instar candida & ad alta vsque protensa: similiter & barba, vngues perlongi. Ad centesimum annum pervenerat: sexaginta amorum spatio nec vinum, nec oleum, nec aliud huiusmodi gustauerat: triginta tam annis panem non comedebat: oleribus crudis cum sale & aceto vescebatur: aquam bibebat.* Huius fama ad Theodorum, & Theodori ad ipsum pariter Deo patefacientem pervenerat. *Et iussus ille quidem dicebat discipulo suo de sancto Theodoro Episcopo, se talem virum sanctum ad eum vsque diem non inuenisse. soli enim ipsius vitæ institutum esse à Deo patefactum. Beatus Theodorus vicissim ita de ipso cum fratribus loquebatur, vt in tota Orientis eremo tam dignum Dei seruum vidisse, aut audisse se diceret neminem.*

Qui autem hæc audiebant, è simbria vestimentorum eius aliquid religionis gratia capiebant: cumque manifestus frater ad eum venerandum accederet, eos reprehendebat, & per interpretem recusabat. Cur, inquiens, cum talé stellam & sanctum Dei Apostolum habeatis, ad me agrestem & vtilem atque nullius precii hominem venerandum accedatis: Ad ipsum vere laudabilem & admirandum sanctumque virum colendum vos conuertite, qui diumam in mundo vitam agit, & cupiditates in se prorsus, & doctrina sua multos ad Deum conuertit, cum autem vesperæ aduenissent, facto diuino sacrificio acculuerunt, vt parco & soluto cibo vescerentur. Postea voluit sanctus Theodorus (vt erat solutus) hospiti pedes lauare, sed ille non permisit: mutuo igitur manus lauarunt. Postridie vero mane festinabat Dei seruus exire, & iter suum perficere. Quod cum beatus Theodorus animad verteret, & obitum eum propinquum esse diuinitus sciret, idque apud se fieri cuperet: rogabat eum, vt sinere laborefessus quiesceret: Ille contra obsecrabat, vt se dimitteret: instat, inquiens, mihi e corpore migratio: & idcirco festino, vt in cellula mea matere concedam. Egressus igitur beatus Theodorus, comitatus est eum Anastasiopolim vsque, & afflictionem ac solicitudinem, quas in Episcopatu sustineret, patefecit, quibus institutæ vitæ ratio & monasteriorum suorum cura interrumperetur: rogans eum, vt quid sibi agendum esset, consuleret, & virum relicta Episcopatus dignitate, monastico tantum ordini deberet incumbere. Ille vero ad quam celerrime faciendum censuit, ne apud Deum damnandus esse videretur.

Sanctus autem Theodorus suum illi momentum, fratremque dedit, qui illum quousque vellet, comitaretur. Mutuo se igitur salutanto & complectentes, discesserunt. Et sanctus Theodorus in Episcopium reuersus, dixit enim celerius è vita migraturum, quam ad locum suum posset pervenire. Quod & factum est: paucis enim diebus post nuntiatum est, eum in via mortuum esse. hactenus de Antiocho auctor, quem diuersum ab illo Antiocho item monacho & Abbate Lauræ in Palæstina fama celebri scias, qui eodem ferme tempore, nempe sub Heraclio Imperatore & Cosdhoe Persarum Rege vixit clarus inter scriptores Ecclesiasticos, cuius sunt sermones de diuersis centum triginta & Exomologesis.

IESV CHRISTI Annus 598.

GREGORII PAP. Annus 9. MAVRITII IMP. Annus 13.

QVi sequitur ordine temporis annus Domini quingentesimus nonagesimus octauus numeratur Indictionis primæ, quo & absolvitur Mauritii Imperatoris annus duodecimus, & Gregorii Papæ inchoatur nonus: cum Eulogius Alexandrinus Episcopus de conuersione hæreticorum magnum proquentum in Ecclesiam audiit, deque his reddidit certiorem S. Gregorium Papam. Perueniens autem nuncius Romam, Gregorium inuenit ægrotantem: qui adhuc eodem morbo laborans, ad eundem ista rescripsit a:

Communis filius præsentium latet sanctitatis vestræ scripta deferens, ægrum me reperit, ægrum reliquit. Quæ ex eo certa vt ad largam vestræ beatitudinis fontem breuis epistola mea perduceret, transire aqua refundere. Superni autem muneris fuit, vt in doloribus positus, suauissimas vestræ sanctitatis scripta susciperem, qua me de doctrina Alexandrinæ Ecclesiæ, de conuersione hæreticorum, de concordia fidelium sublimiter lætificaret: quatenus ipsa mentis lætitia immanitatem mihi molestiæ temperaret. Et quidem de bono vestris nouæ semper exultationi gaudemus: sed tamen ita vos perfecte agere, nequa esse nullo modo deputamus. Quod enim ecclesia sancta Ecclesiæ populus, quod ad cælestis hæreditatis spem multiplicantur, hoc de omnipotentis Dei gratia, quæ in Anglorum vobis large instillat, nunquam habemus incertum. Gratias itaque omnipotenti Deo soluimus, quia impletum videmus in vobis, quod scriptum est d. Vbi plurima segetes, ibi manifesta fortitudo boum. Si enim bos fortis aratrum longius in terram cordis audientium non traxisset, tanta fidelium seges minime surrexisset. hæc de his Gregorius, qui vice versa de conuersis Anglis, iisdemque die Natali Domini baptizatis eundem Eulogium edidit certiorem. Sicque secundum illud Dauidicum e *Dies diei eructat verbum.* vir Apostolicus Apostolico viro de bono thesauro suo profert bona, simulque ambo exultantes proferunt ex lachrymarum semente manipulos suos.

Expostulat autem amice in fine epistolæ ipse Gregorius, quod quasdam apposuisset in suis literis Eulogius voces, quibus Gregorium ipsum vt dominum Euseb. l. 3. c. 33. Hieron. in Catal. Script. Eccles. in Gregorio. Ioan. Diac. l. 2. c. 17. Paul. Diac. in vita Greg. c. 5. Greg. l. 1. ep. 5. Beda l. 2. c. 1. Ioan. Diac. l. 2. c. 18. Paul. Diac. in vita Greg. c. 6. Greg. l. 1. ep. 7. Beda l. 2. c. 1. Ioan. Diac. l. 2. c. 19. Paul. Diac. in vita Greg. c. 7. Greg. l. 1. ep. 8. Beda l. 2. c. 1. Ioan. Diac. l. 2. c. 20. Paul. Diac. in vita Greg. c. 8. Greg. l. 1. ep. 9. Beda l. 2. c. 1. Ioan. Diac. l. 2. c.

fratres esse, interim patres. Non ergo ipsi, sed quæ vtilia visa sunt, audiuere, iuram hæc ipse.

At quibus bonus Christi odor male olet, & fœtor suauitatem exhalat, in malam partem istam animi submissionem Notatores arripiunt, quasi nullum præ cæteris meruerit sibi Gregorius primatum & iubendi auctoritatem. Veram si compertas habuissent huiusmodi, quas tamen ipse sibi fernandas & aliis pastoralis regiminis regulas præscripsisset, talia de Gregorio dicere omnino erubuissent. Hæc enim sui Pontificatus initio ad quatuor simul scripserat Patriarchas, cum qualiter se gerere debeat Episcopus, eos docet his verbis a: *Rursus cum me ad considerandum carpo, qualis in humilitate, qualisque esse rector debeat in subditorum corpore, perpendo: quoniam necesse est, vt & bene agentibus sit per humilitatem fiscus, & contra delinquentium vitia per zelum rectitudinis arcus, quatenus & bonis in nullo superbiat, & cum prauæ culpæ corrigi, prioratus sui potestatem agnoscat: vt & bonum in subditis, ea eis de bene viuentibus deputet, & contra torpentium culpas ex zelo iustitiæ exerceat.* quod & Petrum docet, cum subdit: *Hinc est namque, quod Petrus ad electos S. Ecclesiæ principatum tenens, à bene agente Corneli centurione se humiliter prosternente, immoderatius venerari recusat, ignaris similem se recognouit, dicens b: Surge, ne feceris, & ego homo sum. Sed cum Ananiæ & Saphiræ c culpam reperit, tunc exercentem super cæteros exercuisse, ostendit.* Et paulo post de Paulo ita: *Hinc est, quod Paulus bene agentibus fratribus rationem se non noscebat, cum diceret d: Non quia dominamur fidei, sed adiutores sumus gaudii vestri. Ad quæ illico admonitionis suæ facie, ac si id, quod prætulerat, aperiret, dicens: Ideo vobis humiliter sibi vestra, quia fide statis: æquales enim vobis fecimus, qui vos tales cognouimus. Quasi prælatam se esse fratribus negaret: cum diceret e: Factus sum paruulus in medio vestrum. Item ait f: Noli autem seruos vestros per Christum. Sed cum aliquis, quæ turpia admisserit, increpat, illico se magistrum esse recognoscit, dicens g. Quid vultis? in virga veniam ad vos? Summum ita quisque se tunc bene regitur, cum is, qui præest, vitiis potius, quam fratribus dominatur. bene accepta potestatem regit, qui & temperanter vtitur, & impugnari. Bene hanc regit, qui scit per illam quibusdam, sicut cum illa cæteris inæqualitate componi. Sic autem profundæ virtus humilitatis, vt non soluantur iura regnorum, &c.* hæc eadem pluribus in commentario, quem de cura Pastorali conscripsit h. Quæ qui dem à se scripta & aliis seruanda proposita, ipse sibi custodienda in pectoris sibi habuit: vt non adeo mireris, si ad Eulogium virum sanctissimum de Ecclesia Catholica adeo bene meritum litteras scribens, nolit videri ipsi præire.

Sed huic maiora nuper dictis congruentia de immensa Gregorii humilitate ita apud Sophronium scripta i: *Nouimus, inquit, ad Abbatem Ioannem Persam. Narrauit nobis Gregorius Episcopus Romanæ vrbis Episcopo, dicens: Cum iuissem Romam, vt adorarem ad sepulchrum Apostolorum Petri & Pauli, fuerunque die quadam in medio ciuitatis, audito Papam Gregorium per eadem loca transiturum. Cogitauimus itaque adorare illum. Cum autem prope me esset Papa, videretque me progredi, vt adorarem illum (loquor, teste Deo, fratres) primus ipse prostrauit se horum me, neque ante surrexit quam me primo surrexisse aduerteret: & cum multa humilitate salutauit me, manu sua mihi tradente vitæ stolam, iubensque mihi dari quæcunque erant necessaria. Glorificauimus itaque Deum, quod tantam illi contulerat humilitatem & misericordiam & charitatem ad omnes.* hæc ibi. Dum autem Ioannis Abbatis nomen audio, ad memoriam recocatur Ioannes ille Montis Sinai monasterii Abbas, quem fuisse ille, ad quem sanctus Gregorius litteras dedicatorias usque misit, quem pro se orare litteris k exorauit.

Habes igitur & factis & scriptis verbis S. Gregorii ab ipsorum repetitis plus satis expressum eiusdem verborum sensum; vt intelligas, quam procul abhorreant à mente ipsius, & abterrent à veritate, qui Apostolicæ sedis non nouisse primatum ipsum Gregorium, sicut impie, ita mendaciter asserant. In quam etiam sententiam & illa accipe verba eiusdem Gregorii in epistola ad Ioannem Episc. Syracusanum, cum hæc ait l: *Quod se dicat sedi Apostolicæ subiici si qua culpa in Episcopis inuenitur, nescio quis Episcopus subditus non sit: cum vero culpa non exigit, omnes secundum variorum humilitatis æquales sunt.* habes igitur multiplici ex Gregorii verbis sensum Gregorii expressum. Quod vero spectat ad oblatum titulum Vniuersalitatis, quem respuit, de his consulas, quæ alia occasione superius dicta sunt.

Scripsit quoque hoc anno Gregorius m ad eundem Eulogium alias litteras, cum ille à Gregorio petiisset Roma transmitti sibi Eusebii commentarium de Martyrib. quem non repertum Romæ in Archivo, neque in bibliothecis affirmat. Quæ vero haberentur Romæ de Martyribus scripta, ita significat: *Nos autem pene omnium martyrum distinctis per dies singulos passionibus collecta in vno codice nomina habemus, atque quotidianis diebus in eorum veneratione Missarum solemnia agimus. Non tamen ita eodem volumine quis qualiter sit passus indicatur, sed tantummodo nomen, locus, & dies passionis ponitur.* hæc de his Gregorius alludens ad Martyrologium, quod Romanum dicimus, de quo nos pluribus suo loco in eiusdem Martyrologii Notas præfati sumus.

Dum in his esset Gregorius, hoc anno pace cum Agilulpho Rege Longobardorum diutius tractata sæpius impedita, tandem vt ad tempus fœdus iniretur, obtinuit, spem accipiens, vt pax etiam sanciretur, atque ab ipso Rege subscriberetur. Qua de re ne sub velamento pacis aliquid tractaretur in fraudem, Gregorius suos in diuersis locis positos, vt vigilarent, admonuit: ad Ioannem enim Calaritanum in Sardinia Episcopum scribens. hæc ait n: *Cognoscat autem Abbatem, quem ad Agilulphum ante multum tam tempus transmisimus, pacem cum eo Deo propitio (quantum nobis ab excellentissimo Exarcho scripsum est) ordinasse. Et ideo quæsumus pacta de confirmatione pacis ipsius conscribuntur (ne forte hostes nostri in hac dilatione ad partes illas iterum velint accedere) murorum vigilias & solicitudinem in locis omnibus facite adhiberi. Et considimus in Redemptoris nostri potentia, quia aduersariorum nobis incursus vel insidia denuo non nocebunt.* eadem ad eundem alia epistola o refricat, vt in locorum custodia inuigilare solicitus debeat, ne tempore fœderis consummato, pace nondum firmata, aliquid mali patiantur à Longobardis. Sic & Agnellum Tarracinæ Episcopum scripsit p, vt ciuitatem diligenter custodiendam curaret, nec à custodia murorum voluit excusari homines Ecclesiasticos: ait enim: *Quia vero comperimus, multos se à murorum vigiliis excusare fraternitas vestra solicita, vt nullus, neque per nostrum vel Ecclesiæ nomen, aut quolibet alio modo defendi à vigiliis patiatur. sed omnes generaliter compellantur: quatenus cunctis vigilantibus, melius auxiliante Domino, ciuitatis valet custodia procurari.* hæc ad eum Gregorius.

Quid (compello te) cum in his curandis, quæ sunt Præsidum & Præfectorum Dei sacerdotem occupatum vides, existimas; Num deces in Romanæ Ecclesiæ potestate fuisse illa loca, quæ propter Longobardos custoditi mandauit: Non puto, cum probe scias iisdem locis ab Imperatore dari consueuisse Præfectos. At quid hoc est? illud plane, vt sanctissimi viri quietis licet & silentii omnium amantissimi exemplo discas, non ita Præfectos Ecclesiis à Deo Præsules, vt spiritualia tantummodo curent, sed & temporalia, si necessitas vrgeat, & charitas persuadeat, atque arma etiam capessant, quibus ingruentia mala propulsent, nisi adsit alia via, quam magis sequi debeant, vt Ecclesiasticæ mansuetudini sit æque prospectum, qua deficiente, agnis licite rem agere liceat, quibus Respublica ab ingruentibus barbaris sit defensa: vt ab ipso sancto Gregorio factum intelligis, qui non solum quæ Vrbis essent, sollicite à barbaris custodiret, sed & longe posita loca, & in insulis consistentia, eadem vigilantia, non secus ac magister militum atque Imperator exercitus, Pontificia iussione absque dispendio sacerdotalis modestiæ & mansuetudinis pro facultate defenderet. At num illi tunc ab aliquo exprobratum, ac dictum: Desine, sacerdos, quæ sunt Præsidum curare, tuum est offerre hostias pro peccatis, non tibi curæ esse barbaris armis obsistere, sed precibus eos superare debes esse solicitus, aliena hæc sunt penitus à sacerdote.

VII. m *Greg. li. 7. ep. 29. ind. 1.* REQVIRITVR LIBER EVSEBII DE MARTYRIB. A GREGOR.

VIII. PAX PACTA SED NONDVM SVBSCRIPTIONE MVNITA. n *Greg. li. 7. ep. 2. ind. 2.* GREG. SOLICITVS DE CVSTODIA CIVITATVM. o *Greg. li. 7. ep. 5. Ind. 2.* p *Greg. li. 7. ep. 20. Ind. 1*

IX. CVRAT PONTIFEX TEMPORALIA ETIAM.

Sed nemo est inuentus, qui hæc obiiceret, vel prohiberet, cum posset: & licet imperator ipse atque Exarchus Italiæ (vt sæpe vidimus) infenso in eum essent animo, nemo tamen aliquando de his ausus est negotium ipsi vel leue facessere, quod iure facere certo scirent: adeo vt in regali sacerdotio Christi etiam eius hostes regiam venerarentur auctoritatem.

X. DEPOSITO ABBATE.

Sed his missis, de Probo Abbate conciliandæ pacis cũ Longobardis sequestre paucis agendum. Tantam in homine prudentiam sensit esse Gregorius, vt hunc ipsum prius fecerit Abbatem, quam monachum. Namaudi, quid ipse in libello oblato Synodo dicat a: *Quadam autem die, dum inter alios ad obsequium Domini mei fuissem ingressus, subito atque inopinato introire in monasterium, atque vt onera Abbatis deberem suscipere præceptus.* Sed de his ipsum audi Gregorium, qui de eo hæc elocutus in Synodo: *Quadam die, dum de ordinando monasterio, cui præesse dignosceretur, cum nostris filiis tractaremus, atque diu aptam personam huic officio quæreremus: ex improuiso te ingredientem, cordi nostro & eorum, qui nobiscum ad tractandum aderant, subito natum est, vt te illic Abbatem, Deo propitio, constituere deberemus.* hæc de Probo: reliqua vero de pace cum Longobardis, dicemus anno sequenti.

a Greg. lib. 9. ep. 12. Ind. 4.

XI.

Hoc anno perlatum esse nuncium Romam de victoria aduersus Sclauinos, siue Sclauos populos, testatur sanctus Gregorius in epistola b ad Basilium. Quomodo autem hæc se habuerint, ex Theophane in Miscella c sub anno vndecimo & duodecimo Imperatoris narrantur his verbis: *Vndecimo anno Imperii Mauritii idem Imperator Priscum cum omnibus Romanis potentatibus ad Istrum fluuium misit, vt Sclauinorum nationes transire prohiberet. Quo apud Daroſtolon habito Cauanus competit: qui legatis ad eum directis, calumniam inferebat Romanis exordium dandibus belli. Priscus autem excusabat, quod non venerit aduersus barbaros belligeratum, sed quod ad Sclauinorum nationes à Principe fuerit destinatus. Audiens autem Priscus, quod Ardagastus multitudines Sclauinorum ad prædandum dimiserit, transiens Istrum media nocte inopinate Ardagastum adortus est. At vero Ardagastus discrimine sensu, nondum conscenso equo, vix saluus euasit. Romani multitudine Sclauinorum occisa, & Ardagasti regione eversa, prædam copiosam captam Byzantium per Tamyrerem direxerunt, &c.* Lætitiam magnam tactam Constantinopoli his auditis, & Deo gratias hymnis actas affirmat. Porro qui hæc de victoria aduersus Sclauinos Gregorium litteris certiorem reddidit, idem etiam adiecit, complures schismaticos ad sanctæ Ecclesiæ Romanæ communionem festinare: quamuis promulgasset de his edictũ Imperator Mauritius, ne schismatici inuiti cogerentur ad Ecclesiæ Catholicæ communionem redire, vt ipse testatur Gregorius sequenti epistola ad Marinianum: quod quidem contra præcessorum Imperatorem edicta aduersus schismaticos Donatistas sæpe prolata, liquet fuisse ab Imperatore decretum.

b Greg. lib. 7. ep. 9. Ind. 2. c Miscella. lib. 17.

XII. DE HAERETICIS THESSALONICAE ORTIS REPRIMENDIS.

Quem vero resipiscentium salus exhilarat, statim lapsus affligit. Ex eminenti enim, qua spectat orbem, specula intuens sanctissimus Papa, duos in errorem lapsos hæreticæ prauitatis in Oriente conspicit, quos magna solicitudine ad Catholicæ fidei veritatem reuocare festinat.

Malum hoc in Ecclesia Thessalonicensi obortum dolens, litteras d dedit ad Eusebium eius Ecclesiæ Archiepiscopum, vt antequam latius serpat venenũ, vel putrida abscindat membra, vel reuocet ad salutem. Lucas enim eius Ecclesiæ presbyter vna cum Petro quodam præfricta fronte iactare non erubescebat, se non suscipere sacrosanctum Chalcedonense Concilium, quę tanta blasphemia grauę intulit scandalum reliquis eiusdem Ecclesiæ Orthodoxis, qui de his quæstiapud Romanum Pontificem fuisse videntur, cum ab Episcopo id negligi cernerent: quem acerrimis litteris aduersus scelestos illos idem S. Gregorius excitauit.

d Greg. lib. 7. ep. 7. Ind. 1.

XIII.

Eodem quoque anno dilectione plenas officiosasque litteras idem Gregorius reddidit ad Dominicum Carthaginensem Episcopum, qui ex more reuerentia plenas & honoris obsequiis cumulatas litteras ad ipsum Gregorium scripserat, inter alia enim hæc ad ipsum Gregorius: *Scientes præterea, vnde in Africanis partibus sumpserit ordinatio sacerdotalis exordium, laudabiliter agitis, quod sedem Apostolicam diligendo, ad officii vestri originem prudenti recordatione recurritis, & probabilis in eius affectu constantia permanetis. Certum quippe est, quia vestro honori additis, quicquid reuerentiæ ac deuotionis ordini sacerdotali exhibetis.* Quo etiam anno Paulum e Episcopum Africanum accusatum, & innocentem iudicatum, in suam Ecclesiam redire voluit, commendata eum Columbo in Numidia Episcopo, necnon Adeodato atque Laurentio Africanis Episcopis.

e Greg. lib. 7. ep. 6. Ind. 1.

XIV.

De Iudæorum etiam conuersione Gregorius propensius hoc anno solicitus, eis præsto esse, quibus potuit, officiis minime defuit. Cum enim audiuisset in Sicilia in Agrigentino territorio existentes Iudæos conuerti velle, Faustinum f Defensorem ad eos mox pergere & insistere opere iussit, vtque cum loci Episcopo cuncta ageret deberet, admonuit, & inter alia. *Hinc, inquit, auctoritatis nostræ præcipimus, vt omni excusatione submota, ad prædictum locum pergere, & desiderium eorum tuis, Deo propitio, adhortationibus adiuuare festines. Quibus tamen filiorum vel triste videtur solemnitatem sustinere Paschalem, & eos nunc ad baptismum sollemniter cognosci, ne (quod absit) longæua dies eorum recte posse animum reuocare, cum fratre nostro coepiscopo loci loquere, vt paruitatem ac abstinentiam quadragesimæ dierum indicta aut die dominico, aut si celeberrima festiuitas fortasse occurrerit, eos omnipotenti Deo misericordia protegente baptizet. Quia & temporis qualitas propter eam, qua sibi imminet, cladem impedit, vt desideria eorum nulla debeant dilatione differri. Quoscunque vero ex iu paganis, & ad vestem sibi emendam non sufficere posse cognoscis, tu eos vestem, quam ad baptismum habeant, comparare volumus, ac præbere, &c.*

f Greg. lib. 7. ep. 5. Ind. 1.

XV.

At vero sicut ad fidem conuerti volentibus Iudæis ipse Gregorius omnibus subuenit officiis, ita eos inuitos non esse cogendos, neque eisdem negotium facessendum, hoc eodem anno scribens de iisdem ad Iannarium Episcopum Calaritanum g, admonuit. Acciderat enim, vt neophytus quidam, nomine Petrus, sequenti sui baptismatis die, cum satellitio comparato in Iudæorum synagogam irruperit, illicque eam commutaturus in Ecclesiam venerandam imaginem Dei genitricis vna cum sanctissima Cruce collocauerit. Quod licet zelo quodam, non tamen secundum scientiam factum Gregorius non laudans, iussit inde ea, qua deceret, reuerentia sacram imaginem & Crucem auferri, & Iudæis suam ipsorum relinqui liberam synagogam. De Iudæis itidem non vexandis hoc idem anno alias dedisse reperitur litteras ad Panormitanum Episcopum.

g Greg. lib. 7. ep. 6. Ind. 1.

XVI.

Hoc pariter anno idem Gregorius, quæ Romæ tum essent Ecclesiæ ex more curans, Defensorum officium in Vrbe auxit honore ac dignitate, vt sicut Notarii & Subdiaconi, iidem Regionarii essent: qui enim Regionarii dignitate & nomine augebantur, eisdem parebat ademptum vt ad sacra simul cum Pontifice conuenirent, eamque omnes septenario mystico numero deligerent, vt sicut diaconi Regionarii septem, Notarii pariter Regionarii dicti totidem, similiter Subdiaconi, atque Defensores totidem essent numero. Hi absente Pontifice sedebant cum eleu, præsente vero stabant. Est de his hoc anno data epistola sancti Gregorii ad Bonifacium i. Porro Regionariorum munerum huiusmodi tantum erat primilegium, vt assisterent Pontifici in Ecclesia: cum alioqui sicut præter septem Diaconos Regionarios, Notarios, Subdiaconos, & Defensores itidem Regionarios, alii complures in vrbe & in omni Ecclesia fuerint Diaconi, Notarii, Subdiaconi & Defensores. Insemiebant ipsi Defensores pomillimum pauperum defensioni & Ecclesiarum, mittique solebant ab ipso Romano Pontifice in diuersas prouincias quibus & alia diuersi generis delegari consueuit negotia, docent eiusdem Gregorii plures ad eosdem scriptæ epistolæ k, Formulam autem Defensoris confirmandi habes inter eiusdem Gregorii epistolas his verbis expressam l.

h Greg. lib. 7. ep. 9. Ind. 2. i Miscella. lib. 17.

k Greg. lib. 7. ep. 6. Ind. 1.

l Greg. lib. 7. ep. 6. Ind. 1.

Eccle-

gna Christiano homine, nedum Episcopo. Gregorius vehementer commotus, in eundem censuram tanto facinore dignam exercuisset, nisi eius decrepitae senectutis rationem aliquam habuisset: sed à communione suspendit eos, quorum consilio id egisset.

Admonuit vero ipsum, qui vano zelo commotus facinus perpetrasset, dum se eo sanctiorem existimaret, quotes Ecclesiae quouis posset modo studiosius conseruaret, his verbis: *Non terrenarum rerum curam, sed animarum te ducatum suscepisse cognoscas. Ibi ergo cor figere, ibi solicitudinem, ibi totum debes studium adhibere, atque de earum lucro diligentius cogitare, &c.* haec quidem non quores Ecclesiae ab Episcopis contemni debeant, sed vt sciant, quid in primis ipsis curandum sit. Redarguit *k* Episcopos, qui non à suo Metropolitano tempus Paschale requirerent, sed aliunde.

k Greg. li. 7. ep. 8. ind. 2.

Quod autem idem S. Gregor. Apostolica auctoritate concessisse reperitur licentiam Ecclesias dedicandi petentibus, & ad hoc martyrum sanctuaria tribuisse, sed & quod dederit aliis roganubus facultatem erigendi monasteria *l*, patet id aliis Episcopis inconcessum, sed solius fuisse supremi Antistitis.

XXII.

l Greg. li. 7. ep. 11. 12. 13. 14. ind. 2.

Accepit hoc anno Gregorius vna cum litteris etiam sancta manuscula à Leontio Exconsule, viro maxime pio, nimium (vt ipse testatur Gregorius in litteris *m* ad eum redditis) oleum S. Crucis, & lignum aloes. Sunt haec enim eius verba: *De hoc etiam valde gaudemus, quod munera, qua transmisistis vestris moribus dissimilia non fuerint. Oleum quippe S. Crucis & aloes lignum suscepimus: vnum, quod tactum benedicat; aliud, quod incensum bene redoleat, &c.* Quod ad oleum Crucis pertinet, de eodem apud Cyrillum in Sabatertium meutio habetur, quod sanctus ille adhibere solebat ad fugandos daemones & edenda miracula. Quod nam autem hoc, & cur ita dictum sit, existimari aliquando, sicut apud Theodoretum *n* in Iacobo reperitur dictũ oleum martyrum illud, quod accipi consueuisset ex lampadibus, quae ardere solerent in Confessionibus martyrum, vbi scilicet sepulta essent corpora sanctorũ martyrum, quo aeque pii vtebantur ad morbos curandos; ita dictum esse oleum S. Crucis illud, quod arderet ante pretiosum lignum S. Crucis Hierosolymis. Verum quod scribit Beda *o* in epitome de locis sanctis, quid per oleum S. Crucis intelligere debeamus, satis perspicue indicat: vbi agens de S. Crucis ligno Hierosolymis Constantinopolim translato sub Heraclio ingruentibus Sarracenis (vt inferius fusius dicetur) haec ait: *De nodis enim ligni sancti liquor odorifer oleo simili profluit, cuius si etiam modica particula contingat, omnem aegritudinem sanat.* haec Beda ex S. Episcopo, qui ista aspexit. Porro Gregorius eas reddens ad Leontiũ litteras, misit ad ipsum clauem sepulchris Petri vna cum ramentis ex catenis ipsius.

XXIII.

m Greg. li. 7. ep. 35 ind. 1. DE OLEO SANCTÆ CRVCIS.

n Theod. hist. S. Pat. in init. c. 21.

o Bed. de loc. sanct. c. 20 in fine.

Quod rursus pertinet ad res Orientales, hoc ipso anno, qui (vt vidimus) numerari debet decimus quintus Mauritii Imperatoris, aegrotans ipse, condidit testamentum, de quo in oratione Phocae apud Theophylactum ista narrantur.

XXIV.

Cum imperii sui anno quinto decimo in morbum difficilem esset lapsus, de Imperio constituit, & in litteras constituta redegit. Theodosium filiorum natu maximum Constantinopolis dominum fecit, cuius administratione Orientis. Tiberio Romam veterem cum Italia, & insulis in mari Tyrrheno decreuit. Cetera Romana ditionis pronincias inter reliquos filios distribuit, iisque aetate adhuc immaturis Domitianum cognatum suum, nobilis Ecclesiae Melitenensis Antistitem, virum rebus agendis dexterum consilio dexteriorem, tutorem designauit. Quamobrem Imperator maiorum momenta negotia ei expediendi, ob eximiam prudentiam committebat. Sed de virtute huius viri nihil nunc quidem attinet agere pluribus. haec ibi.

DE TESTAMENTO MAVRITII IMP.

Eodem hoc tempore magnus ille Theodorus cognomento Siceota, ex monacho Episcopus Anastasiopolis in Galatia, cum despectui & odio se haberi videret (nam potatus veneno excessisset ex hac vna, nisi Maria Dei genitrix succurrisset) consulto diuino Spiritu, sedi nuncium remisit, contradicente tamen

suo Metropolitano Archiepiscopo Ancyrano, litteris datis ea de re ad Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum, necnon ad Mauritium Imperatorem, quod in optatis erat, vacationem obtinuit, sicque solutus cura pastorali, ad pristinæ vitæ statum se contulit. Cum vero quam à Deo acceperat gratiam curationum in edendis miraculis, petentibus sæpe communicasset, ab ipso Cyriaco Episcopo Constantinopolitano, necnon ab eodem Mauritio Imper. accersitur Constantinopolim, vbi dum ad breue tempus moraretur, ingentia per eum Deus miracula edidit. describit ea singula Eleusius a (qui & Georgius) eius discipulus quam fidelissime, nimirum signo tantum crucis, addita aliquando aqua benedicta, cæcos illuminare, paralyticos sanare, & aliis morbis affectos curare, obsessosque à dæmonibus liberare consueuisse, quę ne penitus prætereamus, primum quod præstitit, hic describamus, quod idem auctor ita narrat.

THEOD. MIRACVLIS CLARVS.

a *Apud Sur. to. 2. die 22. Aprił.*

XXV. CÆCVM ILLVMINAT.

Mulier, quæ apud illum habitabat, cum filium quadriennem cæcum haberet, in vltis eum suis ad sanctum virum gestauit, & multis lachrymis ante ipsum prostrata, puerum ad pedes eius deposuit, supplicans, vt lumen oculorum illi largiretur. Vir beatus cum pueri oculos obsignasset, eique benedixisset, aquam benedictam matri dedit, præcepens vt aqua illa quotidie mane oculos lauaret. Quod cum ter egisset mater, quarto die filium sanum ad sanctum virum adduxit, laudans Deum. Ita quidem sanctus, vitans propriam gloriam per benedictam aquam miraculum operatus est, vt diuinæ benedictioni potius, quam suæ id virtuti adscriberetur. Recenset alia plurima & plane magna idem auctor ibidem, dum Constantinopoli moraretur, ab ipso miracula edita: quæ tu ipse, si cupis, in eius vitæ actis fideliter scriptis perlege.

FILIVM IMP. SANAT.

Vltimum autem illud de Mauritii Augusti filio à lepra morbo sanato, cuius causa fuerat accersitus, ita describit: *Contigit vt vnus ex filiis Mauritii Imperatoris lepræ morbo laboraret: cui cum medici nullam possent opem afferre, Imperator virum sanctum accersendum curauit. Qui in palatium, vbi puer iacebat, ingressus, & pro illo preces ad Deum fundens, aquam benedixit: cumque illum aspersisset, reliquum aquæ dedit, vt rursum conspergeretur: & sancti viri precibus puer sanus effectus est.* Imperatoris autem & Augustæ precibus adductus, inter ipsos consistens, Deum pro illis obsecrauit: & cum benedixisset eis, discessit in patriam, ad monasteriumque peruenit.

XXVI. S. GEORG. MARTYRIS RELIQVIAS ACCIPIT.

Quomodo autem in S. Georgii Ecclesiam, in memoriam tanti martyris, cuius studiosissimus erat, à se extructam, eiusdem martyris reliquias diuinitus acceptas intulerit, ab eodem Eleusio auctore rem gestam narratam sic accipe: *Cupiebat, inquit, vir beatus aliquid ex gloriosi martyris Georgii reliquiis habere, & rogabat eum, vt se voti compotem faceret. Pius autem Æmilianus Germiorum Episcopus sancti capitis eius particulam, manusque digitum, & dentem vnum, aliamque particulam eius corporis habebat. Hanc martyr apparuit, iussitque vt eas seruo suo Theodoro reliquias in templum, quod sibi exadificarat, transferendas traderet. Misit igitur Episcopus nuncium ad beatum virum, qui eum nomine suo hortaretur, vt se ad precandum in templum S. Archangeli conferret, cupere enim se illum salutare, optataque illi sancti martyris reliquias dare. Hac lætus pollicitatione ex monasterio exiit, & in Germiorum ciuitatem ingressus, in Archangeli templo precabatur. Amanter suscepit eum S. Episcopus Æmilianus, & in monasterium sanctæ Dei genitricis, quod vocatur Aligetes perduxit.*

XXVII. HORTVM A LOCVSTIS LIBERAT.

Eo tempore magna erat in Pesmentium metropoli siccitas, & fruges ac fructus omnes exaruerant. Quamobrem cum incola intellexissent Christi seruum Theodorum apud Æmilianū Episcopum diuertisse, celeriter ad eum omnes cum clericis in sancta Dei genitricis templum conuenerunt, permitteneque Episcopo Æmiliano, in ciuitatem suam eum adduxerunt, vt facta supplicatione per eius preces è cælo pluuiam impetrarent. Procul ab hac ciuitate sex passuum millibus erat hortus, quem magna locustarum occupauerat multitudo, & totum prope deuastauerat. Huius horti dominus cum beatum Theodorum adesse intellexisset, processit illi obuiam, & ad pedes eius prostratus calamitatem in hortum suum à locustis illatam indicauit. Cui vir sanctus: Abi, inquit, fili, & affer aquam in vase. Cucurrit ille, & è proximo flumine aquam attulit. Quam Dei seruus cum benedixisset, dolio ex, dicens: Hac aqua quatuor horti tui angulos asperge, & ilabit tibi Dominus, quod exoptas. Ad hortum reuersus homo, studiose fecit, qua vir sanctus præceperat. Cumque ad locum, quem primum asperserat, peruenisset, ne vnam quidem locustam reperit: paulo post item inuisens, omnes plane locustas deletas inuenit. Quamobrem cum manus suas cælorum implesset, currens ad beatum Theodorum miraculi effectorem contendit. Tum autem obuiam illi trium milliarum passuum à ciuitate processerat supplicatio. Cum illa igitur ingredientem sanctum virum olitor assecutus, procidit ad pedes eique olera, quæ in manibus ferebat, obtulit, nuncians miraculum, quod factum fuerat.

XXVII.

Beatissimus vero Georgius Metropolita cum lætitia sanctum Theodorum suscepit, qui in diem sequentem supplicationem indicendam mandauit. Postridie igitur mane, cum vniuersa ciuitas in Catholica Ecclesia S. Sophiæ esset congregata, beatus Theodorus & Metropolita Georgius cum vniuerso populo supplicantes, ad venerabile sanctorum Angelorum templum extra muros conuenerunt, atque inde ad sanctam Sophiam reuersi sunt. Vbi cum sanctus Christi seruus Metropolita rogatu sacrificasset, omnesque sacramenta percepissent; nubibus contractum est cælum, & tanta pluuia orta in totam illam regionem descendit, vt aquarum fontes & riuos in tertium vsque diem exundarint. Omnes igitur lætitia plenі Deum collaudabant, qui seruі suі precibus motus misericordiam suam ostendisset. Metropolita autem & populo conuocante, sanctus Theodorus illuc discessit, & cum ad Episcopum Æmilianum venisset, ab eoque optatissimas sanctis martyris Georgii reliquias accepisset, ad sanctum monasterium suum cum gaudio reuersus est. hæc & alia plurima de Theodoro habet Eleusius; sed hæc modo satis ad institutum. Sane quidem constat numquam Deum Orientalem defecisse Ecclesiam, quin aliquo lucis radio illustrarit, mirifico videlicet aliquo sancto viro miraculorum operatore, nisi tantum, vbi à Catholica Ecclesia diuisi sunt schismate, cum & à Deo esse reiectos, pluribus sæpe demonstratum est experimentis.

XXIX. OCTAVA CONCIL.

Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ pertinet, hoc eodem anno celebratum est in Hispania Oscense Concilium, Era nimirum sexcentesima trigesima sexta: ex quo duo dumtaxat canones reperiuntur, quibus illud de canonica clericorum disciplina sancitum reperitur, vt castitate sincera & haud dubia polleant, ne videlicet quis modo de eis aliqua inhonesta suspicio subortiri valeat. Frequentia quidem fuisse Concilia in Hispania temporibus Reccaredi, satis apparet. Inuigilasse enim ipse meo visus est, vt Christiana religio magis magisque illustraretur, & Catholica fides, qua præstabat, sanctis operibus atque clarescteret.

Verum non pro Hispanis tantum subditis sibi populis solicitus fuit, sed pro Gallis etiam, qui in Narbonensi provincia subiecti sibi essent; nã quarto regni sui anno Narbonæ Concilium celebrandum curauit, Era sexcentesima vigesima septima, qui est annus Domini quingentesimus vndenonagesimus, nouem scilicet ante annos quod ad finem superioris tomi fuerat collocandum: sed quoniam non ante hoc tempus nacti ipsum fuerimus, neque hactenus cusum certo sciamus, illud hic tibi verbatim excudendum curamus integrum. Accepimus ipsum ex scripto codice ab Hispania Romam misso ad Gregorium decimum tertium Pontificem Maximum Idibus Nouembris anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo sexto, descriptum ex peruetusto Gothico codice monasterii S. Æmiliani in regiam bibliothecam translato. hæc enim se habet:

XXX. NARBONENSE.

NARBONENSE CONCILIVM *anno quarto Reccaredi, atque Era sexcentesima vigesima septima. In nomine Domini nostri Iesu Christi, anno feliciter quarto regni Domini nostri gloriosissimi Reccaredi Regis Narbonæ.*

Migetius, Sedatius, Benenatus, Boetius, Pelagius, Trigidius, Agrippinus, & Sergius Episcopi Galliæ prouinciæ.*

Concilia sanctorum antiquorum Patrum vel decreta obseruare cum Dei timore cupientes, nos in vrbe Narbona, sicundum quod sancta Synodus per ordinationem gloriosissimi domini nostri Reccaredi Regis in vrbe Toletana sinuit, die Calend. Nouembrii, Deo auspice, in vnum conuenimus, & aliquanta, quæ*

...ste & pu...ndera, & per patrem matrona* potestatem non sup-
...ditetur ad monasterium, nam temporibus domini nostri sub prae-
...textu deliberet se ad monasterium faciens: & quia pro regula & fidei
...Catholicæ disciplina ad...nia vsa sunt, communi tractatu eleginus
...corrigenda, & canonibus definimus adiungenda, qua tenore ca-
...nonum subsequenter euidenter iuxta declarantur.

Regularitæ definitum est, vt nullus clericorum vestimen-
...ta pretiosa habeat, qua ad ecclesiasticum pertinent mundatum,
...sed ad vsum solum * dignitatem: vt sicut est dictum in mente, ita
...& videatur in corpore: quia purpura maxime laxorum pote-
...rat praeire debetur, non religiosis. Quod si quis non obtemperauerit,
...vel ordinem sibi legis coercendum. Vsus quidem pur-
...pureæ vestis seruet Dei praecepto ain ornatu vestium Sum-
...mi Sacerdotis veteris legis: cestis vi to eadem vsui Sum-
...mi Pontificis Christi inotum; qua carne non debuit,
...cum maorem fore gloriam Christi facerdotii, quam
...Aaronis, pariter prophetæ prædixerint. Porro quæ pe-
...culiaris Romanæ Ecclesiæ essent (vt suo loco supe-
...rius dictum est) alius vti illis vetitum erat; sicut calceis
...coloratis, dalmaticis, mappulis, quibus clerici alti-
...res Ecclesiarum vti prohibebantur, vt sanctus Grego-
...rius docuit ii. Sed reliquos teceuseamus canones, qui ita
...se habent.

...Ita itaque definitum est, vt in psallendis ordinibus per quemque
...dominicum diem ita dicatur vnus psalmus Deo, per maiores vero psalmos,
...vel hymni proferuntur pausationes fiant, & per quamque pausatio-
...nem ista Trinitati Domino dicantur.

...Nam & hac secundum priscorum canonum sinitum,
...vt nullus clericus subdiaconus diaconus, vel presbyter in plateis resi-
...dat, nec in coplateis stare, & famulis diuersis commisci. Quod
...si quis præsumpserit, repellendum omnino ab officio, & excu-
...nicam si non emendauerit: & à communione & ab officio pri-
...uetur.

...Omnes boni tam ingenuus, quam seruus, Gothus, Romanus,
...seu Græcus, vel iudæus, die Dominico nullum operam faciant, nec
...quicquam exercere si in mundo * necessitas incubuerit. Quod
...si quis non obtemperauerit facere si ingenuus est, dec Comitis ciuitatis
...si de seruis sit, centum flagella accipiat.

...Iuxtam Concilium Nicæni * sanctissimi, concumbula * vel
...mulieres * non sint clericorum, quæ sub patrocinio solebant
...habitare. Nec vnus quisque de inferiore gradu seniorem sibi e-
...ius audeat inuitet. Quod si quis præmissio tam iusta
...ordinatione ausus fuerit facere, districtione sanctissima corrigatur,
...vt per nouem mensem vitra recedente *: id est, anno vno in mo-
...nasterio sit alicui superbiam, vnde inflatur, quod est diabolus, &
...odium benignitatem Christi, quia per ipsam mortem gustauit
...pro eo.

...Iuxtam Concilia priscorum Orthodoxorum decreuit fra-
...ternitas, vt quicunque fuerit culpabilis uncutus clericus, aut bo-
...norum ut dicitur. & ad monasterium fuerit deputatus, sic Ab-
...ba qui præsidet *, cum illo, qui dirigitur, agat, sicut ab Epi-
...scopo manifesta correctione fuerit ordinatus. Aliter si Abba facere
...neglexit, per correctionem tempus aliquod suspendatur: quia ab hac *
...causa negatur, vt concedetur, non vt passim per cellulis diuersis satu-
...rentur.

...Quicunque clericorum à maximo vsque ad infra, contra S. Ec-
...clesiæ rectorem agere, & allare, vel conari fuerit repertus, merito de-
...bitatur qui solum seruare nouimus cognoscitur.

...Quicunque clericus, subdiaconus, diaconus, presbyter sine consci-
...entia Episcopi aliquid de possessionibus, vel de domo Ecclesiæ tulerint,
...aut eadem fecerint, non solum cum omnia dedecore constricte resti-
...tuant quod fecerunt, sed etiam non debere ibi in Ecclesia esse, vbi fran-
...gere voluit quæ sibi: dandum iuicat sub pœnitentia annis, & cum
...discretione sanctum, reuertatur ad officium.

...Hic erit omnibus declaratum est, vt iudæis non liceat corpus defun-
...ctorum ad sepulturam ferre, sed vt eorum habeant mos & consuetudo anti-
...qua, sepeliendi, & deponant. Quod si aliter facere præsumpse-
...rint, inferant Comiti ciuitatis vnus ex sex.

...Illa maxime definitum est, vt nullus audeat clericorum ordina-
...tionem sui Episcopi contemnere: sed vbi ordinatus fuerit, ambulare
...in regulæ & obedientia, & quæ iniuncta fuerint agere. Quod
...si quis superbus neglexerit implere: non solum à stipendio,
...sed etiam a communione priuetur.

...Nemini nobis licet Episcoporum ordinare diaconum, aut pres-
...byterum litteras ignorantem. Sed qui ordinati fuerint, cogan-
...ter discere. Qui vero diaconus, aut presbyter fuerit litteris inerudi-
...tus, & desidiose legere vel implere officium distulerit, & in Ec-
...clesia ad omnia vtilis non fuerit, ab stipendio reiciendum, & in-
...cisinandum, quoadusque emendatus impleat & defendat, quod esse
...cognoscitur. Ad quid erit in Ecclesia Dei, si non fuerit ad legen-
...dum exercitatus? Et si perseuerauerit desidiose, & non vult pro-
...ficere, mittatur in monasterio *, quia non potest edificare po-
...pulum.

* monasterium.

Hæc maxime pro Dei timore & modo disciplinæ canonica elegi-
...mus custodienda, vel tenenda, vt dum Missa celebratur, nullus pres-
...byter aut diaconus absque aliqua infirmitate, dum Missa perficitur,
...egredi de altario audeat. Nec diaconus, aut subdiaconus certe, vel lec-
...tor, antequam Missa consummetur, alba se præsumat exuere. Quod
...si quisquam non impleuerit constitutum, presbyteri increpentur, vt
...reddeant, diaconos & execrandos & stipendio priuandos, reliquos di-
...strictione strictissima condemnandos.

Hoc vt aliter secundum priorum statuta canonum sinitum est,
...vt tam subdiaconus, quam ostiarius, & reliqui seruitium S. Ecclesiæ
...conjuctum absque villa desidia impleant, & senioribus vel *, ad ostios
...subleuent. Qui contempserit facere & adimplere, subdiaconos verbis
...corripiendos, & si non emendauerint, ab stipendio probandos, reli-
...quos flagris coercendos.

* locus depravatus.

Hoc itaque propter amplexandam fidei Catholicæ disciplinam ele-
...gimus definiendum, vel tenendum: vt si qui viri ac mulieres diuina-
...tores, quos dicit esse caragios atque sortilarios, in cuiuscunq; domo
...Gothi, Romani, Syri, Græci, vel Iudæi fuerint inuenti, aut quis ausus
...fuerit modo in eorum vana carmina interrogare, & non publice
...hoc voluerit annunciare: pro hoc quod præsumpsit, non solum ab Ec-
...clesia suspendatur, sed etiam sex auri vncias Comiti ciuitatis infer-
...at. Illi vero, qui tali iniquitate repleti sunt, & sortes & diuina-
...tiones faciunt, & populum prauaricando seducunt, vbi inuenti vel
...inuentæ fuerint, seu liberi, seu serui, vel ancillæ sint, grauissime pu-
...blice fustigentur, & venumdentur, & precia ipsorum pauperibus e-
...rogentur.

Ad nos peruenit quosdam de populis Catholicæ fidei execrabili
...ritu diem quintam ferriam (qui & dicitur Iouis) multos excolere,
...& operationem non facere. Quam rem pro Dei timore execran-
...tes & blasphemantes, quicunque ab hac die prater festiuitates in eo
...die venientes ausus, vel ansa fuerit vacare, & operam non facere,
...si ingenuus est, aut ingenua, de Ecclesia repellendus, & sub pœni-
...tentia mittendus anno vno, & elemosyna & metu satisfaciat, vt
...ei Dominus ignoscat, si seruus aut ancilla fuerit contenta flagella
...correcti dominio consignentur, & vltra talia eos obseruare non per-
...mittant.

Migetius in Christo nomine Ecclesiæ Catholicæ Narbonensis Epi-
...scopus in has constitutiones, secundum quod nobis cum fratribus no-
...stris Deo inspirante placuit, relegi & subscripsi.

Sedatus in Christi nomine Ecclesiæ Catholicæ Biterrensis Episco-
...pus in his constitutionibus interfui & subscripsi.

Boetius in Christi nomine Ecclesiæ Magalonensis Episcopus in has
...constitutiones interfui & subscripsi.

Pelagius in Christi nomine Ecclesiæ Nemausensis Episcopus in has
...constitutiones interfui & subscripsi.

Trigidius in Christi nomine Ecclesiæ Agathensis Episcopus in has
...constitutiones interfui & subscripsi.

Sergii * in Christi nomine Ecclesiæ Carcasonensis Episcopus in
...has constitutiones interfui & subscripsi.

* Sergius.

Agrippinus de ciuitate Lotcha in Christi nomine Episcopus in has
...constitutiones interfui. hactenus Concilium Narbonense à
...nobis, hic, ne peteret, excusum.

XXXII. GVNTHERAMNI REGIS OBITVS. c Aimon. de gest. Franc. l. 3. c. 81.

Hoc eodem anno defunctus est Guntheramnus Francorum Rex religiosissimus. Quod ad temporis rationem pertinet: cum regnasse annos triginta tres tradant, qui res Francorum sunt prosecuti c, constetque ipsum ex iis, quæ superius dicta sunt, regnare cœpisse anno Redemptoris quingentesimo sexagesimo quinto: plane ad hunc peruenisse annum, dicere oportet. Defunctus sepultus est in Ecclesia S. Marcelli, quam maximo sumptu ipse ædificauerat: qui & in territorio Segonum (vt idem testatur auctor) monasterium quoq; construxit, quod & redditibus auxit: Synodumq; quadraginta Episcoporum collegit, vt ab eisdem in eodem loco sanctorum martyrum Aguanensium ordo psallendi institutus à sancto

Anito

Auito & reliquis Pontificibus probaretur, & teneretur à monachis monasterii sui. Erat idem Rex eorundem martyrum studiosissimus, quorum reliquias penes se habere curauit. Quod vero accideret, cum ex monasterio sanctorum reliquias petiit, Gregorius Turonensis narrat his verbis a: *Cum autem Guntheramnus Rex ita se spiritualibus actionibus mancipasset, vt relicto seculi pompis, thesauros suos Ecclesiis & pauperibus erogaret: accidit, vt missa presbytero vnmerę fratribus, qui sanctis Agaunensibus deseruiunt, ex voto transmitteret, præcipiens presbytero, vt ad eum redeuns sanctorum sibi reliquias exhiberet. Igitur dum impleta Regis præceptione, cum his regrederetur pignoribus, Lemmaci lacu, per quem Rhodanus influit, nauigium petit. Extenditur autem lacus ille in longitudinem quasi stadiis quadringentis, latitudine autem stadiis centum quinquaginta. Denique reuertens presbyter (vt diximus) cum nauigium hoc fuisset aggressus, subita tempestas orta fluctus tollit ad sydera, surgunt undarum montes; & nunc puppis nauicula, prora debiscente, fertur in altum; nunc iterum demersa puppi, prora tollitur in sublime. Turbantur nauta, & nihil aliud, nisi solam mortem in hoc periculo præstolantur.*

a Gre. Tur. de glor. mart. c. 76.

XXXIII. VENERE SACRARVM RELIQVIARVM LIBERANTVR A NAVIRAGIO.

Tum presbyter cum videret se his fluctibus obrui, & summis vndarum ipsarum grauiter operiri, extrahit amictum à collo capsulam, qua sanctorum pignora continebat, vndis tumentibus obiecit, ac sanctorum præsidium clara inuocat voce, dicens: Ne pereamus in his fluctibus, virtutem vestram deprecor, martyres gloriosi: sed protinus qui iugiter peruentibus præbetis auxilium, mihi, quæso, dexteram salutis porrigere dignemini. Fluctus opprimitur, nosque ad litus optatum vestri adiutorij ope deducit. Et hæc dicens, cessante vento, decedentibus vndis, ad litus euecti sunt. Hæc ibi se cognouisse probat: ero Ita Gregorius, à nobis Guntheramni Regis maximè pij occasione relata. Dum verò aiunt Childebertum Gunthetamnum reliquisse regnum, non video quomodo id fieri potuerit, cum habita ratione annorum Guntheramni, ipsum Childebertum ante eum ex hac vita migrasse oportuerit anno Domini (vt dictum est) quingentesimo nonagesimo sexto, vt ex literis S. Gregorii Papæ monstrauimus datis primo ad Childebertum, inde ad filios Theodobertum & Theodoricum Reges, quibus successerant patri, eadem Indictione decima quarta.

IESV CHRISTI ANNVS 599.

GREGORII PAP. Annus 10. MAVRITII IMP. Annus 14.

I. QVI ordine sequitur quingentesimus nonagesimus nonus Redemptoris annus Indictione secunda inscribitur, quo pax cum Longobardorum Rege transacta est, sed certe ad breue temporis spatium, nempe ad duos tantummodo annos: nam in epistola ad Innocentium anno sequenti data ita habet Gregorius b: *Solicitudinem vestram desiderato nuncio relenamus, indicantes cum Longobardorum Rege vsque ad mensem Martium futuræ quartæ Indictionis de pace propitiante Domino conuenisse. Quæ firmitatem ignoramus: quia idem Rex obuiasse postea nunciatus est, licet adhuc habeatur incertum.* At licet ad modicum spatium temporis pax diutius procurata sancita fuerit, pro ingenti tamen munere ab ipso Gregorio accepta est, vt falsum licuerit respirare: pro quo gratias agens, ad Regem ipsorum has litteras dedit c:

b Greg. l. 2. ep. 37. Ind. 3. DE PACE FACTA CVM LONGOBARDIS.

c Greg. li. 7. ep. 41. Ind. 2.

II. LITTERÆ AD AGILVLPHVM DE PACE.

Gratias excellentiæ vestræ referimus: quia petitionem nostram audientes pacem, quæ vtique esset partibus profutura (sicut de vobis confidentiam habuimus) ordinastis. Ex qua re excellentiæ vestræ prudentiam & bonitatem valde laudauimus: quia pacem diligendo, vos Deum, qui ipsius est auctor, amare monstrastis. Nam si quod absit gaudemus) facta non fuisset, quid aliud agi deberet, nisi vt cum peccato & periculo partium, miserorum rusticorum sanguis, quorum labor vtriusque proficit, funderetur. Sed vt prodesse nobis eandem pacem, quemadmodum à nobis facta est, sentiamus: paterna charitate salutantes, petimus, vt quoties se occasio dederit, Ducibus vestris per diuersa loca & maxime in his partibus constitutis, vestra præceptio epistolis, vt hanc pacem (sicut promissum est) seruemus ecclesiam, & occasiones filiis aliquas non quærant, vnde aut contentio quædam, aut scelerio aliqua, aut ingratitudo nascatur: quatenus voluntati vestræ amplius agere gratias valeamus. Latores verò præsentium, sicut re vera homines vestros in eo quo decet, affectu suscepimus: quia vsum fuit, vt viros sapientes, & qui pacem sectari Deo propitio nouerunt, cum charitate & suscipere & dimittere deberemus. hæc ad Agilulphum Regem Gregorius: eadem ferme ad eius coniugem Theodolindam Reginam d.

d Greg. l. ep. 42. Ind. 2. III.

Verum non sicut Agilulphus Rex, iurauit Arnulphus Dux Spoleti, sed dolose visus est agere, qui ad pacem præstandum in otio accessit. Veruntamen ut erat quæ Gregorius dolos Longobardorum, ne sub immoderato verborum loco pacis, bellum lateret: nam accipe, quid scribat hoc anno ad Theodorum Curatorem Ravennæ e: *Indicamus vtique, Arnulphum de seruanda pace, non vt Reipublicæ interest sed sub conditione, si sibi in quo quam excessum non fuerit, aut si nulla contra Aregij exercitum ambulauerit, sacramenta præstitit. Quod quia omnino iniquum & dolosum est, vos tanquam sinus nostros habemus: quia in aliquid parum facilem sibi excidendo* * occasionem inuenerit, & plus nos si de eo suspicati non fuerimus, decipiet. Vuarnefrida vero, ad cuius consilium idem Arnulphus cuncta agit, omnino iurare despexit. Et eò contingit, vt ex pace, quam nullam desiderauimus, nos in his partibus nullum remedium habere possimus: quia de isdem hostibus, de quibus suspecti munera sumus, adhuc & in posterum suspecti sumus.

e Greg. l. 9. ep. 122. Ind. 14. * Al. excidendo.

*Cognoscat vt eterea gloria vestra, homines Regis, qui huc transmissi sunt, minime in pacto debeamus subscribere: sed tractatores eorum, quia Agilulphus à Basilio viro clarissimo tenuerit sese non in beati Petri dixisse fertur iniurium, quamuis hoc penitentiam Agilulphus negauerit, à subscriptione tamen abstinere præsumimus nos, qui inter eum & excellentissimum filium nostrum dominum Exarchum pacis tractatores sumus & medij, si quid forte eum fidelium fuerit, falli in aliquo videamur, & nostra ei promissio dolum venerat: & si qua de futuro (quod absit) necessitas fuerit, occasionem inueniat, qualiter nostra petitioni consentire non debeat. Et ideo petimus, vt sicut & à prædicto filio nostro excellentissimo possimus, gloria vestra, ea qua nobis charitate vnita est, iuret, quatenus antequam homines ipsi ab Aregio * reuertantur, hæc eis sub fictionatione scripta atranssmittat, quæ tamen ad vos delegantur, in quibus eis præcipiat, vt nos subscribere non petant. Sed si tantum est, Gloriosum fratrem nostrum, vel de Episcopo vnus, aut certe Archidiaconum subscribere facemus.* hæc de pacis cura Gregorius, ex quibus admiraberis viri in gerendis negotiis industriam, atque prudentiam dexteritati coniunctam.

* Aregij

Quid actum inter hæc sit, licet historiæ nihil prodant, constat tamen ex litteris S. Gregorii mense Iulio datis, ipsum adhuc ingemuisse sub gladio barbarorū, dum scribens ad Eulogium Episcopum Alexandrinū hæc habet f: *Peto autem, vt pro me exiens vestra sanctitas orare debeat: quia & podagræ doloribus, & barbarorum gladiis, & curarum afflictionibus incessanter premor.* hactenus Gregorius, atque satis de rebus hoc anno cum Longobardis transactis.

f Greg. l. 8. ep. 30. Ind. 3.

Hoc eodem anno accusato à suis Episcopis Primate prouinciæ Bizacenæ in Africa, de eo sententiam ferre Gregorium Papam Imper. voluit, vtpote ad quem pertinere omnium totius orbis Episcoporum iudicium non ignoraret. Sed monemus lectorem, deceptum errore librarium, vel quisquis fuit, qui in titulo posuit hanc causam fuisse Episcopi Constantinopolitani: deceptus nimirum, quod legit Episcopum Byzancenum, pro Bizacēno, sicque putauit hunc fuisse Episcopum Constantinopolitanum, nesciens plurimum differre Byzantium à Biyacio in Africa ciuitate, à qua denominata est prouincia Bizacena. Sed quid accidit: Persoluto auro, per Imper. magistratus controuersia sopita est. Sunt de his litteræ ipsius Gregorii ad Ioannem Episcopum Syracusanum, in quibus hæc de his habet g. *Causam tamen, de qua agitur, nec dum sanctitas vestra scribtius agnouit. De quodam enim crimine Bizacenus primas fuerat accusatus, & piissimus Imperator eum iuxta statuta canonica per nos voluit*

g Greg. l. 9. ep. 122. Ind. 14.

sulcari. Sed accepto decem auriburu, tunc Theodorus Magister militum obstitit, vt minime fieret. Tamen postmodum Imperator admonitus obstitit, vt minime fieret. Tamen postmodum Imperator admonitus, vt transferretur, & quicquid esset catumnicum faceret, vt transferretur, & quicquid esset catumnicum faceret, vt transferretur, & quicquid esset catumnicum faceret

compositis, Mauritio Imperium obtinente, quem etiam in eo scripto, quod ab exilio revocatus sit, laudibus effert. hæc Nicephorus. Porro orationem eiusdem sancti Anastasii de sacra Synaxi Achilles Statius Lusitanus in Latinum à se conuersam obtulit Gregorio decimo tertio Pontifici Maximo, anno Redemptoris millesimo quingentesimo septuagesimo nono, dignam quidem, quæ his temporibus ederetur, cum pleraque habeat de sumptione sanctissimæ Eucharistiæ obseruatione dignissima vetera monumenta: ex quibus hic tibi perpauca hæc saltem (ne ieiunum penitus abire sinamus) apponenda ex lauta mensa putauimus.

X. DE VSV MENTIVSSACRAM EVCHARIST. ANASTAS. COMMONITIO.

Dum enim inclamat in eos qui imparati ad sacrã mẽsam accedunt, hæc ait: *Quid grauius iis, quibus vitiuer mortibus? Etenim rapinis, sceleribus, peccatorumque multitudine cooperti, tantummodo aqua ablutis manibus, sanctissimum corpus illud, diuinumque sanguinem pro salute mundi largiter olim effusum impuri sordidique oris admouetis.* Et post aliqua in detestationem facinoris inculcata, adiicit ista: *Nec enim improbitas Ecclesiam, ac diuinas imaginum sanctorum formas, pretiosasque ac venerabiles Cruces etiam saluta sse foeritatis: non frigida manus ablusse, ad vero est esse purum, mundumque, sed peccatorum sordes ablusse ac fugisse sed confessione, sed lachrymis, sed contrito humiliatoque animo, sed demisso contractoque vultu peccatorum quibus tenemur catenas eluisse, ac tum demum ad illa sancta decet accedere mysteria.* Et post nonulla: *Anaphora enim dicitur, quod ad Dei sursum feratur. Adesigitur quieto tranquilloque animo: Clarifica Domine per sacerdotes tua consistere peccata: quicquid egisti mali, tute damna, nec verecundare. Est enim verecundia, quæ adducit peccatum, & est verecundia gloria & gratia, &c.* Ac demum post alia de dimittendis acceptis à proximo iniuriis elegantem huiusmodi historiam perbreuem exempli causa adducit in medium:

Vir, inquit, *vnus ex iis, qui monachali insignes sunt schemate, cum negligentissime per summum otium vitam suam omnem egisset, ea quæ esset ad mortem, infirmitate coepit infirmari. Cumque tam vltimum spiritum duceret, suam ipsius mortem nequaquam perhorresceret, summa voluntate, magnaque cum gratiarum actione exolutus vinculis excedebat. Ad quem assidentium Patrum vnus: Frater*, inquit, *persuasum tibi habeto, & putasse nos, & vidisse, summa negligentia, animique remissione vixisse te vsque ad hoc vsque tempus: & vide hæc tibi nunc tanta securitas, id vero omnes nescimus. Cui respondit frater: Est ita omnino, Patres, vitam per summam negligentiam duxi: sed Angeli Dei eadem hac ipsa hora peccatorum meorum ad me chirographon attulerunt, cumque ea quæ fecissem postquam seculo renuntiassem peccata legissent, numquid agnoscerem rogauerunt. Quibus ego: Maxime vero, inquam, agnosco: sed idem ex quo renuntiaui seculo, vitamque instituti monastici am, nec iudicauí quemquam, nec ab illo mihi factam iniuriam meminisse volui. Igitur Domini verba ad me quoque pertinere opto & oro, qui dixit: Nolite iudicare, & non iudicabemini: &, Dimittite, & dimittetur vobis. Qua postquam Angelus dixit, chirographon peccatorum meorum considerunt: & inde nunc summa cum lætitia & securitate proficiscor ad Dominum. Hæc vbi frater ille narrauit Patribus, Domino in pace spiritum reddidit, magnoque assistentibus ædificationis vtilitatisque causa & auctor extitit, &c.* hæc Anastasius.

Sed sint tibi pro ientaculo ista: iantiorem, si cupis, patatam habes mensam in ediris iam ipsis ab eo conscriptis quinque libris de tectis fidei Catholicæ dogmatibus, quos se in exilio scripsisse testatur *a*, necnon locupletiorem thesaurum vndecim eiusdem auctoris libros Anagogicarum contemplationum in Hexaemeron, quos vere huius esse Anastasii Sinaitæ, æque eum scholiaste sentio: dissentio vero à Nicephoro in errorem ducto, dum hunc Sinaitam martyrem appellat, quo titulo iunior Anastasius ob martyrium acceptum sub Phoca Imperatore tantummodo dignus est: hunc autem hoc anno sub Mauritio defunctum esse, tam quæ Nicephoro Constantinopolitano, quam quæ proxime dicturi sumus ex sancto Gregorio Papa, fidem haud dubiam vendicant. Porro hic ipse Anastasius diuersis suorum scriptorum locis hos à se scriptos esse citat commentarios, nempe De constructione hominis libros duos, Contra Iudæos totidem, De Christi passionum contemplatione, De Ægypto encomium, aduersus eos, qui in Diuinis inducunt tres essentias.

a Anast. de rectis fidei dogm. lib. 5. in fin. to. 1. Biblioth. nou. edit.

His igitur de Anastasio Sinaita dictis, & gloriæ eius sanctæ memoriæ commendatis, ad ipsius successorem redeamus Anastasium appellatum transeamus: qui vbi est electus Antiochenus Episcopus, more maiorum de sua electione certiorem reddidit Rom. Pontificem, fideique Orthodoxæ professionem ad eundem conscripsit. Non extat illa quidem, sed quam ad ipsum Gregorius epistolam reddidit, de ea testimonium profert, vbi hæc ipsius verba refert *b*: *Fraternitatis tuæ scripta suscepi, professionem fidei tuæ seruantis: magnasque omnipotenti Deo gratias retuli, quod & immutatis gregi suo pastoribus, fidem, quam semel sanctis Patribus tradidit, etiam post eos immutabilem constabit.* Intelligis, puto, lector, affirmare Gregorium iam mutatos esse pastores, nempe non amplius seniorem, sed iuniorem cepisse Anastasium à quo exigebatur noua professio fidei; quod de seniore nullatenus dici potest.

Porro ad iuniorem se scribere Anastasium, idem sanctus Gregorius in fine epistolæ istis faterur verbis: *Quia vero peruenit ad nos in Oriente Ecclesiis nullum ad suarum ordinationes, nisi ex præmiorum datione peruenire: iusta esse vestra fraternitas agnoscat, hanc primam oblationem omnipotenti Deo offerat, vt sacrificio sibi Ecclesiis errorem Simoniacæ hæreseos compescat, &c.* quæ quidem ad seniorem Anastasium iam tempore Iustiniani creatum Episcopum referri non possunt, vt primam hanc oblationem suæ pastoralis curæ offerret, sed ad iuniorem Anastasium hoc anno recens electum. Ad ipsum ergo Gregorius nouum pastorem scribens, plura de exacta exhibenda gregi cura pastorali commemorat: commendat etiam, quod non nisi Catholici ad Ecclesiasticos ordines promouerentur.

Sed & quæ de fide Catholica Imperatoris & Imperatricis iisdem suis interserit litteris, accipe: *Quod*, inquit, *ad sacros ordines rectæ fidei viri perducantur, eidem omnipotenti Deo gratia sine cessatione soluenda sunt, & pro vita piissimi & Christianissimi domini nostri Imperatoris, & tranquillissimæ coniugis, & manssuetissimæ eius sobolis semper orandum est, quarum temporibus hæreticorum ora contecta sunt: quia etsi eorum corda in sua nequitia peruersi sensus ebullunt, Catholici tamen Imperatoris tempora pauca quæ sentiunt, eloqui non præsumunt.* hæc laude digna de Imperatore Gregorius; qui eadem totidem ferme verbis habet de iisdem Mauritio, coniuge, atque iisdis in epistola *c* ad Isicium Hierosolymorum Episcopum data. Equidé inter felicissimos Imperatores collocandus erat Mauritius, si quemadmodum fuit Catholicæ fidei tenacissimus, fuisset pariter & in reliquis æque sincerus: sed dum minime rectæ fidei æque bona opera comunxit & contempsit habuit sanctissimos sacerdotes Dei vindictam meruit experiri, vt suo loco dicemus.

Misit vero hoc eodem anno Imperator Romam triginta libras auri pauperibus diuidendas, nec non togas militare scilicet donatiuum, in milites erogandas. Pro quibus omnibus Gregorius gratias agens, eiusmodi epistolis plenas ad eum litteras reddidit *d*:

Dominorum pietas, quæ suos consuescit misericorditer semper fouere, ita benigna hic subuentione respexit, vt exercitum debilium inopia largitatis eius se consolatione sublenata. Pro qua re lachrymabili prece omnes deposcimus, vt omnipotens Deus, qui clementia vestra ad hoc corda compunxit, inclusam in amoris sui constantia dominorum seruet Imperium, & victoria eorum in cunctis gentibus auxilio suæ maiestatis extendat. Trecenta itaque libras auri, quas famulus meus Busa defensor Scribo, sacerdotibus, egenisque & aliis fideliter erogauit. Et quia quædam in hanc vrbem sanctimoniales famina ex diuersis prouinciis venerunt post captiuitatem sequentes: ex quibus quantum locorum possibilitas recipit, aliquæ in monasterio datæ sunt: quæ vero in eis minime capi potuerunt singulariter degentes impensam vitam ducunt: placuit, vt hoc quod cæcis, truncis, aliisque debilibus superesse posset, eis erogari debuisse, diuinitus non solum dominorum misericordiam indigentes iudicent, sed adiumentum etiam peregrini suscipient. Vnde altum est, vt simul omnes pro

rendorum concorditer orarent, quatenus omnipotens Deus longa vobis & quieta tempora tribuat, & potestas vestra felicissimè longo tempore Republica florere concedat. Rogo quoque mitissimum vestrum per præsentium meum Scribonem præsente quoque filio vestro Cæsio, magne facta sunt, vt dona dominorum cùm quæ forinsecùs

SECVNDINVS HAVD FACILE GREG. ACQVIEVIT.

prandium, quæ ibidem mox Gregorius subdit, ostendunt, vbi ait: *Fateor autem Synodum, quæ pia memoriæ Iustiniani tempore facta est, per lacteres præsentium trãsmisi: vt prædictus filius meus dilectissimus ipsam relegens, cognoscat, quæ falsa sunt omnia, quæ contra sedem Apostolicam vel Catholicam Ecclesiam audierat. Absit enim nos cuiusquam sensum hæreticis recipere, vel à tomo sanctæ memoriæ Leonis prædecessoris nostri in aliquo deuiare. Sed quæcunque à sanctis quatuor Synodis sunt definita, recipimus, & quæcunque reprobata sunt, condemnamus.* hæc de his Gregorius, sæpe & ipsius nidem (vt superius vidimus) quæstionibus siue à schismaticis, siue schismaticorum occasione vexatus, & (vt ita dixerim) lancinatus.

XIX. Fuit hoc item anno æque laborandum Gregorio aduersus quosdam, qui in ipsum oblatrarent: quod contra Constantinopolitanam Ecclesiam insurrexisset, à qua (vt ipsi aiebant) Ecclesia Romana sacris ritibus pleraque mutuata esset. Quænam fuerint ista, hic ex ipsius Gregorii litteris sunt asserenda: qui scribens ad Ioannem Syracusanum Episcopum, ista habet:

a Greg. lib. 7 ep. 64. ind. 2. edit. Rom.

Venerat quidam de Sicilia, mihi dixit, quod aliqui amicitiæ vel Græci, vel Latini, nescio, quasi sub zelo sanctæ Romanæ Ecclesiæ de meis dispositionibus murmurarent, dicentes: Quomodo Ecclesiam Constantinopolitanam disponit comprimere, quæ eius consuetudines per omnia sequitur? Cui cum dicerem: Quas consuetudines sequimur, respondit: Quia Alleluia hic dicitur ad Missas extra Pentecostes tempora sexagesimæ. Quia subdiaconi stoliatos procedere: Quia Kyrie eleison dicit: Quia orationem Dominicam mox post canonem dici statuistis. Cui ego respondi: Quia in nullo eorum aliam Ecclesiam secuti sumus. Nam vt Alleluia hic diceretur, de Hierosolymorum Ecclesia ex B. Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriæ Damasi Papæ traditur tractum. Et ideo magis in hac sede illam consuetudinem amputauimus, quæ hic à Græcis fuerat tradita.

MVTILATVS VOCIBVS A GRÆCIS ACCEPTIS

XX. Quod enim contingeret sæpe Græcos homines Ecclesiam Romanam habere Pontifices, ab eisdem aliqua ex Græcorum ritibus illata in eam fuisse credendum. Sed pergit: *Subdiaconum autem vt stoliatos procedere facerem, antiqua consuetudo Ecclesiæ fuit. Sed quia placuit cuidam nostro Pontifici, nescio cui, qui eos vestitos procedere præcepit: nam vestræ Ecclesiæ nunquid traditionem à Græcis accepimus? Vnde habent ergo hodie, vt subdiaconi lineis in tunicis procedant, nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt? Kyrie eleison autem nos neque decimum neque decimum sicut à Græcis dicitur. Quia in Græcis simul omnes dicunt: apud nos autem à clericis dicitur, & à populo respondetur, & eadem vociferatione Christe eleison dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem Missis alia, quæ dici solent, tacemus: tantummodo Kyrie eleison, & Christe eleison decimus, vt in his deprecationis vocibus paulo diutius occupemur.*

Orationem vero Dominicam idcirco mox post precem dicimus, quia nos Apostolorum sunt, vt ad ipsam solummodo orationem oblationis hostiam consecrarent.

At quæ Gregorius affert ex Apostolorum traditione, quod ad ipsam solummodo orationem Dominicam consecretur Eucharistia, magnam pepererunt dubitationem afferre, & quærentibus nodum in scirpo, oblationi occasionem dare, nisi eadem ex iis, quæ idem hic Gregorius subdit, elucidarentur. Dum enim ait, dicit ipsam orationẽ Dominicam super Christi corpus & sanguinem, indicat euidenter non orationẽ Dominicã consecratum ab Apostolis corpus & sanguinem Christi, sed super ipsum iam consecratum dici consueram, ex quorum traditione idipsum hactenus Romana seruaret Ecclesia. subdit enim:

VERBORVM S. GREG. VERSIO NOVA.

Et valde mihi inconueniens visum est, vt precem, quam Scholasticus composuerat, super oblationem diceremus, & ipsam traditionem, quam Redemptor noster composuit, super eius corpus & sanguinem non diceremus.

XXI. Sic igitur quod dixit: *Apostolorum mos fuit, vt ad ipsam solummodo orationem oblationis hostiam consecrarent*, perspicue intellexit, nihil aliud misculle, sed ea consummasse, perfecisse, quæ sacrificium ipsum, Missæ tollicet partem illam, quæ Oblatio dicitur, vel Liturgia: aliter enim ea posse intelligi, prohibent, quæ Gregorius subdit, nimirum dici ipsam Dominicam orationem super Christi corpus & sanguinem iam consecratum. Potuit ne vel cogitasse Gregorius, vt per orationem Dominicam fieret consecratio, qui in suo libro Sacramentorum grandiusculis reliquit expressa litteris verba ipsa Christi, quibus sacramentum conficeretur, neque alia quidem, quam quæ ab Apostolis tradita & à sanctis Patribus sunt recepta, quæ ipsa recitans sanctus Ambrosius ait b: *Ante verba Christi (ea hæc est vim) & aqua plenum: vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur.* Et quæ verba Christi? nempe super panem dicta: *Hoc est corpus meum.* & super calicem: *Hic est sanguis meus.* &c.

At si Græcos quæris; habes inter alios Chrysostomum id ipsum profitentem in homilia de proditione Iudæ: si vero recentiores Latinos, est sanctus Cæsarius Arelatensis Episcopus, qui huius sæculi exordio in Ecclesia Dei miro splendore claruit: ipse enim in homilia septima de Paschate ista ait: *Recedat ergo omne infidelitatis antiquum, quandoquidem qui auctor est mineris, ipse etiam testis esse non erubescit. Nam inuisibilis Sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui verbi sui secreta potestate conuertit, ita dicens: Accipite & edite: hoc est corpus meum. Et sanctificationem repetit. Accipite & bibite: hic est sanguis meus.* &c. hæc ex plurimis, quod obiter de his agendum inciderit ob elocidationem verborum S. Gregorii, qui in eadem epistola ista subiecit: *Constantinopolitana Ecclesia quod habeat, quis eam dubitet sibi apostolicæ esse subiectam? Quod & præsentium temporum, & frater noster Eusebius * eiusdem ciuitatis Episcopus assidua profitentur.*

* Cyriacus

At vbi legitur, Eusebius, restimendum est, Cyriacus, ex iis, quæ superius eadem Indictione fuit dicta. Sed accipe qualem ad omnem tollendam inuidiam ad suam epistolam idem S. Gregorius apposuit colophonem: *Ego quid, inquit, boni vel ipse, Constantinopolitana habet, vel alia Ecclesia habet: ego & minoris meos, quos ab illicitis prohibeo, in bonis imitari paratus sum. Stultus est enim, qui se in se primum existimat, vt bona, quæ videt, discere contemnat.* id quidem Gregorius & alii etiam Romani Pontifices sunt profecti: quibus plane intelligas eos quam maxime à fastu fuisse alienos.

Scripsit c idem hoc anno ad præcipuos Gallarum Episcopos, iubens ab ipsis Synodum congregari, necnon etiam ad Brunichildem Reginam Francorum, solicite admonens, vt Simonia & alia nefanda crimina corrigi deberent: de iisdem quoque Theodobertum atq; Theodoricum Fracorum Reges admonuit. Scripsit hęc omnia, dedituque ea perficienda Cyriaco Abbati, quem Synodo ab eisdem celebrandæ interesse præcepit.

Porro eundem Cyriacum etiam tranire Gregorius voluit in Hispanias, vt vbi ipse præsens esse non posset, per suos adesset. Commendauit autem eum è Claudio eo illustri. hic ille Claudius, de quo apud Isidorum honorificentissima habetur mentio: per ipsum enim Reccaredum magna clade victisse Francos bellum inferentes Gothis confidentibus in Gallia Narbonensi affirmat, de quo actum est superius. Cuius virtudeo Regi dilecti, & aduersus hostes strenui atque (quod ex cellit hæc omnia) erga Deum maxime pii, hic ex Gregorii litteris fit manifestus perpetuo permansura erecta gloriæ columna; quæ sic habet:

Quia vrgentis more bonorum fragrat opinio, vestra gloria in Occidentalibus partibus huc usque odore texendat. Cuius præsentia suauitate refici non multum fateor, quem nescibam, dicit, absentia cor suum amore mauis te rapuit. nos eam tamen non cognoscendo habebam, cuius bona cognouerat. Qui enim nihil magna communione nostri, sed corporis visione manet incognitus, de eo procul dubio non potest dicere possumus, quia personam illius scio, sed diuinum nomen. Mater gens autem vestra laudis datur assertio, quod excellenti Catholicæ Regis vestri gloriæ fedelo adhærere perhibetur: quia dum multi boni semper displicant, bonos vos esse certum est, qui bona placentia. Propterea decorum salutationis alloquium salutem, quæ corpus non sit, quæ capessim, exercere, vt in vobis compleatur verbum Salomonis dicentis, quia ait: Iustorum semita quasi lux splendida procedit & crescit vsque ad perfectum diem. Nunc enim cum lux vobis vertice resplendet, tum sole regni cœlestis sua virtutis meritibus aperit, tam quia adhuc est, sed adhuc perfectus non est. Tunc enim eius perfectus erit

quando

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

...manda tam quicquam de nostre peccati in mente nostra non erit. Vos autem vos, ad perfectum diem crescite, vt quemadmodum patria aeterna vicinius

ciam Romanam, quam bella Italiam vastantia vna cum suis Siciliam incolere insulam suasserunt. Ad finem autem epistolæ hæc Gregorius: *Dulcissimas filias meas dominam Barbaram & dominam Antoniam meas peto vice salutari.* Quod vero moris fuisse scimus Romanis nomina maiorum ad posteros propagari: quod de Italicæ ipsius nomine diximus, idem dicendum pariter de Barbara: habes enim apud Eunodium Ticinensem laudatissimam Romanam mulierem æque dictam nomine Barbaram, ad quam plures ipse dedit epistolas.

XXVII. MAGIS LABORAT QUAM MAGIS ÆGROTAT GREGOR.

Audisti Gregorium vndecim iam menses ægritudinibus afflictatum atq; prope consumptum: & tamen nihil remisisse negotiorum Ecclesiasticorum liquet: quod hoc anno datæ ab eo epistolæ docentimo (quod magis mireris) nullus est annus, in quo scriptæ ab eo plures reperiantur epistolæ, & negotia maiora pertractata: vt quem decumbentem in lecto vidisti, eundem epistolis suis veluti alitem pennis ferri, orbemque Christianum lustrare, verbis instituere, ac disciplina corrigere sentias. Quem vero hic scribentē hoc anno audis, mensib, vndecim le morbo detentum, non putes esse ipso solorum & redditum sanitati: sed perseuerare adhuc ægritudinem eādem biennio, ipse testatur in epistola ad Eulogium Alexandrinum Episcopum anno sequenti, vbi ait a: *Ecce enim iam biennium pene expletur, quo lectulo tenor, tantisque podagræ doloribus affligor, vt vix in diebus festis vsque ad horarum tertium spatium surgere valeam. Missarumque solemnia celebrare. Mox autem cum graui compellor dolore decumbere, vt cruciatum meum possim interrumpere gemitu tolerare. Qui dolor interdum mihi lenire cœpit, interdum minuit, sed neque ita lentus, vt recedat, neque ita minutus, vt inter spiciat. Vnde fit, vt qui quotidie in morte fum, quotidie repellar à morte: nec mirum quia peccator grauis, talis corruptionis carcere dum tenetur inclusus. Vnde compellor exclamare* b *: Educ de carcere animā meam ad confitendum nomini tuo.* hæc ipse. Sed quid ampliusita semper ægrotum ad obitum vsque ipsum perseuerasse, quæ interius dicentur, ostendent.

a Greg. lib. 8. epist. 35. Ind. 3.

b Psal. 141.

Quod vero ad Africanam huiusmodi spectat, audi, quid idē Gregorius de ea scribat ad Dominicum episcopum Carthaginensem, cum consolans ipse, licet ægrotus & afflictus, his verbis a:

c Greg. lib. 8. epist. 42. Ind. 3.

XXVIII. PRÆDIXERAT AFRICAM.

Quamvis in Africanis partibus hucusirruerint, iam pridem cognouimus: & quamus Italica de hac clades percussione esset libera, gemuimus tamen de malorum fame genitus, &c. subdit enim quod ipse putabat (vt frequenter tum in homiliis, cum litteris inculcare consueuit) mundi finem imminere: tot enim plagis & tam assiduis videbat vrgeri mundum, vt iam eius finem crederet imminere. Ex quibus considerandum est, quot quantisque Pater sanctissimus pestibus tegeretur angustius, inter quas eo solicitius prospicere omnium saluti curabat, quo omnium finem propinquū adesse putabat. Hinc ipse ad eundem Carthaginensem Episcopum scribens, qualiter se gerere deberet eiusmodi huius tempore, admonet, non quidem vt salutis suæ consulens derelinquat gregem, sed vt pro eo vitam exponat: *Vestra, inquit, eos lingua (sicut & credimus) magis ac magis à prauis operis perpetratione coerceat, bonorum præmia, malis pœnas esse ferat: vt qui bona nimium diligunt, saltem mala pertimescant, & ab his se, quæ sunt plectenda, contineāt. Nam inter flagella posteri flagelli digna commutare, contra feruentem eis specialiter superiore, & fauentis animum acuendiam irritare. Atque eis presentis genus dementiæ, nolle quempiam à malis suis nisse quiescere & Deum inuitis à sua velle vltione cessare. Sed quoniam in his diuino adiutorio opus est, imminentia, dilecte frater, presentis omnipotentis Dei clementiam exoremus, vt & nos dare ista tribuat exhibere, & populorum ad hæc operanda misericorditer corda compungat.* hæc de his, quæ Episcopi agere debeant tempore mortalitatis. Quos vero ob priuatorum diuersa negotia hoc anno oportuit ipsum Gregorium labores suscipere, ex litteris ab eo hoc eodem anno ad diuersos datis quemque commodius perueniri, quam cuncta cum fastidio hic ingerere posse, putamus.

* * *

IESV CHRISTI ANNVS 600.

GREGORII PAP. Annus 11. MAVRITII IMP. Annus 15.

SEXCENTESIMVS adest Domini annus, tertiæ Indictionis, Reipubl. vtique funestius, Sclauis siue Sclauinis barbaris eousque progressis, vt iam Italiam penetrarent, ipso S. Gregorio deteriora adhuc fore prænunciante. Ad Maximum enim Salonitanum Episcopum ita rescripsit d: *Ad Romanam veniens vrbem communis filius presbyter Venerandus, tam me podagra doloribus debilem reperit, vt fraternitatis tuæ epistolas per me rescribere nullatenus valuissem. Et quidem de Sclauorum gente, quæ vobis valde imminet, & affligor vehementer, & conturbor. Affligor in his, quæ iam in vobis patior, conturbor, quia per Istrum adusque iam Italiam intrare cœperunt.* Quænam autem tunc ista acta sint per huiusmodi barbaros Sclauos Italiam inuadentes, apud Paulum diaconum ita breuiter habes e:

d Lib. 11. epist. 3. Ind. 5.

e Paul. Diac. de gest. Langob. lib. 3. cap. 22.

Hoc, inquit, tribulationis anno Sclaui Istriam, vtpote sine vllo resistentiæ labore prædati sunt. Sed de Chatano siue Gagano Auarum Rege Venetiam pertinaciam inuadente, Forumque Iulii insidiis Romuldæ relictæ Agilulphi Ducis capiente & comburente, idem Paulus pluribus narrat f.

f Paul. Diac. de gest. Langob. lib. 4. cap. 2.

Vidnara marito, qui eodem tunc bello perierat, impudica ista fœmina, Ipe fumendi sibi maritum eundem Regem Auarum Chatanum, prodidit eidem ciuitatem. Sed quam dignam crimine pœnam subierit, ab eodem hactenus accepes: *Possumus quoque palum Rex in medio campo configi præcepit, eandem eius cacumini infœri mandauit, inquiens: Talem te dignum est maritum habere. Igitur dira prodentis patria talis exitio perijt, quæ amplius sua libidini, quam ciuium & consanguineorum saluti profuerat. Felix vero eius non matrui libidinem secuta, sed castitatis amorem, cauentes ne ab Auaribus contaminarentur, crudorum pellorum carnes sibi inter mammillas sub sagis posuerunt, quæ ex calore putrefactæ odorem fœtidum exhalabant. Cumque vellent eos Auares contingere, non sustinentes fœtorem, putabant naturaliter eas ita fœtere, proculdubio eum extraneis concubentes, atque dicentes omnes Longobardas putridas esse. Hacque arte Auarum libidinem puellæ nobiles euadentes & ipsa casta seruata sunt, & vtile seruandæ castitatis (si quid tale inueniri) fœminis omnibus reliquerunt exemplum. Quæ postea per diuersas regiones venumdata, iuxta nobilitatem suam dignis sunt nuptiis potita: nam vna ducitur Aistanannorum Regi, alia vero Baioariorum Principi nupsisse.* hucusque Paulus diaconus de cladibus per barbaros Sclauinos & Auares illatis in extremas illas Italiæ partes, vbi (vt vidimus) schismaticæ Episcopi erant: vbi enim autem in regiones Catholicorum progredi; minime illis à Deo concessum fuisse videtur.

Sed ad sanctum Gregorium redeamus, qui dum in ea epistola res Italiæ eo modo deplorat: quæ paterentur Itali ab amicis & defensoribus, nempe iniustitia Imperatoris, ita subdit: *De Italiam autem scribens quid dicam, nescio: quando vbique vides; quia nobis peccata nostra respondeant, vt de foris à Gentibus, & intus à fidelibus conturbemur! Sed nolite de talibus omnino contristari: quia qui post nos venturi sunt, deteriora tempora videbunt, ita vt iam comparatione sui nos tempora felices nos æstimare dies habeant.* ista quidem vaticinatus spiritu diuino sanctus Gregorius, æque verissime inuentus est esse propheta: etenim non barbarorum dumtaxat cladibus afflictatum est Imperium, sed sub hæreticis Imperatoribus Dei Ecclesia vniuersum in modum vexata est, vsque adeo, vt vinctus catenis abriperetur ab Vrbe Pontifex, & diro exilio exagitatus martyr mori cogeretur, inualescentibus vbique hæreticis: adhuc namque est malum omnium maximum absque controuersia ab omnibus iudicatum, nempe ortus nefandissimæ sectæ Mahometanæ, & Sarracenorum eam professorum immanissima in vniuersum pene Christianum orbem grassatio atque dominium: quorum comparatione, vestra

dicit

dixit Gregorius, hæc fuisse æstimanda leuissima, atque ista tempora felicissima: ita quidem res se habere, quæ tumi huius sunt reliqua annis singulis declarabunt. Ad finem vero epistolæ de conuersione hæreticorum curanda idem scribit sanctus Gregorius, accersens eos Romam, spondensque illis omnem securitatem veniendi & abeundi.

Quod vero pertinet ad dictum Scribonem ab Imperatore missum, atque deterius, quam hostes infestantem populum: hic intererunda mentio est, quæ de eo habetur in Theophane a præsenti anno Mauritii Imperatoris: ipsum nempe obiit, quod Episcopum Constantinopolitanum violentus ab Ecclesia abduxerat, à populo fuisse urbe pulsum eo tempore, quod iidem Sclauini contra Constantinopolitanam ciuitatem progressuri essent.

His quoque temporibus accidit, vt excursantibus & grassantibus barbaris per Illyricum atque Dalmatiam, ab Epidauri Episcopo corpus sancti Donati translatum fuerit in Corcyram insulam, collocatumq; in castro Cassiopidæo. Extat *b* de his plures S. Gregorii epistolæ sub Indictione septima datæ, cum Epidauri Episcopus castrum diuisim sibi eregeret vendicare.

Hocanno nempe tertio ante Mauritii obitum, Chaianus Rex Auarum inferiorem Pannoniam inuadens, cunctaque vastans, neque à sancti Alexandri martyris fana reliquis abstinuit, cuius rei gratia meritas pœnas exolut. De his dicturi, primum videamus, quæ ista præcesserint inter Priscum ducem exercitus Imperatoris, & ipsum Regem barbarum: quę ita narrantur ex Theophane in Mecrita: *Priscus Sindigone relicta, hanc, Chaiano scilicet, thatur promisit. Cum autem Paschalis festiuitas haberetur, & Romani sese tabefcerent, audiens Chaianus Prisco significasse, vt sibi planstra mitteret ad portanda illis alimenta, quatenus cum hilaritate propriam festiuitatem celebrarent. Quatuagenta itaque plaustra plena hu mittit. Pari modo & Priscus suos barbaro quasdam remisit, piper videlicet, linum bilurum, tostum, & castaneam, atque alia ex iis, quæ quærebat: cum Chaianus apud Sirmium resideret: qui receptis his, pacis eli valdem eis: & donec completur dies festus, Romani in hostium finem habitabant, & non erat vis versique virilium tinctum.*

Cumque finisset dies festus, barbari separati sunt ab inuicem à Romanis, & Dristi parum remanentes, ciuitatem depopulati sunt, & sancti Alexandri martyris ecclesiam incenderunt, sepulchrumque ipsum argento nitis coopertum spoliant, sed & innocentis martyris corpus sanctum, multamque in Thraciæ Adam capientes, expulsantes finibus contra Romanos elati. Cumque Communitonis Duxrempublicæ locutorum; maxima vobis turbatio & æstus incubuit: ita vtinam dicam consilium caperent Europam deserendi, & in Asiam, & Chalcedonem migrandi. Quin & Imperator exculpatorium armatique & clerici cuncto sumpto, murum munuit: vultque autem vrbem euadere, & Senatus commouebat Imperatorem legationem ad Chaianum mittendi. Deus autem vindictam martyris sancti Alexandri, pestilentiam languoris bernalis mittens, & vno die septem filios Chaiani per febrem & inguinarium pestilentiam occidit vna cum aliis turbis multis: ita vt pulsi triumphale gaudium cum carminibus & cantibus lamentationis & lachrymæ & luctus sine consolatione possiderent barbaros. Euagrius, & Nicephorus quoque & alii habent. Sed pergit author.

Interea Senatus rogabat Cæsarem, vt legationem ad Chaianum mittat. Imperator autem Armazonium misit ad Chaianum cum multis muneribus Dux reipublicæ, qui verbis mitibus blandiretur. At ille nihil ad hæc respondit, lamento intolerabili filiorum morte detentus. Dixitque autem ad legatum: Inducet Deus inter me & te & Imperatorem iudicium. Ego vero captiuos ei reddo, per vnum auratum, quem nuncius ei peruexerat ab eo. Mauritius autem id dare noluit, passa est. Verum Chaianus petiit per singulas animas vnum auratum nummum: at Imperator nec sic dare consensit, sed nihil omnino dare suspexit. Tum Chaianus commotus furore omnes vendere, & ad propria redire, cum quibusque quæ nullius aureorum pactionem fecimus, quo tot insontes perire, non redimi, pulsus est. Senere admodum vetus est Deus, vt suo loco dicemus. Subdit auctor de legatione ab exercitu missa contra suum ipsorum ducem. Inter alios missos legatos fuit vnus Phocas, qui postea Imperator creatus, qui paulo liberius atque seuerius allocutus intrepide Imperatorem, à quodam Patriciorum alapa percussus est, & barba eiusdem vnde Phocæ occasio noua tentandi oblata est. Quomodo autem in ipsum Mauritium insurrexit, dicendum est suo loco.

Eodem anno, cum Eulogius Patriarcha Alexandrinus Romam ad sanctum Gregorium misisset cognoscendum atque probandum commentarium suum aduersus Agnoitas hæreticos scriptum, ipse Gregorius eundem cognitum vt Catholicum laudauit, ita plane Orthodoxorum scriptorum morem fuisse, tomo superiori demonstrauimus, vt aduersus hæreticos quæ scriberent, eadem antequam ederent, cognoscenda mitterent ad Romanum Pontificem, prout hocanno factum, ab Eulogio dictum est, de cuius scriptis habet ista ipse Gregorius *d*:

In eo sensu quod dudum scripseram, ita referbo: quia de doctrina vestra contra hæreticos, qui dicuntur Agnoitæ, sunt valde, quod admirarentur: quod autem dissideret, non fuit. In eodem autem sensu iam dudum communi filio nostro Anatolio diacono plura scripseram: Ita autem doctrina vestra per omnia Latinis patribus concordauit, vt mirum mihi non esset, quod in diuersis linguis spiritu non fuerit diuersus, &c.

Sed & in superioribus literis ad eum sub eadem hac tertia Indictione datis, cum eadem ipsius scripta commendat, hæc habet inter alia *e*: *Sit ergo illi laus, sit in excelsis & gloria, cuius dono adhuc in sede Petri clamat vox Marci, de cuius effusione spiritu cum sacerdos ad perscrutanda mysteria, scilicet ad sancta sanctorum intrat, in sancta Ecclesia velut in Tabernaculo in verbis prædicationis spiritalia tintinnabula resonent. Recta itaque & valde laudabilis est vestra prædicatio. Sed omnipotentem Dominum deprecamur, vt diu vos etiam in hac vita custodiat, vt de Dei organo, quod estis, in hoc mundo latina vox veritatis resonet. Pro me autem, peto, inter cætera, vt huius peregrinationis via, quæ mihi asperior facta est, cum celeritate finiatur.* Reputans se inutilem, breuem sibi optat vitam, longiorem tamen ipsi Eulogio deprecatus. Porro de Agnoitis hæreticis, quinam isti fuerint, dictum est superiori tomo: vt superfluum sit eadem hic repetere.

Moritur hocanno Constantius Episcopus Mediolanensis, quod audito Gregorius magnopere doluit. Ad populum enim & clerum eius ciuitatis scribens, hæc ait *f*: *Quantum nos de obitu fratris & coepiscopi nostri Constantij mœror afficiat, pagmali explere locutione non possumus. Sed quam multa bona partes illa in vno homine perdiderunt, vtinam vicina reprentina calamitate non sentiant. Nam quem admodum solicitus in Ecclesiastica regula disciplinæ, vel quam fuerit vigilans in tuitione ciuitatis vestræ, non habemus incognitum.*

Depositio autem luctu, assurgit vigore sacerdotali aduersus Agilulphum Regem, qui Mediolanensibus nominare ipse volebat Episcopum: cuius studiis atque conatibus ipse resistens Gregorius, hæc ad eos: *Illud autem, quod vobis ab Agilulpho indicastis scriptum, dilectionem vestram non moueat. Nam nos in hominem, qui non à Catholicis & maxime à Longobardis eligitur, nulla prabemus ratione consensum. Nec si aliquem præsumptionis vsurpatione factus fuerit, in locum vel ordinem illum sacerdotis suscepimus: quia vicarius sancti Ambrosij indignus euidenter ostenditur, si electus à talibus ordinatur. Nec enim est, quod vos hac ex causa deterreat, vel aliquam vobis necessitatem incutiat: quia vnde possint alimenta S. Ambrosio seruientibus clericis ministrari, nihil in hostium locis, sed in Sicilia & in illis Reipublica partibus, Deo protegente, consistit.* hæc ad eos Gregorius, monens, vt in proposito firmiter maneant, in facta per eos electione Deus dedit diaconi in eius sedis Episcopum, quod & exclusa Agilulphi Regis petitione, strenue impletum est. Porro ex Annalibus Mediolanensibus *g* proditur, sanctum Gregorium Papam concessisse Mediolanensibus, vt deficientibus Regibus Longobardorum, eius ciuitatis Antistes (quisquis esset) coacto Concilio Episcoporum, eligeret Regem, quem vellet.

VI. EVLOGIVS PATRIARCHA ALEX. EVA SCRIPTA AD GREG. COGNOSCENDA MITTIT.

d Greg. lib. 8. ep. 38. 42. ind. 3.

e Greg. lib. 8. ep. 35. ind. 3.

VI.

f Greg. lib. 8. ep. 38. 65. ind. 15. DE OBITV CONSTANTII EPISC. MEDIOL. ET ELECTIONE SVCCESSORIS.

g Sigon. de regn. Ital. an. 601.

VII. REDARGVIT GREGOR. EPIS. REPREHENSIONEDIGNOS.

Inter hæc autem solicitus inuigilans super Ecclesias ipse Gregorius, si quid ab Episcopis minus rectum factum scisset, continuo studuit emendare, vehementius commotus in Lucullum Episcopum *a*, qui res Ecclesiæ in proprios vsus conuerterat, & quartam partem redituum debitam Ecclesiæ fabricæ viuteparat. Insuper Mariniani Episcopi *b* Rauennatis oscitantiam increpauit, quod ipso non reclamante, neque (vt par erat) ex aduerso surgente, sanctimonialis fuerat è monasterio educta, & seductore retenta. Sed & Basilium Capuanum Episcopum apud sæculares Præfectos diutius agentem nõ tulit, sed inde pelli, & ad Ecclesiam suam redire compelli debere, scripsit ad Romanum Defensorem his pauc is:

a Greg. lib. 8. epist. 11. Ind. 3.

b Greg. lib. 8. epist. 9. Ind. 3.

c Greg. lib. 8. epist 11. Ind. 3.

Perlatum ad nos est, Reuerendissimum fratrem nostrum Basilium Episcopum velut vnum de laicis in causis secularibus occupari, & Prætorii militiæ deseruire. Qua re quoniam & ipsum vilem reddit, & reuerentiam sacerdotalem annihilat; flatim vt experientia tua hoc præceptum susceperit, eum ita ad reuertendum districta executione compellat: quatenus ei illic, te insistente, quinque duabus sub qualibet excusatione immorari non liceat, ne si qualibet modo ei eõdem amplius moram habere permiseris, cum ipso apud nos grauiter incipias esse culpabilis. hæc voluimus tot idem verbis Gregorii reddidisse, ad declarandum, quam execrabile ab eodem sanctissimo Pontifice haberetur, vt Episcopus apud sæculares Principes moraretur. Increpauit vero Leonem Episcopum Catanensem *d*, quod non coercuisset quod ferebatur scandalum de monachis cum mulieribus consuetudinem habẽtibus: quem huiuscemodi vrget dilemmate: *Aut enim hæc fieri nescisti, & culpa neglectus vehementer argueris: aut certe factum recognouisti, & grauiorem ergà te videris indignationem exigere, cur tantum facinus vltione districtissima non punisti.*

d Greg. lib. 8. epist. 12. Ind. 3.

VIII.

Quod vero crebra exoriri solerent scandala ex religiosis Deo dicatis monachis, ad futura mala anteuertenda postquam praue facta corrigenda præcepit, prohibuit, ne quis conuersionis causa veniens ad monasterium ante biennium tonsura initiaretur. Commonuit item hoc anno Ianuarium Calaritanum Episcopum *e*, quod minime pro defensione pauperum assurgeret, cum infimiores à potentioribus opprimerentur. Carthaginensis enim Episcopi relatione, & Innocentii in Africa Præfecti id Gregorius scriptis acceperat, virorum maxime religiosorum, de quibus sæpe superius. Quorum Innocentius petierat ab ipso Gregorio libros in Iob ab eo conscriptos: quos dum Gregorius mittit, ad eum scripsit hæc inter alia *g*: *Quod vero in expositione S. Iob transmitti vobis codicem voluistis: de vestro omnino studio gaudemus, quoniam illi res eminentiam vestram studere conspeximus: quæ nec totos forte vos exire permittat, & ad cor iterum secularibus curis dissipatos recolligat. Sed si deliciosæ cupitis pabulo fagmari, beati Augustini patriarchæ vestri opuscula legite, & ad comparationem fuligine illius nostrum surfurem non quæratis.* hæc ipse.

e Greg. lib. 8. epist. 38. Ind. 3.

f Greg. lib. 8. epist. 38. Ind. 3.

g Greg. lib. 8. epist. 37. Ind. 3.

DE SCRIPTIS GREGOR. ET AVG.

Sane quidem è religiosorum manibus neutet horum liber excidere aliquando deberet, cum ex illis veluti quibusdam funibus tetrahatur homo ab exterioribus distractionibus ad sui considerationem, efficiaturque sui habitator, licet ad diuersa peregrinari cogatur. Monuit præterea Gregorius eundem Ioannem Calaritanum Episcopum, quid agere deberet, cum quis ad Ecclesiam confugeret, & quomodo reddendus esset. Sed & idem reprehendit *h* hoc anno Bonifacium Episcopum Regiensem, eo quod sua Ecclesia litigaret cum Exprætecto, monens, vt eligerent viros, qui eam citius dirimerent controuersiam.

h Greg. lib. 8. epist. 38. Ind. 3.

Accidit vt hoc etiam anno moreretur Fortunatus Episcopus Neapolitanus, confrationibus implicitus, & ab ipso Gregorio sæpe monitus. Cum autem de successoris electione studia diuersa essent, atque alii elegissent Ioannem diaconum paruulam filiam habentem, reiecit eius electionem Gregorius, eo quod ex paruulæ filiæ indicio castitas eius haud adeo solidata videretur. Sed audi prudentem circumspectorem: ait enim: *Ioannem diaconum, qui ab altera parte electus est, paruulam habere filiam, quorundam relatione cognouimus. Vnde si rationem voluissent attendere, nec ille eum elegere, nec ipse debuerat consentire. Nam qua præsumptione ad Episcopatum audet accedere, qui adhuc longam sui corporis continentiam, filiola teste, non habet?*

i Greg. lib. 9. ep. 40. Ind. 3.

Reiicitur ab eo & Petrus ab altera parte electus, eo quod esset (vt ait) simplex, & quod solidos dimisset ad vsuram. His igitur reiectis, electus fuit Paschasius, per quem voluit erogari clericis & pauperibus, quæ ex pecuniis Ecclesiæ prædecessor minime erogasset.

Sed quomodo eiusmodi distributio fieri soleret, accipe vnde discas cætera. Meminisse enim in primis debes, quod sæpius dictum est, ex redditibus Ecclesiæ solitas fieri quatuor canonicas portiones, quarum vnam sibi retineret Episcopus, clerus alteram, duas alias in pauperes & Ecclesiæ ædificationem impendendas. Quæ igitur è duabus portionibus, clericorum scilicet atque pauperum, sibi Fortunatus retinuerat, Gregorius ita ex more erogari mandauit: *k*

k Constituisse nos recolit, vt ex pecuniis Ecclesiæ vestræ portiuncula, vel pauperum, quam minime decessor vester præbuerat, id est, quadringenti solidi seorsum fieri debuissent, qui eisdem clericis pauperum erogationi profuissent: quod quia diutius non est dissimulare, volumus, vt secundum distributionem præcessoris scripta inspexerit, coram Anthemio subdiacono nostro sine difficultate aliqua fraternitas vestra debeat erogare. videlicet:

Prælendi itaque sunt clericis vestris per singulos (sicut professoritis) simul omnia summa solidi centum: præacentius, qui centum viginti sex esse cognouimus, dandi sunt solidi sexaginta tres, id est, medius solidus per singulos: presbyteris ac diaconibus & clericis peregrinis solidi quinquaginta, hominibus honestis ac egenis, quos publice petere verecundia non permittit, solidi centum quinquaginta: ita vt quidam eorum ad singulos tremissis, quidam ad binos, quidam ad singulos solidos, vel si vsum fuerit amplius dandatur. Reliquis vero pauperibus, qui clerenos nam publice petere consueuerunt solidos triginta sex. Ecce nos quantum vel quibus darideat, distribuimus. Sed quia sicut prædiximus non omnibus æqualiter est prebendum, necesse est, vt vna cum prædicto subdiacono, prout prudenteris, dare singulis debeatis, &c. Vidisti, lector, quomodo Ecclesiastici reditus duabus ex partibus clericis & pauperibus soleret olim partiri, vt magnopere timendum sit illis, qui post tot de his sanctos canones longe aliter agunt.

Mittitur hoc anno in Italiam administrare Vrbem præfecturam Leontius Exconsul, reuocaturque Gregorius, cui redeunti Constantinopolim dedit S. Gregorius Papa litteras commendaticias, easdemque testes eius magistratus bene perfuncti extant ipsæque quidem. Hic enim ministrorum Imperatoris minus compatiens, intra ecclesiæ septa, ad quæ configerat, aliquando ie communit, sed potestatione Gregorii Papæ egressus est, rationem sua administrationis redditurus. Quod ad Leontium missum in Italiam pertinet in Siciliam primum se contulit, illic mandata ab Imperatore negotia peracturus. Hunc ipsum Domitianus Episcopus cognatus Imperatoris, de quo superius, litteris *m* suis ad sanctum Gregorium missis plurimum laudauit: immo & litteris *n* anno superiore ad ipsum Leontium datis ab ipso Gregorio valde commendatus habetur.

l Greg. lib. 9. ep. 40. Ind. 3.

m Greg. lib. 9. ep. 40. Ind. 3.

n Greg. lib. 8. ep. 30. Ind. 3.

Dum vero idem adhuc in Sicilia moraretur, redegit in ordinem Libertinum virum clarissimum ex Præfecto voluntate Imperatoris, cæsumque bona spoliumque eidem Leontio cum sanctus Gregorius commendasset, Leontius scripta ipsius ad eum misit, vt manifeste cognosceret, quam meruisset ille laram damnationis suæ sententiam. Verum scribens *o* ad Leontium Gregorius, ea ex parte ipsum redarguit, quod virum liberum cædere minime debuisset vt seruum. Perfecturum cædere minime debuisset vt seruum. Perfecturum cædere minime debuisset vt seruum. Perfectur

rem grauatur, piissimi tamen Imperatoru nostri omnino tempora relaxantur. Hic enim inter Reges Gentium & Imperatores Romanorum distat, quia Reges Gentium dominis seruorum sunt, Imperatur vero Romanorum dominus liberorum. Vnde & vos, quicquid agitis, prius quidem seruata iustitia, deinde custodita per omnia libertate agere debetis. Ita quidem. Etenim adeo declaratum est à Cicerone in Verrem, quod liberos hominis Romanos sæpe cædi iussisset: quomodo sanctus Gregorius Christianum Præfectum non redargueret? In quem post aliqua in detestationem crudelitatis, & ob oculos positam Domini sententiam, qua ait: *a Quod vultis ut faciant vobis homines, hoc facite illis.* ista subiungit: *Memento, quod æternus dicit ò: In qua mensura mensi fueritis, in ea remetitur vobis. Quid autem gloriæ vestræ existimat, quia si quis, si fraudulenter agentes, displicetis Deo, nobis hominibus placeatis? Nulla modo.* & infertius: *Si autem dicitur, quod sine reticulis, sine terroribus fraudes publicæ inueniri non possunt: hoc almum potest animum sui ratiocinantem causa dominus Leontius non mouisse. Nam verum est, quia illis solent in manibus excedere, qui lingua deficiunt: de qua re si mihi vestra gloria non valet credere. Nam qua audistis, vel quæ dicitis, subtiliter exquirens, antequam homines sine causa credatis, qui auxiliante Deo verbis agentium possitis.* His vero salubertimam hanc admonitionem adiungit:

Iuuenes estis, filii, vt in actione commissa prius illum adeatis, qui continet omnia, ac deinde serenissimi Principis mitatum cum omni solicitudine impleas: nam & in eius causa, à quo tibi commissa est, esse negligentem, non sine peccatione. Sed quia, omnipotente Deo largiente, idonea est vestra sapientia & rationes regulariter & subtiliter exquirere, & Creatori vobis iudicium per mansuetudinem placare: quoties rationem inuadit, mentem edomat, vincet ipsum: differ tempus ira: cum tranquilla mens fuerit, quod placet, vindica. Etenim non vindicta malorum sequi debet rationem animi, non quasi ancilla iustitiæ post tergum veniat, & non lasciuiæ animum prorumpat. Aliquando vero ostendenda est, & non vindicanda: aliquando exhibenda est, & nunquam sequenda. Quando enim in exsecutione iustitiæ placata mente it ascitur, tranquillum & non sequiturur & exhibemus, &c. plura id genus ingerit viro religioso, qui pro iustitia nimis concitatus apparuit. Ad postremum autem hæc, quæ subdit, considerada proponit: *Alia quoque currit optimo, quia aliquæ alia gerantur; & ex quibus dam, qua ex principali iussione exsecutioni mentem reparantur.* *Quod si verum sit, nescio. Sit tamen ita sit, hic omnino cauere & pro timore æterni iudicij, & pro ipsius humanæ cassationis ratione minime debetis. Ecce, gloriosi, omnes Dei nuncupatus, cuncta, quæ sensi, cuncta, quæ audiui, breuiter insinuant. Sapientis autem virest, & breuiter audita ponere, & quæque Deo displicent, in celeritate corrigere.* Hæc ad Leontium.

Reliqui Gregorius paternis visceribus amplexus miserorum Libertinum Expræfectum eodem tempore primum præfectura prouinciæ, libertate, nobilitate, atque diuitiis, consolatoriis litteris conuenit, atque eleemosynis fouit, breuem hanc ad eum scribens epistolam:

Quanta vos dolibus premant angustiæ, incognitum non habemus. Sed quia in summa tribulatione posito sola est consolatio misericordia Creatoris, in eum flecte vestram ponite, ad ipsumque vos mente conuertite, qui & iuste, cum vult, permittit affligi, & misericorditer liberat. Ipsi ergo gratias agite, & patienter, quæcunque illata sunt, sustinete. Nam re-

ipsa nouit, Deum non solum in prosperis benedicere, sed etiam in aduersitatibus collaudare. In his igitur, quæ patimini, nullum contra Deum murmur cordis vestri surrepat: quia si quid huic Creatori nostro operatur, ignotum est. Forsitan enim, magnifice fili, aliquid illum in prospera positus offendisti, vnde te districte austerum vult purgare. Et ideo nec temperatu te frangat affectus, nec rerum damna discrucient: quia si in aduersitatibus refoues, Deum tibi patientia feceris esse placabilem, & quæ amissa sunt, multiplicata reddentur, & super hæc gaudia æterna possidebitur. Pate autem, me iniuriosum dicatis, quod vigilantiæ vestræ ad pueros vestros per Romanum Defensorem frequentius predicti: quia de beati Petri Apostoli rebus, quamuis parua sint, quæ offeruntur, pro magna semper benedictione suscipienda sunt: quoniam & hic vobis valebit maiora impendere, & apud omnipotentem Deum beneficia æterna præstare. hactenus ad Libertinum Gregorius.

Sed quem audisti corripientem Leontium Præfectum, & consolantem afflictum Libertinum, afflictus ipse dolotibus, iisque maxime cruciatus, numquam aliquid prætermisisse voluit, quod animarum videret saluti posse conducere. Qui igitur Præfectum ira percitum ministrantem iustitiam monuit, pariter & Guidiscalcum Ducem Campaniæ in monasterium & Abbatem, cuius monachus ad hostes fugerat, præter ius fasque consurgentem, data ad eum epistola cohibere conatus est. *d* Sed & Clementinam Patriciam potentissimam fœminam apud Neapolim commorantem, plus satis odio indulgentem, æque paterne commonuit: ad quam, post laudatam ipsam, in quibus videbatur esse laudanda, hæc habet *e*: *Nunciatum siquidem mihi est, quod si quando vos quisquam offenderit, dolorem inomissibiliter retinetis. Quod si verum est (quia quantum vos diligo, tantum contristor) peto, vt à vobis vitium nobiliter excludatis, & secus bonì operis segetem inimici semen crescere non sinatis,* &c. plura inculcans de remissione & oblitione iniuriarum. Quæ sunt autem eiusdem Gregorii sine res gestæ, siue scripta omnia sub Indictione quarta, in sequentem annum reiicimus: quia cum mensibus minime inueniantur esse distincta, sicut alia sub præcedentibus Indictionibus, sequentis anni periodo ea includere operæ pretium esse putamus.

d Greg. lib. 8. ep. 12. Ind. 3.

e Greg. li. 8. ep. 16. In. 3.

IESV, CHRISTI ANNVS 601.

GREGORII PAP. Annus 12. MAVRITII IMP. Annus 16.

I. SEXCENTESIMVS primus agitur annus Redemptoris nostri, quarta Indictione: quo sanctus Gregorius duodecimum sui Pontificatus inchoauit annum, eumdemque ob prolabentes in deterius ipsius corporis ægritudines sibi molestissimum: cum enim anno præterito se biennium agere in eo, quem patiebatur, morbo testetur, sane quidem tertius hic numerandus ab eo fuit, idemque præcedentibus longe molestior, vt eius testificatione liquet ex epistola, quam scripsit hoc anno ad Maximianum f Arabiæ Episcopum, cuius scribendæ rationem primum tibi aperiendam duximus, vt intelligere possis, quam toto Christiano orbe creuerit culcus sanctorum. Etenim ex Arabia idem Maximianus Antistes Romam Candidum Abbatem misit, vt acciperet à S. Gregorio sanctorum reliquias: quibus eidem datis, ad ipsum Gregorios ista rescripsit:

f Greg. li. 9. ep. 27. In. 4.

II. RELIQVIÆ SANCTORVM AB ARABIÆ EPISCOPO PETITÆ.

Latore huc præsentium Candido Abbate pro petendis reliquiis veniente, qua & concessa sunt, quando de fraternitatis tuæ nutrimento lætatus sum, quod in eo studium tuæ fraternitatis apparuit, tanto contristatus sum, quod eius, vt velut, præsentia vti non potui, quod me ægrotum reperit, & discedens in infirmitate adhuc positum deseruit. Multum enim iam tempus est, quod surgere de lectulo non valeo. Non modo me podagra dolor cruciat, modo nescio quis in toto corpore cum dolore se ignis expandit, & sit plerumque, vt vno me tempore ardor cum dolore affligat, & corpus in me animusque deficiat. Quantis autem aliis necessitatibus, extra hæc, quæ retuli, infirmitatis afficiar, enumerare non valeo. Sed breuiter dico, quia sic me infectio nocij humoris imbibit, vt viuere mihi pœna sit, & mortem desideranter expectem, quam gemitibus meis solam esse credo posse remedium. Proinde, frater sanctissime, diuinæ pro me pietatis misericordiam deprecare, vt percussionis suæ erga me flagella propitius mitiget, & patientiam tolerandi concedat, ne nimio (quod absit) tædio in impatientiam cor erumpat, & ea, quæ bene curari per plagam poterat culpa, crescat ex murmure. hæc sunt Gregorii dolentibus absorpti lamenta.

S. GREGORII INFIRMITAS EXASPERATA.

III. Extant de iisdem repetitæ querelæ in litteris ad Ru-

a Greg. lib. 9. ep. 38. in 4.

ficianam a Patriciam degentem Constantinopoli, ipsi Gregorio sanguine connunctam, de qua sæpe superius dictum est. Ex quibus pariter intelliges, cuius habitudinis corporis ipse Gregorius fuerit: ait enim, dum eamdem eodem laborantem morbo consolatur: *De podagra autem molestia, quam vobis euenisse significastis, & contristatus vehementer sum, & lætatus: lætatus, quia humor noxius inferiora petens, superiora perfecte deseruit: contristatus vero, quia in tam tenuissimo corpore dolores vos nimios perpeti pertimesco. Vbi enim caro deest, quia virtus esse poterit doloribus resistens? Me etenim, quem qualiu fuerim nostis, ita amaritudo animi & assidua exacerbatio, atque præter hoc podagræ molestia affecit, vt corpus meum tamquam in sepultura, ita siccatum sit: vnde fit, vt iam de lectulo raro surgere valeam. Si ergo mei molem corporis in tantam aridilatem podagra dolor redegit: quid de vestro corpore sentiam, quod nimis sicum ante dolores fuit?* hæc Gregorius ad Rusticianam.

HABITVDO CORPORIS S. GREGORII.

Miserat ista oblationes ad Basilicam Apostoli Petri, vela scilicet super eius venerandum sepulchrum ponenda: miserat & eleemosynam ad monasterium sancti Andreæ a se ipso Gregorio Romæ constructum. Sed de his acturi, attende primum Gregorii ad eam rescribentis immensam animi demissionem, cum hæc habet in ipso epistolæ exordio.

IV. GREGORII IMMENSA HVMILITAS.

Excellentia vestræ scripta suscepi, quæ me in grauissima ægritudine positum de salute, ac de dilectione, ac de dulcedine sua omnino reliquerunt. Vos mi vero ægre suscepi, quia in eisdem epistolis ad me (quod semel esse poterat) sepius dicebatur, Ancilla vestra, Ancilla vestra. Ego enim, qui per Episcopatus onera seruus sum ordinum sacrum, qua ratione se illa mihi ancillam dicit, cuius ante suscepturum Episcopatum propinquus fuit? Et ideo rogo per omnipotentem Deum, ne hoc verbum aliquando ad me in scriptis vestris inueniam. Sed de muneribus & cotum delatione ad Basilicam sancti Petri ista mox subdit.

*Proptius.

V. RVSTICIANÆ OBLATIO AD S. PETRVM MISSA.

Ea autem, quæ ex patrimonio sincerissimoque corde beato Petro Apostolorum principi munera transmisistis, præsente omni clero suscepta, atque illic suspensa sunt. Filius enim meus vir memorandus dominus Symmachus, quia egrotum me ex podagræ dolore & pene desperatum reperit, scripta vestra mihi dare distulit, & post multum temporis, quam vela suscepta sunt, dedit. Postmodum vero in scriptis excellentia vestra inuenimus, vt cum letania ad beati Petri Ecclesiam portari debuissent. Quod ideo minime factum est, quia (sicut prædixi) ante vela, quam scripta suscepimus. Tamen prædictus vir cum omni familia domus vestræ hoc fecit, quod nos cum clero facere voluistis. Sed essi voces defuerunt hominum, habet ipsa vestra oblatio apud omnipotentem Deum vocem suam. In eius enim pietate confido, quia cui u corpus vos cooperuistis in terra, eius vos intercessio ab omnibus peccatis protegat in cælo. Et de eleemosyna facta monasterio S. Andreæ, post nonnulla, ista subiungit: *De eleemosyna vero, quam B. Apostoli Andreæ monasterio fecistis, quod necesse est me aliquid dicere, cum scriptum sit* b: *Absconde eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit, &c.* De quo etiam monasterio mira quædam, quæ isidem temporibus acciderunt, enarrat, sic dicens.

b Eccl. 9.

VI. MONACHVS QVI ARREPTVS A DÆMONE.

Indico autem, quia ob tanta miracula, tanta cura, tanta custodia monachorum in eodem monasterio eiusdem Apostoli est, ac si specialiter Abbas monasterij ipse sit. Nam vt pauca de multis loquar, quæ Abbate ac Præposito monasterij narrantibus agnoui, edicam. Quidam die duo exunde fratres transmissi sunt, qui aliquid emere pro monasterij vtilitate debuissent: vnus iunior, qui prudentior videbatur: alter senior, qui custos iuniorio esset. Peruexerunt vtrique, & deprecio quod acceperunt, ipse, qui custos missus fuerat, neglecta altera, de eodem precio furtum fecit. Qui mox, vt ad monasterium sunt reuersi, atque ante oratorij limen venerunt, arreptus a dæmonio est, qui furtum fecerat, cecidit, & vexari cæpit. Dimissus autem a dæmonio, concurrentibus monachis, requisitus est, num forsitan de eo, quod acceperat, furtum fecisset? Negauit. Iterum vexatus est. Dimissus, atque iterum requisitus negauit, atque iterum vexatus est. Octo itaque vicibus negauit, octo vicibus est vexatus. Post octauam vero negationem, necnon vexationem, confessus est quantos nummos furto abstulerat; & agere pœnitentiam prostratus, se peccasse testatus est. Vlterius vero ad eum dæmonium non accessit.

Alio quoque tempore, dum in die natalitio eiusdem Apostoli iam meridianis horis fratres quiescerent, subito quidam frater apertis oculis cæcutus cæpit tremere, & voces ingentes emittere, quibus vocibus testabatur ferre se non posse, quod patiebatur. Concurrentes fratres viderunt cæcum apertis oculis trementem, & ululantem, & à præsentibus alienum, nihilque quod foris aspiceret sentientem: eumque in manibus tenuerunt, atque ante altare sancti Andreæ Apostoli proiecerunt, ipsique pro eo in oratione prostrati sunt. Qui statim ad se reuersus, quid passus fuerat, confessus est: quia senex quidam ei apparuit, & canem nigrum ad eum dilaniandum dimisit, dicens: Quare fugere voluisti de monasterio ipso? Cumque eum adere de canis morsibus nullo modo potuisset, venerunt quidam monachi, & eumdem senem pro me rogauerunt: qui statim iussit canem abscedere, & ipse ad me reuersus sum. Qui etiam confessus est, quia eo die, quo ista pertuli, consilium habuerat de eodem monasterio fugere.

VII. S. ANDREÆ APOSTOLI IN VITA MACARII.

Alius quoque monachus discedere ex eodem monasterio latenter voluit. Cumque hoc mente tractasset, voluit oratorium ingredi, sed statim dæmonio traditus, vehementissime vexatus est. Relinquebatur vero à dæmonio, si extra oratorium stetisset, & nihil patiebatur aduersi. Si vero conatus fuisset ingredi, statim maligno spiritu traditus vexabatur. Cumque hoc sæpius fieret, culpam suam confessus est, quia de monasterio egredi cogitabat. Tunc collecti pro eo fratres, sese per triduum in precibus astrinxerunt, atque ita curatus est, vt ad eum postmodum nunquam spiritus malignus accederet. Dicebat autem, se eumdem beatum Apostolum, dum vexaretur, vidisse, seque ab eo increpatum esse, cur de monasterio voluisset abscedere.

VIII.

Alij quoque duo fratres de eodem monasterio fugerunt, atque aliquia prius colloquendo fratribus signa dederunt, quod per viam Appiam descendentes, Hierosolymam tenderent. Qui exeuntes diuerterunt ab itinere, & vt a sequentibus inuenirj minime potuissent, retrusas cryptas iuxta Flaminiam portam inuenerunt, in eis sese occultauerunt. Cum vero vesperinus horæ requisiti, nusquam in congregatione inuenti essent: ascensis caballis, eos quidem fratres secuti sunt, per Metroni portam exeuntes, vt eos in Latinam vel Appiam viam sequerentur. Subito autem eis consilium ortum est, vt eos in Salaria via requirent. Extra ciuitatem igitur pergentes, deflexerunt iter in Salariam. Eos vero minime inuenientes, per portam Flaminiam decreuerunt reuerti. Cumque reuerterentur, mox vt equi eorum ante cryptas illas venerunt, in eis se absconderant, fixerunt gradus: passatis & compulsi possunt mouere non potuerunt. Considerauerunt monachi rem talem sine mysterio esse non posse. Attenderunt ad cryptas, viderunt ianuam aditus missa macerie damnatos: sed caballis eorum nequaquam eunitibus descenderunt. Deposuerunt lapides, qui in ore cryptarum positi fuerant, ingressi sunt, eosque in ipsum tenebrosum latibulum terra consternatos inuenerunt. Quo ad monasterium reducti, ex eodem miraculo ita sunt meliorati, vt eis nullum profuerit ad parum temporis de monasterio fugisse. Hæc dixi, vt excellentia vestra inuotesceret, cuius oratorio eleemosynam fecistis. hucusque Gregorius. Perseuerasse etiam ad hæc vsque tempora, vt miracula ingentia in eodem loco Deus operaretur, Ioannes diaconus testatur, qui nonnulla ex eis scribit.

Cum autem adeo (vt vidisti) Gregorius laborare corporis morbis, nihil tamen reperitur remisisse curæ pastoralis, prospiciens cunctis, in omnibus vigilans & laborans. Hoc namque anno collegit Synodum Episcoporum, in qua ante suæ vitæ exitum, quem proxime imminere ob iugem corporis malam valetudinem sentiebat, voluit consulere monachorum quieti & indemnitati, probe sciens ipse iam antea monachis de exactis quantas interdum tolerent ab Episcopis monachi molestias pati. Sic igitur collectis Episcopis viginti, presbyteris pariter atque diaconis Cardinalibus, Nonis Aprilis pro monachis edidit decretum, quod appellationi consuetudinem Constitutum. Desiderauit illud quidem inter opera ipsius, sed inuentum a nobis in bibliotheca Vaticana, hic tibi describendum putauimus, nefas existimantes vel apicem scriptorum & decretorum tanti Pontificis sinere latere oblatione sepultum. Est autem huiusmodi.

Gregorius Episcopus omnibus Episcopis.

Quum

Ecclesiastici.

Quoniam sæpe sanctorum monasteriorum quietis conturbare, & de rerum perpetua securitate certa, ante illum nos esse monitos, quod in regum annalibus exhibemus informat. Et quia in plerisque monasteriis multa à Præsulibus præsumpta atque gravamina monachos patuit sustinuisse: oportet, vt vestra fraternitatis prouisio de futuris quatenus cautius disponat ordinatione, quatenus conuersationis illius, in Dei seruitio, gratia ipsum sustinente, liberè persistere valeat. Inde ex eis quæ magis emendanda esse, consuetudine quisquam monachus cum quam molestia præsumat inferre: necesse est, vt hoc, quæ nostra cognouerit curæ animum, ita studio fraternitatis Episcopi adhibere cogitare, vt ex eis non possit vlterius iniquitatis existere.

Iniungimus ergo in nomine Domini nostri Iesu Christi, & vt auctoritate beati Petri Apostolorum principis, cuius vice huius Sanctæ Ecclesiæ præsidemus, prohibemus, vt nullus Episcoporum aut iudicium vltra præsumat de redditibus, rebus, vel chartis monasteriorum, vel de villis, vel villis, quæ ad ea pertinent, quocumque modo, vel ambitione occasione minuere, vel dolose, vel minime aliquo ausu fatire. Si qua causa fortè inter terram venerit, ex chartis monasteriorum & monasteriorum cognoscit, & pariter cum priore ordinari: apud electos Abbates, & alios Patres sanctæ Dominum sine voluntaria delatione, medijs sacrosanctis Euangelijs finatur.

Discussio autem Abbatis cuiusque congregationis, non extraneo ligatur, nisi de eadem congregatione, quem sibi propria voluntas eorum fratrum secretas elegerit: & qui electus fuerat, sic tale vel ratitate aliqua ordinetur. Quod si ipsi inter se pariter non inuenerint, foleret sibi curent de alio monasterio similiter ordinandum. Neque constituto Abbate, quæcumque persona occasione occasione proponatur, nisi forte excessum quod absit criminibus, quæ sacri canones ponere monasteria.

Verum autem obseruandum est, vt inuito Abbate, ad ordinanda ista monasteria, aut ad ordines sacros, vel clericatus officium nec inde monachi non debeant. Descriptiones quoque rerum & chartarum monasterij ab Episcopo Ecclesiastici fieri minime veranum: sed si quando res exigat, Abbas loci cum duobus aut tribus monasterium faciat, & eorum consilio & subscriptione firmentur. Obeunte quoque Abbate, Episcopus in dedicando prouidendi, quæ rebus monasterij acquisitis, vel datis pertinuit vsufructus fe permiscat. Missas quoque publicas ab eo agendas per omnia prohibemus, ne in seruorum Dei recessibus, & orum suspicionis vlla popularis prauitatis occasio concutiat, ac nostrum fat nocua introeat, quod omnino nec expedit ambabus rum. Neque audeat ibi cathedram collocare, vel quamlibet potestatem habere imperandi, nec aliquam ordinationem, quamuis leuissimam faciendi, nisi ab Abbate loci fuerit rogatus. Eorum monachi semper maneant in Abbatum suorum potestate. Nullumque monachum sine testimonio, vel concessum suum in aliquæ Ecclesia tenere, vel ad aliquem promouere honorem.

Hæc itaque seruorum nostrorum paginam omni futuro tempore firmam, & Episcopo firmam statutum illibatamque seruari, vt in ea Ecclesia in ante Dominum tantummodo mercedem, & monachus ecclesiasticis conditionibus seu assensis, vel quibuslibet obsequijs exhibere nullo modo subiaceant, nullis canonicis iuribus subiacere sed omnia vexationibus in conciliis grauaminibus diuinis, cum summa animi deuotione perficiant, hactenus Gregorius Constitutum.

Vniuersi Episcopi respondere: Libertati monachorum congaudemus, & quæ nunc de his statuit beatitudo vestra, firmamus. Sequuntur vltra omnia subscriptiones, & primo loco eiusdem Pontificis, hoc modo:

Gregorius Episcopus Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, hoc Constituto à nobis promulgato subscripsi.

Aquilus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Veretinensis huic Constituto à nobis promulgato subscripsi.

Reliqui Episcopi Belatrensis huic Constituto à vobis promulgato subscripsi: & sic alij omnes Episcopi numero viginti, quadraginta Presbyteri, & Diaconi quatuor, data Nonas Aprilis, indictione quarta. Hactenus de Constituto in Synodo habita, adnitente Gregorio Papa consulere monachorum quieti.

At non publica tantum, sed & priuata curauit, subleuans eos, quos sciret calumniam passos, vt fieri contigit, hoc pariter anno cum sorore Imperatoris, quam vndique oppressam accusationibus sic defendere studuit, vt tamen eam ad pœnitentiam prouocaret. Quod enim literis Theodistæ Patriciæ sororis (vt diximus) Imperatoris Constantinopoli scribentis, certior factus esset, pati ipsam calumniam de prauis & hæreticis quibusdam opinionibus: eamdem, vt ipsa se purgaret, admonuit a. Quatuor itaque capitibus eam obnoxiam affirmabant, quæ ipse Gregorius confutat. At cum de his rumores iam diu antea emersissent, quibus & nonnulli calumniose fuerant accusati: inde accidit, vt & calumniam de his pati ipsam Gregorius putaret, vel credere id fortasse dissimularet, vt eam ad pœnitentiam absque opprobrio perducere posset. Audi ergo peritum agricolam & vizania euellentem, & segetem conseruantem, dum damnat errores, & errantes ab eisdem immunes seruat: nam ad eam hæc scribit inter alia:

X.

a *Greg. l. 9. ep. 39. in. 4.* THEODISTA SOROR IMP. IN SVSPICIONEM HÆRESIS ADDVCTA.

Ad me etenim (sicut nostis) cum apud vestigia dominorum in regia vrbe demorarer, multi ex eis venire consueuerant, qui de predicti capitulis accusabantur. Sed vt le conscientia fateor, numquam in eis aliquid erroris, aliquid prauitatis, aliquid de his, quæ contra eos dicebantur, inueni. Vnde & eos, opinione contempta, familiariter suscipere, & magis ab insequentibus desiderare curabam. Dicebatur namque contra eos, qui sub obtentu religionis coniugia soluerent, & quia dicerent, quod baptismo peccata penitus non auferret: & si de iniquitatibus suis quis in triennio pœnitentiam ageret, postmodum ei permissa licere: & quia si compulsi aliquid, de quibus reprehendebantur, anathematizare se dicerent, anathematis vinculo nullo modo tenerí. hæc sunt quatuor errorum capita, quæ ipsi Theodistæ impingebantur: quam cum excusset sanctus Gregorius, ipsam tamen secreto ea admonere, atque iuramento se purgare debere suadet. ait enim superius in eadem epistola: *Priores eorum sponte vobis secreto vocandi sunt, atque ipsi ratio reddenda, & peruersa quædam capitula, quæ tenere vos existimant, coram ipsis anathematizanda. Quod si etiam (sicut dicitur) dari à vobis anathema sicle suspicantur, etiam interloquendo firmandum est, vos numquam eadem capitula tenere, nunquam tenuisse. Nec vobis indignum videatur tale eis modo satisfacere, ne de Imperatis grauere sit contra eos aliquo in mente vestra suspitium: vinctes etenim fratres sumus.* docet autem, non dedignari debere quoslibet potentes rationem de se petentibus reddere.

XI. DE QVATVOR ERRORVM CAPITIBVS.

Vbi vero Gregorius valide satis eiusmodi absque fundamentis erectas Diaboli machinas veritate Catholica diiecit: eos, qui Ecclesiæ nihili ducerent anathema, anathematizans, ac damnans, hæcait: *Si vero sunt, qui dicunt, quia compulsiui quispiam necessitate, si anathematizatus fuerit, anathematis vinculo non teneretur: ipsi sibi testes sunt, quia Christiani non sunt. Quia legamenta sanctæ Ecclesiæ vario se existimant conatibus soluere; ac per hoc nec absolutionem sanctæ Ecclesiæ, quam præstat fidelibus, veram putant, si ligaturas eius veras esse, atque valere non æstimant. Contra quos diutius disputandum non est; quia desipientes per omnia & anathematizandi sunt: vt vnde veritatem fallere se credunt, inde in peccatis suis veraciter ligentur. Si qui sunt igitur, qui sub nomine Christianos hæc, quæ prædiximus, errorum capitula aut prædicare audent, aut tacite apud semetipsos tenere, hos procul dubio & anathematizamus & anathematizatos fuisse autem in eiusmodi erroribus semina quædam Pelagianismi fatum, si quis recte consideret, intelliget.*

XII. IN CONTEMPTORES EXCOMMVNICATIONIS.

Ad postremum vero hæc de indiscretis habet in iustione quorundam: *Quia sunt multi Fidelium, qui imperito zelo succendantur, & sæpe, dum quosdam quasi hæreticos insequuntur, hæreses faciunt. eorum infirmitati consulendum est, & sicut prædixi, ratione & mansuetudine sunt placandi.* Illo quippe sunt similes, de quibus scriptum est b: *Testimonium illis perhibeo, quod æmulationem Dei habent, sed non secundum scientiam. Vestra itaque excellentia, quæ in lectione, in lachrymis, atque in elemosynis incessabiliter viuit, eorum (sicut petit) imperitiam placare mansuetis exhortationibus ac responsionibus debet, vt non solum de semetipsa, sed etiam de illis*

XIII.

b *Rom. 10.* QVIS QVE SATISFACERE TENEVR DE FIDEI QVAM SEQVITVR.

gloriam eterna retributionis inuenat. hæc Gregorius: ex cuius dictis illud obserua, quod licet Theotistum ipsam passam calumniam æstimare se pluribus dicat, vult tamen ipsam eosdem anathematizare errores obiectos, atque se iuramento purgare, fœminam alioqui religiosissimam habitam, ab ipsoque Gregorio sæpe laudatam. Nam præterea, quæ de eadem aliis superioribus litteris summis laudibus prædicauit, in hac modo data epistola ista habet: *Magnas omnipotenti Deo gratias agere debemus, quod piissimi & benignissimi Imperatores nostri tales de suo genere iuxta se propinquos habent, de quorum conuersatione nobis omnibus grande sit gaudium.* ita quidem enituisse sanctitate eximia affines & consanguineas, ipsasque filias Mauritii Imperatoris, quæ ad finem eius Imperii dicendæ erunt, facient manifestum.

XIV. ESYCHIVS EPISCOPVS HIEROSOLYM.

Quod rursus ad Orientales res pertinet, hoc anno defuncto Amos Hierosolymorum Episcopo, subrogatus est in locum eius Esychius: qui more maiorum, vt Catholicæ & Apostolicæ communionis particeps fieret, misit suæ fidei professionem Romam ad sanctum Gregorium Papam; quibus accepta, & Catholica cognita atque laudata, ad ipsum litteras reddidit, in quibus hæc inter alia *a*: *In huius itaque arcæ* mysticæ *Noe ædificatione vos currere, relecta fraternitatis vestræ epistola, rectæ fidei compage gaudemus: magnasque omnipotenti Deo gratias exoluimus, qui & immutatis gregis sui pastoribus, fidem, quam semel sanctis Patribus tradidit, etiam post eos immutabilem custodit.* & post nonnulla: *Tua ergo fraternitas spiritualiter edocta rectam per omnia fidem percolit; & quæ quærenda erant, subtiliter enarrauit. Vides itaque vestra, fides est nostra. Ea tenemus, quæ dicitis: ea docemus, quæ tenetis.* At de moribus quæ corrigenda sint, admonet, subdens: *Quia vero peruenit ad nos, in Oriente Ecclesiis nullum ad sacrum ordinem nisi ex præmiorum datione peruenire: si ita esse vestra fraternitas agnouit, hanc primam oblationem omnipotenti Deo offerat, vt à subiectis sibi Ecclesiis errorem Simoniacæ hæreseos compescat. Nam (vt alia taceam) quales esse in sacris ordinibus poterunt, qui ad hos non merito, sed præmio proruebuntur? &c.* plura subdens in detestationem erroris ac sceleris.

a *Greg. li. 9. epist. 40. Indict. 12.*

XV. VIGET ADHVC HÆRESIS IN GALLIIS.

Vix credi potest, quantum hoc tempore in vniuerso orbe eiusmodi labe Ecclesia Dei inquinaretur: qui enim hoc anno id aduersus Orientales exclamat, aduersus quoq; Occidentales vociferatur: etenim quos sæpe monuerat & redarguerat Gallicanos Episcopos, atque ipsos Francorum Reges sinentes eiusmodi vepribus repleri agrum Dominicum, eosque non extirpantes, hoc item anno aduersus eosdem querelas repetit, instans opportune & importune. Extant de his ab ipso Gregorio scriptæ litteræ *b* ad Primatem Galliarum Arelatensem Episcopum Virgilium: vbi ingemiscens, quod quæ est idolorum seruitus & cultus, in Dei Ecclesiam introducta esset, auaritia scilicet, quæ nec se abstineret à sacris, vt in aurum cuncta conuerteret, ita exclamat: *Proh nefas! manus illicito munere pollutæ, & alios se benedictione credit erigere, cum ipse iam sit propria iniquitate substratus, & sua nihilominus ambitione captus. Huius ergo malæ rapacitas quia arcem vestræ mentis nunquam intrauit, & innoxias habere vos manus de ordinationibus perhibetis, omnipotenti Deo gratias agite, & tanto vos Dei debitores esse cognoscite, quanto illæsi ab huius mali contagione, eo custodiente, manserit.* *Sed hoc vobis minus quam poterant bona proficiunt, si hæc & in aliis solicite non vetatis. Sicut enim in te vitium tibi malum displicuit, ita hoc & in fratre cum dolore zelare debueras, &c.* monet, vt Synodum cogat, & scelus tollat.

b *Greg. li. 9. epist. 49. Indict. 4.*

Scribit id ipsum ad Ætherium c Episcopum Lugdunensem, petitque ab eo scripta S. Irenæi diu quæsita & non inuenta. Vbi vero eodem argumento de Simonia tollenda litteras scripsit d ad Desiderium Episcopum Viennensem, eundem redarguit, quod Grammaticam quosdam doceret, nefas ducens Episcopum in eiusmodi litterarum studiis immorari.

c *Greg. li. 9. ep. 50. In. 4.*

d *Idem li. 9. ep. 48. In. 4.*

XVI.

Insuper de extirpanda Simonia ad singulos Francorum Reges Theodoricum, Theodobertum, atque Clotharium litteras dedit e, & ob eam causam cogendam esse Synodum monuit, addiditque alias ad Brunichildem

e *Idem li. 9. epist. 53. 54. 55. 57. In. 4.*

AGIT CVM

eorum auiam Reginam Francorum. Hanc vero moderantem regni habenas instantius virget his verbis: *Facite quod Deo est, & Deus faciet quod vestrum est. Itaque Synodum congregari præcipite, & peccatum Simoniacæ hæresis de regno vestro inter alia (sicut antea scripsimus) definitione Concilij studiosius prohibete. Sacrificium Deo, deuicto interioris hostis, offerte: peccatores aduersarios, ipso adiuuante, vincatis: vt quale vos contra vitia ipsius studium gesseritis, talem illum in vestro iudicio inueniat. Mihi autem credite, quia (sicut tam experimento multorum didicimus) in damno expenditur, quicquid cum peccato congregatur. Si vultis igitur nihil inuste perdere, summopere studete per iniustitiam nihil habere. In terrenis etenim rebus semper causa damni est origo peccati.*

Vos itaque si eminere aduersantibus gentibus vultis, si tamen auctore Deo victrices existere festinatis, eiusdem omnipotentis Domini cum tremore præcepta suscipite, vt ipse pro vobis contra aduersarios vestros pugnare dignetur, qui per sacrum eloquium pollicitus est, dicens: Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. hactenus Gregorius ad Brunichildem dierum malorum inueteratam Reginam, quæ cum non cognouerit tempus vocationis suæ, facta est, vlciscente numine, posteris exemplum summæ calamitatis, vt suo loco dictum sumus. Sed accipe quid de eadem Simonia vigente sub Brunichilde scribat sanctus Audoenus Episcopus Rhotomagensis in Eligio: *Illis diebus immaniter Simoniacæ hæresis pullulabat in verbibus & in cunctis fundibus regni Francorum, maximeque à temporibus Brunichildis infelicissimæ Reginæ visus ad tempora Dagoberti Regis violabat hoc contagium fidem Catholicam.* Vigebat hoc tempore & viguit hæc pestis, donec tandem opera sanct. Eligii & Audoeni ipsius per Dagobertum Regem compressa est.

Rursum vero quod & præter Simoniacam labem praui mores vbique Galliarum sacerdotes infecerant, omissque ipsis regnantibus vitiis disciplina Ecclesiastica concesseret, instat iterum S. Gregorius, pulsat denuo, & vehementius clamat, ad eandem Brunichildem, vtpote cuius locum omnium fontem, ista scribens *f*:

Cum scriptum sit, Iustitia eleuat gentem, miseros autem facit populus peccatum: tunc regnum stabilitur euehitur, cum culpa, quæ cognoscitur, citius emendatur. Multorum igitur ad nos relatione peruenit (quod dicere sine afflictione cordis nimia non valemus) ita quosdam sacerdotes in illis partibus impudice & nequiter conuersari, vt & audire nobis opprobrium, & lamentabile sit referre. Ne ergo postquam huius nequitiæ huiusce iniquitatem opinio, aliena prauitas aut nostram animam, vt regnum tendit opinio, alienæ prauitas aut nostram animam, vt regnum vestrum peccatis suis culpa seriat: ardenter ad hæc debemus vigilando consurgere, ne pauorum facinus malorum posse esse putetur. Nam causa sunt ruinæ populi sacerdotes mali. Qui enim populi se peccatis intercessor obiicit, si sacerdos, qui exstare debuerat, grauiora committat? Sed quoniam eos, quorum est cura hæc insequi, nec solicitudo ad requisitionem, nec zelus exstat ad vindictam: scripta ad nos vestra discurrant, vt personam (si expetit) cum vestræ auctoritatis assensu transmittamus, quæ vos cum aliis sacerdotibus hæc & subtiliter quærere, & secundum Deum emendare. Cogitasse namque Gregorium ad eo mittere Augustinum Anglorum Episcopum, ipsius epistolæ quæ extant apud Bedam *g* fidem faciunt. Pergit vero: *Nec enim sunt dissimulanda quæ dicimus: quia quæ emendare potest & neglexit, participem se procul dubio delicti conficit. Prouidete ergo animæ vestræ, prouidete negotiis, quæ expetunt quæ solicite, prouidete prouincia, & prius quam Creator iudicet, emendate. Scitote autem, quod si pro tanto modo diutius & clementer expectat. Scitote autem, quod si tanta labe nostro magnum sacrificium placationis offertis, si tanti labem scelerum de vestris cœtibus flentibus amputatis.* hæc ad Brunichildem Gregorius: & quidem veritissimus vates inuentus fuit. Factum est enim, vt cum ista contemneret, & contemptum ipse Deus ad merit duobus nepotibus, & ipsi frustrasse petierit: sed de his suo loco. Quod autem abfuisse sanctus Gregorius per litteras fecit, hoc præstare operatus est S. Columbanus sæpe redarguens Brunichildem, vt ex rebus ab eo gestis fidelius scripsi; apparet, de quibus inferius.

f

g

Hoc

Hoc eodem anno Augustinus ad Arelatensem Antistitem venit, vt ab eo, secundum S. Gregorii institutionem, ordinaretur Episcopus: quo recepto in Britanniam, mox vt ait Beda, quidam ex his, qui cum ipso Augustino in Anglorum ministerium, ab eodem Romam cum litteris directis missi fuerant ad sanctum Gregorium, vt ab eo maturius verbum Dei annunciandum illuc mitteretur. Quorum autem fuerint, qui in Vrbem sunt regressi, docuit ipse Gregorius in epistola 8 ad Reginam Anglorum data, nempe fuisse Laurentium, atque Petrum. Gregorius vero ut susceptus litteris, non defuit officio, vt petitæ Augustini conditioni occurreret effectum. Quamobrem iterum Petro atque Laurentio alios dirigit. De quibus Beda: *Misit*, inquit, *cum præfato legatorum sui complures cooperatores ac verbi ministros, in quibus primus et præcipuus erant Mellitus, Iustus, Paulinus, Rufinianus: & per eos generaliter vniuersa, quæ ad ordinem et ministerium Ecclesiæ necessaria, vasa videlicet sacrata, et vestimenta altarium, ornamenta atque Ecclesiarum, et habitacula vel clericalia mobilia, sanctorum etiam Apostolorum et martyrum reliquias, nec non codices plurimos.* His etiam Gallus ad Regem Francorum litteras edidit commendatitias, ad Clotharium videlicet, Brunichildem, & Theodobertum Francorum Reges, commendatisque a eodem Episcopis Virgilio Arelatensi, Menne Tolosano, & Aetherio Lugdunensi. Redeuntibus Gregorius litteras ad Augustinum Anglorum Apostolum, his congratulatus ipsi verbis, ipso epistolarum de

Gaudete Deo, & interra pax hominibus bona voluntas, qui gratum fruentis mortuum casum interram, malis finem attulit, ac filium regnare in cælo, cum morte vincitur, cum infructuose vulneratur, cultus pulsatur a passione eruitur; cum amore in Britannia fratres quæritur, quos ignorantia cum mundi, quos nescientes quærebamus, inuenimus. Quo autem narrare lætitiæ, quanta hoc lætitia in omnium cordibus fratrum exorta, quod gens Anglorum, operante Dei omnipotentis gratia, & tua fraternitate laborante, expulsis erroribus, ad fidem veræ perfectæque confessionis sancte Trinitatis sit conversa? Quod incolæ & habitatores illius insignissimæ insulæ idola, quibus prius vesano timore inhiabant, quod omnipotens Deus pura corde subsistentur: quod a patre verbi sancti prædicatoris regulis imbuitur: quod gratia bonæ animo subsidet, & intellectu sublimatur: quod fides ad interna se in oratione humiliat, ut invisibilia cœlestia cernat? Cum his quæ sit, non cum, quis ait: *Pater meus usque nunc operatur, et ego operor!* Qui ne mundum offenderet non sapientiam, qua ipse verbum conuertere, prædicatores suos, quos in mundum mittit, sine litteris elegit: hoc etiam modo faciens, quia in Anglorum gente sapientia dogmatis est per infirmos operari. Audiamus vero eosdem, ipsum Augustinum, ne ob tam subita miracula mentem, vt humilis ex desolentiat, non r, subdebam: *Scitæ mystæ bonæ cælesti, frater charissime, quod omnipotens Deus per dilectionem tuam in gente, quam elegit, magna miracula ostendit. Vnde necesse est, vt de eodem munere et timente gaudeat, & gaudendo pertimescat. Gaudendum, quia Anglorum animæ per exteriora miracula ad interna gratiæ pertrahuntur: pertimescat vero, ne inter signa, quæ fiunt, infirmum animum in sui præsumptione se elevet, & dum foris in bonum assurgit, inde per inanem gloriam intus cadat. Hinc & alia prouidus architectus, studens illæsa, quæ jam exstruenda erant, instrumenta seruare. Scripsit pariter Ad Edelbertum Anglorum Regem gratulatorias litteras de ejus ex alamannum cultu ad veram Christi fidem conversione; quas hic reddi integras, dignitas argumentabitur atque persona: sic enim se habent:*

Decet hoc omnipotens Deus bonos quosque ad populorum suorum pastores, vt per eos omnibus, quibus præfati fuerint, dona suæ pietatis impertiat. Quod in Anglorum gente factum constat, cui vestra gloria ducem præparauit, vt per bona, quæ in illa fieri, et ab illa vobis gentis superna beneficia præstari meruit, gloriosa fili, eam, quam acquisiti dominium regni, fidei nunc exhibeat: & brittannam fidem in populo tibi subdito intendere festina: zelum rectitudinis tuæ in eorum conversione multiplica: idolorum cultui insequere, fanorum ædificia everte, subditorum mentes in magna virtutis munditia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigendo, & bonis operibus exemplis monstrando ædifica: vt illum retributorem inuenias in cælo, cujus nomen atque cognitionem dilatauerit in terra. Ipse enim vestræ quoque gloriæ nomen etiam posteris gloriosius reddet, cujus vos honorem quæritis & seruatis in gentibus. Sic enim Constantinus quondam piissimus Imperator Romanam Rempublicam a peruersis idolorum cultibus revocans, omnipotenti Domino Deo nostro Iesu Christo secum subdidit, atque cum subiectis populis tota ad Deum mente conuertit. Vnde factum est, vt antiquorum nomen Principum suis vir ille laudibus vinceret, & tanto in omnibus prædecessores suos, quanto & in bono opere superaret. Et nunc itaque vestra gloria cognitionem vnius Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti Regibus ac populo illimes subiectis festinet infundere, vt & antiquos gentis suæ Reges laudibus ac merito transeat, & quanto in subiectis suis alienæ peccata detersit tanto etiam de peccatis propriis ante omnipotentis Dei terribile examen securior fiat.

Reuerendissimus autem frater noster Augustinus Episcopus in monasterij regula doctus, sacræ Scripturæ scientia repletus, bonis, auctore Deo, operibus præditus, quæque vos admonet, libenter audite, deuote peragite, studioseque memoria reseruate: quia si vos cum in eo, quod pro omnipotente Deo loquitur, auditis, idem omnipotens Deus hunc pro vobis exorantem celerius exaudiet. Si enim (quod absit) verba eius postponitis; quando eum omnipotens Deus poterit audire pro vobis, quem vos negligentis audire pro Deo? Tota igitur mente cum eo vos in seruore fidei stringite, atque ad nostrum illum, virtute, quam vobis Dominus tribuit, adunate: vt regnum sic vos ipse faciat esse participes, cujus vos fidem in regno vestro recipitis & sanctis confoderi. Præterea sitre vestram gloriam volumus, quia sicut in Scriptura sacra ex verbo Domini omnipotentis agnoscimus, præsentis mundi tam temporum iuxta est, & sanctorum regnum venturum est, quod nullo vnquam potest fine terminari. Appropinquante autem eodem mundi termino, multa imminent, quæ ante non fuerunt, videlicet, immutationes aeris, terroresque de cælo, & contra ordinem temporum tempestates, bella, fames, pestilentiæ, terræmotus per loca: quæ tamen non omnia nostris diebus ventura sunt, sed post nostros dies omnia subsequentur.

Vos itaque, si qua ex his euenire in terra vestra cognoscitis, nullo modo vestrum animum perturbetis, quia ideirco hæc signa de fine sæculi præmittuntur, vt de animabus nostris debeamus esse solliciti, de mortis hora suspecti, vt venturo Iudici in bonis actibus inuenti simus præparati. Ista quidem Gregorius (vt etiam superius dictum est) quod ab excrescentia supra modum peccata atque illa gestia, prædictum a Domino prope esse eius aduentum: quem cum ipse Deus nemini voluerit fieri manifestum, & Ecclesia Dei, ipsius Christi admonitione assidue rogare sic iussa, vt adueniat regnum illius: haud leuitatis arguendi sunt Patres, qui suis sæculis prope adesse mundi finem existimarunt: sicut nemo prudens ac pius dixerit, leuitatis esse redarguendos Apostolos, si qui ipsorum sua ætate id euentuum videntur existimasse, prænunciantes futuros aliquando homines post suas ambulantes concupiscentias, ista omnia derisuros; monentes econtra Fideles, vt vigiles in bonis operibus inueniantur: ad quos Petrus g derisis ageus: *Cum igitur hæc omnia dissoluenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus & pietatibus, expectantes & properantes in aduentum diei Domini, &c.* Demum vero Gregorius his claudit epistolam:

Hæc nunc, gloriose fili, paucis loquutus sum, vt cum Christiana fides in regno vestro excreuerit, nostra quoque apud vos locutio latior existat, & tanto plus loqui libeat, quanto se in mente vestra gaudia de gentis vestræ perfecta conuersione multiplicent. Parua autem xenia transmisi, quæ vobis parua non erunt, cum a nobis ex beati Petri Apostoli sucrint benedictione suscepta. Omnipotens itaque Deus in vobis gratiam suam, quam cæpit, custodiat, atque perficiat, atque & hoc vitam vestram per multorum annorum curricula extendat, & post longa tempora in cælesti patriæ congregatione suscipiat. hucusque ad Regem Anglorum Gregorius. Recitatur hæcipta epistola a Beda in historia eiusdem gentis Anglorum: sed cum data ponatur anno decimonono Mauricij Imper. errore

id fa-

* notes.

XX.

DIES IVDICII PRODIMA SEMPER A SANCTIS CREDITA.

g 2. Pet. 3.

id factum apparet: nam hoc anno ea scripta esse monstratur ex Indictionis quartæ nota ibidem posita. Ad Aldibergam autem Reginam eius coniugem ista idem sanctus Gregorius a:

a Greg. lib. 9. ep. 59. 60.

XXI. AD ALDIBERGAM ANGLORVM REGINAM EPIST.

Quoniam terrenam potestatem regni cœlestis gloriam cupit acquirere, ad faciendum lucrum Creatori suo debet cuncta laborare, vt ad ea, quæ desiderat, operationis suæ gradibus possit ascendere, sicut vos fecisse gaudemus. Remeantes igitur dilectissimus filius noster Laurentius presbyter, & Petrus Monachus, qualis erga reverendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Augustinum gloria vestra extiterit, quantaque illius solatia, vel qualem charitatem impenderit, retulerunt. Et omnipotentem Deum benedicimus, qui conversionem gentis Anglorum misericordi vestra dignatus est propitius reservare. Nam sicut pro recordanda memoria Helenam matrem piissimi Constantini Imperatoris ad Christianam fidem corda Romanorum accendit, ita & per gloriæ vestræ studium in Anglorum gentem eius misericordiam confidimus operari. Et quidem iamdudum gloriosi filij nostri, coniugis vestri animos prudentiæ vestræ bono, sicut recera Christiana, debuistis insectere, vt pro regni & animæ sinæ salute fidem, quam colitis, sequeretur: quatenus & de eo & per eum de totius gentis conversione digna vobis in cœlestibus gaudia retributio nasceretur. Nam postquam (sicut dicimus) conversa fide gloria vestra munita & litteris dotata est, hoc vobismet tardum, nec debuit esse difficile.

Et quoniam, Deo volente, aptum nunc tempus est: agite, vt diuina gratia cooperante, cum augmento posteris, quod neglectum est, reparate. Itaque mentem gloriosi coniugis vestri in dilectione Christiana fidei adhortatione assidua roborate: vestra filij solicitudo augmentum in Deum amoris infundat, atque ita animos eius etiam pro subiectæ sibi gentis plenissima conversione succendat, vt & magnum omnipotenti Domino de deuotionis suæ studio sacrificium offeratis, & ea, quæ de vobis narrata sunt, crescant, & vera esse modis omnibus approbentur: quia bona vestra non solum iam apud Romanos, qui pro vita vestra fortius oraverunt, sed etiam per diuersa loca & vsque Constantinopolim ad serenissimum Principem pertenerunt: vt sicut nobis de Christianitatis vestræ solatio lætitia facta est, ita quoque de perfecta operatione vestra Angelis fiat gaudium in cœlis. Sic vos in adiutorio supradicti reverendissimi fratris & coepiscopi nostri, & seruorum Dei, quos illuc misimus, in conversione gentis vestræ deuote ac totis viribus exhibete, vt & huc feliciter cum glorioso filio nostro coniuge vestro regnetis, & post longa annorum tempora futuræ quoque vitæ gaudia, quæ finem habere nescient, capiatis. Oramus autem omnipotentem Deum, vt gloria vestra cor, & ad operanda, quæ diximus, gratia sua igne succendat, & æternæ mercedis fructum vobis de placida sui operatione concedat. ista ad Reginam Anglorum Gregorius.

Quod autem in litteris ad Regem datis monuerat eum, vt idolorum templa destrueret: hæc, vt sibi visus est, in melius correxit, scribens ad Mellitum Abbatem his verbis b:

b Apud Bedam lib. 1. hist. Angle. cap. 30. & Greg. lib. 9. epist. 71.

XXII. GREGORIVS MVTAT SENTENTIAM DE TEMPLIS IDOLORVM.

Dilectissimo filio Mellito Abbati Gregorius seruus seruorum Dei.

Post discessum congregationis nostræ, qua tecum est, valde sumus suspensi redditi, quia nil de prosperitate vestri itineris audiscimus contigit. Cumvero vos Deus omnipotens ad reverendissimum virum fratrem nostrum Augustinum coepiscopum perduxerit, dicite ei, quod dixi mecum de causa Anglorum cogitans tractaui: videlicet, quia fana idolorum destrui in eadem gente minime debeant, sed ipsa, quæ in eis sunt idola, destruantur. Aqua benedicta fiat, in isdem fanis aspergatur, altaria destruantur, reliquia ponantur. Quia si fana eadem bene constructa sunt, necesse est, vt à cultu dæmonum in obsequium veri Dei debeant commutari: vt dum gens ipsa eadem fana sua non videt destrui, de corde errorem deponat, & Deum verum cognoscens, & adorans, ad loca, quæ consuenit, familiarius concurrat. Et quia boues solent in sacrificio dæmonum multos occidere, debet hu etiam hac de re aliqua solemnitas immutari, vt die dedicationis vel natalitio sanctorum martyrum, quorum illic reliquiæ ponuntur, tabernacula sibi circa eadem Ecclesias, quæ ex fanis commutatæ sunt, de ramis arborum faciant, & religiosis conuiuiis solemnitatem celebrent, nec diabolo tam animalia immolent, sed ad laudem Dei in esu suo animalia occidant, & donatori omnium de satietate sua gratias referant: vt dum ei aliqua exterius gaudia reservantur, ad interiora gaudia consentire facilius valeant: nam duris mentibus simul omnia abscindere, impossibile esse, non dubium est. Quia vt, qui locum summum ascendere nituntur, necesse est, vt gradibus, vel passibus, non autem saltibus eleuentur. Sic Israelitico populo in Ægypto Dominus se quidem inuotuit, sed tamen ex sacrificiorum vsus, quos Diabolo solebant exhibere, in cultu proprio reseruauit, vt eis in sacrificio suo animalia immolare præciperet: quatenus cor mutantes, aliud de sacrificio amitterent, aliud retinerent: vt etsi ipsa essent animalia, quæ offerre consueuerant, veruntamen Deo hæc, & non idolis immolantes, iam sacrificia ipsa non essent. Hæc igitur dilectionem tuam predicte fratri necesse est dicere, vt ipse in præsenti illic positus perpendat, qualiter omnia debeat dispensare. Deus te incolumem custodiat, dilectissime fili. Data die decimaquinta Calendarum Iuliarum, indict. ante, &c. Indictione quarta.

RITVS GENTILITII AD FIDEI VERITATEM CONVERTENDI.

Quo pariter anno, cum per eosdem, quos Augustinus ad Gregorium miserat, consuluisset ipsum de nonnullis ad Episcopale officium pertinentibus in administratione Ecclesiæ Anglicanæ: Gregorius ad consultationes eius singulas respondens, decretalem epistolam scripsit, quæ, licet vltimo loco epistolarum eius sit posita, hic tamen est collocanda testificatione Bedæ, qui ipsam vna cum aliis litteris quarta Indictione datam affirmat c: tuetur prolixam nimis, si libet, consule.

c Beda lib. 1. hist. Angl. cap. 27.

Tunc etiam post dies quinque, auctore Beda, apparet, eundem sanctum Gregorium misisse pallium ad sanctum Augustinum, iunctis his litteris d:

XXIII.

Reuerendissimo ac sanctissimo fratri Augustino coepiscopo Gregorius seruus seruorum Dei.

Cum certum sit pro omnipotenti Deo laborantibus insolubilia æterni regni præmia reseruari: nobis tamen eis necesse est bonorum beneficia tribuere, vt spiritalis operis studio ex remuneratione valeant multiplicius insudare. Et quia nouæ Anglorum Ecclesiæ ad omnipotentis Dei gratiam, eodem Domino largiente, & te laborante, perducta est: vsum tibi pallij in ea ad solas Missarum solemnia agenda concedimus: ita vt per loca singula duodecim Episcopos ordines, qui tua subiaceant ditioni, quatenus Londoniensis ciuitatis Episcopus semper imposterum à Synodo propria debeat consecrari, atque honoris pallium ab hac sancta & Apostolica, cui Deo auctore deseruio, sede percipiat. Ad Eboracum vero ciuitatem te volumus Episcopum mittere, quem ipse ordinare ordinare: ita duntaxat, vt si eadem ciuitas cum finitimis locis verbum Dei receperit, ipsa quoque duodecim Episcopos ordinet, & Metropolitani honore perfruatur: quia ei quoque, si vitamque fuerit, pallium tribuere, fauente Domino, disponimus, quem tamen tua fraternitatis volumus dispositioni subiacere. Post obitum vero tuum ita Episcopis, quos ordinauerit, præsit, vt Londoniensis Episcopi nullo modo ditioni subiaceat.

d Apud Bedam lib. 1. hist. Angle. cap. 29. & Greg. lib. 9. epist. 72.

Sit vero inter Londoniensis & Eboracensis ciuitatis Episcopos imposterum honoris ista distinctio, vt ipse prior habeatur, qui prius fuerit ordinatus. Communi autem consilio, concordique actione, quæ sunt pro Christi zelo agenda, disponant vnanimiter, velle intimant, & ea, quæ sentiunt, non fabrilibus disceptando perficiant. Tua vero fraternitas non solum eos Episcopos, quos ordinauit, neque tantummodo, qui Eboraci per Episcopum fuerint ordinati, sed etiam omnes Britanniæ sacerdotes habeat, Deo Domino nostro Iesu Christo auctore, subiectos: quatenus ex lingua & vita tua sanctiores & recte credendi, & bene viuendi normam percipiant, atque officium suum fide ac moribus exequentes, ad cœlestia, cum Dominus voluerit, regna pertingant. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. Data die decima Calendarum Iuliarum, Mauricii Aug. &c. Indictione quarta.

Quæ autem dona miserit sanctus Gregorius ad Augustinum per eos, quos hoc anno in Angliam direxit, Beda recenset his verbis e: *Per eos generaliter vniuersa, quæ ad cultum erant ac ministerium Ecclesiæ necessaria, misit, vasa videlicet sacra, & vestimenta altarium, ornamenta quoque Ecclesiarum, & sacerdotalia & clericalia indumenta, sanctorumque etiam Apostolorum ac martyrum reliquias, nec non & codices plurimos; nec misit tantum litteras, quibus significaret se ea pallium direxisse, &c.* Quid autem litteras, quibus significat se ea pallium direxisse, &c. Quid autem litteras, ubi hæc omnia Augustinus accepisse, fecerit, ibidem Beda audi, cum ait f:

e Beda lib. 1. hist. Angl. cap. 29.

f Beda lib. 1. hist. Angl. cap. 31.

At Augustinus, vbi in regia ciuitate solem Episcopalem (vt prædiximus) accepit; recuperauit in ea, regio fultus adminiculo,

Eccle-

Ecclesiam, quam iis Romanorum antiquorum fideli opere fabricatam fuisse didicerat, & eam in nomine sancti Saluatoris Dei & Domini nostri Iesu Christi sacrauit, atque ibidem sibi habitationem fixauit & cunctis successoribus suis. Fecit autem monasterium non longe ab ipsa ciuitate ad Orientem, in quo eius hortatu Eleutherius Ecclesiam beatorum Apostolorum Petri & Pauli à fundamentis construxit, ac diuersis donis ditauit, in qua & ipsius corpus & omnium Episcoporum Dorouernensium simul & Regum Cantiæ poni corpora possent: quam tamen Ecclesiam non ipse Augustinus, sed successor eius Laurentius consecrauit. Primus autem eius monasterij Abbas Petrus presbyter fuit, qui legatus in Galliam missus, demersus est in fluuio Mario, qui vocatur Ampleforth, & ab undis loci eiusdem deuoluter traditur sepulturæ. Sed omnipotens Deus, vt qualis meriti vir fuerit, demonstraret, omni nocte supra sepulchrum eius lux cælestis apparuit: donec animaduerterentes hi, qui videbant, sanctum fuisse virum, qui ibi esset sepultus, & inuestigantes, vnde & quis esset, abstulerunt corpus, & in Dolma* ciuitate sexta honorem tanto viro congruum in Ecclesia locauerunt. hæc de Petro, quem monachum hoc anno cum Laurentio & aliis à Gregorio Papa missum esse in Anglium, habent ipsius Gregorij litteræ ad Aldibergam Reginam superius recitatæ. Hæc sunt cunabula Ecclesiæ Anglicanæ.

XXV. Fuit etiam hoc anno Gregorio a cum Hibernis agendum, quod ipsum consuluissent eius insulæ Episcopi, quid de Nestorianis agendum esset: redeuntibus ad Ecclesiam iuxta denuo baptizandi? Respondit quidem ex antiquæ Ecclesiæ Catholicæ instituto, non esse rebaptizandos, qui in nomine sanctæ Trinitatis baptizati sunt, neque fieri, vt neque Eutychianos, neque Nestorianos, immo nec Arianos Ecclesia Catholica rebaptizet, quos scitet in nomine Trinitatis ab ipsis esse baptizatos, secus autem de Montanistis atque Bonosianis, quos non baptizare in nomine Trinitatis certum esset: differre autem in ritibus Orientalem ab Occidentali Ecclesia, dum illa per manuum impositionem dumtaxat eiusmodi recipere in Ecclesiam pœnitentes consueuerit, Orientales vero eosdem per chrismatis suscipiant vnctionem. Porro hos, de quibus agitur, Nestorianos cum fidei Catholicæ professione esse recipiendos, cum iubeat, eosdemque perfectè edocendos incarnationis mysterium percipiat ipse eadem epistola catechesim perfectam apponit, qua populi instruantur. Ista Gregorius lecto decumbens, & doloribus (vt vidisti) vexatus assidue, atque in barbarorum gladios in Italiam ac Siciliam euagatos, quibus inprimis precibus occurrendum putauit. Et quidem quod Sclauini (vt cœperant) non influxerint in Occidentales otas, Italiam atque Siciliam, non arte cum vis, sed preces intercesserant. Audi, togo, quid hoc anno ipse de his scribat ad Siciliæ Episcopos omnes circulari epistola b:

Iam afflictiones & gemitus, quos annosa hic concinuatione lugubria sufferimus, maior nos metus excruciat, quod imminentes nobis ex Adriatico ad Siciliæ insulas incursiones cognoscimus festinari. Sed ne hæc illis molientibus prosperitatem, multitudo nostrum præbeat peccatorum, toto nos corde ad Redemptoris nostri misericordiam conferamus: & quibus resistere virtute non possumus, lachrymis eluamur. Nam quid vobis cauendum, quidve sit vehementius formidandum, ex istius prouincia debetis desolatione colligere. Itaque hortor, fratres charissimi, vt omni hebdomada quarta & sexta feria litaniam inexcusabiliter indicatis, & contra barbaricæ crudelitatis incursus superna protectionis auxilium implorate. Sed vt ad aures Dei vtilius precibus faciatis, vigilandum est, vt voces actibus adiuuentur. Nam inanis fit oratio, vbi opus esse alibi. Quia igitur quanto immane cernitis immineat periculum, tanto somni omnes in fletu debetis & gemitu occupari, sibus vestros à facinoris peruersitate sacerdotali quamprimum admonitione compescite. Discant iniusta contemnere, & quæ Deo placita sunt, amare: vt illas possitis habere ad impetrandam diuinæ misericordiæ gratiam aduitores. Ne si neglexeritis, actus eorum prius orationum superet, & sententia iniuriæ gladius quem nostris iustis & pauis est, & sicut persecutoribus in praua distributa est, ita conuersis misericors. Ad ipsum ergo tota mente contriti cordis humilatione curramus, ab ipso eruptionis nostræ solatia postulemus. Quoniam benignus & mitis est, si nos à malis nostris emendatos sua viderit mandata diligere, & hic nos potens est ab hoste defendere, & in futuro æterna nobis gaudia præparare. hactenus litaniarum indictio ob imminentia ibi pericula. Profuisse quidem remedia ista; declarauit euentus, cum certum sit, nullam hostium passam esse incursionem Siciliam, & inacceſſam Sclauinis remansisse Italiam. Ista quidem Gregorius tunc potentior, cum grauius infremat.

At ægrotans ipse Gregorius, ægrotantium quam exactissimam curam gessit: testantur id ipsius litteræ ad Marinianum Rauennatem Episcopum, quem antea suum monachum, postea factum Episcopum licet sæpe redarguerit anaritiæ & negligentiæ, blanditur illi tamen, cum sciuit ægrotum esse, Romamque ad se vocat; vt curari melius possit, eumque laudibus ornat, ac si sanctissimus esset. Quibus discamus, quantum sit ægrotis compatiendum atque præstandum. Sed accipe c epistolam ipsam, quam admireris:

c Greg. li. 9. ep. 28. in 4.

Venientes quidam Rauennates homines grauissimo mœrore me percusserunt, quia fraternitatem tuam de vomitu sanguinis retulerunt ægrotare. Ex qua re solicite & singillatim eos, quos hic dictor lectione nominus Medicos, fecimus inquiri, & quid singuli senserint, quidve dictauerint, sanctitati vestræ scriptum transmisimus: qui tamen quietem & silentium præ omnibus dictant: quam si tua fraternitas in sua Ecclesia posse habere, valde sum dubius. Et ideo videtur mihi, vt ordinata illic Ecclesia, vel qui Missarum solemnia explere valeant, vel qui Episcopij curam gerere, hospitalitatemque & susceptiones possint exhibere, quive monasterij custodendi præsse norint, tua fraternitas ad me ante æstiuum tempus debeat venire, vt agritudinis tuæ ego specialiter, in quantum valeo, curam geram, quietem tuam custodiam: quia huic agritudini æstiuum tempus Medici vehementer dicunt periculosum, & valde pertimesco; ne, si curas aliquas cum aduersitate temporis habueris, amplius ex eadem molestia periclitetur.

*Ego enim ipse valde sum debilis: & omnino valde est vile, vt cum Dei gratia sanus ad tuam redeas Ecclesiam: aut certo si vocandus ei, inter tuorum manus voceris: & ego, qui me proximum morti video, si me omnipotens ante te vocare Deus voluerit, inter tuas manus transire debeam. Si autem qualitas temporis ad venendum præcluserit, aliquo paruo remedio * dato, apud Agonem agi potest, vt ipse vobiscum hominem suum vsque Romam transmittat. Si autem eadem ægritudine grauari te sentis, & venire disponis, cum paucis tibi veniendum est: quia mecum in Episcopio manens, quotidiana obsequia de hac Ecclesia habebis. Propterea nec hortor, nec admoneo, sed districte præcipio, vt ieiunare minime præsumas: quia dicunt medici huic molestiæ valde esse contrarium: nisi forte si grandis solemnitas exigit, quinque in anno vicibus concedo. Sed & a vigiliis quoque temperandum est, & preces, quæ super caetum in Rauennate ciuitate dici solent, vel expositiones Euangelij, qua circa Paschalem solemnitatem à sacerdotibus fiunt, per alium dicantur: & tua dilectio contra virtutem laborem sibi minime imponat. Hæc autem dixi, vt si te melius senseris, & venire disponeris, scias, quid debeas ex meo mandato custodire.* hæc ad Marinianum Gregorius.

* præmio.

Quid autem de Mariniano sit actum, si cupis scire: ex eiusdem Gregorii litteris post biennium datis, nempe Indictione sexta, aliquando eum se melius habuisse cognosces, atque Rauennæ mansisse: ad quem tunc ista Gregorius d:

d Greg. l. 1. ep. 34. in 6. edit. Rom. XXVII.

Multa nos, frater charissime, cogit infirmitas, ex quibus, si sani essemus, iure reprehensibiles videremur. Sed quia aliter subsistere in hoc fragili corpore positi non valemus, nisi eius languoribus seruiamus: erubescere, quod imponit necessitas, non debemus. Et ideo quoniam eruptionem sanguinis patientiam ieiunia Medici omnino dicunt esse contraria, his fraternitatem tuam hortamur affatibus, vt reducens ad animum ea, quæ est solita de agritudine sustinere, ieiunandi sibi laborem minime imponat. Si autem, Deo miserante, adeo melioratam se esse ac virtutem suam sufficere posse cognouit, semel aut bis in hebdomada ieiunare permittimus. Sed illud te præ omnibus studere conuenit, vt exa-

IEIVNIVM TEMPERATVM QVAE.

sperationem sentire nullo modo debeas, ne ægritudo, quæ modo leuior est, & quasi suspensa creditur, per exacerbationem postmodum grauior sentiatur. hæc Gregorius: ex quibus intelligas, quanta eius consuetudo fuerit ieiunia, cui neque adeo sano bis tantum in hebdomadâ ieiunare, pro magna relaxatione concedit.

a Ex Agnel. in Vit. eius. & Rubil. 4.

Qui res Rauennates sunt prosequuti, Marinianum tradunt a peruenisse vsque ad annum Redemptoris sexcentesimum sextum, sicque superuixisse Gregorio; atque ad eius tumulum eiusmodi inscriptum fuisse epitaphium:

Sanctificis semper monitis memorande sacerdos
Hoc positus tumulo Marmiane iaces.
Corpore defunctus, tamen est tua fama superstes:
Artus obit terris, hæc tua facta tenet.
Mundus his veniens Romanis Antistes ab vrbe,
Tutasti precibus sancte Ravennatium.
Cuncta salutifere disponens tempora sacli,
Tepidum populo, Christo regente, docet.
Quod tamen hic templo meruisset fecere bustum,
Tu placuisse Deo tanta sepulchra probant.
Vtque vices cunas gessisti rite sacerdos,
Ipsius inque loco sit tibi causa quies.

XXVIII. Quem igitur pro sanitate corporis alterius adeo sollicitum vidimus, pro salute animæ quantum fuerit Gregorius anxius, videre est in eo, quod hoc eodem anno contigit de viro illo clarissimo Venantio Patricio, sed ex monacho, quem ad meliorem frugem, & ad postremam vitam reperendam anno primo sui Pontificatus b litteris frustra fuerat cohortatus: hunc enim cum audisset ab eius filiabus clarissimis fœminis Antonia atque Barbara ad mortem ægrotare, valde de ipsius animæ salute sollicitus ad Ioannem Episcopum Syracusanum de eo ita scribit c: *Vehementer sollicitus primum quam decet curam negligere non debet, vt de anima eius cogitare debeat, exhortando, rogando, Dei terribile iudicium proponendo, ineffabilem eius misericordiam promittendo, vt ad habitum suum redire vel in extremis debeat: ne ei tanta culpa reatus in æterno iudicio obsistat.* vult eumdem Episcopum gerere curam filiarum eius, atque bonorum, quæ Fisci nomine potuissent periclitari. Erant ipsæ neptes Rusticianæ Patriciæ degentis Constantinopoli, de qua sæpe superius, vt appareat ex litteris d ad eam postea datis. Ad has vero consolatorias sanctus Gregorius litteras dedit de ægritudine patris, quæ extant e.

b Greg. li. 1. ep. 35. ind. 5. DE VENANTII PATRICII ANIMA SOLICITVS GREG.

c Greg li. 9. ep. 31. ind. 4.

d Greg. li. 11. ep. 24. In. 6.

e Greg. li. 9. ep. 30. in. 4.

Defuncto autem ipsarum parente Venantio, has Romam redire habuisse in animo, ad quod explendum sanctus Gregorius eas hortatus est, ex eius litteris ad finem Indictionis huius datis apparet, in quibus & ista leguntur f: *Quod autem ad beati Petri Apostolorum principis limina festinare vos dicitis, opto nimis, & æstuanti animi desiderio expecto, vt digna meritis inuitas vos in eius Ecclesia videam: quatenus & vos de me solatium aliquantulum, & ego de vestri præsentia non parvam lætitiam acquiram. Viro autem reverendissimo fratri meo Episcopo Ioanni & Romano Defensori causas vestras studuis commendare, vt quæ cœperunt, Deo auctore, debeant perficere. Xenium autem vestrum, duas vacuas, quas de labore vestro esse mandastis, libenter accepi. Sed tamen cognoscite, quia non mihi mandatum credidi: nam vos de labore alieno laudem quæritis, quas fortasse alibus ad fasum manuum numquam misistis. Nec tamen me res ista contristat: quia opto, vt sanctam Scripturam legere audeatis: vt quamdiu vos omnipotens Deus vivos conservavit, sciatis, qualiter vincere, & dominum vestrum qualiter disponere debeatis.* hæc ipse ad eas virgines sibi affinitate coniunctas.

f Greg. li. 9. ep. 35. in. 4.

XXIX. Quod autem ad publica negotia spectat: hoc eodem anno Gregorius Romæ Concilium habuit, in quo inter alia damnatus est Andreas Græcus homo sub monachali habitu degens apud basilicam sancti Pauli, detectus impostor atque falsarius, de quo scribit pariter ipse Gregorius ad Eusebium Thessalonicæ Episcopum, verbis istis g: *Lator præsentium Theodorus Ecclesiæ vestræ lector ad sanctorum Apostolorum limina veniens, dum omnes (homo quippe nouus) haberet incognitos, Andream monacho, qui ad sanctum Paulum*

ROMANVM CONCILIVM.

g Greg. li. 9. ep. 69. In. 4.

inclusus fuerat, res & chartas, quas detulit, vt vocera alimus noto, innocenter deposuit, credens quidem, quod mens ipsius, sicut & nos ante habueramus, cum habitu concordaret. Sed tamen ille prauitatis inuentus est, vt si eius fallutia sub occasione sua effecte paulo adhuc amplius incubuisset, multorum animas malitia sua fallitate deciperet, & quæcunque perniciosa, non leuia scandala generaret.

*Nam inter alia, quæ idem Andreas pessime cogitauit & fecit, eam quoque, quam ad nos misistis, dum apud ipsum à profato latore esset deposita, ita falsauit epistolam, vt quicunque eam legeret, vos nec Catholica, nec recta sapere euidenter argueret. Ex quare contigit, vt dum veritatem studiose quæreremus, eius, qua latebat iniquitas, vulgaretur: & tanta in eo reperta sunt, quanta nec de scelerato quocunque laico crederentur. Et quia inter diuersa mala aliquos etiam sermones scripsit, atque eos ex nostro nomine titulauit, & subscripsit * suum, ne eos alicubi transmisit: fraternitas vestra sollicitudinem gerat, & si quid tale reperit, vos & excindi & omnino facias aboleri: vt quod impostus litterarum & Scripturæ diuinæ nescius, nostro (sicut diximus) nomine præcinuit, quorumdam animos non possit infame. Nam nos nec Græcum nouimus, nec aliquod opus aliquando Græcescripsimus *. Alia vero mala ipsius, vel quid de eo à nobis in Concilio statutum sit, auditis portitoris, quem fraternitas vestra nobis commendauimus, quia præsens interfuit, relatione cognoscite.* hæc de impostore cognito, & in Concilio damnato Gregorius. Quas vero nefandus homo de suis sceleribus pœnas dederit, cum non sciat, nobis incertum: certi tamen reddi possumus, minime ipsum effugisse eas, quibus affici hoc anno Gregorius mandauit Hilarum subdiaconum, qui calumniatus fuerat Ioannem diaconum, de quo ad Anthemium ista scribit h:

h Greg. li. 9. ep. 40. in. 4.

Quia ergo tante nequitie malum sine digna non debet vitam transire, superscriptum fratrem nostrum Paschasium vultis admoneri, vt eundem Hilarum primo subdiaconum, qui indignus fingitur, primet officio, atque verberibus publice castigatum faciat in exilium deportari, vt vnius pœna multorum posset esse correctio. Si hanc in calumniatorem subdiaconum hoc anno seueritatem exhibuit, quantam oportuit exercuisse in talem falsarium, calumniatorem, & impostorem. Reperitur hoc quoque anno Gregorius dedisse litteras i de quirendis atque seuere puniendis incantatoribus aclectilegis.

i Greg. li. 9. ep. 41. in. 4.

Sicut vero aduersus impios atque scelestos homines sanctissimi viri zelus exarsit, ita e contra eos, quos munus suum nouit religiose explere, fouit, & suis pene visceribus clausit. Videas hæc ex ipsius litteris k ad Bonum Abbatem cœnobii Lerinensis antiquitus fœcunditate sanctorum conspicui. Iste namque relaxatam à prædecessore monasticam obseruantiam fibulis disciplinæ restrinxit. Quem ipse Gregorius, de perseuerantiæ bono sollicitus, vt perseueret admonens, salutaria monita impertitur.

k Greg. li. 9. ep. 42. in. 4.

Quod igitur ad dictum Concilium rursus pertinet, ibidem Probo Abbati data est à sancto Gregorio testandi facultas de iis bonis, quæ ante susceptum monachum habitum habebat. Extant de iis Acta publica l die & Const. confignata, annoque imprimis aduentus Domini, his verbis: *Imperantibus Domino Mauritio & Theodosio Augustis anno Incarnationis Dominicæ sexcentesimo primo, eodemque anno vndecies Consule, sub die tertio Nonarum Octobrium, præsidente beatissimo & Apostolico Papa Gregorio*, &c. tu reliqua Acta consulas. Tanti namque momenti æstimabatur facultatem testandi date monacho, etiam de bonis ante ingressum monasterii acquisitis, vt id Gregorius facere noluerit, nisi in Synodum conuocatis S. Rom. Ecclesiæ presbyteris & diaconis, Cardinalibus, & Episcopis, quum Vibe tunc erant. Hactenus de rebus gestis S. Gregorii anno huius, cum prætermittamus alia plura, quæ idem Gregorius hoc anno de priuatis negotiis ad diuersos scripsit, ne fastidium lector sentiat, quem ista cupientem ad ipsum epistolarum codicem amandamus.

l Greg. li. 9. ep. 69. In. 4.

Hoc anno, qui numerator m quintus Regum Francorum Theodoberti atque Theodorici fratrum cognitum est ciuile bellum inter eos atque Clotharium filium

m Quintus Regum Francorum Theodoberti atque Theodorici fratrum cognitum est ciuile bellum inter eos atque Clotharium filium

Regis

Regis Chilperici, hæredem vero Guncheramni; magnaque facta vtrinque cæde, cessit victoria tandem Theodoberto atque Theodosico, fugiente Clothario. *In qua pugna* (inquit Aimoinus) *Angelus Domini astans exaginatum quem est tenuisse gladium.* Et quidem visio non solum quod fieret, sed quod futurum erat, haud dubiis demonstrauit signis: siquidem ira Dei effusa supra Reges Francorum effecit, vt se inuicem ciuili bello consumerent. Ita quidem dum Gregorium & sanctum Columbanum sæpe monentes audire despiciunt, cito experti sunt de contempta vindictam.

IESV CHRISTI ANNVS 602.

GREGORII PAP. Annus 13. MAVRITII IMP. Annus 17.

SEQVITVR Christi annus secundus post sexcentesimum quintæ Indictionis: quo, absoluto tempore pacis inter Romanos & Longobardos, rursum vtrinque certatum est: sed peccatis exigentibus, posteriores (vt arbitras Gregorius sæpe deplorat) tulere Romani ab Ariulpho (ita enim vocat eum Paulus Diaconus) Duce Spoleti. Id quidem hoc anno contigisse, eiusdem Pauli assertione manifeste probatur, dum ait, anno septimo à bello habito inter Francorum Reges, in quo Clotharius superatus est, post bellum aduersus Romanos ipsum Ariulphum defunctum esse: quibus optime conuenit, quod in epistola hoc anno data ad Eulogium Alexandrinum Episcopum ista deplorat his verbis *b*: *Pro nostro vt statu peto: quia inter gladios Longobardorum, quos ipsum, vulgaria doloribus vehementer affligor.* Accidit namque (vltimas) peccatis exigentibus, vt Gentilis barbaros Romanos vicerit, opem illi ferente per sanctum martyrem Sabinum offenso numine, sicuti in vltionem Dei est visus sæpe Regibus Babyloniæ ad plectendos Hebræos, prout sanctus Hieronymus in epistola ad Heliodorum in epitaphio Nepotiani testatur, cum ait: *Miseri Romani, ad quorum comparationem Nabuchodonosor seruus Dei dicitur: insanas nos, qui tantum desipiemus Deo, vt per rabiem barbarum illius in nos ira desæuiat,* ita Hieronymus. Sed audi tempestiuam admiratione quidem dignam ita ab eodem Paulo diserte recensitam *c*:

Hoc anno Ariulphus Dux, qui Faraldo apud Spoletum successerat, mouetur. Hic Ariulphus, cum bellum contra Romanos in Camerina gessisset, victoriamque paraasset, requirere à suis hominibus cœpit, quisnam vir ille fuisset, quem in prælio, quod gesserat, tam strenue pugnantem vidisset. Cumque sui respondissent, scilicet nullum fortius bellantem, quam Ducem ipsum vidisse, dicat: Certe nulla per omnia meliorem vbi alium vidi: qui, quoties me aduersa parte aliquis percutere voluit, me semper suo clypeo protexit. Cumque Dux ipse prope Spoletum, vbi basilica beati martyris Sabini Episcopi sita est, in qua eiusdem veneranda vrbis requiescit, aduenisset: interrogauit, cuius illa tam ampla domus esset. Responsum est ei à viris Fidelibus, Sabinum illi martyrem requiescere; quem Christiani, quoties in bello contra hostes iront, præsidium haberent, ac eum propterea in suum auxilium vocarent. Ariulphus vero, cum adhuc esset Gentilis, ita respondit: Ergo tali fiat, vt homo mortuus aliquod viuentibus auxilium præstet? Quo cum hoc dixisset, equo desiliens, eamdem basilicam conscendere intrauit. Tunc aliis orantibus, ipse picturas illius basilicæ intrare cœpit. Qui cum figuram beati martyris Sabini conspexisset, mox cum iuramento affirmauit, talem omnino eum virum, qui se in bello protexerat, formam habitumque habuisse. Tunc quem sanctum eis, martyrem Sabinum eidem in prælio adstitisse, hucusque de Ariulpho Paulus diaconus. Quamquam quo visus erat Deus in puniendis Christianorum peccatis ministro, eundem accepto muneri ingratum eodem anno mortis pœna affecit.

Qui igitur mersti fuit S. Gregorius ex eiusmodi à Longobardis clade suscepta, lætatus nonnihil est schismaticorum & hæreticorum ad Catholicam communionem reuersione. Tergestinus enim Episcopus sponte ad Ecclesiam redit, necnon hæretici nonnulli Eutychiani, Monophysitæ dicti; qui sponte ex Oriente Romam, vt hæresim detestarentur, fidemque Catholicam amplexarentur, se contulerunt. Extat ad eumdem Episcopum sancti Gregorii epistola *d* ad vnitatem Catholicam prouocantis. Sed audi, quam facere solerent redeuntes ad Ecclesiam fidei & vnitatis professionem: relata ipsa habetur apud sanctum Gregorium in eius epistolis, his verbis:

SCHISMATICI ET HÆRETICI AD ECCL. REDEVNTES.

d Greg. lib. 10. epist. 30. Ind. 5. edit. Rom.

Quotiens cordis oculus nube erroris obductus, superna illustrationis lumine fit serenus, magna cautela nitendum est, ne latenter auctor schismatis irruat, & ab vnitatis radice eos, qui ad eam reuersi fuerant, telo iterum erroris abscindat. Et ideo ego ille ciuitatis illius Episcopus, comperto diuisionis laqueo, quo tenebar, diuina mecum cogitatione pertractans, prona & spontanea voluntate ad vnitatem Sedis Apostolicæ, diuina gratia duce, reuersus sum. Et ne non pura mente, seu simulate reuersus existimer, sub mei ordinis casu fondeo & anathematis obligatione, atque promitto tibi, & per te sancto Petro Apostolorum principi, atque eius Vicario beatissimo Gregorio, vel successoribus ipsius, me minquam quorumlibet suasionibus, vel quocunque alio modo ad schisma, de quo Redemptoris nostri misericordia liberante ereptus sum, reuersurum, sed semper me in vnitate sanctæ Ecclesiæ Catholicæ & communione Romani Pontificis per omnia permansurum.

III. PROFESSIO CATHOLICA.

Vnde iurans, dico per Deum omnipotentem, & hæc sancta quatuor Euangelia, quæ in manibus meis teneo, & salutem gentium atque illustrium dominorum nostrorum Rempublicam gubernantium, me in vnitate (sicut dixi) Ecclesiæ Catholicæ, ad quam Deo propitio sum reuersus, & communione Romani Pontificis semper & sine dubio permansurum. Quod si (quod absit) aliquia excusatione vel argumento ab hac me vnitate diuisero, periurij reatum incurrens, æterna pœna obligatum inueniar, & cum auctore schismatis habeam in futuro sæculo portionem. Hanc autem confessionem, promissionisque meæ chartulam notario meo cum consensu presbyterorum, & diaconorum, atque clericorum, qui me in hac vnitate obligantes in suprascriptis omnibus prona simul voluntate sequuti, atque propriis manibus subscripturi sunt, scribendam dictaui, & propria manu subscribens tibi tradidi. Acta in loco illo, die & Consulibus suprascriptis. Subscriptio Episcopi.

Ego ille Episcopus ciuitatis illius hanc confessionem, promissionemque meæ, præstito de conseruandis suprascriptis omnibus sacramento, subscripsi.

Quod autem in professione hac Catholicæ vnitatis nulla penitus mentio habetur de fidei dogmatibus, quorum causa conflatum est schisma, vt non nisi eorum confessione facta, esset quis in Ecclesiam admittendus: desiderari videtur in ea pars illa professionis, qua quinta Synodus asseritur & comprobatur: quam nos acceptam vna cum diuersis epistolis à nostro Fabro Parisiis missis, hic suo loco reddendam esse putauimus. Sic enim se habet.

Professio fidei orthodoxæ.

Fateor me, sicut sancti Euangelij quatuor libros, sic quatuor Concilia recipere & venerari, Nicænum scilicet, in quo peruersum Arij dogma destruitur, Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur, Ephesinum etiam primum, in quo Nestorij impietas iudicatur, Chalcedonense, in quo Eutychis Dioscorique prauitas reprobatur, tota deuotione complector, integerrima approbatione custodio: quia in his, velut in quadrato lapide, sanctæ fidei structura consurgit, & cuiuslibet vitæ atque actionis existit. Quisquis eorum solulitatem non tenet, etiam si lapis esse cernitur; tamen extra ædificium iacet: Quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo epistola, quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur, Theodorus personam mediatoris Dei, & hominum in duabus subsistentias separans, ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur. Scripta quoque Theodoreti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, iussu dementiæ reprobata refutantur. Cuncta vero, quæ præfata Concilia resuunt, resuo, quæ venerantur, amplector; quia dum vniuersalis sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut

solucre, quæ religarint, aut ligare, quos soluerint. *Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. Quisquis ergo prædictarum Synodorum fidem tenet, pax ei sit à Deo Patre per Iesum Christum Filium eius, qui cum eo vnit & regnat consubstantialiter Deus, in vnitate Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum. Amen.* Explicit. sed iam cœptam prosequamur historiam.

Atvero vbi Tergestinus Episcopus reuersus est, blanditiis primum tentatur à Seuero Grandensi Episcopo schismaticorum capite: sed minimè acquiescens, vltrò ab eo persecutionem est passus, cuius rei gratia opus fuit, vt sanctus Gregorius aduersus persecutorem Seuerum imploraret auxilium Smaragdi Exarchi, quod contigit anno sequenti, quoad eumdem Exarchum pro eo litteras dedit *a*. Porro iste Seuerus, qui dicitur Grandensis Episcopus, haud dubium ipse idem est cum Seuero Aquileiensi; sed incensa & diruta (vt dictum est) Aquileia, idem Seuerus in Grandensi Ecclesia sedem collocauit, vnde & Grandensis est nominatus Episcopus, idemque Metropolitanus, concedente id Pelagio Papa Eliæ Episcopo Aquileiensi, cum adhuc cum Romana Ecclesia communicaret, tempore Tiberii Imperatoris. Hæc de his, quæ ad schismaticos spectant.

a Greg. lib. 11. ep. 40. in. 6. edit. Rom.

Quod autem pertinet ad Monophysitas hæreticos Ægyptios ad Catholicam fidem conuersos in Siciliam primum, inde Romam ad Apostolorum limina venientes: extat ipsius sancti Gregorii epistola *b* ad Eulogium Alexandrinum Episcopum, qua ipsos illi commendat, ne ab aliis hæreticis persecutionem paterentur; ait enim: *Latores præsentium in Siciliam venientes, à Monophysitarum errore conuersi sunt, atque sanctæ vniuersali Ecclesiæ semetipsos adunauerunt. Quos ad beati Petri Apostolorum principis Ecclesiam permanentes, popposcerunt à me, vt eos meis epistolis vestræ beatitudini commendare debuissem: quatenus ab hæreticis, qui iuxta ipsos sunt positi, nullam iam violentiam perpeti permittantur. Et quia vnus eorum dicit, monasterium, in quo sunt, à parentibus suis fuisse constructum: auctoritatem desiderat à sanctitate vestra percipere, vt his, qui in eo sunt hæretici, aut ad suum sanctæ Ecclesiæ redeant, aut de eodem monasterio repellantur. Hæc à nobis indicata vobis esse sufficiant: nam de vestra beatitudine nouimus, quia quicquid ad zelum Dei omnipotentis pertinet, cum omni factore feruore festinet.* hæc de his ad Eulogium S. Gregorius: atque de schismaticis & hæreticis ad Ecclesiam redeuntibus satis.

b Greg. lib. 10. ep. 38. 45. Ind. 5. edit. Rom.

IV. CONCILIVM BIZACENVM IN CAVSA PRIMATIS PROV. BIZACENÆ.

Fuit hoc anno eidem Gregorio in rebus Africanæ Ecclesiæ laborandum. Atque primum cum Clementius Primas prouinciæ Bizacenæ grauium criminum reus constitutus esset apud ipsum Romanum Pontificem: quod inter Longobardorum gladios sæpius idem Pontifex versaretur: placuit ipsi, vt ab Episcopis comprouincialibus causa, quam exactissimè tractaretur, collecto Episcoporum Concilio, ad quos ista conscripsit: *Ante multum temporis quædam ad nos de fratre nostro Clementio Primate vestro perlata sunt, quæ cor nostrum non modica mœrore transfigerent: sed præmentibus diuersis tribulationibus, & maxime barbarorum incursionibus hostilibus, ea nobis non fuit tparitum requirenda. Et quoniam tra sumi gratia, vt transire vobis posse nullo modo debeant: fraternitatem vestram his hortamur assatim, vt eum omni solicitudine ac vinacitate, veritatis vulgare substantiam multis modis debeatis: vt aut si ita sunt, vt audita sunt, vltione canonica reseccentur; aut si falsa, fratris nostri innocentia diu sub nefanda opinione dilacerata nimis non lateat, &c.* monet enim pluribus, vt nauiter in opus incumbant.

c Greg. lib. 10. ep. 35. edit. Rom.

V. CONCILIVM IN NVMIDIA COLLECTVM.

Quod item ad Africanas res spectat: idem quoque hoc anno rescripsit in causa Donadei in Numidia diaconi: quem ab Episcopo suo Victore iniuste gradu depositus appellauit ad Apostolicam Sedem, auditusque est à sancto Gregorio, qui eius causam cognosci voluit à Primate Numidiæ, atque eius prouinciæ Episcopis in publico Concilio, vt si reuera innocens diaconus repertus esset, digna censura percelleretur ipse, qui eum damnarat Victor Episcopus. Extant de his datæ Gregorii litteræ *d* ad Columbum in Numidia Episcopum. Porro in eodem Concilio celebrando in Numidia eius prouinciæ Primate Victore atque aliis collegis Episcopis cognoscendam mandat sanctus Gregorius causam Paulini Regensis in eadem prouincia Episcopi, qui à suis clericis fuerat accusatus. Erat inter alias accusatio illa, quod Simoniacis ordines Ecclesiasticos conferret: quod si verum esse inueniretur, tam Episcopos accipientes, quam dantes debere canonica pœna damnari iussit: præcipiens insuper, vt in eodem ipsorum Concilio rursus aduersus Simoniacos pœnæ innouarentur. Hæc ad Victorem e Primatem Numidiæ, & ad Columbum in eadem prouincia Episcopum Gregorius scribit, plurimumque commendat, præcipiens, vt si opus esset, Hilarius Sedis Apostolicæ Chartularius, in eadem prouincia degens ad Ecclesiastica curanda negotia, eidem Episcoporum Concilio interesse debere. Scripsit præterea & hac Indictione ad Dominicum Episcopum Carthaginensem, à quo acceperat cum litteris reliquias sancti Agilei martyris, habetque de cura pastorali salubertimas admonitiones.

d Greg. lib. 10. ep. 38. Ind. 5.

Fuerunt hoc anno & alia iudicia Episcoporum ad Apostolicam Sedem delata, ab ipso autem sancto Gregorio aliis cognoscenda delegata, vt causa Pauli Episcopi Diadimi *, quam delegat Ioanni Episcopo Primæ Iustinianæ vicem agenti ipsius Romani Pontificis. Extant de his ipsius Gregorii litteræ sub hac Indictione data *g*, & aliæ eodem argumento ad Constantium Episcopum *h*. Vides in his Apostolicæ Sedis auctoritatem adeo vigentem, vt neque bella, neque alia incommoda retinere potuerint homines, quo minus tam ab Oriente, quam Occidente ex Transmarinis Ecclesiis appellationes & alia iudicia deferrentur ad Apostolicam Sedem.

Quod autem ad Pauli Episcopi causam pertinet: damnatus hic ob corporale (vt ait Gregorius) peccatum, & ab Episcopatu depositus, cum alius in locum eius subrogatus esset, ipse vi militum erupit in Ecclesiam, & bona auferens, subrogatum Episcopum pene ad mortem trucidauit. Quibus auditis, iubet idem S. Gregorius, vt tanti facinoris reus rerrudi deberet in monasterium ad perpetuam pœnitentiam vsq; ad obitum communione corporis & sanguinis Domini priuatus.

Qui igitur aduersus sacinorosos Episcopos Ecclesiasticæ vigore censuræ erigi consueuit, idem inclinabat se (vt sæpe vidimus) compassione erga fratres coepiscopos quacunque vexatione oppressos, non despiciens, sed prompte audiens & exaudiens eorum petitiones. Nam audi, quanam hoc anno erga Episcopum indigentem affectus fuerit animi compassione, eidem opem ferens: scribens enim ad Venantium Perusinum Episcopum, hæc habet *i*:

Fratrem & coepiscopum nostrum Ecclesiam frigore vnanimi laborare cognouimus, pro eo, quod hyemalem vestem non habeat. Et quia aliquid sibi à nobis perijt debere transmitti: fraternitati tuæ ad hoc per latorem præsentium transmittimus amphimalum vnicam, vel pectorale, vt à te ei debeat sine mora transmitti. Et ideo ad præfatum fratrem nostrum sub omni illud celeritate studeas transmittere; atque nobis hoc ipsum, quia transmiseris, tuis remunciare epistolis non omittas; sed ita fac, vt ad transmittendum (quia vehemens frigus est) moram aliquam penitus facias. hæc Gregorius quam propentissima solicitudine fratris coepiscopi prospiciens egestati. Sed non præterea (quod in hoc argumento versamus) quam suis sit mortem tem hominem, quem ante reprehenderat, posses patiter consolari. Audi, quæso, quæ scribat ad Opportunum hoc itidem anno *k*:

*Peruenit ad me, quia ex eo tempore, quo dilectionem tuam verbis asperis propter quædam, quæ mihi mœrem displicuerant, reprehendi, magnatibi sit oborta tristitia, atque continuus animi mœror. Vnde te, dilectissime fili, volo cognoscere, quia ego illa verba non asperitate cordis, sed amore tui animæ sum locutus. Tu itaque ad omnipotentem Deum tota mente conuertere: quantum sis fugitiua præsens vita, consulera: æterna præmia intuere, quæ nunquam finem habebunt. Et quia te, vt ipsi cognouimus, quia quamdiu in voluptatibus vixit, animam castigauit *. Benigna tua proximis exhibe: psalmodiæ & lachrymis horas vitæ præ-*

i Greg. lib. 10. ep. 37. Ind. 5.

k Greg. lib. 10. ep. 39. Ind. 5.

quantus impendo: illata mala à proximis aquanimiter tolera. Si onera veritatem imitatus pertuleris, lucrum puta: vt hæc ægens, per omnia alia, quæ deficienda patieris, ad cælestia regna pertingas. Ista Gregorius, breui compendio totius Christianæ vitæ perfectionem perstringens. Sed reliquas eius res gestas prosequamur.

Inter multiplicium negotiorum labores & afflictiones, quibus tuguret tenebatur, curam suscepit hoc anno Gregorius vtriusque basilicæ, Pauli omnium amplissimæ, atque Petri, vecollabentia earum tecta instaurare: cuius rei gratia Sabino subdiacono iniunxit, vt prægrandes trabes incidendas curaret, atque ad mare deferendas, quo nauigio Romam perduci possent. Scripsit de hoc pariter & ad Arogem Ducem: extant ad eos datæ epistolæ *a*, sed vitiatum scias codicem, vbi perperam legunt de partibus Britannorum eas esse mittendas. Quomodoenim tam longe petendæ trabes fuere, cum propinquiores essent in diuersis Italiæ oris sylvæ cæduæ eaedem arbium fertiles? Sed si qua in prouincia Sabinus degeret, & negotia Ecclesiæ ageret, intelligemus: planescimus, non ex Britannia esse petitas trabes, sed è Bruttia prouincia. Etenim ex diuersis epistolis ad eundem Sabinum subdiaconum superius datis *b*, in quibus de Rhegrana Ecclesiæ negotiis agitur, apparet ipsum extitisse Sedis Apostolicæ negotia in Brutiorum prouinciis Rhegium est. Sicque quod in litteris Gregorii dicitur de partibus Britannorum esse petendas trabes, intelligendum est, vt dicere velit, de partibus Brutiorum, quæ prouincia hodie Calabria dicitur. Sed & quod ad Mauritium Magistrum militum de eadem re Gregorium scribit, vt litteras suas, quas ad dictum Sabinum subdiaconum mittit, quam citissime curet certo homini perferendas dare: cum constet eumdem Maurentium Neapoli constitutisse, vt apparet ex eiusdem Gregorii litteris ad eum datis) istud ipsum affirmare suadet. Recitat Paulus diaconus *d* epistolam S. Gregorii tunc eadem de causa scriptam ad Arogem, quem nominat Arigem, & loco Britannorum legit Brixiorum, siue Briccorum: sed Brixiorum esse legendum, quæ dicta sunt, indicant. Fuit Arogis Dux Beneuenti, cuius ducatus amplitudo regiones omnes continebat, quæ Hadriatico atque Tyrrheno insidebant à littore Hydruntino Campanum vsque, locis quibus exceptis, quæ adhuc Orientali Imperio subiecta erant. Est mentio de eodem Duce apud eumdem sanctum Gregorium in epistola ad Ioannem Episcopum Rauennatem libro secundo, & alibi. Sed & confirmat hæc omnia, quæ dicta sunt, auctoritas Anastasii Bibliothecarii, qui in Gregorio Secundo Romano Pontifice testatur trabes pro eadem omnium amplissima basilica sancti Pauli è Calabria esse petitas, atq; Romam nauigio missas.

Hoc anno sanctus Gregorius scribens *e* ad Ioannem Rauennatum Archiepiscopum Ravennatem, præuia occasione obitus Claudii Abbatis, recēset suas lucubrationes vel à se scriptas, vel ab aliis exceptas, vel translatas: atq; primū: *Præterea, inquit, quæ dilectus Claudius filius meus Claudius Abbas nuncupantem de Proverbiis, de Canticis Canticorum, de Prophetis, de libris quoque Regum, & de Heptateucho audierat, quibus scripta tradere per infirmitatem non potui, ipsa ex suo sensu & stylo dictauit, ne obliuione deperirent, vt apto tempore hoc eadem mihi referret, & emendarium dictaretur. Quæ cum mihi legisset, multa dictorum necessitate sensum valde in multis inutilem fuisse patuerunt. Vnde necesse est, vt tua experientia, omni excusatione & mora cessante, ad eius monasterium accedat, & conuenire fratres faciat, vt sub omni veritate quanta ab eumque de diuersis scriptis charta detulit, ad meum dilectum diducant: quas tu suscipe, & Abbatem, alia vero occasione de libris à se scriptis & editis ita subdit:*

*Illud autem, quod à me quorumdam relatione perlatum est, quia Venerandissimus frater & coepiscopus meus Marinianus Ravennatis ciuitatis * beati Iob publice ad vigilias faciat, non gratum habeo: quia non est illud opus populare, & rudibus auditoribus magis, quam profectum generat. Sed dic ei, vt commenta Psalmorum legi ad vigilias faciat, quæ mentes secularium ad bonos mores præcipue informant. Neque enim volo, dum in hac carne sum, si qua dixisse me contigit, ea facile hominibus innotescere*. Nam quia dilectissimæ memoriæ Anatolius diaconus (Apocrisiarius fuit hic à Gregorio missus post Sabinianum Constantinopolim, & ibi defunctus) quærenti ac inbenti domno Imperatori librum regulæ pastoralis dedit, egre suscepi: quem sanctissimus frater & coepiscopus meus Anastasius Antiochenus in Græcam linguam transtulit: & sicut mihi scriptum est, ei valde placuit: sed mihi valde displicuit, vt qui meliora habent, in minimis occupentur, &c.* subdit de supplendis ex Romano codice, quæ decurtata seu omissa in eo libro legerentur in codice Rauennate. Quod vero ad Claudii Abbatis successorem à monachis delectum Constantinum pertinet: reiecit illum sanctus Gregorius, eo quod, inquit, peculiaritati studeret, quodque sciret ipsum profectum esse in Picenum ad aliud, quod ibi haberet monasterium, solum, absque fratrum suorum aliquo teste. Sed de his hactenus.

* innotescit

Quod autem ad rerum Orientalium statum pertinet: hoc anno occisum esse Mauritium Imp. vna cum filiis, & subrogatum Phocam publica monumenta apud Gregorium ita descripta testantur vndecimi libri exordio *f*.

XII.

f Greg. lib. 11. ep. 1.

DE TEMPORE NECIS MAVRITII IMP. ET FILIORVM.

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, per Indictionem sextam, die vigesimatertia mensis Nouembrie, temporibus domini & beatissimi Papæ Gregorij, coronatus est Phocas, & Leontia Augusta septimo in Palatio, quod dicitur Secundianas, & occisus est Mauritius Imp. cum omnibus filiis suis masculis, id est, Theodosio tam coronato, Tiberio, Petro, Paulo, & Iustiniano, simul & Petro fratre suprascripti Mauritij Augusti; sed & aliqui procerum, qui ei cohærebant, i. e. Constantius Patricius & curator, & Placidas, sed & Georgius Notarius Principis. hæc ibi quod ad tempus pertinet.

Plane accidit secundum illud Sapientiæ *g*: *Audite Reges, & intelligite. Horrende & cito apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum in his, qui præsunt, fiet.* Ita quidem patefactum est horrendum Dei iudicium aduersus Mauritium Imperatorem, dum de facinore haud pridem perpetrato persoluit pœnam (vt licuit) talionis: dum enim ipse passus esset tot millia innocentium Christianorum à diro barbaro immanissime cædi, quos minimo potuisset redimere pretio, ieus nictus innoxii effusi sanguinis, ipse à tyranno vna cum insontibus filiis crudelissime necatus est, nullo adiuuante, eripiente nemine. Sentiens vero ipse manum esse hanc Domini porrectam ad vlciscendum, specimen edidit probatissimi Christiani, conficiens sibi ex calice iræ Dei poculum medicinæ, quod sibi prodesset ad peccatorum suorum purgationem & perfectam salutem animæ cōsequendam. Sed age iam cuncta eodem, quo se habuerunt, ordine recensea-mus.

g Sap. 6.

Primum quidem quæ de Mauritii nece ostenta sint diuinitus Theodoro Siceotę Episcopo Anastasiopolitano, dicenda sunt. Eleusius rem gestam sic narrat, qui illi inhærebat *h*: *Antequam Mauritius Imperator occideretur, cum in Dei genitricis monasterio vir sanctus præfinitum psalmorum numerum legeret, in sanctuario recens exadificato lucerna, quæ semper ardet, extincta est. Quapropter vni ex fratribus annuit, vt eam accenderet: sed cum flatum ruisu extincta esset, frater redijt, & cum precibus eam iterum accendit. Repentèque rursus extincta, vir sanctus illum reprehendens, tanquam inepte id fecisset: ipse accessit, & manu sua illam accendit. Sed cum illic adhuc staret, similiter rursum extincta est. Tunc fratribus omnibus congregatis, fecere locutus est ad hunc modum: Signum hoc, fratres, non simpliciter (mihi credite) nec temere contigit. Vos ergo diligenter explorate, quid egeritis, & in conspectu Dei peccatum vestrum confitemini. Licet enim vos illud celare conemini, Deus ipse patefaciet. Cum autem fratres sibi nullius esse culpæ conscios respondissent, ad obsecrandum Deum accessit, vt sibi rem indicaret. Cumque re diuinitus patefacta, tristis esset, & cum gemitu diceret: Vere tu Isaia naturam hominis expendisti, cum dicens: i Omnis homo fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos fœni, aruit fœnum, & flos eius decidit, & hæc lequeretur: fratres rogabant eum, vt rem omnibus patefaceret. Quibus cum præcepisset, vt rem nemini iudicarent, prædixit eis, quo*

XIII.

h Vit. S. Theod. Sic. apud Sur. tom. 2. die 12. April.

DE VISIONE OSTENSA S. THEODORO DE NECE MAVRITII.

i Isa. 40.

mori in gente Mauritium imperator esset interiturus. Fratribusque merito ad illi exeuntium respondentibus obea, quæ improbe fecisset: Sic ipse quidem, filij (inquit S. Theodorus) moriuntur, sed post cum multo deteriora contingent, quæ hec ætas non expectat. sed de his postea.

XIV. ALIÆ PRÆDICTIONES DE NECE MAVR.

Rursum vero prædictiones. Etenim ante annum Imperatoris necis hæc etiam præcessisse, Cedreni habent Annales: *Monachus quidam, cuius vita exercitatio illustris erat, strictum gladium tenens à foro vsque ad aream portam procurrit, omnibus prædicens Imperatorem gladio occisum iri. Sed Herodianus Mauritio palam, quæ ipsi euentura essent, denunciauit.* Tunc etiam & populum in Mauritii ludibrium Maurum quemdam hominem Mauritio similem super asinum imposuisse, & corona ex aliis confecta coronasse, & ac si Imperator esset, per vrbem duxisse, sannisque, iocis, scommatibus, ac fibilis insectatum eum vniuersum vulgus, affirmat: addit præterea, portenta monstraq; plura, & è cœlo signa ad id indicâdum præcessisse, quæ singula Nicephorus refert, præcognitumque Mauritio, ab eo se occidendum esse, cuius nomen duabus his litteris inchoaretur PH. cuius rei gratia Philippicus sororis ipsius maritus in suspicionem adductus est: sed diuinitus per somnium certiorem de nomine interfectoris Mauritium esse redditum. Narrat cuncta verbis istis Cedrenus.

a *Niceph. l. 18. c. 13.*

XV. MAVR. MALE SIBI CONSCIVS POENAS HIC EXPECTAVIT.

Sic igitur eodem anno vltimo Mauritij Imperatoris ipse ad seuerior, recordatusque Deum nihil clam esse eumque pro meritis cuique suis siue bona, siue mala tribuere: tum quam grauis peccatis esset, quod captiuos redimere noluit: expediens esse cogitauit, vt in hac vita temperaret sibi, & non in futura æternas pœnas caperet. Itaque libellos supplices scripsit ad omnes Patriarchas & monachos in omnia monasteria etiam Hierosolymam missit vt à Deo peterent, vt ipse de cætu absumptis in hac vita, & non in futura æternas pœnas luceret. Quæ & in Philippicum impetu fororis suæ maritum suspectus ab eodem sibi parari, ex vaticinio quodam, quo significatum esset, ab PH. esse cauendum. Ceterum Philippicus innocens (ut antiquo modo omnibus apud eum se purgare non desit. Mauritius autem cum ex ipso vbique viri pij Dominum precarentur quadam nocte in somnis eiusmodi visum vidit: nempe assari se ante Salutaris imaginem in Palatij porta ærea collocatum, atque vna simul multitudinem horrendam capitum eorum, quos apud Deum accusauerant. Tum ipsum Iudicem iubere Mauritium eam sibi dari pœnam, quam ipse ab aliis exegisset. Quæ à satellitibus correptum, & in Porphyretica vocitatio sic posito constituitum, ab eodem Iesu Christo Domino interrogatum fuisse, vbinam tot pœnas repositas vellet, in hac scilicet vel futura vita: ipsum autem Mauritium ita respondisse: Domine bonissime, iniste iuxta, hic malo potius, quam in alia vita. Nec mora, statim iussum esse vt cum vxore sua, & liberis, reliquaque familia Phocæ multis truculentisque afficeretur: sperasse illum fortasse accitorem suum misisse, qui Philippicum ad se perduceret.

XVI. PHILIPPICVS IN SPECIEM ADDVCTVS LIBERATVR.

Cum autem vocari se nocte Philippicus cognouisset, qui iam antea se fuisse in suspicionem apud Imperatorem adductum, de se ultimo putauit: quamobrem antequam ad ipsum Imperatorem accederet, sacram Eucharistiæ communionem accepit, & abi: vxorem Gordiam nomine reliquens cultumque sacco cinereque consperso, dolorem inuentosum, quo angebatur, præ se ferentem. Vt autem ad Imperatorem Philippicus venit, se ad eius pedes stratus abiecit. Sed Imperator, accubitore foras exire iusso, ipse ad Philippici pedes accidit, dicens: Ignosce mihi, frater, quæ tibi innocenti calumnias struxi. Significabat quidem se mea vita insidias moliri, sed iam se innocentem cognouit. Morior autem, vt dicas mihi, si quem Phocam mihi cum in exercitu missum, tum tua maiestate iurgasse. Quærenti autem Mauritio, quo ille præditus esset ingenio: respondit, hominem esse timidum & credulum. Tum Imperator: Si timidus est, inquit, hemuda est. Narrantique Philippico insomnium. Subdit vero de cometa, qui apparuit, gladij formam habente, qui quasi lingua cœlestis, quæ essent euentura, prædiceret. Post hæc vero, quid referret legatio ad sanctos viros missa, sic breuiter narrat: *Postridie Magistriatus, quem ad hoc ablegauerat Mauritius, venit à sanctis hoc responsum ferens: Probat Deus tuam confessionem tuam, & animæ salutem concedit, teque totamque familiam tuam collocat inter electos, sed Imperij cum dedecore iactu-*

ram patieris. Quibus auditis, Mauritius Deo laudes & gratias dixit.

Inter hæc autem accidit, vt Petrus Germanus Imperatoris literas ipsius iussu ad exercitum mitteret, quibus iuberet, vt trans Istrum hostes ibidem hyemarent. Quod cum audisset exercitus, commotus vehementer, seditionemque facens de nouo creando Imperatore tumultuose agere inciperet, quem audacem scirent esse militem. Phocam Centurionem super scutum elevatum acclamant, salutantque Imperatorem. Vbi autem ista nuntiata Petro, mox Byzantium veniens, arripere de basilica Imperatorem: qui iam aduentare sentiens hostem, nauim conscendit cum liberis & vxore: sed tempestate repulsus, vix periculum euasit delatus ad sanctum Autonomum: eademque tactæ podagra dolores corripere. Qui vero erant Constantinopoli contrariæ factionis Præsini, occurrentes Phocæ, eundem plurimum honorarunt, persolueruntque in Hebdomon vsque. Inter hæc accidit vt à populo aduersæ partis Theodosium filium Mauritij Imperatorem. His Mauritius admodum, timens filij Germanum in Despæa, Circi diclum, templum aufugit: quo vix abstrahi à malefactis, sed tutatus est eum populus. Sed hæc Theophanes pluribus.

XVII.

At modo de promotione & vnctione Phocæ historiam prosequamur. Cum se contulisset ad Septimum Phocas, facti sunt illi obuiam Patriarcha Constantinopolitanus, nec non & senatores. Exegit vero ab eo Cyriacus Patriarcha ex more confessionem Catholicæ fidei, promissionemque, qua polliceretur iuxta ritum, se Ecclesiam à dissensionibus conseruaturum immunem. Quibus peractis, idem Phocas in Ecclesia S. Ioannis Baptistæ insignibus Imperatoriis decoratur, ex quo facto clades prouenit Imperij. Biduo post Phocas curru Imperatorio aductus venit in Regium. Quinto vero die Leontium coniugem suam, corona ei imposita, Augustam nuncupauit.

XVIII.

Cum autem ex more pristino in editione spectaculorum Phocas totus esset, & in Circo de loci prærogativa oborta contentio fuisset, populus tumultuarius Mauritium appellauit, quod nondum mortuus esset. Mortuus inexpectata inuidiam Imperatoris, qui mox excitatus, missis militibus ad Mauritium, eum ad portum Eutropij adduci iussit. Vbi ante oculos eius iussu sunt recisi quinque filij masculi. Ad quæ ille alta Philosophia dixisse fertur illud Dauidicum: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Interea vero cum natus iubrauisset vnum è nece, & pro illo filium suum offeret: id Mauritius fieri vetuit, infantemque suum prodidit, qui vita est è vulneribus lac dare cum sanguine. Tandem vero vltimo loco Mauritius ipse occisus est, cum se casa superiorem in omnibus demonstrasset. Horum omnium abscissa capita delata in campum iuxta tribunal ad terrorem vsque ibidem permanserunt, donec Phocas licentiam ea auferendi atque sepulturæ mandandi concessit, quæ vna cum corporibus delata sunt ad sepulchrum sanctæ Mamantis. Defuit autem liberorum Mauritij interfectioni Theodosius ablegatus à patre ad Persarum regem. Is Cosdroe Persarum Rex: sed quomodo interceptus, & nece postea ipse etiam traditus sit, dicemus anno sequenti, quo contigit. De nece quoque coniugis & filiarum virginum suo item loco dictum fuit. Habet hæc eadem de interitu Mauritij Theophanes totidem fere verbis, sed paulo copiosius explicat, vbi subditur, interfectum post hæc fatis Petrum Mauritij fratrem, & alios proceres multos. Philippicum vero cognatum Imperatoris attonsum capite, sacerdotio initiatum, sic diutius vitam quietam, tradit Cedrenus, cum videlicet regalis eius idem vitæ genius attigisset.

XIX.

Quomodo autem hæc, quæ Constantinopoli gesta sunt, dæmones Alexandriæ nunciauerint? Theophanes ita narrat: *Interea Calligraphus quidam Alexandriæ versabatur vir, ex matutina vigilia domum redeuns, multa mole rabilia vidit, ex matutina vigilia domum redeuns, multa mole rabilia vidit, ex metallo æreo abstractas, & voce grandi dicentes, deat statuas ex metallo æreo abstractas, & voce grandi dicentes, interemptum Mauritium & filios ipsius atque omnes casus, qui interemptum Mauritium & filios ipsius atque omnes casus, qui apud Byzantium fuerunt gesti. Mane vero facto, perrexit hoc Augu-*

fab

fabricatus, qui præcepti, audi hæc manifesta facere; scribensque diem, qua celebratur exitus. Die vero nona præterunte, exit nuncius vestri iudicum Mauritij interemptionem. Tunc Augustalis dominum rationum publicam. hæc ibi. Qui autem præter Mauritium & filios interempti fuerint, Nicephorus ea, quæ iam dicta, prolixius prosecutus, ita recenset a: *Promptus Petrum Mauritij fratrem cyrannus ferro necat. Occiditur præterea Ariadne socrus Mauritij, duæ Commentiolus, item Georgius Philippici filius, Præsertim etiam, cui socrus & consilia sua Petrus credebat: postremo vero & Theodosius Mauritij successor, ut tenuere, vt dictum est) tetrachus.* sed de ipso agetur anno sequenti.

His enarratis, iam superest tantum, vt annos, quibus Mauritius imperauit, ad calculos reuocemus. Accidit nãque, vt rursus errans, idem & reliquos rem absque exacta excidendi ratione prætergredientes, in errorem eundem secum traherc. Hæc dixerim, quod penes Græcos vel alios fere omnes vna videtur esse communis assertio de tempore, quo Mauritius imperauit, nimirum ipsum ad annum vigesimum peruenisse: illud quidem expressum inuenies apud Theophanem, Cedrenum, Nicephorum *b*, qui & eius ætati tribuit annos sexaginta tres: idemque Zonaras habet, hoc ipsum Beda, & alii. Sed antequam eos corrigamus, ea primum mendã, quæ voluendo codicibus nostri huius temporis reperimus de inchoato vel absoluto Mauritij Imperatoris annis, expurgemus: vtque ea animaduersione corrigas omnes errores facilius, vt singulos in annis singulis positos eius annos temporis inchoatos intelligas, non absolutos. His emendatis, exactam iam Mauritij imperij temporis rationem texamus.

Iam superiùs ex scriptoribus, qui eodem tempore vixerunt, ostendimus creatum Mauritium anno Redemptoris quingentesimo octogesimo sexto, idque tam Græci, quam Latini auctores testantur, qui eodem viuebant tempore: quo etiam anno Tiberium prædecessorem Mauritium tradunt, quarto Idus Augusti: à quo tempore si incipias numerare annos Mauritij vsque ad præsentem annum, quo testificatione publicorum Actorum & diarium constat mense Nouembri Indictionis sextæ regnare Mauritium, & subrogatum Phocam: vtique reperies ipsum non nisi annos sexdecim ac menses tres & aliquot dies imperasse.

Sol quoniam apud S. Gregorium & Bedam in publicis monumentis deprauatum interdum inuenies numerum indictionum, & discrepare ab aliis annis aliter conijcere non obiter & obstanter assentem, sed summa vtpotuerit industria & diligentia statuentem, qui eum sint eorum tempora quam studiosissime recensere & profiteatur, erit ipse nobis instar omnium aliter sentientium. Repetenda sunt ergo hæc verba ipsius ita dicentis:

Vt anni vicissim temporum accuratissimè complectamur, inducendum est, Iustinum Iunioremper se solum ad annos duodecim & vnius diem solis regnasse, atq; vna cum Tiberio ad annum & vndecim menses, totum q; tempus regni sui annos sexdecim & menses tres cum dimidio complexum esse. Regnauit autem Tiberius per se solum annos quatuor, cum Iustino autem tres, & menses nouem. Sunt hæc Euagrii verba, canonque fi mihi temporis constituit.

Igitur quam numerat ab obitu Iustiniani Imperatoris, cui Iustinus successit: cum constet Iustinianum *d* Idibus Nouembr. diem obiisse anno Domini quingentesimo sexagesimo quinto, atque teste eodem Euagrio, imperasse annos triginta octo, & menses octo, ficque obiisse anno Redemptoris quingentesimo sexagesimo quinto: huic addas annos decem & septem minus mense vno cum dimidio, quibus imperauit Iustinus, peruenies ad annum Domini quingentesimum octogesimum secundum. his tangas quatuor, quibus solum regnasse Tiberium idem Euagrius tradit: peruenies ad annum Domini quingentesimum octogesimum sextum: à quo tempore incipe numerare annos Mauritij vsque ad præsentem annum, vtique non amplius, quam annos sexdecim & tres menses (vt superius dictum est) reperies. Hæc dicta sunto ad rectam annorum Imperij Mauritij rationem auctore Euagrio omnia ob oculos habente, & annos Imperatoris ad exactissimam temporis rationem reuocante, quibus reliquos corrigas omnes & emendes, nisi auctores numero potius, quam veritate pollentes sequendos existimes.

Potro scito calumniam fuisse, quam aduersa populi pars intulit g in Mauritium, quod Marcionis hæresis sectator esset: siquidem superius vidimus eiusdem fidem Catholicam non solum receptam, sed prædicatam sæpe à S. Gregorio Romano Pontifice *h*, cuius de his sententia vera certaque haberi debet, non inconstantis vulgi & pertiti furore iactata conuicia. Quæ vero laude digna de Mauritio Nicephorus ad finem habeat i, accipe: ait enim: *Mauritius Imp. summopere viros eloquentia insignes coluit; liberalitatem erga eos, qui pulcherrimis optimisque disciplinis præclaram operam nauasseta. Celebria quoque opera in Romani Imperij ditione constrixit: quorum est vrsum sanctorum Quadraginta martyrum ecclesia, quam Tiberius antea ædificare aggressus fuerat. Sacram quoque Apostoli Pauli ædem Tarsi Ciliciæ eundem construxisse ferunt. Vertur & illud quoque de eo, quod tertiam partem pensionum vectigalium subditis suis remiserit, quod; liberaliter Byzantijs triginta talenta donauerit, vt aquæductuum meatus renouarêt. Item præclarum illud flemma & ornamentum, quod ei Sophia Augusta socrus & coniunx Constantina ambitiose admodum & magnifice elaborarant, cum id ne semel quidem gestasset, maximo Dei templo intulit & diuina mensæ consecratum aurea catella suspendit: quod ipsum ornamentum vsque ad expugnationem vrbis duraut.* hæc Nicephorus.

Verum cur ad extrema hæc omnium calamitatum Mauritius tandem prolapsus inciderit, vt intelligas, superiores eius gressus non recto tramite fixos memoria repere, quæ scilicet quantaue aduersus libertatem Ecclesiasticam sanxerit, quæue in sanctissimum Patrem Gregorium perpetrarit: vt plane illam visus sit subiisse quodammodo pœnã, quæ in sacris Prouerbiis reperitur, ita esse sancita k: *Oculum, qui subsannat patrem, effodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ.* passus namque & hanc ignominiam esset, secto capite vsque ad putredinem in foro expositi, nisi vallatum semper fuisset à spectantibus & admirantibus populis. Hæc de his satis.

XXIV.

g *Nicepb. lib. 18. c. 39.*

h *Greg. lib. 9 epist. 40. Ind. 4.*

i *Nicepb. lib. 18. c. 42.*

QVÆ DE MAVRITIO LAVDENTVR PROBE FACTA.

XXV.

k *Prov. 30.*

IESV CHRISTI ANNVS 603.

GREGORII PAP. Annus 14. PHOCÆ IMP. Annus 1.

I. PHOCAS ROMÆ ACCLAMATVS IMPERATOR.

SExcentesimus atque tertius numeratur annus sextæ Indictionis, quo inchoatur Gregorii Papæ decimus quartus, & Phocæ Imperatoris primus, cum & Romæ idem acclamatus est Imperator mense Aprili: non enim ante illud tempus allatæ sunt Romam regnantium Augustorum imagines, de quibus hæc apud Gregorium in exordio vndecimi libri: *Venit autem icona suprascriptorum Phocæ & Leontiæ Augustorum Romam septimo Calendas Maij, & acclamatum est ea in Lateranis in Basilica Iulij ab omni clero vel Senatu: Exaudi Christe Phocæ Augusto & Leontiæ Augustæ vitam. Tunc iussit ipsam iconam dominus beatissimus & Apostolicus Gregorius Papa poni in oratorio S. Cæsarij martyris intra Palatium.* hæc ibi ex Actis publicis.

Quod audis de imaginibus Augustorum Romam allatis: alias sæpe diximus, eas mitti solitas ab Imperatoribus in diuersas prouincias Imperio Romano subiectas, & ad Principis amicos, easdemque dici consueuisse Laurata, quasi Laureata. Est de his ampla mentio in epistola Gregorii Papæ Secundi ad Leonem Isauri cum Imperatorem, de qua suo loco inferius. His veluti Imperatoris præsenti debitus honoris cultus deferri consueuit ab omnibus & in eas peccans, maiestatis reus efficiebatur, vt superius dictum est in Constantino Magno, cum eius

imaginem quidam Ægypcii lapidibus appetiisſent. Eſt de venetatione imaginum Principum frequens mentio apud poſteriorem Nicænam Synodum, & Damaſcenum, vel alios, qui ſcripſerunt de veneratione ſacrarum imaginum.

II. Quod autem poſtquam iiſdem Auguſtorum imaginibus Romam miſſis, in baſilica Iuliiin Lateranis debitæ ſunt à clero atque populo acclamationes exhibitæ, iuſſerit ſanctus Gregorius reponi eas in oratorio ſancti Cæſarii martyris intra Palatium: non putes locum illum fuiſſe in Palatino, vel Palatio Lateranenſi, quod Patriarchium dicebatur, ſed eccleſiam illam (quæ aliquando Diaconia, poſtea vero Titulus fuit) poſitam in viæ Appiæ diuortio à Latina, haud procul à Titulo S. Sixti. Adeſe enim peramplæ illic erant ſiue vſui Pontificis, ſiue Imperatoris, cum Romæ eſſe contingeret, inſeruientes, quę ſacrum Palatium dicebantur, vt teſtatur Anaſtaſius in Sergio Papa, quem illic eligi contigit aduerſus altercantes inter ſe ſchiſmaticos. Perſeuerauit eadem Eccleſia antiqua nobilitate celebris vſque ad tempora noſtra eodem nomine Tituli ſancti Cæſarii in Palatio, vt complura publica monumenta docent, atque nouiſſime Acta ſacroſancti Concilii Tridentini, quibus ſubſcriptus legitur Chriſtophorus Catdinalis Madrucius Tridentinus, preſbyter Tituli ſancti Cæſarii in Palatio. Porro eandem ipſam nimia vetuſtate collapſam, penituſque inacceſſam atque deſertam, ob idque è numero Titulorum expunctam à Sixto V. Pontifice, Clemens Papa VIII. Eccleſiaſticarum antiquitatum tenaciſſimus cuſtos & conſeruator ipſam reſtituturus in Titulum, in veterem formã extruendam atque exornandam curauit: quo etiam nomine illi potiſſimum ei bene precantur, qui antiquam loci nobilitatem non ignorant. At de oratorio S. Cæſarii hæc obiter dicta ſatis. Iam rerum geſtarum ſeriem proſequamur.

DE TITVLO S. CÆSARII IN PALATIO.

III. Præſtitit & Phocas haud dubium, quod reliqui omnes Auguſti (vt ſæpe ſuperius eſt demonſtratum) præſtare conſueuerunt, ſimulac electi eſſent Imperatores: nimirum, vt fidei ſuæ profeſſionem Catholicam mitterent ad Romanum Pontificem, quo in vniuerſa Catholica Eccleſia nomen Catholicum communi nempe conſequerentur. Non omiſiſſe ipſum, quæ vltiæ ſolemnitatis eſſent, qui religioſos alios ritus in ſua conſecratione impleſſe voluit, par eſt credere. Porro ſanctus Gregorius ſimulac accepiſſet de eius euectione in Imperium nuncium, litteras ad ipſum dedit: extant ipſæ, quibus intueri per tranſennam poſſis, quam deploratiſſimus eſſet ſtatus Romani Imperii ſub Mauritio: ſic enim ſe habet epiſtola à ad eum data de adepto Impetio gratulatoria, vt motis erat:

a *Greg. lib. 11. epiſt. 38. ind. 6. edit. Rom.*

Gloria in excelſis Deo, qui inexta quod ſcriptum eſt, b *mutãt tempora & tranſfert regna: & qui hoc conclus inuenit, quod per prophetam ſuum* c *loqui dignatus eſt dicens: Quia dominatur Excelſus in regno hominum, & cui voluerit, ipſe dat illud. In omnipotentis quippe Dei incomprehenſibili diſpenſatione alternatim vitæ mortalis ſunt moderamina: & aliquando cum iniuſtorũ multorum peccata refrenanda ſunt, vnius erigitur, per cuius durittiam tribulationis iugo ſubiectorum colla deprimantur: quod in noſtra diutius afflictione probamus.*

b *Dan. 2.*

c *Dan. 4.*

EPISTOLA S. GREGORII AD PHOCAM.

Aliquando vero, cum miſericors Deus interentium mulcet cum corda ſua decreuit conſolatione refouere, vnum ad regimina culmen prouehit, per cuius miſericordiã viſcera in cuncto rum mentibus exultationis ſuæ gratiam infundit. De qua exultationis abundantia roborari nos citius credimus, qui benignitatem veſtræ pietatis ad Imperiale faſtigium peruenuiſſe gaudemus. Letentur cœli, & exultet terra, & de veſtris benignis actibus vniuerſa Reſpublica populis nuncuſque vehementer afflictus hilareſcat. Comprimantur iugo dominationis veſtræ ſuperbæ mentes hoſtium. Beletentur veſtra miſercordia contriti ac depreſſi animi ſubiectorum. Virtus cœleſtis gratia inimicis terribiles vos faciat potẽs ſubdãs benignos.

IV. MALA QVÆ EVE

Quieſcat felicitſimis temporibus veſtris vniuerſa Reſpublica prolata ſub caſtarum imagine præda pacis. Ceſſent teſtamentorum inſidiæ, donationum gratia violenter exacta. Redeat cunctis in rebus propriis ſecura poſſeſſio, vt ſine timore habere ſe gaudeant, quæ non ſunt eis fraudibus acquiſita. Reformetur in ſingulis ſub iugo Imperij veſtri libertas ſua; Hoc namque inter Reges gentium & Reſpublicã Imperatores diſtat, quod Reges gentium domini ſeruorum ſunt, Imperatores vero Reipubl. dominj liberorum. Sed melius hoc oranda, quam ſuggerendo dicimus. Omnipotens Deus in cuncta cogitatione & opere cor veſtræ pietatis ſua gratia manu teneat, & quæque iuſte, quæque clementer agenda ſunt, inhabitator veſtri pectoris Spiritus S. benigne diſponat: vt de temporali regno veſtra clementia poſt multorum annorum curricula ad cœleſtia regna pertingat. hæc Greg. primum ad Phocam.

MAURITII VITA. BART.

Accidit vero, vt poſt hæc ab ipſo Phoca receperit Gregorius litteras, quibus, perſolutis quæ ſoleret reliqui Imperatores officiis, queſtus eſt ipſe nouus Imperator eum ſancto Gregorio, quod nullum inuenerit Conſtantinopoli ex more reſidere ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Apocriſarium. Accidit enim (vt anno ſuperiori dictum eſt) obiiſſe eum, qui in eadem muneris functione poſt Sabinianum miſſus fuerat Anatolius, cui nec dum ſuffectus quiſquam erat. Ad hæc reſpondens Gregorius, ſe excuſat ob temporis iniquitatem, cuius cauſſa nullus inuentus eſſet, qui eiuſmodi prouinciam ſubire vellet, adeo enim iniqua fuerunt & Romanæ Eccleſiæ moleſta illa extrema tempora Mauritii Imperatoris, Deo amplius non ferenda. Referibens ergo Gregorius, ſimul etiam de miſerando ſtatu Romanæ Eccleſiæ eundem certiorem reddit, litteræ vero ipſæ ſic ſe habent d:

d Greg. lib. 11. ind. 6. ep. 38. Rom.

Conſiderare cum gaudiis & magnis actionibus gratiarum libet, quantas omnipotenti Domino laudes debeamus: quod remota ingẽ triſtitia, ad libertatis tempora ſub Imperiali benignitatis veſtræ pietate peruenimus. Nam quod permanere in Palatio iuxta antiquam conſuetudinem Apoſtolicæ ſedis diaconum veſtra ſerenitas non coegit, non hoc mea negligentia, ſed grauiſſima neceſſitas fuit: quia ſi miniſtri omnes huius noſtræ Eccleſiæ contrita aſperaq; tempeſtatum formidine declinare atq; refugere, nullo eorum poterat inopere, vt adorbem regiam in Palatio permanſiſſem accederet. Sed poſtquam veſtram clementiam, omnipotentis Dei gratia diſponente, ad culmen Imperij peruenuiſſe cognouerunt, ipſi quoq; ſuadente latitia, ad veſtra veſtigia venire feſtinant, qui prius illuc accedere valetitinuerant.

Sed quia eorum quidam ita ſenectute ſunt debiles, vt laborem ferre vix poſſint, quidam Eccleſiaſticus curæ vehementer implicatur: & lator præſentium, quis primus omnium Defenſor fuit, ſolus mihi ex longa aſſiduitate compertus eſt vitæ, fide ac moribus approbatus; hunc aptum pietatis veſtræ veſtigiis iudicaui. Videlicet dem, auctore Deo, diaconum feci, & ſub celeritate ætatis iuuentæ ſuſtinui dui, quis cuncta, quæ in his partibus agũntur, inuidia opportuna tempore, valeat clementia veſtra ſuggerere. Propter quod rogo, vt ſerenitas veſtra piasaures inclinare dignetur, vt tanto nobis valeat ad ſeruiendi, quanto afflictionem noſtram verius ex tua relatione cognouerit.

Qualiter enim quotidianis gladiis & quantis longæ dolorum inceſſionibus ecce iam per triginta quinque annorum longitudinem premimur, nullis explere vocibus ſuggeſtionis valemus. Sed inuenipotenti Domino confidimus, quo quæ capit conſolationis ſua ſubſidium bona perficiet: & qui ſuſcitauit in Reſpublica pios dominos, eos ſuperaquet crudeles inimicos. Sancta itaque Trinitas vitam veſtram per tempora longa cuſtodiat, vt de bono veſtræ pietatis, quod tarde ſuſcipimus, diutius gaudeamus. hactenus ad Phocam Auguſtum Gregorius.

Porro hic qui miſſus eſt ex Defenſore diaconus Apocriſarius, Bonifacius fuit, vt apparet ex epiſtola duorũ Cyriacum Conſtantinopolitanum Epiſcopum: & eum puto Bonifacium, qui ſecundus poſt Gregorium ſucceſſit Romanus Pontifex. Sed & ad Leontiam Imperatricem aliam tunc epiſtolam dedit Gregorius his verbis conſcriptam e:

e Greg. lib. 11. ind. 6. ep. 39. Rom.

Quæ lingua loqui, quis animus cogitare ſufficiat, quantæ ſerenitati veſtræ Imperij omnipotenti Deo gratias debeamus, quod tam dura longi temporis pondera cervicibus noſtris amota ſunt, & Imperialis culminis breuiugum ſubiit, quod libertate ſubiectis: Reddatur ergo Creatori omnium ab hominibus gratiarum Angelorum chorus gloria in cœlo: perſoluatur ab hominibus pra-

Barom.

barum alio in terra: quia vniuersa Respublica, quæ multa mœrore perculit vulnera, iam nunc consolationis vestræ inuenit fomenta. Vidit nobis concessit omnipotentis Dei misericordiam eniti, vt cor vestra pietatis sua semper dexteram teneat, eiusque contra aduersa cælestis gratiæ ope dispenset: quatenus tranquillitate vestra tantis rectius valeat subesse feruentes regere, quanto dominationem omnium nouerit verius deseruire. In amore Catholicæ fidei æquat desiderio suos, quos fecit ex benigno opere Imperatores nouos. Inspirabat in vestris mentibus zelum simul & mansuetudinem: vt semper pia seruare valeatis, & quicquid in Deo excedituri, non nobis relinquere, & si quid in vobis delinquitur, parcendo tollatis. Det vobis in vestra pietate Pulcheriæ Augustæ clementiam, quæ pro cælo Catholicæ fidei in sancta Synodo Helena nouæ vocabuli.

VII. Cum potentia Dei misericordia largiora vobis cum piissimo domino filio vestro concedat: vt quo vestra longius vna extenditur, fidei rectorum omnium consolatio validius confirmetur. Rogat vestram pietatem debet, vt Ecclesiam beati Petri Apostoli, quæ nunc vsque grauibus iniuriis laborauit, habeat vestra tranquillitas specialiter commendatam. Sed quia scio, quia omnipotentem Deum disposita, non debet petere quod sponte ex benignitate vestra pietatis exhibita. Quanto enim plus timetis Conditorem omnium, tanto amplius potestis Ecclesiam amare, cui dictum est, a TRES Petra: & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & cui dicitur: tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælo, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælo. Vnde nobis dubium non est, quam fortis amator vestrum sit Redemptor, per quem solus ab omnibus peccatorum nexibus absoluitis. Ipse ergo sit vestri custos Imperii, sit vobis protector victoriæ, sit pro vobis intercessor in cælo: vt per hoc, quod relatis pro terris in vestro Imperio subiectos gaudere facitis, post multa annorum tempora in cælesti regno gaudeatis. hucusque ad Leontium.

Sane quidem (vt accidere solet, cum noui Principes regnare incipiunt) spes haud mediocris de Phocæ operato, & concepta erat, & meliora futura tempora putabantur, eo quod vna cum Mauritio vel extincti, vel exacti essent, qui prouincialium sanguinem suxerant magistratum illi, qui & dutissima tyrannide (vt vidimus) eas oppreserant.

Cum ergo Apocrisiarium Georgium Cõstantinopolim mitteret Bonifacius, eidem etiam ad Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum litteras dedit, easdemq; pacis conciliatrices: etenim illis ipsum hortatus est concordem in Ecclesia custodire in spiritu humilitatis, litteræ autem sic se habent b:

VIII. *Quanta sit pax vestra, charissime frater, ex voce Dominica aditus innotescit, qua ait c: Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis: ita in eius nos decet dilectione persistere, vt locum rabiei diabolicæ nullo modo debeamus. Sed quia in raduce ipsius alienum nos vulnus, nisi vrente & altu humiliatione, quam ipse nobis pacis dauit, tuteamus: cum ea charitate, qua dignum est, seruemus, vt profanam elationem, qua animabus semper aduersa est, inter pedes calcantes, peruersi superbique vocabuli scandalum lucifer auferre de medio festinetis: ne à pacis nostræ societate diuisi vnicum patiatis, sed vnus in nobis spiritus, vna mens, vna charitas, vnus CHRISTO, qui sua membra esse nos voluit, sit compaginatio. Nam quam durum, quam indecens, quam crudele, quamque à sacerdotali proposito sit extraneum, paucem illam, quam ille præcipiat, non habere, sanctitas vestra consideret, & suos de superbia fratres scandalizare abstineat, sed hoc magis studeat, vt vana aut superflua elationis auctorem humilitatis queat ense confodere: quatenus ex confossi victoria sanum vos habeat cum sancti Spiritus gratia filii vendicet, & aperte implecatur in vobis quod scriptum est d: Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Precessorem vero nostrum dilectissimum communem filium Bonifacium diaconum vobis in omnibus commendamus, vt quocunque missus fuerit, solatia vestra (sicut decet) emereatur sanctitatis. hæc Georgium in causa admodum deplorata: dum licet ministret deesse officio neque desperare penitus de hominis salute, quod suos monuerit Apostolos Dominus dicens: Sic non desiderium sunt hore a dies? quasi significaret, nullius esse desperandam salutem, cum homo sui natura mobilis ad singula omnino momenta & interdum in melius mutari possit.

Iam vero prosequentes missum à Gregorio Apocrisarium, quæ agerentur Constantinopoli & in reliqua parte Orientalis Imperii, videamus, ad ipsum Gregorium postmodum reuersuri. Atque inprimis quam diuersus ac pene cõtrarius extiterit Phocas ab ea, quam de ipso spem concæperat sanctus Gregorius, atque ad ipsum scripserat, à Cedreno audiamus primum eius formam ita describente: *Statura, inquit, fuit mediocri, deformis; terribilis aspectu, rubente capillo, supercilijs coeuntibus, mento raso, cicatrice in malacotatus, quæ ipso trascente denigrabatur: vinosus, multerosus, sanguinarius, rigidus, in dicendo ferox, à miseratione alienus, moribus ferus, hæreticus. Vxor eius Leontia isdem fuit moribus imbuta.*

IX. QVALIS ASPECTV ET MORIBVS PHOCAS AVG.

At quod hæreticus dicatur Phocas, calumnioſe id passus videtur. Verum tum ex eius seuiente tyrannide, tum ex aliunde emergentibus malis fuisse tempora eius Imperii infelicissima, idem auctor tradit his verbis: *Illum itaque omne genus malorum in Romanum imperium exundarunt. nam & hominum & bestiarum mortua est immensa multitudo, & terra fruges negante, tum fames, tum grauissima pestes oborta sunt, hyemesque fuerunt adeo sæua, vt congelauerit mare, ac pisces perierint.* refert idem hoc anno, quod cum Circensis libertate populus Phocam dicteriis exagitasset, ab eodem dira passus sit, occisis aliis, aliis membris mutilatis.

Sed ardi miserandam necem Theodosii filii Mauritii, quem ad Cosrhoen legatum à patre ad petendum auxilium missum diximus, ob idque non necatum cum reliquis, sed postea, cum hoc anno summa diligentia Phocæ captus esset. *Fama obtinet* (inquit Cedrenus f) *Theodosium Mauritij filium ad Cosrhoen legatum, missu à Phoca ministris, Nicea captum, iussum necari, cum ad locum, cui nomen est Leucacla, peruenisset. Theodosium porro petisse, vt prius quam necaretur, diuinis interesse posset mysterijs. Quod postquam impetrauerit, actis Deo gratijs, lapidem à terra sustulisse, eoque ter pectus suum percussisse, ita orantem: Domine Iesu Christe, tu scis me nulli hominum iniuriam feciſſe: nunc autem mihi euenit, vt tua iubet potentia. His dictis, caput eius fuit amputatum.* hæc de nece honestissimi iuuenis iam in sortem Imperij à patre ante delecti. Verum ista de Theodosio neque tunc temporis ita credita, sed alium in eius locum ad necem suppolitum, iactatum fuit: vnde & factum est, vt nouæ fabricarentur contra Imperatorem insidiæ, de quibus suo loco dicendum inferius.

X. THEODOSIVS MAVRITII FILIVS AD NECEM PETITVS. f *Cedren. Annal. an. 1. Phoc. imper.*

Cum autem ante obtruncatis, qui Constantinopoli reperti erant, qui aberant, quæreretur ad necem: fuit inter eos Georgius Cappadox, vir nobilis & insignis, de quo scribit Eleutius in rebus gestis S. Theodori Siceotæ, cuius ipse fuit discipulus, & quæ vidit, fenestris mandauit: ait enim, dum recenset miracula à sanctissimo viro edita g: *Georgium Cappadoce cum magna multitudine manu catenis collo manibusq; ac pedibus iniectis vinctus traheretur ad Phocam Imperatorem, tanquam immutati maiestatis criminibus obnoxius: cupiebat S. Theodorum inuisere, & eius se precibus commendare: eodem & cultores desiderio tenebantur. Quamobrem ad eum se contulerunt, & accepta eius benedictione, illum rogarunt, vt Georgium vinctum admoneret, vt animo sincero se duci sineret, nec sibi, nec ipsis insidias faceret, ne in capitis periculum apud Imperatorem incurrerent: id fecit sanctus pater: diuinarum enim Scripturarum vtens testimonijs, monebat eum, hac inquiens: Fili, quæ sunt in hac vita, breuia caducaque sunt: quæ vero in altera vita nos manent, stabilia & sempiterna. Cane igitur, ne tibi mortem consciscens, in æternum supplicium incidas. Illudq; considera fili, & tibi ipse propone, vt siue hoc siue alio crimine iure damnatus, capite plectaris, libenti animo supplicium subeas, vt in vita futura liber sis & absolutus. Quod si nullius ei tibi criminis conscius, multo libentius, si eidem mortis, supplicium adi, vt coronam eandem accipias, quam sanctis omnes, qui iniuria interfecti sunt, perceperunt: Expedit enim vim iniuste patientem mori, quemadmodum & sancto Abel, & innocenti coniugi Zachariæ, & sancto Ioanni Baptistæ, & sanctis Apostolis, & Christi martyribus.*

XI. DE GEORG. CAPPADOCE VINCTO AD PHOCAM DVCTO. g Extat apud Sur. tom. 2. die 22. April.

His & multis aliis diuinarum Scripturarum testimoniis Geor-

XII.

gius

INGENS S. THEODORI MIRACVLVM.

gius animo confirmatus, vt diuinorum mysteriorum particeps fieret, petiit. Tunc beatus Theodorus ad custodes: Verè, inquit, filij, mysterium Domini, & soluite hunc, dum illud accipit: neque enim est, vt quisquam vinculis constrictus Christum suscipiat, qui pro nobis passus est, vt nos ab inferni vinculis liberaret. Cum autem illi excusarent se, dicerentque id sibi non licere: Georgium enim esse virum nobilem ac strenuum, quin si solutus esset, & vellet ingratus esse & aufugere, nullo modo comprehendi posset: Beatus Theodorus sumpto diuinæ communionis poculo, vt id illi impertiret, suspirans ad Deum suspexit, & illico vincula humani cum strepitu conciderunt. Quamobrem cum milites tumultuarentur, & ad fores claudendas currerent, ne Georgius fugeret: Nihil, inquit sanctus Theodorus, timeatis: ego enim gratum & sincerum huius viri animum plane noui. Cum igitur diuina ei mysteria tribuisset, voluit etiam, vt simul cum custodibus apud se cibum caperet. Post autem, vinculo rursum iniecto, discesserunt. hactenus auctor, qui intentus res admirandas Theodori prosequi, his enarratis, ad alia miracula viri admirabilis recensenda se confert, relicto Georgio cum satellitibus ipsum ductantibus.

XIII. a *Nicepho. l. 18. c. 43.* FOEDVS INITVM ANTE CVM PERSIS BYZANTIVM.

Sed rideamus ad Phocam Imperatorem: *Qui* (inquit Nicephorus a) *quinto ab inito Imperio mense, litteras ad Cosdroen Persarum Regem* (quod consuetudo huiusmodi à multo tempore Romanis ac Persis fuerit) *per Lilium familiarem suum, qui etiam Mauritij eadem patrauit, misit: quibus litteris, ad imperij eadem dignitatem conscendisse se, significabat. Ille vero ira intempestiuis actus, legitimam Mauritio vindictam præstare volens, pacta cum Romanis fœdera rupit, & perniciosum illud orbi classicum cecinit.*

Iamque Persarum simul & Romanorum felicem tranquillumque statum soluit, eoque initio Persicum bellum est ortum, & Persæ Syriam, Palæstinam, Phœnicem quæque breui subegere: ditioni quoque suæ Armeniam, mox Cappadociam, Galatiam, & Paphlagoniam adiecere. Quin impetu, quem cohiberi non posset, ducti, ad ipsam vsque Chalcedonem, quæ ex aduerso Byzantio sita est, aduenere. Parte vero alia Asiæ Europam, omnia vastantes, percurrerunt, & cædes hominum plurima grassata est, qualem haud quisquam vnquam vidit, non tantum ciuibus passim, sed ipsis etiam militaribus copijs interemptis. hæc & alia Nicephorus, quæ paulo ante retulimus. Sunt hæc malorum initia: hicque meminisse oportet S. Gregorij ad Anastasium Episcopum Antiochenum oraculi; quo prænunciauit conquerentibus aliis de illorum temporum malis, fore vt eadem in posterum adeo crescerent, vt qui tunc viuerent, felices dicturi eos essent, quæ præcesserint. Potro hæc à Nicephoro enarrata, hoc anno cœpta, ad futura tempora sunt propagata.

XIV. b *Greg. lib. 11. epist. 37. Ibid. &* GREGOR. EPIST. AD EVSEBIAM.

Cum his tumultibus Constantinopolitana ciuitas agitaretur, vt ad tyranni imperium pro animi arbitrio nobilissimorum virorum capita truncarentur, ad Eusebiam Patriciam coniugem Strategij vbi clarissimi, quo superiori malis his omnibus esset, breuem hanc epistolam b Gregorius hoc anno dedit, vnicuique in huiusce modi angustijs versanti ob oculos ponendam.

Tesse occupata meus vestra diuitijs, aut fortasse regiæ ciuitatis tumultuosis implicationibus, nos per epistolas suas visitare pollponit: nostrum est tamen etiam aduersa filiorum corda dulci charitate prosequi, eaque ad benignum animum & admonendo & orando reuocare. Vnde nunc debitum salutationis alloquium soluens, hortor, vt excellentia vestra à cuncta ista illius superbis tumultibus animum auertat, plusque ea quæ animæ, quam quæ sunt corporis, cogitet. Transitoria esse omnia perpendat.

Venturi iudicis examen tremendum cum metu & lachrymis quotidie sine cessatione consideret: illamque diem, in quo perturbanda sunt omnia, cum timore ad animum reducat, vt tranquillum iudicis in ipso iam die non timeat. Omnipotens autem Deus hæc vestris cogitationibus assistendo sui spiritus infundat, vosque & hic cum nobilissimo coniuge vestro & tranquille viuere, & de dominj Strategij salute, gaudere faciat, atque post longa tempora ad æterna præmia pertingere concedat. hactenus ad Eusebiam Gregorius.

At nec Occidens sine tumultu permansit, Longobardis (vt dictum est) termino pacis elapso, cuncta vastantibus. De his enim ad Eulogium Alexandrinum Episcopũ hoc anno idem Gregorius scribens, hæc ait c: *Rogo ergo, vt pro me peccatore enixius oretis: quia & dolor corporis & amaritudo cordis, & immensa vastitas mortalitatis inter barbarorum gladios me vehementer affligit. Inter quæ omnia non temporalem, sed æternam consolationem requiro, quam per me impetrare non valeo, sed intercessione vestra beatitudinis hanc me obtinere confido:* hæc ad Eulogium, cuius in laborando pro fide Catholica studium valde commendat; reprehendit tamen alias litteras d, quod simoniam ab Alexandrina Ecclesia non eradicet.

Quod autem laborare oculis eundem Eulogium audiuisset, ad sanandum morbum mittit ex Apostolorum catenis antidotum. aitenim ad finem eiusdem epistolæ: *Transmissimus crucem pernulam, in qua de catenis amatorum vestrorum sanctorum Petri & Pauli Apostolorum inserta est benedictio, quæ oculis vestris assidue supponatur: quia multa per eandem benedictionem fieri miracula consueuerunt.* de suis item angustijs anni huius hæc idem Gregorius ad Rusticianam patriciam e: *Ego autem in tanto gemitu & occupationibus vnus, vt ad dies, quos ago, me peruenisse equidem miretur, solaque mihi consolatio sit mortis expectatio.*

Audisti Apostolicum virum instar Apostoli Pauli f supra modum grauatum supra vires, stà vt tæderet ipsum vitæ, haberet eadem scribens g ad Philippum presbyterum. Et quidem exauditus est, vt haud diutius in huius vitæ detineretur angustijs, ea solutus anno sequenti, vt suo loco dicemus, modo anni huius reliquas ab eo res gestas prosequamur.

Hoc anno missa est legatio à Francorum Regina Brunichilde & Theodorico eius nepote Rege ad S. Gregorij Papam: functi ea fuerunt nobiles Franci Burgoaldus & Varmaricarius, per quos petiit Regina dari ab ipso Pontifice priuilegia ecclesiæ S. Martini, quam ipsa erexerat in suburbano Agaunensi, necnon monasterio ancillarum Dei, atque etiam Xenodochio à se item in eadem ciuitate constructo. Concessisse petita omnia, Gregorius ipse testatur in litteris h ad eam redditis. Sane quidem auctor est Aimoinus, i tot tantaq; pia ædificia à Brunichilde esse constructa, vt incredibile videatur, ab vna fœmina regnante dumtaxat in Austria atque Burgundia erigi potuisse.

Sed & alia fuit huius legationis mittendæ ratio, nimirum vt iidem cum Imperatore recens creato pacem inirent opera ipsius Gregorij: qua in re omnem se nanaturũ operam ipse pollicetur. Sed & quod missus fuerat ab iisdem Mennas Tolosinus Episcopus à sede Apostolica indictus: illum iam iuramento purgarum, innoxiumque repertum, se dimisisse testatur.

Quomodo autem fieri soleret purgatio ista, accipe ex ipsius Gregorij verbis, cum ait: *Mennam vero reuerendissimum fratrem & coepiscopum nostrum, postquam ea, quæ de illa fuerant, requirentes, in nullo inuenimus esse culpabilem; quia super ad sacratissimum corpus beati Petri Apostoli sub verecunda satisfaciens, ab iis, quæ obiecta eius opinioni fuerant, se denostrauit alienum: reuerti illuc purgatum absolutumque permisimus.*

Requisitus ei iam per eos legatos fuit, vt mala valetudine laboranti Episcopo alias subrogaretur. Quod fieri non debere respondit, sed Coadiutorem dandum eidem ita laboranti. Quod vero iidem petiissent legati dari centiam bigamum ordinandi: ad hæc ipse respondit: *Similiter vero de quodam bigamo requisiti, an ad sacrum ordinem posset accedere iuxta canonicam regulam omnino petiuimus. Absque enim, vt vestris temporibus, in quibus tam multa pia ac religiosa agitis, aliquid contra Ecclesiasticum institutum fieri permittam. Postremo autem fuit de cogenda in Gallia Synodo petitio legatorum, de qua habet ista Gregorius:*

Præfati autem magnifici filij nostri, dato capitulari inter cætera petierunt, quod sibi vestra perhibere iussione mandarem, vt talia debeat à nobis in Gallias persona transmitti, quæ facta Synodo, cuncta, quæ contra sacratissimos canones perpetrantur, omnipotenti Deo auctore, possit corrigere. In qua re gloriæ vestræ coram agnouimus, quam de vita anima & de regni vestri solicitate cogitatio; quia Redemptorem nostrum formidantes, eiusque in omnibus præ-

cepta

vitiosa firmantes, & hoc agatis, vt diu regni vestri gubernacula subsistere, & pacis longa annorum curricula vos quoque de terreno regno feliciter ad cœlestia transire. Apto autem tempore si Deo placuerit, ad vestram excellentiam vestræ desideria implere curabimus. hæc de his Gregorius, quæ vtinam serio & non per imaginem quandam ab iis acta essent, vti solent politici cùcta etiam religioni affectare, quo apud suos & exteros æstimatione polleant, Romanumque Pontificem eiusmodi illecebris illiciant, vt si possint, in iis, quæ moliuntur, ipsum habeant adiutorem; vt fecisse Brunichildem, exitus declarauit. Quod enim indigerent idem Reges Gregorii operam posthac iuuando fœdere cum Imperatore, iidem quæ ante de cogenda Synodo ab ipsis (vt vidimus) petierat Gregorius, modo se ab eo petere profitentur. Ipsum autem petunia Regina priuilegium pro religiosis locis extat adhuc integrum, quod tu consulas: hic nos tantum admonemus, quæ in fine habet aduersus Reges & alios eius regni magistratus & Episcopos, si quid contra priuilegium ab Apostolica sede concessum tentare præsumserint:

Quod vero Regum, inquit, sacerdotum, iudicum, personarumque singularium hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens temerarius violare tentauerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, eumque sedimino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognitis, & nisi vel ea, quæ ab illo male ablata sunt, restituerit, vel digna emendatione cuncta abstersérit, à sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini nostri Redemptoris IESV CHRISTI alienus fiat, atque in æterno examine districta vltioni subiaceat. Ridiculos fuisse (quod & superius eadem occasione obtendimus) quantum insit in Romano Pontifice auctoritatis in eis, quæ ipse concedit, Regibus leges præscribat, & illem, nihil pareant, pro pœna priuationem regni appositam, eam & appositam vidimus superius in priuilegio eiusdem ecclesiæ S. Medardi.

Hæc, inquam, sanctus Gregorius; quem iure haud quisquam putet vt vanum hominem illicita aduersus Reges & Principes præsumentem reprehendere, vel falsa gente, ac christianismi dæ nota signare, quem doctissimum & æque mitissimum omnium humillimumque inuitus, etiam non prædicet, atque ex eius rebus gestis ac scriptis affirmet.

Hoc anno Romæ error ille per sanctum Gregorium Papam corrigitur, quo quidam vel ex superstitione Iudaica, vel vitio Græco colì debere Sabbatum, perinde atque Dominicum diem, prædicabant. Scribens enim de hac re populum Romanum, errorem refellit, dum ait: *b Venerat ad me, quosdam pernicioso spiritus homines prava inter vos aliena & sanctæ fidei aduersa seminasse, ita vt die sabbati aliquid earum prohiberent. Quæ quod aliud, nisi Antichristi præcursores dicenda sunt? Qui venturi, diem sabbatum atque Dominicum ab eorum sanctitate euellunt. Quia enim mori se & resurgere simul habentibus in veneratione diem Dominicum: & quia Iudaicum populum congaudet, vt exteriorem ritum legi renouet, & sibi Iudæorum portionem subtrahat, colli vult sabbatum:* hæc Gregorius de Antichristo, qui non propter Christi resurrectionem (vt facit ecclesia consentit Ecclesia) custodiri facit Dominicum diem, sed sui causa, cum ea se die resurrexisse mentiatur.

Subdit vero idem Gregorius: *Aliud quoque ad me perlatum est, vobis a paruis hominibus esse prædicatum, vt dominico die nullo modo lauari. Et quidem si pro luxuria ac voluptate quis lauari appetat, hoc fortasse reliquo quolibet die concedimus. si autem pro necessitate corporis, hoc nec Dominico die prohibemus.* & infra: *Nam si Dominico die corpus lauare, peccatum est: lauari ergo die eodem nec licebit. Si autem hoc in corporis parte conceditur: cur hoc, eorpore manifeste toti corpori negatur? Dominico vero die a labore rerum cessandum est, &c.*

Porro qui sedulo curæ vniuersalis Ecclesiæ prospiciebat, eo fortior animo, quo corpore infirmior apparebat, ante alia multa, quæ hoc anno ex epistolis ad diuersos datis peregisse conspicitur, de redarguendo Paschasio Episcopo ad Anthemium subdiaconum litteras dedit: in quibus inter alia, quæ correctione digna ipse Gregorius animaduerterat, illud etiam ad postremum reprehendit, cum ait c: *Hoc quoque eius culpis adiungitur, quod ita quemlibet despectus cum vno aut duobus clericis dicitur ad mare descendere, vt & apud suos in fabula sit, & extraneis sic velut ac despicabilis videatur, vt nihil habere episcopalis vel ingenij, vel reuerentiæ videatur. Quod si ita est, non sine culpa tua esse cognoscas, qui eum obiurgare atque coercere, vt dignum est, distulisti.* hæc & alia ipse in detestationem Episcopi, qui contemptibilis appareret. Ex quibus intelligas, non recens esse, vt Episcopi pluribus stipati famulis incedant, sed quam maxime antiquitus custoditum: adeo vt Pontificia censeretur reprehensione dignus, qui cum vno vel duobus clericis animi causa ad mare descenderet. Erat iste Paschasius Neapolitanus Episcopus, quem aliis quoque litteris d monet, vt Iudæos non per vim, sed rationibus ac mansuetud ne ad fidem inuitaret. Extat ad eundem Anthemium ipsius Gregorii alia scripta epistola e, qua quæritur de negligentia omnium Episcoporum Campaniæ prouinciæ, quos vult emendari.

XVIII.

Inter alias Episcoporum causas, quæ hoc anno ex diuersis Ecclesiis ad Apostolicam sedem delatæ sunt, fuit ex Hispania deducta causa Ianuarii Episcopi f Malacitani, & Stephani alterius Ecclesiæ in Hispania Episcopi, qui Comitioli viri potentis opera abstracti à suis Ecclesiis, & quibusdam aliis Episcopis condemnati, in exilium detrusi fuerant. Qui omnes ita iniuste oppressi ad Apostolicæ sedis iudicium recurrerunt, appellantes ipsum Romanum Pontificem. Horum querelas cum audiuisset Pontifex, seque ad id teneri ex munere vniuersalis curæ pastoralis intelligeret, quod (vt ipse profitetur g) caput omnium Ecclesiarum Romana Ecclesia existat, quæ omnes inferiores iudicet sedes; misit ad hoc in Hispanias Ioannem Defensorem cui proficiscenti h commonitorium (ita dictum) dedit, admonitiones illas videlicet, quibus in causa prosequenda ac iudicanda vti debuisset, & ex earum præscripto cuncta peragere. His acceptis Ioannes Defensor in Hispaniam profectus, præsidens Iudex causæ, omnibus exacte perspectis, ritèque cognitis, pronunciauit sententiam, qua depositos ab Episcopatu Episcopos soluendos exiit, suisque restituendos Ecclesiis iudicauit, Episcopos vero, qui eos iniuste deposuerant, in monasterium ad sex mensium spatium censuit detrudendos, subrogatos autem in locum ipsorum penitus reiiciendos, priuatos ministerio cuiuslibet ordinis Ecclesiastici. Extat eiusdem Defensoris de his tunc lata sententia i. Sic igitur beneficio & auctoritate Apostolicæ sedis Romanæ Ecclesiæ, qui per sæcularem potentiam oppressi fuerant sacerdotes, Antistites venerâdi ignominiose in exilium detrusi, reuocati suas singuli receperunt Ecclesias. Iniunxit idem Pontifex eidem Ioanni Defensori institutionem ac reformationem monasterii insulæ Capritanæ, apud Maioricam insulam positæ.

Concessit hoc anno sanctus Gregorius Papa Sardiniæ insulæ habitatoribus Vitalem Defensorem mittendum ad Phocam Imperat. Constantinopolim pro subleuandis grauaminibus, quibus (vt superius est demonstratum) habitatores eiusdem insulæ affligebantur. Est de his Epistola k ipsius ad eundem Vitalem in Sardinia degentem, qua ettam monet redarguendum fuisse Ianuarium Calaritanum Episcopum ob hospitalia eius insulæ detituta: ait enim: *Experientia tua indicante comperimus xenodochia in Sardinia constituta grauem habere neglectum. Vide reuerendissimus frater & coepiscopus noster Ianuarius vehementissime fuerat obiurgandus, nisi nos eius senectus ac simplicitas, & superueniens ægritudo, quam ipse retulisti, suspenderet, &c.*

De eius ægritudine rursus inferius hiusmodi occasione: *De hoc igitur quod scripsisti fratrem & coepiscopum nostrum Ianuarium, tempore, quo sacrificium celebrat, tantam pati frequenter angustiam, vt vix post longa intervalla ad locum eatenus redire valeat, quem reliquit; atque ex hoc multos dubitare si communionem debeant de eius consecratione percipere: admonendi sunt, vt nullatenus pertimescant; sed cum omni fide & securitate communicent: quia ægritudo personæ sacri mysterii benedictionem nec mutat, nec pollut. Secretius tamen omnino idem frater noster hortandus est; vt quoties eandem molestiam*

c Greg. lib. 11. epist. 32. Ind. 6. edit. Rom.

d Greg. lib. 11 epist. 35. Ind. 8.

e Idem eod. lib. ep. 35.

f Idem lib. 11. epist. 42. Ind. 6. edit. Rom. CAVSA HISPANORVM EPISCOP. AD GREG PAP. DELATA.

g Greg. lib. 1. epist. 56. Ind. 6. edit. Rom.

h Greg. lib. 11. ep. 52.

EPISC. EXILIO RESTITVTI.

i Apud S. Greg. lib. 11. ep. 55. edit. Rom.

k Greg. lib. 11. epist. 54. Ind. 6. edit. Rom.

l Greg. lib. 11 epist. 55. Ind. 6 edit. Rom.

senserit, non procedat, ne ex hoc se & despiciendum præbeat, & infirmorum animis scandalum faciat. hæc de his Gregorius; qui nouis angustiis ex ingruentibus Longobardorum motibus cruciatur.

XIX. Hoc enim anno Longobardorum Dux Arnulphus oppugnaturus Vrbem, parat exercitum mense Iunio, & cum proxime instaret dies natalis Apostolorum, molitur Vrbis excidium. De his Gregorius solicitus, scribit litteras ad Velocem Magistrum militum Imperatoris in alia Italiæ parte degentem his verbis: a

a *Greg. lib. 2. epist. 21. Ind. 7.*

Et pridem expressimus gloriæ vestræ, quia milites illuc erant parati venire: sed quoniam inimicos congregatos & huc discurrere epistola vestra significauerat, hac eos hic causa retinuit. Nunc vero vtile est visum, vt aliquanti illuc milites transmittantur, quos gloria tua admonere & hortari, vt parati sint ad laborem, studeat: & occasione inuenta, cum gloriosis filiis nostris Mauritio & Vitaliano loquere, & quæcunque vobis, Deo adiutore, pro vtilitate Reipubl. statuerint, facite. Et si huc, vel ad Rauennates partes nec ducendum Arnulphum cognoueritis excurrere: vos à dorso eius, sicut viros decet fortes, laborate: quatenus opinio vestra ex labore vestri qualitate amplius in Reipubl. Deo auxiliante, proficiat.* Scripsit vero & ad ipsos Mauritium & Vitalianum, vbi Arnulphus Romam fuerit exercitum, verbis istis b:

*Arnulphum.

b *Greg. lib. 12. epist. 22. Ind. 7.*

XX. DE MOTIBVS ARNVLPHI DVCIS LONGOB.

Gloria vestra suscipientes epistolas, Deo gratias egimus, quia de salute vestra cognouimus: & de solicitudine vestra multum gauisi sumus, & mox ea quæ scripsistis parata fuerunt. Sed Aldio viro memorando posit aduentum hominum vestrorum nobis scripsit, quia in proximo iam Arnulphus esset: & timuimus, ne milites, qui ad vos dirigentur, in manus eius inciderent. Et tamen hic (quantum Deus adiuuerit) contra eum filius noster glorioſus Magister militum separauit. Sed & gloria vestra, si huc perrexerit ipse hostis, quomodo consueuistis, cum auxilio Dei à dorso eius, quod potestis, perficite. Speramus enim in omnipotentis Dei virtute, & in ipsius beati Petri Apostolorum principis, in cuius natali sanguinem effundere desiderat, quia ipsum sibi contrarium sine mora inueniet. huc usque Gregorius, quæ sunt militiæ tractans, cum vrgeret occasio. Quas quidem litteras hoc argumento scriptas, licet in codice sub septima sint Indictione collocatæ, sub sexta hac reponendas esse, ea potissimum ratio cogit asserere, quod cum hæc acta esse dicantur mense Iunio, quo natalis Apostolorum agitur, non possunt sub Indictione septima confecta dici: siquidem S. Gregorius mortuus reperitur sub eadem Indictione mense Martio, vt suo loco dicturi sumus. Sunt & aliæ litteræ eiusdem Gregorii ad eosdem eodem argumento datæ c, cum & suadet eis, vt incursionem parante illo Romam versus, soliciti sint ipsi, vt loca eius deprædentur, quo ita ipse reuocetur à cœptis.

c *Greg. lib. 12. epist. 23. Ind. 7.*

XXI. GREGOR. TRIBVNVM MITTIT PRO CVSTODIA CIVIT. NEAP.

Ad hoc spectat, quod in his angustiis detentus idem S. Gregorius, pro custodia Neapolitanæ ciuitatis misit Constantium Tribunum, litteraſque ad milites dedit, vt illi parerent. Ita quidem ipse, Pontifex cum esset, militaria cogitur pertractare, inuigilareque super ipsas etiam Imperatoris ciuitates, ne caperentur ab ingruentibus Longobardis. Sed audiamus ipsius Gregorii litteras, quæ sic se habent d: *Summa militiæ laus inter alia bona merita hæc est, obedientiam sanctæ Reipublicæ vtilitatibus exhibere, quodque sibi vtiliter imperatum fuerit, obtemperare: sicut & nunc deuotionem vestram fecisse dilucimus, quæ epistolis nostris, quibus magnificum virum Constantium Tribunum custodiæ ciuitatis deputauimus præesse, paruit, & congruam militaris deuotionis obedientiam demonstrauit. Vnde scriptis vos præsentibus curauimus admonendos, vt prædicto magnifico viro Tribuno (sicut & fecistis) omnem debeatis pro serenissimorum dominorum vtilitate vel conseruanda ciuitate obedientiam exhibere: quatenus quicquid à vobis hactenus bene gestum agnoscitur, per præsentis temporis vigilantiam ac solicitudinem augmenteris.* huc usque ad milites Gregorius, non ad Episcopos, vt vetus habet editio: ad milites enim ipsum scribere, ipsius epistolæ argumentum satis ostendit. Vides, lector, quanta polleret etiam in politicis administrandis auctoritate Romanus Pontifex, dum ciuitati non suę, sed subditæ Imperatori, quem vult deligit custodem, præfecitque Præfectum, cui pareant milites: hæcque sub Phoca tyranno. O tempora hac ex parte felicia! Vtinam modo essent ipsi integra spiritalia iura, quæ maiori indies ignominia tantæ sedis auersione contentiosa calcantur. Sed suo ipsorum damno (certo scito) Deum, qui talia agunt, experientur (quod nolim) vltorem.

d *Greg. lib. epist. 24. Ind. 7.*

Quod vero ad eiusmodi magno strepitu excitatos tumultus Longobardorum pertinet: nubeculam istam minantem Vrbis & totius Italiæ cladem, vento dissipatam esse apparet, ac sequenti anno, confecta iterum pace cum Longobardis, redditam perfectam serenitatem. At de rebus anni præsentis satis, cum tamen plura alia nosci antea fuisse eiusdem Pontificis gesta negotia diuersi generis, ad quæ intuenda in litteris eius perspicuis cunctis lectorem reiicimus.

IESV CHRISTI ANNVS 604.

GREGORII PAP. Annus 14. PHOCÆ IMP. Annus 2.

SEquitur ordine temporum Christi annus sexcentesimus quartus, ac S. Gregorii decimus quartus inchoatus iam anno superiori à tempore exordientis Indictionis septimæ, idemque vltimus eiusdem Pontificatus, quo ipse quarto Idus Martias, Deo vocante, feliciter ex hac vita migrauit: de cuius felici ad Deum transitu antequam agamus, reliqua, quæ his mensibus ab inchoata sepetima Indictione contigerunt, hic primum nobis sunt enarranda. Hoc igitur anno pax cum Agilulpho Rege Longobardorum iterum renouata est, quæ iam ante elapso tempore statuto cessarat. Sancita itaque pace, cum idem Rex auctus fuisset prole mascula, eam pia mater Theodolinda in fide Catholica voluit baptizari. De quibus omnibus ipsa Regina certiorem reddidit sanctum Gregorium, datis ad eum litteris, missisque Romam legatis. Ita cum accepisset sanctissimus Pontifex, ad Theodolindam Reginam, eidem gratulatus, litteras reddidit, misitque sacra munuscula nato filio, litteræ autem sic se habent e:

e Ope[illegible]

Scripta, quæ ad nos dudum à Ianuensibus partibus transmissis, gaudij vestri nos fecere participes: propterea quod omnipotentis Dei gratia & filium vobis donatum, & excellentia vestra est Laudabile, Catholice eum fides nouum faciatum. Nec enim de Christianitate vestra aliud credendum fuerat, nisi id studere vos, vt quem diuino munere suscepistis, Catholicæ reclitudinis auxilio muniretis: vt & Redemptor noster familiarem te suam famulam cognosceret, & Longobardorum genti nouum Regem in timore suo feliciter enutriret. Vnde iterum omnipotentem Deum, vt & vos in mandatorum suorum via confidiat, & eundem excellentissimum filium nostrum Adaloaldum in suo faciat amore proficere: quatenus sicut hic inter homines iam magnus est, sic quoque ex bonis actibus ante Deum nostris valeat esse gloriosus.

Illud autem, quod excellentia vestra scripsit, vt dilectissimo filio nostro Secundino Abbati, ad ea, quæ scripsit, subtiliter respondere deberemus: quis vel petitionem illius, vel vestra desideria, quæ multis esse profutura cognoscit, si agritudo non obsteret, duceret posponenda? Sed tanta nos podagra nunc infirmitas tenet, vt non solum non dictare, sed nec ad loquendum possimus assurgere: sicut & præsentium portitores legati vestri cognouerunt, qui nos & ventilates infirmos inuenerunt, & discedentes in summo vitæ periculo atque discrimine reliquere. ita quidem: mox eodem ipse Gregorius (vt paulo post dictum fuit) extinctus est morbo. Sed quæ sunt reliqua eius epistolæ prosequamur. *Sed si, inquit, omnipotens Deus dispositione conualuero, ad cuncta quæ mihi scripsit, subtiliter respondere. Eam tamen Synodum, quæ piæ memoriæ Iustiniani tempore facta est, per latores præsentium transmisi, vt prædictus filius dilectissimus ipsam legens, agnoscat quæ falsa sint inuenta, quæ contra ipsam gesta.* Abstinendam Apostolicam, vel Catholicam Ecclesiam audierat. *Abstinemus cuiuslibet sensum hæretici recipere, vel à nobis sancte memoriæ prædecessoris nostri in aliquo deuiare: sed quæcunque à sanctis*

quatuor

quatenus Synodis sunt adstricta, recipimus, & quæcunque reprobata sunt condemnamus. hæc ad plenam satisfactionem ab eodem Gregorio scripta lecta.

Quod autem ad munera eidem filio Regis recens nato pertinet, hæc in iisdem litteris ita habentur expressa: Fraternitas autem filiorum nostro Adalouualdo Regi transmittere filacteria curabimus. ita quidem nominat, quas veteres nominare consueuerant bullas ad collum appendi soliras: quæ autem filacteria continerent, aperit dicens: Id est, Crucem cum ipso sancta Crucis Dominii, & lectionem sancti Euangelij thus percipiendam.

Quæ vero Reginæ filiæ, sorori nati infantis, munera mittat declarat, dum subdit: Filia quoque mea, sorori eius, tres annulos transmisi, duos cum bracteolis, & vnum cum albula: quæ super eos posita sunt, vt apud eos nostra charitas ex vestra excellentia cognoscat. Extat & altera charta ante per solicitas salutationes officium, primum vt excellentissimum filium nostrum Georgium vestro pro nobis ab ipsa pro gratia referatis, atque eius animum (sicut consuetudo fatuorum per omnia prouocetis: quatenus mercedem laboris multiplicem, quo agitis, inuenire possitis. hactenus litteræ sancti Gregorii ad Reginam, communicantem quidem Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, hæc tamen adhuc dubitantem de Quinta Synodo & Tribus in ea non condemnatis capitibus, quorum causa schisma contra eam adhuc vigeret, & Secundinus ille, de quo supertus, obiectiones scripsis mandallet ad quas Gregorium respondere rogarat. Quod autem id minime ipsum feciſſe apparet, cautam asserere in promptu est, nimirum, quod vt diximus) hoc anno mense Martio ex hac vita in æternum quiem sublatus sit.

Qui igitur tot tantisque cruciabatur doloribus, tam vrentibus) quadriennio iugiter toleratis, non destitit tamen vsque ad extremum spiritum laborare, vt indicat easepistolæ, quæ extant hoc anno datæ sub septima Indictione. Sunt tamen aliquæ ibidem collocatæ, quæ longe ante datæ esse inueniuntur, (vt inter alias illa ad Dominum Metropolitanum a) ad quem aliæ superius datæ pertinent. Mauritii tempore cognatus hic erat Imperatori, degens Constantinopoli, vt superiores plures ad eum datæ litteræ docent: cumque in iis sub hac septima Indictione collocatis habeatur mentio de Sabiniano diacono, qui agebat ante plures annos Apocrisiarij Constantinopoli, plane ad ea sunt referenda tempora, quibus ille eo munere fungebatur in dicta regia ciuitate. Sicut & illæ ad Augustinum in Anglia Episcopum, quæ vltimo loco ponuntur, quas datas esse ante tres annos; nempe quinta Indictione, superius diximus. Id ipsum affirmantibus de epistola scripta ad Petrum subdiaconum in Sicilia, quam datam esse a S. Greg. vndecima Indictione, ex eadem deducimus argumentum. His non tam explosis, quam ad sua loca destinatis, quæ fuerunt eiusdem Gregorij anni huius epistolæ, atque postrema videamus.

Hoc itaque anno cum vacasset Ecclesia Anconitana pastore, delectus ad eam Florentius Archidiaconus, etsi docti a S. Gregor. minime probatus fuit, eo quod de lenitate confectus & tenacissimus esset, vt nunquam dormiret eius (quod ait e) amicus ad charitatem introiret, sed illud additum tradit impedimentum, quod iuralsi nunquam ad Episcopatum accedere. Ita quidem vigilantissimus semper, ne quis in Episcopatum non omni ex parte probatus irreperet, quæcunque hominis essent perfectissime diligentissime voluit vt complures ab ipso de his datæ epistolæ docent.

Eodem quoque anno missa est ex Sicilia à Felice Episcopo Messanensi de nonnullis ad ipsum Gregorium Romanum Pontificem consultatio. Extat ipsa Felicis Epistola tertio decimo Concilliorum: & licet cuius Felicis ea epistola fuerit non appareat: tamen quod reperiatur idem Gregorius haud pridem scripsisse ad Felicem in Sicilia Episcopum Messanensem d. facile inducor, vt credam hunc eundem esse Felicem. Causa autem præcipua huius mittendæ consultationis ad S. Gregorium ea fuit, quod cum sciret ipsum S. Gregorium scribentem ad Augustinum in Anglia Episcopum concessisse vt ratum haberetur matrimonium in gradu quarto affinitatis contractum: graue scandalum passi sunt multi, potissimum vero Siciliæ Episcopi, eo quod S. Gregorius ea concedens, haud consentientia constitutionibus prædecessorum statuisset, & longe diuersa ab iis, quæ à sacrosanctis Conciliorum decretis firmata essent. Sed Felicis consulentis audiamus, verba, quæ sunt huiusmodi:

VIII.

*non olim MATRIMONIVM INTRA SEPTIMVM GRADVM VETITVM.

*Perlatum est siquidem à quibusdam Roma venientibus, vos Augustino consodali nostro per venerabilem sanctitatem vestram postmodum Episcopo Anglorum genti ordinato & illuc directo, atque Anglis scripsisse, vt * olim ad fidem conuersos per vos cõcedi, vt quarta progenie connecti non separentur. Quæ consuetudo dudum in illis aut in aliis partibus, quando vna vobiscum ab infantia nutritus atque edoctus fuit, non erat: nec in vllis prædecessorum tuorum decretis, aut reliquorum generaliter ac specialiter Patrum institutis legi, aut hactenus ab vllis vestre sentientibus esse concessum dudum. Sed semper vsque ad septimum originis seu gradum hoc à sanctis decessoribus vestris & cæteris sanctis Patribus tam in Nicæna Synodo, quam & in aliis sanctis Conciliis congregatis seruari debere reperi, & à vere viuentibus & Deum timentibus hominibus studiose vtiderit cognoscimus. & inferius post duo alia ab eo quæsita, in id ipsum, cuius causa epistolam scribere aggressus erat, tẽdiens, ista subdit, ab eo admoneri, petens, num pro Anglis tantum indulgendo ea statuisse de quarto gradu, an omnibus etiam Ecclesiis seruanda proponeret: Nos, inquit, ea, quæ legimus, & obseruari à fidelibus cognouimus, non incepanda (quod absit) vobis significauimus, sed quid rationabiliter & fideliter super his obseruare debeamus, requirimus.

*Et quoniam non modicum murmur super hac re nobiscum versatur: quid respondere fratribus & coepiscopis nostris debeamus, à vobis, quasi à capite, responsum quærimus: ne super his ancipites remaneamus, aut murmur vllum tam nostris temporibus, quam post, inter vos & alios remaneat: rumorque vester, qui semper bonus & optimus fuit detractionibus lacereturr & subvodatur, aut nomen vestrum (quod absit) superuenientibus temporibus blasphemetur. Nos autem, quæ recta sunt, auctore Deo, humili corde seruantes, vno vinculo charitatis vobis constricti, vestram religionem in omnibus, vt fideles alumni, defendentes, à vobis quæ recta sunt, quærimus. Scimus enim, vt semper sanctæ sedis Præsules, primo Apostoli; deinde successores eorum fecerunt, vos vniuersi salu Ecclesiæ & maxime Episcoporum (qui oculi propter contemplationem & speculationem vocantur) Domini curam gerere, ac de religione & lege vestra assidue cogitare, &c.

IX.

EX MAGNA INDVLGENTIA ANGLIS CONCESSVM IN QVARTO GRADV CONTRACTVM TENERE.

Hæc verbatim reddidisse voluimus, vt pateat, quæ esset olim de dispensando in nuptiis contrahendis, vel contractis, inuiolate obseruata censura, cum magnum in Ecclesia Dei scandalum datum videretur, si quod de gradu septimo hactenus seruatum esset, ad quartum sanctus Gregorius redegisset. Cui quidem aduersum se excitato rumori & consiato scandalo occurrere quantocius ipse non prætermittens, ad eandem primam consultationem respondit, non esse in exemplum adducẽdum, quod nouellæ Ecclesiæ Anglicanæ cõcessisset, vt in tertio & quarto gradu coniuncti legitime inter se matrimonium contrahere possent: sed qui in gradu vetito contraxissent, in eo ex summa indulgentia permanerent. Quamobrem monet Gregorius, ne fideles vsque ad gradum septimum affinitatis matrimonium contrahant: quod non recens à se statutum, sed à prædecessoribus traditum sibi seruandum inuiolabili lege proponit. In quam sententiam hæc ait: *Nam si ea destruerem, quæ antecessores nostri statuerunt: non constructor, sed euersor esse iuste comprobarer. & inferius post multa in eandem sententiam inculcata, aliaque ad quæsita ab eo responsa, hæc habet:

*Progenium vero suam vnumquemque de his, qui fideliter edocti sunt, & tam firma radice plantati stant inconuulsi, vsque ad septimam obseruare decernimus generationem: & quamdiu se affinitate agnoscunt propinquos, ad huius copulæ non accedere societatem præsumant. Nec eam, quam aliquis ex propria consanguinitate consugem habuit, vel aliquam illicita pollutione maculauit, in coniugium ducere vlli licet Christianorum, vel licebit; quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis est Deo, & cunctis bonis hominibus. Incestuosas vero nullo coniugii nomine reputandas, à sanctis Patribus

dandum sequutum esse legimus. Ideo volumus nos in hac re à vobis, sine à ceteris fidelibus reprehendi: quia quod in his Anglorum genti indulsimus, non formam dando, sed considerando, ne Christianitatis bonum, quod cœperant, imperfectum diuerterent, egimus &c. et. monet autem, vt omnes incestuosos ab Ecclesia segreget, tanquam pestilentes oues, nec nisi post legitimam satisfactionem in Ecclesiam recipiantur. Ad finem vero: Quod inquit, specialiter tibi tuisque (vt tua littera innotuerunt) consultis scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus. hæc Gregorius vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ leges sanciens, vel potius à prædecessoribus sanctas renouans de matrimoniis inter Christianos contrahendis. Fugiente autem spiritu, cum inualesceret magis caro, ab Innocentio Tertio Romano Pontifice in Concilio Lateranensi, ad grauiora peccata vitanda, relaxata est nonnihil fibula disciplinæ, vt intra quatuor tantum gradus prohibitum fuerit matrimonium.

X. Respondens vero Gregorius ad reliquas duas Felicis consultationes, non vexandos à subditis Episcopos, pluribus monet: & de Ecclesiarum dedicatione respondet, vt quod dubitatur factum, sit integre faciendum: eo quod (vt ait) non nouissime iteratum, quod non certis indiciis ostendatur rite peractum. Quod rursum ad res Siciliæ spectat, maleficos ibi degentes magnopere est insectatus. Quod enim in Dei lege scriptum esset a: *Maleficos non patieris viuere*, eosdem detestatus, totis est semper viribus insecutus. Scripsit de his b ad Cyprianum diaconum, mandans ipsos inquiri atque punire, nec desistere etiam si reperi ex sæculari præfecturam aduersa. In fine enim possit multa ad eosdem maleficos inquirendos & puniendos inculcata hæc addit: *Virum autem gloriosum dominum Libertinum Prætorem in tali loco per contemplationem omnipotentis Dei adiutorem habere confido. In hac tamen causa minime dolosi, etiam si tibi quilibet secularis iudex aduersarius potuisse existere.* hæc ad Cyprianum diaconum patrimonium S. Petri in Sicilia curantem ipse Gregorius, qui & anno superiori Paulum Scholasticum ad huiusmodi maleficos insectandos vehementer hortatus fuit c.

a Exod. 22. MALEFICOS EXAGITAT S. GREG. b Greg. Lib. 13. ind. 7.

c Greg. Lib. 10. Ep. 6.

XI. Eodem hoc anno fatigarunt Gregorium contentiones inter Episcopum Epidauri d & Alcysonum Coreyræ insulæ Episcopum: Quod enim irruentibus barbaris (vt superius dictum est) corpus sancti Donati inde delatum fuit in Coreyram insulam, collocatumque in castro Cassiopi dicto, Epidauri Episcopus illud sibi castrum pariter studuit vendicare, resistente Alcysono, quia b Episcopo Nicopolitano Metropolita sententiam acceperit, qua ipsi castrum adiudicabat: quam sententiam sedes Apostolica confirmauit. Cum autem nouus est creatus Phocas Imperator, eundem conuenit Episcopus Epidauri, falsaque ingerens multa, eum monuit, vt pro ipso contra latam sententiam rescriberet. Quod adeo iniquum, vt per eundem Imperatorem corrigeretur, sanctus Gregorius litteras ad Apocrisiarium Constantinopolim mittit, iubens, vt conuenies Imperatorem agat, vt bene definita sua quoque iussione confirmet. Quid vero hæc secutum sit, inter currente Gregorii morte nescitur.

d Greg. lib. 12. ep. 24. 28. DE CAUSA CORCYRANA.

Quod autem vehementius S. Gregorii animum excruciauit, illud etiam fuit, quod Neapoli in Campania (licet vetus editio, in Gallia, habeat) sacrilegium didicit perpetratum, cum miles per vim rapuit virginem Deo in monasterio consecratam. Redarguit vero Gudoinum Ducem Neapolitanum, quod aduersus eiusmodi facinus vltor non surrexisset, cum præsertim prædicatæ probitatis ipse vir ab omnibus laudaretur: ad quem hæc breuiter scripsit e:

e Greg. lib. 12. ep. 5. ind. 7. XII. REDARGVITVR DVX OB INVLTVM SACRILEGIVM.

Cum inter multa bona, quæ nobis de magnitudine vestra sæpius nunciantur, illud in vobis plus laudabile dicitur existere, quod castitatem diligitis, & disciplinam (sicut dignum est) custoditis: satis mirati sumus, quod in milite illo, qui ancillam Dei diabolica instigatione perdiderit, districtissima vindicta hactenus sulla non fuerit. Nam moribus & bonitati vestræ valde conuenire fuit, vt ante ad nos vltio, quam perpetrata culpa iniquitas perueniret. Sed quia vindictam huius sceleris non voluntate vestra, sed aliorum surreptionibus credimus esse suspensam, neque hoc peccatum vel huiusmodi indisciplinati militis, vel loca illa, in quibus commissum est, valeat præmere: hortamur, vt sine excusatione aliqua vel modo, quale vobis seruor sit erga castitatis custodiam demonstrantes, ita per exemplo aliorum stricte emendare tantum facinus festinetis, vt & Deum vobis, in cuius ille hoc iniuriam perpetrauit, & timorem tam delicti, placabilem faciatis, & nos vobis de cali vestri rectitudine gratulari fecisse animo: nam tantam iniquitatem inultam remanere nullo modo patimur. hæc Gregorius degens in lecto egrotus, sed in his, quæ peccarentur in Deum, explorator vigilans, & vltor exurgens. Qui & sicut segnem Ducem ad vlciscendum immane facinus arguit, ita & nimis festinum in excommunicationis ferendæ sententia. Maximianum Episcopi reprehendit, ad quem breuiter ista f: *Frequenter nos admonuisse vos recolo, vt in proferenda sententia esse præceptos nullatenus deberetis. Et nunc ecce cognouimus, quia reuerendissimum virum Abbatem Eusebium commota furore vestra fraternitas excommunicauit. Quod ego valde miratus sum, vt non animosa eius contumacia, non etas longa, non ægritudo diuturna, ab ira vestram animum sedauerat. Quisquis enim in eo fuerit excessus, ipsa ægritudinis afflictio debuit pro flagello sufficere: quem enim diuina disciplina contra se humana flagella addi super fluum fuit.* Et paulo post, vt eidem satisfaciat, ita monet: *Eundem tamen profatum virum quanto furore exasperastis, tanta nunc dulcedine consolare: quia tristem fluxisse, vt qui te plus amauerunt, ipse te sine causa amaritudine intra se sentiant.* hæc Gregorius.

Vidisti primum quam animose insurrexit aduersus Ducem remissum nimis, & quomodo ad vindictam currentem nunc præcipitem nimis Episcopum, habenas trahendo, retraxit? ita quidem pro ratione personarum proficua aptans cuique medicamenta. Porro tranquillitatem animi in Episcopis plurimum commendans, ad quam consequendam, viam eam patere viam ostendit, si contemplationis studium Episcopus non remittat: quo nomine laudauit hoc anno Ianuin Episcopum Catanensem, quod contemplationi vacaret: nam ad ipsum scribit hæc inter alia g.

Tantum, inquit, quanta vestri congaudeo, quantum de meo accepto animo ingemisco: atque hoc summopere exhortor, vt si paulum cordis dulcedo tangit intima suauitatis, ita interius quatiat animus, vt triste sit omne quod foris sonat, omne quod foris delectat. Laudo autem, quod humana conuentacula cauticopia seu amore qui renouari in Deo per conjunctionis gratiam desiderat, per prava colloquia iterum vetera facit. Quæsumi autem, qui vobis inhærent in lectionis sacra collegio, & nominem reperi, & vehementer ingemui pauperta tem boni. Et quamuis peccator ego valde: exaltatus sum tamen ad B. Petri Apostoli limina venire voluerit, in sacro eloquio scitum me poteris habere collegam. hæc Gregorius, ex cuius pollicitis verbis, quibus dixit, non repetiri, qui posset in sacræ lectionis collegio inhærere; & quod posita subiunxit, se fore in sacro eloquio ipsi collegam: intelligas eiusmodi fuisse sacram exercitationem, vt simul positi vtriusque profectus studiosi, aliquid legerent de diuinis Scripturis, & de his, quæ lecta essent, singuli, qui præsentes essent, quid sentirent, dicere togarentur. In hunc modum spiritualibus epulis reficere se consuesse sanctum Gregorium, ex iis, quæ ipse scribit in homiliis super Ezechielem, intellexisti, dum & profiterur se ex fratrum in eiusmodi lectione collegarum responsionibus admodum profecisse: nam audi eum rursum h: *Sæpe enim, quia plerumque multa in sacro eloquio, quæ solus intelligere, nequeunt, eorum fratribus meis positus intellexi: ex quo intellectu & hos quoque intelligere studui, vt scirem ex quorum mihi meritis intellectus datur. Patet enim, quia hoc mihi pro illis datur, quibus mihi per sonat datur. Ex qua re largiente Deo agitur, vt sensus erudiat, & vita dirigat.* hæc ipse, ex quibus, quæ dicta sunt de lectione & colloquio de rebus diuinis simul habendi solutis, perspicere intelligere possis. Quos vero Dei sermos longe abesse noluit, & apud se habere non posset, quod detrimentum illos occupationibus impediti, eosdem frequentauit litteris, & eleemosynarum largitione fulciri: quod cum in pluribus præteritorum annorum epistolis manifeste electo eius rei non deest hoc etiam anno exemplum, cum fatebit litteras ad Ioan. Abbatem montis Sinai in Arabia, cuius enixe implorat ad Deū preces, mittens ea, quibus ipse

pro locis tibi subiectis indigere sciisset: nam ad finem epistolæ a: *Tale nostra Simplicia renuntiante cognoumus, lectos* [illegible] *in Corsica omnia, quod à quondam aliis Sacro conferebantur in fiscum. Propterea insinuatum locus quondam, rachanas triginta, lectos quindecim, peretum quoque de vendis cuiusdam vel* [illegible] *debitum, quæ dilectissimæ tuam petimus non indigne suscipere fidelitas, quæ sunt transfossa, præcipere.* sed de eodem Ioanne Abbate cuncta superius dicta.

Eodem pariter anno, Indictionis videlicet septimæ, sanctus Gregorius basilicæ sancti Pauli peculiariter adscripsit latifundium ad Aquas Salvias cum aliis fundis pro luminaribus incendendis: quod quidem scripto voluit confirmatum, cuius est ista præfatio b: *Licet omnia, quæ hoc Apostolica habet Ecclesia Apostolorum Petri & Pauli, quorum hereditas & lumen ac gesta sunt, Deo sint auctore communia: esse tamen debet in administratione actuum diuersitas pertractum, vt res assignatæ unicuique rebus certa adhiberi possit impensa. Cum igitur pro Ecclesia beati Pauli Apostoli solicitudo debita nos admoneret, ne minus illic habere lumenaria eidem præco fidei crearet, qua totum mundum lumine suæ prædicationis implevit, & valde incongruum esse ac detestabilem videretur, vt illa ei basilica possessio non seruiret, in qua palmam summi martyrii, quem ipse tractatus, vt viueret: ville iudicauimus, tandem nostræ, qua ad Aquas Salvias nuncupatur, cum omnibus fundis suis, &c.*

Voluimus hæc reddidisse verbatim, quo scires non esse figmentum, vel recens quoddam inuentum, quod actum est superius suo loco, Apostolum Paulum ad Aquas Salvias capite truncatum fuisse. Extat hactenus eadem constitutio Gregorii in eiusdem basilicæ marmorea tabula. Porro huiusmodi donationum diuersis in Vrbe Ecclesiis à sancto Gregorio collatarum alia item extant lapidibus extant vetera monumenta, vt in Ecclesia sanctorum Ioannis & Pauli Titulo Pammachii, in basilica sancti Petri & aliis fortasse in locis. Eius autem, quod pro foribus est basilicæ sancti Petri, sic se habet ordinis usque ad nomina eorum, quæ donantur, præcedens:

Domino sanctis ac beatissimis Petro & Paulo Apostolorum principibus Gregorius indignus seruus. Quoties laudi vestræ vsibus proprio quidam licet parua conquirimus, vestra vobis reddimus, non tam largimur: vt hac agentes, non simus elati de munere, sed de voluntate serui. Nam quid vnquam sint vobis nostra est, quæ ex substantia accepta reddere, nisi quia per vos iterum & in vos ea reddimus, accepimus? Vnde ego vester seruus reductum ad animum, multum me vobis, beati Apostoli Petre & Pauli, esse fecimus, propter quod ab vberibus matris meæ, diuinæ gratiæ progenie, intra gremium Ecclesiæ vestræ aluistis, & adminiculorum per singulos gradus vsque ad summum apicem sacerdotii, licet immeritum, perducere estis dignati: Ideoque hoc prodigio muneris, cum humili interim offerre deuotione præuidi. Hanc enim, & a meis successoribus seruandam sine aliqua refractione sanctimus, vt loca vel prædia cum olivetis, quæ inferius denotantur, quæ pro illuminatione luminariorum vestrorum à diuersis retro deferebantur, recolligens, vestra vobis duximus immunitate largienda. Vel est in patrimonio Appiæ, &c. sunt omnia prædia cum olivetis numero triginta quinque. Ex quibus inferius, quam abundans esse soleret copia lampadum memoratarum, quarum tantum vsui tot tantaque inseruire debuerint oliveta.

Iam vero reliquum est, vt de tempore obitus ipsius Gregorii agamus: de quo certum est errare eos, qui dixerunt ipsum sexta Indictione defunctum. Ioannes enim Diaconus eam hoc anno septima esse defunctum Indictione affirmat c, idemque asseuerat Beda. Et ne dici possit errorem in numerum irrepsisse; hæc omnia certionem reddunt (vt nulla de his possit dubitatio exoriri) ex dicta tabula donationis, quæ habetur in basilica sancti Pauli, ad cuius finem hæc habentur: *Data octauo Calendas Februarias, Imper. D.N. Phocæ P.P. Augusti anno secundo, Consulatus eius anno primo, Indictione septima.* Quamobrem hoc anno eum esse defunctum, exploratissimum est. Putaverim eam constitutionem fuisse postremam sancti Gregorii, quem constat ad æternam vitam transisse duodecima die mensis Martii. Habes ex his eum, quod corrigas in Paulo diacono, qui etsi sub anno secundo PHOCÆ obitum ponit sancti GREGORII, dum tamen fuisse octauæ Indictionis annum tradit d, errare certum est.

d *Paul. diacon. l. 2. c. 68.*

Sic igitur sanctissimus Pontifex, qui se vere hic exulem senserat ac peregrinum, quod tamdiu in optatis habuit, atque multorum precibus iamdiu conatus fuerat impetrare, est feliciter consecutus, migrans dicta die duodecima Martii ex hac vita illam æternam, ad quam, dum vixit, iugiter anhelauit. Sedit annos tredecim, menses sex, & dies nouem, vtpote qui creatus tertia die Septembris, mortuus est dicta duodecima Martii; quod tabulæ Ecclesiasticæ perpetua memoria notatum custodiunt. Apud Manlium in veteribus monumentis basilicæ Vaticanæ post epitaphium sepulchro sancti Gregorii inditum hæc de tempore Sedis eius & obitus addita leguntur:

XVII.

Hic requiescit Gregorius Papa, qui sedit annos tredecim, menses sex, dies decem, depositus quarto Idus Martii, quod ponit decem dies, & nos diximus nouem, hic post terminam; illic ab ipso termino numeratum scias, vt nulla sit discrepantia, cum de die nulla sit dissensio. Sepultus est autem (vt ait Ioannes diaconus) in extrema porticu basilicæ sancti Petri.

Quatuor enim porticus tum habebat basilica illa, duas scilicet hinc inde ab eius gremii lateribus positas: quinque vero erunt, si quis ipsum medium gremium inter porticus numeret, vt complures consueuerunt: Quæ igitur egrediendo basilicam à dextro latere extrema porticus est, extrema parte sepulchrum continuit sancti Gregorii, vbi adhuc extat subter altare sancti Andreæ, cuius ipse fuerat studiosissimus; licet non eadem forma, qua olim, modo extructum appareat. tunc enim in eo (vt testatur Ioannes diaconus) eiusmodi inscriptum epitaphium legebatur e:

e *Ioan. diacon. in vit. S. Greg. li. 3. c. 68.*

EPITAPHIVM SEPVLCHRI S. GREG.

Suscipe terra tuo corpus de corpore sumptum,
Reddere quod valeas, viuificante Deo.
Spiritus astra petit: lechi nil iura valebunt,
Cui vitæ alterius mors magis ipsa vita est.
Pontificis summi hoc clauduntur membra sepulchro,
Qui mundum & semper vicit vbique bonis.
Esurienti dapibus superauit frigora vestæ,
Atque animas monitis texit ab hoste sacris.
Implebat atque actu, quicquid sermone docebat,
Esse vt exemplum mystica verba loquens.
Anglos ad Christum conuertit mente benigna,
Sic fidei acquirens agmina gente noua.
Hic labor, hoc studium, hæc tibi cura, hoc pastor agebas,
Vt Domino offerres plurima lucra gregis.
Hisque Dei Consul saltus lætare triumphis:
Nam mercedem operum iam sine fine tenes.

Hactenus epitaphium, quod rude sæculum dare potuit, quo tam Latinum agrum, & montem ipsum, quem fingunt poetæ Parnassum, Musæ exules reliquissent. Sed præstat hic elogium sanctissimi viri de Gregorio recitare: vt intelligere possis, quanta gloria fuerit acceptus à posteris. Ildefonsus enim ille Toletanus Episcopus in libello, quem confecit de viris illustribus (quem manuscriptum bibliotheca Vaticana custodit) numeraturus eius scripta ipso ingressa operis de Gregorio ista habet:

XVIII. S. GREG. LAVDES.

Gregorius Papa, Romanæ sedis & Apostolicæ Præsul, compunctione timoris Dei plenus, & humilitate fundatus, tantoque per gratiam Spiritus sancti scientiæ lumine præditus, vt non modo illi præsentium temporum quisquam, sed nec impræteritis quidem par fuerit vnquam. huc vsque ex Isidoro f de viris illustribus, quem inferius citat: pergit vero ipse, hæc addens: *Ita enim cunctorum meritorum claruit perfectione sublimis, vt exclusis omnium illustrium virorum comparationibus, nihil illis simile demonstret antiquitas. Vicit enim sanctitate Antonium, eloquentia Cyprianum, sapientia Augustinum.* At hæc si tibi videri possint hyperbolice dicta: quod ex his possis consequi, illud est, quod ea æstimatione ad posteros fama de san-

f *Isidor. de vir. illustr. c. 27.*

citate & doctrina Gregorii propagata est, vt maxima quæque Gregorium diligentibus visa sint ipso minora Gregorio.

XIX. COLVMBA AD AVREM S. GREG.

Porro istiusmodi præmissis Ildefonsus de ipso præconiis, ad enumeranda ea, quæ edidit commentaria, se conuertit: quæ nos suo loco & tempore, quo singula scripta sunt, collocauimus. Verum ipsa diuino potius tribuenda esse numini, quam humanæ industriæ, manifesta visio declarasse fertur. Etenim ad ipsum columbam desiper lapsam, cum quid de sacris litteris scribere vellet, visam à Petro diacono esse, & ea de causa columbam in capite ad aurem eius pingi consueuisse, Ioannes diaconus [a] asserit, ea ex causa scilicet, quod à diuino Spiritu (cuius columba symbolum tenet) quæcunque scripta ab eo sunt, ipsi esse suggesta, constans opinio fuit. Cæterum diabolus quibus valuit artibus per ministros suos conatum esse, vt eiusdem lucubrationi ignibus traderentur, idem Ioannes diaconus habet, qui hæc ait [b]:

[a] *Ioan. diacon. in vit. S. Greg. l. 4. c. 69.*

[b] *Ioan. diacon. eod. ca.*

XX. CALVMNIÆ IN S. GREG. IACTATÆ A MALEVOLIS.

Quo scilicet liberalissimo pastore defuncto, vehementissima flamines eodem anno incubuit. Et quanto patrono tum Roma caruerit, licet tyranni inopia toto pene mundo monstrauerit, inuidorum tamen seritas minime recognouit: nam sicut à matribus traditur, cum calumniarum veterum inuentores Gregorium perdigum detractatorem quæque multiplicis Patriarchatus thesauri perstrepercut, deficiente personali materia, ad combrondos eius libros capearum pariter ambelare.

*Quorum dum quosdam combussissent, & reliquos vellent exterere: Petrus diaconus familiarissimus eius, cum quo quadam Dialogorum libros disputauerat, credidit * vehementer obstare, diuersi, ad obliterandam eius memoriam librorum excussionem nihil profecere, quorum exemplaria, diuersis pergentibus, mundi ambitum penetrassent, surrexerunt, vnanimi sacrilegium esse, sancti Patris tot & tales libros exurere, super cuius caput Spiritum sanctum ipse in similitudinem columbæ tractantis frequentissime perspexisset.*

* traditur.

XXI. PETRI DIACONI TESTIMONIVM DE SANCTITATE GREGOR.

Cumque dudum deuotum populum diaconus cerneret occasione temporis cum inuido resultare, in hoc omnium sententiam ducitur protraxisse: Vt si quod diceret iurando confirmans, mori continuo meruisset, ipse à librorum excussione desisteret: si vero superstes sui testimonii extitisset, ipse quoque combusseribus manus daret. Itaque cum Euangelium in ambonem venerabiliter a Petro ascenderetur, mox vt Gregorianæ sanctitati testimonium præbuit, inter verba vera confessionis spiritum efflauit, & à dolore mortis extractus tanta Pyrgi hasta (sicut hastatus iecratur) confossus veritatis meruit spectari. Hinc est quod consuetudinaliter Spir. S. in specie columbæ super scribentis Gregorii caput depingitur, & quod expositionem illius pars maxima, qua vtique ab inuido excusta recolitur, non habetur. hæc Ioannes ex maiorum (vt ait) traditione.

XXII. DE COMBVSTIONE LIBRORVM S. GREG. DVBIA ASSERTIO.

Sed quæ fuerint ista, ignota penitus Isidoro atque Ildefonso, qui recensentes catalogum scriptorum eius, licet præter illa, alia plurima fuisse à S. Gregorio scripta testentur, de exustione tamen, qua aliqua perierint, verbum nullum. Fides ergo vacillat auctoris, eoque magis, quod neque apud Paterium ipsius Gregorii Notarium de his aliqua mentio habeatur: qui dum cuncta diuinæ Scripturæ testimonia ab ipso Gregorio elucidata in ordinem suum redegisset, de exustione nihil, cuius, cum ipse præsens Romæ esset, meminisse necessario debuisset: vnde apud me (vt dixi) fides auctoris valde redditur dubia. Sigebertus etiam nullam, obstante Petro diacono, factam esse librorum exustionem testatur in Chronico, sed de vitis illustribus e secus, vbi & addit hæc de Paterio: *Paterius Romanæ Ecclesiæ Notarius & Secundicerius, collegens omnia diuinæ Scripturæ testimonia, per quæ Gregorius obscura sua expositionis elucidauit, tres libros edidit, duos de testimoniis veteris testamenti, * & vnum de testimoniis noui testamenti, ipsumque codicem appellauit, librum testimoniorum.* hæc ipse. Extat eiusmodi Paterii lucubratio. Porro de ipso Paterio sæpe fit mentio in epistolis & aliis Actis publicis sancti Gregorii.

[c] *Sigeb. de viris illustr. c. 41. & 43.*

* instrumenti.

XXIII. Quod rursus ad eiusdem sancti Gregorii scripta pertinet dum audis apud Ioannem diaconum tredecim libros numerato esse epistolarum ipsius secundum annorum numerum, quibus in Pontificatu vixit: cum hodie non nisi duodecim numerentur, non pares vnum ex ipsis esse deperditum, sed eosdem omnes aliter numeratos, nempe vel per annos Pontificatus eius, vel secundum Indictiones digestos. Præter hæc autem Antiphonarium à sancto Gregorio Ecclesiæ vsui relictum fuit, de quo Sigebertus: *Quæ scriptura Gregorium tam illustrauit, quam illud, quod Antiphonarium regulari musicæ modulatione centonauit, & sibola cantorum in Romana Ecclesia constituit.* hæc ipse. Quibus addit Sacramentarium siue librum Sacramentorum, tempore ad sacros ritus Missarumque solemnia volumen pernenes, nuper cusum. *Sed & in ipsa Missarum celebratione* (inquit Beda) *tria verba maxime per stillium plena super alia meridelicet: Diesque nostros in tua pace disponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari.* At hæc de scriptis Gregorii satis sunto, præteralia, quæ suis locis superius diximus. Res vero gestas ipsius non alio Ioanne diacono, quam ab eo, quem diximus, scriptas fuisse, certo reperimus: verum ante ipsum à Paulo diacono id factum constat, sed excidit eiusmodi lucubratio [b].

[b] Lib. de vita Greg. c. 28.

Quoniam autem habet quandam scriptio cum pictura cognationem quæ idem Gregorius in suo monasterio picta reliquisset, suoque titulo prænotata, quæ ætate tempore Ioannis diaconi integra erant, ex eodem auctore Ioanne hic describenda sunt, quit ea refert in hunc modum [d]:

[d] Lib. de vita Greg. c. 28.

In ipso venerabili monasterio, iussu Gregorii, meæ Nymphium duæ icones veterrimæ artificialiter depictæ vsque hodie conseruantur. In quarum altera beatus Apostolus Petrus eidem manifestatur, cumque stantem Gordianum Regionarium, videlicet patrem Gregorii, manu dextera per dexteram nobilissimus suscipit. Cuius Gordiani habitus castanei coloris planeta est, & sub planeta dalmatica, in pedibus caligas habens, statura longa, facies deducta, virides oculi, barba modica, capilli contexti, vultus grauis.

In altera vero mater Gregorii sedens depicta est Sabina candido velamine à dextero humero taliter contra sinistrum vmbilicum tecta, vt sub eo manus tanquam de planeta subducat, & euangelium sub gula superior tunica pseudolacticinea colore asparat, cui magno fimbriamine super pedes desluat duabus cum ad simbriandum dalmaticarum, sed latioribus omnino distincta: statura alta, facies rotunda quidem & candida, sed senio iam rugosa, quam ipsa quoque senectus pulcherrimam fuisse significat, vestimentaque grandibus, superciliis modicis, labellis venustis, vultu hilari, fronte capite matronalem mitram candentis bracteis variatam nobilem. duobus dextera digitis signaculo Crucis se munire velle prætendens, in sinistra vero patenas, alterum retinens, in quo hos scriptum est: Viuet anima mea & laudabit te, & iudicia tua adiuuabunt me. A dextero vero cubito vsque ad sinistrum circa scapulas vestis descendens reflectitur, qui ita se habet:

GREGORIVS SILVIÆ MATRI FECIT.

Sed & in absidicula post fratrum cellarium Gregorius eiusdem artificis magisterio in rota gypsica pictus ostenditur, statura iusta & bene formata, facie de paterna faciei longitudine & maternæ rotunditate ita medie temperata, vt cum rotunditate quadam decentissime videatur esse deducta, barba paterno more subnigra & modica, ita caluastet, vt in media fronte gemellos crinium ramusculos habeat & dextrorsum reflexos: corona rotunda & spaciosa, capillo subnigro & decenter introrso subauriculæ medium propendente, fronte spaciosa, etatis & longis & exilibus superciliis: oculis pupillas satis non quidem magnis, sed patulis subocului ibus plenis, naso a radice superciliorum subtiliter directo, circa medium interiore, deinde paulo recuruo, & in extremo patulis nasibus præeminente, ore rubro, crassis & subdiuidus labiis, genis compositis, mento à contrario maxillarum decenter prominente: colore aquilino & viuido, nondum (sicut postea contigit) cardiaco: vultu nimis, manibus pulchris, teretibus digitis & habilibus ad scribendum. Præterea planeta super dalmaticam eastaneam, Euangelium in sinistra, modus Crucis in dextera: pallio mediocri à dextero videlicet humero sub pectore supra stomachum circu-

circularim deducto, deinde sursum per sinistrum humerum post tergum deposito, cuius pars altera super eundem humerum veniens, propria rectitudine non per medium corporis, sed ex latere pendet: circa verticem vero tabulæ similitudinem (quod viuentis insigne est) præferens, non coronam.

Ex quo manifestissime declaratur, quia Gregorius dũ adhuc viueret, suam similitudinem depingi salubriter voluit, in quo posset à suis monachis non pro elationis gloria, sed pro cognitæ districtionis cautela frequentius tamen: vbi huiusmodi distichon ipse dictauit:

Christe potens Domine nostri largitor honoris,
Indultum officium solita pietate guberna.

Vbi etiam tempore iam Petri Archidiaconi, & Ioannis Oeconomi, Saturninus monachus dextera leuaq; B. Gregorij effigies sanctorum Apostolorum, quem admodum modo videntur, depinxit. Quo scilicet loco nonnunquã diuinitus candela succenditur, & in eiusdem similitudinis effigie pro regimine sui monasterii sæpe B. Gregorius præsentatur.

Hactenus de imaginibus Ioannes diaconus, his subiiciens S. Gregorii in eodem monasterio varias apparitiones, de quibus nos suo loco dicturi sumus.

XXVI. Sed miror, ab ipso Ioanne diacono, dum cõtemplatus est atq; descripsit Gordiani patris S. Gregorii imaginem, non consideratum, vel si considerãuit, non declaratum, eodem ferme habitu decoratas fuisse vtriusque patris scilicet, atque filii pictas imagines, nihilque magis habuisse à patre Gregorium, nisi pallium, quod erat insigne Pontificum: vtriusque enim ait fuisse indumentum planetam cuiusdam coloris, & sub planeta dalmaticam. Ex quibus in eam adducor sententiam, vt opiner patrem sancti Gregorii fuisse aliquo modo sacris initiatum, vt de plurimis accidisse constat hominibus coniugatis, qui accepto ab vxore consensu, vitæ se clericali, vel monasticæ mancipaunt. Quod insuper idem Gordianus Regionarius nominetur, titulus iste est septem primi ordinis diaconorum, qui Regionarii dicebantur: vnde fit, vt interdum fuerim opinatus, ipsum fuisse diaconum Regionarium, nempe vnum ex septem diaconis Cardinalibus.

XXVII. Dalmaticam quidem fuisse insigne diaconorum Romanæ Ecclesiæ, aliquando vero aliis Ecclesiis ex priuilegio à Pontifice Romano concessam, ex eiusdem S. Gregorii c epistolis patet. Sed & quod caligas habuisse in pedibus Gordiani imaginem dicit, vtique & hoc ipsum ad ornatum Romanæ Ecclesiæ diaconi pertinet. Erat enim diaconis Romanæ Ecclesiæ eiusmodi ornamẽtum, quod interdum pro magno priuilegio concedi solitum alicuius nobilis Ecclesiæ diaconis, superius dictum est ex ipsius S. Gregorii epistola ad Ioannem Episcopũ Syracusanum, d vbi agit de calceis compaginatis. Vides igitur, & attentius tu considera, quem reddat pictura Gordiani patris S. Gregorii, num tantummodo Senatorẽ, vel sacris initiatum diaconũ Regionariũ. Cæterum ipsi Ioanni diacono plurimũ debemus, quod huiusmodi antiquitus effigiata coloribus monumenta, iam omnino deperdita, nobis suis scriptis integra custodiuit: sed quæ ex aliis inde acceptis illis similibus exemplaribus summa industria F. Angli Rocchæ venerabilis Sacristæ S. D. N. Clementis Papæ VIII. formis expressa sunt, hic tibi imprimenda curauimus.

c Greg. li. 1. ep. 113. Ind. 2. edi. Rom.

d Greg. li. 7. ep. 28. In. 1.

* * *

IMAGINES AD VIVVM EXPRESSÆ.

EX ÆDICVLA SANCTI ANDREÆ PROPE BEATI GREGORII MAGNI ECCLESIAM, NECNON EX VITA EIVSDEM BEATI GREGORII A IOANNE DIACONO LIB. IV. CAP. LXXXIII. ET LXXXIV. CONSCRIPTA.

GORDIANVS S. GREGORII PATER. S. GREGORIVS MAGNVS. SILVIA S. GREGORII MATER.

Quod vero ad alias venerandas imagines ab eodem sancto Gregorio pingi iussas pertinet: habes hæc ab Adriano Pontifice in epistola ad Carolum Magnum asserte: Sanctus Gregorius Papa in monasterio suo pulcherrimum fecit oratorium, & ipsum diuersis historiis pingi fecit, atque sacras ibidem depingere imagines: vbi & cum beato Eleutherio pro aegritudine stomachi sui angebatur, in oratione parum exaudiri sunt, & ille vir sanctus Eleutherium (quem dicunt & mortuum suscitasse) ante ipsius sacras imagines se prosternens, diuinam rogare clementiam cum sancto Gregorio non dubitauit, sed fidem ferentes perfectam, pariterque exaudiri sunt: & vsque hactenus apud nos venerantur. Sed & huiusmodi aruarum, cuius ipse sanctus Gregorius in Dialogis meminit, plantit eidem sancto Gregorio, vt in sede Catholica, in medio illic beati Sebastiani & beatæ Agathæ martyrum reliquias, dedicare deberet: quod & factum est: & diuersis ipse beatus Gregorius pingi fecit eam tam in musiuo, quam in coloribus, & venerandas imagines illic erexit, & à tunc vsque hactenus venerantur, hactenus.

XLVII. Atque ipse Gregorius viuens sibi cauerit, ne sui corporis tegumenta honore & cultu Sanctis debito populus veneraretur, ob idque sancito (vt vidimus) canone firmasset, vt cum Pontificis Romani eo pius ad sepeliendum deferretur, nullo tegmine velaretur: Deus tamen voluit, vt re fossa postea vna cum corpore eius ornamenta Pontificia populus pio cultu prosequeretur: nam auct, quod dicat idem Ioannes diaconus ut

Illum beatissimi Gregorij venerabile corpus à Gregorio Quarto huius Apostolicæ Vrbis nil post annos centum viginti quinque (ita certum est, qui habet quinquaginta) translatum aut nouam Secretarium confringentibus, sicuti modo cernitur, ab altari sui nomine collocatur, quo eius anniuersaria hymnica, cunctis certatim pernoctantibus, veneratione grauissima celebrentur: in qua pallium eius, & phylacteria, sed & balteum eius inuisuadmodum osculantur. per phylacteria autem Graecum pectoralem reliquiis refertam ad collum ferri solitum significari, ex ipsius Gregorii epistola ad Theodorum intelligere satis potes. Pergit vero ipse:

Qui singulorum considerata, & antiquitatem viri, & mediocrem habitum, & speciem regularis propositi signa perspicua ostendunt. Nam in eo, quod pallium eius bysso candente contexitur nulla fuisse cernitur acubus perforatum, sic opinor circa scapulas studiosam fuisse, non autem confixum dignoscitur, sicut reliquorum vestium vel pallium ostenditur. Quod autem reliquarum phylacteria tenui argento fabricata, reliquæ pallio de collo pendere fuisse videntur, habitus eius mediocritas demonstratur. Pera in collatis habitet, qua vnius pollicis mensuram minime excedit, sicuti proposita regularis olim à sancto Benedicto fuit, cuius vitam descriptam in Dialogo, regulam quoque ab eodem tam seruasse luce clarius manifestat. hæc ipse. Cæterum antiquitus, cum diuersi essent ordines monachorum, haud mirum eosdem adeo habitu valde fuisse diuersos, vt vel ex cingulo, cuius quis obseruantiæ esset, dignosci facile potuisset.

Quod autem ad reliquas res gestas sancti Gregorii: habet Anastasius, ipsum fecisse ciborium cum columnis quatuor ex argento puro super sepulchrum sancti Petri Apostoli, stantesque, vt supra sepulchrum eiusdem Apostoli Missa celebraretur, conditosse quoque oratorium apud oratoria Hilarii Papæ, monumenta Ecclesiæ Lateranensis testantur, absque solitum ostendi stratum ipsius, ac locum illum dictum oratorium sanctæ Crucis ab eodem frequentatum, in eisdem asserit. Porro insignia monumenta ista sub Sixto Quinto deiecta dolumus. Ad postremum autem hæc idem Anastasius de ordinationibus ab eo habitis: *His fiunt ordinationes duæ, vnam in Quadragesima, aliam in mense Septembri: creauit presbyteros triginta nouem, diaconos quinque, Episcopos per diuersa loca sexaginta duos, & consecrauit episcopatus eius menses quinque, & dies decem & octo.* hæc ipse. Porro nos non profiteamur hic cuncta, quæ sunt à sancto Gregorio, tecturare: nam de aliquibus miraculis in primis est quem consulas Ioannem diaconum, aliquem quem multa inuenies, quibus eius vitæ sanctitas summodum ornatur. Breuitati (cui maxime hoc opus studuit) consulendum nobis fuit, cum præsertim adhuc multa de ipso dicenda superessent.

Nam tempus à nobis exigit, & facta diu ante promissio cogit tractationem habere de eo, quod fertur de Traiani anima precibus sancti Gregorii ab inferis liberata. Quamobrem hic, antequam ad successorem Gregorii transeamus, quod attigimus antea secundo Annalium tomo ipso primo anno Traiani, & in eius obitu, pollicitique fuimus locupletius suo loco tractare, fusius est per tractandum.

Scimus commentum istud non inter aniculas tantum vulgusque iactatum, sed Theologorum recentiorum ferme omnium ore versatum, eorum aliquibus affirmantibus, Traiani animam precibus sancti Gregorii ab inferis reuocatam, aliquibus vero negantibus: rursumque eos, qui factam id, vt scriptum reperitur, verum existimarunt, quomodo id se habere potuerit (cum multa veritati sentiant aduersari) longissimas easdemque perplexas ingerere quæstiones, diuersa diuersis sentientibus: vt sit plane dolendum, in his vniuersam occupatam diu tentam scholam Theologorū Scholasticorum. Quos quidem inprimis excusatione dignos quisque putarit, cum quam acceperint à Ioanne Damasceno historiam, non nisi veram putarunt, vtpote à viro grauissimo scriptam, & à Ioanne diacono confirmatam. Deinde, quod non est Theologorum, res gestas quam studiosissime disquirere: cum contingat etiam disputationis causa non semper proponi id, quod vere est, sed sub conditione, si fit, vt multis exemplis constat; sicque acciderit, vt proposita quæstione ex facto à Damasceno enarrato; quomodo id fieri potuerit, fusius disputarint; quo nomine ipsos excusatione dignos existimo.

XXX. DE VVLGATA QVÆSTIONE ANIMÆ TRAIANI AB INFERIS REVOCATÆ.

At quid accidit? Cum à quibusdam ornatissimis alicuius nominis sæculi huius nostri Theologis eiusmodi de anima Traiani ab inferis reuocata historia, vt fabula inanis, penitus explodereturstatim occursum est, vt ad suffulciendum, quod absq; fundamento corrueret, ædificium, paucos ante annos ederetur libellus; De vera liberatione animæ Traiani à pœnis inferni precibus sancti Gregorii Papæ. Quod igitur ex instituto suscepto elucidandæ historiæ veritatis, & ex promissione facta teneat duplici vinculo obligatus: in his erit aliquantulum immorandum. Sede, quæso, æquus arbiter lector: appello te veritatis amantem, non quem priuata affectio cum semel imbuerit, sit impossibile vel mille funibus ex rationibus à veritate bene compactis, vel latum vnguem è sententia dimoueri.

XXXI.

Inprimis autem illud omnino leue & inane prorsus fundamentum, supra quod tota ista erecta moles innititur, est reuellendum: vt cum eam videris super nihilum fabricatam, euanescere, nec posse subsistere, statim intelligas. Traiani enim inprimis laudata probitas stabilis veluti fundamenti loco statuitur: nimirum, quod dicatur eius Gregorii miserius ob eam causam doluisse, ingemuisse, addidisse etiam preces, quibus eum euocaret ab inferis. Iacto vero istiusmodi de Traiani vitæ integritate in historia fundamento, cum Dio adueniat scriturus, idem veluti Latinis infensus, quod Græcus esset historicus, reiicitur ab auctore, qui fabulam hanc defendendam suscepit; sed plane decipitur, cum enormium Traiani vitiorum vnum tantum putarit assertorem esse Dionem, qui quidem haud meruit post tot sæcula eiusmodi calumniam pati, vir sane laudatissimus, Latinorumque studiosissimus, quique in vibe florentissima præ animi integritate ordinatio Consulatu dignus est habitus. Sed ad eiusdendam istiusmodi obiectionem, inanemque tergiuersationem, Latinos etiam adhibebimus testes: ac primum, quæ de eodem Traiano à nobis in hanc sententiam sunt dicta superius secundo tomo sub anno eius primo, ita repetamus hic totidem ferme verbis:

a Annal. to. 2. Traiani, ann. 1.

XXXII. TRAIANI MORIBVS LAVDATIS.

Dio Cassius, suorum temporum scriptorum facile princeps, cum multa de Traiano laude dignissima prædicet, hæc tandem: *Nihil omnino erat, quod optimo non*

exerceret. Vbi dum taxat appetens, & in adolescentulos prona citra calumniam habitus est, vtpote qui nunquam ex eo turpi aut malo quicquam effecit. Nam qui vinum vsque ad satietatem haberet sobrio tamen erat, neque in crimen progrediente vino, propulsus est: & in masculorum amoribus ita sibi temperauit, vt nihil per vim, dum voluptati obsequitur, moliretur. Vides Dionem tantum abesse, vt calumnijs agat liuore percitus, vt eundem plus æquo excusare studuerit, cum nonnisi volentibus abuti consueuerit? Egregiam vero laudem, si volentes tantum (proh pudor!) pueros habuit in deliciis: quasi reperiri posset, nisi forte Christianus, qui non in omnibus assentiretur Imperatori. Quis non absque culpa vel pœna præstare se putaret, quod tam bonus peteret Imperator? Sed pronoco ipsos, qui eum laudant, ad suasipsorum leges. Qui dipsorum poeta *a*, qui his temporibus vixit?

a Iuuen. Satyr 2.

Quod si vexantur leges ac iura, cicari
Ante omnes debet Scantinia.

XXXIII. Domitianum laudans, qui eiusmodi nefandum crimen legibus insectaretur. Qualis ergo habendus est Traianus Imperator, cuius comparatione, hac saltem ex parte, Domitianus omnium sceleratissimus sanctissimus habeatur, quippe qui eiusmodi facinorosos cuiusuis conditionis essent, statutis à lege pœnis mulctabat? nam Suetonius hæc de ipso testatur *b*: *Quosdam ex vtroque ordine lege Scantinia condemnauit.* Sed quam eidem pœnæ præ cæteris Traianus fuerit obnoxius, qui nec in sua explenda libidine nepoti perpercit? Scribit enim Ælius Spartianus hæc de Adriano filio consobrini Traiani: *Fuitque in amore Traiani, nec tamen ei per pædagogos puerorum, quos Traianus impensius diligebat, Gallo sauente, defuit.* Inter optimos ne, vel saltem bonos recen endus ille videri potest, qui scriptorum Græcorum & Latinorum antiquorum testimonio omnium turpissimus est habendus; quem & Iulianus *c* Cæsar Christianorum hostis ex persona Sileni fugillat, quod à turpi & nefandissima voluptate victus esset, vt indignus haberetur, qui cum periculo Ganymedis inter Deos videretur esse receptus? Vides quæ contra tuum Traianum fœdiora obiecerint alii testes, quorum comparatione fuerat tibi Dio laudandus, qui illum exciat, & non calumnijs appetendus.

b Sueton. in Domit. c. 3. AB IPSIS GENTILIB. TRAIANVS VGILLATVS.

c Iulian. Cæs.

XXXIV. At si istiusmodi historicæ veritati admoueas clariores Sole radios Euangelicæ veritatis, inspicies sententia Pauli *d* ad Romanos ipsos ea de re scribentis, plane huiusmodi delinquentes vel omnium sceleratissimos Dei sententia in reprobum sensum datos, atque à Deo penitus derelictos, hos, inquam, qui aliorum pondere scelerum in eiusmodi imum turpitudinis cœnum sinantur præcipites ferri: ait enim, *Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ. Nam fœmina eorum immutauerunt naturalem vsum in eum vsum, qui est contra naturam. Similiter autem & masculi, relicto naturali vsu fœminæ, exarserunt in desiderijs suis inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, & mercedem, quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probauerunt Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea, quæ non conueniunt, repletos omni malignitate & malitia, &c.* Ecce Dei sententia & Pauli testimonio, quam omnium sceleratissimi habendi sint, patet, quia ira effecti essent omnium turpissimi, sic in eos numine vlciscente peccatum impietatis.

d Rom. 1. SODOMITICI DATI IN REPROBVM SENSVM.

Post hæc autem eiusmodi adiecimus corollarium ex absurdo: Qui fiet, vt dicatur anima Traiani precibus S. Gregorii ab infero rum pœnis eruta, & in cœlum elata; & affirmemus hominem impurissimū inter sanctos in cœlo vna cum Deo in æternam beatitudinem coopratum, quem Iulianus Apostata ob eam causam nec sub ipsa Lunæ concauitate in Deorum conuiuium admitti voluit, nisi ab intemperanti eius animo prius custoditus fuisset, cui admodum timebatur, Ganymedes: *Cum Traianum* (inquit Iulianus) *conspicatus Silenus, quamuis submissa voce loqueretur, intelligi tamen volens, hæc verba protulit: hoc tempore maxime summa cura & diligentia est adhibenda domino tuo, quo illi custodiatur Ganymedes.* Patietur ne quis, rogo (si ex fabulis deducere liceat argumentum) in summum cœlum Traianum dici receptum, quem ne in infimum quidem cœlum, nisi saluo Ganymede, putauit in conuiuium suorum Deorum admitti? Hactenus ibi diximus: quibus videas Traiani nefandas turpitudines non vnius Dionis, sed plurium, suorumque Gentilium testificatione prolatas, terra cœloque (cum ex causa fingere ita liceat) decantatas. Pro huiusne tam horrendo scelere inquinati & in suis peccatis atque infidelitate mortui, liberatione ab inferis dicemus orasse Gregorium & exaudituin esse, cum pro huiusmodi nefandi criminis reis impijs Sodomitis adhuc viuentibus magnus pater credentium Abraham intercessor factus non valuerit exaudiri, quin ignibus cœlitus traderentur, quod non inuenti essent in eis iusti, quos daret petenti Deo Optimo Maximo obiides?

Adde his alia execranda hominis crimina, quibus & se iniquissimum exhibuit in Christianos. Dicent ne iustum Principem eum, qui tot Christianorum innocentium millia crudelissime necari fecit; qui ætati non parcit, vel sexui, sæuit velut bestia truculenta, rabidas carnifex, ingulator insontium, hac ex parte nequissimus & iniquissimus? quod & apologiæ sanctorum Patrum pro Christianis ad ipsum datæ testantur. Qua ergo fronte pro Traiano diuinum (vt aiunt) citant oraculum in reuelatione, quam dicunt factam sanctæ Mathildi, qua dicitur Traianus omnibus virtutibus plenus, quem præter impietatem ex cultu idolorum eidem inhærentem, tot immanes vides criminum reum? Si ita comparatum hominem virtutibus plenum dixeris: sileant penitus certa illa diuina oracula, quibus dicitur e: *Qui in vno offendit, factus est omnium reus. &, Modicum è fermentum totam massam corrumpit.* Cum igitur auctor mendacij non sit Deus, non potuerunt ista diuinitus reuelari, quæ tam patentis mendacij arguuntur, vt virtutibus plenus, ille dicatur, qui non in vno vel in minimis, sed in plurimis maximisque peccatis offenderit.

e 1 Ioa. 3. & Gala. 5.

Sed videamus, an solidiora sint, quæ super adeo inane fundamentum sunt ædificata, ostendant quidem in omnibus parem fundamento structuram dum eiusmodi exarant historiam. Cum anno secundo sui Pontificatus Gregorius procederet cum clero ex basilica Lateranensi ad S. Petri per forum Traiani transiuit; vbi ob oculos posita simulachra in eodem collocata intuitus, inter alia admiratus est ea, quæ ex ære vel lapide facta reddebant Traiani ex equo desilientis imaginem, & viduæ querenti adhibitis aures, & quod petebat implentis. Tunc in memoriam S. Gregorius nobile factum Traiani reuocauit, quo vindictam de nece filij viduam implorantem, licet esset in procinctu bellico, profecturus in Dacos, subsistens, patienter audiuit, & ei in omnibus satisfecit pecuniam copiose tribuens, vel (vt alij fabulantur) filium suum obsidem relinquens. Quod egregium factum (inquiunt) per insectas imagines S. Gregorius in memoriam reuocans, ita compassione affectus est animo, vt pro Traiani animæ ab inferis liberatione Dominum exoratit: quem exaudiuum fuisse, per visum Angelus indicauit, monuitq; ne amplius ista præsumeret. Hæc summatim à nobis complexa sunt ex multis, cum tamen in eiusdem historiæ narratione non vna omniam sit assertio (cum vna sit veritas) sed prorsus diuersa: sed quod omnes æque à veritate procul erraverint, quis eorum sit potius audiendus, non habemus, quem præponamus.

XXXIV.

Quoniam autem in vna narratione duæ, quæ longe diuersis temporibus accidisse feruntur, iunguntur in vnum historiæ, altera de vidua sub Traiano, altera vero de eo, quod post quingentos annos factum sit à sancto Gregorio, De prio i primum actum, si rogem eos, qui illa asserunt, quinam eius ita compotiæ narrationis auctor existat, neminem habent antiquorum historicorum, qui prodant, quam nonnisi post sexcentos annos à Traiani temporibus auditam fuisse, vel scriptam, asserere p olsunt. Petierim rursus ab ipsis, Qui quis ille fuerit, qui

primus

promus scripsit, vide accepit? Vt enim quis rem gestam adeo admirandam ante annos quingentos gestam asserat pro constanti, certe vt audiendus sit, vnde acceperit, debet ingenue profiteri: quod si facere præ ermittat, tunc stiendum illud Ecclesiastici a) leuis est corde, qui cito credit.

Etenim sua ita cuilibet licebit fingere sibi somnia, si adeo facilem quenquam, quia audiat & credat, inuenier. Potuisse ita commentari, etsi non certum auctorem, aliquem saltem nobilem statuis fictam inscriptionem, ad fidem de mendacio faciendam, testem adhibere. Sed est vana & stupida semper fictio, vt nescirat esse omni ex parte munita. Quæ igitur incognita prorsus fuit antiquis scriptoribus omnibus, qui res Traiani sunt prosecuti, itemque posteris hactenus inaudita, cum data sæpius occasione eandem meminisse opportuisset: vt à recentioribus asserta merito deberi, nulla quidem ratio persuadet.

Quin ergo ita super nullam hærere videsfundamentum, quomodo putas stabit vana constructio? Sed audi rogo, ne corruat, stipulis fulciatur, dum dicunt, accidere potuisse, vt eiusmodi historia scripta fuerit à Dione, fortasse eo, qui Dionem in compendium redegit, Xiphilino fuerit prætermissa, & sic Dione deperdito, pariter ista perierit. Rogo ipsos: Quomodo qui recitat illam scisserit, nisi nec apud Xiphilinum compendium eam inuenit, nec apud ipsum integram Dionis historiam, quæ exstabat? Quod si tamen ea cuncta vera esse dixerimus: quinam declarandum erit in Plinium, qui panegyricum Traiano dicens, cum ipsius recte gestorum seriem texat, eriadro memorandæ, cuius tam præclara monumenta extarent, nullam prorsus fecerit mentionem? Incogitantiæ foleret sollertissimus scriptor redarguendus esse, qui ab omnibus quam exactissimus commendatur, vt ex his intelligas, quam eiusmodi excogitatum commentum non à vero tantum, sed etiam à ve. similitudine prosalubit.

Ideo autem, quod asserit auctor, sanctum Gregorium per forum Traiani transeuntem æneæ statuæ inspectione commotum, vt oraret pro redemptione animæ Traiani, ea re inferri: putauit impericus negator, ipsius insuper auctoritate historiæ, tempore sancti Gregorii eo splendore quo ante fuerat, perstitisse forum Traiani, statuasque eas super bases suas perseuerasse eo decore, quo antea fuerant collocatæ. Quod si in memoriam reuocasset tot clades Vrbis ante sancti Gregorii tempus illatas, haud facile inciderit tale, quod effinxit, historiæ argumentum. Vt enim mittamus illam Vrbis expilationem ab Alarico factam: quis nescit in illa alia deprædatione per Genserichum Vandalorum Regem (quod auctore Procopio b) liquet) suis fuisse ornamentis præclarioribus Vrbem spoliatam, ac statuis æneis insignioribus, quæ essent oculos positæ, cuiusmodi extabant in foro Traiani optimique etiam nec pepercisse iis, quæ pro imbricibus tecti in tectis æneis regulis? etenim eodem auctore liquet, ipsum Capitolium detexisse tabulis æneis antiquis, quibus contectum erat, quæ omnia deferenda in Africam nauigio imposita tradit, periisse autem cuncta naufragio. Quid præterea reliquas sæpe factas Vrbis eiusdem semel ab hostibus, sæpius à Gothis deprædationes memorem: Sed ruinæ in memoriam, quæ de Vrbe ruinis crebris attrita sedentes S. Gregorius restaurat sæpe, vt inter alia super Ezechielem c. Quid? putas pepercisse barbaros æneis statuis, quas etiam intra petras æs in pactum atque plumbum emollisse, Cassiodorus d) est auctor? Hæc satis sunto ad commendam erroris assertam historiam, quam non vetustate tantum, sed (vt diximus) verisimilitudine etiam carere patuit, prudens lector intelligit.

Sed & quod ad ipsum Gregorium spectat: adiiciam scriptus, vt consultum sit æstimationi sanctissimi Patris quidquid ne id fecerit tantum abfuit, vt ne cogitatione quidem aliquando fuerit meditatus: qui è contrario hæreticos etiam appellat, qui Redemptorem nostrum, cum descendit ad inferos, peccatores omnes positos in inferno confitentes ipsum Deū, saluasse dixere. Est de his eius epistola e ad Constantinopolitanæ Ecclesiæ presbyterum Georgium, & Theodorum diaconum.

Postquam enim huiusmodi esse hæreticos ex sententia Philastrii & Augustini asserit, hæc subdit: *Hæc itaque omnia pertractantes, nihil aliud tenetis, nisi quod vera fides per Catholicam Ecclesiam docet: quia descendens ad inferos Dominus illos solummodo ab infernalibus eripuit, quos viuentes in carne per sedi gratiam in fide & bona operatione seruauit. Quod etiam per Euangelium dicit f: Cum exaltatus fuero à terra, omnia trahamad me ipsum: omnia videlicet electa. Nam trahi ad Deum post mortem non potest, qui se a Deo male viuendo separauit.* Hæc ipse cum doceat, quis adeo imprudens dixerit, tentasse ipsum Gregorium precibus obtinere, quod nec à Christo ipso ad inferos descendente, fuisse factum asserit, & secus sentire, esse hæreticum prædicauit? ista dixerimus, & sæpe sæpius inculcauerimus ad indicandum non solum id, quod asseritur non fuisse à Gregorio factum, sed necin mentem ipsi cadere potuisse, qui dictæ sententiæ adeo fuerit aduersarus.

Sed vnde dices, tantus error innaluit, vt eiusmodi historia tanquam vera absque aliqua discussione à nonnullis magni nominis Theologis accepta, non primum de eius fide quæsitum, sed dumtaxat quomodo fieri potuerit, repugnante diuina lege, fuerit ab iisdem adeo disputatum? In promptu est dicere. Quod enim eadem asserta reperiretur à viro sanctissimo, magnique nominis Theologo, fuerane, inquam, Damasceno, haud in dubium reuocandam putarunt, vel vt falsam reiiciendam esse duxerunt; cum præsertim eam vti rem certam indubitatamq; ipse prodiderit, verbis istis g:

Prodeat in medium Gregorius Dialogus antiquioris Romæ Episcopus, vir (vt omnes norunt) tum vita sanctitate, tum eruditione clarus accelebrisque, quem cum sacris operaretur, cælestem ac diuinum Angelum sacro sanctis muneris socium habuisse narrant. Hic cum per locum lapidibus stratum aliquando iter faceret, dedita opera consistit, incumbensque pro peccatorum Traiani remissione preces ad animarum amantem & misericordem Dominum fudit: statimque vocem huiusmodi diuinitus emissam audiuit: Preces tuas exaudiui, ac Traiano ignosco. Tu vero posthac cauto, ne mihi pro impiis supplex sis. Quodque ipsi ad verbum sit, atque ab omni calumnia alienum, Orcus totus ab ipso Occidente testatur. hæc Damascenus, quæ cum Gregorio cognomento Dialogo adscribantur, non primo, sed secundo Gregorio tribuenda essent ex sententia Græcorum auctorum. Sed de his nobis differendum erit in Gregorio Secundo, Tomo sequenti.

Ac cum hæc vtcumque à tanto viro, tanto præconio, orbis totius attestatione absque vel leui aliqua dubitatione noscerentur allata, absque aliqua veritatis exactiore discussione credita, acceptaque à reliquis fuerunt; cum præsertim quæ ita simpliciter narrata sunt, penicillo orationis coloratam alii eamdem historiam suis scriptam ediderint: adeo vt complures eam vti rem veritate constantem acceperint, quæ tamen (mea sententia) ad lapidem Lydium primum fuerat asserenda, atque an vere ita seres habuisset, commentum ve esset, & impostura, solicitius exquirendum. Quod cum fieri omissum fuerit, vel sero saltem consulentes integritati ac maiestati patriæ Christianæ religionis, an verum vel falsum sit, quod tanti viri testificatione narratur, discutiendum quam diligenter erit.

Ac primum quidem ab omni impostura suspicione virum sanctissimum immunem reddimus, nihilque ab ipso commentitium esse fictum, vel excogitatum, constanter asserimus: sed quod ipse vere factum accepit ac credidit, hoc ipsum quomodo audiuit, scriptis suis bona fide mandauit.

At in his, quæ ad rerum gestarum veritatem spectant, quam frequenter accidat falli etiam prudentissimos, non in antiquis tantummodo, sed & in his, quæ facta dicuntur in eodem loco, quo ipsi sunt, & quo viuunt tempore, cum vsus doceat, pluribus demonstrare, superuacaneum esse putamus. Ob idque nihil est, vt quantatis siue sanctitatis siue doctrinæ cuiuslibet

c *Greg. l. 6 ep. 13. in 13*

f *Ioan. 12.*

XXXIX.

S. IOAN. DAMASC. DE ANIMÆ TRAIANI LIBERATA ASSERTIO.

g *Damasc. in orat. de fidel. defun.*

XL. VIRI AVCTORITAS NON PRÆIVDICAT VERITATI.

iuslibet arrogatiua viri, quod non factum sit vmquam vt factum asserentis, ipsi veritati præiudicium possit inferre; cum in his, quæ sunt facti, non dogmatis, potuerit quisque sanctissimus atque doctissimus, hideique Orthodoxæ professor atque defensor aliquando falli. Sit in exemplum, quod qui maior est Damasceno Theologus, ita antonomastice dictus, celeberrimus sanctitate atque doctrina Gregorius Nazianzenus in ea oratione quam de S. Cypriano ad populum habuit, manifestissimo lapsus errore cognoscitur, cum duos in vnum Cyprianos conflat, Antiochenum, atque Carthaginensem, quos constat fuisse diuersos, inter seque distinctos. Num rogo te, eminent a superexcellens vndique comparata cumulataque in viro tanto esse decere poterit, vt quod mendacium est, veritas sit, & quod perinde ac verum ab eo falsum assertum est, recipiatur ab omnibus? Minime gentium, dices; sed reiiciendum penitus asseres, quod contrarium historicæ veritati à quouis allatum firmatumque vt verum fuerit. Ita quidem iure, omnesque prudentes hoc ipsum dicent, ac firmiter profitebuntur.

XLI. Cui nihil igitur præiudicii inferat veritati viri prærogatiua, vt indiscussum tanquam diuinum oraculum quicquid ab eo dictum fuerit citra sancta Ecclesiastica dogmata, vt verum accipiendum sit: patere, quæso, vt dicta primum à Ioanne Damasceno de liberata Gregorii precibus Traiani anima ab inferis, quæ in medium sunt allata, examinemus. Sufficere quidem potuissent ad mendacium arguendum, quæ de historia nulla veritate suffulta à nobis superius sunt demonstrata. Sed quoniam (vt audisti) Oriens, & Occidens, atque vniuersus orbis rei gestæ testis adducitur; hoc ipsum perlustrandum nobis erit.

Accidere solet interdum, vt aliquid vulgo allatum, si quis certos velit examinare testes, an verum sit; neminem id serio testantem inueniat, fiatque vt quod ab omnibus dici iactatur, asseratur à nemine, rumorque ille euanescat in auras: quod plane in hac causa, de qua agitur, factum reperimus.

INCOGNITA LATINIS HISTORIA. Cum enim post obitum sancti Gregorii, labentibus annis centum & amplius quod excurrit, id de eo reperiretur ipse Damascenus esse testatus: Ioannes diaconus, qui sub Ioanne Octauo trecentis ferme post annis ab ipso Gregorio vixit, ac scripsit in Vrbe vitam ipsius, vbi ad locum hunc deuenit, vt narraret rem adeo celebrem, scriptoque firmatam, consignatamque certis testibus posteris eam relinqueret: hæsisse plane est visus in salebris, dum nihil habuit, quod ad rem testandam ex Archimo Romano peteret, vel ex aliis Italiæ locis, aut Galliarū, Hispaniarumve, aut aliarum prouinciarum Ecclesiis adducere posset: sed magnum ipsi fuit ad diuisos penitus toto orbe Britannos, ex Anglicana, inquam, Ecclesia accersere testes. Vides igitur hyperbolem illam de Occidentis & Orientis testificatione, ceu bullam leuem inflatam vento, fui inanitate disruptam euanuisse.

XLII. a Ioan. diac. in vit. S. Greg. l. 1. c. 44. EX ANGLIA QVID ACCEPTVM. Quid igitur de re tanta idem seruatus Ioannes diaconus in medium adducat, audi, cum ait a: *Legitur etiam penes eosdem Anglorum Ecclesias, quod Gregorius per forum Traiani (quod ipse quondam pulcherrimis ædificiis vetustate erat) procedens, iudicii eius, quo viduam consolatus fuerat, recordatus, &c.* inferius vero post enarratam dictam historiam, eam plane fide dubiam tradit, cum subdit: *Sed cum de superioribus miraculis Romanorum sit nemo, qui dubitet; de hoc quod apud Saxones legitur, huius precibus Traiani animam ab inferni cruciatibus liberatam, ob id vel maxime dubitaris videtur, quod tantus doctor nequaquam præsumeret pro Pagano prorsus orare, qui quarto Dialogorum suorum libro docuerit eamdem causam esse, cur non oretur à sanctis in futuro iudicio pro peccatoribus æterno igne damnatis, quæ nunc etiam causa est, vt non orent sancti homines pro hominibus infidelibus impiisque defunctis.* hæc de ratione allata cur non reciperetur, sed maxime dubitaretur de historiæ veritate.

Quibus satisfacere ipse cupiens, addit ista: *Non aduerentes, quia non legitur pro Traiano Gregorium exorasse, sed tantum fleuisse: sic enim cum non orauerit, Gregorius plangendo potuit exaudiri, sicut cum Moyses b delendo tacere, potuit clamasse videri, &c.*

Sed insulsa defensio, cum & mendacium mendacio suffulcitur, allato exemplo de Moyse, quod tantum tacuerit, & non oraverit: cum etsi non verbis expresse, mente tamen orasse, & ad Deum pertentioni modo omnipotentem clamasse, omnium eadem sit sanctorum Patrum sententia. Sed & Ioannis ita defensio destruit ipsam, quæ à Ioanne Damasceno narratur, historiam; cum ab eo satis expressè constet orasse Gregorium, à Deoque reprehensus, ac monitus, ne amplius id præsumeret. Hinc ni videas ipsum Ioannem diaconum curare minime voluisse Damascenum, quod ex eius sententia Gregorius videri posset præuaricator, dum quæ docuerat, idem ipse contrario facto destruxerit, secundum Pauli sententiam c: *Si quæ destruxi, iterum hæc ædificio, præuaricatorem me constituo.* Rursum vero ad probationem facti, quod diuinæ quoque Scripturæ repugnare sentiret, addit Ioannes Diaconus Traiani animam ita fuisse à pœnis infernis liberatam, vt tamen haud fuerit in cœlum assumpta, hæcque, in his multum laborans, vt dubium quod asserit factum, quoquo modo fieri potuisse demonstret. Qui si de re gesta fortiora nancisci testimonia potuisset, minime quidem prætermisisset afferre, dum labentem molem nullo fundamento subnixam, vt potuit, studuit suffulcire.

Sed multo grauius errarunt Græci, qui nulla veritate facta discussione adeo plenam fidem his adhibuere, vt in ipsorum Euchologio, capite nonagesimo sexto, eiusmodi pro defunctis preces habeantur: *Quemadmodum Traianum per intercessionem serui tui Gregorii Dialogi interfectorem sæpe solueris: eandem etiam nos te orantes non pro dolorum cultore, sed pro fidelis seruo tuo, qui te propter imbecillitatem ad iracundiam prouocauit.* ita Græci. At Gregorium Dialogum eius non nominatum ab ipsis Primum, sed secundum Gregorium, vt suo loco dicetur. Verum quod ad preces attinet: Romana Ecclesia, quæ non circumfertur omni vento doctrinæ, nec vnius, vel alterius leui assertione mouetur, sed stans supra firmam petram, quæ vera certaque tradita nouit, atque secuta solidaque consistere, ipsa recipit atque sectatur, procul ab eiusmodi genere precum semper abhorruit. Præstabat quidem intercanta, quid sancta Romana teneret Ecclesia, cuius Pontifices ea actio prædicaretur, quidue ipsa seruaret, Græcos ipsos quam diligentissime explorare, simul & consulendo requirere, atque demum eius exempla sectari. Sed vbi ab ea illi diuisi sunt schismate, in quæ non sunt mala prolapsi?

His igitur duobus primatiis auctoribus, altero Græco, Latino altero, confutatis: qui eiusmodi commentum nihilominus sectati sunt recentiores, deliramenta nullo stantem fundamento structuram absque temperamento, alii alia addiderunt pro mentis arbitrio. Nam ex ipsis dixerunt alii. Traianum ad vitam reuocatum à sancto Gregorio, & baptizatum, tum sumque vita functum abiisse in cœlum: Alii, non reuixisse corpus, sed clanculo animam à Gregorio baptizatam: alii, nequaquam ab inferis liberatam, sed pœnis (vt dicunt) alleuiatam: atque ita fabulas fabulis addidere, vt ridiculum etiam illud demum sit superadditum de Traiani cranio cum viuida adhuc lingua reperto, qua ipse suam miseriam deplorans, ad commiserationem sanctam Gregorium commouerit, & ad preces pro ipso ad Deum fundendas.

Sed iam faceſſant hæc ludicra, risu potius despicanda, quam disputatione seria confutanda. Cum enim in eo argumento versemur, quo diuinæ Scripturæ vis inferatur: non tantum non audiendæ sunt aniles fabulæ: sed etsi quæ solida, firmaue & veritate constantia videri possent, eadem nonnisi cognita prius atque discussa, penitusque examinata, & centies ad Lydium admota lapidem, vix audienda essent, probanda omnino nequaquam. At quid præterea? Adducunt in medium ex Imæ Brigidæ siue Brigittæ, quod (vt aiunt) habetur quae-

rolibro eius reuelationum, cauue decimo tertio. cum agunt de eleemosynis & orationibus pro animabus Fidelium defunctorum, aliisque suffragiis, diuina sententia tractatum, in exemplumque à Christo sancti Gregorii Papæ inductum, cum ipse suis precibus animam Iaponationis exinfernis in sublimem gradum euexit. Rursum vero hi subnectunt, quod sanctæ Mathildis nomine liber quinto virginum ac reuelationum scriptum legitur capite sexto de animabus Samsonis, Salomonis, Origenis, atque Traiani, cum eis diuinitus reuelatum ponitur nolle Deum deus occulta prodere diuersis ex causis distantes. & cum de statu animæ Traiani ventum est: *Quod ego, inquit, non liber asserit de anima Traiani, nolo nominis causa, vt fides Catholica ex hoc magis augeatur: quamuis ratio nulla sancta sacræ omnino veritatis regulæ hæc possit contrarietas.* Audiuit in omnibus istis non quod diuinitus allatus, sed humanitus fabricatis, inter se tantam repugnantiam?

Venero quidem (vt par est) sanctas ipsas ac colo; sed de reuelationibus ipsis factis, vel potius ipsis adscriptis ea tantum accipio, quæ Ecclesia recipit, quam scimus non potuisse non probate, quæ sunt inter se adeo pugnantia. Nonne sunt inter se contraria, noluisse Deum de anima Traiani liberatione certi aliquid scire, & voluisse ista hæc reuelari, ac reddi omnibus manifesta? ita plane. Quomodo igitur eidem Dominus sanctæ Brigittæ, quam manifestissime narrabit, precibus sancti Gregorii Traiani animam allearam; Mathildi vero item diuinitus traditum affirmant nolle Deum vt sciant homines de anima Traiani quidquam? Nonne repugnant inter se, reuelarum à Deo esse, Traiani animam liberatam, & manifestum Mathildi non esse voluntatis Dei, vt sciant hoc homines? sane quidem.

Sed dicet colligi ex Mathildis scriptis posse, liberalitate diuina Traiani animam liberatam. Tunc (quod dicunt) reperies in eodem contextu verborum contrarias affirmationes, nempe: Nolo, vt sciant homines: & quod contrarium est, Hominibus ostendo, quid istud.

Sed & accipe repugnantem antecedentibus consequentium, vbi togatus de statu illarum nominarum quinot animarum, responsum ipsi postea à Domino pourtrin hanc sententiam. Quid ipse egerit de anima Samsonis velle occultum esse, vt homines timeant, nec de iudicio suo vindictam expectant: Et de Salomonis anima eque pretiare non detegi, vt homines fugiant peccata omnia: De Origenis pariter animæ statu, quis sit, latere homines velle, ne scientia inflati, superbia elati pereant.

Sicgo, vt magis timerent homines, ista omnia sieri nolisse manifesta dicit: quomodo non magis ad incutendum timorem præstabat reddere penitus manifestum illos esse damnatos? Cum econtra tacendo visus sit præsertim silentio, quod scire non expediret, nempe eos esse salutos, vt tacendo in timore homines contineret; qui si scirent, magis fuissent timore liberi: sicque ex silentio nimium potius, quam augeri timor peccantibus posset, cum de eorum damnatione ad inferos omnino sileatur, & ex silentio spes magis salutationis augetur, quæ ex silentio amplius prædicari videtur. Quod si hæc sub silentio fecit Deus (vt aiunt) nota Mathildi, plane præsumptione ipsa arguitur eo modo (vt diximus) manifestare.

Sed adhuc, vt credam quid huiusmodi diuinitus prolatum. *Hæc a enim doctrina caste, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum*, quæ nec rubiginis quicquam admittant. Nec hæc vt credam quid huiusmodi de sancta sua Trinitate formatus reuelatum, vel ab ipsis esse scriptum, sed tantum ipsarum nomine ab aliis prolatum. Abeant igitur vana commenta, sileant profana figmenta fabulæ, depellantur quæ æterno silentio: data tamen, quo quod factum acceperunt; verum putantes, dum scripserunt, laudentur tamen actus eorum, qui quod iudicium meruerunt, quomodo se habere potuerit scholastice differuerunt: magis vero laude digni habeantur, qui emunctis naribus odorati falsitatem, errorem sunt detestati. Sic itaque tandem postliminio veritas reddita, sua fulgens integritate ac sinceritate firma itaque consistat, nec amplius historica veritas istiusmodi labefactetur inceptis. Vidisti quidem, quam leuibus ac friuolis nitatur res tanta fabellis, & traducatur vndique mendaciis historia tanti momenti: quæ etsi testes grauissimos potuisset habere sibi inuicem consentientes, in nullo discrepantes, pluresque contestes id ipsum asserentes, omnique genere probationum id assumantes: adhuc tamen ob offensam maiestatem Euangelicæ veritatis, & sacra totius Ecclesiæ Catholicæ firmata stabilitaque dogmata, adhuc, inquam, fuisset iure meritoque de veritate historiæ dubitandum, eaque ad discussionem exactissimam reuocanda, sed & probata veraque inuenta, non tamen continuo diuulganda, sed veluti arcanum quoddam in sacris Ecclesiæ penetralibus retinenda. Quanto ergo magis prudens quisque facile iudicauerit esse obliuione delendam, damnandaque silentio, quæ probatione destituitur, mendaciis scatet, nec saltem veritimili aliqua nititur coniectura, neque vllo stabili fundamento subsistit? dignamque esse (quod vetus prouerbium habet) reiici in sentinam, in quam Traianus moriens est proiectus ad inferos?

Sed & execratione æque insectanda sunt, quæ nomine Ioannis & Petri Diaconorum S. Gregorii in medium afferuntur ex codice Vaticano scripta, quæ ob id recipienda simplices putent tanquam diuinum oraculum: quasi non omnis copiosa bibliotheca referat similitudinem sagenæ missæ in mare ex omni genere piscium congregantis, bonos & malos continens libros, probatos & improbatos, viles & inanes simul amplexans, illos vt sequatur, reiiciat vero istos. Sed audi, quæ ibi pluteo tertio, numero centesimo quinquagesimo tertio, in codice Dialogorum sancti Gregorii ad finem eius apposita sunt, velut additamentum:

Anno secundo Pontificatus domini Gregorii Papæ collecta Cardinalium & Episcoporum & cæterorum Romanæ Ecclesiæ multitudine Clericorum, Ecclesiam istam, quam ad honorem sancti Andreæ Apostoli in Clivo Scauri construxerat, in qua etiam religionis rudimenta & sanctitatis susceperat incrementa, eo quo decuit, prout eius animæ deferebat, consecrauit honore, quam & plenarie dotauit, & primicerio Apostolicis præmunuit. Consecratione vero peracta, flexis ad terram genibus, se Domino humili supplicatione prosternens, precis sudit ad Dominum ducem: Domine Iesu Christe Fili Dei viui, qui dexisti Apostolos tuos, & per Apostolos vniuersis fidelibus Christianis: Quæcunque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis: peto ab omnipotentia tua maiestatis, quatenus quicunque deinceps in hunc Ecclesiæ circuitu se delegerit sepeliendum, modo fidem tenuerit Christianam, in perpetuum non sit incendiis manipandus, sed potius ad æternæ vitæ gaudia sit humandus. Oratione vero completa, apparuit ei Angelus Domini dicens: Gregori, exaudita est oratio tua secundum quod à Domino postulasti. Sed quia hoc postea præsumpsisti, sibi dominus & quia pro anima Traiani Imperatoris vir infidelis orare non esse dixisti, scias te in hoc sodalo à corporali quam pateris infirmitate sore immune liberandum: à qua si duo hæc à Domino non petisses, liberatus procul dubio fuisses. Et certe sicut collecta nuncupata vera sunt atque perpetua de exaudita oratione annuntiatio, ita etiam infirmitatis nouies ante cessa nequaquam extitit continuatio: nam flomachi Languore, continuo dolore, continuis que febribus liber lentis vsque ad vitæ exitum labor fuit. Hanc autem orationibus & diuinam reuelationem B. Gregorius nobis, videlicet Petro diacono, & Ioanni diacono patefecit: quas ad scientiam posterorum nos stylo duximus officio transmittendas. hæc vanus impostor.

Sed *vere mendacium operatus est stylus mendax scribarum.* ita iure dixerim cum Hieremia *b*. Non ista Petrus atque Ioannes sancti Gregorii Papæ diaconi dixere, vel scripsere: neque istius temporis scriptio illa esse probatur, sed longe posteriorum sæculi: non enim in vsu hoc tempore fuit Romanæ Ecclesiæ, vt sanctus nominaretur Dei, vel ante Episcopos ponerentur Cardinales, vt factum huius exordio scriptionis, intelligis. Quæ & in eo insu-

per

LI.

ALIA REFELLITVR IMPOSTVRA.

LI.

b Hier. 8.

per patentis arguitur mendacii, dum langore stomachi iugiter ad obitum vsque laborasse S. Gregorium mendax auctor affirmat: nam ex ipsius Gregorii epistolis plurimis (vt vidimus) in locis mendacium detegitur, dum quo vexaretur iugiter morbo, sæpissime ipse queritur. Stomachi infirmitas longe ante Pontificatum ipsum vexauit: sed nec quidem à secundo Pontificatus anno iugi cœpit vsq; ad obitum morbo grauari, at longe postea, vt suo loco superius demonstratum est.

LII. Considerandum præterea, quantum sit tanto indigna doctore, quæ asseritur, facta petitio, vt omnes deligentes sepulturam in circuitu eius Ecclesiæ dumodo fuerit fide Christianus, non sit perpetuis inferni flammis mancipandus, sed ad æternæ vitæ gaudia sublimandus. Nam primum, quod ad locum spectat: nonne semper moris fuit in Ecclesia Dei, vt certis conscriberetur limitibus è parte aliqua Ecclesiæ cœmiterium? Quomodo ergo dicitur: In huius Ecclesiæ circuitu si quis delegerit sepeliri? Vbi aliquando eius forma inuenta est cœmiterii, illius præsertim Ecclesiæ, quæ haberet sibi inhærens monasterium? Rituales plane omnes veteres libri repugnant & contradicunt.

LIII. Sed & quid tam alienum à sancto Gregorio, quam ab ipso pectum dicere, vt Christiana fide quis imbutus, ex loci sepulturæ electione tantum, liber sit à pœnis inferni, & cœtus æternæ gloriæ paradisi? Confertantur ista cum illis, quæ ab ipso Gregorio reperiuntur esse conscripta iis omnino contraria, nempe procul abesse, vt Christianus homo, quem criminalis culpa sequatur, loco potest sacro iuuari. Vbi enim in Dialogorum quarto volumine agit de Valentini corpore ab Ecclesia post mortem proiecto, hæc in fine habet a:

a *Greg. dial. lib. 4. c. 55.* *Ex quia re, Petre, colligo, quia his, quos peccata grauia deprimunt, si in sacro loco sepelri se factant, vel etiam de sua præsumptione iudicentur: quatenus eos sacra loca non liberent, sed etiam culpa temeritatis accusset.* hæc ibi. Et in fine sequentis capitis b: *Quid igitur loca sacra sepultis prosunt, quando ut, qui indigni sunt, ab isdem sacris locis diuinitus proiiciuntur?* ista vbi agit de cinctoris corpore in Ecclesia sepulto, ac postea non inuento. Et dum superius in eodem argumento versatur, agens de fœmina sanctimoniali sepultæ incensa reperta, ad finem hæc ait c: *Quæ ex re aperte datur intelligi, quia his, quibus peccata dimissa non fuerint, ad exitandum iudicium sacris locis posse mortem non valeant adiuuari.* hæc sunt germana scripta Gregorii, eadem vt admodum seria tertia inculcantis: quibus explodas impostorum commenta, & exuffles alia cuncta, quæ his aduersari noscuntur; eoque magis, quod ista scripsit Gregorius anno quarto sui Pontificatus (eo enim anno ipsum scripsisse libros Dialogorum, ex iis quæ suo loco superius dicta sunt, satis superque exploratum habetur) ea vero de saluatione eorum, qui sepelirentur in circuitu eius Ecclesiæ, anno secundo eiusdem Pontificatus accidisse ab impostore finguntur, vt plane conspiciatur, si talia præcessissent, quibus asseritur ratione loci sacri ad sepulturam delicti liberati aliquem à gehenna, & fieri compotem paradisi; contra hæc ipsa suis scriptis toties repetitis Gregorium ipsum pugnasse, destruxisseque penitus omnem de loco sacro fiduciam, si vitæ bene institutæ merita non adsint. Ferantur alia à Gregorio vel institutra, vel acta, quæ recentiores scriptores congesserunt: quæ cum antiquorum careant auctoritate, libentius prætermittimus: disquirimus enim atque examinamus, & non absque delecta confarcinamus historias, vt quecunque à recentioribus scripta reperimus, absque maiorum testificatione vera putemus.

His igitur iam purgatis quisquiliis, electisque sordibus, quibus sub specie quadam pietatis Dei Ecclesia ab impostoribus videbatur aspersa, cum iam dictis factisque Magni Gregorii omni ex parte, explosis nugis, sit bene consultum, diutius, quam par erat, in his immorati, quæ anni huius sunt reliqua videamus.

LIV. Vbi itaque post Gregorii Papæ obitum sedes vacasset menses quinque ac dies decem & nouem, ipsis Calendis Septembris (vt Anastasius habet) communi consensu eligitur Sabinianus. id quidem tam Latini, quam Græci omnes æque confirmant: ex quibus redarguitur Nicephorum d. Callistum, dum post sanctum Gregorium sedisse quendam Innocentium eius successorem alij scriptoribus penitus inauditum. Porro Sabinianus hic fuit, qui diaconus extiterat, ab eodem sancto Gregorio missus Syracusis (vt vidimus) Constantinopolim Apocrisiarius: quo reuocato, suffectus in locum eius est Anatolius: eoque defuncto, subrogatus est, Phocæ creato Imperatore, anno superiori Bonifacius æque diaconus. Fuit Sabinianus natione Tuscus, patria Volaterranus, ex patre nomine Bono. Cæterum non caruisse Sabiniani electione tumultu, indicat successoris Constitutum ab ipso de electione Summi Pontificis editum, de quo suo loco dicemus.

Quod autem sub hoc eodem Redemptoris anno Beda recenseat sancti Augustini in Anglia Episcopatum: hic opportune relegua eiusdem Augustini, quæ nulla certa anni nota tradita reperiuntur, sunt ante eius obitum referenda, atque in primis recensenda Synodi, qua idem Metropolitanus habuit cum Episcopis antiquæ Britannorum Ecclesiæ, iam multo tempore à communione Catholicæ Ecclesiæ diro schismate ante diuisis. Narrat, quæ in eis acta sunt exacti sime Beda his verbis: *Interea Augustinus aduitorio vsus Ethelberthi Regis, conuocauit ad synodum quamplures Episcopos, siue doctores maximæ & proximæ Britannorum prouinciæ, in loco vbi vsque hodie lingua Anglorum Augustines ac, id est, robur Augustini, in confinio Occidentalium Saxonum appellatur. Cæpitque eis fraterna admonitione suadere, vt in pace Catholica secum habita, communem cum angelicis Gentibus pro Dominio laborem susciperent. Non enim Pascha diem Dominicum suo tempore, sed à decima quarta vsque ad vigesimam Lunam obseruabant: quæ computatio octoginta quatuor annorum circulo continetur. Sed & alia plurima vnitati Ecclesiæ contraria faciebant. Quæ cum longa disputatione habita, neque precibus, neque hortamentis, neque increpationibus Augustini ac sociorum eius effectum præbere voluissent, sed suas potius traditiones omnibus, quæ per totas fibi in Christo concordant, suæ Ecclesiæ, præferrent: finem tandem Augustinus hunc laboriosi ac lengi certaminis fecit, vt dixerat: Obsecremus Deum, qui habitare facit vnanimes in domo patris, vt ipse nobis insinuare cœlestibus signis dignetur, qua sequenda sit via, quibus ire viis ad ingressum regni illius properandum. Ille dicatur aliquis ager; & per cuius preces fuerit ierarum, huius fides & operatio Deo deuota atque omnibus sequenda colligatur.*

Quod cum aduersarii veritis licet concederent, ad aliud est quidem de genere Anglorum oculorum lucem petimus, qui cum ablato tenorum sacerdotibus, nihil cur ationis vel sanctarum horarum ministerio perciperet: tandem Augustinum insta recitat ate compellit, dicit gentem sua ad Patrem Dominum nostri Iesu Christi, deprecatum vt visum ceco, quem amiserat, restitueret, & per illuminationem vnius hominis corporalem in plurimorum corda fidelium spiritalem lucem accideret. Nec mora, illuminatur cæcus, & vera confessione lucis præco ab omnibus prædicatur Augustinus. Tum Britones confitentur quidem intellexisse se, verum esse viam ipsius, quam prædicaret Augustinus, se non posse absque suorum consensu ac licentia priscis abdicare moribus. Vnde postulabant, vt secundo Synodus pluribus adunentibus fieret.

Quod cum esset statutum, veneruut, vt perhibent, septem tantum Episcopi, & plures viri doctissimi, maxime de nobilissimo ciuitate monasterio, quod vocatur lingua Anglorum Bancornaburg, cui tempore ille Dinoth Abbas præfuisse narratur. Qui ad se ituri Concilium, venerunt primo ad quendam virum sanctum ac prudentem (ita quidem ab ipsis creditum) qui apud ipsos anachoreticam ducere solebat vitam, consulentes, an ad pertractandum Augustini sua deserere traditiones deberent? Qui respondit: Si Deus est, sequimini illum. Dixerunt: Et vnde hoc possumus probare? At ille: Dominus, inquit, ait: Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde. Sierga Augustini, si mitis est & humilis corde, credibile est, quia iugum Christi portet, & vobis portandum offerat: Si autem tumidus ac superbus est, constat quia non est de Deo, neque vobis eius verba curanda sunt. Qui rursus ad hæc: Et vnde vel hoc dignoscimus? Respondit: Præparate, inquit, vt ipse prior cum suis ad locum Synodi adueniat: & si

hic aperte quantum assurrexerit, scientes, quia famulus Christi eis obsequi amet illum audire.

Talium sane signum dignoscendi humilem dedit Propheta, & plane Apostolicis dictis omnino conterminum. Sententia siquidem est sancti Ioannis Apostoli, nollo dignandos honore, vel officio humanitatis exhibendo homines ab Ecclesia Catholica diuisos, ita dicentis: *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis*, cum videlicet huiusmodi homines sunt pertinaces, quales existimare ponuit hos Augustinus, quos sæpe admonitos nihil desistere Apostolicæ Sedis auctoritas, cuius condescendentiæ exemplo, cum quod ipsam sciebant obseruare, illi permissi animo facere renuisse at, dum nec adeo patenti edito diuinitus signo penitus acquieuissent: adhuc eisdem obsequii officiis non colantur; Vbi sententia Apostoli dicentis b: *Obedite præpositis vestris etiam discolis & Domini asserentis c, sedentibus Pharisæis super cathedram Moysi obediendum esse scribis & Pharisæis:* Subdit vero reliqua rerum gestarum Beda in hunc modum:

Interea, vt decerat: Factumque est, vt venientibus illis, sederent Augustinus in sella. Quod ille videntes, mox in iram conuersi sunt, eumque tantæ superbiæ, cunctis, quæ dicebat, contradicere laborabant. Dicebant autem vix: Quod in multis quidem nostræ consuetudini, immo vniuersalis Ecclesiæ contraria gerit. Et tamen si in tribus his nobis obtemperare vultis, Vt Pascha rite cum cæteris celebretis, Vt baptizandis, quo Deo renascuntur, iuxta morem Romanæ sanctæ & Apostolicæ Ecclesiæ compleat, Vt genti Anglorum vna nobiscum prædicetis verbum Domini: cætera, quæ agitis, quamuis meribus nostris contraria, æquanimiter cuncta tolerabimus. Et nihil horum se facturos, neque illum pro Archiepiscopo habituros esse respondebant, negantes ad minima: Quia si modo nobis assurgere noluit, quam magis si cœperimus, tam nos pro nihilo contemnet: Quibus vir Domini Augustinus fertur minatus prædixisse, eos ipsum cum fratribus accipere nollent, bellum ab hostibus gentis accepturos: & si nationi Anglorum nolentibus viam veritatis ostenderent, per horum manus vltionem essent mortis passuri. Quæ itaque omnia, vt prædixerat, diuino agente iudicio patrata sunt. Siquidem post hæc ipse, de quo diximus, Anglorum rex finitimæ Ediffridus, collecta grandi exercitu, ad ciuitatem Legionum, quæ a gente Anglorum Legacester, a Britonibus autem vrbs Carleon appellatur, maximam gentis perfidæ stragem dedit. Cumque bellum acturus videret sacerdotes eorum, qui ad orationem Deum pro multee bellum agente conuenerant, scorsum in tutum locum consistere: fecisse dicebatur, qua essent hi, quidve acturi sic conuenissent: Erant autem plerumque eorum de monasterio illo, in quo tantus seruor fuisse memoratur monachorum, vt cum in septem portionibus esset cuncta prædicto Ecclesiæ monasterio distributa, nulla horum portio minor, quam trecentos homines haberet, qui omnes de labore manuum suarum viuere solebant.

Horum ergo plurimi ad memoratam ædem, peracto ieiunio triduano, cum alii grandis causa conuenerunt, habentes defensorem sæculo Brocmaelum, qui eos intentos precibus a barbarorum gladio protegeret. Quorum cautam aduentus cum intellexisset fere Ediffridus, ait: Ergo si aduersum nos ad Deum suum clamant, profecto & ipsi, quamuis arma non ferant, contra nos pugnant, qui adiecto suo imprecationibus persequuntur. Itaque si illos primum arma veri subet, & sic cæteros nefandæ militiæ ausus non fore magne exercitu sui damno deleuit. Extinctos in ea pugna ferunt de his, qui ad orandum venerunt, viros circiter mille decentos, & solum quinquaginta fuga esse lapsos. Porro ubi primum hostium aduentum cum suis terga verterunt, quos defendere debuerat, inermes ac nudos ferientibus gladiis reliquit. Sicque completum est præsagium sancti Pontificis Augustini, quamuis ipse iam multo ante tempore ad cælestia regna migrasset: vt etiam temporalis interitus vltionem sentirent perfidi, quod oblata sibi perpetuæ salutis consilia sprevere. Hactenus de his Beda: quibus plane cum videtis Britannorum Episcoporum, eorundemque schismaticorum animum refractarium ab vnitate Catholicæ Ecclesiæ penitus resilientem: satis assequi potes, lector, causam, cur eorum patriam, ipsam Britanniam insulam Deus tradiderit barbaris commandam: vt acciderit eis secundum illud Euangelicum d: *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius.* Ita plane iudicia Domini iustificata in semetipsa, vt qui refugit sinum matris, incidat in extraneos, eosdemque hostes, vindices scelerum à Deo immissos, quod & in reliquas gentes ab Apostolica recedentes Ecclesia fieri consuetum, plurima docent exempla. Quid vero præterea hoc anno ab ipso Augustino ante obitum gestum sit de subrogatione & creatione nouorum Pontificum, pergit Beda referre.

d Matt. 21.

LXI.

Hoc eodem namque anno in Anglia idem Augustinus ob propagationem Christianæ religionis creauit duos Episcopos, Mellitum, atque Iustum. Porro rem gestam ita Beda enarrat e: *Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo quarto Augustinus Britannorum Archiepiscopus ordinauit duos Episcopos, Mellitum videlicet, & Iustum: Mellitum quidem ad prædicandum prouinciæ Orientalium Saxonum, qui Thamesi fluuio deriuantur à Cantio, & ipsi Orientali mari contigui, quorum metropolis Londonia ciuitas est super ripam præfati fluminis posita, & ipsa multorum emporium populorum terra marique venientium. In qua videlicet gente tunc temporis Saberethus nepos Edilberthi ex sorore Riculæ regnauit, quamuis sub potestate potissimum eiusdem Edilberthi, qui omnibus (vt supra dictum est) vsque ad terminum Humbri fluminis Anglorum gentibus imperabat. Vbi vero & hæc prouincia verbum veritatis, prædicante Mellito, accepit, fecit Rex Edilberthus in ciuitate Londoniæ Ecclesiam sancti Pauli Apostoli, in qua locum sedis Episcopalis & ipse & successores eius haberent. Iustum vero in ipso Cantio Augustinus ordinauit Episcopum in ciuitate Dorouerni, quam gens Anglorum à primario quondam illius, qui dicebatur Rot, scholster, cognominat. Distat autem à Dorouerno millibus passuum ferme viginti quatuor ad Occidentem, in qua Rex Edilberthus Ecclesiam beati Andreæ Apostoli fecit. Quæ etiam Episcopi vtriusque huius Ecclesiæ dona multa tam* & *Doroverniensis, obtulit, sed & territoria ac possessiones in vsum eorum, qui erant cum Episcopis, adiecit.*

e Beda hist. Angl. lib. 2. c. 3.

NOVI EPISCOPI CREATI ET NOVÆ ECCLESIÆ ERECTÆ.

LXII.

Defunctus est autem Deo dilectus Pater Augustinus, & positum corpus eius foras iuxta Ecclesiam beatorum Apostolorum Petri & Pauli, cuius supra meminimus, quod ea necdum fuerat perfecta, nec dedicata, mox vero vt dedicata est, intro illatum, in porticu illius Aquilonari decenter sepultum est, in qua etiam sequentium Archiepiscoporum omnium sunt corpora tumulata, præter duorum tantummodo, id est, Theodori & Berthualdi, quorum corpora in ipsa Ecclesia posita sunt, eo quod prædictæ porticus plura capere nequiunt. Habet hoc in tumulo suo pene altare in honorem beati Gregorij Papæ dedicatum, in quo per omne sabbatum à presbytero loci illius Agenda eorum solemniter celebrantur. Scriptum vero est in tumba eiusdem Augustini epitaphium huiusmodi:

S. AVGVSTINI EPISCOPI CORPVS ET SEPVLTVRA.

HIC REQVIESCIT DOMINVS AVGVSTINVS DOROVERNIENSIS ARCHIEPISCOPVS PRIMVS. QVI OLIM HVC A B. GREGORIO ROMANÆ VRBIS PONTIFICE DIRECTVS, ET A DEO OPERATIONE MIRACVLORVM SVFFVLTVS, ET EDILBERTHVM REGEM AC GENTEM ILLIVS AB IDOLORVM CVLTV AD FIDEM CHRISTI PERDVXIT, ET COMPLETIS IN PACE DIEBVS OFFICII SVI DEFVNCTVS EST SEPTIMO CALENDAS IVNIAS EODEM REGE REGNANTE. pergit vero Beda f:

f Beda ib. c. 4.

LXIII.

DE LAVRENTII SVCCESSORIS AVGVSTINI EPISCOPATV.

Successit autem Augustino in Episcopatum Laurentius, quem ipse adhuc viuens ordinauerat, ne se defuncto, status Ecclesiæ tam rudis vel ad horum pastore destitutus vacillare incipere. In quo & exemplum sequebatur prudi pastoris Ecclesiæ, hoc est, beatissimi Apostolorum principis Petri, qui fundatæ Romæ Ecclesiæ Christi, Clementem sibi adiutorem euangelizandi simul & successorem conseerasse perhibetur. Verum id sancti Gregorii Papæ iussu Augustinum feciſſe, certum est, cum, ne id fieri posset, canones ante vetuissent. Quomodo autem per eundem magna est facta ad Christianam reli-

gionem &c. ad Catholicam vnitatem accessio non Anglorum tantum, sed & aliorum, idem auctor ita a narrat:

a *Beda de reb. gest. Angl. lib. 2. c. 1.*

LXIV. FIDEI PROPAGATIO PER LAVRENTIVM.

Laurentius Archiepiscopatus gradû potitus, strenuissime fundamenta Ecclesiæ, quæ nobiliter iacta vidit, augmentare, atque ad perfectum debitis culminis & crebra voce sanctæ exhortationis & continuis piæ operationis exemplis prouehere curauit. Denique non solum nouæ, quæ de Anglis erat collecta, Ecclesiæ curam gerebat, sed & veterum Britannię incolarum, necnon & Scotorum, qui Hiberniam insulam Britannię proximam incolunt, populis pastor alieni impendere solicitudinem curabat. Siquidem vbi Scotorum in præfata ipsorum patria, quomodo & Brytonum in ipsa Britannia vitam ac professionem minus Ecclesiasticam in multis esse cognouit, maxime quod Paschæ solemnitatem non suo tempore celebrarent, sed (vt supra docuimus) à decima quarta Luna vsque ad vigesimam Dominicæ resurrectionis diem obseruandum esse putarent: scripsit cum coepiscopo suis exhortatoriam ad eos epistolam, obsecrans eos & contestans vnitatem pacis, & Catholicæ obseruationis cum ea, quæ toto orbe diffusa est, Christi Ecclesia teneret.

LXV. SCHISMATICI Ad DEPRIMIT.

Eadem plane, qua Britanni, patiter & Scoti erant schismatis fuligine tincti, ac discessionis ab Ecclesia Romana rei, ob idque eadem, qua Britanni, & ipsi sunt à Deo victa multati, vt feris barbaris traderentur, Anglis videlicet atque Saxonibus, secundum illud à b Hieremia prædictum Israëli: *Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo, gentem robustam.* & inferius: *Quod si dixeritis: Quare fecit nobis Dominus Deus noster hæc omnia? Dices ad eos: Sicut dereliquistis me, & seruistis Deo alieno in terra vestra, sic seruietis alienis in terra non vestra*: vtpote quæ possidebitur ab extraneis. Deos plane alienos colere omnes schismatici quodammodo conuincuntur, eo quod vnus Deus nonnisi in vna recte colatur Ecclesia; à qua qui declinat, ad alienos deficere reperitur, iuxta illud Samuelis: *Quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere.* Sane si quis prudens tanquam ex alta specula in vniuersum terrarum orbem conijciat oculos: plane conspiciet, hac vna potissimum ex causa traditos esse Christianos populos barbaris in seruitutem, quod ipsi prius recesserint ab Ecclesia. Ita & Africanis contigit dati Vuandalis, vbi dura mente communicare cum totius orbis Catholica Ecclesia recusarunt: ita Hispanis tradi Sarracenis, vt in huius tomi fine dicetur: ita Orientalibus omnibus, vlciscente Deo, factum apparet, cum descisc entes ab Ecclesiæ Catholicæ communione dati sunt barbaris opprimendi. Sed quid Laurentius Episcopus vna cum suis ad eos scripserit, ex eius epistolæ parte, quam Beda recitat, videamus: sic enim se habet:

b *Hierem. 5.*

c *1. Reg. 15.*

* Domnis.

Dominis * *charissimis fratribus Episcopis, vel Abbatibus per vniuersam Scotiam, Laurentius, Mellitus, & Iustus Episcopi, serui seruorum Dei.*

Dum nos Sedes Apostolica more suo, sicut in vniuerso orbe terrarum, in his Occidentis partibus ad prædicandum gentibus Paganis dirigeret, atque in hanc insulam, quæ Britannia nuncupatur, contigit introire, antequam cognosceremus, credentes, quod iuxta morem vniuersalis Ecclesiæ ingrederentur, in magna reuerentia sanctitatis tam Britones, quam Scotos venerati sumus: sed cognoscentes Britones, Scotos meliores put animus. Scotos vero per Dagamum Episcopum in hanc, quam superius memorauimus, insulam, & Columbanum Abbatem in Gallijs venientem nihil discrepare à Britonibus in eorum conuersatione didicimus. Nam Dagamus Episcopus ad nos veniens, non solum cibum nobiscum, sed nec in eodem hospitio, in quo vescebamur, sumere voluit. hucusque ex epistola recitat Beda, ad ostendendum tam Britones, quam Scotos ab Ecclesia Catholica fuisse ante diuisos. sed & subdit: *Misit idem Laurentius cum coepiscopis suis etiam Britonum sacerdotibus litteras suo gradu condignas, quibus eos in vnitate Catholica confirmare sategit. Sed quantum hoc agendo profecerit, adhuc præsentia tempora declarant.* hactenus Beda de rebus in Anglia gestis hoc tempore.

Quot autem quantosve labores adeo paucos numero Roma missos Dei sacerdotes oportuit subiisse, vix æstimari potest: vbi non solum ad Anglorum gentem numerosissimam ab idolorum cultu auito reuocandam, & veræ religioni iungendam fuit illis diu noctuque haud impigre laborandum, sed etiam ad Britannos & Scotos à schismate liberandos; & Catholicæ Ecclesiæ iungendos laboriosissime insudandum, eoque magis, quod si fieri potuisset, vt ii Catholicæ redderentur Ecclesiæ, isdem ad conuersionem reliquorum Anglorum, qui adhuc infideles remanserant, vti possent. Erant plane regiones albæ ad messem, & cum multa messis appareret, operarii tamen perpauci reperiebantur. Sed inane est redditum huiusce modi consilium, aduersantibus illis, & inuidentibus (vt queritur Beda) Anglorum saluti, cum peregrini tantummodo illis Euangelium prædicarent sacerdotes. Verum non defuit perpaucis his diuina virtus, quæ in arduis semper in summa rerum desperatione ipsis præsto fuit, prout quæ suis inferius locis dicentur, facile demonstrabunt.

Sed iam Orientales res anni huius hactenus intactas inuisamus. Eo erat statu misero Respublica constituta, vt in ea non vetus nobilitas, nec probata virtus ad magistratus adipiscendos haberent accessum, sed pecunia tantum esset cuiusque conciliatrix honoris ac dignitatis. & quod turpius atque sordidius videri poterat, id minime secreto agi soleret, sed inolita diu consuetudine publice venales expositi magistratus fuerint, auctione proposita. Vix credi hæc possent, nisi de his certam exploratamque fidem faceret epistola d sancti Gregorii hoc anno ad Honoratum diaconum his verbis conscripta, cuius alia occasione superius etiam meminimus.

d *Lib. 4. Epist. 44.*

Filius meus dominus Venantius, nepos quondam Opilionis Patricij ad beatum Petrum Apostolum venit, hoc à me summopere petiturus, vt causam eius tua dilectioni commendare debuissem. Honores enim non habet, & chartas Excusatoriæ petijt, pro quibus triginta auri libras transmisit, vt ei deberent comparari. In qua re volo, vt dilectio tua se summopere impendat: quia talis vir est, cui etiam honor sine pretio debeatur. Et quia eadem chartas emere paratus est, vt dixi: non valde necesse est, vt ei me aliquid serenissimus Principibus dicatur, sed magis ex fiducia dilectio tua, quatenus oblatis in sacella consuetudinibus benevolentiæ accipere. Si quid tamen potueris mitius agere, maximam de eo mercedem habebis. Sed ita fac, vt labor eius, qui tibi ad nos fatigatus est, vacuus non sit. Si vero in eadem causa difficile aliquid esse perspexeris: etiam quia per me hoc postulet, indicare debes, & cuius bonitatis, cuius modestiæ sit, atque sapientiæ, serenissimis dominis intimare. Hæc Gregorius, qui dum id tribuit consuetudini, nihil est, quod Phocæ tyrannidi solummodo imputetur.

Quod vero ad res ipsius Phocæ Imperatoris pertinet, hoc ipso anno e Cosdroes Rex Persarum, pace iam facta, collectum copiosum exercitum in Romani Imperij provincias immisit, ipsum namque & Natses post necem Mauritij rebellans, Edessamque obtinens, aduersus nouum Imperatorem concitauit: Cum Phocas creati Magistrum militum Domentiolum, siue Domitium, mittit que aduersus Narsetem Germanum Prætorem, pactisque cum Abarum Rege inducijs, totum militiæ robur in Orientem perduxit, occiso vero Germano, Leontium contra eundem Narsetem impellit. Sed male pugnatum cum esset à Romanis, obtinente Cosdroe victoriam, in Leontium ira Phocæ Imperatoris conuersa est, quem vinctum cum ignominia duci iussit. Hunc finem res anni huius fuit consecutæ.

Quomodo autem tanta accepta clade Dominus incolumis euaserit precibus viri sanctissimi Theodori Sicceotæ, de quo sæpe superius, Eleusium, qui aderit, ista narrantem audi: ait enim, dum miracula ab eo edita referre pergit, his verbis *si Paucis post diebus interfecto illo Maurithij Imperatore, & Imperio potitus est Phocas. Qui cum in Orientem misisset Domitium consobrinum* (nepotem alii hunc dicunt) *vt exercitum duceret aduersus Persas, qui regiones nostras vastabant & prædabantur: is autem Domitius de hostium manibus ægre euadens, vix tandem ad Sergiopolim Euphratæ peruenerunt; deque Sergiopolitis Euphratæ, qui in Cappadociam vsque peruenerant; magna in metricij Imperatoris proponijs interitus imminebat, magna in mœrore & metu versabatur, nec iter suscepturum audebat persuadere. Audita igitur serui Dei fama, ad eum se in monasterium contulit, seq; ad eius pedes abijciens, supplex rogabat, vt pro se Deum*

rentur, vt cum possit, quod sibi agendum esset, in dubio enim se proiecit, hostium insidiis versari. Respondens illi Dei seruus: Abi, inquit, fili, in nomine Dei, & susceptum iter perfice, incolumis enim ad exercitum peruenies. Verum cum in acie stabat aduersus Persas, & praelium iniret, in magno discrimine versabatur. Sed commendata te Deo, & sancto eius martyri Georgio, vt te à periculo integrum conseruet. Cum igitur te periculum premet, memor eius huiusce precationis, & Deum te à periculo eripiet. Has & alias multas eorum congruentia loquutus, benedixit ei, atque abire permisit.

Perrexit igitur incolumis ad exercitum, vt vir sanctus praedixerat. Cumque mitis eum Persis certamine, insidiis peteretur, magnaque esset in discrimine cum vniuerso exercitu, meminit verborum sancti viri, cuius precibus Deo fuerat commendatus, & pedes in castrorum ingressus delituit, atque ita periculo se subduxit: colligoque exercitu, in Romanorum loca se contulit, & ad imperatorem peruenit. Quo quidem in itinere virum sanctum inuisit, & magna cum fide ad pedes eius prostratus gratias egit Deo, qui se precibus ipsius à tanto periculo eripuisset, & confessus est omnia, quae beatus vir praedixerat, contigisse. Solemnis igitur Dominicae diei celebrato, & suscepta viri sancti benedictione, ad regium vrbem profectus est, & ex eo tempore magna in veneratione habuit beatum Theodorum, & sanctam eius mansionem, & semper cum ab Oriente ad regiam vrbem iter faceret, ad sanctum virum diuertebat, multaque munera eius monasterio & sancti Georgij templo & oratorio reliquebat. hucusque de his Elemosinus. Quae autem hae sequuta sint, dicentur subsequenti.

IESV CHRISTI ANNVS 605.

SABINIANI PAP. ANNUS 1. PHOCÆ IMP. ANNUS 5.

EXCENTESIMVS quintus adest annus octauae Indictionis, algore & sterilitate, ex qua dira fames est orta, lugubris, de quibus ista Paulus diaconus a: Fuit, inquit, hyems frigida nimis, & enormes sunt vites pene in omnibus locis, nusquam perfecte vindemiae patrum euenere. Debuit etenim modus fames, siue quae pars, quando decedente tanto doctore animae hominum spiritalis alimoniae penuria, sitisque auiditas maior. haec Paulus diaconus hoc anno octauae Indictionis, licet penuriam alii ad superiorem referant annum: sed penuria est hyems post Gregorii obitum, quem anno superiori, vere inchoante, defunctum constat, eademque octauae huius fuit Indictionis. Subdit idem auctor b: Sequenti mense Iulio Adaloaldus * Agilulphi filius creatus est Longobardorum Rex apud Mediolanum in Circo in praesentia patris sui Agilulphi regis, ad antidum legatis Theodoberti, & pax firmata est perpetua cum Francis. haec ipse, qui & de obitu Seueri Patriarchae subinnigit c:

His dictis defuncto Seuero Patriarcha ordinatus est loco eius Iohannes Abbas Patriarcha in Aquileia vetere cum consensu Regis Agilulphi. In Grado quoque ordinatus est Patriarcha Epiphanius, qui erat Primicerius Notariorum, ab Episcopis, qui erant ibi Romanis, & ex illo tempore caeperunt duo esse Patriarchae, nempe Aquileiensis, atque Gradensis: immo & eadem ex causa incolarus Aquileiensis Forum Iulii etiam eodem est nomine nobilitatum, adeo vt idem Aquileiae Patriarcha dictus quoque inueniatur Patriarcha Forojulienſis: ita apud Vualfridum Strabonem d, & apud Matianum Scotum appellatum inuenias.

Quod autem ad historiam de duobus Patriarchis, Aquileiensi altero, altero vero Gradensi simul creatis pertinet: qui rem gestam minime sunt accuratius prosequuti, dixerunt dixere, alterum, nempe Aquileiensem ab Agilulpho electum, Gradensem vero à Gradensi populo, remoto delatam ad Romanum Pontificem, ab eoque Ioannem tricto probatum esse Candidianum. Sed haec ipsi (vt diximus) diuinando. Porro veritas gestae rei ex Mantuano Concilio proditur, quod celebratum est sub Eugenio Papa antio quarto Pontificatus ipsius: exstat in nostra Bibliotheca in vetusto codice, quo & Pauli diaconi historia scripta habetur: ad finem enim ipsius posita sunt Acta Concilii, in quo agitata est eiusmodi controuersia inter Aquileiensem & Gradensem Episcopos. Resigitur minime acta est inter Catholicos & Catholicos (vt isti putant) neque inter haereticos & haereticos, schismaticos & schismaticos, sed inter schismaticos & Catholicos, fauente electioni schismatici Aquileiensis Episcopi Agilulpho Rege Longobardorum, Gradensis vero promotioni Italiae Exarcho. Exarchus enim tum ob quietum pacificumq; Ecclesiae statum comptimere studuit Aquileiensem Episcopum schismaticotam validissimum propugnatorem, tum etiam ob Reipublicae commoda aegre patiebatur Istriae Episcopos schismate esse diuisos, quos minis & poenis Ecclesiae Catholicae cogebat esse coniunctos. EXARCHI STVDIA ADVERSVS SCHISMATICOS.

Vt igitur contra schismaticum Episcopum Aquileiensem eligeretur, qui Romanae communicaret Ecclesiae, laborauit Exarchus, compulitque. Istriae prouinciae Episcopos non sequi Aquileiensem, sed Gradensem, quem elegissent: atque ita duo diuersi, inter seque contrarii electi sunt Patriarchae: pro Romanis, Catholicis scilicet, Candidianus Gradensis Episcopus, & pro schismaticis Ioannes Aquileiensis, cui fauebat (vt audisti à Paulo diacono) Agilulphus, Exarchus autem Gradensi patrocinabatur. Steque res transacta est, quousque Aquileienses perseuerarunt in schismate: redditis vero ipsis Ecclesiae Catholicae, aeque sublatum est schisma, suisque rebus integrata à Matituano Concilio atque Romano Pontifice Ecclesia Aquileiensis.

IV.

Sed praestat eiusdem Concilii iam hic recitare partem Actorum, quae ad eiusmodi historiam elucidandam spectare noscuntur. Sic enim se habent, dum causa ponitur migrationis Aquileiensis Episcopi gradum, ex scriptis allatis pro Aquileiensibus schismaticis, verbis istis: *Relatum ergo à nonnullis est in eadem Synodo*, Mantuana videlicet, *quod eo tempore, quo Longobardi Italiam inuaserunt, Romanam Ecclesiam vir sanctissimus Benedictus Papa regebat: Aquileiensi quoque ciuitati, eiusque populo Paulus Patriarcha praerat. Qui Longobardorum barbariem & immanitatem metuens ex ciuitate Aquileiensi, & de propria sede ad Gradus insulam confugiens, plebem suam, omnemque thesaurum, & sedem sanctissimam Marci & Hermagoram secum ad eandem insulam detulit, vbi eo non vt sedem, aut primatum Ecclesiae suae suae, prouinciae constitueret inibi, sed vt barbarorum rabiem posset euadere. Qui duodecim annis sacerdotium gerens, ab hac luce subtractus est, regendamque Ecclesiam Probino reliquit. Ipso quoque defuncto, praefatae Ecclesiae Aquileiensi sacerdos Elias praeficitur. Et hoc quoque mortuo, Seuerus huic succedens, regendam suscepit Ecclesiam. Defuncto itaque Seuero ordinatur loco eius Ioannes Patriarcha in Aquileia eo tempore, quo Agilulphus Rex Longobardorum regnabat in Grado quoque ordinatus est haereticus Candidianus.* HISTORIA DE AQVIL. ET GRAD. EPISCOPIS

V.

Hic attende, lector, quod dum Candidianus haereticus appellatur, quem Romanum, nempe communicantem Romanae Ecclesiae Paulus diaconus nominauit: aperte cognoscere potes, eius aduersarios fuisse schismaticos, qui (vt saepe superius dictum est) haereticos appellare consueuerunt damnantes Tria illa capitula, qui reuera consentientes Quintae Synodo, Catholici erant, reliqui vero, qui his aduersarentur, schismatici: ex quorum scriptis haec, quae recitata sunt, illata fuere in dicta Acta Synodi Mantuanae, sicut & reliqua, quae sequuntur, his verbis: *Hic enim Candidianus non per consensum comprouincialium Episcoporum, nec in ciuitate Aquileia, sed in diaecesim & plebem Aquileiensem Gradus, quae est perparua insula, contra canonum statuta, & sanctorum Patrum decreta ordinatus est. Inter alia probat hoc huius Aquileiensis Ecclesiae Ioannis Antistitis epistola ad Agilulphum Regem directa, cuius textus inter cetera ad locum talis est.*

VI.

Qualis autem vnitas dicetur facta, vbi spatha, vbi claustra carcerum, vbi flagella fustium, vbi longa exilia, crudeliumque pararum discrimina parabantur: Et miseri suffraganei Ecclesiae nostrae, scilicet Episcopi Istriae cum summa vi & necessitate à

Gradensi castro Ravennam compellione districtissima ducebantur Græcorum. Exarchi potentia scilicet à Græco Imperatore in Italiam missi, cuius Imperio ad Candidianum ordinandum (vt dictum est) vocati fuerant Istriæ Episcopi. Sed pergit: *Necnon etiam ibi loquendi licentia negabatur, atque Candidianus inutilis, qui ob suis sceleris immanitatem præfate sanctæ recordationis à Domino Severo decessore nostro sub anathematis interpositione obligatus est, ne ad potiorem gradum vnquam accederet: quem à se eisque corde fauentibus in oratorio Gradensi castro adulterium matri Ecclesiæ improbe ingerens, ordinatur Episcopus. Et Petrus Providentius, seu Agnellus Episcopi Istriæ, qui adhuc fidem sanctam tenebant, & Candidiano necdum consentiebant, de Ecclesiis suis à multitudine tractis, & cum grauis iniuria & contumelia ad eum venire compulsi sunt. Si enim circa consentientes essent, voluntarie illi consentire deberent, non autem per vim.* Et post pauca: *Sic laborate, & agite, quatenus & fides Catholica vestris augeatur temporibus, & in Gradensi castro, postquam infelix Candidianus de hoc seculo ad æterna supplicia transmigrarit, alter à iniqua ordinatio ibi minime celebretur, nec populus iste amplius tribuletur. Et vere si hoc, Domino auxiliante, egeritis, quod primum est, Christus Dominus potestari vestræ erit benevolus: & quia Gradus matri & filiabus cingitur, & Istria, quæ prius Aquileia suæ metropoli subtracta fuerat, Smaragdo Exarcho existente: tum à Longobardis capi non potuerat, sed ad iura Græcorum transiit, quo factum est, quod Rex nullum ei potuit præstare auxilium: ac per hoc, ipso annitente Exarcho, Istriæ Episcopi de Ecclesiis suis à multitudine Græcorum tractis sint, & hunc Candidianum ordinare compulsi.* hucusque ex Ioannis Patriarchæ Aquileiensis epistola ad Agilulphum Regem Longobardorum, quem Patronum interpellat aduersus Catholicos pro schismaticis.

VII. Sane quidem propensiores fuisse Agilulphum atque eius coniugem Reginam Theodolindam erga schismaticos, cum ex epistolis sancti Gregorii Papæ superius est demonstratum, tum etiam ex recitatæ epistolæ fragmento satis apparet. Factum est autem postea, vt Patriarcha Aquileiensis Gradensi castro exutus, non amplius apud Gradum sedem tempore tubinis bellici collocauerit, sed sese contulerit ad Forum Iulii: vnde & accidit (quod nuper diximus) vt idem & Iuliensis Patriarcha nominaretur: hactenus enim qui Aquileiensis erat Episcopus, idem & Gradensis dicebatur, vt vidimus de Severo ex Gregorio: etenim extant Acta Synodalia sub Elia Aquileiensi Episcopo tunc Catholico, & Romanæ Ecclesiæ communicante, in quibus de his agitur, & recitatur epistola Pelagii Papæ ad Eliam, qua concedit, vt Gradum loco Aquileiæ ipse teneat, sitque eadem metropolis, quæ & noua Aquileia ab ipso est nuncupata: vnde euenit, vt idē Episcopus & Patriarcha aliquādo Aquileiēsis, aliquādo vero Gradensis nominaretur. At de his modo satis.

VIII. SABINIANI PAPÆ OBITVS. Mortuus autem hoc anno, octaua Indictione, vndecimo Calend. Martias Sabinianus Papa, cum sedisset menses quinque, & dies vndeviginti: ita cōsentiunt omnes veteres, atq; etiam Græci, nempe ipsum esse defunctum eodem, quo creatus est, anno. Scripti codices repentini eius obitus causam terribiliorē afferunt: cuius totius reigestæ tragœdiam Sigebertus ita summatim complexus est: *Cum Sabinianus Papa & ipse liberalitati Gregorij prædecessoris sui detrahere, Gregorius eum per visum ter pro culpa tenacia & huius derogationis increpatum, quod non respiciret, etiam quarto horribiliter increpans, & comminans, in capute percussit. Quo ille dolore vexatus, non multo post mortem obijt.* hæc Sigebertus. Cuius rei gratia accidit, vt eo defuncto (vt habet Anastasius) non ex more per medium ciuitatis deferretur cum funebri pompa corpus eius ad basilicam S. Petri, sed eiceretur extra vrbem per portam S. Ioannis, deferreturq; extra muros vsque ad pontem Milvium, inde vero inferretur in ipsam S. Petri Ecclesiam, vbi est sepultuæ mandatum: exasperatum enim admodum fuisse aduersus eum populum Romanū, eo quod triticū Ecclesiæ non erogasset (vt S. Gregorius consueuerat) in pauperes, sed venum exposuisset triginta solidis, modium vnum. Dero præterea hæc idem Anastasius: *Hic in Ecclesia beati Petri luminaria dedit.* Et paulo inferius: *Hic Ecclesiam clero implevit. Hic fecit Episcopos per diuersa loca numero viginti sex. Et cessavit Episcopatus eius menses vndecim, dies viginti sex.* Hæc de vacatione Sedis cum Anastasius scribat, nescio quomodo vnum dumtaxat diem tribuat aliquis ex recentioribus: nos quem antiquiorem & fidebiorem Anastasio sequamur, habemus neminem. Præterea repugnat ratio, cum non sedere soleret electus Pontifex, nec consectari, nisi (vt ferebat iniquitas temporis) Imperatorem id habuisset: quare diutiores esse consueuerunt Sedis Romanæ vacationes.

Porro eadem dira vrgente fame, in detestationem immisericordis auaritiæ magnum Sigebertus narrat accidisse miraculum, quod verbis istis describit sub Pontificem eiusdem Sabiniani a: *Hoc tempore, inquit, pauper quidem cum à nautis eleemosynam peteret: nec acciperet, dicentes nauclero: Dispice eleemosynam petere à nobis, qui nihil præter lapides habemus. cum subito cecidisset pauper: Omnia ergo vertantur in lapides: quicquid mandducabile in nauis erat, in lapides conuersum est, volore & forma rerum eadem permanente.* hæc ipse. Et quidem ex diuinæ Scripturæ præscripto, quod est in Ecclesiastico b, accidit: *Non exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis ne affligeris, & non protrahas datum angustianti. Maledicet enim tibi in amaritudine animæ exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum.* vt non adeo mirum videatur id factum esse, sed potius mirandum sit, si maledictionem pauperum non semper statimque diuina vltio subsequatur. At de anteà huius penuria satis.

Quod spectat ad res Orientales, nihil præterea hoc anno factum proditum est, nisi quod ad eladem Romani Imperii Duces à Cosdroe missi sunt: cum Phocas innocentem Narsetis, qui rebellarat*, cuncta miscens, per fas & nefas, iteratis cum iuramentis præstitis ad Romanos reduxerat tandem persuasit: quem cum in potestatem accepisset, periurus atque fidifragus viuum comburi præcepit. Hoc tandem consecutus est finem celeberrimus Dux, Persarum & aliorum barbarorum victoriis si quis alius ante gloriosissimus: quare ex eius obitu magnus Romanis dolor accessit, ac timor incussus: Persæ vero gaudio exultarunt, eo quod vel ipsum tantum Narsetis nomē pauendum omnibus illis esset. Effecerunt ista, vt Phocas tyrannus potius, quam Imperator ab omnibus haberetur, vtpote qui non hostium, sed Romanorum cædes stabiliturus sibi conaretur Imperium, eo præsertim tempore, quo Persæ aduersus Romanos indies magis magisque sæuirent. Ipse vero Phocas sentiens se ab omnibus timeri tanquam amari autem à nemine, omnes suspectos habens, amabat ipse nullum, ac nouis suorum cædes pro tenuissimis suspicionibus indies meditans, ciuium sanguine ciuitatem infecit.

IESV CHRISTI
ANNVS 606.

BONIFACII PAP. III. PHOCÆ IMP. Annus 1. Annus 4.

CVM sextus supra sexcentesimum annum ageretur, nona Indictione, vbi iam (teste Anastasio) Romana sedes ecclasset anno fere integro, vndecim scilicet mensibus atque viginti sex diebus, decimoquinto Calendas Martias Papa creatur Bonifacius ex diacono, Ioannis cuiusdam Romanus patritia, qui sancto Gregorio multis fuerat Constantinopolim Apocrisarius ad Phocam Imperatorem. Accidisse vidimus, vt qui eo functi essent munere, iidem in Summum Pontificem sæpius deligerentur: ita Vigilium, Paschalem, Gregorium, atque Sabinianum (vt dicere de reliquis omittamus) electos fuisse reperimus. Quod enim (vt dictum est) ex Orientalium imperatorum tyrannide electioni cleri oporteret accedere consensum Imperatoris, eum eligere studebant, quem scirent eidem fore gratum. Vt de Bonifacio illo apparet contigisse, qui vsque ad Gregorii obitum Constantinopoli degens, eumdem sibi Phocam demeruit in eius seruiuans amicitiam.

Cuius rei causa factum est, vt cum ex more literas ad

eum

eum Phocas Imp. scriberet, in odium Cyriaci Constantinopolitani Patriarchæ professus sit solum Romanum Pontificem esse dicendum OEcumenicum, nempe vniuersalem Episcopum, Constantinopolitanum nequaquam, id quidem ipsum Bonifacium ab eo obtinuisse, Anastasius his verbis testatur: *Hic*, inquit, *obtinuit apud Phocam Principem, vt Sedes Apostolica beati Petri Apostoli caput esset omnium Ecclesiarum, id est, Romana Ecclesia: quia Ecclesia Constantinopolitana primam se omnium Ecclesiarum scribebat.* hæc Anastasius. Haber eadem Paulus Diaconus a totidem fere verbis, quæ sic se habent: *Hic Phocas Imperator, rogante Papa Bonifacio, statuit sedem Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ caput esse, cum prius Constantinopolitana se primam omnium scribebat.* hæc Paulus. Quod enim intercessissent quædam inimicitiæ & odiorum fomenta inter Phocam ipsum atque Cyriacum Patriarcham, in eius odium fauisse videtur ipse Imperator Romano Pontifici præter morem suorum prædecessorum. Siquidem Mauritius nullum locum dedit petitionibus & querelis sancti Gregorii cretensis apostolatus, quod tum Ioannes, tum eius successor Cyriacus nomen sibi vsurparant Vniuersalis, & petentibus, vt ab eiusmodi nomine cessaret, & eo titulo penitus abstineret, perseuerante illo nihilominus in sententia. Infensus ergo Cyriaco Phocas Imperiali edicto sanciuit, decreto eiusmodi nomen Romanam tantum Ecclesiam, ipsique soli conuenire Romano Pontifici, vt diceretur Vniuersalis, non autem Episcopo Constantinopolitano.

Quæ vero simultatis occasio hoc anno exorta fuerit inter Phocam atque Cyriacum, tum apud Theophanem tum eiusdem apud Cedrenum, ex Græcorum Annalibus hoc anno expressum habes. A Theophane enim hæc verba prodiere: *Anno Imperij Phocæ quarto Scholasticus cuiusdam, vir gloriosus Palatij Constantinam dominam olim Augustam uxorem Mauritij Imperatoris cum tribus filiabus eius accepit, ad magnam Ecclesiam confugit, consilio Germani Patriarchæ retento Imperium. Fit igitur seditio magna in vrbe. Germanus autem Demarcho Præsinorum talentum auri misit, vt cooperatur ut promoueret autem vulgi id admittere noluerunt. At vero tyrannus in Ecclesiam ad abstrahendum mulieres destinauit. Sanctus Patriarcha Cyriacus tam restitit tyrannæ, minime passus è templo tyrannas abduci mulieres. Verum iuramentis certe eo veldicto à Phoca, quod tam laderet eas, educuntur è templo, & claudunter in monasterio hæc ibi.* Quod igitur expetita præda, Cyriaci opera è manibus esset elapsa, ex qua fomenta subministrari videret nouæ creandi Imperatoris; in Cyriacum (vt dictum est) Phocas exacerbatus, in ipsum quod valuit tunc, expleuit. Cæterum sequenti anno necem muliebrem negatam à Phoca imperatam fuisse, suo loco dicetur. Ipse vero Cyriacus (vt creditur) mœrore confectus, hocedem anno (vt Annales Græcorum habent) ex hac vita ablatus est.

Ista autem cum ita se habuisse perspexeris, hic tibi lector veteri historia nouam illationem à Nouatoribus factam proponentes, risum, puto, mouebimus, cum videris ad pictum in pariete leporem turbas confluxisse vndique venatorum, & latrasse vbique canes, quasi quæreram diuinissime prædam nactos. Sagacissimi siquidem Nouatores (quorum præcipuus est ille conatus, vt ad labefactandum Ecclesiæ Romanæ primatum comportent vndique machinas) simulac inuenerunt à Phoca Imper. Romanæ Ecclesiæ tributum esse primatum: quot putas ipsos pianibus accepisse sententiam, eamque acclamationibus celebrasse, & declamationibus exaggerasse, nitorem, quod eius super omnes Ecclesias prærogatiua per tyrannicæ vsurpata, à tyranno concessa, à Phoca scilicet Imperatore primitus impertita Bonifacio Tertio huius nominis Ecclesiæ Romanæ Pontifici? Verum cum triumphant sicut victores capta præda, eisdem perinde accidisse videtur, ac reprobi Saulis apparitoribus atque satellitibus (vt de diuina Scriptura prodatur exemplum c) cum putantes se Dauidem, quem quærebant iam, tenere captiuum, & vincire catenis; illo elapso pellitum simulacrum loco ipsius apprehendisse videntes, cum rubore sensissent se fuisse delusos, vbi longe aliter, quam putarent, accidisse nouerunt.

V. PRIMATVS ROM. ECCL. SEMPER COGNITVS.

At quomodo potuit Phocas super Constantinopolitanam Romanæ contulisse primatum; quem nunquam aliquem Constantinopolitanum Episcopum profiteri desiisse, quis poterit inuenire? Nonne vidimus nuper, à sententiis Ioannis Episcopi Constantinopolitani esse à plurimis appellatum ad Apostolicam Sedem, & aduersus latam ab eo sententiam sanctum Gregorium iudicasse, nec ipsum Ioannem ab ipsius Apostolicæ Sedis iudicio resiliisse? Nonne & eius successorem Cyriacum vidimus esse professum, subiectum se esse Romano Pontifici, prout superius dictum est suo loco? Si hæc de refractariis Constantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarchis dici possunt, atque probari: de pacificis & obsequentibus quid dicendum? Si hoc iure Sedi Apostolicæ debitum; quid de nomine altercãdum? Nonne longe ante Phocam nomen OEcumenici à Synodo Chalcedonensi & à Patriarcha Alexandrino Romano Pontifici esse oblatum certum est, vt testatur ipse Gregor. *d*, vt taceamus de infinitis Episcopis? Quid ergo suo edicto contuli: Romanæ Ecclesiæ Phocas? Nihil plane, nisi quod declarauit sua sententia, indebite vsurpari ab Episcopo Constantinopolitano OEcumenici nomen, quod Romanæ dumtaxat deberetur Ecclesiæ: cum alioqui Romanã Ecclesiam semper tenuisse primatum super omnes totius orbis Ecclesias, ne ipsi quidem aduersarii contradixerint, vt superius suis locis latissime est demonstratum: sed in eo dumtaxat cum dictis Ecclesię Constantinopolitanę Episcopis controuersia erat, quod inuitis ac reclamantibus Romanis Pontificibus Constantinopolitani Episcopi titulum sibi OEcumenici vsurpassent. Quod ergo Phocas in odium Cyriaci (vt dictum est) adiudicasset causam Rom. Pontifici, vt non Constantinopolitanus, sed ipse solus OEcumenicus diceretur: putaruntr erum ignari, à Phoca eiusmodi Romano Pontifici tributum esse priuilegium, vt in Ecclesia Catholica primatum gereret. Sed quam hæc ridenda sint, & fibilis insectanda (si ita liceret Christianæ modestiæ) omnes intelligent, qui ab aduentu Domini vsque ad Phocam elapsos annos singillatim in Annalibus recensuerint, atque viderint vix aliquem percurrere annum, quo non eluceat Ecclesię Romanę primatus: adeo vt facilius sit negare non lucere solem, vel ignem non calefacere, quam eiusmodi fulgentes veritatis sparsos vbique radios obscurare.

d *Greg. li. 7. ep. 30. ind. 2.*

VI. e Molinæum, Othomanũ, vel his similes auctor, insectatur.

Erant miserimi leguleii e huiuscemodi, adeo obtusis & infantilibus ceruicibus spiculis (quæ sagittas infantium iure dixeris) ad labefactandam super firmam petram Romanam Ecclesiam diuinitus stabilitam. Nihil igitur præterea à Phoca (vt dictum est) obtinuit Bonifacius, quam quod à Mauritio sæpe petiisset Magnus Gregorius, vt vana de titulo Oecumenici blateratem Ioannem primum, deinde Cyriacum cohiberet: erat enim de nomine tantum quæstio, de ipsa scilicet Vniuersalis tituli inscriptione negandaillis. Nam in epistola ad Mauritium de his data hæc habet ipse Gregorius *f*: *Secundum petitionem præfecti Sabiniani diaconi* (Apocrisarius erat iste tunc Apostolicæ Sedis) *aut piissimus dominus ipsum dignetur iudicare negotiũ, aut sæpe nominatum virum, vt ab hac tandem intentione cesset, deflectere. Si ergo iudicio pietatis vestræ iustissimo, vel clementiæ tuæ admonitionibus cesserit, omnipotenti Deo gratias referimus: sin autem in eadem diutius contentione perstiterit, hac de re iam veritatis sententiam tenemus, quia ait* g: *Omnis, qui se exaltat, humiliabitur, &c.* ità depositionem comminatus. Quod ergo expetiit à Mautitio Gregorius, & non obtinuit, vt vanum hominem titulum sibi indebitum vsurpantem compesceret: hoc à Phoca obtinuit Bonifacius, vt coercuerit Cyriacum sibi inconcessa sumẽtem. Sic igitur edictum Phocæ non dedit primatum Ecclesię Romanę, sed illi tantum iure competere nomen OEcumenici iudicauit, vt plane aperta adeo luce veritatis cum ista constent, leguleios pœniteat Nouatores id in controuersiam adduxisse: quibus accidcrit secundum illud Prouerbiorum *h*: *Os stulti confusioni proximum est.* & illud: *Os stultorum pascitur imperitia.* Sed in his vlterius non immorandum.

f *Greg. li. 4. ep. 32. in. 13.*

g *Luc. 14.*

h *Prou. 9. 13.*

VII. CYRIACI CONSTANTINOP. OBITVS.

Vbi igitur hæc per Phocam Imperatorem sunt instituta; Cyriacus Constantinopolitanus Episcopus, propugnator acerrimus præsumpti Oecumenici tituli, mœrore consumptus, ac dolore confectus diem obiit, vbi sedisset annos decem, & vndecimum inchoasset. *In cuius locum subrogatus est Thomas diaconus & sacellarius magni templi.* hæc Cedrenus hoc anno quarto Phocæ Imperatoris. Sed quæ sunt reliqua Bonifacii Papæ, videamus.

VIII. CONCILIVM ROMANVM.

Hic vbi primum Sedem Pontificiam est adeptus, ad corrigendum prauum vsum, qui in electione Pontificis in Romanam Ecclesiam irrepsisse videbatur, addixit animum: cuius rei causa Episcoporum Concilium in basilica Vaticana collegit. Ambitio namque verecundiæ nescia eo procaciæ adigebat aliquos Romanæ Ecclesiæ clericos, vt superstite adhuc Pontifice, de eo, qui esset post eius obitum eligendus in successorem, tractarent. Atque ita alias ante fuisset sacris legibus Pontificis vetita eiusmodi facinorosa molitio, adhuc tamen Synodali simul Pontificioque decreto id tutum esse collendum Bonifacio visum fuit; de quo Anastasius Bibliothecarius ista habet: *Hic fecit Constitutum*, decretum scilicet, *in Ecclesia beati Petri, in qua sederunt Episcopi septuaginta duo, presbyteri Eqvani triginta quatuor, diaconi, & clerus omnis, sub anathemate, vt nullus Pontifice viuente, aut Episcopo ciuitatis suæ, præsumat loqui de successore, aut partes sibi facere, nisi tertio die depositionis eius adunato clero, & filiis Ecclesiæ, tunc electio fieret; & quem quisque voluerit, haberet facultatem eligendi sibi sacerdotem.* hæc in dicta Romana Synodo tertio pertractata fuerunt ac stabilita. Periit vt Acta Synodi huius, sicut & alia eiusdem Bonifacii: Qui hoc eodem anno ex hac vita decessit duodecima die mensis Nouembris, vbi sedisset menses tantum octo, & dies viginti tres. Ita ex Anastasio, cuius etiam testificatione proditur cessasse episcopatus eius menses decem, & dies sex.

BONIFAC. PAP. III. OBITVS.

Hoc eodem anno, cum adhuc Bonifacius Papa Ecclesiæ præsideret, rediit è Galliis Faustus monachus discipulus sancti Benedicti; sciptamque à se vitam sancti Mauri Abbatis, cui comes accesserat, secum ferens, ipsi Bonifacio probandam obtulit. hæc Leo Ostiensis a: porro in eius commentarii præfatione de his agitur. sed hic finis præsentis anni.

a Leo Ost. hist. Cassin. lib. 1. cap. 3

IESV CHRISTI ANNVS 607.

BONIFACII PAP. IV. Annus 1. PHOCÆ IMP. Annus 5.

I. BONIFAC. PAP. IV. CREATVR.

SExcentesimvs septimus decimæ Indictionis cum ageretur annus; Bonifacius ex Valeria ciuitate Marsorum, Ioannis Medici filius, ex presbytero, eius nominis Quartus, Pontifex creatur die decimaoctaua Septembris. Qui statim domum suam in monasterium erexit, quod & reditibus locupletauit. Idemque cum videret Phocam Imperatorem erga Romanos Pontifices propensiorem (quod nemo Romanorum Pontificum hactenus tentasset) ab ipso Imperatore dari sibi Pantheon nobile Romæ delubrum petiit, vt illud expurgatum ab antiquæ sordibus idololatriæ, in honorem Dei genitricis Mariæ, & sanctorum Martyrum Domino consecraret. Quod ipso liberaliter concedente, id quod optauit, absque mora felicissime præstitit. hæc ex Anastasio. Sic igitur mirandum illud tot antiquorum scriptorum præconiis celebratum, à Marco Agrippa ter Consule tempore Augusti Imperatoris templum erectum, Ioui que Vltori consecratum, cessit tandem vsui Christianæ religionis post sexcentos triginta duos annos. Intactum id quidem permanserat à demolientibus (vt dictum est) dæmonum sedes Romanis Christianis ob solidæ molis structuram firmissime stabilitam; neque adhuc Christianæ religionis vsui fuerat manciparum, quod id fieri, execrabile videretur. Nam ex sancto Gregorio vidimus, primum ab ipso decretum, vt nouæ gentis An-

PANTHEON DEODICATVM.

glorum Christianorum, quæ erant templa idolis dedicata, dimerentur; sed postmodum ab eodem nouella plantationi indultum fuisse, vt eadem integra remanerent, dummodo expurgata solemni ritu, ex profanis sanctis reddita, sacro cultui aptarentur. Sicigitur Pantheon in Ecclesiam commutato, & consecrato, tituloque Dei genitricis Mariæ nobilitato, sacrisque Martyrum reliquiis ex cœmeteriis extra vrbem positis locupletato, nomen ipsi comparatum est, vt Dei genitricis templum ad Martyres diceretur, quo decorum titulo hactenus perseuerat.

Quod ad res pertinet Orientales, turbulentissimus fuit iste annus Constantinopolitanis: nam detecta coniuratione, Phocas in cædem nobilissimorum exarsit. Quomodo autem ista se habuerint, in Annalibus ex Theophane in Miscella digestis ita narrantur b: *Anno Imperij quinto Phocas filiam suam Domitiam Priscæ Patricij & Comitis excubitorum nuncupatæ, & saltu in Palatio Martio nupsit, iussitque fieri ludum equestrem. Demarchi autem vtriusque partis, Prasinæ scilicet & Venetæ Principes apud quatuor columnas cum imperialibus signis statuerunt Prisci ac Domitiæ signa, nempe ipsorum imagines. Quibus auditis Imperator iratus est, & mittens addauit Demarchos, Theophanem scilicet & Pamphilum, & statuens vtrumque eos decollari. Cum enim mississet Protocursorem, vt interrogaret eos, quo pacto id cepissent facere: dixerunt, quia secundum consuetudinem Limatorij hoc fecerunt. Porro Limatores sine vnquam interrogati, quam ob causam id fecerint, dixerunt: Quia cum Imperatores ab omnibus nominati sint, hoc à nobis ipsis fecimus.* Quod enim in faustis nuptiarum acclamationibus iidem nempe filia & gener Imperatoris æque fuissent acclamati Imperatores, ii, quibus cura ornandi pompam incumbebat (dicebantur hi Mensores, siue Delineatores) eorundem imagines cum insignibus Imperatoris publice exposuerunt. Sed pergit auctor: *Sane Priscum timere tenebatur, ne forte Imperatoris iram incurreret. Turbis autem clamantibus, misericordiam concedi sibi, veniam dedit Phocas. Ex tunc ergo Priscus indignationem passus, non erat vectus cum Phoca.*

Interea mulier quædam, Petronia nomine, sit Constantina Imperatrici relicta Mauritij nimistra, quæ ad Germanum transiens ferebat. Porro cum fama dilataretur, quod Theodosius Mauritij filius viueret, spem bonam tam Constantina, quam Germanus habebant. At vero scelerata Petronia hos tyrannum insidiosa fecit. At Tyrannus Constantinam Theopropi Exarchi ad torquendum prodidit, Quæ dum torqueretur, Romanum Patricium nosse interloquutiones suas confessa est. Quo comperto, atque discusso, etiam alios fore in insidias tyrannidis cooperatores perhibuit. Comprehensum est autem Theodorum Orientis præfectum, quem tyrannus interemit. Heliodij quoque pedes præcidens tradidit igni, Romanumque decollauit. Porro Constantinam cum tribus filiabus, in loco, vbi Mauritium interemptus est gladio trucidauit, Germanum autem & eius filium ense mucrone acuto, similiter & Ioannem, & Zizam Patricium, & Theodosium, qui Subadiana dignitate habebatur insigni, & Andream sanctæ crucis, & Dauid Chartophylacem Hormisdæ. hucusque de ea de nobilium Annales habent: eadem hoc anno Cedrenus & alii narrant. Quod autem de Theodosio adhuc superstite credito dictum accepisti, à Nicephoro melius ista cognosce, dum ait c:

Fama autem obtinet, percussorem Theodosij parentem, eo, quod ipsum prouocauerit ad mortem, ipsum vero Theodosium profugum in locis multis multa expertum, postea mortuum interisse. Atque ea quidem fama per omnes Romani Imperij dicitur vulgata est; sed eam barbarus quidam vero, perquam consentitur a id facere ausus, prætulit, propterea quod caput suum solum, non cum aliis, qui cæsi sunt, exhibitum non sit. Verum negotium ista satis solicitudine summa defatigata, Theodosium etiam mortuum esse cognouit. hucusque Nicephorus de Theodosio, qui ad necem matris (hoc additum ad calamitatem) atque sororum & propinquorum, mortuus, est creditus viuere. Subdit his vero Nicephorus de sepulchro ipsorum: *Eorum autem cæterorumque Imperialium corporum (decem autem fere) reliquiæ longo post tempore in Mamantis martyrio templo prope murum, cui Xylocerus nomen est, repositæ sunt. Templum autem id Pharasmanes eunuchus construxit, qui sub Iustiniano Iun-*

pertalis cubiculi præfectus fuit. Porro in communis sepulchri earum monumento epigramma hoc insculptum est:

O ego mille modis Regum miseranda duorum,
Mauritij coniunx, filia Tiberij:
Eheu Regina satis fecundaq; mater,
Quam sint mortalium commoda sceptra Ducum.
Militis insidijs iacens populiq; furore:
Et mecum coniunx progeniesq; iacet.
Nam miseræ Niobes ego sum vitale cadaver.
Plus ne Cassiæ, plura locasta tulit?
Esto, vare pateris vir pignora, patria necantur
Humanis prorsus nescia turba dolis:
Non iam Bona meis carpes è frondibus vmbram:
Frustra Thereticis sturpe Aquilone iacet.

Ita apud Nicephorum, & apud alios alia translatione, Græce autem sic a:

Α' Ἐγὼ ἡ τεθρύλλημαι, ἡ ἀμέτοκος τῶν Βασιλέων,
Τοῦ ἐξ Ἀγάτης, Μαυρικίου τὸ ἄθλιον·
Ἡ πολύπαις Βασίλισσα, καὶ ἡ δίκαιος * λοχεύω,
Πῶς ἐμαγεύθην πλέθρα καὶ πλουσιοφανεῖς,
Κλῆρον σὺν πλείστοις καὶ ἐμετέρῳ συζύγῳ τε,
Δείλαιον ἀπὸ θαλάμων, καὶ μανίαις σφαγῆναι.
Τῆς ἐκάθης ἐτλῶ πλουχίρους, τῆς ἰσχάνης,
Αἱ αἱ τῆς Νιόβης ἴσμεν ἐμοὶ νέκυς.
Ναὶ καὶ τί χρῆσθαι; τί μακρὸν τὸ νεογνὰ ἐστενάχη,
Ἀνθρώπων κακίης τὸ θεὸν θαυμάζω.
Ἡμῖν ἐς τετέλεσται κατώκισε θεὸς ἐν Ῥώμῃ,
Γίγαντα σκηλάδη θρηνίοις ἀνίμοις.

Ex pia Mauritii familia pleræque pietate insignes fœminæ extitere: exornat vero Ecclesiasticas tabulas tum Græcorum, tum Latinorum eiusdem filia, Sopatra nomine sanctissima virgo, inter sanctos relata, annuetsariaque commemoratione donata vna cum Eustolia & Romana, earum natalis in Ecclesia agitur die nona Nouembris b. Eli præterea mentio apud Sophronium c de Damiana clarissima fœmina & maxime pia atque sorore Imperatoris Herculsmis vitam degente vna cum nepte sua ac Mauritio, hac videlicet occasione.

Nemini, inquit, eadem Abbatissa Damiana & hoc, hanc Dei sanctio paratissime, antequam includeret, abii ad sanctos Cosmam & Damianum, & illic totam noctem peregi. Venit itaque ad me quidam ex Galatia Phrygiæ, & dabat omnibus, qui in templo erant, duo minuta. Dic igitur, quid tam neptis mea & fidelissimi Imperatoris Mauritij veniens ad sanctam ciuitatem ex tanta regia ad tam immane integrum. Assumpsi ergo eam, & duxi ad sanctos Cosmam & Damianum. Cum igitur in oratorio essemus, ait ad me: Vide filia, quia venit anus quædam dans duo minuta (omnino mihi supra dederat) Sume illa, ne superbias. Illa autem ingemuit dicitat. Oblatum habes accipere? Tunc dixi ei: Etiam alicui mulier cum sancta est, & magna virtutis. Tota enim hebdomada laborat, & quicquid hebdomada laborando lucratur, erogat iis, qui in templo hoc nouerunt. est enim vidua quasi annorum octoginta. Sume igitur duo minuta, & da illa tu quidem alteris tantum, ne vilipendat animæ illius sacrificium. Ista nobis loquentibus ecce anus supradicta venit, & erogabat, venientesque dedit mihi cum omni simplicitate. Dedit autem & nepti meæ, dicēs: Accipe ista & comede. Cum ergo accepisset, agnouimus quod Deus illi remulasset quod dixeram ei, & accepit & alteri pauperi dixit. Misit igitur vnum ex pueris suis, & ita duobus minutis emit lupinos, & comedit. Asserebat autem eam Deo dicere, tot tanquam mel dulce fuisse, ita vt mirarentur & glorificarent Deum, qui dat gratiam seruis suis. hæc ibi, à nobis hic occultone filiorum & aliorum Mauritii propinquorum tacet.

Porro ad Phocæ crudelitatem & illud vtique addendum, quod cum ex imperatore in tyrannum conuersus in nobilium cuiusmi necem debacchāretur, & quemcunque vel leuis tangeret suspicio detruderet in carcerem: cum vnus caret, qui eos includeret, haud adeo spatiosus esset, ipsi pedore atque fœtore mirum in modum cruciabantur: verum quod non caperet omnes, commiseratione pue fœminæ est dilatatus, Glicas siquidem auctor est d, eundem, qui vnicus tempore Constantini ædificatus est inter Constantinopoli, absque aliquo incremento vsque ad Phocam Imp. permansisse: quo tempore nobilissima matrona commiserata eiusmodi intolerabile carceratorum cruciamentum ex loci angustia pereuntium, suam cessit domum Imperatori ad carcerem ampliandum. Dum in his esset Phocas, Cosrhoes Rex Persarum suo exercitu superiorem & inferiorem Syriam deprædatus est, nullo sibi obuiam facto, qui resisteret. hæc Annales.

Eodem quoque anno ægrotans idem Phocas Imperator à diuina misericordia non derelinquitur, sed sanatur à S. Theodoro cognomento Siceota, de quo sæpe superius. Quomodo autem id acciderit, ex Eleusio eius discipulo scriptore ipsius vitæ hic reddamus: sed prius quod ingens hoc pariter tempore prodigium acciderit narrat, describamus: ait enim e: *Cum in oppidis finitimis supplicationes fierent, & Cruces, quæ gestari solent, horribili miseranda que spectaculo per se concurrerentur & commouerentur: interrogatus vir diuinus Theodorus quid sibi id vellet: respondit: Deum, & filij, precibus placate; quoniam magna mundo imminent calamitates. Domitius autem Patricius vir clarissimus promiserat se auream Crucem ad supplicationis adorationisque usum effecturum. Itaque misit vir sanctus Epiphanium diaconum ad illum. Qui cum aurifici aurum dedisset, diaconum rogauit, vt tantisper moraretur, dum aurifex opus conficeret. Et sanctissimus Patriarcha Thomas, qui post beatæ memoriæ Cyriacum in Pontificia regia ciuitatis sede successerat, laudata viri gloriosi pietate, dedit etiam ipse particulam venerandi ligni sanctæ Crucis, & particulam sanctis sepulchri Saluatoris nostri Dei, & velis particulam sanctissimæ Dei genetricis, conficiendas in umbilicum illius Crucis, quæ ex auro constabatur. Quæsiuit autem ex ipso diacono, vtrum verum fuisset ille Crucium motus, qui in regione Galatarum factus fuisse dicebatur. Cumque diaconus id affirmasset, valde tumuit beatissimus Patriarcha & solicitudine plenus epistolam scripsit ad seruum Dei, rogans eum, vt quam celerrime ad se in ciuitatem regiam proficisceretur.* annuit vir sanctus. Quæ autem proficiscens miracula in via ediderit, idem auctor plurimis narrat, quæ dicere prætermittimus breuitatis causa: tu, si liber, consulere auctorem poteris. Ipse vero illis enarratis, de his, quæ sunt gesta Constantinopoli, istam texit historiam.

VII. PHOCAS SANATVR A S. THEODORO.

e *Extat apud Sur. die 22. April.* PORTENTVM INGENS DE CRVCIBVS SE COLLIDENTIBVS.

Ingressus igitur is vrbem regiam, à beatissimo Thoma Patriarcha honorifice & magno cum gaudio susceptus est. Et cum se inter se consalutassent, obtulit ei discipulum suum Ioannem, & vitæ sanctitatem ac mores eius commendans, petiit vt eum monasteriorum Præfectum constitueret: quod statim fecit sanctissimus Patriarcha, pallioque tributo & præmisso ad sanctum monasterium. Phocas etiam Imperator eum accersendum curauit: manuum enim ac pedum doloribus excruciatus iacebat. Sancto igitur viro ingresso, & manus suas illi imponente atque precante, sublenatus Imperator rogauit eum, vt pro se proque Imperio precaretur. Quamobrem admonuit eum vir sanctus, vt ab hominum afflictione & sanguinis effusione temperarent, si preces suas à Deo vellet exaudiri.

VIII.

Cum autem ab Imperatore discessisset, rogauit eum beatissimus Thomas Patriarcha, vt pro sua in illum benevolentia apud se diuerteret, & Deum obsecraret, vt in cœlesti vita simul inuenirentur. Et quæsiuit ab eo, an verus fuisset admirabilis ille Crucium in supplicationibus motus. Quod cum verum fuisse intellexisset, rogat orare virum sanctum, vt indicaret, quid signum illud portenderet. Tum sanctus recusare, seque abiectum atque humilem dicere, nec scire quid responderet ad interrogata. Prostratus ille ad pedes eius, se surrecturum negauit, nisi in ea re sibi morem gereret. Scio enim, inquit, tibi non signum hoc solum, sed alia multa esse nota: neque enim illud ad hunc vsque diem neglexisti. Quod si neglexisses, tamen patefiet tibi, si petieris à Deo. Cum igitur se desiderio eius satisfacturum promisisset CHRISTI *seruus eum surgere coegit, & lachrymans: Nolebam, inquit, te afflige: neque enim expedit hæc te scire. Verum quando ita vis, scito ea Crucium concussione multa nobis grauia molestaque præmunciari. Significat enim plurimos à religione nostra defecturos, & barbararum gentium incursiones, & magnam sanguinis effusionem, & ingens exitium, & in vniuerso orbe seditiones fore, & sanctas Ecclesias desertum iri &, diuini cultus atque Imperij interitum, & aduersarij aduentum appropinquare. Re-*

IX.

THEODORI PRODIGIVM EXPLICAT, ET VENTVRA MALA PRÆDICIT.

liquum est, & tanquam gubernator Ecclesia & populi pastor Deo toto virtutis affidue supplices, vt ignoscat populo, & pro misericordia sua hæc omnia moderetur.

X. QVOMODO IMPLETA PRÆDICTIO.

His auditis, beatissimus Patriarcha magno timore mœstitiaque correptus, cum lachrymis cœpit rogare sanctum virum, vt Deum obsecraret, quo animam suam tolleret, antequam ab illis calamitatibus opprimeretur. Cumq; vellet S. Theodorus in patriam redire, quoniam quietis & silentii sui tempus aduenerat, id illi non permisit beatissimus Patriarcha. Increbuerat enim rumor ciuitatem Siaud ita multo post absorptum iri. Quamobrem voluit, vt apud se hyemem traduceret. Namq; dicebat: se precibus eius apud Deum pro populo indigere, vt saltem mala differat, quæ commminatur. Cum autem vir sanctus locum propriam ad habitandum postularet, iussit, vt in S. Stephani mansione, quæ Romanorum dicitur, habitaret. Natali igitur die Saluatoris nostri Dei illic se inclusit, vt quietem & abstinentiam solitam obseruaret. hactenus de rebus gestis anni huius: quæ autem sequuntur, sequenti potius contigisse noscuntur, nosque suo loco narraturi sumus.

XI. Quod ad prodigium spectat à Theodoro generatim tantum Patriarchæ petenti explicatum, ne timentem ipsum nimio terrore concuteret: euenta ipsa, quæ paucos post annos contigerunt, quot quantaque mala portenderit, declararunt. Etenim præter immanes Christianorum cædes à grassantibus Persis vbique in Oriente pattatas, sancta ciuitas Hierosolyma ab eisdem capta est, & sanctissima Crux spoliata, quæ ab ipsis in Persidem translata fuit. His accessit nouorum hæreticorum post annos item paucos ab inferis portis eruptio: fuerunt hi Monotheliæ, qui vniuersæ Ecclesiæ Orientali grauissima damna dederunt. Sed & quod his omnibus funestius acerbiusque videri potest, hoc pariter sæculo ex Nestoriants, Arianis, Iudæisque constatum est immane illud monstrum, quod vniuersum pene sibi orbem subegit, atq; in dies magis magisq; maioribus accessionibus armorum potentia læuit aduersus Cruces bella gerens. Hoc enim fuisse videtur, quod dicebat sanctus, Aduersarii aduentum appropinquare, nempe nefandissimum Mahometem sectæ Mahometanorum principem, quæ (vt suo loco dicturi sumus) hoc deploratissimo sæculo paucos post annos sumpsit exordium, tanto antea significata portento. Hic rursum meminisse oportet etiam S. Gregorii Papæ ad Maximum Salonitanum Episcopum epistolæ a, qua item est de his proditum vaticinium, quo tanta mala obuentura prædixit, vt beati à posteris dicendi essent maiores, innumeris licet calamitatibus pressi, quod ea ex hac vita subtati non viderint. sed repetenda hic sunt eius verba prophetice dicta: *Nolite, inquit, de talibus omnino contristari: quia qui post nos vixerint, deteriora tempora videbunt, ita vt comparatione sui temporis, felices nos æstiment dies habuisse.* licet fame, bellis assiduis, & peste fuerint ea tempora funestissima, sed florentissima videri potuerunt cum posterioribus comparata.

a *Greg. lib. 2. epist. 36. Ind. 3.*

IESV CHRISTI ANNVS 608.

BONIFACII PAP. IV. Annus 2. PHOCÆ IMP. Annus 6.

ANNVS qui sequitur octauus post sexcentesimum Indictionis vndecimæ, multis itidem malis calamitosus plane Orientalibus extitit & infelicissimus. Annales siquidem habent b, factam esse mortalitatem, atque penuriam omnis rei, insuper effusum rursus sanguinem nobilium ciuium, & Persarum grassationes Chalcedonem vsque, deuicto Romano exercitu. Hæc omnia sexto Phocæ anno contigisse narrantur ex Theophane in Annalibus. Siquidem Phocas postquam Mauritii cognationem è medio sustulit. Commentiolum Thraciæ Prætorem & multos alios necauit: quorum omnium pertæsus eius gener Priscus, qui anno superiori in discrimen adductus fuit, aduersus eum coniurationem moliri cœpit. de eo enim hæc ex Theophane in iisdem Annalibus: *Anno Imperij Phocæ sexto Priscus inuereri non sustinens tam inusta homicidia, quam cætera mala, quæ à Phoca patrabantur, scripsit ad Heraclium Patricium & Prætorem Africæ, quo Heraclium filium suum & Nicetam filium Gregoræ Patricij Subpræfectorem suum mitteret, quatenus contra Phocam tyrannum veniret. Audiebat enim eum rebellionem meditari in Africa: vnde nec nauigia hoc anno Constantinopolim conscenderunt.* At quę hoc anno tentari cœpta fuere, sequenti sunt executioni mandata. dicemus de his suo loco.

b *Miscell. lib. 17. Cedren. Annalium Phocæ.*

Quod vero ad bellicas acceptas clades pertinet, hæc apud eosdem Annales scripta leguntur: *Præterea Persæ vna cum Cardarige Duce egressi cœperunt Armeniam & Cappadociam, pugnantesque Romanorum verterunt militias, superauerunt q; Galatam & Paphlagoniam, & venerunt vsq; Chalcedonem sine paritate depopulantes omnem ætatem. Et hi quidem foris portam Romæ tyrannidem inferebant: Phocas vero his pejora intrinsecus parabat, occidens atque captiuans. hæc ibi.*

Quo pariter anno Thomas Constantinopolitanus Episcopus, vbi sedisset annos duos & menses septem, secundum Nicephori Chronicon, ex hac vita (quod valde cupiit & precibus impetrauit) libens volensque discessit. Rem gestam Eleusius Theodori Siceotæ discipulus suorum temporum rerum scriptor, his verbis ita recitat:

Quo tempore, inquit, contigit vt sanctissimus Patriarcha in morbum incideret. Itaque nuncium misit ad beatum Theodorum, rogans eum, vt Deum precaretur, vt sibi daret vitæ finem. At Christi seruus respondit, quamuis ipse, vt sanctus olim Apostolus Paulus, dissolui & esse cum Christo cuperet, tamen cum magis esset necessarium, vt pro populi salute in corpore maneret, oraturum pecus, vt illi vitam & sanitatem elargiretur. Sed nuncium rursus ad Dei seruum misit Patriarcha: Per Dominum, inquiens, obtestor te pater, si diligis me, vt pro mutua & fraterna inter nos benevolentia, Deum obsecres, vt depositum, quod suum recepisti è corpore meo, neque ab imminentibus periculis liberet: neque enim spectare possum, quæ tu pronunciasti. Tunc Dei seruus flexis genibus, & sublato in sublimem, nuncianit ei per Epiphanium ministrum, se quidem vitam pro salute omnium exoptasse: verum quoniam tam pere flagitasset pro se preces fundi, vt dissolueretur & esset cum Christo, ipsius obtemperasse, & Deum illi quæ cuperet concessurum, & petitionem eo eodem die implerum iri. Quamobrem si iubes, inquit, vt vestram ad te, statim id faciam: sin minus, nos tamen vicissim apud Christum Dominum conspiciemus. Hec audito beatissimus Patriarcha gaudio magno, & Deum laudans monuit seruum eius, vt curet, neue à quietis & silentiæ sua discederet instituto: certum enim se esse promisso eius, quod se victurum apud Christum esse confideret. Hos & Imperator cum intellexisset, sanctissimum Patriarchem inuisit. Qui cum omnibus benedixisset, acie huc illuc reflectens cum prudentia atque constantia admirabili ad Dominum migrauit. Huius obitu cum serui Dei familiares angerentur, quod tam amicum atque benevolum Patriarcham amisissent: Nolite, inquit vir sanctus, modicæ fidei homines & pusillanimes, dolere & conqueri: qui enim futurus est Patriarcha, non minus nos diliget.

Quod & factum est. Sergius enim qui creatus est patriarcha venit ipse ad Dei seruum, nec permisit vt prius à cubiculo certus foret, sed de improuiso cum psalmos canenti ingressus esset, & ad pedes eius prostratus, rogauit illum, vt pro se Dominum precaretur, qui sua ipsius gratia dignus effectus Episcopatu & Apostolica sede, ex voluntate eius populum in pace regeret & gubernaret: se enim imperitiorem esse & imperitiorem, quam vt sine præsidio & singulari Dei præsidio id præstare posset. At Dei seruus precibus fusis, solum q; complexus: idcirco, inquit, tibi imperii tantum Deus eius impertiit, vt maiore virtute viribusque sustineas calamitates & molestias imminentes, id quod præcessor tuus sibi præstare non posse videbatur. Confirma igitur te, & robustus sis, atque viriliter age: Deus enim confusus, spero administrationem tuam & dimittam & prosperam fore. Ex eo tempore maiores vires suscipiens Patriarcha in suo munere administrando recte se gessit, & maiore quam præcessor benevolentia virum sanctum est prosecutus. hæc de Sergio auctor.

Porro Sergius instar Saul d, qui ipso exordio coram Samuele magnum specimen dedit optime administrandi regni, cum esset humilis in oculis suis, neque recte diuina

d *Reg. 1. 15.*

Scriptura

Scriptura esset vir melior illo in Israel; ex vita hactenus virtutibus ex culta pie sancteque ducta, magnam de se apud omnes, præsertim vero apud præclaros sanctitate viros concitarat expectationem: cuius rei gratia S. Theodorus ita magnifice eadem ferme fausta relpósa de eo dedit, quæ de Saule Samuel, eo quod eandem ipse spem de Sergio cœpisset, quam Samuele de Saule. At non semper prophetico spiritus prophetis sanctis inhæret futura aperiens cuncta, vt fusius S. Gregorius docuit super Ezechielem. Quæ igitur de Sergio prænunciata audisti à Theodoro (ne scandalum patiatis) non prophetice dicta intelligas, sed (vt accepisti) quod ita ipse fore speraret: *Deo enim confisus*, inquit, *fiero administrationem tuam & diuturnam & gratiatam fore.* talia namque de ipso sperare cogebat vitæ Sergij fama quæ vulgata, & ostensa illa tunc conversionis ipsius & submentus se ad pedes eius humilitas.

IMAGO S. THEODORI A PICTORE EXPRESSA.

Est tamen Georgij Pisidæ admirandi huius temporis nominis apud Græcos in poetica facultate, quo vt æ huius vanitatem deplorat, ad eundem Sergium Patriarcham inscriptam, vbi inter alia ab ipsa animi demissione eundem plurimum commendat his iambis:

Lumen eras, sum Christianorum decori,
Tu mitis paterna, cor superbum neutiquam,
Volens per astra quamquam & adeas æthera,
Terrestria congredieris & mortalibus &c.

Et in carmine de opificio mundi hæc de eodem Sergio:

Hic Patriarcha clamitatque & dicitur.
Vt salvus ipse plurima ob ieiunia,
Et non loquendo inane sonum magnum dedit,
Iocunda igne cum in die loquam suam,
Hanc confitetque & redditur est vox alior:
Tacitisq; clamat gutture vt Mosis sacrum,
Remulcturq; idem, licet non agitet, os.
Longo mire terram tirarat, atq; oculis pluit:
Ningit frequenter lacrymarum cum impetu.
Hoc vos, lare & est videtur, nonnunq;
Nam mens ipsa lumina abiecisse erat,
Cum ipsa sursum animi relevaret omnia.
Opessimum barbararum carnifex,
Expudem hac truculento ore sermonu sacri:
Mentis cum sint nostra monstra mœnia:
Sint quoque liberi verborum muri tui:
Ex ficulnea struc alta propugnacula
Christo angulari lapido in loco sito. hæc & alia summa laude digna de Sergio Georgius Pisida: quibus ex intelligas, quantæ tunc esset Sergius iste in Oriente æstimationis.

Verum sicuti haud, ita & iste in transuersum actus, non in eadem qua cœperat animi demissione perstitem: in fortunæ erroris lapsus, ex eadem sicut ille, nunquam exurgens pessime perit, ex optimo nequissimus redditus, exque & dux factus Monothelitarum hæreticorum, de quo infernum plura eademque funesta dicenda erunt.

Sed quæ sunt reliqua gestorum viri sanctissimi Theodori Constantinopoli degentis videamus. *Reprehendebat* itaque Eleusius *vir sanctus illum morem, quo multi, præsertim in Ecclesia, vtebantur, post mysteriorum perceptionem ad lauacra se conferre.* Quæ vbi eius clericorum cœtus sanctissima magnus Ecclesiæ antistes reprehendere, *quoniam audisti*, inquit, *nos pauci sanctissime, te eos reprehendere, qui post mysteriorum perceptionem se lauare, ad te confugimus, vt intelligamus, vtrum id ex sacra Scriptura lectione, an aliunde didiceris. Vir diuinus ita respondit: Quid in omnes, qui loquuntur mendacium. Scitote igitur Deum mendacissime, eos valde perire, qui post sanctam communionem ad balnea se conferunt, vt corpus lauent & curent. Quæ enim virtutes adiuuant & aromatibus, eorum adhibet qui suæ vitæ? Quæ similes cum Imperatore pransus est, ad balneum currit?* hæc ipse. Quod vero eiusmodi non essent parui pendenda, signis post hæc editis Deus dicta ab eo voluit confirmasse: peregrinum Eleusium.

Cum autem adhuc in eadem mansione moraretur, multa turba in corrohant, vt benedictionem susciperent. Et cum ad eum quidam vexatus a demone accessisset, & multa vociferaretur, increpauit eum, & pectus eius manu percutiens, spiritum immundum, qui in illo erat, imperauit, vt exiret, & statim egressus est, cum aliis spectantibus, tum Zoilo Dei studiosissimo, qui eorum præfectus postea factus est. Alia item complura miracula fecit, dum illic esset per gratiam Christi Dei nostri. Quare pietatis cultentissimus Christophorus mansionis præfectus, & fratres omnes cupientes imaginem ipsius apud se manere, pictorem accersiuerunt, qui perfecta eius facie, effigiem illius exprimeret. Cum igitur eorum desiderio pictor satis fecisset, antequam virum sanctum dimitterent, duxerunt eum, vbi imago illa erat, vt ei benediceret. Qui cum grauitate subridens: Vos, inquit, fures estis: cur enim hoc fecistis, nisi vt aliquid aliquando furemini? & cum ei benedixisset, discessit. Quæ autem ab eo ibidem gesta sunt cum Domitio Patricio cognato Phocæ Imper. ex eodem auctore sic accipe:

VIII. DOMITIVS PATRICIVS QVÆ A S. THEODORO OBTINET.

Domitius vero Patricius vir clarissimus domum suam, quæ in Arcadianis est, virum sanctum adduxit, vt familiæ sue benediceret. Cumque Irenem coniugem suam summam pietatis amantissimam, adduxisset: Benedic, inquit, Domine, hunc coheredem meæ, ex qua ego, cum simul diu vixerimus, nullos adhuc liberos suscepi; quamobrem in mœrore versamur. At vir sanctus cum ei precibus fusis benedixisset: Dei gratia, inquit, hic tibi filios mares parret. Adduxit denique famulam vniuersam & famulos, & ancillas; vt omnibus benediceret: inter quos ancilla quædam post omnes sequens, occultum dæmonium habebat, & magno cum dolore tunc e lectulo surrexerat. Hanc vir vere diuinus procul conspicatus, iussit, vt ad se adduceretur: & cum illam sinistra manu comprehendisset, cœpit dextera sua pectus eius percutere, & vexantem dæmonem increpare, ne occultum maneret, sed patefieret. Statim igitur demum mouere cœpit, & tanquam vim patiens vociferari. At vir sanctus, ea huius proiecta, & pede super collo eius impositio, ad Orientem conuersus, tacite precabatur, vt labia tantum moueret, nec vox eius exaudiretur. Cumque ad precationis finem peruenisset, clara voce, vt omnes possent intelligere, laudem & gloriam subiecit sanctissimæ Trinitati. Mansit igitur puella diu muta: sed cum interim reliquis omnibus benedixisset, ab eo excitata surrexit incolumis, & in omni vita sua sana permansit. Porro Domitij coniunx Irene (vt vir diuinus prædixerat) tres filios peperit, cum statim post eius benedictionem primum filium concepisset. Dimissus ergo Christi seruus ab Imperatore & à Patriarcha, ad monasterium suum reuersus est. hæc de rebus ab eo gestis Constantinopoli: reliqua, quæ subiiciuntur, sequenti anno accidisse nosciuntur.

IX. EVLOGII EP. SC ALEX. OBITVS ET SCRIPTA.

Hoc eodem anno moritur vir sanctissimus Eulogius Episcopus Alexandrinus, cum sedisset (vt habet Nicephori Chronicon) annos viginti septem, vir sane tam sanctitate, tum etiam doctrina insignis, hoc deploratissimo tempore à Deo concessus ad restaurandam colla, famiacentemque diu Ecclesiam Alexandrinam, hæreticos atque schismaticos reuocans ad Ecclesiam. Huius fuerunt præclara scriptorum monumenta, quæ à Photio numerantur, videl. liber ipsius, in quo S. Leonis Papæ & Cyrilli Alexandrini partes tuetur pro vnione hypostatica, de qua actum est in Concilio Chalcedonensi, quâ Petrus, Theodosius, & alii impugnabant, quos omnes confutat. Alius præterea ab ipso scriptus est eodem ferme argumento cõmentarius aduersus Seuerianos, & Theodotianos, & Gaianitas, eosdemque Acephalos eandem vnitatem impugnantes. Insuper eius dẽ fuit vndecim orationes, seu apologiæ pro Concilio Chalcedonensi & S. Leone Papa, eẽdemque summa pietate atque doctrina refertæ. Rursus idem Eulogius scriptum reliquit librum alium contra Agnoitas. hæ sunt quæ Eulogij à Photio recensentur lucubrationes. Quomodo autem S. Leoipsi Eulogio repẽdit gratias, quod pro suæ epistolæ defensione laboraſſet, audi quæ de Theodoro Episcopo apud Sophronium legantur, c:

c Sophron. prat. spirit. cap. 148.

Theodorus sanctissimus Episcopus Damæciuitatis, quæ in Libya est, narrauit nobis, dicens: Cum essem cubicularius sancti Papæ Eulogii, vidi in somnis virum venerandi habitus, stetuæ procerum, alicentem mihi. Nuncia meum Papæ Eulogio aduentum. Ad quem ego: Qui es domine, qui tibi, vt nunciem? Respondens ille dixit: Ego sum Leo Pontifex Romanus. Ingressus igitur ego nunciauit: dicens: Sanctissimus & beatissimus Papa Leo Romanæ sedis Antistes conuenire vos vult. Cum hoc audisset Papa Eulogius, exurgens concitus occurrit

in occur-

in occursu eius. Salutantes se, se inuicem, oratione facta resederunt. Tunc vero diuinus & eximius Leo dixit sancto Eulogio: Scis quare huc venerim ad vos? respondit ille: Non. At ipse, Veni, vt voluntatis agerem, quia rite & magnifice pro epistola mea respondisti, quam scriptam misi ad fratrem meum Constantinopolitanum Patriarchatus sensum quidem & sententiam meam aperientem, hæreticorum autem ora obstruentem. Scito autem, frater, quia non mihi tantum vestrum diuinum laborem studiumque contulisti, sed etiam supremo culmini Apostolorum Petro, & ipsi pro omnibus, quæ à nobis prædicantur, veritati, quæ est Christus Deus noster. Ista vero non semel, sed bis terque conspiciens, trina apparitione fruatus, enarrauit sancto Papæ Eulogio. Qui cum audisset, lachrymatus est, extendensque in cœlum manus suas Deo gratias retulit, dicens: Gratias tibi ago dominator Christe Deus noster, quia cum indignus sim, veritatis tuæ præconem me facere dignatus es, & per orationes seruorum tuorum Petri ac Leonis paruam & modicam alacritatem nostram, tanquam duo vidua minuta summa & ineffabili benignitate suscipere dignatus es. hactenus de Eulogio, qui inter sanctos receptus anniuersaria die in Ecclesia celebratur Idibus Septembris. Successit vero in locum eius Theodorus Sciton.

XI. Quæ autem Occidentalis Ecclesiæ his temporibus subobscuræ, in Gallia tantum inuentione corporis S. Victoris a martyris luce corruscant, de quo hæc miranda habet Aimonius b: Beatus vero Encherius Pontifex Matricensis corpus sancti Victoris, qui Salodori vna cum sancto Verso passus fuerat, hoc modo inuenit: Quadam nocte in sua ciuitate quiescentem reuelatio diuina per visum admonuit, vt surgens quantocyus ad Ecclesiam, quam Sedeleuba quondam Burgundionum Regina in suburbano Genabensi construxit, iret. Ibi in medio basilicæ designat locum, quo corpus sanctum esset humatum: Cumque Episcopus Genabensem festinus adisset verbum, assumptis secum Rustico & Patricio Antistitibus biduano peracto ieiunio, nocte sequenti eo loci, quo gloriosi martyris quiescebant membra, lux cœlestis apparuit. Tunc bi tres dominici sacerdotes, elevato, quo tegebantur lapide, inuenerunt sanctum in arca argentea iacentem: cuius facies septempliciter, quam cuiuslibet viuentis hominis diuino irradiata splendebat fulgore. Huic tam egregij martyris inuentioni interfuit Theodoricus princeps, qui loco illi maximam portionem facultatis Vuarnehary contulit, quã ille (vt præfati sumus) electo synodo deleganerat erogãdam. Ad sepulchrum denique beatissimi Victoris, Christi potentia multa exinde mirabilium ostendit signa. hæc de Victoris martyris inuentione, de quo consule, quæ in Notis ad Romanum Martyrologium ediximus. Hæc autem in detestationem recentiorum hagiomachorum dicta sunto; qui sciant testes esse in cœlo martyres eorum pietatis, atque eosdem vindices affuturos.

a *Sigeb. in Chron. hoc anno.*
b *Aim. lib. 5. c. 90. DE S. VICTORIS MARTYRIS INVENTIONE.*
c *Not. in Rom. Martyrol. die 30. Sept.*

IESV CHRISTI ANNVS 609.

BONIFACII PAP. IV. Annus 14. PHOCÆ IMP. Annus 2.

I. CHRISTI Redemptoris annus sexcentesimus nonus duodecimæ Indictionis, calamitatibus in dies maioribus auctus volutur, quo omnia vbique cædibus flagrant: de quibus antequam agamus, de Bonoso hoc anno, vt habent Annales d, creato Comite Orientis aliquã dicenda erũt. Phocas siquidem ingenio ferox æquales sibi homines tumultuosos ad Rempublicam administrandam deligebat, quos præsertim vidisset nobilium sanguine cruentatos: ex quorum numero delectus ab eo fuit Bonosus, auctusque Comitiua Orientali, quæ maxima omnium consueuit esse præfectura. Cui tamen ea reliqua fuit religio, vt in prouinciam profisciscens, voluerit B. Theodori, de quo nos plura superius, precibus communiri. Quæ autem inter vtrumque transacta fuerint, ex Eleutio, qui interfuit, dignam Annalibus recensearnus historiam: ait enim e: *Bonosus homo immitis, cum in Orientis partes Proconsulatus; & ad monasterium appropinquaret, audita viri diuini fama, nuncium ad eum misit, rogans, vt ad se oratorium sanctæ Genetrix veniret; quoniam illuc ipse Deum adoraturus, oporet viri sancti benedictionem accipere, cum non posset ad monasterium accedere, quia sustinaret prosisch. Ad eum igitur venit S. Theodorus, cumque pro illo precaretur, & ipse staret, nec seruum inclinaret, vt sanctus apprehensis frontis eius capillis, eum deorsum traxit. Is virtutis fiducia sumere consuenit, nec humanum mouere potest, cum ipso enim, vt scriptum est f) confidit vt leo.*

d *Miscel. lib. 17. hoc anno 7. Phocæ.*
BONOSVS COMES ORIENTIS.
e *Extat apud Sur. tom. 2. die 12. April.*

Nos autem, qui cum viro sancto eramus, valde timebamur ne Proconsul, vt erat vir ferus & crudelis, contumelia se affectum existimans, indigne ferret. At ipse humaniter & precationem & reprehensionem suscipiens, virum sanctum venerari est, & manum eius deosculans, pectoris sui admouit, abscedensque eum, vt pro se Deum rogaret, vt à dolore quodam, quo pectus eius laborabat, liberaretur. Quo re vir sanctus digitis pectoris leniter percutiens: Tibi prius, inquit, orandum est, vt interior homo corrigatur & consolescat: ille enim curato, facile exterior liberabitur. Hæc ego quoque pro me Deum rogo. Quamobrem data venia lachrymati & Deum timere, vt preces nostræ exaudiantur. Nam si ego quidem pro te orem, tu autem pietatem & virtutem negligas, inanis erit mea precatio. Esto igitur clemens & misericors in homines Christianos. In magistratu tuo ne te crudelem & inhumanum præbeas; sed peccata tua consolerare, in alterum peccatis vindictam sumito, ac benignus. Cauc, ne vnquam effundas sanguinem innocentem. Si enim is, qui fratrum aliquem tantum appellarit, reus futurus est, quanto magis punietur à Deo, qui insontem quempiam effuderit?

Hac pietatis semina in animo eius tanquam in terra fœcunda cum vir sanctus coniecisset: ille mansuetus aliquot protulit, quæ vir sancto religionis gratia darent: recusantemque cogit accipere regna, vt singulos singulis fratribus distribueret. Cui vir sanctus, cum eos conspexisset: Quomodo, inquit, tanta sint quæ quæ tua munera, ita distribui poterunt, vt singuli fratres, qui sunt tecum, singula accipiant? Tunc ille viri diuini verba admiratus, respondit: Quoniam a te profecta sunt, vt ore tuo sancto, venerande pater, promissi. Mox igitur totidem alios mittam, vt omnibus satisfiat eorum, quæ dixit & fecit. Sic virtutum virtus solet homines etiam superios, suos & manifestos reddere. Sic quippe Deus, quo vir iuste verbum corde Præsidis altioribus fixa radicibus ingeret infantem, intra quantumlibet leui voluit per ipsum prophetico spiritu abscondita heri manifesta de animo eius numero. Pergit vero auctor alia digna vero sanctimonia miracula recensere, quæ tu videas: nos ipsius Bonosi Orientis Præfecti modo in proximo ponti vestigia quædam.

Qui ergo aduersus Persas Romanorum regiones instantes à Phoca Imperatore missus cum exercitu fuit, ob exortum Antiochiæ ciuile bellum reuocatur, ad illudque compescendum conuerti præcipitur. Quodnam autem & quale istud fuerit, ex Annalibus accipe, vbi hæc ita narrantur g: *Anno Imperij Phocæ septimo, Antiochenses Iudæi insultum inquieta commissa contra Christianos, occidunt Anastasium magnum Patriarcham Antiochiæ, mittentes pudenda eius in ecclesia. Et post hæc trahentes eum in plateam vrbis. Interficiunt autem & eorum multos, & incendierunt eos. Phocas vero fecit Comitem Orientis Bonosum, & Clotiu Magistrum militum, & exasperatis eis aduersus illos, & non voluerunt sedare impietatem eorum. Cum certantes vero exercitus, vicerunt multos, & quosdam eorum abstrunt atu artubus, ab vrbe reddiderunt exteros.* hæc breuiter de rebus Antiochenis, Eadem Nicephorus eum referat, errore eum lapsum fuisse demonstrauimus, dum hunc esse putauit Sinaitam Anastasium eius prædecessorem, cui constet illum sub Mauritio Imperatore mortuum, hunc sub Phoca esse necatum. Porro iste Anastasius, qui ea inique adeoque crudeliter ab isdem Dei hostibus, qui Christum Dominum redemptorem inimi fecerunt, ouans fos est, inter sanctos martyres meruit eo potius, atque alio inuestaria memoria in Ecclesia celebratis.

f *Prou. 30.*

Sed quæ rursus hoc anno mala parta inde, & ex Iæua luctus prouenit, ex isdem citatis sæpe Theophanis Annalibus accipe, vbi ista habentur k: *Phocas autem fecit Circenses ludum, & Prasini coniuxit cum Leuce, clamauit iterum in Gabula babyli (* sicut fuerat acclamatum, eum creaturus esset Imperator, ignominiæ causa) *iterum consona perdidit. Erat autem Gabalita poculi genitis prægnante.) Cum igitur populus audiamasset, iussit Phocæ Cosmas Præfectus multos ex eis de-*

g *Nicephor. Callist. lib. 18. c. 43.*
k *Theophan. in Chronogr. pag. 259.*

TRANS-

rumnant, quosdam vero decollavit, nonnullos autem in sacco missos in mare mittebat. Porro Prasini coacervati miserunt ignem in prætorium, & accenderunt cortinam, & scrinia, & carceres, ex quibus egressi reos fugere. Hinc iratus Phocas eos militia privat. & incensat.

Hoc anno hyems enormis efficitur, ita vt mare mollicies in glaciem duriem verteret. Tum Phocas Macrobium Scribonem insidiatorem apud Septimum pendentem in lancea, in qua tyrones exercebantur, quasi conscium insidiarum suarum. Theodorus enim Præfectus Cappadoc & Helpidius Præpositus armamenti, & alii diversi consilium fecerunt in Hippodromo Phocam occidendi. Et facto prandio, Theodorus Præpositi Prætorio capit eis texere intectionem suam. Cumque autem alicubi inveniri Anastasium Comitem largitionum. Præda ergo facta, & enarratis his, quæ insidiarum erant, pœnituit Anastasium illis se reperiri cum & non dixit, quia cordi suo inerant, sed fugit. At vero Helpidius perdebat, dicens: Non vultis, vt cum sedeat in solio super Hippodromum, hunc comprehendam, & euellam volentes, & se eum interficiam? Et pollicebatur eis dare currus. Reperta Phocæ nota ex proditione Anastasii facta, iussit Præfectum Helpidium, & primores, qui sciuerant rem, cum omni diligentia scisci. Cumque discrepantur, qui insidiarum fuerant, confessi sunt & quod Theodorum voluerint facere principem. Porro Phocas occidit ducem Theodorum, Helpidium, Anastasium, & ceteros, qui illius sunt cognoverant. hucusque res Phocæ anni huius, quibus videt ipsum infelicissimum, cum tyrannice invasisset Imperium, idem & tyrannice administrasse, ex quo tandem miserrime cessus sublatus est, vt sequenti anno dicemus, quem præstaret apud milites lixam, quam Imperatorem professum esse. Eo cæca dominandi cupiditas hominibus impellere solet, vt dum quod est supra vires appetunt, tenereque non valent, sub molis ruina oppressi deficiant.

Hocedem anno Eschius Hierosolymorum Episcopus, vbi sedisset annos octo (vt habet Nicephoti Chronicon) ex hac vita migravit; successitque ipsi Zacharias, de quo plura suis locis dicturi sumus.

Quod ad res pertinet Occidentis, scito Africam totam in potestatem fuisse ob bellum, quod inferendum parabat contra Heraclio aduersus Phocam Imperatorem: cum & Gallia timeret bellis ciuilibus, & Italia gemeret sub gladio Longobardorum. Res vero anni huius Romanæ Ecclesiæ profectus obscuræ remanent.

IESV CHRISTI ANNVS 610.

Bonifacii Pap. IV. Annus 4. Phocæ Imp. Annus 8.

QVi sequitur ordine annus Christi sexcentesimus decimus, Indictionis decimatertiæ, idem numeratur Phocæ Imperatoris octauus & vltimus: hoc enim anno ex hac vita exiit sceleratissime trucidatus. Quomodo autem hæc scribuerint, ex Annalibus in Miscella ex Theophanis recentioris describemus a. Verum (quod semel admonuisse sat erit) loco supputationem annorum Domini, quæ apud Græcos reperitur, differre ab ea quæ apud Latinos est, annis octo: siquidem hinc, quem octauum Phocæ Augusti annum omnes numerant, eundem illi sexcentesimum secundum Domini annum ponunt: sed nec cõstans vna eademque est apud eos Christi annorum supputatio: etenim in hunc vsq; annum, quo occisus est Phocas, Nicephorus b numerat annos Domini sexcentos viginti quinque; Latini autem recte sexcentos decem supputant: Qui, inquiunt, Heraclium Africa Imperatorem ornatum remi cum nauibus castellatis habentibus intra se arculas, in quibus Dei matrem, quem adnotadum Præses Georgius quoque Pisides, ducem & exercitum copiosum ab Africa & Mauritania: Capsum habentem secum multam populum pedestrem. Desponsaverat Constantinopoli erat cum Eudocia filiam Rogati Afri, qua illo tempore Heraclium Iunicum filium Rogati Afri, qua illo tempore Constantinopoli erat cum Epiphania matre Heraclij. Audiens autem Phocas, quod mater Heraclii in ciuitate esset, vocauit & Eudocia, quæ ipsi fuerat desponsata, tenuit eas & obseruauit in Dominico monasterio, quod cognominatur Nouæ pœnitentiæ.

II. VICTORIÂ POTITVR HERACLIVS.

Cum autem abisset Heraclius Abidum, inuenit Theodorum Comitem Abidi, & scisciatus ab eo cognouit, quæ Constantinopoli molichantur. At vero Phocas misit fratrem suum Domentiolum Magistrum ad custodiendos muros longos. qui cum comperisset Heraclium Abidum adisse, muris dimissis, fugit, & introuit Constantinopolim. Porro Heraclius apud Abidum recepit omnes exules principes, quos ibidem, Phocas relegauerat in exilium, & ascendit cum eis Heraclcam. Stephanus autem Zygici Metropolites acceptum flemma sanctæ Deigenitricis Mariæ de Ecclesia, detulit Heraclio. Præterea cum Constantinopolim peruenisset, duxerit ad portam Sophiæ, intoque bello, vicit gratia Christi tyrannum. Vulgus autem hunc comprehensum intra fecerunt, & igne apud Taurum (siue dixeris forum Bouis) cremauerunt. hæc Theophanes.

III. IMAGINEM SACRÆ IN BELLO PRÆFERVNT.

Ex Cedreno autem adduntur ista: vexisse nimirum secum ex Africa Heraclium venerandam quoque imaginem Saluatoris nullo manuum ministerio factam, sed miraculo effigiatam; quam etiam secum habuisse, cum aduersus Coithoen proiectus est in bellum Persicum, itidem Annales edocent, nosque suo loco diximus. Plane consultius esse experimento cognitum est contra hostes ferre Christi Redemptoris atque Dei genitricis imagines, quam more Romano, Imperatorum effigies. Quæ autem contigerint post belli naualis victoriam, idem Cedrenus ista addit, distincte satis necem Phocæ pertractans.

IIII. PHOCAS OBRVÑCATVR.

Tunc Photinus quidam, cuius vxori Phocas stuprum intulerat, in Regiam cum militibus irruperat. Phocam ignominiosè è solio detrahit, Imperatoria veste spoliat; nigraque circumdatum veste, & numellis inclusum contemptim ad Heraclium deducit. Quo vt primum conspexit Phocam, Miser, inquit, ita ne Rempublicam gubernasti? At deploratus Phocas respondit: Tuum est rectius eam gerere. Illico autem Heraclius iubet manus & pedes, mox humeros & pudenda amputari, tandem & caput, truncí quod reliquum fuit, malites in foro Bouis combusserunt. hunc tandem consequutus est finem immanissimus tyrannus. Subdit vero Cedrenus: Aduenit Heraclij conatum etiam Crispus gener Phocæ, quem Imperio potitus Heraclius Cappadociæ Præsidem fecit. Sed cum Crispus ibi seditionem moueret, Heraclius eum in Senatum perduxit, manuque tenens chartam, in qua indicia Crispi insidiarum in Heraclium erant scripta, ea caput Crispi pulsauit, dicens: Miser, qui ne socero quidem fidem præstiterit, quid faceres amico? In clerum ergo cum redigit, & solum vertere iubet: ita que in exilio mortuus est. Porro quidam sanctus monachus, Phocæ imperante, Deum ad disceptationem prouocans, quæsiuit, cur tam impium Christianis imposuisset Imperatorem? Audiuitque vocem, cum quidem neminem videret, sibi dicentem: Deteriorem illo alium inuenire potuisse nullum, & hoc meruisse Constantinopolitanorum flagitia.

IV. PHOCAS INTER MARTYRES HABERI OPTÂ VIT NEGATOSIN BELLO.

Ad postremum de Phoca illud non prætermittendum, ipsum, dum imperaret, contendisse magnis studiis, vt ii quos in bello aduersus Christianæ fidei hostes certantes occidi contigisset, inter martyres censerentur. Hac ipsum puto via collapsam militiam Romanorum exercitus, enervatumque militum robur erigere atque firmare conatum esse, cum videret animis singulis à Rege Persarum eos sterni atque fugari: probe sciens, non viros tantum, sed & fœminas ætate quoque tenellas fortiores ea spe extitisse tortoribus, atque inermes superasse etiam Imperatores. Cum autem eiusmodi animi sui consilium prodidisset in medium, & per sacerdotes, quorum sciret arbitrii esse sancire canones, ea perfici postulasset: minime auditus fuit. Restiterunt tunc magna laude Constantinopolitanus & alii, qui cum eo ibi erant Antistites, vrentes potissimum auctoritate S. Basilii, cuius esset ad Amphilochium canon pœnitentialis de iis, qui in bello fecissent homicidium, vt non impertiretur eis sacra communio absque præuia pœnitentia. Cum audisset ille tanti Patris sententiam, eius cessit auctoritati, ab instituto penitus cessaris. Habet ista Theodorus c Balsamon, dum eiusdem S. Basilii canones interpretatur. Sic igitur Phocas (vt dictũ est) hoc anno occiditur, cum imperii annum octauum inchoasset. Fuisse autem vna cum Phoca alios fratres eius & necessarios enecatos, Zonaras auctor est.

c *Theodor. Balsam. in can. 13. Basil. apud Amphil.*

De He-

V. HERACLIVS IMP.

De Heraclio autem in Imperatorem Constantinopoli coronato ista produnt Græcorum Annales: *Ingressu ergo Heraclius regalia, coronatus est à Sergio Patriarcha in oratorio S. Stephani in Palatio sito. Coronata est vero eodem die Eudocia* (ita ex Fabia dicta, vt testantur Zonaras atque Cedrenus) *sponsa eius in Augustam: & accepit vterque à Sergio Patriarcha nuptiarum coronas, & vno eodemque die Imperator simul & sponsa ascenderunt.* Cuius effigies habitusque corporis ita describitur: *Fuit Heraclius statura mediocri, robustus, formopetlore, oculis elegantibus ac nonnihil cæsis, subnigro crine, albus, barba lata atque prolixa: sed Imperator factus, extemplo comam totondit, ac mentum rasit, quæ est Imperatorum habitus. Fuit autem ipse genere Cappadox, ex viris illustribus ortus, & diuitiis florentissimus, manu promptus ac robustus, Constantinumque minime degenerem ex coniuge prima suscepit.* hæc Glicas, atque Cedrenus.

VI. CÆDVNTVR ROMANI A PERSIS.

Fuisset plane hic annus in omnibus ex nece tyranni felicissimus, nisi Persarum clades esset expertus. Etenim hæc Annales habent: *Mense vero May castra mouerunt Persæ contra Syriam, & ceperunt Apameam & Edessam, & venerunt vsque Antiochiam. Porro Romani occurrentes eis superati sunt, & perijt omnis populus Romanorum, adeo vt valde pauci ex his euaderent.* Ita rerum Orientalium status, in meliori tamen spe ob tyrannum demptum de medio collocatus.

VII.

Hocitem anno Theodorus Alexandrinus Episcopus vbi sedisset annos duos (vt habet Nicephori Chronicon) mortuus est, atque in eius locum creatus est Ioannes cognomento Eleemosynarius, cuius res præclare gestas scriptis mandauit Leontius Neapolis Cypri eiusdem æqualis, quæ cognita atque recepta fuere in Concilio Niceno posterum. Fuit ipse Ioannes genere Cyprius, filius Epiphanii eiusdem insulæ Præfecti: de cuius electione memoria sanctis digna Leontius ista habet: *Hinc euasit omnibus manifestus non priuatis solum & plebeiis, sed etiam ipsi Imperatori. Heraclius autem tunc sceptra tenebat Romanorum. Quamobrem cum vacaret Alexandrina tunc esset orbata Patriarcha, ad hunc virum toto contendit desiderio, & rogabat Imperatorem, ne ipsa à scopo suo excideret, sed vt eo Pontifice pasceretur eorum Ecclesia. Et ille quidem in agonem tantæ accessit prouinciæ, & omnibus modis conatur eum persuadere, vt ad sedem ascendat. Ille autem strenue reijcit, dicens se timere rei magnitudinem, nec se posse tantam sustinere dignitatem. Cum vero Nicetas dignitate Patricius* (hunc puto Nicetam illum, qui occidit Phocam Imperatorem, de quo hoc eodem anno superius) *qui tunc multum poterat apud Imperatorem, & beato Ioanni erat frater spiritu, & vinculo amicitiæ erat ei optime coniunctus, & aliquoties recte sciebat virtutem eius incomparabilem, & noverat illum (si vllus esset alius) ea sede esse dignum, vehementer instabat Imperatori, dicens: ne eius reluctaretur, sed vel inuitum ad sedem eueheret: virgens Imperator maiore impetu & spiritu persuadet Ioanni, vt susciperet Pontificatum, vt qui reputauerit non sine Dei numine fuisse tantam Alexandrinæ populi commotionem & Imperatoris contentionem. Fit itaque sedis Marci successor, tempore quidem nescio quo ante illum, sed non multum remotus à vita illius & virtute, quomodo etiam possunt ostendere, quæ statim post susceptam administrationem recte ab illo sunt gesta.*

a Leont. vit. Ioan. apud Sur. die 27. Ianuarii. IOAN ELEEMOSYNARIVS ALEXANDR. EPISC.

VIII. QVA IPSO AVE SEDIS INITIO IOANNES AGRIT.

Postquam enim ascendit sedem, hoc ante alia omnia contendit, vt renouaret Marci prædicationem & fidem Patrum, qui præcesserant, & hæreticorum, quæ enata fuerant zizania, euelleret radicitus. Nam cum Petrum Cnapheum blasphemiam quandam in diuinitatem adhibentem (cuius ne sanctio quidem assis esset miserere, & ei quod est. Sanctus immortalis adscribere. Qui crucifixus est propter nos: dixisse ille vir, hanc blasphemiam sublatis impatibilem Diuinitatem suo dogmate asserit, & gregem ita sentire docuit. quamuis enim Eulogius eiusdem Ecclesiæ sanctus Episcopus in id ipsum plurimum laborasset, multumque profecisset, tamen deficiente: qui eos in officio contineret, in morbum grauioris damno relapsi sunt: cuius rei causa plurimum Ioanni quoque laboris remansit, ex quo & magnum prouentum collegit. Nam audi quæ mox Leontius subdit: *Cum autem tuenuisset septem sola Orthodoxorum oratoria, ea efficit decies plura, vt quæ septuaginta constituerit. Deinde omne confert studium, vt qui capti fuerant omne genus hæreseos, conuerterentur ad pietatem.* Contexit insuper hic, quod corrigendum scripserat sanctus Gregorius Papa (vt vidimus) ad Eulogium, nempe de extirpandis Simoniæ malis fructibus, quos in agro eius Ecclesiæ mirum in modum excreuisse, vehementer doluit: quomodo autem continuo secutum apposuit ad radicem infelicis arboris, ita pergit dicere de eo Leontius: *Fuit zelus eius vehementissimus in ordinationibus, vt ea quidem pura essent à lucris & muneribus, nulla autem earum fieret citra examinationem. Præterea autem maximam adhibuit diligentiam in defendendis iis, quibus fiebat iniuria, & ne iudices gratificando personis ius proderent, sed iustitiæ trutinam ponderarent iudicia, & nec ad gratiam respicerent, nec ad odium.*

DIGNA EPISCOPO OPERA.

Quod autem erat ei maximum & maxime proprium; erat misericordia in pauperes; & in curandis indigentium infirmitatibus & proclivitas, qua non poterat contineri; & nihil omnino parcere pecuniis, adeo vt etiam sæpe ad fundum ipsum perueniret. Cum itaque præter alia sua beneficia; extruxisset nosocchia, & nosocomia, & ptochotrophia, eis frumentum attribuit quotidianum; tantæque hæc erant ei cura, vt etiam pauperibus fœminis, quibus ad pariendum non erant habitacula, neque aliquid eorum, quæ sunt apta ad earum curationem, præsto domos attribuerit ex diuersis locis exstructæ, efficeretque, vt in eis essent lectis & fragulis, & suppeditatio alimentorum, quæ fieret indigentia parientium. Præter hæc pauperibus quoque ciuilibus prouidebat, & vnicuique pecunias præbebantur annuæ: non ei autem solis, sed etiam Episcopis, quibus sumptus minime suppetebant ad victum.

His addenda sunt, quæ hoc ipso sedis suæ exordio idem Ioannes circa pauperum curam memoratu digna instituit. Ait enim Leontius: *Cum primum eius sedi creatus fuisset Episcopatus, in accessitis, quæ vel Ecclesiæ dissipabant, interim simul audientibus, qui erant à secretis: Non est, in quit, ipsum, ô fratres & in ministerio socij, vllius alterius rei curam gerere prouquam Christi. Eantes itaque per totam ciuitatem, singularum describite mœos domines. Cum autem illa postquam hoc dixisset, discessisset, & quinam essent Patriarchæ domus, interrogarent: Quos vos (dixit ille) pauperes & mendicos soletis appellare, eos ego dominos meos & adiutores nomino: nam is solis mihi possint opem ferre vt Christi regno non excidam. Postquam autem eis satisfactum erat, quod iusserat, intellexit, omnes, qui nimis ei sufficere septem millia & quingentos; & nusquam erunt dari suscipiendi diuersum. Post hæc autem summo conatu studium ad hoc, vt iustis ponderibus & mensuris verentur, qui vendebant in ciuitate: quod quidem pulchre fecit vir iustus publice proscripto edicto.*

*Porro hic quæque ab illo facta est, quo magnam curam gerebat eorum, quibus fiebat iniuria. Nam cum accessisset multos ad eis accessores, & de iis, qua illis facta fuerant iniuriis, supplicarent, ab iis, qui ipsum sequebantur, arceri: quid facit? Duobus hebdomadis constitutis diebus, quarto inquam die & die parasceue, soleus in templi porticibus se cubibet volentes præbebat ad eundem, nimirum ex iis, qui erant virtute insignes, habens secum consedentes. Quibus sæpe dicebat illud dignum, quod scripsit & memoria mandatur: Si nobis (dicens) qui sumus homines, licet omnino ad Deum exulare absque vllo interuallo, & de quibus volumus eum optare: quomodo non ipsi quoque nostris conferamus partas apertarum absque vllo impedimento? & non cuilibet, cui est opus, benignam iuram præmittimus? Scimus enim eadem mensura qua mensi fuerimus, eandem nos esse mensuram vicissim accepturos. Cum autem vt consuetudo est, aliquando prædidisset & nullus accessisset, surgens, vehere, recedebat & lachrymans. Nullo vero audente rogare causam, vir ille sanctissimus, qui videbat Sophronius: Quid est, inquit, ô vir diuine, quod te affecit molestia, & animi agritudine boauve tanto implent animam? Ille autem mihi ac illi voce: Hodie, inquit, mihi malus Ioannes non ab aliquo vllam accepit mercedem, neque vllum vel minimum præmium potuit afferre Christo pro multis & magnis suis delictis, quæ modo neque alius vnquam. Quid hic ille nomen (significantem manus dixerit) quod dicunt esse cuiusdam Imperatoris Romanorum, qui dixit: Hodie non regnauimus, quoniam non nostri effecimus beneficio? Cum itaque sacrosanctus intellexisset Sophronius quid sibi vellet quod ab eo dictum fuerat: Tepetius, inquit, latere aperiens, & non tristitia affici, ô beatissime domine, quod tales tuum consecrat

vita sit, & contentiosum viuam in terra. Cum autem verum esse quod dicit ac monstret vir mitissimus, statim sum traductus ad animi lætitiam, & pro eo Deo egi gratias. Hoc dicunt etiam esse imitatum, quotiens alibi in Imperio successit, Constantinum, qui etiam huius dominus vrbis fuit filius secundum spiritum. hucusque de primordiis tanti Præsulis Ioannis Leoncius.

Quod vero pertinet ad res Occidentales: celebrata est hoc anno, mense Februario, viuente adhuc Phoca Imperatore, à Bonifacio IV. Pontifice Synodus Romæ de rebus Anglorum. Mellitus enim Londoniensis* Episcopus ea de causa Romam ad Bonifacium ipsum se contulit. De his autem hæc Beda habet: *His temporibus venit Mellitus Londoniæ Episcopus Romam, de necessariis Ecclesiæ Anglorum causis cum Apostolico Papa Bonifacio tractaturus. Et cum idem Papa venerandissimam egerat Synodum Episcoporum Italiæ, de vita monachorum & ordine eligendorum, & ipse Mellitus inter eos assedit, anno octauo imperij Phocatis Principis, Indictione decimatertia, tertia die Calendarum Martiarum: vt quæque erant regulariter decreta, sua quoque auctoritate subscribens confirmaret, ac in Britanniam rediens, suum Anglorum Ecclesiæ mandata atque obseruanda deferret ordinem, quas idem Pätifex Deo dilecto Archiepiscopo Laurentio & cæteris omnibus familiter & Edilberto Regi atque genti Anglorum dereret. Hic est Bonifacius IV. à B. Gregorio Romanæ vrbis Ipsoque, qui impetrauit à Phocate Principe donari Ecclesiæ Christi templum Romæ, quod Pantheon vocabatur ab antiquis, &c.* vt supra.

Atepistolæ à Bonifacio Papa scriptæ in Britanniam ad diuersos desiderantur, sicut & eiusdem Concilii Romæ habiti Acta. Recens namque erat erectum monasterium eius in monte Londinij, siue Londonij ciuitatis, pro cuius regulari obseruantia Mellitus solicitus Romam se contulerat: vtpote quod illud ipsum fore sciret, si bene custoderetur, amplum sensum, ex quo omnes Ecclesiæ, quæ essent in Anglia, sibi asciscerent antistites. His accedebat alia causa, quæ & potissima videri poterat, de Ecclesia sancti Petri eiusdem monasterij sacta diuinitus demonstratione, num ita habeti deberet. Nam quid valde mirandum nunc accidit, Eadredus Abbas scriptor grauissimus, quinta gestus S. Edmundi Regis Anglorum scriptis mandauit, hucusque pollens probe testatum reliquit veritatis.

Tempore, quo Rex Ethelbertus, qui regnauit in Cantia, pradicante beato Augustino, fidei sacramenta susceperat, nepos eius Eadbertus (Adbertum hunc vocat Beda lib. 5. c.) qui Orientalium Anglorum obtinebat regnum, eodem Episcopo euangelicam fidem suscepit. Hæ Londonia, quæ regni sui caput habebatur, intra muros Ecclesiam sancti Pauli fabricauit, & Episcopali honore. Mellitum Episcopum ordinauit, honorauit: extra muros vero in Occidentali parte in honore beati Petri monasterium insigne fundauit, & multis possessionibus ditauit. Nocte autem dedicationem eiusdem Ecclesiæ præcedente, piscatori cuidam Thamensi illum, qui idem monasterium construxit, visionem in habitu peregrino beatus Petrus apparuit, promissa mercede, transfretare se ab eodem & petiit & promeruit. Ingressus autem lenunculam, Ecclesiam, piscature cernente, egressus est. Et ecce subito lux cælestis emicuit, miroque splendore ædificium omne, noctem conuertit in diem. Adfuit cum Apostolo multitudo cœlestium spirituum, melodiaque cœlestis personuit, inebriabatur odoris fragrantia nares perfundebat. Peracta autem dedicatione, qua ad Ecclesiæ dedicationem spectant solemnia, redit ad piscatorem piscium piscator egregius hominum. Quem dum domini luminis fulgore perterritum & alienatum mente piscator reperisset, blanda consolatione reddita hominem sibi, animum fecit.

Stupefactoni cymbam simul vterque piscatur, ait Petrus: Nunquid habemus aliquid amplius non habes? Et ille: Inconsuete, inquit, lucis perfusione stupebas, & ex spectatione tui decoris mihil cepi, sed prosus non retia in capturam. Parum imperauit piscator, & mox impletum est piscium maxima multitudo. Omnes erant eiusdem generis, præter vnum mira enormitate societum. Quibus ad ripam deductis, dixit Apostolus: Hunc, qui pro cæteris pretio & magnitudine præstat, Medico ex meæ parte defer piscem Episcopo, pro nauticipio vero mercede tuæ retributionis tolle. Huius generis copia abundabis in posterum, & longo tempore poli te progenies tua: tantum ne vltra piscari audeatis celebritate Dominica. Ego sum Petrus, qui loquor tecum, qui cum meis conciuibus construxi tam in meo nomine basilicam dedicata Episcopalemque benedictionem mea sanctificationis auctoritate prauen. Die ergo Pontifici, quæ vidisti & audisti: tuoque sermoni signa parietibus impressa testimonium perhibebunt. Supersedeat igitur dedicatione, suppleat quod omissimus, Dominici corporis & sanguinis sacrosancta mysteria, populumque sermone erudiens, notificet omnibus, hunc locum me crebro visitaturum, hic me fidelium votis & precibus adfuturum, sobrie vero & pie & iuste in hoc seculo viuentibus cœli ianuam reseraturum. His dictis consestim ab eius oculis disparuit.

Mane autem facto, Episcopo Mellito ad dedicandam Ecclesiam procedendi, cum piscator occurrit, & omnia, quæ sibi mandata fuerant, pandit. Stupet Antistes, reseratisque Ecclesiæ valuis, videt pauimentum vtriusque alphabeti inscriptione signatum, parietem bassenis in locis sanctificationis oleo linitum, totidem cæterorum reliquias duodenis Crucibus inhærere, & quasi recenti asperssione adhuc cuncta madescere. Quod videns Episcopus, vna cum populo Deum benedicebat, & illis gratias referebat. Dat fidem miraculo piscatoris illius tota successio, qua sicut à patre acceperat, ita erat emolumenti, quod ars illa deinceps ei conferret, beato Petro, cuius seruientis sedulitas offerebat. Vnus autem semel fraudem ausus inferre, mox tam dira arte caruit beneficio, donec confessus reatum, & ablatum restituens & promittens correctionem. hucusque de his Eadredus.

Ad hæc igitur tam grandia Summo Pontifici significanda (si coniectura agere interdum licet) vtique opinatus fuerim Mellitum Romam concessisse ad consulendū ipsum, nunquid standum foret visis eiusmodi, vt amplius Ecclesia illa minime conserari deberet, simulque & quæ opus erant, pro eiusdem monasterij optima institutione ab eodem Pontifice requisisse.

Hoc itidem anno sexcentesimo decimo, qui ab Hispanis notatur Era sexcentesima quadragesima octaua celebratum est Toletanum Concilium sub Gundemaro Rege, qui tertius fuit à Reccaredo primo ex Gothis Rege Catholico: post eum enim Liuba regnum tenuit annos duos, & annos sex, mensesque decem eius successor Wittericus. Quænam autem huius celebrandi Concilij causa præcesserit, ex eius Actis satis accipitur, necnon ex eiusdem Regis Gundemari constitutione hoc eodem anno edita, quam subiiciemus. Cum enim Toletanæ Ecclesiæ primatum aliqui labefactare studerent, quasi non totius ipsa esset Carthaginensis prouinciæ Metropolis, sed tantum Carpetaniæ: hac de causa, ad hæc definienda, Synodum hanc opportuit congregari. Qui aduersabantur, ea potissimum ratione agebant, quod apparebat in subscriptione facta per Euphemium Episcopum Toletanum in Concilio tertio Toletano ipsum se subscripsisse Metropolitanum prouinciæ Carpetaniæ. Quod ergo tunc ex modestia factum videri poterat, ne quid iuris ob id imminutum esset Ecclesiæ Toletanæ, ex eaque occasione negotium faceslerentur Toletanis Antistitibus: visum est Concilio, ipsique Regi ista per Synodale decretum debere fieri notiora. Hæc quidem ex iis, quæ in eadem Gundemari constitutione habentur, satis colligi posse videntur. Sic igitur in hoc Concilio nihil præterea actum apparet ab Episcopis prouinciæ Carthaginensis, qui in vnum conuenerunt numero quindecim, nisi vt profiterentur Ecclesiam Toletanam Carthaginensis prouinciæ esse Metropolim, eamque antiquitus consecutam esse dignitatem. Porro decretum ipsorum sic se habet:

XII. CONCILIVM TOLETANVM SVB GVNDEMARO REGE.

Conuenientibus nobis in vnum pro religione & fide, quam CHRISTO *debemus, placuit, ne quid vltra in nobis absurdum vel illicitum oriatur, alterna collatione decretum iustissima promulgare sententia, qua perspicue clareat inter nos ordo ac disciplina Ecclesiastica dispositis, & agnoscatur fraterna concordia pacis. Tali ergo dispositione necessariorum contuentes ob studium nostri ordinis communa electione decreuimus congruum esse prouida dispositione iudicium, fatentes huius sacrosanctæ Toletanæ Ecclesiæ sedem Metropolitanam nominis habere auctoritatem, eamque vestris Ecclesiis & honoris antiquæ potestate & meritis. Cuius quidem*

XIII. DE PRIMATV ECCL. TOLETANI HISPANIAE

principatus nequaquam collationis nostræ commenta nuper eligitur, sed iam dudum existens, antiquorum Patrum Synodali sententia declaratur, ea duntaxat Concilii forma, quia apud sanctum Montanum Episcopum in eadem urbe legitur habita. Proinde ergo dispositionem nostram nostræque collationis definitione celebrantes, eloquimur, ne quis vltra ea comprouinciatinum sacerdotum inani ac perverse contentione obnitatur huius sacrosanctæ Ecclesiæ Toletanæ primatum contemnere, neque pernicioso schismatum studio ad summos sacerdotalium infularum ordines remota huius sedis potestate, à nobis quoquo pacto (sicut hactenus factum est) prouehere. Talem itaque specialiter à nobis ac successoribus nostris deferri dignitatis honorificentiam huic Ecclesiæ pollicemur, qualem in decretis sanctorum Conciliorum beatissimi Patres Metropolitanis Ecclesiis decreuerunt. Huius ergo & nos reuerentiæ obseruationem fideli custodiæ pollicemur: horum honorificentiam conseruari diligenti prospectu à successoribus nostris per metas sequentium ætatum volumus. Sane quicunque ex nobis vel successoribus nostris hoc statuta transcenderit, anathema sit Domino nostro IESV CHRISTO, atque culmine sacerdotali deiectus, perpetuæ excommunicationis sententia perdamnetur. Facta constitutio sacerdotum in vrbe Toletana sub die x. Calendarum Nouembrium, anno regni primo, felicissimi atque gloriosissimi Gundemari Regis, Era DCXLVIII. Sequitur deinde subscriptio quindecim Episcoporum.

XIV. CONSTITVTIO GVNDEMARI REGIS DE ECCLES. TOLETANA.

Post hæc vero facta est constitutio à Gundemaro Rege probante, quæ à Dei sacerdotibus statuta essent, quæ eidem Concilio apposita his verbis habetur:

Flauius Gundemarus Rex venerabili. Patribus nostræ Carthaginensibus sacerdotibus.

Licet vestra cura in dispensandis atque gubernandis humanis generibus vehementissima esse videatur: tamen maiestas nostra maxime gloriosius decoratur fama virtutum, cum ea, quæ ad Dominatus & religionis ordinem pertinent, æquitate rectissimi tramitis disponuntur: scientes, ob hoc pietatem nostram non solum diuturnum temporalis imperii consequi titulum, sed etiam æternorum adipisci gloriam meritorum. Nonnullam enim in discordiis Ecclesiasticis contra canonum auctoritatem per mortas præcedentium temporum licentiam sibi de vsurpatione præteriti Principis fecerunt: ita vt quidam Episcoporum Carthaginensis prouinciæ non reuerentur contra canonicæ auctoritatis sententiam passim ac libere contra Metropolitanæ Ecclesiæ potestatem per quasdam fratrum & consprouinciales inexplorata vitæ omnes * Episcopali officio prouehi, atque hanc ipsam præfatæ Ecclesiæ dignitatem, imperii nostri solio sublimatam contemnere, perturbantes Ecclesiastici ordinis veritatem, eiusque sedis auctoritatem, quam prisca canonum declarat sententia, abutentes. Quod nos vltra modo vsque in perpetuum sieri nequaquam permittimus, sed honorem primatus iuxta antiquam Synodalis Concilii auctoritatem per omnes Carthaginensis prouinciæ Ecclesias Toletanæ Ecclesiæ sedis Episcopum habere ostendimus, eumque inter cæpiscopos tam honoris præcellere dignitate, quam nouum iuxta quod de Metropolitanis per singulas prouincias antiqua canonum traditio sancit, & auctoritas vetus permisit. Neque eandem Carthaginensem prouinciam in auctoritatem diuersum Metropolitanorum regnantium contra Patrum decreta permittimus dandendam, per quod oriatur varietas schismatum, quibus subuertatur fides, & vitæ scinditur. Sed hæc ipsa sedes (sicut prædictum est) antiqua, nostris sub ac nostri cultu imperii, ita & totius prouinciæ polleat Ecclesia dignitate, & præcellat potestate.

Illud autem, quod iam pridem in generali Synodo Concilij Toletani à venerabili Iuuentio Episcopo manus subscriptionis notatus est, Carpetaniæ prouinciæ Toletanam esse sedem Metropolim: nos eiusdem ignorantiæ sententiam corrigimus, scientes procul dubio Carpetaniæ regionem non esse prouinciam, sed partem Carthaginensis prouinciæ, iuxta quod & antiquæ rerum gestarum monumenta declarant. Ob hoc quia vna eademque prouincia est, decernimus, vt sicut Baetica, Lusitania vel Tarraconensis prouincia, vel reliquæ ad regni nostri regimina pertinentes, secundum antiqua Patrum decreta singulos noscuntur habere Metropolitanos, ita & Carthaginensis prouincia suum eundemque, quem prisca Synodalis declarat auctoritas, & veneretur Primatem, & inter omnes comprouinciales summum honorem Antistitem: neque quicquam contempto eodem vltra fiat, qualia hactenus arrogantium sacerdotum superba tentauit præsumptio.

Sane per hoc auctoritatis nostræ edictum amodo & vinculi damnis terrorem, & religionis vel innocentiæ legem nec vltra posthumodum inordinata licentia ab Episcopis similia fieri patimur, sed per nostram clementiam, præteritæ negligentiæ, pietatis intuitu & veniam damno, & indulgentiæ opem contulimus, & dum sit magna culpa hactenus deliquisse, maioris tamen ac inexpetabilis censura tenebat obnoxios, qui hoc nostrum decretum ex auctoritate priscorum Patrum veniens, temerarius ausu violare tentauerit, nec vltra veniam delicti faciemus admissi, adempti, si debitæ honorem eiusdem Ecclesiæ quilibet Carthaginensium sacerdotum contempserit: subiturus procul dubio vindictam degradationis vel excommunicationis Ecclesiasticæ sententiam, quam etiam nostra severitas censuram. Nos enim talia in diuinis Ecclesiis dissonantes, vt decimus fideliter regnum imperij nostri vta diuino gubernaculo regi, sicut & nos cultum ordinis, celo inserta accensi, & corrigere studemus, & in perpetuum seruare dissonimus. hactenus constitutio regia, cui non Episcopi dictæ Synodi, sed ex aliis Hispaniæ prouinciis & Galliæ Narbonensis subscripti habentur numero viginti sex, qua (vt apparet) Rex nihil sua potestate decreuit, sed quæ à Conciliis olim essent decreta, seruari mandat, appositis pœnis per Episcopos latis vel ferendis, suæ addita comminationi censuræ. Cui quidem constitutioni cum Episcopi viginti sex (vt diximus) subscripti legantur, primo loco S. Isidorus chirographum suum ita apposuit:

Ego Isidorus Hispalensis Ecclesiæ prouincia Baticæ Metropolitanus Episcopus, dum in vrbem Toletanam pro occursu regis adessem, agnitis huc constitutionibus, assensum præbui, atque subscripsi. Eodem Innocentius Emeritensis Metropolitanus Lusitaniæ iisdem verbis, ac deinceps cæteri. Quod verò nec edicto Concilio, neque constitutione Gundemari subscriptus reperiatur Episcopus Carthaginensis, refugisse eum videri potest, his interesse decretis, quæ foret in præiudicium prærogatiuæ suæ Ecclesiæ ferri, cum ipse Metropolitanum se esse eiusdem Carthaginensis prouinciæ iactaret, Toletanum vero partis eius, quæ Carpetania dicebatur. Vt autem non vnius Carthaginensis prouinciæ, sed totius Hispaniæ Toletanus Episcopus Primas esset, ab Ecclesia Romana Toletanam Ecclesiam esse consecutam certum est, neque id semel, sed repetitis sæpius postea privilegiis perpetuo stabilitum.

Quando autem primum acciderit, vt Toletana Ecclesia ab Ecclesia Romana huiusmodi consecuta sit privilegium, id fatear mihi hactenus inexploratum. Nisi quod aliqui traduntur id esse consecutam Ecclesiam Toletanam à temporibus S. Petri Apostoli & ab ipso Petro, haud probari potest. Quomodo enim id tunc factum potuit, cum primatum ipsa gereret vnius prouinciæ Carthaginensis, in controuersiam deductum fuit hoc tempore Gundemari Regis, vt ex ipsius edicto liquet? Certe quidem id Rex minime præremisisset asserere, qui Toletano Episcopo tãtum modo ob id tribuit, vt inter eos Episcopos prouinciæ Carthaginensis ipse primatus iure præcellat, vt ex recitato constat edicto. Hæc & alia sunt, quæ me de Toletanæ Ecclesiæ primatu huius temporis super omnes Hispaniarum Ecclesias dubitare compellunt. Cæterum tantum honore super omnes alias Hispaniarum Ecclesias semper habitam esse Toletanam, eundem illud est argumentum, quod longe frequentiora illic repetuntur sacra Concilia celebrata.

IESV CHRISTI ANNVS 611.

BONIFACII PAP. IV. Annus 5. HERACLII IMP. Annus 2.

CHRISTI Redemptoris annus sexcentesimus vndecimus, Indictionis decimæquartæ, qui sequitur; ærumnosus Romano Imperio extitit, cum (vt ex

Theo-

Theophane 4 produnt Annales) Persiæ ex more irrumpentes in Armeniam & Cappadociam, post ingentē prædam hominum & vastationem potiti sunt Cæsarea Cappadociæ, populumque captivum duxerunt. Iam libere quo volebant Persæ absque obice grassabantur, exercitu Romanorum pessumdato. Quo pariter anno Eudocia Augusta, tertia die Maii, Heraclio Imp. peperit filium Heraclium minorem, qui & Constantinus iunior dictus est: sed eodem anno ipsa decessit Imperatrix, decimaquinta inchoata Indictione. Quid vero inhumanum acciderit in exitum Augustæ funere, à Zonara accipe ita narratum: *Cum eius funus ornatu regio per forum efferretur, puella quædam barbara prosiliens, sputum imprudens in ferentium deiecit: ob quod statim comprehensa, & arcuata, Imperatrici infeliciter parentauit.* Hæc ipse.

Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ pertinet, scriptorum inopia remanserunt prorsus obscuræ, tuti quod Ecclesia Gallicana vita & obitu sanctissimi Præsulis Bituricensis Austregisili claruit: de quo erroris arguas eum, qui ei annum vigesimum septimum post sexcentesimum eius obitum refert. Etenim cum constet ante Theodoricum Francorum Regem esse defunctum, quem post triennium liquet ex hac vita migrasse: nequaquam ad tempora illud potuit peruenisse. Res ab eo gestas quam fideliter conscriptas fuisse, lector accuratus intelliget. Hic adolescens inter aulicos apud Guntheramnum Regem militans, bene institutæ vitæ splendore emicuit, opeque eiusdem Æthetii Lugdunensis Episcopi missionem è cuadeptus, vt inter clericos vitam in Ecclesia ageret, iniuitusque fuit sub diaconatu à beato Aunario Antisiodorensi Episcopo: actandem post digna facta, præcedentibus prophetiis, vocatus est post Apollinarem ad regimen Bituricensis Ecclesiæ, cui cum bene præfuisset annis duodecim, egregie virtutibus atque miraculis coruscans, vita sanctus est tempore isto, cum Theodoricus Rex ad corrigendas pecunias totus esset, & ad id aptos delegisset viros improbos, atque inter alios Guarnerium sæuissimum clericum demque penitus hominem exactorem misisset, eam interim ipsum sanctum Austregisilum contigit diem extremum claudere, postquam exactori sacerdotali tubore reluisset. Sed quomodo id acciderit, ab eodem auctore cuncta fidelissime prosequente sic accipe:

Cum igitur, inquit, *in humanis ageret beatus Austregisilus tempus pater lumen curam Ecclesiæ & plebis sibi commissæ quotidie prouidum gerebat, eamque à luporum faucibus seruare studebat. Audiit autem, vt ex palatio Theodorici Regis, ipso Rege penitente, ad vrbem Bituricensem accederet Guarnerius homo inhumanus, auaritia & turpi lucro addictus, superbia tumidus, & ea vrbe pecuniam Regis auferre, quam dare non confuse erubescat. Pertæsus eius insolito onere, animus ad beatum Patrem festinanter conuertit, erant vt hanc vim ab ipsis propulsare vellet. Vir sanctus ad Deum se confert, diurnis atque nocturnis precibus eius auxilium continenter poscit, vt populum suum hac vexatione liberaret. Iam ad vrbem aduentabat miser ille Guarnerius, & adeum ex sanctus Episcopus, atque pro commissa sibi plebe animum sollicitum gerens, paratum etiam, si res postularet, CHRISTI martyrio pro ouibus suis animam ponere. Dicit Guarnerio: Vnde venis, homo inique, & quid facere instituisti. Non permittat Deus, vt in hanc intres vrbem, & eiusmodi consensum agas. Tum vero Guarnerius ira commotus, quod inuito Episcopo non posset Regis & suam exigere valentiam, furibundus ad Regem abit: nuntiat illi, remitti Austregisilo Episcopo, quod ipse impleuisset, se facere non posse. Interea vero beato sene Austregisilus quieuit in pace, cum magna adhuc cura super gregem inuigilaret, mirabiliaque, quæ auctor enarrat: identique quid in Guarnerium factum post vici sancti obitum sit, verbis illis refert, eam sic:*

Iam diaconus Sulpitius illi successit. Redit postea Guarnerius exactor sub Sulpitio, quod sub Austregisilo non potuerat. Sulpitius vero sanctus, ad Dominum confugit ab illo consilium rei bene gerendæ petens, vt ei animi vires & locus, hominisque violentiæ vt resistere posset, non videbat. Deinde Guarnerium adit, orat, vt qui sub isto Episcopo ab huiusmodi onere immunes fuissent, illos etiam suis temporibus paterentur solita gaudere libertate. At Guarnerius, homo ferox, viri Dei preces contempsit. Dixit itaque illi Sulpitius: Siquidem contra me & tua eris potitus voluntate, non diu tamen impune feres. Ille vero in vrbem ingreditur, facit vt ei ad tussim: diuinitus id, pro voto expeditus, corpore, non animo adit S. Austregisili ecclesiam, tanquam preces illic oblaturus.

Vt vidit autem monumentum sancti viri à fidelibus Christianis auro argentoque mirifice exornatum, dixit arrogantissime: Austregisilus aurum suum & argentum in pauperes erogare debuit, non iubere, vt suum sepulchrum illo tegeretur. Non hoc ille dicebat, quod ei cura essent pauperes, sed instar tuba proditoris auaritia æstuabat. Postea à sepulchro viri Dei discedens, orationis causa altaria circuibat. Cumque in ipsa basilica ambularet: lignum quoddam, ad quod vela suspensa erant, ab alto ruit super caput eius. Manant igitur sanguis à capite per oculos & barbam, & ad terram vsque defluxit. Et miser ille clamauit voce qua potuit: Austregisilus dum vixit, semper in me hostilis animo fuit, & tam mortuus me prope interficit. Ita infelix hoc culpam agnouit suam, nec à beato viro veniam petit, imo vero feruens malitia Augustoduni ire instituit, vt eius loci Episcopum perderet.

IV. SVO DAMNO GVARNERIVS IN AVSTREGISILVM OBLOCVTVS.

In ipso autem itinere in pago quodam, cum omnes recubuissent, surrexit à mensa, & ad exonerandum ventrem secessit. Interea, nimio correptus dolore mit, eiulans dicit assistentibus: Austregisilus & Sulpitius hac hora vt ecum auxerunt miserunt mihi. Quis vestrum habet illum? Ita illusus homo aurum rapiens, aurum somniat: sed plenum ita Dei vas illud fuisse, declarauit euentus: nam pergit auctor: Negantibus illis, se quicquam huiusmodi audisse, sua verba repetit, nescient quid diceret. Mox vero intestina sua & viscera omnia in cloacam deciderunt, eaque nocte vitam perdidit. Ex eo tempore nemo ausus fuit regiorum ministrorum ab vrbe Bituricensi pecuniam extorquere, absterrente omnes tam diro inter itu illius, qui talis exactionis primus auctor fuisset. Subiicit auctor alia admiranda de eodem sancto aduersus rerum Ecclesiasticarum inuasores. Sed de his hactenus. Propagata est ad posteros memoria sancti Austregisili tum ob vitam sanctissime ductam & miraculis insigniter illustratam, tum etiam quod in cœlis ipsum viuere mundo defunctum post obitum signa edita declararunt: colit Dei Ecclesia memoriam eius anniuersaria celebritate vigesima die Maii. Qui autem ipsi successit Sulpitius, pariter inter sanctos adnumeratur.

V. DIRA VINDICTA IN GVARNERIVM.

Porro qui ob bella, quibus Theodoberthum fratrem è regno pellere laborauit, Theodoricus Rex subditos grauiter afflixit, in se diuinam vindictam concitauit: adeo vt vbi se voti compotem factum, fratre perempto, putauit, ipse miserrime luens pœnas, regnum atque vitam perdiderit: sed hæc post triennium acciderunt, cum antea sanctum Columbanum è regni sui finibus expulisset, vt dicturi sumus anno sequenti. Sicque omnis illa, quæ non super iustitiam religiosamque Christiano Regi decentem vitam regni moles innixa erat, sed super prudentiam carnis, quæ mors est, vno ferme momento collapsa penitus funditus, nulla relicta posteris filiis suis regni propagine. Sed de Theodorico ex impiæ Brunichildis auiæ consilio hauriente diuinam vltionem dicturi sumus anno sequenti.

VI.

c Rom. 8.

IESV CHRISTI ANNVS 611.

BONIFACII PAP. IV. Annus 6. HERACLII IMP. Annus 3.

QVi nouus volvitur annus sexcentesimus duodecimus, Indictionis decimæquintæ, in quo Dei minime expers fuit, cum malorum ingruentium nullus finis esset, vel saltem momentanea quies. Cessantibus enim hoc anno Persis iam victoriis exsatiatis, prædisque expletis, inuadentes Romanum Imperium Sarraceni in Syriam incursiones sæuissimas habuerunt, ferro igneque cuncta miscentes: cum interea Heraclius Epiphaniam

I. SARRACENORVM IN SYRIAM GRASSATIONES.

filiam Augustam nuncupauit, quæ (vt habet Theophanes) à Sergio Patriarcha coronata est; idque anni huius exordio: vergente vero ipso ad finem, iam prima Indictione currente, ab eodem Patriarcha Heraclius Iunior eiusdem Imperatoris filius, idemque Constantinus cognominatus, coronatus est, cum Imperator aduersus Persas in sequentem annum expeditionem pararet. Hunc filium fuisse secundum spiritum Ioannis Episcopi Alexandrini, auctor est Leontius in vita ipsius Ioannis.

II. Quod ad res Francorum anni huius pertinet, infeliciter accidit, vt Theodoricus Rex malis consiliis Brunichildis obtemperans, aduersus Dei seruos bellum gesserit, ex quo diram in se vindictam prouocauit, qua postea exuitur vita simul & regno. Hic enim est ille annus, quo sanctus Columbanus probatissimæ sanctitatis Abbas, cum opera Brunichildis per Theodoricum Regem expelleretur è suo, quod in eius regno construxerat, monasterio, vaticinatus est fore, vt intra triennium ipse pernicius Regi inimicus periret, & monarchiam totius Galliæ Clotharius obtineret. Cum igitur intra triennium ea contigissent impleri, errare plane nesciuntur, qui eiusmodi persecutionem ad alia tempora referunt. Nos autem rei gestæ hactenus tam à Iona (non à Beda, vt errore aliqui putant) qui his temporibus vixit, & ab Eustasio successore Columbani hæc accepit, omni sinceritate conscriptam, ab omnibusque fida auctoritate receptam, hic reddamus. Magno plane Dei beneficio factum apparet, vt vir tantus ex Hibernia in Gallias veniens, illustraret temporibus perditissimis Ecclesiam Dei: quem præexcelsum meritis si quis aliqua ex parte exæquet Eliæ, haud mea sententia à scopo veritatis aberrarit; cum videre sit in sanctissimo viro eremum cum suis colere, præter mirificam abstinentiam, & exactissimam monasticatu obseruantiam, atque alias eius eminentes virtutes, Dei honoris zelum & fortitudinem animi ad Principes arguendos; qui & in eo similior est visus Eliæ, quod persecutoribus non cesserit, nouo Achab, & altera Iezabele, vt tu ipse probe cognosces, cum res anni huius ab eo gestas accipies.

III. Iam annus vigesimus agebatur (vt idem Ionas Abbas est auctor) ex quo S. Columbanus veniens ex Hibernia Luxouiense in Gallia monasterium erexerat, cum persecutione cogente, inde exul cogitur proficisci: qua vero causa præcedente, eundem auctorem exacte cuncta prosequentem attendet qui ab exordio regni Theodobethi ac Theodorici incipiens, ita ait: *Mortuo Childeberto infra adolescentiæ annos, reliquerant filij Childeberti duo, Theodebertus & Theodericus cum auia sua Brunichilde. Regno Burgundionum Theodericus potitur, regnum Austrasiorum Theodebertus suscepit regendum. Theodericus ergo quia in terminis regni sui beatum Columbanum habuit, gratulabatur non mediocriter. Ad quem cum sæpissime veniret, cupit eum vir Dei increpare, cur concubinarum adulteriis misceretur, & cum posthabita legitimi coniugij solatione fœderetur, vt regalis proles ex honore nobili Regina prodiret, & non potius ex lupanaribus vilesceret ortus. Cumque iam ad viri Dei imperium Regis animus obtemperaret, & se ab omnibus illicitis segregare spoponderet: mentem Brunichildis auara, secunda (vt erat) lenocinia, antiquus hostis adijt, eamque contra virum Dei stimulatam superbiæ aculeo excitat, quia cerneret virum Dei Theodericum obscure. Verebatur enim, ne sibi electis concubinis Reginam aula præfuisset, & dignitatis & honoris sui modum amputasset. O cæcam fallaciam! quæ ac tibi ipsi penitus mentienti prudentiam carnis, dum peccatis putat stabilitatem sibi parare dominij, iuri nimque prouocatione ius quærere posse regnandi! Qualem autem ista sibi ruinam parauit, dum iis artibus perpetuitatem regnandi quæsiuit, declarauit euentus. Sed pergit Ionas* [b]:

IV. REDARGVIT BRVNIHILDIS ET DITE STATVS PROLEM

Euenit ergo, vt quadam die beatus Columbanus ad Brunichildem veniret: erat enim tunc apud Brocariacum villam. Cumque illa eum in aulam venisse cerneret, filios Theodorici, quos de adulteratis permixtionibus habebat, ad virum Dei adducit. Quos cum vidisset, scisitatur quid sibi velint. Cui Brunichildis ait: Regis sunt filij: tu eos tua benedictione robora. At ille: Nequaquam inquit, istos regalia sceptra susceturos scias, quia de lupanaribus emerserunt. Illa furens, parulos abire iubet.

Egredienti ergo viro Dei regiam aulam, dum limitem transsilit, fragor (terræmotus scilicet) exortus totam domum quatit, omnibus terrorem incutit, hoc tamen misera furentem compescuit. Parat deinde insidias matri, vitamque monasterio per nuncios imperat, vt nulle eorum extra monasterium vter patulatur, neque receptacula monachis eius vel qualibet subsidia tribuantur.

Cernens autem beatus Columbanus regios animos aduersum se permotos, ad eum properat, vt sua monita misera pernicia impetum frangat: erat enim tunc temporis ad Sequanam villam publicam. Quo cum iam sole occumbente venisset, Regi nuncium virum Dei inibi esse, nec in regni finibus moueri vult. Tunc at Theodoricus, melius esse virum Dei opportunis subsidiis honorare, quam Dominum ex seruorum eius offensa ad iracundiam prouocare.

Iubet ergo regio cultu opportuna parari, Deique famulo dirigi. Itaque venerunt & iucta imperium Regis obtata offerunt. Qui cum vidisset dapes & pocula cultu regio administrata, nuncupat, quid sibi velint ista. Aiunt illi, sibi à Rege esse directa, dominatui autem ea, ait: Scriptum est: Munera iniquorum reprobat altissimus. Non enim dignum est, vt sæcularium Deo sacrificia eorum polluantur, qui non solum sui, verum etiam aliorum habitaculis famulis Dei aditum denegant. Ito dicite, vasculariumis in fossita disrupta sunt, vinaque ac sacra sale dissipata, & cuncta separatim dispersa. Panesque autem mundi, vt regi placuisse Regi nunciant. Tunc ille pauore perculsus, cum ira dominici vindictam Dei properat, precantes de commisso veniam, se in posterum emendare pollicentur. His placatus promissis ad monasterium redit. Sed pollicita admissa iura non diu seruata violantur, exercentur miserarum incrementa, solitaque à Rege adulteria patrantur.

Quo audito, beatus Columbanus litteras ad eum verborum plenas direxit, comminaturque se excommunicationem, si emendare delicta non vellet. Adhuc rursum perrecta Brunichildis, Regi animum aduersus beatum Columbanum excitat, inimicque concupiscentiæ turbare conciliat, orabatque proceres aulicos optimates omnes, vt Regis animum contra virum Dei perturbarent. Episcopo autem placatare aggressa est, vt de eius religione detrahendo, statum regulæ, quam sub custodiendam monachis indiderat, macularent. Obtemperantes vtique aulici persuasionibus miseræ Reginæ, Regis animum contra virum Dei perturbant, cogentes vt accederet, ac religionem probaret.

*Coactus itaque Rex ad virum Dei Luxouium venit, compellatusque est cum eo, cur à prouincialium moribus discederet, & intra septa secretiora omnibus Christianis aditum non pateret. Beatus itaque Columbanus vt erat audax & animo virgo talia eiusdem respondit, se consuetudinem non habere, vt sæcularibus hominibus & a religione alienis famulorum Dei habitationem pandat vbi & a religione alienis famulorum Dei habitationem pandat vbi & a religione alienis famulorum Dei habitationem pandat vbi

dam, quæ alia sequi regalis sententia de eo, quid voluisset, decerneret. At Dominus voluit ostendere, non egressum esse solum Columbanum, sed divinam virtutem, illi indissolubili vinculo iunctam, eum sequi. Nam attende, quid accidit:

Custos autem ergo intus, audiit carcerem plenum esse damnatorum hominum mortis damna expectantium. Ad quem vir Dei properat, ingressoque ostium, nullo obstante, verbum Dei damnatis deprompsit. Spondent qui illi, se liberaturum, emendaturos, & de commissis vera penitentiam allaturos. Beatus itaque Columbanus posthac miseris Dominum, cuius saepenumero mentionem, imperat, vt manu ferro in, quo compedes irretiti erant atque innexi, apprehendat & trahat: quod ille apprehensum trahit, & velut frutex pertusilus per partes communitur, egrediuntque carcerem damnatis solutis compedibus vinci. Peracto autem Euangelici cultus officio (peccatorum lauit, lineisque abstersit) imperat deinde, vt Ecclesiam petant, & commissi sceleris paenitendo ac fletibus abluendo culpas lauent. Properantes ergo illi, Ecclesiae fores obseratas repetunt.

Tribunus igitur militum cum vidisset virtutem Dei per beatum Columbanum damnatorum compedes fractos, & vacuum sibi tantum malorum habitum ergastulum, insequi calces damnatorum ac si à tergo audirent, cum militibus coepit. Illi vero post tergum approximare sanctos videntes, & fores Ecclesiae obseratas cernentes, genua vel ad angustia virum Dei compellant, vt eruantur. Ille autem arcto anhelitu sursum caput attollit precaturque Dominum, vt sua virtute eos e ferro non sinat denuo tradi satellitum nexui. Nec mora ex altera basilicae, foris firmo obseratae claustris reserat, atque ea extrusa postis aditum pandit, permicique cursu ingredientes limina. Fores autem post damnatorum introitum in oculis militum absque humana manu obseruntur, ac si custos vsque claustra peruenit & reseruasset & obseruasset. Peruenientes ergo beatum Columbanum cum suis, simulque & Tribunus cum militibus fores aperas reperiunt: Absentemque omnino custodem quaerunt, vt causa lateat. Quatenus remissi, clamoreque ipsi fores reserare reliquerant, tam diligentem obseruatae claustrae minime. Nec quisquam post haec ad damnatos viuentium inferre, quos diuina virtus eruit.

Illum grandia atque parentia eo potissimum tempore xistro suo Deus peragi voluit, quod aduersatis eius mentibus, qualis esset, quem exturbarent & eiicerent: vt vel hinc concussi Pharaonem saltem imitarentur, qui vita prodigiis, quem à se reiecerat Moysem iterum atque iterum reuocauit.

His quidem admonitus qui eum in exilium dederat, eo recedens, dimittit ipsum abire liberum: at Regem nec nam audi Ioannem a: *Cum nullus, inquit, tam mentes sint, ipse per medium verbum earum sitis ad meos asserum regulas. Quo audito Brunichildis ac Theodoricus, quod scilicet ab eodem viro sit, atrocissimis ira aculeis stimulantur, subitoque mittunt admonent, vt rursum virum Dei abstrahant, & ad priscinam professionem reuocent. Venientes ergo milites cum Tribuno, peragunt sancta monasteria, virumque Dei perquirunt. Reperiebat autem ille in atria Ecclesiae, librumque legebat. Vbi cum sape venissent, & propius eum accessissent, ita vt nonnulli in eius pedes offenderent, & vestimenta eius eum tangerent, sed obcaecatis luminibus nequaquam eum viderent: erat spectaculum pulcherrimum: ille omnino eos cernebat quos cernere, nec omnino videbatur: illi in medium eorum pergunt, cum viderentur ab eo, non videbant. Venitque Tribunus intrans quo per foresseram, virum Dei videt inter ipsos residere & legere sermonem, quae virtutem Dei, ait: Quid tam intente agis? Nulla ne te terret ac, nec omnino reperiri. Neque quam amplum tyrannus, quem virtus diuina tegit. Redute ab hac intentione, & Regi properans nuntiare, quia eum minime reperistis. Datur audientia Tribunus militum non sponte ad paranda vota Dei interim venisse, & ideo ad eum videndum lumen mentisse.*

Remittentibus ergo illis auribus Regis, ille auctus furore misse nuntiantes, Bertharium Comitem ad eum requirendum attenuat, qui praesidio, simulque & Randolphum, quem superius dictum est, destinavit. Quo cum venissent, beatum Columbanum ecclesiae psallentem & orationi deditum cum omni conpetentes fratrum reperiunt, sicque virum Dei alloquuntur. *Vir Dei, precamur, vt tam regiis, quam etiam nostris praeceptis obedias, egressusque pergas eo itinere, quo primum his aduentastis in locis. At ille: Non enim, inquit, vestr placere Conditori, semel natali solo ob CHRISTI timorem relicto, denuo repedare. Cumque nullatenus cernerent sibi virum Dei obedire, ebrii is quibusdam, quibus ferocia animi fortior erat, Bertharius abscessit. Hi vero, qui mansserant, virum Dei hortantur, vt illu miseretur, qui ad tale opus patrandum infeliciter fuerant relicti, eorumque periculo consulerent: qui si eum violenter non abstraherent, mortis periculum incurrerent. At ille ait, tam saepius testatum esse, nisi vi abstraheretur, se non discessurum.*

VIII. PERDVCITVR EXTRA REGNVM THEODORICI COLVMBANVS.

Illis autem gemino vallati periculo, vndique vrgente formidine, pallium, quo indutus erat, attingunt: alij genibus prouoluti, cum lachrymis precantur, vt pro tanti sceleris culpa illis ignosceret, qui non sponte fecerint, sed regis obtemperarent praeceptis. Videns itaque vir Dei, periculum aliorum fore, si sua seueritati satisfaceret, cum omnium eiulatu atque moerore egreditur, deputatis à Rege custodibus, qui quousque dationis suae regno pelleretur, non eum relinquerent, sed pariter cum illo ambularent: inter quos primus Ragamundus erat, qui cum vnius ex fratribus vel sororis subscriptionibus Natales eum vsque perduxit. Auxilio itaque patris tantorum membrorum dispendio, coelos respicit: Aeterne, inquiens, conditor rerum, nobis locum praepara opportunum, quo tibi tuae famulentur in secula plebes. Consolatur deinde omnes iam simul cohortem, vt spem non perdant, sed omnipotenti Deo immensas laudes rependant. Se hoc non dispendium sumi vel suorum pati, sed ob multiplicandas monachorum plebes hanc esse datam occasionem. Et quicunque se sequi velint, promptissimo animo ad sustinendas iniurias conuenirent: qui vero in supradicto coenobio remanere voluerint, securi in hoc loco remanerent: cito Dominum de eorum moerore vnctionem daturum.

IX. COLVMBANVS COGITVR RECEDERE A SVIS.

*Sed cum aequo animo de custodia pastoris segregari nollent, custodes Regis inquiunt, neque quam hinc se sequi alios permissuros, miseros, quos sui ortus terra dederat, vel qui e Britannicis aruis ipsum secuti fuerant caeteros, qui Gallico orti forent solo, praeceptis esse regis mihi remansuros. At cum egregius pater cerneret vi à se sua membra discerpi, tam suos, quam etiam membrorum suorum dolor multiplicabatur, & pro tanti sceleris pondere Dominum omnium consolatorem deprecatur, vt quos à se regia pertinacia segregabat, ipse sua custodia tueretur. Inter quos venerabilis vir, qui posit in eodem monasterio pater extitit, Eustasius discipulus & minister sancti viri violenter auellitur, intendebatque super eum Nugetio * asunculo eius, qui Lingonica Ecclesia Pontifex erat. Egressu ergo vir sanctus cum suis regressimo anno posit incolatum eremi illius, per vrbem Vesontionem Augustodunumque ad Auellonem castrum peruenit.*

* Nicetio.

X. EX EVSTASIO IONAE CVNCTA DESCRIPSIT.

Porro qui eum aulsus abaliis secutus est intimus discipulus ipsius Eustasius, vt Lucas Paulum, totum iter illud ad Italiam vsque accurate recensuit, scribens itinerarium: à quo Ionas, qui vitam sancti conscripsit, accipiens intexuit actis eius, prout ipse eum citans profiteri videtur, relegens loca singula singulasque personas, apud quas hospitio susceptus est sanctus: sicque sicuti veram certamque, ita elegantissimam historiam scripsit, quam si integram legeris, plane discees totum illud iter exilii nihil aliud fuisse, quam longe ductum eiusdem viri Dei triumphum, quo ipsius victoria aduersus Reges, & eorum detestanda crudelitas signis atque prodigiis est vbique locorum decantata.

Nos autem brevitatis causa ea, quae tunc crebro sunt facta in via miracula, tefetre praetermittimus, hic illa tantummodo redditurus, quae ipsi cum Clotharii Regè primum, inde vero cum Theodoberto pariter Rege Francorum intercesserunt. Sed primum, quae vltima est verba locutus eum Ragamundo misso à Rege Theodorico, vt extra limites regni sanctum virum deduceret, audiamus.

XI. PRAEDICTIONES COLVMBANI DE REGNO FRANCORVM.

Ait enim Ionas, quod cum Antisiodorum peruenissent, ad eam, qui se ducebat, conuersus Columbanus, haec dixit: *Memento, ô Ragamunde, quod Clotharium, quem nunc spernitis, intra triennium dominum habebitis. At ille: Cur, inquit, talia, domine mi, aut: illoque ait: Videbis prorsus, quae dixi, si tunc vitam cum superis seras.* Hoc ipsum vaticinium depromere coactus est Columbanus, dum vna cum affine

Theodoberti & amico Theodorici in conuiuio resideret in via apud Turonensem Episcopum Leuparium, quipsum visitantem S. Martini sepulchrum exceperat mensa. Nam de his hæc Ionas a: *Cibera refectionis cum eo in mensa resideret, interrogatus, cur retro ad patriam reuelaret, respondit: Cano me Theodorici & meis fratribus abegit. Tunc vinum e conuiuio, Chrodoaldi nomine, qui amicitam Theodoberti Regis in coniugium habebat, Regi tamen Theodorico fidelis erat, hoc viro Dei humili voce respondit, esse melius lœtari, quam absentium. putabat enim ea verba in amaritudine animi & cordis odio ab ipso prolata. Cui vir Dei ait: Cognosco te Regis Theodorici fœdera iura seruare velle. At ille fatetur, se fœdus fidei promissa quamdiu valeret, obseruare. Cui beatus Columbanus respondens: Sic, inquit, Regis Theodorici vinctus es fœdere, amico tuo & domino letum ero à me legatus directus. Hæc ergo cum auribus infer: Et ipsum & suos liberos intra triennii circulum esse delendos radicitus, cum sit rem Dominum esse eradicaturam. Cur, inquit, supra dictus vir, famule Dei talia promis? At ille: Non enim quæ silere, quæ mihi loquenda Dominus tradit, hæc ibi tunc Columbanus.

a Ion. in vita S. Columbani. c. 21.

XII. Sed, quomodo, cum ad Clotharium Regem pernenit, eodem prædixit, ab eodem auctore sic accipe b: *Post ad Clotharium Chilperici Regis filium, qui in Austrasio Francis regnabat in extrema Gallia ad Oceanum positis, pergit. Porro Clotharius audierat, quantis qualibusque virtutibus Deo Brunichildis ac Theodoricus fatigarentur. Quem cum vidisset, velati cœleste numen* receptt, ac usque pertractur, vt si velit, intra sui regni terminos residere, sequeti, prout voluerit, famulaturum. At ille nequaquam ait huic loco se consistere velle, vel ob fidem perfidiam augendam, vel illu monasteriarum occasionem sedandam. Tenuit ergo cum Clotharius quantis potuit penes se diebus: exhilaratusque ab eo pro quibusdam erroribus, quibus vita à regia caret, splendet se Clotharius, iuxta eius imperium omnia emendaturum. Erat enim Clotharius soleri in amore sapientiæ: inuentum ergo optatum munus gratissime habuit. Morante igitur eo penes Clotharium, ibi oritur inter Theodobertum & Theodoricum, disceptantibus vtrisque de regni terminis. Et vtrique ad Clotharium legatos dirigunt, vterque adoriæ fratrem auxilium postulat. Quod Clotharius beato viro insinuare procurat, consulens, si videretur eius consilio, se vni consentiendo, contra alium dimicare. Ad quem ille prophetico repletus spiritu, ait: neutri eum fore patriarum consilio, in suam autem intra triennii tempus ditionem vtrorumque regna venire. Videns autem Clotharius à viro Dei talia sibi prophetico ore dici, neutri parere voluit: sed promissum sibi tempus fideliter expectans, postea potitus est triumpho victoria. hæc ad Clotharium dicta Deus voluit miraculis ibidem recensitis confignari, ne posset de eorum euentu vllatenus dubitari.

b Ion. ibid. c. 23.

* MINIMA QVÆ COLVMBANVS CVM REGE CLOTHARIO.

XIII. Dignum plane consideratione videtur, quanto suo damno Reges in seruos Dei delinquant, & quantum sibi acquirant emolumenti, cum eos amore prosequuntur atque fouent. Exemplo plane id perspicue cernere est in eodem, de quo est sermo, Francorum Rege Theodorico: qui licet peccatis haud leuibus esset obnoxius: dum tamen Columbanum Dei seruum bene habuit & officiis frequentauit, prospere illi cuncta ac felicia euenerunt, atque in bellis victorias & alia bona plurima est consecutus: simulac vero redarguentem prosequiturodio, persequitur, & extra regnum proiicit: mox ac si à fundamentis reuulsus esset lapis, cui regni moles inniteretur, bello exorto ciuili, nutare cœpit, ac breui totû penitus collapsum est ipsius regnum, vt audies.

Sed quæ sunt modo anni huius reliquæ eiusdem sancti res gestæ, prosequamur. Venisse eû post hæc ad Theodobertum Regem, idem Ionas affirmat, qui subdit c: *Exinde ad Theodobertum Regem venit. Quem cum Theodobertus vidisset, quanta sibi solitus recepit. Iam enim multi fratrum post eum ex Luxouio venerant, quos ille velut ex hostium præda ereptos suscipichat.

c Ion. ibid. c. 26.

Porro illis in regionibus ipsum aliquantisper morari ob conuersionem proxime politorum Suenorum, diuinus Spiritus iussit, cui obtemperans idololatras ad Christi fidem conuertit. Quomodo autem acciderit, audi: Sunt (inquit Ionas) inibi vrbs magna apud Moguntiam nationes Sueuorum. Vbi cum moraretur, & inter habitatores loci illius progrederetur, reperit eos sacrificium prosanum habere velle, vas quæ magnum, quod vulgo Cupam vocant, quod viginti modios amplius, nec minus capiebat, cerevisia plenum in medio positum. Ad quod vir Dei accessit, sciscitatur que, quid de illo fieri vellent. Annue illi, se Deo sibi Patre nomine, quem Mercurium, vt alij aiunt, autumant esse libare velle. Ille autem pestiferum opus audiens, vas insufflat, mox q; modo vas cum fragore dissoluitur, & per fissa diuiditur. Vas ergo dum tripodo cum liquore cerevisia prorumpit, manifeste est datum intelligi diabolum in eo vasi esse occultatum, qui per prosanum liquorem caperet animas sacrificantium. Videntes autem barbari hæc fusti, aiunt magnum virum Dei habere baltium, qui ita posset dissolui vas lignamibus inuinctum. Castigatos itaque Euangelico dicto, vt ab his se gregarentur sacrificiis demonum redire imperat. Multi enim eorum tunc per beati Columbani sua sum, vel doctrinam ad Christi fidem conuersi baptismum sunt consecuti, alios quos tam lauacri abluros errore detinebat prosanus, ad cultum Euangelicæ doctrinæ monitu suis, vt bonus pastor, Ecclesiæ finibus reducebat. In sequentem vsque annum illic moratum esse Columbanum, auctor ostendit. Quæ autem ante quam recederet, Theodoberto Regi sum aduersus fratrem bello certanti suaserit, suo loco dicturi sumus.

Dum vero anni huius res gestas S. Columbani Ionas recenset, ad S. Desiderium Viennensem Episcopum orationem conuertens, hæc ait: *Eo itaq; in tempore Theodoricus & Brunichildis non solum adulterium Columbanum insectabant, verum etiam & contra sanctissimum Desiderium Vienneusis vrbis Episcopum aduersabantur. Quem primo exilio damnatum sedem suam affligere nitebantur, ad postremum vero gloriosa martyrium venerunt. Cuius gesta scripta habentur, quibus & quanta admirationibus gloriosos apud Dominum meruit habere triumphos. hæc de his Ionas obiter, ad Columbanum suum mox ilyum conuertens. Non tyrannice primum irruit Rex in Desiderium, sed cum antea in Concilio Cabilonensi per sui factionis Episcopos damnari præcepit: qui deposito gradu, electus est in exilium, atque martyrium consequutus. Eadem de Desiderii Episcopi exilio atque martyrio, qui prosecuti sunt res Francos, testari sunt sed Adagaucitat Ionas, nondum videmus. Hoc ipso nanq; Redemptoris anno S. Desiderium martyrio vita functum, Ipsdibus obscurum, Sigebertus testatur in Chronico, & (vt puto) ex eius martyrii Actis Ado eiusdem Viennensis Ecclesiæ Episcopus tradit, S. Desiderio subrogatum in sedem Domnolum virum pietate insignem, cuius charitas in redimendis captiuis maxime enituerit. Porro Desiderius in numerum sanctorum martyrum coopratus, in Ecclesia Catholica dupli ci memoria annua celebratur. Vitæ hæc autem edita in lucem prodiit à epistolis Adonis Viennensis Ecclesiæ Episcopi de martyrio sancti Desiderii, omni quidem acceptatione dignissima, quod, si capiti paratum de eodem sanctissimo Martyre scire, consulere poterit. Extat ipsa quidem Tomo sexto Antiquarum lectionum per Canisium collectarum.

IESV CHRISTI ANNVS 613.

BONIFACII PAP. IV. Annus 7. HERACLII IMP. Annus 4.

CVM Christi Redemptoris annus ageretur sexcentesimus decimustertius, Indictione 3; cum, vsitato ecsueta Persarum irruptione afflictatum est Orientis imperium; de quo ista in Græcorum Annalibus I: *anno imperij Heraclij quarto ceperunt Persæ Damascum, & captiuum duxerunt populum multum. Heraclius autem Imperator, legatos ad Cosdroen misit, rogauit eum, vt pareret hominum sanguinem misereretur diuersa fundendi, & desineret tributa, & accepta pacis. Quo legatos ineffectos dimisit, nulla eos reddita ratione, spe eo compellendere Romanum modo omnibus principatum. hæc de rebus bellicis ex Theophane.

Ex quo autē Damasci hic facta est mentio, quid inter

territorio contigerit, vbi per Saracenos ante aliquot annos incestio facta est, hic describendum putamus, quod certus annus, quo id acciderit, non ponatur. Porro eiusmodi ingens miraculum scriptum fuit per S. Anastasium Sinaitam, de quo plura superius; postea autem in oratione de imaginibus tertia à Ioanne Damasceno recitatum eius verbis in hunc modum:

Quantæ passum multitudo à Damasce distat locus, qui Carsatalitæ, quo in loco sancti Theodori templum est. In hoc templum ingressi Sarraceni, omnibus illud sordibus & immunditiis ex fœnetarum & pecorum, atque animalium ratione expertum commutare sedauerunt. Quadam igitur die, cum plures ipsorum considerent, & colloquerentur, vnus eorum sagittam in sancti Theodori incussit imaginem, & dexterum ipsius humerum vulnerauit: statimque sanguis defluxit, & ad extremam vsque imaginis partem decidit, omnibus id, quod factum fuerat, sagittæque in humore sancti defixam, & sanguinem emanantem contemplantibus. Quo tamen admirabili signo perfecto, non resipuerunt, nec eum, qui sagittam iecerat, pœnituit, nec qualiscunque eorum animum sit, non recesserunt è templo, nec illuc commigrare destiterant. Attamen extremo sunt affecti supplicio. Cum non pauci essent eorum familiæ, qui in templo commorabantur, vtra pascua diei accubo omnes morbo deleti sunt, cum nullus ex illa vnus ipsorum ducibus illuc interierit, exceptis iis, qui in templo fuerant commorati. Hæc igitur imago sagitta perforatione insigni, sagittæque vulnus habet & vestigia sanguinis. Multi autem eorum, qui rem viderunt, & eo tempore fuerunt, quo hoc admiranda contigit, adhuc vivunt: & ego eius imaginem vidi, & quod vidi, monumentis mandaui. hactenus de his Damascenus ex Anastasio Sinaita; quæ incerto nobis anno facta, hic (vt dictum est) Damasci cladis à barbaris illatæ occasione certo anno voluimus consignata posteris.

II. Quo item anno Heraclius, defuncta tam antea vxore, incestuosas nuptias contrahens, neptem suam (quod nefarii Reges hactenus exempli) in matrimonium duxit, de quo hæc ex Theophane in Annalibus Græcorum; *Eleutherio etiam anno duxit incestu Martinam neptem suam vxorem, & promeruit eam Augustam coronatam à Sergio Patriarcha hæreticum.* Porro detestandum id habitum est facinus, nec à Deo sine vindicta dimissum: Zonaras etiam, vita de Heraclii obitu agit, nec non Cedrenus, & alii, eum nuptias passim tradunt atque nefanda, quæ referunt: quibus quisque intelligere potuisset, Deo maxime displicuisse eiusmodi nuptias, quantumlibet Patriarchæ consensisse fuisse eas, quas adeo monstruosa vindicta fuerit prosecuta.

III. Hoc eodem anno, quo absolvitur tertius Imperii Heraclii, & quartus inchoatur, migrat ex hac vita ad Deum celeberrimus ille sanctus Theodorus Siceota ex Episcopo Archimandrita, de quo plura sæpe que superius dicta fuere. Illustris eius discipulus, qui res abeo gestas scripto mandauit, hæc de tempore obitus in fine habet: *Dissecta vita sanctissimi, & beatissimi, ac fidelissimi Christi famuli Theodori tertio Imperij anno pietatis & Christi fidelissimi Imperatoris Heraclij, quo quidem anno filius eius Deo charissimus creatus fuit Cæsar, Indictione prima, die vigesima secunda mensis Aprilis.* Cætera precibus vtinam ad Christi Dei nostri tribunal assistentium consequamur, &c. hæc auctor, qui eandem de rebus gestis viri sanctissimi scriptionem eiusmodi subscriptione consignatam reliquit, ad finem eius hæc habens, de quibus & superius mentio facta est: *Hæc ego Eleutherius, tuus & Georgius à sancto Theodoro vocatus sum, omnia, Deo adiuuante, transcripsi. Neque vero miraculorum ipsius expers fui, sed ea maxime omnium expertus sum. Cum enim parentes mei oppido Adigermano oriundi diu simul vixissent, nec vllos posset liberos suscipere, ad sanctum virum accesserunt, summaque cum salute, quibus ille benedixerat, accepissent, ego conceptus sum, & in lucem editus, & infans ipsi oblatus: qui & in eius sanctæ monasterio enutritus, à religiosissimo præfecto litteras didici. Cumque parentes mei filium alterum sancti Theodori precibus suscepissent, eius illi nomen imposuerunt. Duodecim igitur annorum ipse factus sum, in quibus illum vidi, multorum miraculorum, quæ ab ipso facta sunt, inspector fui: quæ autem ab illo superioribus temporibus gesta fuerant, ea vel à ministris eius, qui spectatores extiterant, vel ab ipsiusmet ore cognita sunt, accepi: quamquam & multa me oblitum esse confiteor, & nonnulla propter imbecillitatem meam prætermisisse. Pauca igitur è plurimis attigi, &c.* Porro S. Theodori memoria in benedictione est tam apud Græcos, quam Latinos, æque anniuersaria die celebrantes natalem ipsius, quo ex hac vita discessit (vt dictum est) vigesima secunda mensis Aprilis.

Hic idem est annus, quo Theodobertus Francorum Rex victus à Theodorico fratre, initiari clericatu coactus tandem occiditur: quod supplicium antevertisset omnino, si sancti Columbani consiliis paruisset. At quomodo se hæc habuerint, accipe ex eodem, de quo superiori anno, auctore Iona b: *Interea, inquit, inter Theodoricum Theodobertumque lis firmatur, ac quisque aduersus fratrem vsque ad internecionem desuit, vtriusque gentium robore superbientibus. Inter hæc vir Dei Columbanus ad Theodobertum accedit, eique suadet, vt captæ arrogantiæ superalium deponat, seque clericum faciat, & in Ecclesia positus sacræ subderetur religioni, ne simul cum damno præsentis regni æterna pateretur vitæ dispendia. Quod dictum & Regi & omnibus circumstantibus risum excitat, aientes, se nunquam audisse Maiordomum in regno sublimatum voluntarie clericum fuisse. Detestantibus ergo omnibus, beatus Columbanus ait: Si voluntarius nullatenus clericatus honorem sumit, in breui inuitus clericus existet. His ergo dictis vir Dei ad cellulam remeat, moxque prophetici dicti eucutum res non diu dilata affirmat: nec mora, Theodoricus Theodobertum ad bellum prouocat, & prope Tullum dentitum fugat, postque collecto exercitus robore persequitur. Simili modo gentium multitudo Theodoberti robore vallatus, ad Tullo accensem castrum pugnaturus occurrit. Vbi prælio inito, immanem gentium phalanges ex vtroque exercitu perorunt, & victus tandem Theodobertus fugit.*

IV. *Eo igitur tempore vir Dei in cremo morabatur, contentus tantum vnius ministri Chagnoaldi famulatu. Ea hora ergo, qua apud Tullinacum commissum est bellum, supra quercus putrefactum truncum vir librum legens residebat: quem subitus sopor oppressit, & quid inter duos Reges ageretur, vidit. Moxque excitatus, ministrum vocat, cruentamque Regum pugnam indicat, ac multum humanum sanguinem fusum sustinuit. Cui cenobialis comes minister ait: Pater mi, Theodoberto tuo precibus præbe suffragium, vt communem debellet hostem Theodoricum. Ad hæc beatus Columbanus ait: Stultum, ac religioni alienum consilium administras: non enim Dominus ita voluit, qui nos pro inimicis nostris orare præcepit. Inquisiuit ergo post minister temporis horam, reperitque ita fuisse, sicut vir Dei fuerat reuelatum. Persequutus est ergo Theodobertum Theodoricus, & suorum productione captum ad aulam Brunichildem direxit. Quem cum aula recepisset, quia Theodoricus partibus Brunichildis fauens erat, furens Theodobertum fieri clericum rogauit, at non post multos dies impar animus post clericatum perenis inssit.* hæc de exitu Theodoberti Ionas sui temporis scriptor. At recentiores, qui prosecuti sunt res Francorum, de Theodoberti clericatu nihil: addunt vero, Brunichildem fœminæ filios Theodoberti, eos omnes neci tradentem. Sed de clericatu Regis præsiat audire eos, qui tunc præsentes his fuere. Sic igitur periit Theodobertus anno regni sui decimoseptimo, cum & ipse eo anno coniugem occidisset. Cum vero Theodoricus ad annum decimumoctauum sui regni peruenisse tradatur, sequenti anno de eius obitu actum fumus.

V. At de Columbano horum omnium Prophera diuinitus inspirato narrationem reperamus. Quidnam autem in mente habuerit, si Deus annuisset, modo dicendum: *Interea (inquit Ionas c) cogitatio in mentem venit, vt Venetiorum, qui & Sclaui dicuntur (siue potius Sclauorum, qui in Venetiæ prouinciæ partibus degerent) terminos adiret, cæcasque mentes euangelica luce illustraret, ac aberrantibus veritatis viam panderet. Cumque hoc votis patrandum inesset, Angelus Domini per visum apparuit, parumque ambitu, velut paginali soleat stylo orbis describere circulum, mundi compagem monstrauit: Cernis, inquiens, quod maneat totus orbis desertus? perge dextra lauaque, qua elegis, vt laboris tui fructus comedas. Intellexit ergo ille, non esse gentis illius*

b Ion. in vita S. Columbani c. 27.

VATICINIVM COLVMBANI DE THEODOBERTO REGE.

VI. THEODOBERTVS REX OCCIDITVR.

VII. c Ion. in vita S. Columbani c. 28. 29. 30.

a Ion. ibid. c. 29.

VIII. COLVMBANVS IN ITALIAM VENIT.

in promptu fidei profectum: quicunque in loco, donec adiutus ad Italicum viam pandat. Et post alia nuper recensita subdit ista a:

Beatus ergo Columbanus cum vidisset (vt superius diximus) desertum à Theodorico Theodobertum, relicta Gallia atque Germania, Italiam ingreditur; vbi ab Agilulpho Longobardorum Rege honorifice receptus est: qui largita optione, vt intra Italiam, quocunque in loco voluisset, habitaret, Dei consultu actum est, dum ille penes Mediolanum vrbem moraretur, vt haeresis eorum fraudes, id est, Ariana perfidia, Scripturarum cauterio discerpere ac dissecare vellet, contra quos etiam libellum florentis scientiae edidit. Longobardi namque magna ex parte eiusmodi tenebantur morbo oppressi, quos curare propensiori studio Columbanus laborauit. Pergit Ionas dicere de monasterio ab eodem aedificato in loco Bobium appellato.

IX. Porro eum, qui comitatus est sanctum virum in Galliis Eustasium, Luxouiū ad monasterium primum redire iussum, ex eodem auctore colligitur, & eo, qui res gestas sancti Vualerici Abbatis conscripsit, eiusdem temporis scriptore: qui & testatur à Sancto Columbano relictum praefectum monasterii Luxouiensis eumdem Vualericum discipulum suum, eximiae sanctitatis virum, & in miraculorum editione praestantem, qui vna cum Eustasio vindicauerunt monasterium Luxouiense è manibus laicorum, qui, postquam sanctus Columbanus recessit, diripere eius bona non sunt veriti. Porro ab eodem Vualerico propagatū est monasticum institutum in Galliis, aedificante ipso aliud monasterium, adiuuante Clothario Rege Francorum, apud Ambianum. Extant b eius res gestae fideliter scriptae in omnibus consentientes veritati, quibus & traditur à Iona Abbate conscripta esse vita sancti Columbani; quod & affirmat Sigebertus de viris illustribus.

b Habet eius Martirologium die 1. April.

X. c Beda hist. Angl. lib. 2. c. 5. EDILBERTHI ANGLI REGIS OBITVS.

Accidit praeterea, vt hoc anno primus Rex Anglorum Christianus Edilberthus ex hac vita transiret, de quo ista Beda c: *Anno ab Incarnatione Dominica sexcentesimo decimo tertio (qui est annus vigesimus primus, ex quo Augustinum Episcopum cum sociis ad praedicandum genti Anglorum missus est) Edilberthus Rex Cantuariorum post regnum temporale, quod quinquaginta & sex annis gloriosissime tenuerat, aeterna caelestis regni gaudia subiit: qui tertius quidem in Regibus gentis Anglorum sanctis Australium eorum prouinciis, qua Humbro fluuio & contiguis ei terminis sequestrantur à Borealibus, imperauit; sed primus omnium caeli regna conscendit.* & inferius: *Defunctus vero est Rex Edilberthus die vigesima quarta mensis February post viginti & vnum annos accepta fidei, atque in portu sancti Martini intra Ecclesiam beatorum Apostolorum Petri & Pauli sepultus, vbi & Bertha Regina coniunx condita est.* At licet hunc annum Redemptoris consignet Beda obitus Edilberti Regis; tamen in eiusdem Bedae epitome annus obitus ipsius Regis ponitur sexcentesimus decimus sextus. Rursus vero, cum idem (vt vidisti) iterato assimet, vigesimo primo anno, ex quo fidem Christianam accepisset, esse mortuum: si numeres ab anno quingentesimo nonagesimo septimo, quo Fidem Christianam ipsum recepisse, idem ipse testatur in epitome, & liquet ex ipsius historiae libro primo, capite 23. & sequenti, de quo dubitandi nullus est locus, cum id pateat ex sancti Gregorii Papae litteris tunc datis: plane dicendum erit, ipsum Regem defunctum esse anno Redemptoris sexcentesimo decimo octauo. De quo pergit Beda: *Qui inter cetera bona, quae genti suae consulendo conferebat, etiam decreta illi iudiciorum iuxta exempla Romanorum cum consilio sapientium constituit: quae conscripta Anglorum sermone hactenus habentur, & obseruantur ab ea. In quibus primitus posuit, qualiter id emendare deberet, qui aliquid rerum vel Ecclesiae, vel Episcopi, vel reliquorum ordinum furto auferret: volens scilicet custodiem eis, quos & quorum doctrinam susceperat, praestare.* Videsne, quod fundamentum posuit, dum ad stabiliendum perpetuo regnum animum semel addixit? Subdit vero Beda de persequutione facta sub eiusdem Regis successore:

XI. *At vero post mortem Edilberthi cum filius eius Edualdus regni gubernacula suscepisset, magno tenellae adhuc vbi Ecclesiae cremento detrimento fuit. Siquidem non solum Christi fidem reuerere voluerat, sed & fornicatione pollutus est tali, qualem nec inter Gentes audiuisse Apostolum testatur, ita vt vxorem patris haberet. Quo vtroque scelere occasionem dedit ad priorem vomitum reuertendi iis, qui sub imperio suo parentum, vel fauore, vel timore regio, fidei & castimoniae iura susceperant. Nec suorum flagella districtionis perfido Regi castigando, vel corrigendo defuturam crebra mentis vesaniae & spiritus immundi immissione premebatur. Auxit autem procellam huius modi perturbationis etiam mors Saberethi Regis Orientalium Saxonum: qui vbi regna petiuit, tres filios suos, qui Pagani perdurarunt ante, regni sui heredes reliquit, coeperunt illi mox idololatriae, quam vomerant aliquantulum intermisisse videbantur, palam seruire, subiectisque populis idola colendi liberam dare licentiam.*

Cumque viderent Pontificem celebrantem in Ecclesia Missarum solemnia Eucharistiam populo dare: dicebant (vt vulgo fertur) ad eum, barbara instante stultitia: quare non & nobis porrigis panem nitidum, quem & patri nostro Saba (sic namq; eum appellare consueuerant) dabas, & populo adhuc in Ecclesia dare non desinis? Quibus ille respondebat: Si vultis ablui fonte illo salutari, quo pater vester ablutus est, poteritis etiam panis sancti, cui ille participabat, esse participes. Sin autem lauacrum vitae contemnitis, nullatenus valetis panem vitae percipere. At illi: Nolumus, inquiunt, fontem illum introire, quia nec illo opus nos habere nouimus: sed tamen panem illum edere volumus.

Cumque diligenter ac saepe ab illo essent admoniti, nequaquam fieri posse, vt absque purgatione sacro sancta quis oblationis sacrosanctae communicet: ad vltimum furore commoti aiebant: Si non vis assentire nobis in tam facili causa, quem petimus, non poteris iam in nostra prouincia demorari. Et expulerunt eum, vt de suo regno cum suis abire insserunt. Qui expulsus inde, venit Cantium, tractaturus cum Laurentio & Iusto coepiscopis, quid in his esset agendum. Decreuerunt ergo communi consilio, quia satius esset, vt omnes in patriam redeuntes, liberam vbi mente Domino deseruirent, quam inter rebelles fidei barbaros sine fructu laborarent. Discessere itaque primo Mellitus ac Iustus, atque ad partes Galliae secessere, ibi verum finem expectaturi dissidentes. Sed non multo tempore Reges, qui praedictum à se veritatis expulerant, demum eis cultibus impune seruiebant: nam expresa contra gentem Genuissorum in praelium, omnes pariter cum sua militia corruerunt: ita sic (licet auctoribus perditis) excitatum ad scelera vulgus potuit territi, atque ad simplicitatem fidei & charitatis, qua eis in Christo renocari. haec de discessione Episcoporum Beda: quomodo autem diuino monitu sint reuocati, sequenti anno, quo contigit, dicturi sumus.

IESV CHRISTI ANNVS 614.

BONIFACII PAP. IV. Annus 8. HERACLII IMP. Annus 5.

DECIMO QVARTO supra sexcentesimum anno Redemptoris nostri, Indictione secunda, octaua Maii (licet aliqui habeant, vigesimaquinta eiusdem mensis) Bonifacius Papa quartus eius nominis moritur, cum sedisset annos sex, menses octo, ac dies tredecim, atque ordinationibus duabus creasset diaconos octo, & presbyteros per diuersa loca viginti quinque: sepultusque est in basilica S. Petri. In monumentis Vaticanę basilicę collectis à Manlio istiusmodi epitaphium inscriptum eius sepulchro traditur:

Vita hominum breuis est: hanc certa terminat hora;
Sed vita aeterna deinde paratur iter.
Quo non indecora, aut rorsum peruiura videtur;
Sed pulchrum atque decens tam sine fine manet.
Sic igitur quid mors stimulis agitaris iniquis?
Quid feris incassum? Quid furibunda geris?
Commoda nulla tibi poterunt tua facta referre,
Nec prodesse potest impetus iste tibi.

Grego-

Gregorij semper memoria, atque exempla magistri
Vita, opere, ac dignis moribus iste sequens.
Quo tractus rapuit astra beata volant
Mittere ad astra animam, reddere corpus humo.
Sancta nonhospitali qualibam membra dolore
Rursus in antiquo palluere versa manent.
Quæ cælestia anima stabilire in corpore surgant
Ad verum æternum, te præsente, magis.
Sancta tuis meritis, vita clementia Patris
Spem certam hanc famulis insita habere suis.

Hic requiescit Bonifacius iunior, qui sedit annos sex, menses octo, dies duodecim, depositus est octauo Idus Maij, imperante domino Heraclio anno eius quinto.

Extat ibidem eiusdem Bonifacij alia eiusmodi sepulchralis inscriptio:

Gregorij quartus hæc hic Bonifacius almus,
Hunc qui Sedis fuit aptus rector, & edis.
Tempore qui Phocæ cernens templum fore Romæ
Dilectæ cunctarum fuerant quæ dæmoniorum
His expurgavit, sanctis cumulisque dicavit,
Cum natalis solemnia qui celebratis
Prima Septembris fert hoc luce quarta Calendis.

Hactenus.

Sed quod habet de mense Septembris, non ad obitum refertur, sed ad creationem, quæ natalis dici & celebrari quoquo consuevit, licet ex Anastasio superius dictum sit, ipsum creatum die decima octaua Septembris. Cumque post obitum vacasset sedes menses quinque, & dies duodecim. Deusdedit Romanus, filius Stephani, ex subdiacono creatur Romanus Pontifex decima tertia die Nouembris. Hæc ex Anastasio. Vt autem subdiaconus Romanus Pontifex crearetur, nunc primum accidit nullique maiorum exemplo: vt plane in clero magnas fuscitationes conciitatas esse, sit argumento. Verum alia effectio ab hac diuersa, vt dicat filius Stephani subdiaconi. Sed vt, omissis aliis, Deusdedit eligeretur, egregia quidem sanctitas præstitit, qua inimice inter tot tenebras clarebat emicuit.

Quo pariter anno Ecclesia Anglicana collapsa resurgit, & maioribus indies incrementis augeri ac stabiliri cœpit. Siquidem Rex Adelualdus filius Edilberthi prætergressum Christianus effectus. Episcopos, qui in Gallias fugerat, Mellitum & Iustum reuocauit post annum in Angliam. Quomodo autem hæc adeo inexpectata à Deo concessa fuerint, à Beda sic narratur a:

Cum vero Laurentius Episcopum Mellitum, Iustumque sequentes, ut Britanniam esset relicturi, nocte in Ecclesia beatorum Apostolorum Petri & Pauli, de qua nos frequenter iam diximus, stratum parauit. In quo cum post multa vigilia lachrymas ad Deum pro statu Ecclesiæ fudisset, ad quemdam tandem somnus oppressit, atque obdormiens: apparuit ei beatissimus Apostolorum Princeps, & multo illum tempore secreta visionis arcanis affecit, fciscitabatur Apostolica districtione, quare propter quem se desereret, vel cui pastorem suæ Christi in medio luporum positus fugiens ipse dimitteret? Et mox, inquit, obiit ei exempla, qui pro pusillo Christi grege, quem illi in mundum sua delectione commendauerat, vincula, verbera, carceres, afflictiones, ipsam postremo mortem, mortem autem crucis ad imitandum Christi ipse cum Christo consummandus pertulit? His beati Petri flagellis simul & exhortationibus monitus famulus Christi Laurentius mox mane facto, venit ad forum, & retecta vestimenta, quantum esset verberibus lacer atus, ostendit. Qui multum mirantes, & inquirentes, quis tanto viro tam dura ausus fuisset plaga infligere: vt audiuit, quia causa sine salutis Episcopi ac totius Christi ecclesiæ tanta esset tormenta plagasque perpessus, vehementer mirantes, atque anathematizantes omnem idolatriæ cultum, dulcedine cœlestis verbi illustrati, susceptæ fidei Christi, & baptismatis fonte renati, quantum valuit, in omnibus consulere & fauere cœpit.

Misit itaque in Galliam, & reuocauit Mellitum & Iustum, ut sicut fidei Christianæ libere instituendæ redire properet. Qui post tertium, vel quartum annum, reuersi sunt. Et Iustus quidem ad ciuitatem Rhodi, cui præerat, rediit, Mellitum vero Londoniensis Episcopum recipere voluerunt, idololatris Pontificibus magis seruire gaudentes. Non enim tanta erat ei, quanta patri ipsius regni potestas, vt et iam nolentibus, ac contradicentibus Paganis, Antistitem suæ posset Ecclesiæ reddere. Verum tamen ipse cum sua gente, ex quo ad Dominum conuersus est, diuinis se studuit mancipare præceptis. Denique & in monasterio beatissimus Apostolorum princeps Ecclesiam sanctæ Dei genitrici fecit, quam consecrauit Archiepiscopus Mellitus. hæc Beda.

IV.

Sed de Britannia in Gallias transeat oratio, narratura terribile Dei iudicium aduersus improbũ Regem Theodoricum, & nefariam Brunichildem Reginam eius aliam, qui post alia peccata deformia (vt vidimus) addiderunt, vt bellum excitarint aduersus Dei seruos: nam postquam sanctum Desiderium Episcopum Viennensem occidendum curarunt, & sanctam Columbanum è suo regno longius expulerunt, aliud etiam nefandum sacrilegium his additum est ab impia fœmina: etenim virum sanctissimum necandum iussit Delphinum Episcopum Lugdunensem, vt Beda testatur b, qui dum agit de Vualfridi in Vibem peregrinatione, hæcait: *Cum igitur annos aliquot in studiis occupatus, felicibus exegisset, rediit ad Deiparam in Galliam, & tres annos apud ipsum commoratus, attonsusque est eo, & in tanto habitus amore, vt heredem sibi illum facere cogitaret: sed ne hoc fieri posset, Antistes crudeli morte peremptus est, & Vualfridus ad sua potius, hoc est, Anglorum gentis Episcopatum reseruatus. Nam Brunichilda Regina, missis militibus, Episcopum iussit interfici: quem ad locum quidem, in quo decollandus erat, sequentes Vualfridus clericus illius, desiderans eum eo (tametsi ipso multum prohibente) pariter occumbere. Sed hunc vbi peregrinum atque orientalem de natione Anglorum cognouere carnifices, pepercere illi, nec eum trucidare cum suo voluere Pontifice.* hæc Beda. Risimus autem recentiorem auctorem, qui conatus est eandem Brunichildem exoluere, Æthiopem lauans, quæ ab omnibus historicis huius temporis sacrilega, sanguinaria, & vbique nefaria conclamatur: neque enim Gregorii laudes crimina postea commissa purgant. Iam vero, vbi completa est iniquitas eius, adfuit tempus, vt eiusdem S. Columbani sæpius repertum vaticinium impleretur, quo prædixerat fore, vt intra tricennii temporis spatium Clotharius totius Galliæ regno potiretur.

b Beda lib. 5. c. 20. DELPHIN. EPISC. LVGDVN OCCIDITVR.

V.

THEODORICI REGIS FRANCORVM INTERITVS.

Iam accepistis anno superiori, bellorum victum à fratre Theodorico Theodobertum è medio internecione esse sublatum anno regni sui decimoseptimo, quem superiorem annum fuisse, ex ipsius regni exordio satis exacte superius est demonstratum: cum vero vno amplius anno Theodoricum regnasse maiores tradant, vtique hoc anno ipsum finem imposuisse regnandi, dicere opus est. Quem quidem fulmine ictum interiisse, Ionas Abbas sui temporis historiam scribens testari videtur: veneno autem necatum dolo Brunichildis auiæ ob inimicitias post obitum Theodoberti ortas, testatur Aimoinus d, referrque aliorum sententiam dicentium eum ex hac vita ereptum dysenteriæ morbo, decimooctauo regni sui anno. Sed accipe, quæ Ionas de eius interitu habet, & addit de vindicta Clotharii in Brunichildem diuini iudicii seueritate vibrata. Vbi enim de Theodoberti obitu egit, ista mox subdit: *Porro Theodoricus penes Metensem morans oppidum, diuinitus percussus, inter flagrantis ignis incendia mortuus est. Post quem Brunichildis filium eius Sigebertum in regnum suscepit.*

c Ion. in Columb. c. 28.

d Aimoin. l. 3. c. 80.

VI.

Antequam autem reliqua prosequamur, non prætereamus de hoc Sigeberto filio Theodorici in Regem prouecto egregium factum, quod hoc tempore fuisse exordio eiusdem regni accidit: scribit id Vualtridus S. tabularii magni nominis suæ ætatis auctor in rebus gestis sancti Galli Abbatis de virgine eiusdem Regis sponsa, Fredeburga nomine, à sancto Gallo à dæmone liberata, & Deo dicata, dignum quidem memoria exemplum, quod inseratur Annalibus. Vbi enim de virgine ornata narrationem absoluit, hæc auctor ait: *Non multo euoluto die, volens Rex idem puellam sicut filiarum sortare, celebri electo sacerdotum & Principum suorum senatum nuptiarum præcepit adesse solemnia. Cumque stipatus agmine procerum introisset, vbi ipsa manebat,*

e Apud Sur. 16. Octobr. c. 11. FREDEBVRGA VIRGINIS ET DESPONSATA CHRISTO.

bat, dixit illa: *Ascendamus in palatium: nam nuptiæ paratæ sunt, sacerdotes & capita populorum cum benedictionibus congruis advenerunt.* Quibus illa auditis, cecidit ad pedes eius, dicens: *Mi domine, quia præterita passio tua me pondere tabefecit, vires absorbuit valetudo contraria, & membrorum officia ægritudine sunt resoluta: da mihi vel septem dierum inducias, vt aliquatenus virium detrimenta recuperem, & sic tuis possim applicari conspectibus. Quam petitionem dum Rex pie susciperet, ad palatium remeant.*

VII. AD SACRVM ASYLVM FRIDIBVRGA CONFVGIT.

Transactis interea septem diebus, circa matutinum officium, puella cum duobus viris totidemque puellis Ecclesiam beati Stephani protomartyris introiuit, & secedens post tumulum templi, exuit se vestimentis regalibus, & habitum proposito sanctiorio assumpsit, nescientibus hoc viris, qui pariter cum illa aduenerunt. Deposito ergo terrenæ dignitatis amictu, sanctimonie nitorem cum quodam suis sequuta contemptu, accessit ad altare, & in faciem prorues, Dominum studiosius adorauit: ac deinde cum se erigeret, cornu comprehendit altaris, & huiusmodi voces emisit: Beate Stephane, qui sanguine tuo testimonium Christo perhibuisti, deprecationem meam tuis meritis Domino commendato, vt tua intercessione hodie cor domini mei Regis conuertat secundum voluntatem meam, ne velamen, quod amore Dei suscepi, auferat de capite meo.

VIII.

Viri ergo, qui erant cum illa, hæc videntes, venerunt ad Regem, & nunciauerunt ei, quæ facta fuerant. Et ille aduocans sacerdotes, & quosdam Principes suos, cæpit inquirere ab eis, quid super hac re faciendum censerent. Cyprianus Arelatensis Regi respondet: quia (vt liquido claret) puella hæc, cum a demonio eruebatur, hoc se voto, quod perfecisse videtur, constrinxit: cauendum tibi est, ne forte, si irritum feceris votum eius, redeuntes demonum compromatur incursu, & sint tibi omnium pessima proprium; tu vero tanti criminis reatum incurras. Rex ergo iustitiæ tenax, & timore Domini plenus, huic consilio deuotæ mentis pandit assensum: & ingressus Ecclesiam, fecit afferri vestem nuptiis præparatam, & coronam sponsæ interioribus imponendam. His allatis, dum puellam ad se iussisset accedere: sponsa Dei iam Agni comitatibus hæreus, auelli non potuit ab altari; quia se timebat de Ecclesia protrahendam.

Cumque instantium aræ cornibus inhæreret, Rex eam, ne timeret, admonuit: Hodie, inquiens, per omnia tua voluntate videbis effectum. Porro illa inter spem & metum posita, caput super altare reclinatis: Ecce, ait, ancilla Domini, fiat mihi secundum voluntatem tuam. Rex vero iussit sacerdotibus, vt eleuarent eam, & ad se perducerent. Quo facto, indutaque est, illo iubente, veste regali, & sacro velamine coronata. Intuitus autem eam Rex religiosus, dixit illi: Ecce meis te nuptiis præparatam sponsi cælestis, Domini nostri videlicet Iesu Christi cedo complexibus. Et dexteram eius comprehendens, posuit in altari: deinde Ecclesiæ limen excedens, lachrymis abscondentibus patefecit amorem. Post hæc vocauit eam, & iuxta se fecit in palatio residere, & donis ingentibus honoratam, præfecit monasterio ancillarum Dei, quod in honorem beati Petri principis Apostolorum constructum est in Metensium ciuitate, vbi gesta sunt vniuersa, quæ proxima narratione reuoluimus. In his autem omnibus perficiendis sequuta est puella consilium beatissimi Galli, qui eam, Domino auxiliante, à demonio liberauit. Hactenus de Fridiburga filia Gunzonis Ducis, sponsa vero Sigeberti Regis. In quo glorioso facinore non minus eluxit pietas Regis, cum religionem suis censuit affectibus præponendam, quam virginis de contemptis regalibus nuptiis ingens animi fortitudo.

IX.

Sed obfuit pio Regi auia Brunichildis, à qua post Theodorici patris obitum eiectus fuerat in Regē: quotquot enim aduersus Brunichildem odium concepērant, in Sigebertum illicò penitus conuertebant. Obfuit & detestabilis vita parentis, vt diuinitus immissa vindicta omnes filios eius secundum sancti Columbani oraculum cito pertigerit: de his enim Ionas ista habet a: *Itaque Clotharium memor prophetiæ viri Dei, collecto exercitu, fines regni, qui sua ditioni debebantur, conatur accipere. Contra quem Sigebertus cum hostibus cuneis pugnaturus aduenit. Quem Clotharius captum peremit, fratresque eius quinque Theodorici filios cum auia Brunichilde cepit: pueros separatim peremit: Brunichildem vero primo ignobiliter camelo impositam, hostibus gyrando monstrauit; postque indignorum ejnorum cauda irretitam miserabiliter vita priuauit. Fundatus ergo radicitus que leta Theodorici stirpe, Clotharius pontum ei stirnum regnorum solus monarchia. Quo facto, beati Columbani prophetia in omnibus impleta est.* hæc Ionas: eadem plurimus Autoribus & aliis censentes cuncta fœminæ improbæ scelera, quam non duorum, sed vnius indomiti equi caudæ alligatam tradunt, sicque miserando modo raptatam mori calcibus equi coactam. hæcquidem Rex, vt clamantium campopulo satisfaceret. Aiebant enim Autores b:

Acclamanti huc cuncto, postquam camelo imposita est circumducta, inaudito eam debere supplicii genere, mox innocentem exhiberi equum, crinesque miserrimæ Reginæ cum vrticis caudæ eius colligari, ac demum ad cursum concitato. Sicque primo impetu currentis equi calcibus ferè rorum dissectam, reliqua vero membra per asperas quasque sentibus rupibusque prorsus lacera dissipata sunt. hunc consecutæ est finem fœmina lucem propinquorum cædibus per multa annorum spatia exstiata: decem namque Reges eius opera & consilio fuisse extinctos, Clotharius numerauit. Porro tanta ultrix sceleratoletauit Deus, vsquedum in seruos suos non esset furens fœmina debacchata. Has ipsa messuit fruges ex mundanæ prudentiæ semine, quæ nihil non tenuitas finoris, vt regnaret, posset que mori Regina: talemque triumphum meruit ex cæde multiplici eorum nunciorum, ac tali morte obire diem illa, quæ Dei seruos hostiliter est persequuta.

Sic igitur Brunichilde vna cum spuria prole Regum è medio sublata, Clotharius solus Monarchiam totius Galliæ (secundum quod sanctus Columbanus prædixerat) est consecutus: memorque viri sanctissimi vaticinii, legationem ad eum satis dignam mittit per Eustathium præfectum Luxouiensis monasterii eius discipulum una cum collegis nobilibus monachis, vt rogatent ipsum remeare in Gallias ad locum, ex quo eiectus fuerat. Obiit diligēter munus susceptum legationis Eustathius: verum persuadere id minime potuit Columbano, vtpote qui probe sciret iam imminere sui corporis dissolutionem: præstitit autem illud, vt paræneticas ad Regem literas daret, eadem que commonitorias, quibus eum intra limites bene institutæ vitæ contineret: quas Rex pie gratissime accepit, & earum præscripto vitam moresque composuit. Habet hæc omnia Ionas in fine rerum gestarum eiusdem Columbani. De eodem Clotharo Rege illud quidē habetur expressum fuisse studiosissimum seruorum Dei, qui sciret eorundem cultu conciliare sibi puriter Deum. Inter alios autem sanctissimos viros, quibus his florebant in Gallis, fuit Arnulphus Metensis Episcopus vitæ moribus & miraculis clarus: hunc sibi adhibuerat in Consiliis Rex Theodobertus: quo modo autem & Clotharius eius vsus est opera, dicemus anon sequenti.

Inhærebat prætetea lateri Regis Faro nobilis vir & prudentissimus, qui post ea creatus Episcopus Meldensis egregia claruit sanctitate, in cuius rebus gestis fideliter scriptis mentio habetur de legatione contra memoratorum Saxonibus ad Clotharium missa hoc ipso anno, nempe monarchiæ ipsius exordio, cuius causa ipsi legati subiissent supplicium mortis, nisi Faro intercessisset. Res gesta ita narratur c. *Non desunt, qui scribant, missorum ad Clotharium Regem (cum suscepit Francorum monarchiam) à Saxonum gente legatos, eosque verbis amarissimis ejus, vtpote adeo Clotharij animum exacerbasse, vt insseret eos confestim interfici, vta præcipite eum extimulante. Et quamvis proceres eum à tali facinore dehortarentur, dicerentque, se legatos omnium immitis gentis eam vim afferat, cum ius gentium violarentur, & contra ipsas quoque Francorum leges venturum: nihil tamen apud iratum Regem efficere potuisse, quod rapta moderatum haberet, sanum consilium non admitteret. Tunc vero magna vir prudentia Faronem, dixisse, vt foret, quod Rex mandasset, soluta fermonibus effecisse, vt Christiana religione volueret animum. Atque id cum illa Regi & aulicis insinuasset, non solum vita data*

a Ion. in vita S. Columbani c. 28.

BRVNICHILDIS ET FILIORVM THEODORICI INTERITVS.

nate, sed etiam muneribus affectus ad suos cum gaudio remittitur. Hæc de legatis. De ipso autem Farone, quomodo sæculo usque cunctæ nuncium remiserit, ita idem prosequitur auctor.

Interea autem cum apud Clotharium Regem multa præclare gereret, sororem Farani virginem sanctissimam sæpenumero magno ipsius desiderio videre voluit. Accepit igitur ad eam, & in tantum familiari cum colloquio sapientique sermone permotus est, ut amplissimi palatij honores, Regisque singularem amicitiam sibi non leviusculam pararit, ipsiusque consilij oblectamenta, adhuc regiæ juventutem florè, reluxerit, & consentiente uxore Bladegilde luctuosissimorum se abnuxerit, Ecclesiam beati Stephani Meldensis, quæ tum magna premebatur paupertate, multis vellerum opibus ditarit, sancta quoque Fara cœnobium magnifice ædificarit, & non cives modò, sed etiam peregrinos & exules pio facultatum sustentarit. Crescente autem fama sanctitatis ejus, quo augiorem magis eius amore incensa, puellas virgines nutrivit, quæ eius opera in monasterio Fare, & alio quodam, Christo militarent. restatur id quidem etiam Beda a, qui & meminit de Farone Meldensi Episcopo hospite Hadriani, qui à Vitaliano Papa in Angliam missus fuit, neque mentio eiusdem in Actis sancti Eustasii Abbatis Luxoviensis, ubi & plura de sorore eius Burgundofora, eadem cum Fara quasi Burgunda Fara. Sed de his modo tam.

Jam vero qui anditur ab Oriente luctus, & quæ Hierosolymis clamat vox sanguinis, in se stylum convertit. Hoc quidem anno quinto Heraclii imperatoris à Cosdroe Persarum Rege Syrias cum exercitu deuastante Palæstina Hierosolymitana ciuitas capitur, & qui in ea erant Christiani captiui misere ducti sunt, ludæisque ab eo venumdati, qui ab ipsis non modo gentium mitiorum, et etenim sunt, sed diuersis innumerisque afflictionibus crudelissimè cruciabant. Luctuosa quidem Palæstinæ, lugubresque tragœdiæ, quæ tamen quam breuiter in Annalibus à Theophane ita reperiuntur esse describuntur.

Anno quarto imperij Heraclij coeperunt Persæ tertiadecimo bello, & Palæstinam & sanctam ciuitatem, & multos in ea per indecoram manus interfecerunt, id est (vt quidam aiunt) millia nonaginta. Ipsi enim eunctos Christianos, prout vnusquisque habere potuit, occidebant. Zachariam vero Hierosolymitanum patriarcham comprehensum, & pretiosa & vniuersa ligna sanctæ Crucem multa præda abduxerunt in Persidem. hæc Annales, paucis his verbis dignam ingenti volumine historiam perstringentes: vt hoc doloris ad luctum accedat, quod dignam prolixa narratione tractationem nimia breuitate restringantur, & quodammodo præfocatæ sint, turbulæ ne legentis animum tristi mœrore conficerent. Sed contrarium sæpe accidit: etenim vberiores lacrymas citat lachrymarum ipsa compressio, cum tertiatum dolor tandem inuenit, is libertate et semel relaxentur habenis.

Si quæ autem ibi tanta vastitate inueniri potuit consimilis, ibi minus fuisse ea quidem à magno illo Alexandrino Patriarcha Ioanne, de quo scribit ita Leontius: Cum Persæ populati essent vniuersam Syriam, quo eorum manus potuerat vbique, tum laici, qui magistratum gerebant, & primarij, tum clerici cum Episcopo confugiunt Alexandriam. Quibus omnibus dum ille & nomine singulos commodare quotidie studebat, quæcunque ad vsum necessaria, non ad indigentiam tantum sustinendam, vt aliquid faceret, quod esset sordidi & abiecti animi, sed ad eum, qui aperit manum, & omne animal implet benedictione.

Cum autem Rasimus dux exercitus Cosroi vastasset & depopulatus esset vniuersam loca Hierosolymorum: postquam hoc audisset ille bonus Deo, & quod omnia sancta fuissent igni tradita, dixisse quidem non potest ut Hieremias, id quod factum fuerat. Non habuit autem conferre cum commiseratio, sed mœstus etiam Chrysippus quendam verum pœnæ, tradens ei multum auri, frumenti, vini & alia alimenta & indumenta, & ad ea vehenda iumenta plurima, tum vt efficeret vastitatem, tum etiam vt eos, qui remanserant in captiuitate, iuuaret ea, quæ dicta fuerunt, reficeret. Præterea autem Theodorum quoque Amathuntis Episcopum, & Anastasium Præfectum magni montis Antony, & Gregorium Episcopum Rinocororum emittit ad eos recipiendos, qui abducti fuerant in captiuitatem, vim auri prælens prope innumerabilem. hæc Leontius obiter.

XVI. THRENI ANTIOCHI DE HIEROSOLYMA CAPTA.

Non defuit eiusmodi Hierosolymitano excidio præter Ioannem Episcopum Alexandrinum, alius, qui proxime cuncta vidit, lamentator, & qui Threnos scripserit Hieremiæ, & ad lugendum partier alios inuitarit. Fuit iste Antiochus monachus Palæstinus vitæ sanctitate mirificus, & doctrina celebris, cuius extant homiliæ centum vndetriginta, qui sparsim eiusmodi cladem in suis homiliis deplorasse apparet, vt eum aite: *Debemus lachrymas profundere amaritudinis plenas. Primum quidem, quod ciuitas sancta incendio conflagrarit, Crux quoque sancta Christi Dei nostri in Persidem transmigrarit. In eorum item gratiam, qui tot atrocis bellis perierunt: nobis enim erant compares, & eadem nobiscum insigniebantur fide. Ad quem modum tuel Propheta clamat: Plangite sacerdotes, qui ministratis altari; quia misere afflicta est omnis terra. Flete sacerdotes, qui ministratis Domino, & dicite: Parce Domine populo tuo, & ne des hereditatem tuam in opprobrium, vt dominentur eius nationes: vt ne dicant: Vbi est Deus eorum? & cetera eadem lugendo recitat, insuper alibi his verbis f: Si quando aliàs, nunc maxime tempora, iuxta quod dictum est: Neque enim nunc vel obmutire licet, aut aperire os. Siquidem Domine serui tui, & ipse, qui te colunt, confusio facta est, & illatum opprobrium. Tibi enim Deo nostro iustitia, nobis autem confusio vultus nostri, (vt hoc probat res) nobis, Principibus nostris, & Regibus nostris: quia peccauimus, iniquè egimus, & à rectitudine defecimus via tua, nec mandata tua obediuimus. Quæ enim prophetico afflatus Spiritu futura præuidit Hieremias, nunc temporis contigere. Is enim ait g: Confusi sumus, quia audiuimus opprobrium nostrum; operuit ignominia faciem nostram, quia ingressi sunt alienigenæ sanctuaria nostra in domum Domini &c.*

a Anglor. eccles. hist. lib. 4. cap. 1.

b Bed. in Martyrol. 3. Kal. Nouembr.

c Antioch. homil. 107. tom. 2. Bibliothe. SS. Patr.

d Ioel. 2.

e Antioch. hom. 190. & Antioch. homil. 89.

f Dan. 9.

g Hier. 31.

XVII. PRECES ANTIOCHI SIVE EXOMOLOG.

Sed sicut & Hieremias ad Threnorum calcem preces apposuit fructuosas, eodem quoque modo sanctus Antiochus addidit orationem ad Deum conuersus sermonem precatorium fundens, qui inscribitur Antiochi exomologesis, quæ ad homiliarum finem legitur in hunc modum: *Domine Deus omnipotens, magnus tu, & admirabilis, qui te diligunt, & custodiunt mandata tua. Memor esto miserationum tuarum, & copiosæ misericordiæ tuæ, quæ à seculo sunt. Ne obliuiscaris testamenti tui, qui dixisti i: Si mandata mea non custodieritis, visitabo in virga iniquitates vestras, & in verberibus iniustitias vestras, misericordiam autem meam non dispergam à vobis; & quæ procedunt per labia mea, non faciam irrita. Confirmentur sermones ipsi tui, Here benignissime, & auser peccata nostra, quippe qui miserator es & longanimis. Tibi enim Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio facies nostræ adoperit (vt hac dies probat) quia peccauimus coram te, Domine, neque exaudiuimus vocem tuam, vt ambularemus in mandatis tuis, quæ dedisti in conspectu nostro: sed contempsimus te, DOMINE DEVS noster: eoque coheserunt nobis ingentia mala hæc. Ne fis quidem conuersi sumus ad custodiam mandatorum tuorum, sed abiimus vnusquisque in sensum prauicordiæ nostri, vt faceremus, quæ mala sunt coram oculis tuis Domine. Ecce sanctuaria nostra hæc deserta: ciuitas ipsa succensa est, populus in captiuitatem abductus. Facti sumus in opprobrium tuum, qui in circuitu nostro sunt. Facti sumus subtus, & non supra: quia peccauimus tibi Domino Deo nostro, eo quod non audiuimus vocem tuam. Ob hoc expulisti nos, & destruxisti nos, & commouisti terram, & conturbasti eam. Ceterum tu longanimis cum sis, & copiosa misericordia, sana contritiones eius, quia commota est vehementer: populus enim tuus expertus est dura, super quo frustra inuocatum est nomen tuum. Impleti sunt sermones Prophetarum tuorum super nos. Quia venerunt k gentes in hereditatem tuam, & polluerunt templum tuum, in quo mysterium perfectum est dispensationis vnigeniti tui: & sanctuarium tuum igni succenderunt, quin & Hierusalem posuerunt in pomorum custodiam: mortuorum seruorum tuorum in medio tui xta ac in circuitu Hierusalem passim disiecta sunt, nec erat, qui sepeliret.*

i Psal. 88.

k Psal. 78.

XVIII.

Vt ciuitatem nostram, ornamentum ac decus, salutis, in quam, nostra ipsa, nempe Crucem Christi tradidisti fidei aduersarij.

Falli

Facti sumus opprobrium tam vicinis, quàm qui longissime dissiti sunt, subsannatio & derisio omnibus gentibus. Auertisti enim nostrorum sum post inimicos nostros, & qui oderunt nos, diripiebant sibi. Dedisti nos tanquam oues ad escam expositas, & inter gentes dispersisti nos. Vendidisti populum tuum sine pretio, & non erat multitudo in commutationibus nostris. Tradidisti nos in manus inimicorum exlegum, ac Regi iniquo, omnimque, qui per vniuersam terram grassantur, longe malignissimo addixisti nos. Nec sic quidem vniuersi flagellis tuis attriti indoluimus: adeo sensus nostri nimia contentione ac studio in malum propendent ab vsque pueritia, sed & ad annos prouecti viriles in huiusmodi vitiis solito amplius occalluimus. Prorsus Domine iustus tu es in omnibus, quæ fecisti nobis: nunc demum scimus, quia peccata nostra ipsa resipuerunt nobis: peccata enim nostra nimis quam multa increuerunt in conspectu tuo Domine. Sed misericordia tua Domine anticipet nos, quia tu in nobis Domine, & nomen tuum sanctum inuocatum est super nos. OPPROBRIVM DEFLET CHRISTIANORVM.

XIX. Quiescat, obsecro, ira furoris tui, & ne confundas nos in finem, neque memineris iniquitatum nostrarum antiquorum, & ne à nobis quidem recens commissarum: neu indignos nos pronuncies tuis misericordiis: quin potius reminiscere, quia tanti nos æstimasti tua benignitas, quos pretioso tuo sanguine redimeres. Peccauimus, placare Domine: inique gessimus, tua, Here, condonet indulgentia: offendimus, conciliator sancte. Illustra faciem tuam Domine super seruos tuos, qui tyrannica impressione premuntur inclementer: æque solis sublimis tuo mitte eis & suggere auxilium, ô potens. Populum tuum ab omni calamitate, cui misere succumbit, eripe, & ab omni legis tuæ prauaricatione redimito, & è manu prauaricatorum subdue illos. Per tua viscera pietatis excute à nobis Domine, ac disperge impendens omne vitæ discrimen: neque in finem tuum hanc hæreditatem tradideris in internecionem, tametsi nostræ iniquitates id promereantur. Quin potius tuæ nos anticipent miserationes Domine Deus noster: Etenim à seculo non desinis copiose & exuberantis misericordiæ tuæ dona effundere in omnem creaturam tuam. Tu quidem omnium nostrum refugium factus es, & in te sperantium asylum salutare. Esto nobis Domine turris fortitudinis à facie inimicorum nostrorum, neu sinas ad internecionem & cladem extremam tradi eorum manus, qui te non nouerunt, animas confitentium tibi: neque patiaris Domine tam insigni ignominia aspergi hæreditatem tuam à gente sic effræni & impudenti.

XX. Magis tu inclina Domine aurem tuam, & exaudi, ac respice de cælo sancto tuo ad hanc nostram exinanitionem, ac demolitionem & excidium ciuitatis tuæ Hierusalem, pro qua inuocatum est nomen tuum super ipsum cunctam Ecclesiam tuam, cuius substructionem supra solidam petram collocasti, dicens: Porta inferi non preualebunt aduersus eam. Exaudi Domine orationem seruorum tuorum, auresque tuas accommoda nostris deprecationibus. Illustra faciem tuam super sanctuarium tuum: neque enim fiducia submissi institutionum nostrarum, nostram hanc supplicationem tuæ manifestationis fecimus. Nam qua fronte id ausint, qui te quotidiana acceptione peccatorum exacerbant? Magis vero sub vmbram tuarum confugimus miserationum: multæ sunt enim, Domine exaudi: Esto Domine placabilis: Domine attende. Parce, mi Domine, populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in opprobrium, vbi dominentur ei gentes: ne quando dicant: Vbi est Deus eorum? Neque propter iniquitates nostras vnquam permiseris, vt nomen tuum sanctum blasphemetur in gentibus, quæ te non nouerunt. Tibi Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio facies vsque in præsens. Hucusque enim vsque negleximus ad te conuerti: callosa adeo summus ac prædura cernuis. Si mutabit Æthiops pellem suam, & nos vitæ hactenus pessimæ instituta propositum immutabimus. Plane mala hæc omnia in nos propterea reciderunt; neque sic ad pœnitentiæ portum nos recepimus, aut respipuimus, magis vero prioribus peccatis peccata adiecimus. Ne sic quidem Domine rogationis faciem tuam, vt vel sero auocares nos à cogitationibus cordis nostri pessimis.

XXI. Euigilasti tandem Domine, experrectus super flagitia nostra, & super nos induxisti virgam furoris tui: siquidem iustus es Domine in omnibus: non enim exaudiuimus vocem tuam, vt per viam mandatorum tuorum ingrederemur. Sed & nunc Domine Deus noster, quandoquidem in signis & portentis ab insano errore idololatriæ summouisti nos, fecistique tibi ipsi nomen vsque in præsens: quiesce, obsecro Domine: imminuti enim sumus super terram, & tanquam immundi omnes nos efficti. Quasi pannus mulieris menstruatæ iustitia nostra, inque morem marcescentium foliorum ipsi defluximus propter iniquitates nostras. Non enim superest, qui innocet nomen tuum. Sane quam iuste auertisti à nobis faciem tuam. Et nunc, Domine, Pater noster tu es, nos autem lutum, opera manuum tuarum omnes nos. Ne irascaris nobis valde, neve in tempore memineris peccatorum nostrorum, quin potius vide Domine, quia populus tuus omnes nos.

Ciuitas sancti templi tui in solitudinem redacta est, & gloria Sion incendio conflagrauit, simulque monumenta gloriæ nostræ vniuersa conciderunt. Ad hæc etiam omnia, adfuisti nos Domine valide, & humiliasti vehementer. Neque enim viam emisimus vitæ melioris, magis autem per colles dumos, nempe post peccata nostra. Parce Domine populo tuo, & hæreditati tua, propter gloria nominis tui erue nos de manu inimicorum nostrorum: vt noueris terra omnis, quia tu Domine Deus noster in bello potens, & miserationes tuæ in generationem & generationem perseverant super populum tuum de se aliquis minus præsumentem. Caterum ô hominum amator clementissime, quid te orem peccatore, aut appreceamur nobis secundum quod oportet, plane nescimus, qui sumus terra & cinis: habemus tamen apud tuam benignitatem, quæ pro nobis interpellet, nempe Verbum tuum nulla prorsus afferens peccati decoloratum, quod per tua viscera misericordiæ missisti, suum vt plasma renouaret in vitam. Caro factus Vltus idem tuus noster causa passus est crucis se affigi. Is abolerit, quod aduersus nos erat, chirographum peccatorum nostrorum, factus propitiatio, sol & Spiritum sanctum suum totius sanctitatis infusorum mise. Et hic pro nobis quoque interpellat, non quidem seruili more, sed prout tantum addecet maiestatem, & consueta in nos benignitate; cui etiam curæ est tuum hoc plasma. Here mi, memor esto tantæ istius tuæ erga nos clementiæ.

Crucis etiamnum reminiscere vnigeniti tui, & magnificentiæ XXII.
gloriæ tuæ nobis emitte miserationes tuas, neque nos gratiam ac lumen sancti Spiritus tui, qui suo ad nos gratioso aduentu refocillauit ad ea exempla, quæ tibi cum primis placent, ac demum vitam illâ æqui promereamur æternam. Nos igitur indigni licet ô Domine, siduitia tamen subnixi tua solius gratia petimus propter immaculatum Filium ac Verbum Patris Dominumeu nostrum Iesum Christum, qui dixit a: Petite, & dabitur vobis; Quærite, & inuenietis: Pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim, qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit; & pulsanti aperietur. Iterum: Si igitur vos, cum sitis mali, nosti dona bona dare filiis vestris: quanto magis Pater vester cælestis dabit Spiritum sanctum petentibus se? Eapse te adiicat gloria omnis, honor sufficiendum, & supplex cultus, ô Pater, Fili, & Spiritus sancte, nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen.

huc usque Antiochi cum peccatorum confessione precatio, nec quidem inutilis & inefficax.

Etenim non (vt olim, cum tempore Sedecie Regis facta est Hierosolymorum desolatio) ad septuaginta annos retardata est eius restauratio, neque vt sub Titio Imperatore facta est nunquam resarcienda vastatio, sed paucos post annos contigit hostium præpotens debellatio & captiuorum, qui aderant, nec non sancti Episcopi Zachariæ, & aliorum postliminio reuersio, atque insuper Crucis cum triumpho solemnis restitutio. Ecclesiarumque (vt suo loco dicturi sumus) integra restauratio.

Porro sciendum, preces has, aliasque Antiochi hactenus ita ab eo elaboratas esse hoc ipso tempore, vt sua prodesset monachis non valentibus vno loco consistere, sed ob eorumdem barbarorum grassationes huc atque illuc per loca deserta salutem sibi quærentibus, vt scilicet illi in tanta penuria verbi Dei, secum in pera sua ferrent, quem manducarent, panem spiritualem, ac ne exorientes penitus essent monasticæ vitæ institutorum. Quod autem istud fuerit animi ipsius consilium, accipe ex eis, quæ ipse earum exordio est præfatus ad Eusthathium, cuius exhortatione elaborandum opus susceperat: Tibi enim, inquit, scribendi meum vestra susceptæ exhortatione studium monuentis singulis loca & ciuitates permutare cogitur per hanc Chaldæicæ gentis tempestatem, quæ totum pene terrarum orbem sua premit tyrannide. & paulo post: Non ausus vni vobis per singula scribere, sed in commune omnibus qualemcunque hanc meam exhortationem, hæc & alia de concionibus, quas temporibus in Ctesiphonta, hæc & alia de concionibus, quas temporibus in Ctesiphonta ipse pertexuit. Sed & in epistola nuncupatoria præfixa operi

operi hæc felicitas explicentur, simulque & martyrii sanctorum monachorum, quod octo ante dies, quam caperetur Hierosolymorum ciuitas, contigerat, enarratio. Quod autem ipsum exordium minus integrum habeatur in Antiocho Latinitate donato, & in lucem ediro, cum desint nonnulla ipsius epistolæ ad Eustathium: id tibi ex Vaticanis codice integro reddere integrum, operæ pretium me facturum existimo: sic enim se habet ex versione Federici Metii (sub literarum amicitia mihi coniunctissimi, præfatio epistolæ eiusmodi titulo.

XXIV. *Epistola Antiochi monachi Lauræ Sabæ Abbatis ad Eustathium præpositum monasterij Dataleus Ancyræ ciuitatis Galatiæ, huc adiectum à Glossario: (Lauram neoterici Græci fingunt dicunt monasteria pro magna hominum copia, quæ deuotionis ergo instar multarum aquarum confluunt.)*

XXV. *Cum ad me scripseris, Eustathi Pater venerande, te magna affligi molestia, dum è loco ad locum & è regione in regionem migrare coges inter vigentis Chaldeorum calamitatis, fame etiam & siti laborare non panis & aquæ, sed iuxta Euangelicum * dictum, verbi Dei, cum neque libros circumferre possitis, neque id facile in locis, in quibus ecclesiæ, qua vultis inuenire valeatis: cumque non præcedere hortemini, vt epistolam aliorum diuinarum Scripturarum alteri mittatis, qua quoque circumferenda grauis esset præ magnitudine, neque sic consolare in ea aliquid eorum, quæ ad vtilitatem & salutem animæ faciunt, desideraretur: Obtemperani libenter tuis mandatis, & quamprimum quod petis faciendum curabo. Epistolæ quippe scripturæ centum quinquaginta excerpsi capita, quæ à quibusdam sunt, nonnullis tamen vita distincta, vt qui ea legerit, nulla confusione trahatur.*

Tu hæc tua suscipiens, quæ cum acceperis, Deo, quam par est, fundes gratiarum actionem reddas, qui suam virtutem imbecillam operetur, vt in infirmitate perficiantur. Tu vero contra tuis Dei gratia precibus nos foueas, vt quod reliquum est nobis vitæ temporis ita Dei voluntatem peragere possimus. Si vero aliquid (vt facile semper est imperfectum offenderis, ignoscas (quæso te) meæ tenuitati: tuorum temporibus angustia tribuas, qua tuis mandatis obtemperare.

Quemadmodum vero illud præterea scripsisti, vt tibi aliquid dicere meus de sancto Patre nostro Laura, an vera sint, quæ à nonnullis audisti de eorum videlicet vita & nece, cum vix illa credi possint, & omnes vnum sapiant: necessarium propterea duxi, breuibus illorum operam quæ ad illos attinent, ea deinceps subijcere, quæ diuina sacra Scriptura excerpsa. De laudabili vero vita eorum in præsentiarum agere, id temporis non postulat, nec mea lingua illa possit facile percurrere.

Illud tamen dicam, quod re vera homines erant diuini (si hominis tantum illis oporteat dicere potius, quam Angelos, cum in exercitatione spirituali, & monastica vita & laboribus, quos propter ætatem sibi imminentem (nonnulli enim (senes quidem venerandi & canos capillos habebant, sed mente magis præstabant & humilitate, bonitate, modestia, veritate, irreprehensibilitate, iustitia, pietate, ab omni iniquitate & peruersitate alieni, omnibus bonis exornati, & diuino redolentes amore: nonnulli ipsorum centum excesserunt annos, & quinquagesimum quintum & monastica vita cum peregissent, nec è Laura & monasterio vnquam recesserunt: nonnulli vero neque ad senectutem peruenerant, nec tantatem amplius viderant, ex quo Laura monasticam semel fuerant amplexati: variis etiam virtutibus enitebant, terrestres scilicet Angeli & cælestes homines: quapropter huius finem sunt adepti, & victoria præmium sunt consecuti.

Cum enim ipsorum alter ad nostrum accessisset monasterium, vna famosa, antequam sancta ciuitas fuisset occupata, & vniuersa sacra vasa tam diripuissent, plerique Patres aufugerunt quam primum: remansserunt autem in monasterio, qui fortiores Christi fuerant, serui, sacrum illum locum destituere nullo pacto volentes. Barbari vero cum illos comprehendissent, & multos dies illis minimum tractassent & tormentis afflixissent, pecuniasque exquisissent, & nihil apud illos inuenissent, quod quos nihil huius sæculi exoptabant, hactenus sunt, quæ desiderantur in codice, edidit, quos ex Vaticano suppleuimus: reliqua autem quæ sequuntur, ex versione Tilmanni promuntur his verbis:

Illi simulatque intellexerunt sua se tandem spe & proposito excidisse, in efferatissimam versi rabiem, ad vnum membratim beatos illos concidерunt. Qui & lætitia incredibili perfusi, ac proinde alacri vultu ridentes, omni cum actione gratiarum animas reddiderunt Domino, quippe non ita pridem in votis habuerant resolui & esse cum Christo.

Corpora vero plusquam tragice cæsa, cum non pancos dies in humum dissecta sine sepultura beneficio iacuissent, ab Arabia illo vsque ad proper autumno. Et quidem eximius Abbas Nicomedes spectaculum illud miserabile casorum patrum contemplatus, deliquio animi concidit, atque illinc relatus mortuus prope est. Modestus præterea & ipse sanctissimus aduectum nostrum cum anteuertisset, & sanctorum illorum lustrasset prius habitacula omnia, videm angore animi contractus, multis seproluit lachrymis, ac sancta, quæ eatenus resederant, lupsana (hoc est sanctorum reliquias) circumplexus, in Patrum superiorum depositi conditorio.

Is ad hæc vbi solemnem persoluit ex more sermonem consuetum, illud mox oraculum Isaiæ excerta voce depromptit a: *Vtri iusti tolluntur, & nemo recogitat. A facie iniquitatis sublatus est iustus. Erit in pace sepulchrum eius, & spes illorum immortalitate plena. In pauci*s b *vexati, in multis bene disponentur, quia Deus tentauit illos, & inuenit eos se, & quasi holocausti hostiam accepit eos in tempore visitationis ipsorum: splendescent ac refulgebunt. Et hæc de sanctis illis cum edisseruisset, vnumquemque nostrum hortari cæpit, ne quo emigraremus loci illius nostri desertores, magis vero eas, quæ imminebant, tentationes generoso pectore perferremus, Dominice illius memores sententiæ* c, *qua angusta est porta, & arcta via, quæ ducit ad vitam: sed & Apostoli dicentis* d: *Quia per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Huius itaque admonitioni visum est gerere morem, eoque in Laura duos prope menses permansimus.*

Subdit vero de fuga illinc rursus inita ad aliud monasterium, & inde ad aliud, ac de aliis hinc inde dispersis & inferius de iisdem sanctis monachis à Saracenis occisis: *Numerus*, inquit, *sanctorum Patrum, quos tyrannica sustulit impressio, est quadraginta quatuor. Horum memoria Maio mense celebratur decima quinta * mensis die.* addit his de spirituali præfectura sanctæ ciuitatis collata Modesto sanctissimo monacho; sed de ea tuo loco dicturi opportune sumus. Porro eorundem martyrum diem natalem celebrat Ecclesia Catholica decima sexta mensis Maii, quâ descripti habentur in sacris tabulis, ex quibus dicta die annis singulis eorum memoria publico præconio redditur Christiano populo rediuiua.

Præter igitur immensa mala, quæ à Saracenis & multo magis à Persis sunt illata, insultatio his accessit & persidorum exprobratio Iudæorum in Christianos ac persecutio potestate (vt vidimus) à Persis accepta occidendi, omnique crudelitate in eos sæuiendi: adeo vt collapsæ penitus visæ sint res Christianorum, dato in captiuitatem sacrosancto vexillo Crucis, quod hactenus appareret dæmones etiam superasse.

Pusillo quidem animo & fide imbecilla præditi homines graue sunt scandalum passi, deficientibus ex eis aliquibus ad Iudæos, quasi victa Cruce, extinctum ipsum videretur Christianæ religionis robur, atque potentia. Ad debiles enim peruertendos satis præpotens ob oculos positum spectaculum videri poterat, Christi cuncta loca profanata cernere, vbi vel natus, vel passus Dominus esset, sacrosanctumque vexillum ab impiis è templo absque vlla vel leui saltem vltione manu violentâ sublatum, aliasque sacras reliquias conculcatas, ac vasa sacra diuinis aptata mysteriis manibus contrectata nefandorum & eorum vsui mancipata. hæc, inquam, & alia huiusmodi satis erant ad debilium deiectionem: ad fortiorem vero casum diabolica quoque accessit tentatio, in Angelum lucis apparens ipse diabolus. Nam audi miserandum casum monachi Sinaitæ, quem idem describit Antiochus è:

Fuit, inquit, *in monte Sina monachus quidam, qui celebre adeo edidit sua continentiæ specimen, vt in cellula multos vixerit annos inclusus, postremo multifariis vexulationibus diaboli & insomniis illusus, ad Iudaismum delapsus est, & carnis circumcisionem. Cum igitur diabolus huic identidem vera quadam in-*

XXVII. SARACENI FVERVNT IN SS. MONACHOS.

a *Isa.* 57.

b *Sap.* 3.

c *Matth.* 7. *Luc.* 13.

d *Act.* 14.

XXVIII.

* decima sexta.

XXIX. IVDÆORVM IN CHRISTIANOS INSVLTATIO.

e *Antioch. homil.* 84.

XXX. SINAITÆ MONACHI LABENTIS IN IVDAISMVM MISE

RANDVS CAVS.

somnia demonstrasset, & veluti obiecta illecebra inescasset illius obscuratam mentem: nouissime oculis illius obiecit copiosum turbam Apostolorum, martyrum, aliorumque omnis generis Christianorum densissimis tenebris & omne dedecore opplerat: parte opposita, Moysen, prophetas, populum quoque Iudaeorum (Deo aliquo inuisum) offert splendida admodum luce conspicuos, inque gaudio & hilaritate vitam traducentes.

Haecumi spectasset miser, enestigio surrexit, deiectoque sancto illo monte, in Palaestinā vsque peruenit, relictaque contendit in Noara & Libyadem, ad sita Iudaeorum. Cum istis deuarrasset, quae sibi visa fuissent, diabolicas apparitiones, circumcisus est, ac professus Iudaismum, accepit vxorem, inque omnium prospectu aduersus Christianos edidit dogmata, propugnator factus Iudaica superstitionis.

XXXI. VINDICTA IN MONAC. APOSTATAM.

Hunc ego vidi ac plerique monachorum: neque enim quatuor annis sunt à morte illius, qua miserè perrupeu est: Catharri enim profluuium aliquandiu passus, & vermium erosione contabescens, expiranit. Hunc cum vidissemus ego & aliquot monachi, correpti timore ingenti, cum luctu lamentati sumus. Erat id sane quam miserabile spectaculum. Vt hic totus incanuerat in monastica exercitatione, consenuerat que laboribus attritus: & in tandem cum mulieribus iocabatur, immundarum carnium, nempe Iudaicarum gustu se defoedabat & inquinabat, verba loquebatur obscoena & impudica, blasphemabat Christum, Spiritum sanctū toleandis afficiebat contumelijs. Et hunc talem illis sine lege Iudei secundum vocabulū Abraham. huculsque de his Antiochus. Sed redeamus ad Cosihoen Crucem sanctam Hierosolymis in Persidem transferentem.

XXXII. S. CRVX INTACTA TRANSLATA IN PERSIDEM.

Plane admiratione dignum illud fuit, impium hominem adeo esse reuerituin salutis nostrae trophaeum, vt nec ausus fuerit ab ipsa theca, qua operiebatur, signaculum amouere, & clauo aperire, vt vel illud inspicetet: sed timore perculsum, vti in sacrosancto templi loco asseruabatur, eodem modo in Persidem voluisse transferre, veluti demum intactum Hierosolymam portatum fuit: quod testatus est Modestus tunc Hierosolymorum Episcopus, itemque vniuersus clerus Hierosolymitanae Ecclesiae. Tradit haec omnia Suidas in Heraclio. His adde, quae in eadem sententiam apud Adonemum Martyrologio narrata habentur, nimirum summa religione Crucem in Persida asseruatam & honorifice custoditam.

a *Adon in Martyrol. 14. Sept.*

XXXIII. CRVX VINCIT CVM VICTA VIDETVR.

Adde his maiora, nempe quod sicut qui in Cruce pependit, tunc vicit omnia, cum victus atque mortuus visus est: ita plane cum à Cosihoe capta veluti se defendere nescia Crux fuit inter hostium manubias collocata, tunc ipsa victorem vicit, & Christianum populum liberauit atque triumphans, debellatis penitus hostibus, diuina potentia ad propria remeauit: vt longe id superet miraculā illa, quae area b foederis, cum captiua ducta est, in terra Philisthinorum olim edidit: etenim tunc cersi afflicti, non tamen victi ab Israelitis penitus sunt Philisthaei.

b 1. Reg. 5.

XXXIV. DE VIRTVTE IMMENSA S. CRVCIS.

At nequaquam fuit ligni atidi tanta praestare, sed plane virtutis diuinae eius, qui Deus & homo in Cruce pependit, cuius potestas omnem superat potestatem atque potentiam, ipse Rex Regum & Dominus dominantium, statuens per infame supplicium Crucis saluos facere credentes, vt quod infirmius est Dei, hoc fortius sit apud homines. Quod cum semper in Ecclesia sit demonstratum siue per lignum, siue per signum Crucis sanctissimae: hoc quoque tempore maxime clamit, cum ab hostibus delata fuit in Persidem. Vbi cum esset, terrorem ingentem iisdem Persis incussit, quod iactaretur ab ipsis Deum Christianorum in eam protinciam aduenisse: vt plane non emortuum illue visum fuerit lignum aduectum, sed virga vigilans, & sceptrum viuens omnibus dominans.

Haec quam vera sint, testimonium petamus ab ipsis Persis, ex Actis inquam sanctissimi martyris Anastasii Persae, quae quidem non à Metaphraste scripta fuere, sed descripta potius, & ante ipsum Metaphrastem cognita probataque in sacrosancto Nicaeno posteriori Concilio, & à Latinis vt fide dignissima recepta, atque emendata à Beda, si quo vitio translatoris potuissent mendosa videri. Audi igitur ex ipso exordio praefationis auctorem c:

c Tom. 1. Conc. 6. Act. 11.

Cum, inquit, magna ciuitas Hierosolymorum capta fuisset à Rege Persarum, & sacra illa loca, quae nos Christi videre consortium & Crucis afflictionem & resurrectionem, Mysteriumque & ignis, ius, quos ipse nouit modis, essent tradita: & multa alia pretiosa sunt cum ciuitate, & salutis quoque nostrae trophaeum, morti solutio, peccati internecio, lignum, inquam, vnifica Crux illuc translatum est in Persidem: quod quidem multa videtur diuinitus esse gratia, & eius, qui est crucifixus, salus dispensatione, qua sepe nouit etiam per aduersarios ea contexere, quae sunt meliora & vtiliora.

Postquam enim salutaris Crux Dominii hostilibus capta fuit manibus, & in Persidem (vt dicimus) in ea capenitate captiua deducta est à barbaris, mouetur eum, qui in ea fuit affixus, Christus, vel potius ipsa Persiam exercitu & spoliat falsam religionem, & qui se dogna erant, captiuas abducit animas vere laudabili & longe pulcherrima captiuitate: aut (vt magis proprie dicam) à captiuitate reuocat, & eis rursum prisinam restituit libertatem.

Simul ac enim ingreditur Persidem, eam statim totam illustrat radiis sue gratiae, ferit quidem animas infidelium, non secus ac Sol, qui laborantem oculum ingreditur: fideles autem non secus ac fulgor quidam apparens in tenebris, reuocat. Ex quibus sunt vnus ego nobis nunc est propositus Anastasius, & si nondum quidem cultu, sed tamen moribus & instituto.

Qui processit quidem è vico, qui vocabatur Rasuni, sit vero regionis Razech, quo sita est in Perside. Erat autem nomen eius viribus conuenienes & ex re ipsa magis cognatum (is enim vocabatur Magundat.) Erat autem illius Ban filius, qui erat inter magicas phantasmas & eruditissimus. Qui cum praesset communi bibliotecario, & multos haberet adolescentes ad eum frequentes, tanto amore prosequebatur, & eum in hoc solum omne suum studium poneret, nempe in rei magicae exercitatione, in filio maxime arridebat, & rem magicam eum tam diligenter docet, vt in ea cognitione patri nihil esset reliquum, quod non natum quoque esset situ.

Cum autem adolescentia ad aetatem iam attingeret, & Rex Cosrhoes nouum exercitum in Persida collegeret, ipse quoque cum eo refertur in numerum tyronum. Quoniam vero venerandu Crux Domini totam agitabat & perturbabat Persidem, subsidium eadem horrorem & terrorem incutiens, fidelibus autem fauorem admodum & placidè illucescens: de ea quidem fama quod ita per omnem peruadebat, fama, inquam, quae paulo crassius & nodosius praedicabat, Christianorum Deum adesse Persis. Ad quam hic adolescentem peruenit fuit accensus animo.

Tam enim occulte eum tangebat ille ignis, quem Christus mittere super terram: qui quidem non statim quasi ferre palam in illius adolescentiam: sed statim omnes obibat partes, deinde sensim quam vehementissime poterat & diligentissime. Cum audiret autem ab omnibus, eam esse crucem, in qua Christus Dei filius, qui a Christianis adoratur, fuit crucifixus: relatis iisdem ignis ardore & quaestionem connexat quaestionem, & ex responsione accepta occasionem alterius interrogationis, & multo magis sitiebat discere, quemadmodum ex caelo quidem descenderit, cum sit Deus, & quemadmodum etiam factus sit homo, & cur etiam sit ad Crucem condemnatus, & à quibus, & an sit ad caelum reuersus, vnde descenderat.

Cum autem à pijs ei annunciaretur tarnis sulcata diuinis similibus mysterium, aures quidem pietatis semina libenter suscipiebant, anima vero producebat sensum fidei, & ita deinceps paulatim imaficiebatur, subibatque annulatio eius perfectionis, qua cum in eius anima aucta & amplificata esset, eum informant & instituunt ad optimum vitae genus, clarumque & illustrem testem, martyrem, inquam, efficiant, vt tam praeclarum declarabit oratio. Subibat his, quomodo idem tebicto Persarum exercitu, amore suscipiendi baptismatis, se contulit ad Romanorum exercitum, indeque Hierapolim, vbi apud argentarium degens genere Persam hominem Christianum, latius res dideceit Christianorum inuestigans, vsus vero fuerit multo magis ad subeundum martyrium, vbi in Ecclesiarum (vt ait auctor) parietibus picta intuebatur certamina SS. martyrum. Quomodo autem inde reuerterit certamina SS. martyrum. Quomodo autem inde abiit Hierosolymam, atque consecutus est sactum baptismum, suo loco dicentis.

Illustris

Illinen & verum Crucis tunc in Perside iis etiam, qui vincti ab isque spe redemptionis cenebantur in carcere, dum per hostium illam in Cruce pretiosa immolatam, diuinus liberantur. Remadmirandam Leontius tradit sui temporis se ipsor, & rei in sua patria gestæ narrator: *Dicat enim, inquit, quis à Persis quidam abductus captiuus in urbe, quæ appellatur Lethe, asseruabatur vinctus. Lex autem erat apud Persas, vt qui conuicti erant in eam custodiam, nunquam emanarent, & ea ratione consentaneum est eum fuisse vocatum Lethen, id est, oblivionem: illuc autem cum quidam potuissent ambire, & in Oppum venire, affirmarunt parentibus adolescentis, non esse mortuum in custodia. Illi vero tres quot annis Synaxes celebrant, tanquam e mortuo. Quatuor anni præterierant, cum filius ille ab regium redat domum. Quem cum parentes non tanquam e mortuis excitatum, sed tanquam qui surrexisset è mortuis, cum magna lætitia affecissent, & fuissent ineffabili voluptate repleti, & alia facerent & dicerent, quæ animæ, quæ talem vidisse facere & dicere; & quem admodum ei tanquam iam mortuo fecerant iusta, eos sunt mortuos & eum eam dem ipsum, quem sic fecerant, Theophaniorum, & dies salutaris Paschæ, & dies Pentecostes. Hæc cum ille audisset, & in memoriam reuocasset, pauciora esse affirmabat, quod in ipsis diebus relaxabatur à vinculis aduersa conclave, qui gestabat lampadem, & frustratur omni securitate: illum autem sequentibus tenebatur vinculis, sicut prius.* hæc Leontius in Ioanne.

Sed iam Hispaniarum res intuiamur. Sisebuti regnum in Hispaniis annus hic quærtus numerandus erit, secundum Chronicon Isidori, dum vno amplius anno Heraclium præcedere Sisebutum in regno affirmat, nam eum ponit Heraclii quintum, quartum asserit Sisebuti, sicut ab ipso conscripta breuiter Gothorum historia docet, quæ & in Chronicon præfatione tradit se vsq; ad Heraclii & Sisebuti tempora ipsum Chronicon perduxisse: quod nuper editum habes iam erroribus emaculatum, quantum licuit & doctis notis illustratum à Garsia Loaisa viro quidem diserto, cuius industria sacra Concilia & alia Ecclesiastica Hispaniæ monumenta, caue consumptissima obliuione, mirifice illustrata iam fulgent. Sed quod idem Isidorus illic postremo loco ponit, hic reddamus: *In Hispania quoque, inquit, Sisebutus Gothorum Rex quasdam ciuitates Romanis militibus erripuit, & Iudæos Regni sui subditos ad Christi fidem conuertit.* sed violentia quidem adhibita, vt eiusdem quinquagesimo septimo Toletani quarti magni Concilii docet his verbis, dum de Iudæis agit: *Ergo non vi, sed libere arbitrij facultate vt conuertantur, studendi sunt, non potius compellendi. Qui autem temporibus ad Christianitatem venire noluerunt: sicut fuisse constat temporibus religiosissimi Principis Sisebuti; quorum constat eos esse sacerdotio diuinitus associatos, & baptismatis gratiam percepisse & chrismate vnctos esse, & corporis dominici sanguinis communionis participes: oportet vt fidem etiam, quam ex nostra professione susceperunt, tenere cogantur, &c.*

Quamquam vbi ipse Rex adhiberi, vt Iudæi ad fidem conuerterentur, lex ab eo de his data significat, quæ sic habet *b*: *Cum Veritas ipsa petere & pulsare nos doceat, & moneat, quod regnum cœlorum vim patitur: in nullo est dubium, quod de multitudo gratia munus abhorreat, qui ad eam prouocare animo non festinat. Proinde si quis Iudæorum, de his filiis, qui eorum sunt baptizati, aut se baptizare dubitabit, aut filium vel filiolos suos nullo modo ad sacerdotes baptizandos transmittet, vel se ipsum de baptismo saltem axerit, & rei vtrius amissum pœnæ legem hanc eorum quispiam illorum sine gratia suppresserit: horum omnium transgressor quisquis ille repertus fuerit, & contemptu flagella decalcatus susceperit, & debita multatus exilij pœna: res tamen eius, ad Principis potestatem pertinent: quatenus ipsum ergo idem durior eum confecerit vita, perpetua inedia, vel Principis largitas voluerit, potestas permaneat. hactenus lex. Ado Viennensis ait, Iudæorum, qui baptizari renuerunt nonnullos fuga lapsos ad Francos migrasse in Gallias: nonaginta millia Iudæorum tunc baptizata fuisse, alii tradunt. Porro & hoc ipsum factitatum esse in Gallia sub Dagoberto Rege Clotharij filio, liortatæ Heraclio Imperatore, historici qui Francorum res sunt prosecuti, & confitemur: factumque hoc ipsum postea ab eodem Heraclio Hierosolymis, ex eius e legibus liquet.* *ad Gregor. Turon. eſſar. Orient. lib. 1.*

Fuit eiusdem Imperatoris in Iudæos accensus zelus, cum & illi in Christianos insito medullis odio flagrantes grassati essent tempore quo Costhoes Persarum Rex (vt diximus) potitus fuerat sancta Hierosolymorum ciuitate. Porro alia intercessit causa, cur de baptizandis cunctis Iudæis Heraclius tum apud suos, tum apud exteros durus fuit exactor, nempe quæ apud Gregorium Turonensem ita pontur, cum agitur de fine eiusdem Heraclij Imper. *Cum esset litteris minutum eruditus, astrologus efficitur: per quod cernens à circumcisis gentibus diuino nutu Imperium esse vastandum, ad Dagobertum Regem Francorum dirigens, petit ab eo, vt omnes Iudæos regni sui ad fidem Catholicam baptizandos præciperet.*

XLII. IN GALLIIS ET IN CRIENTE IVDEI BAPTIZARI IVSSI.

Quod protinus Dagobertus implenit. Heraclius per omnes prouincias Imperij tale edictum fecere decreuit: ignorabat enim, vnde hæc calamitas contra imperium surrecturæ esset. nempe à Sarracenis, illidemque Hebræorum instar circumcisis. Sed hæc de Heraclio postea contigerunt, vbi defuncto Clothario eius filius Dagobertus regnare cœpit hic autem occasione Sisebuti Regis sanctionis narrata. De his Tudemis agens in Chronico, affirmat ista de Iudæis facta esse ipso eius regni exordio; ait enim: *Initio regni, Iudæos ad fidem Christianam promouere, simulationem quidem habuit, sed non secundum scientiam: potestate enim compulit, quos prouocare fidei ratio non potuit. Sed sicut scriptum est: siue per occasionem, siue per veritatem Christus annunciatur.* hæc ipse, qui eundem Regem egregia sanctitate præditum commendat, de quo in fine ipsius dictum fuit.

IESV CHRISTI
ANNVS 615.

DEVSDEDIT PAP. Annus 1. HERACLII IMP. Annus 6.

QVi sequitur annus sexcentesimus decimus quintus, notatur Indictione tertia: quo nullo resistente Costhoes (vt habent Annales *f*) inuasit Ægyptum, excurrensque Lybiam, Carthaginem vsque peruenit, quam frustra tentauit: plurimisque in captiuitatem abductis, onustus præda est reuersus in Persidem. Est de his item mentio apud Leontium occasione narrationis historiæ Ioannis Episcopi Alexandrini, perpetuis quidem dignæ monumentis, cum de ingenti fame agit, quæ vexauit Ægyptum: ait enim *g*:

I. COSTHOES ÆGYPTVM ET ALIAS PROVINCIAS DEPOPVLATVS. *f Miscel. lib. 14. & Theophanes & Cedren. in Compend. & ad anno 6. Heracl. & Ioann. in vit. Ioan. Eleemos.*

Cum magna multitudo eorum, qui manum Persicam effugerant, confugisset Alexandriam, & esset magna alimenti penuria, maxime quod nec illo tempore Nilus ascendisset, vt consueuerat, & pecunia Ecclesiæ esset consumpta: coactus ille magnus est mille librarum auri mutuas accipere ab aliquibus. Cum autem eas quoque consumpsisset, agit abatur magna solicitudine, & Deum rogabat benignitatem, vt ei rerum dubiis aliquam viam excogitaret. Sed etiamsi ad tantam redactus fuisset inopiam, non fuit tamen victus à calamitate, non diuinas leges & sacras constitutiones fecit dedecore, nec intermisit commissum sibi gregem accurate regere. Itaque cum quidam clericus ex iis, qui secundas nuptias contraxerant, abundans diuitiis vellet consequi gradum diaconatus, rescississet autem hæc Patriarcha angustias, & arripuisset tempus tanquam opportunum, si pecunia lenata inopia, assequeretur id, quod desiderabat, eharam tradit B. Ioanni, qua sic habebat.

II.

Cum accepissem angustias, in quas redacta est munificentia dextera domini mei, non existimaui oportere me quidem degere in deliciis & rerum abundantia, dominum autem meum redactum esse in angustias. Sunt autem apud me frumenti quidem multa millia, auri autem centum libræ & quinquaginta. Eas velim per te dare Christo, si tamen iudicatus fuero dignus eius diaconatu per sanctam tuam ordinationem. Inuentum enim est alicubi datum fuisse apud Apostolum, ex necessitate, legis quoque fieri translationem. Vidisti autem, & attendisti fraudes, quibus

III. SIMONIACVS OPPORTVNAM CAPTAT OCCASIONEM.

invadit Ecclesiæ septa pecuniis Simoniacus? Sane quidē meminisse debemus, fuisse S. Gregorii querelam apud Eulogium Alexandrinum Episcopum de Simoniaca peste, quæ Alexandrinam Ecclesiam invasisset. Sed quid ad hæc Ioannes, ita Leontius pergit narrare:

IV. REIICITVR A IOANNE SIMONIACVS.

Eum ergo seorsum accersit Patriarcha, non voleus multis præsentibus eum afficere dedecore, & dicit ei: Tua quidem oblatio, ô fili, est magna & hoc tempore necessaria, sed est vitiosa & propter hoc ipsum non admittenda. Non ignoras enim, quod omnis quæ ex lege a offeruntur sanctimonia, nisi essent vitij expertes, etiam si essent magna, non poterant admitti ad sacrificium. Quæ de causa nec munera b Cain Deo fuerunt accepta. Illud autem ex necessitate c etiam fieri legis translationem, hoc ab Apostolo dictum esse scimus de lege veteri. Quid enim tibi videtur, quod fecum est apud fratrem Domini tui bonum? Si autem habet d: Qui totam legem implauerit, in uno autem lapsus sit, esse omnium reus. Fratres autem nostros anteperactam iam nos versemur in inopia, qui aluit Deus vsque in hodiernum diem, ipse eorum quoque de cætero curam geret, si modo nos cum mente ita feruentes immobilia.

a Leuit. 22. b Gen. 4. c Hebr. 7.

d Iac. 2.

Quid enim quod facere non possit; aut quid sit difficile ei, qui quinque e panes in deserto aliquando multiplicauit, si decem modios qui sunt in nuce horreo benevolexerit, eos in magnam augere multitudinem? Quamobrem tibi, ô fili, conuenit id quod Simoni dictum est in Actis 1: Non est tibi pars, neque sors in hac parte. hæc ad eum Ioannes magna erga Deum fiducia præditus. Sed quid mirandum fuerit subsecutum, attende.

e Ioan. 6.

f Actor. 8.

V.

Nondum ille (inquit, Leontius) *dimissus domum ire, vt insulam rediuerat: cum magno Ioanni significatur, duas naues Ecclesiæ in portum appulisse, ferentes ex Sicilia multa frumenti millia. Quod quidem cum ille audiuisset, procidens ad genua Deo egit gratias dicens. Qui quærunt te Domine, & seruant tua mandata, non minuuntur omni bono.*

Quamobrem magnifico sanctissimum nomen tuum, quod nos pernixeris seruatos, vt tuam gratiam venundarent pecunia. Sed sic quidem in angustijs dilatatum fuit inclytum, quod non pro visu verum necessariorum prodidit accuratam regulæ obseruationem. hucusque Leontius: quibus plane docetur, quanta suadeat malà prudentia carnis, cum in Deum peccare consulit potius, quam de eius prouidentia spem concipere, eradicans quam fideles habere inbentur erga Deum fiduciam: quo fit, vt res Ecclesiæ quotidie in deterius prolabantur, si humana prudentia nitamur potius, quàm spe in Deo firmiter collocata.

PRVDENTIA CARNIS ADVERSATRIX ECCLESIÆ.

VI. TYRANNI IN ITALIA.

Accesit autem hoc anno ad malà, quibus Romanum Imperium adeo esset in Oriente labefactatum, vt etiam in Occidente quod residuum erat nutare cœperit, rebellante Ioanne Præfecto vrbis Neapolitanæ, cæso Ioanne Exarcho, cuius tei gratia missus est in Italiam Eleutherius Exarchus, qui & ipse post biennium suæ administrationis in tyrannum erupit.

Quod enim prope collapsum crederetur Romanum Imperium, Persis absque obice vbiq; grassantibus: quodque adeo infirmæ vires esse iscirentur tunc regnantis Heraclij, vt eius consternatus penitus animus cerneretur: creuit audacia sceleratorum, qui istiusmodi deiectionis Imperatoris consideratione animum erexerunt, atque ipse, qui in Italiam fuerat missus Exarchus, studere cepit, vt peteuntis Imperij sibi partem aliquam vendicaret: ad quod magis impellebat ipsa fecunditas. Etenim Heraclius cum non satis esset ob oculos grassantibus Persis occurrere, quomodo putaretur rebus Italicis esse subuenturus, & non magis fore contemptuus crederetur ipsum, quod intra fauces erat Longobardorum Italiæ regnum, quod etsi è tyranni manibus eripieretur, à barbaris tamen iam fixas illic sedes habentibus vt defenderetur, nulla penitus spes esse videri posset?

VII. IOANNES TYRANNVS OCCIDITVR.

Hæc agitans mente Eleutherius, non statim defectionem instituit, sed ad conciliandos sibi primum subditorum animos iustissimi principis munus exoluit, vt prædecessoris Ioannis cædem vlcisceretur: quo facto, Romam se contulit, atque inde Neapolim, vbi contra Ioannem illum cognomento Compsinum eius ciuitatis ac prouinciæ præfectum, qui se principem constituerat, arma mouens, eum subegit atque occidit, leque Regem appellauit Italiæ. Habet hæc paucis istis Anastasius in rebus gestis Deusdedit Romæ Pontificis:

Eodem, inquit, *tempore veniens Eleutherius Patricius & exercitarius occidit omnes, qui in nece Ioannis Exarchi & Iudicis Reipublicæ fuerant mixti. Hic venit Romam, & susceptus est à sanctissimo Deusdedit Papa optimo. Qui egressus de Roma venit Neapolim, quæ tenebatur à Ioanne Compsino nitacta. Et sic pugnando Eleutherius Patricius ingressus est Neapolim, & interfecit tyrannum: reuersusque est Rauennam & data regia militibus, pax facta est in tota Italia.* hæc apud Anastasium: sed de tyrannide eius & nece dicetur suo loco in successore Deusdedit Pontificis.

Fuit infaustus item hic annus Italiæ itidem obeuntemotus vehementissimos, & ob eam, quæ eos subsecuta est lues elephantiæ. Tunc quæ accidit, vt cum afflictæ vrbi prospiceret ipse sanctissimus Pontifex Deusdedit, præsensque visitaret ægrotos, miseratione commotus, vnum ex illis, in quo Christum (qui ab Isaia g quasi leprosus ob immanes cruciatus, quos passurus erat, prænouatus fuit) contemplatus exosculatusque, diuino miraculo ab eodem morbo reddiderit mundum, testantur id veterrima Ecclesiastica monumenta h, ex quibus in ius natali die, cum fieri ipsius solet in Ecclesia commoratio anniuersaria, eiusmodi miraculum publice decantatur.

g Isai. 53.

h Anast. in Deusdedit. Paul. Diac. lib. 4. de gest. Langob. cap. 36.

Quod spectat ad res Francorum: cum anno superiori Clotharius, peremptis hostibus, soles totius Galliæ regni monarchiam consecutus esset, nihil antiquius habuit, quam vt coleret pietatem. Deique amicos, vnus sanctos (vt anno superiori dictum est) vbi sibi vrbe iungeret, atque consiliarios adhiberet. Fuit ex his vnus Arnulfus Metensis Episcopus, cui suum filium Dagobertum tradidit instituendum, quem regni loco haberi fore speraret. Tanti enim sanctum hunc virum faciebat Clotharius Rex, vt eo inconsulto quicquam fieri non audiret, itemque Regina, qui non interdiu tantum, sed noctu etiam eundem sæpius adire soleret vnde curialibus canibus oblatrandi in eum & famam eius lacerandi ac corrodendi occasio data est. Sed quam fuerit Deus vltus sitin huiusmodi detractores, accepto auctore, qui tunc vixit & scripsit, Iona Abbate, qui post alia miranda de viro sancto relata ista subiicit: *Quidam fidelis homo, nomine Notto, iussu est irrogari cum conuiciosa sua lingua sancto inuectiam, asserens scelicet eum non esse coluarum Dei, sed potius hominem deditum voluptati, ad cuius lectum nocturno hora non solum Rex, verum etiam Regina tanquam consilium sanctitatis interdum properarent.*

Cum ergo vir ille die quadam, alno vehente vnu, vbi eum detrahente socio suo stricta petisset, subeunte Domino, omnia ipsius menta illorum vallantur vndique flamma. Quibus alio cum magno clamore profiscentibus, & aquam circa nates ac genitalia loca, vbi camisia illorum acerrime cremabantur, infundentibus, nec omnino flammam diuinitus missam extinguere valentibus, tandem ad instar porcorum luto volutabri esse putantes inuehentes & ibi diu vociferantes, vix ad vltimum paruam, quam mutuo parabantur, euaserunt.

In quibus profecto impletum est hoc, quod scriptum est in Psalmo 1: Detrahentem secrete proximo suo hunc persequebar. In tantum vt & illud diuina censura factum non ambigamus, quod detractores isti vehementissime cremabantur in partibus illis, vbi laedo, de qua calumniabantur virum missum, vegetare non dubitatur. Nec multo post auctor huius detractionis profanus vidilicet Notto in huiusmodi criminibus diffamatur apud Regem, vt falso arma tra cum vita regalis gladius amputaret, nec non & filius eius in detrahentia subiaceret. hæc de vltione diuinitus in detractores immissa. Qui rursum subiicit ista:

*Per idem tempus, cum beatus Arnulfus iam pene omnes thesauros Ecclesiæ in vsus pauperum erogasset, superat adhuc illius argenteus habens libras septuaginta duas. Hanc quidem Hugo primus procerum dato pretio comparauit: Sed omnipotens Dominus non passus est, vt laicus illo frueretur, qui in humeros beati Stephani protomartyris olim consecratus habebatur. Proditio scelerata protomartyris olim consecratus habebatur. Proditio scelerata ipsum Hugonem propeti morte prostrato, dissuit ille Clotharius Eodem Hugone propeti morte prostrato, dissuit ille Clotharius Eodem Hugone propeti morte prostrato, dissuit ille Clotharius Eodem Hugone

hunc Alt. Arnulfo ob alimoniam pauperum venundatum fuisse, mox tamen eum vultu irato, iubet cum velociter superpositis centum auris ad Mettensem ciuitatem S. Pontifici deferri. hæc auctor, qui & recitat Legionum epistolæ Regis eiusdem ad Arnulfum eremi secretæ captantem, & nuncium remittere Ecclesiæ cupientem, verba istis.

Illos quod per epistolam vestram, domine pater, rogare voluistis, vt in loco vestro alter substituatur Episcopus: nullatenus nostra præsumpsit facere præsumptio, sed potius omni deuotione rogamus, vt si in honorem operum exercitia vitam aliquibi ducere deliberatis, apud populos vestræ ciuitatis, sicut cœpistis, conuersando, exemplum ei dare properetis salutis. hæc ex Cloth. ad eũ epistola scripta. Coluit præterea Clotharius S. Gaudericum Cameracensem Episcopum, qui hoc ipso tempore egregia florebat sanctitate, vt eius Acta attestantur. Sed & magno honore prosecutus est sanctam Godobertam virginem discipulam S. Eligij Episcopi Nouiomensis, à quo & Deo dicata fuit. Hæc idem Rex suum cessit palatium ad monasteriũ erigendum, quod & villis locupletauit. Extant res ab ea peractæ gestæ *b*.

Quod autem ad bellicas eiusdem Clotharii expeditiones pertinet, hoc ipso exordio monarchiæ in Gallia exercitum aduersus Burgundiam mouit. Quæ vero tunc gesserit S. Lupus Episcopus Senonensis, eius Acta declarant his verbis: *Cl. Martio Theodorico principe Rex Clotharius in Burgundiam venens, hostili manu armatum Bladebodem ducem misit in Senonis. Ille ergo vbi ad atrocitatem ipsius populum vidit uenire, sanctus Episcopus Lupus in Domino confidens, ad protomartyris Stephani ædem se contulit. Compellat conuocandum populum segnem Ecclesiæ tanquam hostes destituens tantoque iam terrore correpti, vt nullam sibi salutem superesse putarent, nisi si qua sibi consulerent. Stat per sanctissimus, dum instar Moysi ad cœlum tollit manus, hostes profligat* hæcibi.

Porro quod ait auctor, S. Lupum ad conuocandum populum ligneum Ecclesiæ tetigisse, illud fuisse prægrande tintinnabulum quod vocant campanam, quæ habentium vsum, declarat: nam post multa hæc ibidem: *Clotharius Rex vbi comperit signum vel campanam S. Stephani totum ferè grauissimum, iussit eam Parisios transferri, vt eius tinnitu sæpius declinaretur. Difficile ea res B. Episcopo. Itaque mox vt ablata illi Senonibus, iucundi sui gratiam amisit. Id Rex intelligens, ocius iubet eam illuc restitui. Vbi autem ad pontem Senonicum venit est, vidit ab profusus sonus, & ob sancti viri merita septimo milliario audiri cœpit.* hæc de campana Senonensi: quibus declaratur, iam hoc tempore in vsu frequenti eas esse receptas. In Oriente autem adhuc consuetudo illa perseuerabat pulsandi ligna ad populum conuocandum.

Hoc pariter anno mirificus ille Dei cultor Columbanus, Regum prænuntio terror & vindex, ex hac vita migrauit, de quo ista Ionas habet: *B. Columbanus, expleto annicurriculo, in eundem cœnobio Bobiense, vita beata functus, animam nimbo igneo cœlo raptam dedit nono Calend. Decembris: cuius sepulturam si quis nosse velit, in eius dictis reperiet: Reliquiæ autem eius in honorem in loco condita, vbi & virtutum decore pollent, præsule Christo.* hæc Ionas, qui & eius successoris Attalæ laudandam vitam æquæ conscripsit. Constat quidem subrogatũ esse in ipsius locum Attalam Burgundionem origine suo magistro sanctitate non imparem. Porro qui dum vixit Columbanus Dei Ecclesiã in tot tenebris sanctitudine vitæ & miraculorum editione veluti fulgentibus radiis illustrauit, atque post obitum claris miraculis, ab ipsa Ecclesia confessoris sanctis viris honore annis singulis colitur. Cæna autem Columbano Clotharius Rex Francorum, eius discipulo & successore in Luxouiensi cœnobio Eustasio fruebatur, adeoque coluit monachos eiusdem Luxouiensis monasterij, vt ex eo complures ad Episcopatum promouendos curarit: recensentur hi à Ionain Eustasio, Cagnoaldus Episcopus Lugduni, Acharius Viromanduorum & Noniomentis & Tornacensis, Rachnacarius Augustodani & Basileæ, Audemarus Bononiæ & Tharonensis oppidi.

IESV CHRISTI ANNVS 616.

DEVSDEDIT PAP. Annus 2. HERACLII IMP. Annus 7.

I. AGILVLPHI REG. OBITVS.

SExcentesimus decimus sextus vertitur Redemptoris annus, quarta currente Indictione: quo Agilulphus Longobardorum Rex moritur, vbi regnasset (vt Paulus *d* Diaconus ait) annos viginti quinque, cui successit maior natu filius Adaluualdus sub tutela Reginæ matris Theodolindæ: *Sub his*, inquit, *Ecclesia restaurata sunt & multa donationis per loca venerabilia largita.* Sed famosa illa fuit munificentia, quam exhibuerunt basilicæ in honorem S. Ioannis Baptistæ erectæ in Modoetia, de qua ista idem Paulus *e*, deque ejus erectione viuente adhuc ipso Agilulpho perfecta.

d Paul. dia. l. 4. c. 22. in vet. edit. Ascensian.

II. DE ECCL. S. IOANN. BAPTIST. IN MODOETIA.

Per idem quoque tempus, inquit, *Theodolinda Regina basilicam beati Ioan. Baptistæ in Modoetia construxit pro se & pro viro suo & pro filiis & pro filiabus & cunctis Longobardis Italicensibus, vt ipse sanctus Ioannes sit intercessor pro cunctis ad Dominum. Et illi venerunt inter se vnanimiter maiores natu cum Rege suo, vna cum Theodolinda Regina dicentes: Si S. Ioannes pro nobis interpellator sit ad Dominum Deum nostrum Iesum Christum, nos omnes vnanimiter pollicemur illi omni anno in die natuitatis suæ, hoc est, 8. Calend Iulii, de nostris facultatibus, transmissuros honorifice ad oraculum eius, vt per illius interpellationem habeamus iuuamen Domini nostri Iesu Christi, tam in bello, quam in aliis locis omnibus, quacunque ituri sumus.*

e Paul. dia. l. 4. c. 22. in vet. edit. Ascensian.

III.

Ab illo ergo die in omnibus actibus eorum cœperunt inuocare sanctum Iohannem, vt illis præberet auxilium virtute Domini nostri Iesu Christi: & illi omnes permanebant illæsi, victoresque extiterunt super cunctos aduersarios suos: Locus autem ille supra Mediolanum duodecim millibus est: quem Regina dedicandum curauit, multisque ornamentis auri & argenti mirifice decorauit, prædiisque ditauit, familiisque & possessionibus multis eidem loco addixit in honorem sancti Ioannis Baptistæ. Dicamus assertionem scripturæ Theodolindæ Reginæ: Offert gloriosissima Theodelinda Regina vna cum filio suo Adaluualdo Rege sancto Ioanni patrono suo de dono Dei, & de dotibus chartulam suæ donationis, quam in suorum præsentia scribere fecit. Si quis quolibet tempore hanc testem voluntatis suæ corruperit, in iudicio extremi die cum Iuda traditore damnetur.

OBLATIO THEODOLINDÆ.

Ordinatio vero eius talis fuit: De rebus sancti Ioannis nullo modo se debet aliquis intromittere, nisi tantum sacerdotes, qui ibi seruiunt die ac nocte, tantumque famuli ac famulæ, qui ibi subiecti sunt: communiter debeant viuere.

Hæc apud Paulum diaconum, quæ desiderari videntur in nonnullis scriptis codicibus: accidisse enim potuit, vt ex ipso originali exemplari donationis aliquis fortasse ista ad Paulum apposuerit, qui post hæc pergit narrare de habitu, quo vti solerent eo tempore Longobardi, quod si cupis, tu ipsum consulas.

IV.

Quod pertinet ad res Orientalis Imperii, calamitosum plane illud reddunt Annales, nempe eo vsque progressos esse Persas, vt per Lybiam venerint Carthaginem, eamque obsessam diu tandem ceperint. Tantopere inualuit potentia Cosrhoes, vt cum totam depopulatus esset Asiam, inuaserit post Ægyptum Asiam quoque, nullo obice oppositio. Ita Deus permisit barbarum Regem ad populorum peccata plectenda libere pro arbitrio in Orientem & Occidentem longe lateque grassari: cum vero ipsi placuit, redegit eum in nihilum. Inter tot tantaque orbis flagella Heraclius stupiditate quadam oppressus, omissa omni de bellicis rebus cura, ad suos filios honoribus prouehendos incumbit: hoc siquidem anno (vt iidem habent Annales *f*) creat Consulem Constantinum Iuniorem, qui & Heraclius dictus est; insuper & minorem eius fratrem ex Martina genitum, Constantinum itidem nominatum Cæsarem appellat.

f Miscel. lib. 18. an. 7. Heraclii.

V. MODESTVS RESTAVRAT HIEROSOLYMORVM ECCLESIAM.

Quod vero Ecclesia sancta Hierosolymitana, abducto in Persidem Zacharia Patriarcha captiuo absque pastore relicta esset, iniuncta est eius administratio Modesto patri monachorum cuiusdam monasterii Palæstinæ: qui quidem magno animi ardore non ea tantum, quæ ad animarum curam spectare videbantur, quietemque monachorum extorrium summo studio pertractauit, sed etiam in restituendis igne consumptis Ecclesijs (licet impossibile videretur rem tantam monachum vnum posse præstare) alterum se Zorobabelem exhibuit. Locupletes testis de his omnibus est Antiochus monachus in epistola ad Eustathium, quam superius citauimus, in qua de Modesto primum hæc habet:

Nos proinde humiles & abiecti, gratia primum Dei, deinde seria admodum & accurata diligentia præmemorati sanctissimi Modesti, sedentariam hanc exiguimus vitam in liberiore & tranquilliore otio: & inferius rursum. Gratia enim Christi, sed & solerti sedulitate tam dicti venerandi apprime Patris nostri Modesti, cuncta ad temporis incolumtur effusæ istius eremi monasteria, ac paulo post.

VI. *Supersunt nuncia aliquot sane quam læta, quorum fideli relatu & vestra & omnis sinceriter Christiani animo merito possit exhilarescere. Hæc igitur valde promptus & alacer annuncio vobis: Modestus sanctitatis eximia vir (de quo non semel dictum) non eorum modo prouidam gerit curam solicitus, quæ per hanc vastam eremum sparsim dissecta sunt, monasteriorum, sed & moderandæ huic ciuitati, ac vniuersæ circum finitimæ regioni solerter prospicit, Deo eidem cooperante in omnibus. Hic enim ad vnum nobis exprimit imaginem nouæ ciuitatis Bethleelis, aut certe Zorobabelis. Gratia etenim plenus Spiritus sancti, templa Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ quidem barbarico igne conflagrarunt, in sublime erigit omni prorsus digna veneratione, puta ædes S. Caluariæ, ac sanctæ Resurrectionis, domum insuper dignam omni honore venerandæ Crucis, quæ mater Ecclesiarum est, sed & sanctæ assumptionis, eadem à fundamentis excædificat: adeo vt per hæc lata initia de futuris quoque spes amplissimas concipiamus, idque vel ab eos maxime, qui hinc sperantur venturi ab externis regionibus, sancta hæc loca vt adorent, vt omnes in commune glorificemus Deum*, hactenus Leontius.

TEMPLA INCENSA HIEROSOLYM. RESTAVRANTVR.

VII. Quod enim Zacharias viueret, non alius admissus est Hierosolymorum Episcopus, cum non liceret in eodem loco Episcopos duos esse; licet ob Episcopalem præfecturam idem, viuente adhuc Zacharia, fuerit nominatus Hierosolymorum Præfectus, vt in Actis sancti Anastasii martyris, dum agitur de eius baptismo post Zachariæ reditum per Modestum Hierosolymis exhibito, vt suo loco dictum fuit.

Sed re vera si non Episcopus, loco tamen Episcopi, vsque dum idem postliminio rediit Zachatias, Modestus illam administrauit Ecclesiam cuncta restituens: adeo vt maximæ fuerit consolationis in tanto mœrore videre (quod impossibile putabatur) exædificari cuncta, quæ exusta fuerant sacra ædificia, aduersantibus præsertim Iudæis, & Persis ipsis Palæstinam obtinentibus, atque tyrannice dominantibus, vt quæ dicturi sumus, ostendent.

IESV CHRISTI ANNVS 617.

DEVSDEDIT PAP. Annus 3. HERACLII IMP. Annus 8.

I. DEVSDEDIT PAPÆ OBITVS.

ANnus agitur Domini sexcentesimus decimus septimus, quinta Indictione: quo Deusdedit Papa, vbi sedisset annos tres minus diebus quinque, ex hac vita decessit octaua die Nouembris. Ita quidem secundum Anastasii rationem, necnon Martyrologium Rom. & alia, quæ celebrant eiusdem natalem diem octaua Nouembris: vnde nefas putamus à tanta resilire auctoritate: quatione (vt dictum est) ipsum habuisse in sede minus dies quinque ab annis tribus apparet. Porro de eodem Deusdedit ista idem Anastasius habet: *Hic clerum multum dilexit, sacerdotes & clerum ad loca prisstina reuocauit. Hic dimisit propter obsequia sua ab omnem clerum regalem vtam integram. Hic fecit ordinationes tres & in eis presbyteros nouem, diaconos quinque, Episcopos per diuersa loca numero viginti nouem.* hæc tantum de eo Anastasius: vt plane dolendum sit tanti Pontificis facta scriptorum inopia adeo obscura esse relicta, quæ quidem opotuit insignia fuisse, cum ipsum antiquitus Ecclesia Dei coluerit vt sanctum, eoque titulo receperit inter sanctos, atque annua commemoratione assidue sit venerata. Huius scriptorum fragmentum tantum extat vnius epistola ad Gordianum quendam in Hispania Episcopum datæ, quod retinet Gratianus *a* in suo Decretorum volumine, quod vnicum tanti viri monumentum hic præteriisse nolimus: siquidem se habet:

Peruenit ad nos diaconus vester, sanctitatis vestræ epistolam deferens, quod quidam viri ac mulieres præterito sabbato Paschalis, præmagno populorum incursu, nescientes, proprias filias sacrosancto ex lauacro sancto: Cupis ergo scire, si pro tali accidente ratione debeant viri ac mulieres ad proprium vsum redire, an non. Nos vero nouisti hac in re inquisitionum priorum patrum nostrorum dicta inuenimus autem in archiuis huius Apostolicæ sedis tam tales conuenisse in Ecclesijs Isauriæ, Ephesiorum, simulque Hierosolymorum aliarumque ciuitatum. Episcopis etiam earum ciuitatum ab hac Apostolica sede volentibus scire, vtrum viri ac mulieres redirent ad proprium thorum: beatæ memoriæ sanctissimi Patres Iulius, Innocentius, & Cœlestinus cum Episcoporum plurimorum & sacerdotum consensu in Ecclesia Apostolorum Principis prohibentes talia, perscripserunt & confirmauerunt, vt nullo modo se in coniugium recipere mulieres ac viri, quicunque aliqua ratione suscepissent natos proprios, sed separarent se, ne suadente diabolo, tale vitium imitaretur.

Scitis quia quomodo septem sunt dona Spiritus sancti, ita sunt septem dona baptismi à primo pabulo sacrati salis, & ingressu Ecclesiæ vsque ad consummationem in sanctis Spiritus per chrisma. In hoc ergo primo sancti Spiritus dono vsque ad septimum nullus Christianus suam commatrem in coniugium suscipere debet: & qui præsumpserit, tamdiu vinculo anathematis teligetur, donec penitentiam digne egerit. hucusque fragmentum epistolæ Deusdedit apud Gratianum descriptum: addunur ab aliis aliis nempe restituendam esse dotem, & libertam faciendam nubendi concessam post annum: sed neutrum apud Gratianum.

Post mortem vero Pontificis Deusdedit vacasse sedem mensem vnum & dies sexdecim, idem qui supra Anastasius habet, licet alii codices legant, dies sex, qua ratione dicendum est, successorem ipsius Bonifacium suis nonis quintum ordine, subrogatum esse die decimaquarta Decembris, vel secundum alios vigesima quarta. Quod vero hic ad finem anni huius creatus fuerit Pontifex, in sequentem annum à Beda ponitur, vbi ait: *Ipse Bonifacius post Deusdedit Ecclesiæ præfuit anno incarnationis Dominicæ sexcentesimo decimo octauo.* hæc ipse.

Fuit Bonifacius hic patria Neapolitanus, de quo plura inferius suo loco. *Ante tempus autem ordinationis Bonifacii* (inquit Anastasius) *Eleutherius Eunuchus Patricius & Exarchus tyrannidem cum sumpsisset, Reccyn Italiæ duci voluerat, venerus Romam à militibus Rauennatibus in vinculis est, capsa pariis missum Constantinopolim ad Imperatorem.* Hæc breuiter de extincto tyranno.

Quo tempore monachus vagus & profugus è monasterio Luxouiensi, nomine Agrestinus, defectus ad schismaticos, alios secum præcipites in ruinam abducere cupiens, magnos tum in Italia, tum in Gallia motus excitat. Sed cum nihil penitus proficere valuisset, inhærentibus cunctis communioni Catholicæ & Apostolicæ sedis (sicut alias semper eum in Gallijs eadem esset exorta quæstio) in eaque firmiter permanere statuentibus, certamen aliud suscipit, aduersus scilicet monastica instituta à sancto Columbano relicta sua. Trans seditiosus homo in hanc pugnam ad suas partes plures Episcopos rumores vbique excitans vsque adeo, vt ad hos comprimendos Clothario Francorum Regi opus fuerit

facere dare operam, vt cogeretur Matisconе Concilium. Hec autem quomodo sehabuerint, Ionas a Abbas sui temporis res gestas prosecutus, cuncta exacte quam sinceriſſime ſcripſit in vita Eustasii, ex quo ista tibi depromuntur.

CONCIL. MATISCONENSE COGITVR.

Cum iam, inquit Eustasius in monasterio Luxouiensi ſucceſſor ſancti Columbani ab omnibus haberetur gratus, vt nullus ſi beatum Columbanum perdidiſſe generet, qui eius doctrinis nullus ſubtrahi poſſet, nominique Francorum procerum honore fulgeret, & præcipue Chlotharij Regis amore ac veneratione eluceret, præſertim cum cernerent in diſcipulo magiſtri inſtituta per omnia manere: exarſit more ſuo inuidus aduerſus ſancti viri facta Chlidrus, excitatus contra eum vnum ex ſubditis Agreſtinum nomine, qui quondam Theoderici Regis Notarius fuerat, & quantum compactilem cordis talibus omnia quæ poſſederat reliquiens, & Luxouium veniens, ſe & ſua omnia eidem venerabili patri tradebat.

Inquam (vt cunctæ replicem) religionis ſpeciem in monaſterio reſtare, poſt non longum tempus converſationis eius, arrogantia mentis elatus poſtulat vt gentium eſſe prædicator permitteretur. Quem vir ſanctus dei obtrectans increpat dicens: tenuis adhuc perfectionis non debere ad tale opus idoneum ſe putare, proponens ei exemplum Hieremiam, qui electione Domini prædicator deſignatus, ſe ſegnem eſſe denegat, dicens: b: A, a, a, Domine Deus, ecce puer ego ſum, & nescio loqui. Moyſem quoque, qui electus à Domino, tardus & impedita lingua ſe eſſe teſtatur.

b Ier. 1.

His & huiuſmodi diſſuaſionibus cum nihil proficeret: quem tenorem valit, ſi permittit. Qui cum in regionem Barbatiorum veniſſet, nullum fructum exercens ibi, poſt aliquantum temporis ad Aquilonem tranſit. Aquileienſes enim diſcordabant à communione ſedis Apoſtolicæ (de qua Dominus in Euangelio ad beatum Petrum loquitur, dicens: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam) de quam videlicet capitulorum diſſenſionem, quæ præſens operi neceſſarium non duximus inſerere.

Ingreſſus vero Aquileiam, ſocius ſtatim ſchiſmatis effectus, Romanæ ſedis à communione ſeiunctus ac diuiſus eſt, totius orbis communionem quicunque Romanæ ſedi iungeretur damnans, in ſola Aquileia Orthodoxam fidem retinere decertans. Quo ſchiſmate inito, epiſtolam venerandæ & increpationibus plenam ad beatam Attalam Boboniſi conobii patrem per aureum Adalualdi Regis Longobardorum Notarium dirigit. Quam epiſtolam B. Attala perlectam, & diuidula habitam, mihi tradidit ſeruandam, quam ego etiam per multorum ſpatia annorum abditam penes me habui, & poſtmodum negligentia perdidi: nec alius vtique quilibet eam, ſed ipſe propria ſua ſcripſit.

Dicta itaque ad beatum Attalam epiſtola, ipſe ad Luxouiam properat: Eustasium ſchiſmatis aculeis tentat, ſi ſanam mentem ira rabiata corrumpere queat. Venerandus autem vir Eustasius patrem ſe amplius errare cernens increpat, vt reſipiſcat, hortatur & obiurgat. Cumque ſalutaribus monitis & ſalubri antidoto mentem peſtiferam curare nequiſſet, à ſuo ſuorumque collegio reprobum abire cogit. Fugatus igitur ab Eustasio miſer abolis Agreſtinus, huc illuc que diuertit, vt aliquos ſui erroris factores facere poſſet.

Cum vero à ſententia receſſiſſe videri potuiſſet, ex nouo certamine quærit ſibi coronam, qui ex primo retulerat ignominiam. Quodnam iſtud fuerit Ionas ita declarat: Sed cum nihil eius imperitia longo tempore peragere quiuiſſet, tandem aduerſus regulam B. Columbani inuido dente garrire cœpit, ac velut cauſa ſuæ grauitatis, per quoſcumque potuit partibilitatis ſuæ ſcrobes abominabile murmur excitauit, annuente ſibi Appellino Genuenſi urbis Epiſcopo, qui ex conſanguinitate proximus erat. Hic itaque Appellinus vicinos Epiſcopos ſingulatim ſibi iungere in auxilium Agreſtini ſuſcepit omni ſtudio, ita vt Regem Clotharium tentare ſuæ parti aſſentatorem fieri voluiſſet. At ille ſciens & experiens cognitum habere beatus Columbanum ſanctitatem & diſcipulorum eius doctrinam, poſtquam diu reſtare tentauit grauamentis horum ſectam, nec prouelere potuit aduerſus eam: ſtatuit vt Synodali examinatione probaretur, non ambigens de auctoritate venerabilis viri Eustasii, quin omnes aduerſantes ſancta regula ſua prudentia ſuperaret.

Tunc emanante regali auctoritate, multi iam Burgundiæ Epiſcopi in ſuburbio Matiſconenſis vrbis conueniunt: inter quos maximus hereticorum Vuarnacharius quidam, dum & ipſe fieri vellet aſſentator Agreſtiniane partis, ipſo die quando aduerſus Eustasium altercatio futura erat, morte præuentus interiit. Sed nec eo terrore turbati cæteri conſautores aduerſæ partis, qui conuenerunt, deductum in medium Agreſtinum deprimere cogunt, quid contra regulam Columbani vel Eustasio obiciendum haberet. Tum ille tremontibus labiis aſſiſtens, & nihil auctoritatis vel elucubrati eloquij habens, ait ſuperfluæ quadam & canonica inſtitutioni contraria in eorum ſtudiis teneri cochleam videlicet, quam laberent, Crucis ſigno crebro ſignari, & in ingreſſu cuiuslibet domus intra cœnobium tam introeuntem, quam egredientem benedictionem poſtulare: Columbanum etiam à cæterorum Eccleſiaſticorum more deſciſcere, & ſacra Miſſarum ſolemnia multiplicatione orationum vel collectarum celebrare.

Auditis huiuſmodi obiectionibus, beatus Eustasius conuerſus ad ſua partis Epiſcopos dixit. Vos ô decus ſacerdotij, probare debetis, qui in Eccleſiis veritatis ac inſtitutis ſeminarium diſtribuant, & qui veritati ac religioni aliena tradant. Quicquid enim à norma veri tramitis diſſentit, extra Eccleſiæ corpus ſegregari debet. Veſtrum eſt diſcernere obiecta, an ſint à Scripturarum ſerie aliena: Agreſtinus ait: Tuo ore nobis edicito, noſſe enim à te volumus, quod dignum ſuper hoc reſponſum reddas. Sanctus Eustasius reſpondit: Nequaquam, ait, rectum contrarium eſſe religioni, ſi cochleam quam Chriſtianus lambit, vt quodcunque vas, aut poculum Crucis ſigno notet, cum per aduentum ſigni Dominici pellatur peſtis aduerſantis inimici.

Fuiſſe quidem in more poſitum apud Chriſtianos antiquitus, vt ad omnem actum & ad omnem potum & cibum ſignarent ſe ſignaculo Crucis, præter illa, quæ de his Tertullian. tradit in libello de corona militis, & S. Hieronymus ad Euſtochium, ex Euſebio, ſuo loco vidimus Chriſtianos milites in caſtris Ethnici Imperatoris milites ex eo indicio detectos fuiſſe Chriſtianos eſſe, quod ad omnem potum ſignarent poculum Crucis ſigno. Adtuliud vero accuſationis caput, quod obiiciebatur, Euſtaſium ita reſpondiſſe, Ionas affirmat: Introeuntem vero monachum cellulam, vel exeuntem, benedictione Dominica armari, ratum duco, iuxta Pſalmiſtæ vocem c: Dominus cuſtodit te ab omni malo, cuſtodiat animam tuam Dominus: Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum ex hoc nunc & vſque in ſæculum. Licet enim hoc ad vnumquemque Chriſtianum referatur, vt gratia baptiſmi per fidem in Eccleſia ſeruetur, in eo videlicet, qui ad eam ingreditur, & vſque ad finem perſeuerantia vigore ſeruetur: de quotidiano tamen motu, ſiue ingreſſu, vel egreſſu, ſeu progreſſu vnumquemque noſtrum ſigno Crucis armari, vel benedictione ſodalium fas duco roborari.

IX.

c Pſal. 120.

Multiplicationem vero orationum in ſacris officiis credo omnibus proficere Eccleſiis: quia dum plus Dominus quæritur, plus inuenitur; & cum vberius operatione pulſatur, eo citius exaudire probatur: nihil enim amplius deſiderare debemus, quam orationi incumbere, ſicut Dominus ſub Apoſtolorum numero hortatur d: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Sic & Apoſtolus e nos ſine intermiſſione iubet orare: ſic omnis Scriptura ſacra hortatur nos ad Dominum ſine ceſſatione clamare. Nihil equidem tam vtile, tamque ſalutare, quam Creatorem multiplicatione precum & aſſiduitate orationum pulſare. ita quidem quod de multiplici collectarum numero (vt dictum eſt) argueretur monaſtica inſtitutio, nihil iudicatum eſt eſſe, quod repugnaret conſtitutionibus SS. Patrum, quibus illud tantum prohibitum fuiſſe, ſuo loco diximus, ne quis ex timeret orationes in Eccleſia publice recitandas ex ſua inuentione proponere. Sed pergit Ionas:

X.

d Mat. 26. & Luc. 21.
e 1. Theſſ. 5.

His & horum ſimilibus reſponſis confuſus Agreſtinus, addit garrulitatis noxam: calumniatur capitis comam inepte prolixi, & ab omnium hominum more deſciſci. Euſtasius autem, vt erat virtute patientiæ & ſcientia competens: In præſentia, ait, omnium horum, qui præſto ſunt, ſacerdotum, ego eius diſcipulus & ſucceſſor, cuius tu diſciplinam & inſtituta damnas, te ad diuinum iudicium cum eo intra præſentis anni circulum cauſaturum inuito, vt inſti iudicis examine ſentias, cuius famulum tuis detractionibus maculare procures.

XI.

His dictis, metus quoſdam eorum, qui Agreſtiniane partis fautores erat, percutit, hortantur q, omnes, vt pacis nexu corda iungerent, & vt iſte temeritatis audaciam tolleret, & ille paterno affectu labe-

PACEM SVADENT EPISCOPI.

tem pia correptionibus solueret. Ad hæc Eustasius: Vestris, inquit, libens satis facerem precibus, si misera mea duritiam vt cordis mollirent, & correctis cauterio morbis, vel antidoto, visceribus desectis, redire ad salutifera monita remearem natura.

Cogentibus ergo cunctis, Agrestinus simulatam patrem postulat, quod postea actibus deprompsit. Eustasius vero mitis animi suaseue flexu postcentium, pacem tribuit, & pacis osculum illis porrexit. hæc de fine Matisconensis Synodi Ionas: in quam nihil vmquam obiectum sit ab Eustasio schismaticum illum esse hominem & à Catholicæ Ecclesiæ communione seiunctum, vtique par est credere ipsum ante iudicium, vt illi cagere pollet, quoquo modo palinodiam recantasse: alioqui illi pacem dari repugnante sententia Apostolica a, ex qua ne Aue ei dicendum erat, nequaquam iussissent Episcopi, neque Eustasius implere curasset. Sed finem initæ palæstræ spectemus. Etenim etsi ad pacis osculum receptus est, haud tamen arma dimisit, sed occultauit, suo illa tempore exerturus, vt fecit. nam audi Ionam:

a 2. Ioan.

XII. ROMARICVS ET AMATVS SEDVCTI AB AGRESTINO.

Vix ad interuallum breuis spatii manifestam vesaniam suam Agrestinus verecundiæ metu repellens, capit iterum monasteria tentare, & sub specie discipuli pretium prodituenis taxare. Ad quendam namque virum venerabilem Romaricum nomine venit, qui prima nobilitatis fuerat apud Theodobertum Regem habitus; postque per exemplum Columbani, ac per Eustasii prædicationes monitus, ad Luxouiensi veneris monachicæ institutionis se subdit. Quo dum sub regulari tenore vitam agente postea Eustasio annuente, pouellarum monasterium in suo proprio instruit, & regulam Columbani illis custodiendam indidit.

Cumque iam multa religione polleret, ad eum Agrestinus pergit, se seque subditum atque obedientem simulat, simulque Amatum, quem ibi Eustasius ob imbuendam regulam præfecerat, mollibus fugillationibus tentat. Nam quibusdam sacræ religionis regulis abeis neglectis, tam Amatus, quam Romaricus ab Eustasio obiurgati fuerant. Lusos ergo eos vt professit Agrestinus, exasperat, as mentes suis assertionibus iungere volens, stimulauit venenata verba sanas mentes recipere, & in contemptum regulæ Columbani propriam vesaniam propagare. Proh dolor! exitiale vas ac lethifera doctrina repletum sanctas mentes diabolica insania maculauit. Abiectis etenim prostinus institutis, rudibus conati sunt profati iam viri instruere plebem doctrinis.

XIII. TENTATVR SVSTRA A SCHISMATICO S. BVRGVNDOFORA.

Deinde nefandus Agrestinus ad venerabilem matrem Burgundoforam iter dirigit (Abbatissa hæc erat monasterii sanctarum virginum, S. Columbani discipula) vt etiam illam suis stimulationibus, si valuisset, macularet. Quem beata virgo Christi non feminea more, sed virili consadit responsione, dicens ad eum: Num tu confutator veritatis & nouorum inductor argumentorum ad hoc huc accessisti, vt veneno tuo dulcia mella perfunderes, & vitalia alimenta lethali amaritudine commutares? Miser ac detestabilis, tu detrahis illis, quorum ego virtutes agnoui, quorum doctrinam salubrem recepi, ex quorum eruditione multos cælestia regna penetrasse comperi. Meminisse te velim Isaiæ dictum b: Va qui dicit malum bonum & bonum malum. Fessum ergo ab his venenatis assertionibus recedere, ne te ira Dei comprehendat. Confutatus itaque bus famula Dei increpationibus impius Agrestinus, rursus ad Romaricum & ad Amatum repedat, vt captum opus erroris ad effectum nequitiæ perducat. Magna plane ista fuit Burgundofora & celebris sanctitate virgo, cuius res præclare gestas idem Ionas (vt ipse profitetur in vita sancti Columbani) conscripsit, de qua dicturi sumus postea. Sed de vltione diuinitus in seditiosos immissa, idem Ionas narrare pergit his verbis:

b Isa. 5.

XIV. DEI VINDICTA IN SCHISMATICOS.

Nec defuit illis vltio diuina, cum & ipsi & alii complures iam ad hoc aspirarent, vt peruersi dogmatis hæretica huius assentatores, id est, consentientes, fierent. Lupi siquidem per intempestam noctem intra septa monasterii irrumpentes, aliquos ex fratribus morsibus suis lamiarunt, atque in præsidia a peste derelictos diræ morti miserabiliter tradiderunt. Quendam etiam Plecum nomine, qui adhuc discordiæ fomitem vehementer administrabat, dæmonum rabies peruasit & ignobiliter ad extrema perduxit: nam propria manu ipse laqueo se suspendit.

Porro cum hæc vltio nequaquam fieret correctio delinquentium, maior protinus vindicta secuta est. Subito namque fulgur ingens è cælo lapsum, tanto fragore percutit locum, deuastat monasterium, tegmenta subuertit, plebem exterit, vt præsens correptio manifeste monstraret, futuram debere fugere iram: mortuique sunt ad præsens plus quam viginti homines, auctore tamen totius criminis ad pœnitentiam reseruato, vt si cognosceret semetipsum & reliqui, sanitatem proculdubio reciperet: nullum etenim Dominus perire desiderat, sed semper, quamuis grauibus delictis obrutum, per pœnitentia fomenta redire expectat. Cumque filii sapos pœnitentia locum datum infelix Agrestinus non cognouisset: vt Eustasii sententia ad iudicium eum innocentis præualeret, ante triginta dierum circulum quam vertentis anni meta compleret à seruo suo, quem ipse fecerat, securi percussus interit, & occasio criminis duæ thoraxoris permixtio: quod quamuis multi dixerint, & vera asserere valent, nostrum tamen affirmare non est. cuncta enim, iuxta Salomonem c, adducet Deus in iudicium pro omni reatu, siue bonum, siue malum. subdit de duobus abeo subuersis monachis ad pœnitentiam receptis, necnon de Episcopis, qui aduersabantur ad saniorem mentem reuersis, & ergo instituta eadem propensionibus redditis, deque mira propagatione ordinis, & aliis monasteriis recens erectis post superatas eiusmodi tentationes. Audisti finem schismaticorum & ad declarandam veritatem Dei iudicium in vindictam præuaricatorum interpositum.

Quod ad lapsos restitutos pertinet, subdit ista Ionas: *Post hæc Amatus & Romaricus Eustasii patris inhobedientiam postulantes, ab eo recipiuntur, & in priscum gradum reformantur.* Quod vero ad Amatum spectat; vere se pœnitentem exhibuit, adeo vt sanctitate claruerit; morienique se probe Catholicum esse declarauit edita publice fidei professione: nam qui eius vitæ res gestas est prosecutus, hæc de ipsius pœnitentia & professione Catholica inter alia dixit d:

XI.

Iam animum ita vo cilicio & cinere egerat, diu ac multis inter precibus vacans; cum præ nimio membrorum cruciatu, tam & carnibus exesis, nuda ossa paterent. Interim ille nihilominus cum lachrymis semper Domino loquebatur. Cum autem sinem aliquem sentiret, cuidam fratri ait: Asser epistolam Leonis Papæ, quam ille ad sanctum Flauianum scripsit, in qua Catholicæ fidei plenissima ratio continetur. Allata est epistola; & cum illi legeretur, ita dixit: sic credo, ô Trinitas ineffabilis: ita confiteor, Deus omnipotens: ita te sentio, Fili Dei Christe Iesu: sic de te intelligo, Spiritus sancte æterne Deus: Atque ita vnum Deum in Trinitate trinum in vnitate confiteor.

Cum autem summa esset humilitate præditus, indignum iudicauit, qui intra Ecclesiæ septa sepeliretur: iussit igitur sibi fossa sepulchrum in ipso aditu basilicæ Matris Dei, & hoc epitaphium, quod ipse composuit, ei imponi.

OMNIS HOMO DEI, QVI IN HVNC LOCVM SANCTVM AD ORANDVM INTROIERIS, SI MERVERIS OBTINERE QVÆ POSTVLAS, PRO ANIMA AMATI POENITENTIS HIC SEPVLTI DOMINI MISERICORDIAM DEPRECARI DIGNERIS: VT SI QVID MEA PRAVITAS DE MEIS FECATIS OBTINERE NON POTVIT TEPIDE POENITENDO, OBTINEAT VESTRA TANTORVM CHARITAS SEDVLO DOMINI MISERICORDIAM DEPRECANDO.

hactenus epitaphium, quo veri pœnitentis specimen edidit, qui & ob præclara merita inter sanctos relatus, iidibus Septembris e anniuersaria memoria in Ecclesia celebratur.

Romaricus etiam & ipse digne omnes veri pœnitentis numeros explens, sancto fine quieuit, & inter sanctos eque adnumeratus rediuiua memoria annis singulis colitur sexto Idus Decembris f. Sed rairati sumus, eos, qui ipsorum res gestas sunt prosecuti, de lapsu nihil dixisse, adeo vt omnino hoc remansisset incognitum, nisi Ionas in Eustasio, rerum sui temporis scriptor, id amplis notis testatum reliquisset, maiori vti que gloria Dei, & profectu exemplo in eius Ecclesia, in qua rato contingere deantem ab hæresi, siue schismate digne pœnitenti de his hactenus.

Quod ad res Orientales pertinet: cum nullam tibi adesse vim resistendi Persarum Principi Heraclius Imperator sentiret, tandem ad preces supplices se conuertit, & quamuis antea eodem vius remedio, fuisset iam missa legatione repulsus; rursus tamen nouam legationem ad

Col-

Cosdhoen Regem Persarum decernit, qua ab eo quibusuis iniquis conditionibus pacem expoſceret. Non decet tam argumenta perualida ad mouendum Regem ſi apud ſuperbum & ſalſa tumidum elatum victoriis hominem aliqua ratio locum habere potuiſſet: verum inflata arrogantia mens expers mox omnis redditur rationis. Præpotentia vero præ cæteris illud potuiſſet ferociam emollire cerebrum, quod idem ipſe Cosdhoes profugus, exors regni, tam ſedibus infeſtiſſimus, fuiſſet tamen ab Imperatore Romano (vt ſuo loco dictum eſt ſuperius) magna potentia in Imperium reſtitutus atque defenſus: cuius præſtiti adeo immiſit beneficii ſi memor, ſi gratus exiſtere voluiſſet, patere vtique naturæ legibus debuiſſet, vt redderet quod acceperat beneficium.

At quid omnium legum exors barbarus truculentus? Quo cernit Romanum Imperatorem magis ſe ſubiicere, eo ipſe adueſus eum omnemque Chriſtianorum gentem inſolentius extollit, nec veretur impiam illam pacis conditionem per legatos præſcribere, qua vellet, ſi pacem caperet, ipſum cum omnibus ſuis Chriſtianæ religionis ſeri negatorem, cultorem vero Solis Perſarum Dei. Referunt enim hæc Annales a hoc anno his verbis: *Anno ſecundo imperij ſui rurſus Heraclius miſit in Perſidem legatos ad Cosdhoen poſtulans pacem. At Cosdhoes iterum eos ſprevit, aſſeuerans: Non pacem vobis, donec Crucifixum abnegetis, quem Deum dicitis eſſe, & alterum ſolem*; hæc ibi. At reſpexit tandem, ſeu licet, Deus in Regem Aſſyriorum, quem dedit in opprobrium gentibus. ſed de his ſuo loco dicendum erit.

IESV CHRISTI
ANNVS 618.

BONIFACII PAP. V. Annus I. HERACLII IMP. Annus 9.

QVi primus Bonifacij Papæ numeratur annus, idem & Redemptoris ponitur ſexcentesimus decimus octauus, Indictionis ſextæ, cum ipſe Pontifex in eminenti Petri cathedra collocatus, paſtorali munere mentis oculis intuens orbem, vnde lugeat, conſpiciens vbique tragœdias: ex reſtituta tamen iam pene collapſa in Anglia Chriſtiana religione, vnde lætetur, reperit argumentum, quod ſcilicet, qui iam profugi rediiſſent Epiſcopi iterata Euangelij prædicatione, ex iacta ſemente manipulos læti referrent.

Acceptit enim ipſe Bonifacius litteris de conuerſione Eadualdi * Regis, eiuſq; ſororis Edilbergæ, vxoris Eduini Regis, admodum lætatus, primum omnium diligentiſ operaturus Euangelicum digna remuneratione proinquirit & amice congratulatur. Etenim ſcribens ad Iuſtum Roffenſem Archiepiſcopum, eidem pallium in ſignum claritatis & mitudinis poteſtatis mittit. Extant quidem ipſe Pontificis litteræ hic merito recitandæ, quæ ſic habent:

Dilectiſſimo fratri Iuſto Bonifacius.

Quam dudum, quemque etiam vigilanter pro Chriſto Euangelio laboraueritis fraternitas, non ſolum epiſtolæ à vobis directa nunc, ſed & multa de ſuper operis veſtri perfectio indicauit. Nec enim incognitum Deum aut ſui nominis ſacramentum, aut fructum veſtri laboris dicitur, dum ipſe prædicatoribus Euangelij ſideliter repromittit ea. Tuta ergo vobiſcum ſunt omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi. Quod ſpecialiter, immiſto vobis miniſterio eius clementia confortaſſe, aperiens corda gentium ad ſuſcipiendum prædicatorum veſtra ſingulare myſterium. Magno enim præmio faſtigiorum veſtrorum delectabilem curſum, bonitatis ſuæ ſuffragatio illuſtrauit, dum creditorum vobis talentorum fidelissima negotiatione, vberem fructum impendem ei, quod ſegnare poſſitis, multiplicata generoſius præparauit. Hocque etiam illa à vobis repenſatione collatum eſt, qui immiſto miniſterio iugiter perſiſtentes, laudabili patientia redemptionem gentis vtilis expectatis; & veſtri vt proficerent meritis, eorum eſt ſaluatio propinata, dicente Domino: Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Saluati ergo eſtis ſpe patientiæ, & tolerantiæ virtute: vt infidelium corda naturali ac ſuperſtitioſo morbo purgata, ſui conſequerentur miſericordiam Saluatoris. hæc dum Bonifacius Papa inculcat, ſatis oſtendit, profectionem ipſorum in Galliam non fuiſſe fugam, vt illuc amplius reuertendi deſierit animus, ſed potius ad tempus factam ſeceſſionem, vt ibi redeundi tempus expectarent opportunum; cuius rei gratia adeo eorum tolerantia à Bonifacio commendetur. Sed pergit epiſtola:

III. *Suſceptu namque apicibus filij noſtri Eaduualdi Regis reperimus, quanta ſacri eloquij eruditione eius animum ad veræ conuerſionis & indubitatæ fidei credulitatem fraternitas veſtra perduxerit. Qua ex re de longanimitate clementiæ cæleſtis certam aſſumentes fiduciam, non ſolum ſuppoſitarum ei gentium plenisſimam ſalutem, imo quoque vicinarum, veſtræ quoque prædicationis miniſterio credimus ſubſequendam: quatenus (ſicut ſcriptum eſt) conſummati operis voſtri merces à retributore omnium bonorum Domino tribuatur. Et vere per omnem terram exiſſe ſonum eorum, & in fines orbis terræ verba ipſorum, vnuſquiſq; ſalutigentium confeſſio, ſuſcepto Chriſtianæ ſacramento fidei proteſtatur.*

DE VSV PALLII. *Pallium præterea per latorem præſentium fraternitati tuæ, benignitatis ſtudiis inuitati, direximus: quod videlicet tantum in ſacro ſanctis myſteriis celebrandis licentiam vtendi impertiuimus: concedentes etiam tibi ordinationes Epiſcoporum exigente opportunitate, Domini præueniente miſericordia, celebrare: ita vt Chriſti Euangelium plurimorum annunciatione in omnibus gentibus, quæ nec dum conuerſæ ſunt, dilatetur. Studeat ergo tua fraternitas hoc, quod ſedis Apoſtolica humanitate percepit, intemerata mentis ſinceritate ſeruare, intendens cuius rei ſimilitudine eam præcipuum tuis mentum humeris tuis haud ignorum ſuſceperis, talemque te Domini implorata clementia exhibendum ſtude; vt indulti muneris præmia non cum reatitudine, ſed cum commodis animarum ante tribunal ſummi & venturi Iudicis repræſentes. Deus te incolumem cuſtodiat, dilectiſſime frater.* hucuſque Romani Pontificis epiſtola.

IV. Quod ad ſtatum rerum Orientalium ſpectat, nihilo hic annus ſuperiore felicior fuit, etſi non cum Perſis res acta: Chaganus enim Auarum Rex dolo, ſub pacis nomine decipiens Heraclium Imperatorem, ſuburbia Conſtantinopolitanæ vrbis eſt depræ datus. hæc plurimus tradunt Annales ſummatim ex Theophane relata, & à Cedreno eadem reperita.

Edidit hoc nono anno ſui Imperij Heraclius, exigente Sergio Patriarcha Conſtantinopolitano, pragmaticam ſanctionem, ne quis ſubrogaretur in clerum, niſi in defuncti locum ſubrogaretur. Accidebat enim, vt procerum fauore complures ſeſe intruderent in eam Eccleſiam, adeo vt reditus ad alendos omnes non ſupperetent. Idergo cum ipſe Patriarcha iam ſtatuiſſet ab eodem Imperatore ea, quæ à ſe decreta eſſent, pragmatica ſanctione firmari petiit, quæ ſic ſe habet *d*:

d *Nouel. Imp. lib. 2. Nouel. 4.*

V. HERACLII SANCTIO DE CLERICIS ECCL. CONSTANTINOP. *Etiam ea, quæ ſæpenumero ab hominibus excogitata præclare videntur, caſus quidam ſorte fortuna ſuperuenientes ad ſtatum plane diuerſum traducunt. Quale quiddam cum nunc quoque contigerit, vt ad præſens mandatum reſpiceremus, nos incitauit. Quippe cum ij, qui clero ſanctæ maioris Eccleſiæ in hac vrbe regia continentur, eius rei non mediocriter gratiam perſpexerint, multis ſanctitatem veſtram moleſtantibus, vt diuerſas perſonas in clerum reciperet, & in oratoria ſanctiſſimæ matris Domini ac Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui Deus eſt, tam id, quod eſt in Blachernis, quam quod in iis, quæ Vrbis appellantur, adeo quidem vt inde diuiſarum quantitas (quæ alij quotidianas vocant diſtributiones) quæ ipſis datur, magnopere excreſcat: Deinde petentibus vt aliquæ etiam officia Eccleſiaſtica committantur aliis, de quibus non exigua rebus eiuſdem ſanctiſſimæ Eccleſiæ vtilitas prouenire. Cumque quod ita geritur, correctionem conſequi petuerint: gratificandum tam ſanctitati veſtræ, quam ijs, qui dicto clero continentur, duximus: vt certarum perſonarum numero circumſcribantur inducatarum religioſarum adium clerici, & qui Eccleſiaſtica miniſterij officia gerunt: ita vt nemo poſſit inter inducatos clericos recipi, vel curas Eccleſiaſticas ſuſcipere prius, quam aliquibus ex eorum ordine deficientibus, ad eum numerum qui vobis vniuerſis placuerit, vel clerici dictarum religioſarum adium, vel Eccleſiaſticæ curationes veligantur.*

Hæc

VI. *Hæc ergo vobis ita placita postquam nostras ad aures pervenerunt, precibus etiam nobis oblatis, vt per sanctionem nostram pragmaticam recte à vobis tractata confirmaretur: non abs re nos, qui de commodis eiusdem sanctissimæ maioris Ecclesiæ Dei solicite semper cogitamus, re ipsa* *reapse. *precibus vestris annuendum duximus, dictamque sanctionem pragmaticam sanctissimæ apud nos Ecclesiæ largiti sumus, licentia vobis per eam concessa, vt ea, quæ manifesta emolumenta à rebus Ecclesiæ affert, idque vel per donationem, vel per electiones, vel per suprema[m] voluntatem, vel alias ratione beneficium id, quod ei datur, excellentia: prius etiam quam dicti clerici, vel Ecclesiasticorum officiorum administratores ad statutum numerum redacti fuerint, citra vllam prohibitionem, vota sui compotes fiat, ordinem sacrorum canonum nihilominus observando: siue is ipse, qui hoc agit, in aliquem ex præditis cleris recipi voluerit, aut officium Ecclesiasticum consequi; siue animum ei sit alterius persone huius ordinem impetrare.

VII. Hæc igitur cum indicata sanctio pragmatica contineat: retulit ad nos in præsenti sanctitas vestra, diuersas quidem personas vadiatis cleris adscribi cupere, vel Ecclesiasticum officium accipere, vel tale quid alteri cuipiam impetrare, sed vereri, ne postea quidam eis negotia facessant, inquirendo, quam rem ad vtilitatem rerum Ecclesiasticarum peracta, vota sui compotes facta fuerint, quando post aliquod elapsi temporis interuallum eis huiusmodi probatio difficilis accidat: Et quidem alios nolle nocere esse, qua tuæ in ipsos, tum ergo Ecclesiam facta sint: vnde fiat, vt nonnulli ab iis iacundia remoueantur, quæ ad vtilitatem rerum Ecclesiæ spectant.

Quamobrem nos per hanc occasionem id, quod nuper ad eius vtilitatem esse excogitatum, damus causam ea probeat: non obstantes superiores alios sanctitatem tuam Ecclesiæ sanctissimæ conducentia solicite curare atque perficere, fiduciam ei præstamus, quod hactenus quamquam indicatæ sanctionis, etiam absque ea obseruantiam, qua per eam exigitur, ad dicta duo capita pertinentia præstet respiciens (vt solet) ad ipsum Deum, qui omnium quidem rebonorum autum inspector est, sed in primis sancte Dei maioris Ecclesiæ in hac ipsa regia vrbe, à qua citra interruptionem tot ac tantæ citra pias actiones expensæ proficiscuntur.

Consilium enim, quod etiam sola per se sanctitas vestra relaturum, ab se capitum quodlibet examinans, in proposito negotio ea cum consultet, tum agat, quæcunque rebus Ecclesiasticis vtilitatem sine manifestam, siue quæ ignota vulgo esse dicbeat, afferre possunt. quæ sequuntur (vt vides) litteris fuere grandiusculis exaratis in Græco etiam exemplari Latinis notis. LEGI. DAT. VIII. CALEND. MAIAS, C.P. DOMINORVM NOSTRORVM PIISSIMORVM PERPET. AVGG. HERACLII AN. NONO, ET HERACLII *NOVI CONSTANTINI FILII IPSIVS ANNO SEPTIMO.

*THERACLII.

VIII. Huic inscriptioni adiicimus aliam itidem temporis huius indicem, quam in confessione Ecclesiæ sanctæ Cæciliæ in vibe trans Tiberim positam legimus hisce verbis:

HIC REQVIESCIT THEODORVS VIR GRÆCVS VIZ.....TEVS QVI FVIT FIDELIS ET CARVS AMICVS MVLTORVM Romanæ Reipvblicæ IVDICVM AMICITIÆ CVSTOS BENIGNVS PIVS DOMVI ſuæ BENE PRÆPOSITVS. QVEM ETIAM LOCVM COMPARAVIT AVG... IORE ARCI PRO TIT SCÆ CECILIÆ SOLIDOS SEX. DEPOSITVS DIE QVARTA DECIM AVGVSTI IND. SEPT. ET EIVS FILIVS THEODORIC. qui VIXIT ANN VII DEPOSITVS IDVS OCT. IMP. DD. NN. PIISSIMIS AVGG. HERACLIO ANNO NONO ET EIVSDEM DOMINO ANNO OCTAVO. ATQVE HERACLIO CONSTANTINO NOVO FILIO IPSIVS ANNO SEPTIMO INDICT. SEPTIMA. QVI VIXIT ANNOS PLVS MINVS LXXV.

Ad quod auditi pretium datum pro sepultura: id quidem ex antiqua consuetudine, quam S. Gregorius abolere conatus est, vt ipse testatur in epistola ad Mesallinum Episcopum *a*, vbi hæc ait: *Secundum nostrum institutum nouerimus illicitam antiquam consuetudinem à nostra Ecclesia omnino vetuisse, nec cuiquam assensum præbere, vt loca humandi corporis precio posita adipisci. Nam si gentiles (vt ait tractatur) viri Sichimitæ Abrahæ pro Sara mortua, atque in loco proprio humanda, sepulturam gratis obtulerunt, & vix magna eius importunitate coacti sunt, vt precium de loco sepultura percipere, nos, qui Episcopi dicimur, de humandis fidelium corporibus pensa quid facere debemus. Hoc ergo fraternitatis vestræ iudicio committimus.* hactenus Gregor. Vides igitur post ipsius obitum eius decretum de sepultura precio non tradenda exoleuisse. Sed quomodo inibi pleque pro sepulturæ loco perpetuo consequendo aliquid tradatur & accipiatur, in consulo Canonistas id pluribus disputantes.

DEPRECATIO PRO SEPVLTVRA.

a Greg. lib. 7. ep. 4. ind. 1.

b Gen. 23.

IESV CHRISTI ANNVS 619.

BONIFACII PAP. V. Annus 2. HERACLII IMP. Annus 10.

SExcentesimus vndevigesimus annus agitur, Indictionis septimæ, quo & nonus numerantur Sisebuti Hispanarum Regis, secundum Chronicon Isidori: eum celebrat est in Hispania Synodus Spalensis, ita dicta, vt hinc obscure titulus eius significat verbis illius: *Synodus habita in ciuitate Spali, sub die Idvum Novembrium, anno nono regnante gloriosissimo Principe Sisebvto, Era sexcentesima quinquagesima septima.* Sed ilfecta ita titulus habeat, breuitatis causa, pro Hispalensis Spalensis dicta videtur, siue loco Hispalis Spalis, cum non dubium sit intelligi de præclarissima illa ciuitate, quæ in Bætica provincia est, cuius bene nouus, qui eidem Synodo præfuit, Episcopus Isidorus erat.

In hac autem Synodo controuertiæ plures duorum Ecclesiarum pertestiones singulas, quæ extant numero tredecim, tunc decimæ, & quidem latere crudiet, vtpote S. Isidori, qui præsuit, doctrina examinatæ. In quibus obiter illud notamus, improbari minus bros Episcopi sellecto. Sunt enim hæc verba in nona sessione, cum de quodam statuitur, vt sit clericus, sicut & alii. *Quæcunque de diuinis libris & sanctorum Patrum obedire præcepit, conformis ea his, qui in administrationibus Ecclesiæ Pontificem sociantur, disparare non debet, nec professione, nec habitu.* Sed & illud obtestatione dignum, verari monachis omnem conuersationem cum vicinis Deo virginibus sanctimonialibus interdicens sessione. *Ea certe monachus discipulus cauta & sereria, remoti ab earum peculiaritate, nec visque ad vestibulum habeant accessi sanctimonialium, nec visque ad vestibulum habeant accessi sanctimonialium, nec per missum sed nec obuiæ, vel ei qui præsidet, extraneæ quæ præcit, loqui virginibus Christi aliquid, quod ad testamenta mortuis pertinet. Incubet, nec cum sola, quæ præsit frequenter vel loqui oportet, sed sub testimonio duarum aut trium sororum, aut rara sit accessio & breuis monachi locutio. Absit enim vt monachus qui etiam dicta virgo est Christi vir gentibus familiaris esse videatur, & ita sanctissimi patres, non tam illos his locutoriis tolle re res, quam Adam & Euæ in paradiso Dejectis membris.*

Quid autem actum sit cum hæretico Eutychianorum patris, quæ dicitur Acephalorum, demonstrat decima sessio, iam diaboli operam Hispaniis vitiare ex Quorumbus oris venenum diffusum erat, vt nisi quantocyus eidem remedium parallet sanctissimus Isidorus, vt facile illud potuerit Hispaniarum Ecclesias labefactare. Magno vero diuinæ dispensationis beneficio impegit in populum, qui ex Oriente venenatas merces deuitio Hispanias scopulum dixerim fidei robore bonorum confratrem Isidorum Episcopum. Sed breuiter octo duodecimæ sessionis progressum audi, quæ ita se habet: *Duodecima Actione negotium est ad nos quidam ex hæresi Acephalorum, natione Syrus (vt asserit ipse) Episcopus, duarum in Cilicia ciuitatum proprietatem abnegans & Deitatem pugnabus asserens vnum dominum nostri sensibus tantæ errorii confusio patefacta, profanitate damnata, carnatione Domini nostri Iesu Christi testimonia, sanctorum Patrum sententias recitatis omnia eandem exhibet atque ad vera fidei recitatis dimensi sacerdotali modestia imitatione. Qui salutaribus monitis pertinaciter per multo clementiosque admonitus contumax, conuictus, tandem gratia diuina ductus, emittit rotam abiurationem hæresim propriæ abdicauit, diuisque natura & errorum pestem ab eo*

...nobis ac Domino nostro Iesu Christo confessus est, credens impassibilem naturam Deitatis, atque in sola humanitate suscepisse infirmitatem passionum & Crucis. Quamcunque itaque atque recepta, susceptaque fidei confessione cum stipulatione iurandi protulit, atque ad dominum precatus apparat. Talisque promerito gaudentem, Christi gratia egimus, quod eundem post prauitatem hereseos, ad rectitudinem fidei diuina gratia promanisset. Quem optamus, vt permanens in fide Christi pure ac deuotissime conseruetur, ita Patres.

Quiescentes, quam infida esse soleat fides hæreticorum pœnitentium præ se ferentium, ad omne malum cauendum, vel quod per eundem in Hispania factum esset, vel fieri posset hæc posset, salubri inito consilio, sequenti sessione, quæ vltima est numero decimatertia, edita canone, perfectam edidere doctrinam, qua penitus Acephalorum error confutaretur, parantes antidotum ad omnes morsus venenosi serpentis, perfectam de incarnatione Domini confessionem ponentes, quam & singuli singulis subscriptionibus muniuere octo numero, qui Synodo interfuerunt Episcopi.

Porro ipse Rex Hispaniarum Sisebutus hoc ipso anno octo sui regni ex hac vita transiuit ad superos, pietate quidem vir insignis, de quo hæc apud Chronicon Lucæ Tudensis: *Adeo*, inquit, *post victorias clemens fuit, vt multos deuictos sua bonitas seruatorem reddiderit, pretio illos emendos dimittens, absoluens: adeo vt eius thesaurus redemptio fuerit captiuorum. Vt felicem sanctæ Leocadiæ professus Principi nitro opere fundat.* Fuisse ipsum moribus sanctum, scientiis eruditum, & in bello manu potentem, idem affirmat. Sed de Sisebuto Rege hactenus, qui successorem habuit Reccaredum paruulum filium, qui ab obitu patris post sex menses idem meminit: eique successit Suinthilla anno sequenti, qui pulsis iis, qui nomine Imperatoris aliquas tenebant in Hispania ciuitates, ipse solus monarchia potitus Hispaniarum.

Inter hæc autem in Oriente tumultus bellici indies magis augentur, Persis Galatium inuadentibus, qui & Ancyram eius prouinciæ Metropolim occuparunt. Tot malis obrutus Heraclius Imperator, cogitur tursum cum Auarum Rege Gaiano inire concordiam, & petere pacem, paraturus anno sequenti expeditionem in Persidem, si liceret.

IESV CHRISTI ANNVS 620.

BONIFACII PAP. V. Annus 3. HERACLII IMP. Annus 11.

VIgesimus supra sexcentesimum annus adest, Indictione octaua: quo Heraclius Imperator, inita pace cum Auarum Rege Gaiano, totus est in expeditione parandæ aduersus Persas, sequenti anno contra eos mouturus exercitum. Sed quod primum existimatur robur exercitus pecunia cum careret, nec vnde mutuo eam acciperet, reperiri esset, vel aliquod à populis exigendi tributum siue vllas reliquas tam graues, tam ipsi quam ab Persis: domibus mutuis pecuniam quæreret; quâ esset eisdem restituturus: sed & quod ea non satis esset, sacris vsus est vasis aureis vel argenteis ad conflandam pecuniam, qua posset militibus pro templis ipsis certantibus stipendia solvere. Hæc autem de pecunia & vasis sacris in pecuniam conflatis, Theophanes sic habet: *Sumptu autem mutuo non alienum demorum pecuniæ, Apotheca coarctatur, accepit quam Ecclesiæ magnas multæ candelabras simul & vasa ministratoria quibus conflatis, ecce aris facit in huiusmodi aureos & argenteos florenos.*

Porro collectio istiusmodi pecuniarum non facta est Constantinopoli tantum, sed & in aliis totius Imperii ciuitatibus, in quibus pretiosum aliquid inuentum esset. Legari sunt in Orientalem vniuersam plagam ab Imperatore Quæstores viri quidem insignes: Alexandriam autem & in vniuersam Ægyptum missus est Niceras Patricius, de quo superius diximus. Hic igitur cum Alexandrinæ Ecclesiæ pecunias in fiscum inferre conaretur, nactus est aduersantem Ioannem Alexandrinum Episcopum, qui cuncta soleret in pauperes erogare, cum negaret se daturum, quod suum non esset, sed pauperum. At quomodo hæc altercatio memoria digna transacta sit inter ipsum Nicetam Patricium, atque Ioannem, petamus à Leontio Neapolis in Cypro Episcopo, qui omni sinceritate res ab ipso Ioanne gestas scriptis mandauit *a*. Sunt ea huiusmodi, quæ in magnam admirationem legentem adducant, vt nisi essent à grauissimo eius temporis scriptore prodita, vix fidem apud aliquem inuenirent. Sed hic totidem verbis reddamus: sic enim se habent:

a Extant apud Surium 23. Ian.

III. IO. ELEEMOSYNARIVS RESTITUIT NICETÆ EXACTA, &c.

Accedens ad beatum Ioannem Patriarcham Niceta Patricius: Mangas, inquit, Imperator vt cogat multis pecuniis, quas ad necessarios vsus Reipublicæ quotidie consumat. Nam ipse quoque vides, in quantis angustias redacta sit respublica. Oportet ergo, vt quæ temere & ad nihil quod oportet à te consumuntur, deferantur ad ærarium publicum. Ille autem nihil propterea contristatus: non est, inquit, mirandum, vt quæ Regi cœlesti sunt consecrata, prodantur Regi terreno: est hoc enim plane sacrilegium, & non paruum in Deum peccatum. Sin autem tibi vsui est sic facere: ecce quæcunque sunt Ecclesiæ, ea accipe, & fac vt volueris, siquidem nulla ratio ab hac te abduxit sententia: nec enim voluntate ne obolum quidem dimittam eorum, quæ sunt reposita. hæc quidem ipse: cui, eo quod causa esset Deo grata, vt per Heraclium Persæ debellarentur, & sancta Crux vindicaretur ex ipsorum manibus, ad rem tantam diuinitus aliæ quas daret Niceæ Patricio & Quæstori, sunt suppeditatæ pecuniæ, vt proximè audies, magno miraculo, quod exigebat maxima causa, ipsa scilicet vindicatio sanctissimæ Crucis de manibus barbarorum. pergit enim Leontius.

IV.

Nihil ergo (nescio quomodo) ex eo repressus vir ille admirabilis Niceras, vocatos qui sequebantur, & statim iubet tollere pecunias, nihil aliud relinquens Patriarchæ, nisi solas centum libras auri. Interim autem dum descendebant ii, qui eas portabant, occurrunt quibusdam ascendentibus ad Patriarcham, qui mellis amphoras afferebant ad eum, in quarum nonnullis inscriptum erat, MEL PRIMARIVM, in aliis autem, MEL FVMO CARENS. Postquam ergo hæc vidit Patricius, & agnouit inscriptionem, significauit Patriarchæ, vt ad ipsum mittatur vna ex amphoris. Cum is autem, cuius fidei hæc commissa fuerant eorum (vt mos est) fecisse periculum, & deinde intellexisset, quod in eis factum miraculum, & beato Ioanni significassent, quod sunt omnia auri plena; illico vnum mittit ad Patricium, quod inscriptum erat, MEL PRIMARIVM.

AVRVM DIVIT IBVS SVPPEDITATVM.

Ad eum autem mittit etiam litteras, quarum hæc erat vis: Dominus, qui dixit b: Non te dimittam, nec te derelinquam: ipse pro eis, quos tua celsitudo nunc abstulit pecuniis reddidit alias: id autem tibi declarabit, quæ nunc ad te missa sunt amphoræ, qua est vis ex iis. Scias ergo, quod Deum, qui spiritum & alimentum omnibus suppeditat, homo in quem cadit interitus, nequaquam poterit in angustum redigere. hæc breuiter ad Nicetam Patricium Patriarcha. Pergit reliqua ita narrare Leontius:

b Hebr. 13. Ios 1.

V.

Porro autem præcipit etiam iis, qui ferebant amphoras, vt eis præsentibus aperiretur in conspectu Patricii, & ei renunciarent, quod alia omnes, quas vidit, ita se habent, & sic sunt auro plenæ. Cum eum ergo inuenissent consumantem, ei tradunt epistolam, ostendentes etiam amphoram. Quam quidem postquam vidit. Ira scitur mihi omnino dominus meus, inquit; neque enim vnam mihi solam misisset. Qui autem portabant, quomodo fuerat eis imperatum, cum in eius conspectu aperuissent amphoras, & pecunias essent diffusæ, annunciabant fuisse reliquas auro similiter repletas. Cum vero perlegens epistolam, inuenisset, quod homo Deum non posset in angustum redigere ad sepositæ reuersus, & timore repletus (eorum enim, quæ non recte facta sunt, pœnitentia cito mouetur generosa virtutis animus anima) Viuit Deus exclamauit, nec homullo Niceras sustinebit tentare eum in angustum redigere. Cum statim itaque surrexisset, & quæsuisset, ex Ecclesiæ sustulerat pecunias rursus sumpsisset, & ipsam, quæ missa fuerat, amphoram, quin & è suo liberas trecentas addidisset,

ascendit

ascendit ad Patriarcham, veniam petens inconsiderati consilij. Ille autem eum lubenter excipiens, neque ei exprobrauit, neque aliquid locutus est, quod ei afferret molestiam, sed verbis potius animum consolantibus & spiritualibus admonitionibus confirmatum amandauit.

Ab eo autem tempore tanto fuerunt inter se coniuncti vinculo amicitiæ, vt etiam Patriarcha fuerit eius filiorum susceptor. hactenus Leontius de magno illo Dei Eleemosynario, cui re vera non semel è cœlesti thesauro potentiæ diuinæ, cui omnia parent, vnde dare pauperibus posset, copiose Deus est elargitus: ne putes à tanto viro scriptas fabulas, cui testimonium perhibet septima œcumenica Synodus, ex cuius Actis habetur expressim etiam Simeonis Salitam ipsum scripsisse, necnon historiam sui temporis, incipientem à Mauritio narrare eas, quæ fuerant in Ecclesia perturbationes, qua caremus. Porro qui excripsit ex prototypo, Metaphrastem paraphrastice aliquid addidisse ad acta Leontii, non negamus, vt quæ postea addidit haud veritate constantia verbis istis:

VI. a Matt. 10. DERELICTA IO. EPISCO. ALEXANDRINI.

Hic re vera bonus pastor, diuinus, inquam, Patriarcha, credens principi pastorum Christo, qui iubet a: Si persecuti fuerint vos in vna ciuitate, fugite in aliam: cum esset Alexandria tradenda Persarum manibus, diuina prouidentia illuc quidem recedit, migrat autem in suam patriam Cyprum, suum ei corpus largiturus, vt qua eum aluerat: prosecuturat enim iam appropinquare decessum. hæc inquam ab ipso addita, nulla est apud me dubitatio: etenim Persarum incursionem factam in Ægyptum diu ante contigisse, certum est ex iis, quæ superius dicta sunt: quo tempore ipse nequaquam suam reliquit Ecclesiam, etsi latebras, ne captiuus duceretur, captasse potuit. Cæterum huius Alexandria profectionis alia causa longeque diuersa fuit.

Cum enim virtutem tanti viri Niceras Patricius cognouisset, optauit eum ducere ad Imperatorem Constantinopolim, quo ab ipso percepta benedictione, secutus ille ad Persicum bellum proficisceretur: id quod demonstrant ipsius verba Leontij, quæ sequuntur in hunc modum: Itaque, cuius sæpe mentionem fecimus, Patricius Niceras, accepta occasione ex eo, quod Perſæ irruperant, obsecrat virum diuinum, vt veniat vsque ad regiam ciuitatem, precibus & benedictione impertiturus Imperatorem.

VII. Ille autem cum scires, qualis esset fides viri clarissimi, annuit quidem petitioni. Cum ambo autem naue veherentur, & iam essent in medio mari, incidunt in grauem tempestatem. Cum vero nauis tam vehementer quateretur fluctibus, vt mox esset mittenda in profundum, visus est nocte illa, qua fuerat excitata tempestas, Patricius in somnis videre Patriarcham cum pauperibus aliquando quidem per totam nauem circumcursantem, aliquando autem cum ipsis manus extendentem, & è cœlis petentem auxilium.

Cum autem iam in Rhodum insulam peruenissent, ipse ille Patriarcha cum à se discessisset, re vera vidit & non in somnis splendidum virum eunucho similem, aureum sceptrum habentem in manibus, ad eum accedentem dicere, Vocat te Rex Regum. Statim ergo accersito Patricio, cum dixisset qualem habuisset visionem: Tu, inquit, ô vir splendidissime, studuisti nos deducere ad eum, qui regnat in terra: qui autem cælum & terram & omnia sua tenet diuione, prior ad se accersit. Ille vero hoc dicto tristitia affectus, & dolore repletus non potuit quidem eum retinere; sed cum venerabilium eius precum fructum incundè accepisset, quam potuit efficacissime eum dimittit in Cyprum.

VIII. TESTAMENTVM IO. ELEEMOSYNARII.

Cum autem in suam ciuitatem peruenisset Amathuntem, iussit Scribis, vt scriberent testamentum, quod sic habebat: Ioannes humilis quidem seruus seruorum Dei, propter autem mihi impositam Pontificatus dignitatem gratia Christi liber, ago tibi gratias, Domine Deus meus, quod me dignum censueris, qui tua tibi offerrem, & quod ex mundi bonis, nihil aliud sit mihi relinquum, nisi tertia pars nummi, quam ipsam iubeo quoque dari pauperibus, qui sunt mihi fratres in Christo. Quando enim Dei permissione creatus fui Episcopus Alexandriæ, inueni in meo Episcopatu circiter octo millia librarum auri: ex oblatione autem piorum collegi denis millibus plures bis pecunias; quas cum cognoscerem esse Christi, Christo etiam dare volui, cui nunc quoque trado animam.

Cum hoc testamentum sic fecisset, ille magnus homo Dei deposuit spiritum in manus Dei viuentis. In eius autem sepultura fit miraculum, quod nullo credit ex iis, quæ vnquam facta sunt mortalium. Nam cum esset deponendus in ade oratoria admirabilium operum effectoris Tychis, in quadam capsa, in qua erant condita eius corpora Episcoporum, videre licebat hoc mortua corpora velut animata tributre cultum beato corpori: nam à se inuicem seiuncta ad medium accipiunt. Et hoc quidem quod euenit in eius sepultura, visum est multorum oculis. pergit Leontius alia narrare miracula, quæ post obitum ad eius sepulchrum facta sunt; sed hæc satis ad instituti. Porro celebris est toto orbe Christiano memoria sancti Ioannis Eleemosynarij, cuius sanctis debito honorata, quæ anniuersaria die, qua obiit, hactenus repetita in Ecclesia b magno præconio perseuerat.

Ioanne itaque ad superos (vt vidimus) euocato, hoc ipso anno, qui decimus ponitur sedis eius (tot enim tradit Nicephorus vixisse in Episcopatu) in locum ipsius suffectus est Georgius. huncillum esse consobrinum patrum eiusdem Ioannis, de quo in Actis Leontius elegantem hanc scribit historiam:

Magni Ioannis consobrinus erat, nomine Georgius. Iracundia affectus ab aliquo capitur ciuitatis, vehementer fuerat morsus, & id ferebat grauissime. Id enim faciebat magnum quod erat inter eos dissimile, nempe & cum cum magno affuritas, & summa sordes & humilitas eius qui fecerat iniuriam. Accusat ergo seorsum ad beatum Ioannem adolescens, lacrymis & dolore ardens, quo angebatur, deplorans iniuriam. Cum sic cum vidisset eum ab omni perturbatione Patriarcha, volens eum demulcere & velut recreare: Et ausus es, inquit, omnino os aduersus aperire, & omnimo contumelia afficere aliquis eum, qui est mihi charissimus? Benedictus Dominus, rem in ipso faciam, vt admiretur totus Alexandria.

Postquam autem vidit eum propter id quod dixerat, paululum remisisse de animi agritudine: Fili, inquit, mihi iucundissime, sis vera vis mea paruitatis esse & nominari consolerunt, paratus non solum aduersus contumelias, sed etiam si sit amplius aliquid audiendum, etiam aduersus ipsa flagra. Vera enim nobilitas non est sanguine & carne, sed est virtute animæ accipit formam & ornatum.

Statim ergo accersito principe cauponum ei denunciauit, eum suetum deinceps vectigal acciperet ab eo, qui suum consobrinum effecerat contumelia, aut aliquid ex iis quæ ab eo de more habentur Ecclesiæ: propter quæ admirati omnes incomparabilem illius patientiam, intellexerunt omnes hoc esse supplicium, quod erat inferatura totæ Alexandriæ. hucusque Leontius. Porro quod antiquitus in more esset positum Ecclesiæ Alexandrinæ, vt defunctis illis Episcopis, qui præstantiores fuissent, & eam illustrassent Ecclesiam, aliquis ex eorum propinquis succesor eligeretur (vt vidimus de Cyrillo nepote Theophili in locum eius subrogato) inde ducimus argumentum, vt quem ponunt successorem Ioannis Georgium, is fuerit eiusdem, quem diximus, consobrinus. Sed de his satis.

IESV CHRISTI ANNVS 621.

BONIFACII PAP. V. Annus 4. HERACLII IMP. Annus 12.

CVm ageret Heraclius in Imperio annum duodecimum, & annum esset Dominicæ sexcentesimum vigesimum primum, mense Aprili, die quarta, indictione nona (ita corrigendum pro decima) celebrata solemnitate Paschali, mox secunda feria reparat bellum contra Persidem. hæc ex Theophane. Et paulo post: Dominus filium suum cum Sergio Patriarcha in vrbe, disponendi causa negotia vna cum Bonoso Patricio viro sagaci & per cuncta prudenti, atque perito. Scripsit aut & ad Gaianum Regem Anarū populos curā agendi super Romanorū negotiis tanquā qui secum amicitiā fœdere pactus, tutorē filij sui hunc appellans. Motus a. à regia vrbe, exiit per Ia-

qui

qui dicitur Porta, magno iter agem. Quomodo vero ante quã in hostes profici coeperat, deiecta habito, exercuit ad præliũ deindes milites, narrat, cum & iuramento se militiæ loco parentis obstrinxit. Sed quomodo id tunc ab eo factum sit, iidem ex Theophane accipe: *Imperator venerandam Christi imaginem manibus sumens, illam videlicet, quam non humana manu coloribus pinxit, sed Dei virtus, qua effectum est, vt sine semine conciperetur in vtero & nascereturvt miraculo ante præstitit, ea imaginem sumpta, iurauit vniuerso exercitui, se vnacum illa vsque ad mortem strenue certaturum, milites que omnes hac fiorum habitorum, ita benuolentia potius, quam potentia sibi conciliauit exercitum, fortemque reddidit aduersus Persas eiusmodi virum.*

Videte fratres & filii, quot inimici Dei conculcauerint regionem nostram, & vrbes exterminauerint, & altaria concremauerint, & mensas incruentorum sacrificiorum: sanguinibus homicidiorum repleuerint, & ecclesias, quæ flagitia non admittunt, flagitiosissima repleuerint voluptatibus. his adiecit præcepta, quibus omnes commonuit sectari iustitiam ac pietatem & à peccatis penitus abstinere. Hæc omnia ex Theophane: reliqua petimus ex Cedreni Annalibus, in quibus ista subiiciuntur, quibus alloquitus sit Sergium Patriarcham: *Invocabo Deũ, Despota, & tuis relinquo vrbem hanc, & filium meum. Inde magnum templum ingressus, atratus calceos, prouus prostratus, & vsque ad tumulum est: Domine Deus & IESV CHRISTE, ne nos propter peccata nostra hostibus tuis irridendos præbeas, sed iuuare in nos, ac misereri nostri, & victoriam de hostibus tuis concede, ne glorientur scelerati, & tua insultent hereditati.* Hinc ita animo demisso orantem videns Georgius Pisidensis, ita elocutus est:

Nouum, Imperator, nunc indute calceum,
Robustum tibi num cruore Persico.

Vbi Heraclius in manum sumpta Christi imagine, quam sine manuum opere sacrificium supra retulimus, Exercitum mare aduersus Persas traiecit. Sed quid ante hæc hostes: ex eodem iisdem accipe:

Interea Sarbaras à Cosrhoe Persarum Rege, cum magno exercitu contra Romanos missus, vniuersum Orientem vastat: cumque ad Chalcedonem vsq; peruenisset, ibi aliquandiu affedit. Idem Heraclius simulata pacificatione, se ad colloquium de pacis mutandis. Et Imperator Sarbarus verbis deceptus, mittit cum eo septuaginta de primoribus suis legatos ad Cosrhoen, quos Sacs vinctos cum contumelia Persidem adduxit. Sed Cosrhoes Sac quod Heraclium vidisset, neque ipsum, eatenus detrahi, legatos Romanos in custodiam dari, malique tractari iussit. Aderat tunc cum Sarbarsatum exercitus Dace Anastasius Persa, qui postea noster factus, & hoc anno Persas relinquens ad Christianos transfugit, de quo ista *a* in rebus gestis ipsius. *Erat ei quidam frater germanus & commilito: ambo autem relicti in numerum exercitus sui, venerunt vsque ad inclytam Chalcedonem. Cum autem diuina Heraclius eruptione facta in Persidem contra Sarbaraxisset, rursum Persa exercitum aggressus est, & in suam regionem vehementi fuga eum reuersus. Exercitum autem Persicum relinquat Anastasius, & refugit in alium multo meliorem & diuinorum.* præcipuit auctor, quomodo diuertit Hierapolim, & in Italiam ire quæ iam fidei Christianæ fuerat, ac demum Hierosolymam perens, ibi à Modesto curante illam Ecclesiam est baptizatus. Sed antequam ista videamus (quod ita temporis ordo postulat) bellica prosequamur ex iisdem Annalibus, in quibus hæc rursus de rebus gestis anni istius: Alium deinde adnectus Romanos decem emittit, nomine Sarbarum, qui maximis cum copiis Asiam ingressus, Romanorum dictionem depopulatus est.

Dignum plane consideratione spectaculum, cum altera ex parte vides astare Cosrhoen dictentissimo pollentem exercitu victoriæ exsaturatum, tot tam que triumphis ex subiugato tam in Oriente quam in Occidente Carthagine vsque Imperio Romano vm elatum, exuuiarum onustum, quibus & vicissim non Christianos tantum, sed & ipsum Christianorum Deum & Dominum Iesum Christum superbissime iactaret, cum trophæo ei illo pomposo infigni, quo vniuersa, quæ sunt in terris, atque apud inferos, idem Dominus Iesus Christus subiugasse, à colentibus eum fidelibus vere diceretur: eundemque ipsum Cosrhoen tumido fastu Romanorum conculcantem Imperatorem, quem quantumlibet indignis conditionibus ipsius amicitiam omni demissione poscentem recipere dedignatur. In aduersam vero partem conuertens oculos, Heraclium intueris vbique ab Orientalibus & Occidentalibus hostibus exagitatum, prouinciis spoliatum, exercitibus omnibus sæpe priuatum à suis plerumque Præfectis in tyrannos mutatis elusum, ipsumque tandem pro fortibus vrbis pro libertate pugnare coactum, eundemq; omni humana fiducia destitutum, à supe is auxilium implorare, diuinoque tantum auxilio fretum mouere acies, quas non ipse, sed Christus ducat, vniuerso exercitui conspicuus in imagine, atque ante altare procumbentem, delectum humi pro suarum virium diffidentia, in signumque doloris atratum, atque animo consternatum.

HERACLII VIRIVM IMBECILLITAS.

V. ROBVR PERSARVM

Quidni desponderet animum, considerans robur Persarum inuictum ac penitus insuperabile, quos, dũ ipsum Romanum Imperium florentissimum esset, tot bellicosissimi Imperatores superare minime potuissent, imo ab iisdem victi plerique ipsorum indignissima pati coacti essent. Si tanta tunc pollerent iidem barbari fortitudine, ea antiquis terminis retinerentur occlusi à limitaneis Romanorum legionibus coarctati: quanta iure putaret modo eos præstare potentia, esseque viribus superiores, cum in Africam vsque Imperium propagassent? Quæ enim mens humana, hæc meditata, non langueseeret, & non deficeret penitus humanis viribus destituta cæcutiens prudentia carnis?

VI.

Sed tunc viribus iuctus resurgit, cum didicit omnem fiam in Deo collocare fiduciam, exemplo magni ducis manu fortis, belligeri que Regis & Prophetæ dicentis *b*: *Ad me ipsum conturbata est anima mea, propterea memor ero tui.* qui & quantum ex hoc sibi spondeat, alibi secure fatetur, vbi ait *c*: *In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.* ipse scilicet Dominus Deus exercituum, Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio *d*. Virescere sentit magis languescentem animum dum eum in tiguo diuinarum promissionum infundi: dũ recolit dictum à Domino *e*: *Confidite; ego vici mundum, & f* Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. damque Apostolico classico illa audit pronuntiata *g*: *Sancti per fidem vicerunt regna, fortes facti sunt in bello, & castra verterunt exterorum.* damque hic magna fiducia dictum à Ionatha *h*, & repetitum ab Asa Rege Iuda *i*: *Non est Domino difficile saluare, vel in multis, vel in paucis.* cum ille vno tantum milite armigero suo stipatus ingentes copias vicerit Philistinorum, iste vero longe impari numero fugarit prostraueritque decies centena millia hostium falcatis curribus septa, sed & cum in mentem reuocat etiam absque militibus pugnasse aliquando pro populo Dei aduersus hostes *k* cœlestes acies, eosdemque penitus deleuisse.

b Psal. 41.
c Psal. 59. HERACL. OMNEM SPEM COLLOCAT IN DEO.
d Psal 23. e Ioan. 16.
f Matth. 28
g Heb. 11.
h 1. Reg. 14.
i 2. Par. 14.
k 4. Reg. 19.

VII. IVSTITIA ET RELIGIO HERACLII EXERCITVM COMITANTVR.

Talia vero tantaque de Deo sperare posse pietas suadebat, atque iustitia promittebat. Militabat enim in castris ipsa religio, comitabatur vero iustitia, sanctificat illa bellum, ista coronat. Quenam vnquam religiosior hac bellandi causa præcessit, qua sacrosanctum atque vinificum Crucis lignum Hierosolymis ablatum & translatum in Persidem repetitur, atque tot damna & ignominiæ illatæ vbique sanctis Ecclesiis vindicantur, & quæ adhuc remanserant integræ defenduntur, & in omnibus pro religione ipsa seruanda certatur. Quod vnquam isto prælio iustius, quo cum iusta quærantur, ingratissimi omnium Principis, qui Romanorum armis amissum receperat regnum, iniustitia propulsatur, adeo læso ab i, so iure naturæ, & iure gentium violato, atque diuino penitus proculcato.

VIII.

Quod igitur religiosum iustumque suscepit bellum Heraclius, æque religiose ac iuste aggreditur atque prosequitur: cum primum (vt vidimus) ex legis diuinæ præscripto *l*, hosti pacem obtulit, quam ille penitus reiecit. His acceserunt efficaces ad Deum preces, cultusque in-

l Deut. 20.

IESV CHRISTVM. a Cedrenus in Annal. an. 2. Heraclij imp. ante eum Theophanes, Zonaras, & alij.

fuit ex Deo quantacunque hæc secuta fuit bona, annis singuli, qui sequuntur, significabant: haud enim tot amplissima dona valuerunt anni vnius periodo circumscribi. Sed quæ subsequantur superius dictis a Annales, audi summatim ista reddentes, quæ sui magnitudine volumen exposcerent:

IX. VICTORIA DE PERSIS.

Vt Armeniæ fines intrauit, occurrere sibi intellexit turmam equitum Persarum, quibus animus erat subito ipsum adoriri. Sed Romani, qui in primo erant agmine, cum in hos incidissent, multis cæsis, decem eorum vinctum ad Heraclium adduxerunt. Ingruente hyeme, in Ponticam regionem deflexit Heraclius: eumque cum ibi hyematurum Persæ opinarentur, clam ipse reuersus in Persidem erruit. Hoc audientes barbarorum animos deiecit. Et eorum ductor Sa barus nomine cum Romanorum auertendorum causa in Ciliciam duxisset, rebus suis motuens, necesse habuit Romanos a tergo subsequi. Cum quæ statuisset nocte quadam obscura fortuna hostes laderet, accidit sors: vt Luna ea nocte emergeret. Itaque Romani aggredi non ausi, montes occupat, atque inde digressis lecta committit prælia, in quibus omnibus Romana res suis successerunt. Animos exercitus auxit Imperatoris alacritas, qui audacter in primam aciem prosiliebat, ac pro suis propugnabat. Iusta deinde conserta pugna, vtiliter Romani Persicum exercitum deleuerunt: tantum pauci equi fugam elapsi, omnibus hostium impedimentis potiti sunt. Ob hæc Romani Deo & Imperatori gratias egerunt. Cæterum Heraclius exercitu cum duce Armeniam ad hiberna dimisso Byzantium redit. hucusque in Græcorum Annalibus de rebus gestis hoc anno in Persis: quibus hæc addantur ad alia ex Theophane in Miscella: *Porro Romani exercitu in ceruicum manibus, Deo gratias referebant, & pro Imperatore, qui se tam probauerat, intercedentes orabant. Qui enim antea nec Persicum audebant pulueren videre, nunc immota omnia eorum tabernacula spoliant. Quin etiam sperasset Persarum expugnabile genus tergo daturum Romanis:* hæc ibi & alia, quæ narrata sunt totidem ferme verbis habentur expressa. Sic igitur tot tantaque Crux Christi dona largitur, vincens Persas, cum captiua detineret a Persis.

X.

Sed iam quem transfugam ad Romanos reliquimus Persam voluntate Christianum, conueniamus, eiusque Hierosolymam proficiscentis vestigia consectemur. Acta enim ipsius ab auctore eius temporis scripta esse noscuntur, cognitaque in Nicæno posteriori Concilio, quæ ista habet b:

b Act. 5. Sur. die 22. Tan. DE ANASTASIO PERSA.

Primum quidem post fugam ad Romanos, cum venisset Hierapolem diuertit ad quendam Persam Christianum arte argenti conflatorem: & cum artem conflandi argenti exercuisset, manum quidem habebat intentas operi: animum autem semper & cogitatio in Dei amore versabatur, & alebatur, eumque sibi adhuc magis accendebat, & ab ipso rursus inflammabatur vehementius. Quamobrem cum rogabat illo beatus, vt dominum baptismum consequeretur, & omnino a prioribus sordibus expurgaretur, & ab illa labe præstigiarum, vt non solum voluntate & electione, sed anima quoq; & corpore esset purgatus, & fieret Christi pars, quam desiderabat, illum signatus signaculo.

Cum ille autem ex Persis timeret periculum, & ideo moraudo, rem differret in futurum, interim quidem ad diuina templa aditioue magno in suum solabatur desiderium, & cum argenti conflatore ad ipsa adeunte ipse quoque simul adibat, & cum orante simul orabat. Et cum sanctorum miracula & certamina videret descripta in paruchium de eis admodum diligenter rogabat. Cum vero audiuisset, qualis eis vita, mores, & virtus, & qualia propter Christum certamina, & qualem apud eosdem rursus fiduciam eis liceret consequi: non potuit amplius continere, id quod eius parturiebat animus, sed statuit proficisci Hierosolymam, & baptismum illic consequi.

XI. ANASTASIVS PERSA HIEROSOLYMIS BAPTIZATVR.

Cum ergo in sanctam peruenisset ciuitatem, & accessisset in domum cuiusdam, qui ipse quoque argenti conflandi exercitabat artem, ei aperit causam sui aduentus, nempe quod vellet traduci ad pietatem, & verum Dei cultum, & ad Christum adduci per baptisma. Ille autem eum adducit ad Eliam sanctæ Resurrectionis sanctissimum presbyterum, qui cum suorum (vt dicitur) manibus iuuenem accepisset, de eo refert ad Modestum, qui sedi præerat Apostolicæ, & sic dominum baptismum assequitur, & venerandæ Crucis vere pulcher fructus ostenditur, & Anastasius, ex Magundat, transmutato nomine appellatur, sumpta denominatione a translatione & ad meliora mutatione a priori infidelitate & prælapsu: vna autem cum eo baptizatur quoque quidam alius, qui erat ex eadem etiam patria & regione, cuius Anastasius, qui sua eius quoque fuisset in persequendo pro Christo martyrio, & ex eadem esset Edessæ vrbe conscius.

Cum autem mansisset Anastasius octoginta dies apud presbyterum, quibus non licet egredi eos, qui modo sunt illuminati: rogauit eum diuinus Elias, quidnam de se deinceps velit. Ille autem rogauit, vt habitum consequeretur monasticum. Cum vero ad hoc quoque annuisset presbyter (iam enim veluti ex quadam pelucida vita & ex decoro habitu & statu ostendebatur nobilitas animæ, & quia virtute futurus esset Anastasius, & ideo ipse facile cessit cum precibus) venit cum eo post diuinis missarum celebrationem ad monasterium sancti Anastasii, vt eius quoque fieret manifestus particeps, cuius futurus erat virtutis socius, sicut etiam nomine. Ac monasterium quidem ad quartum lapidem erat remotum a sancta ciuitate, ea autem procul! Iustinus vir & aliaqui clarus & boni fructus varie bonis ornatus. Quem cum simul cum multis quoque aliis rogasset presbyter, in monasterium admissus est Anastasius anno decimo Imperij Heraclij illius egregij & fidelis. hæc auctor: contigerabus est tamen numerus errore corruptus: dum id accidisse dicit anno decimo Imperii Heraclij, cum liquido constet Sardacis Persarum, sub quo Anastasius militabat, adnotam Chalcedonicum contigisse anno duodecimo Heraclij Imperatoris.

Conueniunt his, quæ dicta sunt de monasterio Anastasij, quæ habet Antiochus huius & ipse temporis Imperator in epistola ad Eustachium, dum eiusdem monasterij meminit, atque: *Confugimus ad monasterium ciuitati proximum, quod quidem ab Heroso lymis distat stadijs fere viginti, cui nomen Abbatis Anastasij.* deque Iustino Præfecto eiusdem monasterij ista habet: *Iustinus hic, Dei cum sit sapientissimus cultor, in illo suo monasterio, gratia præduce Christi, omnia cum admodum conscientiosa eo loci adiuuit congregationem, sic vitæ & obseruantiæ canonis ac cæterarum constitutionum Laurensis cumbæ, vt ab hu iusmodi recte discrepare, seu semper similar: adeo vt nullis quis vsquam inueniat inter vita communis professores, qui sic tuam ei seruet mordacem spiritualem vitandi sanctissimam. Floret ergo quotidiana virtutum accessione sacer est, sicque magnus tempore progressu, vt ille olim eximius Isaac: ita vt & nos quotidianis motu in hunc vsum profectus intendimus, ac veluti ad scopum nulla cunctatione, meta relabili perfundamur gaudio. In omni circumspecta tanti patris celebritas instar pellucidæ luminaris mitet, splendoremque suum exaculatur. Semen eli his sanctis patribus nostris Sebæ.* hæc de Iustino Abbate Antiochus ad Eustachium, a nobis hic relata, tum ad pulchram confessionem virtusque historiæ demonstrandam, tum etiam ad declarandum, sub quam sancto viro fuerit Anastasius spectabilibus institutis educatus. Porro commeniemus eundem Anastasium iterum, cum martyrii candidatum eum agon excipiet.

IESV CHRISTI ANNVS 622.

BONIFACII PAP. V. Annus 5. HERACLII IMP. Annus 13.

CHRISTI Redemptoris annus adest sexcentesimus vigesimus secundus, Indictionis decimæ: quæ sancta crux capta a Persis & in Perside collocata, tum potentia, imo eius, qui in ipsa passus est virtute corroboratos erectosque Romanos ad nouas victorias ptuchit & exaltat, contra vero erectos superbia Persas, clarosque continuatis plurium annorum victoriis deprimit vsque ad ipsius Cosrhois miserandum interitum. ista inquam omnia non humana virtute sunt facta (nam ferme semper Persis vis Romana succubuit) sed Christi potentia, cuius veneranda imago præcedebat Romanos exercitus, quod etiam ipsi professi sunt Persæ, cum accidit ve-

Cæterum

cundum illud cantici Moysi a: *Quomodo persequebatur unus mille, & duo fugarent decem millia? Nonne hoc, quia Deus suus vendidit eos, & Dominus conclusit illos: Non enim est Deus noster vt Dii eorum, & inimici nostri sunt iudices.* sed magna cum iniuidia Iconoclastarum, qui optassent pestilentiorem potius Romanum Imperium, quam præuia sancta Christi imagine vincere. Iam vero quæ hoc anno decimotertio Heraclii Imperatoris facta sunt, videamus.

II. Vt autis à Deo augeretur hoc potissimum anno Heraclius beneficiis, etiam in eo ipsius erga Deum pietas interesset, cum hæreticum hominem prauam hæresim subsistadere tentantem confutauit, redarguit, atque à se procul abiecit. Ista quidem habet Sergius Episcopus Constantinopolitanus in epistola data ad Honorium Romanum Pontificem, recitata in actione duodecima, sextæ Synodi, verbis istis: *Ante aliquod certum tempus, cum aduersus Persas confirmatus dominus noster & magnus victor Imperator prouocasset certatum propter certamina à Deo sibi credita Christo amabilis Reipublica, & ad partes Armeniæ prouincia peruenisset: tum ex principibus impia partu Saueri execrabilis, nomine Paulus, in alio loco oppartus, ad eius pietatem accessit, seruiturque pro sua erubescenda hæresi proferens, & hoc profecto damnatus satisfaciendo, in quibus pijssima eius regalia magnanimitas (cum cæteris enim donis Dei etiam diuinorum donatum locupletari scientia meruit) dum redarguisset ac deposuisset prauam eius impietatem, profanis eius astutijs, sanctæ nostræ Ecclesiæ vt veræ eius propugnator recta atque immaculata e diuerso protulit dogmata, inter quæ & vnius operationis Christi veri Dei nostri mentionem effecit.* hæc Sergius, dum prauum suum sententiam Imperatoris nomine nobilitare studuit, cum tamen non Imperator, sed ipse esset hæreticus, licet adhuc occultus: nomine enim Imperatoris (quod suis scriptis indidit) studuisse hæresim propagare, quæ infernis dicentur, ostendent. Haud namque concordat, vt redarguens Heraclius hæreticum Seuerianum duas in vnam confundentem naturas, vnam ipse cum eo operationem in Christo statueret. Sed de his suo loco inferius.

II. Quod autem pertinet ad ipsas res in bello gestas, eas (vtcunque licet) Græcorum reddunt Annales, vel qui ex vetustioribus monumentis à Cedreno sunt descripti, vel qui à Theophanemos (vt anno superiori fecimus) quæ desiderantur in alteris ex alteris concinne supplebimus. Qui vero ex Theophane ab Anastasio traduntur accepti habebant:

Anno Imperij sui decimo tertio Heraclius profectus à regia vrbe, obuiam in Armeniam properauit. Cosdroes autem Rex Persarum misit Sarmanazarin (quem alii vocant Sarnabazam) *cum exercitu suo, vt in Romanorum terram intraret. Heraclius autem scribebat Cosdroi, vt pacem amplecteretur.* fecerat id etiam alias ante Christianus Imperator (vt dictum est) ex diuinæ legis præcepto, qua iubetur, vt illaturus bellum hostes, pacem prius eis offerat, quam si accipere recusent, tunc armis agendum. *Præmissa igitur legatione pacis, eam contestationem apposuit, quod si Cosdroes pacem respueret, scirat (inquit author) se cum exercitu suo in Persidem ingressurum.*

Verum ventosa hæc vita est Cosdhoi comminatio Imperatoris, cui nec tantum vires iam atque animi inesse putabat, vt tam ardua vel cogitare posset, nempe missum à Cosdhoe ingentem exercitum à tergo sibi reliquere, & vlterius procedendo caput petere, ipsumque aggredi Regem tot tantisque victoriis gloriosum, cuius vel nomen eum longe positis Af is terrorem esset. Cosdhoi igitur omnia ista de Heraclio inania penitus visa sunt: non enim audere illum Persidi appropinquare putabat: verum euenta ipsum longe falli significarunt. Siquidem Imperator (subdunt Annales) *duodecima Calendarum Maiarum die ingressus est Persidem. Quo Cosdroes comperto, Sarmanazarum reuerti iussit, & collectis ex tota Persida militibus suis, & traditu eis Sathan, velocuter eos aduenari Sarmanazari iussit.*

Heraclius autem, aduocato exercitu suo, verbis exhortatoriis inter alia sic dixerat: Viri fratres, Dei amorem in mente sumamus, interram eius requirere satagentes. Stemus igitur fortiter aduersus inimicos, qui multa dira in Christianos operati sunt. Reuereamur Romanum Imperium, quod eiusdem ipsius est Dominus, & non alterius: & stemus aduersus hostes impios telis armatos Induamus fidem, nec timeamus interceptionem & interempticem gentem: quia intra terram Persarum consistimus, & ingens fuga fert periculum. Vindicemus corruptiones virginum: recisa commilitonum membra nostrorum videntes, aorde doleamus. Non sunt hæc nullam mercedem habentia, sed vitæ perennis præmia. Stemus vigilanter, & Dominus nobis cooperabitur, & perdet inimicos nostros. hactenus ex oratione Imperatoris non quidem ab historico (vt assolet fieri in profanis) oratoris picta, arbitrioq; eloquentis oratoris luculenter afflicta, sed pure reddita ex verbis eiusdem eloquentis, ac sincere descripta, in qua potius aliquid sit diminutum, quam additum. Sed pergit auctor:

V. QVÆ RESPONDIT EXERCITVS.

Cumque Imperator hiis & aliis quam plurimis commonitionibus populum exhortatum esset, responsit ei vnus pro omnibus: Dilatasti, angustiam cordis nostri, domine, os tuum in admonitione dilatans: acuerunt sermones tui gladios nostros, & animos, qui vincere nequeunt, effecerunt. Expeditos nos tuis verbis exhibuisti. Erubescimus in pugnis, te aspicientes, non procedere: & iussiones tuas in omnibus sequimur. Hæc nomine omnium dicta. Imperator autem sumpta militia, mox ad Persidem interiorem accessit, igne comburens vrbes & castra. Vidisset plane, qui mente aliquid amplius, quam corporis oculis intueri solet, Heraclio præstitum, quod olim Deus fuerat Cyro pollicitus verbis illis c: *Pergefortiter. Ego ante te ibo, & gloriosos terræ humiliabo: portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam: & dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum.*

c *Isa.* 45. DEVS PRÆIST CHRISTIANO EXERCITVI.

Etenim cum sæpe Romanis, vt Iuliano & aliis, vitio datum sit, quod incaute nimis se ad perdendum exercitum in regiones Persarum immiserint, cum & longe præstantioribus numero atque fortitudine militibus polleret Romanus exercitus, & ex vniuerso terrarum orbe suppeditarentur pecuniæ Imperatori, ipsaque militaris disciplina vigeret, & longe infimiores essent hostes attriti sæpe ac bellis superati à milite Romano: quomodo non temeritatis nota fuisset fugillandus Heraclius, qui cum adeo paucis iisdemque collectitiis copiis ad nomen tantum Cosdhois fugere solitis, hostium prouinciis post tergа relictis, auderet in Persidem ingredi, & ipsum aggredi Cosdhoen, nisi certo scisset præire exercitum Deum, quod declaratum est illo signo, de quo in Psalmo d: *Cum pertransiret in deserto, terra mota est: etenim cæli destillauerunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Israel.* nam pergit auctor: d *Psal.* 67.

VI.

Fit etiam terribile hic quoddam miraculum. In æstiuo quippe Solstitio æther sudore factus est madidus, animos Romani exercitus recreans, adeo vt hinc spem optimam sumerent, secundum quod sequitur: *Pluuiam voluntariam segregabis Deus hæreditatiuæ tuæ, & infirmata est: tu vero perfecisti eam.* Equidem (vti vidimus anno superiori) sicut Luna non obfuit Romanis copiis, sed profuit; ita nec Sol hoc anno iisdem fuit detrimento, eam benedictionem feliciter consecutis, qua dicitur e: *Per diem sol non vret te, neque Luna per noctem.* ita quidem cum ad Imperium f Domini castra mouerentur & ad imperium eiusdem tabernacula figerentur. Sed videamus maiora, quæ sunt secuta: nam subdit idem auctor: e *Psal.* 120. f *Num.* 9.

VII. TVRPIS FVGA COSDROIS.

Audierat præterea Heraclius, quod Cosdroes apud Gazacoten ciuitatem cum quadraginta millibus bellicosorum esset virorum, impetu aduersus illum perrexit. Et præmissis quibusdam ab eo Sarracenorum filiis subdatorum, Cosdroi occurrunt vigilia, & horis quosdam occiderunt, quosdam vero vinctos compedibus cum præterea ipsorum Imperatori præsentarunt. Hoc comperto Cosdroes, derelicta tam ciuitate, quam militia, fuga vsus est.

Quis neget ista diuinitus facta, vt ob necem vigilum turpi fuga tantus Persarum Rex omnium quicunque fuerant potentissimus se suosque committat? Accidit enim secundum diuinum oracula g: *Nullus stabit contra vos: terrorem vestrum & formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem terram, quam calcaturi estis.* & secundum illud h: *Per vnam viam venient contra te, & per septem fugient à facie tua.* Sed quæ post fingam Cosdhois Heraclios diuino g *Deut.* 11. h *Deut.* 34.

præsidio fultus egerit, ista accipe ex Theophane in Annalibus: *At Heraclius insecutus, quosdam præoccupates occidit: ceteri autem hac illac ægre palantes dissipati sunt.*

Cumque pervenisset Imperator ad Gazacotensium ciuitatem, in suburbanis huius requiebat exercitum suum. Persæ vero, qui confugerant ad eum, perhibebant, quod Cosrhoes frigoris, igne consumpserit omnia sata in locis illis, & peruenerit ad ciuitatem Thebatmam in Oriente sitam, in qua erat templum Ignis, & pecunia Crœsthydorum (seu Crœsi Lydorum Regis, vt habet Cedrenus) & impostura carbonum: & his acceptis, idem Cosrhoes Damasteger, siue Dagistes, iter egerit. Imperator autem profectus à Gazacotensium ciuitate, peruenit Thebatmam, & ingressus in eam, igne combussit templum Ignis: & tota ciuitate combusta, persecutus est Cosrhoen in angustias regionis Madorum. hæc ex Theophane: in Annalibus vero Cedreni, non in Thebatma, sed in Gazacote fuisse thesauros Regis & templum Ignis, traditur his verbis:

VIII. SUPERSTITIOSA ET IMPOSTORÆ REGIS COMBUSTA.

Heraclius persequens, bellatores interficit, fugientes dispergit, verbenque Gazacoten capit. Eam vrbem fanum Solis, thesaurus Crœsi Lydorum Regis, & impostura carbonum. Ingressus autem eam, abominandum offendit Cosrhoes simulacrum & effigiem eius in globi formam, referentes palatii tholo tam quam in cælo sedentem. Circumerant Sol, Luna, & astra, quibus ille superstitiosus tanquam diis seruiebat, circumstantibus sibi angelis sceptrigeris. Machinas porro ingentes parauerat, quæ eo ex loco guttas pluuiæ instar emitterent, fontisque tonitrum imitum ederent. Hæc omnia, ipsamque Ignis ædem, totamque vrbem combussit Heraclius propterea, Cosrhoen per angustias Medias injectus, multas vrbes, multosque vicos vastauit, diruit. Quæ cum audis, memoria pariter repete, quibus vera sint: quæ superius dicta sunt, cum de captiua ducta Cruce Domini in Persidem actum est, cum nimirum ad demolitionem nefandorum idolorum ad defectionem superbissimi Regis, & conuersionem complurium Persarum esse perductam: quod declarauit euentus, vt tum ex his quæ hactenus facta intellexisti, tum ex iis, quæ inferius suo loco dicentur, accipies. Sicut enim magno Philistæorum & deorum ipsorum damno illata est captiua Arca in templum Dagonis plane, sed longe maiori ictu horaque regni Persarum & superstitionis ipsorum sanctissima Crux capta in Persidem ducta est. Ad quid post hæc reliqua anni huius parte Heraclius, accipe ex isthem Annalibus ista referentibus:

IX.

Imperator inde populum, exercitum scilicet, tribus diebus diuturnos exercitationi præstelauerit, cassa ac prorsus conuersatio: siquidem resipiscio accepto, in Albania decreuit hyeme commorari. quomodo autem id acciderit de diuino responso, ita apud Cedrenū reperies: *Triduo exercitum lustrat, aperiensque postea inuiolatio Dei Euangelio, iussit sibi mandari, vt in Albania hyemet.* Frequentem hostile eiusmodi consultationem diuini numinis per Euangelii, sine totius S. Scripturæ codicis apertionē, quæ superiori tomo dicta sunt, satis ostendunt. Emittit tunc in Christiano Principe Charitas vere Christiana in libere dimittendis quotquot captiuos è Persida duxerat. nam audi reliquum itineris vsque in Albaniam.

X. HERACLII MISERICORDIA ERGA CAPTIVOS.

Deus vero abiens iter ageret, habens secum copiosam Persarum prædam, haud paucos meruit sui à Perside cuneis pertulit: ipse vero diuina cooperatione triumphum de omnibus retulit. Cum vero vehementi tempestas & gelu eum occupasset in via, haberetque quinquaginta millia captiuorum compassus eis corde, omnium vincula soluit indulgentiam ac libertatem omnibus tribuens. ita vt omnes cum lacrymis exorarent, vt iam eum Persidis totius fieri liberatorem à tali dextero tiranno & trucidatore Cosrhoe. hactenus de rebus ab Heraclio gestis hoc anno.

IESV CHRISTI ANNVS 623.

BONIFACII PAP. V. Annus 6. HERACLII IMP. Annus 14.

I. ADVENIENTE anno Redemptoris sexcentesimo vigesimo tertio, vndecima Indictione ab Heraclio hæc gesta esse aduersus Persas produnt Annales: *Anno decimoquarto Heraclij Imperatoris Cosrhoes decem turmis constitutis Sarablacam virum scelestissimum magna earum superbia, tradidit que ipsi exercitum eorum imitatum, qui Shaniar Cosrhoitæ & Perozites qui habebantur ceteris roborissimi assueti prælijs, eunque aduersus Heraclium miserat Albaniam, qui vbi illuc peruenerunt, neque quicquam aduersus Imperatorem pugnare ausi sunt, sed tenere loca angusta, quibus in Persidem iter clauditur, expectantes occasionem Heraclio insultandi. Heraclius vero simulac per illuc ire effectu vsum exercitus largiter præparauit, per aperta campos Persidem versus iter faciebat: Sarablacus vero per angustias montium atque vallium accelerauit, & occurrit eis in Persidem properanti.*

De his autem Heraclius ad suos, ne timerent, verba fecit, vtpote difficillimo itinere fessos, hortaturque alacriter pergere contra Cosrhoen. Exercitus vero parere vouit, aduersarium locum atque absagis vlterius progredi. Cuius rei gratia vtrinque discrimina tentarunt. Etenim dum morari nectunt, alias dies Persarum, qui nomen Sarbaras sunt (vt alij tradunt) Sarbaz antes, omnis fulta potentia mittere à Cosrhoe aduersus Heraclium, quem insequebatur Sarablacus, qui eum ad prælium prouocare minime audebat, expectans Sobaras iam aduentantes.

Quod cum Romanus exercitus comperisset, intellexit quam præsentia hostium mora illa cessissent, contra sui Imperatoris consilium quicque timore percalli, supplices ad pedes Heraclij accidunt, pœnitentes, inuocantes veniam, ne interiret, omnes pariter petunt. Hos bono animo esse iubet Heraclius, & aduersus Sarablacum iturus bellum curauit, antequam cum eo Sarbaras congrederetur, quam multis incursionibus facilis die noctuque perterruit? sed & sefellunt pedi progredi cum suis aduersus Cosrhoen, demosso retro vestigio Persarum duxibus. Inter hos duo transfuga ex Romano exercitu ad Persas accedentes, nunciant timore perterritos Romanos capere fugam.

Cum autem fama esset, alium insuper ducem cum exercitu a Cosrhoe aduersus Heraclium destinatum iam esse in procinctu, nomine Sain: duo illo priores duces, ne quam se putabant præmium hausturi victoriam, expectantes, ipsum eius partis opem sacerent, pariter illi alam gloriæ sibi derogare putantes, festinarunt Heraclium attingere: qui nocte recedens, sequenti die in loco opportuno castra metatus est: eumque vere cum fugientem Persæ putarent, inordinate aggressi sunt, qui magna ex parte ab Heraclianis Dei opere repulsi atq; occisi fuere, vna cum altero ipsorum duce Sarablaca cui in dorso transfixo eum & capto impedimento, insperata, sunt Romanorum tuti victoria.*

Sed aduentu Sain animos resumpserat Persæ, quique fuga dissipati erant, ipsum adire fecit, iterum consilescentes ibi tuentes hostium aciem ingessere Romanis, quos insequi pergunt per loca dura & difficilia in Humorum prouinciam tendentes. Cum Lazis aut, aliisque fidelia in Humorum prouincia tendentes. Cum Lazis aut, aliisque fidelibus in Romano militabant exercitu, sorum animos, reliquorum exercitum, atque in patriam suam reuersi sunt. Ex quo factum est, vt ciuitum, atque in patriam suam reuersi sunt. Ex quo factum est, vt celeriori cursu & ardentiori animi exercitus Persarum Heraclianum perstringere conaretur.

Tunc ad suos, quos videbat animo consternatos, nouissimum Heraclius habuit, monens eos, ne timerent, vtpote qui Deum haberent secum, cuius ope facillime accidere posset, vt vnus mille inimicorum fugarent, vt hilari animo, si opus sit, mortem expectarent mutuo hortaturq; vt hilari animo, si opus sit, mortem expectarent mutuo hortaturq; vt mutuo militer: quos & occisos pro Christiana religionis gloria, & impios militer: quos & occisos pro Christiana religionis gloria, & impios insultaturos, atq; salute sua frustratos fore tandem, vt posteris nunc insultaturos, atq; salute sua frustratos fore tandem, vt posteris nunc memoriæ commendentur. Quibus dictis, statim acies bellatorum, quæ memoriæ commendentur. Quibus dictis, statim acies bellatorum, quæ sint profecturi præcinto. Quibus dictis, statim acies bellatorum, quæ tam ad pugnandum cum Persis, qui tam adesant & ipsi parati ad tam ad pugnandum cum Persis, qui tam adesant & ipsi parati ad prælium. Ita dispositi vtrinque sunt cuncti, qui tum nocte tantum prælium. Ita dispositi vtrinque sunt cuncti, qui tum nocte tantum vsque ad vesperam conflictare, vtrisque pugnam aggredientibus latebras.

*Vesperante autem Romanus Imperator cum suis cæpere prosternere iter insequentibus eum Persis: sed cum eis hoc palam vti quam vellet iter insequentibus eum Persis: sed cum eis hoc palam vti quam vellet pernitio præmunire, vt interclauderent iter, tentant impalescere, & in magnum desirmen deuenient: cum rei gratia Heraclius tentoria magnum desirmen deuenient: cum rei gratia Heraclius tentoria progredientibus fieri adstus secutur patefactus in tentorium vsq; progredientibus fieri adstus secutur patefactus in tentorium vsq; insequentibus à longe nihil omnino Persa Romanos amittere cupientibus à longe nihil omnino Persa Romanos amittere cupientibus nimbus illos fabricatur. Quo postantes fugatos iam Romanos, &

Cum Heraclius ea bene vsus occasione, intempestæ nuptiæ & prouocatus silentio, delectu equitibus, qui in exercitu robustiores essent, habito ex eisdem conscio in agmen iuuas, ei qui primum ductabat agmini dato ex eisdem conscio in agmen iuuas, ei qui primum ductabat agmini subsecutus. Hora ita aque inde arrecta in Sarbaran, ipse cum reliquis subsecutus. Hora ita aque nullo non progresse, nullo obice, omnes quos habuere obuios occiderunt: vnus, ex eo tempore sui est vnus, qui quod agebatur Sarbara nuntiaret. Quo audito mox nudus surgens è lecto nudus nudum panidus conscendens equum, fuga sue saluti consuluit, relictis omnibus principibus & satrapis, insuper & mulieribus cum omnibus impedimentis, quæ cum supra memorati sunt, tum alia, quæ ipse cum supra memorati sunt, tum alia, ali vero capti. vt pene nullus euaserit ex his, qui sub Sarbara militarent. Inuenit a sume spolia ipsius ducis, ex quibus Sarbara & arma aurata illa quidem omnia, & zona lapidibus pretiosis, intexta, fimal & calcei eisdem ornamentis aque decori. His itaque potitus Heraclius, insperatam victoriam consecutus, eadem in loco tranquilla anno hyemauit. Hæc sunt, quæ hoc anno ex varios casus gesta, tum Theophanes, tum reliqui Græcorum Annales fideliter produnt.

Sic igitur diuino consilio ingens illa arbor altis firma radicibus ad Imperium Domini iusta præcidi, ad eam secari licet posita, haud vno vel altero ictu sterni potuit, vt id non vnius vel alterius anni operam insumi satis fuerit, sed oportuerit annis pluribus laborare: ita Deo, qui in sua imagine & in virtute Romanum exercitum præcedebat, cuncta disponente, ne essent fidentes sibi ipsis, nec dicerent b: *Manus nostra excelsa fecit hæc omnia.* qui tunc victoriam è manibus præripiebat aliquando cum in militari robore potius fiduciam collocassent, contra vero tunc Dei virtus enituit, cum res magis deploratæ videri possent: vt hoc anno accidit, cum derelicto Heraclio à sociis bonis, satis bene sibi videri poterat esse consultum, si cum reliquis suis in columis fines Romanos attingeret. Ira quidem cum in castris primum locum religio sibi vendicat, accidere solet, vt ipse Deus milites ducat.

Dum autem apud Lazos esset Heraclius Imperator, magnam amicitiæ coniunctionem iniisse cum Cyro Lazorum Episcopo, testatur Sergius Constantinopolitanus Episcopus in epistola c ad Honorium Romanum Pontificem. Fuisse illum tunc quidem Catholicum, & postea tyrannorum ab eo in Ecclesiam Alexandrinam, quæ suo loco dicentur, ostendent.

IESV CHRISTI ANNVS 624.

BONIFACII PAP. V. Annus 7. HERACLII IMP. Annus 15.

SEquens annus Domini vigesimus quartus post sexcentesimum, duodecima Indictione æque laboriosus fuit Romanis bello Persico occupatis, quo diuina protectio adhuc cognita est Imperatori: vt merito illud Dauidicum Heraclio ipsi fuerit occinendum d: *Obumbrasti super caput meum in die belli:* cum videlicet casus tulit, vt cum gigantæ staturæ homine iniret singulare certamen, dum in prima acie certare fuerit compulsus. Hæc autem & alia anni huius quomodo se habuerint, ex sæpe citatis Annalibus accipe e:

Anno decimo quinto Imperii, cum exercitu, vt inere, quod per Taurum montem in Syriam ducit, superato septimo die post exhaustum magnum laborem, ad Tygris fluuium peruenit. Inde per Martyropolim & Amidam itinere facto, exercitum & captiuos quietè refecit. Indeq; literas de rebus suis Byzantium misit, quæ magnum in vrbe eadem exitum fecerunt. Sarbaras porro aduersus eum tendebat. Ideo hic alius, misso militum agmine, claustra quibus ad eum iter erat, firmare iubet; & ipse per exitus profectus, qui versus Orientem sunt, se aduersus barbaros fert. Tum Nymphio amne traiecto, ad Euphratem peruehit. Erat in ponte ex funibus & lana contexto instratum, quem Sarbaras solutum in alteram partem transtulit. Cæterum Heraclius vadum fluminis reperit, dum ad ripam eius decurrit. ita q; prater omnium opinionem Euphratem transit mense Martii.

Inde occupatis Samosatis, rursum Taurum transit, & Germaniciam peruenit, Adanaque peragrata, ad Sarum amnem accelit. Interim Sarbaras, rursum ponte extento, Euphratem transit, Romanosq; insequitur. Imperator, Saro transmisso, exercitum quiete relaxat. Venit & barbarus ad alterum fluminis partem; cumque cerneret amnem, pontem, & propugnacula in eo à Romanis occupata, castra posuit. Romani porro incomposito agmine per pontem excurrentes, multos Persas interfecerunt, nequicquam Imperatori monenti obtemperantes, ne ita nullo ordine euagarentur, atque insidiis hostium se exponerent. Itaq; non multo post à Persis per insidias circumuenti, pœnas sue contumacie & temeritatis dederunt. Ipse tunc Imperator suis in periculo constitutis opem tulit, at quendam gigantis similem in medio pontis secum congressum ferit, inque profluentem deturbauit. Cuius casu reliqui etiam barbari territi, cum fugam facerent, obsistente pontis angustia, alii in amnem deiecti, alii gladiis interfecti sunt. Imperator eo tempore paucis quibusdam stipatus, pugnam obiit fortitudine, quam pro hominis natura maiore, adeo quidem, vt Sarbaras admiratione perculsus, cuidam Cosmæ cognomento Margaritæ dixerit: Videsne, ô Cosma, Cæsarem (agnoscebatur enim insignibus Imperatoriis) quanta is audacia prælium subiit, soliusque contra tantam multitudinem certauit? Nox superuenisse prælium diremit. Barbarus autem sibi metuens, retro abiit. Imperator porro suos ad Sebasteam adduxit, ac traiecto Halis flumine, ibi hyemat. At Cosrhoes insania percitus, donaria omnium ecclesiarum, quæ sub Persis erant, abstulit; vtque Heraclio molestam rem faceret, Christianos omnes ad societatem Nestorianæ hæresis adegit. hæc tunc impius; sed adeo immanis sacrilegii cum impietate coniuncti pœnitas postea pœnas dedit, vt quæ dicturi sumus palam ostendent. Hic finis rerum gestarum anni huius, eiusdemque quarti belli Persici.

III.

IMPERATOR CVM GIGANTE CONGREDITVR ET SVPERAT.

Sed iam Occidentalem Ecclesiam inuisamus, quæ hoc anno aucta nouo sancto coruscat. Siquidem constat auctore Beda f hoc ipso anno Mellitum Dorouernien sem Episcopum in Anglia virum Apostolicum miraculis clarum ex hac vita migrasse, de quo hæc ipse in fine: *Erat autem Mellitus quidem corporis infirmitate, id est, podagra grauatus, sed mentis gressibus sanus, alacriter terrena quæque transiliens, atque ad cælestia regna semper amanda, petenda, & quærenda pernolans. Erat carnis origine nobilis, sed culmine mentis nobilior. Denique vt vnum virtutis eius (vnde cetera intelligi possint) testimonium referam: tempore quodam ciuitas Dorouernensis per culpam incuriæ igne correpta, crebrescentibus cœpit flammis consumi: quibus cū nullo aquarum ineetu posset aliquis obsistere, iamque ciuitatis esset pars vastata non minima, atque ad Episcopum furens se flamma dilataret: considens Episcopus in diuinum, vbi humanum deerat auxilium, insist se obuiam sæuientibus & huc illuc que volantibus ignium globis esserri.*

IV.

f *Bed lib. 2. c. 7.*

MELLITI EPISCOPI LAVDES.

Erat autem eo loci, vbi flammarum impetus maxime incumbebat, Martyrium beatorum quatuor Coronatorum. Ibi ergo per latus obsequentium manibus Episcopus, cœpit orando periculum infirmus abigere, quod firma fortium manus multum laborando nequiuerat. Nec mora, ventus qui à Meridie flat, vbi incendia sparserat, contra Meridiem reflexus, primo vim furoris sui à læsione locorum, quæ contra erant, abstraxit, ac mox funditus quiescendo flammis pariter sopitis atq; extinctis compescunt. Et quita vir Dei igne diuinæ charitatis fortiter ardebat, qui tempestates potestatiū aeriarum à sua suorumq; læsione crebris orationibus vel exhortationib. repellere consueuerat, merito ventis flammisq; mūdialibus præualere, & ne sibi suisq; nocerēt, obtinere poterat. Et hic ergo postquā annis quinq; rexit Ecclesiā, Eadbaldo regnante, migrauit ad cælos, sepultusque est cum patribus suis in sæpe dicto monasterio & Ecclesia beatissimi Principis Apostolorum, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo vicesimo quarto, die octauo Calendarum Maiarum. hactenus de felicissimo sancti Melliti ad cœlum transitu Beda. Vides ergo in omnibus mirabilem Deum in sanctis suis, easdem diuersis in locis operari virtutes, de quibus Apostolus ad Hebræos g scribit, nempe quod sancti per fidem, præter alia magna, extinxerunt impetum ignis in Britannia, & effugauerunt aciem gladii eodem pariter anno in Oriente.

V.

MELLITI OBITVS.

g *Heb. 11.*

IESV CHRISTI ANNVS 625.

BONIFACII PAP. V. Annus 8. HERACLII IMC. Annus 16.

I. QVINTVS AN. BELLI PERSICI ROMANIS FELIX.

QVi sequitur belli Persici annus quintus, idemque Domini sexcentesimus vigesimus quintus, Indictione decimatertia, Romanis felix illuxit, eluxitque eo magis diuina potentia, quo aduersitatum conatus fortiores atque multipliciores apparuere: vt nisi diuinum auxilium Romano Imperio multipliciter affuisset, illud à barbaris penitus dissipatum esset. Qui enim tam sæpe tamque ignominiosè fugatum sæpe superatum Cosdhoes à Romanis vidit, omnes, quas tum valuit vires collegit, omnemque excogitauit artem, machinatusque est consilium, quo Imperatorem vna cum subiecto ipsi populo perderet. Quidnam agit? Conatur omnibus viribus conuertere bellum è Perside in Romanum solum, vt æque cogeret Imperatorem in patriam reuerti, atque sui tutari sedem imperij: Quod vt præstaret, init fœdus cum barbaris omnibus, quibus potuit ad inuadendam Constantinopolitanam vrbem, pacisciturque (primis cum Auarum duce Romanis formidando Gaiano, homine perfido atque fidifrago; cuius fidei, recedens ab Vrbe, res Romanas, prolemque suam Heraclius commendarat. Solicitat insuper Bulgaros atque Sclauos siue Sclauinos, omnesque simul barbaros permouet ad inuadendam capiendamque ipsam vrbem regiam Constantinopolim; aliasq; insuper in Imperatorem comparat damna atque discrimina, & multipliees parat insertus. Sed quomodo ab iis omnibus eum Deus eripuit, videamus, relegentes ipsos Græcorum Annales à Theophane primum editos & ab Anastasio Latinis datos, à Cedreno vero Græcis in compendium redactos: ex quibus omnibus tamen omni fide conscriptis nos ista reddimus æque fideliter hisce verbis:

a *Theoph. an. 16. Heracl. imp. & ed. an. Ced.*

II. BARBARI COLVNT ADVERSVS ROM. IMPERIVM.

Anno decimosexto Imperij Heraclij Cosdhoes Persarum Rex nouum sibi militiam genium instituit, peregrinos & emes & seruos, ex omni natione facta electione, coacernauit. Quæ delectorum Saim traducta Pratori, alia quinquaginta millia ex phalange Sarbara electa tollens, huic sociauit, nominauitque illos Chrysolocai, quasi aureum cuneum, & hos aduersus Imperatorem direxit. Porro Sarbaram cum reliquo exercitu suo Constantinopolim misit, quatenus Hunnos, qui essent in Occidente, quos Auares vocant, cum Bulgaribus & Sclauinis atque Gepedibus concordia sociarent, sicq; ambos in vrbem Constantinopolitanam properarent, & hanc vnanimiter obsiderent.

III. CLANDO CONTRARIA NOSTRA.

Cum autem hoc didicisset Imperator, exercitum suum tripliti parte diuidem vnam ex illis præmittit ad custodiam vrbis: alia tradita Theodoro fratri, contra Saim bellare præcepit: humiliore sibi parte retenta, in Lazicam properat regionem, & in ipsa degens, Turcas ab Oriente, quos Gazaros vocant, in auxilium aduocat. Sed audi mira; quæ ista ab Imperatore ita bene disposita secuta sunt:

Saim Cosdhoes primarius dux pollens selectissimis copijs, ipsemq; (vt dictum est) præ excellentia aureis nominibus nominatus peruenit ad fratrem Imperatoris Theodorum, bellauit contra eum. Deo autem per ista cessationem semper Laudabilis Dei genetricis opitulante, bello commisso, grando vtrag magnetis diuus contra barbaros cecidit; eorumque plurimos percussit: at vero Romanæ acies tranquillitate acrisputa est. Verunt autem Romani Persas, & interficiunt multitudinem copiosam. Hoc comperto, Cosdhoes trasitur contra Saim: qui ex multo animi mœrore ægrotans, mortuus est. Cuius corpus sale conditum Cosdhoes ad se ipsis asseri, quod pluribus reddit confessum voluntribus, hic finis potentissimi ducis, per quem Cosdhoes sicut prius se confecturum perfectam victoriam existimabat. Accedunt his alia felicissima, dum motu per Imperat. Orientales Turci, qui Gazari dicebantur, à tergo Persarum regnum inuadunt: quod in Annalibus ita describitur:

IV.

Porro Gazari, disruptis Caspiæ portis, Persidem adeunt in Regionem Adzhigen vna cum ipsorum duce Ziebil, qui dignitate secundus à Gaiano Principe erat. & quæcunque loca peragrabant, cuncta Persas depredabantur, tum ciuitates & villas igni tradebant. Profectus vero obuiam Heraclius Imperator, ipsemet occurrit à Lazica. Ziebil autem ipso visa accelerans, complectitur eum collo, & adorat more Persarum ciuitatis insidentibus. Verum sue autem populus Turcarum in terram cadentes, omnes proni super faciem extensi, Imperatorem eo honore venerabantur, qui excedere morem consuetum finitor & principes eorum super faciem concidentes, eodē schemate procidunt. Obtulit autem & Ziebil filium suum primogenitum Imperatori, eiusque sermonibus delectatus, tum vultum, quem prudentiam eum admirantur. Electisq; Ziebil quadraginta millibus virorum fortium, dedit Imperatori in auxilium: porro ipse reuertit sub in regionem suam. His Imperator accepta, statim contra Cosdhoem proficiscitur. Magna quidem Dei benignitate actum est, vt cum omnes, qui in Occidente essent barbari, rebellarent aduersus Imperatorem, vt ciuitatem regiam obsiderent, qui erant in Oriente fortissimi populi sponte cum validis copijs prælio essent ipsi Imperatori, & in Cosdhoem molestissimi. Sed quid actum à barbaris Constantinopolim inuadentibus, audiamus. Sic enim pergit auctor:

V.

At vero Sarbaras Cosdhoi dux Chalcedonem properat, Auares vero, Thraces vbi appropinquantes, hanc depopulari parant, multa machinis aduersus eam commotis: videntq; & nauium solertiam ex Istro flumine multitudine infinita delata, simum replentem mari. Decem sane dies vrbem obsidentes bellum terra marig; gerunt, Domini virtute pariter & cooperatione, Matris & intercessione genitricis, & virginis Mariæ interpositionibus superati sunt: amisso vero terra marique ingenti numero suis magno cum dolore discedunt. Vigebat tunc quidem Constantinopoli, post omnipotentis Dei primarium honorem, cultus Deiparæ Virginis, cui ab ipsis Constantini temporibus eadem vrbs dedicata, eiusque nomine appellata est ciuitas Virginis. Quamobrem & Constantinopolitani ciues omnes ipsam Dei genitricem enixius inuocare soliti erant, sicut & Heraclium fecisse apparet, eiusque ope tam grandia confecisse, quæ diximus; atque hoc eodem anno à Theodoro imperatum robustissimum Persarum exercitum pariterq; à tot leonibus faucibus inhiantibus vrbem eripuit. Ex quibus singulis discant duces exercitus, quibus debeant niti è superis petitis auxilijs, & pollere viribus, animata conciliare sibi obtinentem cuncta semper à Deo precibus suis Dei genitricem Mariam.

Ne autem inanis hæc fiducia videretur de ope Mariæ Virginis; diuinum factum est, vt non solum obsessi id perspicuo intelligerent, sed etiam hostes ipsi sese interirentur damno: nam audi, quæ à Cedreno narrantur. *Talc enim, inquit, quippiam hostibus accidit. Videntes barbari prima luce, cum sol oriretur, mulierem quandam illustrem insuetis comitatam, porta Blachernarum exeuntem (erat namque à Blachernis Deiparæ templum à Constantinopolitanis frequentari solitum) quam cum Heraclio imperatore vxorem esse, & ad sonum Principem ob nuptias absentem ne pacis pretende causa, transitum ei concessissent; subsequentem ex proximo num turbam ipsi adorarent. Vt vero fossa auleteus egressam, non ad Regem viderunt, insecuti sunt tam vsque ad lucem, cui Deus sexi nomen est; vbi cum fere tam essent affecuti, statim sese ex oculis & conspectu eorum exuauit. Ipsi autem tumultuose inter se congressi, ad vesperam vsque mutuo stragem edebant. Mane insequentis dies dux causam inquirens, quod nouerem fieret partem intestino conflictu periisse valeret, turpiter diuersum reclinatemque classis ab obsidione recepit; quam domum reuertentem in vicino mari obortæ tempestas ita afflexit, vt perpaucæ sese vidisse dicerent. Sarbaras, tametsi hæc ei molesta accidissent, tamen obstinauit. Chalcedonis non solut: sed hominibus ibi populum transmittit, & vrbes exercitum. hæc ibi. Quæ autem gesta sint per Heraclium Imperatorem vna cum Turcis aduersus Cosdhoen progredientem; in sequentem annum Annales referentur, nosque ibi loco de his agemus. Sic igitur hostibus, nosque ibi loco de his agemus. Sic igitur hostibus, de adeo præclaris de hostibus diuino præsidio accepta victoriis, elausus est præsens annus quintus Persici belli.*

Dum

Dum hæc agantur in Oriente, Deus vbique mirabilis, in Occidentali Ecclesia Catholica nouæ plantationis ad multiplices futuras propagationes spem concitat *: Hoc quidem anno ad Anglos Boreales, quibus præerat Rex Eduinus, porta aperta est prædicationi S. Paulini Episcopi Eboracensis, cum ad eas gentes susceperit feliciter Apostolatum. Fuerat tam ante Paulinus missus à sancto Gregorio Papa vna cum Mellito, Iusto, atque Rufiniano (vt testatur Beda a) cum monitus fuisset ab Augustino, ad ingerem messem nouis operis esse messoribus postea autem, hoc videlicet anno, à Iusto Archiepiscopo Episcopus est ordinatus, vt idem Beda b plurimis in locis profitetur: ex quibus eorrigas, quod in eisdem auctoris expressius epitome, ipsum à Iusto Episcopum ordinatum anno Domini sexcentesimo vigesimo secundo: quod postea hoc anno factum esse, idem auctor diserris verbis profiteatur, etiam cum ad calculum renocat annos, quibus fuit, dum agit de obitu eius. Etenim cum anno sexcentesimo quadragesimo quarto eum esse defunctum affirmet sexto Idus Octobris c, indatque sedisse annos decem & nouem, & menses duos, ac dies viginti vnum; conterque insuper ex eodem auctore d, ipsum consecrasse Episcopum duodecimo Calendas Augusti: plane cogimur, hoc anno ipsum creatum esse Episcopum. His iam de tempore satis elucidatis, quonam modo aperta sit ianua ad annuntiandum gentibus illis Euangelium, ex eodem auctore Beda dicendum erit, qui ita rei gestæ narrationem aggreditur e:

Hoc, inquit, gente Nordanhumbrorum, hoc est, Anglorum Aquilonarium ob flumen Humbrum ita dictorum, ecclesiis fuit percipienda fides, quod præfatus Rex eius Eduinus coniugem habebat filiam Edelberti Regis, quæ alio nomine Tate vocabatur. Misso cum primo ipse missa procu, à fratre eius Eadbaldo, qui totæ regno Cantuariorum præerat, petiit: responsum est, non esse licitum, Christianam virginem Pagano conuiuium dari, ne fides & sacramenta cælestis Regis coniugis profanentur, Regi, qui veri Dei cultor esset prorsus ignaro. Quo dum Eduino verba nuncij referrentur, promisit se nihil omnino vsurum contrarium Christianæ fidei, quam virgo voluit, desiderium: quin potius permissurum, vt fidem coniugem cum famulis cum omnibus, qui secum venissent, virtute fuisse, sacerdotibus seu ministris, more Christiano seruaret. Nonnullum etiam ipse eandem salubrium esse religionem, si tamen examinata à prudentibus sanctior ac Deo dignior posset inueniri. Itaque promittitur virgo, atque Eduino mittitur, & iuxta quod desiderium fuerat, ordinatur Episcopus vir Deo dilectus Paulinus, qui tam ille veniret, tamque & comites eius, ne Paganorum posset societate pollui, quotidiana exhortatione, & sacramentorum cælestium celebratione confirmauit. Ordinatus est autem Paulinus Episcopus à iusto Archiepiscopo sub die duodecimo Calendarum Augustarum, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo vigesimo quinto, & sic cum præfata virgine ad Regem Eduinum quasi comes copulæ carnalis aduenit, sed ipse potius non animo mundo, vt gentem, quam adibat, ad agnitionem vocatæ æternæ, iuxta vocem Apostoli f, vni viro virginem castam exhiberet Christo.

Cumque in eam prouinciam venisset, laborauit multum, vt eos, qui secum venerant, ne à fide deficerent, Domino admonente custodiret, & insuper (si forte posset) de Paganis ad fidei gratiam prædicando conuerteret. Sed sicut Apostolus ait g (quamuis multo tempore illo laborante in verbo) Deus seculi huius excæcauit mentes infidelium, ne eis fulgeret illuminatio Euangelij gloriæ Christi. huc usque Beda: de rebus gestis à Paulino hoc anno, reliqua in annum sequentem reiciens, eadem narraturus: cuius nos vestigia affectantes, ita ea quæ ad hunc annum pertinent, prosequemur.

Iam enim ecclesiastica pax, quæ per Bonifacium Pontificem superstes adhuc, cum sui esse munera intelligeret, vniuersi orbis Ecclesiis, salutisque omnium hominum animarum prospicere: e vestigio litteras dedit ad ipsum Regem Eduinum, hortans eum ad idolorum cultum relinquendum, Deique veri religionem fidemque tenendam. Extant ipsæ quidem à Beda recitatæ his verbis h:

Viro glorioso Eduino Regi Anglorum Bonifacius Episcopus seruus seruorum Dei.

Licet summæ Diuinitatis potentia humane locutionis officiis explanari non valeat: quippe quæ sui magnitudine ita inuisibili atque inuestigabili æternitate consistit, vt eam nulla cogendi sagacitas, quanta sit, comprehendere differeque sufficiat: quia tamen eius humanitas ad insinuationem sui reseratis cordis ianuis, quæ de semetipsa proferantur, secreta humanis mentibus inspiratione clementer infundit, ad annuntiandum vobis plenitudinem fidei Christiana, sacerdotalem curauimus solicitudinem prærogare: vt perinde Christi Euangelium, quod Saluator noster omnibus præcepit gentibus prædicari, vestris quoque sensibus inserentes, salutis vestræ remedia propenemus. Superne igitur maiestatis clementia, quæ cuncta solo verbo præceptionis suæ condidit & creauit, cælum videlicet, & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt (dispositis ordinibus, quibus subsisterent) conterens Verbi sui consilio, & sancti Spiritus veritate dispensans, hominem ad imaginem & similitudinem suam ex limo terræ plasmatum constituit, tantæque tantam premij prærogatiuam indulsit, vt eum cunctis præponeret, atque seruato termino præceptionis, æternitate subsistentia præmuniret.

Hunc ergo Deum Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, quod est indiuidua Trinitas, ab ortu Solis vsque ad occasum, humanum genus, quippe vt creatorem omnium atque factorem suum, salutifera confessione fide veneratur & colit: cui etiam summitatis imperij rerumque potestates submisse sunt: quia eius dispositione omnium prælatio regnorum conceditur. Eius ergo benignitatis misericordia, totius creaturæ suæ dilatandæ subsidia, etiam in extremitate terræ positarum gentium corda frigida sancti Spiritus feruore, in suis quoque agnitione mirabiliter eli dignata succendere.

XI.

Quæ enim in gloriosi filij nostri Audobaldi Regis, gentiumque ei suppositarum illustratione clementia Redemptoris fuerit operata, plenius ex vicinitate locorum vestram gloriam conijcimus cognouisse. Eius ergo mirabile donum & in vobis certa spes cælestis longanimitate conferri confidimus: cum profecto gloriosam coniugem vestram, qua vestri corporis piers esse dignoscitur, æternæ præmio per sacri baptismatis regenerationem illuminatam agnouimus. Vnde præsenti stylo gloriosum vos adhortandos cum omni affectu intimæ charitatis curauimus: quatenus abominatis idolis, eorumque cultu, spretisque fanorum fanitatibus, & augurionum deceptibilibus blandimentis, credatis in Deum Patrem omnipotentem, eiusque Filium Iesum Christum, & Spiritum sanctum: vt credentes à diabolica captiuitatis nexibus, sanctæ & indiuiduæ Trinitatis cooperante potentia, absoluti, æterna vita possitis esse participes.

Quanta autem retributionis culpa teneantur adstricti hi, qui idololatriarum pernitiosissimam superstitionem colentes amplectuntur, eorum, quos colunt exempla perditionis insinuant. i *Psal. 95.* *Vnde de eis per Psalmistam dicitur* i: *Omnes Dij gentium dæmonia, Dominus autem cælos fecit. Et iterum* k: *Oculos habent, & non videbunt: aures habent, & non audiunt: nares habent, & non odorabunt: manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt. Similes ergo efficiantur his, qui ijdem suæ confidentiæ ponunt in eis. Quomodo enim iuuandi, quamlibet possunt habere virtutem ij, qui ex corruptibili materia, & inferiorum etiam suppositorumque tibi manibus construuntur, quibus videlicet artificium humanum accommodans, eis maximam membrorum similitudinem contulisti: qui, nisi à te moti fuerint, ambulare nunquam potèrunt, sed tamquam lapis in vno loco positi, & constructi, nihilque intelligentiæ habentes, ipsaque insensibilitate obtusi, nullum neque iuuandi, neque iuuandi facultatem adepti sunt? Quia ergo mentis deceptione eos deos, quibus vos ipsi imaginem corporis tradidistis, colentes sequimini, indubio discretore reperire non possumus.*

Vnde oportet vos, suscepto signo sanctæ Crucis, per quod humanum genus redemptum est, execranda diabolicæ versutiæ supplantationem, qua diuinæ bonitatis operibus inuidus æmulusque consistit, à cordibus vestris abijcere, simulacraque manibus hos, quos externæ materiæ compage vobis deos fabricastis, confringendos dumtaxatque summopere procurare. Ipsa enim eorum dissolutio, corruptioque, qua nunquam virentem spiritum habent, nec sensibilitatem à suis factoribus potuit quolibet modo susci-

XII.

pere, vobis patenter insinuet, quod mihi erat, quod caterum colebatis, dum profecto meliores vos, qui spiritum viuentem à Domino percepistis, eorum constructione nihilominus existatis: quippe quos Deus omnipotens ex primi hominis, quem plasmauit, cognatione deductos, per secula innumerabilibus propaginibus pullulare constituit. Accedite ergo ad agnitionem eius, qui vos creauit, qui in vobis vitæ insufflauit spiritum; qui pro vestra redemptione Filium suum vnigenitum misit, vt nos ab originali peccato eriperet, & ereptos de potestate diabolica nequitiæ cœlestibus præmiis muneraret.

Susceptæ verbo prædicatorum, & Euangelium Dei, quod vobis annunciant: quatenus credentes (sicut sæpius dictum est) in Deum Patrem omnipotentem, & in Iesum Christum eius Filium, & Spiritum sanctum, & inseparabilem Trinitatem, fugatis dæmoniorum sensibus, expulsaque à vobis sollicitatione venenosi & decepti dolo inquis, per aquam & Spiritum sanctum renati, et, cui credideritis, in splendore gloriæ sempiternæ cohabitare eius optulatione & munificentia valeatis. Præterea benedictionem protectoris vestri beati Petri Apostolorum principis vobis direximus, id est, camisiam cum ornatura in auro vna, & lena Anciriana vna: quod petimus, vt eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat, quo à nobis noscitur destinatum. hucusque Bonifacius ad Eduinum Anglorum Regem nondum Christianum. *Ad coniugem quoque eius Edelburgam* (subdit Beda *a*) huiusmodi litteras idem Pontifex misit: quibus iste inerat præfixus titulus:

a Beda lib. 2. c. 11.

XIII.

BONIFAC. PAPÆ AD EDELBURGAM REGINAM EPISTOLA.

Exemplar epistolæ beatissimi & Apostolici Bonifacii Papæ urbis Romæ, directæ Edelburgæ Reginæ Eduini Regis.

Domine gloriosæ filiæ Edelburgæ Reginæ Bonifacius Episcopus seruus seruorum Dei.

Redemptoris nostri benignitas humano generi, quod pretiosi sanguinis sui effusione à vinculis diabolica captiuitatis eripuit, multa prouidentia, quibus saluaretur, propinauit remedia: quatenus sui nominis agnitionem diuerso modo gentibus innotescens, Creatorem suum suscepto Christiana fidei agnoscerent sacramento: quod quidem in vestræ gloriæ sensibus cœlesti collatum munere mystica regeneratio vestræ purgationis patenter innuit. Magno ergo Largitatis Dominicæ beneficio mens nostra gaudio exultauit, quod scintillam Orthodoxæ Religionis in vestri dignatus est conuersione succendere; ex qua re non solum gloriosi coniugis vestri, animo totius gentis suppositæ vobis intelligitiam in amorem sui facilius inflammaret.

Didicimus namque, referentibus his, qui ad nos gloriosi filij nostri Audobaldi Regis laudabilem conuersionem nouiciantes pernecerunt, quod etiam vestra gloria, Christiana fidei suscepto mirabili sacramento, pijs & Deo placitis iugiter operibus enitescat; ab idolorum etiam cultu, seu fanorum, augurioruque illecebris se diligenter abstineat, & ita in amore Redemptoris sui immutata deuotione perstitens imagines, vt ad dilatandam Christianam fidem incessabiliter non desistat operam commodare. Cumque de gloriosa coniuge vestra paterna charitas solicite perquisisset, cognouimus, quod caterum abominandis idolis seruiens, ad suscipiendam vocem prædicatorum suam distulerit obedientiam exhibere.

Quæ ex re non modica nobis amaritudo congesta est, ab eo, quod patri corporis vestri ab agnitione summæ & individuæ Trinitatis remansit extranea. Vnde paternis officiis vestræ gloriosæ Christianitatis nostram commonitionem non distulimus conferre, adhortantes, quatenus diuina inspirationis imbuta subsidia importune & opportune agendum non differas, vt & ipse Saluatoris nostri Domini Iesu Christi cooperante potentia, Christianorum numero copulatur, vt periude intemerato fœderatis fœdere iura teneas maritalis consortij. Scriptum namque est *b*: *Erunt duo in carne vna.* Quomodo namque vnitas vobis communionis inesse dici poterit, si à vestræ fidei splendore, interpositis detestabilis erroris tenebris, remanserit ille alienus?

b 1. Cor. 6. v. 16. Ephes. 5. v. 31.

XIV.

Vnde orationi continuo insistens, à longanimitate cœlestis clementiæ illuminationis illius beneficia imperare non desinas: vt videlicet, quos copulatio carnalis affectus vnum quodammodo corpus exhibuisse monstratur, hos quoque vnitas fidei etiam post huius vitæ transitum in perpetua societate conseruet. Insiste ergo, gloriosa filia, & summis conatibus diuitiam cordis ipsius religiosa diuinorum præceptorum insinuatione mollire summopere domitura, infundens sensibus eius, quantum sit præclarum, quod credenda suscepisti in vsterum; quantumue sit admirabile, quod renata promeruisti. Frigiditatem cordis ipsius sancti Spiritus annunciatione succende: quatenus amoto torpore pernitiosissimi cultus, diuina fides calor eius intelligentiam tuarum exhortationum frequentatione succendat: vt profecto sacræ Scripturæ testimonium per te expletum indubitanter præclaret: Saluabitur coniux infidelis per mulierem fidelem. Ad hoc enim misericors diuina pietatis consequuta es, vt fructum fidei creditorumque tibi beneficiorum Redemptori tuo multiplicem reddas. Quod equidem, suffragante præsidio benignitatis ipsius, vt explere valeas, nobis non desistimus precibus postulare.

His ergo præmissis, paternæ vobis dilectionis exhibentes officia, hortamur, vt nos (rapacia portitoris occasione) de his, quæ per vos superna potentia mirabiliter in conuersione coniugis vestræ subministraque vobis gentis dignatus fuerit operari, præsentibus quatocyus nuncijs reueletis: quatenus solicitudo nostra, qua de vestri vestrorumque omnium animæ salute optabilia desiderauerit expellat, vobis renunciantibus relenetur; illustrationemque lumine propitiationis in vobis diffusam opulentius agnoscentes, lætari confessione largitori omnium bonorum Deo, & beato Petro Apostolorum principi vberes merito gratias exoluamus. Præterea benedictionem protectoris vestri beati Petri Apostolorum principis vobis direximus, id est, speculum argenteum, & pectinem eburneum inauratum: quod petimus, vt eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat, quo à nobis noscitur destinatum. hucusque ad Reginam Bonifacius Papa. Quomodo autem vir eius Eduinus Rex fidei Christianæ suscipiendæ admodum refractarius, vrgentibus malis tandem reliquit idola, atque demum effectus est Christianus, suo loco dicturi sumus.

Cæterum in hunc vsque annum Bonifacium Papam perueniisse, ex recitatis eius litteris, & significatione temporis ordinationis Paulini, post quam illæ scriptæ noscuntur, certum est: ex quibus eos corrigas, qui eiusdem Pontificatui tribuunt annos duntaxat quinque, & paulo amplius, quem hoc anno vigesima quinta die mensis Octobris vita functum esse, Anastasius tradit, cum videlicet sedisset annos septem, menses decem, dies vnum. Porro de rebus ab eo gestis ex pluribus hæc tandem ab eodem Anastasio referuntur:

XV.

XVI.

Hic constituit, vt nullus traheretur ab Ecclesia, qui ad eam confugisset, tenuans scilicet antiquos canones atque decreta prædecessorum. *Insuper hic constituit, vt acolythus non præsumat reliquias sanctorum martyrum tangere, sed tantum presbyter. Insuper hic constituit, vt in Lateranis acolythus non baptizaret cum diacono, sed subdiaconi sequentes.* Hic posuit cæmiterium sancti Nicodemi, & dedicauit illud. Erat enim fauorabilis mitissimus super omnes homines, & misericors. Hic clerum amauit, rogauitque integram cleri sui dedit, donationem videlicet, ita dictam ab erogando. *Qui defunctus sepultus est ad beatum Petrum Apostolum die vigesimaquinta mensis Octobris.*

Et paulo post: *Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, creauit presbyteros viginti septem, diaconos quatuor, Episcopos per diuersa loca numero viginti nouem. Eriscopatus eius menses sex, & dies decem & octo.* Hæc apud Anastasium, at pauca quidem & exilia respectu aliorum, quæ nobis ob inopiam scriptorum rem minime obscura: qui enim tanta polleret probitate, præstantiora quidem peregisse, mihi facile persuadeo. Fuerunt enim silentio plane sepulta, quæ his temporibus gesta fuere cum schismaticis in Italia constitutis, & alia huiusmodi plura.

Ex antiquis monumentis emersit vna cum aliis antiquis inscriptionibus eiusdem Bonifacii epitaphium, quod ipsi inscripsit eius successor Honorius Papa, ut enim se habet *d*:

d Anast. in Honor. I.

Cur tumulata diu torpuerunt iura sepulchri,
Et populi nullus perstrepuit gemitus?
Segnities non culpa fuit, quicumque requiris,
Nam dolor inclusus plus latcrare solet,
Pande dolor gemitum, meritisque quiesce beati,
Vt laticet summi gesta referre Patri,

Ita

Hic vir ab exortu Petri est nutritus ouili,
Sed meruit sanctis pastor adesse gregis.
*Pura fides Hominis vocis * mandata benignus*
** Excutiam Christi cantibus hymnisonis,*
Simplicitas sapiens vnax solertia simplex.
Serpentina fuit simplicitasque vagens.
Cumque quaterdenos compleret Presbyter annos,
Sera senectutis mens tamen alma fuit.
Culmen Apostolicum coluit tres ferme per annos,
Perfectum numerum terque quaterque gerens.
Hic tibi pro meritis successor Honorius amplis
Marmore construxit mausa Epitaphio.

Item aliud:

Dum mentem gemitum singultu Roma doloris,
Prima sacerdotis lachrimis exrogat,
Cur? quonam differe solet mens acta periclo,
Plebisque orbata pijs imperet officijs.
Hic vir ouacefsu tenuit contraria factis,
Hac documenta bonis moribus apta sui.
Mentem aduersis positus rebusque secundis
Omnia grata ferens, alter a presa tenens
Prouexit, ne nata forent delicta virtutum,
Orta tamen fecit cum potuere grani.
Inanimum bonis famosus inde vocatus,
Propria luctapotens publica subsidia
Munificus, sanctus, castus, sincerus, & aequus,
Ista beatorum sunt pia suffragia.
*Nam videlis apex pupillorumque * falanges,*
Cuncta quos eborum dux tibi lucis erit,
Inferetur post fata suis mors sancta telis,
Respicies meritum vincere posse rerum.
Culmen apostolicum quinque & bis mensibus annis
Rexit, & ad magni culmen bonoru abit.

IESV CHRISTI ANNVS 626.

HONORII PAP. Annus 1. HERACLII IMP. Annus 17.

SEXCENTESIMVS vigesimus sextus Domini annus fuit, Indictione decima quarta; quo decima tertia die mensis Maii Honorius Campanus ex patre Petronio, Consulari homine, creatus est Romanus Pontifex, laudatissimus ipse quidem apud Anastatium habeturus autem ibi gestas, annis singulis, quibus peractæ esse notantur, in medium afferemus, eaidemq; omni fide probaturi. Quod vero sextus hic numeretur annus belli Persici quo modo à Romanis, diuino imperito auxilio, bene pugnatum est aduersus Persas, ex Theophane dictum latius omnium antiquiore, atque Cedreno, & aliis, his potissimum verbis:

Anno decimo septimo, hyeme in Persidem Heraclius cum Turcis ingressus, impressio Cosrhoen perterruit. Sed Turci hyemem ac crebras Persarum excursiones agre ferentes, neque solerandas arumnas sese sequi aters prabere sustinentes, paulatim ex castris dilabi, tandemque vniuersi, desertis Romanis, domum recessi capessunt. Tum Imperator suos ita est alloquutus: Videtis, fratres, nemenem nobis adesse nisi, præter vnum Deum, & quæ eum sine semine peperit, Virginem. Id eo fit, vt cœlitus nobis misso auxilio, vtnobis ac omnibus ipse suam demonstret potentiam. Ita tum quidem magna fide pollens Heraclius, nec sane frustra, vt declarauerunt euentus: hoc namque anno superato nouo præpotentis à Cosrhoe electo duce nomine Razate, ipsum Cosrhoem in angustum valde redegit. Incensis enim plurimis ciuitatibus, aliisque locis obuiam positis, pridie Idus December crebris collatis signis, aduersus Razatem prælium init, in quo cum ipse imperator, tum ex aduerso Razates in prima acie (vtin re maxime momenti) pugnarunt, tam nitorum, quorum altera prima acies præualeret, eo victoriam vniuersi exercitus inclinaturam.

Enituisse tunc quidem in pugna virtutem Imperatoris, ita iidem Græcorum produnt Annales: *Pridie sane Idus Decembris gestum est bellum: & ante omnes prosiliens Imperator, principi Persarum exercitus occurrens, diuina virtute, Deique genitricis opitulatione hunc deiecit*, aliosque ab Imperatore cæsos addunt; ipsum vero Imperatorem, vulnerato equo, in discrimen adductum, ictibus plurimis scuto repulsis; factumque tandem, vt victoria à Romanis staret gloriosa admodum, vtpote incruenta, cæsis nimirum ex Romanis dumtaxat numero quinquaginta, vulneratis nonnullis, ex quibus postea decem tantum mortui sunt: potitusque tunc fuit Heraclius opimis spoliis Razatis, nimirum auratis armis; quod totum Deo, Deique genitrici, quam in auxilium totius belli adiciuerat Imperator, tributum est. III. HERACL. VINCIT PERSAS, AT FVGAT COSRHOEN.

Pugnatum autem traduntà primo mane vsque ad horam nonam. Sed licet Romani victores exstiterint; haud tamen à reliqua hostium parte fuga captata est; quæ se recepit in castra, expectans vnà cum superuenturis copiis à Cosrhoe missis. At Imperator bene vsus occasione victoriæ contra Cosrhoen feliciter, quem haud admodum longe abesse sciret. Sed ipse suorum clade cognita, expeditus ad fugam, inde recesserat, relictis palatiis campestribus, quibus ad delicias vtebatur, vbi animalium diuersorum vinaria reperta sunt; quibus potius Heraclius, ex illis pauit exercitum. Hæc vsque ad Calendas Ianuarias facta produntur: quæ vero post hæc sequuta sunt, sic loco anno sequenti, quo contigerunt, reddenda erunt. Celebrasse autem Natalem diem Domini cum exercitu Imperatorem iisdem in locis absque timore, sed summa cum tranquillitate Deo gratias agentem, iidem produnt Annales. Istum adeo felicem nactum est finem bellum anni huius, cum Deus ipse (vt contestatus est Imperator) vna cum Dei genitrice Maria in castris adesset Romanis opitulaturus.

Præcesserat ista quidem confessio Anastasii Persæ iam religione Christiani atque professione monachi: hoc namque anno Cæsaream est tentus à prouinciæ Præside, qui à Cosrhoe missus præfectus erat in Palæstinam, quam suo Imperio adiecisset. Fuit plane celebre eiusmodi certamen martyris, tot que Christiano orbi conspicuum, hocque anno cœptum, sequenti vero consummatum. Magna quidem diuini consilii dispensatione actum est, vt cum sanctissimus ac maxime impius Cosrhoes nulla iam conditione acceptarum se Romanos ad pacem legatis ad hoc missis ante respondisset, nisi Christo abnegato, omnes Persarum colerent idola; ipse audiret Persas incipere esse Christianos, & opus esse iam ipsum in suos animaduertere, quod facti tunc Christiani, essent superstitionis patriæ desertores, & confessores spontanei, vaidique præcones nominis Christi: ex quibus quidem species reddita est priorum temporum, cum Gentiles Imperatores quo magis insanirent aduersus Christianos, eo copiosior multitudo ex gentibus ipsis conueteretur ad fidem. Ne autem egregium certamen martyrum, quo pacto et Cosrhoen, diuerso tamen modo, vinci contigit, obtolutum ingrato silentio præteriisse videamur, quitot Imperatoris prælia per sex annos integros recensuimus; hic ipsum ex eorum Actis describere operæpretium existimamus. IV. COSRHOES A SVIS PATITVR IGNOMINIAM.

Debet autem inprimis meminisse lector primo anno Persici belli hunc ipsum nobilem Persam Anastasium, de quo est sermo, iam plene redditum Christianum, initiatumque monasticis institutis in monasterio S. Anastasii apud Hierosolymam posito viram monasticam coluisse, ibique adeo profecisse, vt cum virtutum omnium culmen propemodum attigisset, quod reliquum sibi esse videretur, optarit pro Christi nomine vitam quoque profundere, impellente ad hoc eum diuino Spiritu, quo agebatur & mouebatur pariter, præcedentibus signis haud dubiis illis quidem, quibus monitus contulit se Cæsaream Palæstinæ. Qui en im cum Syria superiori etiam Palæstinam sibi subegerat Cosrhoes, haud eam dimiserat, sed Præsidem illi prouinciæ præfecerat con- V.

a Extant apud Sur. alias Lat.

VI. ANASTAS. PERSA PROGREDITVR IDEI CONFESSOR.

fuerat, qui Cæsaream degebat; apud quem contigit Anastasium fidem Christianam primum profiteri. Quomodo autem res se habuerit, eius Acta recitata atque probata in Nicæno posteriori Concilio docent his verbis a:

Cum perueniſſet Anaſtaſius uſque ad Cæſaream Paleſtinæ, in templo Deiparæ Virginis duobus diebus moratur: & exinde eum rurſus excepit templum omni ex parte laudandæ Euphemiæ veluti quodam uia duce ytentem clanculum, qui plane eius dirigebat greſſum ad martyrium. Nam cum accederet ad templum illius ſemper laudandæ Euphemiæ, videt quoſdam Perſarum magos occupatos in quibuſdam præſtigiis; zeloque protinus concitatur eius animus: ſciebat enim, quam ea res eſſet impia & ſcelerata, eo quod ipſe quoque in ea improba arte eſſet verſatus: Quenam, inquit, tanta caligo veſtris oſſuſa eſt oculis, vt ne ea quidem aſpiciatis, quæ ante pedes veſtros ſita ſunt, quemadmodum in vnaquaque ſcilicet eſt deceptio, qua veſtram lenitatem ludificatur, & facilitatem, & eorum, quos vos rurſus ad eumdem vobiſcum corripitis interitum?

VII. QVALIS ANTEA ANASTASIVS.

Hanc illi admirati in dicendo libertatem & audaciam, roganerunt, quiſnam eſſet, & quid eum impuliſſet, vt hæc diceret. Ille autem: Fui ego quoque, inquit, aliquando vobis ſimilis, & eodem falſus errore, & eiſdem dedi operam præſtigiis. Hæc audacter dixit, cum nihil eum puderet ſuæ, quam ab incunte ætate acceperat, impietatis & ſordium vitæ prioris, ſed potius gloriaretur, quod in fidem eſſet tranſlatus, & ſacro baptiſmo ablutus. Deinde prolixa capit vti oratione, rem eſſe execrandam arguens, & quam eſſet inſigniter abſurda aperiens, & ſic paulatim ſenſum eis excerebrum adducens, & ſuauiter eos imitans ad meliorem mutationem. Illi autem non ſolum ad hæc fuere ſurdis ſimiles, ſed eum etiam vehementer rogarunt, ne tam impudenter, quæ ſunt apud Perſas præclara, contemneret, & in vulgus irridendâ proponeret. Exinde ille vere egregius & deſiderabilis Anaſtaſius ſeſtinabat ad delectabile & iucundum martyrij boſpitium.

VIII. ANASTAS. PROFITETVR SE CHRISTIANVM.

Cum non longe autem à ſe remotum eum quidam vidiſſent ex iis, qui ducuntur à Perſis Caballarij, ſedentes apud Derbas, ſicut etiam conſueuerunt (hoc autem eſt prætorium eius, qui apud eos dicitur Sellarius) Certe hic eſt delator, dixerunt inter ſe ſermone Perſico. Ille autem cum verbum ſenſiſſet, & linguam non ignoraſſet, vt qui ipſe quoque eſſet Perſa, & in eadem vece, qua illi eruditus, eos torue & acriter intuens: Non ſum delator, inquit: ſunt hæc, ait, muga & ineptiæ: ſed potius ſeruus Ieſu Chriſti, & vobis quidem melior, ſiquidem & ego fui aliquando ſicut vos, & in Caballariorum numerum ſim relatus. Hæc cum illi audiſſent, & è cathedra ſtatim exiliſſent, eum detinuerunt. Deinde cum Sellario quoque fuiſſet annunciatum, egreditur etiam ille ex prætorio. Et cum quiſnam is eſſet, interrogaſſet, & vndenam veniret, & quæ ad ipſum pertinebant, diligenter examinaſſet: dat ſeruandum Anaſtaſium in cuſtodia tutiſſima. In qua iam tres dies incluſus, neque cibum, neque potum, neque aliquid aliud ab eis omnino accipere ſuſtinuit, ſed ſic omnino ieiunus detentus eſt in cuſtodia, vt qui futurorum pro Chriſto periculorum aleretur ſola expectatione.

IX. ANASTASII ITERATA CONFESSIO.

Cum autem reuiſſet Marzabanas ex peregrinatione (neque enim tunc erat Cæſaræ) & de Anaſtaſio ſignificaſſet Sellarius vinctus ſtatim adducitur martyr in prætorium. Interim vero dum Marzabanas erat in aliquibus aliis curis occupatus, agnouit aliquis ex pijs Anaſtaſium, qui cum in venerando templo Deiparæ aſſexerat. Cum ergo ſic eum agnouiſſet in prætorio, & eum interrogaſſet, quanam de cauſa illic adeſſet, eius ſcopum & inſtitutum laudans, & eum eo nomine beatum pronuncians, eius promptum & alacrem animum magis confirmat in rebus grauibus & aſperis, vt neque propter Chriſtum timeret vincula, nec tormenta, nec mortem, ſed Marzabanæ reſponderet ſtrenue & viriliter. Certe etiam cum fuit apud tyrannum introductus, nec genu quidem flexit, vt ſemper mos eſt Perſis adorationem reddere maioribus; ſed generoſum, & qui in ſeruitutem redigi non poterat, animum per externa ſignificabat. Cum ergo fixis oculis eum ſatis eſſet intuitus Marzabanas, partim quidem, vt conſtantis aſpectu ei terrorem incuteret, partim autem, vt eum conſideraret diligentius, rogauit eum, quiſnam eſſet, & cuias. Ille vero reſpondit: Verus ſum Chriſtianus. Quod ſi velis etiam ſcire, cuias ſim: ſum quidem Perſa genere ex regione Razech, voco autem Reſaium: qui ipſe quoque aliquando fui Caballarius, & in rebus magicis exercitatus. Cumque ſic eſſem miniſter tenebrarum, potui (vt vides) tranſire ad lucem è tenebris, & diſcere veritatem.

X.

Marzabanas autem cum nondum ſeciſſet periculum, quam eſſet generoſus athleta, ſed putaret rem eſſe facilem & expeditam eum à ſua traducere ſententia, cæpit illum mentem non ſecus ac parui alicuius pueri paruis tentare promiſſiunculis, ille vero paruo & obiecti animi: Deſiſte, dicens, ab hoc errore ad patriam religionem. Si enim ſic feceris, dabo tibi equos & vxorem, & multa bona. Martyr autem cælum intuens: Abſit, inquit, Rex Chriſte, vt beatam tuam fallam confeſſionem. Propter quæ cum tanquam volens pudore afficere Marzabanas: Quid autem? plane nihil, inquit, hoc habitu indui, quo nunc es indutus? Ille vero: Non minoris, reſpondit, eum facio, quam tu hanc tuam dignitatem. Quamobrem ille ira commotus: Certe tu, inquit, vteri cohabitante dæmone: neque aliud per te ipſum loqueris, quam quæ tibi ipſe ſuggeſſerit. Ad ea martyr: Quando eram, inquit, in errore, male honorans impietatem, aut potius affectus ab illa ignominia, tunc grauis dæmon mecum cohabitabat: nunc habeo ipſum Chriſtum cohabitantem, qui tuos expellit dæmones. Cum autem adiuſſet Marzabanas: Quid ergo? Non times, inquit, ne hæc ad Regem referantur, ille vero acerbe crucifigat? Quomodo, inquit, hominem timuerim, qui eſt paruulus, in quem cælis interitus? Nam etſi corpus ſuperauerit, capi tamen non poteſt anima, & eius inſidiæ ſunt omnino parari inſidiæ.

XI.

Hæc ergo non ferens Marzabanas, iubet ferreis vtrumque collum & alterum ex pedibus ſubiectum vinciri, & deduci ad ergaſtulum, illic lapides cogi ferre grauiſſimos. Quod quidem cum eius inſſu factum eſſet, & ad ferendos lapides ſemper ſanctus manus afferret, manus ſanctas, manus, quæ multum poterant apud Deum, corporeis laboribus plura erant, quæ extrinſecus id referebantur. Multi enim ex Perſis ad eum accidentes, & mercede ex iis, qui orti erant ex eodem vico, ex quo Anaſtaſius, vlciſcuntur prium reputantes dedecus, quæ in illum fiebant, exprobrationem aduerſus proximum (vt cum diuino Dauid b dicam) ſumebant: Cur hoc feciſti? dicentes: cur antiquam nobilitatem generis affectionemque affectus Chriſtianus, & tantam nobis inſeſtigauimus, propterea in vincula conieciſti, & maleficiorum damnatus ſupplicia? quod quidem noſtri ferre non poſſunt oculi.

XII.

Cum his autem grauibus lingua verberibus, manuum quoque beato verbera inſtigabant, vehementer verberantes, atque lacertum vellentes, & eius veſtimenta lacerantes, & lapides, quos tutor ſimul iunctis ferebant, eos ſolis Anaſtaſio ferendos imponebant: adeo vt ipſe verſus loqui viſus ſit cum Dauide c: Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem ſuam. Idque cum nec ferre poſſet ferrum, quod erat collo & pectori impoſitum, ſed ſub eodem ferro alius quoque cum martyre pedem haberet vinctum, quæ quidem ei necteberant omnino multiplicem coronam martyrij. Habes (ſi vis) alios quoque dolores & acciſiones aliarum coronarum, hoc ipſum, inquam, quod in conflictu eorum, qui ipſum nouerant, hæc & multa alia probra ab eis patiatur, quæ iam prius dicta ſunt: à quibus adeo manſit nihil affectus, vt tanto potius encomia propter Chriſtum, quam eò eius ab eis mouerent aliquid.

XIII.

Cum autem Marzabanas eumdem rurſum vocatum fruſtra tentaſſet ad Perſarum ſuperſtitionis cultum reuocare, verberibus ab eo exigit obedientiam: extortum enim humi, verberibus diu tamdiu affici iuſſit, donec profiteretur facere, quod iuberetur. Tunc autem ille nec profiteretur facere, quod iuberetur. Tunc autem ille duo præſtitit: alterum, vt carnifices rogarit, ne vincturæ immobilem ſe manuum pollicitus abſque vinculis: alterum, nec eum ipſo etiam moneſticum habitum veluti ſacroſanctum indumentum verberarent, ſed nudum expoliarum plagis afficerent. Cum vero neque ab eo male affecto verbetibus aliquid extorquere poſſet è cultu Chriſtiano deferendo promiſſionis, iterum detrudi Anaſtaſium in carcerem Marzabanas iuſſit, detrudi iam confeſſione nobilitatum. Sed rurſum reuocatus ad Marzabanam, & vt ſacrificaret, iterum requiritus, cũ id præſtare penitus renuiſſet, denuo eſt retruſus in carcerem. Vbi cum eſſet, inuiſitur à monachis eius monaſterii, vbi ipſe ante degebat: ſed & Angelorum viſitatione dignus habitus eſt, perſpicua facta etiam ſuæ

homini in eodem cum ipso degenti carcere: quæ apud Acta eius martyrii lector copiosius enarrata inueniet. Subiicit his auctor alia plura, quæ facta sunt Cæsaræ de celebratione diei festi sanctissimæ Crucis, quam idem ibi Anastasius celebrauit, & alia usque ad migrationem in Persidem, cum missus est ad Cosdhoen Regem, quæ in annum sequentem reiicimus, quo esse peracta noscuntur.

XIV. At vero iam ad res nouas & coalescentis Ecclesiæ Anglicanæ statum conuertamus. Qui enim litteris Bonifacii Papæ cohortantis iplum ad Christianam religionem simpliciter eandem minime adhuc fuerat persuasus Rex Edwinus, de quo diximus; Dei misericordia factum est, vt in vtræ discrimen adductus veritatis luminis aliqua saltem ex parte coperit fieri particeps. Hæc autem quomodo acciderint, Beda sic narrat a:

Anno, inquit, sequenti, ab inito coniugio scilicet, quod factum est anno superiori, venit in prouinciam quidam sacerdos, cui nomen Eumerus, missus à Rege Occidentalium Saxonum nomine Cwichelmo, sperans se Regem Edwinum regno simul & vita priuaturum: qui habebat sicam bicipitem toxicatam, vt si ferro vulnus minus ad mortem Regis sufficeret, poculo venenato veniret. Peruenit autem ad Regem primo die Paschæ iuxta amnem Derwentionem, vbi tunc erat villa regalis. Intrauitque quasi nuncium domini sui referens: & cum simulatam legationem ore astuto vulneret, exhorrescit repente, & euaginata sub veste sica, impetum facit in Regem. Quod cum videret Lilla minister Regis strenuissimus, non habens scutum ad manum, quo Regem a nece defenderet, mox interposuit corpus suum ante ictus pungentis. Sed tantus ictus ferrum infixit, vt per corpus militis occisi etiam Regem vulneraret: Qui cum mox vndique gladiis impeteretur, in ipso tumultu etiam alium de militibus, cui nomen erat Fordhereo, sica necauerunt.

Tadon autem nocte sacrosancta Dominicæ Paschæ peperit ei Regina filiam Regi, cui nomen Eanfled. Cumque idem Rex prasente Paulino Episcopo gratias ageret Dijs suis pro nata sibi filia: contra Episcopus gratias egit agere Domino Christo. Regique asserens, quod ipse precibus suis apud illum obtinuerit, vt Regina sospes & absque dolore graui sobolem procrearet: Cuius verbis delectatus Rex, promisit se, abrenunciatis idolis, Christo seruturum, si vitam sibi & victoriam donaret pugnanti aduersus Regem, a quo bellabatur ille, qui eum vulnerauerat, missus est: & in pignus promissionis implendæ, eandem filiam suam Christo consecrandam Paulino Episcopo adsignauit: quæ baptizata est die sancto Pentecostes prima de gente Nordanhymbrorum, cum duodecim aliis de familia eius. Quo tempore curatus à vulnere sibi pridem inflicto, Rex, collecto exercitu, venit aduersus gentem Occidentalium Saxonum, ac bello inito, victos, quos in necem suam coniurasse didicerat, aut occidit, aut in deditionem recepit. Itaque victor in patriam reuersus, non statim & inconsulte sacramenta fidei Christianæ percipere voluit: quamuis nec idolis vlterius seruiret, ex quo se Christo seruiturum esse promiserat: verum prius diligentius ex eo tempore, & ab ipso venerabili viro Paulino rationem fidei edisceret, & cum suis primatibus, quos sapientiores nouerat, cum eis conferre, quod de ijs agendum arbitrarentur. Sed & ipse, cum esset vir natura sagacissimus, sæpe desuper solus, vt quidem tacito, sed in intimis cordis multa secum colloquens, quid sibi esset faciendum, qua religio seruanda, inuestigabat. & post multa superius recitata idem Beda illa addit b:

XV. *Sed & ætatem ante se, quod illi quondam exultanti apud Redoaldum Regem Anglorum pietas diuina reuelare dignata est, non mouentem ad suspiciendam, vel intelligendam doctrinæ monita salutaris sensum animi gerit. Cum ergo videret Paulinum diffinitam & suscipiendam mysterium venisse Crucis inclinari, ac pro salute illius simul & gentis, cui præerat, & verbo exhortationis apud homines, & apud Numen pietatem verbo deprecationis agere: tandem (vt verisimile videtur) deducit in spiritu, quod vel quale esse deberet illo Regi quondam exhibitus ostensum. Nec exinde dissimulat, quin continuo Regem admoneret, explere votum, quod in oraculo suscepturus se sacrificium promiserat, si temporis illius a Domino concessum ad regni fastigia peruenirent. Erat autem vir acutus ad*

Cum persequente illum Edelfrido, qui ante eum regnauit, per diuersa occultus loca vel regna multo annorum tempore profugus vagaretur, tandem venit ad Regem Redualdum, obsecrans, vt vitam suam à tanti persequatoris insidijs tutando seruaret. Qui libenter eum excipiens, promisit, se, quæ petebat, esse facturum. At postquam Edelfridus in hac eum prouincia apparuisse, & apud Regem illius familiariter cum socijs habitare cognouit: misit nuncios, qui Redualdo pecuniam multam pro nece eius offerrent, neque aliquid profecit: misit secundo, misit tertio, & copiosiora auri & argenti dona offerens, & bellum insuper illi, si contemneretur, indicens. Qui vel minis fractus, vel corruptus numeribus cessit deprecanti, & fuit occidere se Eduinum, seu legatarijs, legatis scilicet iplis, tradere promisit. XVII. DE PERSECUTIONE, QVAM PASSVS EST EDVINVS.

Quod vbi fidelis famulus quidam amicus illius animæ deprehendit, intrauit cubiculum, quo dormire disponebat (erat enim prima hora noctis), & euocatum foras, quid ergo eum agere Rex promisisset, edocuit, & insuper adiecit: Si ergo vis, hac ipsa hora educam te de hac progressus, & ea loca te introducam, vbi nunquam te vel Redualdus, vel Edelfridus inuenire valeant. Quo ait: Gratias quidem ago benevolentiæ tuæ: non tamen hoc facere possum, quod suggeris, vt pactum, quod cum tanto Rege inij, ipse primus irritum faciam, cum ille mihi nihil mali fecerit, nihil adhuc inimicitiarum intulerit. Quin potius si moriturus sum, ille me nouo quam ignobiliori quisquam mortis tradat. Quo enim nunc fugiam, qui per omnes Britanniæ prouincias tot annorum temporumque curriculis vagabundus hostium vitabam insidias?

Abeunte igitur amico, remansit Eduinus solus foris, residensque mœstus ante palatium, multis corpit cogitationum æstibus affici; quid ageret, quove pedem verteret, nesciens. Cumque diu tacitis mentis angoribus & corco carperetur igne, vidit subito intempesta noctis silentio appropinquantem sibi hominem vultus habitusque incogniti. Quem videns, vt ignotum & inopinatum, non parum expauit. At ille accedens, salutauit eum, & interrogauit, quare illa hora, cæteris quiescentibus, & alto sopore pressis, solus ipse mœstus in lapide perrigil sederet? At ille vicissim scisciabatur, quid ad eum pertineret, vtrum ipse vnus, an foris noctem transigeret. Qui respondens, ait: Ne me æstimes tuæ mœstitiæ, & insommorum. & forsitan ac solitaria sessionis causam nescire. Scio enim certissime, qui es, & quare mœrs. & qua ventura tibi in proximo mala formidas. Sed dicito mihi, quid mercedis dare velis ei, si quis sit, qui his te mœroribus absoluat, & Redualdo suadeat, vt nec ipse tibi aliquid mali faciat, nec tuis te hostibus perimendum tradat? Qui cum se omnia, qua posset, huic tali pro mercede beneficij daturum esse respondere: adiecit ille: Quod si etiam te Regem futurum, eximiis hostibus, in veritate promittat, ita vt non solum omnes progenitores tuos, sed & omnes, qui ante te Reges in gente Anglorum fuerunt, potestate transcendas? XVIII. VISIO CORLISVS MISSA EDVINO IN ANGVSTIIS LABORANTI.

At Eduinus constantior interrogando factus, non dubitauit promittere, quin etiam ei, qui tanta sibi beneficia donare, dignis ipse gratiarum actionibus respondere. Tum ille tertio: Si autem, inquit, is, qui tibi tanta talisque dona veraciter adauctura prædixerit, etiam consilium tibi tuæ salutis ac vitæ melius atque vtilius, quam aliquis de tuis parentibus ac cognatis vnquam audiuit, ostendere poterit: num ei obtemperare, & monita eius salutaria suscipere consentis? Nec dubitabit Eduinus, quin continuo polliceretur, se in omnibus sequaturum doctrinam illius, qui se tot ac tantis calamitatibus ereptum, ad regni apicem promouere. Quo accepto responso, consistens ille, qui loquebatur cum eo, imposuit dexteram suam capiti eius, dicens: Cum hoc ergo tibi adnenerit, memento huius temporis ac loquelæ nostræ, & ea, quæ nunc promittis, adimplere me differas. Et his dictis (vt ferunt) repente disparuit, vt intelligeret non hominem esse, qui sibi apparuisset, sed spiritum. XIX. PRÆDICTIONES QVOTATENVS RINT.

Et cum regius iuuenis solus adhuc ibidem sederet, gaudens quidem de collata sibi pia ac benigna consolatione: sed multum solicitus, ac mente sedula cogitans, quis esset ille, vel vnde venisset, qui hæc sibi loqueretur: venit ad eum præfatus amicus illius, lætoque vultu salutans eum: surge, inquit, intra, sopitis ac relictis curarum anxietatibus, quieti membra funul & animum compone: quia immutatum est cor Regis, nec tibi aliquid mali facere, sed fidem potius pollicitam seruare disponit. Postquam enim cogitationem suam, de qua tibi ante dixi, Reginæ in secreto reuelauit, XX. MVTATA MENS REDVALDI.

revocatum. Cui illa ab intentione, admonens, quia nulla ratione conueniat tanto Regi amicum suum optimum in necessitate positum auro vendere, imo fidem suam, quæ omnibus ornamentis pretiosior est, amore pecuniæ perdere.

XXI. VICTORIA ADVERSVS EDELFRIDVM.

Quid plura? fecit Rex, vt dictum est; nec solum exulem nuncijs hostium non tradidit, sed etiam eum, vt in regnum perueniret, admonuit. Nam mox reuertentibus domum nuncijs exercitum ad debellandum Edelfridum collegit copiosum, eumque sibi occurrentem cum exercitu multum impari (non enim defuerat illi spatium, quo totum suum congregaret, atque adunaret exercitum) occidit in finibus gentis Merciorum ad Orientalem plagam amnis, qui vocatur Idle, in quo certamine & filius Redualdi, vocabulo Regnheri, occisus est. Ac sic Eduinus, iuxta oraculum, quod acceperat, non tantum Regis sibi infesti insidias vitauit, verum etiam eidem perempto, in regni gloriam successit. Hæc cum impleta essent, venit tempus exigendi ab eo, quod cœlesti nuncio poll citus erat le facturum, quicquid monstraretur ab eo, qui super caput ipsius manum esset impositurus: quod vt præstaretur à Paulino Episcopo Deus volens, ipsum sanctum de omnibus iis, quæ transacta fuerant cum Eduino, admouit, & vt ab eo promissionem exigeret, pariter iussit. Sed audi Bedam:

XXII. PAVLINVS CVM SICERVM REGI PARDIT, VT CREDAT ADVCIT.

Cum ergo, prædicante verbum Dei Paulino, Rex credere differret, & per aliquot tempus (vt diximus) horis competentibus solitarium sederet, & quid agendum sibi esset, quæ religio sequenda, sedulus secum ipse scrutari consueuisset: ingrediens ad eum quadam die vir Dei Paulinus, imposuit dexteram capiti eius, & an hoc signum agnosceret, requisiuit. Qui cum tremens ad pedes eius procidere vellet, leuauit eum, & quasi familiari voce affatur: Ecce, inquit, hostium manus, quos timuisti, Domino donante, euasisti, ecce regnum, quod desiderasti, ipso largiente, percepisti: memento, vt tertium, quod promisisti, facere non differas, suscipiendo fidem eius, & præcepta seruando, quæ te & à temporalibus aduersis eripiens, temporalis regni honore sublimauit. Esi deinceps voluntati eius, quam per me tibi prædicat, obsecundare volueris, etiam à perpetuis malorum tormentis te liberabit, & æterni secum regni in cœlis faciet esse participem. Quibus auditis Rex, suscipere quidem se fidem, quam docebat, & velle, & debere, respondebat: verum adhuc cum amicis principalibus, & consiliarijs suis sese de hoc collaturum esse dicebat, vt si & illi eadem cum eo sentire vellent, omnes pariter in fonte vitæ Christo consecrarentur. Et annuente Paulino, fecit, vt dixerat. Habentur Regis nulla indicta comitia, eaque maximi ponderis, vt pote de vera religione statuenda. Vocantur & Primates, simulque totius collegij Gentilicij sacerdotum Pontifex maximus: cuius cor Deus ita mouit, vt ipse dicendo sententiam primus de idololatriis abiicienda statuerit, simiterque decreuerit: nam audi Bedam:

XXIII. GENTILIS PONTIFICIS SCITA SENTENTIA.

Habito enim cum sapientibus consilio, sciscitabatur singillatim ab omnibus, qualem sibi doctrinam hanc tatenus inaudita, & nouam Diuinitatis, qua prædicabatur, cultus videretur? Cui primus Pontificum ipsius, Coifi nomine, continuo respondit: Tu vide Rex, quale sit hoc, quod nobis modo prædicatur: ego tibi verissime quod certum didici, profiteor, quia nihil omnino virtutis habet religio illa, quam hucusque tenuimus. Nullus enim tuorum studiosius, quam ego, coluit ea Deorum nostrorum seruitia, & nihilominus multi sunt, qui ampliora à te beneficia, quam ego, & maiores accipiunt dignitates, magisque prosperantur in omnibus, quæ agenda vel acquirenda disponunt. Si autem Dij aliquid valerent, me potius iuuare vellent, qui illis impensius seruire curaui. Vnde restat, vt si ea, quæ nunc nobis nouæ prædicantur, meliora esse & fortiora, habita examinatione perspexerit, absque vllo cunctamine suscipere illa festinemus. Cuius suasioni verbisque prudentibus alius optimatum Regis tribuens assensum, continuo subdidit:

XXIV. DE VITÆ BREVITATE SENTENTIA, ET VERITATE QVÆRENDA.

Talis, inquiens, mihi videtur, Rex, vita hominum præsens in terris ad comparationem eius, quod nobis incertum est, temporis, quale cum te residente ad cœnam cum ducibus ac ministris tempore brumali, accenso quidem foco in medio, & calido effecto cœnaculo, furentibus autem foris per omnia turbinibus hyemalium pluuiarum, vel niuium, aduenienique vnus passerum domum citissime peruolarit; qui, tam per vnum ostium ingrediens, mox per aliud exierit; ipso quidem tempore, quo intus est, hyemis tempestate non tangitur; sed tamen minimo spatio serenitatis ad momentum excurso, mox de hyeme in hyemem regredietur, tuis oculis elabitur: ita hæc vita hominum ad modicū apparet, quid autem sequatur, quidve præcesserit, prorsus ignoramus. Vnde si hæc noua doctrina certius aliquid attulerit, merito sequenda esse videtur. Hu similia & cæteri maiores natu ac Regis Consiliarij diuinitus admoniti prosequebantur.

Aduocit autem Coifi primus pontificum, quia vellet ipsum Paulinum diligentius audire de Deo, quem prædicabat, verbum faciem. in. Quod cum, iubente Rege, faceret; exclamauit, audito eius sermonibus, dicens: Iam olim intellexeram, nihil esse, quod colebamus: quia videlicet quanto studiosius in eo cultu veritatem quærebam, tanto minus inueniebam. Nunc autem aperte profiteor, quia in hac prædicatione veritas claret illa, quæ nobis vitæ, salutis, & beatitudinis æternæ dona valet tribuere. Vnde suggero, Rex, vt templa, & altaria, quæ sine fructu vilitatis sacrauimus, ocyus anathemati & igni tradamus. Quid plura? probauit palam assensum euangelizandæ beato Paulino Regi, & abrenunciata idololatria, fidem se Christi suscipere confessus est. Cumque à præfato Pontifice sacrorum seorum quæreret, quis aras & fana idolorum cum septis, quibus erant circumdata, primus profanare deberet: ille respondit: ego. Quis enim ea, quæ per stultitiam colui, nunc ad exemplum omnium aptius, quam ipse per sapientiam mihi à Deo vero donatam, destruat? Statimque abiecta superstitione vanitatis, rogauit sibi Regem arma dare, & equum emissarium, quem ascendens, ad idola destruenda veniret: non enim licuerat Pontificem sacrorum vel arma ferre, vel præter quam in equa equitare. Accinctus ergo gladio, accepta lancea in manu, & ascendens emissarium Regis, perrexit ad idola. Quod aspiciens vulgus, æstimabat eum insanire. Nec distulit ille, mox vt appropiabat ad fanum, profanare illud, iacta in eo lancea, quam tenebat: multamque gauisus de agnitione veri Dei cultus, iussit socijs suis destruere ac succendere fanum cum omnibus septis suis. Ostenditur autem locus ille quondam idolorum non longe ab Eboraco ad Orientem amnem Derwentionem, & vocatur hodie Gotmundin Caham, vbi Pontifex ille, miserante Deo vero, polluit ac destruxit eas, quas ipse sacrauerat, aras.

Hæc quidem hoc anno facta esse, discriminatim singula tempora Beda declarat, qui & anno sequenti Redemptoris nostri sexcentesimo vigesimo septimo baptizatum primo fuisse ipsum Eduinum Regem, ac deinde alia proceres, docet, nobisque suo loco ea deferenda seruamus.

Sunt ista sacra cunabula Ecclesiæ Anglicanæ tot bonis, prodigijs, atque prædictionibus cœpta non humana arte (id enim impossibile erat) sed diuina potentia, per Apostolicos tamen viros Roma à Pontifice Romano missos; quos veritatem fixorie docere, & præcedentes prophetiæ, & miracula subsequentia quam manifestissime declararunt. Vt plane ingemiscendum & exclamandum cum Hieremia a sit piis omnibus nostri temporis: *Obstupescite cœli super hoc, & portæ eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* ita quidem cum anerhione contentiosa auerti sunt à fonte, vnde primum ipsis Euangelium fluxit, & hæreticis inhæserant. Sed vnica spes illa solatur, vt excisæ arboris stigam radicibus sanguine martyrum, rursus eadem fœcundiore germine pullulent.

Hoc pariter anno, qui numeratur Clotharij Regis trigesimus nonus ab obitu Chilperici parentis (quem mortuum diximus anno Redemptoris quingentesimo octogesimo septimo) idem Rex *b* consortem sibi regni adsciuit Dagobertum filium suum ex Beretrude Regina susceptum, atque sancto Arnulfo Metensi Episcopo (vt superius diximus) educandum traditum, quem ab eodem optimis moribus imbutum, eiusdem Arnulfi Acta testantur.

Quod vero ad rerum Longobardorum statum pertinet: hoc ipso anno eorum Rex Adaloaldes, cum regnasset annos decem, eiectus regno est, subrogato in eius locum Arioualdo. Habet enim de his ista Paulus Diaconus: Eodem tempore, nempe Adalualdo, & matre ipsius Theodolinda, de-

ipsis

descriptæ ac sunt, & multa donationes per loca venerabilia Lateranis. Sed cum Adalaldus cursu mente insaniret, postquam eum interfecerunt regnaverat annis, de regno cœlesti est, & à Longobardorum nisum Ariovaldus subjicitur se elt. hæc Paulus: qui licet non dicat eumdem mentis exercitionem atte veneficia procuratam, exitu tamen quo interemptus idem affectis, filium Anchis eidem Longobardorum Regi ex portione deposse properata eadem esse passum, inde iam accidisse Adalaldo posthumus existimare. Cæterum id passum esse Adalaldum, vbi mater eius Theodolinda è vita decessisset, videri potest: cæterum ante filium eam decessisse, inde conicimus, quod post illa obitum nusquam amplius de ea fit mentio, quæ in tot turbinibus Longobardorum necessario fuerat nominanda, cum regia pollerent auctoritate.

Cæterum haud putamus Adalaldum Regem ita mente motum fuisse, vt omnem penitus rationis visum amiserit: etenim si ita fuisset, minime putandum pro eo tempore in regnum Honorium Pontificem adeo laboraisse. Sanctus enim Pontifex cum accepisset Regem electum, qui Catholicis fide præstabat, inque loco eius fuisse subrogatum Ariovaldum, idque fauore Episcoporum Cisalpinorum, hominem præsertim Arianæ hæresis fordibus labefactarum, nihil prætermisit studii ac diligentiæ, vt eos puniret, litterasque de his ordinaret Isaacium Ravennatem Exarchum: qui laboraret, vt qui electus fuerat Adalaldus, restitueretur in regnum, & perfidus eiceretur Arianus. Porro Pontificis Romani epistola apud Isonem ita breuiter scripta legitur:

Delatum est ad nos, Episcopos Transpadanos Petro Paulis filio Isaacii exarchi esse, vt Adalaldum Regem deseruerit, Ariovaldoque tyranno se applicauerit. Quamobrem quia Petrus prauis eorum consiliis se præbuit obedire, & sacramenta Regi agenti (Agilulpho videlicet) Adalaldo patri prosilita sancte cupit seruare, & quia hoc Deo & hominibus est ingratum, vt qui tale scelus admittere debuerit, eorum ipse sacerdos existat, rogamus vos, vt post quam Adalaldum domino in regnum (vt speramus) auxilio reduxeritis, præfatos Episcopos Romam mittere velitis, vbi hunc modum quo tantum reliquimus. hactenus apud Isonem.

Deinde autem à cœptis Exarchum, pacemque cum nouo Rege misse, eamque integram semansam esse constat. Quod vero Exarchus cum tyranno pacem sanxerit, nullam aliam puto causam interecisse potiorem, quam quia vires Romani Imperii simul collectæ essent contra Cotrhoen ad bellum Persicum, haud satis videri potuisse ad aliud bellum in Italia contra vniuersam gentem Longobardorum agendum. Cum igitur restitutio Adalaldi haud adeo facilis futura cognita esset, Exarchus visus est mutasse consilium, cessalseque de Adalaldo esse solicitus. Quid autem contra absentes Cisalpinos Episcopos Honorius canonum vindex egerit, haud compertum habetur. Sed & res gestæ eum ab Exarcho, tum ab Ariovaldo, remanserunt prorsus obscuræ: Paulus etenim diuersus, quod de Ariovaldo Longobardorum Rege nihil scribat, hisce verbis excusat: *De cuius rebus gestis ad nostram notitiam minime aliquid pervenit.* sicque silentio sepultam relinquit historiam duodecim annorum Regis Longobardorum, ita plane de rebus suorum Longobardorum haud adeo benemerentis, multa præterens, quæ nos ex diuersis scriptoribus eius temporis in medium adduximus; atque pariter adducemus, & de hoc ipso Ariovaldo multa ex Iona Abbate huius temporis historico, de quo superius memnimus, dicturi sumus. Hic enim in rebus gestis sancti Bertolfi, de his, quæ acciderunt sub Attala Abbate, hæc habet de eodem Rege Ariovaldo Arianæ sectæ addictissimo:

XXXI. *Cum aliquo tempore Blidulfus presbyter, eiusdem vero Bobiensis monasterii monachus, à beato patre Attala ad Taurinum oppidum directus fuisset, ibique pernenisset, obuium habuit Ariovaldum Regem Longobardorum Arianæ sectæ credulum. Is ergo cum multis Blidulfum presbyterum, aut adsurgere. De Cyclum-*

bani monachi vitæ est, qui nobis salutantibus aptè denegat respondere. Cumque iam haud procul abesset presbyter, salutauit eum Rex, ironice tamen. Ad hæc Blidulfus: Salutemi, inquit, opt. rem tuam, si tu sedatoribus tuis non faueres, & alacris à veritate Christi doctrinis animum non accommodaret. Iustum etenim esset, ineffabilem Trinitatem vna Deitate confiteri, non tres potestates, sed tres personas: nec vnam trium nominum personam, sed tres in veritate, Patris, & Filij, & Spiritus sancti personas: vna volunt. ate potestate, ac essentia. Hæc paulisper audiens Rex, cum progressus fuisset, iracundia succensus, questus est, se non habere ministros, qui obruente noctu caligine monachum illum ita contumaciter in conspectu suo loquutum salutarent, & fustibus ac sudibus confossum morti traderent.

Tunc vnus ex satiore ceteris, ad hoc paratum, se respondit esse XXXII. *paratum. Dicit ei Rex: Si voluntati meæ satisfeceris in hoc, muneribus te ditabo. Illucescente die crastino, dixit.* Progressus itaque *postmodum ille, alium sibi scelerum socium similem sibi assumit, & abortis teneris tenebris, viam, qua monachus à cœna cum fratribus Christianis, qui manebant erat, ad hospitium regredi debuit, vigilanter custodit. Cum ergo monachus inopinate venisset ad locum insidiis, percussus interiit. & omni cum ergo corpori collatus, pro mortuo cadauere relictus est ab ipsis satellitibus nullo de populo id sentiente: erat enim additus locus, sed nec vocem dare quiuerat, antequam loco & immanibus ictibus.*

QVAM DETERIORES ARIANIS NOVATORES.

Considerastine, lector, barbarum Regem, eumdemque perfidum Arianum, in presbyterum insultantem sibi, alioqui sui regni monachum monasterii vlciscendo, erubuisse diei lucem, sed tenebras, noctis interfectorem expectare voluisse? Vnde intelligas, quam eo deteriores sint nostri temporis Nouatores gloriantes, cum quid huiusmodi ipsorum in Orthodoxum hominem ex optato contigerit perpetrare. Sed audi miranda, quæ Ionas subdit his verbis:

Porro is, ad cuius domum mictatus fuerat, nesciens quidem euentum rei, sed tamen suspicatus hoc ipsum, quod euenerat (erat enim & ipse presbyter) arrepto baculo, venit ad locum, reperiensque iacentem, ac sisomno depressum, excitare conatus est. Ad cuius ille vocem, velut ab stratu incolumis surgit, nec plagarum vestigia apparentibus, cum eo pariter ad hospitium pergit, indicans, qualiter à latronibus quibusdam comprehensus, durissimis plagis mactatus fuisset, nec tamen aliquid inde sensisset. Peractis deinde causis, pro quibus exierat, ad monasterium repedauit. Post cuius discessum protinus ille, qui se ipsum antea ad iniquum opus patrandum indiderat, demens corripitur, & diuersis penarum incendiis flagellatur, commissum factinus exterioriter confitetur. Vniuersos autem populus in eius cruciatibus timore perculsus, clamauit, & dixit: Quicunque Bobiensibus monachis malum aliquod intulerit, similis visum sibi acebit: & qui Arianorum persuasionibus acquiescit, talis ira insti Iudicis merito sustinebit. XXXIII. INCOLVMIS à DEO REDDITVS PRESBYTER. DIVINA VLTIO IN PERCVSSOREM.

Videns facinus suum infelix Arioualdus diuinitus manifestatum, confusus nimis, & mœrens, ne festa die quid eueniat: ipsum, quem vir horrida torquebat, cum venatoribus ad beatum Attalam dirigit, postulans, vt commissum malum agnoscat, spondens, se nihilum eius obsequio paratum fore, si sua dona dignaretur accipere. Beatus Pater Attala respondit, se nunquam in perpetuum Ariani hominis dona suscepturum. Rogat tamen vniuersos fratres, vt pro pestifero, qui adductus fuerat, orationem ad Dominum fundant. Quibus attentius orantibus pestifer ille sanitati redditur, sed vitæ lucris non diu potuit. Nam cum ad propria redire desideret, correptus igne seorum, inter paucos incendij calamitates vitæ permutus est. Quem nequaquam iuxta aliorum sepulchra sepelire ausi sunt, sed procul ab hominibus in quodam conspicuo loco posuerunt, quo præterentes dicerent: Hic iacet ille miser humatus, qui Bobiensibus monachis crudelitatem suam ostendit. hæc de presbytero, qui obtectum Catholicæ fidei adeo vehementer est in Regem ipsum Arianum insectus. Quid autem tunc pariter acciderit monacho tantum idolorum incendere fatagenti, ex eodem Iona Abbate audi mira: nec aris, quæ nuper dicta sunt, mox illa prosequitur recensere: XXXIV. DONA ARIANI HOMINIS RESPVVNTVR.

Per idem tempus alius monachus, Maronem nomine, ad Terdonam vrbem à beato Patre Attala directus, ad quamdam villam supra Eram fluuium sitam pervenit: vbi fatum inter arbores

SORDES LIBRI.

positum vt eum, ad cuius nequam suppositum, signorumque congeriem in irrisum pene concurrerent.

Quod videntes cultores sani, Morocuum apprehensum, denique fustibus caesum, & ictibus collisum, in fluuium demergere conantur, sed monachum vnda recipere nolebat, quamquam ille omnimoda pro tali causa mortis paratus esset. Cumque cernerent non posse demergi, quem Dominus miserato custodiret, prosternunt super vndas Morocuum, maceriamque lapidum desuper congerunt, vt immane pondus corpus eius submitteret vndis; relictoque (vt ipsi rebantur) cadauere, ad metatus reuertuntur. Quibus abeuntibus, Morocuus nihil mali sentiens, incolumis à fluuio surgit, ac diuersis vexatus, Terdonam ingreditur; & peracto negotio suo, ad monasterium repedat. Continuo diuina vltione prosequente, omnes qui ad opus illud patrandum crudeles se exhibuerant, diuersis panis afflicti sunt: alios namque caecitas, alios egrae vrti, alios contracta publica, alios omnium membrorum debilitas inuasit, diuersisque diuersa percepere tormenta: quorum tamen aliqui ad Boberuse conuentum se deduci rogauerunt, & postulata tam venia, per paenitentiae medicamenta illatas poenas eluerunt, reliqui omnes in eadem infirmi mortui sunt. Haec Ionas de rebus, quae suo tempore acciderunt, qui sub eodem Attala se annos nouem transegisse in eodem monasterio, ipse testatur, dum eisdem Attale res gestas sua scriptione prosequitur.

EPISC. CLERONENSIS QVID IN MONACHOS ZOBIENS.

Sed redeamus ad reliquas res gestas cum Honorio Papa sub successore eius Bertolfo Abbate, & eodem Rege Ariualdo, qui etsi haereticus esse non desierit, ad meliorem tamen frugem in his, quae ad mores pertinent, remoueatur est. Id enim Ionas, cuiusmodi sui temporis & rerum historiam tradit: Cum tam, inquit, egregius mor ibus, benitate, disciplina, & omni virtutum ornamento polleret, coepit antiquum augusti quidam contra retatis aduersus eum machinari. Excitauit enim quendam, Proclum nomine, Cleronensis vrbis Pontificem: qui, vt seditionem suis persuasionibus Abbatem eum conuentu supplamento faceret, omni nisu intendebat, vicinosq; Pontifices & alios quoslibet primates ad id peragendum muneribus attendebat. Super eodem quoque rege adhuc Ariualdum Regem Longobardorum, qui eodem tempore regnabat. Sed cum nihil aliud à Rege responsi accepisset, nisi vt Ecclesiastica iura probarent, virum canonica prouolab vrbium sita, Episcopali debeant monasterio esse omnes, quos potuit, suo interitui tradat.

XXXVI. EXPLORAT MENTEM REGIS ADDAS.

Cumque haec agerentur, vnus aliquis ex aula clam praefato Bertolfo totius machinamenti causam per internuncium manifestauit. At ille statim expectandi causa quosdam de proceribus ad se exire ad Regem. Quibus Ariualdus inter alia respondit: Non est meum sacerdotum causas discernere, quae Synodalis examinatio adpartum duxit iudicare. Vide: Regis quamuis Ariani fertum responsum, quem imprudens Episcopus adnectus mon a hostis interpellauit: ita plane adeo perspicuum est, semper sacra per homines sacios, & Ecclesiastica per Ecclesiasticos viros tractari debere, vt neque haeretici ipsi Principes tenebris errorum offusi id potuerint non videre, folie tempor is huius coecutientibus Nouatoribus, qui rebelles facti sunt lumini: nam ne tanta luce coepta videre, quae sunt omnibus nota, cogantur, crassa obstinatione, obductis mentis oculis, spontanea sunt coecitate perculsi. Sed pergit Ionas: *Suscitentur illi, qui à sancto Abbate missi fuerant: Verum Rex fautor esse velit praesulis Episcopi, an Abbatis sui? Ad quod Rex, nequaquam se, ait, illo fautor velle, qui famulo Dei molestias aliquas, aut iniurias velit irrogare.*

XXXVII. BERTOLF. ROMAM VENIT AD PONTIFICEM.

Cum ergo venerabilis Bertolfus Regem quamuis barbarum & Arianae sectae crudelem tam humane de causa sua locutum fuisse cognouisset, postea, vt supplemento ipsius, Romam ad Sedem Apostolicam venire queat. Quo statim largis manibus impensis, Romam iter arripiens, ad Honorium Papam accesit. Quamuis enim (vt dictum est hoc eodem anno paulo superius) pax composita esset inter Longobardos atque Romanos, vt commeatus esset vt inque liber: tamen veritum fuisse videtur ab Ariano Principe, ne eriquam ex suis libertum esset adire Romanum Pontificem, quem sentiebat subinde dogmatibus aduersari, atque Adalealdo studere; quod & datis literis ad Exarchum, recitatis superius, declarauit. His tamen peractis, aequitatis amans Princeps licet Arianus aditum illi ad Pontificem Romanum aperuit. Quid autem egerit sanctus Abbas, vbi Romam se ad Honorium contulit, ab eodem audiere sic accipe:

Cum Pontifex, inquit, rei causam sibi retexisset: ille inquisitoria quaest, qua sit consuetudinis sua regulam disciplina. Haec tdcirco, ne si forte errones monachi essent, haec eorum, ab Episcoporum potestate damnarentur. Cum vero subdit auctor) *cuncta alacri animo in omnes Praesulis dogmata paruit beato Honorio, vt regulam sequi religiosum autem ac humilitatis indicia teneret. At vbi haec omnia vera relatione perdidicit, sanctum Papa quotidiano assumine venerabilem Bertolfum roborare iussit, vt corpti itineris laborem sua relaxaret, & Arianae pestis perfidiam Euangelica mucrone ferire non dimeret.*

Erat enim venerabilis Praesul Honorius sagax animo, cuius consilio, doctrina clarus, dulcedine & humilitate pollens, celebratus egentibus socium recepisse, cum quo delicias non recusauit, nec prorsus dedecebatur, vt cito de eius conversatione segregaretur, sed cum vehementes assus quaesisset longum prolaturi spatium, vehementi optatum mentis sanctum Papa Patri mandauit Bertolfo, praelegia salutet Sedis Apostolicae, quatenus nullum Episcoporum impedito conuentu qualibet ture dominari conetur. Et cupiens ad patriam reuerti summi, ex his vides, lector, ipsum se ipsius auctorem Ionam, vt Lucam Pauli comitem fuisse peregrinationis Abbatis sui Bertolfi, vbi Romam ille se contulit, qui & pe gri:

Cumque peracto aliquanto itineris spatio, Tuscani aruin pulueris, Appenninorum arrogantes, ad cacumen, ita enim locus ille est, peruenimus, tanta vis solarium Bertolfum aestus oppressit, vt omnino morte praeuenturi crederetur. Erat enim vigilia passionis beatorum Apostolorum Petri & Pauli. Cumque ita nox urgeret, vbi inter ignes solarium accessimus ad, ac cum meridiem, de nocturna vigilia imposuimus. Sed cum ego dicerem, omnia tam bene esse disposita, ille ait: Et tu ante sic arduo iter prorsus nolli metuens, quousque dicit prorsus et crepusculum exudet. Cum ergo excubassem quousque inter ipsa vix urgeret, tamen opperiebat me, vt sus somnum caput attollens: nonne, inquit, opperiebat me, vt sus somnum caput attollens: nonne, inquit, aggregatorium sarcinas, vel equos sellantes excubabam familiam oppressa sopore.

Interea beatus Apostolorum princeps Petrus adiuit, ac sopitatum egri patris adstans. Surge, inquit, & festinemus ad vrbem, torsibus tuis absolu. Ingerente autem beato patre, quo ista, quo sibi talia iuberet, ille respondit: Ego sum Petrus, cuius hodie clara in toto orbe celebrantur solemnia. Et hic dum, ait, fit. At ille timore perculsus, tremebundo corde de sic festinantque cum audissem vocem, vel assentiens aliquam voluissem, ad quid respondi: Minime. Nescirem, inquit, sed audiebam, vbi Petrus Apostolus pergit? Tunc tandem agnouens, quid causae gestarum interrogatio esset, rei vehementer me ad eius precibus, vt mihi patefaceret veritatem. haec in reditu ab vrbe acciderant: pergit reliqua de sancto viro miranda referre, sed satis illa ad institutum. Haec autem omnia cum sub Ariualdo Rege gesta esse Ionas affirmet, qui presens fuit, nectamen quotanam regni eius anno facta sint, certo tradat, eadem hic ipso exordio Ariualdi recensuisse voluimus; qui cuncta Paulum diaconum praeterierint, cui Ionae scripta nec comperta fuisse noscuntur.

IESV CHRISTI ANNVS 627.

HONORII PAP. Annus 2. HERACLII IMP. Annus 18.

ANNO, qui sequitur, Domini sexcentesimo vigesimo septimo, Indictione decima quinta, die vigesima secunda mensis Ianuarii, S. Anastasii Persae, post interiectam saepe anno superiori confessionem, Cultores Palestinae ad Coi hoen Regem in Persidem missus, magnaque nimis constantia post dira tormenta martyrium consummauit. Quomodo autem ea acciderint, eius Acta nos

fol.

tide posteris tradita docent: quæ cum dubium non sit scripta esse ab eiusdem temporis auctore, alterum de duobus eum fuisse mihi facile persuadeo; vel Antiochum monachum, quem huius temporis scriptorem in eo argumento versatum vidimus, dum scilicet aliorum monachorum tunc à Sarracenis occisorum historiam texuit ad Eusthathium scribens; aut Sophronium, qui (vt dicemus) paulo post factus est Hierosolymitanus Episcopus, & ipse eodem tempore clarnit inter scriptores Ecclesiasticos. Quicquid sit, sicuti martyr in tanta caligine toti orbi Christiano gloriosus effulsit, ita patiter res ab eo præclarè gestæ, scriptis mandatæ vbique vulgatæ atque receptæ minuuere: sed prosequamur ea, quæ de ipso in Perside hoc anno accidisse liquent.

Magna quidem Dei prouidentia contigisse declaratur euenta, vt homo Persa Christi confessor, Crucisque prædicator & vindex vocaretur in Perside, completurus agonem, atque consummaturus martyrium, vt ibi tanquam in theatro Crucem ab ignominia vindicaret, atque eius gloriam prædicaret: de qua sibi videbatur Rex impius triumphasse, eamdemque confitendo sanguine illustraret, conspicuamque morte redderet, & post mortem quot miraculis, tot fulgoribus decoraret, à quo ipse omnem esset fortitudinem consequutus: vt nihil plane aliud ostenderet factum esse, cum sancta Crux in Perside est delata, quam sceptrum Dominantis adactum, quo Persarum Imperium frangeretur, secundum illud Dauidicum a: *Reges eos in virga ferrea, & tanquam vasa figuli confringues.* Tunc enim sicut fortius, ita & clarius ipsius sanctæ Crucis potentissima virtus enituit. Etenim perspicuo est declaratum exemplo, Cosihoen inuictum ante superari penitus cædique minime potuisse, nisi postquam Crux in Persidem est allata; atque cum cæsus est martyr, auctus est tanto milite Romanus exercitus, qui cœlestes secum duceret legiones. Sed iam certamen ipsum martyris spectemus oculis, quod Acta eius martyrii ita exhibent b:

Cum iam peruenissent in Persidem, datur in custodiam, sitam in quodam prædio, quod vocatur Betsaloe, quæ ad sextum lapidem abest a Dascartha, in quo Rex versabatur Cosroes. Qui vexillarius erat frater, in domo Cortalli, qui erat illius Iesdin filius, baptismo sunt accepto. Et carcer quidem martyrem habuit non malefica. Cum autem post aliquot dies de eo fuisset relatum ad Cosroen: ille misso vno ex Magistratibus eum rogauit, quisnamsit, & cuias, & quidnam eum mouisset, vt patriam relinqueret religionem. Is vero per quemdam respondet interpretem: tam arcte quidem Persica volebat vti amplius, vt qui eam abnegasset linguam vna cum religione, aut lingua potius esset insensus propter falsam religionem. Respondet ergo: Quamam (dicens) vester dæmonum cultus est manifestum exitium & error dæmonum: quem quidem cum ipse aliquando sequerer, nuper luce commutatis tenebris, & die nocti, & sole obscuram caliginem, illi Deo me dedicaui, qui eli, & terra, & omnium, quæ videntur, & mente percipiuntur, auctor.

Cui Magistratus: Miser, inquit, non cum, quem vos Christum colitis, crucis ludis affixere? Quomodo ergo Persica religione Christianorum res pratuliti? Martyr autem: Quod fuerit quidem, inquit, à Iudæis crucifixus, ipse quoque assentior, sed sua sponte, & per nobis ingratis, & qui summa beneficia accepta immemores. Eius enim benignitatis & clementiæ est hoc vel maxime admirabile, quod cum esset Deus & Saluator omnium, & ipse huius vniuersi, non solum propter nos seruis formam accepit, cum de cælo descendisset, sed etiam pro nobis crucem volens subiit & mortem, vt nostrum peccatum tolleret, quod ex malitia insidiis & fraudibus insitum erat hominibus. Vos autem eumdem pratulisti, qui stulte illius fraudes in hodiernum vsque diem sequimini, & Soli sacrificatis, & Igni, & Lunæ, nullam ne Christi quidem cadis, si non alterius, ducentes rationem.

Respondet autem Magistratus: Quid tibi, inquit, cum his fabulæ verbis & superuacaneis? Ecce enim tibi à Rege insignes dignitates, & zona aurea, & equi, & quæcumque illustria & gloriosa sunt parata. Agedum ergo, patriam suscipe religionem. Ad hæc martyr: Mihi, inquit, ô Præses, quæ his sunt iucunda & valde expetenda & inuidiosa, nomen scilicet, delicias & diuitias & splendor, iam sunt diu abhinc contemptui, vt qui vitam susceperim monasticam; & à sola spe, quam hinc concepi, pendeam. Huius rei, etiam antequam loquar, hic venerandi monachorum habitus, & hic vilis pannus certus est nuncius. Quomodo ergo ea, in qua omne studium, omnemque meam curam contuli, & solicitudinem, ea nunc habebo contemptui, Regis, qui est ad tempus, & in quem cadit interitus, inductus promissionibus? Ad quæ cum non haberet Magistratus, quid diceret, reducit ad eum, qui miserat è custodia, eis lingua omnia significans. Qua de causa ille non leuiter indignatus, iubet eum sua suasione vim quoque adhibere, & verbis etiam miscere supplicia.

VI. QVÆSTIO REPETITA.

Sequenti autem die, cum rursus Magistratus venisset ad custodiam, ea, quæ impetrata fuerant, coepit re ipsa exequi, & iussit, vt per vim protrusum illinc athletam abducerent: ipse quoque multas minas intentans, vehementique insultu & tumultu se fortem & strenuum illam animam perterrefacturum existimans. Ille vero nihil est commutatum, nihil quod sit pusillo & abiecti animi, & nihil, quod sit indignum iis, quæ præ se ferunt, pro se ferens, cum illa consueta & iucundissima morum simplicitate: Ne labores, inquit, nequæ defatigeris domine Præses: Mihi enim, qui sum meæ Christi gratia confirmatus, non persuadebis, vt à pietate deficiam. Tua ergo, quacunque vis, à nullo abstinens.

VII. ANAST. DIRA PATITVR.

Hanc Anastasii cum prudentia constantiam nulla moderatio excepit, aut humanitas: sed vinctus, more Persico, virgis cædebatur crudeliter. Cum is autem verberaretur, hoc decantabat Magistratus: Cum maximis Regis donis & honoribus persuaderi non sustineris, ad hæc sis deinceps paratus. Sic enim te quotidie verberans, consumam plagis. Ille autem cum eum iuberet rursum, qua vellet, facere, iubet martyri relaxato à vinculis, cum extensus esset supinus, lignis mediis intercipi tibias, vtraque autem eorum extrema premere viros aliquot robustos, qui & corporum magnitudine & ætatis vigore præstarent. Martyr autem, cum sic eius tibiæ premerentur vsque ad ossa, magno & excelso animo & plane philosophico tolerabat. Quod quidem cum vidisset Magistratus, & cognouisset se ex eo magis augere eius patientiæ & tolerantiæ constantiam: rursus in tertissimam eum tradit custodiam, vt de eo rursum referret ad Regem.

VIII. VISITATVR A CHRISTIANIS ANASTASIVS.

Cum is autem, cuis erat commissa cura carceris, Sellarius esset religione Christianus, & ideo eorum misereretur, qui pro pietate laborabant, & eo quod esset bonum & honestum, & eis, qui vellent ex Christianis concedere ingressum: interdiu ingredientes sine vlla prohibitione frater monasterij, qui cum martyre venerat ex Cæsarea, consolabatur illum asperam & tetram in carcere habitationem, & quos ex plagis senserat dolores, & quas ex vinculis & alia malorum perpessione acceperat molestias. Multi quoque alij viri pij, cum quibus illius quoque Iesdin filij, ad eum ingredientes, ad speciosos eius pedes & bona aperte euangelizantes procidebant, & vincula deosculabantur, & rogabant, vt ab eo aliquas consequerentur preces & benedictiones. Cum is autem hac omnino minime admitteret (ille enim toto semper animo & mente humana gloria, huius, inquam, vane & infide, & fallacis, & quæ nihil habet firmum ac stabile, recedebat occasiones) ipsis vinculis eram immittentes, quæ ex illo exprimebatur, effigiem, tanquam maximum aliquod remedium & salutare ad omnem morbum & dolorem soluendum offerebant.

IX. RVRSVM REPETITA QVÆSTIO.

Non multum temporis intercessit, & rursus veniens ille Magistratus in custodiam, an ipse cederet regiis, frustra interrogabat, aut potius quærens occasionem gratificandi animo crudelissimo, qui pœnas cupiebat sumere. Cum is autem non parum agre tulisset interrogationem, & magna contentione & motione capitis id, quod sæpe dixerat, tunc quoque respondisset: Scito me Christo & pietati nihil esse prælaturum: iubet eum rursus quoque clauis verberari, sicut prius. Cum vero viri flatuam potius, quam virum vifi essent verberare, quantum licuit comicere ex eo, quod esset eius animus plane inflexibilis: eo quidem relicto in custodia, recedit Magistratus, & aliquot interiectis diebus ad eum reuertitur, varias artes & rationes excogitans, & nunc quidem minis & promissis, nunc autem minis & supplicijs eum reuocans ad negandam pietatem.

X. DIRIS AFFICITVR TORMENTIS ANASTASIVS.

Cum autem idem esset Anastasius, & nec his inclinaretur, nec illis deliniretur prioribus vinculis & plagis est traditus. Deinde cum fuisset relaxatus à vinculis, ex altera manu suspenditur, cum lapis grauissimi ponderis esset alligatus alteri ex pedibus.

Cum eum ego se prædicentem & sic diuulsum duabus horis reliquisset Magistratus, videretque robur & firmitatem minime dissolui martyri, illum quidem remittit: ad Regem autem reuersus, mutatabilem eius mentem significat, & summam animi fortitudinem. Ipse quoque ei consulit, ne amplius periculum faciat in Anastasio, nec permittat, vt tanta altitudo & magnitudo Imperij ab vnius viri constantia videatur superata.

XI. ALII SEPTVAGINTA MARTYRES.

Hinc cum omnem spem superandi martyris Rex abiecisset, mittit post decimum quintum diem & eundem Magistratum, & quosdam alios ex satellitio, vt non solum sanctum, sed multos quoque alios Christianos cum eo interimerent. Illi autem cum venissent in carcerem, expellunt Christianos captiuos non pauciores, quam septuaginta, vna cum martyre: cum quibus erant & quoque, qui cum Anastasio Cæsarea damnati fuerant ad custodiam, signaculoque & vinculorum fuerant ei socij. Quos cum eduxissent ex prædio Betsaloes, in quo fuerat carcer adificatus, & ad flumina statuissent, eos singulatim diuidentes, & eorum collo funem injicientes, & miserabiliter ante oculos martyris suffocantes: sanctum vnumquemque summergendo, dicebant: Cur vis, sicut vnus ex his, violenter tolli de medio, & non potius Regi parere, & priorem consequi felicitatem? Ille autem, cum sibi mentem adhibuisset, & in cælum oculos sustulisset, & Deo ingentes egisset gratias, quod iam pro ipso mortem videret esse subeundam: Deinde ad illos quoque conuersus: Ego, inquit, pro Christi mei charitate, ardentique & vehementi in eum amore expectabam omne membrum minutatim conscindi, expectans nouam aliquam & inauditam mortem. Quoniam autem hoc est ea, quam vos mihi minamini, ago tibi gratias soli Deo meo & Saluatori Christo, quod morte, quæ vsque adeo vacat omni labore & molestia, quam quidem paulo post ipsa quoque attulisset natura, me voluisti emere honorem martyrij. Cum hæc dixisset, & hæc vltima verba præclare esset locutus, æquali morte sic quoque est consummatus.

XII. S. ANASTASIO CAPVT AMPVTATVR.

Carnifices autem, cum sacrum illud caput amputassent, vt eum esse interfectum ostenderent, ad Regem deferunt. Sellarium vero, qui præerat custodiæ carceris, cum esset Christianus, & seruet martyrum honorare corpora, vellet autem sancti tollere reliquias, & eas separare ab aliis, ne tantum lateret bonum permixtum cum cæteris corporibus; prohibuere carnifices. Cum filius autem Ioslin annunciata fuisset viri consummatio, ad quam eundem martyrem illorum pueri consequebantur, & illi seruiebant, vt pecunia corrumpunt carnificum diligentiam, & vt corpus sibi tueret in loco separato deponere, non pauca emunt pecunia. Deinde ii quoque monachum, qui cum martyre excesserat è Cæsarea, & cum decertante ad finem vsque manserat, cuius etiam sæpe fecimus mentionem, cum & pueros filiorum Ioslin, & quosdam ex iis, qui illic erant, monachis in noctem sequentem assumens, vt martyris corpus pie sancteque componeret, venisset (O quomodo, ô Christe, laudabo miracula tuorum magnitudinem? Simulat canes alia quidem corpora toto ore exedentes, ab hoc autem solo se abstinentes, vt quod non subiceretur amplius legibus corporis. Iam enim erat pulchritudine corona in manu Dei (vt diuinus dixit Isaias) & diadema regni in manu Dei tui. Cum sustulisset ergo corpus martyris, & mundis linteis, quæ dederat filij Ioslin pro vltimis corporis exequiis, mundas illas & sanctas inuoluisset reliquias, in Sergij martyris monasterio, quod ad vnum lapidem distabat à vico, deponit decimo septimo quidem anno Imperij Heraclij (qui hoc anno absoluitur, & inchoatur decimus octauus) vigesimo autem secundo diei mensis Ianuarij, in enim fuit dies, qui vidit discessum martyris. Quod audis de monasterio sancti Sergij martyris nomine apud Persas, ne mireris: siquidem superius pluribus declaratum est, ob ingentia ab eodem martyre accepta beneficia eundem Cosrhoen ipsum S. Sergium fuisse prosecutum muneribus, publicisq; notis inscriptis ad ipsum esse testatum. Agit post hæc Auctor de translatione corporis eiusdem Anastasij martyris, facta illa quidem occiso Cosrhoe, cum in Persida miraculis coruscauit, ac desideratur scripto illa Georgii Pisidiæ huius temporis luculenti scriptoris, qua laudationem eiusdem martyris Anastasij ipsum prosecutum esse, Suidas testatur.

CANES PARCVNT CORPORI S. MARTYRIS.

XIII. DE FVGA COSRHOIS.

Nos vero, quæ interea post illatam martyri necem miseranda valde Cosrhoi acciderint, hic ex Theophanis Græcorum Annalibus referamus. Victus à martyre Cosrhoes, iam facile erat superandus ab Imperatore: siquidem adnersus eum pro Heraclio pugnaturus Anastasius, motiens ex furrexit, quod patefecit euentus. Sane quidem sicuti Abel sanguis vindictam experiens ad Deum clamasse dicitur, ita & Anastasij martyris sanguis in Cosrhoen à Deo vltionem quam citissime obtinuisse cognoscitur. Fugiens hinc inde miser instar Cain, tandem à filio suo vinculis tentus, diuissimam omnium pati mortem coactus est. Sed quomodo ista se habuerint, videamus. Natalem diem Domini egisse Heraclium Imperatorem in ædibus Hyesdem, sine Iesdemonis, ibique exercitum refecisse, iisdem Annales a tradunt: occupasse insuper alia loca Cosrhois in campestribus ad habitandum erecta (quas villas nos dicimus) iisdem produnt, quorum hæc sunt nomina, Dezeridan, Rusa, Beibal, sine Beclam, Beddarach, quæ erant loca Damastager, vbi degebat Cosrhoes.

Illic vero Romanorum inuenta signa bellica in prælijs olim capta trecenta numero Heraclius vindicauit, aliisque bonis plurimis diuersi generis ad Persarum delicias ibi positis potitus est. Et his rebus & ipse tradens (inquit auctor) gratias egerunt Deo, qui per intercessionem Deigenitricis talia miracula patrat. Quis enim sperauit vnquam Cosrhoen fugere à facie Romani Principis de palatio suo, quo erat in Damastager, & petere Ctesiphontem? Celebrasse etiam in gratiarum actione Heraclium Epiphaniæ festum diem penes Damastager, iidem produnt Annales. Cosrhoes autem nouem dies inde profectus cum contigibus atque liberis, item que pecuniis, & cum prope esset munitissimus locus Ctesiphon Romanorum prælijs celebrem, noluit locum ingredi: quod à Magis ipsi olim prædictum fuisset, perituram fore, cum Ctesiphontem accederet: sed ablit Seleuciam, locum trans Tigrim æque munitissimum, vbi recedit secutus tanquam loco tutissimo, repositio ibi thesauro.

Dum hæc agerentur in Persida, contigit solui obsidionem Chalcedonis, à Sarbara duce Persarum mira pace cum filio Imperatoris Constantinopoli. Cum enim in suspicionem adductus esset Sarbaras apud Cosrhoen, quod Romanis consentiret, missæ sunt ab eo litteræ ad Gardarigam collegam, vt illum interficeret, exercitumque in Persidem reduceret: sed interceptis iis limen, & à filio Imperatoris ostensis Sarbaræ, & aliis confecta de nece aliorum ducum exercitus; factum est, vt omnes inita pace cum Romanis in Persidem ad propria remearent. Cosrhoe in eo, quo constitutus erat, periculo delector qui paucos post dies suorum proditione captus à filio, atque demum miserando interitu occisus est.

Etenim cum Cosrhoes Seleuciæ, vbi degebat, in dysenteriæ morbum incidisset, vt coronaret filium suum Mardesam ex Syra dilecta coniuge natum operam dedit. Quod vbi comperit maior natu filius Syroes, cum copiis manibus egit de necando parente Cosrhoe, vim ad hoc & Romanorum auxilio, cum de his omnibus Heraclium monuisset, quem fore sibi propitium persuaserat, dum captiuos omnes Imperatori subditos vinculis soluit, ac patrem insecutus est, fugientemque eum. Quæ autem postquam vinculis Cosrhoes nexus fuit, pari coactus fine accipe ab auctore:

Cum, inquit, Cosrhoes fugere tentasset, aut valasset, tutus est, & valde vinctus, ferreis compedibus colligatus, vis & circa collum ferrea pondera imponunt: & mittunt eum in domum tenebrarum, quam recens exstructam ipse iussit ad recondendas pecunias paruisque parum & aqua tributis, fame necabant. Aiebat enim Syroes filius: Comedat aurum, quod accessum collegit, propter quod etiam multos fame necauit, mancipiumque deleuit. Porro misit idem Syroes Satrapas ad eum interius imperandum & conspuendum: & ductum Mardesanem, quem coronare volebat, filium eius ante ipsum necabit, & fe reliquos filios eius in conspectu ipsius peremerunt, & nouem qui inimici eius essent, vt eum iniurijs afficerent, peruerterent, atque conspuerent. Denique per quinque dies hoc facto, iussit Syroes ipsum arcubus interficere, sicque paulatim in malis nequissimè animam suam tradidit. hæc Annales de interitu Cosrois. Talis plane decebat finis destructorē Orientalis Orbis Cosrhoes,

tali-

stabilisque exitus expectabat nefarium atq; sacrilegum Regem pestem, facemque ciuitatum Romano Imperio subiectarum.

XVIII. Non alia quidem, quam ista digna supplicia per filium ministrata debebantur homini, qui ausus fuerat post plurima admissa nefanda, etiam in sacrosanctam Dominicam Crucem Hierosolymis manus violentas iniicere, inter manubias collocare, & in Perside secum ferre. Decuit omnino ista omnia perpeti ingratum & perfidum Regem, qui (vt sua ipsemet prodidit confessione amplis muneribus in auro fignatis, vt superius suo loco est demonstratum) Dei beneficio & sancti Sergii martyris intercessione regnum fuerat consequutus. Ita plane iusto Dei consilio decens fuit deorsum sterni elatam ac sublimem mentem nullas pacis conditiones Heraclii supplicis vel audire volentem, vnam illam tantum spem salutis eidem offerentem, si procul abiecta Christiana religione, Persarum Deos colerent Romani omnes: nam putauit infelix, vbi Crucem captiuam duxit, se Deum Christianorum potuisse superasse. Ista quidem subito à suis Persis tormentam meruit Rex, qui paucos ante dies in sanctissimum martyrem Anastasium Persam sæuierat. Pugnauit sane, & vicit impium tyrannum martyr occisus, & captiuata sanctissima Crux crucem dimissionam intulit capienti. Enimuero ita esse solent Christianæ victoriæ, vt tunc in omnibus vincat Christus, cum omnia videri possunt ab hostibus superata.

XIX. Annon ex quo tanta victoria glorioso triumpho, immo triumphis. Et vt dicamus de singulis, triumphauit martyr occisus, cum eius venerandum corpus religiosa pompa Cæsaream transfertur è Perside. Triumphauit sanctissima Crux, cum illesa pristino loco redditur, & soluto vinculo Pontifex Zacharias celebri cultu Hierosolymis restituitur. Egit pariter & triumphum omnibus Imperatorum triumphis augustiorem Heraclius Imperator. Sed de his singulis paulo fusius nobis agendum.

XX. Quod vero ad Anastasii martyris, qui & ordine primus fuit, triumphum pertinet: desiderabat in Actis eius translatio Cæsaream facta in Palæstinam, vbi primum corrigi ipsam certasse pro fide, atque impios superasse, præterea in Acta illa, adhuc extabat liber miraculorum eius, qui ipse periit, fragmento duntaxat saluo, quod in frequenti Patrum confessu recitatum excisciptumque reperitur in Actione quarta posteriorisNicæni Concilii verbis istis: *Agedum, & in Cæsarea Palæstinæ regionis miracula à sancto viro designata recensemus. Cum sancta ciuitati reliquiæ sacræ appropinquassent, omnibus res ea fuit declarata & agnita. Itaque lætitia magna per fuit omnes, surgentes subito, ferunt sacra palsantes imaginem, obuiam factis sunt in venerandæ Deiparæ ædes, quæ appellatur Noua. Illinc cum Cruce & supplicatione egressi sunt læti & gaudentes cum gratiarum actione sacra reliquiis manus in memoriam sancti offerentes: cum mulier quædam ex primariis ciuitatis fœminis, cui nomen Arete, nomen à virtute, quam Graci Αρετὴν vocant, longe alienissima, ad infelicitatem conuersa dixit: Ego reliquias è Perside venientes nunquam venerabor. O miseram & desperatam fœminam! Non audiuit hæc misera sacri Danielis à voce increpantis eos, qui impudens & inuerecundo ore quidquid effutiunt: Cessare, inquit, facias linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Quid igitur glorificantes eos, quos glorificat Deus in hanc designauit, deinceps mentiente audiete.*

XXI. *Cum sacra reliquiæ in vrbem delatæ fuissent, communi sententia cum martyre oratorium prope Tetrapylum (locus is est in medio ciuitatis) construere decreuerunt; quin etiam illius imaginem illic constituerunt. Iam cum esset extructum oratorium, sanctus martyr in habitu monachi per somnum coram miseratus adstitit, illique ait: E lumbis egrotas? Ipsa autem respondens: Non, inquit, domine; neque enim quicquam mali sentio. Postquam hæc dixisset, expergefacta, subito dolores in se ruere sensit, vnaque clamare & gemere; atque adeo grauiter affecta fuit, vt vita quidem satis habuerit, qui expectare quiuisset, quamnam tam solitos & vehementis doloris causa, quisve auctor esse posset. Sic enim quatuor dierum in cruciatibus subsistit. Quinto autem die sub crepusculum videt sibi sanctum illum adstantem, atque ad eam dicentem: Descende ad Tetrapylum, sanctique Anastasii intercessionem apud Deum posce, quo sana fias. Ipsa igitur cum surrexisset ex grabbato, in memoriamque blasphema illa & impia verba, qua contra caput suum dixerat, rediret; conuocatis liberis suis, ad eos dixit: Tollite me, tollite me, inque templum sancti Anastasii concedamus: siquidem iam edocta sum meo cum periculo, reliquias ex Perside venientes, adorandas, venerandasque, & quæ Deus sacrauit, ea non esse communia appellanda. Impositam itaque eam feretro baiulauerunt.*

XXII. POENITENS MVLIER SANATVR.

Cum autem appropinquaret ipsi loco; ipsa eminus conspicata Sancti imaginem, cum lachrymis caput exclamare: Hic est, qui in somnis vere à me visus instruxit me de malis, quæ me habent. Deinde seipsam in solum prosterneus, Sanctumque orationibus flebilibus martyrem placans, sana firmaque surrexit: & quæ paulo ante alienis pedibus incedebat, extremaque patiebatur, nunc suis vtitans domum vna cum reliquis, Deum glorificans, martyremque magnificans perrexit. hucusque in Synodo recitatum, cum mox eadem Acta Nicæna ista subiungunt: *Petrus & Petrus religiosissimi presbyteri, Vicarij Hadriani Papæ veteris Romæ, dixerunt: ipsa illa imago in præsentem diem Romæ est in monasterio cum pretioso capite. Ioannes Episcopus Tauromenia dixit: Recte dixerunt venerabiles Vicarij: nam & in Sicilia mulierecula, cum dæmonio vexaretur, Romam profecta, ad imaginem sanctissimam supradictam sanata est.* hucusque de Anastasiis ac is reliquiis, & veneranda eius imagine Acta Nicæni posteriorisConcilii. Ex quibus satis intelligere potuisti, non solum è Perside Cæsaream Palæstinæ S. Anastasium longum duxisse in sui corporis translatione triumphum, sed & ipsum Romam vsque, cum illuc sacrum translatum est caput & veneranda eius imago, summa glo ia propagatum. Extant adhuc ibi eadem sacra pignora, caput ipsum & eadem sacra imago decentissimo ornatu recondita, vt primum tunc translata sunt in monasterium sancti Vincentii ad aquas Saluias, quod & auctum est etiam Ecclesia nomine S. Anastasii.

DECAPITET IMAGINES S. ANASTAS. ROMAM TRANSLATIS.

XXIII. S. CRVCIS POST VICTORIAM TRIVMPHVS.

Sed iam de Crucis triumpho ex perfido victo, ac necdato tyranno agamus. Cosdhoes enim filius, Syroes dictus, occiso patre, & potitus regno Persarum, non immemor eius quam pepigerat, pacis cum Heraclio Imperatore, eucstigio Romanos omnes soluit captiuos, interque eos Zachariam Hierosolymorum Antistitem, liberosque abire iussit, sinulque sacratissimum venerandæ Crucis lignum illæsum ipsum quidem & intactum, dixerim nec à Persis quidem visum, restituit: etenim teste Suida (quod diximus) signaculum, quo clausum erat, fuit inuentum illæsum. Sunt hæc Suidæ verba in Heraclio: *Ipse vero acceptis vinculis lignis obsignatis, quam admodum accepta fuerant atque permanserant, Hierosolymam profectus. Modesto Pontifici atque eius clero monstrauit. Hi & sigillum inconcusse & intactum agnouerunt, & clauem ab eo sumpserunt, & adorarunt, & in altum sustulerunt. Imperator igitur ea Byzantium misit, quæ Sergius in Blachernis reposuit.* hæc Suidas.

XXIV. ZACHAR. REDIIT HIEROSOLYMAM.

Ex quibus etiam intelligis, Zachariam Pontificem, antequam Hierosolymam venerit, esse defunctum, & qui hactenus (vt diximus) eo absente illam Ecclesiam curasset, Modestum in locum eius esse suffectum. Verum, alii his repugnant, vt Theophanes, & (quod maius est) communis Ecclesiæ traditio, habentes scilicet Zachariam excepisse Hierosolymis Heraclium & sanctam Crucem. Porro primum aduenisse Heraclium Constantinopolim, sequenti vero anno Hierosolymam esse profectum, reportasseque illuc sanctissimæ Crucis lignum, Annales produnt: eo enim gloriosior extitit venerandæ Crucis triumphus, quo longiori ambitu est perductus, accurrentibus ad spectaculum vbique fidelibus cum suffitibus atq; luminibus, & ex more hymnos sacros tantæ victoriæ occinentibus.

XXV. TRIVMPHVS HERACLII.

Ipse vero Imperatori Crucis virtute datum, vt longe præclarius, quam quisquis ante Romanorum Imperatorum de victore Cosdhoe, qui & vinci credi non poterat, triumpharit. Non metimur ex pompa ducta gloriam tanti triumphi, quamuis nec ista cauenda, sed ex iteratis per annos septem victoriis, quarum causa per annos singulos singuli erant ipsi decernendi triumphi. Quot-

nam debita fuere illi trophæa de liberato vniuerso Orientali Imperio, vindicata priſtina libertate, receptis tot ab illis ſublatis munitionibus, ereptis ab hæreticis Neſtorianis Eccleſiis, quas Coſthoes, Catholicis expulſis, in odium Catholici Imperatoris illis tradiderat? vti Edeſſæ inter alia loca factum eſſe Annales produnt. Adde his, quod ſpoliis hoſtilibus fuerit exornandus ille triumphus antiis antiquorum Regum & eiuſdem Coſthois, ornamentis: quot inſuper ex prouinciis debellatis, captis ciuitatibus, dirutis & direptis caſtris, tabellis pictus fuerit pompa triumphi locupletanda, & exornanda militaribus ſignis ab hoſtibus ablatis, vel Romanis iam antea à Perſis in prælijs ſæpe captis, illo vero potiſſimum quo victus eſt Diabolus ſanctiſſimæ Crucis ligno, eodemq; ligno, cuius virtute omnis hoſtium fortitudo fracta, roburque ſolutum eſt, ac penitus diſſipatum.

XXVI. ADVENTVS CONSTANTINOP. At iſtæc omnia à ſcriptoribus prætermiſſa ſilentio eſſe dolemus, cum hæc tantum Annales habeant: *Populus ciuitatis, audito aduentu Heraclij Imperatoris Conſtantinopolim, intolerabili cunctis deſiderio in lætam obuiam illi vna cum Patriarcha & Conſtantino ſuo Conſtantio Imperatore filio eius egreſſi ſunt, portantes ramos oliuarum & lampades, laudantes eum cum gratulatione & lachrymis. Accidens autem filius eius, accidit ad pedes eius, & cum amplexatus eum eſſet, infuderunt ambo lachrymas terram: hoc autem populus inſpecto, vniuerſi Deo hymnos gratificos retulerunt: ſicque demum ſuſcepto Imperatore, vrbem exultantes ingreſſi ſunt.* hucuſque ex Theophane in Annalibus. Addit vero hæc panca Suidas:

XXVII. *Multis cum laudibus Conſtantinopoli ſuſceptus eſt. In vrbem duxit quatuor elephantes, quos in equeſtribus certaminibus in triumpho duxit.* At inter tot læta infauſtum eorum non mediocrem mœrorem attulit, quod idem Suidas paucis his narrat: *Hic Heraclius cum Sergio Patriarcha maximam pecuniam & aurum & argentum & gemmas pretioſas mitteret, illa omnia ſubmerſa ſunt.* Erant illa reſtituenda Eccleſiis illis, à quibus mutuo Heraclius acceperat. Verum pius Imperator noluit ex his vllum Eccleſias ſentire damnum: nam idem Suidas paulo ſuperius: *Et quia*, inquit, *de opibus magnæ Eccleſiæ pecuniam ſumpſerat, conſtituit, vt è fiſco & ipſi Eccleſiæ & clero annua pecunia penderetur.*

DE PECVNIA ET ALIIS REBVS PRETIOSIS PERDITIS.

XXVIII. a *Theoph. hoc anno.* Actum præterea ab Heraclio per Theodorum fratrem ſuum apud nouum Regem Perſarum Sycoen, habent Annales a, vt quæ hactenus occupatæ fuerant à Perſis Imperij Romani prouinciæ, Perſis, qui in eis eſſent, recedentibus, liberæ eſſe ſinerentur, vt prius. Ceſſerat enim Perſis plena Syriæ ſuperior & inferior, Paleſtina ſcilicet, & quæ in ea ciuitates eſſent. Porro de rebus geſtis Heraclii in bello Perſico fideliorem, quem ſequeremur, inuenimus nullum, niſi Theophanem, ex quo ea, quæ dicta ſunt, relata habentur in Annalibus. Scimus ab aliis aliqua nonnulla iſdem adiici fabuloſa, quæ conſulto prætereiſſe maluimus.

XXIX. Caremus ſcriptis illis Georgii Piſidæ, quibus (vt auctor eſt Suidas) profecutus eſt hiſtoriam omnem de Heraclio Imperatore tam de bello Perſico, quam etiam de bello Abarico, ſoluta oratione huius temporis auctor magni nominis; qui & his ferme diebus pulcherrimis iambis aduerſus Proclum philoſophum hæreticum ſcripſit Carmen, ſiue Mundi opificium, ad Sergium Conſtantin. Epſc. ad cuius finem pro Heraclio Imperatore, poſt receniſitas acceptas de Perſis victorias, ita fundit ad Deum preces:

Miraculorum tu architecte maxime,
Qui tanta ſaxum tuo nuto atheris,
Quando opus eſt, Claudis, recludis hæc item,
Quoties libet, ſcrisque vt eſſe commodum:
Nunc, ſuperos expande præſens iannas:
Valuas enim mundi incolarum dirimus
Hanc ciuitatem, quæ tua eſt munita opt.
Concede, vt Imperium obtinet qui à te ſuum,
Mundi arbiter qui ſubegit Perſida,
Vel liber aut potius ipſam Perſida,
Orbis fruatur dictione, Sol quem obit.
Oſtendet terram micarier cæli globos,
Sol vnicus dominetur his vt infimis,
Nam Perſici qui victus eſt dominator ſoli,
Hunc Imperatorem orbis eſſe conuenit,
Fac ergo ſudoreſ laborum vt ipſius
Puri lauacri ſint loco, æterna & ſtola.
Timoris auger robur illi Numinis:
Inſignia hinc tuta auferet victoria,
Referens ſecundam ab hoſtibus victoriam,
Ignobiles vt igne vaſtans barbaros.

hucuſque pro Heraclio preces: pro filiis autem ipſius iſtas mox ſubiicit:

Fac ſtare viridesſurculos pro viridi
Fœcunditatis ſæculari fructibus:
Imagines fac patris vt ſint optimi.
Nam ſic eos robur tuebitur duplex.
Acutiores redde eorum cuſpides
In barbaros ferocientes enſibus,
Intende mentes, quod ſaluti conſulent,
Et comprime omne robur aduerſarium
Expande & iſdem tantas pacis ſacras:
Superba cordis ſenſa magni deprime.
Hæc Patriarcha clamitat, &c.

hactenus ex Georgio Piſida, cum tamquam ex vberrima meſſe pertenues ſpicas legimus. Sed quod & imagines Imperatorum etiam eorum triumphos conſumerint exornare, pariterque vexilla victricia ipſos reddere clariores: eadem ex antiquis nummis hic ibi ſpectanda proponimus, rudi licet (vt fere bat ſæculum) cuſa Minerua, nimirum imagines Heracliorum patris & filij Imperatorum, & multiplicibus modis Cruces triumphales expreſſas.

Ac ſicut in Oriente ex acceptis Crucis virtute victoriis Chriſtiana Religio fuit hoc anno mirifice illuſtrata, ita & in Occidentalis Eccleſiæ extrema parte, in Britannia, inquam, ipſa, hoc eodem anno fuit eadem propagata, cum Eduinus Rex, abdicata iam idololatria, fidem Chriſtianam profeſſus, hoc ipſo anno Paſchali tempore ſacro baptiſmate initiatus eſt, eiuſque exemplo Anglorum infinita propemodum multitudo Chriſtia-

nam

tam fidem amplexata fuit. Quomodo vero ista se habuerint, Bedam narrantem audiamus, qui hæc ait a:

Igitur accepit Rex Eduinus cum cunctis gentis suæ nobilibus ac plebe pertplurima fidem & lauacrum sanctæ regenerationis, anno regni sui vndecimo, qui est anno Dominicæ incarnationis sexcentesimus vigesimus septimus, ab aduentu vero Anglorum in Britanniam annus circiter centesimus octogesimus. Baptizatus est autem Eboraci die sancto Paschæ, pridie Idvum Aprilium in Ecclesia S. Petri Apostoli, quam ibidem ipse de ligno, cum catech zaretur, atque ad percipiendum baptisma imbueretur, citato opere construxit. In qua etiam ciuitate ipse doctor atque Antistes suo Paulino sedem Episcopatus donauit. Mox autem vt baptisma consequutus est, curauit, docente eodem Paulino, maiorem ipso in loco & augustiorem de lapide fabricare basilicam, in cuius medio ipsum quod prius fecerat oratorium includeretur. Præparatis ergo fundamentis in gyro pororis oratorii, per quadrum cœpit ædificare basilicam. Sed priusquam altitudo parietum esset consummata, Rex ipse impia nece occisus, opus idem successori suo Osualdo perficiendum reliquit.

Paulinus autem ex eo tempore sex annis continuis, id est, vsque ad finem Imperii Regis illius, verbum Dei, iuuante ac fauente ipso, in ea prouincia prædicabat: credebantque & baptizabantur, quotquot erant præordinati ad vitam æternam, in quibus erant Osfridus, & Eadfridus filii Regis Eduini, qui ambo ei exuli nati sunt de Quenburga filia Cearli Regis Merciorum. Baptizati sunt tempore sequenti & alii liberi eius de Edelburga Regina progeniti, Edilhimus, & Edilthridis filia, & filius Buscfrea: quorum primi albati adhuc rapti sunt de hac vita, & Eboraci in Ecclesia sepulti. Baptizatus est & ipse filius Osfridi, nec non & alii nobiles & egregiæ indolis pueri. Tantus autem fertur tunc fuisse feruor fidei ac deuotionis lauacri salutaris genti Nordhumbrorum, vt quodam tempore Paulinus veniens cum Rege & Regina in villam regiam, quæ vocatur Adregin, triginta diebus ibidem cum eis catechizandi & baptizandi officio deditus moraretur: quibus diebus cunctis a mane vsque ad vesperam nil aliud ageret, quam confluentes to de cunctis viculis ac locis plebem Christi verbo illius instruere, atque instructam in fluuio Gleni, qui proximus erat, lauacro remissionis abluere. Hæc villa tempore sequentium Regum deserta, & alia pro illa est facta in loco, qui vocatur Melumin.

Hæc quidem in prouincia Berniciorum: sed & in prouincia Deirorum, vbi sæpius manere cum Rege solebat, baptizabat in fluuio Swalua, qui vicum iuxta Catarac-tam præterfluit. Nondum enim oratoria vel baptisteria in ipso exordio nascentis ibi Ecclesiæ poterant ædificari. Attamen in campo Dono, vbi tunc etiam villa regalis, fecit basilicam, quam postmodum Pagani, a quibus Eduinus Rex occisus est, cum tota eadem villa succenderunt, pro qua Reges posteriores fecere sibi villam in regione, quæ vocatur Loidis. Euasit autem ignem altare, quia lapideum erat, & seruatur adhuc in monasterio reuerendissimi Abbatis & presbyteri Trumuulfi, quod in silua Elmete est.

Tantam autem (vt fertur) deuotionem Eduinus erga rerum veritatis habuit, vt etiam Regi Orientalium Anglorum Carpualdo filio Redualdi persuaderet, relictis idolorum superstitionibus, fidem & sacramenta Christi cum sua prouincia suscipere. Et quidem pater eius Redualdus iamdudum in Cantio sacramentis Christianæ fidei imbutus est, sed frustra: nam rediens domum ab vxore sua, & quibusdam peruersis doctoribus seductus est, atque à sinceritate fidei depranatus, habuit posteriora peiora prioribus: ita vt in morem antiquarum Samaritanorum, & Christo seruire videretur, & diis, quibus antea seruiebat, atque in eodem fano & altare haberet ad sacrificium Christi, & aram ad victimas dæmoniorum: quod videlicet fanum Rex eiusdem prouinciæ Aldvulf (qui nostra ætate fuit) vsque ad suum tempus perduraſſe, & se in pueritia vidisse testabatur.

Erat autem præfatus Rex Redualdus natu nobilis quamliber actu ignobilis, filius Tytili, cuius pater fuit Vuffa, à quo Reges Anglorum Orientalium Vuffingas appellantur. Verum Carpualdus non multo post, quam fidem accepit, tempore occisus est à viro Gentili, nomine Richberto, & exinde tribus annis prouincia in errore versata est, donec accepit regnum eiusdem frater Carpualdi Sibertus vir per omnia doctissimus atque Christianissimus, *qui, vivente adhuc fratre, cum exularet in Gallia, fidei sacramentis imbutus est; quorum participem, mox vbi regnare cœpit, totam suam prouinciam facere curauit: cuius studio gloriosissime fauit Felix Episcopus, qui de Burgundionum partibus, vbi ortus & ordinatus est, cum venisset ad Honorium Archiepiscopum, eique indicasset desiderium suum, misit eum ad prædicandum verbum vitæ præfata nationi Anglorum. Nec vota ipsius incassum cecidere, quin potius fructum in ea multiplicem credentium populorum pius agri spiritualis cultor inuenit. Siquidem totam illam prouinciam iuxta sui nominis sacramentum, à longa iniquitate atque infelicitate liberatam, ad fidem & opera iustitiæ ac perpetuæ felicitatis dona perduxit: accepitq; sedem Episcopatus in ciuitate Dummock: & cum septemdecim annos eidem prouinciæ pontificali regimine præfuisset, ibidem in pace vitam finiuit.*

XXXIV.

Prædicabat autem c Paulinus verbum etiam prouinciæ Lindisi, quæ est prima ad meridianam Humbri fluminis ripam, pertingens vsque ad mare: Præfectumque Lindocolinæ ciuitatis, cui nomen erat Blecca, primum cum domo sua conuertit ad Dominum. In qua videlicet ciuitate & Ecclesiam operis egregij de lapide fecit, cuius tecto vel longa incuria, vel hostili manu deiecto, parietes hactenus stare videntur, & omnibus annis aliquæ miracula sanitatum in eodem loco solent ad vtilitatem eorum, qui fideliter quærunt, ostendi. In qua Ecclesia Paulinus, transeunte ad Christum Iusto, Honorium pro eo consecrauit Episcopum, vt in sequentibus suo loco dicemus. De huius fide prouincia narrauit mihi presbyter & Abbas quidam vir veracissimus, de monasterio Peartan, vocabulo Deda, retulisse sibi quendam seniorum, baptizatum se fuisse die mediæ à Paulino Episcopo, præsente Rege Eduino, & multorum populi turbam in fluuio Trebenta, iuxta ciuitatem, quæ lingua Anglorum Tuuuulfingaceastir vocatur: quibus etiam effigiem eiusdem Paulini referre esset solitus, quod esset longa statura, paululum incurua, nigro capillo, facie macilenta, naso adunco pertenui, venerabilis simul & terribilis aspectu. Habuit autem secum in ministerio & lacobum diaconum, virum vtique industrium ac nobilem in Christo & in Ecclesia, qui ad nostra vsque tempora permansit.

XXXV.

c Beda l. 2. c. 16. PROPAGATIO FIDEI AD EXTERNOS ANGLOS.

Tanta autem eo tempore pax in Britannia, quoquouersum imperium Regis Eduini pertenerat, fuisse perhibetur, vt (sicut vsque hodie in proverbio dicitur) etiam si mulier vna cum recens nato parulo vellet totam per ambulare insulam à mari ad mare, nullo se lædente, valeret. Tantum quoque Rex idem vtilitati suæ gentis consuluit, vt plerisque in locis, vbi fontes lucidos iuxta publicos viarum transitus conspexit, ibi ob refrigerium viantium erectis stipitibus & arcos cucos suspendi iuberet, neque hos quisquam nisi ad vsum necessarium contingere præ magnitudine vel timore eius auderet, vel amore vellet, &c. modo hæc satis, quæ cœpta hoc anno, in reliquos posteriores sunt propagata: reliqua vero inferius secundum ordinem temporum describemus. Sic igitur magno Dei beneficio factum est, vt populus, qui d ambulabat in tenebris, videret lucem magnam, fidem videlicet, lucem veram, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, simulque igne diuini Spiritus glacialis orbis hominum corda calescerent. Sed iam ad anni sequentis res gestas veniamus.

XXXVI.

PAX IN ANGLIA.

d Isa. 9.

IESV CHRISTI
ANNVS 628.

HONORII PAP. Annus 3. HERACLII IMP. Annus 19.

I. HERACLIVS HIEROSOLYMAM PETIT.

ANNVS sequitur Redemptoris vigesimus octauus post sexcentesimum, Indictione prima: *quo Heraclius Imperator recedens Constantinopoli* (ait Theophanes) *ipso veris initio profectus est Hierosolymam, pretiosa ac vinifica Crucis ligna reportans, ad gratiarum actiones reddendas. Cumque Tiberiadem adesset, accusauere Christiani Benamin quendam nomine Hebraeum, quasi filio mala facientem: erat enim admodum opulentus; qui suscepit Imperatorem & exercitum eius. In eum commotus Imperator: Cur, inquit, molestus es Christianis, & fidei Christianae, quam colo, eumdemque admonitum, vt crederet, Vidit nimque Christianum, in domo Stathoi Neapolitani* (ita nunc Samaria dicebatur) *baptizari voluit: apud eum enim Imperator est hospitatus. Ingressus itaque Imperator Hierosolymam, restituto tam Zacharia Pontifice, quam alma Crucis honorandis ac vinificis lignis in proprium locum, plurimas egit Deo gratias: pulsisque ab vrbe sancta Hebraeis, nec ad tertium milliarium voluit eos eidem appropinquare.* haec habent saepe citati Annales Theophanis, & alii ex iisdem mutuati. Adiunctur vetoiis ex Ecclesiasticis Ritualibus ista:

II. CRVX SVO LOCO RESTITVTA AD HERACLIO.

Redeens Hierosolymam Heraclius, solemni celebritate suis humeris retulit sanctissimam Crucem in eum montem, quo eam Saluator tulerat. Quod factum illustri miraculo commendatum est. Nam Heraclius vt erat auro & gemmis ornatus, insistere coactus est in porta, quae ad Caluariae montem ducebat: quo enim magis progredi conabatur, eo magis retineri videbatur. Cumque ea in re & ipse Heraclius & reliqui omnes obstupescerent, Zacharias Hierosolymorum Antistes: Vide, inquit, Imperator, ne ipso triumphali ornatu parum IESV CHRISTI pauperratem & humilitatem imitere. Tunc Heraclius abiecto amplissimo vestitu, detractisque calceis, & plebeio amictu indutus, reliquum viae facile confecit, & in eodem Caluariae loco Crucem statuit, vnde fuerat à Persis transportata. Itaque decretum est, vt quotannis Exaltationis Crucis memoria celebraretur, quod eodem fuerit reposita ab Heraclio, vbi Saluatori primum fuerat constituta. est de ea dies decima quarta Septembris. Caeterum etsi eadem solemnitas aeque Graecis atque Latinis celebris est: tamen dicta die Septembris celebrant illi Exaltationis nomine Inuentionem ipsam: Latini vero Inuentionem colunt mense Maio, dicta autem die Septembris memoriam restitutionis eius ex Perside Hierosolymam, quam quidem solemnitatem nominant Exaltationem. Diximus de his pluribus in Notis ad Romanum Martyrologium. Quod autem sub Zacharia Episcopo id factum tradunt; sub Modesto potius accidisse Suidas affirmat.

FESTVM EXALTATIONIS S. CRVCIS.

III. HERACLIVS IN SYRIAM SVPERIOREM PERGRINATVS.

Postquam autem Heraclius Hierosolymis Deo iusta persoluit, est peregrinatus in Orientem; peragrantque Syriam superiorem, Edessae Ecclesias collatas (vt vidimus) Nestorianis, illis pulsis, Catholicis tradidit. Vbi autem Hierapoli esset in Phrygia, contigit Syroen Persarum Regem recens creatum, cum ageret suae electionis annum vnum, diem obiisse, percussum à Barbara duce, siue Adeser, qui & ipse occisus est mense septimo, substitutusque in locum eius Barrazas; qui cum item menses septem regnum tenuisset, eum Persae necarunt, & regnum filio Cosrhois Barbarani dicto tradiderunt, qui totidem mensibus regnasse dicitur, & successorem habuisse Hormisdam; quo à Sarracenis pulso, delatum esse regnum ad Arabes. Sic igitur praepotens formidandum Romanis collapsum penitus & desolatum est regnum Persarum. Ita plane iusta Dei sententia, vbi semel coepit Cosrhoes contra religionem Christianam insanire, & Cruci Dominicae dominari velle, vna ipse cum successoribus petiit, extincto penitus Persarum regno.

COLLAPSVM PERSARVM IMPERIVM.

Porro cum nomen Heraclii ob ingentes res fortiter in bello gestas toto orbe terrarum celeberrimum redditum esset, ad ipsum externi Reges tam ab Oriente, quam ab Occidente legationes cum muneribus decurrere. Praestitit id inter alios ex Oriente (vt ex Theophanea Annales prodant) Rex Indorum, qui eidem gratulaturus ob Persas penitus debellatos, legatos misit cum margaritis & lapidibus pretiosis. Ex Occidentalibus vero partibus hoc idem fecisse Dagobertum Clotharii filium constat b, functosque ea legatione Scotiam atque Paternum, qui & pacem ab Imperatore petitam ad Regem, à quo missi fuerant, in Galliam retulere. Sed quae tam laeta iunt funestissima subsequuta, aggredimur enarrare.

Dum enim otiosus Edessae Heraclius Imperator degeret, oblitus se esse militem atque hominem laicum, magno suo damno, velut si Episcopus esset, disputare coepit de dogmatibus Ecclesiasticis. Sergius enim Constantinopolitanus Episcopus in Epistola ad Honorium Papam haec inter alia habet: *Nuper pissimus & à Deo inspiratus dominus noster apud Edessam demorans ciuitatem, misit ad nos apices fecit, praecipientes, vt paterna illa testimonia definiremus, quae continentur in libro dogmatico (sicut dictum est) facto à sanctae memoriae Menna ad sanctissimum Vigilium de vna operatione & vna voluntate, & sic à Deo inspirata eum sanctitati dirigere deberemus: quod & ad effectum perduximus. Non autem, quae dudum mota sunt, memoria retinentes, & tenuitum, qui ex huiusce modi motione coepit scientes, suggessimus eam pissimae serenitati per mediocrem nostram suggestionem & scripta ad Sacellarium Imperialem consequenter huius capituli subtilitatem, &c.* Sic plane accidit, vt felicissimus Heraclius nactus infelicissimum praeceptorem, prauam ab eo doctrinam acceperit, de qua inferius saepius suis locis dicendum erit.

Quod enim totus ferme Orbis diuersis scateret haereticis, potissimum vero Eutychianis, & iis, qui eam protenerant, variis nominibus nuncupatis, inbaret & Nestorianis etiam vniuersam plane Syriam occupantibus, itemque Apollinaristis, quorum haud numerus erat exiguus: diuinum quoddam visum est improbis Eutychianis inuentum, si dogma asseueretur, in quod omnes nominati haeretici pariter conuenirent, sicque posset sanciretur, dum scilicet vnica tantum affirmaretur esse in Christo voluntas. In id quidem conuenisse Apollinaristas, certum est, qui loco animae vel intellectus Verbum in Christo ponerent: Nestorianos pariter in eandem de vna voluntate sententiam consensisse, qui posuerunt vnionem Dei & hominis secundum solam essectum & voluntatem: Eutychianos vero liquet fuisse peculiares huius blasphemiae assertores, cum vnam dumtaxat Christo naturam asserenent. Id quidem ex antiquioribus huius temporis scriptoribus restatur sanctus Maximus in disputatione cum Pyrrho Monothelita, & ex recentioribus sanctus Thomas affirmat. Vana igitur spe illa deceptus putatur Heraclius in vnam sententiam omnes haereticos coniungendi, vt eiusmodi de vna in Christo voluntate assertioni faueret, & sic colore pacis summum in Ecclesiam bellum inferret, prout quae sunt dicenda infestis, demonstrabunt. Ita quidem ab haereticis Orthodoxus saepe deceptos fuisse liquet, vt praetextu pacis notam inurerent Catholicae veritati.

IESV CHRISTI
ANNVS 629.

HONORII PAP. Annus 4. HERACLII IMP. Annus 20.

QVI sequitur sexcentesimus vndetrigesimus Redemptoris annus, Indictione secunda, idem vero consulibus Imperatoris Heraclii illustratur, sed ex eiusdem Heraclii rebus perperam gestis quisque prudens potius eum dixerit densa caligine obtenebratum: siquidem hoc

anno Monotheliratum hæresis ita dicta, collecta vero ex Eutychianis magis magisque inualescere cœpit fauore Imperatoris, magno damno totius Orientalis Imperii, quod in hunc vsque annum ad summum fastigium sublimatum, decrescere cœpit & minui, penitusque prosterni, dum ipsum diuina vindicta magna ex parte in manus tradidit barbarorum.

Amplissimus tunc plane notis perspicue cunctis rem considerantibus declaratum fuit, quibus auxiliis fulciatur Imperium, vt vindicetur à barbaris & illis omnibus dominetur, quibusue ex causis minuatur, & in nihilum redigatur. Religio siquidem sancte pieque culta cultos est, vindexque auctrix & propagatrix Imperii: contra vero ex læsa religione, & fide Catholica hæresibus lancinata, prauisque moribus labefactata, vt lædatur, atteratur, prorsusque destruatur Imperium efficit constanter. Quod sicut pluribus exemplis in Iustiniano superiori tomo est demonstratum, ita in Heraclio modo reddimur omnibus quam euidentissime manifestum.

Quousque enim idem Heraclius cultor fuit & cultos Catholicæ pietatis, Deum expertus est Romani Imperii vindicem & defensorem, hostiumque fortissimorum expugnatorem. Vbi vero à Catholica fide defecit, & ipse recessit patriter ab eo Deus, in eius vindictam hostibus hærens. Cum tamen haud inficias eamus, occulto Dei iudicio interdum bonos referre mala, deteriores vero rebus prosperis abundare. Quomodo vero adeo luctuosa contigerint, anno superioris dictis capta, hoc & sequentibus annis singulis inferius dictis iustissimas: modo autem otios tragœdiæ satis sit panisse originem, quam & reddere ex Theophane in promptu est, necnon ex Cedreno & aliis, ex quibus hæc accipe:

Anno vigesimo Imperii Heraclii Hormisda regnat in Persis. Cum autem esset Heraclius apud Hierapolim, venit ad eum Athanasius Parrutha Iacobitarum, vir acris & nequam ingenii Syrorum indoctorumque possidens: & moto de fide ad Imperatorem sermone, promisit se Heraclium si Chalcedonensem Synodum suscepisset, Patriarcham illum Antiochiæ fore facturum. commendatione quidem digna Heraclii recta erga Catholicam fidem intentio: sed dum putat imprudens se fidei rectè consulere, perdit eam, seque ipsum in erroris foueam dat præceps.

Sed attende quæso, lector, vnde fluere incipiat stilla, ex qua illarium Orientem obtinens emanauit. Damnatum hominem Eutychianum aduersarium Chalcedonensis fidei legibus prædecessorum Imperatorum, eundemque alio dignum supplicio, quod Imperiorum se ducem fecisset, sumpsisseque vti sacrilegus Patriarchæ nomen, plurimis digne pœnis afficiendum, eundem hunc ipsum ad colloquium curiose & libenter magno suo damno Imperator admittit, prohibente Apostolo, eiusmodi hæretis nec breuem quidem salutationem, Aue scilicet, imperiendam, ipso dicente a: *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi Aue, communicat operibus eius malignis.* Hinc quidem omne prouenisse malum Principibus Christianis, Constantio, Valenti, Theodosio Iuniori, Iustiniano, ac demum Heraclio, ipsa declararunt euentus.

In rebus gestis sancti Maximi Abbatis & martyris præcipui oppugnatoris hæresis Monotheliratum, cuius causa & martyrium subiit, eadem de Athanasio perfidissimo impostore narrantur, & de Heraclio, cuius sine simplicitatem, sine mentis leuitatem condemnat, dum putans se illum ad Catholicam fidem posse perducere, ipsius inuentus est esse captiuus, triplici funiculo vinctus, Athanasii, Cyri, & Sergii, dum quæ illi de vnica voluntate Athanasius verbis dolosis, quasi Orthodoxus esset, instillat, eadem postea propinauit eius collega Cyrus Episcopus Alexandrinus, eademque Sergius & ipse isdem vinculis irretitus. Principia autem ista minime cauens Heraclius, magnorum malorum extitit sibi auctor. nam audi consilium Athanasii.

Vbi impius amplissimam adeo ab Imperatore pollicitationem factam audiuit, nempe potiturum se Patriarchatu Antiochenos, sicque fore, vt Orientalibus omnibus dominaretur Ecclesiis & Orthodoxis, ac pro arbitrio dimouere posset Catholicos professores Præsides Ecclesiarum: nihil cunctatus, se facturum spondet, quod ab eo exigebat promissio Imperatoris. Statuit igitur animo, vt simulare ac breue temporis spatium se exhiberet fidei Catholicæ assertorem. Rarum quidem repetitur exemplum, vt quis pollicitationibus illectus, in Catholicam receptus Ecclesiam, in ea sincere permanserit: quod & ostendit S. Hieronymus, dum inuehitur in Ioannem Hierosolymitanum Episcopum ex Macedoniano Catholicum redditum, sed emptum precio Episcopatus. Pergit vero auctor:

VI. ATHANASIVS SIMVLAT SE CATHOLICVM.

At ille, Athanasius scilicet, *simulate suscepit Synodum consistens duas in Christo naturas. Interrogauit autem Imperatorem de operatione & voluntatibus, qualiter has in Christo oporteret dicere duplas, ac simplas. Tunc Imperator voce nouitatis consternatus, scribit Sergio Constantinopoleos Episcopo: adhocat etiam Cyrum Phasidis Episcopum, & hoc interrogato, reperit eum consentientem Sergio in vnam voluntatem & vnam operationem. Sergius enim, vtpote Syrus genere ac parentibus Iacobitis existens, vnam naturalem voluntatem & vnam operationem in Christo reseripsit, atque confessus est.* Vsque in hanc diem Catholicum se esse, idem Sergius professus fuit, ab omnibusque vt Catholicus habitus & auditus: vbi vero modo Imperatorem vidit ancipitem, in errorem ipse seductus seduxit etiam Heraclium, sicque eandem hæresim poculo aureo propinauit Imperatori. nam idem subdit:

VII. HERACL. CONSVLVIT SERGIVM.

Ait Imperator vtriusque acquiescens consilio, repetit & Athanasium eis consentientem: nouerat enim, quia vbi vna operatio reperitur, vbi & vna natura cognoscitur. ita Athanasius Eutychianus. Verum quod dicit auctor, esse repertum Cyrum consentientem Sergio: ita quidem foris apparebat, eo quod tentatus Cyrus litteris Imperatoris, consuluit Sergium: à quo ductus est in errorem. Sed simulate callidus nomo agebat, dum (vt primo ingressu facere solent hæretici) sic dubitare se simulat, vt in dubitationem primum alios cõiiciat, sicque altero pede dimotos, vno postea ictu facile in terram prosternat. Sed audi epistolam eiusdem Cyri tunc ad Sergium scriptam, recitatam vero in Actione decima tertia Sextæ Synodi, sed dure admodum Latinitate donatam, his verbis:

VIII. CYRVS SVBDOLE CONSVLIT SERGIVM.

IX. CYRI EPISTOL. AD SERGIVM.

Deo honorabili meo domino benigno principi pastorum, patri patrum, vniuersali Patriarchæ Sergio, à Cyro humile vestro.

Prompto me existente, præsentem suggestionem porrigere Deo honorabili domino meo, diuersa mihi subuenere cogitationes, & in duabus sententiis animum partiebar: Putas me, inquam, decenti consentiam: Altiora te ne quæsieris, & potiora te ne scrutatus fueris. Et clausitra labia imponens, silere studebam. Aut auscultem me enim, qui dicit: Quærens quære, & apud me mane? Deinde in hoc me ipsum sufficienter exanimans, etiam seruendi sumebam fiduciam, cum ter beatitudinis vestræ à Deo inspiratam doctrinam in mentem recipere satisfactus, quod vnum è duobus, siue vtrumque ex hoc mihi conquireretur. Aut enim inquam suscipiar, aut per omnia emendabor in his, quæ suggeruntur, si non ita se habent.*

*perfuasus

Dum dignus fuissem effectus Deo honorabilis pijssimi vestigijs à Deo confirmati nostri Domini. Imperatoris licebit, *simulque & Deo similabilem eius condescensionem tuleptus fiduciam capiebam dominum iussionem cum serenitatis relegendi, quæ ad Arcadium sanctissimum Archiepiscopum Cypri contra Paulum Primatem Episcoporum minime Deo decenter construcha est. Cuius laudabilis ac Deo amabilis vere est omnis quidem intentus, piam & immaculatam nostra fides rectitudinem allegans, duas autem operationes in Domino nostro* IESV CHRISTO *posit vnitionem Deitatis prohibet*. Eam inuenens admirabam, & proferre tentabam honoratissimam Leonis epistolam, duas operationes eum alterutrius scilicet communione, quem admodum docet sanctissimus Dominus meus, proclamantem: Ex hoc ergo*

X. LATENS FRAVS HAERETICORVM.

* perhibet

deinceps

deinceps vbi certo seruone, venerandam suggestionem à Deo inseparabilium vestrorum ad relegendam subrebat suscepere, qua ducebatur & putabatur profate pie insionis esse rescriptum: mentionem enim faciebat illius Pauli, qui & Saulì, Seuerianì videlicet hæretici, qui (vt dictum est) in Armenia cõsenit Heraclium Imperatorem in expeditione aduersus Persas degentem. Sed pergit Cyrus:

XI. CYRVS DVM SERGIVM CONSVLIT VENENVM SPARGIT.

Opportune ergo nunc silentium gerere, & nequaquam contradicere perstruebar: versus ad eruditam à Deo doctrinam confugere didici, venerabiles eius syllabas postulans promereri, liquidius declarantes, qualiter duas operationes post vnitionem dicere recusantes, in vna, id est, singulari operatione in omnibus diuinis eloquiis possimus concludere: tam quod passibile, quam quod impassibile ipsius ineffabilis dispensationis Saluatoris nostri Iesu Christi, quatenus à Deo illustrata eruditione Deo instructorum vestrorum illuminata imperitia vestra, forsitan vel in hoc imitabitur pinguissimam atque sertilem terram: seminatamque verbi gratiam libenter suscipiens, ad fœcunditatem salutem perducet. Deo accepta denique sui orationes solite ministrare, iam mea parutati, quam sit, qui mecum sunt, benignus meus dominus dignetur. Et hoc sciptio: *Cyrus humilis exorans pro honoratissima vita Deo honorabilis domina mea Sergio.* huicque Cyri epistola, quæ Sergium male consultum in dubitationem primum inducens, ad ruinam illi vitam aperuit.

XII. NONIM MISCHANT SE DOGMATIBVS PRINCIPES.

Ex his puto intellexisti lapsum Heraclii, qui dum in Paulum Seuerianum hæreticum agit, se ipsum in eam hæresim conieciisse declarauit, qua duas in Christo voluntates & operationes negauit esse dicendas. Suo semper damno se immiscuisse Principes in dogmatibus decernendis, plurimis superius est declaratum exemplis: quod maxime in Heraclio perspicuum demonstratur, qui studens parti alteri, quasi veritatem defendens, pene nescienș, in profundum labitur hæresis, quæ infelix præclare partam, tot victoriis gloriam obscurauit, vt quæ inferius suis dicentur locis, apertissime declarabunt. Satis Principi ad salutem, vt obortas de fide quæstiones deferat ad primam sedem, à qua controuersiæ diriman tur, cuius arbitrio (si causa exigat) & vniuersale Concilium congregetur, atque interim ipse nulli se implicans nouitati, affectu liber, quid ab Ecclesia decernatur, expectet, vt sequatur.

IESV CHRISTI ANNVS 630.

HONORII PAP. V. Annus 5. HERACLII IMP. Annus 21.

I. DE ORTV MAHOMETIS.

ANNVS sequitur Redemptoris sexcentesimus atque trigesimus, Indictione tertia, quo defunctus ponitur in Annalibus pseudopropheta Mahomedus, siue Mahometes, siue Mahometus, vel Mahomat; à quo improba secta Mahometanorum oborta est. Monstrum tantum peperit & enutriuit Oriens, cuius deformitati monstra cedere necesse sit omnia, quæ siue Danieli, siue Ioanni Euangelistæ diuinitus demonstrata feruntur ad aliquod grande malum significandum. Præcursorem quidem Antichristi hunc omnium scelestissimum extitisse, Ioannes Damascenus asseruit. Vnde autem ei obuenerit vt propheta à suis crederetur, citati Annales ita declarant b: *Apud Homeritas hunc, siue in Arabia Felice, Hali parente ignaclita genitum, camelariamq; exercuisse artem, pauperemque hominem suam operam mercede locasse traduni, inhæsisseque seruitio cuidam potenti viduæ, quæ nomine Tagida * dicta erat, eiusque pascendos suscepisse camelos: & cum vafer esset ingenio, insinuans se domine gratia, effecit, vt eandem coniungeret sibi vxorem. Profectus vero in Palestinam, ibi versatus cum Iudæis & Christianis ab iisdem aliquid eiit conatus addiscere: mentemque vanam prurigo cum exogitaret honoris, ex occasione bene accepta nundinationem quandam exercuit, ex qua nomen sui prophetæ acceptum.*

Cum enim & à dæmone exagitaretur, & comitiali morbo laboraret, vxorem suam, quæ gravem ex eo capiebat dolorem, quod nobilis ipsa egeno homini & vexationibus obnoxio nupsisset, ita demulsit, quod diceret, ad conspectum Angeli Gabrielis ibi apparentis se cumidere. Erat amicus ei mulieri monachus quidam, qui ob fallam fidem ibi relegatus viuebat. Hunc mulier totam rem aperit, Angelis etiam nomine propalato. Is autem monachus vti opinionem eam prorsus in animo mulieri confirmaret, verum Mahometum Prophetam dicere aiebat eum enim Angelum ad quemuis virum mitti. Mulier verba impostoris illius monachi fidem habens, alios suis generalibus mulieribus fabulam enarrauit, ab iis porro ad viros aliorum est diuulgatum. Vbi vero semel innotuisset sciscet & creditum se esse prophetam, subipsi per imaginem quandam effinxit, eademque vt diuinitus accepta curiosa atque simplici populo facile persuasit, ac volumen vanis figmentis plenum conscripsit, quod è cælo sursum accepisse effinxit, suisque tradidit sectatoribus obseruandum: scilicet sacrum est, vt ita error vane conceptus, non miraculorum virtute, sed vt armorum magis magisque apud posteros atque etiam exteros valesceret.

II.

Quod autem ad seductorem monachum spectat: ex fragmento historico Anastasii Bibliothecarii, vbi de monacho isto agit, quisnam ille fuerit, declaratur his verbis: *Cum testimonium ei, Mahometo scilicet, daret quidam pseudomonachus Arianus, qui ob malam fidem Constantinopoli exmonasterio Callistrati exterminatus erat cum turpitudine sub Imperio Heraclii, iste scelestus nebulo seduxit istam & reliquas mulieres huiusmodi verbis: Venit, inquit, ille à visione quadam Angeli, qui dicitur Gabriel, & non ferens id spectaculum, concidit.* & paulo post: *Cum diebus illis Imperator Heraclius cum victoria à Persarum bello reuerteretur, & per Æbrithum transitur in esset obuiam ei iste le Deo exosus Mahomet, ferens ei victoriales laudes, sicut ipsum decuerat scelestum ille pseudomonachus, petitaque ab eo terra, qua pecoribus suis alendis sufficeret, petitionis compos factus est.* hæc ibi.

III.

Sed quomodo error acceperit augmentum, iidem qui supra Annales declarant, nimirum quod primum ad eum accurrerunt Iudæi existimantes ipsum esse, quem expectarent, Messiam; deceptique ex eis ipsum fecisse dicebantur, quod eum circumcisionem amplecti scisset: verum cum eundem immunda comedere cognouissent, nempe cameli carnem, è sententia recessere, sed tam cessarunt commouere eum in Christianos. Excogitauit autem ad sectam propagandam versutus nebulo illecebras ex voluptatibus carnalibus comparatas, feminarum multitudinem suis concedens in hac vita, & in futura iisdem consitum paradisum, in quo ipsis ultra ad cibum & potum laute abundeque suppeteret, & ad coitum pariter adfore pulcherrimarum multitudinem fœminarum; his vero potissimum poterutos fore, qui vel hostem occiderent, vel occiderentur ab hostibus: ista satis astute proponens, quo suos in bello fortes efficeret.

IV.

Vt igitur populos omnes alliceret, ex coniectis feminaliqua miscuit, nempe ex Iudæis circumcisionem, Deum is cultum, abstinentiam à carne suilla; ex Christianis Christi nomen, ita tamen, vt eum ficuti Ariani, siue Nestotiani, coleret.

V.

Rursum vero vt omnes fœces ejectas ad sectam alliceret ac sibi coniungeret, ex Manichæis etiam de Christo illud accepit, vt nequaquam Cruci affixum Christum diceret, sed vmbram Christi, Crucem pertulisse abominatus. De eodem Christo insuper blasphemus ista confixit, quæ his verbis recitat Damascenus: ait enim: *Christum autem dicit Verbum esse Dei & eius Filium, sed creatum atque seruum, eumque fatetur ex Maria sese semine genitum. Ait enim, Verbum ac Spiritum Dei, cum in Mariam intrasset, genuisse filium qui Dei propheta & seruus est. Iudæos autem ausos fuisse eum in Crucem agere voluisse, & cum eum temisset, eius quidem vmbram egisse in Crucem, Christum autem nec in Cruce affixum fuisse, nec mortuum, Deum enim ad se extra illos in cælum quod is esset charissimus. Hoc etiam commemorat, CHRISTVM, cum in cælum pertenisset, à Deo interrogatum fuisse, an Deus filium se esse diceret? Eumque facit hoc modo respondentem: Tu me, Domine, si placato animo: seu hanc meam orationem non fuisse, nisi pa-*

tam

a Damasc. hæres. in fin.

b Theoph. & Cedren. hoc anno Herac. Imp.

* ἀαδιγὰ. vel ἀαδιγὰ.

MAHOMETIS ORIGO ATQVE PROGRESSVS.

tuam non subsidere servantem. Homines sunt isti, qui contra leges hæc nec dixisse arguuntur, falsoque nec ea commemorasse crimine, & hæc nec dixisse, nec commemorasse errarent. Tum Deum hoc vult ex responsis esse: Scio hanc tuam non fuisse orationem. Alias multa monstri similia in eo narrat commentaria, quæ ridicula sunt. hæc Damascenus, qui paucis (nec enim multis indigent) quæ ab impostore tanto sunt dicta, confutat.

Ad hæc præterea alias circulator adiecit ineptias, nempe sibi vt vincatis cultori fideli tradendas claues paradisi in die iudicii. Fatum insuper asserunt, & siue ad bonum, siue ad malum homines destinati. Cultum præterea astri, quod Cubar dicunt, nempe Luciferi, siue Lunæ, commisisse traduut, ne Gentilitiæ superstitionis secta exors existeret. Hanc autem de cultu Luciferi fuisse Sarracenorum unquam superstitionem, refutat S. Hieronymus in Esaiam. Ista itaque & alia pudenda confarcions, ad omnium consternationem vafrum illud excogitauit: quod enim satis intelligeret cuncta, quæ miscuisset, pertæsile soluenda atque destruenda fore, si ad exactæ disquisitionis reuocarentur examen: de traditis à se institutis veruit dispari. Sicque miseros, quos decipiebat, comecit in fotum, eosdemque ne inde emergerent, excæcauit. Quid autem de eodem impostore centum & tredecim fabellas in Eudoio monacho Euthymius in sua Panoplia recenset, quas singulas tibi reliquimus confalendas. His igitur commentis & impostoris circulator iste nefandus filiarum concilauit sibi Abaum regnum, in quo vbi exegisset annos nouem, defunctus est. De cuius sepulchrali peregrinatione ad illud assidua Ionicus agit plurimis, vt de ritibus cultuque superstitionis huius scribit in hæc verba:

Dicunt id, inquit, in loco quodam, cui nomen est Mecha, Abdes, regnum mala exquisita duxerant, & grauiter eum luxerunt. Quotannis in eius honorem sacra faciunt Arabes: hero a etenim quidam mirifice potuit, eandemque virum sanctum à Deo orasse, vt ipso ægro ferret; quem in damnis legibus non tyrannum, sed rerum quidam equitatem vel in primis amantem indicarunt. Expulso post, cum agit de Homare eius discipulo & successore: Sepulchrum quoque in honorem Mahometis adiunxit, & mirabat. Sacra quoque magna quotannis in honorem eius peragebant. Postea sit aliquantum, vt Mahometen adorarent. Inuocatus ipse ferri asserebat, qui ipsius sepulchrum misisset. Etiam bella non pauci ex Asia, Libya, Europaque Mahometi sepulchrum aduenit, putantes se hinc maximam colligere religionem, & proficere. Quidam ex ipsis veram peregrinationem nouimus, quidam ad gentium numerantur, qui pro ipsa peregrinatione sepulchrum frequentant. Via autem, qua ad sepulchrum itur, ita asperrima & difficillima. Etenim est enim per arenosas ultra camelorum alimenta pertantum spatium: nec enim aqua, qua utantur, ad tantum prompta est sufficiens quantitas. In hac igitur eodem necessaria præparantes, camelos conscendunt, viatores ferunt, qua viam demonstrent magneta quidam lapidem. Collegimus igitur ab Septentrionali plaga, ex alia parte emitti, ex eam conciliatrices perpetuo. Vbi autem ad sepulchrum, vbi aquarum scaturigines sunt, aquantes inde ex magna ea arena, intra quadraginta dies ad Mahometi urbem reuertuntur. Sepulchrum eius compertum habeo extructum in quadrilatum spatium, & sublime pendere in medio templo. hæc Ionicus.

Pro nomen mirati non definunt, cum nulla vnquam alia Ecclesia, quæ plures sordes in vnum collegerit, quæ vnitatis firmitate subsistat, quam hæc, quæ ab omnibus, qui de ea egerunt, siue veteres, siue recentiores, nihil, inuisque intectanda proponitur potius, quam confutatione digna fuerit existimata: tamen ad hunc annos hactenus malo ibas in dies augmentis progressa, non miraculis quidem vel virtutibus, sed humanæ potentiæ dumtaxat & voluptatum illecebris, ad quidem Deo occulto iudicio permittente. Cæterum quidem sectam semper tum à Latinis, tum Græcis, pluribusque contra eam ingeniis, miraculisque plurimis (de quibus infra fusius locis agendum) errodis esse conuictam, eamque Dei mirabili fidem certum faciens fuoxia erroremque dare non fuerit, sed mille signis voluerit, iugulis plane seculis, falsitatem eius aperta luce monstrari.

Successisse Mahometi Eububezer, citati ante Annales tradunt, tenuisseque principatum annos tres vsque scilicet ad vigesimum quartum annum Imperatoris Heraclii. Ne quid autem nos antiquitatis subtraxisse videamur: hic ad postremum addimus, quæ de origine & obitu eiusdem pseudoprophetæ à S. Eulogio martyre, qui sequenti seculo claruit, in suo Apologetico narrantur ex codice Legerensis cœnobii accepta, quæ tamen in iis, quæ ad annorum numerum pertinent, esse deprauata nosciuntur.

Reddamus hic singula totidem verbis, quæ sic se habent: *Cum essem olim in Pampilonensi oppido positus, & apud Legerense cœnobium commorarer, euoluique volumina, quæ obtinent, gratia digni scindi incomperta reuolucrem: subito in quadam parte cuiusdam opusculi Isaac de nefanda vate historiolam absque auctoris nomine reperi.*

IX. 654. DE MAHOMETE EX S. EVLOGIO.

Exortus est namque Mahomat hæresiarches tempore Heraclii Imperatoris, anno Imperii eius Septimo, currente Era 556. In hoc tempore Isidorus Hispalensis Episcopus in Catholica dogmate claruit, & Sisebutus Toletæ regale culmen obtinuit. Ecclesia beati Euphrasii apud Illiturgi vrbem super tumulum eius ædificatur. Tolcto quoque beato Leocadia aula nitro opere, iubente præclaro Principe, culmine alto extenditur. Obtinuitque præditus Mahomat nefandus propheta principatum annis decem, quibus expletis, mortuus est, & sepultus in inferno. Exordia vero eius fuerant talia. Cum esset pupillus factus est cuiusdam viduæ subditus. Cumque sui negotii curam vcnc Victor discuteret, caput Christianorum conuenticulis assidue interesse, & vt erat astutus, tenebre silens capsi nonnullas collationes Christianorum memoriæ commendare, & inter suos bruto Arabes canctis sapientior esse. Viduinis vero suæ successus famulc, cum patrona sua iure barbarico in tra congressus est. Mox quecerorum spiritu in specie vulturis ei apparens, os aureum sibi ostendens, Angelum Gabrielem esse se dixit, & vt propheta appareret, impetrauit.

Cumque repletus esset tumore superbiæ, capit insolita vetus animalibus prædicare, & qualitatione qualem, vt ab idolorum cultu recederent, & Deum incorporeum in cælis amarent, insinuauit. Arma sibi credentibus assumere iubet, & quasi mox fidei zelo, vt aduersarios gladio trucidarent, constituit. Occulto quoque Dei iudicio, qui olim per prophetam diuersas b: Ecce ego suscitabo super vos Chaldæos gentem amaram & velocem, ambulantem super latitudinem terræ, vt possideat tabernacula non sua, cuius equi velociores lupis vespertinis, & facies eorum vt ventus vrens, ad congregandos fideles, & terram in solitudinem redigendam, iustere eos permisit. Primum namque fratrem Imperatoris, qui illius terræ dominum tenebat, interimunt, & triumphos de triumpho victoriæ, gloriosi effectis apud Damascum Syriæ vrbem regni principem fundauerunt. Psalmos denique idem pseudoprophetæ in ore insensibilium animalium compositi, vitulæ scilicet rubræ memoriam faciens. Aramea quoque mussitidæ ad capendas vanitates historiam texuit. Vnde præterea & rana cantus quosdam composuit: vt sutor vnus exercitor eruditus, gaerulitas vero alterius in cibis labia non desineret.

b Habac. 1.

X. MAHOMETIS TYRPISIN CONTINENTIA.

Abas quoque ad condimentum sui erroris in honorem Ioseph, Zachariæ, suæ etiam genitricis dominæ Mariæ stylo suo digessit. Cumque interanto vaticinio sui errore duraret, vxorem vicini sui nomine Zeid concupiuit, & sua labidini subiugauit. Quod scelus maritus eius sentens, exhorruit, eamque propriæ sui, cui contradicere non valebat, permisit. Ille vero quasi ex voce Dominica ei lege sua illud annotauit dicens: Cumque audiret illa displicuisse in oculis Zeid & eam repudiasse, sociauimus eam prophetæ nostro in coniugium: quod ceteris in exemplum, & posteris fidelibus id agere expertibus, non sit in peccatum. Post cuius tanti sceleris facti una mors animæ & corporis illius simul appropinquauit. At ille interitum solimet in ore persentiens, quia propria virtute se resurrecturum nullo modo sciebat, per Angelum Gabrielem, qui ei in specie vulturis apparere, vt ipse eiebat, solitus erat, resuscitaturum se certis diepradixit.

a præsentiens.

XI. CANES DEPASTI CADAVER MAHOMETIS.

Cumque animam inferis tradidisset, solutis de miraculo, quod se pollicitus fuerat, ardua vigilia cadaver eius custodire iussserunt. Quem cum tertia die fatentem vidissent, & resurgentem nullo modo cernerent, Angelos ideo non adesse dixerunt, quia præsentia suorum terrerentur. Iuncto igitur salubri (vt parabant)

putabant, consilio priuatum custodia cadauer eius reliquerunt: statimque vice angelica ad eius fauorem canes ingressi, latus eius deuorauerunt. Quod reperientes fratres, residuum cadaueris eius humo dederunt; & ob eius vindictam diuinam, annis singulis canes occidere deprehenduntur: vt merito cum eo habeant illi participium, qui pro eo dignum martyrium subire martyrium. Digne ea quidem accidit, vt canum ventres tantus ac talis propheta repleret, qui nō solum suam, sed multorum animas inferis tradidisset. Multa quidem & alia scelera operatus est, quæ non sunt scripta in libro hoc: hoc tantum scriptum est, vt legentes, quantus hic fuerit, agnoscant. Ad honestandum autem tale portentum, à successore mirificum constat erectum illi esse sepulchrum, de quo superius dictum est.

Porro hæc & alia plura in detestationem sectæ nefandæ publicis scriptis ab eodem auctore vulgata in oculis ipsorum Saracenorum tunc grassantium in Hispanias liquet: vt plane non contemnenda ea sint scripta, quæ in opprobrium ipsorum Saracenorum de tali impostore veluti propheta gloriantium coram ipsis obiecta fuere. Sunt & alii, qui pseudoprophetæ huius cunabula, progressus, obitum, leges atque alia prosequuti, de his volumina confecerunt, quæ tu consulas. hæc ad Annalium institutum satis sunto: abstinuimus enim libentius, quod multa fabulosa in eis posita inuenerimus.

XII. At dum hoc monstrum coalescere incipit in Oriente, armorumque potentia, quod non posset veritate, auctoritatem tibi conciliare fatagit, dormitat sterritque bonus Heraclius, immo depositis armis, nulla de tuendis iam partis cura solicitus, nec timore perculsus de perdendis, quæ Romani essent Imperii; vigilansque cum Monothelitis, omne consilium agitat, simulque potentiam omnem adhibet, vt dogma stabiliat. Vafrum diabolus excogitauit inuentum, vt his tricis teneret Heraclium occupatum eo tempore, quo ipse adeo grande malum, quo maius nunquam fuisset in orbem illatum, machinari cœperat in Oriente; faceretque Ecclesiastico bello occupatum Heraclium detineri, quo tempore ipse in Christianam religionem & in ipsum Romanum Imperium insuperabile prælium præpararet: adeo vt minime à scopo veritatis abesset, qui dixerit, nullum Romanorum Imperatorem maiora damna, quam Heraclium in Christianam Rempublicam inexisse*, dum ad extinguēdam facem diaboli non accurrit, sed alteri incendio fomenta interim parat. At de his satis.

*inuenisse.

XIII. CYRVS EPISC. ALEXANDR. Hoc eodem anno, vbi Gregorius Episcopus Alexandrinus sedisset annos decem, moritur, atque in locum ipsius subrogatus est Cyrus ex Lazorum Antistite id operante Heraclio Imperatore, qui eo vtebatur familiarissime. Hic quidem sub Catholico nomine quasi prædicator Chalcedonensis Concilii, ac veluti assertor & professor epistolæ sancti Leonis Papæ, dum conciliatorem & sequestrem agit pro reuocandis hæreticis ad Ecclesiam Catholicam, nouis excogitatis artibus, Catholicos, quos inuenit, in hæresim nescientes induxit. Quomodo autem id acciderit, suo loco dicturi sumus.

Hoc pariter anno Honorius Papa, deiecto Fortunato hæretico Gradensi Patriarcha, subrogauit in locum eius Primogenium. De his extant ipsius Honorii Papæ litteræ his verbis conscriptæ:

a Ex Chron. manuscr. apud Dan. Ducem Venet.

Honorius Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectissimis fratribus vniuersis Episcopis per Venetiam & Istriam constitutis.

Suademus, & decretales apices fraternitati vestræ dirigimus, per quos experimur, vt loco Iudæ alium vitæ probabilis ad regendum gregem Dominicum promoueatur. Et non immerito vt, qui deiectus est, & Iudæ actibus comparatur, & moribus. Nam quod ille in capite, hoc iste videtur exercuisse in corpore. Primogenium itaque subdiaconum & Regionarium nostræ sedis Gradensis Ecclesiæ Episcopali ordine cum gaudij benedictione decreuimus consecrandum. Oportebit ergo fraternitatem vestram iuxta legem Ecclesiasticam cuncta disponere, capitanea vestræ fraternitatis ei exhibere. Nos enim dirigentes hortamur nostros ad excellentissimum Longobardorum regem, quatenus ipse pro nostra dilectione, & abnegata concordia vnitate Deo rebellium & perfidum, nec vota quæsumus, secum assumere absolute monstratur, expetat, & repetere non moretur: vt & hi, à quibus repetuntur, à partibus Christianissimæ Reipublicæ parem iustitiam consequantur. hæc Honorius, qui dignissimo titulo & merito quidem Venetam Rempublicam Christianissimam nominat: vtpote quæ, reiectis schismaticis, Romanæ Ecclesiæ adhæsillet, & ne implicaretur eorundem schismaticorum laqueis, à Romana Ecclesia petere soleret Episcopum: quo amplissimo titulo gloriosa, potentisque longe lateque terra marique dominum felicitet propagauit.

XIV. EPIST. HONORII PAPÆ AD EPISC. VENET ET ISTRIÆ.

Ne quid autem minus haberet Gradensis Ecclesia ab Aquileiensi, ipsi Romani Pontifices eandem Ecclesiam pallii insignibus & Patriarchæ nomine illustrarunt: nam (vt superius dictum est) ipse etiam Gradensis Episcopus Patriarcha inuenitur sæpius nominatus. Vnde & factum est, vt immortalis inter vtrumque creuerit æmulatio, & excitatæ perennes discordiæ fuerint, perpetuaque odia coaluerint, quæ nutrita sunt opera sæcularium Principum, studentibus Longobardis Patriarchæ Aquileiensi (qui & securitatis causa Forum Iulij sedem transtulit, ob idque & Forojulienſis Patriarcha est appellatus) fauente vero Gradensi Patriarchæ Ravennate Exarcho post Romanum Pontificem. Porro sicut Exarchus nunquam destitit ipsam Aquileiam infestare, ita Longobardi Grados, siue Gradus: nam audi, quæ dicit Paulus *b* de Duce Forojuliense, Lupo nomine: *Hic lapsus in Grados insulam, quæ non longe ab Aquileia est, cum exercitu, per stratam, quæ antiquitus per mare facta fuerat, introiuit, & depredata ipsa ciuitate, Aquileiensis Ecclesiæ thesauros exinde auferens deportauit.* hæc ipse, qui & suspensum addit *c*, à Paulo (quem alii Paulinum dicunt) Aquileiensi Patriarcha translatos fuisse Ecclesiæ Aquileiensis thesauros ad Grados, dum fugeret Longobardos in Italiam irruentes.

Accidit præterea, vt inter Longobardos & Venetos implacabile diu vigueritbellum, quemadmodum inter vtramque Ecclesiam Aquileiensem & Gradensem immortales exiterunt contentiones: quæ licet sæpe fuerint sedatæ à Romanis Pontificibus, turbus pullularunt. Verum pro Ecclesia Gradensi semper insurrexisse ipsos Romanos Pontifices, litteræ Gregorii II. & Gregorii III. Romanorum Pontificum docent, ex quibus apparet eos ab inuadentibus Aquileiensibus Patriarchis nitentibus vobis Longobardorum semper tutatos esse. Siquidem Gradensem Ecclesiam Romanorum Pontificum auctoritate erectam, firmatam, stabilitam, atque defensam, Venetorumque Rempublicam Gradensis Ecclesiæ occasione à Romana Ecclesia hausisse plurimum adiumenti: cuius ea ipsa optime conscia, ad natum Romani Pontificis parata semper fuit in Longobardos insurgere. Decent id litteræ Gregorii Secundi Romani Pontificis ad Vrsum Venetiarum Ducem, cum ei præcepit inhærere Exarcho ad expellendos Longobardos, cum occupasset Ravennam: quod & feliciter gestum est, sed de his omnibus fusius inferius suis locis dicendum erit. Hæc eodem occasione litterarum Honorii, quibus Venetorum Rempublicam Christianissimam nominat: vt videas, quo firmiter posito fundamento, tam nobilis structura creuerit.

Hoc eodem anno passus legitur apud Legionem in Hispania S. Vincentius Abbas, quod à perfidis Arianis tentus, nollet ipsis ipsorumque hæresi consentire: hic igitur pacis Ecclesiæ tempore, magna Dei gratia, adeptus est coronam martyrii. Cuius epitaphium vt hactenus lapidi incisum legitur, hic tibi in martyris memoriam describendum putauimus, vt se habet antiquitus suis erroribus scriptum:

Hoc tenet ornatum venerandum corpus Vincentij Abbatis.
Sed sua sacra tenet anima cœlestia sacerdos.
Regnum mutauit in mœstum cum gaudia vitæ:
Martyrij exemplo signans quod membra sacrata,

Deus

Demonstrante Deo ratio hic reperit index.
Quater decies quinos & duos vixerat annos,
Mysterium Christi mente sincera minister,
Raptus ab hoc subito sic venit ad aurat,
Sic simul officium finit vitamque reuocat.
Spiritus admittit Domini quo tempore sanctus,
In regnum sanè deduxit, animamque locauit.
Omnibus his mirum est flammis tollere flammas.
Obijt in Præcepto Dei quinto Idus Martij, ÆRA
D C LXVIII.

Verum etsi obscura sit dictio epitaphii, clara tamen est memoria martyris, qua ponitur inter martyres in tabulis Ecclesiasticis, in vniuersa Ecclesia Catholica annis singulis peteuenda tertio Idus Septembris, fortasse quod ea die corpus eius inuentum, vel translatum fuerit.

IESV CHRISTI ANNVS 631.

HONORII PAP. Annus 6. HERACLII IMP. Annus 22.

SExcentesimus trigesimus primus agitur Redemptoris annus, Indictione quarta, quo res Orientalis Imperii fractaque magnopere cœperunt. Ex quo enim Heraclius Imperator est naufragatus à fide mala cuncta Romanum Imperium insalcerant: nam vsque dum coluit pietatem, Deus præcedebat: castra fidelium: vbi vero de acceptis beneficiis nimis ingratus apparuit, excitauit contra eum barbaros Arabes, de quibus nihil tale timuerat. Ita nouit Deus in rebelles fidei Catholicæ Principes excitare gentes vltores: quibus velut virga furoris iratus plagas illis infligit.

Hoc siquidem anno (vt produnt Annales) post Mahometis Principis obitum, cum iam Persarum Regum potentia collapsa penitus esset, consumptis inter se ipsis bello ciuili, cœperunt Arabes bellum gerere aduersus Romanos: quanto autem eos damno affecerint, quæ dicturi sumus annis sequentibus, demonstrabunt. Laborabat interea Heraclius pro Monothelitarum hæresi roborunda, consipiente cum ipso, immo impellente eum Sergio Constantinopolitano Episcopo. Porro res ita se habebat, vt pulchro velamine pacis errori impius obtegeretur: adeo vt eiusmodi ipsorum conatus potius extirpario hæresis quam eius propagatio exterius videretur. Etenim quæ ferebant Monothelitæ, defensores se esse Chalcedonensis Concilii, hæresim vero tam Nestorii, quam Eutychetis, fugere aliorum, euersores: adeo vt toto ferme hoc nostro tempore, quo vixerunt, tum Sergius, tum Heraclius persteuerarint inter suos Catholico nomine: nec per annos plures fuit eiusmodi hæreticorum vaticinia detecta. Quomodo autem ista se habuerint, quæ annis sequentibus dicturi sumus, aperient.

Quod vero ad res pertinet Occidentales: hoc ipso anno, vbi Clotharius Rex Francorum annos quadraginta quatuor regnasset, ex hac vita migrauit, relicto totius regni hærede filio Dagoberto. Sed antequam de successore agamus, quæ de eo sunt reliqua, nec certi anni periodo definiri possunt, hic memoria digna in medium afferamus & primum quæ ab Aimoino in hæc verba narrantur:

Hunc, inquit, *Clotharium beatus Sulpitius tunc quidem Archiepiscopus, postmodum autem Bituricensium Episcopus, anteriori tempore à graui liberauerat fiberium incommodo, septem prius diebus consummato ieunio. Fuit autem Clotharius patiens, litteris eruditus, timoris Dei plenus, pauperibus necessaria tribuens, Ecclesiarum Dominos atque sacerdotum vtilitati consulens. Verumtamen subditos aliquantisper versutia fuisse ferunt eos, vt beatum Lupum Pastorem Senonum à sede propria expulsum, in exilium mitteret.* Sed præstat hæc petere ex Actis ipsius Lupi sanctissimi viri, vbi causa exilii pulchre texitur, & Regis pœnitentia digna memoria recensetur, Causa enim, cur exularit, in rebus ab eo gestis sic aperitur.

III. S. LVPVS SENONEN. EPISC. EXVLAT.

Postquam Clotharius Burgundiæ regnum obtinuit, Farulfum virum multa sæculi dignitate pollentem ob regia negotia curanda eo ablegauit. Is à Rege latere digressus eius iussa quam primum executurus, vbi prope Senones venit, multa animi indignatione cœpit permoueri, quod sanctus Antistes ei cum muneribus obuiam non procederet. Deinde intra vrbem susceptus, torua vultu beatum virum intuebatur. Sed audiuit ab eo: Oportet semper obedire magis Deo, quam hominibus. Sacerdotis est plebem regere, & Principes sæculi diuina præcepta docere: itaque par est illos ad eum potius accedere. Farulfus ira & furore percitus, multa ad Regem de sancto viro falsa retulit, adiutus etiam opera nequissimi Medegisili, qui in sancti Remigij suburbio monasterium tenens, sancti Episcopi locum occupare conabatur. Iis ergo nefariis virus regias aures incantantibus, Clotharius Rex commotus beatum Antistitem iubet exulare Vinemagi, qui est Neustriæ pagus. vbi eum inultos conuertisse tradit, additque demum ipsum opera sancti Ragnegisili Archidiaconi & sancti Vuinebaudi reuocatum fuisse:

IV.

Quanto autem eum Rex Clotharius acceperit desiderio, ista ibi subduntur: *Lætatur Rex & proceres omnes gratulantur tanti Antistitis præsentia: contemplatusque eum Rex pietate flexus, ad pedes eius humi prosternitur: veniamque ab illo deprecatur. Cernens vero eum afflictum, corpus eius macie confectum, caput intonsum, barbamque minime rasam ob cumulandum abstinentiæ rigorem: tremens & eiulans Rex eum multo gemitu eius misertus se reum fatetur, & sancti viri delatoribus dira imprecatur: iubetque eum honorifice tractari, comamque & barbam tonderi. Postquam autem suus ei decor redditus est, eius clerum voluit Rex conuiuio interesse. Ibi tum, Christo agente, repentina conuersione cernere erat regem ex persecutore factum ministrum beati viri, & suis manibus ei cibum porrigentem, qui antea illi penuriam attulerat.*

Rursus vero petens sui facinoris veniam, à sancto Episcopo lenatur è puluere, multaque ei offert munera Ecclesiæ vsibus profutura, atque ita demum iubet eum ad suam vrbem se recipere. hactenus de sancti Lupi ab exilio restitutione: ex quo discant sacerdotes cultores se esse debere iustitiæ, & nihil remittere sacerdotalis constantiæ timore Regum. Siquidem alterum de duobus sit necessarium fore, vt vel cedentes veritati Reges; & victi virtute, se (vt decet) subiiciant sacerdotibus, vel si refiliant, obstinateque eosdem persequantur, parari sibi hac ex parte maiorem gratiam, & gloriosiorem præparari coronam sacerdotes ipsi non dubitent, secundum illud Ambrosii in obitu Valentiniani: *Felicem Episcopos persequantur Imperatores, quam diligant.* Porro quod pertinet ad sanctum Lupum, vir mirificus egregia claruit sanctitate, inque edendis miraculis mire virtus eius enituit.

V.

Defuncto igitur Clotharo Rege, eius filius Dagobertus solus potitur Francorum regno, cuius regimini reliquerat Clotharius præfectum Pipinum Ducem Neustriæ; quem sibi in maiorem domus ob egregias ipsius virtutes idem Clotharius adsciuerat. Sed tanti viri summa pietate insignis memoria haud est prætereunda. Dicendus hic Pipinus eius nominis primus, ex quo duo alii, secundus scilicet, ipsius nepos, & tertius Pipinus secundi nepos, qui etiam regnum Francorum per Zachariam & Stephanum Romanos Pontifices est adeptus: vt videas, ex quibus progenitoribus ille prouenerit. Accepimus ista ex Stephano Abbate, qui res gestas S. Modoaldi Archiepiscopi Treuirensis prosecutus est: vbi, ne confundatur historia de duobus Pipinis vitis clarissimis genus texitur. Prior enim, de quo est sermo, fuisse ponitur Carlomanni senioris filius, qui ex nupta sibi leta religiosissima fœmina hos acceperit liberos, Grimoaldum, Gertrudem, & Beggam, pietate omnes insignes, ex Begga autem iuncta matrimonio Ansegiso filio sancti Arnulfi postea Metensis Episcopi, sit natus Pipinius iunior, senioris nepos, eius nominis secundus, ex quo natus est Carolus cognomento Martellus: ex Carolo vero tres sunt geniti filii, Carolus, Carlomannus, atq; Pipinus tertius ordine, primus autem eius generis Rex Francorū.

TRES PIPINI.

VI. QVALIS PIPINVS MAIOR.

Sed & primo Pipino modo dicendum, cuius virtutum præconium post alia verbis istis Stephanus Abbas summatim perstringit, dum agit de Itta sanctissima fœmina sorore sancti Modoaldi ipsi in matrimonium collocata a:

a Steph. in vita Modoald. l. 1. c. 2. & 34. ap. Sur. die 12. Mai.

Fuit namque probatissimæ vitæ ac purissimæ famæ, sapientiæ domicilium, consiliorum thesaurus, defensio legum, controversiarum finis, munimentum patriæ, decus curiæ, via Ducum, & disciplina Regum, & inferius de eodem: *Clarebant tunc temporis in palatio viri strenuissimi idemque religiosissimi: inter quos eminebat Pipinus Carlomanni filius Dux clarissimus & Maior domus sub Clothario, Dagoberto & Sigeberto potentissimis Regibus.* & paulo post: *Eo tempestate Dagobertus rerum potiebatur, sub quo idem Dux dignitate modicum à sublimitate regia differente praktus omnia regni negotia prudentissima dispositione ordinabat, præstabatque tam in bello fortitudine, quam iustitia in pace. Erat enim erga Regem sidei seruantissimus, erga populum vero tenacissimus æquitatis, & in discernanda vtrorumque causa fortissimo animi iudicio persistens, nec munera populi ad subvertendum ius regium respiciebat, nec gratiam Regis ad obtrectandum populi iustitiam attendebat. Siquidem Regem Deum Regi hominis præferebat, cuius mandato prohibitum noverat* b *vultum potentis honorare, vel personam pauperis in iudicio attendere. Tam ergo quæ plebis erant, plebi defendebat, quam quæ Cæsaris, Cæsari restituebat.*

b Leu. 19.

VII. DAGOB. REGNVM QVAMDIV FLORIDVM.

Tali huius Ducis industria & consilio Dagobertus eo celebritatis splendore enituit, vt liberalitate, iustitia, mansuetudine, aliisque virtutibus, quibus Regem decebat, plures ante se Reges præcesserat. Sed hanc regnam viam, hanc virtutis lineam tenuit, quamdiu sanam doctrinam sapientissimi præceptoris instituit, & non ad sua desideria coacervauit sibi magistros. Felix, si secundum viri sapientis monita c *de mille pacificis suis vnum hunc elegisset consiliarium. Sed demum Salomonis à exemplo depravatum est cor eius ad tempus per mulieres, vtique solet in magna rerum copia ac solita libertate præcia esse in consensum peccati natura mortalium, ob diuitiarum assluentiam ac secundos rerum successus à bono honestoque in pravum abstractus, salubribus monitis aures occlusit. Capit ergo tam auaritia, quam libidine æstuare, vbus Ecclesiarum novos thesauros implere. Cuius impudentiam dum Pipinus dolore permotus liberrimo ore increparet, exprobrans quod maximis Dei beneficiis ingratus existeret: ille obscœnis libidinibus potius, quam sanis obtemperans consiliis, tentabat magis more phrenetici Medicum qualibet modo extinguere, quam à pravitatis suæ furore respiscere.*

c 3. Reg. 11.

VIII.

Sed benignus Dominus, qui suos salvare decrevit, nunc à malis liberat, nunc etiam innocios seruat, & pium Ducem à periculo mortis potenter eripuit, & maleuolum Regem ab effusione iusti sanguinis misericorditer revocavit. Nam saniore consilio reputans dignitatis sua statum labefactari, si virum nobilem potentem, fide ac iustitia populoribus acceptum perimeret, paulatim animum reflexit, cæpitque egregium Ducem in tantum reuereri, vt conceptam malitiam in pacem & gratiam commutaret. Quod sapientissimus Dux non sua industria, sed diuino adscribens misericordiæ tanto magis in modum sancti animalis oculos ante & retro habentis studebat in cunctis se prudenter agere, & ad diuinæ iustitiæ lineam omnes iudiciorum suorum sententias dirigere. Sed quia sanctarum Scripturarum scientia minus eruditus erat, prudentes quosque viros, quos in timore ac dilectione Dei noverat excreuisse, omnium consiliorum vel negotiorum suorum socios assumebat. Nam & Arnulfum Metensem Pontificem, qui ante Pontificatum hanc eandem dignitatem irreprehensibiliter administraverat, & postmodum eo defuncto, beatum Chunibertum Colonensium Antistitem pari sanctitatis fama illustrem in hac negotiorum administratione curabat adhibere participem. hæc & alia Stephanus in laudem viri religiosissimi: ad quæ addimus corollarium ex rebus gestis e sancti Vuironis in Scotia Episcopi miraculis clari, vbi hæc de eximia religione Pipini: *Dux autem Pipinus tanta cum veneratione habuit, vt tanquam præsuli animæ suæ vtaque patrono, propter eximiam sanctitatem sua illi peccata confiteri solitus sit, nec erubuerit ad faciendam confessionem, detracto calceo, cum adire, cuique oris imperio parere: sapius etiam volebat eum interesse communibus consultationibus maiorum, &c.*

e Extant apud Sur. die 8. Mai.

PIPINI HVMILITAS CVM SVA CONFITERETVR PECCATA.

Vidisti, lector, quanta pietas Principis huius fuerit, vt non nisi ob pœnitentiæ signum, discalceatus, consueuerit sua sancto viro confiteri peccata. Quosnam tu sapientiores dices, hunc Deo dilectum sanctissimum virum, an à fide Catholica refugas homines eiusmodi instituti derisores. Sed quod modo de S. Vuirone occasione Pipini opportuna incidit mentio, agamus hic de eius ad Episcopatum promotione, quæ sic se habuit: prout in iisdem ipsius rebus gestis narratur.

Erat ciuis insula consuetudo, nempe Scotiæ, vt primo eligerent incolæ Episcopum, deinde electum Romam mitterent, Summi Pontificis manibus consecrandum, atque ita demum reditrum ad sidem suam. Itaque licet multum refragaretur sanctus Vuiro, non tamen à sua sententia discessit plebs fidelis, sed etiam inuitum illum eligens, compulit tandem assentiri. At ille hac occasione nactus opportunitatem è patria emigrandi, pia peregrinationis amore, vrgentis populi ad tempus cessit voluntati, licet coram Deo longe alia esset animi eius intentio, quæ tandem etiam non est vota frustrata suo.

Abit igitur Romam non terrena dignitatis ambitione, sed discupite peregrinationis desiderio impulsus. Comes autem illi & itinerii & voti accidit Plechelmus sacerdos virtute venerabilis, nec statu maior, nec meritis multo minor. Erat ambobus cor vnum & anima vna in omnibus. Cum autem per Angliam iter facerent, diuinitus illis adiunctus est Osgerus Levita, qui præsentis cælestis patriæ desiderio terrena contemnens, beato viro adhæsit.

Tum vero iter optatum securius vir sanctus cum suis prosequens, Christo duce, prospero cursu mare emensus, tandem Romam peruenit: Vbi beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli limina labris tres illi premunt, pauimentum lachrymis rigant, precibus & votis altaria cumulant, & in cælum preces transmittunt, loca sancta crebro inuisunt. Nec defuit Christus gemitus seruorum suorum, quod querunt, diuinitus illis non negatur. Vbi autem Romam * *Pontifex eos aduenisse cognouit, beatum Vuironem ad se accire.* * Lum. *Ille vero sine dilatione cum sociis ad Pontificem accesit. Intuitus autem illum Pontifex, ex vultu animum eius cognouit, mox que eius ruens amplexus, osculatus est eum non sine lachrymis. Deinde oblata colloquendi opportunitate, Pontifex nomen & patriam eius quæsiuit, primo exposuit causam aduentus sui, & cur ab aquilonis hominibus eo missus sit, deinde animi sui votum tanto sanctitatis Pontifici exponens, eius pedibus aduolutus, quam potest instanter petit, vt suum velit probare assensum, nempe vt liberum esse fineret.*

At Pontifex nihil motus eius precibus papale Dei potius implere voluit & eius electioni suffragari. Inuitum igitur denique reluctantem, Episcopum illum ordinat, eumdem honorem emeritis præclarum sanctis viri socio, amboque complexus, multis auctos muneribus remisit in patriam, sua auctoritate præmonens beato Vuirone, ne se vlla peregrinationi daret, donec esset reuersus ad suos. hucusque de ordinatione Vuironis auctor, qui de reliquis sancti viri præclaris rebus gestis pergit narrare historiam.

Sed reuocat nos temporis ratio ad Dagobertum Regem, cuius regni exordio sanctus Arnulfus Metensis Episcopus, qui eum educauerat, de quo superius dictum est, non nisi diuinitus inspiratus, quod Regi ne non sine proficuum amplius præuidisset, eremum petiit. Rem gestam ita à Iona Abbate huius sæculi scriptore narrat audi: *Defuncto itaque Clothario Rege, cum adhuc beatus Arnulphus Episcopus eodem desiderio quo prius, conuersandi videlicet in eremo, flagraret, & iterum atque iterum à Dagoberto Principe, quem ipse diligentissime nutricarat, licentiam huius rei petebat, instinctu diaboli commotus aduersus eum Rex, cum ei diu quam nimis importunus in petendo fuisset, arrepto mucrone velut eum sauciaturus à se removere. Tunc ille ante pendens iram mortiferi Regis, constanter dixit: Quid agis, miser? mala pro bonis mihi quærere vis? Nunc autem, quandoquidem ita placet, saciasi in me quantum velis: ego pro illius amore mori non dubito, qui mihi vitam dedit, & pro me mortuus est. Hac eo dicente, cum vnus astantium procerum blandis verbis redargueret temeritatem Regis, sedatus est furor ipsius, & mediante gratia Dei, caruit effectu sceleratus affectus. Interea superueniente Regina, vt audiuit commemorant, qui contra virum Dei fuerat causa incanduerat, prostrauit se vna cum Regepedibus eius, & vt sui misereretur remittendo illatam iniuriam, cum lachrymis postulauere, dicentes: Parce Domine ad eremum,*

sint defensaturum te platatum habeamus, quem imminente offendisse.

Dum igitur cogeretur sanctus Episcopus in curia ingiter permanere, nec inde recedere lineretur, consulto numine & responso accepto, vt quod animo conceperat, confecteret: de successore viro dignissimo diuinitus pariter certior redditus, se contulit in solitudinem, vbi ad obitum vsque permansit miraculis illustratus. Successor ei datus est Gotricus, vir quidem sanctitate mirandus. At de rebus Francorum hactenus, reliqua suis locis. Subdit hæc his Aimoinus: *Post discessum prefati Antistitis Arnulfi, tam filius iam dicti Pipini & Chunibertivrbis Colonie prasulem eligendum, suggerentibus eis, aquitati ac iustitiæ operam dabat.*

Vitæ est etiam familiarissime Dagobertus sancto Eligio viro admirandæ sanctitatis & virtutum merito insignis, quæ ex antifabro factus est postea Episcopus Noniomensis, toto orbe miraculorum fulgore cotruscus, cuius res gestas a copiosissime scripsit eius æqualis S. Audoenus Episcopus Rothomagensis, dicendum de eo infernum. Sed & idem Rex iuuitat S. Richarium presbyterum, exorpique eum mensa, à quo multa ad salutem animæ suæ audiuit, atque profecit. Sed de his pluribus Alcuinus Flaccus *b*, qui vitam eiusdem viri sanctissimi scripsit ad Carolum Magnum Imperatorem.

Contigit hoc eodem Redemptoris anno ex hac vita migrare in Galliis sanctum Allouinum, cognomento Bunonem, vt Theodoricus Abbas sancti Trudonis, qui ter tanti viri præclare gestas scriptis tradidit *c*, affirmat. De quo hæc breuiter tanquam epitaphium accipe: *Patrem hic habuit Agilolphum Hachanie Comitem fratrem patruelem Carlomanni senioris, cuius filium fuit Pipinus à Landa, & quem pronum vocant Brabantia Ducem. Deinde contemptis opibus, atque a beato Amando Trajectorum Episcopo Christi gloriam plenius edoctus, soli Christo militare statuit: pecuniam & reliquas opes in pauperes distribuit.*

Eidemque sancto Amando promotore, Gandæ monasterium in honorem sancti Petri construxit, egregieque dotauit, quod ab eo postea nominatum est. In quo monasterio tonsura clericali insignitus, libellum regulæ sanctissimo duxit: ac deinde in cellula veluti sepulchro se cludens, vbi exegisset in mira vitæ austeritate biennium, hoc anno ex hac vita recessit, à conuersione sua anno quadragesimo die mensis tribus. Huius imitatione Gertrudis & Begga Pipini filia se portim vna addixerunt, multique principes viri fœminæque in ipsius exemplum secuti, sanctimoniæ laudem apud posteros meruerunt.

Quantus, quamque magni nominis fuerit, non solum miracula sanctorum, quæque multa Ecclesiæ ab eo extructa fuerint: sed etiam quod veri celeberrimi eum religiose visitarint. Siquidem sanctus Amandus magnus ille Flandrorum Apostolus, nolens abesse, cum ecclesiæ vita tangeret. Domitum religiosissimum presbyterum ex Turolano oppido ducatu adiunxit, vt ante mortem ei sacra Eucharistiæ viatica traderet.

Beatus Liuinus Archiepiscopus & martyr in Flandriam aduentans, triginta diebus super eius sepulchrum Missarum solemnia celebrauit, & tam conuertendis infidelibus operam dabat, Floriberto Abbati in eius memoriam elegiacum carmen transmisit. Sed & sanctus Eligius Episcopus non modo eiusdem sancti reliquias visitauit, verum etiam è terra honorifice leuauit Calendis Augusti. hæc de ipso hactenus.

IESV CHRISTI ANNVS 632.

HONORII PAP. Annus 7. HERACLII IMP. Annus 23.

I. ARABES SARRACENI DEPRÆDATI GAZENSES.

SEquitur annus Redemptoris sexcentesimus trigesimus secundus, Indictione quinta, quo cœpta sunt tetra funera Orientalis Imperii, cum videlicet sub Mahometis successore Eububezer Arabes Sarraceni inuadentes Gazensem regionem, eam deprædati sunt, occiso Præside Palæstinæ vna cum suis, quos aduersus eos dimicaturus adduxerat. Quo tempore & signa in cœlo visa sunt minitantis iræ Dei, eiusdemque pro Sarracenis pugnantis aduersus desertores Catholicæ veritatis. Nam de his Theophanes hæc habet: *Apparuisse ferunt in meridie cometem gladij formam præseferentem, Arabum (vt euenta declararunt) insualescens Imperium denunciantem.* Factum est enim secundum illud Ezechielis *d*: *Mucro, mucro euagina te ad occidendum. Limata te, vt interficias & fulgeas.* ita inquam factum esse, quæ sunt secuta, docuerunt: adeo vt necdum, peccatis id nostris exigentibus, idem gladius iussus sit in vaginam recondi, secundum quod apud eundem prophetam mox sequitur: *Reuertere ad vaginam tuam in loco, in quo creatus es, in terra nativitatis tuæ iudicabo te, & effundam super te indignationem meam, in igne furoris mei sufflabo in te.* Non solum autem id non factum, sed accessione aliarum barbararum gentium magis ad cædendum inualuit, vt quæ annis ferme singulis vsque ad præsens nostræ ætatis sæculum dicenda erunt, perspicue declarabunt. Sed magna vindicta diuinæ iustitiæ factum est, vt ibi magis eiusmodi clades Orientale Imperium sit depasta, vbi tum hæresum, tum schismatum frequentes scaturigines erumpentes, qua sulphurei amnes, materiam igni diuinæ indignationis assiduæ ministrarunt, vt semper esset, quod Deus puniendum inueniret, dum eadem non desinerent manare peccata.

d Ezech. 21.

II.

Eodem pariter anno, cum totius pene Galliæ monarchiam Dagobertus Rex obineret, nec aliquem haberet ex se filium, vt prolem accipere posset, illicita protsus atque nefanda tentauit. Sed qui ex tenebris splendescere facit lumen suum, ex malis Deus bonum elicuit: siquidem eiusmodi occasione fides Christiana apud barbaros adhuc Gentiles propagatur per S. Amandum Episcopum Traiectensem, cum ab eodem Dagoberto Rege in exilium eiectus esset. Rem gestam petimus ab Hugbaldo monacho in rebus gestis è sanctæ Rictrudis scriptis omni fide ad Stephanum Episcopum Cameracensem, cum dicturus de Amandi exilio, ista præmittit: *Habuit autem Dagobertus Rex fratrem Aribertum, non tamen germanum. Ei attribuit vrbes & pagos citra Ligerim fluuium, & vsque ad Pyrenæos saltus, sapienti videlicet vsus consilio, pactusque ab eo, ne quid vnquam paterni regni ab ipso repeteret. Itaque Aribertus Tolosanam obtinens sedem, cum in Aquitania regnaret, non diu post totam Vasconiam sibi subiecit. At Dagobertus in administrando regno præclarus, vni vitio subiacuit, immodico dedituς amori mulierum. Vnde accidit, vt legitima coniuge sua ob sterilitatem repudiata, alteram sibi copularit.* At qualem nam? Aimoinus hæc habet §: *Dagobertus (hoc scilicet sui regni initio) Romuliaco villa constitutus, Gomatrudem Reginam, nouerca sua Sichildis germanam, eo quod esset sterilis, consilio querundam Francorum relinquens, Nantildem quandam puellam à monasterio raptam, in matrimonium sibi iunxit.* Pergit vero Hugbaldus: *Cumque id flagitium in eo Pontifices, in primis autem vir sanctissimus & mirabilium operum patrator Prasul Amandus reprehenderet; ille indignatione & fastu regio incitatus, eundem venerabilem Antistitem non absque iniuria è suo regno eiecit. Ille vero pro Christi veritate persecutionem patientissime ferens, quippe qui etiam sanguinem pro Christo fundere peroptaret, diuersis in locis diuini verbi sparsit semina, atque tandem etiam in Vasconiam Rictrudis patriam peruenit, vt cœlitus infuso sibi lumine eius regionis gentem illustraret, simul sperans ob gentis eius feritatem posse se illic martyrij palmam promereri.* hæc de exi-

c Habet Sur. die 12. Mart.

DAGOBERTVS OBSCŒNVS ATQVE SACRILEGVS.

§ *Aimoin. lib. 4. c. 19.*

lio & propagatione fidei in Vasconia auctor. Sic autem perseuerasse Regem vsque ad sui regni octauum annum, quæ suo loco dicentur, ostendent.

III. Sed prosequamur noui Apostoli prædicantis Dei verbum & ad fidem Gentiles conuertentis vestigia. Res siquidem ab eo gestas Baudemundus eiusdem sæculi auctor conscripsit *a*: qui vbi sanctissimi viri ad limina Apostolorum iteratam recensuit peregrinationem, hæc de eius Apostolica functione in ministerio verbi recenset: *Per idem autem tempus, cum loca vel diœceses ob animarum solicitudinem vir Domini circumiret Amandus, audiuit Pagum esse quendam iuxta fluenta Scaldis fluuij, cui vocabulum est Gandauum: cuius loci habitatores antiqua diaboli versutia vsque adeo circumquaque laqueis vehementer irretiuit, vt incolæ terræ illius, relicto Deo, arbores & ligna pro Deo colerent, atque vana idola adorarent. Propter ferocitatem enim gentis illius vel ob terræ infœcunditatem, omnes sacerdotes à prædicatione loci illius se subtraxerant, & nemo audebat in eodem loco verbum annunciare Domini. Quo audito* 5 *vir sanctus magis eorum miseratus errorem, quam de vita sua periculo pertimescens, Aschariun Episcopum, qui tunc Nouiomensis urbis cathedra præsidebat sacerdotali, adijt, eumque humiliter postulauit, vt ad Regem Dagobertum quantocius pergeret, epistolasque illius iussa acciperet, vt si quis se non sponte per baptismi lauacrum regenerare voluisset, coactus à Rege, sacro ablueretur baptismate. Ita visum sancto, non vt ea vteretur potestate, qua nunquam est vsus, sed ne munitum regio diplomate Antistitem accolæ penitus auersari & abiicere possent. Sed pergit:*

IV. *Quod ita factum est: Percepta namque à Rege potestate, & benedictione à Pontifice, illuc vir Domini Amandus perrexit intrepidus. Vix autem quis digne narrare sufficeret, quanta ibidem pro Christi nomine perpessus sit iniuriarum, & quam frequenter ab incolis loci illius cæsus sit, nec non à mulieribus & à rusticis non absque iniuria sit repulsus, verum etiam & in flumen sæpe præcipitatus. Quæ omnia vir sanctus pro nihilo deputans, verbum Domini non desistit prædicare, memorans illam sanctæ Euangelij sententiam, quæ ait:* b *Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Comites autem illius, qui cum fuerant germana charitate secuti, ob inediam & sterilitatem loci ad propria remeantes, eum ibidem solum reliquerunt. Ipse vero in prædicationis permanens officio, alimentum proprijs quærebat manibus. Sæpe captiuos innumeros redemens sacro baptismate emundabat, & vt in bonis operibus perfisterent, fideliter hortabatur.* Quodnam autem inter hæc insigne miraculum intercesserit, cuius causa maxima ex Gentilitate facta est ad fidem Christianam accessio, auctor ita mox subdit:

V. *Illud etiam huic schedulæ adnectendum putauimus, quod viro venerabili presbytero, nomine Bono, narrante didicimus, qui testabatur se præsentem fuisse, quando hæc gesta sunt. Aderat namque, quod Comes quidam ex gente Francorum, cognomine Dotto, congregata non minima multitudine Francorum in vrbe Tornaco (vt erat illi inuentum) ad diuinendas rei futuræ actiones. Tum subito à lictoribus præsentatus est ante eum quidam reus, quem omnis turba acclamabat dignum esse morte. Erat vero idem vir plagis tam crudeliter affectus, vt cruentaque cæsus, & toto corpore non nisi semiuiuus. Cumque præfatus Dotto decreuisset, vt eum patibulo deberet affigere: vir Domini Amandus aduenit, obnixa prece postulans, vt ei vitam concedere dignaretur. Sed vt erat suauis atque omni benignitate plenus, nihil apud eum Amandus obtinere potuit. Tandemque à ministris, vel apparitoribus idem fuit affixus patibulo. Et ita extremum exhalauit spiritum. Dotto igitur dominum reuersus est, populi conspiratus caterua.*

VI. *Sanctus vero vir Domini Amandus citius ad patibulum cucurrit, hominemque iam mortuum inuenit, depositumque de ligno ad cubiculum, in quo familiariter orare consueuerat, deferri fecit: fratribusque è cellula egressis, ipse per membra defuncti orationibus tam diu incubuit, lachrymis ad Dominum perfusis precibus, donec subito Deo anima in corpus rediit, atque cum viro Dei loqui cœpit. Adueniente itaque matutinali tempore conuocatis fratribus, aquam iussit afferri. Suffocantibus autem illis, quod corpus ad sepeliendum (sicut mos est) vellet ablucre, subito cellulam ingressi, viderunt eundem hominem, quem mortuum reliquerant, sanum cum viro Dei sedentem, atque incolumem colloquentem, murmurque vehementer cœperunt, quod viuum videbant, quem paulo ante mortuum reliquerant. Tunc igitur sanctus vir Domini Amandus assistentes cunctos vehementissime obtestari cœpit, ne cuiquam proferent hoc, quod per eum Dominus operari dignatus est, asserens non sine hoc esse scribendum virtutis, sed misericordiæ Domini, qui in se sperantibus vbique dignatur adesse. Loto itaque omni corpore & cicatricibus, carnem carni restituit: * ita vt de plagis quas ante pertulerat, in eius corpore nullum indicium appareret. Sicque eum ad propriam remittens domum parentibus restituit incolumem.*

VII. *Hoc vbi miraculum longe lateque diuulgatum est, statim multa regionis illius cursu celeri ad eum concurrerunt, & vt eos fecerat Christianos, humiliter postulabant: Fama etiam quia ante adorari consueuerant, propriis destruentes manibus, ad virum Dei omnes voluminister peruenerunt. Nam vbi fana destruebat, vt Domini Amandus tam ex munificentia Regis, quam ex collatione reliquarum virorum, reliquiarumque sanctorum, statim monasteria aut Ecclesias construebat: verbique sacri pabulo populum refecit, omnium corda mandatis cœlestibus illuminabat. Cum tam vir sanctus videret prædicatione sua quosdam ad Deum conuerti, ex hoc maxi affluebat desiderio, quatenus adhuc alios conuertere posset. Audiens aliquando, quod Sclaui nimio errore decepti, à diaboli laqueis tenerentur oppressi. Illeque martyrij palmam se assequi posse confidens, transito Danubio, eadem circumiens loca, fidem a vero Angelorum Christi Gentibus prædicabat. Paucis vero ex eis in Christo renatis, Deus etiam sibi non satis accrescere fructum, & martyrum, quod semper quærebat, nondum se adeptum, ad propria iterum missus est oues, cui eatenus gerens curam, ad cœlestia regna prædicando perduxit.* hæc Amandus vsque ad tempus, quo reuocatus est à Dagoberto. Quomodo autem idem princeps falli pœnitens in gratiam receperit virum sanctum, suo loco dicturi sumus. Sed hactenus de rebus Gallicanis, & acceptione facta Ecclesiæ ex Gentibus per eundem S. Amandum Apostolicum virum.

a *Ap. Sur. die 6. Febr.*

S. AMAND. PRÆDICAT GENTILIBVS.

S. AMANDI LABORES IN PRÆDICATIONE FIDEI.

b *Ioan. 15.*

IESVS CHRISTI

ANNVS 633.

HONORII PAP.	HERACLII IMP.
Annus 8.	Annus 24.

CHRISTI Redemptoris annus sexcentesimus trigesimus tertius, Indictione sexta, tum Romano Imperio, tum Ecclesiæ Catholicæ funestissimus exiit: quo cum decessisset primus Mahometis successor Enbobeter, hoc Abubachar, Haumarus in locum eius suffectus, ituro Arabiam versus ducens exercitum, Bolkensem ciuitatem vi cepit, aliisque locis potitus est, occurrentemque illi Theodorum fratrem Imperatoris cum exercitu vicit: eo vt in desperationem coniectus Imperator desponderet animum, Sytiam dereliquens, in locum rerum seruaturus. Ille Bostram aliasque vrbes cepit, & vsque Gabetam progressus est. Cum hoc prælio commissa Theodoræ Heraclio fratre victus ad Imperatorem Edessæ tum agentem venit. Imperator Bahanem * eius loco præfecit. Theodorum porro Sacellarium cum exercitu Romano aduersus Arabes mittit. Et cum Emesam peruenisset, occurrit Amiras cum multitudine Sarracenorum, cæpitque iam ad Bardanisium flumen. Itaque Heraclius, vrbem deserit, Syriam deserit, sublatisque Hierosolymis venerabilibus ligno Constantinopolim abijt: Bahanè vero à Damasco Emesam diuertere subet simul & Theodorum Sacellarium cum exercitu quadragesimo millium. Quomodo autem Romani ab eis sæpe victi fuerint, dicemus annis sequentibus. Causa vero apostandi fuerunt Crucis lignū Hierosolyma, illa intercessisse videtur potissima, quod haud falsus coniector extitit Imperator, Arabes dominaturos locis illis atque aliis. Hæc sunt, quæ ad eladem Romani Imperij spectant.

Quod autem cultu & veneratione sanctissimum Crucis lignum Hierosolyma Constantinopolim translatum habitum sit, audi Bedam in libello de locis sanctis, cum agit de Constantinopolitana ciuitate *Interior domus Ba-*

silicæ

ilicæ videlicet S. Sophiæ, in aquilonari suo parte grande & valde pulchrum arma arium habet, in quo tres ex pretiosa ligneæ, longoque opere tessellatæ Crucis Dominicæ tres particulas continet, longum videlicet lignum in duas partes imissum transuersum: eiusdem sanctæ Crucis lignum. Has tres ibi tantum per annum dies, hoc est, cœna Domini, in Parasceue, & in Sabbato sancto, populo adorandas proferunt. Quarum prima causa illa super altare aureum duos cubitos altitudine & vnum latitudine habens, cum Cruce sancta patefacta componitur. Accedentesque primum Imperator, deinde cunctus per ordinem laicorum, eradem sanctam Crucem adorat & osculatur: secuti hos Imperatrix & omnes matronæ vel virgines idem faciunt: tertio nihilominus diu Episcopi & cuncti clericorum gradus idem faciunt, & sic confracta illa in armarium reportatur. Quamdiu autem super altare manet aperta, totam Ecclesiam mirus odor perfundit. Deinde cum ligno sancti luminis oderifero oleo similia proferuntur, cum & etiam modica particula contingat, omnem ægritudinem sanat hæcque Beda. Quod ad oleum S. Crucis spectat, hic memorisse oportet, quæ de eodem dicta sunt superius ex S. Gregorii Papæ scriptis.

Quod vero pertinet ad mala, quibus Catholica Ecclesia hoc anno sextæ Indictionis mirum in modum exagitata est: hic principium ponitur hæresis Monothelitarum: nam Maximus in disputatione cum Theodosio hæc ait: *Scitis enim fallas immutationes à sexta Indictione præteriti circuli, quæ ab Alexandria inceperunt per expositionem nouem capitulorum à Cyro, qui nescio quomodo ibi Præsul fuit: quæ confirmata sunt à tribus Constantinopolit.* hæc ipse.

Idipsum Acta Sextæ Synodi docent, nempe sub nomine pacis Cyrum Alexandrinum Episcopum, collecta Alexandrini Synodo mense Maio, Monothelitarum hæresi aperuisse viam eo simulato prætextu, quod hæreticos omnes in Ægypto positos Ecclesiæ Catholicæ iungere vellet, si duarum voluntatum & operationum voces silentio supprimerentur, satis esse dicens, si in Christo tantum Deitatis voluntas & operatio diceretur, ex qua duarum in Christo naturarum exacta professio ederetur, eo quod etsi non voces, res ipsæ tamen expressæ haberentur. Res visa est speciem præferens pietatis & charitatis, si (vt dicebant) absque detrimento Catholicæ fidei, voces interdum tacerentur, quibus discordiæ nutriuntur: verum dolo malo cuncta tunc acta esse, exitus declarauit. Quod autem ad tempus spectat, & Synodi cogendæ causam, hæc habet decretum eiusdem Synodi, sunt vt inscribitur) satisfactio, suo ipsius exordio, verbis his a:

Domino Christo vero Deo nostro omnibus perfulgenti, omnesque ad libertatem & veram eius fidem dirigenti, & eo vnam eamdemque sanctam suam Ecclesiam commacanti, præsentem satisfactionem sacimus pro vnitate sanctarum Dei Ecclesiarum mensis Maij quarta die, Indictione sexta. Satisfactio facta à Cyro miserecordia Dei Episcopo per diuinam sanctitatem beatissimorum atque trinominatorum dominorum nostrorum, locum exhibente Apostolicæ sedis huius Alexandreæ Episcopo amabilis ciuitatis, &c. Quale autem fuerit eiusmodi decretum, satis dictum est superius. Porro in ea Cyri Episcopi satisfactione nouem sunt scripta capita, quibus Monothelitarum hæresis comprobatur. Recitata illa habentur in dicta Synodo Alexandrina, mille vero ad eam, qui ea extorquebat, Sergium Episcopum Constantinopolitanum, ad quem etiam has litteras dedit adulatione plenas, quæ ex nimis rudi translatione facta satis obscuræ atq; perplexæ in hæc verba redduntur b.

Propter dominum ac per omnia honorando atque ter beatissimo, beneque pastorum pastori, Patri patrum vniuersali Patriarchæ Sergio, Cyrus humilis seruus vester.

Fecundate autem & iterum spiritalem fructificationem per Deo acceptabiles orationes beatitudinis Deo amabilis domini mei, quæ custodit doctrinis pastorum ac conseruandorum & veraciter Christo amabilium dominorum nostrorum & nunc promereor ter beatissimo meo domino promittas suggerere. Notum enim facio, quod omnes qui dicuntur duces, ecto Theodosij anorum circa hanc Alexandrinorum Christo amabilem ciuitatem clerici, vna cum his, qui in dignitatibus & militibus clarent, insuper & qui ex plebe sunt in multitudine constituti, per tertiam Iunij mensis adunati sancta nostra Catholica Dei Ecclesia, intemerabilia nobis eum Dei mysteria percepterunt, ad hoc adducti, præmante profecto beneplacito omnipotentis Dei consilio, per collatam mihi doctrinam tam à piissimis & mansuetissimis nostris dominis, quamque à Deo inspirata domini mei sanctitate, vt per hoc stabiliretur, secundum quod scriptum est c: In frequentationibus dies festos vsque ad cornu altaris. c Psal. 117.

VI.

Si autem oportet veraciter dicere, non in consequentationibus tantum, neque vsque ad cornu altaris, sed etiam in omnem Alexandrinorum Christo amabilem ciuitatem eiusque confinia vsque ad nubes ipsas & vltra hæc cœlestibus officijs in pacem sanctarum Ecclesiarum, & in his, qui ad eamdem conuertuntur, lætantibus. Qualiter autem hæc adunatio assecuta est, subtiliter, præsumens, suggessi piissimis auribus inuictissimorum ac serenissimorum vestrorum dominorum per confamulum meum Iohannem Deo amabilem diaconum, qui affuit omnibus quæ nota sunt. Et certum sum, quia & in hoc acceptat vltimum suum famulum sanctissimus meus dominus. Quæso namque ter beatissimum meum dominum, quatenus cognitis eum omnibus faciens si quid mihi in tali motione forsitan desiit aut per ignorantiam de competentibus frustratus fuit, emendare exiguum famulum suum dignetur.

Opus enim hoc Deo honorabilium vestrorum est, qui omnibus diuinis Scripturis decoramini & desuper perficimini. hucusque ad Sergium Cyrus ex Synodo Alexandrina, in qua quidem non ita vna operatio, siue vna voluntas in Christo prædicata est, vt statim in ipsum veluti hæreticum declamari potuisset: nam qui de his tunc confectus est canon septimus, ita se habet d:

d Sex. Syn. Act. 12.

VII.

Si quis vnum Dominum nostrum Iesum Christum in duabus considerari dicens naturis, non eundem vnum de Trinitate confitetur, sempiternæ quidem ex Patre genitum Deum Verbum, nouissimis autem seculi temporibus eundem incarnatum atque genitum ex sanctissima & intemerata domina nostra Dei genitrice semperque virgine Maria, sed alterum hunc nouit & alterum, & non vnum eundemque secundum sapientissimum Cyrillum in Deitate perfectum & in humanitate eundem perfectum, ex hocque solo in duabus contemplandum naturis eundem passum & non passum secundum aliud & aliud, sicut idem sanctus Cyrillus ait: & patientem quidem humanitus carne secundum quod homo est, permanentem vero impassibilem vt Deum in passionibus propriæ carnis, eundemque vnum Christum & filium operantem Deo decibita & humana vna Deiviriliq; operatione, secundum S. Dionysium, sola contemplatione discernens ea, ex quibus vnitio facta est. Hoc intellectus consideratus, inconuertibilia & inconfusa posit eorum naturalem & secundum substantiam vnitionem manentia, in his, qua indiuisi atque inseparabiliter vnum eundemque Christum & filium recognoscens, intuita quod duo ad inuicem inconfuse conuenientia considerat intellectu causatiuam eorum contemplationem, & non phantasiam mendacium, atque inanibus mentis figmentis, nullatenus vero diuisingit, quasi peremptata iam illa, qua in duo est, sectione propter ineffabilem & inconfusam & inexcogitabilem vnitionem, dicens secundum sanctum Athanasium: Simul enim caro, simul Dei Verbi caro, simul caro animata rationalis, simul Dei verbi caro animata rationalis, sed ad diuisionem per partes huiusmodi assumat vocem: anathema sit.

VIII.

Huic autem capiti aduersatum esse Sophronium Episcopum Hierosolymorum, ægisseque apud Sergium, vt huiusmodi tolleretur doctrina ex aliis decretis Synodalibus, testatur Sexta Synodus Actione decimatertia. Sed excidit ea Sophronii de his epistola ad Sergium: extat tantum illa, quam vbi creatus est Episcopus, ex Synodo emittens professionem fidei scripsit hoc item anno ad eundem Constantinopolitanum Episcopum. Cæterum qui rem bona fide agi putarunt, hoc ipso exordio emergentis hæresis Monothelitarum, vtcumque toleranda hæc existimarunt ea ex parte, qua vnam operationem referre ipsi viderentur ad vnam personam operantem: nam saluas proprietates duarum naturarum in Christo eosdem esse voluisse, ipsi professi sunt, vt qui interfuerunt Sextæ Synodo declararunt, cum duas naturas asseruerunt in Christo vnitas (vt Catholici docent) inconfuse & indiuise, inconuertibiliter & immutabiliter: quibus assertis, haud dolose hæc agi putarunt: nam & Sophronius in dicta, quæ reperitur epistola Synodali ad Honorium siue Sergium, æque & ipse secundum vnam personam in

Christo, vnum dicendum esse operantem putauit, cum non duo sint Christi, sed vnus; sed & vocem Deitritis operationis æquè ipse identitem profitetur. hæc inquam tolerata sunt, donec latere in herbis anguem Catholici intellexerunt, tunc enim sibi cautius agendum esse senserunt, vt patet ex iis, quæ dicentur ex Maximo.

IX. SOPHRON. ADVERSATVR CYRO ALEXANDR.

Isthæc igitur Cyro Alexandriæ conanti de vna voluntate & operatione, aduersatus est primum symmopere idem Sophronius, vtpote probe sciens hæreticos ea moliri ad destructionem Catholicæ veritatis, quantumlibet aliquam pietatis speciem præseferrent, cum non lateret ipsum eorum doli atque fallaciæ pacis inuolucro tectæ. Scripsit enim (vt dictum est) ad Sergium, vt illud de vnica operatione capitulum Synodi Alexandrinæ deleretur: immo & Constantinopolim ea de causa ad eundem Sergium profectus est, vt Sergius ipse testatur in epistola ad Honorium Papam. Sed & alias etiam ad Sergium ipsum addidit litteras idem Sophronius, vbi hoc item anno defuncto Modesto sancto Patriarchæ Hierosolymitano, ipse subrogatus est in eius locum. Hæc quidem constant ex epistola hoc anno ab ipso scripta, quam hic tibi modo ex parte saltem reddituri sumus, non quidem ex ea, quæ Latine reddita habetur in Sexta Synodo, vitio imperiti translatoris obsita solœcismis & barbarismis obscurior reddita, sed ex versione doctissimi Turriani.

SOPHRON. EPISC. HIEROSOLYM.

De qua etiam illud monendum putamus, eandem epistolam, quæ in Actis Sextæ Synodi habetur ad Sergium data, reperiri in Græco codice ad Honorium Papam inscriptam, & ita etiam sæpe citatã. Ve plane in eam sententiam libentius ierim, encyclicam eam fuisse ab ipso Sophronio scriptam veluti fidei suæ confessionem, vbi hoc anno creatus est Hierosolymorum Episcopus, missamque ab eo ex more tum Romam ad Honorium Papam, tum vero ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, vt huiusmodi, quæ in Actis Sextæ Synodi repetitur, inscriptio præsefert:

X.

Domino in omnibus sanctissimo & beato fratri comministro Sergio Archiepiscopo & Patriarchæ Constantinopoleos, Sophronius seruus inutilis sanctæ Christi Dei nostri ciuitatis.

EPISTOLA SOPHRONII EPISC. HIEROSOLYM.

Quam mihi nunc beatissime Papa, optabilis est requies & tranquillitas, & multo quam prius optabilior, ex quo à quiete & curis vacua in turbam negotiorum veni, & terrenis quibusdam fluctibus alluor. hæc ipse quidem, quod ex silentio monastico ad Episcopatum adductus esset. Sed pergit: *Quam mihi dulcis est nunc exiguitas, ac etiam non paulo quam antea dulcior, ex quo ab ostercore & terra, & multa ac maiori quam dici possit humilitate ad sedem Pontificatum ascendi: & magnam procellam video, & cum procella coniunctum periculum.*

Non enim quæ iucundissima sunt, ante experientiam eorum, quæ tristia sunt, ita iucunda esse perspiciuntur, sicut post experimentum & incursum eorum, quæ sunt aspera & aduersa, suauia esse perueniunt. Sic valendo valde iucunda est ira, qui post valetudinem ægrotant. Sic tranquillitas ita, qui post tranquillitatem tempestate iactati sunt, lætissima est. Sic diuitiæ ita, qui post diuitias egentes fuerunt, gratiores sunt. Omnia denique ad hunc modum se habere videmus: esse quidem & manere in naturali & substantiali qualitate, qualia ante periclitationem contrariorum esse videbantur, post cognitionem vero contrariorum accommodatora, & iis, qui ea sustinuerunt, maioris æstimationis, immo optabiliora & suauiora. hæc ipse pluribus dum reuocat in memoriam eremi silentium & cellæ quietem. Quibus & de sua electione ista subnectit.

XI.

Cum hæc igitur sic sint, & adhuc acerbiora, & mihi miserrimo necessitas ingens ac vis à clericis & reuerendis monachis & fidelibus Lucis vniuersis sanctæ ciuitatis Christi Dei nostri, manu & violentia me cogentibus, nescio quibus iudiciis imposita sit, quæso vos sanctissimos & hortor, vt non solum puris & cassis apud Deum precibus mihi, vtam in mari agenti, & periculis versanti, opem feratis, & parum animo labantem confirmetis, sed & doctrinis diuinis ad res agendas instituatis, tum vt parentes, & genitores, tum vt fratres & consanguinei.

Concilie igitur vos mihi paterne & fraterne, quæ iure postulo. Ego etiam vestras sequar institutiones, & vestram mecum communionem lucrabor, quæ fides eadem sentientes colligat, spes rectè sentientes copulat, & charitas eos, qui cum Deo sentiunt, connectat: quorum funiculus vnus, triplex ex his scilicet vertutibus factus, neque dissolui potest, neque rumpi, neque separationem pati, quem potens vere indissolubilis est, in vnam pietatem eos, qui hoc funiculo connexi sunt, copulans.

Quia vero Apostolica & prisca in omnibus cunctis orbis Ecclesiis traditio viget, vt qui Episcopi fiunt, ad omnes antecessores ipsorum referant quo modo sentiant, & quam fidem teneant: quam quidem traditionem sapientissimus Paulus valde caute ex tradicione, ne vanum curreret. Vanus enim esset eorum cursus sine doctrinæ accipere fides. Ille diuinus, qui Deo voce audiuit, & cælum ipsum habuit pro schola ad discendum, & paradisi scitator fuit ante tempus, & verborum, quæ alijs hominibus eloqui non licuit, auditor fuit, metuebat & tremebat, & sciens ipse ait se seruulum, ne cum aliis salutari prædicatione Christum prædicasset, opprobrio efficeretur.

Vnde Hierosolymam ascendit cælestis discipulus Christi, & trium annorum discipulus antecessoribus suis se submisit, & doctrinam Euangelicam, quam præcabat, ita, qui alijs antecessores videbantur, patefecit, cum eis sua dogmata communicauit, quod tutum esset, stipulatus, ipsique omnibus, qui in posterum doctrinam eius amplexuri essent, ac omnibus factus optima forma salutis, qui nos in ea insistere voluissent.

Huic igitur consuetudini etiam nos seruientes, & legem istiusmodi arbitrati id omne, quod ab antiquis decenter factum est, præsertim Apostolico conatu roboratum scribimus quo modo de side sint sana, & vobis sapientia diuina præditis ad probandum mittimus, ne terminos æternos, quos patres & maiores nostri posuerunt, transuertere videamur.

Vobis, inquam, mittimus, qui non solum dogmata recta ab adulterinis discernere scitis, sed quæ desiciunt, propter perfectum in Christo charitatem, perfecte supplere potestis. Accedam igitur ad docendum illa, quæ à principio in Ecclesia sancta Catholica collecta & nutritus didici, & à teneris vnguiculis accepi, & vos docuerunt discere audiui, &c. Credo igitur, &c. subnectit his integram pectamque atque omni ex parte elucidatam & copiosam fidei Catholicæ professionem cum nominum facta damnatione omnium hæresiarcharum, qui ad hanc diem extitissent, inter quos duo Sergii nominatim nominantur, quorum alter Armenus, Syrus alter postea, qui adhuc superstes esset. Ad post enim autem post prolixam satis fidei professionem conscriptam, ita ipsam, ad quem scribit Honorium, siue Sergium interpellat.

Vnde paternam sanctitatem vestram rogo, vt hanc meam litteram à me abiectæ iure Synodico acceptas paterno oculo aspiciat. & paterno aspectu contempletur. Et si quid aut per ignorantiam meam est, aut per oblationem præterm issum aut propter festinationem non animaduersum, aut propter breuitatem non expressum, & vnumquam commemoratum, aut propter linguæ torporem tantum, aut propter tarditatem linguæ & exilitatem vocis, aut propter imbecillitatem sermonis ægritudo nobis non libentibus silentio suppressit: rogo accessionibus impleat, & verbis ac correctionibus patris plenitudine prodeuntibus corrigat, & robur præbeat amantissimum, fraterno studio saturnis & paterno proposito irrigatum ac quodammodo cum est, semper imperfectum apparet, & ne quod infirmum est, & sæpenumero per ignorantiam excidit, infirmum semper perfuerit, & per totam vitam ægrotum. Quod quidem cum à vobis antea & legitime factum fuerit, me quidem locupletabit, & mihi medebitur, vestra vero misericordia & amori testimonium tribuet, & ab ipsa erga fratrem & filium charitati.

Ego vero sic à vobis dictatus, & meo, quod deficiat completus, tionis ex imaginatione per medicinam liberatus, atque ex elenchi ratione me correctus, valetudineque & diuitijs auctus, quam magnas gratias me vobis debere existimabo? quantum gaudium, lætitiam, & voluptatem summam capiet indicabor? Sed hæc solus Deus nouit, nouerit & ipse, qui talem voluptatem lætitiæ capio, & tantum lætificum decerpo. Nouerit & vos, si feruorem cordis mei ad patrum cognoscatis, & multam animæ meæ ad diligendum propensionem oculo animæ contemplemini. Igitur pluribus verbis hoc petere, superfluum. Scio enim, quod hoc omnes vos, quantum vos patres, præstabitis facere fraterna charitatis incensi, & desiderio paterno inflammati.

Illud vero vobis supplex, & supplicare non desinam, vt me precibus & supplicationibus apud Deum ardentissime admetis formidolosa & tremenda, atque omni ingenio mihi impositis ferre non valenti: non hic solum, sed vt gregem Christi mecum pascatis, qui nihilominus commissus est, sed nisi multo opem feratis, non possum diu quidem cum eo pascere & nutrire, atque à noxentibus & incommodis seruare.

XIV. Quamobrem ore atque obsecro, ne hoc grex vltimo detrimentum capiat propter meam imperitiam & artis pascendi ignorantiam, & propter imbecillitatem, quæ ad regendum commode non sufficit, & tanquam ipse in nocumento, in die iudicij condemner, & supplicium perpetuum subeam eorum, qui fugiantur, mallant, & perdunt vnum Christi atque æstimationis & pretij. Scio enim & agnosco, repositam esse à Christo principe pastorum rationem salutis earum, & in me si fuerint, & optimum herbis facile pronguet. Sed si quid posse, Deo largiente vt possim, contendite, vt adiumento, ne & ego & hic Christi ouis magni precij à bestijs propter infirmitatem meam capiamur.

Æque vehementer vos deprecor, vt supplicationem & preces sine intermissione pro nostro Imperatoribus quietissimis & Christi amantibus Deo adhibeatis, qui gubernacula Imperij à Deo acceperunt: vt vestra precibus Deo acceptis delinitus, aterrem multorum annorum tranquillitatem, maximas victorias ac trophæa de barbaris tribuat, & filios filiorum eius coronet, diuinæ pacis vallo eos muniat, figura probitatis valida & firma ad coercendum omnium barbarorum ac præsertim Sarracenorum superbum cælum ac superbiam, qui nunc propter peccata nostra ex insperato in nos irruerunt, & omnia deuastant crudelis & ferino animo, profano & impio ausu. Hæc dumtaxat, vt aduersus ingruentes Sarracenos precibus fiat operæ pretium concordat cũ anni huius rebus gestis, quo (vt dictum est) per Arabes Imperium Romanum inualuit. Pergit vero:

XV. Quocirca magis ac magis vobis lætis supplicamus, vt prolixas preces Christo adhibeatis, vt eis benevole auditis, cito eorum furiosos fremitus reprimat, atque eos tenues & vilescere faciat instar scabelli nostræ imperatoriæ à Deo datæ sicut antea subsistat: vt & ipsi secundis rebus lætentur, qui Imperium interris tenent, bellicis tumultibus fidelis. Lætentur etiam cum eo tota eorum Respublica seruitute omnibus bellis nata, faciatque vindemiam legens vuas peccatis plenas locorum peruersis. Obsecro etiam (vt iustum est) charitatem vestram fraternam, vt Deo charum, diaconum Ecclesiæ sanctæ Resurrectionis Christi Dei nostri eumdemque nostri pij secretarij cancellarium ac protonotarium, & reuerendum fratrem nostrum Polybotum, quibus litteras nostras Synodicas commisimus, honore vestro officiatis, & humanitate qua decet eos alloquiamini.

Verbum enim est hoc, & vobis proprium atque innatum inspicere nostros spectatores in admirationem rapidi, quod in altissima gratia positi, maximam humilitatem induti estis, immo omnibus vestris propositis bonis fortiter & balsiter inuitatis, & animæ fortitudo atque splendida largissima. Simul etiam rogamus, vt cito nobis nuntiatis lætis & exultantes, quod talem Antistitem Romanum vestræ mutuerint: nosque etiam humiles & abiectos sortis efficientes, dum nobis vestram nunciant diserte valetudinem animæ à Deo datam, & sanitatem corporis à Deo etiam tributam.

Quinetiam postremo rogamus, vt datis eis litteris, quæ fidem nostram illam illæsam, & mores animæ nostræ candidos faciant, & sanctam pascendi nos docendi, & ad pascendum gregem Christi animum addant: vt præsidio scientiæ munitis, ruculentos & immanes lupos ab eorum vobis concredito bacillo vigilantiæ pastoritiæ arcentes populum, nobis commissum à periculis liberis ad Deum fiducia, veritatem ab aspersione hæreseos labor aliisque pro laboribus nostris retributi. Omnes sanctos & illustres fratres, qui cum vestra sanctitate sunt, nos humiles & parui, & ij, qui mecum sunt in Christo Deo vestro persalutamus. Valete in Christo, & orate pro me, sanctissimi patres. hactenus epistola Sophronij ad Honorium Papam quam (vt dictum est) nonnulla Græca excerpta ad Sergium datam habent, de qua & ista Photius scribit a:

Inscribit Sophronius Hierosolymorum Patriarcha Synodica, quæ Romam missa sunt ad Honorium eius Antistitem. Plena est pietatis epistola. Et mirum ad eam vsque passim vocabula, tanquam equi pulli salsum luxurians; attamen Orthodoxam sententiam accurate tradit, & sacrorum dogmatum doctrinam minime vitiatam. In hac epistola incentes Arium vna cum Apollinari damnatum, Theodoretum vero ab Ecclesia non reiectum, tametsi in quibus Cyrillum damnauit, non probatus fuerit, sed merito reprehensus. Origenem alium fuisse antiquum, alium posteriorem, qui cognominatus est Adamantius. Cum cæteris hæreticis anathemate notatum Iacobum Syrum, à quo nomen traxit Acephalorum cæterna. Rogat autem Honorium Romanum, si quid forte in epistola vel omissum, vel aliter dictum, quam par sit: enim enim & corrigere posse, & explere, gratamque habiturum se ait si repulsam non ferat, nunquamque adeo immemorem fore beneficij. Hæc itaque habet Synodica Sophronij sanctissimi epistola. eademque (vt dictum est) scripta communiter ad Honorium & Sergium, cuius titulo in Sexta Synodo recitatur: vt appareat, quam amplissime Sergius Episcopus Constantinopolitanus fuerit ab omnibus cognitus atque probatus in hanc diem Catholicus atque Orthodoxus; & nullatenus hæc ex parte crimen Honotio, quis impingere valeat, si eius (vt dicemus) subscribat epistolæ, & pacta se cum illo sentire significet, & cum ille non ob hæresim instituendam, sed ob pacem iungendam (vt foris apparebat) de nouis vocibus optare silentium significauerit, ipsere vera absque fuco & fallacijs de iisdem silendum esse consenserit. Cæterum præter has, alias quoque eodem ferme tempore constat Sophronium dedisse litteras ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, quibus petebat, deleri debere caput illud Synodi Alexandrinæ, quo asserebatur vna voluntas in Christo, contendens duas omnino dicendas esse in Christo volantates & operationes. Meminit harum litterarum Sophronii ipse Sergius in epistola data ad Honorium Romanum Pontificem. Sed quid post hæc factum est? Vbi ista accepisset Sergius à Sophronio, scripsit ad Honorium Romanum Pontificem eiusmodi epistolam b:

In tantum vobis sanctissimis in omnibus vnanimitate spiritus constringimur, vt studeamus omnium consiliorum nostrorum & actionum vos sacratissimos habere præsidentes, & nisi plurimum locorum distantia seiungeret, hoc vtique quotidie gereremus, vestra honoranda vnanimisque fraternitatis munito muratoque nos metipsos circumsipientes consultu.

Attamen quoniam nobis etiam sermo atque absque labore litteræ, quod studemus, impertit: confestim ea pro quibus hoc scribimus, enarramus. Ante aliquid certum tempus, cum aduersus Persas à Deo confirmatus Dominus noster & magnus victor & Imperator promouebat exercitum, propter certamina à Deo sibi credita Christo amabilis Republica, & ad partes Armeniæ prouincias peruenisset: vnus ex principibus impia partu Seueri execrabilis, nomine Paulus, in illis locis apparens, ad eius pietatem accessit, sermonem pro sua erabunda hæresi proferens, & in hoc profecto dumtaxat satisfaciendo: in quibus possima eius ac regalis magnanimitas (cum cæteris enim donis Dei etiam diuinorum dogmatum locupletari scientia meruit) dum redargueret, atque destruxisset prauam eius impietatem, profanis eius astutijs, sancta nostra ecclesia (vt verus eius propugnator) recta atque immaculata è diuerso protulit dogmata, inter quæ & vnius operationis Christi veri Dei nostri mentionem effecit.

XVIII. *Post aliquod vero tempus idem à Deo confirmatus Imperator in prouinciam Lazorum aduenerat, recordatus est disputationis, quam (sicut diximus) fecerat aduersus Paulum illum hæreticum cum præsentia Cyri sanctissimi, tunc Christi amabilis Lazorum prouinciæ Metropolitanam sedem tenentis, nunc autem magnam Alexandriam regentis.*

Prædictus igitur sanctissimus vir, his auditis, eius serenitati respondit, nescire subtiliter, vtrum vnam, an duas operationes Christi veri Dei nostri astruere necesse sit. Ergo per iussionem eius pietatis per litteras proprias interrogauit nos prædictus sanctissimus vir, vtrum vnam operationem, an duas in Saluatore nostro Christo necesse sit dicere, & si quosdam nominibus sanctorum ac beatissimorum Patrum vnam dicentes operationem. Vnde nos, qua nostra erant scientia, per nostra rescripta ei significauimus, dirigentes etiam sermonem acclamatorium Menna sanctissimi quondam Patriarchæ huius à Deo conseruandæ regiæ vrbis porrectum ab eo huic præsenti Vigilio sanctæ memoriæ prædecessori sanctitatis vestræ habentem & diuersa testimonia paterna de vna operatione & vna voluntate Saluatoris nostri Christi veri Dei nostri. Nihil tamen proprium

a Extat in Sex. Synod. act. 1.

XVII. EPISTOLA SERGII EPISC. CONSTANTIN. AD HONORIVM PAPAM.

b

penitus in huiusmodi nostris rescriptis promulgauimus, sicut scripsit nosse vos sacratissimos & venerandos relegentes eorum, quæ missa sunt, exemplaria. Et silentium quidem ex illo tempore huiusmodi susceptæ capitulum.

Quia igitur ante paruum tempus, cooperante gratia Dei qui omnes homines vult saluos fieri & ad agnitionem veritatis venire, pio zelo fortissimi ac inuictissimi magni Imperatoris excitatus Cyrus sanctissimus Alexandrinæ magnæ ciuitatis Patriarcha & communis frater noster & consacerdos Dei, amabiliter & modeste adhortatus est eos, qui in magna ciuitate Alexandrina Eutycheti & Dioscori, Severi quoque & Iuliani sunt Deo abominabilium hæreseon languentes ad Catholicam Ecclesiam accedere: & post multas disputationes & labores, quos cum nimia prudentia & saluberrima dispensatione in hac causa impendit, hoc quod festinabat, per suprematam gratiam ordinauit.

Facta quæ sunt inter vtrasque partes dogmatica quædam capitula, in quibus omnes, qui contra quidem in diuersas portiones diuisi fuerant, aduersus Dioscorum atque Severum hæreticos scribentes, coadunati sunt cum sanctissimo ac Deo Catholica Ecclesia, & vnus grex Christi vere Dei nostri, omnis Christo amabilis Alexandriæ populus factus est, & pene vniuersa cum eis Ægyptus, & Thebais, & Libya, & cetera Ægyptiacæ dispositionis regiones, quas olim confitebamur (vt diximus) in incommunicabilem coetum hæreseos multitudine diuisse, nunc autem beneplacito Dei & studio prædicti sanctissimi Alexandrinorum Antistitis vnum labium factæ sint omnes, vna vox, & in vnitate spiritus rectæ Ecclesiæ dogmata confitentur. Ex his autem, quæ dicta sunt atque stabilita, vnum existit capitulum de vna operatione Christi magni Dei & Saluatoris nostri.

XIX. His itaque peractis, Sophronius venerabilis monachus, qui vt ex nunc audituri estis) Hierosolymorum Præsul est ordinatus (nolumus enim hactenus eius ex morte Synodica suscepimus) apud Alexandriam tunc temporis positus cum præfato sanctissimo Papa, quando (vt diximus) admirabilem illam circa eos, qui dudum hæretici fuerant, Dei beneplacito vnitatem componebat, atq; cum eo ipsodem capitulis pertractabat, aduersatus est, & contradixit ad vnius operationis capitulum, duas omnino operationes Christi Dei nostri dignum inquiens censeri.

Prænominato autem sanctissimo Papa præsertim testimonia ei quorundam sanctorum Patrum proferente, disertissime in quibusdam opusculis suis vnam operationem asserentium: & ad hoc quoque & ex abundanti inquiente, quod multoties sancti Patres nostri, vt inuenirentur plurimam animarum salutem, dum alia emergerent capitula, Deo placitæ dispensationibus acplasitis vsi fuisse videntur, nihil de subtilitate Ecclesiæ dogmatum exquirentes, & dicentes, quod oporteat vt etiam in præsenti, dum tantorum vtilium populorum salus præmanibus ponitur, nihil de hoc per contentionem altercari, idcirco quod (sicut dictum est) etiam à quibusdam sacris Patribus vox huiusmodi dicta est, nihilque de hoc ladatur rectæ fidei ratio: memoratus Deo amabilis Sophronius talem dispensationem nullatenus accepto tulit.

Quia igitur pro hoc cum litteris eiusdem sanctissimi commissi ad nos venisset, de hoc quoque etiam apud nos sermonem mouendo insisteret, vt de talibus adiceretur capitulis post sanctam vnitionem vox vnius operationis: durum nos hoc arbitratis sumus. Quomodo enim non esset durum & valde onerosum; quando hoc, resolucre cuncteque erat futurum quidem omnem illam concordiam atque vnitatem, quæ bene facta est & tam apud Alexandrinam magnam ciuitatem, quamque per vniuersas sub ea prouincias, quæ nullo tempore vsque nunc acquieuerant nomen saltem simplex diuini atque laudabilis patris nostri Leonis, aut sancti & magni atque vniuersalis Chalcedonensis Concilij mentionem facere, nunc vero præclara & magna voce in diuinis Missarum arcanis hoc prædicantes?

Multis igitur à nobis de hoc motis sermonibus ad prænominatum venerabilem Sophronium, postremo adhortati eum sumus, testimonia nobis proferre sanctorum ac probabilium Patrum, illorum videlicet, quos omnes communiter doctores confitemur, & quorum dogmata legem sanctæ Dei cognoscunt Ecclesiæ, duas nominatim & ipsis verbis operationes in Christo docendas tradentia: ille autem hoc facere penitus non valuit.

XX. Nos vero considerantes incipientem ex hoc inter quosdam hic contentionem exardescere, & scientes, quod semper ex huiusmodi decertationibus illæ hæreseon dissensiones effectæ sunt: necessarium iudicauimus, omne studium ponere ad sedandum atque amputandum talem superfluum verborum conflictum: & ad sæpe dictum sanctissimum Alexandriæ Patriarcham scripsimus, vt postquam vnitatem cum his, qui prius erant, Deo auxiliante, compossit, de cætero nullum permittere vnam aut duas proferre operationes in Christo Deo nostro: magis autem sicut sancta & venerabilia tradiderunt Concilia, vnum eumdemque filium vnigenitum Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum operatum confiteri, tam diuinam, quam humanam, & omnem Deo decentem & homine dignam operationem, ex vno eodemque incarnato Dei Verbo indiuise procedere, & ad vnum eumdemque referri, ex quo vnius quidem operationis vox quamquam à quibusdam sancta dicta est Patribus, tamen peregrina videretur, & perturbare extra quorundam suffocantium ad peremptionem hanc proferrimos se atque secundum subsistentiam vnitarum in Christo Deo nostra duarum naturarum: quod non est vsquam, nec fuit.

Similiter autem & duarum operationum dictio multos scandalizaret, vtpote à nullo sanctorum ac probabilium Ecclesiæ institutorum edita. Insuper & consequens ei esset, prædicere duas voluntates, contrarietates circa inuicem habentes tanquam Deo quidem verbo salutarem volente adimplere passionem, humanitate vero hoc refutente eius voluntati & refistente; & periode dato contraria voluntas introduci: quod impium est. Impossibile quoque est, inuno eodemque subiacentes duas simul & erga hoc ipsum contrarias subsistere voluntates.

Nam salutaris Deum gerentium Patrum, doctrina aperte nos instruit, quod magnam intellectualiter animata Deum carne separatim & ex appetitu proprio contraria nutus vnius subsecundum subsistentiam Dei Verbi naturalem motum sumeret, sed quando, & qualem, & quantam ipse Deus Verbum vellet. Is, re plenius dicatur) quemadmodum corpus nostrum regitur & mouetur & disponitur ab intellectuali & rationali anima nostra, ita & in Domino Christo tota humanæ eius compositio ab ipsius Verbi Deitate semper in omnibus mota, Deo mobilis erat, secundum Nyssenum Gregorium dicentem contra Eunomium ita: Secundum quod Deus erat filius, impassibilis vtique est & immortalis: si quæ autem passio de eo in Euangelio dicatur, per humanam atque propriam, quæ suscipiebat passionem, huiusmodi operatus est. Operatur quippe vna Deitas per corpus, quod circa ipsum est, omnium salutem, vt ita ait, nis quidem passio, Dei autem operatio.

Hanc igitur (vt dictum est) contentionem incipientem iamdudum videntes, necessarium iudicauimus, attritas patrum sanctarum Patrum voces & synodicæ definitas semper regni; & neque contra quibusdam Patribus dicta sunt, & non circa hoc inuentum habentibus; quasi planam & inamiguam de eo doctrinam exponerunt, ad regulam & legem per omnia dogmaticam reducere, quæ est & quod de vna operatione ab eis dictum est: neque iterum, qua nullatenus dicta sunt à probabilibus Patribus, nunc vero à quibusdam Patribus proferuntur, duas inquam operationes, tanquam duo gona Ecclesiasticum proferre.

Et ad vltimum fieri placuit, quatenus præsidia Sophronius venerabilis nullum sermonem de cætero de vna, seu duabus operationibus mouere debeat, sed ei sufficiat præfata castagata trita sanctorum Patrum recta traditio atque doctrina. Is itaque contentus sæpe nominatus venerabilis vir, & has exhibere certificans: permisit nos etiam per epistolam de his præsens responsum, quatenus huiusmodi epistolam (vt ait) offendat, qui forsitan interrogare eum de prædicta quæstione voluerint. Quod & alacriter egimus, & ille quidem in hu hinc migrauit.

Nuper autem piissimus & à Deo coronatus dominus noster quod Edessenam decorans ciuitatem, pios ad nos aquas fecit prouenire, vt paterna illa testimonia deferremus, quæ continentur in libro dogmatico (sicut dictum est) facto à sancta memoria Mosea ad sanctissimum Vigilium de vna operatione & vna voluntate, & has à Deo instructa eius fecunitas dirigere deberemus quod & ad effectum perduximus.

Nos autem quæ dudum mota sunt, memoria retinentes & renuntiantes, qui ex huiusmodi motione capit sacuere, sagenam omnem possimus seruata per medios eos nostram iugo fluxit, & soreta ad excellentissimum Sacellarium Imperialem consequenter huius capituli omnem subtilitatem, horumque, quæ à nobis per hoc actitata sunt;

& quod non oporteat de eiusmodi inquisitione perscrutari, sed permanere in attrita Patrum doctrina, quam omnes consonanter confitemur de huiusmodi quæstione, & confiteri vnigenitum filium Dei, qui vere factus Deus simul & homo est, eundem operari diuina & humana, & ex viro eodemque incarnato Deo verbo (sicut quod in carnem iuste sanctam effatus) vsque ad vltimum inuisibiliter atque indiuise omnem diuinam & humanam operationem procedere.

Hoc namque nos Leo instituit, manifeste perhibens: Agit enim vtraque forma cum alterius communione, quod proprium habet. In quibus reuerendum pie nostræ ab eius mansuetissima suscepimus fore studium, quia à Deo conseruandam eius serenitatem condecent, contuentur.

XXIII. His igitur omnibus à principio ita prouenientibus, rationabile finale & necessarium iudicauimus de his quæ partim numerata sunt, opportunum dare vestræ fraternæ atque vnanimi beatitudini per curiosaria, quæ à nobis directa sunt: & adhortamur vos sacratissimi, bis mecum legere, & Deo placitam ac pleniorem exhortationem, quæ in voluntate est, nunc quoque sequentes, si quid amplius minusue inuenerit, hoc per datam vobis à Deo gratiam adimplere, atque per sanctas fraternitatis vestræ vna cum vestra optabili sospitate, quæque super his vobis fuerint placita, significare. hactenus Sergij Constantinopolitani Episcopi epistola recitata postea in Sexta Synodo. Quæ quidem ab Honorio Romano Pontifice haud potuerunt veluti hæretici reuelari: si quidem (quod primum omnium considerandum est) nihil habere videretur aduersarium sacrosancto Chalcedonensi Concilio, in quo de duabus in Christo naturis est contra Eutychetem assertio promulgata: namque Sergius habet eandem de duabus in Christo naturis indiuise & inconfuse coniunctis Orthodoxam doctrinam, simulque non solum professionem, sed & defensionem epistolæ S. Leonis, atque ad bonum pacis de vtraque esse tacendum sententia commonitionem siue ab asserentibus duas operationes, siue à negantibus.

XXIV. Verum etsi quid perperam dictum in illis esset, haud tamen hæreticus omnino esse auctor conuinci potuerat, dum ad calcem eiusdem epistolæ ad Honorium scriptæ eius fidem esse rectam testatur, dum si quid minus vel amplius ipse Pontifex Romanus in Epistola esse cognouerit, tradidit patiter, vel dimouerat, togati licet hæc fabulæ ab eo proferentur; ne detegeretur hæreticus. Constat quidem (quod & maximopere est attendendum & sæpius inculcandum) Sergium ipsum, etsi postea fuerit detectus hæreticus & condemnatus, præsenti tamen tempore non tantum Orthodoxum creditum fuisse ab Orientalibus & Occidentalibus, sed etiam magnæ quidem existimationis Episcopum habitum, quod facile cognoscetur dicta epistola à Sophronio Episcopo Hierololymitano hoc ipso anno ad Honorium & ad ipsum Sergium (vt habet Sexta Synodus) scripta, in qua præter nullam in laudem eius dicta, in fine preces ipsius vehementer exposcit: vt non mireris, si ad eum referibat Honorius, tanquam ad Catholicum hominem ac valde ipsum.

Sed tam quæ ad ipsum Sergium idem Honorius Papa scripserit, videamus. Extant ipsæ eius litteræ in eadem Sexta à Synodo recitatæ: ex quibus cum condemnatus ab eo repetatur Honorius, hic in limine magnæ controuersiæ te præmonitum velim lector, eo quod per lubricam id dicatur oratio, quasi defendi non posse videatur Honorius, nisi qui eum damnasse dicuntur Patres Sextæ Synodi condemnarint. Verum non sic fiet; sed vestri cum semper fuerit bene consultum, erit, vt & videas quam agentissima face Honorium ab ea calumnia vindicatum, peregrinum in omnibus; semperque Orthodoxum oferimus; & Patres, impostura detecta, reddi ab omni suspitione laceræ iustitiæ libeos: quod fiet, vbi de actis Sextæ Synodi sermo erit. Modo autem de Honorio agendum, cuius ita se habet epistola.

Scripsit fraternitati vestræ fuisse nuntiatum, per quæ inuentiones quasdam & nouas vocum quæstiones cognouimus introductas per Sophronium quondam tunc monachum, nunc vero ex auditu Episcopum Hierosolymitanæ vobis consistentem aduersus fratrem nostrum Cyrum dicendi ne amplius in vna operationem Domini nostri Iesu Christi conuersis ex hæresi prædicantem. Qui deinceps ad vestram fraternitatem Sophronius veniens, quæ relatu quæ huiusmodi deponens multiformiter eruditus petijt de his, quæ à vobis fuerant instructus, paginalibus sibi syllabis resecari. Quarum litteratum ad eundem Sophronium directarum suscipientes exemplar, & intuentes satis prouide circumspecteque fraternitatem vestram scripsisse, laudamus nouitatem vocabuli auferentem, quod posset scandalum simplicibus generare. Nos enim in quo pertinimus, oportet ambulare. Enimuero duce Deo, pertinuimus vsque ad mensuram, tam rectæ fidei, quam Apostoli veritatis Scripturarum sanctarum funiculo extenderunt, confitentes Dominum Iesum Christum mediatorem Dei & hominum operatum diuina, media humanitate Verbo Dei naturaliter vnita, eandemque operatum humana ineffabiliter atque singulariter assumpta a carne discrete, inconfuse, atque inconuertibiliter plena diuinitate. Et qui coruscauit in carne plena diuinis miraculis, ipse est & carneum effectus, plene Deus & homo: passiones & opprobria patitur vnus mediator Dei & hominum in vtrisque naturis, Verbum b caro factum, & habitauit in nobis, ipse filius hominis de cœlo descendens, vnus atque idem (sicut scriptum est) crucifixus Dominus maiestatis, dum confiteri diuinitatem nullas posse perpeti humanas passiones, & non de cœlo, sed de sancta est assumpta Caro Dei genitrice.

Nam per se Veritas in Euangelio ita inquit c: Nullus ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo filius hominis, qui est in cœlo: profecto nos instruens, quod diuinitatis vnita est caro passibilis ineffabiliter atque singulariter, vt discrete atque inconfuse, sic indiuise videretur coniungi, vt nimirum stupenda mente, mirabiliter mentibus per earumque naturarum differentias, cognoscatur vnire. Cui Apostolus consentiens, ad Corinthios ait d: Sapientiam loquimur inter perfectos, sapientiam vero non huius seculi, neque principum huius seculi, qui destruuntur; sed loquimur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestinauit Deus ante secula in gloriam nostram, quam nemo principum huius seculi cognouit. Si enim cognouissent, numquam Dominum maiestatis crucifixissent: dum profecto diuinitas nec crucifigi potuit, nec passiones humanas experiri, vel perpeti; sed propter ineffabilem coniunctionem humanæ diuinæque naturæ, idcirco & vbique Deus dicitur pati, & humanitas ex cœlo cum diuinitate descendisse.

Intelligis lector, pie sancteque atque Catholice in omnibus ab Honorio ista differi, atque ita poni ob idiomatum communicationem vnum in Christo volentem & operantem, sicut vnica est eius persona, cum tamen æque astruat, ob diuersas proprietates duarum simul indiuise & inconfuse coniunctarum naturarum, æque & voluntates distinctas & inconfusas in eodem reperiri. Sed & pergit:

Vnde & vnam volontatem fatemur Domini nostri Iesu Christi: quia profecto à diuinitate assumpta est nostri natura, non culpa, illa profecto, qua ante peccatum creata est, non quæ post prævaricationem vitiata. Christus enim Dominus in similitudinem carnis peccati veniens, peccatum mundi abstulit, & de plenitudine eius omnes accepimus: & formam e serui suscipiens, habitu inuentus est vt homo: quia sine peccato conceptus de Spiritu S. etiam absque peccato est partus de sancta & immaculata Virgine Dei genitrice, nullum experiens contagium vitiata naturæ.

Cum igitur audis vnam Honorium dicere voluntatem, intellexisse id respectu duarum inter se voluntarem, intellexisse id respectu duarum inter se pugnantium contrariarum voluntatum ad malum & bonum; ex iis, quæ tradit, apparet, nosque inferius id magis perspicue demonstrabimus. Pergit itaque: *Carnis enim vocabulum duobus modis sacris eloquiis bona malaque cognouimus nominari, sicut scriptum est f: Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia caro sunt. Et Apostolus g: Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Et rursum h: Mente seruio legi Dei, carne autem legi peccati. Et, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me trahentem in legem peccati, quæ est in membris meis. Et alia multa huiusmodi in malo absolute solent intelligi vel vocari. In bono autem ita Isaias dicente i: Venient omnis caro in Hierusalem, & adorabit in conspectu meo: & Iob. k. In carne mea videbo Deum. Et alias l: Videbit omnis caro saluatare Dei. Et alia diuersa.* Non est itaq; assumpta (sicut prædixi) à Saluatore vitiata natura, quæ repugnaret legi mentis eius; sed venit quærere & saluare, quod perierat, i.e. vitiatam humani generis naturam: nam lex

alia

b Ioan. 1.

XXVI. c Ioan. 3

d 1. Cor. 2.

VNVS VOLENS ASSERITVR OB VNAM PERSONAM.

XXVII.

e Phil. 2.

QVOMODO VNAM ACCIPIAT VOLVNTATEM HONORIVS.

f Gen. 6. g 1. Cor. 5. h Rom. 7.

i Isa. 66. k Iob 19. l Luc. 3.

alia in meo Christo aut voluntas diuersa non fuit vel contraria Saluatori: quia super legem natus est humanæ conditionis. Et siquidem
a Ioan. 6. scriptum est a: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit
b Matt. 26. me, Patris. Et b, Non quod ego volo, sed quod tu vis Pater, & alia huiusmodi: non sunt hæc diuersæ voluntatis, sed dispensationis humanitatis assumptæ. Ista enim propter nos dicta sunt, quibus dedit exemplum, vt assequamur vestigia eius, pium magister discipulos imbuens, vt non suam vnusquisque nostrum, sed potius Domini in omnibus præferat voluntatem.

XXVIII. Vtà igitur regia incedentes, & dextrorsum, vel sinistrorsum venatorum lapsteos circumpositos euitantes, ad Lapidem pedem nostrum minime offendamus: Idumæis, id est, terrenis atque hæreticis propria relinquentes, nec vestigio quidem pedis sanctas nostræ terram, id est, prauam eorum doctrinam omnimodo attentes, ad id, quo tendimus, hoc est, ad fines patrios peruenire possimus, ducatu nostrorum semita gradientes.

CAVTRAGENDVM IN NOVIS DECRETIBVS. Et si forte quedam balbutientes (vt ita dicam) nisi sunt proferentes exponere, formantes se in specimen nutritorum, vt possint in cætes imbuere auditoribus, oportet ad dogmata hæc Ecclesiastica retorquere, quæ neque Synodales apices super hoc examinantes, neque auctoritates canonicæ visæ * sunt explanasse, vt vnam vel duas energias aliquis præsumat Christi Dei prædicare, quas neque Euangelicæ vel Apostolicæ litteræ, neque Synodalis examinatio super his habita, visa sunt semina assumsisse fortasse (sicut prædixi) quidam aliqua balbutiendo docuerunt, conde cendentes ad informandas mentes atque intelligentias parvulorum, quæ ad Ecclesiastica dogmata trahi non debent, quæ vnusquisque in suo sensu abundans videtur secundum propriam sententiam explicare. Nam quia Dominus noster Iesus Christus filius ac Verbum Dei, per quem facta sunt omnia, ipse sit vnus operator diuinitatis atque humanitatis, pleræ sunt sacræ litteræ luculentius demonstrantes. Verum autem propter operæ diuinitatis & humanitatis genuinæ operationes debeant derivata dici, vel intelligi: ad nos ista pertinere non debent, reliquentes eà grammaticis, qui solent parvulis exquisita dernando nomina vendicare.

Satis perspicue noscis secundum Catholicam assertionem vnum poni ab Honorio operatorem, cuius sint operæ diuinitatis & humanitatis: vt in necessariam deducatur assumptionem duas esse voluntates & operationes: quas tamen ob vitanda dissidia, a bono pacis non reiiciendas, sed reticendas affirmat. subdit enim causam, quod periculosum sit, siue vnam, siue duas tantum asserere in CHRISTO operationes, quæ in diuina Scriptura repertantur esse multiplices, quod scilicet ex generibus transirent aduersarii ad individua, fallentes æquiuoci:

XXIX. Nos enim, inquit, non vnam operationem, vel duas Dominum Iesum Christum eiusque sanctum spiritum, sacris litteris percipimus, sed multiformiter cognoscimus operatum. Scriptum est enim c: Si quis spiritum Christi non habet, hic eius non est. Et alibi d: Nemo
c Rom. 8. potest dicere, Dominus Iesus, nisi in spiritu sancto. Diuisiones vero
d 1. Cor. 12. gratiarum sunt, idem autem spiritus, & diuisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus, & diuisiones operationum sunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus. Si enim diuisiones operationum sunt multæ, & has omnes Deus in membris omnibus pleni corporis operatur: quanto magis capiti nostro Christo Domino hæc possunt plenissime coaptari? vt caput & corpus vnum sit perfectum, vt proficto occurrat (sicut scriptum est e) in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Si enim in alio, id
e Ephes. 4. est, in membris suis spiritus Christi imitatiformiter operatur, in quo
CVR SILENTIVM HONORIVS INDICAT. f viuunt & mouentur & sunt: quanto magis per semetipsum mediatorem Dei & hominum plene ac perfecte multisque modis & ineffabilibus consiteri nos communione vtriusque naturæ conuenit operatum? Cur autem de duabus voluntatibus & operationibus tacendum ducat, causam haud contemnendam astruit, quod scilicet communis ista esset assertio cum Nestorianis id ipsum profitentibus, non ob duarum (sicut Catholici) naturarum differentiam, sed ob duas, quas iidem constituebant in CHRISTO personas. Subdit ergo:

XXX. Et nos quidem secundum sanctiones diuinorum eloquiorum oportet sapere vel sperare, illa videlicet refutantes, quæ quidem nouæ voces noscuntur sanctis Dei Ecclesiis scandala generare: ne aut duarum operationum vocabulo offensi, sectantes Nestorianos, nos vosana sapere arbitrentur. eo quod illi duas ponerent in Christo personas.

CVR PERICVLOSA DVARVM VEL VNIVS

Rursum vero tacendum putat de vna operatione, ne fouere causam Eutychianorum, vnam tantum asserentium in Christo naturam, videri posset: nam subdit: Aut certe si rursus vnam operationem Domini nostri Iesu Christi fatendam esse censuerimus, stultam Eutychianistarum attentis auribus dementiam fateri putentur; præcauentes, ne quorum inania verba combusta sunt, eorum cineres & redeuntes ignes flammiuomarum denuo reniuent quæstionum, simpliciter atque veraciter confitentes Dominum nostrum Iesum Christum vnum operatorem diuina & humanæ naturæ; electius arbitrantes, vt vanitatum pondera atores, otiose negotiantes, & turgida adueksum non inflant vocibus vanarum philosophi, quam vt simplices & humiles spiritu populi Christiani possint remanere tecti. Nullus enim decipiat per philosophiam & inanem fallaciam discipulos patriarum. Eorum enim doctrinam sequentes, omnia argumenta sapposita disputationis callida atque fluitua ge intra eorum retia sunt exclusa.

Hæc nobiscum fraternitas vestra prædicet, sicut & ea nos vobiscum vnanimiter prædicamus, hortantes vos, vt vnius vel summa nouæ vocis inductum operationis vocabulum assequimur, vnum nobiscum Dominum Iesum Christum filium Dei vivi, Deum verissimum in duabus naturis operatum doctrinæ atque humanitatis fide Orthodoxa & vnitate Catholicæ prædicetis. & subsequitur: Deo te incolumem cupiamus, dilectissime atque sanctissime frater. habemus Honorii Pontificis epistola ad Sergium Episcopum Constantinopolitanum, quam integram hic reddidisse volumus, quod eadem fuerit compluribus lapis offensionis & petra scandali: vt iis omnibus diligenter perspectis, tam quæ ad Honorium Papam à Sergio fuerant scripta, quam quæ ab ipso Pontifice scripta reddita, dilucide cunctis innotescere valeat, quam ipse Honorius fuerit Catholicæ fidei assertor, professor, defensor, & oppugnator.

Quod enim Sergius ipse manifestus post hæc cognitus hæreticus fuerit, atque damnatus: cum & eadem literis cum ipso Honorius profiteatur; putarunt nonnulli, eadem ipsum quoque sententia debere percelli, sicque Honorium, vti Sergium, hæreticum censendum esse, complures existimarunt, nullam rationem habentes temporis diuersitatis, nec rerum. Temporis, inquam, quod (vt plenius ostendimus) cum ista Sergius ad Honorium, & Honorius ad Sergium scriberet, nec loca quidem suspicio erat de Sergio, quod hæreticus esset, qui in hanc vsque diem summa cum laude absque vellicatione suspicionis erroris sedem illam pie (vti Catholicum sancteque texerat, qui & suis litteris speciem reddere videretur Columbæ illius, quæ post diluuium signum pacis ore gestauit, dum tot in Ægypto conciliatoribus stosque Catholicæ Ecclesiæ populos hæreticos significaret.

Ista quidem nuncianti Catholico homini (ita enim Sergius vbique terrarum ab omnibus habebatur) per erat Honorium, cum eidem rescriberet, adgratulari, (congaudet enim charitas veritati) cum ea, quæ asserere, & professione Chalcedonensis Concilii & assertione epistolæ sancti Leonis Papæ pluspuam satis perspecto lumine lucere viderentur, omnique suspicionis nebula extertia esse.

Nec poterat culpæ adscribi de vtraque voce silentium, quod velut pacis signaculum esse videretur appositum. Etenim cum omnis vocum nouitas soleat in Ecclesia esse suspecta, & in antiquitate vsuque veteri fundata semper reperiatur firma securitas: quid de vocum nouarum silentio (quod erat fibula pacis) potuit Honorius reprehendi, quod ab eo videri poterat non retinendum tantum, sed imperandum? Non igitur (si tempus attendatur) reprehendi potest Honorius, sed eo nomine laudari potius debet, vtpote quod satis superque consultum fidei Catholicæ (vt ait) videri poterat, si in CHRISTO duas confiteretur quis naturas indiuise, inconfuse & inconuertibiliter iunctas, pariterque profitetur vnum operatorem diuinitatis & humanita-

ita Christum Iesum, hoc est, ipsum in vna consistentem persona operarum (vt ait) secundum duplicem operationem duarum naturarum, humanæ atque diuinæ: vt plane rem ipsam prædicare noscatur, cuius nouas voces velit ob exotta scandala reticeri, quæ ob nouitatem suspectæ videri possent, & magnam dissidii occasionem subministrare; vnde merito silentio illas obtundas esse putauit.

Non enim adhuc eo progressa res erat, vt non sine scandalo eædem voces prætermitti potuissent, vt postea accidit: nam cum nondum fraus hæretica detecta esset, ac ideo ab ipso Pontifice silentium iure debuit, quod (vt dictum est) iam satis factum videri posset de Verbi incarnatione plenæ doctrinæ.

Qui igitur temporis huius nullam rationem habuere, in Honorium vti collusorem stulte admodum declamarunt, fauentemque errori vna cum Sergio arguerunt. At qui ad memoriam reuocarit, quantum esset malignarus inimicus in sancto occasione vocalæ vnius, homoousion, tempore Constantini ac successorum Imperatorum sanctæ pieque, sicuti & prudenter, Honorium fecisse non dubitet, dum de simplici atque duplici operatione silentium hic indixit; cum tamen iis, quæ ad perfectam hactenus prolatam de Verbi incarnatione doctrinam spectare viderentur, aliis verbis satisfactum esse cognosceret.

Qui vero consideratione nulla habita temporis huius, quo Sergius Catholicus habitus rem bona fide agere creditus est, omnia ad istarum illius temporis referunt, quo sub eo silentio latere fraudem, quam dicemus, compertum est, Sergiaque ipse Constantinopolitanus Episcopus esse hæreticus detectus fuit; sicut eius litteræ ad Honorium de indicto silentio datæ fraudem occultare cognitæ sunt, ita & redditæ ad eum Honorii litteræ æque vitæ ipsius tunc impotibandæ, eo quod Honorius eiusdem tunc esse sententiæ visus fuit, hincque factum est, vt hi eadem sententia, qua Sergium, Honorium quoque pertinuerint. At quam iniste, ipsi viderint: te vero appello, lector veri amans, iustum iudicem.

Cum vero non ob aliam causam Honorium Papam vna cum Sergio hi putauerint esse damnandum, quam ob nuper recitatam ipsius Honorii epistolam datam ad Sergium, qua ei se consentire significauit: certe quidem Honorii Epistola prius disquirenda fuit, & tempus præsens, quo scripta est, considerandum, & ita de Honorio fuerat ferenda sententia. At cum nullam posse errotis argui, vel hæresis nondum cognitæ suspicionem adduci: certum est calumniose & leuissimodum, sicut iniuste, Honorium hæreticum appellari.

Sed si non ex alia ratione, quam ex dicta epistola qua se consentire Sergio declarat, Honorius condemnatus est non atque Sophronius, qui eiusdem Sergii in omnibus secutarum se sententiam toties sua epistola profitetur, qua & ipsum vt plenissimum Orthodoxum commendat, eiit & ipse dicendus hæreticus? Quidnam, quæso, ad Sophronii excusationem afferes, nisi quod putauerit ipsum esse (vt profitebatur) fide integrum & Orthodoxum, ac pro Catholica veritate firmiter stantem? & tamen secus erat.

Quod si illa Sophronii cum Sergio toties professa consentio nullum ipsi attulit detrimentum, vt ex communione cum hæretico, quem putabat Catholicum, ipse hæreticus diceretur: cur afferat præiudicium Honorio longius, quam Sophronius à Sergio absenti, si, vt ille, se consentire Sergio affirmarit, quem & nomine famaque & scriptis pariter haud potuit non afferere esse Catholicum?

Præterea si in culpa esse potuit de vtraque voce silentium, & ob id tam Sergius, quam Honorius fuerint hæreticorum nota inurendi: cur non idem stigma est imponendum Sophronio, cum & ipse acquieuerit pariter Sergio ob bonum pacis talia suadenti? Consensisse quidem ipsi Sophronium, idem testatur Sergius in epistola ad Honorium verbis illis:

Ad vltimum, inquit, placuit & placuit, quatenus prædictus Sophronius venerabilis nullum sermonem de cætero de vna siue duabus operationibus mouere debeat, sed ei sufficiat præfata cautaque ac vera sanctorum Patrum recta traditio atque doctrina. His itaque contentus sæpe nominatus venerabilis vir, & hoc custodire certificans: petimus nos etiam per epistolam de his ei præbere responsum, quatenus huiusmodi epist. (vt ait) ostendat iis, qui forsitan interrogare eum de prædicta quæstione voluerint. Quod & celeriter egimus, & ille quidem in his hunc euangelizauit. hæc de Sophronio Sergius.

Si inquam (quod sæpe repetendum est) Sergio indicenti Silentium Sophronius omnino consensit, & tamen Orthodoxus absque inuidia est prædicatus: nihil profecto esse potest, vt ratione silentii Honorius Papa possit in crimen adduci. Sic igitur neque ex communione cum Sergio, neque ex consensione cum eo de indicto silentio Honorius vel leui suspicione errotis argui à quolibet iure potuit exemplo Sophronii propius tem intuentis, qui licet antea ea de causa aduersatus Cyro fuerit, Sergio tamen acquieuit. Probasse quidem in Sergio Honorium, quæ probarat ante Sophronius, cum ad eum datam epistolam Sergii ab eodem accepisset, ipse Honorius testatur in dicta epistola ad Sergium scripta.

XXXVII. DE LEGATIONE MISSA A SOPHRON. AD HONORIVM.

Cæterum esti Sergii voluntati indicenti silentium ipse (vt vidimus) Sophronius acquieuit: tamen posthæc de cohibenda Cyri, cui ante obstiterat, temeritate, vnam prædicantis in Christo voluntatem, legationem ad Honorium Romanum Pontificem misit. At quanta animi anxietate id fecerit, qui venit tunc missus ad Honorium legatus ipse testatus est in Concilio Romano sub Martino Pontifice, in eius Collatione secunda, his verbis: *a Quoniam hoc potestatiue olim & ab antiquitus facere per Apostolicam, siue canonicam, consueuit auctoritatem: diem aperta lucubratione non solum claues regni cælorum credita sunt ei, atque ipse tantummodo ad aperiendum eas fidelibus quidem digne, minime autem Euangelio gratia credentibus iusse claudere magnum secundum veritatem & principes Apostolorum meruit Petrus; sed etiam & pascere primus iussus est oues totius Catholicæ Ecclesiæ, cum Dominus dicit b: Petre amas me, pasce oues meas. Et iterum ipse præcipue ac specialiter firmum pre omnibus habens in Dominum Deum nostrum & immutabilem fidem, conuertere c aliquando & confirma exagitatos consortes tuos & spirituales meruit fratres, vtpote dispensatiue super omnes ab ipso, qui propter nos incarnatus est Deus, potestatem accipiens & sacerdotalem auctoritatem. Quod vtique sciens beata memoria Sophronius quondam Patriarcha sanctæ Christi Dei nostri ciuitatis, sub cuius diœcesi fungebar sacerdotali officio, non acquieuerit, omnino carni, & sanguini, sed sola, quæ Christi sunt iuxta sanctitatem vestram, excogitans, studuit meam humilitatem sine mora pro huiusmodi tantummodo capitulo cum sua suggestione ad hanc Apostolicam magnamque dirigere sedem, in scripto atque sine scripto per me supplicem vestrum emicum prædictorum verorum adaperiens nouitatem, quam videlicet contra Orthodoxam fidem memorati viri exponere ausi sunt.*

a Concil. Rom. sub Martin. Sess. 11. 2. 18. 3.

b Ioan. 21.

c Luc. 22.

XXXVIII. LABORES SOPHRONII PRO FIDE CATHOLICA.

Quippe nam & ipse Sophronius, *dum admoneret, superius dictu temeratoribus in Oriente valdissime contradixit, contestans eos & admonens, vt à propria hæresi quiescerent, & ad relictam Patrum fidem remearent, dans in duobus libris sexcenta testimonia Patrum ad euictionem impietatis eorum & veritatis ostensionem.*

Quos quidem reuocare minime valuit: commouit autem eos contra se ad insidias & malignam detractionem. Sed nullo modo propter hoc reueritus est omnino ille, nec timuit timorem, vbi non est timor: quoniam vistus di sicut leo confidit. Zelo autem Dei & fiducia repletus, duxit me indignum & statuit in sancto Calvariæ loco, vbi propter nos ipse, qui super nos secundum naturam Deus est Dominus noster IESVS CHRISTVS *sponte crucifixi secundum carnem dignatus est: & vbi allegauit me vinculis insolubilibus dicens: Tu dabis rationem ipsi, qui propter nos secundum carnem in hoc sancto loco sponte crucifixus est Deus, quando cum gloria in terribili eius aduentu iudicaturus est viuos & mortuos, si distulerit & postposueris fidem eius periclitantem,*

d Prou. 18.

licet ego hoc facere corporaliter (vt nosti) propter emersam ex nostris peccatis incursionem Sarracenorum præcedior.

XXXIX. *Quantocius ergo de finibus terræ ad terminos eius deambula, donec ad Apostolicam sedem, vbi Orthodoxorum dogmatum fundamenta existunt, peruenias, non semel, non bis, sed multo sæpius aperiens sacris viris ibidem consistentibus omnia secundum veritatem, quæ in istis partibus mota sunt; & non quiescas, instantius expetens atque exorans eos, donec ex Apostolica prudentia, quæ in Deo est ad victoriam iudicium perducere debeant & nouiter introductorum dogmatum perfectam faciant secundum canones destructionem, vt ne (secundum quod B. Apostolus ait a) sicut cancer pascuam in amplius inueniant, depascentes simplicium animas.*

a 2. Tim. 2. STEPH. EPISC. DILIGENS MINISTERIVM.

Igitur in his pertimescens ego atque perterritus propter impositam mihi terribilem in tremendo & venerabili loco conuersationem, necnon & creatorum mihi ex Dei permissu Episcopale ministerium considerans, sed & supplicationes omnium pene habitantium Orientalium tractum reuerendissimorum Episcoporum & Christianorum populorum consonanter prædicto beatæ memoriæ Sophronio ad hoc me inuitantium, vtpote primum Hierosolymitanæ diœceseos pertinere non desii (secundum Scripturam b) somnum oculis meis & palpebris meis dormitationem & requiem temporibus meis, quatenus adimplere debuissem huiusmodi desiderabilem inspectionem: sed absque vlla morâ propter hoc ipsum tantummodo hoc properaui à quo tempore tertio visus sum vestris Apostolicis adesse vestigiis expetens ac deprecatus, quod ille & omnes libenter postulare nouerunt, hoc est, fidei Christianorum periclitanti manum porrigere.

b Psal. 131.

Quod addiscentes contrarij non leuibus me implicuerunt afflictionibus, præceptiones propter me per loca & prouincias dirigentes quatenus comprehendi & ferris constrictus ad eos deberem destinari sicut omnes cognoscunt. Sed Dominus auxiliatus est mihi, & liberauit me ab omnibus persequentibus me, ideoque ad propositum currentem, & ad Brauium properantem vestræ Apostolicæ sedis. Nec; destitit Deus preces cum lachrymis oblatas supplicum suorum, sed exaltauit non equidem mediocriter præcessores Apostolicosque Præsules in commonitione, nec non contestatione prædictorum virorum, licet nullo modo eos flectere potuerunt, hæc legatus Stephanus Episcopus Romam hoc tempore à Sophronio ad Honorium Pontificem missus.

XL. HONORIVS LENTIVS CYRO IMPONIT. Vbi ista per legationem à Sophronio missam Honorius Papa accepit, haud segnis fuit his omnibus à Sophronio postulatis consulere, nempe silentium omnino imponere Cyro Episcopo Alexandrino vnam voluntatem & operationem in Christo prædicanti: cuius rei gratia ad ipsum Cyrum eo argumento litteras dedit; scripsitque pariter ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, vt Cyrum de seruando de vna voluntate & operatione silentio admoneret.

Litteræ ad Cyrum ab Honorio scriptæ non extant, sed earum mentio est in litteris eiusdem Honorii ad Sergium datis, de quibus proxime actum fuimus. Perstitisse quidem in sententia Honorium, vt bono pacis ad vitandas turbas & commotiones populorum, de voce vtraque taceretur, dicta eius epistola post hæc ad Sergium data significat: his etiam & legatum Stephanum, & qui cum eo venit in Vrbem, acquieuisse docet, dummodo Cyrus de vnius voluntatis voce æque taceret. Epistolam autem ab Honorio ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum datam, prout habetur recitata in Sexta Synodo Actione decima tertia in fine, hic exhibeamus; in qua cum desint nonnulla, hæc sunt, quæ in ea scripta reperiuntur:

XLI. POSTERIOR EPIST. HONOR. AD SERGIVM. *Et prolata est* (inquiunt acta) *huiusmodi Honorij Latina epistola cum interpretatione sua, habens in superscriptione ita: Dilectissimo fratri Sergio Honorius.* Cuius initium fuit: *Scripta dilectissimi filij nostri Syricij diaconi.* habet autem eadem epistola post pauca hæc. *Necnon & Cyro fratri nostro Alexandrinæ ciuitatis Præsuli*, significandum scilicet, *quatenus nouæ adinuentionis vnius vel duarum operationum vocabulo refutato, claro Dei Ecclesiarum præconio nebulosarum concertationum caligines offundi non debeant, vel aspergi: vt profecto vnius vel geminæ operationis vocabulum nouiter introductum à prædicatione fidei eximatur.*

Nam qui hæc dicunt, quid aliud nisi iuxta vnius vel geminæ natura Christi Dei vocabulum, ita & operationem vnam vel geminam suspicantur? Super quod clara sunt diuina testimonia. Vnius autem operationis vel duarum esse vel fuisse mediatorem Dei & hominum Dominum Iesum Christum scitur & prouerè, latirincptum est. Sed hæc Honorii quomodo sint intelligenda, quæ ex eadem epistola ipsa recitant Acta ita docent: *Habet autem*, inquiunt, *& circa finem eadem epistola sic:*

XLII. *Et hoc quidem, quantum ad instruendam vtilitatem ambigentium sanctissimæ fraternitati vestræ per eam insinuandum prædiximus. Cæterum quantum ad dogma Ecclesiasticum pertinet, quæ tenere vel prædicare debemus propter simplicitatem hominum & amputandas inextricabiles quæstionum ambages (sicut superius diximus) non vnam vel duas operationes in mediatore Dei & hominum definire, sed vtrasque naturas in vno Christo vnitate naturæ adunatas cum alterius communione operantes atque operantes confiteri debemus: & diuinam quidem, quæ Dei sunt, operantem, & humanam, quæ carnis sunt, exequentem; non diuise, neque confuse, aut conuertibiliter Dei naturam in hominem, & humanam in Deum conuersam edocentes, sed naturarum differentias integras consistentes.*

Vnus atque idem humilis & sublimis, æqualis Patri & minor Patre, ipse c ante tempora natus in tempore est: per quem facta sunt sæcula, factus in sæculo est: & qui legem dedit factus est sub lege est, vt eos, qui sub lege erant, redimeret: ipse crucifixus, & ipse chirographum, quod erat contra nos, enauans in Cruce de potestatibus, & principibus triumphauit.

c Rom. 1.

Auferentes ergo (sicut diximus) scandalum nouella adinuentionis, non nos oportet vnam vel duas operationes definientes prædicare: sed pro vna (quam quidam dicunt) operatione, oportet nouum operatorem Christum Dominum in vtrisque naturis veraciter confiteri: & pro duabus operationibus, ablato genuino operationis vocabulo, ipsas potius duas naturas, id est, diuinitatis & carnis assumptæ in vna persona vnigeniti Dei Patris inconfuse, indiuise, atque inconuertibiliter nobiscum prædicare propria operantes. Et hoc quidem beatissimæ fraternitati vestræ insinuandum præcipimus, quatenus vnam confessionis propositum vnanimitati vestræ sanctitatis ministraremus, vt profecto in vno spiritu ambulantes pari fide dictorum to inspiremus.

Scribentes etiam communibus fratribus Cyro & Sophronio Episcopis, ne nouæ vocis, id est, vnius vel geminæ operationis vocabulo insistere vel immorari videantur; sed alterâ bonorum nouitia appellatione, vnam Christum Dominum nobiscum in vtrisque naturis diuina vel humana prædicent operantem.

Quamquam hos; quos ad nos prædictus frater & coepiscopus noster Sophronius misit, instruximus, ne duarum operationum vocabulum deinceps prædicare inuitantur: quod instantissime prædictorum prædictum virum esse factorum, si etiam Cyrus frater & coepiscopus noster ab vnius operationis vocabulo discesserit. Hucusque ex epistola posteriori Honorii ad Sergium Sexta Synodus. Cum igitur adeo manifeste demonstratum sit, neque ob indictum de vtraque voce silentium, neque ob communicationem vel consensionem cum Sergio in his, quæ tractarentur, nempe de silentio indicendo, sicut nec Sophronium, ita neque Honorium posse in crimen hæreseos iure perduci: videndum modo est, si quid ex epistolis Honorii, quod reprehensione dignum habeatur.

Prior ipsius epistola ad Sergium eodem argumento conscripta, quâ primum censunt de vtraque voce tacendum, videri potuit prima fronte quiddam habere subduriusculum, quod quamuis nihil penitus extra lineam Catholicæ fidei continere demonstratum sit, nebulosius id dilucidius erit declarandum. Dum enim agit de hypostatica in vna persona duarum naturarum vnione, cuius virtute factum quoque dicit communicationem idiomatum, ista mox subdit: *Vnde & vnam voluntatem fatemur Domini nostri Iesu Christi: quia profecto à diuinitate assumpta est nostri natura, non culpa, illa profecto, quæ ante peccata creata est, non quæ post præuaricationem veniata, &c.* Quæ inferens quidem non duas ob id dicendas esse contrarias voluntates in Christo, tendentem ad bonum alteram, alteram vero ad malum, vt in aliis hominibus, sed vnam bonam, vniuscuque personæ operantis, secundum

communicationem idiomatum, qua (vt ait) & Deus paticitur, & homo Deus prædicatur. Quod enim indiuisa sit vtriusque naturæ operatio, sicut est indiuise conuncta, & vnum ambo velint naturæ bonum, & tendant in vnum; vna erit dicenda Christi voluntas, quam sanctus Dionysius Areopagita appellat operationem Theandricam, hoc est, Deivirilem, vt Ioannes Damascenus affirmat a:

XLV. Sed præstat in his Maximum martyrem huius temporis Scriptorem celebrem, & Catholicæ fidei egregium defensorem audire, quæ afferat de germano sensu verborum Honorii, dum respondet ad obiectionem Pyrrhi Monothelitæ pro se stare Honorium, ac clamantis, quasi ipse Honorius fuerit vnius in Christo voluntatis assertor. Ipse enim in quæstione disputata coram Gregorio Patricio cum ipso Pyrrho hæc habet: *Quid* (inquit Pyrrhus) *de Honorio ad respondendum habes, qui aperte antecessoris mei vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi fuisse tradidit?* Maximus: *Quis fuerit fide & auctoritate dignus epistolæ eius interpres, qui eam ex persona sancti Honorij scripsit, adhuc superstes, & qui totum Occidentem cum aliis patribus, tum præsatis dogmatibus illustrauit, an hi, qui Constantinopoli ex suo corde loquebantur?* Pyrrhus: *Ille, qui hanc scripsit.* Maximus: *Is igitur, cum ad diuum Constantinum Imperatorem ex persona Ioannis Papæ de hac epistola scriberet, dixit: Vnam voluntatem dicimus in Domino, non diuinitatis eius & humanitatis, sed humanitatis solius. Cum enim Sergius scripsisset, quod quidam duas voluntates in Christo contrarias dicerent, & religiosus Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis, scilicet, & spiritus, sicut nos habemus post peccatum, sed vnam tantum, qua naturaliter humanitatem eius signabat. Hoc autem ita esse, argumentum euidens est, meminisse inconuenturam & carnis, quæ quidem in diuinitate non licet intelligere, &c.* hæc Maximus de eo, qui dictam Honorii scripsit epistolam: vt nullus sententiæ Honorii certior atque fidelior accedere possit interpres, cui Pyrrhus ipse refractarius disputator non potuit in ea disputatione non acquieuisse, quod videlicet præter fidem illibatam auctoris ipsius contextus epistolæ id aperte demonstret.

XLVI. Ex his plane & illorum verborum germanum sensum cognosces, quibus Honorius ait in eodem argumenti contextu: *Nam lex alia in membris aut voluntas diuersa non sunt, vel, contraria Saluatori: quia super legem natus est humanæ conditionis. Et quidem scriptum est: Non veni facere voluntatem meam, sed eius, qui misit me, Patris. &: Non quod ego volo, sed quod tu vis, Pater: & alia huiusmodi: non sunt hæc diuersæ voluntates, sed dispensationis humanitatis assumptæ.* plane significans, in voluntate humanitatis, de qua loquitur, cum nullum fuerit in Christo peccatum, nec discrepantiam, vel contrarietatem esse potuisse, quæ ex peccato procedit, relicta illa, quæ ex natura humana solet prouenire diuersas ab eque peccato. Hæc de his, quæ spectant ad priorem epistolam.

XLVII. In posteriori autem epistola ad Sergium, quam recitauimus, ita firmat Honorius Catholicum dogma, vt nihil amplius desiderari queat. Dum enim videtur indicere velle silentium, quam prudentissime destruit hæresim, & firmat Catholicam fidem, vbi videlicet ait *b*: *Inferentes ergo* (sicut diximus) *scandalum nouellæ adinuentionis, non nos oportet vnam vel duas operationes definientes prædicare: sed pro vna* (quam quidem dicunt) *operatione, oportet nos Deum operatorem Christum Dominum in vtrisque naturis verbice confiteri; & pro duabus operationibus, ablato nomine operationis vocabulo, ipsas potius duas naturas, id est, diuinitatis & carnis assumptæ in vna persona vnogeniti Dei Patris inconfuse, indiuise, atque inconuertibiliter nobiscum vere dicat, pro vna operatione dicendum esse vnum operantem, plane insinuans non conuenire personæ vnitatem operationis, sed operantis? Sic & sanctus Ioannes Damascenus c de his agens, docet, non dici posse ratione vnius personæ vnam voluntatem, sed vnum voluntatem, sicut nec vnam operationem, sed vnum operantem in duabus scilicet naturis; quas dum asserit, indiuise, inconfuse, & inconuertibiliter coniunctas, duas plane necessario introducit operationes & voluntates. His quidem nihil magis Catholicum dici potuisse, nihil magis pium ac sanctum, nihil denique his temporibus ad pacem in Ecclesiis conseruandam vtilius excogitari videri potuit. Quam quidem Catholicam veritatem (dicam libere cum Campensi) non solum nulla Synodus potuerit vnquam damnare, sed si Angelus de cœlo aliud annunciauerit, præter id, quod dictum est, illatum, in huiusmodi ab Apostolo susciperet anathema.*

Sic igitur ista ita transacta sunt, vt nulla quidem vel leuis erroris labes Honorio inhæsisse potuerit. Quamobrem in iudicio Synodali, cum post annos decem & octo Romę sub sancto Martino Papa & martyre celebrata est Synodus Lateranensis *d*, cui interfuerunt centum & quinque Episcopi, præsidente ipso Summo Pontifice, & exacte cognita atque tractata est causa Monothelitarum, ac damnati in ea fuerunt vna cum hæresi atque ipsorum scriptis Theodorus Pharanites Episcopus, Cyrus Patriarcha Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus successores Patriarchæ Constantinopolitani, auctores & propugnatores erroris: Honorius nullam prorsus vel ab hæreticis de hæresi calumniam passus, nec à sancta Synodo leuissima est suspicione pulsatus.

XLVIII. QVID SYNODI DE HONORIO. *d Extat Cōcil. tom. 3. nou. edit.*

Post hæc autem iterum, cum à sanctissimo Pontifice Agathone celebrata est Romæ Synodus e centum viginti quinque Episcoporum, in qua reperita est eorumdem damnatio hæreticorum Theodori, Cyri, Sergii, Pyrrhi, & Pauli: nec leuis quidem mentio, quod errauerit Honorius, facta est; qui si errasset, dissimulari minime potuisset. Sed & in ea, quæ ex eadem Synodo instructio data est legatis ad Sextam Synodum Constantinopolim proficiscentibus, & in iis, quas ipse summus Antistes Agatho litteras tunc ad Imperatores Constantinum, Heraclium, atque Tiberium dedit, ore libero, firma iteratqne attestatione & contestatione fatetur, numquam aliquando Apostolicam Sedem à recto fidei tramite deuiasse. Sed reddamus hic verba ipsius:

e Extat vetusta in Sexta Synodo act. 4. sub Agath.

XLIX. AGATHONIS SENTENTIA DE FIDE ILLIBATA PRÆDECESSORVM. *Christi*, inquit, *adiutente præsidio, hæc Apostolica eius Ecclesia numquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est.* & post aliqua iterum: *Hæc est enim vera fidei regula, quam & in prosperis & in aduersis vinaciter tenuit ac defendit hec spiritalis mater vestri tranquillissimi Imperij Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus depranata succubuit: sed vt ab exordio fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata finetenus permansit.* Et de suis prædecessoribus paulo post speciatim hæc addit: *Considereat itaque vestra tranquilla clementia, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non deficiturum promisit, confirmare cum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Pontifices mea exiguitatis prædecessores confidenter feciſse semper, cunctis est cognitum: quorum & posillitas unca, licet impar & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio, pedissequa cupit existere. Væ enim mihi erit, si veritatem Domini mei, quam illi sincerter prædicarunt, prædicare neglexero.* hucusque Agatho: quæ quidem quomodo adeo firmiter asserere, libere prædicare, ac sincere profiteri potuisset, si ad eamdem firmandam, quam confutat, hæresim, Honorius in crimen adduci valuisset?

L. Considerandum est enim in his, quis hæc dixerit, vbi, ad quos, & quando dixerit, nempe sanctissimus omnium ore laudatissimus Agatho, in Synodali magno Patrum conuentu, consensu omnium scribens ista ad ipsos Imperatores Constantinopoli degentes, quorum prædecessores fauissent errori, & quando Sexta erat œcumenica Synodus celebranda, vt vel leuissime mentiri minime potuisset. Prætermittimus modo dicere de aliis successoribus Romanis Pontificibus plurimis id ipsum firma assertione testantibus, nempe neminem

prædecessorum Romanorum Pontificum hæresis labe vel leuiter aliquando adspersum fuisse: sicut & ante Agathonem Martinus Pontifex pluribus suis epistolis laudat fidem prædecessorum, & eorumdem commendat diligentiam aduersus Monothelitas, quod & egregie prætorit in Concilio Romano, consultatione prima, in epistola ad Constantium, siue Constantinum Imperatorem.

His igitur ex eiusdem Honorii litteris, ex sancti Maximi scriptis, atque ex Conciliis duobus Romæ celebratis, litterisque Romanorum Pontificum Ioannis, Martini, & Agathonis assertis, cum nihil esse possit, quod non omni ex parte Honorii Papæ fides Catholica prædicetur: postea factum est, vt hæretici Monothelitæ, ad suum ipsorum confirmandum errorem, calumniose admodum auctoritatem immiscuerint ipsius Honorii Romani Pontificis, iactantes simul (vt Pyrrhus in disceptatione cum Maximo) Honorium Papam eiusdem fuisse sententiæ asserrorem. Constat quidem Patriarchas Constantinopolitanos hæreticos Sergium, Pyrrhum, ac Paulum, & alios ad confirmandum suum ipsorum errorem ostentare consueuisse Honorii Papæ dictam superius primam epistolam, eamdemque in consortium sectæ citare, quod in sua ipse epistola vnius voluntatis ex perperam facta eius interpretatione calumniose diceretur asserior: sicque factum ab ipsis, vt nomen Honorii tamquam in errore collegæ fuerit sæpius conclamatum. His accessit, quod cum eiusdem Honorii nomen retineretur in Diptychis ab ipsis Episcopis Constantinopolitanis hæreticis, secus autem successorum eius, qui damnauerunt eosdem Monothelitas (vt patet ex epistola a Constantini Imperatoris ad Agathonem) magna sit conflata inuidia in Honorium, quod patronos haberet & laudatores Monothelitas.

a Habetur in princip. Sexta Synodi Act. 1.

LII. Qua de causa eo progressa res est, vt ab aliquibus Orthodoxis inter damnatos Monothelitas idem reperiatur adnumeratus Honorius. Quod vero & in Sexta Synodo, quæ extat, æque recensitus cum Monotheli tis legatur Honorius: aperiemus imposturam, cum de his suo loco opportunius acturi sumus. Satis autem fit hic tibi, lector, perspicue demonstratum, nihil penitus inueniri posse in duabus Honorii epistolis, quo in erroris suspicionem vel leuiter adduci queat; cum omnia habeantur in omnibus consentientia Catholicæ veritati; neque eius de indicto silentio decretum iure possit calumniam, quod æque ab Orientalibus probaretur; potissimum vero à vertice Theologorum Orientalium regionum huius temporis Sophronio Episcopo Hierosolymitano; nec vel leuiter labefactatum ob communicationem cum Sergio ex litteris vltro citroque datis: insuper ipsum Honorium, & dum viueret, & post obitum summa veneratione ab vniuersa Ecclesia Catholica cultum, talemque cognitum & habitum à sanctissimis eius successoribus, Martino & Agathone dignissimis atque doctissimis Romanis Pontificibus. Si quam vero à tempore Sextæ Synodi nubem videbis sequam perinductam, qua apparere possit gloria tanti Pontificis obscurata: æque spectabis, veritatis aura spirante, eius nomen in pristinum reuocari splendorem, & fulgentioribus radiis elucescere.

LIII. Purgandus est & Sophronius Hierosolymorum Episcopus à calumnia et per Monothelitas illata, cum ipsum omnium huiuscemodi turbarum in Ecclesia obortarum causam fuisse clamarent: nam Pyrrhus Constantinopolitanus Episcopus hæc in eum in disputatione cum Maximo habita ait: *Sophronius, qui paulo ante fuit Patriarcha Hierosolymitanus, fecit, vt hoc vel præter propositum faceremus, cum tempore inopportuno sermonem de operationibus excitauit.* Ad hæc respondit Maximus, ita dicens, & repetens erroris veram originem: *Ego ex omni parte nescio, quam excusationem vos prolaturos expectatis, qui eum, qui extra culpam est, adeo grauiter criminamini. Dic enim mihi (per veritatem ipsam oro) cum Sergius ad Theodorum Pharanitanum Episcopum scripsit, misso quem Mene dixit libello per Sergium Macaronam Episcopum Arsenoiti, hortans eum, vt quid sentiret de vna in eo libello operatione, & vna voluntate, aperiret; & rescripsit, approbans ea: vbi tum erat Sophronius? Aut cum Theodosiopoli ad Paulum monachum Seuerianum scripsit, misso etiam ei libello Mene, & Theodori Pharanitani ac sua approbatione? Aut vbi erat, quando ad Georgium cognomento Arsam Paulinianistam scripsit, vt mitteret auctoritates de vna operatione ipsorum, insertisque epistolæ, facere se his auctoritatibus vniuersæ Ecclesiæ cum ea? Hanc epistolam beatus Ioannes Papa Alexandrinus, ille videlicet cognomento Eleemosynarius, manu ab Arsa abstulit. Vnde cum etiam vellet ob ipsam eos deponere, impeditus fuit incursu tunc à Perside in Aegyptum facto. Aut quando ad Cyrum Episcopum Phasidis rescripsit de vna operatione & duabus, ab eo rogatus, misso etiam ad eum libello Menæ, quem diximus? Quid igitur? postquam Sergius multis modis meritum sonum in ecclesiam proposuisset, & magnam partem Ecclesiæ corrupisset ac vastasset, quomodo beatus Sophronius admonuit eum, humiliter, qua re habitum decebat, ad eius vestigia protolutus, Christi Dei postulans viuificis ejus omnem supplicationem concitebant, remunerans, obtestans, ne vocem hæreticorum illum probe à sanctis Patribus superioribus extinctam renouaret: fuisse auctor huius scandali? hæc de his Maximus, purgans Sophronium, & culpam reiciens in Sergium, vtpote erroris huius auctorem ac propagatorem; hominem natura leuissimum, de quo in eadem disputatione ista idem Maximus:

LIV. *Rem ipsam loquor: Nihil me ita à tuo antecessore alienare, vt mutabilitas eius & inconstantia, id est, in alium alio tempore transire sententias, & in nullo sensu permanere. Aliquando enim eos, qui hanc vnam voluntatem diuinam appellabant, approbans, incarnationem introducebat Deum tantum esse. Aliquando eis assentiens, qui dicebant esse consultationem voluntatem, hominem enim solum introducebat more nostro consultantem, nihil à Pyrrho & Heraclio differentem. Quandoque vocans voluntatem hypostaticam, cum differentia personarum simul inducebat differentiam voluntatum in personis diuisis eiusdem substantiæ. Alias eos complectens, qui voluntatem sub potestatis dicebant, vnionem introducebat, secundum habitudinem: potestas enim, & auctoritas, & alia huiusmodi manifestæ, γνώμης, id est, sententiæ, non naturæ motus sunt. Aliquando cum eos, qui voluntatem vocabant electricem & sententialem, sibi adiungebat, & dominos suos faciebat; non solum Christum faciebat hominem tantum, sed mutabilem & peccatorem; siquidem sententia oppositorum est diuulsatrix, & error, quæ ignorantiæ, indagatrix, & in his, quæ non sunt manifesta, consultatrix. Interdum eos sequens, qui vnam voluntatem in Christo dicebant, faciebat, eum ante vnionem, id est, incarnationem, non habuisse voluntatem. Si quod aliud absurdum ex hoc sequitur. Et in alios infantia aliquas opiniones detrusus est, qui non est mirum in veritate tam quam in fundamento: quare si mandare tuteris vellem sibeiber, & diligenter, neque futurum tempus satis esset.* hæc Maximus de Sergii leuitate. Porro quo minus Honorii vnius verbum pollebat, eo magis præstabat virtutibus ab Imperatore petitis. Ita enim idem Maximus addersus Pyrrhum: *Hæ litteris. Ita enim idem Maximus addersus Pyrrhum: Hæ quidem absurdum in vestris etiam litteris, meo iudicio, fol liquidem absurdum in vestris etiam litteris, meo iudicio, fol lieuenia protulistis, malis Heraclianis vestrum ad hæc adiutorem: qua vos eius nefaria & scelerata mysteriorum assensi estis, & cum confirmastis.* hæc Maximus: ex quibus videas, quanta prudentia & consilio Honorius Papa oblatum ab eodem Sergio de obortæ quæstione silentium liberrimè receperit; quod & fuisset multo pretio redimendum, siquidem inquantum tot malis Ecclesiæ Dei ab ipsis Monotheletis exagitatæ essent.

Quo autem tenderet eiusmodi de vnica in Christo voluntate blasphemia: æque omnes consentiunt, ad tollendam naturarum in Christo vnitarum differentiam & ad Eutychianam hæresim hac via instaurandam illorum fuisse conatum, atque ad sociandos sibi (quod dictum fuisse superius) alios Orientalis hæreticos; nempe Actum est superius) alios Orientalis hæreticos; nempe Apollinaristas, & Nestorianos. Nam audi & sanctum Thomam, qui de his hæc ait b: *Ad hæc prædicta, vnicam scilicet in Christo voluntatem, diuersimode moti sunt videntur. Apollinaristæ enim non ponunt animam intellectualem*

b In Cho-

in Christo, sed quod Verbum esset loco animæ, vel etiam loco intellectus. Vnde cum voluntas sit in ratione (vt Philosophus dicit in tertio de anima) sequebatur, quod in Christo non esset voluntas humana, & ita eo non esset, nisi vna voluntas. Et similiter Eutyches, & omnes, qui posuerunt vnam naturam compositam in Christo, cogebantur ponere vnam voluntatem in eo. Nestorius etiam quia posuit vnionem Dei & hominis factam solum secundum affectum & voluntatem, posuit vnicam voluntatem in Christo. hæc S. Thomas: ex quibus intelligis, quæ superius dicta sunt, eiusmodi fuisse commentum Eutychianorum in hæresi Monothelitarum instauranda, vt reliquæ in Oriente insalescerent hæreses.

LVI. Nam quod ad Nestorianos spectat hæreticos, id abunde idem Maximus Abbas & martyr ostendit in disputatione cum Pyrrho, dum ait: *Cur asseruantur Nestorium, cum vocibus ac sententiis ardenter inhærent? Quod enim cum vnam voluntatem dicunt, illa, quæ Nestorius tenet, defendunt: tollatur expositio, quam ipsi defendunt, qua declarat Nestorium profiteri vnam voluntatem in duabus personis ab ipso fictis.* Secigitur omni fuit insurgendum conatu, ne inepta bestia sanctam appeteret suis cornibus Ecclesiam. Sed de fallaciis & dolis hæreticorum consulendus eiusdem sæpe citatus & recitatus Maximus Abbas. Sententia plane est Damascena[a], eiusmodi dolosos artifices ita vnicam voluntatem vel operationem asseruisse, vt hoc coacto, duas naturas, quas in Christo captiose adimebant, auferrent. Sed ex his principiis in monitruosiores eos declinasse sententias, quæ sub Martino Papa dicentur, ostendent. Cæterum Sergius, qui tantopere rogauit Honorium Papam de vtrisque vocibus imperandum esse silentium, ipse fauet eo pacto sub silentio hæresim propagauit: quomodo autem id acciderit, infensis sequentibus annis dicendum erit. Hæc modo satis de origine Monothelitarum erroris, & Honorii Papæ studiosa eadem comprimenda.

Cæterum qui aduersus emergentes hæreses in Oriente Honorius Papa oculis intentus erat, conuersus etiam ad Ecclesiam Occidentalem, extremo loco in Britannia insula positos Anglos pastorali cura respexit. Hoctum anno, cum ab Eduino in Anglia Rege legatio Romam missa esset, qua peteret mitti pallia tum Paulino, tum etiam Honorio Episcopis, ipse Pontifex petitis annuens, ad Eduinum Regem litteras reddidit exhortatorias, simulque ad Paulinum Episcopum atque ad Honorium pallium misit. Sed de Paulino primum sic Beda[b]: *Quo tempore præsulatum Sedis Apostolicæ Honorius Bonifacio successor habebat: qui, vbi gentem Nordanhumbrorum cum suo Rege ad fidem confessionemque Christi, Paulino euangelizante, conuersam esse didicit, misit eidem Paulino pallium: misit & Regi Eduino litteras exhortatorias, paterna illum charitate accendens: vt in fide veritatis, quam acceperant, persisteret semper ac profuturæ curarent: quarum videlicet litterarum iste est tenor.*

Domino excellentissimo atque præcellentissimo filio Eduino Regi Anglorum, Honorius Episcopus, seruus seruorum Dei, salutem.

Ita Christianitatis vestræ integritas circa Conditoris sui amorem fidei ac ardore succensa, vt longe lateque resplendeat, & in omnes mundi annunciata vestri operis multiplicitate referat fructum. Ita enim vos Reges esse cognoscitis, dum Regem & Creatorem vestrum Orthodoxa prædicatione edocti, Deum venerandis cultibus, itaque (quod humana valet condicio) mentis vestræ sinceram deuotionem excolitis. Quid Deo nostro aliud offerre valebimus, nisi vt in bonis actibus perstitentes, ipsumque auctorem humani generis confitentes, cum colere, eique vota nostra reddere festinemus? Et ideo, excellentissime fili, paterna vos charitate, qua conuenit, exhortamur, vt hoc, quod vos diuina misericordia ad sacræ gratiam vocare dignata est, sollicita intentione, & assiduis orationibus seruare omnimodo festinetis: vt qui nostris in præsenti sæculo ex omni errore absolutos ad agnitionem sui nominis elle dignatus perducere, eadem patriæ vobis præparet mansiones.

*Prædicatoris igitur vestri domini mei Apostolicæ memoria Gregorij lectione frequenter occupati, præ oculis affectum doctrinæ ipsius, quem pro vestris animabus libenter exercuit, habetote: quatenus eius oratio & regnum vestrum populumque augeat, & vos omnipotenti Deo irreprehensibiles repræsentet. Ea vero, quæ à nobis pro vestris sacerdotibus ordinanda sperastis, hæc pro fidei vestræ sinceritate, qua nobis multimoda relatione per præsentium portitores laudabiliter insinuata est, gratuito animo attribuere illis sine vlla dilatione præuidemus. Et duo pallia vtrorumque Metropolitanorum, id est, Honorio & Paulino direximus, vt dum quis eorum de hoc sæculo ad auctorem suum fuerit accersitus, in loco * ipsius alterum Episcopum ex hac nostra auctoritate debeat subrogare. Quod quidem tam pro vestræ charitatis affectu, quam pro tantarum prouinciarum spatio, quæ inter nos & vos esse noscuntur, sumus inuitati concedere, vt in omnibus deuotioni vestræ nostrum concursum, & iuxta vestra desideria præberemus. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat.* hucusque ad Regem Eduinum Honorius.

* hoc.

Porro etsi anno & die, quo data est, epistola, careat: ex alia tamen epistola eodem tempore ab ipso Pontifice scripta ad Honorium Episcopum Doroue. nensem Iusti successorem, cum petitum à Rege pallium ad eum mittit, hoc anno datam esse, certissimum redditur. Successerat namque Honorius Iusto, de quo ita asserit Beda[c]: *Inter hæc Iustus Archiepiscopus ad cælestia regna sublatus est quarto Iduum Nouembrium die, & Honorius pro illo est in præsulatum electus: qui ordinandus venit ad Paulinum, & occurrente sibi illo in Lindocolino, quintus ab Augustino Doroueruensis Ecclesiæ consecratus est Antistes: cui etiam præfatus Papa Honorius misit pallium & litteras, in quibus decreuit hoc ipsum, quod in epistola ad Eduinum Regem missa decreuerat: scilicet, vt cum Doroueruensis, vel Eboracensis Antistes de hac vita transierit, is, qui superest, consors eiusdem gradus habeat potestatem alterum ordinandi in loco eius, qui transierat sacerdotem, ne sit necesse ad Romanam vsque ciuitatem per tam prolixa terrarum & maris spatia pro ordinando Archiepiscopo semper fatigari. Quarum etiam textum litterarum in nostra hac historia ponere, commodum duximus.* Sic enim se habent[d]:

LIX. IVSTO SVB ROGATVS HONORIVS.

c *Bed. ibid.* c. 18.

Dilectissimo fratri Honorio Honorius.

Inter plurima, quæ Redemptoris nostri misericordia suis famulis dignatur bonorum munera præerogare, illud etiam clementer collata sua pietatis munificentia tribuit, quotiens per fraternos affatus vnanimem dilectionem quadam contemplatione alternis affectibus repræsentat: pro quibus vtique stati eius gratias indefinenter exsoluimus, eumque votis supplicibus exoramus, vt vestram dilectionem in prædicatione Euangelij elaborantem & fructificantem, sectantemque magistri vestri & captus sui sancti Gregorij regulam, perpeti stabilitate confirmet, & ad augmentum Ecclesiæ suæ potiora per vos suscitet incrementa: vt fide & opere in timore Dei & charitate, vestra acquisitio, decessorumque vestrorum, quæ per dominum Gregorium exordium pullulat, conualescendo amplius extendatur: vt ipsa vos Dominici eloquij promissa in futuro respiciant: vosque vox ista ad æternam festinitatem euocet: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Et iterum: Euge ſ serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.

LX. HONORII PP. EPIST. AD HONORIVM EPISCOP. DOROVERN.

d *Bed. ibid.*

Et nos quidem, fratres charissimi, hæc vobis pro eterna charitate exhortationis verba præmittentes, qua vestris in Christo desideriis pro Ecclesiarum vestrarum priuilegiis congruere posse conspeximus, non desistimus impartire. Et tamen iuxta vestram petitionem, quam filiorum nostrorum Regum, vobis præsenti nostra præceptione vice beati Petri Apostolorum principis auctoritatem tribuimus, vt quando vnum ex vobis diuina ad se iusserit gratia vocari, is, qui superstes fuerit, alterum in loco defuncti debeat Episcopum ordinare. Pro qua etiam re singula vestra dilectioni pallia pro eadem ordinatione celebranda direximus, vt per nostra præceptionis auctoritatem positis Deo placitam ordinationem efficere: quia vt hæc vobis concederemus, longa terrarum marisque interualla, quæ inter nos ac vos obsistunt, ad hæc nos condescendere coegerunt: vt nulla posit Ecclesiarum vestrarum tactura per cuiuslibet occasionis obtentum quoquo modo peruenire, sed potius commissi vobis populi deuotionem plenius propagare. Deus te incolumem custodiat, dilectissime frater. Data die tertia Idus Iu-

e *Matt. 11. 28.*

Ibidem.

mas, imperantibus dominis nostris piissimis Augustis, Heraclio, anno vigesimo quarto, Proconsulatus eiusdem anno vigesimo tertio, & Consulatus eius anno tertio; sed & Heraclio fidelissimo Cæsare, id est, filio eius, anno tertio, Indictione septima *, id est, anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo tricesimo tertio. Sed quæ hæc gratia hoc eodem anno secuta sint mala occulto Dei iudicio illata, videamus. Refert eadem Beda his verbis a:

* f. XII.

a Bed. lib. 2. c. 20.

LXI. DE NECE EDVINI REGIS.

At vero Eduinus cum decem & septem annis genti Anglorum simul & Britonum gloriosissime præfuit, è quibus etiam Rex ipse (vt diximus) Christi regno militauit, rebellauit aduersus eum Carduella Rex Britonum, auxilium præbente illi Penda, viro strenuissimo, de regio genere Merciorum, qui & ipse ex eo tempore gentis eiusdem regno annis viginti & duobus varia sorte præfuit. Et conserto graui prælio in campo, qui vocatur Hethfelt, occisus est Eduinus die quarta Iduum Octobris, anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo tricesimo tertio, cum esset annorum quadraginta & septem: eiusque totus vel interemptus, vel dispersus est exercitus. In quo etiam bello ante illum vnus filiorum eius Offrid, iuuenis bellicosus, occidit: alter Edfrid, necessitate cogente, ad Pendam Regem transfugit, & ab eo postmodum, regnante Osvvaldo, contra fidem iurisiurandi peremptus est.

LXII. BRITONES INVALESCVNT ADVERSVS ANGLOS.

Quo tempore maxima est facta strages in Ecclesia vel gente Nordhumbrorum, maxime, quod vnus ex ducibus (à quibus acta est) Paganus, alter, quia barbarus erat Pagano fautor. Siquidem Penda cum omni Merciorum gente idolis deditus, & Christianæ erat nominis ignarus. At vero Carduella quamuis nomen & professionem haberet Christiani, adhuc tamen erat animo ac moribus barbarus, vt nec sexui quidem muliebri, vel innocuæ paruulorum parceret ætati, quin plerosque atrocitate ferina mortis per tormenta contraderet, multo tempore totas eorum prouincias debacchando peruagatus, ac totum genus Anglorum Britanniæ finibus erasurum se esse deliberans: sed nec religioni Christianæ, quæ apud eos exorta erat, aliquid impendebat honoris: quippe cum vsque hodie moris sit Britonum, fidem religionemque Anglorum pro nihilo habere, neque in aliquo eis magis communicare, quam Paganis. Ista excedens odium aduersus gentem peregrinam, quæ Britannorum inualuisset sedes, tuebatur: quin etiam eos reddituros Christianos ipsi Christiani execrabantur, cum (vt idem auctor est Beda) inuiderent illis Christianam, quam susceperissent fidem, ob idque in ipso quoque animo in eos essent, qui illis Euangelium prædicarant. Sed pergit Beda funera recensere, & dispersionem regiæ prolis:

LXIII. CAPVT EDVINI DONITVR SEPVLTVM.

Allatum est autem caput Eduini Regis Eboracum, & illatum postea in Ecclesiam beati Petri Apostoli, quam ipse cepit, sed successor eius Osvvaldus perfecit, vt supra docuimus: positum est autem in porticu sancti Papæ Gregorij, à cuius ipse discipulis verbum vitæ susceperat. Turbatis itaque rebus Nordhumbrorum tanto articulo clades, cum nihil alicubi præsidij, nisi in fuga esse videretur: Paulinus assumpta secum Edelburga Regina, quam pridem adduxerat, relicto Cantium nauigio, atque ab Honorio Archiepiscopo & Rege Eadbaldo honorifice susceptus est. Venit autem illuc duce Basso, milite Regis Eduini fortissimo, habens secum Hean fredanc filiam, & Vuilfream filium Eduini, nec non & Iffi filium Offridi filij eius, quem postea mater nostra Eadboldi, & Osvvaldi Regum misit in Galliam nutriendus Regi Dagoberto, vbique ambobus infantia defunctis, & iuxta honorem vel regius puerii vel innocentibus Christi congregatum in Ecclesia sepulti sunt. Attulit quoque secum, Paulinus scilicet, vasa pretiosa Eduini Regis perplura, in quibus & Crucem magnam auream & calicem aureum consecratum ad ministerium altaris, quæ hactenus in Ecclesia Cantuar conseruata monstrantur.

LXIV. ROMANVS LEGATVS EPISC. MERGITVR.

* legatarius.

*Quo in tempore Rhofensis Ecclesia pastorem minime habebat, eo quod Romanus præsul illius ad Honorium Papam à Iusto Archiepiscopo legatus * missus, absorptus fuerat fluctibus Italici maris, ac per hos curam illius prefatus Paulinus imitatione Honorij Antistitis & Eadbaldi Regis suscepit, ac tenuit, vsque dum & ipse suo tempore ad cœlestia regna cum gloriosi fructu laboris ascendit: in qua Ecclesia, mortuo, pallium quoque, quod à Romano Papa acceperat, reliquit. Reliquerat autem in Ecclesia sua Eboraci Iacobum diaconum, virum vtique Ecclesiasticum & sanctum, qui multo ex hinc tempore in Ecclesia manens, magnas antequa hostis prædas docendo & baptizando cepit: cuius nomine vicus, in quo maxime solebat habitare, iuxta Catarractam, vsque hodie cognominatur. Quo quoniam cantandi in Ecclesia erat peritissimus, & recuperata postmodum pace in prouincia crescente numero fidelium, etiam magister Ecclesiastice cantionis iuxta morem Romanorum seu Cantuariorum multis copit existere. Et ipse sonex & plenus dierum (iuxta scripturas patrum vsum sonitus est huc usque Beda.*

LXV. EDWINI REGIS EXEMPLVM.

a Bed. lib. 2. cap. 14.

Sed quid accidit? Ob tantam illatam cladem scandalum passi successores Reges, qui eiusdem Eduini regna susceperunt, cum Christiani essent, sanctum exauarunt baptismum, & redditi sunt Gentiles, idolorum cultum in suis populis reuocantes. Sed quam citissime dederint pœnas, accipe ex eodem auctore Beda, qui sic narrat a: *Interfecto, inquit, in pugna Eduino, susceptæ pro illo regnum Deirorum (de qua prouincia ille generis prosapiam & primordia regni habuerat) filium patrui eius Elfrici, vocabulo Osfridum, qui ad prædicationem Paulini fidei erat sacramenta imbuta. Porro regnum Berniciorum (nam in has duas prouincias gens Nordhumbrorum antiquitus diuisa erat) suscepit filius Edelfridi, qui de illa prouincia generis & regni originem ducerat, nomine Eanfridus. Siquidem tempore toto, quo regnauit Eduinus, filij præfati Regis Edelfridi, qui ante eum regnauerat, cum magna nobilium iuuentute apud Scotos, siue Pictos exulabant, ibique ad doctrinam Scotorum catechizati, & baptismatis gratia sunt recreati. Qui, vt mortuo Rege inimico, in patriam sunt redire permissi; accepit primus eorum, quem diximus, Osfridus regnum Deirorum, secundus vero Eanfridus regnum Bernicorum. Verumque autem vt terrenis regnis insulas iuritus est, ita sacramenta regni cœlestis, quibus initiatus erat, anathematizando perdidit, ac se priscis idolatriæ sordibus polluendum perlendo reddidit.*

LXVI. CADVALLA REGNVM INVADIT.

*Nec mora, vtrumque Rex Britonum Carduella * impia manu, sed iusta vltione peremit. Et primus quidem proxima æstate Osfridum, dum se in oppidi munitione temerarie obsedisset, eruptione subito cum suis omnibus imparatum cum toto exercitu deleuit. Deinde cum anno integro prouincias Nordhumbrorum sub vt Rex victor possideret, sed quasi tyrannus sæuiens dispersit, atrocitate cede dilaceraret, Eanfridum inconsulte ad se cum duodecim electis militibus postulandæ pacis gratia venientem, simul cum eis dolose trucidauit. Infausti ille annus, & omnibus bonis execrandus viris hodie permanet tam propter apostasiam Regum Anglorum, cum fidei sacramentis se exuerant, quam propter vesanam Britonum Regis tyrannidem. Vnde comitis placuit Regum tempora computantibus, vt ablata de medio Regum perfidorum memoria, idem annus sequentis Regis, id est, Osvvaldi viri Deo dilecti regni assignetur.*

Sed de Osvvaldo suo loco dicturi sumus. Iam vero qua anni huius reliqua sunt Honorii Romani Pontificis prosequamur.

Inuigilans ipse, quibus præerat, vniuersis totius orbis Ecclesiis, cum didicisset Scotos Christianos antiquum licet, & Euangelicæ vitæ cultores eximios, habere tamen nulla, quæ correctione digna essent, nimirum, quod Pascha non eo die, quo vniuersa Ecclesia celebrare consuevit: de huiusmodi siue aliis contigendis erroribus litteras ad eos dedit, Atrobii sine litteris profecisse Honorium Papam, ex eo perspicue possumus intelligere, quod eius successoribus Romanis Pontificibus in iisdem non mediocrem fuisse indubitatum. De Honorii litteris hoc anno ad Scotos datis hæc habet Beda c: *Misit idem Papa Honorius litteras etiam genti Scotorum (quando scilicet ad Archiepiscopos Pardman & Honorium cum pallijs litteras dedit) quas in observantia sanctæ Paschæ erat compererat, iuxta quod supra diximus, feliciter exhortans, ne paucitatem suam in extremis terræ finibus constitutam sapientiorem antiqui siue moderni, quæque orbem terræ erant, Christi Ecclesias æstimarent, neve contra Paschales computi & decreta Synodalium totius orbis Pontificum aliud Pascha celebrarent.* hæc de Honorio Beda, qui de successoribus eius in id ipsum incumbentibus dicere pergit; sed de iis suo loco dicendum.

Hoc eodem anno, qui numeratur tertius Sisenandi Regis, monarchiam Hispaniæ obtinentis, celebrata Synodus Toletana, quarta dicta, celeberrima generalis à Patribus, qui interfuerunt, appro-

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

lata, Era nimirum sexcentesima septuagesima prima, vt ex veteribus scriptis codicibus, qui illustrauit Ecclesiasticas Hispaniæ antiquitates, Garsias Loaisa testatur. Interfuerunt Episcopi numero septuaginta tam ex Hispania, quam Gallia Narbonensi, quæ parebat Hispaniarum Regi, Toletum vocati: quibus præfuit sanctus Isidorus Spalensis Episcopus, primus ordine recensitus, & in subscriptionibus Episcoporum cæteris prælatus. Ex quibus dubitare minime liceat, fuisse idem Concilium eiusdem Isidori nobilem partum probe formatum, cæteroquin que Episcoporum sententiis exornatum: quod quidem septuaginta quatuor capita continet de his, quæ ad doctrinam Catholicam primum, deinde vero quæ ad disciplinam Ecclesiasticam & bonos mores spectant, docte pereque, & nonnisi Spiritus sancti illustratione sancita.

LXIX. Sed illud perpetua memoria dignum, quod in præfatione ipsius Synodi sanctissimi patres docent, quantus esset in Rege maxime pio erga Dei sacerdotes cultus & observantia: hæc enim ipsi præfando habent post alia: *Hic quoque Rex* Sisenandus videlicet, *dum in basilica beatissimæ & sanctæ confessionis Leocadiæ omnium nostrum pariter tam cœtus adisset, tali pro merito fides sua cum magnificentissimis viris ingressus, primum coram sacerdotibus Dei humi prostratus, cum lacrymis & gemitibus pro se intercedendum Domino postulauit: deinde religiosa prosequutione Synodum exhortatus est, vt paternorum decretorum memores ad conseruanda in nobis iura Ecclesiastica studium præberemus, & illa corrigere, quæ, dum per negligentiam in vsum venerunt, contra Ecclesiasticos mores licentiam sibi de tyrannide seruitutis, &c.*

LXX. Quomodo autem post hæc primo loco à Patribus fidei Catholicæ professio edita est, in qua Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere professi sunt (quod alias sæpe prædecessores professi fuerant) Acta declarant. Quod insuper ad idem Concilium spectat, alibi ipse Isidorus hæc habet: *Addiderunt huc, quæ ad cultum diuinum pertinent, vt vno ritu in prouinciis omnibus sacer ritus seruaretur in missis manuscriptis Ecclesiasticis.*

Quod ad hæc pertinet, fuit sententia plurimorum, quibus libensque subscribo, in hoc Concilio à Patribus inuentum S. Isidoro rerum Ecclesiasticarum peritia & scientia cæteris excellenti, vt ex præscripto sacri Concilii volumina euolueret ecclesiasticorum officiorum, quibus tum in sacris Missis, tum in horis psallendis canonicis nocturnis atque diurnis vti deberent omnes Hispaniarum Ecclesiæ: quod quidem ab eo quam felicissime præstitum est, ita vt & Missale atq; Breuiarium ederet. Extant adhuc ipsa sacra volumina, quæ Ecclesiasticam redolent antiquitatem, sub titulo pariter eiusdem sancti Isidori cusa.

LXXI. Sed cui idem officium sacrorum rituum vulgo Mozarabe dicatur, libenter assentior iis, qui dicunt vocem esse depravatam, & loco Mixtarabum, dici Mozarabe. Non enim ignorandum est, post Sarracenorum tyrannidem Hispanis dominantium, Christianorum earum prouinciarum factam esse distinctionem, aliorum videlicet, qui viuerent inter Arabes velut serui, & aliorum, qui exteres facti, ab iis sua suosque relinquentes ãnfugerint siue ad montes, siue ad exteras nationes. Hoserbo genriles suos viuentes inter Arabes, Mixtarabes appellasse; ritumque ipsum sacrorum, quem ex vsu librorum sancti Isidori iidem retinerent, quibus ipsi fuga lapsi carerent, eodem pariter nomine Mixtarabum officium dicere consueuisse, quod eo scilicet vterentur Mixtarabes Christiani.

LXXII. Insuper quod ad hoc ipsum Concilium pertinet, idem Patres, quoniam pristinum vsum de conuocandis bis in anno prouincialibus Synodis exoleuisse viderent, vt saltem semel in anno comprouinciales Episcopi conuenirent, sanxerunt: sed & ipsam formulam, quæ seruanda deberet, cum Concilium celebraretur, pariter Isidoro auctore præscripserunt. Additus est demum canon de admonitione ad populum facienda, vt sit fidelis Regi, seruetque illibatum præstitum de fide seruanda iusrandum. Reliqua tu consulas obseruatione dignissima. Quantum vero post hæc superuixerit sanctus Isidorus, suo loco dicemus: constat autem haud diutius superuixisse: siquidem Concilio Toletano sexto, quod post annos quinque celebratum est, subscriptus legitur Honoratus Episcopus Hispalensis, cum nec in quinto Toletano Concilio reperiatur subscriptus cum aliis Isidorus.

IESV CHRISTI ANNVS 634.

HONORII PAP. Annus 9. HERACLII IMP. Annus 25.

I. ROMANI ITERVM SUPERANTVR À SARACENIS.

SEQVITVR ordine temporis annus sexcentesimus trigesimus quartus Redemptoris humani generis, Indictione septima, quo Saraceni mirum in modum intaluerunt contra Romanos, quos sæpe vicerunt, & ciuitatibus atque prouinciis spoliarunt Syria & Ægypto. Cognita plane sunt iudicia Domini vera & iustificata in semetipsa. Etenim qui pollens fide Catholica Heraclius Imperator nullo ferme negotio Persas indomitos superauit: vbi ab ea excidit, addictus hæresi, Deum pariter à se longius ablegans, penitus euasit imbellis. Sed & in eo perspicue noscitur fuisse æqua lance libratum iudicium, cum permisit Deus, vt Ægyptii subiugarentur à Sarracenis eo tempore, quo in Ægypto per Cyrum Episcopum Alexandrinum noua hæresis communi consensu omnium pullularet.

II. Rem gestam ex Annalibus hic reddamus: ita enim ex Theophane habent: *Anno vigesimo quinto Imperij Heraclij, Sarraceni aciem direxerunt in Arabiam contra Damascum, cum essent multitudinis infinitæ. Quo Bahanes comperto, ad Imperialem Sacellarium mittit, vt veniret cum exercitu suo in auxilium sibi, cum plurima esset Arabum copia. Venit ergo Sacellarius ad Bahanem. Qui profecti ab Emesa, occurrerunt Arabibus, & conflictu facto prima die, quæ tertia feria hebdomadis erat, mensis Augusti die vigesima tertia, superantur hi, qui circa Sacellarium sunt imenti: simultate autem facta, hi, qui cum Bahane exercitus duce erant, Bahanem pronocbit Imperatorem, & Heraclium reffugunt. Tunc hi, qui cum Sacellario erant, discesserunt, & Saraceni, aditu reperto, bellum ineunt.*

PROFLIGANTVR ROMANI, ET CAPITVR DAMASCVS.

Inter hæc vento Noto spirante contra Romanos, non valentes in faciem occurrere propter pulueres, superantur, & semetipsos immittentes in arctam viam Hermuellan fluminis, illic pereunt interierunt. Erant autem vtriusque prætoris quadraginta millia. Tunc Saraceni splendide triumphantes contra Damascum veniunt, & hanc capiunt, & regiones Phœnices capiunt, & habitant illic. Erant inter alios ciues Damasci patentes sancti Ioannis Damasceni, qui ob insignia virtutum præconia inter captiuos liberi permanserunt. De his enim hæc in rebus gestis ipsius sancti Ioannis: *Ex quo tempore Agareni vrbem imperio suo ac ditioni subiecerunt, Orthodoxorum doctrinam nullo modo labefactarunt. Quo etiam factum est, vt insignes eos ac celebres inter medias impiorum caterras virtus reddiderit, vtpote quam hostes quoque ipsi venerationi habeant.* adeo vt publicis manciparentur functionibus, & serui dominarentur dominis suis. Porro nondum natus hoc tempore fuerat ipsis Ioannes, sed postea, vt auctor videtur innuere.

III. TENTANT SARRACENI ÆGYPTVM.

De Damasco dum agit Beda in libello de locis sanctis hæc habet: *Ibi dum Christiani sancti Ioannis Baptistæ Ecclesiam frequentant, Sarracenorum Rex cum sua gente aliam instituit & sacrauit.* hæc ipse. Sed tursus Annales de Ægypti facta à Sarracenis inuasione: *Sarraceni in Ægyptum aciem dirigunt. Cyrus autem Alexandrinus Episcopus, cum horum impetum cognouisset, operam dedit, & pactis firmatis pollicetur, timens auaritiam eorum, ducenta millia denariorum per singulos annos illi collaturam Ægyptum, sed & definitarum eo inducturum fore aurum missurum: quibus præstitis per tres annos, Ægyptum hberam ab exterminio seruatura. Accusatur interea Cy-*

rus apud Imperatorem, quod aurum Ægypti Sarracenis tribueret. Qui cùm iratus misisset, hunc accersunt: Manuelem vero quendam Armenium genere destinant Augustalem. Cum autem annus adimpletus esset, Sarracenorum actores venerunt aurum accipere: At Manuel inefficaces eos expellit: Non sum (inquiens) Cyrus inermis, vt tributa vobis tribuam, sed armatus sum.

IV. ÆGYPTVS EVDITA SARRACENIS.

Cumque isti abiissent, confestim armantur Sarraceni aduersus Ægyptum, & Manuele bello illato, hunc abigunt: ipse vero cum paucis quibusdam Alexandriæ solus recipitur. Tunc Sarraceni Ægyptum suo tributo reddidere. Ast Imperator, auditis hîs, quæ gesta fuêre, mittit Cyrum ad persuadendum eis ab Ægypto sub priori placito recedendi. Et abiens Cyrus ad castra Sarracenorum, rationem reddidit, se esse perhibens prauaricationis obnoxium, & si vellent priorem concordiam, iuramentis affirmaturum. Porro Sarracenis nullatenus hîc acquiescentes, dixerunt Episcopo: Potes hanc maximam columnam deuorare? Qui ait: Non potest fieri. At illi: Nec nos, inquiunt, possibile est vt recedamus ab Ægypto recedere. hactenus huius anni res gestæ ex Annalibus a. Sic igitur quæ semper ab Augusti temporibus Ægyptus sub Romanorum Imperatorum ditione hactenus perseuerauit, ipsam perdidit hæreticus Imperator, & sua perfidia tradidit Sarracenis. Pugnauit tunc Deus aduersus Romanum Imperium pro Saracenis, cum ipse Imperator pro hæreticis aduersus Ecclesiam Catholicam bellum struxerit.

a Theoph. anno 15. Heraclij.

V. OSVVALD. REX PIETATE SVPERAT HOSTES.

Sed sicut impietas deiecit impios, ita pietas religiosos exaltat. Quam enim econtra potens existat aduersus hostes, licet longe numero superiores Rex pietate præstans, quod proxime dicturi sumus, declarat exemplum de rebus hoc pariter anno gestis. Meminisse debemus, quæ anno superiori dicta sunt de potentissimo Britannorum Rege Carduella, qui prælio obtinuit occiditque Eduinum Regem, eiusque successores duos Reges è medio sustulit. Hunc ipsum victoria elatum, inuictum, numeroso potentique pollentem exercitu, præter expectationem Osw aldus sanctissimus Rex longe impari copiarum numero superauit, atque occidit. Fuit iste sextus Nordhumbrorum Anglorum Christianissimus Rex Eduini successor, vt Beda testatur, qui hæc ait b: Supernumente cum parua exercitu, sed fide Christi munito, infandus Britannorum dux cũ innumerosis illis copiis, quibus nihil resistere posse iactabat, iuxta confinium est vallo, qui lingua Anglorum Denisesburna, id est, riuus Denisi, vocatur.

b Beda hist. Angl. lib. 2. c. 1. in fin. & cap. 2.

VI. MAGNA FIDES OSVVALDI REGIS IN IRIGENDA ATQVE COLENDA S. CRVCE.

Ostenditur autem vsque hodie, & in magna veneratione habetur locus ille, vbi ventorum ad hanc pugnam Osvvaldus signum sanctæ Crucis erexit, ac flexis genib. Deum deprecatus est, vt in tanta rerum necessitate suis cultoribus cœlesti succurreret auxilio. Deinde fertur, quia facto erato opere Crucem ac fouea præparata, in qua staturi deberet, ipse fide feruens hanc arripuerit, & foueæ imposuerit, atque vtraque manu erectam tenuerit, donec aggesto à militibus puluere, terræ figeretur. Et hoc facto, elata in altum voce, cuncto exercitui proclamauerit: Flectamus omnes genua, & Deum omnipotentem viuum ac verum in communi deprecemur, vt nos ab hoste superbo ac feroci sua miseratione defendat. Scit enim ipse, quia iusta pro salute gentis nostræ bella suscepimus.

VII. MIRACVLA EX LIGNO CRVCIS ERECTÆ AD OSVVALDO.

Fecerunt omnes, vt iusserat: & sic incipientes diluculo, tu hostem progressi, tanta meritum fuæ fidei victoria potiti sunt. In cuius loco orationis mirabiliter virtutes sanitatum noscuntur esse patratæ, ad indicium videlicet ac memoriam fidei Regis: nam & vsque hodie multi de ipso ligno sacrosanctæ Crucis assulas excidere solent, quas cum in aquas miserint, eisque languentes hominum ac pecudes potauerint, siue asperserint, mox sanitati restituuntur. Vocatur locus ille lingua Anglorum Heauenfeld, quod dici potest Latine, cœlestis campus: quod certo vtique præsagio futurorum antiquitus nomen accepit, significans tunc, quod cœleste videlicet erigendum tropheum, cœlestis incohanda victoria, cœlestia vsque hodie forent miracula celebranda. Est autem locus ille iuxta murum illum ad Aquilonem, quo Romani quondam ob arcendos barbarorum impetus, totam à mari vsque ad mare præcinxere Britanniam, vt supra diximus. In quo videlicet loco consuetudinem multo iam tempore fecerant fratres Hagustaldensis Ecclesiæ, quo non longe abest, aduenientes anni anno prædie quam postea idem Rex Osvvaldus occisus est, vigilias pro salute animæ eius facere, plurimamque psalmorum laude celebrata, victimam pro eo mane sacra oblationis offerre. Quarum crescente bona consuetudine nuper ibidem Ecclesia constructa atque dedicata, sacrationem & cunctis honorabiliorem omnibus locis fecerunt. Nec immerito: quia nullum (vt comperimus) fidei Christianæ signum, nulla Ecclesia, nullum altare in tota Bernicierum gente erectum est, priusquam hoc sacræ Crucis vexillum nouus miles Electus, dicti ante fidei deuotione, contra hostem immanissimum pugnaturus statueret.

Nec mirum, si ibi virtutes plurimæ, quæ ad hanc Crucem patrata sunt, virtutis miraculorum narrare. Quidam ex fratribus eiusdem Hagustaldensis Ecclesiæ, nomine Bothelmus, qui nunc usque superest, ante paucos annos, dum forte nocte in glacie incederet, repente corruens brachium contriuit, ac grauissima fractura ipsum tanto molestius fatigari, ita vt ne ab os quidem vllatenus cere ipsum brachium vllatenus, dolore arcente, valeret. Quadam die quadam mane audiret vnum de fratribus ad lectio vesperam sanctæ Crucis ascendere descendisse, rogauit, vt aliquam scripturam de illo venerabili redeuntem afferret; credere se dicens, quia per hoc, donante Domino, salutem posset consequi. Fecit ille, vt rogatus est, & reuersus ad vesperam, solemnibus iam ad mensam fratribus, obtulit ei aliquid de veteri mensa, qua superficies lœui erat obsita. Quo cum sedens ad mensam non haberet ad manum, vbi oblatum sibi munus reponeret, misit hoc in sinum suum: & dum iret cubitum, oblitus hoc alicubi deponere permisit suo in sinu permanere. Ac medio noctis tempore, cum euigilaret, sensit nescio quid frigidi sui lateri adiacere: admotaque manu requirere quid esset, ita sanum brachium inuenisse reperit, ac si nil vmquam tanti laboris habuisset. hactenus de lignis Crucis illius virtute editis Beda, quæ ante victoriam in trophæum erecta sicut victoriæ obtinendæ causa præcessit, ita obtentæ testis semper miraculis loquens posteris fuit.

Sed quomodo propagata sit apud Anglos Osw aldo subditos fides Christiana, ex eodem auctore rem accuratè prosequente narratio petenda est. ait enim c: Idem ergo Osvvaldus mox vbi regnum suscepit, desiderauit totam, cui præesse cœpit, gentem, Bernicionum scilicet, fidei Christianæ gratia imbui, cuius experimenta permaxima ex expugnatis barbarorum turmis ceperat, misit ad maiores natu Scotorum (inter quos exulans ipse baptismatis sacramenta cum his, qui secum erant militibus consequutus erat) petens, vt sibi ministretur antistes, cuius doctrina ac ministerio gens, quam regebat, Anglorum Dominicæ fidei & dona disceret, & suscepcret sacramenta. & post multa:

c Beda hist. Angl. lib. 3. c. 3.

Fecerunt d autem, vnus cum de prouincia Scotorum Nos Osvvaldus postulasse Antistitem, qui sibi sinaque gens verbum fidei ministraret, missus fuerit primo alius austerioris animi virqui cum aliquandiu genti Anglorum præcam, nil proficere, nec libenter à populo audiretur, reuerti in patriam: atque conuentu seniorum retulerit, quia nihil profecisset docendo gentibus, ad quam missus erat, potuisset, eo quod essent homines indomabiles, & duræ ac barbaræ mentis. At illi (vt perhibent) multum Scotorum magnum in Concilio, quid esset agendum, deliberare desiderantes quidem genti quam petebant solatium ipse, sed non recepto, quem miserant, prædicatore dolentes. Tum ait Aidanus (nam & ipse Concilio intererat) vnus ex illis sacerdotibus) ad eum, de quo agebatur, sacerdotem: Videtur mihi frater, quia durior iusto indoctis auditoribus fuisti, & non ea tuæ Apostolicam disciplinam primo tuæ doctrinæ mollitia præbuisti, donec paulatim enutriti verbo Dei, ad capacula perfectiora, & ad faciendia sublimiora Dei præcepta sufficerent. Quo audito, omnium, qui conuenerant, ad ipsum ora & oculi conuersi sunt diligenter quid diceret, disentiebant, & ipsum esse dignum Episcopatu, ipsum ad erudiendos incredulos & imbelles viros decernunt, quigratia discretionis, quæ virtutum mater est, ante omnia probatur imbutus; sicque illum ordinatum ad prædicandum miserunt. Qui vbi tempus accepit, sicut prius moderate nunc discretionis, ita postmodum & cæteris virtutibus ornatus apparuit. Quantum autem ille profecerit in Euangelii prædicatione, quam interpretc vtas Rege populo antistes erat, idem Beda enarrat.

Sed antequam de his agamus, illud necessario præmittendum, Scotorum Ecclesiam, licet diuersotempo-

(quod etiam superius dictum est) à communi ritu Catholicæ Ecclesiæ Paschа celebraret, non tamen ob id à communione sedis Apostolicæ separatam fuisse aliquando. Etenim licet erroc gravis esset, vtpote toties in Ecclesia Catholica condemnatus, tamen quod circa titus, non autem circa fidei Catholicæ dogmata versaretur, vt sus est in gente illa à sede Apostolica tolerandus, donec perfectius posset populus imbui veritate: cuius rei gratia crebras ad eos litteras missile Romani Pontifices repetiuntur. Sic (vt nuper vidimus) ipse Honorius ad ipsum præsitie & successores. Cæterum nec fuisse videntur eo tempore Scoti eius erroris, vt inter schismaticos à sacrosancto Nicæno Concilio reiectos, quos vocauit Thesseradecatitas, id est, Quartadecimanos, collocari oporteret: siquidem etsi non Romano, neq; tamen Indæorum more Paschа omni celebrare consueuerunt. Nam cum de Aidano Scoto idem Beda inferius agit, hæc diligenter notanda habet:

Hic in præfato Antistite multum complector & amo quia nimirum hoc Deo placuisse non ambigo. Quod autem Paschа non suo tempore obseruabat, vel canonicum eius tempus ignorans, vel sine vlla austeritate peragendum sequebatur, damnatu non approbo, nec laudo. In quo tamen hoc approbo, quia in celebratione sua Paschæ non aliud corde tenebat, vendebatur, & prædicabat, quam quod nos, id est redemptionem generis humani per passionem, resurrectionem, & ascensionem in cœlos mediatoris Dei & hominum Iesu Christi. Vnde & hanc non (vt quidam falso opinantur) quarta decima Luna in quolibet feria cum Iudæis, sed die Dominica semper agebat à Luna quartadecima vsque ad vigesimam, propter fidem videlicet Dominicæ resurrectionis. Tantum, quam vna sabbati factam propter spem futuræ resurrectionis, quam eadem vna sabbati, qua nunc Dominica dies dicitur, veraciter futuram sanctа Ecclesia credebat. hæc Beda.

Sed qua auctore id Scoti agerent, idem auctor superius de eodem agens, sic ait: b *Hoc cum ordine Septemtrionalis Scotorum prouincia & omnis insula Pictorum illo adhuc tempore Paschа Dominicum celebrabat, æstimans scilicet hac obseruantia sanctum laudis dignum patris Anatholij scripta secutam: quod quidem an verum sit, penitus quisque facillime cognoscit. Porro gentes Scotorum, quæ in Australibus Hiberniæ insulæ partibus morabantur, iam dudum ad admonitionem Apostolicæ sedis Antistitis, Paschа canonicum celebrare didicerunt. At de Scotorum Paschalis celebratione inferius pluribus agendum erit. Modo autem tanta dixisse sufficiat, longe abesse, vt vir Apostolicus Aidanus, qui Apostolico munere gentem illam ad fidem conuertit, inter Quartadecimanos schismaticos ob Paschæ diuersam ritum sit numerandus. Iam verò reliquum est, vt de propagatione fidei Christianæ ad Anglos sub Osvvaldo per eundem Aidanum facta ceptam historiam prosequamur. Sunt ea quidem admiranda, summaq; laude digna, videre silicet Regem ipsum exhibentem nouo Apostolo munus interpretis. Ait enim Beda* c: *Pulcherrimo spectaculo cernebat, vt euangelicante Antistite, qui Anglorum linguam perfecte non nouerat, ipse Rex suis ducibus ac ministris interpres verbi existeret cœlestis: quia nimirum tam longo exilij sui tempore linguam Scotorum iam plene didicerat.*

Exinde crescente paulatim per eius Scotorum regionem veniæ in Brittaniam, atq; illic Anglorum prouincijs, quibus regnauit Rex Osvvaldus, magnæ deuotionis verbum fidei prædicare, & credentibus gratiam baptismi quisquis, sacer datali erant gradu præditi, ministrare. Constituebantur ergo Ecclesiæ per loca, confluebant ad audiendum verbum Dei populi gaudentes: donabantur muneribus regio possessiones & territoria ad instituenda monasteria, imbuebantur præceptoribus Scotæ parvuli Anglorum vna cum maioribus, studijs & observatione disciplinæ regularis. Nam monachi erant maxime qui ad prædicandum venerant, monachus ipse Episcopus Aidanus, vtpote de insula, qua vocatur Hy, destinatus, cuius monasterium in confinio quidem Septentrionalium Scotorum & omnium Pictorum munasteriorum patrum tempore arcem tenebat, regendisque eorum populis præerat. Et post multa de eodem monasterio, hæc de Aidani virtutibus dicit:

Inter alia vitandi documenta saluberrimum abstinentiæ vel continentiæ clericis exemplum reliquit: cuius doctrinam id maxime commendabat omnibus, quod non aliter, quam viuebat cum suis, ipse docebat: nihil enim huiusmodi quærere, nihil amare curabat. Cuncta, quæ sibi à Regibus vel diuitibus sæculi donabantur, mox pauperibus qui occurrerent, erogare gaudebat. Discurrere per cuncta & vrbana & rustica loca, non equorum dorso, sed pedum incessu vectus, nisi si maior forte necessitas compulisset, solebat: quatenus vbicunque aliquos vel diuites, vel pauperes incedens aspexisset, consilium ad hos deuerteret, vel ad fidei suscipiendum sacramentum, si infideles essent, inuitaret: vel si fideles, in ipsa eos fide confortaret, atque ad eleemosynas bonorumque operum executionem & verbis excitaret & factis.

In tantum autem vita illius à nostri temporis segnitie distabat, vt omnes, qui cum eo incedebant, siue attonsi, siue laici, meditari deberent, id est, aut legendis scripturis, aut psalmis discendis operam dare. Hoc erat quotidianum opus illius & omnium, quæcum eo erant, vbicunque locorum deuenissent. Et si forte euenisset (quod tamen raro euenit) vt ad Regis conuiuium vocaretur, intrabat cum tribus clericis aut duobus, & vbi paululum refocillabatur, accelerabat ocius ad legendum cum suis, siue ad orandum exire. Cuius exemplis informati, tempore illo, religiosiquiq; viri ac feminæ consuetudinem fecerunt per totum annum, excepta tantum festiuitate Quinquagesimæ Paschalis, quarta & sexta Sabbati ieiunium ad nonam vsque horam protelare. Nunquam diuitibus honoris, siue timoris gratia, si qua delinquissent, reticebat, sed aspera illos increpatione corrigebat. Hæc & alia præstans Aidanus, optime Apostolici viri numeros explebat. At de Rege ista subdit idem Beda:

c: *Bed. lib. 3. cap. 6.*

XV. AIDANI EPISCOPI VITA APOSTOLICA.

XVI. LAVDES OSVVALDI REGIS.

Huius igitur reuerendissimi Antistitis doctrinæ Rex Osvvaldus cum ea, cui præerat, gente Anglorum institutus, non solum incognita progenitoribus suis regna cœlorum sperare didicit: sed & regna terrarum plusquam vllis maiorum suorum ab eodem vno omnipotenti Deo, qui fecit cœlum & terram, consecratus est. Denique omnes nationes & prouincias Brittaniæ, quæ in quatuor linguas (id est, Brittonum, Pictorum, Scotorum, Anglorum) diuisæ sunt, in ditione accepit. Quo regni culmine sublimatus, nobilissimus (quod mirum dictu est) pauperibus & peregrinis semper humilis, benignus & largus fuit. Denique fertur, quod tempore quodam, cum die sancto Paschæ cum præfato Episcopo consedisset ad prandium, positusque esset in mensa coram ipso discus argenteus regalibus epulis refertus, ramque essent manus ad panem benedicendum missuri, intrasse subito ministrum ipsius, cuius suscipiendorum inopum erat cura delegata, & indicasse Regi, quod multitudo pauperum vndecumque aduenies maxima per plateas sederet postulans aliquid elemosynæ à Rege. Qui mox dapes coram se oppositas deferri pauperibus, & discum confringi atque isdem minutatim dandi præcepit. Quo viso, Pontifex, qui assidebat, delectatus tali facto pietatis, apprehendit dexteram eius, & ait: Nunquam marcescat hæc manus. Quod & ita iuxta votum benedictionem eius prouenit. Nam cum interfecto illo in pugna manus cum brachio à cætero essent corpore resecta, contigit vt hactenus incorrupta perdurent: denique in vrbe regia, quæ à Regina quondam vocabulo Bebba cognominatur, loculo inclusa argenteo, in Ecclesia sancti Petri seruantur, ac digno cuncto honore venerantur. Huius industria Regis Deirorum ac Bernicorum prouincia, quo eatenus ab inuicem discordabant, in vnam sunt pacem, & veluti vnum compaginate in populum. Erat autem nepos Edwini ex Regis sorore Acha, dignumque fuit vt tantus præcessor talem haberet de sua sanguinitate & religionis hæredem & regni, hactenus de his Beda: reliqua autem delationi propagatione fidei Christianæ apud Anglos facta sequenti anno dicturi sumus, quod ratio id temporis postulet.

IESV CHRISTI ANNVS 635.

HONORII PAP. Annus 10. HERACLII IMP. Annus 26.

QVI sequens est Redemptoris annus trigesimus quintus post sexcentesimam, Indictione octa- I.

ua, fuit malorum, quæ in eo acciderunt, memoria posteris etiam luctuosus, obsidione videlicet sanctæ ciuitatis Hierusalem, quæ posthea sequenti capta est, infelix, & clade Romani exercitus. Non possunt, cum grauissima vrgent mala, non statim conuerti oculi ad eorum originem, ex qua fluxerunt, respiciendam ac detestandam, in ipsum inquam Imperatorem, derelictum à Deo, cum ipse ob impietatem prius ab eo recessit.

HERACLII IMPIETATIS DETESTATIO.

Ingratus Heraclius, cum post Persas diuino auxilio debellatos, post tanta tot annis continuata accepta ingentia à Deo beneficia, erga religionis puræ cultum debuisset esse propensior, Catholicamque pietatem custoditam meli ac solicitius propagare: tunc factus ipse Catholicæ desertor Ecclesiæ & transfuga, aduersus Catholicos pro hæreticis bellà parans ac renouans, Dei in se suosque iram conuertit, fuitque à Deo infelix pertus instrumentus, cum hæreticis ipse miser inhæsit, dumque oppugnaturus pietatem, parauit ille Contilia malignantium, Deus in Romanum Imperium barbaros Arabes ac Sarracenos excitauit, quibus & fauit quantumliber in iis, in delendis sæpissime eiusdem Imperatoris Heraclii exercitibus: cum tamen nec tot cladibus singulis annis exagitatus, è lethali somno excitatus, euigilans ipse resipuerit. Sed quæ Annales reddant, rudi licet Minerua, sincera tamen veritate, videamus: hæc enim in iisdem ex Theophane hoc anno descripta legantur:

II. HIEROSOLYMA OBSIDETVR, ET SYRIA OCCVPATVR A SARRACENIS.

Anno vigessimo sexto Imperii Heraclij aciem direxit Haumar princeps Arabum atque Sarracenorum *contra Palæstinam & obsidens sanctam ciuitatem biennij tempore, cepit eam verbo, pactis conuentis scilicet.* At de ipsa ciuitatis captiuitate agendam anno sequenti, quo fieri contigit. Subdunt posthæc Annales de aliis hoc anno damnis illatis Romano Imperio ab iisdem Sarracenis his verbis: *Eodem quoque anno misit Haumar in Syriam, & subegit totam Syriam Sarracenis. Sergius autem dux Romanorum exercitu, Cæsaream Palæstinæ veniens cum exigua voluntum manu, primus ipse cum exercitu interficitur.* hæc tantum de his Annales, paucis quidem mala ingentia perstringentes. Quod autem ad ipsam obsidionem sanctæ ciuitatis pertinet, de ea meminit eiusdem ciuitatis Episcopus Sophronius in homilia, quam habuit in die Natalis Domini hoc eodem tempore, quo Hierosolyma obsessa est, dum luget, quod suo loco celebrare cum suis non posset Natalitium Domini, Bethlehem scilicet, eo quod obsessa à Sarracenis ciuitas esset, & Bethlehem in manibus hostium. Porro illa dumtaxat ex ea hic describemus, quæ ad eandem Hierosolymitanæ sanctæ ciuitatis obsidionem pertinent: post multa enim de eadem solemnitate quam eloquentissime dicta, ista subiicit, cum de Bethlehem meminit b: *Nos autem propter innumera peccata nostra grauissimaque erga eam verum contemplatione indigni effecti, cursu illuc contendere, præstoque adesse probibemur, sed vel inuiti & nolentes domi manere cogimur, nullo sane bonum, quæ nobis aliunde debebantur, velati tempestate quadam iactati. Quandoquidem se miseria nostra boni illius dignà fuisset, omnino nos quoque proprio loca illa posita (nec enim à longinquo illa aspicimus) cum pastoribus clouos duceremus, & cum Magis laudes Deo afferremus, & cum Angelis eidem illam, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bona voluntatis, decantaremus. Verum enimuero eiusmodi voces vel hoc loco deprompere insonuere, at ipsum vero præsepe & speum illam vere sublimem cœlestemque contueri, & cœli terraque Regem coram istic contemplari, tanquam spectaculo huiusmodi indigni, omnino vetamur.*

a *Cedren. hoc anno in fine.*

b *Extat to. 1. B bl. 55. Patr.* LAMENTATIO SOPHRONII IN DIE NATALIS DOMINI.

III.

Vere generis nostri principem, primumque parentem Adamum, à paradisi habitatione miserabiliter proscriptum, hic imitamur: etenim ob nefaria peccata lapsusque quæ prana præposteraque mente subinde designamus, tam grauia, vel multo quoque grauiora tristiora, atque pœnarum, quam ille. Nam vt ille è paradisi deliciis proscriptus, exul qui factus, & grauissima irreuocabilique Dei sententia inde eiectus ocitus quidem paradisi hortum vsurpabat (è regione enim illius habitabat) ad ipsum autem denuo regredi non valebat, vt qui flammeam illam versatilemque rompheam, quæ aditum ad huiusmodi locum præcludebat, ipsumque ob designatum protanicatumque peccatum bono illo ardenter cupito orbabat, ob oculos versari cernebat: ita nos quoque hoderna die mulctamur. Quandoquidem inuitatem Bethlehem, quæ Deum excepit, vicinam habemus, neque in ipsam tamen ingredi permittimur, non quidem ardentem illam versatilemque paradisi rompheam conspicantes, sed effœtum, planeque barbarum, atque omni re vera crudelitate plenum Sarracenorum gladium extimescentes. Hic enim gladius horrendam fulminans, cademque spirans & intentans, beata illum visum exortus nos reddit, donique citra vlteriorem progressionem manere compellit. At vero licet Agarenorum sica aque nuda fulminet, atrumphea illa, quæ paradisi ostium quondam asseruabat: attamen si nos voluerimus, hoc est, si conuersi, Deum nostri causa natum per studiosa opera ex animo quæsiuerimus, vt antea fuerat, solam mox & mitis euadet. Si inquam nos peccatorum flammas per penitentiam restinxerimus, & Deum optimum maximum propter nos & secundum nos natum religiose coluerimus, operumque qua illa execrari solet, studium intermiserimus, ardoris sui sensum facile deponet.

Qua, quæso, fronte ad Deum accelere audemus, qui nullam usquequaque animi facunditatem, neque corporis castimoniam vouerit hac deserimus? Quomodo ipsi appropinquare non veremur, qui eorum, qua illi lætitiam & voluptatem parere dignoscuntur, fastidientiam nullam obtinemus; præsertim cum flagitiosorum operum grauolentiam infestissime odisse non ignoremus? Metus autem, magnoque tremore constringor, ne qui Orthodoxam fidem habere videmur, non secundum illam quoque laborare deprehendamur: vt qui eam solam, hoc est, ab hostilibus actionum contagio sanctam, bonorumque operum comitatu destitutam oberrare permittimus. Si enim fides, studiosa fragrantium operum actione orbata, secundum Iacobum c fratrem Domini, qui huius quoque gregis pastor aliquando extitit, est mortua: quomodo nos rectum cursum tenebimus, qui fidem operibus quasi aliis quibusdam exornare non curamus? & inferius in eadem sententia perstans, ista subdit: Si itaque paternam illius voluntatem facimus, veraque & Orthodoxam fidem constanter retinuerimus, Ismaelitarum rompheam facili negotio amolientur, Sarracenosque sicam Amalechitarum auertemus, & Agarenorum arcum confringemus, & damnum Bethlehem non longo post tempore contemplabimur, & qua in illa sunt admirabilia contuebimur: & inferius post multa de incarnationis mysterio sapienter dicta, in eodem versatus argumento hæc addit:

c *Iacob. 1.*

Fratres, festum diem nos hodie obimus, etiamsi magna cum tristitia illud faciamus, vt qui locum, in quo Deus Verbum & Dominus per exortum, qui verbis explicari nequit, apparuit, propinquum habeamus, neque ad illum tamen accurrere valeamus. Eam eidem fere hic nobis vsu venit, quod diuinissimo Moysi. Hic enim in montem præcelsum subuectus, promissionis terram oculis quidem perlustrabat, auidissimeque in illam ingredi cupiebat: verum quod verbo suæ verbere aquarum fluenta & riuos è petra educturus, Deum non benedixisset, nequaquam huc ingredi permissus est. Et ille quidem ad eum modum terra multum desiderata orbatus, marmoreo exhaustus, hinc ad Deum migrauit. Nos autem, qui hinc non dissimilia patimur, quid faciemus? Nam etsi de cælestibus donis animi nostri lætitiam capimus & lætamur, & religiose nos oblectamus, & quasi lupratem capimus & lætamur, & religiose nos oblectamus, & quasi continuum gaudium haurimus: contristamur tamen & intristamur non parum, quod locum continuo aspicere non licet, ibique festum non parum, quod locum continuo aspicere non licet, ibique festum concentum agitare, vbi vera illa lux orta est, vbi æterna vita fulsit, vbi tandem donorum & gratiarum omnium thesaurus affluit, vbi tandem donorum & gratiarum omnium thesaurus affluit, stabili forma apparens, omnes, qui cum fide & pietate accurrunt illustrat & recreat, cælestique gaudio vberrime exaltat, ac talis vbi opes impertitur, quæ neque desinunt, neque deficiunt, efficiuntque non absque gaudio & oblectatione cum Angelis, pastoribus, & Magis Deo, & in terra pax hominibus bona voluntatis, concinant.

Non Adamo tantum primo generis nostri parenti, dominus Moysi misere admodum hoderna luce assimilamur, verum Dauidis quoque Dei parentis sortem cum primis exacte exprimamus: vt qui eisdem pene difficultatibus hoc tempore involuamur, quibus ille quondam, qui non ideo tale. Etenim cl Dauid in psalmis quæ prædicamur, quibus olim tale. Etenim cl Dauid in

Regnū

Regem à Deo assumptum, cum Philisthæorum acie undique circumiecta aliquando coerceretur, sperat ab eis, quali forsan nos modo, arentem quæ salutarem aquam ex cisterna, qua erat in Bethlehem, biberi desiderabat. Aqua autem, quam mysticè ille expetebat, & vnus erat, & omnes, qui ex ea bibebant, diuina virtute vitam efficiebat.

Et sicut à domino Deo (inquiebat Christus, fons vitæ nunquam deficiens, ad Samaritanam) & quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam. & infrà eiusdem.

VII. Itaque missi, & prophetæ, & Angeli, Christi nativitatem & locum, in quo exspectatissimus ejus ortus contigit, cantueri desiderabant & desiderant: quid mirum est, si nos absenti immimique, qui non religionis & pietatis partibus, Orthodoxæque fidei cohærentes sumus, ardenter ipsius desideramus. Et quantam causa, quæ fuit dominum Davidem, cum & Germanus Bethlehemita esset, oriundus è Desera Bethlehem ducere, impediebat quo minus Bethlemitana cisterna aquam, quam tantopere expetebat, tantaque auiditate sitiebat haberet: eadem prorsus, qua nos hoc tempore. Nam & ipse quoque aqua ac nos modo ob hostilem metum, ad sacram Bethlehem cursu continuare, aquamque concupitam haurire prohibebatur (Quod cum humani contingere potest miserabilius, quam bonum desiderium vt oculis positum habere, neque desiderato tamen frui possis) Quandoquidem tunc temporis quoque, perinde ac nunc, Philisthæorum factio Bethlehem obsidebat: eaq; res illum, quemadmodum nos quoque hac tempestate, quo minus bonum illud vsque adeo beatum & desideratum (quippe quo nihil nobis obtingere potuisset felicius, aut honorificentius, aut delectabilius) consequamur, impedit & abhorret, ne ad diuinum Bethlehem accederet, abhorrebat & impedibat. & infrà eas:

VIII. Tenemur profectò desiderio & sitis aquæ nos terrente, atque altera illa turbat regem: videre autem aquam (vt decantatus ille David) & refici aspectu animum, visumque inde pascere propter Sarracenorum metum omnino non valemus. Etenim impiorum agitatione flatu aquæ nunc (vt dictum est) illustrem Bethlehem accipit & obsidet, vt quondam Philisthæorum: nec illum grorsus transire ad illam inhibet. Interminatur enim eadem & interdum, si quis ad sanctam illam ciuitatem egredi, diuinissimaque ac nativitatis Bethlehem aspirare quare ausus fuerit. Quare intra muralia huius partes conclusi, nec non in diuino hoc Dei genitricis templo confistere, festum hunc diem, annuosque solemnitatem nos extra tristitiam obimus, publicaque celebramus. hæc autem & alia plura id genus hoc anno die natali Domini pro concione Sophronius, quæ cum accurate consideraverimus lætymas elicere copiosas, dum recogitat, cunctos loca sancta, quæ erant extra Hierosolymam, feris barbaris Sarracenis fuisse expolita, id omnibus spectantibus manifestabat.

IX. Sed dum tot tenebræ occupant Orientem, lux Euangelica longioribus radiis conscat in Occidente, dum apud gentes, quæ Deum ignorabant, splendor Euangelicæ prædicationis ab Apostolica sede refulsit. Eo tempore (inquit Beda b) cum Occidentalium Saxonum, qui australium Gewisarum vocabantur, regnante Cynegilso fidem Christi susceperit, prædicante illic verbum Byrino Episcopo qui cum consilio Papæ Honorii venerat in Britanniam, prænuntiata quidem se, illo præsente, Honorio Papa scilicet, in ultimis vltra Anglorum partibus, qui nullus dubitet præcessisse, sanctæ fidei semina esse sparsurum. Pudet & istius eiusdem Pontificis per Asterium Genuensem Episcopum in Hispaniis consecratus est gradum. Sed in Britanniam perueniens, ea prima Genuensem gentem ingrediens, cum omnes ibidem Pagani essent, conuertere, vtilius esse ratus est ibi potius verbum Dei prædicare, quam vltra progrediens, eos, quibus prædicare debebat, inquirere. Itaque Euangelizante illo in præfata prouincia, cum hac ipse catechizatus fonte baptismi cum sua gente ablueretur, contigit eum temporis sanctissimum ac victoriosissimum Regem Nordanhymbrorum Osuualdum assistere, eumque de lauacro excantem susceptum, ac pulcherrima prorsus à Deo dignus consortio, cuius & ipse filium Oswinum in ipsum baptismi fonte regenerationis dedicatum sibi assciuit in filium. Donauerunt ergo ambo Reges eidem Episcopo locum, qua vocatur Dorouerna, ad fundendam ibi sedem Episcopalem: vbi facta dedicatisque Ecclesiis multisque ad Dominum primo labore populis adunatis, migrauit ad Dominum, sepultusque in eadem ciuitate. hæc Beda vsque ad obitum sanctissimi viri, plurima paucis facta perstringens. Extant autem eiusdem sancti Acta c, quibus & prædicatio eius nota temporum consignatur, numerum anno trigesimo octauo ab ingressu Augustini in Angliam, ab aduentu Domini anno sexcentesimo tricesimo quinto, qui præsens est annus. Sed præter missum à Beda ingens viri Apostolici miraculum Apostolo dignum, ex iisdem Actis hic describendum putauimus: sic enim ibidem enarratur:

c Apud Sur. die 5. Decemb.

X. *Ad lictus Britannici freti arrepto itinere perueniunt, ascensurus nauem diuina celebrat mysteria, sibi suisque viaticum parans salutaris hostiæ pia libamina Deo obtulit. Vrgente vero nauigationis articulo, ad nauem festinant introducitur: & insurgente vento dum alta sulcarent pelagi, reminiscitur Byrinus se rem præcipue charam amisisse, & nautis vrgentibus impeditum, in littore, vnde abscesserat, reliquisse. Dederat enim ei Honorius Papa pallium, super quam corpus Christi consecrabat, & in qua corpus Dominicum involutum & ad collum suspensum semper secum ferebat, atque inter sacranda sacrosancta mysteria super sanctum altare ponere consueuit. Vide igitur armatus, in mare descendit, Deum auctorem habens per mare securus incedit, & recepto quod reliquerat, ad nauem regreditur: offendit autem illam quasi immobilem stantem, cum paulo ante per undas maris velociter currentem reliquisset. Vt autem in eam ingressus est, nec vna quidem in vestimento eius aqua gutta deprehensa est. Id nauta videntes flexis genibus, tanquam Deum eum adorauerunt, & complures ex eo ad fidem Christi, prædicante illo verbum Dei, conuersi sunt.*

INGENS MIRACVLVM BYRINI APOSTOLICI VIRI.

Quod quidem adeo magnum fidei experimentum ab Apostolico viro Deus edi voluit, quo fieret, ut nihil haberet minus ab Apostolis gratiarum, qui legitime susceptum Apostolicum munus obeunt. Porro hæc tanta peragendi data est à Deo Byrino fiducia, ne sacrosanctum CHRISTI corpus involutum palla relictum in littore, ibidem remaneret. Vides perseuerasse hactenus apud fideles valde pios pristinum illum morem, qui à sancto Ambrosio describitur in funere Satyri fratris, portandi scilicet, in itinere terra marique sacrosanctam Eucharistiam sudario involutam: quam piam consuetudinem sicut feruens religio introduxit, ita & religio æque sancta subduxit: suadebat illud tunc fides, quod postea reuerentia diffidit: vtrobique commendandi fideles, siue in vtroque apparet Apostolorum prædicata fiducia, & commendata modestia, siue cum nolunt ad momentum à latere Christi præsentia, siue (vt fecit Petrus) repellendo cum à se, cum dixit ei: *Exi à me, quia homo peccator sum, Domine.*

d Matt. 6. e Luc. 5.

Sed non prætereat Honorii Romani Pontificis nunquam satis laudata solertia, qui exemplo eius, quem consule, Gregorii prædecessoris, ad Gentium conuersionem Apostolicum rete longe lateque ad Oceanum vsque mare per Apostolicos viros à se missos extendit, & opportune quidem: postquam enim tam à Sarracenis, quam ab hæreticis Imperatoribus pessundari Orientem vidit, & cum tota nocte densa obscurata erroris caligine ibi piscatus, nihil cepisset, ad imperium Domini in capturam piscium alibi laxat rete. Toleranti expectantique Pontificia indulgentia dissidentes Orientales, ne dissensionum fluctibus mergerentur: dum interim abusi illi benignitate pastoris, clandestinis aggressionibus quatere fidem Catholicam pertinaciæ arietibus non cessarent: contra præcepta ipsius Honorii, qui de nouitate vocum, tenbens ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, silentium indixisset. Quod vero nondum apette sciretur fauere hæresi Imperator, quodque tres pariter Patriarchas, Alexandrinum, Antiochenum, & Constantinopolitanum eundem propagare errorem non adhuc perspicue innotuisset, sed & cum insuper Sarracenorum armis Orient laboraret, cogendi Concilii œcumenici tempus haud opportunum esset, cumque adhuc velamentis pietatis fraude contecta, necdum zizania matura ad messem, vt diuidi possent à segete, perspicua appaterent. Honorius (vt

XI. HONORII SOLERTIA IN CONVERSIONE GENTIVM.

dictum

dictum est) ista prætereiens, ad Gentium conuersionem Apostolicum rete conuertit, quod annuente Domino, plenum magnis piscibus traxit ad littus.

IESV CHRISTI, ANNVS 636.

HONORII PAP. Annus 11. HERACLII IMP. Annus 27.

I. HIEROSOLYMA CAPTA A SARRACENIS.

ANNVS Redemptoris sexcentesimus trigesimus sextus, Indictione nona, Christianæ religioni lugubris illuxit, quo ciuitas sancta, in qua operatus est Deus salutem in medio terræ, anno secundo obsidionis capitur à Sarracenis Christianæ religionis infensissimis hostibus, ab iisdemque non paucis annis, vt à Persis, captiua tenetur, sed vsque ad annum Domini millesimum nonagesimum nonum, post annos quadringentos sexaginta tres, ex quo à fidei hostibus fuerat occupata: quæ & (proh dolor) nunquam è collo tyrannicum iugum excussisset, neque excussura fuisset vnquam armis Imperatorum Orientalium torpore languentium, nisi ab extremis orbis partibus Francorum ardens pietas cœlesti munita auxilio, magna animi fortitudine id aggressa feliciter perfecisset. Sed quid de his nobis Annales referent, audiamus.

Ad præsentem namque annum spectat, quæ ex Theophane sunt anno superiori narrata his verbis: *Haumar direxit aciem contra Palæstinam, & obsidens sanctam ciuitatem biennij tempore, cepit eam verbo*, pactis conuentis scilicet. *Sophronius namque Hierosolymitanus summus sacerdos verbum accipit ad tutum Palæstinæ securitatem.* Egisse enim ipsum liquet, vt Christianis liceret tecure, quæ sunt Christianæ religionis, sacra peragere. Ita Tyrius Episcopus & alii tradunt. Sed pergit Theophanes.

II. HAVMAR TEMPLVM SVPER SECTÆ CONSTRVXIT.

Cum Haumar sanctam ciuitatem fuisset ingressus, cilicinis ex camelis & sordidis indumentis amictus, simulationemque satanicam ostentans, templum exquisiuit, quod Salamon construxerat ad blasphemiæ suæ oratorium construendum videlicet. Hoc aduertens Sophronius, ait: in veritate iste est abominatio desolationis, quæ dicta est à Daniele propheta, stans in loco sancto. Multisque lachrymis hic pretatis propugnator Christianam deflent plebem. Puto equidem sanctissimum Patriarcham aliquid amplius mente spectasse, quam oculis, prænouisseque gentem illam Mahometicam vere abominationem esse desolationis (quantum videlicet à Deo permissum esset) Christianæ religionis: Haumar autem, vt pote affinem genti Hebræorum, luxisse templi Salomonis destructionem habitu corporis in vestibus luctuosis: quamobrem vt eas deponeret, vix tandem idem Sophronius persuasit: nam subdit Theophanes: *Dum vero illic Haumar esset, rogauit eum Episcopus accipere sindonem cum indumento & induit: at ille non patiebatur ea portare. Vix ergo persuasit his vestiri, donec sua lauarentur, & iterum redderet ea Sophronio, & vestitus est proprijs.*

III. SOPHRONII PATRIARCHÆ HIEROS. OBITVS.

Sed quid de Sophronio, eius extrema mox adiicit Theophanes: *Verum*, inquit, *inter hæc Sophronius obijt, qui verbo & actu Hierosolymitanam ornauit Ecclesiam, qui contra Heraclij & fratrum eius Monothelitarum, Sergij scilicet & Pyrrhi, decertauit errorem.* Cum enim videret sancta à canibus proculcari, quanto putas eum mœrore esse confectum, ac quibus luxisse lachrymis, & lugubribus nouum Hieremiam threnis lamentatum esse tantam cladem: vnde merito, vt Elias *a* petierit animæ suæ, vt moreretur, & non secus atque Heli *b*, non substiterit amplius, vbi captam audiuit arcam Domini, neque illi superstes esse cupierit.

a 3. Reg. 19. *b* 1. Reg. 4.

IV. MAGNO DAMNO SOPHRON. VIVERE DESIIT.

Magno quidem totius Ecclesiæ Catholicæ dãno Sophronius viuere desiit, qui aduersus Monothelitas solus (vt vidimus) hactenus insurrexisset, ac scriptis dictisque strenue decertasset. hoc namque ad cumulum malorum accessit, vt qui impietati resisteret, è medio tolleretur: quo sublato obice, quę non tentaret Imperatoria potestas manu, & ctium Patriarcharũ fulta præsidio hæresis scelerata? Verum licet Sophronius ex hac vita discesserit, tamen rectæ fidei hæreditatem ad suos discipulos aliquos Palæstinos Episcopos propagauit, vt apparet ex relatione Stephani Episcopi in Synodo Romana sub Martino Pontifice facta in Secretario secundo: licet idem tradat, post Sophronium nullum alium ad ea tempora fuisse suffectum Hierosolymis Orthodoxorum Episcopum, sed inuasisse Ecclesiam illam hæreticum hominem, de quo ista ibi: *Sergius namque quondam Joppensis Episcopus, post missum gentis Persarum, loci conseruationem sedis Hierosolymitanæ arripiens non quidem per Ecclesiasticam auctoritatem, sed sæcularem potestatem, contra canones vsidem ad sedem Hierosolymitanam pertinentes aliquos Episcopos ordinauit, & cum ipse nomine tenus ordinatus, alios ordinare præsumit.* hæc ipse, qui subiicit exstitisse pseudoepiscopos se adiunxisse Paulo Patriarchæ Constantinopolitano hæretico, quo ab illo in Episcopatu continerentur.

Accidit plane, vt ad luctum fidelibus Orthodoxis vndique fluerent argumenta, quod loca sancta concalcarentur à perfidis Sarracenis, quod tanto pastore illa esset orbata Ecclesia, quodque hæreses inde sibi quærerent incrementa. Sed & illud Hierosolymitana clades attulit detrimentum, quod æque cum ciuitate Sophronii scripta naufragium passa sint, quorum perpauca dumtaxat veluti racemi post vindemiam nobis hactenus reliqua sunt, duæ videlicet homiliæ, quarum altera in Natali Domini est habita, de qua superius mentio facta est, altera de sanctis Angelis: scriptorum vero ipsius aduersus Monothelitas epistola tantum illa ad Honorium atque Sergij superest intexta Actis Sextæ Synodi. Cæterum ex paucis his nobis relictis nobilissimi & diuinitus afflati ingenij monumentis, qualis quantusque vir fuerit doctrina egregie & eloquentia præditus, satis intelligi posse videmus: vt plane inter nobiliores Orientalis Ecclesiæ magistros merito censeatur adnumerandus. Porro cum non doctrina tantum, sed & sanctitate percelebris innotuisset, eius natalis dies posteris annuatim celebrandus ab Ecclesia Catholica in tabulis Ecclesiasticis exstitit adscriptus. Sed iam ad res Occidentalis Ecclesiæ conuertamus orationem.

Hoc anno, Era sexcentesima septuagesima quarta celebratum habetur Concilium Toletanum, decimum quintum Episcoporum viginti, anno primo Cindasuindi Regis, cuius extant canones nouem, iidemque pro Regis salute stabilitate que regni sanciti, vt inter alios ille quoubetur, vt maledicens Regi, excommunicationis pœna multetur.

Quod autem huic quinto Toletano Concilio (sexto quarto) minime interfuisse reperiatur sanctus Isidorus: id accidit, quod hoc eodem anno traditur esse defunctus, de quo ista Tudensis habet in Cinthilano Rege: *Anno primo Regis Cinthilani, doctor & legum Latorq; Hispalensium Isidorus sanctus in Ecclesia, peracto sermone ad populum, & expandens manus, benedicens omnibus, Deo hactenus sibi tribuisse gregem commendans, felicissimo somno obdormiuit in Domino. Decorum quippe extitit sanctitate, spiritu prophetiæ clarus, in eloquio vtilis, hospitalitate præcipuus, corde serenus, in sententia verax, in vita iustus, in prædicatione letus, in diuersis Deo animo deuotus, in expositione Scripturarum cautus, in consilio prouidus, in actu hostilis, in mensa sobrius, in oratione deuotus, honestate præclarus, sensu per pro Ecclesia & veritatis defensione mori promptus, & in omne bonitate conspicuus. Prætereapater extitit clericorum, doctor & sustentator monachorum ac monialium, consolator mœrentium, tutamen popillorum ac viduarum, atritor superborum, persecutor & malleus hæreticorum.*

Recit Archiepiscopatum Hispalensem quadraginta annos, & uersus fulgens miraculorum signis, primarius dignitate floruit, & Romani Papæ in Hispania vicem gerens. Sacerdotibus, Regibus & populis, diuinas & humanas leges tradidit, & Romanæ Pontificis humiliter obedire præmittentibus maledictionem minitit, & eis à fidelium separauit consortio: multis librorum voluminibus ab

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

... etiam conferuant, & impace quiescant. Era sexcentesima septuagesima * ad Synodum Episcoporum conuocauit, & ore prophetico ea, de quibus dictum, & illorum futura prædixit: sydus honestatis, lux morum, sal probitatis vir sacer ille Isidorus, per quem floruit altera Sophia, &c. addit autem in fine ipsum ex stirpe Gothorum progenitum, natum que patre Seueriano Duce Carthaginensi. Quod autem ad scripta ab eo pertinet, hic eorum catalogus recensendus est ex S. Ildefonso Archiepiscopo Toletano, qui hæc ait:

*Isidorus post Leandrum fratrem Hispalensis sedis prouincia Bætica cathedram tenuit, vir doctrina simul & ingenio pollens: nam tanta sermonis ac affectum copiam in eloquendo promeruit, vt lectos animos ducendi ex eo in stuporem verterent audientes, ex quo audita ii qui audissent, nonnisi repetita sæpius commendarent. Scripsit operationum & nouarum, id est, librum de genere officiorum, librum prænotorum, librum de ortu & obitu patrum librum commentariorum, quem synonyma vocauit, librorum ad Florentium sororem suam contra nequitiam Iudæorum, librum de natura rerum ad Sisebutum Principem, librum differentiarum, librum sententiarum. Collegit etiam ex diuersis auctoribus, quod ipse cognominauit, expositiones sacramentorum: quibus in vnum congestis, eidem liber datur Quæstionum. Scripsit quoque vltimo pontificatus sui tempore Cæsaraugustanæ Episcopi librum Etymologiarum, quem cum multis annis conatetur perficere, inexpleto opere diem extremum fati est consecutus. Claruit temporibus Reccaredi, Viterici, Gundemari, Sisebuti, Sueuorum, & Sisenandi annis ferme quadraginta tenens Episcopatus honorem, insignemque doctrina & gloriosa pariter vita decorem. hucusque Ildefonsus. Tudensis vero agens de successore ipsius S. Isidori, ista subtungit.

Successit beatissimo Isidoro Theodiscus natione Græcus, vir eruditus linguarum doctus, exteriusloquutione nitidus, verius autem (vt cum tremore fatear) sub ouina pelle lupus voracissimus: nam libros quosdam de natura rerum & arte Medica, nec non de arte notoria, quos pater Isidorus secundo stylo composuerat, necdum ad publicum venerant, malum * fidei corrupit, resicans vera, & inserens falsa, quæ per quendam Arabem nomine Anaceenam de Latino in Arabicum translat. Hic in his & aliis pluribus infidelis inuentus & erroneus in articulis fidei comprobatus, per Synodum ab Archiepiscopo Hispalensi degradatus est: asserebat enim Dominum nostrum Iesum Christum cum Patre & Spiritu sancto non esse vnum Deum, sed nomen adoptiuum. Hic (vt dictum est) primatus honore secundum ad Arabes transiit, & secta pseudoprophetæ Mahometi adhuc, & plura docuit detestanda sub Imperatore Heraclio. Tunc tempore dignitas primatus translata est ad Ecclesiam Toletanam. hæc Tudensis, quem excriptum ex prototypo nobis concessit Franciscus Pegna mei amantissimus Rotæ Auditor. Verum hæc de Theodisci priuatione Episcopatus ante trientium sedis expletum oportuit contingere: siquidem legitur Honoratus Hispalensis Episcopus sexto Toletano Concilio post biennium subscripsisse.

Porro eodem tempore, quo Isidorus, etiam Iustus Toletanus Episcopus ex hac vita discessisse videtur: etenim qui Concilio quarto Toletano interfuit cum Isidoro, loco ipsius huic quinto præsens fuit successor Engenius. Qui modicum licet sanctæ persoluamus & Iusto, ante Synodum hac vita sancto, ita persoluamus & Iusto, de quo agit S. Ildefonsus, qui in catalogo virorum illustrium, quem texuit, numerans Toletanos Antistites Metropolitanos prouinciæ Carthaginensis, non virtutum ipsorum integre scribens, sed veluti quibusdam elogiis eorum mentionem singillatim prosecutus, primo loco collocat Audentium, cui successisse dicit Austurium virum sanctum. Sed dicturi de Iusto, non prætereamus quatuor eius prædecessores memoria dignos, quorum elogia ab Ildefonso conscripta nobis exhibet scriptus Vaticanus codex his verbis:

Austurius post Audentium Toletanæ vrbis sedis Metropolis prouincia Carthaginensis Pontifex successor obtinens, vir egregius assiduus operationum plus exemplo vrgendi, quam calamo scribendi vocabulo, eorum terreno reperire membra meruit in sepulchro. Nam cum solus sua sacerdotia fungeretur, diuina dicatur relatione communitus Complutensi sepultos municipio (quod ab vrbe eius forte sexagesimo miliario situm est) Dei martyres perscrutari. Qui concitus accurrens, quos & tellus aggeris & oblimo temporis presserat in lucem & gloriam terrenæ cognitionis prouehendos inuenit. Quibus inuentis, redire ad sedem tenens, seruitute simul & assiduitate sanctorum innexus, diem clausit extremum: cuius tamen sedem, donec vixit, nemo adiit. Idem (vt antiquitas fert) in Toleto sacerdos nouus, & in Compluto agnoscitur primus. Subiicit auctor de Montano itidem viro sancto Episcopo Toletano, verum non successore Austurii, sed Celsi reait enim:

*Montanus post Celsum prima sedis prouincia Carthaginensis Toletanæ vrbis cathedram tenuit, homo & virtute spiritus mitens, & eloquii opportunitate decorus, regimen honoris acceptauit * ac dissipata concordia cœlestique iure simul & ordine. Scripsit epistolas duas Ecclesiastica veritatis disciplina consertas *, è quibus vnam Palentina vrbis habitatoribus, in qua presbyteros chrisma conficere, Episcoposque alterius diœcesis alterius territorij Ecclesias consecrare magna perhibetur prohibere auctoritate, sacrarum scripturarum testimoniis firmans id ipsum fieri penitus non licere: amatores quoque Priscillianæ secta, licet non operarentur eadem, quia tamen memoriam eius amplexationem, reiicit & exprobrat, commemorans quod in libris beatissimi Turibij * Episcopi ad Leonem Papam missis eadem Priscillianorum hæresis detecta, conuicta atque damnate manet abdicata.

Alium vero epistolam ad Turibium religiosum *, in qua collaudans eum, quod culturam destruxerit idolorum commisit ei sacerdotalis auctoritatem vigoris, per quam presbyteros chrisma conficere, & Episcopos alterna sortis alterius diœcesis Ecclesias consecrare, magna compescat inuectione. Hic vir antiquissima fideliquæ relatione narratur, ad exprobrationem * infamiæ, tam diu primus tenuisse in vestimentis ardentes, donec coram sedis sua sacro altari totius Missæ celebritatem expleret: peractis autem solemnibus, nec prunæ ignem, nec vestis inuenta est amisisse decorem. Tunc Deo relatis gratiarum actionibus, per simplicem naturam ignis conuicta est & fallacia detestabilis accusantis, & innocentia beatissimi sacerdotis. Gloriosus habitus fuit temporibus Amalarici Regis: annis nouem Pontificatus tenuit dignitatem. Subiicit autem huic sanctus Ildefonsus, post Donatum monachum Africanum, Aurasium Adelphii successorem, de quo ista:

Aurasius Toletanæ Ecclesiæ Pontifex Adelphii in loco adsciscitur sacerdotis, vir bonus, regiminis auctoritate præclarus, domesticis rebus bene dispositus, aduersitatibus infixis constanter erectus: qui quãto extitit temperantia mansuetus, tanto fortior semper fuit inuentus aduersis. Plus illi intentio in defensione veritatis, quam in scribendi exercitio manfit.

Vnde pro fidei vtilis viris compar habetur: quia quæ de verbo illorum prædicatio seminauit defensionis huius custodia pramunuit. Vixit in sacerdotio temporibus Vitherici & Gundemari & exordiis Sisebuti Regum, annis ferme duodecim. vbi hæc Ildefonsus de Aurasio habuit de eius successore ista subnectit post elogium de Ioanne Episcopo Cæsaraugustano doctrina & sanctitate conspicuo:

Helladius post Aurasium sedis eius adeptus est locum. Hic cum regia aula illustrissimus, publicarumque rerum existeret rector, sub seculari habitu monachi votum pariter explebat & opus. Nam ad monasterium illud, Agaliense dico, cuius me susceptor monachum tenuit, quod munere Dei perennisque & patentis sanctitatis decore & optabile * cunctis & palam est totum, cum sæpe discessantium negotiorum ductus ministerio peruenisset, remota clientum sæculique pompa decoris, adeo monachorum peculiaritatibus inhærebat, vt termini simulus eorum stipularum fasciculos ad clibanum deportaret.

Cumque inter decorem insolentiamque sæculi, solitudinis & amoris & sectaretur arcana celeri fuga relictis omnibus, quæ esse nouerat mundi, adiit sanctum monasterium: quod frequentauerat ad votum, venit per incursus * optabilis vsu. Ibi factus monachus pater, nouitiis studiisque sanctis & vitam monachorum docere texit, & statum monasterij totius communis rei diuitijs cumulauit. Ex hoc festis pene senio aruibus, ad Pontificatus apicem deuocatur. & quia vocaretur vi coactus pariter & ignotus, illic maiora virtutum exempla, quã monachus dedit, quia statu mundi, quem coercuisset virtute ma-

XII. * retempetanit *consertas MONTANVS EPISC. TOLET.

* Toribii

*monachum

VITAE

* exculpationem

XIII. AVRASIVS EPISC. TOLETANVS.

XIV. HELLADIVS EPISC. TOLETANVS.

*opinabili

*obire

gna

*adiectione.

gna perhibetur recisse discretionis*. Miserationes eleemosynarum, copias tam largiter egenis intulisse probatur, ac si de illius stomacho putasses inopum & artus descendere, & viscera consouere. Scribere renuit: quia quod scribendum fuit, quotidianæ operationis pagina demonstrauit. Me ad monasterium redeuntem memor atum, vltimo vitæ suæ tempore Lenitam secut. Senex obijt. Decem & octo annis sacrum regimen tenuit temporibus Sisebuti, Suinthilani, & exordijs Sisenandi Regum. Beatus habitus fuit, qui post beatior gloriam cælestis regni bona plenus senectute promeruit. De Iusto autem eius successore ista mox addit:

XV. IVSTVS EPISC. TOLETANVS.

Iustus post Helladium discipulus eius & successor innexus illi est, vir habitu minimus corporis, ingenio vero mentis decorus atque subtilis, ab infantia monachus ab Helladio ad virtutem monasticæ institutionis affatim educatus pariter & instructus, in Agaliensi monasterio tertius post illum rector est factus, in Pontificatu autē mox illi successor inductus, vir ingenio acer, & eloquio sufficiens, magna sese profuturus, nisi hunc ante longeuam vitam dies extulisset extrema. Scripsit ad Richilanem Agaliensis monasterij patrem epistolam debita & sufficienti prosecutione constructā, in qua patenter astruit, susceptum gregem reliquere penitus non debere. Exinde exactis annis tribus, tempore Sisenandi Regis obijt: qui Rex post hunc duo nono decimo defunctus abscessit. huicuique Ildefonsus de Archiepiscopis Toletanis, qui vixerunt ante præsentem annum & diem celebrati quinti Concilij Toletani, cui successor Iustus interfuisse repertus est Eugenius primo loco subscriptus, de quo ista idem habet Ildefonsus:

XVI. ?ABICELSIT EVGENIVS EPISC. TOLETANVS.

Eugenius discipulus Helladij, collector & consors Iusti Pontifex post Iustum successit * ab infantia monachus, ab Helladio cum Iusto pariter sacris in monasterio institutionibus eruditus. Hunc secum Helladius à monasterio tulit, ad Pontificatum tractus: qui rursus ab eo clericalibus institutis ordinibus, sedis eius post eum tertius rector accessit, & bonam meritum sortis, quæ duobus discipulis sanctisque filijs Ecclesiæ Dei hæredit atē meruit reliquere gubernandam. Idem Eugenius moribus incessuq; grauis, iam numerosi statum, incrementa, decrementaque cursus recursusque tunarum tanta peritia nouit, vt considerationes disputationis eius auditorem in stuporem verterent, & inconsiderabilem doctrinam inducerent. Vixit in sacerdotio fere vndecim annis regnantibus Cinthila, Tulgane, & Cindasuindo Regibus. huicusque de Eugenio Ildefonsus.

XVII. IOANNES CÆSARAVGVST. EPISC.

At non prætereat mentio de Braulione Cæsaraugustano Episcopo, qui huic quintæ Synodo Toletanæ interfuit, sed primum de fratre ipsius & prædecessore Ioanne, de quo hæc habet Ildefonsus eodem libello, de viris illustribus: *Ioannes in Pontificatu Maximum secutus Ecclesiæ Cæsaraugustanæ sedem ascendit, primo pater monachorum, & ex hoc Præsul factus in regimine populorum, vir in sacris litteris eruditus, plus verbis intendens, quam scriptis, tam largus & hilaris dato, quam hilaris etiam vultu. Vnctionem vero spiritus Dei, qua fouebatur interiùs, tam largitate ministeriis, quam habitudine cultus adeo præferebat, vt & datum gratia commendaret, & non datum gratia excusaret. In Ecclesiasticis officijs quadam eleganter & sono & oratione composuit. Admouit inter hæc inquirendæ Paschalis solemnitatis tam subtile & vtile argumentum, vt lectori & breuitas concincta, & veritas placeat patefacta. Duodecim annis tenuit sedem honoris adeptus vitam gaudij, ad quam anhelauit desiderabilis voto: Subsistit in sacerdotio temporibus Sisebuti, & Suinthilani Regum.* De Braulione autem ita:

XVIII. BRAVLIO EPISC. CÆSARAVG.

Braulio frater Ioannis in Cæsaraugusta decedentis, adeptus est locum, vir sicut germanitate cōiunctus, sta non minimum ingenio mirandus. Clarus & iste habitus canonibus, & quibusdam opusculis. Scripsit vitam Æmiliani cuiusdam monachi, qui & memoriam huius & virtutem illius sancti viri suo tenore commendat pariter & illustrat. Habuit sacerdotium ferme viginti annis, quibus expletis, clausit diem vitæ præsentis. Duravit in regimine temporibus Sisenandi, Cinthilæ, Tulganis, & Cindasuindi Regum.

XIX. CONANTIVS EPISCOP PALENTINVS.

Sed & prodendum elogium de Conantio Palentinæ sedis Antistite, qui huic pariter Concilio præsens fuit atque subscripsit primus post Eugenium, de quo ista idem habet S. Ildefonsus: *Conantius post Manulanem Ecclesiæ Palentinæ sedem adeptus est, vir tam pondere mentis, quam habitudine speciei grauis, communi eloquio facundus & grauis, officiorum Ecclesiasticorum ordinibus intentus & promptus. Nam melodias sonis multis rouiter edidit, orationum quoque libellum de omnium decenter scripsit proprietate psalmorum. Vixit in Pontificatu amplius triginta annis: cuius tempore Vuamba per tempora Gundemari, Sisebuti, Suinthilani, Sisenandi, & Cinthilæ Regum.* hæc de tempore eius sedis: ex quibus caute habes, cur primus post Primatem in Synodo sederit, atque subscripserit, nempe quod cæteris senior esset. Sed de his satis.

IESV CHRISTI ANNVS 637.

HONORII PAP. Annus 12. HERACLII IMP. Annus 28.

SEquitur annus sexcentesimus trigesimus septimus, Indictione decima, Orientalibus non secus ac præcedens infelix: nam à Sarracenis totius Orientis metropolis ciuitas capitur Antiochia, iam antea occupata reliqua parte Syriæ, retentaque ab eis est vsque ad annum Domini millesimum nonagesimum octauum. Quomodo autem hæc acciderint, & quomodo consultum fuerit rebus sacris ac templis, alium vbique silentium. Plane his temporibus, quibus siue à Persis antea, siue ab Arabibus postea ijsdemque Mahometanis & Sarracenis captæ sunt nobilissimæ ciuitates Orientis Alexandria, Hierosolyma, & Antiochia vna cum eisdem subditis regionibus, accidit, vtsiue habitatoribus in Occidentem commigrantibus, siue mercatoribus cum iisdem Gentilibus tuto versantibus, siue aliis fidelibus Christianis id curantibus, complura sanctorum tum martyrum, tum confessorum corpora translata fuerint in Occidentem, atque in diuersa loca, siue Romæ, siue Venetiis, vel alibi collocata. Rerum autem translatas tunc fuisse venerandas reliquias Ignatij martyris Antiochia, constans fama, vetusque traditio potius, quam scripta significant: quod & pariter dicendum de aliis pluribus sanctorum reliquiis, quas ex Oriente aduectas diuersa Occidentalis orbis loca custodiunt. Siquidem Orientales vt hæc largirentur longissime abeunt, qui potius in Occidentem ad vrbem ipsam (vt vidimus ex S. Gregorio) ad perquirendas sanctorum reliquias venire consueuerant.

Porro sancti Marci corpus longe post hæc tempora transferri Venetias contigit. Etenim qui ad finem sæculi huius ad ea peregrinatus est loca, hæc de eisdem sancti corpore tradidit, quæ in libello de locis sanctis scripsit Beda his verbis, cum agit de ciuitate Alexandrina:

A parte Ægypti vrbem intrantibus, ad dexteram occurrit Ecclesia, in qua B. Euangelista Marcus requiescit, cuius corpus in Orientali parte eiusdem Ecclesiæ ante altare humatum est, memoria superposita de quadrato marmore facta. hæc ibi.

IESV CHRISTI ANNVS 638.

HONORII PAP. Annus 13. HERACLII IMP. Annus 29.

ANnus sequitur Domini sexcentesimus trigesimus octauus, Indictione vndecima: quo Honorius Papa, vbi sedisset annos duodecim, menses quinque totidemque dies, ex hac vita migrauit quarto Idus Octobres. Ita est corrigendum, quod apud alios legitur, post annos duodecim & menses vndecim: idque ex Synodalibus Actis Romani Concilij sub Martino Papa, de quo agemus inferius. Apud Anastasiū hæc mira de eius ergà diuinum cultum munificentia leguntur: *Hic temporibus suis multa bona fecit. Hic eruditus clerum. Temporibus suis renouauit cymbalum.*

vel sepulchrum B. Petri Apostoli, & vestivit Confessionem B. Petri ex argento puro, quod pensat libras centum octoginta septem. Immisit regias cannas in ingressu Ecclesiæ maiores, quæ appellantur Medianæ, ex argento pensante libras nongentas septuaginta quinque. Fecit & constituas maiores ex argento pares duos, qui sunt ante corpus beati Petri Apostoli, pensantes singuli libras sexaginta duas. Fecit & ad B. Andream Apostolum, vbi supra ante confessionem, tabulam ex argento, quæ pensat libras septuaginta tres.

II. Huius temporibus lectæ sunt trabes in Ecclesia B. Petri numero centum. Hic cooperuit Ecclesiam omnem ex tegulis æreis, quas leuauit de templo, quod appellatur Rome.... ex consensu piissimi Heraclij imperatoris. Eodem tempore fecit à solo Ecclesiam B. Agnetis martyris via Nomentana, milliario ab vrbe tertio, vbi requiescit, martyr scil. Agnes. quam undique exornauit, vbi posuit multa dona: ornauit autem sepulchrum eius ex argento pensante libras ducentas quinquaginta duas: posuit desuper ciborium arcum deauratum nota magnitudinis: fecit & gabatas aureas tres pensantes singulas libras singulas.

Fecit absidem eiusdem ex musiuo, vbi etiam multa dona obtulit. In aphide autem hæc circumposita carmina leguntur musiuo opere exarata subtus imagines eodem opere textas:

Aurea tam cæsis surgit pictura metallis,
Et complexa simul claudunt ipsa dies.
Fontibus e nubes credas, aurora, subire
Correptas nubes, ruribus arua rigans.

In eodem apsidis hemicyclo recta linea qui sequuntur posita sunt versus:

Vel qualem inter sidera lucem proferet irim,
Purpureaq; pauo ipse colore nitens,
Quipotuit noctu vel lucu reddere finem,
Martyrum, è bustis hinc reppulit ille chaos.

Sursum versa nutu quod cuncti cernitur vno,
Præsul Honorius hæc vota dicata dedit.
Vestibus & factis signantur illius ora,
Lucet & aspectu lucida corda gerens.

Hæc ibi tudi (vt ferebat sæculum) stylo. Sed redeamus ad Anastasium, qui sic pergit narrare reliqua eiusdem Pontificis monimenta:

III. Item a solo fecit basilicam beati Apollinaris martyris in vrbe Roma in portica beati Petri Apostoli, qui appellatur ad Palmaria, siue Palmata: vbi dona multa largitus est. Hic fecit Constitutum in Ecclesia, & decrevit vt omni hebdomada sabbati duceat litania à B. Apollinare & ad B. Petrum Apostolum cum hymnis & canticis populo omnu occurrere debeat. Fecit autem & Ecclesiam beato Cyriaco martyri à solo via Ostiensi, milliario septimo, vbi & donum obtulit. Eadem tempore fecit Ecclesiam beatorum martyrum quatuor Coronatorum, quam & dedicauit, & donum obtulit. Fecit Ecclesiam B. Seuerino à solo iuxta ciuitatem Tiburtinam, milliario ab vrbe vigesimo, quam ipse dedicauit, & multa dona obtulit. Renouauit coronatos beatorum martyrum Marcellini & Petri via Lauicana.

Eadem tempore à solo fecit Basilicam beato Pancratio via Aurelia, [illegible] & ornauit sepulchrum eius ex argento pensante libras centum viginti. Fecit & ciborium super altare ex argento pensante libras centum octoginta septem. Fecit arcus argenteos quinque pensantes singulos libras quindecim. Fecit & candelabra cereatria pensantia singula libras singulas: vbi multa dona simul obtulit. Porro in veteri musiuo in Ecclesia S. Pancratii eiusmodi inscriptio legebatur: Ob insigne meritum & singulare B. Pancratii martyris beneficium, basilicam vetustate confectam, extra corpus martyris neglectu antiquitatis extructam, Honorius Episcopus Dei famulus, obtuta vetustatis mole, ruinamque minante, à fundamentis nouiter plebi Dei cõstruxit, & corpus martyris, quod ex obliquo aulæ iacebat, altaris insignibus ornato metallis proprio loco collocauit. Subdit vero de eodem Honorio Anastasius:

IV. Fecit Ecclesiam beatæ Luciæ in vrbe Roma iuxta sanctum Syluestrum, quam & dedicauit, & dona multa obtulit. Fecit & Ecclesiam beato Hadriano martyri in tribus satis, quam & dedicauit, & dona multa obtulit. Fecit & in domo sua iuxta Lateranas monasterium in honorem beatorum Apostolorum Andreæ & Bartholomæi, quod appellatur Honorii, vbi prædia & dona simul obtulit. Sed & multa alia fecit, quæ enumerare longum est. Fecit autem ordinationes tres presbyteros tredecim, diaconos vndecim, Episcopos per diuersa loca octoginta vnum. Qui sepultus est in basilica beati Petri sub die quarta Idus Octobris.

Fuit vero Honorius præter eruditionem, quâ pollebat, rerum Theologicarum, etiam poeticis excultus litteris. Exat a vnicum eius epigramma de Ascensione Domini, & Apostolis eum diuersis animi affectibus prosequentibus: nisi forte quis illud magis tribuendum putauerit Venantio Fortunato, qui & Honorius dictus reperitur. Sed refossa nuper egregia antiquitatum monimenta de Honorio Papa produnt plane miranda, nempe ab ipso sublatum schisma Histrianum, spatio annorum septuaginta inueteratum, ad quod demoliendum frustra insudassent prædecessores Pontifices, præsertim vero sanctus Gregorius, vt pluribus est enarratum superius. Accipe igitur veteres tunc inditas iamvis ipsis argenteis Inscriptiones, quæ integræ, sed minusculo charactere leguntur in Tomo sexto b Antiquæ lectionis à Canisio collectæ, ex parte vero tantum in Appendice antiquarum Inscriptionum:

Lumine sed magno vibrare iamna cerno,
Astriferumq; polum indicat ipse nitor,
Terreor & vultus seruantum limina sacra,
Cominus in portis ora iocunda nitent.
Simonis aspectus fulgens præcluditur vna,
Altera sed Pauli radiat orbe docens.
Aditus interior ga[illegible]arum æstuat opes,
Et depicta nitent cumulis ipsa suis.
*Aureis in petalis gemmarum claudit** *ordo,*
Et superba tegit blattea palla sanum.
Sic quoq; coniunctis seruatur gloria rebus,
Et variata simul nexa natura manet.
Inclyta cum opere surrexit fama perennis.
*Indubitante fide reddite cuncta** *vota,*
Lex arcana Dei verbum, sapientia lucis
Atq; coruscantis splendida imago patris
*Ad nos descendit**, *nec vbi fuit ante recessit*
Vt cæcas mentes cruerat tenebris.
Plenus homo in nostris & verus nascitur idem
Virginis ex vtero totus vbiq; Deus.
Discipulis præcepta dedit, Petrumq; beatum
Hos inter primum sanxit & egregium.
Cuius in arbitrio cælum, terramq; reliquit
Pandere, vel potius claudere cumq; velit.
Nam sub mortigena quidam iacuere gehenna
Verbere confossi mente fide, opere.
**Instria* testatur possessa hostilibus annis
Septus & decies schismate pestifero.
Esset vt impletum Ieremiæ voce canentis
Vleio captiuis tam numerosa fuit.
Sed bonus Antistes, dux plebis Honorius armis
Reddidit Ecclesiis membra reuulsa suis,
Doctrinis monitisq; suis de sanctibus hostis
Abstulit exactis tam peritur a modis.
At tuus argento Præsul construxit opimo
Ornauitq; fores Petre beate tibi.
Tu modo cœlorum quæpropter iauitor alme
Fac tranquilla tui tempora cuncta gregis.

Hæc & quæ sequuntur de schismate Histriano, destructo per Honotium Papam, adeo antiqua atque germana monimenta testantur. Quod vero ab eius exordio vsque ad finem numerentur anni septuaginta: manifestum est, id factum ab Honotio principio Pontificatus eius. Siquidem numerando ab anno Redemptoris quingentesimo quinquagesimosexto, qui fuit secundus Pelagii Papæ annus, quo cœptum est schisma, vsque ad annum sexcentesimum vigesimum sextum, qui primus fuit Honotii Pontificatus, septuaginta intercurrisse, reperies. sed & alia de eodem ibidem accipe t,

a *Bibliothe. SS. Patrum tom. 8.* SYBILLAE TVM AB HONORIO PAP. SCHISMA HISTRIANVM:

b *Antiq. lect. tom. 6. pag. 411. Append. antiq. Lauer pag. 1103. 0.51.*

* *euduit*

* *cuncti*

* *eqequo fuit e le*

* *Histria*

c *Antiq. Inscript. in Append. pag. 1106. num. 13.*

Pastorem magnum laudis pia præmia lustrant
Qui sanctum Petri hac vice summa tenet
Effulgit tumulo namque Præsul Honorius isto
Cuius magnanimum nomen honorque manet
Sedis Apostolicæ meritis nam iura gubernans
Disperdis renovat optima lucra refert
Ptq; sagax animo divino in carmine pollens
Ad vitam pastor ducere novit oves
Hystria nam dudum sævo sub schismate fessa
Ad statuta patrum te q; monente redit
Indarca gentis sub te est perfida victa
Sic unum Domino reddis ovile pium
Attonitum patriæ solers sic cura monebat
Optata ut populis esset ubique quies
Quem doctrina potens, quem sacræ regula vitæ
Pontificum pariter sanxit habere decus
Sanctiloqui semper in te commenta magistri
Emicuere tua tanquam secunda nitus
Namq; Gregorij tanti vestigia fixit
Dum sequeris cupiens & meritumq; geris
Æternæ lucis Christo degnante perennem
Cum patribus sanctis possideas thalamos dicens
His ego epitaphijs merito tibi carmina solvi
Quod patris eximij sim bonus ipse memor.

Hactenus de Honorio Pontifice epitaphium, & quidem eiusmodi, vt erubescere debeant, qui in ipsum mutire vel audeant. Etenim non solum sancti Gregorii fuit imitator, sed hac ex parte in renocandis schismaticis plusquam Gregorius hic, qui peccerit, quod ipsi Gregorio fuit inconcessum. Sed & accipe ex alio epitaphio insignem ad hoc opus ministrum adhibitum Thomam: eo enim ad schismaticorum conuerſionem vsus est Honorius:

[a] *Quis mihi tribuat vt fletus cessent immensi*
Et lucis tu anima det locum vera docens
Licet in lacrymas singultus vox erumpant
De te cæcisone tenebrosus loquor
Te generositas magister Christi parentum
Te mundi actus Thomas monstrabat honestum
Tecum virginitas ab incunabulo vixit
Tecumq; veritas ad vitæ metam permansit
Tu casto labio gnidica verba promebas
Tu patiens tam parcendo pie docebas
Te semper solorum te recte vocabamus modestum
Te tribulantum vera consolatio verax
**Errorem veteri diu aquilegia coca*
Diffusam salebrosam rectam dum removeret fidem
*Aspera viarum inquidosque montium calles**
Calcans indefessus glutinas prudens fessus. hactenus ibi.

[a] Bod. lib. antiq. Lusc. in append. pag. 269. a.

**Errore*
**calles*

Commendant mirifice ista omnia Honorii Pontificatum, omni quidem ex parte laudatissimum. Cæterum quantum ad eosdem schismaticos pertinet, etsi, vt audisti, per Honorium sunt ad Ecclesiam reuocati: tamen postmodum lapsi iterum, in eo permansere vsque ad Sergium Papam.

V. Sed quæ post Honorii Papæ obitum secuta sint, videamus, atque in primis quæ idem, qui supra Anastasius de eius vacatione sedis habet: *Cessavit*, inquit, *Episcopatus eius anno vno, mensibus septem, diebus decem & septem.* hæc ipse. At non sic tamdiu vacasse dicitur sedes Honorii Romani Pontificis, vt non ante electus fuerit et is successor vrbis Episcopus, sed potius quod qui iam Romæ canonice electus erat Severinus, vigentibus malis cum resisteret ipse consentire Imperatori, non fuit ab Imperatore (vt tunc tyrannice fieri mos erat) confirmatus, vt colliges ex ipso Anastasio, qui hæc habet in eodem Severino Honorii successore, vbi fuisset electus:

SEVERIN. PAPA.

VI. PERSECVTIO IN ECCLES. ROM. *Hanc Severini temporibus dedicatam est Episcopium Lateranense à Mauritio Chartulario, & Isacio Patricio, eodemque Italiæ Exarcho, cum adhuc electus esset Dominus Severinus. Sed antequam veniret Isacius Mauritius dolo ductus aduersus Ecclesiam Dei, consilio inito cum quibusdam pervertis hominibus, incitauerunt exercitum Romanum dicentes: Quia iubil prodest quod tanta pecuniæ congregata sunt in Episcopio Lateranensi ab Honorio Papa, & miles iste nihil exinde subtenus habet, dum & roga vestra, quas dominus Imperator vobis per vices mandauit sibi sunt à sancto viro reconditæ.* Eo vsi sunt prætextu pessimi illi ad incitandos milites ad deprædationem Lateranensis Episcopii.

Cæterum haud recens est exemplum, ex congesta sacra pecunia maxima damna templis illata esse. Produnt non sacræ litteræ, atque profanæ de templo Hierosolymorum pluribus in locis, nimirum ob thesauros in templo reconditos complures Reges & sæpe Romanos fuisse ad illud deprædandum illectos. Ex quibus exstiterit facta fuit Ecclesia Dei, de qua sanctus Ambrosius lib. Ad Auxentium, inquit, *Ecclesia habet, non vt furetur, sed vt eroget, & alibi: Habeo aurarios: aurarii mei sunt pauperes: hunc mensa congregationis thesaurum.*

Scimus tamen aliud interdum suasisse prudentiam haud omnino improbandam, eo quod dicat Ecclesiastes de *Vitulor est sapientia cum diuitijs, & magis prodest videntibus solem: sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia.* Sed si his Ecclesia careat, certum est, quod haud Deituo præsidio destituitur, immo diutinum magis conciliat ibi patrocinium, cum humanis auxiliis destituta videatur: non enim innititur auro, licet auro bene vtatur. Pergit vero Anastasius:

VII. *His auditis exarserunt omnes aduersus Ecclesiam Dei, & venerunt omnes à minimo concilio, omnes armati, qui manum fortis essent de ciuitate Romana à puero vsque ad senem in Episcopium Lateranense: & non potuerunt manus militares intrare, quia reserauerat se: & non potuerunt manus militares intrare, quia reserauerat se, quæ erant cum sanctissimo domino Severino. Tunc volens Maurus, quia nihil potuerunt facere, dolo ductus fecit ibi exercitum residere intra Episcopium Lateranense, & fuere ibi dextro.* Post modum autem introuit Mauritius cum iudicibus, qui iurenti sunt cum eo in concilio, & sigillauere omne vestiarium Ecclesiæ seu cymbia Episcopij, quæ diuersi Christianissimi Imperatores seu Patricij & Consules pro Redemptione animarum suarum beato Petro Apostolorum Principi obtulere, vt pauperibus singulis temporibus, pro alimonia nutriantur, seu propter redemptionem captiuorum. Et postmodum misit Mauritius epistolas suas ad Isacium Patricium Rauennæ in hoc quod actum est, quomodo ipse cum exercitu sigillasset omne vestiarium Episcopij, & quia sine aliqua læsione omnium subtractum, qui dicta non potuissent deprædari.

VIII. *Cumque hæc veritus cognouisset Isacius, venit in custodia humana, & misit omnes primates Ecclesiæ singulos per singulas ciuitates in exilium, vt non fuisset, qui resistere audiret diuino.* Per primates Ecclesiæ haud altius intelligendus putamus, quia presbyteros & diaconos Cardinales, qui dignitate & auctoritate cæteris antecelleterent. Sed pergit Anastasius: *Et post dies aliquantos ingressus est Isacius in Episcopium Lateranense, & fuit ibi dies octo, vsque dum omnium substantiam diuisa deportauerunt. Eodem tempore direxerant exinde ex parte ex ipsa substantia in ciuitatem regiam ad Heraclium Imperatorem. Deinde dum ordinatus est sanctissimus Severinus, & remeauit vt Lateranum.*

Hæc autem cum tempore Severini accidisse doceat Anastasius, sequenti potius, quam præsenti anno facta putamus, quando scilicet missum Romam ab Heraclio edictum perfidiæ Severinus cum omni clero est excommunicatus. Quamobrem eam sententiam pedibus eo, vt existimem Severinum nequaquà accepisse ab Heraclio confirmationem, eo quod eius edictum fuerit detestatus. Sed de his anno sequenti.

Vidisti Græcorum odium in Romanam Ecclesiam & Heraclij hæretici Imperatoris in eam animum infensum & auarum, vt non erubuerit Romanus Imperator Christianus ex sacrilegio magistratuum captare lucrum, factus ipse particeps sacræ prædæ qui aduersus eiusmodi expilatores, grassatoresque inaugere debuerat vltor. Numquam hactenus aduersus Romanum Ecclesiam sub Christianis Principibus quid huiusmodi præsumptum fuisse legitur, vt in exilium missis venerabilibus presbyteris ac diaconis Cardinalibus, reperatorio magistratus armata militia imperum fecerunt in Patriarchium, prædatique fuerint Ecclesiæ thesaurum

suarum cum supellectilibus sacris. At de his hactenus.

Hoc eodem anno, Era nimirum sexcentesima septuagesima sexta, celebratum habetur in Hispania generale, siue diuersis nationale Concilium Toletanum sextum nominatum, cui interfuerunt Episcopi siue præsentes, siue per leguros numero quinquaginta duo: habitum autem est (vt prima eius constitutio docet) quinto Idus Ianuarii, anno Cinthilani Regis secundo, Era (superius adnotata. Continet capita vndeviginti tum ad fidem Catholicam stabiliendam, tum etiam ad Ecclesiasticam disciplinam catholicorum elaborata. In cuius tertio capite de Rege maxime pio hæc perpetua conseruanda memoria scripta reperiuntur a:

Inspiratione summi Dei, excellentissimus & Christianissimus Princeps ardore fidei inflammatus, cum regni sui sacerdotibus prauas actiones & superstitiones eorum, iudæorum scil. eradicare elegit studuit, nec fuit degere in regno suo eum, qui non sit Catholicus. Obtatus fauorem fidei gratias omnipotenti Deo celorum Regi agens, eo quod eius tam illustrem creauit animam, & sua repleuit scientia. Donec ei præsentia sui donet nam vitam, & in futuro gaudium æternum. Illud autem prouida nobis cura & valde est desiderandum vigilantis solertia, ne eius calor & noster labor quandoque in posterum tepefactus liquescat.

Quocirca consonemus cum eo & corde & ore promulgamus Deo placentem sententiam: simul cum suorum optimatum illustrium quorum consensu ex deliberatione sanximus, vt quisquis successorum temporum regni sortiri apicem, non ante conscendat regnum solium, quam inter reliqua constitutionum sacramenta pollicitus fuerit hanc se Catholicam non permissurum eos violare fidem, sed & nullatenus eorum perfidiæ fauere, vel qualibet negligentia aut cupiditatis ictu, tendentibus ad præceps infidelitatis adytum præbere præcipitium; sed quod magnopere nostro est tempore conuenientem debeat illibatum perseuerare in futurum. Nam incassum nouum agitur, si non eius perseuerantia prouideatur. Ergo postquam ordine prænisso ad Gubernacula accesserit regni, si ipse temerator existentibus promissis, sit anathema maranatha in conspectu semper Dei. Cæpabulum efficiatur regni æterni, simul cum eo damnatus pereat, quicunque sacerdotum vel quilibet Christianorum eius implicatis furore errori. hæc de Regibus succedentibus sanctæ synodus, Regi ipso fauente, decreuit: vt appareat haud esse recentem vel indebite vsurpatum titulum Hispaniarum Regum, vt Catholici cognominentur, vtpote tanto fidei studio digni, quod non solum iurent se fore Catholicos, sed neque passuros quemquam non Catholicum in amplissimo suo regno penitus reperiri. At quod tantis ad eiusdem Principis laudes spectat, audi de eo eadem Synodi præconia b:

Dum quot tanta erga nos nostri Principis extant beneficia, vt longum se singillatim ea promere lingua. Ipse enim auctore Deo, nobis pacem, ipse quæsitam reduxit charitatem, ipsius ope quieti, ipsius seruis largitate ditati, ipse meo (omnino bonorum) statu & rebus præsit, & rectos sublimauit. Cui si digne voluerimus respondere laudibus, non tantis extamus capti virtutis, quanto voto [illegible] vtatur. hæc sancta Synodus: atque de his tanta.

Hoc eodem anno Aioualdus Rex Longobardorum, idemq; Arianus (de quo plura superius) vbi regnauit annos duodecim, moritur, in quo locum eius subrogauit sibi Rotharis: idem Arianus. *Hanc* (in quit Paulus c) *temporibus pene per omnes ciuitates regni eius duo Episcopi erant, vnus Catholicus, & alter Arianus. In ciuitate quoque Ticinensi vsque nunc splendescit, vbi Arianus Episcopus, apud Basilicam sancti Eusebii residens, hæreticorum habuit, cum tamen Ecclesiæ Catholicæ alius Episcopus præsideret. Qui tamen Arianus Episcopus, qui in eadem ciuitate fuit, Anastasius nomine, ad fidem Catholicam conuersus, CHRISTI postea Ecclesiam rexit. His Rotharis Rex Longobardorum leges, quas sola memoria & vsu retinebat, scriptorum seruauit, eademque ipsum Edictum, appellari præcepit. Erat autem tam ex quo Longobardi in Italiam uenerant, annus septuagesimus, sicut idem Rex in sui Edicti testatur est prologo.* hæc Paulus.

Porro etsi sub Ariano Rege non reperitur indicta in Catholicos persecutio: accidebat tamen interdum, vt si qui Episcopi æstuantes zelo Catholicæ fidei vigerent Arianos, iidem ab eodem Rege exilio mulctarentur, vt contigit sancto Genuino siue Ingenuino Episcopo Sabionensi, qui à Rege Longobardorum in exilium pulsus apud Brixionem in Germaniam, ibidem diem obiit, iunctusque sepulcura est sancto Albino eiusdem ciuitatis Episcopo æque sancto, factumque est, vt amborum vna eademque dies natalis in Ecclesia celebretur Nonis Februarii. Iam vero ad anni sequentis res gestas transeamus.

S. GENVINVS EPISC. IN EXILIVM MISSVS.

IESV CHRISTI ANNVS 639.

SEVERINI PAP. Annus 1. HERACLII IMP. Annus 30.

ANnus agitur Redemptoris sexcentesimus trigesimus nonus, Indictione duodecima: quo Heraclius Imperator semel Deo auersus, animo indurato & (quod de Achab dicit diuina Scriptura) venundatus vt faceret malum, tandem publicum promulgauit edictum ad suam stabiliendam hæresin, quod Ecthesin, hoc est, expositionem nominauit. Id quidem factum esse hoc anno, duodecima videlicet currente Indictione, docent Acta Romanæ Synodi sub Martino Papa, qui tamen illud adiicit perfidiæ Sergii Constantinopolitani Episcopi: nam locutus ipse in Synodo, ista ait d:

I. HERACL. EXPOSITIONEM FIDEI HÆRETICAM PROMVLGAT.

Sergius autem per epistolam propriam ad denominatum Cyrum scriptam, eandem similiter vnam operationem suscipiens cum eo irrationabili præsumptione ausus est confirmare: & non solum hoc, sed etiam post aliquot annos eiusdem Cyri noua admentiones, hoc est, per nuper duodecimam Indictionem elapsam, hæreticam & ipse conscribens Ecthesin, id est, expositionem fidei sub nomine tunc imperantis Heraclii, vnam in eadem Saluatoru nostri (secundum impium Apollinarem) voluntatem & operationem instituit, ex hoc quod dicit imprudenter, sequi operationem voluntatem, &c.

d Synod. Lateran. sub Martin. Secret. 1.

Rursum de eodem Sergio nomine Imperatoris ad incutiendum terrorem promulgante perfidiæ edictum, idem Martinus hæc habet in Secretario tertio eiusdem Concilii. *Age, inquit, nunc & memoratis Sergii noui Ecthesios audiamus commentum: quam Ecthesin suasit in tempore suo nomine Heraclium quondam Imperatorem titulare, errorem interminationi commixtum contra Orthodoxos populos atque dogmata per hunc modum pratendens.* hæc & alia S. Martinus, ex quibus illud in primis, quod dictum est, certum habes de tempore.

His adde eandem fidei explanationem missam esse per Iscium Italiæ Exarchum ad Romanum Pontificem Seuerinum, vt eam probaret. Id quidem liquido apparet per epistolam Cyri Episcopi Alexandrini ad Sergium Constantinopolitanum Ant. 8. tem, recitatam in dictæ Synodi Lateranensis tertio Secretario, in qua inter alia ista leguntur ipsius exordio:

II. ECTHESIS MISSA AD SEVERIN. PAPAM.

*Paratis nobis relaxare responsa in regia vrbe, comunxit * Eusthatius gloriosus Magister militum, & detulit mihi venerandos apices præcipui mei Domino Deo honorabilis tuæ beatitudinis, intus habentes & exemplar competenter, & consultissime pariterque Deo amabiliter facta Ecthesios venerabilis nostræ fidei à pijssimo & à Deo conseruando domino nostro magnoque Principe pro pia fide nostra ad Iscium excellentissimum Patricium & Exarchum Italiæ destinata, quam debet professeri communis frater noster Seuerinus sanctissimus, Deo adunante, qui ordinatur Romæ, &c.* Puto intelligis, quod ait: *qui ordinatur Romæ*, non autem, *ordinatus est Romæ.* quod scilicet eius ordinationis actus adhuc suspensus esset sub nutu Imperatoris, videlicet, vt ipse iam anno superiori electus, non confirmaretur ab Imperatore, neque ordinari inberetur, nisi quam Romam per Exarchum Imperator misisset Ecthesin, Seuerinus Pontifex reciperet & confirmaret: quod quidem facere pernus renuisse, immo & ipsam vehementer detestatum esse, certo liquet ex iis, quæ idem, qui supra S. Martinus

* cõiunxit pro peruenit, ysitatum ab hoc sæculo re y-rimus.

CONFIRMATIO SEVERINI IMP. CVR. SVSPINSA. SEVERIN. PAP. DAMNAT ECTHESIN HERA. LII IMP.

habet,

habet, vbi in tertio Secretario hæc post recitatam dictam epistolam subiunxit his verbis: *Cecidernnt à sua fide, mentiti contra cæpit proprium. Nec enim suscepta est omnino, aut admissa secundum vanam eorum spem: magis autem condemnata est & anathematizata ab Apostolica auctoritate hos transmissa pessima & præsumpta nouitatis eorum Ecthesis.* hæc sanctus Martinus Papa in plena Synodo de rebus gestis cum Seuerino Pontifice.

III. DE OBITV SEVERINI PAP.

Porro ipse Seuerinus Papa haud diutius superstes fuit, afflictionibus exagitatus à ministris Imperatoris, quando & à militibus in odium ipsius Romani Pontificis deprædato sacro Patriarchio omnes Cardinales iussi sunt exulare: cuius rei gratia non potuit Synodus congregari, vt publico totius Ecclesiæ Catholicæ præconio eadem Ecthesis damnaretur, quæ ab eodem Pontifice & aliis in administratione collegis fuerat condemnata.

Quod vero eiusdem Seuerini incerta sit dies electionis, hinc fuit, vt nec quamdiu Pontifex perseuerauerit, adeo certo definiri possit, licet alii pro arbitrio addant & minuant annos, menses, ac dies, tribuit autem eius sedi Anastasius menses vndecim, & dies quatuor. Verum ex his, quæ dicta sunt, liquido intelligi potest ipsum non prægressum hunc annum, ad quem peruenisse, dicere necesse est, cum constet post editam Ecthesin (quam hoc anno, duodecima Indictione, esse promulgatam, ex Actis Synodalibus vidimus) fuisse suspectitem, cum eam damnauit, sequenti vero anno sedisse Ioannem, ex Synodo ab eo tunc facta possumus intelligere. Porro de eodem Seuerino hæc idem Anastasius habet:

IV. *donis RELIQVA RES GESTA SEVERINI PAP.

Hic renouauit apsidem beati Petri Apostoli ex musiuo, quod dirutum erat. Hic dulexit clerum, & omnibus bonis augmentauit. Fuit autem sanctus, benignus super omnes homines, amator pauperum, largus & mitissimus. Fecit Episcopos per diuersa loca numero quatuor. Hic dimisit omni clero rogam integram. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum sub die quarto Nonas Augusti. Et cessauit Episcopatus eius menses quatuor & dies viginti nouem. hæc Anastasius: ex cuius assertione dicendum est, vltima anni huius die subrogatum fuisse eius successorem Ioannem eius nominis quartum, quem idem auctor ait fuisse natione Dalmatam, filium Venantii Scholastici: sed de eo plura anno sequenti dicturi sumus.

V. LEGATIO A SCOTIS AD SEVER.

Auctor est Beda, hoc anno Scotorum litteras esse perlatas Romam ad Seuerinum Pontificem: sed cum iam idem Seuerinus diem obisset, clerus Romanus eas acceptas aperuit. Extant ipsarum fragmenta, quæ recitaturus Beda, ista præmittit ex: *Scil & Ioannes, qui & successori eiusdem Honorij Seuerino successit, cum adhuc esset electus in Pontificatum, pro eodem errore, de tempore Paschatis scilicet, corrigendo litteras ad eos magna auctoritate atque eruditione plenas direxit, eosdemter astruens, quòd Dominicum Pascha dicem à quintadecima Luna vsque ad vigesimam primam Lunam, (quod in Synodo Nicæna probatum est) oporteat inquiri: nec non & pro Pelagiana hæresi, quam apud eos renouiscere didicerat, cauenda ac repellenda, in eadem illas epistola admonere curauit, cuius epistolæ principium hoc est:*

a Beda lib. 2. c. 19.

VI. COLLEGARA IN ADMINISTRATIONE LITTERÆ AD SCOTOS.

Dilectissimis & sanctissimis Thomiano, Columbano, Cromano, Dimano, & Baithano Episcopo, Chromiano Hermathoque, Laustrano, Stellano, & Segiano presbyteris: Sarano, cæterisque doctoribus seu Abbatibus Scotiæ: Hilarius Archipresbyter & seruans locum sanctæ sedis Apostolicæ, Ioannes diaconus, & in Dei nomine electus, Item Ioannes Primicerius & seruans locum sanctæ sedis Apostolicæ, & Ioannes seruus Dei Consiliarius eiusdem Apostolicæ sedis.

Scripta, quæ perlatores ad sanctæ memoriæ Seuerinum Papam adduxerunt, eo de hac luce migrante, reciproca responsa ad ea quæ postulata fuerant, filuerunt. Quibus relatis, ne diu tantæ quæstionis caligo indiscussa remaneret, reperimus quosdam prouinciæ vestræ contra Orthodoxam fidem, nouam ex veteri hæresim renouare conantes, Paschæ nostrum, in quo immolatus est Christus, nebulosa caligine refutantes, & quartadecima Luna cum Hebræis celebrare nitentes. Cuius epistolæ principio (subdit Beda) manifestè declarauerunt, & imperitiæ temporibus illis hanc apud eos hæresim exortam, & non totam eorum gentem, sed quosdam ex eis hac infectos fuisse errore. Expositâ autem eatenus Paschalis observantiæ, ita de Pelagiana in eadem epistola subdunt: Et hoc quoque cognouimus, quòd virus Pelagianæ hæreseos apud vos denuo remeuisset: quod omnino horremus, vt à vestris auribus huiusmodi venenatum superfluum facinus auferatur. Nam qualiter ipsa quoque execranda hæresis damnata est, latere vos non debet: quia non solum per ipsos ducentos annos abolita est, sed & quotidie à nobis perpetuo anathematis sepulta damnatur. Et hortamur, ne quorum arma confossa sunt, apud vos eorum cineres suscitentur. Nam qui non exercent superbum eorum conamen & impium dicentium, posse sine peccato hominem existere ex propria voluntate, & non ex gratia Dei. Et proximum quidem blasphemia, & fatiloquium est dicere, esse hominem sine peccato: quod omnino non potest, nisi vnus mediator Dei & hominum homo CHRISTVS IESVS, *qui sine peccato est conceptus & partus. Nam cæteri homines cum peccato originali nascentes, testimonium præuaricationis Adæ etiam sine peccatis aliquis existentes) portare inuenimur, secundum propriam ait dicentem: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea,* hucusque ex dicta Romani cleri epistola Beda recitat.

Vides ex his clerum Romanum, etiam si carente Pontifice ordinato, consilio & auctoritate viguisse: magis enim commendanda tunc fuit eorum erga Catholicam fidem sincera semper manens intentio & inuicta constantia: etenim qui dilapidationem bonorum Ecclesiæ & exilia passi essent; nihilominus validiori animo petentes certamen, eum fategerunt eligere in Romanum Pontificem, quem scirent satis habere virium ad resistendum Imperatori condemnando in Synodali consulta missam ab eo fidei interpretationem. Talem quidem sciebant esse Ioannem, quem in Pontificem elegerunt vt quæ sequenti anno dicenda erunt, facient manifestum. Interea in anni sequentis Synodum disponit apparatus: nos vero, quæ anni huius reliqua sunt studiorum hæreticorum in confirmanda, quæ ab Imperatore promulgata est, fidei expositione, percensamus: huiusmodi eius Ecthesis est describenda, cuius cauillationes obuiæ sunt conceptationes. Est quidem huiusmodi, quæ tollere possit quemquam incautum, vtpote quæ valeatur pietate referta. Ita plane sunt eloquia hæreticorum, vt ob ducant melle venena, & vt decipiant, multa promum secundum Catholicam eidem potius integrant. Sed audi ipsam Ecthesin, quæ sic se habet accepta et Actis Romani Concilii sub Martino Pontifice in Secretario tertio his verbis:

Expositio Orthodoxæ fidei facta à piissimo & à Deo conseruando nostro domino magno Principe Heraclio propter emendationem aliquibus altercationem pro requisitione operationis, cui nam multitudini sanctiu & vniuersalibus quinque conciliis; quam cum multa satisfactione & gratia acceperunt Patriarchatus eiusdem Prasules, & gratanter assenserunt, vtpote pacifica sanctis Dei Ecclesiis inferentem.

Vidistine, lector, paratam fraudem, & lo quasi lolio renti gramine occultatum? enite cum quam eodem Ecthesis vulgaretur, approbatam dicit à Patriarchis, cum certo constet etiam ex scriptis Cyri ipsius Episcopi Alexandrini hæreticis, non nisi ipsam vulgatam, eam te vidisse, atque eidem consensisse.

Sed huic, tali licet præmisso titulo, nemo tamen Orthodoxorum debuit consentire, etiam si nominibus Catholica videri potuisset. Quid enim pertinet ad Imperatorem fidem exponere, & de recte credendo formulam Ecclesiæ Catholicæ præscribere: Est Imperatoris, obtemperare ab Episcopis accipere fidem, non Episcopis dare, vt sæpe testati sunt Patres, & inter eos S. Ambrosius ad Valentinianum. Sed audi eam:

Credimus in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, Trinitatem consubstantialem, vnam Deitatem, siue naturam & substantiam, virtutemque & potestatem in tribus subsistentibus personis, cognoscentes vnumquemque subsistentia subsistentium, vnitatem in Trinitate, & Trinitatem in vnitate, vnitatem quidem secundum essentiæ suæ Deitatis rationem, Trinitatem autem

tem secundum subsistentias siue personas: nec enim vnum secundum essentiam confitentes, à personarum differentia excedimus: neque autem Trinitatem personarum confitentes, vnam denegamus Deitatem, vnus Deus Pater, vnus Deus Filius, vnus Deus Spiritus sanctus: vnus hæc tria, Deus in eadem & immutabili Deitatis ratione. Nam personarum differentia Deitatis siue essentiæ non infert diuisionem. Vnam igitur confitemur Deitatem simultatis inconfusa seruantem, & non in vnam personam tribus nominibus nuncupatam asserentes hoc tria secundum Sabellium, neque autem in tres essentias vnam Deitatem diuidentes, aut extraneum fauentes à Patre essentia Filium, aut Spiritum sanctum, secundum insaniam Arij. Vnus enim est in tribus Deitas, vt dicit magnus Gregorius in Theologia. & tria vnum, in quibus Deitas, siue (vt verissime dicamus) ipsa Deitas.

Confitemur autem vnum sancta Trinitatis vnigenitum Filium Dei, Deum verbum à Patre progenitum ante omnia secula, lumen de lumine splendarem gloriæ, vultum paternæ substantiæ, per quem omnia facta sunt, in extremis diebus propter nos & propter nostram salutem descendere de cælis, & incarnari in sancta vera sanctissimæ Dei genitricis & semper Virginis Mariæ habitare, & ex ea conglomerantem sibi carnem in vna subsistentia, animam habentem rationalem atque intellectualem, natum esse ab ea, & semper manentem perfectum Deum, eundemque fuisse perfectum hominem inconfuse atque indiuise, consubstantialem Deo & Patri secundum Deitatem, & consubstantialem eodem secundum humanitatem, & per omnia similem nobis sine peccato. Vnde & duas naturitates eiusdem vnigeniti Dei verbi confitemur, vnam ante secula à Patre sine tempore & incorporaliter, alteram ipsum in extremis diebus à sancta intemerataque Dei genitrice & semper virgine Maria cum animato intellectualique corpore.

Quapropter sanctam & nimis laudabilem semper virginem Mariam recte & veraciter Dei genitricem prædicamus: non quia Dei verbum inirum ab eo accepit, vt esset, sed in extremis diebus incarnatum ex ea immutabiliter homo factus est, & passionem pro nobis sponte carne sustinuit. Compositum autem CHRISTVM glorificamus, sanctorum Patrum sequentes doctrinam. Per vnitionem enim quod in CHRISTO est, per compositionem vnita & confusionem & diuisionem eiecit, & seruat quidem veram quæ naturæ proprietatem, vnam autem subsistentiam & vnam personam Dei verbi cum anima intellectualiter eius carne ostendit, neque quaternitate nobis pro sancta Trinitate introducta: absit: nec enim quarta persona additamentum sanctæ Trinitati suscepit, incarnato vno ex ea Deo Verbo. Neque autem alter erat, qui miracula operaretur sicut Deus, alter autem quam ipse, qui passiones sustinuit, sed vnum eundemque Filium confitemur Deum simul & hominem, vnam substantiam *, vnam personam passibilem carne, impassibilem Deitate, perfectum Deitate, perfectum eundem humanitate, & ipsum miracula & passiones, quas sponte sustinuit corpore.

Vnde & ex duabus naturis vnum Christum confitemur, vnum filium, vnum Dominum, vnam personam, vnam substantiam compositam, & vnam naturam Dei Verbi incarnatam corpore animato intellectualiter, sicut Cyrillus magnus sapuit & docuit: Et in duabus naturis eundem esse glorificantes, vt in Deitate & humanitate eumdem Dominum nostrum IESVM CHRISTVM verum Deum cognitum esse confitemur, differentiam per hunc modum solum significantes naturarum, pro quibus inconfuse inefficia vnitas facta est. Neque enim Deitas transmigrauit in carnem, neque caro in Deitatem transmutata est, sed in proprietatibus naturali, & pro vnusciusque subsistentiæ vnitate vtrumque permansit.

Vnde vnum eumdemque Filium Dominum nostrum IESVM CHRISTVM ex initium non habente Patre, & ex intacta matre eandem ante secula, & in extremis diebus constitutum impassibiliter atque passibilem, visibilem & inuisibilem, vnius eiusdemque miracula & passiones prædicamus, & omnem diuinam & humanam operationem vni eidemque incarnato Deo Verbo tribuimus, & vnam eiusdemque venerationem sponte & veraciter propter nos crucifixo in carne, & exurgenti ex mortuis, & in cælos ascendenti, & residenti in dextera Patris, & iterum venienti iudicarium & mortuos: Nullo modo concedentes alicui ex omnibus vnam vel duas dicere sine docere operationes in diuina Domini incarnatione, sed magis (sicut sanctæ & vniuersales tradiderunt Synodi) vnum eundemque Filium vnigenitum Dominum nostrum IESVM CHRISTVM verum Deum confiteri operari diuina & humana, & omnem Deo congruam & homini operationem ex vno eodemque incarnato Deo Verbo indiuise & inconfuse procedere, & in vnum eundemque sortiri; eo quod vnius cuiusdam operationis vox licet ab aliquibus Patribus dicta est, tamen turbat & exterret quorundam aures arbitrantium in interitum eandem prolatam esse duarum naturarum, quæ in vna subsistentia vnita sunt in Christo Deo nostro.

XII. IMPVGNATIO DVARVM IN CHRISTO VOLVNTATVM.

Similiter autem & duarum operationum vocem multos scandalizare, vtpote à nomine dictam sanctorum & præconiorum Patrum: sed & sequi in eo, vt duas confiteamur voluntates contrarie ad inuicem venientes, Deo quidem Verbo volente saluberrimam passionem explere, incarnationem autem in eo factam obniam eumdem ipsius voluntati, & oppugnantem, & exinde duo contraria volentes introduci, quod impium est & extraneum Christiani dogmatis.

At non ponebant Catholici duas contrarias in Christo voluntates, sed diuersas, in vnum tamen conuenientes: vt autem in odium inducerent Catholicam de duabus voluntatibus sententiam, ista mentiebantur hæretici. Pergit vero Imperator: Si enim insanus Nestorius, licet dividens diuinam Domini nostri humanitatem, & introducens Filios duos, voluntates istorum dicere non est ausus, è contrario autem consonantem voluntatem in eo, formatis duabus personis, confessus est: quomodo possibile est, Orthodoxam confitentes fidem, & vnum Filium Dominum nostrum IESVM CHRISTVM verum Deum glorificantes, duas & has contrarias voluntates suscipere?

Vnde sanctos Patres in omnibus & in hoc sequentes, vnam voluntatem Domini nostri IESV CHRISTI verissimi Dei confitemur, vtpote in nullo tempore animati intellectualiter eius corporis separatam, nec ex proprio impetu contrario motu, vnito ei Deo Verbo in vna subsistentia, naturalem eius producere motionem, sed quando & qualem & quantam ipse Deus Verbum volurat. Hæc pietatis dogmata tradiderunt nobis, qui ab initio præsentialiter viderunt & ministri verbi facti sunt, eorumque discipuli & successores, quique sequenter à Deo inspirati Ecclesiæ doctores, id est, sanctæ & vniuersales quinque Synodi, Nicæam, & in hanc regiam ciuitatem, nec non in Ephesum primum, & in Chalcedonam, & iterum in Constantinopolim in quinto congregati Concilio.

Et hæc in omnibus sequentes, & ducta eorum suscipientes dogmata, omnes, quos execerunt excipimus & omnes, quos execrati, eiicimus & anathematizamus, præcipue Nonatum, Sabellium, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Origenem, Euagrium, Didymum, Theodorum Mopsuestenum, Nestorium, Eutychen, Dioscorum, Severum, & impia scripta Theodoreti, quæ contra rectam fidem & Ephesinam primam Synodum & duodecim capitula sancti Cyrilli, & quantipro Theodoro & Nestorio conscripserunt, & nuncupatam Iba epistolam: & hortamur omnes Christianos sic sapere, & sic glorificare, nihil addentes his, nihil subtrahentes, nihil transmutantes, secundum quod scriptum est. Definitiones æternales à Deo inspirati Ecclesiæ sacerdotes ad salutem cunctorum præfixerunt. Et subscriptio Principis: Heraclius fidelis in Iesu Christo Deo Princeps subscripsi. hucusque Ecthesis imperatoris.

XIII. SYNODVS CONSTANTINOPOL. PRO ECTHESI IMP.

Postquam autem eiusmodi ab Imperatore Constantinopoli, vbi degebat, est promulgatum edictum fidei expositionem continens, ad eam confirmandam à Sergio Constantinopolitano Patriarcha in eadem ciuitate Synodus celebrata est, in qua probata, retenta & stabilita eadem expositio fuit: cuius Synodi fragmentum recitatum habetur in Concilio Lateranensi sub Martino Papa in tertio Secretario verbis istis:

Sancta Synodus congregata dilectissimorum consacerdotum nostrorum, & per ea, quæ in præsenti gesta sunt pro Ecthesi Orthodoxi dogmatis piissimi & magni nostri Principis, nec non per lectionem, quæ ante hos proximos dies recitata est, prudentissimi magnique Principis nostri diligentissimam cognoscens & instructam perfectionem, quoniam omnium artifex docuit eum prudentiam, per suam consonantiam facit manifestum, si ita exposita ab eo, atque indiminute, secundum quod nobis videtur, habentem comprobat & amplectens confirmat prædicationis confessionem sancta Synodus dixit:

Relecta nunc magni & sapientissimi Principis Ecthesis, secun-

dum veritatem, Apostolicæ consonas prædicationi. Hæc sunt Patrum dogmata: hæc sunt præsidia Ecclesiæ: hæc Orthodoxæ fidei stabilitas: hæc sanctorum quinque Conciliorum symbola: hæc unitatem Christi dilecti orbis terrarum stabilitum populis: hæc simplicium infirmitatem confirmant, & perfectos diligentiores usque tuentur: hæc generalem humanitatis operantur salutem. Sic & nos credimus: hæc & nos confirmamus: his & nos consentimus. & post alia plura in eandem sententiam dicta adulationis plena, rursus Synodus:

XIV. *Si quis ergo à præsenti die temerator prohibitorum tam à Deo conservando Domino & magno Imperatore atque hac congregata sancta Synodo factus, unam aut duas præsumpserit dogmatizare aut proferre in* CHRISTO *Deo nostro operationes: hunc quidem Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, sive de sequentibus fuerit gradibus, ab omni esse suspensum Ecclesiastico ministerio, vel officio definimus: Si autem monachicum habitum habuerit, aut laicus fuerit, hunc de sancta communione vivifici corporis & sanguinis magni Dei & Salvatoris nostri* IESV CHRISTI *separamus, donec qui hæc confteri præsumpserunt, ad hoc, quod oportet, revenientes, ex pura pœnitentia & conversione sufficientem de tali transgressione pro se ipsis satisfactionem porrexerint: tunc eorum unusquisque talis in suum proprium restaurabitur officium.* Et subscripsit: *Sergius per misericordiam Dei Episcopus Constantinopoleos nouæ Romæ subscripsi. Gloria Christo Deo nostro, Amen, Amen.* hucusque ex Actis Synodi Constantinopolitanæ hoc anno sub Sergio habitæ in confirmationem Ecthesis: quibus subiiciuntur, quæ sub Sergii successore Pyrrho Acta Synodalia confecta sunt in confirmationem eiusdem edicti.

XV. SYNODUS CONSTAN. IN ALIDA. Porro de eiusmodi Synodo agens sanctus Maximus Abbas & martyr in disputatione cum Pyrrho, hæc ait: *Subit me admiratio, quomodo Synodum vocet, quæ non est habita, vt leges & canones Synodici & iura Ecclesiastica iubent. Nec enim epistola encyclica ex consensu Patriarcharum edita est, neque loco, neque diebus conuenientibus decretus: non sunt absque actor, aut accusator. Qui conuenerunt, epistolas commendatitias non habuerunt, nec Episcopi à Metropolitanis, neque Metropolitani à Patriarchis: non epistolæ, neque subscripti ab aliis Patriarchis missi sunt. Quis igitur participes rationis Synodum velit appellare, quæ scandalis & discordiis eunctum orbem repleuit?* Ita aduersus Pyrrhum sanctus Maximus in Synodi huius detestationem.

XVI. CYRVS EPISC. ALEXAND. CONFIRMAT SYNODUM IMP. Scripsit & Cyrus Alexandrinus Episcopus pro confirmatione edicti Imperatoris epistolam ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum adulatione plenam quæ iti tertio Secretatio eiusdem Concilii Lateranensis recitata legitur in qua hæc inter alia: *Quam non solum semel & bis, sed & multo sæpius diligenter relegisse dignoscor: & lætatus eiusdem lectione, atque consistentes mecum, congratulans per Laudabilem scriptorum expositionem, veluti Solis splendorem nitentem, & veram incorruptibilem & inviolabilem nostram fidem sicuis rectoque apertissime prædicantem, gratiarum hymnos retuli Domino omnium Deo, qui nobis deste prudentissimum Imperatorem sanctas suæ Ecclesiæ recto regentem, neque permittentem fortassis ab emergente tempestate quoquo modo nos perturbari, nec iterum pure accedentibus in eam asperitatis sicus quasi, magis autem sine periculo & benignissime ad tranquillum portam nos deducens, & pro pace fidelissimo populo eorum Deo dilectas cogitantem: sed qui eum talem & in sortunatibus constituit Deus ipse virtutem & fortitudinem condonet, & pro eius Imperio, contra repugnantes inimicos, seruet eius Rempublicam, vt tunc cum gratia & canticis exclamemus: Saluasti nos, saluasti, terque saluasti nos pissimus ter Augustus, hoc est à tyrannica potestate, & Persarum ferocitate, nec non Sarracenorum temeritate. Quia vero & nos vestra participati doctrinæ, & hanc sine dubio sequentes amplectimur & conseruamus, &c.* ita Cyrus.

XVII. SERGII EPISC. CONSTANT. OBITVS. At plane accidit, vt sicut expositio illa non Catholica, sed hæretica fuit, ita non ex sententia canticum illud cantare liqueret ob victorias de Sarracenis, sed ipsa cantica converterentur in luctum. Nam primum omnium animaduertit Deus in Sergium turbarum auctorem & architectum: si quidem hoc ipso anno post promulgatam Ecthesin & in Synodo confirmatam, cum se summa rerum potitum arbitraretur, vocatus est à summo Iudice reddere rationem ad tremendum illud diuinum examen Dei viuentis & videntis. In huncusque annum peruenisse Sergium, quæ ex Synodalibus Actis sunt dicta, demonstrant: ex quibus est, quod corrigas Nicephori Chronicon, in quo octo tantum anni & menses septem tribuuntur Sergii Episcopatui, quem liquet sedisse annis triginta & amplius, vtpote quem sedere cœpisse vidimus anno Redemptoris sexcentesimo octauo. Plura sane sunt ad fidem certam faciendam epistolæ & Acta Synodalia quouis auctoris Chronico.

Cæterum sublato de medio hæretico Patriarcha, Sergius ab hæretico Imperatore inuentus est hæretico Sergio impietate non minor, qui hæresin aleret, defenderet, ac propagaret. Fuit iste Pyrrhus Chrysopolitanus monachus & ordine Presbyter, qui cum suæ impietatis specimen haud vulgare dedisset, dignus plane est habitus, qui in locum Sergii sederet in cathedra pestilentiæ, de quo pluta sæpe inferius dicenda erunt. At dum in Oriente in fidem Catholicam iuratur bellum, aduersariorum Sarracenorum vires in immensum augentur: nam regno Persarum, quod tamen labore subiugarat. Heraclius Imperator, hoc anno ipse potiti sunt.

Eodem enim anno mirum in modum auctæ sunt res Sarracenorum, cum inuadentes ipsi Persarum regnum illud sunt consecuti: nam ad fugam conuersus Hormisda Persarum Rex, rebus penitus desperatis, regalia quoque dimisit insignia. Sic igitur cum in Oriente impietas præualeret, æque in fidelibus datum est robur, & ita omnissimam regnum Persarum per tot secula maiestatibus inde accessionibus propagatum, cui sæpe Romanus vires essistile tandem oportuit, idemque ipsum tunc collapsum penitus, cum sacrosanctam Christi Crucem Heraclyomis captam Cosrhoes in Persidem transtulit: sed & eam traditus Sarracenis, cum impietas in castris militat Romanorum. At de his modo satis.

Quod vero pertinet ad res Francorum: hic est annus octauus ab Regis Dagoberti, cum ad meliorem fugem conuersus, dimissis concubinis, iisque, quas sibi illegitime iunxerat, puella Regentrude sibi in matrimonium collocata, ex ea filiam suscepit, quem Sigebertum nominari voluit: cum reuocatus ab exilio sanctus Amandus ipsum baptizauit. Baudemundus enim in tribus gelia sancti Amandi hæc habet de restitutione ipsius, & Regis filii baptismo b: *Cum sibi, Regi scilicet, nunciatum fuisset, quod ei Dominus filium dare dignatus esset: magno nec relatæ gaudio cogitare cœpit, cui ipsum puerum traderet, quatenus sacro baptismate regenerare deberet. Statimque accersita venerabili sanctum perquirerent Amandum, sagacis intentionis præcepit. Nam dudum ipse Pontifex, dum pro capitalibus criminibus (quod nullum ex sacerdotibus facere ausus est) ipsum redarguere Regem, iubente eo nam furore percitus, non absque iniuria de regno eius fuerat expulsus. Ille vero remotior à perquirentes locis, verbum Dei Gentibus prædicabat. Cumque à ministris tandem fuisset repertus, & vt ad Regem ire deberet, fuisset admonitus, illud suppliciter præceptum, potestatibus sublimioribus se salvis debere, tandem pertinuit ad Regem, qui illis diebus in villa, cui vocabulum Clypiacus, morabatur.*

Visoque Rex beatissimo Amando, magnis repletus est gaudiis, prostratusq; pedibus beati viri deprecabatur, vt tanta scelera, quæ in se perpetrauerat, veniã largiri dignaretur. Sed ille, vt erat mansuetissimus atque supra modum patiens virtus eum cleauit e terra, sacrosq; in se perpetratum clementissime indulsit. Tunc Rex ad sanctum ait Amandum: Pœnitet me valde, quod illustre adeo sum te egressus. Proinde igitur, ne moueris à cubitu, quam tibi arrogaui, atque proinde mea, quæ summopere postulo, ne dedigneris annuere. Dedit mihi Dominus filium non meis precedentibus meritis precor quæ, vt eum sacro dignum fonte non meis precedentibus meritis precor quæ, vt eum sacro dignum fonte baptismate, atq; in filium sibi spiritualem suscipere. Quod abluere baptismate, atq; in filium sibi spiritualem suscipere. Quod abluere baptismate, atq; in filium sibi spiritualem suscipere. Quod abluere vir Dei vehementer renuens, scilicet quam esse sergeum & mulierum vir Dei vehementer renuens, scilicet quam esse sergeum & mulierum vir Dei vehementer renuens, scilicet quam esse sergeum & mulierum Deo non oportere implicari sæcularibus negotiis, & quorum dicitur Deo non oportere implicari sæcularibus negotiis, & quorum dicitur Deo non oportere implicari sæcularibus negotiis, & quorum dicitur que remotum non debere Palatia frequentare regia, & confestim Rege que remotum non debere Palatia frequentare regia, & confestim Rege que remotum non debere Palatia frequentare regia, & confestim Rege abscessit. Sic enim auctor negotii sæculare dixit esse baptismatis abscessit. Sic enim auctor negotii sæculare dixit esse baptismatis abscessit. Sic enim auctor negotii sæculare dixit esse baptismatis simum, non quod nesciret tãcum sacramentũ inter præcipuum, non quod nesciret tãcum sacramentũ inter præcipuum, non quod nesciret tãcum sacramentũ inter præcipuum,

pura dona spiritualia esse connumerandum, sed quod ea occasione sanctus vir sibi præter institutum aperiri sciret ad frequentandam eorum viam. sed pergit:

XX. *Statim igitur Rex misit ad eum virum illustrem Dadonem, atque cum eo venerabilem virum Eligium, qui tunc in Palatio Regis sub saculari habebant habitu, quos tamen postea egregios sacerdotes atque peculiares in meritis signis quoque atque virtutibus fuisse, plurimo comperimus est. Hi vero humiliter virum Dei petierunt, vt permitteret Regi dare assensum atque filium ipsius sacro dignaretur delere fonte, & vt eum enutriret, & lege imbuere diuina, quantocius adsciret; dicentes, quod si hoc vir Dei non renueret, per hanc familiaritatem libertas in regno ipsius haberet incentivum prædicandi, seu natorum plures per hanc gratiam se posse conquirere fatebantur. Tandem fatigatus precibus amborum, facturum se esse promisit. Audiens autem Rex, quod preces suas sanctus nō renueret Amandus, statim ipsum puerum afferri præcepit, qui dicebatur non plus à natiuitate habere, quam dies circiter quadraginta.*

Atque igitur vir sanctus in manibus puerum, & benedictos eum, sanctumonium fecit. Cumque finita oratione nemo ex circumstantes multitudine responderet, Amen: aperuit Dominus os pueri, atque audientibus cunctis, clara voce respondit, Amen. Statimque cum regenerans sacro baptismate, impositoque nomine, Sigisberto, Regem atque omnem eius exercitum tunc sanctus Amandus magno repleuit gaudio. hactenus de Sigeberti baptismate auctor narrat, & Aimoinus *a* idem de infante, nec non Hugbaldus monachus in Actis *b* sanctissimæ fœminæ Iustradis Marcianensis.

IESV CHRISTI ANNVS 640.

IOANNIS PAP. IV. HERACLII IMP.
Annus 1. Annus 31.

SEQVITVR annus Redemptoris sexcentesimus quadragesimus, Indictione decima tertia, quo Ioannes Romanus Pontifex, collecta Synodo, damnat promulgatam ab Heraclio Imperatore anno superiori fidei expositionem, Græce Ecthesin nuncupatam, simulq; ipsam Monothelitarum hæresim, quæ Imperatoris auctoritate plurimum inualuerat; auctorque fuit, vt idi, sum præsentes omnes Ecclesiæ Africanæ. Hæc autem omnia in primis apud Theophanem ita breuiter perstringuntur: *Ioannes Romanus Præsul, collecto Episcoporum Concilio Monothelitarum hæresim anathemate necauit: similiter & in Africa pene Bizacium, Numidiam, & Mauritaniam diuersi Episcopi conuenientes, Monotheliticum anathemate perculerunt.* hæc Theophanes. Secutæ Apostolica auctoritate fuerunt nerui Imperatoriæ sanctionis, qua Ecthesin promulgauerat, & exacuit penitus spes omnis Pyrrhi Constantinopolitani Episcopi, quibus epistolis ad eumdem Ioannem conscriptis, ipsum in hæresim pellicere conatus fuit, vt colligitur ex epistola Theodori I. Romani Pontificis, verbis istis: *Itemque Pyrrhum in confirmatione Typi, & in aliis pro Cyro Alexandrino scriptis, vnam voluntatem, & operationem: intelligere se destruebat, & in scripto ad sanctæ memoriæ Ioannem Papam vnam voluntatem & vnam operationem Domini nostri Iesu Christi fuisse hactenus confirmat.* hæc ibi.

II. Atqui ne res admiratione digna est, post tantam clarissimi Ecclesiæ Romanæ ab Imperatoris ministris illatam, post exilium Cardinalium, & alias graues afflictiones toleratas, non solum nihil remissum fuisse consueti rerum hæreticis resistendi, sed & maiorem auctam fiduciam eam etiam Imperatoris edicta damnandi ob oculos Exarchi, Ducis, atque militum, qui Romæ essent, quos omnes par fuit credere pro Imperatoris legibus acerrime pugnaturos. Nam nihil horum Ioannes veritus, & sollicitudines terriculamenta omnia ista clerici Cardinales, aduersus Imperatoris edictum Synodum collegerunt, (vt audio,) & Apostolica auctoritate ceu fulmine in terram prosternunt omnem machinam ad oppugnadam fidem Catholicam ab Imperiali potentia sublimem erectam. Quæ autem præter anathema in Ecthesin & in hæresin promulgatum in hac sancta Synodo facta sint, quod eius Acta perierint, penitus ignorantur, nisi quantum hinc inde non exiguo labore licuit expiscari pauca quædam, quibus reliqua, quæ incomperta sunt, possunt intelligi: vnde fiet, vt absque Synodalibus Actis tu consequi valeas, veluti si præsens fuisses iis, quæ tunc temporis Romæ in Synodo gesta fuere.

Sic igitur quæ de laboribus Ioannis aduersus Monothelitas hinc inde ex vetustioribus monumentis sparsa fragmenta collegimus, hic intexemus. Quod enim sciret Pyrrhum & alios Orientales hæreticos in consortium sui ipsorum erroris adsciscere defunctum iam Honorium Rom. Pontificem ex epistolis ab eo ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum scriptis, de quibus fusius suo loco superius actum est, hæc eos iactare, quo Rom. Pontificis authoritate hæresim stabilirent: his occurrens ipse Ioannes eius successor, ad hæc hæreticorum euertenda machinamenta, nihil vtilius accidere posse putauit, quam si illum, qui tunc erat eidem Honorio Pontifici ab epistolis, quique dictas epistolas scripserat, vocaret, germanumque sensum earum à se tunc scriptarum epistolarum iuberet dilucide interpretari, ne hæreticis daretur occasio iis abutendi litteris, in longe diuersum sensum ab illo, quo scriptæ essent, easdem distorquentibus: idemq; ipse scriberet ad Imperatorem germanum sensum illarum. Præstitit quidem ille id, quod Ioannes Pontifex iussit, omnemque de Honorio suspicionem, legitimum sensum proferens, euacuauit. Sufficere id satis potuisset, nisi hæreticæ obstinatio calumniis agere solita obstitisset.

III. PRVDENS IOANNIS PAPÆ CONSILIVM.

Habemus huius veritatis testem sanctum Maximum martyrem in Pyrrhum Honorium in crimen adducentem inter alia ista locutum, quæ alia occasione superius recitauimus. Pyrrhus itaque per dialogismum, vrgens Maximum, sic ait: *Quid de Honorio ad respondendum habes, qui aperte antecessori meo vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi esse tradidit.* Maximus: *Quis sint fide & auctoritate dignæ epistolæ eius interpres? ii, qui eam ex persona sancti Honorij scripsit, adhuc superstes, & qui totam Occidentem cum aliis virtutibus, tum pietatis dogmatibus illustrauit, an hi, qui Constantinopoli ex suo cor de loquebantur?* Pyrrhus: *Ille, qui hanc scripsit.* Maximus: *Is igitur, cum ad diuum Constantinum* Imperatorem rursus ex persona Ioannis Papæ de hac epistola scriberet, dixit: vnam voluntatem diximus in Domino, non diuinitatis eius & humanitatis, sed humanitatis solius. Cum enim Sergius scripsisset, quod quidam duas voluntates in Christo contrarias aucrent: reseripsimus Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis, inquam, & spiritus, sicut nos habemus post peccatum, sed vnam tantum, qua naturaliter humanitatem eius significabat. Hoc autem ita esse, argumentum euidens est, meminisse membrorum & carnis, quæ quidem in diuinitate non licet intelligere.* hæc & alia ibi, quibus Ioannis Papæ studium pro Honorio declaratur: quæ cum satis (vt diximus) sufficere potuissent, impii tamen semel male arreptam ansam nequaquam dimittere voluerunt, semper iactantes Honorium ex ipsorum parte steriisse, quo nihil mendacius asseri vmquam potuit.

*Constantem.

IV.

Sed quod Maximi ea occasione contigit meminisse: opportune hic de ipso agendum, quem hoc ipso tempore cogitantem Romam, contigit primum in Africam proficisci, fierique auctorem, vt Africani Episcopi vno eodemque consensu aduersus Monothelitas arma conuerterint, damnantes eos in pluribus ipsorum Conciliis vti hæreticos, eorumque prauum dogma esse declarantes hæreticum. Ista quomodo se habuerint, vt intelligamus, petenda est narratio ex rebus gestis eiusdem Maximi, quæ habentur ad calcem operum eius Græce scriptæ in tribus codicibus Vaticanis: vertit eas in Latinum vir eruditus æque ac pius Petrus Morinus Doctor Parisiensis. At præstat ipsa breuiter hic primum recensere Maximi primordia, quæ tibi breui ex iisdem Actis compendio prodamus: Fuisse scilicet Maximum patria Constanti-

V.

PRIMORDIA MAXIMI.

stantinopolitanum, antiqua nobilitate clarum, litteris philosophicis ac Theologicis egregie excultum, inuitumque ab Heraclio Imperatore in Palatium tractum, vt regiis commentariis conscribendis operam daret, & alia iussa Principis magni momenti capesseret: in eademque functione factum omnibus dignum virtutum, quod omnes imitarentur, exemplar, donec Monothelitarum hæresis ad regiam accessum habuit: Tunc enim sibi timens ac consulens, Palatium deseruit, atque monasterium ingressus est, quod in vlteriore littore situm, Chrysopolis nomine est nuncupatum: vbi aliquandiu monasticam vitam exercens, inuitus eiusdem subire coguntur præfecturam.

V. Atquomodo inde digressus venerit (vt diximus) ad oras Occidentales, auctor ita describit: *Cum autem videret* (vt ante diximus) *Monothelitarum tum hæresim propagari, miserosque indies ab impietatis defensoribus amplificari, ingemiscebat, & grauissimo luctu tenebatur, eos maxime miseratus, qui nefaria agerent: nec vero habebat, quid faceret, sic malo in immensum effuso, totumque propemodum Orientem aggresso. Itaque in tantis malis hoc solum inuenit sibi rebusque suis remedium. Nam cum intelligeret seniorem Romam tali scelere & placulo carere, videnique quicquid erat in Africa, atque in aliis locis ac circa insulas; hanc regionem deserens, illuc proficiscitur, patrocinium verbo veritatis daturus, ac eos, qui ibi erant, Orthodoxos conuenturus.* Et post multa de nefanda hæresi interloquutus, subiicit ista: *Romam venturus, primum in itinere conuenit Africanos Episcopos: quibuscum sermones conferens, linguamque diuina copiose loquentem mouens, in fide confirmabat, eloquebatque, ac monebat, quomodo possent aduersariorum artes ac molimina effugere, atque ex eorum rationibus fallacibus & captiosis elabi. Sciebat enim vir inprimis intelligens, nobis pernitia multa opus esse, multaque doctrina, vt in aduersarios tela iaciamus, omnemque eorum altitudinem destruamus extollentem se aduersus scientiam Dei.* Et post multa de profectu, vt litateque magna, quam ea in re attulit illi prouinciæ, subiicit de Synodo hoc anno Romę habita aduersus Monothelitas, deque aliis Africanis Conciliis, quibus (vt diximus) eadem est hæresis condemnata, ita dicens:

MAXIMVS MIGRAT IN OCCIDENTEM.

VI. MAXIMI MARTYRIS LABORES PRO FIDE CATHOLICA.

Cum his persuasum esset, conuentum Episcoporum Episcopus Romæ egit, vt communi cum consilio absurdum dogma execrationi & anathemati subiiceret. Quod illi vt facerent, hortatione ac præceptis diuini Maximi adducti sunt, non Africa solum, & ei finitimi, sed etiam si qui in aliis ibi insulis degunt hoc opus vrgentes, ac summo studio vera præclaram gerentes: nam hi omnes illum præceptorem habebant ac ducem, & rerum agendarum adiutorem. Non multo post Ioannes Romæ Præsul ad dominum migrat, Theodorusque in eius locum conscendit, non minus præsulatus, quam Orthodoxiæ hæres, &c. Hæc de obitu Ioannis, & successione Theodori contigerunt anno sequenti, agemus de his suo loco; simul & quæ reliqua sunt tanti fidei agonistæ, & quantum non Occidentali solum, sed vniuersali Ecclesiæ profuerit, suis locis dicturi sumus. Quod enim timuisset, ne argutissimi Monothelitæ, sicut Orientem, ita & Occidentem seducerent; in eiusmodi ea de causa adeo longa difficilique peregrinatione suscepta, nunquam fuit otiosus, verbis cum præsentibus, scriptis vero cum absentibus agens, quorum adhuc sunt reliqua monumenta: vt ei plurimum debeat Occidens & Oriens, quod vniuersam Catholicam Ecclesiam doctrina mitifice illustrarit, quam tandem martyrio confignauit.

VIII. HERACLIVS NEGAT EDICTVM ESSE SVVM.

Sed redeamus ad propositam de Synodo Romæ habita narrationem. Quid tum admiratione dignum accidit? Cum hæc, quæ Romæ facta sunt à Ioanne Pontifice, & vbique locorum ab Episcopis Occidentalis Ecclesiæ in condemnatione Ecthesis, expositionis scilicet fidei promulgatæ nomine Heraclii Imperatoris: idem Imperator haud leuiter commotus est. Verum cum nequaquam suarum virium esse videret, vt contra sententiarum torrentem se obiicere atque resistere posset, ne tanta infamia laboraret, vt vbique in Occidente decantaretur hæreticus, atque suum nomen ore omnium maledictis proscinderetur vbique: illud excogitauit cõsilium, quo famæ suæ & nomini optime consuleret atque prospiceret, nimirum vt nouo promulgato edicto, tam in Oriente, quam in Occidente Orthodoxis omnibus imposteseret, Ecthesin illam suo nomine promulgatam, suam non esse, sed Sergii Constantinopolitani Episcopi, ab ipso conscriptam, pariter que curatam, vt Imperatoris nomine ederetur, quo maiorem vim sibi ex nomine compararet. Sicque Heraclius existimauit tantam se posse vitare infamiam, qua nomen suum esset vbique respersum.

Hæc quidem ita se habuisse, docent Acta publica in Senatu Constantinopolitano confecta, cum sub Constante Imperatore Monothelita causa sancti Maximi, de quo modo egimus, tractaretur; dum ipse sanctus interetur illis persuadere, vt ipse Constans, qui Typum promulgasset hæreticum, si vellet ea carere ignominia, proderet scriptis auctorem, sicque faciendo, autum tum imitaretur Heraclium. Sed reddamus hic publicorum Actorum verba, quæ sic se habent: *Cum vero missus esset dominus Troilus in toto Occidente Typum anathematizari, dixit Deiserno*, Maximo scilicet: *Pulchrumne est, quod pro nomine vestro existimatio contumelia afficitur? Respondit seruus Dei: Ignoscat ius Deus, qui auctores fuerunt domino, vt Typum faceret, & iis, qui assensi sunt. Dixit Troilus: Qui auctores? Quinam assensi sunt? Respondit seruus Dei: Qui sunt Ecclesiæ impulerunt; Principes concesserunt: & esse abominandum sedeis in insontem, & ab omni hæresi purum aspersa est. Verum consilium hoc ei date, vt sui ani, nempe Heraclij Imperatoris pia memoriæ exemplum sequatur. Ille enim cum sensisset a nonnullis in Occidente probrum sibi aspergi, edicto se liberauit omni Ecclesiastica reprehensione, hæcque scripsit: Ecthesi mea tum est, ac ego delitui, aut fieri iussi: verum cum Sergius Patriarcha quinque aut amplius annis condidisset, quam ab Oriente reuerti; erauit me, postquam ad hanc seu cam vrbem aduenit, vt nomine meo promulgaretur cum subscriptione. Eius hortatu id feci. Nunc vero cum animaduerterem a nonnullis oppugnari, declaro ad omnes, non esse meam. Ita Iussum*, Edictum scilicet, *fecit ad beatum Ioannem Papam, qui damnarat Ecthesim in iis, qua tum ad Pyrrhum scripta sunt. At Sergij ex illa tempore Ecthesis habetur. Factat hoc, qui nunc pro nobis imperat, & eius existimatio penitus omni vitupe ratione caret.* Quæ autem ista à Maximo audientes Iudices respondente, suo loco dicenda erunt.

Hæc Maximus de Heraclio, qui vtinam sicut destruxit, ita ædificasset, nimirum, vt eodem vel alio edicto rectę fidei confessionem promulgasset toto orbe terrarum, nam ea plane indigebat, vt se ab omni hæresis labe purgaret. De quo & illud monitum lectorem velim, non sicà Maximo dici piæ memoriæ Heraclium, vt Catholicum verbis illis cum pronũciasse voluerit, sed quod moris esset ita omnes nominati Imperatores, qui non publice hæresis condemnati fuissent: ita eodem modo ab ipso item Maximo audis dictum de Constante: *Quinam pie nobis imperat?* hæc dixerimus, ne quis fallatur, vt existimet eiusmodi nomenclatura tam Heraclium, quã Constantem esse recensendos inter Catholicos Imperatores, quod & alias superius de aliis hæreticis Imperatoribus nos adnotasse meminimus.

Hoc pariter anno ex humanis sublatus est pessimus ille Cyrus Alexandrinus Episcopus, vt colligi potest ex Nicephori Chronico, dum ait, ipsum sedisse annos decem, quem creatum vidimus anno tricesimo post trecentesimum. Successit illi Petrus eiusdem farinæ homo, hæresis Monothelitarum propugnator acerrimus. Is de vero Antiochena Macedonius successit illi Athanasio hæretico perditissimo, sed quando ipse defecerit, prorsus ignoratur, nec de Antiochenis Episcopis successoribus vlla deinceps mentio vsque ad tempora Sextæ Synodi, quibus tunc eidem præfuisse Ecclesiæ Macarius hæresiarcha reperitur. Sic & Hierosolymitanæ Ecclesiæ famosissimus reperitur. Sic & Hierosolymitanæ Ecclesiæ est obscura successio, occupatis regionibus illis à Sarracenis. Post hæc autem ipse etiam Heraclius Imperator: haud diuitis superstes fuit: siquidem Theophanes & alii veteres tradunt, ipsum tenuisse Imperium annos triginta & vnum, quem hoc anno cepimus, sequenti solvit: agemus ergo de eo suo loco.

Quæ

III. Quod ad res Francorum pertinet, hoc eodem anno, qui numerarur nonus Dagoberti Regis, legationem ab eo missam ad Sclauorum Regem pro repetendis mercibus ablatis mercatoribus Francis, veteres ponunt a. De qua legatione illud memoria dignum narrant, quod cum idem Rex legato dixisset, expetere se amicitiam Regis Francorum, ille respondérit: *Non est possibile, vt servus Christi cum canibus fœdera iungant. Ad quem ille: Quandoquidem vos servi professionis esse Dei, & nos summa canes: video quæ ratio nequeat contra eum geritur voluntatem, vt mutiles famuli, nobis frequenter concedatur morsibus ipsa vlcisci.* Statimque ab eius conspectu erectum fuisse legatum Richarium (quem alii Sicharium nominant) tradunt. Claruit namque hoc tempore in Gallia egregia sanctitate præditus vir Richarius nomine, qui paternis monitis ipsum Dagobertum Regem ad meliorem frugem conuertit; cuius ac præclaræ gestas scripsit posterà Albinus Flaccus b ad Carolum Imperatorem.

Eodem anno Eadbaldum Anglorum Regem, de quo superius mentio facta est, relicto regni hæredè filio Earconberto, esse defunctum, Beda testatur, iisque Ecclesiasticis felicioribus progressibus auctas tradit, his verbis: *anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo, quadragesimo, Eadbaldus, Rex Cantuariorum transijt ex hac vita, Earconberto filio regni gubernacula reliquit: qua ille suscepta, regnauit quatuor annis, & aliquot mensibus nobilissime retinuit. Hic primus Rex Anglorum in toto regno suo idola reliquit ac destruxit, simul & templorum quadraginta dierum obseruari, principali auctoritate præcepit: quæ, ne facile à quoquam possent contemni, in transgressores diuina & competentes punitiones proposuit. Cuius filia Earcongata, vt condigna parentis soboles, magnarum fuit virgo virtutum, nec minus semper seruiens Deo in monasterio, quod in regione Cantuariorum consurrexit sub Abbatissa nobilissima, vocabulo Eata, in loco, qui dicitur Brige. Nam eo tempore nondum multis in regione illa existentibus monasteriis constructis, multi de Britannia, monachicæ conuersationis gratia, Cruentorum, vel Galliarum monasteria adire solebant, & filias suas eisdem eruditendas, ac Domino consecrandas mittebant, &c.* pergit enim recenscre hæc de virginibus egregia sanctitate præclaras, quas breuitatis causa præterimus, licet & alias plures æque sanctitate insignes, quas Ionas Abbas enumerat, earumque admiranda acta texit in rebus gestis sanctissimæ ipsarum omnium matris Rugundofaræ, quam haud inconsulte aliqui (vt superius diximus) eamdem esse putauerunt cum Fara, cuius meminit Beda. Cum ergo docuerimus certos, quos consulas, auctores, nihil est, quod queraris spiritalibus hisce defectis te esse priuatum, si breuitatis causa eorum res gestas omiserimus, recensere, cum satis esse putauerimus, indicasse cellas penarias, vbi mella ista conderentur.

IESV CHRISTI ANNVS 641.

IOANNIS PAP. IV. Anno 2. CONSTANTINVS Imp.

ANNVS Redemptoris sexcentesimus quadragesimus primus sequitur ordine temporis, indictione decima quarta: quo, mense Maio (nescitur dies) Heraclius, vbi imperasset annos triginta & vnum, infelici enim vitam clausit confectus ærumnis animi corporisq; molestijs, ex pulsus, quæ pudet referre, sed & præter alias deformis ægritudines magnopere hydropisi laborauit. Certum reliquit de se quasi in tabula egregiæ effigiatum exemplar, quantum Deo inhærentes Principes possint, quantumue ab eo recedentes sint inualidi, ac Reipublicæ & Ecclesiæ noxij: æquiparandus plane & fortasse præferendus fortissimis Imperatoribus, nisi offenso numine, & religione vera despecta, eius extrema fuissent ex ipsius impietate euentis infelicissimis infamata, propagata eadem ad posteros suos infelicitate. Etenim qui cum ipso regnarat, & ipsi successit Constantinus, longi morbo detentus, vix quatuor in Imperio (vt tradit Theophanes) menses absoluit, coronatus eadem, quam secum ad sepulchrum pater coronam gestauit, persoluto pretio templo septuaginta librarum. Creditum vero fuit, veneno à Martina Augusta nouerca propinato, ipsum è vita subtractum; cuius opera filius eius Heracleonas, adiuuante Pyrrho Constantinopolitano Episcopo, Imperii habenas regendas suscepit, quod dumtaxat tenuit menses sex; sed rebellante Senatu, ipse ab Imperio depositus, mutilationeque nasi mulctatus, atque eius mater Martina perfida fœmina linguæ abscissione punita, in perpetuum exilium sunt ejecti, collato Imperio filio Constantini, quem alii Constantem: Constantium alii, alii nominant Constantinum: nos vero secuti Theophanem Constantem appellabimus. Quomodo vero in crimen vocatus Pyrrhus Patriarcha de cõspiratione habita cum Martina, solum verterit, dicemus anno sequenti.

CONSTANTIN. IMP.

HERACLEONAS IMP.

CONSTANS IMP.

Hoc eodem anno Ioannes Papa, vbi sedisset annum vnum, menses nouem, & dies sex, ex hac vita migrauit duodecima die mensis Octobris. hæc ex Anastasio, qui & ista subdit: *Hic temporibus suis misit per omnem Dalmatiam seu Istriam multas pecunias per fidelissimum & sanctissimum Martinum, propter redemptionem captiuorum, quos deprædati erant Gentiles.* Etenim Slaui, siue Sclaui in illas regiones grassantes, magnam multitudinem captiuorum abduxerant, quos Ioannes Papa redemit: qui cum liberos fuit in erogando Ecclesiæ thesaurum, quod haud pridem videtur eum in damnum Romanæ Ecclesiæ fuisse ab Honorio congregatum. Sciebat enim inhiare Imperatores eorumque ministros in bona Ecclesiarum, & sacrilegas innuationes ob eam causam sæpe fecisse. Vt igitur malum amoueret, consuleretque Romanæ Ecclesiæ indemnitati, illud satis vtile existimauit esse remedium, si vt S. Laurentius fecit, thesaurum Ecclesiæ in pauperes continuo erogaret, nullum tutiorem sciens esse locum ad thesauros recondendos, quam paupertum sinum.

II. IOANNIS IV. PAPA OSITVS.

IOANNIS PAPA IVS CAROLVM IN REMEDIA CAPTIVIS.

Quo igitur in Dalmatia pro redimendis captiuis suis, è Dalmatia longo locupletiorem thesaurum est consequutus, nempe corpora SS. martyrum, quæ Romam transferenda curauit. Id vero, non vt sacris pignoribus spoliaret prouinciam illam, quam vnice diligebat, vtpote solum patrium (nam Dalmata & ipse erat) sed quo venerandis sanctorum reliquiis bene consultum esset, fecit. Quod enim crebris barbarorum grassationibus eadem prouincia esset exposita, qui nullam rationem haberent sacrarum ædium, spoliantes eas cunctis bonis, & quæ asportari non possent, tradentes incendio: rem Deo gratam, sanctisque ipsis iucundam fore existimauit, si ipsa sanctorum corpora inde sublata, Romam ad Lateranam basilicam collocanda transferret, cum in ipsorum honorem peculiare oratorium construxisset iuxta baptisterium Constantini, quod hactenus integrum perseuerat. Sed videamus, quid de his Anastasius habeat: *Eodem, inquit, tempore Ioannes Pontifex fecit & Ecclesiam beatis martyribus, Venantio, Anastasio, Mauro, & aliis pluribus martyribus, quorum reliquias de Dalmatia & Istria adduci præceperat, & recondidit eas in Ecclesia suprascripta iuxta fontem Lateranensem, iuxta oratorium beati Ioannis Euangelistæ; quam ornauit, & diuersa obtulit dona.* hæc ipse.

III. TRANSLATIO SS. MARTYRVM.

DE ORATORIO IOANNIS CONSTRVCTO.

Verum inter alia sacri oratorii ornamenta ex pristino vsu illud adiecit, vt quorum sanctorum martyrum corpora transtulisset, eorundem & imagines in aspide musiuo opere fieri studio propensiori curaret; verum inchoatum opus cum ipse mortis obstaculo imabsolutum reliquerit, qui in locum eius successit Theodorus absoluit. Adhuc extant integræ sacræ imagines Deigenitricis Mariæ & sanctorum martyrum, quorum illic sub altari corpora habentur recondita, musiuo opere effigiatæ; atque hi, qui sequuntur versus eodem opere exarati ibidem in eiusdem aspidis hemicyclo scripti leguntur, his verbis:

IV.

Mar-

Martyribus Christi Dominis pia vota Ioannes
Reddidit Antiſtes, ſanctificante Deo.
At ſacri fontis ſimili fulgente metallo
Prouidus inſtanter hoc copulauit opus:
Quo quiſquis gradiens, & Chriſtum pronus adorans,
Effuſaſque preces impetrat alle ſuas. Pergit vero Anaſtaſius de eodem Pontifice reliqua ſic dicere:

V. *Fecit arcus argenteos duos, qui penſant ſinguli libras quindecim. Similiter & alia vaſa argentea multa. Fecit autem ordinationem vnam menſe Decembri, creauit presbyteros decem & octo. Epiſcopos per diuerſa loca numero decem & octo. Hic dimiſit omni clero rogam integram. Qui etiam ſepultus eſt quarto Idus Octobris ad beatum Petrum Apoſtolum, ſub die quarto Idus Octobris. Et ceſſauit Epiſcopatus eius menſem vnum, & dies tredecim.* hucuſque Anaſtatius. Sicque eius aſſertione, eodem anno, die vigeſima quinta menſis Nouembris Theodorus, ex parte

THEODORVS PAP. Theodoro Epiſcopo, patria Hieroſolymitanus, ſubrogatus eſt Pontifex.

IESV CHRISTI ANNVS 642.

THEODORI PAP. Annus I. CONSTANTIS IMP. Annus I.

I. SEQVITVR annus Redemptoris ſexcenteſimus quadrageſimus ſecundus, Indictione decima quinta: quo

PYRRHVS EXTORRIS FACTVS. Pyrrhus Conſtantinopolitanus Epiſcopus in ſuſpicionem adductus conſpirationis cum Martina Auguſta de propinato veneno Conſtantino Imperatori, ſibi timens, ſponte receſſit, cum ſediſſet (vt ait Nicephorus) annos duos, menſes nouem, & dies nouem; atque ſic ſpontanee factus extorris, fuga ſuæ ſaluti conſulnit, quam præmulit ſedi. Recedens ergo, petrexit in Africam, quam ſciebat ab Imperatore defeciſſe, manſitque ibi annos tres, vſque ad tertiam ſcilicet Indictionem, qua profectus eſt Romam, vt ſuo loco patebit. In cuius locum ab hæretico Imperatore Conſtante ſubrogatus eſt Paulus æque hæreticus Monothelita.

PAVLVS PATRIARCHA HÆRETICVS. II. Plane ſicut Imperii, ita & erroris hæres Conſtans hæreſim, quam ſciebat ab auo Heraclio accepiſſe originem, mirum in modum propagare conatus eſt; etenim ſi quæ vacarent Eccleſiæ, iiſdem præficere curauit Epiſcopos eiuſdem erroris aſſertores; & quos mittebat Præſides in prouincias, eoſdem voluit eſſe pariter ipſa hæreſi imbutos. Ita deſtituta Catholicis, proſtrata iacebat Orientalis Eccleſia: etenim iam longe ante, qui iiſdem hæreticis aduerſabatur, Sophronius defunctus erat; ac Maximus Abbas Conſtantinopolitanus acerrimus defenſor Catholicæ veritatis, Conſtantinopoli recedens, & Romam cogitans, in Africam venerat. Sicigitur nullo obice alicuius ex aduerſo latrantis canis, lupi libere vbique graſſantes, vniuerſum ouile Dominicum inuadebant: adeo vt numquam turpior apparuerit facies Orientalis Eccleſiæ, quam his temporibus, iam exiſtentibus omnibus Patriarchis hæreticis, ipſiſque terrarum dominis non hæreticis tantum, ſed propagatoribus impietatis: quibus omnibus malis accedebat ſectæ Mahometanæ inualeſcentis magis ac magis armorum potentia & augmentum in Chriſtianę religionis opprobrium. Iunctæ his erant captiuitates fidelium, ſtupra ſacratum virginum, occiſiones ſacerdotum, cuerſio Eccleſiarum, & alia huiuſmodi fere innumera, quæ ſecum dira bella ferunt, illa potiſſimum, quæ à religionis hoſtibus inferuntur: vt numquam tot damna quiſquam enumerare ſufficiat.

TYRTIS FACIES ORIENTALIS ECCLESIÆ.

III. Quod vero cuncta hæc mala reddebat magis toleratu difficilia, illud erat, quod nulla vſquequaque eſſet conſolatio afflictorum, bonis videlicet longe longius factis extorribus, regnantibuſque vbique cum hæreticis Imperatoribus impus ſacerdotibus. Adeo erant hæc grauia, adeo luctuoſa, dixerim deſperata penitus & deplorata, vt ſi quis tempora iſta cum præteritis temporibus conferat, quibus ſub aliis hæreticis Imperatoribus gemuit Orientis, longe hæc deteriora fuiſſe conſentiat. Sed tanta hæc pluribus voluminibus proſequenda, eo cedere funeſtiora, quo ſcriptorum inopia remanſe in obſcuriora *. Nam aliqua eſt conſolatio afflictorum, cum ex ſuorum cognitione malorum compaſſionem ſibi conciliare putant. Hinc enim ſanctiſſimus Iob ait: *Quis mihi tribuat, vt ſcribantur ſermones mei? Quis mihi det, vt exarentur in libro ſtylo ferreo & plumbi lamina, vel certe ſculpantur in ſilice?* hæc vir patientiſſimus, triplicem optans ſuorum malorum memoriam relinqui poſteris, in chartis, plumbo, ac duriſſimo lapide, vt penitus fieret indelebilis. Contra vero dolor magis augetur, cum mala grandia, quæ toleantur, facta cunctis incognita, omnem ſpem amouente compaſſionis: commiſeratio enim haud modicam afferre patientibus conſolationem. Sed quomodo mala hæc tanta ſuum alueum eluuione quadam excedentia in Occidentalem quoque ſeſe effudetint orbem, ſæpe inferius dicendum erit.

Hoc eodem anno ſexcenteſimo quadrageſimo ſecundo (vt auctor eſt Beda) Rex Chriſtianiſſimus Oſwaldus in prælio occiſus eſt, cuius egregia ſanctitas, ſuccedentibus miraculis multis, teſtificatione diuina eſt declarata: de cuius ad Deum tranſitu Beda ſic ſtatim habet: *Vulgatum eſt autem, & in conſuetudinem prouerbij verſum, quod etiam inter verba orationis vitam finierit. Namque cum arma & hoſtibus circumſepta, iam iamque videret ſeſe perituros, orauit ad Dominum pro animabus exercitus ſui. Vnde dicere in prouerbio: Deus miſerere animabus, dixit Oſwaldus cadens in terram. Oſſa illius tranſlata & condita ſunt in monaſterio quod diximus. Porro caput & manus cum brachijs à corpore reſectæ, iuſſit Rex, qui occiderat, in ſtipitibus ſuſpendi. Quo poſt annum deueniens cum exercitu ſucceſſor regni eius Oſuuius, abſcidit ea, & caput quidem in cæmeterio Lindisfarnenſis Eccleſiæ, in regia vero ciuitate manus cum brachijs condidit.* Quis non dicat, ſi oculis tantum carneis iſta inſpiciat, Oſwaldum miſerrimo fine clauſiſſe diem, & à Deo quodammodo vtique derelictum fuiſſe? At anguſti animi fuerit id cogitaſſe, cum diuini oracali teſtificatione certum ſit, vtrumque accidere it, pretioſam eſſe in conſpectu Domini mortem ſanctorum eius, ac viſos quidem illos oculis inſipientium mori, verum eoſdem eſſe in pace, atque vna cum Chriſto in cœlis regnare, quod ne puraret aliquis eſſe nem imaginarionem in Oſwaldo, perſpicue cunctis ſecuta ſunt miracula declararunt. Sed antequam de ſua aliqua attingamus, præſtat audire Bedam de eius ante viueret, cultu religionis: ait enim:

Temporalis regni quandam gubernacula tenens, magis pro æterno regno ſemper laborare ac deprecari ſolebat. Denique ferunt, quia à tempore matutinæ laudis ſepius ad diem vſque in matutinas perſiterit, atque ob crebrum morem orandi ſint genua eius Domino ſemper vbicumque ſedens ſupinus ſuper genua ſua manus habere ſolitus ſit. Idemque ſuperius de regni tempore ait: *Regnauit Oſwaldus Rex Chriſtianiſſimus Northumbrorum nouem annos, annumerato illo etiam anno, quo & ſocia impetu ſua Britonum & apoſtaſia gentis Regum Aeduini aduerſus ipſum bellauerat.* & paulo poſt: *Occiſus eſt, commiſſo graui prælio ab infidelem gente Pagana, Paganoque Rege Mercierum, à quo & priuatus eius Eduinus peremptus fuerat, in loco, qui lingua Anglorum vocatur Maſerfelth, anno ætatis ſuæ tricesimo octauo, die octauo menſis Auguſti. Cuius quanta fides in Deum, quæ deuotio mentis fuerit, id poſt mortem virtutum miraculis claruit. Namque in illo vbi pro patria dimicans à Paganis interfectus eſt, vſque hodie infirmitates infirmorum & hominum & pecorum curari ſolent. Vnde contigit, vt puluerem ipſum, vbi corpus eius terræ commiſtum, multi auferentes, & in aquam mittentes, ſua ſuper hos reſpergendo multum commodi afferrent: qui videlicet mos adeo inualuit, vt paulatim ablata exinde terra, foſſam ad menſuram viri altam reddiderit. Nec mirandum in loco merito illius infirmos ſanari, qui ſemper dum viueret, infirmis & pauperibus compaſſionem dare, & opem ferre non ceſſabat.* hæc Beda, qui pluta de eodem recenſet miracula, quæ tu conſulas.

IESV CHRISTI

ANNVS 643.

THEODORI PAP. Annus 2. CONSTANTIS IMP. Annus 2.

ANNVS incipit sexcentesimus quadragesimus tertius, Indictione prima, idemque secundus Constantis Imperatoris, quo (vt habent Græcorum Annales) *Basmar Princeps Sarracenorum ædificare cœpit templum Hierosolymitanum: cumque ædificia non sensissent, Iudæi cum rogati exposuerunt, nempe Crucem contrapositam: sic Crucem, quæ templo montis Oliuarum imposita erat, deposuerunt, atque ita domum ædificia firmata sunt. Atque hoc rei Christianæ in ea summa prædæ multas Cruces detrahendi.* hæc ex Theophane.

De eodem templo habet ista Guiglielmus Tyrius: *templum, qui sufficere possent ad impensam, designatis, & consuetis attributis, subducta pro voce materia tam ex marmoreis diuersitate, quam ex lignorum differentia multiplici, magnum adhiberi præcepit. Quo posita infra modicum tempus tecti compagi mentis feliciter consummato, quale hodie Hierosolymis esse dignoscitur, multis & infinitis ditauit possessionibus, vnde suppetirent facultates ad conseruandæ perpetuo eiusdem sacra tecta, & vetera renouanda, & continuanda luminaria monumenta, qui in eodem templo deseruirent. Quæ autem singulari forma & operis elegantia, quoniam pene omnibus notissima, non est præsentis tractare negotij. Erant porro in eodem templo adificia intus & extra in opere musaico Arabici idiomatis literarum tenuissima monumenta, quæ illius temporis esse creduntur, quibus & auctor impensarum, qui auctus sit, & quo tempore opus inceptum, quoque consummatum fuerit, euidenter declaratur.* hæc Tyrius.

Plane mirandum illud fuit, quod nonnisi depositione sanctissimæ Crucis erigi potuerit templum Sarracenorum: ex quo virtus & potentia Crucis cognitum, qua stantes, necesse sit dæmones cedere, confundique; conatum & vana fingis: quod & accidit sub apostata Iuliano, cum tacerent dæmones se Cruce pressos superatos. Quod autem Deus, dempta Cruce, permiserit inualescere Sarracenos, nihil præterea dicendum, quam quod idem Deus ob peccata populi exaltauerit aduersus eum Assyrium. Sed illud accidit Crucis virtute mirandum, quod cum tot fuerint insignia Hierosolymis templa, egregia Christianorum Imperatorum monumenta, nullum eorum vestigium sibi sint ausi dominantes impii Sarraceni, sed libera omnia prioribus vsibus fuerint Christianitatis, eademque vt antea frequentata à totius terrarum orbis fidelibus, præout quæ inferius dictum fuisse, ostendent.

Inter hæc autem nouis quatuor Italiæ motibus, cum Mauritius Chartularius, de quo multa facinorosa superius dicta sunt, in Africa omnium erupit, ac male periit. habet enim de his ita Anastasius in Theodoro: *Hunc temporibus eius Mauritius [illegible] quem multa mala operatum esse Isacium Patricium Exarchum, cum uereburisset peccata eius, diuexasse Petro Apostolo prodigi vindicta, vt hereditaret eum qui euangelizabat. Consilio dextus suprascriptus Mauritius Isacium, qui eum ipso ante deuastauerant Ecclesiam Dei, tyrannizauit aduersus Isacium Patricium, & misit per omnia castra, quæ erat fabricatus Romana per circuitum, & congregauit omnes, & commouit eos per sacramentum, vt deinceps nullus ex ipsis deberet audire Isacium, utque hominibus eius, eo quod ipse sibi regnum conatus esset auferre. Audiens hæc Isacius Patricius, quod Mauritio eum exercitu Italiæ sacramenta dedissent, misit Donum Magistrum militum, & Sacellarium suum ad ciuitatem Romanam cum exercitu.*

Qui veniens in ciuitatem Romanam, omnes Iudices, seu exercitum Romani, qui prius se cum Mauritio per sacramenta constrinxerant, timore ducti, dimittentes Mauritium Chartularium eorum, iuxta Dominum iurare: qui cum ingressus esset Romam, fugit Mauritius ad B. Mariam ad Præsepe. Hic meminisse lector debet, hunc illum fuisse Mauritium, qui Laterani sem inuadens basilicam expilauit: cogitur modo infelix ab Ecclesia auxilium petere, & ad ipsam pro salute confugere, qui aduersus eam hostiliter grassatus fuit: sed non fuit diuina vltio ibi eum reperire securitatem, qui antea sacrilege fuerat in Ecclesiam debacchatus. nam subdit Anastasius: *Eum tollentes de Ecclesia, miserunt boiam in collum eius, similiter & omnibus, qui in consilio cum ipso fuere, & boiatos misit Rauennam per manus Marini Scribonis & Thomasii Chartularii. Qui deducentes eos, pernenerunt iuxta ciuitatem Rauennatem in locum, qui dicitur ad Viculdas *, duodecimo miliario longe à ciuitate, & ibi decollauerunt Mauritium: quia sicut mandatis acceperant à suprædicto Isacio, vt vinus ciuitatem Rauennatem non ingrederetur. Et postquam decollatus est, leuantes caput eius duxerunt Rauennam. Videns autem Isacius caput Mauritij, gauisus est, & fecit illud ad exemplum multorum in circo Rauennate super stipitem poni. Illos autem, qui cum ipso directi fuerant, omnes boiatos iussit arcta custodia in carcerem mitti, cogitans, quomodo eos puniret. Sed cum ea lageretur, mox nutu diuino iudicij, ipsis diebus percussu diuino ictu Isacius mortuus est. Ii autem, qui eum iusserant, executos de carcere, reuersi sunt singuli per loca sua.* Audiens hæc Imperator, Constans scilicet, quod defunctus esset Isacius, misit Theodorum Patricium Exarchum, cui cognomentum Calliopa, ad regendam omnem Italiam.

* ricodat. *sit Ecclesia Faudensis, hodie Cæsena.*

ISACI OBITVS REPENTINVS.

Cum omnes Anastasio assentientes, æque testentur, successorem Isacii missum fuisse Theodorum Calliopam: constat tamen ante Calliopam missum esse Platonem hæreticum pariter Exarchum: quem post sequentem annum, cum Pyrrhus Constantinopolitanus Episcopus Romam se contulit, Exarchum fuisse, suosque direxisse ad Pyrrhum, in sua epistola S. Martinus *b* Papa testatur, nosque suo loco dicemus: quanta autem hic mala intulerit Romanæ Ecclesiæ, patebit inferius.

VI.

b Martinus Pap. epist. 1.

Sed ne relinquamus insepultum Isacium, sepultura licet indignum; cuius tumulo nullum fuisset aptius epitaphium inscribendum, quam quod Dauidicum habet carmen *c*: *Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum. Ecce qui dixit: Venite, hereditate possideamus sanctuarium Dei.* etenim tam ipsi, quam Mauritio digne contigit, quod imprecatus est idem vates *e*. *Deus meus pone illos vt rotam, & sicut stipulam ante faciem venti, sicut ignis, qui comburit syluam, & sicut flamma comburens montes, ita persequeris illos in tempestate tua, & in ira tua turbabis eos, &c.* ira vltor Deus voluit posteris relinquere tum Isacii tum Mauritii amplissimis notis declaratam vindictam, quam meruerunt impii in sancta manus sacrilegas inferentes.

VII.

c Psal. 51. & Psal. 82. e Ibid.

Sed quæ Isacii exor, x viro suo postrema persoluit, hic describamus. Susanna enim eius vxor, vir tam nimissima, eiusmodi ad sepulchrum ipsius inscriptionem affixit Græce conscripsit, tam *f*:

VIII.

f Habet Hier. Aub. hist. Rauen. l. 4. ISACII EX ARCHI EPITAPHIVM.

Εντυμβιον κειται ο τοσσε τεγκτονος καλλις,
Ρωμυλιδ αλκαδη φυλαξας, κ τλιη δυσει,
Τοις γαλλιοις δυσαι τους τελεσιξεσαμενοις,
Ιουδαιδ, των βασιλευσ ο συμμαχος,
Ο της ασκιους Αφρικης κοσμ μεγας
Αεμιλιος γαρ ην δ, ου καμετη χθονος,
Τουτ ξηνεγκ ευκλειης νουμεριδ
Σωσαννα συμφρων, πενλαν δ πεπτω σεμνης,
Πυκνοις σταζει, τα ανδρος αστεμφεων,
Ανδρος καζετ δ ουκαματων ευδοξιας
Ευ παις αναπλαις ηλιδ, γαι τ δυσει
Στακτη γαρ ηρξε της δυσεως, ξ της ιων.

Id autem ita dici Latine potest:

Hic iacet, qui rei bellicæ ducem egit recte
Romam incolumem tutatus & Occidentem
Tranquillis Principibus ter sex annis,
Isaacius Regum commilito,
Omnis Armeniæ ornamentum magnum:
Armenius enim erat hic ex illustri genere,
Hoc mortuo gloriose, coniux
Susanna prudens more casta tuturis
Assidue gemit viro priuata:
Viro, qui sortitus est ex laboribus gloriam.

In

In oriente Sole & occidente:
Exercitum enim duxit Occidentis & Orientis.

hactenus epitaphium.

IX. CONFVGIVM ORTHODOXORVM ROMAM.

Inter hæc autem, cum grauissimis fluctibus fides Catholica opera Monothelitarum hæreticorum, præcipue vero Pauli Constantinopolitani Episcopi, quateretur in Oriente: si qui illic erant Orthodoxi Episcopi, vnum sibi illud tantum reliquum esse remedium cognoscentes, in tanto naufragio conscendere nauiculam Petri, quam scirent promissione Christi inter fluctus sæculi huius solam nauigare securam, nec vllis posse obrui vndis, neque vorticibus absorberi; Romam se conferunt ad Theodorum Apostolicæ Sedis Episcopum in tanta tempestate solicite vigilantem, clauumque summa prudentia moderantem.

Alii vero non deserentes greges sibi commissos, per litteras id egere, vt inter cæteros Cypri insulæ Episcopi, qui cogentes Synodum, Synodalem epistolam scripserunt hoc anno ad eumdem Theodorum Pontificem, licet in ea Metropolitani Episcopi nomen tantummodo exprimatur: fuit hic Sergius. Epistola autem ipsa habetur in Actis sanctæ Romanæ Synodi sub Martino; vbi cum ederetur, Primicerius Notariorum Theophylactus ista est proloquutus: *Asserens*, inquit, *de venerabili scrinio, pra manibus habeo suggestionem Sergij Cypriensis Archiepiscopi, directam ab eo nuper transactam primam Indictionem id est, ante septem annos, Theodoro beatæ memoriæ decessori* * *vestro.* hæc ibi tunc Theophylactus, quæ voluimus recensuisse ob certam temporis ab eo expressam significationem, nempe hoc anno primæ Indictionis ipsam epistolam esse conscriptam, quæ sic se habet a:

* discessoris.

a *Conc. Lateran. sub Mar. Sess. 2. tit. Concil. tom. 3.*

X. SYNODALIS EPIST. CYPRI EPISCOPORVM.

Sanctissimo & beatissimo à Deo honorabili Domino meo Patri patrum Archiepiscopo & vniuersali Papæ Domino Theodoro, Sergius humilis in Domino salutem. Firmamentum à Deo fixum & immobile, atque titulis formam lucidissimam fidei, vestram Apostolicam Sedem constituit (ô sacer vertex) CHRISTVS Deus noster. Tu enim es (sicut diuinum veraciter pronunciat b *Verbum) Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesiæ columnæ confirmata sunt. Tibi & claues cœlorum commisit, atque ligare & soluere potestatiue, quæ in terra & in cœlis sunt promulgauit. Tu profanarum hæresium depositor existis, vt princeps & doctor Orthodoxæ & immaculatæ fidei. Igitur non despicias Patrum tuorum, Pater, fidem assuantem, & ab aliquibus hæreticis ventis violentatam, nec non periclitantem. Resolue nebulam insipientium lumine tuæ diuinæ scientiæ, ô sanctissime: Abscinde blasphemias & iactantiam vaniloquorum nouiter emergentium hæreticorum doctorum. Nihil* * *enim minus est Orthodoxæ & Apostolicæ vestræ definitioni atq; traditioni, quatenus augmentum aliquod suscipiat à nobis fides. Nos autem à Deo inspirati, & SS. Apostolorum consubstatores & consacerdotes, quæ sapuimus, confitemur, & confessi sumus à pristinis temporibus & ex ipsis cunabulis secundum sanctum ac beatissimum Papam Leonem, prædicantes omnibus, & confitentes quod operatur vtraque natura cum alterius communione: cum quo beatissimo viro & omnes à Deo inspirati & sancti Patres sentiunt.*

b *Matt. 16.*

Et hæc quidem à nobis humillimis seruis vestris atque discipulis prosequuta sunt: multiloquium autem & contradictionem aduersariorum non admittimus: quia paratis sumus pro Orthodoxa fide, auxiliatoribus vobis sanctissimis & orantibus, martyrium suscipere. Et si quidem voluerint ea, quæ nunc ad consumptionem animarum dogmata, hoc est, ad interitum doctrina & confessionis sanctorum Patrum, & gloriosi atque præcipui Papæ Leonis proposita sunt, in regia vrbe deponere (quorum contraria sapientes nos existimus) sufficit hoc atque amica Deo pax sanctis Ecclesiis intercedit, & omnis diuisio Ecclesiarum de medio abscidit, nec non schismata dissoluuntur ad vnitatem denuo restituenda. Si autem voluerint hoc facere: Apostolicos vos Patres sequentes, in scripto & sine scripto eos anathematizamus. Non est enim, non est Deo placitum, neque institum, proposita pestilentia hæresum, & anathematizatio * *blasphemiis, verbis contendere.*

* mihi.

* anathematis.

XI.

Honorent igitur rationem, & erubescant Deum, & eiusmodi blasphemias subtrahere festinent, & in quocumque voluerint loco vel tempore, de quibus existimant sapere, mouimus dogmata. Compendiose autem, ô sanctissime, dicimus. Ea, quæ ad euersionem & depositionem à Deo inspiratorum Patrum, & sanctissimi Papæ Leonis, nec non vestra à Deo sapientia conscripta sunt, deponentur. Ex his, lector, satis intelligere potes, Theodorum Papam, cum (vt narratum est) misit Apocrisarios in Orientem, æque per illos vulgasse Catholicæ fidei finceram confessionem, qua pariter iuberetur, vt qui ab ea discreparent, anathemati subicerentur: etenim pergit: *Nam & nos (sicut dictum est) inferioribus vobis dominis nostris & à Deo inspiratis Patribus, percutimus in anathematibus: & nunc motiones de quæstionibus earum & certamina facimus, sperantes in vestram Deo placitam & beatam protectionem, quoniam non reuereamur, neque formidemus timore, vbi non est timor, proposito Deo & Orthodoxa requisitione.*

Vsque ad hanc igitur diem dispensationem aliquam exercentes tacuimus eis, arbitrantes ad meliora eos immutare propria doctrinas. Sic etenim & sanctissima memoria Vbi nostri decessores sapuit, vestram Orthodoxam sequens doctrinam, cum vestigia & nos omni virtute sequi oramus, consentiens Orthodoxæ & à Deo inspiratæ doctrinæ vestræ sanctissimæ dominationis atque paternitatis. Vlterius autem iam non patimur, seminantibus eis zizania & scandala (vt ita dicamus) in eorum mundum. His sunt nostri sancti Concilij intellecta: sed & tuam beatæ memoriæ & à Deo inspirati admittit & amplitudo tua, & sicut anchoram salutiferam Orthodoxiæ detinet, & vestra diuinæ scientia latatur dogmatibus, nihil omnino minuens, & cum ea Orthodoxa confessione proficisci ad Dominum, & terribilium curat assistere iudicio.

Deus igitur creator omnium conseruet longeuum sanctissimum Dominum nostrum ad stabilitatem sanctarum eius Ecclesiarum & Orthodoxæ fidei, vos pastorem bonum, qui pro spiritualibus ouibus tuam animam ponis, atque pastoralis baculo lupos rapaces expellis. Omnes, qui digni sunt assistere sanctissimo & à Deo honorato domino meo, ego & qui mecum sunt, clarissimum in Domino salutamus. & subiicitio: Incolumem nos Domino beneplacitum ora, sanctissime Pater patrum. hactenus Sergii & reliquorum insulæ Cypri Orthodoxorum Episcoporum Synodalis epistola. His & aliis concitus Theodorus Pontifex Synodo conuocata, Paulum hæreticum condemnauit.

Eodem quoque tempore Stephanus Dorensis Episcopus Romam se contulit ad Theodorum Pontificem pro Ecclesia Hierosolymitana, quam inuaserant Pseudoepiscopi, iidemque coniuncti Paulo Constantinopolitano Episcopo eiusdem enormis hæresis Monothelitæ: erat istorum omnium caput (vt dictum est) Sergius Ioppensis Episcopus, qui vendicato sibi iure Patriarchico, alios complures sui similes Episcopos ordinauit. Ad tam grande malum auertendum à Catholicis Palæstinæ Episcopis idem Dorensis Episcopus legatus est Stephanus Romam ad Summum Pontificem Theodorum.

Permisit hæc quidem Deus singulis quibusque seculis, exagitari scilicet diuersarum prouinciarum Episcopos, quo assiduis rerum gestarum exemplis innotesceret, nullum aliud esse [illegible] hæreticos, quam ad Apostolicam Sedem, ceu diuinum asylum, sacram anchoram, portum securum, in quo maxime quis in tempestate possit salutem sperare, & auxilium experiri, vt Stephano legato accidit, qui vbi perpetratis a sectis hæreticorum Theodoro significauit, ab eodem confectus est Apostolicæ Sedis in illis partibus vicarii prefecturam, qua intrusum illum nefarium condemnaret, & ab eo ordinatos Episcopos gradu depositos in ordinem redigeret. Tanta hæc constant ex libello eiusdem Stephani oblato postea sancto Martino Papæ in Concilio Lateranensi, vbi inter alia leguntur ista:

De quibus, id est, de inuasa & occupata ab hæreticis Ecclesia Hierosolymitana, *& antea apostolica subditionis* [illegible] *est, beatæ memoriæ decessori vestro Theodoro. Insuper mihi iniunxit per sacram suam præceptionem, ordinationesque suas firmatorias per Apostolica eius scripta, quatenus tamen, qua fuissent subuersa Apostolica eius scripta, quatenus tamen, qua fuissent subuersa sacrilega capitula, peragere debuissem, & canonica, si quæ sacrilega capitula, peragere debuissem, & canonica, si quæ sacrilega capitula, peragere debuissem, & canonica, si quæ sacrilega capitula, peragere debuissem, & canonica, si quæ emendare[illegible], qui sub denominato pretextu ordinati sunt Epi-*

singe, deponerem eos. Quod & feci se me certum est, & præcipue quo-niam in errorem à veritate recedentes sponte del apsi sunt: tantum-que illos recepi, secundum institutionem eius, qui libellum pœnitentiæ ob-tulerunt, & professi sunt in scripto, conservare indefinenter & am-plecti atque predicare SS. Patrum & Synodorum doctrinas: quoru libellos nuper detersos, obtuli sacratissimæ præsidenti sanctitati vestræ Martino ter beatissimo Papæ, ab eo, quod aliqui eorum meritò recep-ti & confirmati sunt: aliqui verò pro tuitione Catholicæ Ecclesiæ condemnati sunt. hæc Stephanus ad Martinum Pontificem: ex quibus tanè qui exactè illa considerat tempora, mira-ri debeat, quomodo & apud hæreticos & eo tempore, quo à Sarracenis ipsa Hierosolyma & Palæstina cum ad-iacentibus regionibus occupatæ tenerentur, essent qui adeo sedis Apostolicæ iudicium extimescerent, vt siue libellum pœnitentiæ palinodiam recantantes offerrent, siue iidem excommunicati execrabiles omnibus facti essent cum præsertim iidem fulcirentur patrocinio Con-stantinopolitani Patriarchæ & Imperatoris. Tantum sibi vel inter ipsos Sarracenos & hæreticos vendicabat istis Apostolica sedes, omni tempore eadem vigens auctoritate, & vbique præsidens potestate. Habe-at eiusmodi libellus Stephani Dorensis Episco-pi Secretario secundo sanctæ Synodi Lateranensis sub Martino Romano Pontifice, de quo tutius suo loco dicendum.

IESV CHRISTI ANNVS 644.

THEODORI PAP. Annus 3. CONSTANTIS IMP. Annus 3.

I. SEquens annus sexcentesimus quadragesimus quar-tus sequitur, secunda Indictione, qui illustratur natali viri sanctissimi Paulini Episcopi Eboracensis, de quo Be-da ait: *Anno secundo* Osiuui successoris Osuualdi Regis, *hoc est ab incarnatione Dominica sexcentesimo quadragesimo quarto, reuerentissimus pater Paulinus quondam quidem Eboracensis; sed tum Episcopus Rhofensis ciuitatis, transiit ad Dominum sexto Idus Octobris die: qui decem & nouem annos, & menses duos, & vi-ginti vnum dies Episcopatum tenuit, sepultusque est in secretario B. Apostoli Andreæ, quod Rex Eduibertus à fundamentis in eadem Rhofi ciuitate construxit.*

II. Quo tempore itidem in Britannia apud Orientales Anglos Christiana fides admodum propagatur per Fur-seum Hibernum. Paulo post vero & Sigebertus eorum Rex amore cœlestis beatitudinis, relicto regno cognato suo, monasticam vitam professus, à Pagano Mercitorum Rege Penda occisus est. hæc fusius Beda, qui de Furseo, eiusque sociis viris sanctissimis alia plura admirandaq; re-censet, quæ tu consulas.

III. Hoc eodem anno, quo Dagoberti Francorum Regis anni[illegible] decimus, & decimus quar-tus inchoatur mense Aprili, Gallicanis Ecclesiis eiusdem Regis Munificentia innotuit: nam multis multa largitus est, quæ apud Aimoinū *b* his de[illegible]rantur verbis: *Eo anno, decimoquarto scilicet regni sui, Rex Dagobertus omnibus cir-cumpositis gentibus nationibusque sibi subiugatis, pacem per cir-cuitum facit, ad quietem intendit. Vtque se gratum cœlestibus in se fore modum sumentibus beneficiis demonstraret, vniuersas pene Gal-liæ Ecclesias patrimonium sui heredes instituit. Omnes itaque filios ac turbæ amicorum, genere & indole placitum in loco nuncupato Bi-largio. Ad quod propere conuenientibus cunctis Francis primoribus, decimo Calendas Maias Rex solio residens aureo, hoc apud eos dis-seruit modo.*

*Causa mœroris mihi, amantissimi filii, & quicunque adestis Fran-corum potentes, vtilis ac fructuosa visa est vos conuocandi intentio, vt de iis, quæ pro remedio animæ meæ agere instituo, non ego solus mi-hi applauderem. Quia enim cadaca gerimus corpora, anima[illegible] im-mortalis, magna nobis fidelissimulare nolumus) est indicta prohibi-tumque fuit: ne si, quod absit, minus fuerimus intenti, non solum corruptionem, quam speramus corporum, verum & ipsam æterni-tatem animarum perpetuis tradamus incendiis. Ideoque ego reminis-cens iustis repromissa præmia & præparata iniquis supplicia memor etiam malorum quæ gessi, testamentum scribere decreui, quo omnes regni nostri sanctorum basilicas isto tempore famosas heredes faciamus earum, quæ eis à nobis tradita sunt, rerum. Constituo etiam quatuor fieri vno tenore exemplaria, & ea manibus subter firmare non tantum meis, sed etiam filiorum meorum Sigeberti ac Hludoui-ci, quos hodie Reges constituo, vestris quoque qui astatis sanctissimi Pontifices, nec non gentis nostræ principes. Equibus vnum Lugduni in Gallia, aliud Parisiis, tertium Metis in archiuis Ecclesiarum cu-stodienda diriginus: quartum autem, quod pra manibus habemus in thesauris nostris adseruari præcipimus. Cumque post depositam à nobis carnis sarcinam, vnusquisque Præsulum qui locis præcepto in-scriptis præfuerint sibi assignata susceperint, rogamus & obtestamur per terribile Domini nostri Iesu Christi nomen, vt memoriam nostri tribus in hebdomada diebus per sequentes annos faciant, ac pro re-quie animæ nostra sacrificium offerant salutare, nomenque nostrum, quasi perpetuum tenentes memoriale, libro inserant vita. hucusque verba Regis. Porrò per librum vitæ ipsum credimus intellexisse illum, in quem nomina fidelium defuncto-rum inferrentur, quorum fugis in Ecclesia commemora-tio fieret. Sed addit auctor: *Huius exemplar partim hic inse-rere studuimus, quatenus ipsius piissimi Principis pateſcat, quate-nus erga Deum sanctosque fuerit deuotionis affectus. Est autem hu-iusmodi:*

V. *In nomine Trinitatis Domini Dei omnipotentis, Apostolicis Patribus, Pontificibus videlicet, ac Abbatibus, & reliquis sacerdotibus intra regnum nostrum consistentibus, Dagobertus Rex Fran-corum.*

*Quantum intellectualis sensus humani * potest mente sagaci pensare, atque solerti indagatione perpendere, nihil amplius valet in huius sæculi luce ac fugitiuo gaudio lucrari, quam quod de rebus transitoriis locis venerabilibus quis studeat in alimoniam pauperum impendere: quatenus qui fragilitatem naturæ generaliter patiuntur, priusquam subitanea transpositio eueniat, pro salute animæ inuigi-lent, vt non inueniatur quisquam imparatus, vel sine aliquo respe-ctu discedat è sæculo. Quin potius dum propriæ labertatis iure subsi-stit, ex caducis substantiis intra æterna tabernacula vitam studeat mercari perpetuam, vt inter iustorum consortium desiderabilem valeat locum adipisci. Et post pauca: Itaque nobis sana mente, sano-que consilio placuit, & (vt decimus) deuotio diuina nos admouit, vt pro salute nostra & pro æterna retributione conscribendum præ-ciperemus testamentum: & pro immutabili beneficio quatuor vno tenore firmauimus instrumenta, & quicquid vbique per loca sancto-rum contulimus, nobis simili annotatione contexuimus, &c. Deinde subiungitur:*

* hominis TESTAMENTVM DAGOBERTI.

VI. *Dauimus igitur ad basilicam sancti Vincentii Parisiis, vbi se-pultus am, quandoquidem Deus iusserit, habere disponimus, do-natumque in perpetuum esse decreuimus, villam cognominatam Cumbas in pago Parisiaco, quam Vrsa filia Alderici tenuit. Pari modo ad basilicam sancti Petri Apostoli Parisiis, vbi sancta Genoue-fa requieuit in corpore, villam Drauernum in Brigeio. Ad basilicam vero domi Dionysii item Parisiis, vbi cum sociis suis requiescit, villam Rramatum in Brigeio. Ad basilicam domine sancte Columbe & domini sancti Lupi Senonis, villam Grandecampum in Gaustinensi, & cætera, quæ ibi plura continentur. Ad vltimum vero intulit: Vos autem boni filii considerantes primum naturæ religionem, cuius gratia etiam bestias lugat, manete fratres: nolite exuere, quo onerati estis.*

Deinde reuereminī me patrem vestrum, qui rogare malo, cum possim iubere, vt statuta nostra inconuulsa seruetis, sicuti vestra à successoribus vestris seruari voletis: profecto scientes, quod si à nobis sancita contemptui habueritis; quod non arbitror, pari modo & ve-stra à posteris contemnentur decreta. His dictis & cunctis longa-uam ei felicemque optantibus in hoc sæculo vitam, as in futuro ma-nentem, salutatis omnibus, cœtum dimisit, vt rediret vnusquisque ad sua. hæc (vt dictum est) quarto decimo regni sui anno Dagobertus, ad felicem obitum viam sibi parans. Sed & hic fragmentum quoque recitandum erit, alterius donationis eodem tempore ab ipso factæ Ecclesiæ à se con-structæ, & monasterio S. Benedicti vnius diei itinere di-stanti ab Argentina ciuitate super Rhenum, quod sic se habet *c*:

c Habetur in Appendice ad hist. Gothicam Marg.

VII. Dagobertus magnus diuina clementia Rex Francorum, omnibus regni sui primatibus, imo cunctis Christi fidelibus præsentibus & futuris, notum facimus, quod patre meo Lothario defuncto, paternum regni curam susceps: sed vitandi ductus leuitate decepto, regalis officij debitum neglexi, & maxime inter alios excessus meos, Ecclesiarum Dei destructor & dissipator esse cœperã, nec diuina manifestatu oculos, nec hominum veritu acclamationem. Tandem Dei benignitas obstinata mentis superbiam conterens virga correctionis, iniquitates meas correxit, & mihi castigato veniam non negauit: quasi autem modum pœnitentiæ imponens, in hoc mihi spem plene posuit indulgentiæ, si ad honorem Dei & BB. Petri & Pauli Apostolorum sanctorum, quos magis offenderam, domum diuinis aptam seruitiis construerem, &c. Igitur sub certa spe remissionis peccatorum nostrorum, reddentes alacri studio votum, quod fecimus, Ecclesiam in honorem sanctæ Trinitatis, & S. Mariæ perpetuæ virginis, & SS. Apostolorum Petri & Pauli in loco, qui dicitur Visseburg, construximus, quam sublimare & regali munificentia dotare decreuimus, &c. hæc ibi; atque de his satis. Iam vero ad anni sequentis res gestas oratio transferatur.

IESV CHRISTI ANNVS 645.

THEODORI PAP. Annus 4. CONSTANTIS IMP. Annus 4.

I. DISPVTATIO MAXIMI CVM PYRRHO. SEquitur annus Redemptoris sexcentesimus quadragesimus quintus, indictione tertia, quo in Africa de fide Orthodoxa habita est fatnosa illa disputatio inter Pyrrhum Patriarcham Constantinopolitanum hæreticum, & Maximum Abbatem eundemque martyrem Orthodoxum, ex qua idem Pyrrhus princeps Monothelitarum hæreticorum conuictus, errotis diu defensi pœnitens, recantat palinodiam, oblatoque fidei Catholicæ libello Theodoro Romano Pontifici, receptus est vna cum titulo Patriarchatus in Ecclesiam Catholicam. Magna quidem Dei prouidentia factum est, vt Pyrrhus extortis in Africam veniens, illic sanctum Maximum inueniret: etenim (vt in rebus gestis sancti Maximi fusius legitur) vbi Pyrrhus illuc pertuenit, captiosos cœpit suæ hæresis laqueos tendere, quibus vniuersam Ecclesiam illam captiuam duceret: quod & fecisset quidem, nisi in omnibus sibi aduersantem Maximum habuisset: vnde exigentibus Episcopis Africanis atque ipso, qui prouinciæ præerat, Gregorio Patricio publicæ paci eius regionis, quam vehementer Pyrrhus pertubauerat, consulente, factum est, vt de publicis controuersiis publica fieret disputatio. De qua quod ad tempus pertinet, eam hoc anno contig sse, nempe tertia Indictione, mense Iulio, ipse titulus disputationi præfixus edocet: vt de his nulla dubitatio esse possit. Quod verò ad locum spectat, habitam ipsam esse in Africa (& puto Carthagine) quo Pyrrhus Constantinopoli recedens se contulerat, eque ex ipsa certissimum redditur.

II. Quæ autem de eadem extent priscorum testificationes, in primis videamus. Theophanes hæc habet: *Pyrrhus vero cum peruenisset in Africam, mutuis cum sanctissimo Maximo videtur affectibus, Abba videlicet religiosissimo in monasticis correctionibus, necnon & diuinorum illic existentium Pontificum præsentatur obtutibus: qui hunc redargutum, & persuasum, Romam ad Papam Theodorum direxerunt. Qui Orthodoxo libello tradito Papæ ab eo recepti est.* Hæc Theophanes ex Græcis: his consentientia scribit Photius. Ex Latinis autem vetustioribus Anastasius Bibliothecar us ista refert: *Ipsis temporibus Theodori Pontificis venit Pyrrhus ex Africa, qui fuerat Patriarcha Constantinopolitanus, in vrbem Romam ad limina Apostolorum. Qui ingressus, libellum obtulit cum sua subscriptione Apostolicæ nostræ sedi in præsentia cum Clericis & populis, condemnans in eodem libello omnia quæ à se vel à decessoribus suis scripta vel acta sunt aduersus immaculatam fidem nostram. His itaque ab eo peractis, fecit eum Pontifex munera erogare in populo, & cathedram ei poni iuxta altare honoranter eum vt sacerdotem regiæ ciuitatis.* huicusque Anastasius in Theodoro.

III. Ingenti sane Dei beneficio euenit, vt post tot pessimorum scriptorum naufragia, quæ tum Græcorum, tum Latinorum Ecclesia passa est diuersis temporibus, ne syllaba quidem eiusdem disputationis excideret, sed conseruata ipsa integra fuerit in plutibus antiquitus scriptis Græcis codicibus, quos Vaticana bibliotheca possidet, in quoru singulis inter alia viri doctissimi atque sanctissimi monumenta inest eiusmodi eiusdem Maximi Abbatis & Martyris cum Pyrrho excepta à Notariis in Africa publica disputatio, præsentibus Episcopis Africanis atque Gregorio (vt dictum est) qui prætoria præfectura eandem prouinciam moderabatur; quam quidem hactenus latentem ac Latinis incognitam primus vendicauit in lucem, ac Latinitate donauit vir disertissimus Fr. Scicus Turrianus Societatis Iesu professor, qui eiusdem Maximi nonnullas epistolas eodem argumento aduersus Monothelitas scriptas, aliosque ad id ipsum spectantes tractatus atque ex Græco in Latinum conuertit, sed ne ederet vna cum aliis à se translatis SS. Græcorum Patrum egregiis monumentis, mors anteuertit.

IV. Porro nacti ipsam an hic integrã reddere deberemus, cum sua prolixitate dnos vel amplius impleat tomos, ancipites diu fuimus, ne scilic. rerum gestarum series ejus disputationis obice inter cipi videretur, lectorque assiduè per plana currenti historicæ lectioni, inter Chrysippios quodammodo labyrinthos se clausum teneri putaret, dum in difficillimis sacrorum dogmatum quæstionibus inter vepres, rubos, spinasque hæreticorum argumentorum cogeretur incedere, vt tandem posset in lucem veritatis emergere. Cæterum quod magna ex parte hujus tomi vetustus historia in his, quæ spectant ad Monotheliturum hæresim cõfutandam, quæ flexuosis anfractibus gradiens, sinuosis recessibus latens, nec quo pergat, intelligi possit, aliud agens, loquens aliud: vt secundum illud, quod de Behemoth scriptum est, 4. de ea dicendum sit: *Quis reuelabit faciem indumenti eius?* vt ista cuncta aperta luce lector intelligat, sicq; historica lectione fruatur, operæpretium me facturum existimaui, si eandem concertationem Annalibus nostris inter exerem, quo meas omnes, cunctosque nexus strophas, atque cauillos hæreticorum ipsorum satis habeat exploratos. His accedit, quod eadem tractatio pleraque habeat, quæ historicam elucident veritatem, illaque præsertim tanti momenti erroribus involuta de Honorio Romano Pontifice in consortium hæreticorum calumnioſe vocato dilucide tibi pandat, aperteque veritatem demonstret, vt non sit, quod de ea integra sinceraque fide Catholica dubitare vel leuiter possis. Quod insuper eiusmodi hactenus caruerit Latinitas nobili monumento nunquam suppositio præsto, haud ingrato animo illud puto accipient eruditi; qui etiam gratias agant de Ecclesiastica antiquitate adeo benemerenti.

His igitur persuasus, eam tibi integram exhibendam ita putauimus, vt tanta historiæ [illegible] Quamobrem ex ea illa tantum hic tibi reddenda putauimus, quæ ad rerum gestarum pertinent cognitionem. In fine autem tomi huius veluti appendicem ipsam disputationem integram ponemus. Sed & ne fonte careas, ex quo deducitur, tibi patet ipsum Græcum textum (ne habeas amplius, quod desideres) exhibendum curabimus quam sincerissime, ita tibi bene consulentes, vt fruaris ita diligentissimi viri doctissimi eiusdemque martyris lectione illius sancti Hieronymi *b* de Pamphili martyris scriptis dictum in memoriam reuocans: *Si lætitia, inquit, est mœsto ipsam hæc memoriam reuocans: Si lætitia, inquit, est mœsto ipsam habere martyris, quanto magis tot millia versum, per quæ mihi relinquitur sui sanguinis signasse vestigia?* ista quidem ille de scripta mana martyris Ogenis libris: sed præstantem scriptorum tia, possideve, quæ ore martyris sunt prolata, atque de corde martyris & non aliunde manarunt, ex ipsius sapientiæ fonte deducta: ne, si secus dixerimus, aliquid amplius mechanicis tribuamus, quam liberalibus disciplinis.

Porro

VI. Porro quod in primis ad temporis rationem spectat, vt cuncta tibi constent, hic eiusdem disputationis describendus est titulus, qui sic se habet: *Quæstio Ecclesiastici dogmatis disputata coram Gregorio Patricio pissimo in concentu & consessu sanctissimorum Episcoporum & reliquorum nobilissimorum virorum à Pyrrho Patriarcha Constantinopolitano, & à renouendo Maximo monacho, mense Iulio, Indictione tertia: Pyrrho quidem nouum dogma de vna CHRISTI voluntate à se & à suo antecessore Sergio prauè introductum defendente, Maximo autem doctrinam Apostolorum & Patrum à principio nobis traditam.* Incipit Pyrrhus ita compellans ipsum Maximum:

Quæso te, domine Abbas Maxime, ego & is, cui successi, tibi nocuimus, qui vbique nobis detrahis, & nos omnibus in suspicionem de hæresi venire facis? Quis vnquam te, ne de facie quidem notum, sic honorauit & coluit, vt nos? &c. in fine igitur tomi (vt diximus) ipsam integram disputationem Græco atque Latino sermone causam inuenies: modo vero ea, quæ ad Honorii Papæ causam spectant, quod necessario id exigat argumentum, hic tibi ob oculos ponenda curamus, eademque sæpius, cum ratio postulat, verbis totidem inculcanda; quo de tanti Pontificis constata calumnia, tanto teste adhibito, confuteturr: vt quod sæpe falso assertum reperiteur, sæpe pariter refellatur, cum & cubicalibus planè litteris esset tanti Pontificis integritas & innocentia vbiq; locorum monumentis perpetuis consignanda.

VII. Vbi igitur quæ obiecta de Vigilio Papa fuere ab ipso Pyrrho, per Maximum (vt videbis) sunt valide confutata; idem Pyrrhus tursum de Honorio Pontifice sic Maximum viget: *Sit*, inquit, *ita de Vigilio: Quid de Honorio ad respondendum habes, qui aperte antecessori meo vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi esse tradidit?* Maximus: *Quis fuit fidei & auctoritate dogmatis epistolæ eius interpres? Is, qui eam ex persona sancti Honorii scripsit, adhuc superstes, & qui totum Occidentem cum aliis virtutibus, tum pietatis dogmatibus illustrauit, an is, qui Constantinopoli ex suo corde loquebantur?* Pyrrhus: *Ille, qui hanc scripsit.* Maximus: *Is igitur cum ad diuum Constantinum Imperatorem vrbis ex persona Ioannis Papæ de hac epistola scribat, dicat: Vnam voluntatem diximus in Domino, non diuinitatem & humanitatis, sed humanitatis solius. Cum eum Sergius scripsisset, quod quidem duas voluntates in Christo contrarias dicerent: respondimus Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis, inquam, & spiritus, sicut nos habemus post peccatum, sed vnam tantum, quia naturaliter humanitatem eius sequebatur. Hoc autem ita esse, argumentum esse debet, meminisse numerorum & carnis, qua quidem diuinitate non licet intelligere.*

Deinde occurrit per Anticipationem obiectioni: *Si quis vero, inquit, dicat: Quare de humanitate Christi agentes, de diuinitate eius non meministis? Respondemus: Primum quidem, respondum fuisse ad quæstionem: Deinde, vt in omnibus sic etiam hic euangelicæ Scripturæ nos secutos fuisse, quæ aliquando de diuinitate tantum disserit, vt cum ait Apostolus a: Christi Dei virtus & Dei sapientia, aliquando de humanitate solum, quemadmodum cum idem ait b: Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus; & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.* Pyrrhus: *Simplicius antecessor meus accepit hæc, in voces intentus.* Maximus: *Rem ipsam loquer, nihil tamen a tuo antecessore alienum ait, vt mutabilitas eius & inconstantia,* &c. hactenus de his, quæ ad Honorii Papæ causam spectant.

VIII. Vidisti controuersiam de litteris Honorii Papæ, ex quibus conclamaretur ab hostibus quamlibet occasionem captantibus, vnius esse in Christo voluntatis assertorem, toties venilatam, ac toties declaratam, atque adeo elucidatam, vt neque refractariis ipsis hæreticis locus relictus sit amplius de ea aliquid dubitandi. Audisti & de ea satisfactum Imperatori per Ioannem Papam litteris eius, qui illas Honorii scripsisset epistolas; satisfactumque per Maximum Patriarchæ Pyrrho Monothelitarum antesignano in adeo publico Africanorum Episcoporum consessu: qui licet in disputatione lubricus, vt teneri difficile posset, summa tamen potentia veritatis, germanæ verborum cedere interpretationi coactus est, & in ipsum suum antecessorem, quem ante sæpe laudarat, Sergium Patriarcham reiicere culpam, quod scilicet magna ossitantia (ne diceret malitia) non germano verborum sensui, sed verbis dumtaxat Honorii Papæ, ipsis nudis vocibus fuisset intentus: vt plane se nihil habuisse publice professus sit, quo suum prædecessorem Sergium excusaret, sed accusaret eum, quo de inani facta tunc de Honorio obiectione se penitus excusaret, cum alioqui in aliis defendere mordicus Sergium non destiterit. Vt ex his intelligas, quam etiam hostium professione ab omni illata calumnia Honorius Papa liber existat.

Ad postremum autem, quem demum celebertrima disputatio ista finem habuerit, ex eadem hic tibi publicis Actis excepta (ne quid te prætereat) promendum puto. Post multiplices Pyrrhi obiectiones ingestas & à Maximo quam disertissime confutatas, post nexus solutos & defensiones ac responsiones singulas quoque conjectas, post denique inanes tergiuersationes elusas, acuminatasque cauillationes recusas, cum deficerent verba dare manus omni penitus destitutus defensione Pyrrhus compellitur, & cedere veritati, hæc tandem affatus. IX.

Demonstratum, inquit, *profecto est in quæstione de operationibus, absurdum esse vnam operationem in Christo dicere, quomodocunque dicatur; Sed veniam postulo tum mihi, tum iis, qui præcesserunt: ignorantia enim nos in absurdas istas sententias & argumentationes detorsit. Et obsecro, vt inueniam modum delendi hanc introductam absonam sententiam, & conseruandi memoriam antecessorum:* Maximus: *Non est alius modus, quam tacere personas, & anathemate affici talia dogmata.* Pyrrhus: *At si hoc fiat, reperientur cum his electi Sergius, & Synodus meo tempore habita.* Maximus: *Subit me admiratio, quomodo Synodum voces, qua non est habita vt leges & canones Synodici & iura Ecclesiastica iubent: nec enim epistola encyclica ex consensu Patriarcharum edita est, neque locus, neque dies conueniendi decretus: non fuit aliquis auctor, aut accusator. Qui conuenerunt epistolas commendaticias non habuerunt, nec Episcopi à Metropolitanis, neque Metropolitani à Patriarchis: non epistola, nec ij substituti ab aliis Patriarchis missi sunt. Quis igitur participes rationis Synodum velit appellare, qua scandalis & discordiis cunctum orbem impleuit.* PYRRHVS SE ERRASSE COGNOSCIT ET FATETVR.

Pyrrhus: *Si non est alius modus quam hic, pluris faciens salutem meam, quam cetera omnia, præsto sum ad faciendum hoc cum omni satisfactione: hoc vnum & solum rogans, vt dignus habear in primis interiore aditu adire Apostolorum, quin potius ad orationem ipsorum Principum Apostolorum, deinde vt videam faciem sanctissimi Papæ, eique tradam libellum eorum, qua absurde facta sunt.* Maximus & Gregorius Patricius dixerunt: *Quandoquidem tua propositio bona est & Ecclesiæ vtilis, sic fiat.* Hucusque disputatio, cui subiicit ista Maximus de his, quæ ab eodem Pyrrho gesta sunt Romæ: *In hac ergo celeberrima vrbe Roma, cum adesset nobiscum, promissum præstitit, damnauitque dogmata impiæ expositionis, seque per rectam confessionem cum Catholica & Apostolica Ecclesia conunxit, gratia & cooperatione magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.* X. PYRRHVS CONSENTIT MAXIMO.

Magnum sane tunc vidit primum Africa, deinde Roma spectaculum: Africa quidem, dum quem paulo ante aspexerat magnis animis Patriarchali ostentatione insultantem Catholicæ veritati, pro hæresi ore rotundo in defensores fidei Catholicæ declamantem, in se ora omnium conuertentem, iamque post se tertiam orbis partem ducere captiuam tentantem, eundem videret ab extorte monacho appetitum, vt nouum Goliath, à puero Dauide non in hasta, vel ense, sed in nomine Domini pugnaturo conuentum, tanta corona Patrum & magistratuum & Africani populi circumdatum, post longam concertationem fateri se superatum, abiicere clypeum, dare manus, & pedes coniicere sponte in compedes illos optabiles sapientiæ, eiusque vinculis alligari, de quibus Ecclesiasticus c: *Imice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum. Subnice humerum tuum, & porta illam, & ne acedieris vinculis eius. Et erunt* c Eccles. 6. XI. SPECTACVLVM INGENS EXHIBVIT, IN AFRICA ET ROMA PYRRHVS.

tibi competens rium protectionem fortitudinis & baſes virtutis, & torques illius in ſtolam gloriæ, decor enim vitæ eſt in illa) & vincula illius alligatura ſalutaris. Ita plane, cum & victo Pyrrho omnes vt vincenti fuerint adgratulati, eundemque laudibus proſecuti, ac benedictionibus allectati, quod re vera cedens veritati, perfidiam ſuperaſſet, impietatem ſubegiſſet, contriuiſſet q; Satanam pedibus ſuis, qui ſolus lugeat ſe eſſe victum, hæreſi debellata, & eius defenſore in offenſorem mutato.

a Ita. 60. PYRRHVS FORMIDINE RECEPTVS A ROM. PONTIFICE.

Sed qualem & tunc vidit Roma triumphum? non armis priſcis, ſed Crucis potentia comparatum, & ſecundũ illud ſacrum oraculum præparatum a: *Venient ad te curui filij eorum, qui humiliauerunt te. & adorabunt veſtigia pedum tuorum omnes, qui detrahebant tibi, & vocabunt te ciuitatem Domini,* cum religioſa pompa non itum eſt ad Capitolium, ſed in Vaticanum, ad limina Apoſtolorum domicilium piſcatoris: quo inferuntur trophæa prælatæ victoriæ, cum libellus ipſe, quo hæreſis cum hæreticis damnaretur, ad celebrem illam Petri confeſſionem affertus, offerturque probandus Summo Pontifici ſuper Petri cathedram reſidenti. Vbi collecto Eccleſiaſtico ſacroſancto Senatu, populoque Romano, ſuum ipſe Pyrrhus libellum legit, quo impiam Monotheliterum hæreſim condemnaret eum auctoribus ſuis, profiteretur vero Catholicam fidem, cum & eundem oblatum Pontifici atque probatum velut obſidem ſuper Petri ponere Confeſſionem perpetuæ memoriæ contendam. Erant tunc profuſæ ipſius lachrymæ ex corde manantis profeſſionis fidei certi fideiuſſores & teſtes adeo efficaces, vt non ad compatiendum tantum permouerint aſtantes omnes, ſed & ad indulgendum ac benemerendum inclinauerint animum Summi Pontificis Theodori, qui è celſo throno ſublimis animo condeſcendens excipit pœnitentem, amplexaturque ad ſinum ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ redeuntem.

XIII. THEODORI PAPÆ CLEMENTIA ERGA PYRRHVM.

Memor vero ſe illius in terris vicem gerere, qui ad excipiendos pœnitentes peccatores, aduerſus Phariſæorum ſupercilium, parabolam illam de filio prodigo retulerit ad patrem ingreſſi: nihil ſibi magis congruere exiſtimauit, quam eius implere facto doctrinam; & opere à Chriſto primo oſtenſum imitari exemplum. Quamobrem eum, qui propugnando hæreſim, diſſipauerat omnem ſubſtantiam ſuam, fidem, inquam, ipſam prodigens ſubſtantiam rerum ſperandarum ab Apoſtolo nuncupatam, ob idque ab Eccleſia condemnatus, exutuſque fuerat inſignibus Pontificis, recipit ad oſculum pacis; Catholicæ Eccleſiæ vnienſ, & excipiens myſtica menſa vituli ſaginati, Apoſtolicam communicationem impartit: adiicit & ſtolam primam atque annulum, cum prioſ qua exutus fuerat pontificia dignitate eum iterum veſtit & ornat, adiiciens etiam vt eum in cathedra conſidere faceret (vt ex Anaſtaſio dictum eſt ſuperius) iuxta altare primarium, vbi & eidem conceſſit, vt conſueta munera populo erogaret. Hæc tanta pœnitenti hæretico præſtitit Theodorus, oſtendens ſe vere partem eſſe in recipiendo filio deperdito redeunte, atque eſſe paſtorem, dum facentem ouem erigens ſuper humeros ſuos extollit.

XIV. CALVMNIÆ SPARSÆ DE POENITENTIA PYRRHI.

In tanto gaudio ſola mœret inuidia: cum enim Conſtantinopoli audirum eſſet Pyrrhum Patriarcham Romæ coram Theodoro Pontifice hæreſim Monotheliticam, cuius erat patronus, publice condemnaſſe, in Catholicamque Eccleſiam receptum fuiſſe: ruboreſuffuſi hæretici, quo aſperſam infamiam aboleren t, ad calumniam ſe conuerterunt, dicentes Pyrrhum vim paſſum talia delitraſſe, tormentiſque extortam ab ipſo fuiſſe hæreſis damnationem, & fidei Catholicæ profeſſionem. Hæc non in vulgus tantum ab ipſis ſunt ſparſa, ſed & auribus Imperatoris ingeſta: qui hæc adeo vera exiſtimauit, vt cum ipſe, tum eidem inhærentes magiſtratus poſt plures annos non veriti ſint eadem exprobrare ſancto Martino Romano Pontifici, cum Roma captiuus abductus, Conſtantinopoli eſſet in vinculis, quæſtionibuſque ſubiectus, prout ex eiuſdem ſancti Martini litteris b apparet, in quibus iſta leguntur ex actis publicis accepta:

Dicit ad Martinum Papam Demoſthenes reſcriptor: Dic nobis ea quæ de Pyrrho hic & Roma ſubſequenter geſta ſunt. Tu qua cauſa abiit Romam? iuſſus, an proprio proposito? Reſpondens ſanctus Papa dixit: *proprio proposito.* Ait Demoſthenes: *Libellum illum*, fidei Catholicæ confeſſionis ſcilicet, *quomodo fecit? compellente aliquo?* Reſpondet ſanctus vir: *Nemine; ſed propria propoſitione.* Demoſthenes inquit. *Veniens Pyrrhus Romam, quomodo eum ſuſcepit ſanctus vir Theodorus predeceſſor tuus Papa? vt Epiſcopum?* Reſpondit aquanimus Papa: *Vt Epiſcopum.* Et quomodo non, *ſi prius quam veniret Pyrrhus Romam manifeſte ſcripſit Beatus Theodorus ad Pasalam, vtpote ad eum, qui ſupplantationem fecit, & alterius thronum inuaſit: deinde eodem Pyrrho veniente Romam ſponte ſua ad veſtigia beati Petri, quomodo non haberet eum ſuſcipere & honorare, vtpote Epiſcopum?*

Reſpondens Demoſthenes dixit: Vere veritas ſic habet. Vnde autem ſumebat ea, quæ ad vſum ſui corporis erant neceſſaria? Dicit beatus manifeſte: De Patriarchio Romano. Aut conſecrator. Qualis panis dabatur ei? Reſpondit honorabilis vir: Vis Dominus noſter ſic ſit Eccleſiam Romanam. Dico enim vobis quia quiſquis venit illuc memorabilis homo hoſpitari, omnia ad vſum præbentur ei, & nullum imminutum ſicut domus S. Petri repellit venientem illuc, ſed panis mundiſſimus & vina diuerſa dantur, non ſolum ei, ſed hominibus ei pertinentibus. Si ergo in miſer abilibus hominibus hæc ſunt: quis venit honorabilis ſicut Epiſcopus, qualis ſanctus habet ſuſcipere? Vides, lector, munificentiam Romanæ Eccleſiæ erga hoſpites omnes, quibus panis mundiſſimus & vina diuerſa impenderentur: præſtabantur vero multo maiora aduenientibus illuc externis Epiſcopis. Sed pergunt actæ:

Dicit ad eum Demoſthenes: Nos didicimus, quia Pyrrhus vi fecit libellum Romæ, & quia vincula ligneſuſtinuit, & multa dolenda paſſus eſt. Reſpondit ille beatus, & dixit: Nihil tale factum eſt. Nam ſi qui à formidine aliqua tenentur, non poſſunt recte loqui veritatem: hic ſunt Conſtantinopoli, qui tunc erant Romæ, & ſciunt, qua ibi geſta ſunt? ex quibus interrita ſupereſt Plato Patricius, qui tunc Exarchus erat, quique direxit homines ſuos tunc ad Pyrrhum Romam. Percontamini eum de hu, ſi mentior. Verumtamen quid voluimus plurima quærere? &c. hæc de his, quæ pertinent ad res geſtas Romæ cum Pyrrho: ex quibus patet intelligi, quod dictum eſt, poſt Iliacum non Theodotum Calliopam eſſe ſubrogatum Exarchum. Sed Platonem.

Iam vero ad Maximum Romam venientem ex Africa victorem & triumphantem, conuertamus orationem. Ac primum videamus, vnde acciderit, quod cum tanta euenire conſueuerit, vt conuictus hæreſeos atque victus manus dederit (nam ſemper huiuſmodi proſtrati iacent, pertinacia maiori reſurgunt) ipſe Pyrrhus à Maximo ſuperatus acquieuerit. Cautiq; hę reddi poſſe videntur, quod Pyrrhus quamuis ſectatus veſtigia Sergii minime tamen fuerit adhuc hæreſis condemnatus; quod inſuper, licet eiuſdem eſſet aſſertor erroris, nihil tamen adhuc vehementiæ ceps, veritatis fieri certior cupiebat: hinc accidit, vt ita Maximo non illorum [illegible] clariſſimi fuerit; quibus nec Aue dicendum eſſe Apoſtolus exiſtimauit: ſicque factum eſt, vt inter vtrumque Maximum atque Pyrrhum amicitiæ vinculum minime fractum fuerit, ſed reciprocis litteris potius ſtringeretur, etiamque vſus inter ipſos perſeueraverit: cuius rei cauſa aliquando crimini datum eſt eidem Maximo, quod ſuis litteris laudaſſet Pyrrhum, adeo vt ex his in ſuſpitionem vocaretur, errotis, & argueretur initæ collaſionis: cuius rei gratia eidem Maximo opus fuerit, ſcripta profitentis epiſtola ad Siciliæ monachos, texere apologiam, in qua hæc inter alia habet de conſuetudine conſentata cum Pyrrho.

Pyrrhus vero cum ad nos prius libros magnos ſcripſiſſet, & valde nos (neſcio quomodo) honoraſſet, in nobis inquirendo & non pronunciando de vna & duabus operationibus vere & eiuſdem diſſeriſſet, noſtramque ſententiam & opinionem ſi non [illegible] vtroque requireret & aſſereret; nos vt par erat, eum etiam

Propo-

pernitum epistolæ vicissim honor autumni, sicuti Apostolus à nos hortatur: Honore inuicem præuenientes, atque eos, qui alibet habent, vel ad nos scribunt, diligere & benedicere eis iubet diuina Scriptura: b. Simul etiam studium fuit mihi, non exasperare, sed magis lenire vitium laudibus ad assentiendum tibi, quæ à me pie secundum doctrinam sanctorum Patrum tradita erant. Vnde sic confitebar intelligi me quæ ab illo mihi scripta erant secundum ea, quæ ego illi scripseram, mutatis (vt dixi) & imitans ad assentiendum pia doctrina, qua salutem maximam illis compararet, si eam amplexus, nobiscum (sicut scripserunt) confiteretur, id est, duas eiusdem & vnius Christi, Dei nostri, secundum naturam operationes, sicuti duas etiam naturas sine confusione & diuisione copulatas, diuinam & humanam, increatam & creatam, sed non vnam & eandem vtramque dicam. Non enim doctrina Patrum, sed potius hæretica est doctrina de vna eademque operatione vel voluntate vel natura in eodem & vno Domino & Deo nostro. Illimi igitur me ad Pyrrhum laudatimi hæc fuit ratio ac modus, cum vellem sensum eum & à contraria quoque abducere, & ad rectam intentionem flectere: hæc Maximus pro sua de Pyrrho laudato defensione, reliqua inferius. Huius itaque rei occasione factum est, vt cum minime Pyrrhus eum vt hostem penitus auersaretur, sed vt amicum recta suadentem audiret, non erubuerit in magno illo publicoque consensu se victum fateri, & ab eo charitatis & veritatis vinculis duci captiuum in Vrbem ad Romanum Pontificem.

In quo quidem Pyrrho illud fuit maxime commendandum, quod se esse à veritate superatum publice confessus fuerit, quodque remedia quæ liberit pœnitentiæ publice testatus errorem, expetens perfrui conspectu Romani Pontificis, quem Petri successorem vice Christi Romæ sedere sciret, simulque desiderio æstuarit visendi trophæa principum Apostolorum, vbi ad ipsorum confessionem procumberet, ac stratus oraret. Cuius pennotus fidei ac dote Pontifex Theodorus, eundem in sedem, à qua ejectus fuerat, Paulo hæretico ab hæreticis subrogato, restituens & in pristinum statum reuocans, eum ipsi locum tradidit, atque honorem impendit, qui exhiberi consuerit legitimis Constantinopolitanæ sedis Episcopis. Sunt hæc gesta hoc anno Romæ magno totius Ecclesiæ Catholicæ gaudio, hæreticis tamen inuoretabescentibus, ac frementibus patiter ex aduerso.

Sed ne deamus (quod polliciti sumus) ad Maximum, Pallas est ipse quidem hanc ob causam inuidos & persecutores. Cum enim gloria eius ex publica illa disputatione vbique locorum propagata ciliet, aduersus ipsum plures sunt conflatæ calumniæ etiam (proh dolor!) à Catholicis ipsis: inter quas illa fuit de laudato suis scriptis Pyrrho, qui putaretur hæreticis, alia tursus addita, quod adsereret tres voluntates in CHRISTO, duas, secundum duas in CHRISTO naturas, tertiam vero secundum hypostaticam vnionem personæ CHRISTI, eandemque Deiuirilem nuncupatam: vulgauerunt que ad hæc probanda aduersus Maximum epistolam quandam eiusdem Maximi nomine scriptam ad Marinum, qua tres in CHRISTO voluntates alitui viderentur. Vbi autem ista Maximus à monachis Siculis resciuisset, apologeticam ad ipsos rescripsit epistolam, cuius est exordium: *Pax multa diligentibus nomen tuum, Domine, & non est illis scandalum*, &c. vbi ad finem de scriptis ad Marinum hæc ait:

Ad Marinum quidem presbyterum varie & de diuerso capitulum scripsimus: non tamen vllo quouis modo de contrariis disputationibus factum est, de vna inquam & de duabus, id est, quasi ipsi fingunt in eodem & vno Christo tres operationes vel voluntates, quasi nos hæc in eodem similiter vt ipsi constituamus, aut confiteamur Marino aut vlli prorsus. Si enim quæ destruxi, hæc rursus ædificio, transgressorem me constituo, vt aut Vas electionis c. Vnde opobalsam, quam sic quidam proferunt, id est, fingunt, tamquam à nobis ad Marinum missam; tanquam alienam omnino & non nostram nos abiicimus, & cum illos similiter atque vos, vt abiiciant, qui pie Dominum confitentur obsecramus: vt omnem occasionem diuersarii intercipiamus qui excusant excusationes in peccatis, & studium contradicendi calumnia conteguntur: quos quia non commendat ratio, proprio impetu veritatis fracta, aditum fallaciæ simplicioribus ad se confictis litteris moliuntur. Sed aditum ad eos non sibi reperient, qui veritatem, quam nos defendimus, mendacio anteposuerint. hæc de commenticiis litteris ad Marinum Maximus habet. Extant vero alia germana scripta Maximi ad Marinum presbyterum, quorum meminit, estque eorum exordium:

Cuyi propositum tibi sit, pater in Deo honorande, amicitiam laudatissimam cum Deo inire, &c. continentque capitula quinquaginta & vnum. Rursus vero legitur eiusdem nomine tomus dogmaticus ad eundem Marinum missus in Cyprum insulam, quo ostendit duas in Christo voluntates dumtaxat astruendas, neque (quam ponit Dionysius) Deiuirilem esse tertiam numerandam, vnamue dicendam, sed duas interpretandam: vt plane appareat, voluisse Maximum calumnias de se in vulgus sparsas occurrere.

XXIII. MARINVS LAVDATVS A MAXIMO.

Qualis autem quantusque Marinus iste fuerit, eius exordio scripti declarat his verbis: *Non magis ornamentum pietatis & reuerentiæ tuæ sit, qui, quam zeli Maximi fortitudinem admiratus sum, sanctæ Dei confessor & mysteriorum sapiens auditor & doctor: vtroque enim studio sacro connexo, disciplinæ scilicet & doctrinæ mysticæ perfectionem in omnibus bonis comparasti. Qui cum esses totaliter deuoto per totum Deo omnibus diuinis mandatis absolute obeundis, totus esse in eo existimaris propter summam exuperantiam paupertatis, non inter eos, qui sicut ego affectione animæ terrenæ in cani & tabe sordidarum perturbationum hærent. Hinc & autem præsidium consulta ratione tibimet ipsi parasti (nihil enim firmius ad fugendas & conseruandas virtutes voluntaria paupertate, firmumque fundamentum diuinorum in anima ædificiorum, quod labefactari non potest) & aliis omnibus, qui studio virtutis tenentur, factus es salutis conciliator; dum magis demonstratione operante, quam voce docente, ad amplitudinem virtutis per altam & sublimem submissionem deducis eos, qui ad exemplum tuum & imitationem mentem & vitam prudenter dirigunt.*

Cum autem conueneuteem huic zelo, quem dixi feruorem spiritus habeas, & illum ignem in terra cordis, quem vt miseretur, venit Verbum natura bonum & bonorum amans, quod omnem nostrum prauum habitum & motum absumit: incendis tu quidem illos, qui per fallaciam & ignorantiam vitiis & magis insane delectantur, redarguens, quod in eorum prauis actionibus & falsis sermonibus vanum & futile est, obiecta lampade beata, quæ in te diuinam cognitionem & virtutem assecuto semper ardet, & nunquam extinguitur: calefacis autem eos, qui magnopere frigent in hac frigida & tenebricosa statione fixa excellens & dissoluens tenebras splendidis radiis diuinorum verborum, & summam contractionem ac torporem in summam fortitudinem & vim transferens. Rursus autem illuminans à muntibus æterni, id est, abiis, qui materia vacant, instituens omni cognitione, quæ omnibus scientiis rerum sub sensum cadentium antecellit, & docens quam vim habeant verba Patrum, & quæ eorum dogmata: illuminans, inquam, eos, qui lumen cupiunt, quia, gustu sapientiæ illud tam per spem pulchre habent in se effigiatum, quod est per naturam id ipsum quod desiderat, deducisque eos & adiungis pie ad obtinendam totam possessionem rei & experientia. Nihil enim sic tui sacerdotij munus exprimit, vt exprimit zelus constans cum reuerentia erga Deum temperatus & commixtus. hæc & alia plura de Marino presbytero Maximus, vt de commilitone fortissimo aduersus hæreticos Monothelitas, quem virtutum meritis, hisce Maximi præconiis ornatum voluimus in Annalibus reliquisse.

XXIV. SCRIPTA MAXIMI. d *Habentur hæc omnia Maximi scripta Græce in Vaticanis bibliothecis.*

Cæterum inter omnes, qui fuerint Catholicæ veritatis defensores, eminebat Maximus, quem tunc pii quique consulerent. Extant enim eiusdem ad Nicandrum Episcopum responsio de dogmatibus Orthodoxis, & aliæ ad diuersos. Porro eius labores pro fide Catholica tuenda impensos vix considerare quis valeat. Quomodo autem sanctissimo viro eadem ex causa gloriose contigerit obire martyrium, suo loco dictum fumus.

Hoc eodem anno, qui numeratur quartus Constantis Imperatoris, Princeps ille Sarracenorum, qui Hierosolymam cepit. Crucesque deposuit, tulit sui iceleris

pœnam, occisus per fraudem à quodam Persa. Cui substitutus fuit Hoamenetius cognatus. Hæc ex Theophane habentur.

IESV CHRISTI ANNVS 646.

THEODORI PAP. Annus 5. CONSTANTIS IMP. Annus 5.

I. AGitur Redemptoris annus sexcentesimus quadragesimus sextus, quarta indictione: quo in Africa, vbi cognitum fuit Pyrrhum Episcopum Constantinopolitanum pœnitentem ad Ecclesiam Catholicam restitutum esse à Romano Pontifice, incalescentes ardore fidei Episcopi Orthodoxi in diuersis prouinciis Concilia habuerunt ad confirmanda Catholica dogmata: qui & ex eo magis incitati vindices Catholici dogmatis insurrexerunt, quod percepissent, post conuentionem Pyrrhi auditam Constantinopoli, superiorum primariæ Ecclesiæ fuisse scripta proposita, quibus Monothelitarum hæresis credenda omnibus sanciretur: hac iam, quam causa omnium Orthodoxorum aduersus facinus animi mirum in modum concitati sunt, ipsique potissimum commoti Episcopi Africani, penes quos Pyrrhus conuictus à Maximo hæresim fuerat detestatus. Qui omnes ex aduerso exurgentes, singuli Primates in singulis sibi subiectis prouinciis Synodos conuocarunt. Sicque conuenerunt, qui erant prouinciæ Byzacenæ sub Stephano ipsorum Primate Episcopi numero quadraginta duo: conuenerunt pariter Episcopi Numidiæ prouinciæ sub ipsorum Primate Columbo: insuper & coierunt simul ad Synodum Episcopi Mauritaniæ prouinciæ sub Reparato Primate sex: ex Proconsulari vero prouincia Carthag nensi sexaginta octo Episcopi in vnum conuenientes, Synodum celebrarunt. Extant eorundem Conciliorum monumenta recitata in Synodo Lateranensi sub Martino Pontifice Theodori successore, in secundo eius Secretario: quę quidem hoc anno fuisse in Africa celebrata, nempe sub quarta Indictione, patet ex testificatione Theophylacti Primicerii Notariorum, cum hæc verba fecit in dicta Synodo Lateranensi.

II. *Notum facio vestræ beatitudini, quoniam & aliam suggestionem supplicem præmanibus habeo de quæstione, quæ nunc proposita est, atque apud vos flagitari dignoscitur, directam à reuerendissimo Episcopo Africani Concilii per super transactam quartam Indictionem beatæ memoriæ Theodoro decessori sanctitatis vestræ.* Huius autem scribendæ epistolæ (vt ipsi Episcopi testantur) causa illa interfuit, quod cum Constantinopolim fuissent legationem Synodalem ad Paulum commonendum missuri, Gregorii Præsidis tyrannide in Africa detecta, commercium Africanorum cum Orientalibus fuerat penitus intercluſum. Mittunt ergo ad Romanum Pontificem literas, quibus petunt, vt sua ad Paulum Constantinopolitanum scripta per Apostolicæ sedis Responsales ipsi Paulo darentur, rogantes pariter, vt nisi idem emendaret errorem, ab ipso Romano Pontifice excommunicationis sententia damnaretur. Porro ipsa Synodalis trium Conciliorum epistola in Lateranensi Concilio edita sic se habet:

III. SYNODALIS AFRICANORVM TRIVM CONC.

Domino beatissimo Apostolico culmine sublimato sancto Patri Patrum Theodoro Papæ & sanctæ omnium Præsulum Pontificis Columbus primæ sedis Episcopus Concilii Numidiæ, & Stephanus primæ sedis Episcopus Concilii Byzacenæ, & Reparatus Episcopus primæ sedis Concilii Mauritaniæ, & vniuersi Episcopi de tribus Conciliis antedictis Africanæ prouinciæ. Cathagine autem Concilium sexcentorum scripsit Synodalem epistolam, quam paulo infernis suo loco reddemus. acci, e modo Synodalem hanc trium Conciliorum:

SEDIS A-

Magnum & indeficientem omnibus Christianis fluenta redundantem apud Apostolicam sedem consistere fantem, nullum ambigere possit, de quo riuuli prodeunt effluenter vniuersum largissime irrigantes orbem Christianorum, cui etiam in honore beatissimi Petri Patrum decreta peculiarem omnem decreuere reuerentiam, in requirendis Decretis, quæ omnino & solicite debent, maxime vero in sluendo ab ipso Præsulum examinari veritate Apostolica, cuius tractare solicitudo est tam mala damnare, quam probare laudanda. Antequam enim regulis sanctum est, vt quicquid quamuis coram vel in longinquo positis ageretur prouincijs, non prius tractandum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset delatum, vt horum "auctoritate iusta quæ fuissent pronunciata firmarentur, atque sumerent cætera Ecclesiæ velut de natali suo fonte prædicationis exordium, & per diuersas totum mundi regiones portatu incorrupta manerent fidei sacramenta salutis.

Quocirca humillimum vestro Apostolico culmini præsentem obsequium, cum lachrymis suggerimus, quod sine cordis gemitu tacere non valemus, ante hoc temporis spatium exortum apud Constantinopolitanam ciuitatem nouitatis commentum ad nos vsque existimamus fuisse delatum: & vt hactenus silentium, patientiæ serenissimo examine vestræ Apostolicæ sedis fuisse depictum. Quod vbi pertinaciter cognouimus insolescere, relegentes videlicet libellum Pyrrhi nostri fratris & coepiscopi dudum eiusdem Constantinopolitanæ ciuitatis apud vestram venerabilem sedem prolati, relationem qualem necessitas exegit fratri Paulo nunc Constantinopolitanæ ciuitatis Ecclesiam occupanti emisimus, exhortatiuis cum omni studio, tam doctum nouitatis commentum, non* quidem sui temporibus adinuentum à suo videlicet auctore confutatum, à se quoque vel ab omni Ecclesia, cui præsidet, repellere & chartis suæ professionis ipsius S. Ecclesiæ ad scandalum populorum suffossæ prouinciæ, qualiter fides, quæ nunc vsq; permansit integra, & Apostolica traditio illibata seruetur.

Certum est enim, quod tales seruentium nouitates de modernis amore nascuntur dum sibi nonnulli volunt aceti, perspicaces & sapientes videri, quærunt, quod non profuerant, nec nouerunt Deum nostrum a infirma mundi eligere, vt confundat fortia & sapientes mundi stulta confudit. Ad Timotheum quippe Doctorem Gentium solicite legisset sermones, quibus ait, vt nouitates vitet vocum profanas: ad impietatem nempe ipsa profitentur quia super sanctos Apostolos contulerunt, & Ipsos Romanos dementiæ damnant, vt quis aliter prædicaret. Et vt aliqua de veteribus proferamus: Hieremias propheta verba sunt d. Hieronimi, inquit, facta sunt super eum: propheta iniquitatem prophetant. Multa sunt diuinorum documenta, quæ de largo vestri culminis fonte vestro rauda osfundantur.*

Quia vero in quandam suspicionem nostra diuersa a multis hominibus apud memoratam regiam ciuitatem nostra ei prouincia antedictam relationem memoratæ fratri Paulo Constantinop. Antistiti transmissam, vestræ Deo amabili sanctitati innotuimus, quam rogamus humiliter per vestræ sacratissimæ sedis responsales transmittere: qualiter prospere* cognoscamus, si nostram super his pater à nefanda seruantis adinuentionis ad vos quam formauerit Orthodoxæ fidei prædicationem. Quod si diuina auctoritas almæ sedis vestræ iuxta Patrum sanctiones fidelium vtilio pertractabit à sano corpore separare vulnum, ne, remotis morbi seruentis flatu, cætera quæ sunt sanitatis perdurent, & per purior ab hac male contagione spiritualis vestri cœtus sortis regi purgetur.

Nouissime hoc necessitatis euentu quod accidit, in veritate suggerimus, quia nobis specialiter per vniuersam quæ prouinciam rebelles contra abentibus venit audax, dum ex nostro collegio fraternæ electus plenam transmittere mittimur legationem cum nostris relationibus, quod iam obortæ sunt, quia nostram intentionem a tam salubri prohiberent. Sed hucusque, quam meminimus annos, regente omnipotente, genere ab Africana prouincia constituto per legatos diuersis ex Conciliorum vnita generalem hanc propere vestro culmini demandamus relationem, postulantes non nobis, sed ipsi quæ cum nostris adscribere. Ora pro nobis, Domine sancte ac beatissime Patrum pater. Ora pro nobis, domine sancte ac beatissime Patrum pater. Ora pro nobis, domine sancte ac beatissime Patrum pater. terdum hæc repetita habentur; qui à singulis tribus conciliis, à quibus Epistola missa est, scripta fuerint.

Desiderantur autem eorundem epistolæ ad Paulum Constantinopolitanum Antistitem missæ à vtriusque horum Conciliis. Decreta item ex Synodis forsan honorifica

legato

legatio Constantinopolim ad Imperatorem, vt docent litteræ eiusdem Synodi Byzacenæ ad eundem Imperatorem: verum quia inter hæc rumores per Gregorium proconsulem Præsidem excitati sunt, vt dicemus, vitium est Episcopis litteras has per suos Romam ad Theodorum Pontificem mittere. Sed videamus, quæ eadem Synodus Byzacena scripsit ad Constantē Imperatorem, cum nondum plane esset detectus hæreticus. Sic enim se habent a:

Domino clementissimo terræ marisque domino Constanti Augusto, Stephanus primæ sedis Episcopus, vel vniuersi Episcopi Concilij Byzacen. vestræ putatiu vltimo famuli.*

Omnipotens Deus Ecclesiæ suæ prouidens, præsentes ac prædestinatos in præsidio eius constituit Romani nominis Reges, vt quoties turbo diabolicæ factionis quidlam contra eam excitare tentauit, à vestra clementissima regere valeat comprimi, quatenus quos ens procurata, vestra potentia suffragio debeat defensari, quæ in præsentem vestram fiducia subiecit, eius nutu & gratiam imperata. Vnde diuinitus præordinati eius curam singulariter habetis aut primam. Scriptum est igitur de vobis, & tradam sancta Ecclesia toto terrarum orbe diffusa b: Erunt Reges nutritij tui: perfecte quæ scriptum est c: Honor Regis iudicium diligit. Quia dum diuina relicta humanis præponitur, & Orthodoxam fidem cum sacerdotibus præfertis, quod aliud, quam iudicium vultis Dei cultum immolatis? Pro qua re petatis vestræ cordi vestræ officia Domini sacerdotes coram Domino supplicamus, vt omnis præsumptionis scandalum, quod aduersus fidem nostram attentatum est, auferatur, fratremque nostrum Paulum Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopum rogati auctoritate, vt nouerit, id est, eum vnum generalitate orthodoxe sapere debere, manifestis argumentis. Fidem namque relictam à sancto Patrum robore traditam sine adiectione aut immutatione custodire debemus, quicquid auctum fuerit aut subtractum, numquam probatur fuisse perfectum.

Scripsimus enim prædicto fratri & coepiscopo nostro per latorem præsentium, & vt nostra cum vice cum vestra clementiæ præceptore admoneat, destinantes vnum ex nobis: quos vestra manuetudo commendantes, petimus, nostræ vota vt effectu muniantur, eumque nauiter gens nostra flexo deprecamur. Pro qua re exoptatum animæ & famæ, vt quod auctor tantæ præsumptionis corrigat, & sic relatu alios non finat incorrectum tam tempore scandalum desinat. Innuentum autem legationi nostræ supplici petitioni vestræ, vt ea, quæ prædicto fratri nostro scripsimus, ad piæ vestræ sententiæ aures dilucere non moreatur: quatenus pietas vestra Domino auxiliante instructa, pro pace Ecclesiarum Dei regale pectus largiri præsidium, vt pace Dei fruentes, quæ omnem superant intellectum, regnum vestrum in pace securum annis innumeris propagetur.

Omnipotens Deus noster, cuius potestate cuncta regnantur, semper ad vestrum respiciat principatum, Paganasque gentes, quæ de sua feritate confidunt, potentiæ suæ dextera petatu vestro Christianæ fidei famulari subiugare dignetur. Et subscriptio: *Stephanus primæ Sedis Episcopus.* Et cetera quidem omnes numero quadraginta duo. Verum decreta legatio Constantinopolim minime missa fuit (vt dictum est) sed ipsæ epistolæ directæ sunt Romam ad Theodorum Pontificem, vt ipse per suos Apocrisarios easdem exhibendas curaret.

Præterea etiam tunc ab eo, quod item in Africa in prouincia proconsulari, Carthagine collectum esse Concilium sexaginta octo Episcoporū aduersus eosdem Monothelitas superius dictum est, scriptæ fuerunt litteræ Synodales ad Paulum Constantinopolitanum Episcopum, quibus eum monuerunt hæresim detestari, amplectique Catholicam fidem: exhibitæ quidem ipsæ postea fuerunt Sceretariæ in Concilio Lateranensi sub Martino Papa Secretario secundo, quæ sic se habent:

Domino beatissimo & honorabili sancto fratri Paulo Patriarchæ, Gabriel, Eruor, & ceteri Episcopi sanctæ Concilij Proconsularis, qui subter subscripturi sumus.*

Caput & fundamentum fidei Catholicæ vel vniuersalis Ecclesiæ vestræ Deus & Dominus IESVS CHRISTVS, quæ cum Patre & Spiritu sancto indiuisam habens naturam Deitatis, sub (sicut nos Euangelium docet d.) an discipuli: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Dum ergo in nomine dicerent, non in nominibus, vnitatem inseparabilem, non schisma fideliter eum colentibus, & in eum sincere credentibus demonstrauit. Beati ergo Apostoli præceptum sui magistri, nostri Domini Iesu Christi perficientes, sanam & rectam doctrinam in omni orbe terrarum prædicauerunt, quonam modo sit Deus colendus, & Christus eius Filius noster Deus & Dominus, Deus & homo credendus, & coæternus & coæqualis Patri & Filio diuinitate Spiritus sancti.

In hac ergo sine querela vera Dei cultura Catholica sancta Ecclesia manente vnita, inuidia Diaboli mors introiuit in cordibus infidelium, qui à via veritatis deuantes secundum errores suæ prauæ conscientiæ à fide (sicut Apostolus loquitur e) erraverunt, & inseruerunt se doloribus multis, iuxta vnius cuiusque malum intellectum per hæreses fidei Catholicæ aduersantes. Contra quas Concilia venerabilium Pontificum per sacros Christianissimorum Principum iussiones congregata tunc esse noscuntur, in quibus de hæreticorum deuersorum versutia vel astuta aduersus rectam fidem eorum subtili fallacia sancti & veri Pontifices exquirentes, mundam fidei Orthodoxæ & liquidam declaratam omnes hæreticos prædamnantes, vt bonam dixere sententiam sanxientes quomodo fidelis populus obtinere soliditatem & immobiliter adhærata fidem de Christi Domini nostri (quemadmodum confitemur) persona: cum qui super hac auderet quippiam addicere, aut mutare, vel exinde quippiam adimere, perpetuo anathemate condemnando. Quam piam & sanctam Deo placitam determinationem omnis suscepit libenter fidelis Ecclesia, & per tot temporum curricula habetur & retinetur à recte credentibus hæc definitio immaculata & immutilata firmissime.*

IX. VNDE ORTÆ HÆRESES. c. 1. Tim. 6.

*declarantes

Quia vero comperimus, quod quædam contraria in Constantinopolitana sunt ciuitate contra instituta fidelium & antiquissimorum Patrum, & vniuersalium Conciliorum proposita per chartula cuiusdam venenosa dicta: miramur, imo dolemus, cur à vobis hæc sunt permanere permissa, aut non statim confissa, & recto sacerdotali proposito radicitus amputata. Nos ergo omnia, quæ aduersus definitiones Patrum, vel sanctorum Orthodoxorum Conciliorum Catholicam fidem per Apostolorum doctrinam fundantium, & tam nouiter temporibus Sergij tunc in tempore Patriarchæ fuerunt assumpta, vel prædicata, vtpote execranda, damnamus, illa scilicet amplectentes, quæcunque à sancto Patribus terminata sunt, in quibus fides nostra firma & recta permanet inconfusa, & fauente Christo inuiolabiliter incorrupta. Nec necessarium nobis est eadem repetere, quæ semel sunt bene posita & decreta: ne ad contentionem prouocari, in periculum incidamus, suscipientes iuxta Patrum definitionem anathema, si super eos aliquid dicere, vel mutare, vel nouitare (quod absit) præsumpsissemus noua quædam, quæ tam intelligentur peruersa, hæretica, & Deo aduersantia capitula, cum sa assumentes talia vltio infertur nulla diuina, nisi penitentiæ fletibus ad Christum, in quem deliquunt, conuerterint purissime sua corda.

X. REDARGVITVR PAVLVS PATRIARCHA.

Hoc autem quod sancta suscepit recta fides & vera, sicut prædicauit & fatetur vniuersalis immaculata Ecclesia, colimus & tenemus, Patrem & Filium & Spiritum sanctum inseparabilem esse Trinitatem, vnum Deum: vnam autem sanctæ Trinitatis Filium Dei, id est, CHRISTVM Dominum nostrum carnem vere habere humanam cum anima rationali & intellectuali, nullatenus Deitate amissa vel diminuta, sed eandem Dominum nostrum IESVM CHRISTVM Deum & hominem confitemur, dicentes, & diuinam naturam, voluntatem & operationē VT Deum habere perfectam, & quod est hominis, eundem ipsum esse quolibet diuina exaltat peccati vel concupiscentiæ modo, similiter naturam, voluntatem, & operationem habere plenissimam, id est, in Deo & Domino nostro Iesu Christo duas esse naturas duas operationes, duas quoque voluntates naturales, sicut Catholica docuit & docet semper Ecclesia.

XI. CATHOLICÆ FIDEI PROFESSIO.

Vt autem etiam exemplis sanctorum Patrum, quæ præmissa sunt, multo amplius roborentur, eorum exempla huic nostræ epistolari eloquio ex multis pauca inseri curauimus. Ex libro sancti Ambrosij, &c. subnectuntur his Patrum sententiæ id ipsum testantium suis scriptis, quæ habentur una cum epistola in eodem secundo Secretario Lateranensis Concilii sub Martino Pontifice, quibus vltimo loco apposita est subscriptio sexaginta octo Episcoporum. Porro eiusdem fuisse argumenti trium aliorum Conciliorum

synodales epistolas ad eundem Paulum conscriptas, vt credamus, eorundem litteræ ad Theodorum Romanum Pontificem recitatæ suadent.

XII. VSITATVS MODVS IN CONVINCENDIS HÆRESIB.

Considerasti, puto, Lector (non enim inani studio ipsas epistolas Synodales hic tibi integras describere contineumus, sed vt tum quid facti esset, tum quid iuris statueretur, ex recitatis Patrum scriptis appareat manifeste) considerasti, inquam, quod cum aduersus recens emergentes errores agendum fuit Patribus Orthodoxis, non alium de melius sibi arma ad pugnandum comparare consueuerint, quam ex antiquitus statutis in Ecclesia sancta dogmatibus, inspicientes, quid pristina senserit ætas, & quænam sanctorum de iis fuerit Patrum tententia accuratius perscrutantes, omnesque nerues aduersus nouitatem & nouatores intendentes, ac penitus detestantes & execrantes, quæcunque ad amussim consentientia Patribus minime sint inuenta: quam qui sectati sunt regulam, semper sunt nominati Catholici & Orthodoxi, atque ab ea deuiantes hæretici.

XIII. FORTVNATVS CARTHAG. EP. COMMVNICAVIT MONOTHELITIS.

Quod autem in nullo dictorum Conciliorum Africanorum, siue prouinciæ Proconsularis, siue Bizacenæ, quibus alii Primates Africanæ Ecclesiæ interfuisse leguntur, reperiatur inter eos nominatus Episcopus Carthaginensis: id inde accidisse scias, quòd is, qui tunc temporis præerat Ecclesiæ Carthaginensi, nomine Fortunatus, siue Fortunius, communicabat Paulo Episcopo Constantinopolitano Monothelitarum principi, ob idque habitus fuit omnibus Africanis Episcopis loco mortui. Est de communicatione eiusdem Fortunati cum Paulo in Actis Sextæ Synodi haud dubia assertio, vbi hæc leguntur in Actione decima quarta:

Constantinus Deo amabilis presbyter, & Grammaticus Latinus dixit: Scio, domine, temporibus Pauli quondam Patriarchæ venisse Fortunatum, qui fuit Episcopus Carthaginensis: & cum Missas actums esset in sancta magna Dei Ecclesia: quæsitum est, quomodo sedere debuissent, vtrumne ante Metropolitanos, qui hic morabantur, an post eos. Et requirente eodem Paulo quendam Patriarcha in bibliotheca Patriarchij librum Quinti Concilij, vt cognosceret, quomodo sedere debuissent, contigit, vt inueniretur & Latinus liber eiusdem Concilij: & exinde instructus idem Paulus fecit eum ordinabiliter sedere. hæc ibi: quibus intelligis, miserum Fortunatum fuisse Monothelitarum communionis.

* al. Fortunium.

XIV. VICTOR CARTH. EPISCOP. CREATVS.

Hoc vero Fortunato siue defuncto, siue è gradu depositio hæresis causa, subrogatus est in locum eius hoc anno mense Iulio Victor, qui simulac creatus est Carthaginensis Episcopus, nihil antiquius habuit, quam se esse Catholicum suis litteris indicare, sicque more maiorum fidei suæ professionem scribens, misit eam ad Theodorum Pontificem, decernens ad eum dignam legationem delegans Mellosum Gippensem, siue Gisippensem Episcopum, Redemptum diaconum Carthaginensem, & Cresciturum Notarium eiusdem Ecclesiæ: his itaque ad eumdem Theodorum Pontificem litteras dedit, quibus de sua creatione eumdem reddidit certiorem, simulque se fidei Catholicæ esse professorem significauit. Extant ipsæ Victoris litteræ in Actis Romani Concilii sub Martino Pontifice a, ex quo hic tuo loco & tempore, quo scriptæ sunt, tibi exhibendas esse putauimus: hic enim se habent:

a Concil. Rom. sub Martin. Sect. 2.

Domino beatissimo & honorabili sancto fratri Theodoro Papæ Victor.

XV. EPIST. VICTORIS EP. CARTHAG. AD THEODORVM PAP.

Vestræ beatissimæ fraternitatis apud Deum acceptabilis operæ & conuersatio gloriosa pene mundo toto sunt manifesta. Predicationibus igitur apostolicis & doctrinis tum vera fides cultura vniuersa repleta sit terra, per diuinorum tamen eruditionem eloquiorum, vestra instruente admonitione exhortatoria, superædificatur Orthodoxa Christi Ecclesia, Apostolica institutione fundata, & à fidelibus Patribus firmissime roborata. Ad quam omnes beatissimi Apostolipari honoru & potestatis consortio præditi, populorum agmina conuertentes, pie & sancte de tenebris ad lumen, de lapsu ad veram fidem, de morte ad vitam homines diuina predestinationis gratia præscitos salutaribus præceptis ac monitis perduxerunt. Quorum sanctorum Apostolorum vestra fraternitas honoranda sequens plenius merita, & perfectius implens exempla; Ecclesiam Dei morum probitate & actuum sanctitate condecorat, & sacræ, vel Christianis moribus vigeri, quæ fieri Deo placita præcepit, studiis Pontificalibus indesinenter operatur & perficit, eorum legis diuinæ mandata: Quia non legis audiores iusti sunt apud Deum, sicut narrat Apostolus b, sed factores legis iustificabuntur. In qua lege diuina vestra sanctitas & veneranda sinceritas (sicut scriptum est c) meditatur die ac nocte. Quæ meditatio non lectione per figuram litterarum tantum consistit, sed exhibente in vobis Christi gratia, in vestra cognoscitur conscientia immobiliter insita, nullatenus de vestro corde recedente lege Christi Dei Domini sacrosancta, sicut in Psalmis dicit Propheta d: Oris mei meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium, lex Dei eius in corde ipsius, non atramento, sed Spiritu Dei viui vestra in arcana conscripta, neque in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus, sicut beatissimi Apostoli Pauli ad Corinthios missa nos docet epistola e:

b Rom. 2. c Psalm. 1. d Psalm. 36. e 2. Cor. 3.

Quibus præmissis, significamus Deo placite fraternitati vestræ, die decima septima Calendarum Augustarum, Indictione quarta, nostram humilitatem, diuina gratia suo (vt precor) munere preueniente, & vestris sanctis ac Deo dignis precibus, in sancta Carthaginensis ciuitatis Ecclesia Pontificalis honoris assumpsisse consecrationem & stolam. In quo dignitatis fastigio à Deo omnipotente regamur, & ab Altissimo à malis actibus liberati, sacerdotale nos nomen tantum, sed Christi Domini Dei nostri protegente auxilio, & meritum habeamus, vestræ sanctæ Deo acceptabilibus nos commendantes ratiembus posimus: quatenus & vestris deprecationibus pro nobis ad Deum effusis muneris, & eruditionibus bonis instructis, digni efficiamur cum omni nostro populo Christiano commisso illæsi protegi velamento diuino. Ad salutationem ergo vestræ sanctæ & honorandæ fraternitatis, vna nostra Mellosum humilem vestrum fratrem, nostrum Episcopum, & Redemptum diaconum, vel Cresciturum Notarium sanctæ nostræ Ecclesiæ, vestros famulos destinauimus, quos postulamus celeritas nobis à vestra beatitudine persoluí, quo possint ad proprias Ecclesia ante hyemem, Deo propitio, remeare.

XVI.

Præ omnibus autem fateor, in ipso nostræ promotionis exordio cor nostrum non leuiter vulneratum fuisse, vt probetur ibi præceptum excoptarem, dicens f: Quis dabit capiti meo aquam, ac oculis meis fontem lachrymarum, & flebo plorabo die ac nocte? Ecce enim Ecclesiæ Dei non leuiter perturbantur, Christianorum voces ac gemitus Episcoporum non supportamus, querentium & clamantium nouitates & concinnationum figmenta à Paulo nerabili consacerdote nostro (vt dicitur) contra fidem veritatem approbata debere repelli.

f Ierem. 9.

XVII.

Nos autem temperamentum causis inuellentes, excedere putauimus priorum beatissimorum consacerdotum nostrorum hac iustissimos querelas æquanimiter supportare, & ad auditu rauricos fraternitatis vestræ hoc ipsum perueniri cura debuisse. Nequiunt enim, quædam vice epigrammatum, chartarum volumina in sacris ædibus apud regiam ciuitatem nuper esse suscepta religioni Catholicæ & ipsi vera fidei, ac Patrum traditionibus omnino contraria. Quis enim vecors sacrilega voce audeat proferre in Domino nostro Iesu Christo aut vnam tantummodo voluntatem, aut vnam operationem existere, dum manifestissima Patrum definitionibus legendus clareat, in Domino nostro Iesu Christo duas naturas, & earum duas voluntates, duasque operationes vel proprietates naturales modis omnibus inesse? Quapossimus multiplicibus Patrum documentis nostra paternitas intentionem firmare, nisi vestram sanctissimam fraternitatem in omnibus corda ea retinere, firmissime teneamus. Vt autem vestra Sedis Apostolicæ decreta per omnia conformemur, literas beatissimi predecessoris vestri Apostolicæ memoriæ definitionem infra pertinentes, quæ continet g: Agit enim vtraque natura cum alterius communione, quod proprium est. hæc sancti Leonis sunt verba. Pergit vero Victor.

g Leo ep. 93.

XVIII.

Nos itaque Patrum in omnibus decreta sequentes, in Christo Domino nostro duas naturas, earumque duas voluntates, duas eius operationes firmissime prædicamus, Deum verum, atque hominem verum, absque delictis humanis veraciter confitentes, repudiantes cuncta rum hæresum subsannationes, vanitates, & fatuitates mendaces. Vestrum est itaque, frater sanctissime, cautela discretione solicite contrarijs Catholicæ fidei obviare, vt pernitiosa nouitas dicti, quod Patrum veneranda auctoritas annullauit, nequaquam

ne nouimus fieri. Nos enim humiles corde, quæ vera sunt, admonere Dominum, sapientes, vnus vinculo charitatis vobiscum sumus coniuncti, veram fidem ac religionem Catholicam in omnibus fortiter defendentes. Studiosius itaque à Catholicis, improbis probe resistere, immemorem esse, ne torpore desidiæ oppressa, culpa tacitumitatis tenaciter obnoxij, & quasi fauorem imprudentes iudicemur, illam aduersus Catholicæ fidei propulsare negligimus. A beato namque Petro Apostolico vestræ sanctitatis prædecessore dictum est. Negligere quippe, cum possis deturbare peruersos, nihil est aliud, quam fouere: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifestos fauore fouet occultare.

Iuget, Doctor sanctissime, venenosa serpentum sive simplicitate abstinia, manifesta est dolosa hæreticorum fallacia. Quod est enim naturarum in Christo Domino nostro proprietates auferre, vel earundem naturarum confusionem inducere: quod Catholica Ecclesia, id est, statuta quam maxime Patrum sanctæ Chalcedonensis Concilij extat contrarium, ex quo amplius & fundamentum fidei perfectio inhabitate consistit. Possemus vero etiam eidem fratri & coepiscopo nostro Paulo beatissimæ regiæ ciuitatis antistiti similia nostris scriptis dirigere, nisi malorum cognoscentes falsis loquentibus dictum fuisse, nostram quasi Africanam prouinciam posse aliqua (quæ in vero non consistunt) mala perferre. Sed & hoc nostra postulationis subiungimus, vt ea, quæ epistolarum à coepiscopis nostris sanctis Concilij nostri ad beatissimum Paulum Patriarcham scripta sunt, per vestra beatitudinis latores eidem fratri nostro Paulo dirigere iubeatis. huiusque epistola Victoris ad Theodorum Romanum Pontificem.

IX. Quod vero postremo loco habet de Episcopis Africanis in suspitionem seditionis quorumdam relatione adductis apud Imperatorem; cuius rei gratia haud liberum fuisse legationem mittere Constantinopolim; plane significat motus illos Gregorianos, de quibus diximus hoc anno (vt habent Annales Græcorum) cœptos in Africa, rebellante Gregorio Præside aduersus Imperatorem. Ingestum plane fuerat auribus Constantis Imperatoris, Africanos Episcopos cum Gregorio coniurare, obidque eidem infensi penitus redditi fuerat. Sed de Gregoriana rebellione plurimus sequenti anno dicendum.

Quod iusum ad ipsius Victoris epistolam spectat, commendata ea repetitur præconio Martini Papæ successoris Theodori in Lateranensi Concilio verbis istis: *Per Theodorum epistolam suam dudum nobis rediuiuum Victor venerabilis Carthaginensis Episcopus tam feruentissimum zelum nostri habuerat, quamque Deo amabilem humilitatem rationabiliter certus est offendisse. Et zelum quidem per hoc, quod introductam nouitatem minus accusare nostra Apostolica Sedis dignoscitur, & contrarias inscriptis & acclamationes pene omnium Christianorum, nec non gemitus reuerendissimorum Episcoporum, quos inter (sicut ille scripsit) portas haberorum propter fictiones & commenta, quæ aduersus veram confirmauit fidem Paulus Episcopus Constantinopolitanus: Humilitatem autem competenter, mirisque prouidentem abrogatum eundem Paulum habere, sed consacerdotem nostrum, & charissimum fratrem nostrum Petrum cognoscat, vtpote quo nullus solus & pro animarum vtilitas est, atque accipere metum à Regis timore Christo Deo claues regni eorum ad aperiendum recte vocationis in eumdem Dominum nostrum, & claudendum infidelium hæresis, nimirum cuius sit communionem Catholicamus, qui foris stant, aperiendo Ecclesiam impune, vel declarando hæreticos, claudere.* Plura alia addit in commendationem eius epistolæ, sed ista satis prouidebuntur.

Quid autem, his Synodalibus à diuersis Conciliis Africanis acceptis litteris, & à Victore Carthaginensi Episcopo aliis additis, egerit Theodorus Romanus Pontifex, videamus: Certum ipse in vnam eamdemque sententiam vniuersam Africanam Ecclesiam conuenire, omnesque patrem in Paulum Constantinopolitanum Episcopum conclamare: quod ab ipsis expetitum fuit, minime denegandum esse putauit, mittensque soliciet Apocrisiarios Constantinopolim, quibus dedit & ipse acerrimas ad eumdem Paulum litteras: quod enim frustra eum antea monuisset, neque blandis admonitionibus ille acquieuisset, aculeatas modo ad eundem litteras scripsit, quibus post admonitionem plurimam & exhortationem plenam rectæ fidei præscribens formam, subiecit anathema aduersus omnes, qui ab ea, quam Catholica teneret Ecclesia, sententia discreparent.

Fuere plane istiusmodi litteræ Theodori grauissimæ, quas optassemus ad verbum hic tibi describere: verum non extant illæ, neque de nominibus eorum, qui missi sunt, aliqua est memoria: sedita factum à Theodoro Pontifice, litteræ à Paulo ad ipsum redditæ docent, quas hic tibi subiiciendas esse operæ pretium duximus. Videbis, lector, & miraberis, quæ toleat esse hæreticorum ad sua excusanda scelera, & operiendos errores fraudulenta melleque delinita blanda loquutio, quæ possit etiam bene cautos & prudentes ducere in errorem: vt non mirum sit, si plebecula rudis ab iisdem interdum captiua in hæreses abrupta ducatur. Recitata habentur dicta Pauli epistola ad Theodorum in eadem Synodo Romana sub Martino Pontifice in secretario quarto, ex qua eam hic tibi describimus: sic enim se habet translatione scabrosa ob scrupulositatem interpretis ex verbis verba reddentis, & Græci hominis Latinis litteris leuiter tincti.

XXII. MELLITA SED VENENOSA SCRIPTA HÆRETICORVM.

XXIII. *Sanctissimo ac beatissimo fratri & consacerdoti domino Theodoro Paulus indignus Episcopus in Domino salutem.*

Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum: spirituali dico habitaculo & concordiæ, quæ in Deo est, & vnitate fidei, huius delectabilis secundum veritatem inhabitaculi: quæ videlicet in Sion magis decorabatur atque sacerdotalem indutentibus dignitatem, sicut vnguentum super caput principalem intellectum irrigans, & vsque ad ipsam extremam scientiam dedicens. In hoc enim habitaculo benedictionem & aeternam vitam promisit Dominus. Huius igitur prophetica vaticinationis meritum amplectentes, præsentes fraternas syllabas exposuimus, nostra propter charitatem minime quærentes, aut quæsituri. Nec enim detrahentibus bonum est detrahere, aut palo fodiendo vulgarem fabulam excutere palum. Absit. Non sunt nostra hæc. Auertat Dominus. Non sunt electi habitus nostri ita vincere, sed in patientia longanimitate, & spiritu humilitate. Quia sicut minime per duritiam, vt prophetice dicamus, purgatur nigella, ita nec pacis saporatus fructus intelligentiæ per asperitatem exprimitur. Propter hoc enim & verborum supportantium colaphos, vt vel paulatim valeamus eum imitari, qui propter nos se humiliare dignatus est, vt extremæ illius vltionis per hanc plagam verbera declinemus.

XXIV. d 2. Cor. 16. BLANDILOQUENTIA HÆRETICORVM ADMIRANDA.

Audiamus igitur & consentiamus Ecclesiæ oranti, quæque linguam spiritus clara voce exclamat, dicens d: Omnes à vobis in charitate fiant. Ergo siue quarimus, siue tantummodo audimus, & tantummodo audiamus, charitas intercedat, ars aliqua existens ad compositionem concordiæ boni & communionem. Oportet enim de Deo quærentibus nobis, sparto rectitudine mentis nostræ denuntiantes templum pacifice inhabitare in eo propter Dominum, qui per Prophetam loquutus est. Quærens quære, & apud me habita. Speculum enim dedit Deus populo suo: & oportet eos, qui à Deo sunt deputati, sacerdotium adepisci, ita in humilitate gressum mentis ad inuicem tendere, vt in nullius adiscentur his, qui ad nos efficiunt, quam (quod dicere piget) per nostrum discordiam semitam pedum eorum conturere. Ad concordiam inclinemus nos ipsos, & vnum ad charitatem sapiamus: humilitatem veneremur, per quam apprehensi solet altitudo spiritus.

Si enim ex verbo amplius vsque huc tacitumitatem delerimus, hoc quidem bene habere arbitrati sumus, ne scripta vestris vicissim reciprocata respondentibus, tumoris fomitem excitemus, & pusillanimitate diiudicemur ab eo, qui omnia ad charitatem dirigere promulgauit: Orauimus vero & tunc, ostium e circumstantia labiis nostris impone, & verbum tacitum concipere potius, quam vocale, & tamen hoc mihi donum est à Domino, & e sattus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. Sed quia tempus g est loquendi, & tempus tacendi: aperto verbum, & claudo ostium per taciturnitatem, competenter exoramus: h Domine labia mea aperies, vt respondeam i exprobrationibus

e Psal. 140. f Psal. 37. g Eccles. 3. h Psal. 50. i Psal. 118.

nubi verle mus. Licet enim taceamus, non semper tacebimus, adaperiente nobis Deo claues verbi.

XXV. Igitur directis in præsenti à beatitudine fraternitatis vestræ Apocrisariis (qui post multas factas inter nos de Ecclesiastica requisitione dissonantes sermocinationes, in finem ad hoc peruenerunt, admonentes nos atque adhortantes interpretari vnius CHRISTI veri Dei nostri voluntatis intellectum, atque huiusmodi interpretationem destinari vestræ sacratissimæ venerationi) nos acceptam habentes bonæ conscientiæ præductorum venerabilium virorum admonitionem, cognoscentes autem & quæ principatus Apostolorum summitas docet a, paratos esse ad satisfactionem omni poscenti nos verbum de spe, quæ in nobis est, secundum Dei timorem mansuetudinem ad bonam scientiam temperantes, super tali tantummodo requisitione mentem nostram per has syllabas exponimus, superfluam excitationem & altercationem verborum propter satietatem, & præsentis temporis incongruitatem declinantes ac præcauentes, nihil nostrum intelligentes, aut proferentes, vel dicentes, sed quæ audiuimus & cognouimus à sanctis & vniuersalibus magnis Conciliis, & patres nostri narrauerunt nobis, quoniam via veritatis intellectus est sapientum, sicut prouerbiorum annunciatori Salomoni, atque veritati bene placere dignoscitur. Sed quia tempus iam transiit nos promissionis, & ad aperiendam requisitionem prouocat, ingressum rectæ nostræ fidei formam scripturæ imaginibus enarrare & sicuti timidis aliquibus coloribus, paternis testimoniis certius declarantes, quæ à nobis dicuntur.

a 1. Per. 3.

ARROGAT SIBI HÆRETICVS TRADITIONES ET SACRA CONCILIA.

XXVI. Norigitur, id est, iurisdictio Ecclesiæ nostræ & Synodus, confitemur vnum consubstantialitatis & auctoris vitæ Trinitatis Filium ac Verbum siue initio Genitoris Dominum IESVM CHRISTVM verum Deum nostrum ex Spiritu sancto & immaculata Dei Genitrice semper Virgine Maria incomperibiliter incarnatum, perfectum esse eundem Deitate & perfectum humanitate vnam personam, vnam substantiam compositam in duabus, & post vnitatem predicantes naturis, differentiam vtrarumque naturarum cognoscentes secundum earum proprietatem: nec enim earum per partem diuisionem, aut in alterutram mutationem, aut commixtionem, siue confusionem penitus intelligimus, aut suscipimus: absit: sed in vno CHRISTO, saluata vtraque natura diuinitatis & humanitatis, & in essentia proprio termino secundum substantiam inenarrabilis summæ vnitatis conuenientia conseruatis & permanentibus. Mansit enim Verbum, quod erat, & factum erat, quod non erat. Propterea & omnem congruam diuinitati & humanitatis operationem ab vno eodemque procedentem incarnato Dei verbo diuinus, & in vnum eundemque reduc. Ideoque & diuisio non introducitur, & inconfusio saluatur.

XXVII. HÆRETICVS IN HÆRETICOS DECLAMAT.

Respuimus plebis impiorum hæreticorum, sileant cum Nestorio, Diodoro & Theodoro Seuero & Eutyche, Apollinares extrabiles, ex alterutra dissonantia consonantes sibi ad impietatem, aliis confusionem, aliis diuisionem male inducentibus, & bene à veritatis regulis denudati. Vnum autem & eundem Dei Verbi incarnati miracula predicamus, & passiones cognoscimus, quas secundum carnem propter nos sponte sustinuit. Ideoque & Deus dicitur pati, & Filius hominis à cælo descendisse, propter summam & indissipabilem secundum substantiam duarum naturarum vnitatem. Vnde & vnam voluntatem Domini nostri IESV CHRISTI intelligimus, necontrarietatem aut differentiam voluntatum vni eidemque persone Domini nostri IESV CHRISTI applicemus, aut ipsum se expugnantem dogmatizemus, aut duos volentes introducamus: non enim ad conglomerationem omnino aut confusionem duarum naturarum quæ in eo cernuntur vnam voluntatis, hanc producentes vocem, aut ad intercemptionem alterius tantum alteram esse predicantes, sed hoc per huiusmodi significantes vocem, quoniam caro eius rationabiliter & intellectualiter animata, ex ipsa summa vnitate inenarrabiliter omnibus diuinis ditata, vnientis eam sibi secundum substantiam diuini Verbi diuinam habebat indiscretam voluntatem, quæ ab ipso semper ducebatur ac mouebatur, vtpote in nullo tempore eadem diuise & ex proprio impetu contrarie nutus vnitæ secundum substantiam Dei Verbi naturalem eius faciens motionem, sed quando & qualem & quantam ipse Deus Verbum volebat, ne (quod absit) in blasphemia deuideremur, quod vtique cauendum, & terribile dicendum. Va huiusmodi prauitati, vt per necessitatem naturæ violentiam sustinentem introducamus eius humanitatem, & commanentem Petro digno eius increpationi, si vtique per similem recusationem ex verborum significatione passioni eius communicat.

Sic & Euangelicam intelligamus lectionem, vbi dicit: Non vt XXVI. factam voluntatem meam, sed eius, qui misit me. Sed & in recusatione passionis non diuersam in vnum eundemque Christum & resultantem introducentes voluntatem, magis autem transitiue & non positiue huiusmodi suscipiamus vocem. Non enim quasi existens, hoc Verbum dictum est, sed ac si non esset: sicuti, Neque concubitum meum, neque iniquitas mea: vt pertinens in dogmatibus Theologus Gregorius, sed & omnes doctores, quæcumque huiusmodi verba memorarunt, ex affectione & relatione nostra tradita sibi hanc susceperunt, sicut & magnus Ecclesiæ Lucifer Athanasius edocuit nos, nostram ostendens pronam in hanc vitam naturam sine passione volentem à præsenti vita diffugere, & vnum animatam intellectualiter carnis Verbi impromptam existentem ad totius mundi salutiferam passionem, aut discordantem Patri, & inhabitanti Verbo. Sed & huius intellectus accretionem copulatorem & interpretem suscipiamus, id est, bis acutum propheten spiritalem Cyrillum in sacerdotibus secundum zelotem Phinees, qui validissime linguæ ictu percussit oportune mentitum, confusionem, dissonis intellectum, & verbum prauitatis, in quarto de Anathematibus capitulo, dictis aduersum contradictionis dudum capitulorum factas à Theodorico, atque probatis à sancta & vniuersali Chalcedonensi & Quinta Synodo, luculentius Euangelicam proferens atque adaperiens vocem. Sed & omnes putatis doctores & prædicatores huiusmodi vnius voluntatis mente deiectos. Vidit hominem confarcinatorem mendaciorum, quam perficta fronte agens non erubescat tantum astruere mendacium, & Patres à sua stare parte mentitique, si aliquando vnam dixere voluntatem, id respecta vnius partis volentis, non ex naturarum confusa proprietate intellexerunt. Sed malus contextor iungit mendacium mendacio alia sibi mendacii, ista subiiciens:

Quorum, doctorum scilicet, *si opus est, requisitione prudenter & competenter relegimus testimonia, quibus consentientes & consonantes facti sunt pie memorie Sergius & Honorius, qui quidem noua, alter autem antiqua Roma sanctos sacrosque eisdem decorantes.* ita quidem, sicut & Pyrrhus eiusdem sedis Episcopus (vt diximus) in disputatione cum Maximo, id sibi subdole de Honorio vendicabat. Sed his ex responsione Maximi superius recitata sit satisfactum, ne eadem repetere ad singulos passus fastidiose cogamur. Pergit vero iam peroraturus vaferrimus haereticus. *Igitur de hujusmodi nos habemus, sic intelligimus, sic prædicamus. In his Orthodoxiæ manifestatio, in his Ecclesiæ lens, in his salutis nostræ spes: hæc est spiritus germen nutriferum, hæc Patrum salutaris spes, hic est rationabilium omnium vtilitas veritatis paradisus. Hæc meditari, in his esse, per hæc illuminari, & illuminare oramus: quoniam & hoc facientes & nos saluamur, & audientes prædicabimus. Ad superiorem vocationem nostrum est studium, vbi pacis compositione bis, qui in studio pietatis bene inoffenso, vnica gloriæ tributur corona. Deo manifestatis omnia, omnibus omnia, & comprobat. Non iurgialiter stamus, nec ad contentionem respicimus, non fauorem munchi complectimur, sed in Verbo Dei proposite huiusmodi requisitionis solutionem fieri dignoscimur, confidentes, quoniam nec Dominus [illegible] est alterutrum nostrum vnitatis & dilectionem conseruare in gloria eius benignissime manifestatio. Omnem cum vestra beatitudine in CHRISTO existentem fraternitatem tantum, quam maximum scimus, multum saluamus.* Et subscripto. *Incolumis in Domino orate pro nobis, sanctissime & beatissime Pater.* Huiusmodi Pauli Constantinopolitani Episcopi epistola, in qua nihil præterea, qui accurate considerat, quam circulatorem pro antidoto venenum distrahentem intelliget. His autem acceptis à Paulo litteris, quibus eius adulatio pietatem rebellis animus magis est declaratus, ab eodem Theodoro Romano Pontifice ob eam causam ipse est condemnatus. Testatur id quidem Anastasius Bibliothecarius. Sed de his inferius.

Hoc anno in Hispania celebratum est Concilium Toletanum septimum dictum, anno videlicet Chindasuindi Regis quinto, Era sexcentesima octogesima quarta, cui præfuisse legitur Orientius Episcopus Emeritensis, cæteris senior: subscripti repertuntur Episcopi sive cæteris

sentes, siue per vicarios numero triginta nouem, statutisque sunt canones quinque, quos tu consulas. Quæ autem in eo habetur appendix de inuentione librorum sancti Gregorii, suo loco ponenda erit.

IESV CHRISTI ANNVS 647.

THEODORI PAP. Annus 6. CONSTANTIS IMP. Annus 6.

I. CENTESIMVS quadragesimus septimus Redemptionis agitur annus, Indictione quinta, qui & sextus Constantis Imperatoris numeratur, quo inuadunt Africam Sarracēni, eandemque tributariam reddunt, bello quippe ciuili agitata erat prouincia illa, cum occupasset eam Gregorius (vt dictum est) qui ibi gesserat Prætoriam præfecturam. De his nihil præterea, quam quæ habet Theophanes hoc anno verbis istis: *Anno sexto Imperij Constantis factus est in terra ventus vehemens, qui multa grandia euulsit, arboresque ingentes radicitus extirpauit, atque multos columnarum deposuit monachorum.* Stylitæ hi dicebantur, qui in columnarum vertice sibi habitaculum constituebant. *Eodem item anno Sarracēni hostiliter Africam aduerunt, & conflictu agitato aduersus tyrannum Gregorium, hunc in fugam vertunt, & eos, qui cum ipso erant, interimunt, & hanc ab Africa pellunt, atque tributis in Africa ordinatis & pactis, reuersi sunt.* Hæc de Africa subiugata à Sarracenis hoc anno Theophanes. Sed innisamus iam res Francorum.

II. Eodem anno, quo absoluitur Dagoberti Regis Francorum decimus sextus, idem Rex decimanona Ianuarij mortuus cum ea Ecclesiæ munificentia ex eius testamento superius est demonstrata. *Eius corpus* (inquit Aimoinus a) *conditum aromatibus sepultum est in Ecclesia sancti Dionysij dextro latere sepulchri illius martyris. Domique* (vt supra scriptum est) *cum ornatum ire illius memoriam faciorumque eius pulcritudinem esset, templum eius condidit, vniuersis, quæ in Gallia tunc temporis erant, excellentius, nullumque impensis sumptu, marmoreum illud columnis, similique vestimentorum pulchritudine, immenso adficandi sumptu & exquisito fabricandi iuuere: nec minor illi in aliis quoque ornatibus intentio. Nam & stratu auro textu & pallis holoseriis totum interiorem circuitum templi, ambitum, ordinem psallentium, vti apud sanctum Martinum Turonis, nec non apud sanctum Mauritium Agaunis, & apud sanctum Germanum Parisijs agebatur, inolescentium: præda vero tam innumera fratribus in eodem loco Deo famulantibus, siue matriculariis Ecclesiæ contulit, vt deuotio animi eius pluribus admirabilis esset.* hæc de S. Dionysij Ecclesia, vbi Dagobertus sepeliri delegit.

Quod vero ad salutem eius animæ pertinet: quæ acciderunt ab oculis hominum separata, Deus sanctis suis prouisum voluit nota fieri. Iusta namque diuini iudicij lance est demonstrata librata sententia, vt qui se antea for inoribus moribus admodum inquinasset, in eodem penitus, quod ad pœnam spectat, expiatis, licet pluribus bonis operibus postea abundasset, purgatorij post obitum pœna (ad breue licet tempus) aduersatis septimis, quibus fuerat antea obsecutus, tradidis se cruciandus: sed purgatus, & sanctis, quos coluit, in auxilium venientibus, meruit vna cum ipsis ad æreiam beatitudinem peruenire. Rem gestam memoratu dignam fideliter acceptam, & apud eumdem auctorem conscriptam, hic describere dignum putauimus: sic enim ait:

Eodem tempore, quo terminum Dagobertus fortitus est vitæ, quidam illustris Ansoaldus nomine, Defensor Palatensis Ecclesiæ, partes peragrabat Siculas. Qui dum cuncta reuerenter naualis, appulit ad quamdam breuem insulam præsentia & meritis sanctissimi solitarij, qui dicebatur Ioannes, videndum. A quo dum de salute animæ cum eo sermocinaretur, interrogatus, vtrum Regem Dagobertum cognouisset, illeque se eum optime nosse respondisset: rursum à sene rogatus, mores vitamque Regis exposuit. Cui senex: Cum, ait, multa vigiliarum ac ieiuniorum, simulque senectutis fatigatione depressus paulatim membra sopori dedissem, adstitit mihi quidam venerandæ decoris canitie, monens, vt propere surgerem, & pro Dagoberti Regis anima, quæ eadem è corpore exierat hora, Dominum exorarem clementiam. Quod cum facere maturato curassem, apparuerunt subito haud procul in pelago deformes truculenta facie dæmones, ventilum Regem Dagobertum per spatia maris agitantes, insuficisque insuper verberibus ad Vulcania loca trahentes. IOANNI EREMITÆ DE ANIMA DAGOBERTI.

Qui distentus cruciatibus, inter agitationes & verbera, quorumdam sanctorum audiebatur postulare suffragia. Cum repente, aperto cælo, inter fulmina insiluit cum fragore tuentia visi sunt descendisse viri decore intentes mirabili. Requirere cœpi ab eis, qui essent. Qui dixerunt, se illos esse, quos Dagobertus ad suum vocarat auxilium, Dionysium videlicet ac Mauritium martyres, nec non Martinum confessorem. His arreptam dæmonibus animam secum ad æthera leuauerunt, canentes hunc Psalmum: Beatus quem elegisti & assumpsisti, Domine, habitabit in atriis tuis. Hæc vir ille venerabilis Ioannes Ansoaldo retulit se vidisse. Qui in Gallias reuersus, famulo Audoeno narrauit (fuit hic à secretis Regi, & postea sanctitate conspicuus Episcopus Rothomagensis) quæ ea charta conscripta chartula posteris reliquit in ordinem historiæ legenda. Ex qua re datur intelligi nullo modo à sanctis ornatum, contemni quem ad eorum memorias sanctis conferunt viri. TUMULORUM ORNATUS DEO GRATUS.

Quamquam enim quorumdam calumniatorum, & conchæ detestare execrantium hæc vox sit: Nil (aiunt) Deo vel sanctis eius prosunt aurum siue argentum ligno affixum, seu parietibus dependentia pallia: non tamen sine causa vltione puniti sunt diuina Balthasar vasa de templo Domini rapta in turpes connertens vsus, vel Heliodorus ærarium Dei diripere conatus, & Antiochus, quia Hierosolymitana vrbis templum Altissimo consecratum expoliauit, postmodum sæteus vermibus expirauit. opprima sane scitaq; argumentatio: si enim Deus vt sacrilegos ingenti supplicio affecit Ecclesiarum ornamentorum expilatores, ergo maximis præmijs augebit religiosos viros eorumdem largitores. Ad postremum autem hæc auctor: *Dagobertus vero eo specialius sanctos sibi auxiliari poscebat, quorum basilicas plus cæteris se opibus ditasse meminerat.* hæcille.

Cui, si hoc tempore vixisset, quantum fuisset altius declamandum aduersus perfidos Nouatores, qui nullam post obitum pœnam purgatoriam animarum admittunt, sanctorumque suffragia negant, nec precibus iuuari animas defunctorum impie docent? quorum insania vel vna saltem hac historia omni fide testata relicta, & à sanctis acceptata, refelli ac confutari penitus potuisset: ex qua etiam illorum de purgatorijs pœnis sententia prorsus infirmatur, qua asserunt nullam tribui facultatem dæmonibus post obitum animas cruciandi, cum tum hoc facto, tum aliis pluribus, vel à Beda, vel ab aliis enarratis eadem opinio confutetur. Fuit autem tantæ fidei eiusmodi à Ioanne narrata, ab Ansoaldo in Gallias lata, à sancto autem Audoeno primum scriptis mandata historia, vt Ludouicus Imperator in epistola ad Hildeminum Abbatem monasterij sancti Dionysij, eius, vt ei haud dubiæ voluerit meminisse: dum enim ipsum sanctum Dionysium præconiis tollit, hæc inter alia habet: *Prædecessores autem nostri gloriam huius eximij & amici Dei Dionysij non minuere voluerunt: qui, dum eius sacras exuuias in terris ob amorem & honorem Domini nostri IESV CHRISTI opibus, quibus poterant, honorauerunt, per eius preces dignissimam honoris prærogatiuam potiri & in terrenis & in cælestibus meruerunt. Vt videlicet vnus ex prisci Francorum Regibus Dagobertus, qui eumdem pretiosissimum Christi martyrem veneratus non mediocriter fuerat, & immortali est vita sublimatus, & per eius adiutorium (sicut diuina ac cælestis ostensio perhibet) à pœnis est liberatus,* hæc Ludouicus Augustus in dicta ad Hilduinum epistola, quæ habetur præfixa Areopagiticis ab eodem Hilduino conciptis. DE VERITATE NARRATÆ HISTORIÆ.

V.

Quod vero ad Audoenum pertinet, qui fuit Dagoberto Regi (vt dictum est) à secretis, antequam crearetur VI.

Rotho-

Rothomagensis Episcopus: extitit illi fidelissimus monitor, & bonorum omnium conciliator: cuius ad eum admonitionum habetur indiculus in ipsius Audoeni vitæ Actis, quem tu consulas, vt videas, de quibus à fidelibus monitoribus admonendi sunt Principes, ne delirent. Defuncto autem Dagoberto, duo filii ipsius, Sigebertus & Clodoueus, successerunt in regnum, qui à patre hæredes fuerant instituti, de quibus suis locis inferius dicendum erit.

SIGEBERT. ET CLODOVEVS REGNANT.

IESV CHRISTI ANNVS 648.

THEODORI PAP. CONSTANTIS IMP.

Annus 7. Annus 7.

I. DE TEMPORE PROMULGATI TYPI.

ANNVS sequitur Redemptoris sexcentesimus quadragesimus octauus, Indictione sexta, quo à Constante Imperatore, impellente Paulo Constantinopolitano Episcopo, editum est deinde edictum, quod Typum vocarunt, iusta illa causa pretenta, vt omnes Christiani orbis Ecclesiæ simul in vna eamdemq; sententiam vnirentur, paxque firma in Ecclesia esset, nimirum vt silentium de excitata controuersia indiceretur tam iis, qui vnam, quam iis, qui duas in Christo voluntates asserebant. Porro cum idem missus est Romam Typus, tantum abest, vt reciperetur, vt etiam Paulus eius auctor, nec non Pyrrhus vna cum ipso patiter, collecta Synodo damnarentur. Hæc summatim de his, quæ hoc anno esse gesta reperiuntur. De quibus primum omnium, quod ad rationem temporis spectat, certa est de ea assertio in Actis publicis sancti Maximi martyris, in quibus ista leguntur: *Dicentibus illis: Non communicas Sedi Constantinopolitæ? respondet Maximus: Non communico. Dicunt: Quamobrem? Et respondit: Quia sanctas quatuor Synodos eiecerunt per nomen Alexandrie facta capitula, & per Ecthesin, id est, expositionem à Sergio in hac vrbe factam, & per Typum deinceps sexta Indictione expositum: & quod ea, quæ per Ecthesin dogmatice fuerant, per Typum repudiarunt, ac seipsos toties destruxerunt. Qui ergo à se damnati sunt & à Romano, & ab ea Synodo, quæ postea facta est sexta Indictione depositi ac sacerdotio nudati, quomodo mysteriorum consciunt, &c.* hæc de tempore. quod vero ad rem gestam pertinet, eadem sic se habuit:

II. ARTES PAVLI EP. CONSTANTINOP.

Paulus Constantinopolitanus Episcopus, cum vidisset ex literis tam à Romano Pontifice, tum etiam à Concilio Africanis scriptis vniuersam Occidentalem Ecclesiam aduersus se concitatam, dolum excogitauit: persuasit enim Imperatori Constanti, edictum proponere, quo significaretur tacendum esse de ea altercatione, quæ verebatur de vna siue duabus voluntatibus, itemque affixa maioris Ecclesiæ ianuæ scripta, quibus manifeste hæresis laudaretur, auferri præciperet, eaque agens calliditate, vt quoquo modo, vel silentio saltem damnari videretur de duabus voluntatibus expressa sententia. Hanc quidem mentem & artem fuisse subdoli hominis, Acta Concilij Lateranensis sub Martino Papa declarant, vbi Patres de Paulo ista loquuti sunt. His etiam necessitate quadam annuisse Imperatorem, quod videret omnes Africanos Episcopos eius esse sententiæ eo tempore, quo aduersus Imperium rebellasset Gregorius, qui eam prouinciam administrabat, vtum nimirum necesse esse ipsos mitigare potius, quam aperta defectione hæreses amplius concitare, quorum gratia, & vt hæresis sic prius prodita in valuis Ecclesiæ, ad tempus fileret, amoto scripto illius dolose præcipit. hæc ibi: sed de consilio & calliditate Pauli hæc rursum habent Patres a iidem, qui supra:

a Conc. Re. sub Martin. Secret. 4.

III.

Veruntamen (sicut de eo, nempe Paulo, suggestiones & accusationes pronunciant (& incipiens acriter nomitatem defendere studuit, & perficiens dolose Typum fieri persuasit. Scilicidium namque assiduum concauat petram. Et paulo post: *Quoniam & ipsum Typum in euersione paternorum dogmatum fieri sine dubio persuasit: qui decliquentes Catholicæ Ecclesiæ paternas Synodalesque definitiones ac sermones, ad seculares Typos callide properauerunt, pariter quidem tam suauia occultantes persidiam, quamque alia inique irrogantes querelas, &c.* Exemplacantem promulgati ab Imperatore Typi habetur recitatum à Theodoro Notario in Secretario quarto dicti Lateranensis Concilii sub Martino, sed rudi translatione in Latinum facta redditum in aliquibus locis subobscurum, quod sic se habet.

Consuetudinem habentes de omnibus curam agere, & interdere, qua respiciunt ad vtilitatem Christianissime nostre Reipublice, & præcipue qua feruntur ad immunitatem nostram fidem, per quam nobis omnia prospera fieri credimus, cognouimus in multa perturbatione esse nostrum Orthodoxum populum, vtpote dicentibus quibusdam vnam voluntatem in dispensatione magni Dei & Saluatoris nostri IESV CHRISTI, vt eundem ipsum operari diuina & humana: alijs autem dogmatizentibus duas voluntates & duas operationes in eadem dispensatione incarnati Verbi, & illis quidem in satisfactionem propter vnam personam esse Dominum nostrum Iesum Christum in duabus naturis inconfuse & indiuise volentem & operantem diuina & humana: alijs autem propter conuenientes naturas indiuise in ipsa vna persona, & vt saluetur & maneat earum differentia secundum naturas, eumdem ipsum vnum Christum naturaliter operari diuina & humana: & ex hoc in multam dispersionem & contentionem nostram Christianissimam Reipublicam peruenire, & discordantes inuicem non conuenirent, & ex hoc scandalum multos eam laedi oportere. experiebatur quidē Imperator, quantum sibi asseret detrimenti in Africa Orthodoxum populum à se ea de causa auersum penitus eo tempore inueniri. sed pergit:

Igitur arbitrati summum, ab omnipotente Deo inspirati, sicut talem accensam discordiæ flammam extingere, & non amplius ea vlterius humanas animas depasci. Quapropter sanciimus, nobis subiectos, qui consistunt in Orthodoxa & immaculata nostra Christianorum fide, qui sunt Catholica & Apostolica Ecclesia, non habere licentiam inuicem à proprijs de vna voluntate, aut vna operatione, aut duarum voluntatum, aut duarum operationum qualemcumque proferre altercationem, ac contentionem, aut rixam. Hæc autem sancimus, vbi aliud intercipientes penitus de piissimis dogmatibus, quæ à sanctis probabilibus Patribus de dispensatione incarnati Dei Verbi dogmatizata sunt, sed vlterius contentionem, qua gratia propria quæstionis orta est, cessare præcipientes, & tantummodo his sequi, & sufficienter habere diuinas Scripturas & traditiones sanctorum quinque vniuersalium Conciliorum, & simplicius sine quæstione sanctorum probabilium Patrum, vt verbis, quorum dogmata regula & lege sancte Dei Catholica & Apostolica Ecclesia conflantur, nihil eis addentes prorsum, neque minuentes, aut per aliam intentionem eos interpretantes, sed penitus habitum vbique custodiri, sicuti antequam precederet quorumlibet probabilium quæstionum, quasi nulla de eis exorta contutio. Nobilis omnibus, qui vsque ad præsens vnam voluntatem & vnam operationem, aut duas voluntates, & duas operationes dogmatizauit, sub qualemcumque querelam finium gratia, aut accusationem facito, nisi tantummodo qui ex sanctis quinque vniuersalibus Conciliis & cæteris Orthodoxis probabilibus Patribus eiecti sunt hæretici cum impijs eorum dogmatibus, atque scripti, & (vt compendiose dicamus) quod sancta Catholica & Apostolica Ecclesia susceperit, sed abiecit.

Ad perfectam autem vnitatem sanctarum Dei Ecclesiarum, & communem concordiam, & vt nulla occasio relinquatur eis, qui sine fide volunt contendere, & chartas, quæ postea fuerunt in narthica sanctissima magna Ecclesia huius à Deo conseruande regiæ nostræ vrbis, quæ continuit predictas quæstiones, insimulari. Qui autem ea præsumpserint prædicari, primum quidem subiacant iudicio terribili omnipotentis Dei, deinde autem etiam qualemcumque regalem indignationem incurrant: per quem, siquidem Episcopi aut clerici sunt, seu sacerdotij, seu inferioris modis omnibus excidant: siue autem monachi, seu seculares, & alieni sint de suis locis: siue autem dignitatem, aut cingulum, aut militiam habeant, nudentur eis, & alteri sint priuati, seu prudent nobiles consistunt, seu rursum subsantiarum proscriptionem patiantur: sin autem ignobiles consistunt, non solum in corpore verberentur, sed exilio perpetuo castigentur: vt omnes timore Dei coerciti, & comminata eis diuina supplicia reuerentes, immobilem & sine turba pacem sanctarum Dei Ecclesiarum custodiant. hucusque Imperatoris Typus suasione Pauli plenus

duo episcopi promulgatus, qui, licet foris appareat æquus & pacis conciliator, quid tamen de eo sentiendum dicta Lateranensis Synodus sub Martino, hic ex eius Actis opportune aperiendum est. sic enim se habent a:

Sancta Synodus dixit: Relectum Typos bonum quidem intentum habere dispositor, dissonantem autem virtuti intentus continet. Etenim est namque proclivabile, & omnibus tumultuosa Deum deprecabile, cubitare dissensiones & altercationes pro causa fidei: sed non est vtile & bonum, cum malo destruere bonum, ideoque, cum hæreticis Orthodoxorum Patrum verba & dogmata: quantum hoc pertinet exserit, non enim unigat in merito contuentibus sanctum, * *nullo videlicet patiente denegare cum impetrate hæretica venerabile verbum fidei. Simile namque est, & inhonestum malum amplectis, & cum eodem bonum indiscrete proijcere: quoniam vtrumque iustitiæ permixit traditionem. Vnde & nequam Abrahamum hoc habitans, Domino approximauit, ait: Num perdes iustum cum impio, & erit iustus, sicut impius? Nullo modo tu facies secundum hoc verbum, vt occidas iustum cum impio, & erit iustus sicut impius: Non est hoc tuum, qui iudicas omnem terram, non facies iudicium hoc. Nam si quidem per approbationem scripturæ, hoc est, paternæ doctrinæ, reprehensibile pariter aut laudabile vtrumque ostenderat, bene vtique fuisset Typus expositus, propter vtrumque approbatam per spiritales sermones: reprehensorum, aut per spiritales patres virisque taciturnitatem desinens, aut e contrario pro eorum laudabilitate vtrumque professionem. Si autem nihil horum penitus demonstrauit, sed taciturnitate operatur prohibere vnam aut duas ducere in Christo Deo operationes & relamare, sufficit nobis Patriarchæ voce serenissimum Principem alloqui, &c.* multa enim alia contra Typum asserentes idem Patres in Synodo confidentes, ipsum anathemate damnauerunt.

Sed hic fortasse quis obiiciat, vel saltem ex Actis Synodi huius redarguendum esse Honorium Roman. Pontificem, quod de vtraque sententia tacendum esse suis epistolis visus sit præcepisse, atque vtrique parti omnino indixisse silentium: vt plane idem videatur iudicandum de Honorii epistolis, atque de Typo Constantis Imperatoris. Sed in his maximopere refert (quod & superius plurimis dictum est) vt temporum ratio habeatur: nam sanctæ piæque dici potest iussum ab Honorio de vtroque tunc eo tempore, quo incipetet eiusmodi controuersia alicubi ventilari: haud enim de omnibus quæstionibus, quæ curiositate disputantium oriuntur, necesse est ab Ecclesia definitionem promulgari, cum plurima adhuc videamus indecisa relinqui, & moneamur ab Apostolo sapere ad sobrietatem, hoc est, quæ sunt ab Ecclesia definita sectari. Satis namque ad sobrietatem sapere erat, de duabus in Christo naturis asserere, quæ à sacrosancto Concilio Chalcedonensi fuerant definita. Vbi vero inditum de curiosa disputatione silentium ab aduersariis violatum est, immo & per publicas assertiones publice affixas in Ecclesiæ portis hæresis palam est promulgata, & Conciliorum sententiis stabilita, haud aliquis locus potuit esse silentio, sed damnandus error omnimodis, & recta sententia promulganda: secus autem esset, cum nulla certa firmaretur assertione anceps adhuc disputatio videretur, prout Honorii temporibus fuisse demonstrauimus: at non sic Martini tempore, quo non profiteri, quod sciretur omnino esse Catholicum, nec æstimare, quod certo constaret hæreticum esse, haud absque offensa Catholicæ pietatis (vt iidem Patres definierunt) fieri potuisse certissimum est.

Adde insuper de promulgato Typo fallaciam, quæ sub verborum inuolucro ab hæreticis erat inclusa: resecat eam sanctus Martinus Papa in dicto Romano Concilio, vbi in quinto Secretario in Synodali epistola hæc habet: *Per impiissimum Typum, qui ex maligna institutione illorum fallax est contra immaculatam nostram Christianorum fidem a serenissimo Principe, desinentes in eodem Typo, nec vnam, nec duas volantates aut operationes, hoc est, neque dicimus, neque humanam voluntatem & operationem in ipso Saluatore nostro quemquam omnino confiteri. Hæc autem prædicauerant, vt non solum in humana eius natura, sed etiam in vtraque omnino cum sine voluntate & operatione, hoc est, absque natura & essentia esse denuncient, quatenus cum perfidis hæreticis & Orthodoxos Patres abiciant.* Manichæorum enim mera erat assertio, quam longissime fuisse à sensu Honorii Papæ, quis dubitat, quæ vix credi poterat fuisse hæreticis insita?

Sed quid post hæc accidit? Vbi Romam ad Theodorum Papam scriptæ anno superiori litteræ Pauli Constantinopolitani Episcopi hæretici perlatæ essent: cum Theodorus ipse desperatam eius curationem perideret, Synodum induxit in præsentem annum: vbi collectis Episcopis (nescitur eorum numerus) cognitisque iis, quæ aduersus eam attulissent & declamassent Episcopi Africani, visis pariter, quæ ad eius emendationem ipsemet sanctus Theodorus Pontifex, mittens ad eum Apocrisarios, conscripsisset: haud amplius visus est impius tolerandus, sed ex sacris præceptisque canonibus iudicandus. Quamobrem damnata in Concilio hæresi Monotheliarum, eiusdem sectatores pari sententia esse mulctandos censura Apostolica pertulit: sicque in eumdem Paulum lata est sancta Synodo damnationis sententia, qua anathemate ferretur, & à Sede æque deponeretur. Hæc Romæ hoc anno facta esse de Paulo Anastasius Bibliothecarius (vt dictum est) in Theodoro testatur his ipsis verbis:

Sanctissimus Papa Theodorus scripsit Paulo Patriarchæ regia ciuitatis, tam rogans, quam regulariter increpans, nec non per Apocrisarios (vt dictum est) per hoc maxime destinatos præcentialiter admonens & contestans, quatenus proprium emendaret commentum, atque ad Orthodoxam fidem Catholicæ Ecclesiæ remearet. Et neque legantes, neque increpantes potuerunt eum à suo conamine quoquo modo reuocare, propter quod ipse ab Apostolica Sede ipse depositionis vltione percussus est. hæc Anastasius. Quod autem ad Apocrisarios Constantinopolim missos pertinet: constat quidem eiusdem testificatione Anastasii, eo munere functum esse Martinum, qui successit eidem Theodoro Romanus Pontifex. ita sane Anastasius in Martino.

Quod vero ad damnatos Romæ in Synodo Episcopos spectat: non Paulus Patriarcha tantum ea est affectus sententia, sed & qui infeliciter in errorem pristinum post recantatam palinodiam relapsus est Pyrrhus eiusdem Ecclesiæ Patriarcha æque damnatus. Sed quæ præcesserunt Pyrrhi damnationem, dicamus. Cum enim Constantinopoli auditum esset, Pyrrhum ipsum Romæ obtulisse Theodoro Pontifici libellum pœnitentiæ, ab eoque susceptum, misit Imperator successorem Platoni Exarcho Olympium hæreticum audacissimum, qui, vbi Rauennam se contulit, omne adhibuit studium, vt perficeret, quod sciret esse gratum Imperatori, vt eumdem Pyrrhum in errorem pristinum reuocaret. Id vt implere posset, Rauennam ab vrbe trahere hominem laborauit: quod vbi fuit ex animi sententia consequutus, qua pollebat auctoritate, aggressus ipsum, nunquam destitit, quousque effecerit desertorem fidei, & adsectæ præuaricatorem Catholicæ confessionis, adigens eum, vt publice detestaretur, quod nuper in Africa primum cœpisset, Romæ autem confummasset. Ita accidit miserO, vt hominis illi, qui Hierosolymis discedens, Hiericho incidit in latrones, à quibus spoliatus est, vulneribusque confossus: at non ita ille seminuus relictus, sed penitus iacuit interfectus.

De Pyrrhi lapsu post pœnitentiam ex Theophane testantur Annales Græci, tradit & Anastasius in Theodoro, sed & Maximus ipse in eadem nuper citata epistola ad monachos Siculos: cum enim se excusat de Pyrrho laudato, hæc habet ad finem: *Si quis vero ab eo, quod mihi propositum fuit, aberrans illam meam laudationem agre ferat, consilium & prouidentiæ rationem minime approbans: dimittat it, & abiciat (vt ei videtur) ipsam laudationem, quæ me nobis quidem deinceps placebit, sed potius molesta & difficilis, postequam plane euersus est ille: confirmata vero, & rata habete, quæ recte illi à nobis tradita sunt, quæ sunt præcipua & approbata, & quæ*

X. SYNODVS ROMÆ, IN QUA PAVLVS DAMNATVR.

XI. LAPSVS PYRRHI.

XII.

practicæ illustrium Patrum confessione demonstrata. Habetis, Patres sancti, quomodo vos omni dubitatione per meam defensionem liberaverim.

XIII. THEODORUS PAPA EXCOMMUNICAT PYRRHUM

Vbi autem hæc de perditissimo Pyrrho perlata sunt Romam, Theodorus Pontifex (vt dictum est) connocata rursum Ecclesia, nefandum scelus aperuit, & Apostolica auctoritate vnà cum auctore in Synodo condemnauit. Tradit id Anastasius, vbi ait: *Postea rursus more canis ad proprium impietatis vomitum Pyrrhus repedauit: quem sanctissimus Theodorus Papa, connocans vniuersos sacerdotes & clerum in Ecclesia beati Petri Apostolorum principis condemnauit sub vinculo anathematis iuxta meredem & retributionem propriæ transgressionis, canonicam pœnam siue depositionem decernens. Qui quidem Pyrrhus reuersus est in partem Orientis*, vbi in gratiam Imperatoris receptus, post obitum Pauli, in mercedem impietatis pactam Constantinopolitanam resumpsit sedem, qua quidem veluti protecta esca hamo infelix est captus.

XIV. Sed & Martinus Papa in Lateranensi Synodo, ipsa prima Actione de Pyrrhi causa agens, totam historiam à principio breuiter verbis istis complexus, hæc ait: *Pyrrhus demo pluribus Episcopis terrore & Mandamentis dolose ab eo deceptis, huiusmodi impietatem actis & subscriptionibus propriis eorum, qui ab eo decepti, siue vim passi sunt, confirmare studuit, extollens aduersus scientiam Dei immaculatam professionem suam. Propter quod antea confusus, quia vituperabile est omne malum, vti damnabile, festinauit pro hoc ipso huc aduenire, emendare proprium commissum, & libellum obtulit cum sua subscriptione Apostolicæ nostræ Sedi, condemnans in eodem libello omnia, quæ à se vel à decessoribus suis scripta vel acta sunt aduersus immaculatam fidem nostram. His itaque ab eo peractis, postea rursus more canis ad proprium impietatis vomitum repedauit, instans mercedem ac retributionem propriæ transgressionis canonicam pœnam siue depositionem decerpens.* hæc Martinus Papa. Quod ad damnationis sententiam spectat, his iungamus Græcorum Annales, qui aliquid amplius, quam Anastasius, habent his verbis[a]:

[a] Theo. an. 20. Heracl. Imp.

XV. *Pyrrhus cum Roma discessisset, & Rauennam peruenisset, vt canis ad vomitum suum reuersus est. Quo Papa Theodorus comperto, plenitudine congregata Ecclesiæ, ad sepulchrum verticis Apostolorum accessit, & diuino calice expostulato, ex viuifico sanguine in atramentum stillauit, & ita propria manu depositionem Pyrrhi excommunicatæ fecit.* hãc excommunicationem Pyrrhi tunc per Theodorum Papam Romæ factam Annales habent. Sed de sanguine Christi ex calice destillato in atramentum in signum maledictionis & damnationis æternæ, in tribus facis Ecclesiæ Romanę haud alijus huiusmodi de his repetitur esse præceptæ lex, vel factum ipsum aliquo alio, quod sciamus, declaratum exemplo. Verum desiunt ista in Anastasio.

XVI. At quid post hæc Constantinopoli? Vbi Ilica aditum est Romæ à Theodoro Pontifice Typum ab Imperatore missum non tantum non receptum, sed conuocata Synodo, fuisse damnatum, insuper Paulum Constantinopolitanum Episcopum pari sententia affectum vix credit potest, quanta tum ipse Imperator ob contemptam maiestatem, tum Patriarcha & alii eiusdem hæ esis defensores, fuerint indignatione commoti: quam etiam magis auxit facta condemnatio Pyrri, quem magno labore reuocauerant in errorem. Horum gratia, in eos, qui proximi essent, primum omnium persequutio commota est, aduersus, inquam, ipsos Apocrisarios Apostolicæ Sedis iam antea ab eodem Theodoro Romano Pontifice (vt vidimus) Constantinopolim ad Paulum missos, quæ & propagata est etiam in alios Orthodoxos ibi manentes. Cum autem Anastasius ista ad Martini Papæ Theodori successionis referat tempora, ertotis arguitur ex eiusdem Martini Pontificis litteris inferius recitandis, quibus quidem non ista passius suos à se missos Apocrisarios testatur, sed seductos dolet. Sed quomodo ista acciderint, à nobis fidelius, quam à sanctissimo Papa Martino audietemus: ipse enim in Lateranensi Synodo, eius exordio concionatus ad Patres, referens, quæ impie ab hæreticis præsumpta essent, de nefario Paulo eiusmodi texit historiam:

Paulus autem prædecessores suos in his superare contendens, non XVII. *solum in scripto per propriam epistolam ad hanc directam nostram Sedem confirmauit, & ipse contra se superius memorata Ecthesios irrationabilem hæresem, sed etiam contradictionis scripto aduersus vetita sanctæ Dei Ecclesiæ dogmata audaciter præsumpsit paternis definitionibus contraire: propter quod vsta ab Apostolica Sede & ipse depositionis vltione percussus est. Insuper studuit ad cooperimentum propriæ erroris, & in hoc Sergium imitatus, quibusdam subreptionibus vti, & clementissimo Principi fauden Typum exponere, qui Catholicam dogma destruere: in quo Typo omnes omnino voces sanctorum Patrum cum ipsa sanctissimorum hæreticorum dictionibus eneruauit, nec vnam, nec duas volantium ad operationes in CHRISTO Deo nostro desinens consistere, ac per hoc siue voluntate penitus & operatione Christum denudando, id est, absque substantia & natura eum prædicare nuncupatur. Quod enim nullam virtutem habet (sicut beatæ memoriæ Dominus ait) nec est, nec quicquam est, nec aliqua est eius omnino substantia. Nec enim aliter natura cognoscitur esse secundum veram substantiam consistens, nisi per inhærentem sibi naturalem & substantialem virtutem, quæ videlicet & confirmare eam naturaliter assolet.*

Qua de re huiusmodi prauitatem sciam defendens, quod nequaquam nec à prioribus hæreticis præsumptum est, ipse dicere vel sumere studuit. Altare enim sanctæ nostræ sedis in domo Placidiæ XVIII. *sacratum (Placidiæ palatium erat Romani Pontificis, in quo Apocrisarii habitare solebant) in venerabili oratorio subuertentes diripuit: prohibens, ne adorandam & immaculatam eius substiam, id est, sacram celebrationem, Apocrisarij nostri eidem Deo offerre valeant, & vniuersa diuinæ communionis sacramenta compleant. Quos videlicet Apocrisarios, quia ex præceptione Apostolica auctoritatis commonuerunt eum, vt de tali hæretica inuentione desineret, nec non contestati vtis sunt, per sequentia nobis deserta in alia Orthodoxis viris & venerabilibus sacerdotibus insequutus est eos, quosdam eorum custodia retrudens, alios in exilio deportans, alios autem verberibus subiungens.* XIX.

Et quid me oportet multa differendo sermonem extendere, dum constent omnibus, quæ ab ipso publice, nec non decessoribus ipsius per tot tempora contra Orthodoxos viros atque Catholicam fidem perpetrata sunt. Quibus pene omnibus omnium mandatum contrabentibus atque solicitantibus, necessitate compulsi ex diuersis locis aduersus eos, seu accusationes ad Apostolicam nostram Sedem plurimi Orthodoxi destulisse monstrantur, & tam in scripto declaratæ & commutantes, quamque & communia posita possidentes, vt tam mali, tanteque euersionis per Apostolicam auctoritatem abiudicatæ commentum, quatenus minime totum corpus Catholicæ subsistentibilia eorum Ecthesios languor disrumpere valuit, &c. Atvera hæc eadem recitat Anastasius in Martino, quam sub quo acciderint: verum ista de Apocrisariis hoc anno Constantinopoli facta esse certissimum est: nam de Apocrisiario ab ipso Martino Pontifice missi longe aliter (vt dictum est) accidit, cum illi non restiterint impijs, sed ab iis dilecti præuaricati sint, vt suo loco dicetur. Quomodo autem aduersus Paulum vniuerso declarante Christiano orbe, oportuerit pleniorem Synodum Romæ cogere, dicemus anno sequenti.

Eodem hoc insuper anno, qui septimus Constantis Imperatoris numeratur, Sarracenorum Princeps insulam Cyprum inuasit, captamque Constantiam ciuitatem demolitus est. Ita sinistra omnia cessere infelicissimo Imperatori, dum bellum aduersus Catholicam fidem veluti iuramento sanctum indies magis augeret: ex quo factum est, vt ex eius impietate vires indies debilitatæ addecerentur.

IESV CHRISTI ANNVS 649.

MARTINI PAP. Annus 1. CONSTANTIS IMP. Annus 8.

SEXCENTESIMVS quadragesimus nonus annus Domini agitur, Indictione septima, eodemque octauus

octauus Imperatoris Constantis absoluitur, & nonus inchoatur: quo Theodorus Papa, vbi sedisset annos septem, menses quinque, dies viginti, pridie Idus Maii ex hac vita migrauit. De cuius rebus gestis, præter illa, quæ annis singulis recensita sunt, Anastasius ista habet: *Eodem tempore locata sunt corpora sanctorum martyrum Primi & Feliciani, qui erant in arenario sepulta via Numentana, & addicta sunt in vrbem Romanam: quæ recondita sunt in basilica beati Stephani protomartyris, vbi & dona obtulit, Gabatas tres, tabulam ex argento ante Confessionem, arcus argenteos duos. Fecitque Ecclesiam a solo beato Valentino via Flaminia iuxta pontem Miluium, atrium & ipse dedicauit, & multa dona obtulit. Fecitque oratorium beato Sebastiano intra Episcopium Lateranense, vbi & dona largitus est. Fecitque oratorium beato Euplo martyri foras portam beati Pauli Apostoli, quod etiam ornauit.* Sed quod inter antiquas inscriptiones reperimus eiusdem Theodori Papæ monimentum, sic accipe *a*:

Exquirens potas tectum decorare sacratum
Pastoris summi Theodori corda direxit,
Qui studio magno Sanctorum corpora cultu
Hinc deduxit, non patris neglecta reliquit. De eodem vero & post alia superius enarrata, Anastasius hæc subiecit: *Hic fecit ordinationem vnam per mensem Decembrem, creauit presbyteros regionarium, diaconos quatuor, Episcopos per diuersa loca numero quadraginta sex.* ac demum vacante sede, ponit mensem vnum, & dies sex decim.

II. Sicque dicendum erit, eum, qui in locum ipsius successit, creatum fuisse die prima mensis Iulii: fuit ille Martinus, patria Tudertinus, quæ est ciuitas in Tuscia. Qui vbi Patronum Apostolicum conscendit, Synodum indixit celebrandam hoc eodem anno ad tertium Nonas Octobris, inchoata iam Indictione octaua, & exordio anni noni Constantis Imperatoris: eo namque tempore dictam Synodum Lateranensem celebratam esse, eius Acta perfecisse docent, quibus eiusmodi principium præpositum legitur: *In nomine Domini Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, imperij domini Constantis * piissimi Augusti anno nono, sub mense Nouas Octobris, Indictione octaua.*

III. Causa autem eius cogendæ Synodi, non tam fuit, vt Sergius, Pyrrhus, & Paulus damnarentur, qui iam fuerant condemnati, quam vt recens credendi formula ab Imperatore suo edicto proposita, quam Typum nominant, omnino proscriberetur, atque anathemati subiiceretur. Etenim eo magis ad eumdem Typum condemnandum exarsit animus Martini Papæ, quod nuper, vt creatus est Pontifex, vbi ex prauo vsu illo & vsurpata tyrannice auctoritate Imperator eius electioni consensit, quasi pro quodam gratitudinis præmio ab eo exigere coactus esset sui subscriptionem edicti, litteris de his agens apud ipsum Martinum: qui execratus facinus, tantum abfuit, vt ipsi consentire voluerit Imperatori, vt potius in contrarium nisus, indixerit Synodum, in qua promulgatam perfidiam condemnaret. Hæc autem ita se habuisse Acta sancti Audoeni Episcopi Rothomagensis significant verbis istis *b*:

Cumque ea de re Paulo & cæteris infausti dogmatis asserto-
*ribus, cum auctoritate etiam Imperatoris Constantis * tertij*
genitoris, vt aliàs, beato Martino Pontifici Romano scripta direxisset, vt ipse huic sententiæ assentiret, & subscriberet: ipsorum nequitiæ suasionis summa cum execratione respuit, ita dicens:
Istum si totus orbis dogmata peregrina & à fide aliena complexus fuit, si nec minis cuiusquam, nec blandimentis, nec morte ipsa, abducitur a Euangelica & Apostolica vllo pacto posse auelli. Mox vt eos Rex Romanorum Legatos misisse, rogat, vt viros in fide probatos fundatos, verbo & sapientia prouidos quamprimum ad se mittat, vt cum illo & totius Italiæ Præsulibus, Domino auctore, aduersus tantæ prauitatis nouitia antidotum adhibere possit. Rex igitur cum tali regni sui sacerdotibus in vnum auditu, quid Legati tanti Pontificis afferant, exponit, iubetque, vt si omnia vera tales eligant, quos ad suscipiendum tanta rei negotium par esset fides & verbi sapientia idoneos norint. Tum illi vno animo beatum Audoenum cum sancto Eligio ei rei destinant, designant. Porro quod dum inter cessisse impedimentum, ne idem Romam proficisceretur, ibidem auctor docet, nec non ipse Audoenus c in vita, quam scripsit, sancti Eligii idem affirmat: verum id post Synodum Romæ celebratam à Martino Papa expetitum à Francorum Regibus ibidem traditur, vt dicemus inferius suo loco, cum agemus de epistola eiusdem Pontificis ad S. Amandum data.

c Anonym. in vit. S. Eligc. 33. apud Sur. die 1 Decemb.

V. Inter fuisse huic Romano Concilio Episcopos centum quinque, in eius Actis habetur, totidemque numerat Anastasius: à Theophane d autem ponuntur centum & decem, qui & tradit sanctum Maximum Abbatem, de quo superius, ad Synodum hanc cogendam induxisse Martinum Pontificem. hæc enim ex eo leguntur in Heraclio, vbi res Monothelitarum summatim recensetur: *Cum autem Maximus Romam peruenisset, Papamque Martinum ad æmulationem accendisset, Synodo centum decem Episcoporum collecta, Sergium, Pyrrhum, & Cyrum, & Paulum anathematizauerunt, &c.*

d Theoph. an. 19. Her. NVMERVS EPISCOPORVM ROM. CONCIL.

VI. Isdem consentientia Ie leguntur in rebus gestis eiusdem sancti Maximi q. An fidelissime scriptis: *Postquam autem euenit, vt Theodorus Præsul Romæ è vita migraret, vir (vt scimus) multis laboribus exercitus, & pietate clarus, Martinus religiosissimus in illius thro no institutur, multis & ipse charismatibus fulgens, præclaque vita illustris: cuius virtutem diuinus Maximus admirans, eo, cum plurimum frequentabat, atque vbi opus erat, de multis rem eo, quæ fieri oporteret, loquebatur. Itaque cum eo consilium capit, omnes, qui vbique essent, Episcopos congregare, magnamque Synodum celebrare, vt sub tot Deiferis viris sanctis firmiorem haberet ac certiorem confessionem, perversitas vero aduersariorum apertam & insigniorem repudiationem atque expulsionem. Hi ad centum & quinque conuenerunt. Cum his sanctissimus Maximus interesset, omnia cum ratione ac diuino Spiritu egerunt, omniaque Acta (vt par erat) in commentarios contulerunt, multa defensione recta doctrina data, cum suam quisque operam ac industriam studiose nauasset.* & reliqua de eadem hæresi atque hæreticis condemnatis. Quod autem (vt vidimus) Maximus & auctor fuisse & persuasor Martino huius cogendæ Synodi, eique interfuisse dicatur, in Actis tamen ipsius Synodi de Maximo mentio nulla sit: id inde accidit, quod etsi Abbates admitterentur ad Synodum, non tamen facultas eis erat, sicut Episcopis, dicendi sententiam, & subscribendi, sed consulendi.

MAXIMVS ABBAS INHAERET MARTINO AT INTEREST CONCILIO.

VII. Quod tursus ad hanc Synodum spectat, ob eius amplitudinem ac maiestatem ipse S. Martinus in epistola ad Amandum nominat eam Concilium generale. Extant quidem eius Acta integra tum Græce, tum Latine scripta, eo quod non tantum in archivio Apostolicæ sedis illa fuerint seruata, sed & plurima ex prototypo confecta sint exemplaria, quæ ab eodem Pontifice missa sunt in omnes prouincias Orientis & Occidentis. Id quidem testatur Anastasius in Martino, idemque ab eodem Pontifice asseri videtur in epistola ad Amandum, cum non synodalem tantum epistolam more maiorum ad eum misit, sed ipsa integra (vt ait) Synodalia Acta.

ACTA ILLIS A SERVATA.

VIII. Continet ipsa Synodus Secretaria, siue dixeris Consultationes, vel Sessiones, Actionesve quinque singulis diebus confectas: quorum primum Secretarium habeti contigit hoc anno (vt ex iisdem patet Actis) tertio Nonas Octobris, quod sic incipit: *Præsidente sancto ac beatissimo Martino Papa sancta Sedis Apostolicæ vrbis Romæ, propositis sacrosanctis & venerabilibus Euangeliis in Ecclesia Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ vocatur Constantiniana, residentibus etiam viris venerabilibus, pariterque cum eo audientibus Maximo sanctissimo Aquileiensi Episcopo, &c.* Quod autem neque Mediolanensis interfuisse legatur, neque alii Galliæ Cisalpinæ Episcopi, sane intelligere possumus vetitos illos à Rothari Longobardorum Rege Ariano tunc magnopere Italiam infestante, adeo vt transitus vbique difficilis esset. nam de eodem Rege habet ista Paulus diaconus *e*:

EXORDIVM SYNODI.

e Paul. diac. lib. 4. c. 47. non. edit. in ver. c. 16.

IX. *Igitur Rotharis Rex, Romanorum ciuitates ab vrbe Tuscia Lunense vsque Sas, quæ in littore maris sita sunt, vsque ad Vrancorum fines cepit. Oppidum quoque ciuitatem inter Tarusium & Forum Iulij positam pari modo expugnauit & diruit. Cum*

Ravennatibus & Romanis bellum gessit ad fluvium Æmilia; quod Scaltenna dicitur: in quo bello à parte Romanorum, reliquis tergadantibus, octo millia cecidere. hæc Paulus. Vnde opinor, eiusmodi bella impedimento fuisse, ne decreta à Rege Francorum legatio Gallicanorum Episcopotum Romam se conferret ad Martinum Pontificem.

X. PRIMA CONSVLTATIO.

Quod igitur ad primam attinet Synodi Actionem: eius exordio Primicerius Notariorum velut tuba ebucinans convocatos Christi milites, eos multa ex divina Scriptura veteloquus paravit ad bellum, atque inter alia divinæ Scripturæ verbis illud Ioelis a vitiarpans: *Canite, inquit, tuba in Sion, vulate in monte sancto meo, quia venit dies Domini. Clamate hoc, fiscitate bellatores, arma portantes cuncta sancti Spiritus in defensionem Catholicæ Ecclesiæ, & destructionem totius iniquitatis, &c.* Ita magna energia animis adversus hæreticos concitatis, ipse Martinus Pontifex diserram valde & tempori accommodatam habuit in sacro illo conventu oratione, qua deplorauit sacrosanctum divinæ Incarnationis mysterium Angelo & hominibus reverendum à sceleratis hæreticorum impietate dissoluti penitus & dissipari, auctoresque prodigiosorum Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum Constantinopolitanos Episcopos, profitentes operationes non nisi vnam in Christo voluntatem & operationem, in necessariam assumptionem adducere vnam partem esse in Christo naturam, ficti & pertinaci, licet ad palam dicere vereantur, detegique robustis sententiis, duas in Christo voluntates & operationes, sicut & duas naturas, necesse esse fateri; firmatis Catholicum dogma divinæ Scripturæ sententiis atque assertionibus SS. Patrum. Quæ autem hactenus adversus Catholicam fidem machinati essent nominati superius errores significaret Cyrus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus, exacte recenseus; nouissimeq; persecutionem à Paulo in Orientæ aduersus Apostolicæ sedis & suos Orthodoxos excitatam enarrans: quomodo provocatus querelis omnium Orthodoxorum vndique exclamantium, coactus ipse fuerit Synodum convocare, docens, finem dicendi fecit, illa peroratus & inculcans, hæc ait:

XI. MART. PAP. AD SYNODVM ORAT.

Ideoque in scripto, vel sine scripto Orthodoxorum preces minime despicimus. Apostolica namque regula præcedentes non desiderauit vltra diversis temporibus consultissime scribentes, & vere rogantes, quamquam quidam inepte increpantes, nec non per Apocrisiarios suos (vt dicunt ell) pro hoc maxime doctrinas presentialiter adnotantes & confirmarit, quatenus proprium emendarent mentis vitium, atque ad Orthodoxam fidem Catholicæ Ecclesiæ reuocarent; & neque rogantes, neque increpantes potuerunt eos à sua contumacia quoquo modo revocare, sed sicut dixit Dominus incorrecti vt: Cantauimus vobis tibia, & non saltastis: lamentauimus, & non planxistis: obduratum est cor eorum, sicut scriptum est, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt, ne quando videant oculis suis, & auribus audiant, & cor intelligant, & reuertantur & sanentur per susceptionem salutiferæ prædicationis. hæc ille studio prædecessorum; quæ autem ab illorum fine essent partes, ita pergit dicere:

b *Luc.* 7.

c *Esa.* 6. *Matth.* 9.

XII. CAVSA NECESSARIA VOCANDÆ SYNODI.

Vnde & ego tum propter iram, quæ eorum est, & propter animas, quæ per eorum sæuissimam deceptionem depereunt, nec non propter procellosum (sicut dictum est) ad apostolicam sedem super Petri cacumine in seruo delatas, pertimescens, quippe immanitatem iram super eos, qui iis quæ contra eum Deo faciunt, necessarium fore præscii, omnes vos, qui secundum gratiam eius sacerdotale officium geritis, imitare, & propter hanc quæsitorem in nomine Domini congregare in vnum: quatenus communiter omnes, ipso vobiscum Deo resistente & iudicante vos ipsos, sed & nostra omnia de prædictis vitiis, siue mentale in dogmatibus eorum exposita, tractare deberemus: & maxime præceptum habentes Apostolicum d, attendere nobismetipsis & gregi, in quo nos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Dei ecclesiam, quam acquisiuit per sanguinem proprium: sed & eternum æternaliter tendere bonos, attendere malos operarios, qui pereunt facientes & legentes, &c. His & aliis datus à Martino de causa cognenda Synodi peroratis, ad tractanda, quæ peragenda erant, diuinum est.

d *Act.* 20.

Cum autem sanctus Martinus ista diuisset, audita est legatio Mauri Episcopi Cæsenatis pro Archiepiscopo Ravennate, Mauro itidem nominato. Fuit ille quidem Maurus Cæsenas sanctitate celebris, cuius nomen in Album Sanctorum relatum: & ab Ecclesia Catholica, annuente sacra memoria cluescit. Lecta est itaque oblata ab eo epistola Mauri Episcopi Ravennatis, cuius est huiusmodi exordium: *Domino Sancto & merito beatissimo, toto orbe Apostolico & primo salis Pontifici Martino Papæ, Maurus famulus seruorum Dei Episcopus. Pridem nobis & singulariter, &c.* vbi excusans se primum, quod ob incursiones barbarorum præsens adesse non potuisset; deinde declarat, quam coluerit, Catholica fide, de missa à se legatione ad Synodum egit. Post hæc autem occasione professionis rectæ fidei Episcopi Ravennatis absentis, ipse Martinus Pontifex de duabus in Christo voluntatibus, & operationibus disputationem adhibuit disputationemq; qua ablolnea, audita suggestione Deusdedit Episcopi in Sardinia, finis impositus est primo Synodi Secretario.

Conuenerunt deinde iterum Patres eodem anno, & Indictione octaua, octauo Idus Octobris. Isitemque Episcopis confidentibus, præsidente Martino Pontifice, qualia esse soleant & debeant Apostolicæ Sedis iudicii, ista primum præfatus ostendit: *Beatus David ad Dominum dixit: Iustitia & iudicium preparatio sedis tuæ: Misericordia & veritas præibunt ante faciem tuam. Hæc igitur preparationem per veritatem gestorum ad gloriam eius & immutationem sacri solii sine properans opportune perfuere & sancta Synodus reliquum consistens venerabilium sacerdotum, vt ex hoc præsque in eum gloriretur in hoc, quod intelligat & cognoscat q Dominus, & iudicium & iustitiam in medio terræ: studuit competenter non antea per scripta eorum, qui accusati sunt, eandem Dei discutere, donec per querelantium instantiam referra huc, & addiscere valuerit, illud videlicet, quod per sapientiam suam placuit Salomoni, adimplens, quod dicit: Antequam interroges, non reprehendas. Intellige prius, & tunc increpa. Antequam audieris, nequaquam respondeas. Nempe, licet apertissima sit contrariorum reprehensio: verum tamen oportet & hæc, quæ clara sunt, alterum examinationem ordinem conservari ab his, qui secundum Deum seruare depatati sunt: quatenus sta cum oratione emendatis inuentamus, & confessorem Deum, qui dixit: Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Obtemperemus ergo secundum pie conspicuam omnibus nobis consequentiam eos, quorum interest sive de nostro venerabili cœtu, per distinctum Primicerium & Notarios querelantium demonstrationes coram omni venerantia secundum ordinem adunata.* hæc Martinus Papa.

His dictis oblatus est libellus à Stephano Dorensi Episcopo fungente vice Apostolicæ Sedis in Palæstina ad exturbandos invasores hæreticos, quo petitionem afferret de iis, quæ ab obitu sanctissimi Sophronii Hierosolymorum Episcopi in illarel ipsam diem facta essent: ex quo quidem libello plura superius, quæ pertinebant ad historicam veritatem, suis locis posuimus. Præterea addiderat finceræ fidei aduersus hæresim Monotheliarum confessionem, detestans in primis eius erroris auctores, propagatores, ac defensores. His auditis, & intercalata omnibus, oblatus est libellus Abbatum, & seniorum, & monachorum Græcorum, tam in vrbe consistentium, quam eorum, qui tunc in vrbem aduenerunt: quorum libello præpositus est titulus, quo ipsum Martinum Papam sacerdotem nominant sacerdotum, Patrem Patrum terq; beatissimum. Erant illorum aliqui ex Laura inuicta Sabæ in Palæstina, alii, quiex Africe monasterio Rustici aduenerant, petentes omnes vna simul damnari cum hæresi impios hæreticos, & abominabilem Typum nominis edium nomine Imperatoris.

Auditis in Synodo iis, qui præsentes accusatores aduenerant, iussa sunt ei ex archivio Apostolicæ Sedis sumpta eorum, qui prædecessori Theodoro Papæ adscripta eorum, quæ clamosi libellos obtendebant: eosdem hæreticos quæ clamosi libellos obtendebant: ac primum ipsius fuere literæ Sergii in Cyrum Epis-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

scopi, quæ nos superius suo loco, cum oblatæ sunt: Theodoro, posthuma. Quibus auditis & declaratis à Mauro Cæsenate Episcopo, iussæ sunt recitari litteræ Africanorum Episcoporum eodem argumento aduersus eosdem hæreticos ad Theodorum Papam scriptæ, quas æque suo loco superius recitauimus: lectæque pariter aliæ eorundem Episcoporum ad Constantem Imperatorem aduersus eosdem hæreticos datæ, itemque aliæ Concilii Rotacensi ad Theodorum item missæ, nec non aliæ ad Paulam datæ ab Episcopis Proconsularis prouinciæ Carthaginensis subscriptione sexaginta octo Episcoporum munitæ. Nouissime vero recitata fuit Epistola Victoris Carthaginensis Antistitis ad eumdem Theodorum Pontificem data: qua Maximi Aquileiensis Episcopi præconio commendata, secundæ Consultationi finis impositus est.

XVII. Conuenerunt tertio Patres ibidem loci decimo sexto Calend. Nouembr. eiusdem anni & Indictionis, eodem præsidente Martino Pontifice: qui, vbi de studio, vigilantia, & cura, quæ deceat eum, qui vniuersæ præest Ecclesiæ, in inuestigandis atque damnandis hæresibus, & de agendis, quæ virgeat diuina iussio, & de auxilio ad hæc implenda à Domino impendi solito, plura cunctis audientibus, differuisset: mox è scriniis Romanæ Ecclesiæ prodiuisse, quæ ab eiusmodi hæreticis aduersus Catholicam fidem scripta esse reperirentur. Primumq; omnium iussa est edicio scripeorum Theodori Episcopi Pharanitæ, obscuri quidem nominis viri, sed ex impietate optime noti: ex blasphemia enim solum sibi nomen aliquod comparauit his temporibus, cum ei ob ætatem & in hæresi sedulum studium reliqui deferre solerent: lectæque sunt ex eius scriptis ipsius de vnica Christi voluntate & operatione blasphemiæ. Iste enim princeps erroris huius est, vtpote quod ex eius scriptis, qui hæresim promulgarunt, omnes acceperint: ex quibus & cognita sunt eiusdem hæresis penetralia, ostensumque (quod successores eius præ pudore occultare conati sunt) ex quo fonte horrenda blasphemia flueret de vna tantum in Christo voluntate & operatione, quod, scilicet, iste allegaret, incorporaliter ex vtero processisse Dominum nostrum Iesum Christum. Ad hæc & alia impie dicta confutanda, 55. Patrum sententiæ in medium allatæ sunt.

XVIII. Post hæc autem confutata iussa sunt recitari nouem capitula Cyri quondam Alexandrini Episcopi, itemque Sergii Constantinopolitani Episcopi ad ipsum epistola cyprea: & quoniam Dionysii testimonio nitebatur Cyri vnius assertio in Christo voluntatis & operationis, iussa est afferri codex Dionysii, legique eius epistola ad Caium, in qua Deivirilem appellat Christi operationem. Interloquutus autem S. Martinus Papa, fraudem deregit hæreticorum textum Dionysii corumpentium: etenim cum ille dixisset nouam Deivirilem operationem, illi loco, nouam, vnam, dixerunt, atque demum, electa voce, Deivirilis, vnam in Christo operationem dumtaxat S. Dionysium asseruisse fuerunt. Iussa sunt etiam legi ab eodem Pontifice Themistii hæretici scripta de vna operatione ex Dionysii Deivirilis operationis male accepta sententia. Post hæc lecta, interloquutus idem Martinus Papa, plane ostendit Dionysium per Deivirilem operationem, non vnam significare voluisse, sed vnipersonæ duas, humanam scilicet & diuinam, idq; pluribus docuit: quod & per Sophronium Hierosolymitanum antea fuisse detectum, & in hæreticos obiectum, inde vero excussatum à Pyrrho, Deusdedit Episcopo Carthaginensi interloquutus ostendit.

Sed & illud obiter in his magnopere considerandum putamus. Cum Themistius, Sergius, Cyrus, & reliqui testati ad probandam vnam operationem & voluntatem in Christo vsi fuerint scriptis Dionysii, ex quibus adeo putarint confirmari assertum errorem: quid est, quod nunquam ab aliquo aduersariorum vel leuiter obiectum sit, Dionysii ea non esse scripta, vel dubitatum fuerit, nam Dionysii ea essent. Quibus apparet, à malo fine Orthodoxis siue hæreticis ne minimum quidem dubitatum, num vere ea Dionysii antiqui Theologi essent scripta genuina, vereque germana, necalterius, quam Areopagitæ, eiusdemque Episcopi Athenien sis: tali enim inscriptus nomine, nempe Dionysii Episcopi Athenien sis cognomento Areopagitæ (vt Acta declarant a) codex editus ac lectus in eadem Synodo reperitur. Vt iure miroti debeas perfrictam frontem recentiorum hæreticorum pro arbitrio cuncta maiorum siue scripta, siue traditiones negantium. Certe quidem non est facta ista de Dionysii scriptis ab vno vel alio priuatim, vel in angulo furtim edito, sed à pluribus publiceque in plena Synodo ac patenti iudicio, cunctaque quam exactissime examinata, quæ ex Dionysii scriptis allata sunt & cognita testimonia. At de Dionysii scriptorum veritate suo loco superius pluribus disputatum est: hæc enim obiter dicta sunto.

a *Conc. Later. sub Martino, Act. 3. & 5.*

His igitur visis, iussa est edi Ecthesis Sergii Constantinopolitani Episcopi, nomine Heraclii Imperatoris edita & promulgata, eique ad Cyrum scriptæ de eius confirmatione litteræ, nec non redditæ ad Sergium litteræ Cyri Ecthesin illam confirmantis. Quibus peractis, reliqua in sequentem Consultationem placuit prorogari. XX.

Decimo quarto Calendas Nouembris, Indictione octaua, rursum in solitum consessum remeantibus Patribus, sanctissimus Pontifex Martinus ex more prælocutus plura in detestationem recitatæ Ecthesis, & eorum, qui eam confirmare laborarunt, Sergii, Cyri & Pyrrhi, pro concione dixit. Annuit omnibus sancta Synodus, adiecitque de Paulo: qui Typum edendum proposuit, iudicium peragi, & causam iudicari. Iussæ itaque sunt recitari litteræ ipsius Pauli ad Theodorum Romanum Pontificem, ex quibus eius refractarius animus cognitus fuit. CONSVLTATIO QVARTA.

His adiecta est lectio Typi illius nomine Constantis Imperatoris editi, idemque examinatus à sancta Synodo, compertus subdolus, inconstans, mendax atque in omnibus impios, est damnatus. Quibus euulsis pratis germinibus, iubet sanctissimus Pontifex vetera in medium afferri de fide Catholica decreta Patrum: primumque omnium recitatum est Nicænum Symbolum, deinde Constantinopolitanum, postea vero quæ pro defensione Catholicæ fidei edita sunt in Concilio Ephesino duodecim capita, siue anathematismi: addita his est definitio fidei Catholicæ facta in Chalcedonensi Concilio, & quatuordecim capita in Quinta Synodo. Quibus lectis, nomine totius Synodi locutus est Maximus Aquileiensis Episcopus, plutaque in commendationem eorundem Conciliorum dixit, atque in detestationem hæreticæ prauitatis plurima inculcauit, in damnationemque eorum, qui eundem defendissent errorem, in sequentem vero Consultationem re ecit ea, quæ à sanctis Patribus pro Catholica veritate essent scripta in eiusdem condemnationem erroris. XXI. TYPVS DAMNATVS.

Demum vero eodem hoc anno conuenere Patres pridie Calend. Nouembris. Cum præsidens sanctæ Synodo Martinus Romanus Pontifex præloquutus, hortatus est omnes Patres aduersus hæreticos strenue decertare, eosdemque sanctorum sententiis veluti iaculis confodere, eaque de causa afferri iussit sanctorum Patrum volumina, ex quibus velut è pharetra sagittas, quibus ferirent hostes, acciperent. Recitatisque eorundem sanctorum Patrum sententiis, isdemque à sancta Synodo collaudatis, iussa sunt legi veterum hæreticorum scripta, quibus conscientiones fuisse recentiores hæretici conincerentur, pariterque mendaces arguerentur, dum vt deciperent simpliciores, se Patres sequi, & sacra Concilia tueri inentiti essent, ostenderentur que pariter idem adulterati esse eorundem sanctorum Patrum dicta. CONSVLTATIO QVINTA ET VLT.

His igitur à sancta Synodo exacte cognitis atque discussis, & vera de Verbi incarnatione doctrina firmata, ad eam spectantes, & ad confutandas aduersariorum assertiones viginti sanciti sunt canones, quibus singulis ad finem apposita est condemnatio eorum, qui secus sentirent. Eos igitur necessario hic describendos existimanti- XXII. SANCTI CANONES VIGINTI.

mus, vtpote qui positi sunt termini, quos transgrediens quisque impiorum foret appellandus haereticus, cum fixos transgrediatur terminos antiquorum Patrum: sic enim se habent:

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & veraciter Patrem, & Filium & Spiritum sanctum, Trinitatem in vnitate, & vnitatem in Trinitate, hoc est, vnum Deum in tribus subsistentiis consubstantialibus, & aequalis gloriae, vnam eamdemque trium Deitatem, naturam, substantiam, virtutem, potentiam, regnum, imperium, voluntatem, operationem inconditam, sine initio, incomprehensibilem, immutabilem, creatricem omnium, & protectricem: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem ipsum vnum sanctae, & consubstantialis & venerandae Trinitatis Deum Verbum e caelo descendisse, & incarnatum ex Spiritu sancto & Maria semper Virgine, & hominem factum, crucifixum carne, propter nos sponte passum, sepultumque, & resurrexisse tertia die, & ascendisse in caelos, atque sedentem in dextera Patris, & venturum iterum cum gloria Paterna, cum assumpta ab eo atque animata intelligibiliter carne eius, iudicare vivos & mortuos: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem Dei genitricem sanctam, semperq; Virginem & immaculatam Mariam, vtpote ipsum Deum Verbum specialiter & veraciter, qui a Deo Patre ante omnia secula natus est, in vltimis seculorum absque semine concepisse ex Spiritu sancto, & incorruptibiliter eam genuisse, eadem indissolubili permanente & post partum eiusdem virginitate: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem ipsius & vnius Domini nostri Dei Iesu Christi duas naturitates, tam ante secula ex Deo patre incorporaliter & inseparabiliter, quamque de sancta Virgine semper Dei genetrice Maria corporaliter in vltimis seculorum, atque vnum eumdemque Dominum nostrum & Deum Iesum Christum consubstantialem Deo & Patri secundum Deitatem, & consubstantialem homini & matri secundum humanitatem, atque eundem passibilem carne, & impassibilem Deitate, circumscriptum corpore, increatum scripturis Deitate, eundem inconclusum & conclusum, terrenum & caelestem, visibilem & invisibilem*, capabilem & incapabilem, vt toto hominem coelaque & Deo totus homo reformaretur, qui sub peccata ceciderat: condemnatus sit.*

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem vnam naturam Dei Verbi incarnatam, per hoc, quod incarnata dicitur nostra substantia persolle in Christo Deo & indistincte, absque tantummodo peccato, significata: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem ex duabus & in duabus naturis substantialiter vnitis, inconfuse & indiuise, vnum eumdemque esse Dominum & Deum Iesum Christum: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem substantialem differentiam naturarum inconfuse & indiuise in eo salutatam: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem naturarum substantialem vnitionem indiuise & inconfuse in eo cognitam: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem naturales proprietates Deitatis eius & humanitatis indistincte in eo & sine denominatione salutatas: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem duas vnius eiusdemque Christi Dei nostri voluntates coherenter vnitas, diuinam & humanam, ex hoc, quod per vtramque eius naturam voluntarius naturaliter idem consistit nostra salus: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem duas vnius eiusdemque Christi Dei nostri operationes coherenter vnitas, diuinam & humanam, id est, quod per vtramque eius naturam operator naturaliter idem existit nostra salus: condemnatus sit.

Si quis secundum scelerosos haereticos vnam Christi Dei nostri voluntatem confitetur, & vnam operationem in perceptionem sanctorum Patrum confitetur, & abnegationem eiusdem Saluatoris nostri dispensationis: condemnatus sit.*

Si quis secundum scelerosos haereticos in Christo Deo vnitas substantialiter salutas, & assertio Patribus nostris pie praedicatas duabus voluntatibus, & duabus operationibus, diuina & humana, contra doctrinam Patrum, vnam voluntatem, atque vnam operationem confitetur, condemnatus sit.

Si quis secundum scelerosos haereticos cum vna voluntate & vna operatione, quae ab haereticis impie confingitur, & duas voluntates, partesque & operationes, hoc est, diuinam & humanam, quae in ipso Christo Deo in vnitate salutantur, & a sanctis Patribus orthodoxe in ipso praedicantur, denegat & respuit: condemnatus sit.

Si quis secundum scelerosos haereticos Deivirilem operationem (quod Graeci dicunt θεανδρικὴν) vnam operationem insinuate suscipit, non autem duplicem esse confitetur, secundum sanctos Patres, hoc est, diuinam & humanam, aut ipsum Deivirile, ita posita est, nouam vocabuli doctorem vnius esse denominationem, sed non vtriusque mirifice & gloriosa virtutem demonstrationis: condemnatus sit.

Si quis secundum scelerosos haereticos in perceptione salutis in Christo Deo essentialiter in vnitione & a sanctis Patribus praedicatu duabus voluntatibus, & duabus operationibus, hoc est, diuina & humana, dissensiones & diuisiones insinuate nostrae dissensionis eius inuexit, & propterea Euangelicas & Apostolicas de eodem Saluatore voces non vni eidemque personae & operationi tribuit eidem ipsi Domino & Deo nostro Iesu Christo, secundum S. Cyrillum, vt ostendatur Deum esse & hominem eidem naturaliter: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem omnia, quae tradita sunt & praedicata a sancta Catholica & Apostolica Dei Ecclesia, perindeque a sanctis Patribus & venerandis vniuersalibus quinque Conciliis, vsque ad vnum apices verbo & mente: condemnatus sit.

*Si quis secundum sanctos Patres consonanter nobis pariterque fide non receperit, & anathematizat animo & ore minus, quae suscepit & anathematizat diuinissimos haereticos cum omnibus impiis eorum conscriptis vsque ad vnum apicem sancta Dei ac catholica Catholica & Apostolica (hoc est, sancta & vniuersalis) quinque Synodi, & consonanter omnes probatae Ecclesiae Patres, id est, Sabellium, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Polemonem, Eutychem, Dioscorum, vanitatem Aphtartorum, Severum, Theodosium, Callithum, Themistium, Paulum Samosatenum, Dodorum, Theodorum, Nestorium, Theodorum Persam, Origenem, Didymum, Euagrium, & omnes deos omnes reliquos haereticos, qua a Catholica Ecclesia repulsi atque abrasi sunt, quorum dogmata diabolica operatoria sunt genimina, & eos, qui similia cum his vsque ad finem obstinate saperint, aut sapiunt, vel sapere reperiuntur: cum quibus vnum numeramus, vtpote similes eis pariqueerrori praditos, & eosdem dogmatizare noscuntur, praeterque eos Cyrillum, & eosdem damnantes, hoc est, Theodorum quendam Episcopum Mopsuestenum, Cyrum Alexandrinum, Sergium Constantinopolitanum, vel eius successores, Pyrrhum & Paulum, in sua perfidia permanentes, & omnia impia illorum conscripta, & eos, qui similia cum eis vsque ad finem obstinate saperunt, aut sapiunt, vel sapere reperiuntur, hoc est, vnam volantatem, & vnam operationem Deitatis & humanitatis Christi, & super has impiissimam Ecthesin, quae persuasione eiusdem Sergii facta est ab Heraclio quondam Imperatore aduersus Orthodoxam fidem, vnam Christi Dei voluntatem, & vnam ex commixtione defunctam operationem veritatem, & vnam ex commixtione defunctam operationem veritatem, & vnam ex commixtione defunctam operationem veritatem, & vnam ex commixtione defunctam operationem veritatem rari, sed & omnia, quae pro ea usque ad eius finem, & illos, qui eam susceperunt, vel adhuc de hac, quae pro ea firma reliata sunt, & cum illis demum scelerosum Cyrum, qui eo insolentia praditi Paulo nuper facto est a serenissimo Principe Constantino * imperatore contra Catholicam Ecclesiam, vtpote duas naturales voluntates & operationes, diuinam & humanam, quae a sanctis Patribus in ipso Christo Deo vero & Saluatore nostro praedicantur, cum vna voluntate & operatione, quae ab haereticis impie in eo venerator, pariter denegare, & taurorum more cum impie in eo venerator, pariter denegare, & taurorum more cum impie in eo venerator, pariter denegare, & taurorum more cum

XXIII.

Sicuti igitur vecta quod dictum est, consonanter nobis omnia hæc impiissima hæreseon dogmata, & ea quæ prædictis aut in defensionem eorum à quolibet impie conscripta sunt, & denominatos hæreticos, Theodorum dictum, Cyrum, & Sergium, Pyrrhum, & Paulum non respuit & anathematizat, utpote Catholica Ecclesia rebellionis exsistatis: ita si quis aliquem de his, qui ab illis vel similium eorum in scripto vel sine scripto quocunque modo vel loco aut tempore censore depositi sunt aut condemnati, utpote similia eis minime credentem, sed sanctorum Patrum nobiscum confitentem doctrinam, vti condemnatum habet aut omnino deponendum, sed non arbitratur hujusmodi quicunque fuerit, hoc est, sive Episcopus, aut presbyter, vel diaconus, sive alterius cuiuscunque Ecclesiastici ordinis, aut monachus, vel laicus, pium & Orthodoxum, & Catholicæ Ecclesiæ propugnatorem, atque in ipso firmius consolidatum, in quo vocatus est à Domino ordine, illos autem impios atq; detestabilia eorum probat audacia, vel sententias vacuas & insanabiles atque insanas, magis autem profanas & execrabiles vel reprobabiles arbitratur: hinc modi condemnatus sit.

Sequatur quæ scelerosi hæretici sapiunt, audebit inter professos atq; intelligens, per inanem proterviam dicit hæc pietatis esse dogmata, quæ tradiderunt ab initio speculatores & ministri verbi, hoc est dicere, sancta & universales quinque Synodi calumniam utique ipsos sanctos Patres, & memoratas sanctas quinque Synodos in deceptionis opprobrium, vel suscipisse sua profanæ perfidiæ: hujusmodi condemnatus sit.

Si quis secundum scelerosos hæreticos quocunque modo, aut verbo, aut tempore, aut loco terminos venerandos illustre, quos posuerunt patres sanctæ Catholicæ Ecclesiæ Patres, id est, sancta & universa hujusque sancti Catholicæ Ecclesiæ Patres, & cum eis, sancta & universalis quinque Synodi, nominatas temere exquirere, & fidei alterius expositionem, aut Typos, vel leges, aut definitiones, aut libellos, aut epistolas, aut conscripta, aut conscriptiones, aut testimonia falsa, aut evadet, aut gesta monumentorum, aut ordinationes vacuas & insubsistentes regulæ insignitas, aut loci servatas incongruas & irrationabiles, & compendiosæ, si quod aliud impiissimum hæreticis unitorum est agere, per diabolicam operationem tortuose & callidæ agit contra pia Orthodoxorum Catholicæ Ecclesiæ, hoc est dicere patrum eius & Synodales præstationes, ad eius finem sinceriss. fidei Dominum Deum nostrum confessionis, & usque in finem usq; pœnitentia pervenit hæc impie agens: hujusmodi in sacrilegiorum condemnatus sit. Et dicat omnis populus: Fiat, fiat.

XXIV.

Notitiæ autem vobis per provulgatis, & cum omni sobrietate, secundum Dominicam præceptionem à, vitandis quidem & omnes scientes scandala, cum paleato * & hæretico intellectu eorum, & pravis animis sumentes ex Apostolica auctoritate prorsicientes, tritici autem Orthodoxæ & Apostolicæ fidei nostræ Christianorum in horreum Motl, Catholicam Ecclesiam per ventilabrum paterne doctrinæ ferentes congregantes, vilitates eorum propheta Sophonia b tanquam hyemem: Gaude vehementer, ô filia Sion: prædica, filia Hierusalem: lætare & exulta extato corde tuo, filia Hierusalem. Abstulit Dominus à te iniquitates adversariorum tuorum, liberavit te de manu inimicorum: Dominus in medio tui, non videbis mala ultra, omnis ephod quassatur hæretica; & omnis confirmata in te Orthodoxa fides in possessione vitæ æternæ per ipsum CHRISTVM Dominum Salvatorem animarum nostrarum, cui gloria, honor, veneratio, imperium cum Patre & S. Spiritu nunc & semper & in sæcula sæculorum, Amen.

Demum vero post hæc sequuta est omnium Episcoporum subscriptio, cui tamquam appendix addita postea fuit subscriptio trium aliorum Episcoporum, nempe Ioannis Episcopi Mediolanensis, Iustini Episcopi Calaritani, & Melliodori Episcopi Dertonensis. Absoluta autem Synodo, scripta est ab ipso sancto Martino Romano Pontifice vna cum Concilio Synodalis epistola circularis ad omnes CHRISTI fideles vbique degentes de his, quæ pro fide Catholica aduersus hæreticos gesta essent. Sed & vna cum eadem Synodali epistola pariter mille sunt exemplaria Synodalium Actorum. Extat ipsa quidem Synodalis Encyclica, digna sane tanto Pontifice, tantoque Episcoporum cœtu; quam hic tibi describendam curamus, ne tu hoc careas munere, quo Catholicum vniuersus locupletatus est orbis: & licet aliquantum prolixam, eo tamen auidiori, vt puto) acceptu-

rus es animo, quo facta collatione cum Græco exemplari nonnullis mendis emaculatam intelliges. sic enim se habet c:

c Epist. 1. Martin. in 2. epist. Rom. Pont.

XXV. EPIST. ENCYCLICA MARTINI PAPÆ ET SYNODI ROM.

Martinus seruus seruorum Dei, atque per gratiam eius Episcopus sanctæ Catholicæ atque Apostolicæ Ecclesiæ, vbi vna Romæ, vna cum sancto Concilio nostro venerandissimorum sacerdotum regulariter huc nobiscum venientium in confirmatione piissimorum Catholicæ Ecclesiæ dogmatum, hic, qui coæqualem nobis sortiti sunt fidem Domini & Salvatoris nostri IESV CHRISTI per lauacrum regenerationis, in omnium loco dominationis eius, qui peregrinamur in sanctitate & iustitia spiritualibus fratribus nostris Episcopis, presbyteris, diaconis, Abbatibus monasteriorum, monachis, commentibus atque Catholicæ Ecclesiæ vniuersæ sanctæque plenitudini.

Gratia d vobis & pax multiplicetur in agnitione & communione sancti Spiritus, in hæreditatem incorruptibilem & immarcescibilem, conseruatam ante constitutionem mundi, nunc autem manifestatam in nobis, qui credimus in Iesu Christo Domino nostro, qui omnia nobis donauit, q. d. ad vitam & pietatem respiciunt, per salutarem prædicationem: v. in hoc permanentes semper & insistentes per concordiæ sinceritatem, super ædificemur e fundamento SS. Apostolorum & Prophetarum, in ipso summo angulari lapide Christo, qui super omnia Deus exsistit & Saluator noster rarum animarum, in quo omnis ædificatio constructa crescit in augmentum eius per architectonicum spiritu in regale & sacerdotium & templum sanctificualiter in eo proficientes à gloria in gloriam, virtutes annunciemus eius, qui de tenebris nos vocauit in illud admirabile lumen suum, apud quem non est commutatio g, nec momenti obumbratio, omnium autem bonorum perfectio: ex quo illuminati, tenemus eum confessionem immobilem, donec occurramus omnes in vnitatem fidei h, & in agnitionem eius, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis eius: vt iam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad machinationem erroris diaboli, qui semper propria festinat operari in filios diffidentiæ.

d 1. & 2. Pet. 1.

e Ephes. 2.

f 1. Pet. 2.

g Iacob. 1.

h Ephes. 4.

Itaque notum facimus vobis, dilectissimi fratres, quod & vos sine XXVI. dubio nobiscum cognoscitis, vigilantem & bene zelantem in Deum habentes propositum cogitatum, quorundam Catholica Dei & Apostolica Ecclesia in quiete & pace consistente velut i leones rugientes & querentes quem devorarent, subtrahere nos k quidam homines, qui olim perscripti sunt in hoc iudicium impietatis sponte procedere, hoc est, Theodorus quondam Episcopus Pharanitanus, Cyrus Alexandriæ, Sergius Constantinopolitanus, vel eius successores Pyrrhus & Paulus, magni Dei & Saluatoris nostri dispensationem in hæreticam vanitatem retorquentes, & eum qui redemit nos, Christum Dominum denegantes, ex hoc quod in scripto asserunt nunquam eum habere secundum formam serui, vel secundum quod propter nos factus est homo, voluntatem aut operationem naturalem, sed sine substantia eum sine natura, & non solum sine anima & irrationabilem & insensibilem secundum eos existere, equa sicut nos gloriosi Ecclesiæ Patres docuerunt, quicquid absq; voluntate consistit & operatione, ab omni caret substantiali natura: proquæ re ipsum gloriæ Deum & Dominum nostrum Iesum Christum per vtramque, ex quibus & in quibus consistit naturis atque ad pertinentibus eisdem naturalibus proprietatibus perfectum esse in omnibus, absque tantummodo peccato prædicarunt.

i 1. Pet. 5.

k Iudæ 1.

Si ergo perfectum in omnibus, quomodo non & in voluntate & operatione secundum nostram naturam? Certum est enim, quia proprietas naturalis nostræ substantia consistit essentialis eius operatio & voluntas: qua proprietate amputata, vtique & ipsa natura cui illa permanet: quam tam cognosci naturæ nullo modo potest per essentialem designantem eam naturalem proprietatem. Propterea & patrum nostrorum vnitas substantialiter est naturis, eiusdem duas voluntates & operationes sapere nobis tradiderunt, hoc est, incremata & creatam, diuinam & humanam, coherenter vnitas, vt testantur verba eorum Actibus nostris in approbatione veritatis inserta, & superomnium traditum Salu tutentia.

Igitur eorundem sanctorum Patrum, qui hæc nos docuerunt, rectam viam, hoc est, Orthodoxam confessionem superius dicti contrarii veritatis respuentes ac derelinquentes, ambularunt in viam Balaam de Bosor l, hoc est, in perfidiæ hæreticorum, & ipsi spontaneo eorum errore effusi sunt, atque in contraditione inobedientiæ suæ obdurati sunt, fulera m existentes erroris & nubes sine aqua, nec non arbores autumnales, infructu-

XXVII.

l 2. Pet. 2.

m Iudæ 1.

fructuose, his mortuæ, eradicatæ, fluctus feroces maris, spumantes
proprias confusiones, quibus caligo tenebrarum in æternum conser-
uata est minime pœnitentibus, sed hinc illucque maculam propriæ hæ-
a Rom.1. reseos absque timore iactantibus, qui commutauerunt a veritate
tem Dei in mendacium, & coluerunt & præposuerunt Catholicæ
Ecclesiæ pijs dogmatibus hæreticorum seductiosa conscripta, prope-
rantes omnibus modis aut decipere simpliciores, aut per sequi eos, qui
in Domino permanent. Quod tam & in plures Orthodoxæ vitæ
operati sunt, corporaliter eos malis afficientes, quoniam animam
captare non valuerunt in petra Orthodoxæ fidei illorum colli. Id-
eoque propter prauas eorum admirationes, & prauiora nouitatis
b Hier.4. commenta, & in interiora cordis, iuxta beatum Hieremiam b, con-
turbati Catholicæ recordationis antecessores nostri Pontifices, non
destiterunt admonentes eos & contestantes recedere à sua huiusmo-
di hæresi, & sanam doctrinam amplecti, ne quando trascatur Do-
c Psal.2. minus c, & pereant fundatus de via iustorum, hoc est, pia sanctorum
Patrum confessione.

Audisti, quanta fiducia atque securitate absque vlla trepidatione prædecessorum omnium Romanorũ Pontificum in infectanda & prosternanda Monothelitarum hæresi studium commendet & vigiliãm: quod quidem minime licuisset, si Honorius eius fuisset assertor erroris. Pergit vero:

XXVIII. Hoc autem consultissime non solum ipsos esse noscuntur, sed & alii plures diuersas prouincias habitantes recentissimi Episcopi, & maius est dicere, generalitates Synodorum per scripta non solum inuitantes emendare propriam heresim, sed & nos ipsos, id est, Apostolicam nostram sedẽ coniurantes & protestantes erigere se secundum regularem auctoritatem, & non vsque ad finem per tot tempora permittere contrariorum nouitatem scindere Dei Catholicas depascere Ecclesias. Ideoque ex omnibus pene sacerdotibus cum charitate admoniti, non inclinauerunt aurem suam ad audiendam vocem postulantium eos, neque cordis sui ceruicem mitigare voluerunt, vt conuerterentur ad Deum. Sed quod ait Dominus de inobedientibus, hoc & in eis prouenire certum est.

d Hier.7. Dicit enim per prophetam d: Misi ad omnes seruos meos prophetas, per diem consurgens diluculo, & mandans, & non audierunt me, nec inclinauerunt aurem suam, sed indurauerunt ceruicem super patrem. Quam e vilis es facta, nimis iterans vias tuas? Addere peccata t super peccata properauerunt, humanitatem Saluatoris atque Deitatem eius blasphemare ac denegare per im-
e Hier.5. f Liem 2. pissimum Typum, qui ex maligna instigatione illorum factus est contra immaculatam nostram Christianorum fidem, à serenissimo Principe, definientes in eodem Typo, nec vnam, nec duas voluntates aut operationes, hoc est, neque diuinam, neque humanam voluntatem & operationem in ipso Saluatore nostro quicquam omnino confiteri.

XXIX. Hæc autem prædicauerunt, vt non solum in humana eius natura, sed etiam in vtraque omnino eum sine voluntate & operatione, hoc est, absque natura & essentia esse denuncient: quatenus cum perfidis hæreticis & Orthodoxos Patres abiciant, & cum scelerosorum virorum vocibus, hoc est, vna voluntate & operatione pariter denegari faciant Orthodoxorum doctrinas, id est, duas eiusdem CHRISTI voluntates & operationes, sicuti & naturas vnitas inconfuse & indiuise, proinulgantes illicite, etiam sine reprehensione vel condemnatione, consistere in suis confessionibus hæreticos, hoc est, in ipsa, quæ ab eis prædicatur, vna voluntate & operatione, atque eadem sine periculo libertate perfruticos, qui in dogmatibus reprehenduntur, hæreticos, cum eis, qui in doctrina vsque in finem irreprehensibiliter defecerunt, sanctis Patribus: quod vtique Catholicæ Ecclesiæ sacratissimas regulas destruere certum est, magis autem totius à Deo inspirata doctrina sanctam prædicationem, quæ nullatenus vocibus excusat, neque liberat de iudicio culpatos cum innoxiis: hoc enim prauum & diuina æquitatis est alienum.

XXX. Quoniam autem & illud cum cæteris contrarij præsumpserunt in deceptionem simplicium, & coopertorium suarum prauitatum, in scripto audacter proferre impissima sua nouitatis inualida dogmata, dicentes hoc esse patrũ dogmata, quæ tradiderunt his, qui ab initio speculatores & ministri verbi facti sunt, & sequentes successores eorum à Deo inspirati Ecclesiæ Patres, & sancta vniuersales quinque Synodi: ideo consultissime pertractantes terribile esse & diuinam prouocans indignationem hæc omnia despicere, quæ oppugnant Catholicam Ecclesiam, vt ne condemnemur, vt, vbi imperfectos atque inefficaces habentes intellectus animæ ad discernendum malum & bonum, prompti secundum gratiam Dei communis dignoscimur in hac Romana Christianissima ciuitate, ad confirmationem quidem pijssimarum Ecclesiæ traditionum, condemnationem autem impissimorum nouitatis dogmatum, per similitudinem decessorum nostrorum sanctorum Patrum, quique per omnem concordiam & in id ipsum Deo amabilem consentientium destruxerunt hæresim, & omnes hæreticos super asse noscuntur, exquisito eorum errore Catholicam Ecclesiam. Qua enim ex causa vniuersi, hoc est, spiritu alti consonantia sanctorum Patrum exsurgentes, valdeorem habent contra aduersarios & inexpugnabilem virtutem. In ore g enim, inquit, duorum vel trium testium stabit omne verbum: & funiculus triplex difficile rumpitur: & frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma: prædicbit autem sicuti fundatum imperium.

Propterea & nos (vt dictum est) secundum indissem communionem spiritus in id ipsum conuenientes, proper animum per ostensum seriem comparationem ad inuicem per diuinorum discretionem esse, tam sanctorum Patrum, & vniuersalium quinque Synodorum sacras promulgationes, & dogmata infidelium hæreticorum tam anteriorum, quamque nunc emergentium contra fidem eorum impia eorum Ecthesi, necnon impissimo Typo proferenda, vt omnibus ostendamus relegentibus differentiam luminis & tenebrarum, hoc est, alarã Patrum doctrinã & tenuientã hæreticorum vesaniã, & quia nulla communia hæreticis existunt cum sanctis Patribus, sed quantum distat Oriens ab Occasu, tantumpe distant impij hæretici verbo & mente ab insipiatu à Deo viro. Propterea sanctis quidem Patres sententialiter confirmauimus cum omnibus sacris prædicationibus eorum, nec non eos, qui nobiscum sincere ipsos & eadem suscipiunt.

Impios autem hæreticos, cum omnibus prauissimis dogmatibus eorum, & impiam Ecthesin, vel impissimum Typum, & omnes eos, vel quicquam de his, quæ exposita sunt in eis, suscipere aut defendere seu verba pro eis facere, in scripto anathematizamus, vt & vos omnes, qui per omnem orbem terrarum inhabitatis nostrum pij & Orthodoxi, hoc pie à nobis gesta cognoscentes pro tuenda Catholica Ecclesia consonanter nobiscum simila exponatis, & omnes quidem sanctos Patres confirmetis in scripto, consentientes illi nobisque in Orthodoxa fide. anathematizatis autem omnes hæreticos, qui præsumptiue hanc olim & nunc expugnarunt, vel cum scelerosa Ecthesi & impissimo Typo, sed & quicquid aut quidam de his, quæ ab eis implicite exposita sunt, susceperint, quatenus fructum pia confessionis, vestrarum animarum beatitudinis valeatis salutem.

Propterea enim ea, quæ à nobis pro Catholica Ecclesia synodaliter gesta sunt, omnibus diximus, vt nostra fides perfectius ostendatur, qui quidem ipsos innoxios esse approbemus coram Deo & cultu Angelorum, ante quos ab eo iudicandi sumus cum eis, qui hæc à nobis susceperint, in terribili eius aduentu: inexcusabiles autem eos, qui non obediunt, demonstremus, vtpote nullam habentes occasionem pro sua perfidia posse veritatis offensionem, Domino ducente h: Sinon venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Sed & Apostolus istorum perhibet: Confidentes inuicem in prouocatione charitatis & communi opere, non deserentes collectionem nostram, sicut est consuetudo quibusdam, sed consolamini, & tanto magis, quanto videtis appropinquantem diem.

Valuntarie enim peccantibus nobis post acceptam missam veritatis, iam non relinquitur hostia pro peccatis, terribilis autem quædam expectatio iudicii, Dignis annalatis, qui consumpturus est aduersarios. Scimus enim dicentem k: Mihi vindicta, & ego retribuam, dicit Dominus. Propter quod præmonstrans prædixit, dicens l: Et tu fili hominis, loquere ad filios populi tui, & dices ad eos: Terra super quam inducta fuerit gladius, & tulerit populus terræ virum vnum de numissimis suis, & constituerit eum sibi per se speculatorem, & ille viderit gladium venientem super terram & cecinerit buccina, & annunciauerit populo: audiens autem quisquis ille sonitum buccinæ, non se obseruauerit, veneritque gladius & tulerit eum, sanguis illius super caput eius erit. Quia sonum buccinæ audiuit, & non se obseruauit: sanguis eius in ipsum erit. Si autem custodierit, animam suam seruabit. Quod si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus non se custodierit, veneritque gladius & tulerit ex eis animam, ille in iniquitate sua captus est: sanguinem autem

tionis mater specialiorem requiram. Propter quod te obsecramus omnium te obedientium obedientia sicut nuper beatus Paulus z: Quia amisso sanguine omnium vestrum. Nam enim subtraximus nos annuntiare omnibus, quæ tradita est nobis à sanctis Patribus & Synodis Orthodoxam confessionem per ea, quæ nuper apud nos synodaliter gesta sunt.

XXXIII. Attendite itaque vobis & omni gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit pro sua sanguine, vt b non sit, qui vos decipiat aut seducat in subtilitate sermonum per philosophiam & inanem fallaciam. Aperistis enim spiritus sanctus per Apostolum dicat c: Quia in novissimis temporibus recedent quidam à fide, attendentes spiritibus seductionis & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi mendaciloquorum cauteriatam habentium suam conscientiam. Propter quod d vigilate & orate, vt non intretis in tentationem: quia mentis nostræ ipse spectator in his, qui non credituri veritati, sed consentire iniquitati, eo quod e charitatem veritatis non perceperint, vt salvi fierent. Deus f enim intentator malorum est, ipse autem neminem tentat. Unusquisq; vero tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. Deinde concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum: peccatum vero, cum consummatum fuerit, generat mortem.

Nolite g itaque errare, fratres mei dilectissimi, doctrinis variis & extraneis circumduci: & licet h nos aut Angelus de cœlo evangelizaverit vobis, præter quod accepimus tam à sanctis Apostolis, quam probabilibus Patribus & venerabilibus quinque Synodis, anathema sit. Igitur sicut prædiximus, & nunc iterum dicimus: Si quis vobis evangelizaverit præter id, quod accepistis, is ipse anathema sit. Modo autem hominibus suademus, an Deo? aut quærimus hominibus placere? Si adhuc hominibus placeremus, non essemus Christi, Christi servi nequissimi. Sicut ergo accepistis Christvm à sanctis prædicatoribus, sic in eum credite: Bonum k depositum vestrum in sancto custodite per Spiritum sanctum, qui habitat in vobis: quoniam l primum prædecessorum Dei scitur, habetis signaculum hoc. Novit Dominus qui sunt eius: & discedat ab iniquitate omnis, qui invocat nomen Domini.

Proinde, fratres, vanas vocum novitates evitantes nullatenus eas, quæ terrena clamant, & non cœlestem Dominum loquentur, sequamur adversus fidem Typos, aut leges, vel definitiones, aut conscriptiones barbaricas respicientes, quoniam hæc omnia requisitionem & adiunctionem ei ipsi gloriæ Dominus: & quia nullus hominum, quorum sint famina dies illorum, pro nobis crucifixus est, neque nomine consignati eorum baptizati sumus, sed in mortem Christi Dei per lavacrum renovationis renovati dignoscitur, quæcunque sit pro nobis sub Pontio Pilato: maxime apertum confitentes, quoniam & per se sua dogmata destruxerunt contraq; Dixit enim Dominus viis: Omne regnum in se divisum non stabit: & omnis scientia & lex adversus se divisa non stabit. Et si vos destruxit Ecclesiæ, sed & Ecclesiæ destruxit Typos, ita quidem decem veram habuere, hæc autem aliorum non veram habere Dominum nostrum vel mansionem & operationem: ergo in solemnium est retrorsum: & quemodo stabit adversariorum horum assertio invalida & inanis existens, quam à nobis desiderat?

Ergo nulla tus l, per transitoriam umbram, potius autem corruptelam subsistam. CHRISTI Dei vestram Ortum videamus fidem amantes, mirantes personæ quæstus causa: quoniam m flos sui fructus est. Exortus est enim Sol cum ardore, & arefacta sunt, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperiit: ita & illum in mucrium sui marcescit. Vt ne pro dilectione mundi contrarium nobis, dicatur etiam de nobis: Dilexerunt o gloriam hominum magis, quam gloriam solius Dei: & subtrahamus alterius nobis. Horrendum est p, fratres, incidere in manus Dei viventis, qui protegitur, dicens q: Quicunque me negaverit & confessus eius coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est. Revelatur r enim ira Dei de cœlo super omnem impietatem & iniustitiam hominum, qui veritatem per iniustitiam detinent expugnant, aut destruant: quia quod notum est Dei, manifestum factum est in illis. Deus enim illis manifestavit per sanctos Apostolos, & Prophetas, & Doctores, & per totius quinque Synodos, quorum dogmata lex Catholica Ecclesiæ exstant & tamen omnibus propriam mentitatem proposuerunt.

Nemo s ergo vos seducat inanibus verbis. Propter ea enim venit ira Dei super filios diffidentiæ. Nolite ergo effici compartices dogmatum eorum, neque communicetis infœlicibus verbis illorum: magis autem & redarguite, quoniam ceteris præmunitis sunt, & extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii & non veritatis. Completum est in eis, quia t de malo ad malum egressi sunt, & me non cognoverunt, dicit Dominus. Veritatem enim non loquentur, docuerunt autem linguam suam loqui mendacium: vt impie agerent, laboraverunt, & reliquerunt scire me, dicit Dominus. State u ergo vos, dilectissimi, super vias, & videte & interrogate de semitis Domini antiquis, & videte quæ est via bona sanctorum Patrum & ambulate in ea, & invenietis requiem animabus vestris. Sed & si patimini x propter CHRISTVM, beati eritis: metum autem eorum ne timueritis, neque conturbemini. Dominum autem Deum sanctificate in cordibus vestris ipso dicente y: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere: sed potius eum timete, qui potest animam & corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse veneunt, & vnus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro. Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt: Nolite ergo timere eos: multis passeribus meliores estis vos.

Rememoramini z ergo fratres, eum, qui talem sustinuit à peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, vt ne fatigemini animis vestris deficientes: nondum enim vsque ad sanguinem certaminis adversus peccatum repugnantes. Confidimus autem de vobis, fratres charissimi, meliora, & viciniora salutis: quia a neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutia, neque futura, neque fortitudines, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, magistro Gentium docente, poterit vos separare à charitate Domini nostri IESV CHRISTI, & quæ in ipso est, vera fide. Nolite b itaque admittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim nobis necessaria est ad collaudationes adversariorum: quatenus fidem inviolatam vsque in finem conservantes repromissionem percipiamus, quam repromisit his, qui legitime certare deproperant. Adhuc c enim modicum aliquantulumque qui venturus est veniet, & non tardabit. Ecce d enim iudex ante fores astitit, coronas hilariter promittentibus his, qui pro eo passionibus submittuntur.

Quod e si subtraxerit se quis, non placebit anima mea, sed cadet de promissione propter negationem. Nos autem non sumus subtractionis in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ. Propter quod f assumite arma Dei, vt possitis resistere in die malo adversus omnem hæreticum virum & dogmata: & induite vos loricam iustitiæ, calceati pedes in præparatione Evangelii pacis, in omnibus assumentes scutum fidei, in quo possitis omnia iacula nequissimi ignita extinguere: & galeam salutis accipite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei: per omnem g orationem & obsecrationem, ratione & fundati, vt id ipsum nobiscum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata, dividentes bonum & integri in corpus Ecclesiæ in tortuosis mentibus: sitis autem perfecti & integri in eodem sensu & in eadem scientia firmati: vt per eam viam nostri adimplentes, in eundem inflexibiliter occurramus, qui à nobis creditur Dominus: ad quem accedentes h lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum pro eorum impia hæresi, à Deo autem electum & honorificatum, magis autem Deum natas aliter existentem, licet propter nos caro factus sit, & vos tanquam lapides vivi ædificamini domus spiritualis, in sacerdotium sanctum, offerentes spirituales hostias ipsi in odorem suavitatis.

Sed i & nunc fratres, commendamus omnes vos Domino, & verbo gratiæ eius, qui potest perficere & dare hereditatem in omnibus sanctificatis. Ipse k autem Deus pacis & consolationis det vobis id ipsum sapere in alterutrum & in ipso semper, vt in omnibus vnanimes vivere & vno corde honorificemini eum in concordia Orthodoxæ fidei: qui potens est l confirmare vos secundum Evangelium eius, secundum revelationem mysterii temporibus æternis tacitis, patefacti autem per Scripturas sanctas, & Patrum Orthodoxorum doctrinas, secundum præceptum æterni Dei, ad obediendum fidei in omnibus nobis cognitis. Soli sapienti Deo Domino nostro IESV CHRISTO cum Patre & Spiritu sancto gloria, honor, imperium, & potestas in sæcula sæculorum, Amen. Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi fratres. hactenus Apostolicæ litteræ ex scriptis Apostolicis magna industria concinnatæ.

XXXV. f Ephes. 5.

t Hier. 9.

u Hier. 6.

x 1. Pet. 3.

y Matt. 1.

z Hebr. 12.

a Rom. 8.

b Hebr. 10.

c Ibid.

d Iacob. 5.

XXXVI. e Hebr. 10.

f Ep. vs. 6.

g 1. Cor. 1.

h 1. Pet. 2.

i Act. 20.

k Rom 15.

l Ibid. 16.

De iis

XXXVII. De his autem, quæ ad diuersas Ecclesias missa sunt Acta Synodalia vna cum epistola circulari, extant quædam vetera monumenta, quæ hic tibi colligenda putauimus: In rebus gestis sancti Eligii Episcopi Noniomensis, quas eius æquali, & æque sanctus Audoenus Episcopus Rothomagensis conscripsit, de litteris ab eodem S. Martino Papa in Gallias missis meminit, vbi de hoc eodem Romano Concilio à S. Martino Papa congregato loquitur, atque ait:

SYNODALIS EPISTOLA MISSA IN GALLIAS.

In quo Concilio omnibus Orthodoxis consentientibus, edidit contra hæreticos fidem, confessionem scilicet fidei, *magnifice valde & accurate; quam etiam cum subiuncta epistola Galliarum Patribus destinauit, mandans & obtestans Regem Francorum,* nempe Clodoueum, *vt si essent ei viri Catholici & eruditi, eos ipse admoniculum ad hæresim comprimendam faceret destinari. Quo tunc etiam Eligius cum sodali suo libentissime pervexisset, nisi res ei quædam impedimento fuisset.* Studuit Martinus Papa, petiitque à Francorum Regibus præcipuos mitti Romam Gallicanos Episcopos, quibus credi posset legatio Apostolica, vt per eos in reliquis Galliarum prouinciis quæ Romæ gesta essent innotescerent atq; ab aliis Episcopis congregatis prouincialibus Synodis firmarentur.

XXXVIII. Quod ergo apud Clodoueum egisse reperitur, id ipsum apud Sigebertum eius germanum operatum fuisse liquet ex Epistola ad Amandum scripta. Misit enim sanctus Martinus Pontifex tum litteras encyclicas, tum ipsa Acta Synodalia ad S. Amandum Episcopum Traiectensem, cum illealia occasione misisset nuncium Romam ad ipsum Romanum Pontificem, quo ab eo peteret ab Episcopatu vacationem: pertæsus enim prauos mores Ecclesiasticorum ministrorum, se ab Episcopatu abdicare magnopere cupiebat: petierat præterea eadem legatione à Romano Pontifice reliquias sanctorum martyrum. Denegat Martinus petitionem priorem, posteriori defert, litteisque ad eundem rescribens, de habita Romæ Synodo eum reddidit certiorem, simulque misit ad ipsum (vt dictum est) litteras encyclicas vna cum Synodalibus Actis. Exat ipsa Epistola Martini ad Amandum, quam hic defectibere dignam putamus: sic enim se habet *a*:

LEGATIO S. AMANDI AD S. MARTINVM PAP.

a Extat edita apud Cone. Rom. tom 3. Cone.

Dilectissimo fratri Amando Martinus.

XXXIX. MARTINVS PAP. AD S. AMANDVM SCRIBIT.

Fraternitatis tuæ studio pietatis congestam epistolam suscipientes, animos nostros releuari cognoscimus: quippe quoniam huius sæculi fluctuagas atque transitorias despicientes oblectationes, illa quæ perpetua & sublimia dona pro Domini Dei nostri obsequiis tribuuntur, appetere certum est. Ex relatione igitur, in exta tenorem tuæ fraternitatis epistolæ, præsentium latoris, laborum tuorum certamen cognouimus, ex quibus cælestis patriæ ascensum humilitatis meritibus atque contritis corporibus vobis futurorum gaudiorum largissima sunt munera. Nam cum sit nulli omnino comparatione coæquandum, quod à Creatore nostro pro bonis seruitus repensatur, dum breui atque parvo temporis spatio finiuntur labores, quos pro dilectione ipsius sustinemus; considerationè refrigerii nos oportet lubenti animo tolerare præsentis vita angustias.

XL. *Sed quia rumor nobis laborum vestrorum operatio magnam gaudij vbertatem inducit, tantum pro duritia sacerdotum gentis illius contristamur, quod positis salutis suæ suffragiis, atque Redemptoris nostri contemnendo seruitia, vitiorum fœderibus ingeminantur, quibus ad præparandam salutem (quandoquidem tantum non necesse est importunis prædicationibus inuitemur, quantum nos perfecta negotiationis creditorum nobis talentorum duplicat assignatio:) atq; Dominicæ vocis ad suscipiendam eius sequelam persuadet assertio. Suggestum namque est nobis eo quod presbyteri, seu diaconi, aliique sacerdotales offitij post suas ordinationes in lapsu coinquinantur: & propterea nimio mœrore fraternitatem tuam astringi, velleq; pastorale obsequium pro eorum inobedientia deponere, & vacationem ab Episcopatus laboribus elegere, & in silentio atque otio vitam degere, quam in his, quæ tibi commissa sunt, permanere, dicente Domino* b: *Beatus qui perseuerauerit vsq; in finem. Vnde nam q; beato perseuerantia, nisi de virtute patientiæ? quia secundum Apostolicam prædicationem* c: *Omnes qui volunt in Christo pie viuere, persecutiones patiantur.*

CLERICORVM VITA CRIMINOSA.

b *Matt.* 10.

c 2. *Tim.* 3.

= *Idcoque frater charissime, non vos efficiorum anxiando à pio mentis vestræ proposito cessare, sed magis quanta pro absolutione nostri & liberatione Creatoris Domini q; nostri pertulerit, quibusue se contrarietas afficiendum tradiderit, vt à vinculis potestatis diabolicæ liberaret. Properate nobis tenus in huiusmodi peccato delinquentibus, ad destructionem canonum compassionem exhibere. Nam qui semel vel suam ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps tam depositus erit, quam quo gradum sacerdotij poterit adipisci; sed sufficiat ei lamentationibus fletibusque assiduis, quousque aduixerit, in eadem penitentia perdurare, vt communionis delictum diuina gratia extinguere valeat. Si enim tales quærimus ad sacros ordines promouendos, quibus nulla ruga, nullumque vitæ contagium præcluat: quanto magis si post ordinationem suam quis q; in lapsum ceciderit, & prauitatis peccato deprehendatur obnoxius, omnino prohibendus est cum manibus luctuentis atque pollutis mysteriam nostra salutis tractare?*

Sitque huiusmodi semper iuxta sacrorum canonum statuta hac vita depositus, vt illum qui meritis ulteriora scrutatur, nullamque de omnibus errare conglandet, dum aduexerit sincere eum penitentiam eius, in terribili iudicio habeat reconciliatum. Ideoque cohortamur tuam charitatem, exemplo eius qui pro nobis pati & mori voluit promptos vos in cunctis eius seruitijs permanere. Neque nos pigeat temporales cruciatus pro Christi nomine sustinere, sed emolumenta futuræ remunerationis huius sæculi vexationes tolerare persuadeant.

Scriptum namque est d: Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Tantum enim à nobis exigitur, quantum possumus: famulatus nostri obsequio commodare. Cumque cuncta, quæ vtile ad consortandos fraternitatis vestræ animos poterant ministrari, largiente superne maiestatis clementia, vobis sint procul dubio manifesta, restat vt de aliis, quæ nos per suæ scripta consulent, fraternitatis significemus.

Creditmus enim ad vos peruenisse, quomodo in conturbatione Catholicæ fidei & Catholicæ Ecclesiæ consolatione ante hos plus minus quindecim annos à Sergio falso Episcopo Constantinopolitano, & auxilio habente tunc imperantem Heraclium exortæ & abominandæ hæresis pestilentiæ Apollinaristarum, & Severianorum, Iychitanistarum, atque Manichæorum errorem renouare, quam successer eius Pyrrhus idemque Episcopus, qui ambitum sedis Constantinopolitanam sedem arripuit, in deterius auxit. Pro qua re pius Apostolica sedes persuasionibus, contestationibus atque exortationibus pluribus admonuit eos, quatenus ab huiusmodi erroribus desinerent, & ad lumen pietatis, ex quo lapsi sunt, reuerterentur: & tum in hoc facere nullatenus voluerunt, sed & nunc successor eius Petrus temerator fidei Episcopus Constantinopolitanus aliam nouam excogitauit in præiudicium Catholicæ fidei conatum, quæ quo à decessoribus suis hæretice exposita fuerant, destruens & imperialem Typum sacrilego ausu totius plenum perfidiæ a clementissimo Principe nostro fieri persuasit, in quo promulgatum est, vt omnes populi Christiani credere debuissent.

Idcoque necesse habemus, ne pro quadam negligentia & animarum detrimento, quæ nobis commissæ sunt, culpa nos astringamur earum generalem fratrum & coepiscoporum nostrorum in hac Romana ciuitate congregare, in qua non pauca numerum hæreticorum sceleroſa conscripta examinata æquissimdata sunt, & Apostolico mucrone, Patrumque definitionibus uno ore vnoque spiritu condemnauimus: vt cognoscant: vniuersi errorem, qui in eis continetur, eorum pollutione nodatum maculentur.

*Vnde præuidimus volumina gestorum Synodalium in præsenti vobis dirigere vna cum Encyclia * nostra, ex quorum ista omnia subtiliter potestis addiscere, & tenebras illarum obscuram vt filij lucis extinguere. Ideirco studeat fraternitas tua, omnibus eadem innotescere, vt tam abominandam hæresim vobiscum execrentur, quamque sua salutis sacramenta inhiberi valeant, atque Synodalis conuentionæ omnium fratrum & coepiscoporum nostrorum partium illarum efficta fecundum tenorem Encyclia * à nobis directe scripta vna cum subscriptionibus vestris robustius destinanda corroborent, confirmantes atque consentientes eis, quæ pro Orthodoxæ fidei & destruitione hæreticorum vesania nuper exorta à nobis facta sunt, & scripturum præcellentissimum filium nostrum regem Francorum pro sua Christa-*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

micat remedio consultissime admonere atque precari, dirigere nobis exemplaria fratrum nostrorum dilectissimos Episcopos, qui sedis Apostolicæ legatione, diuina concedente propitiatione, fungi debeant, & quæ in nostra Concilio peracta sunt, cum aliis Synodalibus apicibus nostræ ad clementissimum Principem nostrum sine dubio adportare.* vt nostrorum laborum particeps effectus, mercedis cumulum adipisci valeat, & sanctæ protectorem inueniat eum, cuius causa flagitat* depositus: hoc namque & per eum epistolam exhortari cum cognouimus.

Reliquias vero sanctorum, de quibus præsentium lator nos admonuit, dari præcepimus. Nam codices iam exinaniti sunt à nostra bibliotheca, & vnde darentur ei, nullatenus habuimus. transcribere autem non potuit: quantam fastim inter de hac ciuitate regredi properauit. Hinc igitur præfinitis, quæ à nobis per epistolam vobis scripta sunt, officiis mancipari fraternitatem vestram hortamur. Deus te incolumem custodiat, dilectissime frater. hæc ad Amandū Martinus Papa. Porro Amandum hūc haud vllum altum putatus, quam eum, de quo plura superius, Episcopū Traiectensem, à quo diximus susceptum baptismo Sigebertum (de quo agitur in hac epistola) Regem Francorum, filium Dagoberti, quem & superstitem vixisse vsque ad annum Domini sexagesimum primum supra sexcentesimum suo loco dicturi sumus. Porro hoc, quod cum Gallicanis Episcopis egisse S. Martinum Pontificem vidimus, certum est agere minime prætermisisse cum aliis Christianorum Episcopis, cū Africanis præsertim, quorum plurimæ Conciliorum lectæ essent in eadem Synodo quæ adversus eosdem hæreticos; sed & nec prætermisse Hispanos Episcopos, vel ex eo certo assequi possimus, quod iidem congregata Synodo damnarunt Monothelitas. Accepta est autem ab vniuerso Catholico orbe magno plausu & honore sancta hæc Romana Synodus: adeo vt ad plenam fidei Catholicæ professionem, post quinquaginta vniuersalium Synodorum assertionem, huius quoque sub Martino Synodi adiecte tolerent fideles confessionem: vt intelligere potes ex Synodo Anglicana sub Theodoro Archiepiscopo celebrata, de qua loco dicendum. Perseuerant autem vsus iste vsque ad plenam promulgationem Sextæ œcumenicæ Synodi.

His enarratis, considerare velim, lector, sanctissimi Martini Papæ constantiam, animumque vere sacerdotalem in difficilimis semper intrepidum, dum hoc tempore, quo nullus Occidentalium Patriarcharum Catholicus esset, impiique Imperator hæreticus atque acerrimus hæreticorum defensor, & in Italiam ad promulgandum Typum missus esset Olympius Exarchus: cum iniuper nec adhuc iste cognita cuiquam illati Romanæ Ecclesiæ vulneris ab Eutycio Exarcho prædecessore: dū etiam (quod vidimus) & Italia quateretur motibus impii Longobardorum Regis hæretici Ariani: hoc, inquam, ipso deploratissimo tempore idem tantissimus Pontifex, nulla horum habita ratione, vel trepidatione retardatus vix assensu Apostolico throno, nec quicquam licet nouitati Imperatoris auctoritate grassanti, confestim magnam hanc Synodum Episcoporum conuocat, non aduersus tantum nominatos hæreticos, quos probe sciret non indigere alia damnatione, cum damnati essent à prædecessoribus, sed aduersus Imperatoris recens promulgatum de fide edictum illud, quod Typum appellant, actorus: adeo vt præsens bellum aduersus Imperatorem ipsum potissimum videri posset ab ipso esse susceptum.

Potuisset quidem ipse istæc omnia colore aliquo dissimulare, in aliudque tempus referre, diuersasque differendi causas & impedimenta prætexere, sed nihil veritus Imperatoris edictum, vt illud damnationi subiiciat, inde-fesso intrepidoque animo laborat. Quod enim sciret impios hæreticos, quo minus iusta causa pollerēt, eo magis ad stabiliendos errores auctoritatem atque potentiam adnocire Imperatoris (nam quod Sergius fecerat cum Heraclio, modo Paulum cum Constantino fecisse sciebat) ipse ex aduerso consurgens, nihil Imperatoris licere iniussu, quæ fidei sunt, decernere, declarauit, quodque fatum temere nosset, Ecclesiastica lege contraria putauit esse damnandum, atque penitus abrogandum: cum non ignoraret, quam periculosam faceret aleam his aduersari, & subiicere anathemati pragmaticam sanctionem vicentis Imperatoris per ministros hæreticos cuncta vertentis.

Attamen quod ipse sciret cuncta quamuis maxima posthabenda esse veritati, atque ita se creatum esse primarium Ecclesiæ Antistitem, vt fidelissimus custos esset accepti à Petro Apostolo & à successoribus eius depositi: haud extimuit aduersus Imperatorem fidem Catholicam in discrimen adducentem obniti, ab eoque promulgatum edictum contrariis legibus condemnare fidemq; Catholicam posteris bene defensam, tartam tectam atq; firmatam relinquere, circularique epistola toto Christiano orbe vulganda & decantanda, infame impiumque declamare eiusdem Imperatoris edictum. Ista tunc quidem Martinus, dum adhuc captiua ipsa Romana detineretur Ecclesia, cum ei non nisi consensu Imperatoris (vt sæpe dictum est superius) licere habere pastorem: qui & tunc magno assurgeret vigore animi & libertate, vt nullo in promulgandis Apostolicis sanctionibus petito Imperatoris assensu, paratus etiam esset eas ad ipsas Palatii fores affigere per Ecclesiæ Romanæ ministros: & tanta hæc auderet hoc potissimum tempore, cum & de Typo in Italia promulgando in mandatis accepisset Olympius Exarchus, qui, (vt dictum est) missus fuerat à Constante in Italiam; & sine maxime cum idem Olympius magnopere aduersatus ipsi Martino fuisset. Nam audi Anastasium:

XLVIII.

XLIX. OLYMPIVS EXARCHVS IN ITALIAM MITTITVR.

Ipsis, inquit, diebus Imperator direxit in Italiam Olympium cubicularium ad regendam omnem Italiam, præcipiens ei & dicens: Oportet gloriam tuam, sicut suggessit nobis Paulus Patriarcha huius à Deo conseruandæ vrbis, peragere: & si quidem inueneris pronunciam ipsam consentientem in Typo à nobis exposito, tucre omnes, quicūq; sunt, Episcopos huius hæresis professores & habitatores & peregrines, vt in eodem subscribant. Sin autem secus accidit quomodo nobis suggessit Platon gloriosus Patricius, tu & Eupraxius gloriosus potueritis suadere exercitui ibidem consistenti, quod tubernas teneri Martinum, qui hic erat Apocrisarius in regia vrbe, & postmodum relegere eum, qui factus est à nobis Orthodoxus Typus, vt omnes Episcopi Italiæ in ipso subscribant. Si autem inueneritis contrariantem in tali causa exercitum, tacite abitote, donec obtineritis prouinciā, & poteritis vobis exercitum aggregare tam Romanæ ciuitatis, quam Ranennatis vt ea, quæ à nobis præcepta sunt, quantocyus explere valeatis.*

* tenere.

L. OLYMPIVS QVID CONTRA MARTINVM.

Qui præductus Olympius veniens in ciuitatem Romanam, inuenit sanctam Romanam Ecclesiam coadunatam cum omnibus Episcopis Italiæ, seu sacerdotibus, vel clero. Et volens adimplere quæ ei iussa sunt, armans se cum exercitu virtute, voluit schisma sanctæ Ecclesiæ intromittere (hoc per plurimum tempus actum est) & non illi permisit omnipotens Deus, quia nitebatur perficere. Videns ergo se à sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia superatum, necesse habuit de sua tam mala intentione declinare, & quod non potuit per manum armatam facere, surrepitio modo per Missarum solemnia visus est implere. In Ecclesia enim Dei genitricis Mariæ ad Præsepe, dum ei communionem porrigeret sanctissimus Papa, voluit interimere eum, vt demandauerat suo spathario. Sed Deus omnipotens, qui solitus est seruos suos Orthodoxos circumtegere & ab omni malo eripere, ipse excæcauit spatharium Olympij Exarchi, & non est permissus videre Pontificem, quando Exarcho communionem porrexit, vel pacem dedit, ne sanguis eius effunderetur, & Catholica Dei Ecclesia hæresi subiugaretur, quod postmodum prædictus armiger diuersis cum incommodis professus est.

LI. OLYMPIVS VICTVS MVTAT SENTENTIAM.

Videns ergo Olympius Exarchus, quia manus domini circumtegebat Martinum Papam, necesse habuit se cum Pontifice concordare, & omnia, quæ ei iussa fuerant, eidem viro indicare. Qui pace facta cum sancta Dei Ecclesia, colligens exercitum, porrectus est in Siciliam aduersus gentem Sarracenorum, qui ibidem inhabitabant, & peccato faciente maior interitus tunc exercitui Romano peruenit. Et postquam hoc idem Exarchus morbo interiit. hucusque de rebus cum Martino Papa gestis ab Olympio Exarcho Anastasius, quarum causa crimini postea (vt suo loco dicemus) eidem sancto Pontifici datum est,

quod

quod cum eodem Olympio Exarcho aduersus Imperatorem coniurasset: purpuram namque Romæ suscepisse Olympium, eiusdem Pontificis Acta de rebus gestis Constantinopoli docent, de quibus suo loco inferius dicendum erit.

Inter tot tantaque discrimina impertertitus semper steti summus Dei sacerdos, nihil penitus prætermittens eorum, quæ essent vniuersalis Ecclesiæ totius Antistitis, & cœpta prosequi, & executioni, quæ essent absoluta, mandare. Qui enim ante Exarchi Olympii faciem damnauit Typum Imperatoris, & (vt dictum est) ad diuinas pronincias eius condemnationem vna cum Synodalibus litteris misit idem de iisdem in Synodo Romæ gestis scripsit litteras ad ipsum Constantem Imp. ea quidem moderatione, vt nequaquam ipsi crimini daret Typi illius editionem, sed Paulo, qui suaserat. Audiamus ipsam epistolam ad Imperatorem conscriptam, cui huiusmodi præfixus est titulus a:

a *Epist. 7. Mart. tom. 2. epi. Rom. Pont.*

LII. * Cõstantino epistola Martini pap. ad Constantem imp.

Domino piissimo & serenissimo victori, triumphatori, filio diligenti Deum & Dominum nostrum Iesum Christum, Constanti Augusto, Martinus Episcopus seruus seruorum Dei, & vniuersa Synodus in hac vrbe Roma congregata.* ita plane honesto titulo prosequitur Constantem Augustum Pontifex, quod etsi hæreticus esset, non tamen palam omnino cognitus atq; damnatus ab Ecclesia: quamobrem eodem cum prosequitur honoris cultu, ac si esset penitus Orthodoxus. Epistola ante ipsa sic se habet:

Cœlesti seculorum Regi CHRISTO *Deo, qui per quem vna cum mente animatam & ipsi secundum hypostasim vnitam in terris apparuit, Magi terrena munera prompte obtulerunt, non magis, qua diuina gloria ipsum digna essent, (est enim incomparabilis) quam quæ promptam eorum voluntatem declararent: illa enim infinita est, hac singularem Deo amorem exhibet. Vobis autem, serenissime, qui in terra per ipsum regnatis, & ad cum properatis, cum multa libertate pretiosa offerimus dona, qui omnes per gratiam sacerdotes eius existimus, salutaria nempe sanctorum patrum & Synodorum præconia ad veram ostensionem internæ erga ipsum Dominum ac Deum nostrum charitatis, & erga vos, qui sincere eius estis ministri.*

b *Iac. 1.*

Et quoniam omne b *datum optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum: tanquam splendidum aurum possidemus firmam in eum & sinceriss imam confessionem: Theologiam vero thus purum & eximium & optimi odoris: myrrham conseruatricem honorum & contrariorum expultricem doctrinam. hæc enim stabiliter custodita, eruut dilectioni vestræ corona decoris & diadema gloriæ in manu Domini. Nam regni ornamentum est veritatis cognitio. splendida & immarcescibilis, quæque inuenitur his, qui eam quærunt: quamuis hæc dignos se circuit quærentes & in se ostendit, qui eam non tentant.*

LIII.

Quapropter vobis, optime Imperator, vt Dominum quærentibus in simplicitate cordis & in mentis bonitate de eo sentire properantibus, studuimus eius annunciare salutare hac relatorum nostra mediocritate. Nobis enim per Amos prophetam de se annunciare præcepit, dicens c: Sacerdotes audite, & testificamini domui Israel, dicit Dominus Deus omnipotens. Edocemus igitur pium vestrum ac serenum imperium, quod in hac Dei amante & cultrice vestra vrbe Roma conuenientes nos omnes, qui ad mansuetudinem vestram confugimus, ex Apostolica & spirituali vnanimitate & consensit, in eadem mente & eadem sententia piam Orthodoxæ fidei destructorum confirmationem & congruenter infirmauimus inconuenientem hæreticorum fermentum, qui quondam, quique nunc propriorum sensuum prauitate se à veritate separarunt: qui intra ipsos non recte ratiocinati dixerunt, non habere in humanitatis sua natura voluntatem, aut operationem naturalem, ipsum, qui propter nos humanatus est, Dominum, sed sine voluntate ipsum existere ac sine operatione, intangibiliterque & inanimem esse: & quidem cum Patrum doctrina testem veritatis propriam habentes naturam, ad redarguendam eam, quæ de hoc ab ipsis dogmatizatur, absurditatem, cum subsistentiam suam videant ab ipso Creatore voluntate præditam & operatoriam factam esse. Quomodo igitur à se fabricatam & propria incarnatione assumptam à naturali voluntate & operatione diuinxit, non vere sactum subsistentiæ nostræ se fatebit, sed imaginarie & fallaciter dissensationem secundum illos perpetrans, qui ob hoc vnam diuinitatis eius atque humanitatis voluntatem & operationem esse dogmatizarunt.

c *Amos 3.*

Quapropter ab omnibus fere aliarum prouinciarum Deo amabilibus Episcopis, & ab Apostolicis Pontificibus in hac seruet Roma constitutis, in dilectione admoniti, vt ab huiusmodi damnabili nuntiatione abstinerent: ad correctionem non venerunt sed in deteriora progressi sunt, diuinam eius voluntatem & operationem in humanam contrahentes: ac veluti asserentes, nullam vllo modo eam in vtraque earum, ex quibus & in quibus est, naturarum voluntatem & operationem habere, sed absque voluntate naturam esse & absque operatione: quod omnium tum sanctorum Patrum, tum oecumenicarum quinque Conciliorum definitiones euertit, quæ per omnia perfectum eundem in diuinitate & in humanitate perfectum prædicauerunt, tantum absque peccato: nam in peccato natura perfecta non conficitur, sed vitium agnoscitur nostræ transgressionis. Quod si perfectus est, est videlicet perfectus secundum diuinam voluntatem & operationem, quem admodum & iuxta naturam principio experti augmentatam, & secundum humanam quoque tum voluntatem, tum operationem, vt & secundum naturam creatam, & quæ principium habuit.

LIV.

Qui vero in aliquo eum imminuit, manifeste euertit perfectionem, eam confitens nullo modo permittens propter eum, quod natura conuenit, defectum, quem adhorsary. Theodorus videlicet, qui Pharan Episcopus fuit, & Cyrus, qui Alexandriæ Sergium, qui Iacobitas, ac eorum successores Pyrrhus & Paulus in prima & secunda consperiuone dogmatum suorum non solum posuerunt, sed etiam studuerunt, vt sibi illa per expostrinem, hac per formulam confirmaretur, atque contra fidem, ne vsquam subrepentes vestra serenitatis auribus, vt & antea auribus beatæ memoriæ aui vestri clementissimi vestra vt culpam suam callide alio asserentes, deque mente Domini hanc ob causam duplicia ob peccata sua receperent, nisa videlicet pro tio pœnas, vtpote qui ea peccauerint ex quibus non exiguæ perturbatio tamdiu vniuersam terram vexat, quod non solum populi scandalizentur, sed impij etiam barbari magnum odiosumque sibi mysterium traducant: quia non solum primæ ac pestilentissimæ ab aduersariis labes affecteur, sed eaetiam, quam euomerunt, sitiens ab iis euacuetur, opposita noua pestilenti hæresi prætexta: vt ab extero ne illi quidem intelligant, quid ab illo euitent, aut existimetur, propter obstinatam propriam quamque peruersitatem.

LV.

Quocirca omnium fere piorum sacerdotum & populorum contra eos clamore Apostolica sedes accepto, orationis acquisitionem, ne vsque in finem Catholicam Ecclesiam ab ipsis in periculum addictam negligamus, sed exorganis autem, & immaculatam Christianam fidem diligenti patrum & Synodorum traditionum obseruatione conseruemus verbo sacerdotali admonere conuocauit, vt à nobis omnia aduersariorum dogmata euitentur, & canonice per commentarium illa inuenirentur. Deque opinionibus satis ad simplicitatem fallendos auditores, hæreses fuerunt sermonis, quique deinceps eorum discipuli & successores fuere Catholicæ Ecclesiæ diuinitus inspirati doctrinæ, id est sanctæ & oecumenicæ quinque Synodi.

*Ad veritatis igitur ostensionem & denudatis non tenuem aduersariorum, absurdam illam doctrinam, & piam sanctorum Patrum Synodorumque prædicationem, aduersa dilectio vestra comparantes, nec horum ad illa vllam conuenientiam, & cognationem inuenientes, quem admodum nec tenebræ prorsus ad lucem hanc (vt diximus) destinantes, sanximus salutaria, nempe sanctorum Patrum & Synodorum decreta: illa vero omnes, vt pote deseruientibus contraria & inimica, vna voce damnantes, ipsorumque hæreticos prædictos nempe, & homines vna cum ipsorum expositione & prefata formula, orta ex suggestione & prauo eorum dogmate, cum quibus omnibus, quæ prouincia sacra quæque sunt: vt ipsorum exemplis, quæ prouincia sacra quæque sunt: vt ipsorum exemplis, quæ prouincia sacra quæque sunt: vt ipsorum exemplis

to eo vel maxime vestræ potestati labem (vt dictum est) inurere properarunt, quod illam formulam præter exactam rationem esse testati sunt, & scripto aliis significarunt.

LVI. Quorum in hac nequitiam & fraudem animaduertentes, cum his ipsis & eorum hæresim canonice damnauimus, vbique omnibus & ante omnes vestra diuinitus stabilita serenitati notum facientes per ea, quæ fraudare & nobis pro Orthodoxa fide in præsenti acta sunt, quod duas esse & vnius Christi Dei edicunt Theologi naturas, siue subsistentias confiteri secundum hypostaseos vnitatem inconfuse & indiuise, & duas iuxta naturam voluntates, duasq; iuxta naturam operationes, diuinam & humanam, increatam & creatam, coniunctæ vnitati ad veram confirmationem, quod Deus natura perfectus & homo natura itidem perfectus, idem proprie est & vnus Christus ac Filius, quodque nouem sanctis Patribus contradicentes hæretici, quique confessione, quique diuisione propriis dogmaticis depravati sunt, imprimis in ea voluntatem, & vnam operationem sunt confessi, alij quidem vt per inuasam speciem, alij vero vt per nudam nominum similitudinem siue per puram ambiguitatem magnum incarnationis Christi mysterium temere ac reprobabiliter.

Vidimus ad pietatem vestram confugientes, vt vtrorumque tum patrantium prauamque decretorum, tum impiorum hominum ac dogmatum differentiam vestra potestati aperte exhiberemus, hac à nobis synodice acta vna cum eorum Græca interpretatione missimus, eaque atque hortantes serenitatem vestram diuina sapientia decitan, vt hæc diligenter legere dignetur, pieque legibus memoratis hæreticos vna cum eorum hæresi condemnet, ac religioni diuinæ rationibus solam nos iecerit, qui minimi sumus, sanctorum Patrum & Synodorum Orthodoxam confessionem sanciat ad Catholicæ Ecclesiæ commendationem & laudem, & ad incolumitatem Reipublicæ vestræ Christum amantis, ipsique seruientis. Solet enim vna cum Orthodoxa fide Reipublica florere. Ac vestræ potestati merito hostes subiugabit Dominus à vestra serenitate recte creditus, ad vindictam inimicorum creaturam armans. Induet a enim lorica iustitiæ caput atem vestrum: galeaq; munier, iudicio vero ac simulationis experte: ac clypeum præbebit inexpugnabilem, ad subiiciendum pedibus eius barbaras oës gentes, quæ bella volunt: vtq; victorē efficiat, telum contra vitia pariter & homines feros præclare gerendis: & religiosorum laborum præmium reddat, æternam cum sanctis, qui à sæculo sunt, fruitionem & quietem. Piissimum Domini imperium superna gratia custodiat, & omnium gentium cernices ei subdat. huicque S. Martinus ad Constantem Imperatorem; cui epistolam ipse, tum reliqui, qui Synodo interfuerunt, Episcopi subscripserunt.

Atnon perfunctorie prætereunda est illa de fide Catholica ferenda, & hæresi proscribenda, grauissima & Romano tanto Pontifice digna sententia, qua declarat, vna cum orthodoxa fide bene coseruata & custodita crescere ac dilatari Reipublicæ statum; pertubari vero & in deterius labi, proterriq; penitus necesse esse, cum Imperatores & Reges id facere prætermittentes ita valide pro aduersariis sua pugnant, ficq; cum Ecclesia exagitati sinitur & posterni. Imperium labefactatur. Sunt plane hæc ex eorum, quę frequentissime acciderunt, exemplis iam persæpe nota reddita, cunctisque facti dilucide manifesta: quæ infelicissimi Principes suo ipsorum damno esse vera cum experiantur, tamen vertigine quadā mentis abrepti, hæc minime attendentes, dum Ecclesiæ repugnant, sepsos magnam. & in deterius prolabentes, innumera mala Christianæ inferunt Reipublicæ. Sed de his sæpe deplorata iam satis. Ad Martinum Pontificem redeamus.

LVII. Qui enim vniuerso orbi vigilantia spirituali se præsse sciebat, vbi monuisset Orientales, scribens etiā ad ipsum Imperatorē, nō defuit curæ pastoralis officio, vt mitteret & in Africam epistolam circularem ad eos, qui ex diuersis Concilijs Africanis ad ipsum iam scripserant. Testatur id quidē ipse Martinus in epistola data ad Ecclesiam Carthaginensem, eiusq; Episcopos ipsi subiectos, cuius est exordium: Omnia quidem virtus, dilecti fratres, &c. vbi vt de reb. eisdem Acta mittere vna cum iisdē litteris synodalibus ducer his verbis: *Vt autem huiusmodi nostri sacrificij præsumptio quę vsus quoq; ipse penitus certū facere mus: eam, quæ in præsenti à nobis gesta sunt, clementiæ sunt dati ū est vestrorū sermonū splendorem & coruscationē, ipsorū videl. litteras cōtra eosdē hæreticos Romā missas iisdē Actis intextas, vna cū nostris encyclicis litteris ad vos missimus per Theodorū & Leontiū religiosos monachos S. Laura, vt scienter intuentes nostra dogmata (nostra enim secundum indiuisam spiritus communionem vestra sunt) id est, Apostolicas & paternas Ecclesiæ Catholicæ prædicationes, dicatis & ipsi in diuina agnitione facti nequaquam in excessu mentis, verum semper mentibus vigilantes: Hoc nunc os ex ossibus nostris, & caro de carne nostra: eamdem quippe in sensibus verbisque veritatis cognationem per omnia & constructionem inuenientes. Hæc vera fides vocabitur, &c.* Dedit itidem S. Martinus, præter synodalem epistolam circularem & Acta Concilii, alias familiares literas ad Episcopum Philadelphiæ in Asia constitutum.

LIX. Quod enim sciebat idem Pontifex per relationem à Stephano Dorensi Episcopo in Synodo lectam, perturbatam valde fuisse Hierosolymorum Ecclesiam post obitum beati Sophronii, insuper laborare vehementer Ecclesiam Antiochenam ob Macedonium post Athanasium in ea sedentem æque impium hominem: ad hæc omnia corrigenda, delegat vicem suam Ioanni Episcopo Philadelphiæ, quem dum creat in Oriente Vicarium Apostolicæ Sedis, ad ipsum ciusmodi litteras scripsit:

c *Mart. ep. 1.* MARTINI PAPÆ EPISTOLA AD IOANNEM EPISCOPUM PHILADELPHIÆ, QUEM CREAT VICARIUM IN ORIENTE.

Ioanni Episcopo Philadelphiæ Martinus seruus seruorū Dei sanctæ vniuersæ Catholicæ & Apostolicæ Romanorum Ecclesiæ Episcopus.

Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quem de te accepimus, dilecte frater, & ex iis, quæ ad nos à te scripta sunt, & ab iis, qui exnōbis, Stephano nempe, dilecto coepiscopo nostro, & comitibus eius, monachis monasterij S. Theodosij. Notum enim fecerunt nobis, studium te de his habere, in quibus Episcopum esse oportere Apostolicus ille sermo determinat sobrium prudentem, ornatum, hospitalem, doctorē, modestum, non litigiosum, non cupidum, suæ Ecclesiæ bene præpositum. Hæc igitur audientes, gratiam habemus Deo, cui seruimus à iuuentute nostra, qui confortauit vos cum omnibus, qui eum diligunt, vt ad mensuram peruenire tis huiusmodi Deo amabilis virtutis: quoniam e iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti, omnia cooperatur: Qui nobis etiam omnia diuina eius virtutis, quæ ad vitam & pietatem pertinent, donauit per cognitionem eius, qui vocauit nos propria gloria & virtute; per quæ pretiosa magnaque promissiones donatæ sunt, vt p hæc simus cōsortes diuinæ naturæ, fugientes eius, q̄ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem. Sic igitur procedentem in Domino, & ascensiones M eum facientem de gloria in gloriam, charitatem tuam exhortamur, religiosissime frater, nostram istic vicem implere, id est, in Orientis partibus, in omnibus Ecclesiasticis functionibus atque officiis: vt in hoc maxime, sicut oportet, sustines i gratiā Dei, qua in te est per impositionem sacerdotalis dignitatis, & nostræ Apostolicæ vicis. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed fortitudinis & dilectionis & prudentiæ, ad tollendam omnem hæresim, quæ verbo fidei aduersatur, & ad omne vitium expugnandum, quod virtuti diuinæ contrarium sit.

d *1. Tim. 3.*

e *Rom. 8.*

f *2. Tim. 1.*

LX. SYRIÆ ECCLESIIS PASTORIUS DESTITUTIS CONSULIT MARTINUS PAPA.

Vt sic prosperans in Domino, ea, quæ desunt, corrigas, & constituas per omnem ciuitatem earum, quæ Sedi tum Hierosolymitanæ, tum Antiochenæ subsunt, Episcopos, & presbyteros, & diaconos, hoc tibi omnimodo facere præcipientibus nobis ex Apostolica auctoritate, quæ data est nobis à Domino per Petrum sanctissimum principem Apostolorum, propter angustias temporis nostri & pressuram gentium: ne vsque in finem in illis partibus deficiat sacerdotalis decoris eximius ordo, ac ne inde de cætero nostræ religionis magnum & venerandum mysterium ignoretur, si iam non sit sacerdos, & sacrificium, aut spirituale libamen, quod iugiter Deo in odorem suauitatis pro salute populi offeratur. Nam oportet in hoc maxime tempore pastoribus spiritualibus frequentari ac munire, quæ vbique sunt, Dei Catholicas Ecclesias, quo iuxta ipsum Dominum prædictiones g. tribulationes propter peccata nostra venerunt, quales non fuerunt ab initio mundi vsque modo, neque fient, cum quibus & magna scandalorum tentationes, vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. Hæc scribens Martinus, alludit ad Sarracenorum persecutionem, qui captis Hierosolymis & Antiochia (vt dictum est) vniuersæ Syriæ dominabantur, atque ad insulas occupandas gentes traiiciebant, occupata iam Cypro, & tentantes Cyclades insulas, ex quibus hoc anno potiti sunt Arado h, quam inhabitabilem penitus reddiderunt. Sed pergit:

g *Matt. 24.*

h *Theoph. hoc anno Imper. Constant.*

Quocirca ne differas omnimodo, dilecte, implere iuxta præceptum nostrum, Episcopis & presbyteris & diaconis, qui istic sunt,

LXI.

Catholicæ Ecclesias commendare, qui per propriam eorum conversationem in omnibus bonis *testimonium habeant, &c. plura inculcans de eorum, qui essent Ecclesiis præficiendi, integ trate: quantum vero id cupiat, docet iis, quæ sequuntur verbis, hæc dicens: Dolor enim mihi est magnus, & incessabilis molestia cordi meo, quoadusque per vestrum in Christo studium hoc opus absolutum videam, quandoquidem hoc & prius Apostolica hæc Sedes fieri præcepit per memoratum Stephanum dilectum episcopum nostrum: sed hoc salutare propositum ad effectum venire prohibuerunt, qui talia prohibere dignos seipsos præstiterunt, qui pro arbitratu suo ea, quæ ædificationis sunt, nota ei omnino non fecerunt, nempe præcepta demandata vicis Apostolicæ huius cathedræ, quibus iussus est electiones ibi facere eorum, qui ad curam Christianissimi populi deligendi sunt: solummodo autem ei significarunt de depositione, eorum scilicet, qui se intruserunt, Episcopos in Ecclesias Palæstinæ, timorem Domini minime cogitantes, neque in his formidabilem eius indignationem.

* bonum.

STEPHAN. EPISCOP. IMPEDITVS AGERE IVSSA MARTINI PAPÆ.

LXII. DE REDITVENDIS LAPSIS.

Quoniam igitur (vt nostis) dilecte frater, in ædificationem magis, quam in destructionem à Domino potestatem accepimus: studio tibi sit ea, quæ ædificationis sunt, operari, dato tibi per nos eius discipulos Apostolico præcepto & potestate: & gratia dignos promovere nequaquam dubites ad incolumitatem & securitatem Ecclesiæ Catholicæ cum magna dilectione exhortans eos, qui iam depositi sunt, converti ad Dominum: potest enim eos rursum in admirabilem lucem suam adducere, qui hæc facit, & immutat. prout vilius est. Et infra: quanto animæ afflictæ quingo e pro huiusmodi lapsis, ista subdit: Quare nimirum propter ipsos apertior, donec rursum formetur in us per fidem Christus. Vnde pro ipsis indesinenter diu noctuque cum lachrymis obsecrationem facio, vt ipse, qui propter nos in carne voluntarie passus est, rursum eos virtute propria & vivifici sanguinis ad seipsum & nos indissolubiliter per sincer am concordiam vnat. Cognoscens igitur, dilecte, huius modi nostrum de ipsis mœrorem, ne cesses per misericordiam Dei continenter eos hortari, & propheticam in quo idie decantare vocem, quæ dicit a: Numquid qui cadit, non resurget; & qui auertit se, non reuertetur? Et post nonnulla de ipe, qua erigi lapsi debeant, hæc adiicit:

a Hier. 8.

Quapropter si virtutis gratia mentem obsequentem habebunt, & obedientem autem, vt persuadeantur, & audiant vocem Domini, vt eum per veram confessionem cognoscant: confirma vnumquemque eorum in proprio or dine scriptos libellos ipsis dandos de Orthodoxa fide, vt fructum Deo seruata aliorum conversionem & meliorationem: atque vt multum fructum afferentes, maiore à Deo honore digni habeantur. Hoc etiam omnino aduertat charitas tua, in iis, qui ab ipsa confirmantur, aut eliguntur, ne, quomodo prater hæresim, quæ ab ipsis dato libello enatatur, alia quædam peccata notatu sanare, eorum impediant vel confirmationem, vel electionem. Impossibile enim est ea contegere, vel præ termittere, quæ conuenientem locum defensionis non habent: sed omnino in iis, qui libenter peccant, & amant peccare, denegare oportet eam veniam, quæ in huiusmodi lapsibus ex dispensatione datur: ne & ipsi propter canonis contemptum amplius grauentur, & nos in culpa simus, intuste agendi eis licentiam permittentes. DEFENSORES ENIM DIVINORVM CANONVM ET CVSTODES SVMVS, NON PRÆVARICATORES. *Quandoquidem prauaricationibus connicta manifesto retributiones sunt.*

LXIII. QVANDO ET CVM QVIBVS DISPENSANDVM.

Cuius rei gratia hortamur canonem observari in iis, qui præter mentem ac sententiam seipsos elegerunt, vel electi sunt, Episcopi scilicet, *in Patriarchia beatæ memoriæ Sophronij,* Hierosolymorum Episcopi. *Qui sane ante ipsum Patriarchiam, vel post decessum in Domino à quibusdam non conuenienter electis sunt; propter angustiam (vt dictum est) temporis, vel quod eius copia non esset, qui iudicio adhibito, siue iuxta canones eligere debe rei, vel permittere: tales, datis scriptis libellis, confirmari mandamus, nullatenus inde canonis prauidicio facto. Nouit enim canon afflictorum temporum persequutionibus veniam tribuere, in quibus contemptus non præsidit, præuaricationem redarguens. sed angustia magis & penuria, quæ propter necessitatem ex misericordia cogit multam diligentiam præ termittere. Sed hæc de istis.* Ad casum vero Macedonij pseudoepiscopi Anciocheni stylum conuertens, sic pergit:

LXIV. DE CAVSA MACEDONII PSEV-

Eius vero, qui falso Episcopatus sibi nomen affinxit, Macedonij dico, importunas litterarum minas, siue protestationem fervor despuito, vt rabidi canis & temerarij latratum, insultans ei, qui dicit b: Nolite timere opprobria hominum, & conceptus eorum ne vincamini. Hunc enim Episcopum Catholica Ecclesia nullo modo nouit, non solum quod a præter Canones in externa regione fine consensu, & absque vllo cecto decreto hanc sibi appellationem vsurpauit, sed & quod consentiat hæreticis, qua hæresim sua appendicem esse electionem per contemptum tumultuarie fecerunt: quem admodum & Petri, qui ab iis nominatus est & assimulatus Episcopus Alexandriæ, vt per plures & ascriptitias personas hæresim suam manifestarunt: quam vna cum ipsis in præsentiarum canonice his & synodaliter anathematizauimus, Theodorum videlicet, & eosdem scilicet, quos supra tæpe nominatos anathemata in synodalibus Actis, de quibus & ista subdit:

*Quæ vt cognoscat tua in Domino spiritualis dilectio, ac per te omnes, qua istic sunt Ecclesia Catholica: hæc ipsa à nobis hic synodaliter gesta ad constabiliendam * defendendamque Catholicam Ecclesiam, vna cum Encyclicis nostris & Synodalibus litteris misimus per presbyterum & Apocrisiarium nostrum abbatem Theodorum, & monachos sanctis Theodosij religiosissimæ mansionis Ioannem, Stephanem, Leontium, qui huiusmodi nostra Apostolica Synodo interfuerunt, & per gratiam Deo ipso vsa doluerunt, qua insequuta sunt omnia, & canonice definita. Qua ipse frater custodiens, denuncia quoque omnibus, qui istic sunt, fidelibus populis, inuiolabiliter tenere, vt propriarum salutem animarum. Quapropter testificor coram Deo & IESV CHRISTO, & electis Angelis, vt hæc custodiens, amoto omni præiudicio, nihilque placendi causa faciens, sed ex pura conscientia Euangelium pratia tradas omnibus, sicut accepisti. & à sanctis Patribus, & nobis ipsis, qui synodaliter sanctiones eorum confirmauimus. Neque erubescas testimonium Domini nostri Iesu Christi, sed conforta gratia ipsius: & quæ audiuisti à nobis per multos testes, siue demonstrationes ex Scripturis, & ex Patribus, ea commenda fidelibus hominibus.* & post multa eodem argumento incubata, finem imponit epistolæ:

LXV.

LXVI.

Ecce vero in auxilium, vt magno studio ac sine vlo impedimento charitas tua ministerium impleat; à nostra Apostolica auctoritate tibi commissum, hortati sumus Deo amabilis Episcopi, ipsum dico Theodorum Esbuntiorum & Antonium Bacatiorum adesse in omnibus, ac pro viribus inservire humanali spiritali voluntati tua: quibuscum & Georgium dilectum presbyterum, & Archimandritam, & Petrum CHRISTI amatorem, Alexandrinæ nempe ac omnino eos, qui in illo Patriarchatu fulsere Dei, vere que zelum habunt; quorum merces plurima erit apud Deum, omnibus promptitudinem animi studiique sui præstiterit in omni obedientia & gratia perfectione. hactenus epistola sancti Martini ad Ioannem Episcopum Philadelphiæ: ex qua satis perspicue intueri potuisti Romanæ Ecclesiæ superiorem Ecclesias vig lantiam, auctoritatemq; præcipuam, simul & ipsius Martini sanctissimi Papæ in administranda vniuersali Ecclesia robustæ mentis indefessum robur, dum paucos menses in præfectura pastorali agés, eosque Christianum orbem salubri per epistolas & legationes aliasque scripta iuuamine operose lustrauit, lapsos eligens, fratres confirmans, perfidos damnans, aduersarios redarguens, errantes admonens, fortesque consolidans, concordes magnus Pater familias operarios in vineam suam, quem (vt queritur) his temporibus singularis sensus depascitur, impia gens Sarracenorum, & vulpes, hæreticis ipsis, prorsus perdere laborabant. Sed prosequamur reliqua eiusdem S. Pontificis anni huius res gestas.

LXVII.

Dedit & alias litteras ad dictum Theodorum Episcopum, vt præsto esset Ioanni Vicario Apostolicæ Sedis. F. i: hic vnus ex lapsis Episcopis; sed pœnitens, cum honore Episcopatus acceptus, suæ pro fide Catholica vigilantiæ haud mediocre specimen ediderat. Epistola autem sic se habet 6:

Theodoro Episcopo Esbuntiorum, Martinus seruus seruorum Dei, sancta eius Catholica & Apostolica Romanorum Ecclesiæ Episcopus.

Est confessio adducens peccatum, & est confessio adducens gloriam & gratiam. Tu igitur, religiosissime frater, confessionem vituperabilem culpans, scripta tua secundum Deum confessionis gloriam tibi & gratiam acquisisti: gloriam quidem, Orthodoxam de ipso Domino ac Deo nostro confessionem; gratiam vero spiritualem tuorum in virtute illustrium studiorum, quibus non solum verba immotasti in pietate perfecta, sed & ipsi vestros

forum saluatori Christo cum multa libertate placitum: vt in vobis apostolicum illud de sancto dictum impleatur a: Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, & adepti sunt repromissiones, obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum. Vicistis enim, reuerentissime frater, aduersarij diaboli malum regnum: iustitiam fidei confirmatione operatus es, cuius gratia adepta repromissiones spiritus, haereticorum eratanquam leonum obturasti, ac extinxisti eorum impetum haeresis quasi flammam ignis afflatione gratiae; qua ita confortatus, imbecillitatem sententiae illorum detexisti, fortis in bello contra eos fuisti, eorumque infirma adulterinorum dogmatum castra fortissime vertisti, ac victor per proprium scriptum productus es ad vitoriam adulterum Saluatorem omnium CHRISTVM, qui idcirco sacerdotalem in te dignitatem Apostolica confirmauit auctoritate. Verum ne uestes laudationes tuas in gutture perpetuo habeam, atque placitum sacrificium offerre, rationabile obsequium tuum: sic enim & superna gloria prosatia dignaberis, & caelestibus Christi nuntijs imbuetis.

a 1. Mach. 11.

Quo autem Synodaliter à nobis hic gesta sint ad confirmationem desinentemque Ecclesiae Catholicae, id est, paternarum tuae Synodalium definitionum, nuper missarum, qui à nobis Vicarius canonice designatus est, dilecto fratri nostro & Episcopo Philadelphiensium ciuitatis: cui bene facta assentientes, & omnes Orthodoxos vna roborisimus excitantes ad eorum articulorum implementum, quae ipse commissi sunt ad commendationem Ecclesiae Catholicae. Nam pro eo multa vobis in scripturis regno merces est. Haec Martinus ad Theodorum postliminio ad Ecclesiam Catholicam ante reuersum. Eiusdem conditionis fuit Antonius Episcopus Bacathorum, qui pariter lapsus & poenitens reuersus libellum itidem Romam fidei Catholicae ad ipsum misérat, ad quem extat Martini epistola b, quae sic incipit: Decipi quidem & falli commune est, propriumque humanae infirmitatis: at in melius commutari, solius quae dei gratiae, &c.

b Mart. ep. 13.

Scripsit etiam pariter ad Georgium Archimandritam, patrem Orthodoxorum monachorum monasterii sancti Theodosii, ex quo progressus erat Stephanus Dorensis Episcopus, qui pro Ecclesia Hierosolymitana bis eadem ex causa in Italia ad Romanum Pontificem legationis munere functus est. His insuper adiecit alias litteras d ad Pantaleonem quendam, qui impedimento fuerat Stephano Episcopo Dorensi, ne susceptam vicem Apostolicae Sedis libere exercere valuisset, est earum exordium: Semper quidem omnis hominum vita, &c. Scripsit e & ad Petrum virum illustrem maximeque pium, commendans doctum Ioannem Philadelphiae Episcopum Vicarium à sede Quense institutum ad reparandas pastoribus destitutas Ecclesias ob barbarorum clades illatas.

c Mart. ep. 14.

d Mart. ep. 15.

e Mart. ep. 16.

Sed & alias vberiores dedit hoc etiam anno litteras f ad eos omnes, qui Hierosolymitanae & qui Antiochenae Ecclesiae subiacerent sacerdotes, monachos, atque laicos, quos monet de facta Romae in Concilio damnatione principum Monotheliturum haereticorum, de quo perperam facta ordinatione Macedonii Antiochiae, & Petri Alexandrinae Episcoporum itidem haereticorum, qui & absque canonica vlla electione eaedem Ecclesias primatias inuaserant: reddendo; docet de delegata vice Apostolicae sedis Ioanni Episcopo Philadelphiae ad creandos Episcopos & alios ministros Ecclesiasticos Ecclesiis illis, quae tum Hierosolymitano, tum etiam Antiocheno subditae essent Patriarchis. Scire quidem litteras graues & tanto dignae Pontifice, vereque in omnibus & doctrina & spiritu Apostolicae, sed accentuae illae, quas idem summus Pontifex dedit ad Paulum Thessalonicensem Episcopum, cum eundem in haeresim lapsum, & alios in errorem inducentem, extra Catholicam communionem esse iubet, & sede deponit: quod factum est ab ipso Martino hoc anno, die prima Nouembris Indictionis octauae.

f Mart. ep. 17.

Cum enim dictus Thessalonicensis Episcopus ad recens creatum Pontificem misisset ex more Apocrisarios vna cum fidei confessione: ea perlecta, & haeretica inuenta, à Martino reiecta est, sed excusauerunt eum Apocrisarij, pollicitique sunt ipsum eam accepturum fidei Catholicae confessionem, quam ipse Martinus misisset; qua accepta, reuersi sunt Thessalonicam: sed tantum abfuit, vt infelix ille suum detestaretur errorem, & missam rectae fidei confessionem integre proficendo susciperet, vt secum in errorem traxerit suos Apocrisarios, insuper & corruperit litteras Apostolicas, quibus Martinus ipse rectae fidei confessionem subscripsit, ab iis quaedã dolose auferens, vt apparet ex his, quae tum & eum, tum etiã ad Thessalonicensem Ecclesiam de eius condemnatione conscripsit. Sic igitur horũ gratia eidẽ iuste Martinus infensus, an eũ iisdẽ litteris scriptã damnationis sententiã dicta die publice tulit. est earum exordium g: Dominus ac Deus noster Iesus Christus, &c. in quibus multa praefatus de seueritate diuinae iustitiae, qua ẽt per ignorantiam patrata peccata, vel per obliuionem illapsa in animam Deus punit, in ipsum inuectus, quod non per ignorantiam aut obliuionem peccauerit, sed praua animi affectione, subiicit ista:

g Mart. ep. 12.

LXXI. DE PAVLI THESSAL. EPISC. ERRATIS.

Manifeste enim secunda dogmatũ tuorum transgressio etiam primam voluntariã demonstrauit, & ex praua meditatione siue sensu haeretico contra fidem à te factam fuisse, non ex inuolũtaria ireptione, aut corde non ficto. Nos igitur oportuit creditum nobis omnis Pontificalis ministerij reputantes, id est, prouidi animarum curam atque diligentiae, nullatenus moram ac differre, cum fides à te prodereturr, sed rigore canonis praecise vtentes, ex prima interpellatione scriptum tuum vna cum eo, qui scripsisset, damnare; ne rationalibus Domini ouibus mortiferũ doctrinae tuae porrigens gramen, eas tecũ per malam fidem mortificares, priuatas, & aeterna secundum Christum vita, pro quibus ipse animam suam posuit bonus pastor, & propter quas caelos inclinans à Patris non discedens sinu venit in terram, vt perditam recuperans ouem propriis humeris ad suum secundum naturam Patrem humaniter referret, ac per viscera misericordiae caelesti gregi connumeraret. Sed per longanimitatem sustinuimus, nec poenam sustiximus, accepta misericorditer precibus Petri Episcopi & Ignatij Diaconi tuorum Apocrisariorum, qui maxime asseuerarent & affirmarent, eiusmodi litterarum inuoluntariam esse abreptionem, nec mentis ac certae sententiae opus esse illam absurditatem dogmatis tui: vnde & dicebant statim ac sine mora à peiori dogmate in melius mutationem in te fore, si te iuxta illud in postulatum de eo amanter monuissemus: cuius rei causa nos hortati sunt, vt tibi ostenderemus, nos ea, in quibus lapsus es, notasse. Quod vtique per Apocrisarios nostros fecimus, rigorem canonis per charitatem omittentes, tegentes, adhortantes, non tamen precipientes omnino tanquam subiecto huic Apostolicae Sedi, vt huc venires, teque canonice expurgares de his, quae initio creationis tuae non pie docuisti.

LXXII.

h Hier. 51. APOCRISA RII APOST. SEDIS DECEPTI A PAVLO THESSAL.

Sed cur animus (inquit Hieronimus h) Babylonem, & non est sanata: quoniam peruenit vsq; ad vicos iudicium eius. Non solũ enim ipse incorrectus manssisti, sed memoratos Apocrisarios nostros decepisti, idq; erga eos fecisti, quod astutus serpens fecit aduersus Adam, deseruorem vna secum enim constituens, qui à Domino mandatum acceperat. Tu enim similis modo, vt serpens, eos induxisti, ac persuasisti, vt extenderent manum, ac proco, vt caperent de scripto nostro ad te in modum formulae misso non malum quendam ac promiscuum gustum, vt illic, id est, de ligno transgressionis, sed puram & sinceram sanctorum Patrum confessionem: hanc enim pie ei scripto misimus ad animae tuae correctionem; tum eam à te repulisti, proq; ea adulterinae subiecisti absurditatis tuae doctrinam, quo manum adijcerent, quae omnino tibi non profuerunt: tametsi visus es eos irritare multis sermonibus & blanditijs labiorum protraxisti eos: at illi leuitate elati secuti sunt, nescientes animae suae periculum adire, quod in fraudulenter struxeras. Verba enim fraudulentorum mollia, & ferunt intima viscerum. Nec audiuisti dicentem i: Qui fodit foueam proximo, incidet in eam; & qui voluit lapidem, in seipsum voluit: lingua enim mendax odit veritatem, os vero incisiuum facit ruinas. Quomodo igitur cum haec perpetraris in ipsos, & in exemplum formulae perscriptum à nobis, & per ipsos ad te missum hortatus (vt dictum est) tuorum Apocrisariorum, constituisti ad nos scribere, te ipsum decipiens, non nobis obrepens.

i Prou. 26.

LXXIII.

Idcirco certiores facimus Patres, qui vbique terrarum sunt, quod ea, quae visa sunt, ad effectum perducentes omni studio exposcimus nostram in Domino fidem. Sed audi, quid princeps Apostolorum ad eum dicat, qui veritate erat fraudatus k: Cur tentauit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto? Non es mendacium hominibus, sed Deo. Ac simile aliquid fecisti, qui per Samuelem Prophetam audisti à Domino l: Hoc dicit Dominus exercituum: recensui quae-

k Act. 5.

l 1. Reg. 15.

cumque fecit Amalec Israelis. & infra: Pro eo ergo, quod abiecisti sermonem Domini, abiecit te Dominus, ne sis Rex. Dixitque Saul ad Samuelem: Peccaui, quia preuaricatus sum sermonem Domini & verbatua. At tu eius quidem transgressionem imitatus es, confessionem vero transgressioni non es emulatus, nec diuisti, Peccaui: cum mutauerit Dominus fidem, & deceperis nostros Apocrisarios: Super quo tibi propitius esse potero? Numquid a super his non visitabo, dicit Dominus, & in gente tali non vlciscetur anima mea? Quamobrem hos quidem in cinere & sacco & afflictiones animæ & corporum & lachrymis pœnitentia opprobrium ipsis à te illatum expurgare iussimus, quod non solum Apostolicam contempserint potestatem, sed etiam sapientem non audierint parabolam, quæ dicit b: Quando submiserit inimicus vocem suam, ne crediderit ei: quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.

a Hier. 3.

b Prou. 26.

LXXIV. Te vero vna cum hæreticis tuis litteris, id est, litteris Synodalibus, quæ & prius & nunc à te ad vos missæ sunt, sententia anathematis damnauimus, ex eo die, qui scriptus à nobis ac definitus est, nempe à die prima præsentis mensis Nouembris, Indictionis octauæ, qua die missas à te lubricas litteras accepimus, & condemnauimus: quoad ea, quæ synodaliter à te gesta sunt, quæque prius & quæ nunc tu cum omnibus, qui quomodocumque vel scripto, vel sine scripto in patrocinando, aut ea defendunt, nobis consentiendo, damnatis & anathematizatis vt hæretica & vana. Primum quidem propter inhærentem in iis absurditatem reprehensibilium duodecim tuorum capitum, quæ tibi scripto nota feci, vt inexcusabilis fis. si emendationem recusis. Deinde quod pium sermonem irritum facere in illo ausu es, impium vero dogma confirmare: quæ hoc sustulerit. Quod per naturam voluntas & operatio salutis nostræ sit in Domino nostro Iesu Christo secundum veramque earum, ex quibus & in quibus est, naturarum. In quo propter sublatas eiusmodi pias voces, sine voluntate ac sine operatione, quinimo sine subsistentia ac sine essentia in vtraque natura eum esse adstruxisti: quod enim est expers omnis substantialis voluntatis atque operationis, destituitur etiam ab omni substantiali existentia. Quippraterea tollendis in præfato tuo secundo synodali & hoc. Omnes anathematizamus, quæcumque anathematizamus: vt per hoc non solum eos, quos anathematizamus, nempe ipsius impiorum hæreticorum personas, anathematizare recusis (nam silogismata à te non anathematizentur, perspicuum est, te ne personas quidem nefariorum hæreticorum anathematizare; siquidem hæreses ipsorum causa, non causa naturæ eos anathematizamus) sed vt etiam omnem omnium errorem Paganorum, Iudæorum, hæreticorum in te confirmes. Sic enim omnia omnium horum dogmata condemnamus, vt contraria & inimica veritati: tu vero omnia vna nobiscum voce tua anathematizas, quæ anathematizamus: consequens est, te horum omnium errorem confirmasse, quia à nobis sine ab Ecclesia Catholica anathematizatur.

IN QVIBVS CORRVPERIT LITTERAS APOSTOLICAS PAVLVS.

LXXV. Qui igitur ista fecisti aduersus Catholicam fidem, Neglexisti me (dicit Dominus) & oblitus es fœderis mei dicentis: Non transgrediar de omnibus sermonibus, quos ego præcipio tibi hodie, dextera aut sinistra, vt eas post deos alios, vt colas eos. & post aliquot: Quapropter cognoscens cognosces (quemadmodum diximus) quod depositus sis ab omni sacerdotali dignitate & ministerio in sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia: quoad sine vlla pretermissione, omnia, quæ à nobis hic synodaliter sancita sunt ac definita ad commendationem & confirmationem Catholicæ Ecclesiæ, videlicet dictorum sanctorum Patrum & vniuersalium quinque Synodorum, scripto confirmes, & nobiscum confitearis in vno sanctio & consubstantiali & adorando Trinitario Deo Verbo, &c. quæ sunt superius reperta fidei Catholicæ tacta dogmata de duabus voluntatibus & operationibus, vna simul cum damnatione damnatorum in Romana Synodo hæreticorum, & editorum pe: Imperatorem de fide scriptorum. Et in fine ista:

QVÆ IMPLERE DEBEAT VT RECIPIATVR.

LXXVI. Tantam cognosce iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum impie egisti, & effudisti vias tuas ad alienos fidei, vocis autem meæ non obedisti, dixit Dominus. Nam cognito rerum tuarum conciliabulo tubicelerem in iis correctionem, maxime si vna cum propriis dogmatis errores corrigas etiam, quod in sacris canonibus peccasti, eos enim irritos facere ausus es, qui teipsum per proprias litteras non confessus sis vt subditus huic Apostolicæ Sedis Vicarium. dictum est superius sæpe, Episcopos Thessalonicenses fuisse Vicarios Apostolicæ Sedis. Ac demum: Qui igitur, inquit, in vtroque lapsus es, vtrique studeto commendare meliora: non enim aliter habebis perfectam à nobis veniam, nisi in vtroque nobis correctionem tuam exhibeas. hactenus Martinus Papa ad Paulum Thessalonicensem Episcopum. Dedit vero & alias litteras de eodē argumento conscriptas ad Thessalonicensem Ecclesiam de damnatione eiusdem Pauli ipsorum Episcopi, quarum est exordium c: Vniuersitatis epistæ Dominus noster Iesus Christus, &c. vbi fusius recensitis eiusdem damnationis causis, ad postremum hæc habet:

DAMNATIO DE ABIECTO VICARII NOMINE.

Quocirca & vos, charissimi, huiusmodi nostram pro vobis sanctæ solicitudinem, & edoctis diligenter à diuinitus inspirato Scriptorib, quod nulla est participatio iustitiæ cum iniquitate, nec societas lucis ad tenebras, nec consonantia Christi ad Belial, nec pars fidelium cum infidelibus, neque consensus Orthodoxorum cum hæreticis: omni custodia custodite cor vestrum, nullam participationem habentes, nec societatem, nec consensionem, nec conuersationem cum huiusmodi homine: ac ne vllæ ratione assentiamini eius doctrinæ: sed solidi fulue permanentes in sanctissima nostra fide, seruate Deo in conscientia pura: Synaxis autem ministerium perficiat vobis, quotquot sunt presbyteri, & diaconi, qui diligenter & acceptabiliter nobiscum Catholicæ Ecclesiæ nobiscum doctrinam suscipiunt, quæ inter ad nos à nobis scripta est: & abijcientes omnem hæresim ac nouitatem, quæ ab Apostolica prædicatione condemnatur: quosque (vt dictum est) ille sua corrigat, aut alius pro illo canonice eligatur pastor bonus & verus, quique animam pro ouibus ponat, inuitatione præsto pastorum Christi in loco pascuæ vos collocans, & super aquam refectionis educans. Ipse autem, qui nos vobiscum confirmat in diuina sua confessione, quique vnxit nos & signauit, deditque arrhabonem Spiritus in cordibus nostris, sanctificet vos perfecte, spiritum quoque vestrum & animam & corpus integra atque irreprehensibilia custodiat, recapturos in secula seculorum, qua repromisit diligentibus eum. Amen. hæc ad Thessalonicenses Martinus.

Hic iam finis rerum ab eo gestarum præsentis anni: quibus plane declarauit, non imminui vigorem & robur Apostolicæ Sedis, licet Principum & collegarum destituta auxilio maiorum Antistitum, immo eo magis comborari, augerique, quo minus humanis apparet fulta præsidiis, vtpote quæ non humanis, sed diuinis solcitat regi ac gubernari consiliis, atque fulciri subsidiis. Videlicet (quod sæpe ob oculos considerandum proponimus) præsentis temporis Ecclesiæ statum, pari eam perfectionem in Oriente & Africa, atque in insulis à Saracenis direque vexatam. Intuetis pariter fidem Catholicam ab Imperatoribus Orientis æque duram pati persecutionem, eorumque auctoritate & potentia insolitate pertortos hæreticos. Conspicis itidem quatuor præcipuas sedes Patriarchales ab hæreticis inuasas, Paulum hæreticum præsidere Constantinopoli, Petrum Alexandriæ, & Macedonium Antiochiæ, æque hæreticos eorumdem Sodalium inuasores, titulo Episcopi vsurpato, ineos introitus degere: contemplatis & carentem Antistite Hierosolymam ab hæreticis labefactatam, ita ferente infelici temporum conditione; paucos vero reliquos remansisse Catholicos eosdemq; persecutione vexatos: sed quod supereminet omnium malorum exitiabili debuit, vides & ipsum Romanum Pontificem quæsium ad necem, sub gladio Exarchi, nisi Dominus supposuisset manum suam, periclitantem.

Sed in his omnibus tantum abfuit, vt Martinus animum desponderet, vt magis magisque (vt vidisti) regeretur, spiritusque maiores sumeret; cum alioqui non ignoraret, quæ sibi ab Imperatore hæretico indigerent eius lateri inhærentium: vigiter hæreticorum parare, vtpote qui sanctus (vt dictum est) munere Apostolicæ Sedis Apocrisarii Constantinopoli, optime nosset ingenia hominum, & audaciam hæreticorum, tum futurorum malorum prælidia satis superque in Olympio percepisset. His, inquam, forti animo Martinus contemptis, nihil veritus, quæcumque immineret ingentia vndique pericula, non defuit officio, nec cessit vel latum vnguem aduersariis in ipsam (vt in Stephanum Iudæi) dentibus stridentibus, cum præsertim (quod magis mireris) idem Martinus grauiori infirmitate eodem tempore tenereur: eorum

morbo laborasse à mense Octobri anni huius vsque ad tempus, quo ab vibe eiectus est, idem ipse testatur in epistola ad Elitherium. *a* Quæ autem post hæc aduersus eum gesta sint per hæreticum Imperatorem, vsum ad malamonia Theodoro Calliopa, atque hæretico misso Exarcho in Italiam post sublatum morte hoc anno Olympiam, anno sequenti dicturi sumus.

Hoc eodem anno, qui vltimus censetur Chindasuindi Regis Hispaniarum, cum idem sanctus Martinus Romanus Pontifex sedere cœpisset, contigisse fertur reuelatio diuinitus facta librorum Moralium S. Gregorii Papæ: describemus eam totidem verbis, quibus esse conscripta reperitur: quam si ptæ vetustate pannis obtitam inuenies, ne horteas; sed illis exutis, nudum sensum veritatis candore & simplicitate nitentem considera, vtpote cui meritò Scriptores omnes Hispaniarum res profecturi, absque controuersia vlla subscribant. sic enim se habet *b*:

Ille Rex Chindasuindus Taionem Cæsaraugustanam Episcopum ordinis litterarum satis imbutum, & amicum Scripturarum, Romam ad suam petitionem pro rescindi libris Moralium nauiget perrexit destinatum. Qui, dum à Papa Romensi de die in diem differetur in longum, quasi in archivio Romanæ Ecclesiæ præ multitudine quæsitum facile nequaquam reperirent libellum: Domnum pernellans, & eius misericordiam, ad vestigia beati Petri Apostolorum principis, deposcens: ei scrinium, in quo tegebatur, ab Angelo manet ostensum. Quo visto se Papa vt præsidi reprehensum, cum nimia veneratione ei adutoria tribuit ad conquirendum, & Hispanis eum transmisit ad relegendum: quia hos solum ex beati Iob libris expositum retentabant, quod per beatum Leandrum Hispalensem Episcopum fuerat adnectum, & olim honorifice deportatum.

Requisitus vero & coniuratus est Taio Episcopus à Martino Primo Papa Romano, quomodo ei tam veridice fuisset librorum locus ostensus: hoc illi post nimiam deprecationem cum nimia alacritate est fassus: Quod quadam nocte se ab ostiariis Ecclesiæ beati Petri Apostoli expetijt esse excubium. Atque vbi hoc reperit imperatum, sanctis modis, cum se nimijs lamentis ante beati Petri Apostoli locum faceret cernuum, luce cœlitus emissa, ita ab innarrabili lumine totæ Ecclesiæ exititit perlustrata, vt nec modicum quidem lucerent Ecclesiæ candelabra, simulque cum ipso lumine vna cum vocibus psallentium & lampadibus relucentium introre sanctorum agmina. Deinde vbi horror eminnio exortus terruit, oratione ab eis completa, paulatim ex illa sanctorum caria tuo dealbati sceles egressum in ea parte, qua Episcopus in oratione degebat, cœperunt dare prapendulum. At vbi eum reperunt pene tam mortuum, duleiter salutatum reduxerunt ad pristinum sensum. Cumque ab eis interrogaretur, quam ob causam tam grande extaret fastidium, vel quis ab Occidente properans tam longum peteret nauigerium: hoc & hoc ab eo quasi infirmi relictum auscultant operæ pretium. Tum illis multis eloquijs consolata, opportunum, vbi ipsi libri latebant, ostenderunt locum.*

Igitur sancti illi, qui esset sanctorum illa caterua eos tam clare cum lumine concinit antium responderunt, dicentes: Petrum esse CHRISTI *Apostolum, simulque & Paulum inuicem se mutuantes cum omnibus successoribus Ecclesiæ in illo loco requiescentibus. Porro vbi & ipsi requisiti fuerunt, qui domini essent, qui cum eo tam mirabile habebant colloquium: vnus ex illis respondit, fuisse Gregorium, cuius & ipse desiderabat cernere librum, & illo adueniente, vt eius admineraretur tam vastum fastidium, & ei illum redderet longissimum desiderium. Tunc interrogatus sit ab eo in illa sancta multitudine adesset sapiens Augustinus, eo quod ea libros eius sicut & ipsum sancti Gregorij semper ab ipsis cum admiratione legere: satis prouidus hoc solummodo responsum refertur: Vt ille clarissimus & omnium expectatione gratissimus Augustinus, quem quæris alius* à nobis eum continet locus.* Quod enim nonnisi qui in ea basilica sancti sepulti essent, eidem dicantur appartisse, de Augustino videtur esse responsum alio eum loco detentum: sicque corrigendum, quod habetur, altiori eum loco detentum: alioqui quomodo verum dici potuit Augustinum eminentiori loco in cœlo positum, cum ipsi Apostolorum principes & alii complures martyres Pontifices in eadem sepulti Ecclesia ex tunc visione apparuerint? Sed pergit auctor: *Certe vbi ad eorum pedes capit prorsuere, vnicus ab oculis eius, ostiarius & ipse territus, simul cum luce euanuit vir ille sanctissimus. Vnde & ab eo die à cunctis in eadem Apostolorum sede venerabilis Taio extitit gloriosus, qui antea despicabatur vt ignauus.* hactenus sc. ipsa, quam recensitam habemus in appendice ad septimam Synodum Toletanam.

Sed quinam erant libri illi, quos in Hispania desiderari adeo dolebat Cæsaraugustanus Episcopus? ex epistola eiusdem sancti Gregorii ad Leandrum possumus intelligere, vbi hæc leguntur *c*: *Quia longo terrarum spatio disiunctum te videre nequeo: vnum, quod mihi de te dicitauit charitas, fecit, vt librum regula pastoralis, quem in Episcopatus mei exordio scripsi, & libros, quos in expositionem beati Iob iam dudum me fecisse cognouisti, sanctitati tua cum communi filio Probino presbytero venienti transmitterem. Et tua quidem charitati in eo opere tertia & quarta pars codices non transmisi: quia eos solummodo inuenio, quod ex eisdem partibus codices tam monasteriis deest, hos itaque sanctitas tua studiose percurrat, &c.* Sic igitur vides caruisse Hispanos prima & secunda parte Moralium: nec mirum haud facile eos libros à Martino Pontifice inueniri potuisse, qui neque ipsi Gregorio adeo facile præ manibus essent, vt eos mitteret ad Leandrum, ad quem ipsum integrum inscripsisset opus, nec alias partes eiusdem operis reperiret, nisi eas, quas (vt ait) monasteriis tradidisset.

XXCIII.

c Greg. li. 4. ep. 46. Ind. 13.

Corrigendus est Rodericus à Toletanus, dum ait, negligentia Hispanorum deperditam esse illam partem librorum Moralium, pro qua inuenienda suscepit profectionem Romam Taio Cæsaraugustanus Episcopus. Sed in eo nec nobis arridet, dum ait, à Concilio septimo Toletano eiusmodi Romam esse decretam legationem: siquidem dictum Concilium contigit celebrari ante biennium, anno nimirum Domini sexcentesimo quadragesimo sexto, quo tempore nec dum Taionem puto creatum adhuc fuisse Cæsaraugustanū Episcopum, qui vltimo pene loco vt iunior reperitur subscriptus octauo Concilio Toletano. Sed & illud in historico Ambrosio miratus sum, id dicere accidisse sub Theodoro Romano Pontifice, cum scriptio illa à Garsia viro accuratissimo fideliſſimę reddita, sub Martino Papa id accidisse testetur.

LXXXIV. d *Rode. Tolet. de rebus Hisp. lib. 2. c. 20.*

De eodem autem Rege Chindasuindo tradunt, eum, vbi rexisset annos sex & menses octo, cessisse regnum filio. Hæc insuper habet de eo Rodericus Toletanus: *Iste à Romano Pontifice obtinuit priuilegium, vt secundum beneplacitum Pontificum Hispanorum primaria dignitas esset Toleti, sicut fuerat ab antiquo; & per multas Synodos cum Episcopis celebratas Ecclesiam eruditit. Huius tempore ab omni perturbatione Hispania conquieuit, adeo vt nullus in ea infidelis reperiretur, vel qui arma sumeret rebellandi. Libros sanctorum Patrum diligenter fecit perquiri, & instituta beati Isidori firmiter obseruari. Hic perfidum Theodiscum Hispalensem Episcopum Synodali sententia in exilium misit, & dignitatem primariam, quam ab antiquo habuerat, totius approbatione Concilij Toletanæ Ecclesia confirmauit.* hæc ipse.

LXXXV DE CHINDASVINDO REGE HISPAN.

Eluxit præterea eiusdem Regis munificentia in monasteriis locupletandis, vt patet ex veteri memoria donationis ab eo factæ monasterio Complutensi, quod vna cum aliis sanctus Fructuosus Abbas his diebus erexit, qui nobilis genere egregia sanctitate illustrauit Hispanias.

Extat eiusdem Regis memoria dignū epitaphiū sepulchro Reciuergæ Reginæ cōiugis inscriptū his verſibus *e*:

Si dare pro morte gemmas licuisset & aurum,
Nulla mihi poterant Regum dissoluere vitam.
Sed quia sors vna cunctis mortalia quassat,
Nec pretiosum redimit Reges nec fletus egentes;
Hinc ego te coniux, quia vincere fata nequisti,
Funere perfunctam sanctis commendo tuendam:
Vt cum flamma vorax venet comburere terras,
Cœtibus ipsorum merito sociata resurgas.
Et nunc chara mihi tam Reciuerga valeto:
Quodque paro fratrum Rex Cindus Suinthus, amato.
*Iunge decleta. * Restat & dicere summam*
Qua tenuit vitam, simul & connubia nostra.

LXXXVI. e *Baeot. Ambros. Moral. hist. Hispa. lib. 11. c. 28.*

Fœdera coniugij septem fere duxit in annis,
Vndecies binis annum cum mensibus octo.

Defuncto autem hoc anno (vt dictum est) ipso Rege, in locum eius successit Recceswinthus, de quo sæpe interius sermo erit.

IESV CHRISTI ANNVS 650.

MARTINI PAP. Annus 2. CONSTANTIS IMP. Annus 9.

I. QVINQVAGESIMVS supra sexcentesimum adest Domini annus, octaua Indictione cœpta mense Septembri anni superioris: quo S. Martinus Romanus Pontifex, iubente Constante Imperatore hæretico, per Theodorum Calliopam Exarchum abstractus tyrannice à Pontificia Sede, vinctus mittitur in Orientem.

Sed antequam ab vrbe discessum eiusdem sancti Pontificis narratione prosequamur, temporis ratio admonet, vt quæ ante ab eo Romæ sunt gesta, narremus. Habent

a *Apud Sur. die 15 Iun. tom. 1.* LANDOLFVS, AMANDVS, ET SOCII à S. MARTINO APOSTOLATVM ACCIPIVNT.

Acta a sancti Landolini Cameracensis Ecclesiæ presbyteri ordinati à sancto Authberto eiusdem Ecclesiæ Episcopo, ipsum, cum iam tertio profectus esset Romam ad limina sanctorum Apostolorum, ab eodem sancto Martino Pontifice munus prædicationis suscepisse, acceptumq; talentum bene impendisse, claruisseq; miraculis, multaq; monasteria erexisse, fauente ipsi sua munificentia Clodoneo Francorum Rege, vt plurimis eadem Acta significant. Sed & sanctum Amandum Episcopum Leodiensem, pariter Romam venientem, benigne à se susceptum idem Pontifex Martinus prædicationi Euangelicæ ad Gentes mancipauit, additis ad ministerium sociis Landoaldo Archipresbytero & Amantio diacono; qui Apostolica auctoritate pollens, fructus vberes ex Gentili conuersione collegit, vt S. Bauonis Acta b significant. Habentur hæc etiam expressa in Actis sancti Landoaldi, ipsius, qui à sancto Martino Papa datus est illi comes.

b *Apud Sur. die 9. Octob. tom. 3.*

c *Apud Sur. die 29 Mar.*

II. ARCHAN. PONT. DIRECTI PRÆDICATORES AD GENTES.

Porro neminem aggredi ad Gentes prædicationem consuesse, nisi à Romano Pontifice missus esset: præter exempla plurima, etiam vetus docet monumentum in Actis sancti Valentini tabula plumbea expressum, inuenta illa iuxta corpus eiusdem sancti Valentini Episcopi Potationis in Norici sin hunc modum: *Venit ab Oceano vir humilis, Valentinus nomine, in Norici vrbem Potauionem* (ita legendum loco Patauii) *ibique animo apud illos prædicandi. Sed quia id hominum genus ferum & bellicosum nimis erat, exiguum apud illos animo certum fructum capere potuit. Videns autem terræ eius opportunitatem, & quorundam hominum frugalitatem regionemque iam albam ad messem, ita intra se cogitabat: Non debet conscientiæ munus quisque sibi vsurpare, nisi Apostolica auctoritatis missione, sicut scriptum est* d: *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Hæc dicens, adijt Pontificem Romanum: qui eum honorifice & reuerenter excepit, libenterque eum audiuit, & Apostolica auctoritate eius studium prædicandi confirmauit.* hæc & alia ibi.

d *Rom. 10.*

III. S. FOLLIA. EPISTOL. c *Apud Molan. in mart. Sanct. Belg. die 16. Octobr.*

Insuper ad eumdem Pontificem constat ex Hibernia accessisse S. Follianum, vt prædicandi Gentibus Euangelium ab eo licentia impertiretur: hæc enim in eius Actis e ita scripta leguntur: *Huius exemplo*, nempe Fursei eius germani, *prouocatus Follianus, Romam iuit, petiturus à Martino Pontifice Episcopalem benedictionem ad infidelium conuersionem, qua accepta, ad Gallias venit*, &c. pergit enim dicere de eius martyrio, de quo suo loco sermo erit.

IV. DE TEMPORE EXILII S. MARTINI.

His igitur de rebus S. Martini ante abductionem ab Vrbe, ad quam amplius reuersus non fuit, breuiter enarratis agedum de tyrannica eius à sede deiectione dicamus. Sed antequam tragica hæc eo, quo gesta sunt, ordine enarremus, de temporis certitudine est assertio confirmanda. Ista quidem adeo funebria hoc anno facta esse, Græcorum Annales satis expresse docent, in quibus ex Theophane hæc scripta reperiuntur anno vigesimo Heraclii Imperatoris, vbi agitur de origine atque progressu hæresis Monothelitarum, his verbis: *Caterum vnto anno Imperij sui Constans nepos Heraclij, Indictione octaua, bis agricis, furore repletus, sanctum Martinum & Maximum Constantinopolim ductos & cruciatos apud Chersonam & alia climata exilio relegauit, multosque etiam Hesperiarum Episcoporum pariuit*: hæc ibi, quæ quidē hoc anno cœpta in plures posteriores sunt propagata. Rursum vero hoc anno iectum fuisse ab Vrbe sanctum Martinum, ex iis, quæ ipse suis litteris habet, intelligere satis possumus: dum enim scribit degens Chersonæ exul de mittendis ab Vrbe Roma alimentorū subsidiis hæc habet f: *Si enim peregrino illo, id est, Romæ, nascitur S. Petrus: quid dicemus de nobis, qui propriis eius sumus, & saltem ad momentum ministrauimus ei, & in tali exilio & afflictione consistimus?* hæc ipse, qui cum ad momentum se ministrasse Romanæ Ecclesiæ curam fateatur, equidem hoc anno inde per hæreticos diuulsum esse possumus intelligere. His de temporis ratione firmatis, iam rem gestam ordine prosequamur.

f *Martin. epist. 12. init.*

Vbi nouit Constans Imperator, longe aliter quam sperarat, quod moliebatur pro hæresis patrocinio esse consequutum effectum, vtpote qui Olympio Exarcho in mandatis dederat, edictum à sede fide edictum, quod Typum nominauit, ab Italiæ & aliis Occidentalium prouinciarum Episcopis subscriptione firmari: cum non tantum id minime præstitum scisset, sed in Concilio Romano, auctore ipso Pontifice, esse damnatum audiisset, rugientis leonis instar, ira exæstuans, quonam modo in eum contumeliam acceptam vlcisci posset, ipsumque expelleret ab Vrbe, & in exilium relegaret, animo agitare cœpit. Fuit illi præsto, qui æque se iaxum magnopere à Martino Papa Paulus Episcopus Constantinopolis conclamaret, quod damnatus ab illo esset, atque sede depositus. Quid ergo agunt, quidve tecernunt, vbi huiusmodi inter se consilia agitant toxicata? Ne apud Christianos Imperator, id agendo tyranni & persecutoris, seu hæretici nomen consequatur, causas essingunt, quibus iuste videri posset Martinus expulsus. Et quarum istarum audi.

Dant crimini, quod mutasset traditam à maioribus fidem: Insuper ipsum aduersus Romanum Imperium aliquid moliri cum Saracenis: Tertio etiam ipsum Martinum nescio quid contra Dei genitricis Mariæ cultum esse locutum: hæ sunt tres calumniæ in virum sanctissimum ab iis, qui inhærebant Imperatori, excogitatæ, prout colligitur ex eiusdem sanctissimi viri epistola ad Theodorum g. His concinnatis commentis, missus est ab Vrbem Theodorus Calliopa Exarchus, qui vi armorum atq; potentia militari exturbaret Martinum è secretario palatio, in nauimq; conjectum, asportari faceret in Orientem. Sic igitur qui tyrannidem velare accusationum regumento constituerunt, tyrannidem si quam aliam crudelissimam atque apertissimam exercent, dum (quod in causa cuiusuis minimi Episcopi peragi consuetum fuit) nulla coacta Synodo, nulla dicta die accusato, nec absente accusato e inscriptione apposita, repente tanquam à latronibus in syluis itum est contra tantum Pontificem adhuc ægritudine laborantem. Quomodo autem ista se habuerint, ex eiusdem Martini Papæ dicta epistola ad Theodorum accipe: Rogatus enim ab amico, rem narrare vellet habuerit, ista rescripsit h:

g *Martinus Theodoro sincera affectione dilecto fratri.*

Quoniam agnoui (vt potui) ea, quæ tu scripsti à nobis significata sunt, in paucis verbis excequar. Cum exirem ab Ecclesia, quæ gnominatur Constantiniana, in qua exercitus me cum armis circumstrinxerat, in præsentia Exarchi ac Theodori cubicularij, prostraterat & clerici clara voce dixerunt: Anathema habeat, qui quid dixerit vel crediderit, quia Martinus vsque ad vnum quem fidem seruarit vel crediderit, quia Martinus vsque ad vnum quem fidem seruauit, aut mutaturus est. Et, anathema habeant, qui ex Orthodoxa fide sua vsque ad mortem non permanserint. Eumdem enim plexa fide sua vsque ad mortem non permanserint. Eumdem enim plexa fide sua vsque ad mortem non permanserint. Eumdem enim plexa fide sua vsque ad mortem non permanserint.

propter me qui audiebam, non propter fidem dicebar. Ea scire te volo, dilectissime frater, de fide quam significasti, me non de falsis calumniis quas aduersus veritatem proponunt: quia gratulantibus nobis orationibus vestris, ac omnium fidelium Christianorum, qui volis-cum sunt, & viuens & moriens salutis nostræ fidem defendam, quæ-admodum B. Paulus Apostolus docet 2: Mihi vivere Christus est, & mori lucrum.

De falsis autem accusationibus, quas moniter hæretici faciunt, ab-scientes veritatem Christi Dei qualem omnino poterunt hominibus veritatem lucri, qui Dei veritati resistunt, Tibi igitur rationem red-do, dilectissime frater, per eum qui indicaturus est mundum istum per ignem, qui & reddat vnicuique secundum opus suum. Ego ali-quando ad Saracenos nec litteras misi, nec quem dicunt tomum, qua-liter credere debeant, aut peccatis vnquam transisse, excepto dum-taxat quibusdam illic viuentibus * seruis Dei causa eleemosynas, quibus & modicum quid præbuimus minime ad Saracenos trans-misisse.

II. Porro de domina nostra gloriosa semper Virgine Maria, qua Deum & Dominum nostrum Iesum Christum peperit, quam vni-versi sancti & Catholici Patres Dei genitricem appellant, vtpote qua Deum hominem genuit, falsum contra me, imo contra suas ipsorum animas iniqui viri testificati sunt. Nam quisquis beatam super o-mnem creaturam humanam, absque eo qui genitus est ex ea vene-rabiliter semper Virginem matrem videlicet Domini nostri non ho-norat atque adorat, anathema sit & in præsenti seculo, & in futuro. Sed humanis occasiones quærentes scandala obiciunt ad scandali-zandum multos. Dominus te incolumem custodiat, amantissime fi-lialissime epistola Martini de exordio impiæ & sacrile-ge inuasionis per Calliopam Exarchum factæ. Porro a-lium his additam postea fuisse accusationem, nimirum, quod irregulariter absque lege, contradicentibus cano-nibus, sedem subripuisset ipse testatur.

Quomodo autem è sede amissus, in navim coniectus fuit, & in Orientem missus, accipiemus ex eius epistola b ad Ellerium, quam postea scripsit cum esset Constanti-nopoli, quam vna cum aliis ab ipso in exilio Græce scri-pta Anastasius reddidit Latinitati, vt nunc sunt; quod i-dem Anastasius testatur in earum præfatione ad Martinū Namnetensem Episcopum. Extant ipsæ in nostra biblio-theca inter res gestas eiusdem S. Pontificis relatæ. Porro hæc concta exacte narrantur his verbis:

Nosse velut beata vestra dilectio, qualiter de sede sancti Petri A-postoli, sicut vnus passer solitarius ab edificio, raptus fuerim. Et mi-rer, quia super hoc me inquirere voluisti, cum prædixerit Dominus nostar dies quam tempora istius, discipulis suis: c Quia in diebus illis tribulatio, qualis non fuit ab origine mundi vsq; nunc. Et ni-si quis abbreviati fuissent dies illi, non poterat sustinere omnis caro: sed propter electos abbreviati sunt dies illi, hoc saltem erit. Hic in paucis de diebus istis dicitur: nam & S. Paulus secundum datam sibi gra-tiam spiritus prænuntiauit dies istos Timotheo discipulo suo, dicens: In nouissimis diebus discedent homines a fide, & a veritate audi-tum auertent se ad fabulas autem conuertentur. Et crede mihi, desiderantissime fili, non videndum tempus aliud, nisi hoc manifestius, in quo finis inuia do-lorum, quam admodum Dominus prædixit aduentum Antichristi: nunc veritatem dicere necessarium visum est, antequam in toto mundo prævalet iudicium, & finem cursus accipiat. Ita sanctus Martinus de Antichristi aduentu haud inani considera-tione differit.

Certe quidem hæc esse visa sunt illa tempora, quibus (vt suo loco superius vidimus) S. Gregorius Papa prædixe-rat, adeo ingentia futura esse mala, vt miserrimum illud sæculum, quo sub gladio Longobardorum & Gothico partier gemebat Italia, respectu horum felicissimum ha-bendum foret, cum totus Oriens furuo velut obducto pallio, densa hæresum caligine obscuratus penitus appa-reret; cum & typum quendam gesserit Antichristi, qui haud pridem nouam perfidiam falsis vaticiniis Mahō-metes in Arabia statuisset, & armorum potentia tot pro-uinctas nullo ferme negotio per suos posteros eiusdem sectæ homines subiugasset, quibus vires Imperatoris (vt ceme) quasi paleæ existimatæ essent. His adeo magnis si-milibusque in expilatione Romanæ Ecclesiæ Patriarchii sub Theodoto Pontifice per impios patrata erant (quod nunquam hactenus factum fuerat) plane ob hæc adeo funesta finem instare rerum, aliquis haud temere existi-mare poterat, cum nec signa illa defuerint famis, pesti-lentiæ, & terræmotus.

Ad cumulum vero malorum ista adiice, quæ hoc an-no adeo crudelia aduersus ipsum Ecclesiæ totius Hierar-cham scelerate impieque sunt gesta: vt plane Antichristi regnum imminere, postquam & diuina labare videren-tur, potuerit iure putari, ac merito cum Hieremia e fue-rit exclamandum: *Obstupescite cœli super hoc, & porta eius desolamini.* Cæterum non Martinus tantum ob tot in-guentia, mala, sed veteres etiam Patres, cum dira aliqua in Ecclesia persequutio moueretur, filium perditionis adesse, & instare Antichristi tempora putauerunt, vt su-perius sæpe vidimus: nec tamen ob id, quod non acci-derit, quod opinabantur, eos deridendos esse quis ca-lumnioſe dixerit; sed eo nomine potissimum commen-dandos, cum in iis excubitorum solers vigilantia ap-paruerit, quod tot præcurrentibus malis, malum illud subsequi, quo bona omnia perderentur, signis haud ina-nibus credideruntSed ad Martini epistolam redeamus, qui pergit:

XII. c Iuxta 21.

XIII. * male

* superato

*Hoc mihi expedire arbitratus, quo aliis malis * mihi properan-tibus, exultem potius, quam fleam. Igitur vt scias qualiter sublā-tus & ductus sum à Romana vrbe, nil falsum audies. Accidentium omnia præsens per multum temporis, quæ meditabantur inimi-ci veritatis. Et separato * me ipso cum omni clero meo primatus manſi in Ecclesia Saluatoris nostri IESV CHRISTI, quæ co-gnominatur Constantiniana, & stabilita est à beata memoria Con-stantino Imperatore & est iuxta Episcopium. Illic omnes nos seor-sum morabamur à die sabbati: quando Calliopas cum Ravennate exercitu & Theodoro cubiculario introiuit in ciuitatem. Misi ergo in obuiam ei quosdam ex clero: quibus suscepto in palatio, astimauit & mecum eis adesse. Cum autem quæsisset & non inuenisset, dixit primis cleri: *Quia nos eum voluimus adorare sed eras, quod est Do-minica dies, olim erimus, & salutabimus eum, quia hodie non suffi-cimus.*

XIIII. » »

Porro Dominico die ductus Missus in predicta sancti Dei Ecclesia, sustinuit ille turbam multam collegi propter diem, nuntiauit hoc: Quia multum fatigati sumus ex itinere, non possumus vt curramus hodie, sed eras omnibus modis occurremus & adorabimus sanctitatem vestram. piaculum enim videbatur, si quis peregrinus Ro-mam veniens, non primum omnium accederet vene-raturus Summum Pontificem. Sed addit de statu suo hæc idem S. Martinus. *Ego vero ipse grauiter infirmus eram ab Octo-brio mense vsque ad prædictum tempus, id est, vsq; ad decimum ex-tum Kalendas Iulias. Ergo feria secunda diluculo misit Chartularium suum & quosdam ex obsequio suo, dicens: Quia arma præparasti, & armatos habes intus & multitudinem lapidum collegisti: & hoc ne-cessarium non est, nec aliquid tale fieri permittas. Cumque præsens audisset hæc: necessarium magis non habuit, qualiter hos certos red-deret, quam mittere illos gyraturos per totum Episcopium? & si arma vel lapidem vidissent, ipsi testimonium perhiberent. Cum au-tem issent, & nihil inuenissent, subintuli eis per verba, quod nun-quam aliter aliquando, sed semper per circumplexionem & falla-cem accusationem incederent aduersum nos, cum & in aduentu in-famis Olympij vani cuiusdam hominis cum armis me hinc potuis-sent repellere fateretur.*

CALVMNIA DE ABSCONDITIS IN MATRIS ECCLESIA VACUATIVE.

*Ego itaque ante altare ecclesiæ lectulum meum habebam in quo iacebam, & nondum transacta media hora, exercitus cum eis veni-ens in ecclesiam, loricati omnes, tenentes lanceas & spathas suas, quin & arcus suos paratos vna cum sagittis suis, & facta sunt illic, quæ nec dicenda sunt. Quomodammodum namque in hyemali tempore, vento valido flante, folia ex arboribus concussa cadunt, ita percutiebantur armis candelæ sanctæ Ecclesiæ, & remensæ * excutiebantur in pauimentum, & audiebatur sonitus, qui in eadem fiebat ecclesia veluti tonitruus quidam horribilis tam ex collisione armorum, quam ex multitudine candelabrorum ab eis confractorum.*

XV. EXCVBIAE PONTIFICIS IN ECCLESIA.

* reuulsæ

Quibus cum fuisse introeuntibus, ingressio à Calliopa porrecta est presbyteris & diaconis, in qua humilitatis mos abiecto continebatur, quod irregulariter & sine lege Episcopatum subripuissem, & non essem in Apostolica sede dignus institui, sed omnimodis in hanc regiam vrbem transmutis subrogato in loco meo Episco-po: quod necdum aliquando factum est, & spero quod nec aliquando

fiet: quia in absentia Pontificis Archidiaconus, Archipresbyter & Primicerius locum præsentant Pontificis. Dum ergo monentur, quæ de fide gesta sunt, iam manifestati vobis. Quod autem præparati non sucrimus ad repugnandum: melius iudicauimus decies mori, quam vnius alicuius sanguinem in terram fundi quod quidem & sine periculo hoc gestum est in pauci, qui non placuerunt Domino, malis effectis.

Eadem itaque hora dedi me ipsum ad exhibendum Imperatori, & non resistendum. Porro acclamantibus mihi (vt veritatem dicã) quibusdam è clero, ne facerem hoc: nulli eorum accommodaui aures ne subito fierent homicidæ, sed dixi illis: Sinite mecum venire ex clero, qui necessarij mihi sunt, Episcopos videlicet & presbyteros & diaconos, & absolute qui mihi videntur. Respondet Calliopas: Quotquot voluerint venire, cum bono venient: nos cuiquam necessitatem non facimus. Respondi ego: Clerus in potestate mea est. Exclamantes autem quidam ex sacerdotibus, dicebant: Cum ipso viuimus, & cum ipso morimur. Post hæc cæpit dicere per se Calliopas, & qui cum ipso erant: Veni nobiscum ad palatium. Nec hoc facere recusaui, sed exiui cum eis in palatium.

XVI. Eadem secunda feria & tertia feria venit ad me omnis clerus, & multi erant qui se parauerant ad nauigandum mecum, qui etiam res suas immiserant in eas, quæ vocabantur*, nauicular, in quibus onera ex littore in naues mittere, vel exeis ad littus transportantur. Alij quoque nonnulli properabantur clerici ac laici, qui festinabant venire ad nos. Eadem ergo nocte, quæ illuxerit in feria quarta, quæ erat decimo tertia Calendas Iulias, circa horam quasi sextam noctis, tulerunt me de palatio, retrusis omnibus, qui mecum erant in palatio, vsque ad res diuersas quæ mihi & hic erant necessariæ, & non nisi cum sex pueruli & vno cancellulo duxerunt nos ex vrbe. Et cum immississent nos in vnum eorum quæ dicebantur lenamenta, circa horam plus minus quartam diei ad Portum peruenimus. Sed hic velim obserues, ante diem contigisse Martini egressum ab vrbe, qua consueuit celebrari in Ecclesia natalis S. Siluerii Papæ, qui & ipse exul factus, & in exilio moriens, auctus est corona martyrii. Sed pergit:

In ea sane hora, qua egressi sumus ab vrbe Roma statim, vt erant obseratæ portæ, iterum eas obseranerunt, & sic remanserunt in ciuitate aliqui, ne venirent ad nos in Portum, donec illinc nauigassemus. Vnde necessitas nobis effecta est, vt omnium eorum res, quæ in lenamento missæ fuerant, in diffo Portu dimitteremus, & nos ex eadem die moueremur, & peruenimus Calendis Iulij Misenum*, in quo erat nauis, id est, carcer. quod scilicet in terram inde descendendi nulla vnquam daretur facultas. nam subdit:

XVII. Non autem Miseni tantum, sed in Terra laboris, & non tantum in Terra laboris, quæ subdita est magno vrbi Romanorum, sed & in pluribus insularum, in quibus nos vel transmississemus, paratæ* impedierunt, nullam compassionem adeptæ sum: excepto damnatæ in insula Naxia (quoniam ibi annum fecimus) merui lauari duobus vel tribus balneis, & apud vrbem mansi in hospitio quodam, &c. hucusque res gestæ anni huius, reliqua sequenti anno dicemus, temporis præscripta ratione seruata.

Delatus ergo sanctissimus Pontifex Martinus in Naxum insulam, ibi annum integrum degere exul iussus est: cum interea (vt eadem epistola docet) æger corpore perseueraret, mentis tamen firmissima valetudine, ne vel latum vnguem cederet impietati. Sed his intexenda putamus, quæ eodem argumento ad clerum Romanum scripta sunt eodem tempore Constantinopoli ab vno ex comitibus viri sanctissimi, cum præsertim aliqua digna memoria habeant, quæ desiderantur in dictis eiusdem Pontificis litteris. Reddemus earum litterarum eam hic tantum partem, qua anni huius res gestas narrat, sic exordiens a:

*Afflictiones, mœrores, & lachrymas, communemque sine cessatione ac mœstissimam vocem, quæ in dolore ex intimo prolata est cordis, puto autem, quia & profertur Domino ab his, quæ sunt Romæ, adhuc autem & in omni loco dominationis eius degentibus sanctis famulis Dei & fidelibus populis, ex quo facta est persequutio aduersus sanctissimum Patrem nostrum Deo beatissimum & fidelem sacerdotum principem & Apostolicum vniuersalem Papam, ac per hoc aduersus Catholicam Ecclesiam: puto autem hactenus hunc eundem mœrorem retineri in vobis, & multam solicitudinem habere vos, scire quomodo exulatus est, & persequutione pulsus à Roma

*vocabantur IN PALATIVM EX ECCLESIA PERDVCTVS S. MARTINVS.

PROHIBITI CLERICI PROFICISCI CVM S. MARTINO.

*messenã

*peccata PROHIBITVS MARTINVS IN TERRAM DESCENDERE.

a Apud Mart. epist. 16. ex versio. Anast.

XVIII. EPIST. VNIVS EX COMITIBVS S. MARTINI.

uatigio vsque Byzantium. Hæc in mente habens ego humilis & peccator famulus vester, quædam quidem externa solicitudine multa addiscens, plurimorum autem propria contemplatur salus, indignus ministerij beatissimi & pretiosi sacerdotij vestri iudicauit litteris reminisci & nota facere, claraque constituere vobis beatitudini, ac per vos omnibus fidelibus & zelum habentibus cultui a diuina: quatenus cognoscãtes, cum cordis mœstitia hinc meum sermonem propheticum b proferatis: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum? Et plorabo die & nocte contritionem Catholicæ Ecclesiæ, & omnium Christianorum, imo potius eorum, propter ea quæ acta sunt in beatum & Deo plenum diuum veracitis & prædicatorem. Verum tamen Deo gloria, qui dedit veritatem & sufficientiam stabilem in tentationibus, quæ superuenerunt si à contrarijs virtutibus & viris, in expugnando & pro iter demandato pro cultu Dei irrefragabiliter, & spe firma vsque ad mortem pro nens animam suam, vepote imitatus eum, qui cum constanter athletam, Dominum eius ad informationem pro veritate dimicare.

Ea quidem quæ Roma gesta sunt in beatum Martinum fraternalem patrem, sacerdotumque principem & vos satis qualibet penalu luctatus est. Videns ergo gladios vibratos & acutos contorsos ad inuicem tentos à pluribus militibus paratum habentibus inferre sci & primare vita beatum Episcopum, & in circuitu altaris assistibus, & in toto templo Catholicæ Ecclesiæ Romæ, qua cognominatur Constantiniana, in qua sacerdotio fungens recubabat in fordis & grabato ipse beatus eger, & quomodo contritus animo* & artubus constrictus, impulsus & expulsus, raptus & extractus ex Apostolio throno, in quo Dominus eum constituit in sedem eius loco sui Apostolum, & prædicatorem Orthodoxum veritatis.

Sed vere iste non fecit animam suam pretiosiorem sibi, sed posuit eam vsque ad mortem, imitatus (sicut dictum est) Dominum suum dicentem c: Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis, qui saluaret vbique errantem & perditam plebem ab insurgentibus in strij temporibus hæreticis. Traditur ergo Roma de Catholica Ecclesia S. Ioannis à potentibus huius sæculi iis qui hoc erant ministeria loci ministrij atq; custodibus depositus est ad Portum, & conclusus in a lembum: & naugantibus (sicuti scitis) cum auditum in insulam quæ vocatur Naxon, non concesserunt beatissimo Apostolico viro custodes penitus contingere terram, dolentibus prosiquidem eius (podagræ nempe doloribus afflligebatur) non ipse loca conferrent, & illi quiescerent.

Hi autem qui per loca erant sacerdotes, & ceteri fideles regnare ipsius, diripiebant munera beato illi causa vtilitatis eius, non ta multoties quantitatis: quas quidem diræ species & quorum custodes bestiales continuo coram eo diripiebant, improperia & a mara plurima congerentes in eum. Eos autem, qui nunc sola lesserunt, iniurijs & verberibus afficientes dimittebant, dicentes ad Quoniam quicunq; diligetes istum, inimici estis Reipublicæ, utpote firmitate, quæ eum valde diligebat. Et hæc quidem non ei hoc solum valebat inferre dolorem in animo eralidem superan

Fuit illud impiorum consilium, vt anno integro sanctus Martinus inter Cyclades detentus, illic premeretur ærumnis, vt eo modo ipsius constantia fi angeretur, detretque tandem victus mánus, & assentiretur imperatori. Sed tantum abest, vt S. Pontifex flecteretur aduersus, vt eo magis fieret pro tuenda veritate robustior. De ipsius nim constantia toto Christiano orbe laudibus celebrata S. Audoenus Rothomagensis Episcopus, qui hoc eodem tempore egregia claruit sanctitate, hæc habet d: Interea dilatione intercedente, inimicus humani generis actum in eum sabat fortiter martyrii Ecclesiæ per bonum certatorem, ac terrum lidissimam omni oppugnationis genere insultabat Martinum pontifi tuis afflictionibus, illum Episcopum ad se inflectere conans. Sed obtus impiorum spiritus omni inde pugnare armatus: attamen ipsius Martinus Christi gratia & virtute repletus, ac velut sæcum mobili vndarum fluctus illidatur, ita virili animo dicta repulsabat hæreticorum garrientium, sed quæ post hæc sequuta cile tradit, sequenti anno æque dicentur. Rursum idem Audoenus:

Per idem fere tempus, quo apud vrbem Romam hæc gesta sunt, quidam hæretici pulsi à partibus transmarinis, in Gallia venerunt, maxime se confirmaturi ad ciuitatem, quæ olim Helua, nunc autem

Augsp.

Augustodunum vocatur, capit tam caute quem fraudulenter sua nefanda dogmata prodere. Quod cum in palatio ad aures Elogij Notarij sacrique Scriniorum Principis pervenisset, capit vigilanter (vti semper in cuiusmodi rebus solitus erat) cum Audoeno & ceteris Catholicis viris tractare, quo ratiocinio hanc pestem palam omnibus manifestam denegarent: nec defuisse Episcopos commonere & optimates, quousque ipse Primum sacerdotale Concilium apud vrbem Aurelianensem congregaretur.

Vbi eo quem diximus hæretico in medium deducto conabantur eum declinare quoquo modo interpellare, sed nullo poterant genere concludere: tanta quippe dicendi arte obiectis quæstionibus occurrebat, vt vbi maxime putaretur constrictus teneri, vbi ceu anguis lubricus ipsis de foraminibus delapsus, eorum se frænis opponeret. Cumque nullo modo à quoquam posset concludi aut superari, extitit quidam Antistipius Dei providentia doctissimus Episcopus, nomine Salonius, qui ita eis omnibus obviavit, vt ingens causa nostris fieret gaudium & exspectatio: omnes enim eum versutias & artes, quas illorum occidere, nunc etiam dissimulare conabantur frequenti disputatione palam sunt diu detexit, sicque aduersus eum omnium Episcoporum sententia prolata, & per singulas ciuitates super eius nomine decreto confixum, cum ea quæ par erat ignominia & dedecore à finibus Galliæ eliminatus est. hæc Audoenus: eadem plane magistri Audoeni à rebus gestis narrantur: sed quisnam hæreseos auctor, vel cuius hæresis fuerit, ignoratur. Adreuertamur ad res Orientis.

Quod enim ex Theophane superius dictum est, hoc tempore nono Imperatoris Constantis, sicut Martini, ira & Mammi Abbatis vincula confignatri consentientia iis valdefiant, quæ in eiusdem Maximi rebus gestis narrantur quam fidelissime, quæ hic tibi verbatim reddere argumenti gratia posthac. Porro est eodem anno quo sanctus Maximus, Maximas ab ductus est capitinus ab Vrbe, vbi magna eius Ecclesiæ vtilitate degebat: haud tamen vna cum ipso Pontifice captus & ductus fuit Constantinopolim, sed paulo ante, vtpote quod haud adeo difficile fuerit auctorum solum sanctissimum monachum peregrinum capere & vinculis mancipare: Cum enim Constantinopoli relatum esset ab iis qui erant in Vrbe missi Imperatoris, Maximum Romæ magnopere ipsi adsciti Imperatori, in eum obloqui, & alia his similia hæresis odio facere: datum est in mandatis Exarcho, vt ipsum Maximum vinctum perduci curaret Constantinopolim, quod & manifeste impletum est.

Sed specremus gloriosum tanti viri certamen. Senem iam prope octogenarium videbis athletam non aduersus eum vel alterum, sed omnes Imperatoris satellites impudentissime stare, ibidem robustumque consistere, nec vel leuiter pede moueri. Fuit plane admiratione dignum atque commiseratione pariter, Angelis etiam veneranda cernere antiquum senem, & aduersus eum tum Romæ primum, tum postea Constantinopoli omnem ad expugnandam eius constantiam armari sæuitiam Imperatoria auctoritate nitentem? & nihilominus ipsum victorem de superata perfidia, debellata ferocia, & subiugata potentia hæretici Imperatoris erigere nunquam collapsura, sed in æternum permansura trophæa, quibus & nostri illustrentur Annales, in primis vero vniuersa Ecclesia Catholica decoretur. Age igitur historiam quam sinceriissime scriptam, ab auctore qui ab iis qui eius inhærebant lateri vt videbis accepit, hic reddamus; qui post enumeratos commentarios à viro sanctissimo tum aduersus ingruentes Monothelitas elaboratos, tum ad optimam vitæ rationem incundam conscriptos, pergit sic dicere:

His omissis ad alia orationem conuertam, ac deinceps generosi viri stilo tantum malorum & æruminarum exponam. Constantem igitur Heraclij cum Imperio patricium esse, nominique tam amicum & admodum fuerit, multam que male sentientibus (quod sentiret cum illis dicere licentiam, & omnia postulanti hoc impetrasse: bonus igitur, cum cæteræ ex sententia procederent, de iis quæ Romæ gerebantur non mediocria mœstitia cura, cum resciuisset in ea omnes ab ipso dissentire, ipsius que dogmatis euersores. Cum que non ignoraret qui horum esset auctor, nam sanctus vir omnibus doctrinæ splendore altre relucebat) cum magno studio tubet in regiam deduci, existimans se, cum huius potens esset, alios quoque omnes in potestate esse habituru.

Cum eo autem ipsius discipulus ductus est Anastasius vna cum cognomine eius ac iisdem moribus præditus, qui & Ecclesiæ Romanæ Apocrisarius dicebatur.

Quinetiam & diuinum Martinum cum plerisque Occidentis Episcopis in vrbe Byzantina sistit, hic (vt credibile est) propter contrariam sententiam offensus. Verum incommoda & calamitates Pontificis Martini, quæque in eum impius ille contumelioseque designauit, innumeris eum contumeliis probrisque aspergens, innocentemque (ô nefarius manus!) supplicio afficiens, tandemque longinquo damnans exilio (Chersona autem exilij locus fuit) eius videlicet Episcopi similiter affectis: hæc otium mihi in præsentia non est, vt gesta sunt, exequendi ad res Maximi properanti. Ac multi quidem fortasse partim dicent, partim iam dixerunt, hominem, opinor, honorificantes, eiusque conuersationem laudibus extollentes: oratio vero nostra instituetum sicum prosequatur.

XXVIII. DVCITVR S. MAXIMVS CONSTANTINOPOLIM.

Cum igitur sacer hic vir manibus hominum cædu auidorum comprehensus esset, ad eumq; omnes respicerent: Videamus primum quibus ei dextras dent tot occursibus, quodque de eo iudicium faciant hi egregij legislatores. Nam simulatque Byzantium, vrbem appulit, nauigio eo delatus: venient ad eum ab Imperatore homines missi, ex solo vultu multam animi acerbitatem ostendentes. Qui sanctum virum licenter impudenterque comprehensum, incalceatum ac sine amictu per vias trahentes adduxerunt, sequente discipulo tantoque facinori ingemiscente ac in quodam tenebricoso tecto conclusere, ne discipuli quidem ei imperato contubernio.

XXIX. SISTITVR IVDICIO S. MAXIMVS.

Post aliquot vero dues adducunt iustum in palatium, Senatu vniuerso sedente, ac vociferantium aliquid & furens in eum intonente, ac tum quidem Sacellario, qui dignitate anteiret, iudicium in eum permittunt, vtro ad dicendum prompto aptoque ad sermones fingendos, & ad veritatem malitiose interpolandam atque labefactandam omnium maxime accommodato. Is quid in alitia præterniisit? quid improbum nõ perpetrauit? à quibus minis & contumeliis abstinuit? non honorabilem reuerentiam senectam (nam tum erat annos circiter octoginta natus, & paululum ab ea ætate aberat) non efflorescentem in vultu gratiam non modestos & compositos & sedatos liberalesq; & amabiles mores, cæteramque decorum & venerabilem statum: idque cum iustissimus nullum criminis locum, nihil iuris aut rationi consentaneum, ob ea quæ iustus gesserat, haberet, sed solam pernecessitatem suam ad sinisteritatem, audaciamq; morum & improbitatem ostendens: adeo in tot tantisq; rebus inuerecundiæ suæ specimen dedit. Verumtamen is iusti viri sermonum cauta & prudenti versatione decentibusq; responsis contradicendi non habuit locum: sed tenere omnia miscere visus est, maleuolus modo esse conatus & improbitate insignis.

XXX. CALVMNIIS AGITVR IN S. MAXIMVM.

At quæ tum dicta factaq; sunt, quasq; innocenti calumnias imposuerunt, qui paruerunt mendacio se tectos esse ipse præclarum religiosi viri discipulus particulatim exponit propria commentario, ex quo cuius libeat omnia ad verbum percurrere, accuratiusque cognoscere. Verum non alienum à proposito est, pauca ex illis à me commemorari, hisque orationi inseri, ne nullius omnino eorum inuentionem fecerimus cum præsertim non narrando, sed percurrendo res gestas suus expositurus. Vt igitur vsque huc Sacellarius in Sancti conspectum venit statim cæpit asperiori sermone eum lacessere, minasque iacutere, iniustum eum & proditorem & Imperatoribus inimicum appellans, omniaq; alia turpissima. Vt autem hic sese statuis est, qua gratia hæc de se diceret, & quanam perpetrasset proditionem? Tũ calumnias ille confingit, quas ab illo solo confingi par erat, testes in aperto mendacio sistens. Et quidem in religiosum virum debacchabat, magnas eum vrbes prodidisse. Alexandriam inquam, & Ægyptum, & Pentapolim: quas à nostris, inquit, abstraxisti similibus, & Sarracenis tam addulis tranorum eam maxime domesticum, atque in ipsos benevolum esse aiebat.

QVÆ PALAM OBIECTA IN MAXIMVM.

Post quam vero hanc illius prauitatẽ oratione, cui contradici non posset. Sanctus propulsauit, sycophantiam manifestam nec quicquã aliud esse demonstrans: Quid enim ipsi cum capienti verbibus, quarum causa potius vtilia cupiebat. Aliam impudens viam init, somnia quædam fingens & vmbras & spectra, in vsque & vecum resultantes sonos maiorum ac minorum & Regum appellationes, & Occidẽtis Imperatoris clariorem quam Orientis vocem resonare: accusatores his quoq; & sycophantes in medium proferens. Quare magis etiam vrgemiscens religiosus vir. Gratias ago Deo meo inquit, quod tu manus vestras sim traditus, talibusq; criminibus petar, vt hic inuolutas ex qua voluntate à me commissa sunt delecantur, atque vt vitæ meæ maculas abstergam. Verum vt paucis ad hæc respondeam, neque ad

XXXI. EX SOMNIIS QVÆSTIO HABITA.

somnia

somnia respicio, neque somniorum coniector sum, nec mihi otium est, vt in horum vana specie mentem occupem. Sed quoniam sic me accusare voluistis, vt etiam adduceretis testes, eosque qui non norunt, sed ex iis qui nouerint audierunt, quod illi (vt dicitis) migrarunt è vita: cur non à principio, & superstitibus etiammum primis, summorum expetebatis rationem ac pœnas: Sic enim & ipsi magno negotio molestaque liberi essetis, ego vero pœnas ob confessas certasque res persoluissem. At vt credibile est, nec veritas sic habet nec qdã in me *iudicium fecerunt, cum qui scrutatur corda, ante oculos suos proposuerunt. Ne videam enim Domini mei consectum, nec Christianus existimer (nihil enim aliud habeo quod imprecer mihi) si conflictum somnium aut vidi, aut eo infirmatus sum, aut aliis narraui.

XXXII. Postea tertium ei inferunt crimen, vt secundum redarguis viderunt: quod nec in oratione ponendum esse putauit, propterea quod, præterquam quod non est credibile, puerile etiam sit & ridiculum. Nec vero quarto crimine egregij abstinuere iudices: Quendam Gregorium adducunt, qui affirmaret, dixisse Roma sanctis discipulum, Nefas esse, nec rationi consentaneum Regem sacerdotem appellari: quippe qui à magistro, Maximo scilicet, Anastasius hæc didicisset. Attamen sacro viro ne defensio quidem in hoc defuit. Qui ipse Gregorio in faciem restitit, & ostendit, alia tum esse dicta, alia nunc obiici. Nam cum ille, inquit, Romam veniret, de vnitate habuit sermonem, voluntatis scilicet, vt Typum nos reciperemus, quo illud dogma in inuitorum ore positum sanciebatur & promulgabatur. Ad illa videlicet nos respondimus atque occurrimus, cum ea consideraremus quæ nobis profutura essent, quæque vtilia arbitrabamur. Quamobrem nec mea esse scio, quæ nunc proferuntur, neque discipuli, qui vocatur in crimen, qui cum nunquam huiusmodi (ac Deus testis est) sermonem contulit. Verumtamen hoc solum mihi conscius sum dixisse, non discipulo, sed huic ipsi Gregorio (quod ne ipse quidem penitus negauerit, nisi se ipsum quoque plane neget) definire de dogmatibus, & quærere, sacerdotum magis esse, quam Regum: quoniam hi concessum est & vngere, & manus imponere, & panem cœlestem offerre, & altari assistere, & quæcunq; alia agere quæ diuniora sunt sacramentaque sublimiora habent. Hæc eloquius sum, & nunc loquor. Ob hæc me quisquis vel absoluat, vel damnet, neque enim iniuria homo ab homine affici potest, quamuis omnium grauissima patiatur.

NON ESSE REGVM DE DOGMATIBVS DEFINIRE.

XXXIII. ANASTASII DISCIPVLVS INDVCITVR CONTRA MAXIM.

Tunc cum non haberent quid facerent qui mendacium spem suam ponunt: iustum educunt, eiusque introducunt discipulum Anastasium, quem verbis ac minis perterrefaciunt, vt cogerent de magistro aliquid indicare, vim afferentes, vt diceret, eum dolorem dedisse Pyrrho, cruciamentis illum torsisse scilicet, cum vna sermonem haberent in dicta superius disputatione. Falsiloqui haud scio cur ista molirentur. Cum vero Anastasius secum locutus esset, at que expectabant, sanctum virum non solum nihil ei doloris attulisse, sed etiam omnem exhibuisse honorem, pugnis eum & colaphis in caput & genas ferientes, eoque modo veritatem opprimentes, in custodiam rursum includi iubent.

XXXIV. RVRSVM QVÆSTIO DE MAXIMO.

Sanctum igitur ad se iterum accersunt vt anteactis non contenti, aliam q; tẽtationem inuincibili adhibent. Hæc erat: Origenis eum dogmata sequi, & cum illo in omnibus sentire. Vt vero confestim imbecillum & ad dolendum facile id crimen dissoluit, asseuerans eum à Deo seiunctum esse & à Christianorum partibus, qui assentiretur Origeni, deliraq; eius rationes acciperet: De Pyrrho rursum, iusq; quæ tum essent dicta interrogant, personam potius induentes benignitatis, quam hanc scientes, aut in corde ponentes, ac deinde quomodo se à Patriarcha communione abrupisset. Postea vero cum alias interim percontationes & interrogationes pretendissent, ac affirmassent eum qui ab ipsis afferretur, Typum magni faciendum esse, ac in honore habendum, quem ipse execraretur & exhonoraret: ac demum eum ea quæ ipsis viderentur, effugere non posse nec facile dilui, proposuissent, nec minus in eum, contumeliisque abstinuissent: tandem viderunt se in omnib. vinci, propriisq; (vt aiunt) capi pennis: ac dimisso consessu, Imperatorem propere adierunt, hominis constantiã nunciantes: Maximus q; inquiunt, in sermonibus est inuictus, nec ei quisquam persuadere potest, vt nostris assentiatur, tametsi conetur quis supplicio eum afficere.

XXXV. Aliquanto post aliquot cum veniunt, cum iam custodiretur, existimantes forsitan, si crebro opponerent, ac verbis terrorem incuterent, se eo molliore vsuros. Qui venerunt autem, dicebant se à Patriarcha missos, qui & Sancto hæc statim pretenderunt: Cuius, inquiunt, ex Ecclesia, (ipsis enim illorum verbis vtar) Byzantij, Rome, Antiochia, Alexandriæ, Hierosolymorum? Este omnes, subditique ipsi prouinciæ communia sunt. Si igitur & ipse Catholicæ Ecclesiæ, communge te nobiscum, ne vita peregrinam viam immutans, quam expectas patiaris. Ad quos beatus vir opportune & sapienter respondet, Dominus cum Catholicam Ecclesiam vellam & salutarem fidei confessionem esse dixit, idcirco Petrum, qui bene confessus erat, beatum dixit super quem talem se ædificaturum Ecclesiam, reuelatorum Dominus pronunciauit. Verumtamen confessionem vel ædificare, super qua vniuersa Ecclesiarum fabrica est contexitur, non attinet ipse sed bene factum est.

Ad quem hæc, qui missi erant: Quæ nunc ipse non sinit debet dicere, dicemus tamen, vt nullam omnino excusationem habeat: Duas dicimus operationis propter differentiam, & vnam propter vnionem. At ille inquit: Duas propter vnionem vnam dicitis factam esse, ac præter eas aliam? Non, dicunt, sed duas vnam propter vnionem. Liberati sumus, inquit, omni negotio, qui nobis ipsis fidem insubsistentem ac Deum sine existentia fingerimus. Nam si in vnam confundimus duas propter adunationem, ac rursum in duas dirimimus vnam propter differentiam, nec vnitatem nec duplicitas operationum, quæ inuicem se tollunt, ac faciunt operationis expers id cui inhærent, & omnino non existens, nullam habens naturæ motum, qui asseri non possit, quippe nullo cognoscendo modo alteretur ac mutetur. Omni igitur essentia priuatum erit, secundum Patres non habens operationem essentialiter, qua ipsum declaret fu. Hoc igitur dicere non possumus, nec hoc dictum sum à sanctis Patribus confiteri. Quod igitur vobis videtur, qui potestatem habetis, facite.

Illi cum non haberent qui ad hæc contraderent: quod placitum erat iis qui verum potebantur, ei inferunt, dicentes, illi videlicet qui non obtemperaret, anathemati subjici, ac mortem indemnatum irrogari. At hic lenter sic atq; humiliter: Quod Deo, inquit, dixit definitum est, nunc finem accipiat, ei gloriam afferens cui ante sæculum præcognitam. Verum tum quidem qua prolatæ ad effecerunt. Consilium autem vna habentes Imperator & Patriarcha (quem admodum Pilatus & Iudæi super nos Iesu ipsum damnauerunt) exilio, in quoddam oppidulum, cui Byzia nomen erat, sitam ab excentes, simulque discipulum Anastasium in quendam locum solitudinem, Romanorumque Imperij vltimum solum deportarunt. Perbas alias Perberis, ille locus lingua barbarorum nuncupatur. Ibidemque fecerunt eius cognomini Roma apocrisario, qui Metembria relegatus est. Est Metembria in Thracia ciuitas, de qua Theophanes, Zonaras, & alium Leone. hactenus de relegatione sanctorum confessorum Maximi ac socorum. Sed comparatione acerbiorum quæ hæc subsecuta sunt, ludum hæc inter posset quisq; vocare: quæ nam autem alia fuerint, suo loco dicturi sumus.

Ad sex namque annorum spatia contigit Maximum vna cum sociis iustiusmodi pro confessione Catholicæ dei deliciis frui. Quidni delicias dixerim mentam illam, quam sapientia a præparauit, pro cuius defensione certamen tantum susceperint confessores? Est plane, est manna b absconditum, quod vincenti eo dẽ exhibetur in mensa, quod quam suaue sit, nemo scit, nisi qui accipit. Sed exhibito iam eiusmodi Maximi ac sociorum certamine, quod maius in eodem impietatis theatro spectaculum repræsentatur, attente spectemus: quodnam vero illud fuerit, sequens annus aperiet.

IESV CHRISTI ANNVS 651.

MARTINI PAP. Annus 5. CONSTANTIS IMP. Annus 10.

SEquitur annus Domini sexcẽtesimus quinquagesimus primus, nona Indictione, idemque illustris consulatus ne sanctissimi Papæ Martini. Si enim putarunt veteres nouis Cõsulatibus annos signari & illustrari posse, pura Consulum: quanto magis clarior dicendus Christianis erit hic annus Summi Pontificis tot insignitus victoriis palmis, cum eum adeo honorat iterata sæpe confes-

Ecclesiastici.

sessio, & crebrius contumeliæ repetitæ exornant, catenæ decorant, nobilitatq; durum exilium, per quod demum & martyrium consummatum illustrat. Interim suo fœvit impietas arbitratu, grassatur iniquitas exors legis, furit crudelitas absque timore, & solutis habenis, Imperatoris calcarib. agitata hæresis debacchatur: sed omnia ista machinamenta diaboli, fluctusq; omnes furentium hæreticorum, qui non ipsum Rom. Pontificem tantum sed vniuersam Catholicam Ecclesiam suo impetu posse obruere videbantur, illisi petræ resiliunt, atq; in spumam gracilem dissoluuntur, suo Ittidore testantes, oportere tandē cedere mendacium veritati, vitia à virtutibus superari, atque procacem hæresim succumbere Catholicæ fidei, & ipsi semper esse subiecta. Erat plane Martinus, siue summa potentia veritatis, siue suarum virtutum merito, siue robore fidei Orthodoxæ & prærogatiua Apostolicæ sedis Petri, petra durissima, quam magno suo ipsorum damno impii vt ledant dum feriunt, feriuntur. Sed iam rerum gestarum seriem ex epistolarum fontibus pura clarāque veritate fluentibus in medium deducentes aggrediamur.

Martinus Pontifex igitur, vbi in N.xo insula in annum iam annum egisset, nec acerbitatibus sæuientiū hæreticorum flecti vllatenus valuisset, imo vegetior animo & constantia firmior factus esset ad grauiora subeunda supplicia Constantinopolim ducitur. Ita plane frequentiorem amplioremque locum voluntati certaminis præparari Diuinitas, atq; deligi ciuitatem regiam in theatrū, quo tanti athletæ victoria orbi innotescere posset. Quæ autem idem ibi sit passus, ex litteris vnius ex illis, qui ei peregrinationis comites adhæserunt, hæc accipe a: Eundē progressum nouum quendam custodes qui retinebant eum, inchoauerunt in Byzantium aduentum & actiones eius, proferentes aduersus eum plurima mala, hæreticum & rebellem Domino, Deiq; adoratorium persecutorem & subuertentem vniuersam terram Romanorum. Quibus parcerent malis in virum sanctum, qui eum illiusmodi calumniis impetebant: vt plane, secundū Euangelicum illud, obsequium se Deo præstare putarent, & quo religiosiores quique videri vellent, eo crudeliores in ipsum inferre, & persecutionibus lacerare. Sed quæ sit passus Byzantij, audiamus:

Cum, tandem, inquit, *peruenisset Byzantium beatus ille 17. die mensis Nouemb. in portu iuxta Euphemianis, iuxta Arcadiā nos reliquerunt a mane nimis circa q; ad horam 10. recubantes in grabatulo. Erat q; sicut dictum est spectaculum omnibus Angelis & hominibus. Accedebant enim vt am homines, quos propter feruales motus lapsi diuersis & subrogati vt concio, talia contra S. Papam agitant, qualia Christianum dici non oportet. Moratulus nobis in loco, pro multis dolore plenus & amaritudine, o quod videre in eadem sanctum virum ita deiectum, non solum autem, sed & talia dicere a quibusdam Ethnicis prolata contra eum: nihil aliud quaerebant, nisi vt confringer animam eius. Deinde circa Solis occasum venit quidam scriba, nomine Sagelena, cum multis excubitoribus, auferens de lembo, posuerunt in egastario, duxerunt q; in custodiam excubitoria, qua cognominatur Prādiaria, & fecit eum includi sub multa custodia, præsentes Excubiti * custodibus vt nullus penitus ferat contactu, qua est in eodem excubitu.* Dum autem eodem detineretur S. Martinus carcere, eam q̄ anno superioti diuinus scripsit epistolam ad Eliterium, qua cūcta quæ ab exordio persecutionis passus esset enarrat, & recentiora ea quæ ad superiorem annū pertinebant, reliqua pauca quæ præsenti anno vsque ad hanc diem est passus, sic refert:

Et nos quadraginta septem dies sumus hodie, ex quo non meruimus cibum aut potum aquæ sorpsi, aqua irrigari nos, & effluxit & refrigescit totus, quoniam neruus fluxit & in nauseam & interra vsq; ad præsentem horam mihi requies non datur, & in ipsa quoq; necessitate mea, hora qua conquassatus sum, totus compassatus corpore, ea qua necessaria sunt percipere ad confortandum naturam non habeo tedet me sumere, cum ad hoc habeam penitus in fastidium. Sed credo in virtute Dei, qui omnia confortat, quia cum de præsenti vita subducēdus fuero, exequiuntur de hoc eremitæ qui prope consumitur, vt sublatus sum, vt saltem sic ad penitentiam ducti ab iniquitate sua conuertantur. Subscriptionem vero custodiæ Christus Deus, fili dulcissime, hæc S. Martinus, cum (vt dictum est) in ea custodia asseruaretur, de quo ista comes itineris scribere pergit:

Manfit ergo idem S. Apostolicus clausus & sine participatione penitus sermonis alicuius non agens tres dies. In ipsa vero nona sequenti tertia die, qua est Parasceue, mane tulerunt eum de custodia constituendum in cella Sacellarij, iubentes pridie conuenire omnem Senatum: quod & factum est. Tulerunt autem eum introducendū, & introduxerunt in portatoria sella. Erat enim penitus æger, præcipue antē in illis diebus præ nauigatione & afflictione custodiæ per tot dies effecta. Intendens autem in eum primus qui præsidebat Sacellarius cū reliquis principibus à longe, iussit eum surgere à feculo, & astare. Dicentibus quibusdam ministrorum, non valere eum stare: turbatus præ ira Sacellarius, exclamauit. Tunc autem & quidam de custodia surgere eum & astare censuere: sub nixum hinc inde tulerunt, quod & factum est.

V. SISTITVR CORAM IVDICIBVS S. MARTINVS.

Sacellarius inquit ad eum: Dic miser, quid tibi mali intulit Imperator? tulit tibi aliquid: oppressa te vi? Ille autem tacebat. Tunc ait ad eum Sacellarius Imperatiua voce: Ecce nunc ingrediuntur accusatores tui. Et continuo cum sermone introducti multi accusatores contra eum: omnes autem erāt mendacij filij & discipoli eorum qui D.N. Iesum Christum negauerunt. Cōtra ducebant vero sancto viro, quem admodum præmoniti fuerant. erant enim voces eorū præmeditate. In quibus quidā eorum paulo ante interrogati, vt testimonium perhiberent, tentabant dicere veritatē, sicut moris est: & continuo turbati qui pretendebant certamen, incipiebant valdis minis increpare eos, donec studerēt eos proferre qua erant conuenientia in mortē beati & iusti viri. Contēplatus ergo S. Papa Martinus introeuntes testificari, subridens dixit: Isti sunt testes, sicut habet ordo? Erāt enim primi ingreduntes nomine quidē milites, lupaces antē & bestiales sententia, & quidā ex eorū qui erant Olympij cum quibus erat & Andreas qui fuerat Notarius: erat enim intra accusatores tuf. liceis Imerites & Erinus & reliqui numero quasi viginti priores milites, & reliqui accusatores. Iurabant autem ad sancta Euangelia & testificabantur. Primicerius sane omniū accusantium erat Dorotheus Patricius Siciliæ, qui adstans dixit: Quoniam 50. capita si haberet Martinus, non oporteret eum viuere, eo quod solus subuertit & perdidit vniuersum Occidentem & deleuit & reuera vnius consilii fuit cum Olympio & inimicus, homicida Imperatorij, & Romanæ vrbanitatis.

VI. TESTES PRODVCTI CONTRA S. MARTINVM.

Videns ergo iustus vir introeuntes eos & iurantes sine parcitate testificatores, cōpassus perditioni animarum eorum, ait ad eos qui præsidebant principes: Obsecro vos per Dominū, soluite præparare illos iurare sed absq; iuramento dicant quæcunq; volunt, vos q; facite quæcunq; vultis. Et quid opus est etiā iurando perdere illorū animas? Ingressio equidē vno, & testimonij dicente quoniā coniurationes fecit cū Olympio, & milites præparauit vt eum arcē. Interrogatus Deo protectus vir, si hæc ita se haberēt, ille: Si vultis audire veritatē, doceo vobis sequētia. Et cœpit ducere: Quādo factus est Typus, & ducētus Romā ab Imper. Et hoc tantū dicere beato illo, aliud nō concessit est loqui, sed cōtinuo ante oēs incepit cū clamore Troilas inquit: Nō insensatus nobis hic de fide, de duello nūc scrutatur, quoniā & Romani & nos Christiani sumus & Orthodoxi. Et respondit ei dem vir iustus: Vtinam, veruntamen inuenirer in me in illa die tremendi iudicij examinatus testem etiam in hoc.

VII. MARTINVS CONATVR PROHIBERE, PERVARANTES A IVRAMENTO.

Deinde inter accusantes testes ait ad eum Troilus Præfectus: Qualis es tu homo, quoniam cernens & audiens talia contra Imperatorem effodiendum Olympium, indignū, videlicet, sepultura non prohibuisti eum, sed cōtra consensisti ei? Ad quē dixit ipse Apostolicus Papa: Dic domine Troile: Quando (sicut scitu etiam vos, & nos audiuimus) Georgius à magistratibus qui erāt ex monachis, ingressus est tunc in Vrbē à castris, & talia verba locutus est. S. cetq; reliqui: vbi erat, aut qui erāt tecum, & non restitisti, sed contra conciones tas est vobis, & quos voluit palatio exulauit & abiburit? Iterumq; cum Valentinus cum præcepto Imperatoris indutus est purpura & consedit eis quo ierat: vos? non erat is illic? Cur ergo nō prohibuisti eū, dicentes: Ne attingas res nō opportunas tibi? Nunc oēs contra conuenistis eū? Quomodo habebam ego tali viro adnexus stare, habentē præcipue brachium vniuersæ militiæ Italiæ? An potius ego illum feci Exarchū? Veruntamen denuo obsecro vos per Dominum: quodcunq; vultis & definitis fieri in me, citius explete. Nouit enim Dominus. Maxima mihi dona tribuistis, quæcunq; me clade ingulauerit is.

VIII. IN ACCVSATORES REIICIT CRIMEN S. MARTINVS.

Per conatus est quidam de ministrantibus Sagelaea videlicet Sacellarius: Sunt foris etiam aliqui, qui debeant testificari? Respondit scriba: Sunt, domine plurimi alij. Descendentes autē hi qui præsidebant sancto & venerabili astante viro in conspectu eorum, & potissimum cum Spiritu sancto eum confirmante, dixerunt sufficere te-

IX.

*Consulatis INTERPRES COHIBETVR.

stet. Erat quippe interpres eorum quæ à sancto dicebantur verborum Innocentius Consul* filius Thomæ, qui erat ab Africa & cum interpretaretur ea quæ à beato viro dicebantur, non ferebant. Videns Iudex ignita iacula sancti Spiritus à Deo honorabili viro contra eos prolata, ait ad Innocentium cum furore: Cur nobis interpretaris quæ dicit: Noli dicere quæ dicit. Surgens ergo continuo Sacellarius cum plerisque qui consederant ei, ingressus est nunciare Imperatori quæ ipse voluit.

X. EXSTITVR PVBLICO IVDICIO S. MARTINVS.

Eduxerunt autem S. Apostolicum virum de loco iudicii, magis autem ex aula Caiphæ, in gestatorio sedili sedentem, & statuerunt eum in medio atrii, quod erat ante cellam Sacellarii & Imperialis stabuli, quo consuescret omnis populus conuenire, & exspectare Sacellarii ingressum. Circumdederunt eum excubitores, atq; sit omnibus spectaculum formidabile turbis. Post paululum ergo iusserunt eum inferri in Solarium dispositionis, vt essent ibi hactenus, quousq; præsumeret Imperator per cancellos tricliarii sui, iussurus fieri, quæ erant facturi. Erat itaque multitudo populorum vsq; ad Hipodromii conuenientium illic. Statuerunt ergo venerandissimum virum in medio Solarij dispositionis in præsentia totius Senatus subnixum hinc & inde.

XI.

Facta est ergo constipatio subito non minima: & exiens ab Imperatore Sacellarius, aperto ramis triclinij, vt videret vniuersum populum, veniensque ad sanctissimum venerabilem virum Martinum Apostolicum, dixit ad eum: Vide quomodo Dominus te addusit & tradidit in manus nostras. Tu niteberis contra Imperatorem? Quid tibi spei erat? Ecce dereliquisti Dominum, dereliquit te Dominus, & continuo exclamans Sacellarius, quendam astantium excubitorum consortem præcepit sine mora auferre pſachmon* summum & Apostolici atque præsulis pastoris omnium Christianorum, qui Orthodoxam sanctorum Patrum & Synodorum confessionem, hoc est, eadem confirmauit, & noui erroris exortos auctores, nouos videlicet hæreticos cum impiis dogmatibus eorum canonice & Synodice anathematizauit. Cum ergo incidisset pſachmon beati viri excubitor & corrigiam compagiorum eius, statim tradidit eum Sacellario præfecto verbis, dicens: Tolle eum, domine præfecte, & continuo membratim incide illum.

Quod ad pſachmon spectat, deprauate ita legi putamus: per quam vocem nihil est vt indumentum aliquod possit intelligi: siquidem Pontificia stola, quæ pallium dicitur & cæteris omnibus superponitur indumentis, postea sublata fuit. Nec est vt conuici possit plachmon quasi pensachmum, farcinam viatoriam fuisse, corrigiæ (vt textus habet) compagibus nexam: siquidem non sit verisimile ei relictam, cum è naui est ductus in carcerem, & è carcere ad iudicium. Vnde ista coniunctio pſachmi atque corrigiæ opinari suadet, fuisse cingulo iunctam compagibus petam, quæ Græce dicitur σαγὴ, quam ad libellos oblatos recondendos potissimum gestare Pontifices solerent. Quæ autem secuta sint post ignominiosam corrigiæ solutionem & concisionem, auctor ita prosequitur.

XII. EXVITVR S. MARTINVS PONTIFICALIBVS INSIGNIBVS.

Cum his autem omnibus insisit astantibus, anathematizare eum: quod & fecerunt. Non responderunt autem huiusmodi voci viginti virorum animæ: sed omnes qui eum videbant, & sciebant quia est Dominus in cœlo inspector eorum quæ fiebant, demisso vultu cum multa mœstitudine recedebant turbati. Suscipientes ergo eum carnifices, exuerunt eum pallio sacerdotali stola, & scindentes alas tunicæ quæ erat interius, à summo vsque deorsum, circumposuerunt ferreæ vincula in sanctam eius cervicem & per omne corpus, trahentes eum vi non concesserunt ei alicubi residere & animam resocillare, sed à palatio duxerunt eum publicantes & deshonestantes per medium ciuitatis ad prætorium, & gladium coram eo, ferebatur scilicet.

XIII. EXPOSITVS OP PROBRIO VERBIS CONST. S. MARTINVS.

Erat autem ei dolor magnus: oppido enim fessus erat & infirmus præ tantis incommodis, futurum relinquere animam à pressura passionum & tenuitate corporis. Attamen gaudens sbe confortabatur in Domino, & quo magis afflictione & vi trahebatur, eo sereno obtutu, ductus cum multa constantia animæ iustus, cum vno solummodo indumento à summo discisso in duas partes & sine cinctorio sequebatur vir tantus fide & gratia Domini cinctus. Heu proh dolor! cerneres virum Deo plenum, tanto opprobrio subiectum, vt interiora eius quodammodo nuda panderentur. Multifarie quidem continuo populorum conspectu, videntes qua fiebant, gemebant (vt veritatem dicam) & lachrymabantur: pauci autem ministrorum Satanæ gaudebant & subsannabant, & capita transeuntes (sicut scriptum est) mouebant, dicentes: Vbi est Dominus eius, & vbi fides eius, & vbi doctrina ipsius?

Qui cum venissent in prætorium deshonestatus & à carnificibus incultatus, consecrunt eum in una carcerum cui homicidæ. Et quasi post vnam horam tulerunt eum inde, & transposuerunt in eo qui dicitur, Diomedis custodia, in prætorio Præsulis. Tanta autem astantia & vi trahebant eum vinculis nexum, vt dilaniarentur ora & poplites eius, & sanguis efflueret per ascensum scalæ eiusdem custodiæ: sunt enim scopulosi & asperi valde ac pœnitus in altum provecti gradus. Erat autem ipse beatus præstantis vitæ sui proximus, tam in carcere suppliciis animæ deficiens ante gladium, cum non valeret conscendere cum se trahentibus. Introducentes ergo eum quomodocunque in custodiam, decidentem sæpius ac surgentem, posuerunt eum in scamno indutum ferro & catenis. Tunc enim quando traditus est à Caipha Pilato vt crucifigeretur, hoc est Præsidi, continuo exuerunt eum carnifices, grauiter enim algoribus* vexabatur, erat enim intolerabilis hyems: imposuerantque ei grauissima ferri pondera, & nullus aderat ei hominum cui proprium, excepto vno solummodo clerico adolescente, qui eum manssit in custodia, & superstans lamentabatur magistrum, sicuti Petrus Dominum. Erat autem coniunctus magister custodiæ eidem beato: quemam sic eramus, vt futurus pati per gladium, contingeretur magistro custodiæ illa nocte.

Erant ergo duæ mulieres genitrix & nata, præeminentes custodiales tenentes: quæque assistentes impertabilem dolorem sancti illius, qui inter tot pœnarum genera adgere quatiebatur diuinum, nota compassionibus, quarebant aliquam exhibere misericordiam, & contegere eum, sed non audebant propter communium & custodientem carnificem. Putabant enim actutum venturum eum ad eas, vt trucidaretur. Post quasdam vero horas quidem exordio mulieres vocabant ab imo magistrum vigiliæ carceralis. Discolentes vna mulierum ergastulorum illorum putatu viscere docta acutum, amplectensque bellatorem Christi & Apostolicum Papam, protinusque reclinauit eum in proprio toro suo, contegens vilitate & mutatione: manssit autem vsque ad vesperam sine voce. Vesperi autem facto, misit ad eum Gregorius Præfectus eunuchum ex cubicularijs Augustorum domus suæ cum paucis cohortis, qui reficeret eum, dicens: Intribulationibus confidimus in Dominum, non morieris. In quæ magis aggranatus ille beatus ingemuit. Absluerunt autem ferrea vincula continuo ab eo.

Sequenti autem die adiens Imperator in Patriarchium vsq; dia gratia Paulum Patriarcham (proximus enim erat mortis) narrauit ei quæ consummata erant in sanctissimum virum. Imperans vero Paulus, conuersus ad parietem dixit: Heu mihi, & hui ad abundantiam iudiciorum meorum adhuc est. Percontatus ergo Imperatore quid hoc esset, respondit: Nam quid nam? Iamne, non est miserabile, talia pati Pontificem? Tunc attentius adhuc eum Imperatorem, sufficere ei in his quæ passus est, nobilique amplius subuertere. Vnde audiens beatus ille Apostolicus vir quod eum sustinque quid expectabat (nempe per gladium consummare martyrium) non gratum habuit tale promissum, sed potius morsus officium sistenabat enim explere bonum certamen, & abire ad Deum, quem desiderabat.

Interea defuncto Paulo, Pyrrho residere vitente, atq; quibusdam Ecclesiæ contradicentibus, & prohibentibus, libellumq; emendationibus in palatio, atentibusq; quoniã à beatissimo Paulo anathematizatus est: Pyrrhus reprobatus est sacerdotio propter libellum quem fecerat Romæ.

Et multa commotione facta, post dies octo, defuncto Paulo, dirigitur ab Imperatore ad Diomedis custodiam ad inquirendum Papam Demosthenes referendarius & collaborator Sacellarij & Libertinus cum eo. Intrantes vero dixerunt ad eum: Dominator noster eximius Imperator misit nos ad te, dicens: Ecce in quanta gloria pontificatus consistens, in qualem ordinem te ipsum duxisti. Nonne tibi hoc, sed tu ipse tibimetipsi. Ipse autem nihil respondit, nisi solum hoc: Gloria & gratiarum actio per omnia sæcula sæculorum. Vale. Dixerunt ad eum Demosthenes scripter: Dic nobis ea quæ de Pyrrho hic & Roma subsequuntur gesta sunt: pro qua causa abes Roma, iussus, an proprio proposito? Respondens sanctus Papa dixit: Proprio proposito. Ait Demosthenes: libellum illum quomodo fecit compellente aliquo: Respondet sanctus vir: Nemini, sed propria propositione.

Demosthenes inquit: Veniente Pyrrho Romam, quomodo tam

fide-

suscepta S. vir Theodatus prædecessor tuus Papa? vti Episcopum? Respondit aquanimus Papa: Vti Episcopum, & quomodo non, si prius quam veniret Pyrrhus Romam, manifestè scripsit B. Theodorus ad Paulum, repetit ad eum, qui supplantationem fecit, & alterius throno inuasit? Deinde eodem Pyrrho veniente Romam ipsonte sua ad sedem B. Petri, quomodo nō habet et eum suscipere & honorare vt vtpote Episcopum? Respondens Demosthenes, dixit: Vere veritas sic habet. Vide autem simul hæc ea, quæ ad vsum fuit corporis erant necessaria: Dixit beatus manifestè. De Patriarchio Romano. Aut concertator: Qualiqualis dabatur ei: Respondit honorabilis vir: Vos domini, manete vtis Ecclesiam Romanā. Dico enim vobis, quia quisquis venit ille, mox ut ab illo hospitari, omnia ad vsum præbetur ei, & nullius monasterii seu domus S. Petrus repellit venientium illuc, sed panis mundissimus & vina diuersa donatur non solum ei, sed hominibus ei pertinentibus. Sicergo in miserabilibus hominibus hæc sunt: qui venit honor abilis sicut Episcopum, quales sumptus habet suscipere?

Dixit ad eum Demosthenes: Nos didicimus quia Pyrrhus vi fecit libellum sibi, & quia vinculis lignea sustinuit, & multa dolenda passa est. Respondit ille beatus, & dixit: Nihil tale factum est. Nam nisi quia formidine aliqui tenentur, non possunt forte loqui veritatem: hic sunt Constantinopoli plurimi, qui tunc erant Romæ, & scimt quæ iussa sunt. ex quibus interim superest Plato Patricius, qui tūc erat cubicularius, qui, direxit homines suos illic ad Pyrrhum Romam. Per testamentum enim de his ſi mentior. Veritamen quid volumus plura quærere? Ecce in manibus vestris retractus me, & quodcunq; vultis condemnare, Domino indulgente in vestra est potestate. Vtique si mors beatus inde datus carnem meam, sicuti Præfecto iussistis cū me traderetis, non communico Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Ecce hoc facio: examinate me & tentate, & inuenietis experimentum gratiæ Dei fidelium seruorum eius: Interim Pyrrhus in medio venit, qui totus anathematizatus est & nudatus honore diuino. Stupefactus Demosthenes rescripto & admiratus super hanc vocem, æquanimis Papa audacitatem atq; constantiam pro Christo velle voluntarie mori, quia ad hoc positus erat calix passionis similiter & ij qui consequenter erant cum eo stupebat, accepto libello rescriptum cunctis, quæ dicta erant à cunctis vero conscribentes, recesserunt.

Exit ergo reverendissimus Papa in eodem Diomedis ergastulo allegata quinq; diebus posuit primus monasteria tres, hoc est, omnes centum septuaginta octo. Venit igitur Sagolena scriba dicens: Quia iussum est auferre hinc, & transferre in domum meam, & posit duos dies ibi gere te, qua iusserit mihi Sacellarius. Ante rogāte eum Papa, quo deducī esset, vel in quem locum voluisset ei dicere. Rogabat ergo sanctus ille, vt ter aretur in eadem custodia, quousq; exularet, & ad eam horam auferretur de custodia: & nec hoc concessum est ei: Sed circa ædem Solis dicit venerabilis Papa tis qui erant in ergastulo: Accedite fratres, Vale facitamen: quia ecce nunc aderit, qui auferet me hinc. Et hoc dicente eo, biberunt singuli charistatia gratia salutem. Et sigrino vultu cum multa constantia & gratiarum actione, dicit ad vnum conterraneum sibi dilectum, qui erat ibi: Veni, domine frater, da mihi pacem. Erant porro præcordia fratris illius (sicut ipse mihi referebat) in illa hora, qualia (vt conijcio) discipuli illius cum supplantatus Dominus in Cruce. Cuius osculum præberet sanctissimus Papa pro summa charitatis abundantia, copiosissime inter se lachrymas fuderunt. Quanto vero qui aderant, lamentum terribile faciebant.

Instatus ut hoc vir beatus, flagitabat omnes, ne hoc facerent, sed nec vultu dicens, & impositis venerabilibus manibus super verticem eius, fortiter ait: Bona sunt hæc, domine frater, hæc sunt opportuna: & vti oportet te fieri, sed magis gaudere super me. Ad quem sicco cum inuentore cordis respondit: Dominus noster Iesus Christus, lætor in Christo, quia dignatus est Christus Dominus noster propter nomen suum hæc omnia pati. sed declamor omnium perditionem. Salutatio ergo omni cum, recesserunt. Veniens ergo continuo scriba, & auferens eum, intulit in domum suam. Dictū est ergo, quia in Chersonam exularetur esset, & post dies aliquot cognouimus, quia illuc clamulo navigio transiectus est sanctissimus Apostolicus vir. hucusque de exilio S. Martini, quem plane contigit anno sequenti amandatum peruenisse illuc (vt ex aliis ipsius literis apparet) Idib. Mai. Quæ ergo idem sanctiss. Pontifex ibidem passus sit, secundum temporis rationem dicendus anno sequenti.

Ita quidem se habuere trophæa gloriosissimi æque ac sanctissimi Papæ Martini prædecessorum omnium à Cōstantini temporibus felicissimi, vtpote qui maiora cæteris omnibus supplicia subire dignus habitus est pro nomine Iesu, pro ipsa scil. fide Catholica, eiusque causa non (vt Apostolus ait) contumeliam pati tantum, sed contumelias omnis generis atque multiplices. Accidit ei opportunū, vt sub Principe Christiano, sed tamen hæretico inueneret suo lucro Decios & Diocletianos, qui etiā non gladio ageret, & temperaret à nece, non id faceret commiserationis ergo, sed maiori crudelitate, durius atq; prolixius patrans illi martyrium; quo eum (si posset) faciens desertorē, adigeret ad impietatem; sin minus, fame necaret: stulte putans, nisi sanguinem funderet, ipsum non honestandū insigni corona martyrii, quam eidem aduersarius inuidebat, cum tamen sua ferina rabie eam, quam præclarissimā fabricarit. Quale tunc visum est in vrbe illa totius Orientis metropoli immane spectaculum? Antesignanum fidei, Episcopum Episcoporum, primarium Christianæ religionis Antistitem, Iudicem vniuersalis Ecclesiæ, præcipuum Doctorem, atq; magistrum sacrorum dogmatum, custodem canonum, censorem & vindicem Ecclesiasticæ disciplinæ, clauium vsu cœli arbitrum & inferni: hunc ipsum à sede turbatum intueri captiuum ductum, vinculis mancipatum, sceleratorum manibus traditum, Pontificiis insignibus exutum, catenarum onere prægrauatum, omni vitæ solatio destitutum, diuersis carceribus mancipatum, pene nudum omnium oculis derisū, & expositum, per vrbem instar latronis tractum & distractum, protractum & attritum, in frusta scindendum traditum, ex catenarum pressuris cute disq; pia fluere sanguinis vestigia cōspiciantem, consumptum; in carcere frigore, ægritudine lacerātum, maceratum in dies omniq; ex parte (vt vno verbo dicam) afflictionibus laceratum? Qui hæc non oculis fidei fuerit contemplatus, certe quidem eundem miserrimū omniam hominum facile iudicarit: ita sane qui oculos habent, sed non vident.

Cæterum cui desuper lumen Dei in mente refulget, & radijs ex diuinis scripturis fulgentibus illustratur, vere cū beatissimum prædicabit, Petro dicente a: *Si quid patimini propter iustitiam, beati.* & absque controuersia recte definiet, nunquam à pluribus ante sæculis apparuisse Rom. Pontificem tanto fulgore coruscum, vel ita ex signibus Pontificiis decoratum, nunquam aliquando ita circumspectè vestitum, quam cum; exutus pallio, expoliatus stola, intetiori disrupta tunica, nudus ex parte visus est omnibus: nūquam maiori pompa processisse, quam cum ferreis vndique catenis vinctus per Constantinopolitanam tractus est vibem: nullaq; vnquam tam insigni purpura effulsisse Pontificem Max. quam cum illa non mutice tincta, sed suo ipsius cruentata sanguine tunica à summo vsq; deorsum conscissa, seminudus idem sanctus incessit: erenim illo nobilitatus est indumento, quod deprecatus à Deo est sacerdotibus Dauid, dicens b: *Sacerdotes tui induantur iustitiam.* & auctus illo, quod & Paulus fidelibus texuit, vbi ait c: *Induimini Dominum nostrum Iesum Christum.* quo enim magis ab impiis sacer dehonestatur Antistes, eo præclarius exornatur à Deo. quod ostēsum est diuinitus Zachariæ d de Iesu Sacerdote magno, cui etiam aduersaretur Satan, assisteret tamen minister Angelus: ac iuberetur exui vestibus sordidis, & superindui candidis, atque exornari capite cidari munda. An non effulgebant omnia tunc ornamenta in tanto Pontifice, cum inter tot tantasq; ignominias & æruminas eluceret ipsius adeo mirifice patientia, niteret modestia, ac splendesceret mirum in modum fortitudo cum animi inuicta constantia, dum etiā & gaudio exultaret, & pati adhuc grauiora sitiret, atque exopteret consummate morte martyrium, illo ebrius potu, quem propinauit credentibus Iacobus Apostolus, vbi ait e: *Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis.*

Sed non præteramus absque consideratione, quam terribilis sit Deus in consilijs super filios hominum. Eodem enim tempore, quo hæc tam iniquo iudicio agitatur contra S. Pontificem Constantinopoli, in cœlo throni f positi sunt, & sedit antiquus dierum, Deus Iudex iustus & potens, iudicare eum, qui Martinum iniquo iudicio iudi-

RIA IX MARTYRIO.

S. MARTINVS QVANTA PASSVS.

XXIII.

a 1. Petr. 3.

S. MARTINVS POZNIS ET IGNOMINIIS ILLVSTRATVS.

b Psal. 131.

c Rom. 13.

d Zach. 13.

e Iac. 1. XXIV. PAVL. EPIST. CONSTAN. AD MORTEM AGROTANS FATETVR PECCATVM IN MARTYRIVM.

f Dan. 7.

candum exposuit, malorum, inquam, omnium architectum Paulum Constantinopolitanum Episcopum: qui sisti iudicio iussus, perterrefactus, eadem passus, quæ quondam Pilati vxor *b*, coactus est eadem ferme, quæ viro illa, dicere Imperatori: *Nihil tibi & iusto illi.* Quod enim grauiter & ille peccasset, vitæ dispendio opportuit luisse supplicium, sed antea manifesta confessione, extorquente eam vltore numine, professum, ad cumulum suæ damnationis, tanta inique Romanum passum esse Pontificem, vbi ait; *Hei mihi: & hoc ad abundantiam iudiciorum, siue suppliciorum meorum actum est.* talem tantamq; extorsit importuna mors imminens veram confessionem.

b Matt. 27.

XXV. CONFESSIO PAVLI REDARGVIT HÆRETICOS.

At nonne ista fuit, cui credi deberet, aperta confessio, ipsum S. Martinum iustam fouere causam, esse vere Orthodoxum, fideique Catholicæ defensorem, se autem infandum hæreticum vltricibus flammis eo de causa multandum? alias enim multam sibi diuinam conciliari gratiam, cumularique gloriam, credere, fateri, prædicareque debuisset; quod nequam hominem conuellentem Catholicam fidem, orbem hæresi inficientem, Concilis errorem stabilientem atque Encyclicis epistolis confirmantem, è medio tolli adeo laborasset. Sed in eius vulnerata conscientia talia contra se ipsum loqui, vrgentibus veritatis stimulis, coegit eum rempore mortis, quo ipsa veritas soluta compedibus, sceptra tenens, liberius agere consuerit.

XXVI. PAVLI PATRIARCHÆ FRAVDES.

Cruciabat interim infelicem hominem culpa illa grauissima, quod tantum iudicium de Romano Pontifice absque nimis per Principem seculi exerceri, atque eiusdem sententia definiri sec isset; eam cuiusuis tenuissimi Episcoparus Antistitis causa nonnisi in Synodo coram Episcopis cognosci, tractari, ac terminari Ecclesiastico iudicio consueuerit. Sed cur non saltem tanquam in scena tragœdiæ huius actus, conuocato suo Episcoporũ Concilio per speciem honestius repræsentauit? At non sustinuit ipse præsentiam tanti Pontificis (timidus est enim omnis sceleratus, & ad iusti pauere soles aspectum) exhortuitque præsidere Iudex in condemnatione totius vniuersalis Ecclesiæ cunctis iudicandis præsidentis Episcopi, cuius iudicium reliqui omnes Episcopi iniustitiam passi consuerint appellare. Sic vulpes illa per alium egit, quod sibi faciendi cum suis, facultatem deesse sciebat, vtpote quod optime nosset, primariæ sedis Pontificem à nemine iudicari posse, iniustumque reddi cuiuscunque iudicium, quo inferior superiorem condemnat: callide ergo impius & sceleritus, quẽ sciebat Ecclesiæ Catholicæ præsidere Hieraetham, tyrannice potius in eum agi pe. Imperatorem cetauit, quod fateri non posse aliquo modo legitime fieri. Verum infelix, omniq; ex parte miserimus, præiudicio propriæ conscientiæ condemnatus, æterno supplicio mancipandus ex hac vita subtractus est, nactus successorem æque impium, præuaricatorem Pyrrhum, iterum thronum redemptum perfidia conscendẽtem. De nefario autem Imperatore nihil; præterea est dicendum, quam quod ex eiusmodi persecutione immanissimi facinoris eam consequutus est laudem, vt omnes hæreticos Principes crudeliate facile superarit: cum nullus eorum inuentus sit, si cuncta exacte examinentur, qui talia tantaque Rom. Pontificem pati cogerit. Sed quæ mala ista attulerint Imperio damnanda Græcorum Annales hæc summatim colligentes:

CXVII. *Cedren. in Hera. l. an. 20.* DEI VINDICTA IN ROM. IMP.

Hi (inquiunt) in hunc modum Ecclesia & à Regibus & ab impiis sacrorum Antistitibus turbata est, excrcit se Amalechus solitudinis cultor seruens nos qui populi Christiani sumus. Prima clades tunc accidit Romani exercitus ad Halbi amnem & Iermuchamm sanguine effusio inuasta. Deinde Palæstini, Cæsarienses, & Hierosolymitani capti sunt. Post Ægypti subsecutum exitium: ac deinceps medterraneus insula, omnesq; Romana ditio in potestatem hostium venerunt. Adiecit his Romani exercitus & classis in Phœnicia interitus, omnium, Christianorum populorum & locorum vastationes, quarum finis nullus fuit, donec Ecclesia persecutor infelicis interfectus affectus est, occisus in Sicilia in balneo Daphnes. hæc tum marim Annales de cladibus illatis his temporibus Christianis in Oriente, Deo vltore tanti sceleris.

Hoc ipso anno 13. Kal. Septembris Osuinus in Anglia Rex, nono regni sui anno, proditione amici occisus, migrauit ad superos. Ita Beda *d*, qui eorum nobilis fuerat progenitus est, dum, videlicet, post eius obitum, ipsius egregia facta, velut sepulchro coronas affixas, posteris omnibus toto orbe spectanda reliquit, cum hæc ait primi de habitudine corporis. *Erat Rex Osuinus & aspectu venustus, & statura sublimis, & affatu iocundus, & moribus cultus, & omnibus nobilibus simul atq; ignobilibus largus. Vnde contigit, vt ab egregiam eius & animi & vultus & morum dignitatem ab omnibus diligeretur, & vndique ad eius ministerium de cunctis propè prouinciis vir etiam nobilissimi conuerterent. Cuius inter cætera virtutes, & modestiam, & (vt ita dicam) spectatu benedictionis seriam etiam maximæ fuisse fertur humilitas, vt vno probari satis exemplo.*

Donauerat equum optimum Antistiti Aidano in quo ille quauis ambulare solitus (vel animum fluentia transire, vel si alia quid nec essitas insisteret, viam peragere) posset. Cui cum in tempore pauper quidam occurreret eleemosynam petens, desilit ille præcepit equum, sta vt erat stratus regaliter pauperem statim nullum misericors & cultor pauperum, ac velut pater miserum. Hoc cum Regi esset relatum, dixerat Episcopo, cum surrexisset ad prandium: Quid voluisti, domine Antisti, equum pulchrum, quem te conuenichat proprium habere, pauperi dare? nonne non habemus equos viliores pluriuos, & alios species, qui ad pauperum dona sufficerent, quam nisi illum ei equum nobilem, quem tibi specialiter possidendum elegi? Cui statim Episcopus: Quid loquere, inquit, Rex? Num tibi carior est ille filius equæ, quam filius Dei?

Quibus dictis, intrabant ad prandium, & Episcopus quidem sidebat in suo loco. Porro Rex veniens de venatu, & ingressus ad focum caleferi cum ministris, & repente inter calefaciendum cor dans verbi quod dixerat illi Antistes, discussit se gladium quem gerebat illum ministro. festinusque accedens, ante pedes Episcopi corruit, postulans vt sibi placatus esset: Quia nunquam, inquit, deinceps aliquid loquar de hoc, aut iudicabo quod vel quantum de pauperibus aut filiis Dei tribuas. Quod videns Episcopus, multum perturbatus surgens exiit, ac mœrens eum promittens se multum illi esse placatum, dummodo ille residens ad epulas tristitiam deponeret. Denique Rex, iubente ac postulante Episcopo, lætitiam recepit: cæpit vero Episcopus tristis vsque ad lachrymarum profusionem esse. Quem diuus presbyter suus linguæ patriæ, quam Rex & domestici sui nouerant, quare lachrymaretur, interrogasset: Scio, inquit, quia non multo tempore victurus est Rex. Nunquam enim vidi gentem similem Regem: vnde animaduerto citius illum ex hac rerum die migrare debere. Non enim digna est hæc gens talem habere Rectorem. Nec mul to post diræ Antistitis præsagia tristi Regis funere, de qua supra diximus, impleta sunt. Sed & ipse Antistes Aidanus non plus quam duodecimo post occisionem Regis, quem amabat, die, idest, prio Kal. Septembrium, de seculo sublatus, perpetua laborum suorum Domino præmia recepit. Hæc Beda de vtriusque obitu hoc eodem anno contingente. Porro Aidanus inter sanctos relatus, anniuersario cultu ab Ecclesia celebratur: memoria vero ab eodem edita idem Beda recepit.

IESV CHRISTI ANNVS 652.

MARTINI PAP. Annus 4. CONSTANTIS IMP. Annus 11.

ANnus, qui sequitur, numeratur Redemptoris seruitetissimus quinquagesimus secundus, decimus Indictione: quo (vt superius dictum est) S. Martinus Romanus Pontifex Chersonam in Ponto Euxino in exilium deductus est. delectus fuit is locus infelicissimus ad exilium S. vt ibi fame consumptus die extremũ claudere cogeretur. Sed quibus ibi angustiis premeretur, ex eius epistolis audiamus. duæ enim ibi datæ ab eo breues epistolæ reperiuntur, quæ quidem absque titulo extant, sed prior à tempora fuisse Constantinopolim ad quendam ipsius familiarem Orthodoxum virum, asseritur in epistola eorum ejas, de qua anno superiori actum est: ineque se habet

Indicamus germanæ charitati vestræ, domine frater, quia postquam egressi sumus ex eo, quod teron dicitur, Constantinopoli navigantes, sanctâ quintâ feriâ Cœnæ Domini pertransiimus Farum, inde per diversa loca transeuntes, Idib. Maij Chersonam pervenimus. Ibique gentium harum, qui præsentatus nobis tradidit epistolam, petitio fuit a duce pro nobis a partibus Byzantij venit Chersonam: & paucis nobis super adventu ipsius, æstimantes, quod expensa ab Italia esset voluntas missæ in terram hanc, quæ deberent nostro venientes consolari. Et cum interrogassemus, cognoscimus ab eo, quod nihil hoc deferret de Italia: & maratus sum, & glorificaui Dominum etiam in hoc, eo quia sicut scit, tribulationes nostras dissensat, maxime cum fames in hac terra & necessitas talis esset, vt panis in extantum non uenderetur, non tamen potus videretur, quoniam nisi mutuatur nobis ex partibus illis sumptus, vel a partibus Ponti, hic vinum omnino non gignitur. Spiritus a enim promptus est, caro autem infirma, vt etiam ipse nosti. neque enim dispensatio quæuis potest in hac terra vllatenus inueniri in solatium saltem modicis sumptus. Si ergo, vt dictum est, transmissam fuerit illuc frumentum & vinum & oleum & alia quædam, quemodo tu potueris, festina mittere nobis.*

Non enim huiusmodi mala (vt reor) non ostendis sanctis qui ibidem sunt, & qui sunt Ecclesiæ illius, vt vsque adeo mandatum omnes patupenderexit: præsertim cum Apostolus b Philippensibus scripserit, gratiam agonem, quod & Thessalonicam scribel & his in vtam sibi mouerat, vbi & subdit: Habeo autem omnia & abundo. Sicum peregrina illic, id est, Roma, ita reficit S. Petrus: quod dicere debuit, qui propriq servi eius sumus, & saltem ad momentum non transimus ei, & in tali exilio & afflictione consistimus? Cognitorum autem sui ad dilectionem vestram quarundam specierum, quæ comparari debent illuc, & horum (quæso te) more solito curam habeas, vt nosti, ad emendum, & mittendum nobis propter multas nostras infirmitates & frequentes infirmitates. hactenus prior eius epistola. posterior autē mense Septembri data reperitur è hoc eodem anno, quæ caret iridem titulo: fortasse enim neque ab ipso scribente fuit appositus, ne si interciperentur litteræ, ad quos scriberet, vocarentur ad quæstiones, atque suppliciis subderentur. Sed audiamus ipsam epistolam:

Omne desiderium habemus, semper litteris nostris charitatem vestram consolandi, & relevandi vos a solicitudine, quæ vobis de nouitate rebus nam vero & omnes sanctos & fratres nostros, qui curam nostram propter Deum gerunt. Ecce enim & in præsentiarum scribo vobis, qua tarditate nos: veritatem duo in nomine Domini nostri. Iesu Christi ex eius mandata turbatione & sepositi a peccatu nostro, ipsa vita carcinus. Siquidem hi qui in hac regione habitat, omnes Gentiles existunt, & Gentiles mores acceperunt hi qui hic habitare nouerunt, nullam charitatem prorsus habentes, quam iugiter hominum natura & inter ipsos quoque barbaros crebra compassione demonstrat.

Nouit æquo Dominus, quod nisi ex nauiculis, quæ veniunt ex partibus Romanæ, vt hi qui hic sunt, nunc capiantur, nec semel de regione ista vsque ad vnum transissum frumenti potus comparare. sed nec alterius tamsemque generis speciem, nisi (vt prædictum est) ex nauiculis, quæ huc raro veniunt, vt sale onustæ recedant, sic potuimus inuenium modium tritici quatuor nummismatibus vsq, ad præsentem mensem Septembrem. ita plane necessario retribuendus est exus ex his, quæ habentur in dicta epistola eius comitis: & non legendum, vt se habet in impresso codice, quod emerit vno numismate quatuor modios: repugnat enim & veritati. Nam cum ingens illic penuria tritici esset, magna tamen ex pretio abundantia declaratur, si vno solido (ita ibi appellatur numisma) quatuor tritici modios coemisses. Sed pergit:

*Maratus sum autem & adhuc miror indiscretionem & incompassionem omnium, qui quondam mihi pertinebant, & amicorum ac propinquorum: quia sic fundatus infelicitatis meæ obliti sunt, & sequire volunt, vt nemo sine sim super terram sine non sim. Miratus sum quoque multo magis eos, qui sunt sanctissimæ Apostolæ Petri Ecclesiæ, quantum tanta dilexerit operari de corpore ac membro suo, id est, super dilectionem nostram ad reddendos nos sine solicitudine, saltem super corpus alius vsus quotidianus sumptu. Nam etsi aurum Ecclesiæ sancti Petri non habeat frumenta & vino & aliis necessariis expensa non careat per gratiam Dei, vt modica saltem exhibitionis curam gessissent. Qualem putas conscientiam habemus exhibendi ante tribunal Christi, accusantibus omnibus & rationem potentibus reddentibus hominibus, qui ex eodem luto & massa consistunt? Quæ formido est, quæ cecidit super homines ad mandata Dei minime facienda, aut timor, vbi non est timor? An subtractione vsque nostri * spiritus? Num ita inimicus omnis pleritudini Ecclesiæ apparuit & aduersarius illis? hæc idcirco, quod timerent illi Constantis minas, si Pontifici Exuli opem ferrent. pergit vero:*

Veruntamen Deus d, qui vult omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. per intercessionem sancti Petri stabiliat corda eorum in Orthodoxa fide, & confirmet contra omnem hæreticum, & aduersariam Ecclesiæ nostræ personam, & immobiles constituat, præcipue pastorem, qui eis nunc præesse mouitur; quod in nullo prorsus decidentes, vel declinantes, aut diuinitentes eorum, quæ in conspectu Domini & sanctorum Angelorum eius in scriptis professi sunt vsque ad pusillum quippiam, vna cum humilitate mea coronam percipiant iustitiæ Orthodoxæ fidei demanu Domini & Saluatoris nostri IESV CHRISTI. De humilitate namque hoc corpore meo & ipsi Domino curæ erit, vt sibi placet, gubernare, siue in tribulationibus indesinentibus, siue in modico refrigerio. Dominus e enim prope est: & quid solicitus sum? Spero quippe in miserationes eius, quod me tradet in eum, quem uisserit cursum. Omnes propter Dominum salutate, & omnes, qui propter amorem eius mecum compassi sunt vinculis. Dominus excelso potenti manu sua protegat vos ab omni tentatione, & saluet in regnum suum.

Ex hac nouissima Martini Papæ & martyris sanctissimi epistola declaratur, iam successorem Pontificem in Vrbe subrogatum, vrgente nimirum Imperatore, vt exuto iam ipso Martino, tyrannice licet, Pontificatus insignibus, missoque tam longe apud Gentiles in exilium, iamque inter mortuos propemodum collocato, daretur illi successor Episcopus vrbis Romæ: pari prohibente tyrannide, ne quis quoquo modo illi suppeditaret alimenta, ne diutius viuere posset; quem & gladio occidisset; nisi ex eo persequutoris nomen consequi timuisset.

Sed ad certam fidem earundem ipsius Pontificis litterarum, describamus hic reliquum epistolæ eius in via comitis vsque Constantinopolim. sic enim se habet: *Veniens ergo illuc*, Chersonam videlicet, *post dies aliquot scripsit epistolam in Byzantium ad quendam, quem ipsum propter Dominum & rectam fidem amabat; cum esset in magna tribulatione & exilio idem sæpe dictus pater noster sanctissimus constitutus, postulans aliquarum specierum subsidia propter multas & frequentes grauēs ægrimonias corporales, angustiasque omnimodas regionis illius, eo quod nihil ibi inueniretur, præcipue triticum, quod quidem illic tantum nominabatur: vnde iureiurando scripsit, quia nauicularios illuc venientes, & parum tritici habentes ad commutationem salis, vix potuerit emere ex eo vnum modium tritici quatuor solidis, & cum multis hoc precibus. Diuersas autem angustias, scripsit sancta eius anima, pati se ibi non solum corporalibus angustiis, sed etiam habitantium & dominantium sibi malis oppressus: ita vt penitus contristi malis, pene * iam moreretur, suasione videlicet dominantium à Byzantio.*

Quamobrem quæso vos humilis peccator & famulus vester, à Deo honorabiles patres, vt quemadmodum ego visa mihi & audita diligentissime declaraui vobis, hoc est, imminentes tentationes beatissimo Papa propter rectam confessionem in Christo Domino, & propter anathematismum in nomes sectum hæreticos, quamquam parua ex multa per viam, qua potui dirigere, scripsi, sic & vos zelum habentibus cultura Dei explicate eadem, & conamini eum imitari, & traditiones SS. Patrum retinere secundum imitationem eius, & non communicare omnino contrarie sentientibus, obsecr antes etiam pro me indigno famulo, qui scripsi, quod cum eo & vobiscum sit misericordia Christi Domini nostri. Amen. hæc ipse. Quis autem fuerit pastor ille, quem S. Martinus præsidere dicit Ecclesiæ Romanæ, iam dicamus. Erant plane ista, quæ matorem viro sancto dolorem incutiebant, cum subrogatum sibi successorem, se viuente & pro fide exulante, audisset.

Hoc enim eodē anno, vbi in exilium actus est S. Martinus absq; spe vllæ restitutionis, Calliopas impleuit Ro-

VII. Ad 1. Tim. 1. QVID SIBI OPTET S. MARTIN.

VIII. CONSTANS SVCCESSOREM DARI CVRAVIT S. MARTINO.

IX.

X. AVCTORIS PEROR ATIO.

XI.

mæ, quod in mandatis acceperat ab Imperatore, nempe vt in locum Martini alius subrogaretur Pontifex. Reluctatile diu visus est clerus Romanus conatibus eius ab eo tempore, quo ab Vrbe idem S. Martinus adductus fuit, asserens contra ius fasq; tentari facinus, vt viuente Pontifice alius in eius locum substituatur; diuq; altercatũ est: verum ne cogeretur Romana Ecclesia subire periculum, quod imminebat, vt nisi ipse clerus eligeret, daretur inuitis ab Imperatore Romanus Episcopus, qui eiusdem cum ipso esset hæresis propagator: eam duram conditionem alterius eligendi pastoris subire sunt coacti inuiti. Itaque elegerunt Eugenium Romanum filium Ruffiniani, regionis ptiuæ, qui inde maximam comparauerat laudem, quod ab incunabulis fere Ecclesiasticis muneribus mancipatus, per gradus singulos maioribus in virtute progressibus conscendisset; maximamq; sibi & inde populi conciliauit beneuolentiam, quod erga pauperes semper munificentissimus extitisset. Talem itaq; tantumque virum delegerunt loco Martini Ecclesiæ præesse, vicariatamen, dum ille viueret, præfectura, quod fieri cõtigit hoc anno, nona Augusti, vt colligitur ex Anastasio, dum eius sedis tempus numerat.

EVGENII ELECTIO.

XII. PYRRHVS INTRAT SEDET, ET MORITVR.

Hoc eodem anno post multas contentiones tandem Constantinopoli subrogatus est in locum Pauli bis impius Pyrrhus, qui vbi sedisset (vt habet Nicephori Chronicon) menses 4. & dies 23. ex hac vita demptus est, & in locum eius subrogatus est Petrus, qui in eadem Ecclesia suscipiendorum hospitum munere fungebatur. Ita plane accidit Pyrrho, vt de reprobis in Psalmis a dicitur: *Deiecisti eos dum allevarentur: quomodo facti sunt in desolationem? perierũt propter iniquitatem suam: velut somnium surgentium Domine imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* qui miser recuperandæ sedis libidine flagrans, à Catholica Ecclesia, apud quam rediens ab hæresi fecerat exomologesim, scelerate desciuerat; sed cum eam tandem, contradicentibus etiam hæreticis ipsis, multo labore fuisset ex sententia consecutus, ex ipsa miser ad tribunal seuerissimi Iudicis fuit, dum non expectaret Dei mandato abreptus à truculentis infernilictoribus: successoris autem electionem contigisse anno sequenti, quæ de ipso dicturi sumus, ostendunt.

a *Psal. 72.*

XIII. Quod ad res Boreales Ecclesiasticas pertinet, altum vbique silentium, nisi tantummodo, quod hoc eodem anno, qui numeratur quintus Clodouei II. Regis Francorum, scripsisse legitur in Brissonii doctissimi viri Formulis *b* erutum è vetustis iam senio proxime peritutis monumentis testamentum Hadoindi Episcopi Cenomannensis: quod cum ille de re antiquaria optime meritus ad inspiciendas veteres in testamentis apponi solitas formulas integrum voluerit edidisse, nos ad formam insinuandam religiosissimi Episcopi testamenti, ob oculosque proponendum dignum vltimæ voluntatis exemplũm, qui quam solicite facultatem testandi extorquere soleant à Summo Pontifice, hic reddendũ putauimus; quod haud admodum prolixum sit, & plura in eo insint, quibus rerum antiquarum studiosus lector oblectetur. sic enim se habet:

b *Briss. lib. 7.*

XIV. TESTAMENTVM HADOINDI EPISC.

In nomine Domini nostri IESV CHRISTI *& Spiritus sancti, octauo Idus Februarii, in anno quinto regnante gloriosissimo Clodoueo Rege, Ego Hadoindus ac si indignus, tamen peccator Episcopus sanctæ Dei Ecclesiæ Cenomannus cunctatis, sanus, Deo propitio, mente & corpore, sanoque consilio, metuens casum humanæ fragilitatis, testamentum condidi, ipsumque Cadalto diacono scribendum dictaui. Quod testamentum meum si quo casu, iure ciuili, aut præcario, vel alicuius nouæ legis interuentu valere nequiuerit, ac si ab intestato, ad vicem codicillorum valere id volo, & valeat.*

Itaque si quando ego Hadoindus suprascriptus Episcopus è rebus humanis excessero, & debitum venturi temporis compleuero: Tunc, TVSACRA SANCTA ECCLESIA VENERABILIS HÆRES MEA ESTO, HÆREDEMQVE MEAM TE ESSE CONSTITVO. *Ita vt vbicunque aliquid per hoc testamentum meum dedero, legauero, daturque iussero: id vt detur, fiat, præstetur, fidei tuæ, hæredis meæ, committo. Dono tibi, sanctæ ac venerabili matri Ecclesiæ Cenomannicæ in honore sanctæ Mariæ & domni Gervasii & Protasii martyrum, villam iuris mei, cuius vocabulum appellare videtur (quam datis rebus propriis meis comparaui) cum domibus, ædificiis, mancipiis, vineis, siluis, pratis, & pascuis, quantumcunque in ea loca aspicere videtur, cum colonis & omnem seruitium suum ad ius & dominationem vestram reuocetur perpetualiter possidendum.*

Similiter Basilicæ domini Victoris, vbi ipse dominus requiescere dignoscitur, & si meruero, imbo sepulturam habere desidero, dato tibi villam nuncupatam Accruco (quam datis pretiis comparaui) cum domibus, mancipiis, vineis, siluis, pratis, & pascuis, exceptis his, quæ pro animæ meæ remedio ingenuos fieri præcepi, tornos & ad integrum præfatæ Basilicæ post meum discessum sua potestatione faciat remanere perpetua dominatione possidendum.

Ea vero conditione dono sanctæ Basilicæ domini Petri & Pauli Apostolorum, quam dominus Bertchramnus quondam Episcopus Cenomannicæ ciuitatis suo vocare ædificauit, villam propriæ meæ Iscomodiacum sitam in pago Belini, quam data pecunia de Austrone & genitrice sua comparauit: vt hanc monasterium idem post meum transitum teneant, possideant, & futuris successoribus valuerint, sempiternaliter dominandum.*

Similiter dono ipsi sanctæ Basilicæ domini Petri & Pauli Apostolorum villas, quibus nomina sunt, Taudiniacus, Martiniacus, quam Lupus quondam per beneficium nostrum tenere visus fuit. Hæ igitur prædicta Basilica per nostrum discessum cum omni integritate, quod ipsas villas aspicere videtur, nostris successoribus dictæ Basilicæ præsentiperpetuam dominandum.

Similimodo dono Basilicæ S. Vincentij martyris, quam Bertchramnus sanctæ recordationis Episcopus suo labore construxit, villam suam meam Pratellus cum omni integritate, quantumcunque mihi Dominus visa fuit habuisse.

Similimodo dono Basilicæ domnæ & S. Mariæ Auronensis, quam Agobertus Abbas Diablensis sinul adiscauit, & construxit, quæ fuit Sigulfi presbyteri, & quam fidelis noster Chadalo per nostrum beneficium habere videtur partier & manifuentu ad præsens, vna quam Lupus quondam tenuisse visus fuit, ipsi Chadalo nostro esse concessam: si tamen habuerit filios, in eorum permaneat potestate: & si quidem filios non habuerit, post suum transitum alios dominationem domnæ Mariæ de Auronensi vicecuncturo perpetuo temporibus dominandum. Similiter villa Lastinnacus, quam munificentia nostra ipsi fideli nostro Chadalo Deo seruiturum concessimus, voluntas mea est, vt dum adsuerit, hoc vi possideat: post eius vero discessum cum omni re meliorata, vel secundum sancta Basilica Auronensi vico reuertatur. Similiter Vernolia cum suo iure & termino suo, vel colonis ad seperuentium ad ipsa ius sanctam Basilicam proficiat in perpetuum. Et si aliquis eandem ipsius quæ à nobis facta est, protulerit, vacua & inanis permaneat.*

Et ita nobis conuenit, vt superius intimatur: Vt quicunque facta nostra de propinquis aut hæredibus nostris chartam aliquam, quam ius bonorum hominum manu roborata (vt credatur) inde protulerit: vacua & inanis permaneat, & illam maledictionem percipiat, vt superius est comprehensum. Villam Fontanas in pago Vindocinensi filius & parens noster Badilo, dum superstes fuerit, suum locum tempore vitæ suæ teneat ac possideat. hactenus testamentum: sequitur subscriptio:

In CHRISTI *nomine Hadoindus ego peccator Episcopus hoc testamentum, quod ex deuotione fieri rogaui, manu propria subscripsi.*

Rosindus subscripsit.
Bertegisclus subscripsit.
Marsus subscripsit.
Austrebertus subscripsit.
Saigrannus subscripsit.
Andobertus subscripsit.

Cadulfus, ordinante domno Hadoindo Episcopo, hoc testamentum rediuiuus scripsi & subscripsi. Cluditur extremo iusmodi testamentum, ac super ipsum hæc inscriptionis structio:

Magnificis in CHRISTO *& sancta Ecclesia filiis Basilisco & Andramno, Hadoindus Episcopus. Regis & singulis chartam istam, vt cum me Dominus & Creator omnium de hoc sæculo migrare præceperit, Cenomannis ciuitate ire facturi, & de ordinatione ipsius ecclesiæ mea quid per hoc testamentum meum dedero, legauero, daturque iussero, ad vos prosequentibus, apud ipsa Ecclesia meum cum apertum fecerit, volui prosequentibus, apud ipsa Ecclesia gestis municipalibus facto allegare. Et quod vocans super ipsum*

testamen-

nissimorum sanctuarium, vel propinquis meis visus sum delegasse, verba dispensatione vnusquisq; iuxta ipsam delegationem percipere valeat; & quicquid exinde egerint, gesserint, ratum & firmissimum debeat permanere. Quod mandatum manu nostra firmauimus, & proprio munimine. his subiiciebatur subscriptio. Deliberatur autem codicillus, quo manumissiones seruorum & alia legata scripta erant. Ita quidem olim, qui bene Ecclesiis præerant Episcopi, non ex eis se suosque ditantes, sed sua rin eas diuitias, omissis coniunctis sanguine, transferentes.

IESV CHRISTI ANNVS 653.

MARTINI PAP. Annus 5. CONSTANTIS IMP. Annus 12.

SEquitur ordine annus Redemptoris sexcentesimus quinquagesimus tertius, Indictione vndecima inchoata, quo in Pyrrhi locum subrogatus fuit ab hæreticis Petrus hæreticus & ipse Monotheita; qui vt faciem saltem Catholici hominis ostenderet, ad Eugenium loco S. Martini sedentem, quo ab eo in communionem recipi mereretur, litteras Romam misit ambagibus innolutas atque perplexas; sed prohibente clero atq; populo, minime recepte fuerunt. De his enim habet ista Anastasius: *Huius tempore Petrus Patriarcha Constantinopolitanus direxit Synodicam ad sedem Apostolicam, iuxta consuetudinem, omnino obscurissimam, & extra regulam, non autem declaratis operationes aut voluntates in Domino nostro Iesu Christo. Et accessus est populus & clerus, ut quid talem Synodicam direxisset, quæ minime est suscepta, sed cum maiore scrupulo est à S. Dei Ecclesia proiecta: vt etiã nec eandem Papam dimitteret populus vel clerus Missas celebrare in basilica sanctæ Dei genitricis semperq; Virginis Mariæ, quæ appellatur ad Presepe, nisi prius fecisset is ipse Pontifex minime eam aliquã suscipere.* hæc Anastasius: ex quibus plane innotuit Imperatori, impossibile esse hæresim in Ecclesia Romana plantare, cum præsertim inueretur, quod non Pontifex tantum, sed clerus omnis, & Senatus populusque Romanus adeo libere ingenieque detestari soleret & execrari, quicquid suspicionem haberet hæreticæ prauitatis.

Eodem anno, quo Recceswinthus Hispaniarum Rex quintum inchoat annum sui regni, Era sexcentesima nonagesima prima, die decima octaua mensis Decemb. celebrata est Synodus Toletana, octaua dicta, cui interfuerunt Episcopi quinquaginta dicto, Abbates duodecim, atque Vicarii Episcoporum absentium decem: statuti q; in ea reperiuntur canones tredecim. Ibi primum Rex volumen obtulit de his, quæ ab Episcopis considerari atq; decerni optauit. quæ omnia singillatim à Patribus cognita, ex præscripto diuinarum Scripturarũ sunt definita; quam autem consulte sime, si ea inspexerit lector, intelliget. Exstat vero potissimum zelus SS. Episcoporum aduersus Episcopos carnis inquinamento pollutos, quos absq; aliqua speranda venia extra ministerium longe fieri iidẽ decreuere, & de aliis sacerdotibus ac ministris iisdem cultibus obnoxiis æque vlciscendum statuerunt, itidemque de sabbatorum cõtinentia canonem sancinere. Sed quẽ de Quadragesimæ obseruatione, vt ab esu carnium omnes abstineant, canonem edidere, hic totidem verbis recitandum est nobis: sic enim se habet:

Nota bene admonitio admonitu detesta est ingluuies horrenda vorantium, qua dum frenos parsimonia non astringitur, religioni conuenire cernitur. Nam dicente Scriptura: Qui spernit minima paulatim decidet in maxima: illi tanto citius ad vitia improba sumptu grassantur, vt crapula & pene summa contemnere videantur. Etenim Quadragesimales dies anni totius decima deputantur, quæ in obsequium Domini consecrantur, quibus etiam saluberrime conditor humani generis exposuit, dum à quatuor mundi partibus ad hanc homo religionem creaturus adducitur, quatuor elementis formatus propter transgressionem Decalogi quaterdecies conuenienter affligitur: illi ausu temerario hæc omnia contemnentes, voracitatis iugulumen non frenant, & quod peius est, Paschalia festa illicitorum esum perceptione profanant. Quibus ex hoc adeo acerrime interdicitur, vt quisquis absq; euidenti infirmitatis, seu etiam ætatis impossibilitate diebus Quadragesimæ esum carnium præsumpserit attentare, non solum reus erit resurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab eiusdem diei sancta communione. Et hoc illi cumuletur ad pœnam, vt ipsius anni tempore ab omni esu carnium abstineat gulam, quia sacris diebus abstinentiæ oblitus est disciplinam. Illi vero, quos aut ætas incuruat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita violare præsumant, quam à sacerdote permissum accipiant. hactenus canon, cum vigeret in ea Ecclesia disciplina.

Sed & illud confectum est memoria dignum, vt ab iisdem de creatione Regis canon decimus sanciretur: nempe vt Pontificum Hispanorum potissimum negotium esset, accedente assensu maiorum Palatinorum, vt quem Regi succedere vellent, eligerent, fierentque ab eis comitia in loco, vbi cõtingeret Regem mori. Sunt hæc verba canonis: *Abbate ergo & defuncto sita erunt ibi regni gloriam præficiendi Rectores, vt aut in vrbe regia, aut in loco, vbi Princeps decesserit, cum Pontificum maiorumque palatii omnimodo eligantur assensu.* Si hæc ergo de successione Regum Hispaniarum in Concilio statuisse legunrur Hispaniæ Episcopi: quid adeo mirandum, primum summumque in Ecclesia Catholica Hierarcham de electoribus Imperatorum constituere decretum?

IV. EPISCOPI CVM OPTIMATIBVS DELIGVNT REGEM.

d *Can. 10. ad finem.*

Quod autem ad causam Iudæorum spectat, aduersus quos querela Regis Synodum interpellauit: placuit sanctæ Synodo, vt in eos, qui post Christianam fidem suscepta ad Iudaismum reuerti essent, leges Sisenandi seueræ admodum exercerentur: quarum timore iidem conuenientes, atque pœnitentiam præseferentes, ad eundem Regem eiusmodi anno sequenti scripsere libellum e:

e *Vor. Iud. lib. 12. tit. 2. c. 16.*

Clementissimo ac serenissimo domino nostro Recceswintho Regi, omnes nos Hebræi Toletanæ ciuitatis atque Hispaniæ, gloriæ vestræ, qui * infra subscripturi vel signa facturi sumus.*

V. * Recceswindo * quæ IVDÆI APOSTATÆ QVIBVS PACTIS RECEPTI SINT.

Bene quidem ac iuste nos meminimus compulsos fuisse, vt placitum in nomine diuæ memoriæ Cintbilani Regis pro conseruanda fide Catholica conscribere deberemus, sicut & fecimus. Sed quia perfidia nostræ obstinationis & vetustas parentalis erroris nos ita detinuit, vt nec ver aciter in Iesum Christum Dominum credi remus, nec Catholicæ fidei sinceriter hæreremus: idcirco nunc libenter ac placide suspondimus gloriæ vestræ tam pro nobis, quam pro exoribus, & filiis nostris per hoc placitum nostrum, vt deinceps in nullo obseruationibus, in nullis incestuis vitibus misceamur, Iudæi autem non baptizati nullo penitus exterando consortio sociemur. Non, more nostro, propinquitatem sanguinis vsque ad sextum gradum incestina commixtione vel fornicatione iungamus. Non coniugia ex genere nostro aut nos, aut filii nostri, vel nostra posteritas vllatenus sortiamur sed in vtroque sexu deinceps Christianis ingali copulatione nectamur. Non circumcisionem carnis operemur, non Pascha, & sabbata, cæteraque dies festos iuxta ritum Iudaicæ obseruantiæ celebremus. Non esearum discretionem, vel consuetudinem teneamus. Non ex omnibus, quæ Iudæorum vsus & abominanda consuetudo vel conuersatio agit, aliquatenus faciamus: sed sincera fide, grato animo, plena deuotione in Christum Filium Dei viui, secundum quod Euangelica & Apostolica traditio habet, credamus, atque hanc confiteamur ac veneremur. Omnes etiam vsus sanctæ Christianæ religionis tam in festis diebus, vel in coniugiis & cæt. quam in obseruationibus vniuersis veraciter teneamus & sinceriter amplectamur, nullo reseruato apud nos aut oppositionis obiecta, aut fallaciæ argumento; per quod aut illa, quæ facere debeamus, verum faciamus, aut hæc, quæ facere promittimus, minime vel non sinceriter compleamus.

VI. IVRAMENTVM POENITENTIVM NEOPHYTORVM.

De suillis vero carnibus id obseruare promittimus, vt si eas pro consuetudine minime percipere potuerimus, ea tamen, quæ cum ipsis decocta sunt, absq; fastidio & horrore sumamus. Quod si in his omnibus, quæ supra taxata sunt, in quocunque vel minimo transgressionem inuenti fuerimus, aut contra Christianam fidem agere præsumpserimus, aut qua conjuncta Catholicæ religionis promisimus, verbis aut factis implere distulerimus: iuramus per eundem Patrem &

Filium & Spiritum sanctum, qui est verus in Trinitate & verus Deus: quia si ex nobis omnibus vel vnus transgressor inuentus fuerit, aut à nobis ignibus aut lapidibus perimatur: aut si hunc ad vitam gloriæ vestræ seruauerit pietas, mox amissa libertate, tam eum, quã omnem ipsius facultatem, cui elegeritis perennater seruiendum, dominio, vel quicquid ex eo, vel ex rebus eius facere iusseritis, non solum ex regni vestri potentia, sed etiam ex huius placiti nostri sponsione potestatem liberam habeatis. Factum placitum sub die 12. Kalendas Martias, anno feliciter sexto gloriæ vestræ. In Dei nomine Toleto.

huc usque ibi. Verum semper Hispaniarum Episcopis super huiusmodi perfidis hominibus inuigilãdum fuit, vtpote qui mille artibus fallere, promissis non stare, regere quæ impietatem velamento religionis consueuerunt: vt vix sit reperire celebratum post hæc ibi Concilium, in quo non fuerit aliquid de his statuendum: cum tamen non inficias ierimus, inter tot vepres lilia nasci sæpe vsitate esse, viros, inquam, ex iisdem pietate insignes.

VII. ILDEFONSVS ABBAS

Post scriptos canones secuta est subscriptio primum Episcoporum, deinde Abbatum, demum Vicariorum absentium Episcoporum. Quo autem quarto loco inter Abbates subscriptus reperitur Ildefonsus, erat iste insignis ille sanctitate & doctrina clarus, qui postea fuit Archiepiscopus successor Eugenii in Ecclesia Toletana. Fuit autem discipulus S. Isidori Hispalensis Episcopi, cum adhuc militaret clericus in Toletana Ecclesia. Postea vero monasticam vitam professus est, atque Agaliensis cœnobii creatus est Abbas, quam functionem sanctissime administrauit, de quo inferius plura dicenda erunt.

Hoc eodem anno propagata fides in Anglia, cum populi Middelengl sub Principe Penda fidei imbuerentur, vt Beda testatur a. Quomodo vero id acciderit, audi ipsum, vbi fusius rem ita prosequitur b:

a Beda in Epit. hoc anno. b Lib. hist. 3. c. 11.

VIII. MEDITERRANEORVM ANGLORVM CONVERSIO.

Hu temporibus Middelengli, id est, Mediterranei Angli, sub Principe Penda filio Pendæ Regis, fidem & sacramenta veritatis percepere. Qui cum esset iuuenis optimus, ac Regis nomine ac persona dignissimus, præfatus est à patre regno gentis illius: venitque ad Regem Northumbrorum Osuium, postulans filiam eius Alchfledam sibi coniugem dari: nec, aliter quod petebat impetrare potuit, nisi fidei Christi ac baptismatis, cum gente cui præerat, acciperet. At ille audita prædicatione veritatis, & promissione regni cælestis, spesq; resurrectionis ac futuræ immortalitatis, libenter se Christianum fieri velle confessus est, etiam si virginem non acciperet persuasus maxime ad percipendam fidem à filio Regis Osuii nomine Alchfrido, qui erat cognatus & amicus eius, habens sororem ipsius coniugem, vocabulo Cymburgam, filiam Pendæ Regis. Baptizatus est ergo à Finano Episcopo, cum omnibus qui secum venerant comitibus ac militibus, eorumq; famulis vniuersis, in vico Regis illustri, qui vocatur ad murum. Et acceptis quatuor presbyteris, qui ad docendam baptizandam gentem illam & eruditionem & vitæ videbantur idonei, multo cum gaudio reuersus est. Erant autem presbyteri Celdã, & Adda & Betti, & Diuma: quorum vltimus natione Scotus, cæteri fuere Angli: Adda autem erat frater Vddan presbyteri illustris, & Abbatis monasterii, quod vocatur ad Caprea caput, cuius supra meminimus.

IX. PENDA REX APPETIT IANVAM EVANGELIO.

Euenit autem, vt legitur in prænominata memorati sacerdotes cum Principe prædicabant verbum, & libenter audiri sunt: multiq; quotidie & nobiliores & infirmiores, abrenunciata sorde idololatriæ, fidei sunt fonte ablati. Nec prohibuit Penda Rex, quin etiam in sua, hoc est, Merciorum natione verbum (si qui vellent audire) prædicaretur. Quin potius odio habebat & despiciebat eos, quos fide Christi imbutos opera fidei non habere deprehendit, dicens contemnendos & miseros esse eos, qui Deo suo, in quem crederent, obedire contemnerent. Cæpta sunt hæc biennio ante mortem Pendæ Regis: ipso autem occiso, cum Osuini Rex Christianissimus regnum eius acciperet (vt in sequentibus dicemus) factum est Diuma, vnus ex præfatis quatuor sacerdotibus, Episcopus Mediterraneorum Anglorum simul & Merciorum ordinatus à Finano Episcopo. Pauca enim sacerdotes ibi cogebat, vnum Antistitem duobus populis præfici. Quicum pauco sub tempore non pauca Domino plebem acquisiuisset, defunctus est apud Mediterraneos Anglos, &c. hæc enim præsentium annorum cursus, vsque ad hiemem ille producta, idem Beda in epitome docet. Quæ autem post se quinta sunt de conuersione Orientalium Saxonum, suo loco dicemus.

X. Contigit hoc pariter anno ex hac vita migrare Honorium Archiepiscopum Dorouernensem c, quintum ab Augustino eius sedis Antistitem, cui post annum & sex menses subrogatus est Deusdedit. Porro hi omnes præ virtutum insignibus meritis videbantur esse columinæ: ipse vero Honorius inter Sanctos relatus, anniuersaria commemoratione in Ecclesia celebratur pridie Kalend. Octobr. d

c Bed. lib. 2. c. 18. d Mart. Adon. Vsuard.

Hoc insuper anno quinquagesimotertio post sexcentesimum signatum habetur martyrium Regis Osithei in Anglia. Fuit ista filia Fritheuualdi Regis & Wlfrebergæ filiæ Pendæ Regis Merciorũ, educata à S. Modwenna Abbatissa in monasterio, indè contra votum tradita nuptui Regi Orientalium Saxonum, à quo intacta seruata licentiam accepit monasterium ingrediendi, vbi feliciter martyrium est consecuta (vt eius vitæ res gestæ declarant e) ab irruentibus piratis Danis, infidelibusq; Gentibus, Christianis tunc infensissimis. Porro multa ibi tunc miracula edita, eadem Acta significant, quæ tu consulas.

e Rosweid. in Vitis Sanctor. Britan. lib. 2. Vsuard. Adon.

Hoc eodem anno Sigebertus confirmat obitum S. Iodoci Regis Britonũ filii, qui (vt ait) spreto regno & mundo, peregrinus & etemita in pago Pontino quieuit.

Quod pertinet ad res Orientales: incensa semel sex Sarracenorum gente ad inflammandum Imperium, eadem nec obice maris extincta, sed ipsas insulas macularat conflagrãs, Rhodum progressa, depasta est etiam simulacrum illud æneum, inter septem mundi miracula numeratum. Rhodiũ, inquam, colossum, de quo hæc refert Theophanes habent f Græcorum Annales: *Anno duodecimo Imperii Constantis Mahumetes Sarracenorum Dux Rhodum veniens, destruxit colossum eius post mille trecentos septuaginta septem annos: quem cum Iudæus quidam Emesenus emisset, numerato nummorum pondere ex eius ære conflauit.* hæc de colosso in portu Rhodi tanta magnitudine collocato, vt dimicans ensifer supra prætereat nauibus ingredientibus portum ipsum, altitudinis centum viginti sex pedum, qui antea terræmotu dissectus, demum Sarracenorum manu confractus est, ac Iudæo homini venumdatus. Hic finis rerum mirabilium orbis terrarum, cum nihil temporis edocuerit resistat: vt plane imprudens admodum arguatur, quibus ex casuris aliquando ædificiis gloriam quærit, & non potius in cœlo in æternum permansuram habitationem ædificat.

f Theophan. in Chronogr. Nicephor. Callist. lib. 14. c. 40.

Accessit ad alias huius anni clades, quod Armeniam dem à Sarracenis longe lateque deuastatam est, ita quidam dormiente atque ilerterée Ignauo Imperatore, ad malum inferendum Catholicis tam nimodo vigilante, eorum tandem quassatus est Orbis. Hæc plane alto ingemiscentia pertigerunt Armeniam ex ea causa, quod Manichæi hæresis ibidem restituti cœpta esset, tot ante Concilia actis gibus Imperatorum sæpe læpius stigmatizata. Quomodo autem ista se habuerint, nos hoc anno occasione dabit Sarracenis illatæ de his agere operæpretium iudicemus ex auctore recondito nondum edito, quem possidet Vaticana bibliotheca, is est Petrus Siculus, qui diuersas Manichæos, itidemque nominatos Paulicianos, egregium edidit commentarium ad Archiepiscopum Bulgariæ destituit is sub Basilio & filiis Imperatoribus, anno Redemptoris octingentesimo septuagesimo, cum adhuc vigeret eiusmodi in Oriente vesperascente Dominæ memoria pestes, & in exteras regiones radices extendere satagerent. Porro quæ hic tibi ex eodem Petro reddenti fusius, Trinitate donauit Iacobus Simondus Parisiensis Societatis Iesu professor, inter nostri sæculi primos virtute & merito adnumerandus. Rem gestam post multa sequitur auctor.

g Petr. Sicul. in Hist. Manich.

Fuit imperante Constantino (seu Constante) Manichæi quidam, non procul à Samosatis Armeniæ indigena quidam, Constantinus nomine, vicum incolens Mananalin, quem ad huius vsque diem habitant Manichæi. Hic Sergianum capessens, qui è Syria (vt constat) in patriam reuertebatur, & Mananalin sora peruertebat, tecto excepit, aluitque dies aliquot domi suæ. Dum ergo, vt hanc quasi gratiam hospiti suo rependeret, codices duos, quos è Syria secum tulerat, Euangelium scilicet, Paulique apostoli, dono dedit Constantino. At ille, qui temporalem rerum atque vitæ

CONSTANT. IMP. MANICHÆUS HÆRESIARCHA CAPITE.

XIV.

XV.

XVI.

XVII.

perarum hæresim suam propter impia dicta factaque flagitia, quæ Manichæorum sectam comprehendunt, omnibus odio atque horrori esse animadverterat, vti præcautus magnopere pestem illam venosare horam, ac latius diffundere, in animum induxit, dæmone (vt par est) instigante, librum deinceps prater Euangelia & Apostolicas nullum attingere, hoc spectans nimirum, vt malis hominum præsentium eorum ope obtegeret: quemadmodum qui noxia quælibet proripiant, eadem mille obliniunt atque obducunt. Et quidem ille cum Manichæorum libros (vt diximus) vitandos iam ubique suspectatis artes percepisset, tandem vnex Satanæ ope assecutus est, vt Euangelia Apostolosque sensus perperam interpretando, facile omnia in rem suam quo vellet & pro libidine deterqueret. Manichæorum itaque scripta (vt dictum est) idcirco protinus abiecit, & illum etiam maxime ob causam, quod multos videbat eo nomine gladio cæsi. Hic siquidem & cætera sua egregia facinora diuino atque Orthodoxi imperatores addiderunt, vt Manichæos, Montanosque capitali panæ sententia subirent, eorumque libros, quocumque loco reperti essent, flammis traderi: quod si quis vspiam eosdem occultasse deprehendi retur, hunc eundem mortis pœna addici, eiusque bona in fiscum inferri.

Egregius autem Manetis discipulus Constantinus, quo facilius auditores sues in fraudem ac periculum inducere, & probabiliora reddere, quæ docebat, Valentini primum blasphemias ac portenta detrimenta nonnihil usque dogmata, totam item Christi fabulam de planta, quam ex formosi adolescentis virginem incestatis suderibus manasse affirmabat, & alia id genus non pauca tam prava absurda nimis atque incredibilia reiicienda sibi vt explodenda putavit; nonnihil quidem, vt tantam impietatem profligaret, sed quo plures ad se doctrinamque suam pertraheret. Rebellis vero nefanda flagitia & immunitates, cæterorumque omnium terrum ac grauiolens cœnum amplectens, nouum repente nomen sibi pessimo ausu exilyt: adeo vt quotquot nunc sunt Manichæi, paucos illum & artificium ignorantes, Scythianum ac Buddam & Metrotem ipsum, qui totius secta principes fuerunt, prompto animo respuant & detesteantur; Constantinum vero hunc, qui Syluani quoque nomen assumpsit, alboque, qui post eum exstitit, in Christi Apostolorum ministerio habeant, & Paulo pares in honore ducant.

His igitur Constantinus, qui & Sabanes, Mananali vico rebelle, Coniugem vxorem, quod castrum est Colonie vicinum. Iustinum, Silvanum se illum esse iactabat, cum mentis in Pauli epistola, quopiat tanquam fidus discipulus à Paulo missus est in Macedoniam: ostendensque discipulo suis Apostoli codicem, quem à Silvano acceperat: Vos, inebat, Macedones estis, ego Silvanus ad vos a Paulo missus. Atque ad ille post sexcentos annos, quam à Paulo ipso hæc fuerunt, dicere non dubitabat, cum conuerserat (vt iam retulimus) Ilirici ad populos Constantis temporibus. Atenim cum co loci annos septem & viginti versatus esset, multisque ex incolis in errorem impulisset, dogmate magisterio & doctrina sua vite finem fecit est. Nam Imperator, postquam de hominis iusolentia missis eius ratione certior factus est, Palatinum quendam Simeonem protinus ablegauit, cum mandatis, quibus ipsum vt improbitatis artificem lapidare iubebatur: eius vero discipulos, quos nemo nisi ecce ignorantia, per Dei Ecclesias erudiendos conuertendosque dispergit, quamquam illi corrigi prorsus noluerunt. Nec mora ipsi interfecit.

Abeuntes enim Simeon, Tryphonemque suis adiungens ex iis omnes, quicum Imperio & magistratu in illo oru versabatur, finitimos desinatum locum attigit, comprehendit omnes, & in Australem Colonensis castri partem duci iussit. Quo loco miserum illum, cui que discipulo ex aduerso destituens, signum dat luco, vt eum omnes lapidibus obruerent. Verum hi magistro suo, vt qui à Deo ad ipsos missus esset, parcentes, lapidibus arreptis, manus quidem ad lubrum sunt per speciem adducebant, clam autem lapides in terra tribabant. Adoptat at ante plures annos Silvanum Iustum quendam (id enim illi nomen erat) eumque Manichæa hæresis cum primis imbuerat: tum vero dilocationis doctrinæque sue congressus ab illo est adeo tulit: Palatini enim iussis obsequens, sumpto vi maximo saxo, Silvanum quasi alterum Goliath vi magna percussit & occidit. In quem aute cecidit vox illa Dauidica: Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foueam, quam fecit. Et: Conuertetur dolor eius in caput eius. Cæterum locus ipse hodieque ob lapidum congeriem Acervus vocatur.

Simeon autem, ne quid regij mandati præteriret, Constantini discipulos, quo ad saniorem mentem reuocarentur, Ecclesiis commendat. Sed illi haudquaquam conuersi sunt, maluerunt que in errore suo impie mori, quam Deum filii pœnitentia placare, salutemque consequi sempiternam. Quos quidem dum tenere animis excutit & auscultat Simeon, vt qui diuine institutionis expers erat, ac plane rudis, atque (vt verius dicam) leuis ac præceps animo, pestiferam hæresim hausit, & cum ea redijt Constantinopolim ad Imperatorem. Triennio deinde domi suæ priuatim acto, tum plene iam mitati irretitus possidetur à diabolo relicto omnibus, iam excessit, Cibossam petens. Vbi conuocatis collectisque hinc inde Constantini discipulis, eiusdem impietatis successor effectus est: & vt nomini suo famam eadem, qua prædecessores arte conciliaret, Titum se appellauit. Ego vero non Titum hunc dixerim (neque enim imitator eius Titi fuit, quem Paulus Apostolus Cretensium fecit Episcopum) sed Cetum potius: siquidem Cetum imitatus est in marui modis Latitantem. De Ceto enim marino narrant quidam, Asphodeloterem appellari, mole vero tam vastum esse, vt insulæ referat speciem, vocis porro sonum grauem illi & obscurum inesse. hinc fieri, vt decepti nonnunquam nauta ancoras suas in eum conijciant, palusque infixis nauigia defigent; quod accenso desuper igne concalefacta bellua, repente aqua se subeat, omnesque in altum demergat & suffocet. Sic prorsus iste, eo quod qui eius nequitiæ magnitudinem non norant, grauemque vocis sonum minime refugiebant, sed auscultabant, sæpeque adeo spei ancoram in eo defigebant, omnes per ignem ad inferni profunda deprest: ignis enim extinctus vna cum eiusdem amentia socius ad æternum ignem profectus est.

Nam cum triennij iam spatium in illis locis permultos isdem erroribus implicans peregeret, exorta tandem est inter Iustum illum, à quo Lapidatum diximus Constantinum, & Simeonem hunc Cetum grauis disputatio, multaque inter eos vltro citroque agitata de Pauli Apostoli sensu in illa verba Epistole ad Colossenses: Quoniam in ipso condita sunt vniuersa in cœlis & in terra, visibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Vrgente autem Iusto, ac diuente: Ne forte populo imponamus, & oe, stab Apostoli verbis discrepantia doceremus, hominum animas temere perdamus, pro quibus in tremendo iudicio reddi à nobis rationem oporteat. Nihil his eius verbis mouebatur Simeon, quin pergebat acrius, eius loci expositionem hac illacque suo more distorquens.

Glisente igitur inter Iustum & Simeonem contentione, profiscitur Iustus ad Episcopum Colonie, atque vt de Apostoli sensu, quod cupiebat, audiret, omnia vnex de se sociisque, & quanam inter se disciplinam tenerent, liquido exposuit. Re comperta, Episcopus nihil in his sibi sanctandum ratus, de singulis confestim refert ad Iustinianum Augustum, qui post Heraclium Imperij sceptra gubernauit, &c. quæ enim tunc gesta sint, suo loco dicenda opportunius erunt: hic autem plurium annorum historiam narratio complectitur, quæ nulla per annos singulos, possit partiri discretione.

SIMEON HÆRESI INFECTVS.

IMPOSTOR MVTAT NOMEN.

XVIII. PVGNANT INTER SE MANICHÆI.

XIX. EPISC. DESERT MANICHÆOS.

IESV CHRISTI ANNVS 654.

MARTINI PAP. Annos 6. CONSTANTIS IMP. Annus 13.

ANNVS agitur Redemptoris sexcentesimus quinquagesimus quartus, Indictione duodecima: quo duodecima die mensis Nouembris S. Martinus Papa & martyr Chersonæ in Ponto, vbi fuerat relegatus, ærumnis confectus martyrium feliciter consummans, in consortium aliorum martyrum atq; Pontificum assumptus in cœlum, triumphat, nobili corona martyrii insignitus, cum iam sedisset annos 5. menses 4. dies 12, cuius dies natalis monumentis Ecclesiasticis adnotatus, coruscæ luce annuatim Ecclesiæ Catholicæ redditur celebrandus.

I. MARTINI PAPÆ ET MARTYRIS OBITVS.

De eiusdem S. Martini obitu hæc habet Anastasius Bibliothecarius: *Direttus est in exilium supradictus vir sanctissimus in locum, qui dicitur Cherfona, & ibidem (vt placuit Deo) vitam finiuit in pace Christi confessor, qui & multa mirabilia operatur*

II.

vsque ad hodiernum diem. Fecit autem ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros vndecim, diaconos quinque, Episcopos per diuersa loca numero triginta tres. Depositus est autem duodecima mensis Nouembris: & cessauit Episcopatus eius dies viginti octo.* hæc apud Anastasium leguntur, quæ haud mediocri censura indigent. Etenim quomodo fecisse dicitur ordinationes duas mense Decembri, si primo tantum anno suæ Sedis eum mense Decembri contigit habitasse Romæ? Vnde dicendum erit, ipsum semel tantum ordinationē habuisse, vel si bis dicas, alio sane mense, quam Decembri, vel alibi, quam Romæ. Præterea quod tradit de tempore vacationis eius Sedis, nihil in aliis codicibus editis, certe quidem neque adeo facile potuit innotuisse Vibi eius condemnatio, neque exilium tyrannice factum tam breui temporis spatio, neque obitus è tam longinquis regionibus haud aduentantium frequentia notus valuit Vrbi in Ecclesia fidei manifestus.

* *alij codices habent*, octaua mensis Septembris, *alij*, Octobris.

III. S. MARTINVS MIRACVLIS ILLVSTRATVS.

Quod autem ad edita ab eo defuncto miracula pertinet: etiam ab ipso adhuc viuente in Oriente illuminatum fuisse cæcum, S. Audoenus Rothomagensis Episcopus in rebus gestis S. Eligii, quas fidelissime prosequutus est auctor eius temporis, ac veti amantissimus scriptor, fidem facit, qui stylo suo gloriosum martyrium sanctissimi viri, velut in æternum permansurum in Ecclesia monumentum, posteris scriptum reliquit *a* verbis istis post alia, quæ ex eodem auctore sunt superius recitata: *Constantinopolim perductus sanctus Martinus, atque vbi in exilium relegatus, sola oratione meruit ceco lumina reddere. Porro exulans & delitescens, post multa tormenta, claram valde & nobilem vitam optimo & venerabili fine concluſit. Stupebunt nunc heretici, quantum volunt; confundantur & erubescant à se martyrem factum, quamuis in pace eum exhalasse animam clamitent: quamuis non à se interemptum, sed propria fingant morte defunctum, quasi non eum pœna consumpserit, in quo pœna consumpta est. Qui sit præsenti nunc adesse, hæc à me pro martyre verba audirent: Etsi imminente carnificis gladio mortuus non fuit, in confessione tamen Catholicæ fidei in exilium relegatus, post continuam & indefessam professionem, gloriosum mortis exitum meruit, sicque ad Deum suum redeuntem cœlestis aula martyrem suscepit.*

a Audoe. in vita S. Eligij c. 34. apud Sur. die 1. Decembr.

DE MARTYRIO S. MART. LOGIVM S. AVDOENI.

IV. NON MINOR GLORIA MARTYRII AB HÆRETICIS ILLATI, QVAM À GENTILIBVS.

Neque enim virtus eius aut honor minor est, quo minus beatis martyribus aggregetur: quia (quantum in ipso fuit) æquanimiter toleravit, quicquid ei aduersitatis oblatum est. Nam sicut quidam testatur (hic est Dionysius Alexandrinus Episcopus apud Eusebium Cæsariensem) *non est inferior gloria, sed potius excellentior si pro eo, ne scilicet Ecclesia fallacis hæreticorum, quam est illa, ne immoletur idolis impulsu Paganorum. In Paganorum namque persequutione vnusquisque tantum pro anima sua, in hæreticorum vero pro vniuersali patitur Ecclesia. Idcirco potiorem eum dixerim, qui procul dubio excellentior, magisque eximius comprobatur. Hæc panca de tanti viri memoria Eligij vita sibi inserta habeat, loquaturque ea vbicumque Eligij vita legetur per secula, quantum Martinus fidei dogmate claruerit. Quæ quidem nos dilectionis gratia hactenus narrasse sufficiat, vt sit tam eximij viri memoria, qui vique collegu meis in vrbe Romana multa impendit bona, quamuis in Oriente frequentetur, non vsquaquaque in Occidente oblationi tradatur.* hucusque de sancto martyre sanctus confessor Audoenus, de quo superius dictum, & inferius suo loco dicendum erit.

V. DE CVLTV S. MARTINI EX GREGOR. II.

Sed accipe, quæ de S. Martino dicat S. Gregorius Papa huius nominis Secundus, cognomento Dialogus, in epistola ad Leonem Isauricum Imperatorem hæreticum Iconoclastam, cum suis scriptis comminatus esset ipsi Gregorio, fecturum se in eum, quod in S. Martinum perpetrauerat Constantinus, nimirum, vt ab Vrbe vinctum Constantinopolim perduci mandaret, eademq; inferret ipsi supplicia, quæ fuerat Martinus passus. Ad hæc, post alia, quæ ab eodem impio tyranno S. Martinus est passus, enarrata, subiicit ista ipse Gregorius: *At beatum Martinum esse & sanctum, testatur cuncta Chersonensis & Bosphori, in quam relegatus est, & totus Septentrio atque incola Septentrionis, qui ad sepulchrum eius confluunt, & morborum curationes experiuntur. Atque vtinam faxit Deus, vt nos Martini viam ingrediamur, eandemque sortem subeamus.* hæc Gregorius in dicta epistola ad Leonem Isauricum, de qua suo loco fusius actum fuit: satis modo hanc de Sancto Martino (quod ad rem pertinet) accepisse testificationem, qua quidem nondum Romam eius corpus fuisse translatum, sed illic Chersonæ, vbi martyrium consummauit, honore cultum ac miraculis illustratum apparet.

Accepi equidem ab Orientali homine pio viro Catholicæ communionis, fide integro, in hanc vsque diem à Græcis frequentari memoriam S. Martini Papæ, confluereque populos frequenti cœtu ad sepulchrum eius, & gratias curationum accipere, & alia iusta petita impetrare solere. Quamobrem in eam sententiam imus, vt etsi corpus eius Romam delatum est, & collocatum in Titulo Equitii, in quo & celebris est memoria S. Martini confessoris Episcopi Turonensis, vt vetusta in eo posita docet inscriptio: pars tamen ipsius aliqua ibi remanserit, venerantibus eum vt suum martyrem Chersonēsibus. Quando autem facta sit ista S. Martini sacrarum reliquiarum translatio, vt è Pontificis oris triumphatorem suum martyrio coronatum Roma receperit, nos latet: receperit tamen, & honoribus martyre dignis non à Romanis tantum, sed ab vniuersa Ecclesia Catholica Occidentis & Orientis iugiter frequentatum, certissimum est.

Vbi igitur de S. Martini Pontificis obitu certum nuncium Romam delatum est, nullus alius quæsitus fuit, qui ipsi succederet: sed qui tunc sedere per imaginem solebat Eugenius (vt diximus) inuentus est, accedente mutatione mel antea lato consensu, legitime sedere cœpit: vt nonnisi ab hoc tempore Eugenii Pontificatus tempus sit numerandum.

Hoc eodem anno Constans Imperator à Sarracenis nauali prælio superatur, ipseque in vitæ discrimen adductus, vix mutata veste fugiens, saluus euasit. Vt quidem sanguinis iusti Abel, Martini, inquam, è cœlo poscat, quam è terra clamabat in perfidum ipsum Imperatorem, qui instar Cain nonnisi in fuga nouit sperare salutem. Quomodo autem ista se habuerint, à Theophane hi narrantur *b*: *Anno decimoterzio Constantis præcepit Moauias Sarracenorum Princeps armaturam fieri magnam nauium, quæ ascenderet ad regiam vrbem classi eorum. Omnis autem armatura eorum apud Tripolim Phœnices consistebat. Verum hi duo fratres quidam Christiani amici Tripoli manentes, Sanctorum cultores, zelo Dei succensi, ad cæteros cultores cucurrerunt impetu: habebat autem multitudinem Sanctorum vocatorum: & disruptis portis, vinculisq; solutis, in Sanctorum structuri, quo peremptō vna cum his, qui cum eo erant, præparatus quæque igni tradita in Romaniam nauigio transierunt. Cruciatum in illi ab eadem præparatura cessauerunt. Sed Mahumis quidem mitat contra Cæsarem Cappadocie: Abdallahar vero fabrum nauis structuræ constituit, qui venient in locum dicitur, vocabulo Phœnicem Lycia, vbi erat Constans Imperator, & Romanos bello* * *eo* manualiter pugnaturi.

Cumque futurum esset, vt Imperator cum ipso nauigio traderetur, contemplatur nocte illa visum, videlicet apud Thessalonicam esse. Porro cuidam coniectori somniorum exposita visionem. Qui ait: O Imperator, vtinā nec dormisses, nec somnū ipsum vidisses: Nam esse Thessalonicæ, δὲ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐστιν, quæ interpretatur, alteri cede victoriam, i. ad imminuendum tuum robur interpretatur. Sed Imperator nihil mouetur, ad prælium navalia parata fortunorum classes præstruxit ad bellum. Quibus in alterum eruentibus, superantur Romani, & commixtum efficitur mare sanguine Romanorum. Induit autem Imperator alium vestis sua: & ipsum præduxit buccinatoris filius in regium scaphum. Imperatorem autem posuit, & in aliam nauim transsanctum inopinate saluauit. Porro ipse fortissimus viriliter insistens Imperatoris nauis, multos natatis, multis, sepsum pro Imperatore contradidit. Hunc protecta beluarum cumdantes, & in medio retinentes, putabant ipsum esse Imperatorem. Postquam autem multos occiderunt, interfecerunt ipsos ruerem. Postquam autem multos occiderunt, interfecerunt ipsos ruerem eis, & ipsum, qui portabat Imperatoriam vestem. Ab imperator talsiter in fugam versus saluatur, & deuolutis omnibus nauigator Constantinopolim. hucusque ex Theophane.

Eodem anno Rotharis Rex Longob. decū Ariano, vbi regnasset annos sexdecim, & menses quatuor, mortuus regnum

regnum reliquit filio Rodoaldo. De eius sepultura habet Paulus a: *Hic cum iuxta basilicam beati Ioannis Baptistæ fuisset humatus, post aliquantum temporis quidam in qua conditus fuisset, eius sepulchrum nouiter aperuit, & quicquid in ornamentis eius reperit, abstulit. Cui beatus Ioannes per visionem apparuit: cum vehementer exterruit, eique dixit: Cur ausus es corpus ipsius hominis contingere? Fuerat licet non recte credens, tamen missa se commendauit. Qui statim hoc facere præsumpsisti, nunquam deinceps in meam basilicam ingressum habebis. Quod ita quoque factum est. Quoties enim cumque voluisset beati Ioannis oratorium* a ingredi, statim velut à ualidissimo pugilis guttur eius feriretur, sic subito retro trahebat impulsus. *Veritatem in Christo loquor: hoc nobis ipse retulit, qui hoc ipsum suis oculis factum vidit.* hæc Paulus. Hic primum aduerte (quod dictum ab auctore est) Rutharis corpus non intra basilicam, sed iuxta eam humatum esse: alioqui is in basilica, ex humandus religiose fuisset. Sed & illud obseruatione dignissimum, nec impiorum preces interdum despicere inuocatos sanctos, vel irremuneratas relinquere præmio saltem aliquo temporalis: siquidem & Creator omnium Deus solem suum oriri facit super bonos & malos.

Hoc eodem anno sexcentesimo quinquagesimo quarto, qui à sancto Martino Pontifice missus est ad prædicandum Euangelium Follianus Fossensis Episcopus, coronatus est corona martyrii vna cum tribus discipulis, quorũ dies natalis inter martyres collocatus, annis singulis celebratur, reliqua tu cõsule de istis apud Martyrologũ Belgium, Molanus vir doctissimus mirifice illustrauit. Sanctis his temporib. æmulatio pertigit Hibernos ac Scotos religionis Christianæ cultores: quod n. scissent ab Vrbe complures in Britanniam ad Anglorum conuersionem sanctos viros missos, & ipsi hactenus id nõ sine culpa negligentiæ vitassent, quibus ob locorum propinquitatem id magis peragendum fuisset: complures ex ipsis paternis egressi domibus ad prædicandum gentibus Euangelium profecti sunt, vt ex Beda apparet, atque nonnullorum sanctorum vitæ Actis scriptis omni fide mandatis.

Porro qui comes illi in hac fuit, & magister exstitit, Leuinus Gandensis Episcopus & ipse consecutus est coronam martyrii: dum enim prædicationi Euangelii intitat apud Eichi, multis vulneribus confossus occubuit: habent natalem eius indelebili inscriptione notatum tabulæ Ecclesiæ b, eundemque consueto præconio annis singulis annotatum die in Ecclesia exhibent, 12. Nouembr. Sed multa horum omnium, vt ex Hibernia magnæ virtutis homines transferentur in Gallias, vel alias eius regiones, fuit Vincentius Comes Hannoniæ, qui vxorem habuit consanguineam Regis Dagoberti beatissimi. Waldetrudem matrem ab Francorum Rege in Hiberniam, inde reuersa, secum duxit sanctissimos & sincerioris fidei prædicatores, Follianum, Fursæum, Vltanum, Eloquium, Ettonem, & Aldegisium, quos omnes egregia sanctitas decorauit: sed & ipse Vincentius in sanctorum album relatus est: cuius eum manu sancti Autberti Cameracensis Episcopi, tandem monastico suscepto habitu, sese totum, abdicato seculo, Christo addixit, atque egregia claruit sanctitate; cuius natalem e diem Cameracenses & alii finitimi populi decima quarta Iulii mensis celebrare consueuerunt.

IESV CHRISTI ANNVS 655.

VITALIANI PAP. Annus 1. CONSTANTIS IMP. Annus 14.

ANNVS adest sexcentesimus quinquagesimus quintus, decima tertia Indictione, quo Romæ moritur Eugenius Papa die secunda Iunii: cuius Sedis annos, quatuor amentes ab eo tempore, quo in locum sanctissimi Martyris adhuc viuentis subrogatus inique fuit, cum ille tyrannice Pontificatu exutus in exilium missus esset, tam annos duos & menses quatuor sedisse tradunt. Verum cum non nisi post sancti Martini Papæ obitum puerit, accedente eleri consensu, legitime sedisse affirmare necesse est, non amplius, quam sex menses & dies viginti tres ipsum Romanæ Ecclesiæ Pontificem præfuisse. Habet de ipso Anastasius, sepultum fuisse apud sanctum Petrum, nulla facta, dum viueret, eleri ordinatione, sed tantum Episcopos per diuersa loca creasse numero viginti duos. Modeste visus est vsus Pontificia potestate, quod viuente Martino, optime sciret, sed non legitime sedere potuisse Pontificem, sed tantum loco ipsius veluti Vicarium se gerere.

II. VITALIANVS PAPA CREATVR.

Vacasse autem eius Sedem mensem vnum, dies vero 29. idem Anastasius tradit: sicq; colligas, hoc eodem anno vltima die mensis Augusti creatum fuisse successorem Vitalianum Signinum. Est autem Anastasii alia lectio, quæ dicit vacasse Sedem dies 23. ex qua dicendum esset, creatum die 25. Augusti. est Signia ciuitas apud Hernicos, longe ab Vrbe 30. lapid. via Latina. De ipso autem Vitaliano hæc inprimis idem Anastasius habet:

Hic direxit Responsales suos secundum consuetudinem cum synodica in Regiam vrbem ad piissimos Principes, significans de ordinatione sua: & dum suscepti essent, renouantes Ecclesiæ priuilegia retulerunt. hæc Anastasius, qui & addit: *Per eosdem Missos*, Responsales scilicet, *direxit Constans Imper. B. Petro & Euangelia aurea cum gemmis albis miræ magnitudinis ornata in circuitu.* Et his intelligas, callidum Imperatorem, quo rebus Occidentalis Imperii bene consultum esset, conatum fuisse muneribus saltem & aliis officiis demerere Romanum populum, quem sciret tunc sibi coniunctum atq; benevolum fore, si se Catholicum forinsecus præ se ferret, studiosumque erga Romanum Pontificem. Probe enim nouerat, in se Romanum populum simulque clerum, & (vt vno verbo dicam) omnes Occidentales Catholicæ fidei integros professores magnopere conciliasse ob electionem ex Vrbe sanctissimi Papæ Martini, eiusque tyrannicam depositionem & electionem, ac demum perfunctum, morte intercedente, martyrium.

III. FRAVS CONSTANTIS IMP.

Quod igitur sciret ex iis se apud Occidentales omnes male audire, hæreticum proclamari, trucemq; persecutorem ore omnium nominari, vafro atq; subdolo consilio egit, vt se facti pœnitentem recepisse Catholicam fidem, redditumq; penitus Orthodoxum ostenderet. Ita plane hæreticus Princeps iure regnandi abuti consuevit religione, vt cum Catholicam fidem oderit, tamen de ea bene mereri videri velit: vt li vir vxori, quam oderit, blandiatur; quo id, quod molitur, consequi facile possit; & cum fuerit consecutus, domo statim eiiciat, & pellicem introducat. Hoc plane vsum esse consilio Constantem Imperatorem, perspicue eius res gestæ declarant: qui cum Catholicus videri vellet, illud signum edidit manifestum, vt cum Romano Pontifice se communicare publicis significaret officiis: nam misit ad eum sacrosanctum Euangelium gemmis miræ magnitudinis exornatum (quod erat symbolum Catholicæ susceptæ fidei) sancti Petri Apostolorum principis basilicæ offerendum; & quod dictũ est, legatos (quos Responsales vocat auctor) missos Constantinopolim cum synodica de fidei Catholicæ confessione ipse Imperator non (vt ante fecerat) eos reiecit, sed bene habuit, & amice recepit, donatosque dimisit impertita confirmatione priuilegiorum illorum, quæ ab Imperatoribus conferri possent Ecclesiis.

OBLATIO IVS VTI CATOLICI AVGVSTA.

Et licet Anastasius non dicat; emisisse etiam eundem versipellem Proteum fidei Catholicæ professionem, æque possimus intelligere, ac nihil deniq; prætermisisse, quo Catholicus forinsecus hominibus appareret. Ita quidem factum, ex iis, quæ ex eodem Anastasio dicta sunt, cogimur affirmare: nam si aliter creditum esset, nequaquam Vitalianus missam per Responsales accepisset oblationem: siquidem oblationem hæreticorum semper Ecclesia Catholica respuit & execrata est, vti victimam impiorum Deo abominabilem. Hæc tanta cum præstiterit dolosus homo, quæ haberet in stomacho, non potuit occultasse: nam cum occasio venit, in fidem Catholicam hominesque Catholicos quos sentiret, euomuit: quod contigit anno sequenti, cum vera sortique confessione

IV. AD TEMPVS SIMVLAT IMP.

Maxi-

Maximi prouocatus, in eum eiusque socios, vt bestia truculenta, violentus insiliit, quos laniauit, atq; discerpsit: quomodo autem ea se habuerint, suo loco dicturi sumus. hæc vero haud oportuit prætermisisse, vt qualis esset, qui velut in scenâ ad tempus personam induit pietatis, penitus innotesceret. Sed ad Vitalianum Papam reeamus.

V. QUALIS PETRI FIDEI PROFESSIO AD VITALIANVM DATA.

Eadem legatione missa Constantinopolim Vitalianus litteras dedit ad Petrum Constantinopolitanum Episcopum, hortans eum ad fidem Catholicam amplexandam. At ille excusans excusationem in peccato, se profitieri rescripsit, quę docuerunt veteres Patres; eorumque testimonia, sed haud fideliter, mutatis verbis, adnexuit: quæ fraus tum à Græcis, tum à Latinis detecta fuit, vbi de isdem litteris actum est. Habentur enim de his ista in decima tertia Sextæ Synodi Actione. Item relecta est ex altero regesto epistola Petri, & ipsius quondam Præsulis regiæ ciuitatis ad Vitalianum sanctæ memoriæ, qui fuit Papa Romanus. cuius est initium: *Spiritalem nobis lætitiam peperit epistola vestra vnanimis & sancta fraternitatis.* Dumque legeretur eadem epistola habens diuersa Patrum testimonia, hi, qui locum gerebant Agathonis sanctissimi Papæ Romani, dixerunt: *Innotescimus vestræ gloriæ, quod paterna testimonia, quæ continentur in præsenti, quæ nunc legitur, Petri epistola, circumcisa & deflorata sunt ab eodem Petro ex hoc, quod ostendere voluisset suam super vnam voluntatem & vnam operationem intentionem. Gloriosissimi Iudices dixerunt: Compertum diligenter, iuxta quæ à vestra reuerentia dicta sunt, quod alia testimonia, quæ continentur in præsenti epistola, detruncata posita sunt: & si placet vestro sancto ac vniuersali Concilio, in amplius huiusmodi epistola lectio non procedat.* sicque in re clara dubitatum à nemine fuit. Hic est status rerum Orientalium anni huius. Iam vero ad res Ecclesiæ Anglicanæ conuertamus orationem.

VI.

Contigit hoc eodem anno latius propagari in Anglia Christianam religionem: defuncto enim Penda Merciorum Rege Gentili, populi illi facti sunt Christiani, ita Beda a, qui etiam tradit eodem tempore Orientales Saxones relictam ante sub Mellito Episcopo fidem Christianam recepisse, maioribusque augmentis auxisse. De quibus primum ex eodem Beda agendum, qui ait b: *Eodem tempore etiam Orientales Saxones fidem, quam olim, expulso Mellito Antistite, abiecerunt, instantia Regis Osiui receperunt: erat autem Rex eiusdem gentis Sigbert, qui post Sigbertum cognomento Paruum regnauit, amicus eiusdem Osiui Regis; quocum frequenter ad eum in prouinciam Northumbrorum veniret, solebat eum hortari ad intelligendum, deos esse non posse, qui hominum manibus facti essent.* subdit exhortationem ad eum conuertendum ab ipso haberi solitam, atq; demum de eius conuersione, baptizatum que esse, dum apud Osiui maneret, à Finano Episcopo: atque demum de eius reditu in patriam subiicit ista c:

a *Beda in epit. histor. Angl.* PROPAGATIO FIDEI IN ANGLIA.

b *Beda l. 3. c. 22.* SIGBERTVS REX CVM SVIS CHRISTIANVS EFFECTVS.

c *Beda l. 3. c. 22.*

VII.

Igitur Rex Sigbert æterni regni tam ciuis effectus, temporalis sui regni Sedem repetit, postulans ab Osiui Rege, vt aliquos sibi doctores daret, qui gentem suam ad CHRISTI fidem conuerterent, ac fonte salutari abluerent. At ille mittens ad prouinciam Mediterraneorum Anglorum, mandauit * *ad seruum Dei Cedd, & dato illi socio altero quodam presbytero, misit prædicare verbum genti Orientalium Saxonum. Vbi cum omnia perambulantes, multam Domino Ecclesiam congregassent, contigit quodam tempore eumdem Cedd reuisere domum, ac peruenire ad Ecclesiam Lindisfarnensem propter colloquium Finani Episcopi: qui, vbi prosperatum ei opus Euangelij comperit, fecit eum Episcopum in gente Orientalium Saxonum, vocatis ad se in ministerium ordinationis aliis duobus Episcopis. Qui, accepto gradu Episcopatus, rediit ad prouinciam. & maiori auctoritate cœptum opus explens fecit per loca Ecclesias, presbyteros & diaconos ordinauit, qui se in verbo fidei & ministerio baptizandi adiuuarent.* & paulo de de eiusdem Regis nece hæc subdit:

* clamauit ad se virũ Dei. CEDD EP. PRADICATOR EVANGELII.

VIII. DE CHRISTIANAM MANSVETVDINEM REX OCCIDITVR.

Cumque tempore non pauco in prefata prouincia, gaudente Rege; congaudente vniuerso populo, vita cœlestis instituto quotidianum sumeret augmentum: contigit ipsum Regem, instigante omnium bonorum inimico, propinquorum suorum manu interfici. Erant autem duo germani fratres, qui hoc facinus patrarunt. Qui cum interrogarentur, cur hoc facerent: nihil aliud respondere potuerunt; nisi ob hoc se eratos fuisse & inimicos Regi, quod ille nimium sibi parcere soleret inimicis, & facilitate ab eis inuitus nec ab fecit antiquos placida mente dimitteret. Talis erat culpa Regis, pro qua occideretur, quod Euangelica præcepta deuote cordeseruaret. in qua tamen morte eius innocentia, iuxta præscitum veri Dei, vera illius culpa penitus. at quænam ista culpa fuerit, idem Beda mox subdens, enarrat, cum ait:

Habuerat autem vxorem ex his, qui eum occiderant, Comitibus illicitum coniugium: quod cum Episcopus prohibere & corrigere non posset, excommunicauit eum, atque omnibus, qui se ad eius vellent, præcepit, ne domum eius intrarent, neque de cibo illius acciperent. Contempsit hoc Rex præceptum: & rogatus à Comite erat expolaturus domum eius. Qui cum abesset, obtentu venationis. At Rex intuens eum, mox tremefactus desiluit de equo, orauitque antepedes eius, veniam reatus sui postulans. Nam & Episcopus pariter desiluit; sederat enim & ipse in equo. Tractus autem tetigit Regem iacentem virga, quam tenebat manu; & Pontificali auctoritate protestans: Dico tibi, inquit, quia nunquam exies de hoc lecto, in quo iacuisti contemnens domo perditi & damnati illius, tu in ipsa domo mori habes. Sed credendum est, quia talis mors viri religiosi non solum talem culpam deluerit, sed etiam meritum eius auxerit: quia nimirum ob causam pietatis propter obseruantiam mandatorum Christi contigit. hæc Beda. quibus intelligas, quanto suo damno non pareant Principes sacerdotibus, quantaque iactura qui excommunicato communicet, & quomodo insuper Præsules iuste censuram Ecclesiasticam exercentes exaudiat Deus, contumaces aduersarios puniens. Prosequitur Beda res præclare gestas ab eodem Episcopo Cedd Apostolico plane viro narrare; quem tu consulas: præterimus nos breuitatis ergo.

IX.

Quomodo autem conigerit conuersio Merciorum occiso Penda crudelissimo Pagano Rege, rem memoratu dignam hic suo loco iis, quæ sunt dicta, iungamus: ut enim d: *Hic temporibus* (tempe, vt habet in Epitome, hoc ipso anno Domini 655.) *Osiui cum acerbis & intolerabilibus pœnæ irruptionibus sæpedicti Regis Merciorum, qui fratrem eius iuuenem ad vltimum necessitate cogente, promisit se eis innumera & quam credi poteit, ornamenta regia vel denaria in pretium pacis daturum, dummodo ille domum rediret, & promissionem eius quæ ad internecionem vastare desineret. Cumq; Rex pro illius precibus illius assensum præberet, qui totam eius gentem a seniore vsque ad magnum delere atque exterminare decreuerat: rogat ille ad diuinum auxilium potentis, quo ab impietate barbaria possit, voteq; se obligans: Si Paganus, inquit, me sit accepere nostra munera, offeramus ea, qui nouit, Domino Deo nostro. Vouet ergo, quod si vita existeret, filiam suam Domino sacra virginitati dicandam offerret, famulq; 12. possessiones prædiorum ad construendas monasteria donare, & sic cum paucissimo exercitu se certamini dedit.*

X.

Denique fertur, quod treces maiorem Pagani habuerint numerum: siquidem ipsi triginta legiones ducibus nobilissimis instructas in bello habuere. Quibus Osiui Rex cum Achilleo filio, propositum (vt dixi) habens exercitum, sed Christo duce confligebat. Nam alius filius eius Ecfrid eo tempore in prouincia Merciorum apud Regimam Ciuitatem obses tenebatur. Filium autem Osiualdi regis Edelualdi, qui eis auxilio esse debuerat, in parte erat aduersariorum, eisdemq; contra patriam & patrui sui signa pugnaturus ductor exiterat, qui annis ipso tempore pugnatis se propriis subtractus fugatus est, & exsi Pagani duces legis tregua, & quia tamdiu auxilium venerant, pene omnes interfecti: in quibus Edelherus filius Anna Regis Orientalium Anglorum, qui post eum regnauit, auctor ipse belli, perditis militibus, sine auxilio, interemptus est. Et propre fluuium Iuuuet pugnatum est, quitunc pro immensitate sui late alueum suum, immo omnes ripas sua transierat: vnde factum, vt multo plures aqua fugientes, quam bellantes perirent. &c. subdit his Beda de impleto antea nuncupato voto eiusdem Regis, de monasteriorum erectionibus, deque fide Christiana in illis regionibus propagata: hæc que ita esse, cum dicat anno decimo tertio eiusdem Regis Osiui, plane ad hunc annum referre necesse est. Sed de Britannia ad Hispanias transeamus.

XI.

Hoc eodem anno in Hispania celebratum est Toletanum Concilium nonum dictum, Era nimirum sexcentesima

resima nonagesima tertia. Regis vero Recceswinthi anno septimo: cui interfuerunt Episcopi sexdecim, primoque loco Metropolitanus Eugenius Toletanus Episcopus sedens præfuit sacro conuentui. In quo cum de rebus ad Episcopos, qui bona Ecclesiastica licite vsurpassent spectantibus actum esset, ita iidem Patres digne præfati sunt post alia, quæ de antiquis restituendis canonibus prælocuti fuerunt: *Sed quia nequaquam recte subditos iudicat, qui non suspicem prius iustitiæ censura castigat, aptum nobis & expetibile visum est, ante nostrum excessibus imponere modum, & sic errata corrigere subditorum. Tunc namque melius iudiciorum exordia discutiuntur, cum vita iudicum ante disponitur, eo quodpotius iudicij forma completur, quo negotiorum principiis æquitas iudicantium asseritur. Adeo exordium æquitatis inchoari à iudicibus debet, vt perfectus vir causarum finitum æquum formet.* Hæc postquam præfati sunt Patres, sanciuere canones decem & septem, quo tempore consulas. Post Eugenium subscriptus ibi legitur Taio sanctus Cæsaraugustanus Episcopus, de quo superius dictum est satis.

IESV CHRISTI ANNVS 656.

VITALIANI PAP. Annus 2. CONSTANTIS IMP. Annus 15.

I. SEQVITVR Christi annus sexcentesimus quinquagesimus sextus, Indictione decima quarta: quo ab Imperatore Constante decernitur legatio ad Maximum confessorem Byziæ in Thracia ciuitatis exulem existentem, quo eum in Monothelitarum errorem perducere posset. Quimissi sunt, fuerunt præclarissimæ dignitatis viri, nempe Theodosius & Paulus Patricii, iidemque Proconsulari dignitate insigniti, & vna cum ipsis Theodosius *Cæsariensis Episcopus, vir omnia eius sectæ docissimus. Scripta fuerunt ab aliquo, qui præsens fuit, omnia, quæ in hac legatione mutuoque congressu cum Maximo contigerunt. Quorum Actorum duo fragmenta cum recitata reperissemus in quarta Actione septimæ Synodi œcumenicæ, ingens exarsit in animo desiderium integra Acta perquirendi. Sed visis scriptis Maximi, quæ in Vaticana bibliotheca asseruantur, nec inuentis; cum iam ipse excidissemus ea amplius inueniendi: accidit ex inoperato, vt eadem intexta in vita ipsius Maximi reperiremus.*

II. Qui igitur missi sunt ab Imperatore, cum diu contulisset cum Maximo, vt reuocarent eum à cœptis, & redocerent cum honore Constantinopolim; tantum abfuit, vt fuerint consequuti, vt potius summa potentia veritatis ipse illos in suam sententiam traxerit, atque ad inundum adegerit, quod abiecta hæresi, Catholicam fidem amplecterentur, sicque reuersi fuerint ad Imperatorem, quo & ipsum in eamdem sententiam perducerent. Quod cum minime facere Imperator assentiretur, exiit rursum Paulum, qui eum perduceret Constantinopolim: in quem magis renitentem inuentum duriorem decernit relegationem. Hæc ipse Acta, quæ cuncta hoc eodem anno confecta, nota Indictionis in eis apposita docet. Accipe igitur iam eadem ipsa digna Annalibus Acta quam fidelissime ab exceptore conscripta, & ab Anastasio Maximi discipulo vna cum aliis rebus gestis eiusdem Sancti simul collecta: quid & Ioannes Episcopus Ephesinus pariter profitetur, nempe res gestas ipsius ab eodem ipso Anastasio esse scriptis mandatas quam fidelissime, quæ extribus codicibus Vaticanis accepta Petrus Morinus Theologus Parisiensis, vir doctissimus, è Græco primus transtulit in Latinum non sine magno labore, quibus tu fruere; sic enim se habent:

III. *Horum autem dictis interposito, mittitur ad Sanctum in exilio degentem Theodosius ille Cæsareæ Bithyniæ Episcopus, & Paulus, & Theodosius alter, vterq; Patricius & Proconsulari dignitate: venientque ad eum, vt ab Imperatore & Patriarcha Constantinopolitano missi. Hi multos variosque sermones beato viro pretenderunt, modo adulantes, modo comminantes, modo etiam aliquid scisitantes, atque interrogantes.* Quorum sermonum per partes narrationem compositus ab egregio Anastasio (vt ante à me dictum est) cõmentarius ostendit. Ex quo nõ intempestiuum fortasse est, à nobis pauca cõmemorari, cursim & hic narrationé exequentibus, vt magis viũ hunc capi non potuisse cognoscamus. Nam cum multa essent, quæ eum concuterent, fluctuationemque multis modis afferrent; ipse nullo modo indignatus constantiam obtinuit, firmus totus, ac mentis sensu non mutato.

IV. PRIMA SERMOCINATIO MAXIMI CVM THEODOSIO.

Cum igitur ad eum venissent, consederunt, eique, vt sederet, permiserunt, cum videlicet vna cum iis Byzia esset Episcopus. Erat Byzia sedes Episcopalis in Thracia, cuius Episcopus Georgius nomine interfuit Sextæ Synodo pro Catholica fide tuenda. *Theodosius itaque ei dicit: Vt te habes, domne Abba Maxime? Ad quem ille: Vt ante omnia sæcula præsciuit Deus vitæ meæ actum ex eius prouidentia pendentem, sic habeo.* At *Theodosius: Quid igitur, inquit, ante omnia sæcula res vnuscuiusque nostrum Deus præsciuit? Maximus: Prænotio, inquit, cogitationum est, & sermonum, & operum, quæ in nostra sunt potestate: præsinitio vero determinatio est eorum, quæ eueniunt, in nobis non sita. Tum Theodosius: Quænam potestatis nostra sunt, quæve non sunt? Cui Maximus: Omnia cognoscens Dominus meus explorandi causa cum seruo suo loquitur. At Theodosius Per Dei veritatem, ignorans interrogans; ac discere volo, quid discriminis sit inter ea, quæ in nostra potestate sunt, & ea, quæ non sunt. & quomodo alia in præscientiam Dei cadunt, alia in præsinitionem.*

Et Maximus: In nobis sita sunt voluntaria omnia, vt virtutes atque vtia: nostra vero non sunt potestatis, pœnarum, quæ nobis accidant, irrogationes, aut contrariorum. Neque enim potestatem habemus pruritus morbi, aut iucundæ sanitatis, sed causarum, quæ hæc efficiunt: vt morbi causa est intemperantia, temperantia bonæ valetudinis, & regni cœlorum causa est mandatorum custodia, quemadmodum horum prauaricatio ignis æterni. Theodosius: Quid, inquit, affligeris hoc exilio? quod quidam hac calamitate digna perpetrarie? At Maximus: Deum ero, vt hoc incommodo desinat eorum pœnas, quæ in eum deliqui transgressione iustissimorum mandatorum. Tum Theodosius: An non probationis causa multis calamitas infligitur?

Maximus: Probatio sanctorum est, vt perseuerandis incommodis vita hominum ostendatur eorum ergata, quæ natura honesta sunt, amor, amor, simul declarans ipsorum animis ignoratas virtutes, vt in Iob, & in Ioseph: nam ille ad demonstrandum occultam fortitudinem tentabatur: hic probabatur, vt sanctissimus ostenderetur temperantia. Et quinis sanctorum inuoluntarie in hoc seculo afflictus, ob quamdam talem dispensationem affligebatur, vt per infirmitatem, qua ipsi permittebatur inferri, superbum & apostatam conculcarent draconem, id est, diabolum. Patientia enim probationis opus est in vnoquoque sanctorum.

V. DE CAVSA IPSA AGERE INCIPIT THEODOSIVS.

Theodosius vero: Per veritatem Dei, inquit, bene dixisti, & confiteor vtilitatem, ac vellem in talibus semper vobiscum loqui. Sed quoniam in aliud caput ego & domini mei magnificentissimi Patricij ad te venimus tanto locorum interuallo: rogamus te, vt quæ ad te afferimus, accipias, vniuersumque terra orbem lætifices. Cui Maximus: Quænam hæc sunt, domine? Et quis ego, aut vnde sum, vt assentiri iis, quæ pretenditis, orbis lætitia sit? Per veritatem Domini nostri Iesu Christi, ait Theodosius, qua tibi dico, & domini mei magnificentissimi Patricij, ex ore domini nostri Patriarchæ, ac pij domini orbis terrarum audiuimus.

Tum Maximus: Iubete domini mei, dicere qua vultis, quæque audistis. At Theodosius: Hortantur Imperator & Patriarcha, vt per nos à tedscant, quam ob causam non communicas throno Constantinopoleos? Et Maximus: De hoc habetis scriptam procurationem à pijssimo Imperatore, aut à Patriarcha? Theodosius vero: Non debebat, ait, dominus meus nobis diffidere: quamuis enim humilis sim, tamen Episcopus sum, ac domini mei pars sunt Senatus: nec te venimus tentatum: ne permittat hoc Deus. Maximus: Quacunque ratione veniistis ad seruum ipsius & vestrum: ego sine vlla tergiuersatione & sine dissimulatione dicam vobis causam, verumtamen quamuis aliorum esset percontari me, quam ob causam, non est vestrum, qui hanc magis nostis, quam ego.

VI. MAXIMVS RENVIT COMMVNICARE HÆRETICIS.

Scitis enim factas innouationes à sexta Indictione præteritis circuli, quæ ab Alexandria inceperunt per expositionem nouem capitulorum à Cyro, qui nescio quo modo tibi Præsul fuit, quæ cõformata

sunt

sunt à throno Constantinopolit: & alias mutationes, additiones, emmissiones Synodice factas ab iis, qui præfuerunt Byzantiorum Ecclesiæ, Sergio, & Pyrrho, & Paulo: quas novitates omnis novit Ecclesia. Propter hanc causam non communico servis vestræ Constantinopoleos Ecclesiæ. Tollantur offensiones positæ à prædictis viris cum illis, qui eas posuerunt, sicut dixit Deus, & lapides de via disicite, ac planam ac tritam ab omni hæresi liberam Evangelij viam incedite, & inveniam sicut erat, & ego invemiar vt fui; & incedo absque omni exhortatione humana. Quamdiu vero positis offensionibus, & iis, qui eas posuerunt, se venerabiles putant Præsules Constantinopoleos: nulla mihi ratio persuadet, nullus sermo, vt iis aliquo modo communicem.

VII. MAXIMVS DETEGIT BLASPHEMIAS MONOTHELITARVM.

Ibi Theodosius: Quid, inquit, malè confitemur, vt à nostra communione te segreges? At Maximus: Quod vnam operationem dicentes divinitatis & humanitatis Salvatoris nostri IESV CHRISTI, confunditis & Theologiæ & dispensationis verbum. Nam si credi oportet sanctis Patribus, dicentibus, quorum vna est operatio, eorum esse essentiam vnam; Quaternitatem facitis sanctam Trinitatem, quasi eius incarnatio fuerit Verbo connaturalis, ac discesserit Θεοπατὴς secundum naturam identitate, quam nobiscum & cum sancta Dei Genitrice habet. Rursum dum tollitis operationes, & sanctis vnam voluntatem divinitatis ipsius atque humanitatis, detrahitis eis honorum distributionem. Si enim operationem nullam habet, secundum eos, qui id affirmarunt; videlicet quamvis velit misereri, non poterit, derogata ei bonorum operatione: siquidem absque operatione & efficacia naturali, nulla res operari aut agere nata est. Caterum & carnem facitis voluntate quidem opificem omnium sæculorum, omniumque rerum vna cum Patre & Filio & Spiritu sancto, natura vero creatam, aut verius dicendo, voluntate expertem principij (siquidem divina voluntas sine principio est, vt Deitate principium non habente) natura vero recentem, quod omnem non solum annexuam exsuperat, sed etiam impietatem: non enim dicitis solum simpliciter vnam voluntatem, sed hanc divinam. Divinæ autem voluntatis nemo potest principium cogitare temporarium, aut finem; quandoquidem nec natura divina, cuius est essentialis voluntas. Item aliam inducentes novitatem, detrahitis omnino Christo omnes notas & characteres, quibus noscatamus divinitatem eius & humanitatem, qui legibus ac typis sanctis, ne vna, neve duæ in eo voluntates aut operationes dicantur, quod est rei minime existentis. Eumdem enim nullum, sive intelligens* sit, caret volendi facultate & operatione: sive sentiens*, operatione sensus; sive prorsus inanimum & omnis expers vitæ, operatione, qua secundum habitum dicitur, & aptitudine: idque ostendunt hæc omnia, quæ sensibilia comprehendunt sensibus suis: eorum enim, quæ sentiuntur, actus est, quod subjiciuntur, visui quidem per propriam superficiem, auditui per sonum, olfactui per odorem quemdam innatum, gustatus quibusdam saporibus, tactui per renisum. Quemadmodum enim operationem dicimus visionis, videri aliquid; & cætera omnia eodem modo se habere perspicimus.

*intelligibile.
*sensibile.

VIII.

Si igitur nullam eis omni prorsus operatione vacuum est: Dominus autem ac Deus noster (propitius sis Domine) nullam habet naturalem voluntatem aut operationem in alterutro eorum, ex quibus, & in quibus, & quæ ipse est: quomodo possumus esse aut vocari Dei cultores, affirmantes nullo modo facultatem volendi aut operandi habere Deum, qui à nobis adoratur? Plane enim à sanctis Patribus docemur, dicentibus: Quod enim nullam facultatem habet, id neque est, nec aliquid est, nec vlla eius omnino positio. Tum Theodosius, vtpote inopia laborans: At quod per dispensationem sit, inquit, noli accipere vt eorum dogmata, quemadmodum nunc, qui à nobis prætenditur, Typus dispensatorie factus est, non dogmatice.

Maximus vero: Si non est, inquit, eorum dogma eorum, qui suscipiunt Typum ac legem sancientem, nullam dici Domini voluntatem aut operationem (quorum ablatio declarat nullam esse eius existentiam, cui hæc auferuntur) quam ob causam barbaris ac sine Deo gentibus vendidisti me sine pretio? Quamobrem damnatus sum vinculatu Byzæa, & conservi mei alter Parbam, alter Mesembriam relegati?

IX. CVR TYPVS FACTVS.

At Theodosius: Per eum, qui me examinaturus est, & cum factus est, dixi, & nunc, dico, male Typum factum esse, multorum malo & damno. Occasio autem & prætextus fuit, cur is exponeretur, Orthodoxorum de voluntatibus & operationibus contentio: atque vt omnes inter se pacem haberent, prosiexerunt quidam, vt hujusmodi tacerentur voces. Beatus autem Maximus: Et quis, ait, fidelis dispensationem accipit seductione expellentem veritatem, quam magnus Christi Apostolus Paulus per epistolas iubet eloqui? Vide igitur, attrectatum hoc caputulum, in quod malum desinat. Is enim Deus a posuit in Ecclesia primum quidem Apostolos, deinde Prophetas, tertio Doctores in consummationem sanctorum: quidixit in Evangelio Apostolis b, at per ipsos eorum successoribus: Quod vobis dico, omnibus dico. ac rursus c: Qui recipit vos, me recipit: & qui vos spernit, me spernit: manifestum est & apertum, eum, qui non accipit Apostolos & Prophetas & Doctores, sed eorum voces spernit, spernere ipsum Christum.

Aliud quoque consideremus. Deus electos excitavit Apostolos, & Prophetas, & Doctores ad consummationem sanctorum: Diabolus vero pseudoapostolos & pseudoprophetas, & falsos doctores, contra pietatem excitavit, vt & vetus oppugnaretur lex & Evangelica. Falsos autem Apostolos, & falsos prophetas, & falsos doctores solos cogito hæreticos, quorum sermones & ratiocinationes perversæ sunt. Quemadmodum igitur qui vere Apostolos & prophetas, & doctores recipit, Christum recipit, sic etiam qui pseudoapostolos, & pseudoprophetas, & falsos doctores recipit, diabolum recipit. Quamobrem qui simul expellit sanctum scelestis & impiis hæreticis. Deum dicentem, Accepite veritatem, vna cum diabolo aperte condemnavit. Exercete ergo & alentes factas novitates nostris temporibus, quas comperimus in hoc summum malum pervenire: videte, ne quodammodo rerum obtendentes, defectione inveniamur laborare, eamque prædicare, quam Antichristi adventus præcursatricem fore dixit divus Apostolus.

Hæc sine dissimulatione vobis dixi, domini mei, vt vobis ipsi a nobis parcatis. Iubetis, vt cum hac scripta habeam in libro sanctis mei, intrem communicaturus Ecclesiæ, vbi ista prædicantur, & sum eorum particeps, qui rectæ quidem Deum, in fidem vero dolum cum Deo ejiciunt? Hoc mihi non contingat à Deo, qui propter me secundum me factus est absque peccato. Et βαλὼν μετανοίαν, dixit: Si quid iubetis facere servo vestro, facio: ego enim, qui accipiunt, nunquam ero socius.

Quod ad locum hunc Maximi pertinet, in Græcorum veterum interpretatione scito claros esse lapsos interpretes, Anastasium, Perionium, Gentianum, Heruetum sodefidum Tilmannum, vel alios, dum eadem verba, sive apud Ioan. Damascenum, sive in Actione quarta secundi Nicæni Concilii ex iisdem S. Maximi Actis, sive in versione Latina vitæ S. Ioannis Chrysostomi à Gregorio Patriarcha Alexandrino conscriptæ, vel in Liturgia eiusdem S. Ioannis Chrysostomi, vel alibi eodem fere modo eadem verba exponunt, agere pœnitentiam, docere pœnitentia, mittere pœnitentiam, hinc (vt Perionius ambitiose) iniicere desiderium: quem corrigens Billius in scholio trigesimo secundo in primam orationem S. Ioannis Damasceni de imaginibus, alios pariter interpretes eorum lapsos emendat, dum sic habet:

Ioanni desiderium injicienti: Græce βαλὼν μετανοίαν τῷ λογῳ. Quam quidem locutionem non satis intellexisse videtur interpres: βαλὼν enim μετανοίαν, est honoris causa ad aliquem pedes abjicere, ac venerabundo animo ante ipsum se prosternere, hinc ipsa benedictionem ab eo postulare. In Græcorum Euchologio diuino multis locis τῷ ἱερεῖ τὴν μετανοίαν βάλλει, hoc est, pœnitentiam modum tertio ante ipsum se incurvat. Quam etiam in Græcorum historiis sacris, cum quispiam eximia sanctitate vita obtinere fertur, ipsi βαλὼν τὴν μετανοίαν, dicitur, id est, ad ipsum genua adedere. Eodem itaque modo hic quoq; Prochus, cum D. Paulum sanctissimo suo magistro velint in aurem insusurrantem videri, admiratione percussus, venerationis causa ante præceptorem suum procumbunt, vt & hoc loco Maximus dicatur sese illi venerationis causa incurvasse, cum ea esset dicturus verba. Sed

prosequamur cœptam collationem.

At illis ob hos sermones desixi, capitibus prenis in terram, diu silentium tenuerunt. Theodosius demum Typicum eum exhibens, & Abbatem Maximum intuens: Nos quidem, inquit, pro demus pro domino nostro Imperatore, ab eo, si communitus, Typum factum iri leuiorem. At Maximus: Absondens, inquit, deferet inter nos: longe mutatum absimus. Quid facimus de vestra voluntatis synodaliter conformata ad venerandum eorum sanctionem, sub Sergio, & Pyrrho, & Paulo? Cui Theodosius: Ista charta deposita est & abiecta. Deposita est (ait Maximus) ista

lo Lapidea, non è tabulis mentis. Assentiantur etiam damnationi Romæ synodice expositæ in dogmatibus & regulis: & meliores partes sibi tuebitur, nec adhortatione indigemus.

Tum Theodosius: Non est valida Synodus habita Romæ, quæ Imperatoris facta sit permissu. At Maximus: Si Synodos factas Regum imperio firmant, nos pia fides recipe Synodos, quæ contra hæresim sunt habitæ Imperatorum iussu, nempe primam, quæ Tyri, alteram, quæ Antiochiæ, tertiam, quæ Seleuciæ, quartam, quæ Constantinopoli sub Eudoxio Ariano, quintam, quæ Niceæ Thraciæ, sextam, quæ Sardis, ac multo post temporibus, septimam, quæ Ephesi, cuius principes Dioscorus fuit: nam has omnes iussa Imperatorum congregarunt: atque damnatæ sunt omnes propterea quod sancita in illis dogmata sine Deo facta, Deo alieni sabantur. Cur autem eam non repudiatis, quæ Paulum Samosatenum deposuit, habita sub sanctis & beatis Dionysio Papa Romæ, & Dionysio Alexandriæ, & Gregorio Thaumaturgo, qui eius Synodi princeps fuit; quia iussu Imperatoris facta non est? Illas novit probas & sanctas Synodos pia Ecclesia canon, quas rectitudo dogmatum probavit. Et sane (novit dominus meus, & alios docet) hu in anno Synodos in unaquaque provincia fieri, canon iubet, infrenis regia nulla mentione facta adque ad munimentum salutaris nostræ fidei, & mundationem eorum, quæ pertinent ad id, quod divinum Ecclesiæ caput est.

Theodosius autem: Vt dicis, ita est. Verumtamen non recipis libellum Menæ, * quo unam voluntatem & unam operationem Christi dogmatizavit? Et Maximus: Ne det hoc Dominus Deus. Vos non recipitis, sed recipitis omnes doctores, qui post sanctam Chalcedone habitam Synodum contra Scueri nefariam hæresim decertarunt? Ergo habetis recipere libellum Menæ post Synodum factum, quo aperte Severo patrocinatur, & Apollinario, & Macedonio, & Ario, & omni hæresi, & ita, qua dogmatizavit, aut dicit contra Synodum, vel potius eam omnino aperuatur?

Theodosius: Quid igitur (ait) non recipis unam operationem sanctissimorum doctorum? Et perduxit Theodosius eos, qua falso nomine ab eis sumuntur, vt Iulij Romæ, & Thaumaturgi Gregorij, & Athanasij, sanctorum auctoritates, & eas recitavit. Dixit vero Maximus: Metuamus sane Deum, & nolimus eam aut accendam pronocare, has proferendo hæreticas auctoritates; nimis enim ignorat has esse impij Apollinarij. Siquidem habes, ostende: nam has afferentes, amplius omnibus persuadebis, vere vera Apollinarij, & eorum qui cum eo sentiunt, malitiose esse. Et afferet alia duo testimonia, nomine veluti Chrysostomi. Quæ cum legisset Abbas Maximus, ait: Hæc Nestorij sunt, qui de CHRISTO laborant morbo personalis dualitatis. Ac statim exterrescens Theodosius dixit: Domne mi abbe, Satanas loquetur est per frenum tuum, os scilicet; nam labia & dentes frenum sunt linguæ. Tum Maximus: Ne, quæso, indulgeat dominus meus ad seruum suum. Ac statim in manus sumens, ostendit his voces esse Nestorij, & quibus in sermonibus ea fuerint. Theodosius vero: Deum novit frater. auctoritates has Patriarche mihi dedit: verumtamen ecce alias discipli Apollinarij, alias Nestorij. Et protulerat sancti Cyrilli auctoritatem, qua diceret, Vnam & conjunctam per ambo ostendens operationem, ait: Quid ad hæc dicit?

At Maximus: Nonnulli, inquit, ostenderunt, eam re vera additam esse interpretationi Euangelij ab hoc S. Patre factæ, à Timotheo Ælurone. Sit vero, secundum vos, eius expendamus igitur sententiam vocum Patrum, & intelligemus veritatem. Theodosius vero: Non sanctè vt hoc fiat: necesse enim habes, voces simplices accipere. Et Maximus: Da mihi, quæso, quid differant simplices voces à variis? Theodosius: Vt vocem, scio vt est, accipias: noli scrutari eius sententiam. Maximus: Aperte novas peregrinas, alienasq; ab Ecclesia de vocibus lege inducitis.

Et secundum vos non oportet scrutari voces Scripturarum & Patrum, reginimus omnem Scripturam veterem & novam. Audivit enim diuinum David a: Beati qui scrutantur testimonia tua, & in toto corde exquirunt ea: quod nemo sine scrutatione potest Deum acquirere. Et rursum b: Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo: vt scrutatione discretæ ad cognitionem legis, & cognitione per desiderium succederet sanctio ex corde eam custodire, sancta mandata implendo, quæ in ea sunt posita. Et rursum c: Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata illa ea anima mea. Quid autem? parabolas & ænigmata & obscuros sermones scrutari non vult proverbialis sermo? Quid Dominus in parabolis loquens vult intelligere & considerare discipulos suos, docens parabolarum sententiam? Quid vero? imperans d: Scrutamini scripturas, vt testimonium perhibentes de ipso. Quid Apostolorum primus Petrus docere vult, dicens e: De qua salute exquisierunt & scrutati sunt prophetæ? Quid Paulus divinus Apostolus, dicens f: Si opertum est Euangelium, in iis qui pereunt est opertum, in quibus Deus huius sæculi excæcavit corda & oculos mentis ipsorum, vt non fulgeat illis illuminatio scientiæ Dei, verisimile est velle non similes nos Iudæorum esse, qui in simplicibus vocibus (vt appellatis) hoc est, in sola littera, vt in quadam magna strue, obruentes sententiam, à veritate excederunt, velamen habentes in corde suo, ne intelligant spiritum Domini occultatum in littera, de quo agit g: Littera occidit, spiritus autem vnificat. Satis habet dominus meus, qui non sustineam vocem recipere sine ea, qua ipsi inest sententia, ne manifestè sim Iudæus.

Ibi vero Theodosius: Vnam, inquit, operationem Christi hypostaticam debemus dicere. At Maximus: Videamus quid mali ex eo nascatur, & fugiamus peregrinam hanc vocem: hoc enim est solum hæreticorum, qui plures deos inducunt. Nam si hypostaticam Christi dicimus vnam operationem, Verbum autem non conuenit secundum hypostasim Patri & Spiritui, ac videlicet ne secundum hypostaticam quidem operationem; coguntur autem vt Filio, ita & Patri & Spiritui hypostaticas operationes tribuere secundum vos quatuor operationes habebit beata Deitas, tres, quæ determinant personas, in quibus est; & vnam communem, quæ significet communionem secundum naturam trium hypostaseon: Ac secundum Patres (siquidem eorum doctrinam accipimus) morbum contrahemus oppositum quatuor eorum: naturalem enim, non hypostaticam omnem operationem esse dicunt. Quod si hoc verum est, vt sane est, demonstrabitur nos dicere quatuor naturas & quatuor deos inter se hypostasi & natura differentes. Et tamen quis vnquam dixit aut contemplatus est propriam operationem cuiusuis earum rerum, quæ sub aliquam speciem reducuntur, & quæ natura sub communem definitionem speciei ponuntur? Nunquam enim quod natura commune est, alicuius vnius & solius proprium est: nam hypostatica signacula, quæ personam designant, vt aduncus nasus, aut simus, aut glaucus color, determinandis vim habent numero inter se differentia & maxime propria, & distinguuntur ab iis, quæ communia sunt & communiter dicuntur, vt animal rationale, mortale, quod est eius rationis, quæ genere alia est: omnes enim eiusdem vitæ participes sumus & rationabilitatis fluxus, defluxus, sedendi, standi, loquendi, tacendi, & videndi, & audiendi, & tangendi, quæ eius rationis sunt, quæ communiter in nobis considerantur. Quamobrem ea vox innovanda non est, quæ vim nullam habet, quæque nec à Scriptura est, nec à Patribus, sed peregrinam existimare debemus ac perversitate inuentam, eam sane ostende mihi positam apud quemuis Patrem, ac rursus quæramus sententiam eius, qui eam dixerit.

Quid igitur? ait Theodosius, nullo modo in Christo vnam operationem dici oportet? Et Maximus: A sacra Scriptura & sanctis Patribus nihil huiusmodi dicendum accepimus: sed quemadmodum duas Christi naturas, ex quibus est, ita & naturales eius voluntates & operationes connenientes ei, qui natura Deus & homo est, credere & confiteri, nobis permissum est. At Theodosius: Sic & non confitemur & naturas & differentes operationes, id est, diuinam & humanam, ac eius diuinitatem volendi vim habentem, itidemque humanitatem; quandoquidem sine voluntate anima eius non erat: duas vero nescimus, ne eum secum pugnantem induxerimus. Tum Maximus: Cur igitur numerus naturis assignatus non diuidit; cum vero in voluntatibus & operationibus dicitur, vim diuidendi habet? Theodosius: In his omnino habet diuisionem: nec Patres numerum in voluntatibus & operationibus dixerunt, diuisionem fugientes; sed aliâ & aliam diuinam & humanam, duplicem, vt ipsi dixerunt, & dico & testificor.

Cui Maximus: Per Deum, si quis tibi dicat, aliam & aliam: quot intelligis? Theodosius vero: Scio, inquit, quomodo intelligam: duas vero non dico. Tunc conversus Abbas Maximus ad principes, dixit: Per Dominum si audietis vnam & vnam, aut bis duo, aut bis quinque: quid intelligentes respondetis ita dicentibus? Et dixerunt: Quoniam audiuimus: Vnam & vnam, duas intelligimus: duas quoq; aliam & aliam: bis duo, quatuor: bis quinque decem. Et quasi verecundus Theodosius illorum responsa, dixit: Quod à Patribus dictum non est, non dico.

d Ioan. 5.
e 1. Pet. 1.
f 2. Cor. 4.
g 2. Cor. 3.

XVI. QUATERNITAS INTRODVCITVR A MONOTHELITIS.

XVII. FALLACIBVS CAPTIONIBVS IMPLICATVR HÆRETICVS.

XVIII. STVLTA POSITIO CONFVTATVR.

CEDIT VERITATI THEODOSIVS EPISC.

Et confestim sumens Abbas Maximus librum gestorum sanctæ & Apostolicæ Synodi Romanæ, ostendit Patres, qui aperte dicerent duas Saluatoris nostri Iesu Christi voluntates & operationes. Quem librum ab eo Theodosius Consul accipiens, omnes sanctorum Patrum auctoritates legit. Tum respondens Theodosius Episcopus dixit: Nouit Deus: nisi personaliter anathema Synodus illa posuisset, eam magis, quam quisquam alius reciperem. Verum ne tempus teramus hic, si quid dixerunt Patres, dico, & statim scripto facio duas voluntates, duasq; operationes. Accede ad nos, communica, & fit vnio.

XIX. ROM. ECCLES. RECONCILIAT HÆRETICOS POENITENTES.

Ibi Maximus: Non audeo, inquit, domine tali de re scriptam assensionem à vobis accipere; nudus sum & merum monachum. Sed quoniam Deus vos componxit, vt SS. Patrum voces recipere tis (sicut canon requirit) ad Præsulem Romæ de hoc scriptum mittite, siue Imperator, & Patriarcha cum Synodo sua. Nam ego non communico, ni si hæc quidem fiant, cum in sancta oblatione efferantur anathematizati: metuo enim iudicium anathematis. hæc idcirco Maximus, quod ab Apostolica sede excommunicatis nemo communicare debet, nisi ab ea prius fuerint absoluti: aliõqui eandem anathematis sententiam ipsi communicantes subeant. *Ad hæc Theodosius: Non condemno te metuentem, sed nec quisquam alius: sed consilium nobis da per Dominum, si hoc fieri potest.*

CONSILIVM MAXIMI SECVNDVM CANONES.

Et Maximus: Quod consilium vobis de hoc dare possumus? Ite, palpate si quid huiusmodi vnquam saltem est, ac post mortem quis crimine circa fidem est absolutus: & hoc suscipiat Imperator atq; Patriarcha, vt imitentur Dei consessionem: ac ille, nempe Imperator, Typum hortatorium Ecthesin vulgo dictam; hic, nempe Patriarcha, Synodicam ad Papam Romæ mittant. Quomodo si inueniatur Typus Ecclesiasticus hoc permittens, propter rectam confessionem fidei conoscit nobis de hoc. hæc quidem Maximus, eo quod eodem anathemate aduersus Monothelitas Romę in Synodo promulgato, tũ Imperator qui Ecthesin promulgauerat, tum Patriarchæ Constantinopolitani eius defensores in eis peculi fuissent, quos absolui post mortem, quod in eodem errore & anathemate defuncti essent, non liceret, opus autem esse, si ipsi vellent absolui, ad eadem Apostolicam se conferre. His namque persuasus Theodosius ostenditur ex iis, quæ sequuntur in iisdem Actis, in quibus sic habet:

XX.

Ac Theodosius: Hoc omnino fit. Sed da mihi verbum, si mittar, mecum venire. Maximus: Tibi confers, domine, conseruum meum, qui Mesembria est, tecum ducere, quam me: nam & ille linguam nouit, & cum digne reuerentur, qui tamdiu iam punitur propter Deum & rectam fidem, quid in illo throno est. Theodosius vero: Certamina varia inter nos fuere, nec libenter cum illo profiscor. Tum Maximus: Quia, domine, ita fieri visum est, placitorum eueatus fiat & quo iubetis, vos sequor. Postea surrexere omnes cum lætitia lachrymis, & humili reuerentia inclinarunt sibimuicem: & oratio facta est. Et vnusquisque eorum sanctæ Euangelia, & pretiosam Crucem, & imaginem Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi & genitricis eius domine nostræ Deiparæ salutarunt, & propriis manibus posuerunt ad dictorum confirmationem. Verbum hoc salutarunt, hoc loco sanctus pater sumpsit, pro, Adorarũt. Siquidem sanctum Euangelium & vinificam Crucem adorauerunt, deinde imagines venerandas Saluatoris, & inculpatæ eius matris. Locus iste citatus reperitur in S. Synodo Nicæna secũda ab Euthymio Sardensi Episcopo, lectusq; est à Ioan. Notario hoc titulo a: *Ex dogmatibus, quæ agitata sunt inter pia memoriæ Maximum, & Theodosium Episcopum Cæsareæ, quæ est in Bithunia, eiusque affectas.* sed male ibi, loco mutuæ reuerentiæ, pœnitentia facta ponitur, vt superius ex Billio correctum est. Lecto citato loco ad confirmationem venerandi cultus sacrarum imaginum, hæc nunc addita sunt ex iis, quæ & inferius in eodem codice scripta leguntur. lecta iterum eadem verba sunt ex alio codice, quem attulerat Petrus Episcopus Nicomediæ. Quibus lectis, de eodem sancto Maximo hæc idem Petrus: *Neque enim vulgaris vir, qui hoc fecit, sed Maximus Dei philosophus & cum Patribus certans, vt pote non illis impar, quinetiam confessor & veritatis propugnator. Sufficiat igitur nobis, vt ea salutando venerandas imagines, illum sequamur.* hæc ex Concilii Actis. Prosequamur reliqua inter et Maximum atque Theodosium tunc gesta; quæ sic se habent:

IVRAMENTO FIRMATA CONCORDIA.

a *Concil. Nicæn. 2. act. 4.*

XXI.

Deinde cum inter se paululum fermonem habuissent de vtilitate dum Deum, ac de diuinorum mandatorum obseruatione: tum Theodosius ad Abbatem Maximum, dixit: Ecce sublata sunt omnia scandala, & facta est pax per Deum, & per vos. Sed per Dominum vos rogo me: Nullo modo dicis vnam voluntatem & vnam operationem in Christo? At Maximus: Non capit me hoc vnquam dicere. Et huius causam: Quia peregrina hæc est sanctis Patribus vox. Ac aurem differentium naturarum vnam voluntatem & operationem. Dicit vero, & omnimodo qui hoc dicit, mouet ex aduerso absurditatem sibi occurrentem.

Primum enim, si dicam naturalem, primo confundemus. Secundo, si hypostaticam, diuido à Patre & Spiritu Filium, ac tres voluntates videbor inducere non conuenientes inter se, quem admodum & hypostases. Tertio, si dicam, vt vnius vnam voluntatem & operationẽ, cogor & vt vnius Patris, & vt vnius Spiritus dicere, tantundem, vnam voluntatem & operationem; ac seruio incidenter contingit in multos deos. Quarto, si dicam per cognationem ac consubstantialitatem & amicitiam relationem. Nostrum personalem dissonum videbitur. Quinto, si dicam, præter naturam corrumpo existentem voluntatem: natura enim corrupta est, quod est contra naturam, sicut Patres dixerunt. Ibi Theodosius: Vnam propter vnionem, inquit, Saluatoris nostri voluntatem omnimoda debemus dicere, quemadmodum Pyrrhus & Sergius pulchre (vt arbitror) intelligentes sunt pserunt.

Et Maximus: Si propter vnionem vna Dei & Saluatoris nostri (vt Pyrrhus & Sergius & Paulus scripserunt) facta est voluntas, primo alterius voluntatis, secundum eos, falsum erit quam Pater, vel propter naturam voluntatem habet, non propter vnionem, qua in Filio: quandoquidem non idem est vnio & natura. Item si dicis, si propter vnionem vna, secundum eos, Saluatoris nostri facta est voluntas: causam eius habebit eamdem vnionem, naturam veritatis, ex quibus est naturarum: & amicitia & familiaritatis relationem, secundum eos aperte erit voluntas sua natura, naturam enim, non relationem veritatis vocat sermo. Tertio, si propter aduersarium (vt dixit) vna Saluatoris facta est voluntas: qua voluntas aut non fuit facta esse vnionem? Non enim si veritas inciderit, & volet effugere quod præter rationem est discernit ea, quæ per ipsum est facta. Quarto, si propter vnionem vna Saluatoris facta voluntas: ante vnionem videlicet aut multæ voluntatis habebat aut vnius nullam. Ac si quidem multas habebat, dimittentem nullatenus subit, in vnam contra alias voluntatem, & consensum aperuisse passionem, immutationem nempe multarum voluntatum, quæ natura aliter iuerant. Sin erat absque voluntate, peruersum est naturam offendit vnionem esse, ex qua voluntates deperdit, cum natura erat indigens: ac turpiter connectibilia aperuit, relationem consequitur, quod per naturam non erat. Quinto, si propter vnionem, Saluatoris nostri voluntas facta est vna, secundum tramque eorum, ex quibus est: fuit Dei voluntas vna, non propter vnionem naturæ manens æterna, ac bona voluntas non principia, manens secundum naturam rectum: quod impossibile, ne dicam impium. Sexto, si ob vnionem facta est naturam voluntas vna: cur eandem ob causam, naturarum fallaces est via naturæ?

Interpellans autem longiorem horum progressum Theodosius Episcopus, dixit: Quid igitur propter vnitionem factum est, si cum nihil horum sint? Maximus vero: Ostendit eum, cui non, qui in carne erat, verbum esse in carne cum, quo natura Dei erat, & omnium opifex, prabuit aperte naturæ bonitatem faciam, non corruptione naturæ, aut diminutione virtutis eorum, quæ natura erant: sed vera assumptione carnis intelligenter animatæ, sine indebitate humanitatis, omni perpurgans contra illo secundum naturam atque primorum parentum: & ratione mutua conuersionis, absolutam vere rem ac stupendam fecit, totum inter homines Deum, totum integrum manentem in proprijs, eúdem tecum in diuina homine, totum manentem in proprijs, nec in excedentes. Communia enim & commercium naturarum inter ipsas, & naturalium, quæ in ipsis sunt, ex Deiloqua Patrum nostrorum doctrina, non transeunt in vnionem. nec mutatio facta est, quod proprium est eorum, qui rectam inter se plantes, vnitionem faciunt confusionem, ac idiota modo vertantur in notitiam, ac propter inopiam stabilitatis traditionis sua pro per sequuntur.

Hæc cum audisset Theodosius Episcopus, risit: est cum certis, cum eo aderant, ea probare: tum sumpsit ad Sanctum dicere Euthymium: Quid illud est, quod nobis dixisti, neminem secundum hy-

posse agere, sed operari unumquemque secundum naturam: possibile enim aliud, propter ea quod non intellexerim, efficit. Et Maximus: Non operatur quisquam secundum hypostasim, sed secundum naturam: vt Petrus & Paulus aliquid faciunt, sed non Petrice & Paulice, verum humanitus: ambo enim naturaliter homines iuxta communem ex definitione comprehensam rationem naturæ, at non hypostatice iuxta id, quod proprie quale est. Eodemque modo Michael & Gabriel sunt in opere, sed non Michaelice aut Gabrielice, sed Angelice: ambo enim Angeli. Siquæ in omni natura, quæ multo numero prædicatur, communem inueniunt, non singularem operationem. Quamobrem qui hypostaticam & personalem operationem dicit, inducit ipsam naturam, qua vna est, faciant esse operationibus infinitam & à se ipsa differentem secundum multitudinem individuorum, quæ sub ipsam reducuntur. Quod si pulchre se habet assumptus, in omni natura rationem, quomodo ea est, corrumpemus.

Post hunc sermonem, cum inter se consultassent, dixit Theodosius Consularis*: Ecce bene omnia processerunt. An tu te recipies Imperator, vt iussum faciat adhortationis? Dicit vero Abbas Maximus: Omnino si velit imitator Dei esse, ac se cum ipso humiliare. Communis nostra salutis causa, si quæ cogitare. Siquidem Deus, qui natura salvat, non salvauit, quoad humiliatus est volens: quomodo qui natura salvatur homo, aut salvus erit, aut alios salutem asseret, nisi humiliter? Tum Theodosius Consul: Spero, inquit, Deo meam conseruanti memoriam, eis nos hoc dexerim, persuasum iri. Postea inter se salutarunt, & abierunt in pace. Hæc autem, quæ sequuntur, in alio codice scriptus Maximi iisdem in Vaticana bibliotheca existente leguntur, his verbis:

Cum religiosus vir omnes Theodosii Episcopi in sermonibus & ratiocinationibus obiectiones facile euertisset: tandem hic fessus, qui nihil in præsentia haberet, quod responderet, alia ratione Sanctum adstruere conatur, & amicius cum eo loquitur, se ipsum quoq; velle munia de medio scandala & offendicula auferri, pristinamq; pacem reddi Ecclesiæ. Quæ res, inquit, aliter non fiet, nisi ad eos, qui Romæ sunt, iam profectis, & ad conditiones reconciliationemque impetrandam, vnum videlicet cum ipsis & stirantes & sentientes. Quare Sanctum ille bono animo magis esse caput: vtque duci potest, quomodo ad hos fuerit affectus, quibusque laudibus ei, qui sic locutus est, respondent. Qui sane cum ita corpore affecto esset, ac exercitiis manuum, sicuti aqua affluo: tamen prompto animo parabat se, vt Romam versus contenderet, & vna cum illis ea, quæ in rem essent atque vtilia conficeret: Modo, inquit, res hæc sit, non sermo frustra habitus.

Cum vero Theodosius iureiurando dicta firmasset, & immolabilia Euangelia manibus contigisset: quamuis vir non intelligens, horum nihil iurarit, vtpote eorum voluntate, qui rerum potiebantur, attribuit magis ac magis religiosus vir bonam animum suscipiebat, se rerum ad iter mentem ea q, specians, quæ essent cum ipsis, tum qui tunc erant, profuturæ. Inde igitur discessurus Theodosius, vt enim, qui in vrbe regia erant, de his communicaret: salutatione verum religiosum vna cum excepit, dexteraq, data, & donata tunica linea & lepida pallia, Byzantium reuertitur vna cum duobus Consularibus comitibus.

At quid post hæc*? Reuersi Constantinopolim qui missi fuerant ab Imperatore, omnia retulerunt, quæ cum Maximo gesta essent, & quomodo veritate victi manus dedissent. Quibus acceptis Imperator magnopere commotus est, acrarum abstulit, vt pactis ab ipsis conuentis staret, & Romanæ fidei acquiesceret, pacemque in Ecclesia restitueret, vt iterum vnum ex ipsis Paulum videlicet, Byzantium mitteret, qui Maximum Constantinopolim perduceret. Quæ autem cum eo acta sint, vbi Constantinopolim perductus est, eadem Acta significat, dum institutam de his narrationem ita prosequuntur:

Postea quam die mensis Septemb. præsentis decimaquintæ Indictionis ita actor cunctis præsens quæ agebantur, scribensque singula) contulit se rursum Paulus Consul Byzantii ad Abbatem Maximum, mandatum afferens hac formula:

Iubemus gloriam tuam Byzantium proficisci, Maximumq, monachum adiungere cum multo honore ac veneratione propter senium & imbecillitatem, atque vt amicum & familiarem maiorum meorum, à quibus in honore est habitus: eumque collocare in religioso monasterio S. Theodori, quod prope Rhegium positum est, ac venire, nosque certiores facere: & mittemus ad eum ex persona nostra duos Patricios, vt cum illo loquantur, nobis ex animo amicos, quique à nobis diligantur. hucusque mandatum Principis Paulo Cōsuli oblatum. Pergit vero auctor: Adductum itaque eum Consuli in eo monasterio deposuit: venitq, ad Imperatorem, vt id renunciaret. Veniunt ad eum postridie Epiphanius & Troilus, ambo Patricij cum multo comitatu ac fastu & ostentatione, vtens Theodosius Episcopus, quem & Sanctum præstolabatur, quæq, conducta erant, cōfirmaturum asserabat: nec enim illius subdolum obscurumq, animū deprehendere at vir mentem dolis in primis expertem gerens. Is in illius mansionis Catechumenio, nempe vbi catechumeni institui solerent, erat. Ipsi consueta salutatione facta, consederunt, vim eis adhibentes, vt sederet.

XXIX. TROILVS STVLTE MAXIMVM INTERPELLAT.

Sermonum vero cum eo initium faciens Troilus, dixit: Orbi dominus nos ad te esse iussit, ac dicere, quæ eius Imperio à Deo stabilito placuissent. Sed nobis primum dic, Imperata facies, an non? Dixit Maximus: Audiam, domine, quid iusserit pium eius Imperium: ac tibi respondebo, quæ oportet. Nam ad id, quod mihi ignoratur, quod responsum habeo dare, Troilus autem persecutus est, ac dixit: Non dicimus quid asseramus, nisi prius responderis, vtrum Imperatori obtemperes. Vt vidit religiosus vir eos amplius vrgere in eius mora, & infestius aspicere, & respondere asperius cum omnibus comitibus, qui & ipsi elati erant sæcularium bonorum dignitate respondit: Quandoquidem non sustinetis dicere seruo vestro, quæ domino nostro Imperatori placita sunt: eo dico, audiente Deo & sanctis Angelis ac vobis omnibus, me, quicquid iusserit, quod cum hoc sæculo dissoluatur & vna corrumpatur, libenter facturum.

XXX.

Statim consurgens Troilus exiit, ac dixit: Orate mihi: ego abeo: hoc enim mihi facit. Cum tumultus excitus esset, magnæque turbæ atque confusio, dixit eis Theodosius Episcopus: Edicite ei Imperatoris iussa, & cognoscite, quid loquatur: nec enim rationi consentaneum est, nulla re dicta, nullo audita, abire nos. Tum Epiphanius Patricius dixit: Hoc Imperator per nos tibi denunciat, ac dicit: Quoniam totus Occidens, quique sunt in Oriente pernecessitate ducti, ad te respiciunt, ac propter te omnes seditionem concitant, cum nolint se nobiscum in fide coniungere: vt te compungat Deus, quo nobiscum communices super à nobis exposito Typo. Ac nos vltro imus in Chalcen, teque consalutamus, supponimusque vobis maximum nostram, ac vos cum magno honore & gloria in magnam Ecclesiam inducimus, statimque nobiscum, vbi de more Reges stant: facimus vna tecum Synaxim, & vna communicamus pueris ac vxoribus mysterijs vinifici corporis & sanguinis Christi, teque prædicamus ac declaramus nostrum Patrem: & gaudium erit non solum in nostra Christum diligente vrbe, sed etiam in vniuerso orbe terrarum. Certo enim scimus fore, vt si sancto huic throno communices, se nobis omnes adiungant, qui propter te tuamque doctrinam se à nobis abscederunt.

MAGNVM NOMEN MAXIMI IN ORIENTE ET OCCIDENTE.

XXXI. EXPROBRAT EPISCOPO MAXIMVS IVRAMENTVM.

Conuersus vero ad Episcopum Abbas Maximus cum lachrymis dixit: Magnum, domine, iudicij diem expectamus omnes: Nosti quæ constituta sint & placita super sanctis Euangeliis, & vinifica Cruce, & imagine Dei & Saluatoris nostri IESV CHRISTI & eius genitricis sanctissimæ, Deiparæ ac perpetuæ Virginis Mariæ. Episcopus, vultu in terram demisso, leniori voce respondet: Et quid possum facere, cum aliud visum sit piissimo Imperatori? Cui Abbas Maximus. Cur, inquit, tetigisti sancta Euangelia, & qui tecum erant, cum in vobis situm non esset ductorum euentus? Re vera, omnis cæli virtus non persuadet mihi, vt hoc faciam. Quam enim defensionem afferam, non dico Deo, sed conscientiæ meæ, si propter gloriam & existimationem humanam, quæ ex sui ratione nullam existentiam habet, eam auerim fidem, qua ipsam diligentes salvat?

IMPIE ET ILLIBERALITER NIMIS TRACTAVIT MAXIMVS.

His dictis, consurrexere omnes, & iracundia ducti, cum crebris vellicationibus, pulsando, vexando, debellarunt, à capite ad vngues vsque sputis mundantes, è quibus tetrum exhalabatur cænum, quibusque vestis eius tota impleta est. Exurgens autem Episcopus dixit: Non sic fieri oportuit, sed tantum ex eo responsum audire, & renunciare domino Imperatori: res enim, quæ ex canonibus pendent, alio modo administrantur. At vix persuasit eis Episcopus, vt quiescerent, & rursum sederent. Cum igitur eum innumeris contumeliis ac inexcogitabilibus diris sigillassent, omiserunt.

XXXII. NEGANT SEDISSE HÆRETICOS MONOTHELITAS.

Tum multa asperitate Epiphanius dixit: Die, pessime vetule, bulluo: vt nos pro hæreticis habens & ciuitatem nostram & Imperatorem, hæc dixisti. Vere magis quam tu, Christiani sumus

& Orthodoxi ac Dominum nostrum Iesum Christum fatemur habere tum duas naturas, tum humanam, & animatam mente præditam: nam omnis natura mentem habens, omnino & voluntatem à natura habet & operationem: quandoquidem vita proprium est motus, ac mentis proprium est voluntas. Ac nonnulli ipsum volendæ facultatem habere non diuinitate solam, sed etiam humanitate; quinetiam duas eius voluntates & operationes non negamus.

XXXIII. CONTENDA ATUR: A VOCI FIDEI CATHOLICA.

Respondit vero Abbas Maximus: Si ita creditis, vt & intellectuales naturæ & Ecclesia Dei; cur me cogitis communicare Typo, qui hæc penitus tollat, qua etiam nunc confessi estis? Ibi Epiphanius: Hoc, inquit, per dissensionem factum est, ne lederentur populi subtilioribus huiusmodi vocibus. At Abbas Maximus: Contra, omnis sanctificatur homo accurata fidei confessione. Troilus: Et in palatio tibi dixi non sublatum hoc, sed iussum esse fieri, vt omnes patem tueremur. Et Abbas Maximus: Tacere fermonem, est eum tollere: nam per prophetam dicit Spiritus sanctus a: Non sunt loquela, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. Quamobrem qui non dicitur sermo, omnino non est.

a Psal. 18.

Troilus vero: Habe in corde tuo vt vis: nemo te prohibet. Maximus: At vniuersam salutem in corde non definiunt Deus, qui dixit b: Qui me non confitetur coram hominibus nec ego confitebor eum coram Patre meo, qui in cœlis est: ac diuinus Apostolus docet, dicens c: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Sic igitur Deus & Dei prophetæ, & Apostoli iubent confiteri mysterium vocibus sanctum & magnum & tremendum totius mundi saluatore: nullo modo vtile est silentium eius vocis præcipi, qua mysterium hoc prædicet, nè tacentium hominum salus minuatur.

b Matt. 10.

c Rom. 10.

XXXIV. EPIPHANII COMINATIONES.

Respondens asperrimo sermone Epiphanius dixit: Subscripsi in libello: anathematis scilicet aduersus Monothelitas. Et Maximus: Subscripsi. Et quomodo (inquit Epiphanius) ausus es subscribere, atque anathematizare confitentes & credentes vt intellectuales natura & Catholica Ecclesia? Ex vera, meo iudicio, inducemus te in verbum, & sistemus in foro vinctum, & minas minasque ac probula inferemus & vniuersam plebem, vt omnes te colaphis cædant, & conspuant tuum os. Ad hæc Sanctus respondens, dixit: Sicut dixisti, fiat, sicut qui confitentur duas naturas, ex quibus Dominus est, ac duas naturales voluntates & operationes ei conuenientes, qui natura Deus & homo veritate est, anathematizo animus. Lege, domine, gesta & libellum, ac si insanientis quod dixisti, facite quod vultis. Nã ego & consortes mei, & quicunque subscripserunt, eos qui iuxta Arium & Apollinarium vnam voluntatem & vnam operationem dicunt, anathematizo animus, quique non confitentur Dominum nostrum ac Deum, secundum vtrumque eorum, ex quibus & in quibus est, & qui ipse est naturarum, esse secundum naturam intellectu præditum, & idcirco volendi facultatem habere, & nostram operandi salutem.

Tum Epiphanius comites inter se dixerunt: Si hunc vsque attendamus, neq; comedemus neq; bibemus: verum surgamus, & prædemur, & inuoletamus, renunciemusq; ea, quæ audiuimus: hic enim vendidit se Satanæ. Surrexerunt itaq; & prauli sunt. Erat autem statio, siue vigilia Exaltationis pretiosæ Crucis, & introierunt in vrbem cum ira.

XXXV. RESIDENT IN CAS.

REVOCATVR MAXIMVS AD IVDICIVM.

Postridie maxe venit Theodosius Cõsul ad Abbatem Maximum, & omnia, quæcunque habebat, abstulit, hæc verbis Imperatoris loquutus: Qui voluisti honorem & elongatus es à te: abi, quo dignum te ipsum iudicasti, habens iudicium discipulorum tuorum, quique Mesembriæ est, quique Perberis, qui fuit Notarius beatæ nostræ matris.

Dixerunt autem Patricii Troilus & Epiphanius: Omnino duos discipulos tuos adduximus, tum qui Mesembriæ, tum qui Perberis, eosque examinamus, ac eorum vidimus euentum. Theodosius vero Consul tradidit eum militibus, qui eum Selymbriam duxerunt, vbi biduum moratus est. Ac interea vnus militum in castra ad exercitum est profectus, ac in vulgus diuulgauit, eos in senem incitans, venire monachum, qui Deiparam blasphemarat: Post biduum miles redit, eumque ducit in castra.

CALVMNIA DE BLASPHEMIA VRGETVR S. MAX.

Legatus vero Dux exercitus, compunctus à Deo, mittit ad beatum Maximum primores è clero presbyteros & diaconos, religiososque signiferos. Quos vir sanctus conspicatus, surrexit, ac veneratus est humili obsequio, summisso videlicet corpore inclinans se honoris ergo: idemque illi fecerunt, & sederunt, eumque sedere iusserunt.

Tum quidam senex valde honoris ergo cum multa reuerentia dixit: Pater, quoniam nonnulli scandalizantur nunc de tua sanctitate, quod non dicas Deiparam dominam nostram S. Virginem adiuro te per sanctam & consubstantialem Trinitatem, vt mihi verum dicas, & hanc offensionem de animo nostro abstergas, ne lædamur, iniuste scandalizati. Maximus humili prostratione corporis facta, surrexit, dixitque, maxus in cælum tendens cum lachrymis: Qui non dicit Dominam nostram omnibus hymnis celebrandam & sanctissimam & immaculatam, & omni intellectuali natura rationabilem, naturalem vere matrem Dei facilem, qui fecit cælum & terram, & mare & omnia, quæ in eis sunt: iste anathema à Patre & Filio & Spiritu sancto, consubstantiali & super substantiali Trinitate, & ab omni virtute cælesti, & choro sanctorum apostolorum & prophetarum, insuperque populo sanctorum martyrum, omnes spiritu in iustitia consummatos & nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

Tum XXXVI.

Flentes omnes, bene precati sunt eo, dicentes: Deus corroborent, pater, dignumque te faciat, quo peragas sine offensione cursum tuum. Atque hæ dictis mulli conuenere milites, audita ex vultu eorum, quique sermones, qui tum habiti sunt. Cum autem quidam è domo Ducis videret multum exercitum conglobari, ac familiares adhiberi sermonibus, & ea, quæ fierent contra eum scilicet deuenire tam eum (qua cognatione ac sospitatione nouit Deus) inde asportare, domusque millebus passibus à castris abduci, dum Synaxin faciunt, & venirent, qui eum ducerent Perbera. Clerici diuina mutilarunt, duo illa milliaria pedibus confecere, vt cum eo. Et cum adessent, qui ducerent Perbera: ipse manibus eum gestantes, impositorum mento: eumq; eum amplexi essent, salutem dixissent, atque ita sum, in loca sua cum pace redierunt. Ipse vero Perbera ad ducto eo, iuxta eum custodia, hucusque Acta de rebus Maximi gesta hoc anno.

Vidisti lector, præstantissimi confessoris iterata examina, in quibus omnibus etsi furens semper eo deperiit; tamen victa semper remansit impietas cedere nescia, maiori cum prosternitur obstinatione relurgens. Sed ea omnia ad profectum Euangelii prouenere, vt vno Maximo resistente, fides Catholica non fuerit omnino in partibus illis extincta, vsque adeo eiusmodi confessione refecens, vt post obitum nefandi Imperatoris secundiri cespite germinauerit, atque fructum ex eo prodiderit, & quidem vberrimum, cum videlicet œcumenica Synodo congregata, Monothelitarum hæresis fuerit penitus condemnata. Sic igitur optime contenit, vt de Maximo illud propheticum ab Oriental bus occinatur: Nisi Dominus reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorrha similes effecti essemus. cum vno tantum Maximo eoque duobus discipulis eius, & non aliis, quod istum fides tunc splendescere visa sit, dum vndique retinebantur terram, & caligo populos. Sed eti grandis illa de Maximo, longe sunt maiora, quæ dicta sumus, cum rursum adhuc fusus eum, eiusque discipulos acerbiora tentata sunt prœlia, ex quibus inuicti milites Christi triumphi erexere de hæresi profligata hæreticisque superata trophæa: quando autem ista contigerint, suo loco dictum iamus inferius.

Sed quid accidit qui obniti hactenus visus est veritati Imperatoris furens prauis affectibus, idem ipse ad supernum tribunal vocatur reddere rationem, momento interpellatus. Hoc siquidem anno Petrus Patriarcha Constantinopolitanus hæreticus, vbi sedisset annos duos & menses tres, moritur, atque in eius locum subrogatus est Thomas, qui in Concilio œcumenico Constantinopolitana asseritur fuisse Catholicus. Caterum de annis quibus sederit Petrus, textus Nicephori corrigendus est, dum habet sedisse annis duodecim, cum duobus dumtaxat Ecclesiæ præfuisse legatur.

Porro ista de electione Thomæ quomodo se habuerint, vt Imperator insequens Maximum Orthodoxum, eo quod acquiescere nullo modo voluerit ipsius sententiæ de communicando cum Ecclesia Cõstantinopolitana probando, qui promulgatus est Typus, idem pallio in Thomam asserto Orthodoxo illi Ecclesiæ præfecto ei nihil sit, quod dici possit, ipsum mutasse sententiã & ad frugẽ meliorẽ esse conuersum, siquidẽ in perfecutione Ma-

zimi perseuerasse visq; ad obitum reperitur. Verum tunc fuisse Thomam Orthodoxum non puto dici aliquo modo posse. Certe quidem ex iis, quę de Maximo dicta sunt, & quæ inferius suo loco dicentur, cum longe aliter res se habuisse inueniatur, conuincuntur Acta illa Sextæ Synodi fuisse admodum deprauata, siquidem ipsa facta Thomæ repugnant: etenim ipsum liquet cum Monothelitis contra Maximum sedisse: adeo enim res patens est, vt ne cum eo communicaret, maluerit sanctus Martyr subire martyrium. Hunc ne ergo dixerimus fuisse Catholicum, cuius hæresis Acta Proconsulatia coram Senatu amplissimo habita satis certum firmumq; testimonium habent? id quidem inferius suo loco patebit.

Verum quæ habent de fide Catholica Thomæ depraua Acta Sextæ Synodi, videamus. In ipsius enim, quæ extat, Synodi Collatione decimasexta, dum mentio habetur de epistola Catholica ab eo scripta ad Vitalianum Rom. Pontificem, sed cur ad eum mitti minime fuerit facultas, declaratur ibi ex Georgii Chartophylacis verbis hæc legantur.

Illic nullo præsto est cum his & authentica Synodica bullata, quæ facta sunt a Thoma sanctæ memoriæ quondam Patriarcha ad Vitalianum sanctæ memoriæ quondam Papam Romanum: quæ etiam volens ad eum dirigere, propter impiorum Sarracenorum incursum eosdem immorantem, vt nostis, & obsessionem, quæ facta est per biennium, quo gessit Episcopatum, non valuit dirigere: & hac ego statim vt locus obtulerit, profero. & paulo post iuxta sunt edi scripta Thomæ & successorum Patriarcharum, eademque legi. tur inferius: *Accipiens Agathio religiosus lector & Notarius sanctissimi Patriarchæ Constantinopoleos Synodicam authenticam sanctæ memoriæ Thomæ bullatam, & coram omnibus bullam, quæ in eo posita erat auferens, reliquit habens, in superscriptione ita: Per omnia sanctissimo ac beatissimo & consacerdoti domino Vitaliano Thomas indignus Episcopus salutem.* hucusque inscriptio. Epistolæ autem initium est: *Qui cuncta ex nihilo quidem vt voluimus protulit, &c. quod Synodicum collatum est cum regesto, quod tradidit Georgius Deo amabilis diaconus & Chartophylax, & constat ab initio vsque ad finem indemnate.* hucusque in Actis de Synodali Thomæ in Synodo recitata, sed non integre inibidem Actis descripta.

Quod insuper in iisdem Synodalibus recitatis Actis Constantinopolitana ciuitas biennali fuisse obsidione fatigata traditur, haud mediocrem pariter de impostura suspitionem auget: siquidem neq; Theophanes, qui per annos singulos Imperatorum res gestas recensuit, neque quispiam alius Græcorum historicorum tantæ rei vel leuiter meminisse reperitur. Verum ista toleranda quomodocunque videri poterant, si reliqua consentientia veritati reperta fuissent, vt quod dictum est de Thoma Constantinopolitano Patriarcha post Petrum, cui vt hæretico consortem sanctum Maximum (vt ex eisdem Actis apparet) minime communicare voluisse; sed & hæc, ea, quæ dicentur sequenti anno, perspicue demonstrabunt. Immutata plane fuisse Sextæ Synodi Acta a Theodoro Constantinopolitano Patriarcha, ex complurib us haud leuibus coniecturis suo loco inferius demonstrauimus: vt plane ratio mihi reddi, consideranti, secundum illud Dauidicum, quæ sit malignatus inimicus in Sancto, quomodo Græcus impostor velut prestigiis quibusdam fecerit videri lucem tenebras, & tenebras lucem, malum bonum, & bonum malum, tantamque fidem inuenerit, vt in hanc diem sub Sextæ Synodi titulo multa reperiantur intexta mendacia. Sed de his diffusius suo loco.

Celebratum est hoc eodem anno Toleti Concilium, quod numeratum reperitur decimũ, Era nimirum sexcẽtesima nonagesima quarta, anno autem Recesuinthi Regis octauo: cui interfuerunt Episcopi viginti, vicarii vero ab Episcopis absentibus missi quinque; præfuit autem Eugenius Toletanus Metropolitanus. Sanctum primo loco fuit, vt dies festa Incarnationis Verbi, nempe Annũtiationis Deiparæ celebraretur ante octo dies a Natali Domini, eo quod quando re vera mysterium incidit, Ecclesia vel ieiunii pœnitentia, vel celebritate Paschæ tenebrosa soleat occupata.

At visum postea ob excellens mysterium, nonnisi ea die, qua contigit, celebrari debere. His decreti statuti sunt a sacro conuentu canones numero septem. Quibus omnibus rite dispositis, cognita est causa Potamii Episcopi Bracarensis, qui (quod mirum visum fuit) nemine accusante, se ipse prodens, abdicansque, libellum obtulit sui lapsus & pœnitentiæ: cuius gratia vniuersa Synodus in lachrymas conuersa est. Editum quidem ab eo fuit dignum vere pœnitentis specimen: qui enim a digna sacerdotis per culpam decidit maiestate, se in pœnitentium numerum volens libensque coniecit. Sed de his ipsam Synodum audiamus: hæc enim ad finem post sanctos canones habentur de his, quæ de ea causa loquuti sunt Patres:

DE CAVSA POTAMII EPISCOP. BRACAREN.

XLII. *Assumere poteramus canoram in tantam * fraterna lætitiæ tibiam, quia diuina pietas conuentum nostrum ad concordia connocauerat studia: & conuenerat mœstitiam vitare, quoniam visitatione disciplinæ videbamur paternas regulas innouasse. Sed grauius sistrum pro cimbalo sumimus, & funus pro carmine decantamus, gementesque cum Hieremia a quæstibus desimus: Dissolutum est gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster. Vnde & Væ, coram nobis conspicimus: quoniam cecidisse coronam capitis nostri videmus, dum tam nobile in infimum corruit, quod in tam sublime sanctitatis optimum stetit. Ecce etenim tractantibus nobis in pace Dei de Ecclesiasticis regulis, delatum est conuentui nostro epistolium confusæ confessionis & abolendæ subscriptionis, quod Potamius Bracarensis Ecclesiæ Episcopus de factis propriis, suisque verbis annotarat & articulis. Quo reserato, quid obliterandæ pagina & abolenda litterarum panderent elementa fletibus potius quam sermonibus lachrymosa concio recensuit. Tunc solitarie tantum secretimque aduinatis Pontificibus Dei, præfectum Episcopum adesse coram nobis fecimus.*

* tantum

a Thren. 5.

POTAMIVS SVI PRODITOR LAPSVS.

XLIII. *Quem singultibus aggredientes amplius quam loquelis, reseratam illis sua deformitatis & nostra confusionis scripturam protulimus. Quam accipiens & recurrens, scisitantibus nobis, vtrum sui operis & suæ annotationis intimatio esset: ille suum actum, suique oris eloquium suorum quoque digitorum esse robur asseruit, quod illic relegendo peruidit. Rursum diuini nominis contestatione hunc adiurantes obtestatisumus, vt an de se sponte mendacium diceret, aut alicuius violentia premeretur, & perterritus talia enarraret, veraciter indicaret. Qui moy flebili voce, luminibusque ploratu madentibus, & fragore singultuum cum vnius Dei nominis iuramento clamauit, se & vere eadem mala de se confiteri, & ad hæc confitenda nulla se violentia prægrauari.*

Vnde etiam ferme per nouem menses sponte deseruisse regimen Ecclesiæ suæ, & ergastulo quodam pro admisso flagitio æternæ pœnitentiam se conclusisse, edixit. Tunc per fidelem confessionem eius agnito, quod tactu sacrilego sordu isset, & declarato: licet hunc paterna antiquitas sacris regulis deiecare ab honore decernat, nos tamen miserationis iura seruantes, non abstulimus nomen honoris, quod ipse sibi sui criminis confessione iam tulerat: sed valida auctoritate decreuimus, perpetuæ pœnitentiæ hunc inseruire officiis & armmis: prouidentes, melius illum per asperam & dumosam iræ pœnitentiæ solitudinem, vt quandoque perueniret ad refrigerij mansionem, quam relictum in voluntatis suæ latitudine, ad præcipitium deijci æterna damnatione.

XLIV. FRVCTVOSVS IN POTAMII LOCVM SVBIECTVS.

Tunc vero Fructuosum Ecclesiæ Dumiensis Episcopum communi omnium nostrum electione constituimus Ecclesiæ Bracarensis gubernacula continere: ita vt omnem Metropolim prouinciæ Gallæciæ, cunctosque Episcopos, populosque conuentus ipsius, omnimodæ curam animarum Bracarensis Ecclesia gubernandum suscipiens, ita componat atque conseruet, vt & Dominum nostrum de rectitudine operis sui glorificet, & nobis de incolumitate Ecclesiæ eius gaudium præstet. Quia vero ad futura prospicere conuenit, ne exoriri possit in statu pacis quadam commotio litis: Patrum sententiam, quæ iam dictum Potamium Episcopum restitudine damnat, huic decreto connectere, nostra vigilantia procurat.

POTAMIVS EX RECENTI CANONE REDARGVTVS.

Hic aduertendum est, citatum & recitatum canonem ad condemnationem Potamii, non aliquem fuisse ex canonibus pœnam infligentibus eiusmodi elapsis, sed canonem Concilii Valentini Galliæ, quo tractatur de eo, qui sua

qui sua sponte proderet culpam, qui omnino damnãdus esset: nam siue re vera peccatum admisisset, ob peccatum puniendus, si vero non admisisset, ob id, quod se mendacio infamasset, grauius plectendus foret. Sunt enim hæc verba canonis:

XLV. CANON DE CLERICIS PVBLICE SVA CRIMINA PRODENTIBVS.

Quicunque sub ordinatione vel diaconatus, vel presbyterij, vel Episcopatus mortalis crimine dixerint se esse pollutos à suprædictis ordinationibus submouendos, reos scilicet vel veri confessione, vel mendacio falsitatis. Neq; enim absolui potest is, qui in se ipsum dixerit, quod dictum in alios puniretur: quoniam omnis, qui sibi fuerit mortis causa, maior homicida sit. Tu vero consule à nobis superius suo loco dicta in eodem canone Concilii Valentini. Habent eadem Acta hæc infra: *Factum est decretum sub die Kalendarum Decemb. anno feliciter octauo regni gloriosissimi domini nostri Recesuinthi Regis.* Quod ad eundem Potamiam spectat, interfuerat ipse octauo Concilio Toletano, sederatque quarto loco in consessu quinquagintaduorum Episcoporum, auctorque cum aliis fuit, vt sanciretur canon a aduersus carnis inquinatione pollutos, quos Episcopi deberent inquirere, e sidemque seuere corrigere, ne quid huiusmodi admissum audiri posset: cuius memor tantus Episcopus, in se ipsum statutam in eos pœnam sponte conuertit, dignum vere pœnitentis edens exemplum.

a *Conc. Tolet. 8. c. 5.*

XLVI. DE S. FRVCTVOSO EPISC. BRACARENSI.

Sed & illud (vt vidimus) bene consultum fuit, vt sancta Synodus in locum lapsi Episcopi substitueret sanctissimum sacerdotem Fructuosum, de quo hæc in Notis suis doctissimus Garsias: *Fructuosus ex regio Gothorum sanguine ortus, Ducis filius, Episcopi Palentini Tonantij discipulus, cultorum monasteriorum conditor & pater, ex Complutensi Abbate, cum monasterium exædificauerat ad Virgilium tractum Iussi & Pastorij martyrum nomine, Dumiensi Episcopo creatus, in Potamij defecti locum subrogatus, Bracarensi Ecclesiæ cur. am suscepit, Actu huius Concilij, nempe Toletani noni, post Eugenium Toletanum & Fugitiuum Hispalensem subscribit. Eius memoria cum sanctitatis opinione à populo Bracarensibus & Compostellanis colitur, festo die dicato ad sextumdecimum Kal. Maij. Corpus eius à monasterio ab ipso exædificato inter Dumium & Bracaram sepultura mandatum, postea è Gelmerde primo Compostella Archiepiscopo Compostellam translatum, vbi magna populi veneratione colitur.* hactenus ipse: Sic igitur magna consideratione à Patribus factum, vt in locum vbi S. Ecclesia atrox vulnus acceperat, tanti successoris ornamento eam, quæ irrogata videri posset, delerent infamiam. Porro eiusdem S. Fructuosi memoria in Romano Martyrologio recensita anniuersaria die publico præconio in Ecclesia vna cum aliis sanctis recepta est sextodec mo Kal. Maij.

IESV CHRISTI ANNVS 657.

VITALIANI PAP. Annus 3. CONSTANTIS IMP. Annus 16.

I. MARTYRIVM CONSVMMATIO MARTYRI.

REdemptoris adest annus sexcentesimus quinquagesimus septimus, Indictione decimaquinta anno superiori iam inchoata: quo S. Maximus, eiusque discipuli ab exilio Constantinopolim reuocantur ad quæstiones, ad dicendam tui sus causam de his, quibus à pluribus idē Maximus & discipuli accusarentur: hic prætextus erat, cum re vera illud agerent perfidi Monothelitæ, vt eos à Catholica fide diuellerent, & suæ ipsorum hæresi sociarent: quod alias sæpe tentatum ab ipsis, satis ex Actis est demonstratum. Sed cum id diu multumq; aduersari frustra tentassent, tandem eo furoris adacti sunt, vt sanctissimi viri iam decrepitæ senectutis etiam Angelis reuerendi radicitus linguam præciderint & manum dexteram crudelissime amputarint, partique supplicio alterū eius quoque discipulum affecerint. Est de his veterum omnium scriptorum assertio, præcipue vero eius vitæ Actorum, necnon Theophanis, & aliorum Græcorum historicorū, simulque etiam Latinorum: sed & publica præconia Ecclesiastica *b*, quibus in ipsorum natali die, anniuersaria commemoratione, eorundem martyrium prædicatur, id ipsum tradunt.

b *Martyl. Rom. die 13. Aug.*

Quomodo autem ista se habuerint, ex dictis Actis publicis summa fide excepta prodenda erunt, sed primum omnium quæ spectant ad temporis rationem habitendā. Hęc quidem facta hoc ipso anno, inde certum deducimus argumentum, quod in isdem publicis Actis numerentur anni vigintiduo ab eo tempore, quo Saracenni peruaserunt Ægyptum, vsque ad tempus, quo Maximus ab exilio reuocatus Constantinopolim iudicio sistitur; cum ex Theophane & aliis dictum sit supernis, ea de Sarracenis Ægyptum inuadentibus facta esse anno vigesimosexto Heraclii Imperatoris, qui numeratur Redemptoris annus sexcentesimus trigesimus quintus: cui addantur anni vigintiduo, plane ad hūc ipsum Domini annum sexcentesimum quinquagesimumseptimum perueniemus. His de temporis ratione elucidatis, iam ipsa Acta censeamus, prodita (vt sæpe dictum est) ex Græcis Vaticanis codicibus, quæ sic se habent:

Postquam vero multum temporis præteriisset, ac Sanctus ille exilio: rursum misit Imperator, eumque accersiit. Quo vero ille hanc vrbem regiam appulerunt, tum dominus, tum eius discipuli, sub occasum Solis venerunt duo Mandatores cum decem exercitibus, eosque è nauigio eduxerunt multos & ios alligarunt, ac detinuerunt, & in diuersis excubiis custodierunt. Post aliquot vero dies iidem eos in Palatium, seriemque eo introduxerunt, vbi Senatus conuenerat, multaque alia turba, & statuūt in medio selectum principum. Tum dicit ei Sacellarius Petrus ad eum: Christianus es? Respondit Gratia Christi Dei vniuersorum, Christianus sum. Sacellarius autem multo percutus furore: Non est hoc verum. Respondit ipse Deo, & dixit: Tu dicis, me non esse; at Deus dicit, esse me & professum Christianum. Sacellarius: Si Christianus es, cur odisti Imperatorem? Et Sanctus: Vnde hoc manifeste declaratur: Odium, animi ei nolita affectio, sicut & dilectio est. Sacellarius vero: Ex iis, quæ tibi nominibus apparuit te & Imperatorem odisse & vrbem eius solus Ægyptum, & Alexandriam, & Pentapolim, & Tripolim, & Africam Sarracenis prodidisti. Et qua horum demonstratus? dixit Maximus.

Et introducunt Ioannem, qui fuerat Sacellarius Petri, dum esset Prætor Numidiæ Africæ, & dixit: Antequam duos annos eius dominus imperauit beato Petro, vt exercitum in Ægyptum duceret aduersus Sarracenos. Qui cum tibi consuleret vt seruus Dei, vt iussum est per literas, num ei auctor esses, vt duceret. Nec id fecit, proscripsisti: nec enim Deo placere. Hęc ille imperio subiectis, ipse, imperium Romanorū tenuare. Dixit autem seruus Dei: Si vera ista habesque Petri ad me, mea q; ad eum latere ac profanatore, & iussam pœnas placitas legi. Ego (inquit ille) non habeo latere as, sed meq; ad te scripserit: sed in castris hæc omnes illa tempore loquebantur. Et Sanctus: Si tota castra ad loquebantur, quomodo tu solus de hoc calumniaris? An vnquam me vidisti, aut ego te? Respondet: Nunquam. Et ad Senatum Sanctus conuersus, dixit: Si nos illi conabimur proferre accusatores testes, indicate: In quo enim nobis iudicabimini; & in qua mensura mensi fuerit, remetitur vobis, dixit vniuersorum Deus.

Deinde intromittitur Sergius Magydas, hocque dixit: Abhinc nouem annis dixit mihi beatus Abbas Thomas, qui Romæ mittit Papa Theodorus me misit ad Patricium Gregorium, qui de Imperatore discuerat, vt ei dicerem, vt quemquam extinguere: nam ipsum Dei Abbas Maximus somnium vidit, fuisse in cælo ad Orientem & Occidentem multitudinem Angelorum, quorum alteri ad Orientem clamabant: Constantine Auguste tu vincas: alteri ad Occidentem: Gregori Auguste tu vincas, clarior autem ea fuit vox, qua ab Occidentem. Tum exclamat Sacellarius: Tē ad hanc vrbem misit Deus comburendum.

At Sanctus: Gratias ago Deo purganti voluntaria vel a me inuoluntario supplicio. Verumtamen dicit mundo à scandalis. Necesse est enim vt veniant scandala: vę autem ei, per quem scandalum venit. Non sic oportuit talia dici, præsertim Christianum, nec impunitos esse, qui hæc faciunt vt hominibus placeant, qui hodie sunt, cras non sunt. Hæc vno Gregorio huic dicere potuit, ac suam ea ga Imperatorem benevolentiam ostendere. Ita sit (si & vobis ita videtur) tum illum, qui ante hanc sycophanta fuit,

impelli, vt iret, & adduceret Patricium Petrum, tunc hunc producere Abbatem Thomam, & à Thoma sisti beatum Papam Theodorum. Tunc, præsentibus omnibus, dixisse Patricio Petro: Dic nobis, domne Patrici, scripsisti ad me vnquam, de quibus dixit profectionis tuæ Sacellarius? aut ego ad te? Similiter beato Papæ: Dic, domine, egone tibi vnquam somnium narraui? Si me arguisset, illius fuerat crimen, non meum, qui vidissent: res enim inuoluntaria somnium: ea autem sola, qua proficiscuntur à voluntate, punit lex.

VI. Tunc dicit ei Troilus: Ludis, Abba: non nosti, vbi sis? Et Sanctus: Non lædo, inquit, sed lucro vitam meam adhuc conseruatam, vt talia spectra experiar. Dixit dominus Epiphanius: Cognoscit Deus, quibus facit, hæc ludens, ea si vera non sunt. Post quem Sacellarius rursus cum iracundia dixit: Plane omnes mentiuntur, ac tu solus vera loqueris. Sanctus vero ei verbo illachrymans, dixit: Potestatem habeo, permittente Deo, & viuificare, & mortificare. Verum tantum abest, vt hi vera loquantur, quantum vt Satanas natura Deus esse possit, quod est omnino impossibile. hæc Maximus secundum soloendi modum vsitatum, cum quid omnino impossibile dici soleret. Sed & apponit adhuc iuramentum, dicens: Nam non mereat cum Christianis videre faciem Dei, qui super omnia est, qui factor est & opifex, & conditor, & prouisor, & iudex, & conseruator vniuersorum, si vnquam tale somnium vidi, aut alium narrantem audiui, nisi hac hora ex domino Georgio, qui beneficio * est in imperium.

Tunc adducunt tertium Sycophantam, Theodorum filium Ioannis qui fuerat Candidatus, cognomine Chilan, qui nunc gener est domus Platonis Patricij qui hæ testificatur: Cum sermo inter nos Sanctus esset de Imperatore, vituperabat quæ decernebat, nutrita faciens & lamia *. Et Sanctus dixit: An vnquam tecum loquutus sum, nisi semel cum religiosissimo presbytero domno Theocharito fratre Præfecti propter Principem rum, de eo per litteras rogatus? Quod si memoria deprehendar, pretium habeam.

VII. Postea adducitur Gregorius filius Photini, & dicit: Romæ consuli me in cellam Abbatis Maximi, cumque dixissem & Imperatorem esse sacerdotem, dixit Abbas Anastasius huius discipulus: Nemo erat esse sacerdos. Statim ei Sanctus respondet: Metue Deum, domne Gregori: nec enim tecum quicquam in eo sermone loquutus eil conseruus meus. Ac se humi prosternit, hæcque dixit ad Senatum: Seruum vestrum iustissimi. Ego, qui habitus eil, seruum exponam: nec vidarguer, si mentiar. Dominus huius Gregorius, cum Romam venisset, dignatus eil venire in cellam seruæ vestræ: quem cum vidissem, abscedere ipsius vt mihi moris est inseruam, & adorari, & amplexos eum eum; dixeque, postquam consedimus: Quæ causa eil optabilis aduentus domini mei? respondit: Sanctus à Deo stabilitus dominus noster, Imperator fabricet, curam gerens pacis sanctarum Dei Ecclesiarum, fecit iussum à Deo honorificatum Papam, missa oblatione ad sanctum Petrum, adhortans eum, vt se cum Præsule Constantinopolitano coniungeret: qua piam eius imperium, dignatus eil mittere meam mediocritatem.

VIII. Ego tum dixi: Gloria Deo, qui te dignum fecit tali ministerio. Sed quemadmodum fit vnionem fieri Deo amabilis eius serenitas? Iqualem nostis. Dixisti: Typi causa. Impossibile (vt arbitror) hoc eil. Non enim patiuntur Romani, tolli vna cum impererum hortatorum vocibus lucem gerentes sanctorum Patrum voces, aut cum mendacio extingui veritatem, aut lucem consociari cum tenebris. Nihil erit nobis, quod adoramus, si verba, quæ docent Deum, tollantur. Et dixisti: Non facit Typus sacrarum vocum solutionem, sed silentium, vt hac dispensatione pacem tueamur. Dixi vero: Vbi eil quod sacram Scripturam silentium & subtrahimus, quorum non audiuntur voces eorum. Quare nisi dicantur & audiantur, nec penitus sunt, nec in Scripturam. Dixisti: Non nos in illas: ego enim Symbolo contentus sum. Et quomodo, inquam, contentus esse potes, qui recipias Typum? At tu: Et quid detrimenti eil, Typum recipere, & Symbolum dici? Et dixi: Propterea quod Typus aperte Symbolum euertit. Tu vero: Quomodo? Per Dominum. Recitemus, ilaxi, Symbolum: & cognosce, quomodo per imaturam à Typo.

Cæpit dicere: Credo in vnum Deum Patrem omnipotentem, factorem cieli & terræ, visibilium omnium & invisibilium. Dixi: Consiste paruper, ac disce, quomodo Nicæa Patrum fides negata eil. Falsus enim non erit Deus, voluntate & operatione primatus naturali: siquidem volens, at non coactus, fecit cœlum & terram, si vera dicit in spiritu Dauid b: Omnia, quæcumque voluit Dominus, fecit in cœlo, & in terra, in mari, & in omnibus abyssis. Quod si dispensationis causa cum perfidia tollitur salutaris fides, separatio eil omnino à Deo, non vnio, hoc genus dispensationis.

Cras enim nefarij Iudæi dicent: Dispensatione faciamus inter nos pacem, & copulemur: tollamusque nos quidem circumcisionem, vos vero baptismata, nec amplius inter nos bellegeremus. Hoc & quondam Ariani scripto pretenderunt sub Magno Constantino, dicentes: Tollamus Consubstantiale, & Alterius substantiæ, & inter se Ecclesiæ totæ coniungantur. Nec vero Deiferi Patres nostri id acceperunt, sed maluerunt persequutionem pati ac mortem, quam eam vocem tacere, qua ostenderet vnam Patris & Filij & Spiritus sancti supereisentialem diuinitatem: idque adiunctio iis, qui hæc proponerent Magno Constantino, sicut ab iis memoria traditum eil, qui magno labore & studio, quæ tum scripta sunt, collegerunt. Ac Imperatorum nemo potuit Deiferis Patribus persuadere, vt mediis vocibus coniungerentur cum iis, qui ipsorum tempore hæresim sequebantur: sed dilucidis, propriis, ac certis, & accommodatis dogmatis, de quo quæsito esset, vbi sunt, manifeste ducentes. Sacerdotum esse quærere ac definire de salutaribus dogmatibus Catholicæ Ecclesiæ, non Imperatorum.

Dixisti: Quid igitur? an non eil omnis Imperator Christianus & sacerdos? Non eil, inquio: non enim assistit altari; non posit sanctificationem panis extollit, ac dicit, Sancta sanctis: neque baptizat, neque vnguenti mysterium peragit: non ordinat & facit Episcopos, & diaconos & presbyteros; neque consecrat & vngit templa: nec signa sacerdotij gerit, superhumerale & Euangelium, vt Imperij coronam & purpuram. Et tu dixisti: Quomodo igitur Scriptura Regem & sacerdotem dicit esse Melchisedec? Respondi: Vnius naturæ Regis vniuersorum Dei, qui factus eil natus propter nostram salutem Pontifex, vnus fuit typus Melchisedec. Ac siquidem secundum ordinem Melchisedec alium dicis esse Regem & sacerdotem: audeto reliqua quoque dicere, Sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habentem: & considera, quid ex eo malo nascatur: talis enim alius inuenietur Deus factus homo, qui secundum ordinem Melchisedec, non secundum ordinem Aaron nostram operaretur salutem.

Et quid multa percurrimus? In oblatione, quæ in sancta mensa fit, posit Pontifices & sacerdotes, & diaconos, ac omnem ordinem sacrum, cum locis Imperatores commemorantur, dicente diacono: Et laicorum, qui in fide dormierunt. Constantini, Constantis, & reliquorum sic & viuentium Regum memenit post omnes sacris initiatos.

Cum hæc diceret, clamauit Menas: hoc sermone scidisti Ecclesiam. Ad quem Maximus: Si qui sanctarum Scripturarum sanctorumque Patrum verba dicit, scindit Ecclesiam: qui tollit sanctorum dogmata: quid demonstrabitur Ecclesia facere, sine quibus nec hoc ipsum Ecclesia esse potest? Sacellarius autem dixit apparitoribus Præfecti: Dicite Præfecto: Hunc hominem debuisti sinere viuere, vbi cum potestate es?

Ibi eo foras ducto, discipulum eius intromittunt, ab eo postulantes, vt indicium faceret in præceptorem, vt qui Pyrrhum afflixisset. At ille sedata voce sic verum respondit: Nemo æque honorem habuit Pyrrho, ac meus Magister. Cum igitur de multis interrogatus, non potuisset adduci, vt à decente & religiosa voce atque ab obseruantia decederet; inbet eum Sacellarius, coram iis, qui aderant, verberari. Quem pugnis cadentes, semineccm fecerunt. Dimisit illis in carcerem, ad senem venit Menas, eique præsentibus Principibus dixit: Hucte concedit Deus, huc adduxit, vt pretium habeas eorum, quæ aliis fecisti, omnes in Origenis dogmatum trahens errorem. Ad quem senex, omnibus præsentibus: Anathema Origeni, cuiusque doctrinæ, & cuinis cum eo sentienti. Tunc dixit Patricius Epiphanius: Solutum eil, domne Abbas, Menæ tale illatum opprobrium: nam etsi Origenistes fuisset, postquam anathematizauit, se eo liberauit crimine: Ego, inquit, in præsens nihil tale de eo amplius accipio. Posit hæc eo vnusquisque eorum abductus eil, vbi custodiebatur.

Postero vero die, circiter lucerna accensionem, Troilus Patricius & Sergius Euphratas regia mensa præfectus ad eum venerunt: cumque sedissent, eum quoque iusserunt sedere, eique dixerunt: Narra nobis, domne Abbas, quæ cum Pyrrho in Africa & Roma sermonem habuisti, quibus & argumentis persuaseris, vt propriis dogma

b Psal. 134.

SILENTIVM QVARVNDAM VOCVM NON ADMISERVNT PATRES.

X. MONOTHELITÆ IMPERATOREM ESSE SACERDOTEM DICERANT.

XI. LOCVS IMPERATORVM IN SACRIS.

XII. ANASTAS. DISCIPVLVS MAXIMI VERBERATVR.

XIII. TROILI ET SERGII CVM MAXIMO SERMO.

anathematizaret, tuoque assentiretur. Respondit Abbas: Sipenes me libri mei essent, ex iis vobis, nulla re praetermissa, quae in commentarios retuli, narrassem: Sed quia à me ablati sunt, exponam, quae memoria renocabit. Et quadam commemorat aut eorum, quae dicta fuerant: hocque addidit: Ego proprium dogma non habeo, sed Catholica Ecclesiae commune: nec enim vocem vllam immutavi, vt meum proprium dicatur dogma.

XIV. CAVSAE, CVR NON COMMVNICET CVM MONOTHELITIS.

Post omnem narrationem ei dicunt: Non communicas Sedi Constantinopolis? Respondet: Non communico. Dicunt: Quamobrem? Et respondit: Quia sanctas quatuor Synodos euecerunt per nouem Alexandriae facta capitula, & per Ecthesim proxime à Sergio in hac vrbe factam, & per Typum deinceps sexta Indictione expositum: & quod ea, quae per Ecthesim dogmatizauerunt, per Typum repudiauerunt; ac seipsos toties destruxerunt. Qui ergo à se damnati sunt, & à Romanis, & ab ea Synodo, quae postea sexta Indictione facta est, depositi, & sacerdotio nudati, quamnam conficiunt Mystagogiam? aut qualis spiritus ad eos venit, qui à talibus perficiuntur? ordinantur scilicet. Dicunt ei: Quid igitur? tu solus saluaris, & omnes pereunt? Et dixit: Nemmem condemnauerunt tres pueri, cum omnes statuam adorarent: non enim res aliorum respiciebant, sed ne ipsi exciderent à vera pietate. Sic quoque Daniel coniectus in lacum leonum, non damnauit eos, qui Deum non orarent ex edicto Dary, sed de se cogitauit, ac sibi prospexit, malluitque mori, & in Deum non delinquere, nec à propria flagellari conscientia ob diuinarum legum praeuaricationem. Quare mihi Deus non det, vt de quoquam iudicem, aut dicam me solum saluum esse. Quantum autem possum, malo mori, quam conscientiam pertarbari meam, quod in fide quocumque modo peccarim.

XV. MENDACII SEQVNTVR HAERETICI.

Dicunt ei: Quid habes facere, cum Romani Byzantijs veniantur? Nam ecce heri venerunt Apocrisiarij Romae, & crastino die Dominico communicant cum Patriarcha, ac omnes manifesto cognoscent te deprauasse Romanos: videlicet, te illinc sublato, nostris assentiuntur. Dixit Maximus: Qui venere, praeiudicium Sedi Romanae, tametsi communicent (quoniam quidem non attulerunt ad Patriarcham litteras) non faciunt. Nec mihi vnquam persuadeo, Romanos hic, qui hic sunt, communicaturos, nisi confiteantur Dominum nostrum ac Deum secundum vtramque naturam, ex quibus & in quibus est, quaeque ipse est, habere volendi facultatem & operandi salutem nostram. Et dicunt: Si vero hic coniungantur Romani, quid facis? Qui dicit: Spiritus sanctus per Apostolum a, & Angelos anathematizat, qui praeter praedicationem nostri aliquid afferant.

a Gal. 1.

Dicunt ei: An omnino necesse est, duas voluntates dicere in Christo & operationes? Respondit: Omnino necesse, si quidem pietatem veritate colere volumus. Nihil enim eorum sine naturali operatione subsistit. Sancti enim Patres aperte dicunt, neque esse, neque cognosci absque essentiali eius operatione quamcumque naturam. Sergio non est, neque cognoscitur natura sine operatione, quae eam essentialiter denotat & characterizat: quomodo aliter possibile est, scire Christum, aut noscitari Deum vere naturaliter & hominem?

XVI. VRGENT ADHVC MONOTHELITAE.

Tunc dixerunt: Scimus reuera ita esse. Verumtamen ne asseras Imperatori dolorem, qui vel pacis solum causa hunc fecit Typum, non vt quicquam eorum tolleret, quae in Christo intelliguntur, sed vt pacem tueretur, dispensatione silentium earum vocum faciendo, quae dissidium alebant.

Seruus autem Dei, humi se abijciens, respondet cum lachrymis: Non debuit bonus ac pius dominus ex mea humilitate percipere dolorem: non enim possum contristare Deum ea tacendo, quae ipse iussit dici & confiteri. Nam si iuxta diuinum Apostolum b, ipse est, qui posuit in Ecclesia primum Apostolos, deinde Prophetas, tertio Doctores: per eos videlicet, ipse est loquutus: ex omni autem sancta Scriptura tum veteris, tum noui Testamenti, & à sanctis Doctoribus ac Synodis edocemur facultatem volendi & operandi habere tum deitate, tum humanitate, incarnatum Christum Iesum Dominum ac Deum nostrum: nihil enim ab ipso abest eorum, quibus vt Deus cognoscitur, aut eorum, quibus vt homo noscitatur, excepto peccato. Si vero perfectus est secundum vtrumque, nec vlla re deficitur: profecto totum de eo adulterat mysterium, qui non confitetur, ipsum esse, quod est cum iis, qua ex iis sunt secundum veritatem quae earum, ex quibus, & in quibus est, & qua ipse est, omnium naturalium proprietatum.

b 2. Cor. 12.

XVII. Cum illi paulisper conticuissent, inter se annuentes, dixerunt: Vnde demonstrare potes, eos, qui sedi Constantinopolitanae sunt, Synodos asseruari? Respondet: Eam singulatim assensum esse ex eo sermone, quem cum domino Gregorio, qui primus à secretis, Romae habui: nunc vero (si ita videtur) hoc etiam demonstrabo. Iubete dari hanc veniam indigno seruo vestro, & narrationi facite locum, quandoquidem mea ademptis sunt: atque omnibus manifestum facio sine vllo verborum flexuosis ambagibus.

Cum deinde alia multa dicta essent, conuertunt se ad tractationes, considerationesque petitas à Scriptura, à natura, & de arte: quibus oblectati, hilariores fuerunt, coeperuntque dicere: Nouit Deus, haec nobis profuturi; atque ex hac hora non habemus, quod vobis faciamus molestiam. Domine vero Sergius dixit: Itaque veni ad cellam tuam in Bembas, ac tuam audies doctrinam. Deo poteris tibi opitulari: nolo vllam agonism suscipere. Hoc vna omnes dolent, quod committis, vt multis à communione huius Ecclesiae separentur.

Ecquis est (ait seruus Dei) qui assecuret, me eiusquam dicere, XVII.
ne Ecclesia communicaret Byzantinorum? Respondet dominus Sergius: Hoc ipsum, quod non communicas, magna ad omnes dissectionis est vox. Seruus Dei dixit: Nihil violentius accusante conscientia, ac nihil eadem patrocinante liberius. Cum vero audisset dominus Troilus, in toto Occidente Typum anathematizari: dicit Dei seruo: Pulchrumne est, quod pro domini nostri existimatio contumelia afficitur? Respondet Dei seruus: Ignosce Deus, qui domino auctores fuerunt, vt Typum facerent, & in quo assensi sunt. Dicit Troilus; Qui auctores? Quinam assensi sunt? Respondit seruus Dei: Qui sunt Ecclesiae, impulerunt: Principes concesserunt. Et ecce obnoxiorum sordes in insontem & ab omni haeresi purum excussae sunt.

Verum consilium hoc ei dete, vt sui axi, nempe Heraclii XII.
Imperatoris, piae memoriae exemplum sequatur. Ille enim cum sensisset, à nonnullis in Occidente probrum sibi asperi: eiusque liberauit omni Ecclesiastica reprehensione, hocque scripsit: Litteras mea non est, nec ego dictaui, aut fieri iussi: verum cum Sergius Patriarcha eam quinque ante annis condidisset, quam ab Orientalibus rum, orauit me, postquam ad hanc scripsi vrbem adueni, vt nomine meo promulgaretur, cum subscriptione. Eius bertatis sui fui: Non vero cum cognouerim eam à nonnullis oppugnari, declaro almodo, non esse meam. Hoc iussum (siue edictum) fecit ad hoc tempus Papam, qui damnaret Ecthesim in ea, quae ad Pyrrhum inspecta sunt: ac Sergij ex illo tempore illa expositio habetur. Faueat his, qui nunc pie nobis imperat, & eius existimatio penitus omni reprehensione carebit.

Illi tum quatientes capita, siluerunt, cum hoc tantum dixissent: Difficilia omnia, nec vllum habent exitum. His igitur, aliisque variis habitis sermonibus, inter se salutarunt cum omni hilaritate, ac recesserunt. hactenus huius diei de Maximo habito quaestio coram Iudicibus.

Ex quibus, inter alia plura notatu digna, perspicuum est veta esse, quae à nobis superius dicta sunt in Iustiniano, nimirum, vt Imperatores Orientis tot sanciones leges Ecclesiasticas, quot relatas vides in Codicem & Authenticorum librum, & alias, quae extrahi possunt, auctores illis fuisse Constantinopolitanos Episcopos, qui cum quae ipsi sancituri essent, scirent haud ab omnibus recipi & obseruari, nomine Imperatoris ea robotari curarent, quo vel timore saltem subditi fideles percelli, eaderem reciperent Imperatoris nomine sancita decreta. Ita illi male consulentes Ecclesiasticae libertati, ius Ecclesiasticarum legum condendarum, quo nihil in Ecclesia Dei praestantius, sponte prostituerunt Imperatoribus: vsque adeo, vt etiam decreta fidei, imo & perfidiae scitamenta, quibus suam quisque haeresim suae schisma roborare vellet, ea Imperatorum nomine promulgarint: quibus oblatam occasionem haud inuiti abripuerunt, qua se tum laicis, ita & Ecclesiasticis imperare docerent. Confessus est id ingenue Heraclius, cum videret ex Ecthesi suo nomine promulgata nonnisi infamiam se contrahisse, nostrumque haereticae prauitatis aspersum esse. Sed quae in sequenti consessu Iudicum de Maximo, eiusque discipulo facta sint, ex iisdem Actis publicis audiamus, in quibus ista subiiciuntur:

Alio rursum sabbato in Palatium ducuntur, Maximus scilicet, & Anastasius eius discipulus, *prae quo introducitur de-*

populus fecit, cum duo tunc Patriarcha adessent, quorum alter Constantinopolitanus Episcopus Thomas fuit, qui hoc tempore illi Ecclesiæ præerat, pergit auctor: Venerat Constantinopolim

noctium ex tunc splendere illustrant, mirificum quidem emittentes fulgorem, mirabiliorem vero (vt par est) stuporem intuentibus afferentes, munificique Dei erga famulum suum datissimam ostendentes gratiam.

XXVIII. AVCTORIS AD MAXIMVM APOSTROPHE.

Verum tibi quidem, sanctissime Pater, magna præsentium gloria & splendor est, cum te etiam Dominus plus huc honorificauerit, multo vero maior est, longeque præstantissima tibi illa tributa fors, cælestes illi honores, cum magna lucis assistis, ac beatæ Trinitatis, principisque lucis in te recipis splendorem, Denique (quod maximum, maximeque mirabile est) vides, ac videlicet ipsa vnione factus sis Deus, & participatione totius deificatus, deificationemque enarrabilem susceperis. Quamobrem cum eam gloriam sis adeptus, da quoque multum abs te auxilium nobis, qui adhuc in præsentibus natamus vndis, cursum hunc peragimus, & hanc vitam nauigamus multis procellis plenam: Vt te gubernatore, te duce, mare hoc instabile enauigemus, & in æterno tranquilloque portu stationem adipiscamur in Christo Iesu Domino nostro, cum quo Patri gloria, vna cum sancto & viuifico Spiritu nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen. hactenus auctor: quæ autem sequitur oratio, nonnisi in vno volumine (cum sint tres Vaticani codices, in quibus eadem sancti Maximi & sociorum Acta continentur) scripta reperitur, addita (vt videri potest) à notario, qui in gratiam cuiusdam Episcopi, Nicolai nomine, eiusdem sancti Maximi studiosissimi, eadem Acta conscripsit. Sic enim se habet:

XXIX. NOTARII AD S. MAXIMVM PRECES.

Hæc à nobis tibi oratio, ô Patrum optime, & filiorum amantissime, rebus ipsis (vt & ipse nosti) omnino inferior, desiderio autem (vt puto) nemini cedens. Orationis vero causa & auctor fuit Antistes ex te pendens, qui ditatus est tum nomine, tum similitudine morum eius, quisuit Myrorum gregis princeps: mirabilium sermonum tuorum semper ipse cupidus, te maxime desiderans, tuumque iucundissimum nomen linguæ faciens delicias. Cui & redde, societatem tecum & contubernium nancisci: qui multum (vt vides) pro honestate pulchrisque institutis certamen capessit: quique vitam ipsam viuens proijciat, modo ei contingat aliquid melius in rebus gerendis peragere in Christo Domino nostro, cui gloria & imperium nunc & semper & in sæcula sæculorum, Amen. Porro his de Maximo atque eius discipulis dictis Græci historici omnes adstipulantur, simulque eorumdem Græcorum Menologia, necnon Latini auctores: ita vt gloriosum Maximi martyrium tam in Oriente, quam in Occidente scriptorum omnium monumentis fuerit celebratum.

XXX. Accedit ad gloriam tanti martyris, quod sui nobilissimi ingenii & fidei Orthodoxæ, qua pollebat, dignas post se lucubrationes reliquit, quibus licet viuens fuerit ab aduersariis (vt dictum est) spoliatus: haud tamen, Deo eas protegente, penitus valuerunt, sed magna ex parte integræ remanserunt: quarum hic tibi indicem, veluti insignem coronidem ad ea, quæ sunt dicta de ipso, ex Vaticano promptuario exscriptum apponimus, deprompturn ex tribus tomis Græce conscriptis, & ex Photio collectum: quorum, vt facilior sit tibi cognitio, quatuor Alphabeti litteris distincta serie scripta singula numeramus hoc ordine:

P. *significat Photium eius operis meminisse.*
A. *reperiri docet in codice Vaticano numero* 335.
B. *esse ostendit in Codice Vaticano numero* 336.
C. *reperiri in codice Vaticano numero* 337.

XXXI. SCRIPTA S. MAX. MART.

P. A. *Quæstiones in sacram Scripturam numero sexaginta quinque, cum earumdem solutionibus, ad Thalassium presbyterum ac præpositum.*
A. *Expositio symbolica eorum, quæ in sacra Synaxi fiunt in Ecclesia.*
A. *Expositio in Psalmum quinquagesimum nonum.*
A. *Expositio Orationis Dominicæ ad quemdam Christi famulum.*
C. *Scholia in B. Dionysium Areopagitam.*
P. A. *Ad Thomam Dei famulum, de diuersis eius quæstionibus in Dionysium & Gregorium, epistola duæ.*
P. A. *Scholia in Gregorium Theologum ad Ioannem Cyzici Archiepiscopum.*
P. A. *Centuriæ quatuor de charitate, ad Episcopum presbyterum.*
P. A. *Centuria septem de Trinitate, de Verbi incarnatione, & de virtute ac vitio.*
P. A. *Sermo asceticus per interrogationem & responsionem.*
P. *Sermo compendiosus aduersus Seueri dogmata, ad Petrum illustrem, per capita distinctus.*
P. A. *Dialogus Pyrrhi & Maximi, de duabus voluntatibus & operationibus in Christo.*
A. *Tomus dogmaticus in Cyprum missus ad Marinum diaconum*.*
A. *Expositio summaria de Pascha Dominico, in qua totius Kal. annonicæ ratio explicatur, iam inde à sui ortu.*

Epistolæ ad diuersos.

B. *Auxentio.*
P. B. *Cononi presbytero ac præposito.*
P. B. *Constantino illustri ex Saccellario duæ.*
P. A. *Cosmæ diacono Alex. de communi ac proprio, deque essentia & hypostasi, continet capita nouem.*
B. *Cydonio Episcopo.*
P. B. *Cyriaco, seu Cyriacio Episcopo duæ.*
B. *Eulogio Episcopo Alexandriæ, de duabus Christi naturis, continet capita septem.*
P. B. *Georgio præfecto, cum appulisset Constantinop.*
P. B. *Georgii Africæ præfecti nomine, ad monachos Alexandrinos, quæ ab Ecclesia Catholica desciuerant.*
A. *Georgio presbytero ac præposito, qui per epistolam interrogarat de Christi mysterio.*
P. A. *Lamiæ præpositæ, de monacha, quæ comitum vilipenderat.*
A. *Ioanni Archiepiscopo Cyzici, quod anima sit immortalis.*
B. *Ioanni cubiculario, de charitate.*
A. *Ioanni cubiculario, de tristitia secundum Deum.*
P. *Ioanni cubiculario duæ.*
P. B. *Ioanni Episcopo duæ.*
P. *Ioanni philosopho, continet capita nouem.*
A. *Ioanni cubiculario, de recta Ecclesiæ dogmatica, & contra Severum duæ.*
P. *Ioannis Sophistæ.*
P. A. *Iordani presbytero, de anima operatione post mortem.*
P. *Iuliano Alexandrino ab hæresi Acephalorum auerso.*
B. *Iuliano Scholastico Alexandriæ, de dogmate Ecclesiæ circa Christi incarnationem.*
P. A. *Marino presbytero, de natura ab voluntate, & continet capita nouem.*
A. *Nicandro Episcopo, de duabus operationibus in Christo.*
A. B. *Petro illustri epistola dogmatica.*
P. B. *Polychronio Abbati quatuor.*
P. A. *Pyrrho adhuc presbytero.*
A. *Siciliæ insulæ præpositis, monachis, & plebi Orthodoxæ, contra eos, qui vnam operationem ponunt in Christo.*
B. *Stephano Abbati.*
P. *Stephano præposito ac presbytero duæ.*
P. A. B. *Sophronio monacho cognomento Eucrate duæ.*
B. *Thalassio præposito ac presbytero, de Regibus Iebuscis, qui filios immolarunt.*
P. A. B. *Thalassio presbytero ac præposito quinque.*
B. *Theodoro presbytero Lauræ Raithæ, de essentia & natura.*
A. *Anomœi sine Ariani disputatio cum Orthodoxo.*
A. *Anomœi & Orthodoxi altera disputatio.*
A. *Macedoniani hæretici disputatio cum Orthodoxo.*
A. *S. Athanasii cum Apollinarista disputatio.*
A. *Quenam sit anima vis comprehensiua, ΠΟΤΕΡΟΝ ΕΧΕΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΙΝ.*

Sunt

Sunt & alia opuscula, quæ magna ex parte videntur pertinere ad superiores epistolas, videlicet:

B. De duabus vnius Christi Dei nostri voluntatibus.
B. De differentiis definitionum.
Capita X. de duabus voluntatibus, ad Orthodoxos. } subiiciuntur epistolæ dogmaticæ ad Petrum.
Capita X. de naturalibus voluntatibus & operationibus. } subiiciuntur epistolæ ad Theodorum Raithu.
Capita XIII. de voluntatibus, seu contrariis, qui vnam in Christo dicunt voluntatem.
Capita X. de essentia & natura, hypostasi & persona. } subiiciuntur epistolæ ad Eulogium.
Capita XI. de essentia, natura, & hypostasi.
Quod impossibile sit vnam dicere Christi voluntatem.
A. Aduersus eos, qui asserunt vnam in Christo discendam esse voluntatem.
A. Ex tractatu de operationibus & voluntatibus caput quinquagesimum, & quod sequitur.
A. De duabus Christi naturis contra Arium, Nestorium, Sabellium, & Eutychem.
B. Metaphrasis ex carminibus de silentio & virtutibus.
A. In illud: Pater, si possibile est, transeat à me calix iste.
B. In Porphyrij Isagogen, & categorias Aristotelis, quid definitio, &c.
A. Variæ definitiones.
B. Excerpta ex antiquis Patribus. Incipit ab Irenæo, desinitque in aliquot Cyrilli epistolis.

XXXV.

XXXVI.

XXXVII.

hactenus lucubrationes Maximi, qui non Orientem solum, sed & Occidentem illustrauit, & eo clarius, quod ea, quæ scripsit, martyrio etiam consignauit. Sed de Maximo hactenus.

Hoc eodem anno, qui & numeratur nonus Recceswinthi Hispaniarum Regis, ex quo solus regnare cœpit anno Domini sexcentesimo quadragesimo nono, sanctus Eugenius Toletanus Episcopus moritur; in cuius locum subrogatur Ildefonsus æque sanctus. Porro Eugenius egregiæ sanctitatis merito adscriptus retinetur publicis Ecclesiæ tabulis inter sanctos, ex quibus anniuersaria die, quo obiit, Idibus Nouembris, nomen eius publice recitant. At cum viri huius egregiæ res gestæ magna ex parte obscuræ remanserint; pauca, quæ de eo reperiuntur inepta in libello eiusdem sancti Ildefonsi de viris illustribus, hic reddamus, ait enim:

Eugenius alter post priorem Eugenium Pontifex subrogatur. Hic cum Ecclesiæ clericus esset egregius, vita monachali delectatus est. Qui sagaci fuga, verbum Cæsar augustanam petens, illic martyrum sepulchris inhæsit, vbique studia sapientiæ & propositum monachi decenter excoluit. Vnde principali violentia rediens, & in Pontificatum adsciscitur, vitam plus virtutum meritis, quam verbis egit. Fuit namque corpore tenuis, parumper rotundior, sed valde feruentissimi spiritus virtute, studiorum bonorum viam prosequens. Cantum passionis vsibus vitiatos, melodiæ cognitione correxit: Officiorum remissos ordines, curamque discussit. Scripsit de Trinitate libellum & eloquio nitidum, & rei veritate perfectum: qui Lybiæ Orientisque partibus mitti quantocyus potuit, tuis prouidis resultantia fretus incertum pauidus iter viatoribus dubiosus. Quos enim præpotens animis eorum terruisset secta Mahometana, quæ ab Ariano homine venenum fuerat nanciscta: his quamprimum Eugenius suis scriptis occurrendum putauit; quæ in Orientem perferri curans, haud perficere valuit. Cum enim nefaria secta non disputatione, sed armis robur sibi compararet; haud prosperum Deus fuit inter libros ferentibus non profuturos. Sed quæ fuerint aliæ eiusdem viri sanctissimi lucubrationes, idem ita pergit ostendere.

Scripsit & duos libellos, vnum de diuersi carminis metro, alterum de diuersi operis prosa concretos: qui ad multorum indutiam, cum ex hoc tenaciter sanctam valuerunt commendare memoriam. Libellos quoque Dracontij de creatione mundi conscriptos, quos antiquitas protulerat vitiatos, ea, quâ inconuenientia reperit, subtrahendo, immutando, vel meliorando, ita in pulchritudinis formam coegit, vt pulchriores de artificio corrigentu, quam de manu processisse videantur auctoris. Et quia de die septimo idem Dracontius reticendo, semiplenum opus visus est reliquisse; iste & sex dierum recapitulationem singulis versibus renouauit, & de die septimo, qua illi visa sunt, eleganter dicta subiunxit. Clarus habitus fuit temporibus Chindasuindi & Recceswinthi Regum, fere duodecim annis tenens dignitatem simul & gloriam sacerdotij: sicque post lucis mundialis occasum in basilica S. Leocadiæ tenet habitationem sepulchri.

Antequam autem de eius successore Ildefonso agamus, hic eiusdem Eugenii sepulchri epitaphium reddendum putamus, quod habet accostichis his versibus ipsius Eugenii nomen expressum:

XXXIX.

EPITAPHIVM SEPVLCHRI EVGENII.

Excipe, Christe potens, discretam corpore mentem,
Vt possim pices pœnam vitare barathri.
Grandis inest culpa, sed tu pietate redundas.
Elue probra, Pater, & vitæ crimina tolle.
Non sim pro meritis sanctorum cœtibus exul.
Iudice te profit sanctum videre tribunal.
Vis lector vno, qui sim, dignoscere versu?
Signa priora lege, mox vltima, nosse valebis.
nempe EVGENIVS MISELLVS.

XL. ILDEFONSVS SVCCESSOR EVGENII.

Ildefonsus autem successor ipsius, cum (vt dictum est) scribatur anno nono Recceswinthi successisse Eugenio, plane hoc anno in eius locum subrogatus apparet. Quæ autem de se ipsemet habeat, cum præfatur in libello, quem, postquam creatus est Episcopus, scripsit de viris illustribus, in medium adducamus: vbi enim eos recensuit auctores, qui eodem argumento libros scripsere, hæc de seipso: *Ad ego procul valde impar & eis, quos adnotatos retinet, & iis, quos adnotatio delectauit, indignus satis, & absque substantia alicuius boni operis, successor sanctæ memoriæ alterius Eugenij factus in sede illa gloriosa Toletanæ vrbis, quam non ex hominum immenso conuentu* gloriosum dico (cum hanc etiam gloriosorum illustret præsentia Principum) sed ex hoc, quod coram timentibus Dominum, iniquis atque iustis* habetur locus terribilis, omnique veneratione sublimis, &c. hæc de sede Toletana Ildefonsus; de ipsius autem lucubrationibus agendum erit in eius obitu.

* numero.
* iniustis.

XLI. TOLETANA ECCL. CELEBRIS.

Quod vero pertinet ad ea, quæ dicit de sede Toletana; eam plane præter alia multa insigniaque reddidit his temporibus celebrem successio plurium sanctorum Pontificum: nihil enim tam mouet populum ad cultum veneration emq; alicuius Ecclesiæ, quam præsidentium sacerdotum fulgens sanctis operibus vita. Rursum vero, quod & in eos, qui minus digne in eam assumpti sedem degeneres reperti essent, diuina vindicta emigilasset, eamdem ipse nominat locum terribilem, omniq; veneratione sublimem, ex iis scilicet, quæ ipse eadem præfatione infertis habet, vbi de S. Montano, quæ suo loco sunt dicta, recensuisset, his verbis:

TERRIBILIA DEITVDICIA IN PRAVOS EPISCOPOS ET CLERICOS.

Cum, inquit, Helladio Episcopo sedis eius Iustus Diaconus fastu superbiæ insultaret, post mortem quidem sui Pontificis vixit Episcopus, & ipse tabefactus, sed in reprobum versus sensum, ob intemperantiam morum, à ministris altaris sui dormiens strangulatus laqueo expirauit. Item, cum successori eius Iusto Episcopo Gerontius presbyter, Principis oblectamine fretus, contemptum aduersitatem ij, deferret, tam repentino moto vim perdidit intellectus, vt multo minus discursum cum sermonibus, quicquid in medelam sieret, totum in postea augmentum cresceret: sicque insaluit commotio mentis, vt vsque ad obitum suum terror esset hominis eius, vel participatio visionis, vel colloquium oris. Adhuc etiam successori in locum eius Eugenio priori Eufredium diaconum suum cum immixus amicitiæ secularis violenter honorem presbyterij & quædam prædia extorsisset, tam in reprobum sensum, tamque in languorem superemanentem percussit flatum, vt cum vivere recusaret, tam mori esset quod vivere et, quam vivere, quod mori vellet. hæc Ildefonsus; ad quæ visus est alludisse, cum sedem Toletanam nominat locum terribilem, omniq; veneratione sublimem.

* Decretis habet Codex Vat.

Sed Deus, qui se aduersus prauos Episcopos vltorem manifestum exhibuit, erga sanctos misericordem,

XLII.

donis

donis plurib⁹ iisdemque maximis impertitis, ostendit. Quanta enim per suam genitricem Mariam Virginem ipsi, postquam factus est Episcopus, contulerit Ildefonso, ex canone Concilii in Hispania ad Pennam fidelem sub Ægidio Episcopo Toletano habiti hic innotescet. est canon eiusdem Concilii undecimus istis verbis expressus, vbi agitur de solemniori cultu celebrando die natali eiusdem sanctissimi viri.

SYNODALIS TESTIFICATIO DE GRANDI MIRACVLO.

Item, quia mater Dei & Saluatoris nostri Domini Iesv Christi gloriosa ac semper Virgo Maria capellanum, ac sua virginitatis specialem præconem beatum Ildefonsum Patriarchalis Toletanæ Ecclesiæ præsulem ac rectorem post sui assumptionem descendens de cœlo empyreo corpor aliter visitauit, ac donis & muneribus spiritualibus decorauit, in signum spiritualis dilectionis & amoris; & quos mater Dei dilegit, & honorat, nos teneamur diligere & etiam honorare: Statuimus & ordinamus, vt per totam Toletanam prouinciam eius festiuitas precipue seu duplicis officio solemniter celebretur. hæc Patres in dicto Concilio anno Domini millesimo trecentesimo secundo celebrato. Sed quæ de re tanta in rebus gestis eiusdem S. Ildefonsi scripta reperiuntur, in medium adducamus.

XLIII. IVLIANVS DIACONVS SCRIPTOR REBVM S. ILDEFONSI.

Iulianus, non ille Toletanus Episcopus, sed eiusdem Ecclesiæ Toletanæ diaconus, in præfatione voluminis sancti Ildefonsi de laude intemeratæ Dei genitricis Mariæ, ipsius sanctissimi Episcopi res gestas contexuit: habes eam, simulque eiusdem Sancti opuscula cum sermonibus eiusdem haud pridem typis ex scriptis codicibus primum cusa Parisiis, in lucem prodita summa diligentia viri doctissimi Francisci Feuardentii Theologi Parisiensis, cui hoc nomine plurimum debeat Hispaniarum Ecclesia. Quæ autem idem Iulianus diaconus Toletanus scribit de rebus adeo admirandis transactis inter Deiparam & sanctum Ildefonsum, ac primum quæ cum sancta Leocadia interceserunt, se accepisse testatur à testibus fide integerrimis Vrbano & Euantio, qui eodem sæculo, quo Ildefonsus, vixerunt, & Vrbanus factus est postea Episcopus Toletanus, Euantius vero eiusdem Ecclesiæ Archidiaconus. Postquam igitur de primordiis eiusdem Sancti nonnulla Iulianus ipse narrallet, hæc de eodem dicere pergit:

XLIV. DE S. LEOCADIÆ APPARITIONE.

Quod per tot annos populis desiderantibus necdum fuerat ostensum, illis ipse patefaceret primum: & reliquias sanctæ ac Deo dicatæ virginis Leocadiæ, adueniente Rege in sede regia, sua festiuitate, omnibus adstantibus præsentaret, & ante sepulchrum eius genibus prouolutus, tumulum, in quo eius sanctissimum corpusculum vsque hodie humatum est, vt exciret, & operculum, quod vix triginta iuuenes mouere potuissent, non humanis manibus, sed angelicis eleuatum: velum, quod sancti martyris membra tegebat, consurrexit, tanquam illud ipsa viuens foras submitteret, & velute manibus hominum extensum eleuaretur, atque conspectui eius virgo, pulcherrima obsequens aduentaret, clamantibus Episcopis, principibus, presbyteris, diaconibus cleri, atque omni populo, Deo gratias in cælo, Deo gratias in terra, nemine tacente.

*Ipsa.

Ipse vero manibus statim complexans & astringens, talia fertur depromere vota, vociferans cum omni populo, & clamans:

*Ildefonsi.

Deo gratias, viuit domina mea, per Ildefonsum. Et ipsum repetens clerus vehementer psallebat, Hallelvia: & canticum, quod ipse dominus Ildefonsus grauiter fecerat: Speciosa facta es, Hallelvia: & alia, quæ in ipsa Missa, quæ subter est annotata, in laude eius deprompserat. Clamabat inter voces populi vulgi mugiens, vt aliquod incisorium deferrent, vnde quod manibus tenebat, praecideret: & nemo illis accurrebat, & populus vestu vocibus victoribusque frendebat. Nam & sancta virgo, quod voluntate submiserat, violenter retrahebat. Sed & Principes quondam Recessuinthus, qui eo tempore erat, gloria & ferocitate terrena depositus, quæ eum ob iniquitates suas increpitus superbo oculo intuebatur, cultrum modicum, quem in manu theca. *tenebat, cum lachrymis offerebat: & collo submisso, supplices manus à throno suo extendens, vt eum illi deferrent, instanter deprecabatur, postulans, vt indignum non iudicaret sua cum lachrymis offerentem. Quem ille apprehendens, quod manu læua tam modicum tenebat, dextera præcidit: & vltrum ipsum vna cum eisdem reliquiis tectis* thecis *argenteis collocauit, indignum iudicans, vt qui sancta præciderat, vltra pallutæ tangeret. Requirentis manus quantum valebat vicario inre præcipit imperali.*

His peractis, quæ longum est ista omnia enumerare, omnia quæ vsui pertinebant sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, in Dei laudibus vsque quaque completa sunt. His exactis, alia adhuc noua spiritus sanctus per eum in ipso Dominica Adventus non pauci tos dies peregit. *Sed quia omnia longa sunt recensere, quæ eius temporibus in Toletana vrbe dominus Vrbanus, & dominus Euantius per eum facta narrabant, vel ex multis pauca arripiamus: quæ qui hoc nouerunt audierunt, cum hoc legerint, delibunt, præterisse me tam multa & magna, quam nimium verum sciunt. Superueniente vero die Assumptionis sanctæ & semper virginis Mariæ, ante tres dies tribus diebus Litanias peregit, & Missam, quæ in illius laude decantaretur, perfecit, quæ est septima. Et ita ventum est ad eius solemnitatem, supra dictus Rex nimia in amore Dei solicitus, & de suis iniquitatibus male conscius, ad audienda solemnia regalis de more accessit. Nam vbi Dei Ildefonsus maiore adhuc munere fretus, dum domina sua solemnia, in Deo præsule seruiebat, quanta susciperet, & in laude genitricis Dei hoc, quod supra prænotauimus, summo cordis affectu harmonia Dei modulatione composita carmina apparauit, & liberalem virginitatis more synonymæ testimonia veteris ac noui testamenti plenius compte ederet, & digna facundia ac magnificentia tam præfata Domina sua exornaret, dum ante horas matutinas solito more ad obsequia Dei peragenda consurgeret, vt vigilias suas Dominæ consecraret: diacono vel subdiacono, atque clero ante cum psallentibus, subito ostia aperiuntur, & Ecclesiam intuentes atque splendori cœlesti assidue defigentes, lumen, quod forte non valuerunt, cum tremore effugientes; lampadas, quas manibus tenebant, reliquerunt, & sua vestigia, per quæ venerant, adeuntes, prope muros ciuitatis sunt ad sodales.*

Solicite omnis congregatio requirens, quid de Dei seruo agitur, eam cum angelicis choris viderunt: quod tam solito expauerunt custodes, vt & terga ab ostio Ecclesiæ dantes, trepidantes ad proprias sedes. At ille bene sibi conscius, ante adsonsecratæ Virginis procedens, repérit in cathedra ipsam Dominum residentem, vbi solitus erat Episcopus residere, & populum salutare (quam cathedram nullus Episcopus adhuc tentauit postea, nisi dominus Suisbertus, qui statim ipsam perdens, exulceratus oculis & eleuatis oculis aspexit in circuitu eius, & vidit omnem ambitum Ecclesiæ repletum virginum turmis, de tantum Domini munere suauitate aliquid decantantibus. Adhuc ipsa in eum, vt ipse conscius charissimis referebat, sic eum alloquuta est vna: Propera in occursum, serue Dei charissime, accipe mandatum de manu mea, quod de thesauro Filij mei tibi attuli. Sic enim opus est, vt benedictione tegaminis, quæ tibi data est, in nos tantum seruitio vtaris. Et quia oculos fidei tuæ in me semper intitio tenens permansisti, & laudem meam diffusa in talia tua gratia, dulciter in cordibus fidelium deprompsisti, & reformata Ecclesia item in hac vita ornatus eris, & in futuro inpromptariis meis cum aliis seruis Filij mei letaberis. Et hæc dicens, ab eius vna cum virginibus & luce, qua venerat, remeauit. Remansit Dei seruus in tantum securus de adipiscenda gloria, in quantum præscius de sibi donata palmæ victoria, præsente Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit, & cuncta regat per infinita semper secula seculorum, Amen. Hactenus Iulianus diaconus, tribuit alii eius historiæ scriptionem Lixiæ Toletano Episcopo Vrbani successori; accepisseq; eam ab Vrbano & Euantio, quibus per ætatem licuerit rei gestæ miraculo immo miraculis interesse. His autem omnes pene cus, qui res Hispaniarum Ecclesiæ scriptis sunt prosecuti, absq; controuersia addipiscantur. Qui vero eiusdem Sancti opuscula legerit, videritque, quam ardentissimo Dei genitricis amore ipse flagrarit, & quam copiose prosequutus sit laudes eiusdemque eiusdem sanctissimæ Mariæ Deiparæ: haud adeo, puto, mirabitur, si tale ab ipsa munus fuerit consequutus. Posthæc autem cusa admoniti sumus, in Ecclesia Toletana haud receptam esse Iuliani assertionem de tempore Apparitionis Dei genitricis, ad S. Ildephonsum cum præclaro munere descendentis, quam ipse dicit factum tempore Assumptionis eiusdem Dei genitricis Mariæ. Magis autem esse ibi antiqua traditione probatum, vtique gis autem esse ibi antiqua traditione probatum, vtique retentum in sacris ritibus, id fieri contigisse die decima octaua Decembris, qua solemnitas Expectationis eiusdem sanctissimæ Dei genitricis Mariæ ibidem ce-

lebrari consuerit; quod & sacris lectionibus antiquitus receptis in eadem Ecclesia recitari publice consuetum asseritur.

Hocanno, qui vndecimus numeratur Sigeberti Francorum Regis, ipse ex hac vita migrauit; licet alii decem tantum vixisse annos tradant, alii dicant peruenisse ad annum Domini sexcentesimum sexagesimum secundum, quod plumbus, quæ erunt dicenda, repugnat. Constat autem ipsum ob egregias animi virtutes à maioribus relatum esse inter sanctos, colique diem natalem eius Kalendis Februarii. Scripsit libellum de eiusdem miraculis Sigebertus Gemblacensis.

IESV CHRISTI ANNVS 658.

VITALIANI PAP. Annus 4. CONSTANTIS IMP. Annus 17.

I. ANNVS sequitur Redemptoris sexcentesimus quinquagesimus octauus, Indictione prima: quo Thomas Constantinopolitanus Episcopus, vbi sedisset (vt habet Nicephori Chronicon) annos duos, & menses septem, moritur, atque in eius locum subrogatur Ioannes presbyter * eiusdem Ecclesiæ Syncellus & Custos vasorum. Hicipse in Sextæ Synodi Actis (vt dictum est superius) prædicatur Catholicus; quem de sua, quam profitebatur, Catholica fide Synodalem scripsisse epistolam ad Macarium Antiochenum, fidem faciunt Acta, quæ extant Sextæ Synodi, vbi inter alia de Ioannis fide Catholica hæc leguntur *a*: *Similiter relectum est ex eodem repostæ exemplar Synodicorum Ioannis sanctæ memoriæ, qui fuit quidem Patriarcha huius regiæ vrbis, continens in superscriptione ita: Per omnia sanctissimo & consacerdoti Macario Ioannes indignus Episcopus, quorum initium est: Quis loquetur potentias Domini? &c.* Probatum vero cognitumque fuisse Catholicum eumdem Ioannem Episcopum, inferius eidem Acta testantur, quæ commentitia existimantur.

II. Valde namque repugnant iis, quæ in S. Maximum facta sunt, atque in discipulos eius, cum omnes simul toto hoc tempore durissimo detinerentur exilio, eo quod nollent communicare cum Constantinopolitana Ecclesia, cuius esset ipse Thomas Episcopus Monothelita. Si enim secus fuisset, communicare eidem minime recusassent; sicque ab exilio liberati, Deo gratias egissent de reddita Ecclesiæ pace, quam diu optassent, & pro ea Deum iugiter rogassent. Quamdiu igitur perseuerare videmus in Orthodoxorum præcipuos agonistas persecutionem; quæ scripta habentur de Catholica fide eius Ecclesiæ Patriarcharum, æquo animo haud ferre possumus absque suspicione cómenti. Sed de his iã superius diximus.

Hoc anno pax tractata est inter Romanos & Sarracenos, de qua Theophanes inter alios verbis istis: *Anno decimo septimo Imperatoris Mahumetes Arabum Princeps, suorum seditione compulsus, de pace ineunda ad Constantem misit, eaq; pacis nomine in singulos dies ab Arabibus mille nummos depensum tripraottatos & equum & seruum.* hæc Theophanes.

III. Quod pertinet ad res Occidentalis Ecclesiæ, clarent Galliæ nouæ luce martyrii; quod subiit hocanno *b* sanctus Theodardus Episcopus Leodiensis. Extant eius Acta scripta, vel restituta potius à Sigeberto Gemblacensi, qui se à meliori stylo expoliisse testatur. Natione Gallus Theodardus fuit, professione Monachus: cumque Sigebertus Rex Francorum in Austrasia duodecim monasteria erexisset, vni eorum, nempe Stabulensi, constituto S. Reclami Tungrensis Episcopi & Cuniberti Coloniensis, inuitus præfecit Abbas; nolensque haud diu post ipsi Reclamo successit in Episcopatu Ecclesiæ Leodiensis. Fuit ipsi aliqua ex parte quies, cum viueret Sigebertus laudatissimus Princeps æqui amantissimus, & religionis obseruantissimus: quippe qui solus vnus fit pro miraculo frenum iniecisse indomitæ dominandi cupiditati, cum paterni regni ipse maior natu minorem sibi sumpserit partem, maiorem vero minori cesserit fratri Clodoueo; beneque vsus pace, cum ab externis & à ciuilibus bellis quiesceret, sese totum monasteriis erigendis, aliisque pietatis operibus mancipauit.

IV. Cum vero (vt anno superiori dictum est) Sigebertus ad annum vndecimum propagasset regnum, & ex hac vita recessisset, vno relicto puero filio Dagoberto; adoptatoque iam antea, cum prole careret, Ildeberto filio Grimoaldi Maioris domus, cuius atte foras in Scotiam Dagobertus puer fuerat amandatus, in bello perempto, & eius patente carceri mancipato; potitus est regno frater ipsius Sigeberti Clodoueus, monarchiam obtinens Galliarum; qui Childerico secundo loco nato filio regnum à Sigeberto relictum tradidit, adolescẽti (vt aiunt) leuissimo, ad omnem prauorum impulsum facile mobili: sub quo ipse, quem diximus, Theodardus martyrium subiit. Quomodo autem id acciderit, ex eius Actis hic reddimus, quæ sic se habent *c*:

c Extant apud Sur. die 10. Septembr. tom. 5.

V. *Tutabatur Theodardum Episcopum contra omnes fauor Sigeberti Regis, qui amator diuinæ religionis, oculos habebat columbinæ simplicitatis. Quo defuncto, regnum Austrasiæ, quod tenuerat, dedit frater Clodoueus filio suo Childerico. Tum vero omnis malitia & iniustitia in regno præualuit, & contra Ecclesiam grauis domestica tempestas turbo insonuit. Theodardus autem, quia mercenarius non erat, non fugit à facie luporum, sed pro ouibus suis constantius ex aduerso stetit. Et quia pastor essentialiter bonus dixerat d: Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis: nec in hoc surdus auditor fuit, paratus pro ouibus animam ponere. Sed ne quid inexpertum velim queri, deliberat Regem Childericum adire, & ante eum super iniuriis Ecclesiæ illatis legaliter expostulare, si forte per censuram regalem Ecclesia possessiones suas reciperet. Atque diuinitus edoctus à mentis suæ oraculo, imminere sibi tempus passionis, disposuit domui suæ, & omnibus vltimum Vale dicto, euestigiisque suas illi commendans, qui sibi illas commendauit, duce mentis constantia, cum paucis iter arripuit.*

HI. DIER. ADVERSATVR THEODARDO. d Ioan. 15.

VI. *Porro filij Belial, qui præ duritia impœnitentis cordis thesaurizabant sibi iram, quo modo potuerunt adduci ad aliquam respiscendi viam, vt scilicet ablata Ecclesia restituerent: sed scientes; quia in nullo sibi responderet iustitia, si de præsumptis rebus Ecclesiæ coram Palatinis ageretur controuersia; mala malis cumulant, & ex desperationis periculo de morte innocentis Præsulis tractant, & iter eius diligenter explorant. At vir sanctus iusti propositi tenax, quem armabat virtus & efficax sermo Dei, dicentis e: Nolite timere eos, qui occidunt solum corpus: iam duæcesis suæ terminos longe excesserat, & in pago, quem Alisatiam vulgo dicunt, bonis adhuc prouentibus gradum fixerat. Et ecce cuneus inimicorum Dei de insidiis emergens, arrectis lanceis in necem innocentis prorupit. Ille munitus tuto patientiæ clypeo, eos ad pacis bonum inuitare volebat. Sed quia non erant filij pacis, pax non inueniens in eis vbi requiesceret, ad anteactum pacis reuersa est.*

e Matt. 10.

VII. MARTYRIVM THEODARDI Ep.

Tum vero vt lupi agnum, impij circumstabant pium, illumque oculos ad cœlos tollentem, & pro eis orantem exemplo IESV in Crucependentis, contumeliis afficiunt, humi prosternunt: & quia iram nequit explere potestas, caput sancto oleo perunctum in frusta secant, corpus sanctum membratim dilaniant. Terra quidem sic data est in manus impiorum, spiritus autem ab omni terræ rudere excoctus per ignem passionis, vt aurum in fornace probatus redijt ad Dominum, qui fecit illum. Fides nimirum, quæ protomartyri Stephano aperuit cœlos, vt videret Iesum stantem ad auxiliandum sibi: hac quoque Theodardo martyri cœlos aperuit, &c. pergit auctor plurimus dicere de miraculis, quæ post ea contigerunt plurima quidem & ingentia, quibus Deus voluit hominibus notum fieri, secum in cœlis regnare martyrem, quem improbotum manus in terris occiderant. Adscriptus autem est Theodardus ea die, qua passus, decima mensis Septembris, catalogo sanctorum martyrum, eademque annis singulis publica commemoratione in Ecclesia conspicitur redimiuus. Successit Theodar-

do martyri S. Lamberto Episcopus pariter martyrio coronatus, vt suo loco dicemus: fuisse autem & hunc discipulum sancti Reclami Episcopi Leodiensis, eius Acta testantur. Sed quem toties audisti nominatum esse Reclamum: factum scias vitio describentis, qui eum, quem constat dictum esse Remaclum, Reclamum mendose scripsit, non sic infelicius anno 882. prope finem, vbi Remaclum recte inuenies appellatum.

IESV CHRISTI ANNVS 659.

VITALIANI PAP. Annus 5. CONSTANTIS IMP. Annus 18.

I. CONSTANS FRATREM OCCIDIT.

SEXCENTESIMVS quinquagesimus nonus Domini annus sequitur, Indictione secunda: quo Imp. Constans, scelestibus scelera tungens, impulsu malorum dæmonum, fratrem suum Theodosium consecratum iam diaconum nece abstulit, ita crudeliter fratricidium sacrilegio magis infamans. De nefando facinore breuiter hæc tantum ex Theophane Græcorum habent Annales: *Anno decimo octauo Imperij Constans germanum suum fratrem Theodosium interficit: quem quidem, offensus ab eo autea, opera Pauli Patriarchæ attentum diaconum consecrari voluisset; à quo ministrante idem Imperator sancto sanguinis poculo in sanctissimo mysterium imperitum fuisset.* Ita vero haud impune patrauit: exegit enim fratris sanguinis innocuus à Deo vindictam, vt omnibus vitæ suæ diebus, instar Cain, conscientiæ stimulis agitatus, profugus & vagus viueret super terram; eo infelicior, quod non sicut ille *a* signum accepit à Domino, ne ab aliquo interficeretur: etenim insequente eum culpa, tremens vbique locorum fuit & pauens: sed etiam ea ex causa infelicissimus, quod ob oculos positum proficuum remedium pœnitentiæ non arripuit, sed in fuga insanus præsidium collocauit, vane putans muratione locorum ab insequente se culpa non expiata posse defendi. Quidnam autem memoria dignum tunc acciderit, audi inchoatæ tragœdiæ dignum exitum.

a Gen. 4.

II. DIVINA VLTIO EXAGITAT IMPERATOREM.

Vbi enim scelus; immo in vno pluta scelera nefandissima perpetrasset, cum extinctum penitus fratrem & obliuione sepultum omnino putauit, didicit suo damno miser superesse post cædem homini, quod viuat & clamet. Sed accipe, quæ in Græcorum leguntur Annalibus *b*: *Is ergo Theodosium à morte sua ipsi Constantio crebro per quietem visus est habitu diaconi poculum sanguine plenum porrigens, atque dicens: Bibe frater;* ac si diceret: Inebriare fraterno sanguine, quem fudisti, talem decet propinare poculum plenum sanguine auidæ crudelitati. Expleie cruore germani porrigentis, non vt olim in Ecclesia porrigebat in tuarum redemptionem culparum sanguinem Christi, sed in vltionem paratum. Sume de manu non sanguine agni refertum poculum, quo percussor Angelus abigatur, *c* sed qui vltorem excitet in te Deum. Accipe sanguinem victimæ, non quo sanctum est fœdus, sed quo tua est damnatio comparata. Porrigo calicem salutarem, sed ita Dei *d* poculum plenum, quod hauries est necesse. Meus ecce sanguis, qui tuum à Deo vindice suis vocibus exigit. Audiebat hæc & metuebat Imperator, vltrice accusante pariter conscientia, & fugientem maioribus clamoribus insequente: nam pergit auctor:

b Cedren. repetend. in Constant. 4. vic ante.

c Exod. 12.

d Isa. 51.

III.

Eius vesanie acerbitate victus infelix Imperator, statuit in Siciliam abire. itaque in vrbe relinquens vxorem & tres filios, celocem conscendit (est nauigij genus.) *Cumque solumsset, conuersus retro vrbem Imperij sedem constituit. Sed ne in Sicilia quidem infamiam illud vexare Constantem desiit. Syracusas sibi delegit, vbi vitam ageret, vbi & statuit Imperium Romanum transferre, cum inuisus esset ob Monothelitarum hæresim, aliasque prauas de religione sententias. Misit ergo qui vxorem & liberos adduceret: sed hanc Byzantij cum liberis detinuerunt.* hæc Annales hoc anno exhibent. Analisatus autem reliqua addit, quæ sunt in Annalibus præteremilla, nempe eius aduentum Romam, antequam in Siciliam se conferret. Sed de his suo loco dicendum erit.

Hoc eodem anno, qui bello ciuili suorum armis depressus Mahuuias Princeps Sarracenorum pendere delegerat tributum Constantini Imp. (vt superius vidimus) exigentibus Imperatoris ciuibus peccatis, æmulo suo Hali nece sublato, solus absque timore imperans, aduersus Persas primum, inde aduersus Romanos erigitur.

Moritur hoc anno Longobardorum Rex Rodoaldus, occisus à Longobardo homine, cuius vxorem adulterio polluerat, vbi regnasset (vt Paulus ait *e*) annos quinque & dies septem. Cuius tempore nihil præterea memoria dignum gestum reperitur, nisi quod eius coniux filia Theodolindæ, quam matrimonio sibi consortem xerat, exemplo matris, Ticini basilicam erexit in honorem S. Ioannis Baptistæ, quam mirifice exornatam auro & argento etiam reditibus locupletauit, vbi & sepeliri voluit. Porro de ea subiicit ista Paulus: *Hæc cum crimine adulterij apud virum accusata fuisset, propriumque seruum Caroli nomine à Rege expetijt, vt cum eo, qui Regina crimen ingesserat, pro castitate sua domina, monomachia dimicaret. Qui cum crimatore illo singulare certamen cum iniisset, cum, cuncto populo astante, superauit. Regina vero posti hoc factum ad dignitatem pristinam redijt.* hæc ipse.

Cæterum quod Paulus diaconus affirmat, hanc filiam Theodolindæ nomine Gundibergam fuisse vxorem Rodoaldi, erasse videtur, cum id tatio temporis minime patiatur; nam duo de quadraginta intercedunt anni ab obitu Aigulphi eius patris vsq. ad regnum Rodoaldi; vt potius ipsa dicēda sit vxor fuisse Arioaldi, qui successit Adaloaldo, cuius sententiæ est Aimoinus lib. 4. cap. 10. & auctor Appendicis ad Gregorium Turonensem, l. 50. & 51. Quod vero pertinet ad singulare certamen institutum, inuexerat barbaris Italiam detestandam eiusmodi consuetudinem, vt mononachia iurgia definirent; quo sicut nihil crudelius, ita nihil stultius potest excogitari, cum nequaquam semper in vnoquoq; bello victoria iustitiam consequatur, sed diuina sententia & occulto Dei iudicio declinet interdum ad eum, qui causam malam fouet. Sunt de his exempla cum in aliis libris, tum etiam in diuina Scriptura; sed illa memorabilia magis, cum nisi Dei, iustissima præcedente causa, apparatu longe maiore filii Israel *f* omnes zelo Dei incensi ad vltionem detestandi facinoris progressi semel & iterum victuntur a longe dispari militum numero; ea (vt asserit) ratione, quod antequam idonei essent aliorum ponire peccata, ipsi prius sua, accepta iterum clade, expiare debuerint. Quid ergo insani homines, degeneres Christiani, detestores paternarum legum, ob idq; millies detestandi, atque anathemate damnati, eiusmodi sacri infames aleatam non sæculi tantum huius, sed & æternam amentes, cum nec si vincant, certum reddi possit fouisse iustum, & pugnasse pro veritate? Sed missa hæc.

e Paul. l. 5. c. 36.

f Iudic. 20.

Successit autem Rodoaldo Regi Aripertus, de quo Paulus hæc scribit g: *Fuit hic filius Gundibaldi, qui fuit germanus Theodolindæ Reginæ. Hic candidit apud Taurasianum Domini Saluatoris, quod extra portam Occidentalem, quæ dicitur Marenca, situm est, quod ornamentis varijs decorauit, & substantijs sufficienter ditauit.* hæc Paulus, qui in re erroris arguitur, dum nouem annos eius regno tribuit, vt ostendetur inferiùs, cum de regni exordio Gundibaldi disputatio erit.

g Paul. l. 6. c. 1.

Porro adhuc Longobardorum Reges Ariana pestis affecti cum essent, Catholicis Episcopis haud parum negotij facessebant, qui sese pro muro Israel domus opponebant: inter quos præcipue emicuerat Isaacius cognomento Bonus Mediolanensis, & Ioannes Bergomatis Ecclesiæ Episcopi. hi enim, vt olim Paulus & Barnabas, ad fidem Catholicam tuendam ac propagandam manus simul iunxere; verum eorum alter, Bergomensis videlicet, eo gloriæ progressus est, vt ea pugna sibi martyrium increaretur: Martyris enim titulo decoratum ipsum tabulæ Ecclesiasticę retinēt quinto Idus Iulij,

quo an-

quo anniuersaria die ea redimitum laurea Ecclesia Catholica repræsentat: licet eius martyrii Acta nobis hactenus remaneant incomperta. Collega vero etsi non consummauit martyrium, egregiorum tamen meritorum ergo inter sanctos æque ascribi meruit suo natali die, quarto videlicet Idus Ianuarii, sed & de ambobus iterum infesiis mentio fiet.

IESV CHRISTI ANNVS 660.

VITALIANI PAP. Anno 6. CONSTANTIS IMP. Anno 19.

SEQVITVR ordine temporis annus Redemptoris nostri sexcentesimus sexagesimus, Indictione tertia: quo S. Maximus Abbas & martyr, vbi post mutilationem linguæ & manus triennium in exilio apud Alanos barbaros exegisset, complens gloriosum martyrium, in cœlum migrat, relatusque inter martyres remansit in Ecclesia perenni memoria celebertimus; de quo superius satis.

Eodem anno, qui & numeratur Clodouei iunioris Francorum Regis decimus quartus, hæc ab eo facta narrantur: *Anno decimo quarto suscepti regiminis Clodoueus Rex argentum, quo genitor suus apsidem super sepulchra martyrum Dionysii, Rustici, & Eleutherij pronunciatum opetuerat, auferri mandauit, & Argulfo loci illius Abbati, vt illud egenis & necessitatem patientibus (quia fames eo tempore totam pene occupauerat Franciam) distribuat.* Et quia idem locus sub potestate constitutus erat adhuc Parisiaci Pontificis, tale quid idem Dei amabilis Princeps excogitauit. Deesse aliquid in narratione videtur, dum conatur excusare factum, & adscribere pietati quod ab aliis vt sacrilegium condemnatur, cum mox sit vltione diuinitus immissa punitum: ista siquidem apud Sigebertum leguntur hoc eodem anno *b*: *Clodoueus Rex corpus S. Dionysii Parisiensis discooperiens minus religiosa vi archa eius fregit & rapuit, moxque in amentiam perpetuam incidit.* hæc ipse.

Solent mali Principes, quodcumque licet impietatis factum, aliquo tamen pietatis tegumento velare, vt tum ex Gentilibus, tum ex Christianis exempla non pauca declarant. Certe quidem quod ad præsens facinus pertinet, nihil est, quod iure defendi excusariue possit. Quidnam enim sibi Principes vendicant iuris in his, quæ Deo semel dicata sunt? Vel si necessitas suaderet tale quid perpetrari: thesaurus primum regius ab ipso fuerat prodigendus, & ante profana quam sacra distrahenda. Demum si post erogatum thesaurum regium, adhuc vrgente fame, in sacram supellectilem manus coniicienda fuissent: non illæ quidem regiæ, sed sacerdotales esse debuerant; sicuti ab Ambrosio, Augustino, aliisque sanctis viris compluribus factum scimus. Fuit Iuliani Apostatæ tantum facinus, aliquo colorato prætextu expilare Ecclesiarum thesauros, non Principis Orthodoxi. Non eruisse multiplici sacrilegio tale factum, certum est, cum non tantum concamerat um in apside argentum sublatum ab ipso fuerit, sed quo tectæ erant sacræ reliquiæ, idque absque aliqua ahibita penitus reuerentia, cum brachii os tunc ab eo fractum, insuper & raptum etiam fuisse dicatur.

III. Porro in detestationem eiusdem facinoris, vtpote exaggerantis regni Francorum, in appendice ad Aimoinum hæc de eodem Clodoueo leguntur *c*: *Eodem tempore Clodoueus brachium beati Dionysii martyris abscidit, instigante Diabolo. Per idem tempus concidit regnum Francorum casibus pessimis. Fuit autem ipse Clodoueus omni flagitiorum deditus, fornicarius, vltusor fœminarum, gulæ & ebrietati operam dans.* Certe quidem ex eo tempore collabi cœptum regnum Francorum familiæ Merouingorum generis Clodouei, historiæ perspicue docent, posterioribus Reg bus ignauiæ dediris & deliciis, cum per suos ministros, quos Maiores domus nominabant, regnum administrantes, nudum vix nomen Regis apud ipsos remanserit, effectis illis rerum dominis. Sed de his inferius. Quod vero circa vitæ ipsius finem Clodoueum laborasse insania, æque tradat, qui ad Gregorium appendicem apposuit incertus auctor: erroris videtur redargui ex rebus gestis anno decimo sexto eius regni, ex quibus ipsum vsque ad illud tempus satis sibi constasse, specimenq; summæ pietatis edidisse, quæ eo anno inferius dicentur, ostendunt, dum in expiationem puto admissi sceleris, conuocatis vndique Galliarum Episcopis & sæcularibus potestatibus, monasterium S. Dionysij ab omni dominio liberum fecit, vt suo loco patebit.

IESV CHRISTI ANNVS 661.

VITALIANI PAP. Anno 7. CONSTANTIS IMP. Anno 20.

ANNVS CHRISTI sexcentesimus sexagesimus primus, Indictione quarta rerum gestarum inopia tam in Oriente, quam in Occidente obscurus omnino, veluti face magnopere illustratur natali sanctissimi viri Amandi Traiectensis Episcopi, Flandrorum Apostoli nuncupati, de quo plura superius dicta sunt. Plurimum quidem eius virturibus atque miraculis Gallia Belgica coruscauit: siquidem eius admonitionibus & exemplis quam plurimi nobilissimi viri ac fœminæ sublime secundum Christianam perfectionem viuendi genus atripuerunt. Et vt de aliis modo taceam: *ipsius* d *admonitione Tudberga relicta Pipini Ducis Brabantiæ sibi & filiæ suæ Gertrudi, Christiq; famulæ cœnobium instruxit Niuellanum, in quo vtraque Deo sacrauit.*

I. DE OBITV S. AMANDI EPISC. TRAIECT.

d *Molan in Nat. SS. Belgic. 5. Febr.*

At minime contentus fuit terminis suæ diœcesis, sed imbi, constituens Vicarium sanctissimum Landoaldum archipresbyterum, aliis etiam gentibus Christum prædicauit, vt Selauis circa Danubium, Vasconibus circa Pyrenæos saltus, & in Flandria Gandensibus & Pabulensibus pecissimum: Gandenses vero à Mercurij & aliorum idolorum cultu auocauit; vbiq; duo celeberrima monasteria ad honorem sancti Petri Blandiniense & Gandense erexit, ac sancto Bauoni Hasbaniæ Principi Deum sincere colendi leges dedit. Truncinij ad Lisam fluuium clericorum siue canonicorum societatem instituit, quæ multò post annis in cœnobium instituti Præmonstratensis est conuersa. Tandem Apostolis à virtute & spiritu plenus apud Pabulenses in Elnonensi monasterio, quod hodie ab auctore proprie dicitur S. Amandi, mortem obiit hoc anno incarnationis Verbi sexcentesimo sexagesimo primo, hæc Molanus ex diuersis scriptis simul iunxit. Demonstratus est longe abstenti eius transitus sanctæ Aldegundi virgini Deo sacratæ, estq; de his fidelis narratio ad finem rerum gestarum eiasdem Sancti à Baudemundo contextarum.

Hoc etiam tempore, ante videlicet Grimoaldi regnum, Lupus Longobardorum Dux Forojulienfis Grados insulam deprædatur, in quam Aquileiensis Patriarcha vna cum supellectili Aquileiensis Ecclesiæ prædicte sedem transferens sese contulerat. Aitenim de his hæc Paulus: e *Hic Lupus in Grados insulam, quæ non longe ab Aquileia est, cum equestri exercitu, per stratam, quæ antiquitus per mare facta fuerat, introiuit: & depredata ipsa ciuitate, Aquileiensis Ecclesiæ thesauros inde auferens deportauit.* hæc Paulus. Translatam verò fuisse tunc pariter sedem Aquileiensem apud Forumiolij, & Patriarchas ibidem habitasse; quæ idem Paulus f inferius pluribus in locis tradit, plenissimam fidem faciunt: verum non Forliulij, vbi degebat eius ciuitatis Episcopus, sed (vt idem ait Paulus) in Cormone sedem habebat, loco proximo, sed ignobili castro, de quo alibi meminit. g

II.

e *Paul. diac. de gestis Longob. li. 5. c. 17. non. ed. & vet. 2.*

f *Paul. eod. li. 2. c. 23. & lib. 6. c. 51. nou. ed. & vet. 14.*

g *Paul. diac. l. 4. c. 38. vel 10 vet. 12.*

Quid præterea hoc anno gestum sit, nihil inuenimus, nisi pium monumentum Reccesuinthi Hispaniarum Regis, qui memoriæ sancti Ioannis Baptistæ ecclesiam erigens, hoc ipso anno, Era nimirum sexcentesima nonagesima nona, eam dedicauit. Mirum dictu, quomodo eius Sancti cultus vbique terrorum Christiani orbis

III. ECCLES IO. BAPT. ERECTA A RECCESVINTHO.

fuerit propagatus. De Longobardis audisti, b eis plurea in honorem eiusdem sancti Ioannis, teste Paulo diacono, erectas fuisse basilicas, vt de aliis vbique locorum extructis modo taceamus. Quod enim testificatione Domini adeo ipse meruit commendari, idcirco à fidelibus præ cæteris celebriori cultu susceptus est venerandus. Sed reddamus hic eam, quæ de eiusmodi Ecclesiæ erectione & dedicatione extat vetus inscriptio, quæ ab Ambrosio descripta sic se habet:

PRÆCVRSOR DOMINI MARTYR BAPTISTA IOANNES
POSSIDET CONSTRVCTAM IN ÆTERNO MVNERE SEDEM,
QVAM DEVOTVS REX RECCESVINTHVS AMATOR
NOMINIS IPSE TVI PROPRIO DE IVRE DICAVI
TERTIO POST DECIMVM REGNI COMES INCLYTVS ANNO,
SEXCENTVM DECIES ERA NONAGESIMA NOVEM.

Porro vocem, decies, otiose appositam ad versus perfectionem, idem auctor, qui recitat, affirmat ex temporis exacta ratione. Locus, in quo Ecclesia erecta erat, licet amplus, modo humilis apparet, Balneum, dictus, qui hoc tempore nobilissimus habebatur in vertice Vallisoletanæ situs.

IESV CHRISTI
Annus 662.

VITALIANI PAP. Annus 8. CONSTANTIS IMP. Annus 21.

I. CONCILIVM CLYPIACENSE.

SEXCENTESIMVS sexagesimus secundus Domini annus, quinta Indictione, numeratur etiam Clodouei Regis decimus sextus: quo à Clodoueo Rege in Galliis Clypiacensis habita est Synodus omnium propemodum Francorum gentis, Episcoporum. Est Clypiacum villa in territorio Parisiensi, de qua mentio habetur in rebus gestis S. Ansberti Episcopi Rothomagensis. De hac vero Synodo hæc apud Aimoinum leguntur a:

a Aimoin. lib. 4. c. 41.

Anno decimo sexto, ex quo sceptra susceperat regalia Clodoueus, Pontifices, & totius gentis Principes Clypiacum conuenire iubens, medioque inter eos solio residens, hoc habuit sermonis exordium: Quamquam, inquicus, Francigenæ ciues, terreni nos cura principatus admonuerit, publicu nos rebus consultores aduocare: tamen prius nobis conuenit ea, quæ Dei & sanctorum eius sunt, disponere, vt postmodum ea, quæ nostra sunt, Deo dante, ex sententia cadant. Ille enim, qui per semetipsum polleri dignatus est, ducens b: Primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis: nobis suis obtemperantibus præceptis, sua confert promissa. Regnantibus itaque, quæ sunt placita sanctis in regno tam consistentibus æterni Patris, & cuncta nobis eueniunt prospera in terris, si ea curauerimus adimplere factis, intentionem igitur nostri cordis, vos sacerdotes, qui dij vocati estis, & filij Excelsi omnes, attendite, & audite; & auditam si probauerita, vita nobis, cum ad effectum adducere laborate. Nostri itaque deuotio hæc extat animi, vt monasterium patroni nostri domini Dionysij, in quo ipse cum consortibus testimonij veritatis requiescit humatus, & pia memoria genitores nostri, dominus videlicet Dagobertus ora domina Nantildis se sepelirj mandauerunt, ab omnes seruamus dominio mortalium: quatenus Abbas vel fratres eo loco commanentes possessiones à parentibus nostris, siue ab aliis fidelibus Christianis sibi traditas, absque vllius dominationis inquietudine possidentes, pro salute nostra ac statu regni nostri liberum Deum deprecentur.

b Matt. 6.

PRIVILEGIVM MONACHORVM S. DIONYSII.

II. Huic autem nostræ suggestioni consentit venerabilis Landericus Parisiaca urbis Præsul, in cuius diœcesi cœnobium illud situm est, & cui vsque ad præsens tempus subiectum fuit. Hanc ergo libertatem seruis Dei nimis constitutis diutu fuerint adepti, nullusque præter Dei & sanctorum, nostrumque, cui etiam tota natio Francorum paruit, fuerint perpessi dominatum: sciant se debito tali genitoribus nostris & nobis, eisque, qui nostro (vt spes animis) per Dei gratiam oriuntur ex semine, seruo obnoxios: & pro nostra, eorumque, quos commemorauimus, præsenti ac futura requie non desinant Deum exorare. Hæc Regem pro cuncione loquutum circumstantes, postquam auscultauerunt intente: in laudibus eius proclamantes, mansura ei optant gaudia.

Huic conuentui interfuere prope omnes Galliæ Episcopi, inter quos quidam sanctis extiterunt viri, quos sancta Ecclesia dignis effert honoribus, eo quod ad eorum sepulchra varia vexati sanarentur infirmitatibus: id est, beatus Audoenus, sanctus Radbertus frater ipsius, & dominus Eligius cum beato Sulpicio, nec non sanctus Encherius. hæc de Synodo ibi: de rebus autem in ea gestis nihil præterea.

Sed & sub eodem Clodoueo Rege celebrata reperitur Synodus Cabilonensis, quoto autem anno regni eius, ignoratur: cui inter alios dignos Episcopo sanctitateque celebres interfuisse leguntur, qui etiam in dicto Concilio Clypiacensi præsentes fuerunt sancti viri Audoenus & Eligius: verum non sub Landerico Episcopo Parisiensi habita ponitur, sed eo tempore, quo Parisiensi Ecclesiæ præerat Audobertus, qui per Abbatem Grimoaldum eidem interfuit. Ad hunc autem Audobertum S. Audoenus Episcopus Rothomagensis scripsit vitam Sancti Eligii Episcopi Nouiomensis: textaque ea de re litteræ vtriusque vltro citroque datæ in appendice eiusdem scriptionis. habentur eius Synodi canones decem & nouem, quos tu consulas. Legitur post ipsos epistola Synodalis ad Theodorum Episcopum, qui publice egerit pœnitentiam ob publica peccata commissa, qua datur causam dicere ad sequentem Synodum Arelatensem. Quod ad tempus regni Clodouei spectat: perseuisse ipsum vsque ad annum decimumoctauum seu regni inferius dicturi sumus.

IESV CHRISTI
Annvs 663.

VITALIANI PAP. Annus 9. CONSTANTIS IMP. Annus 22.

QVI sequitur annus sexcentesimus sexagesimus tertius, Indictione sexta inscribitur: quo Constans Imperator Romam se conferens ad limina Apostolorum visitanda, à Vitaliano Romano Pontifice honorifice exceptus est. Sed quomodo id accideric, & quæ tunc ab eodem Imperatore Romæ gesta sint, ex Anastasio bibliothecario audiamus, qui in Vitaliano ipso ista habet: *Huius, inquit, temporibus venit Constans Augustus de regione Occidentis per litoraria Athenas, exinde Tarentum, inde Beneuentum, & Neapolim per Indictionem sextam: postmodum venit Romam, id est, quinta die mensis Iulij, Indictione supradicta. Et suscepit eum.* Obsequia tanta Pontificis quid aliud meruit, nisi fuisse aduentum eius in vrbem pacificum, præsentiamque pacis nuncia, quæ significarent Imperatorem venientem in Occidentem, Occidentalium velle sectari eadem, ac detestari Orientalium errorem, à quibus vehementer libensque discederet? Hæc & alia huiusmodi cum apud Vitalianum Pontificem fidem inuenerint, nihil voluit prætermittere, quo eum demereæ & continere in officio posset; vt ab eodem auctore audies, qui sic reliqua narrare pergit:

Et ipsa die ambulauit Imperator ad sanctum Petrum ad missarum. & donum ibi obtulit: duo Sabbati ad S. Mariam venit, itemque donum obtulit. Dominico die processit ad S. Petrum cum exercitu suo: omnes cum cereis exterunt obuiam ei, & obtulit super altare illius pallium auro textum, & celebrate sunt Missæ. Item Sabbati die venit Imperator ad Lateranas aulas, & sanctis, & ibidem pransus est in basilica Iulij. Item Dominico die fuit festo ad sanctum Petrum; & post Missas celebratas, Vale fecerunt filij inuicem Imperator & Pontifex. Duodecim dies in ciuitate Romana perseuerans, omnia, quæ erant in ea, ad ornatum ciuitatis deposuit. Sed & Ecclesiam beatæ Mariæ ad Martyres, quæ

tulatoriis arcu erat, discooperuit, & in regiam vrbem eum aliis transferendum, quas deposuerat, direxit. Et postmodum secunda syria egressus de ciuitate Romana, reuersus Neapolim, inde terrena aduentu perrexit Rhegium, ingressus est Siciliam per Indictionem sequentem, & habitauit in ciuitate Syracusana, & talem assumpsit in populo, seu habitatoribus, vel possessoribus prouinciarum Calabriæ, Siciliæ, Africæ, Sardiniæ per diagrapha, seu capita, atque nativitationes per anno plurimos, quales à sæculo nunquam fuerant, sed & alia multa mandata perpessa sunt, vt aliqua sine vsu non remanerent; sed & sacra vasa, vel Camilla, siue vestimenta, sanctarum Dei Ecclesiarum Dei auferens, nihil dimisit. hactenus Anastasius: quæ autem prosequitur de eius nece, suo loco dicemus.

III. Hic vero absque accurata consideratione non transeat, quomodo Romanus Pontifex Vitalianus inter solennes prudentesque Pontifices adnumeratus, imo & inter sanctos, quos colit Ecclesia Catholica, recensitus, ergà Constantem Augustum nullum genus obsequii prætermiserit, quo posset hominem demereri. Non enim eiecerat ab Ecclesia sacrilegum fratricidam, neque procul abhorruit, vel à salutatione hominis, qui sanctissimũ Pontificem Martinum è Sede tyrannice eiusdiisset, ignominiosè tractasset, actandem relegatum Chersonæ perire sane etiam coegisset: non exhibitam in sanctum Maximum confessorem, & populum carnificinam exprobrauit: non, inquam, tot tantisque aspersum criminibus hominem sprevit, vel (vt par erat) exhorruit, forsque illi occlusit Ecclesiæ; sed obuiam prodiit, excepit, fouit, amplexatus & prosequutus est omni genere charitatis.

IV. Cui sic Vitalianus in summum dispendium (vt videri poterat) Ecclesiasticæ læsæ censuræ, & fractæ penitus disciplinæ: Qui cuncta moderatur Deus, & fecit in numero, pondere, ac mensura, & pro ratione diuersorum temporum diuersas à nobis in rebus gerendis rationes exposcit; secundum quod Sapiens definiit, dicens a: *Tempus odij, & tempus amoris; & tempus amplexandi, & tempus ab amplexibus recedendi; & tempus pacis, & belli tempus.* fuisse Vicario suo Summo Pontifici, ita agere cum scelestissimo homine, dissimulanda omnia hominis illius delicta, dummodo Catholicæ esset veritati consultum, ea conderaret, vt Imperator diu hæreticus, siue per veritatem, siue per occasionem specimen ederet Catholicæ professionis, personam præ se ferens hominis Orthodoxi.

Quod enim vna cum Imperatore (vt sæpe cognitum est) reuersus Oriens vel schismate scindi, vel communione Catholica vniri soleret: sanctus Spiritus persuasit, Ecclesiasticos tunc reliquos omnes silere canones, Ecclesiasticamq; tacere censuram, vt vnius communicatione vniuersus simul Oriens & Occidens, diu inter se duris schismate, commemorione Catholicæ ingeretur. Nec ipsum Vitalianum spes fefellit, vel consilium eius est irritum reditum: etenim eiusmodi remissione censuræ factum, vt non ipse solus Constans vsque ad obitum videri voluerit esse Catholicus, sed hac semel aperta via, & eius successor in Imperio, œcumenico congregato Concilio, ad ipsam hæresim extirpandam, omne conturbatæ fidei robur. Cuius enim est sancire canones, eiusdem est & moderari eos, ac pro ratione personarum & temporis secundum Dei consilium cuncta disponere, quæ prodesse sciat Ecclesiæ. Vnus idemque Spiritus dono consilii atque discretionis hæc omnia est operatus, remittens nexus Ecclesiasticæ archæ censuræ pro salute totius Ecclesiæ consequenda. Hinc illud quam salubriter monet Ecclesiastes b: *Noli esse iustus multum; neque plus sapias quam necesse est, ne obstupescas.* Probes igitur oportet est medicinam, ex qua integra sanitas fuit Ecclesiæ Catholicæ restituta.

VI. Hæc eadem cum & describat Paulus c diaconus de aduentu Constantis Imper. & rebus ab eo Romæ gestis, dicens; contigisse reditum eius in Siciliam anno sequenti, Indictione sequenti: multa commisisse de bello ab eo dem in Italia gesto aduersus Grimoaldum Regem Longobardorum, & eius filium Romoaldum Ducem Beneuentanum, antequam se conferret in Vrbem ipse Constans Imperator hoc anno: licet autorum eius ex iis, quæ idem Paulus tradit, vbi agit de tempore Ariperti Regis eius prædecessoris, alia esset ratio inesunda. Siquidem dum ait, ipsum annos nouem regnasse, & filios vnum, cœpisse vero ex sententia ipsius regnare anno Redemptoris sexcentesimo quinquagesimo nono: non ante sexcentesimum sexagesimum nonum Grimoaldum regnare cœpisse, dicendum esset: quod plane contrarium omnino esse reperiturus, qui de exordio regni eiusdem Grimoaldi habentur in eiusdem Regis edicto, cui magis, quam alicui scriptori aliter asserenti esse standum, nemo non dixerit: & ex eius assertione fore necesse omnes diuersa sentientes corrigere & emendare, æque consentiet absque aliqua controuersia. Hoc idcirco diximus, quod qui nuper res Longobardorum & Regum Italiæ est accuratius prosecutus d, ponat exordium regni Grimoaldi anno Domini sexcentesimo sexagesimo primo, cum ex eiusdem edicti, quod & ipse recitat, auctoritate errotis redargutatur: etenim ex eius exordio hæc in eo leguntur: *Ideo ego Grimoaldus vir excellentissimus Rex gentis Longobardorum, anno (Deo propitio) sexto regni mei, mense iulio, Indictione vndecima, per suggestionem iudicum,* &c. Cum igitur mense Iulio Indictionis vndecimæ numeret ipse Grimoaldus annum sextum regni sui, fateri vtique necesse est, ipsum regnare cœpisse hoc anno sexcentesimo sexagesimo tertio, sexta inchoata Indictione: ad quod sane tempus bellum cum Longobardis à Constante gestum referendum est, nec est, quod ad sequentem sextam Indictionem id referri possit, cum tunc temporis neque Constantem, neque Grimoaldum superstites esse contigerit, iam diu ante vtroque defuncto.

d Sigon. de reg. Ital. li. 2. in Grimoaldo.

GRIMOALDI REGNVM QVANDO CONTIGIT.

VII. Quod autem ad ipsum bellum pertinet, antequam illud auspicaretur Constans, consultum ab eo sanctum eremitam, Paulus tradit, qui hæc de his habet e: *Prius ad solitarium quendam, qui prophetæ spiritum habere dicebatur, abijt, studiose ab eo scisciturus, vtrum gentem Longobardorum, quæ in Italia habitabat, superare & obtinere posset. A quo cum seruus Dei spatium vitæ nostri expetisset, vt pro hoc ipso Dominum supplicaret: facto mane, ita eidem Augusto respondit: Gens Longobardorum super. Si modo ab aliquo non foret; quia Regina quædam ex alta prouincia veniens, basilicam beati Ioannis Baptistæ in Longobardorum finibus construxit, & propter hoc ipse beatus Ioannes pro Longobardorum gente continue intercedit. Veniet autem tempus, quando ipsum oraculum habebitur despectui, & tunc gens ipsa peribit. Quod nos ita factum esse probauimus; quia ante Longobardorum perditionem, eandem beati Ioannis basilicam: quæ vtique in loco, qui Modicia dicitur, est constituta; per vsus personas ordinari consueimus: ita vt indignis & adulteris, non pro vitæ merito, sed præmiorum datione eiusdem locus veneratilis largiretur.* hactenus Paulus, qui narrare pergit inania studia Constantis Imperatoris, quæ insumpsit, vt Beneuentana potiri posset ciuitate, tu ipsum consulas. cæterum eiusdem Pauli f assertione, ante Imperatoris aduentum in Vrbem ea omnia contigisse traduntur. Defensam autem fuisse Beneuentanam ciuitatem ope sancti Barbari eiusdem ciuitatis tunc Episcopi, plura, quæ in eius vita scripta habentur, ostendunt.

e Paul. dial. lib. 3. c. 6.

f Paul. dial. lib. 3. c. 34.

VIII. Quod autem ad Grimoaldum pertinet; fuisse ipsum quidem ex Ariano ad fidem Catholicam conuersum per sanctum Ioannem Bergomi Episcopum, eiusdem Sancti Acta tradunt. Porro de sua ipsius fide Catholica illud certum reliquit posteris omnibus conspicuum monumentum, dum (vt ex Paulo suo loco dicetur) constat ipsum erexisse basilicam sub titulo sancti Ambrosii Mediolanensis Episcopi, quem liquet fuisse Arianorum acerrimum oppugnatorem. De bellica eius virtute, & aduersus Græcos alia antehac obtenta victoria, hæc breuiter idem Paulus g: *Cum esset bellicosissimus, & vbique insignis, venientibus eo tempore Græcis, vt oraculum sancti Michaelis Archangeli in monte Gargano situm deprecarentur. Grimoaldus super eos cum exercitu veniens, vltima cade eos pro-*

g Paul. li. 4. c. 47.

strauit. hæc ipse de rebus ab eo gestis, cum Dux tantum esset, antequam regnum capesseret.

IESV CHRISTI ANNVS 664.

VITALIANI PAP. Anno 10. CONSTANTIS IMP. Anno 23.

I. ANNVS sexcentesimus sexagesimus quartus, Indictione septima, adest: quo Ioannes Constantinopolitanus Episcopus, vbi sedisset annos quinque & menses nouem (vt Nicephori Chronicon habet) moritur, atque in locum ipsius subrogatus est Constantinus diaconus eiusdem Ecclesiæ: itemq; vatorum cultos & Oecumenius, Catholicæ communionis, Monotheltis penitus aduersarius; vt sextæ Synodi Acta a. si tamen impostura careant, significant, cum ita sancta Synodus de tribus his Episcopis Thoma, Ioanne, & Constantino decreuisse dicitur: *Sanctum Concilium dixit: Corporali sacramento in nostra audientia & gloriosissimorum Iudicum, qui nobiscum sunt, persoluto à Georgio Deo amabili diacono & Chartophylace sanctæ huius magnæ Ecclesiæ Dei, perficiatur, nobis satisfactionem huiusmodi corporali verbo prebibente, quod nullatenus sanctæ memoriæ Thomæ, Ioannis, & Constantini à quibusdam libellos extorserunt de vna operatione & voluntate: hos sanctæ memoriæ tres viros, id est, Thomam, Ioannem, & Constantinum, prædictum in identitate manere, atque in sacris Diptychis sanctarum Ecclesiarum recitari, vtpote qui in omnibus immaculati & irreprehensibiles inuenti sunt circa rectam nostram Christianorum fidem.* hæc de his ibi. Cæterum, quod ad Constantinum pertinet, nihil prohibet, quin potuerit esse Catholicus, Imperatore iam in Occidente inter Catholicos apparente Catholico: sed de duobus aliis Thoma & Ioanne, quæ dicta sunt, superius obstant.

CONSTANTINVS EPISCOP. CONSTANTINOP.

2 Sext. Syn. Act. 14.

II. Porro hoc eodem anno Constans Imper. in Siciliam venit, ibiq; (vt Paulus diaconus b tradit) vsque ad duodecimam Indictionem permansit: cum interea Grimoaldus Rex Longobardorum Auares Pannoniæ aduersus Lupum Ducem Forinlij, qui absentia Regis fretus, ducatum illi sibi vsurpans, aduersus eundem Regem rebellauerat. Sed tandem Lupus à barbaris illis occiditur: at labor fuit Grimoaldo post necem tyranni, Auares ad propria reuocare, qui Forinlij potiti erant. Occisus est pariter Warnefridus Lupi successor à Forinlienſibus, cum aduersus eos commouisset Sclauos. Sed quomodo per eius successorem Wectarim iidem Sclaui fuerint penitus superati, audi mirandum. Paulus diaconus rem gestam paucis ita describit:

b Paul. diacon. l. 5. c. 7 & 9. in expos. ep. S. Hier. 20. 21. 23.

LVPVS TYRANNVS.

III. *Venientes Sclaui castra metati sunt in loco, qui Broxas dicitur, non longè à Forinlij. Secundum diuinam autem dispositionem contigit, vt Dux Vvehtari superiori vespere à Tarino reuerteretur, nescientibus Sclauis. Cumq; Comites cum ad propria (vt assolet fieri) remeassent: ipse hoc nanciscens de Sclauis audiens, cum paucis viris, hoc est, cum viginti quinque, contra eos progressus est. Quem Sclaui cum tam paucos venire conspicientes, irriserunt, dicentes: Patriarcham contra se cum clericis aduentare.* Erenim (vt dictum est) Patriarcha Aquileiensis, Aquileia primum, inde è Grado insula pulsus, in castro Cheruione apud Forinlij residebat, quem rediere Cheruionem Sclaui existimarunt. Pergit vero Paulus hæc de Wectari: *Qui, inquit, cum ad partem Nasciosnis stumnis, qui ibidem est, vbi Sclaui residebant, peruenisset: cassidem sibi de capite auferens, valtum suum Sclauis ostendit: erat enim caluo capite. Quem dum Sclaui, quia ipse esset Vvehtari, cognoscerent: mox pertæsi, Vvehtarim adesse clamitant: Deus, cos exterrente, plus de fuga quam de prælio cogitant. Tunc sicq; eos Vvehtari cum paucis, quos habebat, irruens, tanta eos strage prostrauit, vt ex quinque millibus viris, vix pauci, qui euaderent, remanerent.* hactenus Paulus.

SCLAVI VINCVNTVR A PAVCISSIMO NVMERO MILITVM.

IV. Quod ad res Anglicanæ Ecclesiæ pertinet: cum in prouincia mediterranea eorum Anglorum Nordhumbrorum & Merciorum ex Scotia petiit prædicare Episcopi, qui etsi in omnibus fide essent Orthodoxi, in celebratione tamen Paschalis festi minime cum Catholicis conuenient: huius rei gratia factum est, vt hoc ipso anno coram Rege Osuio inter vtramque partem de eo disputatio haberetur; describitur ipsa à Beda, qui de occasione eius disputationis ista præmittit: *Hoc, inquit, temporibus quæstio facta est frequens & magna de obseruatione Paschæ, confirmatibus eis, qui de Cantia, vel de Gallia aduenerant, quod Scoti Dominicum Pascha diem contra vniuersale Ecclesiæ morem celebrarent. Erat in his acerrimus veri Paschæ defensor nomine Romanus, natione quidem Scotus, sed in Gallia vel Italia tibus regulam Ecclesiasticæ veritatis edoctus: quicum Finanus Scotus Episcopo consligens, multos quidem correxit, vel ad solemnem veritatis inquisitionem accendit, neque quam tamen Vitam emendare potuit; quin potius, quod esset bonæ fortæ animi acerbiorem castigando, & apertum veritatis hostem reddidit. Obseruabat autem Iacob, discretus quendam (vt supra diximus) venerabilis Archiepiscopi Paulini, verum & Catholicum Paschæ cum omnibus, quos ad correctionem ritus eruditi perat. Obseruabat & Regina Eanfled cum suis iuxta quod in Cantia fieri viderat, habens secum de Cantia presbyterum Catholicæ obseruationis, nomine Romanum. Vnde nonnunquam contigisse fertur illis temporibus, vt bis in anno vno Pascha celebraretur, & cum Rex Pascha Dominicum solutis iam ieiuniis faceret, non Regina cum suis persistens adhuc in ieiunio, dum Palmarum celebraret.*

Sed antequam vltra eius progrediatur oratio, hic meminisse oportet, quæ & superius attigimus, eodem ex choro Beda constare, hos quidem, qui secus ac Catholici in Scotia Pascha celebrabant, non fuisse eius expertes, vt cum Iudæis celebrandum Pascha dicerent, ob aliq; tentiæ in Quartadecimanos in Nicæno Concilio latæ obnoxij fuerint, sed idem secus ac illi, non decimaquarta Luna, sed die semper Dominico celebrarent, vt Catholici omnes, cum quibus tamen in eo nequaquam conueniebant, quod Catholici illum Dominicum diem ad agendum Pascha susciperent, qui à decima quarta Luna ad vesperam vsque ad vigesimam primam Lunam primus occurreret; Scotis autem, qui à decimatertia Luna vsque ad vigesimam diem Dominicus primus occurreret, is dies Paschalis ipsis solennis erat: ex quo illud absurdum interdum contingebat, vt si quarta decima Luna occurreret Dominica dies, ipsi eadem die ieiunium Iudæis Pascha pariter celebrarent. Verum ensmodi error irrepsit in Scotos non ex refractaria contumacia, vt agere voluerint contra receptas Ecclesiæ Catholicæ vsum; sed ex insciti Paschalis computus. Porro error est ensmodi error anno Domini quingentesimo quadragesimo sexto, perdurauitq; vsque ad annum septingentesimum decimum sextum, ita vigens annis circiter quinquaginta. Cæterum idem error in hunc vsque annum fuisse illis venialis ostenditur, quod nonnisi contumacia & schismate fuisset exortus, sed tolerabili quidam ignorantia, cum (vt idem testatur Beda) nemo illis vltra orbem positis Synodalia Paschalis obseruantiæ decreta potuerit esse. Quamobrem haud scio Ecclesiæ Catholicæ ex Albo sanctorum expungendi, qui sanctitate insignes, in hunc vsque annum inter eos gregatim virtutibus claruerint, & doctrinis etiam miraculis illustrati. Sed age hæc ipsam disputationem partes argumentis tractatam ac definitam ex eodem auctore videamus.

Celebrata ipsa quidem est, duobus Regibus præsentibus patre ac filio, Osuio & Alchfrido, quorum alter, nempe pater, Scotos in celebrando Paschate sequebatur, Alchfridus autem Romanæ Ecclesiæ vsum, vtpote qui eiitechistam habuisset Wilfridum, qui Romæ primum, deinde in Gallijs res Ecclesiasticas didicisset. Conuentu conuentus habendi delectum est monasterium Hilæ Abbatissæ magni nominis fœminæ. Cæterum in vocabulo vti debemus Ecclesiasticis, haud putamus eiusmodi conuentum Synodum vel Concilium esse dicendum, cum in

Ecclesiastici.

eo non fuerint provinciales conuocati omnes Episcopi, sed qui tunc aderant, inter se coram Regibus amice conferrent: siccergo propria magis voce Collationem quis dixerit imitatus S. Augustinum, qui huiusce modi concertus Collationes appellare consueuit. Beda itaq; tem pestatis huius congressum ita

Venerunt ergo ille beatus ambo, pater scilicet & filius, Episcopi, Colmanus cum clericis sui de Scotia, agilbertus cum agathone & Wilfrido suo presbytero, Iacobus & Romanus in horum parte erant: Stabat adstans cum sua quisq; parte Scotorum, in qua erat etiam venerabilis Episcopus Cedda tam ritu quam ordinatus Scotis, vt supradiximus, qui & interpres in eo Concilio vigilantissimus vtrorumque parta exstitit. Primusque Rex Oswio premissa prefatione quod oportuerit vos, qui vna Deo seruitis, vnam vtriusq; regulam tenere, nec discrepare in celebratione sacramentorum cælestium, sed vnum omnes in cælo regnum expetierint: inquirendum potius, qua esset verior traditio, & hanc ab omnibus cum amplectendam, quæque rata, & vnde originem duxens ille, quem ipse sequeretur.

Tunc Colmanus: Pascha, inquit, hoc quod agere soleo, a maioribus meis accepi, qui me huc Episcopum miserunt, quod omnes patres nostri viri Deo dilecti eodem modo celebrasse noscuntur: quod ne cui contemnendum & reprobandum esse videatur, ipsum est quod beatus Euangelista Ioannes, discipulus specialiter Dominus dilectus, cum omnibus, quibus præerat Ecclesiis celebrasse legitur. Quod cum & huic famulo Dei, imitari & æmulari perfecte in studium morum sua obseruantia, unde imitari habuit, vel quo hunc audiret sequerentur. Respondit Agilbertus: Loquatur, obsecro, vice mea discipulus meus Wilfrid presbyter: quia magis ambo sapientiam cum exteris, qui hic adsunt, linguisque eruditionis vtriusque & ille melius ac manifestius quam ego Anglorum, quam ego per interpretem, possit exponere, qui sentimus. Tunc Wilfrid, iubente Rege, vt decrat, ita exorsus.

Pascha quod facimus, inquit, vidimus Romæ, vbi beati Apostoli Petrus & Paulus viuere docuere, passi sunt & sepulti, ab omnibus videri hic in Italia, hoc in Gallia, quas discendi vel exercendi studio peruagauimus, abomnibus agi conspeximus: hoc Africam, Asiam & Ægyptum, Græciam, & omnem orbem, quacunq; Christi Ecclesia diffusa est, per diuersas nationes & linguas, vno ac non diuerso tempore celebrari comperimus: præter hos tantum & eis similes, quos in angulo solos, huc non toto, contra totum orbem, stulte Labe-rantes.

Cui Colmanus respondit: Mirum, quare stultum appellare velitis laborem nostrum, in quo tanti Apostoli, qui super pectus Domini recubuere digni sint exempla sectamur, cum quibus sanctissime vixisse omnis mundus nouerit. At Wilfridus: Absit, inquit, vt Ioannem stultitiæ reprehendamus, cum ita legis Mosaicæ iuxta litteram seruarit, Iudæis ante aduentum Saluatoris, nec salubri vocationis Apostolici ammam Legis obseruantiam, quæ à Deo constituta est, abdicare: quomodo simulacra, quæ à Gentibus colenda sunt, repudiare omnes, qui ad fidem venirent, necesse est: videlicet ne scandalum faceremus eis, qui ex Gentibus erant, Iudæis. Hinc est enim, quod Paulus Timotheum circumcidit: quod hostias in templo immolauit &, quod cum Aquila & Priscilla caput Cenchris tondit &: ad nihil videlicet utile, nisi ad scandalum vitandum Iudæorum. Hinc quod eidem Paulo Iacobus ait &: Vides, frater, quot milia sint in Iudæa, qui crediderunt, & omnes æmulatores sunt legis. Nec tamen hodie clericus per mundum Euangelio necesse est, immundos laicos fidelium vel circumcidi, vel hostias Deo victimarum offerre carnalium. Itaque Ioannes secundum Legis consuetudinem decimamquartam mensis primi ad vesperam incipiebat celebrationem festi Paschalis, nil curans, vtrum tres sabbata, an alia qualibet feria prouenret.

At vero Petrum cum Roma prædicaret, memor quia Dominus prima sabbati resurrexit à mortuis, ac mundo spem vitæ restituit, cum cæteris conclusit, vt Pascha festiuitatem intelligeret: vt secundum consuetudinem ac præceptum Legis decimamquartam Lunam primi mensis, quæ post Ioannes erumpit, ad vesperam semper expectaret: & hac reperta, si Dominica dies (qua tunc prima sabbatorum erat) mane ventura, in ipsa vespera Pascha Dominicum celebrare incipiebat, quomodo & nos omnes hodie facere solemus.

Sin autem Dominica non proximo mane post Lunam decimamquartam, sed sextadecima, aut septima decima, aut alia qualibet Luna, vsque ad vigesimam primam esset ventura: expectabat eam, & præcedente sabbato vesperæ sacrosanctæ Paschæ solemnia inchoabat: sicque fiebat, vt Dominica Paschæ dies non nisi à quintadecima Luna vsque ad vigesimamprimam seruaretur. Sequebatur Euangelica & Apostolica traditio Legem soluit, sed potius adimplet, in qua obseruandum Pascha à quartadecima Luna primi mensis ad vesperam, vsque ad vigesimam primam eiusdem mensis præceptum est. In quam obseruantiam imitandam omnes sanctæ Ioannis successores in Asia post obitum eius, & omnis per orbem Ecclesia conuersa est. Et hoc esse verum, Paschæ hoc solum fidelibus celebrandum, à Nicæno Concilio non statutum nouiter, sed confirmatum esse, vt Ecclesiastica docet historia.

X. IN ECCLESIA REMISER RECEPTVM CATHOLICVM PASCHA.

Vnde constat, vos Colmane, neque Ioannis (vt autumatis) exemplis sectari, neque Petri, cuius traditioni scientes contradicitis, neque Legi, neque Euangelio in obseruatione vestri Paschæ congruere. Ioannes enim ad legis Mosaicæ decreta tempus Paschale custodiens, nihil de prima sabbati curabat: quod vos non facitis, qui nomisi prima sabbati Pascha celebratis. Petrus à decimaquarta Luna vsque ad vigesimam primam diem Paschæ Dominicum celebrabat: quod vos non facitis, qui à decima quarta vsque ad vigesimam Lunam diem Dominicum Paschæ obseruatis, ita vt tertiadecima Luna ad vesperam sapius Paschæ incipiatis, cuius neque Lex vllam fecit mentionem, neque auctor ac dator Euangelij Dominus in ea, sed in quartadecima Luna vel vetus Pascha mandauit ad vesperam, vel nouæ testamenti sacramenta in commemorationem sua passionis Ecclesiæ celebranda tradidit. Item que Lunam vigesimamprimam, quam Lex maxime celebrandam commendauit, à celebratione vestri Paschæ penitus eliminatis: sicque (vt dixi) in celebratione summa festiuitatis neque Ioannis, neque Petri, neque Legi, neque Euangelio concordatis.

XI.

Hiis contra Colmanus: Numquid, ait, Anatolius vir sanctus, & in præfata historia Ecclesiastica multum laudatus, Legi vel Euangelio contraria sapuit, qui à quartadecima vsque ad vigesimam Paschæ celebrandum scripsit? Numquid reuerendissimum Patrem nostrum Columbam & successores eius viros Deo dilectos, qui eodem modo Pascha fecerunt, Ioannis paginis contraria sapuisse vel egisse credendum est? cum plurimi fuerint in eis, quorum sanctitati cælestia signa & virtutes quæ fecerunt miracula testimonium præbuerunt, quocirca vt sanctos esse non dubitant; semper eorum vitam & mores & disciplinam sequi non desista.

DECLARATVR SENTENTIA ANATOLII.

At Wilfridus: Constat, inquit, Anatolium virum sanctissimum, doctissimum, ac laude esse dignissimum: sed quid vobis cum illo, cum nec eius decreta seruetis? Ille enim in Paschæ suo regulam vtiq; veritatem sequens, circulum nouem decim annorum posuit, quem vos aut ignoratis, aut agnitum à tota Christi Ecclesia custoditum pro nihilo contemnitis. Ille sic in Paschæ Dominicum decimamquartam Lunam computauit, vt hanc eandem ipsa die mane Ægyptiorum decimamquintam Lunam ad vesperam esse fateretur. Si enim vigesimam diem Dominica Paschæ annotauit vt hanc eandem Lunam die esse vigesimamprimam crederet. Cuius regulam distinctionis vos ignorasse probat, quod aliquoties Pascha manifestissime ante plenilunium, id est, in tertiadecima Luna facitis.

XII. QVOD CATHOLICVM HONORI DEBITVM EXHIBEAT.

Deparre autem vestro Columba & sequacibus eius, quorum sanctitatem vos imitari & regulam ac præcepta cælestibus signis confirmata sequi perhibetis: possum respondere: quia multos in iudicio dicentibus Domino, quod in nomine eius prophetauerint & dæmonia eiecerint, & virtutes multas fecerint, responsurus sit Dominus, quia numquam eos nouerit. Sed absit, vt de patribus vestris hoc sicam: quia iustus multo est, de incognitis bonum credere, quam malum. Vnde & illos Dei famulos ac Deo dilectos esse non nego, qui simplicitate rustica, sed intentione pia Deum dilexerint. Neque illis multum obfuisse Paschæ talem vel obseruantiam, quandem nullus admonerat, qui eius institutis perfectiora deceta, quæ sequerentur, ostenderet. Quos vtique credo, si quis tunc ad eos Catholicus calculator adiuuisset, sic eius monita fuisse sequuturos, quomodo ea, quæ nouerant ac dilexerant Dei mandata probantur fuisse secuti. Tu autem & socij tui si audita decreta sedis Apostolicæ, imo vniuersalis Ecclesiæ, & hæc lucere in sacris

confirmata sequis contemnitis, absque vlla dubietate peccatis. Essi enim patrum sanctissimorum fuerunt: nunquid vniuersalis, qua per orbem est, CHRISTI Ecclesiæ, horum est pascenda vna de angelo extremæ insulæ profunda? Et si sanctus erat ac potens virtutibus ille Columba vester, timuit & nollet, si CHRISTI erat: nam præferri potuit beatissimo Apostolorum Principi? cui Dominus ait: Tues Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam; & tibi dabo claues regni cœlorum? hucusq; disputatio de Paschatis quæstione.

XIII. Quod autem adeo certis principiis nitebatur, qui vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ partes tuerentur: facile fuit ei, qui aderat eius partis sectator, Regi Osuui, quid de his sentiendum esset, asserere, qui eiusmodi definitione clausit sincerę veritatis amore propositam quæstionem, quam idem recitat Beda, dicens:

SCITA ET TENTIA CLAVSA DISPVTATIO.

Hæc peroranti: Vtique, inquit, dicit Rex: Verum, Colmane, hæc illi Petro dicta sunt a Domino? Qui ait: Vere, Rex. At ille: Habetis, inquit, vos coram fratribus aliquid tam apertę testatis vestræ Columbæ datum? At ille ait: Nihil. Rursum autem Rex: Si vtrique vestrum, inquit, in hoc sine vlla controuersia consentiunt, quod hæc principaliter Petro dicta, & ei claues regni cœlorum sint datæ a Domino: Responderunt: Etiam vtrique. At ille ita concluſit: Et ego vobis dico: Quia hic est ostiarius ille, cui ego contradicere nolo: sed in quantum noui, vel valeo, huius cupio in omnibus obedire statutis: ne forte, me aduentante ad fores regni cœlorum, non sit, qui reserat, auerso illo, qui claues tenere probatur. Hæc dicente Rege, fauerunt assidentes quique, siue assistantes maiores vna cum mediocribus, & abdicata animis perfecta institutione, ad ea, quæ meliora cognouerant sese transferre festinabant. ita quidem veluti euidenti demonstratione allata, omnes sunt persuasi. Ad quam quidem sententiam certis adeo deductam principiis prouocandi sunt omnes à veritate deuii, qui per hæresum inuia atque præruptа feruntur, perque inextricabiles labyrinthos mentis insania reuoluuntur. quibus & illud propheticum sit inclamandum a: *Reſpicite ad petram, de qua fossi estis*, ad Petrum ipsum, à quo diuisi estis. Subdit vero Beda b:

a Esa. 51.

b Beda hist. l. 3. c. 26.

XIV. *Finito consilio, ac soluta concione, Agilbertus domum rediit. Colman videns spretam suam doctrinam, sectamque esse despectam, assumptis his, qui se sequi voluerunt, id est, qui Pascha Catholicum & tonsuram coronæ (nam & de hoc quæstio non minima erat) recipere nolebant, in Scotiam regressus est tractaturus cum suis, quid de his facere deberet. Cedd, vel Ceddi Scotorum vestigia, ad suam sedem redijt, vtpote acuita obseruatione Catholicæ Paschæ. Facta est autem hæc quæstio anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo sexagesimo quarto, qui fuit annus Osuui Regis vigesimus secundus; Episcopatus autem Scotorum, quem gesserunt in prouincia Anglorum, annis triginta: siquidem Aidan decem & septem annis, Finan decem, Colman tribus Episcopatus tenuere.*

TEMPVS COLLATIONIS HVIVS ASTAVTVS.

Reuerso autem in patriam Colmano, suscepit pro illo Episcopatum Nordhumbrorum famulus CHRISTI Tuda, qui erat apud Scotos Australes eruditus atque ordinatus Episcopus, habens tonsa tantum prouinciæ illius coronam tonsuræ Ecclesiastica, & Catholicam temporis Paschalis regulam obseruans, vir quidem bonus ac religiosus, sed parumdico tempore Ecclesiam regens. Quomodo autem iterum de eadem quæstione celebrioti conuentu disputatum est, suo loco dicturi sumus. Pergit dicere Beda de Scotorum clericorum & monachorum seuerissima disciplina, quam inuexissent in Angliam.

XV. *Vnde, inquit, & in magna erat veneratione tempore illo religionis habitus: ita vt vbicunque clericum aliquem, aut monachum aduenisset, gaudenter ab omnibus tanquam Dei famulus excipereture: & nisi festinare pergens maturaret, accurrebant, & flexa cervice, vel manum signari, vel ore illius se benedici gaudebant; verba quoque horum exhortatoria diligenter audituri præbebant, sed & diebus Dominicis ad Ecclesiam siue ad monasteria certatim, non refocilandi corporis, sed erudiendi sermonis Dei gratia, conflue-bant: & si quis sacerdotum in vicum forte deuenisset, mox congregati in vnum vicani, verbum vitæ ab illo expetere curabant. Nam neque alia ipsi sacerdotibus aut clericis vicos adeunti, quam prædicandi, baptizandi, infirmos visitandi, & (vt breuiter dicam) animas curandi, causa fuit: qui in tantum erant ab omni auaritiæ sorde castigati, vt nec terrioria nec possessiones ad construenda monasteria, nisi à potestatibus seculi coacti, acciperent.* hac de causa tunc ibi Ecclesia Beda ita quidem, cum fallitur in hac virtute integrum ad condendos alios permouit: quod ea autem cum infatuatum fuit, concidentium est ab hominibus.

CELEBRE CONVENTVS ET MONACHI VIGENS DISCIPLINA.

Eodem quoque anno Enconbertus e Rex Cantuariorum defunctus est, inque locum eius successit Egbertus, qui amicus Osuui Regis Orientalium Saxonum de propaganda custodiendaque fide Catholica in vniuersa insula cum eo concilium iniit: factum que vt deuerteret legatio ad Vitalianum Romanum Pontificem, quidnam autem per eam impetrarit, dicere eo minus in quenti, quo (vt colligi potest) irriti contigit. Addit vero idem auctor d, hoc eodem anno diram pestem in insula laboratum, complacuisse ex Dei ministris non sine grauidamno eius Ecclesiæ ad superos euocatos: Dei tamen benignitate factum, vt tantus Egberti vsum non futurus illi Ecclesiæ non auferretur, de quo tunc ita narrantur, cum de ipso atque germano eius Edilhuno nobilibus Anglis & vtrisque monachis hiberna ingressus:

Egbertus (sicut mihi referebat quidam venerandæ canitiei presbyter, qui hoc se ab ipso audisse perhibebat) cum se existimaret esse morturum, egressus est mane matutino de cubiculo, in quo infirmi quiescebant, & solus in loco oportuno, corpus solitus cogitari & actibus suis & compunctus memoria peccatorum suorum, fletum lacrymis abluebat, atque intimo ex corde Deum precabatur, vt adhuc more deberet, priusquam vel præterita negligentia, quæ in puerilia sue infantia commiserat, perfectius ex tempore castigaret, vel in bonis se operibus abundantius exerceret. Venit autem tempus quia adeo peregrinus viuere vellet, vt nunquam in insulam, in qua natus est, ad eos, Britanniam rediret: quod prater solemnes canonici temporis psalmodiam (si non valetudo corporis impediret) quotidie Psalterium totum in memoriam diuina fauente clementia decantaret: quod in omni septimana die cum melliflua meditaret. Cumque finitis lacrymis, precibus, & voto, domum rediret, inuenit sodalem dormientem: & ipse quoque lectum conscendens, capite in quietem membra laxare: & cum paululum quieuisset, expergefactus sodalis respexit eum, & ait: O frater Egberte, ô quid fecisti? Sperabam quia portæ aeternam intraremus: Verumtamen scito quia non introibis. Dixitque ei: Surge velociter, & quod illi petisti, & quem ita impetrasti. Quod multa ipse Edilhunus proxime exhortatus fecit.

At vero Egbertus decrepita molestia ægritudinis consultus, cum to post tempore vixerit, acceptemque ipse quoque gradum ordinationis ornatus altioris, post multa virtutum bona, vt ipse dilectæ, mihique per id est, anno Dominicæ incarnationis septingentesimo vigesimo nono, cum esset ipse annorum nonaginta, migrauit ad regna cœlestia. Duxit autem vitam in magna humilitate, mansuetudine, continentia, simplicitate, & iustitia perfectione. Vbi egressus est ille in quibus excolebat, nationibus Scotorum siue Pictorum, & exemplo viuendi, & instantia docendi, & auctoritate arguendi, & potestate largiendi de his, quæ à diuitibus acceperat, multum profuit, &c. profuit quidem multum, vt monachos ab errore Paschatis emendatos, ad Catholicam restitueret obseruantiam.

Quomodo autem tempore huius fragmenti hoc anno pestis Rex partis vnius Orientalium Saxonum à bide defecerit cum suis ad idola conuersus, & eorum postea ad fidem fuerit, idem auctor hic narrat in Eodem tempore prouincia Orientalium Saxonum post Ceadda (de quo supra diximus) præfuere Regi Sighere & Sebbi, quamuis ipsi Regi Merciorum Vulfhere subesset. Qua rebellio prouincia cum præfate mortalitatis clade peruenisset, superstitum pars populi, relicto Christiane fidei sacramento, ad profana conuersus est. Nam & ipse Rex, & plurimi de plebe, sine quorum tribus, diligentes hanc vitam, & futuram non quærentes, fanis non esse credentes, cœperunt fana, quæ derelicta erant, reparare, & adorare simulachra, quasi per hæc posset à mortalitate defendi.

XX. *Porro fecum eius & coheres regni eiusdem Sebbi magna fidem porrexerant cum suis omnibus deuotione seruauit, & magna (vt in sequentibus docemus) vitam fidelem felicitate complenit. Quod vbi Rex VVulfhere comperit, fidem videlicet prouincia ex parte profanatam: misit ad corrigendum errorem, reuocandamque ad fidem veritatis prouinciam Iarumannam Episcopum, qui successor erat Trumbere: qui multa agens solertia (iuxta quod multi presbyter, qui comes itineris illi & cooperator fuerat cognouerat, referebat: erat enim religiosus & bonus vir) longe latoque omnia peruagatus, & populum & Regem profectum ad viam iustitiæ reduxit: adeo vt, relicto sine destructio fanis, arisque quas fecerant, aperirent Ecclesias, ac nomen Christi, cui contradixerant, confiteri gauderent, magis cum fide resurrectionis in illo vnici, quam in perfidia sordibus inter idola vitare cupientes. Quibus ita gestis, & ipse sacerdotes, doctoresque eorum donum redire lætantes. At de rebus Anglicanæ Ecclesiæ hactenus: ad res Gallicinas transeamus.*

XXI. Hoc anno Clodoueus Francorum Rex diem obiit, vir regnasset annos decem & octo: ita vetus auctor, qui appendicem affixit ad Gregorium Turonensem, atque imperfectum fuisse. Reliquit autem tres filios, nempe Clotharium, Childericum, atque Theodoricum: de quibus, quæ sanctus Eligius præuiderit, sanctus Audoenus narrat *a*: *Talis Eligio oblata visio est: Aspiciebam, inquit, mysticæ noctis Solem sub horam diei tertiam clare lucentem, radios disparare. Cumque insolens prodigium intente contemplarer, vela repente eius dimidiam erroris Lunam tribus in orbem vallatam foliis, eaque via ingredi, qua solet quotidie Sol recurrere. Ecce autem, dum hic attonitus defigo obtutus, mox stellis manentibus, Luna transiit. Deinde illas tres accurate considerans stellas, ad horam prope meridianam video eas accedere, vicissimque suis se radiis cedere, & tam, qua inter eas præstantior erat, de improuiso non apparere. Cumque duæ reliquæ inter se comunes viderentur, dicto cito altera earum obscurata & sublata, vna sola remansit; eaque nulla transire Solis cursum imitans, magno tandem lumine auctus est, quantoque ad Occidentem magis ferebatur, tanto eius lux copiosior propagabatur. Porro vbi ad vltimum peruenit occubitum, tantum eius luminis ex se diffudit, vt Solis splendorem vincere videretur, hactenus visio, quam idem, qui viderat eam, sanctus Eligius, diuino spiritu, quo viderat, ita est prophetice interpretatus: pergit enim Audoenus ea ab ipso sic referre:*

XXII. *Hanc autem visionis hæc est interpretatio. Defuncto Clodoueo rege, qui sine dubio breui desinet esse in humanis, aliquandiu coniux eius cum tribus filiolis regnum Francorum obtinebit: illa autem sublata, filius in regno relictus, vnus ex iis cadet, nec diu post alter quoque è duobus regno priuabitur, tertius solus obtinebit monarchiam, eritque eius magna gloria, atque potentia, huc usque Eligius. Nos vero dubitare non debemus ita fore, vt prædixit, cum eius nonnulla impleta videamus: nam & Clodoueum Rex intra breue tempus in pace obijt; & Regina coniux cum tribus paruulis ad parues annos regnante, filius postea reliquit principatum: pacis interim labentibus annis, maior natu dum pacifice regnat, exuitur è vita, duobus relictis fratribus: de quibus quid futurum sit, solus Deus nouit.* ita ipse, cum sancti Eligij vitam scriberet, adhuc euentibus eisdem Regibus. Porro & de reliquis ita factum, vt prædixerat sanctus, ipse exitus declarauit.

XXIII. Sed antequam de successoribus Clodouei agamus, dicendum est de his, quæ vltimis eius regni temporibus euenerunt, præcipue vero de martyrio Aigulphi Abbatis, quod etsi nesciatur, quo anno acciderit, tamen eo plane tempore, quo defuncto Erconualdo Magistro domus Clodouei subrogatus est Ebroinus, ex antiquis scriptorum monimentis *b* constat ipsum Aigulphum Abbatem Lerinensis cœnobii vna cum sociis regulæ monasticæ obseruantissimis occisum esse dolo pseudomonachi Columbi, in ipsum vero lege actum à Clodoueo & Ebroino Magistro domus, quæ hæc omnia quidem cum ad Tertium Clodoueum referri non possint, cum tam ante illius regnum Ebroinus probetur fuisse necatus, vtique ad Secundum hunc Clodoueum referenda sunt. De quibus, antequam agamus, sciendum est, quod Aigulphi Acta docent, quibus & alii complures scriptores adstipulantur, ipsum missum à Mummolo Abbate Flotiacensi Cassinum ad auferendas inde sacras reliquias S. Benedicti Abbatis: addunt alii *c* & Scholasticæ sororis eius à Cenomanis vel Aurelianensibus esse sublatas. Id cum plerique tradant, haud consentiunt tempore, cum alii ad Martini Papæ Pontificatum, alii ad Deodati tempora referant.

b Pau. diac. lib. 6. c. 21

At alii sunt innumeri, qui contradicunt, adeo vt etiam diplomata afferant Romanorum Pontificum id testantia; cuius probationis genere nec careat pars aduersa. Sed refugit animus tam densum controuersiæ huius spinetum adire, quod horret vel è longe spectare. Prætermissis igitur omnibus his, ac si non extarent, perplexitatum ambagibus, reuocata ad suum principium quæstione, modo tantum quid suadeant coniecturæ, velut è specula attentius contemplemur, non vt quid verum sit, definiamus, sed tantum quid verisimile, consideremus.

XXIV. DE TRANSLATIONE S. BENEDICTI IN GALLIAS.

Certum est à Longobardis Cassinense cœnobium deuastarum. Sed rogo te, num monachis illis Cassinensibus Romam migrantibus, quibus curæ fuit mensuram quoque panis & vini secum ferre, nulla fuit ratio sacrorum ossium sanctissimi Benedicti, etsi non secum asportandi, saltem occultandi, vel custodiendi ea alicuius monachi anachoreticam vitam illic ducentis assistentia? ita plane senties: neque enim fas esse videtur existimare, tam sacra pignora Benedicti atque Scholasticæ illic fuisse penitus absque cultu aliquo derelicta à monachis Cassinensibus Romæ degentibus; cum videamus exemplis, quosuis etiam regularis disciplinæ solutissimos monachos, sui ipsorum institutoris memoriæ tenacissimos esse, vt pro ea conseruanda parati sint vitam quoque profundere. Certe quidem quando Petronax Brixianus ad instaurandum locum perrexit, aliquos ibi residere inuenit, prout idem Paulus *d* diaconus docet.

CORPVS S. BENEDICTI HAVD PENITVS DESTITVTVM.

d Paul. diac. lib. 6. c. 40. nou. edit. Plan.

Vel si velimus nimia oscitantia stertisse omnes, vt absque cultu veneranda lypsana dereliquerint: quomodo transferre ea Romam ad Lateranêse cœnobium in mentem potuit non venisse, tot præterlabentibus annis? Quod cum eos non fecisse constet; plane pene cultum tunc & custoditum fuisse locum illum, aliquando restituendum, argumentor esse.

XXV.

Rursum vero, si innotuit Gallis, & iis magnopere exultantibus, corpus sancti Benedicti Flotiacum esse translatum: cur non Flotiacum, sed Cassinum à Francorum Principibus, & aliis innumeris vndique confluentibus post hæc frequentes fuerunt pietatis ergo peregrinationes susceptæ? Quam autem frequens & celeberrima ex toto pene orbe, ex Transalpinis vero potissimum, peregrinatio ad Cassinum montem fuerit, quæ suis locis inferius dicenda erunt, aperte docebunt. Sunt hæc, quæ (vt diximus) coniectura opinari nos admonet.

Scimus tamen, antiquiorem omnium Paulum *e* diaconum, qui hoc sæculo vixit, & monachus in dicto Cassinensi cœnobio diem extremum clausit, quæstionem ita dirimere, vt dicat, translata ossa fuisse, remansisse vero redactas in puluerem cineres; sicque idem intelligit, quod ait inferius, dum agens de restitutione monasterii Cassinensis facta per Petronacem *f*, corpus ipsum sancti Benedicti illic esse absque dubitatione testatur; cuius auctoritas apud me plurimum valet. Vtcumque sit, venerari fideles pie sancteque corpus integrum, vbi tenuis tantum pulusculus habeatur alicuius sancti, quod eiusdem sit virtutis, cuius & integrum corpus, docet Gregorius Nazianzenus in Iulianum. Sed de his hæc satis; redeamus ad necem sanctorum monachorum Aigulphi ac sociorum.

XXVI.

e Paul. diac. li. 6. c. 1. vel 2. nou. edit.

f Paul diac. li. 6. c. 13. vel nou. ed. c. 23. 40.

Cum enim ex Floriacensi monasterio ad præfecturam Lerinensis monasterii vocatus esset, in quo collapsa monastica disciplina videretur; inuidiam incutrit & odium pseudomonachorum illic degentium Columbi atque Arcadii; qui ipsum cum eius sociis primum vinciendum curarunt, & in carcerem coniiciendum: inde

MARTYRIVM AIGVLPHI ET SOCIORVM.

vero

vero ad eorum supplicium ignobilem insulam delegerunt inter Corsicam atque Sardiniam constitutam, vbi post linguæ abscissionem & eruptionem oculorum capite truncati sunt. Sed eorum corpora comperto facinore, in Lerinensem insulam relata atque cum honore sepulta fuere; necsinde eam Columbus sceleris architectus à Rege Clodoueo post alia tormenta necari iussus est. Hæc summatim satis dixisse de Aigulpho, eiusque sociis martyribus: sed ista pluribus eorundem Acta martyrum. Relati sunt iidem inter sanctos Dei martyres, tabulisque Ecclesiasticis a adnotati, atque annua memoria nobilitati.

a *Martyrol. Rom. die 3. Sept.*

XXVII. S. GERTRVDIS OBITVS.

Transiit hoc eodem anno ex hac vita insignis illa virgo, Francorum nobilitatis decus & ornamentum, sancta Gertrudis filia Pipini ducis. Extant eius res præclare gestæ omni fide posteritati traditæ, ex quibus perpauca hæc retulisse sat sit b: *Fuit virgo clarissimus & per totam Europam peruulgatis ortu natalibus. Ab ipsius pueritiæ annis viam mandatorum Dei ingressa, omnem lubricæ ætatis levitatem fugiebat, & assidue matri ita adhærens, ab ore eius trahebat verba vitæ & disciplinæ. Ancillis suis se ancillam præstabat, nec vsquam natalium suorum sublimitatem attendebat. Dum autem altiori proposito virgineæ puditiæ sigillum consecrare vult auctori castitatis Domino Iesu, supervenit ad aures paternas Rex Dagobertus, in cuius comitatu erat Ducis cuiusdam filius, qui eam in matrimonium postulauit. Sed virgo Regi parenti, & reliquis principibus respondit: Ego mihi sponsum delegi, cuius æterna pulchritudine omnis creaturarum pulchritudo resplendet, in cuius diuitiis cœlum & terra & omnis ornatus numeratur, cuius nobilitatem Angelica sublimitas cum tremore venerator.*

b *Molan. in Natal. SS. Belg.*

XXVIII.

Iacta sunt eiusmodi fundamenta ad celsam valde molem erigendam, quam ex rebus ab ea præclare gestis descriptam iam cuiam præ oculis habes. hic sat sit meminisse ipsius, cuius natalem Catholica Ecclesia anniuersaria memoria colit die decimaseptima mensis Martii. Sed non prætereat hic meminisse c sanctæ matris ipsius Gertrudis, quæ Yduberga nomine, & Itta cognomine vxor Pipini, viduata viro, à sancto Amando sacrum religionis velamen accipiens, ex agro sanctæ continentiæ sexagesimum collegit fructum, adeoque profecit, vt inter sanctas & ipsa meteretur adnumerari, cuius natalis dies Niuellæ solemnis est octauo Martii. Has fixit beata illa familia in cœlo radices, ex quibus Francorum Regum progenies fœcundo cespite pullularet, vbi truncus vetus familiæ Clodouei arescere cœpit autæ defectu virtutis.

c *Molan. in Natal. SS. Belg. die 8. Mart.*

IESV CHRISTI ANNVS 665.

VITALIANI PAP. Annus 11. CONSTANTIS IMP. Annus 24.

I. LEGATIO EX ANGLIA RO.

SEXCENTESIMVS sexagesimus quintus, Indictione octaua, adest annus, quo ex Anglia à Rege Osiui legatio missa est ad Vitalianum Romanum Pontificem vna cum oblationibus in basilicam Petri Apostoli inferendis. Qui enim anno superiori in Collatione habita acceperat illam firmiter tenendam fidem, quam Romana docebat Ecclesia, cui Petrus consignatum Euangelium reliquit, audisseque pariter insignia Petri merita & diuina charismata præ cæteris Apostolis eidem impertita: magno exarsit desiderio, vt inde acciperet magistrum atque doctorem, qui sibi pariter eundem Petrum conciliaret Apostolum. Cum enim, ingruente lue, ex hac vita subductus esset Deusdedit Episcopus Dorouernensis sextus ordine, successorem ab ipso Romano Pontifice ordinari voluit, misitque qui ab eo ordinaretur Episcopus, Wighardum presbyterum. Desiderantur eius litteræ ad Romanum Pontificem datæ: sed ex *his, quæ ad ipsum Vitalianus Papa rescripsit, postquam* hæc omnia facile intelligere. At priusquam Vitaliani legamus litteras, quæ illis Beda d præmittit, audiamus ea enim ait:

d *Beda lib. 4. hist. Anglor. cap. 1.*

His temporibus Reges Anglorum nobilissimi Osuius prouincia Nordhumbrorum, & Ecgbert Cantuariorum, habito inter se consilio, quid de statu Ecclesiæ Anglorum esset agendum (considerabat enim veraciter Osuui, quamuis educatus à Scotis, non Romana esset Catholica & Apostolica Ecclesia) assumpserunt cum electione & consensu sanctæ Ecclesiæ gentis Anglorum, virum bonum, & aptum Episcopatu presbyterum, nomine Wighardum, de clero Deusdedit Archiepiscopi, & hunc Antistitem ordinandum Romam miserunt; quatenus accepto ipse gradu Archiepiscopatus, Catholicis per omnem Britanniam Ecclesiis Anglorum ordinare posset Antistites. Verum Wighardus Romam veniens, priusquam consecrari in Episcopum posset, morte preuentus est, & huiusmodi litteras Regi Osuui in Britanniam remisit.

Domino excellentissimo filio Osuui Regi Saxonum, Vitalianus Episcopus seruus seruorum Dei.

Desiderabiles litteras excellentiæ vestræ suscepimus, ex quibus cognouimus eius pijssimam deuotionem, feruentissimum amorem, quem habet propter beatam vitam: & quia dextera Domini protegente, ad veram & Apostolicam fidem sit conuersa, gaudemus, sicut in sua gente regnat, sta & cum Christo in futuro congaudeat. Benedicta igitur gens, quæ talem sapientissimum & Deo dilectorem promeruit habere Regem: quia non solum ipse Deo caher existit, sed etiam omnes subiectos suos meditatur duc ac nutrit ad fidem Catholicam atque Apostolicam pro sua animæ redemptione mereti. Quis enim audiens hæc suauia, non lætetur? Qui non exultet & gaudeat in his pijs operibus? quia & gens vestra Christo omnipotenti Deo credit; secundum diuinorum prophetarum vota, sicut scriptum est in Esaia e: In die illa radix Iesse, qui stat in signum populorum ipsum Gentes deprecabuntur. Et iterum f: Audite insulæ, & attendite populi de longe. Et post paulatim: Parum, inquit, vt mihi sis seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fines Israel conuertendas: dedi te in lucem Gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Et rursus: Reges videbunt, & consurgent Principes, & adorabunt. Et post pusillum: Dedi te in sædus populi, vt suscites terram, & possideres hereditates dissipatas, & diceres his, qui vincti sunt, Exite, & his in tenebris, Reuelamini. Et rursum g: Ego Dominus vocaui te in iustitia, & apprehendi manum tuam, & seruaui te & dedi te in lucem Gentium, & in sædus populi, vt aperiretur oculi eorum, & educeres de conclusione vinctum de domo carceris sedentem in tenebris.

e *Esaiæ 11.*

f *Esaiæ 49.*

g *Esaiæ 42.*

Ecce, excellentissime fili, quam luce clarius est, non solum his, sed etiam de omnibus prophetarum Gentibus, quod sint coniunctæ Christo omnium conditore. Quamobrem, oportet vestram obtemperare studiosam, vtpote membrum existens Christi in omnibus eam imitari, sequi pernitere Principis Apostolorum, sive in Pascha celebrando, sive in omnibus quæ tradiderunt SS. Apostoli Petrus & Paulus, quia vt duo luminaria cœli illuminant mundum, sic doctrinarum corda hominum quotidie illustrat cœlestium. Et post nonnulla, quibus de celebrando pascha bene totum vna cum vera Pascha loquitur: Hominem denique, inquit, docilem & in omnibus ornatum Antistitem secundum vestrorum scripturam minime valuimus inuenire pro longinquitate itineris vestri. Profecto enim dum huiusmodi acta reperta per scripta fuerit, cum ipsum ad vestram dirigemus patriam, vt ipse & vna vox & per omnia oracula omnem inimici exterminet ex omni vestra insula zizaniam diuino nutu eradicet.

Munuscula à vestra celsitudine beato Principi Apostolorum data pro æternæ eius memoria suscepimus, gratias, quantas queamus eius incolumitati ex geter Deum deprecamur: quæ cum Christo Domino aurem fuerint ista munera: Beda infectus ait, fuisse vasa aurea & argentea non pauca. Pergit vero Vitalianus:

Itaque qui hæc ob tuli munera, de hac saltem re illuc sollicitudinem ad limina Apostolorum pro quo valde serium constitues, cum his fecisse desinctus. Verumtamen gerentia harum vestrarum litterarum mistris Missa & beneficia SS. Martyrum, hoc est, reliquias SS. apostolorum Petri & Pauli, & SS. martyrum Laurentij, Iustini & Pauli, & Gregorij atque Pancratij cum fecimus dari, vestra exultet & aprofecto omnes contradicendi. Nam & omnes vestræ nostræ fidei filij direximus ex vestro gentis. Cui cum clarum nomen

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

habentem de sacratissimis vinculis beatorum Apostolorum Petri & Pauli: de cuius pio studio cognoscentes, tantum cunctæ Sedes Apostolica vna mente lætatur, quantum eius pia opera coram Deo flagrant & vernant.

Festinet igitur, quæsumus, vestra Celsitudo (vt optamus) totam insulam suam Deo Christo dicare. Habet enim profecto protectorem humani generis Redemptorem Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, qui ei cuncta prospera impartiet, vt nouum Christianorum exoriretur. Catholicam ibi & Apostolicam constituens fidem. Scriptum enim est a: Quærite primum regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis: nimirum cum quæritis, & impetrabitis, & ei omnes sua subiicientur (vt optamus) subdentur. Patrem itaque afficiu salutantes vestram excellentiam, diuturnam vitæ precamur clementiam, quæ vos vestrosque omnes in omnibus bonis operibus auxiliari dignetur, vt cum Christo in æterna regnetis sæcula. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat. hucusque ad Regem Anglorum Vitalianus Pontifex; qui solicite requirens, quem expetitum in Anglium mitteret idoneum ad munus subeundum Episcopum, tandem nactus virum egregium, doctrina & moribus insignem Theodorum Tarsensem, eumdem Episcopum ordinatum cum Hadriano itineris duce in Angliam misit; quando autem id acciderit, suo loco dictum fuit. Porro quod pertinet ad obitum eius, qui fuerit missus, Wighardi: ait Beda b, eum cum omnib. pene fratris Romæ pestilentia vrgente interiisse; adeo vt appareat, eumdem pestem, quæ Anglos afflixit, Italiam etiam vastasse.

VI. a Matth. 6. 33.

VII. b Beda lib. 4. hist. cap. 1.

VIII.

Eodem Christi anno c S. Eligius admirandus Nouiomensis Episcopus, Flandrorum Apostolus nuncupatus, seculi huius splendor, ex hac vita migrauit miraculis celebris, & egregiis factis insignis, cuius præclaras res gestas vitæque sanctitate clarus Audoenus eius æqualis nobis libris tigerit, quos consulere quisque poterit; de ipso autem hic elogium ex eiusdem ab erudito viro Molano excerptum, intexturumque in Natalibus Sanctorum Belgii, reddere sat erit: Hunc, inquit, & Flandri & Antuerpienses merito vt Apostolum suum venerantur: multum enim in Flandris laborauit, magi instantia Andouerpis decertauit: pastoralem sollicitudinem vsque adeo vrbes & municipia circumquaque sibi vendicasse. Sed Flandrenses atque Andouerpienses, Frisones quoque & Suevi, & barbari quique circa maris littora degentes, qui velut in extremis remoti nullus adhuc prædicationis vsus impresserat, primo cum hostili animo & aduersa mente fidem susceperunt: postmodum vero cum paulatim per gratiam hic verbum Dei insinuare cœpisset, pari maxima trucis ac barbari populi, relicto idolo conuersa est ad verum Deum, Christoque subacta. Tam mansuetus, Christi clypeo protectus, cum Apostolica authoritate desbruxit: idola quoque diuersi generis vbicumque inuenit, funditus subruit. Inter hæc autem frequenter lacessitus ab impio & perfido populo, & pene vsque ad contumeliam prouocatus, nullatenus a capta doctrina arcebatur; sed magis ipse lenis, patiens, humilis, & mitis pro eis Dominum deprecabatur. Hæc & alia multa de eo scribit sanctus Audoenus, qui & Dado, Episcopus Rothomagensis eius æqualis, vitæque scriptor, Aldenburgi, Rodenburgi, Osburgi, Brugis, & aliis sacras inchoauit ædes. hæc summatim ipse, ex ampla messe paucas spicas pertingens tantopulo vno.

c Ibid. 31. IX.

STVDIVM REGINÆ ERGA SACRAS SANCTI RELIQVIAS.

Clausis & post obitum plurimis miraculis, quæ idem prosequitur Audoenus, agitque de ipsius memoriæ erecta Noviomi basilica. Quod autem acciderit Clothario maioris natu Francorum Regi, non eo, quo par erat honore, Sanctum prosequenti, audi eumdem Audoenum rem gestam ita narrantem d: Duo Reges, germani fratres, Clotharius & Theodericus, quandoque è palatio egressi, orandi causa ad eam basilicam accesserunt. Absolutis precibus exeuntes illos quidam proceres admonuerunt, vt aliquam electo sanctæ Eligij venerandæ illi loco tribuerent: sed Rex senior contempsit, cæsum vero aliquot solidos ex radianti metallo sibi reliquit. Vbi ad palatium venerit suos, Rex senior Clotharius molesta confestim febre vexatur, totoque corporis ardore ad caput tendente, secutus ibi vehementissimus dolor dentium. Nocte igitur illa in somnis cruciamentis transacta, mane recordatur, quid hesterno die cogitauerit, & quo confert ad beatum Eligium deprecandum, cui etiam per hominem fidelem multos misit solidos; quo simulatque illati sunt in templum, dolor omnis repente sopitus est. Sed quæ miranda, præsente Bathilde Regina, acciderint, videamus: idem enim, qui his præsens esse potuit, Audoenus Episcopus Rothomagensis hæc ait e:

d Ibid. 32. X.

CADAVER IMMOBILE RELICTVM CIVIBVS.

Mane ingens vtriusque sexus multitudo ad oppidum aduolauit, itemque Regina Bathildis cum filiis & proceribus, multoque exercitu. Et ipsa quidem Regina propere ad corpus beati viri accurrens, magnam illic fudit lachrymarum vim, valde dolens, quod eum viuum non reperisset. Interim iubet præparari omnia, vt posset corpus ad Calam monasterium eius transferri; sed cum loco moueri non posset, magna animi mœrore affecta est; curauitque triduanum indicendum ieiunium, quod etiam ipsa cum optimatibus suis & clero seruauit, ieiunio etiam cum illis pariter perpetuas adiungens vigilias: quæ cum fierent, in tantum illa mœrebat & lugebat, vt nullo pacto lachrymas frenare posset. Cumque præ nimio dolore desiderium eius ferre non sustineret: tandem vt animo suo satisfaceret, detecto eius vultu, cum multis lachrymis osculata est eum, itemque pectus & manus. Ecce autem dum ipsa palpat sacrum corpus, tametsi erat hibernum tempus, & iam diu illud fuisset exanime, prorsusque frigidum, copiosus sanguis ex eius naribus emanauit. Id vbi viderunt Episcopi & Regina Christianissima, confestim admouerunt linteæ, summo studio sanguinem colligentes, eum pro magno munere in reliquiis seruandum seposituri.

Interim expleto ieiunio modis omnibus satagebat Regina, vt corpus beati viri in Calam monasterium eius transferretur: sed è diuerso alij Parisios illud transferre volebant. Quibus vtrisque se opponebant ciues Noviomenses, institissimam hæreditatem corpus Antistitis sui sibi vendicantes. Sub ea pia contentione, cum Episcopi & præstantiores quique faucrent Reginæ partibus, deserentesque ad monasterium beati viri corpus eius transferendum, magnus clamor & tumultus ortus est in vniuerso populo Noviomensi. Tunc Regina prudenti vsa consilio, omnipotentis Dei iudicio rem totam committens: Facessant, inquit, verborum contentiones. Si placet Deo, & Sancto eius, vt perducatur corpus, quo ego volo, illico se leuari sinat: sin aliter, tam experiamur. Mox accedunt ad corpus, vt illud tollant; sed nulla vi moueri potest. Tentatur id subinde ab aliis atque aliis, & tandem ab ipsa Regina totis viribus in id incumbente; sed nihil efficiunt. Tum Regina ad proceres se vertens: Iam perspicue (ait) animaduertimus, nolle eum alio asportari. Permittamus igitur huic populo vel inuiti, quod hactenus sponte noluimus. Asseruerunt omnes & simulatque feretrum leuare cœperunt, tanta facilitate motum est, vt commode iam à duobus portaretur, quod paulo ante plurimi nec mouere leniter potuerant. Id miraculum cum vidisset Regina & ciues omnes, in Dei laudes eruperunt, dixerunt que: Mirabilis es Deus in sanctis tuis, &c. pergit de funere dicere, atq; rursus hęc de Bathilde: Ad extremum Regina venerabilis cum plebe valde fessa, postquam illud reuerenter veneratacest, ieiuna recessit; luctuque eam non finente cibum sumere, sic triduanum lachrymabunda ieiunium explenit. hucusque de Reginæ sanctissimæ ministerio.

XI. MONETVR À S. ELIGIO REGINA.

Quæ cum consueuisset commoneri ab eodem sancto Eligio vinente, eidem post mortem non destitit Sanctus ea, quæ pie agenda essent, ostendere ac significare. Cum enim viduata marito anno superiori (vt vidimus) ipsa cum paruulis filiis suis regnaret, coronato tamen Clothario primogenito, quod putaret decere Reginam regalibus vti indumentis, nullam habuit rationem viduitatis, nempe vt humilioribus vestibus vteretur, sed regiis vtebatur: cuius rei gratia per Sanctum corripi meruit, id cuidam seruo suo fideli reuelantem. Res gesta digna memoria ita narratur ab eodem æque sancto Audoeno Episcopo Rothomagensi verbis istis:

BATHILDI DIVINITVS ADMONETVR ABDICARE ORNATVM REGIVM.

Alicundam in Regis palatio commoranti in luculento habitu apparens Sanctus iussit, vt quamprimum adeat Reginam Bathildem, admoneatque eam pro Christi reuerentia deinceps missa facere vestium aurea gemmataque ornamenta, quibus etiamnum vteretur. Illo dissimulante, nocte altera rursus apparet ei, repetitque eadem, quæ prius mandarat. Sed illo minime id auso fuisse indicare, tertio adest, grauiterque hominis comminatur, ni faciat, quod iussus sit. Ac nec sic tamen iussa capessentem pra timore, nox febri infestat. Reginæ ad eum venit, causam morbi perquirit. Et data opportunitate, aperit illa, quid ad Eligij

audierit, statimque pulsa febre, reualescit. Porro Regina oculum ponit ornamenta omnia, nihil prater manicas aureas retinens: cunctaque pauperibus distribuens, elegantiora quæq; seruauit, atque ex iis Crucem pulcherrimam fecit, eamque ad caput beati Eligij, dum tumulatur. Thecam quoque ex nimio auro & argento, in qua eius sacra ossa condererentur, mira opere conficiendam curauit, ita dicens: Hic vir beatissimus multorum sanctorum effector habetur, ergo quoq; vt dignum est eius memoriæ, si potero, operam dabo. Cumq; id fecisset tanta deinceps à proceribus & potentibus ei loco auri & argenti, atq; gemmarum copia collata est, vt eam difficile sit verbis explicare. Subdit his dicere de miraculis ex eadem Cruce Dei virtute manantibus, quæ brevitatis causa omittimus.

XII. BATHILDIS REGINA PROFESSA VITAM MONASTICAM.

Ipsa vero Regina superuixit Clothario & Childerico filiis, superstite tãtum relicto Theodorico, prout sanctus Wandregisilus ipsi prædixerat, vt eius sancti Acta habẽt ab eius temporis auctore conscripta: ipsa enim filiis regni administrationem relinquens, in monastico habitu diem clausit extremum sanctitate percelebris: nam inter sanctas relata anniuersaria memoria in Ecclesia ex eo tempore in hanc diem celebrari non desiuit 16. Kal. Feb. qua die ex hac vita recessit. Reliquit inter alia suæ pietatis monumenta duo à se celeberrima monasteria constructa, alterum, cui nomen Corbeia, alterum Cala, de quo nuper mentio facta est.

Sed & hoc eodem pariter anno ex hac vita discessit magnæ vir sanctitatis Wandregisilus sacerdos: interfuit eius ad Deum transitui S. Audoenus Episcopus Rothomagensis, de quo nuper mentio facta est. Genitus a iste ex conlobrino Pipini Ducis Austrasiorum, Comes Palatinus apud Dagobertum Regem obligatus coniugio, cum vxore virgine & ipse virgo religionis ergo virginitatem seruare pari consensu decreuit, attonsisque est in clericum, cum & eius vxor institutũ monasticæ vitæ suscepit, quibus autem progressibus culmen ascenderit sanctitatis, eius Acta quam fidelissime scripta significant, quę tu consulas.

a *Acta eius apud Sur. die 12 Iul. tom. 4.*

S. WANDREGISILI OBITVS.

XIII. Quod vero ad obitus tempus pertinet, hæc ad finem inuenies: *Requieuit sane venerandus & cum omni magnificentia nominandus beatissimus pater & sacerdos Domini Wandregisilus anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi sexcentesimo sexagesimoquinto, Indictione octaua, anno XI.* Pontificatus Vitaliani Papæ (ita corrigendum loco IX.) *regno Terrij Clotharij anno regni vndecimo.* Habent tabulæ Ecclesiasticæ eius diem natalem vigesimasecunda Iulii recensitum, quem annua die vna cum aliis sanctis Ecclesia colit. Sed non prætereat de eodem sanctissimo viro, quod cum ædificaret quatuor basilicas, misit nepotem suum Romam ad Vitalianum Papã, à quo accepit, quod voluit. auctor enim eius Actorum hæc habet:

*IX.

A VITALIANO PAP. ACCEPTÆ RELIQUIÆ

Ædificauit autem in ipso loco vir Domini basilicas egregio cultu numero quatuor, in honorem videlicet Principis Apostolorum Petri simulq; doctoris Gentium Pauli, sanctique Laurentij ac Pancratij martyrum Christi. Et cum hoc operi insisteret, misit antedictum nepotem suum Romam propter pignora beatorum Apostolorum ac martyrum Christi, vt ædificatis basilicis, in promptu haberet reliquias sanctorum, quorum nomini & reuerentiæ dicare disposuerat. Qui votis pro patrui libentissime parens, Romam abijt, Vitaliano Papa eodem tempore gubernante sedem eiusdem Ecclesiæ; atque ab eo susceptæ plurima Apostolorum & martyrum Christi pignora, vna cum benedictione Apostolica redeuns, secum detulit, eodicumq; sacrorum copiam non minimam, &c. hæc enim satis ad institutum de Wandregisilo viro sanctissimo. Sane quidem videas his temporibus, quibus densa caligine Orbens, ingruentibus Sarracenis & diuersarum sectarum hæreticis obscuratur, elucescere splendoribus sanctorum Gallias & Britanniam: ita plane eo clarioribus & ardentioribus fulget fides, vt Sol alibi radiis, quæ nubium densitate lucere alibi prohibetur.

IESV CHRISTI ANNVS 666.

VITALIANI PAP. Annus 12. CONSTANTIS IMP. Annus 25.

SEQVITVR ordine temporis annus Redemptoris sexcentesimus sexagesimus sextus, Indictione nona, quo Constantinus Patriarcha Constantinopolitanus, vbi sedisset annum vnum, menses duos, & dies septem, vt Nicephori Chronicon habet, moritur, subrogaturque in locum ipsius Theodorus presbyter Syncellus & custos vasorum. Fuit ille hæreticus omnium imprudentissimus, subdolus, versipellis, malorum omnium concinnator egregius, Monothelitarum sectæ propugnator audacissimus: cui cum pax summa fuerit atque potestas, quãdiu Constans Imperator vixit, atque palam intelligere fidem ipsius Imperatoris, quam Catholicam profiteri visus est in Occidente, nihil potuisse fuisse, quam latuam ad mentiendum atque decipiendum impositam. Qui igitur in malum Ecclesiæ Catholicæ hoc anno sedere cœpit Theodorus, peruenit vsque ad annum duodecimum suæ sedis, ita corrigas textum Nicephori, vbi legitur sedisse annos duos & menses tres, vt restituas annos duodecim. vsque enim ad annum octauum Sextam Synodum sedisse, quæ inferius dicemus, ostendent. Hic est status anni huius Orientalis Ecclesiæ plane miser.

Hoc eodem anno, qui numeratur decimus octauus Recesuinthi Regis, Era septingentesima quarta celebratum est Concilium Emeritense duodecim comprouincialium Episcoporum prouinciæ Lusitaniæ: cuius sunt canones viginti tres ad optimum Ecclesiæ statum dirigendum spectantes. Sed memoria dignum, quod habet canon tertius de ope ferenda à sacerdotibus Regi, cum in bello detinetur, his verbis:

Instituit hoc sanctum Concilium, vt quandocunque contra ingredi fecerit contra suos hostes, vnusquisque nostrum à tabula hunc teneat ordinem; ita vt omnibus diebus per horam sit in oratione sacrificium omnipotenti Deo pro eius, suorumque salute, atque exercitus sui salute offeratur, & diuina virtute auxilium impetretur: vt salus eiusdem à Domino tribuatur, & victoria illi ab omnipotenti Deo concedatur. Tandiu hic ordo teneatur, quamdiu cum diuino numine ad suam redeat sedem. Quisquis huius institutionis modum implere distulerit, sit à suo Metropolitano esse excommunicatus. hæc de his Synodus.

Sed & illud recens institutum est canone quinto, vt nisi presbyteri ab Episcopis impedimento aliquo detentis vicarii in Concilium mitterentur, illisque interdere à tergo Episcoporum concederent, diacono autem nullo modo. Fuit & illud salubriter decretum, ne quis defuncto Episcopo quoquo modo detrahere, sed grauibus plectendos pœnis, qui secus egerint. est simile huic decretum decimumseptimum, in quo hæc potissimum alia:

Instituentes igitur decernimus, vt nullus fidelium detrahendi detrahat Episcopum: nullus de eo derogat, nec malum quicquam loquatur. Si quis talia detegere facere præsumpserit: si presbyter fuerit, tribus mensibus ab Episcopo suo in pœnitentia relegatus maneat: si diaconus, quinque: si subdiaconus, aut clericus, vel quilibet reliquus de numero gradum (quia constat ex his tam aliquos per honoris altioris ascensiones nouem: si minimus fuerint, qui tres ordo sunt, nouemque adhuc personæ, quinquagenis flagellis insonare debeant. Episcopo: quod si laicus quamuis ingenuus, vel donis Ecclesiæ nutritus, & ab Ecclesiæ rebus, dignitatis gratia prædictus, aucta quoque dignitas eius exegerit, pro tali excessu excommunicationis sententia feriendus erit. si vero de familia Ecclesiæ fuerit quispiam, quia & in his discretionis est gradus) si maior fuerit, qui dignitate polleat, sex mensibus ab Episcopo suo excommunicatus maneat: inferior tamen, aut minima persona disciplinam sortiatur, intra quam Episcopi processerit sententia. Dignum est enim, vt contra vota hono-

fuit impositus, post mortem detractionis subtrahitur stimulus. hæc Patres, & digne quidem, secundum illud vulgatum: *Ne quid in mortuum, neque fit fuerat ipse Nero*: prout alibi meminimus nos ex Luciano notasse.

Statuit & illud sanctum Concilium, vt cui ob paupertatem ipsarum plures credidæ essent Ecclesiæ, in illis singulis singula sacrificia Dominicis diebus offerre deberet: extat de his canon decimus nonus. Reliqua prætermittimus, quamuis observatione dignissima, ne longe nimis ab instituto digrediamur. Tu maiori otio ipsa consulas.

IESV CHRISTI ANNVS 667.

VITALIANI PAP. Annus 13. CONSTANTIS IMP. Annus 26.

ANNVS agitur sexcentesimus sexagesimus septimus, Indictione decima: quo Sapotius Armeniæ Præfectus rebellans aduersus Imperatorem, à Rege Sarracenorum auxilium petiturus, legat ad eum Damasci degentem Sergium magistrum militum: quo & legatio Constantis Imperatoris aduenit, eo fungēte munere Andreæ cubiculatio: auditique ambo simul fuere à Mahuuia Sarracenorum Principe. Insultante vero, & contumēliose multa in Andream iactante Sergio illo à tyranno legato, ei potius fauit Princeps Sarracenorum, multa pollicitus; dimisitque Andream contestantem, spretum Romanorum Imperatorem à Deo auxilium petere, & in ipso haud frustra sperare. Quod haud inane euasisse, paulo post declarauit euentus: nam Sergius ille rediens, in manus Andreæ nescius venit, & pœnas dignas dedit suspensus in ligno. Tunc & missus est ab Imperatore Nicephorus Patricius aduersus tyrannum: sed quomodo absque armis, Deo pugnante, superatus sit, audi: *Erat* inquit Theophanes) *Sapor tyrannus Hadrianopoli degens, & cum Nicephorum ad se venire comperisset, exercebat se ipsum ad prælium. Verum die quadam contigit, hunc secundum consuetudinem de ciuitate super equum sedentem exire, eumque porta ciuitatis appropinquasset, equum flagello percussit: qui salutem sultani, & huius caput in portam allidens, hunc vita malo præmit, & sic Deus victoriam Imperatori contulit.* Ista mentis fides, quam animose de diuino auxilio legatus ante conceperat.

Hoc eodem anno, inchoato mense Septembri, vndecima Indictione, Ioannes Episcopus Lappæ in Creta inscitiam passus ab Archiepiscopo Cretensi, appellans ad Romanum Pontificem, cum detineretur, ne Romam veniret, tandem elapsus venit ad Vitalianum Pontificem. Sunt de his litteræ, eiusdem Vitaliani Papæ ad Paulum Cretensem Archiepiscopum; quarum est exordium a: *Decimo vna die mensis Decembris præsentis vndecimæ Indictionis Ioannes Episcopus Lappæ vrbis intra basilicam venerabilem beati principis Apostolorum Petri nobis intulit petitionem, per quam nos eleuate postulauit, atque conteruauit per terribilem, inquiens, aduentum magni Dei atque Saluatoris nostri Iesu Christi; vt secundum sacratissimos canones, institutaque sanctorum Patrum, eius causa meritum requereremus, & sententiam promulgaremus, &c.* Non despexit iustam Vitalianus petitionem, sed annuit, atque Synodum Episcoporum collegit, in qua eius causa cognosceretur. Cum autem innotuisset Patribus in Synodo considentibus, iniustitiam passum ipsum fuisse, communi eum absoluunt calculo. Ipse vero Vitalianus scribens ad Paulum Cretensem Archiepiscopum, qui appellantem Episcopum cohibuerat, eum redarguens, habet hæc inter alia:

Oportebat tuam fraternitatem secundum canonum vigorem tempore, quo sepetit ad nos venire, cum absolutere tuis litteris, quem tuus clerus nullatenus canonice absoluere ad principis Apostolorum limina. sed magis responsibilis es indecenter, inquiens: Quia non comparuit quare. Quæ ergo sancti sanxerunt Patres, indecentia sunt? An placentia tibi decentia sient? Igitur præfatum Ioannem Antistitem atque inculpabilem reperientes iuxta textum sententia à nobis directa, fecimus nobiscum cum Episcopis ad Missarum solemnia in Ecclesias Dei procedere. Itaque statuimus atque firmamus per huius nostra præceptionis auctoritatem, omnia, quæ à te tuaque Synodo contra canonum instituta, contra legum decreta gesta confectaue sunt, vel sententiam promulgatam aduersus eum, inania & vacua esse; sed quidquid clamerit eum damnificatum, eiusdemque Ecclesiam à quoquam, ei tua dilectio faciat reddi, per omnia conseruans eum absque damno, &c. multa reprehendit & comminatur in eum Vitalianus. Porro data est epistola mense Augusto anni sequentis. tantum plane temporis est interlapsum, donec Acta in Ioannem confecta Romam mitterentur, & Synodus Romæ colligeretur Episcoporum. Sic igitur vidisti quantopere in Archiepiscopum commotus sit Vitalianus, quod appellanti ad Apostolicam Sedem non detulisset, sed contempsisset Apostolicæ Sedis auctoritatem. Sed & irritauit etiam idem Pontifex sententiam latam ab Episcopis Orientalibus, cum hæreticus Patriarcha Theodorus (vt dicemus) eius nomen à Diptychis abradere conatus est. Porro & aliæ quoque litteræ eadem ex causa datæ à Vitaliano leguntur.

IV. OBITVS S. ILDEFONSI EPISC. TOLET.

Hoc eodem anno, mense Ianuario, magnus ille meritis sanctus Ildefonsus Toletanus Archiepiscopus ex hac vita migrat, vbi magna cum laude Ecclesiam illam rexisset annos nouem, & menses duos: de quo instar epitaphii sepulcralis hic elogium appositum velut appendicem ad libellum eius de viris illustribus ex Vaticano codice describemus. Quis autem eius sit auctor, ignoratur, sed eum fuisse constat, qui hoc viuebat tempore, & hæc de Sancto scripsit, antequam eius crearetur successor Episcopus: siquidem dum de Ildefonso ea scribit, nouissimum eum appellat Toletanum Episcopum. Sed audi illum, qui hæc habet:

LAVDES S. ILDEFONSI.

Ildefonsus memoria sui temporis clarus, & irriguis eloquentiæ fluminibus exornans Ecclesiam, ætatis nostræ nouissimus Toletanæ sedis adscitus in cathedram, Præsul post secundum Engenium in sacerdotum consecratur, vir tanta laude dignissimus, quanta & virtutum gratia numerosus fuit. Denique timoris Dei instantia plenus, præditus virtutibus, religione comptus, compunctione probus, incessu grauis, honestate laudabilis, patientia singularis, secreti tacitus, sapientia summus, differendæ ingenio clarus, eloquendi facultate præcipuus, lingua flumine copiosus, tantoque eloquentiæ cothurno celebri habitus, vt disputationum eius profusa oratio dum per recta dirigitur, merito non homo, sed Deus per hominem affatim eloqui crederetur. Hic igitur sub rudimentis adhuc infantiæ degens, diuino tactus spiritu, vitæ delectatus est monachorum, contemptisque parentum rerumque affectibus, Agaliensē monasterium petiit, monachumque se in eo multis annis decenter exhibuit: cœnobium quoque virginum in Deilsensi villula constituit, ac propriis opibus dedicauit, rector deinde effectus Agaliensis cœnobij, monachorum mores exercuit, rem disposuit, vitamque seruauit: Principali post hac violentia Toletum reducitur, atque vbi post decessoris sui obitum Pontifex subrogatur.*

* ædificauit.

V. SCRIPTA S. ILDEFONSI.

Scripsit sane quamplurimos libros luculentiori sermone purissimos, quos idem in tot partibus censuit diuidendos, id est, librum prosopopœia imbecillitatis propriæ, libellum de virginitate sanctæ Mariæ contra tres infideles, opusculum de proprietate personarum Patris & Filij & Spiritus sancti, opusculum de viris illustribus, opusculum Annotationis in sacramentis, librum in cognitione baptismi rum: & de progressu spiritualis deserti alium: quod totum partu prima voluit volumini connectendum; partis quoque secundæ liber epistolarum est, in quo diuersis scribens, anigmaticis formulis egit, personasque interdum induxit: in quo etiam à quibusdam luculentiora scriptorum responsa promerunt: partem sane tertiam Missarum esse voluit, hymnorum atque sermonum: altioris denique partis liber est quartus versibus prosaque concretus, in quo epitaphia & quædam sunt epigrammata annotata. Scripsit alia multa, quamuis varijs molestiarum occupationibus impeditus aliqua cœpta, aliqua semiplena reliquit. Adscitus autem in Pontificatum nono Idus Decembris sub Principij anno, nouem annis & duobus fere mensibus clarus habitus fuit, vitæque meritis & retentione regiminis: expletoque decimo octauo prædicti Principij anno, sequenti die Ka-

die Kalendarum Februariarum domicilio carnis exuitur, atque in Ecclesia beatæ Leocadiæ tumulatur, ad pedes sui conditus decessoris, cum quo creditur æterno frui receptaculo claritatis. hucusque auctor. Verum Romanum Martyrologium eius ad Deum transitum celebrat non sequenti die (vt ait hic auctor) Kalend. Februariarum, sed decimo Kalendas Februarii. Dolemus magnopere, nuncia temporum, grassationibusque Saracenorum, tot nobilissima ingenii monumenta, perpaucis exceptis, magna tactura Ecclesiasticæ Hispaniarum antiquitatis, esse deperdita. Successit autem ille defuncto Cyriacus, post quem sedit sanctus Iulianus eius nominis secundus. Sed de his infrà suis locis dicendum erit. Porro dies natalis eiusdem Sancti agitur in Romano Martyrologio die vigesima tertia mensis Ianuarii, quà ibi de eo, sum notis egimus.

CIESV CHRISTI
ANNVS 668.

VITALIANI PAP. Annus 14. CONSTANTIS IMP. Annus 27.

I. CONSTANS IMP OCCIDITVR.

CEXCENTESIMO sexagesimo octauo Christi anno, Indictione vndecima, Constans Imperator, cum in Sicilia degeret, Syracusis in balneo occiditur à quodam Andrea Troili filio, ita Anastasius: *Paulus autem diaconus id factum tradit Indictione duodecima: consentit Anastasio Theophanes, qui viginti septem tantum annos numerat Constantis Imperatoris: consentiunt pariter Acta Sexta Synodi.* Occiso Constante, rebelles Metium, siue Mezentium Armenium, Imperatorem creauerunt. *Quo audito Constantinus Constantis filius in Siciliam veniens, nouum aggressus Imperatorem, vnumo tyrannum, occidit vna cum iis, qui aduersus patrem conspirarant. hæc Annales b Græcorum.*

a *Paul. diac. lib. 5. in fine & adi noti. 11.*

MEZENTIVS TYRANNVS.

b *Theoph. & Cedren. hoc anno.*

Porro suppetias ministrasse Vitalianum Pontificem Constantino Catholico Imperatori aduersus tyrannos, idem ipse Imperator in litteris postea à se scriptis ad Donum Papam profitetur. Ipse vero Constantinus, bene dispositis rebus Occidentalis Imperij, regressus est Constantinopolim, atque allectis fratribus Tiberio & Heraclio in collegas, vna cum eis imperat. Fuit (vt dictum sæpe est) Catholica religionis professor, idemque ob barbam dictus Pogonatus, quod scilicet Byzantio soluens tenera adhuc lanugine fuerat, & è Sicilia promissam barbam (vt Zonaras ait) retulisset. *Quod vero sæuus populus nimis importune ab eo coronationem fratrum expeteret, ipsius in eos inuidiam & iram accendit, quos suspendi patibulo atque naribus præcidi iussit. Iustinianumque patricium Germani postea Patriarchæ parentem capite truncari mandauit, Germanumque ipsum eiurauit.* verum hæc longe postea acciderunt; licet errore facta hoc anno exordio eius Imperatii, Annales prodant, qui & addunt lugubrem hunc extitisse annum miseris Africanis: siquidem irrumpentes in eam prouinciam iterum Saraceni, octoginta millia ipsorum duxere captiuos.

CONSTANTINVS, (TIBERIVS, ET HERACL. IMPP.

AFRICANORVM CLADES.

II. Quod ad res Catholicæ fidei bene disponendas studium Orthodoxi Imperatoris non defuit: perfecisset quoque quod concipiebat animo, vt simul cum Occidentali Orientalis Ecclesia vniretur: quod imprimis erat in votis, nisi bellorum ingruentium moribus impeditus fuisset: illud tamen præstitit, vt res interea silentio sopiretur, quousque congregandi Concilii tempus opportunum adesset. Testatum ipse quidem in epistola, quam postea dedit ad Donum Romanum Pontificem, de qua suo loco agemus. Vitalianus enim Pontifex id ab eo exigebat, vt qui vix esset ex annis, iam superantes hæreticos Dei Ecclesiam infestantes. Idem quoque Vitalianus hoc tempore datis litteris ad Paulum Cretensem Episcopum scribit de Ioanne Episcopo, qui Sedem Apostolicam appellauerat, eumque ab oluium significat, & restituendum in suam Ecclesiam præcipit.

Porro qui super eminentem specularem inspector & curator totius à Deo constitutus esset orbis Vitalianus, dum ad Orientem ad subleuandos oppressos incendit, adeò tremam quoq; toto nostro hoc orbe diuisam Britanniam respiciens, in Anglicanam nouam illic confectorem Ecclesiam ministrorum inopia laborantem figens obtutum, mittit ad eam magnum illum Theodorum Tarsensem opere quidem atque sermone pollentem, de cuius electione Beda hunusmodi scribit historiam:

Apostolicus Papa habito de his consilio, quos sibi ad Ecclesiam Anglorum Archiepiscopum mitteret. Erat autem in monasterio Niridano, quod est non longe à Neapoli Campaniæ, Abbas Hadrianus, vir natione Afer, sacris litteris diligenter imbutus, monasterialibus simul & Ecclesiasticis disciplinis institutus, Græcam pariter & Latinam linguam peritissimus. Hunc ad se accitum Papa iussit, Ipsi episcopatu accepto, in Britanniam venire. Qui indignum se tanta re dudum respondens, ostendere posse se dixit alium, cuius magis ad suscipiendum Episcopatum & eruditio conueniret & ætas. Compertum nanque quendam de vicino rerum monasterio, nomine Andream, Pontifici offerret, hic ab omnibus qui eum nouere, dignus Episcopatu iudicatus est; verum pondus corporeæ infirmitatis, ne Episcopus fieri posset, obstitit.

Et rursus Hadrianus ad suscipiendum Episcopatum alium illi quæ petijs inducias, si forte alium, qui Episcopi ordinaretur, eo tempore posset inuenire. Erat ipso tempore Romæ monachus Hadrianus vocatus, nomine Theodorus, natus ex Tarso Ciliæ, vir & seculari & diuina litteratura Græca & Latina instructus, probis moribus, & ætate venerandus, id est, annos habens ætatis sexaginta sex. Hunc offerens Hadrianus Pontifici, vt Episcopus ordinaretur, obtinuit; hic tamen conditionibus interpositis, vt ipse non prouehueret in Britanniam, eo quod iam bis pene Galliarum limites ex causis adisset, & ob id maiorem huius itineris paregrinationem habueret, sufficiensque esset in possessione hominum proponere & vt ei doctrina cooperator existens, diligenter attenderet, ne quid ille contrarium veritati fidei Græcorum more in Ecclesiam, cui præesset, introduceret. Quæ iubendo ordinatus, quatuor consecrauit menses, donec illi coma cresceret, quo in coronam tondi posset: habuerat enim tonsuram more Orientalium sancti Pauli Apostoli. Qui ordinatus est à Vitaliano Papa anno Dominicæ Incarnationis sexcentesimo sexagesimo octauo, sed die primo Kalendarum Aprilium, Dominica: & ita vna cum Hadriano, sexto Kalendas Iunias in Britanniam missus est. Qui cum pariter per mare ad Massiliam, & inde per interiora Galliarum peruenissent, & traditissent Ioanni Archiepiscopo Arelatensis scripta commendatitia Vitaliani Pontificis, rectus est ab eo, quousque Ebroinus Maior domus regiæ cuncta perpetrans, quæcunque vellent, tribuit eis. Quæ accepta, Theodorus profectus est ad Agilberthum Parisiorum Episcopum, de quo superius diximus, & ab eo benigne susceptus, & multo tempore habitus est. Hadrianus vero perrexit primo ad Emeseonium, & postea ad Iaruen Meldorum Episcopum, & bene cum eis diutius fuit: imperat enim eos immanens hyems, vt obcunque perrexisset, quietus maneret.

Quod cum nuncij certi narrassent Regi Ecbert, adesse Episcopum, quem petierant à Romano Antistite, iussit eis Franconum: iussit illo continuo Bedfridum Præfectum suum ad obuiandum eum. Quo cum peruenisset, assumsit Theodorum cum Ebroini licentia, & perduxit eum ad portum, cui nomen est Quentauuic; vbi fatigatus infirmitate, aliquandiu moratus est: & cum conualescere cœpisset, nauigauit in Britanniam. Hadrianum autem Ebroinus retinuit: quoniam se fidelius eum habere aliquamdiu legationem Imperatoris ad Britanniæ regis aduersus regnum, cuius tunc ipse maximum curam gerebat. Sed cum tale nihil illum habere vel habiturum veraciter comperisset, absolut eum, & post Theodorum ire permisit. Qui facto itinere illum peruenit, dedit ei monasterium beati Petri Apostoli, vbi Archiepiscopi Cantia sepeliri (vt prædictum fuit) solent. Præcesserat enim Theodoro abeunti dominus Papa Apostolicus, vt in dictis sua prouideret & daret ei locum, in quo cum suis esse deberet peregrinus. Quia autem accessus ipsius Theodori in Britanniam contigit (vt idem testatur auctor) anno sequente: quæ tunc per Theodorum gesta sunt, suo loco dicemus.

Hoc eodem anno Clotharius Rex Francorum, vbi regnasset annos quatuor, ex hac vita migrauit: tot namque eum regnasse annos, auctor appendicis ad Gregorium

tiam Tamuensem affirmat, & alii consentiunt. Successerunt in regnum fratres Theodoricus & Childericus: sed illo redacto in ordinem, Childericus tenuit annos tres, vt patet ex eius, quæ in eius obitu inferius dicentur, traditione. Narrant autem ipsum coegisse Ebroinum Maiorem domus regiæ fieri monachum in Luxouiensi cœnobio, cum faueret Theodorico: quod & in Actis sancti Philiberti Abbatis expressum habetur. Verum sponte ipsum fecessisse, rerũ spectator Vetinus, qui exposcente Audolpho Abbate monasterii S. Maxentii scripsit res gestas S. Leodegarii Episcopi Augustodunensis & martyris, tradit, pauloque diuersa narrat, incipiens à Clothario filio Clodouei maiore nato, regnique successore, his verbis a:

*Aduersus Vet. Gall. VII.

*Vide Chronic. Sancti Rotom.

Per idem tempus minor Clotharius Rex cum Bathilde* matre regni Francorum habenas moderabatur. Qui cum Leodegarij prudentiam audissent, coperunt qui eum in palatio apud se habere: petierunt ab Episcopo Pictauensi ei annunciando & edocendo, vt ei faceret copiam apud ipsos in palatio manendi. Episcopus statim missa complens, magnis rebus instructum, & sapientia seruitio ecclesiastico eum misit ad illos, qui eum sane honorifice acceperunt. Ille vero intra paucos dies virtute & integritate sua, sermonisque comitate id consequutus est, vt Rex & Regina, & plerique Pontifices eum præcipue earum haberent, consensuq; omnium, maxime Francorum, Episcopi sanctitate digna proclamaretur. Itaque ab omnibus electum Augustodumi (quæ est Hedorum ciuitas) Episcopum constituunt ordinandum; quo munere cum annis tribus * strenue functus esset, Rex Clotharius, qui eum promouerat, excessit e vita.

VIII.

Tum vero beatus Leodegarius Episcopus id audiens, celeriter ad palatium profectus est, & cum alijs de Rege constituendo tractare cœpisset, cum conspexisset Childerici Austrasiorum Regem adolescentem pro sua ætate regni optime administrasse, quadam Francorum pars eum voluit habere Regem. Porro Ebroinus, qui sub Clotharij Rege Maior domus fuerat. Theodoricum fratrem Childerici nitebatur Clothario subrogare: cum autem nomen tum erat odiosum apud Francos, vt qui illo rursus iugo premendos se vererentur, quod sub Clotharijo per eum experti essent. Itaque Ebroini consilio posthabito, Childericum Francorum Regem elegerunt. Cernens ergo Ebroinus se dissentiente, consilium quæ sum prorsus negligi, multo timore correptus, petijt à Rege, vt rebus omnibus derelictis permitteret ipsi vitam istam degere in monasterio. Illo fic rogante, & Leodegario quoque pro eo intercedente, Rex assensit, & illico eum ad Luxouiense monasterium abiegauit, vt illic monasticum institutum complecteretur. Deinde in regno confirmatus Childericus Rex, germanum suum Theodoricum eadem seruo Dei conseruandum actuendam commisit. Porro Leodegarium Episcopum omni domus suæ præfixit, & in omnibus Maiorem domus esse voluit.

IX.

Iterq; ea accepta potestate, quicquid aduersus priscorum Regum & magnorum procerum leges comperit inepte introductum, cum esset vita & moribus inculpatu, ad pristinum reduxit statum. Vsque adeo vero totum Francorum regnum vsquequaque restituit, vt omnes gratularentur Regem habere Childericum, & palatij præsidium Leodegarium. at non intelligas, vt ipse fuerit Magister domus, cum tunc temporis etiam dē Leodegarij consilio constet creatum fuisse Leudesiũ filium Erchonaldi sub Clothario eodem munere perfuncti ante Ebroinum. Sed pergit auctor: Cum hæc annis fere tribus cum multo decore agerentur, malus dæmon, qui pro insita sibi insidentia bona destruere solet, administros suis, quos idem Antistes sibi socios adhibuerat ad rem gerendarum, mutuæ faces admouere cœpit, & per illos inter Episcopum & Regem discordiæ ex iam ignem seminare.

X.

Imminente igitur tum Paschatis celeberrimo die, Episcopus à Regina, vt Augustodumi Hedorum ciuitate diem festissimum celebraret. Non abnuit Rex, sed Episcopi precibus studet obsequi. Instigatur igitur vigilia Paschæ pro antiquo more illis partes conuenit ad Missarum solemnia celebranda, olij seminarij adhuc latitante, in qua malorum incentor erat, accedens ad Episcopum, aut Cancellarium, sancte Pontifex: Missarum enim celebritate peracta, iussu Regis ne discedas: nam semen nequam ab hostibus tuis in eum satum perdet, hac nocte exeret sese. His auditis, dissimulat interim Episcopus, magna cum rem magni pendens, latum & serenum vultum exhibet, inchoat atque Missarum solemnia honestissime consummat. Postquam autem ipse & Rex Eucharistiam sumpserunt, Rex ad palatium prandium ascendit: Episcopus vero, peracto ministerio hausto quæ cum suis more (vt sese habet humana fragilitas) Regia animos metuens, cum illo tractare cœpit, quid hac in re agendum videretur. Vbi autem ad Dominum preces fudit, consultius ei visum est, posti habitis omnibus, Christum sequi, quam cuiquam locum dare, ne manus Regis tam festo die sacerdotis sanguine inquinarentur, atque inde in Francorum odium & contemptum incideret, vnusq; hominis causa totius populi concertatio & confusio oriretur.

Reiecto igitur Rege, cunctisque regni proceribus, pro nihilo ductens, quod in mundo haberetur, eadem nocte cum paucis ter suscipit, coprosecturus, vbi pauper Christi esse posset. Id vbi Rex cognouit, valde contristatus, ac animo mœrens, quendam è fidelibus suis cum magno exercitu post illum misit; qui cum tota nocte insequutus, diluculo assecutus est. Deprecante autem humiliter Pontifice, vt liceret ipsi quoque, relicto sæculo, vacare Deo in Luxouiensi cœnobio, mox * id ei permissum est. Itaque celeriter ad monasterium perueniens, Ebroinum tam clericum inuenit, eumq; rogauit, vt si quid in ipsum peccasset, veniam inuicem peteret, & animorum inter se concordia integerrima. Attamen ab Abbate seiuncti, aliquo temporis spatio pœnitentiam agentes, inter monachorum conuictoria tam strenue se gesserunt, vt perpetuo illic in monastico instituto manseri videretur. hactenus de his vsque ad obitum Childerici, qui triennio in regno vixit ab obitu Clotharij Regis: quæ autem post hæc sequitura sint, suo loco dicturi sumus: quæ quidem etsi diuersa ab iis, quæ ab alijs narrantur, nonnihil reperiantur, non spernenda dixerim, vt auctoris sui temporis res scribentis.

XI. LEODEGARIVS SE CONSERT IN LVXOVIENSE COENOBIVM. * VIX.

IESV CHRISTI ANNVS 669.

ADEODATI PAP. Annus 1. CONST. POGON. IMP. Annus 2.

ANNVS sequitur Domini sexcentesimus vndeseptuagesimus, Indictione duodecima inchoata: quo, sexto Kal. Febr. Vitalianus Papa, vbi sedisset annos tredecim & menses quinque minus diebus quatuor, ex hac vita ad Deum migrat: cuius probitas ita refulsit, vt inter sanctos Pontifices adscriberetur, eiusq; natalis dies anniuersaria memoria perpetuo celebrandus sanciretur. Dolemus tanti Pontificis tum scripta, tum acta, maximæ ex parte calamitate temporis deperiisse, penitus obliuione sepulta.

I. VITALIANI PAP. OBITVS.

Præter illa autem quæ de ipso singulis certis annis sunt superius enarrata, alia quædam reperiuntur, quæ eum certo anno definita minime habeantur, hic ea describere, ex more, voluimus. Habet hæc enim Anastasius: *Fecit autem Vitalianus ordinationes quatuor, creauit presbyteros viginti duos, diaconum vnum, Episcopos per diuersa loca decem & octo.* * Inter Episcopos recens creatos, datum tradunt Episcopum primum Ferrarien sibus, vel (vt Rubeo b placet) Vicohabentiæ Episcopatum Ferrarium translatum: qui autem primus Ferrarien sibus Episcopus datus dicitur, Marinus nomine dictus habetur. Prodit idem auctor ex Rauennatis Ecclesiæ monumentis à Vitaliano Papa excommunicatum fuisse Maurum Episcopum Rauennatem, quod ab ipso Romam vocatus causam dicturus, adesse contempserit. Atille tantum abfuit, vt percussus anathemate resipuerit, vt etiam fretus Exarchi potentia, quem sibi intimum conciliauerat amicum, eo vesaniæ progressus sit, vt in Vitalianum eandem anathematis sententiam reciprocaret: quo portentoso facinore perculsi omnes Italiæ Episcopi, vna cum Vitaliano coeuntes, eundem Maurum vt indignum penitus sacerdotio exuerunt: puta id factum in Romano Concilio anno superiori in causa Cretensis Episcopi Ioannis collecto.

*al. XCVII. FERRARIENSIS PRIMVS EPIS.

b Hier. Rubeus Hist. Rauenn. lib. 4.

MAVRVS EP. RAVENNAS CONTVMAX ET PROTERVVS.

Cæterum quo cœpit mentis delirio Maurus perseuerans, nec mutans Æthiops pellem suam, ad finem vitæ perductus, contestatus est omnes Rauennatis Ecclesiæ clericos, ne vnquam subiicerent se Romano Pontifici: in qua obstinatione vita functus miser, ab omni prorsus Ecclesiastica communione, suffragiis scilicet pro defunctis exhiberi solitis, & cõmemoratione è sacris Diptychis in-

II.

terdictum est à successore Vitaliani Adeodato, de quo proxime dicturi sumus. Porro in locum Mauri subrogatus est Reparatus, qui & ipse refractarius laborauit perficere per Imperatorem rescriptum, ne subiaceret Ecclesia illa Romanæ, licet in fine vitæ facti pœnitens obiisse dicatur: cui successit Theodorus Ecclesiæ Romanæ obsequentissimus, qui & tenax fuit Christianæ humilitatis, cuius Maurus penitus expers fuerat: is enim in Synodo Romana sub Agathone ita subscribere voluit: Theodorus exiguus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Rauennatis. Hæc de Episcopis Rauennatibus simul strinximus occasione Vitaliani Papæ Mauri cotripientis.

III. Ad postremum autem hęc de Vitaliani sepultura Anastasius: *Sepultus est*, inquit, *ad beatum Petrum Apostolum sub die sexto Kal. Febr. Cessauit Episcopatus eius menses duos & dies tredecim.* hæc ipse. Qua ratione temporis inita, dicendum esse successorem subrogatum fuisse die nona mensis Aprilis. Fuit is Adeodatus natione Romanus, filius Iouiniani ex monacho, gratissimus omnibus; de quo ista Anastasius: *In tanta magnitudine fuit mitissimus ac benignissimus, vt omnem hominem amaore vsque ad miserum libenter susciperet: peregrinis compassionem exhibuit, vt etiam vnusquisque quod postulauit, sine dubio impetraret: sed & rogam omnibus ampliauit.* erat roga (vt dictum est) donatiuum solitum erogari, ita dictum ab erogando. Quod autem idem subdit, huius tempore motum ab Italia exercitum ad debellandum exortum in Sicilia tyrannum: operam ad id faciendum egregiam nauasse Vitalianum, constare diximus ex Imperatoris epistola.

ADEODATVS PAPA.

IV. Cæterum sub eodem Adeodato Romano Pontifice, vbi Constantinopolim profectus est Constantinus, nuntiatum fuisse Insulam illam à Sarracenis, direq; vastatam, Anastasius habet his verbis: *Postmodum venientes Sarracenis in Siciliam, obtinuerunt prædictam ciuitatem*, nempe Syracusas, *& multam occisionem in populo fecerunt, qui in castra seu montana confugerant: similiter autem & prædam nimiam fecere; & as quod illuc de ciuitate Romana delatum fuerat, secum tollentes, Alexandriam reuersi sunt.* hæc Anastasius in successore Vitaliani: eadem habet Paulus a diaconus. Verum cladem illam Siciliæ insulæ factam esse sub Vitaliano potius dicendum esset, si quæ extant literæ nomine Vitaliani Papæ ad monachos Siculos, vere Vitaliani essent: ponimus eas, ne inuidiose prætermisisse videamur. Extant apud Leonem Ostiensem in Chronico Cassinate, vbi cusæ in fine leguntur, his præmissis eorundem monachorum literis ad suos Romam datis, quæ sic se habent:

SARRACENI SICILIAM VASTANT.

a *Paul. diacon. lib. 5. c. 13.*

V. *Sanctæ ac Deo dignæ congregationi Cassinensi Lateranis degenti, seruis & filijs eorum in Sicilia commorantes: Sic huius vitæ pelagum currere, vt portum quietis valeant apprehendere.*

LITERÆ NOMINE SICVLORVM MONACHORVM.

Diuersis attriti miseriis, & innumeris calamitatibus oppressi, de profundo ad vestram paternitatem clamamus, rogantes illam misereri afflictæ & desolatæ Sicilia. Tot enim ac tantis tribulationibus pressuris deriuimur, vt iam nulla spes vitæ relinquatur. Sarracenis namque ab Alexandria cum immenso exercitu ad Siciliam venientes, omnem fere insulam igne & gladio delecerunt; & monachos in S. Christi martyru Placidi commorantes cœnobio, diuersis supplicijs affectos, morti tradiderunt. Redacta est terra in solitudinem, & ablata ab illa hominibus, ferarum saltui effecta est: & nonaginta & octo ciuitates & villa vobis in Sicilia subdita incensa, subuersa, & desolatæ sunt. Sanctorum quoque domicilia destruentes, altaria Domini fossoderunt, & clericos eiusque ordinis & dignitatis diuersis supplicijs affectos occiderunt. Vasta facta in derisum (clamat Sicilia) omnibus gentibus, canticum eorum tota die: in tristitia sedeo. Planco, non est, qui consoletur me. Iam enim pelli mea, consumpsit carnibus, adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia mea circa dentes meos. Miseremini mei, miseremini mei saltem vos amici mei, Domini mei, quia spes salutis mea, quia manus Domini tetigit me.

VI. *Quapropter opportune importune vos per patrem Benedictum & martyrem Christi Placidum adiuramus, vt super nos afflictos misericordiæ brachium extendatis, & ad monasterium instaurandum, & ciuitates, castra, possessiones, & villas reparandas dirigere cum supplemento pecuniæ studeatis, periclitanti, insulæ, tam iamq; nutanti Benedicti domo tam opportune.* Iam enim Placidus in sibi commissis omnibus rursum occiditur, & Eutychius, Victorinus, & Flauia vna in sibi adhærentibus vna sue capite trucidantur. Effudere namque Sarraceni sanguinem monachorum Cassinensium, & Christianorum cum illis habitantium, velut aquam in circuitu possessionum suarum, & non erat, qui ire & sepelire. Vnde vestram sanctitatem iterum iterumq; rogamus, vt nobis afflictis consolationis manum impendere studeatis. Valete. his subdiæ leguntur literæ Vitaliani Papæ nomine inscriptæ his verbis:

Vitalianus Episcopus seruum seruorum Dei dilectis in Christo filiis sub patris Benedicti & Placidi dominio in Sicilia constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem.

Ad hoc nos superna clementia in orbe terrarum profecit vt eius atque custodes, vt dispersa congregare, & congregata conseruare, & destructa restituere summopere procuremus. Quapropter quia ciuitates, castra, monasteria, possessiones, & villas B. Benedicti in Sicilia subditas Paganorum incursionibus desolatas esse audientes, supra modum dolemus, omnipotenti, Deo super hoc gratias agimus, qui ideo tempora liter hic flagella arrogat, vt in æternum pereniat. Vnde vos, charissimi filij, à fletu & mœrore cessare, memores, & his nostris filijs, quos de Cassinensi congregatione ad monasteria restauranda, & ciuitates, castra, possessiones, & villas reparandas in Siciliam dirigere studuimus, vt spiritalibus dominis debite seruire curetis, ex parte beati Benedicti & nostra præcepimus, vt in restauratione monasterij & possessionum illas adiuuare studeatis, cœptumq; laborem ad effectum perducere summopere procuretis. Nouerint & vos, & ciuitates, castra, possessiones, & villas, quas Tertullus Patricius beato Patri Benedicto in Sicilia dedit, defendere, adiuuare, & manutenere parati sumus. Omnipotens Deus sua vos gratia benedicat, atque à cunctis aduersis eruat. Valete. hactenus literæ, quæ nobis parum arridenti obid potissimum, quod ciuitates plures in Sicilia hoctempore possedisse monachi dicerentur, quando nec ipsa Romana Ecclesia vel vnius oppiduli domina esset, vtpote quæ possideret, immo nec Imperator ipse insulæ dominus tot hic ciuitates haberet.

Missis his, de profectu Anglicanæ Ecclesiæ per Theodorum & Hadrianum à Vitaliano Pontifice anno superiori missos (vt vidimus) iam agamus, non enim eodem quo missi sunt anno in Britanniam appulerũt, sed sequenti, hoc ipso scilicet: quod etiam Beda testatur his verbis a: *Peruenit autem Theodorus ad Ecclesiam suam secundo postquam consecratus est anno sub sexto Kalend. Iunuarum Dominica, & habuit in ea annos viginti & vnum, menses tres, dies viginti sex. Mosque per agrata insula tota, quam auersum Anglorum gens venerabantur (nam & libentissime ab omnibus susciperetur acq; audiretur) rectum viuendi ordinem, vtum catholicæ fidei cum comite & cooperante Hadriano. Discendique vsque primus erat Archiepiscopus, cui omnis Anglorum Ecclesiasticus esque primus erat Archiepiscopus, cui omnis Anglorum Ecclesiasticus dare consentiret. Et quia litteris sacris simul & sæcularibus (vt diximus) abundanter ambo erant instructi: congregata discipulorum caterua, scientiæ salutaris quotidie flumina irrigandis eorum cordibus emanabant: ita vt etiam metrica arte, astronomia, & arithmetica Ecclesiastica disciplinam inter sacrarum quoq; voluminum suis auditoribus contraderent. Indicio est, quod vsque hodie persunt de eorum discipulis, qui Latinam Græcamque linguam æque vt propriam, in qua nati sunt, norunt.*

a *Beda hist. Eccles. gent. Anglor. lib. 4. c. 1.*

*Neque vmquam prorsus, ex quo Britanniam petierunt, hoc felicior a fuere tempora, dum & fortissimos Christianosq; habentes Reges, cunctis barbaris nationibus essent terrori, & omnium vota ad super audita cælestium regni gaudia pandenda, & quotidiana lectionibus sacris cupienti erudiri, haberent in promptu magistros, qui docerent: & sonos cantandi in Ecclesia, quos tacitus in Cantia tantum nouerant, ab hoc tempore per omnes Anglorum Ecclesias discere cœperunt: primasque, exceptis Cantio, de qua loquimur, cantandi magister Nordhumbrorum Ecclesia filij accepimus, cantandi magister Nordhumbrorum Ecclesia filij accepimus, cantandi magister Nordhumbrorum Ecclesia filij accepimus

dissolo: quippe qui neque me vnquam hoc esse dignum arbitrabar, sed obedientiæ causa in ipsum subire hoc, quamuis indignus, consensi. At ille audens humilitatem responsionis eius, dixit, non eum Episcopatum dimittere debere: sed ipse ordinationem eius denuo Catholica ratione consummauit. At de his modo hactenus: habes, quę consulas, si scire cupis Theodori res gestas, nobis ad instituta sacris, eius primordia hic posuisse, quo intelligas, quantos germen istud ex vinea illa, quæ extendit vsq; ad mare & trans mare propagines suas, Romana, inquam, Ecclesia, fructus attulerit.

IESV CHRISTI ANNVS 670.

ADEODATI PAP. CONST. POGON. IMP.
Annus 2. Annus 3.

CHRISTI annus sexcentesimus septuagesimus sequitur, decimatertia Indictione, in quo quid bonum Annales exhibere valeant, non reperimus, nisi fruges ex fertili agro Ecclesiæ Anglicanæ, excolentibus eam (vt diximus) Theodoro atque Hadriano illuc à Romano Pontifice Vitaliano missis. Etsi enim olim vomere excultæ Apostolicorum virorum, quos S. Gregorius miserat, vbertas primitiarum fructus Deo dedisset; siluescente illa omnibus Scotorum cultu diuersa semina rituum exortum, nouorum cultorum ex Romana Ecclesia emissorum laboribus, diuina iuuante gratia, vbique læta, vbique fœcunda apparuit, erga Romanam Ecclesiam reddens propensioribus Anglorum animis, cuius ope rite sancteque colere religionem iterum didicissent. Audi illa exeorum gentili Beda *a*, pauca hæc in medium afferente, ex quibus reliqua intelligere quisque possit, ait enim:

Anno Dominicæ Incarnationis sexcentesimo septuagesimo, qui erat annus secundus, ex quo in Britanniam venit Theodorus, tertio vero, ex quo à Vitaliano fuit ab Vrbe dimissus, *Osvvi Rex Nordanhymbrorum pressus est infirmitate, qua & mortuus est, anno ætatis suæ quinquagesimo octauo. Qui in tantum eo tempore tenebatur amore Romanæ & Apostolicæ institutionis, vt si ab infirmitate sanaretur, etiam Romam venire, vbique ad loca sancta vitam finire disponeret, Wilfridumque Episcopum decem sibi itineris fieri, promissa non parua pecuniarum donatione, rogarit. Qui defunctus est decimaquinta Kal. Martiarum, Egfridum filium regni hæredem reliquit, &c.* quæ enim sequuntur de Synodo Anglicana, suo loco dicemus.

In Belgio autem in pago Cameracensi hoc anno clarissima virgo & radiis castitatis enitens, fulgore martyrii adauto, longe lateque resplenduit, vespertilionibus Noctuinibus tantum notissa. Maxellendis ista nomine dicta est, quæ cum virginitatem Christo desponsam omni virtutum genere exornasset, ab eo, qui eam cuperet in vxorem ducere, Arduino nomine, militari manu domi comprehensa, cum eidem consentire omnino renueret, gladio petita, ab eodem occisa est. Cuius virginitatem martyrio consecratam Dei Ecclesia venerata, accedentibus diuinis suffragiis per miracula declaratis, ipsam inter sanctas martyres retulit, anniuersariaque memoria colit. Agit de eadem hoc itidem anno Sigebertus in Chronico; cuius etiam testificatione liquet, eodem tempore fœminæ martyrium sanctum Proiectum Aruernensem Episcopum, cuius martyrii causam illam afferunt, quod composito ipso apud Childericum Regem aduersus Hectorem Massiliensem Patricium ob plurima ab eo illata damna Aruernensi Ecclesiæ, cum Rex facinorosum hominem gladio cædi iussisset, ipse sanctus Antistes ab eiusdem vibis primoribus Hectoris pernecessariis appetitus armis crudeliter necatus est. Sufficiens quidem ad martyrium existimata est causa, cum ob defensionem suæ Ecclesiæ id sit passus.

IESV CHRISTI ANNVS 671.

ADEODATI PAP. CONST. POGON. IMP.
Annus 3. Annus 4.

SEXCENTESIMVS septuagesimus primus agitur Redemptoris annus, decima quarta Indictione, eodemque tertius absoluitur Childerici Francorum Regis, quo ipse priuatus est regno secũdum sancti Eligii vaticinium, de quo superius dictum est. De priuatione autem ipsius & morte causam illam afferunt *c*, quod cum ob nimiam seuitiam in Francorum nobiles exhibitam eorumdem Francorum in se animos concitasset, à Babylone, quem seruili supplicio ad stipitem tentum verberare fecisset, occisus fuit: in locum vero eius subrogatur germanus ipsius Theodoricus. Quo audito Ebroinus, qui illi antea studuisset, & eius causa in monasterium detrusus esset, vel timore malorum sponte adiisset, ex monacho mutatus in militem, aduersus eos, quos passus esset aduersarios, gladium strinxit, nobilesque complures obtruncauit, summo magistratu Maioris domus eidem Regi Theodorico inhærens. Inter ipsos fuit sanctus Leodegarius Augustodunensis Episcopus, de quo suo loco dicendum erit.

I. ORITVR CHILDERICI. THEODORICI REGNVM.

c In appen. apud Greg. Tur. & apud Aimoi. lib. 4. c. 44.

Hic autem lectorem monitum velim, in horum Regum successione diuersos diuersa scribere, nempe post obitum Clotharii eleuatum in regnum Theodoricum, eoque sublato, Childericum successisse: aliqui autem aiunt, Theodoricum successisse Childerico. Verum de his sentienda puto, quæ scribit sanctus Audoenus ex oraculo sancti Eligii, qui ea scriberet, sicut expleta vidit. Repetẽda hic sunt verba eius, quo de his certior veritas percipi possit; ait enim hæc: *Defuncto Clodoneo Rege, qui sine duobus breui desinet esse in humanis, aliquandiu Regina coniux eius cum tribus filiolis regnum obtinebit. Illa autem sublata, & filiis in regno relictis, vnus ex eis cadet*: fuit hic, vt dictum est, Clotharius; *nec diu post alter quoque è duobus regno priuabitur*, quem ex his, quæ sequuntur, Childericum fuisse, dicere opus est. nam pergit: *Tertium vero solus obtinebit monarchiam, eritque eius magna gloria atque potentia.* Hucusq; Eligius. subdit Audoenus:

II.

Nos vero dubitare non debemus, ita fore, vt prædixit, cum iam nonnulla impleta videamus. nam & Clodoneus Rex intra breue tempus in pace obiit, & Regina coniux cum tribus paruulis ad paucos annes regnans, filiis postea reliquit principatum: paucis interim labentibus annis, maior natu, Clotharius videlicet, dum pacifice regnat, excedit è vita, duobus relictis fratribus, de quibus, quid futurum sit, Deus solus nouit. hæc scribebat (vt apparet Audoenus) cum post obitum Clotharii ambo fratres regnare cœperunt. Sed non diu post reiicitur Theodoricus, & erigitur Childericus, quem secundum vaticinium sancti Eligii haud diutius regnasse oportuit; nam (vt dicebat) alter cito cecidit ex duobus, & tertius diu monarchiam obtinuit, qui fuit Theodoricus. Ex his ergo corrigas, qui Childerico annos tribuunt duodecim, quem non excessisse putamus annum tertium, ad quem peruenisse vidimus. Quem vero diutius tenuisse regnum, ex eodem diuino constat oraculo, fuit Theodoricus: nam apud Aimoinum repeties regnasse annos vndeuiginti, siue (vt alia lectio habet) viginti & vnum. Quod autem apud Gregorium legitur, regnasse annos quatuordecim, à tempore restitutionis, certum est auctorem numerare: ait enim Sigebertus, cum restitutum anno Domini 679. defunctum vero anno sexcentesimo nonagesimo tertio.

III.

CORRIGITVR ERROR DE TEMPORE REGVM FRANC.

Reddunt Græcorum Annales, hoc anno quarto Imperatoris Constantini cœlesti signo pertentefactum orbem, ita vt videretur eius interitus imminere; inuasamque à Sarracenis Lyciam atq; Ciliciam, comparatumque ab eisdem apparatum ad expugnandam Constantinopolita-

politanam ciuitatem. Ita turbatus est Oriens, cum hæreticus Paritiaccha eamdem gubernaret Ecclesiam; qui nec cessauit diuersis motibus quati, quousque fides Catholica firmata est.

IESV CHRISTI

Annus 672.

ADEODATI PAP. Annus 4. CONST. POGON. IMP. Annus 5.

I. ANNVS Domini sequitur sexcentesimus septuagesimus secundus, Indictione decimaquinta, idemque quartus Adeodati Rom. Pontificis, quo contigit sanctissimi viri Audoeni Rothomagensis Episcopi peregrinatio ad limina Apostolorum, digna quidem, quæ memoratur Annalibus in exemplum fidelium, vt discant, quanta pietate consueuerint viri sancti eiusmodi religiosum munus obire. de ea enim hæc in tebus ab eo præclare gestis a: Posit fundatam in fide Ecclesiam, posit doctrina fluenta, posit toc adiuitata monasteria, posit tranquillatum totius Francie regnum, vrbem Romam caput orbis & Christiana religionis, quam Apostolorum Principes suis corporibus ornant, ac martyrum caterua sacris ossibus decorant, pontificatum eius vrbis tunc in annum quartum obtinente Adeodato Papa, adire tandem constituit. Cumque hoc longe lateque fama vulgaret, vndique conuenium ad virum Dei homines religiosi, auri argentique pondera multa ei afferentes simulque obsecrantes, vt ad corpus sanctorum Apostolorum & martyrum pro redemptione animarum suarum ea deferri iubeat, partem etiam pauperibus illic suis sacra manibus distribuat, ipsosque suis precibus Christo commendet.

a *Extant apud Surium 10. Aug. c. 25.* PEREGRINATIO S. AVDOENI AD LIMINA APOT.

II. Multi ergo venerabiles viri & Deo deuoti vna cum illo proficisci sibi lucro gratulantur, in quibus erat sanctus Sidonius genere Scotus, exstructor monasterij, quod nunc per metonymiam, sanctum Sedonium appellant. Stipatus ergo vir Deo dilectus sanctorum comitum turba, eleemosynarumque benedictionibus onustus, ad limina sanctorum Apostolorum hilaru, vt quondam Vas electionis, cum diuersarum Ecclesiarum benedictiones in ministerium sanctorum Hierosolymam apportaret, pernenit. Ad singulas autem Apostolorum & Martyrum memorias se prosternens, vota & supplicationes tam pro se, quam pro totius Ecclesiæ Catholicæ pace obtulit, lachrymas tamen vberius, quam verba fundens: vbicumque enim in oratione prostratus iacebat, flumina lacrymarum paumenta irrigabant. Denique cum ad Petri Confessionem huius versum inciperet: Exultabunt Sancti in gloria: diuinitus responsum est: Letabuntur in cubilibus suis. CVLTVS SANCTORVM MIRIFICVS.

III. Sed quis commemorare sufficiat, quanta liberalitate & munificentia per Romanas Ecclesias & Sanctorum memorias traditam sibi pecuniam distribuerit? Cumulabantur altaria Sanctorum auro & argento, itemque pauperum manus implebantur: gaudebat vrbs tota, cum & beneficijs gratulabatur, ac si fides sua fundatores coram oculis corporeis intueretur. Absolutis vero apud loca Sanctorum diu optatis precibus, diuino accepto responsu, cum multarum reliquiarum suffragijs tandem venerabilis senex, altissimus Alpium iugo transmissis in Gallias reuertit, hucusque auctor. OBLATIONES FIDELIVM AD SS. MART.

Hoc eodem anno, mense Septembri, quo prima Indictio inchoatur, & decimo quinto Kal. Martii numerari incipit annus tertius Ecgfridi Regis Anglorum, à Theodoro Archiepiscopo Dorouernensi, Apostolica qua fungebatur, auctoritate congregata est in Anglis Synodus, de qua Beda b his verbis meminit. Eodem Regis Ecgfridi anno tertio Theodorus coepit Concilium Episcoporum vna cum eis, qui canonica Patrum statuta diligerent, & nossent, magistris Ecclesiæ pluribus. Quibus peracter congregatis diligenter ea quæ vnitatis pacis Ecclesiasticæ congruerent, eo quo Pontificem decebat animo, cæpit obseruanda docere: cuius Synodica Actionis huius modi textus est. SYNODVS ANGLICANA.

b *Beda de gest. Angl. lib. 4. c. 5.*

IV. *In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, regnante in perpetuum ac gubernante Ecclesiam eodem Domino nostro* IESV CHRISTO, *placuit conuenire nos iuxta morem canonum venerabilium tractaturos de necessariis Ecclesiæ negotijs. Conuenimus autem die vigesima quarta mensis Septembris, Indictione prima, in loco, qui dicitur Hertfordi: Ego, Iudem Theodorus quamuis indignus ab Apostolica Sede destinatus Dorouernensis Ecclesiæ Episcopus, & consacerdos ac frater noster reuerendissimus Ripa Orientalium Anglorum Episcopus: quibus etiam frater & consacerdos noster Vuilfridus Nordhumbrorum gentis Episcopus per proprios legatarios affuit. Assuerunt & fratres ac consacerdotes nostri Putta Episcopus castelli Cantuariorum, quod dicitur Rascheſter, Leutherius Episcopus Occidentalium Saxonum, Vuinfridus Episcopus prouincia Merciorum. Cumque in vnum conuenissemus, iuxta ordinem quique suum resedissemus? Rogo, inquam, dilectissimi fratres, propter timorem & amorem Redemptoris nostri, vtria communione omnes pro nostra fide tractemus: vt quæque decreta ac definita sunt à sanctis ac probabilibus Patribus, incorrupta ab omnibus nobis seruentur.*

Hæc & alia quamplura, quæ ad charitatem pertinebant, vtilitatemque Ecclesiæ conseruandam, prosequutus sum. Cumque explessem proloquutionem, interrogauit vnumquemque eorum per ordinem, si consentirent, ea, quæ à Patribus canonice sunt antestatis decreta custodire. Ad quod omnes consacerdotes nostri respondentes dixerunt: Optime omnibus placet, quæque definierunt sanctorum canones Patrum, nos quoque alacri animo libenterque seruare. Quibus statim protuli eumdem librum canonum, & eximium libro decem capitula, quæ per loca notaueram, quia maxime vtile necessaria sciebam, illis coram ostendi, & vt hæc eloquentia ab omnibus susciperentur, rogaui.

Primum capitulum, vt sanctum diem Paschæ in communi omnes seruemus Dominica post decimamquartam Lunam primi mensis.

Secundum, vt nullus Episcoporum parochiam alterius inuadat, sed contentus sit gubernatione credita sibi plebi.

Tertium, vt quæque monasteria Deo consecrata sub Episcoporum locet ea in aliquo inquietare, nec quicquam de eorum rebus valenter abstrahere.

Quartum, vt monachi non migrent de loco ad locum, huc illuc, de monasterio ad monasterium, nisi per dimissionem propriæ abbatis, sed in ea permaneant obedientia, quam tempore sue conuersionis promiserunt.

Quintum, vt nullus clericorum relinquens proprium Episcopum passim quolibet discurrat, nec, alicui recens absque commendatitiis litteris suæ Præsulis suscipiatur. Quod si secus suscepti, & noluerit imitatus redire: & suscepter, & is, qui suscepta illi, communicationi subiacebit.

Sextum, vt Episcopi atque clerici peregrini contenti sint hospitalitatis munere oblato, nullique eorum liceat vllum officium sacerdotale absque permissu Episcopi, in cuius parochia aduenerint, agere.

Septimum, vt bis in anno Synodus congregetur: sed quando ne se causæ impediunt, placuit omnibus in consensu, vt Kalendis Augusti, in loco, qui appellatur Cloueshoob, semel in anno congregentur.

Octauum, vt nullus Episcoporum se præferat alteri per ambitionem, sed omnes agnoscant tempus & ordinem consecrationis suæ.

Nonum capitulum in commune tractatum est, vt quamplures Episcopi, crescente numero fidelium, augerentur. Sed hæc tunc præsens silentium.

Decimum, pro coniugijs, vt nulli liceat nisi legitimum habere matrimonium: nullus incestum faciat: nullus coniugem proprium, nisi ut sanctum Euangelium docet fornicationis causa relinquat. Quod si quisquam proprium expulerit coniugem legitimo sibi matrimonio copulatam: si Christianus esse recte voluerit, nulla alteri copulabitur, sed ita permaneat, aut propria reconcilietur coniugi.

His itaque capitulis in commune tractatis ac definitis, vnusquisque deinceps ab aliquo nostrum erratur contentionis scandalum, aut alia præ alijs diuulgaretur: placuit, vt quæque definita sunt, vnusquisque nostrûm manu nostræ subscriptione confirmaret. Quam sententiam definitionis nostræ Titilla notarius scribendam dedimus. Actum in mense & indictione suprascripta. Quisquis autem hanc sententiam iuxta decreta canonum, nostra etiam confirmatione ac subscriptione manuum nostrarum confirmatam, quo quo modo ausu temerario infringere tentauerit, nouerit se ab omni officio sacerdotali & nostra societate separatum. Diuina autem gratia seruante sanctæ Ecclesiæ suæ viuentes custodiat incolumes. Facta autem est hæc Synodus anno ab incarnatione Domini sexcentesimo septuagesimo tertio. hactenus de Synodo Beda: sed corrigendum primo

VIII.

XIII.

XIV.

XV.

XVI.

XVII.

anitum Domini, cum facta Synodus dicitur anno septuagesimo tertio supra trecentesimum; nisi nunc vna cum Indictionis principio, hoc ipso quoque anno, mense Septembri sequens annus Domini fuerit numerati cœpisse.

Hoc eodem anno è vita ereptus est hic sanctissimus Episcopus Ceadda, vt idem asserit Beda a, qui de peste, quæ hoc anno Angliam depastaest, pluribus agit: breuius nunquc hic est annus Sedis eius, de quo ipse Beda hæc ait: *Cum in illa prouincia* (Merciorum scilicet, cui dictus Ceadda Episcopus datus erat) *duobus annis ac dimidio Ecclesiam gloriosissime rexisset, aduit, superno disponente iudicio, tempus, de quo loquitur Ecclesiastes c: Quia tempus inuestigandi inquies, & tempus colligendi.* Superuenit namque clades diuinitus missa, qua per mortem carnis vnos Ecclesiæ lapides de terrestri fœdimo ad edificium cœlestis transferret. peragit dicere de vita & ad Deum transitu eiusdem Episcopi, qui hoc anno contigit sexto Nonas Martias: de quo magni meriti viro, Omnino monacho multa habet; pluraque etiam de monasteriis sanctis virginibus monasticam vitam agentibus sub sancta Eldiburga Abbatissa tunc ex hac vita ad Deum receptis, ipsiusque Eldiburgæ ex hac vita migratione, signis cœlestibus earumdem sanctitate omnibus testata, quæ tu consulas.

At non intentio præterecundus, sed Annalibus merito inserendus felix ad Deum transitus Orientalium Saxonum Regis Sebbi, de quo superius mentio d facta est, quem sanctarum virginum lœto funeri idem Beda subnexis illis verbis e: *Eo tempore præerat regno Orientalium Saxonum* (vt idem etiam libellus docet) *vir multum Deo deuotus, nomine Sebbi, cuius supra meminimus. Erat enim religiosis actibus, auro pretioso, pro elemosynarum fructibus plurimum intentus, vxorem ornatam & monachicam cunctis diuitiis & honoribus præferens: quam & olim tam, si non obstinatus contemptu animum deserentis negaret, relicto regno sabiisset. Vnde & multis visum (vt sæpe factum est) quia talis animi virum, Episcopum magis, quam Regem vrbium decet. Cumque annos triginta tu regno miles regendo exegisset, correptus corporis infirmitate per maxima, qua & mortuus est, adiunxit quæ coniugem, vt vel nunc * diuino se seruitio purior manciparet, cum amplius pariter mundum aspectu, voluptate nunde seruire non possent.*

Quod dum agere imperaret ab ea, venit ad Antistitem Londoniæ ciuitatis, vocabulo Waldhere, qui Ercombaldo successerat, & per eum benedictionem habituri reliquum, quem diu desiderauit, accepit. Attulit autem eidem & summam pecuniæ non parum pauperibus erogandam, vel omnimodis sibi reseruandi, sed pauper spiritu quæsu propter regnum cœlorum manere desiderans. Qui cum ingrauiscente præfata ægritudine diem sibi mortis imminere sensisset, timere cæpit homo animo regalis, ne ad mortem veniens tanto affectus dolore aliquid indegnum suæ personæ vel ore proferret, vel aliorum motu gereret membrorum. Vnde accito ad se præfato vrbis Londoniæ, in qua tunc ipse manebat, Episcopo, rogauit, ne lateret eo morientem, quam ipse Episcopus & duo sui minister adessent. Quod ille Episcopus libentissime se facturum promittens, non multo post idem vir Dei, cum membra sopori dedisset, vidit visionem consolatoriam, qua omnem ei anxietatem memoratæ solicitudinis auferret, insuper & qua die esset hanc vitam terminaturus, ostenderet.

Vidit enim, vt post ipse referebat) tres ad se venisse viros claro inductos habitu: quorum vnus residens ante lectulum eius, stantibus his, qui sacti aderant, comitibus, & interrogantibus de statu eius, quem languentem vsitate venerant, dixit, quod anima eius & sine vlla dolori, & cum magno lucis splendore esset egressura de corpore: fidei certitudo exinde dicit, quo esset mortuus, insinuauit. Quod ita verumque, vt ex visione didicit, completum est. Nam die debito tertia completa hora somni, subito quasi leuiter obdormiens, sine vllo sensu doloris emisit spiritum. Cuius corpori tumulando præparauerunt sarcophagum Lapideum, sed cum hoc corpus imponere cæpissent, inuenerunt hoc mensur æpalmi longius esse sarcophago. Dolantes ergo Londonenses quantum valebant, addiderunt longitudini sarcophagi quod deerat mensuræ huius digitorum; sed nec sic quidem corpus capebat. Vnde facta difficultate tumulandi, cogitabat aut alium quæreve locellum, aut ipsum corpus, si posset, in genibus inflectendo breuiare, donec ipse loculo coaptaretur.

Sed mirabile, nec nisi cœlum facta, ne aliquid horum fieri debe-

ret, prohibuit. Nam subito adstante Episcopo & filio Regis eiusdem ac monacho Sighardo, qui post illum cum fratre suo Fredo regnauit, & turba hominum non modica, inuentum est sarcophagum illud congrua longitudinis ad mensuram corporis, adeo vt à parte capitis etiam cernucal posset interponi, à parte vero pedum mensura quatuor digitorum in sarcophago corpus excederet. Conditus est autem in Ecclesia B. Doctoris Gentium, cuius edoctus monitis cœlestia spirare didicerat. hucusque Beda. Porro omnes istos tunc ea peste defunctos, in Sanctorum catalogum religiose, calculo accedente diuino, receptos, annis singulis, & singulis diebus, quibus ex hac vita migrarunt, Ecclesia Dei pia memoria repræsentat.

Hoc pariter anno, qui numeratur quintus Constantini Imperatoris, Sarraceni ingenti numero traicientes in Thraciam, appropinquantes Constantinopolim, assiduis prælijs à mense Aprili vsque ad Septembrem eam expugnare tentarunt: quod cum facere minime à Deo concessum fuerit, hyemare statuerunt Cyzici, vt ad proximum ver copias ad aggrediendam ciuitatem paratas haberent, quod non semel tantum factum est, sed id ipsum per septem annorum spatia iteratum annis singulis, ex Theophane Græcorum produnt Annales f: aiunt enim: *Per septem annos eisdem gestis, diuina Dei genitricis ope, multitudine vrorum bellicosorum amissa, & vulneratione maxima in eis effecta, confusi ac reuersi cum ingenti mœrore sunt. Cum autem discessisset idem demergendus à Deo stolus, ab hyemali æstu ac spiritu procellarum circa partes Scyllei comprehenditur, & contritus totus omnino dispersit.* hæc de classe Sarracenorum, & rebus abeis in obsidione Constantinopolis gestis.

Quo etiam anno, pugnante alio Sarracenorum Duce aduersus copias Romanorum sub Floro, Petronio, & Cyprian o Ducibus constitutas, ex ipsius exercitu triginta millia desiderata esse, iidem docent Annales; adduntque de nouo adinuento igne, quem marinum dicebant, eo quod in mari arderet, quo & naues Arabum combassserunt. Verum quod ad obsidionis tempus spectat, erroremesse in annorum numero certum est: nequaquam enim potuit ad septennium perdurasse: nam anno ab hinc quarto constat inter Romanos & Arabes pacem esse sanciram, vt iidem produnt Annales. Est mentio in decima tertia Actione Sextæ Synodi de obsidione Constantinopolis, quæ facta est per spatium duorum annorum, sed sub Vitaliano Romano Pontifice, ac proinde diuerso ab isto tempore. Cæterum tot tantaque præter spem atque opinionem concessit Deus Imperatori Catholico de fide Catholica benemerenti satagenti, quotidie versanti animo, quomodo pacem inter Orientalem & Occidentalem Ecclesiam sancire posset: nec destitit, donec tandem perfecit, vt suo loco dicetur.

Eodem anno Recesuinthus Rex Hispaniarum, vbi ab obitu patris regnasset annos viginti duos, & menses sex, moritur, desiderium sui relinquens, vtpote Regis optimi, Ecclesiæ valde proficui. de eo enim hæc Tudensis habet: *Hic fidem Catholicam in tantum dilexit, vt semper perquireret viros litteratos, qui frequenter coram ipso conferrent de articulis fidei: delectabatur enim in diuinis Scripturis, & altare Christi, auro, argento, gemmis, & sericis summo studio decorabat: ter Synodum cum Episcopis Toleti peregit, & leges apud decessores suos rectas firmauit, atque quasdam addidit omnino honestatis conuenientes. Cunctos mire dilexit, & ab omnibus valde dilectus fuit. Erat enim adeo mitis & humilis, vt inter subditos quasi vnus ex illis videretur. In pace regnum sibi subiectum rexit; & in villa nomine Gericos, quæ in monte Laurensi sita est, propria morte decessit sub Imperatore Constantino.* hucusque Tudensis.

Meruit à Deo Recesuinthus successorem haud imparem pietate, sed mundi contemptu præclariorem: dictus est iste Bamba, siue Wamba, vel Wambanus, de quo hæc idem auctor habet: *His Toleti eadem hora, qua vnctus est in Regem, quadam apparitione visa est apis cunctis, qui aderant, ex capite eius exire, & ad cœlos volare. Hoc signum factum est, non vt futuras victorias nunciaret de inimicis per eum, sed dulcedinem patriæ, quam habuit erga suos.* hæc ipse summatim, qui & intectus fusius perpetua digna memoria habet ista de eius electione:

INGENS MIRACVLVM DE SEPVLCHRO REGIS.

f Theoph. & Cedren. an. 5. Const. imp.

OBSIDIO CONST. CORTA.

ERROR CORRIGITVR DE TEMPORE OBSIDIONIS.

RECESVINTHI REGIS OBITVS.

WAMBA REX HISP.

XVI. WAMBÆ ELECTIO.

Bamba Princeps clarissimus de regali Gothico sanguine ortus est, quem digne principari Dominus voluit, quem sacra unctio decoraret: quem, Rege mortuo, totius gentis & patriæ communis elegit, quem populorum amabilitas exquisiuit: qui ante regni fastigia multorum relationibus præcono celebrabatur, & præstabatur, antequam regnaret. Dum decedentis Recessuinthi Regis morti exequiale funus solueret, inter ipsa lamenta, in vnam omnes concordiam versi, vno affectu pariter pronocati, illum se desiderio habere Principem clamant: illum, nec alienis posse esse Principem, vnitis vocibus intonant: & cæteruatim eius pedibus obuoluti, nostræ reginen regni suscipiat, instant, cum lachrymis postulantes. At ille, quem mirifica fortitudo firmauerat, nec lachrymis cedit, nec precibus vincitur, nec voto flectitur populorum, modo se non sufecturum tot ruinis imminentibus clamans, modo senio confectum se esse pronuncians. Tam acriter reluctanti vnus ex officio Ducum audacter in medium prosilit, & irato contra eum vultu, educto gladio, prospiciens dexit: Nisi consenseris cito te nobis promittas, gladij huius mucrone modo cruentandum te scias nece: Hactamdiu sumus, quamdiu aut expectatio nostra te Regem accipiat, aut contradictorem cruentus hic hodie casus mortis absorbeat. Quorum tam precibus superatus, quam minis, tandem cessit, regnumque suscipiens, ad suam omnes pacem recepit. Et tamen ne citra locum sacra adis Toletana regni sacra tam susciperet vnctionem, distulit vsque ad nonamdecimam diem, ne videretur vel ambitione vsurpasse, vel paratam esse regni gloriam, sed potius signum tanti culminis à Domino percepisse.

XVII. *Gerebantur enim ista in villa, cui antiquitus Gerticos nomen dedit, quæ fere centum viginti milliaria ab vrbe regia distans, in Saltmanticensi territorio sita est: ibi enim vno eodemque die, scilicet Kalendis Septembris, & decedentis Regis vitalis exitus fuit, & dicti viri electio subsequuta. Postquam autem Toletanam vrbem ingreditur, & ventum est, quo sanctæ vnctionis susciperet signum, regio iam vultu confectus ante altare diuinum consistens, ex more Catholicam fidem professus, cum sacramento iurandi fidem populis dedit, & mores bonos prædecessorum Regum atqueleges firmauit. Deinde cæruatis genibus oleum vnctionis per sacras Primatis & Pontificis Quiriaci manus vertici eius infunditur, & vnctionis copia exhibetur. Vbi hoc statim emicuit mirabile signum: nam inox è vertice ipso, vbi oleum sanctum perfusum fuerat, euaporatio quædam fumo similis in modum columnæ sese erexit, & ex capite ipso aqui visa est grossisse, & aeris alta petisse; quæ vtique signa fuerunt secuturæ felicitatis.* hæc & alia Tudensis: sed de eodem Rege inferius tursum agetur annis sequentibus, cum ipsum aduersus rebelles pugnantem diuina gratia comitata cum triumpho reduxit Toletum. Licet enim nullus filius defuncti Regis, qui succedere regno posset, extaret, & frattes eius ob nimiã imbecillitatem extra aleam esse viderentur, qui eligi possent in Regem: alii tamen affines robore validi non deerant, nobilesque alii viribus æque pollentes, qui se Wambæ defuisse, præferti putarunt, quorum causa & intra fines regni ipsius fuerunt res admodum turbulentæ. sed de his suo loco vberius dicendum erit.

IESV CHRISTI
ANNVS 673.

ADEODATI PAP. CONST. POGON. IMP.
Annus 5. Annus 6.

I. OBITVS GRIMOALDI REGIS LONGOB.

SEXCENTESIMO septuagesimo tertio Christi anno, Indictione prima, Grimoaldus Longobardorum Rex moritur, cum regnasset annos nouem. hæc ex Paulo, quod ad tempus regni eius: quod vero ad annum obitus, non ex ipso, sed (vt diximus) ex ipsius Regis constitutione edita ponitur. Redditum autem ipsum ex Ariano fuisse Catholicum, monumenta ab eo constructa testantur: ita vt si quis negaret, lapides clamantes audiret, dum videlicet constet (quod dictum est) acerrimo Arianorum hosti & expugnatori S. Ambrosio ipsum Ticini erexisse basilicam, in eaque sepeliri potius, quam in aliis à se erectis, delegisse. Successit vero in regnum filius eius, quem puerum nouem annorum reliquerat, Garibaldus, sed non diu tenuit: etenim cœlesti nuncio repente accitus venit ab internecione antea elapsus Bertaridus Ariperti Regis filius, cui debebatur regnum; cum enim iam extorris annos nouem apud Francos egisset, & in Britannia apud Saxonum Regem degeret, diuinitus redi e in patriam iussus, vbi adfuit, regnum capessit. magna diuinæ prouidentiæ vis in ea tunc quidem enituit, cum magno est declaratum exemplo, quod eius arbitrio dentur ac pariter auferantur regna. Sed quomodo id acciderit, ex Paulo diacono audi rem gestam, quam ita recensetà:

Igitur (vt dicere cœperamus) *Bertaridus egressus de Gallia, nauem ascendit, vt ad Ticinensem ipsius ad regnum Saxonum transmearet. Cum aliquantulum per pelagus navigasset, vox à littore audita est inquirentis, vtrum Bertaridus in eadem naue consisteret. Cui cum respondissent esse, quod Bertaridus dux esset: ille, qui clamabat, subiunxit; Quia tertia dies est hodie, quod Grimoaldus ex hac subtractus est luce. Quo audito Bertaridus statim post se reuersus est: venitque ad litus, nuncio personam non potiat, qua eo de Grimoaldi nece nunciat. Pelarbitratus est, non hunc hominem, sed diuinum nuncium fuisse. Exindeque ad patriam rediens, cum ad claustra Italiæ venisset, iam ibi omnia obsequia palatina, omnemq; regiam dignitatem cum magna Longobardorum multitudine paratam esse reperit. Exindeque Bertaridus Ticinum reuersus, exturbato Garibaldo patriis à regno, ab vniuersis Longobardis mense tertio post mortem Grimoaldi in regnum leuatus est. Erat autem vir pius, fide Catholicus, subditis benignus, pauperumque largissimus nutritor. Qui statim legationem misit, exindeque Rodelindam suam coniugem, & Charibertum filium suum reuocauit.* detinebantur enim ibi in custodia. Sed & pergit Paulus de eodem Bertarido, cum ex inperato regnum recuperasset:

Vt, inquit, *regni iura suscepit, in loco illo, qui à pari fluuio Ticino est, vnde ipse olim fugerat, monasterium, quod Nouum appellatur, Domino & liberatori suo in honorem sanctæ virginis & martyris Agathæ construxit, in quo multas virgines congregauit, rebusque diuersis, partimq; ornamentis eundem locum ditauit. Regina vero vxor eius Rodelinda basilicam sanctæ Dei genitricis extra muros eiusdem ciuitatis Ticinensis, quæ ad Perticas appellatur, opere mirabili condidit, ornamentisque multis decorauit.* hæc Paulus, qui & curad Perticas locum illo dictus esset, declarat: quod scilicet cœmeterium illic esset Longobardorum, à quibus positi ibi solerent pertice desuper columbam ligneam habentes illuc ventum, vbi illorum charus quisquam obiisset, atque vt scirí posset, vbi defuncti corpus quiesceret.

Eodem anno, cum à nobilibus nonnullis Hispanorum regni hominibus indigno animo ferret ac electio Wambæ Regis, populi fauore in tantum euecti regni fastigium; nouarum rerum molendi fomite in animo eorumdem incenso; prius omnium, qui præerat Galliæ Narbonensi adhuc sub Gothorum regno existenti, Ildericus in tyrannum erupit, secumque etiam Episcopos aliquos traxit. Post hunc autem, qui aduersus eum missus est Paulus Dux, vir domi forisque spectatus, in Regem ipsum, à quo missus fuit, arma conuertens, plerasque Hispaniæ ciuitates suæ subdidit potestati. Regique nomen vsurpans, coronam auteam, quam gemmis ornatam dono dederat Reccaredus S. Felici Gerundensi martyri, sacrilegus suo imponere capiti est ausus; sed quomodo vix emenso integro anni curriculo penas dederit anno sequenti, suo loco dicendum erit. hic eam annus ad comparandum exercitum, quem Paulus deceret aduersus Ildericum, insumptus est. & in defectione ipsius Pauli, aduersus quem Rex nonnisi anno sequenti potuit proficisci.

* * *

IESV CHRISTI ANNVS 674.

ADEODATI PAP. Annus 6. CONST. POGON. IMP. Annus 7.

ANNO Redemptoris sexcentesimo septuagesimo quarto, Indictione secunda, Wamba Rex Hispaniarum aduersus tyrannos, qui Galliam Narbonensem, & alia locatregni sui proditione subegerant, comparato exercitu progrediens, diuino munitus auxilio, sex mensium spatio eosdem feliciter debellauit, penitusque delenit. Victoriam tantam haud humanis viribus partam, sed diuinitus comparatam, perpetuis consignatam monumentis tradidit posteris Iulianus, qui successit Quiriaco huius temporis Archiepiscopo Toletanoas enim scripto commentariolo eiusmodi belli historiam prosecutus est; quem totidem ferme verbis maiori ex parte Tudensis in suum Chronicon retulit.

Qui autem tyrannidem aduersus Regem exercuerunt, etiam aduersus Deum impietate pugnarunt. Etenim inter alia nefanda scelera impius Ildericus persequutionem haud leuem in Gallia Narbonensi aduersus Ecclesiasticos excitauit, qui ipsi in omnibus parere recusarent. Cuius rei gratia tunc accidit, vt Nemausensis Ecclesiæ Episcopum vita sanctissima commendatum, Aregii nomine, eidem cõstanti animo repugnantem, vinculis mancipatum tradiderit illudendum, in eiusque sedem suæ perfidiæ socium Ramirum Abbatem intruserit. Additoq; alia nefanda, quæ recensere longum esset. Sed & qui aduersus eum missus est Paulus, natione Græcus, in tyrannum æque conuersus, nequiora patrauit, vbique perfidus, vbique sacrilegus, expolians cunctas suis rhetauris Ecclesias.

Ad hos igitur debellandos tyrannos expeditionem parans Rex maxime pius, primum omnium studuit exercitum communire iustitia; quamobrem in ipso procincta, quos scinit milites adulteria perpetrasse, iussit amputari virilibus, hanc tanto Principe dignam sententiam promens: *Ecce tam iudicium immunes belli: & licet seruiscari, vt Deum ad iracundiam prouocetur?* & post alta hæc quoque perpetuæ mandata memoriæ verba addidit: *Frustra pergit ad bellum, quem vitiatus comitatur exemplum.*

Qui vero primum sceleribus militum eo modo purgatum exercitum, à Deo accepit, vt Angelos haberet commilitones. Ita quidem testatur dignus cui credatur author, nempe visum esse Angelis vallarum exercitum; sed reddamus hic eius verba: *Manifeste*, inquit, *diuina protectio affuit, quod cuilibet indicio patuit euidenter. Visus est enim Angelorum excubiis protectus noster exercitus, & ipsos Angelos super castra caruscia volitatione protectionis sua signa protendere.* quod & rerum declararunt euenta: siquidem distichillium bellum aduersus duos tyrannos Vasconum Francorumq; roboratos auxilio, ciuitatibus munitissimis tutatos, brevissimo temporis spatio summa felicitate confecit: insuper & post deuictos tyrannos, Lupum Ducem pollentem Francorum viribus nullo negotio superauit, deq; omnibus triumphum gloriosissimum egit. Inter alia autem diuinis iudicijs æqua lance librata sententia patuit, cum rerum desperatione Paulus tyrannus penitus superatus, hocanno sua sponte, antequam ab aduersariis caperetur, ipsis Kalendis Septembris regalibus fecexuit vestimentis, ac primatis indutus regnum deposuit, qua die à Deo electus Rex Wamba illud acceperat.

Sed non prætermittendum, quod propheticè ipsius Pauli tyranni epistola significarum est. Quod enim ipse Paulus scisset Regem exercitum comparasse; vt in officio contineret virum venerabilem Amatorem Gerundensem Episcopum, hanc ad eum perbreuem scripsit epistolam:

Audiuit, quod Wamba Rex cum exercitu aduersum nos veniret non dissimus: sed cor tuum non turbetur: nec enim fieri puto. Sed tamen quem primum de nobis ambobus sibi tua fidelitas cum exercitu viderit accedentem, ipsum se credat habere dominum, vt in eius habeat perstitere charitate. ita ipse, nesciens quid diceret, prophetauit. Nouit id postea Wamba Rex, cum Gerundam peruenit, gauisusetiam hostis sententia de diuino se patrocinio esse securum, regnoq; patiter potiturum.

Sed ne in bellicis amplius immoremur, finem audi dignam meritis, quem sacrilegus tyrannus accepit. Qui S. Felicis martyris Gerundensis donatam à S. Reccaredo Rege coronam sacrilege suo capiti regnaturus imposuit, idem in triumphum catenis vinctus deductus, Toletum ingressus est vna cum sociis perduellibus iisdem pœnis affectis, capite decaluato, rasa barba (erat id apud Gothos perinfame supplicium) nudatis pedibus, indutus fo didis vestibus camelo impositus, corona ex corio facta redimitus: post hæc vero idem omnes pariter sanctum legibus in tyrannos supplicium nouissimum subiere. Porro Wamba Rex Dei beneficij accepti memor, eidem gratus existens, sacra vasa & alia ornamenta, quæ ablata ex Ecclesiis ab hostibus compsit, vna cum aliis manubiis vendicatis iussit iisdem reddi: addidit & alia, pia vbique suæ à Deo concessæ victoriæ monumenta relinquens: loco autem triumphalis fornicis, ea quæ omnibus essent proficua ciuibus Toletanis constituenda curauit ædificia, noua erigens mœnia ciuitatis, in quorum nonnullis turribus eiusmodi inscriptionem iussit incidi:

PRÆXIT FAVTORE DEO REX INCLYTVS VRBEM
WAMBA SVÆ CELEBREM PROTENDENS GENTIS HONOREM.

Sed & secundum illud propheticum *a*: *Super muros tuos Hierusalem constitui custodes.* supra cacumina turrium itarum erexit Sanctorum, quorum custodia ciuitas salua foret, eiusmodi inscriptione notatas:

VOS DOMINI SANCTI, QVORVM HIC PRÆSENTIA FVLGET,
HANC VRBEM ET PLEBEM SOLITO SERVATE FAVORE.

Hæc quidem religiosissimus Rex, de quo rursum inferius suis locis sæpe dicendum erit. Quomodo autem idem Rex vbi muros ciuitatis extruxit, instar Zorobabelis *b* sanctuarium pariter expurgare & exædificare aggressus est, anno sequenti dicturi sumus.

a Isa. 62.

b Esdr. 1. c. 1. 2. 3.

IESV CHRISTI Annus 675.

ADEODATI PAP. Annus 7. CONST. POGON. IMP. Annus 8.

CHRISTI annus sexcentesimus septuagesimus quintus, Indictione tertia, adest: quo septimo Idus Nouembris in Hispania celebrata fuit Synodus Toletana vndecima, ita dicta, Era nimirum septingentesima decima tertia, anno quarto Wambæ *Regis, decem & nouem Episcoporum præsentia, quorum duo tantum per vicarios interfuerunt. Hactenus Rex ipse gloriosissimus æque ac fortissimus bellicis expeditionibus detentus, haud rebus Ecclesiæ componendis curam impendere valuit: deletis autem dirertis hostibus, atque in primis tyrannis nihil antiquius habuit, quam vt res Ecclesiasticæ per Episcopos bene disponerentur, quæ sacerdotum negligentia vãde bantur omni ex parte collapsæ. De his vero summatim habet ista Tudensis: *Asturesenim & Vascones in finibus Cantabria crebro rebellantes edomuit, & suo imperio ciuitatem subiugauit, qua Carta vocabatur, ampliauit, & eam Bambelonam, quasi Bamba Lunam vocauit, prouinciam quoque Gallie, que Hispania citerior dicitur, sibi rebellantem, multis agminibus Francorum interruptis, subiugauit, & Paulum perfidum tyrannum cepit, & ei oculos euellere precepit. Et ad vrbem Toletanam cum triumpho magno rediit, discordantes Pontifices, eo quod alij aliorum parochias inuadebant, ad concordiam studuit reuocare.* Sic igitur hoc anno quarto

V. PAVLVS AC SOCII POENIS AFFECTI.

MONVMENTA PIETATIS WAMBÆ REGIS.

I. CONC. TOLET. XI. DICTVM.

* Wambæ.

regni eius inchoato à mense Septembri, Concilium prouinciale Toleti conuocandum curauit. In eius præfatione hæc, quæ præcesserant impedimenta congregandi Episcoporum comentus, significantur his verbis:

II. PROLOCVTOPA TRVM. *Wambæ

In nomine sanctæ Trinitatis. Collecti in vnum Carthaginis prouinciæ sacerdotibus in Toletana vrbe, in beatæ matris Domini Mariæ Virginis sede, anno quarto excellentissimi & religiosi VVambani Principis, sub die septimo Idus Nouembris, res votatiua gaudio, & diei nimium optatæ gratulationis occurrit; in quo nobis datum est conspicere pariter & deflere, quid lacrymarum de præteritis Domino deberemus. Eramus hucusque prolabentis sæculi colluuione instabiles: quia annosa seruis temporum, subtracta luce Conciliorum, non tam vitia auxerat, quam matrem omnium errorum ignorantiam otiosis mentibus ingerebat. Cernebamus enim, quomodo Babylonica confusione a olla succensa nunc tempora Conciliorum auerteret, nunc sacerdotes Domini dissolutis moribus irretiret: purpuræ enim b meretrici sequebantur inuitamenta, quia Ecclesiastici conuentus non aderat disciplina, nec erat, qui errantium corrigeret partes, cum sermo diuinus haberetur extorris. Et quia non erat adunandorum Pontificum vlla præceptio, crescebat in maius vita deterior. Cum tandem diuina nos clementia ex alto respiciens, & temporibus statu nostræ se occurrendum præbuit & saluti, preparans nostræ sæculis religiosi Principis mentem deuotam pariter & instructam, cuius feruida solicitudinis voto & lux Conciliorum reuocata resplenduit, & alterna charitas se mutuo in corrigendis vel instruendis moribus excitauit, dum & aggregandi nobis hortatu Principis religiosi facultas est data, & opportuna corrigendis præparata est disciplina: vt qui decursis longe ante temporibus, post decem & octo solicet labentium annorum excursum, in vnum conuenimus aggregari conuentum, mederi possemus spirituali gratia sanitatum. Nec enim numerus iste alicui est à salute: si quoque mulier illa in Euangelio c ter senis annorum excursibus curua, quæ figuram totius generis humani gestabat, sub sacramento huius numeri salutis pristinæ à Saluatore donatur, &c.* hæc ex multis voluimus reddidisse, vt sciretur, quam damnosa esse consueuisset in Ecclesia frequentis Conciliorum celebrationis intermissio, quamque vtilis eius vsus; vtque ex eorumdem Patrum verbis intelligi potest, quod cum Reges ad Episcopos de conueniendo in vnum scriberent, non id iubendo facerent, sed hortando: hortatu namque Regis conuenisse, iidem (vt dictum est) testati sunt, sicque cum audis siue ab eis, siue ab aliis dictum, iussu Principis conuocatos Episcopos ad Concilium conuenisse, eius exhortatione id factum intelligas.

STATVS ECCLES. HISPAN. a *Ioel. 2.* b *Apoc. 17*

c *Luc. 13.*

III. QVÆ IN CONCILIO FVERINT STATVTA.

Quod vero ad exactam fidei professionem primo loco in Concilio editam pertinet, ex ea intelligi potest, nec dum nomen Orientalis hæresis Monothelitarum illic peruenisse, cum nequicquam de ea mentio habeatur, vel aduersus eam assertio proponatur. Post fidei vero prolixam valde professionem editi sunt à Patribus canones sexdecim, quorum primo corrigitur in ipsomet Concilio quicquid alienum à sacerdotali maiestate siue indecorum verborum strepitu, risu, ac iocis proferretur ineptum. Secundo loco illud magnopere inculcatur, vt vicent doctrinæ Episcopi, nec vllo curarum obice à diuina lectione reuocentur, vel à doctrina, verbi scilicet prædicatione cessent. Illud præterea additum, vt idem custodiretur in psallendo ac Missis celebrandis ab omnibus ordo, quiin Metropolitana Ecclesia vsu receptus esset. Sic & qui sequuntur canones, ad ipsos sacerdotes respicere, duobus exceptis noscuntur; probe scientibus Patribus, inde prouenire, vt subditorum quoque mores rectissime disponantur, si qui præsunt rectores populis, digne præsint. Nouissime vero fatentur Patres, eiusdem Regis Wambæ fuisse voluntatem, vt prætermissa Conciliorum celebratio restitueretur, annisque singulis ab Episcopis secundum Ecclesiasticos canones frequentaretur. Vnde satis potest intelligi, complura Toletana Concilia esse deperdita, vel ipsa saltem, quæ reliquis annis eiusdem Regis maxime pii celebrari contigerunt, vt inter alia generale Concilium, de quo dicemus.

IV. Quod vero aliqui, temporum haud adeo veram ratio-

nem habentes, collocant eamdem Synodum sub Agathone Romano Pontifice, errare certum est, cum ex constitutione Imperatoris, de qua inferius agemus, certum sit, non ante sextam Indictionem ipsum sedere cœpisse. Porro hæc Synodus sub quarta Indictione inchoata, anno, septimo Idus Nouembris celebrata reperitur. Sed quod ab omnibus asseritur, in eodem Concilio omnium Hispaniarum Ecclesiarum factam esse sedium Episcoporum diuisionem: secus sensérim: nam Tudensis assertione constat id factum in Concilio generali sub eodem Rege celebrato, cui omnes Hispaniarum Episcopi interfuerunt & subscripserunt, huic vero decem & nouem dumtaxat Episcopi interfuerunt.

Quod enim essent inter Episcopos ob diœcesum fines obortæ discordiæ, ad has componendas indicendum fuit generale Concilium, quod quidem non extat, sed celebratum esse, eiusdem auctoris testificatione liquet. In eo potissimum ad dirimendas discordias, & perpetuam inter Episcopos sanciendam pacem, idem Rex diuisis & terminis distingui voluit vnusquisque Episcopi parœcias, immo quomodo antiquitus diuisæ fuerint, innotescere, aliquibus recens additis: cuius rei gratia idem Tudensis ait priorum Regum voluisse legi historias: nam subdit: *Fecit Chronica Regum priorum coram se legere, vt facilius posset terminos parœciarum dinidere, sicut antiquitus constituerat, & exigeret iuxta censura, & iura propria quilibet eam possideret, sicut subiecta demonstrat scriptura, &c.* Post vero multa de eorundem distinctione hæc habet ex verbis Regis: *Fiunt Sedes harum diuersarum Hispaniarum ecclesiarum sub dominio Gothorum tam Archiepiscopales, quam Episcopales, per quas vere ministratur verbum Dei, quæ à Romano Pontifice communionem Catholicæ veritatis habent, vt ex fide Christi secundum traditionem sanctorum Patrum animas sibi commissa valeant gubernare. Hæc igitur nostra diuisio de ascensu omnium Archiepiscoporum et Episcoporum dictarum sedium in Toleto facta firma permaneat in æternum.*

Hæc omnia suprascripta legit gloriosus Rex Framba in Concilio Toletano, vbi omnes Episcopi & Archiepiscopi Hispaniarum conuenerant; qua subscriptione omnium firmata sunt, Quiriaco Toletano Archiepiscopo in primatia dignitate & fide Catholica consistente. Statutum est præterea à sudua Concilio, vt omnes clerici viuerent secundum regulam sanctissimi Patris Isidori, &c. hæc de Concilio generali sub eodem Rege habito, sed incerto anno Tudensis, quem præ cæteris omnibus confutauimus, quod præstet fide & antiquitate, non quod reiiciamus reliquos nobiles rerum Hispanicarum historicos tam veteres, inter quos eminet Rodericus, quam recentiores viros doctissimos.

Rursum vero hoc ipso anno ex Episcopis prouinciæ Lusitaniæ celebratum est Concilium Bracarense, quod ponitur ordine tertium; cui interfuerunt Episcopi octo, sanciuerunt que canones totidem, quibus corrigitur praui errores, qui in ritus sacros & bene institutam Ecclesiasticam disciplinam irrepserant: vt inter alia, ne procedentes in solemnitatibus martyrum Episcopi, diaconorum humeris sella gestatoria veherentur, sedentes a collo sacras reliquias portantes. Etenim sella gestatoria vehi, Romani Pontificis tantum fuit indigne, vel a cæteris Patriarcharum ipse concessit, sed quæ laico cum humero vectaretur, draconum numquam, neque inferiori ordini clericorum. Porro inter alios dignos Præsules, qui Synodo huic interfuisse leguntur, fuit Isidorus Astarcensis, qui tum moribus dignitati congruis, tum doctrina enituit, reliquens sui ingenii posteris monumenta: quo tempore etiam eius æqualis claruit Valerius Abbas, cuius doctrina & pietate indignis. Reliqua Synodi ne conferas; hæc satis ad institutum. At de Concilio in Hispania hoc anno celebratis hactenus.

Quiigitur Dei Ecclesiæ bene instituendæ rerum iterus fuit, accepit ipse Wamba Rex indigne bene factum, quod idem Tudensis paucis enarrat, nempe vt Saracenis, qui Oriente magna ex parte potiti essent, adhuc plurimas deuastatas essent, ingenti comparato classe eorum ducentarum & septuaginta cum Hispanis incassum

vicis idem fuerint ab ipso Rege maritimo bello, quo & eorum classis incensa funditus deperierit, sicque quam euidentissime ostensum fuerit, aduersus fideles tunc tantum perfidos infidelesque barbaros præualere, cum in illis peccata inuant, quæ Dei iusta sententia puniantur: vbi autem pietas viget, & fulta sancta vel gio bonis operibus floret, tunc barbaricas omnes vires summo licet studio comparatas, imbecilles penitus reddi & impotentes, sit necesse.

IESV CHRISTI ANNVS 676.

DONI PAP. Annus 1. CONST. POGON. IMP. Annus 9.

ANNO Redemptoris sexcentesimo septuagesimo sexto, Indictione quarta, sexto Kalendas Iulias mortuus Adeodatus Papa, cum sedisset annos septem, menses duos, dies decem & septem. ita apud Anastasium, sed in aliquibus codicibus quatuor tantum ipsi annis imputantur: verioremtamen lectionem putamus, quæ eidem septem annos tribuit, cui & Sigebertus subscribit, cum eosdem ipse Adeodati annos numerer. Accidit plane infelicitet, vt tanti Pontificis res gestæ temporis iniuria alterius sequitur silentio, quas fuisse præclaras nemini dubium esse debet: vix autem reperitur vna eius epistola ex Turonensi archivo in lucem vindicata per Papirium Massonum diuersarum virum, qua continetur priuilegium Abbati monasterii sancti Martini concessum: quam cum absq; notatempo. is positam inuenerimus, hic in fine Pontificatus eius putauimus collocandam. sic enim se habet ipsi data pto eodem monasterio ad omnes Galliarum Episcopos:

Dilectissimo fratribus vniuersis Episcopis in Gallie partibus commorantibus Adeodatus.....,

Aequitatis nos admonet norma, quam apprime custodire præcipimus, vt canonica sanctorum Patrum consulta, præsertim à beatissimo apostolice Sedis Præsulibus, prædecessoribus scilicet nostris, qui auctoritatem successionis & vicem sacratissimi Apostolorumprincipis Petri per dilectorum solertiam nacti sunt; queinuiolatam seruata reperimus, intemerata atque illibata custodita conseruemus. Sed vt sunt quaque à fratribus nostris Ecclesiarum Episcopis pelagosa duntaxat imitatione consulta & salubriter sunt ordinata, vtpote sanctis Apostolorum principis licet imparesimpetura, confirmanda similis ratione decernimus.

Qua ex re dum Agericus religiosus presbyter & Abbas monasterii sancti Martini, in quo venerabile corpus eius est situm, vestigia ex desiderio veniens Apostolicas Confessiones & atria, nostra reperisset obtutibus, commendationemque fratris nostri Cuiperti Turonice Ecclesie Præsulis obtulisset: supplici voce precatus est vt priuilegium Apostolica auctoritate subnexum ob inmunitionem venerabili monasterio, quod beate recordationis confessor Christi Martinus Turonensis Ecclesie Episcopus in Gallicanis partibus ad conuersam salutem sui sacratissimi corporis consecratione decorauit, cui nunc præesse se perhibens, scripto ostenderat, ei concederedeberemus.

Turonenses autem ambigimus, idcirco quod mos atque traditio sancta nostra Ecclesia plus non suppetat, à regimine Episcopatus prouidentia religiosa loca secernere. Verum vbi & prædicti fratris nostri Cuiperti Turonensis Ecclesia Præsulis monasticam fieri rem, boceff, liberam dispensandi licentiam scripto concessam religiositatem eius exemplaris proferente comperimus, in cuius voluntate & aliorum per Gallicanam videlicet prouinciam confecterum Antistitum ad id consensium prabentium subscriptiones subter annexas inspeximus: nullatenus tam exortem rationis, ac canonice regule tantorum Episcoporum consonam sententiam fore pendimus. Propterea & nos erga quos iidem fratres nostri reuerendissimi præsentes conferre prouiderunt, simili cuncta per auctoritate profecto Apostolorum principis, cui clauis beatis atque felicitis Conditor atque Redemptor omnium tribuit, identidem confirmare concessimus: vt Apostolica fulti auctoritate per priuilegij seriem granesines à quolibet Episcoporum sub pretextu discessionis religiosus Abbas vel monachi ibi degentes ne sustineant: neque rursus sibi disputandi apud eos licentiam vendicantes, dispendia his atque insolentias angariarum imponant: neque per occasionem regularis disciplinæ vimande atque seruande qualibet eis intendent iniurias, sed liberam licentiam habere statuimus, salua profecto monachicarum regularum custodia, religioso Abbate (quicumque pro tempore præerit) præfato venerabili monasterio id procurante, vt erga quos pristine recordationis eius articulus continet, & ipse conseruare nitatur, & quicumque sub eius regentur dispensatione, solerter custodire commoneat, districteque compellat.

Reuerendissimus vero Episcopus, in cuius parœcia est memoratum venerabile monasterium, vel res ac possessiones constituerint, faciendæ tantum ordinationis ac promotionis sacerdotum atque Leuitarum, vel consecrandi chrismatis sit tantum concessa licentia. Dispositionem autem venerabilis loci gerere, & conuersationem monachicam exquirere, religioso Abbati, eiusque Præposito, vel qui probatissimi fuerint in eodem monasterio, quod etiam prafati Præsules consona sententia definierunt & decreuimus.

IV.

Quisquis igitur quolibet tempore (quod nullatenus credimus) huius decretum priuilegij, quod auctoritate Apostolica subnexi consentiendo firmauimus, in totum vel in partem temerare tentauerit, hancque præsumptionis audaciam digna emendatione minus correxerit: in perpetuum percellendum vel anathematizandum se nouerit, non solum tantorum sententia sacerdotum, sed etiam aquissimo condemnationis aculeo: quomam violare pertinaciter præsumit, quod salubriter seruare debebat. Et ita quoque huius priuilegij sanctio firma & rata indiminutaque persistat atque permaneat. Erga quod & præexcellentissimi totius Galliæ Reges (vt scripto conperimus) ad reprimendas laicorum infestationes, edicto prænunire idem venerabile monasterium regali potestate dignati sunt. Bene valete, dilectissimi fratres. hactenus Adeodatus.

Ex cuius scripto illud fit manifestum, iam cessasse Romanos Pontifices eiusmodi immunitates concedere monasteriis, cum dicat: *Mos atque traditio sancta nostra Ecclesia plus non suppetat à regimine Episcopatus prouidentia religiosa loca secernere.* id fortasse, quod ex eximento didicissent, eiusmodi immunitates obfuisse potius, quam profuisse monasticæ obseruantiæ. Certe quidem numquam placuit S. Bernardo (quod ex pluribus locis epistolarum eius apparet) vt monachi ab Episcopali obedientia huiusce modi priuilegiis se subtraherent: nec gratum fuit S. Francisco, sed fratris Eliæ hominis nō diuino spiritu, sed carnis prudentia nitentis, fuit opus. At de his modo hactenus. Redeamus ad obitum sanctissimi Pontificis, quem visa sunt ipsa etiam elementa luxisse, cum post eius transitum portentosæ fuerint continuo exortæ pluuiæ, prout in ipso Anastasius refert, vbi primum hæc habet:

V. EXEMPTIONES MONACHORUM A SANCTIS IMPROBATÆ.

VI. RELIQUÆ RES GESTÆ ADEODATI.

Hic Ecclesiam beati Petri, qua est in Portuensi iuxta campum Martij, reparauit atque dedicauit. Sed & monasterium sancti Erasmi situm in Cœlio monte, in quo conuenisse visus est prædictus sanctissimus vir, nulla noua adstructa coagmentauit, sed & casalia conquassata, sed & in vita sua Abbatem & congregationem ibi constituit.

PLUVIÆ INDESINENTES.

Post cuius transitum tanta pluuia & tonitrua fuerant, qualia nulla ætas hominum meminisset adeo vt etiam homines & pecudes fulgure interirent; & nisi per intervalla, quæ quotidie fiebant, Dominus propitiatus esset, non potuissent homines triturare, & in horreis frumenta reponere. In tantum enim crevere hæc mala, vt ex ipsis pluuiis denuo legumina nascerentur, & ad maturitatem perueniremt, pro quo capti homines mirarentur. Fecit autem Adeodatus ordinationem vnam per mensem Decembrem, creauit presbyteros quatuordecim, diaconos duos, Episcopos per diuersa loca quadraginta tres: qui etiam sepultus est ad B. Petrum. hæc ipse, qui & addit post obitum Adeodati sedem vacasse mensibus quatuor & diebus sex.

VII. DONUS PAPA CREATUS.

Hac igitur ratione dicendum est, hoc eodem anno Kal. Nouemb. Donum, siue Dominum, vel Domnionē, quem alii Conum, siue Cunonem appellant, creatum esse Ro. Pontificem, alii addunt quarto Nonas eiusdem mensis consecratum fuisse. Romanus iste fuit, Mauritii filius. Vbi autem Constantinopoli innotuit, Donum Romæ

CLERI

creatum esse Pontificem, Theodorus Constantinopolitanus Patriarcha nequaquam ex more Synodalem ad eum epistolam dedit, cum probe sciret minime ab eo fore recipienda; quod hæresis nomine à Romanæ Sedis Pontificibus à communione Catholica haberetur extorris: verum hortatoriam ad eum epistolam misit, vt aliquando tandem inter Orientalem & Occidentalem Ecclesiam concordia sanciretur. Quid ad hæc Donus Papa rescripserit, ignoratur: de litteris autem Theodori ad ipsum testis est epistola à Constantino Imper. ad eum scripta, quam suo loco reddemus.

VIII. PAX A SARRACENIS EXPETITA.

Hoc eodem anno, qui nonus Constantini Imper. numeratur, habent Græcorum Annales, Sarracenos, composita cum Romanis pace spatio triginta annorum, consensisse annuum pendere ipsis tributum. Quanam occasione tumentes animo barbari in eiusmodi coniecti fuerint necessitatem, ex Theophane ita accipe: *Anno nono Imperij Constantini ingressi sunt Mardaitæ* Libanum, & tenuerunt à Meuro monte vsque ad sanctam ciuitatem, & cæperunt cæcumina Libani, & multi captiui & serui & liberi fugerunt ad eos; ita vt multa millia in breui tempore fierent. Quibus compertis Mauuias & consiliarij eius timuerunt valde, colligentes, quod Imperium Romanorum diutius muniretur; & dirogit legatos ad Principem Constantinum, postulans pacem, & pollicitus annualia se Imperatori pacta laturum. Ast Imperator huiusmodi susceptis, eorumque petitione audita, destinauit cum eis in Syriam Ioannem Patricium cognomento Pitzigaudin, tanquam antiquæ prosapiæ virum Reipublicæ, & multorum negotiorum expertum, atque magnam capescentem prudentiam ad disputandum aptissimè cum Arabibus, & quæ pacis sunt, consone præstruendum.*

* Maronitæ. REX SARRACENORUM PACEM PETIT AB IMP.

IX. * Cotalinorum. PACTIS CONVENTIS PAX STATUTA.

Qui cum venisset in Syriam, coacervatione Mahuuiæ tam Amitcorum, quam Gerasinorum effecta, suscepit eum cum honore magno. Multis ergo inter eos verbis pacificis editis, conuenit inter vtrumque, in scripto fieri pacis cum iureiurando firmandæ super consonantia annui pacti, prabendi videlicet Romana Reipublicæ ab Agarenis auri librarum tria millia, viros captiuos quinquaginta, & equos nobiles quinquaginta. His ex communi placito inter vtramque partem firmatis, & in triginta seruandis annis mutuo repromissis, amplissima pax inter Romanos & Arabes est effecta: sicque generalibus duobus inscriptis verbis ad alterutrum cum iureiurando patratis, & inuicem traditis, sapeductus famosus vir ad Imperatorem cum muneribus quoque multis reuersus est. Cum hæc autem didicissent, qui Hesperias partes inhabitant, tam videlicet Caianus Anarus, quam Exarchi & Castaldi, nec non & Principes nationum ad Occidentem sitarum, per legatos muneribus Imperatori transmissis, pacificam erga se dilectionem popposcere firmandam. Annuens itaque Imperator postulationibus eorum, confirmauit etiam circa illos donatoriam pacem, & facta est securitas magna in Oriente, nec non & in Occidente.* hactenus Theophanes. Admiratione quidem dignum fuit, quod qui vniuersum orbem terrore concusserant, magnaque ex parte vastarant, eo humilitatis consternati deuenerint, vt pacem sponte enixe rogarent, muneribus redimerent, & persolutione tributi firmarent. Præstita sunt tanta hæc Catholico Principi, sub cuius antecessoribus hæreticis Imperatoribus Imperium florentissimum in vltimum discrimen perductum fuerat, iamiam penitus collapsurum.

X. PERSECVTIO IN ANGLIA NANA ECCLESIA.

Eodem anno Anglorum Ecclesia in Cantia bellorum incursionibus dire vexatur. Cum enim anno superiori (vt Beda[a] auctor est) mortuus esset Wulfhere Rex Merciorum, qui in locum eius successit Edilredus, comparato exercitu, ingressus Cantiam, absque delectu rerum sacrarum ac profanarum cuncta vastauit. Regnabat eo tempore Cantuariorum Rex Lotheri, qui successerat fratri Ecgberto defuncto ante annos tres, nempe (vt idem testatur) anno Domini sexcentesimo septuagesimo tertio. Ex his autem maiores creuere S. Theodoro labores, cui non solum Dorouernensis Ecclesiæ, sed totius Angliæ à Romano Pontifice veluti Apostolicæ Sedis legato cura credita erat; adeo vt eius penderet arbitrio, quem vellet Episcopum sedere, vel sede moueri. de ipso enim ita Beda[b]: *Non multo post hac elapso tempore offensus à VVinfrido Merciorum Episcopo per demeritum cuiusdam inobedientiæ Theodorus Archiepiscopus deposuit eum ab Episcopatu post annos accepti Episcopatus non multos, & in locum ipsius ordinauit Episcopum Sexuulfum.* ita quidem secundum illud Apostoli: *In promptu habentes vltiscì omnem inobedientiam.* subdit autem Beda de Erconwaldo eodem tempore ab eodem Theodoro ordinato Episcopo Londoniensi viro sanctissimo, nec non de eius sorore sancta virgine Edilburga, cui idem frater ante Episcopatum extruxerat monasterium, in quo tum ipsa mater omnium, tum aliæ eius subditæ discipulæ egregia hoc tempore floruerunt sanctitate; de quarum fide ad Deum transitu idem Beda æque historiam scripsit.

a *Beda in epist. histor. Angl.*

b *Beda li. 4. c. 6.*

Florebat siquidem his temporibus Ecclesia Anglicana velut paradisus Domini, abundans illius sanctarum virginum, atq; vi olis cœtuum sanctorum monachorum, humiliori loco latentium: sed & sanctissimis quoque abundauit Episcopis, inter quos pariter idem, de quo mentio est, Erconwaldus egregia claruit sanctitate, vt idem auctor paucis his docet: *Huius vir & in Episcopatu & ante Episcopatum vita & conuersatio fertur fuisse sanctissima, sicut etiam nunc cœlestium signa virtutum indicia sunt: manent vsque hodie feretrum eius caballarium, quo infirmi vehi solent, infirmatum à discipulis eius, multos febricitantes, vel alia quælibet incommodo fessos sanare non destitit: non solum autem superiori tempore feretro vel appositi curantur ægroti, sed & absente de die discipulo, atque ad infirmos allata citam illis solent afferre medelam.* hæc de eo Beda, quem inter sanctos receptum vniuersa Catholica Dei Ecclesia colit, anniuersaria die recolens eius memoriam trigesima mensis Aprilis d.

IESV CHRISTI ANNVS 677.

DONI PAP. Annus 2. CONST. POGON. IMP. Annus 10.

ANNVS Redemptoris sexcentesimus septuagesimus septimus, Indictione quinta inchoatur, quo Imperator Constantinus solutus bellicis curis pace composita cum Sarracenis, ad pacem Ecclesiæ reparandam totum adiecit animum: sed obices mox passus est Theodorum Constantinopolitanum Episcopum, & Macarium Patriarcham Antiochenum signiferos hæresis Monothelitarum, eosdemque acerrimos aduersarios Pontificum Romanorum. Nam vnius excepto Honorii nomine, quem ab ipsorum partibus stetisse memorabimus, aliorum neminem recitandum putarunt in sacris Ecclesiæ diptychis: egerunt quæ apud Imperatorem, vt nomen in eadem sacras tabulas nomen Vitaliani Pontificis deleretur: quod Imperator faciendum omnino negauit, eo quod animo concepisset pacem inter Orientalem atque Occidentalem Ecclesiam, vbi primum licuisset, curam componere: cuius rei gerendæ anno sequenti (vt dicimus) cœpit iacere fundamenta; quod & feliciter ex sententia consecutus est, inuitis licet hæreticis, ac dissidentium subinde fautoribus sæpe fomitem.

Egit itaque Imperator, vt omnino Vitaliani nomen in sacris tabulis retineretur, reliquorum vero Romanorum Pontificum nomina, qui in hunc vsq; annum Romanæ Ecclesiæ præfuissent, ex decreto futuri Concilij postea reciperentur in diptycha. Hæc quidem omnia ita transacta esse inter duos illos Patriarchas hæreticos & Imperatorem, epistola ipsius ad Donum Papam anno sequenti scripta testatur. Verum licet ita illi pollicitisset Imperatori, vt nomen Vitaliani Papæ retineretur in diptychis: postea tamen idem, vel inuito, vel inscio ipso Imperatore, minime steterepromissis, sed dicti Pontificis nomen è diptychis amouere, eiecereque perierat. Id quidem ita ab ipsis factum esse, declarant Actis Sextæ Synodi in octaua Collatione, vbi actum est, vt nomen Vitaliani in sacra diptycha restitueretur, è quibus fuerat violenter sublatum.

Quod

Quod igitur reliquis abiectis, vnum sibi honorandum hæretici vendicarent Honorium, haud modicam illi defuncto licet, conflauit inuidiam, in suspicionemq; filio adductus est connitentiæ cum hæreticis, à quibus ipse Honorius, exclusis cæteris, recipi & honorari scitetur. ex quo factum est, vt qui inter damnatos Monothelitas in diptychis repertetur adscriptus, postea vna cum ipsis foret pariter relictus eadem aspersus infamia: sed calumniose cuncta peracta esse, dicetur inferius. hæc autem dicta sunto, vt causa pateat, cur apud Orthodoxos nonnullos Honorius Papa male reperiatur audisse, arte nimium dolosa hæreticorum, qui, licet calumniose, eiusdem cum ipsis sententiæ Honorium fuisse, scriptis dictisque iactarent, vt & superius est demonstratum in Pyrrho disputante cum Maximo.

Eodem anno, qui & secundus numeratur cœptæ persequutionis, quæ grauiter exagitauit Ecclesiam Anglicanam in Cantia, de ea ita Beda occasione Rhofensis Ecclesiæ a: *Anno Dominicæ Incarnationis sexcentesimo septuagesimo septimo, cum Ecdred Rex Merciorum adducto magno exercitu Cantiam vastaret, & Ecclesias ac monasteria sine respectu putatiui vel diuini timoris fodaret, ciuitatem quoque Rhofi, in qua erat Putta Episcopus, quamuis eo tempore absens, inuasurus clade abstulit: quod ille vbi comperit, Ecclesiam vidiuat suam rebus ablatis omnibus depopulatam, diuertit ad Streanshalm Merciorum Antistitem, & accepta ab eo possessione Tulgetæ castellum & agellos non grandes, ibidem in pace vitam finiuit. ad omnia de restaurando Episcopatu suo agens; quia (sicut & supra dictum) magis in Ecclesiasticis, quam in mundanis rebus erat industrius; sed in illa solum Ecclesia Deo seruiens, & vbicumque quiescitur, ad docenda Ecclesiastica carmina diuertens. Pro quo Theodorus in ciuitate Rhofi VVallochmum consecrauit Episcopum. sed ille post non multum temporis pro impia rerum ab Episcopo decedente, atque ad alia loca recedente, Gebmundum pro se substituit Antistitem.* hæc Beda occasione Rhofensis Ecclesiæ.

Eodem anno Audoenus ille admirandus Rothomagensis Episcopus ex hac vita migrauit, vt eius Acta tenentur, in quibus hæc (scripta leguntur b: *Anno igitur sexto;* (ita restituendum est pro decimo sexto) *Theodorici Regis & Ornildæ Reginæ, res palatij administrante VVarratone subregulo, apud villam Clypeacum, vbi tum vir beatus de pace inter Francorum populos constituta nuncium attulerat, iam longeua ætate senio confectus in morbum incidit. Appropinquabat enim dies eius, quo expectabat dissolui, & esse cum Christo, terraque relicta, penetrare cælos, & videre iam facie ad faciem, quod in enigmate temperius vidisset. Cumque febribus corpus attenuaretur, & obitum suum iam imminere cerneret, obseruabat Dominum, vt suis ouibus idoneo pastori committeret. Denique hortabatur Regem, vt Abbatem Ambertum sibi faceret successorem: quod & factum est. Postremo fusis ad Dominum precibus, gregem fluctuantem illi diuote commendauit, atque ita spiritum reddidit in manus Oratorij cælestibus chorus socialium, & gloria sempiterna paratis fruiturum.* hactenus ibi de tempore obitus: de futuris autem, & pluribus ex eius corpore editis miraculis, idem auctor inferius narrat, qui eius vitam egregiis factis cumulatam scriptis tradidit.

Quod igitur pace confecta inter Francos populos, cum vbiuis auctor asseruerit: quænam ante præcessisset discordia, ex eodem sic accipe c: *Orta*, inquit, *erat discordia inter Francos & Austrasios. Vir beatus componenda pacis causa Calomam venit. Vbi cum martyrum monumenta perlustrasset, atque suo more reliquias ex eorum monumentis ablatas humo cum magno honore asportaret, obuium habuit mutum quendam, qui tam annis undecim nullum cuiquam verbum fudisse. Permisit autem Dominus tot annis illum sic permanere in tenebris sui auditoris honorem, vt per eum facultas eloquendi restitueretur, & diu taciturnitas in Christi laudes erumperet. Illi autem mutato vir Dei signum Crucis impressit, caput eius confignans, mutique loquela est longa diu tacens. Tum vero inter discordes populos inseparato pacis fœdere, inde discedens in Austriam, Virdunum peruenit. Cum autem in eius vrbem Ecclesiam ingrederetur, mulier quædam demoniaca vexata caput suum rabebat: frendensque dentium rictum Dei rapido cursu mucheb atur. At vir beatus manum caput eius stringens, illico dæmonium eiecit, sanamque illam parentibus reddidit.* hæc sunt, quæ proxime eius præcessisse obitum Deus voluit post alia multa antea miracula edita, quibus eiusdem transitus veluti diuinis sanctitatis testibus illustraretur: sicque factum est, vt præcedente vitæ sanctitate per istiusmodi signa Deo loquente, idem inter sanctos ab Ecclesia Catholica fuerit adnumeratus, & annis singulis repetendus ipsius natalis dies referretur in tabulis d Ecclesiasticas.

d *Martyrol. Roman die 24. Augusti.*

IESV CHRISTI

Annus 678.

AGATHONIS PAP. Annus I. CONST. POGON. IMP. Annus II.

I. DONVS PAPA MGA RITVR.

SEXCENTESIMVS septuagesimus octauus annus Redemptoris sexta Indictione numeratur, quo tertio Idus Aprilis moritur Donus Papa, cum sedisset annum vnum, menses quinque, dies decem. Porro eius reliquas res gestas Anastasius ita narrat: *Hic atrium beati Petri Apostoli superius, quod est ante Ecclesiam, in quadriporticum magnis marmoribus strauit: sed & Ecclesiam Apostolorum sitam via Ostiensi (vt decuit) restaurauit atque dedicauit, itemque Ecclesiam sanctæ Euphemiæ positam via Appia simuliter dedicauit: clerum diuersis ordinibus & honoribus ampliauit. Hic reperit in vrbe Roma, in monasterio, quod appellatur Boetianum, Nestorianos monachos Syros, quos per diuersa monasteria diuisit, ad pœnitentiam scilicet. In prædicto monasterio monachos Romanos instituit.*

II. EPISC. RAVEN. SVBDIDIT SE RO. PONT.

Huius temporibus Ecclesia Rauennas, quæ se ab Ecclesia Romana segregauerat causa primatus, denuo se pristinæ Sedi Apostolicæ subiugauit; cuius Ecclesiæ Præsul nomine Reparatus cuiusdam stigio, vt Deo placuit, vitam finiuit. Iubdit de cometa, qui eius tempore apparuit per menses tres, quem pestilentia subsequuta est, de qua inferius dicturi sumus. Ad postremum hæc de eodem: *Fecit ordinationem vnam, creauit presbyteros decem, diaconos quinque, Episcopos per diuersa loca numero sex. Cessauit Episcopatus eius menses duos, dies quindecim.* hucusque Anastasius. Verum ad aliquot menses amplius propagasse Sedem Donum Pontificem, epistola Constantini Imperatoris ad ipsum scripta existimate suadet, cum data reperiatur hoc eodem anno pridie Idus Augustas, Indictione sexta, quæ enim ratio patitur, vt post menses quatuor adhuc latuerit Imperatorem obitus Romani Pontificis? At de eiusdem Imperatoris epistola ad Donum Pontificem data agamus.

III. CONSTANTINVS IMP AGIT DE PACE ECCLES. * commendare.

Haud enim Deo ingratus existens Constantinus Catholicus Imperator de acceptis ab eo beneficiis has immolandas hostias ipsi gratissimas existimauit, vt Monothelitarum ingruentem hæresim condemnare * penitusque sepelire curaret, & Orientalem Ecclesiam ea ex causa à Romana diuisam, Catholicæ fidei compagine eidem Catholica communione coniungeret, barbaris omnibus, qui hactenus post longissimi temporis spatium Romanum denastarant Imperium, iam pace firmatis, & Sarracenis redditis tributariis; quæ tanta quis prudens neque animo concipere valuisset. Tot igitur tantisque acceptis à Deo Imperator Catholicus beneficiis, quæ nec sperari posse videbantur, nihil antiquius habuit, quam bene vti concessa diuinitus pace, ad comprimendum nimium exortum inter Christianos ciuile bellum, intestinamque discordiam effugandam: cuius rei gratia litteris compellandum Pontificem Romanum existimauit, ipsum, inquam, quem adhuc putabat superstitem esse Donum. Extant ipsæ integræ ante ingressum Sextæ Synodi collocatæ, vtpote ad eam Synodum præambulares, quas hic tibi reddendas necessitas postulat argumenti, ac primum qui eis inscriptus est titulus verbis istis:

IV.

In nomine Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi Flauius Constantinus Fidelis, Magnus, Imperator, Dono sanctissimo ac beatissimo Archiepiscopo antiquæ nostræ Romæ, & vniuersali

Papa. Sacra data pridie Idus Augustas Constantinopoli, Indictione sexta.

EPISTOLA CONST. IMP. AD DONVM PAPAM.

Per omnia novit vestra paterna beatitudo, & plures vestra sanctæ Ecclesiæ antiquæ Romæ, quia ex quo iussit Deus principaliter nos imperare, dum voluissemus quidem motionem facere de verbis, de quibus est contentio pro dogmate pietatis inter partes tam sanctæ vestræ Ecclesiæ, quamque huius sanctæ magnæ Ecclesiæ, vt ambo gerunt; & hoc prohibuimus fieri, tempore non admittente, cognoscentes, quod ex particulari contentione non solum vastas fieri non posset, sed magis malum accresceret. Et licet animo doleremus vltra omnem dolorem tam pro exprobratione, quæ nobis ab hoc ab inimicis inferebatur, & propter ipsam veritatem, quod Pontifices secundum nos, & Orthodoxos nostrer populus propter quasdam mentitas vocum in schisma incidissent, exultationque ex hoc fieret impiis hæreticis, attamen Deo nostro commissimus, ipso pro nobis potiora prouidente, & dum cum benignitas inserit, correctionem huius rei fieri, tunc nobis donante opportunitatis temporis ad generalem collectionem faciendam vtrarumque sedium: quatenus considerantibus eis definitiones sanctarum quinque Synodorum, & editiones sanctorum probabilium Patrum, satisfacerent semetipsis, & consentirent vno ore, vnoque corde ad glorificandum honorificum nomen Dei nostri.

V. CVR NON SCRIPSERIT THEODORVS FIDEI PROFESSIONEM.

Sed quoniam sunt homines coritamus, sicut autem vobet Deus, omnia perficit; ipse enim nouit futura, & quæque nobis expedunt: sic est optimum est, vt ad effectum perducantur: cognoscere facimus vestram paternam beatitudinem, quod dum ordinatus esset Theodorus sanctissimus & beatissimus Patriarcha à Deo conseruanda huius nostræ regiæ vrbis, suggessit nostræ serenitati, saepe dictum se esse dirigere consueta Synodica ad vestram paternam beatitudinem, ne forte non resipuntur, sicut & subpraedicessoribus eius Patriarchis factum est. Sed quia magis præuidit adhortatorium epistolam facere ad vestram paternam beatitudinem, quam & direxit, cuius per omnia scientiam habes vestra paterna beatitudo, & non prætendimus per præsentem nostram piam Sacram de huiusmodi epistola vti multiloquio.

VI. EXPLORAT IMP. DISSIDII CAVSAM.

Sed postquam directa est eadem epistola ad vestram paternam beatitudinem, interrogauimus eumdem sanctissimum & beatissimum Patriarcham, & Macarium sanctissimum Patriarcham ciuitatis Theopolitanæ, quænam esset difficultas, quæ prouenerat inter vestram paternam beatitudinem, seu vestram Apostolicam Sedem & ipsos, olim omnibus expletis, quæcumque sunt de immaculata nostra & incommutabili Christianorum fide, tam per doctrinam sanctorum apostolorum, quam per definitiones sanctarum quinque Synodorum, & doctrinam sanctorum ac probabilium Patrum, & omnibus hæresibus iam manifestatis atque condemnatis, & nullo deinceps remanente modo, quo possit diuisio aut schisma sanctæ & immaculatæ nostræ fidei inferri: satisfecerunt nobis ipsi sanctissimi Patriarchæ, quod verba quædam monitatis intromissa sunt, aliquibus quidem ex imperitia hæc introducentibus, aliquibus vero incongrue scriptantibus incomprehensibilia opera Dei; & quia ex quo hæc verba moueri cæperunt, & vsque hactenus vtraque Sedes inter se minime conuenerunt, vt inquientes semet satisfacerent pro veritate.

VII. QVID ORTHODOXI AGERE DEBEANT.

Propter tales igitur inquisitiones non fit infinita contentio, ne nobis insultent Pagani & hæretici, neque in nobis vsquequaque locum accipiant inimica aduersum eadem namque ab humano genere, quod ei seruabat, & confusus per apparitionem Domini nostri IESV CHRISTI vera Dei nostri, etiam in hoc confundatur per finitum vestra paterna beatitudinis. Et secundum quod scriptum est, a deponentibus nobis omnia inimicum, & omnem contentionem, quæcumque similiam, veritatis concertamus. Veritas enim Deo chara est, & secundum Dominii vocem b: Quicumque voluerit omnium primus esse, sit omnium minister. Et iterum dictum est c: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem.

a 1. Pet. 2.
b Matt. 20. & Marc. 9. 10.
c Ioan. 13.

VIII. IMPERATORIS EXHORTATIO.

Postquam igitur tempus recipit perficiam congregationem fieri, hortamur vestram paternam beatitudinem per præsentem nostram piam Sacram dirigere viros vtiles, modestos, notitiam habentes totius à Deo insperata doctrina, & peritiam arreptionibilem habentes dogmatum, indutos personam vestræ Apostolicæ Sedis, eiusque Concilij deferentes & libros, quos oportet proferri, & omnem auctoritatem habentes: quatenus conuenientes cum his pariter sanctissimo ac beatissimo Patriarcha, & Macario sanctissimo Patriarcha Theopolitanæ ciuitatis, perficiant cum omni manifestatione & modestia, & per gratiam sancti Spiritus veritati insistere & consentire, inuentorum libentibus eis, qui huc admittuntur ex parte nobis vestræ per præsentem nostram piam Sacram. Per Deum enim nouit omnium nemo est quod nos partis cuiuslibet fauor, sed æqualitatem vtrique partibus conseruabimus, nullatenus recipientes facientes in quoquoque capitulo eis, qui à vobis dirigentur quoquo modo, sed & cum honore cum competenti munificentia & suspectione digne eos habebimus. Et si quidem vtrique conuenerint, eius & bene; si autem minime conuenerint, iterum cum omni humanitate eos ad vestrum regressum: de cætero nos excusantes in iudicio Dei inuentos nobis, iuxta quod confitemur summa seruare fidem sanctam & immaculatam, quam percepimus (vnoquoque proprio sensu abutentes vsque huc) reddituri ante sanctum & terribile tribunal Dei nostri. Inuitare enim & rogare possumus ad omnem communionem & veritatem omnium Christianorum: necessitatem vero inferre nullo modo volumus.

Per personas vero, quæ dirigentur à paterna vestra beatitudine, ita decernat: Ex vestra quidem sancta Ecclesia (si quis vestrum deest ei) tres personæ; quod si plures, quatenus eligantur, dirigat; de Concilio vero vsque ad duodecim Metropolitas vel de quatuor vero monasteriis Byzantij, ab vnoquoque monasterio monachos quatuor. Nam si recepit tempus, vt dictum est perficiam congregationem sanctissimum facere: sed quia nunc tempus non admisit, Deus autem noster proprio consilio potuit, qui non desserebamus: in hoc tempore per omnia subtrahere vestram paternam beatitudinem neutiquam esse impedimentum rebus à Deo eos dirigere. Sic enim speramus in eius benignitate, quoniam qui voluerit huiusmodi capitulum mouere in præsens, per spiritum sanctum concedere habet, vt veritas clarescat, & inferatur omnes sine schismate & contentione veritatem profiteri, & vno ore, vnoq; corde glorificare nos omnes eius bonitatem. Tacere quippe hoc, terribile æstimamus: vt ne pleni, qui vt sanctificetur, accedit ad sanctas Dei Catholicas & Apostolicas huius contrarias congregationibus occupetur; confidentes Deo sibi inuicem dissentientes.

Multam vobis instantiam fecerunt tam hic sanctissimus Patriarcha, quamq; Macarius sanctissimus Patriarcha Theopolitanæ vt cingeretur Vitalianus beatissimus è diœcesibus, afferens horum memorari in diœcesibus propter honorem Apostolicæ huius antiquæ nostræ Romæ. Nam non acquieuere, vt memoratus Patriarcha, qui postmodum fuerunt in præsidia sanctæ huius Ecclesiæ, donec conquisitio & satisfactio promissa vertatur, à quibus conturbatur inter vtrasque sedes, & ea vestra beatitudo consequenter memoretur. Sed hoc non acquieuimus, id est, vt eiiceretur idem Vitalianus è diœcesibus: hoc quidem, etsi primum æqualitatem seruantes, & vtrasque Orthodoxas hæreses: hoc autem & propter collatam nobis charitatem absolute Vitalianus, vbi super esset, in motione eyrannorum nostrorum. Sed postquam formas præsentis sanctissimus Patriarcha, quæ per nos dirigat vestra paterna beatitudo homines, qui debeant congregationibus; & tunc secundum quod declarauit, perficiat ipse per nam hoc nullo modo nos acquiescere, vt idem beatissimus Vitalianus eiiceretur.

Hoc cognoscens vestra paterna beatitudo, studeat super voluntatem Dei: sicut enim præditum est, spem habemus in misericordiam Deo nostro, quia dum præsiderit super hoc seruatum nostrum affectum, eius benignitas etiam ingressuros nobis pertinaciam gentium sedabit. Omnem vero concussionem nouimus ipsum præbere Theodorum gloriosum Patricium & Exarchum Carthaginensis nostra Italiæ prouinciæ, tam in mari, quam in exercitu, & omni vtilitate eorum, & sic necessitas exigere, etiam classiarios dromones præbere ad eorum transitum: vt ex communi labore & periculo, Deo cooperante, videntes ad vos perducantur. Et subscripsit: Diuinitas te seruet per multos annos sanctissime ac beatissime Pater.

Hactenus Imperatoris ad Donum Papam epistola: quæ reddita vero (vt dictum est) successori eius Agathoni Papæ iam vita functo.

Quod autem in hac epistola Imperator querimur de perturbationibus ex tumultu bellorum excitatis exortis, cum ait: *Eius benignitas ingressuros nobis pertinaciam gentium sedabit*: scendum est, hos fuisse Bulgaros, qui

anno vndecimo Constantini Imperatoris in Romani Imperii prouincias irrumpentes. Hoc quidem anno id accidisse, testatur Theophanes, apud quem hæc anno vndecimo eiusdem Imperatoris leguntur: *Hoc quoque anno Bulgarorum gens superuenit in Thraciam, &c.* pergit dicere de origine Bulgarorum, quos duplicis fuisse generis tradit, Onogundurenses scilicet, & Contragenses, ex Septemtionalibus Euxini ponti partibus oriundos: dictoque à Bulga flumine, testatur Cedrenus.

Quomodo vero iniqua conditione cum eiusmodi barbaris transegerit Imperator, vt quies daretur, & pacatum tempus celebrandi Concilii, ita Theophanes subdit: *Visum Imperator pacem fecit cum eis annua illis præbere palla pollicitus in confusionem Romanorum ob multitudinem delictorum. Mirabile quippe ipso auctu erat, vt ii, qui omnes tributarios sibi statuerat, tam videlicet eos, qui ad Eoum & Occasum, quam qui ad Arctum & Meridiem commorabantur, ab ista detestabili gente fuerit superatus. Verum Imperator ea quidem ex prouidentia Dei hoc Christianis contigisse credens, pacem fecit, & fecit vsque ad obitum suum quietus à cunctis hostibus, sedulam habens præcipuam vniendi vniuersas Ecclesias Dei, quæ vsque diuisæ fuerant à temporibus Heraclij proaui sui, &c.* Vt igitur indictam Synodum prosequi Imperator posset pacem, indignis licet conditionibus transegit cum Bulgaris.

Hoc cum factum, peccatis exigentibus, Theophanes dixerit: nullum grauius & magis euidens peccatum extitit, quam quod Catholicus Imperator passus hactenus fuerit sedere Constantinopolitanæ Ecclesiæ Præsulem Theodorum Monothelitam hæreticum, qui & eo temeritatis progressus fuit, vt post Honorium neminem Romanorum Pontificum passus sit in sacris diptychis reponi, nuperoq; contra expressam ipsius Imperatoris iussionem Vitalianum Papam ex eisdem eraserit. Non fecerat vero tantam viri procaciam Imperator, eum cessare potius voluit, atque in locum eius Georgium subrogauit, qui præsens postea fuit Sextæ œcumenicæ Synodo. Tu vero corrigas, quod apud Nicephorum legitur, sed de Theodorum annos duos, & menses tres, vt loco duorum ponas duodecim: ad hoc namque tempus vsque peruenisse, literæ eiusdem Imperatoris ad Donum Pontificem datæ (vt diximus) docent.

Hoc eodem anno vndecimo Constantini Imperatoris mortuus Mahumetes Princeps Sarracenorum, relinquens regni successorem Gizid filium suum. Huius autem Mahumetis tempore inuentum fuisse sanctum sudarium capitis Redemptoris, Beda testatur in libello de locis sanctis scripto relatione Arnulphi Episcopi, quem his ferme diebus loca sancta visitasse testatur. Porro rem gestam ita describit *a*:

a Beda de locis sanctis c. 2.

Sudarium capitis Domini post resurrectionem eius mox Christianorum quidam Iudeus furatus, vsque ad obitum, diuitiis sibi affluentibus, habuit. Qui moriturus interrogat filios, qui Dominicum sudarium, qui caterà patris velut accipere diuitias. Maior thesaurorum, minor elegit sudarium. Et mox illi decrescunt opes vsque ad paupertatem, fratri autem cum fide crescunt & opes, quod vsque ad quintam gentis actionem fideles tenuere. Hinc ad imperos peruenit, diuitias tantum auxit, vt Iudæis, & hoc multo tempore: donec post longa litigia, quibus Christiani Iudæi se Christi, infideles vero se patrum suorum affirmabant hæredes, Mahumetes Sarracenorum Rex, qui nostra ætate fuit, iudex postulatur. Qui accepta grandipyra, Christum iudicem precatur, qui hoc pro suorum salute super caput habere dignatus est. Missum ergo ignem sudarium, velociter raptu effugiens euolat, & summo in aere diutissime quasi ludendo volueritans, ad vltimum cunctis vtrinque intuentibus, sese leuiter in cuiusdam de Christiana plebe sinum deposuit: quod mane mox totus populus summa veneratione salutabat & osculabatur. habet autem longitudinis pedes octo. Aliud quoque aliquanto maius linteum in Ecclesia illa veneratur, quod sertur à sancta Maria contextum, duodecim Apostolorum & ipsius Domini continens imagines, vno latere rubro, & altero viridi. hucusque Beda, qui de rebus patriis historiam cum prosequitur, hæc habet de iis, quæ hoc anno contigerunt *b*:

b Annal. Eccl. Tom. 8.

Anno Dominicæ Incarnationis sexcentesimo septuagesimo octauo, qui est annus Imperij Regis Egfridi octauus, apparuit mense Augusto stella, quæ dicitur cometa, & tribus mensibus permanens, matutinis horis oriebatur excelsa radiantis flammæ, quasi columnam præferens. hæc Beda, qui hanc secutam esse post siccitatem ingentem pestem tradit, eademque Anastasius Bibliothecarius docet; siccitatem vero perdurasse triennio, ita vt numquam imbribus terra maduerit. Quæ autem digna memoria postea acciderint pestis tempore, suo loco dicturi sumus: modo huius anni res gestas eodem auctore prosequamur. XV. SICCITAS INGENS.

Eodem enim anno (vt idem subdit *c*) exorta inter Wilfridum Episcopum Eboracensem, & Regem Egfridum dissensione, à sua sede ille deiicitur, alio in eius locum subrogato. Verum ista iniuste passus Wilfridus, Romanum Pontificem appellauit; ad quem profectus, detentus in via prædicatione Euangelica apud Frisios, non ante sequentem annum peruenit, vt idem testatus est Beda. Quid vero cum Agathone in vrbe gesserit, & quomodo cum aliis Episcopis in Romano Concilio sederit, suo loco dicturi sumus. hic autem de eo, cum discedens ex Anglia, conscendens nauim est delatus ad Frisios, prosequamur historiam, quam idem auctor ita breuiter prosequutus est *d*: *Romam*, inquit, *iturus Vvilfridus, & coram Apostolico Papa causam dicturus, vbi navem conscendit, flante Eautonio, pulsus est in Frisiam; & honorifice susceptus à barbaris, ac Rege illorum Aldgilo, prædicabat eis Christum; & multa egrum millia verbo veritatis instituens, à peccatorum suorum sordibus fonte Saluatoris abluit: & quod postmodum Vvilbrordus reuerendissimus Christi Pontifex in magna deuotione compleuit, ipse primus ibi opus Euangelij cæpit. Ibi ergo hyemem cum nona Dei plebe feliciter exigens, sic Romam veniendi iter repetijt, &c.* Eadem fortidem ferme verbis Marcellinus ante Bedam scriptis mandauit, dum suit temporis res gestas sancti Suitberti Episcopi scripsit: in quo tamen corrigas mendum in numeri notam illapsum, vt dum præsenti anno appulsum ad Frisios Wilfridi contigisse tradiderit, numeri inuersa nota, loco anni Domini sexcentesimi septuagesimi octaui, legatur octogesimi septimi. Magna sane enituit Dei prouidentia, vt sanctissimum Episcopum permiserit à Christiano Rege sede turbari, quo ad sitientes gentes Euangelii fluenta portaret: vt & ipsi ob Apostolicum munus æque propheticum dictum aptari possit *e*: *Qui sunt isti, qui volant sicut nubes? &c.* vtpote qui flante vento delatus in terram aridam, eamdem mox cœlestibus imbribus irrigauit. XVI. *c Beda l. 4. c. 23. & in epitom. hoc anno.* WILFRIDVS PRÆDICAT FRISIIS. *d Beda li. 5. c. 20.* *e Isa. 60.*

IESV CHRISTI
ANNVS 679.

AGATHONIS PAP. Annus 2. CONST. POGON. IMP. Annus 12.

SEXCENTESIMO septuagesimo nono anno salutis, Indictione septima, cum innotuissent Episcopis Occidentalibus per Agathonem Romanum Pontificem ea, quæ ad Donum Papam à Constantino Imperatore scripta ipse accepisset de legatione mittenda, eiusdem pariter Agathonis Pontificis iussu, ea de causa iidem Synodos congregarunt, quibus vbique condemnata est hæresis Monothelitarum hæreticorum. Id quidem factum esse in Italia, in Galliis, & in Anglia, eiusdem Agathonis literæ sequenti anno ad eundem Imperatorem datæ declarant. Porro omnium Italiæ Episcoporum conuentum supereste tantum memoria de Synodo Mediolanensi: Gallicanorum vero Conciliorum Acta penitus excidere: sed Anglicanæ Synodi aliqua adhuc fragmenta superfunt. Mediolanensis autem Concilii extat Synodalis epistola, cuius hæc est inscriptio: I. SYNODI PLVRES CONTRA MONOTHELITAS.

Domino seremissimo atque tranquillissimo, & à Deo coronato religiosissimo Constantino Imperatori Mansuetus Mediolanensis Metropolitanæ Ecclesiæ indignus Episcopus, vel vniuersa II.

sancta Episcoporum fraternitas, quæ in hac magna regia vrbe conuenit, æternam in Domino salutem.

MONET IMPERATOREM MANSVET EPISCOP.

Sit apicem Imperialis sapientiæ, &c. laudatur inprimis eius exordio pietas Imperatoris, quem comparat religiosis, qui ante eum in Ecclesia claruerunt, Imperatoribus, per quos, generalibus Synodis congregatis, curatum est, vt variæ hæreses damnarentur; quibus fusius explicatis, & Catholica fide ex præscripto sacrorum Conciliorum asserta, hæc subiiciuntur:

Ecce præstantissime Princeps, antiquorum Patrum statuta vna cum consensu piissimorum Imperatorum definita, quæ concilii vel inferiora nulla ratione spretas vestra permittat. Nam si sunt, qui audacia Dialecticæ artis inflati, cervice indurata, brachia tumescentibus, sinuosis circumactionibus, & flexuosis ambagibus phaleris verborum, pompaticisque sermonum suorum feralis calliditate simplicem fidei rationem conuellere & delegata à Patribus regulas concutere, vel temerare voluerint: eorum inflationibus tranquillitas vestra non acquiescat, sed recordamini, qualiter Propheta dixit a: Verbum breuiatum fecit Dominus super terram, quod per sanctos Apostolos vidimus impletum. Quid enim breuius, quam simplex fides symbolum ab Apostolis institutum, in quo mysticum sacramenti continetur arcanum?

a Isa. 10.

III. SIMPLICITAS DOCTRINÆ CHRISTIANÆ.

Nam si recolas, insignissime Imperator, non eum Dialecticis, non cum Rhetoribus, non cum Grammaticis, sed cum rusticis, & piscatoribus Dominum posuisse rationem, & hu tradidit suis secretaconsilij, quos & Principes ordinauit, quibus ligandi atque soluendi tribuit potestatem. Nonne vobis videntur optime imperator, demerentissime mentis esse, qui Apostolicas traditiones, & venerabilium Patrum institutaa depranare festinant? Nos autem omnes, &c. quibus docet Mansuetus vna cum eadem sancta Synodo, sequi se, quæ sunt ab Apostolis tradita, à sanctis Conciliis institua, atque à sanctis Patribus confirmata. His coniungit rectæ fidei confessionem, ad cuius finem contra Monothelitas duæ in Christo asseruntur voluntates & operationes totidem: nam dum duas naturas diuinam & humanam in vna eadem que persona ipse vna cum eadem sancta Synodo recognoscit, vnoex vniuscuiusque naturæ præscripto duas inesse voluntates atque operationes.

IV. MANSVETVS SANCTITATE CLARVS.

Ista quidem sanctus Mansuetus vna cum collegis Episcopis; magnæ vero existimationis erat eo tempore apud omnes ipse Mansuetus, vtpote qui egregia claruit sanctitate, dignitateque est habitus; vt qui viuens sanctissimos prædecessores Episcopos moribus atque doctrina sectatus esset, cum eisdem post mortem in sacris Ecclesiæ tabulis adscriberetur, quo sicuti illorum, ita & ipsius anniuersaria natali die memoria in Ecclesia publice coleretur, nempe decimanona mensis Februarii.

Atnec satis ipsi fuit ista de Catholica fide in Synodo statuisse, scriptisque mandasse, atque ad Imperatorem in Orientem misisse, sed etiam sequenti anno Romam se contulit, vt vna cum aliis vniuersali conuocato Concilio interesset. Verum quod ad dictam constitutam Synodalem pertinet, eam non à Mansueto, sed à Damiano Ticinensi Episcopo scriptam, testatur Paulus diaconus his verbis b:

b Paul. diac. lib. 6. c. 4. DAMIAN. EPISC. TICINENSIS.

Eo tempore Damianus Ticinensis Ecclesiæ Episcopus sub nomine Mansueti Mediolanensis Archiepiscopi hac de causa satis vtilem rectaque fidei epistolam composuit, quam in præfata Synodo non mediocre suffragium tulit. Cæterum & ipse Damianus magni nominis, his temporibus claruit, vitæ quoque probitate insignis: adeo vt æque ac Manuetus inter sanctos post tranitum ex hac vita adnumerari meruerit, vt sacræ testantur tabulæ, in quibus idem Damianus duodecima mensis Aprilis inscriptus legitur anniuersaria memoria in Ecclesia repetendus.

V. CONCILIVM ANGLICANVM.

Sed iam prosequamur, quæ ad Concilium Anglicanum spectant: meminit ipsius Beda, scriptamque in eo Synodalem epistolam de fide Catholica ex parte recitat, quam hic tibi subiiciendam putamus; sic enim inprimis idem Beda præfatur c: *Hu tempore hus audiens Theodorus fidem Ecclesiæ Constantinopolitanæ per hæresim Eutychetis multum esse turbatam; & Ecclesias Anglorum, quibus præerat, ab huiusmodi labe immunes perdurare desiderans; collecto venerabilium sacerdotum, doctorumque plurimorum certa, animo esset fidei simplicis, salubre inquirebat; omnimodoque vnanimis in fide Catholica apparet consensus, & hunc Synodalem litteris ad instructionem memoriamque sequentium commendare curauit.* ista præfatur Beda: cuius incepta frustr videntur, quæ sequenti anno tum ab Agathone, tum à Synodo Romæ collecta in Synodalibus litteris ad Imperatores datis repetuntur & eodem Theodoro conscripta, nempe vocatum & expectatum ad Concilium Romæ celebrandum, ideo eo egregiam tanti viri peritiam; vtpote quia hoc seculo valde rudi scientia, ipse fere solus vel certeis eminebat omnibus scientiarum, præsertim vero sacrarum, celebris haberetur. Sed cum non licuerit ipsi coalescentem Ecclesiam, antequam lacte adhuc opus habetem relinquere, placuit ibidem Catholicam conuentu publico cognitam & confirmatam conscribere, quæ sic se habet à Beda cruta:

In nomine Domini IESV CHRISTI Saluatoris, imperantibus dominis piissimis nostris Ecgfrido Rege Humbronensium, anno decimo regni eius, sub die quinto decimo Kalendas Octobris, Indictione octaua, & Aldulfo Rege Estranglorum, anno decimoquinto regni eius, & Lothario Rege Cantuariorum, regni eius anno septimo, præsidente ipso Theodoro gratia Dei Archiepiscopo Britanniæ insulæ, & ciuitatis Doroueruensis, vna cum eo sedentibus cæteris Episcopis Britanniæ insulæ viris venerabilibus, præsentibus sacerdotibus Euangelii, in loco, qui Saxonico vocabulo Hetfeld nuncupatur, pariter tractantes, fidem rectam & Orthodoxam exposuimus. Iuxta Dominus noster IESVS incarnatus tradidit discipulis suis, qui præsentialiter videruntet audierunt sermones eius, atque sanctorum Patrum traditis symbolum, & generaliter omnis sancta & vniuersalis Synodi, & omnium probabilium Catholicæ Ecclesiæ Doctorum chorus.

Has itaque sequentes nos pie atque orthodoxe, iuxta eiusdem inspiratam doctrinam eorum professi, credimus confitemur & complectimur secundum sanctos Patres proprie & veraciter Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, Trinitatem in vnitate consubstantialem, & vnitatem in Trinitate, hoc est, vnum Deum in tribus subsistentiis, vel per omnia consubstantialibus, æquali gloria & honoris. Et post multa huiusmodi, quæ ad rectæ fidei confessionem pertinebant, hæc quoque sanctæ Synodui suæ litteris addidit: *Suscipimus sanctas & vniuersales quinque Synodos harum & Deo acceptabilium Patrum, id est, qui in Nicæa centum decem & octo contra Arium impiissimum & execrandum dogmata: & in Constantinopoli centum quinquaginta contra vesaniam Macedonij & Eudoxij, & eorum dogmata: & in Ephesino primo ducentorum contra impiissimum Nestorium, & exsecrandam dogmata: & in Chalcedonense sexcentorum & triginta contra Eutychem & Nestorium, & eorum dogmata. Et iterum in Constantinopoli quinto congregati sunt Concilio, trecentorum in Constantinopoli quinto congregati sunt Concilio, trecentorum octo & septem beatissimi, Indictione octaua, imperante Constantino piissimo & nostro nouo. Suscipimus & glorificamus Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, sicut ipsi glorificauerunt, nihil addentes vel detrahentes: & anathematizamus eos corde & ore, quos anathematizauerunt: & quos suscepernnt, suscipimus, glorificamus, glorificauerunt: & quos suscepernnt, suscipimus, glorificamus. Patrem sine initio, & Filium eius vnigenitum, ex Patre ante tempus ante sæcula, & Spiritum sanctum procedentem ex Patre & Filio mente narrabiliter: sicut prædicauerunt hi, quos memoramus, supradicti sancti Apostoli & Prophetæ, & Doctores.* Inde extat Synodalis epistola Bedæ: in qua illud confirmandum tractum Theodorum virum natione quidem Græcum, sed rectum Theodorum virum natione quidem Græcum, sed rectum ante virum in Catholica Ecclesia asserere Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere, sicuti non à Latinis tantum, sed & à sanctis Orientalibus Doctoribus affirmari ceteroquin constat. Vnde erubescant magis recentiores Græci, cum à suis ipsis, qui doctiores ac lanctiores fuere, erroris redarguantur. Subdit vero his hæc Beda d:

d

Intererat huic Synodo, pariterque Catholicæ fidei decreta confirmabat vir venerabilis Ioannes archicantor Ecclesiæ sanctiPetri, & Abbas monasterij beati Martini, qui nuper venerat à Roma per

agebat

nostrorum Papæ Agathonis, duce reverendissimo Abbate Biscopo, cognomine Benedicto, cuius supra meminimus. Cum autem idem Benedictus construxisset monasterium Britanniæ in honorem beatissimi Apostolorum principis iuxta ostium fluminis VVyri, venit Romam cum cooperatore suo ac socio eiusdem operis Ceolfrido, qui post ipsum eiusdem monasterij Abbas fuit (quod & ante fuerat sacere consueverat) atque honorifice à beatæ memoriæ Agathone susceptus est, petitque & accepit ab eo in munimentum libertatis monasterij, quod fecerat, epistolam privilegij ex auctoritate Apostolica firmatam, iuxta quod Ecgfridus rex Regem voluisse, ac licentiam dedisse noverat, quo concedente & possessionem terræ largiente, ipsum monasterium fecerat. Accepit & prædictum Ioannem Abbatem in Britanniam perducendum, quatenus in monasterio suo cursum canendi annuum, sicut ad sanctum Petrum Romæ agebatur, edoceret. Egit itaque Abbas Ioannes, vt institutionem acceperat Pontificis, & ordinem vidisset vtrumque canendi ac legendi vsus voce prædicti monasterij cantorem edocendo, & ea, quæ totius anni circulus in celebratione dierum festorum poscebat, etiam litterarum studendo, quæ hactenus in eodem monasterio seruata, & à multis iam sunt circumquaque transcripta.

II. Non solum autem idem Ioannes ipsius monasterij fratres docebat, verum de omnibus pene eiusdem prouincie monasteriis ad audiendum eum, qui cantandi erant periti, confluebant; sed & ipsum per loca, in quibus doceret, multi imitare curabant. Ipse autem excepto cantandi vel legendi munere, & aliud in mandatis ab Apostolico Papa acceperat vt cum esset fidei Anglorum Ecclesia, diligenter edisceret, Romamque redeuno referret. Nam & Synodum beati Papæ Martini centum quinque Episcoporum consisse* non multo ante Romæ celebratam, contra eos maxime, qui vnam in Christo operationem & voluntatem prædicabant, secum reuexi attulit, atque in prato religiosissimi Abbatis Benedicti monasterio transcribendam commodauit *. Tales namque eo tempore Constantinopolitana Ecclesia fidem multum turbauerat; sed Domino donante, prius iam tunc & victi sunt. Pede volens Agatho Papa, sicut in aliis omnibus, ita etiam in Britannia, qualis esset status Ecclesiæ, quouis ab hæreticorum contagio caßu, edisceret, hoc negotium reverendissimo Abbati Ioanni in Britanniam destinato iniunxit. Quamobrem collecta pro hoc in Britannia Synodo, quam diximus inuenta est in omnibus fides Catholica immolata, datumque illi exemplar eius Romam perferendum. hactenus Beda, in qo desideratur & alia causa profectionis Ioannis in Britaniam, vt scilicet (quod dictum est) Theodorum ad Romanam Synodum conuocaret, vt Synodales epistolæ à Romana Synodo Constantinopolim scriptæ docent. Vtam quod sciret Theodorus Romam abiisse sanctum Wilfridum, hocque anno ab Agathone Pontifice audiri & absolutum, eidem lectionem credidit, vt nomine totius Ecclesiæ Anglicanæ Synodo interesset: quod ipsi ostendent, quæ anno sequenti dicturi sumus. De ablutione Wilfridi facta ab Agathone Beda atteſtatur.

Hoc ipso anno, qui præcessit, sexcentesimum octogesimum (vt auctor est Beda) ope Theodorum Archiepiscopum componitur pax inter Ecgfridum & Edilredum Reges grauiprælio mutuo infligentes. Quid vero valde mirandum tunc accidit Beda ipse ita describit:

In prædicta autem prælio, o occisus est Rex Elfwini, memorabile quiddam factum constat, quod nequaquam silentio prætereundum arbitror sed multorum salutari (si referatur) fore profectum. Occisus est ibi inter alios de militia eius nomen vocabulo Imma: quem die illo & nocte sequente inter cadavera occisorum sine mortuo iacuit, tandem recepto spiritu resurrexit, ac residens, à vulnera (prout potuit) ipse alligauit: deinde modicum metus secauit se, & capit abire se, vbi amicos, qui sui eum agerent, posset inuenire. Quod dum faceret, inuentus est captus à viris hostilis exercitus, & ad dominum ipsorum, Catum videlicet Edilredi regis adductus; à quo interrogatus in esset, timuit se militem fuisse confessus, rusticum se potius esse, atque vxorio vinculo colligatum fuisse respondit, propter victum mulieribus afferendum, in expeditionem se cum similibus venisse, testatus est. At ille suscepto eum, curam illorum egit; & vbi sanari cœpit, nolle eum, ne aufugere vinculo præcepit, nec tamen vinculi potuit: nam mox, vt abiere, qui vinciebant, eadem sponte eius vincula soluta.

Habebat enim germanum fratrem, cui nomen erat Tunna, presbyterum & abbatem monasterij in ciuitate, quæ hactenus ab eius nomine Tunnacestir cognominatur: qui cum eum impugnatum peremptum audiret, venit quærere, si forte corpus eius inuenire posset: inuentumque alium illi per omnia similimum, putauit ipsum esse; quem ad monasterium suum deferens, honorifice sepeliuit, & pro absolutione animæ eius sæpius Missas facere curauit, quarum celebratione factum est, quod dixi, vt nullus cum posset vincire quin continuo solueretur. Interea Comes, qui eum tenebat, mirari & interrogare cœpit, quare ligari non posset, an forte litteras solutorias, de quibus fabulæ ferunt, apud se haberet, propter quas ligari non posset. At ille respondit, nihil se talium artium nosse: sed habere fratrem, inquit, presbyterum in mea provincia, & scio, quia ille me interfectum putans, pro me Missas crebras facit; & si nunc in alia vita essem, sibi anima mea per intercessiones eius solueretur à pœnis. Dumque aliquanto tempore apud Comitem teneretur, a rimaduerterunt, qui eum diligentius considerabant, ex cultu & habitu & sermonibus eius, quia non erat de pauperе vulgo, vt dixerat, sed de nobilibus.

XII. Tum secrete aduocans eum Comes, interrogauit intentius, vnde esset, promittens se nihil ei mali facturum, si simpliciter sibi, quis esset, proderet. Quod dum ille faceret, ministrum se Regis fuisse manifestans, respondit: Et ego per singula responsa cognoueram, quod rusticus non eras: & nunc quidem dignus es morte, quia omnes fratres & cognati mei in illa sunt pugna interempti: vos te tamen occidam, ne fidem mei promissi præuaricem. Vt ergo consuluit, vendidit eum Londoniam Fresonis cuidam; sed nec ab illo, nec cum illuc duceretur, vllatenus potuit alligari: verum cum alia atque alia vinculorum genera ei hostes imponerent, dissoluta sunt. Cumque videret, qui emerat, eum vinculis non posse coherceri, donauit ei facultatem sese redimendi, si posset. A tertia enim hora, quando Missæ fieri solebant, sæpissime vincula soluebantur. At ille dato iureiurando, vt rediret, vel pecuniam illi prosemitteret, venit Cantiam ad Regem Lodhere, qui erat filius sororis Edilthridæ Reginæ (de qua suprà dictum est, qui & ipse quondam eiusdem Reginæ minister fuerat) petitque, & accepit ab eo pretium sua redemptionis, ac suo domino pro se, vt promiserat, misit.

XIII. Qui post hæc in patriam reuersus, atque ad suum fratrem perueniens, replicauit ex ordine cuncta, quæ sibi aduersa, quæue in aduersis solatia prouenissent: cognouitque, referente eo, illo maxime temporibus sua fuisse vincula soluta, quibus pro se Missarum fuerant celebratæ solemnia; sed & alia, quæ peculiares ei commoda contigissent & prospera, per intercessionem fraternam & oblationem hostiæ salutaris cœlestis fuisse sibi donata, intellexit. Multique hæc à prædicto viro audientes, accensi sunt in fide ac deuotione pietatis ad orandum, vel ad eleemosynas faciendas, vel ad offerendas Domino victimas sacræ oblationis pro eruptione suorum, qui de sæculo migrauerunt. Intellexerunt enim, quod sacrificium salutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis sempiternam. Hanc mihi historiam etiam quidam eorum, qui ab ipso viro in quo facta est, audiere, narrarunt: vnde eam, quam liquido compert, indubitanter historiæ nostræ Ecclesiasticæ inserendam credidi. hactenus Beda.

Hoc eodem anno, tertio decimo Kalendas Iulii S. Adeodatus Episcopus Niuernensis, idemque eremi cultor, ex hac vita migrauit. Eius res præclare gestas vidimus typis excusas, in quibus non ipsius tantum, sed & aliorum eiusdem temporis illustrium virorum facta narrantur. Scriptæ fuerunt tempore Leonis Noni Romani Pontificis, cui oblatæ, ab eodemque probatæ leguntur.

XI. SACRIFICIVM MISSÆ PROFICVVM ATQVE DEFVNCTIS.

XIV. NVLLIS VALVIT TANDEM VINCVLIS.

IESV CHRISTI
ANNVS 680.

AGATHONIS PAP. Annus 5. CONST. POGON. IMP. Annus 13.

ANNVS qui sequitur Redemptoris sexcentesimus octogesimus, Indictione octaua inscribitur: quo ab Agathone Pontifice Romæ generalis Synodus veris

I. SYNODVS ROM. SVB AGATHONE PAPA.

tempo-

tempore (vt uto post Patcha) aduersus Monotheliτas coactus est, cui interfuerunt centum viginti quinque Episcopi, qui omnes synodalibus litteris subscripti leguntur in quarta Actione Sextæ Synodi, vbi eædem recitantur, & nomina singulorum subscribentium Episcoporum: inter quos legati leguntur missi à Synodo in Gallijs habiti, nempe Felix Arelatensis, Adeodatus Leucorum Episcopus, & Taurinus diaconus Ecclesiæ Tolonensis. Sed & ex Britannia S. Wilfridus interfuit Episcopus Eboracensis: ipse enim titulo legationis inter alios subscripsit Synodo reperitur, licet primum non legationis, sed appellationis causa eum anno superiori Romam diuina prouidentia perduxisset.

II. VOCATVS PRIMVS A THEODORO

a Beda l. 4. c. 18. b l. 4 in Sexta sy no dal. 4.

Missus namque fuerat in Britanniam (vt testatur Beda a) Ioannes archicantor Ecclesiæ sancti Petri, & Abbas monasterij sancti Martini, & quidem, vt ex epistola ipsius Agathonis Papæ ad Imperatores colligitur) vt Theodorum ipsum Angliæ Primatem vocaret ad Synodum, sit enim b: *Speramus de Britannia Theodorum consacerdotem atque coepiscopum nostrum, magnæ insulæ Britanniæ Archiepiscopum, & Philosophum, cum aliis, qui ibidem vsque hactenus demorantur, exinde ad nostram humilitatem commigrare.* hæc & alia ad excitationem tarditatis Agathonis scribit ad Constantinum & fratres Augustos. Quod autem Theodorus occupatione illius tunc coalescentis magnæ Ecclesiæ minime venire potuisset, Synodum ipse ea de causa aduersus eiusmodi hæreticos celebrauit in Anglia (vt dictum est) ex qua legationem videtur deceuisse Wilfridus, quem alia causa ante annum Romam perduxerat, licet nihil de legatione Beda, qui de eodem Romano Concilio his verbis mentionem facit: *Eo tempore idem Papa Agatho, cum Synodum congregaret Romæ centum viginti quinque Episcoporum aduersus eos, qui vnam in Domino Saluatore voluntatem atque operationem dogmatizabant, vocari iussit & Wilfridum, atque inter Episcopos consistentem dicere fidem suam simul & promissa siue insula, de qua veniebat. Cumque Catholicam fide cum suis esse inuenisset, placuit hoc inter cætera eiusdem Synodi gesta inseri, scriptumque est hoc modo: Wilfridus Deo amabilis Episcopus Eboracensis ciuitatis, Apostolicam Sedem de sua causa appellans, & ab hac potestate de certa incertisque rebus absolutus, & cum aliis centum viginti coepiscopis in Synodo in iudicij sede constitutus, & pro omni Aquilonari parte Britannia & Hibernia insulas, quæ ab Anglorum & Britonum, nec non Scotorum & Pictorum gentibus incoluntur, veram & Catholicam fidem confessus est, & conscriptione sua corroborauit.* hæc de his Beda: tamque tam de legationibus è Gallia atque Britannia, & aliis Borealibus insulis.

c Beda l. 5. c. 19. WILFRID. SYNODO INTERFVIT.

III. EPIST. OPORTVNITATE CLARO SYNODO IN EPHESINA

d Zonar. tom. 3. pag. 6. c. 1.

De reliquis modo agamus Episcopis, quæ ex Italiæ diuersis Ecclesijs Synodo interfuerunt, de illis, inquam, qui celebriori sanctitatis nomine claruerunt. Prætet enim Mantuetum Mediolanensis Ecclesiæ spectatæ sanctitatis Antistitem, interfuit etiam Barbarus Beneuentanus in Album Sanctorum relatus: nimirumque Ioannes Episcopus Bergomas æque sanctitate celebris eidem interfuisse Synodo reperitur, de quo & superius dictum est. celebrat etiam eum Paulus diaconus, de quo ista habet: *Per idem quoque tempus Ioannes Episcopus Bergomatis Ecclesiæ vir vitæ sanctitatu extitit: qui cum Regem Cunibertum in conuiuio, dum seruiscinaretur, offendisset, Rex ei ad hostitum reuertenti equum ferocem & indomitum, qui immenso frenarum super se sedentis terræ allidere solebat, præparari fecit: cui cum Episcopus super sedisset, ita mansuetus extitit, vt cum blando incessu vsque ad domum propriam deportaret. Quod Rex audiens, & Episcopum ex eo illo honore debito coluit, & ti suum equum, quem sua sessione delinierat, dono largitus est* hæc Paulus de Ioanne, qui (vt dixi) eos eumdem secum Patrum conuentum præsens ornauit; insuper & Decorosus Episcopus Capuanus, qui in numerum Sanctorum reperitur adscriptus decima quinta die mensis Februarij. His adde Felicem Spoletinum Episcopum, cuius diem natalem Ecclesia Catholica celebrat decima octaua Maij. Sanctus Anastasius præterea Ticinensis Episcopus æque sanctitate conspicuus præsens fuit, cuius memoriam Ecclesia colit vigesima die eiusdem mensis. Interfuerunt & alij præclari virtute Episcopi, adeo vt tanta corona Patrum eiusmodi Synodus magno fuerit honore digna. Contigendum vero (quod obiter dicendum occurrit) vbi post Satutninum Alatinæ Ecclesiæ Episcopus legitur incisso codice Valerianus Episcopus Rosanę Ecclesiæ sed pro Rosanæ restitue ex codice excepto (Soranæ: cum cætera deesse nt testimonia codicum; cum ipsa subscriptio ita posita legatur secundum ordinem promotionum, nulla ratio persuadet, vt post Alatrinum & ante Signinum Rosanus, siue Rolanensis ponatur Episcopus ex Calabria prouincia; sed restituendum, Soranus, iuxta nominatum locum ciuitatis Alatinæ, nempe Signinæ. Est præterea Valerianus, siue Valerius nomen commune Sorantis ciuibus: cum & ipsa ciuitas tecta à lumulo reperitur Domus Valeriorum, eo quod cum coloni luceret Romanorum deducta, Valeriorum familiæ plurimi migrauerunt. Adhæc de nominibus satis.

De rebus autem in Synodo gestis, nihil præterea reperitur, nisi epistola Agathonis ad Constantinum Imperatorem & fratres eius de fide Catholica contra Monotheletas, sed & alia epistola ad eosdem nomine eiusdem Synodi de fide Catholica confirmanda. Canon nullus in ea sanctus legitur, quod non obstante eiusmodi Synodo conuocata, quam ad fidem Catholicam confirmandam, & legationem Constantinopolim ad Synodum ecumenicam decernendam: & cum vtrumque quam diligentissime, etiam supplendum, nihil est, quod ab ea desiderari plus fuerit requisitum. Delecti sunt autem in eodem Concilio legati Constantinopolim proficisci, Ioannes Episcopus Portuensis, Abundantius Episcopus Portuensis, & Ioannes Episcopus Regitanus, siue Reginus: hi tres à Concilio Romano missi fuerunt; sed & ab Episcopo Rauennate Theodoro missus est Theodorus presbyter, hæc quidem ex Actis ipsius Sextæ Synodi constant. Quod vero Anastasius Bibliothecarius in vita Leonis, is eisdem profectus fuisse, legati recedentes, postquam ex Concilio legatos missos, hos addit, dicens: *Misit Agatho & Theodorum & Georgium presbyteros, Iohannem diaconum Constantinum subdiaconum, Theodorum primicerium Scholæ, atq; reliquos seruos Dei amabiles.* Inter quos omnes ab Agathonis nominatur recitatur. Sed vt ioannes diaconus missus esse legationes, ab Agathone [illegible] teram vero ab ipso Romano Concilio [illegible] simul contigerit profectus. Tertium [illegible] Imperatoris litteræ ad [illegible] num Episcopum, in quibus & [illegible]

Iam enim super hoc adhortati sumus vos adhuc inter vines existentes & Domum sanctam Catholicæ Sedis antiquæ Romæ Præsentes, & illos hortamur per Agatho sanctissimum super ordinatum Papam Archiepiscopum eiusdem antiquæ Romæ huiusmodi nostræ suppliationis epistolam, & in præsenti propriam eius mittere personam Theodorum & reliquum Deo amabiles presbyteros, & Ioannem Deo amabilem diaconum; ex persona vero totius eiusdem Concilij Ioannem & Anastasium & Ioannem venerabiles Episcopos cum certis clericis & monachis, &c. Sicut ergo dictum est, [illegible] post legationes ad Constantinum ac Fratres Imperatores; ita duæ ad eosdem missæ sunt epistolæ, altera patrim Agathonis Papæ, altera [illegible] Synodi Romæ habitæ, vt earundem quæ [illegible] ptiones, quarum prioris sic se habet:

Domino pijssimo & serenissimo ac triumphatori & [illegible] charissimo filio amatori Dei & Domini nostri Iesu Christi Constantino maiori Imperatori. Heraclio & Tiberio Augustis, Agatho Episcopus seruus seruorum Dei.

Considerantis mihi humana vniuersorum arcana, & vti Deum, qui verus & verus est, cum humanis fratres agnoscit, vt consolationem animæ fluctuantis diuina miseratione pertrahat insistentes, & de profundo [illegible] angustiæ suæ dextera subleuaret, magnam ac [illegible] tegratiarum actione, [illegible] nu opportunitatem exhibere dignatus [illegible] manuetudinis vestræ propositum, [illegible] tum commissa Republica Christiana [illegible]

imperialis virtus atque clementia de Deo, per quem Reges a regnant, & qui Rex Regum, & Dominus Dominantium est, & cuncta & quæ ab immaculatæ fidei veritatem, vt ab Apostolis atque Apostolicis eiì Patribus tradita, inquirere vigilanter, atque vt veritatem continet, instantissime desiderent in omnibus Ecclesiis obtineri.

VII. Et ne quemquam tam pia lateret intentio audientium, humanus suspicus perterreret; assumantium potestate nos esse compositi, & non plena fiducia ad satisfaciendum super Euangelica & Apostolica nostra fidei prædicatione communitos: dudum apud ad Apostolicæ memoriæ Dominum Pontificem nostræ professionis prædecessorem, cunctus populus ac generalis per vestrum ministerium patefecerunt ac patefecimus*, quas gratia sancti Spiritus inspirabile linguæ calamo de puro cordis thesauro dictante, conscripsimus, non opprimentis; satisfacientis, non perterrentis, nec affligentis, sed exhortantis, & ad ea, quæ Dei sunt, secundum Deum inuitantes. Quia & ipse conditor omnium ac Redemptor cum posset in sua diuinitatis maiestate in sæculum veniendo mortales perterrere, humanitate magis inæstimabili clementia humiliter ad nostra descendens, quos creauit, dignatus est, & redimere. Quis ergo fiduciam de nobis vere de side confessionem existat: quod & beatus Petrus Apostolorum princeps commonet his: Pascite, qui in vobis est, gregem Christi non coacte, sed sponte, secundum Deum exhortantes.

Itaque manssuetissima rerum domini dignabitur aspectibus animum, & ad gloriosa relationis profunda angelibus allenatum*, suæ mentis reflexum considentia paulatim, & his, quæ per manssuetissimæ seruitutem vestræ Sacram dudum præcepta sunt, cunctus promptam obsequentiam exhibere: vt personas, quas in nostro tempore huius desellum ac seruilis provincia quælibet poterant inuenari, pro obedientiæ satisfactione inquirentes, & cum consilio consanguineorum meorum Episcoporum tam de præsenti huius Apostolicæ sedis Synodo, quamq, de samibus sive amatores Christiani Imperij, & sequentes de religiosa seruis Dei, vt ad possessa* tranquillitatis vestræ vestigia propagarent, barbarer. Et missi longes prouinciarum audetus, in quibus benignitas nostra Concilium constitutum est, tanti temporis prædatorum ingereret; olim hoc, quod vix tandem nunc fieri potuit, studiosa obedientia nostra famulatus impleffet. Sed dum de diuersis prouinciis famulare nobiscum Concilium congregatur, & dum personas quasdam quidem de hac seruili vestri sensum præceptus: Romana vrbe vel proxima dirigere procuramus, quasdam de longe positis prouinciis, in quibus verbum Christiana fides ab Apostolicis exigitatis meis prædecessoribus usq, prædicabant, reuocare præsolaremur, non parum temporum curius elapsum est: vt corporales agritudines nos famulatus seruitia transcam, quibus nec viuere licet, nec libet absque egritudine laborantem. Quem audis, lector, expectatum e longinquis regionibus, hunc fuisse scias Theodorum in Anglam antea missum, qui aliis litteris à Synodo Romana datis nominatim explicatur. Sed pergit de legatis missis.

IX. Idcirco, Christianissimi domini filij, secundum possimam iussionem à Deo protectoda manssuetudinis vestræ, pro obedientia, quam secimus, non pro confidentia eorum scientia, quos direximus, præfectos famulos nostros Abundantium & Ioannem reuerendissimos fratres nostros Episcopos, Theodorum & Georgium dilectissimos filios nostros presbyteros cum dilectissimo filio nostro Ioanne diacono, & Constantino subdiacono sanctæ huius Apostolicæ matris Apostolicæ Sedis, nec non & Theodorum presbyterum legatum sanctæ Rauennatis Ecclesiæ. & reliquos seruos Dei mascubos cum scripturarum cordis deuotione cur autem demandare: nam apud homines in medio eventium positi, & de labore corporis quotidianum victum cum summa hæsitatione* conquirentes, quomodo ad plenum poterit inueniri scripturarum scientia, nisi qua regulariter à sanctis atque Apostolis prædicessoribus, & venerabilibus quinque Conciliis definita sunt, cum simplicitate cordis, & sine ambiguitate à Patribus tradita fides conseruantes, vnum ac præcipuum bonum habere semper optantes atque studentes. vt nihil de eis, qua regulariter definita sunt, minuator, nihil mutetur vel augeatur, sed talem & verbis & sensibus illibata à nobis custodiantur?

Intelligis probe, lector, quantum deploret Agatho Pontifex temporis huius bonarum litterarum sterilitatem, cum ob assiduos Longobardorum motus exculta Latinitas & ipsa Italia fœcunda scientis, fuerint omnino eisdem incultæ & steriles redditæ: vt opus fuerit è Britannia Theodorum accersere Theologum, quem nec habere licuit. Habes præterea ex iisdem Agathonis Pontificis verbis, in quantam Ecclesiæ redactæ essent paupertatem, vt necessarium fuerit earum ministris corporali exercitatione sibi victum comparare. Sed & illud paritet obseruatione dignum constituerat, quod cum in Ecclesia desint homines sacris litteris summe eruditi, tunc pro securitate ad tutum portum esse confugiendum, nimirum ad prædecessorum & sanctorum scripta Patrum in omnibus semper & ante omnia antiquis traditionibus firmiter inhærendo. Sed audi reliqua Agathonis epistolæ ad ipsum præstantis, dum collectas in vnum sanctorum Patrum sententias, & quæ à prædecessoribus definita fuissent, dedit iisdem legatis Constantinopolim perferenda: nam subdit:

QVID AGENDVM, CVM DEEST LITTERARVM PERITIA.

Quod porrotribus & testimonia aliquorum sanctorum Patrum, quos hæc Apostolica CHRISTI *Ecclesia suscipit, cum eorum libris traditionis: vt facultatem suggerendi à benignissimo vestro Christianitatis Imperio consequuti, ex his dumtaxat satisfacere studeant, dum Imperialis manssuetudo perceperit, quid hos spiritualis mater eorum ac à Deo propagatis Imperij Apostolica* CHRISTI *Ecclesia credat & prædicet, non per eloquentiam sæcularem, quæ nec suppetit idiotis hominibus, sed per sinceritatem Apostolicæ fidei, in qua & ab incunabulis edoctis vsque in finem propagatori vestri Christiani Imperij cœli Domino omnes nobiscum deprecantur seruire & obedire. Licentiam proinde eis sine auctoritatem dominus apud tranquillissimum vestrum Imperium, dum insserit eius clementia, simpliciter satisfacienti, in quantum ea dumtaxat innititur est, vt nihil profecto præsumant augere, minuere, vel mutare, sed traditionem huius Apostolicæ Sedis, vt à prædecessoribus Apostolicis Pontificibus institua est, sinceriter custodire.*

X. QVID CONCESSVM LEGATIS.

XI. COMMENDAT LEGATOS.

Pro quibus flexo mentis poplite suppliciter vestram ad manssuetudinem semper intentam clementiam deprecamur, vt iuxta benignissimam atque augustissimam Imperialis Sacra promissionem, acceptione eos dignos essi at CHRISTI *imitabile vestra tranquillitas, atque placabiles auditu eorum humillimis suggestionibus attentus dignetur: sic aures Dei omnipotentis suus precibus ad exaudiendum inueniat vestra manssuetissima pietas veneratas: illæsosque tam in rectitudine nostræ Apostolicæ fidei, quamque corporum sospitate in propris restituere iubeat: sic restituat superna maiestas per fortissimos atque inuictissimos labores vestros à Deo corroborata clementia sub benigni vestri principatus regimine totam Christianam Rempublicam, & fortissimis vestris sceptris aduersas subigat nationes, vt ex hoc omni animæ atque omnibus gentibus satisfiat: quia quod per augustissimos apices, de immunitate atque illæsione eorum, Deo sibi adiuuante, poscere dignata est, adimplere in omnibus. Non enim nobis eorum scientia confidentiam dedit, vt ad pia vestra vestigia eos anderemus dirigere, sed hoc Imperialis vestra benignitas clementer iubens hortata est, & nostra pusillitas, quod iussum est, obsequenter implent.* Hæc præloquutus, subiicit Catholicæ fidei regulam ab omnibus custodiendam, verbis istis:

XII. FIDEI CATHOLICÆ REGVLA.

Vt autem vestra diuinitus vestructa pietati, quid Apostolica nostra fidei vigor contineat, breuiter intimemus, quam percepimus per Apostolicam Apostolicorumque Pontificum traditionem, & sanctarum quinque vniuersalium Synodorum, per quas fundamenta Catholica CHRISTI *Ecclesia firmata atque stabilita sunt. Hic igitur status est Euangeliæ & Apostolicæ fidei, regularisque traditio, vt confitentes sanctam & inseparabilem Trinitatem, id est, Patrem & Filium & sanctum Spiritum, vnius esse Deitatis, vnius naturæ, & substantiæ sive essentiæ, vnius eam prædicemus & naturalis voluntatis, virtutis, operationis, dominationis, maiestatis, potestatis, & gloriæ. Et quicquid de eadem sancta Trinitate essentialiter dicitur singularis numero, tanquam de vna natura trium consubstantialium personarum, comprehendamus, regularis ratione instituti. Cum vero de vno earundem trium personarum ipsius sanctæ Trinitatis, Filio Dei, Deo Verbo, & de mysterio admiranda eius, secundum carnem*

dispensationis conferemur, omnia duplicia vnius eiusdemque Domini Saluatoris nostri IESV CHRISTI secundum Euangelicam traditionem asserimus, id est, duas eius naturas prædicamus, diuinam scilicet & humanam, ex quibus & in quibus etiam post admirabilem atque inseparabilem vnitionem subsistit: & vnamquamque eius naturam proprietatem naturalem habere confitemur, & habere diuinam omnia, quæ diuina sunt, & humanam omnia, quæ humana sunt, absque vllo peccato: & vtrasque vnius eiusdem Dei Verbi incarnati, id est, humanati, inconfuse, inseparabiliter, immutabiliter esse cognoscimus, sola intelligentia qua vnita sunt discernentes, propter confusionis dumtaxat errorem: aequaliter enim & diuisionis & commixtionis detestamur blasphemiam. Cum duas autem naturas, duasque naturales voluntates, & duas naturales operationes confitemur in vno Domino nostro IESV CHRISTO, non contrarias eas, nec aduersas ad inuicem dicimus (sicut à via veritatis errantes Apostolicam traditionem accusant: absit hac impietas à fidelium cordibus) nec tanquam separatas in duabus personis vel subsistentiis, sed eas dicimus vnum eundemque Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, sicut naturas, ita & naturales in se voluntates & operationes habere, diuinam scilicet & humanam: diuinam quidem voluntatem & operationem habere ex æterno cum coessentali Patre communem, humanam temporaliter ex nobis cum nostra natura susceptam.

XIII. Hæc est Apostolica atque Euangelica traditio, quam tenet spiritualis vestri felicissimi Imperij mater Apostolica Christi Ecclesia: hæc est mera confessio pietatis: hæc est Christiana religionis vera atque immaculata professio, quam non hupnana admittunt verbuta, sed Spiritus sanctus per Apostolorum principes docuit; hæc est firma & irreprehensibilis sanctorum Apostolorum doctrina, cuius fancta pietatis integritas, quoad vsque* prædicatur in Republica Christiana, vestræ tranquillitatis Imperium vobiscum stabilitum, & exultans & felix (vt perfecte* confidimus) demonstrabit. Credite humillimo mihi, Christianissimi domini filij, quia pro stabilitate & exultatione eius has cum fletibus preces effundo. Et hæc (licet indignus & exiguus) sinceriter deuouendo, præsumo consolere: quia vestra à Deo concedenda victoria, nostra salus est: vestra tranquillitatis felicitas, nostra lætitia est: vestra mansuetudinis sospitas, nostra paruitatis securitas est.

* libenter.

* profecto.

XIV. Et ideo cum corde contrito & profluentibus lachrymis, mente prostratus exoro, porrigere dignemini clementissimam dexteram Apostolica doctrinæ, quam cooperator piorum laborum vestrorum beatus Petrus Apostolus tradidit, non vt sub modio condatur, sed vt tuba clarius in toto orbe prædicetur: quia eius vera confessio à Patre de cœlis est reuelata, pro qua à Domino omnium a beatus esse pronunciatus est Petrus, qui & spiritales oues Ecclesiæ ab ipso Redemptore omnium terna commendatione pascendas suscepit. Cuius adnitente præsidio, hæc Apostolica eius Ecclesia nunquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est: cuius auctoritatem, vtpote Apostolorum omnium principis, semper omnis Catholica Christi Ecclesia & vniuersales Synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequuta sunt, omnesque venerabiles Patres Apostolicam eius doctrinam amplexi, per quam & probatissima Ecclesiæ Christi lumiaria claruerunt, & sancti quidem Doctores Orthodoxi venerati atque secuti sunt, hæretici autem falsis criminationibus ac derogatorum odiis insecuti.

a Matt. 16.

ROMANÆ ECCLESIÆ PRÆCONIA.

XV. Hæc est Apostolorum Christi viua traditio, quam vbique eius tenet Ecclesia, quæ præcipue diligenda atque fouenda & fiducialiter prædicanda est: quæ per veridicam confessionem Deo conciliat, quæ & Christo Domino commendabilem facit: quæ clementiæ vestræ Christianum conseruat Imperium: quæ à cœlis Domino largas victorias vestræ potissimæ fortitudinis confirmat: quæ comitatur in prælio, & expugnat aduersos: quæ vestrum à Deo propagatum Imperium vbique vt murus inexpugnabilis protegat, quæ terrorem in contrarias nationes immittat, & ira diuina percellat: quæ & in bello triumphales palmas de hostium decollatione atque subiectione cœlitus tribuat, & in pace securum & hilarem vestrum fidelissimum principatum semper custodiat.

XVI. Hæc est enim vera fidei regula, quam & in prosperis & in aduersis vniuersaliter tenuit ac defendit hæc spiritualis mater vestri tranquillissimi Imperij Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis numquam erraſſe probabitur, nec hæreticis nouitatibus depranata succubuit, sed vt ab exordio fides Christiane percepit ab auctoribus sue deifice dogmatum Christi premonitum, illibata firmitate permanet secundum ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorum principi in sacris Euangeliis facta est b: PETE, PETE, inquiens, ecce Satan expetiuit, vt cribraret vos sicut triticum: ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Considerate, quæso, pietatis clementia, quoniam Dominus & Saluator noster, cum præsciret, quia fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Pontifices eius successores decessores confidenter scisse semper, euidenti ostendit experientia. Quorum ego, licet impar & nouissimus, pro peccatis tamen meis indignatione ministerio pelsissequa cupit existere. Va enim mihi erit, si veritatem Domini mei, quam illis fideliter prædicare neglexero.

b Luc. 22.

Audisti, lector, quam libere asserat, ac fortiter loquatur, licet, firmiterque asseueret sanctissimos Agathonem Papam, nulla hæreticæ prauitatis suspectionis labe hactenus infamatum fuisse Apostolicam Sedem, nullum prædecessorum defecisse à Catholicæ pietatis assertione atque defensione. At quomodo ista tam libere potuisset tantus Pontifex contestari, si in eadem hæresi, quam sua epistola Agatho adeo valide infectatur, Honorius, cuius nomen adhuc memoria erat, isdem hæreticis ignominiose nus dedisset, & eumdem cum illis errorem confodisset? Sed quæ Agatho, hæc ante ipsum sanctus Martinus Papa & martyr, & successores, qui post hac fuerunt tutelares Pontifices, vt Nicolaus, & alii, eadem pariter libertate atque securitate professi sunt: id ipsum (ne loogius recedamus) & ipsa Romana Synodus centum viginti quinque episcoporum hoc anno Romæ celebrata in sua ad eosdem Imperatores scripta Synodali epistola profiteur. Videre ergo, quam inconsiderate agant, qui hæresis accusant Honorium Papam. Sed de his satis superque diximus in Honotio, in Ioanne eius successore, nec non in Theodoro Romanis Pontificibus, sed & inferius dictum fuse. Pergit vero Agatho:

Va mihi erit, si silentio tecero veritatem, quam propensius mandatis iussus sum, id est, Christianum populum monere & docere. Quid dicam in ipsius CHRISTI future examine? hic (quod absit) prædicare eius sermonum veritatem infirmis? Quid de me ipso, quid de commisso mihi talento, quid de officio suscepto rationem districtam exigar? Qua propter clementissimi atque potissimi filij (quod trimens & cohortans spiritu dico) non prouocetur ille admirabilis pulsator, qui fidelibus repromittit c: Qui me confessus fuerit coram hominibus, inquiens, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est? Et quem infidelium salutem non petierit illa sacerrima comminatio, qua indignantem se prædicat, & asserit, inquiens: Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est? &c. Post hæc rursum prædecessorum diligentium curam commendans in admonendis Episcopis Constantinopolitanis, & horum condemnans improbitatem in asserendo vnius voluntatis & operationis in Christo, doctrinam Catholicam rursus inculcans, eamdem tum Euangelicæ Scripturæ, tum sanctorum Patrum assertionibus confirmatam reddit; addens, hæreticorum damnatæ esse vnam voluntatem & operationem in Christo fuisse, quos ista delirantes nominatim recenset: non autem ea cuncta referre prolixitatis nimiæ vitandæ causa decernimus.

c Matt. 10.

Quorum omnium recensitis ineptiis, hoc firmissimo argumento idem Agatho compellat eosdem Imperatores: *Attendat igitur, inquit, à Deo inspiratum vestræ considerationis fastigium interno discretionis illius oculo, quam abominandum, quamque diuinis oculis execrandum, quamque dispensandum populus Christianus, diuina gratia disponente, percipere meruit, quemnam talium Doctorum seruandum esse fiat populus Christianus, cuius horum doctrinam debeat amplecti, vt possit saluari, qui & omnes & alterutrum vniuersaliter damnati, eorum condemnat, sicut varia eorum & insalubria dogmata in scripsis asseuerant, modo vnam voluntatem & vnam operationem, modo duas rationem, modo nec vnam, nec duas operationes, modo & vnam voluntatem & operationem, & rursum duas voluntates &*

dam operationes, itemque vnam voluntatem & vnam operationem: & denuo nec vnam, nec duas, & alias vnam & duas, secundum assertiones recensitas diuersorum hæreticorum. Digna plane tanto Pontifice Romano sententia, qua vna quis possit omnes hæreses confutare, dum nemini nec vni nec pluribus hæreseos sectatoribus in vna eademque sententia fuisse præstantes, sed mobiles & quoquouersum volubiles: contra vero (quod vna sit veritas) Catholicorum vna eademque fuit & erit in omnibus, de quibus est dubitatum, assertio. At eosdem rursus Imperatores hortans, hæc subdit:

XX. Quis existimet *, piissimi domini, tantæ cæcitatis errores non detestetur, & cancet, si vtique saluari desiderat, & immaculatam suæ fidei rectitudinem venienti Domino cupit offerre? Extremenda proinde, ac summis conatibus cum Dei præsidio liberanda est sancta Dei Ecclesia Christianissimi vestri Imperii de talium doctorum erroribus, vt euangelicam atque Apostolicam Orthodoxæ fidei rectitudinem, quæ fundata est super firmatæ petram huius beati Petri Apostolorum Principis Ecclesiæ, qua eius gratia atque præsidio ab omni errore illibata permanet, omnis Præsulum numerus ac sacerdotum, cleri, ac populorum vnanimiter ad placendum Deo, animarumque salutem, veritatis formulam Apostolicæ traditionis nobiscum confiteatur & prædicet.

Hæc autem vestra humillima suggestionis immellere curauimus, assidue atque incessabiliter ingemiscentes de tanta Ecclesiæ sacerdotum erroribus propria magis quærentium, quam veritatis sibi statuere, & fraterna admonuimus sinceritatem ad proprium contemptum pertinere censentes, non modo (sicut Deus testis est) animo, neque per elationem iactantiæ, neque per contentionis aduersitatem, neque inanter eorum doctrinam aspernis reprehendere, neque quamlibet quis suffocetur humanæ delectationis arrogantiam, sed pro ipsius veritate, in qua saluari nos confidimus, rectitudine, & pro ipsius pura Euangelica confessionis regula, pro salute videlicet animarum ac Reipublicæ Christiano stabilitate, pro sospitate Romani Imperij gubernaculi dispensantium mee humilitatis Apostolicos prædecessores communiter, rogasse, increpasse, obsecrasse, arguisse, & omnem modum exhortationis exercuisse, quatenus medelam posset recens vulnus accipere.

XXI. Nec post multi erroris diuturnitatem à commonitione silurant, sed semper hortati sunt ac contestati, & hoc ex paterna charitate, non per malitiam vel pertinaciam odiosam (absit, absit à tanto Christiano, vt in alterius lapsum grassetur, cum Domino omnium decat a: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat: Qui gaudet b super vnum pœnitentem maxime, quam super nonaginta nouem iustos: qui ad libertatem eum perducere, sua manifestis inclinans potentiam, de cœlo ad terras descendit) sed expansis spiritualibus vlnis optantes atque exhortantes eos in Orthodoxæ fidei vnanimitate remanentes amplecti, conuertat conuersionem ad integram Orthodoxæ fidei rectitudinem professantes: quatenus nostro consortio, immo beati Petri Apostoli, cuius licet indigna ministerio fungimur, & traditionis formulam prædicabat, seipsos non faciant alienos, sed concordiæ subsecum immaculatam hostiam pro stabilitate fortissimi ac christianissimi Imperij audeant offerre CHRISTVM Dominum eorum.

XXII. Credimus, piissimi rerum domini, nullam ambiguitatis caliginem remansisse, quæ ad discernendum possit obsistere, quod sequaces sint noui dogmatis inuentores. Nam & suauitas spiritualis intelligentiæ, quam Patrum redolent dicta, coram omnibus constituta, & hæreticorum abominabilis fœtor ab omnibus fidelibus aspernandus innotuit. Et quia noui dogmatis inuentores, hæreticorum sectatores ostensi sunt, & non sanctorum Patrum pedissequi, nec hos remansit incognitum. Igitur quantumcumque suum valere velit quisquam errorem, à luce veritatis arguitur sicut & Apostolus Gentium docet c: Omne, quod reuelatur, lumen est: quia veritas consistens semper & eadem permanet, semper autem falsitas variatur, & fluxa, variando, approbatur accedat arguitur esse contraria. Exhec enim & subripsis aduersa docuisse nouos dogmatis inuentores ostensi sunt, quæ Euangelicæ atque Apostolicæ fidei sectatores esse noluerunt.

XXIII. Quapropter quia & veritas claruit à Deo inspiratis vestra petitis obtutibus, & falsitas detestata, & qua digna est, abominationem consequuta: restat, vt à Deo coronata vestra clementia pijs fauoribus victoria coronam redimita veritas fulgeat, & nouitatis error cum suis inuentoribus, & his, quorum doctrinam sequuti sunt propria præsumptionis pœnam exoluant, & de medio Orthodoxorum Antistitum pro sua nouitatis hæretica prauitate pellantur, quam intra vnam sanctam Catholicam atque Apostolicam Christi Ecclesiam conati sunt introducere, & inuidendum atque illibatum corpus Ecclesiæ contagione prauitatis hæreticæ maculare. Nec enim æquum est, vt nocentes innocentibus noceant, aut immunes alienorum delicta percellant, cum & sæpe hos facilo condemnatis parcatur sicut ipsi, quibus parcitur, nullum in Dei iudicio sentiunt parcendo beneficium, ita parcentibus non minimum ingerunt pro illicita compassione periculum.

Hæc autem ideo Deum omnipotentem felicibus vestræ mansuetudinis ad emendandum credimus reseruasse temporibus, vt locum & zelum ipsum Domini nostri IESV CHRISTI, qui vestrum Imperium coronare dignatus est, facientes in terris, pro eius Euangelica atque Apostolica veritate iustum iudicium proferatis: quia dum humani generis Redemptor atque Saluator sponsuriam passus, nouicusque sustinuit, vestræque fortitudini adspirauit imperio, vt eius fidei causam, sicut æquitas exigit, & sanctorum Patrum, sacrarumque generalium quinque Synodorum decreuit institutio, exequi dignemini, & Redemptoris ac congregatoris iniuriam de suæ fidei contemptoribus per eius præsidium vlciscamini, propheticum illud vaticinium cum Imperiali clementia magnanimiter adimplentes, quo Rex & Prophetæ Dauid ad Deum loquitur d: Zelus domus tuæ, inquiens, comedit me. Vnde pro tali Deo placito zelo collaudatus, illam beatam vocem audire à Creatore omnium meruit e: Inueni Dauid virum secundum cor meum, qui faciat omnes voluntates meas. Cui & in Psalmis pollicetur f: Inueni Dauid seruum meum, oleo sancto meo vnxi eum: manus enim mea auxiliabitur ei; & brachium meum confortabit eum: vt cuius causam conflagranti studio elaborat Christiani clementia vestra possimus principatus efficere, remunerationis gratia omnes actus fortissimi eorum Imperij felices & prosperos faciat, qui in suis sacris Euangeliis repromittit, inquiens g: Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis.

Omnes enim, ad quos sacrorum apicum peruenit notitia, & quia sic benigniter augustæ magnanimitatis vestra mansuetudinis est demonstratus intentus, innumeras gratiarum actiones, & ineffabiles laudes, admirati de tanta clementia magnitudine, propagatori vestri fortissimi Imperij persoluerunt: quia vere vt possimi & æquissimi Principes, quæ Dei sunt, cum Dei timore dignati estis peragere, omnem immanitatem à nostra paruitate dirigendis personis pollicei. Et confidimus, quia quæ promisit vestra pia clementia, potens est efficere: quatenus quod Deo à vestra Christianitatis Imperio religiosa humanitate deuotum est, & promissum, nihilominus eius auxiliante omnipotentia impleatur. Vnde & Iesus ab omnibus nationibus Christiani, & perennis memoria, & frequens oratio pro sospitate, triumphalibus ac perfectis victoriis concedendis, ante CHRISTVM Dominum, cuius causa est, effundatur: quatenus superna maiestatis terrore perculsæ gentium nationes, sub sceptris vestri robustissimi principatus humiliter colla prosternant, vt possimi vestri regni continuetur potentia, dum temporali Imperio æterni regni succedit perennis felicitas.

Nec enim poterit aliud simillimum inueniri, quod vestræ inuictissimæ fortitudini diuina maiestati commendet clementiam, quam vt repulsis à regula veritatis erroribus, Euangelicæ atque Apostolicæ nostra fides vbique illustretur & prædicetur integritas. Propterea, piissimi & à Deo instructi domini fili, si hanc sacrarum Scripturarum, venerabilium Synodorum, spiritualium Patrum irreprehensibilem Apostolici dogmatis regulam, iuxta Euangelicam eorum intelligentiam, per quam veritatis nobis formula, Spiritu referante, monstrata est, Constantinopolitanæ Præsul Ecclesiæ tenere nobiscum ac prædicare delegerit, pax h multa erit delegentibus nomen Dei, & vllum non remanebit dissensionis scandalum, & fiet, quod est in Actibus i Apostolorum, dum per gratiam sancti Spiritus populus ad cognitionem Christianitatis accesserit, omnibus nobis cor vnum & anima vna.

Si autem (quod porro longe sit) nouitatem inper ab aliis introductam amplecti maluerit, & alienus à regula veritatis Or-

thodo-

VT PELLANTVR HÆRETICI MONET AGATHO.

XXIV.

d Psal. 68.

e Act. 13.

f Psal. 98

g Matth. 6.

XXV.

XXVI. QVID MAGIS COMMENDAT PRINCIPEM.

h Psal 118. i Act. 4.

XXVII.

thodoxa atque Apostolica nostra fides sese irretire doctrinis, quam vtpote animabus noxiam declinare indesinenter ab Apostolicis hactenus patribus praedecessoribus exhortati atque commoniti vsque hactenus distulerunt: ipse noverit, quod de tali contemptu in divino Christi examine satisfaciet apud Iudicem omnium, qui in caelis est, cui & vos ipsi pro suscepto vera praedicationis ministerio, vel praesumptione Christianae religionis contraria, dum ad iudicandum adueneris, reddituri summus rationem: nobisque (quod supplices exoro) liceat Apostolicam atque Euangelicam rectae fidei regulam, vt ab exordio percepimus, inconcusse & libere cum simplici puritate integram atque illibatam seruare.

Precibus vestra augustissimae serenitati pro affectu ac reuerentia Catholicae atque Apostolicae rectae fidei ab ipso conregnatore Christiani Imperij à Domino nostro Iesu Christo, cuius veram confessionem intemeratam cupitis conseruare, perfecta piorum laborum reportabitur * merces: quia nihil in aliquo neglectum est, vel omissum à vestra à Deo coronata clementia, quod non possit falsa integritate vestrae fidei ad Ecclesiarum concordiam pertinere: quia iudex omnium Deus propositum mentis exquirit, & studium pietatis accipit, qui causarum exitus, sicut expedire iudicat & dispensat.

* reputabitur.

XXVIII. PARCAT ENIXAE PONTIFICIS.

Obsecro itaque, piissimi ac clementissimi Augusti, atque vna cum mea exiguitate omnis anima Christiana flexo genu supplici ter deprecatur, vt omnibus Deo placitis bonis, atque admirandis Imperialibus beneficiis, quae per eorum Deo acceptabile studium superna dignatio humano generi concedere dignata est, etiam hoc ad reintegrationem perfectae pietatis conregnatori Christo Domino hostiam acceptabilem offerre iubeatis, verbum impunitatis concedentes, & liberam loquendi facultatem vnicuique loqui volenti, & verbum impendere, pro fide, quam credit & tenet: quatenus ab omnibus manifestissime cognoscatur, quod nullo terrore, nulla potestate, nulla commination vel auersione quispiam pro veritate Catholica & Apostolica fidei volens, prohibitus aut repulsus est: quatenus omnes vnanimiter pro tanto & tam inaestimabili bono per concilium suae vitae statuum diuinam maiestatem glorificent, & pro incolumitate, atque exaltatione fortissimi vestri Imperij vnanimiter successibiles Christo Domino preces effundant. Et subscriptio: Piissimorum dominorum Imperium gratia superna custodiat, cuius omnium gentium colla substernat. hactenus epistola Agathonis Papae, qui, cum statum Ecclesiae Orientalis deploratissimum esse sciret, ad confarcinandam scissam penitus communionem Catholicam magnis opus esse remediis intelligens; enixius (vt vidisti) Imperatores precibus interpellat, veritus ne quid accideret aduersus legatos Apostolicos, cum non ignoraret, quid aliàs aduersus eosdem, immo & aduersus Romanos Pontifices sanctum Siluerium, Vigilium, atque sanctum Martinum ab Imperatoribus sacrilege factum esset. Ita igitur ea animi summissione, non deiectione humiliat se adeo Imperatori Agatho Pontifex, vt iacentem protritam penitus Orientalem Ecclesiam erigat.

XXIX.

Sicut autem (vt dictum est) duae legationes Roma missae sunt ad Imperatorem Constantinopolim, altera ab Agathone Pontifice, à Synodo altera: ita & duae epistolae ad ipsum & fratres eius consortes Imperij eisdem legatis duae fuere, altera ab eodem Agathone Papa, altera vero ab ipsa Synodo centum viginti quinque Episcoporum, ita tamen, vt ipse qui praerat Synodo Agatho, item primo loco in eadem epistola sit inscriptus in hunc modum:

SYNODALIS EPISTOLA EX CONCIL. ROM.

Piissimis dominis & serenissimis victoribus ac triumphatoribus dilectis filiis Dei & Domini nostri Iesu Christi Constantino magno Imperatori, Heraclio & Tiberio Augustis, Agatho Episcopus seruus seruorum Dei, cum vniuersis Synodis subiacentibus Concilio Apostolicae sedis. haec idcirco de Synodis, quod scilicet contigisset (vt diximus) ea de re monitos ab ipso Agathone Ecclesiae Occidentalis Episcopos in diuersis prouinciis Synodos celebrasse. Quaenam prouincia expers Synodi esse potuit, si in Britannia in Anglicana Ecclesia fuit etiam celebrata? Et post multa, ista subiungentes aiunt: *Credimus autem, quia quod pauciratori, concessum est, à Deo coronatore vestro Imperio diuinitus con-*

cedetur, vt per ipsum Catholica & Apostolica vestra, nostra fides splendidissimum in omnium mentibus emittat lumen, quod exteris luminis fonte, tanquam de radio vniuersa fulgeret, per nostros beatos Petrum & Paulum Apostolorum principes, eorumq; discipulos & Apostolicos successores gradatim vsque ad nostram parruitatem, Dei operatione seruatum est: nulla haereos errorum tetra caligine tenebratum, nec falsitatis nubila confoluentium, nec intermixtis haereticis praua tibus velut caligino sis nubilis perumbratum, immune atque sincerum & sub radio perlustratum piissimis conatibus conseruare cupit vestrum à Deo coronatum fastigium.

In hoc enim tam Apostolica sedis quamq; nostri exigui famulatus praedecessores vsque hactenus non sine periculis defudarunt, nunc decretalis commonitione cum Apostolicis Pontificibus consulentes, nunc Synodali definitione, qua veritatis regula continebat, omnibus innotescentes, & terminos, quos transgressi nefas est, vsque ad animae ipsius exitum constanter defendunt, non seductis blanditiis, non periculis territi, vt illam in Euangelio Domini nostram sententiam operibus demonstrarent, qua strictim praecipit, dicens: a Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego illum coram Patre meo, qui in caelis est, & subsequenti poena deterret, quia seuere commonet: Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in caelis est. Exec atur enim vera confessio, quae in diuersitates temporum variari, sicut nec ipsa veritatem admittit, de quo est ipsa vera confessio, qui dixit: b Ego sum, & non immutatus.

*Igitur quia tranquillissimae fortitudinis vestra clementia personas de Episcopali numero dirigi iussit, vita atque sacra omnium scripturarum praelatas: de vita quidem patuit, quamuis quisquam mundiler vixerit, considere tamen non praesumit: perfecta vero scientia, si ad vera pietatis scientiam referatur, c alius * est veritatis cognitio: si ad eloquentiam saecularem, non aestimamus quemquam temporibus nostris reperire posse, qui in summitate scientiae glietur: quandoquidem in nostra regionibus diuersarum gentium quotidie affluat furor, nunc congregando, nunc discurrendo ac rapiendo. Vnde tota vita nostra solicitudinibus plena est, quos gentium manus circumdat, & ita laborum corporis victus est, eo quod pristina Ecclesiarum substantia patulatum per diuersas calamitates deficiendo saeuiunt, & sola illa nostra substantia fides nostra, cum qua volis vnire, summa est gloria: pro qua etiam mori, lucrum eternum est. Haec perfecta nostra scientia, vt terminos Catholicae atque Apostolicae fidei, quosque hactenus Apostolicae sedes subsistere & tuere & tradit, tota mentis custodia conseruemus, eosdem a Deum, &c. integram enim subiicitum fidei Catholicae confessionem.*

Porro in ea, quae à sancta Synodo in eadem Synodali epistola scribitur, Catholicae fidei sincera confessio, stylus scribarum mendax operatus est falsitatem: dum enim ibi legeretur: *Credimus & in Spiritum sanctum Dominum, & viuificatorem, ex Patre Filioq; procedentem, consubstantialem, & coaeternum*, (Filioq;) à Patre procedentem tacetur, omissum est. Detecta fuit eiusmodi impostura Graecorum in Concilio Florentino à Iuliano S. R. E. Cardinale in disputatione quam habuit contra Graecos, quod ipsum longe ante Iulianum aduertit & flagellavit Emanuel Caleca Graecus auctor in commentariis adversus Graecorum errores conscriptis. Haec ingenuus & consideranda tibi lector veritatis cultor ob oculos ponimus, ne mirum adeo tibi sit, cum in nostrella aliis in iisq; praesertim, quae de Honorio Romano Pontifice tradunt, à Graecis esse depravata dicemus. Deinceps vero integra Catholicae fidei regula, haec ad finem usque habetur:

Hanc igitur meae Catholicae atque Apostolicae confessionem legem & sanctum Concilium, quod in hac Romanam vrbem principem vestri Christianissimi Imperij sub Apostolica memoria Martino Papa conuenit, praedicasse fatemur, ac confitemur definisse, Antistites cognoscimus: in qua & nostra paruitatis praedecessores conuenientes, Apostolicam confessionem, quam à principio susceperunt, etiam synodali praeconio praedicarunt, & confirmare studuerunt, etiam nouitatis errore citra amfractuositatis declinatione depraua-

missa addunt, quæ & in superiori æque reperiuntur epistola Agathonis.

Demum vero, quid auctoritatis traditum sit legatis Constantinopolim profectis, ita declarant: *Personas autem de nostra humilitatis ordine præsidimus dirigere ad vestræ Deo protegendæ fortitudinis vestigia, quæ omnium nostrum, id est, vniuersorum per Septentrionales vel Occiduas regiones subjacentium suggestionem, in quæ & Apostolica nostra fides confessionem probabiliter habuimus; offerre debeant, non tamen tanquam de nostro continent, sed vt certa atque minutatibus compendiosa declarationem proferre: supplices obsecrantes, vt a Deo coronato vestro imperio fauente, hæc eadem omnibus prædicari, atque apud omnes obtineri iubatis, &c.* plura subdunt in commendatione legitorum.

Sed vel hac ex parte etiam de Honorii condemnatione, quæ in Actis Sextæ Synodi repetitur, tu lector deregas impostura. Quonam pacto, rogo te, legati, quibus veritum est disputare, sed solum bene sancta in Romana Synodo proferre, idem tantum sibi sumpserint auctoritatis, vt de causa Honorii Papæ differerent, imo inconsulta Romana Synodo, ipsoque Romano Pontifice Agathone, damnare (quod hactenus inauditum fuit) insigni temeritate præsumerent? Num, quæso, nouit hactenus illi fuissent, de his ante consulere Agathonem, omittere potuissent? Sed de his alias.

Quod igitur (vt dictum est) non disputandi gratia, sed docendi, quæ esset Catholica fides, Romanum Concilium, necnon ipse Pontifex legatos mitterent; in iisdem Synodalibus litteris eiusmodi sententiam subiiciunt indebitam: *Quicunque proinde sacer dotum hoc, quæ in hac nostræ humilitatis confessione continentur, nobiscum sinceriter præ dicare debeat: vt nostræ Apostolicæ fidei concordes, vt consacerdotes & unanimes nostræ eiusdem fidei & (vt simpliciter dicamus) vt spirituales fratres & coepiscopos nostros suscipiamus. Qui vero hæc confiteri nolerint, vt infestos Catholicæ atque Apostolicæ confessioni, perpetuæ condemnationi reos esse censemus: nec aliquando tales in nostra humilitatis collegio, nisi correctos suscipere patimur, &c.* hæc sancta Synodus, quæ Synodali eidem epistolæ omnium, qui Synodo interfuerunt, nomina Episcoporum vna cum eorundem singulorum subscriptione subiici voluit; quæ omnia in Sexta Synodo Actione quarta habentur integra.

In hac præterea Synodo actum esse de subiectione Rauennatis Ecclesiæ Romano Pontifici, ex Anastasio intelligere possimus: haud enim contumacia illa à Mattheo Episcopo cœpta, & vsque ad Theodotum eiusdem ciuitatis Episcopum propagata, eius generis erat, vt dissimulari aliquo modo posset. Quonam pacto ista de Rauennate Episcopo ferrent Romani Pontifices, qui eiusmodi rei causa hactenus aduersati fuerant Constantinopolitanis Episcopis, non se ab obedientia & subiectione Apostolicæ Sedis subtrahentibus, sed dalis se præferentibus sedibus, vt sæpe superius dictum est? Quod igitur Rauennatis Ecclesiæ Annales habent, sequenti anno subiecisse omnino se Rauennatem Ecclesiam Romanæ, haud aliter, quam arbitrio sanctæ Synodi id esse factum, æquum est existimare. Quomodo non oportuit de his actum esse in Synodo, si eidem reperitur interfuisse Rauennatis Ecclesiæ Theodorus Episcopus? Immo non ob aliam causam venisse Theodorum Rauennatem ad Agathonem Pontificem, nisi vt se illi subiiceret, testatur Anastasius, quod cum hoc anno factum sit, quo Synodus Romæ est celebrata, eodem patuerit anno restitutionem Rauennatis Ecclesiæ ad Catholicam & Apostolicam communionem referendam putamus.

Cum autem adeo honorificus Patrum contentus absolutæ summa concordia esset; qui decreti fuerant à S. Synodo & ab Apostolica Sede legati, Constantinopolim profecti sunt æstatis tempore, peruenerunt que illuc ad finem mensis Augusti, vel inchoato Septembri, vt colligitur ex Sacra Imperatoris ad Georgium Patriarchum, de qua proxime actum fuimus. Venerunt quidem expectati diu: etenim iam ferme biennium elapsum videbatur, ex quo ad prædecessorem Agathonis Donum Papam ipse Constantinus Imp. litteras dederat. Quomodo vero qui à Concilio Romano & Agathone Pontifice missi sunt legati, bene habiti fuerint ab Imperatore, exitus, quæ de ipsis scribit Anastasius Bibliothecarius, intelligere possumus. sic enim se habent: *Supra scripti vero Missi sedis Apostolicæ, qui directi fuerant, regiam vrbem ingredientes die decima mensis Nouembris, nona Indictione, Domino salutante, atque Principe Apostolorum comitante, susceptæ sunt à Principe in oratorio intra palatium, porrigentes ei & scripta Pontificis. Quæ cum suscepisset, communuit eos atque adhortatus est, vt non per schisma aut furorem, sed pacifica dispositione, remittentes philosophicas assertiones, puram sanctarum Scripturarum Patrumque probatam fidem per Synodalia decreta satisfacerent: & tribuens eis inducias ad tractanda scripta, tribuit eis omnia, quæ ad sustentationem suffitiebant in eorum expensas, in domo, quæ Placidiana dicebatur.*

Die decimo octauo supra scripti mensis, die Dominico, adducti sunt in processione ad sanctam Dei genitricem in Blachernis in tanta honorificentia, vt etiam de palatio caballos stratos dirigeret cum obsequio pietas Imperialis, vt sic eos susciperet, ea ipsa commonens, vt pacifica assertione testimonia venerabilium Patrum proponerent. hæc sunt, quæ Synodum præcesserunt. Sed in eo (vt dictum est) corrigendus omnino Anastasius, siue codex depravatus emendandus, dum habet aduentum legatorum Constantinopolim contigisse die decima mensis Nouembris: repugnant enim his Acta Synodalia ipsius Sextæ œcumenicæ Synodi, quibus constat eam inchoatam hoc anno fuisse die septima mensis Nouembris, cum tum eidem præsentes essent dicti Apostolicæ Sedis legati; quamobrem corrigendum est, vt dicere debeat, decima die Septembris. Si enim epistola scripta ab Imperatore ad Georgium Patriarcham Constantinopolitanum post aduentum legatorum, data habetur quarto Idus Septembris: certe ante illud tempus oportuit peruenisse legatos Constantinopolim, vbi enim Constantinopolim peruenerunt Apostolicæ Sedis legati, confestim Imperator Constantinus epistolam dedit, seu edictum inscripsit ad ipsum Patriarcham Constantinopolitanum, quo significauit, vt quantocyus Metropolitani Episcopi iuberentur se conferre Constantinopolim. est autem eius ista inscriptio a:

*In nomine Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, Imperator pius pacificus Flauius Constantinus, fidelis in Iesu Christo Deo, Georgio sanctissimo ac beatissimo Archiepiscopo Constantinopoleos & vniuersali Patriarchæ. Data quarto Idus Septembris Constantinopoli, imperante domino nostro perpetuo Augusto Constantino Imperatore anno vicesimo octauo *, & post Consulatum eius anno duodecimo *, sed corrigas, vt in margine ex Actis ipsis Sextæ Synodi. Epistola vero est huiusmodi:*

Quamquam solicitudinibus tam multiformibus, quam que ciuilibus indesinenter nostra serenitas coarctetur: attamen omnes Christo amabilis nostræ Reipublicæ causas insequendo ob Christianam nostram fidem ponentes, quam & in bellis propugnatricem tam nostri, quamque Christo dilectorum nostrorum exercituum habemus, necessarium iudicauimus præsenti nostra pia Sacra ad vestram paternam beatitudinem vti, per quam adhortantes eam, sanctimus congregare vestram paternam beatitudinem omnes, qui ad eius sanctissimam Sedem pertinent, sanctissimos Metropolitas & Episcopos in hanc à Deo conseruandam nostram regiam vrbem: quatenus, cooperante omnipotente & misericorde Deo nostro, adsentientissima inquisitio dogmatis fiat, quod olim ante multum tempus exortum est de voluntate & operatione in dispensatione incarnationis vnius de sancta Trinitate Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri; quod & dissidium non minimum per quasdam personas sanctæ Dei Ecclesiæ intulit. Innotescere quoque super hoc & Macario venerabili Archiepiscopo Antiochenæ magnæ ciuitatis, quatenus & ipse de propria Synodo Deo amabiles Metropolitanos & Episcopos præparatos faciat pro hoc ipso huc congregari.

Iam enim super hoc adhortati sumus per pios nostros apices adhuc inter vinos existentem, & Donum sanctissimum Apostolicæ Sedis Antiquæ Romæ Præsulem: & ille de hoc sæculo migrauit, Agatho sanc-

XXVII. QVI HONORE LEGATIS EXHIBITVS.

XXVIII.

*XIII. *XIII.

EPISTOLA IMP. AD GEORG. EPISCOP. CONSTANTINOPOL.

XXXIX.

a Vtantur in præs. Vnita Sexta Synodi.

rho sanctæ nuper ordinatus Papa in Apostolica Sede predicta antiquæ Romæ humilimodi nostres pios suscipiens apices, destinauit in præsenti propriam sua indutos persona Theodorum & Georgium Deo amabiles presbyteros, & Ioannem Deo amabilem diaconum, ex persona vero totius eius Concilij Ioannem & Abundantium, & Ioannem venerabiles Episcopos cum cæteris clericis & monachis, qui decenter interesse predicto capitulo quæstionem: qui & nunc ad nostra commenerunt vestigia, porrigentes nobis etiam duas suggestiones, vnam quidem eiusdem sanctissimi Agathonis Papæ, alteram vero Concilij sui. Scientes igitur vestra paternitas beatitudo, quia primum nobis & præcipuum (vt prædictum) hoc Orthodoxiæ existit capitulum, sistimet predictas venerabiles Metropolitanos Episcopos celeriter aduenire in hanc à Deo conseruandam nostram regiam vrbem, quatenus predictum tractetur capitulum, & maiorum donorum datore atque coronatore nostro Deo cooperante, tanta atque Orthodoxa definitio huiusmodi dogmatis imponatur. Et subscriptio: *Diuina te seruet per multos annos, sanctissime ac beatissime Pater.* Hactenus Constantinus ad Georgium Patriarcham Constantinopolitanum.

XL. SEXTA SYNOD. QVANDO COEPTA.

His scriptis ab Imperatore litteris, omni adhibita diligentia curatum est negotium vt quam citissime iidem vocati Episcopi Constantinopolim properarent, factumque est, vt antequam menses duo integri implerentur, nempe septima die Nouembris cœpta iam Indictionis nonæ, Synodus œcumenica inchoari potuerit. Numerus autem Episcoporum, qui Synodo interfuisse dicuntur, diuersis à diuersis auctoribus ponitur: ducentos octoginta nouem habent Annales Græcorum tam apud Cedrenum, quam apud Theophanem: Photius in epistola siue libello de Synodis numerat centum septuaginta; centum vero quinquaginta Paulus a diaconus. Theodorus Balsamo ponit centum septuaginta & vnum. In vltima autem Actione eiusdem Synodi numerantur subscripti omnes Episcopi cum legatis presbyteris & diaconis centum sexaginta sex: verum ipso Synodi exordio longe minor numerus habetur, quod Episcopi omnes tanta breuitate temporis minime peruenire potuerint Constantinopolim.

a Paul. Warnef. de gest. Lon. lib. 6. c. 4.

XLI. DE LOCO SYNOD. TRVLLO DICTO.

Locus autem, vbi celebrata est Synodus, fuit (vt habent Acta) Secretarium sacri palatij, quod cognominatum est Trullus. Sed quid Trullo proprie sit, petenda est istius vocis interpretatio à his, qui scripserunt de ædificiis, præsertim vero ipsius Constantinopolitanæ ciuitatis. Omittimus dicere de Trulla, quod est genus vasis, siue quod significat cementatorium instrumentum. In eo autem, quod vox illa ad ædificium aliquod pertinet, dictam eam tepetimus tam in fœminino genere, quam masculino, significareque sublimem formicem desuper in altum porrectum, & in rotundum concameratum, quem Italice dicimus Cuppulam: in quo sensu hæc apud Anastasium in Sergio Papa: *Trullum vero eius Ecclesiæ, scilicet SS. Cosmæ & Damiani apud templum Pacis Romæ, festis chartis plumbeis cooperuit.* extat adhuc locus, & ex his, quæ videntur etiam hodie, intelligi probe potest, quid Trullas significet. In Chronico etiam de rebus patriis Constantinopolitanis à Godino edito, vbi agitur de admirabili templo à Iustiniano Imp. erecto, frequentissima mentio est de Trulla in fœminino genere, eodem sensu accepta. Sic igitur locus Synodi fuit palatij Secretarium, quod cuiusmodi Trullo, seu Trulla fastigiatum, testudine sursum erecta sui rotunditate conniciens hemisphæriam, ab ipsa ædificii genere, Trullus fuerit nominatum.

XLII. PRIMA ACTIO SEXTÆ SYNODI.

Quod vero spectat ad tempus Synodi, cœpta prima Sessio fuit (vt dictum est) septima die mensis Nouembris, Indictione nona, hoc ipso videlicet Redemptoris anno sexcentesimo octogesimo, decimotertio anno Imperii, eodemque numero notato post Consulatum Constantini, ex quo ab obitu patris solus cum fratribus imperare cœpit, ex quo vero imperare cœpit vno parente, anno vigesimosecundo. hæc que ex ipsis Actis.

CONSESSVS QVOMODO DISPOSITVS.

Sessio autem ita disposita est, sicut & in Concilio Chalcedonensi, nempe, vt digniori loco, à sinistris sederent Apostolicæ Sedis legati, à dextris vero Constantinopolitanus Episcopus, nec non Antiochenus, neque legatus Sedis Alexandrinæ. Quod vero in eo Concilio digniorem locum legati Apostolicæ Sedis obtinuerint, nulli dubium esse potest, si Acta Synodi Chalcedonensis perlegerit, vbi & de his agimus. Sed præter exempla alia id quisq; intelliget ex iis, quæ in hac Synodo gesta, si quis eas cõsideret, videlicet, quomodo idem primo loco sententiam dicant, primoque subscribant, & alia huiusmodi, quibus primatus illis delatus honor in omnibus intelligatur more maiorum. Eminentiori loco Constantinus Imperator cum suis magistratibus positus erat, locus vero medius Synodi ex more datus sacrosanctæ Dei Euangelijs super sedem ornatam positis, Christum ipsum repræsentantibus, Patriarcharum autem præsentes tantum fuere Georgius Constantinopolitanus, & Macarius Antiochenus; duo reliqui, nempe Alexandrinus, atq; Hierosolymitanus, per legatos, nomine ex parte Theodori locum tenentis Hierosolymorum Episcopi, qui primis legitur, postquam à Saracenis ciuitas illa capta est, eius ciuitatis denominatus Vicarius Episcopi, vacante adhuc Sede ipsa, missus ponitur Georgius monachus, & Petrus itidem monachus pro Sede Alexandrina pastore vacante.

His ita dispositis, qui primum in Synodo locum tenebant Apostolicæ Sedis legati aggressi sunt loqui, sui ipsorum aduentus causam edocentes, querentes patere, quod quatuor Constantinopolitanæ Sedis Patriarchæ, nempe Sergius, Pyrrhus, Paulus, & Petrus, & cæterus Cyrus Alexandrinus Episcopus, vna cum Theodoro Episcopo Pharan, nouam inuexissent hæresim in Ecclesiam de vna in Christo voluntate atque operatione, perieruntque dicere errotis causam & originem nouitatis: iubente ergo Imperatore causam ab auctoris pate reddi Apostolicæ Sedis legatis, coryphæus eius tunc Macarius Episcopus Antiochenus respondit, & cæteri alij pro Constantinopolitana Sede causam agentes, nullam à se nouitatem esse in Ecclesiam introductam, sed quæ à sacris Synodis & sanctis Patribus essent accepta, ea in medium protulisse: quæ enim à dicta Episcopi Constantinopolitanæ ciuitatis, siue ab Honorio Papa, vel Cyro Alexandrino dicta essent, se credere & prædicare professi sunt. ita quidem illa calumniose (vtpe superius perspicue est demonstratum) cum doctrinis hæreticis admiscentes Honorium Romanum Pontificem.

His auditis Imperator, non passurum se in Synodo residere Macarium, dixit, nisi quæ proposuisset, omnia probaret. Id vero pollicitus est Macarius, tuncque protulit codices ex Patriarchio, in quibus quinque Synodi œcumenicæ scriptæ essent: quod & factum est. Allatisque in Synodum codicibus, lecta est à Macario discipulo Stephano tertia Synodus, Ephesina prima dicta: vbi cum ventum esset ad locum Cyrilli, quo ait: *Ita mens eius omnipotens voluntas*: Macarius de vna voluntate testimonium esse locum illum non erubuit affirmare. Sed demonstratum est ab Apostolicæ Sedis legatis & aliis, necnon à iudicibus cognitoribus, inepte admodum ac cum Cyrilli in suam ipsius sententiam à Macario detorqueri, cum manifeste appareret de diuina natura, quam communem cum Patre & Spiritu sancto Filius habet, intellexisse, dum eius omnipotentem dixit voluntatem, singulari numero minime pluralitatem excludens. Cum vero post hæc, quæ reliqua essent volumina Concilii Ephesini, lecta in Synodo fuissent, plurimum his impensis horis, reliquorum œcumenicorum Conciliorum lectio iussu Imperatoris in sequentem Sessionem dilata est, sicque primæ Sessionis periodus finem accepit.

Secunda vero Actio habita est eodem in loco, eodemque anno, die decima eiusdem mensis Nouembris, in iisdemq; qui supra præsentib. Imperatore, magistribus & Episcopis, vbi (vt in superiori Actione decretum fuit) lectum est sacrosanctum Chalcedonense Concilium,

ad cognoscendum, num verum esset, quod impudens Macarius Episcopus Antiochenus magna iactantia effudisset, in vniuersalibus Conciliis Monotheliticarum hæreseon assertas sententias repetiri. Quoniam autem prolixum satis Chalcedonense Concilium est, consumpta in ea lectione Actio ista fuit, sed nihil inuenire potuit, quod contra fidem Catholicam de vna asserta voluntate à Macario obiici potuisset. Contra vero dum ventum esset ad lectionem epistolæ S. Leonis, qua expresse duæ in Christo operationes, sicut duæ naturæ prædicantur: legati Apostolicæ Sedis Monotheletis exprobrauerunt, quod adeo nimiæ mentis essent, in Actis Synodalibus illis vnam in Christo asseri operationem ac voluntatem. His confusis Macarius, confugit ad illud Dionysii Areopagitæ, vt Deiformem tantum, non numero duas operationes dici debere, asseueret. Lecto vero, quod reliquum erat, Chalcedonensis Concilii, clausa est Actio eius diei: reliquis Synodalibus Actis Quintæ, quæ sequebatur ordine, Synodi in sequentem Sessionem dilatis.

Eodem anno, & mense Nouembri, decimatertia eius die, rursus in Trullum iidem, qui supra ad Synodum conuenere, Episcopi, Imperator, & Magistratus: eodemque more disposita Sessione, iussæ sunt (vt decretum ante fuerat) legi Quintæ Synodi Actiones. In cuius exordio, vbi lectus esset epistola Mennæ Constantinopolitani Episcopi ad Vigilium Papam, lectum est ex ea, quod vna sit in Christo voluntas. Tunc exurgentes legati Apostolicæ sedis, viciatum esse codicem à Monotheletis, exclamarunt: additamque illam esse Mennæ nomine ad Vigilium epistolam, siue libellum, eo quod Acta ipsa germana id non habetent: eiusque rei certum illud attulerunt argumentum, quod Mennas diem obierit vigesimoptimo anno Iustiniani Imperatoris. Quinta vero Synodus anno eiusdem Imperatoris vigesimosexto coacta sit. Sed & quomodo adeo patens tunc detecta sit impostura, ex Actis ipsis accipe, vbi hæc habentur:

Et infuantes tam possimus Imperator, quam gloriosissimi iudices vna cum quibusdam ex sancta Synodo Dei amabilibus Episcopis, & aperientes ac discernentes, inuenerunt tres quaterniones in principio libri additos, non habentes subnotationem numeri, qui secundum consuetudinem assignatur in quaternionibus, sed in quarto quaternione habente primum numerum, & in sequenti quaternione secundum, & tertium atque quartum subsequenter: alios vero & dissimiles esse litteras eorundem in exordio subnotatorum quaternionum, in quibus contemebatur sermo, qui dicitur Mennæ ad Vigilium, ex litteris, quæ prius scripta erant in codice codicis. quod cum dilucide adeo declaratum esset, iussum est ab Imperatore præteriri, quod reliquum erat lectionis eiusdé epistolæ, sed ipsam Quintam Synodum legi: quod & factum est. Cum vero ventum esset ad sequentem Actionem, vbi contigit percurri scripta Vigilii in anathematismo aduersus Theodorum Mopsuestenum, quod non confiteretur vnam in Christo personam, lectum sunt ex additamento Monotheletarum, *Et vnam operationem.*

At legati audientes impostoram, restiterunt, & exclamarunt, nihil huiusmodi esse Vigilii, sed falsos illos esse libellos, partusque suppositos nomine Vigilii. Si enim cum vnius operationis assertione Vigilius receptus esset à Synodo, oportuisset & Synodum eiusdem errorem esse professam: quod cum non possit dici, vtique neque de Vigilio id sentiendum. His disputatis, probeque cognitis, interlocuti sunt Patres, & ipsi Iudices cognitores, nihil inuentum esse (vt vaniloquus iactabat Macarius Antiochenus) in Synodis œcumenicis, quod faueret Monotheletis: tantum reliquum esse, vt (quod Macarius pollicitus erat) id, si posset, probaret ex Patribus. Interlocutus vero Georgius Constantinopolitanus Episcopus, & reliqui Episcopi, qui sub ipso erant, petierunt ante omnia legi in Synodo debere, quæ Roma ab Agathone Pontifice, nec non quæ à Synodo Romæ coacta ad Imperatorem scripta fuissent: quod & obtentum est, verum dilatum in Actionem sequentem.

Vno interlapso die, decima quinta Nouembris cum in Trullum conuenissent omnes, qui supra nominati sunt Episcopi & Magistratus, facta est editio litterarum tum Agathonis Pontificis, tum etiam Romani Concilii, eædemque in Græcum conuersæ sunt lectæ: in quibus cum constans esset assertio de Romanæ Ecclesiæ in fide Catholica integritate, in qua nullus hactenus extitisset Pontifex, qui vel leuiter Catholicam fidem labefactasset, nihil penitus ab aduersariis ex aduerso stantibus Monotheletis in Honorium Romanum Pontificem aut alios obiectum est. Quod vero literæ prolixæ admodum fuerint, nihil præterea in Actione tractatum est, sed claudi Synodum oportuit, & in sequentem Actionem referri, quæ à Macario suggesta erant de Patribus, quos dicebat assertores esse vnius in Christo voluntatis & operationis.

L. ACTIO QUINTA.

Quinto rursum conuenerunt ibidem Patres vna cum Imperatore & Magistratibus, iisdem Iudicibus cognitoribus, eodem anno, septima die mensis Decembris: vbi facta est à Macario editio duorum codicum, quibus (vt asserebat) testimonia continebantur de vnica in Christo voluntate atque operatione: quibus lectis, in sequentem Sessionem reliquorum de eadem sententia testimoniorum dilata est editio.

SEXTA ACTIO.

Sexta vero, quæ sequitur Actio, habita est eodem in loco, iisdemq; præsentibus, duodecima die eiusdem mensis Decembris: factaq; est ab eodem Macario Antiocheno Episcopo editio codicilli, in quo quę supererant testimonia Patrum (vt aiebat) de vnica voluntate in Christo Domino, scripta erant. Quibus lectis, iussa sunt ab Imperatore tam quæ à legatis Apostolicę Sedis, quam quę à Macario & aliis eius lectæ sunt edita: sigillo consignari, ac custodiri. Porro ad tantam nubem testimoniorum penitus dissipandam, ista tunc ab Apostolicæ Sedis legatis dicta sunt: *Ipsa testimonia, quæ protulerunt coram vestra pietate ac sancta Synodo, dictum auerunt: & qua ad Trinitatis quidem pertinent rationem de vna voluntate, pro incarnationis dispensatione Domini nostri IESV CHRISTI protulerunt: quæ vero conueniunt, & quæ proprie pro eiusmodi incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi posita sunt, tam sensum, quam verba detruncauerunt. Vnde petimus vestram possimam fortitudinem, authenticos codices prolatorum ab eis paternorum testimoniorum proferri ex venerabili Patriarchio huius almæ ciuitatis, & conferri cum codicibus ab eis oblatis: & demonstramus, quæ ab eis in his facta est collatio, &c.* Iussu igitur Imperatoris in sequentę conuentum dilata est collatio codicum. Porro sequens Actio in sequentem annum producta reperitur, nempe in diem decimamtertiam mensis Februarii anni Redemptoris sexcentesimi octogesimi primi; agemus nos de ea sequenti anno suo loco, modo autem quæ reliqua sunt anni huius digna memoria, percurramus.

LEGATI DE REGVNT IMPOSTVRAM.

LI.

Hoc anno mense Iulio post lunæ eclipsim pestis ingens vastauit vrbem, & alias nonnullas Italiæ ciuitates, de qua ista habet Paulus diaconus: *His temporibus per Indictionem octauam Lunæ eclipsim passa est. Solis quoque eclipsis eodem pene tempore horæ diei quasi decimæ, quinto Nonas Maias, effecta est: moxque secuta est grauissima pestis tribus mensibus, hoc est, Iulio, Augusto, & Septembri. Tantaque fuit multitudo moriendium, vt etiam parentes cum filiis, atq; fratres cum sororibus, bini per feretra posita apud vrbem Romam in sepulchra deducerentur. Pari etiam modo hæc pestilentia Ticinum quoque depopulata est; ita vt cunctis ciuibus per iuga montium, seu per diuersa loca fugientibus, in foro & per plateas ciuitatis herbæ & fructeta nascerentur.*

a Paul. diac. lib. 6 c. 1. DE PESTE, QVÆ IN ITALIA GRASSATA EST.

LII.

Tuncque visibiliter multis apparuit, quia bonus & malus Angelus noctu per ciuitatem pergerent, & ex iussu boni Angeli malus Angelus, qui videbatur venabulum in manu ferre, quotiens de venabulo ictum cuiuscumque domus percussisset, tot de eadem domo die sequenti homines interirent. Tunc per reuelationem cuidam dictum est, quod pestis ipsa prius non quiesceret, quam in basilica, qua beati Petri ad Vincula dicitur, S. Sebastiani martyris altarium poneretur. Factumque est, & delatis ab vrbe* Roma beati Sebastiani martyris reliquiis, mox vt in iam dicta basilica altarium constitutum est, pestis ipsa quieuit. hucusque Paulus. Extat adhuc integrum ipsum altare, nec non eiusdem sancti martyris imago musiuo opere expressa. Sed ex hoc propagata ad posteros religio est, vt pestis tempore voti causa ima-

LII. QVÆ VISIONES APPARVERE.

*ad vrbem Romam.

go ciusdem S. Sebastiani diuersis in locis pingi soleret, sed & in eius memoriam altaria erigi, immo etiam & Ecclesias fabricari. Eadem de tempore & peste habet Anastasius in Agathone Pontifice.

LIII. DECESSVS HILDÆ ABBATISSÆ.

Eodem anno (vt auctor est Beda a) magni nominis fœmina regalis stemmatis religiosissima sancta Hilda Abbatissa quintodecimo Kalendas Decembris ex hac vita in cœlum migrauit, vbi triginta tres annos in monastica vita transegisset. Eius vitæ periodum breui compendio complexus est idem Beda: at nobis sat erit ipsius felicissimum ad Deum transitum ex eodem auctore referre, qui ait: *Septimo suæ infirmitatis anno, conuerso ad intranea dolore, ad diem peruenit vltimum, & circa galli cantum percepto viatico sacrosanctæ commonionis, cum accersitis ancillis Christi, quæ erant in eodem monasterio, de seruanda inter eas inuicem, immo cum omnibus pace Euangelica admoneret, inter verba exhortationis læta mortem velut, immo (vt verbis Dominus loquar) de morte transiit ad vitam. Quæ videlicet nocte Dominus omnipotens visum ipsius in alio longius posito monasterio, quod ipsa eodem anno construxerat, & appellatur Hacanes, manifesta visione reuelare dignatus est.*

a Beda l. 4. c. 23. & in epit.

LIV. VISIO DIVINITVS OBVENSA DE ANIMA S. HILDÆ ABBATISSÆ.

Erat in eodem monasterio quædam sanctimonialis fœmina, nomine Begu, quæ triginta & amplius annos, deuicata Domino virginitate, in monachica conuersatione seruiebat. Hæc tunc in dormitorio sororum pausans, audiuit subito in aere notum campanæ sonum, quo ad orationes excitari vel conuocari solebant, cum quicquam de seculo fuisset euocatus: apertisque (vt fuit videbatur) oculis aspexit desuper domum cælitus, fulgore omnia replente: cui videlicet luci cum solicita intenderet, vidit animam præfatæ Dei famulæ in ipsa luce, comitantibus ac decantibus eam Angelis, ad cœlum ferri. Cumque somno excussa videret cæteras pausantes circa se sorores, intellexit vel in somnio vel in visione mentis offensum se fuisse, quod viderat. Statimque corripiens nimio timore perterrita, cucurrit ad virginem, quæ tunc monasterio Abbatissæ vice præerat, cui nomen erat Ertgit, fletuque ac lachrymis multum perfusa: ac sufficia longa trahens nunciauit matrem illarum omnium Hildam Abbatissam iam migrasse de seculo, & se aspectante, cum luce immensa, ducibus Angelis, ad æterna lumina lucis & supernorum consortia cuncta ascendisse. Quod cum illa audisset, suscitauit cunctas sorores, & in Ecclesiam conuocatas orationibus ac psalmis pro anima matris operam dare monuit.

LV.

Quod cum residuo noctis tempore diligenter agerent, venerunt primo diluculo fratres, qui eius obitum nunciarent, à loco, vbi defuncta est. At illa respondentes dixerunt, se prius eadem cognouisse, & cum exponerent per ordinem, quomodo hæc vel quando didicissent, inuentum est, eadem hora transitum eius illis ostensam esse per visionem, qua illam referebant exisse de mundo: pulchraque rerum concordia procuratum est diuinitus, vt cum illi exitum eius de hac vita viderent, tunc ipse introitum eius in perpetuam animarum vitam cognoscerent. Distant autem inter se monasteria hæc tredecim fermè millibus passuum. Idem subiicit de alta visione alteri virgini ostenda: sed hæc modo satis ad inuitandam magnam diuinæ benignitatis clementiam, qui nouellam Ecclesiam Deus illi similesque de æternæ vitæ præmii certitudine vel gustu lacte quodam alere voluit, quo plantata semel ibi fides altas figeret in operatione radices; plurima enim id genus à Beda referuntur, quæ nos vel ex parte saltem, certis annis, quibus facta noscuntur, referemus.

LVI. WAMBA REX ABDICATIO, ET EVRIGII SVBSTITVTIO.

Eodem anno, nouo exemplo, Wamba Hispaniarum Rex, cum regnasset annos octo, & mensem vnum, abdicatis se, monasticum ampl. exus est institutum: in cuius locum subrogatus Eruigius pridie Idas Octobris. Quomodo autem ista se habuerint, reddam rotum, quod scribitur à Iuliano Toletano, relatum à Luca Tudensi his verbis: *Quia malignitatis auctor per bonorum discordiam semper tendit: tempore bonæ memoriæ Condasuindi Regis ex Gracia venit vir quidam nomine Andabastus, Græcorum genere nobilis, qui ab Imperatore suo expulsus in Hispaniam est, quem Recesuinthus Rex magnifice suscepit, & ei in coniugium consobrinam suam dedit, ex quo coniugio natus est ei filius nomine Eruigius. Qui cum esset in palatio regis nutritus, & honore Comitis sublimatus, elatus superbia, callide aduersus Regem Bambanem excogitauit, & potionem letiferam dedit ei, ex qua Rex efficitur memoria perditus. Cumque Episcopus cunctatis, & optimates palatij, qui erant fideles Regis, quæ potionis causa latebat, vidissent Regem incertum absque memoria, causa petendi commoti, pœnitentiam voluisse super peccatis, vt sanctis vbes, & communionem Christi corpus obtulerunt. Sed factum est, vt Rex à potionis liber atus, cum præcepisset, quod ille extremæ vnctionis Episcopus peregrinata sacra sanctimonia, ad mœnia suorum perrexit, eloque in Christiana religione permansit, hæc ibi. Additur his ex primo canone Concilii Toletani b immolequenti celebrati, eundem Wambam Regem scripta sua pronunciasse regni successo eiusdem Eruigium, quæ exceptionem, qui ab eo facta Iuliano Toletano Epilc. vt eum in Regem vngere deberet: quo etiam canone declarant, quod dictum est de susceptaab Wamba Rege pœnitentia, nempe ipsum fuisse monastico indutu habitu, atq; tonsurata initiatu in signu monasticæ professionis: sequenti vero canone significatur eam tunc in Hispania ũ Ecclesiis vigusse cõsuetudinem, vt vrgente ægritudine, cuius se quis proxime mortis metum putaret, eiusmodi pœnitentiam peteret: quam si etiam extra mentis integrem seniorem constitutus ab Antistite manibus accepisset, haud vetitus ad se culum reuertisi conualuisset, sed teneretur monachus permanere, etiam si eam minime petisset, (sed nec fecit, qui cepisset: licet pœna dignus censeretur sacrilegii, qui eam non perenti, vel aliquo saltem signo se id cupere significanti tribuisset ac ministrasset: sicuti Wamba Rex, cui rigisse apparet, cui, cum ea potione iam sensibus esset alienatus, proximeque moriturus crederetur, ab Episcopo eiusmodi pœnitentia collata est.

b Concil. Tolet. 12. c. 6.

Restitutus vero ipse sensibus, cum sereperet monachum ex Rege factum persensisset, bene vita ea occasione (quod summæ religionis indicium fuit) collatum modo monasticum habitum nunquam amplius deponere voluit, sed ad vitæ finem monachus permanere delegit, successo em scripto substituens: in quo vitæ initium transegisse vtq; ad obitum annos septem atq; tres mensis tradunt: in nuper vero citato codice ex Iuliano inuenio decim pounntur. Sic igitur Wamba Deiudico affectus in regnum, hominis fraude, magis vero sathanæ illo se abdicauit: cuius sicut in electione & regis ordinatione laudatur sapientia & fortitudo, ita abdicatio dosummæ specimen edidit pietatis, magis dæmonis cedere, quam collatum per imaginem ascensionis monasticum habitu exuere, ponere scripto significans quod Synodali Acta testantur) quem vellet sibi succedere Regem, iniuriæ immemor, regni magis pacisq; solerti, quam quicquam affectui priuato concedens.

Inter alia vero eiusdem Regis maximeq; egregia monumenta, posteris eius integra mensura illa, quam mutuo, eius operatu generali Toletano Concilio cuncti Episcoparus facta distinctio, tum inq; cuiusque diœcesium partitio, quam idem qui supra recto Iuliano Rectore autem longe longius, quæ eodem a gumento sequuta feruntur nomine eiusdã Rhatis Arabo, dẽ rebus Constantino Magno diuisionem, imo & institutionem Sedium Episcopalium in Hispania. Mirau sumus eruditi prudẽtibus, & veluti quoddã nobile antiquitatis monumentum in medium allatam hanc formulam potuisse, quam auctor ille asserit ũ Constantino Magno fuisse. At quid de rebus antiquis Ecclesiarum Hispaniæ Arabs nosse potuerunt? Quæ rerum cognitio, nu cum pertinentes in Africam post hæc tempora inde Hispaniam occuparunt? Sed in plurimis mendax auctor esse conuincitur, vt cũ inter alias Hispaniæ ũ Ecclesias tradit enumerari Imp. Narbonæ dedisse Episcopum, cuclesiq; subiectas Ecclesias septem Ecclesias, Biterrensem, Tolosanam, Magalonensem, Nemausensem, Carcassonensem, Lutevensem, & Helanensem. At quis ignorat eiusmodi Ecclesias Galliæ Narbonensis non prius numeratas esse inter Hispaniarum Ecclesias, quam vbi ea regione potiti Gothi, qui postea regnũ in Hispania propagarũ. Sed & hoc neciat, longe ante tempora Constantini ipsiusque primi Apostoloũ tempore Narbonæ Paulum datum Episcopum? Et quis dubitet cõplures Hispaniæ Ecclesias eundem auctore nominatas, eodem fere Apostolorum tem-

pore

pote, siue ab Apostolis ipsis, siue ab Apostolorum discipulis esse consequutas Episcopos? Sed Arabis & infidelis est omnium, vt ab Imperatore darentur Episcopi ciuitatibus atque prouinciis. Facessat igitur hominis Sarraceni rerum nostrarum ignari leuissimum ex sua coniectura excogitatum commentum antiquioribus penitus inaudium.

IESV CHRISTI
ANNVS 681.

AGATHONIS PAP. Annus 4. CONST. POGON. IMP. Annus 14.

ANNO, qui sequitur, Domini sexcentesimo octogesimo primo, Indictione nona, quod reliquum fuit Sextæ œcumenicæ Synodi expletum est: cum enim duodecima die mensis Decembris Actio Sexta fuerit habita, constitutum est à comitiis sactis per duos menses, vsque sciscitato ad decimamtertiam Februarii diem, quando idem qui supra Episcopi & Imperator cũ magistratibus conuenientes in Trullum, quæ iam compta erant, prosequi iussit, nempe vt (sicut de rerum fuerat in proxima sexta Actione) iudicio fieret ab Apostolicæ Sedis legatis locorum sanctorum Patrum, quibus de Filio Dei Domino nostro Iesu Christo duæ asserebantur voluntates, ac totidem operationes: earumque loca hæreticorum, quibus vna in Christo voluntas cum operatione affirmaretur: quod & factum est, edocti que à legatis codex hac inscriptione notatus *Testimonia sanctorum ac probabilium Patrum demonstrantia duas voluntates & duas operationes in Domino Deo & Saluatore nostro Iesu Christo*: quo integre lecto in Synodo, item lecta est series hæreticorum asserentium scriptis suis vnicam voluntatem atque operationem in Christo. Quibus auditis, gestione Georgii Episcopi Constantinopolitani, & Macarii Antiocheni, iussum est, vt loca citata conferrentur cum codicibus Patriarchii, vt sciretur, num consona essent Latina exemplaria cum Græcis: signatisque scriptis, talis est collatio quam exactissima fieri ab eisdem Georgio atque Macario, præsentibus aliis Episcopis: hunc quæ finem præsens Actio habuit.

Hic te monuisse, lector, oportet, reperiri apud Anastasium Bibliothecarium compendium seu epitomen Sextæ Synodi, in qua complura inuentantur, quę in ipsa Sexta Synodo desiderantur, contra vero desint complura, quæ in eiusdem Synodi Actis, quæ extant, scripta reperiuntur. Post Actionem enim diei decimætertiæ Februarii, eiusdem sequenti die decima quarta eiusdem mensis eiusdem loci conuentum esse, Anastasius habet.

Quæ autem in ea Actione facta sunt, quæ desiderantur medius Synodalibus Actis, hæc sunt: *Protulit, inquit, pietissimus & serenissimus Princeps tomum ad relegendum, in quo tomum hæreticum dogma Macarij erat conscriptum, & eius manu subscriptum, aperientem vnam voluntatem in Domino affirmantem. Sub ipsius subscriptione & Theodori Patriarchæ vtique iuxta eum tenorem ibi subscripto erat. Et interrogatus Georgius Patriarcha, si eam fidem, quam docet sedes Apostolica, amplectitur iuxta sancta venerandi Agathonis Papæ, seu sanctorum ac venerabilium Patrum? Qui respondens tempsit, vt accepta licentia, in scripto, quæ opportuna esset, responderet.*

*Et in hu recedentes, die decimaseptima mensis Februarij die Dominico intra oraculum * sancti Petri intra palatium conuenere, & assidente Synodo * simul cum Patriarcha legatus Apostolicæ Sedis suscepit relegens suggestionem pro eorum condemnatione à sanctissimo Papa Agathone directam. Qui Georgius sanctissimus Patriarcha professus est eo dictu scriptis duas naturales, duas voluntates & operationes credere & prædicare, sicut sedes apostolica anathematizans eos, qui vnam naturam, voluntatem, & operationem in Domino IESV CHRISTO dicunt, hæc ibi.* Pergit insuper Anastasius: *Die vigesimaquinta mensis Februarij, residente Synodo vna cum pio Principe simul & legatis Sedis Apostolicæ Macarium adesse iusserunt. Et data à Principe licentia, vt se in eas partes, in quas quis vellet, transferret, Georgius Patriarcha regia ciuitatis cum suis in partibus Orthodoxorum stetit. Macarius vero cum suis à parte hereticorum. Et adducentes in medium professionem Georgij Patriarchæ, quam fecerat, porrecta est Principi, & recitata est.* hæc apud Anastasium, quæ desiderantur in Actionibus Sextæ Synodi, Theodori Episcopi Constantinopolitani mutilatione, quod ex illis ipse ostenderetur hæreticus, vt suo loco dicemus.

DIVISI GEORGIVS ET MACARIVS.

Eodem anno, septima die mensis Martii iterum conuentum est ab iisdem in Trullum: vbi primum Georgius Episcopus Constantinopolitanus retulit à se cognita loca singula sanctorum Patrum de duabus in Christo voluntatibus & operationibus citata in codice à legatis Apostolicæ Sedis in Synodo edito, & inuenisse ea omnia in omnibus esse illis consentientia: quapropter & se profiteri testati sunt cum sanctis Patribus duas in Christo voluntates & operationes: reliqui etiam Episcopi, qui interfuerunt, cum facta collatio fuit, id ipsum singuli professi sunt, & quidem non sine præconio Agathonis Romani Pontificis, vt cum Domitius Episcopus Prusiados ita dixit: *Directas suggestiones à Patre nostro Agathone sanctissimo Archiepiscopo Apostolicæ & principalis Sedis antiquæ Romæ ad à Deo coronatum & mansuetissimum nostrum Dominum & magnum victorem Imperatorem, tanquam ex Spiritu sancto dictatas per os sancti ac beatissimi Principis Apostolorum Petri, & dignoter beatissimi Papæ Agathonis scriptas, suscipio & amplector, & ita credo, &c.*

IV. ACTIO OCTAVA.

Post omnes autem Theodorus Episcopus Melitinæ prætendens rusticitatem in dicenda sententia, libellum obtulit legendum in Synodo, quo continebatur, nihil in fide decernendum, præter quam in sanctis œcumenicis Synodis decretum esset, ac proinde tacendum de duabus in Christo voluntatibus, sed satis esse vnum operatorem confiteri in duabus naturis. Interrogatus autem ab Imperatore, quis ea de disser, dixit se ab hæretico Monothelita socio Macarii Antiocheni Stephano Abbate accepisse. His cognitis, reliqui Episcopi contulere suffragia de duabus voluntatibus ex Agathonis Pontificis scriptis ediis, ita & reliqui omnes, Macario tantum cum suis excepto. Cum autem quæreretur à sancta Synodo de eo, quod dixerat, se à Stephano Abbate ea accepisse, quæ obtuletat pro Monothelitis: exurgentes Macarii discipuli contestati sunt, Theodorum Melitenum Episcopum esse mentitum, probatos autem se esse Catholicam fidem professi. Sed iussi sunt, scripto libello, fidem, quam tenerent, sequenti Actione in Synodo edere.

V.

Inter hæc autem interloquutus Georgius Constantinopolitanus Episcopus suggessit Imperatori, vt redderetur nomen Vitaliani Pontificis in diptycha, eo quod ea de causa cõplures ab Ecclesia Catholica separassent: quod si restitueretur, fieret, vt plurimi Ecclesiæ Catholicæ se coniungerent. Annuit Imperator, cuius rei gratia honorificæ dictæ sunt à sancta Synodo acclamationes eidem Constantino Imperatori. Postea percontata est S. Synodus Macarium Antiochenum Episcopum, an consentiret litteris ab Agathone conscriptis. Respondit ipse, seq; in Christo duas voluntates omnino negare: sed Episcopi Synodi illi subiecti, sed omnes fidei Catholicæ assentire, publice professi sunt.

VI. NOMEN VITALIANI RESTITVTVM IN DIPTYCHA.

Post hæc iussa sunt legi loca Patrũ à Macario collecta, in quibus falso affirmabat vnicã in Christo positam fuisse voluntatẽ; sed inter legẽdum deprehensa sunt veterosi hæretici technæ: siue quia cũ de vnica voluntate diuina Patres dixerunt, attribuerat ipse dictum de Christi persona: siue quod intercisas recitasset sententias, quibus sensus depravaretur auctoris. Sic itaq; manifesta luce detectus, iussus est idem Macarius edere fidei professionem, quam quidem contrariam fidei Catholicæ inuentam noluit retractare. & cum rogaretur ab Imperatore duas in Christo confiteri voluntates, resiliens ipse obstinatus ita respondit: *Non dico duas naturales voluntates, aut duas operationes naturales in incarnatione dispensatione Domini nostri IESV*

CHRISTI, nec si membratim incidar, & mittar in mare. Tanta procacis hominis animi duritie patefacta, Constantinus Imp. iussit cum Synodo, vt libelli de Patrum sententiis à Macario oblati fierent cum aliis codicibus è Patriarchio sumptis collatio: sed & (vt in aliis accidit) compertę sunt Macarii sententiæ intercisæ positæ esse, demptis ab ipsoillis, quibus sensus Catholicus auctoris cognosci integre potuisset.

VII. Quibus omnibus probe perspectis, hæc sancta Synodus dixit: *Non congruit Orthodoxis ita circumtruncatas sanctorum Patrum voces deflorare; hæreticorum potius proprium hoc est. Macarius venerabilis Archiepiscopus dixit: Etiam dixi, quia quærens stabilire intentionem meam, hoc modo deflorauit. Sancta Synodus exclamauit: Hæreticum ipsum manifeste demonstrauit: Nouo Dioscoro anathema: Huiusmodi deponatur: Nouum Dioscorum foras mitte: Nouo Apollinario malos annos: Meritò Episcopatu aliuetur: Nudetur circumposito ei pallio. Et denudato eo, atque in medio assistente vna cum Stephano eius discipulo, Theophanes venerabilis presbyter & Abbas monasterij Baias (venerat hic cum legatis Apostolicæ sedis) interrogauit eosdem, Macarium & Stephanum scilicet: Habuit voluntatem humanam Dominus noster &c.* Sed antequam disputatio longius traheretur, visum est Imperatori finem imponere illius diei Actioni.

MACARII ANTIOCH PALLIO NVDATVR.

VIII. His vero addenda sunt, quæ habet Anastasius Bibliothecarius in Agathone hisce verbis: *Ea hora sancta Synodus vna cum principe cum oratia auferri iussit. Et exiliens Basilius Cretensis Episcopus, eius oratium abstulit. Anathematizantes eum, dicebant: Foras Synodum procedant, simulque & throuum eius. Stephanum autem discipulum eius cernuibus à sancta Synodo clericis Romanis eiectum, expulerunt. Ea hora aqua tela arundinum nigerrimarum in medio populi ceciderant, vt omnes intrarentur, eo quod sordes horrescos expulsæ essent, & Deo auxiliante vnita sunt sanctæ Dei Ecclesiæ.* hæc Anastasius.

DE TELIS ARANEARVM DECIDENTIBVS PONTENTVM.

NONA ACTIO.

Continet vero totius sancta Synodus 8. die mensis Martii eodem anno: vbi reliquis sanctorum Patrum locis à Macario citatis cum aliis exemplaribus collatis, cognitisque dolo malo ab eo detruncatis, corruptisque eorumdem sanctorum Patrum sententiis, in ipsum atque Stephanum sententia damnationis lata est his verbis:

IX. *Sancta Synodus dixit: Tu Stephane, & tuus Magister Macarius non ostendistis vnam in incarnatione dispensatione Domini nostri IESV CHRISTI veri Dei nostri, per codicillum à vobis oblatum: sed & duas voluntates in testimonio in eodem Concilio positis inuenimus aperte, clamante Athanasio laudabili, quamus detruncata & obelata sint, iuxta quod soluti estis, eadem testimonia, quæ peruerse interpretantes protulistis. Desinimus igitur, postquam aperte probati estis ad subuertendum dominorum dogmatum fistinare, & sanctorum ac probabilium Patrum doctrinas corrumpere, & hæreticorum magis sensum assumere, & quæque ab eis dogmatizata sunt scitari ad contagium Orthodoxæ plebis, ab omni vos sacerdotali dignitate & ministerio alienos existere. Eos autem, qui iam pœnitentiam egerunt, & superius nominatos tam Episcopos, quam clericos, & nunc in medio assistunt, & recte vna nobiscum confitentur, præsidium quidem in proprijs locis residere: libellos autem, quos promiserunt propria eorum fidei cum introeundo, in subsequenti nobis offerent.* Hæc clara sententia, dictæ sunt acclamationes Imperatoi, & declamatum à Patribus: *Hæreticum foras mitte: Nouo Eutychi malos annos: Nouo Apollinari malos annos: Hæreticum foras mitte. Et impulsus est Stephanus discipulus Macarij, & foras missus est.* Ita positumque est finis eius diei Collationi, in sequentem vero dilata oblatio libellorum eorum, qui deerant sunt exhiberi, similique collatio locorum, quæ de duabus voluntatibus in litteris Apostolicæ Sedis citata putarentur.

SENTENTIA IN MACARIVM ET STEPH.

X. Decima Actio Synodi decimaoctaua die eiusdem mensis Martii habita est, qua primum facta est collatio locorum, quæ citata fuerunt ex sanctis Patribus in litteris Apostolicæ Sedis, & Romani Concilii sub Agathone, cum codicibus Patriarchij, omniaque inuenta sunt in omnibus esse certa fide, constantia & contenientia Græcis codicibus, prodiitque eisdem consentientia. Quibus cognitis, lecta est fidei confessio Petri Episcopi Nicomediæ, qui palinodiam recantarat, quæ inuenta est in omnibus Catholicæ fidei consentire. Demum vero à legatis Hierosolymorum Ecclesiæ Theodoro petitum est, vt legerentur Synodalis epistola Sophronij olim eiusdem Ecclesiæ Episcopi ad Sergium tunc Constantinopolitanum Antistitem data, sed ab eo minime suscepta; cuius lectio in sequentem dilata est Actionem.

ACTIO DECIMA.

Vndecima sequitur Actio eodem in loco à sancta Synodo celebrata die vigesima mensis Martij, ibique primum omnium edita & lecta est epistola Sophronij Hierosolymorum Episcopi, æqua consentire Catholicis dogmatibus reperta, suggestum est ab Apostolicæ Sedis legatis, vt recepta Macarij Antiochen. olim Episcopi, & Stephani eius discipuli legerentur in Synodo, quo eorum hæreticis magis perspecta omnibus fierent. Editi itaque sunt libelli exhibiti Macarii, quorum vnius erat titulus, Sermo ecclesiasticus piissimo & pacifico magno Imperatori Constantino, quem contra morem antea vulgarat illic Romæ & in Sardinia, aliisque in locis, Imperatori vero, cui inscriptus erat, nequaquam obtulerat. Lectus itaque in Synodo liber, inuentus est totus contextus blasphemiis de vna voluntate & operatione hæresim sumans & obscuris iteruque lectus liber eiusdem ad Lucam presbyterum & monachum in Africa, quem scripserat de noua hæresi Macarianorum, & pariter repertus est hæreticis contine blasphemias: adeo vt iterum à Synodo iussa sit lectio mentemque cessari, eo quod noxia admodum animabus esset ob hæresim potentiosos errores: nudicatumque eadem simul iungi cum aliis blasphemiis hæreticorum, qui recensiti essent in litteris Agathonis ab Apostolicæ Sedis legatis in detestationem hæreseos Macarianorum.

Quod cum fieri iussum esset, collectæ sunt recitatæ scriptis Macarii blasphemiæ in illis inserta, & inuenta excerptus locus, quo Honorius hæresis crimine accusatur, dum eidem Macarii blasphemiæ recitantur his verbis: *Macarij hæretici de sermone, qui dicitur ad Armenios, ad possessorem Imperatorem, cuius est initium: Verum quia, sanctissime domine: Eos, qui contraria eis obstruxerunt, sancti Patres nostros condemnauerunt, & anathematizauerunt atque damnauerunt, qui vnam voluntatem Dominus asseruerat, quam vna exiuit Honorius Romanus, qui vnam voluntatem manifestissime predicauit.*

Verus est ista calumnia Monothelitarum hæreticorum, qua Honorium in suas attrahere partes (vt sæpe dictum est) conati sunt: verum tum à Ioanne Pontifice Romano succedente, tum à Maximo disputante cum Pyrrho conuicta est. Sed amabo te, quid tibi vult adeo tenax in apostolicæ Sedis legatis silentium, vt ne verbum quidem retulerint pro Honorij defensione? Omittimus dicere, quantum hæc aduersentur litis, quæ scripta sunt in litteris Agathonis & Concilij Romani superius Actione quarta recitatis, in quibus de præcedentibus Romanis Pontificibus publica facta est attestatio, neminem in eorum vestigia lapsum aliquando fuisse: vt ista à legatis Apostolicæ Sedis absq; vlo falsam defensione audita in Synodo fuerint, cum viderimus etiam de quibuscunque eiusmodi in reliquis superioribus Sessionibus altercatum fuisse, ac accuratissime disputatum.

Hæc dixerimus, quod haud ista careant imposturæ hementi suspicione: nempe hæc & omnia, quæ sequuntur de Honorio in duabus sequentibus Sessionibus, omnino fictum fuisse additamentum Græcorum hæreticorum, appositisse, inquam, eos ad germanam Sextæ Synodi totidem quaterniones, quot fuisse ab iisdem additos Quintam Synodum, est demonstratum in huius Synodi tertia Actione. In qua & cum videmus eosdem Apostolicæ sedis legatos constanti animo assistere pro Vigilio calumniam passo, in crimenque hæresis eodem Monothelitarum vocato, nec cessasse, quoad quæ ipsi eadē calumnia penitus vindicarent, atque à quanta criminis suspicione imminuē ostenderent quomodo, rogo, vt pro iusta atq; legitima Honorij defensione recipiantur tus reperiuntur clingues, & cessisse perditissimi hæretici testificationi de Honorio nota hæreos sigillum, cum ad

eius defensionem (vt dictum est) plura supperetrent a gumenta superius inculcata? & quomodo credi potest, quod adeo ignauiter fuerint sententia vnius hæretici exauctorati relinquti in Synodalibus Actis Honorium tanta affectam ignominia? At imposturæ huius auctorem Theodorum depositum hæreticum Constantinopolitanum Episcopum suo loco aperiemus inferius Actione sequenti modo prosequamur, quod est reliquum Sessionis huius Actorum. Recitatis post hæc aliis locis ex Macarii hæretici scriptis, imponi finem Actioni eius diei Imperator iussit: quoduque negotiis Reipublicę occuparetur, residere in Synodo pro se voluit Constantium & Anastasium Patricios, nec non Polyeuctum, & Petrum Exconsules. Augent hæc de Imperatoris absentia in quinque sequentibus Sessionibus de impostura suspicionem: etenim si luisse bellicos tumultus vsque ad obitum eius, Theophanes tradit.

XIV. Actio. Duodecima quæ sequitur Actio mendum in die continet, vtpote quæ celebrata dicatur die itidem vigesima Martii, qua præcedentem Actionem habitam esse, eadem Acta Synodalia continent. Congregatis autem ex more in vnum Patribus, missæ sunt ab Imperatore ad Synodum chartæ, quas se à Macario accepisse in superiori Actione testatus fuerat: quarum aliquæ cum inuentæ essent nihil præterea continere, quam sermonē illum acclamatorium, qui lectus antea fuerat, eius est lectio prætermissa. Quod vero inter alias chartas ab Imperatore missas inuenta est epistola Sergii olim Constantinopolitani Episcopi ad Cyrum Episcopum Alexandrinum: ea in Synodo lecta est: sed quæ simul in ea intexta erāt Mennæ & Vigilii Papæ nomine scripta de vnica voluntate, commenticia esse, in superioribus Synodalibus Actis fuerant iudicata. Post hęc in eadem Actione ex edito codice à Ioanne Patricio, nomine Imperatoris, lecta est Sergii Episcopi Constantinopolitani ad Honorium Romanum Pontificem epistola, necnon alia ipsius Honorii ad eudē Sergium reddita, quas nos suo loco superius eodē quo sunt anno scriptæ, retulimus, atq; exacte discussimus. Quibus collatis cum codicibus Patriarchii, inuentisq; simul consentientibus in Macarium rursum declamarum est à sanctis Synodo, vtpote indignum, qui amplius inueniretur cum Orthodoxis in Synodo sedens. Tunc Synę Episcopi & clerici reliqui petiere, vt in locum eius alius subrogaretur Antiochenus Episcopus Orthodoxus. Quæ omnia in sequentem relata sunt Actionem.

XV. Actio. Deinde vero vigesimaoctaua mensis Martii rursum conuenere Patres, à quibus statim sententia lata reperitur aduersus hæreticos Monothelitas, sed quæ (vt ostendemus infrius suo loco) manu impii Theodori apparent depravata, apposito Honorii nomine, ac suo sublato: ipsa vero, vt legitur, ita hic redditur verbis istis:

Sanctum Concilium dixit: Secundum promissionem, quæ à nobis ad vestram gloriam facta est, retractantes dogmaticas epistolas, quæ à Sergio quondam Patriarcha huius à Deo conseruandæ regiæ vrbis scriptæ sunt tam ad Cyrum, qui tunc fuerat Episcopus Phasidis, quam ad Honorium quondam Papam antiquæ Romæ: similiter autem & epistolam ab illo, id est, Honorio rescriptam ad eundem Sergium: hasque inuenientes omnino alienas existere ab Apostolicis dogmatibus, & à definitionibus sanctorum Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, sequi vero falsas doctrinas hæreticorum: eas omnino abiicimus, & tanquam animæ noxias execramur. Quorum autem (id est, eorumdem) impiæ execrandæ dogmata, horum & nomina à sancta Dei Ecclesia procul esse iudicamus, id est, Sergii quondam Præsulis huius à Deo conseruandæ regiæ vrbis, qui aggressus est de huiusmodi impio dogmate conscribere, Cyri Alexandrini, Pyrrhi, Petri & Pauli, & qui vtpote salutis sancti sunt in Sede huius à Deo conseruanda ciuitate, & similia ei senserunt: ad hæc & Theodori quondam Episcopi Pharan: quarum omnium supra scriptarum personarum nominatim sicut Agathe sanctissimus ac ter beatissimus Papa antiquæ Romæ in sua epistola, quam scripsit ad piissimum & à Deo conservatum dominum nostrum, & magnum Imperatorem, euisum abiecit, vtpote contraria rectæ fidei sentientes, quos anathemati submittit definimus. Cum his vero simul profici à sancta Dei Catholica Ecclesia, simulque anathematizari præcipimus & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ: eo quod inuenimus per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus eius mentem sequutus est, & impia dogmata confirmauit. hactenus quæ fertur sententia aduersus hæreticos in Synodo condemnatos.

XVI. Hic rogo, lector, siste mecum ista considerans, quo in tantę rei historia nullus sit locus mendacio & falsitati, sed ipsa pura sinceraque veritas fraudibus omnibus & impostoris superior semper appareat. Si in recitata sententia in cōdemnatione hæreticorum Patriarcharum, & aliorum, Agathonis Romani Pontificis se exemplum & auctoritatem secutā Synodus profiteatur, dū quos prædamnatos ait ab Agathone Pontifice in epistola ad Imperatorem, eosdem condemnatos confirmat: quare contra eamdem Agathonis epistolam ab eadem Synodo additur Honorii condemnatio? Si non latuere Synodū, quę in ea essent epistola de condemnatione dictorum Episcoporum hæreticorum: vtique neq; potuerunt latuisse, quæ pro Honorio in eadem legerentur in contestatione validissima illa iterum atq; iterum repetita, qua firmissime asseruerat, neminem suorum prædecessorum Romanorum Pontificum quid minimum in Catholicam fidem peccasse.

AGATHO DEFENSOR HONORII.

XVII. Sed accipe hic rursum recitata magna ex parte superius (quod id exigat necessitas argumenti) Agathonis in ea epistola verba: *Hæc*, inquit, *Apostolica Ecclesia nunquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est.* & rursum inferius de eadem Romana Ecclesia: *Hæc est vera fides regula, quam & in prosperis & in aduersis vniuersitas tenuit ac defendit hæc spiritualis mater vestri tranquillissimi Imperij Apostolica CHRISTI Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus depravata succubuit: sed vt ab exordio fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi Principibus, illibata sinetenus permanet, secundum ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorum principi in sacris Euangeliis fatu est a: Petre, Petre (inquiens) ecce Satan expetiuit, vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum. Ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra tranquilla clementia, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit: quod Apostolicus Pontifices mea exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum.* a Luc. 22.

Habes igitur exrecitatis Agathonis verbis, non solum prædecessores omnes Romanos Pontifices procul fuisse ab omni suspicione hæreticæ prauitatis, sed omnes pariter aduersus hæreses insurrexisse, insuper (quod maius his omnibus æstimari debet) Agathonem ipsum hæc sibi vendicare ex Domini (vt ait) pollicitatione, qua dixit: *Ego rogaui pro te, Petre, vt non deficiat fides tua.* quæ irrita nullo modo reddi possit, ipso testante, qui ait b: *Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.* Vnde intelligas, quam solido nitatur fundamento assertio illa de Romanorum Pontificum fide Catholica nullo fermento hęresis aliquando labefactata. b Marc. 13.

XVIII. Vides igitur, quantum ista pro Honotio Papa stent inconcussa. Sed & quod idem Agatho Pontifex eadem epistola texens catalogum omnium hæreticorum, qui assertores vnius fuerint voluntatis, nec inter eos Honorium nominat, qui primus omnium nominandus fuisset pariter & execrādus: plane haud dubium reliquit, extra eiusmodi nefandorum consortium Honotium collocatum: nam & subdit: *Extimenda proinde, ac summis conatibus cum Dei præsidio liberanda est sancta Dei Ecclesia Christianissimi vestri Imperij de talium doctorum erroribus: vt Euangelicam atque Apostolicam Orthodoxa fidei rectitudinem, qua fundata est superpetram huius beati Petri Apostolorum principis Ecclesię, qua eius gratia atque præsidio ab omni errore illibata permanet, omnis Præsulum numerus ac sacerdotum, cleri ac populorum vnanimiter ad placendum Deo, animamque saluandam, veritatis formulam Apostolicæ traditionis nobiscum confiteatur & prædicet.* & paulo post rursum de prædecessoribus verba faciens, hæc inculcat: *Mea humilitatis prædecessores commonuisse, ro-*

gasse, increpasse, obiecerasse, arguisse, & omnem modum exhortationis exercuisse, quatenus inolelam posset recès vulnus accipere, &c. Quis ex his non intelligat, haberi debere pro monstro, vt cum ex præscripto Agathonis epistolæ dicat Synodus nominatos se hæreticos cõdemnare, eadem ipsa illis conjungat Honorium ex dicta epistola tot argumentis probatissimum reddotum Orthodoxum?

XIX. Insuper quod ad eam sententiam in Honorium latam spectat, dum eius damnationis illa vna causa exprimitur, quod (vt ibi dicitur) scribens ad Sergium, mentem eius secutus est, & impia dogmata confirmauit: quam id longe procul sit à veritate, quæ diffuse superius dicta sunt, dum suo loco & tempore eandem epistolam recitauimus, dilucide satis ostendunt, vt tu ipse eadem repetendo poteris intelligere. Sed esto, demus eandem Honorii epistolam conjectam fuisse (quod dici nõ potest) hæreticam esse: nunquid ex ea continuo damnandus à Synodo erat ipse Honorius, & non more maiorum disputandum, an inueniri posset ipsum recantasse palinodiam, vel potius in eodem errore esse defunctum? Sed & quod scitetur extare posterior eiusdem Honorii epistola ad eundem Sergium reddita: cur non expectata est eius editio atq; lectio, quę in sequenti Sessione postea secuta est, ex qua certo argumento demõstraretur idem Pontifex assertor esse duarum operationum, & totidem in Christo voluntatum, vt superius, cum de ea egimus, perspicue est demonstratum? Quem non de impostura suspectum reddat præcox ista atque præposttera, imo veloci impetu præcipitata de Romanæ Sedis Pontificis condemnatione sententia?

DE IMPOSTVRAVEL DAAR-GVMENTA.

XX. Insuper qui præsidebant Synodo Apostolicæ Sedis legati, si hæc vera facta fuissent, quomodo potuerunt omnino ea præterisse silentio? Repete lectione superiores cunctas hactenus habitas Synodales Actiones, & vide, si est reperire aliquem, in qua etiam in leuioribus causis nõ fuerint legati Sedis Apostolicæ interlocuti. Et quomodo in re tam grauì, vbi damnatio tractaretur summi Pontificis, in re tam aperta, vbi intercessisset de ea epistola Honorii Papæ præcedens iudicium Ioannis Romani Pontificis missum Constantinopolim, itemque germana interpretatio Maximi martyris in publico conuentu toto orbi notissimo promulgata quonam modo tam profundo lethargo potuerunt non vnus vel alter, sed simul omnes iidem esse sepulti legati, vt ita non senserint, ac nullus ex ipsis vindex insurrexerit saltem pro litteris Agathonis, quas ipsi detulerant Constantinopolim: cum præsertim ex iisdem acceperint, nihil ab ipsis decernendum, præterquam illa tantum ipsa, quæ eisdem litteris cõtinerentur?

XXI. MANDATVM AGATHONIS DATVM LEGATIS. Sed mandatum ipsum Agathonis eisdem litteris præscriptum legatis hic inspiciendum reddamus: *Portitoribus*, inquit, *& testimonia aliquorum sanctorum Patrum, quos hæ Apostolica Christi Ecclesia suscepit, cum eorum libris tradidimus, vt facultatem suggerendi à benignissimo vestræ Christianitatis Imperio consequatis, ex iis duntaxat satisfacere studeant.* & paulo post: *Licentiam proinde eis sive auctoritatem dedimus apud tranquillissimum vestrum Imperium (dum iusserit eius clementia) simpliciter satisfaciendi, in quantum eis duntaxat inuenitum est, vt nihil profecto præsumant augere, minuere, vel mutare: sed traditionem hanc Apostolicæ Sedis, vt à prædecessoribus Apostolicis Pontificibus instituta est, sinceriter enarrare*, nimirum ea tantum, quæ eadẽ prolixa dogmatica epistola continentur, qua nihil magis, quam prædecessorum fides integra commendatur: vt plane nihil adeo alienũ fuerit à mente verbisque Agathonis Pontificis, quam vt Honorius Papa in Synodo damnaretur.

XXII. Quod quidem si à Synodo factum esset, vt Acta, quæ exant, edocent: nihil iniquius, nihil imprudentius, vel ineptius potest excogitari. Si enim ob damnationẽ musęę mortuæ (ita dixerim Theodorũ Mopsuestenum, & condemnationem scriptorum Theodoreti & Ibæ Orientalium sub aliis sedibus constitutorum Episcoporũ, totum orbem terrarum oportuit commoueri, Synodumque œcumenicam congregari, & non sine maximo labore id vix tandem obtineri valuit: quomodo accidere potuit, vt vnius damnaxat lectione epistolæ, tanquam cœlo sereno repente fulmine misso, condemnatus fuerit primatis Sedis Antistes, de qua illa esse consuevit omnium vox in Synodis, *Prima sedes omnes iudicat, & à nemine iudicatur*? Quomodo lecta epistola antea cũ auctore damnata fuit, quam examinata? Sed & si examinata fuisset, & hæretica inuenta esset: nonne antequã cum ea damnaretur ipsius auctor, oportuisset exacte disquiri, num vsque ad obitum in eadem sententia perstitisset? quem certe nõ perstitisse, illud necessario demonstrabat, quod semper Romæ Catholicus habitus, in catholica pariter communicasset die clausisset extremum (id enim toti Christiano orbi notissimum erat) quodque vsque in hanc diem toc Romani Pontifices eius successores, & inter alios sanctissimus Papa martyrque Martinus eius memoriam, sicut aliorum Pontificum honorifice in Synodo fecerint prosequuti?

An non decebat (vt in rebus minoris momenti in XXIII. aliis Synodis factum legimus) vt antea de his Agatho Papa consuleretur, quam de eo damnationis sententia proferretur? Siccine in causa tanti momenti absque defensore, absque perendina vlla dilatione, absque aliqua alia facta de Honorii fide perquisitione, vno eodemque contextu, non rogatis sententiis singulorum, præcipitata est, potius, quam prolata de eius damnatione sententia? Non fuit vel clericulus quispiam consueuit aliquando damnari, non laicus homo, defunctus præsertim, ab Ecclesia eiici: dixerim amplius, non famosus hæreticus, imo nec hæresiarcha (vt est exemplum de Theodoro Mopsuesteno) ita vno impetu, ductu vno calami, condemnari, nisi multo temporis spatio antea iudicio ventilato, rerumque perito, discusso sępius, & quę obiici contra posset diligentius examinatis atque solutis. Nihil huiusmodi in Honorio, non secus ac si agendum fuisset de damnato aliis sæpe Synodis prædamnato, atque ab omnibus & vbique execrationibus impetito.

Absit, absit, vt tantã ignominiæ indelebilem notã habeat œcumenica Synodus, vt ita dãnasse credatur non dico Romanum Pontificem, sed minimum quemlibet Episcoporum. Absit, vt tantum dedecus tot ramosę eorum ab Agathone, tum à Romano Concilio legatos missa perpetuo subsequatur, vt passi fuerint absque vlla non inquam, defensione, sed nec iudiciali cognitione, publicam damnationem hæreticorum veluti corollarium adiici condemnationem Honorii, quasi nullius esset momenti causa, in qua periclitaretur & fama ipsius Agathonis, tum eius prædecessorum Romanorum Pontificum, atque qui mandari à quendi essent & negaciatis, quod Romanam Ecclesiam in prædecessoribus Romanis Pontificibus ab omni labe purum perseueraße, ore plenissimo prædicarint, quæ (si hæc vera essent) repertoribus Honorio adeo conspurcata.

Verum enim vero ipsæ litteræ Constantini bonæ memoriæ absolutæ Synodo, Romam scriptæ ad Concilium eiusdem congregatum, commendent dictam Agathonis epistolam, vt quæ sit omnino consentiens veteri, quam (vt testatur) in omnibus tum ipse, tum sancta Synodus fuscepisset: manifeste Honorii innocentia pecõa redditur: nam audi: *Suscepimus enim non tantum ex beatitudine eius, nempe Agathonis, verum etiam à sanctitudine vestra dilectas nobis litteras: quæ prolatæ, lectæ sunt, & vestram fidem declarauerunt, Orthodoxamque fidem deposcerunt. Vnde eum conuenienter & non differenter posse sentire ad inuentam, & tam Synodicis, quam paternis doctrinis consonare: nos autem negleximus, sed diligentius eas comparauimus. Illasque omnino consonantes mente & lingua concredimus, & similiter confitemur: & tanquam ipsius diuini Petri vocem Agathonis reclamantem ipso mirati sumus.* hæc de Agathonis litteris Imperator, in quibus (vt dictum est) ita manifeste fides sincera prædecessorum omnium Romanorum Pontificum commendatur, & nec aliquando vel leuem errantis maculam in Sedem Apostolicam irrepsisse, idem Pontifex (vt videmus) testatus fuit.

Sed quod condemnatio Honorii manifeste ex multis arguatur impostura: Quomodo, dices, in Acta Synodica pluribus in locis ista de Honorio pontifice irrepsisse?

Annus

Attende, ergo, audi lector, & ostendam tibi furem, qui allende ad hoc tantum in ouile descendit ouium, vt furetur & macter, iugumq; in vestimentis ouium de monstrabo, subdole ad gregē aditum sibi parasse, atq; ita ea, quæ sibi sunt vitæ Synodo subtexisse, & alia ex animi sententia addidisse quorū si primū quam apertissime aperuero, puto de secundo nullos tibi reliquos erit dubitādi locus. Reuoca in memoriā Theodorū illū Constantinopolitanum Episcopum prædecessorem Georgii huius, qui huic interfuit oecumenicę Synodo: ac pariter mente repete, quæ de ipso superius narrata sunt, ipsum scil. Monothelitarū hæresis & fuisse audacissimū defensorem (vtpote qui contra ipsius Constantini Imp. mandatum è sacris diptychis abstulerit nomen Vitaliani Rom. Pontificis, quiq; Macario Antiocheno impietate non impar manus cum eo iunxerat ad expugnandam, si fieri posset, Catholicam fidem, vt superius dictum est ex epistola Imperatoris ad Donum Pontificē) hunc, ipsum è throno deposuisse, inq; locum eius subrogatum ipsum, quem diximus, Georgium: hæc, inquam, omnia superius suis locis sunt certis assertionibus enarrata atque probata, vt nulla de his dubitatio esse possit.

Cum igitur ista sic se habuisse, haud dubium aliquod sit, modo appelloto, quid in causa, quod eū in hac sancta œcumenica Synodo omnes Constantinopolitanę ciuitatis Episcopi Monotheliticę nominationis singuli damnati esse reperiantur, vt Sergius, Pyrrhus, Paulus & Petrus, ipse autem Theodorus eiusdem hæresis causa è gradu iam dimotus, & in ordinem redactus, nequaquam inter alios damnatos Patriarchas hæreticos nominetur: in quorum dissensum fuisse reiiciendum, vel ex eo præter alia, quæ superius fuse dicta, percipies, dum de omnibus eiusdem Ecclesiæ Patriarchis, qui à tempore exortæ hæresis eidem se opposuerunt, eadem Synodus iudicium habens, aliquos ex eis condemnasse reperitur, quos diximus, Sergium, Pyrrhum, Petrum & Paulum, alios vero vt Orthodoxos nulla hæreseos labe pollutos significasse, nempe Thomam, Ioannem, & Constantinum, vt habet eiusdem Synodi hæcipsa Actio decimatertia inferius. Quid est igit, quod quemquam minime potuit inter Catholicos, nec recensus inuenitur inter hæreticos, qui vt hæreticus ejectus è sede fuit: Certe quidem cum S. Synodus catalogum sæpe tactum omnium Episcoporum Monothelitarum, qui eidem hæresi patrocinati sunt, haud potuit prætermisisse Theodorum, quin ipsum vna cum illis toties adnumerasset, quotiēs contigit de eisdem fieri mentionem.

Quod autem reuera in Actis Synodi Theodorus Patriarcha inter hæreticos fuerit nominatus, & ex iisdem Synodalibus Actis postea ab ipso depravatis expunctus, accipe testificationē Anastasii Bibliothecarii, qui Actiones eiusdem sextæ Synodi in compendium redigens, ista habet: *Deinde, inquit, protulit pijssimus & serenissimus Princeps Tomum ad relegendum, in quo vno hæreticum dogma Macarij erat insertum, & cui manu subscriptum, apertissime vnam voluntatem Domino affirmantem; sub ipsius subscriptione, & Theodori Patriarchæ vnigenitæ enim tenorem ibi subscriptio erat.* Vidisti Anastasii testificatione id ex Actis Synodalibus proferentis, eiusdem in Synodo fuisse crimenis reos Theodorum Patriarcham & Anastasium Antiochenum: & tamen nihil huiusmodi est reperitum in Actis Synodi, quę præmanifestabitur; vt nihil dubites Synodum pastam esse conditionem, demptaque omnino fuisse, quę infamiam videbatur irrogare Theodoro. Sed quomodo, dices, accidit, vt ipse fecerit, ne vsquam reperiatur cum illis in Synodi Actionibus nominatus? Rem gestam sic accipe.

Nicephorus & ipse Constantinopolitanus Episcopus testatur in Chronico, Georgium hunc ipsum, qui Synodo interfuit, Patriarcham, vbi sedisset annos tres, ac mensem eundem, esse defunctum, in locumque ipsius subrogatum fuisse, qui ante fuerat redactus in ordinem, hunc, de quo agimus, Theodorum, Catholicæ fidei enixe professione; cum ipsi aliter ad thronum, è quo ob hæresim tunc ejectus fuerat, aditus non pateret: quod fieri contigit anno sequenti. Hunc igitur restitutum in thronum, tantis rerum potitum, Synodi prototypum nactum, nomen suum è damnatorum numero deleuisse (quod inter eos non legitur) affirmare necesse esse neminem, qui hęc, quæ sunt dicta, consideret, inficias iturum puto. Cum igitur detectum tibi ostenderimus impostorem, habes plane, cui inuentam tribuas impostūram: vt nullatenus dubites, quod cuius fuit ex synodalibus Actis sui damnationem auferre, eiusdem quoque fuerit alia pro arbitrio addere, ac proinde qui è damnatorum numero suum subduxit nomen, idem inter damnatos adeo inconcinne apposuerit nomen Honorii ob odium, quod conceperat aduersus Apostolicam sedem; quod tunc potissimum declarauit, quando repugnante etiam Imperatore, abstulit (vt dictum est) è diptychis nomen Vitaliani Rom. Pontificis; sic etiam leuiorem conatus reddere culpam suam suorumque prædecessorum Monothelitarum, quod exemplo Rom. Pontificis, quem sequi debebant, ipsi peccassent. Sic igitur nihil est, quod dubites, Sextam Synodum in his, quæ dicta sunt, passam esse naufragium, in eo autem integram remansisse damnationem hæresis Monothelitarum, cuius causa fuerat congregata, de Honorio autē, quæ in ea scripta leguntur, omnino apparere Theodori esse inuidia superaddita.

Ista si receperis, veritatis studiosissime lector, probe quidem, gratulabor tibi mihique, quod haud frustra in his meum ingenium desudarit; sin minus, sed adhuc animo resilies refractatio, haud putes ob id Honorium ipsum Romanum Pontificem causa cadere, vt tacere sepultus debeat inter hæreticos. Tantūm enim possibile erit, vt ipse, qui Catholicus semper fuit, dici possit hæreticus, quantū vt vere Catholica ab eo asserta doctrina, ex qua ponitur damnatus hæreticus, eadem dici possit hæretica. Etenim si nō aliunde (vt demus Acta Synodi incorrupta seruata) Honorius est condemnatus hæreticus, quam quod eius prior epistola ad Sergium scripta hæretica fuerit existimata: cum econtra eadem in omnibus Orthodoxa probetur, euanescet penitus illa de eius damnatione sententia. Certe quidem iudicio Maximi in disputatione cum Pyrrho, eam esse probatam Catholicam, & ex interpretatione germana facta ab auctore, qui scripserat, æque ostensam in omnibus Orthodoxam à Ioanne Romano Pontifice, superius demonstratum est, & cum de eadem epistola suo loco sermo est habitus, pariter palam factū, ipsam in omnibus esse Catholicam, neque vlla ex parte periclitari posse: quæ quidem etiam cōmunis est sententia recentiorum Orthodoxorum scriptorum, qui eam exacte disquirunt, quod egregie inter alios præstitit doctissimus Robertus Bellarminus. Quibus si nec standum quis obstinate contenderit: in promptu est, vt de eo integrari iudicium possit, & afferantur in medium eædem ab Honorio scriptæ epistolæ: vt iisdem inspectis, an mereatur ex eis Honorius condemnari, quisque arbiter æquus accedens, sententiam ferre possit. Extant illæ ipsæ integræ eisdem Actis intextę. & Dei magno beneficio conseruatę, vt qualis Honorius fuerit, ex ipsis probe intelligi possit.

Sed dicat aliquis: Si vere ita æstimatur de Honorio, esse decretum à sancta œcumenica Synodo, haud fas erit in controuersiam rem deducere, & aliter, quam statutum est à Synodo, velle decernere. Id ipsum dixerim in iis, quę ad fidem spectant: vt plane religio sit vel latum vnguem ab iis, quę in sancta Synodo sunt statuta, recedere; at in iis, quæ ad personas pertinent & scripta ipsarum, non ita rigide reperitur custodita censura: nam patens exemplum est de Quinta Synodo, quæ Tria capitula condemnauit, de quibus à SS. Chalcedonensi Concilio videri poterat aliter actum, nempe de Theodoro, Theodoreto, & Iba. In his enim, quæ facti sunt, vnumquemque contingere posse falli, nemini dubium est: & tunc illud Pauli ad Corinthios vsurpari possit *a: Non enim possumus aliquid aduersus veritatem, sed pro veritate.*

At ista dixerimus, vt quauis ea sum ostenderemus, Honorium omni ex parte ab hæresis vindicatum errore: cum tamē nunquam prorsus rem talem Synodo maxime indignā, tot refragantibus testimoniis, eidem adscripserimus, vt tam propere atq; præpostere, tamq; inconsulte,

XXIX. HONORIVS NECESSARIO COMPROBATVR CATHOLICVS.

MVLTIPLICITER HONORIVS ORTHODOXVS OSTENSVS.

XXX. DE SYNODIS QVÆ REVOCATÆ SINT IN IVDICIVM.

a 2. Cor. 13.

XXXI. CORRIGENDÆ CANONIS DE HONORIO.

ac demum iniuste facta ab ea fuerit condemnatio Romani Pontificis; cum præsertim qui antiquior cæteris atque fidelior huius temporis res gestas scriptis mandauit Theophanes, nullum penitus de Honorii condemnatione verbum habuerit, quæ velut portentum magnum fuerat ostentanda, quod numquam hactenus accidisset, vt à Catholicis in Synodo Romanus Pontifex damnaretur. Ex quibus omnibus corrigendi sint, qui post promulgatas Synodi actiones à Theodoro (vt diximus) depranatas, id de Honorio affirmarunt, secundum quod in eis reperterint esse scriptum, nulla altiori de veritate facta indagine, siue hi fuerint Græci, siue Latini, & inter hos recentior auctor, quem voluissem sensibus potius canum *a*, quam nomine, totus præceps in ferenda de re tanta sententia, dum leuiter admodum fuisse Honorium hæreticum (nondum inspecta & diiudicata eius epistola, cuius causa ponitur esse damnatus) affirmat. Sed & quod in epistolis quibusdam successoris Agathonis S. Leonis Papæ, siue aliis, æque vt in Synodo adnumeratus habetur Honorius inter hæreticos condemnatos: eas ex plurimis argumentis spurias esse conuinci, suo loco dictum sumus; tu de illis interim tuum suspende iudicium.

a Melchior Canus de loc. lib. 4. c. 11.

XXXII. HONORIVS COGNITVS SEMPER CATHOLICVS.

Vt demum frenum orationi imponam magnæ veritatis fiducia longius excurrenti, hoc vnum tantum iis, quæ dicta sunt, adiiciam veluti corollarium ad eius fidem Catholicam comprobandam. Si cuncta, quæ in iustissimam Honorii defensionem sunt allata, cessarent: satis esse debet illud, quod fuit semper de Honorio Ecclesiæ Romanæ iudicium; ipsum videlicet in Ecclesiæ Catholicę communione, dum vixit, etiam post scriptas dictas epistolas fuisse retentum, in eademque communicatione clausisse diem extremum, & post mortem sepultum eum Orthodoxis Pontificibus in basilica S. Petri, eodemque nomine impositum perseuerasse, nunquam abrasum ex Albo Orthodoxorum Pontificum, eiusque imaginem musiuo contextam in apside, quam instauravit sanctæ Agnetis Ecclesiæ, via Numentana positæ, hactenus cerni publice venerationi Christianorum expositam: cum tamen auctore Anastasio sciamus, Synodo absoluta, omnium damnatorum Patriarcharum nomina fuisse deleta, ipsorumque imagines de Ecclesiis fuisse sublatas.

XXXIII. Sed iam quæ huius Actionis decimaterti æ sunt reliqua, videamus. Recitata sententia de damnatione Monothelitarum Episcoporum, commendataque fide Catholica Sophronii olim defuncti Patriarchæ Hierosolymitani, dilataq; in sequentem Sessionem electione noui Episcopi Antiocheni in locum damnati Macarii subrogandi, iussa est editio fieri reliquarum epistolarum, aliorumque scriptorum in Patriarchio asseruatorum, eorum scilicet hæreticorum, quos Agatho Pontifex in suis litteris missis Constantinopolim suggillasset. Sic igitur lecta est primum epistola Cyri Episcopi Alexandrini ad Sergium Episcopum Constantinopolitanum, indeque alia scripta eiusdem, & inter alia nouem capitula, quibus latenter hæresim promulgauit: lectus est & liber dogmaticus Pyrrhi Episcopi Constantinopolitani, nec non Pauli eiusdē Sedis Episcopi alia scripta, alia Petri eiusdē ciuitatis Antistitis item hæretici, nec non Thomæ, Ioannis, & Constantini eiusdem Ecclesiæ Episcoporum, ex quibus tres hi nouissimi probati dicuntur Orthodoxi.

XXXIV. ACTA EX MVLTIS DEPRAVATA CONVINCVNTVR.

Demum vero facta est editio posterioris Honorii Papæ epistolæ ad Sergium Patriarcham, eademque recitata: nihil vero de ea reperitur in Actis interlocutum esse Concilium, vt non dubites ea esse passa concisionē: siquidem (vt suo loco fusius dictum est, cum de ea epistola egimus, tempore, quo scripta fuit) si quid errarum dici potuisset in priori, vel ambigue dictum, in posteriori ista plane inuenitur elucidatum, nimirum Honorium vna cum Ecclesia Catholica esse professum in Christo in eo, quod respicit vnam personam, esse vnum volentem, quod vero ad duas naturas spectat, pro naturarum distinctione duas esse operationes: vt plane turpe valde fuisset (si ea Acta vera essent) ante scriptorum plenam editionem damnare hominem, qui ex eis veniisset penitus absoluēdus. Post hæc vero lecta est epistola Pyrri Constantinopolitani Episcopi ad Ioannem Romanum Pontificem; quæ omnia volumina edita, à Synodo impietatis condemnata, iussa sunt igne cremari; hunc quę finem accepisse præsentem Actionem, ex iis, quæ in ea scripta extant, apparet.

Cæterum sicut verisimile satis est complura addita, & detruncata à Theodoro Patriarcha Constantinopolitano, vt superius est demonstratum; ita desiderari Actis illa, quæ fieri contigerunt in electione successoris Macarii Episcopi Antiocheni, certum est. Etenim constat in locum eius subrogatum Theophanem hac ipsa Actione: Itaque idem Theophanes in singulis sequentibus Actionibus reperitur titulo Episcopi Antiocheni nominatus: ideo vt plane nulla de his dubitatio esse possit; sicut intelligas, lector, non esse inanem assertionem de Actis Seriæ Synodi depranatis.

Rursus die secunda mensis Aprilis Synodus in Trullo secretario conuenit, vbi lecta sunt Mesnæ & Vigilii Papæ scripta de vnica voluntate, eademque esse supposita redarguta, atque anathemati tradita. Post hæc autem Cypri insulæ Episcopi tomum sancti Anastasii protulerunt, ex quo de duabus voluntatibus & operationibus ex inductione è longe petita proditur argumentum. Cuius occasione hic appello te, lector, si cogitus Patribus fuisset sermo, qui Athanasii dicitur, de sanctissima Deipara, quam opportunum fuisset, illam citare sententiam ibi positam verbis istis: *Ita fit, vt Christus duo pariter sit, & vnum singulare, vnumque item sit, & non duo: & rursum duo, & nequaquam vnum est secundum rationem duarum naturarum, & vnus, non duo secundum vnitatem subsistendi. Itaque duas voluntates prædicamus, sed nequaquam duas voluntates, aut duas operantes, sed vnum volentem secundum vnitatem personæ: item tres, duas voluntates, & duas operationes secundum proprietatem vtriusque naturæ rationem. Hos igitur modo diuinum incarnationis mysterium deprædicantes, hæreticorum blasphemias quidiamus, in quibus & eos inter se diuersos reliquimus, transeamus ad ea, &c.* Si Athanasii ista fuissent, quomodo latere Catholicos singulas Anastasii syllabas perscrutatos? An centiorem videas auctorem egregie perstringere Monothelitas iisdem ipsis vocibus, quibus Ecclesia Catholica aduersus eos vti consueuit. Sed addecimamquintam transeamus Actionem.

Die vigesimasexta mensis Aptilis eiusdem nonæ Indictionis, decimaquinta Actio habita est, in qua Polychronii cuiusdam presbyteri & monachi Monotheliticæ causa pertractata est ex suggestione Donati Episcopi Ptolemaidos, eo quod homo inanitatis suis fabuloquus, falsis demonum illusionibus deceptus, magnam populi multitudinem decipiens per erroris deuia tradax esset, cum ad corroborandam perfidiam, quam prædicaret, se dignitus per Angelos admonitum diceret, polliceretur se in eo nomine miracula editurum. Describemus hic nunc scenicæ ludum, quem vanus homo velut in scena non in Synodo tantum coram Patribus, sed vniuersa spectante ciuitate, hac ipsa die exhibuit. Sic enim ista se habent: *Cum adnuissent Patres, nunciatum est pro foribus adstare Polychronium expectantem audiri. Iussus ingredi, & quid sibi faciendum esset, rogatus à Iudicibus cognitoribus, ita respondit: Ego existimabam fidei meæ dolo in opere martyrii, rogaturus Filium Dei vt iterum eum suscitaret eum. Sin autem non resurrexerit, ecce Concilium & Inuentor, quæ eis placuerint, in me faciant. Sanctum Concilium dixit: Qualem expositionem fidei vis super mortuum ponere, vt eligi, agnoscere volumus. Polychronius religiosus professor & monachus dixit: Ego pono expositionem meam super mortuum, & non am relegetur. Sanctum Concilium dixit: Ecce mortuum proponitur. Expositionem ergo fidei tuæ profer, quæ debeat superpositus mortuus, ut suscitet eum, sicut dixisti.*

Et protulit idem religiosus Polychronius chartulam inlitam, bulla exprimente monogrammum Polychronii confessoris. Hanc habebat hanc superscriptionem: Constantino à Deo coronato & sapientissimo magno Principi Polychronius. Et dixit: In hac fides mea, & sta mihi ostendit Deus, vt ponam eam super mortuum: & si non surrexerit, vt prodeat, ecce, qui imperator est, & cruum: & si non surrexerit, vt prodeat, ecce, qui imperator est, & cruum:

Con-

Catholicum, & quomodo asserunt, iudicent. Sanctum Concilium dixit: Chartula, quæ prolata est à Polychronio religioso monacho, deleatur ac relegatur. Et deleta est huiusmodi chartula, quam autem antechristo religioso lector & notarius sanctissimus Patriarchæ Constantinopoleos, relegit prædictam chartulam habentem hu tenorem.

Constantino à Deo coronato ac mansuetissimo magno Principi. Ego Polychronius tamquam præsens saluto & adoro. Et quia vidi multitudinem virorum & candidatorum, & in medio virum, cum virtutem narrare non valeo, dicentem mihi: Quæ nouam fidem componis, stulta, & die Imperatori Constantino: Non facias nouam fidem, neque acquiescas. Et veniente me ad Heraclea Cibyrsopolim, & stante me in solario (hora erat quasi septima diei) vidi virum terribilem, candidatum valde, & sic locutum me, dicens: Quia qui non confitetur vnam voluntatem & Deivirilem operationem, non est Christianus. Ego autem dixi: Hæc & Constantinus sapientissimus Imperator præsumunt, vnam voluntatem & Deivirilem operationem. Ille autem dixit: Malum bene, & Deo placuit. His lectis, interloquutum est Concilium verbis istis:

Educat Polychronius religiosus Monachus sibi littera, quæ in præsenti conscriptæ chartulæ, propria eius manu existunt, & ipsa ei chartula, quæ debeat super mortuum poni, & resuscitamini. Polychronius religiosus monachus dixit: Ita est, domini, propria mea manu existunt, & ipsa est chartula, quæ debeat ante corpus mortuo, eumque resuscitare. Gloriosissimi Iudices & sanctum Concilium dixerunt: Præcipimus, vt chartula, quæ recitata est, super mortuum poni debeat ab eodem Polychronio inscriptionem, quæ ab eo facta est extra hoc sacrum palatium, in his locis, in præsentia nostra & plebis, quæque conuenta fuerat ad satisfactionem Christo amabilis populi, qualiter Deum verum ac demonstret.

Et egredientibus tam gloriosissimis Iudicibus & sancto Concilio & plurimo populo congregato in atrio prædicti sacri, quod vocatur Zeuxippus, appositum est ei in argenteo exequiali feretro mortuus: similiter coram gloriosissimis Iudicibus, & iis, qui erant ex sancto Concilio, & plurimo Christo amabili populo ibidem manente super hæc positus idem Polychronius, posuit supra ipsum mortuum eiusmodi fidei suæ chartulam: perque plures horas perstetans, & insurrans ei, nihil horum, quæ ab eo fiebant, ac blasphema proferebat furrans, valens peragere, idem Polychronius dixit, voluisse se posse mortuum suscitare. Populus itaque, qui ibidem aderat, exclamauit, dicens: Nouo Simoni anathema: Polychronio seductori populi anathema. Et rursum ingredientes & gloriosissimi Iudices, & sanctum ac vniuersale Concilium in secretario sacri palatij, quod appellatur Trullus, præsente eod. in reliquis presbytero & monacho, dixerunt: Educat verum Polychronius monachus, si confitetur duas naturales voluntates, & duas naturales operationes in incarnationis dispensatione Domini nostri IESV CHRISTI veri Dei nostri, qui vnus est de sancta Trinitate. Polychronius religiosus monachus dixit: Sicut continet chartula, quam obtulit, & possum supra mortuum, ita credo vnam voluntatem, & Deivirilem operationem, & alterum, quid non duo. Gloriosissimi Iudices & sanctum Concilium dixerunt: Chartam, quam obtulisti, quis scripsit? Polychronius dixit: Propria mea manu exaraui. Sanctum Concilium dixit.

Postquam Polychronius monachus in proprio errore vsque in senium perstiterat, nunc autem etiam à nobis conuictus, quomodo sentiat de humanatione Domini nostri IESV CHRISTI veri Dei nostri, conatus est tentare Spiritu in sanctum, & blasphemiam componens chartulam, obstinanter assatim est ponere eam super mortuum, & ad fiduciam blasphemiæ, qua in ea fuerat scripta (vt non dicamus fidei) huiusmodi mortuum resuscitaturum: nos iuxta quod dictum est à sancto Paulo Apostolo, anathemate eum hunc secundum animam (in interitum carnis scilicet) subiimus: sed ad satisfactionem CHRISTO amabilis populum, quorum plurimos præteritis temporibus eadem ipse, quam cum consentaneis decepterat, permissionem talem eius presumptionem, damnosamque ac temerariam propositionem publice fieri, & mortuum, quem quæsierat, in medium deduci in præsentia nostra & gloriosissimorum Iudicum, & multitudinis CHRISTO amabilis populi. Ille proposuit, tale eum impium figmentum sequentem, & plurimam horum, quantum ipse voluit, superassistens eidem mortuo, & supersusurrans intra semetipsum quæque putauit, donec dixit, non se posse facere. Quomodo namque esset possibile, blasphemantem in Deum virtutes operari? Vnde præsumimus, hunc tamquam seductorem populi & deceptorem, & manifestum hereticum, omni sacerdotali ordine & officio denudari. Et deposito eo, sanctum Concilium exclamauit: Polychronio heretico, & consentaneis eius anathema: Macario & Stephano similibus Polychronio anathema: Trinitas istos tres deposuit. hactenus spectaculum de Polychronio.

XLI. QVÆ VTILITAS EX RE PRÆSENTATO SPECTACVLO.

In quo quidem, sicut euenire solet, vt in iis, quæ exhibentur populo, compositis iocis plurima contineantur seria, ipsique populoque maxime vtilia: ita plane accidit in Polychronii facto. Etenim euenit secundum illud Dauidicum b: *Mentita est iniquitas sibi.* siquidem etsi permisit DEVS deludi hominem inanibus phantasmatibus, falsis stultisque visionibus ac reuelationibus; vbi tamen causa fidei in examen venit, haud siuit diuina sapientia præstigiis decipi homines; experimentoque probatum est, quod Apostolus Galatis ingerit c: *Etsi Angelus de cœlo annunciauerit vobis præter id, quod annunciatum est, anathema sit.*

b *Isai 29.*

c *Gal. 1.*

Cæterum eam indignam licet sancta Synodus coacta est conditionem subire, ne fidei sacramentum, leuissimi hominis petulantia, in discrimé adduceretur, ex eo, quod nefandus impostor falsorum miraculorum promissione populum decepisset, & secum in errorem pariter induxisset; quo casu scimus Eliam d Prophetam eiusmodi de miraculis non oblatam subiisse, sed obtulisse conditionem Baal Prophetis, ne videlicet populi Dei persuasionibus ipsorum deceptus, contineretur in impietatis errore. Illud præterea de iis, quæ acciderunt Polychronio dicta sunt, consideratione dignum esse videtur, simulac quis auersione contentiosa (vt Propheta ait e) à Deo recedit, eumdem mox tradi nefandissimis spiritibus illudendum, secundum illud, quod aduersus apostatam Achab à Domino dictum scimus f: *Quis decipiet Achab Regem Israel?*

d *3. Reg. 18.*

e *Hier. 8.*

f *3. Reg. 22.*

XLII. ACTIO XVI.

Quæ autem sequitur ordine Actio decimasexta, habita reperitur die nona Augusti: in qua procax hæreticus Monothelita, licentia accepta dicendi, ita loquutus est: *Constantinus dicor: Presbyter sum sanctissimæ Dei Apamenensis Ecclesiæ secundæ Syriorum prouinciæ, ordinatus ab Abrahamio Episcopo Arethusio. Veni ad S. Dei nutu congregatum vestrum Concilium, vt vestrum vos. Quia si auditus essem hoc anno, non habuissemus perpeti hoc, quod passi sumus in prælio*, ita arrogans ille sui existimatione tumidus, ad docendam sacrosanctam Synodum se aduenisse professus.

Quod vero ad tam longam moram pertinet, qua Actio ista post superiorem vltra tres menses est celebrata: Annales Græcorum licet nullum hoc anno referant bellum, quo fuerit Romanum Imperium lacessitum; tamen hoc anno, cum videlicet nondum adhuc decimus tertius Imperatoris Constantini annus absolutus esset, domesticis suspicionibus laboratum ostendant, ob quas Imperator fratres suos & collegas Heraclium & Tiberium in suspicionem rerum nouandarum adductos amouit, soluisque ipse cum Iustiniano filio imperauit. Verum nõ id factum apparet ante diem decimamsextam mensis Septembris: siquidem in reliquis huius Synodi Actionibus ad dictam vsq; diem cum Constantino nominati reperiuntur iidem qui supra fratres Imperatores Heraclius atque Tiberius. Quamobrem cum in eius fine dictæ sint laudes, & acclamationes tantummodo Constantino, eo quidem tempore id de fratribus accidisse credendum est. Docet id etiam, quod reperitur eius Imperatoris edictum ad finem Synodi positum, vbi nullius fratrum nomen habetur, sed ipsius tantummodo Constantini, sicut etiam in datis ab eo ad Synodum litteris.

XLIII.

Sed res gestas in Synodo hac Actione videamus, & prosequamur, quę dici cœpta sunt de Constãtino presbytero æque ac Polychronio fatuo. Hic (vt dictũ est) ad docendam Synodum se venisse professus, putauit se modum inuenisse ac temperamentum quoddam, quo concordari possent atque vniri simul Monothelitæ atque Catholici, hac scilicet ratione, vt dicerentur in Christo duæ operationes,

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tiones, vq; antas vero vna. Interrogatus autem à Synodo, dixit, humanam voluntatem deseruisse Christum cum carne & sanguine Crucis tempore. Sed explosa atque damnata est ista assertio tanquam Manichæorum, ipseque cum ea parem damnationis sententiam accepit, foràsque iectus est. His peractis, secutæ sunt ex more acclamationes Imperatori Agathoni Papæ, & vniuerso Concilio, dictumque anathema singulis nominatis hæreticis: sicque præsens Actio finem accepit.

XLIV. ACTIO XVII.

Decima septima Actio sequitur, habita vndecima mensis Septembris, tam inchoata decima Indictione, in qua Orthodoxæ fidei decretum confirmatum à Patribus publice lectum est, quo Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcedonense, & Quintum vniuersalia Concilia confirmata sunt, eorumdemque symbola recitata, ac demum apposita est damnatio Monotheliturum hæreticorum, ex præscripto epistolæ Agathonis Romani Pontificis, atque Synodi Romæ ab eodem coactæ. In quibus etiam de impostura augeatur illa suspicio, cum videlicet sibi ipsi aduersari decretum fidei sentias, dum primum in eo inter damnatorum nomina recenseatur verbis expressis Honorius Romanus Pontifex, & paulo inferius secundum epistolam Agathonis cuncta esse definita, & nominatim damnatos in ea fuisse hæreticos eius hæresis, siue inuentores, siue defensores, asseritur: cum tamen certum sit, non solum in ea non esse nominatum inter damnatos Honorium: imo cum aliis Catholicæ veritatis defensoribus collaudatum, dum (quod dictum & repetitum sæpe superius est) omnium prædecessorũ suorum Agatho Catholicam fidem commendat, qt am sequi se profitetur, haud vane gloriatus; nusquam hactenus esse repertũ, vt Romana Ecclesia vel minimum quidem à fide Catholica aberrarit. Sunt, inquam, plane sibi inuicem aduersantia, ista asseri, & in eodem fidei decreto inter hæreticos Honorium Romanum Pontificem nominari. Sed reddamus hic eiusdem verba decreti, quo ista manifestiora reddantur. Vbi enim primum damnatorum recitata sunt nomina hæreticorum, hęc subiiciuntur:

DE EPISCOPORVM DECRETO FIDEI.

XLV.

Præsens sancta & vniuersalis Synodus fideliter suscipiens & expansis manibus amplectens tam suggestionem, quæ à sanctissimo atque beatissimo Agathone Papa antiquæ Romæ facta est ad Constantinum pissimum atque fidelissimum nostrum Imperatorem, qua nominatim abiecit eos, qui docuerunt, vel prædicauerunt (sicut superius dictum est) vnam voluntatem, & vnam operationem incarnationis dispensatione Domini nostri IESV CHRISTI veri Dei nostri, adasque amplexa est & alter ins Synodalem suggestionem, qua missa est à sacro Concilio, quod sub eodem sanctissimo Papa centum viginti quinque DEO amabilium Episcoporum, &c. Repugnant igitur, vt in eadem fidei definitione Honorius legatur inter hæreticos, & quod epistolæ Romæ missæ in omnibus comprobatæ dicantur, ipsaque Synodus in damnatis personis se Agathonis epistolam profiteatur esse secutam, qua omnium Romanorum Pontificum fides Catholica commendatur. Hæc sæpe meminisse, rursumq; obiter noua occasione ingessisse, haud superfluum puto, quo tu eamdem Synodum laneiatam operæ Theodoti Monothelitæ deplores, hominis (vt diximus) in Romanam Ecclesiam insensissimi. Demum vero (quod reliquum est huius Actionis) de vno volente & operante in duabus operationibus & voluntatibus doctrina ex SS. Patrum sententiis approbata, finem Patres imposuerunt Actioni, quæ omnium, qui aderant, Episcoporum chirographo consignata est.

ET IMPOSTVRA INGENS ARGVMENTVM.

XLVI. ACTIO XVIII. ET VLTIMA. DE SERMONE ACCLAMATORIO Á SYNODO PRO IMPERATORE.

Vltima vero Sessio eiusdem sanctæ Synodi celebrata est decimasexta die eiusdem mensis Septembris, inchoata nuper decima Indictione; in qua interfuit Imperator Constantinus, cui faustæ honorificæque & Orthodoxo dignæ Imperatore acclamationes dictæ sunt, cum & ipse Imperator sui instituti in cogenda Synodo, vt Catholicæ Ecclesiæ bene consultum esset, attulit rationem; lectusq; est acclamatorius sermo eiusdẽ sanctæ Synodi ad ipsum Imperatorem, quo iterum sancta Synodus in definitione Catholici dogmatis professa est sequi Agathonis epistolam & Synodales litteras Romani Concilii, his verbis: *Proinde inspiratione sancti Spiritus confirmantes, & eiusmodi omnes consonantes atque consentientes, & Agathonis sanctissimi Patris nostri & summi Papæ dogmaticas litteras ad vestram sanctitudinem missas consentientes, &c.* rursumque inferius de eodem Agathone ita magnifice: *Summus autem nobiscum concertabat Apostolorum Princeps, illius enim imitatorem & Sedis successorem habuimus fautorem, & diuini sacramenti confessorem illustrantem per litteras, confessionem tibi à tuo missam illa Romana antiqua ciuitas edidit, & Augustum dem à vespertinis partibus extulit; charta & atramentum videbatur, sed per Agathonem Petrus loquebatur, & cum omnipotenti consregnatore suo Imperator simul decernebas tu, qui à DEO coronatus es. Et Simon quidem resupinus velocitatis cornibus, & stat ruina eius statua: fides vero resurgit, plenisque sunt cordia in proprium restituitur decus, &c.* sequitur post hæc edictum eiusdem Imperatoris Constantini de fide Catholica.

Reperitur ad finem eiusdem Actionis decimæ octauæ epistola ipsius Constantini appolita, data illa tamen non eodem die, quo ipsa celebrata est Actio, sed longe posterea, nempe decimo Kalendas Ianuarias eadem Indictione decima; qua commendans illorum, qui conuenerant, studium in defendenda vna cum Romano Pontifice fide Catholica, hæc inter alia habet: *Interfuistis namque & vos cum vniuersalis principe pastorum, sanctissimi ipso diuinitus loquentes, tam in spiritu, quam littera. Suscepimus enim vestram in beatitudine eius, verum etiam à sanctitate vestra dirrectarum litteras; quas prolatæ, lectæ sunt, & veritatis verum fructum in illa rauerunt, Orthodoxamque fidem depromserunt.* & paulo post de iisdem: *Tanquam ipsum diuini Petri vocem, Agathone relationem supermirati sumus, &c.* pergit dicere de impio Macario Antiocheno Episcopo, qui resiliuit, eiusque discipulo eum sequutis, de quibus in fine: *Vniuersalis synodus communi sententia de sacerdotali dignitate requisiuit, & probationi sanctissimi Papæ tradidit sunt.*

Cur autem damnati in Synodo Episcopi missi sint Romam, cum nulla afferatur in dicta epistola causa, exilia Imperatoris epistola scripta ad Leonem Papam Agathonis successorem accipere licet, nempe quod ipsi damnati id petierint, appellantes Romanum Pontificem, à quo audiri petierant: licet Anastasius opinatus litteras exilium Romam missos: hæc enim habet in fine: *Macarius vero cum suis amatoribus, id est, Stephano, Anastasio suprebyteris, Leontio exdiacono, Polychronio, Epiphanio & Anastasio diacoprebyteris & inclusis, in exilio in Romanam Ecclesiam sunt cantum* hæc de his ipse. Cæterum appellationem præcessisse, litteræ eiusdem Constantini Imp. ad Leonem docent his verbis, dum agit de Macario, & aliis damnatis hæreticis: *Ipsi autem scriptis precibus serenitatem nostram commonere omnes deprecati sunt, vt se ad vestram beatitudinem mittamus. Sic igitur fecimus, eosque ad vos misimus, vestro patrono adiri omnem ipsorum causam permittentes.* hæc Imperator: quibus cum iudicio Rom. Pontificis omnem ipsorum causam remittere se testetur, pendere eorum iudicium, ob eas appellationis ostendit. Certe quidem si id non fuisset, in Orientem solitudinem potius, vti Nestorius, hi deportati fuissent, non autem Romam ad delicias: nam nullum antehac extare recordamur exemplum, vt exilium relegatus damnatis improbis hæreticis, pro loco exilii deputaretur Vrbs. Hactenus de Actionibus Sextæ Synodi, quæ reperiuntur tum in Græcis, tum etiam Latinis codicibus, in quibus cum multa inuidiose depravata inueniantur atque calumniose corrupta, illud quidem eorum atque integrum, indubitatumq; relictum scimus, damnationem videlicet Monotheliturum hæreticorum, quam Patres sententiam vt sacrosanctam Ecclesia Catholica custodiit, hactenusque custodit.

Desideratur inter Acta Synodalis huius nonsessiæ Sessionis epistola Synodalis ab eodem Concilio scripta ad Agathonem Romanum Pontificem, quæ ante rapistolas eius successoris Leonis Papæ prima ordine ponitur, quam hic restituendam necessario duximus, eo quod sancta Synodus pontificum petat ab ipso Romano [illegible]

stitue confirmari, quæ in eadem Synodo fuerunt constituta. Ita enim se habet:

Sanctum & vniuersale Concilium, quod per Dei gratiam & pium sanctionem piissimi ac fidelissimi magni Imperatoris Constantini congregatum est in hac à Deo conseruanda & regia Constantinopoli nouæ Romæ in sacrario palatij dicto Trullo, sanctissimo ac beatissimo Papa senioris Romæ Agathone in Domino salutem.

Maximis morbis maximis indigent auxiliis, vt scitis, beatissimi, atque electo CHRISTVS verus Deus noster, virtus vera rerum omnium conditrix & gubernatrix, sapientem dedit medicinam, vestram à Deo honoratam sanctitatem, contagia hæreticalia fortiter propulsantem remedio Orthodoxiæ, ac valetudinis vobis mentibus Ecclesiæ largientem. Ita, ne tibi vt primæ sedi Antistiti vniuersalis Ecclesiæ, quid gerendum sit, permittimus stantibus à fermam fidei petram, acquiescentes veræ confessioni litteris vestræ paternæ beatitudinis ad piissimum Imperatorem missis, quas vt à summo Apostolorum vertice diuinitus scriptas agnoscimus: per quas exortam super multiplici errorii hæreticam sectam deuulsimus, Constantino nouo ad decertandum hortatore qui diuinitus erat, sospitaque clementissime regit, quo adiutore impietatis nouum cuiusdam, hæreticorum nefariam doctrinam quasi obsidionem aberti.

Inde fundamenta execrandæ eorum hæreseos prorsus conuellentes, iisque armis spiritualibus paternissime aggredientes, & linguæ armis, ne inter se accommodate loquerentur, confundentes, extraxiimus ab eo impiissimæ hæresis turrim subruimus, ac ipsos, vt Lepros circa fidem ac peccatores extra castra atriorum DEI (vt Dauidice loquamur) anathematibus interecimus ex sententia per sacras vestras litteras de eis lata, videlicet Theodorum Episcopum Pharan, Sergium, Honorium, Cyrum, Paulum, Petrum, Pyrrhum, hæc dicimus Patres habent, & profitentur (vt sæpe dictum est) ex litteris ipsius Agathonis nominatos homines condemnasse, certe de nomine Honorii superaddito vehemens est de impostura suspicio: siquidem in litteris Agathonis nulla penitus de Honorio ignominiosa mentio facta est, sed honorifica potius, dum eum non excipit à laude omnium prædecessorum, quorum prædicat illibatam Catholicam fidem. Sed pergit Synodus:

Ad hæc autem & post eos anathematibus hæreticorum iusse subiacuisse, & eos, qui vsuum suscepta illorum impietate, vel (vt apertius dicatur) Apollinarij, & Seueri, & Themistij exosorum Dei: Macarium, qui fuit Antiochenorum magnæ vrbis Episcopus, quem & passionis pelle merito ipsum denudauimus propter impietatem eius circa Orthodoxam fidem, & obstinatam pertinaciam: & Stephanum eius ad amentiam discipulum, & ad impietatem ducem: item Polychronium, qui in dogmatibus hæreticis nimium se effudit, inuenerauit, & fuit πλειστοφορος: eosdemque, qui similia atque hi impunientes docuerunt, aut docent, aut sentiunt, aut senserunt. Hactenus igitur mœror nobis & mœstitia & multa lachryma fuere: nunc enim adiantauimus proximorum ruinas, ait eas præcipitantes impulimus, nec efferato eorum furori lenes cessauimus, nec idcirco summi elati, vt eam ob rem gratia caderemus.

Nos sic in hac, ô venerabile & sacrum caput, electi sumus, qui vnum ex eis Dominum CHRISTVM humanum ac simum horum & bonorum habemus, qui & hortatur nos, vt, sicut bonus dicit, sacerdotalium ipsius legum summi imitatores, formam quoque ouium pastoralem eius & conciliatricis gubernationis. Sed & ad pœnitentiæ conuersionem tum serenissimus Imperator, tum nos eos varia adhortati sumus, emnisque cessimus relegione & diligentia singulari, non commoti gratia, non odio: quemadmodum ex eo cognoscere potestis, quæ in vnoquoque negotio sunt tractata, & relata in commentarios, & in præsentia ad vestram beatitudinem mittuntur: ac intelligetis à Vicarijs sanctitatis vestræ Theodoro ac Georgio dilectis Deo presbyteris, & Ioanne religiosissimo diacono, & Constantino venerabili hypodiacono, vestris spiritualibus filiis, nostrisque dilectis fratribus; tum ab iis, qui à sancta vestra Synodo missi sunt, sanctis Episcopis, qui recte ac probe ex vestra disciplina in primo fidei capitulo vna nobiscum decertarunt.

Sic nos sancto Spiritu illustrati, vestraque instituti doctrina, ipsa dogmata impietatis depulimus, rectissimam Orthodoxiæ semitam complanantes, piissimo ac serenissimo nostro Imperatore Constantino sapienter & diuinitus consonente nos ac tuente; deinde vno ex nobis regnantis huius Constantinopoleos sanctissimo Præsule assentiente imprimis misso à vobis ad piissimum Imperatorem Orthodoxæ scripto, vt in omnibus conuenienti probabilibus à Deo institutis Patribus, ac sanctis & vniuersalibus quinque Conciliis. Et quidem nos omnes, CHRISTO Deo continente & adiuuante, quod studebamus, facile consecimus: Deus enim nouebat, Deus coronabat confessum. Istius igitur in nos sanctis Spiritus gratia illuxit, potestatem largiens per assiduas vestras preces cuncta zizania, & omnem arborem non facientem fructum bonum excidendi, & in igne consumendi. Et corde nos & lingua & manu conuenientes, omnis erroris experteu, certamquenus fallentem definitionem, vinifici Spiritus ope, edidimus, non transferentes (sicut scriptum est) terminos antiquos, absit, sed in sanctorum probabilium Patrum testimoniis & auctoritatibus permanentes, ac definientes, vt sicut ex duabus, & in duabus naturis, diuinitate atque humanitate, ex quibus compositus est, & ex quibus existit, CHRISTVS verus Deus noster prædicatur à nobis, & glorificatus inseparabiliter, inconuertibiliter, inconfuse, & indiuise, ita duas naturales operationes induisse, inconuertibiliter, inconfuse, impartibiliter prædicemus: quemadmodum in iis, quæ à nobis synodaliter definita sunt, declaratum est: quibus & Deum imitantis Imperatoris nostri potestas annuens, propria manu subsignauit: abiicientesque (vt dictum est) impiissimam & imaginariam de vna voluntate, vnaque operatione in dispensatione incarnationis CHRISTI veri Dei nostri, & condemnantes hæresim, ex eo confundentium ac diuidentium turbas compressimus, inflammatamque procellam caterarum hæreseon extinximus, Orthodoxæ autem fidei splendidam lucem vobiscum clare prædicauimus: quam etiam vt per honorabilia vestra rescripta confirmetis, vestram orauimus paternam sanctitatem: per quam bonaspe in CHRISTVM freti, confidimus, misericordem eius benignitatem largiturum Romanæ Reipublicæ clementissimo Imperatori nostro commissa perennem stabilitatem, exornaturamque diuturnis iugibusque victoriis serenam eius mansuetudinem: vestram autem DEI imitatricem sanctitatem, quæ rebus nostris assistat, ac defenderit tremendam eius voluntatem, sinceraque ac vere fidem confessa sit, tuetur incolumem, & conseruaturem creditos ipsi à DEO Orthodoxos greges. Vniuersam, quæ cum vestra est beatitudine in CHRISTO fraternitatem nos, & qui nobiscum sunt, plurimum salutamus. hucusque epistola Synodalis.

CONFIRMATIO FIDEI CATHOLICÆ SANCITÆ PETITVR À RO. PONT.

LIV. DE ANASTASII SYNODI COMPENDIO.

His recensitis, quæ de eadem Synodo extra posita reperiuntur, hic addenda putamus. Anastasius bibliothecarius de ipsa agens in Agathone, plura cum addat, quæ non repetiuntur in Actis, quæ extant; longe plura prætermittit, dum sex tantum in ea habitas refert Actiones, ipsamque penitus absolutam ante Paschale tempus, & nihil prorsus de Actionibus, in quibus habetur condemnatus Honorius, neque de aliis sequentibus. Ad postremum vero post damnationem hæreticorum ibidem factam hæc addit: *Deinde, inquit, absoluerunt de diptychis Ecclesiarum nomina Patriarcharum, vel eorum picturas de Ecclesiæ, aut de foribus eius, aut vbi esse poterant, auferentes, id est, Cyri, Sergii, Pyrrhi, nec non Petri, per quos error iste Orthodoxæ fidei vsque nunc pullulauit.* Vides, lector, nullam hic haberi de Honorio Pontifice mentionem, quem in eorum diptychis inscriptum vidimus. sed pergit auctor: *Tanta autem gratia Dei omnipotentis concessa est Missis Sedis Apostolicæ, vt ad lætitiam populi vel S. Concilij qui in regia vrbe erat, Ioannes Episcopus Portuensis Dominico die octauarum Paschæ in Ecclesia S. Sophiæ publicas Missas coram Principe & Patriarcha Latine celebraret, & omnes vnanimes in laudes & victorias piissimorum Imperatorum ideas Latinis vocibus exclamarent.*

LV. ECCL. ROMANA LIBERATVR A SOLVTIONE PECVNIÆ PRO ORDINATIONE ROMANI PONTIFICIS.

Addit his præterea Anastasius, per eosdem legatos scriptam ab eodem Constantino Imperatore epistolam, quam Sacram vocant, ad Agathonem Romanum Pontificem, qua significauit, liberare se Romanam Ecclesiam à pensitatione illa pecuniæ, quam primum impii Gothorum Reges Ariani persoluendam recens creatis Romanis Pontificibus indixerant, quæque post illos extinctos ab Orientalibus Imperatoribus exigi solita erat, vt superius sæpius dictum est, præsertim vero cum de ea querelas sancti

Gregorii Papæ recensuimus. Eiusmodi igitur inæquissimam exactionem, cum Constantinus Imperator penitus abrogandam censuisset, retinere tamen voluit ius confirmationis antiquitus (vt superius dictum est) tyrannice vsurpatum. Habet autem hæc verbis istis Anastasius de Agathone Pontifice: *Hic suscepit diualem iussionem secundum suam postulationem, vt suggessit: per quam reuelata est quantitas, quæ solita erat dari pro ordinatione Pontificis facienda* (quod scilicet non sineretur electus ordinari, nisi ea quantitate soluta pecuniæ) *sit tamen, vt si contigerit post eius transitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, nisi decretum generale introduceatur in regiam vrbem secundum antiquam consuetudinem, vt cum eorum iussione & scientia deberet ordinatio prouenire.* hæc Anastasius; quando autem & ab hac etiam tyrannica seruitute penitus Ecclesia Romana fuerit liberata, suo loco dictum fumus.

LVI. SATIS ESSE SCIRI EX HAC SYNODO DAMNATAM HÆRESIM MONOTH.

Quod vero pertinet ad canones, qui nomine Sextæ Synodi à Græcis tempore Iustiniani iuniioris conscripti sunt, suo loco pluribus actum fumus. Hic iam tibi finis, lector, Synodalium rerum gestarum, quas inueniſti vndique scandulentia hæreticorum depravatas, corruptas, atque vitiatas: cum tamen illud vnum saltem certum indubitatumque ex eis colligas, hac sacrosancta œcumenica Synodo esse Monothelitarum hæresim cõdemnatam: quod satis esse potest ad pietatem fidemque Catholicam instituendam, cum ad hoc tantum & nullius alterius rei causa ipsa œcumenica Synodus fuerit cõuocata, nimirum vt noua hæresis, totius Catholicæ Ecclesiæ cõmunicato consilio & vnito consensu, penitus damnaretur. Fuit plane res haud mediocris momenti, cui nisi diuino auxilio cito occursum esset, cuniculis ad inuadendum perdendumque prorsus SS. Chalcedonense Concilium ab impiis Eutychianis effossis, vtique ab iisdem conspirantibus vna simul conclamata fuisset eiusdem Chalcedonensis Concilii condemnatio, licet nihil se minus cogitare significarent, dum ex eius præscripto duas & ipsi in Christo naturas asserere profiterentur.

LVII. CVIVS BENEFICIO REVIXIT FIDES VICTRIX A IN ORIENTE.

Vidisti, lector, in tanta Orientalis Ecclesiæ clade, cum si qua vix pertenuis scintilla veritatis supereſſet, densis nubium globis obducta lateret, Patriarchalibus in errorem collapsis Ecclesiis, cum nec sibi tantum virium, vt resurgerent, neque voluntas esset, obstitentibus potius in aduersum, qui ipsis præerant Ecclesiis, nõ aliunde, quam ab Ecclesia Romana sperare salutem licuisse? Vidisti, inquam, in tanto discrimine laboranti Ecclesiæ nõ aliunde subuentum, quam ab ea, in qua Petrus sedere in successoribus comprobatur, ipsa Romana Ecclesia, quæ longe, antequam ab excitatis longo somno stertentibus Orientalibus rogaretur adesse, iam ipso ferme eiusdem nascentis erroris exordio hæresim condemnarat, & Catholicam etiam Pontificis Romani martyrio sanciuerat disciplinã, quam literis demum Agathonis Pontificis consignatam, resipiscentes, factique tandem sui compotes Orientales, quam religiosissime susceperet: quibus & reliquus Catholicus orbis adgaudisus est, Deo gratias agens, quod quam à maioribus fidem acceperat, illibatamq; seruauerat, eamdem œcumenicæ Synodi decreto firmatam cognosceret, & ab errore reuocatos esse fratres, quos vt mortuos deplorarat. At de Orientalib. rebus hactenus: quæ interim hoc eodem anno gesta sint in Occidente, videamus.

LVIII. CONCIL. TOL. XII.

Hoc pariter anno, quarto Idus Ianuarii, celebratum est in Hispania Concilium Toletanum ordine duodecimum numeratum, Era septingentesima vndeuigesima, anno primo Ervigii Regis, ipsis fermè eius regni primordiis, ad hoc (vt appareat) eiusdem Regis voluntate collectum, vt ipsi regnum Hispaniarum confirmaretur ab Episcopis, quibus his temporibus in Hispania tantum tribuit Christiana religio, vt absque ipsorum consensu non liceret regnare cuiquã, quamuis hæres esse defuncti Principis videretur. Collecti sunt Episcopi trigintaquinque præter tres alios, qui per vicarios interfuerunt, & Abbates quatuor, sanctiq; canones tredecim. Consummatum vero est Concilium (vt vltimus canon habet) octauo Kalendas Februarias eiusdẽ anni primi Ervigii Regis, dicta Era septingentesima decimanona. Sed audi, quam sapienter de vtilitate Conciliorum primo loco præfatus sit Rex verbis istis: *Non dubium est, sanctissima Patres, quod animia Conciliorum adiutoria tuenti mundo saluentur, perfectio, qua corrigenda sunt, studius peragantur*, &c. Ita præfatus, obtulit legendum in Synodo scripsũ, quod de nuper sacrepto regno reddens rationẽ, petiit, vt quod eorundem assensu acceperat, ipsorum precibus & consiliis mutaretur, pariter rogans per eos corrigi praua mores. Iudæos, inualescentes nimis comprimi, insuper & alia commendabat. His auditis, Patres primum omnium a fide Catholica cognita & stabilita, eiusdem Regis confirmarunt electionem, quam suo scripto iam Wamba significauerat, consensuque probauerat.

Sequenti vero decreto de iis egerunt Patres, qui consentientes acciperent in extremis (vt dictum est) pœnitentiam, mutatione habitus facta, confessaq; & relictis gloſa susceptaq; ne eiusmodi possit violari votumque sacræ professio. Hæc autem idcirco Synodus, ne Regis Ervigii posset labefactari creatio, esseruæ spes vlla, vt Wamba iterum repeteret regnum, pœnam tamen vinculi et communicationis statuerunt sacerdoti, qui cuiliberet petenti, neq; sentienti huiusmodi inuideret pœnitentiam.

Quarto deinde canone nouæ sedes Episcopales a Wambæ Regis erectæ in diuersis Hispaniæ locis collatæ sunt. Redarguti post hæc fuere in Synodo h, qui plures vno die Missas celebrantes, in vltima tantum, cum singulis communicarent.

Actum præterea in eodem Concilio, vt Toletanus Antistes ordinaret, quem Rex nominaret Episcopi, qui ordinatus suo deberet se præsentare Metropolitano. Hinc vt euidentius pateant, illud non ignorandũ, Gothorum Reges in Hispania nominationem sibi vendicasse omnium Episcoporum, quorum nominatio referebatur ad Concilium, vt de persona, qualis esset, inquiretur, deque sede haberetur Episcopali. Constant hæc veterum scriptorum monumentis. Quoniam autem longe grauiæ solerent intercedere in his omnibus curandis atque perficiendis, ob idque contingere vacantes sedes diutius absque Episcopo permanere, id sancitum est in hoc Concilio, vt quem Rex nominaret, vnus Toletanus Episcopus posset, de persona habita inuestigatione solita, ordinare.

Hoc licet in hac fuerit decretum Synodo tamen quæ res admodum inuidiosa esset, cum in præiudicium aliquarum Archiepiscopalium sedium videretur id esse statutum, aduersus eiusmodi decretum constat fuisse ab Hispaniarum reliquis Episcopis tumultuatum, ab eisdem contrariam partem flexum Regem sibi timentem, a reliqui Hispaniarum Episcopi rebellarent. Etenim Episcopi ipsi egere cum Romano Pontifice, vt omnes primæ sedis eximerentur obedientia: hæc enim se habere, ostendunt, quæ his verbis apud Lucam Tudensem inserta leguntur: *Multa cum Episcopo apud Toletum agi hoc modo prædecessoribus suis condita fuerant, ex parte corrupta, & erepta correxit, & ab Isidoro Hispalensi Episcopo Hispanarum Primate traditas ex nomine suo adnotare præcepit, vel antiquum vsum, & nomine Ecclesiæ forum iudiciale agi videretur. Et Romani Pontificis assensu statuit, vt nullus Archiepiscopus Hispaniarum sibimet vsurpet Primatis, nisi Romano.* hæc ibi: quibus intelligis, solitum Romanorum Pontificum pro temporis & pectorum ratione dari & demi consuetisse Ecclesiis prærogatiuas, neq; quicquam consistere, quod Rex de his statuat, nisi Pontifex Romanus annuerit.

Insuper præter alia, reperiuntur in eodem Concilio nono Canone aduersus Iudæos plurima cumulata, & inter cætera, ne Iudæi libros legere audeãt, quos nos Christiana repudiat: insuper & ne seculares Iudæorum excessibus absq; sacerdotum consensu inferre pœnas præsumerent. Indulsit & pariter sancta Synodus his, qui gina passium foras progrediendi confugere ad Ecclesiam. Hæc & alia in Synodo sunt statuta, quæ ad nostras

Hoc

Hoc eodem anno graui fame ac peste laboratum in Anglia, testatur Beda a, cum id contigisse tradat tres post annos ab apparitione cometæ illius, qui mensibus tribus perdurauit, vt ex eodem auctore b colligitur. Tunc accidit, vt S. Wilfridus Eboracensis Episcopus, qui pulsus sede, Romam profectus, Romanæ (vt vidimus) interfuit Synodo sub Agathone Pontifice; reuersus in Angliam, cum recepta sede suam tyrannice occupatam non valeret, ad prædicandum Australibus Saxonibus Euangelium coëgit, eosdem adhuc Gentiles reddiderit Christianos. De his agens Beda c, hæc habet postalia, quæ ad famem spectant:

Euangelizans autem genti Episcopus Wilfridus, non solum eam ab æterna perpetua damnatione, verum & a clade infanda temporalis interitus eripuit: siquidem tribus annis ante aduentum eius in prouinciam, nulla illuc in locis pluuia ceciderat, vnde & fames acerrima plebem inualuit, impia nece prostrauit. Denique fertur, quia sæpe quadraginta simul aut quinquaginta homines inedia maxima procederent ad precipitium aliquod, siue ripam maris, & cunctis mœre maximo, pariter omnes aut ruina perituri, aut fluctibus absorbendi decederent. Verum ipsa die, quo baptismæ fidei gens eadem ita desecuta pluuia serena & copiosa, refluentibus terra rediit, reuirentibus arua, animat latus & frugifer. &c. infertus narrat, eosdem Saxones alleuatos esse fame ante piscandi; quam vir sanctus Wilfridus eos ab omnes pisces capiendos edocuit, subdit & de monasterio ibidem ab eodem Wilfrido fundato.

Quod vero ad huc pertinet, quæ ex more famem sequuta est, idem Beda, quomodo ab ea liberati sint serui Dei, narrat verbis istis d:

Eodem seruente tempore, quo ipsa prouincia nomen Christi susceperat, multas Britanniæ prouincias mortalitas sæua corripuit: qua etiam prefatum quoque monasterium, cui tunc regendo reuerendissimus ac religiosissimus Christi sacerdos vocabulo Eappa præerat, acerba diuinæ dispensationis attingere, multique siue de his, quorum nomina ad huc retinent, siue de illis, qui de eadem prouincia Saxonum nuper ad fidem facti erant vocati, passim de hac vita rapiebantur, prius eis fratribus triduanam seruientium agere, & diuinam supplicter obsecrare clementiam, vt misereri dignaretur suis dignaretur suis famulantes hoc morbo a præsenti morte liberaret, siue raptos e mundo a perpetua animæ damnatione seruaret. Erat tunc temporis in eodem monasterio puerulus quidam de natione Saxonum super vocatus ad fidem, qui eadem tactus infirmitate, non pauco tempore recubuerat in lectulo iacebat. Cum ergo secunda memoratum ei supplicationum dies ageretur, contigit forte ipsum puerum hora ferme secunda diei, in loco, in quo ager iacebat, solum inuenire. Cui diuina dispensatione subito beatissimus Apostolorum princeps Petrus apparere: Erat enim puer multum simplicis ac mansueti animi, sanctæque deuotionis sacramenta fidei, quæ susceperat, seruans.

Salutantes ergo illum verbis pacificis Apostoli dicebant: Noli timere, fili, mortem, pro qua solicitus es: non enim te hodierna die ad cœlestia regna sumus perducturi: sed primum expectare debes, donec Missæ celebrentur, ac viatico Dominici corporis ac sanguinis accepto, tui infirmitate simul & morte absolutus ad æterna in cœlis gaudia subleueris. Clama ergo ad te presbyterum tuum, & dicito illi, quia Dominus exaudiuit preces vestras, & desiderium ac vigilia propositi assecuti: neque aliquis de hoc monasterio, sine de adiacentibus ex possessiunculis, hac clade vltra mortem erit: sed omnes, qui alicubi de vestris hac ægritudine laborant, resurrectum a languore ad pristinam sunt sospitatem recuperandi, præter te solum, qui hodierna es die liberandus a morte, & ad visionem Dominii Christi, cui fideliter seruisti, perducendus in cœlum: quod diuina vobis misericordia per intercessiones religiosi ac Deo dilecti Regis Osvaldi, qui quondam gentis Nordanhumbrorum & regni temporalis auctoritate, & Christiana iunxit, qua ad regnum perenne duxit, deuotione subiungere præsul, confessor dignata est: hac enim die idem Rex ab infidelibus in bello corporaliter extinctus, mox ad sempiterna æternarum gaudia assumptus in cœlum, & electorum est sociatus agminibus. Quærant in suis tabulorum, in quibus defunctorum eius ætatis descripti, & inuenient illum hac (vt diximus) die raptum e mundo fuisse. Celebrent ergo Missas per cuncta monasterii oratoria sua, fiantque gratiarum actiones ex audita sibi deprecatione, siue et-

iam in memoriam prefati Regis Osvualdi, qui quondam ipsorum genti præerat, ideoq; pro eis quasi pro sua gentis aduenis supplex orabat ad Dominum; & cunctis commentibus ad Ecclesiam fratribus communicent omnes sacrificiis cœlestibus, & sta soluto ieiunio, corpus quoque sum reficiant alimentis.

Quæ verba cum omnia vocato ad se presbytero puer narrasset, interrogauit eum sollicitus, quales essent habitu vel specie viri, qui sibi apparuissent. Respondit: Præclari omnino habitu & vultu erant latissimi ac pulcherrimi, quales nunquam ante videram, neque aliquos hominum tanti decoris ac venustatis esse posse crederem. Vnus quidem attonsus erat, vt clericus, alius barbam habebat prolixam; dicebantque, quod vnus eorum Petrus, alius vocaretur Paulus, & ipsi essent ministri Domini & Saluatoris nostri IESV CHRISTI ad tutionem nostri monasterij missi ab ipso de cœlis. Credidit ergo verbis pueri presbyter, & statim egressus requisiuit in Annali suo, & inuenit eadem ipsa die Osvualdum Regem fuisse peremptum. Vocatisque fratribus, parare prandium, Missas fieri, atque omnes communicare more solito præcepit: simul & infirmanti puero de eodem sacrificio Dominicæ oblationis particulam deferri mandauit. Quibus ita gestis, non multo post, eadem ipsa die puer defunctus est, suaque morte probauit, vera fuisse verba, quæ ab Apostolis Christi audierat. Sed & hoc verbis eius testimonium perhibuit, quod nemo præter ipsum tempore illo ex eodem est monasterio raptus de mundo. Ex qua nimirum visione multi, qui hæc audire potuerunt, & ad exorandam in aduersis diuinam clementiam, & ad salutaria iuniorum remedia fuerunt mirabiliter accensi. Et ex eo tempore non solum in eodem monasterio, sed & in plerisque locis alacrius cœpit annuatim eiusdem Regis ac militis Christi natalitius dies Missarum celebratione venerari. hæc de his Beda.

LXIV. PETRVS ET PAVLVS IN VISIONE COGNITI.

Fuerunt eodem pestis tempore aliæ complures emissæ cœlitus visiones ostensæ corde puris Dei seruis: quæ concepta quasi imbrem super plantatam recens Ecclesiam ad eam multiplicandam Deus cõcedere volait, quæ & scriptis fideliter posteris tradi ad excitandam fidelium tepescentium pietatem æque concessit: ex quibus Beda ipse descripsit, nosque ex multis hic ea ex ipso reddamus, quæ eodem libro, cum agit de sanctissima Abbatissa Edilburga, de ipsius & aliarum ad Deum transitu habet his verbis e: *In hoc æterum monasterio plura virtutum sunt signa patrata, qua & ad memoriam, ædificationemque sequentium ab iis, qui nouere, descripta habentur a multis, è quibus & nos aliqua historiæ nostræ Ecclesiasticæ inserere curauimus. Cum tempestate sæpe dicta cladis late cuncta depopulans, etiam partem monasterij huius illam, qua viri tenebantur, inuasisset, & passim quotidie raperentur ad Dominum; solicita mater congregationis, qua hora etiam monasterij partem, qua ancillarum Dei cæterua à virorum erat secreta contubernio, eadem plaga tangeret, crebrius in concentu sororum perquirere cœpit, quo loco in monasterio corpora sua poni & cæmeterium fieri vellent, cum eas eodem, quo cæteros externimo raptari è mundo contingeret.*

LXV. e Beda l. 4. c. 7. CHRISTMAT. NOVÆ ECCLESIÆ ANGLICANÆ.

Cumque nihil certi responsi, tamen sæpius inquirens, à sororibus accepisset: accepit ipsa cum omnibus certissimum superna prouisionis responsum. Cum enim nocte quadam, expletis matutinæ laudis psalmodiis, egressa de oratorio famula Christi ad sepulchra fratrum, qui eam ex hac luce præcesserant, solita Domino laudes decantarent: ecce subito lux emissa cælitus, velut linteum magnum venit super omnes; tantoque eas stupore percussit; vt etiam cantium, quod canebant, tremefacta intermitteret. Ipse autem splendor emisse lucis, in cuius comparatione sol meridianus videri posset obscurus, non multo post illo elevatus de loco, in meridianam monasterij partem, hoc est, ad Occidentem oratorij secessit, vbique aliquandiu remoratus, & ea loca operiens, sui videntibus cunctis, ad cœli se alta subduxit, vt nulli esset dubium, quin ipsa luce, quæ animas famularum Christi esset doctura vel susceptura in cœlo, etiam corporibus earum locum, in quo requiescerent, & diem resurrectionis essent expectaturæ, monstraret. Cuius radius tantus exiuit, vt quidam de fratribus senior, qui in ipsa hora in oratorio eorum cum alio iuniore positus fuerat, resciret, quod mane ingressa per rimas ostiorum vel senestrarum radij lucis omnem diurni luminis viderentur superare fulgorem. hæc de visione indicante locum cœmeterii construendi quibus significatum diuinitus fuit, quod etiã *Domini est terra & plenitudo eius, & in manu eius omnes fines terræ,*

LXVI. DE LOCO COEMETERII DIVINITVS DEMONSTRATO. Ps. 23.

& vbicunque sepulti fideles sint, in manu Dei sunt ossa eorum: peculiari tamen ipsum membra sui corporis prosequi cura ac prouidentia, monereque proinde mortales, eosdem pio cultu venerari debere sacros cineres, quorum locum desuper tanto fulgore ipsa dignata est Diuinitas illustrare. Subiicit his Beda alia de sanctis Virginibus e monasterio eiusdem, ac demum de ipsa Aldburga ex eadem luce percepta, atque in cœlum vna cum illis ad Deum perducta: quæ cuncta nos breuitatis gratia prætermittimus; tu ipse velim consulas ipsum, qui præmanibus fere omnium habetur sanctor.

Ad postremum vero, quod spectat ad regnum Longobardorum, hoc anno Cunipertus a patre Bertarido, regni eius octauo, in regni consortium adsciscitur, regnauitq; cum parente annis decem. ita Paulus diaconus habet a.

a Paul. diac. lib. 5. c. 25.

IESV CHRISTI
ANNVS 682.

SEDES VACAT. CONST. POGON. IMP. ANNVS 15.

I. AGATHONIS PAPÆ OBITVS.

SEQVITVR annus Redemptoris sexcentesimus octogesimus secundus, indictione decima, quo Agathio Papa quarto Idus Ianuarii ex hac vita migrante, ita Anastasius, ita & Romanum Martyrologium, vbi inter Sanctos ea die reperitur adscriptus. Necesse quod eius obitus ad annum superiorem dictæ adsit referendus, quem post illud tempus superstitem fuisse, Synodi sextæ Acta declarant. Imo quæ post hæc collata fuit ex monimentis Florentinis epistola Agathonis ad Archiepiscopum Viennensem, accessario affirmare cogit, eum diuinis vixisse atque hoc anno post reditum Legatorum ab Oriente Synodum Romæ ab eo habitam, ac deinde sequentem dedisse epistolam b:

b Bibl. Florent. exist. in Ind. a Baluzio edit. t. 1. pag. 552.

Agathio Episcopus S. Edicto Viennensis Archiepiscopo.

Presbyter tunc Donatus in Synodo, vbi centum pene Episcopi residebant, Roma de salutare tua nos lætificauit, tuis rem gestam apud Constantinopolim, sicut Legati nostri detulerunt, sanctitatis tuæ deferendam dedimus: vbi reperies Antiochenum Episcopum pro errore suo damnatum. Hæc tu fraterbeatissime cum percurreris, omnibus Galliarum Episcopis legenda, & tenenda, ac tenenda transmitte. Scias autem loco eius Theophanium Episcopum ordinatum. Data pridie Kalend. Martij, posteaquam Constantino Augusto. Ex quibus plane constat, non (vt ac ceperit) quarto Idus Ianuarii defunctum esse Agathonem, sed vitam vltertus propagasse: & accidisse potuit, vt loco Iunii, Ianuarii error libra riorum fit ortus, vt alias sæpe accidisse compertum. Quod vero vnius tantum Macarii Antiochenæ Patriarchæ in Synodo condemnatio hac epistola mentio habeatur: ex hoc magis argue illa, iam impostoram in sextam Synodum, qua cum aliis præclarorum Patriarchis & iterum condemnatis miscetur Honorius Papa. Porro de Agathone, præter illa, quæ supersunt enarrata, Anastasius ista habet: *Hic dauit omni clero rogam vnam, & ad luminaria Apostolorum, & S. Mariæ ad Præsepe solidos insse centum sexaginta. Fecit autem ordinationem vnam, creauit presbyteros decem, diaconos tres, Episcopos per diuersa loca numero octodecim: quiescit sepultus est ad B. Petrum sub die quarto Idus Ianuarij: & cessauit Episcopatus eius annum vnum, menses septem, dies quinque.* hæc Anastasius. Inter cæteras veteres Inscriptiones magno labore collectas est reperta iam ante depe ditum epitaphium, incisum in eiusdem S. Agathonis sepulchro his verbibus c:

AGATHONIS PAPÆ EPITAPHIVM. c Antiq. in scrip. in append. pag. 66. num. 3. e Actor. 2. Inquupparat.

Pontificalis apex virtutum pondere fultus
Vt in arduo staret personat vt tonitrus,
*Quo mundo hic percepit doctrina fomes & auctor *,*
Format enim gestus quos docet eloquia.
*Dum simul * aquæ erat virtus & culmen honoris*
Officium decorat moribus arte gerit.
Præditus hic meritis Antistes fuit nimius Agatho
Sedis Apostolicæ fœdera firma tenet.

En pietas, en prisca fides insignia Patrum
Intemerata manent mysteria almæ tuæ.
*Quis vero * dinumeret mores animæ decoraq; tuorum,*
Formula virtutum dum tua vita foret.

Hæc de Agathone, post cuius obitum duo, vt audiuimus, contigit vacare Sedem.

Porro de causa tam longæ vacationis verbum vllum verum tamdiu Sedem vacasse Pontificium, Acta decimæ quartæ Synodi Toletanæ æque significant. Ereunte enim consilio, eam Synodum celebratam anno Dominicæ incarnationis octogesimo quarto fuisse, in eaque iussum esse secundo, tunc S. Leonem Papam fuisse superstitem: eumque omnium testificatione certum sit Leonem non amplius, quam menses decem, & dies decem & septem superfuisse, vtique affirmare necesse est, Leonis electionem non ante annum sequentem contigisse potuisse.

Tanta solitudo, vt tanto tempore vidua pulsa Romana Ecclesia perseueraret, aliquid turbarum intercessisse, argumento haud dubio demonstrant, sed vnde exorta fuerint illæ, nihil inuenimus declaratum. Verum non rerum status Constantinopolitanæ Ecclesiæ de nouo nouitate suspitionem haud leuem affert. Hoc enim anno (vt ex Nicephoro eiusdem Ecclesiæ Episcopo refertur expressum) Georgius Constantinopolitanus Episcopus, cum sedisset annos tres ac totidem menses, mortuus, in quem locum eius subrogatus Theodorus Syncellus, quem ante Georgium fuisse ex eodē thronō depositum, superius diximus. Hunc vero Monotheliticarum partium fuisse patronum, & in impietate collegam Michaelis Antiochensis, infensissimum nostræ hostem Romanæ Pontificum, quæ dicta sunt superius, satis docent, nec illi pariter demonstratum est, huius auditus Acta Synodi passa esse iacturam haud leuem. Versutum dare pelitis, formas mutare doctus, Catholicum fidei vocabulum suscipiens, eam ad exhibendam fictam Catholicam aggressus est professi, ad Patriarchatum ibidem præparauit: quem nactus, par esse credebat, quod contra per quæ in Actis eiusdem & cumenica Synodi nomine infirmiam ob hæresim irrogatam, profligatam, aliis aliis pro animi sententia adscriptis, postea demonstratum impostoras argumentis haud dubius animo ipse, cum de Honorio Papa egimus, apertis satis significauimus.

Quisnam præter ipsum Imperatorem potuit esse, qui vt legatos Romæ ad Synodum missos tardaret, postquam abiissent Constantinopoli detineret, donec tota Romæ Pontifex cæteretur, interim vero ea Synodalia Acta Constantinopoli diuulgari non iuberentur, & promulgata, vt tardius ordinaretur Romæ Pontifex, nesciret, quid interea suis molitionibus posset obsistere? adhuc enim quod ipsum Imperatorem reposituri erat, quem alium Romanis eligeret, confirmare. Magna fuit ratio, vt tunc in rebus summis Romana Ecclesia vexaretur, cum careret ipsa pastore: quo, nemine contradicente, Acta Synodalia (siquo tamen fide bonitatis ea essent, quod conuelleret non liceret) probabilem Tarasiæ inuentionem simulantis, haberet hic impij, maturum. Quibus ipse ac ieiunis credendo est quantæ iacturæ solidam Catholici Imperatoris, non tralice Orthodoxi diuelleret (quod nec sibi fraudi secundam putaret, quod sciret ibi quæ sedis super recipienda disceptare non liceret) sed vt Synodalia Acta, antequam deferrentur, ac quid esset, quod iisdem posset obstare, aperiretur? (quo magis illorum consulto; pro animi sententia negligeret) illud præterea haud absurdum debere esse iudicauit, si pertinacissimum duci, si præceps & ad ausa quæuis temerarium immeritem; nimirum cum ob Tarasiæ examinis in Concilio Chalcedonensi, tanta esset in fidelibus Catholicis obortura diffidia, ad quæ componenda, deque iam facta emendanda, opus fuerit tandem publico ecclesiæ damna aliam conuocare Synodum reuocaturam. Quintam dictam, quæ corrigeret, quæ inemendata relicta repererentur in Quarta. Quanto vero maiori fuisset pudore Catholici essent, si bis in idipsum (verbum pro verbio) relabi contingeret?

IV.

In memoriam reuoca (dixisse putatur ille nequissimus ad imperatorem) quanto turbarum motu vniuersus Christianus agitatus est orbis, quod homo diu ante defunctus licet, cum de ipso haberi mentionem in Chalcedonensi Concilio contigit, non inter hæreticos adnumeratus, neque cum illis sententiam damnationis accepit. Theodorus Mopsuestenus (vt modo dicere omittamus de Iba atque Theodoreto & scriptis ipsorum) adeo, vt opus fuerit tursum Concilium œcumenicum ad hoc potissimum cogi, vt idem Theodorus (quod non fecerat Synodus Chalcedonensis) damnaretur hæreticus? At quomodo existimas, Imperator, posteros fore posteros, præsertim vero Orientales, cum lecturi sunt in ipsis Sextæ huius Synodi Actis synodalibus tot Constantinopolitanæ Ecclesiæ, necnon Alexandrinæ & Antiochenæ Patriarchas se etiã sublimes viros vno simul ictos anathematis fulmine cum dedecore iacere prostratos, totum orbis ignominiæ expositos, & ad omnem locum, quo ipsa Acta contigent peruenire, veluti vnco tractos ostentui damnatos, Honorium vero Romanum Pontificem præeminentem, qui à nostris collegis reperitur eiusdem esse affectus erroris? Quis igitur Sedis prærogatiua & aliis id laplum causa fuit, vtique inter illos primus fuerat adnumerandus, fortasse & solus.

Quis enim non se bene de fide Catholica credere, vel leuiter poterit dubitare, si quem sequatur, nactus sit Romanum Pontificem? Vnde veniam merentur Constantinopolitanæ Ecclesiæ prædecessores Patriarchæ (vt dicere modo prætermittamus de reliquis) ii sequuti sunt in credendo, quem errare non posse, hactenus constantissime credimus & asseruimus firmissime in Ecclesia sæpe fata. Venia digni sic ego ipse, qui Honorii non vt hominis alicuius, sed velut Petri, immo & Dei me putarim, ipsum in dogmatibus sequens, sequutum vestigia consecutus: liquidem sententia Domini, non est discipulus super magistrum, & sat erit discipulo, si sit sicut magister eius. Vt merito à veritatis linea eos tunc existimauerim aberrare, qui cum Honorio minime consensissent, in eque extortes putauerim fidei Orthodoxæ eius successores, qui prædecessoris fidem minime consecutassent. Hinc mea oratio, Imperator, illa animi firma constantia, vt præsentem Honorium nominem successorum Pontificum in sacris diptychis passim fuerim, neq; Vitalianum ipsum ac Imperio Occidentali adeo bene meritum, tuo licet iussu compellerer; vt potius passus sim carere throno, quam à fide Catholica cadere, quam putabam, sequens Honorium, consentire. Eiusdem quoque animi & constantiæ fuisse prædecessores meos, Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Petrum, ipsorum, quæ adhuc extant ipsa, significant, sicut & Macarii Patriarchæ Antiocheni, quibus gloriabantur omnes se vnum instar omnium habere Honorium Romanum Pontificem, quem sequerentur dogmatis assertorem.

At cum magno Dei beneficio veritas diu exulans œcumenici Concilii sententia fuit nobis postliminio restituta, prodiitque luce clara, sero licet, nos omnes secutos Honorium, hactenus errauisse; æquo animo passi sumus (Macarium cum suis excepto) vna cum hæreticis inter damnari. Sed recipiscentes, mirati sumus inter nos & antecessores Honorium non enumeratum, quem vnum omnes ipsimus sectæ prædicabamus Antistitem. Num quia mortuus damnari non debuit? Sed hac ratione nec tot prædecessores nostros, quos diximus, damnari debuerunt ante defunctos. Verum solutæ Quinta Synodus nodum illum, damnans hæreticos, qui ante plura sæcula vixerant, hactenus indemnatos.

Æque ergo omnes errantes vel teneat vna sententia, vel æque ab illata indulgentia: nulla sit acceptio personarum. Si eximitur è numero damnatorum Honorius, cur ego eam prædecessoribus meis perpetuæ infamiæ notæ cum illis adnumerabor? At si non requirant hæc mouti, possum ego superstes tanto inflicto vulnere non dolere? Sed licet ita sit, meum mœrorem denorans patientia: putabne posteros illa adeo inæqualia prætermittere

esse silentio, cum tot viderint in sacris diptychis expunctorum Patriarcharum nominum patere opprobrio sempiterno Ecclesiæ nostræ lacunas, contra vero tot Roman. Pontifices in eadem postea restitutos. Sed de his vtpote Orthodoxis facesset inuidia; de Honorio certe iusta nunquam erunt cessaturæ querelæ aduersus Synodum, atque te ipsum, Imperator, qui Synodalibus Actis præsens fueris, & tacueris, cum tale vulnus inflictũ est Synodo, dum acceptione personarum, humano fauore potius, quam iustitia actum esse intelligetur, quod inter hæreticos condemnatos non inueniatur numeratus Honorius.

VII. SVAM CAVSAM THEODORVS AGIT.

Vt demum peroranti meam causam absoluam: Quia abs te dignus sum existimatus, vt in pristinam ampliss. dignitatis Sedem rectæ fidei confessione restituar, idem ipse non relinquar in Synodalibus Actis numeratus inter hæreticos. Si ad honores reuocor, cur infamia sugillatum charitæ indelebili nota me retinent? quæ & hac ex parte te quoq; afficiant cõtumelia, quod talem ad Sedem Patriarchalem prouehendum cutaueris, quem œcumenicæ Synodi Acta hæreticum esse conclamant, & vt hæreticũ damnent. Quem Patriarchã facis, hæreticum scriptum memente ne patiaris, sit integra restitutio, vt sit integrum beneficium, atque meæ omni ex parte consultum sit dignitati, ne & tui iudicij æstimatio de mea restitutione testimonio Actorum Synodalium apud posteros male audiat.

VIII. QVID PRO VIOLENTER ACTVM HER THEODORVM. a Lib. 3.

Exigit & id abs te Ecclesia Constantinopolitana, quæ non sine lacrymis iugiter te interpellat vocibus istis: Post tot funera meorum Antistitum, tua benignitate depositi vestem viduitatis meæ, reduce sponso: Sed a numquid non ille tot is est erutus de igne? Si est sponsus, cur adhuc indutus sordibus adest? cur, inquam, inter damnatos hæreticos computatur? Iubeas auferri eiusmodi vestimenta sordida, atque indui candidis indumentis, & splendentem super caput eius imponi cydarim. Sic mihi placeat sponsus meus, vt nec nominetenus damnatis iungatur hæreticis. Ista, inquam, & alia his maiora Theodorum omnium malorum opificem adhibuisse machinamenta ad perficiendum, quod cuperet, quisque prudens facile existimare poterit, cum ad persuadendum Imperatori vteretur non eloquentia tantum, sed comparatis ad decipiendum summa arte vtique fraudibus: quousque tandem voti compos factus, in suum arbitrium acceptis Synodalibus Actis, eadem (vt dictum est superius) vitiauit atque corrupit, suum nomen è numero suberahens damnatorum, adiungens ei Honorium Romanum Pontificem, prædecessores vero Patriarchas hæreticos Thomam & alios collocans inter pios.

IX?

Ista quidem cum audis, haud puto, prudens lector, dices excogitatum à nobis esse figmentum, sed firmissimum argumentum, si in memoriam reuoces, quæ anno superiori, cum de Honorio ipsoque Theodoro & aliis egimus, dicta sunt. Si itaque veritatis adeo amatores es, vt lacrymem etiam ideas eam consequi concepturis, vtique te eam nactum esse gaudebis, cum ista ipsa Acta Synodalia clament, lugeantque sua vulnera, atque esse manu scorpii depravata, pluribus additis, atq; itidem pluribus mutilatis, non ab alio, quam ab eo, qui comprehensus est fur, pessimo Theodoro, deplorent. Neque enim in aliis, quam in his dices insumptum esse Constantinopoli annum vnum ac septem menses vsque ad successoris Agathonis ordinationem, quando tandem dimissi sunt ab Imperatore legati redire Romã ad nouum Pontificem. Quæ autem post hæc secuta sint, suo loco dicturi sumus. Inter ea vero, quæ reliqua sunt annorum huius rerum gestarum, ordine temporis prosequamur.

X. CONCIL. ROTHOMAGENSE.

Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ spectat, nihil præterea memoria dignum Annales exhibent, nisi quod hoc anno celebratum fuisse reperitur in Gallia Concilium generale Rothomagense sub sancto Ansberto eiusdem ciuitatis Episcopo, cuius Acta desiderantur: tantum enim mentio de ipso est apud Angradum monachum, dum eius sancti res gestas est prosequutus, agensque de rebus monasterii Fontanellensis, hæc habet b: Fatta est autem

b Extant apud Sur. die 9. Feb. to. 1.

hanc priuilegij auctoritas sub anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo octogesimo secundo, Indictione decima, qui est annus præfati gloriosi Regis Theodorici tertius decimus, & præfati venerandi præsulis Pontificatus annus quintus, in Synodo generali Rothomago vrbe habita, vbi plurima Deo accepta & sanctæ Ecclesiæ vtilitatibus profutura disputata sunt. Assuerunt quoque & sancti Pontifices, aliiq; venerabiles viri ab ipso præcipuo Præsule euocati, quorum subter tenentur nomina adscripta.

XI. EPISCOPI CONCILII ROTHOM.

Ambertus Archiepiscopus vrbis Rothomagensis huic Concilio præsul, & subscripsi. Rudbertus Episcopus, Regalus Episcopus, Ariadus Episcopus Carnotenæ vrbis, Ausoaldus Episcopus Pictauensis vrbis, Aquilinus Episcopus Ebroicæ vrbis, Cadoenus Episcopus, Arnonius Episcopus, Salutius Episcopus, Desiderius Episcopus, Fulcrannus Episcopus, Ioannes Episcopus, Villebertus Episcopus, Gerchealdus Episcopus Bajocassinæ vrbis, Taurinus Episcopus, Annubertus Episcopus Sagiensis vrbis. Celsus Abba, Audomarus Abba, Scladio Abba, Bosochindus Abba, Genardus Victelomnius gloriosus antefati magni Pontificis. Ermentrannus, Ferrocinctus, & Fortianus Archidiaconi venerandi. Aderat quoque presbyterorum residentium & diaconorum circumassistentium magnus numerus. Ragnomirus lector, huius S. Concilij gesta, & hanc priuilegij auctoritatem, ipso S. Pontifice iubente, recognouit & subscripsit. Quodnam autem eiusmodi priuilegium esset, idem auctor paullo superius his verbis significat:

XII. DE PRIVILEGIO MONASTERII PONTANELLEN.

Priuilegij sui auctoritatem eidem edidit, vt per succedentia tempora (secundum sancti Patris Benedicti regulam, & vt præcedentium Regum, Clodouei videlicet & Clotharij, simulq; Childerici & Theoderici priuilegiorum auctoritates decent) ex semetipsis filij perennibus temporibus Abbatem eligerent. In qua etiam misse allegationis verbo presentes futurosq; (qui ibidem Domino militaturi erant, confirmgit, vt sicuti sub eius regimine, ita & deinceps & ipsi & posteri eorum secundum regulam sancti Patris Benedicti fid. liter Christo deseruirent. Quod si aliquando, peccatis exigentibus, aut negligentia pastorali a via rectitudinis & obseruatione regulæ sancti Benedicti in futuro deuiare conarentur, aut cogerentur: tunc connocatio sanctorum Sacerdotum, reliquorumq; militum Christi vnanimiter fieret, eorumq; per consilium in priſtinum reducerentur statum. Si vero hac Pontificali auctoritate postposita, qualibet ca. illatione sinistram elegissent vitam ac conuersationem tenere: sub vinculo anathematis æternaliter se damnandos scirent. hactenus ex Actis Rothomagensis Concilii Angradus.

XIII. S. AVDOMARVS ABBAS.

Quem autem legisti Audomarum Abbatem eidem Synodo interfuisse, hunc fuisse putamus mirandæ sanctitatis virum, qui alumnus fuit monasterii Luxouiensis, & his temporibus monasterio præerat; postea vero electus Morinensis Episcopus, Apostolico munere in conuertendis ad fidem Gentilibus claruit, licet in Actis eius de monastica præfectura verbum nullum. De Aquilino vero Ebroicensi Episcopo, qui eidem Synodo interfuit, certum est ipsum egregia claruisse sanctitate, & inter Sanctos relatum anniuersaria memoria coli decimanona mensis Octobris. extant eius vitæ præclare Acta *a*.

S. AQVILINVS EPISC. EBROIC.

a apud Sur. die 19. Oct. tom. 5.

IESV CHRISTI ANNVS 685.

LEONIS PAP. II. CONST. POGON. IMP. Annus 1. Annus 16.

I. ANNVS CHRISTI sequitur sexcentesimus octogesimus tertius, Indictione vndecima: quo, vbi Ecclesia Romana pastore vacasset (vt diximus ex Anastasio) anno vno, mensibus septem, ac diebus quinque, tandem accepit Leonem Pontificem huius nominis secundum creatum, siue potius ordinatū decima quinta mensis Augusti. De cuius ordinatione hæc apud eundem Anastasium: *Suprascriptus sanctissimus vir ordinatus est à tribus Episcopis, id est, Andrea Ostiensi, Ioanne Portuensi, & Stephano Velitrensi, pro eo, quod Ecclesia Albanensis Episcopum minime habuit.* hæc ipse, qui & de eius doctrina atque eruditione ista scribit: *Leo natione Siculus, expatre Paule, vir eloquentissimus, in diuinis Scripturis sufficienter instructus, Græca Latinaque lingua eruditus, cantilena & psalmodia præcipuus, & in earum sensibus subtilissima exercitatione limatus, simul quoque scholasticus, eloquendi maiores lectione politus, exhortatorque omnium bonorum operum, plerisque* * *sororum ignarus scientiam, pauperatis amator, & erga inopem prouidus non solum mentis pietate, sed & studij sui labore fuisse.* hæc de eius moribus atque scientia Anastasius. Iam vero ceteris prosequamur.

LEO II. PAPA CREATVR.

Vbi autem arbitrio Imperatoris confirmatus electionem Romani Pontificis Leo Papa Pontificatum administrandum accepit, idem Imperator deteros inde transmissos legatos Apostolicæ sedis Romam sedire permisit, quibus & Synodalia Acta à Theodoro (vt diximus) deportata, non (vt præ se tulit) castigata, eademque Græce scripta, Romam ad Pontificem perferenda tradidit; quæ accepta Leo Latinitate donauit. Fuisse in eis nomen Honorii inter damnatos hæreticos numeratum inuentum, pro eadem, quæ præmanibus habentur Acta præ se ferunt, atque Anastasius assentitur, qui tamen in Agathone (vt diximus) dum agit de eadem Synodo, numeratque singulas Actiones, atque res gestas in eis, recenseque damnatos hæreticos fingillatim, nullā de Honorio habuit mentionem: vt intelligas, in legitima Synodo, Actisque antea temporibus Agathonis nihil penitus (vt anno superius demonstratum est) aduersus Honorium Papam hæreticum Patribus definitum, immo neque tentatum, secus vero postea, vbi ex hac vita subductus est Agatho. Quæ tamen inierit à maioribus scriptas, collegit Anastasius quum gestas Romanorum Pontificum, & quæ de linguis Scriptæ Synodi Actis ceperit narrata in Agathone, ea iam in prodidit, & quæ in Leone patter, sed quæ in Agathone eadem fuisse germana Synodi Acta luminarius profunde liquet, quæ vero in Leone, eadem ex corrupto (vt diximus) eiusdem Sextæ Synodi Actis Romam illata, eam damnatione Honorii recepta esse à Leone Pontifice, edita sunt à pluribus test ficatione litterarum ipsius Leonis, existimantes nimirum eas illius esse: nulla diligentia habita exacta in re tanta (vt opus fuisset) inuestigatione.

Quæ si germanæ proba i possent, nunc alterum in duobus oportuit euenisse: vel quod eam iniquissimam conditionem necessitas temporis Leoem subire coegit, vt si id non fecisset, damnatā hæresim eorum nomini, Actaque Synodalia aduersus eam abolenda fuisse: vt quod Leo præteritis retrorum ignarus nescisset, ipse Actis legitima Sextæ Synodi, atque ipsum præmisset, quæ in scriptis Honorii epistolis, vel per Ioannem Pontificem, vel per Maximum Abbatem declarato, hæc damnatio præcessisset. Sed horum neutrum in Pontifice cohortatuisset. Cæterum versamur in profundissimam obscuritate, vt non nisi manu tentantes debeamus ederе tamen cum præsertim quæ reperiuntur Leonis epistolæ eorum fide careant, vt, quæ dicent ut inferiora, demonstrabimus. Quicquid sit, illud vnum assertum sæpe superius & multipliciter demonstratum, quod verum certumque erit, firmissimum semper erit, & omni ex parte tectissimum atque solidum permanebit, nempe Honorium nequaquam fuisse hæreticum, neque in legitima Synodo esse damnatum, vel potuisse iure damnari: adeo vt quicunque aduersus hæc, & à quocunque dicta fuerint, temere sit penitus euanescere: quamobrem magis quæ Leonis, quæ feruntur, veræ ipsius essent epistolæ, integerrimi, apologia, quod cedere vitio esset Græcorum temporum de Honorii assertа falsa damnatione, at ipse ad Latinæ, penitus conuincuntur.

Sed antequam de fide Leonis epistolarum excidat cussio fiat; quæ accidentur condemnatis hæresim Romæ Constantinopoli missis, cum legi redierit vbera. Anastasii verbis hic deferibamus: sic enim habent. *Interuenientibus autem suprascriptos defensores malorum hæreticorum,*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Stephanum, Polychronium, & Anastasium, dum nollent à suo proposito discedere, per diversa monasteria Leo retrusit. Qui postea sanctissimum Leo absolvit duos viros in percipienda communione, qui de recta fide cum predicto Macario, & cæteris in Romanam directi sunt civitatem, præcedam à Synodo anathematizatum, id est, Anastasium presbyterum, ac Leontium diaconum Ecclesiæ Constantinopolitanæ in die sancto Theophaniæ, exponentes videlicet per propria scripta fidem suam, iuxta quod & sancta Synodus determinavit, anathematizantes videlicet omnes hæreticos, sed & suprascriptos viros complices, quos sancta Synodus, vel sedes Apostolica anathematizavit. hæc de restitutione lapsorum ex veteri imo Ecclesiæ more, vt alicuius nominis hæretici palinodiam recantaturi ad Romanam Ecclesiam meruerentur.

V. Iam vero maximi momenti rem aggrediamur, disquirere solicet de fide epistolarum Leonis Pontificis; vtpote quibus cum magnopere infametur nomen Honorij, tamen magis ipsius Leonis fama labefactatur: etenim Prophetis improbis à Domino exprobratum est *a*, quod occiderent, qui non morerentur, & vivificarent eos, qui non viverent, dum scilicet damnarent eos, quos Deus salvaret, absolverent vero illos, quos divina iustitia condemnaret. Antequam autem Leonis Papæ epistolarum lectio subiciatur, hic reddendæ erunt litteræ Constantini Imperatoris ad eumdem Pontificem datæ, quibus dum de rebus in Synodo gestis eumdem reddidit certiorem, se eiusdem Synodi Acta ad ipsum misisse significat, rogatq; demum, vt quam citius possit, Apocrisiarium Constantinopolim mittat. Est autem eiusmodi Imperatoris epistolæ titulus:

VI. Leoni sanctissimo & beatissimo Archiepiscopo veteris & clarissimæ vrbis Romæ, & œcumenico Papæ. & post hæc ista habet adiecta: *Missa est mense Decembri, Indictione decima.* Hîc illa instigant difficultates, quæ de postuta suspicionem saltem non leuem ingerant. Etenim cum primæ ad Leonem missæ hæc litteræ censeantur, quibus de rebus in Synodo gestis certior redditur: quomodo accidisse potuit, vt cum Leonem Pontificem mense Augusto (vt vidimus ex Anastasio) creari contigerit, nonnisi post quatuor menses ad eum scripserit Imperator? Sed & quomodo decima Indictione scripta ab eo epistola dicitur data hoc anno mense Decembri, quo tempore duodecima esset Indictio, quæ iam à mense Septembri fuerat inchoata? Sed demus mendum in codicem irrepsisse, vt decima pro duodecima fuerit erroie descripta: non enim adeo rigidi censores sumus, vt pro vno vel altero, qui in numero reperiatur error, ii alia concordent, mox arguamus epistolam esse spuriam, ac proinde reiiciendam; secus vero, si quæ in ea leguntur, ex multis argui possint erroris. Vt autem in Græcorum scriptis haud ita secure absque trepidatione liberèq; incedere liceat, ipsamet Sextæ Synodi Acta demonstrant (vt alia ad hæc testimonia adducere non libuerit) vbi de ternionibus ad Quintam Synodum additis publicam inspectionem fieri contigit. Sed iam ipsum Imperatoris videamus epistolam, quæ Latine reddita sic habet *b*:

Cùm ea æternam regnum & beatitudinem expetentes, & ad spiritualem adoptionem pia nostra consilia dirigentes, ea meditamur ac gerimus, quibus studia nostra bene evenire possint. Quid igitur Dominus in Euangelio c pollicitus est? Beati pacifici, quoniam filij DEI vocabuntur. Ad hoc autem promissum, quo ad diuinam cognationem extollimur, & adoptionis nobilitatem assequimur, peruenire expetentes, ipsumq; CHRISTVM imitâtes, à quo summa corpora redemti, quiq; in semetipso omnia DEO reconciliauit; ad pacem & concordiam adducere studemus nostram CHRISTI amantissimam Rempublicam. Præcipue vero nobis curæ est sanctarum DEI Ecclesiarum ordo; quibus, hoc præstitimus, vt vnitatem fidei conciliemus. Quæ enim valde successimus, nec modice potuimus ferre tantam hoc, quod diuturnitate temporis corroboratum est dissidium, vt ab infidelibus ij, qui CHRISTVM diligunt, irriderentur, illisq; fautrix fuerint odia inter se Christianorum. Nam illorum oppugnationem omittentes, alij in alios linguas quasi nonnullam animam mulcebilia & cauitias armabant, fidemq; dissensionibus deiiciebant.

Hæc ante ætatem nostram capta, & ad tantam prouecta malitiam, vt insanabile illud malum esse videretur, comprimere, difficile ac molestum erat, molestum vero prætermittere. Irritabant Deum, nostram quoque mansuetudinem irritabant. Non aliter igitur morbum Ecclesiæ apprimentem curare in animum induximus, quam vt Dei sacerdotes & cultores, talium q; curatores malorum ad deliberationem & consilia habenda hortaremur. Complures enim Ecclesia impressionibus hæreseos periculose ægrotant: at non aliter orthodoxiæ accipit medicinam, quam piorum & Christi amantium Imperatorum adhortatione sacerdotum vero à Deo institutorum consilijs ac cætibus.

VIII. *Quapropter S. Papa Agathonis beatitudinem pijs apicibus nostris sumus hortati, vt aliquot mitteret, quicum personam obtinerent.* Hic iste gradum, quod offendiculum haud facile superandum occurrit. Apertum siquidem conuincitur esse mendacium, quod his litteris dicitur, de Synodo cogenda scriptas esse litteras Imperatoris ad Agathonem: siquidem nullæ ea de re ad Agathonem, sed ad prædecessorem eius Donum Pontificem eo argumento datæ fuerunt literæ, id testante ipso Imperatore in literis ad Georgium, idq; pariter asserente Agathone in epistola ad Imperatores scripta, id etiam Actibus Synodalibus, id denique Anastasio Bibliothecario & aliis affirmantibus. Sed reliqua prosequamur:

Cæterùm, sanctissimis Præsulibus denunciauimus, vt sibi quisque subditos venerabiles sacerdotes conuocantes, omnes simul in nostram à Deo conseruandam, & regiam vrbem conuenirent, vt putrefacti & scandalizantis membri inutilitatem excinderint, cum maxime nollet eum recipere, cæterumq; Christi corroborarent corpus doctrina & cataplasmatibus pietatis. Expedit enim (vt euangelice dicatur) vt vnum membrum pereat, & conseruetur totius Ecclesiæ plenitudo. Et quidem ex nostra aduocatione & iussione, cum & ij, qui à parte sunt vestra beatitudinis, & qui cum ipsa post ipsam solium obtinent sanctissimi Patriarchæ, cæterig, omnes almi Episcopi conuenissent, & consedissent vna cum nostra pietatis studiosa tranquillitate, de side tractatus est habitus.

IX. *Cumq; proximus suggestionem S. Papæ Agathonis ad potestatem nostram ij, qui vice eius fungebantur, obtulissent, nempe Abundantius, & Ioannes, & Ioannes sanctissimi Episcopi, Theodorus & Georgius Deo amabilissimi presbyteri, & Ioannes Deo amabilis Archidiaconus, & Constantinus venerabilis hypodiaconus, & Theodorus DEO amabilis presbyter Ecclesiæ Rauennæ, quiq; cum ipsis eam serenitati nostræ porrexerunt: quam cum iussissemus omnibus audientibus recitari, sane nec adulterata fidei charactere in ea perspeximus.*

Perpensis enim Euangelicis & Apostolicis vocibus, comparatisque cum ipsa iis, quæ à sanctis & vniuersalibus Concilijs statuta ac definita sunt, collatis præterea testimonijs, quæ afferebat, cum paternis libris: nihil non concinens inuentum est, ac nihil immutata vera confessionis ratio in ea perspecta. Ac veluti principem Apostolici chori, primique loci Antistitem Petrum conuiuti sumus mentium nostrarum oculis, totius dispensationis mysterium diuinitus eloquentem, verbaque hæc per eas litteras Christo facientem d: Tu es Christus Filius Dei viui. Nam ipsum totum Christum nobis sacra eius littera differendo exprimebat: quod omnes libentibus animis sincereque accepimus. d Matt. 16.

X. *Solus autem cum iis, quibuscum abreptus est, defecit à nobis Macarius, qui pro suo nomine felix non est, is, qui Antiochiensium vrbis Præsul fuit: ab ingo CHRISTI se abduxit, & à sacerdotali consentu exiijt, ac renuit sanctissimis Agathonis litteris assentiri, velut in ipsum coryphæum ac principem Petrum insanientes. Non defuere monita, crebra hortatio adhibita est ei: omnes enim conuersionis vias monstrauimus, quid non docentes? quid non molientes atque intentantes? eorum maxime, quæ à sacerdotali collegio separant. Abeuntem sequebamur ac retinebamus: ob commiserationem viscera nostra dilacerabantur, cum ille discingeretur à Domini grege. Sed facies meretricis facta est ei, ac inuerecundia induit personam, vnaque exhortationem & pietatem depulit: non enim intellexit, vt intelligeret, & verbum sanctum abominatus est. Cur autem in hac narratione longiores sumus, cum ea in Actis subtilius & accuratius explicentur? Quæ cum ad vos missa sint, omnium, quæ mota & tractata sunt, cognitio in promptu est.*

Quoniam vero ita obduruit, ac in nervum ferreum conuicem immutat, facies, indurescit ferrea, aures aggravantur, ne audiret, & cor instar pernicis, ne exaudiret legem: Lex enim de Sion exit, ab Apostolico montis cacumine doctrina: propterea sanctum & vnanimem Macarium cum eius hæreseos socio pontificali habitu nudauit.

XI. *Ipse vero scriptis precibus serenitatem nostram communiter omnes precati sumus, vt se ad vestram beatitudinem mitteremus. Sic igitur fecimus, eos, ad vos missimus, vestro paterno iudicio omnium ipsorum causam permittentes. Sacram autem ac venerabilem destructionem sacrum concilium edidit, eas & subscripsimus, ac pius noster dilectus eam sanciuimus, adhortati omnem Christi amantem populum nostrum, vt fidei ita præscripta obsequeretur, nec vllam prorsus hæreticam sectam comminisceretur.*

Gloria Deo, qui gloriosa facit, ac fidem apud nos integram conseruauit. Quomodo enim id factum non erat in ea petra, super quam ipse Ecclesiam fundauit a, ac prædixit, numquam fore, vt portæ inferi hæreticis inflictis aduersus eam præualerent? à qua tanquam è colorum conuexu vera confessionis serena effulsit, animas diligentium Christum illustrauit, sustinuitq; refrigeratam Orthodoxiam. Hæc, refocillate nos & alimonia Deo, confecimus, Christe, oues in vnum gregem adduximus, quæ à mercenariis pastoribus, qui nec pastores sunt, amplius non deceptuntur, nec luporum præda sunt, sed ab vno & solo pastore bene pascuntur, quicum & vos pascere ac pro ouibus animam ponere cupimus. a Matt. 16.

XII. *Quamobrem virilius age, & confortare, & verbi gladio accingere, enimq; exacue zelo diuino: sta formis propugnatoriæ pietatis, immanis, hæreticum auditum & introductionem præcidere studeas, quemadmodum & primatus Iudaici auditus sensum gladio percutiens Petrus abstulit, legalis & seruilis Synagogæ præsignificans sordidatem. Extende securim spiritus, & omnem arborem ferentem fructus hæreseos aut immunda eruditionis, aut canonum pœna extende, & eos futura gehenna transmitte: vt præcisis iis omnibus, quæ fidem labefactant, valens sit atque integrum Ecclesiæ corpus pace spiritus connexum & coagmentatum: qua stans & immota, conquassatur inimicorum facibus atque impugnatio. Per Petram fides confirmatur solum nostræ serenitatis, consilia & conatus potestatis nostræ ad communem vtilitatem dirigentur ac totius Romanæ Reipubl. status cum tranquillitate fidei tranquillabitur.*

Hortamur porro vestrum sacratissimum verticem, vt quamprimum mittat designatum ab ea Apocrisiarium, vt is in regia & à Deo conseruanda nostra vrbe degat, & in emergentium sine dogmatica sine canonici, ac prorsus in omnibus Ecclesiasticis negotiis vestræ sanctitatis exprimat ac gerat personam. Vale in Domino beatissime, & propositate nostra quam maximo studio orauerende. Subiecta pii fidelis Imperatoris. *Deus te in multa tempora custodiat, sanctissime & beatissime Pater.* hactenus ad Leonem Papam Imperatoris litteræ.

XIII. DE EPIST. LEONIS AD CONSTANTIN. IMP. Quæ vero ad Constantinum reddita habentur Leonis epistola, arguitur in multis impostura esse: etenim ipsa in fine data scribitur Nonis Maii, Indictione decima. Verum in textu hæc his contraria habet: *Denique legatos huius Apostolicæ Sedis matris vestræ Romanæ Ecclesiæ, pietatis vestræ famulos, id est, Theodorum & Georgium presbyteros, & Ioannem diaconum filios nostros, atque Constantinum subdiaconum Regionarium sanctæ nostræ Ecclesiæ, vna cum personis, quæ cum eis profectæ fuerant, quos ad decessore meo Apostolicæ memoriæ Agathone Papa per oblatam indictionem pro causa fidei, vestra pietate iubente, illuc directos fuerat, per nuper elapsam decimam Indictionem, mense Iulio, cum desiderio clementiæ vestræ aspicimus, & Synodalibus gestis, cum magno iucunditatis gaudio in Domino exultantes suscepimus.* Hæc, inquam, cum in ea scripta reperiantur, manifesti errores arguuntur. Etenim quomodo per elapsam decimam Indictionem, mense Iulio scribit se accepisse litteras & alia Synodi monumenta, si reddita ipsæ litteræ habentur mense Maio, decima Indictione? Sed quomodo mense Iulio potuit Leo suscepisse legatos vna cum litteris, si, cum decem tantum menses sedisse ipse Pontifex reperiatur, ad dictum Iulium mensem minime potuerit peruenisse, quem creatum constat (vt dictum est) Augusto mense?

XIV. Quæ præterea ratio temporis, vt scriptas litteras ab imperatore ad Leonem mense Decembri, inchoata iam duodecima Indictione, eas ipse dicat se accepisse decima Indictione? Vides, lector, vndique nutare, quæ fidei veritatis fundamento carent. Sed iam diserte plane hoc, cum audieris, quæ in quatuor reliquis epistolis eiusdem Leonis nomine scriptis reperiuntur absurda, & non nisi manu impostoris formata portenta. Opus esset quidem omnes has hic tibi ob oculos descriptas proponere epistolas, nisi veritus essem te earum fuisse nimiæ prolixitatis pertæsum, & penitus fastidio superatum: at præstitisse hoc nihilominus, nisi ipsæ cuiæ secundo Tomo epistolarum Romanorum Pontificum extarent, vbi quisque pro animi arbitrio legere valeat. Sed ne videamur pertentasse ob id eas, quod nomen Honorii infamiæ sacro quæ deo eo cum aliis damnatis hæreticis habeantur in prima epistola ad Constantinum:

Pariter anathematizamus nouos errores inuentores, id est, Theodorum Pharanitanum episcopum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum Constantinopolitanæ Ecclesiæ successores magis, quam Præsules, necnon & Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolica traditione doctrina lustrauit, sed profana traditione immaculatam fidem subuertere conatus est. Et omnes, qui in sua errore defuncti sunt, similiter anathematizamus. hæctenus. At quamuis fuerit ita indigna Leone, compello auctorem, qui scripsit. Quomodo cum sententia inter damnatos Honorium numeras, & numeri assertione eos tantum defunctos condemnate te dicis, qui in suo errore defuncti sunt? Quid ais? In communicatione Catholica Honorius est defunctus, annon? Vtique necesse habes asserere, in communicatione esse defunctum, quem publico fuisse Romanæ Ecclesiæ librum inter sanctos Pontifices in Ecclesia sancti Petri, & Catholico Pontifici eidem in omnibus parentem. Ergo etiam si daremus, Honorium in errore aliquando lapsum, oportuit ab errore defunctum ante obitum suum, conuersum post obitum, vt Catholicum Ecclesiæ Romanæ crederet, ob idq; etiam tua sententia vindicati idem Honorius numero damnatorum debuisset.

Sed videamus, cuius sint fidei reliquæ quatuor, quæ eiusdem Leonis nomine datæ extant epistolæ in Hispaniam, quarum prima inscripta legitur ad omnes Hispaniæ Episcopos, secunda ad Quiricum Episcopum, tertia ad Simplicium Comitem, quarta vero ad Emigum Regem, omnesq; eiusdem argumenti, nimirum quod absoluta œcumenica Synodo, ipse in Hispaniis mittat Petrum Notarium Regionarium eius fidei definitionem, acclamationum insuper sermonem Synodi ad Imperatorem, necnon eiusdem Imperatoris edictum, quo ipsorum omnium subscriptionibus munierentur, quæ in œcumenico Concilio statuta fuissent. Paremus, inquam, his omnes describere, ne nimia prolixitate (vt dicamus) te obrui conqueraris, habes vbi legas in Tomo secundo epistolarum Rom. Pontificum, hic tibi tantum ex eis loca reddemus, quibus eædem possint argui impostura.

Atque illud primum, quod ad tempus spectat, dum in singulis istis epistolis asseritur ipsam œcumenicam Synodum absolutam fuisse nona Indictione: posset indigendo eiusmodi dissimulatæ errore, si semel id dictum, in vsque ipsarum tantum repetitur assertum, incuriosi obtrusi cantiam, qui loco decimæ nonam putarent. Verum cum id in singulis haud obiter positum, sed assertum & inculcatum sæpius habeatur, non erat Leonis epistolas, quem ea, quæ sunt temporis, minime præterire potuerunt, sed potius Leonis nomine suppositas esse, quilibet poterit facile existimare. Porro œcumenicam Synodum decima iam inchoata Indictione absolutam fuisse, nonnisi ma ciusdem Acta declarant: vt de his iure dubitari non possit. Hæc igitur cum in singulis mentiantur epistolis, singulas arguunt falsitatis. Iam vero grauiores, quæ priuatim reperiantur in singulis, videamus.

In epistola, quæ ad Hispanarum Præsules scripta est, hæc habentur: *De diuersis autem Concilio huic sanctæ apostolicæ sedis, cuius ministerio fungimur, subiacentibus, Archiepiscopis sunt à nobis destinati, qui cum pio Principe, simul & omnibus*

qui eius mandato conuenerant Ecclesiarum Præsulum præsidentes assidentes, primum quidem sancta quæque vniuersalis Concilia, &c. Recognoscuntur Synodalia Acta eius Sexti œcumenici Synodi, animaduertit posse vel vnus Archiepiscopus, qui Roma nullus Synodo interfuerit. Cum autē id minime ut reperiri, valde hæc de impostura roborant argumentum. Sed & quod à se eos esse deputatos Archiepiscopos dicat, Leo tam hos ponens ab eis, quos ab Agathone retert missos esse legatos: plane significare videtur, totum orbis ipsius Leonis etiam Synodum perdurasse, quam quidem aute Agathonis obitum fuisse absolutam, eius Acta significant. Videntur me ista tibi, quæ dissimulari vt leuia queant, vel quæ possint adse ibi librarios dormitantibus minime gentium puto. Sed reliqua disquiramus.

Quæ sequitur ordine epistola Leonis nomine, data legitur ad Quiricum fratrem, Episcopum vtique in Hispania positum. Quod autem post generales litteras ad omnes Hispaniarum Episcopos datas, alias seorsum ad Quiricum scripserit primarium hunc ipsum Hispaniarum patriarchæ. Sed quid hoc est? in generali Hispaniarum Concilio, quod hoc anno Toleti celebratum est quadraginta octo Episcoporū, præter viginti septem, qui per vicarios interfuerunt, & in alio itidem Toleti anno sequenti habito, in quo Episcopos decem & septem, qui præsentes fuerunt, nullus eius nominis Quiricus reperitur subscripsisse aliquas cuiuscunq; Episcopus. Quis fuit ergo iste Quiricus? Et plane, lector, vt ex his etiam quā percipere cogas impostura. Quod enim scisset, qui eas litteras scripsit, eius nomine Antistitem præfuisse Ecclesiæ Toletanæ existimasse eundem adhuc his temporibus fuisse superstitem, ob id q; ad ipsum Quiricum vt Primatem seorsum in illi honoris causa code argumento illas priuatim dedisse litteras: sed falsa existimatione deceptus; siquidem iam ante annos septem (vt vidimus) vita functo Quirico, Georgius illi fuerat subrogatus, qui Conciliis Toletanis, tam præsenti, quam sequenti anno celebratis primo loco reperitur esse subscriptus, sicut & superius duodecimo Toletano. Quiricus autē vndecimo Toletano celebrato anno Domini sexcentesimo septuagesimo quinto. Potuisse quæ esse Leonem Pontificem, tam longe ante esse defunctum Quiricum, & in locū eius fuisse subrogatum Iulianum? nomine quidem; cum Metropolitani tecens creationē professionis fidei solerent ad Romanū Pontificem litteras dare, pallium q; ab ipso petere. Videsigitur, lector, qui ecclesiæ toto (vt aiunt) cœlo, detegi callidas impostoras, ita veritate exigente, vindice Deo, vt mendacia non queant adeo colorari, quin ali qua ex parte, quæ sint, possint intelligi.

Ad Simplicium vero Comitem quæ sequitur Leonis nomine inscripta habentur epistola. Eius nominis nullus certe legitur in serie illa nume osa Comitum, qui hoc anno interfuisse tertiodecimo Toletano Concilio in eius Actis leguntur, omnes numero viginti duo. Sed nō adeo seueri censores sumus, vt ob id vnam reiiciēdam esse eam putaremus epistolam.

Verum audi quæ no ferenda sint in alia epistola, quæ data ab eodem Leone ponitur ad Erwigium Hispaniarum Regem, dum in ea sic legitur: *Per nouam nuper elapsam tribulationem ipsius atque Christi assonum nostrum, imo Dei Ecclesiæ sius Imperator ad Apostolicæ memoriæ nostrum decessorem Agathonem Papam atque Pontificem scripta Imperialia dirigens, adeo instruxerat, vt ab sancta Apostolica Sede Ecclesia de omnibus admonitus ei venerando Concilio legatos, tam de Ecclesiarum Præsulibus, quamque de aliis ordinibus Ecclesiasticis, cum dogmaticis litteris, venerabilium quæ Patrum libris ac testimoniis instructos, in regium Constantinopolitanam vrbem dirigeret, &c.* quæ omnia falsitatis multiplicitet arguuntur.

Primum enim omnium in his patens mendacium redarguitur, quod eiusmodi argumenti literas non ad Agathonem Imperatorem scripsit, sed ad eius prædecessore Dominum Pontificem, quod & superius ostendimus ex ipsis literis Agathonis, & alijs ab Imperatore ad Georgium datis, necnon ex ipsis Actis Sexti Synodi. Quod insuper eas esse scriptas tradit ab Imperatore nona Indictione, quæ falsissimum deprehenditur, eo quod illæ ad Donum literæ Imperatoris datæ reperiantur Indictione sexta, pridie Id. Aug. Sicque omnis ex parte eædem litteræ conuincuntur fuisse mendaces, atque plane, quæ Leoni adscribantur, indignæ. At hæc non tam pro defensione Honorii, quam Leonis, à nobis dicta sint; siquidem Honorius his non indiget, qui ipsidem suis litteris, quibus videtur condemnatus, absoluitur. Leo autem condemnando Honorium (si fecisset) grauiter crimin. obligans, in scipsum potius sententiam dixisset.

XXII. DESIDERANTVR GERMANÆ LEONIS LITTERÆ.

Quod autem spectat ad easdē litteras à Leone in Hispanias missas, haud inficias imus al quas scriptas esse de his epistolas ab eodē Pontifice in Hispanias id enim Acta Synodalia decimæ quartæ Synodi Toletanæ demonstrāti sed diuersas has ab illis fatile, quæ sunt superius dicta, declarant. Quibus & ad euidentiorē demonstrationē additis, quod eū in literis illis dicantur mitti in Hispaniā non ipsa Synodalia Acta, sed tantū definitio Synodi, edictum Imperatoris, & Synodi sermo acclamationis ad eundem, minima quidē Actorū pars in Synodi vero Toletanæ decimæ quartæ canone secundo testentur Episcopi, se accepisse eū Leonis Pontificis litteris ipsa integra gesta Synodalia. *Per quæ* (quod ipsi aiunt) *omnis ordo gestorum gestaq; ordinum ducatur, vt acta sunt, nostris sensibus pateuerunt.* vtique eas litteras diuersas esse ab illis, quas vere Leo Pontifex scripsit, apparet. Sed iam agamus de ipso Concil. Toletano.

TOLETANVM CONCILIVM XIII.

Hoc gitur anno pridie Nonas Nouembris habita est Synodus Toletana, decimatertia ordine posita, ipsius Erwigii Regis anno quarto inchoato mense Octobri, quo (vt dictum est superius) creari contigit. In sequenti Synodo Toletana nominatur istud Concilium generale, eo quod ex omnibus Hispaniæ prouincijs vna simul conuenissent Episcopi omnes quadraginta octo, Vicarii vero Episcoporum viginti septem.

XXIII. RES GESTÆ IN SYNODO.

Interfuit huic Toletano Concilio ipse Erwigius Rex, præloquutusque in Synodo, Patres hortatus est ad Ecclesiasticam disciplinā optime disponendam: tomumq; offerens legendum, inde è Patrū confessa discessit, libere cum illis relinquens de omnibus agendi facultatem. Lectum deinde est volumen Regis, quo indulgentia continebatur cōcessa illis, quæ per prædecessores Regis Wambæ tyrannū fuerant consecrati, insuper relaxatio tributorum vsque ad regni sui annum primum debitorum.

MODESTIA ANTE QVORVM REGVM HISPAN.

His & aliis auditis, acrecitatis, quæ ad firmandam Catholicam fidem spectare videbantur, tredecim à Patribus sancti sunt canones, tum de his, quæ Rex ab eis decerni petierat, tum de aliis causis Ecclesiasticis: in quibus plane luxit modestia Regis, cum per Episcopos sancire vellet, quæ Regis viderentur esse iuris, nempe de restituendis in pristinos honores & bona, qui sectati tyrannū fuissent, & alia huiusmodi: vt nihil magis cupere viderentur ipsi Reges quam ciuilia etiam quæque negotia ad Episcopale forum referre. Vnde magis, lector, deplores nostra miserrima tempora, quibus nihil solicitius, vigilantius ac vehementius Præsides prouinciarum agant, quam vt Ecclesiasticum tribunal solitarium reddentes, causas Ecclesiasticas in sæculare iudicium quibusuis prætextibus trahant.

XXIV. DE IIS, QVI VINDICTAM À SANCTIS EXPETERE SOLEBANT.

Multa alia sunt eiusdem Concili obseruatione digna, q̄ breuitatis causa prætermitimus. Illud tat ertit referre, quod habetur in canone septimo verbis istis: *Illos diuinus, qui obstinatæ mentis dolositate confusi, cum aliquæ eis molestia fraternorum tergiorum pupugerit, insana illico temeritate abrepti, altaria nudantes, sacratis vestibus exuunt, luminaria subtrahunt, ac aliorum sacrificiorum cultum, malitia intercedente subducunt. &, quod in hominibus se vindicare non possunt, iniuria Deo, quod pessimè est) inferunt, &c.* Prodisse sciendum est eiusmodi prauum vsum ex sanctorū exemplis male acceptis: quod enim illi diuini Spiritus impulsu interdū zelo diuino æstuantes fecisse legūtur, illi amaritudine animi in vindictā fiat. ūperta vsurpabāt. Dictū est nāq; superioi tomo ex Gregorio Turonense SS. Episcopis, quod adnetsus potētiores bona Ecclesiæ inuadētes eo modo solerent excitare sanctos il-

los, quoniam essent ablata bona, post alia remedia frustra tentata: accidebatque, vt propediem vindicta diuinitus immissa pertingeret delinquentem. Quod vero semel aut iterum sancti viri fecissent magna ex causa, nec nisi diuino impellente Spiritu, isti passim ad priuatam iniuriam vindicandam impie vsurpabant: quod ne amplius quis tentare aliquando præsumeret, Patres sancito canone vetuerunt. Sed missis his, reliqua in eodem Concilio constituta leges: nos rerum gestarum seriem temporis ordine prosequamur.

XXV. ACTA SYNODALIA MISSA AD EPISCOPOS.

Celebrato Concilio, cum iam reuersi essent ad suas Ecclesias, qui interfuerant sacerdotes, allatæ sunt in Hispaniam litteræ Leonis Romani Pontificis, simulque Sextæ Synodi œcumenicæ Synodalia Acta ab ipso missa: cum vero nec tempus opportunum esset, ingruente sæua hyeme, eos iterum conuocandi, visum est in sequentem annum differre eiusmodi rei tractationem. Ne autem istiusmodi mora aliquam inobedientiæ suspicionem posset afferre, consultum fuit, vt interim ea per Ecclesias ad Episcopos mitterentur, vt confirmatio rerum in œcumenico conuentu gestarum fieret, quæ vna cum apologia de dilato negotio ad Rom. Pontificem daretur. Testantur hæc canones decimæquartæ Synodi Toletanæ anno sequenti habitæ, quorum secundus de missis à S. Leone Papa Synodalibus Actis hæc primum habet:

DE ACTIS SYNODALIBVS ROMA MISSIS.

Clara omnes vestro populos Hispaniæ implet, quod decurrentis euoluti temporis serie per Romanæ Præsulis beatum gesta Synodalia societati nostræ adnectæ sunt: quibus Constantinopoli, Constantino pio & religioso Principe mediante, magna & sublimi copia congregata Pontificum Apollinaris dogma comperimus fuisse destructum. Cum quibus etiam gestis, Leonis quoque antiquæ Romæ Pontificis inuitatoria epistolaris gratiæ consulta suscepimus, per quæ omnis ordo gestorum, gestaque ordinum dilucide, vt acta sunt nostris sensibus patuerunt. In cuius etiam gratioso epistolæ tractu ad hoc omnes Præsules Hispaniæ inuitati sunt, vt prædicta Synodalia constituta, quæ miserat, nostri etiam vigoris manerent auctoritate suffulta, omnibusque per nos sub regno Hispaniæ consistentibus patescerent diuulganda. hæc de missis Synodalibus Actis vna cum litteris Leonis Papæ tunc viuentis. Excusationem autem, quod non licuerit eis statim conuenire, simul continent sequentes canones tertius & quartus; quos hic tibi pariter reddere, ratio exigit argumenti. sic enim se habent:

XXVI. DE LEGATIONE MISSA AD HISPANIA AD R. PONT.

Et hæc siquidem totius allegationis illatio exhibita nobis est, temporis infesti vrgente pressura, quo non solum tellus omnis hiemali stricta gelu, glaciali niuium immensitate diruerat: sed & tunc, quando ex generali Concilio nos absolutos iam esse constabat. Quo gemino obsistentis causæ obice prepediti, generaliter iterato tunc non quiuimus aggregari, quos & vicina Concilij absolutio propriis sedibus reddiderat imminutos. & procellosi temporis aduersitas non sinebat iterum adunari dispersos. Quodnam autem remedium adhibitum fit, vt absque mora Romano Pontifici satisfacerent Hispaniarum Episcopi, ita ibidem ipsi dicere pergunt: *Sed licet in vnum generaliter colligi per idem tempus Hispanorum omnium Præsulum societas nequiuisset, sparsis tamen sedibus atque locis prefatas gestorum regulas pertractandas suscepimus, susceptas perlegimus, approbantes in his de vtrarumque Iesu Christi Vnij Dei differentia naturarum, quo gemina in eo voluntas & operatio prædicatur, recti dogmatis sensum, inculpanda disputationis edictum, Apostolicæ traditionis stylum. Placuit a promulo illo tunc tempore, apologetica defensionis nostræ responsis satisfacientes Romano Pontifici, ea ipsa gesta firmare, nostræque fidei assensum purissima verborum enodatione depromere.* At non ista tantum Hispaniarum Episcopi ad Romanum Pontificem nudo ministerio tabellarii prosequuti sunt, sed honorificam ad eundem legationem ornauere, de qua hæc ibidem:

a *Can. 3. eiusdē Conc. 14. Tolet.*

Et quia illic de hac gemina voluntate & operatione IESV CHRISTI Filij DEI copiosi & dilucide insigniuntur, quæ vera sunt, quæ iam vtique Romanis partibus per legatos Hispaniæ destinata sunt: nunc nobis id operis restat, &c. hæc ab Hispaniarum Episcopis facta sunt: vbi litteræ Leonis & Acta Sextæ Synodi ad anni huius finem in Hispaniam perlata fuere. Quæ vero præter hæc in his isdem Episcopi alia sequenti anno præstiterint, suo loco dictis suprà. de his hactenus modo satis.

IESV CHRISTI ANNVS 684.

BENEDICTI PAP. II. CONST. POGON. IMP.

Annus 1. Annus 17.

SEXCENTESIMVS octogesimus quartus Redemptoris annus incipit, Indictione duodecima: quo Leo Papa, vbi sedisset menses decem, & dies octo, moritur quarto Kalendas Iulii, qua die in Ecclesiasticis tabulis inter Sanctos adnumeratus habetur, anniuersario cultu celebrandus. De quo præter illa, quæ anno superiori dicta sunt, hæc apud Anastasium leguntur: *Huius temporibus per currentes diuales inspiones clementissimi Principis restituta est Ecclesia Rauennas sub ordinatione sedis Apostolicæ, vt defuncto Archiepiscopo, qui electus fuerit, iuxta antiquam consuetudinem ordinetur Romanam veniat ordinandus. Hic fecit constitutum, qualiter huius Ecclesiæ cōtineatur, vt quo ordinatus fuerit Archiepiscopus, nulla consuetudine pro vsu pallij, aut diuersis effectis Ecclesia quicquam quis per soluere debeat. Sed nec Mauri quondam Episcopi, Rauennatis scilicet, animæ sitat, aut agenda celebretur,* verius fuit hic Archiepiscopus Ecclesiæ Rauennatis in schismate vita functus, pergit Anastasius: *Hic fecit Ecclesiam in vrbe Roma iuxta sanctam Bibianam, vbi & corpora sanctorum Simplicij, Faustini, & Beatricis, atque aliorum martyrum recondidit, & almen beati Pauli Apostoli dedicauit sub die vigesima secunda mensis Februarij, vbi & dona obtulit.* & paulo post: *Hic fecit ordinationem vnam per mensem Martium* duo viginti septima, creauit presbyteros nouem, diaconos tres, Episcopos per diuersa loca numero viginti tres. *Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum, sub die quinto Nonas Iulij* (alias & melius, quarto Kalend. Iulij) *cessauit Episcopatus eius mensem vnum, & dies viginti duos.* hucusque Anastasius.

Sieque hoc eodem anno die vigesima Augusti Benedictus creatur, de quo ista idem Anastasius: *Temporibus eius Romanus, ex patre Ioanne. Hic abominauit etiam sua subsumptitia vt, atque se sic in diuinis Scripturis & cantilena à puero eam & in presbyterij dignitate exhibuit, vt decet vere sua nomina gnum, in quo vere superne benedictionis gratia refulsit, vt nomine pariter & operibus dignus ad Pontificij culmen perueniret. pauperta tis amator, humilis, mansuetus, patientiam habens, ad omnia largissimus.* & paulo inferius: *His itaque laudabilibus clementissimi Constantini magni Principis ad venerabile eius & populii, atq; felicissimii exercitii Romane ciuitatis zelo quia concessit, vt persona, quæ electa fuerit in sede Apostolica, consecretur atque tradatur Pontifex ordinandus.* hucusque Anastasius.

Quod enim nuper post Agathonem, & alias sæpe aute longissimi temporis vacationis Sedis Apostolicæ contigisset: expetiisse non clerus tantum, sed & Senatus populusque Romanus ab Imperatore videtur: obnixe, vt sibi tandem sineretur Romana Ecclesia electum à se Pontificem consecrare, nulla expectata confirmatione Imperatoris, quam (vt vidimus) vsurpauerat primum a Gothorum Regibus, illis expulsis, Orientales: vbi semel exuerant Imperatores. Meruit itaque Benedictus Pontifex obtinere, quæ nullus sanctissimorum prædecessorum Pontificum consequi potuerat, restituta Romanæ Ecclesiæ in pristinam libertatem.

Feruntur eiusdem Benedicti nomine ad hunc presbyteri electi in Romanum Pontificem, nondum tamen consecrati, duæ epistolæ: quarum altera data habetur ad Petrum Notarium Regionarium, vt suscepturum munus a Leone Pontifice proficiscendi in Hispanias, vt Synodalia decreta Sextæ Synodi ab Hispaniarum Episcopis subscribenda deferret, prosequeretur: Altera vero ad Ervigium Regem inscripta, qua significat, se Petrū Notarium Regionarium mittere, qui secum ferret Sextæ Synodi definitionem, simulque Constantini Imperatoris exhortationem, simulque

Synodi ad eundem libellum acclamatorium. Verum has litteras esse germanas, sed nomine Benedicti fuisse suppositas, Acta Synodalia decimi quarti Toletani Concilii, de quo diximus anno superiori, aperta luce testantur, dum se per eum, qui à Leone Pontifice missus est in Hispanias, iam accepisse ipsa ab eo data Synodalia Acta Constantinopolitani Concilii profitentur. Si ergo id Leo Pontifex iam antea præstitisset, illiq; eadem accepisset: quid opus fuit Benedicto iterum mittere? Sed & ita esse euenisset, quo eadem rursus mittere opus esset: vtiq; iisdem litteris exprimendum fuisset, nempe à Leone prædecessore antea missa Acta Synodalia se iterum mittere, cum econtra se ea primum mittere, litteris ad Ervigium haud obscure significet. Sed & cum pię esse tepiantur eædem, quę titulo Leonis ipsius ad eundem Regem habentur inscriptæ: de eiusdem impostura centurâ consilias, quæ superius posita habetur. Quæ autem veræ legitimæq; fuerint litteræ Benedicti Pontificis ad Hispaniarum Episcopos, dictum sumus anno sequenti.

IV. Concil. Tol. XV.

Hoc eodem anno, qui & quintus Ervigii Hispaniarum Regis numeratur, Era septingentesima viget maiecunda, celebrata est in Hispania Synodus Tolerana, posita numeri ordine decima quarta, cœpta decimooctauo Kalendas Decembris, atque absoluta duodecimo Kalendas eiusdem, prout in ipsius Actis ponitur, cum de obitu sanctæ Leonis Papæ nondum nuncium accepisse visi sunt: siquidem de eo, vt adhuc viuente, mentionem faciunt: nõ ne, cum de Benedicto agunt in decimoquinto Concilio Tolerano, quem cum scirent esse defunctum his verbis eum meminerunt: *Ante hoc biennium beatæ memoriæ Romanus Papa Benedictus, &c.* secus vero, cum in secundo canone de Leone egerunt Patres in hoc Concilio congregati, vt in dicto canone secundo videre potes anno superiori recitato.

V.

Porro huic Concilio interfuerunt Episcopi decem & septem, atque alii per vicarios decem, sexq; Abbates. Hutat autẽ celebrandæ Synodi (vt dictum est anno superiori) ea causa præcesserit, vp cũ ad finẽ anni nuper elapsi missa essent à Leone Romano Pontifice Synodalia Acta Sextæ Synodi, quibus deberent omnes Hispaniarum Episcopi subscribere, missis interea illis ad singulos Episcopos, qui eo cognoscerent: hoc anno dicto mense iussi sunt Episcopi prouinciæ Carthaginensis conuenire Toletum, vbi ea de re Concilium cogeretur. Cum autem conuenissent Patres, illud in primis præfati sunt, quod cum in re tanta iussu Regis, id expetente Romano Pontifice Leone, celebrandum foret generale Concilium, sed minime licuisset propter diuersas in regnum ingruentes turbas: factum illud esset, vt saltem in vnum conuenirent Toleti Episcopi prouinciæ Carthaginensis, & quicquid ibi decretum fuisset, idem reliquarum prouinciarum Synodales conuenirent eadem ex causa celebrandi æque probarent.

VI. Concil. Tol. XVI.

Post hæc, causa Concilii huius cogẽdi tribus capitibus patefacta est: ad litium insuper, vt quæ hactenus ab ipsis facta fuissent, satisfaciendo (prout ferebat opportunitas temporis) Romano Pontifici, per legatos missos, & litteras exhortatorias, ii haud tam cito, vt iusserat, cõuenissent, significarent. Placuit & vt in hoc eodem conuentu rursus ad publicum examen Synodalia Acta reuocarentur, vt rursus eidem comprobarent. Sicque primum omnium illud fuit in Synodo constitutum, vt post quatuor sanctas Concilia œcumenica, nempe Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonense, hęcque sexta dicitur, quinto loco ordine poneretur, decreto isto apposito a:

a Can. Tol. XVI.

Post Chalcedonense igitur Concilium hæc debito honore, loco, & ordine colocanda sunt: vt cuius glorioso themate fulgent, ei & loci & ordinis competentur honore. hæc ideirco Patres, non vt abnuerent Quintam Synodum: sed cum in illa nihil de fide (vt sæpe superius dictum est) sed de personis tantummodo actum esset) prætereunda vt non necessaria ad dogmata visa est: nam de fidei definitionibus cum ageretur, illæ duntaxat visæ sunt tuto ordine numerandæ, in quibus quæ ad fidem Catholicam pertinerent, essent penitus definita. His decretis, de proposita de Verbo incarnato doctrina actum est, atq; secundum ea, quæ definita fuissent, de duabus in Christo voluntatibus, & totidem operationibus secundum duarum in ipso naturarum proprietates, confirmata est sententia, atq; dogma firmatum. Sicq; his constitutis, duodecimo Kal. Decembris sacro conuentui finis impositus est.

VII. FILII IMPIATATI IN FILIOS BENEDICTO PAPÆ.

Hoc patiter anno, qui præcedit obitum Constantini Imperatoris, dum Benedictus Papa sederet, contigisse liquet, quæ Anastasius narrat his verbis: *Hic*, Benedictus scilicet, *vna cum clero & exercitu suscepit mallones capillorum dominorum Iustiniani & Heraclij filiorum clementissimi Principis, simul & eius iussionem, per quam significabat eosdem capillos direxisse.* hæc Anastasius, per mallones cirros intelligens capillorum: μαλὸς enim Græce, idem quod Latine, vellus. Quid autem hoc significaretur symbolo, ex Pauli diaconi loco possumus intelligere, qui hæc ait b: *Circa hæc tempora Carolus Princeps Francorum Pipinum filium sui ad Liudprandum direxit, vt eius (iuxta morem) capillum susciperet. Quo eius cæsariem incidens, ei pater effectus est, multisque eum donatum regiis muneribus genitori remisit.* hæc ipse: ex quibus eam his temporibus videas consuetudinem viguisse, vt per eiusmodi exhibitionem capillorum quis alicui offerretur in filium, &, qui eos acciperet, patris nomen consequeretur. Sic igitur pius Imperator voluit, vt filii sui scirent, se Romanum Pontificem peculiarem habere parentem, cuius monitis impensius parere deberent, eumdemque vt patrem diligere, ac reuereri.

b Paul. diac. l. 6. c. 35. vet. edit. conou. 55.

VIII. THEODORVS EPIS. CONSTANTINOPOL. MORITVR.

Hoc eodem anno Theodorus Constantinopolitanæ Ecclesię Episcopus moritur, cum sedisset annum & menses decem: ita Nicephorus eiusdem Sedis Episcopus. Haud diutius à Deo permissus est viuere omnium fabricator malorum ter impius Theodorus, ad supernum vocatus tribunal reddere de omnibus rationem. In eius locum subrogatus est Paulus ex laico. Quis vero iste fuerit, & quomodo hæc se habuerint, scriptorum inopia latent.

Sed iam longe positos intuisamus Hibernos, de quibus hæc Beda c: *Anno Dominicæ Incarnationis sexcentesimo octogesimo quarto, Egfridus Nordhumbrorum Rex, misso in Hiberniam cum exercitu duce Berto, vastauit misere gentem innoxiam, & natoni Anglorum semper amicissimam, ita vt nec Ecclesijs quidem, aut monasterijs manus parceret hostilis. At insulani & quantum valuere arma arma repellebant, & inuocantes diuina auxilium pietatis, cœlitus se vindicari continuis diu imprecationibus postulabant. Et quamuis maledicti regnum Dei possidere non possint: creditum tamen est, quod his, qui merito imperatu sua maledicebantur, ocyus Domino vindice pœnas sui reatus luerent.*

c Bed. li. 4. c. 26. HIBERNI AB ANGLIS VASTANTVR.

IX. ANGLI DANT IIS DEVASTATIS HIBERNIS.

Siquidem anno post hunc proximo idem Rex, cum temere exercitum ad vastandam Pictorum prouinciam duxisset, multum prohibentibus amicis, & maxime beatæ memoriæ Cuthberto, qui nuper fuerat ordinatus Episcopus, introductus est (simulantibus fugam hostibus) in angustias inaccessorum montium, & cum maxima parte copiarum, quas secum adduxerat, extinctus, anno ætatis suæ quadragesimo, regni autem quintodecimo, die decimotertio Kalendarum Iuniarum. Et quidem (vt dixi) prohibuerunt amici, ne hoc bellum iniret: sed quomodo anno præcedente voluerat audire reuerendissimum Patrem Egbertum, ne Scotiam nil se lædentem impugnaret (vocat auctor Scotiam Hiberniam) datum est illi ex pœna peccati illius, ne nunc eos, qui ipsum ab interitu reuocare copiebant, audiret. Ex quo tempore spes cœpit & virtus regni Anglorum fluere, ac retro sublapsa referri. Nam & Picti terram possessionis suæ, quam tenuerunt Angli, & Scoti, qui erant in Britannia, & Britonum quoque pars nonnulla, libertatem receperunt, quam & hactenus habent per annos circiter quadraginta sex: hæc Beda, qui hæc scribens, tempus pariter huic scriptionis ostendit: reliqua autem sequenti anno.

* * *

IESV CHRISTI ANNVS 685.

IOANNIS PAP. V. IVSTINIANI IVN. IMP.
Annus I. Annus I.

I. CONST. IMP. MORITVR, REGNAT IVSTINIANVS

ANNO Redemptoris sexcentesimo octogesimo quinto, Indictione decimatertia, Constantinus Imperator, vbi imperasset annos decem & septem, moritur, relicto Iustiniano filio Imperij hærede, quem Anastasius in Ioanne tradit hoc anno, inchoante decimaquarta Indictione, mense Septembri imperare cœpisse, quando diuino veluti miraculo factum esse cognitum est, vt cum ipse Imperator pene puer esset & leuis, nullius consilij, & iam crederetur Orientale Imperium nullo innixũ fundamento penitus collapsurum, Deus sua potentia non solum contineret barbaros, ne aduersus eum monerent exercitus, sed spõte ipsi venerint instaurare sanctam cum patre concordiam, auctõ, quod persoluendum esset Imperatori, tributo, de his enim hæc in Annalibus Græcorum: a *Primo eius anno Abimelechus ad eum nuncios mittit confirmandæ pacis causa, conuentaq; vt Imperator Mardiatarũ agmen in Libano, eiusq; impressiones compesceret, eoq; nomine Arabes Romanis penderent in singulos dies nummos mille, equum, & seruum.* Et Theophanes: *Hoc primo anno*, inquit, *Iustinianus Imperator misit Leontium Prætorem in Armeniam cum Romanæ potentatu: & Sarracenis illic existentibus interceptis, subiecit hanc Romanis: similiter & Iberiam, Albaniam, Hircaniam quoque, atque Mediam: & sub tributo regionibus actis plurimas pecunias Imperatoris transmisit.* hæc de rebus prosperis anni huius, cum ipsam testamento delictam pietatem nondum prodegisset Imperator: ea enim postea amissa, vna cum ipsa omnia simul à se bona reiecit.

SARRACENI PAGEM PETVNT AB IMP.

a *Cedren. in Iustin. an. 1.*

PROVINCIÆ RECVPERATÆ IMPERIO ROM.

II. Idem Principeps aggressus est pariter inuentos in Armenia exagitare Manichæos, de quibus Lucas Siculus vetus historicus inchoatam historiam ita prosequitur: *Gliscente igitur inter Iustum & Simeonem Manicheorum duces contentione, profectus est Iustus ad Episcopum Colonię Armeniæ: atque vt de Apostoli sensu, quod cupiebat, audiret, omnia mox de se sociisque, & quam inter se disciplinam tenerent, liquido exposuit. Re comperta, Episcopus, nihil in his sibi cunctandum ratus, de singulis cuestigio refert ad Imperatorem Iustinianum Augustum, qui post Heraclium Constantinum Imperij sceptra gubernauit. Qui quidem vt audiuit, omnes statim in vnum cog. Manicheos, eorsumque interrogari iussit, atque flammis tradi, quotquot essent in errore pertinaces. Itaque exstructo ad acernum ingenti rogo, incensi & cremati omnes fuerunt, præter Paulum quendam genere Arabem, cui duo filij erant, Genesius & Theodorus, quibus cum fuga se proripuit pater, & Episcaurim abijt iamdudum à nobis in prolixiori opere commemoratum, cum de Paulo & Ioanne Samosatenis Callinicę filiis ageremus, de illo, inquam, Paulo, à quo Paulianipro Manichęis, mutato nomine, appellari cœperunt. Producit ergo alter hic Paulus ad imperatię scholam filium Genesium, cui Timothei nomen impositum est. Sed breui secuta est inter vtrumque fratrem Genesium & Theodorum altercatio, cum iste diuinam Spiritus gratiam accepisse se asseueret, ille contra de se ipso idem affirmaret.* Quomodo autem inter se dissidentes sic animis odijsque inuicem exarserunt impietatis incentores, vt ad mortem vsq; ipsam perstiterit discordia, idem subiicit auctor abunde satis: sed quod non tempore huius Imperatoris, sed Leonis Isaurici contigisse dicat, nos suo loco de illis actum iri sumus.

MANICHÆI IVSSI COMBVRI.

PAVLVS, A QVO PAVLIANI MANICHÆI.

III. At non his tantum malis hoc tempore laborauit Armenia, sed vt quæ hactenus sub Sarracenis fuerat. Ecclesia posita ibi filuescerat, oppleta fuit multis erroribus: videlicet in primis, quod vitio tantum in sacrosancto incruento sacrificio vterentur, nulla admixta aqua, quod; ad sacerdotiũ nullum admitterent Iudæorum, nisi qui ex sacerdotali genere orti essent: insuper Quadragesimæ tempore diebus sabbati atque Dominicis caseum & oua comedebant: sed & quod more Iudaico carnes intra alta e

ERRORES ARMENORVM.

assarent, easque populo comedendas distribuerent. Hæc quidem ita se habuisse, docent canones à Sextæ Synodi postea sanciti. At de rebus Orientalibus hactenus.

Hoc eodem anno Benedictus Papa, vbi sedisset tres ses octo, & dies decẽ & septem, moritur septima die Maij, qua relatus inter sanctos reperitur in tabellis ecclesiasticis: antequam autem ex hac vita migraret, coniugem scribere ad Hispaniarum Episcopos, monens eos, vt congregarent nonnulla, quæ legisset in scriptis ab ipsa litteris, de Romã missis cum subscriptionibus Episcoporũ, quibus quæ decreta essent de fide Catholica Constantinopolitana Synodo, probarentur. Dicturi de his, primum omnium, quæ ad temporis rationem spectare nos cuncta eluc idemus. Est de his certa testificatio in Actis decimoquintæ Synodi Toletani celebratæ Era septingentesima vigesima sexta, anno Domini scilicet sexcentesimo octogesimo octauo, vbi allegatur ante biennium ex libello à Benedicto Pontif. litteræ scriptæ: habentur enim ibi hæc verba: *Post huius igitur pia confessionis profatam fidei regulam, ad illa nos illico conuertimus contenda capitula, pro quibus nuncupatis ante hoc biennium beatæ memoriæ Romanus Papa Benedictus nos litterarum suarũ significatarius mouerat.* &c. Quæ igitur ante biennium datæ dicuntur Benedicti litteræ hoc anno ipsas esse scriptas oportuit, nemo potest dubitare, anno inchoato iam tertio, quo Episcopi conuenerunt, hæc de his, quæ ad tempus pertinent.

Quod vero dicunt Patres in eodem Concilio congregati à Benedicto Pontifice litteras commonitorias missas cum Episcopos: apparet eũ Christiana charitate esse motum actam, nempe nequaquam ab ipso Romano Pontifice ista reprobata atque damnata, quæ inuenisset in ipsorum scriptis: sed potius quæ ipsi subdubitascula existerent, admonuisse voluit, vt vel corrigerent, vel declararent. Hæc autem dixisse volumus, quod Rodericus inconsulte nimis affirmet, imprudenter id factum à Benedicto de libro à Iuliano Episcopo Toletano conscripto, fuisse. Rodericus verba: *Eius tempore librorum dectrina scholastica, quæ dudum Romam miserat sanctissimus Iustianus, & nouus existebat Benedictus Papa Romanus indixerat reprehendam, eò, quod, Voluntas genuit voluntatem, sanctum Iuliani virilia reprehensionis in hoc Concilio ad exactionem profani stimuli protulerunt, quæ Romam tran; miserat, verum esse firmauit, & approbauit fecit, & Romam misit per suos legatos presbyteros, diaconum, & subdiaconum viros eruditissimos.* hæc cum ipse dicat, sunt quidem ex iisdem Toletani decimiquinti Concilii Actis correctione dignus ostenditur.

Quæ enim Benedicto visa sunt corrigenda, vel illum declarando, non sunt reperta in nouissimo libro ab Episcopis Hispaniarũ dato, vel in libro Iuliani de duabus substantiis, sed in illis, quas antea idem recognouerat, dedisset que Petro Regionario, qui illuc à prædecessore (vt diximus) missus fuerat. Testantur enim id ipsum Patres, qui eidẽ decimoquinto Toletano Concilio interfuerunt. Benedictus igitur quatuor illa notata capitula aliud non voluit inseruisse litteris, vtpote quod scireteũ Catholicos sic agere, qui nihil contentiose actum esset, vel pertinaciter assertum: sed (vt iide testantur Patres) quòd ipsum hominem credidit, non scriptis, sed verbis ostendat ex quibus omnibus manifesti erroris cundẽ redarguas Rodericum.

At quænam ista essent à Benedicto notata, videamus. Quod igitur Romanus Pontifex custos Catholicæ fidei esse semper vigilantissimus consueuit: nihil quod vel in verbis vel in sententijs dubiũ posset mouere, de prauo & indiscussum præteriri aliquando permisit, sed ambiguitates omnes solui, ambages eluciadari, dubium lucè prodi, & detegi velata curauit. Sic ergo ipse Benedictus legit in Hispanorũ Episcoporum litteris tres in Christo filios nostros inesse substantias, subdiuidendo humanum populus & animã: veritus, ne secundũ nunc ũ subdiuisionem tres etiam statuerent in Domino voluntates, duas rationalem, & sensualem, ne quid non vel in verbis adhæreretur, citò occurrendum putauit. Rursum vero eosdem ipsi in suis litteris dixisse: Voluntatem genuit voluntatem, sicut & tar ieria fauentiam ; ne eodem modo dicas

dicâ Catholicis volùntates ab aliquo vel suspicari posset, hoc elucidatione indigere significauit. Quod autem pio id sensu asseruissent Hispaniæ sententia Augustini, diffusa in scholis ista tunc ætas disputata a. Excusauerunt id quidem postea in dicto Concilio post biennium celebrato ipsi Hispani Episcopi, id sollicet nõ à se dictum secundum relationem rei, sed secundum substantiam. Quæ nam sint duo alia capita fuse inter quæ videtentur eidem Benedicto indigere exactiori elucidatione, nescimus: ea tamen ex sententia sanctorum Patrum Ambrosij atque Fulgentij posse defendi, iidem Patres, qui dicto Concilio interfuere, retulerunt. Hæc de his, quæ ad Benedictum & ad literas in Hispaniam hoc anno ab ipso datas pertinent, sufficiunto.

Rursus vero quæ de eodem Benedicto Pontifice habent Acta Nicæni secundi Concilij, hic in medium adducamus. Quod enim hoc anno contigisset mori Theophanem Antiochenum Episcopum, vbi sedisset (vt tradit Nicephorus) annos quinque, optauit idem Pontifex Benedictus, vt Macarius olim Antiochenus Episcopus in ordinem redactus, Romæ degens exul, damnata hæresi, rediret in Antiochenam Ecclesiam: sed cernicosus homo contempsit. Attreddamus hæc ex Synodalibus Actis, qua sic se habent: *Petrus studiosissimus presbyter & Apocrisiarius Sedis Hadriani Papæ Vrbis Romæ quoque extorserat Macarium à sancta Synodo Sexta damnatum: verum pia memoriæ Pater noster Benedictus deliberandis statuum per ergastularios inuestis & quodam tempore Bonifacium consiliarium ad eum misit, qui verbis admonitionis plenis ex sacra Scriptura illum instruens, verum ad meliorem mentem haud quaquam perducere potuit. Et autem Pater beatus nõ id egit, quo illum rursus in pristinum sacerdotium reponeret.* Hæc Acta.

Decedem quoque Benedicto, præter hæc omnia, Anastasius ita habet: *His Ecclesiam beati Petri Apostoli, sed & beati Laurentij martyris, quæ appellatur Lucina, restauravit. Item in Ecclesia beati Valentini via Flaminia fecit cooperturam super altare cum clauis & fastellis, & in circuitu palerium ibi ex lamina preciosissima: similiter & in Ecclesia beatæ Mariæ ad Martyres aliud cooperturam porphyreticum, sicut cum Cruce exposuit, quatuor chrysolauos, & in circuitu palerium holosericum pulcherrimum: nec non & in Titulo Sanctæ Priscæ aliud cooperturam ornatum holosericum.* Extat enim Benedicti exaratum in sepulchro ipsius hoc Epitaphium:

Magnatum Benedicte Pater monumenta relinquis
Virtutum titulos, ô decus atque dolor.
*Fulgorum * decorem mentis splendoris amasti*
Hinc ea quæ cœpto tempore capta fluunt.
Cernis sacerdotum præstantia numina comples,
Et quo quisque bono claruit, unus habes
Quapropter quia pectus inerrito radiauit ab auctore
Iustitiæ solum pontificale fores.
Non hos ambitio rapti tibi præstat honores,
Iudicio sed fit rectius quam cunctatus honos.
Et quia sectator Christi regis agmina pastor,
Percipe sobrius præmia Cœlo gregis.

Porro Anastasius de eodem Benedicto: *Iste autem addidit ostiarios ministeriales duos, qui pensantes singulos libras singulos, & infortias: Clerum denuo sui ordinis in die sancto Pascha dominico amplianit, & panlo post: Hic dimisit omnes clericos, diaconos, & mansionarios amplius ex triginta. Erant autem ipsi per diuersa loca numero duodecim, qui etiam sepelierit ad beatum Petrum Apostolum vsque ad annum Iustiniani imperatoris quintum decimum, & sedit annos duos & dies quindecim.* hæc Anastas. ex cuius sententia vigesimo secunda mensis Iulij subrogatus est in locum eius Ioannes huius nominis quintus, de quo ita habet:

*Ioannes natione Syrus, ex provincia Antiochia, ex patre Cyriace, virbat valde strenuus, ac scientia preditus, & in omnibus modo ornatus. Hic post multorum Pontificum tempora, vel annorum, iuxta priscam consuetudinem, à generalitate in Ecclesia salvatore, quæ appellatur Constantiniana electus est, atque extensa in Episcopium meruit duci. Hic, dum esset diaconus, missus est à sancta memoriæ Agathone Papa in regiam vrbem, cum alijs sacerdotibus representans locum Apostolicæ sedis, in sancta Sexta Synodo, &c. & paulo post vero: Secum, inquit, detulit præter alia etiam diuersas missiones, relevantes annonæ capita patrimoniorum Siciliæ & Calabriæ non pauca, sed & præceptum frumentum similiter, vel alia diuersa, quæ Ecclesiæ Romanæ annuè minimè exurgebat * persoluere. Hic consecratus est à tribus Episcopis, Ostiensi, Portuensi, Velitrensi, sicut prædecessor eius Leo Papa. hucusque Anastasius: reliqua de eodem Pontifice interim.*

* sufficiebat.

Hoc eodem anno Domini sexcentesimo octogesimo quinto Synodus in Gallijs cogitur à Rege Theodorico opera Ebroini Magistri domus, quæ vere tyrannica dicenda fuit: etenim ad hoc coacta est, vt de Episcopi tyrannus sumeret. Sigebertus enim hoc ipso anno Domini sexcentesimo octogesimoquinto hæc de his habet in Chronico *d: Theodoricus Rex Ebroinum in gratiam recepit, eius consilio Synodum Episcoporum cogit, & in hac multos eorum ex sententia Ebroini Episcopatu privat, aliquos etiam eorum irrevocabili exilio damnat sub tam procelloso domestica persequutionis tumultu. Sanctus etiam Lambertus à Trajectensi amotus Episcopatu, in cœnobio Stabulensi monachicæ quietis expetit portum, ibique per septem annos habitauit secum. Sanctum Leodegarium dux ab Ebroino tormentatus, post famem & carceris squalorem, post oculorum euulsionem, post plasmarum concisionem, post linguæ & labiorum excisionem, tandem consummauit martyrium per capitis abscisionem. Anseguisus pater Pipini à Gundoino peremitur, quem iuuentum & nutritum de sacro fonte susceperat,* hæc Sigebertus.

d Sigeb. in Chron. hoc anno.

XI. CONC. TYRANNICVM GALLICANVM.

XII.

At hæc de sancti Episcopi exilio atque cæde per Ebroinum e tuta paulo fuliorem sermonem postulant: hunc enim digna memoratu, non solum ob gloriam tanti martyrij, sed vt Dei iustitia ad vlciscendum vigilans demonstretur. Extât eius res præclaræ gestæ memoriæ commendatæ e quam fidelissime ab Vrsino iussu Archoaldi Episcopi Pictauicnsis eiusdem sancti Leodegarij æqualis, qui dicam Ebroini tyrannidem, & in sanctum Leodegarium effusam crudelitatem ita describit: *Ebroino à Theodorico Rege in primum statum restituto, & Maior domus effecto, cogitatis cæpit de vlciscendis omnibus, qui eum noluissent habere Subregulum (vt auctor loquitur) id est, Maiorem domus, vel palatij principem. Italij, instar leonum rugientes, per Francorum terras rugitus eius resonant: eunctique, qui olim alios sibi eos egerant, qui tamen cædem effugere potuere, fuga præsidia captarunt.*

e Extant apud Surium die 2. Octobr. tom. 5.

EBROINI TYRANNIS.

3

Vetro vir Dei Leodegarius instaurandæ plebi suæ intra vrbem suam Hedduam, sive Augustodunum intentus erat. Reminiscens autem Ebroinus malorum omnium, quia cum Childerico Rege illum suspicabatur sibi intulisse, adhibitis in consilium hominibus nequissimis, cum eis tractare cæpit, qua ratione illum Episcopum præcaveri esset. Ex iis vero duo, Didilo & Guarinerus caput malitiæ effecti, amore scilicet illum capere posse ex vrbe eius, in eumque exercere vindictam, quæ Ebroini malitiam exatuit. Illorum promissis exhilaratus Ebroinus, copiosum valde exercitum eu traduxit, cum quo illi festini abiere Hedduam, & vrbem circa mœnia vastare cæperunt. Id cernens vir Dei Leodegarius, zelo magno accensus erga plebem sibi commissam, & Domini exemplo malens animam suam ponere pro ouibus suis, easque lucrifacere potius, quam vitæ suæ temporariæ saluti consulere, collecto totius cuitatis clero, cum Reliquijs, Crucibus, & psallentium choris, Deique laudibus obtutam processit hostibus suis, sponteque se obtulit ad obeundum martyrium, si voluntas pereussori non defuisset. At ille qui eius capiendi causa venerant, nulla erga sacras reliquias motis reuerentia, eum comprehenderunt. Vertit tunc exulem ars duxisse: Gratias ago omnipotenti Deo Redemptori meo, quod me hodie dignatus est glorificare. Ductus est autem ab illis extra vrbem, atque illic, vt Ebroinus iusserat, erutis sunt oculicius. Et humano quidem illum orbarunt lumine extrinsecus, at intus manssit illi diuinum lumen. Cumque eum custodibus tradidissent, in quoddam cœnobium perduxerunt, vbi biennium fere latuit, & magnum reliquit patientiæ & humilitatis exemplum.

XIII. PERSECVTIO IN S. LEODEGARIVM.

S. LEODEGARIVS CAPITVR A EBROINO VIRO.

*Eodem tempore Gaurinus * frater eius, qui ob metum Ebroini cum alijs ab eo profligatis Francorum procerib. alijs in locis degebat, iussu Regis Theodorici & Principis Ebroini ad palatium reuerti compulsus est. Simul etiam beatus Leodegarius ex monasterio, in quo tenebatur absconditus, in Regis Theodorici præsentiam adduci*

XIV. * Genitus.

in sui

iussu est. Cumque ambo fratres in Principum conspectum venissent, multis contumeliis & opprobriis affecti ab Ebroino, illisque respondisse ferantur: Nos quidem digne haec patimur, quia peccauimus Domino: sed maior tamen eius clementia est, qui nos dignatus est ad tantam gloriam vocare. Tu vero miser Ebroine, qui tantam iniuriam irrogas Francorum genti, te ipsum potius vlcisceris, dum alijs vitam auferre cupis. Multos quidem decepisti, & à paterno solo exulare compulisti: at tu ipse magis etiam exulabis, quandoquidem & temporalem & aeternam gloriam cito perdes: dum enim tot ille Francia homines excellere meditaris, tuam, quae indignus paditus es gloriam amittis.

PRAEDICTIO DE EBROINO.

XV. Haec vt audiuit Ebroinus, furore magno correptus, iussit ministris, vt Gairinum à Leodegario separarent, vtq; separatim punirentur, nec possent communicare eiusmodi sermones proferre. Cum ergo abducerentur Gairinus, beatus Leodegarius dixit ei: AEquo ferasanimo, frater charissime, quod nos isthaec pati oporteat. Non enim sunt condignae passiones huius temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis. Peccata quidem nostra multa sunt, sed superemineat magna Dei omnipotentis misericordia, qui ad abluenda se laudantium delicta semper paratus est. Et nos ad breue tempus haec patiamur, quia mortis debitores sumus: sed si patienter tulerimus illa nos expectat vita, vbi sine fine laetabimur in caelesti gloria. Deinde ministri ad palum alligatum Gairinum lapidibus obruere coeperunt. At ille deprecabatur Dominum ita dicens: Domine Iesu Christe, qui non venisti vocare iustos, sed peccatores ad paenitentiam, suscipe spiritum serui tui, & qui me ex gratia dignatus es, vt instar martyrum lapidibus vitam istam mortalem amitterem, mihi quoque clementissime dei veniam scelerum meorum. Hac dicens, inter verba orationis supremum efflauit spiritum.

2 Rom. 8.

GAIRINVS LAPIDATVR.

XVI. Et beatus quidem Leodegarius cupiebat cum fratre sanguinem fundere, vt simul meererentur coronari: sed Ebroinus eius obitum differre volens, vt per poenas diu productas ei aeternas quoque conciliaret, & ne corona frueretur martyrij, immo vero etiam praemijs gloriae sempiternae priuaretur, iussit eum nudis pedibus per quandam piscinam traduci, in qua erant petra instar clauorum acutae. Deinde euulsis eam oculis, humi eum prosterni, linguamque ac labia incidi: vt ablatis oculis, pedibus contritis & confossis, lingua & labijs incisis: membrorum vsu erepto, corporis viribus omni ex parte euernatis, nec oculis posset terram cernere, nec pedibus ingredi, nec lingua officio laudare Creatorem, tandem in blasphemiam rueret, atque ita salute omni priuaretur, quam laudando Deum, sibi ingentem caelitus obtinuisset. At vero qui sine voce corda audit Deus, magisque rogatur corde contrito, quam elatione superborum, vocem tacentis propensius audiuit, quam elate loquentis. Ille enim vir sanctus diuinum implorabat auxilium, non sono vocis, sed cordis humilitate: nam cum se omni humano praesidio destitutum cerneret, totis viribus diuinum sibi adesse poposcit. Itaque quantum humana impietas eum à supernis abstrahere molliebatur, tantum pietas diuina erigebat ad caelestia.

S. LEODEGARIVS DIRA PATITVR.

XVII. Porro Ebroinus VVaningum quendam ad se vocans: Tu accipe Leodegarium, inquit, quem aliquando vidisti virum superbum, & tuta eum custodia serua. Aderit enim quandoque tempus, vt ab inimicis suis recipiat, quod meretur. VVaningus vero eum ad suum perduxit monasterium, quod Fiscannum vocant, in quo erat sanctimonialium coetus, quibus praerat Childomara Christi ancilla. In eo monasterio beatus Leodegarius multis diebus mansit, adhibitis ei custodibus. At vero lingua eius praecisa suum recepit officium, & magnum doctrinae semen sparsit in populo. Quando autem ad virgines accedebat, tanta (vt fertur) ab eius ore sermonis suauitas manabat, vt mirarentur, quicunque audirent, tanta per illum efficere clementissimus Deus: & mortis suae praesentiae damnata, quam primum ad paenitentiae fructus & remedia aduolarent. Ille enim vir beatus die noctuque in Dei laudibus pernigil adstabat, vt vix paruumper ab Ecclesia ad corporis sui necessaria interdum recederet, aut quippiam vel cibi, vel somni percipere. hucusque auctor de rebus gestis ante praesentem annum: quae vero subiicit, ad hunc annum pertinent, quo (vt diximus) Synodus Episcoporum collecta est, de qua ista habet:

XVIII. DESYNODO TYRANNICA. Ea tempestate Theodoricus Rex & Ebroinus Synodum multorum Episcoporum ad quamdam villam connocarunt. Et ecce inter caeteros euocatum Didonem, qui sanctum virum Leodegarium cum Guaimero ab eius sede abstraxerat, pomis subdiderunt, & condemnatum ac decaluatum expulerunt à sancta congregatione: deinde altius in exilium, & tandem capite damnatus, partus eorum luit, quae in sanctum Episcopum dolose perpetrarat. Alij quoque Episcopi à Rege per Ebroinum simili fere poena mulctati, in perpetuum exilium deportati sunt. Porro Guaimerus, qui Didoni socius fuerat ad exequenda in sanctum virum Ebroini iussa, cum ab eodem Ebroino, quod eius tyrannidi assensisset, per fraudem esset in Episcopum promotus, in eum indignationem Dei (vt putatur) nutu, incurrit, multis flagellis caesus, ter spiritum (vt decebat impii proditoris) condemnatus, laqueo suspensus est, & transmissus in tartarum. Morabatur eo tempore beatus Leodegarius in virginum supradicto monasterio: tussu est autem eius ipse accersiri ad Synodum: non tamen (vt aiunt) Concilio interfuit, sed seorsum Rex & Ebroinus cum eo sermonem contulisse feruntur, multaque ab eo futura illi predicta fuisse, quae rei probauisse est.

Ebroinus vero in sua malignitate perseuerans: Multorum (ad virum Dei) grandiloquentia tua ad discendum exemplar: martyrem te fore suspicatur, idcirco hac temeritate tecum vtitur: multum vero te extendis, sed frustra tale praemium expetis: vt enim ammonitus es, ita martyrio potiris, qualis non esset passurus vtique innocens, sed vt criminum reus, sicque haud profecturus esset martyrii coronam. Sed pergit auctor: Cupiebat Ebroinus sanctum virum in anima & corpore perdere, etiam omnem seculi gloriam eripere, & sanctorum quemque meritis excludere. Sed quib. rebus ille sibi videbatur eum à Christo auellere, iis ipsis id efficiebat, vt Christo, quem desiderabat, magis adhaereret: quantum enim crescebat eius pena, tantum etiam praemia augebantur.

Tradidit autem illum custodiam Chrodoberto, rationi, vt non multa cura custodiret: Veniet enim quandoque (ait) tempus, quo tollatur è medio. Ille acceptum eum duxit ad domum suam. Cumque vero eum ex itinere & morbo defessum, iuxta reflexisset eius causa potum ei praberi. Sed priusquam ad eum pocula perueniret, ingens lux instar circuli è caelo descendens super caput eius resplenduit. Tum illi, qui aderant: Quid sibi vult, aiunt, hoc mirae, quod super caput tuum spherica figura apparet calore ipsum lumen splendidissimum, cuius nos antehac nunquam simile vidimus? Ille vero in terram prostratus: Gratias agimus, inquit, omnipotens DEVS, omnium consolator, qui super me seruum tuum tale dignatus es ostendere miraculum. Porro reliqui omnes, confecto eo lumine, tamquam extra se in ecstasim rapti, tandem collectis viribus simul laudauerunt Deum, & ad suum quisque conuersi, dixerunt: Reuera hic homo seruus Dei est. Itaque promiserunt, se toto corde velle ad Deum conuerti: auxita eius sermonibus pene omnes, qui in illa domo erant, perfamilias, eius coniux, & familia tota conuersi sunt ad Dei cultum. Quotquot autem eius famam percepere in locis adiacentibus, ad eum concurrebant, verba salutis audituri. Ille vero non desistebat sua praedicatione docere omnes, quemadmodum ad regna caelorum possent peruenire.

Sed non multo euoluto tempore, cum iam propemodum Deo pro tam insigni patientia decreuisset remunerare fidelem seruum suum: Ebroinus tam obstinatus, voluit suam in eum crudelitatem perficere, velocissimos post eum equites misit, qui eum occiderent. Illi ergo acceptum eum è domo viri illius, cui fidentia commissus erat, abduxerunt per loca ignota. Cumque ad certum locum deuentum esset, illic constitit, ita dicens: Non equidem, filij, vestris vos fatigetis. Cuius causa huc venistis, id vestro perpetrate, vt satisfiat voto vestro. Ad eius autem cadem quatuor missi sunt, quibus tres prouoluti ad pedes eius rogabant, vt ipse prius orauret, & suam benedictionem impertiret: quartus vero super cervicem eius erectus, districto gladio paratus erat ad perpetrandum scelus. Postquam autem data benedictione, percussoribus suo loco precatus est vir Dei, & verbum Dei cui ministrauit, in persecutionem hos ait:

Domine Deus omnipotens, Pater Domini nostri Iesu Christi, te benedico, te glorifico, qui me dignatus es ad hunc certamen perducere diem: oro & obsecro te Domine, vt tua potens misericordia mihi impertias, & sanctorum tuorum numero dignum me facias, & eorum participem, vitaque aeterna consortem. Ignosce illis, qui affligunt me, quandoquidem ego, clementissime Pater, per eos credo me in conspectu tuo gloriosiorem. Dum haec diceret, percussor sublato gladio amputauit caput eius. Fertur, cum erexisse sese corpus eius, & quasi bora vnius spatio stetisse: tum conspicatus percussor eius, pede eum trusit, vt cruentatum ante

runt: sed miser ille non diu post arreptus à dæmonibus & mente captus, diuina in eum vltione animadvertente, in ignem se conijcit, & mortuus est. Iussu autem comitis vrbis huius Chrodeberti in villam Sarcingensem magno omnium luctu deportatus à monstro, & cum vestibus, in quibus trucidatus fuerat, in oratorio beatum martyr sepultus est sexto Nonas Octobris, &c. subdit vero auctor de miraculis ad eius corpus exhibitis, deq; miserando exitu Eborini, & translatione eiusdem martyris, atque aliis miraculis tunc repetitis. Exarsit pariter odium eiusdem Eborini aduersus Philiberetum Abbatem eius monitorem: sanctus quoque Amatus Episcopus Senonensis ab eodem mittitur in exilium. Hæc & alia à truculenta bestia aduersus Dei seruos perpetrata sunt: sed quas pœnas ipse dederit, suo loco dictum fuerit.

IESV CHRISTI
ANNVS 686.

CONONIS PAP. ANNUS 1. IVSTINIANI IVN. IMP. ANNUS 2.

SEQVITVR ordine temporis annus Domini sexcentesimus octogesimus sextus, Indictione decimaquarta: quo Ioannes Papa, vbi sedisset annum vnum & dies vndecim (vt Anastasius habet) moritur die secundo Augusti: de quo, præter illa quæ certo sunt tempore consignata, hæc scribit Anastasius: *Hic post multorum annorum curricula propter transgressionem ordinationis Ecclesiæ Turritanæ in Sardinia, quam sine auctoritate Pontificis fecerat Citonatus Archiepiscopus Calaritanus, pro eo, quod antequitus ordinatus fuit sine Apostolica, & ad tempus concessa fuerat ipsius ordinatio eidem Ecclesiæ postmodum proterua faciente Archiepiscopo, præcepto Pontificum ab eadem ordinatione suspensi sunt iuxta determinationem sanctæ memoriæ Martini Papæ, & sancto Cassilio sacerdotum, nouellum Episcopum, qui ab eodem Archiepiscopo ordinatus fuerat, sub diuersis sedis Apostolicæ relieuerant atque firmauit: quorum chirographum archiuo Ecclesiæ retinetur. Qui sanctissimus vir diuina infirmitate detentus est, vt etiam vsq; ordinationem sacerdotum explere potuisset. Hic dimisit omni clero, monasteriis, diaconiis*, & mansionariis solidos mille nongentos. Fecit autem Episcopos per diuersa loca numero tredecim: qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum sub die secunda mensis Augusti. Cessauit episcopatus eius mensis duos, dies decem & octo.* hactenus de Ioanne Anastasius: cuius sententia die vigesima Octobris successor eius Conon creatus est Pontifex, cum schisma constatum esset inter Theodorum presbyterum atque Petrum Archipresbyterum, de quo hæc scribit idem Anastasius:

In Cononis electione, dum ad Episcopatum quereretur, non minima contentio facta est, eo quod clerus in Petrum Archipresbyterum inhiberet, exercitu insequente eius presbyterum Theodorum. Et clerus quidem adunatus ante fores basilicæ Constantianæ substabat, eo quod qui missi fuerant de exercitu ad custodiendum regiæ basilicæ valuas, obseruabant, & neminem ingredi permittebant. Exercitus autem omnes in basilica sancti Stephani protomartyris similiter fuerant adunati: & neque illi clero consentiebant, neque clerus exercitui acquiescebat pro suprædicti presbyterorum persona. Sed dum missa ab vtrisque partibus responsa irent diutius & redirent, & nihil proficerent ad concordiam: continuo electi sacerdotes & clerus vnanimiter impetrauerunt in Episcopium Latcranense, & elegerunt, & demonstrauerunt tertiam personam supradictis Pontificis Cononis, in quo vere aspectus Angelicus, venerandi canities, sermo verus, prouida actus simplex animus, quietis mores, religiosa vita, qui nuncquam sint cassis altibusque secularibus immiscuerat. Euestigio autem omnes ladices vna cum primatibus exercitus pariter ad eius satisfactionem venientes, in eius laudem simul omnes acclamauere. Videns autem exercitus vnanimitatem, cleri populique in decreto eius subscribentium: post aliquot dies & ipsi flexi sunt, & consenserunt personam prædicti sanctissimi viri, atque in eius decreto denota mente subscripserunt; & Missos, nuncios videlicet, pariter vna cum clericis & ex populo ad excellentissimum Theodorum Exarchum (vt mos est) direxerunt.* hæc Anastasius, qui Cononem fuisse genere Thracem, educatum in Sicilia, inde vero in Ecclesia Romana inter presbyteros meruisse tradit.

III. EXARCHI CONSENSVS IN ELECTIONE PONT.

Cum autem se amplius immiscendi in confirmatione electionis Romanorum Pontificum nullam sibi reliquam esse facultatem, illa remissa, & in pristinam libertatem Romana Ecclesia vendicata, Iustinianus Imperator aspiceret, alia eam sibi via vsurpare quæsiuit, nimirum, vt non crearetur Pontifex absque Exarchi consensu, dum scilicet per militares copias ipse faceret, vt non alius, quam qui sibi cordi esset, Romanus Pontifex crearetur: ex quo & illud obortum est malum, vt ambientes Pontificatum, per Exarchi ministerium illum consequi conarentur, siue muneribus, siue aliis officiis hominem demerentes. Factumque est, vt clero Romano in contrarium aduitente, sæpe schismata constarentur, prout hic contigisse vidimus, & in eius successoris electione, vt proxime dictum fuimus.

IV.

Quod rursus ad Iustinianum Imperatorem spectat, hæc de eo Anastasius: *Hic*, Conon Pontifex scilicet, *suscepit diualem iussionem domini Iustiniani Principis, per quam significat reperisse Acta Sextæ Synodi, & apud se habere, quam pia memoria dominus Constantinus pater eius fecerat, & promisit eius pietas illibatam & inconcussam perenniter custodire & conseruare.* hæc cum dicat Anastasius, ex litteris tamen Nicolai Pontificis ad Michaelem Imperatorem constat, haud sanæ fidei extitisse, sed & aduersatum fuisse eumdem Imperatorem ipsi Cononi, cum legatos eius Constantinopolim missos præuaricari coegisset. Sed Nicolai verba accipe, dum inuehitur in improbos Imperatores de Ecclesia Romana male merentes: *Tanta, inquit, salutis oblata ministros duplici modo interemistis: quoniam aut participes illos sui errores effectos spiritualiter occiderunt, sicut tempore reuerendæ memoriæ Cononis contigit, &c.* Arguunt quidem ista, diuersæ fidei esse cœpisse Iustinianum à Romano Pontif. ob idque constat sensisse numen iratum, omniaque in deteriora labi cœpisse: siquidem hoc anno ingentem famem vexasse Syros, & ruptam fuisse pacem sanctam cum Bulgaris, Theophanes docet. Quod autem Cedrenus hoc anno tradat, formam à Constantino patre conscriptam, per Iustinianum perturbatam, nihil aliud, quam firmatam fidem Catholicam aduersus hæreticos per Iustinianum emotam, intelligere voluisse, eiusdem Imperatoris exitus declarauit.

IVSTINIANVS FIDEI CATHOLICÆ PRODITOR.

In reliquis scimus, eodem Anastasio auctore, ipsum Iustinianum voluisse videri de Ecclesia Romana bene mereri, dum ex parte minuit tributum illud (quod capitatio dicebatur) patrimonii, quod Romana Ecclesia apud Brutios possidebat; releuasseq; etiam ea pensitatione tradit alia patrimonia, quæ habebat eadem Romana Ecclesia in Sicilia.

V. RELAXATA TRIBVTARIA ECCLESIÆ ROM.

Quod rursum ad Cononis res gestas pertinet, illud perperam factum ab eo Anastasius tradit, quod cum morte Theophanis vacaret Ecclesia Antiochena pastore, quorundam Ecclesiasticorum persuasione, inconsulto Romanæ Ecclesiæ clero, ordinarit Constantinum diaconum Ecclesiæ Syracusanæ, rectorem tunc patrimonii Romanæ Ecclesiæ in Sicilia, eique pallium ex more concesserit. Sed factum est, vt cum qualis ille esset, detectus fuisset, nempe factiosus homo, & ad conflandas discordias natus; eius ei gratia arcta custodia idem asseruari iussus fuerit ab Imperatoris magistratibus, qui Siciliam administrabant. Hæc quidem notam tunc inusserunt Cononi, quod præter morem (vt ait Anastasius) in his agendis clerum Romanum minime consuluisset.

CONSVLENDVS À PONTIFICE CLERVS IN REBVS AGENDIS.

Illustrat vero econtra Cononis nomen Apostolatus S. Kiliani martyris, qui ab ipso Episcopus est ordinatus. Accidit enim temporibus illis, vt in Hibernia, vbi vigebat monastica disciplina, cum nonnulli ex monachis exsoluissent numeros omnes Ecclesiasticæ institutionis, ad maiora adhelarent, secùdum illud Apostoli a: *Æmulamini*

VI.

a 1. Cor. 12.

DE S. KILIANI APOSTOLATV.

ri charismatis melliora, magis autem vt prophetetis: cupiebant Euangelium annunciare gentibus, quæ illius repertentur expertes; sed ita vt consulto precibus numine, ad opus assurgerent, diuini Spiritus instinctu. Eminebat inter eos, quem diximus, Kilianus nobilibus parentibus natus, sacris literis probe imbutus, virtutibusq; pariter exornatus, qui quod mente conceperat propositum, sociis communicans, inuenit omnes non tantum consentientes, sed diuini Spiritus calore succensos, ipsum, qui hortabatur ad opus impellentes.

VII. Inito igitur vná Consilio, ea fuit vna sententia, vt primum regiones, quibus Christum prædicaturi essent, inuiserent, agrumq; considerarent, in quem verbi semen sparsuri essent, atque inde ad excolendum eum à domino acciperent, eo scilicet, quem scirent vice Christi vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ esse propositum, ipso, inquam, Romano Pontifice, ne (quod de se dicit Apostolus *a*) in vacuum cucurrissent; nefas esse scientes, tantum ministerium sibi sumere, & non ab eo, cuius esset hoc impertire, suscipere, secundum illud eiusdem Apostoli *b*: *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* Sed quomodo hæc se habuerint, audi qui Kilianis res gestas, sicut breuiter, ita & fideliter prosecutus est *c*: vbi enim eius vitæ sanctæ primordia percurrit, ista subiicit: *Inde, inquit, profectus est in Germaniæ prouinciam, quæ ab incolis terra illius, Orientalis Francia vocatur; ibiq; in oppido, quod lingua ipsorum Wirtzeburg dicitur, morari constituit, non veritatis incredulæ gentis feritatem, quippe qui animo intrepido coronam martyrij appeteret. Interim tamen à verbo prædicationis abstinuit, donec se Romano Pontifici præsentaret, vt apud Romanam sedem & integrum Christianæ religionis dogma, & licentiam accepto prædicandi. Hiberna siquidem olim Pelagiana fædacta fuerat hæresi, Apostolicæq; censura damnata, quæ nisi Romano indulto solaminari poterat. Itaque vir sanctissimus coram Primate Apostolicæ sedis, eiusdemq; ministro, vt ipsi semina diuini verbi Gentilibus erogare liceret, studio dictorum amorem expetunt.*

a Galat. 2.

b Rom. 10.

c Apud Sur. 8. Iul. tom. 4 KILIANVS ROMAM PROFICISCITVR.

VIII. *Tunc autem præerat Romanæ Ecclesiæ Conon Pontifex, humanis diuinisq; litteris pollens, Pontificali officio congruus, in ordinandis Ecclesiasticis rebus discretor idoneus. Is, audita fide tam dictis viri charitatis nexibus allegata, Deo quidem gratias egit, illi vero sese charitatis benevolentiæ impertiit, exultans, semina diuini eloquij ab insolaribus & longe positis doctoribus propagari. Erat, inquam, apud egregium Pontificem non modica exultatio, quod cerneret paulatim euacuari fraudes antiqui hostis, crescentibus ministrij diuinæ operationis. Itaque consensu totius Verbi beatissimum virum in præsulatus officio constituit, quo & chrisma conficere, & Ecclesias dedicare, & sacros ordines conferre irreprehensibiliter valeret. Atque hunc ita paratis, dimisit eum, monens vt cæpto operi insisteret, à Domino præmio æternæ retributionis. Beatus igitur Kilianus Verba egressus, emenso itinere longissimo cum Colomanno Presbytero & Tochniano Leuita, ad locum sibi destinatum peruenit.* hæc de ordinatione ipsius. Quomodo autem Franconiam gentem vná cum Duce ad Christi fidem conuertit, ita idem describit auctor, sic pergens:

CONON PAPA ORDINAT KILIANVM EPISCOPŪ.

IX. PRÆDICATIO KILIANI AD FRANCONIOS.

Veniens autem ad prædictum oppidum Orientalis Francia Wirtzeburg, nouum, quem prius in ea prouincia Ducem inuenit, sed almum, Gozbertum nomine. Cœpit ergo venerabilis vir paulatim diuina verba fabula incredulis populis ministrare. Tantam enim gratiam ei Dominus contulerat, vt breui tempore & gentem idiotam perdisceret, & eu ipsorum lingua veritatis semina iaceret. Mirabantur autem omnes non solum doctrinæ nouitatem, sed imaginum quoque eloquentiæ vim & copiam. Porro sermonum suauitatem virtutum efficacia comitabatur, impletumq; est in illo, quod Veritas Apostolis promisit: Ego, inquiens d, dabo vobis os & sapientiam. Et item e: Opera quæ ego facio, & vos facietis. Sed cum tam diuus eloquij semina succreuerent, & in plebis sensum numerentur errores gentilitatis, vsque ad principes populi sancti viri fama perlata est: adeo vt ipsum quoque Ducem prouincia non lateret, qui sanctum virum sibi præsentari instat, experiri cupiens, quenam esset hæc doctrina, quam prædicaret, hactenus ipsi incognita. Erat vero is Princeps magno ingenio præditus, licet gentilitatis erroribus fædatus. Vt autem ad eum perueniret vir beatus, constanter veræ dogma religionis ei cœpit proponere, docens vnum Deum esse in personarum trinitate, visibilium & inuisibilium creatorem & auctorem, per quem naturalis creatura, mundi hostis fraude decepta, sit miseranditer separata.

d Luc. 21. e Ioan. 14.

Princeps admirans tanti viri constantiam & sermonum superabilem veritatem, quia (vt diximus) naturali præditus ingenio, verum se sententiis superatum videns, ad tempus suæ dissimulit auditionem, volens crebra apud se tractare inquisitione, veritatem eius quem Kilianus prædicabat, vel Diana potius talia præcepisse diceret: Diana namque apud illum in summa veneratione habebatur. Interim egregius vir vigil instantia constanter Domino lucrari animas, quas diabolus perdere videbat. Ita lucerna super candelabrum posita omnibus resplendebat, & ciuitas in monte constituta ab omnibus videbatur. Porro Dux verum ejus viri perseuerantiam, secreto venit ad eum, cupiens audire eius institua, vt cognito veritatis tramite, deinceps posset abstractus errorib. Sic igitur à beatissimo viro Catholicæ fidei documentis diligenter instructus, proximo Dominicæ resurrectionis die cum multis alijs dato nomine, aqua lotus baptismatis, ablutionem pristini promeruit erroris: atque ita saluatus est, vt tota pene Orientalis Francia prouincia, relicto dæmonum cultu, diuinæ religioni operam daret. hucusque de conuersione Gentilium: reliqua vero, quæ ad eius martyrium pertinent, suo loco dicenda erunt. Hic autem monendum, diuersum ab isto esse illum alium Kilianum: item Hibernum, qui gloria confessionis illustris claruit in territorio Atrebatensi, cuius natalis in Belgio agitur decimatertia mensis Nouembris, de quo Molanum consule.

Vexabantur id temporis Hispaniarum Ecclesiæ multitudine Iudæorum ibi degentium, & in Christianorum iam insultantium: haud enim valuerunt Reges Ingobus, Synodalibusq; decretis cauere, alitiue remedijs sæpe tentatis in officio contineri, quin suam perfidiam retinerent, quam & tueri non desinerent. Inter alia autem exprobrare solebant his temporibus Christianis falsam annorum supputationem ab origine mundi, ob idq; eos falli, quod ante tempus Messiam receperint, cuius aduentus nondum tempus edixit. Ad horum præsumptionem atque procaciam retundendam, Ervigius Rex Hispaniarum rogauit S. Iulianum Episcopum, vt his scriptis eosdem redargueret. Præstitit ille quamlibet facile, tres eo argumento aduersus Iudæos libros edens, qui extant, quos se absoluisse hoc anno, ita ipse libris significat sic.

Nunc, inquit, acclamatur Era septuagesima tertia quarta. Euenisse igitur tricesimo & octauo anno, ex quo hæc dicta est, vsque ad natiuitatem Christi, nullus sanæ mentis ambigenta sex annis. Et paulo infra: ab exitu mundi, per ab Christum annis putatos decimus quintus nondum transire videtur, quinquaginta anni: quibus si addantur anni ab incarnatione Domini ducenti octogenta sex, vsque ad præsentem diem, idest, quando hæc scribimus Princeps Ervigius Imperij sui volatur habere annum septimum, computati sunt sex mille & tredecim anni. hæc de tempore ipso, quibus & inuenis chronologiam per Eram in Hispania receptam nostræ hanc supputationi in omnibus additipulari.

Sed hic obiter refellimus (quod & alibi plus semel fecimus) manifesto errore inscribi in commentarium a Iuliano Episcopo Toletano editis, Iulianum Pomerium: siquidem qui Pomerij nomine recentiores tantum scriptores Ecclesiasticos, vt ante ducentos forte annos vixit, tempore videlicet Gelasij Romani Pontificis, vt auctore Gennadio, qui scribit de ipso, conuenit cum aliunde nihil commune cum Iuliano hoc Pomerius ille habeat: etenim ille natione Maurus, & presbyter tantum fuit, atque vixit in Gallia, non sine fide Catholica haud integer, Semiliuius haud inquinatus: quæ quidem nequaquam de Iuliano, de quo agitur, dici possent. Sed vt ambo hi vnus idemq; crederentur, inde fluxisse videtur error ortus, quod vtrique eodem titulo commentarios edidit, nempe Prognostico, quos tamen ab inuicem discriminent, qui in eis citari reperiantur auctores: siquidem

cum

cum in libris Prognostici Iuliani Episcopi Toletani citati legantur auctores, qui post Pomerij ætatem vixerunt, non illius esse posse eos commentarios, quisque cognoscit.

Sed & quod Iulianus diaconus Ecclesiæ Toletanæ, cuius est præfatio illa superius recitata in libros S. Ildefonsi de laudibus S. Mariæ, æque cognomine inscriptus Pomerius reperitur: ne quis existimet illum esse eumdem cum Iuliano Episcopo Toletano, de quo agitur, quasi qui ibi diaconus nominatur, idem postea fuerit eiusdem Ecclesiæ creatus Episcopus: etenim cum in ea præstitione meminerit Sisberti Archiepiscopi Toletani, qui post Iuhanum defunctum eamdem Ecclesiam rexit, vtique se diuersum ab isto omnino constituit. Nec rursus est, quod commentarij Iuliani aduersus Iudeos Iuliano diacono cognomento Pomerio adscribi iure possint, cum auctor se fuisse Episcopum illis verbis manifeste indicet, quibus ait: *Periculosum est pastori, si tacuat*, &c. Idem dixerimus de libris Prognostici, dum præfando ad Idalium Episcopum Barcinonensem, fratrem eum appellat, vtique coepiscopum. Sed de his hactenus.

IESV CHRISTI ANNVS 687.

CONONIS PAP. IVSTINIANI IVN. IMP. Annus item 1. Annus 3.

ANNO Redemptoris sexcentesimo octogesimo septimo, Indictione decimaquinta, Conon sanctissimus Papa moritur decimatertia mensis Octobris, cum sedisset menses vndecim, & dies viginti tres, vt Anastasius tradit, quem potius sequimur, quam alios, qui Anastasio antiquiorem non habent aliquem, cui inhæreant & sequantur. De eodem ipse testatur, fuisse relictam ab ipso tum clero, tum monasteriis eam auri quantitatem, quam Papa Benedictus reliquerat: idemq; asserit, creatos ab eo Episcopos per diuersa loca numero sexdecim, sepulturamq; in basilica sancti Petri vigesima secunda * mensis Octobris, cessisseq; Episcoparum ipsius menses duos & dies tredecim: quo tempore dirum conflatum est schisma inter Theodorum Archipresbyterum & Paschalem Archidiaconum, qui malis artibus sibi ad Pontificatum viam paranit; de eo enim hæc Anastasius in Conone: *Hunc Archidiaconus eidem eiusdem Cononem Pontificem infirmitate constrictum, & capitatæ ducibus præditi legati relicti clero & monasterijs ab ipso Pontifice, cum nondum esset persolutum, seruijt Ravennam glorioso nono Exarcho, atque promisit eius dationem, si ad Pontificatum eligeretur.* hæc de Archidiacono Anastasius in Conone.

Post cuius obitum quomodo Ecclesia Romana diuisa sit schismate, idem Anastasius in Sergio ita narrat: *Post ipsum vero dies à discessu beate memoria Conone Apostolica sedis Pontifice (vt fieri solet) Romanus populus in duas partes discessit: & vna quidem elegit Theodorum Archipresbyterum, alia vero pars Paschalem Archidiaconum. Et quidem Theodorus Archipresbyter cum populo, qui eis fauebat, preuenientes, interiorem partem Patriarchij tenuit: Paschalis vero exteriorem partem ab Oratorio sancti Siluestri & basilica domus Iulie, que super eamdem respicit, occupauit. Cumq; vnus alteri locum non cederet, sed vtrique immaniter perdurarent, vt vnus alium superaret: inito consilio primates Iudeorum, & exercitus Romana militie, & cleri plurima pars, & præsertim sacerdotum atque cunctum multitudo ad sacrum Palatium perrexerit, & duo pertrahantes, quid fieri deberet, qualiterve duorum alterutrum electorum superetur contentio: Deo annuente, in personam denominati Sergij venerabilis tunc presbyteri concordantes se contulere, eumq; de medio populi tollentes, in Oraculum beati Cæsarij martyris Christi, quod est intra sacrosanctum suprascriptum Palatium, introduxerunt, & exinde in Lateranense Episcopium cum laudum acclamatione deduxerunt.*

III. Sed antequam vlterius progrediatur oratio, de ipso loco Oratorij S. Cæsarij dicendum est: quod cum intra sacrum Palatium fuisse dicatur, aliud plane à Lateranensi Patriarchio illud fuisse, ex eodem verborum contextu perspicuum redditur, dum illud à schismaticis occupatum fuisse ponitur, altero nempe ipsorum occupante partem exteriorem, interiorem vero altero: vnde liquet, sacrum Palatium diuersum fuisse à Patriarchio, & quod ibi erat (vt ait) Oraculum, siue dixerimus Oratorium, dictum fuisse sanctum Cæsarium intra Palatium, siue in Palatio, de quo mentionem habitam à S. Gregorio, superius vidimus, egimusq; de eo pluribus, cum de imaginibus Augustorum Romam delatis, & in eodem Oratorio à S. Gregorio collocatis sermonem habuimus. Sed redeamus ad Sergium.

SERGIO CEDUNT SCHISMATICI.

Quidnam ipse iam faceret, cum etsi electus cathedræ tamen Pontificiæ expers esset, schismaticis eam occupatam vallantibus armis? Idem diuinus Spiritus, qui ad eius electionem populum clerumq; permouerat, vt olim Samsonem in Philistæos, eosdem aduersus schismaticos ad eorum cuneos irrumpendos excitans, fortes reddidit & intrepidos. Proficiscentibus enim ipsis vnà simul ad Patriarchium Lateranense, ipso aspectu, qui ipsum foris obsidebant, statim sponte cessere, resistere non valentes: sed & ij, qui intus erant, & Patriarchium in munitionem conuerterant, inuiti licet atque nolentes, dedere locum; sicq; vnus ab omnibus, explosis reliquis, acceptus est Pontifex Sergius. Sed quæ habeat Anastasius de Sergio ad Patriarchium accedente, audi:

IV. *Quamuis fores Palatij intrinsecus essent munita & clause, tamen pars, qua supradictum venerabilem virum elegerat, quia validior erat, prenaluit, & ingressa est. Quo ingresso, vnus è duobus electis, id est, Theodorus Archipresbyter illico quieuit, & humiliauit se: Paschalem vero nullo modo cordis duritia id facere sinebat, donec coactus & confusus, volens, nolens, suum dominum & electum ingressus salutaret. Qui etiam Paschalis clanculo non cessauit Rauennam suos mittere Missos, promissaq; pecunia, vel aliis diuersis donis, Ioannem Patricium & Exarchum cognomento Platyn, cum suis Iudicibus, nemine sciente, Romam venire persuadere. Qui sic adsile venit, vt nec signa, nec banda cum militia Romani exercitus occurrissent ei iuxta consuetudinem in competenti loco, nisi è propinquo Romana ciuitatis. Qui dum venisset, & omnes in personam Sergij sanctissimi inuenisset consensisse, illi quidem suffragari non valuit: Ecclesia tamen beati Petri Apostoli idem Exarchus per eiusdem Paschalis misseriam dispendium & damnum intulit, quod ab eodem Paschale subscripto Exarcho promissum fuerat, id est, centum auri libras à parte Ecclesia expetente, Sergio sanctissimo electo proclamante, quod neque promissum dare, neque possibilitas suppeteret: & vt ad compunctionem animos videntium commoneret, cantharos & coronas, quæ ante sacrum altare & Confessionem beati Petri Apostoli ex antiquo pendebant, deponi fecit, & pignori tradi: sed nec in hoc flexa est eiusdem Exarchi duritia, donec centum (vt dictum est) auri libras accepit.*

DAMNA ILLATA ROM. ECCLESIÆ PER EXARCHUM PASCHALIS OPERA.

V. *At licet (vt predictum est,) Ecclesiæ Christi adeo miserrimus Paschalis dispendium & damnum inflixerit: tamen, Christo fauente, Sergius presbyter & electus in sede beati Petri Apostoli Pontifex ordinatus est: præditus vero Paschalis non post multum tempus ab officio Archidiaconatus pro aliquibus incantationibus, & lucri, quos colebat, vel sortibus, quas cum aliis inspectatoribus tractabat, Dei, beatiq; Apostolorum Principis Petri intercedente iudicio, priuatus est, & in monasterium retrusus, & post quinquennium præ cordis duritia impœnitens defunctus est.* hucusque Anastasius de ingressu Sergij, atque dissidentium electione: quibus plane apparuit, haud leuem esse eam sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Apostolicæq; sedis persecutionem, quam à domesticis pati consueuit; vtpote quod qui semel cœpit ipsius Redemptoris adhuc tempore cribrare discipulos Satanas, nunquam dimiserit amplius cribrum, quo simul collidens iustos cum improbis, magna agitatione ipsam conquassat Ecclesiam, sed malorum damno, lucro vero iustorum: etenim eiusmodi

PASCHALIS MISERRIMUS FINIS.

di ministeria, qui probati sunt, manifesti fiunt, reprobis seorsum vt purgamentis electis. De persona vero Sergij hæc idem Anastasius habet:

VI. SERGII PAPÆ TRIMORDIA EX VITÆ INSTITVTIO.

Sergius natione Syrus, Antiochia ortus ex patre Tiberio, Panormi in Sicilia vixit: inde veniens Romam, à sanctæ memoriæ Adeodato Pontifice inter clerum Romanæ Ecclesiæ connumeratus est. Et quia studiosus erat & capax in officio cantilenæ piorum cantorum pro doctrina traditus est, & acolythus factus, per ordinem ascendens, à sanctæ memoriæ Leone Pontifice in titulo sanctæ Susannæ, quæ ad duas domos vocatur, presbyter ordinatus est. Hic tempore presbyteratus sui impegre per sarmeteria diuersa Missarum solemnia celebrabat. hæc Anastasius de Sergio, quem hoc anno vigesimasexta mensis Decembris creatum esse Romanum Pontificem, eiusdem assertione redditur manifestum.

EBROINI INIQVITAS

Quod ad res Francorum pertinet, eodem anno, maximo malo purgantur Galliæ, cum truculentus carnifex, sanctorum sanguine ebrius, Ebroinus occiditur: tertio nanque anno à sancti Leodegarij martyrio trucidatur ab Ermenfredo. Sed quomodo & eius animam excepit locus infernus, Adonem Viennensem ista narrantem audi: *Erat*, inquit, *tunc temporis vir oculis cæcatus, vnus de illis, quibus Ebroinus effoderat lumina in insulæ Lugdunensis prouincia, quæ Barbara dicitur: qui cum nocturno tempore super ripam Sicamnæ fluminis orandi gratia resideret, audiuit nauigantium impetum, & magna vt bracchiorum contra impetum fluminis insurgentium. Cumq; interrogaret, quo nauigium illud tenderet, vox in antibus eius percrebuit: Ebroinus est, quem ad Vulcaniam ollam deferimus: ibi enim facti sui pœnas luet. Hoc vir audiuit ad consolationem suæ: vt sciret, quam pœnam persecutores miserum sentirent*, secundum illud Dauidicum a: *Lætabitur iustus, cum viderit vindictam*, vt dicant omnes, b: *Si vtique est fructus iusto, vtique est Deus iudicans eos in terra.* Cæterum nec in eum adeo obtusæ mentis esse putamus, vt igno et animas migrantes è corpore haud egere vectura nautica, vt ad supplicium perducantur; sed hæc esse per visum ostensa secundum mentis humanæ captum eiusmodi formulis & speciebus interdum ad rem cognoscendam egentis. At inuisamus res Ecclesiæ Anglicanæ.

DE ANIMA EBROINI.

a *Psal. 57.*
b *Ibid. 10.*

VII. DEPOSITIO S. CVDBERTI EPISC.

Hoc eodem anno, decimotertio Kalendas Aprilis moritur ille sanctitate celebris, Anglorum decus, Cudbertus Episcopus Lindisfarnensis, cuius vita ab infantia ad senectutem virtutibus micans, nec obitu potuit obscurari, illustrata diuinitus eius sanctitate miraculis, quæ Beda c recenset in rebus gestis Anglorum, copiosius autem, cum eiusdem vitam prolixius est carmine atque soluta oratione. Suffectus est ipsi Ædilualdus, tanti prædecessoris haud indignus successor. Tu de his ipsum consulas Bedam.

c *Beda de gest. Angl. lib. 4. c. 27. 28. 30. 31.*

ERVIGII REGIS ORTVS, ET EGICANIS SVCCESSIO.

Contigit eodem tempore mori Eruigium Regem Hispaniarum, cum ageret sui regni annum octauum inchoatum: inq; locum eius subrogari Egicam, siue Egicanem, cui (vt Eudensis est auctor) filiam suam nomine Cixilonem Eruigius in matrimonium collocarat, fuisse autem hunc consobrinum Bambæ, idem auctor affirmat. Cæterum ipsum Egicanem consobrinum Bambæ, Eruigij Regis fuisse genere liquet: eius enim meminit Concilium Toletanum decimumquintum celebratum anno sequenti, vbi in tomo Synodo ab ipso oblato, in quo eumdem & patrem appellat pietatis ergo, hæc leguntur: *Illud mihi primo decendum erat, quod diuus pater noster & socer regale sortitus fastigium*, &c. Minus autem iuste administrasse regnum Eruigium, ea, quæ eodem tomo leguntur, ostendunt his verbis: *Additur super hoc (vt fertur) pressurarum eius in plerisque acerbitas, quos indebite rebus & honore priuauit, quos de nobili statu in seruitutem sui iuris implicauit, quos tormentis subegit, quos etiam violentis iudicijs pressit*, &c.

VIII. ERVIGIVS GENERVM OBLIGAT IVRAMENTO.

Horum igitur gratia cum tam ipse Eruigius, quam filij eius odio haberentur, & omnium oculi conniterentur in Wambæ consobrinum, siue (vt alij tradunt) filium, quem proditione exutum regno omnes misererentur, expectareturq; aliquis, vt in eius regnum vocaretur: id probe sciens ipse Eruigius, nempe post obitum suum posthabendos suos filios Egicani, ipsum sibi iungere voluit fœdere nuptiarum, tradens ei (vt dictum est) suam filiam Cixilonem in vxorem. At non his tantum studuit eum vinculis obligare, sed & stringere arctius voluit iuramento, quo eum polliceri fecit pro defensione filiorum ipsius cuncta peragere, nihilq; contra eos moliri, vel ab aliis tentari permittere, & alia huiusmodi, quo suis filiis in omnibus esset tuto consultum. His igitur rite peractis, contigit ipsum Eruigium (vt dictum est) mori, exaltari vero cum ab Episcopis, tum à magnatibus in regnum, quem diximus, Egicanem: qui mox patrio, antequam regni capesseret administrandas habenas, populo præstitit iuramentum, iustitiam illi fore sedulo se administraturum. Hæc omnia expressa habentur in dicto Concilio Toletano anno sequenti habito, de quo mox dicturi sumus.

IESV CHRISTI ANNVS 688.

SERGII PAP. Annus 1. IVSTINIANI IVN. IMP. Annus 4.

SEQVITVR annus Domini sexcentesimus octogesimus octauus, Indictione prima, quo celebratum est in Hispania Concilium Toletanum numeratum undecimum quintum, conuenerunt Episcopi numero sexaginta & vnus, per vicarios vero quinque, Abbates vndecim, & Comites decem & septem: quod enim Regis causa tractanda esset, frequens conuentus adest. Cum igitur Rex maxime pius & religionis tenacissimus custos ante susceptum regnum duplici se obligatione astrinxisset, altero dato Eruigio de filiorum atque vxoris eius defensione, nec in eos quicquam dum inferri ab aliquo se passurum; altero, quod populo ei debito præstitisset de ministranda illi iustitia æque ac qua personarum acceptione: cum verumque simul implere impossibile existimaret, neque alteri absque alterius dispendio satisfacere posse: conuocandam Synodum statuit, quid esset sibi faciendum. Sic igitur hoc anno, qui & primus eiusdem Regis numeratur, Era sexagesima vigesimasexta, quinto Idus Maias, cum in eum diem conuenissent Episcopi in Ecclesia Apostolorum Petri & Pauli, ipse Rex ingressus est in Synodum, personamq; suam scriptis conceptam legendam tradit. Sed antequam de ipsa agamus, qualis fuerit religiosissimi Regis ingressus in locum, vbi consessus aderat tanti Patrum, ex eiusdem Synodi Actis hic describatur in exemplum Orthodoxorum Principum; hæc enim ibi leguntur:

Adfuit idem serenissimus Egica Princeps placida clementia atque sublimis, & strenua culminis reclinatione lætabilis, qui in medio Pontificum positus, humoq; prostratus, sanctum Deo se commendat orationibus. Deinde surgens, & sufficienti tribulatione Concilium allocutus, immensa tenus sua calamus tota Deo sacerdotibus tradidit relegenda; erat eius exordium: Sanctissimi Patres, &c. habetur integer ipse totius Actorum primordiis positus. His acceptis, ex more Patres de eo, quæ ad fidem Catholicam spectant, agere aggressi sunt, præmissaq; ex sacrosanctis œcumenicis Conciliis Catholica confessione, ea, quæ ante biennium à Benedicto Romano Pontifice fuerant in suis ipsorum litteris adnotata examinantes, recte pieq; atque ex Patrum sententia esse postlata docuerunt.

Præterilla autem, quæ de his sub Benedicto Pontifice de eadem controuersia dicta sunt, hucusque omnes adunati in ista Synodo ipsum Iulianum Episcopum Toletanum, cui eadem omnia eiusdem Concilij scripta tradiderant, Paulo licentiosius insultasse in Romanum Pontificem. Sed sit hoc atque sigillauit veritatis amator & pietas optimus cultor, qui erudito stylo postremam manum appo-

sue

fuit rerum Hispanicarum historiæ, Hispanus & ipse, sed affectu priuato carens, Ioannes Mariana dignus professor Societatis Iesu, cuius sunt hic mihi reddenda verba, sed prius illa ponenda, quæ in Synodo scripta leguntur, quibus Iulianus ipsorum auctor æstimatus fuerit correctione dignus: sunt hæc ipsa, dum de vltimis capitibus à Benedicto Papa notatis agitur: *Tertium sane, quartumq; capitulum continentes, non solum sensum, sed & ipsa pene verba ex libris beatorum Ambrosij atque Eulgentij nos pratibasse monstrauimus, quibus ea præditos viros dogmatizasse scimus: quos quia celebres in toto orbe doctores seriata Ecclesiarum Dei vota percensent, non illis est succensendum, sed potius succumbendum: quia omne, quod contra illos saperit, à recta fidei regula abhorrere senetur.* Et paulo post: *Iam vero si post hac & ab ipso dogmatibus Patrum, quibus hec prolata sunt, in quocunque dissentiant: non tam est cum illis amplius contendendum; sed maiorum, directo calle, inhærentes vestigijs, erit per diuinum iudicium amatoribus veritatis responsio nostra sublimis, etiam si ab ignorantibus emulis censeatur indoctior.* ista quidem ibi, sed virum dulcedine charitatis, an amaro zelo, ex gustu ipso facile est iudicium facere: sed & vtrum ex spiritu veritatis, an terroris, prouoco lectorem ad ea, quæ sæpe superioribus Tomis dicta sunt, nimirum, omnium scriptorum Ecclesiasticorum doctorum arbitrium esse Romanum Antistitem, atque de his singulis esse iudicem Apostolicam sedem.

IV. Sed audi modo Ioannis de eiusmodi Iuliani sententia iudicium grauis lance perpensum, atque ita prolatum: *Nolo*, inquit, *aliquando liberior visa esse, quam vt Iuliani modestiam erga Romanum Pontificem, summum Ecclesiæ doctorem deceret. Et mirum de ingenij laude cui quicquam concedat, rarum est, & in ardore disputandi modum tenere difficile. Erat enim Iulianus eruditionis laude ea ætate celebris, vt eius libri iactarentur, ac præcerim opus, quod Prognosticon sæculi venturi nuncupauit, liberq; de sex ætatibus, qui libri ad nostram ætatem conseruati sunt, alij iniuria temporum desiderantur, fuit ex Iudæorum sanguine propagatus, Eugenij tertij discipulus, &c.* ista quidem ipse. Ex Iudæis (vt vidimus) Iulianus ad Ecclesiam veniens, doctrina fulgens, nomine celebris ad primatiæ in Hispania Ecclesiæ Episcopatum ex neophyto euectus est, quod in primitiua Ecclesia non nisi Apostolica indulgentia licuisset, prohibente Apostolo *a* ordinari neophytum ne (vt ait) *in superbiam elatum, in iudicium incidat diaboli.* Nos reliqua prosequamur historiæ.

Cum autem, quæ elucidata sunt in hoc Concilio de obiectionibus factis à benedicto Pontifice, innotuissent Sergio Papæ, ab eodem magnis sunt laudibus celebrata. Constat id quidem Roderici Toletani Episcopi testificatione. Sicq; cognitum pariter factumq; fuit, Romanam Ecclesiam haud ferere lites dissentionesq; curare, sed rectam sententiam de fide Catholica ab omnibus exigere, exactamq; recipere, gaudereq; de filiorum in fide integra sanitate, vt illud Ioannis Apostoli *b* in ore haberet, cordeq; retineat: *Gauisus sum valde, quoniam inueni de filijs tuis ambulantes in veritate.* Addit idem Rodericus, mississe post Synodum Iulianum Episcopum Toletanum legatos Romam ad Pontificem, aut enim: *Sanctus Iulianus veridicis testimonijs in hoc Concilio decimo quinto ad exactionem prafati Principis per oraculorum, qua Romam transmiserat, verum esse affirmauit, & apologeticum fecit, & Romam misit per suos legatos presbyterum, diaconum, & subdiaconum viros eruditissimos, & in omnibus Dei seruos, & in diuinis scripturis indoctos, cum versibus etiam acclamatorijs, secundum quod & olim transmiserat de laude Romani Imperij. Quod Roma digne & pie recipiens, sanctis legendum indixit; atque Imperator acclamando, Laus tua Deus in fines terræ, lectum sæpius notum fecit.* Hic aduerte, lector, loco Pontificis, in codicem irrepsisse nomen Imperatoris; ne fallaris: alioqui mendacij arguendus ipse Rodericus esset, cum constet Imperatorem non Romæ, sed Constantinopoli habitasse, nec Vibem vnquam visisse. Pergit vero de ipso Romano Pontifice ista dicere, ad quæ referenda sunt superiora: *Qui & rescriptum domino Iuliano per supradictos legatos cum gratiarum actione & cum honore remisit, & omnia, quacunque scripsit, iusta & pia esse deprompsit.* fuit ille, qui tunc Romanæ Ecclesiæ præerat, Sergius Papa.

His vero pertractatis, de duobus sibi inuicem aduersantibus Regis iuramentis facta est quam exactissima disputatio. Itaque ad exactam rei cognitionem iussa sunt legi verba, quibus primum præstitum Erutigio Regi conceptum tunc fuit iuramentum; quæ hic describenda putamus; sic enim se habent: *Circa egnatos meos, filios vestros, quos de gloriosa coniuge vestra, domina mea Leubigotone Regina progenatos habere videmini, tam charum me amicum in sincera mentis dilectione sine fraudulenta calliditate exhibere & esse polliceor, & ita cum eis in effectu dilectionis & charitatis omnibus diebus vite mea vinere spondeo, vt nec ipsos, nec partem eorum pro quibuslibet capitulis, aut ordinibus, vel occasionibus quoquolibet tempore inquietare aut stimulare debeam: nec vllum dolorem, villaue, malitiam in corde vel animo meo contra eos amodo & hactenus quandoque retinebo, aut excogitabo: neque aliquam occasionem aut argumentum enutribo, per quod aut prefata ancilla vestra, sponsa mea, siue iam nominati filij vestri, qui de totius dicta clementissima coniuge vestra domina mea Leubigotone Regina progenati sunt, aut in maximum, aut in modicum conturbentur vel stimulentur, excepto propter iustissimas causas, vnde legalis mihi veritas patuerit, quas vt cum charitatis affectu ad eosdem cognatos meos quarere debeam, mihi licentiam reseruo, & tam de promptissima dilectione & charitate eorum numquam recedam. Nam & pro causis eorum, quas aut ipsi contra qualibet personas habuerint, aut si quicunque contra eos pro quibuslibet rebus intenderint, ita vsque quod vixero, in eorumdem filiorum vestrorum adiutorium cum omni mentis mea intentione, in quantum valuero, & Deus mihi dederit posse, exurgebo* & intendebo*, veluti si pro causa propria mea, vt nec illic damnum aut perditionem quamcunque sustineant, & negotia eorum cum Dei auxilio, me intendente, agente, & prosequente, celerem ad effectum perueniant.* hactenus promissio ab Egicane Erutigio facta, ac iuramento firmata.

*exurgam
*intendam,

VII. His auditis, cognita post hæc sunt, quæ idem Rex iidem iuramento populo ex more promisit, nempe iustitiam se illi integre redditurum, neque contra iustitiam quenquam esse læsurum. Cum res deducta esset ad Synodale iudicium, iudicatum est ea ex parte promissionem vel iuramentum subsistere, qua filijs eius est pollicitus aduersus omnes protectionem atque defensionem: ea vero ex parte, qua consultum fuit iustitiæ, & obstructus aditus iniquitati, suo robore debere consistere, vtpote congruajis, quæ ipse populo iuramento pariter promisisset. His itaque in hunc modum sententia Synodi definitis, optatus finis impositus est.

Sunt rerum Hispaniæ scriptores, qui eumdem Egicanem Regem odio plus æquo indulsisse tradant, vt qui filiam Erutigij in coniugem acceptam repudiasse dicunt, vindictamq; sumpsisse de nobilibus compluribus, quorum arte fuisset Wamba Rex priuatus regno. Quod autem ad repudium pertinet, si factum est, nonnisi ex causa sacris legibus approbata factum oportuit. Quæ enim vigebat Hispanorum Episcoporum vigilantia in custodia sacrorum canonum, & in Regem præscripta auctoritas id existimare nos cogit: quod vero ad reliqua, etiam testificatio Synodalis eum liberum immunemq; reddit. Accipe, rogo, quæ de ipso Patres habent in Concilio Toletano decimo sexto *c*:

c Conc. Tolet. 16. c. 8.

VIII. EGICANIS REGIS VIRTVTES. *d Psal. 138.*

Gloriosissimus etenim ac serenissimus dominus noster Egica Rex feruentissimi amoris Christi igne succensus, & sancta actionis ope perfunctus, inimicorum Christi perfidiam illud prophetale vaticinium sequens: Nonne d qui oderant te, Deus, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? vtpote verus Christicola, obnoxios protegere decernit, Ecclesia Dei statum vigilanti instantia roborare disposuit, sanctis Dei basilicis se munificum exhibet, tributorum impensiones populis moderamine discreto remittit, malegna contra se obstinatione agentibus animi liberalitate gratissima ac pia miserationis instantia ignoscere consuenit, multos quo-

Isa 58.

quæ, qui confracti sunt liberos (secundum prophetam a) omne onus disrumpendo, in ingenuitatis statu reformat, atque in diuersis sanctæ Ecclesiæ studijs exercendo propellet. hæc Patres, quos absit credere turpiter adulatos. At de Concilio Toletano decimo quinto hactenus.

IX. ORITVS THEODORICI REGIS

Quod pertinet ad regnum Francorum: mortuo Theodorico, quem regnasse tradunt annos decem & nouem, subrogatus est eius filius Clodoueus huius nominis tertius, tenuitq; regnum annos quatuor. Reiiciunt vero alij obitum Theodorici in annum superiorem: sed magis huic Chronologiæ assentiri videtur Angradus b monachus, dum annum decimumtertium eiusdem iungit anno Domini sexcentesimo octogesimo secundo: qua ratione, cum eum regnasse tradant annos (vt dictum est) decem & nouem, vltimus hic annus numerabitur Theodorici, post quem incipiunt numerari anni quatuor Clodouei eius filij. Porro iam ipsi Francorum Reges, siue quod puerili ætate regnum caperent, siue socordia, vel voluptuosæ vitæ cupidine, iam imbelles penitus redditi, procul aberant ab administratione curaq; regni: adeo vt in ductibus exercituum, quos Maiores domus vocare consueuerunt, totum esset regni regimen collocatum. Ita quidem res vsque ad annum Redemptoris septingentesimum quinquagesimum transierunt.

b Angr. in mutat. Antberti Episcopi Rothom. apud Sur. 20 Febr.

CLODOVEVS TERTIVS REX FRANCORVM.

IESV CHRISTI ANNVS 689.

SERGII PAP. Annus 2. IVSTINIANI IVN. IMP. Annus 5.

I. CHRISTI annus sexcentesimus octogesimus nonus secunda inchoatur Indictione, quo & secundum sui Pontificatus annum Papa Sergius inchoauit: cum sanctus Ceadualla Rex Occidentalium Saxonum pietatis ergo peregrinatus Romam ad limina Apostolorum, illic exoptatum diem clausit extremum. Hæc Beda his verbis c: *Anno autem regni Aldfridi tertio Ceadualla Rex Occidentalium Saxonum, cum genti suæ duobus annis strenuissime præesset, relicto Imperio propter Dominum regnumq; perpetuum, venit Romam.* sed ante in itinere in minorem Britanniam naturio veniens, intulit S. Vulmarum Abbatem, à quo de rebus diuinis abunde eruditus est: habent enim hæc pluribus eiusdem sanctissimi viri Acta d. Insuper auctor est Paulus e diaconus, eumdem Regem Romam venientem in itinere exceptum hospitio fuisse à Cuniperto Longobardorum Rege, atque honorifice habitum.

c Beda V. c. 7. CEADVALLÆ REGIS ANGL. PEREGRINATIO, BAPTISMVS ET OBITVS

d Ioan. Sur. 26 Iun. Vsuard. mart. Bed. l. 5. c. 15.

e Paul. diac. lib. 6. c. 15.

Pergit vero Beda cœptam narrationem: *Venit Romam, hoc sibi gloria singularis desiderans adipisci, vt ad limina beatorum Apostolorum fonte baptismatis ablueretur, in quo solo deiecerat genere humano patere vitæ cælestis introitum; simul etiam sperans, quia mox baptizatus carne solutus, ad æterna gaudia tam mundus transiret: quod vtrumque vt mente disposuerat, Domino ministrante, completum est.* Etenim illo perueniens, Pontificatum agente Sergio, baptizatus est die sancto sabbati Paschalis, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo octogesimo nono; & vt albis adhuc positis, languore correptus, duodecimo Kalendarum Maiarum die solutus est à carne, & beatorum est consortio sociatus in cælo. Cui etiam tempore baptismatis Papa memoratus Petri nomen imposuerat, vt beatissimi Apostolorum Principis, ad cuius sacratissimum corpus per longa locorum interualla pro ductus amore venerat, etiam sanctissimum nomen referret: qui in eius quoque Ecclesia sepultus est.

II.

III. EPITAPHIVM SEPVL-

Exhibente Pontifice, epitaphium in eius monumento scriptum est, vt & memoria deuotionis ipsius fixa per secula maneret, & legentes quoque vel audientes exemplum facti ad studium religionis accenderet. Scriptum est ergo hoc modo:

Culmen, opes, sobolem pollentia regna, triumphos,
Exuuias proceres, munia, castra, lares,
Quæq; patrum virtus, & qua congesserat ipse,
Ceadual armipotens liquit amore Dei:
Vt Petrum, sedemq; Petri vt conerneret beatus,
Cuius fonte meras sumeret almus aquas,
Splendificumq; iubar radianti carperet hausto,
Ex quo viuifico fulget vbique fluit.
Percipiensq; alacer redituæ præmia vitæ,
Barbaricam rabiem, nomen & inde suum,
Conuersus conuertit ouans, Petrumq; vocari
Sergius Antistes iussit vt ipse pater,
Fonte renascentis quem Christi gratia purgans,
*Protinus ablatum * vexit in arce poli.*
Mira fides Regis, clementia maxima Christi,
Cuius Consilium nullus adire potest.
Sospes enim venetus supremo ex orbe Britanni,
Per varias gentes, per freta, per q; vias,
Vrbem Romuleam vidit, templumq; verendum
Aspexit Petri, mystica dona gerens.
Candidus inter oues Christi sortitus ibidem
Corpore nam tumulum, mente superna tenet.
Commutasse magis sceptrorum insignia credas,
Quem regnum Christi promeruisse vides.

Post versus hæc sequebatur inscriptio, qua & nota temporis ponebatur his verbis:

HIC DEPOSITVS EST CEADVALLA, QVI ET PETRVS REX SAXONVM SVB DIE DVODECIMO KALENDARVM MAIARVM INDICTIONE SECVNDA, QVI VIXIT ANNOS PLVS MINVS TRIGINTA, IMPERANTE DOMINO IVSTINIANO PIISSIMO AVGVSTO, ANNO EIVS CONSVLATVS QVARTO, PONTIFICANTE APOSTOLICO VIRO DOMNO SERGIO PAPA ANNO SECVNDO. efferunt hic ipse annus, quo Sergius Papa agit in Pontificatu annum secundum.

Quod vero ad recitatum soluta oratione scriptum epitaphium pertinet, eorum inepsisse putarunt aliqui; siue quod ita deprauatum illud acceperit Beda, siue quod qui ab eo postea exscripsit, gentilium suorum affectum plus satis indulgens, verba mutauerit, vt quem inter Reges Britannorum esse fecerit esse Saxonum, id ipsum q; in textu Bedæ mutarit. Absit enim de adeo nemine abili facienda dote id vel leuiter suspicari, vt amore gentis suæ, detraxerit alienæ, attribuens quod suum non erat, suæq; tribuens, quod sciret alterius esse. Sane quidem, quod in epitaphio legitur, REX SAXONVM: legendum esse, REX BRITANNORVM, historici complures, qui res Britannorum sunt prosecuti, testantur. Nuperrime vero doctissimus Sanderus, parcens Bedæ, modeste confutat in Paulum diaconum conuersus ait: *Paulus diaconus de gestis Longobardorum: Ceadualdus, inquit, Rex Anglorum Saxonum (melius dixisset, Rex Britonum, vt est apud Gaufridum libro nono de gestis Britannorum) ad Christum tendere limina properauit, vbi à Sergio baptizatus, ad cælum transit.* hæc ipse, nihil in Bedam. Verum potest (vt supra dictum est) ob deuictos Saxones homo Britannus dici Rex Saxonum.

Porro à Beda tres eiusdem nominis positi inueniuntur Regis Britantu: primus quidem sub anno Domini sexcentesimo trigesimo tertio, quem interfectum fuisse tradit Edutni Anglorum Regis, cumq; Britannum fuisse Regem affirmat: secundum vero Ceadualla fuisse illum reperias, de quo idem meminit Beda sumpto (vt colligitur ex scriptis eius) sexcentesimo septuagesimo octauo, quem dum tradit fuisse ataxeinorem, plane diuersum à seniore esse demonstrat: sed & cum ipsum successorem habuisse alium Ceadualam tradit, cumq; ipsum ab eo, qui venit Romam, de quo est sermo, diuersum docet. De primo dum agit, Britonum Regem appellat, & licet Christianum, tamen vehementem fuisse persecutorem Christianorum Anglorum affirmat: nam de ipsa subiicit g: *Ceadualla quamuis nomen & professionem haberet Christiani, adeo tamen erat animo ac moribus barbarus, vt nec sexui quidem muliebri, vel innocuæ paruulorum ætati, quin vniuersos atrocitate ferina interfici per omnia iuberet, multo tempore totæ eorum prouinciæ debachando peruagatus,*

ac totum gentem Anglorum Britanniæ finibus eradicaturum se esse desiderans: sed nec religioni Christianæ, quæ apud nos exorta erat, aliquid impendebat horroris, &c. in quibus tamen corrupte scias legi Carduella pro Ceadualla, siue Cedualla, grout ex eodem auctore conspicitur, vbi ait inferius sequenti capite *a: Nec mora vtrumque*, nempe Osrichum Regem Deirorum & Eanfridum Regem Berniciorum, *Rex Britannum Ceduallæ impia manu, sed iusta vltione peremit.* quæ cum acta esse testetur anno Domini sexcentesimo sexagesimo tertio, nihil est, quod dici possit, hunc eundem esse cum Ceadualla, qui Romæ defunctus est, quem ipsi sepulchralis inscriptio fuisse ætate iuuenem docet. Hæc de primo Ceadualla Britannorum Rege; at de secundo hæc libro quarto *b: Interea superuenientes cum exercitu Ceadualla inuictissimus strenuissimus de regio genere Geuissorum*, &c. De tertio autem mox ita eodem capite subdit: *Sed ii, qui post Ceadualla regnauit, simili prouinciam illam afflictione plurimo annorum tempore manciparunt. Quare factum est, vt toto illo tempore Episcopum proprium habere nequiuerit, sed reuocato donum Vilfrido primo suo Antistite, ipsi Episcopo Geuissorum, id est, Occidentalium Saxonum, qui essent inuenti in ciuitate, subiacerent.* ista quidem ipse Beda de tertio Ceadualla, quem hoc eodem dictum esse nomine, mox ista subiiciens, satis docet *c*:

Postquam ergo Ceadualla regno potitus est Geuissorum, cepit & insulam Vectam, quæ eatenus tota erat idololatriæ dedita, ac tragicale connubiis gentis exterminare, ac suæ prouinciæ homines pro his substituere contendit, voto se obligans, quamuis nondum regno esset potitus (vt fertur) in Christo: quæ si ceperisset insulam, quartam partem eius simul & præda Domino daret. Quod ita soluit, vt hanc Vilfrido Episcopo, qui tunc forte de gente sua superuenientes aderat, vtendam pro Domino offerret. hæc Beda, quæ omnia optime conuenire tertio Ceadualla, nemo non vider.

Hæc cum ita se habeant, in inscriptione nihil immutatum vel deprauatum dicere iure possumus: vt cum ibi dicatur Rex Saxonum, non ob id postrum hoc sit, quasi Britannus non fuerit, sed ob deuictos Saxones ita potius dici voluerit ob maiorem gloriæ titulum, quod hostes vicerit, à quibus Britanni victi fuissent: Geuissorum enim regni Rex ipse erat; Geuissos autem eosdem dictos esse Saxones Occidentales, idem Beda testatur *d*: qui ea ratione fuerit excusandus, quod quem legerit in epitaphio dictum Saxonum Regem, ipse vere putauerit esse genere Saxonem. Hæc autem ad Bedæ excusationem à nobis dicta sunto, aduersus quem pari consensu, qui post ipsum professi sunt Anglorum & Britannorum historiam, traditur, ipsum Ceadualla Regem Britannorum fuisse, eundemq; eius gentis nouissimum; quorum subiicum nomina, est inter alios Riccardus monachus Cluniacensis Gallus, id affirmans in libro, cuius titulus est, *Series Romanorum Pontificum*: id ipsum Roduphus monachus Anglus in libro, cuius est titulus, *Polychronicon*; id etiam Gaufridus Asaphensis: tradit hoc ipsum Martinus Westmonasteriensis Anglus, insuper & liber scriptus antiquus, cuius est titulus, *Summarium Chronicorum Angliæ*: qui tamen omnes non Ceaditallam, sed Cedualdradum appellant, filiumq; Ceadualle Regis Britannorum, eundemq; vltimum eius gentis affirmant, aliterq; legunt versum illum inditum sepulturæ:

Ceadual armipotens liquit amore Dei.
vt ita legi debeat:
Rex Ceduald adius liquit amore Dei.

Quod igitur non fuerit Anglus, sed Britannus, illud præterea afferunt, quod à Britannis, non ab Anglis ei semper exhibitum cultum affirmant; insuper & consueuisse Britannos eiusmodi nomen Ceduoldradum suis frequentissime imponere filiis: adduntq; eius nomine multas esse ecclesias nuncupatas in ipsius memoriam à Britannis extructas, non ita ab Anglis, penes quos neque eius nomine sacellum reperiri traduntur erectum.

Magnum plane tunc datum est vniuerso generi humano de contemptu mundi huius exemplum, dum Rex armiger, natura sæuus, hostium victor existens, quem si non aliud, æmulatio saltem ipsa externorum sibi Britanniam vendicantium retinere debuisset in armis, vt eos è patrio solo pelleret: horum nullam rationem ducens, lucrum maximum existimauit, facere de iis omnibus pro cœlesti regno iacturam. Fuisse tantæ rei aggrediendæ ipsi adiumento S. Wilfridum Archiepiscopum Eboracensem, licet Beda expresse non dicat, coniectura quidem vehementi adduci possumus, vt credamus: etenim cum ipso auctore constet, magnam inter eos necessitudinem intercessisse, cum Vectam insulam expugnatam Wilfrido vtendam Rex ipse tradiderit *e*; ab eo patrem ipsum recepisse spiritualia dona, quis poterit dubitare? Sed & quod eodem auctore Beda liqueat, tam tertio Wilfridum Romam concessisse; par est credere, ipsum de eadem sæpe illi sermonem habentem, eam adeundi ipsi desiderium iniecisse. Subdit vero de eius successore Beda, eiusdem confectatum esse vestigia; quod scilicet vbi ad annos triginta septem regni gubernacula propagasset, illud ipsum posteris relinquens, ad limina itidem Apostolorum peregrinationem suscepterit: at de eo dicendum suo loco erit. Porro & complures alios idem esse imitatos exemplum, idem auctor ita testatur: *Quod factum scilicet his temporibus plures de gente Anglorum nobiles, ignobiles, laici & clerici, viri ac fœminæ certatim facere consueuerunt, nimirum abdicato sæculo, conuolare ad limina Apostolorum, ad vbera matris, à qua se scirent esse progenitos.* Sed de his satis.

c Bed lib. 4. c. 16.

Hoc eodem anno tribus martyribus felix Germania illustratur: Qui enim à Sergio Papa acceperant Euangelium ad prædicandum gentibus Borealibus, vix sparso verbi semine, illud fuso sanguine irrigarunt: Kilianus nempe Episcopus, Colomannus presbyter, & Totnanus diaconus hoc anno coronam sunt martyrij consecuti. Quod autem ad tempus spectat, erroris arguitur Sigebertus ex veteri inscriptione eorum sepulchro indita, quam posuit in suis Notis ad horum martyrum Acta vir probitate & doctrina notus Nicolaus Serarius Societatis IESV dignus professor: nos eam paulo inferius reddituri sumus.

IX.

KILIANI ET SOCIORVM MARTYRIVM.

Quod igitur ad hos martyres pertinet: in Franconiam ipsos diximus profectos esse, illicq; iis, qui adhuc Gentiles essent, Euangelium prædicasse, Ducemq; Gosbertum vna cum aliis ad fidem Christianam conuertisse, ibiq; demum pro laboribus exantlatis coronam martyrij consecuti sunt eadem ex causa, qua præcursor Domini S. Ioannes Baptista ab Herode amputati capite iussus est. Cum enim eundem Gosbertum Ducem iam Christianum reddirum admoneret sanctos Episcopus, quod non liceret sibi coniugio fratris vxoris patris sui, quam ante baptismum sibi coniunxerat, eandem fœminæ in se odium acerbissimum concitauit, cuius & motione idem cum sociis clanculo occisus est. Quomodo autem hæc gesta sint, & detestandum facinus detectum diuinitus fuerit, ex Actis antiquis fideliter scriptis hic enarremus, sic enim se habent *f*:

f Extant apud Sur. die 8. Iul. cap. 4.

X.

GEILA INSIDIATVR SANCTIS.

Nefanda mulier, de qua nobis est sermo (Geila nomen illi erat) callida meditatione perquirebat, quem admodum sine populari strepitu & vulgi cognitione sanctos viros posset tollere è medio. Armabatur enim ira impatientia, & libidinis furore: & quia diabolus iniquæ * *cupientibus fomenta malitiæ subministrat, inuenti sunt duo administri crudelitatis eius, qui promitterent se satisfacturos Geilæ desiderio, si munera darentur ipsis pro tanti perpetratione sceleris. Ita factum est, vt accepto nefandi operis præmio, voto responderint fœminæ crudelitatis. Solebat beatissimus martyr Kilianus post parcam dormitionem necessitatu, vigilare ad studium propensæ orationis.*

Quadam vero nocte, cum lenes caperet somnos, ita vt nec dormiret integre, nec vigilaret aperte, apparuit ei vir habitu formaq; pulcherrimus, qui diceret: Amice Kiliane, surge: nolo te diutius laborare: dum enim certamine tangeris, & sic victor ingreder mecum vrbi. His dictis, abscessit. Euigilans autem egregius vir, intelligens diuinam eam esse visitationem, conuocatis fratribus, inquit: Fratres, vigilemus: cito aderit Dominus, & pulsabit ianuam. Cautissimum nobis est, ne nos somno torpentes inuenmat.

VISIO OSTENSA S. KILIANO.

SANCTI NECANTVR

Addamus cum lampadibus, dum tempus est; ne si forte defecerit, tunc incipiamus quærere, quando non poterimus invenire. Illis itaque circa medium noctis orationi vacantibus, carnifices strictis gladiis locum, in quo orabant, penetrarunt. Quos cum sacer vir intuitus esset, ait: Amici, ad quid venistis? Vos implebitis præceptum: nos cursum consummabimus. His dictis, interfecti sunt, ibique terræ mandati, ne quis rem gestam scire posset. Vestimenta quoque, cum quibus divina peragebant officia, sacri; libri, cum illis defossa sunt, ne quod indicium necis eorum extaret, sed clam discessisse putarentur causa solitæ peregrinationis.

XI.

GEILA FACINVS OCCVLTARE CONATVR.

Erat tamen nobilis quædam matrona, Burgunda nomine, quæ a principio prædicationis eorum sanctis viris adhæserat, habens cellulam juxta oratorium sanctorum, quo facilius divinis laudibus interesse valeret. Hæc intenta vigiliis, quæ facta fuerant, diligenti studio investigavit, recedentibusq; carnificibus, linteolo mundo fusum sanctorum sanguinem collegit, ac terræ diligenter infodit, vigiliis & orationibus jugiter vacans, ubi sanctorum corpora obruta noverat, excolebatq; locum veneratione qua poterat, sed occulte, ne (sicut postea factum est) Geilæ insultu removerentur. Ea enim sceleratissima mulier stratis plantis stabulum equorum in loco, ubi sancti martyres humati fuerant, fieri jussit, ne quo indicio sacra corpora proderentur. Ferunt autem, ab iis, qui tunc fuere, posteris relatum, jumenta eo in stabulo manentia super sepulchra martyrum nec steriles, nec virinam red'disse, honorem martyribus exhibentia: vt quod de capite prophetæ vaticinatus est, id in eius membris quoque cerneretur. Cognovit (inquit Isaias a) bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israel autem me non cognovit. Tali ergo modo sanctorum corpora hominibus propemodum ignota manserunt, nisi Burgunda, quam diximus, in extremo vitæ posita, quibusdam fidelibus, vbi condita essent, revelasset.

a Isa. 1.

XII.

CVASV GEILÆ SANCTI NON REQVIRITI

Contigit autem, vt Dux a bello reverteretur ad locum, in quo sanctos viros reliquerat: cumq; eos non invenisset, studiose perquisivit, quando & qua causa recessissent, quove profecti essent. Tum vxor eius, veneno malignitatis depravata, modo rubore perfusa, modo pallore affecta, alias confidentia animata, multos anfractibus suæ nequitiæ & fraudis pertexebat, ducem non se eos custodiendos suscepisse, neque in custodes adhibuisse: prosua voluntate illos & venisse & recessisse, vt peregrinationis suæ institutum sequerentur. Sed quem fœminæ voces non commovissent? quem a statu rectitudinis non retraxissent? Credidit itaque verbis suæ conjugis princeps, nec amisit a capta impositione remissit.

b Matt. 10. VLTIO DIVINA IN SACRILEGOS HOMICIDAS.

Sed juxta Dominicam vocem b, Nihil operetur, quod non revelatur, & occultum, quod non sciatur. Cum ea, quæ facta fuerant, paulatim oblivioni darentur, vnus eorum, qui sanctos viros gladio peremerat, subito a demone arreptus, ingenti voce clamare cœpit: Kiliane, acriter me persequeris, ignis enim consumor: Quod scis, celare non possum: Video imminere mihi gladium tuo sanguine respersum. Talia diu vociferans, & propriis se dentibus lanians, a præsenti migravit ad pœnas æternas. De talibus quippe scriptum est c: Duplici contritione contere eos, Domine.

c Hier. 17.

XIII.

GEILA MISERIME PERIIT.

Aliter vero cadis sanctorum consciis, in rabiem versus, gladio se petiit, effusisq; visceribus, per tormenta præsentis temporis ad æterna pervenit. Quisnam, Geila, tibi cernenti talia sensus tunc erat infelix! cruciatibus anxia furiebas. Non multo post & ipsa bellua, de qua loquimur, a dæmonibus arrepta, quanta poterat voce clamabat: Iuste torqueor, quæ sanctis viris tortores adhibui. Ecce crucior, quæ cruciatus illis paravi. Acriter instas, Kiliane: ignem accendis, Colomanne: fomenta ministrat, Totmane. Sufficiat vobis vixisse: nimis vestras vlciscamini iniurias. A calice Kiliane dicerit: sed valde amara mihi pocula infundit. Hæ dictis, miserabiliter vexabatur, ita vt a multis teneri vix posset. Tandem cum magno cruciatu ad cruciatus diabolo paratos migravit. Cernis, o impietas, quod veritas in Evangelio dixit d: Dominus non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Amen dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum.

d Luc. 18.

XIV.

GOSBERTI INTERITVS.

Hic ita gestis, anno Gosbertum a suis servis interemptum, filiumq; eius principatu deiectum, cognatos affinesq; eorum a contribulibus tanta perpessos, vt vix aliqua ex Republica dignaretur vlta provincia relicta sit. Quæ autem horum causa fuerit, virum quod fidem rectam colerent, ab iis, qui ab ea deuarant, talia passi sint: an quod pœne eadem sanctorum martyrum a veritate iramite recesserint, vindictam hanc divinitus illatam portenderit: videat ille, quem nullum latet secretum; modo nos nihil eiusmodi asseramus, quod incompertum habemus. hucusque auctor veritatis tenacissimus pauiter & modestissimus. Porro hos ipsos, quos Romana Ecclesia Apostolico munere decorauit, eosdem corona martyrij insignitos triumphatorem excepit, retulitq; in Album purpuratorum martyrum, annua (quousque mundus erit) memoria celebrandos ea, qua passi sunt die, octauo Idus Iulij sanctis fidelibus exhibens.

Verum & idem Setarius noster, qui notationes ad Acta horum martyrum (vt diximus) scripsit, eiusdemodi antiquitus scriptum recitat epitaphium, rudi licet Minerua, vt ferebat illorum temporum ætas incisum (vt aut) lapideæ tabulæ posite in sepulchrali crypta intra puteum ad Occidentem.

Annis sexcentis octogenis, nouenis
Iste Kyllenam sacrum sortis prope venam,
Et Colonatum, necnon Tothmanq; beatum
Ob Saluatorem proprium fudisse cruorem.
Hinc fuit, est, & erit salus illi, quæ pie quæris,
Est cæcis, mutis, claudis, surdisq; soletur.

Qui autem sequuntur versus, ad ipsorum elevationem pertinent, factam per Bonifacium successorem, qui Rittcondidit Burkhardum Episcopum Herbipolensem:

Septingentesimo quinquagesimoq; secundo
A Bonifacio, Burkardo consociato,
Hi sunt sublati, rite quoque cumulati.
Hos pete deuote, qui sunt † oramine prote.

Qui vero quatuor sequuntur versus, Burkardi epitaphium continent, nomenq; eius, qui posuit, ita conscriptum:

Septingentesimo nonagesimo quoque primo
Burkardus moritur, corpusq; suum sepelitur
Iuxta sanctorum tumulum, ecclesiæ horum
Per Megengaudium successorem reuerendum.

Quod his subditur hexastichon de iisdem sanctissimis tyribus conscriptum, extat in vestibulo capitularium, qui Noui monasterij templo cohæret, in adiectorum parte superiore, ad Septentrionale cryptæ latus, quod excultiorem poeticæ artis præfefert auctorem:

His sunt, Herbipolis, qui te docuere, magistri,
Qua verum coleres religione Deum.
Impia quos tamdem iussit Geilena necari,
Colauitq; sub hunc corpora casa locum.
Ne turpi sine laude situ defossa iacerent
Corpora, Burkardus sub monumenta locat.

Hactenus de sanctis martyribus, eorundemq; meritis quorum precibus factum non dubitamus, vt fides Catholica in eadem Ecclesia adhuc integra perstetit in tanto naufragio fidei Germanarum prouinciarum, beneculea laboribus & bene custodita vigiliis Iulij eius Episcopi, digni sanctorum Præsulum successoris.

IESV CHRISTI
ANNVS 690.

SEGII PAP. Annus 3. IVSTINIANI IVN. IMP. Annus 6.

SEQVENS sexcentesimus nonagesimus Christi annus tertia Indictione inchoatur, quo Deus noster Apostolos decernit ad Germanorum confessores, ordinemq; numero duodecim. Etenim eis olim in illis liberalibus regionibus aliquando (vt dictum est superius) Euangelium illuxisset, postea tamen barbarorum incursibus sæpius aguatæ prouinciæ, atque bellorum assiduis clamoribus desolatæ, in solitudinem propemodum redactæ sunt, cum excolis veri Dei prædicatione deuitassent: cum & aliæ essent prouinciæ, quibus tenebræ impenetrabiles ignorantia veri Dei in cultu dæmonum perseverarent. Sed haud oblitus misereri Deus, qui ex semine illo pauxillum in Ar-

in Anglia à S. Gregorio Romano Pontifici fato pauca grana deseuit, quæ mundo præmortua magnum protentum fugum afferrent. Quomodo autem hæc cœpta sint, & nomina eorum, qui missi fuerant, ex Marcellino, qui interfuit, vnaq; ex iis fuit, describamus, simulque & ea, quæ in eandem sententiam Beda & ipse rerum istiusmodi scriptor posteris commendauit, in medium adferamus.

II. Fuit autem tantæ molis præcipuus architectus nunquam satis laudandus S. Egbertus natione Anglus, qui monasticam disciplinam propensissimo studio excoluit in Hibernia, vbi & sacris litteris est imbutus, de quo ex Beda à superius intentionem fieri contigit. optasset & ipse inter eos fuisse Apostolos numerari, primusque in Apostolico opere inueniri, verum diuina voluntate alij fuit operi manicipatus. Sed audi, quæ de eius instituto tradit Beda *b*: *Eo tempore iniit*, nempe ab incarnatione Domini (vt paulo superius numerat) sexcentesimo nonagesimo nono, sicut & Marcellinus pariter computat, *venerabilis & omnimodi honorificentiæ nominandus famulus* CHRISTI & *Sacerdos Egbertus, quem in Hibernia insula peregrinam ducere vitam pro Domino adoptauerat, in cœlia patriæ retulimus, proposuit animo plurima profuturus, id est, initio opere Apostolico, verbum Dei aliquibus earum, quæ nondum audierant, gentibus euangelizando committere, quarum in Germania plurimas nouerat esse nationes, à quibus Anglii, vel Saxones, qui nunc Britanniam incolunt, genus & nigrorem ducere noscuntur: vnde hactenus à vicina gente Britonum, corrupte, Germani nuncupantur, sunt autem Frisones, Rugini, Dani, Hunni, antiqui Saxones, Boructhuarij: sunt etiam alij perplures, eidem in partibus populis Paganis adhuc ritibus seruientes, ad quos venire prædictus Christi miles ex insula rutgata Britannia disposuit, si quas forte ex eis ereptos Satanæ ad* CHRISTVM *transferre valeret: vel si hoc fieri non posset, Romam venire ad videnda atque adoranda beatorum Apostolorum ac martyrum Christi limina cogitauit.*

III. Erat ipsi in mente tentare, si quod pateret ostium Euangelio, ut Romam inde migrare ad accipiendũ à sede Apostolica apostolatum, vt postea factũ dicemus ab iis, qui ab eode missi sunt: quod si nullus pateret aditus verbo Dei, lucri saltem id peregrinatione caperet, vt inuisere & venerarentur sanctorum sepulchra Apostolorum. Hunc plane fuisse eius verborum sensum, quę sunt secuta declarat: sed quibus ipse fuerit retentus nutu diuino impedimentis, Beda ibid. sic pergit dicere: *Sed ne aliquid bonum perficere, superni illi oracula, simul & opera resisterunt. Siquidem vicinis secus frenesiam, & ad prædicandum verbum idoneis, vtpote ætate simul & eruditione præclaris, præparatis, omnino quæ nauigandi esse necessaria videbantur, venit die quadam nunc primo ad eum vnus de fratribus, discipulus quondam in Britannia & monasterio Deo dilecti sacerdotis Boisili, cum esset ideus Boisil præpositus monasterij Mailros inclusis sub Abbate Eata, vt supra narrauimus, referens ei visionem, quæ sibi eadem nocte apparuisset:*

IV. *Cum expletis, inquiens, hymnis matutinalibus, in lecto meo membra dormissem, ac lucis mihi somnum obreptisset: apparuit magister quidam meus & nutritor amantissimus Boisil, interro tamquę me an eum cognoscere possem. Ait: Etiam: tu es enim Boisil. At ille: At bene, inquit, veni, vt vespertinum Domini Saluatoris hospitem asseram, quod te tamen referente oportet ad illum venire. Die ergo illi, quia non valet iter, quod proposuit, implere: Dei enim voluntas est, vt ad Columba monasteria magis docenda pergat. Erat autem Columba primus doctor fidei Christianæ Transmontanis Pictis ad Aquilonem, primusq; fundator monasterij, quod in Hii insula insulis diu Scotorum Victorumq; populis venerabile manet, opus videlicet Columba nunc à nonnullis, compositio à illa & Columba nomine, Columcelli vocatur. Audiens autem verba visionis Egbertus, præcepit fratri, qui retulerat, ne cuiquam hæc alteri referret, ne forte illusoria esset visio: ipse autem tantum rem considerans, veracem esse timebat, nec tamen à prædicandi munere, quo ad gentes docendas tenet, cessare volebat. At postquam illas ea visum venit ad eum præfatus frater, quis & ea nocte illius post expletas matutinas Boisil per visum apparuerit, dicens: Quare tam negligenter ac tepide dixisti Egberto, quæ tibi dicenda præcepi: At nunc vade, & dic illi, quia velit, nolit, debet ad monasteria Columba venire: quia aratra eorum non recte incedunt, oportet autem eum ad rectum hæc tramitem reuocare.*

Qui hæc audiens, denuo præcepit fratri, ne hæc cuiquam patefaceret. Ipse vero tametsi certus esset factus de visione, nihilominus tentauit iter dispositum cum fratribus memoratis incipere. Cumq; iam naues imposuissent, quæ tanti itineris necessitas poscebat, atque opportunis aliquot diebus ventos expectarent, facta est nocte quadam tam seua tempestas, quæ perditis nonnulla ex parte iis, quæ in nauigarant, rebus, ipsam in latus iacentem inter vndas relinqueret. Saluata sunt tamen omnia, quæ erant Egberti & sociorum eius. Tum ille quasi propheticum illud dicens: Quia propter me est tempestas hæc: subtraxit se illi profectioni; & remanere domi passus est. At vero vnus de sociis eius, vocabulo Vithbertus, cum esset & ipse contemptu mundi ac doctrinæ scientia insignis (nam multos annos in Hibernia peregrinum anachoreticam in magna perfectione vitam egerat) ascendit nauim, & in Fresiam peruenies, duobus annis continuis genti illi ac Regi illius Radbodo* verbum salutis prædicabat, neque aliquem tanti laboris fructum apud barbaros inuenit auditores. Tunc reuersus ad dilectã locum peregrinationis, solito in silentio Domino vacare cupiens & quoniam exteris prodesse ad fidem non poterat, suis amplius ex virtutum exemplo prodesse curabat.*

VI. Videre est ex ipso rerum exitu rem mirandam, sanctos viros à tanto opere sæpius reuocatos, quousque eorum legitimus efficeretur apostolatus: Etenim quæ à Deo sunt, ordinata sunt. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* inquit Apostolus *c*. Quousque enim à Romano Pontifice prædicandi Euangelium apostolatum non accepere, ipsorum labor minime optatum finem consecutus est, vt scilicet ad fidem Christi barbaros aliquando conuerterent. Sed audi ex eodem auctore eorumdem, antequam Romam ad Pontificem se conferrent, inanes progressus; pergit enim Beda *d*: *Vt autem vidit vir Domini Egbertus, quia nec ipse ad prædicandam gentibus venire permittebatur, reuersus ob altam sanctæ Ecclesiæ vtilitatem, de qua oraculo fuerat prænuntiatum, nec Vithertus illas deuenions in partes quicquam proficiebat: tentauit adhuc in opus verbi mittere vitos sanctos & industrios, in quibus eximius* vilbrordus presbyteri gradu & merito præfulgebat. Qui cum illo aduenissent (erant autem numero duodecim) diuertentes ad Pipinum Ducem Francorum, gratanter ab illo suscepti sunt: & quia nuper citerioren Fresiam*, expulso inde Radbodo* Rege, ceperat, illos eos ad prædicandum misit, ipse quoque imperiali auctoritate munit, ne quis prædicantibus quicquam molestia inferret, multiq; eos, qui fidem susciperent, beneficiis attollens. Vnde factum est, opitulante gratia diuina, vt multos in breui ab idololatria ad fidem conuerterent Christi.* sed hæc postea, vt dicemus; pergit vero de duobus aliis idem instituturum sectantibus dicere, de quibus nos suo loco actum iri sumus.

VII. At quid postea? ne in vacuum (vt dicit Apostolus *e*) curreret, vbi ad verbi prædicationem iam parefactam viam viderent, decernum mox adeum, quem vice Petri scirent vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ præsse Romanum Pontificem, legationem, qua apostolatum acciperent ad gentes, licentiam scilicet atque auctoritatem Euangelij prædicandi. Quisnam autem fuerit, qui ad hoc Romam profectus est, ide Beda docet, dum rem gestã describit his verbis *f*: *Primis sane temporibus aduentus eorum in Fresiam*, mox vt comperit Vilbrordus datam sibi à Principe licentiam ibidem prædicandi, acceleranit venire Romam, cum sedis Apostolicæ tunc Sergius Papa præesset, vt cum eius licentia & benedictione desideratum euangelicandi gentibus opus iniret: simul & reliquias beatorum Apostolorum ac martyrum Christi ab eo se speraus accepere: vt dum in gente, cui prædicaret, destructa idola, ecclesias institueret, haberet in promptu reliquias sanctorum, quas ibi introduceret, quibus, ibidem depositis, consequenter in eorum honorem, quorum essent illa singula, quæq; loca dedicaret. Sed & alia perplura, quæ tanti operis negotium quærebat, vel ibi discere, vel inde accipere cupiebat.* hęc de legatione ad Romanum Pontificem Sergium missa; quæ autem post hæc secuta sunt, suis locis pro ratione temporis dicturi sumus.

VIII. Quoniam vero de perfecto Apostolicorum virorum numero duodenario trium doctrina ut hactenus ea scriptione nomina innotuerunt, audiamus Marcellinum vnum ex iis, qui omni fide ipsorum res gestas tradidit posteris

V. MARIS TEMPESTAS TERRIFICIT VR EGBERTVS.

* Frisiam
* Radbodo

a Bed. lib. 5. c. 12. DVODECIM DELIGVNTVR VERBI PRÆDICATORES.

* Frisiam,
* Radbodo

b Galet. 3 APOSTOLICIS ROMANO APOSTOLATVM ACCIPIVNT

c Bed. lib. 5. c. 12.
* Frisiam

posteris scriptas *a*. Breuiter enim ea cuncta de apostolatu ipsorum pertingens scribit, & de S. Ecgberto horum omnium (vt dictum est) bonorum auctore: in quo illud, quod aliunde intrepsit, puto corrigendum, dum nominatur Archiepiscopus Ebotacensis: nam nonnisi presbyterum fuisse, apud Bedam & Martyrologia cuncta reperies. Ait igitur Marcellinus: *Magnificus Præsul S. Ecgbertus * sitiens & affectans salutem omnium hominum, & præcipue Paganorum Frisonum, & Saxonum, eo quod Angli ab eis & ex eis propagati sunt, non desistens à bone voluntatis inchoato proposito, tentauit adhuc in opus verbi Dei mittere illuc sanctos & industrios, & ad prædicandum verbum vitæ strenuos & idoneos viros, vtpote actione & eruditione præclaros. Elegit ergo & congregauit, instar duodecim Apostolorum, duodecim Apostolicos viros in fide confitentes; ex deuersis monasteriis ad prædicandum Germanis Catholicam fidem. Fuerunt autem hi missi, Vvillebrordus, Swvibertus, Acca, Vvigbertus, Vvillibaldus, Vvinibaldus, Lebuinus, duo Evvaldi, Vverenfridus, & ego minimus omnium Marcellinus, qui hanc historiam, sicut & sancti Vvillebrordi conscripsi. Omnes prefati presbyteri & sacerdotes fuerunt, ac sanctissimus Adelbertus Lenita, filius Regis Deirorum, qui pro Christo dimittens regale patrimonium, cum prædictis sancto presbyterio electus à sancto Ecgberto, amore Christi, peregrinum non recusauit exilium.*

* Egbertus

QVI TVERINT DVODECIM ILLI IN GERMANIAM MISSI.

IX. *Et quoniam hi sancti doctores propagati fuerunt in Anglia de stirpe Frisonica & Saxonica; ideo conuenienter prædicare potuerunt Euangelium Christi in lingua Germanica. Quorum aliqui postmodum palma martyrij coronati fuerunt, alij prædicationibus continuis inter barbaros vsque ad obitum insteterunt, alij vacantibus Episcopatibus subrogati fuerunt, vt infra patebit. Igitur præparatis omnibus, quæ tantis viris necessaria videbantur, mox præfati duodecim egregij Dominici gregis arietes, salutatis amicis & parentibus, accepta benedictione tam eximij Archiepiscopi, superna comitante clementia, prospero vento celeriter in Vviltemburg, siue Traiectum aduehuntur, anno scilicet ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimo, pontificante Roma Apostolico viro sancto Sergio Papa anno suo tertio, imperante pissimo Imperatore, ac regnante in Anglia glorioso Alfrido Rege Nordhumbrorum, qui Catholicæ Ecclesiæ regulas sequi semper & amare desiderabat.*

IN TEMPORE PRÆDICATIONIS.

Hucusque Marcellinus, qui cum se tetigerit scripsisse pariter vitam Willebrordi, siue Wilbrordi, non extat illa quidem, sed quæ habetur penes manibus, Albini Flacci habet titulum, in qua multa desiderantur, vt inter alia primus accessus ipsius in vrbem ad Romanum Pontificem, de secundo tantum, quando factus est Episcopus, mentione facta. Cæterum bis ipsum Romam ad Sergium Papam profectum esse, Beda est etiam fidelissimus testis. Quod ad Adelbertum, cuius mentio facta est, pertinet, scias eius vitæ extare Acta b, iis, quæ dicta sunt, consentientia: sed de his alias infestius.

b *Extant apud Sur. die 25. Iun.*

X. *Hoc quoque anno magnus ille Theodorus Roma missus in Angliam Dorouernensis Archiepiscopus, legatusq; Apostolicæ sedis, sanctitate clarus, doctrina eximius moritur, de quo ista Beda c: Anno autem post hunc, quo Ceadualla Roma defunctus est, proximo, id est, sexcentesimo nonagesimo incarnationis Dominicæ, Theodorus beatæ memoriæ Archiepiscopus senex & plenus dierum, id est, annorum octoginta & octo defunctus est: quem se numerum annorum fuisse habuerum, ipse iam dudum somnij reuelatione edoctus fuisse prædicere solebat. Manfuit autem in Episcopatu annis viginti duobus, sepultusq; est in Ecclesia S. Petri, in qua omnium Episcoporum Dorouernensium sunt corpora deposita. De quo vna cum consortibus eiusdem sui gradus recte & veraciter dici potest, quia corpora ipsorum in pace sepulta sunt, & nomen eorum vinet in generatione & generationes. Ve enim breuiter dicam, tantum profecit in spiritalis tempore præsulatus illius Anglorum Ecclesiæ, quantum nunquam antea potuere caperunt. Cuius personam, vitam, ætatem, & obitum, epitaphium quoque monumenti ipsius versibus heroicis triginta & quatuor palam ac lucide cunctis illo venientibus pandit; quorum primi sunt hi:*

c *Bed. lib. 5. c. 8.*

S. THEODORI EPISCOPI DOROVERN. OBITVS.

Hic sacer in tumba pausat cum corpore Præsul,
Quem Theodorum nunc lingua Pelasga vocat.
Princeps Pontificum, felix summusq; sacerdos,
Limpida discipulis dogmata disseruit.

XI. *Vltimi autem hi:*

THEODORI SEPVLCHRALIS EPITAPHII VERSVS.

Namque diem nonam decimam September habebat,
Cum carnis claustra spiritus egrederetur:
Alma noua scandens felix consortia vitæ,
Cœtibus Angelicis iunctus in æthe pol.

hæc tantum Beda, nec nos aliquid amplius accepimus. Porro ipsius Theodori in sanctorum numerum relati celebritas d anniuersaria die recurrit. Successisse autem in eius locum Berect waldum virum doctissimum, auctor est idem Beda e; quem Romam esse profectum, & accepisse ordinationem à Sergio Papa, Anastasius Bibliothecarius in Sergio testatur.

Sed & Hadrianus Abbas patitet, qui cum eodem Theodoro à Vitaliano Papa missus fuerat, diem obiit; ex quidem Beda, dum ait f, post annum à transitu Willibrordi ipsum esse defunctum.

Moritur item hoc anno, octauo Idus Martij, S. Iulianus Episcopus Toleranus, vbi sedisset annos decem, mensem vnum, ac dies septem: relatusq; inter sanctos, anniua memoria in Ecclesia celebratur. Subrogatus est in locum eius Sisibertus, quem alij Sigebertum, Sisebertum vero alij nominant, de quo anno sequenti dicturi sumus.

Quod autem pertinet ad res Orientalis Imperij, Annales g hæc referunt, pacem cum Sarracenis pactam hac causa ab Imperatore esse solutam, quod scilicet pecunia ab illis tributi loco pendi solita, haud ex more cusa esset ipsius Imperatoris imagine; sicq; nec oblatum in mutuum accipere voluisse: vnde plane expertus tūc Ostrogothus fuit; quod habet Ecclesiastes b: *Væ tibi terra, cuius Rex puer.* Adiecit aliud malum ad hæc Imperator: nam cum Cyprios omnes Sarracenorum patentes incursiones ab insula transmigrare coegerit, horum haud modica pars naufragio periit & languore peremptaest, in Cyprum vero pars reuersa est, reliqua autem pars habitauit in Hellesponto. Ad hos namque spectat canon trecentesimus nonus Sextæ Synodi conscriptus his verbis: *Cum pius & comministerfoster Ioannes insulæ Cypri Præsul vna cum populo in Hellespontica promotam, & propter barbaricas incursiones, & vt à Gentilium seruitute liberarentur, & Christianissima potentia sceptra pure subiicerentur, à præsidis insolentia grauarit, clementia Dei prouidentia, & pij Dei, amatoris Imperatoris nostri labore: constitutum, vt extra vllam vnquam ciuitatem seruentur, quæ à diuinis Patribus, qui Ephesi conuenerunt, prædicti viri throno priuilegia concessa sunt, vt nunc Insularum* (ita appellata ab ipso Imperatore ciuitas ipsa tradita incolenda) *Constantinopolitanus habeat, & qui in ea constituitur imprimis primus ac religiosissimus Episcopus, præsit omnibus Helleſpontiorum prouincia Episcopis, & à suo Episcopo eligatur canonica consuetudine. Mores enim, qui sunt in vsu apud Ecclesiasticos diuini etiam nostri Patres seruandos censuerunt, Cyzicenorum ciuitatis Episcopo prædicta Insularum ciuitate salua ordinis ad imitationem reliquorum omnium Episcoporum, qui sub iam prædicto Dei amantissimo Præsuli Insulæ; & qui, cum ei se polliceri, etiam ipsius Cyzicenorum ciuitatis Episcopus ordinetur.* hæc Sexta Synodus. Canon vero generalis de aliis omnibus Episcopis eadem ex causa transmigrantibus ita sanctus est i:

Quoniam diuersis temporibus barbaricæ incursiones fuere, & ex eo plurimæ ciuitates ab inimicis & ex legibus subiugatæ fuere, & ideo non positæ eius ciuitatis Præsul, postquam ordinatus fuerit, suum thronum apprehendere, & in eo sacerdotali conuentui collocari, & sic pro ea, quæ inualuit consuetudine ordinationes & omnia, quæ ad Episcopum pertinent, agere, & tractare: Sic honorem ac venerationem sacerdotio seruantes, & gentium conuersatam nequaquam ad Ecclesiasticorum turmas pertinentes, posse quam agere volentes, eis ipsis sic ordinari fieri, & propria præsidem causam in suis thronis non sunt constituti, vt absque vllo præiudicio conseruentur, decreuimus, vt & deinceps libere ordinationes canonice faciant, & Pontificatus exercitium in proprio termino vtantur, & sit forma ac legitima eius atque sub eo procedat administratio. Non enim attemperat vsitata iuris obseruationes circumscripta dispensatoria temporum circumscribitur. hæc ibi.

Petrus

XIV. Porro quod ad Iustinianum Imperatorem pertinet, quam cruentissime rupti foedetis damnum sensit: etenim hoc ipso anno expertus est Abimelech (ita pro Habdimelech) Sarracenorum tyrannum infestum, de quo haec ex Theophane Annales Graecorum habent a: *Misit Habdimelech ad aedificandum templum Muchum, & voluit auferre columnas sanctae Gethsemanis. Et rogaverunt eum Sergius quidam ex Christianissimis, qui erat generalis Mansur Logotheta, & tulit familiares eidem Habdimelech, atque Patricium socius eius, Christianis, qui erant in Palaestina, praepositus, qui cognominabatur Clausus, postulantes, ne hoc faceret, sed per supplicationes suas persuaderet Iustinianum mittendo sibi alia pro ea, quod & factum est.* haec Annales. Quod ipse tat ad vocem Mansur, nomen id erat familiae & non dignitas, siue magistratus; vt sit verborum sensus: *Sergius Mansur generalis Logotheta*, &c. cum autem & S. Ioannes Damascenus cognomento dictus fuerit Mansur, teste Suida & aliis antiquioribus, opinari licet fuisse hunc Sergium eiusdem Ioannis parentem: tali namque pio, nobili, ac libero progenitore ipsum natum, eius Acta testantur.

a Misit Habdimelech ad aedificandum templum Muchum, & voluit auferre columnas sanctae Gethsemanis. Et rogaverunt eum Sergius quidam ex Christianissimis, qui erat generalis Mansur Logotheta, & tulit familiares eidem Habdimelech, atque Patricium socius eius, Christianis, qui erant in Palaestina, praepositus, qui cognominabatur Clausus, postulantes, ne hoc faceret, sed per supplicationes suas persuaderet Iustinianum mittendo sibi alia pro ea, quod & factum est.

IESV CHRISTI ANNVS 691.

SERGII PAP. Annus 4. IVSTINIANI IVN. IMP. Annus 7.

ANNVS sequitur nonagesimus primus post sexcentesimum, Indictione quarta inchoatus, quo Kalendis Nouembr. celebratum habetur in Hispania Concilium Caesaraugustanum, Era nimirum septingentesima vndetrigesima, tertium ordine positum, in quo canones sancti duntaxat quinque reperiuntur. Inter alia autem, quod etiam Toletanum decimum tertium Concilium statuerat de vxoribus Regum, ne post eorum obitum ad secunda vota perttranseant, ne videlicet occasio ducatur abitus inadendae tyrannidis: additum est praesens Concilio, vt relicta Regis post eius obitum veteri regiam ingrediatur, religiosam induat, atque inter monialium monasterio vitam transigat. Vt autem in hanc sententiam Rex Egica conciperetur, forte accidit ob suspitionem rerum nouandarum per Sisebertum Episcopum Toletanum, qui mox vrbe super omnes in sublimem cathedram eleuatum sensit, elatus animo, mente improba de inferenda nece religiosissimo Regi cogitare coepit: sed quomodo detectus, omnes dederit, post sequentem annum dicemus.

Mouitur hoc anno Berthardus Rex Longobardorum, cum regnasset solus annos septem, decem autem cum filio Cuniperto: haec ex sententia Pauli diaconi *d*, post quem idem Cuniperti eius filius vbi, ad duodecimum annum regnum tenuit. Porro de Berthardo laude digna haec habet idem auctor *e*: *Erat vir pius, fide Catholicus, institutis tenax, pauperum, largissimus nutritor.* Ex patio post: *Vt regni sui fulgor, in illa loca, quae parte fit murus Ticini est, vnde vsque olim fugerat, monasterium, quod Novum appellatur, Domino & sanctae Mariae genitrici & martyri Agathae construxit, in quo multas virgines aggregauit, rebusq; diuersis pariter, ornamentis eundem locum ditauit. Regina vero cum Rodelinda basilicam sanctae Dei genitrici extra muros eiusdem ciuitatis Ticinensis, quae ad Perticas appellatur, opere mirabili condidit, ornamentisq; diuersis decorauit.*

Regnum autem Cuniperti I. vbi solus remansit, haud pacifice fuit, sed ipso eius exordio ab aduersario passus est tyrannum Alachim Ducem Tridentinum subditum sium, qui contra patrem Bertha idum iam insurrexisset, hominem saeuum, clericis omnibus perinfensum, contemptorem praecipue sanctorum Episcoporum, cōtumeliosum in omnes ministros Ecclesiae, citius rei gratia in maximum sui timorem coniecit. Post multa ab eo damna illata, Zeno diaconus Ecclesiae Ticinensis nouo exemplo haud probato, cum diuino ministerio altaris manciparus esset, accinxit se gladio aduersus eum obsequium putans praestare Deo, dum ob salutem aliorum se deuouit. Sed infelissimum licet bellum aggressus fuerit, aduersus nimirum religionis perduellem atque tyrannum; miluominus exitus declarauit, non placere Deo, vt sacri altaris ministri pugnent armis, sed vt potius agant apud ipsum precibus: etenim absque aliquo emolumento idem pugnans misere interficitur. narrat haec plenius ipse Paulus g.

d Lib. 5. cap. 37.

e Lib. 6. cap. 27.

Caeterum nefarius tyrannus eo magis aduersus clericos exasperatus, eiusmodi (quod idem ait Paulus *h*) votum nefarium nuncupauit: *Tale vtique votum faciat votum, quod si mihi Deus iterum victoriam dederit, vnum puteum de testiculis impleam clericorum.* ita barbarus animo ferus, religionis expers, immanitate proterua. Verum obstitit Deus, qui eum in visione perterruit; nam ait Paulus: *Cum prope essent exercitus ipsi inuicem sibi contrarij, & se vtraque acies ad pugnandum contregerent, Cumpertus Rex ad Alachim iterato hoc verba mandauit: Ecce quantus populus ex vtraque parte consistit, quid opus est, vt tanta multitudo pereat? contingamus nos ego & tu singulari certamine, & cui voluerit Dominus de nobis dare victoriam, omnem populum saluum & incolumem possideat. Cumq; Alachim sui hortarentur, vt faceret quod Cumpertus illi mandauit, ipse respondit: Hoc facere ego non possum; quia inter castros suos sanctus Archangelus Michaelis, vbi ego illi iuraui, imaginem conspicio. Tum vnus ex illis: ora timore, inquit, cernis quod non est, & vbi tam tarde est modo ista meditari. Conserunt itaque acies, perstrepentibus buccinis; & neutra parte locum dante, maxima populorum facta est strages: Tandem crudelis tyrannus Alachis interit; & Cumpertus, adiuuante Domino, victoriam cepit.* haec Paulus diaconus.

h Lib. 6. cap. 27.

ALACHIS CONIVRATIONIS VSQVE RANNVS DAT POENAS.

Hoc pariter anno, vbi Paulus Constantinopolitanus Episcopus sedisset annis septem, moritur, & in locum eius suffectus est Callinicus, homo nouandarum rerum studiosissimus, de quo sequenti anno & aliis dicturi sumus: fuerat iste presbyter vasorum eiusdem Ecclesiae custos.

IESV CHRISTI ANNVS 692.

SERGII PAP. Annus 5. IVSTINIANI IVN. IMP. Annus 8.

QVI sequens est annus Domini sexcentesimus nonagesimus secundus, Indictione quinta notatus: quo celebratum est Constantinopoli Concilium, seu potius Conciliabulum, in quo nomine Sextae Synodi centum & tres canones (quod numquam hactenus in aliquo factum Concilio legitur) sancti leguntur. Antequam autem de eo agamus, primum omnium de tempore habenda est discussio, quod scianus ab aliis ex eo potissimum habitum anno Domini sexcentesimo octogesimo sexto: verum non ante praesentem annum habitum, ex eiusdem Synodi canonibus certo affirmare possumus, nempe iam nuper e nasta quarta Indictione: id enim ex tertio ipsius canone liquido demonstratur, dum in eo hispositum est Indictio, atque inter alia ista leguntur: *Omnes simul decernimus, vt qui duobus quidem matrimoniis implicati fuere, & vsque ad decimum quintum praeteritis mensis Ianuarij, praeterita quarta Indictionis, anni a mundo sexmillesimi octingentesimi nonagesimi nimi peccato seruierunt, & non ab eo respicere voluerunt, depositioni canonicae subiacere*, &c. Sic igitur perspicue apparet, non ante quintam Indictionem potuisse eam Synodum celebrari.

I. CONCIL. CONSTANTIN. APVD NOIX AD SEXTVM.

DE TEMPORE RECTE VOCANDI SYNODVM CELEBRATAE.

Haec autem cum ex ipsis canonibus habeantur, qui Sextae Synodi nomine nuncupantur, plus apud me valent, quam quae a Tharasio Constantinopolitano Episcopo absque aliqua certa auctoritate narrantur, cum scilicet pro coroboratione eiusmodi canonum ista ait: *Quae hic ignorantia, qua plerique laborant circa hos canones? scandalum est enim dubitare, num sint Sextae Synodi. Cognoscant igitur tales, Sextam Synodum temporibus Constantini fuisse congregatam, numerum contra eos, qui tantummodo vnam actionem & voluntatem in Christo collocant. Illi igitur haereticos anathemate verberantes, Orthodoxam fidem confirmantes, sub annum*

II. Apud Sepimum ago. Act. 5 THARASII SENTENTIA ERRORIS ARGVITVR.

decimum quartum Constantini domum redierunt. Post annos igitur quatuor, vel quinque, eidem illi Patres sub Iustiniano Constantini filio congregati prædictos canones ediderunt: neque de hac re quisquam dubitet. hæc Tharasius, quem redarguunt ipsimet (vt diximus) canones Sextæ Synodi nuncupati.

III. THEOPHANIS SENTENTIA.

Redarguit etiam eundem Tharasium Theophanes: sed redarguendus & ipse, dum non decem exactos, sed viginti septem annos enumerat à Sexta Synodo sub Constantino vsque ad horum canonum sanctionem sub Iustiniano; cuius hæc sunt verba ex Græco Latine redd ta à Turriano: *Illud opertet non ignorare cæssum & negatorium esse, quod quidam dicitant, eos, qui sexti esse Concilij canones apud ipsos falso ferantur, post quatuor annos editos fuisse: vt enim in cæteris omnibus falsitatis arguuntur; ita in hac re quoque mentiuntur: sic enim est vera temporis notatio. Habitum est Sextum Concilium maximum contra Monothelitas duodecimo anno Imperij Constantini, qui fuit Heraclij nepos, à mundo condito sex millesimo centesimo septuagesimo secundo. Imperauit autem postea idem Constantinus alios quinque annis: eo vero defuncto vita, imperauit eius filius Iustinianus annis decem: quo ejecto, Leontius tenuit Imperium triennio. Leontio successit Tiberius, qui Absimarus etiam est nominatus, fuitque is in Imperio annis septem. Deinde Iustinianus is, qui fuerat expulsus, in Imperium reductus est, imperauitque rursum sex annis: vt eum secundo anno huius posterioris Imperij Iustiniani descripti fuisse canones, vel ex ipso tertio canone euidens sit, in quo ita cusum est: Decernimus de Concilij sententia, vt qui bis vxorem duxerint, & ante hanc diem, quæ decimaquinta mensis Ianuarij numeratur quarta Indictionis, anni sexmillesimi centesimi nonagesimi noni, in hac culpa fuerint, atque eam maculam eluere noluerint, vt gradu moueantur.* hucusque Theophanes.

IV. NON PROBATVR THEOPHANIS SENTENTIA.

Verum cum Sexta Synodus absoluta habeatur (vt constat ex Actis eius) Indictione decima inchoante, plane vique ad hunc annum, quo quinta Indictio ponitur inchoata, anni duntaxat intercedunt decem. Sed & quod nec Theophanis sententia subsistere possit, vt quinta Indictio in sequentem periodum Indictionum referatur, in annum videlicet secundum (vt ait) eiusdem Iustiniani in Imperium restituti; euidens illud quoque est argumentum, quod Sergius Papa, sub quo ipsi sanciti canones reperiuntur, nequaquam ad illud peruenit tempus, sed longe ante decessit. Errandi vero occatio data est Theophani ex deprauata supputatione annorum ab origine mundi: sed certior ipsa quæ fit per Indictiones supputatio est. Quod autem eiusmodi conuentus Episcoporum collectus fuerit Sergij Papæ tempore, qui sancita ab ipsis recipere noluit; quæ hoc eodem anno inferius dicturi sumus, manifestissime declarabunt.

V. PSEVDOSYNODVS INTENTATA AVSA EST.

Cæterum quod ad Pseudosynodum ipsam pertinet, nemo prudens dixerit, eam in Spiritu sancto legitime congregatam: tuq; ipse de his, lector, sapiens iudex etis, cum quæ dicenda erunt, æqua lance perpenderis. Primum quidem in ea, explosa venetanda antiquitate, cuius præscripto cuncta bene geri in Ecclesia Catholica consueuerunt, omnia sibi improba nouitas arrogauit. Etenim vbi in primis auditum est, vt post decem annos à soluto Concilio œcumenico atque perfecto, dimissiq; omnino Patribus, eiusdem Synodi nomine ab alio coacto conuentu canones sanciantur? & non dico hoc inueniri posse post decennium præterlapsum, sed nec post mensem, imo nec diem, vbi Synodus dimissa fuerit, vt apparet in Concilio Chalcedonensi. Si vero sanciendi aliqua occasione fuerunt canones, quæ necessitas exigebat, vt nomine Synodi ante decennium habitæ censerentur?

VI. PSEVDOSYNODVS APPENDIX AD DVAS SYNODOS.

Sed maiorem his vide insolentiam atque fatuitatem, non nomine tantum Sextæ, sed & Quintæ Synodi iidem reperiantur sancitis canones. Audi, quæso, quæ in eaad Imperatorem Iustinianum præfati sint, qui conuenerunt Episcopi; sunt hæc verba ipsorum: *Quoniam autem sanctæ & vniuersales duæ Synodi in hac imperante & Dei obseruatrice ciuitate congregatæ, vna quidem temporibus diuinæ recordationis Iustiniani, altera vero sub pia memorie Imperatore Constantino tua mansuetudinis patre, ad paterna declarandum fides mysterium sacros canones nequaquam conscripserunt, sicut reliquæ sanctæ quatuor vniuersales Synodi, per quas populi quidem à deteriore & abiectiore vsuendi ratione recedant, ad melioremautem & aliorem vitam se traducant, &c.* stulte insinuantes se necessitate coactos esse veluti appendicem ad dictas Synodus ponere nouos canones.

Scias tu autem, antequam vlterius progrediamur, iudex rectéq; à maioribus eiusmodi conuenticulum non œcumenicæ Synodi partem esse nominatam, sed eratiam Synodum, omni penitus auctoritate carentem. Si enim ratione res agatur: quæ necessitas, vt in œcumenicam Synodis fidei causa tantummodo congregatis alia, quam de fide inter Patres tractentur? Imo dictum memoriæ accepisse in mandatis ab Agathone Pontifice Apostolicos legatos ad Sextam Synodum missos, vt nihil in ea, præterquam de fidei quæstionibus, quarum causa missi fuissent, penitus agerent. Non enim alia ratione, quam de causis ad fidem spectantibus consueuere Synodi œcumenicæ congregari. Verum etsi appendix ista ad Synodum Quintam & Sextam facienda erat; nonne eosdem Episcopos, eosdemq; legatos vel alios ab Apostolica sede mittendos vocari oportuisset? Quæ sanctitas veluti arcana, & perficiendarum Synodorum vafre quærit præcautio?

Sed aperiamus impostoris, deregamus commentum. Vetus æmulatio Græcorum aduersus Latinos fuit huius artifex technæ, atq; textrinæ callida concinnatrix. Quod enim aduersus Latinorum ritus haud festeorum facinoris statuere, nomen vsurpare vtcunque Synodi œcumenicæ statuerunt, cuius auctoritate quæ facerent, fulcirentur. Quin & ad corroborandæ, quæ inanter statuissent, auctoritatem & confirmationem Apostolicam inseparentauerunt: quod facile demonstrabunt, quæ paulo post per singula dicturi sumus.

Fuit autem tam insolentis conspirationis auctor nus, & eiusmodi confusionis erectæ turris architectus Callinicus Constantinopolitanus Episcopus: quem haud noluit inultum in aliorum exemplum ex hac vita decedere fisse: nam (vt suo loco dicetur infernus) ab eodem Iustiniano Imperatore oculis orbatus est, atque Romam in exilium missus. Sed audiamus Theodorum Balsamonem schismaticum hominem, atque schismaticorum patronum ficus folia instar præuaricatorum primorum parentum ad tegendam turpitudinem consectentem, dum in Photij Nomocanonem, in defensionem horum canonum ista garrit:

Cum, inquit, *duæ vniuersales Synodi, Quinta scilicet, quæ fuit regnante magno Iustiniano, & Sexta, quæ fuit regnante Constantino Pogonato, non fecerint canones ad Ecclesiarum constitutionem: hæc facta est ad supplementum duarum. Propterea enim nec Sexta proprie nominatur, sed secunda, idest, Quinta sexta: nam quod Quinta & Sexta Synodus dicat, vtitur: & autem etiam vniuersalis. Etsi enim Occidentales Episcopi, hoc scilicet & Latini ab huius Synodi canonibus operatur vti, tamen non esse vniuersalem instituerunt, nec Romanum Papa legatos ad adfuisse, eo quod sit alia Sexta Synodus, quæ regnante Constantino Pogonato facta est, vt diximus; hanc autem longo post tempore factam fuisse iussu Iustiniani Pseudonymi.* Idest, Tyranni. *ego tamen eos audire non patiens, & huius allocutionem contemnens respiciens & canones, qui sequuntur, dixerim: Definitiones sanctæ & vniuersales Synodus hæc & hæc. Actum quidem sunt Nomocanona, vt quæ eorum Imperatorum & Patrum, qui Synodos exposuerunt, subscriptiones non haberent, præterea: antiquitatis autem Nomocanonum versani, & ex subscriptionibus inueni, quod in hac Synodo, quæ in Trullo magna Palatij congregata est, aderant Basilius Gortynæ Cretæ insulæ Metropolis Episcopus, & quidam Rauennæ Episcopus, totius Synodi Romanæ Ecclesiæ vicem gerentes.*

Hic, amabo te, siste gradum, lector: attende quæso (quod canit Psalmus *a*) *in operibus manuum sarum comprehensus est peccator.* Fatetur in recensitis Nomocanonum non inesse subscriptionem Episcoporum, qui aderant, sed non apposuit post eosdem, quos recenset verbum in singulos, & interpretatur, centum tres canones? Vtique in

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tuna, cui præsertim ab omnibus Occidentalibus sciret coëradici Episcopis, omnino id præstari debuisset. Esto, negligens fuerit, & pertæsus prolixam seriem nominum præcognoscendorum: vel saltem numerum eorum nō posuit? Sed & cui Basilium Gortynæ Episcopum nominatim retulerit, Rauennatem non ita, quem vicem gessisse tradit totius Romani Concilij. Non facile id fuerit ipsi, vel fingere nomen, ne à Latinis redargui posset erroris, quod alius ab illo in serie Rauennatum Episcoporum hoc tempore eidem Ecclesiæ reperiri posset Episcopus præfuisse. At non ostentationis factum, sed astutiæ, vt nomen tam negati præterniserit. non enim ostentationis, vel incuriæ, sed inuenerimio Græco summa id excogitauit nequitia, ne mendacii argui posset.

Sed & redarguitur eius pariter imperitia: Quando, nam aliquando accidit, vt cum ab aliquo Romano Pontifice legatio Constantinopolim ad magnam Synodum mitteretur, vnus dumtaxat legatus sit missus, & non semper ex Romano clero plures numero presbyteri atque diaconi. & aliquis ex Italia bene notus Episcopus? numquam sane id reperies factum, quod finxit & mentitus est, à Romano Concilio ad œcumenicam, quam dicit Synodum, esse missum vnum, & sine nomine Rauennatem Episcopum absque presbyteris atq; diaconis Romanæ Ecclesiæ.

Rursum vero, quod se sciret causa cadere ob legatorum Apostolicorum absentiam, vt dici non possit ea Synodus œcumenica: eos loco legatorum ponit & aggregat Græcos Episcopos, quos Vicarios constituere solebant Romani Pontifices in Oriente, quos ita enumerat, dicens: *Et non solum ipsi*, Cretensi scilicet atque Rauennate Episcopo, *sed qui tum erant Papæ legati*, Vicarii scilicet, *Thessalonicensis, Sardanensis, Heracleanus in Tracia, & Corinthius Episcopi. sunt autem legati, qui à facie dicuntur, qui etiam particularem habent iurisdictionem, vt hoc ostenditur ex secundo titulo quinti libri Imperialis. Quod autem Papa Romanus in ordinationibus in nostris regionibus non habet, vt nonnulli hallucinantur, dicentes Thessalonicenses & alios ab eo ordinari; sed eos, quos habet legatos à facie, qui interesse, quando opus erat, debebant: probatur quidem certe & ex aliis, & quod aliquando quidem vt Papa legati adessent Athenarum & Corinthi Episcopi, aliquando vero Creta, Patrarum, Rauennæ, & cæteri, nonnunquam vero & ex his. Vtmanifestum sit esse eos Papæ legatos, quos singillatim expressimus, non tamen eum sub se habere tot extra suos fines Episcopos. Vt autem Papa ex nostris etiam regionibus legatos haberet, ex-legatarum est propter vie longitudinem.* huiusque de his Theodorus.

Videsplane schismaticum hominem hæsitātem in falsitatis, altera ex parte timere profiteri habere Romanum Pontificem Vicarios in Oriente, quibus ostendi possit ius sibi esse in Orientales Episcopos, sicuti re vera semper fuit. Constituebātur enim Vicarii, qui nomine Apostolicæ sedis audirent, si qui essent, qui indigerent Apostolicæ sedis auxilio, vt ex compluribus superius recitatis epistolis demonstratur. Cæterum Theodorus quod eiusmodi vicem gerentibus Apostolicæ sedis egeret, quos vult potuisse eidem Synodo interfuisse ex eiusmodi Vicariis constitutis olim in diuersis locis Orientalis Ecclesiæ. Verum dicat ipse, quando aliquem ex eiusmodi Vicariis ablq; alia speciali ad hoc decreta legatione trium saltem Latinorum collegatorum è Romano clero electorum, mitti ad œcumenicam Synodum moris fuit?

Sed quid: Etiam si speciale mandatum iidem Græci Episcopi Romani Pōtificis Vicarii ad hoc habuissent: quin insuper, etiam si à latere & ex Romano clero delecti missi fuissent, & Synodo interfuissent, atq; etiā subscripsissent, neque sic haberent Græci, quod firmum, validum, probatumque ostendere possent. Nisi enim quæ in Synodis à legatis sunt gesta, ea confirmentur à Romano Pontifice, subscriptione neque roborentur, nullius esse roboris cōuincuntur. id quidem semper in Ecclesia Dei seruatum custoditumque esse, innumera ferme superius diuersis locis exempla recitata declarāt. Omnia igitur, quæ velit, & plus quam velit si Theodoro concedamus de legatis missis, si hoc probare non potest, canones illos probatos à Romano Pontifice (cum potius expressim contrarium euincatur, refragatum scil. penitus fuisse Sergium Rom. Pontificem) nihil est, quod frustra ipse Theodorus laboret de probanda præsentia legatorum.

XIV. PSEVDOSYNODVS SEPVLTA SILENTIO.

Videsanti quiores scriptores Græcorū Annalium pudaisse eiusmodi Synodi ad Sextam positæ appendicis, eāque silentio damnare ac penitus sepelire voluisse, nullam penitus de ea mentionem habendo: neque enim Theophanes, neque Cedrenus, vel Zonaras de ea vel verbum quidem, sed neque Constantinus Manasses, item & ipse Græcorum scriptor Annalium, neq; denique ipse Glicas, vel alii. Sed quomodo sanctissimus Rom. Ecclesiæ Pontifex Sergius constanti animo eiusmodi nefariæ nouitati restiterit, fregeritque sacerdotali robore conatus omnes Iustiniani Imperatoris confirmationem ascitiorum canonum ab ipso extorquere conantis, dicemus postea, vbi quæ enormia iisdem contineantur sanctis pro animi sententia regulis, manifesta fecerimus, de quibus aggredimur agere.

XV. APOST. CANONVM NVMERVS ET AVCTORITAS INCOGNITA PATRIBVS.

Sed o nimium dicere (quod sæpe superius declaratum est) de damnatione Honorii Pontificis vna cum hæreticis Monothelitis in primo canone decantata, cum satis de his superius: sed & præterimus cōfirmationem factam in secundo canone octoginta quinque canonum Apostolorum nomine conscriptorum, quod nunquam antea Synodus aliqua spatio sexcētorum & amplius annorum facere ausa est, vt probaret eos omnes, quos Apostolicæ sedis auctoritas publico toto orbe decreto inter apocrypha sciens prudensque coniecerat censura Gelasij: cum econtra mendaciorum consarcinatores non erubuerint eos asserere à SS. Patribus confirmatos, ista dicentes: *Qui à sanctis Patribus, qui nos præcesserunt, suscepti & confirmati sunt sanctorum & gloriosorum Apostolorum nomine octoginta quinque canones.* At vbi, & à quibus, quaue auctoritate is canonum Apostolorum numerus cognitus atque probatus reperitur? Sed hæcausi in contemptum Apostolicæ sedis nequissimi operarii, perennis schismatis architecti, sicut & quæ in fine eiusdem canonis illis verbis apposuerunt:

XVI. ALIQVANDO TAMEN ANTIQVITVS HÆRESIM RESTITVERE NISI SVNT.

Præterea vero & à Cypriano, qui Afrorum regionis fuit Archiepiscopus & martyr, & Synodo, quæ sub eo fuit, emissum canonem, quæ in prædictorum Præsulum locis & solum secundum traditam eis consuetudinem seruatus est. confirmatus scilicet. Sed quisnam est vnicus iste canon, tum à S. Cypriano, tum à Synodo tunc congregata sanctus? non alius quidem, quam qui totis viribus ab illis defensus de rebap izandis, qui fuissent ab hæreticis baptizati. Videsmonitrum, quomodo in odium Romanæ Ecclesiæ, quæ tunc per Stephanum Papam restitit Cypriano & vniuersis vbique cōstituris Episcopis, probare conati sunt isti, quod ab vniuersa Ecclesia Catholica certum est improbatum fuisse? Intelligis, quam egregie etiam mentiti sint, à successoribus Episcopis, quod tunc sanctum fuit, probatum esse secūdum consuetudinem, cum & consuetudo pro Stephano Papa esset, & successores omnes etiam Africani Episcopi contra Cyprianum in sententiā Romani Pontificis abierint, vt de his omnibus locupletissimus testis est Augustinus, qui ob id manus sæpe conserit cum aduersariis Donatistis. Omittimus imperitiam fugillare eorundem ista decernentium Episcoporum, dum Cyprianum nominat Archiepiscopum, execrabili nempe nomine Africanis Episcopis, qui canone sancito *a* vetuerant, ne quis diceretur in Africa Archiepiscopus. Intelligis, puto, lector, quanto periculo iidem hæc statuentes, damnatam, pentasque oblitione sepultam hæresim restituerent in Ecclesia redituam.

a *Conc. Carthag. 3. c. 26.*

Sed audi, quam ad finem eiusdem canonis apponant pro confirmatione, pœnæ appositione, custodiam verbis istis: *Nulli licere prius declaratos canones adulterare, vel abolere, vel alios præter prius hic propositos canones admittere, à quibusdam falsa adscripta inscriptione compositos, qui veritatem cauponari conati sunt. Si quis autem*, &c. Considerastin-, lector, quomodo cum verum nullus alios admitten-

XVII. VNIVERSALIS ABROGATIO CANONVM.

dos esse canones præter eos, qui ibidem sunt recēsiti, vno ductu calami deleantur omnes, qui in Ecclesia Occidentali, siue Romæ, siue in aliis Italiæ locis, aut in Gallijs, vel in Hispanijs, vbique locorum in hanc vsque diem sancti fuere in tot vbique celebratis Concilijs sacri canones? Quinam isti, qui vno ictu falcis, veluti agri fœnum, tot tantaque celebrata tot sæculis vbique Concilia secando prosternunt, & prætextu falsæ adiectæ inscriptionis, omnes damnant canones, qui nominibus Conciliorum atque SS. Patrum ab eis recitatis non continentur? Sed diquiramus alia, quæ sequuntur, atque præcipue ea exacte consideranda ob oculos proponamus, quibus isti ter miseri ecclesiarum cœlibatum canone sancitum proscribunt.

XVIII. Cogimur, lector, in his paululùm immorari, quod maximi momenti res sint: etenim vbi de cœlibatu prostrato inter alia fœda enumerant à Latinis Græci, mox ad perizomata a) ista ficuum foliis ab Episcopis, qui ad hanc erraticam Synodum (ficenim eam Beda nominat) conuenerunt consuta, suam erubescentes nuditatem, confugiunt. Cum autem præexant isti Apostolorum canonem de vxoribus non abiiciendis sancitum, plane coarguuntur ad septingentos ferme annos alto fuisse sopore sepulti omnes sanctissimi prædecessores Episcopi Orientalis Ecclesiæ, qui ad hanc vsque diem continuerunt omnes diaconos atque presbyteros solitarios ac singulares absque coniugibus.

a Gen. 3.

CALIBATVS SACRORVM MINIS RORVM ABROGATIO.

XIX. Sed in hos primum intorquenda sunt iacula in Vigilantium olim eiusque asseclas hæreticos à sancto Hieronymo vibrata, dum ait: *Proh nefas! Episcopos sua scelera docuit habere coniuges: sit amen Episcopi nominandi sunt, qui non ordinât diaconos, nisi prius vxores duxerint, nulla culpa crubescentes nuditatem, sed castitatem, quam sancte viuant, qui matrimonium suspicantur: & nasi pregnantes vxores pueros clericorum, infantesque de vtriusque sexus vagientes, Christi sacramenta nouerunt.* At irrefragabile hæc ad se pertinere negabunt auditores, quæ de vsu Orientalis etiam Ecclesiæ, degentis ipsis in Oriente, idem auctor dicta subiicit: *Quid inquit faciunt Orientis Ecclesiæ? quid Ægypti, & sedis Apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes, aut si vxores habuerint, virgines esse desistunt?* hæc ipse de vsu atque traditione totius Catholicæ Ecclesiæ, præsertim verò Orientalis, quam nominat primo loco. At de his pluribus sæpeque superius actum est.

CALIBATVS CLERICORVM ORIENTALIS ECCLESIÆ.

XX. Quomodo ergo quod per tot sæcula, & tunc præsertim, cum tot tantisq; Patribus doctrina & sanctitate mirandis Orientalis floreret Ecclesia, in ipsa Ecclesia Catholica fuit seruatum & custoditum, illi nullius nominis obscuri penitus, nullius sanctitatis, neq; doctrinæ, nulla auctoritate fulti Apostolicæ sedis ansi sint demoliri, adeo ipsus Rom. Ecclesiam huiusmodi canonem statuentes conceptum his verbis?

b Sext. Syn. v. 13. PROFANVS CANON.

Quoniam b *Romana Ecclesia pro canone traditum esse cognoscitur, vt diaconi, vel presbyteri, qui dicunt, qui se dicuntur, existimandi sunt, proficere autem sanctis amplius suis vxoribus coniungendos: Nos antiquum canonem Apostolica perfectionis ordinisque seruantes, hominum, qui sunt in sacrie coniugia deinceps ex hoc temporis momento firma & stabilia esse volumus, neque aliquam eorum cum vxoribus connectionem dissoluentes, vel eos inutua, tempore conuenienti, consuetudine priuantes, &c.*

XXI. Ad hanc autem confirmationem decreti, præter citatum Apostolorum canonem, Domini sententiam illam adducunt c: *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* & illud Pauli d: *Alligatus es vxori: noli quærere solutionem.* citantes pariter Concilij Carthaginensis canonem, quo (vt aiunt) asseritur, vt subdiaconi, diaconi, atque presbyteri propriis terminis ab vxoribus abstineant. Hæc cum statuerint, in eodem ipso canone pugnantia primum inter se coniunxerunt, vbi quasi nouum quid statuētes, istis vsi sunt verbis: *Coniugia deinceps ex hoc temporis momento firma & stabilia esse volumus.* & inferius, id iure antiquo firmum & vsu seruatum tradunt, vbi aiunt: *Quod per Apostolos traditum est, & ab ipsa vsque antiquitate seruatum nos quoque similiter seruemus,* &c. Si, inquam, vetere iure & consuetudine recepta erant

c Matt. 19 Marc. 10. d 1. Cor. 7. SVA SPONTE CORRVIT PROFANVS CANON.

eiusmodi coniugia clericorum: quomodo ex hoc puncto temporis ea firma esse volunt, quæ iam antea ex lege & traditu fuisse recepta? verū de vsu pristino egregie testimentiri, ex iis, quæ sunt recitata, ex S. Hieronymo arguuntur.

Sed & pugnant, quæ canone isto statuta sunt cum iis, quæ idem canone e superiori sanxerunt, vbi iure decernunt, non permittendum, vt Episcopi in coniugio cohabitent cum suis vxoribus habitent. Si enim ex præcepto Apostolici canonis id concedendum putarent aliis clericis in sacris ordinibus constitutis: cur negant Episcopis, quibus idem Apostolicus canon concedit? Præterea in ista sanciunt (vt dicunt) ex Domini sententia illa, qua ait: *Quos Deus coniunxit, homo non separet*, vel ex Pauli doctrina, qua monet: *Si alligatus es vxori, noli quærere solutionem.* cur contra Domini & Apostoli assertionem separare volunt coniuges ab Episcopis, quas ante clericatum legitime duxerit? Si Dei lex est & mandatum Apostolicum, vt in his duntaxat etiam quo ad mutuam consuetudinem permanent matrimonium semper: quomodo possunt prohibere Episcopis, ne cum vxoribus habitent?

Sed dum de Episcopis iusmodi canonem statuunt: nam hanc differentiæ rationem afferunt his verbis: *Non autem dicimus, non ad abolenda & euertenda, quæ Apostolis antea constituta sunt, sed populorum salutis & ad meliora progressum curam gerentes; ne statum Ecclesiasticum vllo probro afficiamus.* Sed quomodo probrum id appellant, quod sanxisse Apostolos perhibent, imo & Christum statuisse dicunt? Sanctiper ipsorum sententia probrosum iudicaris habitare Episcopos cum coniugibus, cur non æque probrosum presbyteris erit, cum in excellentiori illo ministerio, quo inclarius esse nō potest, vbi sacrosanctū incruentum sacrificium offertur, nihil minus habeant presbyteri ab Episcopis? Ad hoc enim potissimum omnis mundities & sanctitas in sacerdote requiruntur, quæ & sacris legibus præscripta esse debent, ne scil. *f* vel per somnium pollutus ingeratur in sancta. Quem autem citant Apostolicum canonem, cuiusnam fuerit in Ecclesia auctoritatis, & qui germanam interpretationem recipiat, satis superque loco superius dictum est: quæ si consulueris nequaquā plane cōsebis eundem vndique auctoritate nitentem esse, quo possit conuelli tam alijs fixa radicibus, per sæculis stabilita, atque Conciliorum ac sanctorum Patrum assertionibus munita sacrorum continentia ministrorum.

Sed & (quod pudet referre) canonem Carthaginensis Concilij cum citant pro sua ipsorum sententia nouandæ eundem additamento verborum & diminutione depravatum recitant verbis istis: *Simus autem, sicut & in Carthagine conuenerunt, & ministrorum gradum honestis, sanctè gerentes dixerunt: Vt subdiaconi, qui sacra mysteria contrectant, & diaconi & presbyteri proprijs terminis à consortibus abstineant.* Verū pli ex canone tertio quinti Concilij Carthaginensis, cuius in Concilium Africanum canone trigesimo quarto, vbi hæc est ipsius germana lectio: *Placuit Episcopo, & presbyteros, & diaconos secundum priora statuta etiam ab vxoribus continere.* hæc sunt verba canonis antiquitus Latine conscripti, à quo isti primum demunt nomen Episcopi, ne ignorantes erroris, eo quod ipsi non vna lege debeant continentiam Episcoporum & reliquorum sacrorum ministrorum, vt superius dictum est. Addunt vero verba illa, *Proprijs terminis*, siue id eadem ita perperam vertunt ex Latino, quod ibi legitur, *Secundum priora statuta*, quibus contrapponentes canonem, ad tempus redigant continentiam clericalē, quę à S. Patribus illis perpetua iussa est canone illo. Vidistis stropham, at rendistis callidam impostorum, vt canonem, quo suus ipsorum deflatur error, ipsi, quibusdam demptis, additis, & mutatis, in suam ipsorum sententiam torqueant.

Quod vero in eodem canone tertio quinti Concilij Carthaginensis seruandam indicunt sancti Patres illi ab vxoribus continentiam, secundum priora (vt aiunt) siue priorum statuta: quænam illa fuerint, vel quando sancita, accipe ex canone secundo secundi Concilij

Carthā-

Carthaginensis, vbi hæc leguntur: *Aurelius Episcopus dixit: Cum imperatoria Concilio de continentia & castitatis moderamine tractaretur, gradu adulteres conscriptione quadam castitati per consecrationes annexi sunt: Episcopos, inquam, presbyteros, & diaconos. Itaque placuit, vt eandem sacrosanctos Antistites & Dei sacerdotes, necnon & Leuitas, vel qui sacramentis diuinis inseruiunt, continentiæ esse in omnibus, quo possint simpliciter, quod à Deo postulant, impetrare: vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placet.* vel vt alii textus habent, & Græci legunt: *Faustinus Episcopus Ecclesiæ Potentinæ prouinciæ Piceni legatus Ecclesiæ Romanæ dixit: Placet vt Episcopi, presbyteri, & diaconi, vel qui sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes, etiam ab vxoribus se abstineant.* hucusque varia lectio. reliqua sic se habent: *Ab omnibus dictum est: Placet, vt in omnibus & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altario deseruiunt.* hæc ibi.

XXVI. Sed modi perperam factam interpretationem Græcorum, immo destructionem verborum: *Quod iubet (inquiunt) canon, vt à propriis vxoribus abstineant: exigi tempore constitutionis SS. mysteriorum.* cum ministrant scilicet, reliquo tempore vti licere coniugio. Ita quidem interpretatum hunc canonem à Sexta Synodo, Theodorus Balsamo docet a. Quod quam procul sit ab ipso manifesto verborum sensu, ipsaque germana Patrum sententia, cum pateat, nihilominus satis ostenditur ex iis, qui ordine sequuntur tertio & sexto Concilio Carthaginensibus, dum decernunt b, quæ fœminæ possint habitare cum clericis: cum enim non numerent inter eas vxores, plane segregãdas esse significant, quæ primo loco fuerant nominandæ. Sed & eam fidem Episcopi Africani ita decernunt in tertio Concilio Carthaginensi c: *Placuit, vt lectores cum ad annubere parati venerint, cogantur aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.* cum in quam ista decernunt Episcopi, plane absque vlla dubitationis significatione, haud se recipere in minoribus ordinibus clericos coniugatos cum coniugibus commocantes, alioqui quæ necessitas, vt cogerent eos profiteri continentiam in minoribus ordinibus constitutos? Videsigitur, quam verberenturi dem boni viri decretis Conciliorum Carthaginensium, qui de vsurpato circa canonem cogebant suo decreto turpiter adstipulari, atque fœdæ libidini inseruire. Intelligis satis, puto, quæ sint, quæ decernantur in Conciliis nõ legitime in Spiritu S. collectis, in omnibus inconstantia, ludibrijs aduersantis, veteratoria constructione nutantia, atque sponte ruentia.

XXVII. Adhuc insuper attende, quo præcipites isti ruant: Vt plane alterum de duobus esse necesse sit: vel vt si velimus manere integras coniugii sacras leges ab Apostolo in Ecclesia constitutas, canon iste penitus euanescat: vel si canonem saluum custoditumque volumus, eædem de coniugio leges nõ subsistant. Canon siquidem iubet, vt tempore ministerii à coniugibus abstineant sacri ministri; Paulus vero clamat ex aduerso, id alteri e coniugum non licere, nisi alterius accedente consensu. Fingebat, adesse tempus, quo ministri per vices suas constituta hebdomada sint sacrosanctum sacrificium peracturi, & vxorẽ tunc à viro suo debitum postulare. Si tenuit ille, in Apostolum peccat: si consentit, delinquit in canonem, cum contra prohibitionem eius vxori permixtus sacro ministret altari. Adeo enim volunt ab vxoribus abstinere eos, qui ministrant, vt etiam facti tantum suspitione laborantes præne esse dicant obnoxios: nam Theodorus ait e: *Quod si quis sacerdos etiam ab vxore continens quotidie sacrificium peragat impollutus: vt pollutus damnandus sit, quod præsumatur vxori commixtus sacrificium celebrare.* Sic igitur alterum de duobus erit: vel vt pollutus coniugali consortio iste ministrans peccet in canonem ab ipsis sanctum, vt dictum est: vel parens legibus Apostolicis, reddens debitum, ministrare non possit die ad sacrificium constituta. Qua ministrare recusat, tunc fiet, vt arbitrio mulierculæ sacrificium cessare debeat, ad quod populus fuerat conuocatus; qui etiam si nolit, scire cogatur, quod scitu turpe est & indecorum, suum ipsorum scilicet sacerdotem permixtum ea nocte fuisse vxori, vt sacra agere ipso nõ liceat: sicque eum insectentur risu, deludãt; sannis, dictetis proscindant, lacerentque scommatibus. Proh pudor! quanto dedecore exuentes cælibatum, affecerũt ignominia, prostituerunt que eo canone sapientes isti Orientalem Ecclesiam iam sua canitie venerandam, dum inconsulte nimis aduersus totius Ecclesiæ Catholicæ receptam antiquitus disciplinam malis artibus ista, quæ audiuimus, statuerunt. Sed iam reliqua prosequamur.

Quomodo stabit, & quod dicunt canõne decimosexto, diaconos ab Apostolis ordinatos nonnisi profanis ministrare mensis, sacris neutiquam? Quam grauis hic error, suo loco supra differimus, falsamque ipsorum sententiam refutauimus: quamque mendaciter asserant, tũc temporis non fuisse in Ecclesia Episcopos, neque presbyteros, neque diaconos, tu consulas dicta superius primo Annalium tomo.

XXVIII. DE DIACONIS CANON ERRONEVS.

Quoniam autem contra Latinam Ecclesiam stylum in hac pseudosynodo conuersum esse Græcorum, satis superius demonstratum est: iidem nec illud à temporibus Apostolorum (vt superius vidimus) Romæ seruatum, vt die sabbati ieiunarent fideles, reliquerunt intactam. quamobrem hoc aduersus vsum Romanæ Ecclesiæ decreuere: f *Quoniam intelleximus in Romanorum ciuitate in sanctis Quadragesimæ sexantis in eius sabbatis ieiunare præter Ecclesiasticam traditum consequentiam: Sancta Synodo visum est, vt in Romanorum quoque Ecclesia in concussa vires habeat canon, qui dicit: Si quis clericus inuentus fuerit in sancto Dominico vel sabbato ieiunans, præter vnum & solum, deponatur, sin autem laicus, segregetur.* hæcipsi ex præscripto vnius ex canonibus Apostolorum. At quomodo iure riteque ieiunium sabbati Romana Ecclesia receperit, superius longa tractatione est demonstratum; vt opus non sit hic ista repetere.

DE IEIVNIO SABBATI ABOLENDO CANON GRÆCORVM.

f *Can. 55.*

Cæterum dum sibi Græci sapientes videri voluerunt in his corrigendis, offendiæ proculdubio condemnant omnes quinque œcumenicas Synodos, quæ ista corrigere neglexerunt. Sed redarguuntur ipsi ex priscis Græcis auctoribus, quorum vna est omnium sententia, vt de his, quæ ad fidem bonosque mores non pertinent, tolerandæ sint diuersitates diuersarum Ecclesiarum rituum longa consuetudine receptorum. Porro quo insolentiorem in his tollendis conspicio Græcorũ licentiam, eo magis certior reddor, neminem Latinorum huic interfuisse conuenticulo. haud enim quisquã, quamuis ignauus, tantam Rom. Ecclesiæ rogari iniuriam passus esset, vt quod à Petri & Pauli temporibus fuisset in Ecclesia Rom. receptũ, adeo temere aboleretur.

XXIX. SICVT GALLIDI, ITA RVDES A CONVINCVNTVR.

Sed quid præterea? canonem statuerunt de suffocatis non comedendis g, vel ex hac parte Iudaizantes, dũ quod in primitiua illa Ecclesia ad coniungendos simul credentes Gentiles cum Iudæis iam Christianis Apostoli præceperunt, isti in perpetuum seruandum esse sanxerunt, non secus, ac si quis vitam quẽlibet semper lacte esse nutriendum ea ratione contenderet, quod eidem infanti sugendum fuerit propinatum. Quod si dicant, id ipsum reuerentia Apostolorum seruãdum esse: certe vniuersam Catholicam Ecclesiam iam senescentem iis vinculis modo obligare, quis non censeat esse dementiæ? cum præstet Apostolico h spiritu libertatem indictam sequi, vt manducans non manducantem non spernat, & non manducans minime spernere debeat manducantem. Sed & de his satis superque superius.

XXX. g *Leuit. 3. 17. c. 17.*

CANON DE SVFFOCATIS DERIDETVR.

h *Rom. 14.*

Sed audi, quid sancire adulatio cogat; *Nulli omnium, inquiunt, i liceat, qui quidem sit in laicorum numero, intra sacrum altare ingredi: ab eo tamen nequaquam prohibita potestate & auctoritate Imperatoris, quandoquidem voluerit Creatori dona offerre ex antiquissima traditione.* hæc ipsi. Vides, quantum perulans procaxque nouitas sibi sumat, vt sanctorum facta dictaque Patrum, eadem omnium ore, tum Græcorum, tum Latinorum laudata, pedibus proterat atque conculcet: An quod factum est in Theodosium Imperatorem à sancto Ambrosio, iure factum vniuersa non comprobauit Ecclesia, & Patres tam Latini, quam Græci

XXXI. i *Sext. Syn. c. 69.*

PRAVA NOVITATE VETERA IVRA SVFFOSSA.

non laudatum, turpis adulationis, sugillantes etiam Græcos, qui fecissent adulatione, siue timore victi fecissent: Prouoco lectorem ad ea, quæ suo loco superius dicta sunt, cum eiusmodi de Ambrosio atque Theodosio historiam Annalibus intexuimus.

XXXII. QVANTVM GRAECI SINT ADVLATI IMPERATORIBVS.

At Theodorus vaniloquus, cum male sancita tuetur, non erubuit enarrare ea, quæ in Oriente sicut Antistites facere solerent Imperatores: sic enim ait: *Orthodoxi Imperatores, qui per sancta Trinitatis inuocationem Patriarchas prouehunt, & sicut Christi Domini, sine vllo impedimento, quando voluerint, ad sacrum altare accedunt & suffiunt, & cum cera characterem imprimunt sicut & Antistites: sed etiam populum ad eum instituendum docent, quod solis illius regionis Antistitibus concessum est.* hæc ipse.

Rationem vero reddens, addit id iure fieri, eo quod Gentiles Imperatores dicti fuerint Pontifices maximi, atque ait: *Quoniam autem Dominus quoque Christus est, qui hoc tempore Imperator est, propter chrisma, id est, vnctionem regni. Christus autem & Deus noster cum aliis Pontifex quoque prædicatur: iure & ipse quoque Pontificalibus gratiis exornatur.* Intelligis, quo processerit apud Græcos erga Imperatorem adulatio, vt etiã Pontificalia eidem munia credenda putarint; vt non mirum sit, si diu stare non potuerit apud eos ipsum Imperium, vel sacerdotium liberum.

XXXIII. a 2. Par. 26. FATVITAS THEODORI ARGVITVR.

An non vngebantur etiam Reges Iudæi? Nam vero ob id quæ erant sacerdotum illis concessit DEVS? Adsit, qui suo id exequutus est damno, testis Ozias a, qui ingressus templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis: statimque ingressus est post eum Azarias sacerdos, & cum eo sacerdotes Domini octoginta viri fortissimi, restiterunt que Regi, atque dixerunt:

Non est tui officij, Ozia, vt adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministerium. Egredere de sanctuario: ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo. Iratusque Ozias, & tenens in manu thuribulum, vt adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte eius coram sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis. Cumque respexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui sacerdotes, viderũt lepram in fronte eius, & festinato expulerunt eum: sed & ipse perterritus accelerauit egredi, &c.

Quis igitur aliud quærat iudicium, cum tantum à Domino præcesserit præiudicium? Si vltus est Deus in Regem, quod sanctuarium ausus sit ingredi, & incensum offerre: quomodo patiebatur Regem quemlibet vel Imperatorem perfectius sanctuarium temere ingredi, & quæ sunt Pontificum vsurpare? Sententia enim Apostoli, peramplius atque perfectius est sacerdotium Christi; adeo vt laico homini quamuis Imperatori, quæ sacerdotum sunt, minime sint communicanda. At hæc alias quoque tractata videas sæpe superius. Sed ista Græcorum leuissimi, secus vero statuerunt Orientalis Ecclesiæ Patres sanctissimi.

XXXIV.

Cæterum haud profitemur hic cuncta, quæ in eisdem canonibus absurda sunt, collegisse, cum & alia pleraque in eisdem reperiri contingat, quæ corrigantur. Hæc satis visa notasse, ad redarguendam dementiam Patriarchæ Callinici ista conantis, & alios Episcopos ad id inducentis: vt plane secundum illud à Domino dictum euenerit b: *Si cæcus cæcum ducat, ambo in foueam cadent.* At vero accidit quasi prodigium, vt iste cæcus mente, occæcaretur & corpore oculis, sequente in eum diuina vindicta per ipsum Imperatorem crudeliter ministrata. at de his suo loco dicendum. Iam prosequamur reliqua, quæ ad historiam pertinent.

b Matth. 15.

SERGIVS PAPA DAMNAT CANONES ERRATICAE SYNODI.

His Constantinopoli sancitis canonibus, quod scirent Episcopi nullius eos esse roboris, nisi à Romano Pontifice probarentur; apud Iustinianum Imperatorem egerunt, vt hos confirmandos mitteret Romam ad Sergium Papam. Verum S. Pontifex, quod eos contra veritatem temerari solita haberet comperisset, ipsos nequaquã confirmandos, sed reiiciendos esse decreuit. At non destitit Imperator, vbi eum scriptis suis persuadere non posse cognosceret, rem viagere, mitteretque legatum pollentem armis, qui eundem Pontificem Sergium Constantinopolim vinctum perduceret. sed adfuit diuinum auxilium, vt Italica militia aduersus Imperatorem pro Sergio Papa staret, sicque à periculo liber esset. Hæc quidem huius temporis scriptores, tum Paulus diaconus, tum Beda testantur: illi nempe his verbis cum de Iustiniano Imperatore agit c:

Hic Imperator Sergium Pontificem, quia in erratica illius Synodo, quam Constantinopoli fecerat, fauere & subscribere noluit, misso Zacharia Protospatario suo, iussit Constantinopolim deportari: sed præuenit militia Rauennæ vrbis, vicinarumque partium iussa Principis nefanda contemnens, & eundem Zachariam cum contumeliis ab vrbe Roma & iniuriis pepulit. hæc Paulus. Sed quod integrius omnes eius temporis auctores audire decet, eundem contestem veritatis audi d Bedam in idem in Iustiniano iuniore totidem ferme verbis: *Hic beatæ memoriæ Pontificem Romanæ Ecclesiæ Sergium, quia erraticæ suæ Synodo, quam Constantinopoli fecerat, fauere & subscribere noluisset, misso Zacharia Protospatario suo iussit Constantinopolim deportari: sed præuenit militia Rauennatis vrbis, vicinarumque partium iussa Principis nefanda, & eundem Zachariam contumeliis & iniuriis ab vrbe Roma repulit.* ita Beda: cui veritati subscripserunt reliqui, qui postea historias conscripsere, vt Ado Viennensis, Marianus Scotus, & alii.

Sed rem gestam paulo fusius enarratam ab Anastasio Bibliothecario audiamus, qui hæc ait: *Huius itaque temporibus Iustinianus Imperator Concilium in regia vrbe fieri fecit, in quo & legati sedis Apostolicæ conuenerant, & decepti subscripserant:* de illis hæc intellige, quos Theodorus recenset, Græcos Episcopos Rom. Pontificis constitutos in Oriente Vicarios. sed pergit: *Compellabatur autem & ipse Sergius subscribere, sed nullatenus acquieuit, pro eo, quod quædam capitula extra ritum ecclesiasticum fuerant in eo adnexa. Quæ & quasi synodaliter definita, & in sex tomis conscripta, à tribus Patriarchis, id est, Alexandrino, Constantinopolitano, & Antiocheno vel cæteris Consulibus, qui tempore illic conuenerant, subscripta, manuque Imperiali firmata, missa in loculum, quod scrinium chartale vocitatur in hac Romana vrbe ad confirmandum, vel in superiori loco subscribendum ipsi Pontifici, vtpote capiti omnium sacerdotum, direxit. Quibus beatissimus Pontifex (vt dictum est) penitus eidem Iustiniano nequaquam acquieuit, nec eosdem tomos suscipere, vel lectione pandere passus est; porro eos vt inualidos respuit atque abiecit, eligens ante mori, quam nouitatum erroribus consentire.*

Qui Imperator Sergium in Magistrianum in stratorem nominatum Pontificis Romam mittens, Ioannem Dei amabilem Portuensem Episcopum, siue Bonifacium consiliarium Apostolicæ sedis in regiam abstulit vrbem. Deinde Zachariam immanem suum Protospatarium cum iussione direxit, vt prædictum Pontificem similiter in regiam portaret vrbem. Sed misericordia Dei præueniente, itaque beato Apostolo & Apostolorum principe suffragante, suamque Ecclesiam immutilatam seruante, excitatum est cor Rauennatis militiæ, Ducatus etiam Pentapolitani & circumquaque partium, quatenus Pontificem Apostolicæ sedis in regiam ascendere vrbem. Cumque ex omni parte multitudo militiæ conueniret, Zacharias Protospatarius perterritus & trepidans, ne à turba militiæ occideretur, portas quidem ciuitatis claudi & teneri Pontificem postulabat, ipse vero ad cubiculum Pontificis tremebundus refugit, deprecans lacrymabiliter, vt ipse Pontifex misereretur, nec permitteret quempiam eius animæ nocere. Exercitus autem Rauennatis vrbis ingressus est per portam beati Petri Apostoli, & cum armis & turba in Lateranense Episcopium venit, Pontificem videre festinans, quem, fama vulgante, per noctem sublatum & in nauigium missum fuisse cognouerat.

Dumque fores Patriarchij tam inferiores quam superiores essent clausæ, has in terram, nisi velocius aperirentur, mittere minabantur. Præ nimia timoris angustia & vitæ desperatione Zacharias Protospatarius sub lectum Pontificis ingressus, se abscondit, ita vt mente excideret & perderet sensum. Quem beatissimus Papa est confortatus, dicens, vt nullo modo timeret. Egressus vero idem beatissimus Pontifex foris basilicam domni Theodori Papæ, apertis ianuis, in sedem, quæ vulgo appellatur, sub Apostolis, propter vtilitatem militiæ & populi, qui pro eo occurrebat, humanitus suscipit: datoque apto & suaui responso, eorum corda leniuit. Qui tamen illi zelo ducti pro amore & reuerentia tam sedis Dei, ...

sanctissimi Pontificis, tam à Patriarchæ custodia non recesserunt, quæ sique denominatum Professatarium cum iniuriis & contumeliis à ciuitate Romana foras depellerent. Nam & ii, qui illum noscerat, ipso etiam tempore à Domino retribuente regno priuatur. Sicq; Ecclesia DEI inperturbata cum suo Præsule, CHRISTO fauente, seruata est. hucusque Anastasius; cuius sententia, hæc cœpta hoc anno, propagata esse nosciuntur vsq; post sequentem annum eiusdem Imperatoris decimum, quo contigit ipsum ab Imperio exturbari: quomodo autem id acciderit iusto Dei iudicio, suo loco dicturi sumus.

XXXIX. Vides, lector, quantum absit, vt recepti probatique fuerint canones illi à Romano Pontifice, qui ne recipentur, fteit intrepidus contra Imperatorem ista præcipientem, aduersus quem ipsius quoque milites insurrexerant. Sed & ita perseuerasse eodem odio in præsumptum scelus de sanctis canonibus illis reliquos successores Romanos Pontifices, quæ dicturi sumus, magis ostendent. Quę licet alias posteà temporibus acciderint, & suis sint locis collocanda; tamen vt hæc magis explorata modo habeas, accipe, quæ de iisdem canonibus post obitum Papæ Sergij contigerunt. Atque in primis scias eundem Iustinianum Imperatorē, vbi expulsus Imperio, sui criminis conscius, probe nouit ob scelus in Romanam Ecclesiam præsumptum se fuisse ab Imperio electum, postquam redijt, liberasque administrationis est nactus habenas, detestatum esse priſtinum factum, atque erga Romanam Ecclesiam factum æquiorem, non amplius misisse aliquem violentum magistratum ad abstrahendum inde Romanum Pontificem, captumque ducendum Constantinopolim, sed duos legisse Metropolitanos Antistites Romam rogaturos eum, qui tunc sedebat, Ioannem eius nominis septimum, eumdemque secundum post Sergium Romanum Pontificem, vt eosdem canones confirmaret, vel emendaret. Porro ea legatione nihil factum est, eo quod idem, qui præsidebat tunc Ioannes Papa, neutiquam eos probare voluit in dispendium Ecclesiasticæ iam olim præceptæ ab Apostolorum temporibus disciplinæ; neque emendare, vel (vt fecerat Sergius) aliis est improbare, veritus ius Imperatoris. Sicq; re infecta, qui fuerant missi, duo Metropolitani sunt reuersi Constantinopolim.

Sed audi, quæ de his habet ipse Anastasius Bibliothecarius in Ioanne Septimo verbis istis, vbi agit de reditu eiusdem Iustiniani Imperatoris Constantinopolim: *Prouenit, inquit, quos ante fel. domno Sergio apostolicæ memoriæ Pontifici Romam direxerat, in quibus diuersa capitula Romanæ Ecclesiæ contraria scripta inerant, per duos Metropolitanos Episcopos demandauit dirigere per eos & Sacram, per quam denominatum Pontificem, Ioannem scilicet, obiurgauit & exhortatus est, vt Apostolica Ecclesia Concilium aggregaret, & quæ ei visa essent, faberet, & quæ aduersa renuendo excluderet. Sed hic humana fragilitate tumidus; hoc nequaquam emendans, per suprafatos Metropolitas direxit ad Principem.* hucusque de his Anastasius.

XLI. At neque hic finem accepit eiusmodi susceptum semel ab Imperatore negotiū. nam Ioanne paulo post defuncto, & eius successore Sisinnio post dies viginti ex hac vita sublato, cum Apostolicum thronum regeret Constantinus, vocatus est ipse ab eodem Iustiniano Cōstantinopolim; quo cum peruenisset, susceptus est ab eo honorificentissime: nihil enim prætermittam esse venerationis & obsequij erga eum ab Imperatore, idem Anastasius planibus scribit; sed causam, cur Constantinopolim vocatus sit, licet minime referat; ex iis tamen, quæ idem scribit in Gregorio II. propter eosdem canones siue capitula esse vocatum, intelligi potest, altercatumque diu inter Græcos atque Latinos, hosq; tulisse superiores, cum pro Ecclesia Romana Gregorius defensor atque propugnator extiterit, qui eidem Constantino Papæ suggessit: ait enim hæc de eo Anastasius in ipso Gregorio: *Cum vero S. Constantinus Pontifex in regiam profectus est vrbem, atque à Iustiniano Principe requisitus de quibusdam capitulis, optima responsione vtrumquamque saluat quæstionem. Erat enim vir castus, diuina Scriptura eruditus, facundus loquela, & constans animo, Ecclesiasticarum rerum defensor, & cōtrariorum fortissimus impugnator.* hactenus de his Anastasius. Ex quibus satis possumus intelligere, diu multumque pugnatum inter Græcos atque Latinos horum canonum causa, illis conantibus eos comprobari à Romano Pontifice, istis eiusdem auctoritate Pontificis penitus reluctantibus: verum nec Imperatoria quidem vi potuisse vnquam Latinos adigi, vt quæ ab ipsis aduersus traditionem SS. Patrum, eorumdemque doctrinam statuta fuissent, vllatenus firmarentur; præter ea, quæ dicta sunt, etiam quæ dicturi sumus, ostendent.

XLII. RESPONDETVR OBIECTIONI DE CITATO CANONE LXXXIII.

Sed primum obiectioni illi fortissimæ satisfaciēdum est, quonam modo scilicet negari possit, receptos hos esse canones ab Ecclesia, cum reperiatur canon ille numero positus octogesimus tertius citatus ab Ecclesię Romanæ Pontificibus, nimirum ab ipso in primis Gregorio II. necnon ab Hadriano, cum aduersus impios Iconoclastas agentes, inter alia in eos inducta, eundem citarunt canonem, quo asseritur pingendum esse Saluatorem D.N. Iesum Christum non in imagine agni, vti ostensus est Patribus in figura, sed in imagine hominis, qua deinum omnes sunt adimpletæ figuræ & expressa Prophetarum vaticinia. Si igitur eo vsi sunt Romani Pontifices ex Sexta Synodo accepto canone, argumento est eos non improbatos, vel saltem ex parte receptos: cum præsertim & ipsa œcumenica Septima Synodus ex eodē canone æque testimonij petisse inueniatur. vt plane nemo dixerit penitus improbatos esse atq; reiectos canones Sextæ Synodi, ex quibus tum Romani Pontifices, tum etiam iam sancta œcumenica Nicæna Synodus *a* mutuati sint aduersus hæreticos fidem atque auctoritatem. At ista, quæ adeo fortia foris apparent, inania prorsus esse intelliges, si rerum penetralia cuncta scruteris, & singula quam exactissime disquisieris.

a Cōc. Nic. 2. Act. 2. & 3.

XLIII. PRVDENTER A CTVM à LATINIS ADVERSVS GRÆCOS.

In primis igitur quod pertinet ad citatum Sextæ Synodi de sacris imaginibus canonem ab ipsis Romanis Pōtificibus, potissimum vero à Gregorio Papa, qui (vt dictum est) aduersus eosdem canones quam fortissime Constantino, oli decertauit: considerare illud ante omnia debes, rem gestam esse aduersus Græcos & Iconoclastas, qui eo velamento occultabant illud, quod propinabant venenum populis, quo se professores atq; assertores esse profiterentur sex aliarum præcedentium Synodorum vniuersalium: ita quidem, vt apparet ex eorum fidei definitione, quam ediderunt in suo ipsorum concilabulo *b*, septimo ab ipsis nuncupato.

b Extat in Cōc. Nic. 2. Act. 6.

XLIV. QVOMODO LATINI VSI SINT CANONE ILLO.

Ex his igitur opportune oblatam ansam arripientes fidem Romani Pontifices, bene vsi occasione, ex canone ab ipsis lato nomine Sextæ Synodi eorum putarunt esse conuincendum errorem, tanquam suis ipsorum armis eosdem penitus superantes. ex quo alterum de duobus essent consecuturi: vel vt sua ipsorum assertione cōfutati illi atque conuicti iure cederent, acquiescentes canoni eius Synodi, quam se probare profiterentur: vel si respuerent eiusdem Sextæ Synodi canonem, à Græcis omnibus, qui ipsum cum reliquis recipiebant, reicerentur, omnique execratione digni à suis contubulibus haberentur, vel æque cum eo detestarentur omnes canones illos. Sic igitur vt Dauid *c* gladio Goliath ipsius caput abscidit, eodemq; postea *d* est vsus in prælio; eodem modo S. Pontifices aduersus Iconoclastas vsi sunt canone illo, quo probaretur Saluatoris in Ecclesiis imaginem debere pingi instar hominis factam. Quidni enim ea ex parte vterentur eo canone, cum neque à Gentilium, neque (quod maius est) ab hæreticorum scriptis illis, in quibus ve itas asserta inueniretur, Ecclesia Catholica abstinere consueuerit, vt ex Gelasio Papa superius est demonstratum?

c 1 Reg. 17. d 1. Reg. 21.

XLV. VETVSTVS AD ECCLESIAM ROMANAM RETENTVS DE IMAGINE AGNI.

Cæterum cum inter Latinos actares est, nequaquam reperies eum canonem ab Ecclesia Romana esse receptum, immo vsu contrario penitus improbatum, quo prohibetur Christus Redemptor noster instar agni immaculati depingi, cum nunquā ipsa destiterit agni imagine

gine Christum repræsentare & id ipsum facere hactenus perseueret, bene conscia licite pingi, quicquid sacris literis scribitur, eo quod nihil sit aliud (quod sæpe dictum est) pictura, quam scriptura simplicium. Quod igitur non in V. Testamento tantum, sed & in nouo Christus Redemptor noster per agnum exprimatur, ad insinuandam eius immensam cum humilitate mansuetudinem, eadem ex causa eodem quo que modo etiam ipsum Christum esse pingendum Romana Ecclesia iudicauit, vsum retinens, quem à maioribus acceperisset: in antiquis enim cœmeteriis agnum Christum reddétem, siue expressum coloribus, siue sculptum in marmoreis loculis, est frequentius reperire, & in veterrimis ecclesiis musiuo opere pictum: sed & ex sacra cera solitas confici agnorum imagines, in ordine Romano à Gelasio collecto (vt cõstantior opinio est) ex antiquo eius Ecclesiæ vsu hæc habentur: *In eadem Dominica post Albas, id est, in octauis Paschæ, infra ciuitatem Romanã dantur agni cerei ab Archidiacono in Ecclesia post Missam & communionem populo, &c.* hæc quidem antiquitus in Ecclesia Romana seruata, numquam postea intermissa, hactenus perseuerant. Ex quibus intelligas, quam procul ablit, vt iuxta canonem Sextæ Synodi nominatæ Romana & vniuersa Occidentalis Ecclesia pingendi agni Redemptoris typum gerentis consuetudinem prætermiserit: vt & plane scias atque intelligas, quę fuerit Romanorum Pontificum ratio citandi eius canonis aduersus improbos Iconoclastas.

XLV. A NVLLA SEDIVM PATRIARCHALIVM RECEPTI CANONES.

Sed quid ampliùs testificatione quidem Anastasii Bibliothecarii liquet, tantum abesse, vt Romana Ecclesia eos receperit Sextæ Synodi nomine promulgatos canones, vt nec etiam aliquatrium sedium Patriarchalium Orientalium eos vt receiperet, induci potuerit. Etenim earundem Ecclesiarum Patriarchæ, cum nec se vocatos ad illud conciliabulum scirent, neque per se, vel suos legatos eidem interfuerint, procul absuerunt, vt ab eo sancita receperint. Ita quidem vsque ad sua tempora eos in detestatione illorum canonum perseuerasse, idem auctor fidem facit: adeo enim ipsos dignos execratione iudicauerunt, vt indignos existimarint qui exscribi deberent, & in suis ipsorum archiuis inter alios canones asseruari. Sed expedit hic ipsa verba Anastasii per singula reddere; ipse enim cum è Græco in Latinam Septimam Synodum Nicææ celebratam Latinitati reddidisset, epistolam nuncupatoriam ad Ioannem Octauum Romanum Pontificem scripsit, qua etiam & legentes admonuit, ne putarent, si interdum eorundem canonum Sextæ Synodi in ipsa Septima Synodo mentio haberetur, eos ab Ecclesia Romana esse receptos aliquando. sunt hæc verba ipsius:

XLVI. AVERSATI SVNT TRES PATRIARCHÆ CANONES SEXTÆ SYNODI.

Sane notandum est, quædam in hac Synodo ex Apostolorum & Sexta vniuersali Synodi canonibus & sententiis inuenirí, quæ penes nos interpretata nec habentur, nec admittuntur. & inferius: *Regulas quas Græci à Sexta Synodo perhibent editas ita in hac Synodo*, Nicæna scilicet, *principalis sedes admittit, vt nullatenus ex his illæ recipiantur, quæ prioribus canonibus, vel decretis sanctorum sedis nostræ Pontificum, aut certe bonis moribus inueniuntur aduersæ. Quamuis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitæ, quia nec interpretatæ. Sed nec in cæterarum Patriarchalium sedium (licet Græca vtantur lingua) reperiuntur archiuis nimirum quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut consentiens aut saltem præsens inuenta est: quanquam eosdem Patres illas Græci promulgasse perhibeant, qui in Sexta Synodo sunt inuenti, sed hoc nullo probare certo possunt indicio.* hactenus Anastasius ad Ioannem Romanum Pontificem.

XLVII. NIHIL RESPVIT ECCLESIA QVOD CONSENTIENS SIT VERITATI.

Verum idem tradit, tam de his canonibus Sextæ Synodi nominatis, quam de illis, qui nomine feruntur Apostolorum, S. Romanam Ecclesiam eam consuetudinem seruare regulam, vt quos sciret esse secundum decreta Romanæ Ecclesiæ atque SS. Conciliorum sancita, non respueret, sed vt veritati consentientes amplecteretur, non quod ex Sexta Synodo haberent aliquid auctoritatis, sed quod veritas, vbicunque reperiatur, & à quocunque dicta sit, sui firmitate subsistit, & robore suo permaneat. reliquos vero canones his decretis aduersos, vt execrabiles, detestata semper fuit S. Romana Ecclesia, contrariosque vsu se procul abesse inquiet est professa, vt sanctis huiusmodi ab illis regulis quoquo modo consensisse: tolerauit tamen in eos ea, quæ antiquæ Ecclesiasticæ disciplinæ essent aduersa, vt connubia clericorum, damnosa per viam Orthodoxæ doctrinæ, Catholicæque fidei graderentur.

Sed qui tanta procacitas inter alia mala consegetur ingà Patribus custoditum Ecclesiastici cœlibatus, huic & reliquis in deterius æque prolapsis vt via bonæ intercurrit interstitia temporum, quibus vel hæresi vel schismate non fuerint ab Ecclesia Orthodoxa dissidia: adeo vtrumdem in vltionem scelerum à Deo vindicæ post longa tolerantiam meruerint virga furoris Assur conteri, comminui, atque penitus attenuari: quod non nisi magno cordis dolore aspicere possumus, & cum gemitibus illud Threnorum lugubre clamare: *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum? Filii Sion inclyti, & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli existimati?* ferrea virga confracta.

Cæterum pia mater Ecclesia Catholica & Apostolica hos ita delinquentes (vt diximus) tolerãdos esse putauit, quamdiu esset consultũ Catholicæ fidei, nec deesset eosdem iugiter admonitionibus excitare: licet posteriorum Græcorum ex mala sua conscientia putauerint ab ipsis deprehendi Sextæ Synodi intermissam esse Catholicam communicationem Græcorum Imp. cum Romana Ecclesia. Mentitus est id quidem Michael Imp. scribens ad Nicolaum Rom. Pontificem, sed eum ipse Nicolaus redarguit istis verbis:

Dixistis enim, quod nullus antecessorũ nostrorum à Sexta retrodo, ex quo scilicet ipsam contigit celebrari, *nostris temporibus, Imperatoribus scilicet Constantinopolitanis, quod non meritò se dignoscimur. Quid autem meruerimus, euidenter nullatenus indicastis: nisi fortasse litteras prædicatorias hoc dicto vobis mittimus à vobis tunc tantum meruisse suscipere à Sexta Synodo aliquod dogma, vel disciplinam quamlibet Ecclesiasticam, quæ ducatis, quasi nostrum fuerit opprobrium, eo quod eidem Apostolicam in nullo quærere antecessores vestri dignati sint, cum eorum magis sit dedecus, quia per tot annorum curricula diuersarum laesum morbis languentes medicinale remedium non quærunt, quin potius medicinam sponte à nobis sibi porrectam, quasi opus, vel quasi cor impatiens gerentes, ab ipsa sanctissima præsertim, tantæ salutis oblatos ministros duplici morbo intemperanter ita eadem abertantes Græcos nunquam destitisse motem Apostolicæ sedis litteris atque legationibus docet, retribuisse.*

At vero ipsos, instar malorum operationũ vinea Dominicæ, aliquãdo in eos, qui à domino vineæ missi sunt, insiliisse, pergens docet exemplo, dum ait: *Quorum ad participes illos sui erroris effectos spiritu aliter occultante, sanctorum patrum reuerendæ memoriæ Canonis Papa exemplo, qui post latrocinale Synodum extitit; aut certe corporaliter illos non conspexerunt, nec audierunt, sicut sub venerabili Papa Gregorio factum est, qui post Sextam Synodum fuit, quando pro zelo fidei & sanctarum imaginum reuerentia religiosi viri ac Dei famuli diuersis in locis exules facti sunt, & bona confessione huiusmodi sanctarum vtens.* ita deinde pergit vero de reliquis dicere.

Denique à Sexta Synodo Imperatores aut fuerint hæretici, aut (licet perpauci) Catholici fuerunt. Et hæretici quidem si mittere ad vos dedignati sunt, non est mirum: nouerunt enim per gratiam Dei, se nos numquam penitus filios suscepturos. Vos autem, quando nos sibi sæpe socios tentastis, cum nequaquam sint decore & opprobrio repulsi, & digna constantia à nobis, & nostra Constantinopolitana Ecclesia crebro retusi. Quando vero Catholici fuerunt, & puram dogma & Ecclesiasticam correctionem defendere voluerunt, nostrum præsidium quæsierunt, sicut Iustinianus sub Constantino & Irene facta indicat, in cuius notitia, scilicet, in epistola beatæ memoriæ Presulis Hadriani, quantas vobis Pontifex illam præsumptionem, quæ ex laicis quidam falsos tacitur, & in Episcoporum numerum exacerbat prosilunt, immanerit, si diligenter inquisieris, profecto inuenies, &

non falsata, Graecorum mort, sed sicut à sede missa est Apostolica, penes Ecclesiam Constantinopolitanam hactenus perseverat: & opitulante diuersis sanctissimis Pontificibus, Leone scilicet, & Benedicto, decessoribus nostris missa testantur. Ergo cum ita sint haec, quae de multis paucis commemorauimus: non tam verum est illud, quod dicitur, à Sexta Synodo nos meruisse discipere, quae nunc à vobis ipsi meruimus. haec Nicolaus, satisque ad redarguendum mendacii Michaelem, licet in eum multo plura inducenda fuissent exempla Orthodoxorum Imperatorē, qui Romanos Pontifices summo sunt prosecuti post haec honore ac reuerentia. Porro quod Michael dixit; A tempore Sextae Synodi, vtique ad haec tempora est referendi, quibus sancti sunt canones nomine Sextae Synodi, quorum causa adeo diu tumultuatum est ac disputatum inter Latinos & Graecos.

Sed quam poenam tulit Iustinianus Imp. hoc anno, quo ista moliri coepit aduersus Rom. Pontificem? Iusto Dei iudicio per suos duces prodita & expoliata Armenia robore imbecillati, peramplus patefactus est aditus barbaris Sarracenis ad inuadendum Romanum Imperium: sicq; dum proditionem parat Ecclesiae Imperator, proditionem à suis ipse perpessus est. Haec Theophanes atq; Cedrenus in Annalibus habent hoc anno octauo Iustiniani Imperatoris.

Quod ad statum rerum Occidentalium pertinet, vltimus numeratur hic annus Clodouei tertii eius nominis Regis Francorum, qui post obitum Theodorici parentis regnauit annos quatuor. Successit in eius locum Childebertus frater ipsius, quem tenuisse regnum annos decem & septem, habet auctor apud Aimonium *a*, cui prae ceteris inhaerendum putamus, cum res sui temporis scripserit, esse noscatur: etenim vbi agit de Theodorico filio Dagoberti in Regem assumpto, ita de ipso ait b: *Qui nunc anno sexto in regno subsistit.* eo se anno illa scripsisse demonstrans.

IESV CHRISTI ANNVS 693.

SERGII PAP. IVSTINIANI IVN. IMP.
Annus 6. Annus 9.

SEXCENTESIMVS nonagesimus tertius sequitur annus, Indictione sexta, quo mense Maio habita est Synodus Toletana ordine posita decimasexta: generale id Concilium dictum, vtpote quod in causa graui conuocatum fuit, interfuerunt que Episcopi quinquaginta nouem, per vicarios vero tres, praeter Abbates quinque & viros illustres. Quod enim Archiepiscopus Toletanus Sisbertus è cathedra deponendus & in ordinem redigendus esset, deligendusque successor, qui in locum ipsius subrogandus foret: oportuit omnes Hispaniarum Episcopos congregari. Defuerunt tamen Episcopi Galliae Narbonensis illi, qui parebant Hispanis Regibus: idque ob ingruentem morbum, prout Patres ipsi, qui huic Synodo interfuerunt, canone decimotertio testati sunt.

Accidit autem, vt Sisbertus haud pridem creatus Archiepiscopus Toletanus, oblitus praecipue, quo fungebatur, muneris sacerdotalis, oblitusque pariter iuramenti, quod dicitur fidelitatis, Regi praestari soliti, nequam spiritus incensus facibus, aduersus Catholicum maximeque pium ac iustum Regem coniurationem fuerit machinatus homo proteruus, sacrorum contemptor, diuinorum humanorumque iurium spretor. Sed Dei beneficio detecta perfida aduersus Regem molitione, ipse Rex Egica nonnihil sacris legibus aduersus eum agendum putauit, sacra sacris ministranda relinquens, summo tantae modestiae atque religionis specimen dedit, vt duobus oblatis ab ipso Rege libellis Patribus in Synodo confidentibus, nulla in eius aduersus auctorem coniurationis Sisbertum Archiepiscopum fuerit ingesta querela: piaculum enim esse putauit, si etiam facinorosum delinquentem accusaret Episcopum: adeo vt nec per ipsum scitetur Toletanus Archiepiscopus eius fuisse criminis reus, vel quoquo modo suspectus, nisi id sententia eorundem expressisset Episcoporum, dum nono canone de his agentes, haec post alia de eodem Sisberto maiestatis reo constituto significarunt his verbis: c

Est enim quorundam saecularium, & (quod peius est) sacerdotum improbanda satis obstinatio animorum; & fidem suis Principibus sub iuramento promissam obseruare contemnunt, & verborum fuco iuramenti obnubilant promissionem, dum in arcano pectoris retentent infidelitatis peruersitatem. & post alia aduersus periuros ingesta, ista subiiciunt: *Vnde Sisbertus Toletanae sedis Episcopus talibus machinationibus deuotus, repertus est, pro eo quod serenissimum dominum nostrum Egicanem Regem non tantum regno priuare, sed & morte cum Flagello Theodomiro Iubilane, Iudigitone quoque Tecla, & ceteris interimere destinauit, atque genti eius vel patria inferre contubrium & excidium cogitauit: qui etiam per decreti nostri definitionem tam & loco honore priuatus existit. Ideo nostrum in commune per huius canonica sanctionis decreuit collegium, vt hoc ipsum vnionis nostrae decretum, quod etiam his Synodicis definitionibus inuolendum decreuimus, omni firmitatis valore subnixum, atque in perpetuum obtineat inconuulsibile robur.*

Ipse vero Sisbertus pro sui iuramenti transgressione, facinorisque tanti machinatione, secundum antiquorum canonum institutionem, quae praecipitur, vt quisquis inuentus fuerit talia fecisse, & viuente Principe in alium attendisse pro futura regni spe; à conuentu Catholicorum excommunicationis sententia repellatur, honore simul & loco depulsus, omnibusque rebus exutus, quibusque in potestate praedicti Principis redactis, perpetui exilii ergastulo maneat relegatus: ita nempe, vt secundum eorundem antiquorum canonum decreta, in fine vitae suae tantum communionem accipiat, excepto, si regia eum pietas ante absoluendum crediderit. haec de Sisberto Patres dicto canone nono: duodecimus autem postea de alio in locum ipsius subrogando sancitus est canon, cum & Regis nominatione in Archiepiscopum Toletanum propositus est Felix Episcopus ex Hispalensi sede translatus, vbi primum tamen coram Synodo positus Sisbertus crimen confessus, & in publico conuentu priuatus est: nam ibi haec leguntur d.

Ideirco nobis omnibus in vnum collectis, idem Sisbertus Episcopus nostro coetui praesentatus, atque infidelitatis suae machinationem patuli oris est affatu professus. Vnde nos per huius decreti nostri formulam saepedictum Sisbertum secundum edictum priscorum Synodicae sanctionis decretum de talibus promulgata lege, ab Episcopali ordine & honore deponimus, à perceptione corporis & sanguinis CHRISTI *excommunicatum in exilio perpetuo mancre censemus*, &c. subdunt autem post haec de subrogatione Felicis. Statutae sunt & ab eisdem Patribus etiam aduersus laicos aliae poenae, si quis eiusdem criminis reus inueniretur: praeterea & aduersus Iudaeos partier canonem edidere, necnon aduersus idolorum cultores, priuantes presbyteros atque Episcopos sua dignitate, si in his corrigendis inuenti sint negligentes.

Praestiterunt & hoc tunc Patres suo Regi laude dignū, vt praeceperint octauo canone, pro ipso Rege eiusque filiis quotidie Missas vbique locorum Hispaniarum à sacerdotibus celebrari, ista inter alia sancientes: *Vt tam per omnes ciuitates, vel loca, in quibus sedes esse episcoporū noscuntur ad regni eius ditionem pertinentes, quam etiam per eorundem Episcoporum dioeceses, excepto passionis Dominicae die, quando altaria denudata persistunt, nec cuiquam in eodem die Missarum licet solemnia celebrare cunctis aliis diebus, quibus idem dominus noster in hac vita superstes extiterit, pro eo, vel pro cunctis eius filiis, vel filiabus, aut pro his, qui iam matrimonialiter sunt inter coniuncti, adhucque sunt coniungendi, seu pro nepotibus vel suis omnibus sacrificiorum Domino libamina dedicentur*, &c. sunt & alia ibidem statuta, tanta Synodo digna, quaetu leges: haec satis ad rerum gestarum historiam. Sed hic obstetua veterem

c Conc. Tol. 16. c. 9. III. QVID IN ISBERT. TOLETAN. ARCHIEPISCOPVM.

IV. LATA SENTENTIA DAMNATIONIS IN SISBERTVM.

d Conc. Tol. 16. c. 11. V.

e Conc. Tol. 16. c. 10.

VI. PRO REGE EIVSQVE CONIVNCTIS QVOTIDIE MISSA CELEBRETVR.

Ecclesiarum ritum, vt passionis Dominicæ die, ipsâ sexta feria hebdomadæ sanctæ, sacrificium Missæ minime offerretur.

VII. SAEVITIA MINISTRORVM IMP.

Hoc eodem anno Iustinianus Imperator, qui (vt dictum est anno superiori) misit Romam Zachariam Protospatarium, vt vinctum Sergium Papam perduceret Constantinopolim, iusto Dei iudicio offensam, odiumque incurrit totius populi, vt eundem imperante so paterentur iniuriis, opatenus aliquem alium eleuari, quem acclamarent Imperatorem; quod tandem anno sequenti (vt dicemus) perfectum est. Quibus autem ex causis ciuium odia in se concitarit, apud Græcorum Annales ista leguntur:

Iustinianus ædificiis intentus condidit triclinium ab ipso denominatum & nouum Palatij: operi huic præfecit Stephanum Persam cum plena potestate Sacellariorum & eunuchorum principem, hominem plus, quam sanguinarium & crudelem, qui absque vlla misericordia operarios verberabat atque lapidabat: vsque adeo, vt Imperatore peregre profecto, matrem eius Anastasiam Augustam loris flagellarit. Item & Theodotus monachus, pridem in claustris vitam degens, tum generalis Logotheta constitutus, multos procerum, nulla ipsorum culpa, supplicio affecit, bona eorum publicauit, funibusque ita suspensos, vt capita deorsum verterent, palearum fumo vexauit. Sed & vrbis Præfectus plurimos mandato Imperatoris in carcerem coniecit. Quibus omnibus odia populi aduersus Imperatorem creuerunt. & his hæc adduntur.

VIII. DELICTI ECCLESIAM DEIPARÆ IMP.

Erat vicina Palatio ædes Deiparæ Virginis, Metropolitana dicta: eam demoliri Iustinianus, locoque eius gradus Venetorum & phialam ædificare volebat, vt ibi ἀνεξικάκως ἐξαγειν ageretur. Ideo à Callinico Patriarcha postulabat, vt eius ædis destruendæ causa Deum oraret. Quibusdam enim præmissis precibus, iuxta sacros ritus, id fieri consuerunt. Respondit Patriarcha, votum sibi esse quod templi erigendi causa faceret, nullum deijciendi gratia receptum esse. Sed vi adductus, tandem lachrymabundus ita ait: Gloria Deo, qui omnia perfert, nunc & semper & in æternum. His auditis, destructa est ædes, & phiala condita. hæc apud Cedrenum atq; Theophanem, Zonaras quoque eadem refert. Athæc impia & alia in Rom. Ecclesiæ Pontificem ausus infœlix Augustus haud leni dato supplicio luit, sed imperij iactura atque natium obtruncatione persoluit, vt dicemus anno sequenti.

Eodem quoque anno *a* duobus sanctis martyribus est aucta Saxonia, quorum agonem atque triumphum Beda profecutus historiam eorum, qui ex Hibernia prædicationis causa profecti sunt ad Saxonem, ita describit *b*:

a *Sigebert. in Chron. hoc an.*

b *Bed. lib. 5. c. 11.*

IX. DVO EVALDI MARTYRES IN SAXONIA. * Euualdus.

Horum sequuti exempla duo qui dicti presbyteri de natione Anglorum, qui in Hibernia multo tempore pro æterna patria exulauerat, venerunt ad prouinciam antiquorum Saxonum, si forte aliquos ibidem prædicando CHRISTO acquirere possent. Erant autem vnius ambo sicut deuotionis, sic etiam vocabuli: nam vterq; eorum appellabatur Euualdus, ea tamen distinctione, vt pro diuersa capillorum specie vnus niger, alter albus Euualdus diceretur: quorum vterque pietate religionis imbutus, sed niger Euualdus magis sacrarum literarum erat scientia instructus. Qui venientes in prouinciam, intrauerunt hospitium cuiusdam villici, petierunt que ab eo, vt transmitteretur ad Satrapam, qui super eos erat, eo quod haberent aliquid legationis & causæ vtilitatis, quod deberent ad illum perferre. Non enim habent Regem iidem antiqui Saxones, sed Satrapas plurimos suæ genti præpositos, qui, ingruente belli articulo, mittunt æqualiter sortes, & quemcumque sors ostenderit, hunc tempore belli ducem omnes sequuntur, & huic obtemperant: peracto autem bello, rursum æqualis potentia omnes sunt Satrapæ.*

X. DVO EVALDI MARTYRIVM OBEVNT.

Suscepit ergo eos villicus, promittens se mittere eos ad Satrapam, qui super se erat, vt petebant, aliquot diebus secum retinuit. Qui cum cognitis essent à barbaris, quod essent alterius religionis (nam hymnis & psalmis semper & orationibus vacabant, & quotidie sacrificium Deo victimæ salutaris offerebant, habentes secum vascula sacra & tabulam altaris vice dedicatam (quod altare portatile dici consueuit) suspecti sunt habiti, quia si peruenirent ad Satrapam, & loquerentur cum illo, auerterent illum à diis suis, & ad nouam Christianæ fidei religionem transferret, sicque paulatim omnia eorum prouincia veterem cultum in nouam mutare coleretur. Itaque apprehensos eos subito interemerunt, alium quidem Euualdum vltrò occidere gladio, nigellum autem longo suppliciorum cruciatu, & horrenda membrorum omnium discerptione: quos interemptos in Rhenum proiecerunt. Quod cum Satrapa ille, quem videre volebant, audisset, tratus est valde, quod ad se venire volentes peregrinos non permitterentur: & mittens occulte vltores illos omnes, vindictam sumendam consumpsit.

Passa sunt autem prædicti sacerdotes & famuli CHRISTI *quinto Nonarum Octobrium die. Nec martyrii eorum cælestia defuere miracula: nam cum perempta eorum corpora amni (vbi nomen?) à Paganis essent iniecta, contigit, vt hac contra impetum fluuius decurrentis per quadraginta fere milliaria passuum ad ea vsque loca, vbi illorum essent socij, transferretur. Sed & tanto loci permaximus, atque ad cælum vsque altus ignis multa supra locum fulgebat illum, vbicunque ea perueniret conspexit, & hoc etiam Paganis, qui eos occiderant, innotuit. Sed & vnus ex eis in visione nocturna apparuit cuidam de socijs suis, cui nomen erat Tilmon, viro illustri & ad seculum quoque nobili, qui de militia factus fuerat monachus, indicauit, quod ea loca corpora eorum posset inuenire, vbi lucem de cælo terræ radiasse conspexerat. quod ita completum est. Inuenta namque eorum corpora iuxta honorem martyribus condignum recondita sunt: & huic passionis, vel inuentionis eorum congrua illis in locis veneratione celebratur.* sed & honore martyribus debito eiusdem Ecclesia Catholica prosequuta, in Album martyrum retulit annua memoria celebrandos. Denique (prægit auctor) *gloriosissimus Dux Francorum Pipinus, vbi hæc competit, adducta ad se eorum corpora candidit cum multa gloria Ecclesia Coloniæ ciuitatis iuxta Rhenum. Fertur autem, quia vbi eo, in quo occisi sunt, fons ebulierit, qui in eodem loco vsque hodie copiose fluens sui dona præbet.* hucusque de duobus martyribus sermo.

IESV CHRISTI ANNVS 694.

SERGII PAP. IVSTINIANI IVN. IMP.
Annus 7. Annus 10.

NONAGESIMVS QVARTVS postquingentesimum vertitur Domini annus, septima Indictione inchoatus, quo Leontius Præfectus à Græcis Imperium accipiens, Iustinianum præcidit naribus, atque ea facie detruncatum Chersonam in exilium relegat. Hæc autem quomodo se habuerint, iam pluribus prosequendis, palam est Deum in ista sua regnate Principem quantum nostrum sinceris dogmatibus. Cæterum tunc à tantarum videmus excidere felicitate, vbi Callinici Patriarchæ suasu nonorum sanctione canonum Romanam Ecclesiam insequutus Orientalem Ecclesiam suo decori tradans, penitus deformauit, cum & eadem temporum Romanam Ecclesiam afficere laborasset. Sed & contra id perficiendum in Christum Domini, ipsum summum Pontificem, violentas iniiciendas manus suo Principi tratio præcepisset, violentas ipse pallii est ingens, quibus eis ignominiose truncatus naribus, & in exilium pulsus.

Horum omnium inspector videt, vigil & Sanctus de cœlo descendit, & vt olim in Nabuchodonosor, sic mauit fortiter c: *Succidite arborem, & prædite ramos eius, excutite folia eius, & dispergite fructus eius: fugiant bestiæ quæ subter eam sunt, & volucres de ramis eius: verumtamen germen radicum eius in terra sinite.* ita quidem, dum is cum tyrannum excitat, à quo truncatus naribus pellatur loco pœnitentiæ, sicque maneat ad decem annorum spatia relegatus: sed haud voluit cuelli Deus radicem, quæ rerum germinaret, dum scilicet duorum Iustinorum tempore euoluto, in regnum iterum remeare permitti, vt probe conscius ipse vnde sibi malum tam grande pro-

vene-

uenient, non cessaret, quoad vineret, de Romanis Pontificibus bene meren: vsque adeo, vt corona, qua redimiretur, interra diuisa, summi Pontificis pedes fuerit exosculatura, regnum sibi hac via propagaturus, nisi aliis omnibus rursum in se ipse Deum vindicem concitasset.

Sed narrationem ipsam aggrediamur. Græcorum Annales ita habent: *Eodem anno decimo Iustiniani imperatoris Iustiniani imperio pulsus est hoc pacto. Mandauit Stephano Patritio, & Exsule Duci, vt noctu populum Constantinopolitanum necaret, facto initio à Patriarcha facto. Sub hoc ipsum tempus Leontius Patritius, qui cum Dux Orientalium fuisset, re belle præclare gesta, per calumniam delatus, triennioque in carcere detentus erat, subito euocatus inde fuit, ac Dux Græcia factus, insuper, suis in tres celotas impositis, eo ipse die vrbe excessit. Ea nocte vt Sophiæ portis nauigandi tempus præstolans, cum amicis suis negotia sua componeba. Inter eos, qui ipsum vere amabant, summa vaticinabantur ipsi, Paulus præfectus monachus claustri Callistratici, astronomiæ peritus, & Gregorius Cappadox claustri Floriani episcopi. Quibus cum diceret Leontius, captum sibi Imperium ab ipso promitti, vitæq; dationem; mortem singulis horis expectasse: ij grauiter eum rem aggredi posse tum non nunc implendam. Ergo Leontius, suis armatis secum sumptis, tacitus ad prætorium venit; pulsatisque foribus simulauit eo Imperatorem venire, vt de quibusdam, qui ibi erant, statueret. Cum Præfecto id indicatum esset, aditum præbuit portæque cum aperuissent, ad Leontium vsque. Tum Leontius, carceribus relictis, milites sibi in vtendo educit atq; armauit, cumque eis in forum prodijt vociferans: Quicunq; Christiani sunt, in ade S. Sophiæ præsto sint. Dimissa eadem per omnes regiones proclamarit. Turbata multitudo confluit ad lauacrum magnæ ecclesiæ coniit: præsensq; vna Patricios summos, hunc esse deum illum à Deo factum, clamauit, & populo subito clamore vociferabatur: Resuscitantur ossa Iustiani.*

II. *Hic modo vniuersus populus in circo discurrebat. Prima luce Iustinianum per Fundam in circum producunt, naseque truncatum Chersonam relegant. Theodotum vero monachum, & Stephanum sacellarium funibus ad pedes ligatis, per viam publicam ad Bonum portæ aliquot comburunt; atque ita fausto acclamantibus Leontium imperatorem salutant, Callinico solum Patriarcha occupante.* Hæc eadem verbis Cedrenus, eidemque consentientia habent in Theophane, Zonara, atque aliis Græcis auctoribus. Ego tamen esse putarim, quod habet Theophanes, Iustinianum Imperatorem non nisi bonis tantum, sed & lingua fuisse præcisum: id enim non probabitur: nam constat postea ipsum esse loquutum, vt suo loco dicemus. Porro Leontii Imperii anno primo cuncta pacata fuisse narrant.

III. Hæc quidem in Oriente: In Occidente autem Hispaniæ, mora Iudæorum illic habitantium, exagitatæ sunt: conspirauerunt ipsi aduersus Regem, regnumque atque vniuersos Christianos in societatem adhibentes Iudæos illos, qui habitabant in Africa. Cognita vero eorundem coniuratione, Rex Egica omnium Hispaniarum Ecclesiarum Episcopos, necnon Hispanis subditos Galliæ Narbonensis Antistites Tolerum ad Concilium conuocauit hoc anno celebrandum, quinto Idus Nouembris, eiusdem Regis anno septimo, Era septingentesima trigesima secunda.

Cum igitur in vnum conuenissent Episcopi, aduersus Iudæos illud in primis statuerunt, vt redigerentur in seruitutem, ipsorum bonis omnibus à fisco vendicatis. Quoniam vero iidem Christianæ religioni nomen dederant, atque abluti fuerant sacri vnda baptismatis: illud de eorum liberis pariter statuerunt, vt cum septem annorum ætatis essent, diuellerentur ab eorum parentibus, & inter Christianos alerentur, atque coniugio veterum Christianorum nuptiarum fœdere iungerentur. Sed audi ex eadem Synodo decreta ipsorum facinora: octauo enim canone post exordium ista habentur a:

Etsi quia plebis Iudæorum nequissima sacrilegij nota respersa & effusione sanguinis Christi cruenta, ac multoties iurisiurandi prosecutione inficitur maculosa: vt copiosa sunt eorum scelera, sic necesse est, vt grauem sese incurrisse lugeant animaduersionis iacturam, quoties alia scelera non solum statum Ecclesiæ perturbare maluerunt, verum etiam ausu tyrannico inferre conati sunt ruinam patriæ ac populo vniuerso; ita nempe, vt suum quasi tempus inuenisse gaudentes, diuersas in Catholicis exercerent strages. Vnde crudelia & stupenda præsumptio crudeliori debet extirpari supplicio, & ita in eis ordinatum debet seruire iudicium, quatenus vsquequaque puniatur quod nequiter desinitum præsitur. Qua de causa, dum in hac sancta Synodo per aliarum causarum semitas dirigeremus cautissime gressus, extemplo eorundem insidiorum consparatio ad vniuersa nostra peruenit auditum, eo quod non solum contra suam pollicitationem suorum rituum obseruatione tumeam fidei, qua eos per vndam sacri baptismatis vndauit sancta mater Ecclesia, maculauerint, sed & regni fastigium sibi (vt præmissum est) per consparationem vsurpare maluerint.

VII. REDIGVNTVR IN SERVITVTEM IVDÆI.

Quod infaustum facinus dum ex ipsorum professionibus nostræ plenissime nosset conuentus, horum decreti nostri sententia eos decernimus irrevocabili seruitutis censura: scilicet, vt ex iussione piissimi & religiosissimi Principis nostri Egitani, qui zelo Domini accensus, & sanctæ fidei ardore compulsus, non solum iniuriam Crucis Christi vindicare vult, sed & gentis suæ ac patriæ exitium, quod sure illi insercndum sanius decreuere, acrius extirpare intendit, suis omnibus rebus nudati, & ipsa reseuli sicis viribus sociata, tam eorundem perfidorum, vel reliquæ posteritatis, à locis propriis exoluta, per cunctas Hispaniæ prouincias perpetuæ subiectæ seruituti, hiis quibus eos inserit seruituros, largita maneant vsquequaque dispersa, &c. in fine vero ita de eorum filiis: *Sed & filios eorum vtriusque sexus decernimus, vt à septimo anno eorum nullam cum parentibus suis habitationem aut societatem habentes, ipsi eorum domini, quoeos acceperint, per fidelissimos Christianos eos nutriendos contradant: ea scilicet ratione, vt & masculos Christianis fœminis in coniugio copulent, & fœminas Christianis similiter viris maritali societate adiungant. Et neque parentibus (sicut diximus) neque filiis sit penitus licentia quoquo pacto Iudaicæ superstitionis cerimonias custodire, neque infidelitatis suæ semitas quibuslibet occasionibus vsurare.* huc usque in tumultuantes Iudæos contra Christianos Episcopi.

DE FILIIS IVDÆORVM QVID SYNODVS.

Successit pariter in eodem Concilio ab ipso illa, quæ in sacro sanctum Missæ sacrificium irrepsisset cum superstitione coniuncta: dum scilicet aliquis aduersus inimicam suum odio flagrans, vt ille quam citius ex humanis subduceretur, pro ipso offerret vel offerendum curaret sacrificium pro defunctis offerri solitum. Erant enim olim, sicut & hodie peculiares ritus & preces, quæ pro defunctis in pœnis purgatorii detentis in Missæ sacrificio dicerentur. Præcesserat de his, sicut & de Iudæis, querela regis in libello ab ipso oblato Synodo, quæ aduersus istiusmodi impie factitantes decernit ista b, vbi est immane facinus detestata:

VIII. NE MISSÆ PRO DEFVNCTIS CELEBRENTVR PRO VIVIS.

Missam pro requie defunctorum promulgatam fallaci voto pro vivis studeant celebrare hominibus non ob aliud, nisi vt in pro quo id ipsum offertur sacrificium, ipsius sacrosancti libaminis interuentu, mortis ac perditionis incurrat periculum; & quod cunctis datum est in salutis remedium, illi hoc peruerso instincta quibusdam esse expetunt in interitum. Obinde nostra elegit vnanimitatis conuentus, vt si quis sacerdotum deinceps talia perpetrasse fuerit detectus, à proprio deponatur gradu, & tam ipse sacerdos, quam etiam ille, qui ad talia peragenda incitasse perpenditur, exilii perpetui ergastulo relegati, excepto in supremo vitæ curriculo, cunctis vitæ suæ diebus sacræ communionis eis denegetur perceptio, quam Deo se crediderunt fraudulento delibasse studio. hæc Patres, & alia ad sacros ritus pertinentia prouide statuerunt, quæ tu consulas.

* *
*

b Gene. Tolet. 17. c. 5.

IESV CHRISTI ANNVS 695.

SERGII PAP. Annus 8. LEONTII IMP. Annus 2.

I. FRISIORVM ECCLESIA EX MARTYRVM SANGVINE PROPAGATVR.

SEXCENTESIMVS nonagesimus quintus Dominiannus octaua Indictione notatur, quo Ecclesia Frisiorum feliciter propagatur, sanguine sanctorum martyrum irrigata: nam præter duorum Eualdorum martyrium supernis enarratum, contigit & sanctum Wigbertum, vnum ex duodecim illuc missis, martyrio coronari. Hæc omnia narrat Marcellinus in Actis sancti Suuiberti, vbi primum de duodecim sanctissimis monachis illuc a Romano Pontifice ad prædicandum Euangelium missis sermonem habuit, illa subiungens:

a *Apud Surium, tom. 1. die 1. Mart. c. 7.*

Marabatur perfidus Radbodus Rex Frisie illo tempore expulsus à Traiecto per illustrem & Christianissimum principem Pipinum de Herstallio, Maiorem domus Francie, apud insulam Fostelandie, quæ à quodam deo suo, dicto Foste, tunc Fostelandia appellabatur, quia valde solemnis erat propter superstitiosam sectam idololatriæ. In qua insula sacerdotes Dei, suggestione sancti Vuigberti conmonentes, profana statum delubra louis & Fostæ destruxerunt, & constanter prædicando, tres solummodo homines, Satanæ pompis abrenunciantes, Orthodoxe unxerunt fidei.

MARTYRIVM S. VVIGBERTI.

Radbodus vero Rex ferentissimus idololatra, odio habens Christianos, audiens idola sua destructa à Christianis, iratus valde, atque in furiam deorum suorum vlcisci disponens, S. Vuigbertum, quem dudum nouerat Christianum, vnum ex consociis sanctorum, diro tormento iugulari iussit, qui continua prece Deum exorare solebat pro consequenda palma martyrij. cæteros[que] eliminauit ab insula prædicta.

II. OPERA PIPINI PRINCIPIS FRISII AGGRIVNTVR EVANGELIVM.

Sacerdotes vero perpendentes quoniam Radbodus Rex nequaquam ab idolorum cultura desisteret, & quod in incrandis animabus parum proficerent propter tyrannidem Regis, diuerterunt ad præfatum principem Pipinum: à quo gratanter sunt suscepti. Et quia nuper citeriorem Frisiam, expulso Radbodo Rege, ceperat, illo eos denuo ad prædicandum misit, præcipiens Paganis sibi subdito auctoritate regia, ne quis prædicatoribus quicquam molestia inferret. Vnde factum est, opitulante diuina gratia, vt multos quotidie in verbo prædicationis sua ab idololatria ad fidem conuerterent CHRISTI. Atque conuenientes ad castellum Traiectense, quod pridem Vultenburg dicebatur, quod in potestate Orientalium Francorum eo tempore fuit & permansit, vbi dudum imperante Heraclio Cæsare inclytus Dagobertus sanctus Rex Francie construi fecit ecclesiam in honore sancti Thomæ Apostoli, quam non multo post predora cernicis Frisones solotenus destruxerunt: In quo loco prope ruinam illius prioris ecclesiæ sancti Thomæ, anno à natiuitate Domini sexcentesimo nonagesimoquinto, superædificauerunt in honore sanctæ Crucis oratorium, in quo renatus fontis consecrarunt baptisterium: vt CHRISTI fideles ob defensionem castellani Traiectensis securium illic haberent accessum ad suscipiendum sacri baptismatis sacramentum.

III.

Subdit idem Marcellinus, hoc eodem anno sanctum Suuibertum reuersum in Hiberniam ad eos, à quibus fuerat cum sociis missus, fuisse ordinatum Episcopum; Sed quæ autè hæc ipse cum sociis passus fuerat, idem auctor hic tradit: b

b *Marcell. ibi c. 8. 9. 10.*

Deinde profati sacerdotes attendentes messem quidem multam, operarios vero paucos iuerunt more Apostolorum & discipulorum Christi binj & binj, terni & terni, adiunctis sibi aliquot neophytis in diuersas Germaniæ prouincias fidei Christi gentib. denuntiaturi. Inter quos S. Suuibertus gloriosus sacerdos Christi, diuini amoris igne feruidus, venit eodem tempore cum Vuerenfrido & meum in grandem vicum dictum Duerstat: qui vicus refertus fuit ceremoniis, ornatus[que], diuersis idolorum templis, duobus distans milliaribus à Traiecto ad Orientem. Vbi dum prædicaret Christum verum Deum, qui vitam æternam in se credentibus daret, admonens, vt simulachrorum vanas & imagines contemnerent cultus, eo quod idola, quæ pro diis colebant, repleta essent dæmonis, & nihil salutis habere, nec suis cultoribus auxilium conferre posse affirmant: fuerunt à Paganis & idolorum sacerdotibus capti, & grauiter verberati, clamantibus & dicentibus: Blasphemator ille nostram profanam legem, deos nostros omnipotentes damnosa affirmat, populum seducit, Crucifixum sedam Deum verum audacter prædicat: & nisi occidatur, aut effugetur, cultus deorum nostrorum euacuabitur, & paterna traditiones contemnabuntur.

S. VVIBERTVS PRÆDICAT EVANGELIVM.

His dictis clamore omnium tenetur, & in carcerem mittitur, vt altera die occulte trucidaretur: non enim palam audebant ipsum occidere, quoniam vicus erat sub dictione Christianorum Francorum. Nocturno vero Vuerenfridus & ego Marcellinus, dolentes & flentes sequebamur eum vsque ad carcerem: quid circa S. Suuibertum, lato ore consolando breuiabatur ut constanter pro fide Christi, nec mortè timere pati pro Christo. Exlow vero vicus circa galli cantum S. Suuiberto orante, vbi antea dormiebat, venit Angelus Domini cum magna claritate in carcere, dicens: Noli timere, serue Dei, quia Dominus tecum est. Et vinculis & stupentibus custodibus carceris, liberauit ipsum, præcipiens, vt ambulanter Christum Paganis vbique euangelizaret. Qui facto, Angelo Domini arbera petiit: ipse vero ad nos venit, gratulans & flectens genua, & nos secum gratias deuotissime Deo retulimus de angelicæ visitationis & consolatione.

Pagani vero, & præcipue sacerdotes idolorum audita de auditoribus liberationem illius vasallare cœperunt de impotentia idolorum, laudantes virtutem Christi. Ipse vero altera die constanter prædicans, multos in fide secum vertit, & ad Christum conuertit, & in uno inuicit incautos in eum. Quo ministerio peracto, cum Traiecto nobiscum peruenisset, omnia per Angelum patrata fecerat in Dorestat confratribus enarrauit: qui vnanimi voce, laudes pro tali dono, benedixerunt Deum. Seruiit deinde in diuersis & vltra per Frisiam & Hollandiam ac Teisterbandum, cuncta palam confitens CHRISTVM euangelizans: & quamuis multa contraria inter ipsos Gentiles in diuersis locis perpessus fuisset & aquanimiter tolerasset; tamen diuino semper fultus auxilio, salubri sua exhortatione populum multum ad agnitionem fidei CHRISTI perduxit.

Eodem anno decessum peruenit nobiscum, scilicet cum Vuerenfrido & me Marcellino in Orientalem partem remotam Saxoniæ, in qua erat villa distans à Traiecto ad Austrum per viam milliare, dicta Hagenstein. Vbi cum infirma diu quodam tempore Gentilium venisset, in quo multitudo copiosa Gentilium, domum suorum cæremonias colens, funesta sacrificia diuersis cantu idolorum molarent, accessi in medio illorum, clamans & dicens: O vos impiissimi, accolitæ, & audite: Nunciatum sum Deo vestro, & reconsensi concionem idem, qui adest Marcellinus. Postea prædicationem subsecutum est signum, nempe cuiusdam Gisilberti cœci nati illuminatio, hominis cuiusdam nequissimi: post quod adeo infigne miraculum fecisse Gentiles, qui eum nouerant, optata confessio.

Cuius rei causa visum est cunctis frambundum ex omnib. deligere, qui ordinatim Episcopos deberent, Suuibertum sc. atque Willebrordum: quorum primum misserunt in Anglicam ad S. Wilfridum Mercium Antistitem, à quo est Episcopus consecratus hoc ipso anno (resistatur auctor) qui numeratur ab incarnatione Domini sexcentesimus nonagesimus quintus. Quem eum dimisus Wilfridum interfuisse Romano Concilio sub Agathone, idem accepisse pariter ab Apostolica sede plenam auctoritatem Apostolicæ sedis legati putarunt, quinisus eundem consecrarit Episcopum. Sequenti vero anno (vt ait) Willebrordus Romam profectus consecratur à Sergio Papa, vt suo loco dictum fuimus antè frequenti.

Accidit autem, vt licet Suuibertus hoc anno sortiri in Anglia consecratus Episcopus, Willebrordus vero sequenti, nihilominus iste Archiepiscopus creatus sit Suuibertus autem appellatus Traiectensis Episcopus alicuius alterius loci, sed coepiscopus sancti Willebrordi, specialiter tamen nominatus Apostolus Teisterbandiæ, Westphaliæ, & Boructuariorum, prout etiam idem docet consocius in laboribus Marcellinus. Felices populi, terque felices, quosque secutus fuit vocatus

pastoris, qui Apostolo dignis miraculis testatam ipsis reliquit fidem Christianam integram atque sinceram: misereni vero reddita sunt omnium hominum, vbi relicto antiquo tanti patris sacrosancto deposito, secuti voces alienorum, per præruptæ hæresum in profunda corruerunt inferni.

Hoc eodem anno sexcentesimo nonagesimoquinto, die nona Februarii sanctus Ansbertus Episcopus Rothomagensis vir sanctitate clarissimus ex hac vita in cœlum feliciter migrat, cum ante calumniam passus, solum veretie missus in exilium cogeretur iussu Pipini supremo fungentis magistratu, de quo Angradus monachus ita scribit a:

Cum inter principes Francorum sæva esset exorta discordia ob multiformem regni diuisionem, callidus humani generis hostis malignorum contra Dei famulum seuere fecit insultare, qui Pipino principi fraudulenter suggererent præfatum virum sanctum aduersus eum conspiratia tractasse consilia. Decedente enim de ordine principatus Vuarratone illustri, & eius filio ac supplantatore nefando Gislemaro Pipinus præfectoriam administrationem, Domino largiente, adeptus est: quo tempore inuisatus apud ipsum principem præfatus Pontifex sanctus, iussu eiusdem exilio deportatur in Altummonasterium, quod est situm in territorio Hasmontensi super Sambre fluuio, cui tempore illo præerat venerabilis Halidulphus Abbas. Nullo extante crimine, humiliter exilii subiit aruminam. Quomodo autem inde liberatus reuersus in patriam, resposuit mortis accipiens, sacrificio Missæ præuio separauit, & sic feliciter Deo spiritum reddidit, ipse auctor retinatur, simulque subsecuta post obitum miracula narrat, & in fine præsentem annū eius migrationis signat; quem in consulat.

Eodem quoque anno ex hac vita migrasse S. Audomarum Morinorum Episcopum, certum est *b*. Prædicauisse Apostolus Tarnanensium, & iure quidem: nam licet diu ante populus ille Euangelii prædicatione imbutus esset, tamen negligentia præsulum in deterius lapsus, rursum idolorum cultum, quem reliquerat, est sectatus; sed tanti viri prædicatione excultus est, atque perfecte redditus Christianus, operante diuinitus, vna cum prædicatione, miraculorum quoque virtute. Extant eadem de eo præclare gestæ, à Folchardo conscriptæ *c*. Hæc velobiter mentio facienda est de sancta Austrebertha virgine, quæ ab eodem sancto Audomaro Deo consecrata egregia claruit sanctitate; cuius vitæ Acta scriptis mandata habentur *d*.

IESV CHRISTI ANNVS 696.

SERGII PAP. Annus 9. LEONTII IMP. Annus 3.

SEQVITVR Christi annus sexcentesimus nonagesimus sextus, Indictione nona, quo vir Apostolicus Willbrordus, siue Willebrordus, qui ante annos ex Romam veniens auctoritatem prædicandi Euangelium (vt dictum est pluribus) acceperat, cum magnum iam ex prædicatione prouentum in conuersione infidelium collegisset, iterum Romam veniens ad eundem Sergium Papam, ab eodem Episcopus ordinatur. Opus plane diuinum in his recognoscitur: accidit enim secundum illud mysticum Domini in Iob *e*: *Numquid mittes fulgura, & ibunt, & reuertentia dicent tibi, Adsumus?* Non tantum est Apostolicæ sedis mittere tonitrui filios in Euangelii prædicationem ad Gentiles, sed & eosdem portantes manipulos suos recipere reuertentes, non assueis-pōs erigere sedes, Episcopales. Vbi enim Frisii siue Frisones Euangelium accepissent, vt eis daretur Episcopus laborauit, qui eos bello peridomuit Pipinus princeps. Non deerant in Galliarum proximis regionibus nobilissimarum Ecclesiarum Episcopi: sed quod nouas erigeret sedes, sciretur etiam ab exercituum ducibus, solius esse Romani Pontificis, idcirco curæ illi fuit, vt idem Romam missus, vbi acceperat ad prædicandam Euangelium apostolatum, nouus rediret sacris ritibus ordinatus Episcopus. Porro rem gestam perbreuiter Beda sic narrat *f*:

*Postquam vero (inquit) per annos aliquot in Frisia, * qui aduenerant, docuerunt, missa Pipinus, fauente omnium consensu, virum venerabilem VVilbrordum Romam, cuius adhuc Pontificatum Sergius habebat, postulans, vt eidem Frisonum genti Archiepiscopus ordinaretur: quod ita vt petierat impletum est anno ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimosexto. Ordinatus est autem Ecclesia sancta martyrii Caecilia die natalis eius, impositio sibi à Papa memorato nomine Clementis, ac mox remissus ad sedem Episcopatus sui, id est, post dies quatuordecim, ex quo in Vrbem venerat. Donauit autem ei Pipinus locum cathedræ Episcopalis in castello siue illustri, quod antiquo gentium illarum vocabulo Vultaburg*, id est, oppidum Vultorum, lingua autem Gallica Trajectum vocatur, in quo adiuncta Ecclesia, reuerendissimus Pontifex longe lateque verbum fidei prædicans, multoque ab errore reuocans, plures per illas regiones ecclesias & monasteria nonnulla construxit. Nam non multo post, alios quoque illi in regionibus constituit ipse Antistites ex eorum numero fratrum, qui vel secum, vel post se illo ad prædicandum venerant: ex quibus aliquanti iam dormierunt in Domino: ipse autem VVilbrordus, cognomento Clemens, adhuc superest, longæua venerabilis ætate, vtpote trigesimum & sextum in Episcopatu habens annum & post multiplices militiæ cœlestis agones ad præmia remunerationis supernæ tota mente suspirans.* hæc Beda, declarans his pariter tempus quo ista scribebat, anno videlicet Domini septingentesimo trigesimosecundo.

Hæc eadem de ordinatione per sanctum Sergium facta Romæ Wilbrordi siue Willebrordi, & in Clementem mutatione, meminit etiam Marcellinus in rebus gestis sancti Suuiberti, vnius ex eius in Euangelii prædicatione consocii. Eius vero Acta, quæ pluribus prosequutus est Albinus Flaccus, discrepant à Bedæ historia, dum iste tradit fuisse consecratum in Ecclesia sanctæ Cæciliæ, ibi autem legitur id factum in basilica sancti Petri: idemque Albinus tradit, eandem ordinationem haud sine præcedenti prophetia, diuina, inquam, manifestatione, fieri contigisse. Audi ergo, quæ ipse referat his verbis:

Et sic cum honorifica legatione, & muneribus auctoritati Apostolicæ condignis, Romam directus est. Sed die quarta, priusquam illo veniret, beatissimus Apostolicus Anglicain summo responsione admonitus est, vt illum cum summo honore susciperet, & quod multarum animarum esset illuminator futurus, à Deoque electus & ad hoc venisset, vt summi abeo sacerdotii honorem susciperet, nihilque ei negandum esse, quicquid petisset. Quæ factus Apostolicus admonitione certus, cum magno gaudio & summo eum suscepit honore: & vt in eo fidei agnouit feruorem religionis deuotionem, sapientiæ plenitudinem, die competenti populo aduocante, aduocatu venerabilibus ad societatem ministerii sacerdotibus, publice in ecclesia beatissimi Petri principis Apostolorum cum magna dignitate more Apostolico eum ordinauit Archiepiscopum, ac ordinato nomen imposuit Clemens, vestimentisque suis sacerdotalibus induit eum, & sancto quasi superhumerali Aaron, pallio dignitatis, & indumenti confirmauit gloria: & quicquid voluit, vel petiuit, aut in patrocinio sanctorum, aut in rebus Ecclesiasticis, cum tota mentis alacritate tradidit illi; firmatumque benedictione, donis ditatum, cum salutaribus præceptis iterum eum in opus Euangelij remisit. Porro reditum eis in Germaniam cōtigisse anno sequenti, testatur Marcellinus. Sane quidem quod consecratus fuerit (vt testatur Beda) die natali sanctæ Cæciliæ, non potuit nisi anno sequenti in Frisiam redisse. quæ igitur post hæc contigerunt, suo loco dicturi sumus.

Sed quid interim memoratu dignum eoapostolus Suuibertus (quem anno superiori ordinatum diximus à sancto Wilfrido Episcopo) operatus sit, Marcellinus, qui comes peregrinationis ipsius & Actorum scriptor et adhæsit, vt Lucas Paulo, hæc ait de eius reditu, &

in-

a Vit. Ansb. Fol. autore Angrad.

b Vsuard. Adon. Ado. in Martyrol.

c Vide Folchard. in vita Audomari.

d Vide Surium 9. Februarii.

e Iob 38.

f Bed. lib. 5 cap. 12.

* Frisia

g Extant apud Sur. die 7 Nouemb. tom. 6.

I. VII. Leontius Imp. Anno 2. Sergius Papa 8. Annus 8. Indictio 9.

II. VVILBRORDVS ORDINATVS EPISCOP. ET CLEMENS DICTVS Wiltenburg

III. S. SERGIO PAPÆ QVID OSTENSVM PER VISV?

IV.

a Marcell. ver. numb. 2 11.12. DE APOSTOLATV SVVIBERTI PROFECTV.

in verbi Dei prædicatione profectu a: Igitur sanctissimus Suuibertus, Euangelicus Præsul, pontificali fultus auctoritate & honore, ac corroboratus confirmatione sancti Vvilfridi, salutatis parentibus & amicis, cum CHRISTI famulis qui cum eo erant, redijt in opus Euangelij & verbi Dei, peruenitque Vvltenburg, siue Traiectum, per annum & multo amplius, antequam sanctus Vvillebrordus Romam rediret Traiectum: ubique à fratribus & neophytis honorifice multo cum gaudio susceptus, gradum Episcopatus condigni ornans virtutibus vixit deinceps in maiori humilitatis, mansuetudinis, simplicitatis, & iustitiæ perfectione; cæptumque Euangelicum opus constanter explens, oppida, rura, castra, vicos, castella, propter euangelizandum, non equitando, sed Apostolorum more pedibus incedendo peragrans, etiam longe lateque Frisiam, Hollandiam, & præcipue comitatum Teisterbandiæ pervagatus, multum populum ad CHRISTVM doctrinis & prædicationibus reduxit, vbique solerter idololatriam extirpauit: ita quod multitudo Paganorum, maxime iam profanam sectam refutantes, Catholicæ fidei documentis salutaribus adhæserunt.

Conuertebat vero sua dulciflua prædicatione fere totum comitatum Teisterbandiæ, in quo constructebantur Ecclesiæ multis in locis, aut templa idolorum consecrabantur in ecclesias Dei & sanctorum, vtpote ecclesiam sancti Vincentij martyris in Zandunick prope Tielam: in Arkel, in honorem sanctæ Dei genitricis Virginis Mariæ in Hoernaer, in honorem sancti Dionysij Areopagitæ, & aliarum aliis locis, quas idem auctor numerat.

V. Quomodo autem, dum vnum ex illis Deo idem Pontifex dedicaret hoc ipso anno, submersum in Rheno adolescentem mortuum ad vitam, spectante populo, reuocauit, idem Marcellinus exacte recenset. Cui tanto spectaculo te quoque nobiscum præsentem lector cupimus, tanta horum Apostolatus signa conspecturi simul. Rem gestam præsens qui interfuit Marcellinus ita describit:

DE MORTVO A S. SVVIBERTO AD VITAM REVOCATO.

Diuina namque prouidente clementia, dum sanctus Suuibertus anno ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimosexto, octauo Kalendas Octobris dedicaret ecclesiam in Maisen in comitatu Teisterbandiæ, super amnem Limgben dictum, contigit, vt eodem die quidam generosus adolescens, dictus Splinterus de Andenzyn, filius Primicerij de grandi vico Duerstat, volens curiose experiri mysterium fidei Christi, & præcipue festus sancti Suuiberti, de quo mira audierat, licet ipse incredulus & fidei ignarus esset, scaphium cum tribus clientibus manc hora fere septima intraret, volens videre dedicationem ecclesiæ in Maisen, eo quod villa Maisen distet à Duerstat ad Austrum parum militari. Cumq; in medio fluminis Rhenj siue Lecca esset, & lasciue ioculãdo & nauigando sederet super latus nauicula, incumbens super mucronem suum, lapsu pedum suorum ex lubricitate nauiculæ retrorsum cadens, cecidit in aquam: quem statim vorax vnda absorbuit, & in profundum quasi lapis descendit, & submersus fuit. Quod cernentes socij & serui in eadem nauicula positi, ipsum iuuare & ei subuenire non valentes, dolore maximo consternati, vtraque littora clamoribus & fletibus repleuerunt. De cuius casu & submersione non solum parentes & cognati dolebant sed & luctus erat omnibus, & mœrore incredibili confundebantur vniuersi. Serui vero concito cursu fugerunt pra timore parentum & amicorum.

FRVSTRA LABORANTES SACERDOTES IDOLORVM.

Tandem eadem die, hora fere duodecima, à piscatoribus in sagena cum multo dolore inuentus, lamentabiliter portatus fuit in domum parentum, & licet inflexibilis esset artubus & membris, tamen consilio flaminum idolorum calido impositus lecto, defertur ad phanum siue templum Martis. Audierant enim, quod Christiani aliquot submersos siue subito defunctos, in ecclesias ipsorum portantes, vita pristina sacrificiis & precibus Episcoporum restituissent. Guntherus vero egregius miles & dominus de Andenzyn, pater Splinteri submersi, properans cum familia & amicis ad templum Martis, libauit funestum sacrificium, mactando diuersa animalia magno deo Marti, vt picatæ diuinæ potentiæ sua vincus filius suus reuiuiscens suscitaretur. Cumque lugubriter mœsto & tribulato corde vsque in horam fere secundam precibus & sacrificiis incubuissent, & nihil salutis inuenissent, desperauit de vita ipsius, eo quod nunquam audisset priscis temporibus deos ipsorum talia peregisse.

VI. *Erant autem eodem die multi Christiani in ea ciuitate qui vt viderent finem, sequebantur suum vsque in atrium phani Martis. Qui videntes enarrabilem dolorem Gunthari & aliorum amicorum gaudentes de impotentia deorum, vociferati sunt Guntherum forsum, vt CHRISTVS sibi magnificaretur, exultantes & consolentes ei, vt celeriter pro sancto Suuiberto Christianorum Episcopo existente in Maisen, ad quem filium suum equitare proponebat, mitteret: ipse proculdubio precibus suis resuscitaret eum virtute domini Iesu Christi, dummodo abrenunciaret idolis, tota corde credens in ipsum.*

Guntherus vero his auditis, mœrore qualiter idem sanctus Suuibertus in eadem ciuitate caperit, liberatus per Angelum fuit & mature in Hagenstein circo nato in nomine IESV prædicasse vultum amœnitas & allectus verbi Christianorum, adamsit subito aliquot honestis amicis, sine dilatione Maisen vsque celerime properauit: vidensque sanctum Suuibertum, mox de quo desiliens, pronolutus pedibus sancti, osculando manus eius, per agra lachrymarum fluuia aperuit ei tristissimam mortem & submersionem vnigeniti sui, deprecans, vt sanctitas ignaretur proficisci Duerstat, & in virtute saluifici nominis IESV veri Dei omnipotentis resuscitare filium suum pollicens si cum omni familia sua & cognatis crederetur, & sacrum baptisma perciperet.

Sanctus vero Suuibertus ipsum humaniter elegans, & honorifice suscipiens, benigne consolabatur: & licet condolaret lamentabilibus vocibus & gemitibus ipsius, tamen Deum tenens super humanis modis facto grandis fiducialis, se pia excusauit. Miserans tamen afflictens pedes eius, importune precabatur, vt secu pergeret dominus amore IESV CHRISTI Dei sui. Super verba exhortationis eius, & præcipue precibus Venerabilis, & mitis, alacritate animi motus, phytorum ibidem præsentium celeriter vellus carro, & eius comitatus venit circa sextam horam post completorium in villam Duerstat. Erat autem turba magna congregata ad litus Rheni, fere Laccam, flentes & ululantes aduentum sancti Suuiberti, dolentibus propinquis sanctis phanorum.

Igitur transmisso amne Lecca, cum iret ad defunctum suum filium, populus suis sequentibus ipsum grandis turba Paganorum, exierunt obuiam Melchtildis, mater Splinteri submersi, vt infans mulier grauida, volutaque pedibus eius in publica platea, clamauit, dicens: Sancte Dei virtus, succurre mihi, & resuscita filium meum in nomine Domini, quem credamus, cum tota familia mea in eum: quia de vestris temporibus audiuimus esse ad resuscitandum eum. Quam S. Suuibertus elegans & ululans, parum ingemuit.

Erat autem Splinterus submersus, decem ex templo Martis portatus in domum patris sui. Veniensque ad præsentiam defuncti, petiit, vt flaminnes siue sacerdotes idolorum deponerentur sibi adesse, vt viderent virtutem Domini nostri Iesu Christi Dei omnipotentis. Interim præcepit nobis, deuote orationibus vacare, Deque misericordiam implorare, vt defunctus resuscitaretur, & viueret. Venerunt igitur multitudine ingenti, cum aliquot phanorum sacerdotibus, vocati per dominum Guntherum, adunitque S. Suuibertus sonora voce, flexus genibus, lachrymarum imbre perfusis, clamauit ad Dominum ducens: Domine Iesu Christe, qui respexisti super nos, inclina aurem tuam ad preces nostras, vt resuscitet hominem iste filius gloria tua, & præuideatur & glorificetur ab omnibus nomen sanctum tuum: vt sciant, quia non est vana fides nostra, nec sanctum Deus præter te cuius poteas non habet finem, nec dona mirabilia & resuscita ad gloriam & honorem nominis tui huic seruum tuum, diabolica fraude delusum, vt sciant, quod omnia idola, quæ hic colunt, statuæ sunt dæmonibus plena, & vilentes rerum potestatis tuæ, credentes in te, saluentur. Hæ dicto, surgens ab oratione, fidenciam magnam habens in CHRISTVM, dixit: Domine IESV CHRISTE, mœstorum consolator, qui dixisti: Omnia quæcunque petieritis patrem in me, operabor, quia ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Domine piissime Deus, qui resuscitasti ad sectum sanctum Lazarum quatriduanum mortuum Maria Magdalenæ & Martha Lazari, quæsumus misericordiam tuam, resuscita & hunc in nomine tuo, ostendendo potentiam diuinitatis tuæ.

Et accipiens dexteram submersi, dixit: In nomine Domini IESV CHRISTI crucifixi, Dei omnipotentis, dico tibi, vt surgas & viuas, & confitearis Creatorem tuum. Statim vero defunctus aperiens oculos suos, & quasi de graui somno soporato surgens amplectensque pedes sancti, cum magna festiuitate clamauit. Non

alia

alius DEVS in cælo & in terra, quam Dominus IESVS CHRISTVS crucifixus, quem prædicat sanctus seruus eius Suuibertus: qui me sua benigna misericordia ad preces eius ab inferis & à morte resuscitauit. O vita laudabilis, quæ alterius corporis mortem precibus effugauit, tartarum spoliauit, spem magnam habens in Christo? proculdubio mors ibi iura non tenuit, vbi Sanctus Suuibertus vim orationis ingessit. Stantesque omnes miranti & insuper facti, qui viderant & audierant nouitatem tanti miraculi, diuinam pietatem per Dominum nostrum IESVM CHRISTVM digno extulere præconijs, qui sanct. Suuibertum seruũ suum tam insigni clarificare miraculo dignabatur. Protinus, pedibus Sancti Episcopi cum Sacerdotibus idolorum, credentes in Christum, baptizari petierunt, spretis vanis cultibus idolorum.

X. CREDVNT PLVRES BAPTIZARI.

Denique lætissime accurrentes parentes & cognati infinitas retulerunt Deo & sancto eius gratias, denote ipsum amplectentes & osculantes cum discipulis suis. Sed & ipse Sanctus Suuibertus cum cæteris Christianis humiliter in terram prostratus, benedixit Deum, qui magna fecit in populo suo. Tantus vero in platea erat clamor Paganorum, resuscitatum videre cupientium, vt S. Suuibertus necessitate compulsus, resuscitatum vestib. indutum per manus duceret cum magna deuotione ad honorem Dei, vt à cunctis videretur. Quem viuũ & ambulantem cernentes, clamauerunt: Vere magnus est Deus Christianorum, qui talia per seruum suum operatus est. Fatium est ergo gaudium magnum coram omnibus hæc videntibus, & magnificatum est nomen Domini nostri IESV Christi. Eodem tempore baptizatus est Splinterus resuscitatus, cum parentibus & cognatis & alijs numero centũ viginti sex, demptis pueris & virginibus.

MIRA EVANGELII PRAEDICATIO.

Altera denique die congregata infinita turba hominum Paganorum, S. Suuibertus præmissa oratione ad Spiritum sanctum cum discipulis suis, vt Deus aperiret corda illorum ad spernendum idola, & ad fidem complectendam, prædicando deduxit & declarauit eis transgressionem protoparentis nostri Adæ, incarnationem Verbi DEI, diabolicam idolorum inuentionem, atque infinitam misericordiam DEI: insuper quod æternaliter damnabuntur, qui spretis vero DEO, adorant idola & sculptilia, & gloriantur in simulacris suis: ita quod fere pars magna ciuitatis credidit in Christum.

XI. SACERDOTES IDOLORVM CREDVNT.

Erat autem ciuitas, licet Pagana, sub potestate Christianorum principum, scilicet Regis Francie & Pipini Ducis, & tota fere vicinitas & prouincia Christiana fides subdita, vtpote Brabantia, Flandria & pars Hollandiæ: sic quod Pagani de Duerstat sæpe cum Christianis conuersati, eosdem multoties multa de Christo audierant. Mansit autem multis diebus in eadem ciuitate, vigilanti instantia prædicando fiducialiter Christum Paganis, confirmando neophytos: ita vt non solum Pagani, verum etiam multi idolorum Sacrificatores, videntes cœlestem gratiam & miraculi magnitudinem in S. Suuiberto, abscisso perfidiæ velamine, baptismi gratiam ab ipso deuote susciperent. hactenus Marcellinus de rebus gestis S. Suuibert hoc anno vsq; ad reditum Willebrordi, imitatus Euangelistam Ioannem, qui resuscitationem Lazari adeo exacte descripsit, signatam posteris relinquens ita Catholicam fidem Dei digito subscriptam, dum miraculis subsequentibus eam adeo firmiter confirmatã ostendit, vt durissimus ate; durissimus quisq; magis quam malefici Pharaonis iuueniatur, qui licut ille dicere non cõpellatur: *Digitus Dei est hic.* Vnde magis ingeant infelices illi, qui pro veris Apostolis adeo facile receperunt Pseudoapostolos longe diuersam à Suuiberto prædicationem fidei annunciantes non signis aliquibus eam cõfirmantes, sed blasphemijs, sacrilegijs, & maledictionib. eandem infamantes. Sed de his satis.

XII. DE ALIO PRINCIPE QVI VT SVVIBERTVS REVOCATVS.

Non prætermittimus dicere, iisdem quoque temporibus, quibus peregrinatio accidit Willebrordi in Vrbe, contigisse in Anglia in prouincia Nordanhumbrorum aliam resuscitationem diuinitus factam Dithelmi viri nobilissimi, ad hoc, vt quę vidisset in purgatorio vel in inferno cruciamenta peccatorum, ad superstites sui referret, quæue de beatorum gaudijs conspexisset, pariter hominibus in vita degentibus significaret: quæ concta narrauit Alfrido Regi & alijs, qui ex eis accepturi essent ad emendationem morum emolumentum. Quod vero haud foret inanis visio, vel impostura, fidem facit ipse, cum sæculo primum se abdicans, arctissimum humanis vitijs penitus impar vitæ institutum arripuit. Describit sui temporis historiam satis fideliter Beda [b], ad quem lectorem, ne nimia eum retineamus prolixitate, reijcimus. Ista quidem nõ semel Deus, sed cunctis pene sæculis voluit reddi mortalibus manifesta: quo mens ignaua, obvoluta terrenis, voluptatum nexib. arctissime victa, excitata resipisceret, & suum Creatorem culpa libera sanctis operib. sequeretur. Subdit e &alia, quæ ibidem his temporibus contigere his similia de futuro iudicio, cui motiens vnusquisque est obnoxius, idem auctor exempla, quæ tu leges.

[b] *Bed. lib. 5. c. 13.* DE FVTVRO IVDICIO PLVRA EXEMPLA MONSTRATA. *& Idem lib. 5. c. 14. 15.*

XIII.

Iam vero conuertamus orationem ad res Orientalis Imperij. Fuit plane status eius admodum pertubatus: etenim ejicitur Leontius Imperator, & Abimarus inuadit Imperium. Sed tanta hæc breuiter in Græcorum Annalibus notata potius, quam descripta reperimus istis verbis d: *Tertio anno Leontij, Arabes expeditione facta, Africam ceperunt. Eo Leontius Ioannem Patricium virum strenuum mittit cum vniuersa Romanorum classe: qui fusis pulsisque hostibus, omnia Africa castra capit: relictoque suo vbi legato, de rege sta Imperatorem certiorem facit, atque in Africa ipse hiemauit. At Arabum Princeps, qui Protosymbolus, quasi Consul, vel consilij particeps ab illo vsurpatur, re cognita, multo maiore, quam fuerat prior, & validiore classe missa, Ioannem inde profligat, castraque fossa munita locat. Cum Romanus exercitus mota seditione Abimarum * Imperatorem creat, Drugarium Cybyreotarum* (de magistratu plura Curopalata) statuinque Tiberium nominat. At in Vrbe Constantinopolitana lues bubonum grassata quatuor mensium spatio magnam vim hominum sustulit. Abimarus interim cum sua classe, ad Sycus seu Fucus appellit, & in vrbem per proditionem admissus, Leontium, præciso naso, in Dalmatiæ monasterio asseruari iubet: amicosque eius, publicatis eorum bonis, relegat. Tum germanum suum fratrem Heraclium omnibus pedestribus & equestribus copijs præfecit solum, vt res gerenda maxima idoneum: mittitque vt partes Cappadociæ & clausura percurrat, ac quid hostis moliatur, obseruet.* hæc Annales. Causa autem conflatæ inter milites discordiæ à Theophane ea refertur e, quod ob deperditam rursus Africam erubescerent atque timerent redire Constantinopolim cum Ioanne.

[d] *Cedren. in Annal. hoc ann.* LEONTIVS EJICITVR, ABIMARVS IMPERAT.

[*] *al.* Apsimarum.

[e] *Theoph. eodem anno.*

Quod ad Africam pertinet: tentatam sæpius, depræ datamque antea vidimus superius à Sarracenis. Romanis iterum in eos pugnantibus, atque inde ipsos abijcientibus: at vero ab hoc tempore Sarraceni absque obice eandem possederunt. Quomodo autem se haberet his temporibus Ecclesia Africana quod ad fidem Catholicam, vt tanta mala pati meruerit: hic in memoriam reuocandum, quod ait S. Gregorius f in epistola ad Ioannem Episcopum Squillacenum: Afros passim, vel incognitos peregrinos ad Ecclesiasticos ordines rendentes, nulla ratione susciptas, quia Afri quidem aliqui Manichæi, aliqui rebaptizati, nempe Donatistæ sunt. sed & quod habeat eadem de ipsis Gregotius Papa Secundus in Epistola ad Thuringios, appareat eos neque tot fuisse flagellis emendatos, & sic tantam iure meruisse subire vindictam.

XIV. AFRICA PENITVS à SARRACENIS POSSESSA.

[f] *Greg. lib. 2 epist. 25.*

Quod vero ad eorundem Africanorum mores spectat: ex canone haud pridem sancito in Sexta g Synodo admodum labefactatam Ecclesiasticam disciplinam, corruptamq; moribus fuisse, satis potest intelligi: leguntur enim hæc ibi: *Porro hoc quoque ad nostram cognitionem pervenit, quod in Africa, & Libya, & alijs locis, quidam ex iis, qui illic sunt religiosissimi Præsules, cum proprijs vxoribus etiam post quã ad eos processit ordinatio, vna habitare non recusant, ex eo potissimum offendiculum & scandalum afferentes,* &c. Si hæc ipsi populorũ duces Episcopi perpetrarent, quid cæcus cæcos populus sequens? Ex his, inquam, reliqua, quæ ista sequuntur, facile possumus meditari: quorum causa (quemadmodum olim eisdem ex causis, vt vidimus ex Saluiano, Deus ad eos puniendos immisit Wandalos) modo eosdem penitus perdendos tradidit immanibus Sarracenis.

XV. QVALES MORES AFRICANORVM.

[g] *Sext. Syn. c. 13.*

* * *

IESV CHRISTI ANNVS 697.

SERGII PAP. Annus 10. TIBERII ABSIMARI IMP. Annus 1.

I. GERMANIA EVANGELIVM RECIPIT.

REDEMPTORIS annus sequitur sexcentesimus nonagesimus septimus, Indictione decima, quo Germania à nono Apostolo Roma à Sergio Pontifice missio summa industria excolitur, atq; ad fructum vbertimum restituitur: ita enim diximus, restituitur, quod diu ante ab ipso fermè Ecclesiæ nascentis exordio (vt suis locis superius dictum est) Germania iam cœpit suscipere Euangelium, illudq; diutius summa religione possedit: verum exundantibus prælijs, tam spiritualib. destituta cultoribus: conuersa erat (vt dicam cum Propheta *a*) terra fructifera in salsuginem. Sed eius tandem misertus Deus, è longe cultores misit, qui noualē nouarent.

a *Psal.* 106.

b *1. Cor. 14. c Rom 15. d Gal. 1.* A ROMANA SEDE APOSTOLATVS ACCIPITVR.

Verum hi diuino afflati Spiritu, scientes spiritum Prophetarum *b* subiectum esse debere Prophetis, & quod quæ *c* à Deo sunt, ordinata sunt: primum omnium, vt dictum est (sicut Paulus *d* ad Petrum Hierosolymā, vt conferret Euangelium, venit) Romā se contulerunt ad summum Pontificem, quem Ecclesiæ vniuersæ præesse Hierarcham scirent: à quo accipientes apostolatum, cum iam si ad gentes, eas vndique Euangelio imbuerunt, magnaque operantes, nobis suppeditauere argumentum, vt nostros Annales ex frugibus Borealium regionum locupletaremus, quarum magna priscorum monumētorum inopia ste. illa e deficerent.

II. FOECVNDA REDDITVR GERMANORVM ECCLESIA.

c *Esa. 35.* Ex eiusmodi namq; Apostolicorum virorum cultura, superueniente copiosa Domini benedictione, illam sunt benedictionem consecutæ regiones illæ desertæ Propheticam, qua dicitur *c*: *Lætabitur deserta & invia, & exultabit solitudo, & florebit quasi lilium germinans germinabit & exultabit lætabunda & laudans. Gloria Libani data est ei, decor Carmeli & Saron: ipsi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei nostri.* eo quod accideret ipsis, quod subditur de prædicatione sanctorum: *Quia fissa sunt in deserto aquæ, & torrentes in solitudine, & quæ erat arida, erit in stagnum, & sitiens in fontes aquarum. In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami & iunci.*

GERMANORVM ECCLESIA FLORENS.

Ita quidem Germaniæ multæ prouinciæ deficiente Euangelij cultura, fœtæ siluosæ, verbi Dei iterū vomere cœptæ excoli, sunt redditæ his temporibus quasi Domini Paradisus: vt nihil minus habuerint ab alijs Ecclesijs, accipientes Apostolos, eosdem q; legitime missos, à Petri sede profectos, itidemq; martyres, signis, innumerisque miraculis alijsque dotibus affluentes, quibus Ecclesia Catholica insignitur. Diximus de nonnullis ex iis, dictiari & de reliquis in ferius pro temporis ratione. Hoc vero anno quod dicamus, dat abunde copiam is, quē Sergius Papa Romæ consecrans Episcopum, mutans nomen barbarū in Latinum, ex Willebordo nominauit Clementem, quem & pallio exornatum in signium collatæ plenitudinis potestatis: de quo ita Marcellinus coapostolus fideliter tradit in Suuiberto *f*:

f Extant apud Sur. die 1. Martij cap. 13. tom. 1.

III. WILLEBRORDI ET SVVIBERTI LABORES.

Itaque anno à natiuitate Domini sexcentesimo nonagesimo septimo Sanctus Willebrordus adepta iam Apostolicæ benedictionis auctoritate, consecratusque Archiepiscopus à Sancto Sergio Papa rediit ad Germaniam. Cui occurrens Sanctus Suuibertus cum clericis & discipulis & multis Christianis vsque Embricam, recepit eum cum magna honorificentia, & gaudio sunt in Domino. Auctoritate, sanctum Suuibertum Episcopum consecratum, & comitatum Trisserbandis cum tota fere Batua, ac magnam partem inferioris Frisiæ prædicaturus ipsum comitersam, & Ecclesiam Traiectēsem numero fidelium valde multiplicatam inuenit, ac deuote Deo retulit laudes. Deinde pariter Traiectum pergentes statim in fundo basilicæ sancti Tomæ Apostoli prope castrum Traiectense, canonicorum cœnobiarum construxerunt Ecclesiam in honorem Sancti Martini Episcopi Turonensis, in qua sanctus Willebrordus Archiepiscopus Frisonum cathedralem Ecclesiam sibi statuens multis quam per primitiuam benedictionē SS. Vuillibrordus & Suuibertus Episcopi cum cæteris confratribus proprijs manibus benedicendo consecrauerunt.

Deinde mortuo Radbodo Rege Frisonum (quod multis post accidit) Christiani libere permissi sunt vbique per Frisiam publice Euangelium Christi prædicare. Quapropter prefati sancti Episcopi cum Sacerdotibus & clericis Hollandiam & Frisiam, vbique pernagantes, eadem populum docuerunt Euangelia informarunt, docentes profanum idololatriæ cultum abolendo reuocare: catechumenos baptizarunt, neophytos confirmarunt, sacros ordines celebrarunt, ac in pagis singulis Euangelium pacis constanter & deuote prædicarunt, & per loca singula presbyteros & diaconos ordinarunt, qui eos in verbo fidei & ministerio baptizandi adiuuarent, maxime in magno illo Dorestat, in quo per biennium prædicantes, totum populum ad fidem per duxerunt CHRISTI: ac fana idolorum euertentes, in Ecclesias CHRISTI, quinq; agmina deas dedicauerunt sedesque parochiales in eo aduentorio Comiteri milito, & diuersis annorum.

*Et non solum per Frisiam prædicauerunt & Thoringiam seu Heruingiam, sed & vsque in Daciam * prouincia, populum multum purgatum à barbarica Gentilitatis idololatria, Orthodoxæ inuexerunt fidei. Cumque sic per aliquot annos fructum Euangelij Pontifices & verbi DEI præcones pariter & concordes in diuersis prouincijs Christum annunciassent, redierant & venerant cum exultatione Traiectum ad cōfortandos & confirmandos in Dei charitate omnes illic, quanta Dominus per illos fecisset. Vt Ioan Sanctus Suuiberius egregius Pontifex præcesserit sanctum Vuillebrordum tempore, tamen Sanctus Vuillebrordus præcedit Sanctum Suuibertum dignitate, & primus Archiepiscopus Traiectensis nominatur, quod à S. Sergio Papa Archiepiscopus Frisonum fuerit consecratus, & à sede Apostolica ad eandem populis missus fuerit.* Ita Marcellinus.

His consentiētia tradit Albinus Flaccus, qui & dedicationē eiusdem Clemētis ad Danos ista habet *g*. Contergo apud eum. Radbodum scilicet cum adhuc esset, vt Dei fructificare se non posse sentiret, ad seruitutem Dominum populos inter euangelizandi conuertit. Ibi tum (vt ferunt) ingressus Legendæ, homo omnia fera crudelior, & omni liquide durior: ostiumen, iubente Deo, veritatis præconem humeris tradebat. Quem diu abductatum morbus, & idololatriæ dedecus, & malam multorū vitæ ipsum habentem offendit, accepta tum tempestate nocturna patria pueros ad electos à Deo populos regni Francorum mori festinauit: sed in eo ipso itinere catechizatos eosdem patre vita functo abiuit, ne aliquos propter periculū longissimum nauigij, vel ex ipso seruitissimorum terræ illius habitatorum, dominum paternum in tali volumi antiqui hostis præcipue astutiæ, & Domini Saluatoris animas summe acquisitas. His enarratis, quid ideo sanctis contigerit, cum vinente adhuc Radbodo prædo Regi tediens è Dania, Fostelandiæ populis prædicaret, inferet.

*Dum piæ verbi Dei prædicator iter agebat, peruenit ad finitio Frisonum & Danorum ad quandam insulam, quæ à quodam Deo suo Fosite, ab accolis terræ Fostelond * dicebatur, quam ea tempestate Dei fama fuerat consecrata. Qui locus à Barbara tanta veneratione habebatur, vt nihil in ea, vel animalium in pecoribus, vel alterum quarumlibet rerum quisquam Cottidianis tangere auderet, nec etiam à fonte, qui ibi erumpebat, aquam haurire nisi tacens præsumeret. Quo cum vir Dei temptante sua tutus esset, mansit ibi aliquot dies, quousque sopitis temptationis opportunum nauigandi tempus aduenisset. Sed parcendum putauit loci illius religionem, vel ferocissimum regis animum, cui violatores sacrorum illius atrocissima mortis damnum solebat, tres homines in eo fonte cum inuocatione sanctæ Trinitatis baptizauit, sed & animalia in eadem potentia in eiusdem fontis natare præcepit. Quod Barbara intuentes, obstupuerunt ne vel in furorem verti, vel etiam velociorem ferre. Quorum nihil timebant pati, furore pereiti Regis tunc Radbodi, quod violatum sacrum fecerunt. Qui nimio furore succensus, in Sanctorum Dei vius suorum inuarias deorum vltasci cogitauit: & per duos semper tribus vicibus, suo more mittebat sortes, & nonnisi damnatorum seri, Deo vero defendente suos, super sortem Diana adepta*

sua cadere potuit, nec nisi vnus tantum ex sociis sorte monstratus, & martyrio coronatus est. Quod dicit de sorte auctor, fecisse in more fuisse apud eos, neminem neci tradere, nisi prius eum sors indicasset, vt quæ dicturi sumus, ostendere. Hæc de rebus gestis in ea insula: vbi cognita Regis Radbodi diritia animi, inde in eum (secundum illud Euangelij) ex cuius è pede puluere recedens, ad Pipinum (vt idem testatur auctor) reuersus est. reliqua autem, quæ de eodem sancto viro narrantur, post Pipini obitum contigerunt.

Post reditum Clementis collectam fuisse Synodum Traiectensem: & ex ea alios in diuersas regiones missos Euangelij prædicatores, Marcellinus testatur, qui simul relegens in vnum omnes, qui antea & postea missi sunt, ista habet memoria digna a: *Deinde animaduertentes præfati Sancti Pontifices* Willeb. ordus & Suuibertus, *& egregij prædicatores, qui cum eis ex Anglia venerunt Traiectum, quod in ultimo populus, Deo profecturus, ab infidelitatis errore ad Christum conuersus esset conuocata Synodo in nouella Ecclesia Traiectensi, decreuerunt more Apostolorum & discipulorum* CHRISTI *in diuersas circumitantes barbaricas nationes præfantiores prædicatores diuittere ad prædicandum vbique fidem* CHRISTI, qui vero eidem Synodo interfuerint, ita idem auctor narrat: *Erant autem eo tempore in eadem primitiua Ecclesia Traiectensi Apostolici Pontifices & canonice egregij prædicatores, qui Sanctum Suuibertum Episcopum cum Sancti Euucildu sequentes, constanter* CHRISTVM *gentibus prædicauerant: vtpote S. Vunifridus Sacerdos, qui postquam tredecim annos in Ecclesia Traiectensi vt canonicus degisset, Archiepiscopus Moguntinensis consecratur, & Bonifacius appellatur: qui post obitum Sancti Vuillebrordi Traiectensis Episcopi rediens, secundus Archiepiscopus Traiectensis ordinatur. Qui postquam decem & sex annis per Frisiam prædicasset, martyrio in Frisia coronatur cum suis, similiter Sanctus Vuerembertus Episcopus De rorum, Sanctus Plechelmus Episcopus de Massa candida, vel secundum Bedam, Candida casa, Sanctus Otbegrus Lesita cum pleriisque aliis gloriosis Sacerdotibus & prædicatoribus.*

IX. *Cui sanctæ Synodo præfuerunt S. Vuillebrordus & Suuibertus Antistites constanter erat. In qua conclusum & definitum fuit, vt omnes primi prædicatores in exteras prouincias prædicarent verbum Dei.* Quem vero omnes, qui ex Anglia profecti o lum, & modo ex Synodo missi sunt, fuerint finem consecuti, idem auctor summatim perstringens sic narrat: *Igitur Sanctus Acca, vt est ante dictum, cum Sancto Suuiberto in Anglam rediens, à Sancto Vuilfrido Episcopo Augustaldensis Ecclesiæ Episcopi consecratus, post sanctissimam vitam vtriusque in Domino quieuit. Sanctus Vuinbertus in Vestfalen martyrio coronatus fuit, vt prædictum est. Sanctus Vuillehadus Orientalem Franciam adiens, Bremensis siue Vestfalensis Episcopus effectus est. Sanctus Vuinbaldus, frater eius, Heydelamensis Abbas est ordinatus. Quorum germana fuit Vualburga virgo. Lebuinus, siue Leuinus, Pontificatum adeptus, martyrio prope Gandauum coronatur. Duo quidem SS. Euualdi Nabiam introeuntes, Christum prædicando confessione: qua ab inde ascendentes in Saxoniam, glorioso martyrio coronati sunt. Sanctus Vuerenfridus presbyter & egregius prædicator, versa Saxonum missa nouellam Christi populum in Vest, & Vuestfalenwort, & in finibus illis feliciter rexit: & infinitis claritatis miraculis tam in vita, quam in morte Idibus Septembris apud Vuestfalenwort spiritu Creatori reddens, miraculose in Est tumulatur. S. Adelbertus Leuita, filius Edilberdi Regis Deirorum, siue S. Oswaldi Regis & martyris, in Egmonda in Hollandia oratorium construxit, post multorum Paganorum conuersionem, & laudabilem sanctæ vitæ suæ consummationem, multis miraculis clarus, septimo Kalend. Iulij felici fine requieuit in Christo, sepultus in Egmonda, vbi vig. in hodiernum diem claret infinitis miraculis. Is eximius confessor, primus Archidiaconus Ecclesiæ Traiectensis fuit.* hæc de his auctor, qui de se ipso subdit:

X. MARCELLINI APOLOGETICA.

Et ego Marcellinus presbyter inutilis, à Præfatis Pontificibus missus ad partes Transisalanas locum Aldensæl. Trentam, & Inuentam, & Conardiam, ac Danentriam rege, & Dei prouidentia eatum fame populum Christo prædicando lucratus sum, & purgatos à cultu idolatriæ. Permansit q. Sanct. Vuillebrordus in diœcesi sua Traiectensi, feruenter prædicando Euangelium CHRISTI *cunctis gentibus: ceteri vero hac illacque dispersi propter verbum Dei, post conuersionem multorum Paganorum, salubri fine in Christo quieuerunt.* huc usque Marcellinus in vnum breuiter ingens sanctos illos omnes, qui velut ex alueari vno in diuersas prouincias profecti, multiplices Ecclesias fundauere: sed de aliquibus ex his infertius suis locis fusius dicendum erit.

IESV CHRISTI
ANNVS 698.

SERGII PAP. Annus 11. TIBERII ABSIM. IMP. Annus 2.

I. SEXCENTESIMVS ac nonagesimus octauus Redemptoris annus adest vndecima indictione notatus, idemque illustratus martyrio viri sanctissimi Lamberti Tungrensis Episcopi, Taxandriæ Apostoli nuncupati *b*, cum in Episcopatu annum ageret quadragesimum. Extant eius Acta à Stephano Episcopo Leodiensi scripta ad Hermannum Archiepiscopum Coloniensem: In quibus tamen multa desiderantur, vt (quæ in primis ponenda erat) quæ præcessit ab eo facta obiurgatio Pipino de Herstallo ob pellicem introductam: quod absque controuersia omnes tum veteres, tum recentiores historici affirmarunt: ex quibus melius eiusdem sancti vita atque martyrium simul in vnum collecta scribantur. Tantum potuit adulatio, vt ne tata Pipinus ignominia notaretur, qui egregijs factis adeo celebris habetur, fuerit prætermissa Lamberti causa martyrij. Non sic nos docuit sancta diuinitus inspirata Scriptura, quæ nec sanctorum peccata tacuit, cum eorum virtutes egregie prædicarit: vt inter alia in libris Regum de Dauide factum legimus, cuius nó solum virtutes, sed & adulterium & homicidium satis exacte descripta leguntur.

b Sig. ber in Chron. hoc an. Molan. in Natal. SS. Belg. die 17. Septem. S. LAMBERTI MARTYRIVM.

Quod in primis ad titulum Apostolatus spectat, Taxandriæ idem Lambertus Apostolus nominatur, eo quod populum illum ad idola colenda conuersum vir sanctissimus sua prædicatione post plurimos labores & angustias ad Christianam religionem susciendam tandem perduxit: ex quo euenit, vt Taxandriæ populi vsque ad nouos erectos Episcopatus fuerint subiecti Ecclesiæ Leodiensi. His igitur de Apostolatus titulo præmissis, de eius martyrio, quod hoc anno accidit, modo dicendum ex antiquioribus monumentis, quibus ista narrantur *c*: *Pipinus Princeps, cæteris egregius, vno malo tam multa bona corrumpebat, contempta legitima vxore, Alpaidis pellici nimium addictus. De cetera hic auctor testatur, cum nihil ad gloriam, nihil ad potentiam vel felicitatem ei deesset, nunquam eius industria fortunam fuisse superiorem. Et tamen cum multis esset auctus victoriis, seipsum vincere non potuit, molli libidinis telo prostratus. Id vero ceteris fere Episcopis dissimulantibus, Lambertus præ zelo domus DEI ferre non sustinens, opportune & importune arguebat Principem: qui sicut increpatus, ita & in hoc libenter audisset recta increpantem Episcopum, rectius consuluisset sibi.*

II. LAMBERTVS TAXANDRIÆ APOSTOLVS.

c Extant apud Iur. velut Appendix Mirzeum à Stephano scripta die 17. Septem.

III. *At illa maligna mulier, moleste ferens Pipinum à sui amore reuocari, Dodonem fratrem suum Pipino familiarem, genere & opibus præstantem, hortatur, vt ne sinat Lambertum tantum posse apud Pipinum, vt cogatur ipse ab eo recedere in destructionem natalium suorum. Ille vero agit cum suis, datisque operam, vt Episcopi conatus impediat. Sed videns eum perstare in sententia, nec contra iustitiam cuiusquam facientem vereri, amicis quibusdam seorsum vltionem permittit. Ex eo Gallus & Roldus cum aliis suis valde cœperunt vexare Episcopi familiam, nullum calumniæ aut molestiæ genus prætermittentes, vt vel sic Episcopus suorum causa cessaret molestus esse Pipino propter Alpaidem. Sed vir iustus, vel leui confidens, iustitiæ patrocinium nulla ratione deseruit. Tandem improbi illi ab Episcopi cognatis cæsi sunt, molestissime id ferente Dodone, & causam caedis in sanctum confe-*

QVID MOLITVR PELLEX IN S. LAMBERTVM.

Per id tempus Pipinus princeps in Iopeiam vrbem aduenit. Venit eiusdem ea vrbs sanctius, ab eo tanquam pro regni tractandis negotiis euocatus. Ibi rerum & Pipinus & pellex animos ex vultu serenos tegunt, alij iram dissimulant, alij lætitiam simulant, plerique pro suo quisq; arbitratu in varias se formas transmutant. Valde autem pellex in ad incumbebat, vt per aliquem posset Episcopi animum sibi conciliare, vt vel in præsentiarum absisteret à principis reprehensione. Apparatur conuiuium, Episcopus inuitatur, lætantur aulici omnes. Princeps oblatum sibi à pincerna poculum unum Episcopo offerendum, benedictionis loco habiturus, si à consecrata manu ipse poculum acciperet, quod Maximum Imperatorem olim monuerat expectasse à beatissimo Martino Episcopo. Et Episcopus illud quidem Pipino tradidit. Cum principis reliquis procerib. seruis exemplum, optabant à S. Episcopi manu sibi poculum porrigi.

LAMBERTVS PRÆTERIIT IRATVS.

IV. EXECRATVR PELLICEM PIPINI LAMBERTVS.

Cuncta igitur certatim id expetentibus, & confuse sese ingerentibus, vt alij alios antecurrant, ipsa quoque pellex clam suam inserit manum, vt vel sic posset ex sanctis viri manu poculum accipere. Sed ille feminæ insidias deuitans, & ad principem conuersus de mulieris temeritate conqueritur, quod calliditate quadam conetur notam sibi inurere immixtæ Deo communionis. Surgensque à mensa, ab aula vult recedere, & omnis illa conuiuij iucunditas perturbatur. Nec sic tamen quiescit versutia mulieris: sed vestibus volucris recedere Episcopo mandat princeps, illa suggerente, ne insalutata sua contagi recedat. At Episcopus magna animi constantia: Ego vero, inquit, ô princeps, testor IESVM spem vitæ meæ, ne vnquam ad literæ communionem prorumpere appellabo, ne commisceamur fornicatio. Te vero illi communicare valde doleo, te nolle respicere molestè fero, & truncæ sanæ membrum Christi videri iram Dei.

2. Cor. 5.

V. S. LAMBERTVS CVM SVIS OCCIDITVR.

Cernens ergo pellex, si diutius viuat Lambertus, timendum sibi esse, ne à Pipino separetur, omnia Dodoni significat, & olim eum damnare addens, obiectatur eum, vt ocyus eum tollat è medio. Ita ergo & cognatorum eadem & sororis discrimen vltum Dodo totam se accingit ad perdendum Sanctum Episcopum, qui tam præsentem necem suam. Deinde perpetratum est illud immane parricidium, quem admodum in superiori historia continet, nimirum quod ab eis sibi Dodo vir sceleratissimus & audacissimus, in villa Legia adortus est sanctissimum virum orantem, & per modum crucis manibus in cœlum expansis ante sacrosanctum altare beati martyris Cosmæ & Damiani manentem: quem impie atque crudeliter lancea perforantes interemerunt, & consilio simul cognatos eius Petrum & Adolerium: quod fieri contigit hoc anno, decimaseptima die mensis Septembris. Sed quæ præterea sit secuta vltio diuina Dodonem ac socios nefandi sceleris, accipe eb:

Ibid. Aymo. de Mir. Sanct. lib. 1. Sigeb. ibid.

VI. VLTIO DIVINA IN SACRILEGOS.

Apparuit Lamberto nolle Amalgisilo thesaurario, & blande eum compellans: Romam, inquit, nauim: Roma redimui, visitatori Dodoni & complicibus eius. Sanguis enim innocentium, qui meum pro CHRISTO effusus est, à Deo vindictam exposit. Hæc dicta euanuit. Veram autem fuisse visionem, reipsa declarauit: Dodonis enim viscera omnia statim computruere, eag, mire sententia per os reiecit: ac tandem propter nimiam sectoris intolerantiam corpus eius in Mosam proiectum est, vermibus & tabe corruptum. Qui autem Sanctum Episcopum interfecerat telo suo cum fratre suo congressus, illum occidit, & pariter ab illo peremptus est. Denique intra anni spatium vix quisquam euasit ex iis, qui eius cædis participes fuerant: si qui vero superfuere, illi adeo aut sensibus, aut censu & reliquis destituti sunt, vt illos felices dicerent, qui celeri morte absumpti fuerant. Sequenti anno contigisse Dodonis & sociorum vindictam, Sigebertus affirmat.

Addit his Molanus: Sacrilegus vero Dodo æternæ damnationis incurrit interitum, tum etiam posteritati suæ tanti facinoris sugem pœnam & indelebilem opprobrium vsque hodie reliquit. Vnde Vandalbertus scribit:

VII. QVÆ PATIANTVR PELLICES OMNES À S. LAMBERTO.

Facto quem cæsum semper tremebunda pauescit.

Quæ cum è vindicta secuta sit impiam Alpaidem, haud scripti proditum est: sed non illi eam præterisse, vel ex eo æstimare licet, quod seria ea de causa in pellices omnes ostensa sit martyris accensa vindicta: nam vbi sup. ita hæc leguntur: Interim rerum quoddam cernere licebat (quem admodum à maioribus accepimus) scentes sine repulsa ad osculandū martyris corpus admissas, si qua pellex accederet, quasi turbine quodam exagitatam retrocedere compelli. Apparebat inde, quam inuisa Deo & sancto martyri esset illa pellex detestabilis. hæc ibi. Quæ autem sint ad sepulchrum eius facta miracula, ipsum, qui supra, enarrant. Quod veto ad Pipinum pertinet, vehementi fuit exagitatus ob viri sanctissimi necem dolore, nec eo liber vsque ad obitum, vt Marcellinus est auctor, quo etiam auctore constat miserum cum pellice ad obitum vsq; perseuerasse: genuerat enim illa Carolum Martellum, quem & successorem reliquit hæredem, sed de his suo loco dicendum.

Hoc eodem anno Beggam matrem Pipini sanctitate claram ad Dominum migrasse, auctor est Sigebertus in Chronico: sequenti vero anno eodem auctore liquet ipsum Pipinum orbatum fuisse filio Drogone Duce Campanientium: verum ipsum superuixisse Pipino patrem, Marcellinus affirmat, vt suo loco dicetur. Sanctum quoque Bertinum Abbatem hoc paulo anno constat ex hac vita migrasse: extant præclare eius res gestæ à Folchardo conscriptæ, de quo etiam plura leguntur in vita S. Audomari Episcopi. Sed institutis tandem res Italiæ.

Eodem anno celebrata reperitur Synodus Aquileiensis, de qua Paulus diaconus: *Hoc tempore, inquit, Synodus Aquileiæ facta ob impertitam fidei. Quorum nonnulli Concilium suscipere distulere, donec salubriter Deus Sergio Papæ monitu instructa & ipsa cum cæteris Christi Ecclesiis unitate consensit.* hæc Paulus. Cæterum longe ante hoc tempus res perfecta liquet Ecclesiam Aquileiensem ab antiquo schismate, cui damnatæ Quintæ Synodi ortum ob Tria illa capitula: eam enim eidem Aquileiensis Ecclesiæ Episcopus, Agathonis nomine interfuisse & subscripsisse reperitur Synodo Romæ factæ ab Agathone Romano Pontifice, vt eiusdem Synodi Acta testantur. Quamobrem eandem Ecclesiam errorem lapsam, dicere opus est, perfecto à Sergio Romano Pontifice tale curatum. Longis morbus olim Sancti Gregorij Papæ medicina imperita curatus, iterum erupit in vultus ipso vicinore sedatum sanatus languor tursus insolauit, donec diuina gratia per sanctissimum Pontificem Sergium penitus est curatus.

Quod spectat ad res Orientalis Imperij, Græcorum id habent Annales g: *Anno secundo Imperij Abrami, Ismaelitæ Syriam peragrantes, & vrbes vsque Samosatam, & depopulantes eam quoque regionem, multa accidere malorum barbarorum: tradunt nonnulli, duxerat militia cæsa esse: multaque spolia, magno relicto hostibus timore, ad propria sese recepisse.* Mirum audire, quantum gens Sarracenorum his temporibus numerosa, vtpote quæ Armeniam, Persidem, Palæstinam, Ægyptum impleuerit, & Libyam, Africamque vniuersam penitus occupauerit, insulasque complures, atque iam iam in Europam sese infundere præparauerit. Sic quidem quantumlibet eorundem multitudines cædes fierent, nullam vsi sunt deminutionem sentire, nec continere potuisse, quin illaberentur in easdem regiones.

IESV CHRISTI ANNVS 699.

SERGII PAP. TIBERII ABSIMARI IMP.
Annus 12. Annus 3.

QVI sequitur annus sexcentesimus nonagesimus nonus, indictione duodecima numerabatur, quo Sergius Papa, diuina præmissa admonitione, consecrauit sanctum Hubertum Leodiensem Episcopum, signum Sancti Lamberti martyris successorem: fuit ipse quidem nobilis genere, vtpote filius Bertrandi Aquitaniæ Ducis, qui propter Ebroini tyrannidē confugerat ad Pipinum. Hoc igitur inter alia monumenta, quibus sua Ecclesiam illustrauit, illud quidem edidit haud mediocris gloriæ & vtili-

tatis

tatis, quo posteris omnibus bene voluit esse consultum, ne fidem Catholicam, quam purissimo è fonte hauserant, diuersis aliquando, nouatoribus suadentibus, permutarent. Quo igitur sibi subditos in Catholicæ fidei obsequantia, & S. Romanæ Ecclesiæ obedientia, à qua sanctũ Euangelium accepissent, citius perpetuo firmiter continerent, & posteros eodem vinculo obligaret, tradidit publicum sigillum vtri S. Lamberti martyris imagine sculptum, atque huiusmodi inscriptione notatum: SANCTA LEGIA ROMANÆ ECCLESIÆ FILIA, ita ex Placentio Molanus reddit. Extant sancti huius vitæ Acta, quibus insignes ipsius virtutes & in edendis miraculis immensa gratia prædicantur. Contulit ipse his quoque temporibus in aream Dominicam de prædicatione ad gentes manipulos vberes, ex Brabantiæ populo tunc infidelibus collectos.

II. Quibus etiam temporibus contigit ex frequenti commercio venientium ex Anglia Romam ad limina Apostolorum, innotuisse sancto Sergio Papæ sanctum Aithelmum * Schireburgensem, quem eius virtutibus captus in Vrbem vocauerit: de quo legitur, liberasse diuina virtute ipsum Sergium Papam magna calumnia circumuentum: verum quod nusquam alibi de re tanta mentio habeatur, haud satis tuta est fides auctoris. Tu, lector, audies, & pro animi sententia ea accipe. Quomodo autem id acciderit, breuiter in eius vitæ Actis ita describitur a:

Interim crescit fama eius multis præconiis illustrata, vtraque mare sese transferens, & ipsas etiam Alpes excedens, Romam vsque peruasit. Ea vero vocatus Sergius Romanus Pontifex, scriptis cum ad se accinit, reuocatem que honorifice suscepit. & paulo infra: *Per idem tempus puer quidam ex incestu genitus, Romani Pontificis famam non nihil contaminauit, quod vulgus (vt fieri solet) sparsere rumore vano, male persuasus, eum Pontificem habere patrem existimaret. Anxius igitur Aithelmus, multumque dolens Pontificem, haud vulgari amicitia sibi deuinctum, eiusmodi infamia sedari, pacemque nonnisi nomen habentem dies exhiberi iubet, atque in virtute & nomine* IESV CHRISTI *impetrat, vt edicat, nam Sergius Pontifex eo se scelere obstrinxerit. Respondit infans absolutissimo sermone, Pontificem nequaquam illi crimini affinem esse: nihil illum cum femineo sexu commercij habere. Atque ita Aithelmus & ab amico Pontifice depulit infamiam, & filio gratiam cumulauit.* Porro recedentem ab Vrbe donatum eum dimissum esse à sancto Sergio Papa & inter alia altari portatili, idem auctor affirmat, atque de eodem altari hæc narrat:

III. *Cum ad Alpes peruenerat, & inuentum illud ferens altare ob nimiru praruptu loca cecidit, contritumque est inuentum, & altare in duas scissum partes. Idvt vidit vir sanctus, ad Deum precatus est, & cum benedictionem impertisset, salvo omnino redditum est, & marmor non directa linea, sed flexuoso anfractu diruptum, reintegratum est: sed ita tamen, vt in miraculi memoriam, et tantum ruptura eius vestigia apparerent curiosum inspicienti.* hæc auctor.

Porro de eodem sancto constantiora sunt, quæ Beda b de ipso habet, qui cum præclaram de eo mentionem faciat, eiusque Episcopatum referat anno Dominicæ incarnationis septingentesimo quinto contigisse, plane significatur, non Episcopum, sed presbyterum, siue diaconum eum Romam ad Sergium se contulisse potuisse. Quomodo autem idem clarueris inter scriptores Ecclesiasticos egregia sui ingenii relinquens posteris monumenta, idem Beda sic refert:

*Denique Aithelmus * cum esset adhuc presbyter & Abbas monasterii, quod Maildvi vrbem nominant, scripsit subente Synodo sue gentis librum egregium aduersus errorem Britonum, quo vel Pascha non suo tempore celebrant, vel alia perplura Ecclesiasticæ actionis & pietatis contraria gerunt; multosque eorum, qui Occidentalibus Saxonibus subditi erant Britones, ad Catholicam Dominicæ Paschæ celebrationem huius lectione perduxit. Scripsit & de virginitate librum eximium, quem in exemplum Sedulij geminato opere & versibus hexametris & prosa composuit. Scripsit & alia quamplura, vtpote vir vndecumque doctissimus: nam & sermone nitidus, & scripturarum (vt dixi) tam liberalium, quam Ecclesiasticarum erat eruditione mirandus,* hucusque Beda.

Extat eiusdem auctoris de virginitate soluta oratione tractatio. Quod vero ad librum spectat de Paschate scriptum aduersus Britonum errorem, tempus hoc postulabat, vt qui in iis regionibus pollerent ingenio, illud exercerent in euellendis pro cultura agri Dominici vepribus inolitæ in eo errore consuetudinis. *Cuius rei causa, eo tempore (inquit Beda c) plurima pars Scotorum in Hibernia, & nonnulla etiam de Britonibus in Britannia, rationabile & Ecclesiasticum Paschalis obseruantiæ tempus, Domino donante, suscepit. Siquidem Adamnanus presbyter & Abbas monachorum, qui erant in insula Hy, cum legationis gratia missus à sua gente venisset ad Alfridum Regem Anglorum, & aliquandiu in ea prouincia moratus videret ritus Ecclesiæ canonicos, & à pluribus, qui erant eruditiores, esset solerter admonitus, ne contra vniuersalem Ecclesiæ morem, vel in obseruantia Paschali, vel in aliis quibuslibet decretis cum suis paucissimis & in extremo mundi angulo positus vitare præsumeret, mutatus mente visa vita est ea, quæ videret & audiret in ecclesiis Anglorum, suæ suorumque consuetudini libentissime præferret. Erat enim vir bonus & sapiens, & scientia scripturarum nobilissime instructus. Qui cum domum redisset, curauit suos, qui erant in Hy, quive eadem erant subditi monasterio, ad eum, quem cognouerat, quemq; ipse ex toto corde susceperat, veritatis callem perducere, nec valuit. Nauigauit itaq; in Hiberniam, & prædicans eis ac modesta exhortatione declarans legitimum Paschæ tempus, plurimos eorum, & pene omnes, qui ab Hiensium erant dominio liberi, ab errore correctos, ad vnitatem reduxit Catholicam, ac legitimum Paschæ tempus obseruare perdocuit.* Verum Hiensium connectionem ad obseruationem legitimi Paschatis factam esse per S. Ecgbertum post annos decem ac septem, nempe septingentesimo decimosexto, idem auctor est Beda, d quo nos de ea suo loco dicemus.

Porro hoc & sequenti anno Pictos populos eodem errore detentos, per Ceolfridum Abbatem eo esse liberatos, idem affirmat Beda, qui rem gestam memoria dignam ita describit e: *Eo tempore Naitanus Rex Pictorum, qui Septentrionales Britanniæ plagas inhabitant, admonitus Ecclesiasticarum frequenti meditatione scripturarum, abrenunciauit errori, quo easdem in obseruatione Paschæ cum sua gente tenebatur: & se suosque omnes ad Catholicam obseruantiam Dominicæ resurrectionis tempus celebrandi perduxit. Quod vt facilius & maiori auctoritate perficeret, quæsiuit auxilium de gente Anglorum, quos iamdudum ad exemplum sanctæ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ suam religionem instituisse cognouit. Siquidem misit legatarios * virum venerabilem Ceolfridum Abbatem monasterii beatorum Apostolorum Petri & Pauli, quod est ad ostium Vyri amnis, & iuxta amnem Tinam in loco, qui vocatur Ingrimum, cui ipse posit Benedictum (de quo supra diximus) gloriosissime præfuit, postulans vt exhortatorias sibi litteras mitteret, quibus potentius confutare posset eos, qui Pascha non suo tempore obseruare præsumerent: simul & de tonsura modo, vel ratione, qua clericos insigniri deceret: exceptо, quod etiam ipse in his non parua ex parte esset imbutus.*

IV. PRO CANONICO PASCHATE RESTITVENDO LABORATVM.

c Bed. lib. 5. c. 16.

d Beda lib. 5. c. 23.

V.

e Bed. lib. 5. c. 22. NAITAN. REX PICTORVM CORRIGIT ERROREM DE PASCHATE ATQVE TONSVRA.

* legatos

Et architectos sibi mitti petiit, qui iuxta morem Romanorum Ecclesiam de lapide in gente ipsius facerent, promittens hanc in honorem beati Apostolorum Principis dedicandam: se quoque ipsum cum suis omnibus morem sanctæ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ semper imitaturum, in quantum, dum a tot tam longe à Romanorum loquela & natione segregati hunc ediscere possunt. Cum religiosis votis ac precibus fauens reuerendissimus Abbas Ceolfridus misit architectos, quos petebat, & litteras scriptas in hunc modum:

VI. ROMANO MORE REX CVPIT CVNCTA PERAGI.

CEOLFRIDI ABB. EPIST.

Domino excellentissimo & gloriosissimo Regi Naitano, Ceolfridus Abbas in Domino salutem. Catholicam sancti Paschæ obseruantiam, &c. prolixa satis epistola est, de his omnibus, quæ eum Rex interrogauerat, exactam doctrinam habens, in fine vero huiusmodi admonitionem continens: *Sed & nunc tuam prudentiam, Rex admodo, vt ea, qua vnitati Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ conuenit, vna cum gente, cui te Rex Regũ & Dominus dominorum præfecit, in omnibus seruare contendas. Sic enim fit, vt post acceptam temporalis regni potentiam ipse beatissimus Apostolorum Princeps cælestis quoque regni tibi tuisque cum cæteris electis libens pandat introitum. Gratia te Regis æterni*

longiori tempore regnantem ad nostram omniumq; pacem custodiat incolumem, dilectissime in Christo fili.

VII. REX PENE CORRIGIT PRAVOS VSVS EX PRÆSCRIPTO APOSTOLICÆ SEDIS.

Quæ autem post hæc, ipsa accepta epistola, secuta sint, idem Beda narrat his verbis: *Hæc epistola cum præsente Rege Naitano multisq; viris doctioribus esset lecta, ac diligenter ab his, qui intelligere poterant, in linguam eius propriam interpretata, multum de eius exhortatione gaudium esse perhibetur: eta vt surgens de medio optimatum suorum consessu, rogauit flocteret in terram, Deo gratias agens, quod talis munusculum de terra Anglorum meruerit accipere. Et quidem & antea, inquit, quia hoc erat vera Paschæ celebratio, sciebam tantum modo rationem horum temporum obseruandam cognoscere, vt par in omnibus omnium videar debere amica intellexisse. Vnde palam profiteor vobisque qui adsidetis præsentibus protestor, quia hoc obseruare tempus Paschæ cum vniuersa mea gente perpetuo volo: & hanc accipere debere confirmo, quam plenam esse rationis audiuimus, omnes, quos in regno meo sunt, clericos decerno. Nec mora, quæ decreuit, regia auctoritate perfecit. Statim namque iussu publico mittebantur ad transcribendum, discendum obseruandum per vniuersas Pictorum prouincias circuli Paschæ decennouennales, obliterantes per omnia erroneos octogenta & quatuor annorum circulos. Attendebantur omnes in coronam ministri altaris ac monachi: & quasi nouo sese applaudentes beatissimi Apostolorum principis Petri subditi, eiusq; tutandam patrocinio, gens correcta gaudebat.* hactenus de his Beda.

VIII.

Sed redeundum ad Adamnanum, quem diximus plurimum laborasse, vt Scotos ad Paschæ Catholicum celebrandum adduceret. Accidit opportuna oblata occasione, vt ipse de locis sanctis, qui colitur in Palæstina, profectum valde scripserit commentarium, de quo ista Beda a: *Scripsit idem vir de locis sanctis librum legentibus multum vtilissimum, cuius auctor erat docendo ac discendo Galliarum Episcopos. Arculfus, qui locorum gratia SS. veneratione Hierosolymam & lustrata omni terra repromissionis, Damascum quoque, Constantinopolim, Alexandriam multaq; maris insulas adierat, in patriamque nauigio reuertens, vi tempestatis in Occidentalia Britannia littora delatus est: ac post multa ad memoratum Christi famulum Adamnanum perueniens, vbi doctus in scripturis, sanctorumque locorum gnarus esse compertus est, libentissime est ab illo susceptus, libentius auditus: adeo vt quæque ille se in locis sanctis memoratu digna vidisse testabatur, cuncta mox ille litteris mandare curauerit.*

a *Bed. lib. 5. c. 16.* ARCVLFI EPISC. PEREGRINATIO AD LOCA SANCTA.

IX. COMMENTARIVS DE LOCIS SANCTIS.

Fecitque opus (vt dixi) multis vtile, & maxime illis, qui longius abeis locis, in quibus Patriarcha & Apostoli erant, secreti, ea tantum de his, qua lectione didicerunt, norunt. Porrexit autem librum hunc Adamnanus Alfrido Regi, ac per eius est largitionem etiam minoribus ad legendum contraditus. Scriptor quoque ipse multis ab eo muneribus donatus, in patriam remissus est. hæc Beda, qui eúdem commentarium in compendium redactum viginti distinctum capitibus postea edidit, extatque hodie: id enim ipse perorando testatur, & in historia Anglorum, vbi ista habet b: *Plura voluminis illius, si quem forte delectat, vel in ipso illo volumine, vel in eo, quod de eodem strictim excerpsimus, epitomate requirat.* Accidit namq; Dei beneficio, vt Ecclesia Anglicana, sicut rerum, ita & locorum Sanctorum scientia pariter imbueretur.

b *Beda lib. 1. c. 18.*

FREQVENS ET FERVENS PEREGRINATIO AD LOCA SANCTA.

Sed & in his omnibus fidelium cognosce vehementem ardorem in peregrinando ad loca sancta: non enim timore Saracenorum eandem incolentium terram deterreri potuerunt, quin adeo periculosam peregrinationem animo læto susciperent, eaque suscepta, singula veluti summa pace loca quæsita lustrarent. Sed & admirare nihil negotii accolis factum à Sarracenis, quamuis loca illa omni ipsis debita pietate colerent, multiplicitate luminum, sacrificiis, atque reliquo omni cultu, quo antea summo vtio maiores ea prosequi consueuerant. Sed de his satis.

IESV CHRISTI ANNVS 700.

SERGII PAP. Annus 13. TIBERII ABSIMARI IMP. Annus 4.

SEptingentesimus à Domino natali adest annus, decemater ita Indictionе inchoatus, exoriturus nouis tantum cunctis antequam ostium pateris ingrediare, ad emendationem decursi hoc tempus sæculi conuerte oculos: recondite animo, ac lustra memoria, si quid memorabile in Ecclesia Catholica diminutum eorum, quæ in reliqui omnia ut superioribus videris sæculis: politos itaque ob oculos habeas singulos annos veluti totidem in pegma verlat, alios alijs cohærentes, in quibus inspicias non alias, sed planè eadem, quas in superioribus sæculis Ecclesiæ doctes & lacramenta, eandem superuniuersam Ecclesiam Romani Pontificis potestatem, isdemque in omnibus affluentem Ecclesiam charismatibus, quibus pomerium, fecundum, tertium, & sic deinceps reliqua vsque in præsentia vsque tunc sæcula abundasse. Res ipsa testatur, facta clamant, & mira consentione scripta SS. omnium prædicant, à regia nunquam deflexisse sanctam Dei Catholicam Ecclesiam via, quæ SS. omnium martyrum & confessorum fuit attrita vestigiis: fatisque edocent errasse, qui abierunt recedentes, in deuia declinantur. Hæc autem diuisse volumus, quod te miseri Nouatores iactent, desciuisse hoc seculo Rom. Ecclesiam à pristino instituto maiorum, hos alij ad in alia reiciant tempora, pro mentis arbitrio blaterantes: cum in his, quæ ad fidem spectant, vnam eandemque sit in omnibus semper intuen Ecclesiam à Christi tempore vsque in præsentem diem, prout non solum annexi simul annis anni singuli docent, sed & dies ipsi, secundum prophetæ illud: *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.* Sed ad anni præsentis negotia veniamus.

Qui post Ecfi tradidit vitam sanctissimus Vulfranni Archiepiscopi Senonensis. Ionas monachus huius sæculi scriptor, qui quæ à Frisiæ monacho hic digne memorata accepit, de eiusdem sancti ad Frisios patrem commendatos apostolatus tempore ista habet d: *Venerabilis autem præsul Vulfrannus, cum transisset Pontificatum Senonensis vrbis, tam à gentis Regis Childeberti & Pipini principis ad prædicandum præfate Frisonum gentis, sicuti diximus, fuit accreditatus, animum conuertit, qui erat annus Dominicæ incarnationis septingentesimus. Pipini quoque principis annus decimus tertius.* hæc de tempore. Sed quod de itinere Regis ac principis habet, id discrepat secundum ea, quæ haud pridem dicta liunt, opinatus esse huiusce modi litteras ad hos datas, quibus iuxta Euangelium prædicabat compescendos & in fide continendos. Quod verò ad eius pertinet apostolatum cum ex Hibernia & Anglia (quos narrauimus) ad eandem gentis Frisiæ commissionem propertassent complures Apostolici viri, non leui videbantur affici probo Episcopi Gallicani, quod proximæ genti negligentiam haberet solicitudinem, quo abiecta idololatriæ impietate, vera religionis particeps fieret. Cæterum etsi alios Gallicanos Episcopos eiusmodi de Frisiorum conuersione cura non tetigit, nec stimulus excitauit Senonensem tamen Episcopum Vulfrannum magnopere exagitauit, quietæ Fontanellæ claro cœnobio assumptis ad munus Apostolicum sociis, in Frisiam profectus est, de quibus iter aggressuris ista Ionas:

Nec, inquit, silentio est præterundum, quod diuina potentia per eundem sanctum Pontificem operari dignata est. Fulsit enim virtutum miracula in eum te, dum ad eandem, & eadem gente per eundem fuebant: ex quibusnam memoria tradere & posteris intimare, commodum duximus. Denique patres, qui eum familiariter nouerunt, & coram quibus pæne cuncta gessit, referre solent, & maxime vir reuerendissimus Vsuardus, tum temporis

diaconum & cooperatorem in verbo Dei eiusdem Præsulis, postea autem feliciter, & sufficienti tempore eiusdem monasterii Fontanellensis Abbatem, in quo educatus fuerat. Dum enim navigaremus, inquit, in Eriskam, posteaquam nobis in medio mari, quod adiacet regionis Morinorum affuit hora, in qua sacrificium Deo victima salutaris immolandum erat. Tunc positis anchoris, navis immobilis permanebat. Et celebrante eodem S. Pontifice Missarum solemnia, ventum est ad locum, ubi minister patenam Præsuli porrigere debuit: extensa, inquit, manu, expectabat horam, qua susciperet eam. Sed dum minister eam abhorrere vellet, in mare cecidit: prostratusque pedibus sancti Pontificis humiliter veniam precabatur. Ducem, quia eam abluere voluisset suis manibus, in mari ejus profunda, ima periisse. Moxque dum vir Deo fletibus gemina sua ad Patrem Domini nostri Iesu Christi precabatur misericordiam, vt qui quondam coram patribus in mari rubro fecerat mirabilia, propitius suis adesset precibus. Vinita vox ejus, imperat, inquit, ut ducem, ut in eum, in quem patrona recidet, locum mitteret manum. Quo facto mox ab eius manu eadem patera diuturnis vinculis, exuisse minister manum inhæsit. Quod videntes nauta, cæteraque eius comites, Dominum cunctipotentem totis visceribus precordiis collaudaverunt, qui per seruum suum tale signaculum edit operare miraculum. Sicque communionem corporis & sanguinis idem sanctus Præsul faciens, nomenque Salvatoris glorificans, sacrosancta Missarum solemnia complevit. Hæc Wando Abbas ad Ionam de his, quæ ipse viderat, ex quibus, præter insignis miraculi virtutem, intelligis, lector, non destitisse sanctos viros in mari etiam, cum nauigationis esset, celebrare ibi sacrosanctum sacrificium Missæ Deo maxime gratum, quod ipse tanti editione miraculi patefecit. Sed quæ his memoria perenni digna idem subiciat Ionas, audiamus.

Hui! quæ queso eiusdem patris memorabile miraculum, sicut ab eo didicimus, coram quibus factum est, ob ædificationem posterorum narrare non piget? Prædicante enim illo & docente prædictum populum Frisonum, contigit quadam die puerum quendam ex ipsa gente Frisonem ortum, diis immolandum duci ad laqueum. Orabat autem sanctus Pontifex incredulum Ducem, vt huius pueri filio vitam donaret, nec hominem ad imaginem Dei factum, sacrificium esse abominabile dæmonibus immolaret. Vocabatur autem idem puer Oso. Respondebat autem Dux patrio sermone, de verum esse lege prædicta, à prædecessoribus suis, omnique Frisonum gente, vt quemcunque sors elegisset, in eorum solemnis diis offerendum esse nota. At vero sanctus Præsul dum perstaret in precibus, & prosatu populi principis eius digne petitioni satisfacere vellet, animosis Gentilis, zelo vani erroris tenebris, sicut scriptum est: Zelus apprehendit populum iniquitatem: vnanimes irruerunt eius precem, dicentes: Si tuus Christus de tormento mortis eum eripuerit, fit tuus, tuique eius perpetuus seruus. Adhuc S. Pontifex: Non hominum, inquit, in hac facto, sed Domini Christi fiat voluntas. Appenditur denique puer in patibulo, assistentibus Christianorum simul & Gentilium turmis per diuarium fere spatium horarum. Extemplo que Sanctus Dominus pro salute & vita non solum illius, qui in tormento erat mortis constanter, verum etiam pro obcæcato populo, qui sacrum vocula irritum erat, flectens genua, hanc ad Dominum fudit orationem: Deus inuisibilis, immortalis & æterne, exorabilis tuis esto supplicibus: & sicut quondam Danielem liberasti de lacu leonum, ita hunc puerum de faucibus eripe illius fami leonis, qui circumiens, quæret, quem devoret: vt de illius duplici salutatione populus hic incredulus, depositis sordibus idololatriæ, ad veritatis cognitionem, & per cunctas generationes nomen tuum benedicatur in sæcula.

Hac completa oratione, illico disrupta sunt vincula, quibus semianimis puer gestus ligatus fuerat: sicque illæsus in terram ruit. Videbatur autem ille, vt post ipse narrabat, quasi sopore grauis teneretur oppressus. Sanctusque Pontifex in cœna pectore circumligatus, sublevatoque animo eius corpore statim, Apprehensaque eius manu: Puer, inquit, surge pedibus tuis, & in nomine Domini IESV CHRISTI exurge vincte saxee. Quo dicto, illico incolumis surrexit, nullum illata sibi pœna sentiens dolorem: atque ex hoc facto plurima Frisonum multitudo conuersa est ad Dominum, credebantque & baptizabantur, quotquot prædestinati erant ad vitam æternam. Prædictus autem Oso, lauacri salutaris vnda perfusus, atque à præfato Pontifice Fontanellæ in perbelli, litterisque sacris eruditus, postea diaconus consecratus, deinde sequente tempore à venerando Pontifice Reginaldo vrbis Rothomagensis presbyter ordinatus. Et quia erat in arte scriptoria eruditus, plurimos codices in prædicto scriptis monasterio, sed & testamenta & largitiones fidelium plurimas, quas ipse loco felici munere conferebant. Ibique magno confectus senio, sub Ostrulpho Abbate tempore vitam Deo digna conversatione terminauit, magistri & domini sui Vulfranni sacerdotis eximij imitando vestigia. hæc Ionas, qui in præfatione eius lucubrationis, ab eodem Otto, quæ scribit, se certam accepisse testatur: qui & subiicit de aliis miseris æque sorte delectis, & dæmonum sacrificio condemnatis, à sancto Pontifice pariter virtute signorum ereptis & redditis Christianis. tu ea leges apud eundem (si libet) auctorem.

His & aliis admirandis, Apostolisque dignis miraculis adeo veritas Christianæ religionis innotuit, vt libere prædicandi, & qui vellent esse, Christianos fieri licentiam Dux ille Radbodus impenderit: adeo vt & filius eius id petens fuerit à sancto Pontifice consequutus: ipse vero Dux quomodo cum ad finem fuerit, ac pene ingressus Ecclesiam daturus CHRISTO nomen resilit, miserequedem clausit extremum, suo loco dicturi sumus.

IESV CHRISTI ANNVS 701.

SERGII PAP. TIBERII ABSIMARI IMP.
Annus 14. Annus 5.

SEquitur annus Redemptoris septingentesimus primus, Indictione decimaquarta: quo (vt Romanum habet Martyrologium) quinto Idus Septembr. inchoata tam eodem mense Indictione decimaquinta, S. Sergius Papa moritur, cum sedisset annos tredecim, menses octo, & dies quatuordecim hæc ex Anastasio & Romano Martyrologio. De cuius rebus gestis, præter illa quæ dicta sunt, his adiicimus ea, quæ cum ad eundem Sergium spectent, tamen quod nullo tempori nota signata reperiantur, certo eiusdem Pontificis anno minime collignare licuit: quamobrem hic in fine vitæ eius, ex more, ponamus. Extat eiusdem Pontificis epistola ad Ceolfridum seu Celfridum Abbatem in Anglia eius monasterii, in quo à teneris annis Beda coaluerat, creueratque in virum perfectum sanctitate & doctrina insignem: qua idem Pontifex ipsum Bedam ad se mitti postulat, epistola autem ipsa sic se habet: I. SERGII PAPÆ OBITVS.

Sergius Episcopus seruus seruorum Dei Ceolfrido religioso Abbati salutem.

Quibus verbis ac modis clementiæ Dei nostri atque inenarrabilem prouidentiam possumus æstimari, vt dignos gratiarum actiones pro inuentis circa nos eius beneficiis persoluere queamus, qui in tenebris & vmbra mortis positos, ad lumen scientiæ perduxit. & infra: *Benedictionis interea gratiam, quam nobis per præsentem portitorem tua misit deuota religio, libenti & hilari animo, sicut ab ea directa est, nos suscepisse, cognosce. Opportunis ergo ac diuinis ampleitendæ solicitudinis tuæ petitionibus accidisse deuotione fauentes, hortamur Deo dilectam religiositatis tuæ bonitatem, vt quia exortu quibusdam Ecclesiasticarum causarum capitulis non sit examinatione longiori tractatis, opus nobis sunt ad conferendum arte litteratura imbuti: sicut decet deuotum auxiliatorem sanctæ matris vniuersalis Ecclesiæ, obedientem deuotionem huic nostræ exhortationi non desisas accommodare: sed absque aliqua immoratione religiosum Dei famulum Bedam venerabilis monasterius presbyterum ad limina Apostolorum Principum dominorum meorum Petri & Pauli, amorum tuorum ac protectorum, ad nostra tendiocritatis conspectum non moreris dirigere: quem, fauente Domino sanctis tuis precibus, non diffidas prospere ad te redire, per alta præmissorum capitulorum cum auxilio Dei desiderata solemnitate. Erit enim, vt considimus, etiam cunctis tibi creditis profuturum, quicquid Ecclesiæ generali claruerit per eius præsentiam impertitum.* hucusque excepistola

II. SERGII PAPÆ EPIST. AD CEOLFRIDVM.

Sergii anctor, qui post Bedam prosecutus est res gestas Anglorum.

III. BEDÆ COMMENDATVR MODESTIA.

In quo quidem habes, quod commendes ipsius Bedæ modestiam, qui cum sæpe eiusdem Sergii Papæ meminerit, nunquã se ab eo vocatum litteris tradit, silentio præsertim relinquens, quæ ad laudem suam spectare posse viderentur. Missas ne fuerit Romam Beda, vt Sergius Papa petiit, & hoc ignotatur: sed potius non iuisse putamus: nam ea, quæ ad historiam Anglicanam texendam ipsi opus erant ex Ecclesiæ Rom. archiuis petere, non à se inde allata, sed opera Nothelmi, quæ sub Gregorio Papa secundo Romam venit, se accepisse testatur in epistola nũcupatoria ad Geolulphum Regem, posita in fronte eiusdem à se conscriptæ historiæ.

Pertinet ad res gestas eiusdem Sergii Papæ, quod Albinus Flaccus habet his verbis, cum agit de Purificatione S. Mariæ: *De hac festiuitate & festiuitatibus S. Mariæ in gestu Pontificalibus legitur, quod Sergius Papa præceperit litanias fieri in die Præsentationis Domini in templo: ita enim scriptum est: Vt in die Annunciationis Dominæ, Dormitionis, ac Natiuitatis S. Dei genitricis Mariæ, & S. Symeonis, quæ Graece vocatur Graece, cum litaniis exeant à sancto Hadriano, & ad sanctam Mariam populus occurrat, &c.*

a Alb. Flac. de div. off. LITANIÆ IN FESTA DIE PURIFICATIONIS.

IV. MONIMENTA PLVRIMA PAPÆ SERGII.

Rursus vero quod ad eiusdem Sergii res gestas attinet, ex Anastasio ista deprimimus: *Hic beatissimus vir in sacrario B. Petri Apostoli capsam argenteam in angulo obscurissimo iacentem, & ex negligentia tradentium ab annositate nec si argentea esset apparentem, Deo revelante, reperit. Oratione itaque facta, sic illam expressum abstulit, locellum aperuit: in quo interius plumacium ex holoserico superpositum (quod flaueacium dicitur) inuenit, eoque ablato inferius Crucem deauratam ac pretiosis lapidibus perornatam inspexit, de qua tractu quatuor per alia cornibus gemmæ clausæ erant vnius magnitudinis & insolabilis pulchritudinis, portionem salutiferi ligni Dominicæ Crucis inuenit: quæ etiam ex illo die pro salute humani generis ab omni populo Christiano die exaltationis S. Crucis in basilica Saluatoris, quæ appellatur Constantiniana osculatur & adoratur.* hæc de inuentione Crucis Anastasius, qui mox subdit: *Hic fecit imaginem S. Petri Apostoli, quæ est in parte mulierum.* cesserat porticus dextera vsui mulierum, cum seorsum à viris illæ olim orare consueuere, vt & alias supersitius nos diximus meminimus. Pergit vero idem auctor:

V. *Hic fecit thymiaterium aureum maius cum columnis & coopercolo, quod suspendit ante imagines tres aureas beati Petri Apostoli, in quo incensum & odor suauitatis festis diebus, dum Missarum solemnia celebrantur, omnipotenti Deo opulentius mittitur. Hic posuit in absidem basilicæ suprascriptæ super sedem apostolicam * argenteam pensantem libras centum viginti. Hic fecit in basilica suprascripta pharos argenteos sex pensantes singulos libras triginta, quæ sunt super trabes ad ingressum Confessionis. Hic fecit in circuitu altaris basilicæ suprascriptæ tecta nouella octo, quatuor ex albis, & quatuor ex coccino. Hic tectum, & cubicula, quæ circumquaq; eiusdem basilicæ sunt, quæ per longa tempora stillicidiis & ruderibus fuerant disrupta studiosius innouauit & reparauit. Hic musiuum, quod ex parte in fronte atrii eiusdem basilicæ fuerat diruptum, innouauit: similiter & specula eiusdem Ecclesiæ, quæ super sedem ac regies arcus maiores sunt, renouauit. Hic corpus B. Leonis probatissimi Patris atque Pontificis, quod in abdito inferioris secretarii predictæ basilicæ positum fuerat, facta diligentius tumba denominata basilica, publicæ loco (vt sibi fuerat reuelatum) reposuit, ac locum ipsum ornauit. Hic fecit patenam auream maiorem habentem gemmas ex albis & in medio ex hyacinthio & smaragdo Crucem pensantem libras viginti,* hæc de his, quæ spectant ad S. Petri basilicam. pergit modo dicere de iis, quæ pertinent ad basilicam S. Pauli his verbis:

VI. *Hic tectum & cubicula vniuersa in circuitu basilicæ B. Pauli Apostoli, quæ longa per tempora vetustate confecta fuerant, studiosius innouauit, ac reparauit: similiter & trabes fecit de Calabria adduci, & quas in eadem basilica vetustissimas inuenit, renouauit. Hic imaginem Apostolorum vetustissimam, quæ erat super fores eiusdem basilicæ, mutauit. Hic fecit ambonem & ciborium in basilica sanctorum Cosmæ & Damiani, vbi & multa dona obtulit: Trullum vero eiusdem Ecclesiæ fusis chartis plumbeis cooperuit atq; munuit. Hic ciborium basilicæ S. Susannæ, quod ante ligneum fuerat ex marmore fecit, diuersaque cymilia, hoc est, vrceolos, aureos & argenteos, vel immobilia loca illi contulerunt. Hic basilicam S. Euphemiæ, quæ per multa tempora fuerat detecta, cooperuit, & renouauit. Hic basilicam sanctæ Aureæ in Ostia Tiberinis, quæ similiter fuerat detecta vel diruta cooperuit, sanq; studiosius renouauit. Hic oratorium S. Andreæ Apostoli, quod est positum in Lauacro, à solo refecit.*

Hic statuit, vt tempore confractionis Dominici corporis, Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis, à clero & populo decantaretur. Constituit etiam, vt diebus Annunciationis, Dormitionis, Natiuitatis, & dormitionis sanctæ Dei genitricis semperq; Virginis Mariæ ac S. Symeonis, quam Hypapantem Græci appellant, litaniæ exeant à S. Hadriano, & ad S. Mariam occurrat populus. Hic fecit in basilica S. Laurentij martyris, quæ appellatur Tutulus Laurentius, argenteos quatuor. & infernis: *Hic fecit cooperturia & vela aurea & argentea plura per diuersas Ecclesias ad vsum & ornatum Ecclesiarum Christi. Hic ordinauit Damianum Archiepiscopum S. Ecclesiæ Rauennatis, atq; Clementem Frisonum. Hic ordinauit Rectchaldum Dorouernensem Britannia Archiepiscopum S. Theodori successorem. Hic ordinauit per diuersas prouincias Episcopos nonaginta septem. Fecit autem ordinationes duas per mensem Martium, ordinauitque presbyteros decem & octo, diaconos quatuor. Qui etiam sepultus est ad B. Petrum Apostolum quinto Idus Septembris, Indictione decima quinta, Tiberio Augusto. Ipse cessauit Episcopatus eius mensem vnum & dies viginti.* hucusque Anastasius.

Præter hæc autem in antiquis monumentis diuersis S. Mariæ in Via lata me legisse memini, ab eodem Pontifice eam Ecclesiam fuisse dedicatam, loci sane ingrem quem tradunt fuisse olim hospitium Apostoli Pauli & aliorum Sanctorum. Porro Sergii memoriam posteris annis singulis redituam, celebrãs eius natalem dicta die nona Septembris, sancta Ecclesia Catholica in Ecclesiasticis tabulis tel gioso conseruat. Eius vero sepulchrum epitaphium Manlius ex veteribus monumentis Vaticanæ basilicæ exscripsit, quod sic se habet:

Limina quisquis adis Petri mutuenda beati
Cernere pis Sergy excubiasq; Petri,
Culmina Apostolica Sedis, si iure paterno
Electus tenuit, vt Theodorus obit.
Pellitur Vrbe Pater, pernadit sacra Leonis
Romuleosque greges diripuit ipse lupus.
Exul erat patria septem volucribus annis:
Post populi multis Vrbe redire precibus
Suscipitur Papa, sacratur, Sede recepta
Gaudet, amat pastor agmina cuncta sonat.
Hic innumeros Sanctorum salue subegit
Romana Ecclesia, inducing, Patrum. hactenus &c.

Ex quibus plane intelligi potest, multa de Sergio deperdi, quæ ex eius dum taxat epitaphio, vt audisti, iam subobscure, innotescunt. multaque pulsum, ab Vrbeque pulsum per Ioannẽ Sedis Apostolicæ innatorem se, ennique fatigatũ exilio. Habes ex his præterea, ineo celebrimare Theodori & Paschalis, cognitum Papam fuisse Theodorum, nec nisi eo mortuo sedisse. Sergium, atq; hæc indicat epitaphium.

Hæc, inquam, omnia reliquos scriptores penitus præterierunt, nec nisi per ipsum eius epitaphium cognita. Antequam autem ad Sergii successorem veniamus, non omittamus (quod habet Theodoricus Abbas) obtinuisse sanctiff. viri Trudonis contigisse sedente Romæ Sergio Papa. Porro eius Acta, & post obitum ingentia patrata miracula, ab eode auctore fideliter scripta leges. Quod vero Hasbaniis concionatus est Euangelium Christi. Hasbaniorũ meruit Apostolus appellari: cuius dies natalis tabulis sacris adscriptus reperitur annis singulis Ecclesia memoria consueta die 23. mensis Nouembr. Hactenus de rebus & temporibus Sergii.

Cum ergo vacasset sedes eiusdem Sergii mensem vnum & dies (vt dictum est) viginti, hoc eodem anno die vigesima nona Octobris creatur Ioannes eius nominis sextus: fuit iste natione Græcus. Quo tempore anno sex Ana-

fuisse auctor est) Tiberius Imperator, vbi accepit post Sergium defunctum subrogatum esse in Apostolicam sedem Ioannem Pontificem, misit Theophylactum cubiculariorum Patricium & Exarchum Romam, aliquid motorum aduersus Rom. Pontificem: quænam vero causæ nouæ inter cesserint, ignoramus. Sed quid tunc actum? veluti à Deo miraculum accidit (sicut in prædecessore ipsius Sergio factum fuit) vt vniuersa Italiæ militia ad tuendum Pontificem Romam vna conueneriit. Quomodo autem id acciderit, audi ipsum Bibliothecarium: Hinc, inquit, *adunatum cognoscens militia totius Italiæ, tumultuosissimum ad hanc Romanam ciuitatem, volens prædictum Exarchum tribulari pro eius Pontifex ne affligeretur persona, sese medium dedit, portasq; ciuitatis clausit: Sacerdotes apud Fossatum*, id est, castra militum, *in quo in vnum conuenerant, iniqui, & inanitio salutaribus tumultuosam eorum seditionem sedauit. Dum verò essent quædam personæ capitulare aduersus quosdam Romanæ vrbis habitatores fecissent, & prænominato Exarcho, vt proprijs substantijs denudarentur, tribuissent: hi iusta suis operis pœna multati sunt.* hucusq; Anastasius.

X. Ex his omnibus plane conspicitur, concilio Dei factũ, verum insurgere nec in Romanos Pontifices Imperatores, Italiæ milites in cos rebellare, malentes pro salute Pontificum in discrimen adduci, quam Græcorum manibus ipsos relinquere in defensos. Ex hoc tempore Exarchorum vires admodum tenues reddi cœpere; contra vero Romani Pontifices, pro quibus milites starent, auctæ sunt: & (quod in libris Regum a est) tunc accidit, vt post longum concertationem decresceret in dies domus Saul, cum Dauid magis proficeret: adeo vt post hæc supplices, non insultantes in Italiam mittere Imperatores soleremt Exarchos. Porro his fauoribus militumq; præsidiis nequaquam se Pontifices extulere, antipientes (quod facie factum erat) tyrannidem, sed tempest (vt vidimus tum in Sergio, tum in Ioanne) pro Exarchis ipsis apud milites intercessere. Verum quæ pœnas dederit Imperator, cuius in Romanum Pontificem impie ista tentauit, dicemus anno sequenti.

XI. Hoc eodem anno defuncto Hispaniarum Rege Egica, suæ Egicane, filius eius Witiza, qui cum patre annos quinque hactenus regnauit, solus regni habenas moderandas suscepit: qui, genitus hostis iustitiæ, seruus factus peccati, omnibus scatens vitijs, maxime verò impietate, ipsum vna cum suis præceptem dedit, tantamque late pestem, qua post eius obitum Sarracenis infesto numero, loque gentibus, torrentis instar influerent in Hispanias. Velut enim ingentis erectæ molis ædificium, quodlibet sit habet tegimen: cuius cum aperti murorum compages videris, & proximè ruturum intelligis; eius vtique defecisse fundamentum, baseſque cecidisse, locumque patenti ruinæ dedisse, prudenter affirmes. Id quidem in regnis sæpius accidisse, innumeris exemplis ex iis, quæ singulis ferè ætatibus facta, fæculis, est superius demonstratum: nunquam vbi ab vnione Catholica, ab ipsa petra fidei, Apostolica inquam, Ecclesiæ communione, primarijq; Antistitis obedientia populi desciuere, eosdem barbaris esse datos gentibus permensos. Accidit hoc quidem (proh dolor!) florentissimo Hispaniarum regno, cum impius nefandusq; Witiza eo vsq; est prolapsus erroris, vt non veritus sit publico edicto cauere, appositæ victimi pœnæ supplicij, ne quibus obedirent Rom. Pontifici. Sed quod necadeo delirantem furiosum Regem cohibere conati sint ex more surgentes ex adueso Hispaniarum Episcopi, simul congregato Concilio, neque priuatim eum, instar Ioannis redarguentis Herodem, obiurgarint: factum est, vt defecerit regnum, ac ipsi ducti simul fuerint in captiuitatem Episcopi, Ecclesiæ diruiæ, monasteria desolata, atque omnia denique pessundata, passique id multis seculis fuerint. Aperuimus tantorum causam malorum: iam vero ex iis, qui antiquius res Hispaniæ sunt prosecuti, præcipue vero ex Luca Tudensi, ciusdem impij Regis, iniquas pœnas dixerimus monstri, deformitates spectandas cunctis in medium afferamus: sunt hæc eius verba, ne quid putes à nobis amplificatione exaggerarum:

Iste quidem, inquit, *probrosus & flagitiosus fuit, & stultæ nefandæ & horribilis flagitia per Hispanias seminauit: & ad voluptates carnis soluto impudicitiæ freno, se fornicationibus multis dedidit, * & gentem Gothorum ad lasciuiam, luxuriã & superbiam inclinauit. Nec tantum postposita omni religione diuina, spretuq; animarum medicamento, cupiditas, aliena ars inuadendi, rapiendi, & luxuriandi exercitum Gothorum inuasit, sed & Episcopi & Ecclesiæ ministri assernabantur Ecclesiarum officia, despicabantur Ecclesiastica Sacramenta. Despiciuntur S. Patrũ Isidori institutа, despiciuntur Concilia, sacri canones dissoluuntur, & quicquid honestatu est, extirpatur. Et ne aduersus eum insurgeret S. Ecclesia, Episcopi, Presbyteri, Diaconi, & cæteri Ecclesiæ Christi ministri carnales vxores habere præcepit, & ne obedirent Rom. Pontifici, sub mortis interminatione prohibuit. Istud quidem pecundi causa Hispaniæ fuit: sicut scriptum est: b Abundantes iniquitas refrigescit caritas multorum.*

XII. FLAGITIA WITIZÆ REGIS. * contulit.

b Matth. 24

XIII. LEGVM OMNIVM SVBVERSIO. c Prou. 18.

*Habuit præterea nefandus Witiza simul plures vxores & concubinas, atque Ducibus suis, vt similiter agerent, imperauit. Tota Gothorum vnitas in communia, libidambus, & vitijs versa, Dominum ad iras vltiones provocauit: ita vt in illis impleretur, quod dicitur: Impius c cum venerit in profundum malorum, contemnit. Et quia Reges & Sacerdotes Dominum derelinquerunt, cuncta agmina Hispaniarum derelicta à Domino perierunt. Itaque Witizæ datus in reprobum est sensum, & muros cunctarum vrbium sui regni subuertit, ne possent sibi resistere cines, cum eos ob sua scelera facilius irritaret: * muri tamen Toletanæ vrbis & Legionensis & Asturicensis inexpugnabiles remanserunt propter earum reuerentiam ciuitatum. Successit etiam malitiæ zelo Theofridus * Cordubensem Ducem dolo cepit, priuatumq; vtroq; fronte lumine, miserabiliter palpitare fecit.*

* incitaret

* Theodefridum.

XIV. TYRANNICA FACTA WITIZÆ.

Fuit etiam Theofridus ex Gothorum regali stirpe progenitus, scilicet filius Cindasuinthi Regis, quem pater in ætate reliquerat puerili: cumq; ad ætatem venisset virilem, videns eum Witizæ elegantem, recogitans ne cum Gothis insurgeret contra ipsum, expulit eum è regno. & veniens Corduba, fortitus est vxorem ex regali genere, nomine Recilonem, & ex ea natus est ei filius nomine Rodericus, qui cum ad ætatem perfectam peruenit, vir bellator extitit. & Cordubæ palatium fortissimum fecit. Ne igitur Theofridus Witizæ posset resistere, eum (vt dictum est) orbauit oculis. Occidit & Paulam Ducem Cantabriæ cum germanis, vt eius potiretur vxore. Præterea Pelagium filium supradicti Ducis Fauilæ Witizæ capere voluit, & similiter ipsum occidere: sed Pelagius fugit, quia voluit Deus Hispaniæ adhuc per ipsum. Exaltata etiam Iuliano Toletano Episcopo, erexit filium suum Oppam, vt esset archiepiscopus Hispalensis similiter & Toletanus contra sacrorum canonum institutа. At quod ad Iulianum spectat, Roderici & alij recentiores non Iulianum, qui tertius eius nominis esset dicendus Toletanus Episcopus, sed Gundericum sub Witiza ponunt: sed antiquiorum potior fides. Pergit vero Tudensis: Addidit etiam Witiza inquatatem super inquatatem, vt Iudæos ad Hispaniam conuocaret, atq; fraudis Ecclesiæ priuilegia, Iudæo immunitatum priuilegia dedit. hucusq; Tudensis.

XV.

Hæc autem omnia totius decennij sui regni tempore fuit ab eodẽ Witiza nefariæ perpetrata, qui ipsius exordio, vt specimen optimi Principis præsetferet, tum pium patentem, tum reliquos prædecessores optimos Principes imitatus, ad optimum regimen instituendum, ex omnibus Hispaniæ Episcopis Concilium generale collegit, quod habitum est in suburbiis Toletanæ Ecclesiæ S. Petri: quod quidem cur nequaquam, vt cætera, posteris scriptis traditum reperiatur, ea fere omnium sententia est, quod cum in eo compluria sancita fuerint præ institutioni & Ecclesiasticæ disciplinæ contraria, placuerit æterno sepelirisilentio. Verum si (quod omnes tradunt) inuia Witizæ fuere optima, præbentis se ipsum dignum successorem parentis, imo & patrem in eo clementiorem, quod ab ipso mulctatos exilio atq; bonis priuatos restituit; vtique in eo Concilio nonnisi pia sanctaq; oportuit fuisse statuta, præsertim si habitũ est sub Gunderico (sicut volunt) Episcopo Toletano, qui (teste Roderico) insignis fuit vir probitatis. Quamobrem in eam potius sententiam pedibus imus, vt quæ fuerunt bene in Concilio acta, nostea eodem ipso Rege, à quo cuncta opportune

DE CONCILIO TOL. XVIII.

fuisse

fuisse; probata, in 17 annum erumpente, & aduersus omnem sanctam legibus disciplinam vitam probrosam instituentes, sinique eadem flagitia communicantes, ab eodem, quæ tunc erant pie sancteq; sancita, pœnæ fuerint abrogata, ipsaq; Concilij Acta conscissa.

Sed eiusmodi apostasiæ tam insolentis & monstruosæ defectionis ab Ecclesia Romana, cum nemo (quod noueritimus) vel antiquorum, vel recentiorum historicorum enarrer, nos quenam ipsa fuerit, ex certis antiquitatis monumentis, fidelibusque testificationibus in medium adducemus. Extat in Vaticana Bibliotheca liber Epistolarum Gregorij eius nominis Septimi Romani Pontificis, antiquitus scriptus eiusdem Pontificis tempore, idemq; haud pridem cusus, in quo Epistola eiusdem hac inscriptione notata legitur:

XVI. DE CAVSA DEFECTIONIS AB ECCLESIA ROMANA.

Gregorius in Romanum Pontificem electus omnibus Principibus in terram Hispaniæ profectis volentibus perpetuam salutem in Dn. IESV CHRISTO. Data vero eadem habetur Epistola pridie Kalend. Maij, Indictione vndecima, anno Domini millesimo septuagesimotertio, post electionem ipsius die sexto, antequam Pontifex consecraretur, qua quidem significat, Hispanarum regnum, antequam inuaderetur à Sarracenis, fuisse Romanæ Ecclesiæ traditum à possidentibus ipsum Gothorum Regibus maxime piis, non ita quidem, vt illo ipsi cariuisse voluerint, sed vt illud, aliquo annuo persoluto tributo, Ecclesiæ Romanæ nomine possiderent. Horum vero indignissimus successor impius Vuitiza, eiusmodi donationem iritam penitus tedere conatus, illud de non patrimonio Romano Pontificis vitus est funxisse decretum. Hæc autem licet à nemine Hispanarum rerum historicum prosequente memoriæ prodita sciam, ex litteris tamen ipsius Gregorij Septimi affirmare necesse videtur: quæ vt facilius assequaris, ipsas tam cum aliis causas huc tibi reddendas curauimus. Sic enim se habent, a posti ipsarum titulum superius recitatum:

a Greg. VII. lib. 1. epist. 7 Extant to. 1. op. Rom. Pont. & in Vat. ms.

XVII. GREGORII VII. AD SEPTIMI EPISTOLA.

Non latere vos credimus, regnum Hispaniæ ab antiquo proprijs iuris S. Petri fuisse, & adhuc (licet diu a Paganis sit occupatum) lege tamen iustitiæ non euacuata, nulli mortalium, sed soli Apostolicæ sedi ex æquo pertinere. Quod enim auctore Deo semel in proprietates Ecclesiarum iusse peruenerit, manente a *eo ab vsu quidem, sed ab earum iure, occasione transeuntis temporis, siue negligentia, cessione diuelli non potest. Itaq; Comes Ecclesiæ de Rocco, cuius famam apud vos haud obscuram esse putamus, terram illam ad honorem S. Petri ingressi, & à Paganorum manibus eripere cupiens, hanc concessionem ab Apostolica sede obtinuit, vt partem illam, vnde Paganos suo studio & adiuncto sibi aliorum auxilio, expetere posset, sub conditione inter nos facta pactionis, ex parte S. Petri possideret.*

XVIII.

Quia in re & labore quicunq; vestrum sibi adhærere voluerit, omni charitatis affectu commonitus, erga honorem Sancti Petri talem animum gerat, vt ab eo & munitionis auxilia in periculis, & merita fidelitatis præmia secundum accipiat. Si autem aliquis ex vobis seorsum ab illo pro suis cogitauerit eam terram aliqua in parte intrare paraverit, decet vt iniustitiæ causam ex animi deuotione quam iustissimam sibi proponant, tam mente omni voto concipientes, & ex corde statuentes, ne capta terra, eaſdē, quæ illi, qui nunc Deum ignorantes eam occupant, iniurias Sancto Petro faciant. Hoc enim nemini vestrum ignorare volumus, quoniam nisi æqua pactione persoluendo iusto Sancti Petri in regnum illud animo aduertere statueritis, ipsum vobis Apostolica auctoritate, ne illuc tendatis, interdicendo, contra feremur, quam Sancta & vniuersalis mater Ecclesia, idem a filijs suis, quod ab hostibus patiendo, non tam proprietatis suæ, sed filiorum detrimento sanciretur. Quamobrem hunc dilectum filium Hugonem & Cardinalem Sancti Romanæ Ecclesiæ presbyterum in partes illas misimus, in cuius ore nostra ad vos consilia & decreta plenius apertiusq; differenda ac vice nostra disponenda posuimus. Data Romæ secundo Kalend. Maij. Indictione vndecima. hæc Gregorius (vt dictum est) sui Pontificatus exordio.

XXIX.

Rursum vero post annos quatuor, nempe Indictione decimaquinta, ad Reges & Principes in Hispaniis regnantes scribens, de isdem meminit: te enim bene gesta, & vindicata magna ex parte Hispania à Sarracenis, iura Petri sedis exigit ab iisdem Principibus. Porro dicta Epistola notatur eiusmodi titulo:

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, Regibus, Comitibus, cæterisq; Principibus Hispaniæ salutem & apostolicam benedictionem. Non ignorare credimus. & post multa salutaria exhortationis impertita, hæc de regimine populorum ipsis subiectorum: *Arma vestra, opes, potentiam non ad sæcularem pompam tantum, sed ad honorem & seruitium eius, qui hæc vobis commissa vobis regni gubernacula ita agerite, sic administrate, vt vobis virtutis & rectitudinis studiis omnipotens Deus gratiam infundat, esse sacrificium: quatenus & vos in ipso sperare possitis, qui dat salutem Regibus, & potens est reparere de manu inimici, vt superioribus eminentiori claritate & gaudio vitæ perennis, & de talium triumphis, quos nunc habetis, transferat vos in regnum gloriæ suæ nunc, vbi nec beatitudo finem, nec gloria corruptionem, nec dignitas habet comparationem.*

Præterea notum vobis fieri volumus, quod vobis quidem accere non est liberum, vobis autem non solum ad fatuam, sed etiam ad præsentem gloriam valde necessarium, videlicet, regnum Hispaniæ ex antiquis constitutionibus B. Petro, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in ius & proprietatem esse traditum. Quod tamen hactenus & præteritorum temporum inuasionibus, & aliqua antecessorum nostrorum occultante negligentia. Nam postquam regnum illud à Sarracenis & Paganis pernasum est, & pro tanto, quod B. Petro inde solebat fieri, propter infidelitatem eorum & tyrannidem detectum, ab vsu nostrorum tot annis remotum est, pariter etiam rerum & proprietatis memoria delapsa est. Verum quia diuina clementia concessa vobis in hostes fide, per quæ concedenda victoria terras in manus vestras tradit, vestrum vos causam hanc ignorare nolumus: ne quod superno arbitrio & legum ac iustitiæ conditor de recuperanda & reparanda iustitia & honore Sancti Petri, cuiusque Sanctæ & Apostolicæ sedis, vestra gloriæ ad benemerendum inuitat, aut vobis ex ignorantia, aut vobis ex negligentia cessatum, aut vobis ex ignorantia quid quisque sit ad detrimentum proposita & destinata vitata retributionis inueniat.

Confidimus enim in misericordia D. Dei, qui victoriam vobis dedit & victoriam, vt hanc etiam volentem vobis tribuat, qua cognita veritate, potius statuta Christianorum præcepta & exempla sequamini, quam eorum impietatem, qui inimicum nomen magis cupiunt persequi, quam venerari. Mittimus autem ad vos confratrem nostrum Amatum venerabilem Vrbinensem * *Episcopum, cui & vicem nostram ad partes illas dedimus, adiungentes sibi hunc Abbatem Sancti Pontij, virum moderatum, fide & morum honestate probatum; vt quod ne de exaltatione huius causæ vestræ cessandum sacerdotis officium, si verbo (si necesse sit) latius aperiuntque manifestius, & quantum ratio postulauerit, notitiam veritatis præsenti denuntiant & certa assertione demonstrent, & cætera.* plura enim alia scribit ad hoc suadendum. Data vero habentur Epistolæ Carpinetæ quarto Kalendas Iulij, Indictione decimaquinta.

Vidisti, lector, duabus Epistolis diuersis temporibus ab eodem Pontifice datis (Pontifice, inquam, tantum celebri, ac tenacissimo veritatis) eadem de donatis Apostolicæ sedi ante Sarracenorum incursus Hispanijs verba dicti, vt in re seria & magni momenti, decreta ab eodem eadem ex causa diuersis à latere legationes? Quibus omnibus cauillatio ipsam perspicias, cur Rex perbius publice per vniuersas Hispanias promulgato decreto iusserit, ne quis obediret Romano Pontifici. Cum ergo ista à Rege, qui Catholicus habebatur, intelligas promulgata, vsq; non fidei, sed temperatiæ vtilitatis causa id ab eo factum agnosce. Ex quibus perspicue intelligas, quam male consulant regno Principes, qui Ecclesiæ suæ pretium tollere vel minuere conantur. Et enim vbi exurgente Deo cum virga ferrea tamquam vas figuli conantur eos, qui obtemperare aduersus Dominum & aduersus Christum eius, dicentes: *Dirumpamus vincula eorum, & proiciamus à nobis iugum ipsorum*, vt merito ad omnes Principes illud, quod in Psalmo sequitur, sit inclamandum: *Et nunc Reges intelligite, & eruditimini, qui iudicatis terram.* Parumne quidem in omnibus Hispaniæ regesipsi Gregorio Romano Pontifici, plures litteræ eiusdem Pontificis cum ad Sarracum,

tum

tum ad Alphonsum tunc in Hispania regnantes satis ostendunt, cum de ipsorum erga Romanam Ecclesiam obedientia & obseruantia gratulatur: vt plane fuerit luce apertissima declaratum, sicut inobedientia Principum & defectione ab Apostolica sede iactura totius facta est regni, ita ipsum obedientia & cultu erga eamdem fuisse à barbaris vindicatum & stabilitum. Videant cœcutientes ministri Regum, Præsides prouinciarum, quam male consulant Regum regnorumque saluti, dum nihil magis laborant, quam iura Ecclesiastica impugnare, nescientes se aduersus Deum habere certamen, qui contra huiusmodi sacrilegia vindex exurgens (secúdum illud Propheticum a) *adiicit consiliarios in stultum finem, & inducet in supparem, baltheum Regum dissoluit, & præcinget fune renes eorum.*

IESV CHRISTI ANNVS 702.

IOANNIS PAP. VI. Annus 1. TIBERII ABSIM. IMP. Annus 6.

I. SEPTINGENTESIMVS secundus sequitur annus decimaquinta Indictione, quo Tiberius Imperator, qui anno superiori miserat Theophylactum Exarchum ad detrudendum Ioannem Romanum Pontificem, passus est ipse diuino iudicio dirum aduersarium, à quo postpellereretur Imperio. Sicut enim perpetuum vidisti Iustinianum obtruncationem natum & Imperij iacturam, cum in Sergium Papam violentus insurrexit, ita grauionibus hunc pœnas intelliges esse multatum, cum item in Romanum Pontificem insurrexisset. Siquidem (vt habent Græcorum Annales b) *hoc ipso anno Iustinianus qui exulabat (vt vidimus) in Chersona, magnis sumptibus apparatibus missis inualat Imperij, nomenq; reassumens Imperatoris & Chazarum* Lazarorum *Regem adiens, sumpta ipsius sorore, coniugem quæ ad reditum arma parat, tali incensus furore, vt cum maturo amplexu esset in summo vitæ discrimine constitutus, dexteraq; ei vxor cæra esset: Ecce moriuur, Domine: Vone Deo pro salute tua, vt si Deus Imperium tuum tibi reddiderit, in nullum teorum vindictam inuincum: tile furore repletus respondens, dixerit: Si peperceris inimicum eorum, in hoc loco me Deus demergat.* sicq; Dei iudicio, qui in perfidos vltionem ita parabat euadens, legationemq; mittens ad Trebellium Bulgarorum Regé, vt eius auxilio posset restitui in Imperium, eo libenter annuente factum est, vt anno sequẽti per Bulgaros Imperiũ recuperaret: quomodo autem id acciderit suo loco dictum fumus.

II. Pertubatur & in Occidente Romanum Imperium eodem ferme tempore; siquidem dum ista geruntur in Oriente, Dux Beneuentanus Gisulphus Romanorum ditionem prædabundus incursat, multamque inde prædam colligens domum reuertitur. Anastatius enim hæc de his habet in Iohanne Pontifice: *Gisulphus Dux gentis Longobardorum Beneuenti, cum in omni sua virtute in Campaniam venisset, incendia & depræsationes multas exercuit: cumque captiuos non paucos copisset, & vsque ad locum, qui Horrea dicitur, sessatum fecisset, neinpe cæstra posuisset, nullusq; extitisset, qui se præsidio resistere: denominatus Pontifex, missis Sacerdotibus cum Apostolicis donariis, vniuersos captiuos de eorum manibus redemit, & illum cum suo stolo*, hoc est, exercitu, *ad propria repedare fecit.* hæc Anastatius: eadem habet Paulus Diaconus, cuius tamen deprauatus corrigendus est textus, qui sic habet c:

Hac denique ætate Gisulphus Beneuentanorum ductor Suram Romanorum ciuitatem, Hirpinos, atque Arcon pari modo oppida cepit. Tu vero restitue, pro Suram Sotam, pro Hirpinos Arpinum, loco Arcon Arcanum. sunt hæc quidem loca param inter se distantia, in quæ potissimum grassatum Ducem Beneuentanum, alij quoque tradunt historici, redemptosque populos captiuos larg tate Ioannis Rom. Pont. optimi pastoris in omnibus specimen edentis.

III. Ad præsens tempus referri posse videtur (licet annus haud satis exploratus haberi possit) martyrium Heimerammi * Episcopi Ratisponensis sub Theodone Bauariæ Principe hoc tempore illis populis dominante, qui & quintus huius nominis numeratur. Extant eius Acta d scripta à Cyrino Episcopo item Ratisponensi, qui eodem ferme tempore vixit. Causa autem ea martyrij intercessit, quæ & ipsum Redemptorem humani generis impulit Crucis subire supplicium, dum videlicet aliena innocens super se peccata suscepit libens volensque, quousque liberaret à morte, qui scelus admisit; licet postea suæ extiterit innocentiæ defensor. Etenim dum Theodonis Principis filia Ota virgo Sigibaldo cuidam commixta ex stupro concipiens, fœtu grauida cognita, in vitæ discrimen vna cum iuuene adduceretur, i pie vt eos à nece eriperet, sibi passus est crimen adscribi, cuius causa crudelissime à fratre eiusdem fœminæ cæsus est. Sed audi eiusdem martyrij Acta:

IV. *Vt autem comperit Lantbertus Ducis Theodonis filius, adesse illic venerabilem Episcopum, desilit ab equo. Erat enim in medio vestibulo petra posita, in quam (vt solent equum ascendentes, & ab eo descendentes) sese transferens, virga inuixus, Episcopum ad se iubet adduci, adductumq; seculari fastu elatus, ex oblata rei occasione ita compellat: Salue Episcope, affinis noster. At S. Episcopus Deum testem adhibens, ait se ex carnali commercio nullum nosse affinem. Sed Princeps eius verba contemnens, multis eum affecit iniurijs, multaq; conuicia in conspectu astantium illi in faciem dixit, creberrimeq; illi exprobrauit, quod tam honorifice tanto longo tempore in Ducis diuione habitus, tanta contumelia eam affecisset & tanti viri summaq; Principis filiam pessimo ad alios exemplo constuprasset.*

V. *Contra autem sanctissimus vir Dei, hilari vultu, modestis & sedatis sermonibus excusabat sese, dicebatque: Romam me iturum promisi, vt supplex imisam Petri Apostolorum Principis limina, cuius Ecclesia Euangelica auctoritate fundata esse dignoscitur; cuius sub mundi thalamo censorem adesse, dubium non est, qui Deo auctore, Petri successit in honorem Apostolicus vir, & sanctissimus tenet primatum in sacris constitutus ordinibus. Mitte ergo quem vis prudentem aliquem virum, vt mecum præsentetur in conspectu tanti Pontificis hac de re me accusaturus, vt illic canonicam excipiam sententiam, ne tuam criminis reus existimer. Quod equidem charitate permotus tibi consulo, tametsi non ignoro te mihi non obtemperaturum: non quod timeam cruciatus tuos, sed quod doleat mihi tui condemnatio; cum certum sit, te animæ tuæ magnam perniciem & detrimentum afferre. At contumax tyrannus, veritatis verbis colla supponere detrectans, mentis lumine orbatus, clausis oculis cordis, arreptum baculum, cui incumbebat, nihil reformidans, in tanti Pontificis pectus adegit, moxq, suis præcepit, vt in eum manus iniicerent. Id eius clerici conspicati, tantoque correpti timore, in edium latebras sese abdiderunt: vt in eos etiam quadraret illud, quod de Christo iam olim Propheta prædixerat c: Percutiam pastorem, & dispergentur oues gregis. Milites vero non pauci acriter in S. Episcopum manus iniicientes, vt parentis Domini animum mitigarent, eius iussu spoliatum chlamyde & stola, in bostrio borreum, vbi condebantur frumenta, abduxerunt, ibiq, ad scalam fimbus alligarunt.*

c Zach. 13. Matth. 26.

VI. *Tum ille attentissime Dominum orans: Domine IESV Christe, inquit, qui manus ad crucem extendisti, & tuo me sanguine redemisti tibi ingentes gratias ago, quod me ex tot regionibus ad hunc locum deducere dignatus es, & ab hoc crimine alieno, pro tui amore me vis sanguinem profundere. Et sic orante, quinque electi sunt, qui eius membra amputarent. E quibus duo trancefacti, pallida facie, ab imo pectore isthæc verba proferebant: Domine Iesu Christe, de nostris manibus huius sanguinem non requiras: tu enim scis, non sponte, sed imperio coactos nos facere id, quod facturi sumus. Audiens hoc vir sanctissimus, ait ad Dominum: Domine, da eis illi secundum corda illorum. At reliqui tres carnifices pectoris sui impectatæ apertis indiciis declarabant, ita dicentes: Quidni crudeliter tum attrectemus, qui impudenter libidinem suam in tanti Principis filia explerit, ita vt ille omnibus exemplum statuatur, ex eo q, discant omnes si quis præter fas in fœminam manus iniecerit, illi manus amputari debere? Hiu dictu, digitos eius articulatim præciderunt.*

DE IMMERAMMI EPISCOPI MARTYRIVM. d *Extant apud Sur. die 22. Septemb. to. 3.*

LANTBERTVS IN HEIMERAMMVM INSVRGIT.

APPELLAT ROM. ECCLESIÆ IVDICIVM S. EPISCOPVS.

DIVVM MARTYRIVM S. HEIMERAMMI.

Deinde

Deinde furentis principis regente imperio, oculos radicitus euulserunt, nares amputarunt & aures. In his vero cruciamentis S. Dei martyr instar fontis perspicui manans, non intermisit cursum suum, hymnos & psalmos offerens Deo: factus est enim in tam immani agone ex superna virtute robustus, vt ne gemitus quidem vllus ab eo ad astantium aures perferretur, sed hilari vultu sinceraq; mente Deo (vt diximus) indesinenter preces funderet. Necdum vero tot pœnis exatiati carnifices, pedes veroq; cum palmis, quarum iam digitos abscinderant, detruncarunt, atque ipsa etiam verenda impudenter abstraxerunt.

VII. *Interim pergebat S. Martyr, licet exili iam voce, in laudibus Dei & Psalmis Dauidicis. Cernentes vero carnifices eum pœnis afflictum & membris tam destitutum, vsum linguæ minsterio inuidentes, eam ferro in os inicto præciderunt; atque ita corporis truncо relicto abierunt. Remansit autem in certaminis campo, sanguine suo inuolutus, victor triumphalis exultans. Postquam autem hostes abierè, è suis latibulis ad venerabilem Christi martyrem clerici cum viginti mulieribus adularunt, à quibus vir sanctus pro sui refrigerio aquam petebat. Dixit autem ad eum*

VITALIS NEGAT POTVM S. MARTYRI. *Vitalis presbyter & interpres eius, vir pius & religiosus, cuius antea meminimus: dixit vero non sine lachrymis, quas ab eius oculis exprimebant tanti sui magistri cruciatus: Quid vis refocillari, cum sis membris corporis destitutus? Meo quidem iudicio rectius tibi mortem optaris, quam tot affectus inuitis vitam prolucere velis.*

VIII. *Cernens autem Dei martyr presbyteri sui animum secum affectum, quam expediret, collecto spiritu, abscissa lingua verba, vt potuit, explicauit, ita ait ad eum: Non tibi in mentem venit, sæpe me dixisse, neminem ad mortem festinare debere, sed potius optare, vt differatur, vt possit pijs intercessionibus faciem domini præoccupare, vt detur spatium infirmis ad agendam pœnitentiam propter ea, quæ humana infirmitas perpetrauit? Anvero pigritia tua molestum videtur, cruentum refrigerare pectus?* pergens vero, non tam imprecatus est ei malum, quam quod ob peccatum esset passurus, Deo vindicate, ita prædixit: *Quoties, inquit, potum oris tui applicueris, mentis inops sies, nec tamen cuiquam noceas, sed inobedientiæ exemplum de te præbeas. Dixit hoc vir sanctissimus, & vt dixit, ita factum est.* hæc & alia, præsertim vero miracula, quæ ad eius sacras reliquias operatus est Deus, idem auctor plurib. narrat, qui & terribilem Dei vltionem in facinorosos illos delinquentes describit, & de Ecclesia in eius memoriam condita meminit.

QVÆ VLTIO SECVTA EST VITALEM. Porro natalē eius, quo martyrij corona redimitus triumphans ascendit incœlum, decimo Kalendas Octobris in sacras martyrum relatū tabulas anniuersatia die Catholica Ecclesia pie sancteq; celebrat eiusmodi elogio tanto viro digno: *Ratisponæ in Bauaria S. Emmerami * Episcopi & martyris, qui vt vt alios liberaret, mortem sanctissimam Christi causa patienter subiit.* Illustrauit plane prouinciam illam tanti martyris fulgor, quo nesciuit impiæ hæresis densam caliginem, fide lucens sub Principibus Orthodoxis Catholicæ fidei vere cultoribus.

*Heimerammi.

MARTYRIVM PASSVS HEIMERAMMVS. Verum quod ad tempus martyrij S. Emmerami, in incertum (vt diximus) sine certo duce cucurrimus: Cum enim non esset scriptus liber, nec certus auctor quem sequeremur, errare contigit: quod non prius sensimus, quã cum accepimus Epitaphium antiquitus scriptum, in quo expresse ponitur martyrium consummasse anno Christi sexcentesimo quinquagesimo secundo. accepimus illud à viro doctissimo Marco Velsero Augustano, qui res Baioarias felicioti, sicut & veteriori stylo in lucem prodet, apud quem de eodem Martyre plura leges.

IESV CHRISTI ANNVS 703.

IOANNIS PAP. VII. Annus 2. TIBERII ABSIM. IMP. Annus 7.

8 I. ANNVS sequitur septingentesimus tertius Indictione prima, quo pulso Tiberio Absimaro Imperatore, Iustinianus in Imperium restituitur per Trebellium Bulgarorum Regem, clanculo per aquæductum ingressus Constantinopolim. Cum Tiberius fuga sibi consuleret, necnō eius frater Heraclius, & alij primores eius partis, eos Iustinianus victos in potestatem accipiens & nobiles omnes illos Senatores atq; Patricios in muro ciuitatis supplicio affecit: Absimarum vero atque Leontium, qui primus occuparat Imperium, vinctos per vrbem in pompa duxit, ludisq; circensibus repræsentauit: cumque per Iustinianus eorum cruices calcans, vsq; ad solium primi prauij eos sub pedibus haberet, vniuersus populus illud Dauidicum acclamauit a: *Super aspidem & basiliscum ambulasti, & conculcasti leonem & draconem.* Indeconō Cinegium missos, capite truncari iussit. Innumeros quoque multitudinem, tam ex ciuibus, quam ex militibus militibus perdidit, pluresque in saccos missos mare necari fecit: alios autem, cum ad prandium vel ad cœnam accubitarent, mox, vt fuit gebant, cruciosa cisione perdebat, adeo vt vehementer omnes timere inuaserit. hæc ex Græcorum Annalibus, Theophane & alijs.

Sed quid præterea? Iusto Dei iudicio factum est, vt Callinicus Patriarcha, qui pollens numero Episcoporum Orientalem fœdauit Ecclesiam, & in Romanum insurrexit, ab eodem Iustiniano Imperatore vinctus, oculos orbatus fuerit, & Romam in exilium missus: vt qui superbe in Romanum Pontificem caput extulit, ab eodem vitæ ritipem humiliatus acciperet. Habent hæc omnia idem Theophanes atq; Græcorum Annales. Hic digne perpessus, qui primus ausus est absq; consensu Romani Pontificis vniuersale congregare Concilium, statutas edere canonum, soluere Ecclesiasticum disciplinam traditiones acceptas à maioribus proculcare: his quibus magis considero, eo magis admirari non desino, non iusta vindicta sit diuinitus factum, vt qui adsertor Romanam Ecclesiam adeo ardenti animo pellexerat Iustinianum Augustum, & excitarat eundem aduersus Romanum Pontificem, ab eodem talia tantaque passus, qualia nemo ante Constantinopolitanorum Antistitum à Christiano perpessus reperiatur Imperatore.

Sublato igitur è medio nouatore Callinico Patriarcha, in locum ipsius subrogandum Iustinianus curauit Cyrum quemdam in Amaltride insula monachum, eo quod ipsi recuperationem Imperij prædixisset. His peractis, rebusque penitus stabilitis, idem Imperator Trebellium Bulgarorum Regem, per quem fuerat restitutus, muneribus digne donatum dimisit ad propria. Tunc filium suum Tiberium, Theodoramque coniugem Imperiali corona pariter insigniuit. At hęc corpora bocanus, in sequentem propagata nosc untur. Sic, absque obice, deletis penitus aduersariis, posscdit pacifice Imperium.

Eodem anno Cunipertus Rex Longobardorum, vbi annos duodecim regnasset solus post patris obitum, ex hac vita migrauit: de quo Paulus c: *Hic, inquit, in Christo Coronatus, vbi bellum contra Alachin gessit, in honorem beati Georgij martyris monasterium construxit. Fuit autem vir eleganti & omni bonitate conspicuus, audax, bellator. His multis Longobardorum lachrymis iuxta basilicam Domini Saluatoris, quam quidam auus eiusdem Aripertus construxerat, sepultus est, regnum Longobardorum Luitberto filio adhuc puerili ætati relicto, cui tutorem Asprandum virum sapientem & illustrem contribuit hæc* Paulus, qui subdit, infra octo menses, suberato Aspando, regnum delatum ad Ragenbertum Ducem Taurinorum, sed eodem anno ipso extincto, delatum esse regnum Asprandi filio; quod contigit anno sequenti, qua & de ipsa plura alia dicturi sumus. Quod ad dictum monasterium pertinet, creditur, quod est vetustissimum atque nobile admodum in suburbijs Ferrariæ cuiusdam, quæ & sub eiusdem S. Georgij protectione dicata permanet.

Eodem anno d defunctus est sanctus Benedictus Abbas in Anglia, miræ sanctitatis vir, cuius diem natalem pridie Idus Ianuarij consecratum Ecclesia Catholica ac-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

704.

insertatia memoria celebrandum suscepit. Fuit hic Romanæ alumnus Ecclesiæ, ibique monachismum amplexus, ex Bl. scopo vocatus est Benedictus. Extat Bedæ homilia in eiusdem die natali dicta, in qua inter alia hæc historice habet: *Derelictis enim omnibus, secutus est Christum, quando fretus eo, quæ in mundo erat regali acquisierat, vel acquirere valebat, cum esset nobilis natu, ad beatorum Apostolorum limina peregre maturat adueniet, vt quia nodus adhuc in gente Anglorum fides & Ecclesiarum institutio florebat, ibi potius perfectam vitendi formam sumeret, vbi per summos Christi Apostolos totius Ecclesiæ caput cunctis eximium. Illo ergo eruditus in Christo, illis in partibus attentus, ibi est monasterialibus imbuitus institutis: ibidem totam vitæ tempus erat exacturus, si non Apostolica domini Papæ præcepta eum reuocarent, qui eum propter docendum in Britanniam sanctæ memoriæ Archiepiscopum Theodorum in patriam redire præcepit.*

Sed quomodo postquam extruxit monasterium sicuti Romæ viderat, Romam iterum eius disciplinæ causa redeat, atque rursus in Angliam reuersus est, idem paulo inferius narrat, atque hæc ait: *Adeo vt ipse Papa Apostolicus ad profectum monasterij huius, quod illum nuper fundasse gaudebat, Iohannem illi Abbatem atque Archicantorem Romanæ Ecclesiæ (sicut charitas vestra nouit) in Britanniam Roma deducendum præstaret, per quem idem monasterium morem canendi ac modificandi canonicam iuxta ritum S. Romanæ atq; Apostolicæ Ecclesiæ perficeret.* erat vir sancto abire è Britannia Romã, Romaq; illuc remeare instar auis facile admodum. Vnde inferius de eodem ista Beda:

Quamdiu superes erat corpore, pro gloria sanctæ Dei Ecclesiæ, & maxime pro huius monasterij pace, honore, & quiete semper laborare perstabat. Toties mare transiit: numquam (vt est consuetudo quibusdam) vacuus & inutilis redijt: sed nunc librorum omnium sanctorum, nunc reliquiarum beatorum martyrum CHRISTI munus venerabile detulit: nunc architectos Ecclesiæ fabricandæ, nunc vitrifactores ad fenestras eius decorandas de inuentali, nunc cantandi & in Ecclesia per totum annum monstrandi secum magistros adduxit: nunc Epistolam priuilegij à Domino Papam missam, qua nostræ libertati ab omni exterioris ditionis infestatione tutarentur, apportauit: nunc picturas sanctarum historiarum, qua non ad ornatum solummodo Ecclesiæ, verum etiam ad instructionem intuentium proponerentur, adportauit. videlicet, vt qui litterarum lectionem non possent scire opera Dominici & Saluatoris nostri, per ipsarum contuitum discerent imaginum, & cætera. habet plura in eiusdem laudatione viri sanctissimo digna. Porro eiusmodi fundatorum propagatus est in Anglia mirifice monachismus: vt plane insula illa, ita diuini Spiritus imbribus irrigata, Dei esset Paradisus effecta, apud quam dum monastica vigeret integra in nullo læsa aliquando disciplina, nulla ad eam hæresis accessum habere potuit: illa vero laxata atque soluta, *vidalia est terra* b *fructifer anis falsiginem à malitia habitantium in ea.*

b Isai. 24.

IESV CHRISTI ANNVS 704.

IOANNIS PAP. VI. Annus 3. IVST. RHIN. ITER. IMP. Annus 1.

ANNVS Salutatoris septingentesimus quartus. Indictione secunda incipit, quo exagitata est Italia bellis Longobardorum inter se ipsos dimicantium. Conflictabant enim inter se Longobardorum Duces hoc anno pro regno, donec Aripertus victor, è medio sublatis Rotharis Duce Bergomensi, & Luithberto filio Cuniperti, solus pacifice regnauit: de quo ista summa laude digna Paulus Diaconus habet: *Hoc tempore Aripertus Rex Longobardorum donationem patrimonij Alpium Cottiarum, quæ quondam ad ius pertinuerant Apostolicæ sedis, sed à Longobardis multo tempore fuerant ablata, restituit, & hanc donationem auctoritate exaratam litteris Romam direxit.* hæc Paulus Diaconus: quæ quidem sub hoc ipso Iohanne Sexto facta esse Anastatius Bibliothecarius docet, eamdemque pronunciam primum à Romana Ecclesia esse possessam affirmat. tradit & hoc ipsum Ado Episcopus Viennensis in Chronico, Beda & alij denique omnes in eiusdem scriptionis genere versati. Quod vero spectat ad victoriam de hostibus obtentam, cuius gratia consecutus est regnum: Sancti Boniti Aruernensis id precibus impetratum, auctor, qui eiusdem sancti æqualis res ab eo gestas scripsit, expetentibus id ab eo Adolpho & Eucherio eiusdem temporis Episcopis, tradit. Quomodo autem id acciderit, idem auctor pluribus narrat, atque in primis, quomodo se addicans Episcopatu, idoneo nacto successore, peregrinationem Romam ad limina Apostolorum instituit: vbi cum plurima ab eo in itinere edita refert miracula, hæc, cum apud eum hospitatus est, habet:

II. S. BONITI PEREGRINATIO.

Denique in Italiam ingressus, à Rege Longobardorum & principe & amanter acceptus est: qui cum viri Dei colloquio frueretur, auduit ad se referri, vrbem ab exercitu obsideri. At ille mox exiliens, iubet suos arma capessere, secumque contra hostes dimicaturos, esse paratos ad pugnam. Conuersus autem humiliter ad virum DEI: Quæso te, pater, inquit, vt pro me Domino preces offeras. Nam mihi res est cum hostibus meis. Liceat mihi tua intercessione ex illis palmam referre. Mox inde vrbem egressus, prælium cum hostibus init. Adeo vero partibus Aripert (ita enim ille Rex Longobardorum vocabatur) fauit victoria, vt multis cæsis atque prostratis, Rege quoq; in inguine vulnerato & capto, cum magno tripudio ad virum Dei redierit, eiq; pro precum illius suffragijs gratias agens, demum se cum orationibus commendarit multa cum humilitate, & in regno suo res necessarias illi præbere curauit. hæc de victoria: quæ præterierunt Paulum, qui de eiusdem Regis rebus gestis annis, quibus regnauit (vt ait) duodecim, vix paucissima attigit: vt non mi etis, si non eadem apud eum inuenies esse narrata. Sed prosequamur sanctum ad Apostolorum limina nauigantem. pergit auctor, hæc dicens:

III. SEDAT TEMPESTATEM MARIS.

Inde autem profectus vir Dei, vbi ad maris littora accessit, nauim conscendit. Feruescente aute mari, cum fluctus tumescentes quibuslam Comitibus mortis terrorem incuterent, maxime quod alia naues iam discessa essent, ita vt vix pauci mortales littus possint attingere: blande suos consolari cæpit. At illi nihilominus partim mortis metu in naue se prono prosternebant; partim res, quas intulerant, pro exoneranda naui, in mare iactabant. Sed opposuit se vir Dei: Nolite, inquiens, istuc facere: præstat has res vel vobis egentibus, vel pauperibus conseruare.

Simul autem ad cælum attollens oculos, & tacitus imbrem lacrymarum effundens, pro salute omnium Dominum obsecrauit. Eodem autem tempore puncto, vndarum impulsu nauis à litore longius protracta est. Ita ergo Romam tandem perueniens, & Sanctorum Apostolorum martyrumq; loca circumquaque perlustrans, eorum sibi patrocinium atque suffragium supplex & inæstimabili deuotione poposcit. Ad extremum non paucos captiuos redimens, secum reduxit. hæc de his auctor, qui & plures alias res præclare gestas, d. utinamque edita signa de eodem viro sanctissimo narrat. Sed hæc satis.

IV. EDILRED VS REX MONACHVS FACTVS.

Hoc eodem anno septingentesimo quarto Edilredus, postquam triginta & vnum annos genti Merciorum præfuit, monachus factus, Coenredo regnum dedit. hæc in epitome Beda. Ita plane primitiæ illius Ecclesiæ Anglicanæ fuit erga sacram religionem vigens feruensque cultus, vt ob frequentiam Dei o Philosophantium monachorum fuerit insula referta vndique monasteriis, in quibus & Reges ipsi, qui fuerãt leones in prælio, mox in sacris septis, cælestibus caulis inclusi redderentur agni mitissimi. Faciebat plane Dominus coalescenti tunc Ecclesiæ Anglicanæ, vt omnibus eam charismatibus redderit affluentem, in virtutum & signorum præsertim ostensione, quibus quisque licet inuitus trahi posse videretur ad mundi contemptum. Nam quid acciderit his ferme diebus, cum in locum Edilredi succesisset Coenredus, audi Bedam rem gestam sui temporis ita accurate describentem:

c Beda l. 5. cap. 24.

V. PECCATOR DESPICIENS POENITENTIAM.

Fuit autem, inquit, quidam temporibus Coenredi, qui post Edilredum regnauit, vir in laico habitu, atque officio militari positus, sed quantum pro industria exteriori Regi placens, tantum pro interna summe negligentia displicens. Admonebat ergo illum sedulo, vt confiteretur & emendaret ac relinqueret scelera sua, subitoque mortis superuentu tempus omne poenitendi & emendandi perderet. Verum ille, licet frequenter admonitus, spernebat verba salutis, sequebatque tempore sequenti poenitentiam, cuius esse promittebat. Inter haec tactus infirmitate decidit in lectum, atque aeris capui dolore torqueri. Ad quem ingressus Rex (diligebat enim eum) multum hortabatur, vt vel tunc, antequam moreretur, poenitentiam ageret commissorum. At ille respondebat non se tunc velle confiteri peccata sua, sed cum ab infirmitate resurgeret, ne forte expoliarent sibi sodales, quod timore mortis faceret ea, quia soluere nolebat: fortiter quidem (vt sibi videbatur) locutus, sed miserabiliter, vt postea patuit, damnata fraude seductus est.

VI. HORRIBILIS VISIO IMPOENITENTIS.

Cumque morbo ingrauescente, denuo ad eum visitandum ac docendum Rex intraret, iam aut statim miserabili voce: Quid vis modo? Quid huc venisti? non enim mihi aliquid vtilitatis aut salutis potes vltra conferre. At ille: Noli, inquit, ita loqui: vide, vt sanum sapias. Non, inquit, insano, sed pessimam mihi conscientiam certo pro oculis habeo. Et quid, inquit, hoc est? Paulo ante, inquit, intrauerunt domum hanc duo pulcherrimi iuuenes, & resederunt circa me, vnus ad caput, & vnus ad pedes: protulitq; vnus libellum perpulchrum, sed vehementer mediocrem, ac mihi ad legendum dedit, in quo omnia, quae vnquam bona fecerim, intus scripta repere, & haec erant numero quasi pauca & modica. Receperunt eadem, vnque aliquid mihi dicebant. Tunc subito superuenerunt exercitus malignorum & horrendorum vultu spirituum, domum, tam & exteriora obsedit, & animi maximam vim parte residenti implerunt. Tunc ille, qui & obscuritate tenebrosa facies, & proximate sedo maior ostendebatur eorum, proferens codicem horrendae visionis, & magnitudinem enormis, & ponderis pene importabilis, ipsis vix ex satellitibus suis mihi ad legendum detulit. Quem cum legissem, inueni omnia scelera, non solum quae opere, vel verbo, sed etiam quae tenuissima cogitatione peccaui, manifestissime in eo tetra esse descripta litteris. Dutebato, ad illos, qui mihi assederant, viros albatos & praclaros: Quid hic fidelis, scientes certissime, quia noster esse debet? Responderunt: Verum dicis: accipite, & in cumulum damnationis vestrae dubite. Quo dicto, statim disparuerunt.

VII. MISERANDVS INTERITVS IMPOENITENTIS.

Surgentesque duo nequissimi spiritus, habentes in manibus furcas, pessimum me, vnus in caput, alius in pedes, qui videbat modo cum magno tormento irrepunt mea viscera in interiora corporis mei, mouet, vt ad inuicem percutiant, mordeat, & parata ad rapiendum me damnabus in inferni claustra pertrahat. Sic loquebatur miser desperans, & non multo post defunctus, poenitentiam, quam ad breue tempus cum fructu veniae facere supersedit, in aeternum sine fructu poenae subditus facit. haec de horribili vita Beda, singula interpretatione declarans, & in testimonium S. Gregorij Papae auctoritatem adducit, atque ad finem haec habet: Hanc historiam sicut a venerabili Antistite Pechtelmo audiui, simpliciter ad salutem legentium, siue audientium, narrandam esse putaui. haec ipse, tantam tam tanti viri planae sanctissimum, de quo superius diximus, testimonio firmatam relinquens.

VIII. OMNIA CONGRVA VERITATI.

Sed quid habet, quod fidem excedat, vel sit incongruum veritati? Nonne haec omnia antea in diuinis litteris sunt praedicta? nempe a: Opera aliorum sequuntur illos. vel b: Quo fecerit homo, haec recipiet. Nonne & praedixit Dominus c, quod in die illa de omni verbo otioso rationem homines reddituri sint? Nonne & peccata scripta stylo ferreo in vngue adamantino Propheta d testatus est? Nonne codices esse scriptos siue bonis, siue malis operibus, aeque Deus e Ioanni olim ostendit? Nonne tradi tortoribus fontes pariter Dominus f dixit in Euangelio? Nonne haec omnia euenturae esse die obitus de aduersariis spiritibus exactoribus sanctus Cyrillus Alexandrinus in tractatione illa de egressu animae totidem fere verbis testatum reliquit? Audiant, qui sibi nimis prudentes, male sibi conscij ista deridebunt. Dominum comminantem g: Ego quoque in interitu vestro ridebo & subsannabo. Profecit idem Rex eadem visione plurimum; quippe qui et-

a Apoc. 20. b 2. Cor. 5. c Matth. 12. d Hier. 17.

e Apoc. 20. f Matth. 18

g Prou. 1.

ti vita innocens ac moribus sincerus existeret: pro consequenda nihilominus delictorum suorum plenaria indulgentia, exemplo piorum Regum, Romam (vt idem Beda in epitome tradit) anno sui regni sexto abdicans se, peregrinatus est ad sancta limina Apostolorum.

Sed vbi auditam a sanctissimo viro idem Beda scribit visionem, aliam, quam ipse se nouisse testatur, eius subijcit istis verbis h: Nouit autem ipse frater, quem etiam non nossem, cuius etiam nomen, si hoc aliquod prodesset, diuere possem, positum in monasterio nobis, sed ipsum ignobilitate vitae Corripelatur quidem sedulo a fratribus ac maxime ab abbate, ad castigationem vitam conuerti admonetur. Et quamuis ille audire noluisset, toler abatur tamen ab eis longanimiter ob misericordiam operum ipsius exteriorum: erat enim fabrilis artis singularis. Vsurpabat autem multum ebrietati, & ceteris vitae remissioribus: magisq; in officina sua die noctuq; residere, quam ad publicum atque ordinatum in Ecclesia, audiendum, cum fratribus verbum vitae concurrere consuerat. Vnde accidit illi (quod ipse fatebatur quidam) quia qui non vult Ecclesiae cantum sponte humiliter obedire, necesse habet in tantam inferni non sponte damnatus introduci.

Percussus enim languore, atque ad extrema perductus, vocatis fratribus, & multum morsum se damnatae simulo coepit narrare, qua videret in inferno apertos, & Satanam in medium eos profundum intrare. Caiphamq; quoque, cum ceteris, qui occiderunt Dominum, & ita cum flammis vltricibus contra illum: in quorum visione ait, heu misero mihi locum video aeternae perditionis esse paratum. Audientes hoc fratres, cuperunt diligenter exhortari, vt vel tunc, postrius adhuc in corpore poenitentiam agret. Respondit ille desperans: Non est mihi modo tempus vitam mutandi, cum prius iudicium meum iam esse completum. Talia dicens, fine vitae salutis obijt, & corpus eius in vltimis est monasterij locis humatum, neque aliquis pro eo vel missas facere, vel Psalmos cantare, vel orare praesumebat. hactenus rei gestae series, de qua ita subdit idem Beda:

O quam grandis distantia diuisit Dominum hunc & fratres. Beatus protomartyr Stephanus i passus mortem pro veritate, vidit coelos apertos, & vidit gloriam DEI, & IESVM stantem à dextris Dei, & vbi erat futurus ipse poenarum ultor, coelos mentis ante mortem quo latior occumbat, missi. At iste contra faber ille tenebrosae mentis & actionis, immundi mortis, videns apertas tartara, vidit damnationem diaboli & sequacium eius: vidit etiam forum infelice inter tales carcerem, qua miserabiliter ipse desperata salute periret, sed vicinibus, qui hac ingressi, eandem salutis sua perditionem relinquens. Talium illa nouerit prouincia Bernicionum, ac longe lateq; diffamatum, multos ad agendam & non differendam scelerum suorum poenitentiam prouocauit. Quod etiam ex hac etiam nostrorum facilitate litterarum. haecque Beda, quae plane conuenire esse noscuntur iis, quae à Sancto Gregorio in dialogis scripta reperiuntur.

IESV CHRISTI ANNVS 705.

IOANNIS PAP. VII. Annus 1. IVST. RHIN. ITER. Imp. Annus 2.

SEPTINGENTESIMVS quinto Indictione nona Quiescit annus, quo Ioannes Sextus Romanus Pontifex vbi sedisset annos tres, menses duos, atque dies duodecim, moritur die decima Ianuarij. Deque, praeter alia eius certis temporibus cõsignata, haec Anastasius habet: Hic fecit in basilica Beati Andreae Apostoli, quae posuit ad ecclesiam Beati Petri Principis Apostolorum, Ambonem nouum. Hic fecit super altare Ecclesiae Sancti Mariae coopertorium sericum, & ad basilica B. Pauli Apostoli inter columnas altaria decem lenea nouem alba.

Hic fecit ordinationem Presbyterorum & Diaconorum

rium, id est, Presbyteri nouem, Diaconi duo: fecit autem per diuersa loca Episcopi quindecim. Qui etiam sepultus est ad B. Petrum Apostolum. Et cessauit Episcopatus menses vnum, dies decem & octo. huc usque Anastasius. Ex cuius sententia patet liquet, eius successorem creatum esse hoc eodem anno die prima Martij. Fuit iste Ioannes, eius nominis septimus numeratus, natione Græcus, ex parte Platone genitus.

Incredibiles perspicias fuisse Græcorum artes, quibus nisi sunt sibi subjicere (si licuisset) Romanam Ecclesiam. Quod enim confirmationi Romani Pontificis sibi tyrannice vsurpatæ tandem renunciallent Imperatores, studuerunt alia via eidem Romanæ Ecclesiæ dominari, agentes nimirum, vt in collegium S. Rom. Eccl. Cardinalium allegerentur Orientales, qui etiam, opera Exarchorum adnitente, creærentur Romani Pontifices. Hinc videas, post Benedictum Pontificem, Iohannem Quintum Syrum natione creatum successorem, deinde Cononem Thracem, postea Sergium Syrum, Ioannem deinde Græcum pariter ordine Sextum dictū, inde hinc, de quo agimus, Iohannem Septimum eadem Græcum, postea Siunitum Syrum, & post eum Constantinum patrem Syrum, itidemque Gregorium Tertium Syrum etiam, nec non post eum Zachariam Græcum: vt appareat inter hos annos vix vnum Gregorium Secundum intercalarem Romanum natione Pontificem.

Sed quid accidit? vtique tanquam miraculum à Deo, vt collegium idem consortati S. Rom. Ecclesiæ Cardinalium, & creati Pontifices Apostolicæ sedis, spiritum patrem sacrediamur Apostolicum, sterilemque aduersus omnes conatus Imperatorum & Orientalium Episcoporum, restitutumque aeue minimum quidem cessisse. Videas patrem hac de causa, ad eludendum eundem conatum Imperatorum, fuisse ordinationis Cardinalium Rom. Ecclesiæ insequentes, quo necessitatem vitarent eidem Romani Pontifices Imperatorum obsequēdi voluntati. Sic igitur semper ipsi elusi remanserunt Imperatores, cum suos Græcos, siue alios Orientales creatos Romanos Pontifices, suis ipsorum petitionib. accertimos adiutatores reperirent, quos putabant in omnibus gentil ib. suis fore concordes, vt de ipso (de quo est sermo) Ioan. Septimo accidisse probatur.

Vbi enim Iustinianus Imperator accepit Iohannem Græcum natione creatum esse Romanum Episcopum, honorificentissimā ad eum ordinarie legationē, mittens nimirum ad ipsum duos Metropolitanos Episcopos, ad componendam diu agitatam de nouis canonibus editis nomine Sextæ Synodi controuersiam. Cuius rei causa idem Pontifex hoc anno collegit Episcoporum Romæ Concilium, ex quo eosdem audiros legatos re infecta dimisit. Sed quid de his primum Anastasius habeat, videamus. ait enim: *Idem Iustinianus Imperator pro Tomis, quos antè sub domno Sergio Apostolice memoriæ Pontifice Romam direxerat, in quibus diuersa capitula Rom. Ecclesiæ contraria scripta inuenit, duos Metropolitanos Episcopos denuò mandauit dirigens per eos & Sacram, per quam denominatum Pontificem commonuit & adhortatus est, vt Apostolica Ecclesia Concilium congregaret, & quæcunq; in ipsis essent, stabiliret, & quæ aduersa, removendo excluderet.* hæc Anastasius.

Videntur namque eius argumenti literæ & legatio fuisse Imperatoris, vt sanctos Constantinopolim Synodo canones Ioannes Papa cōgregato Concilio examinaret, de quos cōsentientes repperisset Catholicæ disciplinæ probaret, cōfirmaret; cæteros vero pro arbitrio refutaret. Verum ei iusta hæc esse petitio videretur: tamen quod non deceret maiestatem Apostolicæ sedis, vel quid minimum cōprobare, quod non in legitima Synodo sanctum esset, eos Ioannes nec ex parte voluit comprobasse: cæterum (quod ab eo fieri expectabatur) neq; voluit cōdemnasse, ne cōmoueret animum Imperatoris. Hinc est enim quod idem Anastasius subdit: *Sed Ioannes humana fragilitate timidus, hos nequaquam emendans, per suprascriptos Metropolitanos direxit ad Principem.* hæc ipse. Verum eos non recepisse, videri poterat condemnasse.

Non fuisse illos quidem receptos, sed vti scripti erant (vt Anastasius ait) remissos ad Imperatorem, alia sunt, quæ demonstrant: etenim si recepti fuissent, haud opus fuisset Iustiniano Imperatori vocare ob eam causam Constantinopolim (vt dicemus) Constantinum Pontificem.

VI. S. WILFRIDVS REVERSVS ROMAM VENIT.

Quod insuper ad hāc Synodum spectat, interfuit ipsi ministerijs ille S. Wilfridus Archiepiscopus Eboracensis, de quo sæpe superius interfuit, inquam, sed reus iterum namque accusatus, iterum Romanum Pontificem appellans, Romam se contulit ad suam prosequendam causam. Quem enim antea sub Agathone Papa eadem ex causa Romam oportuerat se conferre, cum absolutus est & innocens declaratus: iterum passus calumnias, iterum idem iter suscipere coactus est. At quod Beda non dicat, quinam trium eiusdem nominis Pontificum Ioannes fuerit, qui in Synodo S. Wilfridi causam cognouit: etenim ab eo tempore Agathonis, tres eiusdem nominis interfuisse Pontifices Ioannes dicti, Quintus, Sextus & Septimus, vt nonnisi sub hoc Septimo id contigisse dicamus, certum inde deducimus argumentum, quod cum testetur Beda eundem sanctum post hāc Synodum quadriennio dumtaxat vixisse, constetque eodem auctore ipsum obiisse die m anno Redemptoris septingentesimo nono, nihil est, quod de his dubitari possit. Cum insuper in eius Epitaphio idem Beda testetur a vixisse Episcopum annos quadragintaquinque, idemque affirmet b sedere cœpisse anno Domini sexcentesimo sexagesimo quarto, plane ad dictum tempus ipsum oportuit peruenisse. Sed & inde etiam idem eius obitus tempus colliges: cum enim eumdem mortuum esse dicat Beda, anno quarto exacto scilicet, Osredi, quem anno superioti cœpisse regnare tradidimus; plane ad dictum nonum annum post septingentesimum reperies peruenisse. Cum igitur (vt dictum est) annis quatuor ante obitum ipsum Romæ in Concilio sub Ioanne Pontifice absolutum iterum fuisse testetur Beda; iam plane constat, non ad Quintum vel Sextum Ioannem, sed ad Septimum referri debere. Sed de ipso in Synodo reo constituto & absoluto audiamus Bedam c:

TEMPORIS RATIO ADVERSVS S. WILFRID.

a *Beda l. 5. c. 19.*
b *Beda l. 5. c. 20.*

Post quinque annos, inquit, *denuo accusatus ab eodem ipso Rege, Aldfrido scilicet, & plurimis Episcopis, Præsulatu pulsus est: veniensq; Romam, cum præsentibus accusatoribus accepret locum se defendendi, confidentibus Episcopis pluribus cum Apostolico Papa Ioanne, omnium iudicio probatum est, accusatores eius nonnulla in parte falsas contra eum esse machinatos calumnias. Septimo, eō à profato Papa Regibus Anglorum Edilredo & Aldfrido, vt eum in Episcopatum suum (eo quod iniuste fuerit condemnatus) facerint recipi. Iussit autem causam absolutionis eius lecto Synodi B. memoriæ Papæ Agathonis, quæ quondam ipso præsente in Vrbe acta, in eodem Concilio inter Episcopos residente (vt prædiximus) acta est. Cum ergo causa exigente, Synodus eadem coram nobilibus & frequentia populi, iubente Apostolico Papa, diebus aliquot legeretur, ventum est ad locum, vbi scriptum erat: Wilfridus Deo amabilis Episcopus Eboracensis ciuitatis, Apostolicam sedem de sua causa appellans, & ab hac potestate de certis incertisq; rebus absolutus, &c. qua supra posuimus. Quod vbi lectum est, statim apprehendit audientes: & silente lectore, cœperunt alternatim requirere, quis esset ille Wilfridus Episcopus. Tum Bonifacius consiliarius Apostolici Papæ & alij perplures, qui cum temporibus Agathonis Papæ ibi viderunt, dicebant ipsum esse Episcopum, qui nuper Romam accusatus à suis, atque ab Apostolica sede iudicandus, aduenerat.*

c *Beda l. 5. c. 19.*

VII. CAVSA WILFRIDI EPISC. EBORACENSIS TRACTATVR IN SYNODO.

Qui iucundum, inquiunt, æque accusatus huc aduenies, mox audita ac diudicata causa & controuersia vtriusque partis, à beatæ memoriæ Papa Agathone probatus est, contra fas à sco Episcopatu repulsus: & tanto apud eum habitus est honore, vt ipsum in Concilio, quod congregarat Episcoporum, quasi virum incorrupte fidei & omni probi, residere præciperet. Quibus auditis, dictant omnes vna cum ipso Pontifice, vtrum tanta auctoritatu, qui per quadraginta prope annos Episcopatu fungebatur, nequaquam damnari debere, sed ad integrum cui, u accusationum absolutum in patriam cum honore reuerti. hæc de Synodo: vbi cum integram Romanam sub Agathone Synodum re-

VIII. ABSOLVITVR WILFRIDVS.

citatam

citatam fuisse audisti: plane conijci potest (quod eiusdem esset argumenti) caulam ibi canonum ad Sextam Synodum additorum esse tractatam, & proculdubio esse reiecta omnia, quæ in Sextæ Synodi Actis minime repertæ fuissent, sed à Græcis addita: erat enim intextum sub Actis Sextæ Synodi dictum sub Agathone Romanum Concilium.

IX. WILFRIDVS SOLO FAT AD MORTEM, SED LIBERATVR.

Verum remeantem absolutum Sanct. Wilfridum ad propria prosequamur: de ipso enim hæc ibidem Beda: *Cum in Britanniam remearet, in Galliarum partes deuenisset, tactum est infirmitate repentina, & ea crescente adeo pressus, vt neque equo vehi posset, sed manibus ministrorum portaretur in grabato. Sed delatus in ciuitatem Meldum Galliæ, quatuor diebus ac noctibus quasi mortuus iacebat, habitu tantum pertexit, quia viueret, demonstrans. Cumque ita sine cibo & potu, siue voce & auditu quadriduo perseueraret, quinta demum illucescente die, quasi de graui exercitus somno, exurgens resedit, aperisque oculis, vidit circa se choros psallentium simul & sientium fratrum: ac modicum substrauit, interrogauit, vbi esset Acca presbyter: qui statim vocatus intrauit, & videns eum melius habentem ac loqui tam valentem, flexis genibus gratias egit DEO cum omnibus, qui aderant, fratribus. Et cum parum confedissent, ac de supernis iudiciis trepida aliquantum fabulari cepissent, iussit Pontifex cæteros ad horam egredi, & ad Accam presbyterum ita loqui exorsus est: Visio mihi modo tremenda apparuit, quam te audire, ac silentio tegere volo, donec sciam, quid de me fieri velit DEVS. Astitit mihi quidam laudabo præclarus habitu, dicens se Michaelem esse Archangelum: Et ob hoc, inquit, missus sum, vt te à morte reuocem. Donauit enim tibi Dominus vitam per orationes & lachrymas discipulorum & fratrum tuorum, & per intercessionem sue beate genitricis semperq; virginis Mariæ. Quapropter dico tibi, quia modo quidem ab infirmitate hac secundaberis: sed paratus esto, quia post quadriennium reuertens visitabo te. In patriam vero perueniens, maximam possessionum tuarum, quæ tibi ablatæ sunt, portionem recipies, atq; in pace tranquillam vitam terminabis.*

X. SYNODVS IN ANGLIA IN RESTITVTIONE S. WILFRIDI a *Bed. epit. hoc anno, & l. 5. c. 19.* b *Beda l. 5. c. 20.*

Conualuit igitur Episcopus, cunctis gaudentibus, & DEO gratias agentibus: captoq; itinere in Britanniam venit. Lectis autem Epistolis, quas ab Apostolica Papa aduexerat, Berctualdus Archiepiscopus & Edilredum quondam Rex, tunc autem Abbas, hilarissimè fauerunt: Qui videlicet Edilredus actum ad se Concilium, quem pro se Regem fecerat, ante cum Episcopo seri petit, & impetrauit: sed Aldfridus Nordanhumbrorum Rex cum fusipere contempsit, nec longo tempore superfuit. hoc namque anno eum idem Beda defunctum esse refert a: *Vnde, inquit, b factum est, vt regnante Osredo filio eius, mox Synodo facta iuxta fluuium Nidd, pene aliquantum virorum, patris consilium, tandem cunctis fauentibus, in præsulatum sit sua receptus Ecclesia. Sed, quatuor annis, id est, vsque ad diem obitus sui vitam duxit in pace,* hactenus Beda.

XI. c *Beda l. 5. c. 19.* HEDDI EPISCOPI OBITVS.

Sed ne recedamus à fertili sanctorum agro Britannia Anglorum laborib. bene culta: hoc eodē anno, ipso exordio regni Osredi, vita sanctissimus Heddi Episcopus Occidentalium Saxonum migrauit ad vitam. *Bonus quippe erat vir ac iustus, & Episcopalem vitam siue doctrinam magis iuste sibi virtutum amore, quam lectionibus institutis exercebat. Demique reuerendissimum Antistes Pechtelmum (de quo in sequentibus suo loco dicendum est, qui cum successore eius Aldhelmo multo tempore adhuc Diaconus siue monachus fuit) refouere est solitus, quod in loco, in quo defunctus est, ob meritum sanctitatis eius, multa sanitatum sint patrata miracula: hominesque pronuncie illius solatio ablatum inde puluerem propter languentes in aquam mittere, atque hunc potum siue aspersionem multis sanitatem ægrotis & hominibus & pecoribus conferre: propter quod frequenti ablatione puluerin sacri, fossa sit eiusdem sacki non minima.* hæc de sanctitate Episcopi Beda. Vnde merito inter sanctos in Martyrologium relatum ipsum sancta Ecclesia æque colit, annuaq; die, nempe Nonis Iulij, eius vna cum aliis eiusdem diei sanctis commemorationem pie agere consueuit.

XII. Ex Anglia vero in Germaniam migrantes, manipulos ex Apostolatu sanct. simi viri Swuberti Episcopi colligemus, qui post prædicationem Brunsuicchensibus & aliis finitimis populis ministratam, quos Euangelio imbuens & virtute miraculorum confirmans reddidit Christianos, ad Boructuariorum iterum se conuertit; de quibus Marcellinus hæc habet: *Cumque ad Boructuarios veniisset, scilicet anno ab incarnatione Domini septingentesimo quinto, statum salutiferæ verbi doctrinæ pectoris ipsorum cordibus euangelizando tradidit; sed ejus mentes, tetris ignorantiæ caligimibus cecatas, Euangelica vocationis lumine perlustrauit, gloriosus apparens in verbo, & secuto mox operibus suis: ita vt à prophanis idolorum superstitionibus ad fidem CHRISTI multos conuertendo, in radice vitæ plantationis prodigiis saluberrimis confirmarit. Sed cum vbique prædicatione sanctissimus Swuberti multos conuertisset, ut seruirent CHRISTO seruirent, & quotidie plures ad Orthodoxam fidem conuerterentur, nefandissimus hortator scelerum, animarum perditionis, in penas aluum omne genus hominum, & non posse talia obire, satagit per sua maligna tis fautores ipsum aut interimere, aut expellere.*

Cum ergo quadam die prædicaret iuxta multos Gentilium sacrilegi Sacerdotes Paganorum, calice Babylonis inebriati, inuaserunt aduersus eum: qui ipsum verbi arcum pugnis, verberibus & lapidibus, à finib. ipsorum eliminare & expellere cum damno sed crepitus industria quorundam sortium Christianorum, dictus ducibus secrete latuit (non enim palam ipsum tractare audebant, more Satrapa ipsorum) non tamen cessauit à prædicatione: quin sparsit semina vitæ per agros multorum cordium, ita vt in multos desperet in idolis, publice Christum confiteretur. Quomodo autem Deo cogente, ad prædicationem publicè ineundam, ipse etiam hostis humanæ naturæ Diabolus licet inuitus, & nolens viam ei amplam aperuerit, idem Marcellinus ita describit: *c*

Erat, inquit, eodem tempore in quadam Boructuariorum villa Velsenberch nomine, vir quidam diues & potens, Ethelbert dictus, obsessus à dæmonio, ferro & catenis adstrictus, in quod omnes fu arriperet, & vestes proprias lacerare. Erat autem idem Ethelbert incitator aliorum, & primus, qui sanctum Swuberti hospitio impetere non formidabat. Quocum quotidie diu versatur & à multis visitaretur, tandem quadam die presentibus nonnullis horum Sacerdotibus, & alijs Paganis ipse condolentibus clamare cæpit: Nisi huc veniat seruus Dei vivi Swuberti Christianorum Episcopus, hunc non egrediar. Cumq; magis ac magis vociferando clamaret, confusi assistentes idolatræ & amici domestici, perplexi & dubij, quidnam facerent. Demum communi deliberatione ad ipsum S. Swubertum quartur, & mente obsessus rogatur & inuitatur ad visitandum desiderium perturbatum.

Igitur S. Swuibertus, fraterno talium dolore dominicus compassus, cum vrei cum suis presbyteris & clericis, ipsius visitandi eum, mox cæpit dæmoniacus spumare, dentibus fremere, & horribiliter vociferando clamare plus solito: & qui presentes valde gementes mirabantur. Sed S. Swuibertus egressus de domui, cessauit dæmoniacus saeuos ictibus, & spuma lacrimæ pressus esset.

Quem sanctus vereri, & coram se, vt omnes orationi deuote vacarent: & ipse orationi incumbens, DEVM deprecabatur, vt ad laudem & gloriam sanctissimi nominis sui, & ad conuersionem incredulorum, dæmoniacum ejusq; domum liberaret. Surgensque cum suis ab oratione, signant lanceam signo salutiferæ Crucis, dicens: In nomine Domini nostri IESV CHRISTI præcipio tibi immunde spiritu, vt recedas ab hac DEI creatura, vt agnoscat sibi verum Creatorem & Saluatorem. Statim cum furore feruens maligno exire, ululare cæpit: Non dico in ista persuadebo prouincia, sive magis DEI: nam sicut me ab hac mea habitatione expulit, ita expelli te faciam ex ista terra & prouincia. Ethelbert vero à demonio liberatus, surgens palam, inhærens pedibus Sancti Swuberti, obtinuit per suam malignitatis fautores ipsum aut interimere, aut expellere, satagit per sua maligna tis fautores ipsum aut interimere, aut expellere.

Similiter multi Pagani cum duobus idolorum Sacerdotibus ad præsentes fuerunt, pedibus Sancti Episcopi prouoluti, nefarium dei Christiana discere & scire expetierunt. Quos sanctus Christianæ docebat dimittam Sapientiam desendisse de cælo ad virum, vt hominem, qui mortuus fuerat peccatis, suo sanguine & humilitate

mortem in ara crucis vinificaret. Itaque per tres continuas hebdomadas eos docens & in fide confirmans, baptizauit ex eis solummodo quadraginta duos, exceptis paruulis vtriusq; sexus & mulierum.

Et licet Boructuarij essent gens barbara, fana & inculta, & olim Deos adorarent, prophanis & sacrilegis sacrificiis responsa à dæmonibus exquirentes, augurijs & diuinationibus seruientes: tamen sanctus Suuibertus, condolens ipsorum miseriæ, sedula praedicatione, crebris deuotionibus, & mirabili sanctitate, Deo auxiliante, eos ad agnitionem veriperduxit luminis: ita vt relictis idolorum sordibus in Christum credentes, fana, in quibus idola antea adorare consueuerant, propriis manibus destruentes: Ecclesias construerent, in quibus Presbyteros & Diaconos sibi in adiutorium per diuersa Ecclesiarum loca ordinauit. Qui postquam praefatum errorem in magna parte, diuina praeclente gratia, miraculis & sermonibus extirpasset, frequentabatur à populis circumquaq; positis, caterua-tim ad eum confluentibus, qui eximia conuersatione & miraculis praefati famam excitati, videre & audire eum studebant. Quibus libera voce documenta instituens Euangelica, multos ex eis conuertit, quos sacro baptismatis fonte ablutos & purgatos: sicq; per biennium intra eos moratus, vita meritis & virtutum clarens exemplis, omnib. amabilis & venerabilis factus est. Fraterno denig; amore plenus, cunctis ad salutem prodesse satagebat. Ipse vero, vt omnibus omnia fieret, cunctos egenos in necessitatib. & infirmitatibus ipsorum visitauit, non solum Christianos, quos in fide visitando & exhortando confirmauit, sed & feroces Paganos errore idololatriæ irretitos, vt eos à vano cultu dæmonum eriperet, ad fidem perduceret Christi. Haec ibi de iis, quæ praesenti & sequenti anno sunt facta: adiicit auctor alia miracula hoc eodem tempore ab eodem Christi Apostolo diuinitus edita, ex quibus maior facta fuit ad fidem accessio. Sed quas idem sanctus (vt comminatus fuerat dæmon) passus sit postea insidias, suo loco dictari sumus.

De Orientalibus rebus illud hoc anno secundo Iustiniani Annales produnt, Sarracenos Damasci abstulisse à Christianis primariam Ecclesiam, excitatos æmulatione ob eminentem pulchritudinem templi. haec ex Theophane. Putamus hanc illam fuisse sancti Ioannis Baptistæ Ecclesiam, cuius meminit Beda, vbi in epitome de locis sanctis de Damasco agit.

IESV CHRISTI
ANNVS 706.

IOANNIS PAP. VII. Annus 2. IVST. RHIN. ITER. IMP. Annus 3.

I. SEQVITVR Christi annus septingentesimus sextus Indictione quarta, quo nihil praeterea Annales reddunt, nisi (quod ad res spectat Orientales) non sine magna ingratitudinis nota Iustinianum Imperatorem, qui armis Bulgaricis fuerat in Imperium restitutus, pactam pacem cum Trebellio ipsorum Rege frangentem, aduersus eum duxisse exercitum, sed dignas tulisse poenas, vtpote qui posteriores in bello ferens, fuga elapsus, vix Constantinopolim cum paucis redire valuit. Habent ista Iuius enarrata Graecorum Annales. a

Hoc eodem anno septingentesimosexto consignanter res gestæ sancti Guthlaci anachoretæ in Anglia ab iis, qui eius vitam scriptis sunt prosecuti. Vixit hic in horrida insula solitarius, multisque virtutibus illustratus, Prophetiæ dono imbutus, & miraculorum gratia insignis extitit. Habentur ex parte res praeclare ab eo gestæ b, quas tu consulas.

* *
*

IESV CHRISTI
ANNVS 707.

IOANNES PAP. VIII. Annus 3. IVST. RHIN. ITER. IMP. Annus 4.

I. IOANNIS VII. PAPÆ OBITVS.

SEPTINGENTESIMVS septimus Redemptoris annus Indictione quinta inchoatur, quo decimoquinto Kalendas Nouembris Ioannes Papa, vbi sedisset annos duos, menses septem, dies decem & septem, moritur. de quo ista Anastasius: *Hic fecit oratorium sanctæ Dei genitricis intra Ecclesiam beati Petri Apostoli, cuius parietes musiuo depinxit: illicq; auri & argenti quantitatem multam expendit, & venerabilium Patrum dextra laeuaq; vultus erexit. Hic restaurauit basilicam S. Eugeniæ, quæ longo tempore deuicta atque diruta fuerat. Laborauit autem & in cæmeterio beatorum martyrum Marcellini & Marci, Damasiq; S. Pontificis. fecit vero & imagines per diuersas Ecclesias, quas quicunq; nosse desiderat, in eu vultum ipsius depictum reperiet.*

II. BASILICA ANTIQVA DEI GENETRICIS.

Basilicam itaque sanctæ DEI genitricis, quæ antiqua vocatur, pictura decorauit, illicq; ambonem nouiter fecit, & super eandem Ecclesiam, quantum ad se, Episcopum constituere maluit, illicq; Pontificatus sui tempus expleuit. Puto basilicam hanc Dei genetricis, quæ vocabatur antiqua, fuisse Ecclesiam sanctæ Mariæ trans Tiberim positam, à Calixto Papa erectam qua antiquior nulla, illicque sibi Ioannem habitationem delegisse. Sed pergit Anastasius: *Hic fecit aureum calicem præcipuum pensantem libras viginti, quem & gemmis pretiosis decorauit.* & in fine: *Hic fecit Episcopos per diuersa loca numero decem & octo. Qui etiam sepultus est ad B. Petrum Apostolum ante altare oratorij S. DEI genitricis, quod ipse construxit, sub die decimoquinto Kalendas Nouembris, Indictione sexta, Iustiniano Romanorum Rempublicam gubernante. Et cessauit Episcopatus eius mensibus tribus.* Sicque decimoquinto Kalendas Februarij creatus est Sisinnius, de quo mox dicturi sumus anno sequenti.

IESV CHRISTI
ANNVS 708.

SISINNIVS PAP. CONSTANT. PAP. IVST. RHIN. ITER. IMP. Annus 5.

I. SISINNII PAP. CREATIO ET OBITVS.

EXORDIO anni Redemptoris septingentesimo octaui, sexta Indictione, decimoquinto Kalendas Februarij (vt diximus) creatur Papa Sisinnius, natione Syrus, qui (inquit Anastasius) *podagrico humore ita tenebatur constrictus, vt sibi cibum proprijs manibus exhibere non valeret: erat tamen constans animo, & curam gerens * pro habitatoribus huius ciuitatis: qui & calcarias pro restauratione murorum iussit decoquere, vixitq; in Pontificatu dies duntaxat viginti, sicq; septima die Februarij moritur, morte repentina: qui fecit in insula Corsica Episcopum vnum, sepultusq; est ad B. Petrum dicta die & Indictione sexta: cessauitq; Episcopatus eius mensem vnum, seu dies viginti nouem.* Postea vero die septima Martij creatur Pontifex Constantinus natione Syrus, vir (inquit idem Anastasius) valde mitissimus.

* ageas.

CONSTAN. PAPA.

II. Huius Pontificatus exordio contigit creari Rauennetem Archiepiscopum Felicem Romamque se conferre ex more, vt consecrationem acciperet ab ipso Pontifice, professione fidei edita & obedientiæ sponsione, licet inuitus, cogentibus magistratibus. sed rediens Rauennam, pœnitens facti, resilit, Rauennarum instigatione permotus, seque schismate ab Apostolica sede diuisit: cuius rei causa animum etiam Iustiniani Imperatoris maxime

in se conuertauit, vt ab eo vinctus iuberetur perduci Constantinopolim, & exilio atq; etiam oculorum priuatione damnari; vixque tandem suis pressuris excoctus ad meliores cõuersus sit sensus, didicerit q; suprema sedi Pontificiæ obedire. Hæc autem adeo luctuosa à nobis summatim perstricta sunt; Anastasius vero plura addit his verbis:

III. FELICIS RAVENNATIS ORDINATIO ET SCHISMA.

*Citius cautio à Pontifice in sacratissima Confessione B. Petri Apostoli posita, post multos dues, terra & quasi igne combusta reperta est. quod quidem haud accidit casu, sed ad significandũ veluti certis notis, haud Deo & Apostolo Petro esse gratam eam confessionem atq; professionem, quæ non prodit ex animo, sed ex timore. Quid autem Rauennates sint passi, cum Felicem suum ipsorũ Episcoporum à promissione receder e suaserunt, & Iudicib. ac magistratibus Imperatoris contradixerunt, atq; ob id etiam rebelles manifestati fuerunt, & ab Imperio defecerunt, ita pergit dicere Anastasius:

IV. FELIX AT RAVENNATES PVNIT.

*Rauennates, cives elati superbia digna vltionis pœna mulctati sunt. Mittens quippe Iustinianus Imperator Theodorum Patricium, & primũ exercitus insula Siciliæ cum classe nauium, Rauennam ciuitatem cepit, & omnes rebelles, quos ibi reperit, compedibus strinxit, diuitias eorum abstulit, & Constantinopolim misit. Dei autem iudicio & Apostolorum Principis Petri sententia, qui inobedientes fuere Apostolicæ sedi, amara morte perempti sunt, & ideirò Archiepiscopo honore priuatus, dignam factis recipiens pœnã, exul in Ponticam transmissus est regionem. huiusq; de pœna rebellium Anastasius. Sed quomodo demum exilio liberatus Felix permissus est redire Rauennam, inferius suo loco dicturi sumus.

Ita plane iusta lance appenso diuino iudicio oportuit puniri magna seueritate homines refractarios, qui toties cõtra Ecclesiam Romanam cornua erexere, sæpe delinquentes, sæpe veniam obtinentes ab ipso Romano Pontifice: vt per Imperatorem ira æstuantem acerbissime punirentur. Sic igitur tanquam in conflatorio Ecclesia illa purgata & vexationibus excocta, didicit exiis, quæ passa est obedientiam: vt factum sit illi à Domino secundum illud vaticinium Isaiæ a: *Conuertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam & auferam omne stannum tuum, & restituam Iudices tuos, vt fuerunt prius, & consiliarios tuos sicut antiquitus: post hæc vocaberis ciuitas iusti, vrbs fidelis.* ita plane: ex hoc etiam tempore quieuerunt factiones illæ in Romanam Ecclesiam contentiones, eidem in omnibus (vt par erat) semper Episcopis Rauennatibus obedientibus. Mortuum ab Imperatore Orientis ita Rauennates affligi, qui Exarchatus consilii potentia aduersus matrem adeo fuere protervi. At quo tempore Felix ita oculorum visu Constantinopoli ignominiosè priuatus est, & miseri Rauennates occisi, eodem plane Romanus Pontifex ad matorem ipsorum inuidiam ab eodem Imperatore iisdem Constantinopoli summus est affectus honoribus, de quibus inferius dictum sumus.

V. ECCLESIA RAVENNATVM IN MAIOREM STATVM REDVCTA.

a *Isaiæ.*

VI. CONATVS DIABOLI ADVERSVS SVVIBERTVM.

Hoc eodem anno Ecclesia Bonifaciariorum in Germania, ipso sui ortu inuidia diaboli dissipatur, Christianis, qui in ea erant, alio migrare coactis. Diebus enim elapsis iam annis, ex quo ad Euangelium prædicãdum reserata ianua fuerat Apostolo illarum gentium Sanctorum, inter eos & vicinos Saxones immane conflatum est bellum, ad plane fatana moliente, quod iam ante sanctissimo viro fuerat comminatus. Rei gestæ narrationem idem sibi præsentiam rerum scriptor sic aggreditur Marcellinus b: *Quamuis autem diabolus sit mendax & pater mendacij, veruntamen sancto prædixit Sunnberto, cum per eum exposita esset ab obsesso, nimirum o eratum, vt ex ea prouincia eum pelleret. Nam post biennium venienti illustri Bruno magnus Satrapa Saxonum cum nobili comitatu in prouinciam Borructuariorum, pernoctanti, in vico Ratingen, ex nimia ebrietate orta dissensione magna inter ipsum & Primicerii eiusdem vici de Ratingen, ex instigatione & suggestione diabolica ipsum occidit cum duobus famulis: quibus per vicum dolenter patefactis, amici & affines occisorum ad arma conuolantes, eundem nobilem Satrapam seruis omnibus sui in vindictam trucidauerunt.*

b *Marcell. in Sunnber. c. 12.*

*Fama vero per Saxoniam interea crescente perditæ, Saxones animi, intrantes potenter Borructuarorum fines, multos in eis gladio ocidentes, maxima damna ipso intulerunt, pecunia, Ratingensibus vitæ ademptis, quos ob id

Ballius: *Ille egressus est Portu Romano die quinta mensis Octobr. Indictione octaua: & secuti sunt eum Nicetas Episcopus Silua candida, Georgius Episcopus Portuensis, Michaelus, Paulus, Georgius presbyteri Gregorius diaconus, Georgius Secundicerius, Ioannes primus Defensor, Cosmas Sacellarius, Sisinnius Nomenclator, Sergius Scriniarius, Dorotheus & Iulianus subdiaconi, & de reliquis gradibus Ecclesiæ non pauci clerici.* Cæterum cum præsentia Pontificis Vrbs destituta videretur, Ioannes Exarchus, qui ad Ravennates res nullus erat, Romam petens, clerum affluxit, illa ministrum absentiæ Pontificis occasione arrepta, prauis ordinem auctor hic pergit dicere.

*Veniens igitur Neapolim Constantinus Papa, illic cum reperit Ioannem Patricium & Exarchum, cognomento Rizocopum qui veniens Romam, ingulauit Paulum diaconum & Vicedominum, Petrum Arcarium, Sergium Abbatem presbyterum, & Sergium ordinatorem: pergensq; Ravennam, pro suis nefandissimis factis iudicio Dei illic turpissima morte occubuit. Georgius vero presbyter Neapoli relictus est, & Pontifex cum suis in Siciliam peruexit: vbi Theodorus Patricius * Longinare detentus, occurrens Pontifici, magna cum veneratione salutauit atque susceptus, medelam adeptus est celerem. Atque inde egressus per Rhegium & Cortoniam, transfretauit Galliam, vbi inuentum est Nicetæ Episcopi. Dum vero Hydrunti moram faceret, eo quod hyems erat, illic suscepit sigillum Imperiale per Theophanium Regionarium, continens ita, vt vbi denominatio contingerat adesse Pontificem, omnes Iudices eta cum honorifice susciperent, quasi ipsum præsentialiter Imperatorem viderent.* Hucusque res gestæ Constantini Papæ anni huius, reliqua anno sequenti.

Vt vero iam res Anglicanæ Ecclesiæ attingamus, hoc anno, vt diuinitus ab Angelo prædictum ipsi fuerat, ex hac vita recedit Sanct. Wilfridus Archiepiscopus Eboracensis (quem sub Agathone & sub Ioanne Septimo Romanis pontificibus ad Romanam sedem appellantem confugisse diximus, & semper ab eadem absolutum) vbi sedisset annos quadraginta quinque, creatus (vt ex Beda a diximus anno) Domini sexcentesimo sexagesimoquarto. Idem vero Beda, vbi de eius transitu egit, vitam ipsius pariter scribit, & atque in fine eiusmodi habet ad sepulchrum eius appositum Epitaphium his verbis:

Wilfridus hic magnus requiescit corpore Præsul,
Hanc Domino qui aulam ductus pietatis amore
Fecit, & eximio sacrauit nomine Petri,
Cui claues cæli Christus dedit arbiter orbis:
Atque auro ac Tyrio deuotus vestit ostro.
Quam etiam sublime Crucis radiante metallo
Hic posuit trophæum, necnon & quatuor auro
Scripti Euangelij præcepit in ordine libros:
Ac hec cum ritu hic condignam condidit auro
Paschalis qui etiam solemnia tempora cursus
Catholici ad instum correxit dogma canonis,
Quum statuere Patres, dubioq; errore remoto
Certa sua genti ostendit moderamina ritus:
Inque loco isto monachorum examina crebra
Collegit, ac normam, caute qua regula Patrum,
Sedulus instituit, multisq; domiq; foriq;
Iustatuenumum per tempora longa perulit:
Quinlecies ternos pollquam egit Episcopus annos,
Transit, & gaudens cælestia regna petiuit.
Dona IESV, vt grex pastoris calle sequatur.

Porro quo die cœlum scandit, quarto Idus Octobris, eodē colitur ab Ecclesia anniuersario cultu inter sanctos confessores relatus in tabulis Ecclesiasticis.

Eodem quoq; anno moritur sanctus Althelmus Episcopus Schireburgensis in Anglia, de quo superius, vt eius vitæ Acta declarant. His lucidissimis astris hoc anno Ecclesia Anglicana cœlum ornauit, vbiq; sancta in monachis, Episcopis, atq; Regibus.

Hoc namque anno Coënredus Rex Merciorum, vbi sex annorum regni periodum absoluit, Romam venit, vt Beda in epitome scribit. Imo de duobus Regibus Anastasius testatur in Constantino, cuius hæc sunt verba. *Hoc tempore duo Reges Saxonum ad orationes Apostolorum cum alijs plurimis venientes, velociter (vt optabant) viam suam sinuerunt.* hoc enim erat illis in votis, vt Romam peregerent ad limina Apostolorum, ibiq; peccatis expiatis, spiritum Deo tederent. Eadem de his scribens Paulus diaconus, post multa hæc addit: *Hiis temporibus multi Anglorum gentis nobiles & ignobiles viri & fœminæ diuini amoris instinctu, Romam venire consueuerunt.* Sic igitur qui *d* erant longe, facti sunt prope in sanguine Christi: & qui in diuisa (vt aiebant) à toto orbe Britannia habitabāt Angli, ijdem communione fidei proximi & charitate coniuncti facti fuerunt, matris vberibus iugiter inhærentes. *d Eph. 2.*

Eodem anno Childebertus, tertius eius nominis Rex Francorum, vbi regnasset annis decem & septem: moritur iuxta initam superius rationē annotum ex huius temporis petitam scriptoribus: inq; locum eius subrogatur Dagobertus secūdus, qui regnum tenuit annis quinque. Porro hoc eodem anno factam diuinitus apparitionem Autberto Episcopo de erigenda basilica in honorem S. Michaelis Archangeli, habet Sigebertus in Chronico. Eius generis appartiones plures tum in Oriente, tum in Occidente Græcorum atque Latinorum scriptores produnt: porro ex miraculorum frequentia haud rem fuisse inanem, ijdem auctores ostendunt. Fuit idem Autbertus Cameracensis Episcopus, idemque sanctitate insignis, cuius res gestas scripsit Fulbertus clarissimus sui temporis scriptor.

VI. DAGOBERTVS II. REX FRANCORVM.

IESV CHRISTI

ANNVS 710.

CONST. PAP. Annus 3. IVST. RHIN. ITER. IMP. Annus 7.

SEPTINGENTESIMVS decimus sequitur annus, Indictione octaua, qua soluens Hydrunto Constantinus Papa, peruenit Constantinopolim: sed quo præsio honore, quib. occursibus & obsequiis, cum id ipsum cōplures scribant, verba hic in primis reddamus Anastasij Bibliothecarij, qui sic ait: *Egressi, è portu scilicet Hydruntino, partes Græciæ cōtingentes, in insula, quæ dicitur Cæa, occurrit Theophilus Patricius & Strategus*, id est, Dux, *Curantiamorū & cum summo honore eum susceperūt, & amplectens, vt ipse continebat, iter absolut peragere cœpit. A quo loca nauigantes venerunt à septimo militario Constantinopolim. Vbi egressus Tiberius Imperator filius Iustiniani Augusti cum Patricijs & omni Synclito, nēpe Senatu, & Cyrus Patriarcha cum clero & populi multitudine, omnes lætantes & dum festū agentes. Pontifex aūt & eius primates cum scilaribus Imperialibus, sellis & scenis inauratis, simul & mappulis ingressi sunt ciuitatem. Apostolicus Pontifex cum caumelauco, vt est solitus Romæ procedere, à palatio Septimi egressus in Placidiam vsque, vbi hospitaturus * erat, properauit.* I. CONSTANTINVS PAPA VENIT CONSTANTINOP.

Dominus autem Iustinianus Imperator audiens eius aduentum, magno repletus gaudio, à Nicæa Bithyniæ misit Sacram gratiarum actione plenam, & vt debuisset Pontifex occurrere Nicomediam, & ipse veniret à Nicæa: quod & factum est. in die autem, qua se inuicem viderunt, Augustus Christi nemisanus cum regno in capite se se prostrauit, pedes osculans Pontificis: deinde in amplexum mutuum corruerunt. Et facta est lætitia magna in populo, omnibus aspicientibus tantam humilitatem boni Principis. Die vero Dominico Missas Imperatori fecit, & communicans Princeps ab eius manibus precū suis delictis vt deprecaretur, Pontificem postulans: omnia priuilegia Ecclesiæ renouauit, atque sanctissimum Papam ad propria remeare absolut. hucusque de his Anastasius: pergit vero dicere de eius in Vrbem reditu, quem contigisse ait mense Octobri, indictione decima: adeo vt eum ibi commoratum esse oporteat: vsq; ad annum sequētem, quo mense Septembri decima Indictio inchoatur. Porro de eodem occursu Imperatoris meminit Anselmus Lucensis, vbi agit de potestate & primatu Romani Pontificis, se longe ante eum Beda & Marianus Scotus summatim eadem pestringentes, & alij.

* placitus

II. IVSTINIANVS IMP. PROSTRATVS PEDES OSCVLATVR PAPÆ CONSTANTINI.

III. Quid vero Constantinopoli per Constantinum Pontificem actum sit, scriptorum inopia latet, quidem: tantummodo autem veluti per transennam ex iis, quæ idem Anastasius scribit in Gregorio Secundo (vt dictum est) Constantini successore, licet aspicere, cum videlicet ait, ipsum Gregorium hoc tempore Apostolicæ sedis diaconum optima responsione vniuersis de propositis capitulis quæstionibus, cum Constantinopoli esset vna cum Constantino Papa, plenissime satisfecisse. Quod enim his temporibus nulla alia verteretur quæstio inter Orientales & Occidentales, nisi de capitibus additis ad Quintam & sextam Synodum: satis intelligere possumus, de his Constantinopoli cum eodem Romano Pontifice esse tractatum, de his conuentus habitos, atq; inter vtramque partem diutius altercatum, sed primas retulisse Pontificem, Gregorio diacono constitutionem antiquorum Patrum acerrimo defensore: quod & ex ijs, quæ superius dicta sunt ex eodem Anastasio Bibliothecario, satis euidenter apparet.

IV. Quod autem ad Iustinianum Imperatorem pertinet, liquet ipsum hoc anno varijs esse concussum motibus, rebellantibus populis Chersonesi: qui de ijsdem crudelissimam vindictam exercuit. Hæc vero quomodo se habuerint, ex ipsis Græcorum petamus Annalibus, qui sic se habent *a*: *Memoria recolens Imperator insidias sibi à Chersonensibus, Bosphoritanis, aliisq; paratas, aduersus eos naues suas à minima ad maximam omnes misit, mandato, vt quicunq; ea loca habitarent, vniuersi gladio trucidarentur, neque vita cuiusquam parceretur. Missi ergo hoc perfecerunt, nemine ipsis resistente: solis ab infantibus eadem abstinuerunt, quippe in seruitutem mancipandis. Principes Chersonensium verinumero quadraginta adeo, addita custodia, ad Imperatorem missi sunt, alios septem ligneis sublicis in altum suspensos igni assarunt, alios in mare abiecerunt. His cognitis Iustinianus etiam in obseruatos infantes insanit. Cum in reditu classis tam Byzantio appropinquaret, periclitata est: mortuorum numerus intus, repertusq; millium septuagintatrium. Id gaudium Iustiniano auxit.* naufragium autem contigisse hoc anno mense Octobri, nonaiam Indictione inchoata, Theophanes docet.

a Theophan. & Cedren. in Iustiniano Rhinot. DIRA VLTIO IN CHERSONENSES.

RVDERICVS REX HISPA.

Eodem anno defuncto Witiza nefario Hispaniarum Rege, postquam annos nouem regnasset, successit in locum eius Rudericus, siue Rodericus, filius Theofredi. ita quidem ex Tudensi, qui ait, Rudericum regnare cœpisse Era septingentesima quadragesimaoctaua, additque ipsum consilio magnatorum Gothicæ gentis regnum suscepisse, virum bellicosum, durum, & ad omne negotium expeditum, sed vita & moribus Witizæ non absimilem, facem inemque totius Hispaniæ, vt quæ de eo dicturi sumus, ostendent.

IESV CHRISTI
ANNVS 711.

CONST. PAP. Annus 4. IVST. RHIN. ITER. IMP. Annus 8.

CONSTANTIN VS PAPA ROMAM REDIT.

SEPTINGENTESIMVS vndecimus Domini adest annus Indictione nona: quo, mense Octobri, iam inchoata decima Indictione, Constantinus Papa Romam ex Oriente redit. de quo ista Anastasius breuiter: *Egressus igitur à Nicomedia ciuitate, crebris valetudinibus Pontifex attritus tandem sospitatem Domino tribuente, incolumis ad portum Caieta peruenit, vbi Sacerdotes & maximam populi Romani reperit multitudinem: ac vigesimaquarta die mensis Octobris, Inductione decima, Romam ingressus est, & omnis populus exultauit atque lætatus est. Fecit autem ordinationes Episcoporum in eundo & redeundo per diuersa loca Episcopos duodecim.* etenim vbicumque contigit præsentem esse Pontificem, illum omnes intelligebant primarijs proptiumq; esse pastore, Episcopis omnibus suæ iurisdictionis subijcientibus fasces summo vniuersalis Ecclesiæ sacerdoti. Pergit vero Anastasius: *Post menses autem tres Iuniore nostrum perfunctum, quod Iustinianus Christianissimus & Orthodoxus Imperator reuocatus est, & Philippicum hereticum in Imperiali promotum est sede.* sed de his suo loco dicendum: iam vero prosequimur & absoluamus, quæ sunt anni huius tres Occidentalis Ecclesiæ.

Hoc enim anno Ecclesiæ Saxonum iacti cœperunt fundamenta per sanctissimum virum Apostolicum Swibertum venientem ad eos in abundantia benedictionum, insignis & virtutibus, excitando etiam defunctum a morte, potentem in omnibus opere & sermone. Audi ergo, quæ de his Marcellinus litteris prodidit his verbis, inquit, *Dominica incarnationis septingentesimo vndecimo, anno sanctus Swibertus feruenter prædicans non solum in Vltria, sed & in pagis & villis vicinis enunciaret prophanis Saxonibus Euangelium Christi: contigit quadam die Martis, vt ipse cum Pontificali more quadam diuina celebraturus, iret cum venerabili presbytero suo Villeico in villam vicinam, & quidam dives Gentilis, Hadegerus nomine, postea conuersus & baptizatus in ipsis Apostolorum Petri & Pauli, & à sancto Swiberto appellatus Petrus, feruere fidei & nimia humilitate & deuotione carne abiecta, voluerat arenam & lapides, reliquaq; tali obsequio congrua & opportuna ad monasterium sancti Swiberti. Procurante autem hominum hostium emulo diabolo, idem Petrus correptus subitanea infirmitate lapidibus, efferebatur mortuus, quia pene suffocatus & per diuersa vulnera capitis extinctus fuit. De quo omnes cum immerito dolerent, manuq; concurrissus populorum ad tanti viri funus celebrandum, spectaculum fuerat gementium & dolentium præ inopinata illius morte, cumq; exequiæ præparantur, vt in ipsis Ecclesiastica mandaretur sepultura: supernus pastor ipsum clausis Swiberto cum deuoto Villeico sive capellano. Qui cum audissent ex gemitu, audissetq; à circumstantibus mortem illius Petri: ipse habens fiduciam magnam in Christum, præcepit eorum corpus, antequam sepeliretur, ad cellam suam deportaretur.*

Quod cum factum fuisset, ipse astante magna turba populorum, rei exitum præstolante, largiter cum multis lacrymarum fundens, flexis genibus deuotissime orauit ad Dominum per suscitationem Petri famuli monasterij. Cumq; in præsentia multorum assisset, surgens tangendo, cum osculatur ossa, statim membris non solum vsum dedit & surrexit, verum etiam nulla cuiusquam vulnerum, nulla conglomeratio sanguinis per totum corpus apparuerunt: de quo omnes laudabant benignitatem Christi Saluatoris. Fama huius miraculi per totam prouinciam pranuolata, neophyti in fide solidati confirmantur, multi vero infidelis ad Christum conuersi, & octo baptizati Christi regenerati sunt. Vixit autem postea idem Petrus sanus & incolumis vsque ad consummationem Ecclesiæ Verdensis, etiam post migrationem sancti corporis sui Swiberti. hucusque Marcellinus de morte sui reuocato.

At licet verbum Dei in terram illam minime vacuum absque fructu ceciderit: haud tamen ita illis temporibus reddidit, quem parerat, ex tanta cultura fructum. Nam id inferius idem auctor de eodem Swiberto: *Iam gentibus in vicino habitantibus prædicando, prona parum vel nihil profecit in conuersione earum, eo quod essent homines dura ac seua barbara mentu, non tamen propter hoc desistit, quin indefesso cum feruore prædicans, multos nobilium & ignobilium conuertit ex eis, qui repudiatis sordibus idolorum, fidei sunt sortis adepti. Quibus, vt bonus pastor in populo dispensauit tanquam fidus ex patre negotiator, mensuram Dominici tritici: Ipse enim spernens mundi pompas & vanitates ipse supernorum præmiorum, & ideo maximum donis cælestibus ditatus, Deo in omnibus gratus, vt genitus fulsit in clero: nam postquam inter Gentiles, illis prædicando, quam plurimum gentes operatus est, Domino cooperante, & per multorum circumstantiam signorum diuersorum signa.* haec Marcellinus.

Ex his quidem nostri temporis Saxones infideles compellare licebat verbis Apostoli *d*: *Si gratis ista, vt iam ipse coepistis, nunc carne consummamini? Qui ergo tribuit vobis spiritum, & operatus est virtutes in vobis? nunquid ex* Apostolicus Swibertus? Quis in tanta lignorum & lapidum dictionis abundantia superuenit aduos, vt postea dictionis

Ecclesiastici.

vestrum primum Apostolum Sunibertum? In vos igitur conuertantur indesinentes lachrymæ Hieremiæ a vos concutiat tonitrus ille, cum ex præcordiis intimis lugubre illud exclamat: *Obstupescite cœli super hoc, & porta eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ vitæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Sed ipsero fore aliquando, vt excitentur voce Domini eidem interpellatione, qua Angelum monuit Ecclesiæ Ephesi dicens b: *Memor esto itaque, vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac*, &c. Sed iam (quod polliciti sumus) ad res Orientales conuertamus orationem.

Cum igitur Anastasius eo tadar, post tres menses à reditu Constantini Pontificis in Vrbem, qui contigit (vt ait) vigesima quarta mensis Octobris allatum ad ipsum nuncium de nece Iustiniani Imperatoris, vtiq; circa annihilationis finē, eam accidisse possumus intelligere. Quomodo autem id factum sit ex Græcorum Annalibus est promendum. Vbi enim Theophanes dira illa superius memorata, quæ aduersus Chersonenses iussu eiusdem Imperatoris sunt perpetrata, narrauit: haud Imperatorem quieuisse tradit, sed maiore exardescentem ira ad interitum omnium hoc anno denuo paratle classem affinxit, quo solo æquaret omnia, solumque arario prosterneret. Hoc autē cum illi intellexissent, se munierunt, parati Imperatori resistere, petentes auxilium à Chatano Principe Gazarorum. Ne autem miseri pati cogerentur quæ ira actus Imperator præceperat, obtulit Deus, excitans aduersus eum nobiles viros Eliam Spatharium atq; Bardanē Philippicum ex insula Cephalenia, vbi relegati fuerant, reuocatos, qui eidem essent classi præficiendi. Hos autē cum Imperator comperisset apud Chersonem esse cum alijs tuatos alios loco ipsorum duces misit: qui dolose admissi intra Chersonam, à ciuibus trucidati sunt, apertam aduersus Iustinianum defectionem iam conclamantibus, & acclamantibus Bardanem Philippicum Imperatorem.

His cognitis Iustinianus, in Eliam veluti facti auctore commotus, quod nō posset in ipsum, in eius domesticos sinorem conuertens, filium eius in matris sinu peremit: ipsam vero eius coniugem eo quo natione Indo ignominiæ causa collocauit in matrimonium. Misitque aliam classem aduersus rebelles. Sed cum qui missi erant, ob ni mias difficultates haud præstare possent, quod Imperator faciendū præcepisset, mutuentes, re infecta redire ad eum vindicate parantum & ipsi Philippicum Imperatorem acclamate cœpsunt absenté, petentes à Gaiano, ad quem confugerat, ipsum reddi. Quod cum factum esset, omnes simul eum nouo sunt reuerti Imperatore. Qui appropinquans Constantinopoli, aduersus Iustinianum immittit Eliam, & contra Tiberiū eius filium Maurum Patricium & Ioannem Spatharium profitisci iubet.

Quid vero isti fecerint, audi terribilem dignam commiseratione tragœdiam: *Vbi autem* (inquit Theophanes) *Maurus cum Ioanne ad Blachernas peruenisset (templum illic erat Dei genitricis Mariæ) inuenit Tiberium altera tenentem manu cœlestium sanctarum Dei & Dei genitricis altaria, & altera præfulgentia lingua, & in collo phylacteria (erant ha sacrosanctæ reliquiæ) extra tribunal* autem residentem Anastasium patris eius matrem: qui Mauri pronuncia petitione, fugiebat, ne secus occideretur nepos Tiberius, vt pote qui nihil gessisset prauum. Cumq; ille pedes huius tineret, & cum lachrymis supplicaret, ingressus est Strutus (id erat cognomentum Ioannis Spatharij) & vi arripuit illum, & preciosa quidem lingua ab eo sublata supra mensam posuit phylacteria vero in collo eius suspendit. Puero autem foras adducto, & spoliato, supra limen expanso gutture eius instar ouis secarunt, & hunc in templo sanctarum Anargirorum, Cosmæ scilicet & Damiani, quod Paulina vocatur, sepeliri mandarunt. Comprehensus præterea & Barsbacurius primus Patricius & Comes obsequij, & interemptus est.*

Porro Elias vna cum eo, qui solum erat descendente in Damascum, & ad sermones cum eo, qui illic erat exercitu venisset, verum que imputatus populo qui erat cum Iustiniano, præbente: sequestrati sunt vniuersi, & discesserunt à Iustiniano, solum hunc deserentes, & ad partes Philippicas confluentes. Tunc prædictus Elias furore repletus, currens, collo eius comprehenso, pugione, quo erat accinctus, caput eius amputauit, & per Romanum Spatharium ad Philippicum misit. At vero Philippicus per eundem Spatharium hoc ad Occidentales partes vsque Romam transmisit. huiusq; de nece Iustiniani & Tiberij eius filij Theophanes. Qui igitur tanquā fera bestia humanum sanguinem sitiens, adeo in sibi subditos populos fuerat debacchatus, suo suorumq; sanguine supplicium luit, posteris relinquens exemplum, in seipsos suosque sæuiam à Deo expectare debere vindictam, cum in populum sibi creditum immanes Principes sæuiunt. Factumque secundum verbum Domini ad Hieremiam c: *Adducam inimicos tuos de terra, quam nescis: quia ignis succensus est in furore meo, super vos ardebit.* dum exulem Philippicum & postea latentem inter barbaros accinxit vindice gladio, hominem alioqui Deo multipliciter inimicum, nimium ob depravatos vitæ mores, & (quod deterius est) hæreti labefactatum Monotheliterum hæreticorum, quos eo vehementius factus iam Imperator aggressus est propugnare simul & eorum hæresim, eoque ardentius propagare, quod vni ipsorum acceptum ferebat Imperium, qui fore ipsum Imperatorem prædixisset, cum & eidem præmij loco pollicitus esset Sextæ Synodi abolitionem. Potro rem gestam Theophanes ita narrat:

c Hier. 15.

IX. PSEVDOMONACHVS SEXTAM SYNODVM ABROGANDAM PETIT.

Priusquam imperaret, erat quidam Inclusus in monasterio Callistrati prænisor (qui scilicet astronomicis inspectionibus futura prædicere consueuerat hæreticus monothelita) qui ad se venienti Philippico dixit: Imperium tibi est repositum. At ille turbatus est: Et ait Inclusus: Si iubet Deus, tu quamobrem contradicis? Hoc autem dico, quia Sexta Synodus male facta est: Sterge imperaturis, hanc proijce, & Imperium fiet tibi sorte atque longum. Qui cum iuramento spondet ei, se hoc facturum. Cum autem Leontius Iustiniano succepisset, ascendit Philippicus ad Inclusum: Qui dicit ei: Ne festines fieri tibi. Cumq; Abstimarus imperasset, rursus ascendit ad eum. Cui iterum ille ait: Ne accelores: illud enim te præstolatur.

X.

Porro cum Philippicus hoc quibusdam amicis suis fuisset confessus confidenter, abeis Abstimaro nunciatum est. Qui ea cum, & tonsum, atque ferreis vinculis allegatum hunc in Cephaleniam exulem misit. Cum autem Insidiantes Imperium suscepisset, reuocauit eum. Et cum regnaret, fecit Pseudosynodum Episcoporum iuxta Pseudomonachi & Inclusi sermonem, & abiecit sanctam & vniuersalem Sextam Synodum. sed de Synodo sequenti anno agendum erit. Pergit vero Theophanes: *Eodem anno ille vanus oculorum cœcitatem incurrit.* subdit Cedrenus: *Cyro quoq; Patriarcha exturbato, Ioannem suæ impietatis socium ei solio præfecit. Erat hic Philippicus cognomento Bardanes, in colloquio facundus, atque prudens habitus, sed in actionibus suis absque grauitate & industria vita versatus, turpiter q; vixens, extremum sibi infamiam paravit.* Ita quidem, vbi grauiter deliquerunt Orientales, Pseudosynodum colligentes, aduersus veterem Ecclesiasticam disciplinam, ipsamq; Romanam Ecclesiam tot tantosq; sunt coacti patiy annos, non dicam Imperatores, sed monstra Leontium, Abstimarum, & Iustinianum in futorem actum, Philippicum, Leonem Isauricum, & alios nefandissimos.

SVARVM CVLPARVM PŒNAS DANT ORIENTALES.

Sed de Philippico modo agendum, qui vbi est creatus Imperator, dum ex more professionem Catholicæ fidei mittere debet ad Romanum Pontificem, misit hæreticam execratione dignam: quam ipse Constantinus Pontifex respuit. Nam de his hæc Anastasius Bibliothecarius: *Eius & Sacram cum prauis dogmatis excarationē Constantinus suscepit, sed cum Apostolicæ sedis confessio respuit. Huius rei causa zelo fidei accensus omnis cœtus Romanæ vrbis imaginem, quam Græci votivam* vocant sed continentem sanctas ac vniuersales Synodos, in Ecclesia B. Petri erexere.* Etenim inter alia nefandia idem Philippicus Imperator sanctas sex Synodos œcumenicas pictura effigiatas è pariete abradi præcepit: cōtra quod Imperatoris facinus Pontifex nitens, quas ille destruxit, ipse eo modo, quo erāt ante, restituit. Sed paulo infensus hæc idem Anastasius:

CONSTANTINVS PAPA REPROBAT HÆRETICAM PROFESSIONEM IMPERATORIS. & SIBI ICONAM.

XI.

Isdem temporibus, cum staruisset populus Ravennas nequa-

XII.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quam hæresi Imperatoris nomen, aut chartam, vel figuram solidi suscipere, vnde nec eius effigies in Ecclesia introducta est, nec eius nomen ad Missarum solemnia proferebatur: contigit vt Petrus quidã pro ducatu Romanæ vrbis Rauennam dirigeret præceptum, & pro eiusmodi causa acciperet. Dum q; innotuisset, quod nomine hæretici sua promotione idem Petrus fuisset potitus, zelo fidei accensa magna pars populi Romani statuerunt nullo modo hunc Ducem suscipere. Et factum est, vt dum Christophorus, qui erat Dux, ob hæc causam cum Agathone & suis hominibus concertarent, bellum ciuile exortum sit, ita vt in via Sacra ante Palatium sese committerent, & ex vtriq; partib. amplius, quam viginti quinque viri plagarentur atque interirent, donec Pontifex mitteret Sacerdotes cum Euangeliis & Crucibus Domini, sicq; partes sedarent: nam pars Petri ita angustiata, vt nulla illi esset spes vincendi. Verum ad Pontificis instantiam pars alia, quæ Christiana vocabatur, recessit, sicq; desensorib. hæretici pars valuit Petri, ac sic illa attrita recederet. hæc Anastas. Eadem de nomine hæretici Imperatoris exoso & execrabili facto tradunt Ioãnes Paulus diaconus a, atque Ado Vvennensis b. Habes ex ijsdem, Romanam Rempublicã gubernari his temporib. solitam esse per Duces, qui mittetentur ab Imperatore. hinc & Romæ Ducatus dici cõsueuit, de quo dicendum erit inferius. Porro has altercationes Romæ vsq; ad obitum Philippici perduasse, quæ post hæc subijcit Anastasius, docent.

CONFLICTATIONES INTER INTER DUCES.

a Paul. diacon. l. 6. c. 35
b Ado in Chron.

XIII. FELIX EPISCOPUS RAVENNAS RESTITVITUR.

Eodem quoque anno accidit, vt qui Iustiniani voluntate teneretur relegatus in Ponto Felix Archiepiscopus Rauennas cœcus redditus, idem ea occasione fuerit exilio liberatus: nam & de hoc ipso idem Anastasius hæc habet: *Eodem tempore Felix Archiepiscopus Rauennæ ab exilio reductus, præsentia motus, licet oculorum lumine priuatus, ad propriã tamen rediit sedem, & sublata, quæ ab vniuersis in scrinio Episcoporum sunt indicula & fidei expositiones, & hic confessus est, sicq; reconciliationis promeruit absolutionem.* hæc Anastasius, quibus indicatur, ad meliorem mentem ex diuturna vexatione redditum esse Felicem, & ex præscripto constitutionum superiorum Romanorum Pontificem cuncta plenissime præstitisse, quæ præstanda erant; ob idq; Catholicæ communionis ab eodem Pontifice Constantino participem factum esse.

FELIX CLARVIT SANCTITATE.

Qui vero copiose prosecutus est res Rauẽnates, Hieronymus Rubeus, hunc tradit egregia claruisse sanctitate, coruscasse etiam miraculis, redeuntemq; ab Oriente secum sacras reliquias sanctorum plurimum detulisse: refertq; eiusmodi inscriptionem eius venerando sepulchro inditam:

HIC TVMVLVS CLAVSVM SERVAT CORPVS DOMINI FELICIS SANCTISSIMI AC TER BEATISSIMI ARCHIEPISCOPI.

Profuit quidem Felici ista vexatio, vt illud Dauidicum *Psal. 118.* *c* lætus occineret: *Bonum mihi, quia humiliasti me, vt discam iustificationes tuas.*

XIV. BENEDICTVS MEDIOL. EPISCOPVS ROMAM VENIT.

Constat eiusdem Anastasij testificatione, venisse hoc tempore Romam Benedictum Archiepiscopum Mediolanensem, causam prosecuturum aduersus Episcopum Ticinensem, cum eum sibi vendicare conatus est sub sua iurisdictione Episcopum suffraganeum. hæc enim de eo Anastasius: *Venit autem & Benedictus Archiepiscopus Mediolanensis Romam orationis voto, & suo se Pontifici præsentare: altercatus vero est pro Ecclesia Ticinensi, sed victus est, eo quod à priscis temporibus sola Apostolica eiusdem Ticinensis Ecclesiæ Antistes ad consecrandam pertinebat atque pertinet.* hæc ipse: Habet eadem Paulus diaconus, qui & his subdit: *Erat autem idem venerabilis Benedictus Archiepiscopus vir egregiæ sanctitatis, de quo per vniuersam Italiã bonæ opinionis fama fragrauit.* hæc Paulus. Relatus quidem reperitur Benedictus hic inter sanctos, eiusq; memoria adscripta sacris tabulis die vndecima Martij annis singulis in Ecclesia iteratur. Cæterum fuit eadem controuersia iterum atque iterum diuersis temporibus excitata, multaque hinc inde allata. sed de his modo hactenus ad institutum: iam ad anni sequentis res gestas transeamus.

* *

IESV CHRISTI ANNVS 712.

CONSTANTINI PAP. Annus 5. — PHILIPPICI IMP. Annus 2.

SEPTINGENTESIMVS duodecimus annus agitur Reliptoris decima Indictione, quo Philippicus Imperator, vbi stabilitum sibi Imperium visus est, occisis omnib. qui Iustiniano fuissent, mox, quod diu fouerat in animo, perficere est aggressus, cum præsertim ad id præstandum sua promissione teneretur, nimirum vt Sextam Synodũ cõdemnaret, in qua hæresis Monothelitarum hæreticorum damnata fuerat, faceretque vt proscriptarum diuinis literis posthuminio ab omnibus reciperetur. Ad quod implendum eo maiori studio mouebatur, quod qui ipsi Imperium prædixisset, hoc etiam veluti diuinum oraculum adiecisset, fore & ipsi Imperium diuturnum, ad animos plurimos propagandũ, si quod Deo placitum esse foret, absq; mora impleret, nempe si eandem (vt aiebat) Deo inuisam Sextam Synodũ è medio penitus tolleret. Quæ igitur nihil magis optabat, quam portioni longæ antehac Imperio, nihil impensius sibi agendum putaret, quam vt eandem sanctam Synodum aduersaria Synodo per Episcopos aboleret.

At currentem licet, ad id agendũ Pseudoptoplectæ calcaria addidita perurgebant, & aliorũ Monothelitarum stimuli excitabãt. Qui enim sub Orthodoxis Principibus, fulgente Catholica fide, veluti vespertilliones latebãt in antris, iam ad occasum declinãte die, deuio agmine emergentes, vna cum fautis acclamationibus Imperatoris, damnationem Sextæ Synodi conclamabant: quibus hos insanum vulgus, & alij, qui omnia Imperatoris gratiæ posthabebant.

Imperator igitur, vt quod conabatur, facilius consequi posset effectum, primum omnium Cyrum Constantinopolitanum Episcopum è sede dimouet, & in eius locum mittit: ad quod agendum dignus ille præsertim videbatur, quod in threnum alterum nefarie consendisset pro arbitrio crudelissimi Imperatoris, qui Callinicum Patriarcham in ordinem redegisset, oculisq; orbatum in exilium eiecisset, ipsum vt ordinem in eam cathedram contra omnia iura Ecclesiastica subleuasset: iam vero adesse tempus, vt perperam facta rita rederentur, vt eiceret concilia iura, & exuncta iustitia reuiuisceret. Sic igitur gradu depulso Cyrum loco eius (quem vidimus) delectus est Monotheliturarum signanus Ioannes. Qui enim in eam sedem prouehebatur erat monachus ille, qui Imperũ Philippico præstitit, eodẽ supplicio quo Elimas d magus, à Deo percussus cæcitate, magus & ipse: vt eadem pœna teneret, quem eadem culpa damnaret.

Euecto igitur in solium Patriarcha Monotheliturum ipso & in ipso tanquam in cardine vniuersa Orientalis mouetur Ecclesia: nam in primis quæ nunc fuit impietas Ecclesiæ carere postquibus, ad eas nõnisi impietate hæretici Monothelitæ promouebantur Episcopi? & horũ immensus cito auctus est numerus etiam licet Catholici, tamẽ tacturam cathedræ, qui possit hæc Cyrus Patriarcha, sibi timentes, eandem perbibi, quam erat monachus ille, qui Imperũ Philippico præstitit, eodẽ supplicio quo Elimas d magus, à Deo percussus cæcitate, magus & ipse: vt eadem pœna teneret, quem eadem culpa damnaret.

Euecto igitur in solium Patriarcha Monotheliturum ipso & in ipso tanquam in cardine vniuersa Orientalis mouetur Ecclesia: nam in primis quæ nunc fuit impietas Ecclesiæ carere postquibus, ad eas nõnisi impietate hæretici Monothelitæ promouebantur Episcopi? & horũ immensus cito auctus est numerus etiam licet Catholici, tamẽ tacturam cathedræ, qui possit hæc Cyrus Patriarcha, sibi timentes, eandem perbibi, quam Imperator, eueſtigio aggressi sunt profligandã fidem. Nam ubi sedem Episcopalem putarunt, si quam fidem assereret Imperator & Patriarcha, æque & ipsi profiterentur. Nam re vera sedem eorum, qui Sextæ Synodi agerent, defensores, vel resistere, aut dissentire repentẽ tam Imperatores & contradicere Patriarchæ. Ita plane fuerat omnes vnius erant Orientalis Ecclesiæ, vt non sic inuenerit aliquis qui surgeret ex aduerso, & staret pro muro domus Israel: vt dispersi essent tanta ruina lapides sanctuarij, & viderent quod non fundamẽto solidæ petræ firmiter inhærerent.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

super quam ædificari erant in templum sanctum in Domino, sed voluntaria serpe auersione resilientes, resoluto glutino, quo iuncti arctissime tenebantur, facti essent mobiles, lenes & inconstantes.

Indicitur Synodus, statuitur certa dies, accersuntur Orientis Episcopi: quod vero numero fuerint, & num inter eos vna cum Patriarcha Cõstantinopolitano reliqui resederint Patriarchæ nescitur: eius enim acta, veluti quippiam exercandũ, cum quot versus, tot in Deum blasphemias continerent, vna cum ipso Imperatore fuerunt sempiterno maledicta anathemati. Cæterum opinari licet, numerosissimam ab Imperatore fuisse Synodum: cõpertum enim, quam ed eucrendam Synodum ecumenicam opus esse conspiceret, vt numero saltem polleret Episcoporum, quæ reliquis destituerentur auxiliis: cum eam non haberi viderent legatione Apostolicæ sedis, non roborari illustribus sanctorum Patrum, de quibus iam suo ipsorum damno sæpe periculum factũ esset, non denique; aliis posse sustentari subsidiis, sed pluribus euerti cõtrariis intelligerent. Quo igitur quæ in Synodo statuerentur, firmiora consisterent, nihil præter missum esse studij atque laboris, pares existimare.

Conuenit Synodus non in Spiritu sancto legitime congregata, sed Sathanæ instigatione collecta, quæ ab id merito Synagoga Sathanæ potius & Concilium malignantium, quam Synodus sancta, cui conuenire illud Dominj dicimus *b*: *Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, in medio eorum sum*, cuncta recte disponens: sed sicut a Dominus non probans, sed obiurgans, secundum illud Dauidicum *c*: *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat. Vsquequo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis?* Ita collectis Episcopis, præfuit eis Ioannes super electus Cõstantinopolitanus Antistes insidens cathedræ pestilentiæ, loco primario se caput ostentans, quod reliqui Episcopi veluti annexa membra sequantur. Non hic defuisse putes, quæ in aliis concilijs huius ab alijs fuerant, oblatus hæreticis congregatis præsto fuere, nimirum illam apparatus parata vincula, scripturæ antequam ferentur in eos, qui patrarentur testium sententiæ, dictatæ insuper haud incerta fide de carceribus atque exilijs irrogandis aut opinatum minæ, successiones ostentari contra eorum Episcoporum iam Imperatoris nutu decreti: hos eos famelicos expectare, hoc auide cupere, vt aliqui interciderent, qui mandato Imperatoris de Sexta Synodo condemnanda resisterent, quod ipsi eorum Ecclesijs potirentur.

Quid plura: Ad nutum Imperatoris, ad libitum Patriarchæ Monothelitæ sancta Sexta Synodus cõdemnatur: delentur sancta de duabus in Christo voluntatibus & duplici operatione sententia. Scribitur de vnica voluntate & operatione decretum, acclamatur damnatio ventatis, conclamatur hæresis confirmatio, cui & subscribitur ab omnibus Episcopis, ex Catholicis vno momẽto conflatis in Monothelitas: ita namque probati in conflatorio, qui videbantur esse aurum vel argentum, conuersi inuenitam omnes in scoriam reiectaneam: adeo vt nec vel vnus legatur, qui restiterit, qui renuerit, atque ea de re exciderit ab Episcopatu, & carcere, vinculis, vel exilium pulsatus. Non pigeret illos scriptores, qui & exilium Cyri & alia eiusdem perperam facta scripserunt, narrare pariter, si accidissent, exilia comitesorum Episcoporum illis damnatæ salutis à tantæ fornacis incendio, quos abesse congit.

Secinæ prodita est (proh pudor) Catholica fides & ab illis, qui se acerrimos defensores Sextæ Synodi esse iactabant, qui ad illam (vt dicebant) implendam addiderant centum canonum subuertentium Ecclesiasticam disciplinam, pro quibus & confirmandis validandisque adeo protinum adhuc suis Romanum Pontificem bellum gessisse. Si non stat Synodus, quam damnatis, infirmior & adhuc fragilior pars illius quomodo stabit? Sic miseri suo ipsorum calculo, vno fere momento destruunt, quod alale absq; temperamento ædificare conati sunt. Ita quidem vt in pace leones, in prælio cerui, quibus illud Dauidicum apposite aptari possit: d *Filij Ephraim intendentes & mittentes arcum conuersi sunt in die belli*. manus dantes Assyrijs. Verum sic prodita atque damnata fide Catholica in Oriente integra, illæsa penitus & intacta conseruata est in Occidente, resistente impio Imperatori Romano Pontifice, populoque Romano, vt quæ anno superiori ex Anastasio dicta sunt, docent. Gloria hæc est Romanorum, quod adeo sint exercati hæreticum Imperatorem, vt non solum eum recipere, sed nec ipsius imaginem intueri voluerint, non modo colossibus pictam, sed nec cusam in nummis. At iam quæ sunt reliqua anni huius prosequamur.

d *Psal. 77.*

VIII.

Hoc eodem anno esse defunctum Aripertum Regem Longobardorum, habet Francorum Chronicon ad leges Salicas antiquitus scriptas additum: ex quo dicendum est, non annos duodecim regnasse (vt Paulus diaconus tradit) sed tantũ octo: porro idem hæc de ipso ait: e *Fuit Aripertus quoq; vir pius, eleemosynis deditus, ac iustitiæ amator*. Sc paulo infetius: *Post Aripertũ iunior Anspr andus Longobardorum rex potitus, tres menses solummodo regnauit, vir per omnia egregius, & cuius sapientiæ res agendæ sunt. Cernentes Longobardi huius interitum, Luitbr andi eius filium, in regali constituunt solio*. quod factum tradit adhuc in humanis superstite parente, qui vbi id accepit, defunctus est.

e *Paul. diac. eam. l. 6. c. 55.*

OBITVS ARIPERTI RE. LONGOB.

Post Aripertum igitur, & defunctum eodem (vt dictũ est) anno Anspr andum, cum regnasset tantum tres menses, eius filius Luitbr andus regnare cœpit, tenuitque regnum annos (vt idem testatur auctor) triginta vnum & tepem menses. ita Paulus: qui autem eius regno tantum annos tribuunt viginti quinque, post annos quinque eius collocant regnum, sed errotis arguuntur: Error autẽ inde manasse conspicitur, quod Ariperto tribuunt duodecim annos, quem tantum octo regnasse diximus: Cum n. cõueniant omnes eum propagasse regnum vsque ad annum Domini septingẽtesimum quadragesimum tertium Indictione vndecima, plane dicendum erit ipsum auspicatum esse regnum hoc anno, defuncto patre Idibus Iunij. Ad reliquendum enim errorem eorum, qui post annos quinque ponunt ingressum Luitbr andi, satis superque erit ex eiusdem Regis edicto de legibus Longobardorum lato anno sequenti, vndecima Indictione, id asserere: hæc enim in Die ibi leguntur: *Ob hoc ego in Dei omnipotentis nomine Luitprandus excellentissimus, Christianus & Catholicus Deodulitæ gentis Longobardorum Rex, anno (Deo propitio) primo, pridie Kalendas Martias, Indictione vndecima, vna cum omnibus Iudicibus*, &c. hæc ibi: satis; ad certam temporis rationem eluicidandam, qua si caret historia, necesse sit multiplicibus errorib. abundare, & difficultatib. præpediri. Vnde & corrigas quod habet Old adus in Epistola ad Carolum Magnum, inchoasse regnum Luitprãdi anno septingentesimo decimo: nam & in eam numeri notam errorem oportuit irrepsisse.

LVITHPRANDVS LONGOB. REX.

DE TEMPORE REGNI LVITPRANDI ALIORVMQVE REGVM ERRORES.

Constat etiam ipsum hoc primo regni sui anno cõfirmasse donationem Alpium Cottiarum ab Ariperto factam Ecclesiæ Romanæ, habet idem Oldradus Episcopus Mediolanensis in Epistola ad Carolum Magnum Imperatorem his verbis: *Primo regni sui anno donationem, quam B. Petro Aripertus Rex donauerat, confirmauit scilicet Alpes Cottias, in quibus Luna est, & quicquid ab ea Alpes vsque ad Galliarum fines continebant*. hæc ipse.

IX.

CONFIRMATA DONATIO FACTA ROMANÆ ECCL.

Mortuo igitur (vt dictum est) Ariperto hoc anno, qui trusus in exilium fuerat Petrus Regis consanguineus, qui postea creatus fuit Episcopus Ticinensis, possiminio edidit: de quo ista Paulus subdit *f*: *Eo quoque tempore finita vita vel actibus Ticinensis ecclesiæ Episcopus Petrus, qui quia Regis erat consanguineus, ab Ariperto quondam Rege apud Spoletium exilio fuerat retrusus. Huic B. Martyris Sabini Ecclesiam frequentanti, idem venerabilis martyr prænunciauit, quod Episcopus apud Ticinum futurus esset. Qui postea, cum id fuisset factum, basilicam eidem martyri Sabino, in solo proprio apud eandem ciuitatem cõstruxit. His inter reliquas optimæ vitæ, quas habuit, virtutes, etiam virginitatis flore decoratus enituit: cuius nos aliquod miraculum, quod posteriori tempore gestum est, in loco proprio ponemus*. hæc Paulus de Petro.

PETRVS EPISCOPVS TICINENSIS. PRÆNVNCIATVR A MARTYRE

f *Paul. diac. l. 6. cap. vlt.*

IESV CHRISTI ANNVS 713.

CONSTANTINI PAP. Annus 6. ANASTASII IMP. Annus 1.

I. PHILIPPICVS IMP. EJICITVR.

SEQVITVR annus Domini septingentesimus decimustertius, Indictione vndecima, quo Philippicus Imperator, vbi annum & sex menses in Imperio habuisset, tentus & exæcatus ejicitur in exilium. Hæc quidem de tempore Imperatoris Philippici, nempe quod vno tantum anno & mensibus sex regnarit, testatur Paulus *a* diaconus, res sui temporis scribens: ex quo corrigas eos, qui ipsum annos duos & menses aliquot exegisse in Imperio tradiderunt, vt inter alios Theophanes atque Zonaras. Porro quod habet Paulus, confirmant Acta publica, quæ paulo post recitatum sumus. Quod autē ad rerum gestarum seriem pertinet: quomodo hæc se habuerint, ex Græcorum Annalibus referemus. Qui enim factus Imperator in diuina ausus est manus injicere, sibiq; etiam Ecclesiæ imperiū arrogauit, vt pro animi arbitrio fidei Orthodoxę decreta mutaret, ex inspērato sensit in se immissam desuper vltionem. Quando enim abrogare penitus Sexta Synodo, longeuæ ab impostore promissæ in Imperio vitæ securum se esse possessorem existimauit, ab Imperio miser continuo se excidisse cognouit, ipso Imperio luceque priuatus. Sed quomodo id acciderit, ex Theophane hic reddamus.

a Paul. diac. h. st. Lib. ob. Lb. 6. 11. & non. edit. 6.14.

II. ANASTASIVS IMPERAT.

Biennio, inquit, Imperij Philippici transacto, circaque natalitia cum Prasium visisset, visum est Imperatori, Sabbato Pentecostes equitem cum susceptione ac organis ingredi & lauari in publico balneo Zeuxippi, & cum omnibus profanis antiquæ prandere. Cum autem meridie requiesceret, repente ad Aueam portam introiit Rufus primus stratorum obsequij, cognomento Buramphi, & Theodorus Patricius Myancy cum taxatis, quos habebat in Thracia thematis sui: & festinanter in Palatium, inuenit Philippicum meridie quiescentem, & comprehensum eum duxit sursum in oratorium Prasinorum, & illic eum oculis eruit, nullo scisente. In crastinum autem, id est, Pentecoste, coacto in magna Ecclesia populo, coronatus est Artemius à secretis, dictus, mutato nomine, Anastasius. Sabbato vero post Pentecosten oculis priuatus est Theodorus Myancy, & secundo Sabbato id ipsum pertulit Gregorius Buramphus, & in exilium missi sunt apud Thessalonicem. hucusque Theophanes, & alij tum Greci, tum Latini eidem consentientes.

III. ANASTASIVS IMP. SCRIBIT AD ROM. PONTIFICEM.

Sublato igitur hæretico Imperatore, qui Orthodoxæ fidei cultor in locum eius subrogatus est, nihil antiquius habuit, quam se fidei Catholicæ professorem esse, publicis scriptis editis declarare, deque his reddere certiorem Romanum Pontificem, ad quem suæ professionis fidei litteras scripsit, mittens eas per Scholasticum cubicularium Patricium, quem in Italiam misit Exarchum. De his enim habet ita Anastasius in Constantino his verbis: *Non post multos autem dies scripta venere à Siciliensi insula, quæ nunciauerunt, quod Philippicus hæreticus à principali vertice depulsus esset, & Anastasius Orthodoxus Augustus sceptra regalia gubernanda suscepisset. Tunc Orthodoxis exultatio magna, venerabilium autem dies cunctis hæreticis insperata fuit.* Post aliquod vero tempus Scholasticus cubicularius Patricius & Exarchus Italiæ veniens Romam, detulit secum Sacram Anastasij Principis, per quam vere se Orthodoxæ fidei prædicatorem & Sancti Sexti Concilij confessorem esse omnibus declarauit: quam & Pontifici obtulit, & ita perrexit Rauennam. *Dum autem hæc agerentur, obtinuit Petrus supradictus ducatum Vrbis, promittens, quod nequaquam vlera Romanis aliquo modo inferri pateretur.* hucusque Anastasius.

IV.

Inter hęc autem Constantinus Papa cum audisset Catholicū in Oriente regnare Imperatorē, à quo & Orthodoxam professionē fidei per Exarchum missam accepisset: eundem in Catholicam cōmunionem acceptum, in album Orthodoxorum Imperatorum, quo pro eo vniuersa Ecclesia exoraret, referri voluit: ad quem etiam ex more misit pro responsis Ecclesiasticis Michaelem presbyterum Cardinalem Apocrisiarium. Constant haec omnia ex Theophane. Pernecessaria eiusmodi esse videbatur legatio, vt Constantinopoli esset, qui auctoritate Apostolicæ sedis lapsos Episcopos pœnitentes Catholicæ conciliaret Ecclesiæ: quorum maximus fuit numerus, quæ anno superiori sunt dicta, significarat. Quod enim ferme omnes nonnisi timore concussi consenserant in Sexæ Synodi damnationem, postquam suę eorum resipiscentia, gaudentibus cunctis subiungam esse tyrannum, qui ipsos coegisset turpiter adeo à Catholica fide desciscere. His omnibus naufragis per suum Apocrisiarium manum porrigens Constantinus, quam citius subuenire curauit.

Iam autem (quod polliciti sumus) inter cetera sunt hæc Acta publica per Ecclesiæ notarium conscripta de coronatione virginis arreptitiæ Romæ in Ecclesia S. Ioannis Baptistæ ad Aquas Saluias: ex quib. cum multa alia, tum illud potissimum cōsequaris, vt certum tempus dicta, quo Philippicus excidit ab Imperio, & in locum eius subrogatus est Artemius, qui & Anastasius. Cōgenerat autem ista de virgine arreptitia hoc anno, mense Octobri, inchoata tam à mense Septembri duodecima Indictione. Est sane mentio in Actione quarta Nicenæ posterioris Synodi (vt superius dictum est) de capite & imagine S. Anastasij martyris Romam delatis & ad Aquas Saluias collocatis, testāte patriciby Ioanne Episcopo Taurominensi in Sicilia, ex ea insula missi solitos Romam imperatores demone ad eius martyris venerandas reliquias, vexarentur. Magnam enim à Deo recēs martyr virtutem accepit aduersus dæmones, adeo vt eius nomen non in Orbe solum, sed & in Occidente celeberrimam esse. Quod itaq; in more esset, vt publicæ curationes à sanctis in ecclesia fieri solitæ ab Ecclesiæ notariis scriberentur, recenserenturq; libelli, qui publice in Ecclesia legerētur (prout sæpe superius ex sancto Augustino & alijs contigit demonstrari) ijdemq; inter alia Acta publica in eandem Ecclesiarum archiuis asseruarētur, quem ex ijs vnum hactenus conseruatum inuenimus in bibliotheca Vallicellana positum velut appendicem ad vitam eiusdem sancti martyris Anastasij, hic tibi putauimus delenbendum, ut potissimum (vt diximus) ratione, vt tempora Pontificis Imperatoris certa ratio habeatur, ad redargendum eum, qui nō duos tantum annos, sed & aliquot etiam menses post duos annos eum vixisse in Imperio tradiderit, nec exisisse Actis, secundum quod Paulus diaconus habet repertatur, non excessisse annum vnum & menses sex. Acta autem ipsa ita se habent:

Imperante domino nostro perpetuo perpetuo Augusto Anastasio Magno Imperatore anno primo, & post consulatum eiusdem fortissimi anno primo temporib. sanctissimi & beatissimi & apostolici summiq; Pontificis Constantini Papæ vrbis Romæ. Ipsius Imperantis nomine, natione Syrus, de ciuitate, quæ appellatur Constantina, ante hos modicum annos veniens in hanc ciuitatem humanam, filiam vnicam quam secum duxit, misit in monasterio ad discendas sacras litteras. Quæ cum erudita esset in cantu & hymnis & laudationibus, vultu decora à iuuentu in matrimonium petitur: ea enim & diues valde. Quod considerans venerabilis Episcopus eius eam Deo offerens, consecrauit in monasterio S. Casiani inter ancillas Dei, & reliquam substantiam eius erogauit pauperibus & diuersa loca pia.

Accidit autem, vt postquam inclusa posta in monasterio menses decem & octo, ille inuidus bestia antiquus hostis puerilis inimicitiæ se in puellam. & capere eam vocare & spoliare. Et cum multis opus suum efferret, vt fuerunt spiritus dæmonum dæmonem, in semetipso pacta acquirunt. subiectibus & inclusis ad Deum confessis, in ipso habebat fiducias. & ab ipso putebat auxilium, dicens: Surgam, & ibo ad Dominum Iesum Christum, & ad sanctum martyrem Anastasium, qui potest curare meam filiam à demonis vexatione. Accipiens itaque filiam suam haberent spiritus immundum, venit in monasterium sancta DEI genetrix semperque virginis Mariæ, vbi sanctus ac Beatus Paulus discipulus fuit, in

Bas-

loco, qui appellatur, *Ad aquas Salvias*, vbi requiescunt venerabiles reliquiæ martyris Anastasii. Et quia in ipsum monasterium mulier non ingreditur, instruxit Episcopus in illum Ecclesiam iuxta monasterium, dictam basilicam B. Ioannis Baptistæ præcursoris, & vna cum sua presbyteri & diaconus, postulans ab Abbate eius monasterij, vt reliquiæ sanctæ martyris Anastasij adducerentur in basilicam sanctæ Ioannis, & vt omnis congregatio pro ipsa puella gemina fleteret, & oraret à Domino nostro IESV Christo & à beato martyre Anastasio virginis liberationem.

Et dum hæc fierent die Kalendarum Octobris ipsius duodecimæ indictionis, tunc sunt reliquiæ venerabilis martyris Anastasij (scilicet caput illius) positæ super altare. Petijt insuper Episcopus ab ipso Abbate, vt ex eo aliquam modicam portiunculam acciperet, & appendaret ad cervicem puellæ sine. Fecit Abbas, & vnum denarium accepit appendit ad collum eius. Ad cuius tactum autem & positionem cuiusdam sacrarum reliquiarum capit dæmon eam vehementius contorquere, tollere, blasphemias in Christi martyrem & seruos Dei, dicens: Quid me adduxistis ad Anastasium cynophegum istum? monachus enim erat, sed dedit corpus suum ad cruciandum pro Nazareno. Non potestis me ejicere: quia Imperatorum, habens phalangas atque patricios. Non est, qui me possit ejicere de corpore isto. Non me ejicet Nazarenus: quia illius est carnem, meum autem est mundum.

Interrogantibus autem inter alia, quomodo ausus esset ingredi in vas Dei consecratum, vbi & corpus & sanguis Domini nostri Iesu Christi introunit? Respondit: Quidam me conjurauit, vt ingrederer mistud corpus, & introui? Inter hæc elicientes caput beati martyris de theca de argentea, imposuerunt super caput puellæ. Tunc clamabat dæmon: Non potest me ejicere cynophegus iste, quia monachus erat, & ego conjurationem accepi per coronam meam, nec egrediar de hoc corpore. Cum autem thymiama adolerent, exsultabat semonis dæmon, eo quod sibi male oleret: cumq; ab eis exsanimibus latum eius naribus adorandum offerretur, sibi odorem alium placere dicebat.

Cum autem interrogaretur, quis eum conjurasset, vt in puellam ingrederetur; dicere noluit nomen eius, sed quomodo id accidisset, ita professus est dicens: Ille adolescens, qui eam in matrimonium postulauit, abijt in Siciliam ad quendam locum, qui dicitur Marathonium, & ibi fecit conjurationem in nomine meo, & ligauit in sola fasciæ, & tulit secum: & dum ambularet ipsa ad balneum, saltauit eam ante ipsam viam, vt ea calcaret ligaturam. Illa hora ingressus sum in eam; sed die illa non eam læsi, neque volutaui. fuit id die secunda mensis Augusti, Indictione vndecima. Die autem secunda Septembris cepi eam ludere, atque exagitare & stimulare.

Sic namq; ad publica balnea fœminæ accedebant, vt tamen seorsum lauarentur à viris. Verum neq; id probatur à sanctis in virginibus, eo quod vt puritas & candor virginalis aliquo modo inficeretur, magnum periculum immineret: nam sanctus Hieronymus in Epistola ad Letam *a*: *Male animus in adulta virgine lauacra desiderat, quæ se ipsam deformem videre, & nudam videre non potest.* & ad Rusticum *b*: *Balneorum fomenta non quærat, qui calorem corporis ieiunijs frigore cupit extinguere.* laudat hinc ipse Paulam *c*, quod cum aliis monialibus degens, balneis numquam se vlã, nisi periclitans, ac necessitate coacta. Sicut enim tabenaria (quod ait Tertullianus de Spectaculis) loca esse solerent, vbi prauus dæmon insideret, ita & balnea. Vnde hic meminisse oportet; quæ de alia virgine itidem in balneis arrepta à dæmone narrat sanctus Prosper Aquitanus, de qua suo loco superius. Hæc idcirco voluimus obiter in memoriam renocasse, vt non mireris, si in sanctam virginem adeuntem balnea permissus est dæmon ingredi.

Pergunt Acta plura dicere de diabolo exorcisitas stridente, & martyrem Anastasium blasphemante, quod esset impotens ipsum ejicere, & de opprobriis & contumelijs iactatis ab eo in monachos, Episcopos, atq; presbyteros, aliosque sacros Dei ministros: ex quibus potest intelligi, quo sint afflati spiritu homines, qui eadem in eosdem personas conjiciunt probra: vt dici illis iure possit. Vos ex parte diabolo estis, qui eius opera & facitis & dicenis. His subijciuntur, quæ exultans & insultans dæmon dicere de multis, quæ operatus esset iis diebus: nam inter alia mala ista se fecisse iactabat: *Modo, inquit, venio de Hispania, & feci ibi homicidia multa, & multam effusionem sanguinis.* hæc quidem vera fuisse, quæ paulo post dicturi sumus, significabunt. Subduntur hæc istis:

Dicentibus nobis: Ecce Apostoli Domini nostri Iesu Christi Petrus & Paulus, ipsi te ejcient de isto corpore. Dæmon respondit: O iste senex malus Petrus quid est operatus? Ego feceram vt regnaret Philippicus, quia amicus noster erat: & iste abiit in die Pentecostes, & ordinauit sibi alium. Sed de isto corpore ejcere non me potest. Audisti, lector, quisnam sit promotor Principum hæreticorum, quis vero Orthodoxorum? Cum autem tunc propter blasphemiam in Apostolum vnus ex fratribus impegisset alapã puellæ, quasi ipse dæmonem verberaret: Cadite (inquit dæmon) quid ad me de corpore isto?

PROMOTOR PRINCIPVM HÆRETICORVM DIABOLVS, CATHOLICORVM PETRVS.

Tandem vero cum complessent in exorcismis in basilica sancti Ioannis duos viginti quinque, ipsa vltima nocte, hora quasi secunda venit nequissimus, & per os puellæ has exclamare cœpit, dicens: Ecce dico vobis: quia Maria & Paulus & Andreas obtulerunt istius mali senis Episcopi & monachorum lachrymas ante Nazarenum, qui dedit potestatem Anastasio, vt veniat & eiiciat me de corpore isto in Kalend. Nouembr. Ipse enim Episcopus vna cum monachis die noctuq; non cessabant preces cum lachrymis ad Deum fundere: qui simul & tertio Kalendas Nouembris celebrarunt ea de causa vigilias. Post preces vero exhibitas, candela, quæ ante ipsas venerabiles reliquias assidue ardens erat die noctuque, ab eodem maligno dæmone extincta est (erat hora diei tertia.) Quã videns vir venerabilis Episcopus, contristatus est nimis, & præcepit puero monasterij, vt afferret lumen. Sed ecce, absque alio lumine e monasterio allato, candela sponte à seipsa accensa est, astantibus ibi existentium ministerio accendi visa est, magno splendore elucens. Hoc factum est tertio Kalendas Nouembris.

XII. INTERCESSIONES SANCTORVM PROFICVÆ.

Tertia vero deinde die, ipsis scilicet Kalendis Nouembr. ducta est puella, vt prius ante altare, & venit omnis congregatio monachorum: & dum omnes flecterent genua, & dicerent, Kyrie eleison, & cum tunc cæpissent iusum dæmon agitare puellam, confessus est se vehementissime torqueri ab Anastasio, qui præsens esset: adeoque fuit violentus motu pessimo dæmonis in puellam, vt eam in aera eleuaret, sustentansq; teneret pedibus sursum, capite deorsum verso. Ex quo violento motu & natura humana impossibili potuit ab vnoquoque licet incredulo certo sciri, à dæmone vere arreptam esse virginem illam, ne fingere putaretur. Hic memoria repetas velim, quæ superius quarto tomo dicta sunt ex S. Hieronymo *d* de spiritibus nequam obsidentibus fœminas, & ita sublimes in aere suspendentibus, vt defluerent in faciem vestes, & quod retulimus de iisdem arreptitiis ex S. Hilario *e*, S. Paulino *f*, atque Seuero *g*, aliquando acciditle, vt licet sublimes, pedibus sursum, capite deorsum versus, suspensæ fœminæ essent; tamen Deus non permiserit ludibrio exponi pudorem, sed maiori miraculo fecerit vestes inhærere pedibus, non secus ac si iisdem essent tunicolo colligatæ.

XIII. VERA SIGNA ARREPTÆ À DÆMONE PVELLÆ.

d Hier. ep. 27.

e Hilar. lib. de Synod.

f Paulin. in Natal. S. Fel. 5.

g Sener. dialog. 1. 3.

Pergit libellus Actorum: *Et nobis dicentibus illi: Exi & recede maledicte de creatura Dei & sponsa Christi. Tunc dæmon dixit: Legatum me habet Anastasius, qui vsque in vesperum in me pœnas exercere vult. Accideret autem, vt dens ille è capite S. Anastasij exsiliss, ad collum suspensus arreptitiæ, amplius inuenire non posset. Nobis autem dicentibus ei: Quid factum est de dente illo? Dæmon respondit: Quando venit Anastasius, tunc ipse eduxit eum de collo, & posuit in loco suo, vbi ante manebat. Et nos diximus ei: Et quando venit sanctus Anastasius? Dæmon dixit: Quando accensa est candela à semetipsa, tunc ingressus est Anastasius, & reuocauit dentem in locum suum. Quærite in arca, vbi sunt reliquiæ eius, & cognoscetis. Tunc igitur accedentes nos ad aream reliquiarum eius dem sancti, aperta ea, inuenimus dentem inter eas, vt prius fuerat, collocatum. Tunc reminorati sumus, quod fidelis Dominus in verbis suis, quæ locutus fuerat per Prophetam suum: h Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex iis non conteretur. Et quod Dominus ait in Euangelio: i Non peribit capillus de capite vestro.*

XIV. DE ADVENTV S. ANASTASII AD CVRANDÃ PVELLAM.

h Psal. 33.

i Luc. 21.

Factum est post hæc silentium, dum esset puella ante altare. Tunc abeuntibus monachis ad refectionem, remanserunt Episcopus pater, & cum co presbyter, & diaconus, atque tres monachi: sicque manserunt vsque ad horam vndecimam. Cum iam appropinquaret hora egrediendi, tunc cæpit dæmon clamare: Quid

XV. COGITVR DIABOLVS LAVDARE S. ANASTASIVM.

pte crucem Anastasi: Scio, quia sanctus es. ista extorsit ab inuito Deus, vt idem pessimus dæmon, qui multa iactasset in opprobium martyris, eum deridens atque subsannans, ab ipso cruciatibus affectus fateri cogeretur id, quod esset sanctus Deo acceptus: *nam & clamabat rursum cum vlulatu: Va, va mihi S. Anastasi, quid in te peccaui? Crucia illum, per quem ingressus sum in istud corpus.*

SVAM IMBECILLITATEM COGITVR DIABOLVS CONFITERI.

Tunc iterum flectebat se patella læua atque dextera, vt solent qui flagellantur propter immensum dolorem facere: atque clamat, vt pareret, eo quod exire se velle promitteret. & rursum post modicum inter vlulatus clamans: Exeo & iuro per eum, quem tu venerarus & adorat, quod non pertuto. Et rursus interposita mora cum vlulatu clamans dicebat: Per quod iurau iuro, quod exeo, & nunquam in hoc corpus reuertar: Heu me, heu me, quia veni in derisionem coram hominibus. Et iterum clamans dicebat: S. Anastasi, exeo, & nunquam in presbyteros tuos & diaconos tuos, & monachos tuos iniuriam facio. Et ecce dico atque confiteor, quod nihil sum, spiritus nequam & immundus sum, ventus sum: Vbi inuenero verum Christianum, effugio ab ipso, nec aliquid illi mali facere possum.

XVI. LIBERATVR PVELLA A MALO DÆMONE PER S. ANASTASIVM.

Et flentibus nobis, dæmon dicebat: Nolite flere, quia cum videt Sanctus Anastasius vos flentes, maiora in me tormenta exercet. Sed ecce iuxta iuraui, egredior, & nunquam reuertar amplius in hoc corpus. Dicentibus quibusdam de fratribus: Ne facias quippiam mali, cum egrederis. Ille respondit: Sic mihi præcepit Sanctus Anastasius, vt sine aliqua læsione relinquam corpus istud. Sic cruciatus est dæmon ab ipso Sancto Anastasio vsque ad horam tertiam noctis, confitente dæmone ad finem cruciatum non permissum antea exire. Tunc puella inclinans se ante altare, sic fecit per spatium dimidiæ horæ: & eleuans se sana mentis & libera stans ante ipsum altare, suscepit corpus & sanguinem Domini nostri IESV CHRISTI. & sic salua puella cum patre reuersa est, dantes omnes laudes Deo. hucusque libellus de energumenæ virginis liberatione. Quo quidem infelicissimi coarguuntur hæretici negantes martyrum cultum, quem inuiti licet inutilibilibus flagris compelluntur etiam dæmones pati; ob idque duplo quam illi afficiendi ipsi tormentis. In quos miseros ista negantes opportune hic S. Hieronymi in Vigilantium reprehensionem illam, qua ait: *Respondeo, quomodo in vilissimo puluere & fauilla, nescio qua, tanta sit figmentorum & virtutum præsentia? Sentio, sæcio, insolentissime mortalium, quid doleas, quid timeas: Spiritus iste immundus, qui hæc te cogit scribere, sæpe hoc vilissimo terræ est puluere, immo hodieque torqueter; & qui in te plagas dissimulat, ita cæteris comminatur. Nisi forte in morem Gentilium, impiorumque Porphyrij & Eunomij, has præstigias dæmonum esse confingas, & non vere clamare dæmones, sed sua simulare tormenta. Do consilium: ingredere in basilicas martyrum, & aliquando purgaberis: inuenies ibi multos socios tuos; & nequaquam cereos martyrum, qui tibi displicent, sed flammis insensibilibus conburi: & tunc fateberis, quod nunc negas; & tuum nomen, qui in Vigilantio loqueris, libere proclamabis, &c.* ita plane S. Hieronymus, significans hæreticos esse pariter arreptitios. sed de his modo hactenus.

IN IMPIOS HÆRETICOS PRÆSTANTES MARTYRVM CVLTVM.

XVII. DE SARRACENIS INVADENTIBVS HISPANIAS.

Iam vero lugubrem aggrediamur tragœdiam enarrare multis sæculis deplorandam, vniuerso orbi suæ calamitatis immensitate not simam, ingressum, inquam, Sarracenorum in Hispaniam diabolicis machinamentis effectum, vt ipse scelestissimus dæmon Romæ in arreptitia (vt auditi) est gloriatus, vtpote de scelere, quo immanius nequicquam aliud excogitari potuerit, administris illis vsus, quos sciret nos esse omnium fidelissimos, perfidis Sarracenis. Gloriabatur plane dæmon, eo quod aduenisse tempus videret, vt quod diu cupiuisset, impleret. Ante tot sæcula de ipso hæc ad Iob Dominus locutus erat a: *Absorbebit fluuium, & non mirabitur, fiduciam habens, vt influat in os ejus Iordanis.* Etenim siue per Iordanem ipsam accipias Palæstinam, quam alluit idem flumen, ea iam pridem fuerant Sarraceni, ipsamque sanctam Hierosolymam ciuitatem tyrannice possidebant; siue per Iordanem, interpretatione Gregorij, ipsum populum intelligas Christianam Baptismatis aqua perfusum; iam ijdem ipsum populum Christianum habitantem

a Iob 40.

Asiam magna ex parte subegerant potestati, sed & omnes, qui incolunt Africam, suæ ditioni subingarant: cum & vt Europam patiter debellarent, & omnes, qui sunt in ea fideles, suæ subijcerent potestati, prodeunte fidelium facilem aditum idem fabricator malorum omnium dæmon in Hispania præparauit, aperiens ostium, per quod immittat in reliquam Christiani orbis partem turmas Sarracenorum: vt plane libere dicit posse, tantoquam maiori nec diuturniori vexatæ esse Ecclesiam persecutione, quã cum imperscrutabili Dei iudicio permissa est concuti à perfidis Sarracenis. Sed iam ipsam prosequamur historiam.

Quod ad ipsum ingressum eorundem Sarracenorum in Hispaniam pertinet, primum omnium, quæ sint temporis, disquiramus. Est Roderici Toletani Episcopi antiquissimi rerum Hispanicarum scriptorum confutatissimi assertio, id factum hoc ipso anno: cui veritati rectæ tuetur per Acta adstipulari videntur. vnus Tudensis eorundem in Hispaniam aduentũ in sequentem rejicit annum, qui numerat Era septingentesima quinquagesima secunda collocat vero hoc anno ipsas proditorum patriæ & gentis suæ molitiones. sed potuit apud ipsum in nonam Era error facile irrepsisse.

Haud igitur inanem fuisse diaboli illam superbam iactationem, qua se Hispaniam exitibus eruentasse profitebatur, declararunt euenta. Sed quæ hæc omnia euidentiora omnium architecti arte perexequerer, eo ordine enarremus: petamus autem ipsam rerum gestarum seriem à Tudensi antiquiore, ipsiusque verbis, quæ contigisse asserit, deiecimbamus. Cum tamen plura hinc inde ab aliis recentioribus scripta reperiantur, haud prudenda dixerimus. Non enim be ptodamus vetera nouis reijcienda putemus, in quibus veritas notetur ipsa noscatur: tunc enim neque antiquioribus assentimur. Sed ipsum modo audiamus Tudensem, qui hæc ait:

Hoc anno regni sui tertio Rudericus iniurias patris sui se fecisse fatebatur, duces filios Vuittiza Farmalum & Eruilanum de Hispania cum summo dedecore expulit. Qui ad Tingitanam prouinciam transfretantes (tenebatur enim illa pars à Comite illius regionis adhæserunt, quem Vuittiza Rex ante se Secretarios familiares habuerat charissimum. Qui indolentes de expulsione eorum & dedecore, consilium inuit cum eo, quomodo Sarracenos euocarent, & contra illatas sibi iniurias vindicarent. Ad hoc faciendum peragendum inuitat Iulianum, qui Iudicia Rex filiam ipsius Cavam nomine, non pro vxore, sed pro concubina, quam tamen pro vxore à patre susceperat.

*Erat hic Iulianus vir sagax & astutus, qui & callidus erat & Francos, vt expugnarent Hispaniam, exterorum. Fingens tamen esse fidelissimum Regi Rudericio, callide consulat, vtpote & ante ad Gallias transiret & in Africam, quia in interiori Hispania regnabat securus, & non erat necesse, vt haberet arma Hispaniæ in patria, quibus se mutuo interficerent, præterea pecuniæ poterat esse ille, ne populus pro filia Witizæ armaretur, & in ipsum insurgeret, vt illos effugaret, & inimicum proue heret. Peigit vero Tudensis: Tali tunc ab hunc Rudericus delitt ebilium, vt vlcisceretur arma mouentem in equi fortissimi, violenter à Dominis asserentur. Eaedem hæc prodatium. * Oppidum Hispalensis & Toletanus Archiepiscopus, quem pater eius Vuittiza diadema regalibus profuerat contactum, vt per eum posses Catholica fides statum euincere. hæc de comitibus Roderici aduersus filios Witizæ, quibus illi præbuit, ut tibi ruinam pararet.*

Ita plane mentem primum Deus auferre solet eorum, in quos parat vlcisci, vt suis ipsorum letiamur armis secundum illud Dauidicum: *Gladium eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum confringatur.* & nostra illud: *In operibus manuum suarum comprehensus est peccator.* dum patres obesse alijs, in se ipsum mala conuertit, ipsius suos consilios in propria commoda propius studio laborantis. Vtpote ipsi secundum illud accidisse videmus Ægyptum, quæ ne ipsi secundum illud accidisse videmus Ægyptum, quæ citur: *Stulti facti sunt Principes Tanes, exterminati Proces pes Memphes, decepterunt Ægyptum angulum populorum eius.*

Deus

Dominum miscuit in medio eius spiritum vertiginis, & errare fecerunt Ægyptum in opere suo, sicut errat ebrius.

Sed antequam reliqua prosequamur, rursum hic, amabo te, mecum considera lector, quodnam tam grande potuit præcessisse peccatum, vt magna ira Dei traderetur Hispania Sarracenis, & regiæ insulæ ex Gothorum gente omnino defecerint. Scimus ab omnibus ostentari quam omnium malorum causam Ruderici incontinentiam, cum ausus sit injicere manus in filiam Iuliani, quam sub titulo coniugis à patre accepisset, & in pellice conuertisset, sed decipi penitus istos puto: haud enim tunc primum accidit, vt istiusmodi commiserint scelus principes incontinentes. Verum altius est petenda horum omnium causa malorum, qua nulla maior ac verior mea sententia afferri potest, quam quod defecisset voluntaria anectione ab Ecclesia Romana regnum Hispaniæ sub Witiza huius prædecessore, vt suo loco superius ex Hispanicarum rerum scriptoribus dictum est. Vt accident illis quidem secundum illud, quod comminatus est Dominus a, cum Hieremias, eo quod Iudæi confregissent catenas ligneas, iussus est facere eas ferreas, quæ frangi non possent: cum videlicet qui iugum CHRISTI respuerant, cogerentur subire iugum ferreum Pharaonis: qui, inquam, ab obedientia se subduxere Apostolicæ sedis, iusta Dei sententia factum sit, vt subderentur impiis Sarracenis. Pluribus sane veritas hæc demonstrata est exemplis etiam sæculo isto, nullum posse diu subsistere regnum, quod non innititur super petram. Hinc vides eodem fortioe tempore magno fragore maxima ex parte esse collapsum Imperium Orientis, dum Heraclius desciit ob hæresim à communicatione Apostolicæ sedis. Idipsum eadem ex causa Africam esse passam, iisdem superius est demonstratum. Vnde veluti ab alta specula illud Dauidicum sit crebrius repetendum b: Et nunc Reges intelligite, & erudimini, qui iudicatis terram. Sed iam cœpta semel historiam prosequamur ex eodem auctore Tudensi, qui vbi proditorum molitiones recensuit, ista subiungit:

*Igitur Era septingentesima quinquagesima secunda, Vlit fortissimus Rex barbarorum totius Africæ, ducatu Iuliani & filiorum Witizæ fretus auxilio, vt cognouit, quod arma & equi non erant in Hispania, & ciuitates essent absque muris, Tarifium Strabonis venit ex duabus exercitus sui cum vigenti & quinque millibus fortium pugnatorum ad Hispaniam præmisit, vt cognita Iuliani dubia fide, bellum cum Hispaniæ Rege inciperet: terrebant namque barbarorum Regem laques dolosi Teliptensis Comitis, si forte adessent, quippe qui ipsum habuerat semper infestum, ac fortem virum & consilio sapientem expertus. Ceperunt tunc Sarraceni Hispaniam, & circumiacentes vrbes, quia eas absque muro munitionis inuenerant. Rex autem Rudericus iam vidit dolos tubani Comitis Tingitani, & labores sensit, collecto Gothorum exercitu, armatu vt potuit, acer & fortis primo fuluit pugnam: adeo vt per quinquaginta continuos dies infatigabiliter dimicans, sexdecim millia barbarum exercitus interfecerit. Iulianus & duo filij Witizæ Regem Rudericum in prima acie certantem cum cernunt, Christianos milites pro mortuis Sarracenis & saccio alios communendo, barbaros viribus roborant. Sed postquam Iuliani fides per totam Africam declaratur, Muza exercitus Africam Regis Principi cum infinita multitudine equitum peditumque ad Hispaniam dirigitur. Deinde transmato bello turmas vnas post alias ad prælium adducere instat. Porro Rex Rudericus *, more solito, prælium incensus cepit acrius instare, ac propensius in hostes præire. Tandem vero insuetibus barbaræ Hispaniam milites capient difficultates, atque per longitudinem belli defatigati, quia, nostrorum locum dant, & terribiliter Gothi, quærant à parte Comitis Iuliani, irruebant.*

Rudericus autem vbi se à suis destitui vidit, per aliquot dies terga pedem paulatim, pugnando (vt credimus) occubuit, sed non eiusdem certus interitus eius. Regnauit annis tribus. Index tamen postea in ciuitate Lusitaniæ Viseo inuenta est lapidea sepultura, in qua Epitaphium desuper est scriptum, scilicet: HIC REQVIESCIT RODERICVS REX GOTHORVM. alia, quæ plura his leguntur apud Rodericum Toletanum, ab ipso addita esse noscuntur. Verum post annos plurimos eam esse nostram inscriptionem oportuit, cum regni Gothorum nulla penitus reliqua esset spes successionis, quod minime accidit, superstitibus Pelagio, Iulianoq; ipsorum Gothorum adhuc viribus pollente, & aliis, qui ad loca tutiora confugerant. Pergit vero Tudensis:

Recesserat manus Domini ab Hispania ob iniquitatem Regum malitiam, ne in tempore huius ruinæ eam protegeret. Omnes deinceps Gothorum milites fusi, fugatiq, fuere, & vsque ad interemptionem gladio & media perierunt, & non solum contra se communibus & barbarorum, sed etiam Francorum armis ex parte Galliarum consumpti sunt. hactenus Tudensis de clade illata Hispanis temporibus Ruderici. Prosecuti sunt tantam cladem lachrymis atque suspiriis posteri omnes scriptores haud ignobiles in præsentem ferme diem. Etenim etsi vulnus sanatum, haud tamen turū, ne malè obducta cicatrix (vt sæpe accidit) iterum recrudesceat. Sed quos modo auersio ab Ecclesia Romana (vt vidimus) Hispanos tradidit Sarracenis, postea obedientia & obseruantia erga eandem ipsos ab hostibus conseruauit immunes, adeo vt etiā in exteras gentes eis dominium propagarit.

XXIV. HISPANIARVM EXTREMA CLADES.

Cæterum quod ad res Ecclesiæ Toletanæ spectat, Rodericus hæc habet c: *Sinderedum Episcopum Toletanum aduentum Arabum expauescentem, Vuittæ insuper insolentius fatigatum solum vertisse, Romamque profectum esse, inuadentem vero sedem intrusum fuisse Oppam, de quo superius: Sed viri, inquit, longeuis Vrbanum virum sanctimonia in Episcopum elegerunt, intrusione Oppa, qui iam nihil poterat, non obstante.*

c Roderic. de reb Hispan. lib. 3. c. 18. SYNDERED VS OPPA, ET VRBANVS EPISCOPI TOLETANI.

IESV CHRISTI

ANNVS 714.

CONSTANTINI PAP. ANASTASII IMP. Annus 7. Annus 2.

ANNVS incipit Redemptoris septingentesimus decimus quartus, Indictione duodecima, quo die nona mensis Aprilis Constantinus Papa, vbi sedisset annos sex, menses vnum & diem, ex hac vita discessit, magna ex Pontificatu bene perfuncto sibi gloria comparata: quippe qui cum throno cæteris eminens esset (vt Anastasius ait) omnium humillimus spiritu erat atque mitissimus, cunctis sibi subditis charitate pater amantissimus; quippe qui penuriæ tempore nihil prætermisit officii in pauperibus subleuandis. De ipso autem, præter illa, quæ dicta sunt superius, idem Anastasius hæc habet in fine: *Fecit ordinationem vnam, in qua creauit presbyteros decem, diaconos duos, Episcopos per diuersa loca numero sexaginta quatuor. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum quinto Idus Aprilis, Indictione duodecima *. cessauit Episcopatus eius dies quadraginta.* In cuius locum postea subrogatus est Gregorius Secundus, de quo dicturi sumus sequenti tomo. Quod vero ad rationem temporis spectat, non potuit ad sequentem annum idem Constantinus peruenisse, cum eo tempore reperiatur sedisse eius successor Gregorius, vt quæ dicenda erunt, significabunt. Extat eiusdem Constantini Papæ Epistola ad Archiepiscopum Viennensem, sed quod non habeat certum datæ annum, hic in fine eam describimus. sic enim se habet: d

I. CONSTANTINVS PAPÆ BITVS, RITVSQVE VIRTVTES.

* XIII.

Constantinus Episcopus Ecaldo Viennensi Archiepiscopo.

Reliquias Ecclesiæ tuæ, sicut rogasti, per Archidiaconum tuum destinani: de spongia Domini, de vestimento Domini, de vinculis Apostolorum, de sartagine area Machabeorum, de cineribus Sancti Ioannis Baptistæ. Quæ omnia capsella argentea clausimus, & sub signaculo sanctitatitua transmisimus. Rogamus, vt eo studio venerentur, quo de manere beati Petri ad sanctitatem tuam transmissa esse noscuntur. Et alia manu: IESVS CHRISTVS te fratter sanctificando custodiat.

d Bibl. Patrac. edit. à Io. à Bosco. Caless. tom. pari. pag. 42.

II. DE SYNODO LONDINENSI FALSA ASSERTIO.

Sub hoc anno recentiores Chronographi recensent Synodum Londinensem de imaginibus habitam: sed alij in annum vndecimum vel duodecimum, alij in decimum supra septingentesimum referunt: cum tamen antiquiores scriptores, qui & res ipsas Anglorum sunt prosecuti, de huiusmodi Synodo nec verbum quidem. Sane haud credide im hæc præterire potuisse Bedam, si re vera facti contigisset. Sed nec ipsum argumentum subsistit, vel tanta probatur tanta fuisse, quæ debuisset in controuersiam deduci, vt & de his consuleretur summus Pontifex Constantinus. Decurrit enim, Egwinum monachum designatum Episcopum Wicciis, diuinitus admonitum, vt Dei genitricis imaginem in sua Ecclesia collocaret: tem autem in controuersiam deductam, fuisse delatam ad Apostolicam sedem: iussumq; Egwinum sisti coram Pontifice, & iratum de visione, quam viderat, & alijs testatum esse. Tunc vero Constantinum legatum misisse Bonifacium in Britanniam, qui Londini Synodum celebraret. Celebrataque Synodo fuisse in ea probatas visiones Egwini, & de cultu sacratum imaginum promulgatum esse decretum. Hæc quidem cum careant testificatione maiorum, & aduertentur ij, quæ sunt à Beda conscripta, facile inducimur, vt commentum esse putemus.

III. CVLTVS SACRARVM IMAGINVM IN ANGLIA A PRINCIPIO VIGVIT.

Quid enim oportuit, vt de re iam diu ante recepta visio ostenderetur, vt induceretur in vsum fidei populo? Nonne auctoritate Bedæ (quod suo loco superius dictum est) liquet vna cum sancto Euangelio suscepisse Anglos vsum sacratum imaginum, Augustino ex antiquo Ecclesiæ Catholicæ vsu illis Saluatoris imaginem introducente? Sed sunt hic iterum eiusdem Bedæ verba repetenda, cum de Augustino in Angliam veniente agens hæc ait a: *At illi, Augustinus videlicet & socij, non demoniaca, sed diuina virtute præditi veniebant. Crucem pro vexillo ferentes argenteam, & imaginem Domini Saluatoris in tabula depictam, litanias q; canentes, pro sua simul & eorum, propter quos & ad quos venerant salute æterna Domino supplicabant.* & infra: *Fertur autem, quod appropinquantes ciuitati, more suo, cum Cruce sancta & imagine magni Regis Domini nostri Iesu Christi, hanc litaniæ consona voce modularetur: Deprecamur te Domine in omni misericordia tua, vt auferatur furor tuus & ira tua à ciuitate ista, & de domo sancta tua, quoniam peccauimus. Alleluia.* hæc ibi. At quinam est, qui docere possit vel minimum quidem hoc sæculo recessisse Anglos ab his, quæ docuerat Augustin. Sed & quis iste, quem dicunt, Pontificis legatus in Angliam missus à Constantino Pontifice? Puto voluisse auctores significare Bonifacium illum magũ Anglum, Germanorũ Apostolum à Gregorio Secundo Romano Pontificice designatum: verum ille nonnisi sub eodem Gregorio Secundo Romam veniisse reperitur. Abeat igitur de Synodo Londiniense commentum.

a *Bed. hist. Anglor. lib. 1. c. 25.*

IV.

Hoc eodem anno magnus ille Pipinus regni Francorum administrator moritur, relicto sibi in magistratu successore filio ex pellice Carolo cognomento Martello. Hæc autem quomodo se habuerint, à nullo fidelius, quam à Marcellino, qui hæc præ oculis habuit, sumenda putamus: ait enim in Sumberto b: *Contigit anno ab incarnatione Domini septingentesimo decimo quarto, Pipinum de Herstallo strenuum Principem & maiorem domus Francorum, dolentem super innocente morte sanctissimi Lamberti Tungrensis Episcopi, ad mortem egrotare.* licet enim ante annos sexdecim S. Lambertus martyrio occubuisset, tamque facinus oblivione sepultum videri potuisse: tamen semel inflictum Pipini conscientiæ vulnus nunquam curatum est, immo magis recruduit ex translatione eiusdem martyris ante annos quatuor renouata memoria. Translatum est enim corpus eius in Legiam, quæ ex vico eius in nobilem ciuitatem ex insidem martyris gloria atque miraculis ibidem iugiter edit solicis. Perge vero Marcellinus:

b *Marcellin. in Chronic. Sumbert. c. 25. apud Sur die 3. Martii.* PIPINI DE HERSTALLO OBITVS.

*Accersitoq; Sanctus Sumbertus egregium Pontifex ad vesitandum eum per nobiles viros, percrat primum cum Villico & Theodorico discipulo suo Colonianos ad Plectrudem illustrem Ducissam Lotharingiæ, siue Austrasiorum, consilium ab eo capere, quidnam facere deberet. Quo enim religiose suscepto & tractato, tandem remisso Colonia pio Villico presbytero Sancti Sumberti apud suos amplissa deuotionis & consolationis (erat enim felix Villicus euangelicus Sacerdos) missit sanctum Sumbertum & Agilolphum Colonienses Archiepiscopum cum plerisque aliis prælatis ad Pipinum Principem coniugem eius, ad exhortandum eum, si vivat, vt dilecta legitimos suos filios, Drogonem Ducem Campanie, Grimoaldum Maiorem domus Childerici * Regis Francie exhæredare, eundem scribendo Carolum Martellum illegitimum ex quadam pellice genitum in detrimentum & damnationem animæ sue, & in confusionem suis & totius Ecclesie, atque in scandalum horum primatum & subditorum. Et quia Sanctus Lambertus Episcopus eundem Pipinum de illicito connubio Alpaidis increpauerat, martyrium subiit.*

Venientes igitur prefati Pontificis legationi ad egregium Principem Pipinum, benigne ab eo suscepti sunt. Qui eos amplexatus, & ad tolerantiam adhortatus temporalium & superuenientium corporalium consortantes, audiunt, quod Deus iustis auxilium asserum facit, ne diem deleterentur in via, ubi ociosorum vermes quasi sunt in patria. Tandem multo expectatus tempore & impetrato tercia pro salute & remedio anime sue, tandem, prout numerant, ex deuote & salubriter Pontifices exponens, & in illum matrimonium increpantes, flatum eum indignatum repulsum habuntur. Alpaue vero legationem sanctorum Pontificum audiens & comperiens, irata valde, Pontifices alloquitur acerbe pacis, & ipsa interpellans importune pro Carolo Martello filio quod petitum, impetrauit cunctis pro eodem filio suo, qua petiit. Pipinus vero eodem anno moritur, eundem Carolum Martellum in rum principatum reliquit heredem. Quod cernentes Pontifices, inglorij & tristes Coloniam redierunt, narrant vniuersa Plectrudi omnia, que gesta erant in Leodio, atque animant eam, & ad tolerantiam patientie animant. hactenus de his Marcellinus.

Sic igitur cum præfecturam illam primariam annos viginti septem administrasset, hoc anno mortuus est. Ita etiam colliges ex Iona e monacho eius tempora scripto, dum anno Domini septingentesimo nonoex Pipini magistratus decimum tertium, conscenna tu, qui apud Aimionem aliquantum, præfuisse nimirum eum horum annos viginti septem. Fuisse Pipinum inter Principes maxime plos admirabile sidus, nisi ista de principe valde denigrassent. Constat quidem ipsum Pontificum multa Ecclesiis contulisse, monasteria ecclesiasticorum ros coluisse, hæc & alia id genus crebrius operatum. Regnabat hoc tempore in Gallis Dagobertus secundus, qui sequenti anno, vbi tenuisset regnum annos quinque, moritur, in quo locum eius Francie tenuit Daniel tericum in regnũ, quem nominant Chilpericum eius minis secundum. Reliqua sequenti tomo demonstrabimus. Reliqua sequenti tomo demonstrabimus. Romani Pontificis res integriter gestas aggredientes.

SISTEN-

SISTENDVM hic modo, statuto termino à Gregorio ad Gregorium. Etenim à primo egressi, velut hospitali accepta tessera, apud secundum, ad quem peruenimus, hospitalitatis iure quiescimus, & quidem itinere fatigati; cum interdum per vastam, rerum gestarum ignorantia, solitudinem, fuerit in inuio via laboriose quærenda; sæpe* veluti per ardua montium, instar Ionathæ *a*, fuerit manibus pedibusque reptandum, vt oppositas immensas vbique difficultates superare possemus: cum inter hæc omnia quam sæpissime densarum spinarum obicibus præpediti, á multiplicibus scil. diuersisque ingruentibus vndique negotiis violenter abrepti ab itinere instituto, ad aliena curanda oportuerit ad passus ferme singulos diuertisse. Hæc autem omnia superasse, & ad optatum viæ exitum peruenisse, opus fuit ejus, quam in ipso exordio inueris quæsiuimus ducem Dei genitricem MARIAM, necnon eorum, quos expetiuimus in via comites sanctos Martyres. Quibus omnibus quantum pro acceptis beneficiis debeamus, Tobiæ nos sententia docet *b*, cum iudicauit dimidium bonorum, quæ filius vexerat, fideli comiti tribuendum, quem hominem esse putauit; sed si cognouisset esse Angelum, omnia sua, suosque seque ipsum libenter exhibuisset. Iure ergo nos iisdem, quos nacti sumus ducem & comites, omnia ista pro gratiarum actione rependimus, impendimusque nos ipsos simul. Ipsi vero offerant, quod accipiunt Deo bonorum omnium largitori, à quo nobis impetret solutionem istorum compedum aureorum, simulque veniam peccatorum, felicemque ex hac vita migrationem ad Deum ipsum: cui sit honor & gloria in sæcula. Amen.

b Tobiæ.

ANNALIVM TOMI OCTAVI FINIS.

APPENDIX.

AVCTOR PIO LECTORI.

QVOD hoc octauo tomo Annalium inter scribendum res præclare gestas S. Maximi martyris admirati Pyrrhum Constantinopolitanum Episcopum Monothelitam, omissimus dedita opera, prolixam illam disputationem eiusdem cum eodem Pyrrho in Africa publice habitam, ne nimia cum prouocaremus lectorem fastidio afficeremus, pollicitique sumus hic eam apponere per Appendicem, quo rerum antiquarum studiosi eadem nondum edita frui possent, promisi memores, hic tibi eam tũ Græce, tum Latine reddimus ex interpretatione Francisci Turriani Societatis Iesu Theologi. Sed quoniam is vnico dumtaxat, quamuis antiquo exemplari vsus esse videbatur, in Bibliotheca autem Vaticana plures erant eiusdem Disputationis Codices manuscripti, omnes inter se diligenter conferendos, variasque lectiones iisdem, quibus Vaticani Codices recensentur numeris, habito earum delectu, partim ad marginem, partim ad libri calcem annotandas curauimus. Vale lector, & boni consule.

ΠΑΡΑΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ ζητήσεως χάριν τῶν κεκινημένων περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων, παρούσης Γεννερίου διοικητοῦ τῆς πατρικίας, καὶ τῶν ἱερωτάτων αὐτῇ ὁσιωτάτων θεοσεπτῶν, καὶ λοιπῶν θεοφιλῶν, καὶ εὐδόξων ἀνδρῶν, τοῦ τε Πύρρου τοῦ γενομένου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Μαξίμου τοῦ ἁγιωτάτου μοναχοῦ, μηνὶ Ἰουλίῳ, Ἰνδικτιῶνος γ'. Πύρρου μὲν συμμαχοῦντος τῇ παρεισαχθείσῃ παρ' αὐτοῦ π. καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ Βυζαντίων καινοτομίᾳ τυπίῳ τοῦ ἑνὸς θελήματος. Μαξίμου δὲ σπουδαρχοῦντος τῇ ἀνωθεν εἰς ἡμᾶς ἁγιοτάτῃ πατερικῇ π. καὶ δογματικῇ διδασκαλίᾳ. Ἀφ' ἧς μηδὲν τῶν ὑποφυὲς ἀνδρὸς, φρενὶ ἢ γνώμῃ δι' ὑστερήματος πατερικοῦ, ἢ λογισμῶν ἀνδρῶν τεθέν, Πύρρου καὶ Μαξίμου, ἀθλήσεις σεσοφισμένοις ἔλεγχοις σεσαθρηκὸς ἢ τῆς θεᾶς Μαξίμου ἀφαλείας ὁ Πύρρος, ἴδιος αὐτῶν.

ΠΥΡΡΟΣ. Τί σοι καλὸν ὑπολάβωμεν, κύριε ἀββᾶ Μάξιμε ἐγὼ πικρὸς ὁ πρὸς ἐμὲ, ὃν οὐδὲν πώποτε ἔσχε λόγος ἀφορμὰς παρέχων ὑπαλήψεως κατ' ἐμοῦ πώποτε δέδωκεν ἡμῖν, τίς ἢ τίνα ποτὲ, καὶ ποτὲ καὶ πρόσωπον ἀγοράσωμεν θεᾷ, ἐτίμησεν, ἢ ἐτιβάσθη τε, ὡς ἡμῖν. ΜΑΞ. Ἐπειδὴ ὁ θεὸς ἀκροᾶται, καὶ θεὸς ἔστως, ἵνα ἢ σὺς χρήσωμεν λόγοις, ἐτίμησεν, ἢ ἐτεβάσθη με, ὡς ὑμῖς· ἀλλ' ἀθετήσαντων ὑμῶν τὸ Χριστιανῶν δόγμα, Φοβεροῦ ἐγκαλοῦμαι τῆς ἀληθείας τῷ πρὸς αὐτὴν προσκαίρως χάριν. ΠΥΡ. Τί δὲ δοξάσαντες, τὸ Χριστιανῶν ἤθος ἀσεβήσαμεν φρόνημα. ΜΑΞ. Ἓν θέλημα τῆς θεότητος καὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀνθρωπίνων, αὐτὸ δοξάσαντες, καὶ μὴ μόνον δοξάσαντες, ἀλλὰ καὶ ὅλη λύμῃ τὸ πάντας τῆς ἁγίας ἐκκλησίας σώματος, ἀφ' ἧς ναυῆσις ἐκθέσεως τοῦ προσηκόντος. ΠΥΡ. Τί δὲ οὐ ἓν θέλημα τοῦ Χριστοῦ δοξάζων, δοκεῖ σοι παρηκολουθῆσθαι τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας; ΜΑΞ. Πάνυ μὲν ὦν. τί δ' ἀνωτάτω σημαίνει τὸ λέγειν, τὸν αὐτὸν ἓν, καὶ τῷ αὐτῷ θελήματι, πρὸς μὲν τὰς σαρκώσεως τοῦ παντὸς ὁμοίως ὄντων συνήσθαι, εἰκότως τι, καὶ σωτικῶς διεξάγειν, μὴ ἢ τῶν ἐνανθρωπήσεως τρόπος ἐφιέσθαι καὶ πάθ. τόπος τι ὁμοτόπων ἀμείβειν, καὶ τὰ ἀληθῆ πάντῃ πιστεῦσαι, τοῦ Δεσπότου ἀπόστασις, καὶ μεμφῆς ὁμοίως συγχύσεως διὰ ὧν ἡμῖν πάσης καθηκόντως ἐδείξατο τῶν οἰκονομίαν φαντασίας; ΠΥΡ. Εἷς ὁ Χριστός, ὁ δὲ; ΜΑΞ. Ναὶ, εἷς σεσθλος. ΠΥΡ. Εἰ εἷς ὁ Χριστός, ὡς εἷς πάντως καὶ ἤθελεν· εἰ δὲ, ὡς ἤθελεν, ἓν πάντως αὐτῷ καὶ τὸ θέλημα, καὶ ἓ δύο. ΜΑΞ. Τὸ λέγειν τι, καὶ μὴ σεσημασίωσθαι δὲ λεγόμενον τὸ σημαινόμενα, οὐδὲν ὑπερὸν ἔστι, οἱ μὴ πάντα συγχῶν, καὶ ἀσαφῆ ἀνδρῶν ἂν τὸ θέλειν ἢ ζήτησις ὅπερ ἀδιάκριτον, ἀνδρὸς * λογικὴ καθόσκε δ' ἂν ἐνείπῃ μοι. ὁ Χριστὸς εἷς ὢν, θεὸς μόνος ἐστι, ἢ καὶ ἄνθρωπος· μόνον τὸ σωμ-

* πῶς 170. 556.

* λογίῳ 602 170.

αμφό-

QVÆSTIO ECCLESIASTICI dogmatis, disputata coram Gregorio patricio piissimo in conuentu, & consessu sanctissimorum Episcoporum & reliquorum nobilium virorum, à Pyrrho Patriarcha Constantinopolitano, & à Maximo Reuerendissimo monacho, mense Iulio, Indictione III. Pyrrho quidem nouum dogma de vna Christi voluntate à se, & à suo antecessore Sergio prius introductum, defendente: Maximo autem doctrinam Apostolorum & Patrum à principio nobis traditam.

FRANCISCO TVRRIANO SOCIETATIS IESV Theologo interprete.

PYRRHVS: Quæ in re, domine Abba Maxime, quæ cui succensi, tibi nocuimus, qui vnquam nobis detrahis, & nos omnibus in suspicionem de hæresi venire facis? Quis vnquam te, ne de facie quidem notum, sic honorauit & coluit, vt nos? MAX. Quandoquidem audit Deus, nemo, vt verbis tuis vtar, sic me honorat & coluit, vt vos: sed cum vos spreuerit sanctum Dogma Christianorum, existimauit pertæsum eundem mihi esse, si gratiam vestram veritati anteponerem. PYRR. Quam ob rem aspernati sumus quod Christiani tenuimus? MAX. Opinione de vna voluntate diuinitatis Christi & humanitatis eius, & non soluta opinione, sed etiam proposita eius noua expositione ad perniciem totius corporis sanctæ Ecclesiæ. PYRRH. Quid igitur, qui vnam Christi voluntatem esse sentis, videtur tibi Christiana doctrina traduci? MAX. Maxime. Quid enim magis impium, quam dicere, eandem eius eadem voluntate, ante incarnationem quidem omnia ex nihilo fecisse, continere & procurare ac gubernare dirigere; post incarnationem vero, eiusdem & potionem appetere, loca locis mutare, & omnia alia facere, quæ omni culpa & reprehensione vacabant, quibus etiam dispensationem liberam ab omni dissimilitudine demonstrauit? PYRRH. Est ne vnus Christus, an non? MAX. Vnus sane. PYRRH. Si igitur vnus Christus, non quam vnus omnino etiam volebat, quod is tanquam vnus volebat, vna prorsus est & eius voluntas, non duæ. MAX. Dicere quippiam, & nó distinguere rem significata in eo, quod dicitur, nihil aliud est, quam omnia confundere, & ea studio relinquere operta, de quibus quæritur: quod est alienũ à viro docto. Ecce Petrus inquit hi hoc: Christus cum sit vnus, & ne Deus homo, tamen

solum homo, an vtrumque, Deus simul, & homo? PYR. Plane, Deus simul & homo. MAX. Deus igitur natura & homo cum esset Christus, volebat tamquam Deus & idem homo, an vt Christus tantum? ac si quidem principaliter vt Deus, & homo volebat Christus, liquet, quod dupliciter, & non vno modo, vnus cum idem esset, volebat. Etenim si nihil aliud est CHRISTVS præter naturas suas, ex quibus, & in quibus est, perspicuum est, quod conuenienter naturis suis Christus, id est, vt vnaquæque apta nata erat, vnus existens & idem, & volebat, & operabatur. Siquidem neutra earum voluntatis, aut operationis expers est. Quod si conuenienter naturis suis CHRISTVS, id est, vnaquæque apta nata erat, volebat & operabatur; erant autem duæ naturæ eius: duæ igitur voluntates eius naturales, & quæ cum ipsis numero totidem sunt, substantiarum operationes. Sicut enim numerus naturarum vnius & eiusdem Christi, si pie intelligatur, & dicatur, non diuidit CHRISTVM, sed differentiam naturarum etiam in vnione custodiri demonstrat: sic numerus voluntatum & operationum, quæ secundum substantiam in eius natura insunt (ambabus enim naturis suis, vt dictum est, idem salutem nostram & volebat & operabatur) non diuisionem inducit, abest; sed earum etiam in vnione custodiam tantum & incolumitatem declarat. PYR. Non potest fieri, quin voluntates secum inferant ipsos volentes. MAX. Hoc quidem absurdum, in vestris etiam litteris, non ratione, sed licentia prontissimis, nachi Heraclium vestrum ad hoc auctorem, quia vos eius nefariæ & sceleratæ mixtioni assentiebatis, & benedictione * eam confirmastis. Si enim concedatur inferri cum voluntatibus volentes, omnino consectanea * recipiocatione cum volentibus inferentur voluntates: reperieturque etiam vobis auctoribus in supersentiali, plusquam bona & beata Deitate, vna quidem hypostasis, sicut sensit Sabellius, quia vna est in ea voluntas; tres vero voluntates, quia sunt tres personæ, ac proinde tres naturæ, ex opinione Arii; si quidem secundum definitiones & regulas Patrum, differentia voluntatum differentiam etiam naturarum secum infert. PYR. Impossibile est, in vna persona duas simul esse non contrarias voluntates. MAX. Si non est possibile esse simul in vna & eadem persona duas non contrarias voluntates; igitur, opinione tua, possibile est esse, si contrariæ sint. si sic est; confessas hactenus duas esse, & non dissides à numero, sed tantum à pugna: restat igitur vt quæramus causam huius pugnæ effectricem. quam igitur esse hanc ais? voluntatemne naturalem, an peccatum? si naturalem dicis, huius autem auctorem non alium esse scimus, nisi Deum; igitur, vt tua est opinio, Deus est auctor pugnæ. Si peccatum dicas; peccatum autem non fecit; neque Deus incarnatus vllam quampiam pugnam in voluntatibus naturalibus habuit. cum enim causa non sit, plane nec effectus causæ erit. PYR. Naturæ igitur est velle? MAX. Sane quidem simpliciter velle naturæ est. PYR. Si naturæ est velle, illustriores autem patres dixerunt, vnam esse Dei & sanctorum voluntatem, ita fiet vt sanctorum & Dei vna sit natura. MAX. Superius dictum est, eum, qui de veritate differit, debere distinguere quæ vocibus significantur, propter errorem, qui ex homonymia proficiscitur. Rursus enim percunctabor te, cum sancti vnam Dei & sanctorum voluntatem esse dixerunt, dixeruntne hoc intuentes in voluntatem substantialem Dei, & effectricem, an in id, quod volunt? non enim idem est voluntas volentis, & id, quod vult, sicut non est idem videntis vis cernendi, & quod cernitur. illa enim inest ei substantialiter, hoc autem extra est. Quod si ad substantialem respicientes dixerunt, repetitur non solum eiusdem naturæ cum Deo sanctos inducere, & cum eo effectores, sed etiam sibi ipsis repugnanter: qui dixerunt nō posse diuersas substantias communem habere voluntatem. Sin vero ad id, quod volunt, respexerunt, igitur

αμοῦ ἡμῶν, θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος; ΠΥΡ. Προδήλως θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος. ΜΑΞ. Θέλε ἄρ' φύσει καὶ ἄνθρωπος· ἢ κατ' ἐξαρχὴν ὁ Χριστὸς, ὡς θεὸς καὶ ἄνθρωπος· * ὁ αὐτὸς ἤθελεν, ἢ ὡς Χριστὸς μόνον; ἀλλ' εἰ μὲν πεφυκυῖαν, ὡς θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἤθελεν ὁ Χριστὸς, δηλονότι δυικῶς, καὶ ἡ μοναδικῶς, εἰς ὢν ὁ αὐτὸς, ἤθελεν εἰ δὲ ὑδὲν ὑπερὸν ἐστιν ὁ Χριστὸς ὑφ' ἑνὸς αὐτοῦ φύσεως, ἐξ ὧν, καὶ ἐν οἷς ὑπάρχει, πεφθέγκται, ὡς καταλλήλως τῷς ἑαυτοῦ φύσεσιν, ἤγουν, ὡς ἑκάστη πέφυκεν, ἐς ὧν καὶ ὁ αὐτὸς ἤθελεν, καὶ ἐνήργει· εἴπερ ἐδυτέρων αὐτῶν ἀθελητὸς ἐστιν, ἢ ἀνενέργητος· εἰ δὲ καταλλήλως τῷς ἑαυτοῦ φύσεσιν ὁ Χριστὸς ἦγεν, ὡς ἑκάστη πέφυκεν, ἤθελεν, ἐνήργει, δύο δὲ αὗται αἱ φύσεις, δύο αὖται πάντως καὶ τὰ φυσικὰ θελήματα, καὶ αἱ τέκτων ἐσόμεθα, καὶ δυάδιστοι ἐνέργειαι. ὥσπερ γὰρ ὁ τῶν δ' αὖτε καὶ ἑνὸς Χριστοῦ φύσεων ἀριθμὸς, δυάδιστον νομίζων τι, καὶ λεγόμενον, ἐ διαίρεσιν εἰσάγει· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτῶν δηλοῖ ἡ μόνον κατὰ τὴν ἑνώσεως φιλανθρωπίαν, καὶ σωτηρίαν. ΠΥΡ. Ἀδιάπτωτον, πῶς θελήσει μὴ σωτηρίας θεῖναι τὸς πίστας. ΜΑΞ. Τὸ μὲν καὶ ἐν τοῖς ὑμετέροις γράμμασι τὸ ἀθέλητον, ἢ λόγου, ἀλλ' ἐξουσίας κινήσει, ἀπὸ φήμης δὲ, * σπουδαζόμενον ὑμῖν εἰς τὸν λαβόντος τὸν Ἡράκλειον, ἀφ' οὗ καὶ ὑμᾶς σπουδὴν τῇ αὐτοῦ ἀθεμίτῳ, καὶ ἀθεμίτοις μίξει, καὶ τῶν δι' ὁλοχίας κυρῶσαι. εἰ δὲ ὁδῷ, πῶς θελήσει σωτηρίας θεῖναι τὸς θέλοντας, ἀπέτως καὶ τοῖς θέλουσι τὸ θελήματος κατὰ τὸν ὅλεθρον ἀντιστοιχῶ σωτηρίας χάσκοντα· ἢ ὀφείλοντα καθ' ὑμᾶς, τῆς ὑπερφυοῦς, ἢ ὑπερφυοῦς μίξεως, καὶ μακαριότητος θεότητος. ἀφ' οὗ μὴ τὸ ἐν αὐτῷ θέλημα, καὶ μία ἡ ὑπόστασις, ἢ Σαβέλλιον, ἀφ' ὃν τὸ τρία πρόσωπα, τρία καὶ τὸ θελήματα, ἢ ἀφ' ὅσα τῆς φύσεις, ἢ τὸν Ἄρειον εἴπερ ἢ τὰς πατρικὰς ὅρους, καὶ κανόνας, ἢ ἀφοριζομένων θελημάτων καὶ φύσεων εἰσάγει ἀφορισμόν. ΠΤΡ. Ἀδιάπτωτον ἐστὶ, ἐν ἑνὶ πρόσωπῳ δύο ἀθέλητα σωμπίπτειν θελήματα, ἄνθ' ἑναντίους. ΜΑΞ. Εἰ ἐναντίους δύο θελήματα ἐν ἑνὶ, καὶ τῷ αὐτῷ πρόσωπον εἶναι, ἀδιάπτωτον, ἀρνεῖ ἐναντίους, καθ' ὅσον διαιτᾶς. εἰ δὲ ἔστι, νίος * τὰ δύο εἶναι ὑμολογήσας, καὶ σὺ τὸν ἀσύγχυτ. * ἀφιξίμ. 401. 270. * ἀφιξίμ. 401. * φείσεσθαι τῶν al.

ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων ἀλλήλοις σωμπεπλεγμένων, ἐξ ὧν καὶ ἐν οἷς ἡνωμένος, ἐς ὧν καὶ ὁ αὐτὸς ἐστὶ, καὶ ἐνεργεῖ, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων ἀλλήλοις ἐστὶ, καὶ ἐνεργεῖ; ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων ἀλλήλοις

γεν, καθ' ὑπεκκαῦσιν τὸ ἡλιῆθες, ἥλημα σεσοφισμένον οἱ σοφισταὶ καὶ δόκησιν ἔφεσιν ἄσοφον. Τῆ φύσει οὖν τὸ ἀπλῶς ἡλίσθαι ἀφωρίζομεν. ΠΤΡ. Εἰ πῶς θελήσασι σὲ πεῖσαι λέγειν, καὶ ἀθελήτως ἀφ' ὑποκειμένου, τοῦτο μὴν ἓν θελητὸν καὶ ἡλιστὸν, φύσιν ἢ βίαν, καὶ ἓν αὖτὸ καὶ ἡλιστὸν, φύσιν ἢ βίαν, καὶ ἓν αὖτὸς καὶ θελητικὸν λέγειν, καὶ μάτην τῇ φύσει ἀπολλύναι ἀφορίσαντες δ' ῥηθησόμεθα, ἀλλὰ καὶ ἀσυνεσίας ταῦτ' ἂν μεταβάλοντες. MAΞ. Οὐ πωλῶ τὸ θέλειν, καὶ τὸ πως θέλειν, ὥσπερ καὶ τὸ ὁρᾶν. καὶ τὸ μὲν ὁρᾶν ἡλίου, ὡς πατρὸς, τὸ ὁρᾶν, φύσεως καὶ πᾶσι πᾶσι ὁμοφύσει, καὶ ὁμοφώνοις, σεσοφισμένον τὸ δὲ πῶς θέλειν, ὡς περὶ τὸ πῶς ὁρᾶν, τυφλοῖς θέλειν ἁπλῶς πᾶσιν, καὶ μὴ θέλειν ἁπλῶς πᾶσιν· καὶ δεξιὰ ὁρᾶν, ἢ ἀριστερὰ, ἢ ἄνω, ἢ κάτω, ἢ πρὸς ὀπτηρίαν ἢ καθ' ὑπόστασιν ἢ ἐν τοῖς ἐσχάτοις λόγων, τρόπῳ ἐφ' ᾧ τῷ ἡλίου, καὶ ὁρᾶν χρέος ἐστὶν, μᾶλλον τῷ πεκρυμμένῳ σεσοφισμένον, καὶ ἓν ἄκρως ἐσχάτων λέγειν ἀφορίσαι τὸ θέλειν φύσει ἔχομεν, ἄσοφα τὸ θέλειν φαγεῖν, ἢ μὴ θέλειν φαγεῖν, ἢ ἓν πνεῦμα θέλειν ἐφ' ἑαυτοῦ ἀνάγκης, ἀλλὰ ἓν πῶς θέλειν τελεῖν ἓν θελητὸν ἐστὶ χθιστικὸν, ἀσυμβούλευτον. ἔτι δὲ, εἰ ἀπεθωμεθα, τὸ οὐ ἓν θεῖ γλώσσῃ, θελητὸν αὐτὸ ἐν ἓν ἓν, ἀσυμβούλευτον, τάπτει καὶ τὸ σεσοφισμένον, καὶ σῶδες ἄπλῶς, καὶ πεκρικὸν θέλημα σπαπληρώσεται. ΠΤΡ. Εἰ φυσικὸν λέγεις τὸ θέλημα, τὸ φυσικὸν σπέρμα καὶ ἰὼν ἀφαιρεμένων πᾶς ἐστι σὰ ἀνάγκη. Φυσικὰ λέγουσι τοῦ Χριστοῦ τὰ θελήματα, πᾶσαν ἐν' ἀπὸ ἐκείνου ἀνάγκη, κίνησιν. ΜΑ. Οὐ μέντοι θεία, καὶ ἄκλες Θ φύσις ἐδὲν ἰὼν ἀφαιρεμένων ἔχει φυσικὸν ἀλλ' ἐδὲ κτίσμα, καὶ κατὰ τὸ ℔ φύσει λογικὸν διώλαμεν ἔχει φυσικὸν τῷ λογικῷ ὄρεξιν, ἢ πᾶς ἡ θέλησις καλεῖται τῆς νοερᾶς ψυχῆς· καθ' ἰὼν θέλοντες λογιζόμεθα, καὶ λογισάμενοι, θέλοντες βουλόμεθα, καὶ θέλοντες ζητοῦμεν σκοπεῖν εἰ πεῖ, καὶ βουλόμεθα, καὶ κρίνομεν, καὶ ἀφορίζομεθα, καὶ σκεπτόμεθα, καὶ ὁρμῶμεν, καὶ ἐχόμεθα, ἢ φύσιν ἢ ἡμῖν, ὡς ὄφηται, σεσοφισμένον δ' λογικὸς ὁρίζεται, ἤγουν θέλειν, καὶ λογίζεσθαι, βουλεύεσθαί τι, καὶ ζητεῖν, καὶ σκοπεῖσθαι, καὶ βούλεσθαι, καὶ κρίνειν, καὶ ἀφορίζεσθαι, καὶ αἱρεῖσθαι, ἐφίεσθαι, καὶ ὁρμᾶν, σὺν ἄκρως ἰὼ αγκαιοῦσθαι τὰ τῶν νοερῶν φυσικά. πῶς ἡ καὶ τῶν ἀθροῖ Θ ἐ πᾶσης ἀπαθείας ἀπαθοῦσα ἡ πανάγια θεοτόκος περὶ σεσοφισμένον καὶ ἐνοῦσαν * ἐπ' αὐτὴ ἀνάγκη κίνησιν, ἀνάγκη, τὰ μὲν φυσικῶς θέλοντα, ἀκούσιον ἔχοντα κίνησιν, τὰ δ' φυσικῶς μὲ θέλοντα, ἑκούσιον σπερ' ὁ μόνος θεὸς, ὁ νοῦς τοῦ ὄντος, ἄλογα καὶ νοερὰ πάντα, φύσει ὄντα θελητικὰ, ἀκούσιον ἔχει κίνησιν ἄψυχα δ' θελητικὰ, ἑκούσιον ἔχει κίνησιν. πλὴν ὁ μακάριος Θ Κύριλλος ἐν τῷ πέμπτῳ κεφαλαίῳ πρὸς τοὺς Θεοδώρητον μεμψίμοιρος ἀπέπαυσεν ἡμᾶς θελήσαι πταίσματος, ἀμφίβολον ἀποφάσεως Θ, μηδὲν φυσικὸν εἶναι ἐν τῇ νοερᾷ φύσει ἀκούσιον. καὶ τοῦτο ἕξει τῷ βουλομένῳ μανθάνειν, μὴ χρέος λαβόντι τὸ πάντων κεφάλαιον. ΠΤΡ. Ἐπιδὴ χρή, τὰ σὰ τοῖς ἐξεστῶσιν ἀναφωνήσωμεν ἀλλ' ὦ μακάριε Θεοδώρητε, μὴ πολλὰς * ὀκχεύσῃς ἰδέαξιν ὁ λόγ Θ· φυσικὰ εἶναι τὰ τοῦ Χριστοῦ θελήματα. δυνατὸν ἢ ὥσπερ σὰ τῶν δύο φύσεων ἐν συνόψει λέγομεν, ἕτω καὶ σὰ τῶν δύο φυσικῶν θελημάτων ἐν τῇ συνόψει λέγοντα καὶ δύο λέγειν θελήματα, ἀφ' ἑνὸς φυσικοῦ τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων ἀφορᾶν, καὶ εἰ ἓν λέγοντες. ἀφ' ἑνὸς ἄκρου ἑνώσεν, μικρὸν ῥηπὸν λέ-

* ὁ φύσις 170.
* πρὸ δὲ al. πρὸ τοῦ al. praeter 601. 330.
* ἐφ' ἐν ἐπ' 602.
* σεσοφ al. praeter 601. 170.
* χωρίζων al praeter 170.
* ἢ 2°. 602.
* ἢ 170.
* ἀφ' ἐπὶ al. praeter 170. 336.
* αὖ 601. 330.
* αὐτῷ 602.
* λογιζόμεθα 601. 170.
* βουλόμεθα 336.
* βουλόμεθα 601. 170.
* βουλόμεθα 602. 170.
* ἐφ' 602. 170.
* ἐπ' 602.
* ἐφ' 602. 170.
* πεπωσῶν 170. 602.
* ζων

secundum causam, siue vt quibusdam loqui placet, per abusionem voluntatem appellauerunt Patres tam rem, quam quis vult; nihilque absurdum sequetur ex eo, quod definierimus naturæ esse simpliciter velle. PYRRH. Si voluntatibus à nobis ipsis, & aliis à aliis dissidemus, qui nunc quidem hoc volumus, nunc vero idem nolumus; naturæ autem est hoc, & rationem eius signat atque exprimit: non solum repetitur natura inter nos dissidere, sed infinities mutat naturam. MAX. Non est idem velle, & aliquo modo velle; sicut non est idem videre, & aliquo modo videre. nam velle, sicut & videre naturæ est, & omnibus, qui eiusdem naturæ sunt, inest: at vero aliquo modo velle, sicut & aliquo modo videre, id est, velle deambulare, & nolle deambulare; videre ad dexteram, vel ad lævam, vel supra, vel infra, vel ad libidinem, vel ad perspicientiam rationum, quæ in rebus insunt, modis inuenti voluntate, & aspectu. & hic modus inest voluntatum, & ab aliis eum distinguit secundum differentiam communiter dictam. Si autem vt iam naturam habemus hoc testantem, igitur velle comedere & nolle comedere, non tollit illud velle quod naturæ est, id velle aliquo modo, id est, eorum, quæ voluntas, ortus, & interitus. nec enim, si ponamus quæ à Deo facta sunt, quæ sunt ea, quæ ipse voluit, interire, cum his etiam voluntas, quæ ante ea cogitatur, & efficientium effectrix secundum substantiam, simul interiret. PYRRH. Si naturalem voluntatem dicis, quod autem naturale est, omnino etiam coactum est, quomodo non est necesse, si naturales in Christo voluntates dicimus, non tollere in eo omnem voluntarium motum? MAX. Non solum diuina & non creata natura nihil habet naturale coactum, sed neque natura intelligens & creata. Quod enim est natura participata, vim habet naturalem appetitus rationalis, qui etiam vocatur voluntas, id est, appetitio animæ intelligentis, quæ apprehendens volentes ratiocinamur, & ratiocinati, appetentes volumus, & appetentes quærimus, ac consideramus, & consultamus, & iudicamus, & afficimur, & eligimus, & aggredimur & vtimur. Cum igitur (vt diximus) natura nobis insit secundum rationem appetere, id est, velle, & ratiocinari, consultare, & quærere, ac considerare, velle, & iudicare, ac affici, & eligere, aggredi, & vti: non iam igitur coacta, quæ natura insunt intelligentibus. Quomodo etiam hoc concesso, nonne it omni sterilior & surdior huiusmodi enunciatio? Etenim si verum est, id omne id, quod naturale est, idem omnino coactum est. Deus autem est natura Deus, naturæ bonus, naturæ conditor: necessario Deus est Deus, & bonus, & creator. Quod quidem cogitare, ne dum effere, extremæ blasphemiæ est. Quis enim est, qui necessitatem inquirens, considera autem & sic, si placet, amice, humanæ mentionis blasphemiam. Si enim qui voluntatem naturalem in Christo dicit, omnem in eo voluntatem motum opinione tua tollit, necesse est, quæ quidem vult naturaliter, motum habere non voluntarium: quæ vero naturaliter non volunt, voluntarium. igitur necesse est Deum, qui est super omnia, sed omnia, quæ vim intelligendi & ratiocinandi habent; cum sint naturaliter volendi prædita, contra voluntatem motum habere: inanimata autem, quæ non sunt huiusmodi naturaliter prædita, habebunt voluntarium. Accedit hæc, quæ S. Cyrillus in tertio capite contra reprehensiones Theodoreti liberauit nos negotio superuacaneo: qui dixit pronunciauit, nihil naturale esse in natura intelligente inuitum. & perspicere hoc potest, si quis hoc operis manus sumat. PYRR. Quandoquidem oportet, quæ inuestigatione vera, esse patrem nunc grato animo amplecti, valde distincte demóstratum est, esse in Christo naturales voluntates; fieri autem potest, vt tibi ex duabus naturis vnum aliquid compositum dicimus, nec ex duabus voluntatibus naturalibus vnam aliquam compositam dicamus. Vt qui duas volũtates dicit proprietatum naturalem in Christo naturarũ differentiam, & qui vnam di-

cum propter sumptam vnionem, non amplius propter nudas, sed solas voces inter se pugnent: siquidem nobis non in nominibus, ait magnus in Theologia Gregorius, sed in rebus est veritas. Max. Vides quemadmodum ex eo euenit, quod penitus ignoratis, compositiones eorum esse, quæ sunt in hypostasi, non eorū, quæ in alia spectant? Atq; hæc quidem est omnium, tum Philosophorum gentilium, tum sapientium doctorum Ecclesiæ communis sententia. Quod si voluntatum compositionem dicitis, cogemini etiam aliorum naturalium compositionem dicere, si modo vultis consentanee de vestro dogmate disserere. alionum, inquam, id est, creati & non creati, infiniti & finiti, non definiti & definiti, mortalis & immortalis, eius quod corrumpi potest, & eius quod corrumpi non potest; atq; ita in absurdas opiniones deferemini. Quo modo autem ex voluntatibus compositum voluntas appellabitur: non n. quod compositum est, appellatione compositorum appellari potest: aut certe eo modo ex naturis quod constat, natura appellabitur secundum veteres hæreticos. Præterea voluntate à patre eum separatis cum compositam & solum naturam voluntate composita signatis. Pyr. Nihilne igitur habent commune, sicut naturæ, sic & quæ in eis natura insunt? Max. Nihil, niti solam hypostasim eundem naturarum. sicut enim idem erat hypostasis non confusa suarum naturarum; sic etiam erat vnio non diuisa eorum, quæ erant ipsi naturalia. Pyr. Quid igitur Patres, quorum sermones lex & norma Ecclesiæ sunt, etiam gloriam & contumeliam non dixerunt communem? aliud enim, inquit, est illud, ex quo exeunt communitas gloriæ, & aliud, ex quo communitas contumeliæ. Max. Hoc sancti Patres dixerunt non modo & ratione communicationis mutuæ. Liquet autem cōmunicationem mutuam non esse vnius, sed duorum & inæqualium; cum ea, quæ naturaliter insunt vtrique parti Christi, secundum vnionem ineffabilem alterius vicissim fiunt, sine alterius partis in alterum secundum rationem naturalem mutatione, & confusione. Quod si ratione ac modo communicationis mutuæ cōmunem voluntatem dicis, non vnam, sed duas voluntates dices. atque ita illiac sapientia tua prodit, vnde effugere & euadere studuisti. Pyr. Quid igitur? nonne nutu Verbi cum ipso copulati caro mouebatur? Max. Dividis Christum, cum sic loqueris. nutu enim eius mouebantur Moyses & Dauid, & quicunque fuerunt apti & idonei ad capiendam diuinam operationem, depositis humanis & carnalibus proprietatibus. non vero qui sanctos patres, sicut in omnibus, sic etiam in hoc sequimur, dicimus, quod ipse Deus vnionem totam factus homo sine mutatione, non solum idem, tanquam Deus, conuenienter diuinitati suæ voluit. sed tanquam idem homo, vt humanitati suæ conueniebat, item voluit. Si n. quæ facta sunt cum non essent, eius quod est, & nō eius, quod non est (vt ueudi) habent insitam vim, huius autem proprium est secundum naturam, ea prosequi, quæ tuentur, & ab eis fugere, quæ ad interitum eius spectant: igitur super essentiale Verbum homo factum, habuit vim insitam ad tuendum humanitatem, cuius conatum ad prosequendum & refugiendam volens ostendebat per operationem. conatū quidem prosequendi ostendebat in naturalib. & reprehensione alienis vsq; eo vt eudis, vt infideles Deum eum esse nō crederent: conatū vero fugæ ostēdit, cum sepore passionis voluntarie secundū mortis cōtrariū. Quid igitur absoni fecit Ecclesia Dei, si cum humanitate eius, & natura creata, ea eriā quæ ab ipso increatione eidē humanitati indita sunt, sine quib. natura esse nō potest, plene confitetur? Pyr. Si naturaliter nobis ineſt timor, & hic est ex iis, q reprehenduntur; igitur vt vos sentitis, natura insunt nobis, quę reprehensioné habent, id est, peccatū. Max. Rursus te ipse, non veritati exhomonymia, id est, multiplici voce, fallis. Est n. timor ex natura & præter naturā. ex natura quidem timor est vis ipsius naturæ ad tuendū se per contractionē, præter

ξαν ἐνεκεν πρὸς ἀλλήλας διαφέρουσι· εἰ γὰρ τὰς ὀνόματα μόνων, * φυσικὸ μόχος ἐστὶ θεολογίας ὑγιεία Θ., ἡ ἀλήθεια, αὐτὴ ἐν πράγμασιν. Μαξ. Ορᾷς, ὅτι ἐκ τούτου συμβαίνει, ἐκ ἧς ἐπίστη ἀγνοεῖται, ὅτι αἱ σύνθεσις τῶν ἐν ὑποστάσι ὄντων, καὶ ἡ ἐν ἑνὶ * ἑνωμένων ἐστί. καὶ τοῦτο κοινὸν φρόνημα πάντων, καὶ τῶν ἔξω φιλοσόφων, καὶ τῶ ἁγίων ἐκκλησίας θεσπεσίων μυσταγωγῶν. εἰ δὲ θελημάτων συνθεσιν λέγετε, καὶ τῶν ἀλόγων φυσικῶν πῶς συνθεσιν λέγεν ἐκλεκτὸν ἐστὶ σε μὴ διαπίπτειν τὸν τῶν ἀκόλουθον λόγον δεῖξαι βούλεσθε. τινὸς, ἢ πλείω, καὶ ἄπειρα. ἢ ἀπείρων, καὶ ἢ πεπερασμένων. ἢ ἀϊδίου. καὶ ἢ ὠρισμένων. ἢ θνητοῦ. καὶ ἢ ἀθανάτου. ἢ φθαρτοῦ, καὶ ἢ ἀφθάρτου· καὶ εἰς ἅπαντες ἐξαίσης ἐπιστήσθε ἀποκλίσεις. πῶς δὲ γ' ἐκ τῶν θελημάτων, θέλημα συνεπεραίνεσθαι, ἢ δὲ δυνατὸν, τὸ συνθετὸν τῆ τῶν συνθέτων ὀνομάζεσθαι συγκρίσεως· ἢ ἔτον γε καὶ γ' ἐκ τῶν φύσεων, φύσις, καὶ τὰς πάλαι αἱρετικὰς, συνεπεραίνετο· συνεπιτοῦτο δὲ καὶ πάλιν αὐτὰς θελήματα ἔ παῖζε * χωρίζειν, συνθέσεις θελήματα συνθετὰς μόνων χαρακτηρίσωσι φύσιν. ΠΤΡ. Οὐδὲν οὖν, καὶ μὴ τὰ φύσεις, καὶ τὰ αὐτὰ φυσικὰ * ἔχει κοινὸν; ΜΑΞ. Οὐδὲν. ἢ μᾶλλον· ναὶ * ἢ αὐτὰ φύσιν ἐστὶ ταῦτα· ὧν πρὸς ὑπόστασις ἓν ὁ αὐτὸς * ἀσύγχυτ Θ· ἢ αὐτὰ φύσιν, ἔτω καὶ ἕνωσις ἓν ἀληθῶς Θ· τῶν * αὐτὰ φυσικῶν. ΠΤΡ. Τί οὖν οἱ πατέρες, ὧν αἱ λόγοι νόμ Θ·, καὶ κανὼν ἐκκλησίας καθέσται, καὶ τὰ δόξαν, καὶ τὰ ὕβριν ἐκ ἄπαν κοινὰ; ἕτερον * γάρ, φησι, ἐκεῖνο, ἐξ οὗ γ' ἡ δόξης κοινὸν καθέστηκε, καὶ ἕτερον, ἐξ οὗ γ' ἡ ὕβρεως. Μαξ. Τῶν ἁγίων διδασκάλων τὸ τοῦτο τῶν ἀγίων ἔρηται πατέρων. σεβόμεθα δὲ, οἷς ἡ ἀνάδειξις ἐνὸς ἐστὶν, ἀλλὰ δύο, καὶ ἀνίσων. κατ' ἀσυμπαγῶ * τὰ φυσικῶς ἑκατέρου μέρη ἔ χεῖρ * περιστῶ, καὶ τὰ ἄρρητον ἕνωσιν. * ἀκίρατον * πεπεκλῆσθαι, χωρὶς τῆ ἀνείρ μέρης πρὸς γ' ἕτερον καὶ τὸν φυσικὸν λόγον μεταβολῆς, καὶ συμφύσεως. εἰ ὑπ τῶν τ' ἀνίσοδίστων τέτου κοινὸν λέγεις γ' θέλημα, ἐχ ἓν, ἀλλὰ δύο λέξεις τὸ θελήματ Θ· καὶ * θέλετε εἰπεῖν σε πάλιν τ' σοφὸν εἰς ἐκεῖνο, ἐξ ἧ φυγεῖν ἐσπούδασας. ΠΤΡ. Τί οὖν, ἡ νόμαιὰ ἓ ἕνωσεν Θ· αὐτὸ λέγει ἡ σὰρξ ἐκίνητο; ΜΑΞ. Διαιρεῖς τὸν Χριστὸν, ὅτω λέγων· νόμαιὰ γὰρ αὐτὸ ἐκινοῦντο, καὶ Μωυσῆς, καὶ Δαυὶδ, καὶ ὅσοι τῆ θείας ἐνεργείας χωρητικοὶ τῆ κατὰ θεὸν τῶν * ἀνθρωπίνων, καὶ σαρκικῶν, ἰδιωμάτων γεγόνασιν. ἡμεῖς δὲ τοῖς ἁγίοις πατράσιν, ὡς ἐν ἅπασι, καὶ τούτῳ ἑπόμενοι, φαμὲν, ὅτι πᾶν αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων θεὸς, ἀπείρως ὡρισμένῳ Θ· ἀνθρωπ Θ·, ἢ μόνον, ὡς θεὸς, ὁ αὐτὸς καὶ ὅλος τῆ αὐτῆ θεότητι ἦν ὅλος, ἀλλὰ καὶ, ὡς ἄνθρωπ Θ·, ὁ αὐτὸς καὶ ὅλος τῆ αὐτῆ ἀνθρωπότητι, εἰ γὰρ ἐξ ὄντων τὸν ὄντα γνώριμα, ἓ ὄντ Θ·, ἢ τὰ μὲ ὄντ Θ· ἰσχύει τὰ * δυνάμει, τοῦτες ἡ κατὰ φύσιν ἰδιον ἡ σὰρξ * τὰ συμβολικὰ ὁμοῦ, καὶ σὺν τὰ φυσικὰ ἀφορμὴ· ἄρα καὶ ὁ σωτὴρ Θ· λόγ Θ·, ἀνθρωπικῶς ὁμοιωθεὶς, ἔχρ καὶ ὁ ὄντ Θ· τῆς αὐτὰ ἀνθρωπότητ Θ· τὰ ἀνθελκίλιν δυάμιν· ἢ τὰ ὁρμὰ, ἓ ἀφορμὰ. ἦλον. Εἰ ἐνεργείας ἐδείξε· τὰ μὲ ὁρμὰ ἐν τῶ πρὸς φυσικῶς, ἓ ἀδιαζεύκτως ποεῖτον χρήσασθαι, ὡς καὶ μὴ ἦλν πρὸς ἀπίστις νομίζεσθαι· τὰ ἢ ἀφορμὰ ἐν τῶ καιρῶ τὰ πάθες ἐκφυσίως τὰ πρὸς τὸν θανατον συγκλεῖ παίσχεσθαι. τί οὖ τῶν αὐτὸν ἢ τῶ θεῶ πάσχειν ἐκκλησία, μετὰ τὰς δημιουργικὰς αὐτῆ πρὸ αὐτὸ ἐνεργίας, ἓ αὐτῆ ἀνεγκλήτως ὁμολογοῦσα λόγως· ὧν καὶ ἀνθ. εἶναι τὰ φύσει ἀδύνατον; ΠΤΡ. Εἰ φυσικῶς ἐμὲ ποιοῦσιν ἡ θελία, τῶν ἀβουλήμενοι ἡ αὐτὸ, ἄρα καὶ ὑμᾶς φυσικῶς ἡμῖν ἐγκεῖται τὰ ἀβούλημένα· ἔγωγε ἡ ἁμαρτία. ΜΑΞ. Πάλιν ἐκ τῶν ὁμωνυμίας ἑαυτὸν, ἢ τὰ ἀλήθειαν, ἀβιαιολογίζ· εἰ γὰρ ἓ κατὰ φύσιν ἢ ἀβ φύσιν θελία, ἢ κατὰ φύσιν μὲν θελία ἐσὶ δυάμις κατὰ συμβεβηκὸ ἓ ὄντ Θ· ἀνθελκίν· ἀβ φύσιν

* ὡς φασιν 602. 270.

* καὶ ὡς ἰδίαν λέγ ἰωαν. 602. 270.

* χωρίσαι al.

* ἔχει 602. 270.

* τῶς φύσεως ὑπάρχουσι 602.

* ἀνυγχύτως. 602. 170.

* αὐτῶ al.

* γὰρ ἐκείνο 602.

* τῶν 270.

* συνεστῶν. 270.

* ἀκίρατ al.

* μέρη πεπερασμένων 276. 602.

* περιστρωσάντων 270.

* γνῶναι 602. 270.

* τοῦτο λέγουσιν ἀνθελκίν.

* τὰ συμφ. 602. 339. 270. 336.

Φύσιν ἢ λόγῳ θ· συμπλοκὴν τῶν ἐναντίων Φύσιν λέγει θ·, ἀπὸ δὲ τῆς θεότητος ἕνωσιν λαμβάνει θ, ὅλως ἡ περὶ κτῶ τῶν ἢ κατὰ Φύσιν, ὡς τῆς εὐσπαρχίας τῇ Φύσει ἀνυπαιτίου ἢ εἶναι δυναμένης εἰς τὸ θέλειν, θέλων δι' ἡμᾶς, ὡς ἀγαθὸς, ἐδείξατο. ἡ δὲ περιγράφεται ἐν τῷ κύριῳ, καθάπερ ἐν ἡμῖν, τῆς θελήσεως τὰ φυσικὰ ἀλλ' ὥσπερ πέφυκε ἀληθῶς καὶ δικαίως.

* ἢ καὶ 270.
* ἀπὸ ὑπὲρ 270.

* Ἀλλ' ἐκεῖνο τῷ καθ' ἡμᾶς ἐπείναστον * ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐναντίως βλέπων ἢ διαλύσας ἀληθῶς, ἢ καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμᾶς ἐδικαίωσεν ἢ κάθηλε Φάναι, πᾶν Φυσικὸν ὅτι Χριστὸς συνημμένον ἐχρῆτο σώματι.

* ἀλ. ἀκτ.

* Ἀντενλέγω δὲ τὸν ὑπὲρ Φύσιν τρόπον ἵνα ἢ Φύσις λέγῃ ἢ λόγῳ πᾶσιν ἢ ὑπερφυΐα λέγῃ ἢ τέλειον. ΠΤΡ. Οὐκοῦν, ἵνα τῶν λοιπῶν παύσω, ἢ τῆς πολλῆς δυσκολίας τοιχολογίαν ἐκφύγωμεν, θὲς πλείω τὸν αὐτὸν, ἢ ἄνθρωπον πλείω ὁμολογήσωμεν, τὰ λοιπὰ πάντα ἐκκλίνοντες· ὡς ἢ πλείω τὰ Φύσικα * παρ' ἑαυτῷ σωσιφάνους.

* ἢ 270.

ΜΑΞ. Εἰ δὲ λέγῃ τὰς Φύσεις, ἀνελεῖν ἐκάστῃ περιγράπτως ἰδιότητα θ· ἢ θεὸν θέλειν, ἢ ἄνθρωπον πάλιν τὸν Χριστὸν, ἀνὰ τὸν τῆς πληρότητος θ· γνωρισμάτων, ἀπερισκέπτως κατὰ τοὺς δύο τῆς ἐνώσεως λόγους, ἀναγκαίως ζεύξωσιν αἱ συνῳδοὶ, ἢ περὶ τούτων οἱ πατέρες, ἢ μόνον τὰς Φύσεις, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑκάστης Φύσεως ἰδιότητας θ· ὁμολογοῦντες μὴ νομοθετήσωσιν· ἢ ἓν μόνον θέλον πλέον, ἢ ἄνθρωπον πλέον τὸν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τῆς πληρότητος θ· τὰ γνωρίσματα· τοιγαροῦν ὁρᾷτε, ἢ ἀίδιον τὸν αὐτὸν, ἢ ἐναλλαγὴν ὑπομένοντα· ἢ ἀόρατον Φύσεως, ἢ ἀθέατον ἀεὶ, ἢ ἀναφῆ κάτω, ἢ ἀειδῆ τὸν κατ' αὐτὸν τῆς ἐνώσεως νοῦν, ἢ δύο ἐνώσεως ἡλίκμαθ δ' εἶναι, ἢ ἑνὸς ἐδογμάτισαν, ἢ μόνον λόγῳ δ' ὠφελεμένων ἀριθμὸν τῶν δύο, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀντωνυμίας δ' ἄλλο, ἢ ἄλλο, ἢ ἐν ἀναλογίας δ', θεῖον εἶπεῖν, ἢ ἀνθρώπινον. ἢ γὰρ ἐν τέτρωθ δ' ἰδιότητι σῴζεσθαι τὴν Φύσιν. ΠΤΡ. Εἰ δὲ διωκόμενοι τὰς Φύσεις τοῦτο λέγουσι λόγῳ τῷ θ' αἱρετίζοντας ἐπίσκοπους ὀρκωδοῦμεν κεῖ μόνοις τοῖς συνοδικοῖς ὁρισμοῖς· καὶ μετὰ ἓν, μετὰ δύο, εἴτουμεν τὸ θελήματα. ΜΑΞ. Εἰ τὰ συνοδικὰ * μόνον εἰρημένα χρὴ ὁμολογεῖν, ὅτι τῷ μίαν δ' θελόγῳ Φύσιν σεσαρκωμένην, Θεοπρεπῶς πάσης τῆς δ' μυσελίκ ὄσιν εὐσεβείας. χρὴ λέγειν, σωσιφανῶς ἀκούσιν Φωνεμένων. πλεῖόν τι καὶ ὅτι τῆς Φύσεσι, ἢ τῆς αὐτῶν ἰδιώματι, καὶ τὰ θελήματα σωμολογεῖν βεβαιότατα. εἰ δὲ τὰ Φυσικῶς περσόνῃ τῆς Φύσεσι δ' Χριστὸν, ἰδιώματα αὐτῶν εἶναι λέγετε, Φυσικῶς ἢ * ἑκατέρᾳ αὐτοῦ Φύσεῖ τὸ θέλειν ἐμπεφύκειν ἄρχῃ μετὰ τῶν ἄλλων Φυσικῶν ἰδιωμάτων, ἢ τὰ θελήματα τῆς Φύσεσι σωμολογεῖν ἀναλαμβάνεσθε. ἄλλως τε δὲ, εἰ αἱ συνῳδοὶ ὅτι τῇ δ' ἑνὸς θελήματι θ· Φωνῇ ἢ Ἀπολιναρίου, ἢ Ἄρειον αὐτοῦ θεμαίνουσιν, ἑκατέρκ αὐτῶν ταύτῃ πρὸς σύσσεσιν τὰς ἰδίας αἱρέσεως ἐσχηκόσιν· δ' μὴ ὁμόσιον τῷ λόγῳ ἀρᾷ τότε τῷ σώματι βλωμένῳ δοῦξαι, δ' ἢ ἐπρεπτον δ' ἡμᾶς· τὸν σωτῆρα εἰσαγαγὼν ἀγωνιζόμενον· τῶς δύο θελήματα δίωκεν, ταῖς ἐναντίαις τῆς αἱρετικοῖς Φωναῖς κ' ὁμολογεῖτως ἢ πιμπλῆ συνῳδοῦ θ·, ἵνα πάντα πικοηλίπτων, θεσπίσασι αὐτολεξεὶ πᾶσι τὰ τῶν ἁγίων Λθανασίου, ἢ Βασιλείου, ἢ * Γρηγορίου, ἢ ἄλλων τινῶν θεοδιωκτισμένων * ἐγκριτῶν διδασκάλων συντάγματα, ἐν οἷς ἢ τὰ δύο ἐγκεντῶν θελήματα, δέχεσθε· καὶ δύο ἐνεργείας ὁμολογοῦσιν θελήματα. ΠΤΡ. Καὶ δοκεῖ σοι τὰ τῶν πατέρων * πλεῖον ἀκοὰ τὸ Φυσικὸν θέλημα λεγόντων, ΜΑΞ. Τί φαίνεται ὑμῖν ὦ θεῖοι, πόσα εἴδη ζωῆς ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι λέγετε; ΠΤΡ. Δυοῖν εἰσὶ. ΜΑΞ. Τρία εἴδη ζωῆς εἰσὶν. ΠΤΡ. Ποῖα ταῦτα; ΜΑΞ. Ἡ Φυσικὴ, ἢ αἰσθητικὴ, ἢ νοερά. ΠΤΡ. Οὕτως ἔχει. ΜΑΞ. Ἐπίδειξή * ἑκαστον λόγῳ τινὶ δημιουργίας Θ' ἄλλων Δημιουργὸς, τίς ὁ Δημιουργὸς, ἐ ἰδιάζων ἑκάστῳ εἶδος λόγος; ΠΤΡ. Καὶ τῶτο εἰκότως ἐστὶ, ἀξιῶ. ΜΑΞ. Τὸ μὲν Φυϊκὸς ἰδιον ἢ θρεπτικὴ, καὶ αὐξητικὴ, γονιμὴ κίνησις, τῆς δ' αἰσθητικῆς ἢ καθ' ὁρμὴν κινήσεις, τῆς δὲ νοερᾶς ἢ αὐτεξούσιος Θ·. ΠΤΡ. Πάνυ

δίκαι-

* καὶ μόνον 250. 270.

* ἰσώτερον 270. 602.

* Γρηγορίου ℣ Vat. præter 336.
* ἰσως ἐκκρίτων.
* ἐκπλήττουσι 339. 270.

* ἰσώτερον 602. 339.

naturam vero timor est contractio præter rationem. Timorem igitur præter naturam Dominus, vtpote exproditione cogitationum profectum, permittendo admisit: timorem vero ex natura, vtpote indicem facultatis insitæ naturæ ad tuendum se, volens propter nos, tamquam bonus, admisit. non enim in Domino, licut in nobis, ea, quæ naturæ insunt, voluntati antecedunt, sed sicut, cum vere eiurebat & titebat, non eiurabat sicut nos, sed supra nos; voluntate enim eiurabat & titebat: sic cum timuit vere, non sicut nos, sed supra nos timuit. & vt in vniuersum dicam, omne in Christo naturale habebat coniunctum cum ratione sua motum, qui supra naturam est; & vt natura per rationem comprobaretur, & dispensatio (verbi Dei) permodum. PYR. Igitur vt hanc subtilem & vulgo difficilem discerndi artem fugiamus, perfectum Deum & eundem perfectum hominem confitebimur, declinantes nouqua omnia: cum perfecti nomen naturalia in ipso id significet. MAX. Si dicere naturas sine proprietate, quæ in vnaquaque inest, vel Deum perfectum, vel hominem perfectum Christum, sine notionibus perfectionis, perfectæ pietatis est, vt tu sentis; sufficiunt nathemate Synodi, & ante eas Patres; qui non solum naturas, sed etiam vnusquisque naturæ proprietatem nobis, vt confiteremur, sanxerunt: & non solum Deum perfectum eundem, & hominem perfectum, sed & perfectionis notiones, id est, eundem & vnum diuersis aspectabilem & inaspectabilem, mortalem & immortalem, potuisse corrumpi & non potuisse, tangi & non tangi, creatum, & non creatum; & ad eandem normam piæ sententiæ, duas etiam voluntates vnius & eiusdem esse pie tradiderunt; non solum per denominatum numerum duarum, sed etiam per pronomen aliam & aliam; & per proportionem, dicendo diuinam, & humanam. non enim vno modo naturam numeri metimur. PYR. Si non possunt dici hæreses propter calumniam hæreticorum, sana sint nobis regula, quæ à Synodis dicta sunt, & pie dicamus vnamquoque duas voluntates. MAX. Si ea tantum conuenire portet, quæ à Synodis dicta sunt, nec vnam Dei Verbi naturam incarnatam, quæ totam personam mysterij (incarnationis) complectitur, dicere oportet, quæ non est dicta Synodice. quin immo hic etiam cum naturis, & cum earum proprietatibus cogemur voluntates quoque simul confiteri. si enim quæ naturis naturis Christi insunt, earum proprietates esse dicitis, naturaliter autem vtrique naturæ Christi inest velle: igitur necesse vobis erit, cum aliis proprietatibus naturalibus, voluntates etiam cum naturis confiteri. Præterea si Synodi propter vocem vnius voluntatis Apollinarium & Arium æthereum arguerunt: (quia vterque eorum hac voce ad probandam suam hæresim abutebatur: Apollinarius quidem, vt carnem eiusdem substantiæ cum Verbo offerebat; Arius vero, vt filium diuersæ substantiæ à patre introduceret) quomodo possimus nos pij esse, & vnos contra hæreticis contrarias non confitemur? Quem vero dicimus nodus, vt omnia prætermittam, cum decreuerit ipsa verbis? Vt amplectemur omnia scripta sanctorum Athanasij, & Basilij, & Gregorij, & aliorum, qui absque iunctione egregiorum doctorum, in quorum decretis sunt duæ voluntates; & duas voluntates tradiderunt. PYR. Non videtur tibi aures offendere, quæ dicitur naturalis voluntas? MAX. Excepta ea re, quod species vitæ in rebus esse dicas? PYR. Dicam. MAX. Tres species vitæ sunt. PYR. Quæ tibi? MAX. Vita plantæ, sentiens, intelligens. PYRR. Sic est. MAX. Quandoquidem vnaquæque ratione creationis ab aliis distincta est, quæ ratio vnamquaque speciei propria est, & eam ab aliis distinguit? PYRR. Et hoc vt dicas, rogo. MAX. Vitæ quidem plantæ proprius est motus alendi, augendi, & generandi: vitæ vero sentientis, motus appetitiuus: vitæ intelligentis autem, motus liberæ voluntatis. PYR. Vide-

distincte & articulate cuius q; speciei vitæ proprietatem explicuit. MAX. Si ostenta est valde distincte & articulate cuiusque proprietas, rutilus quæro, an ineſt vitæ plantæ ſecundum naturam motus alendi, creſcendi, & generandi, & vitæ ſentienti motus appetitionis? PYR. Haud dubie ſecundum naturam. MAX. Igitur vitæ intelligenti, vt conſentaneum eſt, ſecundum naturam eſt motus liberæ poteſtatis. PYR. Et hoc etiam dubitt omnino, qui propriis principiis conſentanea tradit. MAX. Si igitur natura meſt intelligentibus motus liberæ poteſtatis; ſequitur omne intelligens natura habere vt poſſit velle. liberam enim poteſtatem definiunt B. Diadochus Epiſcopus Photices, eſſe voluntarem. Si autem omne intelligens natura habet vim volendi, factum eſt autem Verbum Dei vere caro animata anima ratiocinante & intelligente; igitur etiam quatenus homo erat, ſecundum ſubſtantiam idem erat facultate volendi præditus. quod ſi ſic eſt, igitur non oſtendit aures piorum naturalis voluntas, quæ dicitur, ſed aures hæreticorum. PYR. Equidem iam ſuperius pertinſum eſt mihi, voluntates in Chriſto eſſe naturales; & de hoc aliam probationem non requiro. non minus enim, quam quæ ſunt diuinitus patefacta, ipſam naturam rerum teſtari docuiſti, quod conuenienter ſuis naturis idem volebat, approbans quidem tamquam Deus, obediens autem tanquam homo, & quod omnino voluntates naturales naturis conuenientes; voluntas quidem ſine principio, naturæ ſine principio; voluntas cœpta & orta, naturæ, item cœptæ, & ortæ, quodque fieri non poteſt, vt in vnam voluntatem vnquã inter ſe recidant, quamuis vnius & eiuſdem ſint, ſicut & naturæ: quod principio caret & quod cœptum eſt, non creatum & creatũ, quod fecit & quod factum eſt, infinitum & terminatum; quod deificauit & quod deificatum eſt. Qui autem Conſtantinopoli adhuc contra voluntates naturales pugnant, aiunt dixiſſe patres ſecundum attributionem habere Chriſtum voluntatem humanam. MAX. Quandoquidem ipſe humiſmodi admirabilis & ſplendidæ ſtorum diſciplinæ dux fuiſt, per quam attributionem aiunt ſan illam ex ſubſtantia, qua illa, quæ natura inſunt, vnuſquiſque cum habet, propter naturam ſibi vindicat & attribuit; an illam ex habitudine attributionẽ, qua amice, quæ alterum ſunt, viciſſim nobis attribuimus & amplectimur, nihil eorum ipſi aut patientes aut agentes? PYR. Illam videlicet, quæ eſt ex habitudine. MAX. Igitur priuſquã hoc abſtandum demonſtretur, præſtiterit diligentius excutere: ſitne natura homo facultate volendi prædituſ, an non? hoc n. demonſtrato, manifeſtior erit huius hæreſis blaſphemia. PYR. Si videtur excutiamus hoc. MAX. Naturalia non doceri, non ſolum qui naturam ratione pertractant, & vulgo antecelluerunt, dicere, ſed etiam conſuetudo vulgarũ. Quod ſit quæ naturalia ſunt non docentur; vt autem velimus, nulla doctrina cõparatum eſt; nullus enim vnquam velle docetur: natura igitur homo voloẽdi facultatem habet. Rurſus, ſi natura homo eſt rationis particeps; quod aũt eſt natura rationis particeps, natura etiam liberæ poteſtatis eſt: libera autem poteſtas, vt partes ſentiunt, voluntas eſt: igitur homo natura voluntate prædituſ. Præterea ſi in ratione carentibus ducit quidem natura, ducitur vero in homine, qui libera poteſtate ſecundum voluntatẽ mouetur? eſt igitur naturæ hominis inſitum velle. Item: ſi homo factus eſt ad imaginem beatæ & ſuperſubſtantialis Deitatis; eſt autẽ diuina natura liberæ poteſtatis, homo ergo & ipſe, vt vere eius imago, naturaeſt liberæ poteſtatis, ſi autem natura liberæ poteſtatis eſt, & ego natura cõpos voluntatis. Iam n. dictum eſt, definiuiſſe patres τὸ αὐτεξούσιον, deſt, liberã poteſtatem, voluntatem. Deinde ſi omnibus hominibus ineſt velle, & non his ineſt, illis non ineſt: quod aũt communiter in omnib. ſpectatur, naturam ſignat in indiuiduis, quæ ſub ipſo ſunt: ergo homo natura voluntatẽ habet. PYR. Demonſtratum eſt plurib. habere hominẽ natura

ὡκεανὸν, καὶ ἀσύγχυτον, τῶν τῆς ἑκάστου ἰδιότ ζοιῦς περιόντας ἰδιότητα. ΜΑΞ. Εἰ θέλεις, ἀσύγχυτ☉ ἡ ἑκάστ☉ * ἰδιότης ἰδιότ☉, πάλιν ζητῶ· εἰ κ̃ ἡ φύσει περίεστι τῇ φυτικῇ ὁ θρεπτικὸν, καὶ αὐξητικὸν, καὶ γονίμου κίνησιν, ἢ τῇ αἰσθητικῇ ἢ καθ' ὁρμήν; ΠΤΡ. Κατὰ φύσιν ἀναμφιβόλως. ΜΑΞ. Οὐκοῦν καὶ τῇ νοερᾷ ἀκολούθως ἡ αὐτεξούσ☉ κίνησις. ΠΤΡ. καὶ τοῦτο πάντως * δῆλον, ὁ ἀδελφὸς τῆς οἰκείας ἀρχῆς δογματίζων. ΜΑΞ. Εἰ οὖν κ̃ φύσει περίεστι τῇ νοερᾷ ἡ αὐτεξούσ☉ κίνησις, ἆρα πᾶν νοερὸν κ̃ φύσει θέλητικὸν· θέλειν δὲ τ' αὐτεξούσιον ὁ μακάρι☉ Διάδοχ☉ ὁ Φωτικῆς ἐπίσκοπ☉ εἶναι. εἰ ἡ πᾶν νοερὸν κ̃ φύσει θελητικὸν, γίνεται ἢ ὁ θεὸς λόγος σαρξ, ἀληθῶς λογικῶς π, κ̃ νοερῶς ἐψυχωμένη, ἆρα καὶ καθ' ὁ ἄνθρωπ☉, ἐσπουδῶς ὁ αὐτὸς ἰῶ θελητικὸς· εἰ ἡ τοῦτ', οὐκ ἄρα καὶ τῶν θείων καὶ ἁγίων ἀπλῶς λεγομένων τ' φυσικὸν θέλημα, ἀλλὰ καὶ τῶν αἱρετῶν ζώντων. ΠΤΡ. Ἐγὼ μὲν ἤδη ἐν τοῖς φθάσασι ἐπέσθλιν, φυσικὸν μὲν καὶ τὸ θεῖ Χριστοῦ θέλημα☉· καὶ οὐκ ἐστὶ τοίνυν οὐκ ἀπεζητῶ ἀποδεῖξιν. οὐχ ἥττον γὰρ τῶν θεοδόξ☉ ἐκπεφασμένων, οὕτω τῶν ὄντων τὸν φύσιν ὁ λέγ☉ μαρτυρόσαν ἐδεῖξεν ὡς καθ' ἑνὸς τοῖς ἑαυτοῦ φύσεσιν * ὁ αὐτὸς θέλων, δίδασκῶν μὲν, ὡς θεὸς, ὑπακούων δὲ, ὡς ἄνθρωπ☉· καὶ ὅτι κατὰπᾶλα πάντως τὸ φυσικὸ θελήματ☉ τοῖς φύσεσιν ἀναγκες μὲν τῆς ἀναρχου, καὶ τῆς ἡγεμονικῆς ἀρχῆθεν· καὶ ὅτι οὐ δυνατὸν, * στρες ἓν θέλημα παθ' * συμπαθεῖν * ἀλλήλοις· καὶ ἓν ἐνες. καὶ ὃ αὖτε οὐσιε, ὡς περ καὶ αἱ φύσεις τ' ἀναρχον, καὶ τ' ἡγεμονικὸν τ' ἄκλιτον, καὶ τ' κλῖσιν τ' πτῶσιν, καὶ τ' πτῆξιν· τ' ἄπειρον, καὶ τ' περιγραμμένον· τ' ἰῶσαι, καὶ τ' ἰησθῆν. οἱ ἡ ἐν τῷ Βυζαντίῳ, ἐπ πρὸς τὰ φυσικὰ θελήματ☉ ἀνίατα πεπῶτες, κατ' οἰκείωσιν φασιν οἰκεῖναι τὰς πατέρας ἐσχυκέναι τὸν νοῦσον τ' ἀνθρώπινον θέλημα. ΜΑΞ. Ἐπειδὴ οὖσης τῆς παιδιᾶς αὐτῶν θαυμασῖς, καὶ λαμπρᾶς καθηγέσθ παιδευτοῦ, κατὰ ποῖαν οἰκείωσιν τοῦτό φασιν; ἆρα τῶν οὐσιῶν, καθ' ἰῶ τὰ φυσικῶς περιόντ☉ ἔκας☉ ἔχει, ἢ τῶν φύσει οἰκειούμεθα, ἃ τῶν ἀγαθοῦ καθ' ἰῶ φιλικῶς τὰ ἀπ' ἀλλήλων οἰκειούμεθα, καὶ ἐγχειρῶ, μᾶλλον τούτων αὖπαλ ἢ πάσχοντες, ἢ ἐνεργοῦντες; ΠΤΡ. Τῶν σχετικῶν δηλονότι. ΜΑΞ. Οὐκοῦν περὶ τούτου δεῖξαι τ' ἄπειρ, δικαιότερον ἂν εἴη. * ἀκριβέστερον ἐξετᾶσαι, εἴ τι φύσει θελητικὸν ἔχει ὁ ἄνθρωπ☉, εἴ τι καὶ ὡς τοῦτο γὰρ δικαιωμένου, εὐφάνταστον χρῆσθαι τοῖς τοιούτοις αἰσθητοῖς τ' βλάσφημον. ΠΤΡ. Εἰ δοκεῖ, τοῦτ' ἐξεβασώμεθα. ΜΑΞ. Ἀλλὰ τοῦ ἐστι τὸ φυσικὸ, οὐ μόνον οἱ λέγοντ☉ τῶν φύσεων διαφορὰς, καὶ τῶν πολῶν διαφόρους ἐθασιν, ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν χριστιανῶν εὐσεβοῦντ· οἱ δὲ τὸ φυσικὸν ἀδίδακτοι, ἀδίδακτοι ἡ ἐχομὲν τ' θέλειν· οὐδεὶς γὰρ πω θέλειν διδάσκεται· ἔστ φύσει θελητικὸς ὁ ἄνθρωπ☉· καὶ πάλιν· οἱ φύσει λογικὸς ὁ ἄνθρωπ☉· τ' δὲ φύσει λογικὸν καὶ φύσει αὐτεξούσιον, τ' ἡ αὐτεξούσιον, κατὰ τοὺς πατέρας, * θελητικὸν ἐστ· ἆρα φύσει θελητικὸς ὁ ἄνθρωπ☉. Καὶ πάλιν· εἰ ἐν τοῖς ἀλόγοις ἄγει μὲν ἡ φύσις, ἄγεται ἡ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐξουσιαστικῶς κατὰ θέλειν κινομένη, ἆρα φύσει θελητικὸς ὁ ἄνθρωπ☉. Καὶ πάλιν· εἰ κατ' εἰκόνα τῆς μακαρίας, καὶ ὑπερτάτου θεότητ☉ ὁ ἄνθρωπ☉ γεγόνατω, αὐτεξούσι☉ ἡ φύσει ἡ θεία φύσις, ἆρα καὶ ὁ ἄνθρωπ☉, ὡς * ἔντως εἰκὼν, αὐτεξούσι☉ τυγχάνει φύσ· εἰ ἡ αὐτεξούσι☉ φύσ', θελητικὸς ἆρα φύσ' ὁ ἄνθρωπ☉· ἀρκτὸν δὲ κἄν, ὡς τὸ αὐτεξούσιον θέλειν ὑφέσωτο οἱ πατέρες. Ἐπ τε εἰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐνυπάρχει τὸ θέλειν, καὶ οὐ τοῖς μὲν ἐνυπάρχει, τοῖς δὲ οὐκ ἐνυπάρχει, τὸ δὲ κοινῶς πᾶσιν ἐνθυμούμενον, φύσιν χαρακτηρίζει ἐν τοῖς ἐπ' αὐτ' ἀπήμασι, ἆρα φύσ' θελητικὸς ὁ ἄνθρωπ☉. ΠΤΡ. Δέδοκται μᾶλλον φύσ' θελητικὸς ὁ ἄνθρωπ☉

* ἴδιος ἰδιώς 270.

* φύσει al. φύσ. al. præter 270. 602.

* ἐ αὐτὸς θέλων ἐν, 602. 270.

* εἰς 602. 270. * ημοτῶν 270. * ἀκλίτ 602.

* ἀκριβῶς al. præter 602. 270.

* θέλησις al. θέλοντος 602. 270.

* αὐτῷ 602. 270.

ὁ ἄνθρωπος. ΜΑΞ. Τοῦτ' οὖν σαφῶς ὁμολογοῦντες, ἀφροσυνήσομεν, ὡς ἀνοήτων ὑπάρχοντες, καὶ τὸν αἰτοῦντα στέφανον. ΠΤΡ. Διαπεπλώμεθα. ΜΑΞ. Εἰ φυσιθελητικὸς ὁ ἄνθρωπος, ὡς δέδεικται, κατ' αὐτοὺς δὲ κατὰ τὸν ἐν ψιλῇ ἀρίστῃ οἰκείων τὸ ἀνθρώπινον ἔχει θέλημα ὁ * κύριος, ἀναγκαῖον, αὐτοὺς, εἴ περ πᾶσι οἰκείως ἔρχεσθαι φιλοῦσι, καὶ τὰ ἀλλὰ ἡμῶν φυσικὰ μετ' αὐτοῦ, φημὶ δὴ, τῷ κατὰ φύσιν θελήματι, κατ' οἰκείωσιν ψιλὴν λέγειν καὶ ὁμολογεῖσθαι αὐτοῖς ἡ τῆς ὅλης οἰκονομίας θεωρία, καὶ μυήσις, κατὰ φαεσφόραν λαμβανομένην. ἐπεὶ δὲ εἰ ψῆφος Σεργίου ἐστὶν ὁ τῶν πολλῶν, ἀλλὰ τοὺς ἀπὸλου δύο θελήματος εἰπόντας, ἀντιθέμενοι, λέγουσι δὲ ὅτι δύο, κἂν εἰ ἐσφαλμένως, ἀλλ' ὅμως τῷ οἰκείῳ, ἄφες * τούτους περὶ αὐτοῦ, τῷ κατ' εἰπεῖν σωτηρίαν ἀναθέματι. Καὶ πάλιν εἰ καὶ τὸν ὑπ' αὐτὸν διεκδικοῦμεν ἀσφαλῶς, τῶν θελημάτων σωσιποιοῦντα, ἄφες δύο θελήματα λέγοντες, καὶ εἰ ἐσφαλμένως, ἀλλὰ τῷ οἰκείῳ, ὡς εἴρηται, καὶ τὸ σωσικοῦν ἀλλ' αὐτοῖς, κατὰ τὸν παλαιὸν πρόσωπα, λέξει πρόσωπα, καὶ τὸ εἷς τῶν εἰς δύο πρόσωπα ἓ ἑνὸς καθαιρούμενον; ΠΤΡ. Τί οὖν εἰ πατὴρ *, ἓν ἡμέτερον εἶναι ὄνομα, ὅπερ ὁ Χριστὸς ἐν ἑαυτῷ ἐπίστωσε θέλημα. ΜΑΞ. Ναί, ἡμέτερον. ΠΤΡ. Οὐκοῦν ἐν τῷ πρώτῳ κἀπὶ φύσει, λέγε δ' ἀνθρωπίνῃ εἰσήμανεν, ἀλλ' ὅπερ κατ' οἰκείωσιν ἀνεδέξατο. ΜΑΞ. Ἐπειδὴ καὶ τῷ ἡμετέρᾳ φύσει ἑαυτὸν ἀνελήφθαι αὐτὸν ἔφασαν, ἄφες κατ' αὐτοὺς καὶ αὐτῷ τῷ φύσει κατ' οἰκείωσιν ψιλὴν ἔχειν διεξίστημι· εἰ δὲ ἐκεῖνο ἀληθὲς, καὶ τοῦτ' εἰ ἦ τῶν ψευδῶν, κἀκεῖνο. ΠΤΡ. Τί οὖν, τὸ ἡμέτερον ἐν ἑαυτῷ ὑπάρχειν εἰπόντες, τὸ * αὐτὸ φύσει σημαίνει; ΜΑΞ. Ναί. ΠΤΡ. Πῶς τοῦτο φῄς; ΜΑΞ. Ἐπειδὴ ὁ αὐτὸς ὅλος ἐκ δύο ἐστὶ μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ὅλος ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος μετὰ τῆς θεότητος, αὐτὸς, ὡς ἄνθρωπος ἐν ἑαυτῷ, καὶ δι' ἑαυτοῦ, τὸ ἀνθρώπινον ἀπὸ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ, καὶ πατρὶ, τὰ πάντα ἡμῖν ἐκπορίζει ἀγαθὰ, καὶ ἀναγόμενον διδοὺς πρὸς μίμησιν· ἵνα καὶ ἡμεῖς πρὸς αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν τῆς ἡμῶν σωτηρίας, τὸ ἡμέτερον ἐκφύσεως προσλαβόντα τῷ θεῷ, ὃν δ' μηκέτι θέλειν παῖ ὁ αὐτὸς θέλῃ. ΠΤΡ. Ἐκεῖνο οὐ πρόσεστι καλῶς, καὶ πατρικῶς πῃ, τῶν ὅπου, ἀλλὰ βουλόμενοι τῷ ἀνθρώπῳ δοῦναι. ΜΑΞ. Εἰ τοῦτο τοῖς τοῦ Σεβήρου δοθῇ, οὐκ ἀλόγως λοιπὸν, ὅπου πρὸς τὸ θεῖον θέλημα, κἀκεῖνοι λέξουσιν· ὅτι οὐ κακῶς προῆκε, ἢ παιδαγωγίας τινὶ, μᾶλλον λόγῳ φύσει, ἀλλὰ βουλόμενοι, καθάπερ καὶ ὑμεῖς δῆλα δ' θελήματος, τῷ ἄκρως ἑνωσαι δι' αὐτῆς δόξαι; πῶς γὰρ αὐτὸν κατ' αἰτὸν, ὃν τέκνον καὶ Δαυὶδ κατὰ τοῦ * Γολιὰδ, ἀφέντα ὅπλοις. ἰδὼν ἐν θέλημα λέγοντες, * πῆς αὐτῆς * ἐκείνοις καὶ ἐνεσίας, καὶ φωνῆς συμπίπτει. πλὴν τοῦτο τὸ ἐν θέλημα ἢ βούλεσθαι ὁμολογοῦσι; * δίκαιοι γὰρ εἶσι, πούτω τῷ περιποιεῖσθαι δέειν. ΠΤΡ. Γνωμικὸν αὐτὸ φασιν. ΜΑΞ. Οὐκοῦν, εἰ γνωμικὸν, καὶ ἀφίζηται εἰ ἢ ἀφίζηται, κρίνωμεν, οἷς πρέπουσιν, κἀκεῖ ἐσμεν. ΠΤΡ. Οὐκ ἐστὶ γνωμικὰ σοι. ΜΑΞ. Εἰ οὐσία ἐστὶ ἓν, πάσης ἐστὶ καὶ ὑφίσταται πάντως ὃ περ αἰδιώτατον τοῦ φαίνεσθαι γνώμῃ; ΠΤΡ. Ἡγοῦμαι οὐδὲν ἐπρὸν εἶναι, ἢ ὅπερ ὁ πανάγιος αὐτῷ περίστατ Κύριος ὑπὲρ τοῦ ζωῆς. ΜΑΞ. Ὀρθῶς τοῦτο κατὰ ἀρετῶ, φέρε εἰπεῖν, ἢ κακίαν ζωῆς, ἄφες ἐξ ἁπλοῦς ἡμῖν σκέπτεσθαι, ἢ οὔ; ΠΤΡ. Ἐξ ἁπλοῦς σκοπῶμεν. ΜΑΞ. Θέλοντες οὖν, καὶ βουλόμενοι ὑπλεονεκτεῖσθαι, ἢ ἀβούλητος, καὶ * ἀβουλήτως; ΠΤΡ. Ὁμολογοῦμεν θέλοντες, καὶ βουλόμενοι. ΜΑΞ. Οὐκοῦν γνωμικὸν οὐδὲν ὑπάρχει ἐστι, ἢ πιὸ θέλησις, ἀγαθοῦ τινὸς, ἢ ὄντος, ἢ τοιούτου ἀγαθοῦ, ἀντεχομένη. ΠΤΡ. Ὀρθῶς τοῦ δ' πατρικοῦ ὅρου ἐπίστευσεν ἐξέχεσθαι. ΜΑΞ. Εἰ ὁρῶς ἢ δ' πατρικὸ ὅρου ἐξέπαυσεν χεῖρον τι, πῶς μὴ οὐ δίκαιος, γνωμικὸν λέγειν θέλημα· πῶς δ' οὐ θέλημα θεμελίου ἐνδέχεται, ἐπεὶ δ' ἐκ γνώμῃ

* Χριστὸς 602.270.

* ἐν τοῦ al. * εἶπεν ἐκ ἡμέτερον εἶναι al.

* αὐτῷ al. * ἐσήμανεν 316.

* Γολιὰδ 601. * αὐτῶν 602. * ἐκείνοις 270. * δίκαιοι γάρ ἐσι 270

* βούλεται 602.270.

voluntatem. MAX. Hoc igitur perspicue demonstrato, age, consideremus, vt superius propositum fuit absurdum propositionis ipsorum. PYR. Consideremus. MAX. Si homo, vt demonstratum est, naturaliter habet voluntatem; vt vero ipsi sentiunt, secundum attributionem in sola habitudine humanam habebat Dominus voluntatem: necesse est ipsos, modo velint principia sua sequi, alia etiam nostra naturalia cum ipsa illa voluntate naturali secundum solam attributionem discere. ita fiet, vt contemplationem & doctrinam de nostra dispensatione fictam esse reperiant. Praeterea, si sententia Sergij non eos, qui aliquo modo, sed qui simpliciter duas voluntates dixerunt, anathemate affecit, dicunt autem hi duas voluntates, quamvis falso, propter attributionē, igitur qui hanc attributionem defendunt anathemati contra se patrocinantur. Rursus, si secundum propositionē, quam defendūs, voluntates secundum inferentes personas; igitur qui duas voluntates dicunt, quamvis errantes, propter attributionem, sicut dictum est, personas item, quas secum duæ voluntates sustinent, secundum hanc propositionem dicturi sunt. & quis vetet sectionem vnius in duas personas. PYR. Quid vetant Patres, an non dixerunt nostram esse voluntatem, quam in se Christus formauit & expressit? MAX. Sane quidem nostram. PYR. Igitur nō illam, quæ ipsi naturaliter inerat, expressit per humanā, sed quam suscepit secundum attributionem. MAX. Quandoquidem similiter dixerunt, eum sui cepisse naturam nostram; igitur, opinione ipsorum, reperietur Christus habere eiusmodi ipsam naturam sola attributione. si enim illud verum est (de voluntate) & hoc verum erit (de natura:) tutus si hoc falsum, & illud. PYR. Quid igitur, cum dixerit eam, quæ ipsi nostra erat, in se formasse & expressisse, illam *ipsam, quæ natura inerat, significauerunt. MAX. Maxime. PYR. Quomodo hoc ais? MAX. Quia idem est totus Deus cum humanitate, & idem totus homo cum diuinitate, ipse, vt homo, in se & per se, humanam subiecit Deo & patri, formam nobis optimam, & semper ad imitationem sui ipsam exhibens: vt nos in eam, quam in ducem & principem salutis nostræ intuentes, *eam, quæ nostra est, sponte ad Deum accommodemus, ita vt nihil velimus præter quam quod ipse vult. PYR. Illi non prauo proposito, neq; malitia quapiam hoc dixerunt; sed quod vellent sic vnionē summam declarare. MAX. Si hoc Seuerianis concedatur; an non iuste & veritatiliter deinceps, quod ad datam sumptionem pertinet, dicturi sunt, se non malo proposito, neq; malitiose, vnam naturam dicere, sed quod velint, licet nos, ex vna voluntate, summam vnionem per eam demonstrare? armis n. ipsorum contra ipsos illos vtitur Dauid contra Goliath, vtentur. Ecce quemadmodum qui dicunt vnam voluntatē in eisdem voces, & sententias cum illis incidunt. Sed quid hanc vnam voluntatem appellent? æquum est n. huius appellationem assignare. PYR. Aiunt esse gnomicam voluntatem. (ideamus nos sententialem.) MAX. Si sententialis, ergo deriuatur à sententia: & si deriuatur, erit sententia, nunquā prototypum, subsistētia. PYR. Sententia non est substantia. MAX. Si non est substantia, est qualitas, aut qualitas erit ex qualitate, & fieri non potest. quidā igitur aiunt esse gnomen (id est, sententiam) PYR. Gnomen (id est, sententia) nihil aliud est, q̄ quod eam & Cyrillus definiuit, videlicet modus vitæ. MAX. Modus esse definiuit, videlicet modus vitæ. Nunc igitur de vitæ, verbi gratia, vitæ ex virtute, aut vitæ ex vitio, ecce ex electione, an non? PYR. Ex electione omnino. MAX. Volentes igitur & consultantes eligimus, an nolentes, & sine consilio? PYR. Procul dubio, volentes & consiliū capientes. MAX. Igitur gnome nihil aliud est, q̄ voluntas alicuius modi, quæ secundum habitudinem adhæret alicui vere bono, aut existimato bono. PYR. Recte definitionem patris (Cyrilli) explicasti. MAX. Si recte facta est explanatio definitionis, putemus quidem non potest dici sententialis voluntas. quomodo n. potest ex voluntate voluntas prodire & manere? Deus

vero qui sententiam in Christo dicunt, vt de ea quæstio facta demonstrauit, hominem merum eum esse tradunt, consultantem more nostro, ignorantem, & dubitantem, & contraria habentem; si quidem de iis, in quæ cadit dubitatio, & non de eo, in quod non cadit, quispiam consultat. nos enim, quod simpliciter natura bonum est, naturaliter appetimus: id autem, quod aliquo modo bonum est, quærendo & consultando experimur, id circo penes nos esse & gnome, id est, sententia apte dicitur, quæ est modus vtendi (voluntate) non ratione naturæ. alioqui infinities mutaretur natura. in humanitate autem Christi, quæ nō mere more nostro, per se existebat, sed diuine, Deus n. erat, qui propter nos, & sicut nos, & ex nobis in carne apparuit, non potest dici sententia. ipsum n. esse, id est, ipsum diuine subsistere, habebat naturaliter cognationem cum virtute, & æuitio alienationem, sicut magnus Ecclesiæ oculis Basilius ait in interpretatione Psal. 44. In eandem, dicens, sententiam accipies, quod de eo apud Isaiam dictum est: Priusquam cognoscat puer, aut eligat praua, eliget bonum; quonia prius, quam cognoscat puer bonū, vel malum æ pugnat malitiæ, vel gat bonum. Illud enim, prius quam, declarat, quod non sicut nos quærendo & consultando, sed diuine subsistens per ipsum suum esse habeat ex natura bonum. PYR. Quid igitur, sunt ne virtutes naturales? MAX. Sane quidem naturales. PYR. Si naturales, quare non ex æ quo omnib. insunt? MAX. Æque omnib. insunt qui eiusdem naturæ sunt. PYR. Ex vnde tanta in nobis inæqualitas? MAX. Ex eo, quod quæ naturæ sunt, non æqualiter excolimus & elaboramus. Nam si omnes pari studio, ad quod & nati sumus, quæ ex natura sunt, operaremur, vna vtique in omnibus, vti natura, sic & virtus, conspiceretur, neq; plus, neque minus suscipiens. PYR. Si naturalia nobis non ex exercitatione, sed ex creatione proueniunt, virtusque naturalis est, quomodo exercitatione & labore virtutes, alioqui naturales, comparamus? MAX. Exercitatio, & qui eam sequuntur labores, ad depellendam dumtaxat fallaciam, quæ per sensus est animæ admixta, ab iis, qui studio virtutis tenentur, excogitati sunt, non autem ad inducendas extrinsecus recenter virtutes. insunt enim nobis ex creatione, vt diximus, vnde simulatq; perfecte dirimitur fallacia, continuo virtutis, quæ ex natura est, splendorem anima profert. Si enim qui non est imprudens, prudens est; & qui non timidus, vel audax, fortis est: & qui non est impudicus, pudicus est: & qui non facit iniuriam, iustus; secundum autem naturam ratio, prudentia est: & (secundum naturam) iudicandi facultas iustitia est: & ira item (secundum naturam) fortitudo; similiter cupiditas (secundum naturam) temperantia; igitur vsu venit, vt ablatis, quæ præter naturam sunt, quæ secundum naturam sunt, vel sola appareant. sicut rubigine abrasa & extrita, ferri fulgor, & splendor, qui naturaliter erat, apparet. PYR. Maxima hinc apparet blasphemia eorum, qui in Christo gnomen dicunt. MAX. Oportet nec hoc sine animaduersione prætertue, esse apud scripturam & Sanctos Patres varium, ac multiplicis significationis, gnomes nomen, vt iis notum est, qui accurate legunt. aliquando enim pro admonitione & consilio, ipsum proferunt, vt cum ait Apostolus: De virginib. autem præceptum Domini nō habeo, γνώμην autem (id est, consilium) do. aliquando vero pro consultatione, vt cum ait Dauid: Super populum tuum malignauerunt γνώμην, id est, consultationem: quod alius interpres explanans, sic dixit: Super populū tuum malignauerūt βουλήν, (id est, consiliū.) quādoq; pro sententia, vt cum ait de quopiam magnus Propheta Daniel: Exiuit sententia impudens ex persona regis. alias pro opinione, vel fide, vel sensu, vt cum ait Gregorius, cognomento Theologus, in 1. oratione de Filio: Quia vero non est res magna reprehendere, facillimum enim est & omnium, qui volunt viri autem pij est & cordati, dicere quid sentiat. Deniq; ne si omnia

γνώμῃ λέγοιτο τὴν Χριστῷ, ὡς ἡ θεία * αὐτὸς ἐσυχῆς ζήτησις, ψελλὸν αὐτὸν δοξασθῆναι ἄνθρωπον, βουλόμενος λέγειν ἡμῶν κατ' ἡμᾶς, ἀγνοοῦντα τι, καὶ ἀμφιβάλλοντα, καὶ διαλογιζόμενα ἐχοντα· εἰ περὶ τοῦ ἀμφιβαλλομένου, καὶ ἡ θεία ἐστὶ ἀναμφίβολα βουλή. ἡμῖν μὲν γὰρ ἐστὶ μὲν * ἀπλῶς φύσει καλὰ φυσικῶς ἐχόμενα τῷ ὀρέγειν, ἐστὶ δὲ πως καλὰ τῷ πείθεσθαι * λόγῳ ζητήσεως, καὶ βουλῇ· ἡ λόγῳ τέτοιο ἐφ' ἡμῖν ἡ γνώμη * περὶ φύσιν λέγεται, τέτο γὰρ ἔστι χρήσεως, καὶ * λόγου. φύσεως ἐστὶ καὶ ἀπροαίρετος * μετάβασις ἡ φύσις τῆ ἐν ἀνθρωπίνῃ ἐνεργείᾳ ψυχικῇ· ἀλλὰ θεικῶς θεὸς γὰρ ὢν ἐν ἡμῖν καὶ ἡμᾶς ἐξ ἡμῶν σαρκὶ πεφηνώς, γνώμῃ μὲν λέγεται ἡ διάνοια. αὐτὸ γὰρ τὸ εἶναι, ἤγουν, τὸ θεικῶς ὑπογράφειν, φυσικῶς ἡ, τῷ περὶ τὸ καλὸν εἶχειν οἰκείως, ἡ, τῷ περὶ τὸ κακὸν ἀποστρέφεσθαι, καθὼς ἡ μίγας τῆς ἐκκλησίας ὑφηλιὲς Βασίλειος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆ μδ'. ψαλμῷ διδάσκων, φησὶ· καὶ τέτο ἡ ὀκολέθησε καὶ τὸ Ησαΐα εἰπεῖ αὐτὸ εἰρηνεύ γον ὂν πρὸ τέκνου, ἡ γνῶναι τὸ παιδίον, ἢ προελέσθαι παντελῶς, ἀκολέθησε τὸ ἀγαθὸν διὰ παντὸς, ἡ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθὸν, ἢ κακὸν ἀποθέσθαι παντελῶς. ἔστι γὰρ τὸ ἀγαθὸν. τὸ δὲ πρὶν ἢ, δηλοῖ ὅτι καὶ ἡμᾶς ζητήσας, ἡ βουλευσάμενος· ἀλλὰ θεικῶς εἶπεν, αὐτῷ τῷ εἶναι τὸ ὂν φύσιν, ἔχειν ἀγαθόν. ΠΤΡ. Τὶ οὖν φυσικῶς εἶσιν αἱ ἀρεταί; ΜΑΞ. Ναί, φυσικῶς. ΠΤΡ. Καὶ εἰ φυσικῶς, διὰ τὶ μὴ πᾶσιν ἅπασι ἐνυπάρχουσι *; ΜΑΞ. Πᾶσιν τὰ ὁμοφυέσι ὅλοις ἐνυπάρχουσι. ΠΤΡ. Καὶ πόθεν ἐν ἡμῖν τοσοῦτον ἀνισότης; ΜΑΞ. Ἐκ τοῦ μὴ ὅλοις ἐνεργεῖν τὰ τῆ φύσιμ· ὡς εἴπερ πάντες ἴσως, ἐφ' ᾧ ἐγεννήμεθα, ἐνηργοῦμεν τὰ φυσικά, μία ἂν ἦν ἐπὶ πᾶσιν, ὥσπερ φύσις, ὅτω καὶ ἀρετὴ, τὸ μᾶλλον, καὶ ἧττον οὐκ ἂν ἐδεχόμεθα. ΠΤΡ. Εἰ οὐκ ἐξ ἀσκήσεως ἡμῖν τὰ φυσικὰ προέρχεται, ἀλλ' οὐ δημιεργίας, ἡ ἀρετὴ φυσικὴ, πῶς πάνυ, καὶ ἀσκήσει, ταῖς ἀρεταῖς, φυσικὰς ὕσης, τιμεῖτε; ΜΑΞ. Ἡ ἄσκησις, καὶ οἱ ταύτῃ ἐπόμενοι πόνοι, πρὸς τὸ μόνον ἀφαιρεῖσθαι τὴν ἐμφυομένην δι' αἰσθήσεως ἀπάτην τῇ ψυχῇ, ἐπινοήθησαν πᾶσι φιλαρέταις, ἡ πρὸς τὸ ἐξωθεῖν προφάτως ἐπεισαγομένην τοῖς θνητοῖς ἀγνοιαν· ᾗ ἡμεῖς οὐ δημιεργίας, ὡς εἴρηται· ἔθεν καὶ ἄμα πλείους ἀφαιρεῖσθαι ἀπάτας, ἅμα καὶ τὸ φύσει ἀρετὴν πᾶν λαμπρύνεσθαι * ἐπιδείκνυται ἡ ψυχή. * οἱ γὰρ ἐμὲ ἄφρον, φρένιμον· καὶ ὁ μὲ δειλὸς, ἢ ὀκνηρὸν, ἀνδρεῖον· καὶ ὁ μὲ ἀκόλαστον, σώφρονα· καὶ ὁ μὲ * ἀδικῶν, δίκαιον· καὶ φύσει ἡ λέγω. φθονεῖς ἐσι· καὶ τὸ κενόδοξον δικαιοσύνη· καὶ ὁ θυμὸς ἀνδρία· καὶ ἡ ἐπιθυμία σωφροσύνη· ἄσκησις τῆ ἀφαιρέσει τῶν ἀλλοτρίων φύσιν. τὰ κατὰ φύσιν, καὶ μόνα λαμφάνεσθαι δύναται· ὡς περ καὶ τῆ τῦ ἐσόπτρου, ἡ τῦ σιδήρου κατὰ φύσιν αὐγὴ, καὶ λαμπρότης. ΠΤΡ. Μείζων * ἐντεῦθεν ἀναδείκνυται βλασφημία τῶν γνώμῃ τὴν Χριστῷ λεγόντων. ΜΑΞ. Χρὴ, μοὶ δοκεῖ τῶν παραλλήλων ἀπεσχεσθαι· ὅτι πολύσημον, καὶ πολύτροπον ὠφέλησε τῇ λόγῳ χρεία· καὶ τοῖς λόγοις παρέδοσαν οἱ τὸ γνώμας ὀνόμασι * ὡς τοῖς ῥητορικοῖς ἀναγινώσκουσι δῆλον ἐκ τῆ ἀρχῆ. ποτὲ μὲν γὰρ τὴν ἀβουλίαν τῶν παρθένων θεολογῶν κυρίου τέτο ἔχων· γνώμῃ ἡ δίδωμι ποτὲ ἡ τὴν βελῆς· ἡνίκα ὁ μακάριος λέγει Δαυίδ. ὅτι τὸν λαὸν σε κατεπαγρύνωσι τὸ γνώμῃ· ὅπερ ἄλλος ἑρμηνεύων βουλὴν· ποτὲ ἡ ὅτι τῆς φύσεως ἐπείνα Δανιὴλ, ὁ ἐν προφήτης μέγας, λέγει θεία τε· ἐξῆλθεν ἡ γνώμη ἡ ἀναιδὴς ἐν προσώπῳ τῦ βασιλέως· ποτὲ ἡ τὴν δόξαν, ἢ πίστιν, ἢ φρόνημα· ἡνίκα Γρηγόριος ὁ τῆς Θεολογίας ἐπώνυμος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ υἱῦ λόγῳ διδάσκει ἐπεὶ ἡ τὸ μὲν ὄνομα ἐ μέγα ἔστιν γὰρ, καὶ τὸ βουλομένῳ πᾶσιν, τὸ ἢ ἀντίσκλον τῶν ἑαυτῦ γνώμῃ, ἀνδρὸς εἶναι δοκεῖν σοβῦς, καὶ ναυῶν ἔχοντος· καὶ ἁπλῶς, ἵνα μὴ καθ' ἓν τὰ πάντα

* αὐτὸς 602. 270.
* πάντως 602. 270.
* ἓ 270.
* σπουδαίως 602. 270.
* λόγῳ 270.
* μεταβάσις 270 μισθωσαι 602. 319. 330.
* τῆς ἐκκλησίας φύσει. 602. 270.
* ἰδιάζουσα 336. 270.
* ὀρθῶς μὲ al. πρὸ τέτου 602. 270.
* ἁπλῶς, 270.
* ἐντεῦθεν 602. 270.
* ἓ 602. 270.

πάντως διεξεχχύθη Θ, ὄχλου θεσπεσίου τῷ λόγῳ, καὶ ἀνησκολῶ σημαίνομεν ὡδὲ π τὴν ἀρὰν χαθῆ, καὶ πᾶς ἀγλοις πατρὸς θεὸς περικαλῶ Θ, τὸ τ' γνώμης εἶναι ὄνομα· ἢ γὰρ κοινὸν τι Θ, ἢ ἴδιον· ἐμοὶ μὲν γὰρ χαρακτῆρες, ἀλλ' ἢ ὁπ Τ σὺ αὐτὸ λεγομένων, ἢ Τ ὑφέξεις, ἢ δ λέγει Θ κανονίζεται λόγου. διὸ καὶ ἀδιάφορον, εἶνι, καὶ μόνῳ συναινομένῳ, τὸ πεῖσαι ἀφορέσαι ὄνομα. ΠΤΡ. Πῶς γὰρ ἐνδέχεται τὸ παλαιχῶς λεγόμενον, ὑπὸς πι Θ ἄνευ ὑποκειμένου; ΜΑΞ. Ἰσάκις τὸ * ἀΐδιος Θ· ἢ τοιαύτης αἰρέσεως φανερὸν πρὸς γένητα, καὶ ἑτέρους τῶν παλαίων λέγοντες ὁμολογοῦμεν θεόν εἶναι. ΠΤΡ. Εἰ σοὶ φίλον, λέγωμεν ὁμόζυγα. ΜΑΞ. Ἐν θέλημα λέγεται, ἢ π θεωρητικὸν, ἢ π γνωμικὸν, ἢ π † ἐξεπιστικὸν, ἢ κ ἑτέρως πῶς αὐτὸ καλεῖν βούλοιτο· ἃ γὰρ λέγομεν θεὸς τέτε, ἢ θεῖον, ἢ ἀγγελικὸν, ἢ ἀνθρώπινον, τέτο λέγω βιαιοτέρᾳ· καὶ θεηγημένως μὲν, ὑπὲρ τέτων αὐτὸ ἐποίησε, Φυσικὸν λέξαι· εἴπερ ἑκάτερον αὐτῶν Φύσεως ἐστὶν ἀρχὴ δηλωτικὸν· ἢ ὅπερ λέγ Τ διαιρετικῆς μεθόδε φεύγειν * εἴωθεν, τὰ π λέγ τῆς ἀναλυτικῆς ἐπιστήμης εἰσάγοντες. ΠΤΡ. Ὀφθαλμῶς δὲ, εἰ μὲν θεῖον αὐτὸ λέξεις, θεὸν κ μόνον Φύσει ὄντ τῶν Χριστὸν ὁμολογεῖτε· εἰ δ' ἀγγελικὸν, ὅτι θεὸν, * ὅτι ἄνθρωπε, ἀλλ' ἀγγελικὸν τινα Φύσιν. εἰ δ' ἀνθρώπινον, φαλὸν ἄνθρωπον, καὶ οὐσιῶξεσιν αὐτὸν ἐδείξατε. ΠΤΡ. Ὀφθαλμὰ τοίνυν φέρεσθε τῆς ἀσεβείας, ὅτι Φυσικὸν, ὅτι γνωμικὸν λέγετε τὸ θέλημα· ἀλλ' ἐπιτηδειότητα περεσῶσαι ἡμῖν Φασίν. ΜΑΞ. Ἡ ὑπαρξις τῆς αὐτῆς κατὰ Φύσιν ἡμῖν περέστιν, ἢ κ ἢ Φύσις, ΠΤΡ. Κατὰ Φύσιν. ΜΑΞ. ἀκμὴ πάλιν ἢ ἀνάλυσις, * Φυσικὸν λέξεις τὸ θέλημα· κ ὑδὲν ἧττον ἢ ἐλεύθ ταύτης * ἀπόκειται· ἐ ἐπεὶδὴ ἢ ἐπιτηδειότης ἐκ μαθήσεως πείθεται τὸν ἔξιν, ἐ τοῦ * συγχύσεως, ὅτι μαθητὸς ἄρα· κ συγκοπῆς ἔχειν ὁ Χριστὸς κατ' αὐτὸς τὸν ἕξιν δ θέλημα Θ· καὶ τὸν συγχύσιν καὶ συγκοπὴν, ἀγνοῶν περὶ μαθήσεως τὰ μαθήματα. τὸν Θ οὐ χαλεπὸν τὸν Νεστόριον δοκιμάζειν, Τ ἐκείνοις ῥημασὶ ἀπηχήμενοι λέξεσιν, ἃ ἐνενοῦν, ὅπ ἢ ἐν θέλημα λέγεσθε, τὰ ἐκείνοις διενδηνοῦσι, κ ἢ πᾶς ἁπλῶς συναγορεμένη ἐκθέσεις μαρτυρεῖ. ἐν θέλημα δοκοφανῶς τὸν Νεστόριον περσεβλέψ ὅτι Τ σαπτῆ ἡμῶν αἰτῆ δύο περσώπων ἐν τὸ Φυσικὸν εἶναι θέλημα ἐνδεδημῶσι, ἢ ὑποπλεκὸν αὐτὸ, ἢ ὡδὲ Φύσει λέξειν· ἀλλ' ἐ μὲν ὑποπλεκὸν αὐτὸ Φύσει, ἐπρόβολ Θ· ὅτε γε ἐστὶ ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ μόνες ὁ ὑποστάτος χαρακτηριστικὸν τὸ ποιλκὸν· εἰ δ ὡδὲ Φύσει, τὸν ἐκβάλουσιν Τ αὐτὸ δογματίζοντα ἐσῶν· εἰ πᾶς Φησὶ καὶ Τ κ Φύσει τὸ ὡδὲ Φύσει. ἐδεὶς δ' ἂν αὐτὸς ἢ τῶν ἱερομένων ὅπ ὁ Τ θεὸς θεὸς, ἢ πατὴρ, καθ' ὁ πατὴρ, θεὸς, καθ' ὁ θεὸς· ἀλλ' εἰ μὲν καθὸ πατὴρ, ἄλλος αὐτὸς ἐστιν ὡδὲ τῷ δ υἱῷ θέλημα· κ ὑδὲ πατὴρ ὁ υἱὸς· εἰ δ καθὸ θεὸς, θεὸς ἢ υἱὸς, θεὸς, ἢ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἄδεος Φύσεως ὄντα τὸ θέλημα δώσουσιν, ἢ γοῦν Φυσικὸν. ἐπεὶ ἢ τῆς πατρὸς, ἢ τῆς θέλημα ἐστὶ, τέτων κ ἢ ἀσία μία ἐστὶ κατ' αὐτὸς ἢ, ἐν τῷ θέλημα Τ θεότητ Θ· δ Χριστὸ, κ ἢ ἀνθρωπότ Θ· αὐτὸ, ἄδεος μίαν, ἢ τῶν αὐτῶν τέτων λέγωσι τῶν ἁγίων. καὶ πῶς ἔτως ἀσεβοῦντες, φασὶν, ὅπ περ τῆς πατρώας ἐσότητος, καὶ ἁπλῶν οἱ κατὰ τὰς αὐτὰς πατέρες, ἢ τῆς Φύσεως * ὡμολόγησε τῷ υἱῷ θέλημα ἢ ὡμολόγησαν, ἀνάγκη αὐτὰς, ἢ ἐν θέλημα λέγειν Φύσικῶς Χριστὸν μὴ λέγειν ὡμολογηκότας, ἢ Φυσικῶν λέγοντας ὡμολογηκέναι, ἐν θέλημα μὴ λέγειν· εἰ πᾶς πατρικῶς κανόσιν ἐαυτὰς ἀσεβῶσι. καὶ πάλιν· οἱ κατὰ τὰς αὐτὰς διδασκάλες, ὁσίες ἐσι κανὼν ἀμφοτέρων δηλαδὴ τῶν ἁγίων τὸ θέλημα, ἀνάγκη αὐτὰς, ἢ ἀμφὶ τὰς Φύσεις τῷ αὐτῷ μὴ λέγειν κανόνες ἔχειν τὸ θέλημα, ἢ τὸν λέγοντας, Φασιῶς πᾶς πατερικῆς δόσεως μάχεσθαι ἡμᾶς π, καὶ θεσπίσασι. ΠΤΡ. Λίαν σαφῶς, καὶ σωτηρίως ἐδείξει ὁ λόγ Θ· τὸν συμπλεγμένον πάση θλάσει τῶν ἀσεβείας τὸ * δὲ λόγο-

* ἴσμεν 602.170.

† αὐτὸ ἐξεπιστικὸν, 170.

* ἐδείξατε, 602.170.

* ὅτε ἐδαφ, ὅτε αὐδαμῶπον, 602. 170.

* ὅτε αὐτὸν ἐξεσιν, 170.

* φύσει 602. 170.

* ἀκίνητος 602.

* συγχύσεως 602.170.

*διαφόρως τῷ ἐν θελήματι, 602. 170.

* δὲ λέγομεν 602.170.

singulatim percurram, turbam aggregem sermoni, viginti octo significationes in hoc gnomæ nomine apud scripturam, & Sanctos Patres obseruaui. Nec enim aliquid commune, aut particulare dignat, sed ex ijs quæ prius dicta sunt, aut ex ijs, quæ sequuntur, sententia rei, qui loquitur, normam & regulam accipit. Quamobrem non potest fieri, vt huiusmodi nomen vni tantum rei significandæ adhibeatur. PYR. Quomodo enim potest, quod multipliciter dicitur, vnam aliquid ad significandum sortiri? MAX. Vt igitur turpitudo huius hæresis magis pateat, aliter etiam enuntiationem talem consideremus. PYR. Si placet, consideremus. MAX. Qui vnam voluntatem dicunt, siue voluntatem electionis, siue gnomæ, siue liberæ potestatis; vel si aliter eam vocare eis libet (non enim de hoc contendimus) aut diuinam, aut angelicam, aut humanam hanc dicere cogentur: & in primis, quodcunque horum dixerint, naturalem dicent, siquidem vnumquodq; eorum naturam significat: atque ita, quod vitant methodo diuisionis effugere, hoc per methodum resolutionis probasse conuincentur. Consequamur vero, si dicent diuinam voluntatem esse, Deum tantum natura esse Christum agnouerunt; si vero angelicam neq; Deum, neq; hominem, sed naturam quandam angelicam, si autem humanam, hominem tantum & subiectum alterius potestati ostendent. PYR. Cum in hac absurda incidunt, neq; gnomicam, neq; naturalem voluntatem dicunt, sed aiunt ineſſe nobis eam habilitate. MAX. Hæc habilitas ineſt nobis ex natura, an non ex natura. PYR. Ex natura. MAX. Rursus igitur ex arte resolutionis naturalem voluntatem dicent, & nihil eis profuit circuitus iste. & quia habilitatem disciplina habitum efficit & promptitudinem; igitur ex disciplina & profectu habuit Christus, vt ita loquar, habitum voluntatis, & promptitudinem: & progressum faciebat, ignorans disciplinas, antequam discat. Cur igitur aspernantur Nestorium, cuius vocibus & sententijs ardenter adhærerent? Quod autem, cum vnam voluntatem dicunt, illa, quæ Nestorius tuetur, defendunt, testatur etiam expositio, quam ipse defendam, quæ declarat, Nestorium profiteri vnam voluntatem in duabus personis ab ipso fictis. Ad hæc, cum ineſſent isti fateri esse voluntatem naturalem, dicti sunt esse hypostaticam, aut præter naturam: siem hypostaticam esse dixerint, erit igitur hic quidem filius alia voluntate, quam pater, hypostaticam enim solam hypostasim signat. si præter naturam, occasum, immutumque substantiarum eius docebunt. Iquidem quæ sunt secundum naturam, ab ijs inuerunt, quæ sunt præter naturam. Hoc autem libenter ipsos interrogatem: Deus vnius eorum & pater, vult quatenus pater, an quatenus Deus? si quatenus pater, alia est eius voluntas præter voluntatem filij; non eiusdem est filius. Si vero quatenus est Deus, Deus autem est filius, Deus item Spiritus sanctus; igitur conuenit voluntatem esse naturæ, id est, naturale. Rursus, si secundum Patres, quotũ est vna voluntas, vna etiam substantia est; opinione vero ipsorum, vna est voluntas diuinitatis Christi & humanitatis eius igitur vnam & eandem aiunt esse harum substantiam. Quomodo ergo quam impij sunt, aiunt le Patres sequi? Aerurus. si is eundem ipsos illos Patres, differentia naturæ vna voluntate non dignoscitur, neque discernitur; necesse est ipsos vel vnam voluntatem si dicunt, naturalem in Christo differentiam, non dicere, vel si dicunt naturalem differentiam, vnam voluntatem non dicere; siquidem ipsos ad normas & regulas Patrum dirigent. Ac multi, vt sentiunt ijdem magistri, & doctores, non est communis voluntas, aut barum est substantiarum, neq; est ipsos aut dicere, ambas naturas ipsius non habere cõmuniter vnam voluntatem; aut si hoc dicunt, pugnare cum legib. & decretis Patrũ pugnare. PYR. Valde clare & concise ratio demonstrauit: simplicem esse impassibilitatem cum omni cogitatione aduersariorum. Sed quo-

dicemus, siquidem hoc etiam auctoritate Patrum demonstare conantur. MAX. Si vocate volunt patres eos, qui dividunt & confundunt divinam œconomiam (id est, dispensationem) damus eis. omnes enim vnam voluntatem opinari sunt; cum tamen maxime inter se in impietate discrepent. si vero patres Ecclesiæ vocant, nequaquam eis hoc concedemus: nam vnum tantum ex illustribus, & notis apud omnes, producant, vt & nos in dicta illa, cum nostra dividi dicantur, & Christus nos inquaerit, cur vocem probauerimus, quæ totum mysterium incarnationis dissoluit, excitare possimus nos, & omnibus patris opinione receptos fuisse. PYR. Quid igitur est, quod ait Greg. Theologus: Velle enim illius in nulla re erat Deo contrariũ, totum deificatum. nõ est hoc contrarium duabus voluntatibus? MAX. Nequaquã: imo contra, magis hoc, quam cetera alia, duas voluntates ostendit. PYR. Quo modo hoc ais? MAX. Sicut inflammatio inflammatum & inflammantem secum infert, & refrigeratio refrigeratum & refrigerantẽ, ambulatio ambulantem, & ambulatum; aspectus aspicientem, & quod aspicitur; intelligentia intelligentem & intellectam; non enim potest habitudo sine habentibus habitudinem intelligi, aut dici; sic consequenter deificans, & deificatum. Præterea, si voluntatis deificatio est contra ea duabus voluntatibus, sicut illi senserũt, deificatio etiam naturæ erit contra ea duabus naturis. vtrobique enim ponit Gregorius idem verbum deificationis. PYR. Demonstratum est, dictum patris Gregorii magnopere cõuenire cum duabus voluntatibus: sed oportet demonstrare concordare cum hoc alterum Gregorium, qui Ecclesiam Nyssenium claram & illustrem reddidit; adducunt enim eum pro vna voluntate, idem, eo quod de Domino dixerit: Anima vult, corpus tangitur, vtrisq; figit passionem. aiunt enim, dixisse patrem Gregorium, velle animam Domini voluntate divina deificatis, cum ipsa anima secundum hypostasim vnitæ. MAX. Igitur eadem consequentia dixit, corpus divina tactione tangi, eiq; eorum opinione divinitas tactilis. quæ enim ipsi de anima Domini dicunt, eam alius ad corpus traducit, pari ratione orationis, prolatæ in finitum eorum eos detrudit. PYRR. Magna perspicacia & brevitate blasphemiam hui⁹modi interpretationis probasti. Quid vero dicemus de iis auctoritatibus, quas ex magno Athanasio producunt; ex quibus vna est hæc: Mens Domini nondum Dominus, sed vel appetitio, vel voluntas, vel energia ad aliquid. MAX. Et hanc quoque auctoritatem contra se protestunt. Quamobrem vera ratio in omnibus quæstionibus vtitur argumentis ipsorum ad eos ipsos confirmandos. Nec enim sic vnquam veritas inops erit, vt propriis armis indigeat aduersus aduersarios. Si enim, vt hic pater ait; mens Domini nondum Dominus, aliud omnino præter Dominum erit mens eius; hoc est, non natura Dominus, sine Deus, mens Domini est, quia secundum hypostasim facta esse eius creditur, idque ex eo perspicitur, quod subiunxit: eam esse vel appetitionem, vel voluntatem, vel energiam ad aliquid; pro regula vsus ad hoc vere philosopho philosophorum Clementem in sexto libro Stromatum, qui θέλειν, id est, appetitionem, definiuit esse mentem appetentem, at vero βούλεσθαι, id est, voluntatem, appetitum rationi cõsentaneum, aut appetitionem de re quapiam energiam vero ad aliquid dixit hic divinus doctor (Athanasius) quia ad omnia, quæ ab eo fiebant, vt Deum decebat, anima intelligente, & ratiocinante, secundum hypostasim ipsi vnitæ vsus est. PYR. Reuera quibus argumentis videntur pietatem oppugnare, iis ipsis nescientes redarguuntur, oportet autem & aliam auctoritatem, quam ex eodem patre afferunt, examinare, ne vlla eis occasio aduersus veritatem relinquatur. MAX. Quæ illa auctoritas? ignoro enim. PYR. In qua ait admirandus ille vir: Natus est ex muliere, qui ex prima formatione sibi formam hominis erexit & excitauit in ostensione carnis, sed fine vol. intat. bus carnalibus, & sine humanis co-

λογισμῷ, ὃν καὶ ἐκ τῶν πατέρων δεῖ * δεικνύειν ὁμόγνιον εἶναι. ΜΑΞ. Εἰ μὲν οὖν διαιροῦσι, καὶ οὐ συγχέουσι τὴν οἰκονομίαν, ἣν πάντας καλεῖν βέλτιον), συγχωροῦμεν αὐτοῖς πάντες τῷ * τὸ θέλημα ἰδιάζειν, καὶ τί ἐκ τούτου ἀκόλουθον διανοεῖσθαι τὴν ἀσέβειαν· εἰ δ' οὔτε τὸ ἐκκλησίας, ἀλλ' ἁπλῶς τοῦτο συγχωροῦμεν αὐτοῖς· * ἐπεὶ δοξεῖ εἶναι μόνον τὸ ἐμφανὲς, καὶ πᾶσι * γνώριμον ὅπως ἕκαστος ἐμοῦ καὶ ἐμοὶ τὰ τῶν ἄλλων διανοήματα, ἐγκαλοῦμεν ἀεὶ τοῖς λέγουσι τὸ θεῖον θέλειν τι ἢ χάριν ἐκδέχεσθαι φωνὴν, ὅλον λύειν τὸ ἐμοῦ σωτῆρος τὸ μυστήριον, ἐγκαλοῦμεν ἀσεβεῖν τὴν ἐκ πάσης αἱρέσεως * ἀπηλλαγμένην. ΠΥΡ. Τί οὖν τὸ εἰρημένον τῷ θεολόγῳ Γρηγορίῳ τὸ θεῖον θέλειν * δίδον ὑποτεταγμένον τῷ θεῷ; * ἓν ἐν ἀλλ. ΜΑΞ. Οὐδαμῶς· τὸ ἀνάλογον, τῶν δύο θελημάτων μία ἐστὶν, καὶ τῶν ἄλλων πάντων ἐμφανέστερον τῶν δύο πυγμάχων θελημάτων. ΠΥΡ. Πῶς δὴ φῄς; ΜΑΞ. Ὥσπερ ἡ πύρωσις τὸ πυρωθὲν, καὶ τὸ συμπεριπατοῦν συμπεριπατεῖ· καὶ ἡ ὄψις τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ φῶς ἡ ὁρᾶσις τὸ βαθίζειν τὸ βαθιζόμενον· ἓν κίνημα τὸ ὁρῶν, καὶ ὁρώμενον καὶ ἡ νόησις τὸν νοῦν, καὶ νοούμενον· ἡ δὲ ὠσαύτως, τῶν ὁρίζειν αὐτὸ * ἀρχὴν καὶ, κλίνει· ἅπαν γὰρ τὸ ἀσύλλυτον, καὶ τὸ ἀνοῦν, ἢ τὸ ἀνοῦν. ἄλλως τε δὲ, εἰ ἓν θελήματι Θεοῦ λόγου καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐδείκνυτο ἡ ἁγία Γραφὴ, τὸν αὐτὸν Θεὸν καὶ τὸν αὐτὸν κύριον πιστεύειν ἅπαντες ὁμολογοῦσι· καὶ δι' ἓν θέλημα τῶν δύο θελημάτων ἀδιαίρετος ἡ ἕνωσις * πρὸς τὸν πατέρα λόγον. ΠΥΡ. Πάνυ συμβαίνοντα δοκεῖ ἡ χρῆσις ἣν πρότερον ἐν τοῖς δύο θελήμασιν ἀπηγάγετο· τοῦτο συμφωνεῖν δείκνυσι καὶ Γρηγόριος, ὅτι τῶν Νυσσαέων φωστῆρα ἐκκλησιαστικὸν δι' αὐτὸν φασὶν ἀναδεῖξαι * θέλημα, ὅτι ἔφη τῶν πεπτωκότων ἀδελφὸν ψυχὴ θέλει, τὸ σῶμα ἅπτεται· δι' ἀμφοτέρων φθέγγεται τὸν Θεὸν. φασὶ δὲ, ὅτι τῷ θείῳ θελήματι τῆς ἐνωμένης αὐτῷ καθ' ὑπόστασιν θεότητος ἐφέπεται τὸ ψυχικὸν καὶ κυρίως θέλειν. ΜΑΞ. Οὐκοῦν καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι καὶ τὸ σῶμα τῇ θείᾳ ἁφῇ ἅπτεσθαι· καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ αὐτὸ ἡ θεότης. ἀλλ' αὐτοῦ θέλεσθαι τῆς ψυχῆς ὡς κυρίως λέγειν, ἴσως οὐ τῆς ἴσης οὐδ' ὁμοίως μεταγωγὴν θέλει τὸ σῶμα, εἰς ἐγερσὶν ἐκ τοῦ ἀπολωλέναι. ΠΥΡ. Πάνυ σωφρόνως τὸ βλαστάνειν τὸ γεωμέτρης σιδηροῦς παρίσησι. τὸ δὲ φαινόμενον ὡς θέλεσθαι ἀνθρωπίνως αὐτοῖς δοκεῖ ὡς μεγάλη Ἀθανασίου χρῆσις· ὧν μία ἐστὶ, αὐτὸν τὸν κύριον ὅτου κύριος, ἀλλ' ἡ θέλησις, ἢ βούλησις, ἢ ἐνέργεια πρός τι. ΜΑΞ. Καὶ ἐκ τούτων ἃ παρὰ τῶν περιβαλλόντων. λύει γὰρ ὁ ἀληθὴς λόγος τοὺς ἀπὸ τοῦ ἀφέστου τὸ ἀληθὲς ἐκ παντὸς κεχρημένους περιβλήμασι· μὴ γὰρ ὅτου πρὸς ποιχθόντος ἡ ἀλήθεια, ὡς ἐπὶ τῶν ἰδίων, ἢ τῶν ἀλλοτρίων διελθόντων ἐλάνει. εἰ γὰρ ἢ τὸ πεπονθὸς ὡς κυρίου ὅτου κύριος· ἀλλ' ὁ πάντως ὢν ἀρχὴ τῶν κυρίων ἐστὶ, διὸς αὐτὸ τὸ πεπονθὸς, ἢ φύσει κύριος ἦν Θεὸς, ὁ ὡς δ' κυρίως καθ' ὑποστάσεως * αὐτῷ χαρίζεσθαι πρόθετον· καὶ τοῦτο θέλει ὁ δ' ἐπαγγελίαν ἢ θέλησιν, ἢ ἐνέργειαν πρός τι * αὐτὸ εἶναι, καθὸν χρώμενος πρὸς τοῦτο, τῷ ὄντι φιλοσόφῳ τῶν φιλοσόφων Κλήμεντι ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν στρωματέων λόγῳ, τὸν μὲν θέλησιν οὖν αὖται ἐρεικτικὴν ὁρεπομένην, τὸν δὲ βούλησιν ὀλόγου βρίζειν, ἢ τὸν· ὡς τὸ πρὸς θέλησιν· πρὸς τὸ δὲ ἐνέργειαν ἐθεῖον ἕτερον ἐπὶ ἐθνικὸν ἀσκαλοῦν. διὸ πρὸς πάντα τὸν θεοπρεπῆ πρὸς αὐτὸ χρόμενα, τῷ καθ' ὑποστάσεως ἑνωθέντι αὐτῷ νοερῷ, καὶ λογικῇ ἐχρῆτο ψυχῇ. ΠΥΡ. Τῷ ζῶν δ' ὧν * ἀντιφατικῶς δοκεῖ τῷ ὀστέῳ, ἢ αὐτὸν τὸν ἐλεγχον ὑποφαίνοντος ἡρεσίου. χρὴ δὲ καὶ τὸν ἐπιφερόμενον, ὃν ὃν τὰ πάντος ἀνθρώπου, ἐπεξεργάσασθαι χρῆσιν, πρὸς τὸ μηδεμίαν αὐτοῖς ὑπολιπεῖν πρόφασιν κατὰ τῆς ἀληθείας. ΜΑΞ. Τίς αὐτὸ, ἀρτίως λέγε. ΠΥΡ. * Ὃ φύσιν ὁ ἄνθρωπος ὅλον ἐγκινήσας ἐκ γυναικός, ὃν τὸ πάντος πλάσματος τῷ ἀνθρώπῳ μορφῶσαι ἐκπτώσεως ἐνδεδεμένος· ἐκ δὲ ἐκ σαρκικῶν θελημάτων, καὶ

* ἐπὶ βιλλιον 270. 602.
* μίαν θέλησιν ιβιβ. 601. 270.
* ἐπόδεξεν τὰ * γνωρίμων al.
* ἓν al.
" "
" "
" "
* ἀπαλλαγμένον al. pixter 270.
* θεολ. 601. 270.
* ἓν ἀλ. 270.
* αὐτὸ 270. * αὐτοῦ al. αὐτῷ πρὸς χρώμενον 270.
* ἐπιεγκ τολοιὰ 602. 270.
* φησὶ al. " " " " * * παθεῖν " 270.

λογισμῶν ἀνθρωπίνων, ἐκ τοιούτου κρυπτοῦ· ἢ δὲ Ἰησοῦς
ἐπὶ τοῦ μόνης. ΜΑΞ. Ἀνθρωπικὸν ὄντως καὶ δεῖται δόλου
*ἀμφίβο- καὶ ἐκ λογισμῶν βουλῆς. ΠΥΡ. Καὶ πῶς τοῦτο *ἀμφίβολόν
λου 602. πυγχάνει. ΜΑΞ. Ἐκ πολλῆς ἀμαθίας. ἐπεὶ πῶς οὐκ *εἰς
*εἰσὶν 270. καθαρόν, εἰ μὴ πάντα τὸ ψυχῆς πεπήρωται ὄμμα; ὅτι
ὁ μὲν ἐξ ἀνθρώπου λόγος, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνθρώπου καὶ σάρκα αὐτὸν
ἀναλήψεως, πολλοῦ δεῖ τοῦ πάντας διελεῖν, θέλειν θαλάμῳ· τῷ
σώματι ἔχειν κοινὸν τὴν ὕλης, καὶ μόνης ἀλλοτίως, οὐδὲ κατὰ
τὸ μᾶλλον ἢ πάντως, αὐτὸ γίνεται· οὐδὲ ἕν ὑπὸ, καὶ συνεργοῦντος·
ἢ ἀρχὴ πράξεως· ἀλλ' ὁ σπερματικὸς κινήσεως, καὶ λογισμῶν
ἀνθρωπίνων, ἀπὸ γαμικῆς ἀπολαύσεως· ἢ γὰρ τοῦ τῆς φύσεως
λόγου κατόρθωσις ἡδονῇ· ἄνθρωπος· τῶν ἕλων ὁ Ἰησοῦς
ἐπεὶ δὲ ἀνθρωπος· ἐπ ἰσῶ, ἀνθαιπᾶ, καὶ ἀναλείπει, τὸν ἐν
πᾶσι τῆς φύσεως σὺν ἔχων λόγον· ἀλλὰ τὸν τόκον, ἔγκυον, τῷ
λόγῳ προσῆκε σύμπηξιν, καὶ τῷ λόγῳ φθορᾶς ἥκιστα. κινδυ
γοῦν φυσικὸς τῶν ἐνυφίστων λόγος ἡδονῇ ἡνίκα πάντα οἱ
διάφοροι τῆς σπορᾶς διδάσκαλοι. ἀλλὰ συμφώνως πᾶς
ἀγγελιστὴς, καὶ ἀποστόλος, καὶ προφήτης, τὸν κύριον ἡμῶν,
Ἰησοῦν, Ἰησοῦ Χριστὸν, καὶ ἀμφοῖν ἐκ σπορᾶς φυσικῆς,
κηρύσσοντες τὸ ἡμῶν ὑφασμα σωτήριον. ΠΥΡ. Καὶ
*καὶ οἱ 601. δυνατὸν, ἔτι καὶ τὰς πυλαιὰς, ἐνίας, δεῖξαι γραμμάτων. ΜΑΞ. Καὶ μάλιστα· ἐξ ὧν *οἱ πιστεύσαντες οὐκ αἰσθητὴν κινή-
270. μησιν ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ μαθητοῦ, ἔτι φιλανθρώπου· καὶ ἡμᾶς ἐδίδαξαν· ἢ δὲ αὐτοὶ ἔσαν οἱ λαλοῦντες ἀλλ' ἢ δι' ὅλης θεολογήσεως· *αὐτοῖς χάρις ἔ πνεύματος. ΠΥΡ. Ἐπεὶ δὲ μεμίσηκε
* οἱ αὐτὸς 270. Ἰησοῦς ἀεὶ τὴν τοῦ ἀφελοῦντος θεοῦ ἡμῶν· εἰς τοῦτο τὸ ζητοῦντος ἑαυτὸν σὺν αὐτοῦ *εὐδόκησε καὶ ἔτι δίδαξον. ΜΑΞ. Ἐν τοῖς ἁγίοις διαγγελίοις εὑρήσεις· ὅτε δὲ κυρίε-
* εἰσῆλθεν 601.270. ὅτι καὶ τὴν ἑσπέραν ἔρχεται· * ἐθέλησεν ὁ Ἰησοῦς * εἰσελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐπεδήλου * ἢ ὅτι καθ' ὁ σὰρξ ἐλεύσεται, * ἠθέλησεν εἰσελθεῖν σὰρξ ἐλεύσῃ ἀνθρωπίνη· ἢ δὲ καὶ ἔδειξε *
* ἐξελεῦσ 601.270. ἄπειρον· ἔφη δὲ καθ' ὁ ἄνθρωπος, ἐξελεύσῃ ὁ Ἰησοῦς * ἠθέλησεν* εἰς ἐλθεῖν ἢ Ἰουδαϊκὸς ἐλεύσεται καθ' ὁ ἄνθρωπος. ἢ ἐπίρρωσι πάλιν· ἦλθον, ἵνα ἔπω εἰμὶ ἐγώ, καὶ αὐτὸ ἔσαν οἱ καθ' Ἰησοῦν, ὁ χρεία ἐστὶν * τὸ πᾶν εἶναι· ἢ δὲ τόπῳ, καθὸ Θεός· ἐκτὸς γὰρ
* ἐξελεῦσ 601.270. πᾶν ἀδύνατον τῶν κτισμάτων φύσιν ἐκφεύγειν ἔφη, καθὸ ἄνθρωπος· ἦλθ' ἵνα ἔπω ἐξέλθω, καὶ αὐτὸς ἔσται Ἰουδαϊκὸς ἐλεύσεται καὶ καθὸ ἄνθρωπος· ἢ ἀπαγχόνισις πάλιν· ἦλθον εἰς τὸν
* πιστεύσ 602. τόπον, εἶπε· δι' ὧν· καὶ ἔδωκαν αὐτῷ οἶνον μὴ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γεύσασθαι, ὃς οὐκ ἤθελε πιεῖν. ἢ ποῖον αὐτὸ μὲν· δι' ὑπόνοιαν αὐτὸν λέγεις; εἰ μὲν ἢ τῷ θεότητι, ἐμπαλὴς ἐστι ἡ θεότης αὐτοῦ, πόσως καθὸ φύσιν ὑφιεμένη· εἰ δὲ ἢ τῷ ἀνθρωπότητι, δόξαν καθὸ ἐδήλωσε, κατ' ὀκνηρὸν καὶ τὸ ἀκαθέλκυστον τῇ φύσει οὐκ ἤθελεν πιεῖν· ἐ θελητὸς ἦν ὁ αὐτὸς, καθὸ ἄνθρωπος· καὶ ἀκακχοῦ φύσει· καὶ θεοπρεπῶς ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. εἰ τῆς σαρκὸς φύσει ὁ περιπατῶν· ἀλλ' ἡ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἑνώσεως αὐτὸ ἡ ὑπόστασις· ἄρα καθ' ὁ ἄνθρωπος· ὁ αὐτὸς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ περιπατῶν, οὐκ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν καὶ Ἰησοῦς ὁ αὐτὸς, καθὸ ἄνθρωπος· ἐπίρρωσι πάλιν· κἀκεῖθεν ἐξελθὼν ἦλθε πρὸς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ ἔθελε, ἵνα μὴ γνῷ· καὶ Ἰησοῦς
* ὁμολογεῖ ται 270. ὁ αὐτὸς· * ὁμολογεῖται ὡς ἅπαντων ἢ πρὸς τὴς φύσεως τῆς ἀνθρωπότητος· ὡς εἰρῆσθαι εἶναι ἔ κυρίε· ἀλλ' ἢ τοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ· οὐδὲ καθὸ ἄνθρωπος· ἀλλ' ὁ καθὸ θεὸς, φύσει προσῶν αὐτῷ καὶ προθέσει· ἄρα καὶ καθ' ὁ ἄνθρωπος· ὡς μὲ προβούλῳ· μὴ τῶν μαθητῶν, οὐκ ἤθελεν, ἵνα μὴ γνῷ· καὶ Ἰησοῦς ὁ αὐτὸς, καθὸ ἄνθρωπος· καὶ ἐπίρρωσι πάλιν· κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὅρια Τύρου, ἔ Σιδῶνος· καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν, ἤθελε γνῶναι· καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν· εἰ καθ' ὁ θεὸς. ὁ Χριστὸς δυνάμει ὢν πάντα τὰ· καθ' ὁ ἄνθρωπος, ἀδύνατα εἰ μὴ ἔξαιρούμενα, φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ἐξ ἀποτεύσεως, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ· ἄρα καθ' ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἢ καθὸ θεὸς, εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν, οὐκ ἤθελεν, ἵνα μὴ γνῷ· καὶ κἀκεῖθεν καθεὶς καὶ θελητὸς ἦν

ὁ αὐτὸς

nis cogitationibus, ita imagine nouisset; voluntatem enim erat solius diuinitatis. Max. Se ipsum interpretatur hæc auctoritas, id circo nullo penitus subdito dissimulationis indiget. Pyr. Quomodo igitur venit iste in dubium. Max. Ex multa imitatis. Cui enim non est perspicuum, nisi omnino oculis mens captus sit, quod non de ratione naturali, sed de modo quo secundum carnem extitit, hæc ille patet? Athanasius) recensuit, cum vellet demonstrare, suæ incarnationem opus diuinæ, & solum voluntatis, complacente Deo Patre, ac per id operante Filio, accooperante Spiritu sancto: non autem opus more carnalis & cogitationum humanarum, id est, ordine & conquitionis nuptialis. non enim rationem naturæ nouauit factus homo, qui erat Deus vniuersorum; quoniam nec fuisset homo, qui non habuisset perfectum & immutabilem in omnibus rationem naturæ: subsistendum, id est, conceptum è semine, & ortum per conceptionem. Rationes igitur naturales vniuersorum nouit ganuerunt diuini Ecclesiæ doctores: quin potius consentientes cum Euangelistis, & Apostolis, atque Prophetis, Dominum nostrum, & Deum Iesum Christum ambabus naturis suis saluatorem nostrum voluisse, & corporatum esse dixerunt. Pyr. Poteis hoc ex litteris veteris & noui Testamenti demonstrare? Max. Matthæi Patres enim non suapte sponte, & à seipsis excerpti, sed ex ipsis litteris sacris, quod didicerunt, hoc nos docuerunt: non enim erant ipsi, qui loquebantur, sed gratia spiritus, quæ copiose in ipsis versabatur. Pyr. Quandoquidem ad imitationem diuinæ bonitatis, cum propositum tibi esset iuuare, in hos labores suscipiendi te coniecisti, ne pigeat docere nos hoc. Max. In sanctis Euangeliis dictum est de Domino: quod postea die voluit Iesvs intrare in Galilæam, propterea est, quod quatenus non aderat illic, voluit intrare: non autem aderat humanitate, diuinitate enim nusquam abest. igitur quatenus homo, & non quatenus Deus, voluit intrare, poterat quæ quatenus homo velle. Et in alio loco rursus: Volo, inquit, venire ego sum, & ipsi sint. Si Christvs quatenus Deus est supra vbi, non enim quatenus Deus, est in loco, supra locum vero non potest esse naturæ creatæ: igitur quatenus homo vult, vt vbi est, sit etiam ipsi, aut ita idem, quatenus homo, poterat voluntatis propterea erat. Et alias: Et cum venisset ad locum, dixit tio; & dederunt ei vinum cum felle mistum, & cum gustasset, noluit bibere, qua parte diuina natura est eo fi quidem diminuitur, erit diuinitas eius passionibus obnoxia, quæ potionem præter naturam expetit: si autem humanitate, igitur qua parte fuisset, & parte noluit, quod naturæ suæ non conuenirebat. poterat velle, quatenus homo. Et alibi inquit: Non ambulabat Iesvs in Galilæa, non enim volebat in Iudæa ambulare, quia quærebant eum Iudæi, vt occiderent. si ambulatio naturæ erat eius, & non diuinitatis secundum hypostasim ei vnitæ: igitur quatenus homo, ambulans in Galilæa nolebat ambulare in Iudæa; & idem poterat velle, quatenus homo. Rursus in alio loco: Et illinc egressus venit in fines Tyri & Sidonis, & ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere. Si Christvs, quatenus Deus, erat vbique per se subsistens, quatenus vero homo, intrauit: si enim, inquit diuinus Apostolus, crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei; igitur quatenus homo, & non quatenus Deus, ingressus in domum, noluit, vt aliquis sciret, & non potuit latere. Ideo

quatenus homo potestatem volendi. Et alibi inquit: Circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare, & voluit præterire eos. Si quis hoc de eo, quatenus Deus erat, dictum esse exponat, cogetur is dicere, intercepram esse diuinitatem terminis corporeis, supra, inquam, & infra, ante & post, dextro, & sinistro; sin vero dicta hæc esse de eo quatenus homo erat, dixerit; igitur poterat idem ipse velle, etiam quatenus homo. Et in alio loco: & accesserunt ad eum discipuli eius dicentes: Vbi vis, vt eamus paremus tibi comedere Pascha? Si eius paschæ est eorum, qui sunt sub lege, fuit autem Dominus, quatenus homo, non quatenus Deus, sub lege: igitur quatenus homo volens comedit pascha: poteratque velle idem etiam quatenus homo. Et diuinus Apostolus in epistola ad Hebr. de eo ait: Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Volens igitur obediuit, an non volens? siquidem non volens, tyrannis meritò & non obedientia dicenda: sin vero volens, obediens autem, non quatenus Deus, sed quatenus homo, fuit, quatenus enim Deus, nec obediens, vt patres sentiunt, nec inobediens: hæc enim ad secundos pertinent, & eorum sunt, qui sunt sub manu & potestate alterius, vt ait diuinus Gregorius: igitur quatenus homo etiam poterat velle. Et beatus Dauid Psalm. 39. Sacrificium, inquit, & oblationem noluisti, corpus autem perfecisti mihi: holocausta, & pro peccato non postulasti. tunc dixi: ecce venio, in capite libri scriptum est de me, vt faciam voluntatem tuam, Deus meus, volui. Quod autem Pater dicitur Deus Christi, quatenus CHRISTVS homo est, & non quatenus Deus; sicut & Pater dicitur eius, quatenus Deus, & non quatenus homo, nec adueratios arbitror dubitare. Sitigitur quatenus homo est, & non quatenus Deus, Deus eius est Pater; igitur etiam quatenus homo, & non quatenus Deus, voluit voluntatem Patris & suam facere. Voluntas enim Patris etiam ipsius est, cum & ipse substantialiter sit Deus. quod si hoc ita est, non solum quatenus Deus, & eiusdem cum Patre substantiæ, poterat velle, sed etiam quatenus homo, & eiusdem nobiscum substantiæ. Scire autem oportet, quod hæc verba Psalmi, quæ nunc proposita sunt, diuinus Apostolus in epistola ad Hebræos, de Domino accepit & interpretatus est. Magnus vero Moyses Deum introducit dicentem in creatione hominis: Faciamus hominem ad imaginem nostram & ad similitudinem. Si igitur homo est imago diuinæ naturæ; natura autem diuina liberæ potestatis est: igitur & imago, siquidem similitudinem archetypi seruat, natura est liberæ potestatis. quod si ita est, factum est autem, quod erat natura archetypum, etiam natura imago: igitur idem secundum ambas suas naturas poterat natura velle. Demonstratum enim prius est auctoritate Patrum, voluntatem esse, potestatem naturæ liberam. Est autem sciendum diei libertatem potestatem æquinoce, sicut & naturam: aliter enim accipitur in Deo, & aliter in Angelis, & aliter in hominibus. In Deo quidem supersubstantialiter, in angelis vero tanquam concurrente aggressione, cum habitu, & omnino interpositionem temporis non admittente, in hominibus autem, tanquam habitu, nunc tempore ipsa aggressione cogitato. Si enim Adam vt eius obediuit, & volens spectauit, & cum voluisset, comedit, igitur voluntas est in nobis, quæ primum efficitur. Quod si voluntas in nobis primum patitur, hanc autem Verbum, cum caro factum est, vt isti sentiunt, non assumpsit, non ergo positus sum ego extra peccatum: quod si extra peccatum non sum positus, non sum consequutus salutem: siquidem quod non est assumptum, non est curatum. Deinde si opus & fabricatio eius est libera potestas naturæ, hanc autem potestatem Verbum caro factum, opinione istorum, cum natura secundum vnionem inexplicabilem nō assumpsit, aut quia improbauit fabricam suam, tanquam non bonam, eam à se reiecit, & amiauit: aut quia nobis in

ὁ αὐτὸς, κ καθ' ὁ ἄνθρωπ Θ. Ἐ ἀλλαχ φησι περὶ τ πρώτ φυλακίω τ νυκτὸς ἐρχεται πρὸς αὐτούς, περιπατῶν ὅτι ὁ θαλάσσ κ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς· οἱ μὲν καθ' ὁ θεός, τοῦτο πῶς ἀπὸ αὐτ ἐφοδίου ἐκλαβοι, παρεκτ σωμ κοῦ, * τῷ ἀόρ. φαι, κ τῷ κατα τὸ ἐμπρ. κ τῷ ὀπίσω τῷ * ἀριστερ, κ τῷ χρόν ῳ. διὸ λοιπὸν ὅτι ὁ αὐτ Θ· πῶν θεότητι λέγε αἰνᾶ καθ' ὁμοίωσιν· εἰ ἡ καθ' ὁ ἄνθρωπ Θ·, πῶς τε ἐφόδιον περὶ αὐτ λέγ, ἄρα θελητικὸς ἦν ὁ αὐτός, κ καθ' ὁ ἄνθρωπ Θ· κ ἀλλαχ Φησι· καὶ σεσοβῆσθαι οἱ μαθηταὶ αὐτὸν, λέγοντες αὐτ· πῶ θέλεις, ἀπολθόντες, ἑτοιμάσωμέν σοι τὸ πάσχα Φαγεῖν; εἰ ἡ βρῶσις ἦ πάσχα Ϝ ἐστὶ νόμιμ ἐσ, γέγονε ἡ ὁ κύριος Θ·, καθ' ὁ ἄνθρωπ Θ·, κ κ καθ' ὁ θεός, ἐστὶ νόμιμ· ἄρα καθ' ὁ ἄνθρωπος θέλων, Φαγε τὸ πάσχα, κ θελητικὸς ἦν ὁ αὐτός, κ καθ' ὁ ἄνθρωπ Θ·, κ ὅτι Θ· ἡ ἀσθεν Θ· ἐν τῇ σαρ· ἐσχίσε δὲ πλευρὰν θεὸς αὐτ' Φύσιν· ἀσύγκ Θ· χυ' μὲν Θ· μέλει, ῥωμάτ, ῥωματ ἡ εὐωδ· θέλει δὲ ἄρα ἀσύγκοτος, ἡ μὴ θέλει, ἀλλ' ἡ μὲν μὴ θέλει, πνευμ ἐ ἀν ὁδ λόγως, κ κ ἀσυμφ λεγτέον· ἡ θέλει ἀσύγκ ἡ ἀσθεν Θ· ἦ, ἡ καθ' ὑπ·, ἀλλ' ἁ καθ' ὁ ἄνθρωπ Θ·, γέγονε. καθ' ὃ δὲ ὑπὸ, ὅτι ἀσύγκ Θ·, κ ἐν· ὑπ πατέρα, ὅτι ἀνέκοπός ἐσι· Ϝ ἀπ δδ τέρων, κ Ϝ ἀσύγκ χύσε τῶν πα. Φησὶν ὁ θς Θ· ἐγκρύε Θ· ἄρα, κ καθ' ὁ ἄνθρωπ Θ·, θελητικὸς ὢν. κ ὁ μακάρ Θ· ἡ Δαυὶδ ἐν τῷ ψαλτηρίῳ ἔνιστε ψαλμῳδ ὑσίαι, κ θυσ Φησὶ, Φησὶν. σὺ κ ἠθέλησας, σῶμα ἡ κατηρτίσω μοι· ὁλοκαυτώματ, κ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἐξ ζήτησας. τότε εἶπον· ἰδοὺ ἥκω· ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου, ὁ θεός μου, ἠβουλόμ. ὅτι μὲν καθ' ὁ ἄνθρωπ Θ· ὁ Χριστὸς, κ ἡ καθ' ὁ θεὸς, θεὸς αὐτ' λέγε ὁ πατὴρ, ὡσπερ κ πατὴρ, καθ' ὁ θεὸς, ἐ κ καθ' ὁ ἄνθρωπ Θ·, κ ἡ σὺ δὲ ἐκ οὐδὲν ἐσὶ μοι διαφιλάθρωπ· εἰ ἡ καθ' ὁ ἄνθρωπ Θ·, ἐ κ καθ' ὁ θεὸς, θεὸς αὐτ' ἐσὶ ὁ πατὴρ, ἄρα κ καθ' ὁ ἄνθρωπ Θ·, καὶ κ καθ' ὁ θεὸς, ἠβουλήθη τὸ θέλημα ἧ πατρὸς, καὶ * αὐτ' πεῖσαι αὐτ' γὰρ ἔσι κ τὸ ἓν πατρὸς θέλημα, κ θεὸς καθ' ἑαυτ αὐτ Θ· εἰ ἡ τῦτο, κ μένει καθ' ὁ θεὸς, κ τῷ πατρὶ ἑμοούσ Θ· ἰδ θελητικὸς, ἀλλ' καὶ καθ' ὁ ἄνθρωπ Θ·. Ἐ ἡμῖν ὁμοούσ Θ· χρὴ εἰρῆναι· ὃς τιν * ἀθροπίνῃ Ϝ ἔ ὑαλμῷ ἡμαῖς, ὁ θεὸς Θ· ἐσὶ Θ· ἐν τῷ πρὸς ἑβραίους ἐπιστλῇ· ὡς τοιγαροῦν ἐξελεύσε μέγας ἡ Μωσῆς ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπ γενέσ τὸν θεὸν εἰσάγ λέγειν Θ· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόν ἡμετέραν, καὶ * ὁμοίωσιν· εἰ δὲ εἰκὼν ὁ ἄνθρωπ Θ· τῆς θείας φύσεως, πῶ ἔχει Θ· ἡ * φύσις ἡ θεία ἄρα κ ἡ εἰκὼν· εἴπερ τοι ἀρχέτυπον σώζει ὁμοίωσιν, αὐτεξούσ Θ· φύσ πυγχάνει· ἡ δὲ τοιαύτη γένοι ἂ τὸ φύσει ἀρχικὸν πῦ κ εἰκὼν φύσει, ἄρα κατ' ἀμφω τὰς αὐτ' φύσεις θελητικὸς φύσ ὑπάρχει ὁ αὐτός. σεσαπδείχθω δὲ κ Ϝ πατέρων, τὸ θέλημα εἶναι τῶν ἓν φύσει αὐτεξουσίων Θ. δεῖ ἡ εἰδέναι ὡς ἡ αὐτεξούσιον ὁμωνύμως λέγεται μὲν, ὡσπερ κ ἡ φύσις. ἄλλως ἡ θεῷ λαμβάνεται, κ ἄλλως θεῷ ἀγγέλων, κ ἄλλως θεῷ ἀνθρώπων· θεῷ μὲν θεῷ ὑπερουσίως· θεῷ ἡ ἀγγέλων, ὡς συντρέχοντος τρόπ τῆς προαιρέσεως, * κ παρεισδύνοντος ἐλαχίσ χρόνου μὴ Φθάνοντος μ. ος. θεῷ ἡ ἀνθρώπων. ὡς χρονικῆς τῆς ἐξεως παρεπιγομένης Ϝ * ἐπιχωρήσεως. οἱ δὲ θελητικοὶ ὁ λόγος ὑπάρχει, καὶ θέλων ἐθωρεῖτ, καὶ θέλησις ἐνῆν. ἄρα πῶ πιθὴς ἐσ ἡμῖν ἡ θέλησις· εἰ ἡ πῶ πιθὴς ἐσ τῷ ἡμῖν ἡ θέλησις, παρ' ὃ μὴ τῆς φύσεως, κατ' αὐτὸν ἡ προαίρεσις· ἐπεὶ ἡ λόγ Θ· ἐναεθρεπτήρας· οὐκ ἄρα ἐγὼ χωρὶς ἁμαρτίας γέγονα· εἰ δὲ ἐγὼ χωρὶς ἁμαρτίας ἡ γέγονα, οὐκ ἄρα ἐνεθλίβη· ἅπερ τὸ ἀφεσθλιβὲν ἀθεράπευτον· ἐπεὶ δὲ, φησὶν * αὐτὸς, κ πείσεται ἀπεξέσει Θ· * ἡ φύσεως ὑπάρχει δύναμις· παρ' ἣν δὲ ὁ λόγ Θ· προαιρεῖς κατ' αὐτὸς μὴ τῆς φύσεως καθ' ἑαυτὴν ἀίδιος ἡ προαίρεσις· ἐπεὶ ἡ ἐκ χρόνες τῆς οἰκείας δυνατηρίας ἀκαλλὲς, παρ' ἣν ἐκ ἐστὶ ἀπαιτῆσαι ἡ φθείρας ἡμῖν τὰς καθ'

* τὸ ὡσ φαμι, κ τῷ ἐμπ. τῷ πρὸ ἐσοπτρ Θ·, κ τὸ ὀπίσω· τῷ ἀριστερ, 601. 270.
* ἀληθῆς, ἐ τῷ ἀγαθῷ, l.
* καὶ ὡσ 270.
* ἀγρυπνῆσαι ἐ φυλακῇ ἐφεξῆς 601. 336.
* κατ' ὁμοίωσιν al.
* ἡ θεότης al.
* οἱ ἐ 270.
* σοχωρήσεως al. præter 601. 270.
* καὶ * αὐτεξουσίου. ἡ ἐνεργ 601. 270.

αὐτῷ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ μία ἡ * ἐνεργὸς δύο φύσεις, * ἑαυτῶν ἐστὶ καὶ θεὸς δικαίως, τῷ μὴ θέλειν, ἢ τῷ μὴ δύνασθαι πλείους καὶ ζῆν καὶ εἶναι θεὸν μὲν θέλει ὁ θεὸς εἶναι φύσει τῶν ἁπάντων θεὸς λόγος, καὶ ἄνθρωπος δὲ θέλει τὰ θεὸς εἶναι φύσει τῶν ἁπάντων, καὶ ὁ θεὸς, διὰ τοῦτο ἐσμὲν ἡμεῖς καὶ θεὸς, καὶ μένει ἀληθὲς, ὅτι ἑαυτὸν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἢ ἔσωθεν ἐν σοὶ θέλω σῶσαι σε, ὅσπερ ἔφη πάντοτε ἐπὶ τῶν ὀρνίθων ἐπισυνάγειν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἔφη πάντοτε ἐπὶ τῶν ὀρνίθων ἐπισυνάγειν τὰ τέκνα σου, καὶ οὐκ ἠθελήσατε· ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος· θέλει καὶ ὁ ἄνθρωπος, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας ἐγείρει ἄνθρωπος· ἀλλ' ἀκαὶ ὁ θεὸς, δεῖξαι σὺν πάντας τὸ σῶσαι ὅτι θέλει τὸν ἄνθρωπον περὶ ἐκείνου τέλειος δὲ ὁ θεὸς ἀπὸ τῆς τῶν ὅλων τῶν ἀνθρώπων τὸν φύσιν πρὸς ἑαυτὸν ἀπεκάλεσε, * αὐτὸ γὰρ θέλει καὶ πάλιν φησὶν ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ οὓς θέλει ζωοποιεῖ· ὅτι τὸ σῶμα συγκεκλημένος ἐστὶν, καὶ * συγκεκλεισμένον τὸ ἐμπνέον, σκιάζει τὸ δυνάμενον τὰ αἰσθητὰ ὅτι χρεία λέγειν. ὅτι δὲ ἐθέλησεν κύριος ὁ πατὴρ, ὃν ὁ πατὴρ ὁ πατὴρ, ἵνα μὴ, θέλημα ἐγένετο ὅτι καὶ οὗτος ὁμοίως ἐστὶ τοῦτο τὸ τέλος, καὶ ὁμοθελητὴς ἐστὶ, ζωοποιεῖ τὸ τῶν εὐαγγελίων, καὶ ὁσοιδήποτε καὶ τὸ θεότητα τὸ δόγμα ἔχει, ὡς ἂν ὑπὸ ἐμοῦ ὁσοιδήποτε θέλει τὸ φύσει εἶναι θεὸν τὸν αὐτὸν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ καθ' ἑαυτόν. ΠΤΡ. Οὐδὲν τούτων θέλει ὁσοιδήποτε ἐστὶ φύσει εἶναι θεὸν τὸν αὐτὸν. πῶς δὲ τὸν ἐπιδοθέντα λίθον τοῦ Μωσῆ, τοῦ γνωσθῆναι ὑπὸ τῆς βασιλέως, τὸ θέλημα ἐχόντα, ἐδόξασε Βιγελίου, ὁ τῶν Ῥωμαίων πλωκαῦλος θεσθῆναι, καὶ πᾶσι, ἐμφανισθέντος * αὐτοῦ ἐν τῷ βασιλικῷ στρατοῦ ὃ πλωκαῦλος τῶν Ῥωμαίων βατιλδεσθῆναι, καὶ * τῆς συγκλητικ. ΜΑΞ. Θαυμάζω, πῶς ἀπατήσας ὄντες καλοπλωκαῖοι ὃ ὑδὼν, ἐπεγνωκότων. σε ὄντες * Οὐθέλει χαῖρε, πῶν ἐν ἐκκλησίᾳ ἡμῶν, ἐκ ἐπιδόσθαι, ἐπεὶ ἐφανίσθη αὐτὸς, δὲ ἐν πᾶσι τοῖς ἐν ἀγροῖς ἰωάννου τοῦ Παπᾶ ἐν ἐπιδόθη, καὶ ἐφανίσθη, ἀναγνωσθεὶς ἀλλ' Κωνσταντίνου κυκλοῦσθε, πῶν * πεσόμενοι, σὺ, ἢ τῷ στρατῷ ὃ δύναται, ἀμφίπτεσθαι ἀλλήλοις. ΠΤΡ. Καὶ ἐτοῦ γλεκαῖπαι τῶν πεσόμενοι. ΜΑΞ. Οὕτω γλεκαῖπαι. ΠΤΡ. Ἐγὼ σὲ βαβιγιλὶς τῶν πα. πιχῆς σὲ Οὐθέλει ἐπεῖν. Φαιτεῶς πρὸς τὸν πεσόμενον

ex humanitate, & solum, vt cum idem ait: quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. PYRRH. Simplicius antecessor meus accepit hoc, in vocem intentus. MAX. Rem ipsam loquor, nihil me tam à tuo antecessore abalienauit, quam mutabilitas eius & inconstantia, id est, in alias alio tempore transire sententias, & in nullo sensu permanere. aliquando enim eos, qui hãc vnam voluntatem diuinam appellabant, approbans, incarnatum introducebat tantum Deum esse: aliquando vero eis assentiens, qui dicebant esse consultricem voluntatem, hominem solum introducebat, more nostro consultantem, nihil à Pyrrho & Maximo differentem: quandoque vero vocans hanc voluntatem hypostaticam, cum differentia personatum simul inducebat differentiam voluntatum in personis (diuinis) eiusdem substantiæ: alias eos complectens *, qui eam voluntatem suæ potestatis *dicebant, vnionem introducebat secundum habitudinem. potestas enim & auctoritas & alia huiusmodi, manifeste γνώμης, id est, sententiæ, non naturæ, motus sunt. aliquando, cum eos, qui voluntatem vocabant electricem & sententialem, sibi adiungebat, & dominos suos faciebat, non solum Christum faciebat hominem metum, sed mutabilem & peccatorem. siquidem sententia oppositorum est diiudicatrix, & eorum, quæ ignorantur, indagatrix; & in iis, quæ non sunt manifesta, consultatrix. interdum eos sequens, qui œcumenicam voluntatem in Christo dicebant, faciebat eum ante œconomiam (id est, dispensationem) non habuisse voluntatem; & si quid aliud absurdum ex hoc sequitur: & in alias infinitas absonas opiniones detrusas est, quinon est nixus in veritate, tanquam in fundamento, quas si mandare litteris vellem subtiliter, & diligenter, neque futurum tempus satis esset. Quid autem necesse fuerit proponere chartas, & Ecclesiam Dei sanctam scindere? neque quod omnibus est communissimum, assequi potuit. aut enim vt vobis cedamus, habent istæ (chartæ) dogmata Synodorum, vt vos falso dixistis, & sic non opus est nobis vestris chartis, qui Synodos & ante & nunc accipimus, & amplectimur; aut nõ habent dogmata Synodorum, & sic multo magis eas auctorari & fugere iustum est. Propositio igitur earundem chartarum cum ex vtraque parte iniusta sit & scelerata, ipsarum chartarum conscissio propter vtrumque iusta, & canonica fuit. PYR. Sophronius, qui paulo ante fuit Patriarcha Hierosolymitanus, fecit, vt hoc vel præter propositum faceremus, cum tempore inopportuno sermonem de operationibus excitauit. MAX. Ego ex omni parte nescio, quam excusationem prolaturos vos expectatis, qui eum, qui extra culpam est, tam graniter criminamini. Dic enim mihi per veritatem ipsam oro, cum Sergius ad Theodorum Pharanitanum scripsit, misso etiam libello, quem esse dicit Menæ, per Sergium Macaronam Episcopum Arsinoes, hortans eum, vt quid sentiret de vna in eo libello operatione, & vna voluntate, aperiret, & rescripsit approbans eas, vbi tunc erat Sophronius? aut cum Theodosipoli ad Paulam monoculum, & Severi sectatorem scripsit, misso etiam ad eum libello Menæ, & Theodori Pharanitani, cum sua approbatione? aut (vbi erat) quando ad Georgium cognomento Arsam Paulianistam scripsit, rogans, vt mittat sibi auctoritates de vna ipsorum operatione, inseruitque epistolæ, facere etiam se his (auctoritatibus) vnionem Ecclesiæ cum eis? hanc autem epistolam beatus Ioannes Papa Alexandrinus mana ab Arsa abstulit. vnde cum vellet etiam eum ob ipsam deponere, impeditus fuit ab incursu tunc à Persis in Ægyptum facto, aut quando ad Cyrum Episcopum Phasidis rescripsit de vna operatione & duabus, ab eo rogatus misso etiam ad eum libello Menæ, quem diximus? Quid igitur? postquam Sergius multis modis morbum suum in commune proposuit, & maximam partem Ecclesiæ corrupit ac vastauit, si beatus Sophronius admonuit eum humiliate, quæ eius habitum

ἀνθρωπίνητ@ αὐτ@, καὶ μόνον ὡς ὅτων ὁ αὐτὸς λόγ@ τὸ μεμερὲς & θεῖ@ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐσ⁊ καὶ τὸ ἀσθενὲς & θεῖ@ ἰσχυρότερον τ ἀνθρώπων ἐσ⁊. ΠΤΡ. Ἀπολόγησον ὁ πρ⁊ ἐμέ, τῇ λέξ⁊ πρ⁊σταχθείς, τί πο ἐδίξατο. ΜΑΞ. Ἀληθείας λέγω· ἐδὲν ἧττο * ἀπειθήσηκέ με πρὸς τὸν πρ⁊σῶ, ὡς τὸ παλίμβολον αὐτ@· ἤγουν, τὸ ἄλλοτε εἰς ἄλλας αὐτὸν μεταπίπτειν ἐννοίας, καὶ ἐν μηδενὶ βεβηκέναι φρονήματι. ποτὲ μὲν γὰρ τῶν τὸ ἓν θέλημα θεῖον πρ⁊σκυροῦντας * δεχόμεν@, τὸ θεῖον μόνον εἶναι τὸν ἐπερωτῆσ⁊ * εἰσήγε. ποτὲ δ αὖ βουλόμενον αὐτὸ λέγειν⁊, ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναι ψιλὸν εἰσήγε. βουλομένων καὶ ἡμᾶς * Ἀφθαρτίζειν, καὶ μηδὲν Διαφέρειν⁊ Πύρρ@, καὶ Μαξίμ@ ποτὲ μὲν αὐτοκράτορα αὐτὸ λέγων, τῇ Διαφορᾷ τῶν αὐτοκρατόρων σωιεσῆγε καὶ τὸ Διάφορον τῶν θελημάτων ὑπὸ τ ὁμοουσίων ποτὲ μὲν καὶ αὖ ἐξεπαγικὸν αὐτὸ λέγον⁊ ὑποδεχόμεν@, ἀρχέλαο εἰσήγε τῶν ἐνοσεν⁊ἐξουσίαν, καὶ αὐθεντίαν, καὶ τὰ τοιαῦτα, γνώμης σημάδων, ἀλλ᾽ ἃ φύσεως ὑποδεχόμενα κινήματα· ποτὲ δ αὖ πρ⁊αιρετικὸν, καὶ γνωμικὸν αὐτὸ λέγον⁊, πρ⁊σλαμβανόμεν@, καὶ κυρίως ἑαυτ καθ⁊γοῦν, ἃ μόνοι ψιλοὶ ἄνθρωποι εἰσῆγον τῶν κύριον, ἀδικα καὶ πταῖον, καὶ ἀμαρτωλόν· ὅπερ ὑ γνώμη τῶν ἀνθρωπίνων ἐσ⁊ κριτική, καὶ τ ἀγνοουμένων ζητητική, καὶ τ ἀβέβαιον βουλευτικὴ· ποτὲ δ αὖ οἰκονομικὸν αὐτὸ λέγον⁊, τὸ πρὸ τῆς οἰκονομίας ἀθέλητον αὐτὸν εἶναι, καὶ ἃ π ὕστερον ὑπὸ τῷ λόγῳ ἄπτει, εἰσῆγε· καὶ εἰς ἄδικα μυρίας ἀπ᾽ πας ἐξωλισχρὰ ὑποπλέοντες, * τῶν ἀληθειῶν βάσανον σὺν ἐρ⁊κῶς. αἷς δι ἀκριβείας εἰδυληθείσαις χρεῶ@ θεωρηθῆναι μ τ αὐτὸν ἀπ᾽ πων, ἀ ὑ ὁμάδων ἀρχηγὸς χρόν@· πὸς ὑ ἀνάγκ⁊, χαίρ⁊ς πρ⁊σθῆναι, & χάρτ⁊ τῶν ἀρίων & θε⁊ ἐκκλησίας; ἐδὲ τὸ πᾶσι κρυπτὸν σωιδὲν ἐδυνήθη * ἢ δύν⁊αι θεωρ⁊μῆναι ὑμῖν, τοῖ τ σωιδῶν ἐχυρὰ δόγματ@, ὡς ὑμῶς σὺν ἀληθοῦσι φῆτι, καὶ ἃ δείμεθα ὑμετέρων χαρτῶν, πω@ς καὶ πῶν, καὶ νῦν δεχόμεθα, & ἀσπαζόμεθα· ἐ ἃ τὰ τῶν σωιδῶν ἐχυρὰ, καὶ πολὺ πλέον τάττ⁊ς ὑποτρέχειν⁊, καὶ φθόγγ⁊, δίκαιον. τ ἂν τ αὐτὸν χαρτῶν σεμνότης, * καθ᾽ ἑκάστην ἀδίκ⁊, καὶ ἀθεμίτ⁊ν ὕβρις, καὶ * ἡ αὐτὸν καθαίρεσις * δι ἐκάστην ἀναίρεσιν. ΠΤΡ. Σωφρόνι@, ὁ μικρῷ πρόθεν παρελάβομεν@ λόγ@ Ἱεροσολύμων, ἔτ ἐμαῦ & ἀνδρὸς ἀσθενοῦς πάλαι πεπίκρ⁊κε, τὸν θεῖ ἐνεργειῶν λόγον σὺν ἐν θέλ⁊τε κινῆσαι νεύσει. ΜΑΞ. Ἐγὼ πάντ⁊τε ὑπόσχ⁊σ⁊, πίαν ἐυδίκ⁊σιν ἔδυναι ὑποσχέσ⁊ν, τὸν ἀναίτιον ἔτω πικρῶς αἰτιώμενοι, ἐπ᾽ χάρμοι, πρὸς τὴς ἀληθείας αὐτῆς· ὅτι Σέργι@ ἐγρ⁊ψε πρὸς τὸν τ Φαραν⁊ὸν Θεόδωρον, πέμψας καὶ τὸν * Φησὶ βίβλιον Μηνᾶ ἀπὸ τῆς Μεσοτέπας Σεργίου & * Μακρωνᾶ, & Ἀρσινόης ὑποσκόπ⁊, πρ⁊σκυνοῦντας @ αὐτὸν θεῖ τῆς ἐν τῇ * βίβλῳ μιᾷ ἐνεργείας, καὶ ἑνὸς θελήματ@· τὸ δοκεῖν ἐπαίνει καὶ ἀντίκ⁊ψεν, * ὑποδεχόμεν@ αὐτ@, πρὸς τὸν Σωφρόνι@, ὑ ἐνίκα ἐν Θεοδοσιπόλει πρὸς Παῦλον, τὸν μονόφθαλμον, καὶ τοῦ Σεβ⁊ρέων, ἐγκρ⁊ψε, πέμψας καὶ αὐτῇ βίβλον Μηνᾶ, καὶ τῶν & Φαρανίτ@, καὶ ἑαυτ συγκαθ⁊σεων; ὅτε πρὸς Γεώργιον, τὸν ἐπίκλ⁊ν * Ἀρσᾶν, Παυλιανιστὴν ὄντα, ἐγκρ⁊ψε, χρείας αὐτῇ μεμφθεῖσαν θεῖ μιᾶς ἐνεργείας αὐτῶν, ἐνθεμέν@ καὶ ἅτο τῇ ἐπιστολῇ· ἓν ἐν πᾶσιν καὶ πρὸς αὐτὸς τῆς ἐκκλ⁊σίας ποιεῖ ἕνωσιν, πᾶσιν ⁊ τῷ ἐπιστελλὸ ὁ μακάρι@ Ἰωάνν⁊ς ὁ πάπας Ἀλεξανδρείας ἀφέλεσε χρεῖ ὑποδ * Ἀρσᾶ· ὅθεν καὶ βουληθεὶς ἐπ αὐτῷ πιῆσαι τῶν καθαιρέσεων αὐτῆ, ἐκωλύθ⁊ ὑπ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ τότε καταζ⁊μένων τῶν Περσῶν ἐπιδρομῆς. ἢ ὅτε πρὸς Κύρον τὸν Φασίδ@ ἀντέγραψε θεῖ μιᾶς ἐνεργείας, καὶ δύο, ἐρωτηθεὶς παρ᾽ αὐτ, πέμψας καὶ αὐτῷ τὸν ἐφεξ⁊ς λίβελλον Μηνᾶ; τί ἂν ⁊ ὑπολάβ⁊, Σεργίου πολυτρόπως τῷ οἰκείαν νόσον ἐν τῷ κοιν῵ πλάσαντ@, καὶ τὸ πλ῵σον τῆς ἁγίας ἐκκλ⁊σίας λυμ⁊νάμεν@, ὁ μακάρι@ Σωφρόνι@ ὑπ⁊μίνησεν αὐτὸν μ τὴν πτῶσιν τῷ ἀγνοεῖ

* κοινωνίαν 536. 602. 839.
* κοινωνῆσαι @ 601.
* λόγον εἶσιν 270.
* διακρίνων 602. 270.
* ἢ τῶν 270.
* ἢ γὰρ 270.
* ἃς τὰ
* ἢ ἐν τ αὐτὸν χαρτῶν
* ἢ ἐκάστην 602.
* ἢ ἐν 270.
* ἢ, φησὶ 602.
* Μακαρωνᾶ 602.
* Μακαρωνᾶ 21.
* αὐτῇ λέ. 270. 602.
* κοινωνῆσαι @ 2 0.
* Βιγιλᾶ 235. 702.
* Βιγιλᾶ 335. 602.
* Βιγιλᾶ 335. 602.

αὐτῷ παντὸς θροῦ ποιοῦς, πῶς ἰσχύσει αὐτὸ * σεσκανδα-
λῶ Θ, καὶ αὐτὸ πάσης ἰκετηρίας αὐτῷ σεσθήσεων αἰτῆ τὸ
ζωοποιὸν Χριστὸ δ θεὸ πιθήσασθε· ὡς τι μὲ φυσικὸ αἰρεσιω-
κὸν, πάλαι καλῶς ὑπὸ τῶν σεσωθέντων τὸν βίον ἀγίων
σεπόντων σεσὸ εἴπαι, ἀναθεματίσθω, αὐτὸς αἰῶ Θ δ τοιάτη
γέμων σκανδάλω. ΠΤΡ. Παντῶν τῶν σεσπαρέντων τῷ ἀνα-
τεθέντι δεύτερος ὁ λόγ Θ ἐπήκουσε· καὶ * ὅδε ἔλπις ἐκ αἰ-
τῶ σεὶ θελήματος ζήτησις. ΜΑΞ. Επιδὴ σεὶ θελη-
μάτων ζητησις πάσης ἔλληφε, βούλ καὶ τῶν σεὶ ἐνεργιῶν
ποιησώμεθα. ΠΤΡ. Τὸν σεὶ τῆ φυσικῆ εἶπε τὰ θελήματ Θ
λόγον ἀκούσασε, κ * τέτων καὶ τὸν σεὶ ἐνεργιῶν περιδεξά-
μενο κ ἐπιγνᾶσε, ἢ ἀρχάφος ἐβόλησε, σεὸς τέτον
* ὀφῶ τὸν σκάνδαλον ἢ δ πνεύματ θλιν καὶ δ πνεῦμα
ἑτερᾶν ἀσυμβόλως ὁμολογημένων, πῶς Θ, τὸ σεὶ
τέτε πτοίλωμα * συμβήσε, ἐκύρωσαν καὶ σεστέλον ἡγέ-
μονες πᾶσαν ὅλως σεὶ τέτε κτῆσιν λόγον. ΜΑΞ. Τί οὖν,
ὑμεῖς ὁ θεός, λέγ τὸν σεσχωθέντα σεσπάντ σεὸ ἡσυχίαν ὑμῶν,
ὃν ἀλλοτ σεὸς τὸν ἢ ἀληθίας αὐτὸ σάλευσεν, ὅδε τὸ σεὶ
τέτε ἐγκάφος, ἢ ἀρχάφος σεὸς σπαν ἐρημίαν, βασκανί-
αν, λέγ τὰς ὡς εἰκὸς, ἀφυλάκτως κὰ τῶν σεσπιχόντων, ἢ κ
σεὶ πυγάσεν ὅλως ὀκχερεύσας. ΠΤΡ. Εἴ τι σεὸς τέτο δρᾶ ἢ
βάλλ Θ, ἀναγκαῖον ἐσὶ τὸ φρονῆσαι τῆς Ϝ ἀκακοκαιτί-
ρου ἀσφαλείας, μιμησάς ἐσι θείας φιλανθρωπίας. ΜΑΞ. Εἰ
ἐσὶ θείας φιλανθρωπίας ἐσὶ τέτο μίμησις, ἀρξώμεθα * ἐσ-
πῶδ Θ τῶ σεὶ τέτο ἐξετάσεως. ΠΤΡ. Αρξώμεθα. ΜΑΞ. Εν
ἅπασ σεσὸ ὅρον συγγράμμασι, μίαν σε Χριστὸν ὁμολογοῦσιν ἐνέργειαν
ὁμολογοῦσ Θ. εἰ δὲ μία, ὡς ὅλη, ἐνέργεια. σεὸ ἢ ὅλην ἢ αὐ-
τῆ ἐσὶν ὑπόστασις, ἀφαιρ μία αὐτῆ ἐνέργεια ὑποπαίπτ ἐσι κ
ἑνὸς ἑκατέρας ἐνεργείας, ὡς σερ ἢ ὑπόστασις, δι ἧς ἐσὶν ὁ πατὴρ
σε, κ μητρὸς ἐσὶ σερ ἢ ὑπ Θ αἰῶνος ὑπόστασις Χριστός. ΠΤΡ.
Εἰ λέγ τὸ λέγ Φορον Ϝ ἐν Χριστῷ Φύσιν δύο λέγειν ἐνεργ-
γείας, καὶ ἢ λέγ τὸ μοναδικὸν δ σεσώσε μίαν, δύο ἀφε-
θήσονται. καὶ δ ἀνθρώπ ἐνέργειαν, λέγ τὸ καθ' ἑαυτὸν λέγ-
φορον τῆς ψυχῆς αὐτῆ καὶ δ σώματ Θ· εἰ ἢ τέτ, πῶς ἐ-
σονται δ Χριστὸ ἐνέργειαι, καὶ ἢ δύο. ΜΑΞ. Απερ ὑμεῖς ἐπ'
ἀναιρέσ τῶν Φυσικῶν σεριλήφθε, πῶς καὶ ἡ τῶν Φύ-
σεων οἱ σεὸς αὐτὸς σμαχόμενοι * σεσεικασι δ σε ὑμῶν, ἢ
μένοι, τὸ χαίρειν, τ' εἰκότως ἐν πᾶσι συμπεπλάχθαι. ἔδει δ
ὑμεῖς τὰς λέγ Ϝ σπάντων εἰκότως ἐσπουδηκότας ἐλέγξε.
καὶ ὑμῶν, ὡς πὰ αὐτῶ αὐτῆς νοοῦσι, σεσπόμεθα. ἢ, οἱ λέγ
τ' λέγ Φορον Ϝ ἐν Χριστῷ Φύσιν, δύο Φύσεις καὶ αὐτὰ μεθ'
ἡμῶν λέγετε, καὶ ἢ λέγ τ' μοναδικὸν δ σεσώσε μίαν, δύο
ἀφεθήσονται ὅτ' γε καὶ δ ἀνθρώπ Φύσις, λέγ τ' κατ'
ἰδίαν λέγ Φορον τῆς ψυχῆς αὐτῆ, καὶ δ σώματ Θ· καὶ εἰ
τέτ τοῖς ἐσι τὰ δ Χριστῷ, καὶ ἢ δύο Φύσεις. εἰ ἢ λέγ τὸ λέγ-
φορον Ϝ Φύσιν. δύο μὲν ἡμῶν λέγετε Φύσεις, τοῖς δ λέγε-
τε ὅτι Χριστὸ Φύσις, τίνες ἡμῖν λέγ τὸ λέγ Φορον τῶν Φύσεων
δύο λέγοντ ἐνεργείας. αἱ τοῖς σαν ἐχόντ ἐνέργειαι, ἃ μὲ
ὑμεῖς μεθ' ἡμῶν σεὸς ὅλ σκάνδαλον τῶν Φύσεων σεσ-
τέσητ τοῦ λέγετε, πῶς καὶ ἡμῖν σεὶ τῶν ἐνεργιῶν σεὸς
ὑμᾶς ἀρκέσει. αὖ. ὅτ μὲν ὑμᾶς ὁ δ ἐσὶ λόγ Θ· ἀπήλά-
πιστ, δείξας τῆς ὀρθείας τὸ σῴζοντ. ὁ δὲ τῆς ἀσεβείας
ἐχοντ Θ· φανῆ· ἔτι ἢ τῶν τὸ κατ' ἰδ Θ· τῆ ἀνθρώπ
ἐν, ᾗ τὸ κατ' οὐσίαν ψυχῆς καὶ σώματ Θ· ἐν. τὸ μὲν γὰρ
κατ' ἰδ Θ· τῆ ἀνθρώπ ἐν, πῶς ἐν σερὶ σπ ὑπ' αἰῶ φύ-
σιν ἀτόμοις ἀπαραλλαξίαν ἐνδέκνυ τ. ὅθεν καὶ ἀ σεσ-
δισερίσεις αὐτὸ φανῆ· ἀλλ' σεσπεσόντας, δ ἀνθρώπ τ'
τὸ καθ' ἑαυτὸν ψυχῆς καὶ σώματ Θ· ἐν, * αὐτὸ τὸ εἶναι
αὐτὸν λυμαίνετο, εἰς ἀνυπαξίαν αὐτὸ ποιοῦλ ἀθέν εἰ
ἢ ἢ τῶν τὸ κατ' ἰδ Θ· τῆ ἀνθρώπ ἐν, καὶ τὸ κατ' οὐ-
σίαν ψυχῆς καὶ σώματ Θ· ἐν, σκ ἄλλ ἀναγκαίμ ἐσ', τῶ
κατ' ἰδ Θ· μίαν * λέγοντ ἐνέργειαν, ἢ ἑκατέρ τῶν
τῶν λέγ. ἢ τέτ ἐνεργείας, λέγ τὸ σερὶ Φύσιν ὁρᾶν τῶν
ἐνέργειαν. ΠΤΡ. Αλλ' πῶς ἐνεργείας τὸ σεσπαντ κατὰ

decebat, ad vestigia eius prouolutus, CHRISTI Dei passionibus viuificis, quæ omnem supplicationem continebant, commemoratis, & obtestans, ne vocem hæreticorum, probe olim à sanctis patribus superioribus extinctam, renouaret, fuit ne ipse auctor huius scandali? PYRRH. Competenter omnia, quæ proposita sunt, fermo hactenus habitus est: reliquum prorsus deest in quæstione de voluntatibus. MAX. Quandoquidem quæstio de voluntatibus constituta est, vis, vt de operationibus differamus? PYRR. Sit ut ignoraueram naturales esse voluntates, sic de operationibus acceperam; & si quid, siue scripto siue scripto dixi, ad hoc proposita spectat. nunc autem cum certum sit naturæ esse velle, & in eo contineam per synecdochen, naturæ quoque esse operari omnia, quæ à me antea de hac re defensa sunt, facta sunt rata. Si perua caneum esse arbitror, vllam deinceps de hoc testimonium habere. MAX. Quid igitur (quando quidem Deus, quia præcognouit propositum verbum, ad agnitionem veritatis eius vocauit, nonne oportet, quæ scripto aut sine scripto de hoc apud aliquem dicta sunt, ea diligenter examinare, propter eos, qui incauti, & probabile est, in ea incidunt aut incidunt, facile, vt decipiantur. PYRRH. Si inquisitio hoc propositum habet, necessaria est. curate enim, vt tui sint temporis, imitati est charitatem Dei erga homines. MAX. Si igitur hæc est imitatio charitatis Dei erga homines, incipiamus hic ea de re inquisitionem. PYR. Incipimus. MAX. In libris tuis repeti, docuisse, vnam esse operationem CHRISTI, tanquam totius. Si igitur vna est, tanquam totius, operatio; totum autem est eius persona: igitur vna hæc operatio personalis erit, & demonstrabitur duæ esse operationes esse, hanc personæ, à patre, & matre; siquidem neuter eorum est Christus. PYR. Si propter differentiam naturarum in Christo, duas dicitis operationes, & non propter vnam personam vnam operationem, duæ reperientur in homine operationes, propter differentiam substantiæ animæ & corporis ipsius. quod si hoc est, tres erunt operationes Christi, non duæ. MAX. Quæ igitur tollenda ea, quæ sunt naturalia, obiicis, hæc quæ contra naturas ii obiiciunt, qui contra eas pugnant, nouum vel solo bello est, quod in omnibus cum aliis decertamini. Vnde quibus argumentis illos impugnatis Patres redarguerunt, eisdem vos, qui eodem modo roborati, ipsi redarguimini, quoniam si propter differentiam naturarum in Christo, duas naturas ipsi nobis dicitis, & non propter vnam personam vnam naturam, sic quidem duæ reperientur naturæ hominis, propter differentiam substantialem animæ ipsius & corporis. At hoc concesso, tres erunt naturæ Christi, non duæ. Si vero propter differentiam naturarum, duas nobis naturas confitemini, non dicitis tres in Christo naturas, quo modo, quia nos, propter differentiam naturarum, duas operationes dicimus, tres operationes admittitis? Quæ enim vos nobis cū aduersus illos, qui contra naturas disputat, dicetis, hæc etiam nobis de operationibus aduersus vos sufficient. Verū sic quidem à patribus repulsi estis; demonstratumq; est, quæstionem verbum carere omni probabilitate. à maiori vero dicimus, non esse idē secundum speciem hominis vnum, & forsitan substantiam animæ & corporis vnum. Vnum enim secundum speciem hominis, significat nullam differentiam esse in omnibus individuis eiusdem naturæ. Vnde non hoc dicimus sine aduinctione, sed aduinctum hominis (cum dicimus vnum secundum speciem hominis) vnum vero secundum substantiam animæ & corporis significat ipsam essentiam eorum, quæ essentia constituitur, cum definit esse homo. Quod si non est idem vnum secundum speciem hominis, & vnum secundum essentiam animæ & corporis, non igitur necesse est nobis, cū dicimus vnā operationem secundū speciem, vel hāc operationē personalē dicere, vel tres operationes, quæ operatio speciat ad naturā. PYR. Ai com operationibus, si

sentit Nestorius, inferuntur personæ, & necesse est eos, qui duas dicunt operationes, illius impura dogmata defendere. Max. Atqui Nestorius duas personas cum dicit, vnam operationem tradit. Si autem, vt vestra est opinio, cum operationibus inferuntur personæ; etiam cum personis, vt consequens est, inferentur operationes. & coacti ei itis vestras regulas secuti, aut propter vnam operationem sanctæ Deitatis, vnam eius personam dicete, vel propter tres eius personas, tres quoq; operationes, vel dicete, sicut Nestorius, vnionem esse ex habitudine. Huius enim est vna operatio vnio. vt ipse Nestorius, & qui sunt societatis eius, in litteris suis docuerunt, & in nobis, quia vna est operatio secundum speciem, multæ autem personæ, necesse erit, vel propter vnam secundum speciem operationem, etiam vnam omnium personam dicere; vel propter multas personas, multas quoque operationes. ita fiet, vt frustratum sit, quod Patres dixerunt: quę sunt eiusdem substantiæ, eiusdem etiam operationis esse. Præterea, si cum operatione, opinione ipsorum inferatur persona, multas autem operationes dederunt ex vno & eodem verbo Dei incarnato prodisse; dabunt etiam inferri personas cum operationibus prodeuntibus, si sibi constare decreuerunt, & reperientur infinitæ personæ & operationes eiusdem. Et rursus: si inferatur persona cum operatione, vt illi sentiunt, etiam sublata operatione simul erit omnino sublata persona. quod in hoc verum est; igitur sublatis duabus, & vna operatione, simul tolluntur duæ & vna persona. & ita fit, vt quantum in ipsis est, Christus, qui est, & plusquam est, desinat esse, quo quid potest magis im, ium esse? Si quis vero in vnoquoque nostrum voluerit hoc tractare, vt abunde satisfiat, reperiet, etiam nos vno & eodem tempore ratiocinantes, & deambulantes, vel etiam alia cogitantes, & alia præsentibus differentes. quod quidem Moyses fecisse narratur, cum eodem tempore pro populo Deum precabatur, & cum populo loquebatur, & eum ad bonas spes incitabat; neque tamen, quia dupliciter operabatur, conuenienter naturis suis, duo erat vnus, neque quia vnus erat, qui dupliciter operabatur, idcirco motus, qui secundum substantiam naturis eius inerant, confundebat. Et cum profertur ore verbum, similiter videmus notioni impositam verbo, & verbum subiectum notioni, & ipsorum in se vicissim commeationem per totum. & neque eum differentia ipsorum differentia personarum inducitur, neq; cum summa vnione, confusio. Quid dicemus de gladio ignito, nihilominus naturis, ignis scilicet, & ferri, & eorum naturales operationes vitionem dico, & sectionem seruante, ac simul & in eodem ipso & per omnia illas operationes ostendente? nec enim vitio soluta est à sectione post vnionem, neque sectio ab vitione. neque propter duplicem operationem naturalem duos gladios inducit; neque, quia vnus gladius est ignitus, mixtio, aut confusio fit differentiæ naturarum eorum secundum substantiam. Pyrr. Nonne vnus est, qui operatur? Max. Vnus sane. Pyr. Si igitur vnus est, qui operatur, & vna item, tanquam vnius operatio. Max. Hic vnus Christus (rursus enim, quia ad eadē reuertimini, eadem, quæ superius, percunctabor) est ne vnus persona, an natura? Pyr. Persona: natura enim duplex est. Max. Dupliciter igitur, propter duplicem naturam, operabatur idem, an singulariter, propter vnam personam? at si dupliciter operabatur, cum vnus idem esset, non igitur cum numero operationum numerus personarum inducitur. si vero singulariter operabatur, propter vnitatem personæ, eadem in eisdem absurda incurret disputatio de hoc. Si enim est operatio hypostatica (id est, personalis) cum multitudine etiam personarum differentia operationum simul spectabitur. Pyrrh. Non, quia dupliciter operabatur, omnino erant duæ eius operationes, sed quia vnus erat, qui operabatur, vna operatio. Max. Hoc etiam aliis contra te de naturis dicet; quod, non,

Νεστόριον σωποπάθειαν καὶ ἀνάγκη, εἴπερ δύο λέγουσιν ἐνεργείας, τὰ οὐδὲν μιαιφόνα δογματίζειν. Μαξ. Καὶ μὴν Νεστόριος, δύο πρόσωπα λέγων, μίαν διδασκαλίζει ἐνέργειαν· εἰ δὲ τοῖς ἐνεργείαις τὰ πρόσωπα καθ' ὑμᾶς συνεισπίπτειν τοῖς προσώποις ἀκολούθως αἱ ἐνέργειαι συνεισκρίνονται· ἢ βιασθήσεσθε, τοῖς ἰδίοις ἐπόμενοι κανόσι, ἢ μίαν ἐνέργειαν ἢ μίαν θεότητος, ἢ ἐν λέγειν αὐτῆς πρόσωπον, ἢ δύο τὰς τοῖς αὐτοῖς συνεπίπτειν, τοῖς δὲ ἐνεργείαις. ἢ χρεὼν ἐκεῖνο, ὡς Νεστόριος λέγει, ἕνωσιν ταύτην εἶναι μίαν ἐνέργειαν, * ἢ ἕνωσιν, ὡς αὐτὸς Νεστόριος. ἢ οἱ τὸ αὐτὸ φατρίας. ἐν τοῖς αὐτοῦ ἀποδεδειγμένοις· εἰ δ' ἡμῖν ἢ, ἑνοῦθαι μίαν μὲν ἢ τὴν θεὸν λόγον ἐνέργειαν, πολλὰς δὲ αὖ τὰς ἑνώσεις, ἢ δύο μὲν καὶ θεὸν ἐνέργειαν, πολλὰς δὲ ἐν τοῖς πάθεσιν λέγειν πρόσωπον, ἢ δύο μὲν καὶ πολλὰ πρόσωπα, πολλὰς δὲ ἐνεργείας, ἢ διακρίνειν τοὺς πάντων δὴ τῶν γε ὁ Φάσηλις λόγος· τὸ τὸν αὐτὸν τῆς ἑνώσεως, ἢ τὸ μὴ τῆς θείας ἐνεργείας. εἰ δὲ τὸ τῆς ἐνεργείας * πρόσωπον συνεισκρίνεται κατ' αὐτούς, πολλὰς ἢ δεδώκασιν ἐνεργείας ἐξ ἑνὸς, ἢ δι' αὐτοῦ συσπειρομένων δὲ πολλῶν πρόσωπα, τὰ συνισταμένων τῆς ἐνεργείας πρόσωπα δώσετε· εἰ μὴ ἑαυτοῖς ἐναντία λόγων ὑφ' ἡμῶν ἐροῦσθε) ἄπειρα, εἰ τὰ πρόσωπα, ἢ αἱ ἐνέργειαι δ' αὖτε. ἢ αὖθις εἰ σωφρονεῖ πεῖσόμεν ἢ τῶν αὐτῶν πείσομεν τῇ ἀνάγκῃ, ἢ ἀναιρεμένων πολλῶν συναναιρεῖ πέντε γοῦν ἢ τέτταρα ἀληθές, ἄγε τὴν ἀναίρεσιν ἢ δύο, ἢ τὰ μιαιφόνα * ἐνεργείων, σωσαν αὖρεῖται ἢ τὰ δύο, ἢ τὸ ἐν πρόσωπον. καὶ ἐγκρίνουσιν, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς, ὁ Χριστός, ὃν δ' ὄντ Θ., ἢ Σταυρόντ Θ., εἰς τὸ μὴν ἓν ἢ γῶν τι ἂν δυσεβέστερον, εἰ ἢ ἢ θεὸς τὰ καθ' ἑκάστην ἡμῶν τὸ τῆς ὁμοουσίας φρονοίης βουληθεὶς, δύρηται, ἐξ ἡμῶν καθ' ἕνα, ἢ ἀφ' ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν (ἀλλοχροῦσι, ἢ θεαπτόντ Θ., ἢ ἕτερα μὲν λέγουσιν ἀριθμούμενοι, ἕτερα δ' ἃ οὐδὲν συγχέουσι λεγόμενοι· ὅπερ ἢ Μωϋσῆς ποιήσας ἱερεύεται, ἢ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἢ τῷ θεῷ ἐντυγχάνων * ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, ἐ τῷ λαῷ λαλῶν· ἢ πρὸς ἕνωσιν παροξυνῶν ἐλπίδας· ἢ ὅτι * τῷ σωσφυοῦς τοῖς αὐτοῦ φύσεσι δυικὰς ἐνεργείαν, δύο ἑκάτερος ἦν, οὐδὲ τῷ ἓν ἀπὸ τῶν δυικῶς ἐνεργούντων, τοὺς ἀσυνδύτους σωσφύσας τοῖς αὐτοῦ φύσεσι κινήσεις συνέχυν· ἢ ὅτι τὰ κατὰ σωφοδοξίαν ἢ λόγῳ ἀσύγχυτος· ἢ τῷ ἐγκειμένῳ τῷ λόγῳ ὑπὸ ἀφ' ἑνὸς ἐνταῦθα, ἢ τὸν ὑποκείμενον τὴν ἕνωσιν λόγον, ἢ τῷ αὐτὸν δι' ὅλης εἰς ἄκρα θεαχωρεῖν. ἢ ὅτι τῇ λόγῳ σοφίᾳ αὐτὸν τὸ λόγῳ φέρειν τ' πρόσωπον σωσποκρεῖ· ἢ ὅτι τῇ ἀπορρήτῳ τὸ συγκεχυμένῳ· τὸ δ' ἀσύγχυτον ἢ σαφὲς τῆς πεπυσγκυμένης μαχαίρας· ἢ τὸ ἀπαθὲς τῆς φύσεως τ' τοιοῦτον, ὃ συρὸς, ἢ τὰ σίδηρα, ἢ τὰς αὐτὸν φυσικὰς ἐνεργείας, τῷ καῦσιν φέρει, ἢ τῷ τρώσαι συζύσης, ἢ λόγῳ πασῶν ἀμοιρεῖ, ἢ ἐν τοιούτῳ, τοιοῦτος ἐνδεικνυμένης ὅτι ἢ τὸ καῦσις αὐτὸ τῆς τοῦ πυρὸς ἀφετὸς ἐστι μὴ τῶν ἑνώσει, ὅτι ἢ τομὴ τῆς καύσεως· ἢ ὅτι λόγῳ τὸ ἀπλοῦν τῆς φυσικῆς ἐνεργείας, δύο εἰσαγ * τὰς μαχαίρας· ὅτι λόγῳ τὸ μοναδικὸν τῆς πεπυσγκυμένης μαχαίρας, τὸ αὐτὸν κινοῦσι λόγῳ φορᾶς φύσεως, ἢ συγχύσεως ποιεῖται. ΠΤΡ. Οὐχ εἷς ὧδε ὁ ἐνεργῶν. Μαξ. Ναὶ, εἷς. ΠΤΡ. Εἰ δ' ἓν εἷς ὁ ἐνεργῶν, ἓ μία, ὡς ἑνὸς, ἢ ἐνέργεια. Μαξ. Ο εἷς ἡτ Θ. Χριστὸς πάλιν ἐρῶ τὸ αὐτὸ τοῖς αὐτοῖς ἐρωτῶμαι οἷς τὸ αὐτὸ ὑμᾶς Σωτηρίου ἐρώτησα· εἰς τὴν Σωτηρίαν, ἢ τὴν φύσιν ἐσὴν. ΠΤΡ. Τὴν Σωτηρίαν τὴν ἐκ φύσεως συγχαίρ. Μαξ. Δυικὴν δ' ἐν λέγ τὸ δυικὸν ἐν τῆς φύσιως, ὁ αὐτὸς ἐνέργειν, ἢ ἑνικὸς λέγ τὸ μοναδικὸν τῆς Σωτηρίους; ἀλλ' εἰ μὲν δυικὸς, εἷς ἐστ ὁ αὐτὸς, ἐνεργῶ, οὐκ ἄρα τῷ ἀριθμῷ τῶν ἐνεργῶν ὁ τῶν πρόσωπων σωποποίητα ἀριθμὸς εἰ ἢ ἑνικὸν, λέγ τὸ μοναδικὸν τὰ πρόσωπα, τοὺς αὐτοὺς δηλῶν τοῖς αὐτοῖς ἀσπάζ ὁ περὶ τούτ διέξειμι λόγ Θ· εἰ δὲ Σωτηρικὴ ἢ ἐνέργεια, τῷ σπλήθει τῶν Σωτηρίων καὶ ἢ τῶν ἐνεργῶν λέγ φορᾶς σωνηνεχθήσεται. ΠΤΡ. Οὐ πάντως, ἐπειδὴ δυικῶς ἐνεργῶ, δύο ἔσομαι αὐτὸς οἱ ἐνεργῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ εἷς ὧδ' ὁ ἐνεργῶν, μία. Μαξ. Τῶν καὶ τῶν φύσεων ἐνεργ Θ· λέγ πτίσεσ· ὅτι οὐκ

* al.

* αὐτοῦ καὶ 602.1701

* ἐνεργείαι 602.1701

* ἰσήστιν 602.
* καὶ 602. 179.
* τὸ 602.

* συνεγκεκυμμένης ὡρμαι 602.1701

ἐπειδὴν δὲ ἑκάτερα αὐτοῦ ἡ φύσις, ἤδη καὶ δύο *εἶναι, καὶ *δεχθέντων αἱ φύσεις· ἀλλ' ἐπειδὴ μία ἐκ δυοῖν αὐτοῦ ἡ σύνθεσις, μία ἐστὶν αὐτοῦ ἡ φύσις, καὶ λέγεσθαι τὸν Θεὸν λόγον σεσαρκῶσθαι, ἵνα πάντως ὁ Θεὸς ἐλεήσῃ τὸν ἄνθρωπον, ὅπερ αὐτὸς ἐπεθύμησε δωῆναι), μίαν ἐνέργειαν λέγοντες, ἐπίασε πάντων λέγειν ἀξιοῖτε, θείαν, ἢ ἀνθρωπίνην, ἢ οὐδ' ἑτέραν, ἀλλ' οὐ μόνον θείαν. ἢ μόνον τὸν Χριστὸν λέγετε εἶναι ἢ ἄνθρωπον, οὐδὲ ὅλως Θεὸν, ἀλλ' ἄνθρωπον μόνον ψιλόν· ἢ ἡ μὲν ἑτέραν, τὴν, ἡ δὲ Θεὸν, οὐδὲ ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀνύπαρκτον δογματίζειν τὸν Χριστόν. ΠΤΡ. Μίαν λέγοντες ἐνέργειαν τοῦ Θεάνθρωπου Χριστοῦ, καὶ τοῦτο ἀνθρωπίνην καὶ θείαν ὁμοῦ, οὐ λόγῳ φύσεως πάντως θεοπρεπῶς αὐτὸ φαμὲν, ἀλλ' ἑνώσεως τρόπῳ. ΜΑΞ. Εἰ ὁμοῦ τὴν ἕνωσιν αὐτοῦ, καὶ τὸν ὑμέτερον λόγον θεοπρεπῶς ἐνέργεια, τὸ τῆς ἑνώσεως ἄρα ἀνενέργητον οὐ καὶ πεπονήνηται, καὶ ἡμᾶς, δημιουργήσας. καὶ αὖθις εἰ ὁμοῦ τῆς ἑνώσεως αὐτοῦ θεοπρεπὲς τὸ ἐνεργεῖν, ὁ πατὴρ ἢ, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, οὐ μόνου Υἱοῦ καθ' ὑπόστασιν σοφοῦ, οὐκ ἄρα ἐνεργητικοί· εἰ ἢ μὴ ἐνεργητικοὶ, οὐ δημιουργοί· ἵνα μὴ λέγω· εἰ δὲ ὅλως εἰσὶ καὶ πάλιν ἑπειδὴ ἡ ἕνωσις σχέσις ἐστὶ, καὶ οὐ σῶμα, σχέσις ἄρα. καὶ οὐ σῶμα, ἢ Χριστὸς ἐνέργεια. εἶτα τί, ἢ κἀμοὶ ἐξὸν λέγειν πάντων ἀναγκαιότατον· ἐνταῦθα μέσον κλῆσις, καὶ ἀκλησία, οὐδεμία ὑπαρχή τὸ σωτῆρον· οὐ μὴν κλῆσιν αὐτὴν φύσεται κλῆσις, οὐ μὴν * δηλώσει φύσιν οὐ ἢ ἄκλησον, ἀκλησία, οὐ μὴν * γνῶσις κτισμάτων φύσιν· δεῖ δὲ πάντως καθ' ἕκαστα τῶν φύσεων τὰ φυσικὰ εἶναι. οὐ τῶν δὲ θεωλόγων, ἢ κλῆσις φύσεως, καὶ ἀγγελικὴν ἀκλησίαν εἶναι τὴν ἐνέργειαν, ἀναρχόν τι οὐ ἄπειρον, οὐ δημιουργόν, οὐ σωτηριῶν· ἢ ἀκλησία, οὐ ἀναρχία κλῆσιν, οὐ ἀγγελικὴν οὐ πεπεσμένην. καὶ ὑφ' ἑπόμενος πῶς τὸ ἀδιάλυτον εἶναι σωτηριῶν. ΠΤΡ. Οὐδὲ τὸ ἀσυμπλεκτον τοῦ Χριστοῦ * γνωμῶν ἐργων λέγειν ἔξεστι μίαν, ἐνέργειαν ἀσυνδύχη οὐ ὁμοίως. ΜΑΞ. Ἆρα ἄλλο παρέξεως ἀσυμπλεκτον, οὐ χωρὶς ὅτι τῶν πεπονημένων ἐδείχθη μαχαίρας· εἰ γὰρ ἕνωσιν ἀδιάλυτος ἡ πυρὸς καὶ ἡ ξύλου φύσις ἐνέργεια, ἀλλ' ὁμῶς τὸ ἀσυμπλεκτον τοῦ πυρὸς τὸν καυστὸν ὄν, οὐ ἐναίρειν τὸ ἀσυμπλεκτον τοῦ ξύλου· εἰ καὶ μὴ διῄρηται ἀλλήλων ἐν τῇ κεκαυμένῃ τομῇ ἡ ἐν τῇ τετμημένῃ καύσει· * ὥσπερ καὶ ψυχὴν ἄλλο, οὐ χὴ ἄλλο, οὐ ἑλλὶ ἄλλο. εἰ δυνατὸν ἦν ἐν λόγῳ ἀσυμπλεκτον εἰ μὴ ὅλ' ἀν μία εἴη. οὐ μόνον ἡ παρέξεις εἰ ἦν πρὸς τὸ ἀσυμπλεκτον τῶν ὑπὸ Χριστοῦ γνωμῶν ἔργων ἀσυδύοντες, μίαν ἐνέργειαν ἐδογματίσαμεν ἐν μίαι παρέξει δογματίσαμεν, ἢ λοιπὸν τὰς ἀπείρους παρέξεις. ἀπείρως καὶ τὰς ἐνεργείας. πάλιν οὐ φύσεων τῶν ἔργων ἡμῖν ἐστὶ τὸ ζητούμενον· οὐ γὰρ φύσεων τῶν ἐξω Χριστοῦ ἐσὶν ὁ λόγος ἡμῖν, ἀλλὰ φύσεων τῶν ἐν αὐτῷ * Χριστῷ τυγχάνει, φύσεως δὲ φυσικὴ τυγχάνει ἡ ἀνθρωπίνη, οὐ θεία· εἰ μὴ ἄρα ἀνθρωπίνη, οὐ θεία· ἀνθρωπίνη δὲ οὐ ἀνθρωπίνη, οὐ ἐν αὐτῷ, φημὶ δὴ, τῷ * συμπεπληγότι τῆς οὐσίας λόγῳ. ἡ ἐνέργεια ἄρα ἐστὶν ἡ τῶν ὄντως τυγχάνει. αὖθις, εἶτα μὴ ἡ τῶν ὄντως τυγχάνει ἡ οὐ φύσιν ἐνέργεια, δῆλον ὅτι οὐ ἄνευ μὴ τῶν ἔργων δυνάμεως τὴν φύσιν εἶναι, ἄνευ δὲ ἡ οὐ φύσιν ἐνεργείας, οὐ πῶς εἶναι τὴν φύσιν, οὐ γνῶναι δεῖ δυνατὸν γὰρ ἕκαστον φυσικῶς ἐνεργεῖ, πίστιν ἔσχηκε μὴ πεπληρωμένον ὑπό του μὴδὲ πρὸς τὸ ἔργον ἀποδύντες, τὸν ἀναπαυσόμενον ὑμῖν πλανᾶσθε δίκην μίαν ἐνέργειαν ἐδογματίσατε. ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν φυσικὸν τῶν ἐνωθέντων λόγον τοῦ λόγου καὶ πίστις ἀληθὴς ἔσται Χριστοῦ μὲν δογματοθέσις καθάπαξ, ὑφ' ὑμῶν δὲ παρεσπασμένος, καὶ λίαν ἀσεβῶς διεκβεβηκὸς εἰς μίαν δογμάτισιν, τῇ αὐτῇ ὑφ' ὑμῶν ἐνεργείᾳ πεπιστευμένα, καὶ τὰ ἀνθρώπινα, οὐ μόνον τῇ ἀγίᾳ γραφῇ, καὶ ποιμάσιοις πατράσι μαχόμενα· ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ τῶν μετρίων φύσει· δῆλον δὲ ὄντων ἐν ποῖς ἡ φύσει μέρεσι, τὰ ἐναντία ποιεῖ πάντα· καὶ θερμαίνει τὸ πῦρ, καὶ ψύχει· ἔστι ψυχρὸ κρύσταλλον· καὶ θερμαίνει· οὐ ξηραίνει ἡ γῆ, καὶ ὑγραίνει· ἔστι ὑγρὸν τὸ ὕδωρ, καὶ ξηραίνει· εἰ μὴ ἐπ' ἀδένος τῶν πάντων ἔστω θεωρεῖσθαι. πῶς τὸν σπερματικὸν ἔξεστι λόγον, καὶ ἀσυμβάτως ἡνωμένων ἀνθρώπων, μίαν ἐνέργειαν τε καὶ θεωρίαν, καὶ τὸ πᾶν, λόγῳ φύσεως ἀπλοῦν, quia natura eius est δυαδικὴ (id est, duplex) iam duæ naturæ sint, & dicantur, sed potius, quia vna erat eius persona, vna item est & dicitur eius natura. sed vt omitto præteream, quæ de hoc dici poterant: cum vnam operationem dicitis, quamnam istam vnam dicere placet, diuinam, an humanam, an neutram? Atqui sane si diuinam dicitis, Deum merum dicitis Christum: si humanam, nequaquam Deum, sed hominem merum solum facitis; si neutrum harum, neque Deum, neque hominem, sed potius Christum traditis non existere. PET. Cum dicimus vnam operationem diuinitatis Christi, & eius humanitatis, non dicimus hanc in eo inesse actionem naturæ, sed modo vnionis. MAX. Si, vt vos loquimini, ex vnione accessit ei operatio, ante vnionem igitur vacabat operatione, & per vim fabricatum est mundum, vt vestra est opinio. Ac rursus: si ex vnione accessit operatio, pater autem & Spiritus sanctus non sunt vnio secundum hypostasim cum carne, igitur non sunt operatores: si non operatores, ergo neque fabricatores, vt non dicam, omnino non esse. Præterea: quid quidem vnio habitudo est, & non res: habitudo igitur, & non res, est operatio Christi. Deinde necesse est vobis, vt creatam aut non creatam esse dicatis; si quidem nullo penitus intermedia est inter creatam & non creatam. Si creatam dicetis, solam naturam creatam indubie (operatio creata) si non creatam, solam naturam non creatam signabit. oportet enim omnino naturalibus conuenire. At quomodo fieri potest, vt natura creatæ & quæ cœpit esse, operatio sit non creata, & principio, atque infinita, & creatrix, & conseruatrix naturæ non creatæ & principio carentis, operatio creata, & cœpta, atque terminata, & quæ ab alia natura, ne dissolui queat, conseruetur? PETR. Neque eos, qui effectum operum Christi dicant vnam operationem esse, approbas, & consentis? MAX. Aliam actione effectus est, non vnus, sicut in gladio operationem demonstratum est. etsi enim copulatæ sunt ignis & operatio gladii, videmus tamen effectum ignis vitionem, & fern effectum sectionem; quamuis non sint seiunctæ inter se in sectione vitæ, tamen vitio secta, sicut alius est effectus cœli, alius terræ, alius Solis non potest igitur dici vnus effectus, nisi sit vna & sola actio. Quare si intuentes in effectum operum Christi vnam operationem tradidistis, vel vnam eum actionem tradite; vel propter infinitas actiones, infinitas quoque operationes. Cæterum non est nobis quæstio de operibus. nec enim loquimur de iis, quæ sunt extra CHRISTVM; sed de iis, quæ sunt in Christo ipso, id est, de vnione naturali substantiarum Christi, an imperfecta vnione remanserit, an perfecta: & si imperfecta, an hoc possit, vt sit existentia naturæ imperfecte. si vera non imperfecta remanserit, an in ipsa ratione subsistentiæ constituendæ spectatur operatio, an est extra, quæ sunt extra. sed quod non sit operatio naturalis ex iis, quæ sunt extra, ex eo constat, quod sine operibus potest natura esse, sine operatione autem naturali non potest esse, neque cognosci natura. ex iisdem, quæ vnamquamque naturaliter operatur, probatur esse quod est, & immutatum. Quod vero non respicientes ad opera, vnam operationem, à vobis instar hircocerui fictam diceritis, sed ad rationem naturalem subsistentiarum virtutum, fidem certam facit, quod capiens à Cyro maximo benevole & liberrimisime à vobis suscepta fuerit quibus vnam (operationem) cum traderet, eadem operatione dixit operatum esse diuina & humana non solum cum scriptura & sanctis patribus pugnans, sed cum natura ipsa eorum, quæ facta sunt: nullis enim res, dum in naturalibus suis manet, apta nata est contraria fieri. non enim ignis calefacit & refrigerat; neque gelu refrigerat & calefacit; neque siccat terra & humectat, neque humectat aqua & siccat. Si igitur in nullis hoc cernitur, quo modo non horrendum dicere, verbum incarnatum, & secundum scripturam factum hominem, miracula, & passiones, quæ ratione naturæ inter-

* ἦσαν 602. 270.
* λεγόμενον 602. 270.
* δηλώσει 270.
* γνῶσις εἶναι
* γεγομένων 270.
* ὥσπερ γὰρ καὶ 602. 270.
* τῇ Χριστῷ al.
* συμπεπλεγμένῳ 602. 270.

distruunt, vna operatione consummasse? PYR. Quid igitur Cyrillus Ecclesiæ lumen contraria piæ sententiæ, quæ nunc ex quæstione demonstrata est, docuit, cum dixit, Christum scilicet, vnam cognatam operationem per ambas ostendisse? MAX. Non pugnat vllo modo hæc auctoritas cum duabus operationibus, sed contra potius eas defendit: non enim dixit vnam naturalem operationem diuinitatis CHRISTI & humanitatis eius; alioqui non dixisset aliter: Auctoris & operis eandem esse operationem, nunquam aliquis sanæmentis concesserit, sed potius (illud dixit) cum vellet demonstrare, vnam esse diuinitatem * sine carne, & cum carne operationem, sicuti quispiam, vnam esse signis operationem cum materia, & sine materia ostendere volens, diceret: gnem cum materia, & sine materia vrere. sic pater Cyrillus non dixit vnam operationem duarum naturarum, sed vnam operationem dixit diuinam, & paternam, quæ essentialiter in Verbo Dei incarnato inerat; quanon solum iussu suo, omnium rerum effectore, miracula incorporaliter faciebat, sicut ipse ait, siquidem etiam post incarnationem habebat eandem operationem communem cum Patre incorporee operante: sed tactu etiam propriæ carnis hæcipsa miracula corporaliter ostendebat. Hoc enim significabat, quod ait, per ambas; vt vita redditæ puellæ per verbum, & iussum omnia operantem, vel aspectus cæco restitutus, vel mundatio leprosi, vel benedictio panum, cognationem * haberet secundam naturam cum operatione per tactum corporee consummata, vt demonstraret carnem quo que esse vinificam, quia eius proprie erat, & non alterius proprie summam cum ea vnionem. per vtraque enim hæc per illum, inquam, & tactum; diuina operatio in ipsis rebus apparebat, nequaquam naturalem operationem carnis naturæ nostræ humanæ, & patientem, lædens, sed contra potius eam conseruans ad proprium manifestationem. sicut & anima tanquam per instrumentum proprii corporis, & per naturalem operationem eius, ea, quæ sibi propria sunt, & suam operationem naturalem profert. extensio enim manus, & tactus, & comprehensio, & mixtio luti manu facta, ac fractio panis, & denique id omne, quod manu, vel alio membro vel parte corporis fiebat, naturalis operationis humanitatis CHRISTI erat, qua tanquam homo ipse natura Deus operator erat, & diuina naturaliter operabatur, vt per vtraque (diuina scilicet & humana) vtraque secundam naturam probaret, perfectum Deum, & perfectum hominem, absque solo peccato, si vere esse ostendens. Nó igitur ignorauit pater Cyrillus proprietatem percipuam vniuscuiusque naturæ, & eam, quæ alias naturales proprietates comprehendit; operationem dico creatricem, & vinificatricem ex anima corpori eius impartitam, quas Verbum incarnatum seruans, in seipso, sinceras, & non confusas demonstrauit, operationem creatricem in creanda substantia, & qualitate, ac quantitate, ex quibus & in quibus, & quæ rerum essentia est & spectatur. & si enim philosophi Gentiles in decem rationes res omnes distribuunt, his tamen tribus vniuersum continetur, & concluditur. Substantiam quidem creatur, restituendis oculis cæci, qui deerat; qualitatem vero, mutata aqua in vinum; at quantitatem, auctis panibus; operationem vero vinificatricem ostendit respirando, loquendo, videndo, audiendo, tangendo, olfaciendo, comedendo, bibendo, manus moiendo, ambulando, dormiendo, & reliqua, quæcumque in individuis eiusdem naturæ operationem naturalem sine vlla variatione demonstrant. PYR. Pie & non violenter sententiam Patris non repugnare monstrasti, sed potius per omnia cum duabus operationibus conuenire. Quid præterea dicemus de S. Dionysio, qui in epistola ad Caium cultorem de Christo dixit, eve esse nouam quandam operationem theandricam (id est, Deimirifi) MAX. Nouitas ista est ne quæ-

* διενδιδοὺς 336.

* μόν. 602. 170.
* πολῦ 602. 270.
* ἀδιαλ. præt. 602.

* φύσεως ab. * ἐνεργ. ἀπλῆν 602.

natu-

φύσεν

Φύσει * ἑαυτῆς σωσαῖς τοιαύτην ἅπερ ἄκακος φύσεως ὄρος ὁ τῆς ἀνωδύνως αὐτὸς ἐνεργείας καθίστησι λόγος. ἢ μόνον ἡ ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ λόγον ὑπερβολὴ ἰδὼ γέγονε τὸ παράδοξον καινόν, ἰδὼν ὑπερον λόγον, ἰδοὺ, ἰδοὺ, γέγονε τὸ πιστεῦσθαι. εἰ πᾶσι φύσει, εἰ πᾶσι ἐνεργεῖς δ' οὐκ ἀκόλουθον βούλεσθαι, τὸ πᾶσι ὑμῶν ἴσως ἐξεστὶ καὶ εἰ μὴ πάντες ἴσμεν ἡμεῖς· ἓν μέν ἐστι δηλοῦν ἐνέργειαν, ἄλλο δὲ τὸν τρόπον. ἓ δοκοῦσι πάντα τὰ φύσει τοῦ Χριστοῦ ἐνεργεῖν ὡς θεὸν σάρκα, τοῦ δοκοῦντος τρόπου τοῦ εἰς ἄλλας τοῦ Χριστοῦ φύσεις ἀλλοιωθέντος περὶ φύσεως, ἢ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ πολιτείαν, ζοῦλω κόσμ. ἢ ἀβροδόξιν, καὶ τῷ φύσει ὄντων ἄγνωσιν, ἢ τὸν τρόπον τοῦ τῶν δοκούντων ἐνωσιν ἀπὸ διάστασις.

ΠΤΡ. Οὔπω ἡ θεανδρικὴ μία δηλοῖ. ΜΑΞ. Οὐχὶ τοῦτον τὸν ἀληθοφανικὸν ἢ φυσικὴν λόγον τοῦ ἀσυγχύτων φύσεων τὰς αὐτῶν ἐνεργείας ἐκδιδάσκειν ἅπερ δοκοῦσι τοῦ ἀνδρὸς ἓν μίαν δηλοῖ, ἄλλως δὲ τὸν θεὸν Χριστὸν εἰ ἡμίαν δηλοῖ, ἄλλως δὲ τὸν θεὸν Λόγον, ὁ Χριστός, ἐξ ὧν τῶν ἐνεργειῶν ἄδηλος ὁ λόγος ἐκδιδάσκει τοῦ ἑνὸς ἅπερ ἡ θεότης ἐκείνη ἐστὶ ὁ ὡς ἅπερ ἡ θεότης ἐκείνη ἐστὶ θεανθρωπικὴ, μὴ * τὸ θεανθρωπικὸν χαρακτηρίζειν φύσιν, ἢ σωτῆρα ἢ ἐνέργεια, φυσικὴν λόγ. Φύσεως ὑπάρχει * συμβαίνος, καὶ ἐν φύσει χαρακτὴρ καὶ οἱ τὰ αὐτὰ τέτιμα * σκέμματα λαβόντες, ἕτερα ἡμῶν ὄντα ἐστὶ τὰ πάθη τοῦ, ἢ ἕτερον τὸ πιστεῦσαι τοῦ ἕτερον. ΠΤΡ. Οὐκ ἔστιν, ἢ πιστὸς ἐστὶν ἡ καινότης αὐτοῦ ἐστι. ΜΑΞ. Θαυμάζω, πῶς ἢ πιστὸν ἐβούλησας τῇ κοινῇ παραδόσει. ΠΤΡ. Τὸ μὴ ὄν. ΜΑΞ. Τί δὲ τῇ καινότητι. ΠΤΡ. Ἡ παλαιότης. ΜΑΞ. Ὅσα οὖν οἱ θεῖοι καινότης, ἀκολούθως τοῖς ἀγίοις μίαν ἐνέργειαν ὁμολογοῦμεν τὸν φυσικὸν, οὐχ ἑκατὸν ἔστω γε, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ἐκ παραδόσεως ἐπιγνόντες τὸν θεοφάντορα ἕνα πάντα διδάσκαλον. πάντες δὲ ἀληθῶς κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ ἰδιάζαν, τὰ τῆς αὐτῆς οὐσίας, καὶ τῆς αὐτῆς θείας ἐνεργείας, καὶ τὰ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἐνεργείας, τῆς αὐτῆς θείας οὐσίας. καὶ οὐ τὸ τῇ θείᾳ λόγῳ φύσεως, καὶ τῇ ἐνεργείᾳ λόγῳ φύσεως. καὶ τὸ τῇ ἐνεργείᾳ λόγῳ φύσεως, καὶ τῇ οὐσίᾳ λόγῳ φύσεως. ΠΤΡ. Τῶν θείων τῆς θεολογίας πῶς παιδεύει, ἢ μὴν καὶ θεῖ τῆς οἰκονομίας ἔφην, ἔθεν κἀξ φιλανθρώπου λόγου ἐπὶ γῆς, τὰ θεῖ τῆς θεολογίας αὐτῆς ἐφημίαν, μετὰ γὰρ θεῖ τῆς οἰκονομίας, καὶ τὸν παιδίαν * σωτηρίαν ἀπόπαν. ΜΑΞ. Εἰ θεῖ τῆς θεολογίας μόνον εἴρηται τοῖς παιδεύσι, σὺν ἄλλῳ μετὰ τῶν σὺν σκεύει καθ' ὑμᾶς σωθεολογεῖται ὁ ὡς τῷ παιδεύσει ἢ σωθεολογεῖται, ἢ δὲ σωαριθμεῖται, καὶ τῶν θείων δὲ βαπτίσματος· καὶ ὁμολόγησαι κοινὴ ἡ πίστις, καὶ τὸ κήρυγμα. καὶ πάλιν εἰ οὐ σωθεολογεῖται μετὰ τῶν σὺν σκευοῦ ὁ ὡς τῷ πατρὶ, οὔτε τῆς αὐτῆς ἐστι οὐσίας τὸ γὰρ τῷ λόγῳ λόγῳ φύσεως, καὶ τῇ φύσει λοιπὸν πάντως καὶ πάλιν εἰ σωθεολογεῖται ὁ ὡς τῷ πατρὶ μετὰ τῶν σὺν σκευοῦ, τίνι ὀφείλομεν τὸ, ὁ πατὴρ μείζων ἐστὶ ἐμοῦ ἐστι, κἀγὼ ἐρχόμην; καὶ ἐὰν βούλεσθε τὸν πίστιν πιστῶς. * καὶ ὁ ὑὸς ὁμοίως πᾶσι, καὶ εἰ ἐμοὶ ἢ πιστεύετε, πιστεύεσθε μὲν πρόσεστι καὶ τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ θέλημοῦ, καὶ ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ ὑὸς, οὓς θέλει, ζωοποιεῖ. ταῦτα γὰρ πάντα ἡμῶν τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ μετὰ σκέσεως τῷ πατρὶ θείωσιν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας. καὶ πάλιν εἰ ἡ θεία τὰ οὐσιώδεια ἐνέργεια θεοῦ πυγχάνει, οὐ δὲ τῶν ἠθημάτων τῆς αὐτῆς οὐσίας τῷ πατρὶ ὁμολογοῦμεν. ἄρα οὐ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας τῆς αὐτῆς ὡς τῷ πατρὶ ἰδίαν ἐστὶ. καὶ σωθεολογεῖται αὐτῷ καὶ μετὰ σκέσεως. καὶ πάλιν· ἡ οὐσιώδης μείωσις τῷ θεῷ ἡ δημιουργικὴ ἐνέργεια, τὰ δὲ οὐσιώδης μείωσις, καὶ

natura simul secum talem inducet. siquidem ratio operationis suæ substantialis est definitio omnia naturæ. Et non solum hoc, sed cum ait Apostolus: Ecce facta sunt omnia nova, nihil aliud dicit, quam: Ecce omnia facta sunt vnum; natura ne, an operatione dicere velitis, vestræ hoc potestatis sit. Si vero nouitas quidem est, non vnam operationem declarat, sed nouum & arcanum modum demonstrationis operationum naturalium Christi, conuenientem modo arcano nouæ circummeationis naturarum Christi: ideo scipsum nouam arque admirabilem, ac naturæ rerum ignotam conuersationem eius secundum humanitatem, autoritatem reciprocæ communicationis secundum vtrumque inexplicabilem & arcanam. Pyr. Nec Deiuirilis operatio vnam operationem declarat? Max. Minime. Immo contra vox ipsa quadam circuitione per numerum naturas earum operationes tradidit. negatis enim earum nihil est medium in Christo. Si autem vnam operationem declarat, aliam operationem præter operationem Patris, habebit Christus, vt Deus; alius, inquam, operationis erit filius, quam pater. siquidem operatio Patris non est theandrica (id est, Deiuirilis) quæ nouarum naturam deiuirilem signat & constituit: operatio enim, quæ naturalis est, naturam testatur, & characterem naturalis eius est. Et qui hæc differunt & commentantur, aliud genus esse qualitatis, aliud quantitatis dicunt. Pyrr. Neque quantitas, neque qualitas est nouitas, sed essentia. Max. Miror, quomodo aufus es hoc dicere? quid distinguendo essentiæ opponitur? Pyrr. Quod non est. Max. Quid vero nouitati? Pyrrh. Vetustas. Max. Igitur non est substantia nouitas, sed qualitas. Quomodo autem si de vna operatione rem accipiamus, non hunc diuinarum rerum doctorem hac ratione sibi & reliquis patribus repugnantem introducimus? Omnes enim communiter patres docuerunt & docuerunt; quæ sunt eiusdem substantiæ & eiusdem esse operationis; & quæ sunt eiusdem operationis, eiusdem substantiæ esse, & quæ substantia differunt, differre etiam operatione, & rursus quæ differunt operatione, substantia quoque differe. Pyr. Hic in Theologia dictum est à patribus, non autem in œconomia. Vnde non fuit mentis veracis ea, quæ in Theologia dicta erant ab ipsis, ad œconomiam transferre, & huiusmodi absurdum inducere. Max. Si in Theologia tantum dicta sunt ista à patribus, igitur operatio vestra post incarnationem non est communis Theologia de Filio cũ patre, nã quod si non est communis Theologia ipsius, neque connumeratur Filius cum Patre in inuocatione baptismi, & reperient fides vna & prædicatio. Et rursus: Si non est communis theologia de Filio cum Patre, nec erit eiusdem substantiæ. quæ enim ratione differunt, natura etiam omnino differunt. Ac rursus: Si post incarnationem non similiter Filio cum Patre prædicatur diuinitas, cum hæc sit illud: Pater meus vsque modo operatur, & ego operor: item illud: Quæ viderit Patrem facientem, hæc & Filium similiter facit? & illud: Si mihi non creditis, operibus meis credite? Et: Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me? Et: Sicut Pater suscitat mortuos, & vivificat, sic Filius, quos vult, vivificat? Haec omnia non solum esse eiusdem substantiæ cum Patre, sed etiam post incarnationem demonstrant, sed etiam eiusdem operationis. Et rursus: Si providentia ac procuratio eorum, quæ sunt, opera ipsius Dei est, hæc autem prouidentia non solum est Patris & Spiritus sancti, sed & Filii, etiam post incarnationem: est igitur eadem operationis cum Patre etiam post incarnationem. Et rursus: Si miracula sunt operatio Dei; ex miraculis autem cognouimus eiusdem substantiæ esse cum Patre: igitur ex eadem operatione demonstratur ipse esse eiusdem cum Patre substantiæ: estque Theologia Filii iuncta cum Patre etiam post incarnationem. Praeterea: Si ineſt in Deo ſecundum ſubſtantiam operatrix, quæ eſt ſecundum ſubſtantiam, naturalis operatrix,

* ἑαυτῆς al.

* Β, 602. 1. c.
* συμπαθ. 601. 170.
* σκέμμασι 601. 170.

* μίσκεμ. γῶ. 170.
* αἱρέσεως.

πιστῶς 170.

possint: necesse est, vel si non dicunt eiusdem operatio-
nis esse cum Patre, post incarnationem, neque dicere eius-
dem substantiæ esse (vbi enim non est eadē operatio, quæ
est secundū naturā, nec erit vnquam (eadem natura) vel si
dicunt eiusdē substantiæ cū ipso eum esse, dicere ēt eiusdē
operationis esse; & tangere theologiā Filii cū Patre etiam
post incarnationē. vbi n. natura, illic & cōmunis secūdum
naturā operatio omnino erit. PYR. Nō dicimus vnā ope-
rationem ad tollendū humanā operationē, sed quia cum
distinguendo opponitur diuinæ operationi, passio hac ra-
tione dicitur. MAX. Hac ratione etiam, qui dicūt vnā na-
turā, nō dicunt ad tollendū humanam naturā, sed quia, cū
distinguendo opponitur naturę diuinæ, passibilis dicitur
hac ratione. PYR. Quid igitur? nōne Patres, vt distingue-
rent à diuina operatione, passionē appellauerunt motum
humanū? MAX. Abſit, nullus enim rei essentia, vt vniuerse
dicā, ex collatione, aut cōparatione cognoscitur, aut defi-
nitur. alioqui reperiētur res esse inter se ibi vicissim causę.
Si enim, qa operatio est diuinus motus, humanus motus
passio est, omnino etiā, quia bona est diuina natura, prava
erit humana, & similiter secundū tuā reciprocationē op-
positionis, qa humanus motus passio dicitur, diuinus mo-
tus operatio dicetur; & qa prauus est humanus motus, bo-
nus erit diuinus. verum apage, multæ n. fatuitatis sunt ista.
PYR. Quid ergo? an nō humanū motū passionē appella-
uerūt Patres? MAX. Moltis modis motū humanū appella-
uerunt, cōuenienter subiectis notionib. PYR. Quomodo
hoc dicis? MAX. Appellauerunt eū potestatē, operationē,
differentiā, motū, proprietatē, qualitatē, ac passionē, non
secundū distinctionē ex oppositione diuini motus, sed tā-
quā continentē & conseruantē, atq; immutabilē nomina-
runt δυάμιν (i.e. vim, siue potestatē, tanq̄ designātem, &
ostendentē in omnib. eiusdē speciei ἀπαράλλαξιν (i.e. in-
uariationē) vocauerunt energiā (i.e. operationē) tanq̄ se-
parantē, & distinguentē, vocauerūt differentiā tanq̄ indi-
cantē, dixerunt motū; tanquā constituentē, & ipsi soli &
nō alii inhærentē, nuncupauerūt proprietatē; tanq̄ formæ
efficientē, vocauerūt qualitatē; tanq̄ motū facti, vocaue-
runt passionē. omnia n. quæ ex Deo & post Deū sunt, sub-
eant motū, vtpote q̄ nō sunt ipsę per se motus, aut ipsa per
se potestas. Non igitur sic vocauerūt pp distinctionem ex
oppositione, vt dictū est, sed pp rationē ipsis inditā ex cre-
atione à causā omniū rerū effectrice. Vnde cū diuino mo-
tu motū humanū proferētes, ipsum appellauerūt energiā
(i.e. operationē.) Qui n. dixit: operatur vtraq; forma cum
cōmunione alterius, quid aliud fecit, q̄ quod is, qui dixit:
Etenim cū 40. dies ieiunus fuisset, postea eiurauit: cōcessit
n. naturæ, q̄n voluit, vt q̄ propria erāt, operaretur? aut quā
ipse, qui dixerunt, differentē esse eius operationē? aut qui
duplicē? aut qui aliā & aliā? PYR. Demonstratū etiā profe-
cto est in q̄stione de operationib. absurdū esse, vnā operā-
tionem in Christo dicere, quomodocūq; dicatur. Sed ve-
nium postulo tū mihi ipsi, tū iis, qui ante cesserūt. ex igno-
rātia n. ad absurdas has sentētias & argumentationes pla-
pūs sumus: & obsecro, vt innouentur modus delendi hanc
meo dictā absonā sententiā, & parcendi memoriæ ante-
cessorū. MAX. Non est alius modus, quā facere psonas, &
anathemate efficī talia dogmata. PYR. At si hoc fiat, tepe-
rentur cū his simul eiecti Sergius, & Synodus me Patriar-
cha habita. MAX. Subit me admiratio, quomodo Synodū
vocas, q̄ non est habita, vt leges & canones Synodici & iu-
ra Ecclesiastica iubent. nec n. epistola encyclica ex cōsen-
sa Patriatcharum edita est, neq; locus, neq; dies conuenti-
di decretus. non fuit aliquis actor, aut accusator, qui con-
uenerunt, epistolas cōmendatitias non habuerunt, nec E-
piscopi à Metropolitanis, neque Metropolitani à Patri-
archis non epistolæ, neque Vicarii ab aliis Patriarchis
missi sunt. Quis igitur particeps rationis Synodum susti-
neat appellare, quæ scandalis & discordia cū ctum Orbem
implēuit. PYR. Si non est alius modus præter hunc pluris
faciens salutē meam, quam cætera omnia, præsto sum ad
faciendum hoc cum omni satisfactione: hoc solum rogo,
vt dignus habear in primis templorum Apostolorum, ac
portus ipsorum principum Apostolorum adoratione, de-

* ἀναφέρεται, ἀναγκη, αὐτὸν, ἢ τὸ αὐτῶ, τῷ πατρὶ κ̄ ἁγίῳ πνεύματι ἐνεργείας αὐτὸν ἢ λέγοντας, μὴ ἢ τὸ αὐτὸς αὐτῷ λέγειν ἀσέβειαν εἶναι· ἐνδέχεται δὲ ἢ κ̄ φύσιν ἐνεργείας εἶπε εἶναι, ἐὰν ἢ φύσις ἴση ποτ' ἀν, ἢ τῆς αὐτῆς αὐτῷ λέγοντας αὐτὸν ἀσέβειας, κ̄ τῆς αὐτῆς λέγειν ἐνεργείας, κ̄ συνθεολογεῖν τῷ πατρὶ κ̄ μὴ σπουδὴν εἶναι δὲ φύσεις, οὐσίᾳ κ̄ κοινὸς κατ' αὐτὸν ἀπαραλλάκτως ἴσην ἐνεργείαν. ΠΤΡ. Οὐκοῦν ἀναιρεῖς τὴν ἀνθρωπίνης ἐνεργείας τῷ μίαν λέγειν ἐνεργεῖν αὐτ. ἐπεὶ δὲ ἀναλαμβανομένη τὴ θείᾳ ἐνεργείᾳ, παθ' ὃ λέγεται, κ̄ δοτ. ΜΑΞ. Καθ' ὕπερ τὸν λόγον, κ̄ οἱ μίαν φύσιν λέγοντες, σὺκ ἐπ' ἀναιρέσει τῆς ἀνθρωπίνης τοιαύτ λέγουσιν αὐτ. ἐπεὶ δὲ ἀναλαμβανομένη φύσις τῇ θείᾳ. * παθητικὴ λέγεται, κ̄ τοῦτο. ΠΤΡ. Τί δέ, ἡ τῆς θεὸς τῷ θείαν ἐνέργειαν λαμβανομένη οἱ ἀπαθεῖς καθ' ὃ· τῷ ἀνθρωπίνῳ θεοπρεπῶς σὺν κίνεται. ΜΑΞ. Μὴ γένοιτο· οὐδενὸς γὰρ, καθόλου φάναι, ὑπαρξις σὺκ ἄνευ γενέσεως, ἢ σὺκ συγκέκριται, μανθάνεται, ἢ ἐξέζεται· ἢ ὅτου ἀν ἀναλαμβάνεται δι' ἣν ἔχοντα τὰ ὄντα ἀσεβεῖ τὰ πάντα. εἰ γὰρ λαμβάνεται ἐνέργειαν εἶναι τῷ θείαν κίνησιν, ἢ ἀνθρωπίνη παθ' ὃ· ἐστὶ, πάντως κ̄ λαμβάνεται ἀνάγκην εἶναι τῷ θείαν φύσιν, πάντως ἔσται ἢ ἀνθρωπίνη ὁμοίως ἢ κ̄ καθ' ὃ τῷ * σὺν ἀνθρώπῳ ἀνθρωφυῶς, λαμβάνεται παθ' ὃ λέγεται τῷ ἀνθρωπίνῳ κίνησιν, ἢ θείαν κίνησις ἐνέργεια λέγεται. ἢ λαμβάνεται πάντως εἶναι τῷ ἀνθρωπίνῳ, ἀναγκὴ ἔσται ἢ θείαν. ἀλλ. ἅπερ καθ' ὃς γὰρ ὄντως ἀθεότητας ἐστὶ πάντα. ΠΤΡ. Τί δέ, σὺκ αὐτόμασον παθ' ὃ· τῷ ἀνθρωπίνῳ κίνησιν οἱ πατέρες. ΜΑΞ. Πολυτρόπως αὐτῷ, σὺς τὸς ἀποκρύψας δηλονότι γνώσεως, αὐτόμασον. ΠΤ. Πῶς ἔστι λέγε. ΜΑΞ. Προσεγράφασιν αὐτῷ κ̄ δύναμιν, κ̄ ἐνέργειαν, ἔ λαμβάνεται, ἔ κίνησιν, κ̄ μὴ ὅτι τοῦτο, ἔ παθητὸν, ἔ παθ' ὃ· οὐ κ̄ ἀπὸ λαμβάνεται τῆς θείας, ἀλ' ὡς μὲν σωτικῶν, κ̄ ἀναλοίωτον, δύναμιν, ὡς δὲ χαρακτηριστικὸν κ̄ τῷ ἐν πᾶσι τοῖς ὁμοιοειδεῖς ἀπαραλλαξίαν σὺ φαίνεσαν. ἐνέργειαν ὡς δὲ ἀφορισμὸν, λαμβάνεται, ὡς δὲ εὐδιακριτὸν, κίνησιν, ὡς δὲ συμπλοκὴν κ̄ καὶ μονὴν αὐτῆ, κ̄ σὺν ἄλλῃ, περιοδὸν, ἰδιότητα ὡς δὲ εἰδοποιὸν, πίστητα, ὡς δὲ μετοχικὸν, παθ' ὃ· πάντα γὰρ τὰ ὄντα θεοῦ, κ̄ μᾶλλον θεὸν, πάσχειν τὰ κινεῖσθαι, ὡς μὲν ὄντα αὐτάναγκες, ἢ αὐτοδυάμεις· οὐ καθ' ἁπλᾶς ἀπλῶς· ἀλλ' ὡς εἶς τι, ἀλλὰ λαμβάνεται δημιουργικὸς αὐτῶν, ἐνυπόστατος κ̄ καὶ μόνη

* ταύτα ταῦτα εἰρηκότες, Μαξ. 270.
* προθέσεσι 270.

καὶ τὸ καὶ προσώπων δ' ἀγεωτὰ τοῦ πάπα θέας, καὶ αὐτῷ ἐπιδοῦναι τῶν ἀτόπως γεγενημένων λίβελλον. * Μάξιμος καὶ Γρηγόριος ὁ πατρίκιος εἶπαν· Ἐπειδὴ ἡ * προτάσεσιν ἀγαθὲ τυγχάνει, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ συμβαλλομένη, οὕτω καὶ γένηται.

Ἐν ταύτῃ οὖν τῇ μεγαλωνύμῳ σὺν ἡμῖν γενόμενος Ῥωμαίων πόλει, τὴν ὑπόσχεσιν ἐπλήρωσε, κατακρίνας μὲν τὰ τῆς ἀσεβοῦς ἐκθέσεως δόγματα, ἐνώσας δὲ ἑαυτὸν διὰ τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας τῇ ἁγίᾳ, καθολικῇ, καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, χάριτι, καὶ συνεργείᾳ τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὦ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

inde, vt videam faciem sanctissimi Papæ, eique tradam libellum eorum, quæ absurde facta sunt, Maximus & Gregorius patricius dixerunt: Quandoquidem tua propositio bona est, & Ecclesiæ vtilis, sic fiat.

In hac ergo celeberrima Vrbe Roma cum adesset nobiscum, promissum præstitit, damnauitque dogmata impiæ expositionis; seque per rectam professionem cum sancta Catholica & Apostolica Ecclesia conuenxit, gratia & cooperatione magni Dei, & Saluatoris nostri IESV CHRISTI, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

ΤΕΛΟΣ.

FINIS.

VARIETAS LECTIONVM.

Pag. 755. supra A 602. habet hanc inscriptionem, Ηγεμονίη ἐν Αφεσῃ Διάλεξις τοῦ ὁσίου Μαξίμου περὶ Πίστεως.
linea 27 περιπθεκότες, 336. habet περιστεφανώσαντες.
32 συνοικοδομῆ, 602.270. ἐποικοδομῆ.
34 ἀμώβειν 336. ἐπαμείβειν.
758. 37 μεμφθῆς 336. μέμφεως.
45 γενώσκομεν alia præter 270.336. γενώσκειν.
759. 4 ἄθλησις, 270. ἄθλος.
13 θέλειν, καὶ ὁρᾶν χρέσεως, μέτα 602.270. θέλοντος ὁρᾶν χρήσεως, ἀς μέτα. in columna Lat. & est eorum effectrix secundum substantiam, simul, &c. potest è Græca lectione marginali sic verti, essentialis ipsius, & effectrix, simul.
20 περιπτυσσόμενον, 602. 339. περιστρωννύμενον.
762 2 Θεολογίας, al. Θεολαγίας.
31 καινὸν λέγει, 270. καινὸν ἔχειν λέγει, 602. προ ἔχειν, ἔχει habet.
40 ὕπαρ, 270. 602. ὡς.
42 ἔθελεν, 602. 270. ἐθέλησεν.
44 γνώμενα, 270. γενόμενα.
763. 45 ὑπερέσιον, al. τὸ ἐπιοῦσιον.
766. 1 602. non habet τῶν, nec paulo post ζωῆς.
766. 62 αὐτὰ, 602. 270. αὐτοὶ.
767. 14 αὐτὸν, 602. 270. αὐτὸ.
17 καὶ οἱ, 602. κἂν εἰ.
22 Νικᾷ, ἡμέτερον, 602. Οὕτως ἔχει.
50 μένει, al. μένειν.
770. 54 Ὅτι βούλῃς, al. Ὅπως θέλῃς.
771. 59 τῶν, 270. τῷ.
775. 13 τὸν, al. præter 270. non habent.
23 καὶ, 270. non habet.
35 τὸ πᾶν, 602. 270. τόπον, al. τὸ πᾶν.
778. 3 Θεὸς, τῶν. 602. 270. Θεὸς ἦν τῶν.
778. 22 ἐνάτῃ ψαλμῷ, 682. 270. 339. ἐνάτῃ ᾠδῇ ψαλμῷ, nec habent paulo post φησὶ.
778. 24 τῷ μὴ, 336. τὸ μὴ.
779. 14 περὶ. 602. 270. περὶς.
15 ἐν τῷ, 270. 602. non habent.
782. 29 ἔχειν δόγμα ζῶν. 339. ἔχειν, αἱ χάριτας δηλονότι, δόξαν ζῶν.
782. 52 αὐτὸν, 339. αὐτοῦ.
783. 3 αἰρεῖ κακῶς, 339. αἱρεῖ κλῶ.
6 χάρις, 270. χαίρετε.
21 Εἰ τι περὶς 270. 602. Εἰ περὶς.
786. 9 Νεστόριος λέγει, ἕνωσιν. al. Νεστόριος, λέγει ἕνωσιν.
9 ἕνωσις, 270. 602. non habent.
11 Νεστόριος, al. non habent.
17 τι, 339. δὲ.
26 τὸ, al. non habent.
786. 51 ἡμᾶς, 270. non habet.
52 ἐδοκεῖν, al. ἀποδοκεῖν.
787. 37 μόνοι, 339. 270. μόνη.
790. 41 κρούσειν κτ. 602. 270. κρούσει δὲ.
791. 5 τῶν, 270. 602. non habent.
16 ἄλλων ἀν ἀξιῶ τὸν πατέρα, &c. omissis his, quæ hac linea, & fere tota sequenti habentur. 270. 602. habent ἄλλως ἀξιῶ, &c. vt infra.
16 Θεὸς, al. Θεῷ.
791. 54 ἐνέργεια, al. præter 270. 602. ἐνεργείας.
794. 6 καινὴ. 602. 270. non habent.
794. 41 καὶ γὰρ. 602. non habet.
794. 64 ὅπερ ἀλλ', al. præter 602 ὅπερ ἀλλὰ.
794. 68 πάντων, al. præter 336. 339. πάντως.
795. 1 ἀγαλλόμενος, al. præter 279. 602. μακαριζόμενος.
3 εἶπεν, al. εἶπον.

INDEX

IN TOMVM OCTAVVM ANNALIVM ECCLESIASTICORVM, IN QVO PRIOR NVMERVS ANNVM CHRISTI, POSTERIOR AVTEM NVMERVM MARginalem denotat.

A.

ABBAS non assumendus ex clero. 593.51
Abbates in Concilijs consulendi tantum facultatem habent. 649.6. custodiant detrusos ad pœnitentiam in monasterium 598.31. sæpè admonet sanctus Gregorius. 590.18
Abimelech Rex Sarracenorum. 295.14
Abrogantes recusant progredi cum Heraclio. 623.1. cum seq.
Abrincatus imperat pulso Leontio creatus Augustorum Imperator. 696.13. Persequitur Romanum Papam Sextum. 701.9
Abrincatus insurgens in Romanam Ecclesiam Imperio priuatur. 702.1. & 703.1
Abundantius Episcopus Paternensis legatus missus à Romano Pontifice ad Sextam Synodum. 680.4
Acca vnus ex duodecim in Germaniam mittitur ad prædicandum Euangelium. 596.8
Acta presbyter minister sancti VVilfridi. 705.9
Acclamatorius sermo à Synodo datus Imperatori. 681.46
Acclamationes Orientalium Orthodoxorum delatæ ad Apostolicam sedem. 648. 19. adductæ in Sanctum Maximum. 650.30. 651.1. & 5. in S. Martinum Papam. 650.6. cum seq.
Acephali hæretici conuersio in Conc. Spalensi. 619.3
Acephalorum error confutatus. ib.4
Achaforor Regis Eduini. 634.16
Acharius Virosnandeorum Episcopus. 615. 16.
Achilles Statius Lusitanus Latinitati traditi homiliam Anastasij Sinaitæ de sacra Synaxi. 599.11
Acolythus non leuet reliquias sanctorum sed presbyter. 625.16
Acta Concilij Romani sub Martino Papa. 645.1. cum seq. Conciliorum in his quæ pertinent ad Personas sæpè in iudicium reuocata. 681.30
Acta Concilij Sexti. 680. 24. cum seq. Conciliorum in his, quæ pertinent ad personas sæpè in iudicium reuocata. 681.30
Acta Concilij Sexti. 680. 42. cum seq. Romæ missa corrupta. 683.2. in damnatione Honorij deprauata. 681.19. & 34. missa in Hispaniam. 683.15. mutilata. 681.2
Acta legatorum Imperatoris Constantis cum Maximo exule. 656.3. cum sequent. Pyrrhi cum Theodoro Papa. 645.15. cum Maximo. Vide, Maximus Abbas. publica de arreptitia Romæ liberata in Ecclesia S. Ioannis Baptistæ ad Aquas Salutias. 705.5
Adamanus Abbas Scotus recipit cum suis Catholicum Pascha. 609.3
Adda presbyter Angl. 653.3
Adæ anima an in peccato mortua. 595.16
Adeoaldus filius Theodolindæ Reginæ Longobardorum baptizatus à Secundino Abbate. 599.15
Adaluualdus Rex Longobardorum. 605.1. Idem mente motus, è regno pellitur. 626.27. Successit patri in regno. 616.1
Adelualdus Rex Anglorum Christianus factus reuocat exules Episcopos. 614.2
Adelbertus diaconus filius Edilbaldi Regis clarus miraculis. 697.9
Adamnani commentarius de locis sanctis qua occasione conscriptus. 699.7
Adeodatus Papa creatur. 669.5
Adeodati Papæ priuilegium concessum Ecclesiæ S. Martini. 676.2
Adeodatus Papa moritur. 676.1. reliquæ res ab eo gestæ. 676.16
Adeodatus Episcopus in Africa. 598.13
Adeodatus Episcopus in Numidia. 593.29
Adeodatus Episcopus. 679.13
Adefer occisor Regis Persarum. 628.3
Adilberga non Berta dicta Regina Anglorum. 597.27
Adoletius cognatus S. Lamberti, occisus vna cum eo. 698.11. cum seq.
Adolphus Episcopus in Gallia fauet Aripertо Regi Longobardorum. 704.1
Adoptiuum filium Dei Christum quis impiè primo asserit. 636.9
Adregin villa regia in Anglia. 627.31
Ægyticus Abbas in Gallia. 676.2
Ægyptum Cosrhoes inuadit. 615.1. inuadit Sarraceni. 634.1. cum seq.
Æmilianus Episcopus Germiorum. 598.26
Æmilianus monachus sanctitate clarus. 636.18
Æmiliana vita scripta à Braulione. ibid.
Ætherius Episcopus Lugdunensis. 596.31. promotor S. Austregisili. 611.2
Ætherius Episcopus interfuit cum alijs Concilio Pictauiensi. 593.67
Africa potitur Cosrhoes Rex Persarum. 616. 4. subiugata à Sarracenis. 647.1. peste laborat. 599.28
Africana Ecclesia adhuc infestata à Donatistis. 594.6. cœlibatus clericorum custos. 692. 25. à Romana sumpsit exordium. 598.13
Africanæ Ecclesiæ intendit S. Gregorius Papa. 597.16
Africana Ecclesia penitus moribus depraua ta. 696.15. penitus prostrata. ibid. 24. eadem tunc plena Donatistis & Manichæis. ibid. 15
Africanos non ordinandos sanxerunt Gregorius Primus & Secundus Romani Pontifices. ibid. 14
Africani Episcopi euersores disciplinæ cum vxoribus permanent. ibid. in captiuitatem ducti à Sarracenis. 668.1. à sancto Maximo in fide Catholica aduersus Monothelitas stabiliti. 640. 6. Episcopi Concilia congregant aduersus Monothelitas. 646.2. cum sequen. scribunt ad Paulum Episcopum Constantinopolitanum Monothelitam. ibid. 7. damnant Ecthesin Heraclij Imp. 640.1
Agaliense monasterium celebre in Hispania. 667.7
Agapes in dedicationibus Ecclesiarum in vsu. 591.24
S. Agathæ in Suburra Ecclesia bonis locupletata. 594.19. Dedicata à sancto Gregorio Papa. 591.43. eius bona. ibidem 44.
Sanctæ Agathæ virginis & martyris extructum monasterium à Rege Bertharido 591.2
Agatho Episcopus Liparitanus priuatus. 593.51
Agatho Papa epistolam scribit ad Imperatores Orientales. 680.6
Agatho Papa mittit legatos in Orientem. ibid. 10. dat mandatum legatis missis in Orientem. ibid. 33. & 681.21. defendit Honorium prædecessorem. ib.16
Agathonis Papæ testificatio de fide Catholica seruata à prædecessoribus. 633. 49. opera magnum beneficium illatum est Orbi. 681.58
Agatho Papa monet Imperatorem vt expellat hæreticos. 680.23
Agathonis Papæ obitus, & reliquæ res ab eo gestæ. 681.1. sedes diu vacat. ibid.
Agilbertus Episcopus in Anglia. 664.7
Agilei martyris reliquiæ missæ ad S. Gregorium Papam Carthagine. 602.5
Agilulphus Archiepiscopus Coloniensis monet Pipinum. 724.5
Agilulphus Rex Longobardorum, idem Paulus dictus. 590.34. Nominatus & Ago. 590.41. propensus ad pacem visus. ibid. 49. 2. rupta pace irruit in Vrbem. 595.1. Obsedit eam. ibid. 1. sæuit in Romanos. ibid. 23. pacem concedit sancto Gregorio ad breue tempus. 598.8. rursus pacem componit ad duos annos. 599.1. cum seq. curare satagit electionem Episcopi Mediolanensis. 600.6. iterum pacem init cum Romanis. 602.1. fauet Ecclesiæ Aquileiensi. 605.5. patronus factus schismaticorum. ibid. 7. excipit hospitio sanctum Columbanum. 613.8
Agilulphi Regis obitus. 616.1
Agilulphus Comes Hasbaniæ pater S. Paulonis. 931.13
Agnellus Episcopus Tridentinus missus in Gallias pro redemptione captiuorum. 590.34
Agnellus Episcopus in Istria. 605.6
Agnellus Episcopus Perentinas. 601.9
S. Agnetis Ecclesia ab Honorio Papa restituta & ornata. 638.2
Agni imago Christum repræsentans à Græcis abolita, à Latinis secus. 692. 43. veneranda imago ex cera benedicta. ibid. 44
Agnus Dei vt in missa dicatur, decretum fuit à Sergio Papa. 701.7
Agnoitæ hæretici à sancto Eulogio confutati. 600.5
Agobertus Abbas Diablepsis ædificat Ecclesiam S. Mariæ. 612.14
Agrestinus pseudomonachus sibi arrogat Apostolatum ad Gentes. 617.6. schismaticos insurgit in Eustasium Abbatem. ibidem 5. multorum malorum auctor. ibidem 7
Agrestini epistola schismatica. ibid.
Agrestinus infuscat Aquileiensibus schismaticis. ibidem 6. fugatur ab Eustasio Abbate. ibidem 7. in Concilio insurgit contra regulas sancti Columbani. ibidem 8.

easdemque superstitiosa scrupolositate lacerat. ibidem citatur ab Eustatio ad diuinum iudicium. ibidem 11. seducit Amatum monachum. ibidem 12. patem simulat cum Eustatio. ibid. 16. frustra tentat S. Burgundophoram. ibid. 13. iterum turbas mouet. ibid.
Agrestini miserandi interitus. ibid. 14
Agricola Episcopus in Gallia. 593. 67
Agrigentina Ecclesia alteri commissa Episcopo. 594. 18
Agrippinus Episcopus in Gallia. 598. 31
Agritius Patricius ad quem scribit S. Gregorius Papa. 596. 12
Aidani Episcopi res gestæ cum Osuuino Rege. 634. 15. cum seq.
Adianus Scotus Episcopus errans in Paschatis ritu cur non censendus inter schismaticos. 634. 21. cum seq.
Aguilphi martyrium. 644. 26
Asiadus Episcopus Carnotensis interfuit Concilio Rhotomagensi. 682. 11
Alachis tyranni votum execrabile. 690. 3. tyrannus dat pœnas suorum scelerum. ibidem 4
Albanensis Ecclesia orbata pastore vacans. 592. 17
Albinus Episcopus Brixinonensis. 638. 14
Alchflenta Regina Anglorum. 655. 8
Alchfridus filius Regis Osiui. ibid.
Alcisonus Episcopus altercatur cum Episcopo Epidauri. 604. 11
Aldagisus sanctitate clarus. 654. 11
Aldegundis virgo sancta. 661. 1
Aldhelmus successor sancti Heddi Episcopi. 705. 11
Aldfridus Rex accusator S. Vulfridi. ibid. 6. cum seq.
Aldiberga Regina Anglorum, 601. 20
Aldiberthus Rex anglorum accipit litteras S. Gregorij. ibid. 18
Alexandrino Episcopo subiecta Ecclesia Constantinopolitana. 595. 20
Alexandrini hæretici ab Eulogio conuersi ad fidem Catholicam. 598. 1
Alexandrina Ecclesia purgatur hæresibus à sancto, Ioanne Eleemosynario. 610. 8. Ab eodem purgata etiam à Symonia. ibidem.
Alexandrinæ Ecclesiæ numerus pauperum. ibid. 9
Alexandrina Ecclesia rursum vexata à Symoniacis. 603. 14. 615. 4
Alexandrinum Concilium à Cyro Monothelitâ coactum. 633. 4
Alexandri martyris Ecclesia incensa à Chasano Rege barbaro. 600. 4. Eius reliquiæ immunes asseruatæ. ibid.
Alfridus Rex Nordhumbrorum. 690. 9
Alimenta præstanda Episcopis sede priuatis 593. 51
Allouuinus aliter dictus Bauo sanctitate clarus. 631. 13
Allouuini res præclarè gestæ. ib.
Alpais concubina Pipini ejcit Episcopos Pipino iusta suadentes 714. 6. pellex Pipini Principis. 638. 8. Molitur necem sancto Lamberto Episcopo Tungrensi. ibidem 9. Quæ passa ob scelus commissum. ibidem 15
Alpes Cottiæ donatæ Rom. Ecclesiæ. 704. 1. 712. 3
Alphonsus Rex Hispan. paret Gregorio Papæ Septimo. 701. 12
Althelmus Episcopus Shireburgensis moritur. 709. 5
Altare Romanorum Constantinopoli existens ab hæretico Imperatore euersum. 648. 8
Altaria plura in vna Ecclesia. 596. 15. nudare ad impetrandam vindictam vetitum. 683. 24
Amalgisilo thesaurario sanctus Lampertus apparuit. 698. 12
Amandus Tungrensis Episcopus sanctitate clarus. 631. 13. reprehendit Dagobertum Regem. 632. 2. prædicat Sclauis. ibid. 7. expulsus à Dagoberto Rege. ibid. 2. reuocat defunctum ad vitam. ibid. 9. accersitur à Dagoberto Rege vt baptizet filium suum 636. 20. baptizat Sigibertum filium Dagoberti Regis. ibid. vacationem obtinet ab Episcopatu à Martino Papa. 649. 46. accipit reliquias sanctorum à Martino Papa. ib. 45. Romam venit ad Martinum Papam & ab eo munus prædicationis accepit ad Gentes. 650. 1
Amandi legatio ad Martinum Papam. 649. 38. obitus. 661. 1
Amantius Diaconus socius sancti Landolini. 650. 1
Amator Episcopus Gerundensis quid cum Paulo Tyranno. 674. 4
Amathuntis ciuitas in Cypro sepulchrum continet sancti Ioannis Eleemosynarij. 620. 9
Amatus monachus seducitur ab Agrestino schismatico. 617. 13. reuocatur ad pœnitentiam. ibid. 15
Amati monachi confessio Catholica. ibid.
Amatus monachus inter sanctos adnumeratus. ibid. 16
Amati monachi pœnitentis sanctitas & epitaphium. ibid. 15
Amatus Episcopus Senonensis exulat. 687. 22
Ameria ciuitas à Longobardis capta. 595. 1
Amiras nomen dignitatis primariæ apud Sarracenos. 683. 8
Ammonius Episcopus interfuit Concilio Rothomagensi. 682. 11
Amos Episcopus Hierosolymorum electus. 595. 68. defunctus. 601. 14
Anastasiopolis sub Ancyra Galatiæ. 590. 39
Anastasia Augusta Iotis verberata à Theodoro monacho. 693. 7. mater Iustiniani frustra laborat eripere Tiberium nepotem à nece. 711. 7
Anastasia affinis Iustiniani Imperat. 595. 52
Anastasius Abbas legatus missus ad redimendos captiuos. 614. 15
Anastasius Abbas magister Anastasij Persæ martyris. 621. 12
Anastasius Apocrisarius discipulus S. Maximi. 650. 37
Anastasius excerptor actorum sancti Maximi. 656. 2
Anastasius discipulus sancti Maximi pellitur in exilium. 650. 37. subijcitur quæstioni. 657. 12. inducitur contra eum. 650. 33
Anastasio discipulo S. Maximi lingua præciditur, & manus dextera. 657. 25
Anastasij duo ijdemque simul discipuli sancti Maximi. 650. 37. discipuli sancti Maximi flagellantur, & relegantur exilio. 657. 25. cum seq.
Anastasius Antiochenus Synaita exul. 590. 24. cum seq. Senior Synaita dictus redit ad sedem Antiochenam. 594. 29. restitutus in suam Ecclesiam. 595. 67. assertor veritatis Catholicæ de processione Spiritus sancti à Patre & Filio. 593. 47. dictus scribit ad sanctum Gregorium. 597. 7. Paruifacit causam tituli Vniuersalis. ibid. monetur à sancto Gregorio de causa Ioannis Constantino. Episcopo. 595. 48. transtulit in Græcum librum pastoralis S. Gregorij. 602. 11
Anastasij Antiocheni Episcopi dicti Synaitæ obitus. 599. 8
Anastasij Synaitæ scripta. ibid.
Anastasius iunior mittit fidei professionem ad sanctum Gregorium Papam. ibidem 11. Episcopus Antiochenus successor Synaitæ gratia passus ab hæreticis. 597. 11. occisus à Iudæis. 609. 3. relatus inter martyres. ibid.
Anastasij Episcopi probata deposition
Anastasius Monothelita Romam mi trusus in monasterium.
Anastasius profert consecrationem Phocam sectam.
Anastasius Episcopus Tiamnis ad mo ad fidem Catholicam conuertit 13. sanctitate clarus tanen Concil cuenti.
Anastasius Imperator, eius mius creatur. 713. 1. mittit ad cæ professionem ad Constantinopam.
Anastasius Persa mitis tyrannus 614. 36. ex Mago Christianus 626. 6
Anastasij Persæ patria. ibidem quando conuertit.
Anastasius Persa quando trans fianos transfuga. 621. 3. Hie profectus & baptizatus
Anastasius Persa institutus ibid. 22
Anastasij Persæ libera fidei confes
Anastasius Persa redarguit Nog ibidem. 6. martyrij corpus ream. ibid. detractum in ci dem 8
Anastasij Persæ iterata confessio
Anastasius Persa attritus libor cumbit. ibidem 11. confessio quæstionibus. ibidem 12. festum diem sanctæ Crucis. visitatur ab Angelo in carc mittitur ad Cosdhoem Regem 627. 1. mirificè Christi Crucem quæ illustratur. ibidem 2. tur quæstionibus in Persia. seq. quæ passus tormenta martyrium consummauit.
Anastasij Persæ martyrium tigit. ibidem 3. corporis ibid. 12
Anastasius Persa occisus pugnans nio.
Anastasij Persæ rerum gestarum quis fuerit. ibid. 11. tum tem.
Anastasius Persa occisus vnus Regem.
Anastasij Persæ corpus ream. ibid. 20. imago Cæsarea imago Romam translata ibid. Romam translatum. ibid. ter formina à Deo percussa.
Anastasius Persa ejcit Romæ arreptitia virgine.
Anastasij Senioris martyrium ri ne Papæ ex Palmatia Roman 841. 3
Anathematismi Romani Concilij tino Papa.
Anatolius Primatum mala ambi 595. 29
Anatolius apocrisarius mittitur gorio Constantinopolim.
Anatolij antiqui Theologi sententia schate.
Ancyra in Galatia ciuitas capta 619. 6
Andahaltut nobilis Græcus vertit nias.
Andreas educator filiorum Mauri 597. 13
Andreas mittit Romam pecuniam ctum Gregorium, pro redemp priuatorum.
Andreas Notarius accusator S. Mart pæ.
Andreas monetur à S. Gregorio vitam agere.
S. Andreæ Ecclesia & monasterium sacro sanctum.

S. Andreæ ipse custos sui monasterij. ibid.
Sancti Andreæ Ecclesia ornata ab Honorio Papa. 638. 1. A Sergio Papa restituta. 700. 6. Aucta ambone à Ioanne Papa. 705. 1.
Andreas legatus missus ad Regem Sarracenorum. 667.1
Andreas pseudomonachus nomine S. Gregorij scripta fingit. 601.29
Andreas Colossensis Episcopus vir doctus, interfuit Concilio Ferrariensi. 593.47
Andreas Neopolitanus Episcopus. ibidem.
Andreas Tarentinus Episcopus suspensus à Gregorio Papa. 593.28. ab eodem redargutus. ibid. 49
Andreas Sanctocrobes iussu Phocæ occisus. 607.3
Angelus Dei visus pugnare pro Francis. 601.30. super molem Hadriani visus tempore pestis. 590.13
Angeli visionem fingit Mahometus. 630.2. cum seq.
Angelus malus pestis annunciator. 680.52.
Angelus liberat sanctum Suuibertum de carcere. 595.4
Angelorum superstitiosi cultores qui vetiti. 590.17
Angelus Notarius Ecclesiæ Carthaginensis. 591.1
Aphertus Episcopus Parisiensis. 668.4
Anglia fide Christiana augetur sub Osualdo Rege. 634.9
Anglæ virgines mittuntur in Galliam ad S. Ieruam Abbatem. 614.13
Anglia quæ acceperit ab Ecclesia Romana. 665.4
Angli accipiunt architecturam fabricandarum Ecclesiarum à Romana. ibid. 5. Angli dicti à sancto Gregorio Papa. 595.53. eorum instituti fide Christiana à S. Gregorio. ibid. 72
Anglorum conuersio per sanctum Gregorium quando cœpta. 596. 9. Borealium conuersio ad fidem Christi. 625. 7. & 627.3
Angli Deirorum prouinciæ ad fidem conuersi. ibid. 31. Mediterranei ad eandem conuersi. 633.8. Nordhumbri conuersi à sancto Paulino. 627.31. Orientales ad fidem conuersi. 633.7
Anglis concessa mutare templa idolorum in Ecclesias. 607.2
Anglorum Ecclesia propagata sub Eadbaldo Rege. 640.13
Angli Nouatores hæretici ab auctore redarguuntur. 597. 23. inuadunt suo damno Britannos. 684.8
Anglorum Reges impij expellunt Episcopos. 613.12
Angli Reges persecutores in bello corruut. ibid. ad limina Apostolorum. 709.5
Anglorum Ecclesiæ bellorum incursionibus vexata. 676. 10. & 677. 3. Regum consultatio missa ad Vitalianum Papam. 661.2
Anglicana Ecclesia notitiam locorum sanctorum quomodo consecuta. 699.3
Anglicanæ Ecclesiæ cunabula diuinis charismatibus abundantia. 597.24. 626.26. & 634.1. Referens Dei paradisum. 703.1. & 784.4. temporis nostri Ecclesiæ status miserandus. 626.26
Anglicana Ecclesia nouis plantationibus aucta. 624.61. floret cœtu sanctarum virginum. 676.11
Anglicanæ Ecclesiæ tempora felicissima. 663.8
Anglicana Ecclesia cantum Ecclesiasticum accepit ab Ecclesia Romana. 679. 8. collapsa resurgit. 614.2. per sanctum Furseum excitata. 644.2. Synodus sub Theodoro Archiepiscopo habita. 672.3
Anglicanæ Synodi canones. ibid. 5
Anglicana Synodus contra Monothelitas. 679.5. decernit legationem ad Romanum Pontificem. ibid. 9
Anglicana Ecclesia ab exordio recepit imaginum sacrarum cultum. 714.3
Anglicana Synodus in causa sancti Vulfridi. 705.10
Animas fidelium defunctorum ex loco sepulturæ non liberari à pœnis inferni. 604. 13
Anna Rex Orientalium Anglorum. 655.11
Annales vbi elaborati & recitati. fol. 1. ope Dei genitricis parti. ibid.
Annobertus Episcopus Sagiensis. 682.11
Ansbertus Abbas successor sancti Audoeni. 677.4
Ansbertus Archiepiscopus Rothomagensis. 682. 11. Persecutionem patitur à Pipino Principe, moritur sanctitate clarus. 695.7
Ansegisus filius S. Arnulphi postea Metensis Episcopi. 631.5
Ansegisus pater Pipini perimitur. 685.11
Ansoaldus Episcopus Pictauiensis. 682.11
Antarith Rex Longobardorum idem Aptacharius dictus. 590. 34. clauem auream mittit Romam ad sanctum Petrũ. 597. 14
Antarith Rex Longobardorum fauet Arianis. ibid. dat pœnas impietatis. ibid.
Anthelmus Episcopus Schireburgensis Romam vocatur à Sergio Papa. 699.2. Liberat eum ab illata calumnia. ibid. altare fractum restaurat. ibid. 3. eiusdem scriptorum monumenta. ibid.
Anthemius subdiaconus curat patrimonium S. Ecclesiæ. 561.3
Antichristi aduentus qualis. 603.17. tempora visa proxima. 650.10. cum seq.
Antiochia capta à Sarracenis. 637.1
Antiochia translatæ reliquiæ Sanctorum Romam. ibid.
Antiochiæ seditio Iudæorum in Christianos. 609.3
Antiochenorum Episcoporum adhiberi solita in litteris saluratio. 595.6
Antiochena Ecclesia ab hæreticis infestata 597.18
Antiochus Abbas Lauræ in Palæstina. 595.31
Antiochus monachus profugis elaborauit homilias. 614.13
Antiochi epistola ad Eustathium Abbatem. ibid. 24. lamentationes de capta Hierosolyma à Costhoe Rege. ibidem 16. preces siue exomologesis pro capta Hierosolyma. ibid. 17
Antiochus scriptor rerum Anastasij Persæ. 627.1
Antiochi anachoretæ legatio ad Mauritium Imperatorem. 597.29
Antisiodorense Concilium Diœcesanum. 590.36
Antonia fœmina clarissima neptis Rusticanæ. 604.28. eadem sancto Gregorio coniuncta. 599.26
Antonius Episcopus Bacathorum pœnitẽs ad Ecclesiam redit. 649.67
Anus Calaræ miræ sanctitatis. 607.6
Apocrisarij Apostolicæ sedis sæpè electi Pontifices. 606.1. à Paulo Episcopo Thessalonicæ decepti. 649.75. à Theodoro Paramisi quæ sint passi à Constante Imperatore. 648.18
Apocrisariorum sedis Apostolicæ simulatus aduentus & communio ab hæreticis. 657.15
Apocrisarij Constãtinopolim missi à Theodoro Papa. 646.23
Apocrisarius sedis Apostolicæ nullus reperitur est à Phoca. 603.1
S. Apollinaris Ecclesia restaurata ab Honorio Papa. 638.3
Apollinaris Episcopus Bituricensis. 595.50
Apollinaristæ hæretici fauent Monothelitis 628.6
Apollonius insectator prophetissarũ Montani. 593.78
Apostasia Vuitizæ Regis ab Ecclesia Romana. 701.16
Apostata misere perit. 614.29
Apostolorum canones qui probati sunt ab Ecclesia Romana. 692.46
Apostoli noui in Germaniam missi. 690. 1. eorundem nomina. ibid. 2. quem finem singuli sunt consecuti. 697.9
Apostolatus ad Gentes decerni à Romano Pontifice. 690.6. cum seq.
Apostolatum accipiunt duodecim in Germaniam. ibid.
Apostolatus qui verus ac legitimus dicendus. ibid.
Apostolica sedes quos recipit pœnitentes. 680.34. tantùm recipit hæreticos pœnitentes. 656. 19. confugium omnibus Orthodoxis. 643.12
Apostolicæ sedis auctoritas semper vigens. ibid. 13. decus non in regio apparatus tantum fulgere. 593.60
Apostolorum canonum falsus sumptus à Græcis prætextus. 692. 15. limina oculis petunt peregrini. 631.11. imagines à Sergio Papa renouatæ. 791.6. limina frequentata à Regibus. 689.1. & 8. reliquiæ delatæ ab Vrbe in Gallias. 590.32
Appellatio ad sedem Apostolicam facta à condemnatis à Sexta Synodo. 681.48. ad sedem Apostolicam Hadriani Episcopi Thebani. 502.8
Appellatio ad sedem Apostolicam Hispanorum Episcoporum. 603.16
Appellare ad Romanum Pontificem concessum etiam ab Ariano Rege. 626.37
Appellatio ad sedem Apostolicam ab Isidoro facta. 592.15
Appellatio sancti Hiemerammi ad Romanam Ecclesiam. 702.5
Appellationes frequentes ad Apostolicam sedem ex omni loco & omni tempore. 602.6
Apellationes frequentes ad sanctum Gregorium Papam. 592.1.
Appellinus Episcopus Genuensis. 961.7
Appendix ad Quintam & Sextam Synodum 692.1. cum seq.
Aptacharius Rex Longobardorum idem dictus antharit. 590.34
Aqua Saluiæ locus martyrij sancti Pauli. 604.4. Nobilitata Ecclesijs & reliquijs S. Anastasij martyris, & ibi curata accepti a. 713.1. cum seq.
Aquam benedictam in Ecclesia ad Purificationem populi solitam esse. 599.13
Aquileia incensa à Longobardis sub Seuero schismatico eorum Episcopo. 592. 2
Aquileiensis Ecclesiæ fauet Rex Longobardorum. 605.3
Aquileiensis Ecclesiæ sedis translatio Gradus. 602.3. & 605.4
Aquileiensis Ecclesiæ iura integrata in Concilio Mantuano. ib.
Aquileiensis Ecclesiæ thesaurus translatus in Gradus. 630.15
Aquileiensis Ecclesia perfectè curata à Sergio Papa. 698.14
Aquileiensis Ecclesia impugnari solita ab Exarchis. 630.16
Aquileiense Concilium sub Sergio Papa. 698.14
Aquileiensis Patriarcha Seuerus. 605.2
Aquileiensis Ecclesiæ Patriarcha Ioannes. ibidem.
Aquileiensis Ecclesiæ Patriarcha Paulus. ibid. 41
Aquileiensis Ecclesiæ Patriarcha Probinus & alij. ibid.
Aquileiensis Patriarcha transtulit sedem ad

Aquileiensis Patriarcha dictus etiam Patriarcha Fori Iulij. ibid.2
Aquileiensis Patriarcha Cormone habitat. 661.2
Aquileiensis Patriarchæ diu fuêre propagatores schismaticorum. 605.3
Aquileiensis Patriarchæ quamdiu schismatici. 617.6
Aquilinius Episcopus Ebroicensis sanctitate clarus. 682.11
Arabes Sarraceni Romanum Imperium inuadunt. 631.2. Vide Sarraceni.
Arabes potiti sunt Africa. 696.13
Arancarum telæ delapsæ in locum Synodi. 681.8
Arcadius Archiepiscopus Cypri agit contra Paulum Seuerianum. 629.10
Arcadius pseudomonachus carnifex sanctorum martyrum. 644.26
Arcanum captum à Gisulpho Duce Beneuentano. 702.1
Archiuus idem quod Cartophylacium. 591. 32.
Architectura fabricandarum Ecclesiarum Romana Ecclesia communicauit Ecclesiæ Anglicanæ. 703.5
Arculę reliquiarum sanctorum in classe Heraclij Imperatoris. 610.1
Arculfus Episcopus Gallicanus peregrinatus Hierosolymam in reditu delatus in Angliam. 699.7
Ardagastus Dux Sclauorum victus à Prisco Duce. 598.11
Arduinus occidit sanctum Maxellendem. 670.3
Aredius in Gallia sanctitate floret. 595.86
Aredio morituro apparent martyres. ibidem 89
Aregius Episcopus Nemausensis dira passus ab Hilderico Tyranno. 674.2
Arete fœmina impia dat pœnas impietatis. 627.20
Argimundus cubicularius parat insidias Reccaredo Regi. 591.40
Argentinus Lamigensis Episcopus. 591.30
Ariana hæresis viget Mediolani sub Longobardis. 613.8
Ariana hæresis à Rege Lógobardorum vim accepit. 590.29
Ariani Regi salutanti Catholici mos ut non respondent. 626.31
Arianus Rex Longobardorum arguitur à presbytero Catholico. ibid.
Arianus Rex veneratus Romanæ Ecclesiæ priuilegium. ibid.37
Arianus percussor arreptus à dæmone. ibidem 33.
Arianorum baptismus sub trina mersione. 598.35
Arianorum Ecclesia Catholico cultu mancipata. ibid.43
Arianus Episcopus in vnaquaque ciuitate Longobardorum constitutus. 638.11
Aribertus frater Dagoberti Regis. 632.2
Ariminenses redarguuntur à sancto Gregorio. 593.56
Ariminensis Ecclesia vacans. 591.23
Arioualdus Rex Longobardorum creatur. 626.27
Ariouaidus Rex Longobardorum insequitur Catholicos. ibid.
Arioualdo fauent Episcopi Cisalpini. ibidem 28
Arioualdus Rex Longobardorum sibi timens postulat veniam delicti. ibid.34
Arioualdus Rex Longobardorum reueretur Romanam Ecclesiam. ibidem 37. frustra commotus aduersus monachos Bobienses. ibid.51
Arioualdus Rex Longobardorum quid in sanctum Blidulphum. ibidem 31. ad meliorem frugem conuersus. ibid.35. moritur. 638.13
Aripertus Rex Longobardorum. 619.5. recipit regnum. 704.1. donat Alpes Cottias Romanæ Ecclesiæ. ibidem. moritur. 712.8. eius regni temporis ratio. ibidem.
Aristobolus conciliator exercitus Imperatoris. 593.41
Ariulphus Dux Spoleti vincit Romanos. 602.1. rogat sanctum Sabinum martyrem à quo exauditus. ibid.
Arnulphi Ducis Spoleti obitus. ibid.
Amazon legatus à Mauritio Imperatore ad Gaianum missus. 600.4
Armenia à Manichęis polluta. 685.2. à Sarracenis deuastata. 653.12
Arnulphus Episcopus Metensis claret sanctitate. 614.11
Arnulphum Episcopum Metensis Pipinus coluit. 631.8
Arnulphus Episcopus Metensis educator Dagoberti Regis. 626.26. distrahit vasa sacra in cibos pauperum. 615.11. intimus Clotharij Regis. ibid.9
Arnulphus patitur insidias in curia Regis. ibid.10. Missionem petit ab Episcopatu. ibid.12
Arnulphus Episcopus Metensis eremum petit. 631.11
Arnulphus Dux Longobardorum Vrbem infestat. 592.1. paratexercitum ad expugnandam Vrbem. 603.13. pacem iurat. 599.3
Aroges Dux Beneuenti Longobard. 592.2. & 602.9
Arpinum captum à Gisulpho Duce Beneuentano. 702.1
Arreptitij occasione multi gentiles ad fidem conuersi. 705.13. cum seq.
Arreptitij Romæ curatæ Acta publica. 715.5
Arreptitiorum quæ sint certa signa. ibidem 13
Artemius Imperator dictus Anastasius. Vide, Anastasius Imperator. ibid.2
Asinæ missæ ex Sicilia ad S. Gregorium Papam. 595.60
Aspasius custos Ecclesiæ. 612.6
Asprandus tutor Regis Luithberti in bello superatur. 703.3. Succedens Ariperto citò moritur. 712.8
Asturius Episcopus Genuensis. 635.9
Asturius Episcopus Toletanus. 636.11
Athanasius Patriarcha Iacobitarum decipit Heraclium Imperatorem. 629.3. simulans se Catholicum efficitur Patriarcha Antiochenus. ibid.7
Athanasij presbyteri causa. 595.53
Attala Abbas monasterij Cobiensis. 626.31 successor sancti Columbani sanctitate claret. 615.15. spuit dona Ariani Regis. 626.34
Auares Barbari deuastant Europam. 605.13. inuadunt Italiam. 600.1. superant Romanos. 590.4. inuadunt Constantinopolim. 623.5. vocati aduersus Lupum Ducem Longobardorum. 664.2
Auaritia in sacerdotibus detestanda. 601. 15.
Auaritiam in Mariniano Episcopo Rauennate redarguit sanctus Gregorius. 595. 77
Audentius Episcopus Toletanus prædecessor Asturij. 636.10
Audobeldi Regis conuersio. 625.10. & 13
Audoenus idem & Dado, dictus Episcopus Rothomagensis. 691.19. & 665.7
Audoenus clarus in Curia Dagoberti Regis. 647. 6. & Eligius decernuntur legati ad Martinum Papã. 649.4. cum Eligio damnat hæreticum. 650.23. scripsit vitam sancti Eligij. 756.7
Audoeni peregrinatio ad limina Apostolorum. 672.1. obitus. 677.4
Audoenus inter sanctos relatus. ibid.
Audomarus Abbas interficit Comitem Rothomagensem. 683.25 Episcopus Morinorum, dictus Apostolus Taruanensium moritur.
Audomarus Episcopus Morinorum dictus Luxouiensis conditor.
Augustinus monachus mittitur à Gregorio in Angliam. 596.22. Remittitur ad eundem Gregorium.
Augustinus venit cum socijs in Britanniam. 597.10. cum cruce & imagine Saluatoris ingreditur in Angliam. ibid. 11. finis quomodo exactus ab Ethelberto Rege.
Augustini & sociorum in Anglia virtutum.
Augustinus mittit Romam Pallium ad Laurentium. 601.17. ordinat Episcopus iussu sancti Gregorij ab Episcopis relatenti. ibidem. de malis consuetudinibus à sancto Gregorio. ibidem 12. ab Augustino à sancto Gregorio. ibidem 13. Ecclesias restaurat & monasteria struit. ibidem 14. habet Synodum in anno 604. 55. & 57. vtuntur ordine Ecclesiæ Laurentium. ibidem 15. multa operatus miracula. 605.1. moritur cæcum.
Augustini Episcopi obitus. ibid. Hyphium.
Augustini Doctoris Ecclesiæ scripta inspiciuntur sanctus Gregorius.
Aurelius Episcopus Toletanus.
Aurelianensis Concilium.
Aurelianus pro Massiliensi mendacium ulegium petit.
Aurelius Episcopus Bellouacensis.
Aurum cur aliquando ferue Ecclesiæ. 7. ex melle redditum. 721.2. à Gregorio missæ ab Heraclio ad Sergium Patriarcham in mare mersit.
Austrebertha virgo sanctimonialis dicta.
Austregisilus Episcopus Bituricensis dictus.
Austregisili Episcopi Bituricensis in aduersus Guarnerium Regem Burgundiæ struum. 611.3. claudit portas Bituricensis dem. & post mortem in eum ruit. ibidem 5. obitus ibidem. sanctimonia ibidem 5
Ausoaldus Defensor Ecclesiæ Ravennatis. 647.4.
Authbertus Episcopus Camerinensis. 11. Moritur xxiiicate Ecclesiæ. chaelis.
Auctoris fides in sanctis fol. 1. ratio gis occupatio.

B.

Bahanes Dux Romani exercitus Heraclio Imperatore. 631. 1. acclamatus Imperator.
Balnea non adeunda, sumpta Eucharistia. 698.6
Balneorum vsus in monasterio. haud probatus.
Balnea restaurari quid propriè significet. 11.
Balsamum, & abas odoris species. litas sanctis martyribus.

Baptismus Anastasij Persæ Hierosolymis. 626.8.
Baptismus Anglorum perniciorum. 627.32.
Deirorum. ibidem. Nordhumbrorum ibidem.31
Baptismus Ceaduallæ Regis Angliæ. 698.2
Sigiberti Regis. 639.20. cum trina mersione. 501.35
Barahanes filius Cosrhoes, Rex creatur. 628.3
Barames Dux Persarum exercitus. 592.26. desyr.1.
Barbara neptis Rusticanæ nobilis fœminæ. 602.29. eadem à S. Gregorio coniuncta sanguine. 599.26
Barbari infidi. 595.19. cur præualeant in Romanos. ibid. præualent cum hæreses ab Imperatore fouentur. 629.2
Barbaris vrgentibus Litanias indixit sanctus Gregorius. 601.26
Barbaricini populi in Sardinia qui fuerint. 594.9
Barbariciorum conuersio curanda etiam eorum afflictionibus. ibidem 10. & 12.
Dux factus Christianus. ibid.10. conuersio ibid.17
Barbatus Episcopus Beneuentanus interfuit Romano Concilio sub Agathone Papa. 680.3
Barcinonense Concilium contra Symoniacos. 599.23
Bardanes Philippicus acclamatur Imperator. 711.3. eius promotio per diabolum facta. 713.11. rebellans contra Iustinianum Imperatorem potitur Imperio. 711.8. pugnat contra Sextam Synodum. ibid.9. eius praui mores. ibid. mittit hæreticam professionem ad Constantinum Papam. 711.11. cogit Synodum hæreticorum contra Sextam Synodum. 712.1. cum sequ. mittit in exilium Cyrum Episcopum Constantinopolitanum. ibid.2. Subrogat Iohannem hæreticum Monothelitam. ibid. damnat à Mago priuatur Imperio. 713.1. excecatur. ibid.2
Barraxes Rex Persarum post Siroen. 628.3
Basilius Episcopus Capuanus reprehensus à S. Gregorio. 600.7
Basilius Corcyræ in Creta Episcopus. 692.9
Basilius V. Comitis Imperatoris. 599.3
Basina filia Chilperici Regis Francorũ mortalis, & res ab ea gestæ. 593.63. & 73. profuga & continuax veniam petens redit in monasterium. 594.27
Basius Dux Eduini Regis. 633.63
Barbara Episcopo Scoto scribit Ioannes 4. Ioſius Papa. 639.6
Batildis Regina. 665.8. monetur dimittere ornamentum Regium. 665.11. proteritur vitam monasticam. ibid.15
Bauo idem Allouinus dictus sanctitate clarus. 631.13
Bauonis præclaræ res gestæ. ibid.
Bazaleos missus à Theodorico Rege ad S. Columbanum. 612.6. expellit eum è monasterio. 612.6
Beclan villa Cosrhois Regis Persarum. 627.17.
Beda in compendium redegit librum de locis sanctis. 699.8
Bedæ commendatur modestia. 701.3. Habuit magistrum & institutorem Ceolfridum Abbatem. ibid.1. an Romam venerit ibid.4. error corrigitur ex S. Gregorio. 597.28
Begga filia Pipini principis. 631.5. vitam arctiorem sectatur. ibid.13
Begge matris Pipini de Herstallo ad Deum transitus. 698.13
Behtal villa Cosrhois Regis Persarum. 627.17.
Bellum in Africa aduersus Phocam ab Heraclio paratur. 609.6
Bellum ciuile Antiochenum. ibidem 3. Boructuariorum cum Saxonibus. 708.7. Francorum aduersus Longobardos. 590.34. inter Francorum Reges. 601.30. Longobardorum. Vide, Longobardi. Mauritio Imperatore illatum ab Auaribus. 593.89. nauale Constantis Imperatoris cum Sarracenis. 654.7. Perficum cœptum post necem Mauritij Imperatoris. 603.13
Belli Perfici ab Heraclio illati annus primus 621.2. Perfici annus secundus. 622.3. Perfici annus tertius. 623.1. Perfici annus quartus 624.1. Perfici annus quintus. 625.2. Perfici annus sextus. 626.2. Perfici causa pecunia ab Ecclesijs mutuò accepta. 620.1. cum sequen.
Bellum Perficum sacrum & sanctum omnium iustissimum. 621.7. cum seq.
Bellum Sarracenorum aduersus Romanos quando cœptum. 631.1. Theodorici cum Theodoberto Rege Francorum. 613.5. Venetorum aduersus Longobardos. 630.16.
Bellorum causa populi non grauandi. 595.13.
in Bello facta cædes aliqua pœnitentia expianda. 610.4. occisos frustra inter martyres collocare studuit Phocas. ibid.
Bellorum occasione monachismus dissolutus. 591
Bellicæ feriæ tempora Paschatis custoditæ. 600.4
Bellica virtus cum iustitia & pietate elucet. 621.5
Benedicto ceræ imaginem Agni mystici præ se ferentis. 692.44
S. Benedicti Abbatis Casinensis corporis translatio an facta in Gallias. 644.25. regula probata à sancto Gregorio Papa. 595.59. de Vrbis Romani excidio prædictio. 590.17.
sanctus Benedictus Abbas ex Anglia sæpè Romam venit. 703.4. cum sequen. Profuit mirum in modum Anglicanæ Ecclesiæ. ibidem. moritur clarus sanctitate. ibidem.
Benedictus Episcopus Mediolanensis venit Romam pro iuribus sibi debitis, ab Ecclesia Ticinensi sanctitate clarus. 711.14.
Benedictus Papa creatur. 684.2. liberauit Romanam Ecclesiam à tyrannide orientalium Principum de confirmando Pontifice. ibid.
Benedicti Papæ epistolæ in Hispaniam missæ. ibid.3
Benedictus Papa recipit in suos filios natos in Constantini Pogonati Imperatoris. ibid.7. parat restituere sedem Macario hæretico si resipiscat. 685.8. exigit ab Hispanis Episcopis declarationem suorum scriptorum. ibid.7
Benedicti Papæ reliquiæ res gestæ. ibid.9. obitus. ibid.4
Benedictus Papa defenditur à calumnia Roderi Episcopi Toletani. ibid.5. temerè fugillatus à Iuliano Episcopo Toletano. 688.3
Beniamin Hebræus baptizatus monente Heraclio Imperatore. 628.1
Berectiualdus Episcopus successor S. Theodori. 690.11
S. Bernardus admiratus sanctum Gregorium. 595.4
Berniciorum prouinciæ Angli ad fidem conuersi. 627.32
Bertha dicta Aldiburga Anglorum Regina. 597.21. eius sepultura. 613.10
Bertaridus Rex Longobardorum regnare cœpit. 673.1. erectæ ab eo Ecclesiæ. ibid.3 associat in regnum filium Cumbertum. 681.66. moritur. 691.2
Bertaridi Regis laudes. ibid.2
Bertharidus Comes missus ad S. Columbanum à Rege Theodorico. 612.7
Bertheramnus Episcopus in Gallia. 593.70
Bertichramnus Episcopus Cenomanensis. 652.14
Bertini Abbatis obitus, & res ab eo gestæ scriptæ à Falcardo. 698.13
Bertolfus Abbas Bobiensis. 626.35. proficiscitur ad Honorium Papam. 626.37. curatur à S. Petro. ibid.41
Berectualdus Episcopus Dorouernensis ordinatus à Sergio Papa. 701.7
Bethlehem occupata à Sarracenis. 635.5
Betsaloe locus carceris in Persida. 627.3. & 11
Berti presbyter in Anglia cooperatur in Euangelio S. Finano Episcopo. 753.8
Bibianæ martyris Ecclesia. 684.1
Biclaricensis Abbas historicus. 590.1
Biclaricense Chronicon vsque ad annum octauum Mauritij. 591.40
Bindois nobilis Persa. 592.26
Bisi Episcopus Orientalium Anglorum. 672.4
Bisinatum castrum. 626.40
Bituricensis Ecclesia plures Sulpicios habuit. 595.90
Byrinus Episcopus conuertit Occidentales Saxones. 635.9
Byrini Episcopi ingens miraculum. 635.10
Byzacena prouincia & Ecclesia. 599.4
Byzaceni Primatus causa ad S. Gregorium delata. ibid.
Byzacenum Concilium in causa Primatus. 602.4
Byzaceni Concilij epistola ad Constantinum Imperatorem. 646.6. epistola ad Paulum Episcopum Constantinopolitanum. ibid.7
Byzacenus pro Byzaceno errore positum. 599.4
Byzacenum Concilium aduersus Monothelitas. ibid.1
Byzacium ciuitas in Africa. 599.4
Byzia ciuitas in Thracia. 656.4. Locus exilij S. Maximi Abbatis. 650.37
Blanderana Ecclesia vacans pastore. 592.17
Blandus Episcopus Hortensis. 591.9
Blecci Lindocolinæ ciuitatis Præfectus ad fidem conuersus. 627.35
Blidulfus presbyter Catholicus redarguit Regem Arianum. 626.31. quæ passus à ministro Regis Ariani. ibi. 35. penè extinctus diuina virtute sanatur. ibid.
Bobiensis Abbas appellat ad Roman. Pontificem. ibid.37
Bobienses monachi persecutionem passi à Cleronensi Episcopo. ibid. 35. viri sancti, ibid.31. eorum constantia aduersus Arianos. ibid.32
Bobij monasterium ędificatum à S. Columbano. 613.8
Bobilon occisor Childerici Regis. 671.1
Boisil Abbas in Anglia præpositus monasterij Mailrosensis. 690.3
Bonifacius consiliarius Benedicti Papæ. 685.8. consiliarius Sedis Apostolicæ Constantinopolim ductus. 692.37. defensor Romanæ Ecclesiæ sub Gregorio Papa. 595.79.
Bonifacius diaconus Romanæ Ecclesiæ sub Gregorio Papa. 593.37. mittitur Apocrisarius Constantinopolim. 603.5
Bonifacius Episcopus Herbipolensis eluat corpora sanctorum martyrum. 689.15.
Bonifacius Episcopus Ragiensis reprehensus à sancto Gregorio. 592.15. de eodem. 600.8
Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus antea Vuinfridus appellatus. 591.51
Bonifacius Papa Tertius creatur. 606.1

Bonifacius Papa Tertius, quæ obtinuit à Phoca Imperatore aduersus Patriarcham Constantinopolitanum. ibid.2
Bonifacij Papæ Tertij de electione Romani Pontificis decretum.606.8.obitus. ibid.
Bonifacij Papæ Quarti creatio. 607.1
Bonifacius Papa Quartus suam domum in monasterium commutauit.ibidem. obtinet à Phoca Imperatore Pantheum templum.ibid.moritur. 614.1
Bonifacius Papa Quintus creatur.617.3.scribit ad Iustum Archiepiscopum in Anglia. 618.2.mittit pallium Iusto Archiepiscopo Rossensi. ibid.1. scribit ad Eduinum Regem Angl.625.10. mittit munera ad eundem. ibid.12. scribit ad Edelburgam Reginam Angliæ.ibid.13.mittit munera eidem. ibid.14
Bonifacij Papæ Quinti virtutes. ibid.16
Bonifacius Papa Quintus moritur. ibid. 15.eius sedis tempus & reliquæ res gestæ. ibid.
Bonitus Aruernensis Episcopus fauet Ariperto Regi Longobardorum.704.1. Peregrinatur ad limina Apostolorum. ibidem 2. Sedat maris tempestatem. ibid. 3.Loca sancta inuisit & redimit captiuos. ibidem.
Bona Ecclesiæ curanda fideliter, non auarè. 591. 25. Romanæ Ecclesiæ in Gallia.593. 59.
Bonorum Ecclesiæ ministri quales esse debeant, 591.25. distributio quomodo fieri solita. 600.9
Bonosus comes Orientis.609. 1. eiusdem cum sancto Theodoro congressus. ibid. correptus ab eo. ibid.2. ob ciuile bellum detinetur Antiochiæ. ibid.3
Bonus Abbas monasterij Lirinensis. 601. 29.
Bonus Episcopus Mediolanensis. 659.6
Bonus presbyter testis miraculi sancti Amandi. 632.5
Boructuarij populi adhuc Pagani. 690.2
Boructuarijs prædicat sanctus Suuibertus. 705.12.bellum gerunt aduersus Saxones. 708.7
Boson Dux Francorum victus ab Hispanis. 591.9
Bosonindus Abbas interfuit Concilio Rothomagensi. 682.11
Bostrensis ciuitas capta à Sarracenis. 633.1
Bothelmus monachus Hagustaldensis Ecclesiæ. 634.8
Beabantia accepit Euangelium per sanctum Suuibertum. 696.11
Bacacarense Concilium Tertium. 675.6
Brandeum quid significet. 594.22
Braulio Episcopus Cæsaraugustanus. 636. 17.
Breue, matricula, inuentarium idem. 593.51
Breuiarium Hispanum à S. Iisidoro collectum. 633.70
Brigidæ de anima Traiani reuelatio dicta qualis. 604.46
Britannis Schismaticis quæ conditiones præpositæ. ibid.59
Britanni Schismatici quomodo à Deo puniti. ibid.65
Britannorum vltimus Rex dictus Ceadualla. 689.7
Britanni iure ab Anglis superati. 604.59
Brocoriacus villa in Gallia habitatio Brunichildis Reginæ. 612.4
Brunichildem Reginam Francorum monet sanctus Gregorius. 595. 70. 597. 18. 601.16
Brunichildis nimio amore regnandi tenetur.596.21. & 612.3. persequitur sanctum Columbanum. ibid. legationem ad sanctum Gregorium mittit.603.15.multa religiosa loca ædificauit.ibidem. consilium pessimum.612.3.redarguitur à sancto Columbano. ibid.4. commouet Regem & Episcopos in sanctum Columbanum.ib.5 quæ impiè in sanctum Desiderium Episcopum Viennensem perpetrauit.612.14 iubet sanctum Columbanum in exilium duci.ibid.7.multipliciter sacrilega.614.4 frustra excusatur.ibid. dirus & infamis interitus.ibid.9. decem Regum interfectrix.ibid.10.scelera diu tolerata, punita verò cùm in Dei seruos sæuit. ibid.
Bruno Satrapa Saxonum. 708.6
Brutium corrige in S. Gregorium pro Britannia. 603.9
Brutia vina grata. 591.12
Bulgari in Romanos Cosrhoe immissi. 625. 1. pacem ineunt cum Imperatore. 672. 12.
Bulgarorum irruptio prima. ibid.
Bulgari vincunt Iustinianum Imperatorem 706.1
Burkardus Episcopus Herbipolensis. 686.15
Burgoaldus legatus Brunichildis Reginæ. 603.15
Burgunda matrona piè colit sanctos martyres. 689.11
Burgundofara eademque Fara. 640.13. Sanctitate celebris mater sanctarum virginum. ibid.
Burgundofara tentata frustra ab Agrestino pseudomonacho. 617.13
Bulofrea filius Eduini baptizatus à S. Paulino. 627.31

C.

CAballarij qui milites apud Persas.563.2 & 626.8
Cabilonense Concilium sub Clodoueo 662.3
Cadoenus Episcopus interfuit Concilio Rothomagensi. 682.2
Cæcus illuminatur à S.Augustino Episcopo Anglorum. 604.56
Cælibatus sacrorum ministrorum sæpè sanctus. 591.20. clericorum abrogatus in pseudosynodo constantinopolitana.692 18. collapsus etiam in Ecclesia Africana 696.14.cum seq.
Cælibatu clericorum abiecto, collapsa est Ecclesia Orientalis. ibid.48
Cæsaraugustanum concilium. 592.25
Cæsar Regina Persarum christiana. 593.4
S.Cæsarij oratorium vbi. 607.1
Caianus, siue Chaianus, vel Gaianus, aut Gaganus dictus Rex Auarum, idemque in Romanos immittitur à Cosrhoe Rege Persarum.625.1. occidit captiuos omnes redimi neglectos.600.4. inuadit Istriam & Forum Iulium.ibid.2. pacem init cum Heraclio.619.6.fœdifragus Suburbia cõstantinopolis deprædatus.618.4. quando inuasit Thraciam. 693.89. vastat Pannoniam.600.4.violat reliquias S. Alexandri martyris. ibid.
Caiani septem filij vlciscente martyre peste extincti simul.600.4. ope Iustiniani constituitur in Imperio. 702.1
Caietam translatum corpus S.Erasmi martyris. 590.26
Calcei compaginati inter insignia numerati Romanorum clericorum. 598. 30. & 604.27
Calligraphus Alexandrinus obitum Mauritij exprodigio nouit. 602.20
Callinicus Patriarcha excæcatus corpore sicut & mente. 703.2
Callinicus Exarchus Rauennæ sub Gregorio Papa. 599.6
Callinicus creatus Episcopus constantinopolitanus. 691.4
Callinicus Patriarcha restitit Imperatori demolienti Ecclesiam. 693.8
Callinici ingens odium aduersus Occidentales.
Calliopa Exarchus. Vide Theodorus Calliopa.
Calumniæ iactatæ in sanctum Gregorium. 640.20. fruſtræ contra Gordianum Papam.619.616.8.10.5.Maximum rerum compositæ.ibid.30.aliæ fœdissimæ. 657.5.cum seq.
Calumniæ in Romanum Ecclesiam de Photio vim passo.
Calumniæ schismaticorum in rationem de concilio chalcedonensi damnatæ. 75.
Calumniatores à Deo punit.
Campanæ vsus in Ecclesia.
Campana Senonensis Parisios translata. ibid. mirandæ de ea.
Campana vastata à Longobardis.
Campus ecclesiæ in Anglia locus dictus. 634.7
Candidianus Gradensis Episcopus omnia schismaticorum exaperit. cum seq. primus ipse Gradensis Patriarcha.
Candidus Abbas ex Arabia missus Romam ad reliquias sanctorum accipiendas.
Candidus presbyter à S. Gregorio Britannias missus.
Canes parunt corpori S.Amandi. 627.12
Canes depasti corpus Mahumetis pseudoprophetæ.
Canones Anglicani concilij sub Theodoro. 672.5.Antiochenses concilij apostolorum nomine falsare ausus quidam. qui probati sunt ex illis ab Ecclesia Romana.ibid.25.Narbonenses concilij. 30.Romani concilij sub Gregorio. 593 37.concilij Romani sub Martino pa.
Canon Sextæ Synodi de corrupto horum ministrorum erroneus. 130.de presbyteris & de diaconis erroneus.ibidem 31. de virgine Agni.ibidem 41. de nuptiis post ordinem abrogando erroneus.ibidem 42. de excommunicatis non manducandi erroneus. ibid. 130.cur Romani Pontifices horum canonum pugnanti doctrinæ Apostolorum non receperint. ibidem 31. quomodo restitui ab Ecclesia Romana possint. 29.cum seq.
Canonum omnium conciliorum recepta per canonem Sextæ Synodi confirmatio facta per canonem Sextæ Synodi. ibidem 17
Canones Sextæ Synodi damnati à Papa.
Canon Sextæ Synodi cur etiam non receptus Romanis Pontificibus. ibid. 21. neque Agni.nunquam receptus ab Ecclesia Romana.
Canones Sextæ Synodi à nullam non Patriarchalium recepti.
Canones omnes qui sunt in secundum non Romanorum Pontificum, & Ecclesiæ probantur.
Canones Sextæ Synodi vt confirmati à Ioanne Papa Septimo fruſtra laborante Imperatore Iustiniano.707.1. damnati Constantinopoli à Gregorio II. ante sextam Romano Pontifice. 691.4.
Canones concilij Toletani Vndecimi.
Canonum custodes & defensores Romani Pontifices.
Cantum Ecclesiasticum Romanum suscepit Ecclesia Anglicana. 679.1 Ioannes Archiphanum eidem tradens.
Cantus Psalmorum in tribulationibus.
Capilli S. Ioannis Baptistæ ex Hierosolymis missi.
Capillorum cirri mitti solent in signum dilectionis adoptiuæ.
Capita tria Chalced. concilij confirmata acta in controuersiam.

Caprariæ Campaniæ insulæ monachi. 591. 11.
Caput caput solitum immolari à Longobardis. 597.18
Carnotæ insula monasterium visitatur sollicitudine S. Gregorij. 593.18
Captiui vinctiq; virente Dei soluuntur. 590.31. redempti à sancto Gregorio. 592.2. redempti à Ioanne Papa Sexto. 702.2. nec non precio à Mauritio Imperat. redempti 601.4
Carpiana Ecclesia Episcopo vacans. 594.18
Carter aperitur vinculis opera sancti Columbani. 612.6 sancti Anastasij Persæ martyris 617. 5. & 9 Constantinopolis vnicus, Augustus vsque ad Phocæ tempora. 597.8
Carcer sancti Martini Papæ. 591.20
Cardariga Dux Persarum cõtra Heraclium Imperatorem. 627.15
Carolus Martellus succedit Pipino patri. 714.6
Carolus Princeps Francorum dat Pipinum filium Luithprando Regi Longobardorum in filium. 684.7
Carpitanæ regio sub Carthaginensi prouincia Hispan. 610.14
Carpaldus Rex christianissimus. 627.34. Ioan regnum reddidit Christianum. 1. librum.
Carthago à Cosirhoe Persarum Rege inuasa. 610.2. eodem capta. 616.4
Carthagine missa legatio ad S. Gregorium Papam. 592.5
Carthagine se Concilium à Græcis labefactatum. 691.24
Carthaginense Concilium aduersus Monothelitas. 646.1
Carthaginensis Cõcilij epistola ad Paulum Patriarcham. ibid.8
Carthaginensis prouincia subiecta Toletanæ Ecclesiæ. 610.11.14
Casinæ castrum recipit corpus S. Donati martyris. 605.3
Catharus magister militum. 595.24
Catharus Reipõsalis libello perstrictus. 596.6
Cathus Exarchus tempore S. Gregorij Papæ. 593.3
Cathus vir religiosus commendatur Prisco à S. Gregorio. 593.30
Catena sancti Pauli Romæ custodita. 594. 35.
Catena sancti Petri limatura missa à sancto Gregorio ad Columbum Episcopũ Numidiæ. 593.29
Catenarum SS. Petri & Pauli limitura missa à S. Gregorio ad Eulogium Episc. Alex. 603.4
Catholicum nomen antiquitus debitum Hispaniarum Regibus. 638.11.12. idẽ quod vniuersale. 595.31
Catholici per antonomasiam dicti christiani. 710.12
Catholicam veritatem lacerant qui Rom. Ecclesiæ iura violant. 590.6
Catholica esse recedendum à ritibus hæreticorum. 591.36.37
Ceaddæ Episcopi ordinatio confirmata à Theodoro Apost. Sedis legato. 669.10. obitus. 672.8
Ceadualla Rex Britannus potiùs quã Anglus. 589.4. cum seq. cur dictus Rex Saxonum. ibid.7
Ceadualla Rex Romam peregrinatus & baptizatus moritur in Albis. ibid.1. eius sepulchri epitaphium. ibid.3
Ceadualla Rex idem quod Garduella. 633.66 689.5.7. eius successor in regno. 665.78. appellatus Petrus in baptismo. ibid.5
Ceaduallæ Reges plures. ibid.5
Cedda Episcopus prædicator Euangelij in Anglia. 651.7
Cedda presbyter in Anglia. 653.8
Ceilus Abbas interfuit concilio Rothomagensi. 652.11
Celsus Episc. carthaginensis. 639.12
Ceolfridi Abbatis epistola de obseruatione catholici Paschatis. 699.5.6. idem magister Bedæ. 701.1
Cera vinculis martyris admota. 617.8
Cera imagine Agni impressa solita benedici. 692.44
Certamen singulare Heraclij Imperatoris cum gigante in bello Persico. 614.1. cum sequen.
Chaianus Rex idem Caianus dictus. Vide Caianus.
Chachonaldus Episcopus Lugdunensis alumnus monasterij Luxouiensis. 615.15
Chalcedo infestata à Persis. 921.3
Chalcedo obsessa à Persis. 623.3. Liberata ab obsidione. 627.15
Chalcedonense concilium deprauatum fuisse à catholicis calumniati sunt hæretici. 595.75. nullum passum est dispendium. 592.8
Chalcedonensis concilij S. Gregorius propugnator. ibid.
Chalcedonense concilium nullam passum iacturam per Quintam Synodum. 593.31. 38.39.594.1. cum sequ. obtulit Rom. Pontifici titulum Vniuersalis. 595.32
Chalcedone templum S. Euphemiæ martyris. 593.96.97
Chalcedonensis concilij non Acta, sed fidei decretum probatum. 594.36
Charismatibus cœlestibus abundat Ecclesia Anglicana. 681.65
Charthophylacium idem quod Archiuum. ibid.53
Chartularij Ecclesiæ Constantinopolitanæ dignitas. ibid.31. cum seq.
Chartularius præcedebat Episcopos. ibid. eius insignia. ibid.
Chersonam deportatus S. Martinus Papa. 652.1.2
Chersonẽses rebellantes gratia passi sunt à Iustiniano Imperat. 710.4.7.11.5. Bardanem Philippicum acclamant Imperatorem. ibid.6
Childeberti Regis Francorum munificentia erga Ecclesias. 590.31
Childebertus Rex laborat pro pace monialium. 593.35
Childericus Rex inquirit de criminibus illatis Abbatissæ. ibid.84
Childebertus Francorum Rex laudatus à S. Gregorio. 590.35
Childeberti Regis obitus quando contigit. 558.33. hæredes 596.21. filij Brunichildis auiæ consilio reguntur. 612.3
Childebertus Rex Franc. succedit Clodoueo Tertio. 692.53
Childebertus tertius Rex Francorum moritur. 709.6
Childericus Rex Austrasiorum. 668.8
Childerici Francorum Regis obitus. 671.1
Childericus filius Sigeberti regnat. 658.4 Rex Francorum aduersatur Theodardo. ibid. 5. 6. filius Clodouei cum fratribus regnat. 664.23
Chindasuindus Rex Hispan. Taionem Romam mittit pro libris S. Gregorij. 649.81
Chindasuindi Regis Hispan. præclara gesta. ibid.81. obitus & epitaphium. ibid.86
S. Chrysanti martyris delatæ reliquiæ ab Vrbe in Gallias. 590.33
Chrismate vngere fronte baptizatos aliquando indultum presbyteris. 594.14
Chrysolocæ dicti milites Persæ. 625.2
Christus apparuit tanquam leprosus. 592. 22.
Christus descendens ad inferos quos liberauit. 595.5
Christum non esse naturalem Dei filium, sed adoptiuum, impia assertio. 636.9
Christi imago per agrum repræsentata per Græcos improbata. 592.42.42
Christi imago præcedens Heraclij exercitum. Vide imago. negationem Cosirhoes ab Heraclio petit, si pacem velit consequi 617.17
Christiana fides in Britannia propagata. 627 29.30.634.9
Christiani à Iudæis occisi. 614.14
Christianorum iniquorum defectio ad Iudæos, vbi Christi crucem captam à Persis viderunt. ibid.28
Christiani captiui pretio vili venundati Iudæis Cosirhoe. ibid.14
Christianorum nonaginta millia occisa à Iudæis. ibid.
Christianus nullus absq; pœnitentiæ Sacramento decedat. 590.26
Christophorus Abbas imaginem S. Theodori pingi fecit. 608.7
Christophorus Dux Vrbis pugnat contra Petrum Ducem. 710.12
Chrodieldis filia Chariperti Regis monialis 693.63.64
Chrodoaldus affinis Regis Theodorici. 612. 11.
Chromanus presbyter Scotus. 636.6
Chromanus alius Episcopus Scotus. ibid.
Chronicon Biclarense vsq; ad octauum annum Mauritij Imperatoris. 591.40
Chuldericus saxo à Deo punitus ob sacrilegium. 594.27
Chunibertus Archiepiscopus Colonnensis curat Pipino. 631.8. profugit Dagoberto Regi. ibid.12
Ciborium factum à sancto Gregorio. 604. 29
Ciceronis in historia scribenda ratio. 593. 45.
Cimiburga filia Pendæ Regis. 653.8
Cinthilanus Rex Hispan. 636.7
Cinthilani Regis pietas insignis. 638.11
Circumciſi homines Imperij Romani destructores prædicti. 614.41
Cynegius locus appellatur. 703.1
Cyclus Victoris mendax inuentus. 594.28
Cynigilsus Rex Gentilorum in Anglia. 635.9 factus christianus. ibid.
Cyprianus diaconus curator patrimonij Rom. Eccl. 594.8. idem inquiri iubet maleficos. 684.10
Cyprianus Episc. Arelatensis monet Sigebertum Regem. 614.8
Cyprium Concilium sub Theodoro Papa. 643.10
Cyprijs Episcopis priuilegium concessum? 690.12
Cyprij ob ingruentes Sarracenos migrare coacti. ibid.
Cyriacus Abbas in Gallias missus à sancto Gregorio pro reformanda Ecclesia Gallicana. 599.22. missus & in Hispanias. ibid. 23.
Cyriacus Abbas mittitur à S. Gregorio ad conuersionem Barbaricinorum. 594.9
S. Cyriaci Ecclesia facta ab Honorio Papa. 638.3

Cyriacus Patriarcha Constantinopolitanus legatos Romam mittit ad S. Gregorium Papam. 596.3

Cyriacus constantinopolitanus professionem fidei mittit ad S. Gregorium Papam 597.1

Cyriaci Episcopi Constantinopol. laudes. 596.4

Cyriacus Episcopus constantinopolitanus accipit litteras à sancto Gregorio. 603.9. exigit à Phoca Imperatore fidei catholicæ professionem. 602.18. monetur relinquere nomen Oecumenici. 596.4. infensus redditus Phocæ Imperatoris. 606.2.3.

Cyriaci Episcopi constantinopolitani obitus, ibid.5

Cyrus monachus creatur Episcopus constantinopolitanus post callinicum. 703.3.

Cyrus Patriarcha constantinopolitanus cũ clero occurrit Constantino Papæ veniẽti constantinopolim. 710.1. ejicitur à Philippico Imperatore hæretico. 712.2

Cyrus Lazorum Episcopus factus amicus Heraclio Imperatore. 627.6

Cyrus dum dubitare se simulat in errorem pertrahit Sergium. 629.8.11

Cyri epistola ad Sergium constantinopolitanum Episcopum. 630.1

Cyrus creatus Patriarcha Alexandrinus. ib. 13. sub nomine catholico seducit multos. ibid. sub nomine pacis decipit Orthodoxos. 633.1

Cyri decretum de vnica voluntate in Christo prædicanda. ibid.4

Cyrus celebrat concilium Alexandrinum vbi satis facit per nouem capitula. ibid.

Cyri epistola alia ad Sergium Const. Episc. ibid.5

Cyro aduersatur S. Sophronius Episcopus Hierosol. ibid.8.9.37.38

Cyrus spondet tributum Sarracenis. 634.3

Cyri tempore capta Ægyptus à Sarracenis. ibid.4

Cyrus confirmat Ecthesin Heraclij Imperatoris. 639.16

Cyri obitus. 640.11. scripta cognita, & confutata in Concilio Romano. 649.18

Citonatus Episcopus Calaritanus ordinat Episcopum Turritanum sine Licentia Romani Pontificis. 686.1

Cixilon filia Eruigij Regis nupta Egicani Regi. 687.7

Clades Hierosolymitana valdè funesta sub Cosrhoe. 614.15.28.29. per Sarracenos illata Romano Imperio. 651.27

Classense monasterium exemptum. 598.20

Classis Iustiniani Imperatoris submersa. 690.2. Sarracenorum incensa à Vuamba Rege. 675.7

Claudius Abbas missus ad redimendos captiuos. 592.2.602.10

Claudius Hispanus vir insignis ad quem S. Gregorius scribit. 599.22

Claudius vicit Francorum ingentem exercitum. 591.39

Claues S. Petri mittit S. Gregorius ad Childebertum Regem. 595.70. De claui S. Petri miraculum. 597.14

Clauis missa à Rege Long bardorum Romam ad S. Petri basilicam. ibid.

Clauis sancti Petri cum limitura catenarum eius missa ad Columbum Episcopum in Numidia. 591.29. missa ad Theodorum. 597.14

Clemens Papa VIII. restituit titulum S. Cæsarij. 604.2

Clemens Episcopus ex Vuilbrordo nominatus à Sergio Papa cum ordinaretur. 696.2.697.2

Clementia clarissima fœmina Neapoli. 562.13.

Clementia odio indulgens corripitur à S. Gregorio. 600.15

Clemens Patricius accusatus. 502.4

Cleri Romani erga suum Pontificem amor. 650.15

Clarus Romanus restitit Eugenio Papæ ne acciperet Synodalem hæretici Patriarchæ. 653.1

Cleri Romani epistola ad Scotos. 639.6. constans defensio sancti Martini Papæ. 650.7.8

Clero Romano inconsulto nihil facere cõsueuisse Pontifices. 686.5

Clerus à sancto Gregorio reformatur. 591.16.

Cleri Romani constantia. 639.7.640.2. Ecclesiæ insignia. 604.27

Clerici discoli detruduntur in monasterium. 591.22

Clerici ne abutantur patrocinio laicorum. 598.31. vel monachi agere iubentur vigilias in custodia Murorum ciuitatis. 758.3. ineruditi nullo modo ordinentur, & ordinati discere compellantur. ibid. 22. inobedientes à suo Episcopo puniantur. ibidem. in plateis non morentur. ibid. ne sua crimina publicè prodeant. 657.6.7. omnium Ecclesiam sub ditione Romani Pontificis. 595.35. ne cohabitent cum fœminis suspectis. 591.18. seculares ne assumantur in Abbates. 595.55

Clericorum calibatus abrogatus à pseudosynodo. 692.18.19

Clericorum numerus Ecclesia constantinopolitana ab Heraclio Imperatore præscriptus. 618.4.5. cum seq.

Clericorum auaritia cohibetur. 601.15

Clericorum Scotorum solers disciplina. 664.15

Clericorum illitteratum erudiendum tradit sanctus Gregorius. 596.19

Clodoueus filius Dagoberti Regis regnum accipit cum fratre. 647.6. eius obitus. 664.25

Clodoueus spoliat argento aspidem sancti Dionysij & dat pœnas. 660.1.2.3

Clodoueus tertius Rex Francorum. 688.9

Clodouei Regis Francorum obitus. 692.52

Clotharius Rex benignè excipit S. Columbanus. 612.12

Clotharius consilio S. Columbani abstinet à bello. ibid.

Clothario prædicta monarchia Franc. à S. Columbano. ibid.

Clotharius vincit Sigebertum Regem. 614.9. Regum filios spurios perimit. ibidem. dirè punit Brunichildem Reginam. ibidem. studiosissimus seruorum Dei. ibid. 12. 13. legationem mittit ad sanctum Columbanum. ibidem 11. obtinet monarchiam Galliarum. ibidem. proficit monitis sancti Columbani. ibidem. Maximè cultor pietatis. 615.9. colu t sanctum Gaudericum Episcopum Cameracensem. ibid.12

Clotharij epistolæ fragmentum. ibid.

Clotharius aduersus Burgundos bellum gerit, cui sanctus Lupus Episcopus Senonensis restitit. ibidem 13. 14. transfert Campanam Senonensem Parisios. ibid. 14. familiariter vsus Eustasio Abbate. ibidem 15. tentatur agere in regulas sancti Columbani. 617.7. celebrari curat Concilium Matisconense. ibidem 4.5.8. filium Dagobertum consortem Regni facit. 626.26. in exilium mittit sanctum Lupum Episcopum Senonensem. 631.3. Quem reuocatum recipit multa reuerentia. ibid.4

Clotharij Regis obitus. ibid.2. eius laudes. ibid.

Clothai ius filius Clodouei cum fratribus regnat. 664.20

Clotharius Rex ægrotat. 665.8. eius obitus. 668.7

Clypiaeense Concilium sub Clodoueo Rege.

Coadiutor cui Episcopo detur.

Cœmeterium S. Nicodemi.

Cœmeterij locus diuinitus designatus. 65.

Cœmeteria sanctorum Martyrum à Romane Papa Septimo benè culta.

Cœmeterium Marci & Marcelliani à Papa Septimo cultum.

Cœnredus succedit Edilredo Regi Anglorum.

Cognitionis spiritualis cura formula de fa.

Corfi Pontificis Gentilitatis Comitatus Consulum ad Reges suum. 526.15.16. Dicitur templum & æras dotasse, effectus Christianus.

Collatio habita in Anglia de celebratione Paschatis.

Colman defensor Scotorum ad tempus Paschate.

Colomannus presbyter socius sancti Kilani.

Colomanni martyrium.

Colossus Rhodius à Sarracenis confractus. 653.11

Columba ad aurum sancti Gregorii. 15.

Columba monachus sanctus prædicat Euangelij apud Pictos Scotos.

Columbanus Abbas Scotus.

Columbanus comparandus Elix prophetæ. 602.2. ex Hibernia Galliam venit. ibidem. persecutionem patitur à Theodorico Rege. ibidem 3. reprehendit Theodoricum Regem ob concubinas. ibidem 4. redarguit Brunichildem Reginam. ibidem 6. communitat excommunicationem Theodorico Regi à Papa detestatur munera Theodorici Regis. ibidem 4. noluit benedicere filios Theodorici Regis ex adulterio natos.

Columbani varticinium de Regibus Francorum. ibid. 11. & de filijs Theodorici monarchia Clotharij.

Columbanus de quibus redarguit Theodorico Rege.

Columbani congressus cum Theodorico Rege.

Columbanus non paret Regi absenti, sed egreditur ex monasterio. ibidem. monachi litur tandem è monasterio. ibid. 8. Columbanus rat victor in carcere. ibid. 9. Columbanus titur ab exilio. ibid. 10. Columbanus ad Italiam utilibus.

Columbani res gestæ cum Arrianis Italiæ dolpho ntimitrate regis.

Columbus rursus exulat. ibidem 1. Theodoricum Regem canens apostolicum. ibidem 11. venit ad Theobertum Regem. ibidem 13. iterum ad auxilium quæsitus. ibidem 14. Ecclesia psallens orationi dedita. ibidem 15. fratris congregatione repetita.

Columbanus à suis recedere cogitat. ibidem.9

Columbanus extra regnum Theodorici perducitur. ibidem 10. aduersus Columbanum Theodoricus Rex comitatur.

Columbanus in terra Helueticorum regia. Theodorici beatus prædicatur.

Columbanus de comatibus Sequanis egreditur egressus, non violenter fugere dicitur. ibidem 16.

Columbani prædictiones de regno Francorum.

Columbanus quæ cum Regina Brunichildi. ibid.17

Columbani, fissili & doctrina ad Christum conuersi baptismum sumunt. ibidem 12. ibid.13. Concilio Clypiaeensi quod ipse ei interfuerint vin.

Columbi pseudomonachi dolo Sigulphus Lirinensis Abbas vna cum sociis occisus. 664.35
Columbanus expulsus venit ad Clotharium Regem. ibidem 12. Idololatras ad fidem conuertit. ibidem 13. cogitat conuertere Sclauos. 613 7. suadet Theodoberto Regi clericaturā. ibidem 5. per visum abbem videt bellum inter Reges Francorum. ibid. 6. benè excipitur ab Agilulpho Rege Longobardorum. ibidem. 7. in Bobio sedem firmat. ibidem. frustra rogatur redire in Galliās. 614.11. litteris monet Clotharium Regem. ibid.
Columbani obitus.618.15. clarus miraculis. 618 regulas monasticas impugnat Agrestius Hibernaticus. 617.5
Columbanus Episcopus Scotus. 639.6
Columbus Episcopus Primus in Numidia. 591.4. & 593.29. Donatus à sancto Gregorio claui cum reliquis sacris. ibidem 23
Columbus Primus Episcopus Prouinciæ Byzacenæ. 646.1
Columbus pseudomonachus. 644.26
Colemannigoea detegit S. Gregorium fugientem. 590.14
Colonæ Gethsemani seruatæ. 696.14
Colosbo martyr in Perside. 593.38
Comitagium formam habens prænunciat futuras clades. 631.1
Comitia menibus tribus detrauit. 681.60
Commiolus Dux occisus à Phoca. 602. 11.
Commiolus Prætor Thraciæ occisus à Phoca. 608.1
Comitolus virillustris persecutor Episcoporum. 603.12
Commanes facere vetitum monachis à S. Gregorio. 594.17
Comminius Episcopus Palentinus. 636.19
Concilium Africanum S. Gregorius indicit 591.30. Alexandrinum pro Monotheli-tis. 633.3
Concilia Anglicana duo habita ab Augustino. ibid.
Concilium Anglicanum sub Theodoro Episcopo Dorouernense. 671.3. cum seq. contra Monothelitas. 679.1.3.6. in causa S. Wilfridi Episcopi. 705.10
Concilium Aquilienſe sub Sergio Papa. 701.4
Concilium Aurelianense. 650.23
Concilium Barcinonense contra Symoniacos. 599.23
Concilium Bizacenum in Africa in causa Primatis Episcopi Bizaceni. 602.4
Concilium Bizacenum aduersus Monotheltas. 646.1
Concilij Bizaceni Synodalis ad Cōstantem Imperatorem. ibid.6
Concilij Bizaceni Synodalis ad Paulum Episcopum Const. ibid.7
Concilium Bracharense tertium. 675.6
Concilium Cabilonense sub Clodoueo Rege. 602.3
Concilium Cæsarauguſtanum secundum. 592.11
Concilium Chalcedonense cur sanctus Gregorius sæpè commemorat. 591.5. nullam vltè pallium iacturam à Quinta Synodo. 712.8
Concilium Carthaginense aduersus Monotheltas. 646.2
Concilium Clypiacense in Gallia sub Clodoueo Rege. 612.1
Concilium Constantinopolitanum hæreticum pro confirmanda Ecclesia Imperatoris Heraclij. 639.13. Non meruit dici Concilium. ibid. 15. Erraticum dictum. 640.1.7. Oecumenicum Quintum à sancto Gregorio probatum. 591.5. cum seq. Non necessaria eius professio, eo quod de personis, & non de dogmatibus tractauit 594.4.5. Sextum vbi & quando celebratum. 690.40.41. celebratum ex petitione & auctoritate Agathonis Papæ. 681.64
Concilij Constantinopolitani œcumenici Sexti Actiones. 680. 42. canones quales. Vide, Sexta Synodus. & suprà Canones. Damnatur sub Philippico Imperatore. 711.1.2
Concilium cyprium contra Monothelitas. 665.2
Concilium Emeritense in Hispania. 666.2
Concilia Francorum Regum petitione cōgregata in Gallijs. 603.16
Concilium Gallicanum tyrannicum. 685. 11.18
Concilium Hispalense sub Sisebuto Rege. 619.1
Concelium Londinense an re vera habitum 714.1
Concilium Mantuanum sub Eugenio Papa. 605.3.4
Concilium Matisconense sub Clothario Rege. 617.4. cum seq.
Concilium Mauritanum aduersus Monothelitas. 646.1
Concilium Mediolanense contra Monothelitas. 679.1
Concilium Metense in Gallia. 594.27
Concilium Narbonense in Gallia. 598.30
Concilium in Numidia sub S. Gregorio generale. 591.29.592.4. aliud. 602.5. aduersus Monothelitas. 646.1.2
Concilium Oscense in Hispania. 598.29
Concilium Pictauiense. 593.63.64
Concilium Quintum œcumenicum. Vide Quinta Synodus.
Concilium Romanum sub Agathone Papa. 680.1.2.6. eius Acta recitata in Concilio Romano sub Ioanne Papa Septimo. 705. 7.8. sub Bonifacio Papa Tertio. 606 8. sub Bonifacio Papa Quarto. 610.10. sub Gregorio Papa in causa schismaticorum. 590. 28. Secundum sub Gregorio Papa. 595.5. ad 61. Tertium sub Gregorio. 601.8.9. aliud sub Gregorio. ibidem 29. sub Ioanne Papa Quarto. 640.1.2. sub Martino Papa contra Monothelitas. 648. 10. 3d 649.2.3.5.6. sub Martino Generale decimum. ibidem 7. sub Martino magnæ fuit æstimationis. 649. 45. 46. sub Martino allatum in Angliam. 679. 7.9. sub Vitaliano Papa. 667.2.3
Concilia Romana quomodo sæpè celebrata. 591.4
Concilia Romana cognouerunt semper Honorium Papam Orthodoxum. 633. 48
Concilium Romanum sub Ioanne Papa Septimo. 705.4
Concilium Rothomagense. 682.10
Concilium Toletanum aliud sub Reccaredo Rege. 590.28. certium. 610.12. quartum 633.68. quintum. 636.6. sextum. 638.11. septimum. 646.30. octauum. 653.2. nonum 655.12. decimum. 656.41. vndecimum. 695 1. duodecimum. ibidem 5. decimumtertium. 3. deinque generale dictum. 683.22. 23. decimum quartum. 684.4. decimumquintum. 688. 1. decimumsextum generale. 693.1. Deponitur in eo Sibertus Archiepiscopus Toletanus. ibidem. Decimumseptimum. 694.5.6. Contra rebellantes Iudæos quæ statuta in eo. ibidem. Decimumoctauum cur non extet. 701.15
Concilium Tratetense à Vuillebrordo Episcopo habitum. 697.8
Conciliabulum Monothelitarum aduersus Sextam Synodum. 712.54
Conciliorum Vniuersalium imago expressa Romæ in Ecclesia sancti Petri. 710. 11.12
Conciliorum Vniuersalium imago depicta Constantinopoli à Philippico hæretico Imperatore abrasa. ibid.
Concilia ab Imperatoribus facta absq; auctoritate sedis Apostolicæ non recipienda. 656.23
Concilij cogendi auctoritatem petunt Reges à Romano Pontifice. 603.16
Concilia probantur & improbantur à Romano Pontifice. 603.16. cogi non debere absque auctoritate Romani Pontificis. 599.4.5. diuersarum prouinciarum aduersus Monothelitas. 646.1
Conciliorum celebrandorum formula ab Isidoro conscripta. 633.72. œcumenicorum acta quæ sint reuocata in iudicium. 681.30
Concilia quæ in Ecclesia probentur. 656. 13.
Concio sancti Gregorij Papæ tempore pestis. 590.13.14
Concubinatus causa redarguitus Theodoricus Rex à sancto Columbano. 612. 3. 4
Confessio fidei aperta non sub inuolucris facienda. 636.33 locus sub altari ad S. Mariam ad præsepe. 592. 24. peccatorum facienda. 599.10
Confirmationi Romanorum Pontificum vsurpatæ renunciat Constantinus Pogonatus Imperator. 684.2
Coniecturæ probatissimæ de impostura Sextæ Synodo appositæ de condemnatione Honorij Papæ. 681.24.25.34.45
Coniurationes plures in Reccaredum Regem. 591.38. cum seq.
Coniuratio in Phocam Imperatorem proditur, & coniurati ab ipso occiduntur vna cum proditore. 609.5
Conon Papa creatus. 686.2
Cononis Papæ probata electio. ibid.
Conon Papa accipit litteras à Iustiniano Imperatore. ibid. 3
Conon Papa legatos mittit Constantinopolim. ibid. 4. & 692.5
Cononis Papæ legati sunt coacti prævaricari. 686.6
Conon Papa ordinat sanctum Kilianum Episcopum. ibid.8
Conon Papa creat Constantinum Episcopum antiochenum. ibid.5
Cononis Papæ obitus. 687.1
Consecratio Ecclesiæ vbi diuinitus facta. 610.11. eademque probata. ibid.
Conciliarius sancti Gregorij dictauit aliquas epistolas nomine ipsius sancti Gregorij. 595.7
Constantinopolis obsessa à Dei Genitrice liberatur. 695.5.6. septennalis obsidio. 672. 13. à peste bubonum afflicta. 696.13. quando potita ligno S. Crucis. 633.2
Constantinopolim transferre bellum Colchos curat. 625.3
Constantinopolitanæ vrbis superbia à Catano rege suarum prædata. 618.4
Constantinopolitana Ecclesia multos habet Patriarchas hæreticos. 597.7. quomodo creuit honoribus. 595.28. 29.
Constantinopolitanum Concilium appendix ad Sextum. 692.1. Vide Concilium.
Constantinopolitanus Episcopus subiectus Alexandrino. ibid.28
Constantinopolitani Episcopi nimis gloriæ cupidi. ibid.
Constantinopolitani Episcopi vsurpatum nomen vniuersalis retinuerunt. ibid.
Constantinopolitani deficiunt ad Bardanem tyrannum ob fruitiam Imperatoris. 711.5.6
Constans, ab alijs Constantius, vel Constantinus dictus nepos Heraclij Imperatoris. 641.1

Con-

Constans Imperator commotus in Theodorum Papam, ob damnatum ab eo Paulum Episcopum constantinopolitanum. 684. 16. hæreticus promulgator Typi pseudofidei. ibidem 1. commotus aduersus sanctum Maximum. 650.26.27. contra sanctum Martinum Papam Theodorum Calliopam Romam mittit.650.6. nauali prælio à Sarracenis superatur.654. 7.eiusdem turpis fuga.ibidem S.timulans se catholicum, mittit dona ad basilicam sancti Petri Romam. 655.2.3. satagit vt sanctus Maximus transeat ad Monothelitas.656.1.2. fratrem occidit.659.1. fratricida exagitatur vltione diuina. ibid. 2.3. timore correptus cogitat Siciliam. ibidem. Romam venit bene excepetus à Vitaliano Papa.663.1.2. abstulit tegulas æreas à Pantheone. ibidem 2. bellum gessit aduersus Gimoaldum Regem Longobardorum. ibidem 6.7.occiditur. 668. 1.655.11

Constantiæ clarissimæ fœminæ sponsæ obitus. 597.14

Constantina Augusta petit à sancto Gregorio caput sancti Pauli.594.21.& petit Sudarium eiusdem. ibidem. mouetur suasione Ioannis Episcopi constantinop. 595 30.rogatur à S. Gregorio cohibere Ioannem. ibid.48

Constantinæ Aug. cum Germano consuetudo. 607.3

Constantina Aug. torquetur iussu Phocæ. ibid.confugit ad Ecclesiam.606.3. vna cũ filiabus occiditur. 607.3

Constantij Episcopi Mediolanensis electio. 593.21.35.36

Constantius Episcopus Mediolanensis in crimen vocatur ob tria capita à schismaticis defensa.ibid. 31.36.damnat tria capitula cum Catholicis.ibidem. multa patitur à schismaticis. 594. 2. à sancto Gregorio reprehensus. ibidem 16. moritur. 600.6

Constantius diaconus Pudentianæ Ecclesiæ in Numidia. 592.4

Constantius Patricius occisus à Phoca Imperatore. 602.12

Constantius subdiaconus missus cum alijs ad Sextam Synodum ab Imperatore. 680.4

Constantinus creatus Episcopus Antiochenus. 686.5

Constantinus Episcopus constantinop.664 4.eius obitus. 666.1

Constantinus filius Martinæ Augustæ.616.4

Constantinus Heraclius filius Heraclij Imperatoris. 611.1

Constantinus Heraclius consul creatus. 616.4

Constantinus Heraclius Imperator. 641.1

Constantini imago lapidata. 603.1

Constantinus Magnus laudatus à S. Gregorio. 601.19

Constantini Manichæi subdolæ artes.653.13. idem occiditur. 16

Constantinus Papa creatus. 708.2

Constantinus Papa noluit probare canones editos à Græcis nomine Sextæ Synodi. 692.41

Constantinus Papa vocatus Constantinopolim à Iustiniano Imperatore, magno cum honore ductus atque susceptus. 709.1.cum sequentibus. & 710.1. eius pedes osculatus Imperator. ibidem 2. Missas celebrat constantinopoli. ibidem. Redit Romam. 711. 1. Diuersis in locis ordinauit Episcopos.ibidem. consecrat Romæ Felicem Episcopum Rauennatem 708.2

Constantini Papæ absentia Romana Ecclesia diu vexata à Ioanne Rizocopo Exarcho.709. 3. Non recipit professionem fidei hæretici Philippici Imperatoris.710. 11.Sedat bellum ciuile Romæ inter Duces conflatum. ibid.12

Constantinus Pogon.imperat. 668.1

Constantinus Pogonatus Imperator agit de pace Ecclesiæ. 678.3

Constantinus Pogonatus Imperator scribit ad Donum Papam. ibid.4

Constantini Pogon. epistola ad Gregorium Patriarcham. 680.38

Constantinus Pogon.fratres suos ab imperio amoues. 681.42

Constantini Pogon. epistola ad Romanum Concilium. ibid.47

Constantinus Pogonatus remisit pe unias Imperatori dari solitas pro confirmatione Romani Pontificis.ibidem 55.Renunciatæ confirmationi ipsius Romani Pontificis. 684.2

Constantini Pogon.epistola ad Leonem. Papam Secundum. 683.6.ad 13

Constantinus Pogon. dat suos filios Benedicto Papæ in filios. 684.7

Constantinus Pogonatus Imperator moritur. 685.1

Constitutio Gundemari de Primatu Ecclesiæ Toletanæ. 610.14

Consularis honoris emptio sub Mauritio. 604.67

Contemplationis studium non remittat Episcopus. ibid.13

Consultatio Regum Angelorum ad Romanum Pontificem. 665.2

Consultatio Augustini ad S.Gregorium Papam. 601.22

Controuersia inter Aquileiensem & Gradensem Ecclesiam. 605.5.6

Conuersio Audolbaldi Regis.625.11.13. Anglorum Borealium. ibidem 7.Barbaricorum. 594.13

Conuersio Iudæorum tentanda blanditijs. ibidem.8.populorum per fœminas facta. 591.42

Conuersiones non obiurgatione, sed blanditijs tentandæ. 594.3

Conuiuia in cedicationibus Ecclesiarum. 591.24

Corbeiæ monasterium à Bathilde Regina constructum. 665.12

Coreyranæ Ecclesiæ causa ad S. Gregorium delata. 604.11

Cormon apud Forum Iulij locus, vbi habitabat Patriarcha Aquileiensis. 661.7

Corona cum Delphinis ad vsum luminum. 591.22

Corpora defunctorum Pontificum ne deferantur cum Dalmatica. 595.58

Correctio seuera non proficit. 594.7

Corsicæ insulæ sacerdotes S.Gregor.monet. 591.18

Corsica insula valdè afflictata ob tributorum solutionem. 595.12

Corsicæ insulæ monasterium. 591.15

Cosmæ fœminæ à creditoribus oppressæ S. Gregorius subuenit. 593.36

Cosmas Sacellarius comitatus Constantinum Papam proficiscentem constantinopolim. 709.2

Cosmas Persa cognomento Margarita. 624.3.

SS. Cosmæ & Damiani martyrum cultus. 607.5.& 701.6

SS.Cosmę & Damiani Ecclesia à Sergio Papa renouata. ibid.

Cosrhoes Rex Persarum creatus. 592.27

Cosrhoes Rex Persarum confugit ad christianos. ibid.& 29

Cosrhoes restituitur in regnum. 593.1.2

Cosrhoes votum vouit sancto Sergio.ibid. 27.Donatque ei crucem auream. ibid.2. alterã ablatam eidem martyri restituit. ibidem.

Cosrhoes multa beneficia accepta à sancto Sergio martyri.ibid.3 [illegible] tor.

Cosrhois in multis eluxit pietas.

Cosrhoes creditur à multis [illegible] dem 4.

Cosrhoes ob necem Mauricij Imperatoris rumpit fœdus initum cum [illegible] 13. aduersus Phocam bellum [illegible] peditionem parat. 604.1. [illegible] tum Phocæ.605.10 exsuperat [illegible] mam. 614.14.1. subdit Aegyptum [illegible] bya carthaginem perueniens. 616.1. [illegible] pat carthaginem.616.4. [illegible] ibidem reliquens potem ab [illegible] probam conditionem adeptus est a [illegible] omnium potentissimus ac [illegible] mus.625.4. paru pendit Heraclium [illegible] 622.3

Cosrhois simulachrum diuinum [illegible] præsentat.

Cosrhoes diuinitatem affectat. [illegible] fugatur ab Heraclio, ipsiusque [illegible] gam capessit. ibidem 5. fugit [illegible] 626. 3. & 627. 13. fuit restitutus [illegible] 623. 2. expoliat Ecclesias Christianorum. 624. 3. cogit omnes [illegible] Nestorianam.ibidem mouet [illegible] Sclauos; & Anares aduersus [illegible] Imperium. 625. 2. agit [illegible] christianos. 626. 2. Quæ in [illegible] stasium.627.3. dum [illegible] liro minori maiorem contra [illegible] ibid.16.occisus S.Anastasio [illegible] titur. ibid.

Cosrhois inter tot miserandos.

Cosrhoes [illegible] mulieres sub duce [illegible] bello Heracliano.

Cresi Lydorum Rex [illegible]

Crescturus Notarius Ecclesiæ [illegible] 616.14.15

Crispus gener Phocæ Imperatoris [illegible] rat in necem eius.616.3. Proditionis [illegible] cæ factus, insidians Heraclio Imperatori punitur.

Chrodieledis monialis procerum [illegible] tra monasterium vitum agit.

Crotonensis ciuitas à Longobardis [illegible] 596.81

Crotonensis Ecclesia vacans.

Crucis lignum asseruatum in [illegible] S.Aldegundis.595.7.11.12.13.14. [illegible] ibid.22

Crux à Theodora Augusta dicata. [illegible] ibid.2.cum lentorta correctione [illegible] Gallias ad Dinamium.

Crucis lignum à S. Gregorio Papa [illegible] caredum Regem missum.

Crux dat oleum.

Crucis ligno sanantur infirmi.

Cruce prius Augustinus ingreditur [illegible] liam.

Cruces in Ecclesia pumsolez.

Crux missa à sancto Gregorio ad Eulo- Episcopum Alexandrinum.

Crux pastoralis sancti Gregorij Papæ. 28.

Crucis lignum donatum à Thoma [illegible] po Constantinopolitano Gaudio [illegible] ro.

Cruces magno miraculo [illegible] bid.7.9

Crux capta Hierosolymis à Cosrhoe [illegible] Persarum, & ducta in Persiam. [illegible] superat Persas dum captiuos [illegible] chri monachi.

de Cruce capta Cosrhoe [illegible]

Crucis festum S. Anastasius [illegible] 616.13.lignum illarum reuelatur [illegible] nis.627.13.14.

Crucis Christi summa potentia [illegible] seqq.

Crux captiua terrorem incutit [illegible]

Crucis gloriam prædicat [illegible]

Crux aurea cum ligno Crucis donata à Domitio S. Theodoro. 607.7. omnia vincit cum vincit. 614.33.34
Crux delata in Perſidem, nec minimum lignum. ibid.31
Crucis Exaltationis dies feſtus. 628.2
Crucis vis magna in Perſide demonſtrata. 621.5.8
Crucem in Perſis capta ſcandalum paſſi ſunt pauſili. 624.28.29
Crucis triumphus longius ductus. 627.23.
Crux. virtus. teneri & vinci non potest. 622.30. ſignum frequenter repeti à ſchiſmatico reprehenditur, ſed defenditur ab Euſtathio. 617.8.9 gloria illuſtrata per S. Anaſtaſium martyrem. 627.2
Crux magno cum honore reportatur Hieroſolymam. 628.1.2. repoſita in loco Calvariæ. ibid.2
Crucis ſignum in omnibus Heraclij numiſmatibus. 627.28
Crux transfertur ab Heraclio Conſtantinopolim. 633.1
Cruces cultus Conſtantinopoli celebris. ibidem 2
Cruces Hieroſolymis à Sarracenis iuſſæ deponi. 643.1.3
Crucis oratorium Traiecti. 691.2
Crux & calix Eccleſiæ Cantij. 633. 63. erecta ab Oſualdo Rege in Anglia miraculis coruſcat. 634.7. quæ reperta à Sergio Papa. 701.4 in baſilica Saluatoris adorari ſolita. ibid.
Cruſphen ciuitas Coſrhoi infauſta. 625. 14.
Cuichelmus Rex Occidentalium Saxonum. 626.4
Cultus ſacrarum imaginum. Vide, Imago.
Cumana Eccleſiæ ſuncta Miſenas. 592.27
Cunipertus regnat cum patre Bertarido. 681.26
Cuniperti Regnum. 691.2.3
Cunipertus Rex Longobardorum patitur Alachim tyrannum. ibidem 3. recipit Iuſtinin Ceadualla m Regem. 698.1. ſupe rat Alachim tyrannum. 691.4. eius obitus & reliquæ res geſtæ. 703.3
Curſetas locus prope Damaſcum. 613.2
Cuthbertus Epiſcopus in Anglia monet Ecgfridum Regem. 654.9
Cuſpertus Epiſcopus Turonenſis. 676.3
Cuſperti Landiſtarnenſis Epiſcopi obitus. 612.9

D.

Dado vir illuſtris apud Regem Dagobertum. 639.20
Dodo idem Audoenus Epiſcopus Rothomagenſis. 665.7
Demones nuncij rerum geſtarum lõgè poſterarum. 901.20
Demoniacus Arianus curatur à Catholicis. 626.32. eius obitus & epitaphium. ibid.34
Demones horrent reliquias martyrum. 713. 15 vſque ad 17. balneis inſident. ibidem 20. ſunt peromotores impiorum Principum. ibidem. 21. coguntur laudare martyres. ibid.28
Demonica ſanata Romæ ad aquas Saluiæ. ibid. 5 vſque ad 17.
Demoniaci occaſione multi Gentiles ad fidem conuerſi. 705. 13. certa ſigna. 713. 2.14
Dagobertus filius Clotharij regis à patre reconciliatus feſtus. 636.26
Dagobertus Rex à ſancto Arnulfo educatus ibid. 28. fidus regnat poſt patris obitum. 637.1. relictus Pipini Principis in cuſtodiam. ibid. legationem mittit ad Heraclium Imperatorem. 628. 4. ſub Pipini curatoris. 636 ſolutus ne peſſimus. 637.7
Dagobertus commotus in ſanctum Arnulfum placatus veniam petit. ibidem 11. ſtudioſius ſancti Eligij Epiſcopi Noniomen. ibidem 12. repudiat coniugem ob ſterilitatem, & dicit Nantildem. 651.2. ad meliorem frugem conuerſus. 639.19 legationem mittit ad Sclauos. 640.2
Dagoberti munificentia in Eccleſias. 644.3. cum ſeq.
Dagobertj concio ad ſuos pro Eccleſijs. ibi. 4. teſtamentum. ibid. 5. 6. donatio facta monaſterio ſancti Benedicti. ibid. 7. obitus & ſepultura. 647. 4. anima cruciata pœnis liberata ob dona collata Eccleſijs. ibidem 4.5. Regis ſucceſſores. ibidem 6
Dagobertus iunior Rex ædificat Eccleſiam S. Thomæ Traiecti. 695. 2. eius regnum. 709.6
Dalmatica veſtis peculiaris eſt Eccleſiæ Romanæ diaconorum. 598.30. & 604. 27. regi vetita corpora Pontificum defunctorum. 595.18
Dalmatiæ Epiſco. reprehenſi à S. Gregorio Papa. 593.52
Damaſcus capta à Perſis. 613.1. à Sarracenis. 634.2
Damaſceni cultores S. Ioannis Baptiſtæ. ib. 3 aſſertio de liberatione animæ Traiani ab inferis qualis. 604.39
Damaſi cœmiterium. 707.1
Damiana ſoror Mauritij Imperatoris. 607.1
Damianus Epiſcopus Ticinenſis ſanctitate clarus. 679.4
Damianus Epiſcopus Rauennas ordinatus Romæ à Sergio Papa. 701.7
Damnati in infernum non liberati à Chriſto cum deſcendit ad inferos. 596.5. à Sexta Synodo appellant ſedem Apoſtolicam. 681.48
Dani ad fidem conuerſi per ſanctum Suibertum & Vuillebrordum. 697.5.6
Danorum Princeps prædicatores Euangelij benè tractat. ibid.6
Daniæ populi adhuc Pagani. 690.2
Daniæ martyris reliquiæ delatæ Romæ in Gallias. 590.33
David Carchobhylax occiſus iuſſu Phocæ Imp. 607.3
Decoroſius Epiſcopus Capuanus ſanctitate clarus, interfuit Romano Concilio ſub Agathone Papa. 680.3
Decretum de electione Romani Pontificis. 605.8. deſpirituali cognatione. 617.2
Decretum de Metropoli Eccleſiæ Toletanæ. 610.13
Deda Abbas monaſterij Peartan. 627.35
Dedicandi Eccleſiæ ius & poteſtas apud Summum Pontificem. 598. 22. Ne fiat inconſulto Romano Pontifice. 591.24
Defenſorum Romanæ Eccleſiæ dignitas. 598. 16. cum ſeq.
Defenſores Eccleſiæ ne aliena iura inuadant 591.25
Definitio de dogmatibus non præcipitanda, ſed magnoperè conſideranda. 633. 22
Defunctis non detrahendum. 666.3.
Defunctus reuocatus ad vitam. 632. 6. alius per S. Suibertum idem confecutus. 696. 9. alius in Anglia. ib.12
Defunctus reuocatus ad vitam per S. Suibertum. 711.2
Deirorum prouinciæ Angli ad fidem conuerſi. 627.32
Demetrilis operatio in Chriſto quomodo accipienda. 637.44
Dagamus Scotus Epiſcopus non communicat cum Catholicis. 604.65
Delinquentem in perſona & non in bonis puniri vult S. Gregorius. 591.26
Delfinus Epiſcopus Lugdunenſis occiditur iuſſu Brunichildis. 614.4
Demarchi Praſinæ & Venetæ factionis necantur à Phoco Imp. 607.2
Demetrius creatus Epiſcopus Neapolitanus. 590. 27. à ſancto Gregorio primatur. 591.17
Demoſthenes curialis quæſtionem habet de S. Martino Papa. 651.17.18
Deſiderius Epiſcopus interfuit Conc. Rothomagenſi. 682.11
Deſiderius Epiſcopus Viennenſis reprehenditur à ſancto Gregorio quod Grammaticam doceat. 601.15. tyrannicè iuſſus deponi in Concilio Cabilonenſi. 612. 14. exulat & necatur ſtudio Brunichildis. ibidem.
Deus & Dei genitrix in caſtris militant Romanis. 626.3
Deus fauet rebus Heraclij Imperatoris. 622. 5.6. quando caſtris præſit & præſto ſit. 623.4
Deus pugnat pro barbaris quando Imperator fauet hæreticis. 634.5
Deuſdedit Papa creatur. 614. 1. ſuſcepit Eleutherium Exarchum. 615.7. oculo ſanat leproſum. ibid. 8 Papæ epiſtola ad Gordianum. 617.1. decretum de cognatione ſpirituali. ibidem 2. Papæ obitus & res ab eo geſtæ. ibid.3. Papa adnumeratus inter ſanctos. ibid.
Deuſdedit Dorouernenſis Archiepiſcopus. 613.10
Dezeridan villa in Perſide Coſrhois Regis. 627.43
Diabolus in ſpecie porci fugatur à loco ſancto. 581.43. æmulator gloriæ ſanctorum. 595.29. incendit Arianum per cuſtorem. 526. 33. Qui curatur à Catholicis. ibidem 45
Diaconia S. Mariæ in Vialata inſignis memoria Pauli Apoſtoli à Sergio Papa dedicata. 701.8
Diaconus Gregorij Turonenſis accipit & transfert ſacras reliquias. 590.52
Diaconi ne cantent cum miniſtrant. 595. 38.
Diaconiſſunt oculi Epiſcoporum: luſtrant omnia vt referant Epiſcopo. 592.16
Dialogi ſancti Gregorij quando ſcripti? 593. 41.?
Dialogos vt ſcribat S. Gregorius ſecedit à tumultu. ibid.
Dialogorum ſcribendi occaſio vnde orta S. Gregorio. ib.43
Dialogi S. Gregorij è Latino in Græcum tranſlati. ibid.48
Dialogi ſancti Gregorij à Græcis depraua ti. ibid.
Dialogus dictus Gregorius Secundus. 604. 53.54
Diddo miniſter Ebroini ad necem S. Leodegarij martyris. 685.19
Didymothiricum ciuitas capta à Barbaris. 593.53
Dies feſta Exaltationis ſanctæ Crucis. 628.2
Dies iudicij proxima ſemper à Sanctis creditа. 601.20
Dij Gentium falſi redarguti ab eorum ſacerdote. 620.23.24
Dinamius Patricius Maſſilienſis petit à ſancto Gregorio priuilegium monaſterij. 596.20
Dinamius petit ſcripta S. Gregorij 597.16
Dinamius curat gratis res Eccleſiæ Romanę in Gallijs. 596.59
Dinamius accipit ſucceſſorem Candidum. 595.20
Dio Caſſius fideliſſimus hiſtoricus. 604.32.39
Diomedis carcer ita dictus Conſtantinop. 651.24
S. Dionyſij ſcripta ſemper cognita, nec de eis dubitatum. 649.39
S. Dionyſij martyris violator Clodoueus dat pœnas. 666.1

Diſcartha locus in Perſide. 627.3
Diſcus aureus donatus S. Sergio à Coſrhoe Rege Perſarum. 593.3
Diſpenſatio quando & cum quibus adhibenda. 649.36. & 663.5. in matrimonio quam arcta cenſura contracta. 564.7. cum ſeq.
Diſputare de ſacris dogmatibus non eſſe ſæcularium principum. 629.4. 5.32. de diuinis dogmatibus non eſſe Imperatorum, ſed Sacerdotum. 630.32
Diſputatio S. Maximi martyris cum Pyrrho Monothelita. 654.2. cum ſeq. de tempore Paſchatis in Anglia. 664.4. ad finem vſque anni.
Diuma presbyter. 652.8
Doctorum virorum hoc ſæculo ingens inopia. 630.8.9.11
Dodo interfector S. Lamberti Epiſcopi à Deo punitus. 698.11
Dogmata magno cum conſilio & mora tractanda. 633.28
Domentiolus frater Phocæ fugam iniit. 610.2
Dominicum diem ſemper præcedebant vigiliæ publicæ. 590.37
Dominicæ diei cultus qualis. 603.17
Dominica dies feriata omnibus. 598.31
Dommicalis Mappa quæ. 590.38. oratio in Miſſa. 599.20.21
Dominica illuſtris fœmina. 593.61
Dominicus Epiſcopus Carthaginenſis legationem mittit ad S. Gregorium. 592.5. Iterus in exigendis pœnis inſolitis ab Epiſcopis. 595.7. contra Donatiſtas laborat. ibi. obſeruat plurimum S. Gregor. 598.13
Dominicum Epiſc. Carth. cõſolatur S. Gregorius de lue ingruente. 599.28
Domitia filia Phocæ Imp. nupta Priſco Patricio. 607.2
Domitianus Epiſcopus Militinæ ciuitatis mittitur Perſidem. 592.26. nihil proficit in conuerſione Perſarum. 593.7
Domitius Patricius crucem auream cum ligno S. Crucis donat S. Theodoro. 607.7. liberos obtinet precibus S. Theodori. 608.8
Domitius Magiſter militum Phocæ incolumē euadit precibus ſancti Theodori. 605. 68.69
Dominolus Epiſcopus ſubrogatus Deſiderio Epiſcopo Viennenſi. 612.14
Dona Coſrhois miſſa ſancto Sergio martyri 592.2.3
Donatio Alpium Cottiarum facta Romanæ Eccleſiæ. 704.1.702.9
Donatus Archidiaconus electus Epiſcopus Rauennas. 595.75
S. Donati corpus tranſlatum in Corcyram inſulam. 600.3. & 604.11
Donatus Epiſcopus Africanus vnus ex legatis miſſus ad ſanctum Gregorium Papam. 592.5
Donatiſtarum hæreſis dilatata. ibid.4
Donatiſtæ innaleſcunt in Africa. 591.29. & 596.16. perdunt Africanam Eccleſiam. 594.6. & 696.4. in Numidia potentes. 592.3
Donatiſtæ Epiſcopus Primarum Numidiæ aſſeciat. 591.29. dato præmio præciuntur Catholicis. ibid.
Donatiſtæ legibus Mauritij Imper. perſtricti 596.17.
Donus Papa, ſiue Domnio. 676.7. creatur. ibid. à Conſtantino Pagon. Imper. accipit litteras de pace Eccleſiæ. 678.4. moritur. ibidem. Neſtorianos in Vrbe reperit. ibidem.
Donus magiſter militum in Italia. 643.4
Dorotheus Patricius contra ſanctum Martinum Papam teſtimonium perhibet. 651.6
Dorotheus ſubdiaconus ſequitur Conſtantinum Pagam Conſtantinopolim. 709.2
Dorouernentis Metropolis in Anglia. 597.25.
Dotto Comes non conſentit ſancto Amando. 632.5
Drizipara ciuitas à Chaiano capta. 600.4
De Drogonis Pipini filij obitus. 698.13
Ducatus Romanæ ciuitatis loco præfecturę ſucceſsit. 710.11
Duces præficiebantur Romanæ ciuitati loco Præfectorum. ibid.
Duces Romanæ ciuitatis inter ſe pugnant. ibid.
Dumnolus ædificator Baſilicæ S. Vincentij Cenomannis. 652.14

E.

Adualdus Rex in Anglia. 633.63. Scribit ad Bonifacium Papam Quineum. 698.3
Eadualdi Regis in Anglia obitus. 640.13
Eadualdus Rex ſucceſſor Edilberthi. 631.11. eius impietas & turpitudo. ibid. diuina vltio in eum. ibid.
Eadfridus filius Eduini Regis baptizatus à S. Paulino. 627.31
Ealredus Abbas ſcriptor hiſtoriarum. 610.10
Eanfled Regis Eduini filia baptizata à ſancto Paulino. 646.6
Eappa ſanctus Epiſcopus in Anglia. 682.63
Eanfreda filia Eduini Regis. 633.63
Eanfridus Rex Berniciorum occiſus à Carduella. ib. 65.66
Earcombertus Rex Cantuariæ defunctus. 664.16
Eartongatha filia Regis Anglorum ſanctitate celebris. 614.13
Eboracenſis Eccleſia primaria. 601.23
Ebregiſilius Epiſcopus Agrippinenſis. 593.75.
Ebronius cogendum curat Concilium tyrannicum. 685.11
Ebroini ſumma tyrannis. ibib. 17. Quid in S. Leodegarium. ibid.19
Ebroinus nequiſſimus ex milite factus monachus. 663.6. Idem ex monacho factus miles. 671.1
Ebroini interitus. 684.6. de eius damnatione vilio ibid. De eo prædictio S. Leodegarij.
Eubuhezer ſucceſſor Mahometis. 636.8
Eccleſia Africana collapſa, vide Africana.
Eccleſiæ africanæ primitiuæ vita redditur. 597.24
Eccleſiæ S. Agathæ dedicatio. 591.43
Eccleſia Aruernenſis à tributo liberata. 580.35.
Eccleſiæ conſecratio in Anglia diuinitus facta. 710.11. dedicandi facultas apud Rom. Pont. 591.24. & 598.23. bona quomodo diſtribuenda. 600.9. Quatuor partes ex eis faciendæ. 596.31. pecuniam accipere non eſſe niſi tyrannorum principum. 660.2. bona qualiter cuſtodienda. 593.57. an & quando conſeruauit pecuniam. 638.6
Eccleſia Catholica quæ ſit dicenda. 650.35. ſemper eadem perſeuerauit. 700.1
Eccleſiæ Hieroſolymitanæ reſtauratæ. 610. 6.7.
Eccleſiarum Hiſpanarum facta diuiſio. 680. 58.
Eccleſiæ Hiſpaniæ ſtatus ſub Vuamba Rege. 675.2. Italiæ vaſtatæ à Longobardis. 590. 26. Occidentalis ſtatus miſerandus. 680. 31. Orientalis bonorum ſterilitas. 598.28. Orientis Eccleſiæ facies. 632.23
Eccleſia Romana libera & domina. 590.20. 61. ingenteni paſſa cladem ſub Phocio Exarcho. 638.6. cum ſeq.
Eccleſiæ Romanæ erga pauperes munificentia. 645.16. & 651.18
Eccleſia Romana reconciliat hæreticos penitentes. 610.28. Ipſa ſemper eadem, quam immutata. 700.2. Nunquam probatur canones Sexta Synodi.
Eccleſiæ Romanæ prærogatiua. 691.19. Petrus prædicatus à S. Hieronymo. 702.5
Eccleſia Syriæ à S. Martino Papa. 649.60
Eccleſia Sanctorum quatuor Coronatorum. 624.4. De ſuper petram. 650.31
Eccleſiarum ornatus. 610.
Eccleſiæ habebant loca ſepulturæ mulierum.
Eccleſiarum architectura accepta à Romana Eccleſia.
Eccleſia aliena non poſſidet.
Eccleſiarum priuilegia dantur & auferuntur arbitrio Romani Pontificis.
Eccleſiæ cenſura non admittit fundum fruſtil. 597.26. pecuniam reſidentem. 617.27. vaſa in deſtructione templorum diſtracta. 615.31. perhibentes qui eius iura perturbat.
Eccleſia Vniuerſalis quæ & cur dicta.
Eccleſiaſticæ immunitatis violatores temporis arguuntur.
Eccleſiaſticum regimen non ex priuilegiis carnis.
Eccleſiaſticæ cauſæ non diſcernendæ à ſæcularibus.
Eccleſiaſtica immunitas à Phocate lata. 608.3. bona ſua damno priuata reſtituit.
Eccleſia non abhorruit à ſcriptis Gentilium, vel hæreticorum, ſi quando in illis reperta eſt veritas.
Ecgfridus magno ſuo damno infeſtat Hibernos. 624.9. Rex immanis & ferus.
Egfridus Rex Angl. curat rog. Conſtantinum Anglicanum.
Egberti ſanctus cupidus peregrinationum. 690.2. deſtruit monaſterium inſtitutio.
Egbertus Rex Cantuariorum mittit legationem ad Vitalianum Papam. 664. 11. mittit ſeruatus à morte.
Ecthelis Heraclij Imp. filij. 671.1. Herculis vulgata. ibid. 1. Heraclij nepotes. 671. reiecta.
Edelualdus filius Regis Oſualdi.
Eddi idem ipſe cum Stephano miſſus ad Scotos in Anglia.
Edelburga Regina cum Paulino miſſa ad Eduinum. 626. 8. Regis. ibid. accepit literas a Bonifacio Papa Quinto. ibid. 11. donat ſacerdotio Papa Quinto. ibid. decubitum Paulino Epiſcopo.
Edelfridus Rex victus ab Eduino.
Edeſſa ciuitas capta à Perſis.
Edilburga virgo ſorur Ercombert. Epiſcopi.
Edilredus Rex relinquens regnum, Theonachus. 704.4. Peregrinatur ad limina poſtolorum. ibid. 5. recepta. Vita. 706. abſolutum Romæ.
Edictum antharit de baptizandis Iudæis. 590.9. Mauritij adueſus Edictum eos.
Edilberrus Rex Angliæ quando natus. S. Auguſtinum.
Edilberti Regis Anglorum obitus.
Regis leges promulgat.
Edilredus filia Edilburgæ Regina. 11. no.
Edelfeidor perſequitur Eduinum.
Edilhere fratet Anna Regis Oſwaldi. 655.11
Edilredus Rex Merciorum. 10. & 677.3

Eduinus Rex ducit vxorem Edelburgam. 623.8. accipit litteras cum muneribus à Bonifacio Papa. ibid. 10. cum seq. natam sibi filiam Christo vouit. 626. 15. magno liberatus periculo Christianus efficitur. ibid. 15.16. vincit aduersarios. ibid. 19. vulneratus à sicario. ibid. 14
Eduino Regi visio facta diuinitus de sua liberatione. ibid. 18. 19
Eduinus Rex consulit Gentiles sacerdotes. ibid. 22. quæritur ad necem ab Edelfrido Rege. ibid. 17. vincit Edelfridum Regem. ibid. 11. instruitur à sancto Paulino in fide Christiana. ib. 14. à S. Paulino secretiùs auditur. ibid. 22. Christianos efficitur. 627. 30. donat sedem Episcopalem sancto Paulino. ibid. legatos Romam mittit ad Honorium Papam. 633. 57. occiditur. ibid. 61. 62. eius caput allatum Eboracum. ibid. 63
Eduini Regis successores. ibid. 65. filij baptizantur à Paulino. 627. 31
Educatio filiorum Regum qualis esse debeat. 597. 13
Educatores filiorum Mauritij Imp. monet S. Gregorius. ibid.
Eduini Regis successio. 637. 7
Egicanes Rex iuramentum præstat Ecnigil. ibid. 8. 638. 6
Egicanes Rex defenditur à calumnia. ibid. 8. consobrinus Bambæ Regis. 687. 7
Egicanus Regis virtutes. 688. 8
Egicanes Rex humi stratus veneratur sacerdotes. ibid. petitur insidias à Sisberto Archiepiscopo Toletano. 693. 2. cogit Concilium generale aduersus Iudæos rebellantes. 634. 5. 6. eius obitus. 701. 11
Egidius Rhemensis Episcopus. ibid. 27
Egumnus monachus cultor sacrarum imaginum. 714. 2
Eduinus Rex Angl. occisus. 679. 10
Eadburga Abbatissa sanctitate clara. 672. 8
Electio Romani Pontificis per Bonifacium Papam reformata. 606. 8. Cleri facit Pontificem. nō confirmatio Imperatoris. 590. 1. Pontifex non ante triduum post mortem Pontificis tractanda. 606. 8
Electus in Pontificem Rom. ante confirmationem habet administrationem. 590. 10
Elephantis quatuor vectus Heraclius in triumphum. 627. 27
Elephantiæ moribus infestat Italiam. 615. 8
Eleemosyna hostibus Ecclesiæ quando facienda. 592. 2
Eleutherius curat S. Gregorium à morbo. 604. 35
Eleutherius Exarchus suscipitur à Deusdedit Papa. 615. 7. missus in Italiam post Ioannem. ibid. 6. tyrannidem parat. ibid. occidit Ioannem Compsinum. ibid. 7. tyrannus occisus. 617. 3
Eleutius qui & Georgius discipulus S. Theodori. 599. 39
Eleutius scriptor vitæ S. Theodori. 613. 4
Elias Abbas magni nominis. 595. 26. 35. in Historia accipit à S. Gregorio munera. ibid. 80
Elias Episcopus Aquileiensis successor Probini. 603. 4. Sedem Aquileiæ Grados transfert. 602. 23
Elix prophetæ altare cur erigi veritum. 595. 36.
Elias presbyter Hierosolymitanus. 621. 11
Elias Spatharius rebellat contra Iustinianum Imp. 711. 5. 6. occidit eum. ibid. 8
Eligius vir illustris in Palatio Dagoberti Regis. 639. 20
Eligius Episc. Noviomensis charus Dagoberto Regi. 631. 21. reliquias S. Bauonis elevat. ibi. 23. cum Audoeno eligitur legatus ad S. Martinum Papam. 649. 4
Eligij Episcopi visio de Francor. Regibus. 664. 21
Eligius Episc. insequitur & damnat hæreticum. 650. 23. 24
Eligij Episcopi obitus. 665. 7. miracula. ibid. 8
Eloquius vir sanctitate clarus. 654. 11
Enchrotius Episcopus Mauritanensis inuenit corpus S. Victoris martyris. 608. 11
Ephesina pseudosynodus loco germanæ acceptа à Ioan. Episc. Constant. 595. 55. 56. legitima Synodus ignorata à Ioanne Episc. Constant. ibid.
Epiphania mater Heraclij Imp. 610. 1
Epiphania filia Heraclij Augusta dicta. 612. 1
Epiphanius Gradensis Patriarcha. 605. 2
Epiphanius Patricius quid in S. Maximum. 615. 6. 32. 33. 34
Episcopatus dimissionem quærit S. Amandus à S. Martino, sed non accipit. 649. 38
Episcopatum nolentem suscipere non cogit S. Gregorius. 595. 79
Episcopatuum diuisio facta in Hispania. 675. 1
Episcopus electus homo simplex reijcitur à S. Gregorio. 600. 8. electus habens filiam paruulam reijcitur à S. Gregorio. ibid. qualis eligendus. 593. 36
Episcopi Cisalpini fauent Ariovaldo Regi Ariano. 616. 28. 29. Dalmatiæ reprehenti à S. Gregorio. 593. 62
Episcopi curiales reprehensi. 600. 7
Episcopi Hispaniarum in exilium trusi per S. Gregorium reuocati. 603. 18
Episcopi Hispani Romani tantùm Pontifici subesse voluerunt. 681. 60. Regem maximè deligant. 653. 4. Narbonensis Concilij. 598. 30
Episcoporum Numidię Concilium à S. Gregorio improbatum. 593. 29
Episcopi Lateranensis Concilij sub Martino. 649. 5. Orientales à Sarracenis fugati. 690. 13. Orientis exploratores. 591. 13. Orientales dant pœnas de admissis aduersus Romanam Ecclesiam. 710. 10. idem in prælio cerui, in pace leones. ibid. 11. dant manus omnes Monothelitis. 712. 3. Palæstini iuncti Monothelitis. 636. 5. Rothomagensis Concilij. 682. 11
Episcopus quomodo esse debeat bonis vocius, malis aduersarius. 591. 16
Episcopi quibus sint imbuti moribus inquirit S. Gregorius. 692. 10. vitimo loco post laicos adorant Crucem Constantinopoli. 633. 2
Episcopus felicius cedit ira quam gratia Principum. 631. 4
Episcopi pestis tempore quid agere debeant. 599. 28. ægrotantes non priuandi redditibus, sed iuuandi. 603. 15. agant mutuam commemorationem in Missis. 594. 3. incedant pluribus stipati. 603. 17. contemplationis studium non remittant. 604. 12. quibus se pares, quibus vt superiores se agnoscant. 598. 3. 4. assurgere debent pro defensione pauperum. 600. 8. non litigent cum Præfectis. ibid.
Episcopos seueros non patiuntur libenter Principes. 590. 9
Episcopi quomodo se gerant cum Magistratibus. 596. 15. duo in ciuitatibus Longobardorum erant, vnus Catholicus, Arianus alter. 638. 33. animi robur præferant cum pro iustitia certant cum Principibus. 631. 4. ministros laicos non habeant. 619. 2. non debent occurrere principibus sæculi. 631. 3
Episcopi causam per Romanum Pontificem iudicari mandat Mauritius Imper. 595. 4. fornicatores ab altari repulsi. 653. 2. non immisceant se monasterijs. 601. 9. præcipui ministri Sacramenti Chrismatis. 594. 15. 595. 3. ciuitatibus non dentur ab Imperatoribus. 625. 10. 680. 58. algorem patienti subuenit S. Gregorius. 602. 7. Catholici pressuram passi ab Arianis Longobardis. 638. 13
Episcopis sede priuatis alimenta præstanda. 593. 51
Episcopi iuuentur, non pressuram patiantur à ministris Romani Pontificis. 598. 19
Episcopum neminem eligere voluit S. Gregorius. 595. 34
Episcopi quomodo æquales, & quomodo subditi dicti sint Romano Pontifici. 598. 6
Episcopos culpa redundat ex delictis suorum aliorum. 595. 81
Episcopi sancti qui interfuerunt Concilio Rothomag. sub Agathone. 680. 3
Episcopis tutius subijciuntur monachi. 676. 5 defunctis non detrahendum. 666. 3
Episcopium Lateranense à militibus inuasum & deprædatum. 638. 6
Epistola Africanorum Episcoporū ad Theodosium Papam. 646. 3. Agrestini schismatici. 617. 6. Antiochi monachi ad Eusthatium. 614. 24. & 631. 2. Benedicti Papæ ad Episcopos Hispaniæ. 684. 3. Byzaceni Concilij ad Constantem Imp. 646. 6. Byzaceni Concilij ad Paulum Episcopum Constāt. ibid. 7. Bonifacij Papæ Qumti ad Eduinū Regem Anglorum. 625. 10. ad Edelburgam Reginam. ibid. 13. ad Iustum Episcopum in Anglia. 618. 2. Cleri Romani ad Scotos. 619. 6. Cyri Episcopi Alexandrini ad Sergium Episcopum Constantinop. 629. 9. alia ad eundem. 633. 5. Constantini Pogon. Imper. ad Donum Papam. 678. 4. ad Georgium Constantinop. Episcopum. 680. 5. ad eundem Georgium. ibid. 36. ad Romanum Concilium. 683. 47. ad Leonem Papam Secundum. 683. 6. Deusdedit Papæ ad Gordianum. 617. 2. sancti Gregorij ad Aldiebrgam Reginam Angliæ. 601. 21. ad Aldiberthum Regem Angliæ. ibid. 19
Epistola sancti Gregorij Papæ ad Agilulphū Regem de pace. 599. 2. ad Augustinum de perseuerantia. 596. 13. 14. ad Augustinum in Anglia prædicantem. 601. 18. ad Barbaricinorum Ducem. 594. 11. ad Cyriacum Episcopum Constantinopolitanum. 603. 8. 13. Constantinam Augustam. 593. 8. ad Leontiam Augustam. 603. 6. 7. ad Phocam Imperatorem. ibidem 3. alia ad eundem. ibidem 5. ad Columbum Numidiæ Episcopum. 592. 4. Gregorij ad Orientales. 591. 4. ad Priscum Ducem exercitus. 593. 90. ad Theoddistam. 590. 23
Epistolæ sancti Gregorij graues. 591. 1. quæ ab ipso dedicatæ, quæ verò ab eius Consiliario. 595. 77. nonnullæ loco non suo positæ. 604. 5. ad diuersos datæ de suo Pontificatu. 590. 23
Epistola Honorij Papæ ad Sergium. 633. 25. ad 31. alia ad Sergium. ibid. 41. 42. Quæ objiciantur. ibid. 44
Epistolæ Honorij papæ ad Sergium cur à Monothelitis sæpè citatæ. ibid. 51. ad Eduinum Regem Anglorum. ibid. 58
Epistola Honorij papæ ad Honorium Episcopum Dorouernensem. ibid. 60. aduersus Cisalpinos Episcopos. 626. 30. ad Episcopos Venetiæ & Istriæ. 630. 14
Epistola Ioannis patriarchæ Aquileiensis. 605. 6
Epistola Ioannis Eleëmosynarij ad Nicetam 620. 4. 5
Epistola Laurentij Episcopi ad Scotos Schismaticos. 604. 67
Epistola Leonis Papæ Magni ab Eulogio defensa. 608. 10
Epistola Leonis Secundi ad Constantinum pogon. Imperatorem ficta probatur. 683. 1. nomine ad Hispanos refellitur. ibid. 18. ad Quiricum ficta conuincitur. ibid. 22. ad Simplicium Comitem non probatur esse germana. ibid. 20

Epiſtola Leonis Secundi haud certæ fidei. ibid. 4. ad 21
Epiſtola S. Martini Papæ & Romani Concilij. 639. 25. ad 44. ad ſanctum Amandum epiſcopum. ibid. 3. ad Conſtantem Imperatorem. ibid. 52. ad 57. ad Paulum Epiſcopum Theſſalonicæ. ib. 70. 71. ad Theodorum. 650. 7
Epiſtola vnius ex comitibus S. Martini de rebus geſtis in via cum Conſtantinopolim duceretur. ibid. 28
Epiſtola S. Martini Papæ ad Theſſalonicenſes de condemnatione Pauli eorum epiſcopi. 649. 37. ad Ioannem epiſcopum Philadelphiæ. ibid. 59. ad Theodorum epiſcopum. ibid. 67. ſcripta ab eo in carcere de rebus ſuis. 651. 3. de ſuo exilio prior. 652. 1. cum ſeq. poſterior de ſuo exilio. ibi. 4. cum ſeq.
Epiſtola Pauli epiſcopi Conſtantinopolitani ad Theodorum Papam. 649. 23. Pauli tyranni ad ſimatorem epiſcopum. 674. 4. Romani Pontificis deprauata à Paulo epiſcopo Theſſalonicenſi. 649. 33. Sergij epiſcopi Conſtantinopolitani ad Honorium Papam. 633. 17. Siculorum monachorum nomine ſcripta. 669. 5. Synodalis ex Concilio Cyprio ad Theodorum Papam. 634. 10. Synodalis S. Gregorij Papæ ad Orientis epiſcopum. 591. 4
Epiſtola Synodalis Sextæ Synodi ad Agathonem Papam miſſa. 681. 49. ad 54. Concilij Pictauienſis ad epiſcopum. 593. 67. ad Reges Francorum data. 593. 77. ex Romano Concilio ſub Agathone ad Conſtantinum Pogon. Imp. 680. 29. 30. ex Conc. Ro. ſub Martino Papa. 649. 37. 39
Epiſtola Theoctiſtæ ad S. Gregorium Papam 601. 10. Victoris epiſcopi Carthaginen. ad Theodorum Papam. 646. 15. Vitaliani Papæ ad Oſuui Regem Angliæ. 665. 3. 4. ad Paulum Archiepiſcopum Cretenſem. 667. 3
Epitaphium Ariani hominis. 626. 34. Ceadwallæ Regis Angliæ. 689. 3. S. Auguſtini epiſcopi Dorouernen. 604. 62. S. Eugenij epiſcopi Toletani. 657. 39. SS. Kiliani & ſociorum martyrum. 689. 15. 16. Mauritij Imperatoris coniugis & filiorum. 607. 4. Reciuergæ Reginæ Hiſpan. 649. 86. ſancti Theodori epiſcopi Dorouernenſis. 690. 11 S. Vincentij martyris. 630. 17. ad ſepulchrum S. Vulfridi epiſcopi Eboracenſis. 709. 4
Equus ſtrigoſus miſſus ad S. Gregorium ex Sicilia. 593. 60
S. Eraſmi mart. corpus vbi erat & quo trãslatum. 590. 26. monaſterium in mõte Cælio ædificatum. 676. 5
Erconualdus epiſcopus Londini ſanctitate clarus. ib. 10
Erinus accuſator S. Martini Papæ. 651. 6
Ermenfridus occiſor Ebroini. 687. 6
Ermenrrannus Archidiaconus Rothomagenſis. 682. 11
Erpuhon filius Vuitizæ Regis eijcitur à Rudderico. 713. 19
Erratica Synodus quæ dicta. 692. 1. 8
Errores Armenorum. 685. 3
Error communis in Era correctus. 591. 37
Eruigius Rex ſuccedit Vuambæ. 680. 56
Eruigius Rex interfuit Concilio Toletano decimo. 683. 22
Eruigius Rex generum obligat iuramento. 687. 6. & 681. 58
Eruigij Regis obitus. 687. 7
Ethelbertus Rex Cantiæ patruus Seberti Regis. 610. 11
Etton Hibernus prædicator ſanctitate clarus. 654. 11
Euagrij hiſtoriæ ratio. ibi. 30. hiſtorici Præfectura. ib. poſt Euagrium quis ſcripſerit. ibid.
Euangelij inſpectionem Heraclius occultũ noſcere conſuetit. 622. 9
Euantius Toletanæ eccleſiæ Archidiaconus 657. 45
Eububezer ſucceſſor Mahometis. 635. 1
Euchariſtiam ad collum ſuſpenſam ferre ſolitus S. Birinus. 635. 10
Euchariſtiam in Dominicali ſumere vetus vſus. 590. 38
Euchariſtiã ſumit Theodoſius mox capite truncandus. 603. 10
Euchariſtiam manu ſumere in vſu fuit. 590. 38. ſumendi vetus ritus ex Anaſtaſio Sinaita. 599. 10
Euchariſtia negata impijs Regibus. 613. 11. in mari confecta. 700. 3
Eucherius epiſc. in Gallia fauet Ariperto regi Longob. 704. 1
Eudocia Auguſta vxor Heraclij. 610. 1. moritur. 611. 1
Eudoxius ſuperfluè damnatus à Cyriaco. 597. 4
Eufridus diaconus quid auſus in S. Eugenium epiſcopum Tolet. 657. 41. pœnas dedit. ibid.
S. Eugeniæ martyris eccleſia reſtituta à Ioanne Papa Septimo. 707. 1
Eugenij Papæ electio non legitima. 652. 11
Eugenius Papa prohibitus dicere Miſſas niſi ante promitteret non recipere epiſtolam hæretici hominis. 653. 1
Eugenij Papæ legitimus Pontificatus quando cœpit. 654. 6. tempore Concilium Mantuanum. 605. 3
Eugenius Papa moritur. 955. 1
Eugenius Toletanus epiſcopus ſucceſſor Iuſti. 636. 11. 16. quæ paſſus ab Eufrido diacono. 657. 41. præeſt nono Concilio Toletano. 655. 12. moritur. 657. 37. eius mores & lucubrationes. ibi. ſepulchri epitaphium. 657. 39
Eulalius Comes vinctos cuſtodit. 590. 35
Eulogius epiſcopus Alexandrinus mittit munuſcula ad S. Gregorium. 597. 10. defenſor epiſtolæ S. Leonis. 602. 10. laborat aduerſus hæreticos. 597. 11. eos conuertit. 598. 1. agit de prærogatiua ſedium Patriarchalium. 797. 9. mittit librum ſuum probandum à S. Gregorio. 600. 5. monetur de cauſa Ioannis epiſc. Conſtant. 595. 48.
Eulogij epiſcopi Alexandrini obitus & eius ſcripta. 608. 9. & 626. 32. inter ſanctos receptus. 608. 11
Eulogius martyr quæ de Mahomete habet. 630. 9
Eumerus ſicarius quid in Eduinum Regem 626. 34
S. Euphemiæ martyris eccleſia Romæ à Sergio Papa tecta. 701. 6. templum Cæſareæ. 626. 6. corpus manat vnguentum mixtũ ſanguine. 593. 96
Euphemius epiſc. Toletanus interfuit Concilio tertio Toletano. 610. 12
S. Eupli martyris oratorium via Hoſtienſi. 640. 91
Europa barbarica clade afflictata. 595. 47
Euſebiam claram fœminam conſolatur S. Gregorius. 603. 14
Euſebium Abbatem monet S. Gregorius. 592. 18
Euſebij Pamphili liber de martyribus non inuentus. 598. 7
Euſebius epiſcopus Theſſalonicenſis. 593. 2. 598. 12
Euſtatius diſcipulus S. Columbani & ſcriptor rerum ab eo geſtarum. 611. 10
Euſtatius à S. Columbano iubetur redire Luxouium. 613. 9
Euſtatius factus Abbas Luxouienſis mittitur à Clothario Rege ad S. Columbanum 614. 11. & 615. 15. vexatur ab Agreſtino ſchiſmatico. 617. 5. defendit Regulas S. Columbani. ibid. 8. citat Agreſtinũ ſchiſmaticum ad diuinum iudicium. ibi. 16 egat impium Agreſtinum. ibid.
Euſtathius Abbas in Palæſtina Scyt. ex Antiochius monachus ſuas ſcribere hom lias.
Euſtolia Mauritij filia ſancta.
Eutychius epiſc. Hieroſolymorum erro fidei profeſſionem ad S. Gregorium mi tit.
Eutychiani auctores hæreſis Monophyſi rum. 628. 6. hæreſim conuertit.
Euualdi duo fratres in Germania mu alijs decem ad prædicandum ad S. paſſi martyrium in Saxonia. rundem corporum miraculis ibid. 11. ſepulta Coloniæ.
Euulus Comes de Rocoio reuocatus Hiſpanias à Sarracenorum 17.
Exactiones Imperiales ſibi durißimæ 12. 13
Exarchi infideles.
Exarchus Italiæ fauet eccleſiæ Cath 605. 3
Exarchi Rauennates impugnant iuſ eccleſiam Aquileienſem.
Exarchorum vires quando diminu
Excommunicatio non feſtina ab 604. 12.
Excommunicatione puniri debe Regi.
Excommunicationem non tulit 601. 12
Excommunicatio non communi 655. 9
Excommunicatio in eum qui iuſtum mouſum affixit.
Excommunicationem committens eccleſia eijciendi.
Excommunicato communio ſal nitur à Deo.
Excommunicationem communi ſtiani non ſunt habendi.
Excubiæ S. Martini Papæ in tribu
Exemptio monachorum ab obedi ſcoporum haud ſatis probata
Exercitus ab Imperatore decem ſtobolum reconciliatur.
Exercitus Heraclij Imp. in deſpe ctus dum parere recuſat. ibid. 6. reficitur auoenone quando ſoleret vincere & quando ibid. 6. reficitur auoenone in tres partes diuiſus.
Exilium primum S. Columbani dum. 612. 6. S. Martini Papæ ximi Abbatis.
Exomologeſis Antiochi monachi Hieroſolyma.
Exorciſmus relatus in Acta publica cum ſeq.
Expeditio militaris prima Heraclij Perſas. 621. 2. ſecunda Heraclij 622. 3
Expoſitio fidei perperam ſuſa ab Imperatore.

F.

Fabula de mortuis infantibus in ſepulchris inanis oſtenditur.
Fames ingens in Anglia. 661. 1. vexat Italiam. 605. 1. inſeſtat Galliam. 4. 18
Fara Abbatiſſa mater ſanctiſſimarum virginum. 640. 13. ſoror S. Faronis. 13. Fratri ſuaſit ab diſcrimine ſe ſalutis. educat Anglicanas virgines. ibid. Burgundofara.
Faro epiſcopus Meldenſis Luxouium ſpecs Hadriani Abbas miſſus in Vitaliano Papa.
Faroaldus Dux Spoleti.
Farulfus Clotharij Regis minister.

Gregorius studet reuocare Hibernos schismaticos ad vnitatem. ibidem 6. scribit ad Ioannem de schismaticis. ibidem 7. cognoscit causam Natalis Episcopi Salonitani. ibid. 10. 11. paratus corrigi ab omnibus. ibid.
Gregorij sententia pro Hadriano Episcopo Thebano. ibid. 9
Gregorius pro causa Neapolitani Episcopi laborat. ibidem 15. propugnator acerrimus Concilij Chalcedonensis. ibidem 6. quem redarguit dono demolcet. ibidem 10. accusat auaritiæ Marinianum Rauennæ Episcopum. ibidem 16. reuocat monachos ad obseruantiam regularem. ibidem 18. etiam de lectibus corrigit Episcopos. ibidem 15. suos iubet ministros vigilare super mores Episcoporum. ibid. 16. hortatur ad peregrinationem locorum sanctorum. ibidem 19. monet sæpè Abbates. ibidem 16. præsto est pauperibus aduersus potentes. ibid. 19. monet rusticianam Patritiam. ibid.
Gregorij humiliæ in Euangelium quando habitæ, & quando absolutæ. ibid. 21. 22
Gregorius pro concione exempla sanctorum recolebat. ibidem. 23. 24. consolatur Domitianum Episcopum. 593. 7. quid in Mauritium legem iniustam ferentem. ibidem 7. & sequen. eius legem abroget. ibid. 21. 22. humilitate vicit Mauritium Imperatorem. ibid. 7. 11. mittit Sabinianum diaconum Constantinopolim. ibid. 11. ad tempus dissimulare consuevit. ibidem 19. redarguit Ioannem Episcopum Constantinopolitanum ob causam monachorum Isaurorum. ibid. 26. 27. necessitatem temporis vult monachos custodire mœstitiam. ibid. 20. defenditur à calumnia Nouatorum de lege Mauritij. ib. 24 ad 27
Gregorij ratio tractandi cum Imperatore. ibidem.
Gregorius assertor Ecclesiasticæ libertatis, & defensor maiestatis. ibidem. scribit ad Mellitum in Anglia prædicantem. ibid. 28.
Gregorij res gestæ in causa Isaurorum monachorum. ibid. 26
Gregorius legatos mittit ad Theodolindam Reginam Longobardorum. ibidem. 27. irritum reddit generale Concilium in Nouembri celebratum. ibidem 29. laborat pro Constantio Episcopo Mediolanensi. ibidem 31. 32. nemini fauere voluit in Episcopatu adipiscendo. ibidem 33. etiam si quo iacta erat, profitetur se Quintam Synodum. ibid. 37. eius contestatio de fide libata seruata. ibid. 39
Gregorij ratio ac studium in scribendis Dialogis. ib. 41. 42
Gregorius benè habuit schismaticos ad Ecclesiam reuocatos. ibid. 40. & 196. 19. scribit ad Priscum Ducem exercitus. 593. 30. redarguit Ioannem Episcopum Rauennatem ob vsum pallij. ibidem 49. redarguit Episcopos ob diuersa peccata. ibidem 51. & 594. 16. improbat electionem Maximi Salonitani. 593. 52. equum mittit petitibi à Sicilia. ib. 60. comminatur Reginæ minationem regni. ibidem 56. recusat titulum Vniuersalis. ibidem 65. & 595. 32. infectare Donatistas. 594. 6. redarguit Isaurorum Episcopum Calaritanum ob Barbaricinos adhuc non conuersos ad fidem. ibidem. suos mittit ad conuertendos Barbaricinos. ibidem 10. indulsit vt presbyter Chrismate signare posset. ibidem 11. Ecclesias Vrbis lustrat. ibidem 19. petitum caput sancti Pauli denegat Augustæ. ibid. 21. 22. 23
Gregorij nutrix adhuc superstes. ibidem. 26.
Gregorius ægro animo tulit obitum Maximiani Episcopi Syracusani. ibidem 31. quando scripsit super Ezechielem. 593. 2. rumultu bellico reuocatur à scribendo super Ezechielem. ibidem 3. 4. admirandus contemplatione, inter turbas quietus. ibidem 3. 4. in quo antecelluit sanctus Hieronymum. ibidem 5. solitus conferre cum fratribus de diuinis Scripturis. ibid. 8
Gregorij humilitas immensa de scriptis suis. ibid.
Gregorius se peccatorem cognoscit. ibid. 22 23. & 598. 5. & 601. 4. custos linguæ tenacissimus. 595. 7
Gregorij luctus de clade Vrbis & totius Italiæ. ibid. 9. 22. 23. 24
Gregorius papa monet Imperatorem, vt corrigat tributorum exactionem. ibid. 12. quot simul laboraret angustijs. ibidem 19. abstinens à fundendo sanguine. ibid. 18. 65. pecunia redimit Vrbis excidium. ibidem 16. pro pace cum Longobardis habenda solicitus. ibidem 20. à Mauritio simplex appellatur. ibid. 21. quanta mala passus à Longobardis. ib. 23. contra Ioan. Constant. agit ob titulum Vniuersalis. ib. 27. ad 36
Gregorij insignis patientia. ibid. 23
Gregorius res Vrbis curat vt Dominus. ibid. 24
Gregorij desiderium ex hac vita migrandi. ibid. 26. & 603. 14
Gregorius dicit ius super eos qui se nominant Vniuersales. ibidem 37. semper se vniuersalem Episcopum exhibuit. ibid. 36. vaticinatus obitum Ioannis Episcopi Constantinopolitani. ibidem 37. mittit pallium ad Virgilium Episcopum Arelatensem. ibid. 35. & ad Nicopolitanum Episcopum. ibidem. verat suum Apocrisiarium communicare cum Ioanne. ibidem 37. sibi iure vendicat clericos aliarum Ecclesiarum. ibidem 35. rursus agit cum Ioanne in spiritu lenitatis. ibidem 40. agit cum Mauritio Imperatore de Ioannis arrogantia reprimenda. ibidem 46. item de eodem agit cum Constantina Augusta & de titulo Vniuersalis. ibidem 48. quid eit quod se negat Vniuersalem. 1010. 49. & quomodo etiam negat se sacerdotem. ibid. 50. absoluit damnatum ab Episcopo Constantinopolitano. ibidem 54. 55. & aliam iudicat causam iudicatam ab eodem. ibidem 56. citò occurrit ne Pelagiana hæresis renuiscat. ibidem. Papa confirmat regulas sancti Benedicti. ibidem 59 monet Orientales Patriarchas de Concilio Ephesino falsato. ibidem 56. celebrat Concilium Romæ. ibidem 53. 61. laborat in causa Maximi Episcopi Salonitani. ibidem. pallium ei mittit. ibidem 66. magna tolerantia. ibid. 64. eius æruminæ. ibidem 67. calumniam passus de Episcopo in carcere mortuo. ibidem 65. absumit à cæde Longobardorum. ibidem. iubet emi captiuos Anglos. ibidem 72. 73. mittit ad Leandrum petitum librum Regulæ Pastoralis. ibidem 71. à Dominico Episcopo Carthaginensi communionem expetit Sanctorum. ibidem. laborat pro restituenda Ecclesia Gallicana in antiquam disciplinam & mores. ibidem 69. & 599. 21. mittit Ioanni Episcopi Rauennati reliquias sanctorum martyrum. ibid. 74. eúdemq; corripuit. ibid. arguit Martinianú Episcopum Rauennæ auaritiæ. ibid. 77. & 600. 4. explorat vitam Episcoporum. ibidem 76. 77. quas ipse soleret dictare litteras, quas verò Consiliarius eius. ibid.
Gregorij nomine scriptum priuilegium Ecclesiæ Rauennatis. ibid. 73
Gregorius neminem cogit accipere Episcopatum. ibidem 79. stultiosus Eliæ Abbatis in Isauria, cui & munera mittit. ibid. 80. iterum corrigit monachos desertores. 597. 16. interitum Ioannis Episcopi Constantinopolitani deplorat. 596. 5. probat electionem Cyriaci Episcopi Constantinopolitani. ibid. non communicat in omnibus ipsi; nisi relinquat nomen Vniuersalis. ibid. 4. prohibet Apocrisiarium suum interesse sacris Cyriaci Episcopi Constantinopolitani. ibid. 5. infligit anathema affigentibus libellum famosum. ibidem 6. laborat pro redemptione captiuorum. ibid. 7. prohibet sua scripta publicè in mensa legi. ibidem. gerit curam propensiorem non alium in Vrbe degentium. ibid. 8. adijcit animum ad conuersionem Anglorum. ibid. 9. Quibus permotus. ibid. 8. mittit in Angliam Augustinum & socios, quos commendat Gallicanis Episcopis. ibidem. 11. nec non Regibus Francorum. ibid. 12. litteris roborat Augustinum & socios ad perseuerantiam. ibidem 11. 14. non tantùm dicendus Magnus sed Maximus. ibidem 11. mittit reliquias martyrum Palladio Episcopo Santonem. ibid. 13. rursùm languore corripitur & sanatur. ibidem. admonet Episcopos quomodo se gerant cum Magistratibus. ibid. 15. vocat Patrum Episcopum Africanum Romam ad dicendam causam. ibid. 16. quid de Sozomeno historico. 597. 4. defenditur ab auctore contra oblatrantem. ibidem. reuocat Romam Sabinianum diaconum, & mittit Anatolium Apocrisiarium. ibidem 7. de Eudoxij nomine suspectus. ibid. 4. recipit ad Communionem Responsales Cyriaci. ibid. 1. quid de his ad Anastasium Antiochenum Episcopum. ibid. 7. redarguit Gregoriam fœminam curiositatis, scire cupientem, an esset prædestinata. ibidem 12. mittit clauem de sepulchro sancti Petri ad Theodorum. ibid. 14. consolatur Narsetem Patritium. ibidem. curat res Ecclesiæ Africanæ. ibid. 16. mittit sua scripta ad Vinam. Am in Gallias. ibid. accipit à multis pecuniam erogandam in pauperes. ibid. 14. 15. cur non miserit pallium ad Syagrium Episcopum Augustodunensem. ibid. 16. consulit ad priuilegium Classensi monasterio. 598. 20. citò occurrit hæresi in Gallia serpenti. 597. 17. admonet Brunichildem de corrigendis prauis moribus in Gallijs. ibid. 18. & 599. 21. de conuersis Anglis ad fidem scribit ad Eulogium. 597. 23 & 598. 1. 2. ad eundem munuscula mittit. 597. 11. quod alios docuit, primus ipse perfecit. 598. 4. hum prostratus ad pedes Anachoretæ. ibid. 5. cur ea curet quæ sunt præfectorum prouinciarum. ibidem 8. solicitus de custodia ciuitatum. ibidem. reprehendit Ianuarium Episcopum Calaritanum de segete exarata & alijs. ibid. 2. scribit ad Agilulphum de pace facta. 599. 2. ægrotat rursùm podagra. ibid. 14. grauius laborat. 601. 3. & 604. 3. dat ad Secundinum munuscula. ibidem 16. ægrotans non parcit negotijs Ecclesiasticis. ibidem 27. Missasque diebus festis celebrat. ibidem. mittit reliquias sanctorum ad Reccaredum Regem. ibidem 26. mittit pallium ad Leandrum Episcopum Hispalensem. ibidem. sequester emptionis Exconsultus. 604. ibidem 67. consolatur Dominicum Episcopum Carthaginensem de peste ingruente. 599. 28. prædicit maxima mala futura. 600. 3. & 607. 10. probat scripta Eulogij Episcopi Alexandri ni aduersus hæreticos. ibidem 5, reprehendit Episcopum Curialem. ibidem 7

moritur. 630.13
Georgius qui & Elegius scriptor rerum S. Theodori. 590.39
Georgij martyris reliquiæ acceptæ à Theodoro Siceota. ibid.37
Georgius martyr militum patronus. 604.69 703.3
Georgij monasterium in Campo Coronato à Cuniberto Rege Longobard. erectum. 703.3
Georgius Portuensis Episcopus Comitatus Constantinum papam Constantinopolim proficiscentem. 709.2
Georgius presbyter Card. Comitatus Constantinum papam proficiscentem Constantinopolim. ibid.
Georgius Secundicerius Comitatus Constantinum papam proficiscentem Constantinopolim. ibid.3
Georgius Notarius occisus à Phoca Imper. 602.12
Georgius presbyter legatus à Cyriaco episc. Constant. ad Georgium papam. 596.3. legatus ad Conc. Constant. missus ab Agathone papa. 680.3.4
Georgius Philippici filius occisus à Phoca. 601.20
Georgij Pisidæ vaticinium de Persis debellandis. 621.3
Georgius Pisida laudator Sergij patriarchæ 608.8. laudator Anastasij martyris. 627. 13.
Georgij Pisidæ preces pro Heraclio Imper. scriptæ Iambis. 627.28. preces ad Deum pro filijs Heraclij Imp. ibid.
Georgius Pisida scripsit historiam de rebus Persicis & de bello Abarico. ibid.
Gerebaldus Episcopus Baiocasinæ vrbis interfuit Concilio Rothomagensi. 682.11
Germaniæ regiones Euangelij adhuc expertes. 690.2. decernuntur noui Apostoli. 1. ibid.1.2
Germania Euangelium recipit. 697.1. ad 6
Germanorum Ecclesia florens. ibid.2
Germanus Patricius affectat Imperium. 606.3. confugit ad Ecclesiam. 607.17
Germanus præfectus Vrbis laborat pro confirmatione electionis S. Gregorij. 600.8
Germanus prætor aduersus Narsetem missus occiditur. 604.68
Gerontius presbyter quid in Iustum Episc. Toletanum. 657.41
Gervasius & Prothasius martyres patroni ciuitatis Cenomanensium. 652.14
Gertrudis filia Pipini primi. 631.5. vitam austeriorem amplectitur. ibid.15. eius obitus. 644.27
Gerundensis ecclesia facta Metropolis. 602.3
Gethsemanis columnæ seruatæ. 690.14
Gentes populi in Anglia facti Christiani. 635.9
Gigas occurrit Heraclio & ab eo singulari certamine vincitur. 624.1.2
Gisulphus Dux Beneuentanus inuadit res Occidentalis Imperij. 702.2. quæ oppida ceperit. ibid.
Gislemarus ficius Vuarratonis magistri domus Regis Francorum. 691.7
Giselbertus cæcus natus illuminatur. ibid.5
Gladius Sarracenorum euagihatus aduersus Christianos v sus. 652.1
S. Glyceriæ martyris sepulchrum Heracleæ in Thracia. 593.93. vnguentum ex eius sepulchro manans. ibid.
Gloriæ hymnus ad finem cuiusque Psalmi. 598.31
Gloria vitanda in omnibus. 591.11
Godoberta virgo S. Clothario Regi chara. 615.12
Gordianus Episcopus in Hispania. 617.1
Gordiani patris S. Gregorij imago. 604.24. habitus ipsum monstrat diaconum, 604. 26.27
Gorgoniæ insulæ monachi. 591.15
Gortricus Episcopus Metensis sanctitate mirandus successor S. Arnulfi. 631.12
Gosbertus polluitur coniugio vxoris fratris sui. 689.6. eius interitus. ibid.14
Gosuintha Regina infidiatur Riccaredo. 591.39
Gothorum Reges oppresserunt Romanam Ecclesiam. 590.5. Regnum in Hispania cur collapsum. 713.22. A Sarracenis inuasum. ibidem.
Gradensis Ecclesia ex Aquileiensi aucta. 602 3. eius patriarchatus quando cœpit. 605 1.2
Gradensi Ecclesiæ fauent Exarchi Italiæ. 1 ibid.3
Gradensis Ecclesia semper impugnata à Lõgobardis. ibid. Exarcho semper paruit. 605.6. patriarchatus priuilegia. 613.15.
Gradus siue Grados insula à Longobardis nunquam capta. 605. 6. affinitatis in matrimonio contrahendo veriti. 604.7.8
Græci adulantes Imperatori tribuunt ei, quæ sunt sacerdotum. 692.31. monachi reliquias martyrum Romæ quærit. 594. 24. antiquitus spernere conati corpora Apostolorum. ibid. dubitantes de reliquijs martyrum, miraculo sunt instructi. ibid. 23. iuste gemunt sub Turca. 593.47. æmuli Latinorum gloriæ. 595.30. suis ipsorum armis à Latinis conuicti. 692.42.43. corrumpunt locum in dialogis S. Gregorij. 493.6. 47. corrumpunt locum Concilij Carthaginensis. 602.24
Græcæ linguæ cultus collapsus. 593.62
Græcorum fraudes in compingendis canonibus nomine Sextæ Synodi. 692.8. ad 15. redarguitur leuitas. 604.44. noxiæ deturpat Ecclesiam Orientalem. 692.30.31 odium in Romanam Ecclesiam. 638.12. suputatio diuersa à Latinis inita. 10.1. stultitia in abrogando cælibatu clericorum. 692.18.& 24
Græci ex quo tempore in deterius lapsi, vt subijci merentur tyranno. 692.48. abiecto cœlibatu in deterius lapsi. ibid.
Græcorum sacerdotum coniugia quomodo ab Ecclesia Romana tolerata. ibid.
Græci errantes sæpè moniti à Romanis Pontificibus. ibid. 49. schismatici quid in Legatos Apostolicos. ibid.50
Græcorum Imperatorum artes compositæ ad subijciendam Ecclesiam Romanam. 705.1
Grammaticam docere Episcopum indecens. 601.15
Grando diuinitus immissa contriuit Persas 625.3
Gratiarum actio Romanorum pro victoria aduersus Persas. 621.19
Gratiosa Abbatissa Romæ. 593.54
Gregoria cubicularia Augustæ consulit S. Gregorium de certitudine suæ salutis. 597.12
Gregorius Episcopus Agrigẽtinus Romam vocatus. 592.15. accusatus venit causam dicere apud sanctum Gregorium papam. 594.18
Gregorij Agrigentini vitæ Acta confusa. ib.
Gregorius Episcopus Antiochenus legatus ad Persas. 592.26. affert Cruces donatas à Cosfhoe ad sanctum Sergium martyrem. 593.3. visitat monasteria ibidem 6. transfert tunicam Domini. ibid.24. moritur. 594.29
Gregorius diaconus Card. comitatus Constantinum papam proficiscentem Constantinopolim. 709.2
Gregorius monachus astronomus quid de Leontio Imperio. 624.
Gregorius papa ante Pontificatum qualis. 590.3
Gregorij papæ ordinationis dies. ibid.5. electio qualis. ibid.7. in quem annum Imperij Mauritij incoderit. ibid.11. & in quo tempora.
Gregorius papa deplorat miserandum statum Ecclesiæ Romanæ. ibid.
Gregorij papæ germanus. ibid.
Gregorius studet litteris irritam reddere suam electionem. ibid. tollere nequit quod non potest auferre malum. ibid.
Gregorij summa prudentia in regimine pastorali. ibid.
Gregorij litteræ ad Mauritium de Romæ. Rom. à tyrannide oppressa. ibid.
Gregorius pestem precibus averruncat. ibid.22. quando habuit corporeum tempore pestis.
Gregorij edictum de Litania Maiori. ibid.
Gregorius electus Pontifex paruit Imperatori. 14. fugiens diuinitus manifestatur. ibid. & 15
Gregorij Apologia de fuga sua. & de ipsius Gregor. Nazianzeni.
Gregorius librum de Cura Pastorali. & qua occasione scripserit. ibid. 18. eius in Græcum ab Anastasio Antiocheno.
Gregorio adgratulantur multi de Pontificatu suo.
Gregorij expostulatio cum omnia de gratulationem præmissam de Pontificatu. ibid. quereles de sua electione. ibid. 19. ex cura pastorali.
Gregorius scribit ad Theodosium Imper.
Gregorij Papæ scripta qualia. ibid.
Gregorius indicit Synodum contra Tritheitas. ibid. 13. vocat Secretum Episcopum schismaticum. ibid. 14.
Anastasio Episcopo Antiocheno. ibid. cupit eum venire Romam. ibid. remittit ratus Aquilæ & Angeio.
Gregorij cura etiam ergà mortuos. ibid. 596.18
Gregorius diuersis electionum vitijs. 591.3. Synodalem epistolam mittit orientem. ibid. 4. subtrahit se Episcopi prælios. ibid. 3. ad diuersos epistolas. clauem cum reliquijs. ibid. pœnitentem fidei suæ Catholicæ restituit archas.
Gregorij epistolæ quales.
Gregorius inuidiæ super Epistolam 11. missum ab Episcopo Syracusano dit & pretium remittit. ibidem. Episcopos Episcopis præfuisse indebitum. 13. solicite curat salutem Ephesum exmonachi. ibid. 14. & 602.2. Patrum Archidiaconum. Demetrium Episcopum Neapolitanum. ibid. 17. curat reuocare delinquentes chos. ibid. 14. clerum studet reformare. ibid. 18. admonet Corsicæ Episcopos. tes. ibid. 18. semper asserit antiquorum Synodum in Africa conuocandam. 30. corripit Argentinum Episcopum collusione cum Donatistis. ibid. Gennadium patricium in Africa contra Donatistas. ibidem 31. quibus voluit ministros bonorum fidelis. ibid. 31. agit cum Exarcho Africæ sus Donatistas. ibid. 32. cautos pos ne lædros cogant ad idem. redeo ibidem 32. mittit libros ad Leandrum. ibidem 33. ibid. 34. ficatus ex ordine agreat. pit cum Longobardis. ibid. tuos. ibid. 2. excipe legatos Carthaginenses. ibid. 3. Numidiæ purgare curat. ibid. 3. scribit ad Episcopos.

636.1. Hierosolymam capit. 636.1. templū xdificat. ibid. 2. 3. cruces aduersarias deponit. 643.1.2. occiditur à Persa. 645. 2.

Heamfrada filia Regis Eduini baptizata à S. Paulino. 633.53

Hebba Regina Angliæ. 654.16

Hector Patricius Massiliensis à Rege Francorum iussus occidi. 670.1

Heddi Episcopus Occidentalium Saxonum moritur sanctitate clarus. 705.11

Hemerannus Episcopus Ratisponensis. 780. 3. persecutionem passus appellat iudicium Romanæ Ecclesiæ. ibidem. 5. eius martyrium. ibid.

Hesbadæ Episcopos monet S. Gregorius. 591.11

Hesbadio Episcopo insultãs diaconus à Deo punitus. 646.4

Hesbadius Episcopus Toletanus successor Asarij, magister Eugenij. 636.24.26

Heraclius contra Phocam conspirans prodeam occiditur. 610.1

Heraclius Prætor in Africa excitatur aduersus Phocam. 608.1. ducit vxorem in Africi Eudociam filiam Rogati. 610.1. acclamatus Imperator in Africa. ibidem. classe comparata Constantinopolim venit aduersus Phocam. ibi. 2. recipit omnes exules à Phoca expulsos. ibid. vincit Phocam quem & necauit. ibidem. 3. auctus filio. ibi. 3

Heraclij statura & effigies. 610.5

Heraclius barbam radit cum imperare cœpisset coronatur Imperator à Patriarcha. ibid. 3. creat filium suum Imperatorem. 598. parare incipit expeditionem in Persas. 611. 1. & 620. 1. nefariè ducit neptem suam in coniugem. 613. 3. destructionem Iudæorum meditatur. 614. 41. Astronomis studiosus, quid in Iudæos. ibi. eos cogit baptizari. ib. ad Dagobertum scribit aduersus Iudæos. ibid.

Heraclij sigillatur ignauia. 618.5

Heraclius legatos mittit ad Cosrhoem Regem Persarum. 617.17

Heraclij sanctio de numero clericorum. 618.16

Heraclius pacem componit cum Rege Auarum. 619.6. pro bello parando ab Ecclesijs mutuam pecuniam accipit. 620.1. exercet milites ad præsium. 621.1

Heraclij expeditio in Persas. ibi. ad 10

Heraclius in bellum proficiscens secum vexit Christi imaginem. 621. 2. ad eam iuramentum factum. ibid. 1. in procinctu monet milites seruare iustitiam. ib. 1

Heraclij verba ad Sergium Patriarcham. ibidem.

Heraclius fugat Persas Chalcedonem vsq. ibid. 3

Heraclij magna in Deo fiducia. ibid. 6. religione vtitur magis, quàm armis. ib. 6. 7. 622. 5

Heraclius longè imparibus copijs aggreditur. ib. 4. idem rursus patitur à Cosrhoe 622. 3. in Armenia vincit hostes. 622. 9. Persidem inuadit. ibid. vincit Sarbarum Ducem. ibid. Bizantium sedi thiematurum. ibid. obuium hæreticum confutauit 622. 2

Heraclij secunda expeditio in Persas. ib. 3

Heraclius interiorem Persidem inuadere tentat. ibid. 4. 5. concionem habet ad milites. ibid.

Heraclio Deus mirificè fauit. ibid.

Heraclij exercitus recreatur pluuia. ibid. 6

Heraclio vni datum penitus vincere Persas ibid. 6

Heraclius comburit Ignis templum in Perside. ibid. 7. fugat Cosrhoen. ibid. 7. in ambigais diuinum nomen quomodo soluta consulere. ibid. 9. captiuos Persas dimittit. ibid.

Heraclij exercitus in discrimen adductus. 623. 1

Heraclius hiemat in Albania. 622. 9. hortatur milites timore consternatos. 623. 1. & 622. 9

Heraclium reuertentem in Armeniam insequitur Persa. 623. 5

Heraclij noua victoria aduersus Persas. ibi. 3. 4. 5

Heraclius nocte irruit in Sarbaram Ducem Persarum & fugat eum. ibid. litteris suis consolatur Constantinopolitanos. 624. 2. init amicitiam cum Cyro Lazorum Episcopo. 623. 6. peruenit ad Euphratem. 624. 3

Heraclium pugnantem admirati sunt hostes. ibid.

Heraclius subuenit exercitui periclitanti. ibidem. compulsus cum gigante certare. ibid. 1. 2. 3. hiemat apud Sebastiam. ib. 3. nititur Dei auxilio. 626. 1. victor contra Cosrhoem properat. ibid. 3

Heraclij exercitus deseritur à Turcis. ibidem.

Heraclius aduersus Razatem pugnat ante aciem. ibid. 2

Heraclio auctæ vires per martyrium S. Anastasij. 627. 13

Heraclius potitur diuitijs Cosrhois. ibidem 14. fauet Cyro filio Cosrhois. ibid. 16. redijt Constantinopolim. ibidem 24. cum seq. eius filiorum occursus ib. 26. peeuniam ab Ecclesijs acceptam restituere parat. ibid. 27

Heraclij triumphus de bello Persico. ibid. 23. præclara merita. ibid. 26. & eius filij numismata. ibid. 28

Heraclius pellit Nestorianos ab Ecclesijs Catholicorum. ibid. 25. duxit quatuor elephantes à Perside. ibid. 26

Heraclium victorem Reges legationibus frequentant. 628. 4

Heraclius reportat humili habitu Crucem Christi Hierosolymam. ibidem 2. suadet Iudæo prædiuiti fieri Christianum. ibidem. 1

Heraclij ruina vnde cœpta. ib. 3

Heraclius visitans Syriam de fide disputat suo damno. ibidem 5. 6. consulit Sergium Patriarcham de dogmatibus. ibidem. spe pacis decipitur ab hæreticis. ibidem. declinans in hæresim pessundat Imperium. 629. 1. 2. triplici vinculo hæreticorum captiuus ductus. ibidem 5. captus ab hæreticis leuitatis arguitur. ibidem. deceptus ab Athanasio Iacobita. ibidem. 3. magno suo damno se immiscet disputationibus dogmatum. ibidem 4. 5. 12. obuiam habuit Mahumetanum Principem & pseudoprophetam. 630. 3. figillatur inertia dum non insurgit in Mahometanos statim, sed intentus totus fuit quæstionibus dogmatum. ibid. 12. licet hæreticus perseuerat Catholico nomine. 631. 1. vrgetur à Sarracenis, & relicta Syria pergit Constantinopolim. 633. 1. perinfensus Romanæ Ecclesiæ. 638. 10. promulgat nouam fidei expositionem hæreticam. 639. 1. 8. 9. Ecthesim eam nominauit. ibid.

Heraclij expositio fidei reijcitur à Seuerino Papa. ibid. 2. 3

Heraclius ruina factus Rom. Imperij. 635. 1. recantans palinodiam in exemplum adducitur à S. Maximo. 657. 19. 20. de fidei expositione confusus negauit eam esse suam. 640. 7. eius pœnitentia imperfecta. ib. 10

Heraclij Imperatoris obitus. 641. 1

Heraclius Iunior imperat. 668. 1. eius natalis. 641. 1. Idem filius spiritualis Ioannis Episc. Alexan. 612. 1. quando coronatus Imp. à patre puer. ib. Idem Constantinus dictus Consul creatus & Cæsar. 616. 4

Heraclius frater Pogon. ab Imperio dimouetur. 681. 42

Heraclius frater Abūmari Imp. copijs Præfectus. 699. 13

Heracleonas imperat. 641. 1

Herbipolensis Ecclesia illustrata sanguine martyrum. 689. 15. 16

Hermannus presbyter Scotus ad quem litteræ Apostolicæ sedis. 639. 6

Hermannus Episcopus Colonicnsis. 698. 1. scriptor vitæ S. Lamberti. ibid.

Herodianus prædicit Mauritio interitum. 602. 14

Herundo sancta fœmina in montibus Prænestinis eremiticam vitam excoluit. 592. 24

Hesychius Episcopus in Gallia Synodo Pictauiensi interfuit. 595. 67. 70

Hesychius Episcopus Hierosolymorum moritur. 609. 5

Hyems aspera infesta arboribus. 605. 1

Hierosolyma capta à Cosrhoe Rege Persarum. 614. 14. deplorat Threnis Antiochi monachi. ib. 17

Hierosolymitanis captiuis subuenit Ioannes Eleemosynarius. ibid. 15. eius clades prænunciata. 607. 10

Hierosolymæ restauratio facta à Modesto. 616. 1

Hierosolyma capta à Sarracenis. 635. 2. & 636. 1

Hierosolymitana Ecclesia inuasa à Sergio hæretico vendicata à Theodoro Papa. 633. 12

Hierosolymorum Episcoporum post Sophronium successio interrupta. 636. 4

Hieronymus reuocatur ab interpretatione Ezechielis. 595. 4. 5

Hiberni Episcopi scribunt ad S. Gregorium. 592. 6. schismatici redeunt ad Ecclesiam. ibid. consulunt S. Gregor. Papam. ib. Catholico ritu celebrant Pascha. ib. grauia ab Anglis passi. 684. 9

Hilarius Archipresbyter Romanæ Ecclesiæ 590. 10. & 639. 6

Hilarius Carthularius missus in Africa eam curat Ecclesiam. 591. 30. & 592. 4. & 602. 5

Hilarius subdiaconus subiectus verberibus damnatur exilio. 601. 29

Hilda Abbatissa quid de Paschate. 664. 7

Hildæ Abbatissæ obitus. 680. 53. de eius anima visio. ibid.

Hippolytus Notarius à S. Gregorio missus ad Theodolindam Reginam. 593. 31

Hispania laborat peste inguinaria. 590. 30

Hispaniæ Ecclesiæ felix status post Chindasuindo Rege. 649. 85. Episc. cupiūt Rom. tantūm sub esse Pontifici. 681. 60. à Benedicto Papa mouentur. 685. 4. legationem mittunt ad Leonem Secundum Romanum Pontificem. 683. 26

Hispani Episcopi cur se ignorare profitentur Quintam Synodum. 684. 6

Hispaniæ Episcopatuum facta distinctio. 675. 5. Reges vnde sint dicti Catholici. 638. 11. à Iudæis pressuram passæ. 694. 5. regnū cum defecit ab obedientia sedis Apostolicæ penitus corruit. 701. 16. 10. traditum Sarracenis. ib. 11. 12

Hispaniæ ciuitatum muros destruit Vuitiza Rex Longobardorum. ibid. 13

Hispaniæ Regnum oblatum Ecclesiæ Romanæ. ibid. 16. oblatum à Vuitiza. ibid. vendicatum à Gregorio Septimo. ibid. 19. 20. ficut inobedientia Romanæ Ecclesiæ perditum, ita obedientia restitutum. ibid. 22

Hispanias inuadunt Sarraceni, eisque sunt potiti. 713. 17

Hispania proditione Iuliani Comitis nudata armis. ibid. 20

Gregorius intercedit pro Libertino Exprætorio, quem & consolatur. ibidem 11.13 monet Leontium Præfectum mitius agere in iudicandis reis, ibidem 11. corripit Guidiscalcum Ducem sæuientem in monasterium. ibidem 13. consolatur Rusticianam Patritiam podagra laborantem. 601.3. corripit Clementinam Patritiam odio indulgentem. 600.13. se verè seruum seruorum esse sentit, & haberi vult. 601.4. licet ægrotans colligit Synodum. ibidem 9. Reges Francorum rursus admonet de extirpanda Simonia. ibidem 16. quos secunda vice mittit in Angliam. ibidem 17. scribit ad Augustinum prædicantem in Anglia de humilitate seruanda. ibidem 18. respondet ad consultationes eius. ibidem 23. scribit ad Adilbertum Regem Anglorum. ibidem 19. aliam epistolam ad Adilbergam Reginam. ibidem. mittit pallium sancto Augustino in Angliam. ibidem 22. mittit & dona ad Ecclesiam Anglicanam. ibidem. respondet ad consultationem Hibernorum. ibid. 25. precibus resistit Barbaris. ibid. 26

Gregorij Impensa cura de Maximiano Episcopo Rauennate ægrotante. ibid. Papæ nomine scripta de impostore nonnulla. ibid. 29

Gregorius priuat Hilarium subdiaconum & in exilium mittit. ibidem 29. Græcarum litterarum ignarus. ibidem. rursus vrgetur bellis Longobardorum. 602.1. quem corripit, consolatur. ibid. 6

Gregorij sermones ab alijs excipit. ibidem 10.

Gregorius nō vult legi publicè libros suos. ibidem 11. vestit Episcopum frigore afflictatum. ibidem 7. ad Cyriacum Episcopum Cōstantinopolitanum rursum scribit. 603.8. scribit ad Leontiam Augustam. ibid. 6. 7. cur laudet Phocam Augustam. ibidem 1. 4. epistola ad eundem. ibidem 2. 3. 5. prohibet cultum sabbati. ibidem 17. ad Eulogium Crucem cum limitura catenarum sanctorum Petri & Pauli mittit, eodem 14. eundem monet de Simonia eradicanda. ibidem. solicitus in curā belli cohortatur milites ad pugnandum. ibidem 19. 20. tribunum mittit pro custodia Neapolitanæ ciuitatis. ibidem 21. gratulatur Theodolindæ de nato filio. 604. 1. munera mittit ad eundem. ibidem 4

Gregorij epistolæ non suis locis semper positæ in registro. ibid. 5

Gregorius dispensando in matrimonio cū Angelis infert nonnullis scandalum. ibid. 7. 8. Dei seruos litteris & muneribus frequētare solitus. ibidem 13. insequitur maleficos. ibidem 10. ex consortio aliorum & collatione cum ipsis habita & lectione profecit in sacris litteris. ibid. 13

Gregorij donatio facta Ecclesiæ S. Petri pro luminaribus. ibidem 15. obitus tempus. ibidem 17. sedis tempus. 176. epitaphium. ibidem. laudes. ibidem 18. mira sanctitas testata. ibid. 17. ad aurem visa columba. ibid. 19. ordinationes. ibid. 29

Gregorius post obitum calumnijs aspersus. ibid. 20

Gregorij scripta combusta an fuerint. ib. 22. imago. ibid. 25. 27. eius corporis habitudo 601. 3

Gregorius quando pingi fecit miraculum S. Eleutherij. 604. 27. pingi fecit Ecclesiam S. Agathæ. ibid.

Gregorij corpus translatum. ibid. 28. oratorium vbi. ibid. 29

Gregorius fecit ciborium preciosum. ibid.

Gregorij papæ reliquiæ à populo honore habitæ. ibid. 28. Papæ obitum elementa sensēre. 605. 1

Gregorij historia de liberatione animæ Traiani ab inferni pœnis vt falsa reijcienda. 604. 36

Gregorius nec Christum aliquem liberasse ab inferis cùm illuc descendit, concedit. ibid. 38

Gregorij librorum Moralium per desiderata inuenta Romæ. 649. 52. scriptorum locus deprauatus corrigitur. 590. 12. constitutio de non vendendo locum sepulchri per contrarium vsum abrogata. 618. 9

Gregorius post obitū redarguit per visum Sabinianum Papam. ibid. 8. Papa II. cum esset diaconus confutauit canones Sextæ Synodi nomine editos. 692. 39. ad 41. & 710. 3

Gregorij Papæ Septimi epistolæ de recuperatione Regni Hispaniæ. 701. 16. ad 22

Gregorius Papa II. successor Constantini. 714. 1. mittit Constantinopolim legatos contra Iconoclastas. 692. 50

Gregorius Papa Septimus duas legationes in Hispaniam mittit pro recuperandis Romanæ Ecclesiæ iuribus. 701. 21. 22

Gregorius Cappadox Archimandrita. 694. 3

Gregorius cognomento Buramphus exulat 713. 2

Gregorius Patritius Præses in Africa. 645. 1. 6. idem ip̄ tyrannus. 646. 20. & 647. 1. num 657. 4

Gregorius Phorini filius testis contra S. Maximum. 657. 7

Gregorius Præses scriptor belli Heracliani. 610. 2. citat Martinum. 615. 15

Gregorius Rinocurorum Episcopus legatus ad redimendos captiuos. 614. 16

Gregorius Turonensis assistit Ingobergæ Reginæ testanti. 593. 11

Gregorij Turonensi diaconus reliquias Sanctorum Romæ transtulit in Gallias. 590. 32. vbi finem imposuit suæ historiæ. 595. 89.

Grimoaldus filius Pipini primi. 631. 5

Grimoaldus Rex Longobardorum. 663. 6. fuit fide Catholicus. ibid. 8. Græcos superat. ibid.

Grimoaldi Regis obitus. 673. 1. 2

Guaimerus quę egerit in sanctum Leodegarium. 685. 18

Guarnerius minister Theodorici regis quid in S. Austregisilum. 631. 3

Guarnerij cum Sulpitio Episcopo res gestæ. ibid. visio de ira Dei in se conuersa. ibid. 5

Guarnerius percutitur à S. Austregisilo Episcopo. ibid. 5

Guarnerij infelix obitus. ibid.

Gudoinus Dux redarguitur ob inultum sacrilegium. 604. 12

Guidi scalcus Dux sæuiens in monasterium corripitur à S. Gregorio. 600. 13

Gulfarus Magister militum ad quem scribit S. Gregorius. 599. 6

Gundegisilus Episcopus Burdegalensis. 593. 65. 66. 67

Gundemarus Rex tertius Hisp. à Riccaredo 610. 12

Gundemari Regis constitutio de Ecclesia Toletana. ib. 14

Gundericus Episcopus Toletanus sub Tuiza Rege. 701. 14

Guntheramnus Rex cultu religione pietem auertit. 590. 30. eiusdem prædicata pietas miracula. ibidem 31. incautè iniustum bellum mouit aduersus Reccaredum Regem. Hisp. 591. 39. laborat pro pace monialium. 595. 38

Guntheramni Regis obitus. 598. 32. prædicata pietas. ibid.

Guntherus Ethnicus frustra offert sacrificium pro filio excitando. 696. 6

Guntherus rogat sanctum Suuibertum pro filio. ibidem. laborat in Euangelio. 697. 4

H.

Habdimelech Rex Sarracenorum. 680. 14.

Hadoindi Episcopi Commentarius testamentum.

Hadriani Episcopi in Africa cæsum Gregorius Papa cognoscit iubet.

Hadrianus Episcopus in Anglia. 668. 8. 669. 8. 690

Hadriani Abbatis in Anglia obitus.

S. Hadriani Ecclesia ab Honorio Papa facta.

Hadrianus Episcopus Thebanus apud S. Gregorium.

Hadriani moles illustrata memoria Angeli.

Hæreses vnde obortæ. 646. 9. Arianæ in Italia Longobardorum Regis auctoritate. 590. 29

Hæresis Monothelitarum difficulter extincta. 645. 34. simoniaca prima in Ecclesia surrexit.

Hæreses cum dominantur Romæ non decrescit.

Hæresum causa Christiani deo seruiendo. 635. 4

Hæresis accusatus satisfaceret non.

Hæretici Alexandrini contra perfidum Eulogium. 598. 1. Angli ab ecclesia non astringuntur. 597. 23. Monachi Orientales Ecclesiam reuerti. 602. 3. Arianum in Italia. 596. 18. infestant Ecclesiam Thelmicensem. 598. 12. in hæresim inducere solsti.

Hæreticos ab Imp. plecterdi nefas.

Hæreticorum sureconsultorum solertia & ineptiæ.

Hæretici solsti falsa scripta seruare. 14. pœnitentes quod facere debeant ut sede Apostolica recipiantur.

Hæreticorum mos in decipiendo Catholicos.

Hæretici dubitare se simulant, vt alios dubitationem inducant. ibid. eorum scissionem ab Ecclesia, vt liberi viuant. 597. 17. haud pollicitationibus mouendi. 629. 9. pollicitationibus eorum non fidendum.

Hæreticis non communicandum nec orandum.

Hæreticorum scripta quale sit cauendum. 639. 7

Hæretici Imperatores cur heretici nominati reperiuntur. 642. 12. vt videri Catholici. 648. 18. tenent Ecclesiam Antiochenam. 597. 21. magis pertinaces infirmante Principum auctoritate. Primatu Romanæ Ecclesiæ à Phocate pro garriunt. 606. 4. rectiorum quæ priores antiquoribus fecerint. 641. 2. quomodo conuinci soleant.

Hæreticorum semper in vnum fasces ferme. 680. 19. mollita eloquia. 634. 21. 22. 23. pta quando citata ab Orthodoxis.

Hęretici damnati à Sexta Synodo reuocati ad fidem Apostolicam.

Hæreticus confutatus ab Heraclio Imperatore.

Hæretici deceperunt Heraclium Imperatorem sub spe concordiæ. 638. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Hæreticorum semper in vnum fasces ferme. 680. 19. mollita eloquia. 634. 21. 22. 23. pta quando citata ab Orthodoxis.

Hæretici damnati à Sexta Synodo reuocati ad fidem Apostolicam.

Hæreticus confutatus ab Heraclio Imperatore.

Hæretici deceperunt Heraclium Imperatorem sub spe concordiæ. 638. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imperatorum imaginum cultus.603.1.2. nõ esse, sed sacerdotum de dogmatibus decidere. 628.1.6.& 630.32
Imperatores vnde sibi vsurpant auctoritatem condendarum legum Ecclesiasticarum. 659.20
Imperatores venerentur non persequantur sacerdotes.595.22.23.curare debent concordiam sacerdotum. 595.25. non pati libenter rigidos sacerdotes. 596.9. subiecti sint sacerdotibus. 617.11
Imperatorum Orientalium consensus requirebatur pro confirmatione Rom. Pontif. 590.3.9
Imperatores Orientis hostes Rom. Ecclesiæ. Orientales quibus sint vsi artibus, vt subijciant sibi Romanam Ecclesiam. 705.1. studuerunt vt crearentur Orientales Romani Pontifices ibid.3. omnes eorum conatus eluti.ibid. Orientales, qui prosecuti sint honore Ecclesiam Romanam. 592.5
Imperatores indigni Imperio, qui persequitur Romanam Ecclesiam. 590.5. cum seq. non vsurpent quæ sint sacerdotum. 592.35 hæretici promouentur à dæmone. 713.11
Imperia Ecclesiarum huius sæculi. 680.8.4.11
Impositura de Honorio Papa facta in Sexta Synodo. Vide, Honorius. de cœmiterio S. Gregorij Papæ. 604.50.51
Indeberga mater Gertrudis Itta dicta.644.11.
Indiæ Regis legatio ad Heraclium Imp. 628.4
Infantes baptizandi. 590.20
Iniuriæ veteres offensæ monacho impœnitenti. 704.11
Inguinuus Episc. Sabionensis exilium patitur à Longobardis Arianis. 638.14
Ingoberga Reginæ pietas & obitus. 595.87
Inguinaria pestis Romæ. 590.12. in Italia vniuersa.ibid.29.& in Hispania & in Gallia ibid.30
Iniuriarum remissio aditum ad gloriam parat. 599.10
Innocentius Consul interpres in causa sancti Martini Papæ. 611.9
Innocentius Episcopus Emeritêsis subscribit Concilio Toletano sub Gunthemaro Rege. 610.14
Innocentius præfectus in Africa cupidus librorum S. Gregorij Papæ. 600.8
Inscripsio sepulchri Ceadualle Regis.689.3.
Crux posita donata à Cosrhoe S. Sergio martyre.595.2.in Ecclesia S. Ioannis Bapt. à Rege Recesuinto erecta.661.3.in Ecclesia S. Pancratij posita.638.3. in sepulchro S. Eugenij Episcopi Toletani. 657.39. sepulchro posita S. Kiliani & sociorũ martyrum. 689.15. 16. sepulchri Reciuergæ Reginæ.690.16. sepulchri S. Theodori Episcopi.690.11. sepulchri Theodori.618.8. Vambæ Regis, super mœnia Toletanæ ciuitatis.674.3.posita in sepulchro S. Vulfranni.702.4.ad sepulchrum S. Felicis Episcopi Ravennatis posita. 711.23
Insignia clericorum Romanæ Ecclesiæ, quæ fuerint. 598.31.& 604.27
Insulani monachi relaxati occasione belloriun. 591.15
Incorruptiones Sanctorum proficuæ. 712.12
Inuentio corporis sancti Laurentij martyris. 594.22
Inuentarium de rebus Ecclesiasticis. 593.51
Ioannes Abbas Biclarensis historicus.590.2. indicat de tunica S. Ioannis reperta à S. Gregorio. 591.21. à sancto Gregorio ad Theodolindam Reginam missus. 593.32. Perla quomodo exceptus à S. Gregorio. 593.1
Ioannes Archicantor S. Petri interfuit Concilio Anglicano. 703.1
S. Ioannis Baptistæ capilli in Hispaniam missi.599.2. Ecclesia in Modoetia à Theodolinda constructa.616.2. Ecclesia erecta à Recceuinthõ Rege. 661.3
S. Ioannes Baptista electus patronus Gentis Longobardorum. 616.2.3
Ioannes Baptista redarguit violatorum sepulchri Rotharis Regis Longobardorum 654.9
S. Ioannis Baptistæ ecclesia ad aquas Saluias 713.5.de miraculis in ea. ibid.
Ioannes diaconus scriptor vitæ S. Gregorij quo tempore. 604.41
Ioannis Euangelistæ tunica reperta & Romam missa. 622.20
Ioannis Damasceni assertio de liberata Traiani anima cuius ponderis. 604.39.40 parentes liberi permanserunt. 434.1.2
Ioannes diaconus Card. legatus ad Sextam Synodum ab Agathone Papa. 680.4
Ioannes Eleemosynarius Alexandrinus Episcopus creatur.616.7.singulos pauperes describit & alit. ibid.9. extirpat Simoniam ab Ecclesia Alexandrina.ibid.8. aliæ res ab eo gestæ initio Episcopatus. ibid. hæreses euellit.ibid. duobus diebus hebdomadis publicè omnes audiebat.ibid.9. subuenit Hierosolymitanis à Cosrhoe captis.614.15.recipitiq; profugos Syros.ibid. respuit oblationem Simoniaci Episcopi. 615.2.3.4.5.non vult dare pecunias Ecclesiæ ad bellum Persicum. 620.2.3
Ioannis Episcopi Alexandrini res gestæ cum Georgio Ario. 633. 53. res gestæ cum Niceta Patricio.620.3. eiusdem ad Nicetam epistola. ibid.4.5
Ioannes Episcopus Alexãdrinus quam vindictam exercuit pro suo nepote cõtumelia affecto. ibid.11
Ioannis episcopi Alexandrini testamentum. ibid.8
Ioannes Episcopus Alexandrinus moritur in Cypro.ibid.7. cum seq. inter Sanctos relatus. ibid.10
Ioannes Aquileiensis Episcopus creatus.605 2.idemq; schismaticus.ibid.3. eius epistola ad Agilulphum Regem Longobardorum. ibid.5.6
Ioannes Arelatensis Episcopus. 668.4
Ioannes Bergomensis Episc. interfuit Concilio Rom.sub Agathone.680.3.conuertit Grimoaldum Regem ad fidem Catholicã 663 8.resistens Arianis martyrium est cõsecutus. 659.6
Ioannes Cæsaraugustanus Episc. 636.13.17
Ioannes Cypri Episcopus extorris in Hellesponto ob Sarracenos. 660. 12. responsa edita. 691.33
Ioannes Consiliarius Rom. Ecclesiæ. 590.10
Ioannes Constantin. Episc. redarguitur à S. Gregorio ob iniquum iudicium monachorum Isaurorum. 595.26
Ioannis Constant. Episc. conatus prò vsurpando Primatu. 595.20.cum seq.
Ioannes Constantinopolitanus Episcopus Vniuersalis titulum vsurpat. ibid.27. caput sancti Pauli cupit transferri Constantinopolim. ibid. 30. subditum se fatetur Romano Pontifici.ibid.34. dolis agit aduersus Gregorium.ibid.38. inuitus pater eidem.ibid. corripitur à sancto Gregorio ob titulum Vniuersalis vsurpatum. ibid. 50.40
Ioannis Constantinopolitani Episcopi superbia depressa. ibid.50
Ioannes Constantinopolitanus Episcopus fallam Ephesinam Synodum pro vera supponit.ibid.55.56.ieiunator dictus.596 1.moritur,& à Græcis pro Sancto cultus. ibid.12
Ioannes alius Constantinopolitanus Episcopus post Thomam.658 1. An probatus Catholicus. ibid.12
Ioannes Corinthi Episc. sub Gregorio. 593.21.& 585.34.35
Ioannes Creten. Episc. sub Gregorio. 593.21
Ioannes defensor sequitur Constantinum Papam Constantinopolitanum. 609.2
Ioannes Eremita quid in visu vidit de anima Dagoberti Regis. 647.4
Ioannes Exarchus occisus. 655.6
Ioãnes Exarchus Italiæ studet parti Paschalis Schismatici. 687.4
Ioannes in Gallia Episc. interfuit Concilio Rothomagensi. 682.11
Ioannis Episc. Lappæ causa per appellationem delata ad Vitalianum papam.667.2.3
Ioannes Lariſſæ Episcopus sub Gregorio. 592.9.& 593.21
Ioan. Mariana historicus laudatus. 688.3.4
Ioannes monachus S. Theodosij legatus à S. Martino papa. 649.6
Ioannes Neapoli Præfectus arripit tyrannidem,& occiditur. 651.6.7
Ioannis & Pauli martyrum Reliquiæ delatæ in Gallias. 690.33
Ioannes Papa Quartus creatur. 639. 3. cum seq. transfert martyres è Dalmatia Romam. 641.3.4. colligit Synodo damnat Ecthesin Heraclij Imperatoris.640.1. redimit captiuos.641.2.quid ad Scotos. 6396.de Honorij Papæ epistola suspicionem purgat. 640.3.4
Ioannis Papæ Quarti constantia. ibid.2.obitus & sepultura.641.2.oratorium in Laterano, ibid.3.4
Ioannes Papa Quintus creatur.685 10. olim diaconus legatione functus Constantinopolim sub Agathone. ibid.
Ioannis Papæ Quinti obitus & res gestæ. 686.1
Ioannes Papa Sextus quando creatus. 701.9 Persecutionem passus ab Absimaro Imp. ibid.defensus ab Italiæ militibus aduersus Exarchum.ibid.10.sedat milites contra Exarchum permotos. ibid.9. redimit captiuos. ibidem. Gisulpho Duce Beneuentano detentos.702.2. moritur.705.1. res ab eo gestæ ordinatio & sepultura. ibid.
Ioannes Papa Septimus creatur.ibid.1.accipit legationem à Iustiniano Imper.ibid.4 Concilium Romæ cogit.ibid.4. non approbat nec reprobat canones Sextæ Synodi.ibid.5.6.Timiditatis arguitur.ibid. absolut in Concilio Rom. S. Vulfridum Episc.ibid.8.Ioannis eiusdem obitus, res gestæ & sepultura.707.1. noluit probare canones nomine Sextæ Synodi additos. 692.40
Ioannes Exconsul Patricius & Quæstor, ad quem S. Gregorius clauem cum reliquijs mittit. 691.7
Ioannes Patricius occidi iussus à Phoca.604 3.missus in Africam aduersus Sarracenos. 696.13
Ioannes Platyn Exarchus pecuniam exigit ab Ecclesia Romana. 687.4
Ioannes Philadelphiæ Episcopus Vicarius Apostolicus in Oriente à S. Martino Papa creatus. 649.59
Ioannes Portuensis Episc. Legatus missus à Rom. Pont. ad Sextam Synodum. 680.4 Constantinopolim ductus. 692.37
Ioannes Episcopus Primæ Iustinianæ à sancto Gregorio monetur.594.16. de eodem. 593.21.& 602.6
Ioannes Spatharius cognomento Strutus in Tiberium filium Iustiniani Imper. immissus.717.7.occidit ipsum. ibid.
Ioan. Episc. Syracus. 594.31. mittit pecuniam ad S. Greg. prò redimendis captiuis.596.7 admonetur à S. Gregorio ibid.35
Ioannes Exarchus cognomento Rizicopus quæ nefanda in Rom. Ecclesiam commisit.709.3.obitus eius. ibid.

Hispaniarum perditionis causa quæ verior extitit. ib.21
Hispalense siue Spalense Concilium. 619.1
Historia Gregorij Turonensis quousque producta. 595.89
Historiæ scriptio postulat solitudinem. 593. 44.45.schismatici. ib. 46. reuocat ad Ecclesiam. 599.6.7
Hoamen Rex Sarracenorum. 645.24
Hollandiæ pars accipit Euangelium prædicatione S. Suuiberti. 696.21.& 697.4
Homiliæ ab Antiocho monacho cur scriptæ 614.13.in Euangelia quando à sancto Gregorio habitæ.582.21. per Notarium recitatæ.ib.S.Gregorij super Ezechielem quando scriptæ,& quando intermissæ 595.2. 3.4
Homur discipulus Mahometis. 60.7
Honoratus Episcopus Hispalensis. 636.11
Honorius Papa creatus. 626.1. commotus aduersus Episcopos Cisalpin. ib.29. eius ad ipsos epistola.ib.30. laborat pro restituendo Adalualdo Rege.ib.28. comouet Istacium Exarchum aduersus Transalpinos Episcopos.ib.28.29.concedit priuilegium monasterio Bobiensi. ib.39
Honorij Papæ laudes per scriptorem eius temporis. ib.
Honorius Papa deijcit Fortunatum Gradensem Episcopum. 630.14
Honorij Papæ epistola ad Episcopos Venetiarum & Histriæ. ib.14
Honorius Papa creat primogenitum Episcopum Gradensem. ib.25. ordinat Scotos Episcopos. 631.9
Honorij Papæ consuetudo cum Sergio & communio in crimen deduci non potest. 633.16. arbitrio se subijcit Sergius. ibidem 23
Honorius Papa non potuit improbare Sergij epistolam.ib.24.inter Catholicos Pontifices adnumerandus. ib.
Honorij epistola prior ad Sergium lapis offensionis. ib.25.& 32
Honorius quomodo asserat voluntatem, nam in Christo. ib.26.44. cur silentium indixit de vna vel duabus voluntatibus in Christo.ib.29.30.34.35.36.47.48. & 648. 7.8
Honorium damnantes in quo decepti sint. 633.32.ad 35
Honorij Papæ atque Sophronij Episcopi Hierosolymitani eadem sententia. ibid. 35.36
Honorius magis excusabilis quàm Sophronius,si communicauit cum Sergio. ibid.
scribit ad Cyrum, & ei silentium imponit. ib.40
Honorij ad Sergium epistola posterior. ib. 41.42
Honorij epistolis ad Sergium quæ obiecta. ib.47
Honorius defenditur à S.Maximo. ib.45.& 645.7
Honorij Catholicæ fidei firmitas. 633.47
Honorius Orthodoxus à Synodis & Romanis Pontificibus comprobatur.ib.84.inuidiam passus ob laudes ipsi à Monothelitis illatas.ib.51.corrigit Scotos deuiantes. ib.67
Honorij epistolæ percharæ Monothelitis. ib.51.52. nomen inuidiosè retentum in Dipsychis à Monothelitis. ib.51. curata. 677.1.2
Honorius à Sophronio in honore habitus. ib.52.ab Agathone & Martino successoribus cultus. ib.
Honorij epistola ad Sergium probata Catholica à Ioanne Papa. 640.4
Honorium defendit Agatho Papa. 681.16.17 ad 21
Honorius manifestam calumniam passus. ib.13
Honorij damnatio Actis Sextæ Synodi inserta à Theodore impostore.680.34.681.19 25.& 682.5.fides Catholica bene cognita à successoribus. 680.17
Honorius in Sexta Synodo, falsò accusatus à Monothelitis. 681.11
Honorij epistolæ lectæ in Synodo. ib.15.innocentia fidei,ij Catholica,per spicuè demonstrata atq; plus satis probata. ib.21. 22.ad 34.50.& 683.2.35. opera propagatur Euangelium in Geuissis.ib.8.9.10.11. epistola ad Eduinum Regem Angliæ. ib.58. epistola ad Honorium Episcopum Dorouernensem. ib.60
Honorius Papa pecuniam coëgit in Patriarchium. 638.6
Honorij Papæ versus in basilica S. Agnetis. ib.2.eam Ecclesiam restituit & ornauit. ib. obitus, ordinationes, & reliquæ res gestæ in cultu Ecclesiarum. ib.1
Honorius Episc. Dorouern. accipit pallium ab Honorio Papa. 633.57
Hormisdæ Papæ qui tituli oblati. 595.51
Hormisda Rex Persarum pulsus à Sarracenis.628.3.vltimus Rex Persarum se abdicat.639.18.occisus. 592.16
Horta ciuitas à Longobardis capta. 595.1
Hortana Ecclesia Episcopo vacans. 594.18
Hospitalia ab Episcopis curanda. 603.18
Hostibus Ecclesiæ quando danda eleemosyna. 592.2
Hubertus Episc. Leodiensis successor S. Lamberti mart. Romæ obseruantissimus.699. 1. Qui sigillo munire voluit suam Ecclesiam. ib.
Hugobaldus monachus scriptor. 632.2
Hugo Card. legatus in Hispanias à Gregorio Papa Septimo. 701.18
Humilis Episc. Belitrensis. 601.9
Humilitatem instituat & custodiat S. Gregorius. 598.4
Humilitas custodienda in operatione signorum. 601.18.19
Hunni qui adhuc Pagani. 69.02

I.

Iacobus diaconus Paulini episcopi in Anglia. 627.31
Iacobus diaconus Eboracensis vir sanctus. 633.64
Ianuarius Episc. Calaritanus reprehenditur à S. Gregorio quòd non defendat pauperes. 600.8. & ob Barbaricinos non conuersos. 594.12. item propter hospitalium neglectam curam. 603.18.& ob iniustè excommunicatum Isidorum. 591.12. & ob exaratam segetem & alia indigna Episcopo perpetrata. 598.21
Ianuarij Episc. Malacitani causa Romam perlata. 603.18
Iarumannus Episc. in Anglia. 664.20
Iconoclastæ suis ipsorum armis confossa à Latinis. 692.43
Idolorum destructa ara ab idolorum Pontifice.626.25.templa non destruenda, sed in diuinum cultum mutanda. 601.22. templum incensum à Moroueo monacho.626.35. templa conuersa in Ecclesias per sanctum Suuibertum Episcopum. 696.4
Idololatria pullulat diuersis in locis. 597.18
Idololatræ rustici, quam sint passi diuinam vltionem. 626.35
Iesdin Persæ filij curant corpus S. Anastasij martyris. 627.42
Ifi Regis Eduini nepos filius Osfridi baptizatur à S.Paulino. 627.31.633.63
Ignatij martyris reliquiæ quando translatæ Romam. 637.1. signum in epistolis. 595. 67.
Ignis marinus inuentus quo naues Sarracenorum sæpè combustæ. 629.14
Ignis templum in Persida 622.7 ab Heraclio Imp. combustum. ib.
Ildefonsus Abbas, postea Episc. Toletanus. 7. Ildefonsus creatus Episc. Toletanus. 667.37.40
Ildefonso apparet S. Leocadia. ib.
Ildefonsus vestis sacra donatur à Dei Genitrice Maria. ib.
Ildefonsi Episc. Toletani obitus, laudes, & scripta. ib.
Ilderici tyrannus in Gallia Narbonensi, auferens coronam S. Felicianæ de capiti imponens malè periit. 673. & ibi nefanda scelera.
Imago agni Christum repræsentantis, & species vera, à Latinis recepta. 630.&c. seq. in cera & aliis cæptum fuisse. ibi. 44
Imago Anastasij mart. Cæsaræ posita, Romam translata.
Imagines Apostolorum & Sergio Papa missæ. ibi.
Imagine Christi præsens Angelus superditur in Anglium.
Imagines sacræ Roma allatæ in Anglia. 703.1
Imagine Christi pernia Heraclius pugnat contra Phocæ Imper. 622. pernia Heraclius proficiscitur ad bellum Persicum 621.1.2.præsaga victoriæ sempercantatum à Romanorum.
Imago Christi erecta in porta palatij Constantini.
Imago Gurdiani patricij S. Gregorij.
Imago Heraclij Imp. ibi.
Imagines Imperatorum delere fecit per prouincias.
Imago Matris Virginis propositæ pro Roma. 590.13.allata ad Heraclium Imperatorem phano Episcopo. 610. 2.in dicit Heraclius Imp. ibid. cum Cruce allata triumphat. 593.15
Imago Synodorum Vniuersalium deleta Constantinopoli,abrasa à Philippo hæretico Imp. 712.3.4. depicta Romæ in Ecclesia S. Petri ibid. 11.5. Pernia templo Papa facta.
Imaginum sacrarum vsus ab ecclesia Christi fuit Anglicanæ.
Imagines in sacro lauacro unxit Leo. 4. 14. Sanctorum erectæ super arcus Basilicæ Regis Hispan. 674.5. Christi & Deiparæ Mariæ salutat S. Maximus. 645.1. sacræ missæ ad Secundinum à Gregorio Papa.
Imaginum sacrarum cultus quam celebrat.
Imagines Sanctorum in Ecclesia.
Imago S. Sebastiani in basilica S. Pauli Vincula. 620.52. S. Sebastiani mart. Gregorij. 604.24.27. Theodori Scholasticus Viuentis depicta.
Imerites & Erinus accusatores S. Martini Papæ.
Immunitas Ecclesiastica illæsa manet Adriano Rege.626.35. Ecclesiarum in Phocæ.
Imperium proficit & deficit pro meritis dei Catholicæ custoditæ vel violatæ. 632.2. & 634.37.& 710.47. Orientalium affectum Iustinianus. 611.27
Imperatorum non est dare Ecclesiasticis ratibus.626.38. efficiuntur Ecclesiæ errantibus immunem
Imperatores immunes debent esse a Papa
Imperatorem esse etiam sacerdotem. Monothelitæ hæresi. quos redarguit S. Maximus
Imperatores hæretici dicuntur, qui pietatis nomine [illegible] fidem constituere Pontificis.

Lamberti martyris translatio. 714.4
Lamentationes Antiochi de Hierosolyma capta. 614.16.17
Lampades deferri soliteæ in occursum in festo Gaudentij. 637.26
Landericus episcopus Parisiensis. 662.3
Landoaldus Archipresbyter minister S. Amandi in prædicatione. 661.3
Landoinus episcopus Cameracensis à sancto Martino Papa munus prædicationis accipit. 650.1
Lantbertus filius Theodonis Principis truditur S. Hiemerammum episc. 702.4
Lapsi quo pacto restituendi in ecclesiam. 549.62
Lateranense Concilium generale sub Martino Papa. Vide Concilium.
Laterense Episcopium deprædatum ab iisco. 638.7.8
Latina lingua cultus collapsus penitus. 593. 61.
Laura S. Sabæ monachi occisi à Sarracenis. 614.16. cum seq.
Lauacra imagines Imperatorum. 603.1
Laurentius Archidiaconus Romanæ ecclesiæ postea à S. Gregorio. 591.16
Laurentius & Petrus ab Augustino Romam missi. 601.17
Laurentius episcopus Dorouernensis successor Augustini. 604.63. propagator fidei in Anglia. ibid.64
Laurentius recessurus ab Anglia verbera patitur à S. Petro. 614.2
Laurentius episcopus scribit ad Scotos de Pascha te. 604.65
Laurentius Mediolan. episc. assertor damnationis trium capitulorum. 593.37
Laurentij martyris corpus sub Pelagio inuentum. 594.21. effodientes pereunt. ibid. 22. 22. reliquiæ missæ in Angliam & in Galliam à Vitaliano Papa. 596.33 & 665.5. ipsa Lucina ecclesia restaurata à Benedicto Papa. 685.9
Lauritanus presbyter Scotus. 639.6
Lazi indices recusant recedere cum Heraclio. 623.1.2
Leander episcopus Hispalensis accipit à S. Gregorio pallium. 599.26. necnon librum Curæ pastoralis. 591. 71. consulit S. Gregorium. 591.71. pro lagra laborat. 599.28
Lebuinus varios ex duodecim in Germania ad prædicandum missus. 690.8. martyr prope Gandauum factus. 697.9
Legatio Agathonis Papæ ad Sextam Synodum. 680.4. sancti Amandi ad sanctum Martinum Papam. 649.58. Anglicani Concilij Vuighido episcopo credita ad Romanum Concilium. 679.9. Antiochi anachoretæ ad Mauritium Imperatorem. 597.48.56. eam sequen. à Cyriaco episcopo Constantinopolitano ad sanctum Gregorium Papam. 596.3. alia ab eodem. 597. 1. à Clothario Rege ad sanctum Columbanum. 614. 10.11. à Canone Papa Constantinopolim missa prænuaricata est. 686.4. Carthaginensis episcopi ad sanctum Gregorium. 590.5. à Constate Imperatore ad sanctum Maximum exulem. 646.1. vsque ad 11. Constantis Imperatoris ad Regem Sarracenorum. 667.1. Dagoberti Regis ad Heraclium Imperator. 628.4. ad Sclauos. 640. 11. Eduini Regis ad Honorium Papam. 635.37. à Canone Papa missa Constantinopolim coacta prænuaricari. 692. 49. Episcoporum episcopi in Hispania missa à Gregorio Papa Septimo. 701.21. missa à Gregorio Papa II. Constantinopolim aduersus Iconoclastas. 692. 50. Francorum Regum ad S. Gregorium Papam. 603.35. à Gregorio Papa missa ad Theodolindam. 593.31. Heraclij Imperatoris ad Cosrhoem Regem. 617.17. ad Heraclium à diuersis Regibus missa. 628.4.5. Hispanorum episcoporum ad Leonem Secundum. 683. 26. Indorum Regis ad Heraclium Imperatorem. 628. 4. à Iuliano episcopo Toletano missa Romam. 688. 5. à Iustiniano Imperatore ad Ioannem Papam Septimum. 692.39. à Iusto episcopo Angliæ ad Honorium Papam. 633.64. Martini Papæ ad regem Francorum. 649. 4. Mauritij Imperatoris ad Caianum Regem Anarum. 600 4. à Numidiæ episcopis ad sanctum Gregorium. 592.3. ab Osuui Angliæ Rege ad Vitalianum Papam. 665. 1. à Rauennate episcopo. 649.13. Reccaredi Regis ad sanctum Gregorium Papam. 599.25. à Romano Concilio ad Sextam Synodum. 680. 4. à Romana ecclesia falso asserta à Græcis. 692.11. à Saxonum Rege ad Clotharij Regem. 614.12. à Saporio tyranno ad Regem Sarracenorum. 667.1. à Scotis missa ad Seuerinum Papam. 639.5. à Sophronio episcopo Hierosolymitano. 635.14.37.38. Taionis episcopi Romam. 649. 81. Hugonis Cardinalis ad Hispaniam missa à sancto Gregorio Papa Septimo. 701.18.9. Iustiniani Imperatoris ad Ioannem Papam Septimum. 705 4.1 Victoris episcopi Carthaginensis ad Theodorum Papam. 646. 14.15
Legati Apostolicæ sedis haud adeò docti esse excusantur. 680. 8. Quid eis ab Agathone præceptum. ibid. 10. 33. & 681. 11. quo honore excepti Constantinopoli. 680. 37.
Cyriaci admoniti à sancto Gregorio. 596. 5. Constante Imperatore ad sanctum Maximum quid cum eo. 646.1. vsque ad 25. ab Heraclio Imperatore ad colligendam pecuniam. 620. 2. à Ioanne Eleemosynario missi ad redimendos captiuos. 614.15. Saxonum in discrimen positi liberantur opera sancti Faronis. ibid. 12. qui à Sophronio episcopo Hierosolymitano missi. 633. 15. qui missi à Victore episcopo Carthag. ad Theodorum Papam. 646.14. à Canone Papa missi Constantinopolim præuaricati sunt. 692. 50. missi à Gregorio Papa II. Constantinopolim, ab Imp. in exilium missi. ibid.
Lena Ancyrana missa à Bonifacio Papa ad Regem Eduinum. 625.12
Leocadia martyr apparet sancto Ildefonso. 657.44
Leocadiæ martyris ecclesia fundata à Sisebuto Rege. 619.5
Leodegarius Præfectus domus Regiæ. 668.9 patitur persecutores, & efficitur martyr. 685.13.14. signum super caput eius. ibid. 20 21
Leodiensis ecclesia peculiaris filiæ ecclesiæ Romanæ. 699.1
Leo Catanensis episcopus à S. Gregorio reprehensus Romam vocatus. 591. 14. & 600.7
Leo Magnus gratias agit per visum S. Eulogio. 608.10. Concilij Chalcedonensis tantummodò probauit decretum fidei. 594. 5. miraculo sanat incredulos. ibid. 26. de manuum impositione iudicio obnoxius 595.68. vsus titulo Vniuersalis. ibid. 51.52 restitit Anatolio episcopo Constantinopolitano. ibid. 28
Leonis Magni epistola defensa ab Eulogio. 608.10
Leo Papa Secundus creatur. 683.1
Leonis Papæ Secundi epistola ad Constantinum Pogonatum ficta conuincitur. ibi. 13. sic & aliæ eius epistolæ. ibid. 3. ad 21. epistola ad Hispanos ficta. ibi. 18. item epistola ad Quiricum Tolet. episc. ibid. 19. item ea ad Simplicium Comitem data. ibid. 20. item ea ad Erunigium Regem data ibid.
Leo Papa Secundus mittit Acta Sextæ Synodi in Hispanias. ib. 35
Leo Papa prohibuit commemorationem agi Mauri episcopi Rauennatis schismatici. 684.1
Leonis Papæ Secundi obitus & sepultura. ibid.
Leontia Augusta coronatur. 602. 18. vxor Phocæ ibid. 12. accipit litteras à S. Gregorio Papa. 603.7
Leontius ex Præfecto hæreticus, tyrannus inuadit Imperiū expulso Iustiniano. 694. 1.2 ejicitur ab Asimaro. 696.13. atque præciso naso in monasterium detruditur. ibi. quibus pœnis affectus à Iustiniano Imp. 703 1.2
Leontius diaconus ecclesiæ Hierosolymitanæ. 633.15
Leontius episcopus Constantiæ Cypri scripsit historias post Euagrium. 594.30. & 610 7. & 620.2.3
Leontius monachus monasterij S. Theodosij. 649.63
Leontius contra Narsetem missus. 604.68
Leontius Exconsul mittit ad S. Gregorium munuscula. 598. 23. missus in Italiam ab Imp. 600. 10. fruit in Libertinum virum clarissimum. ibid. corrigit eum S. Gregorius. ibid. 11. 12
Leontius prætermissus in Armeniam à Iustiniano Imp. recuperat prouinciam ablatam à Sarracenis. 685.1
S. Leonis Papæ corpus à Sergio Papa elevatum & honorificentius conditum. 701.5
Leprosi formam Christus accipit. 592.22
Lethe ita vocatus carcer Persarum. 614.38
Leuthouera Abbatissa monasterij Pictauiensis S. Radegundis. 593.63.64.71.72
Leudesius Maior domus Childerici Regis. 668.9
Leuparius episc. Turonensis excepit mensa S. Columbanum. 612.11
Leges Edilberthi Regis Francorum. 613.10
Lex Heraclij de numero clericorum. 628.5.6. Mauritij de militibus imquè lata. 593.9. ne miles posset ingredi monasterium. 582. 28. aduersus Donatistas. 568.17
Lex Sisebuti Regis de Iudæis ad fidem conuertendis. 624.40
Legis ecclesiasticę sanciendę rationem quomodo sibi vindicauerunt Imperatores. 657.20
Libellus affixus contra Castorium Responsalem. 596.6. confici solitus de miraculis sanctorum per Notarios ecclesiæ. 615.1
Libram Cosrhoes inuadit. 615.12
Librum de cœlo lapsum finxit Mahometes. 650.2
Liber qui inscribitur Ordo Romanus à Gelasio Papa scriptus. 691.44. vitæ in ecclesia asseruari solitus quis. 644.4
Libri Moralium S. Gregorij missi ad S. Leandrum. 591.40. Qui deinderabantur inuenti Romæ. 549.82.83
Libros scriptos aduersus hæreticos probat Romana ecclesia. 600.5
Liberatus diaconus Calaritanus cohibetur à S. Gregorio. 591.22
Libertinus Exprafectus quæ passus à Leontio. 600.11
Ligna pro basilicis Apostolorum ex Calabria allata Romam. 602.9. & 701.6
Lilia genus lampadum in ecclesia. 591.22
Lilius familiaris Phocæ Imp. occisor Mauritij Imp. 603.13
Lilli fidelis minister sua morte Regem Eduinum liberat. 626.14
Limina Apostolorum frequentata à Regibus. 689.1.2.3. 689.8. ea exosculantur peregrini. 631.9
Lindocolini populi in Anglia ad fidem conuersi. 627.35
Lineatores qui fuerint. 607.2
Latinæ Linguæ & Græcæ cultus deperditus 593.61. quatuor in Britannia. 634.16

Ioannes monachus aſtronomus & magus præficit Imperiũ Philippico. 711. 8. Cuius effectus. ibid. 10. Bellum gerit aduerſus Sextam Synodum. ibid. 9. creatus Epiſcopus Conſtantinopolitanus ejecto Cyro. 712.2
Ioannis presbyteri cauſa à Gregorio papa cognita contra Orientale iudicium. 595. 53.54
Ioannes Primicerius Romanæ Eccleſiæ ſub Gregorio. 590.10
Ioannis Primicerij Romanæ Eccleſiæ conſtantia. 639.6
Ioannes Rauennas Epiſcopus quæ ad Gregorium de fuga. 590.19. laborat aduerſus ſchiſmaticos. 592.7. Acerrimus defenſor Quintæ Synodi. 594.2.3. ſequeſter pacis cũ Longobardis. arguitur à S. Gregorio de abuſu pallij. 593.49. & ob prauos mores. 594.16
Ioannis Rauennatis Epiſcopi obitus. 595.74
Ioannes electus Rauennas Epiſc. reijcitur ob Pſalmorum imperitiam. ibid. 75
Ioannis Rauennatis Eccleſiæ ſubdiaconus. 602.10
Ioannes Regitanus Epiſcopus legatus ad Sextam Synodum. 680.4
Ioannes Sacellarius Petri. 657.3
Ioannes Scyllanus Epiſcopus ſub Gregorio papa. 592.4
Ioannes ſcripta ad Honorium papam mittit. 626.39
Iobinus præfectus Illyrici. 591.13
Ionas Abbas accuratus ſcriptor rerum ſui temporis. 626.30
Ionas ſcriptor rerum geſtarum S. Columbani & Attalæ eius ſucceſſoris. 615.15
Ionas monachus ſcriptor vitæ S. Vulfranni Epiſcopi Senonenſis. 700.2
Irenes vxor Domitij patritij reddita fœcunda precibus Theodori. 608.8
Irenæi ſcripta quæſita & non inuenta. 601.15.
Iſacius Exarchus ab Honorio papa excitatus aduerſus ſchiſmaticos Tranſpadanos 624.30. aduerſus Mauritium tyrannum 642.4 mouetur.
Iſacij Exarchi obitus & ſepultura. 643.4.7
Iſaurorum monachorum cauſa per appellationem cognita à S. Gregorio Papa. 593.29.& 595.56
Iſidorus appellat Romanum Pontificem. 592.1.2
Iſidorus creatus Epiſc. Hiſpalenſis præfuit Synodo Hiſpalenſi. 620.4
Iſidorus interfuit Conc. Toletano Quarto. 633.70. ſacros ritus & preces Eccleſiaſticas in Hiſpania ad meliorem formam redegit. ibid.
Iſidori obitus & vitæ tempus. 636.7.8. eiuſdem ſcripta. ibid.
Iſtriæ Epiſcopi petunt iter turum ad Vrbem 595.60. per Exarchum compulſi inhærere Gradenſi Epiſcopo. 605.41.6. reducti ſub Gradenſi Patriarcha. ibid.6
Italia Arianorum peſte inficitur per Longobardos. 590.29. laborat peſte inguinaria. ibid.30
Italiæ ſtatus luctuoſus ſub Longobardis. 593 35.& 595.78.79.20.& 21.& 702.1
Italiam inuadunt Sclaui ſiue Sclauini dicti. 600.1
Italia liberata ab Eleutherio Exarcho. 695.7
Italica Patricia fœmina inſignis. 593.57
Itta religioſiſſima fœmina vxor Pipini Principis. 631.6
Iudæi ne cogantur inuiti ad fidem. 591.34.& 594.8.& 598.13.& 603.17. à Gallis coguntur ad fidem. 591.34.& 614.41. in Hiſpania coguntur ad fidem. ibid.
Iudæorum ancillæ & ſerui confugientes ad Eccleſiam ne reddantur. 593.56
Iudæi ne ducant funera pſallendo. 598.3. quo præuio catechiſmo debeant baptizari. 598.14.15. quæ à neophyto paſſi fuerint. ibid.14. emunt Chriſtianos captiuos in Paleſtina & occidunt eos. 614.14
Iudæis conuerſis neceſſaria ſuppeditanda. ibi.15. Heraclio Imp. ad baptiſmum compulſi. 614.41
Iudæi in Chriſtianos graſſantur Antiochiæ. 609.3. occidunt Anaſtaſium patriarcham Antiochen. Im. ibid.
Iudæorum neophytorum iuramentum Regi præſtitum. 653.6
Iudæi apoſtatæ quibus conditionibus recepti. ibid.5. vexant Hiſpanias. 664.4. rebellant in Hiſpanijs aduerſus Regem Egicanem. 694.5. educti in ſeruitutem in Hiſpania. ibid.6.7
Iudæorum filij ſeptennes à parentibus ablati. ibid.7
Iudæi reuocati in Hiſpaniam per Vutizam & auctı priuilegijs. 701.14
Iudicandum neminem de occultis. 595.11
Iudices cohibeant iram in iudicando. 600.11 malis magis quàm Barbaris obſunt. 595.15.
Iudicium durum faciendum in pœnitentibus. 704.7
Iudicij magni dies proximi ſemper credita. 601.20. futuri & infernarum pœnarum teſtes non pauci. 699.12
Iudocus filius Ægis Britanniæ. 653.10
Iulianus Apoſtata fugillat Traianum. 604.34. nimis incautè res Perſarum tentauit. 622.5
Iulianus diaconus Toletanus ſcriptor rerum Ildefonſi. 657.43
S. Iuliani martyris nomine ſigna edita. 597.88
Iulianus Pomerus longè diuerſus à Toletano. 636.12.13
Iulianus Scribon dat pœnas. 600.3
Iulianus ſubdiaconus ſequitur Conſtantinum papam proficiſcentem Conſtantinopolim. 709.2
Iulianus Toletanus Epiſcopus natus ex Iudæis laborat. 686.12. legatos Romam mittit. 688.5. inſultans Rom. Pontifici corripitur. ibid.3
Iuliani Toletani Epiſcopi obitus. 690.11
Iulianus tertius huius nominis Epiſcopus Toletanus exulat ſub Vuitiza Rege Impio. 701.14
Iulianus Comes prouinciæ Tingitanæ proditor regni Hiſpanici. 713.19. Fauet Sarracenis. ibid.22
Iulienſis patriarcha cur dictus Aquileienſis. 605.7
Iulianus Epiſcopus Herbipolenſis. 690.16
Iuramentum ſupra corpus S. Petri. 607.15. S. Apollinaris. 597.66. ab Egicane præſtitum Eruigio Regi. 687.8.& 688.6. militibus præſtitum ab Heraclio Imperatore. 621.1. de non acceptando Epiſcopatum Gregorius haud irritari voluit. 604.6. neophytorum Iudæorum. 653.6
Iuriſconſultorum hæreticorum ſtoliditas. 606.6
Iuriſdictio Eccleſiaſtica proculcata tempore auctoris. 695.21
Iuſtinus Abbas monaſterij S. Anaſtaſij laudatus. 621.13. idem inſtitutor S. Anaſtaſij Perſæ. ibid.
Iuſtinianus Imper. inſequitur Manichæos. 685.2. oppreſſor Romæ Eccleſiæ 598.5
Iuſtinianus filius Mauritij Imperatoris. 602.12
Iuſtinianus Iunior Imperator. 685.1. in hæreſim lapſus. 686.4. ſcribit ad Canonem papam. ibid. inſequitur Sergium papam. 692.35.36. legationem mittit ad Ioannem papam pro confirmatione Canonum ſextæ Synodi. ibid.39
Iuſtinianus Imperator dum perſequitur Sergium Romanum Pontificem, inſidijs perſecutionem paſſus. 691.1. Iuſtinianum incurrit ciuium ob latrocinium mortem. 693.7. ob publica ædificia neglecta diruit templum Dodonæ. ibid.8. expulſus à Leontio truncatis naribus relegatur in exilium Cherſonam. ibid. Quorum malorum ipſius. ibid. Quam non ignorans ſepulcra eorum pedes calcabant Romani Pontificis. ibid. ruſus in regnum imperat. 700.2. Cæſar nominatur. ibid. item & Tiberius Regis Iuſtinorum. ibid. ſororem Cæſaris ducit vxorem. ibid. eius implacabilis odium aduerſus inimicos. ibid. 703.1. ſua legatione rat apud Ioannem papam ſeptimum. 705.1. ibid. firmatione Canonum ſextæ Synodi. ibid. 5. præciſis naribus mittitur in exilium. 694.4. quod in Sergium papam audet proditionem parans. ibid. ſororem Iuſtiniani proditionem paſſus. ibid. cum ſeq. ingratus in Iuſtinianum. ibid. catur. 706.1. accerſit Conſtantinum papam. 703.12. Excepit eũ honorifice. ibid. ſtratus oſculatur pedes eius. 708.2. Euchariſtiam de manu Pontificis. 711. renouat Eccleſiæ privilegia. ibid. 1. ſtruitur in Cherſonenſes. ibid. 2. naufragium. ibid. fruit in proprio Bardanes. 711.3. occiditur. ibid. 4. decollatum Romam.
Iuſtus cum ſocijs à S. Gregorio Angliam.
Iuſtus creatus Epiſcopus in Anglia.
Iuſtus Epiſcopus prædefunctus.
Iuſtus Roſſenſis Epiſc. à Bonifacio Papa V.
Iuſtus Manichæus detegit Manichæos.
Iuſtus diaconus Toletanus ob ſcripta dat pœnas.
Iuſtus Epiſcopus Toletanus. paſſus à Gerontio proditus.

K.

Kilianus monachus Romæ probatus pro licentia prædicandi Euangelium Gentibus.
Kilianus Apoſtolatus officium à Conone Papa accepit. ibid. 67. Franciam profectus.
Kiliano offenſa vxor.
Kiliani & ſociorum martyrium. ibid. eorundem epitaphium ſepulcrale. ibid. 16. & ſociorum Acta illuſtrata à Noſerario.
Kiliani duo.

L.

Laicos minillros Epiſcoporum non ſed clericos.
Laici veteri ſeruitute obnoxij. 595.55. nec clericos ad ſuſtinendum onera trahere. 591.9. neſſimantur ad ſacerdotium.
Laico habitu prohibendi antea, qui voluit monachus fieri.
Laici principes magno periculo ſuo ſacris dogmatibus diſputant.
Lambertus Tungr. Epiſc. martyrium. 698.1. ſcripta rei eius geſtæ. ibid. 2. eius obitus. ibid. 3. Epiſc. Leodienſi. ibid. argumento Epiſc. Leodienſi. ibid. propter Pipini adulterium. ibid. 4. pellicem. ibid. 5.
Lamberti Epiſcopi Traiectenſis ſcripta ſub S. Theodardo.
Lamberti Epiſcopi Traiectenſis. 685.11. eius martyrium. ibid. 12. admittit ad ſepulchrum ſuum.

Martinus papa Landolfio munus prædicationis impertit. ibid. 1. à Theodoro Calliopa Exarcho abstrahitur à sede. ibidem. Quo tempore accidit. ibid. 4. 13. 14. quibus accusationibus impetitus. ibid. 6. ad 10. Eius exercitus in Ecclesia. ibid. 15. dat se persecutoribus, & abducitur ab Vrbe ad portum Romanum. ibid. 16. 19. 20. nauigio impositus ducitur Constantinopolim. ibid. 17. Quæ contigerunt in via. ibid. perducitur in Naxum insulam. ibid. 19. 20. ductus Constantinopolim. quæ passus. ibid. 640. 1. ad 11. scribit è carcere ad Elitherum de rebus suis. ibid. 4. cum seqq. subijcitur quæstionibus. ibid. prohibet peruasores à iuramento. ibid. 7. sistitur publico iudicio. ibi. 8. exuitur insignibus Pontificijs & derisus exponitur. ibid. 11. 13

Martini papæ constantia hostibus admiranda. ibidem 19

Martinus papa damnatus in exilium consolatur suos. ibid. 21. Chersonam ducitur. ibid. 23

Martini papæ gloria ex martyrio. ibid. 21

Martinus papa scribit ad suos de his quæ passus est exul. 652. 2. cum seqq.

Martino papa exuli adhuc viuenti quomodo successor datus. ibid. 8. 9

Martinus papa in exilio extrema consumitur inedia. ibid. 6. decoratus corona martyrij moritur. 654. 1. 2. miraculis post obitum illustratus. ibid. 3. cum seq. defensus à S. Maximo contra hæreticos. 657. 24

Martyres assistunt S. Aredio morienti. 595. 19. septuaginta cum Anastasio persa. 627. 11. haberi milites in bello cæsos Phocæ obtruit. 610. 4

Martyrum reliquias colit Guntheramnus rex. 598. 31. reliquiæ à Martino papa S. Amando missæ. 649. 41. corpora è cœmeterijs translata in Pantheon. 607. 1. reliquijs offerebantur balsama & aliæ odorum species. 599. 16. cultus etiã apud infideles. 693

Martyrium S. Anastasij & sociorum. 627. 11.

S. sancti Emerammi Episcopi Ratisponensis. 702. 3. cum seq. S. Kiliani & sociorum. 689. 9. S. Leodegarij. 685. 21. 22. S. Maximi Abbatis & sociorum. 657. 1. ad 30. Palæstinorum monachorum à Sarracenis occisorum. 614. 25. 26

Martyrius monachus sanctius leprosi forma Christum excepit. 795. 1

Martyrologium Romanæ Ecclesiæ. 598. 7

Martyropolis ciuitas expugnata 591. 45

Massilitnæ monasterium munitum primilegio S. Gregorij. 596. 20

Massilienses peste infecti. 596. 30

Mastalonus vir illustris sub Mauritio. 499. 6

Mathildis de anima Traiani reuelatio cuius ponderis. 604. 34. 46. 47

Matrimonium quo gradu concessum Anglis. 604. 7. 9. Heraclij cum nepte detestabile habitum. 613. 3

Matisconense Concilium sub Clothario. 607. 1. 8

Mauilines Episc. Palentinus. 636. 19

Maurentius Episcopus in Africa. 598. 13. Magister militum sub Mauritio Imperatore. 601. 9

Maurentius Charthularius. 590. 17

Maurus Abbas sub Gregorio papa S. Pancratij Romæ. 594. 19

Mauri Abbatis vita scripta à Fausto & oblata Bonifacio papæ. 606. 5

Maurus Episcopus Cæsenas legatus à Mauro Episcopo Rauennate sanctitate clarus. 645. 13

Maurus Episc. Rauennas aduersus Vitalianum contumeliosus Episcopatu priuatur. 669. 1. Eius anniuersaria memoria vetita 684. 1

Mauri martyris reliquiæ ex Dalmatia Romam translatæ. 642. 3. 4

Maurus loco Mauritij positum. 602. 14

Mauritanum Concilium aduersus Monothelitas. 646. 1

Mauritius Charthularius inuadit Episcopium Lateranense. 638. 6. 7. euadens tyrannus male perijt. 643. 4. 5

Maurition Dux Longobardorum. 595. 1. Ad Romanos transfuga perit. ibid.

Mauritius quibus saltibus peruenit ad Imperium. 593. 8

Mauritij Imp. annorum ratio. 590. 2

Mauritius Imp. quid in confirmatione electionis S. Gregorij papæ. 590. 9. edictis vrget Schismaticos. 590. 28. deficit à Francis ibid. 34. pugnat contra Auares. 590. 42. 593 89. bellum gerit aduersus persas. ibid. 40. Vincit eos. 598. 45. extorres Episcopos nutriti iubet. ibidem 15. creat Theodosium filium Imp. ibid. 39. fauit Cosrhoi Regi persarum. 592. 26. 27. restituit eum in regnum. ibid. 26. 593. 1

Mauritij iniqua lex ne milites monasterium ingrediantur. 592. 28

Mauritius insequitur maleficos. 593. 96. seruatur de miraculo fluentis vnguenti de corpore S. Euphemiæ. ibid. 96. 97. deridet S. Gregorium simplicem nominans. 595. 22. 23

Mauritij Imp. peccata quæ. ibid. 18. Dat pœnas ob irrisum à se S. Gregorium. ibid. 25

Mauritius sequester pacis inter Ioannem & Gregorium. ibid. 38. intrudit Maximum in Ecclesiam Salonitanum. ibid. 61. coluit Ioannem Episcop. Constantinopolitanũ defunctum. 596. 2. sancit leges aduersus Donatistas. ibid. 17. filios suos pie educandos curauit. 597. 13. vincit Sclauos. 598. 11

Mauritij lex de schismaticis non cogendis ad vnitatem perperam lata. ibid. 11. Imp. filius lepra laborans curatur à S. Theodoro Siceota. ibid. 25

Mauritius Imp. Episcoporum causas iudicari vult à Rom. Pontifice. 599. 4

Mauritij Imp. laudata fides Catholica. ibid. 12. 602. 22

Mauritius Imp. eleemosynam Romam mittit. 599. 15. sibi parat interitum ex contemptu sacerdotum. ibid. 11. legationem mittit ad Regem Auarum. 600. 4. negligit redimere captiuos. ibidem.

Mauritij affines pij fatis. 601. 13. & 607. 5

Mauritius hic pœnas dare pro peccatis delegit. 602. 15. preces seruorum Dei quæsiuit. ibidem.

Mauritij Imp. de Phoca somnium. ibid. 16. necem, quæ visiones præcesserunt. ibid. 13. 14

Mauritius à Mauro homine delusus. ibid. 14. cur iram Dei promeruit. ibid. 12. Imp. occisus à Phoca. ibid. Eius quoque filij ab eodem necati. ibidem 15

Mauritij constantia in cæde filiorum. ibi. 19

Mauritij iudicium de phoca. ibid. 16

Mauritius prohibet matrem suum filium dare neci pro filio ipsius. ibidem 17

Mauritij Imp. anni. ibid. 21. malorum causæ plures. ibid. 22. Eiusdem facta probata. ibid. tempore quæ mala vrgebant. 605. 4. vxor & filiæ confugiunt ad Ecclesiam. 606. 3. & coniugis & filiorum epitaphium 607. 4

Mauritius Chartularius frustra confugit ad Ecclesiam. 643. 5

Maurus patricius contra Tiberium filium Iustiniani Imperatoris immissus, sacra violat occidens eum. 711. 6. cum seq.

Maxellendis vir & martyr. 670. 3

Maximilianus Abb. S. Andreæ monasterij S. Gregorij. 593. 42

Maximiani Syracusani Episc. obitus. 594. 13

Maximianus Arabig Episcp. mittit Romam pro sacris reliquijs. 601. 1. Episcop. in Numidia. 592. 4. Corruptis præmio à Donatistis. ibidem.

Maximus Abbas & martyr defendit Honorium Papam contra Monothelitas. 653. 45 645. 7. defensor Sophronij. 633. 53

Maximi triumphus de Pyrrho. 645. 11

Maximus cur se à Sergio alienauit. 653. 54

Maximi disputatio cum Cyro in Africa. 645 1. 2. & sociorum exilium. 650. 37

Maximus agit cum S. Martino Papa de Synodo cogenda. 649. 5. 6. tentatur à Constante Imp. transire ad Monothelitas. 656. 1. ad 12. renuit communicare cum hæreticis. ibid. 6. detegit blasphemias Monothelitarum. ibid. 4. conuertit ad se missos ab Imperatore. ibid. vsque ad 22. impugnat pseudosynodum hæreticorum sub Sergio. ibid. 7. quibus agitatus calumnijs. 650. 30

Maximi acta scripta ab Anastasio. 656. 2. A Petro Marino in Latinum translata ibid. primordia. 640. 5. Eius in Africam aduentus. ibid. 6

Maximus vinctus adducitur Roma Constantinopolim. 656. 28. 32

Maximi prudens consilium datum Imperatori. 640. 9. ingentes labores pro fide Catholica. ibid. 7

Maximus salutat sanctam Crucem, & imaginem Saluatoris, & Dei genitricis. 656. 20. rursum per paulum Consulem tentatur ab Imperatore. ibid. 27. apud milites inuenit misericordiam. ibid. 36. iubetur reduci Constantinopolim. ibidem 31. 32. pollicetur ire Romam cum Theodoro. ibid. 26. 27. illiberaliter & crudeliter tractatur. ibid. 31. causam dicit coram Iudicibus. 650. 29. magni nominis in Oriente & Occidente. 656. 30. calumnia exagitatur deblasphemia in Deiparam. ibid. 25. 26. Thomæ patriarchæ nunquam voluit communicare. ibid. 39. 40. se purgat ab illatis calumnijs. 657. 4. cum seq. causas prodit cur non communicet cum Monothelitis. ibid. 14

Maximo obijcitur amor quo prosequebatur Romanam Ecclesiam. ibid. 23

Maximus defendit Martinum papam. ibid. 24. dirissime verberatur. ibid. se excusat de laudato antea Pyrrho. ibidem. 29. cum seq. pro fide Catholica calumniam passus 645. 21. cum seq.

Maximi scripta. 657. 31. ad 37. martyrij consummati tempus. 660. 1. Et Acta. 657. ad 13

Maximus reuocatur ad quæstiones. ibid. iterum relegatur exilio. ibid. 26. lingua ac manu præcidit[ur]. ibid. 25

Maximi obitus & corona martyrij. ibid. 27

Interpellatur ab auctore vitæ eius. ibi. 28

Maximus Episc. Aquileiensis interfuit Concilio Rom. sub Martino. 649. 8. 11

Maximi Episc. Salonitani electio illegitima. 593. 52. cum seq.

Maximus intrusus in Ecclesiam Salonitanam. 595. 61. Eius facinora. ibid. 21. Delegata eius causa Episcopo Rauennati. 595. 65. Absolutus per iuramentum. ibid. 66

Mecha locus in Arabia vbi defunctus est Mahometus. 630. 7

S. Medardi monasterium primum omnium monasteriorum Galliarum ex priuilegio S. Gregorij. 593. 85

Mediolanense Concilium contra Monothelitas. 679. 1. Eius epistola Synodalis. ibid. 2

Mediolanensibus Episcopis concessa electio Regum Longob. 600. 6

Mediolanenses bello vexati confugiunt Genuam. 593. 36

Mediolanensium virgo destituta habitatoribus. ibid. 35

Mel in aurum versum. 620. 4

Linteum cum sacris imaginibus à Dei genitrice contextum. 678.14
Liparitana Ecclesia vacans pastore. 592.17
Larinense, siue Letinense monasterium per Bonum Abbatem restitutum. 601.29
Litaniæ ab Honorio Papa institutæ. 638.2
Litania Maior à S. Gregorio indicta. 590.13. septiformis qualis fuerit. ibid.
Litaniæ institutæ à Sergio Papa in Purificatione S. Mariæ. 701.3 indicendę tempore belli. 601.26
Litteræ tam Græcæ quàm Latinæ collapsæ. 693.63
Liuinus Flandorum Episcop. sanctus. 631.13
Liuba Rex Hispaniæ post Reccaredi. 610.12
Lixica Episcopus Toletanus successor Vrbani. 657.46
Londoniensis Ecclesia in Anglia nulli subiecta. 601.23
Londoniense Concilium an reuera sit habitum. 714.2
Longinus Strator Imp. Mauritij. 593.8
Longobardi vrbem vexant. 595.1.6.10. Ariani. 590.29. vexati à Francis, ibid. 34
Lõgobardorum in Italia regnum quantum. 591.41
Longobardi conuersi ad fidem Catholicam per Theodolindam. ibid. 42. vetiti à sancto Petro Vrbem capere. 595.1. clementia sancti Gregorij seruati in vita. ibidem. 65. Gentiles immolabant caput capræ. 597. 18. pacem Romanis concedant ad breue tempus. 598.8. soliti impugnare Ecclesiam Gradensem. 630.15.16. sub protectione S. Ioannis Baptistæ. 663.7
Longobardorum Rex quando eligendus ab Episcopo Mediolanensi. 600.6
Longobardos quanto tempore passa est Roma. 603.5
Longobardi rursum turbant Italiam. 603. 14. & 703.1
Longobardorum ciuile bellum in Italia. ibidem.
Lotherus Rex Cantuariorum. 607.10
S. Luciæ Ecclesia in Vrbe ab Honorio erecta. 638.4
Lucifери stellæ cultor Mahometus & Sarracenę 630.6
Luceoli ciuitas à Longobardis capta. 595.1
Ludere tabulis indecorum religiosis. 593. 78.
Luidhardus Episcopus comes Berthæ Reginæ. 597.21
Luithbertus filius Cuniperti Rex Longobard. pupillus. 703.3. è Regno sublatus. 704.1
Luidprandus Rex Longob. Pipinum oblatum à patre recepit in filium. 684.7. Regnat post Ansprandum. 712.8. Confirmat donationem Alpium Cottiarum factam Romanæ Ecclesiæ. ibid.9
Luminaria in Ecclesia frequentia. 604.14. diminutus accensa. 591.43
Lunæ cultores Mahometani. 630.6
Luna profuit Romano exercitui. 621.9. & 622.6
Lupi insurgunt in schismaticos. 617.14
Lupus Dux Foroiulienſis Grados deprædatus. 630.15. & 661.2. Occiditur à Barbaris. 664.2
Lupus Episcopus Senonensis non vult occurrere ministro Clotharij Regis. ibid.
Lupus Episcopus Senonensis mittitur in exilium. ibidem. reuocatur ab exilio. ibidem.
Lupus Episcopus Senonensis fugat exercitum Clotharij. 615.13
Luxouiense Cœnobium erectum à S. Columbano. 612.3
Luxouiensi Cœnobio progressi multi Episcopi. 615.29
Luxuria inquinatus non amplius ad altare accedat. 594.14

M.

Macarius Episcopus Antiochenus impugnat idem Catholicam. 677.1 Macarij Episcopi Antiocheni causa cognita. 680. 44. eius impostura detecta à Patribus. ibid. 50
Macarius Episc. Antioch. in Concilio pallio nudatur. 681.7.8. Sententia in eum lata. 681.9. missus Romam retruditur in monasterium. 683.4. damnare hæresim noluit, vt restitueretur. 685.8
Marco Comes. 593.74
Macedonius intrusus Episcopus Antiochenus. 649.59. eius causam iudicat Martinus Papa. ibid. 64
Macrobius Scribo à Phoca Imper. sagittari iussus. 609.6
Madegisilus Abbas aduersatur S. Lupo. 631.3
Mafors quid significet. 593.80
Magi Persarum redarguuntur à S. Anastasio 626.6
Magistri militum laborant pro conuersione schismaticorum. 599.7
Magistratus in Oriente venales. 604.66
Magundat vocatus S. Anastasius ante baptismum. 614.35
Mahometanæ sectæ mala antea prænunciata. 607.10
Mahometus præcursor Antichristi. 630.11. typum gerit Antichristi. 650.11. creditur à suis prophetæ. 630.1. eius origo. ibi. 2. Fingit de cœlo accepisse librum. ibid. 41. occurrit Heraclio Imp. è Perside redeunti. ibid. 3. armorum potentia propagat Imperium. ibid. 7.8
Mahometis secta nefanda. ibid. 4.5.6 9. obitus. ibid. 1. sepulchri impostura. ibidem. 7.8
Mahuuias Rex Sarracenorum capit Rhodum. 653.11. superat Constantem Imper. nauali prælio. ibid. 7.8. aduersus Romanos erigitur. 659.3. moritur. 678.14
Mala ventura à Gregorio prædicta. 605.13
Malchus Episcopus in Dalmatia. 591. 9. in carcere falsò assertus necatus. 595.65
Malefici puniti à Mauritio Imper. 593.95. eos insecutus S. Gregorius Papa. 604.10
Mallones dicti cirri capillorum mitti soliti in signum adoptionis. 684.7
Mancipia Christiana Iudæis vendita vendicentur in libertatem. 593.56
Manichæorum hæreses in Armenia reuiuiscit. 653.12.13.19
Manichæi iussi comburi. 785.2. abundant in Africa. 656.14.15
Mansuetus Episcopus Mediolanensis interfuit Concilio Romano sub Agathone Papa. 680.3. suis scriptis monet Imperatorem. 679.2
Mansur cognomentum familiæ Damascenæ. 690.14
Manuel Augustalis. 634.3
Mantuanum Concilium sub Eugenio Papa. 605.3
Mappulis vti solitos tantùm clericos Romanæ Ecclesiæ. 598.30
Mardefan filius Cosrhois minor natu. 627.16
Marchionis nomen incognitum tempore S. Gregorij Papæ. 595.78
Marci sedes Ecclesiæ Aquileiensis translata Gradus. 605.4. corpus quando translatũ Venetias ex Ægypto. 637.2. eius Ecclesia Romæ aucta coopertorio per Ioannem Papam Sextum. 705.1
Marci & Marcelliani martyrum reliquiæ missæ Rauennam. 595.74. eorundem cœmeterium. 707.1
Marcellinus vnus ex duodecim in Germaniam missis. 690.8
Marcellinus Comes S. Suuiberti in prædicatione. 695.1.5
Marcellinus presbyter & prædicator Angeli in Germania & scripsit res gestas S. Suuiberti, quod de se ipse. 695.
Maria Virgo inuocata ab auctore libri de fat. liberat Constantinopolim ab obsidione. 631.5.6. Iterum. 671.2. apparet Ildefonso.
Mariæ Virgini dicatum Pantheon à Bonifacio Papa. 607.1. à Benedicto Papa. 684.
Mariæ Virginis Imagine delata Sorani fugata pestis. 590.11. in Via Lata dedicata à Sergio Papa. 701.2. antiquissima Romæ quæ fuerit appellata. 701.
mago delata in classe ab Heraclio Imp. 610.2. imago ab Episc. Cypri data Heraclium Imp. ab. veli partem. 626. à Thoma Episc. Constantin. S. Theodosiæ. 607.7. ope virtutis Persæ in 626.3
Mariæ Virg. dicata Ecclesia Tyberina.
Mariæ Virginis basilica Constantinopoli structa ob publica vota. 625. 1. Ecclesia ex templo Iudæorum facta. 626. 1. consecratione S. Vuilfridus fanatur. 710. 10. rium in Ecclesia S. Petri à Imp. Septimo factum.
Marianus electus Episc. Ravennæ. Laudatur antea regressus ad S. Gregorio. 600.7. 603.20. Ioannis Papæ guinis. 640.26.27. epitaphium.
Marinus amicus S. Maximi ab epistolis. 641.21.23
Marinus primus Episc. Ferrariensis.
Marinus Scribo minister Exarchi. 643.3
Martina Augusta coronata à Sergio Patricia. 613.3. veneno necat Constantinum Imp. 641.1. dat pœnas sceleris.
S. Martini Episc. Turonensis vita Scotiam Anglia. 597.35. eius Ecclesia dedicata Vuilfebrordo & eius Sanctorum Reliquiæ.
S. Martinus Papa creatur. 642.1. Synodum statim indicit contra Monothelitas.
Martinus Papa laudat fidem Catholicam prædecessorum omnium. 650. missus ab Imp. de confirmatione. 649. 1. gatos mittit ad Regem Francorum.
Martini Papæ ad Synodum orato.
Martinus Papa quod de Basilica Sanctæ. 647.3
Martini Papæ epistola ex Concilio Lateranensi. 649.22. epistola ad S. Amandum. 649. 40.41. mira constantia pro fide Catholica. ibid. 46
Martinus Papa rentatus occidi diuersis raptus de manu Spatharij.
Martini epistola ad Constantinum Imp. ibid. 52
Martinus Papa scribit ad Africanos Episcopos. ibid. 58. scribit ad Ioannem Episcopum Philadelphiæ, quem erat Vicarius Orientę ibid. 59. subuenit Ecclesiæ Hierosolymitanæ ab hæreticis occupatæ. ibid. 60. eius restituendis quid decernat.
Martini Papæ sæpè laudata virtus. 68.79
Martinus Papa scribit ad Theodorum Episcopum. ibid. 69. 70. 71. deponit Paulum Episc. Thessalonicensem.
Martinus Papa scribit ad diuersos Episcopos.
Martinus scribit ad Theodorum damnatione Pauli eiusdem Episcopi. dem 77
Martinum Papam conuenit Constantinus Cæsar augustanus pro libris Monothelitarum Gregorij.
Martinus Papa S. Amando mittit reliquias ti nis impertit.
Martinus Papa Folliano mittit reliquias tionis impertit.

Munera missa à Bonifacio Papa ad Eduinum. 623.23. Alia ad Reginam. ibid.24
Munera Eulogij ad Gregorium. 597. 10.11. missa à S. Gregorio ad Reccaredum Regem. 601.9. Reccaredi ad S. Gregorium. 599.35. missa ab Osiuii Rege ad Ecclesiam S. Petri Romam. 665.5
Murorum ciuitatum custodiæ S. Gregorius noluit monachos esse immunes. 598.8
Mura Dux Sarracenorum mittitur in Hispanias. 713.22

N.

NAamanes Sarracenorum Princeps. 595.6
Naitanus Rex Pictorum corrigendũ curat errorem de Paschate & de tonsura. 699.cum seqq.
Idem studiosissimus Romanæ Ecclesiæ. ibid.1
Narbonensis Ecclesiæ antiquitas. 680.58
Narbonense Concilium. 598.30
Narbonensis pronuncia infestata ab Ilderico tyranno. 673.3.4
Narni, præsidium contra Longobardos. 591.1.595.23
Narses Patricius amicus S. Gregorij. 590.24 595.59.595.61.597.14. consolatorias litteras accipit à S. Gregorio. 597.14
Narsetis nomen Persis tremendum. 605.10
Narses Patricius aduersus Phocã Cosrhoẽ incitat. ibid. 601.22. iuramento deceptus exuitur à Phoca Imp. 605.16
Nafates Iudæus cultum Eliæ introducere conatus. 593.56
Natalis Episcopi Salonitani causa. 592.10. reprehensus à sancto Gregorio emendatur. ibid.11. Eiusdem obitus. 593.51
Natalidem virginem à monasterio tractam Dagoberrus sibi iunxit vxorem. 632.2
Nauicres Sicilia Alexandriam missæ. 615.3
Nauale bellum. Vide Bellum.
Nauis ex Hispania defert pestem in Galliam. 590.30. Naufragium vitatur beneficio sanctorum reliquiarum. ibid.33. classis Iustiniani Imp. 710.4
Neapolis ciuitas custodita ab Imperu Longobardorum diligentia S. Gregorij. 603. 20.21
Neapolitanus Episcopus priuatur à S. Gregorio. 591.17
Nepesina Ecclesia pastore vacans. 591.17
Nestorio fauent Monothelitæ. 633. 56. Et Nestoriani fauent Monothelitis. ibidem 649.14
Nestoriani pulsi ab Heraclio Imperat. 627. 25. in Vrbe inuenti à Domo Papa. 678.1
Nicander Episcopus de Sacris dogmatibus admonetur à S. Maximo. 645.24
Nicasius Episcopus Engolismensis. 593.65
Nicænam hæresim ex obliquo damnant Monothelitæ. 657.9
Nicephori historiæ error de Anastasio Antiocheno. 609.5
Nicetas Patricius missus aduersus Phocam. 608.1.610.1. Quæstor missus ab Heraclio Imp. colligere pecuniã pro bello Persico. 620.1.2
Nicetæ Patricij res gestæ cum Ioann. Eleemosynario. 610.7.620.3. Curat mittere eundem ad Imp. 620.6
Niceras restituit ablatas pecunias Ecclesiæ Alexandrinæ. ibid.5
Nicetas Episcopus Syluæ candidæ comitatus Constantinum Papam proficiscentem Constantinopolim moritur in via. 599.2
Nicetius Episcop. Treuerensis sanctus convertit Aredium. 597.8
Nicetius Episcop. Lingonensis auunculus Eusebij. 612.5
Nicolaus Serarius illustrator rerum gestarum S. Kiliani & sociorum martyrum. 689.9.15.16
Nicolaus Papa arguit mendacij Michaëlem Imp. 691.51
Nobilitas vera ex virtute. 620.11
Nolanum monasterium monialium. 591.2
Nominatio Episcoporum fieri solita à Regibus Hisp. 681.59
Nomina Episcoporum recenseri solita in Missa. 694.3
Nordanhumbri Angli fidem suscipiunt. 625
S. Baptizantur à S. Paulino. 627.31
Notarij Ecclesiæ recitare soliti homilias Pontificum Romanorum. 592.21
Nothelmus Anglus sub Gregorio Papa Secundo Romam venit. 701.3
Nouitas in Ecclesia semper suspecta. 633. 33
Numidum Concilium iussu S. Gregorij factum. 602.5
Numidum Concilium contra Monothelitas. 646.1
Numidiæ Episcopos hortatur S. Gregorius. 591.29. legationem mittunt ad S. Gregorium. 592.4
Numisinata Heraclij Imperator. & filij. 617. 18
Nuptiæ incestuosæ Heraclij cum nepte. 613.3
Eduini Regis cum Edelburga. 625.8
Nutritij filiorum Mauritij Imp. 597.13
Nutrix filij Mauritij subtrahere studet filiũ à nece, dans suum pro illo. 602.19
Nutrix S. Gregorij Papæ. 594.26

O.

OBlatio Ariani hominis respuitur ab Attala Abbate. 626.34
Oblatio simoniaci respuitur à Ioanne Eleemosynario. 615.4.5
Obsidio Chalcedonis soluitur. Vide Chalcedon. ciuitatis Constantinopolitanæ. 625.3.4.672.13. ciuitatis Hierosolymitanæ sub Zacharia Episcop. 614.16. ciuitatis Hierosolymit. sub Sophronio Episcopo. 635.2
Oecumenicum quid importet. 595.31
Oecumenici titulo solum dignum esse Romanum Pontificem. 605.10.606.2.3
Oleum Crucis quod dictum. 598.13
Oliuæ rami in signum victoriæ ferri soliti. 617.26
Olympius Exarchus Rauennas successor Platonis. 648.11. seducit Pyrrhum. ibid. aduersatur S. Martino Papæ. 649.45. Cõsentit eidem. ibidem 51. Spatharium mittit ad occidendum S. Martinum Papam. ibi. 51. Frustra nititur schismate dividere Ecclesiam Romanam. ibid. 50. profectus contra Sarracenos morbo interijt. ibidem 51
Ongendus Danorum Princeps prædicatores Euangelij bene habet. 697.6
Opilio Rom. Patricius patruus Venantij tempore S. Gregorij. 604.67
Operatio in Christo vna, Deiuirilis dicta quomodo accepta. 633.44
Operationum duarum, vel vnius in Christo silentium commentatum. 633.21
Operatio vna, & voluntas vna in Christo quo sensu prædicata ab Honorio Papa. ibidem 44.45
Oppa filius Vuitizæ Regis Episc. Toletanus & Hispalensis. 701.14
Oppa Episcopus Toletanus intruditur. 713. 24
Oratio Antiochi monachi de capta Hierosolyma. 614.17. vsque ad 22
Orationis Dominicalis in Missa vsus. 599.20. 21
Oratorium S. Cæsarij in Palatio. 603.2.687.3
Ioannis Papæ Quarti. 741.3.4. S. Gregorij Papæ. 664.29. S. Crucis Traiecti. 695.2. S. Mariæ in Ecclesia S. Petri. 707.2. S. Siluestri in basilica Iulij. 687.2
Ordinatio S. Gregorij quando accidit. 590. 15
Ordo Romanus, sic dictus liber Ritualis à Gelasio Papa collectus. 691.44
Ordo Ecclesiastici officij & precum in Hisp. à S. Isidoro emendatus & auctus. 633.70
Orentius Episcop. Emeritensis. 646.30
Orsianæ insulæ monachi. 591.15
Orientalis Ecclesiæ & Imperij turpissima facies. 642.2.3
Orientales Orthodoxi Romam confugiunt 643.9
Orientalis Imperij mala sub Phoca. 608.1
Ornatus Ecclesiarum Deo gratus. 647.4
Orosius Abbas reformator monachorum. 592.15
Orthodoxi commoti in Honorium Papam 633.52
Oscense Concilium in Hispania. 598.39
Osfridus filius Eduini Regis baptizatus à S. Paulino. 627.31
Osithæ Reginæ martyrium. 653.16
Osredus Rex recipit S. Vuilfridum Romæ absolutum. 705.19
Osfrichus Rex Deirorum occisus. 633.65.66
Osirulphus Abbas monasterij Fontanellæ 700.5
Osuualdus Rex fungitur munere interpretis in prædicatione Aidani. 634.14. Eiusdem Regis laudes. ibidem 16. religione superat aduersarios. ibi. 3.6. occisus. 642.4
Osuui Rex Nordhumbrorum. 643.8
Osuui Rex Anglorum legationem mittit ad Vitalianum Papam. 664.2. Regem Pendam superat. 655.10. Eius votum pro Victoria. ibid.11
Osuui Regis pietas insignis. ibid.10. Mittit munera Romam ad Ecclesiam sancti Petri. 665.1
Osuui Rex studet sedare de Paschate controuersias. 664.5.7
Osuui Regis Nordhumbrorum pietas. 607. 2.3
Osuinus Rex successor Osiualdi. 642.9
Osuuini Regis obitus & laudes. 651.28.29
Otgerus diaconus comes S. Vuironi in Vrbem venit. 631.9. Interfuit Concilio Traiectensi cum S. Vuirone. 697.8
Ora filia Theodonis Principis Bauariæ ex stupro concepit. 702.3
Ouo puer ab immolatione liberatus & baptizatus. 700.4
Ouo presbyter scriptor egregius. ibid.5
Ouuinus monachus magnæ virtutis. 672.8

P.

PAgani. Vide Gentiles.
Palatij Trullus locus qui dictus. 680. 41
Palæstinorum Episcoporum legatio ad Theodorum Papam. 642.12
Palladius Episcopus Sanctonensis. 596.15
Pallium missum à S. Gregorio ad Augustinum in Angliam. 601. 23. S. Gregorij ex byssõ candenti. 604.28. ad Honorium Episcopum in Anglia missum. 663. 57. 58. missum ad Iustum Episcopum Rossensem. 618.3. missum ad S. Leandrum Hispalens. Episcopum. 599.26. datum Maximo Episcopo Salonitano. 595.66. missum ad Episc. Nicopolitanum. ibid. 35. missum ad SS. Paulinum & Honorium Episcopos in Anglia. 633.57.58. missum ad Virgilium Episcopum Arelatensem. 595.35. petendum aliter non dandum. 597.15. absque pecunia dandum. 595.58
Pallij vsus illegitimus. 593.49.618.3
Palmariæ insulæ monachi. 591.15
Palmaria sic dicta porticus S. Petri. 616.7
Palmatianum vinum quid sit. 519.11.12
Pamphilus Demarchus. 607.2
S. Pancratij Ecclesia ædificata ab Honorio

Melchildis mater Splinteri ad vitam reuocati. 696.7
Melchior canus erroris arguitur. 681.31
Mellitus monachus mittitur in Angliam à S.Gregorio. 596.10
Mellitus & socij à S. Gregorio in angliam missi. 601.17. creatus Episcopus Doroueruentis in Anglia. 604.61
Mellitj Episcopi tempore ecclesia diuinitus conflagrata. 610.11
Mellitus Romam venit ad Bonifacium Papam.ibid.10.interfuit Romano Concilio ibid.
Melliti Romam aduentus causa.ibidem 11
Mellitus & Iustus recedunt ab Anglia.613.12. & Iustus reuocantur in Angliam.ibid.2.3. non recipitur à suis ibidem 3
Melliti Episcopi obitus,& miracula.614.4.5
Melliosas Gippensis Episcopus in Africa Legatus Romam. 646.14
de memoriæ scriptis impostura hæreticorum. 680.47.Eadem quæsita ab Heracl. 628.5
Mennas Episcop. Romam missus iudicandus à S. Gregorio. 603.15
Menna Tholosanus Episcopus. 601.18
Mentiores qui fuerint. 607.2
Merulana domus in regione tertia. 691.45
Merso trina in baptismo. 591.35.36
Mesembria ciuitas Thraciæ locus exilij Anastasij. 650.37
Metense Concilium. 594.27
Mezentius tyrannus in Sicilia. 668
Michaelis Archangeli ecclesia in monte Gargano. 663.8. imago visa in exercitu.691.3.4. ecclesiam ædificare monetur S. Autbertus episcop.Camaracensis. 709.6.
Michael Archangelus apparuit S.Vuilfrido moriturо.705.9. Imperat.quæ in Nicolaum Pontificem de scriptura Græcorum ab ecclesia Romana.691.49. Redarguitur mendacij à Nicolao Papa.ibidem 15
Michael Cardinalis missus Apocrisarius Constantinopolim à Constantino Papa. 733.4
Magetius Episcop.Narbonensis. 598.31
Milites vincunt cum alij orant. 593.11. vetiti à Mauritio ingredi monasterium. ibid.8. cum seq. cæsi in bello vt martyres coronantur phocas conatus instituere. 610.4. Exarchi inuadunt Palatium Lateranense. 617.3. Italiæ insurgunt pro Ioanne pontifice Rom.aduersus Exarchum. 701.10
Militis impœnitentis horribilis visio.704.6
Milites compassi Maximo martyri. 656.36
Mauenates liberant Sergium Papam ab Imperatore. 692.37.38
Militum in Vrbe discordia. 590.17
Mauites deficiunt à Mauritio. ibid.40
Ministri bonorum Ecclesiarum quales esse debeant.591.26.quatuor curabant res Romanæ Ecclesiæ sede vacante. 590.10
Monasterium Ecclesia clero & populo destituta. 590.26
Minulphus Longobardus pius valde.597.14
Miracula ex vestimentis Apostolorum. 591. 21. multa Augustinus operatus in Anglia. 601.18. in Ecclesia S.Agathæ Romæ facta. 591.43. ex ligno Crucis in Anglia. 654.7.8. de captiuis à vinculis solutis.590.31.611.6. C.Columbarij. ibid.623. de Crucibus se inuicem collidentibus. 607.10.9
Miraculum de oleo ex Cruce fluente. 598.23. de claue S. Petri à Longobardo direpta. 597.13. de edulijs in lapidem conuersis.605 9.de mortuo ad vitam reuocato. 635.6
Miracula ex pulueere S.Osualdi. 642.5
Miraculum Guntheramni Regis Francorum.590.30.31.de campana Senonensi.613. 14. de sanguine ex imagine S. Theodori fluente. 612.2
Miracula S. Theodori Siceotæ.598.24. ad sepulchrum S.Victoris martyris. 628.11
Miraculorum operatione fides in inferiori Germania coalescit. 696.31.12
Miracula ex reliquijs Sanctorum martyrũ Eunualdorum. 693.10.11
Miraculum de patena in mari demersa supernatante. 700.3
Misenas Ecclesia vnita Cumanæ. 591.17
Missa quotidiana pro Rege decernitur. 666. 2.
Missę sacrificium proficuum vinis atque defunctis. 679.11.12
Missarum pluralitas quando damnata. 681. 59.Vel quando concessa. 656.3
Missæ celebratę pro gratiarum actione. 681. 63
Missa quando dici cœpta apud Anglos. 597. 25.in domo priuata dici solita.596.15. non deferenda antequam compleantur.598.31
Missam non celebret ægrotans. 603.18
Missa pro defunctis celebrata, viuentibus prodest. 614.38. quotidie in Hispania pro salute Regis celebranda ex decreto Concilij Toletani. 693.5.6. non celebratur in Paraseeue Maioris hebdomadæ. ibidem. dicenda pro defunctis,non celebretur superstitiosè pro viuis.694.8. in mari celebrata à S. Vulfrano Episcopo Senonensi. 700.3
in Missa vt dicatur Agnus Dei decretum à Sergio papa fuit. 701.7
Missa celebrata à Constantino papa Constantinopoli. 710.3
Missale Hispanum à S.Isidoro conscriptum. 633.71.72
Mixtarabes Christiani in Hispania dicti.ibidem.
Modestus loco Zachariæ curat Hierosolymitanam Ecclesiam.614.26. Non Episcopus sed administrator eius Ecclesiæ. 616. 7.restaurat Ecclesias Hierosolymorum. ibidem 6.7.baptizat Anastasium Persam. 621.11 653.10
Modoaldus Abbatissa in Anglia sanctitate clara.
in Modoetia Ecclesia S. Ioannis Baptistæ. 616.1.2
Monachi Insularum Capratiæ, Gorgoniæ, Palmariæ,Orbanæ.591.15. desertores à S. Gregorio reuocantur in monasterium. ibidem 14.597.16.fugitiui diuinitus reuocati.601.6.8.antequam fiant laico habitu probandi. 595.58
Monachorum quieti consulit S. Gregorius. 595.81.601.9
Monachus studens peculiaritati non diligendus Abbas. 601.11. non iudicans,non iudicatur. 599.10
Monachi & clerici teneantur custodire muros ciuitatis. 598.8
Monachus non condat testamentum. 598. 20
Monachi ante biennium non initientur tõsura. 600.8
Monachi in claustro sancti, aliquando in Episcopatu deficiunt. 595.77
Monachismus in Anglia propagatus per S. Benedictum iuniorem. 703.4
Monacho impœnitenti terribilis ostensa visio. 704.9
Monachorum Siculorum litteræ ad Rom. Pontif. 669.5
Monachus Sinaita lapsus in Iudaismum misere perit. 614.29.30
Monachos à quibus S.Gregorius volnit abstinere.
Monachos ad obseruantiam regularem reuocat S.Gregorius. 592.18
Monachi vetiti commatres facere. 594. 17
Monachorum Isaurorum iudicium Romæ 595.26. Scotorum vigens disciplina. 664. 14. exemptiones ab Episcopis haud probatæ. 676.5
Monachi nullum ad Sacras virgines debent accessum habere 691.1.Laur.x S.Sabæ cum 2 Sarracenis.
Monastico habitu atque tonsura ficta ampliùs diuitti non debet.
Monastico habitu quantum detulerit Constantius martyr.
Monasterium S. Anastasij prope Hierosolem.621.22. S.Andreæ in Vrbe.691.3.5. redrj.595.87. S. Benedicti apud Casinum.644.6.S.Casiuni.596.10.aliud.597.1. Cassiodori Castellense dictum. Classe exemptum.
Monasterij S.Dionysij priuilegium.
Monasterij S.Georgij in Campo Corsarum 703.3.S.Medardi auctum priuilegijs 83.S.Radegundis quæ passim abolenda cum seq.71.cum seq.
Monasteria erigere non licere absque licentia sedis Apostolicæ.
Monasteriorum priuilegia vnde.591.20. nialium mala vnde prouenant. 74
Moniales monasterij Radegundis municatæ. ibidem. 85. Regem adorant. ibid.84.nobiles turbat cunt.
Monialium cura ab Episcopo propagenda.
Monialium precibus Roma ab hostibus uata.596.8.9.Earum numerus.ibid.Ge curam earum S.Gregorius.
Monomachiæ detestatio.
Monophisitæ hæretici ad fidem perdu 602.3
Monothelitarum hæresis quando 633.634.8.hæresis perdifficulter 645.4
Monothelitæ dicti nolentes.
Monothelitarum impostura & Mennæ ad Vigilium.
Monothelitæ contra Maximum agunt.
Monothelitarum hæresis quot abolita tineat.
Monothelitæ damnati in pluribus Con lijs. 657. 15.introducunt quæstionem 656.16
Monothelitarum hæresim ab propugnat 607. 10. Concilium de vnica voluntate 633.55
Monothelitæ dolose Honorium sibi vendicant.
Monothelitarum fraus in affirmata voluntate.
Monothelitæ proscentur & defenditur Concilij Chalcedonensis.
Monothelitarum hæresi qui hæresim rint. 628.6.hæresis triplex. 637. hæ auctores Eutychiani 628.1. Paraeum odium contra Vitalianum 678.10. hæresis non tetigit Hispanos 3.
Monothelitæ inualescit sub Philippo hæretico.
Monothelitarum concilabulum abo Sextum Synodum.
Montanus Episcop.Tolerantus.
Moralium libri S.Gregorij ad S.Leand missi.592.40.595.71.Quando Romæ ti.
Mores Episcoporum inteligendi à Iu mo Pontifice.
Morouæus Episcopus Pictauensis.
Morouæus monachos incendit fratr lorum.628.31.quæ à rudicis passim
Morouingorum Regum genus ex Dou tingui permisit.
Mortui suscitationem præmittit Sulp lychronius.
Mozarabe Sacrum officium etiam petum, & à quo & cur sic dictum. 71
Mulieres confugientes ad Ecclesias aco Episcop.defensa

Perinthus ciuitas inuasa à Barbaris. 593.89
Perſæ milites Perſæ. 623.1
Perſarum præſidium. 592.595.23. à Longobardis ademptum. 595.1
Perſina Eccleſia vacans tempore S. Gregorij. 591.23
Perſæ victi à Romanis ſub Mauritio Imp. ibid.45
Perſarum Rex Hormiſda occiſus. 592.26. creditur Chriſtianus.593.4. Regina Chriſtiana. ibid. bellum cœptum poſt necem Mauritij.603.13 graſſatio vſq; Chalcedonem. 608.1
Perſæ nece Narſetis exultant. 605. 10. ſuperant Romanos ſub Phoca.810.6.7. perueniunt vſque Antiochiam. ibid. inuadunt Cæſaream Cappadociæ.611.1.2. graſſantur in Armenia. ibid.1. capiunt Damaſcum.613.1. capiunt Hieroſolymam, & Crucem auferunt, à qua vincuntur.615.7 614.17
Perſarum carcer Lethe dictus. 614.38
Perſæ inuadunt Africam, & occupant Carthaginem. 616.4. capiunt Ancyram in Galatia. 619.6
Perſarum ingentes vires. 621.4.5
Perſicum bellum ſub Mauritio Imp.590. 40
Perſici belli per Heraclium moti annus primus.611.1. annus ſecundus. 612.3. annus tertius.613.1. annus quartus.614.1. annus quintus.615.1. annus ſextus. 616.1
Perſæ primò victi à Romanis ſub Heraclio. 612.3. ſecundò vincuntur ab eodem. 622. 1. iterum victi.623.3. cum ſeq. iterum ſuperan & ingenti clade proſtrati opẽ Deigenitricis Mariæ. 626.2
Perſarum ſuperſtitio diſſipata ab Heraclio. 622.3. Ducem in diſcrimen adducti. ib. Perſæ captiui dimiſſi. ibid.9.10. militantes ſub Duce Sain terrorem incutiunt Romanis.623.3.4. incidunt in loca paluſtria. 623.5
Perſarum milites Chryſolocæ dicti. 625.2
Perſæ fruſtra obſident Chalcedonem. ib.5. ingenti clade proſtrati. 625.5
Perſarum Reges poſt Coſrhoem. 628.3. Regnum penitus deficit occupatum à Sarracenis. ibid. Regnum licet fortiſſimum tamen excidit.623.6. Regnum ſimile arbori, cuius eſt mentio in Daniele. ibid. Regnum penitus collapſum. 649.11.12
Perſecutores Eccleſiæ dicti, qui inuadunt iuriſdictionem eius. 590.5.6
Perſonæ vnius in Chriſto vnus volens, non vna voluntas. 633.26
Petriæ locus baſilica S. Mariæ dicta. 691.2
Petſinuntium ciuitas liberata à ſiccitate per Theodorum Siceotam. 598.77
Pectus in Anglia. 672.8. 681. 62. ad eam propulſandam remedia. ibid. depaſcit Auarex ob violatum ſepulchrum martyris. 600.4. in Italia, Gallia & Hiſpania. 590.30 in diuerſis locis Italiæ. 665. 6. 680.51. venit Orientem.599.26.608.1. Romæ tempore ſancti Gregorij.590.4.12. Romæ alio tempore.599.26.680. tempore concio S. Gregorij.590.11. curata precibus, vigiliis, & ieiunijs.596.31. poſt ſiccitatem.678. 18. tempore quid agere debeat Epiſcopus 599.18. bubonum dicta inuadit Conſtantinopolim. 696.15
Petronia internuntia Conſtantinæ Auguſtæ. 607.3
S. Petri Apoſtoli fides tenenda in ſucceſſoribus. 664.13.14
Petrus Apoſtolus quomodo dictus fundamentum Eccleſiæ.610.35.36. cuſtodit Vrbem. 595.18
Petri Apoſtoli tres peculiares ſedes. 597.9
Petri & Pauli Apoſtolorum imagines à Sergio 2 factæ. 701.4
Petrus Epiſcopus Ticini S. Sabini liberatus precibus, erigit Eccleſiam. 712.9
Petri Apoſtoli Eccleſia ancta columnis per Ioannem papam Sextum. 705.1
Petrus defunctus reuocatus ad vitam. 711.2
Petrus Apoſtolus apparet piſcatori. 610.11. ſanat S. Bertulfum Abbatem. 626.41
Petri Apoſtoli baſilica tecta æreis tegulis ab Honorio papa.638.2. Trabes longiſſimæ ex Calabria quæritæ.701.5.602.9 à Sergio papa renouatæ. 701.5. Eccleſia ornata à Sergio papa. ibid.
Petri & Pauli Apoſtolorum apparitio tempore peſtis in Anglia. 681. 62. corpora à Græcis ſublata.594.24. reliquiæ miſſæ in Angliam & in Gallias. 665.5
Petrus & Paulus promotores Imperatoris Orthodoxi. 713.11
Petri & Marcellini cœmeterium renouatum ab Honorio papa. 638.3
Petrus Arcarius Romanæ Eccleſiæ occiſus à Ioanne Exarcho. 709.3
Petrus diaconus interlocutor in Dialogis S. Gregorij. 593.44
Petri diaconi teſtimonium de columba ad aurem S. Gregorij viſa. 604.21
Petrus Epiſcopus Alexandrinus Monothelita creatus. 640.11
Petrus Epiſcopus Conſtantinopolitanus Monothelita creatur.652.1. ſcribit Synodicam epiſtolam Romam. ibid. Non recepta à Vitaliano papa. ibid.
Petri Epiſcopi Conſtantinop. obitus.656.39
Petrus monachus miſſus in Angliam cum Laurentio. 601.17
Petrus Dux Vrbis pugnat contra Chriſtophorum Ducem. 710.12
Petrus S. Lamberti cognatus occiſus. 698. 12
Petrus Morinus vertit in Latinum Acta Maximi. 656.2
Petrus Mauritij Imperatoris frater. 602.12. filius. ibidem.
Petrus Notarius Regionarius in Hiſpaniam miſſus. 684.3
Petrus Numidiæ prætor. 657.4
Petrus Siculus antiquus hiſtoricus. 653.12
Petrus ſubdiaconus curator patrimonij S. Petri in Sicilia.593.60. curator rerum Romanæ Eccleſiæ in Campania. 592.19
Petrus Tarracinenſis Epiſcopus à S. Gregorio monitus de conuerſione Iudæorum. 591.34
Petrus Tracolitanus Epiſc. Viſitator conſtitutus à ſancto Gregorio. 594.18
Philippicus in ſuſpicionem adductus apud Mauritium Imperatorem.602.16. Detruſus in monaſterium. ibid.19
Philippicus Imperator cognomento Bardanes. Vide Bardanes.
Phocas miles legatus ab Exercitu ad Imperatorem.600.4. Miles timidus.602.16. occiſo Mauritio imperat.ibid.12.18. profitetur Catholicam fidem. 603.9
Phocæ Imperatoris & Leontiæ Aug. imagines delatæ Romam. ibidem 1. Mittit ad Gregorium Papam fidei profeſsionem. ibidem 2
Phocas Imperator accipit litteras à ſancto Gregorio. 602.29
Phocæ mores & aſpectus qualis. 603.9
Phocas quæ ſcripſit ad Coſrhoem Regem perſarum. ibid.13. rogatur acquieſcere iudicio Epiſcoporum. 604.11. ſtudioſiſſimus Bonifacij papæ.606.1.2. repreſſit temeritatem Cyriaci Epiſcopi Conſtantinop. de titulo Vniuerſalis. ibid.2. quæ vere contulerit Romanæ Eccleſiæ. ibid. periurus in Narſetem, quem exuri iubet.605 10.606.2. cum ſeqq. tyrannus potius, quam Imperator habitus.605.10. violat immunitatem Eccleſiæ. 608.3
Phocæ parantur inſidiæ. 609.4.5
Phocas donat pantheon Romanæ Eccleſiæ. 606.6. ſcuit in nobiles ciues. 607.1. Curat occidi Commentiolum prætorem Thraciæ. 608.1
Phocæ tempore carcer dilatatus. 607.6
Phocas ægrotans ſanatur à Theodoro Siceota. ibid.7.8. inuiſit Thomam patriarchã morientem. 608.2
Phoca imperante multa mala occupant Orientem. ibidem 1
Phocas in coniuratos vlciſcitur. 609.3. cum ſeq. tyrannice imperat vſq; ad necem. ibi. 5. Macrobium Scribonem ſagittari iubet. ibid.
Phocæ conatus vt cæſi in bello, inter martres ſcriberentur. 610.4
Phocas vxorem & matrem Heraclij in carcerem trudit. ibid.2. quæ paſſus à photino interfectore. ibid.3. occiditur. ibid.1. Eius fratres & affines cum eo necati. ib.4
Photij de de epiſtola Honorij iudicium. 633. 16
Pictauienſe Concilium. 593.53.64. monaſterium S. Radegundis turbatum valde. ib.
Picti populi in Anglia recipiunt legitimum paſcha. 679.4
Pileus auratus geſtari ſolitus à Chartularijs. 591.32
Pipini primi genus & propagatio. 631.5.6
Pipinus primus moderator Regni Dagoberti, & Sigeberti. ibid. Eiuſdẽ laudes. ib.
Pipini tres. ibidem 5
Pipinus ſecundus filius Beggæ & Anſegiſi. ibidem.
Pipini tertij genus. ibid. magna religio in conſtendis peccatis ſuis. ibidem 8
Pipinus à Carolo patre datus in filium Luidprando. 658.2. cooperatur S. Suuiberto in conuerſione Gentium. 695.2. transfert corpora SS. martyrum Euualdorum Coloniam. 695.11. fugat à Friſia Radbodum Regem. 695.1
Pipini præfectura, quando contigit. ibid.5. opera Friſij accipiunt Euangelium. ib.2
Pipinus deceptus perſequitur S. Ansbertum Epiſcopum Rothomagenſem. ibid.7 donat ſedem Epiſcopalem V Villebrordo à Sergio papa ordinato. 696.2. Eius pellex molitur necem S. Lamberto. 698.3 moritur relicto hærede Carolo Martello. 734.4
Pipini mortis tempus & præfecturæ ipſius anni. ibidem 7
Pyrrhus Epiſcopus Conſtantinopolitanus calumniator Sophronij Epiſcopi Hieroſolymorum. 633.53. quando creatus Epiſcopus Conſtantinopolitanus. 639.17. fruſtra tentat inducere in errorem Ioannem Romanum pontificem. 640.1. fugit Conſtantinopoli in Africam priuatus ab Imperatore. 642.1.2. in Africa diſputans cum Maximo ſuperatur, & efficitur Catholicus. 645.1.2.3.4.8. Cur ceſſerit Maximo. ibid.18. cupit admitti ad limina Apoſtolorum. ibidem 19
Pyrrhi pœnitentia. ibidem 10.11
Pyrrhus Epiſcopus Conſtantinopolitanus calumniator Sophronij Epiſcopi Hieroſolymorum. 633.53. quando creatus Epiſcopus Conſtantinopolitanus. 639.17. fruſtra tentat inducere in errorem Ioannem Romanum pontificem. 640.1. fugit Conſtantinopoli in Africam priuatus ab Imperatore. 642.1.2. in Africa diſputans cum Maximo ſuperatur, & efficitur Catholicus. 645.1.2.3.4.8. Cur ceſſerit Maximo. ibid.18. cupit admitti ad limina Apoſtolorum. ibidem 19
Pyrrhi pœnitentia. ibidem 10.11
Pyrrhus Romam veniens quomodo exceptus à Theodoro Papa. ibid.11.12. à Theodoro Papa in priſtinam dignitatem reſtitutus & auctus. ibidem 13
Pyrrhum paſſum violentiam à Romano pontifice calumniati ſunt hæretici. ibid.14
Pyrrhus quando & cur laudatus à S. Maximo. ibid. 19.20. illectus ab Exarcho relapſus in hæreſim. 643.11.12. damnatur iterum à Theodoro Papa. ibid.11. cum ſeqq. poſt obitum Pauli reſtitui vius eſt in patriarchatum Conſtantinopolit. 651.17.18
Pyrrhi obitus. 652.12
Placidus patricius occiſus à Phoca. 602.12
Plato Exarchus poſt Iſacium. 643.6.645.17
Plereus ſchiſmaticus laqueo ſe ſuſpendit. 617.14
Plechelmus Scotus Romam veniens ordinatur Epiſcopus. 631.9.10
Plechelmus Epiſcopus Candidæ caſæ inter-

Papa. 638.3. à S. Greggor. monachis tradita 594.19
S. Pancratij martyrijs reliquię missę in Gallias & in Angliam. 590.33.665.5.13
Panis purissimus ab Ecclesia Romana exhiberi solitus peregrinis. 645.16
Pannonia à Gaiano Rege Auarum deuastata. 600.4
Pantaleo Episcop. in Africa ad quem scribit S. Gregorius. 594.6
Pantheon Dei genitrici ac SS. Martyribus dedicatum. 607.2. Largitum à Phoca Bonifacio. ibid. à Constantio Imper. æreis tegulis denudatum. 663.2
Papa ex subdiacono semel reperitur creatus 614.2. confirmat Concilia Oecumenica. 681.53
Papæ solius est mittere ad Gentes Apostolicos. 690.6. summa potestas. 681.49
Papa tantum dicitur Vniuersalis Ecclesiæ Episcopus & quomodo. 595.32.33. summus & super omnes & auctoritate & honore. 681.49. tantum pœnitentes absoluit hæreticos. 656.19
papa Vide Pontifex.
Papirij Masonis historici diligentia in quo commendata. 676.1
Pascha à Scotis alio tempore quam ab Ecclesia celebrata. 604.64.& 664.4. vsque ad 13. Quando abiecto errore sedata est controuersia. 699.4.5
de paschate error Scotorum aliquando toleratus. 634.9. Quis iste fuerit. 639.5.6
Paschalis Cycli Victoris occasione erratum in celebratione Paschatis. 594.28
Paschales feriæ custoditæ etiam à Barbaris. 600.4
Paschalis Schismaticus nititur fauore Exarchi. 687.1.4. Eius finis miserrimus. ibi.5
Paschasius Episcopus Neapol. electus. 600.8. Redarguitur à sancto Gregorio. 603.17
Pastor pastorum Romanus Pontifex. 590.20
Pastorale S. Gregorij quando scriptum. ibidem 19. Ex Latino in Græcum translatũ. 602.11. Missum ad S. Leandrum. 595.71
Patena mersa in mare supernatãt. 700.3
Paterius Notarius S. Gregorij recenset scripta ipsius S. Gregorij. 606.22
Paterichia clarissima fœmina. 591.3
Paternus legatus Dagoberti Regis ad Heraclium Imp. 628.4
Patriarcha Oecumenicus quid. 595.32
Patriarchæ quatuor numerati à S. Gregorio. ibid.49
Patriarcha Aquileiensis & Gradensis quando ita nominari cœperunt. 605.2.3
Patriarchales sedes tres cum Romana Ecclesia non receperunt Canones Sextæ Synodi. 602.4.5
Patriarcharum sedium prærogatiua. 597.9
Patricius Episcopus. 608.11
Patrum fides tenenda. 646.12.19
Patrimonium S. Petri in Gallia. 593.59. in Sicilia. ibid.60
Patrimonia Romanæ Ecclesiæ in diuersis prouincijs. 591.28
Paulianj hæretici ijdem & Manichæi. 685.2
Paulinus cum socijs à S. Gregorio in Angliã missus. 601.17
Paulinus quando creatus Episcopus Eboracensis. 625.7.8. conuertit Anglos Boreales ab fidem. ibid.7. 627.35. Eius studium in propaganda fide. 625.9. missus cum Edelburga ad Eduinum. ibid.8. Cum Edelburga recedit. 633.63. baptizat filiam Regis quam Deo offert. 626.15. Nunciat Eduino secretum. ibid.22. conuertit Lindocolinos populos. 627.35. Accipit pallium ab Honorio Papa. 633.57. baptizat Eduinum Regem. 627.30. Consecrat Honorium Episcopum. ibid.35
Paulini Eboracensis Episc. obitus. 644.1. effigies qualis. 627.35
Paulinus Aquileiensis Episcop. transfert Grados thesaurum Ecclesię Aquileiensis. 630.15. impostor quid tentauit. 593.93
Paulus idemq; Agilulphus Rex Longobardorum. 590.34.35.596.61
S. Pauli Apostoli basilicæ quæ S. Gregorius donauit. 604.14
S. Pauli basilica communes habet reditus cum basilica sancti Petri. ibidem, ornata à Sergio papa. 701.6. reliquiæ missæ in Gallias. 590.33. Caput & Sudarium petitũ à Constantina Augusta. 594.20.21.25. hospitium Romæ in Ecclesiam conuersum. 701.8
SS. Pauli & Ioannis reliquiæ ab Vrbe delatæ in Gallias. 590.33
Pauli diaconi histor. error de Tribus capitulis. 592.7.597.2
Pauli diaconi incuria. 595.2
Paulus diaconus Rom. Ecclesiæ Vicedominus iugulatus à Ioanne Exarcho. 709.3
Paulus Consul idemque Monothelita quid cum S. Maximo. 656.27.28
Paulus Aquileiensis Episc. tempore irruentium Longobardorum. 605.4
Paulus Episcopus Constantinopolitanus. Monothelita subfituitur in locum Pyrrhi. 642.1.2. Ex laico factus Episcopus Constantinopol. 684.8. quid cum Heraclio Imper. molitus. 633.17. Eius fraudes. 648.3.651.26. Redarguitur. 646.10. Cur fidentium prodatur ab Imp. 648.2.3. scribit ad Theodorum Papam. 646.23. Condemnatus à S. Theodoro papa. ibid.29. quid de sancto Martino ab Imper. 651.24. cum seq. ægrotans rogat dimitti sanctum Martinum. ibid.16.17. diem obijt. ibid.17. 691.4
Paulus Cretensis Episcop. Redarguitur à Vitaliano papa. 667.2. 668.2
paulus Africanus Episcopus vocatus Romã ad dicendum causam. 596.16. Idemque innocens iudicatus. 589.13
Paulus Ancyræ Episcopus. ibid.4
Paulus Episcopus Diaclinus. 602.6
Paulus loco Episcopi Neapolitanæ Ecclesiæ administrator. 592.13.593.54
Paulus Manichæ à quo Pauliani nominati. 685.2
Paulus Mauritij Imp. filius. 602.13
Paulus Narbonensis Episcopus primus. 680.58
Paulus patricius Monothelita missus ad Maximum. 656.1
Paulus monachus Callistratici monast. hæreticus & astronomus prædicit Imperiũ Leontio. 694.3
Paulus Seuerianus monoculus. 633.53. In Armenia conuenit Heraclium Imp. 629.10.11. Impugnatur ab Arcadio Episcop. Cypri. ibidem 10
Paulus Episcop. Thessalonicensis Monothelita decepit Apocrisarios Apostolicæ sedis. 649.72. Depennat litteras Rom. pontificis. ibid.74. Recusat esse Vicarius Apostolicæ sedis. ibi.76. Deponitur à Martino papa. ibid.69.70. cum seq.
paulus tyrannus in Hispania natione Græcus. 674.2. Eius epistola ad Amatorem Episcopum. ibidem 4. Dat pœnas scelerum ibid.5
pauperis imprecatione edulia conuersa in lapides. 605.9
pauperes numerati à Ioanne Episcopo Alexandrin. 610.9
pauperum cura propensior S. Gregorij. 591.2.3. Eorundem Canonica portio bonorũ Ecclesiasticorum. 593.58. curam gerant ministri bonorum Ecclesiasticorum. 591.27
Pax inter Anglorum Reges per Theodorum Episcopum composita. 679.10. summa in Britania. 627.36. cum Bulgaris facta. 678.12. cum Chagano Rege Auarum composita. 593.26. cum Cosdroe perfarum Rege fracta post necem Mauritij Imper. 603.9. inter Dagobertum Regem & Heraclium Imper. 628.4. Francorum cum Auaribus. 677.5
pacem cum iuuenalibus inire nefandum. 612
pax cum Longobardis à S. Gregorio procuratur. 595.20.29. Eadem saepe rupta. 596.1. Iterum frustra tentata. 596.6. Ab Exarcho. 597.17. Iterum ad breue tempus sancita. 598.8. Rursum ad duos annos statuta. 599.1. Eadem simulata. ibid. Iterum facta. 603.12. cum Regę Longobardorum Ariano cur inita à Romanis. 604.27. inter Barbaram & Constantinum filium Heraclij Imp. 617.9. cum Barbaris ab Imperatore Constantino facta. 676.8. à Iustiniano Imperatore fracta. 12
peccatores contra seipsos laborant. 710
peccatorum confessione absolutam peccatum. 599.10
peccatori impœnitenti quæ offerũ. 710
pectinem eburneum donat Bonifacius V. Reginæ Anglorum.
pecunia mutuo accepta per Heraclium imperatorem ac Ecclesijs pro bello restituta. 620.1
pecuniæ ablatæ ab Ecclesia Alexandrina ad expeditionem persica.
pecunia Ecclesijs debita à filio filiorum. 28. In mari pecunia redemta naufragio. ibid. 27. solui solita à Romanis Imperatori pro confirmatione Romanis pontificis remissa. 681.11. inde Constantinopoli ad S. Gregorium equis peribus. 597.14. milla 205. Gregorius redimendis captiuis.
Pelagiana hæresis inflatur ita in Britannia. Ephesino.
Pelagianismum instaurat Ioannes Episcopus Constantinopolitanus. Concilij Ephesini.
pelagiana hæresis in Scotia nascitur.
pelagius Episcopus Nemausensis Concilio Narbonensi.
pelagius papa quid de nomine Iesu. 595. 49. aduersus Ioannem Episcopum Constantinopol. primus scripsit. 680. vetuit subdiaconos vxorem ducere. 19
pelagij papæ tempore corpus S. Laurentij fortuito inuentum.
pelagius Taurinensis Episcop. ad S. Gregorij
pelagius Vuitizæ manus effugit.
pellices non admittuntur ad sepulturam Lamberti.
penda Rex Merciorum Gentilis. 631.6. occidit Sigebertum Regem.
pendæ Regis infignis superbia. 631.10. Vincitur ab Oswio Rege.
pendæ Reges duo pater & filius.
penda iunior factus Christianus adhuc perit Euangelio.
penuria ingens vexat Orientem. Vide fames.
peregrinationes frequentes in Vrbem.
peregrinatio S. Bonifacij ad limina Apostolorum. 704.2. ad loca sancta cur in Britannia non frequens. 703.5
Hierosolymam etiam cum à Saracenis possideretur. 695.2. ad sepulchrum Martini. 595.58.59. ad limina Apostolorum frequens. 591.15.672.2.693. cum seq. idem 8.703.5
peregrinantes in Vrbem parum pium accipere fidem à Romanis. 645.18
peregrinatio ad sepulchrum impia. Hieronymetis.
periculũ imminens ex cura animarum. 24

Quaternitatem introducunt Monothelitæ. 656.16
Quatuor Coronatorem martyrum Ecclesia facta ab Honorio papa. 638. 3. administratores Romanæ Ecclesiæ ante confirmationem Romani Pontificis. 590.10
Quæstio de anima Traiani ventilata. 604.30
de nomine Vniuersalis Episcopi ad fidem pertinet. 595.39
Quæstiones de S. Martino papa Constantinopoli. 661.4. cum seq.
Quæstio de S. Maximo habita. 650.28. vsque ad 35. de S. Anastasio Persa. 627.5.6.9.10.11
Quæstores missi ad colligendam pecuniam ab Ecclesijs pro bello persico. 620.2
Quinta Synodus non recipitur à Longobardis. 599.15.16.18. cur à schismaticis improbata. 593.1.2
Quintæ Synodi professio cur omitti potuit absque iactura fidei Catholicæ. 594.4.5
Quinta Synodus ignota Hispanis. 684.6.8 S. Gregorio missa ad Theodolindam. 604.3.
Pugnat pro ea S. Gregorius. 591.5.6. nihil fauuit contra Concilium Chalcedonense. 593.32.594.5.6
Quinisexta Synodus, eademq; erratica dicta. 693.1. vsque ad 8
Quiricus Episcopus Toletanus quando vixit. 685.19
Quodvultdeus Episcopus in Africa legatus ad S. Gregorium. 592.5

R.

RAchnacarius Episcopus Augustoduni & Basilicæ alumnus cœnobij Bobiensis. 615.15
Radbertus Episcop. interfuit Concilio Rothomagensi. 682.11
Radbodus Rex Frisiæ per Pipinum Principem expulsus. 695.1. Occidit S. VVigbertum martyrem ib. Quid in S. VVillibrordum Episcopum. 697.7
S. Radegundis monasterium quid passum ab pios monialibus. 593.63.64. sepulchrũ prophanarum. ibid.73
Ragamundus missus à Theodorico Rege ad S. Columbanum. 612.10.11
Ragnegisilus Archidiaconus agit pro S. Lupo Senonensi. 631.3
Ragnomarus lector Ecclesiæ Rothomagensis. 682.11
Ragembertus Dux Taurinorum occupans regnum Longobardorum moritur. 703.3
Ramiolus in signum victoriæ. 617.26
Raminus Abbas tyranni socius intruditur in Episcopatum Nemausensem. 674.1.2
Raptor impunitus non relinquatur. 604.11
Ratis Arabis historia de rebus Christianorum haud fidelis. 680.58
Rauennas Ecclesia se subijcit Romanæ. 677.4
Raciliponensis Ecclesiæ illustrata martyre. 792.3 ad finem vsque.
Rauennas Ecclesia sæpe refiliens, vt subijciatur Romanæ Ecclesiæ, actum in Synodo Romana. 680.35
Rauennatis Ecclesiæ priuilegium quale. 595.13
Rauennates milites liberant Sergium Papã ab Imperatore Orientis. 692.36.37. detinentes ab Imperatore grauia passi. 693.4.5
Rauennas Ecclesia in meliorem statum reducta. ibidem.
Raxates Dux Persarum ingenti prælio vincit. 626.2
Raiech regio in Persida. 614.35.36
Rebaptizationis hæresis restituta per canones Sextæ Synodi. 692.15
Reccaredus Rex quando regnare cœpit, & eius conuersio quando contigerit. 591.36. 37
Reccaredo Regi insidiatur Segga Episcopus Arianus. ibid 38
Reccaredus Rex patitur insidiam coniuratorum. ibid. 40. solicitus pro religione & Ecclesiastica disciplina propaganda. 698. 39
Reccaredi Regis legatio ad Romanum Pontificem. 599.25
Reccaredus Rex donatur muneribus à S. Gregorio Papa. ibid. 26. minor filius Sisebuti & eius obitus. 619.5
Recceſuinthus Rex Hispaniarum quando regnare cœpit. 649.86. 650.1. Ædificat Ecclesiam S. Ioannis Baptistæ. 661.3
Recceſuinthi Regis obitus & laudes. 672.15
Reciuergæ Reginæ Hispaniarum obitus & epitaphium. 649.86
Redempta sancta fœmina. 592.14
Redemptus diaconus Ecclesiæ Chartaginensis. 646.14.15
Redituum Ecclesiarum quatuor partes faciendæ. 595.81
Redualdus proditor Eduini. 626.17
Redualdi Regis conuersio, & lapsus. 627.31. Deos vna cum Christo coluit. ibid. 32. Occisus à Richberto. ibid. 34
Regentrudis mater Sigeberti Regis. 656.11
Rex Arrianus cognoscit & reueretur immunitatem Ecclesiarum. 628.36
Reges Francorum bello ciuili inter se pugnant. 601.30. ex genere Clodouei, quando & quam ob causam defecerunt. 660.3
Reges Hispaniarum quando appellati Catholici. 590.13. 640.10. ab Episcopis eligẽdi. 653.4. iurare soliti de fide Catholica seruanda. 638.12. defunctis vxoribus prohibiti transire ad secunda vota. 591.1
Reges Longobardorũ in Italia potentes. 591. 41. 42
Regi maledicens excommunicandus. 636. 8
Reges indigni nomine Regum, qui insurgunt in Romanam Ecclesiam. 590.5. cum seq.
Regibus comminatus S. Gregorius Regni prinationem. 593.86
Regum laus potissima ex Catholico nomine. 595.69. decreta de Episcopatibus inualida, nisi confirmentur auctoritate Romani Pontificis. 681.60. non esse causam sacerdotum cognoscere. 626.36
Regibus leges præscribunt Romani Pontifices. 603.17
Reginæ moniales destruunt obseruantiam monasticam. 593.75
Regina Angliæ Bebba. 674.16
Regnum quodlibet ædificio comparatum. 701.11. cum deficit ab Ecclesia Romana, corruit. ibid. Hispaniæ cur traditum Sarracenis. ibid. 11. cum seqq. à Regibus pijs oblatum Romanæ Ecclesiæ. ibid. 16. 17. 20
Reginaldus Episcop. Rothomagensis. 700.5
Regionarij diaconi qui dicti sint. 598.16.17. defensores qui dicti sint. ibid. 19. Eorum priuilegium. ibid. 17
Regulæ monastic. S. Cæsarij Episcopi Arelatensis. 593.63. monasticæ S. Columbani à schismatico labefactatæ. 617.5
Regulus Episcopus interfuit Concilio Rothomagensi. 682.11
Religione læsa collabitur Imperium. 629.1. exercitus Romani sub Heraclio Imperatore. 621.7
Reliquiæ S. Agilei martyris missæ Carthaginem Romam. 602.5. S. Anastasij pie curatæ. 627.12. SS. Apostolorum missæ in Gallias. 596.15. S. Gregorij martyris acceptæ à Theodoro siceota. 598.26. Papæ à populo magno honore habitæ. 604.2. petitæ à S. Gregorio Papa per Candidum Abbatem ab Episcopo Arabiæ. ibid. à S. Gregorio missæ in Angliam. 601.28. Reliquiæ à S. Gregorio missæ ad Reccaredum Regem. 599.26
Reliquiæ concessæ à S. Martino Papa S. Amando. 649.45
Reliquiæ S. Laurentij missæ in Gallias. 596. 15. S. Seuerini quæsitæ à S. Gregorio. 591. 44. quæ dari solitæ à Romano Pontifice. 594.22. martyrum missæ à Vitaliano Papa ad Regem Anglorum. 665.6. Aliæ ab eodem missæ ad VVandregisilum. ibid. 13. S. Pancratij missæ in Gallias. 596. 25. quomodo probatæ. 592.25
Reliquiarum Apostolorum causa non adeptus Primatus Ecclesiæ. 595.30
Reliquijs S. Anastasij martyris abiecti dæmones. 713.8. cum seq. Vide Anastas. Persa.
Reliquias martyris æque hæretici ac dæmones exhorrent. ibid. 16
Reliquiarum beneficio vitatur naufragium 590.22.32. cultus miraculis comprobatus 594.23
Reliquias sanctorum non leuet acoluthus, sed presbyter. 625.16
Reliquiæ sanctorum liberant à naufragio. 598. 33. Orientalis Eccl. sic translatæ in Occidentem. 637.1.2
Reparatus Primas prouinciæ Mauritaniæ. 646.1
Reparatus Episc. Rauennas. 669.2. impetrat ab Imper. rescriptum contra Rom. Ecclesiam. ibid. 3
Responsales Cyriaci Episcopi Constantin. ad S. Gregorium missi. 597.1. Ab eodem in communionem accepti. 597.2.3
Respublica Veneta Christianissima nuncupata. 606.5
reuelationes de anima Traiani ab inferis reuocata penitus inanes conuincuntur. 604 34.37.46.47
Rhodus à Sarracenis capta. 653.11
Rhotaris Rex Longobardorum. 638.13. Eius obitus. ibid. 14
Richarius legatus ad Sclauos sanctitate clarus. 631.9. 640.12
Richbertus occidit Redualdum. 627.34
Rictrudis res gestæ scriptæ ab Hugbaldo. 632.2
Rioldus persecutor S. Lamberti Episcopi Leodiensis. 698.9
Ritus Ecclesiasticos quos mutuatus est Ecclesia Romana ab Orientali. 589.19.20
Rixæ monialium Pictauiensium turbant Episcopos & Reges. 593.65
Rizocopus Exarchus quanta mala intulit Romanæ Ecclesiæ. 709.3. Eius obitus. ibidem.
Rocilo vxor Theofridi Ducis Cordubensis. 701.14
Rodelinda Regina Longobardorum. 512.2. Ædificat Ecclesiam S. Mariæ. ibid. 3
Rodericus Episcopus Toletanus erroris arguitur. 649.84.85
Rodericus siue Rudericus Rex Hispaniarum succedit VVitizę. 710.4. Expellit eius filios. 713.19. Proditione Iuliani decipitur ibidem. Pugnat contra Sarracenos. ibid. 22. Eius obitus & sepulchrum. ibid. 23
Rodericus siue Rudericus Toletanus iniquè carpit Benedictum Papam. 685.5
Rodoaldus Rex Longobardorum moritur. 659.3.4
Romæ status tempore ordinationis S. Gregorij. 590.16
Roma à ventis diruta. ibidem. 20.21. Eius prædictio. ibidem 17
Romæ salus pecunijs redempta à Longobardis. 595.17.18
Roma dira passa à Longobardis. 590.4. & 591.6. cum seq. relicta absque præsidio militum. ibid. 23. commissa curæ S. Gregorij ibid. 25
Romæ custos S. Petrus. ibid. 18. 19. excidium cui comparetur à S. Gregorio, ibid. 9. 10. Eius interitus deploratus ab eodem, ibidem 7
Roma cur non expugnata fuerit à Longobardis. ibid. 16. 17

fuit Concilio Traiectensi. 697.8
Plectelmus Episcopus in Anglia tempore Bedæ. 705.11
Plectrudis Pipini vxor pia fœmina excipit S. Suuibertum. 708.7. Curat viri salutem per Episcopos. 714.5
Plinij in scribenda historia ratio. 593.45. Rerum Traiani ex actus scriptor. 604.36
Pluuia recreat Romanum exercitum. 622.6
Podagræ morbus vexauit etiam sanctos viros. 599.27
Pœna ab Episcopis statuta & applicata Comitibus. 598.31
Pœnam exilij infligendam subdiacono curat S. Gregorius. 601.29. fustium ab Episcopo non infligendam. 593.26.27
Pœnitentiam suscipere idem est, quod monasticam vitam profiteri. 680.56
Pœnitentiæ Sacramentum omnibus impertiendum fidelibus. 590.26
Pœnitentia Pyrrhi Monothelitæ. 645.10
Pœnitentes detrusos in monasterium recipere coguntur Abbates. 598.31
Polimatium oppidum à Longobardis captum. 595.1
Politici sic affectant religionem, vt decipiant. 603.16
Polychronij impostoris causa 681.36.37
Polychronij vana promissio de excitatione mortui. ibid.36
Polychronius à sexta Synodo damnatus. ibidem 39
Polychronius missus Romam detrusus est in monasterium. 683.4
Polycuctus legatus à Sophronio missus. 633.15
Pomerius quis Iulianus dictus. 686.12.13
Pompeius coguatus Iustiniani Imperatoris 595.12
Pontifex Romanus electus, ante confirmationem quomodo se gerebat. 590.10
Pontificem facit electio, non confirmatio Imperatoris. 590.15
Pontifex non ordinatur absque consensu Imperatoris. 590.5. Redimebat pecunia exequtionem Pontificatus. ibid.15. Romanus pastor pastorum. ibid.19
Pontificis Romani confirmatio vsurpata ab Imperatoribus. 596.4.cũ seq. summa potestas. 633.37. Eius primatus prædicatus à S. Heimerammo. 702.5. apparatus regius haud adeo necessarius. 593.60
Pontifici Romano cura imminet totius Orbis. 591.34
Pontificis Romani potentia. 595.18
Pontifex Romanus supplet quod ab electoribus omittitur. 591.23
Pontificis Romani familiares non sint laici. 595.58
Pontificum Romanorum corpora deferebantur cum cum dalmatica. ibid.
Pontifices Romani custodes & defensores canonum sint. 649.62. nequicquam agant inconsulto Clero. 636.5.6
Pontificum Romanorum est, mittere ad Gentes Apostolos. 690.6.7. est confirmare Synodos œcumenicas. 681.53
Pontifices Romani tẽporalia & spiritualia curant. 598.9
Pontificum Romanorum est, monere Imperatores. 680.18. est ferre leges in Reges transgressores. 603.17. quando vires auctę 701.10
Pontifices Romani cur tam sæpe ex Græcis siue Orientalibus. 705.2. licet diuersarum & aduersarum essent nationum, omnes tamen vnius spiritus. ibidem 3
Pontifex Romanus summus auctoritate & honore. 681.49
Pontificis Romani ministri custodire debẽt iusa Episcoporum. 598.19
Pontifices Romani qui erasi è diptychis Cõstantinopolitanæ Ecclesię à Monothelitis 677.1. aduersati sunt canones Sextæ Synodi. 692.30. ad 44
Pontifex idolorum contra suos deos disputat, & diruit templa eorum. 626.24.25. efficitur q; Christianus. ibid.25
Populus Constantinopolitanus occurrit Heraclio Imperat. victori redeunti. 627.25.26
Populi Romani studium exga defunctos Romanos Pontifices. 595.58. diuersarum nationum conuersi ad fidem à fœminis. 591.42
Populonensis Ecclesiæ in Tuscia multa passa à Longobardis. 590.26
Portæ Petri basilicæ vestitæ argento. 638.1
Portentum de Crucibus sese mutuo collidentibus à sancto Theodoro interpretatum. 607.7.9
Porticus S. Petri ad palmaria dictus. 638.3
Potamij Episcop. Bracarensis causa tractata in Concilio Toletano decimo. 656.41
Potamius publice sua confessus in Synodo peccata. ibid.41.42
Prasini insectantur Phocam Imperatorem, dantiq; pœnas. 609.4. incendunt Prætorium. ibid.3.4
Prædicatio illegitima sæpe impedita. 690.5.6
ad Gentes conceditur à Romano Pontifice. 650.1.2
prædicator austerus non accipitur. 674.10
prædicatores qui vere dicendi legitimi. 690. 6. duodecim in Germaniam missi. ibid.6. 8. Quem finem singuli sint consecuti & quibus in locis. 697.9
prædictio malorum futurorum facta à S. Theodoro Siceota. 607.9. S. Columbani de regibus Francorum. 612.11. S. Gregorij de malis venturis. 600.3
præmio digni pro Ecclesia laborantes. 593.59
præstini montis habitatio sanctorum. 592.24
præsides prouinciarum mali quantum obsint Imperio. 595.14.15. Idem sub Mauritio Imperatore veluti tyranni habiti. ibi. prouinciarum male consulunt suis principibus, cum inuadunt iura Ecclesiæ. 701.22
precibus ad Deum factis auertendi hostes. 601.26
Presbytera ejcitur ab Vrsino prebytero cũ moritur. 591.18
presbytero iniungitur munus Chrismatis à S. Gregorio. 594.14
Presbyteri ad pœnitentes recipiendos, & ad baptismum infantium semper parati sint 591.23.24
primatem alium quam Romanum Pontificem cognoscere nolunt Hispaniarum Episcopi. 651.60.61
Primatus Constantinopol. Ecclesiæ malis artibus quæsitus. 595.30.31
Primatus Romanæ Ecclesiæ non à Phoca acceptus vt garriunt Nouatores. 606.5.6. A Deo datum omnes profitentur. ibid.
Primatum Romanæ Ecclesiæ Patriarchæ Constantinopolitani semper sunt professi. Vide Romana Ecclesia.
Primi & Feliciani martyrum translatio. 649.1
Primogenitus Gradensis Episcopus creatus ab Honorio papa. 630.14.15
Principes magno suo damno delinquunt in seruos Dei. 612.13. magno periculo disputant de sacris dogmatibus. 628.5.12. malo velamento religionis tegunt scelera sua. 660.2. magno periculo audiunt hæreticos. 628.6.629.4.5.22. 701.22. nullum sibi ius in Ecclesijs vindicent. 660.1
Principum hæreticorum dæmones sunt promotores. 713.11
Principes ad sacerdotes accedere debent, non sacerdotes ad ipsos. 639.99
Priscus exercitus Mauritij Imperat. [illegible] amicus S. Gregorij. ibid. 91. Dux adiuuat Caianum Regem Auarum duentem. 600.4
Priscus Patricius Constantinop[illegible] 593.29
Priscus Dux irruit in Sclauinos Barbaros 592.11
Priscus patricius gemer Phocæ Imper. [illegible] Redditur infensus eidem. ibid. Fauet Heraclium prætorem in Africa adu[illegible] Phocam.
priuilegium concessum Cyrę Episcopo [illegible] torribus. 690.11. concessum à S. Gregorio monasterijs.
priuilegia monasteriorum petit Reginda Regina à S. Gregorio.
priuilegium monasterij Fontanellæ [illegible] monasterij S. Medardi à S. Gregorio 593.85. datum à Clodoueo monasterio Dionysij. 663.1. datum Ecclesiæ S. Mauri à Deodato papa. 676.2. cum decr. [illegible] Ecclesiæ Rauennatis contra [illegible]
priuilegia Ecclesiarum dantur & [illegible] tur arbitrio Romanorum Pontificum. 681.62.63. Romanæ Ecclesiæ confirmata Iustiniano Imp.
Probinus successor Paulini Patriarchæ Aquileiensi.
Probus Abbas sequester pacem inter Longobardos. 598.9.10. accepit à S. Gregorio standi facultatem.
Probus Episcopus in Africa [illegible] aduersarius monachorum Rufinianorum. 626 35.36
Processio Spiritus S. à Patre & Filio [illegible] gorio testata.
Processio ad S. Petrum cum imagine genitricis Mariæ.
Professio fidei Schismatis sectatorum [illegible] Ecclesiam. 601.3. monasticæ [illegible] nem habitus & tonsuræ. 680.18. 19. [illegible] tremo vitæ articulo fit Episcopus.
Prophetiæ spiritus non semper [illegible] phetis.
Prophetia S. Columbani de Regibus Francorum. 612.4.11. S. Gregorij de malis venturis.
Proiectus martyr Episcopus Aratensis 670.3
Protasius Episcopus Aquensis.
Protocursor qui fuerit.
Prouincia Romano Imper. reliqua [illegible]
Protosymbolum magistratus apud Senonenses. Prouidentius seu Ignatius Episcopus in Istria.
Prudentia carnis male conflatur [illegible] clesiæ. 615.5. S. Gregorij in regimine [illegible] rali.
Pschmon quid significet.
Psalmorum imperitus indignus Sacerdotio.
Psalmi oũ gloriæ hymno finiuntur.
Psalmodia in translatione reliquiarum Sanctorum.
Pseudoprophetæ in Gallia quæ fuerint. 82. Occisus tandem.
S. Prudentiæ Ecclesia in Numidia.
Puella barbara cremata quod ex pane feretrum Eudoxiæ fugerit.
Purificationis solemnitas ordo Litaniæ Sergium papam.
Purpura nõ omnibus cõcessa [illegible]
Putta Episcopus in Anglia.

Q

Quadragesimæ obseruatio in Concilio Toletano.
Quadragesima Homiliæ S. Gregorij quando habitæ ab eo. 591.22. [illegible] absolutæ.

Sanctorum reliquiæ quomodo probatæ. Vide Reliquiæ. intercessio petita in mutua communicatione. 595.71
Sanctio Heraclij Imperatoris de numero clericorum Constantinopolitanæ Ecclesiæ. 618.4.5
Sanctuli presbyteri admirandi obitus. 593.88
Sancius Rex Hisp. paret Gregorio papæ Septimo. 701.22
Sanguis fluit ex velo, quo inuolutæ erant reliquiæ. 594.23. fluens è corpore sanctæ Euphemiæ. 595.96.97
Sanguinis Christi in atramentum distillatio symbolū æternæ damnationis. 648.35
Sanguis ex percussa imagine fluens. 613.2
Sanctorum intercessiones proficuæ. 713.12
Saporius Armeniæ Præfectus euadit tyrannum. 667.1. Eius interitus. ibidem 2
Sarrano Abbati Scoto scribit sedes Apostolica. 639.6
Barbarus Dux Persarum aduersus Romanos missus. 621.3. Vincitur ab Heraclio. ibid. 9. Nodus aufugit. 624.5. Occiditur. ibidem.
Barbarus alius in Heraclium pergit. 624.1.2. Aduersus vrbem Constantinopolitanam missus. 625.2. Obtidet Chalcedonem. ibid. 3. Occidit Syroen regem Persarum. 628.3
Sardorum quærelæ ad Phocam Imperatorem per Vitalem Defensorem missæ. 603.18
Sardiniam incolunt Barbaricini populi ex Africa extorres. 594.9.10
Sardiniæ ecclesiarum dispositio varia. 686.3
Sarmanazaris Dux exercitus Persarii. 622.3
Sarracenorum princeps conuersus ad fidem 596.6
Sarraceni grassantur in Syriam. 622.1. infideles profanantes Ecclesiam dant pœnas. 623.1. occidunt monachos Lauræ S. Sabæ. 624.15.16. deuastatores Romani Imperij prædicti. ibidem 41. cultores astri luciferi. 636.6. occupant regnum Persarum. 628.3. potiuntur illo. 639.18. inuadunt Romanum Imperium. 631.1. Arabes irruunt in regionem Gazensem. 631.1. Vincunt fratrem Heraclij Imp. 633.1. Capiunt Bostras ibidem.
Sarracenus percutit suo damno sagitta imaginem sancti Theodori. 613.2
Sarracenis ingruentibus Sophronius Episcopus Hierosolymitanus precibus adiuuatur. 633.14
Sarraceni potiuntur Ægypto. 634.1. cum seq. deuastant Armeniam. 653. 12. obtident Hierosolymam. 635.2. Capiunt eam. 636.1. Cyprum inuadunt. 648.20. capiunt Antiochiam. 657.1. capiunt Rhodum, & Colossum æreum infrustra diuidunt. 653. 11. iusto iudicio Dei præualent in Romanos. 651.26.27. Aduersus eosdem insurgunt in Sicilia. 649.51. Eam insulam deuastant. 663.4. 671.3. superant Constantem Imp. in bello nauali. 654.7. inuadunt Thraciam & vrgent Constantinopolim. 672.13. petunt pacem à Constantino Pogonato Imperatore. 676.8. Tributum pendunt eidē. ibidem 9. classe tentant Hispaniam. 675.7. eidem victi à VVamba rege. ibidem. pacem petunt à Iustiniano Imperatore. 685.2. ponti sunt Africa. 696.13
Sarracenorum ingens clades sub Abimaro Imper. 698.15. numerosa multitudo toto Orbe diffusa. ibid.
Sarraceni non sunt molesti peregrinantibus ad loca sancta. 699.8. inuadunt Hispanias. 713.17. Quando id contigerit. ibidem. præualent contra Gothos. ibidem 23
Saturninus Episcopus lapsus. 594.18. Alatrinus. 680.4
Saturninus monachus pictor. 674.25
Saxones Australes in Anglia ad fidem conuersi per VVilfridum Episcopum. 681.61. in Germania adhuc pagani. 690.2.9
Saxonia aucta martyribus. 993.9.10
Saxones bellum gerunt aduersus Boructuarios populos. 708.6.7
Saxonum Ecclesia erigi cœpta per S. Suuibertum. 711.2
Saxones hæretici redarguuntur ab auctore. 711.4
Saxonum Rex legationem ignominiosam mittit ad Clotharium Regem Francorū. 614.12
Scandalum passi complures ob captam sanctam Crucem à Cosrhoe. ibidem 28. 29
Schisma inter Theodorum & Paschalem in Romana Ecclesia. 687.2. inter monachos ab Agrestino suscitatum. 617.4. ob Tria capitula obortum validatur per Longobardos. 698.31.37. 695.7. quam maxime vitandum. 595.42
Schismaticos ob Tria capitula Mauritius Imper. vrget Edictis. 590.28. Viget in Italia. ibid. 27. Et in Hibernia. 692.6.7.8. Laborat valde S. Gregorius vt tollatur schisma. 590.27.28
Schismaticum tutum reddit S. Gregorius. ibidem.
Schismatici ad Ecclesiam reuertentes bene habiti à S. Gregorio. 593.40. non omnes hæretici. ibidem.
Schismaticorum prætextus de læso Concilio Chalcedonensi. 594.1.2
Schismatici vexant Catholicos. ibidem 595.74
Schismatici Istrici petunt accessum securum ad Vrbem. ibidem. 63.64. Reuersi ad Ecclesiam. 599.6.7.602
Schismatici reuersi ad Ecclesiam fidei professio. ibidem 3.
Schismatici in Britannia à Deo sæpe puniti. 604.60.65
Schismatici conuincuntur deos colere alienos. ibid. 65
Schismaticorum conuersio difficilis. ibid. & hæretici raro vere pœnitentes. 617.16
Schismaticus homo diabolicis furijs agitatur. ibid. 14
Schismatici patiuntur lupos internos. ibidem.
Schismatici cedunt Sergij Papæ electioni. 687.2
Schismatici diuisionem affectant ne subiaceant censuræ Romanæ Ecclesiæ. 597.17
Scholasticus eunuchus sub Phoca Imperat. 606.3
Scholasticus Patricius Exarchus missus in Italiam ab Anastasio Imper. 713.3
Sholasticæ sanctæ corpus assertum translatum in Gallias. 664.23
Sciadio Abbas interfuit Concilio Rotho. 682.11
Sclaui barbari Auaribus iuncti. 593.89
Sclaui victi à Mauritio Imperatore. 598.11
Sclaui inuadunt Italiam. 600.1.601.26
Sclauos conuertere cogitat S. Columbanus. 613.7
Sclaui in Romanū Imperium per Cosrhoē mouentur. 625.1.2
Sclauis prædicat S. Amandus. 631.7
Sclaui vincuntur à Longobardis sub Duce Vdectari. 664.3
Sclaui quid in Francos. 640.10
Scotia vocata Hibernia. 684.9
Scoti moniti litteris Laurētij Episcopi. 604.95. Diuersum ab Ecclesia Romana celebrant Pascha. 634.11. Non tamen Schismatici vere habiti. ibid. 11.12. Quamdiu error ille venialis. 664.5.7
Scoti Episcopi electi Romam mittuntur consecrandi. 631.9
Scoti deuiantes corriguntur ab Honorio Papa. 633.67
Scoti prædicant Anglis vocati ab Oſuualdo Rege. 634.9.10
Scoti scribunt ad Seuerinum Papam. 639.5
Scotus prædicator rigidus nihil proficit. 634.10
Scotorum monachorum & clericorum disciplina exactissima. 664.15
Scoti recipiunt legitimum Pascha. 679.3
Scripta S. Gregorij qualia. 590.21. appensa in Ecclesia sublata. 648.8
Scriptura diuina scrutanda. 656.15
Scripturæ diuinæ verba in laudes hominū non torquenda. 596.6
Sebastianus Episcopus Episcopatu à Barbaris priuatus solitariam vitam agit. 595.79. Eximiæ sanctitatis vir. ibidem 26
Sebastiani martyris vetus imago in Ecclesia S. Petri ad vincula. 680.32. Eiusdem frequētes imagines ad propalandam fidem. ibid. oratorium in Episcopio Lateranensi. 649.1
Sebbertus Rex Orientalium Anglorum. 610 11. Fabricat monasterium sancti Petri & Ecclesiam sancti Pauli. ibid.
Sebbi Rex Orientalium Saxonum conuersio. 664.10. Eius laudes & obitus. 672.9.10 Eius conuersio & monasterij habitus. ib. Eius visio & miracula ad sepulchrū. ib. 11
Secundinus Abbas accipit à S. Gregorio homilias in Euangelia. 592.11. baptizat filiū Theodolindæ Reginæ. 599.15. Haud in omnibus acquiescit Gregorio monenti. ib. 18. De Quinta Synodo vacillat. ibidem 15. Eius scripta corrigenda. 604.3
Secretarium Palatij Constantinopol. Trullus dictus, curita. 680.41
Secta Mahometana nefanda. 630.6
Seculi huius homines rudes litterarum valde. 680.31
Seculum septimum à Christo quomodo inchoatur. ibid. 26.27
Sedatius Episcopus Biterrensis. 598.31
Sedis Apostolicæ summa auctoritas. Vide Romana Ecclesia.
Sedium Patriarchalium prærogatiua. 597.9
Sedeleuba Regina Burgundionum. 608.11
Sellarius custor carceris 627.5.12
Sellarij qui sint apud Persas. 626.8
Sententia Sextæ Synodi lata in Macarium Antiochenum. 681.9
Sententia Sextæ Synodi lata in Polychronium. ibid. 40
Sententia Sextæ Synodi lata in Monothelitas. ibid. 15
Sententia Toletani Concilij in Sisbertum Archiepiscopum Toletanum. 693.4
Septiformis Litania quæ fuerit. 590.12
Septima Synodus vsa canone Sextæ Synodi de imagine Saluatoris. 692.42.43
Septuaginta martyres cum sancto Anastasio passi. 627.11
Sepulchrum aureum & argenteum S. Austregisili contemnitur à Guarnerio, qui dat pœnas. 612.4. argenteum S. Victoris. 608.11
Sepulturæ locus vt ematur, abusus contra decretum S. Gregorij Papæ. 618.8.9
Sepultura tantum non liberat quemquam à pœnis inferis. 604.52.53
Sepulturæ Mahometi impostura. 630.7
Sereno Episcopo Massiliensi commendat S. Gregorius missos à se in Angliam. 596.11
Sergius Abbas Romæ occisus à Ioanne Exarcho. 709.3
Sergius creatus Episcopus Constantinopo. 608.3. vitiat Theodorum. 608.3. Laudatus ab eodem Theodoro. ibid. 4.5. Laudatus etiam à Gregorio Pisida. ibid. 5. Eius egregiæ virtutes. ibid.
Sergius Episcopus Constantinop. coronat

Roma fame dire vexata. 590. 17. Roma ab Arnulpho infestata. 592.2
Romanum Concilium sub Agathone Papa. 680.7. vsque ad 5. Eius Acta recitata in Conc. Rom. sub Ioanne Papa septimo. 705 7.8. sub Bonifacio Papa Tertio 606.8. sub Bonifacio Papa Quarto. 610.10. sub Gregorio Papa. 595.57.58. sub Gregorio Papa. 601.8.9. sub Gregorio Papa. ibid.19. sub Ioanne Papa Quarto. 640.1. sub Martino Papa, idemq; Generale dictum. 649.2.8. vsque ad 15. Eius Canones. ibidem. 22. sub Theodoro Papa, in quo Paulus Episcopus Constantinopolitanus damnatus est. 648.10. sub Vitaliano Papa. 665.7. sub Ioanne Papa Septimo. 705.4.5
Romana Ecclesia ab Arianis Regibus sub tributo facta. 590.5. qualiter custodienda. 593. 57. ab Imperatoribus Orientis oppressa. 590.5
Romanæ Ecclesiæ status deploratus exordio Pontificatus S. Gregorij. 590.17.18
Romana Ecclesia libera ac domina. 590.5
Romanæ Ecclesiæ impugnans iura, Extra veritatem Catholicam ducitur. ibid. 6. summa auctoritas. 646.3. Primatus. 595. 45.46. præconia. 680.14
Romana Ecclesia quid consecutus à Phoca Imperatore. 606.1. Redarguuntur hæretici dicentes ab eo ipsam Primatum assecutam. ibid. 4. sola conciliat hæreticos pœnitentes. 656.19. liberata à pensitatione pecuniæ, dari solita Imperatoribus Orientis. 686.5. 681.55. 684.2. non dedignata alias Ecclesias imitari. 599.21. Quæ sit mutuata ab Orientalibus. ibid.19
Romanæ Ecclesiæ patrimonia in diuersis prouincijs. 591.28. oblatum Regnum Hispaniarum. 701.16. cum seq. oblatæ Alpes Cottiæ. 704.1
Romana Ecclesia grauiter afflictata à Ioanne Rizocopo Exarcho. 709 3
Romanæ Ecclesiæ consuetudo in dandis reliquijs. 594.22.23. semper immota. 700.1. erga pauperes munificentia. 651.18
Romana Ecclesia legitimos mittit ad Gentes Apostolos. 677.2
Romanæ Ecclesiæ relictus vsus purpuræ. 598. 30. splendor non in regio apparatu tantum fulget. 593.60. continuus vsus de imagine Agni. 692.44. vires quando auctę 701.10. vsus in benedicendis cereis imagine Agni impressis. 692.44
Romana Ecclesia quos recipit Canones Sextæ Synodi. ibid.45. cum seq.
Romanæ Ecclesiæ clericorum insignia. 598. 30
Romanus exercitus superatur à Persis. 610. 6. victor aduersus persas Deo gratias agit. 621. 9. Olim semper solitus succumbere eisdem Persis. 622.1.2. ob temeritatem in discrimen adductus sub Heraclio Imperatore. 624.2.3. Idem diuisus in tres partes. 625.2.3. Idem vincit Dei genitricis ope ibid. 3. superatus à Sarracenis. 649.51. populus quanta passus à Longobardis. 595. 23.24. 596.7. 602.1. fidei Catholicæ studiosissimus execratur Imperatorem hæreticum. 710.11
Romana Vrbs per Duces administrata. ibid. 12
Romanæ fœminæ nobiles extorres ob mala à Longobardis illata. 591.3
Romani captiui venditi Francis. 595.23. captiui liberati. 702.2
Romanus populus ad Gregorium conuersus. 590.4. aduersatus hæreticos. 653.1. Quid in Romanum Pontificem ne reciperet Synodalem hæretici hominis. ibidem.
Romanum Imperium tunc stat, cum fides Catholica custoditur. 629.1. cur à barbaris excisum. 595.12
Romani Imperij prouinciæ sub Heraclio restitutæ à Persis debellatis. 581.1.2. destructores Sarraceni. 614.45
Romanus ordo sic dictus liber ritualis creditus collectus à Gelasio Papa. 691.44
Romani Pontificis futuri electio non tractanda viuente pontifice. 626.8. cõfirmatio vsurpata ab Arianis Principibus, & Orientis Imperatoribus. 590.5. Remissa à Constatino Imperatore. 684.2
Romanus Pontifex confirmat Concilia œcumenica. 681.57. adeundus ab hæreticis pœnitentibus. 656.19
Romani Pontificis esse monere Imperatorem. 680.18.19. auctoritas & potentia. 595. 18
Romanum Pontificem errare in fide non posse. 594.14
Romanus Pontifex abrogat aliarum Ecclesiarum consuetudines. 591.24
Romani Pontificis auctoritas etiam in politicis administrandis. 603.21. auctoritas est dare & auferre pro arbitrio concessa priuilegia. 681.60.61
Romanus Pontifex abhorrens à fastu imitatur interdum minores Ecclesias. 595.21
Romani Pontifices restitêre Episcopis Cõstantinop. primatum sibi vsurpantibus. 595.28. qui sint vsi titulo Vniuersalis. ibid. 51.52. opera Sexta Synodus habita. 681.58. auctoritati regius apparatus non necessarius. 593.60. summa auctoritas. 681.49. Ipsi cura totius Orbis. 591.34. Ipse pastor pastorum. 590.19. esse probare & reijcere celebrata Concilia. 593.30. tantum esse delegare vsum Sacramenti Chrismatis presbyteris. 594.14. auctoritate priuari Reges transgressores. 601.17. tituli insignes. 643. 10. ab hæresi semper immunes. 680.16. esse probare aliorum scripta aduersus hæreticos. 600.5. fauerunt Venetis. 630.6
Romanus Pontifex adiri permittitur ab Ariano Rege. 626.37
Romani Pontificis primatus prædicatus à S. Heimerammo Episcopo & Martyre. 702. 5. Pontifices nunquam receperunt Canones Sextæ Synodi de imagine Agni. 692.44
Romanæ quæ & Eustolia, filia Mauritij Imper. sancta. 607.5
Romanus Episcop⁹ Legatus missus ad Horium Papam. 633.64
Romanus Exarchus Rauennæ. 693.36. Quid in Longobardos. 595.1
Romanus Defensor Ecclesiæ sub Gregorio. 598.39
Romanus Patricius Constantinopolitanus iussu Phocæ torquetur & decollatur. 607. 3
Romanus Spatharius defert caput Iustiniani Imperatoris Romam. 711.3
Romanus monachus seducitur ab Agrestino. 617.11. Reuocatur ad pœnitentiam. ib. 15. Adnumeratus inter sanctos. ibid.
Romildæ Reginę proditio & libido punita. 600. 2. Eius filiæ virgines honestissimæ. ibid.
Romoaldus Dux Beneuentanus. 663.6
Romula virgo sancta. 592.24
Ronan Scotus Paschæ Catholici defensor. 664.4
Rosella Ecclesia in Thuscia. 590.26
Rotharit Dux Bergomi. 704.2
Rothomagense Concilium. 682.10
Rudericus. Vide Rodericus.
Ruffinianus cum socijs à S. Gregorio in Angliam missus. 601.17
Ruffus primus Strator quid in Philippicum Imp. ausus. 713.2
Rugini populi adhuc Gentiles. 690.2
Rufius Patricius minister scelerum Iustiniani Imperatoris. 694.3
Rusticij dololatræ quæ sint passi ex diuina vltione.
Rusticiana Patricia peregrinata in monasterium Sion. 594.26. Admonita à S. Gregorio. 19. Laborat podagra. 601.1. Mittit vela & eleemosynam Romam ad basilicam Apostolorum.
Rusticus Episcopus.

S.

Sabbati cultus à S. Gregorio prohibitus. 603.17
Saberethi Regis Saxonum Orientalium obitus. 615.12. Eius filij idololatræ. ibid.12
Saberethus nepos Edilberthi Regis. 60
Sabinianus diaconus Apocrisiarius missus Constantinopolim à S. Gregorio. Prohibetur communicare cum Ioanne Episcopo Constantinopolitano. Reuocatur Constantinopoli Romam. 597.6
Sabinianus Papa creatur.
Sabiniani Papæ obitus. 604.1. Quid notatu per vitam S. Gregorius I. Fuerit ignobile. ibid. Reliquatius gesta.
S. Sabinus Episcopus Spoletinus primus Petro Episcopatum Ticinensem.
Sabinus martyr exauditæ Ducem Spoletum etiam Gentilem.
Sabinus subdiaconus Romanæ Ecclesiæ. ibid. 9. in schisma adductus.
Sabinum vinum.
Saccelli quid.
Sacellarius quis fuerit.
Sacellarius idem quod Saccellarius.
Sacerdoti felicius cedit ira, quam furor Principum.
Sacerdotes idolorum frustra laborant ad excitando defuncto.
Sacerdotibus occurrere debent Principes non Principibus sacerdotes.
Sacerdotes idolorum consueti ad fanum Christi.
Sacerdotum concordia profecta Imperio. 595.14. 15
Sacerdotes nihil remittere debent de humanis vigoris in gratiam Principum, ad ab Imperatoribus honorati.
Sacerdotum quæ sint officia apud omnes sæculi.
Sacramentum pœnitentiæ imperantium omnibus.
Sacrificium Missæ proficuum vivis & defunctis. Vide Missæ.
Saffarius Episcopus Petragoricus.
Sagoleua Sacellarius procurator Ioannis contra S. Martinum Papam.
Sagonensis Ecclesia in Corsica
Salomonis templi ruinam luget Ecclesia. 636.1.3. anima ab illius, cui
inuestigatio.
Salonitani Episcopi causa coram S. Gregorio. Vide Maximus.
Saluius in Gallia Episcopus deditus
650.24
Salsius Episcopus interfuit Concilio Romano thomageni.
Salutatio Episcoporum Antiochenorum ad litteris qualis fuerit.
Salutatoris imago ærea in porta Palatij de Imago.
Sam Dux Persarum vsque ad Chalcedonem venit. 621.3. missus ad Persas
623.2.3.4. Victus à Theodoro Duce manorum. 623.3.4. Auctor vt ad pacem dit in Heraclium, ibidem 6. Mauricium
sumptus interijt.
Samaria Neapolis dicta.
Samaritanos hæreticos S. Gregorius tat.
Sampsonis anima an saluata, exercitus stigatio.
Sancti vbique mirabiles.

Synderedus Episcopus Toletanus Romam profectus ingruentibus Sarracenis. 714. 3.
Synodus. Vide Concilium.
Synodalis epistola trium Africanorum Cõciliorum. 646.3.4
Synodalis epistola ex Concilio Cyprio. 643. 10. Petri Constantinopolitani Episcopi non recipitur Romæ. 653.1. ex Romano Concilio ad Imperatorem. 680.29.30. ex Concilio Romano sub Martino Papa. 649. 37
Syri ob grassationem Cosrhois fugiunt Alexandriam. 614.15
Syria à Sarracenis capta. 634.1
Syriæ Ecclesiæ à S. Martino papa subleuantur. 649.60
Syricius diaconus. 633.41
Syria coniunx Cosrhois. 627.16
Syroes filius Cosrhois maior natu. ibid.16. patrem conijcit in vincula. ibidem 17. in eundem vt dimitteretur, petijt. ibid.18. Quanta præstitit Romanis. ibid.22.23. Eiusdem obitus. 628.3
Smaragdus Exarchus. 602.3
Sodomitici criminis rei dati in reprobum sensum. 604.34
Sole templum in Perside. 622.8
Sophiæ filia Mauritij Imperatoris sancta. 607.1
Sophronius Episcopus Hierosolymitanus creditur scriptor Actorum S. Anastasij Persæ. 627.1. quando factus est Episcopus Hierosol. 633.9. Luctus eius de amissa vrbe. ibid.10. aduersatus est Cyro Episcop. Alexandr. monothelitæ. ibid.8.9
Sophronij Episcopi epistola ad Honorium & ad Sergium & alios Patriarchas. ibid. 10.11. scribit ad Sergium contra Decretũ Cyri. ibid.16.17.19.37.38
Sophronius Episcop. Hierosoly. aduersus Sarracenos Deum precatur. ibid.5. Eiusdem labores pro fide Catholica. ibid.28. legationem mittit ad Honorium Papam. ibid.37.38.39. contestatur Stephanum legatum vt Romam veniat. ibid. 37. coluit Honorium Papam mirificè. ibid.51. Sophronio consentit Honorius Papa. ibid. 35.36.40. vindicatur à calumnia hæreticorum. ibid.53. quibus conditionibus datinit tandem Hierosolymam Sarracenis. 636.4. Familiaris S. Ioannis Eleemosynarij. 610.9
Sophronij lamentatio de obsessa ciuitate Hierosolym. 633.2.3. obitus & laudes. 636. 3.4. Inter sanctos relatus. ibidem. 6.7. Eius scripta deperdita. ibid.5
Sora domus Valerianorum dicta. 680.4
Sora capta à Gisulpho Duce Beneuentano. 702.2
Sorte sanciuntur pœna capitis apud Frisios. 627.7.700.4
Sozomenus male audit apud S. Gregorium. 597.1
Spalense siue Hispalense Concilium sub Sisebuto. 619.1
Spatarius immittitur ab Olympio Exarcho ad occidendum S. Martinum papam 649.10
Spectaculum ingens edidit de se Pyrrhus Episcopus Constantinopolitanus in Africa 641.11
Speculum missum à Bonifacio Papa V. ad Edciburgam Reginam. 625.14
Spiritum sanctum à Patre filioq; procedere tam Latini, quam Græci profesi sunt. 635.46. Hocipsum & confessio Anglicana fatetur. 679.7
Splinterus defunctus reuocatus ad vitam per S. Suuibertum. 696.8.9
Statuæ Sanctorum super turres ab Vuamba Rege erectæ. 674.5
Statua antea veneris destructa in patibulum erogata. 595.6
Stellanus & Segianus presbyteri Scoti ad quos scripsæ litteræ Apostolicæ. 639.6
Stephania fœmina iniuste oppressa. 593.16
Stephanus Abbas scriptor Ecclesiasticus. 631.5
Stephanus Episcopus legatus a Sophronio Episcop. Hierosoly. ad Honorium papam 633.39. acquiescit Honorio Papæ de silentio indicendo. ibid.40
Stephanus Dorensis Episcopus Romam missus ad Theodorum Papam pro Ecclesia Hierosol. 643.12. interfuit concilio Romano sub Martino. 649.63
Stephani Dorensis Episco. libellus ad Martinum papam. 643.12. Factus Vicarius Apostolicus a Theodoro papa. ibid. 12.13
Stephanus episcopus impeditus exequi iussa pontificis. 640.61
Stephanus Episcopus Cyzici defert imaginem Dei genitricis Mariæ ad Heraclium Imperatorem. 610.2
Stephanus Episcopus Hierapolis scriptor vitæ S. Colinduch martyris. 593.98
Stephanus Primas prouinciæ Byzacenæ. 646.3
Stephanus episcop. Leodiensis scriptor vitæ S. Lamberti episcopi Tungrensis. 668. 1.
Stephanus hæreticus damnatus in sexta Synodo. 681.8.9. detrusus Romæ in monasterium. 683.4
Stephanus Nicopolitanus schismaticus à S. Gregorio curatur. 590.27.28
Stephanus Chartularius malus minister arguitur à S. Gregorio. 595.12
Stephani Oratorium in Palatio. 610.5
Stephanus monachus S. Theodosij vna cum aliis missus à S. Martino papa in Asiam. 649.65
Stephanus persa Sacellarius, eunuchorum princeps Anastasium Augustam foris cædit. 693.7
Stephanus Patricius minister scelerum Iuniani Imp. 694.3
Stephanus Romanus cantor, primus post Iacobum docet in Anglia. 569.9
Strategius Patricius maritus Eusebiæ. 603. 13
Sualua fluuius loco Baptisterij inseruiuit. 627.32
Subdiaconus prohibitus vxorem ducere. 591.19
Subura regio in Vrbe. ibidem 43
Sudarium capitis Domini quando, & vbi repertum. 678.14. S. Pauli petitum à Constantina Augusta. 594.25
Sueui conuersi ad fidem per S. Columbanũ. 612.13
Suinthilla Rex Hispaniæ. 619.5
Sulpitij Episcopi Bituricenses plures. 595. 90
Sulpitius Episcopus Bituricensis successor S. Austregisili. 611.5. Restitit Guarnerio. ibid. Liberat Clotharium Regem à morbo. 631.2. Eius obitus. 597.15
Summa Episcopus Arianus insidiator Reccaredi Regis. 591.38
Superbia magis detestabilis tempore humilitatis. 595.47
Superstitio cohibenda. 598.31
Supplicatio publica præuia Cruce fieri solita. 627.20
Supputatio annorum Domini admodum diuersa Græcorum à Latinis. 610.2
Susannę Ecclesia à Sergio papa ornata. 701.6
Susanna coniunx Isacij Exarchi. 643.8
Suscitatio mortui propositа Sextæ Synodo à Polychronio Monothelita. 681.39
Suuibertus vnus ex duodecim missis in Germaniam ad prædicandum Euangelium 690. 8. prædicans Euangelium Barbaris multa miracula edidit. 695.5.6. reuersus in Hiberniam ordinatur Episcopus à VVilfrido Episcopo. ibid.3.5. Reuersus in Frisiam detrusus, & in carcerem ab Angelo liberatur. ibid.4. Idem Episcopus Traiectensis dictus Apostolus Thoringorum, VVestphaliæ, & Boructuariorum ib. 6. Eius prædicatio & profectus ingens. 696.4. Reuocat ad vitam adolescentem defunctum. ibid.5.7.8.9. Occurrit S. VVilebrordo. 697.3. Dedicat simul Ecclesiam S. Martini. ibidem. Celebrat Concilium Traiectense. ibidem 8
Suuiberti Episcopi prædicatio ad Boructuarios. 705.12.13.14. A Saxonibus impedita. 708.6.7. Venit Coloniam Agrippinæ. ibidem. Ædificat VVerdense monasterium. Iacit fundamentum Ecclesiæ Saxonum. 710.2. Suscitat Petrum defunctum. 711.2. Suuiberti cum Pipino morituro congressus. 714.5

T.

TAbulis ludere indecorum religiosis. 593. 78
Taio Episcopus Cæsar Augustanus venit Romam pro libris Moralium S. Gregorij perscrutandis, qui desiderabantur. 649.81.82
Tarasij sententia de tempore Erraticæ Synodi refellitur. 692.2
Tariffus Dux Sarracenorum inuadit Hispanias. 713.22
Tarracinensis Ecclesia destituta pastore. 592 17
Taruanensium Apostolus S. Audomarus. 695.8
Tatto vir illustris curatur à S. Aredio. 595. 88
Taurinus Episcopus interfuit Concilio Rothomag. 682.11
Tegulæ æreas Pantheonis abstulit Constans Imp. 663.2
Tegulis æreis tectum ab Honorio papa templum S. Petri. 638.2
Telæ araneorum dilapsæ in medium Conuentus Patrum Sextæ Synodi. 681.8
Templa idolorum antea indigna existimata, quæ in Christianorum Ecclesias mutarentur. 606.4. Secus postea visum. 617. 16.17. idolorum conuersa in Ecclesias per S. Suuibertum Episcopum. 696.4. Hierosolymitana intacta à Sarracenis. 643.3
Templum Deiparæ Cæsareæ. 626.6. Deiparæ Constantinopoli destructum ob publica ædificia ab Imperatore Iustiniano. 693.8. S. Euphemiæ Cæsareæ. 626.14
Templi Salomonis ruinam luget Rex Sarracenorum. 636.2.3
Templum ignis in Perside incensum ab Heraclio Imperatore. 622.7. Solis in Perside. ibid. 8. Hierosolymis frustra à Principe Sarracenorum erigi tentatur, subsistentibus Crucibus. 643.1.3
Tempora S. Gregorij pontificatus exordia qualia. 590.15.16
Tergestinus Episcopus ad ecclesiam Catholicam ex schismate rediit. 602.2
Terræmotus frequentes vexant Italiam. 615 7. concutit Regia Theodorici egressu S. Columbani. 613.4
Testamentum Dagoberti Regis Francorũ. 644.5.6. Hadoindi Episcopi Cenomanensis. 652.13.14.15. Ingobergæ Reginæ. 593. 87
Testandi facultas à S. Gregorio Probo Abbati concessa. 602.29
Testes falsi contra S. Martinum producti. 651.6. in S. Maximum producti. 657.3. ad 8
Theandrica voluntas & operatio in Christo 633.44
Thebatina ciuitas in Perside. 622.7
Theodardus Episcopus Traiectensis martyr 658.3. cum seqq.

Epiphaniam Auguſtam. 612.1. Occurrit Heraclio triumphanti. 627.27
Sergij priora laudabilia, poſteriora peſsima. 607.4.5
Sergius Epiſcopus Conſtantinopol. genere Iacobita aſſertor vnius voluntatis in Chriſto. 629. 7. Occulte fuit hæreticus. 622.2. Quid de dogmatibus ad Heraclium. 628.5. Cùm eſſet hæreticus vult videri Catholicus. 631.1. Quouſque perſeuerauit Catholicus. 629.7. 633.16. 633.24. 32. Firmat numerum clericorum ſanctione Heraclij præfinitum. 618. 4. 5. ſcribit de dogmatibus ad Honorium papam. 633. 17. 18. 23. epiſtola non potuit reijci. ibid. 24. Prima eius ſcripta ex poſteriorib⁹ damnata ſunt ibid. 35. Malorum omnium auctor. ibid. 53. abuſus eſt ſilentio Honorij Papæ. ibid. 56. Quod ipſe ante ſuaſit. ibid. 20. 21. Homo naturâ leuiſsimus. ibid. 51. 53. 54
Sergij Epiſcopi Conſtantinopol. opera promulgata eſt ab Heraclio Imper. Ecthelis. 639. 1. Eius oſcitantia redarguitur. 645. 8. * 639. 17 obitus.
Sergij duo hæretici, alter Syrus, Armenus alter. 633. 22
Sergius Epiſcopus Arſenois. 633. 53
Sergius Epiſcopus Carcaſonenſis. 598. 31
Sergij Epiſcopi in Cypro Orthodoxi epiſtola. 643. 10. 11
Sergius Epiſcop. Ioppenſis hæreticus inuadit Eccleſiam Hieroſolymitanam. 636. 4. 643. 12
Sergius Euphrata Præfectus menſæ regiæ quid in Maximum. 617 13
Sergius Magiſter militum legatus ad Regẽ Sarracenorum. 667. 1
Sergius martyr fauet Coſrhoi. 592. 27. 28 593. 2
Sergio martyri vota perſoluit Coſrhoes offerens Cruces & vaſa pretioſa. 593. 2
Sergij martyris nomine monaſterium in Perſide. 627. 33
Sergius Manſur cognomento vir pius pater Ioannis Damaſceni. 690. 14
Sergius Magudas falſus teſtis contra S. Maximum martyrem. 677. 5
Sergius Magiſtrianus miſſus à Iuſtiniano Imperatore. 692. 37
Sergius ordinatur occiſus à Ioanne Exarcho. 709. 3
Sergius Dux Romani exercitus occiditur. 635. 2
Sergij Patricij interitus. 604. 69
Sergius Papa creatur. 687. 2. 4. Eius vitæ primordia inſtitutio. ibidem. 6. probat Acta concilij Toletani. 688. 5. Iudicatis de ſcriptis Iuliani Epiſcopi Toletani. ibid. baptizat Ceaduallam Regem. 689. 2. 3. concedit munus prædicandi Euangelium VVilebrordo & ſocijs. 690. 7. damnat Canones Sextæ Synodi nuncupatos. 692. 34. Et reſtituit Iuſtiniano Imperatori. ibidem 36. 37 38. liberatur per milites à Zacharia Protoſpatario miſſo à Iuſtiniano Imperatore ad perducendum eum Conſtantinopolim. ibid. 35. Ipſe vero liberat à nece perſecutorem ſuum. ibid. 38. per viſum admonitus ordinat S. VVillebrordum Epiſcopum & nominat eum Clementem 696. 3. 697. 2. 3. Curat Aquileienſem Eccleſiam in errorem relapſam. 698. 14. Conſecrat S. Hubertum Epiſcopum Leodienſem. 699. 1. calumniam paſſus liberatur. ibid. 2. iubet Bedam venere Romam. 701. 2. auctor Litaniarum in die Purificationis Domini. ibid. 3. diuerſa ornamenta donat Eccleſijs. ibid. 4. 5. Fecit imaginem S. Petri ibidem. 4. Eleuauit, & recondidit corpus ſancti Leonis Papæ. ibidem 5. moritur. ibidem 1
Sergij Papæ decretum, vt in Miſſa dicatur Agnus Dei. ibid. 7
Sergij Papæ ordinationes & ſepultura. ibidem 7
Sergius Scriniarius ſequitur Conſtantinum Papam Conſtantinopolim. 709. 2
Sermo acclamatorius à Sexta Synodo oblatus Imperatori. 681. 46
Sermo ſancti Gregorij tempore peſtis. 590. 12
Seruatis legatus miſſus Dagoberto Rege ad Heraclium Imperatorem. 628. 4
Serui facti monachi libertate donati. 597. 81
Seſoſtris Rex Ægypti quo dicto prudentior factus. 593. 91
Seuerianus hæreticus ab Heraclio Imperatore confutatus. 622. 2. 1
Seuerus Epiſcopus Aquilienſis iterum lapſus vocatus ad Synodum. 590. 18. 29. Indigens eleemoſynæ. 592. 2. Non vult parere S. Gregorio Papæ. ibidem. Eius obitus. 605. 2
Seuerus Scholaſticus. 595. 20
Seuerini Cõfeſſoris Eccleſia reddita Catholico vſui. 591. 44. 45
Seuerus Gradenſis Epiſcopus ſchiſmaticus. 602. 3
Seuerini Eccleſia iuxta Tibur. 638. 3
Seuerini Confeſſ. reliquiæ petitæ à S. Gregorio. 591. 44
Seuerinus Papa creatur. ibidem. 5. 6. Nequaquam confirmatur ab Imperatore. ibid. 639. 3. damnat Ecthelim Imperatoris Heraclij. ibidem 2
Seuerini Papæ obitus & res geſtæ. ibid. 3. 4
Sextæ Synodi tempus & locus. 680. 40. 41. Actiones ſingulæ. 680. 42. vſque ad 681. 29. Actiones mutilatæ. 681. 2. Et deprauatæ per Theodorum Monothelitam. 656. 39. 40. 681. 19. vſque ad 25. 26. 27. 29. 30. 34. & 682. 1. ad 683. 27. ſententia aduerſus Monothelitas. 681. 15. Eiuſdem ſermo acclamatorius datus Imperatori. ibidem 46. epiſtola ad Agathonem Papam. ibidem 49
Sexta Synodus cur audiuit Polychronium ſpondentem miracula. ibid. 41. 42
Sextæ Synodi Acta Synodalia miſſa in Hiſpaniam. 683. 25
Sexta Synodus cur ab Hiſpanis dicta eſt Quinta. 684. 4
Sextæ Synodi iudicium auctoris. 681. 56. 57. compendium per Anaſtaſium. ibidem 54
Sextam Synodum confirmat Romanus Pontifex. ibidem 53
Sextæ Synodi Appendix. 629. 1. vſque ad 8. Eadem dicta erratica Synodus. ibidem 7 Sepulta ſilentio. 14. Damnata à Romanis Pontificibus. ibidem 17. 18. Eius Canones improbati penitus. ibidem 4. 5. vſque ad 39. 705. 5. 710. 3. Canones à nullis trium ſedium Patriarchis recepti. 692. 46. Qui ex eis dicantur eſſe recepti Canones quare. ibidem 47
Sexta Synodus damnatur Conſtantinopoli à Monothelitis ſub Philippico Imperat. 712. 2
Siccitas triennalis 678. 35
Sicilia deuaſtata à Sarracenis. 669. 4
Siculi Epiſcopi plures depoſiti à S. Gregorio 591. 23
Sidonius Scotus peregrinatus ad limina Apoſtolorum. 672. 2
Sigebertus filius Theodorici Rex Francorum creatur. 614. 6. Eius exordia laudabilia. ibidem 8. Sinit coniugem ſibi deſponſatam profiteri vitam monaſticam. ibidem 7. 8. Captus à Clothario. ibidem 9
Sigebertus Rex in Anglia factus monachus. 644. 1. 2
Sigebertus filius Dagoberti infans eum baptizatur à ſancto Amando reſpondit Amen. 639. 20. Poſt mortem patris regnat cum fratre. 647. 6. Eius obitus atque virtutes. 657. 46. 658. 3
Sigebertus Rex Anglorum occiditur à ſuis. 655. 8. 9
Sighardus monachus Regis ſtetus.
Sighere Rex Apoſtata.
Sigillum ſanctæ Crucis in Perſidem translatum ſeruatum & inuentum illæſum. 627. 23
Sigillum S. Huberti Epiſcopi Leodienſis. 699. 1
Signum ignis diuinitus oſtenſum manifeſtat S. Gregorium fugientem.
Signum de vera doctrina ſiſtam, damnat Scotis.
Silentium de duobus in Chriſto voluntatibus permiſſum. 633. 3. Suadet illud Sergius. 633. 20. Item illud Pontifex procurat. 648. 2. de quæſtione quamdiu indici potuit, vtrum ſubuerteretur. 633. 34. Silentium quibus fit quod negatio. 617. 8. 9. de vna vel duabus voluntatibus indictum à Conſtante Imperatore. 648. 5. Honorij Papæ de vna vel de duabus voluntatibus indictum à Conſtante Imperatore indicto. 648. 5. Silentium Honorij laude dignum. 633. 14. Merito proclamat aſſertionis Catholicæ.
Siluanum Pauli diſcipulum, Manichæum eſſe iactat. 633. 15. Idem occidit.
Silueſtri Papæ oratorium.
Siluiæ matris S. Gregorij mapa.
Simeon Manichæus ſe Timotheum nominat. 17
Simeon Iudæus tunicam Domini Ieſu Chriſti propalat.
Simeon miſſus ab Imperatore adhortatus nichæos & ipſe Manichæus efficitur. 15. 56. 17
Simonica hæreſis viget in Eccleſia Orientali. 599. 11. Potiſſimum in Palæſtina. Magis vero in Gallia. 591. 31. 32. Inualeſcit quoque in Eccleſia Aquileienſi. 620. 8
Simoniacus occaſionem inopiæ patriarcharum ad Eccleſiam. 615. Reprimit in Eleemoſynario.
Simplex aliquid do pro ſanctæ acceptum.
Simplicij Fauſtini & Beatrix martyrum corpora recondita.
Simplicius Comes, ad quem Leo Papa epiſtolas dicitur non inuenire.
Sinaita monachus diabolica ſtudia refutat.
Sirmundus Pariſienſis Sacerdos hiſtorici Latinum vertit Petrum Sicilum auctorem hiſtoricum.
Sisebertus, vel Sisbertus Epiſcopus Tullanus rerum nouarum inuentor. Conſpirat in Regem. 691. 1. Abſtergitur. 692. 1. 2.
Siſinnius Papa creatur. 707. 2. Pedagra laborans cito obijt.
Siſinnius Nomenclator ſequitur Conſtantinum Papam proficiſcentem Conſtantinopolim.
Siſebutus Rex Hiſp. quando regnare cœpit. ibid. 39. Inde non conuenit ad ſententia adhibita. ibid. 40. Eius mors. ibidem. 40. Relaxat captiuos Iudæos. dempeos. 619. 6. Romam Imperat. capit. 614. 33. Fundat Eccleſiam Sanctæ Toleti. 624. 1. Eius obitus.
Siſenandus Rex Hiſp. procumbit ad pedes ſacerdotum.
Sitras Dux Perſarum male perit.
Syagria religioſa fœmina quid paſſa.
Syagrius Epiſcopus Auguſtodunenſis.
10. Cur pallium à S. Gregorio non acceperit.
Symmachus Defenſor Eccleſ. [illegible] Romam à Rufiniana Patricia.
Synaxes pro defunctis celebrata. 6. 7. 8. ferendo de diuinis Scripturis ad 60413

da Romanæ Ecclesiæ. 649.76
Thessalonicenses à S. Martino papa monentur. ibid.77
Thomi Antiochi monachi, de capta à Cosdroe Hierosolyma. 614.16.17
Thomas creatus Episcopus Constantinopolitanus. 606.7. Benigne excipit Theodorum Siceotam. 607.8.9. Donat ei partem crucis veli S. Mariæ. ibid.7. Necnon ligni S. Crucis. ibid.9. Quæ ab eo petierit. ibid. ibid.2
9. Eius obitus.
Thomas junior Episcopus Constantinopolitanus Monothelita. 636.38. Sedet Iudex contra Maximum. 637.21. perperam nominatus Catholicus. 656.28.29. Moritur. 693.1
Thomas Episcopus Hierosolymorũ transfert tunicam Domini Hierosolymam. 593.24
S. Thomæ Ecclesia ædificata à Dagoberto Rege Traiecti. 595.2
Thomianus Episcopus Scotus, ad quem data litteræ à sede Apostolica. 639.6
Tiberius filius Mauritij Imperatoris. 602. 11
Tiberius filius Iustiniani Imperatoris coronatur. 703.3. missus à patre obuiam Constantino papæ. 710.1. Confugit ad sacram aram ob infrequentes tyrannos, munitusque sacris reliquijs crudeliter occiditur. 711.7.8
Tiberius imperat cum Constantino. 663.1.2. à fratre priuatus. 681.42
Tiberius Absimarus. Vide Absimarus.
Tuinensis Ecclesia subiecta tantum sedi Apostolicæ. 712.14
Tigridius Episcopus Agathensis interfuit Concilio Narbonensi. 598.32
Timon ex milite monachus. 693.11
Timon socius Euualdorum martyrum, inuenit eorum corpora. 694.1
Timotheus Episcopus Anastasiopolis, præcessor Theodori Siceotæ. 590.39
Titus Manichæus vendicat sibi nomen Apostoli. 653.17
Tituli qui oblati reperiuntur Romano Pontifici. 195.52
Titulus S. Cæsarij in Palatio. 603.2
Titulus Vniuersalis Episcopi. 595.27. Dupliciter accipi potest. ibid.32. S. Gregorius renuera illud non respuit. ibid. Cur autem recusasse visus sit. 593.85.589.3. Idem à multis usurpatus Romanis pontificibus. 595.51
Typum fidei promulgat Constans Imp. 648. 1. Quale fuerit de Typo iudicium. ibid.7. Damnatus fuit ab Orthodoxis. ibid. Vtpote multa fraude plenus. ibid.8. Idemq; improbatus ab ipsis etiam Monothelitis. 656.3.9
Tyranni qui oppresserunt Romanam Ecclesiam. 590.5
Toletanum Concilium sub Reccaredo Rege. 597.28. sub Cundemaro Rege. 610.11. quartum. 633.62. quintum. 636.6. sextum. 638.11. septimum. 646.30. octauum. 653.2. nonum. 655.21. decimum. 656.41. vndecimum. 675.1. duodecimum. 675.5. decimütertium, idemque generale dictum. 683.21.23. decimumquartum. 688.1. 684.4. decimumquintum. ibid. decimumsextum generale, pro damnatione Sisberti Archiepiscopi Toletani collectum. 693.1. decimumseptimum aduersus rebellantes Iudæos collectum. 694.5.6. decimumoctauum sub Vuitiza. Rege habitum, cur non extet. 701.15
Toletana Ecclesia Metropolis prouinciæ Carthaginensis. 610.12.14. Celebris Ecclesia, eademque terribilis cur dicta. 637.40.41. Quomodo illa consecuta est primatum totius Hispaniæ. 610.14. Quid à Romano Pontifice est consecuta. 649.65
Toletanæ Ecclesiæ tempore Sarracenorum status. 714.1
Toletanorum Episcoporum series ex S. Ildefonso. 636.10
Toletanus Episcopus ordinatur nominatus à Rege. 681.55
Tonsuræ monasticę & habitus susceptione professio monastica agebatur. 680.56.57
Totnanus diconus, socius sancti Kiliani. 686. 8. Eius martyrium. ibid.9.10.11. Vlcio diuina in sacrilegos. 689.12
Trabes pro basilicis Apostolorum ex Calabria petitæ 701.5
Tractatio de successore vetita, viuente Pontifice. 606.7
Traditio patrum tenenda. 646.12.19
Traditiones male sibi arrogant hæretici. ibid.25
Traiani anima falso asseritur reuocata ab inferis, precibus S. Gregorij. 694.30. vsq; ad 47. sigillatur turpitudo. ibid 23.34. De filio viduæ historia Traiani antiquis incognita. ibid.41.45
Traiectum ciuitas antea Vuiltenburg dicta. 695.2
Traiectense Concilium. 697.8
Translatio corporis S. Benedicti in Gallias, an probetur. 664.24.25. facta Dalmatia sanctorum martyrum Romam. 641.3. Dominicæ tunicæ. 593.24. Primi & Beliciani martyrum in Vrbem. 649.1. S. Scholasticæ in Gallias asserta. 664.24. reliquiarum sanctorum cum Psalmodia. 190.32
Trebellij Regis Bulgarorum ope, Iustinianus in Imperium restitutus. 702.1. Donatis muneribus à Iustiniano Imperatore. 703.3. Vincit Iustinianum Imperatorem fœdifragum. 706.1
Tributorum dira exactio, quam damnosa Reip. 595.12.13
Tributum remittitur Ecclesijs à Childeberto Rege. 590.39
Trithelmius vir nobilis defunctus, reuocatur ad vitam. 696.12
Trium capiculorum controuersia inutilis. 694.5. Idem error serpit in Gallia. 597.15. tabernarum Ecclesia vacans. 592.17
Triumphus Anastasij martyris. 627.21. S. Crucis de Persis deberiacis. 627.23. Heraclij Imperatoris de Cosrhoe. 626.4. 627. 19.25. S. Maximi de Pyrrho deuicto. 645. 12
Tryphon aduersus Manichæos assumptus à Simeone. 653.16.17
Troilus Quæstionarius, quid in S. Maximü. 637.3. ad 13. Stulte Maximum interpellat. 656.29.30.31.32.33
Troilus Præfectus Iudex in causa S. Martini Papæ tyrannice agit. 651.7.8
S. Trudonis Apostoli Hasbaniorum obitus, quando contingit. 701.8
Trullus idem quod Trulla. 680.41. Locus in Palatio dictus Secretarium. ibid. Ecclesiæ SS. Cosmæ & Damiani. ibid.
Trumbere Episcopus in Anglia laudatus. 664.20
Tuda Episcopus Northumbrorum. ibidem 24
Tudertum à Longobardis ademptum. 595.2
Tunica Domini inuenta, & translata Romam. 593.24. S. Ioannis Euangelistæ inuenta. 592.20
Tumna presbyter, ex quo Tumnacestir ciuitas dicta est. 679.11
Turca à Deo vocatus in vindictam Græcorum. 593.49. Dominatur Patriarchis Constantinopolitanis. 595.51
Turcæ veniunt in auxilium Heraclio Imp. 625.3.4. A tergo inuadunt Persas. ibid. Venerantur Heraclium Imp. ibid. idem & Gazari. 625.45. Trans portas Caspias habitant. ibid. Deserunt castra Romanorũ. 625.2
Turibij Episcopi Austriensis scripta. 636.11
Turitana Ecclesia vacans. 592.17

V.

Valentini martyris Ecclesia instaurata à Benedicto papa. 685.9. Alia facta à Theodoro papa. 649.1
Valentius Episcopus Potentionis Moricorum à Romano Pontifex, accipit prædicandi licentiam. 619.2
Valerianus Episcopus Soranus interfuit Concilio Romano, sub Agathone papa. 680.3 (654.2
Varnefridus Dux Foroiuliensis occisus.
Vas ad vsum magicum inseruiens detestabile. 593.93
Vasa ærea in Anglia publico vsui mancipata intacta à furibus. 627.36
Vasa sacra erogata in cibos pauperum à sancto Arnulfo Episcopo. 615.11. conflata in pecuniam pro perfico bello aduersus Cosrhoen. 620.2. S. Petri oppignorata ad soluendum, quod Exarchus male exigebat. 687.4
Vasconia S. Amandi prædicatione culta. 632.3
Vaticinium sancti Gregorij de venturis malis. 607.10
Vaticinia S. Theodori de venturis malis. ibidem 9
Vaticinium Georgij pisidæ de Persis debellandis. 621.2. de regno Longobardorum. 663.7
Vela missa Constantinopoli à Rusticana patricia pro ornatu Ecclesiæ S. Petri. 601.4
Veli sanctæ Dei genitricis particula donata S. Theodoro. 607.7
Velina Ecclesia vacans. 592.17
Velo Magister militum. 603. 18. Scribit ad eum S. Gregorius. ibidem 19
Venafranæ Ecclesiæ vtensilia furto sublata. 591.22
Venantius Episcopus Perusinus. 602.6
Venantius nepos Opilionis Patricij, emptor Exconsulatus. 604.66.67
Venantius Præfectus in Sicilia. 596.15
Venantius illustris exmonachus à Gregorio monetur. 591.24. Eius obitus. 601.28
Venantij martyris reliquiæ Romam translatæ. 641.2
Veneris simulachrum aureum in pauperes distractum. 593.6
Venetiarum prouincia inuasa à Chaiano Auarum Rege. 600.2
Veneta Respublica Christianissima dicta à Romanis Pontificibus. 630.14. Eadem aucta auxilijs Romanorum Pontificum. 631.1
Veneti pro Romanis pontificibus aduersus Longobardos insurgunt. ibidem.
Venti prosternunt Vrbem. 590.16.17
Veranus Episcopus Cabelicensis in Gallia. 593.70
Verba otiosa vitanda pontifici. 595.17
Vexatio redempta per Romanos Pontifices ab Imperatoribus, Exigere pecuniam pro confirmatione eorundem, consuetis. 590.15
Vibiam honesta fœmina. 591.3
Victor diaconus Africanus. 592.5
Victor episcopus Carthaginensis quando creatus. 646.14.15. Scribit ad Theodorum Papam. ibid.15. Eius legatio ad eundem ibidem 16. Laudatur. ibidem 20
Victoris Cyclus Paschalis mendax inuentus 594.28
Victor Episcopus Numidiæ iniuste deponit Donatum diaconum. 602.5.6
Victoris martyris corpus inuentum. 698.11
Victor episcopus Panormitanus à S. Gregorio reprehensus ob neglectam curam monialium. 591.17
Victoria Eduini Regis aduersus Edelfridum. 626.21

Theodiſcus pſeudoepiſcopus Hiſpalenſis degradatur. 636.59 In exilium miſſus à Chindaſuindo Rege. 649.81
Theodobertus Rex Franc. ſucceſſor Childeberti quando regnare cœpit. 598.31
Theodobertus & Theodoricus fratres pugnant contra Clotharium. 601.30
Theodobertus Rex Auſtraſiorum. 612.3
Theodobertus & Theodoricus inter ſe ipſos pugnant. ibid.12
Theodobertus bene habuit S. Columbanum. ibidem 13
Theodoberti clericatus violentus. 613. 6. Idem occiſus à Theodorico fratre. ibid. 6
Theodolinda nubit Agilulpho Regi Longobard. 591.41. Ornamentum Baioariarum fœminarum. ibid. 42. Conuertit Longobardos ad fidem Catholicam. ibidem 42. 43. in partes defenſorum Trium capitulorum perducitur. 593.31.32. pariēs filium, in fide Catholica eum vult baptizari. 604 1. Eiuſdem pietas. 616.2. Conſtruit Eccleſiam S. Ioannis Bapt. Modoetiæ. ibidem. Eiuſdem oblatio facta eidem. ibidem 3
Theodolindæ obitus quando accidit. 626. 27.28
Theodolindæ filia Regina erigit baſilicam Ticini S. Ioannis Baptiſtæ. 659.4.5
Theodora vxor Iuſtiniani Imperatoris coronatur. 703.3
Theodoricus Abbas ſcriptor Eccleſiaſticus. 631.33
Theodoricus Rex Francorum ſucceſſor Childeberti Regis quando regnare cœpit. 596.21.598.33. Amicus fuit aliquando S. Columbani Abbatis. 596.21. Pugnat cōtra Clotharium Regem. 602.1. interfuit inuentioni corporis S. Victoris martyris. 608.11. Auariria eius. 611.2. Dat pœnas ob perſecutionem fratris. ibidem 6. perſequitur S. Columbanum. 612.12. A quo arguebatur ob concubinatum. ibidem 3.4. Idem potitur Regno Burgundionum. ibidem 3. Grauia paſſus ob perſecutionem S. Columbani. ibid. 5. Luxouium venit ad S. Columbanum. ibid. Eius munera reſpuit S. Columbanus. ibidem 4. Canis ſputa nominatur ab eodem S. Columbano. ibidem 11. cum Brunichilde quid in Deſiderium Epiſcopum Viennenſem. ibidem 14. Eiuſdem ſacrilegia. 614.3.4. Occidit fratrem Childebertum. 613.5. Eius interitus. 614.5
Theodoricus iunior Francorum Rex regnat. 671.1. Contemnitur à Francis. 628.8. Suaſu Ebroini dominatur tyrannice. 605 11.12. Eiuſdem obitus. 629.9. Eius regni anni. 692.52
Theodora Auguſta donat S. Sergio martyri Crucem auream. 593.2
Theodorus Abbas Apocriſarius Martini Papæ. 649.65
Theodorus Archipresbyter aduerſus Paſchalem in ſchiſmate creatur papa, ſed ceſſit Sergio. 687.1.4
Theodorus Epiſcopus Alexandrinus moritur. 610.7
Theodorus Epiſcopus Amathuntis legatus ad redimendos captiuos. 614.15
Theodorus Baſſamon ſchiſmaticus defenſor Pſeudoſynodi Erraticæ Quiniſextæ. 692.9. Errores redarguitur multipliciter. ibid 11.13.14.33
Theodorus Cæſarienſis Epiſcopus miſſus ad peruertendum S. Maximum. 656.1
Theodorus Calliopa Exarchus quando miſſus in Italiam. 622.6
Theodori Calliopæ aduentus in Vrbem cōtra S. Maximum. 650.6.7.8.13
Theodorus Chilan falſus teſtis contra S. Maximum. 657.6
Theodotus Comes quid cum Heraclio. 610.2
Theodorus Dorouernenſis Epiſcopus quādo à Vitaliano papa miſſus in Angliam 665.6.668.3 5.6. Quando peruenit. 669.8. Confirmat ordinationem Ceaddæ Epiſcopi, & alios ordinat Epiſcopos. 699.10. Agens legatum ſedis Apoſtolicæ deponit VVinfridum Epiſcopum. 676.10. vocatur Romam ab Agathone papa ad Cōcilium Romanum. 679.5. 680.1.2. Ipſe cogit Concilium in Anglia contra Monothelitas. 679.5. Pacem componit cum Regibus Angliæ. ibidem 10
Theodori Epiſcop. Dorouernenſis obitus & res geſtæ. 690.10. Eius ſepulchrum & epitaphium. ibid.
Theodorus legatus à Cyriaco Romam miſſus. 596.3
Theodorus Maſſilienſis Epiſcopus accipit litteras à S. Gregorio Papa, de Iudæis non cogendis ad fidem. 593.34
Theodorus contra Rauennates miſſus ab Imperatore. 708.4
Theodorus Patricius quid auſus in Philippicum Imperatorem. 713.2
Theodorus Manichæus Pauli filius. 685.2
Theodorus Monothelita creatur patriarcha Conſtantinopolitanus. 666.1. Hortatoriam epiſtolam mittit ad Donum papam. 676.7. Impugnat fidem Catholicam. 677.1.2. Deponitur ab Epiſcopatu. 678.13. cur non ſcripſerit Synodicam ad Romanum pontificem. ibid.5. Idem erat nomen Vitaliani Papæ. ibi.13. factus Catholicus per ſpeciem tantum, reſtituitur in Epiſcopatum. 682.23. Actorum Sextæ Synodi corruptor. 681.25.28.29. Euidenter probatur deprauator Actorum Sextę Synodi. 682.1.2.3. Laborat vt Honorius recenſeatur inter hæreticos. ibid.6. Moritur. 684.2
Theodorus monachus generalis Logotheta homo fœuiſſimus. 693.8
Theodorus Myancij, quid paſſus cum Philippico Imperatore. 713.2
Theodori Epiſcopi Pharanitæ Monothelitæ ſcriptorum damnatio. 949.17
Theodorus Esbuntiorum Epiſcopus pœnitens reuertitur ad eccleſiam, ad quem S. Martinus papa ſcripſit. 649.67.650.7.8
Theodorus frater Heraclij Imperatoris præfectus exercitui contra Sarracenos. 625.3. Ope Dei genitricis vincit hoſtes. ibid. Vincitur à Sarracenis. 633.1
Theodorus Medicus pius, valde carus Mauritio Imperatori. 593.11. Eius cum Chagano Rege Auarum ſermo. ibid. 91. Mittit Romam pecunias erogandas in pauperes. 597.14
Theodorus papa eligitur. 641.1. Conſurgit pro eccleſia Hieroſolymitana ab hæreticis conculcata. 643.13. Eius erga pauperes clementia commendata. 645.13. quomodo Pyrrhum pœnitentem redeuntem ad eccleſiam excepit. ibid.12. Reſtituit ei patriarchatum Conſtantinopolitanum, & honoribus cumulauit. ibid.13. Eundem vero relapſum condemnat. 648.11. condemnat Paulum Conſtantinopolitanum Epiſcopum. 646.9. mittit Apocriſarios Conſtantinopolim. 643.11.646.21
Theodorus præfectus Cappadox coniurat contra Phocam Imp. 609.5. Proditus occiditur. ibid.5. Orientis capitur iuſſu Phocæ Imp. 607.3
Theodorus presbyter Cardinalis legatus ad Sextam Synodum miſſus ab Agathone papa. 680.4. legatus ad Sextam Synodum miſſus ab Epiſcopo Rauennate. ibidem.
Theodorus Curator Rauennæ, à ſancto Gregorio papa de rebus Longobardorū monitus. 599.3
Theodorus Rauennas Epiſcopus obſequentiſſimus Romanæ Eccleſiæ. 669.2. Mittit legatum ad Sextam Synodum. 680.4
Theodorus Siceora Archimandrita ſanctus. 590.39. Creatur Epiſcopus Iuliopolis. ibid.59. Sedet abſcindit à Epiſcopatu. 598.24. miraculis claret. 598.24. cum Antiocho anachoreta congreditur. 597.30. Admoneri Georgium Cappadocem. 602.17. Quid cum Bonoſo tractet Orientis. 609.2. Comprimit vanitatem ibid. 2. Salubres admonitiones ibidem. Præcognouit interitum Phocæ ibidem. Præcognouit interitum Heraclij Imperatoris. 602.31. plura alia impetrat. 598.28. Accerſitur Conſtantinopolim ab Imperatore & Cyriaco Patriarcha. ibid.24. petit Conſtantinopolim ibid. 32. Iuuatur Thomam Conſtantinopolitanum Epiſcopum promouendum. 608.2. Quos cum ſe ſtruxerit. 607.9. Curat damnandum. 611.2. Eius ibi imago depicta. ibid.
Theodorus quæ Domino Patricio à familiæ bona contulerit. ibidem 6. Ingens Conſtantinopoli profectus miraculorum ibidem 6
Theodori Siceotæ prædictio de ſuccellis. 607.9. Quid cum Sergio Conſtantinopolitano Epiſcopo. 608.4. Sanat Phocam Imperatorem. 607.8.9. Dominum Theodori precibus liberatus. 614.1. Exercitus & memoria celebris. 615.4
Theodoſia fœmina inuſta puſtulis Epiſcopo Calaritano.
Theodoſiani milites dicti catholici. 592.2
Theodoſius Mauritij filius creatur Imperator. 591 3. Coronatur. 593.6. Occidit Phocam tyrannum. 602.23. Creatur anno. 607.4. Eius obitus.
Theodoſius frater Conſtantini Imperatoris ab ipſo occiditur.
Theodoſius Patricius miſſus ad peruertendum S. Maximum.
Theodoſius Subadiuua à Phoca Imperatore iuſſus occidi.
Theodofridus Dux Cordubenſis quæ ſuis à VVitiza Rege Hiſpaniarum. 14
Theophanes Demarchus.
Theophanis hiſtorici de tempore Synodi Appendicis ſententia refellitur. 3.4
Theopentus Epiſcopus Syracuſanus Romam venit cum ſuis. 703.1. Eiectus à ſua mone obſeſſa liberatur. ibidem 3 vſque ad 21
Theophanius Reginarum miſſus ad Imperatore, occurrit Conſtantino apud Drunti.
Theophylactus Exarchus contra Iuuianum papam VI. venit. 701.6. Adiuuat milites Italiæ inſurgunt. ibid.
Theophylus Patricius ab Imperatore miſſus in occurſum Conſtantini. 692. 1.
Theoctiſta Patricia, ſoror Mauricij Imperatoris, ſcribit ad S. Gregorium Papam pontificem. 598.25. Hæreſim damnatur à ſancto Gregorio, vt ſimulatur. 601.10.11.12.15
Theodiſtus Patricius in aula Mauricij Imperatoris pius valde. 597.17. Mittitur tit ad S. Gregorium papam pro ſuis diſcaptiuis.
Theotimus medicus Mauritij Imperatoris. 593.29
Theſaurus Aquileienſis Eccleſiæ Gradoſ.
Theſauros non conſeruit eccleſiæ ſuæ gare.
Theſaurarius idem quod Sacellarius. 17
Theſſalonicenſis Eccleſia

Vicebertus nihil proficit prædicando Gẽtilibus. 660.6
Vuitiza Rex Hispaniarum succedit patri. 710.11. Eius scelera. ibid. 11. 12. 13. Eius impium edictum ne quis Romanæ Ecclesiæ obediat. ibidem 11
Vuitizæ primordia satis bona. ibid. 12. Congregat Concilium Toletanum decimum octauum. ibid. Deijcit mœnia ciuitatum. ibid. 13
Vuitiza Rex expellit Iulianum Episcopum Toletanum, & filium Oppam creat Toletanum Episcopum. ibi. 14. Reuocat Iudeos in Hispaniam & priuilegijs munit. ibid. Rex moritur. 710.4
Vuitericus Rex Hispaniæ. 620.22
Vulfrea filius Eduini Regis. 633.62
Vulfrannus Senonensis Episcopus Frisijs prædicat. 700.2. Missam celebrat in naui. ib. 3. eius miraculum de patena. ib. liberat puerum ne idolis immoletur. ibidem 4
Vulmarus Abbas. 689.1
Vulf here Rex in Anglia laborat pro fide Catholica. 664.20. eius obitus. 676.10
Vultanus sanctitate clarus. 654.11
Vxentina Ecclesia vacans. 592.17
Vxorati asciri in clericos consueti. 591.18

Z.

Zacharias Episcopus Hierosolymorum creatus. 609.3. Captiuus ducitur in Persidem. 614. 14. Absque successore vsque ad obitum. 616. 23. in suam ecclesiam restituitur. 628. 2. quonet Heraclium reportantem crucem. ibid. 2. de tempore obitus eius variæ sententiæ. 627.23.24
Zacharias Papa in Græcum vertit Dialogos S. Gregorij. 563.46
Zacharias Protospatharius missus Romam ab Imperatore contra Sergium Papam. 693.6.7
Zadespra Crux Persarum. 593.2
Zeno Ticinensis Ecclesiæ diaconus bellicosus. 691.3
Ziebil Turcarum Princeps obtulit filium suum Heraclio Imp. 625.3.4
Zira patricius occidi iussus à Phoca Imperatore. 607.3

FINIS.

Victoria Heraclij Imp. aduerſus Coſrhoem. 621.9.622.7. Aliam Cæſarem. 623.5. Rurſus aliam conſecutus. 626.3. ingens Hiſpanorum ſub Duce Claudio. 591.39. Longobardorum aduerſus Sclauos ſub Duce Vuectari. 664.3.4. Oſtuui Regis contra Pendã. 655.11. Pogonati Imp. aduerſus Sarracenos. 672.13. precibus à Deo concedi ſolita. 593.11. obtenta in Perſide ope Dei genitricis Mariæ. Vide Maria Virgo.

Victoriæ ſignum oliuæ rami. 622.26

Vicarius Romani Pontificis in Oriente, eſſe conſueuit Epiſcopus Theſſalonicenſis. 649.76

Viciſſitudine rerum edocemur. 593.91

Vicoabentiæ Epiſcopatus tranſlatus Ferrariam. 669.1

Vigiles Coſrhois cæduntur à militibus Heraclij Imp. 622.7

Vigilię Eccleſię cuſtodiæ. 590.36. Earum frequens vſus in Eccleſia. ibid. 36. profanæ abrogatæ. ibid.36

Vigilij Papæ ſcripta à Monothelitis depraua ta. 680.47.48

Villæ Coſrhois Regis in Perſide. 627. 14.15

Vincētius Abbas martyr in Hiſpania. 650.17

Vincentius Abbas Coſmes Hannoniæ ſanctitate præclarus. 655.11

Vincentius & Feliciſſimus diaconi Eccleſiæ Laminenſis in Africa. 591.30

S. Vincentij eccleſia ex templo idolorum facta. 696.4

Vinctus è vinculis liberatur, per ſacram oblationem Miſſæ. 614.38

Vincula captiuorum Dei virtute ſoluta. 590. 35

Vindicta Diuina in Romanum Imperatorem. 652.27

Vindictam à ſanctis petere petitum. 683.24

Vinã Brutia qualia. 591.12. Palmatiana quæ fuerint. ibid.11. è palmæ fructibus. ibid.10

Sabina. ibid.12

Virgilius non Ætherius Arelatenſis Epiſcopus dictus. 596.11. Ordinat Auguſtinum Epiſcopum Angliæ. 601.17. Idem accipit à ſancto Gregorio pallium. 595.35

Virgines ex Anglia mittuntur in Gallias inſtituendæ, ad S. Faram Abbatiſſam. 614. 14. Anglicanæ ſub Eldiburga Abbatiſſa. 672.8

Virginibus ſanctiſſimis floret Eccleſia Anglicana. 640.13

Virorum doctorum ingens penuria huius ſeculi. 680.9.31

Viſio Apoſtolorum apparet Vrſino presbytero morienti. 591.18. quæ annunciatur liberatio à peſte. 681.62.63

Viſione demonſtratus eſt locus cœmeterij conſtruendi. ibid.66

Viſio horribilis Cõſtantini Imp. fratricidæ oſtenſa. 639.2.3. de damnatione nefarij Ebroini. 664.12. de Segberti prædicatione 690.4. Eduino Regi oſtenſa. 626.18.19. S. Eligij de Regibus Francorum. 664.21. de anima S. Hildę Abbatiſſæ. 680.54. oſtenſa Ioanni eremitæ de anima Dagoberti Regis. 647.4. oſtenſa S. Kiliano. 689.10. ſigni ſuper S. Leodegarium. 685.10

Viſiones oſtenſæ de nece Mauritij Imp. 602. 13.14

Viſione Sinaita monachus deluſus, tranſijt ad Iudæos, & malè perijt. 614.29.30

Viſio oſtenſa piſcatori de Eccleſiæ dedicatione in Anglia. 648.11

Viſiones oſtenſæ ante peſtem. 680.52. oſtenſa morienti. 591.24. S. Autberto Epiſcopo Cameracenſi oſtenſa de ædificanda eccleſia ſancti Michaelis Archangeli. 704.5

Viſio terribilis oſtenſa monacho impœnitenti. ibidem 9. oſtenſa S. Vuilfrido moriturо. 705.9

Vitalianus Papa creatur. 655.2. Apocriſarios mittit Conſtantinopolim. ibid. Hortatur Petrum Patriarcham Conſtantinopolitanum ad fidem Catholicam. ibid. 5. honorifice excipit Conſtantem Imper. Romam venientem. 663.1.2. Curadeo benignè excepit nefarium hominem. ibidem 6

Vitaliani Papæ epiſtola ad Paulum Cretenſem Epiſcopum. 667.3.668.3

Vitalianus Papa dat primum Epiſcopum Ferrarienſibus. 669. 1. excommunicat Maurum Epiſcopum Rauennatem, & priuat ſacerdotio. ibid.1.2

Vitaliani Papæ nomine litteræ ad Siculos monachos. ibid. 6. 7. obitus. ibid. 1. Quid paſſus poſt mortem à Monothelitis hæreticis. 678.10. Eius nomen eraſum è Diptychis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ. 677.3. Poſtea reſtitutum. 681.6

Vitalis diaconus negans potum S. Heimerammo dat pœnas. 771.7.8

Vitalis Defenſor Romanæ Eccleſiæ. 598.19. Mittitur ad Phocam Imperatorem. 603. 81

Vitæ præſentis ſæculi deſcriptio. 626.42

Vidaricus ſanctus Auguſtinus Epiſcopus, quando vixit. 591.19. Eius nomine falſa euulgata epiſtola. ibid.19.20.21

Vldila Epiſcopus Arianus coniurat contra Reccaredum Regem. ibid.38.39

Vlit Rex Sarracenorum in Africa, inuadit per ſuos Duces Hiſpanias. 723.21

Vltio diuina in ſchiſmaticos. 617.14. diuina in Coſrhoem Regem Perſarum. 627.27. Vide Vindicta.

Vniuerſalis nomen dupliciter ſumitur. 595. 32. titulus in vſu Romanis Pontificibus. ibid. 45. 51. 52. Eſſe fidei de his agere. ibid. 39. Epiſcopus dici vult Ioannes Epiſcopus Conſtantinopolitanus. ibid. 27. Nomen impugnatum, & denegatum male retentum ab Epiſcopis Conſtantinopolitanis. ibid. 50

Volens vnus Chriſtus dicitur, & non vna voluntas in Chriſto. 653.26.27

Voluntas vna & operatio vna in Chriſto, quo ſenſu dicta ab Honorio Papa. Vide Honorius Papa.

Voluntatem vnam vel duas non aſſerendas, vel negandas Sergius proponebat. ibid. 20.21

Voluntates duæ in Chriſto quomodo prædicandæ ibid. 7.8

Voluntas Deiuirilis in Chriſto, quomodo à Dionyſio dicta. ibid. 44. in Diuinis an generet voluntatem. 604.25

Voluntates tres in Chriſto cur non ponendæ, cum tres ſint in eo ſubſtantiæ. 685.8

Votum continentiæ non ſoluendum. 599.23. S. Sergio martyri à Coſrhoe Rege Perſarum nuncupatum. 592.27.28

Vrbanus Epiſcopus Toletanus. 713.24

Vrbanus alius Epiſcopus Toletanus. 657. 45

Vrbis obſidio ab Agilulpho Rege Longobardorum. ibid.23.24

Vrbis excidium à S. Benedicto prædictum quale. Vide Roma.

Vrbicius Epiſcopus in Gallia. 593.70

Vrſinus presbyter eijcit à ſe presbyterum tempore obitus. 591.18

Vtenſilia Eccleſiæ ad vſum luminum. ibid. 22

Vitam Abbas. 653.8

VValburgis ſoror SS. VVilibaldi, & VVinibaldi. 697.9

VValericus Abbas Luxouienſis monaſterij ſanctitate clarus. 613. Propagator monaſtici inſtituti. ibid.

Vuamba Rex Hiſpaniæ electus. 672. 1. 2. gnaturus aduerſus tyrannos, aduerſus punit milites. 674.1. Superat tyrannos ope diuina. ibid. 7. Ablatas tyrannis ſtatuis munit, & ornat. ibid. do neſciens profeſſus eſt monachum. 680.56. Eius abdicatio à Regno. ibidem Regis laudes.

Vuando diaconus, & cooperator S. Vuilfridi in prædicatione.

S. Vuandregiſilo obitus.

Vuarmaricus legatus Brunichildis Reginæ Francorum ad S. Gregorium Papam. 665.15

Vuarrato Magiſter domus Regiæ

Vuectaris Dux Longobardorum Sclauos ſuperat.

Vuerdenſe monaſterium erigitur à S. Suitberto.

Vuerenfridus ſoci S. Suitberti in predicatione Euangelij. 695.4.5. Profectus in Elſt. 697.9. vnus ex duodecim Apoſtolis in Germaniam miſſus.

Vuffa Rex Orientalium Anglorum.

Vufitæ dicti Angli Orientales.

Vuighardus presbyter Anglus à Papa Vitaliano ad Vitalianum Papam à Papa Agathone. 665.2. Diem obiit.

Vuigbertus vnus ex duodecim Apoſtolis in Germaniam miſſus Apoſtolicus.

Vumebaudus agit pro ſancto Lupo.

Vuilfridus Epiſcopus Northanhymbrorum interfuit legatus Concilio Anglicano. 4.

Idem prædicat Friſijs. 695.11. Legatus interfuit Romano Concilio ſub Agathone Papa. 679.0.680.2. Deinde ordinatus Scotos Catholici Paſchatis obſeruatores uertit ad fidem Saxones Auſtrales. 61

Vuilfridus Epiſcopus Merciorum legatus Apoſtolicus conſecrat Iſtuanum Epiſcopum. 691.5. Interfuit Romano Concilio ſub Ioanne Papa VIII. habito. 679.12. Egregium testimonium ibi abſolutus. 679.12. Egregium testimonium Dei virtute ſanatur.

Vuilfridus Epiſcopus Eboracenſis interceſſor Ceadualle Regis.

Vuillibaldi vnus ex duodecim Apoſtolis in Germaniam miſſus. 695.8. Epiſcopus Hiſtatenſis.

Vuilebertus Epiſcopus mittit Comitem Rothomagenſem.

Vuillebrordus in Germania Apoſtolus. Sergium Papam iterum profitetur. 1. Præcedenti prophetæ ſimilis. 2. Epiſcopus ab eodem Sergio Papa, mittus Clementis ip ordinatus. 690.2. Vna cum ſancto Suitberto ecclesiam ſancti Martini. ibid. 1. Dedicat Friſijs Euangelium. ibid. 4. Caſtrum Traiectense.

Vuiltenburg. Traiectum appellatum.

Vuiltenburga filia Pendæ Regis Merciorum.

Vuiltenburgenſis Epiſcopatus quando erectus.

Vuimibaldus vnus ex duodecim Apoſtolis in Germaniã miſſus. 695.1. Abbas Heidelamenſis.

Vuilfridus Epiſcopus Merciorum. Depoſitus à Theodoro.

Vuintridus ex Canonico Traiectenſi Epiſcopus Mogontinus & Bonifacio pellatus.

Vuiro Scotus Epiſcopus Conſtantiæ ni Principis. 651.8. Quomodo ad patrum prouectus. ibid. 9. adnentus. ibid. Interfuit Concilio ctenſi.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

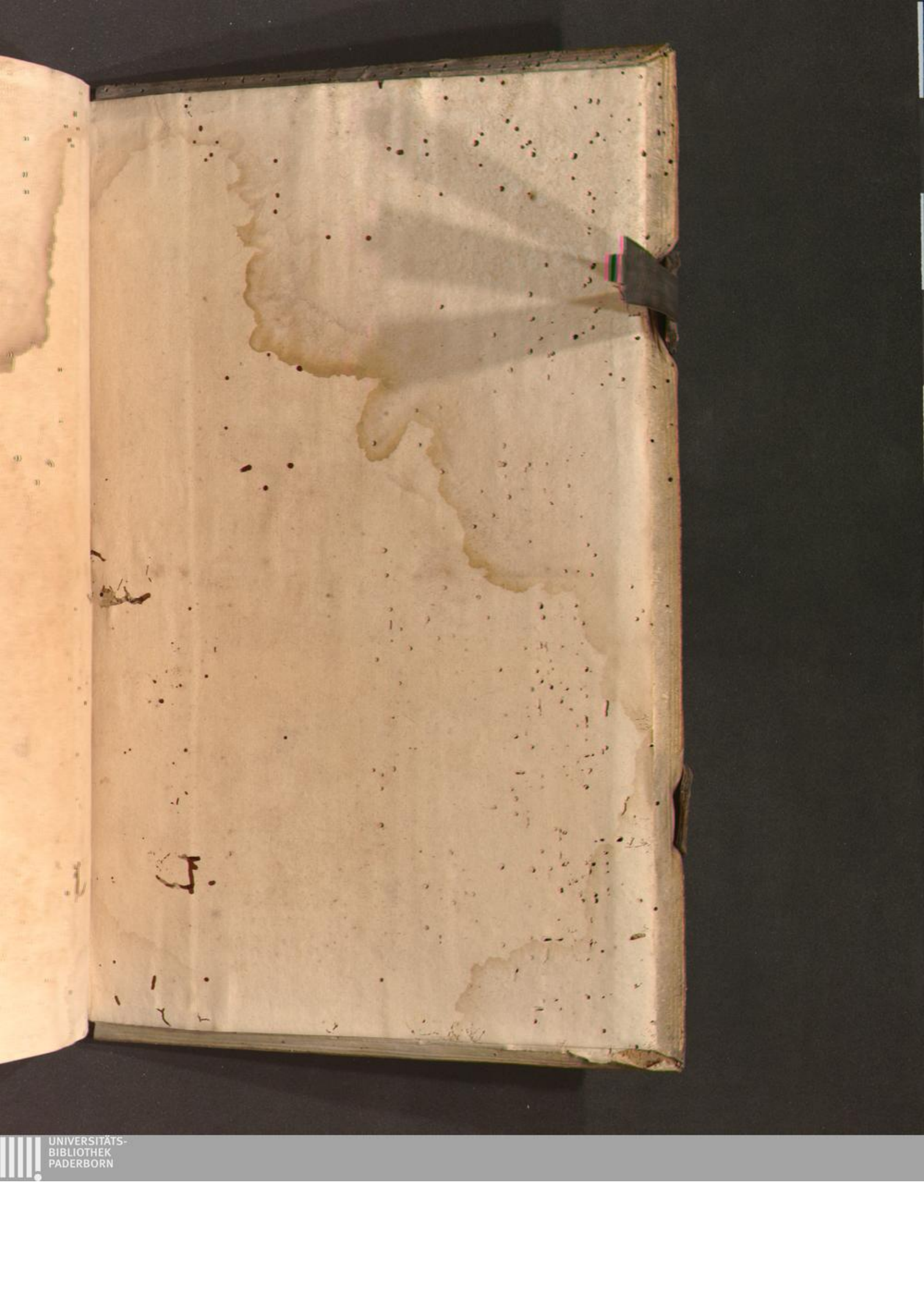

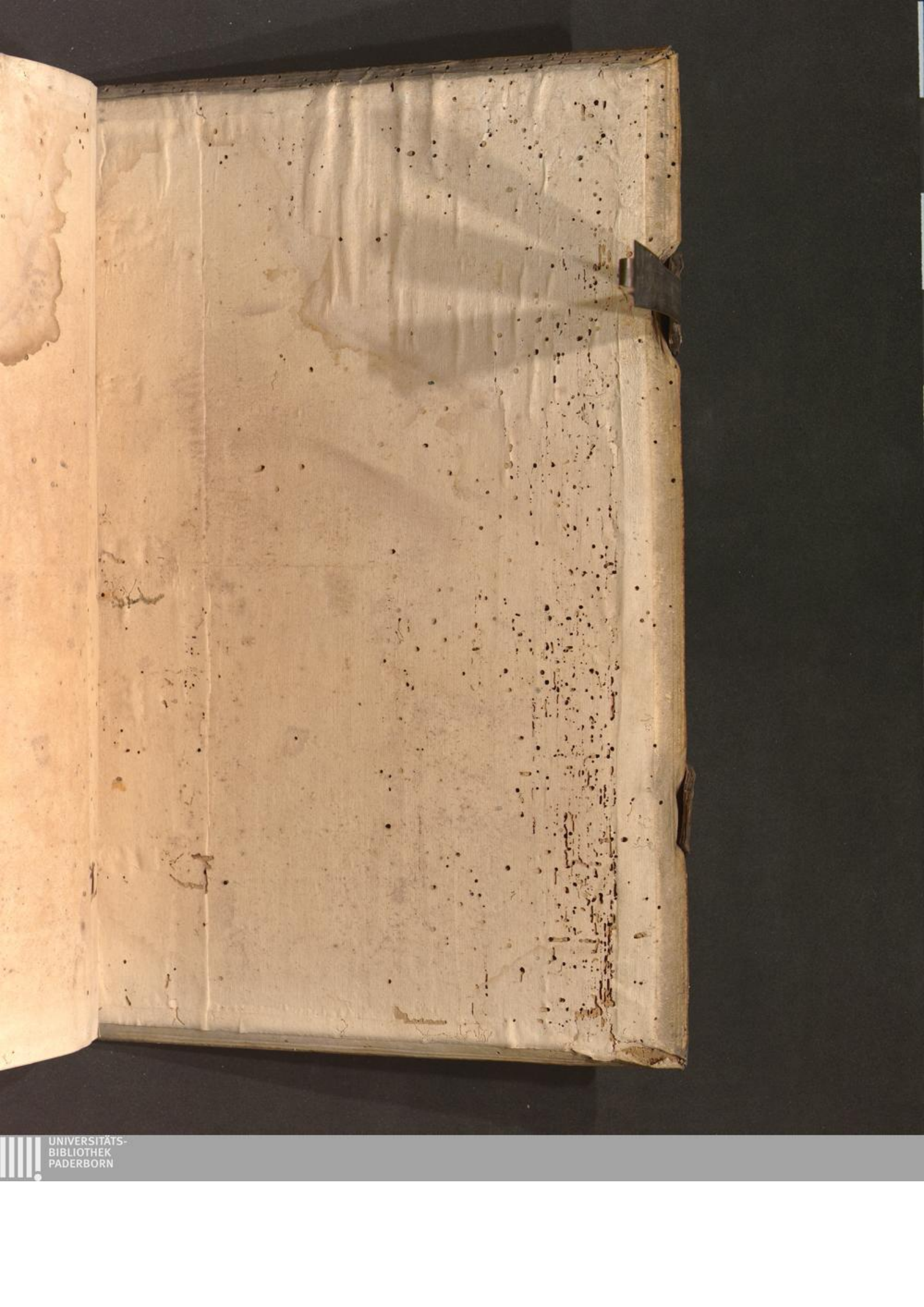

C. Barthij

Tomus VII.
VIII. & IX.

518 - 842

N. VIII.
14.